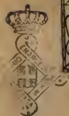
Gabrielis Biel sacre theosophie licētiati nostre tēpestatis ꝓfundissimi: sacri canonis misse: tum mystica tū literalis expositio: iamiā summa diligētia iterum atqꝫ iterū reuisa ꝛ correcta: nō paucis (quod facile erit deprehēdere) ad suꝑiores impressiōes adiectis.

Sacri canonis misse ex-

positio resolutissima litteralis ac mystica: dissoluens simul et scholastica dubia circa eucharistie sacrosancte mysteria: viri ꝙ precipui magistri Gabrielis biel sacre theologie licentiati peritissimi: per eundem ordinarie in alma Tubingeñ. vniuersitate lecta: ex viri clarissimi ingenij quondã acerrimi magistri Eggelingi de brunswig sacre theologie licentiati profundissimi: vita pariter et doctrina prefulgidi lectura: in insigni metropoli magũtina ad clerum pronũciata declarata et exposita: paucis omissis: pluribus additis ac mutatis ꝙ accuratissime comportata: Incipit feliciter.

¶ Oratio initialis.

In noie superbenedicte trinitatis: patris et filij et spũssancti. Amen. In huiꝰ lectiois mee pncipio, tria mihi pficienda cõspicio. Primũ legẽde materie breuis recõmendatoria introductio. Scdm preuia temeritatis excusatiõe, theologica breuior prestatio. Tertium presentibus dñis meis et preceptoribus gratiarũ breuissima relatio. ¶ In primi executione assumo vba q̃ digessit Iesus filius Syrach hierosolymita eruditissimꝰ, Eccli. xv. Cibauit illũ pane vite et intellectꝰ. Nostis patres optimi fide certissima illustrati: primũ humane nature ppagatorũ principiũ: a summo deo in culmine corporalis creature de nõ esse leuatũ. Pane cognitiõis necessarie: qua creatorem suũ, secꝫ ceteris cũ creaturis ab eo pductũ agnosceret. Necnõ quid deo, qd superiori: qd sibi: qd equali: quid inferiori deberet: qd deniqꝫ agere: qd cauere oportuerat excellentiore quadã noticia illustratũ. Alijs quoqꝫ virtutibus et donis: quibꝰ castissimo amore suo inhereret iam cognito creatori: delectabiliterqꝫ seruiret, pditũ fuisse: quatenus explero dispẽsationis sibi credite officio: nulla morte media: tandẽ in paradisum alterũ translatũ, ipso totiꝰ boni fonte beatifice ac interminabiliter frueref. Sꝫ proh dolor: honoris et bonoꝝ homo impatiẽs: dũ reiecto cõditoris timore: supbiens precepto ligari cõtempsit: vitã pdi-
dist. xxx dit pariter et intellectũ. Indicat hoc ipm horrenda quedã
viij. cap. ignorãtie pfunditas: erroꝝ oim mater: q̃ cũctos ade filios
ignoran in tenebroso quodã suscipit sinu. Amor ꝙ tot rerũ vana-
tia. rum et noxiarũ: mordacũ pturbationũ: meroꝝ: formidinũ insanoꝝ gaudioꝝ: litiũ: fraudiũ: ceteroꝝqꝫ vitioꝝ. Quis enĩ ignoret, ait doc. Aure. xxij. de ciui. c. xxij. cũ quãta ignorãtia veritatis: q̃ iam in infantibꝰ manifesta est. Et cũ quãta abũdantia vane cupiditatis: q̃ in pueris apparere incipit: homo veniat in hanc vitã: quibꝰ pro veritatibꝰ certissimis multifarios errores: pro bonis verissimis bonoꝝ vmbram apparentiũ nanciscat. Gratuitis siquidem spoliato homini et naturalibꝰ vulnerato: sm euãgelicũ paradigma descendentis ab hierusalem in hiericho: incidentisqꝫ in la-
Luce. x. trones: remansit naturalis inclinatio ad verum in intellectu: ad bonũ in affectu. Hinc fames illa validissima sciendi: quã prisci philosophantes acerrimis abusi ingenijs: nõ filioꝝ pane: sed porcoꝝ siliquis (licet frustra) pellere quesierũt. Vere frustra: nam morbus creuit ex remedijs. Quippe humana curiositas: q: satiari nequit: nunꝙ sibi sufficiens, semp ad vlteriora rẽdit. Hinc philosophus no-
ij. ad Ti ster et veritatis preco paulus huiuscemodi vocat stultarũ
mo. iij. et sine disciplina questionũ inquisitores: a diaboli laqueis captiuos: ad ipsius volũtatem semp addiscentes: et nũꝙ ad scientiã veritatis puenientes. Enimuero pcesserũt in se cõfisi in regionem longinquã: multiplicũ erroꝝ et vanissimoꝝ cultuũ: dum deũ inuisibilem que ex creatis rebus visibilibꝰ esse cõprobarũt. Nõ sicut deũ glorificauerunt: nec grãs egerũt: sed putantes se aliquid esse euanuerũt in cogitationibꝰ suis. Et qd curiose inuenerũt: p supbiã pdiderunt: vt ait Aug. in glo. Rom. j. Sicqꝫ obscuratũ est insipiens cor eoꝝ. Dicentes enĩ se esse sapientes: stulti facti sunt. Quid rogo insipientius, ꝙ seruire creature potius ꝙ creatori? Quid stultius ꝙ mutare gloriã incorruptibilis dei: in similitudinem imaginis, creature corruptibilis? Hinc tanta phoꝝ dissensio qua a magistris discipuli: et inter se dissiderant cõdiscipuli: dum eos non diuina autoritas: sed humana duxit temeritas. Nam eodẽ beato Aug. teste. xviij. de ciui. c. xli. palam in cõspicua et notissima porticu in gymnasijs: in hortulis: i locis publicis ac priuatis, cateruatim vnusquisqꝫ pro sua opinione certabat. Alij asserentes vnũ: alij innumerabiles mũdos. Ipsumqꝫ vo vnũ alij ortũ esse: alij vo initiũ nõ habere: alij interiturũ: alij semp futurũ: alij mente diuina: alij fortuitu et casibus agi. Alij imortales esse aias: alij mortales. Et qui imortales: alij reuolui in bestias: alij nequaꝙ. Qui vo mortales: alij mox interire post corpus: alij viuere etiã postea vel paululum vel diutius: nõ tamen semp. Alij in corpore cõstituentes finem boni: alij in animo: alij in vtroqꝫ. Alij extrinsecus posita etiam bona ad animũ et corpus addẽtes. Alij sensibus corporis semp: alij nõ semp: alij nunꝙ putantes esse credendũ. Sed et de fine vltimo ppter quem cetera oia querenda sunt: Marcus varro: vt recitat idem Aug. xix. de ciui. c. j. et ij. tam multã dogmatũ varietatem diligẽter scrutatus aduertit: vt ad ducentas octuaginta octo sectas pueniret. Testis est etiã horũ multiplicũ erroꝝ Eusebius in de preparatione euangelica: qui innumeras gẽtium sectas et recitat et reprobat. His alijsqꝫ erroribus: vt rationaliũ mentes velut blandicijs quibusdã infatuaret: ac dulcibus venenis incurabilibꝰ inficeret humane salutis insidiator diabolus: poetarũ figmentis, verboꝝqꝫ coloribus res turpissimas: velut honestare gestiẽs: hac verborũ sagena plurimos irretiuit. De quo quid bea. Hiero. aliqñ ciceronianꝰ: post doctus verberibꝰ christianꝰ sentiat aduertamus. Ait enĩ in epla ad Damasum papã. Demonum cibus est carmina poetarũ. Secularis sapientia rhetoricorũ pompa verboꝝ. Hec sua oẽs suauitate delectant. Et dum aures versibus dulci modulatione currentibus capiũt: animã quoqꝫ penetrant: et pectoris interna deuinciunt. Verũ vbi in summo fuerint studio ac labore plecta: nihil aliud nisi inanem sonũ: et sermonũ strepitũ suis lectoribus tribuũt. Nulla ibi saturitas veritatis: nulla refectio iusticie reperit. Studiosi eoꝝ in fame veri: et virtutũ penuria perseuerant. Hec ille. Hoc triplici qui difficile rũpitur fraudiũ funiculo: erroꝝ videlꝫ vanitatis ignorantie: fraudulentus protoplasti seductor, quem prostrauit in mortem: ne qñqꝫ ad salutarem veritatis cognitionem reuiuisceret: colligauit. Nouit enĩ ille versutus: q: sine veritatis cognitione, ad veritatem in qua non stetit, redire nemo potest: nec sine dei noticia vlla homini poterit esse salus, dicente scriptura Prouerb. xix. Vbi nõ est scientia (haud dubiũ quin dei) aie nõ est bonũ. Nã vani sunt oẽs hoies in quibꝰ nõ est sciẽtia dei. Sap. xiij. et j. Cor. xliij. Si quis ignorat ignorabit. Sed benignissimꝰ deꝰ scientiarũ dñs: cuiꝰ sapientiã nõ vincit malicia. Diligit enĩ oia q̃ sunt et nihil odit eoꝝ q̃ fecit. Sap. xj. Plasma suũ aliena fraude deceptũ, in eternũ perire nõ sustinens: errãti mũdo cognoscende veritatis fame: ac pudẽde vanitatis squalore: iamiãqꝫ deficienti subuenire decreuit. Idcirco dũ mediũ
silentiũ tenerent oia veritatis predicamenta. Noxqꝫ pec- Sapiẽ. xviij.
catoꝝ et ignorantie mediũ iter perageret: vtpura veri dei cognitione in oibꝰ pene extincta. Omnipotens sermo de regalibꝰ exiliens sedibꝰ: geminã rationaliũ cibauit inediã dans panem nõ ventris, sed mentis: panem non ad ruinas huiꝰ vite: q̃ vapor est ad modicũ parens, reparandũ: sed panem vite et intellectꝰ ad indeficientis vite beatitudinem cõsequendã. Dedit aũt manꝰ liberalissima panẽ dulcem: defectũ totuplicem restaurantem. Panem verbi ex ore dei procedentem: quo pasceret intellectus. Et panem verbũ factũ carnez: quo vita nutriret et affectus: quis ad

vtrūq; cōferat vterq;. An nō panis vite: doctrina scriptu-
re canonice: a summa reuelata veritate: quo vita vera co-
gnoscit᷑: vita anime roborat᷑: ⁊ ad vitam felicissimā ambu
latur. Non in solo pane viuit homo/ inquit veritas: sed in
omi verbo qđ ꝓcedit de ore dei. Deutero. viij. ⁊ Mat. iiij.
Est quoq; panis intellectus/ intellectū erudiens: affectū
sua eruditione velut ignea lex inflāmans. Ipsa nempe est
que finem quo tendit᷑ ostendit. ipsa q̄ viam qua itur: diri-
Ro. vi. git. Finem/ vitā eternā. Viā sanctificationem nostrā. Ha-
betis/ inq̄t apl's/ fructū vestrū in sanctificatione: finem v̄o
vitā eternā. Ipsa deniq; instruit ignorantem: ipsa reducit
deuiantem: associat itinerantē: inducit ꝑseuerantem. Cui⁹
salutiferos fruct⁹ btūs Hiero. in ꝓlo. quodā in lib. psalmo
rū: breuiloquo sermone cōplectit᷑/ dicens. Hic habet in-
fans q̄d lactet: puer q̄d laudet: adolescens q̄d corrigat: iu
uenis q̄d sequat᷑: senior q̄d precet᷑. Hic discūt femine pudi
citiā: ppl'i inueniūt pietatem: vidue iudicem: pauperes ꝓ-
tectorem: aduene custodem. Hic inueniūt reges quid au-
diant: iudices q̄d timeant. Hec tristes cōsolat᷑: letū tempe
rat: iratū mitigat: pauperem recreat: diuitem vt se cogno-
scat/ increpat: oibus se suscipientib⁹ apta medicamēta tri-
buit: nec peccatorem despicit: sed ꝑ pniam/ remediū ei inge-
rit. Post hec deus ostendit᷑: simulacra irridenť: fides asse-
ritur: ꝑfidia repudiat᷑: iusticia ingerit᷑: iniquitas ꝓhibet᷑:
misericordia laudat᷑: crudelitas abdicat᷑: veritas requirit᷑
mendaciū damnat᷑: dolus accusat᷑: predicat᷑ pnia: pax con
sequēda ꝓmittit᷑: spes certa nutrit᷑. Sed qđ his oibus est
excellentius: christi sacramenta laudant᷑. Hec Hiero. Hec
sacra theologica doctrina: vera ⁊ diuina sapiētia: sola est
omniū scientiarū imperatrix ⁊ dn̄a: q: cādor est lucis eter-
ne: ⁊ speculū sine macula dei maiestatis: ⁊ imago bonita-
tis illius. Sap. vij. Cui nisi artes cetere ancillent᷑: nō illu-
minant: sed obscurant: nō erudiūt: sed tenebris error᷑ in-
uoluūt. Nō hanc diuinā sapiētiā gentiū principes: nō ter
re negociatores: nō potentes ad bella gigantes inuene-
baruch runt: ppterea ⁊ perierūt. Sed ea de supnis sedib⁹: que in
iij. altissimis habitat: supersubstantialis sapientia reuelauit:
eāq; reuelando populū suū humilē pane vite ⁊ intellect⁹
cibauit. Libet addere qđ sequit᷑. Et aqua sapientie saluta
ris potauit eū. Vere aqua salutaris sapiētie: ex fonte ma-
nans sapientie: q̄ est verbū dei in excelsis. Eccli. j. qui est
Sap. vij christus dn̄s virtus ⁊ sapientia dei patris. j. Cor. j. Ma-
gnū profecto sapientie donū: que in aias sanctas se trans
fert: amicos dei ⁊ prophetas. i. procul videntes/ cōstituit.
Sed parū summe visum est liberalitati: nisi se fontē sapiē
tie homini ꝑ cibi preuaricationem dānato/ donaret in ci-
bum saluantem: ⁊ spūaliter nutrientem/ mirabili cōgruē-
tia/ nature cōditioni/ ⁊ lapsus reparatiōi. Cōiūxit nempe
diuina sapientia in prima hoīs formatione rōnalem spm̄
materie corporali: pro exemplo future societatis: q̄ inter
deū ⁊ spiritū rōnalem in glorificatione eiusdē ꝑficienda
erat: vt sciret homo deū tam disparem corporis ⁊ aīe na-
turā in federationem vnā: ⁊ amiciciā tantā cōiungentē:
etiā rōnalis creature humilitatem: licet longe inferiorem
posse ad sui participationem glīe sublimare. vt loquit᷑ ma
gister dist. j. lib. ij. Et qm̄ ex eisdem gignimur ⁊ nutrimur
incarnata prius: dehinc velut impanata seu inescata sub
speciēb⁹ sacramenti sapientia facta est nutritio nostra. La
psus deniq; ⁊ e paradiso extrusus: pecorinā induit simili-
ps̄. xlviij tudinem. ſm̄ illud ꝓphete. Homo cū in honore esset/ non
intellexit: cōparatus est iumentis insipiētib⁹: ⁊ similis fa-
ctus est eis. Idcirco feno indiguit pabulo pecorino. Ea-
propter celestis cibus angelor᷑/ mutauit se i cibū pecoris/
hoie mutato in pecus. Panis eīm angelor᷑ factus est fenū
vnicus patris/ filius hois: verbū quippe caro factum est.
Esa. xl. Et iuxta ꝓphetā. Ois caro fenū. Comedūt igit᷑ angeli ver
bū de deo natū: comedunt hoies verbū fenū factū. Pane
suo viuūt angeli in celis/ ⁊ beati sunt. Feno suo viuūt ho-
mines in terris/ ⁊ sancti sunt. Fenū quippe istud de prato
virginalis vteri collectū: factū est refectio iumentor᷑. Ver-
bum eīm vt fenū fieret: latuit in virgine: sol in sydere: arti-
fex in opere. O stupenda dei miseratio/ exclamat doctor
melliflluus: verbū carnem: deus cinerem: figulus lutū: vi- Job. vi.
ta morticinū induit: vt angelor᷑ panem iumenta mandu-
carent. Hic vere panis est vite de celo descendens: vt da-
ret vitam mūdo. Nō quē moyses panem dedit patrib⁹ in
deserto: quem manducantes mortui sunt. Nam q̄ ex hoc
pane manducauerit: viuet in eternū manens in christo. ⁊
habens christū vitā manentem in seipso. Hic panis est in-
tellectus: quo nobis mortalib⁹ imensitatem sue potentie.
incōprehensibilitatem sue sapientie: inenarrabilitatē sue
beniuolentie: dn̄s mirabilius declarauit. Memoriā fecit
mirabiliū suor᷑/ inq̄t psaltes dn̄i: hoc cibo spūaliter satiat⁹ Ps̄. c.
misericors/ ⁊ miserator dn̄s/ escam dedit timentib⁹ se. In
promptu est quēadmodū sacrosanctū hoc eduliū/ meta-
physicorū/ naturaliū/ logicor᷑/ cetero᷑ūq; ꝓhor᷑ estimata
suor᷑ principior᷑ theoremata castiget: ⁊ verū in eis intelle-
ctum administret: quorū deductionis veritas vetat. Pa-
nis iste bene a pan/ qđ sonat totū dicit᷑: q: totū qđ ad salu
tem ptinet: cōfert homini viatori. Lapsus siquidē homo
oia cōfudit. Cōstitutū a plasmatore ordinē pulcherrimū
temerauit. Nam deū ꝑ inobedientiā cōtempsit: carnē de
sua carne/ ⁊ os de suis ossib⁹ productū. proximā suam inca
sauit: in seipso rōnem volūtatis ductricem appetitui sub-
egit. Indiguit itaq; ad perfectā restaurationem triplici
remedio. Sacrificio quo placaret᷑ deo: charitatis diffusio
ne/ qua cōmunicaret ꝓximo: gratia reformatiua ordinis
in seipso. Omnia hec cōfert panis christi excellentissimū
sacramentū. Nam ipm est sacrificij oblatio quoad deum.
Charitatiua cōmunio ad proximū. Viaticū ⁊ refectio ad
seipsum. Sacrificiū eīm sicut ⁊ verbū abbreuiatū fecit no-
bis dn̄s sup terrā/ hostiam viuā/ vnicā/ mūdam/ plenā bo
nis/ plenā effectib⁹/ omnib⁹ illis pro quib⁹ offerri cōsueue-
rat hostia litteralis. In hoc sacrificio corporis sui ⁊ san-
guinis noua fecit omnia veteris testamenti oblationes ⁊
sacramenta/ paschalem agnū/ manna deserti/ panes ꝓpo
sitionis/ tauros ⁊ vitulos immolationis/ hircū emissariū/
passeres/ turtures/ ⁊ colūbas/ vinū ⁊ libamina/ sal in omi
sacrificio atq; oleū/ neq; mel/ neq; fermentū. Deniq; quo-
tidianū bis sacrificiū cum matutino vespertinū. Hinc bea
tus Bern. in sermone de sacramento. Christus ait/ pro sa
lute mūdi semel factus est hostia salutaris: rei reconcilia-
tio generalis: omnib⁹ sacramentis: tam precedētib⁹ q̄ se-
quentibus virtutem dedit ⁊ efficaciam: vt tanta ⁊ tali ho
stia sanctificarent᷑ oēs liberandi per illam. Et btūs Aug.
j. de ciui. dei. c. xx. Hui⁹ inquit veri sacrificij multiplicia va-
riaq; signa erant sacrificia ꝑsca sanctor᷑. Cū hoc vnū per
multa figuraret᷑: tanq̄ verbis multis vna res diceret᷑: vt
sine fastidio multū commendaret᷑. Est deniq; sacramentū
illud cōmunio: qua inter se membra cū capite christo cha-
ritate connexa cōmunicant. Nam in hoc sacrificio tota ipa
redempta ciuitas: hoc est congregatio/ societasq; sanctor᷑
vniuersale sacrificiū offertur deo per sacerdotem magnū
qui etiam seipsum obtulit in passione pro nobis: vt tanti
capitis corpus essemus ſm̄ formam serui. Hanc eīm obtu-
lit: in hoc oblatus est: quia ſm̄ hāc mediator est: in hac sa-
cerdos: in hac sacrificium. Verba sunt beati Augu. x. de ci
uita. dei. cap. vj: Et sequitur ad propositum: Hoc est sacrifi
cium christianorum. Multi vnum corpus sumus in chri-
sto: quod etiam sacramento altaris fidelib⁹ noto frequen
tat ecclesia: vbi ei demonstratur q̄ in ea oblatione quam
offert: ipsa offeratur. Est demū panis ille refectio anime:
spiritum restaurans: desiderium satians: cor spirituale
delectans: infirma roborans: gratie vitam augmentans
viaticum perducens. In cuius fortitudine ambulat᷑ per
desertū huius mūdi ad montem dei oreb: qui interpreta-
tur ardor: celum videlicet empyreum seraphico ardore
fulgidum. Sic cibus ille oblatio est initiata in cruce. Fa-
cto deo sacrificium viaticum perducens ad terminū: com
munio tenens interim proximos in vnum. Huius tanti sa

cramenti dignissimus sacerdotum ordo ministeriū accepit: quoꝝ officio iste panis vite mortalibus quotidie preparatur. O vere celestis indulgentia. O cumulata gratia. O superexcellens gloria/ sacerdotem deū suū tenere ꝛ porrigendo alijs dispensare. Quoꝝ q: ignorantie circa tantū mysteriū a dn̄o ꝑ pphetā damnant̄ dicentē. Quia tu scientiā repulisti: repellam ꝛ ego te/ ne sacerdotio fungaris mihi. (Osee iiij.) Ideo omniū sacerdotū indignissim⁹/ proprie cōsulens inscitie/ nō presumptione temeraria: s alme huius vniuersitatis matris mee precepto mihi pridem per dignissimos suos oratores insinuato/ cōtraniti iniustū arbitratus humiliter obtemperans/ legendi laborem/ insufficientissim⁹ licet assumpsi. Canonem ꝗ misse: quo diuin⁹ ille sacramentalis cibus cōficitur: exponendū delegi. Laborem hunc nō penitus reputans inutilem: quo christi sacerdotes ad sacerdotij ve gradū aspirantes/ tanti officij dignitatem/ ritum ꝛ debite executionis peritiam cōtemplari. Necnon scholasticoꝝ ingenia mysterij profunditate exerceri. Omniūq hoc salutari edulio pasci optantiū conscientie ad dignam eius sumptionem informari poterunt ꝛ accendi. Opus quidem arduū ꝛ ignaro peccatori improportionatum: cuius altissimam profunditatem (Ruth.) gigantium humeros premere nō ignoro. Desperarem penitus ꝛ deficerem: si vel cum moabitide post terga metentium spicas eorūdem manus fugientes colligere: ꝛ non magis maiorum iam collecta comportando presumerem recitare. In qua re insufficientiam propriaꝫ verbis cultioribus nescio an palliare dicam: an excusare: superfluū duxi: cum ipsam plus cupito operis exequendi imperfectio demonstrabit.

Protestatio theologica.

¶ In huius igitur lectionis initio theologicā protestationem frequenter per me factam renouans: coram vobis venerabilibus ac doctissimis preceptorib⁹ meis protesto: solenniter et expresse non esse mentis mee in futuris meis lectionibus/ aut alijs quibusuis actibus per me volente dn̄o faciendis: aliquid dicere: aut pertinaciter defendere: qđ catholice fidei seu determinationi sacrosancte matris ecclesie quomodolibet obuiet: vel pias aures offendat. Sido (qđ per suā misericordiam domin⁹ auertat) aliquid tale ex lapsu lingue/ ignorantia/ alia ve qualicūq occasione contingeret: reuoco extunc prout extunc: extunc prout extunc: volens ea habere pro non dictis: subijciens me humiliter eorū directioni: quorū est errantes corrigere: ꝛ deuios ad viam catholice veritatis reducere. Uerum ne dicendorum indistincta congeries confusionem afferat: placuit opus ipsum quod Sacri canonis misse expositio intitulari potest: per lectiones partiri: ꝛ lectiones per. §. aut litteras alphabeticas vlterius secare: quatenus studioso lectori in prompto qđ voluerit occurrat: cum nostrū quem edidim⁹ indicem: seu vt aiunt inuentarium: inuisere placuerit.

Duodecastichon magistri Gasparis hasslachij Symmerigensis ad lectorem

Grammata gloriolam redolentia desine vanam:
  Mundani fastus suspicere illecebras.
Atq philosophicos/ sacrosq reuolue libellos:
  Turpia contemnens scōmata musicolum.
Ausu quos diro Julianus apostata pressit:
  Quod fidei nouit fortia scuta facre.
Hinc ea chalcotypis pulchris dirrata iuuentus:
  Sancta theologie que tibi scripta damus.
Perlege nocturnis vigili cum mente lucernis:
  Imprimis tu que es initianda sacris.
Necte presbyterum quorūdam luxus inertum
  Abstrahat: ꝛ talus ocia scorta sopor.

¶ Lectio .i.

A

Premissa in cubiculo cordis deuotissima spūssancti inuocatione: quatenus qui huius diuinissimi est autor muneris: sit mentiū nostrarū illuminator: ꝛ doctor intern⁹ sacri canonis. Cuius expositionē priusꝗ ordiamur: premittēda sunt aliqua ad cōsecrationis actū (ad quē canon etiā totius misse officiū ordinat̄) requisita. (Ad cōsecrationē requisita.) Que tria sunt in genere. Requirunt̄ enim aliq̄ ex parte sacramēti cōficiēdi: ꝛ cōsecrātis ministri circūstātiarū tp̄is ꝛ loci. Et hoꝝ aliq̄ reqrunt̄ tanꝗ simplr ad cōsecrationē necessaria: ita ꝙ eis nō existentib⁹ nō fieret cōsecratio eucharistie/ siue trāssubstantiatio panis ꝛ vini in corp⁹ ꝛ sanguinē christi. Aliq̄ reqrunt̄ de congruo/ tanꝗ decentia ad legitime ꝛ ordinate cōsecrandū: quib⁹ nō existētib⁹/ licꝫ nō impediat̄ cōsecrationis effect⁹/ q̄ est trāssubstātiatio: ipedit̄ tn̄ eucharistie fruct⁹. Que igit̄ ex parte sacri reqrunt̄: requiruntur de necessitate: q̄ ex parte circūstantiarū: reqrunt̄ de congruo. Eoꝝ vero q̄ reqrunt̄ ex parte ministri/ q̄dā de necessitate reqrunt̄: q̄dā de cōgruitate. Ex parte sacri reqrit̄ debita materia ꝛ debita ꝯsecrationis forma. De quib⁹ infra suo loco dicet̄. Ex parte ministri aliq̄ reqrunt̄ de necessitate: aliq̄ de ꝯgruitate: vt dictū est. De necessitate ministri requirit̄ ptās ordinis: facultas sermonis: integritas intentionis. Proper defectū primi nō possunt cōsecrare angeli/ mulieres/ nec laici/ nec aliq̄ nō sacerdotes seu presbyteri. Propter defectū secūdi: repellunt̄ ab hoc ministerio elingues ꝛ muti. Propter defectū tertij excludunt̄ vsu rōnis carentes ꝛ fatui: etiā si fuerint sacerdotes. ¶ B Primo scilꝫ ptāti ordinis/ paulo latius imorandū est. Ubi in p̄mis cōsiderandū/ ꝙ multa cōpetunt ordini sacerdotali respectu corporis christi: tam mystici ꝗ veri. Corp⁹ christi mysticū/ intelligo fideliū ꝯgregationē ecclesiā videlꝫ catholicā: s̄m illud apl̄i. Uos estis corp⁹ christi: ꝛ mēbra de mēbro. (j. cor. xij.) Mēbra depēdētia de mēbro scꝫ capite christo cōmēbro. glo. interli. Ipm dedit caput supra oēm ecclesiā q̄ est corp⁹ eius. (Ephe. j.) Corpus christi verum est corpulētū sub a de v̄gine maria/ opatione spūssctī sumpta: vel etiā natura humana/ diuine nature in supposito verbi vnita. de quo. j. dr̄. Et hoc s̄m duplicē acceptionem corporis: vt distinguit̄: vel ꝯ aiam/ vel ꝯ spm̄. Super vtrūq corp⁹ insignes sacerdos accipit ptātes. Sup corp⁹ mysticū ptātem ligādi/ soluēdi/ docēdi/ cōfortandi. ligādi penis: soluēdi a pctis: docēdi viā salutis: cōfortādi sacris. Ad quoꝝ expletionē Paulus eos hortat̄. Attēdite vobis ꝛ vniuerso gregi in quo vos spūssctūs posuit ep̄os regere ecclesiā dei: quā acq̄siuit sanguine suo. (Act. xx.) Ep̄os. i. sacerdotes: q: olim idē ep̄s ꝛ presbyter. ait Hiero. ad euādrū vel eugeniū ep̄m. ꝛ habet̄ in canone. xciij. dist. legim⁹. Super corpus christi verū ptātem cōsecrādi/ offerēdi/ fidelibus dispēsandi. ¶ C Pro quoꝝ clariori intellectu/ vidēdum q̄d sit ptās ecclesiastica/ ꝛ quotuplex. Ptātem ecclesiasticā causaliter diffinit illuminatissim⁹ doctor Joh. gerson cancella. parrhisi. in tractatu de ecclesiastica ptāte sic. (Diffinitio ptātꝫ ecclesiastice.) Est potestas a christo supnaturalr̄ ꝛ spūaliter collata suis aplis ꝛ discipulis/ ꝛ eoꝝ successorib⁹ legitimis vsq in finem seculi ad edificationē ecclie militantis s̄m leges euāgelicas/ p cōsecutione felicitatis eterne. In hac diffinitione causali ptās ponit̄ pro genere. Est aūt ptās facultas ppinqua ad exeundū in actū. Dicit̄ ppinqua: q: obedientialis remota que est in qualibet creatura rōnali respectu dei ad qualisbet hierarchicā actionē nō dicit̄ ptās ecclīastica. Dicit̄ etiā potentia ppinqua/ q̄ in passum dispositū remotis impedimentis statim exire pōt in actū. Causa efficiēs p̄ncipalis tangit̄/ cum dicit̄ a christo supnaturaliter collata. Nō enī inest ecclesiastica ptās a p̄ncipijs nature: sed ab eo qui naturā cōdidit. Causa materialis vel subiectiua notat̄ cū dicitur/ Aplis ꝛ disci. ꝛc. Formalis insinuat̄ cum addit̄/ s̄m leges euangelicas: dant enī formā vtendi. Causa finalis

cōcluditur/cū subdit̄. Ad edificationem ecclesie militātis pro ꝓsecutione felicitatis eterne. Additū etiā est: spāliter ad exclusionē donoꝝ supnaturaliū/ que possunt esse cōia om̄i viatori: qualia sunt fides/spes/charitas/ ꝓpheria/timor/pietas ꝛc. Per has particulas oīs alia ptās excludit̄ q̄m oīs alia ptās vel est naturaliter indita: sicut ptās corporalis/quoad causam efficientem. Uel est ſm leges humanas regulata: sicut ptās secularis quoad causam formalem. Uel est radicata in habentib⁹ eā ſm dona naturalia: etiā vbi supnaturalia vtputa fides/spes/charitas/nō adessent. Unde ptās secularis cōtra quā distinguit̄ ptās ecclesiastica: ꝯuenit aliis q̄ christianis. Ptās aūt ecclesiastica de necessitate fundat̄ in dono supnaturali/scȝ charactere baptismali de cōi lege: qui character viatores facit esse de ecclesia militante: ꝛ ita capaces ecclīastice ptātis. Tamen charitas/seu gratia gratūfaciens: etsi valde decens sit suscipientib⁹ ecclesiasticā ptātem: nō tm̄ exigit̄ pro dando titulo quasi sine ea nō possit inesse ecclīastica potestas: prout vvaldēsiū heresis errādo asseruit. ¶ D Legitur aūt in euāgelio sextuplex ptās a christo data aplīs/discipulis pro se ꝛ eoꝝ successorib⁹/ministris scȝ eccl'ie quales sunt epi ꝛ presbyteri. Unde Anacletus papa. xxi. dist. in nouo. ait. Apostolis decedentib⁹: in locū eoꝝ surrexerūt

Mat. ix. epi. Et sequit̄. Uidentes aūt apl̄i messē esse multā/ꝛ operarios paucos: rogauerūt dn̄m messis vt mitteret opera-

Luce. x. rios in messem suā. Unde ab eo electi sunt septuaginta duo discipuli. quoꝝ typum gerūt presbyteri/atq̄ in eorū loco sunt ꝯstituti in ecclesia. Hec ibi. Sex ergo ptātes predicte prout eas colligit do. Petrus de aliaco cardinalis he sunt. Ptās cōsecrationis: sacroꝝ administratiōis: predicationis: iudiciarie correctiōis: dispositionis ministroꝝ ecclesie: accipiēdi vite necessaria ab his quib⁹ spūalia administrant. De p̄mis duab⁹ magis ad ꝓposi: ii: eo q̄ conferri videnī in ordine sacerdotali. Prima igit̄ ptās est potestas cōsecrationis: qua quilibet sacerdos rite ordinat⁹ cōficere pōt corpus ꝛ sanguinem dn̄i iesu christi. Hanc cōtulit dn̄s in vltima cena/cum dixit. Hoc facite in meā com

Lu. xxij. memorationē. Hec ptās q̄nq̄ dicit̄ character vel ptās ordinis: de quo infra latius dicendū erit. Scd̄a ptās/scȝ administrationis sacroꝝ ꝛ spāliter sacramenti pn̄ie/est ptās iurisdictionis spūalis in foro pn̄ie: q̄ dicit̄ ptās clauiū: quibus sacerdotes possunt aperire celū ꝛ claudere. Aperire dignis: claudere indignis. Per pc̄m em̄ mortale quilibȝ peccans claudit sibi celū: q: prestat sibi impedimentū intrandi celū/ꝛ gaudia paradisi. Ad cui⁹ amotionem cōtulit deus ptātem eccl'ie: qua discernere pōt in cā ꝓpter quā celū claudit̄: ꝛ ferre sniam/ꝓnūciando illū dignū/ꝛ illum indignū. Dignū: dolentē de pc̄is ꝛ ea cōfitentē: indignū nō dolentē de pc̄is: q̄uis cōfitentē. Et hoc est celū aperire ꝛ celū claudere, quantū ꝑtinet ad ministeriū sacerdotum. Et autoritas hec faciendi vocat̄ ptās clauis. Que duplex

Clauis ecclesiastica duplex. est/scȝ autoritas cognoscendi in cā pc̄ōris ꝯfitentis: ꝛ autoritas sententiandi/q̄ dicunt̄ claues. Prima clauis scientie: secūda clauis ptātis. Uñ clauis sciētie nō est scientia habitualis vel actualis vt quidā putauerūt: q: etsi autoritas cognoscendi requirat scientiā vel discretionē comitantem rectū vsum eius: quēadmodū etiā clauis ptātis req̄rit iusticiā ad rectū vsuȝ sui. Tn̄ sicut ptās iudicandi nō est iusticia: imo pōt esse sine iusticia: ita ptās vel autoritas cognoscendi in aliqua cā nō est sciētia vel discretio: quinimo pōt esse sine discretiōe cognoscēdi. de quo pulchre loquit̄ doctor subtilis dist. xix. iiij. Cōcordat Alexā. de ales p. iiij. q. lxxviij. ar. ij. mē. iij. ¶ E Hec ptās promissa fuit petro

mat. xvi. a dn̄o/cū dixit. Tibi dabo claues regni celoꝝ ꝛc. Promissa

Math. xviij. fuit etiā oībus aplīs/cū dixit. Amen dico vobis quecūq̄ ligaueritis sup terrā/erūt ligata ꝛ in celis. Et q̄cūq̄ solueritis sup terrā erunt soluta ꝛ in celis. Collata vō fuit eis in die dn̄ice resurrectionis: dū apparens eis iesus in cōclaui cōgregatis insufflauit/ꝛ dixit. Accipite spm̄ sanctū quorū remiseritis pc̄ā remittunt̄ eis. Jo. xx. He due potestates cōsecratiōis ꝛ clauiū/dicunt̄ potestates ordinis sacerdotalis: neq̄ eedem sunt: neq̄ simul tp̄e collate aplīs. Etenim vna respicit consecrationem corporis christi veri: q̄m habens eam cōsecrare potest veruȝ corpus ꝛ sanguinem christi virtute verboꝝ sacramentaliū. Secūda respicit corpus christi mysticū seu membra ei⁹: q: habens eā pōt soluere ꝛ ligare pc̄ōres: fideles tn̄ qui sunt mēbra eccl'ie numero etsi nō merito: licet solutione fiant etiā mēbra merito. Prima vt dictū est: collata est aplīs in cena ante christi passionē. secūda post resurrectionē. Et videt̄ q̄ etiā modo in ordinatione sacerdotis distinctis actib⁹ ꝛ tp̄ibus cōferant̄. Primā em̄ cōfert ordinator ep̄s ordinando/cū tradens ei calicē cū vino ꝛ aqua pane supposito dicit. Accipite ptātem offerendi ꝛ conficiendi pro viuis ꝛ mortuis. Scd̄am vō tradit aliquib⁹ interpositis/ponens manū suꝫ per caput eius ꝛ dicens. Accipite. ss. quoꝝ re. pc̄ā ꝛc. Et si in collatione cuiuslibet ptātis imprimit̄ spālis character: vt quidā tenēt: ꝛ recitat Sco. dist. xix. iiij. tanq̄ ꝓbabiliter dictū: tunc tres sunt characteres ordinē sacerdotaleȝ integrātes ſm tres ptātes collatas. Et si collata prima/scȝ potestate cōsecrandi nō ꝓcederet ep̄s ad collationeȝ aliarū: nō esset ille ꝑfecte in sacerdotē ordinatus. Posset q̄ cōficere corp⁹ christi: nō tn̄ ligare ꝛ soluere pc̄ōres: q: ad hoc nondū fuisset sibi collata ptās. Ex hoc videt̄ opinio quorūdā doctoꝝ min⁹ ꝓbabilis/dicentiū q̄ vna est ptās sacerdotalis ſm essentiaȝ ꝛ radicem: sed multiplex ſm effectū. Quodq̄ cum aplīs in cena data fuit ptās cōsecrandi sup corpus christi verū: etiā collata sit eis ptās sup totū corp⁹ christi mysticū/ipm̄ scȝ in mēbris ei⁹ ligādi ꝛ soluendi: nā verba illa. Hoc facite in meā cōmemorationē. quib⁹ tradita est prima ptās: nullū penitus ordinē habēt vel habitudinem ad scd̄am ptātem. Neq̄ em̄ significant ipm̄ nec exprimūt: qd̄ tn̄ regulariter fit ꝑ verba quib⁹ aliqua confert̄ ptās. Quō em̄ alr̄ sciretur q̄ collata esset hec vel illa potestas. Et preterea cū verba sacr̄alia hoc qd̄ significāt efficiunt: ꝛ verba quib⁹ prima ptās cōfert̄: secūdā ptātem penitus nō significent: sequit̄ q̄ neq̄ ipsum cōferant.

¶ Lectio. ij. A

Epotestates sacer-

dotales equales sunt in oībus rite consecratis sacerdotibus/maioribus et minoribus: hoc est ep̄is ꝛ simplicib⁹ sacerdotibus. Sunt etiā inauferibiles. Ratio primi patet ex premissis: q: cuilibet sacerdoti indifferenter cōferunt̄ ꝑ easdem verboꝝ formas: ꝛ ꝑ eorūdem exhibitionem signoꝝ quasi materiarū: dicente ordinatore sup quēlibet. Accipe ptātem celebrandi ꝛc. Ac porrigente cuilibet calicem cū pane ꝛ vino rursus ad manuū impositioneȝ cuilibet. Accipite spm̄ sanctū quoꝝ remise. ꝛc. He forme sicut eedem: ita ꝛ eiusdē efficacie sunt in oībus: sicut ꝛ alie forme sacr̄ales quantuȝ est ex parte earū. Item iidē characteres imprimunt̄ oīb⁹ sacerdotibus in sua ordinatione: in quib⁹ fundant̄ he potestates. Ratio scd̄i scȝ inauferibilitatis est: q: character in sacerdotali ordinatione impressus manet: nec vnq̄ delet̄ ꝛ ꝑ ꝯñs nec ptās q̄ in eo fundat̄. Est em̄ character forma supnaturalis a deo creata: q̄ ꝑ nullaȝ virtutem creatā corrūpi potest. Eius nāq̄ desitio annihilatio est: ad quā virtus creata se nō extendit: sicut nec ad creationem. Neq̄ a deo tollit̄ ꝓpter quodcūq̄ pc̄m: sicut cetera dona supnaturalia/quo modo charitas tollitur ꝓpter pc̄m mortale. fides ꝓpter heresim. spes ꝓpter desperationem: q: character sacerdotalis confertur a deo, etiam existenti in pc̄ō mortali/etiam actu peccandi: vt si quis cum ꝓposito peccandi suscipit sacramentum ordinis: ꝛ ideo nulli peccato repugnat. Quantūcunq̄ igitur sacerdos suspendat̄: excōmunicetur: degradetur. semꝑ manet in eo potestas consecrandi. similiter ꝛ autoritas ligandi ꝛ soluendi. In cui⁹ signū cum hi reconciliant̄ ecclesie: nō reordinantur in sacerdotes: qd̄ tn̄ foret necessariū, si ptās sacerdotalis per

huiusmodi actus auferret. De hoc btūs Aug. reprobans
positionem Cypriani dicentis/ꝙ heretici vera sacra non
habent. Et illoꝝ q̄ dixerūt/ꝙ sacerdos recedens ab ecclia
baptisma nō admittit: sed ordinē. Ad Pennenianū scri
bēs ait de hereticis ⁊ dānatis: ⁊ habet̃.j.q.j.ꝙ quidā. Qd
quidam dicūt ꝙ baptisma qd̄ accepit nō amittit q̄ recedit
ab ecclia: ius tn̄ dandi qd̄ accepit amittit (.i.ordinē glo.)
multis modis apparet frustra ⁊ inaniter dici. Primo: q2
nulla ostendit̃ causa cur ille qui baptisma amittere nō po
test: ius dādi possit amittere. Utrūqꝫ em̄ sacrm̄ est ⁊ quas
dam cōsecratione homini datur: illud em̄ cū baptizat̃: il
lud cū ordinat̃: ⁊ ideo nō licet a catholico vtrūqꝫ scꝫ sacrm̄
iterari. Nā si qn̄ ex parte ipsa venientes etiā prepositi pro
bono pacis correcto scismatis errore suscepti sunt: et si vi
sum est opus esse vt eadem officia gererent q̄ agebāt: nō
sunt rursus ordinandi: sed sicut baptism⁹ in eis: ita ⁊ ordi
natio mansit integra: q2 in precisione fuerat vitiū: qd̄ vni
tate pacis est correctū: nō in sacris q̄ vbicūqꝫ sunt ipsa ve
ra sunt. Et infra eodē. De his q̄ ab vnitate ecclie catholice
separati sunt: nulla iam questio est: quin habeant ⁊ dare
possint sacra: sed pniciose habent: pnicioseqꝫ tradūt/qui
extra vinculū pacis sunt. Neutri sacro iniuria facienda est
sicut non recte habet q̄ ab vnitate recedit: sed tn̄ habet: et
ideo redeūti nō reddit̃: sic etiā non recte dat qd̄ accepit: ⁊
ideo qd̄ ab eo accipit̃/venienti ad vnitatem nō iterat̃. Ex
quib⁹ verbis Augu. cōstat in oib⁹ tam apostatis ꝙ hereti
cis aut dānatis manere sacra christi vera/ quantū ad se ⁊
sancta: licet ad dānationē sint habentis/dantis ⁊ recipiē
tis. ¶ B Ex his infero/ꝙ pculose errāt dicentes sacer
dotē in pctō mortali existentē nō cōficere: q2 ptās cōficien
di nō fundat̃ in grā: nec ipsam necessario presupponit: sꝫ
vt dictū est: in charactere sacerdotali quē sm̄ legē statutā
prerequirit. In cui⁹ signū christus in cena cū aplos suos
sacerdotes ordinauit: ordinauit ⁊ iudā pditorem suū sa
cerdotem sm̄ doctores: qui tn̄ tunc non fuit in grā: q2 iam
post buccellā panis intrauit in eū sathanas. Cōstat ergo
ꝙ tunc recepit cōsecrandi ptātem. Si ergo tunc in debita
materia cū certa verboꝝ forma cōsecrare attentasset: cur
nō cōsecrasset? Par ratio est de quolibet sacerdote. Unde
btūs Aug. in lib. de corpore dn̄i ait. Intra ecclesiā catholi
cam in ministerio corporis ⁊ sanguinis dn̄i nihil a bono
maius: nihil a malo min⁹ pficitur sacerdote: q2 nō in meri
to cōsecrantis: sed in verbo efficit̃ creatoris ⁊ virtute spi
ritussancti. Infero scḋo ex predictis ꝙ sit̃ errant dicētes/
sacerdotē in mortali pctō existentē nō posse quē absolue
re a pctis. Patet ex eodē fundamento: q2 ptās clauiū ex
christi ordinatione gratiā nō prerequirit/ vt recipiat̃: sed
ptātem dūtaxat cōficiendi. Nō em̄ voluit dn̄s aliquē hr̄e
ptātem ligandi vel soluendi sup corp⁹ christi mysticū: nisi
haberet ptātem sup corpus christi verū. Et si ad hoc nul
la sit autoritas expressa canonis: sufficit ritus ⁊ vsus eccle
sie: q̄ maioris est autoritatis autoritate cuiuscūqꝫ docto
ris particularis. vnde btūs Aug. ex dictis Basilij inquit
dist.xi. ecclesiasticarū. Ecclesiasticarū institutionū quasdā
in scriptis: quasdā vo apostolica traditione p successores
in ministerio cōfirmatas accepim⁹: quasdā vo cōsuetudi
ne roboratas approbat vsus: quib⁹ par ritus ⁊ idē vtrisqꝫ
debet̃ pietatis affectus. Et in epl'a ad Januariū disti.xij.
illa aūt. Illa aūt/que nō scripta: sed tradita sunt custodi
mus: q̄ quidem toto orbe terrarū obseruant̃: datur intelli
gi vel ab ipsis aplis: vel ex plenarijs cōcilijs: quorū est in
ecclesia saluberrima autoritas: cōmendata atqꝫ statuta
retineri. ¶ C Sed forte quis obijceret: christus priusqꝫ
aplis diceret. Quoꝝ remiseritis pctā remittunt̃ eis: pre
mittit. Accipite spm̄sanctū: ergo videt̃ ꝙ gratia spūssan
cti requirat̃ ad susceptionem predicte ptātis. Ad qd̄ dicē
dum ꝙ spūssctūs dupliciter datur ⁊ accipit̃: videlꝫ in gra
tia gratū faciente: ⁊ in gratia gratis data. Primo mō da
tur ad psonalem sanctificationem recipientis. Secundo
modo nō semp ad psonalem sanctificationem: semp autē

ad ecclesie vtilitatem. De prima dicit̃. Justificati gratis p
gratiā ipsius/ scꝫ christi. glo. p gratiā christi q̄ donū dei est.
Maximū aūt donū spūssanctus est. vnde ⁊ d: ibidē.c.v. Ro.iij.
Charitas dei diffusa est in cordib⁹ vestris p spm̄sanctū q̄
datus est vobis. Gratia aūt que iustificat charitas est: aut
ei inseparabiliter cōiuncta: q̄ datur semp ad sanctificatio
nem: q2 ipsa est que operit multitudinē pctōꝝ. De scḋa.j.
Coꝝ.xij. Alij per spiritū datur sermo sapientie: alij sermo puer.x.
scientie sm̄ eūdem spm̄: alij fides in eodem spū: alij gra ⁊.j.Pe.
tia sanitatū in vno spū: alij operatio virtutū: alij pphetia. iiij.
Premisit aūt apl's. Unicuiqꝫ datur manifestatio spūs ad
vtilitatem. Diuisa sunt dona: nō ad meritū alicuius singu
lariter dantur: sed ad vtilitatem ecclesie edificande. Qd
aūt nō detur ad psonalem vtilitatem: patet: q2 sic datur ⁊
reprobis: quibus allegantib⁹ in iudicio recepta dona ⁊ di
centibus: Domine domine in noie tuo pphetauim⁹: ⁊ in no
mine tuo demonia eiecimus: virtutes multas fecimus: di mat.vij.
cturus est dn̄s. Nunq̄ noui vos. glo. i. in nullis approba
ui. Itaqꝫ apl'i in ptāte ligandi ⁊ soluendi/ receperūt quis
dem spm̄sanctū: q2 ipsa potestas ligandi atqꝫ soluendi do
num est spūssancti: sed gratis datum. Unde nō dixit dn̄s.
Accipite gratiā spūssancti vt accipiatis ptātem remitten
di peccata: vel vt remittatis peccata: sed ait. Accipite spi
ritū sanctū: quoꝝ remiseritis pctā ⁊c. quasi di. Accipite do
num spūssancti/ptātem scꝫ remittendi pctā: ⁊ accipiētes
hoc donū spūssancti/spm̄sanctū recipitis. Nec tn̄ negan
dū ꝙ christus dedit his vbis ⁊ signo flatus aplis augmē
tum gratie ⁊ charitatis. Sed nō dedit illā vt dispositionē
preuiā/necessario requisitā ad susceptionē ptātis clauiū
sed tanq̄ dispositionem de cōgruo vt digne recipiat̃: sicut
⁊ nunc gratia confert̃ in collatione ordinū: nisi impediat
obex in suscipiente ad dignā ptātis executionē. Unde etsi
nō ad susceptionē: neqꝫ ad executionem ptātis clauiū sim
pliciter requirit̃ gratia gratūfaciēs: requiritur tamen ad
dignā potestatis clauiū susceptionē/ eiusqꝫ dignā execu
tionem. Unde sicut ordinandus se disponere debet/vt si
ne pctō recipiat ordinis sacramentū: ita etiam curet mun
dus esse a pctō: vt digne actum recepte exequat̃ ptātis: q2
teste btō Aug. cōtra donatistas. Nemo digne absoluit: nis
si colūba vel colūbe membra. Colūba. i. christus. Mem
brū columbe/a peccato mūdus. ¶ D Ex pro dictoꝝ cō
firmatione pōt argui p locū a maiori: si ad recipiendū et
exequendū potestatē cōsecrandi verū corpus christi/nō
requirit̃ necessario gratia gratūfaciens in ministro q̄ ma
ior est: multo min⁹ requirit̃ in potestate minus digna/re
spectu scꝫ corporis christi mystici: sed ibi nō requirit̃: vt di
ctum est: ergo nec hic. Cōcordat his magr̄ dist.xix. lib. iiij.
allegās illud Hiero. sup illo verbo Mat.xvi. Tibi dabo
claues regni celoꝝ. Dat deus benedictionē digne poscen
ti per indignū ministrū. Fallit aūt ⁊ fefellit multos vulga
ta sententia: qui ligat uo est/aliū soluere quō potest. Qd
vtiqꝫ verū est de ligatura corporali: ⁊ dum hec membra li
gata sunt: quibus ⁊ non alijs soluere potest. Alioquin ni
hil prohibet pedib⁹ cōpeditū/ ⁊ manibus liberū/vincula
alterius soluere. In proposito aūt nulla est ligatura cor
poralis: sed dūtaxat ligatio p preceptū. Preceptū em̄ vi
detur sacerdotib⁹/vt digne ⁊ iuste opera sui ministerij exe
quant̃: nam Leui.xxi. precipit̃: Homo de semine aaron q̄
habuerit maculā: nō offerat panes corā dn̄o: nec accedat
ad ministeriū eius. Per maculam vitiū intelligit̃: vt dicit
glo. vnde Aug. Ablata est ois dubitatio. Nemo summoꝝ
vel secūdoꝝ sacerdotū debet ad sancta accedere/ si immun
dus est. immo videt̃ esse de iure naturali: vt homo sancta Deuter.
sancte pertractet: vt dicit sanctus Tho. in. iiij. vbi infra. Itē xvi.
iuste qd̄ iustum est exequeris. Sacerdotes qui accedunt Exo.xix.
ad dn̄m sanctificent̃: ne pcutiat eos. Et per Esa. precipit
dominus. Mundamini qui fertis vasa dn̄i. Eiusdem. lij.
¶ E His alijsqꝫ autoritatib⁹ moti sanctus Tho. Alb.
Petrus de tharan. dicunt ꝙ suscipiens vel exequens or
dinem in peccato mortali/mortaliter peccat: q2 facit cōtra

pceptū diuinū. Unde sanctus Tho. in. iiii. scripto disti.
xxiiii. q. iii. dicit q sanctitas vite requirit ad susceptionez
ordinis cuiuslibet: nō de necessitate sacramēti: sed necessi
tate precepti. Unū si malus ordinat: nihilominus ordinez ha
bet/tñ cū pctō: nā in quolibz ordine quasi presumptuosus
mortaliter peccat: qui cū cōsciētia peti mortalis ad ordinē
accedit. Hoc quoad ordinis susceptionē. Sed quoad exe
Deuter. cutiones actuū ordinis subdit circa finē. q. Lex precipit vt
xvi. homo iuste ea q iusta sunt exequat. Et iō quicūq hoc qd
sibi cōpetit/scz rōne ordinis facit indigne: qd iustū est iniu
ste exequit: z cōtra preceptū legis facit: ac p hoc mortali
ter peccat. Quicūq aūt cum pctō mortali aliqd sacrū offi
ciū ptractat: nō est dubiū quin indigne illud faciat: vnde
patet q mortaliter peccat. Et infra. Quādocūq minister
exhibet se in aliquo actu vt ministrū ecclie in mortali pctō
mortaliter peccat: z totiens mortaliter peccat quotiens
hmōi actū facit: q: vt dicit Diony. c. i. celestis hierarch. Im
mūdus nec symbola. i. nec sacramētalia signa tangere fas
est. Unde quando tangūt res sacras quasi suo officio vtē
tes/mortalr peccant secus si in aliqua necessitate aliqd sa
cramentum cōtingerent vel exequerent: in eo casu in quo
etiā laico liceret: sicut si baptizaret in articulo necessitatis
Uel si corp christi in terra piectū colligeret. Loquit semp
de existente in pctō mortali. Hec snia etsi nō oibus placet
tanq nimis dura: videt tñ firmis scripture radicib immi
xa. Et iō ecclie ministris solicitius formidāda. ¶ F Sic
ergo in pposito nō est nisi ligatura pcepti/ppter quam
factū cōtra preceptū nō est irritū: q̄uis peccent preceptū
transgredientes. Et est simile in ciuilibus. Precipiat dñs
seruo suo/ne certū vinculatū soluat: iam seru ille ligatus
est/eo mō quo precepto ligari dicimur. Cōstat aūt q ser
uus ille ɔtrauenire pōt precepto dñi z ligatū soluere. Qd
si facit: nō min solutus est q vinctus fuerat: q̄ si preceptū
de nō soluendo super ipm latū nō fuisset. Ita in pposito.
Preceptū nō ligat corporaliter seu realiter ptātez clauiū/
ne ipsam habens possit exire in ptātis actum: sed ligat ne
licite possit: sed nec pctō mortali ligat/ne alium a mortali
soluere possit: qm etsi mortali pctō ligat est/ne possit pfi
cere actus meritorios: z ita quasi pedib bonarū affectio
nū tenetur cōstrictus: non tamen ligatus est pctō mortali
quantū ad illud quo soluit. i. ptātem clauiū que manibus
anime poterit cōparari. Claudicat ergo popularis illa si
militudo transferendo ligationē corporalem ad ligatio
nem p phibitoriū preceptū vel p mortale pctm. Et rōna
biliter misericorditer q dñs ordinis ptātem siue ad suscī
piendū: siue ad exercendū impediri noluit simplr peccato
suscipientis z exequentis: ne hierarchicus ordo ecclie in
stabilis sit/incertus totusq cōfusus. Cū em nemo sciat an
Eccle. ix amore vel odio dign sit: z hoc de seipso: multominus de
alio nunq̄ securi esse possent subditi: sed nec presidentes.
Quippe semp dubitare haberent pctōres/an fuerint rite
vere z sacramentaliter absoluti: cum semp dubitarent de
mūdicia sacerdotis ex multis cōtra eos cōceptis suspitio
nibus. Sed z ipsi sacerdotes/si ptātem in ordinatione ri
te susceperint: si etiam recepta potestate vere cōsecrent. si
absoluant zc. cū se tunc vel nunc charitatem habuisse aut
hre ignorent. Et licz in hla nō possit haberi certitudo eui
dentie absq diuina reuelatione/propter intentionem or
I. Regū dinantis/consecrantis/absoluentis que aliis ignota est:
xvi. fm illud. Homo videt q patent: deus aūt intuet cor. Cre
dibilius tñ est/z verisimilius intentionē debitā fuisse con
secrandi/cōferendi/ordines recipiendi z generaliter exe
quendi/q̄ oppositum. Secus de ministrorum sanctitate.
¶ G Preterea nō videt diuine bonitati cōsentaneuz/
alterū pro alterius iniquitate puniri: in his presertim que
ad salutez ptinent: dum ille alteri in sua malicia nō cōicet.
Sed si pctōrem cōfitentem: z ad absolutionē recipiendaz
fm humane fragilitatis possibilitatem se disponentē: sa
cerdos ppter occultū suū peccatū nō absolueret: puniret
pctōr propter peccatū alienū cui nō cōicasset. cōtra illud.

Filius nō portabit iniquitatem patris. Iusticia iusti sup Ezech.
cum erit: z impietas impii sup eū erit zc. Iterum rōnabi xviii.
le est/vt deus assistat sacramento pnie ad pctōz remissio
nem quā significat. Assistat dico certitudinaliter respectu
significati in fieri: ne ppter signi incertitudinem negligat
quis sacramentū suscipere. Nam quis hoim sue fame zela
tor alteri homini cordis sui secreta forefacta aperiret: nisi
firmissime crederet deum assistere sacerdoti ad remissio
nem suoz pctōrū: dum in se cōfitente nō sit obicis impedi
mentū. Nemo pro re dubia z pene neutra rem tam diffici
lem z naturali inclinationi cōtrariā: qualis est pctōz con
fessio: subiret: q necessario prerequirit sacramentali abso
lutiōi. Hec paulolatius de ptāte ordinis inserere placuit:
que materie nostre non impertinentia videbantur.

¶ Lectio. iii. A

Ertia potestas ēpo
testas dispositionis ministroz ecclie: quoad
determinationem iurisditionis ecclesiastice:
vt euitetur cōfusio z dissensionis materia: et
in pplo z inter ministros/si hi equaliter z indistincte de oi
pplo curaz haberent. Et hec ptās collata est singulariter
petro z eius successorib: vbi ait ei singulariter christ. Pa Joh. vl.
sce oues meas. Idipm tertio repetens. i. sis pastor z pre
latus generalis: vt scz ad te ptineat dispositio z regimen
generale ouiū z ouilis. ¶ Pro quo ad maiorem eoz q di
cta sunt: elucidationē notādū/q iurisditio cōsistit in quā
dā prelatione seu superioritate sup certam plebez vel pso
nam. Quia dicit iurisditio quasi autoritas vel ptās dicen
di ius. Hoc autē nulli cōpetit respectu alterius: nisi super
ipm habeat quandaz prelationem. Et diuidit quantū ad
ppositū sufficit: q: quedā est coerciua: de qua infra dicet:
quedā nō coerciua: z hec est q requirit in foro interiori ad
absolutionē pctōz: q: hec ministrat materiā priori potesta
ti/ligandi scz z soluendi. hec ptās iurisditionis in sua ple
nitudine residet in summo pontifice/quoad totā ecclīam
vniuersalem: q: ipsius solius est vniuersaliter instituere
rectores z prelatos in ecclīastica hierarchia: cū ipsi soli di
ctū sit. Pasce oues meas. Ubi christus non distinxit inter
has z illas: sed generaliter oim curā sibi cōmisit. Ab eo er
go descēdit mediate vel imediate ois ecclesiastica iurisdi
tio in inferiores presidentes: quos vocat ad se in partem
solicitudinis: cū ipse vocatus sit in plenitudinem ptātis:
vt in ca. ad honorem. de autoritate z vsu pallii Innoc. iii.
In inferioribus do prelatis est hec potestas limitata/fm
summi sacerdotis rationabile arbitriū. Unde epūs nullos
potest ligare vel soluere nisi de sua diocesi: vt in. c. nullus.
de parochiis z alie. paroch. Sic etiam curatus in alienos
sue parochie nō subiectos absoluendi nullam habet po
testatem. vnde. xiii. q. i. ecclesias. dicitur. Statuim vt nul
lus alterius parochie terminos aut ius inuadat. Sit vnus
quisq suis terminis contentus: z taliter ecclesiam z ple
bem sibi commissam custodiat: vt ante tribunal eterni iu
dicis ex omnibus sibi commissis rationem reddat: z non
iudicium: sed gloriā pro suis actibus pcipiat. ¶ B Hec
potestas iurisditionis in foro anime interiori non est po
testas ordinis: nec confertur in ordinis susceptione. Naz
eoipso quo aliquis ordinatus est presbyter: non est con
stitutus prelatus: nec curator alicuius persone vel ple
bis. Presupponit tamen eam: et fundatur in potestate
ordinis sacerdotalis: quia nulli committitur nisi sacer
doti potestatem clauium ex ordine habenti. Non enim
per potestatem iurisditionis datur noua potestas abso
uendi sacramentaliter: sed materia subiicitur: in quam
accepta potestas clauium valeat exerceri. Coherent er
go sibi he due potestates clauium et iurisditionis quan
tum ad forum anime. ita q vna sine alia nō sufficit ad sol
uendū a peccatis. Nō sufficit dico/nedum ad ordinate et
licite absoluendū: sed simpliciter ad absoluendum: ita q
si sacerdos tentauerit absoluere non suū: non modo pec

cat mittendo falcem in messem alienaz: sed omnino nihil facit: qm̄ a non suo iudice ligari nullus valet vel absolui. in.c.qđ autem. de peni. ⁊ remis. ⁊ eo.ti.ca. omnis. dicit Inno.iiij. Cum volentem confiteri non suo sacerdoti id fieri debere decernit de fauore proprij sacerdotis: causam subdit dicēs: Cū aliter ipe illum non possit soluere vel ligare. Itaqꝫ ad absoluendū requirit potestas clauiū: ⁊ materia in quam absolutio recipiatur seu ad quaz terminetur. Sicut tam in naturalib⁹ ꝙ artificialibus ad agendū requiritur potētia seu virtus agēdi/ ⁊ materia in quā actio terminetur. Potestas itaqꝫ agendi/ potestas est clauis. Materia propinqua siue p se/ est peccatū. Materia secūdaria siue per accidens/ peccator subditus. Subditus dico dupli ci subiectione: subiectione scilicet volūtaria: ⁊ subiectione prelati superioris. Vtraqꝫ subiectio requirit: nā quātumcunqꝫ peccator sit subiect⁹ per prelatū sacerdoti parochialis: nisi tn̄ volūtarie se subijciat eidē: a peccatis nō absoluetur. Quis em̄ diceret aliquē inuitū absolui in foro cōscientie. Similiter quantūcunqꝫ quis volūtarie se subijciat alicui sacerdoti: nisi talis sibi prefectus sit a superiore: absoluere eum non potest. Facit ad hoc c. peruenit. xvj.q.j. Ubi paschasius papa decernit nullū penitentiā ac peccatorum remissionem dare posse absqꝫ proprij epi fauore: vel aplice sedis autoritate: prout hoc de monachis specialiter statutum est in cōcilio chalcedonēsi. ea.q.c. qui vere. Et hoc quidem rōnabiliter: ne sc3 pbeat incētiuū delinquēdi. Qđ certe preberet: si qlibet pro sua volūtate posset a quocūqꝫ sacerdote absolui. Tolleret etiā ex hoc nō parū erubescētia peccōris: q magna pars est satisfactionis. Tolleret insuper cura ⁊ solicitudo sacerdotū: quas adhibent circa salutem suorū subditorū: si pro libito subditorū viderēt se contemptos in hui⁹ sacramenti susceptione. ❡ C Ex his infero corelarium ꝙ sacerdotes simplices non curati/ non possunt sibijnuicē absolutionis bñficiū impēdere/ sine sui superioris fauore concurrēte. Patet ex dictis: qr nullus eoꝝ habet super aliū iurisditionē. Neqꝫ em̄ sacerdotes excipiūtur ab illa sacra lateranen̄. concilij cōstitutione qua precipitur oibus vtriusqꝫ sex⁹ fidelib⁹ suo proprio sacerdoti: vel de ei⁹ fauore petito ⁊ obtento alteri cōfiteri. de peni. et remis. omnis. Qđ vero ibi addit: ad minus semel in anno: specificat pceptū/ quantū ad partem eius affirmatiuam: sm̄ quā non obligat pro semp: sed pro certo tēpore. Sz nō dat libertatē extra id tempus cōfiteri alieno sacerdoti: qr eadē causa est extra id tempus specificatū ⁊ in illo. Illa sc3 qr vtrobiqꝫ deficit iurisditio sacerdoti alieno. Hinc de peni. dist. vj. placuit. Urbanus papa secūdus generaliter statuit: ne quis sacerdotū alienū absoluat. Ait enim: Placuit vt deinceps nulli sacerdotū liceat quemlibet cōmissum alteri sacerdoti/ ad penitētiā suscipere/ sine eius cōsensu cui primo se cōmisit. Glo. sup verbo cōmisit. i. cui⁹ parochian⁹ est. ⁊ causam addit glo. Ab alio enim non potest ligari vel solui. Verū de isto cōsensu reqsito altercatio est inter doc. quibusdā dicentib⁹: ꝙ reqrit consensus expressus sui plati aut sacerdotis. Ad hoc multa iura adducunt: inter q est.c. ois. allegatū. Ubi notanter đr: de licētia petita ⁊ obtēta: qđ requirere videt expressum consensum. Alijs videtur ꝙ sufficiat licentia tacita: ita ꝙ si epūs scit talia cōiter fieri a sacerdotibus: ⁊ nō reclamat sed sustinet: eoipso presumēdū est eū tacite approbare. Vñ Hostieñ. ⁊ Guil. dicunt: cū est de more alicuius ecclesie vt vnus sacerdos audiat alium sacerdotē/ ⁊ absoluat: ⁊ epūs hoc sciens fieri cōiter tolerat potest fieri; qr eoipso presumit tacite approbare et licentiam dare. Idem refert asteñ. in sum. lib. v. titu. xx. Cōcordat Guilhelmus de monte lauduno: ⁊ Ray. in sum. lib. iij. His etiam consonat eximius doctor Joh. gerson cancel. in multis locis siue scriptis suis: nominatim in tractatu de cōtractibus propositione. xvj. dicens: Ubi papa vel ecclesia aut legislator scit: ꝙ constitutiones sue/ vel nō publicātur: sed dantur obliuioni: vel non approbantur moribus vtentium: sed passim declinant in oppositum: tunc constitutiones ille desinunt habere vim obligationis/ tanꝙ abolite per nō vsum vel cōsuetudinē oppositā: que est optima positiuarum legū interpres. Alioqn tolerātia pape vel alterius legislatoris esset sibimet repugnās ⁊ populis noxia. Fundant in hac radice/ dicit abolitiones cōstitutionū quasi sine numero positarum in decretis: etiaz que in generalib⁹ concilijs tradite sunt: vt de ieiunando qnquagesimā/ quartā/ sextā/ ⁊ septimā ferias. Uel ꝙ sacerdos celebrans duos habeat assistentes. de quo clare habet disti. iiij. in istis. ⁊ c. deniqꝫ. Ita in proposito/ ⁊ ius illud quo phibetur ne aliquis confessorē presumat eligere: nisi cū certa autoritate: quoad sacerdotes abolitū videt. Cum passim quilibet sacerdos cōfessionē alteri⁹ cuiuslibet sacerdotis audire non vereat. Que cōsuetudo: si dicat corruptela: vix apud sacerdotes salutis erit stat⁹. ❡ D Sed forte dicis: Ad absoluendū requirit iurisditio in absoluente quis illā tribuit. Pōt dici ꝙ prelati dum vidētes suos subditos sacerdotes sibi mutuo confiteri sine spāli licētia: nō prohibent/ arguūt/ nec puniūt. Hoc ipsum non faciēdo rationabiliter iudicantur tacite cōsentire: ⁊ per hoc iurisditionis determinationem quoad hūc vel illum (cū sit de iure positiuo: qđ variationem recipit per tacitam reuocationem) abrogare. Immo non debet subditus facile habere opinionē malam de suo prelato: eūqꝫ iudicare immemorē salutis proprie ⁊ suorū subditorū: maxime in his in quib⁹ eū saluare pōt. Sic ergo huic consuetudini cui tacite consentiunt: non reclamādo prelati iurisditionē tribuūt. Nec mirum cum etiā in ceteris causis ⁊ negocijs cōsuetudo det iurisditionem non habenti: vt in. c. dilecti. de arbitris. vbi habet ꝙ consuetudo approbata dat mulierib⁹ quibusdā in subditos ordinariā iurisditionem contra legē scriptā: q precipit ꝙ femine a publicis officijs sint remote. Sed adhuc contra dicta sic opinātium videtur esse. c. si epūs. de peni. ⁊ remis. lib. vj. vbi đr: Nulla quoqꝫ potest consuetudine introduci: ꝙ aliquis preter sui superioris fauorē/ confessorem sibi eligere valeat: qui cum possit soluere vel ligare. Ubi glo. super verbo consuetudine/ dicit. Est em̄ onerosa ecclesijs: ideo non valet. ⁊ de cōsuetudine. c. ij. Ex eo frangit ecclesiastice discipline neruus de cōsuetudine venerabilis. Etiā esset hoc contra obediētiā principis pscribere: qđ esse nō pōt. De pscriptionib⁹: cū non liceat. Hec ibi. Ex his videt ꝙ consuetudo in casu nostro nō tribuat iurisditionē: cū per. c. allegatum expresse reprobet. Qui vult tenere opinionē istā: posset dicere ꝙ. c. dicit sine superioris licentia: sine qua vtiqꝫ electus confessor nullā habet iurisditionē: que tn̄ iurisditio necessario requiritur. Hic aūt accedit licentia: licet nō expressa: tn̄ tacita. Et ita. c. hoc non est cōtrariū predictis: ppter hoc tn̄ capitl'o/ dn̄s Antonin⁹ recedit ab hac opinione/ dicens eam nō esse multū tutā parte. iij. titu. xiiij. c. xix. Opinio secūda est magis pia pro excusatione sacerdotū: sic sine expresso fauore se absoluentium mutuo. Sed prima est magis tuta. maxime quia rationes ⁊ cause: ppter qs iurisditio in ecclesia distincta est ⁊ determinata: nō minus locū habēt in sacerdotib⁹ (quoꝝ nōnulli vtinā hodie essent sicut populus) ꝙ in laicis in quibus libera cōfessoris electio sine expresso superioris fauore reprobatur. Vñ vtile foret: vt prelati suis sacerdotib⁹ fauorem expressum tribuerēt: vt sic secure ⁊ sine scrupulo cōscientie se mutuo possent absoluere: vel si id minus expedire videret: ꝙ expressa phibitione eiusqꝫ efficaci executiōe hūc abusum seu corruptelā e medio tollerent. Securum quoqꝫ esset sacerdotibus formidolosis ⁊ timoratis: immo vere omnibus: vt fauorem a suis curatis vel superiorib⁹ prelatis verbo vel scripto obtinerent confitendi quem elegerint sacerdoti. Esset etiam tutum scrupulosis non absoluere: nisi huiusmodi fauorem assecutos. ❡ E Secundo infero: ꝙ sacerdos nō solū nō alienū: sed nec a quolibet crimine absoluere potest suū subditum confitētem. Patet: quia sicut p autoritatē superioris ministrari oportet materiam quantū ad personā absoluēdam: ita etiam

quantum ad peccata a quibus absolui debet. Utraqꜫ em̄
⁊ peccator ⁊ pctā sunt materia ptātis clauium ⁊ sacramē/
ti pnie. Et pctā quidē materia ꝓpinq. Peccator vero re/
mota: q꞉ ꝓpter peccata cōfitēs est materia: q̇ sine pctis ab
solutionis capax nō esset. Nō em̄ soluit̄ nisi ligatꝰ. Etsi in/
nocens cōfessori se offerre posset: nō tn̄ posset cōfiteri vel
absolui: cum cōfiteri sit se de peccatis accusare. Et absolue
re sit a peccatis liberare: vel ab eis liberatum iudicare ac
pronunciare. Nunc ergo summus hierarcha: cuius est po/
testatem iurisditionis alijs impartiri: sicut partitus est ꝑ/
sonas/parochias ⁊ dioceses: ita ⁊ peccata partiri pōt. Et
sicut nō omnibus quos in partē solicitudinis assumpsit:
oēs generaliter subiecit. Ita et subiectorū nō oia peccata
subegit: sed quedā grauia ⁊ enormia peccata sibi: quedā
epis reseruauit: cetera inferioribꝰ curatis cōmisit. Sed et
epi quorū est tradere materiā immediate subiectis: ꝑ eorꝫ
institutionē ad curā agendā ppli/tantū institutis cōcesse
runt: quātū sibi pro bono regimine populi expedire iudi/
carunt. Ne si etiā maiora peccata eorꝫ potestati subijcerēt:
facilitas venie incentiuū preberet delinquēdi: ideo etiam
sibi quedā reseruarūt. In oibus itaqꜫ his/vel reseruatio/
nibꝰ/siue concessionibꝰ: potestas clauiū in ordinationibꝰ
oibus equaliter collata: neqꜫ extendit̄: neqꜫ restringitur:
sed illimitabilis manet in sua radice. Dūtaxat autē vsus
illiꝰ potestatis impedit̄: pro quanto tollitur materia circa
quā hmōi potestas posset exerceri. Sicut qui fabro tollit
ferrū: nihil artis vel potestatis fabricandi aufert: sicut nec
cōfert ferrū tribuendo. Impedit autē vsum eius ꝑ mate/
rie subtractionē. Et sicut hierarchis aliqn̄ partim subtra/
hitur ⁊ partim ministrat̄: qn̄ certo populo/⁊ eorum certis
nō omnibꝰ peccatis absoluēdis preficiunt̄. Ita nōnunqꜫ
per suspensionē ab officio ⁊ grauiores penas: puta excōi/
cationē: depositionē: aut degradationē ois materia sub/
trahitur: ⁊ vsus potestatis clauiū penitꝰ impedit̄. Ita vt
neminē ab aliquo pctō absoluere possint taliter suspensi.
⁊ si attentarent: nihil facerent. ¶ F Ex his tertio infero
qꜫ non est sile de ptāte cōsecrādi: et ptāte absoluēdi quātū
ad earū exercitiū. Patet: q꞉ illa impediri non pōt simplici/
ter per superioris autoritatē. Ista vero simpliciter potest
impediri. patet ex p̄missis. Huiꝰ rationē assignat Sco. in.
iiij. dist. xix. q. j. arti. iiij. q꞉ ptās cōsecrādi est qn̄ potētia pro
pinq: q̇ hꝫ materiā in natura panē scꝫ triticeū. Nec aliq̇d
aliud cōcurrit seu req̇rit̄. Ut em̄ panis sit materia: nō req̇/
ritur. qꜫ sit a cōsecrāte tāqꜫ res ꝓpria possessa. Vel qꜫ sit ab
illo vel isto coctꝰ vel ministratꝰ: q꞉ oēm triticeū panē sacer/
dos pōt cōsecrare/ad quē dirigit cōsecrādi intentionem.
Sed ptās clauiū est qn̄ potētia remota/nō habēs materi/
am in natura: q꞉ materia huius ptātis nō est simplr pctōr
penitēs: sꝫ pctōr penitēs subditꝰ duplici subiectiōe. Quā
subiectionē pctōr nō hꝫ a natura: sꝫ ab autoritate superio/
ris: ⁊ ideo per eū fit materia dū subijcit̄: ⁊ desinit esse ma/
teria/dū subiectio reuocatur. Cuius causa supra explicata
est. ¶ G Quarta ptās: est ptās apl'atus. i. autoritas p̄/
dicādi: quā tradidit dn̄s discipulis: dū in die ascēsiōis ait.
Eūtes in mundū vniuersum: p̄dicate euāgeliū omni crea/
ture ⁊c. Mar. vl. Hec ptās nō cōfert̄ ex vi ordinatiōis sa/
cerdotalis: nec par est in oibꝰ: sed dūtaxat est primū aplis
collata: qs misit predicare toti orbi in loco iā allegato. Cō
cessa est ⁊ septuagintaduobꝰ discipulis/nō ꝑ totū orbem:
sed tn̄ ꝑ loca ad q̇ xp̄s erat ꝑsonaliter venturꝰ: vt pꝫ Lu.
x. vbi dr̄: Designauit dn̄s ⁊ alios septuagintaduos discipu
os: ⁊ misit illos binos ante faciē suā in oēm ciuitatem ⁊ lo
cū quo erat ipse venturus. Horꝫ typū ⁊ figurā gerūt modo
in eccl'ia epi ⁊ curati. Aplorꝫ/epi. septuagintaduorꝫ discipu/
lorum curati: vt in canone: In nouo. xxj. dist. Ceteri vero
quō predicabunt nisi mittant̄? Et hoc vel a deo immedia/
te: qd̄ probabūt per signa sicut moyses: vel per scripturaꝫ:
sicut iohannes baptista speciale sue missionis testimoniū
de scriptura protulit. dicens. Ego vox clamantis ⁊c. Vel a pe/
tro aut eius successore/mediate vel imediate: et hoc pro/
babunt per munimenta. de quo in. c. cū ex iniūcto. de here/
ticis dr̄: Cum doctorum ordo sit quasi precipuus in eccle/
sia: nō debet sibi quisqꜫ indifferēter p̄dicationis officium
vsurpare. Nam ſm aplm: quomodo predicabūt/nisi mit/
tantur. Et veritas ipsa p̄cepit aplis: Rogate dn̄m mes. vt
mit. o. in mes. suā. hec Inno. iij. Et Leo papa vt habetur i
c. ita dominus. dist. xix. ait: Ita dn̄s noster iesus christꝰ hu/
mani generis saluator istituit: vt veritas que antea legis
⁊ prophetarum preconio continebat̄: per apostolicā tubā
in salutē vniuersitatis exiret. sicut scriptū est: In oēm ter/
ram exiuit sonus eorū: ⁊ in fines orbis terre verba eorꝫ.
Sed huius muneris sacramentū: ita dn̄s ad oim aplorꝫ
officiū pertinere voluit: vt in beatissimo petro oim aposto
lorum summo principaliter collocaret: vt ab ipso quasi a
quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunde/
ret. Sed contra illa videt̄: qꜫ etiā diacono cōferat̄ predicā
di potestas in sua ordinatione: cū accipiēs textū euāgeliꝫ
de manu epi/dicit̄ ei: Accipe potestatē legendi euangeliū
in ecclesia dei pro viuis ⁊ mortuis. Cū autē q̇libet presby/
ter sit diaconus: nisi forte per saltum promotus: sequitur
qꜫ ex ordinatione habeat hanc potestatem: ⁊ ita erit pote
stas ordinis nō iurisditionis. Respondet̄: qꜫ diacono nō
confert̄ hec potestas in sua ordinatione. Cū em̄ diaconus
accipit textum euāgeliꝫ de manu epi/nō dicitur ei: Accipe
potestatē docendi ⁊ predicādi euāgeliū: sed accipe pote/
statem legendi euangeliū in ecclesia dei: tam pro viuis qꜫ
pro defunctis: In nomine dn̄i. Ex quo magis insinuatur
eos tunc recipere orandi officiū: qꜫ predicandi vel docēdi.
Et qꜫ ipsa recitatio euangelice lectionis/magis sit oratio
ad aliquid impetrandum pro viuis et mortuis: qꜫ populi
edificatio. Absurdū em̄ intellectu/⁊ dictu est: vt docēs vel
predicans euangelium: docere aut predicare intelligatur
pro viuis ⁊ mortuis. Hec Guil'. de sacramentis trac. de or/
dine/statim post principiuꝫ. ¶ H Quinta potestas est
potestas coercitiue correctionis in foro exteriori: quā eccle/
sia exercere pōt in inuitū: ad dirigendū subditos in finem
beatitudinis eterne. Hanc cōtulit petro christus/cū dixit
ei vice oim: Si peccauerit in te frater tuus corripe eum ⁊c. Mat.
Et sequit̄: Si te non audierit: dic ecclesie: qꜫ si ecclesiā non xviij.
audierit: sit tibi sicut ethnicus ⁊ publicanus. Et in hoc lo/
co fundat̄ iuridica potestas excōmunicandi ⁊ interdicēdi
ab ecclesiasticis sacramentis ⁊ fidelium cōmunione: qua
vsus est apostolus dū exhortans titū ait: Hereticū homi/ Ad titū
nem post primā ⁊ secundā correptionē deuita. Fundatur iij.
⁊ in hoc textu: nedū potestas excōmunicandi: sed et pote
stas diffiniendi/discernēdi/⁊ statuendi precepta/leges/⁊
canones. in hoc qd̄ subdit̄: Quecūqꜫ ligaueritis super ter
ram ⁊c. ¶ I Sexta potestas/est potestas accipiendi vi/
te necessaria ab his quibus spiritualia administrant. Hāc
contulit dn̄s: dū missis ad predicādū aplis dixit: Edentes
⁊ bibentes que apud illos sunt. Dignus est enim operari/ Mat. x.
us mercede sua vel cibo suo. Qd̄ ⁊ apl's deducit ex radice Luce. x.
multiplici. j. Cor. ix. dicens: Quis militat suis stipendijs
vnqꜫ? Quis plantat vineā: ⁊ de fructu eiꝰ non edet? Quis
pascit gregē: ⁊ de lacte gregis non manducet? Si nos vo/
bis spūalia seminamus: magnū est si carnalia metamus?
Et post pauca: Nescitis: qm̄ qui in sacrario operantur: q̄
de sacrario sunt/edunt: ⁊ qui altario deseruiūt: cū altario
participant? Ita ⁊ dn̄s ordinauit qui euāgeliū annūciant
de euangelio viuere. Hec paulus. Fundat̄ in hac potesta/
te sumendi vite necessaria/rationabilitas dotationis ec/
clesie loco decimarū ⁊ primitiarum legis. Ex hac potesta/
te inuestigari posset: an sint elemosyne que ecclesiastici de
suis bn̄ficijs percipiunt: sed extra ꝓpositum est. Annexa
fuit potestati predicandi verbū dei per christū potestas fa
ciendi miracula ad confirmationē fidei/cum dixit: Infir/
mos curate: mortuos suscitate: leprosos mundate: demo/
nes eijcite. Sed in hac potestate modo ecclesiastici regu Mat. x.
lariter non succedunt: q꞉ fides iā sufficienter fundata non
indiget miraculis cōfirmari ſm beatū Greg. xxvij. mora.

§.xiiij. Hec pro deductione potestatis ecclesiastice breui-
ter inserere placuit: Sed ad primā potestatem cōsecratio
nis eucharistie: de qua principalis intentio: redeam⁹. Hec
inquam in omnibus presbyteris reperitur. Circa quā prin
cipaliter tota canonis intentio versatur.

Lectio.iiij. A

Christus itaqz eterni

patris filius/verus ꝛ summus sacerdos seip
sum in ara crucis/ſm assumptam nostre mor
talitatis substātiam/in humane redemptio-
nis precium immolaturus: vt tanti muneris iugis in no-
bis maneret memoria: ac pro nobis qui quotidie peccan-
do labimur: quotidie mystice imolaret̄. Corpus suū in ci-
bum: ꝛ sanguinem suū in potum in nouissima cena tradi-
Lu.xxij. dit sub eucharistie sacramēto: dū accepto pane grās egit:
fregit/ꝛ dedit discipulis suis/dicens: Hoc est corp⁹ meum
qḋ pro vobis tradet̄. Tradidit q̄ꝫ eis potestatem similiter fa
j.Cor.xj. ciendi/cū subdit: Hoc facite in meā cōmemorationē. Et vt
ostenderet hoc sacramētū in ecclesia vsqꝫ in finem perman-
surū in passionis sue memoriā/adiunxit: Quotienscunqꝫ
panem hunc manducabitis/ꝛ calicem biberis: mortē dñi
annūciabitis donec veniat. glo. scꝫ ad iudiciū. Vnde tūc
durabit ecclesia militans: ꝛ in ea eucharistia. Quō autem
hunc panē manducare possent, et calicē bibere: nisi ipsum
possent continue cōsecrare. B Hec opatio cōsecran
di oīm nobilissima est ecclesie militanti concessarū: ppter
quam merito sacerdotiū venit extollēdū. Cuius dignitas
eximia nullis valet verborū pompis explicari. Om̄ ꝛ lin-
guas vincit oratorꝫ disertissimas: ꝛ culmē eminētie cuiusli
bet creature. De quo beat⁹ Ambro. in suo pastorali ait: et
ponitur in decre. dist. xcvj. c. duo sunt. Honor fratres ꝛ sub
limitas epalis: nullis poterit comparatiōibus adequari.
Si regum fulgori cōpares: ꝛ principum diademati: lōge
erit inferius quasi plumbi metallum ad auri fulgorē cōpa
res. Quippe cū videas regum colla ꝛ principum submit-
ti genibus sacerdotum: ꝛ osculata eorū dextra/eorꝫ se cre-
dunt orationib⁹ cōmuniri. Hec ille. Et licet cūctos natura
homines equales: et nulla graduū alteritate dispares p-
duxerit: disponēdarū tamē rerū susceptū ministeriū hos ꝛ
illos ceteris pretulit ꝛ prefecit. Quo fit vt tanto clericalis
eminentia terrenos superet principatus: quanto anima-
bus corpora: perpetuis transitoria: terrena celestibus su-
perantur. Sed quid opus est terrenis cōparationib⁹ imo
rari: cū ad sacerdotij autoritatē angeli celorꝫ ciues non au
deant aspirare. Cui nāqꝫ angelorū aliqñ dixit deus. Tibi
dabo claues regni celorū. Ad illos aūt: Accipite spm̄ san-
ctum: quorꝫ remiseritis pctā ꝛc. Et qḋ lōge maius est: Hoc
facite in meā cōmemorationē. Mirant̄ denique assistunt ꝛ
terrent̄: ſm verbū beati Gregorij. iiij dialo. c. l. ꝛ habet̄ de
cōse. dist. ij. q̄d sit sanguis. Quis em̄ fideliū dubium habe
re possit in ipsa imolationis hora/ad sacerdotis vocem ce
los aperiri: ꝛ in illo iesu christi mysterio angelorū choros
adesse: summis ima sociari: terrā celestibus iungi: vnūqꝫ
ex visibilibus ꝛ inuisibilibus fieri. Transgrediēdo perin-
de agmina angelica/ad ipsam celi reginā ꝛ mūdi dominā
veniamus. Hec etsi in gratie plenitudine creaturas super
grediat̄ vniuersas: hierarchis tñ cedit ecclesie in commissi
mysterij executione. Illa nempe planis octo verbulis: Ecce
ancilla dñi fiat mihi ſm verbū tuū. semel cōcepit dei filiū
ꝛ mūdi redēptorē. Isti a dño cōsecrati: quoqꝫ verbis conte
xtā cōsecrationis formā cū debita intētione pferētes: eun
dem dei ꝛ virginisqꝫ filiū aduocāt quotidie corporaliter in sacri
ficium ꝛ criminū purgationē. Illa ppetua virginitate ser
uata/summū celi pricipē de se incarnatū/mortalē atqꝫ pas
sibilē mūdo edidit saluatorē. Isti cōsecratione diuina eun
dem celi terreqꝫ principē in sacramēto venissime cōtentum
impassibilē gloriosumqꝫ cōtrectāt/victorē mortis ꝛ bara-
tri destructorē. Hec bñdicta a cui⁹ laude deficit ois lingua:
natū dñm virgineis lactabat vberib⁹: cōtrectabat manib⁹
brachijs gestabat puellarib⁹: ac mille talia ꝛ infantilibus
christi membris impēdit obsequia: q̄b⁹ educauit beatorꝫ glo
riam ꝛ terre cibatorē. Isti celestē cibū in crucis fritorio cha
ritatis igne coctum/ore sumunt ꝛ dant ceteris: angelorū
videlicet panē ac dulcissimū cordis ɔfirmatorē. C At
tendite ergo o sacerdotes veri salomonis pincerne/iesu
christi camerarij/atqꝫ dispensatores mysteriorꝫ dei: attēdi
te in quo gradu ꝛ dignitate sitis cōstituti. Exclamat scūs
Grego. de hac vestra insignitate generosa: O inquit vene
randa sacerdotū dignitas: in quorū manib⁹ velut in vte-
ro virginis fili⁹ dei incarnat̄. O sacrū ꝛ celeste mysterium:
qḋ p vos pater ꝛ fili⁹ ꝛ spiritussanct⁹ operat̄. Vno eodēqꝫ
momēto/idē de⁹ q̇ presidet in celis: in manib⁹ est in sacra-
mento altaris. Sup hoc tam insigni priuilegio stupet ce-
lū: mirat̄ terra: veret̄ homo: horret infern⁹: cōtremiscit dia-
bolus: venerat̄ q̄ plurimum angelica celsitudo. Et melli-
flu⁹ Bern. O venerabilis sanctitudo manuū: o felix exerci-
tiū: o vere mūdi gaudiū cū christ⁹ tractat christū: sacerdos
dei filiū: cui sunt delitie esse cū filijs hominū. Quis vnq̄
vidit talia? Quis huic vidit silia? Qui creauit me (si fas
est dicere) dedit mihi creare se: et qui creauit me sine me:
creat̄ mediante me. Hanc stupēdam sacerdotij dignitatē
scriptura non valēs vni⁹ nominis significatione exprimere
hos nunc reges: nūc angelos: nunc deos crebri⁹ appella-
uit. Reges quidem Apocal. j. Fecit nos regnū ꝛ sacerdo-
tes deo ꝛ patri suo. ꝛ. j. Petri. ij. Vos estis gen⁹ electum:
regale sacerdotiū: gēs sancta: popul⁹ acq̇sitiōis. Angelos
vero Malach. ij. Labia sacerdotis custodiunt sciētiā. Et
sequit̄: q: angelus dñi exercituū est. Deos autē Exo. xxij.
Ad deos vtriusqꝫ causa perueniet. glo. id est sacerdotes.
Nominant̄ ꝛ alijs nominib⁹: nā dicunt̄ clerici: appellant̄
sacerdotes: vocant̄ ꝛ presbyteri. Clerici a sorte dicunt̄: q:
cleros grece sors latine sonat. vñ primū ab apostolis con-
secratum legim⁹ sorte electū: ideoqꝫ omnes clerici dicunt̄.
Hic fuit beat⁹ matthias apostol⁹. q sorte electus est cū vn Act.j.
decim apostolis: Et dederunt sortes: et cecidit sors super
matthiā. Dicti ergo sunt clerici: idest de sorte dñi. Nominā
tur ꝛ presbyteri quasi seniores. Presbyter nāqꝫ grece/lati
ne senior interpretatur. Dicunt̄ aūt seniores: non annorū Sap.iiij.
etate: sed morū qualitate sicut scriptū est: Senect⁹ vene-
rabilis est: non diuturna: nec annorū numero computata.
Cani em̄ sunt sensus hominū: ꝛ etas senectutis vita imma
culata. Et iterū. Corona dignitatis senect⁹: que in vijs iu- Prouer
stitie reperietur. In sensib⁹ siquidē maior est animi tran- bio.xvj.
quillitas: maior morum honestas: maior animi religiosi-
tas: maior corporis castitas. D Hec esse debēt in cleri
cis: maxime aūt presbyteris: qm̄ ꝛ hec ipsa clericalia signa
exprimūt ꝛ designāt. vñ beat⁹ Hiero. in epistola. Clamat
vestis clericalis animi honestatē: clamat stat⁹ puritatem:
clamat cultus castitatē: clamat pfessio religionem: clamat
officiū deuotionem: clamat studiū cōtemplationē. Debēt
igit̄ presbyteri morū prudentia ꝛ maturitate cōuersatiōis
precellere in populo ait magister. iiij. sententiarꝫ. dist. xxiiij. Vñ dicū
Appellant̄ ꝛ sacerdotes: q: sacra ministrātes seu dātes. tur sacer-
Solis em̄ sacerdotibus ratione officij/inest sacrorum sa- dotes.
cramentorū ministrandi potestas. Vel sacerdotes quasi
sacra dicentes: q: verbum dei predicare habēt: horas dice
re: missas celebrare. Vel sacerdotes quasi sacra conficien-
tes: conficiūt nāqꝫ sacratissimū christi corpus. Hinc in eo-
rum vnctione dicit episcop⁹. Consecrentur quesumus do-
mine manus iste: vt quecunqꝫ benedixerint ꝛ consecraue-
rint: sint benedicta ꝛ consecrata. E Ex premissis mul
te elici possunt dignitates et preeminentie euangelici sa-
cerdotis super sacerdotem moysaice legis: quoniam ex-
cellit in benignitate electionis: solēnitate cōsecratiōis: no
bilitate ordinis: pciositate operis: singularitate nutritio
nis: potestate regiminis. Olim de vna tribu tm̄/scꝫ leuiti- Exodi
ca consecrabant̄ sacerdotes. Modo sub lege ex omi na- xxviij.
tione q̄ sub celo est: ad sacerdotium assumunt̄: ſm doctri-
nam beati Jacobi: Nolite in personarū acceptione habe Jaco.ij.

re fidem dñi nostri iesu christi. Tunc fundebatur oleum su
per eorũ capita: sanctificabatur manus: dextra ꝙ auricule
Leuitici pollicis ⁊ pedis hostiarũ sanguine liniebantur. Hodie in
viij. sacerdotis euangelici consecratione: non materiale oleũ
fundit sup capita ordinãdorũ: nec man⁹ arietis sangui
ne inunguãtur: qm̃ nõ his peccata tollũtur. Sed desuper
dato leticie oleo grã sanctispũs in remissionẽ peccatorum
perfundunt: quo potestas traditur: per quã aliorũ etiam
crimina expiant. Tunc habebant sacerdotes potestatẽ di
Leuitici scernendi inter leprã ⁊ nõ leprã corporalẽ: ac per hoc iudi
xiij. care hũc mundũ: istũ immundũ: habilem vel dignũ ad tẽ
Mat. pli materialis ingressum. Nunc vero potestatẽ accipiũt iu
xviij. dicandi inter morbos ⁊ languores anime: egrotantes sol
uere ⁊ ligare: aperire ⁊ claudere ianuam celestis paradisi.
Tunc tribubus ⁊ populis mandata dei reserabãt: ꝗ et le
gem ex ore ipsoꝝ requirere iussi sunt. Malach. ij. Tũc ꝙ
Johe. ij. pro petis populorũ inter vestibulũ ⁊ altare plorãtes deũ
precabantur. Nũc vero facti iudices peccata remittunt: le
Job. x. ges statuũt: ⁊ animas ꝓprias tradere pro salute subdito
Exo. xvi rum summi pastoris exemplo edocẽt. Tunc aliti sunt filij
leui cũ ceteris in deserto manna celesti: vermibus in diez
Job. vi. crastinũ reseruato scatenti: quã patres mãducantes mor
tui sunt. Nũc vero supersubstantiali pane/cibo angelorũ
Job. vi. veri paschalis agni carne ⁊ sanguine esuriẽtes saturãtur:
qui panis est ineternũ manens: mãducanti vitã tribuens
sempiternã. Tunc sacerdotis officiũ fuit circa oblationem
pecoꝝ animaliũ irrationaliũ: ⁊ aspersionẽ sanguinis tau
rorũ vituloꝝ ⁊ hircoꝝ. Leui. per totũ. Nunc vero summo
sacerdote christo iesu assistente futurorũ bonoꝝ pontifice
per amplius tabernaculũ non manufactũ: nec huius cre
ationis: neqꝫ per sanguinem hircoꝝ aut vitulorũ: sed per
propriũ sanguinẽ semel in sancta introeunte eternam re
demptionẽ inuenit: atqꝫ nouum sacrificium panis et vini
eiusdẽ sanguinis sui et corporis ſm ordinẽ melchisedech
instituente/omnia illius veteris testamẽti sacrificia abstu
lit: ecclesiã quoqꝫ suã ab intolerabili iugo tot sacrificiorũ
liberauit. Sacerdotesqꝫ euangelicos quidẽ preciosissimi
corporis ⁊ sanguinis sacrificium sub panis et vini specie
offerrẽt quotidie istituit: quo cõsciẽtias nostras ab operi
bus mortuis mundaret/ad seruiendũ deo viuenti: quod
omnia legis sacrificia nõ poterant: vt late deducit aposto
lus ad heb. ix. ❡ Quorsum hec tendunt: nisi vt sacerdo
tes nostri tanta sua dignitate/virtute ⁊ potestate desuper
nullo humano preuio merito cõcessa: se tanti status excel
lentie significent: vita et moribus cõforment. Pudeatqꝫ
spurcissimis lenocinijs delectari: carnis et mũdi illecebris
pollui: qui ad tremẽde maiestatis sacrificium/et mundissi
mum anime cibũ preparãdũ/cõsecrandũ/offerendũ/su
mendũ ⁊ dispẽsandũ ex plebeiorum turba populorũ sunt
assumpti. Neqꝫ in se glorientur quasi non acceperint: sed
humilientur sub potenti manu dei: qui infinita sua miseri
cordia hec tradidit. Et nihilominus ꝓ inflexibilẽ iusticie
rigorẽ/tẽpore sue visitationis/tãti cõmissi exiget rationẽ.
❡ F Ne aũt hac accepta potestate in immensum sacer
dotes glorient: sed acceptũ ministeriũ humiliter et digne
exequant: breuiter annotandum quid in huius sui officij
executione/misse videlicet celebratione/sacerdos sua vir
Aliquid tute efficiat. ❡ Circa qꝺ aduertendũ/ꝙ aliqͩ ab alio effi
fit ab a ci vel fieri tripliciter põt accipi. Nã aliquid dr ab alio fieri
lio tripli vel naturali potestate: vel meritoria operatiõe: vel assistẽ
citer. te virtute. Naturali potestate aliquid fit ab alio quando
agenti ex conditione sue nature/seu naturali virtute ⁊ ꝓ
prietate conuenit esse principiũ eius qꝺ fit. sic dicim⁹ ignẽ
⁊ calorem fieri ab igne: quoniã ignis habet in se formam
substantialẽ ⁊ accidentalem: puta calorẽ naturaliter: per
quas actiue concurrit ad productionẽ ignis ⁊ caloris. De
hac virtute actiua dicit beatus Augustinus: Sic deus res
administrat: vt eas proprios mot⁹ agere sinat. idest actio
nes et operationes facere ſm gradum entitatis eorum.
Et quod sic fit ab alio; dicitur vere effectus eius/a quo

fit: ⁊ ipsum a quo fit/causa eius quod fit. ❡ Alio mõ ali
quid dicitur fieri ab alio: non tamen naturali eius opera
tione: sed quia ab illo aliquid fit primo modo ad quod ali
ud sequitur: non naturali sequela: sed volũtaria quadam
alterius extrinseci pactione. Sic premiũ dicit aliquo mo
do fieri a merente pro quanto qui premiabit: facit aliquẽ
actum/qui ab alio acceptatur ad premium sibi pro hmõi
operatione conferendũ. Sic mercẽnarius dicitur operari
cibum suũ ⁊ mercedẽ acquirere suo opere ⁊ labore: ſm il Job. vi.
lud: Operamini cibum qui nõ perit: sed permanet invitã
eternam quẽ filius hominis dabit vobis. Glo. interlinea.
Operamini. i. operibus mereamini. Sic ⁊ iustificatio im
pij dicit qñqꝫ fieri intercessione iustorũ: vt cõuersio pauli
oratione protomartyris stephani: ⁊ qꝺ sic fit: non est vere
merentis effectus: sed neqꝫ ipse vere eius est causa: quia
non fit virtute ⁊ potestate merendi: sed fit per premiantẽ/
qui acceptat hmõi meritum quasi rationẽ efficiẽdi vel cõ
ferendi premiũ. ſm hunc modũ dicit beatus Augustinus
ad Sixtũ presbyterũ: et allegat magister dist. xxvij. lib. iij.
ꝙ diligere est bonus motus valde/qui meritum est/⁊ do
num dei: quib⁹ meremur ⁊ ipsorũ augmentationẽ/et alia
ꝗ cõsequenter hic ⁊ in futuro nobis apponuntur. ❡ Ter
tio modo aliquid dicitur ab alio fieri aliqua virtute occul
ta/non insistente ei a quo tale fieri dicitur: sed assistente.
ſm quem modum malefici ⁊ incantatrices quosdam effe
ctus producere dicuntur: ⁊ extrahere lac vaccarũ de sedi
bus vel manubrijs securiũ: qꝺ fit nõ aliqua naturali virtu
te maleficioꝝ: neqꝫ ex eorũ merito: sed virtute occulta siue
mala siue bona assistente. Sic ⁊ sancti dicuntur fecisse mi
racula: que facta sunt assistente virtute diuina: non semꝑ
propter merita sanctoꝝ: sed aliqñ ꝓpter fidẽ populorum
nutriendam vel generãdã. Sic etiã nõnulli reprobi mira
fecerũt: demones expulerũt ⁊c. qui dicturi sunt in finali iu
dicio. Dñe nõne in noie tuo prophetauimus: ⁊ in noie tuo Mat.
demonia eiecimus: ⁊ in nomine tuo virtutes multas feci vij.
mus: a iudice audituri. Nunqꝫ noui vos. Discedite a me
oẽs operarij iniquitatis. Non ergo fecerũt ea virtute pro
pria: qꝛ in noie tuo. Neqꝫ ex opere meritorio: quia reprobi
nunqꝫ noticia approbationis a dño cogniti. ❡ G Per
hoc ad propositũ ab omnib⁹ cõceditur de sacerdote cele
brante/ꝙ cõsecrat eucharistiã: ⁊ cõficit corpus ⁊ sanguinẽ
christi in altari. Vñ magister dist. xiiij. lib. iiij. Sacerdos
cõsecrat ⁊ sanctificat corpus christi. Et sequit: Ad presby
terũ pertinet sacramentũ corporis ⁊ sanguinis dñi in al
tari dei cõficere. Et Dionysius ca. iij. de ecclesiastica hierar
chia tradens ritũ hui⁹ sacrificij ait: At vero põtifex cũ diui
na munera laude prosecut⁹ fuerit: sacrosancta et augusta
mysteria conficit. Itẽ ⁊ Amb. lib. de sacramẽtis: hoc qꝺ cõ
ficimus: corpus ex virgine est. Ad idem de consecra. dist. j.
vasa. vbi reperitur terminus conficere. Consecrare autem
⁊ conficere christi corpus et sanguinem: nihil aliud est/ꝙ
conuertere substantiam panis in corpus: ⁊ substantiaꝫ vi
ni in sanguinẽ christi verbis saluatoris. Unde Ambrosius
in lib. de sacramẽtis. de cõsecra. dist. ij. panis. ij. Panis est
in altari vsitatus ante verba sacramentorum: vbi accessit
consecratio: de pane fit caro christi. et Aug. iiij. de trini. de
consecra. distin. ij. corpus. j. Corpus ⁊ sanguinẽ christi dici
mus illud quod ex fructibus terre acceptũ/⁊ prece mysti
ca consecratum/recte sumimus ad salutẽ spiritualem. Un
de magister distin. xij. iiij. ca. j. Sacerdotes dicũtur confice
re corpus christi ⁊ sanguinem: qꝛ eorum ministerio substã
tia panis fit caro: ⁊ substantia vini fit sanguis christi. Con
uersio autem hec tria dicit: scilicet substantie panis/et vi
ni desitionem: accidentium dictarum substantiarum con
seruationeꝫ: ⁊ corporis ⁊ sanguinis christi sub cõseruatis
speciebus et accidentibus presentialem inceptionem: de
quo infra latius differetur. Dico ergo ꝙ sacerdos nullum
horum trium facit sua naturali virtute primo modo predi
cto/quo aliquid ab alio fieri dicitur. Patet hoc de primo:
qꝛ panis desinit esse tam ſm materiam ꝙ ſm formã. Nam

totus conuertitur in corpus christi: vt.i.suo loco dicetur. Nunc autem actiua sacerdotis virtus nihil horum facit. Formam panis nō corrūpit: q2 substātialis forma nō corrūpit in materia: nisi per introductionē alicuius qualitatis incōpossibilis illi forme. Uel ꝑ destructionē alicui⁹ qualitatis necessario req̄site ad inexistētiā talis forme. Cōstat autem ꝙ sacerdos nihil horum facit ꝑ cōsecrationē: imo nullam q̄litatē inducit, vel corrūpit in materia panis ꝑ forme cōsecrationis ꝓlationē. Neq3 materiā destruit: q2 illa dependet a solo deo sm̄ theologos: ⁊ incepit esse per creationē. Ideoq3 desinere non pōt: nisi ꝑ annihilationē vel in ꝑexistens conuersionem: ad neutrū horū creata virtus se extendit. Patet de scḋo: q2 sacerdos sua naturali virtute nō cōseruat accidētia panis ⁊ vini sine subiecto: quia cōseruari est dependere ab aliquo in esse, saltē eo modo quo conseruatur. Manifestū est autē ꝙ hec accidentia nō dependēt a sacerdote, eo modo quo ibi sunt: q2 etiā manent vel manere possunt sacerdote defuncto: vt patet in hostia pro infirmis reseruata. Etiā creatura sicut in ꝓducēdo requirit materiā: ita ⁊ in conseruando. Neq3 eñ natura creata accidens conseruare pōt sine subiecto. Patet etiā tertiū: quia sacerdos corp⁹ christi attingere nō potest corporaliter vt ipsum ꝑsens faciat: neq3 sufficit volūtatis imperiū: q2 voluntas humana suo imperio extra sensibil facere potest. ¶ D Scḋo dico ꝙ sacerdos nihil horū triū facere potest suo merito: quia tūc sacerdos gratia iustificante carēs consecrare nō posset: cum sine gratia nullus mereatur: qḋ est manifeste falsum: nā vt dicit beat⁹ Aug. in lib. de corpore domini. de cōse. dist. ii. Utrū sub figura. Intra sanctā ecclesiam catholicā in mysterio corporis christi, nihil a bono maius: nihil a malo minus perficitur sacerdote. Cuius rationē subdit: q2 nō in merito cōsecrātis: sed in verbo efficit creatoris, ⁊ in virtute spūssancti: vt.s. latius probatum est lec.ii. Tertio dico ꝙ hec fiunt a sacerdote virtute occulta, non insistente: sed assistente. Primū patet: quia hec fiūt a sacerdote: vt probatū est. et nō primo modo nec scḋo: patet: ergo tertio modo qui est facere aliq̄d virtute occulta. Scḋm, ꝙ non virtute insistēte ꝓbatur: q2 quelibet virtus insistens est creatura: q2 depēdens: sed nulla creatura sua virtute pōt attingere dictos effect⁹: vt statim supra est deductum. Tertiū patet: q2 sacerdos facit virtute occulta nō insistente: ergo assistente. Patet consequentia: q2 ois v̄tꝰ occulta aut est insistens aut assistēs. Hec aūt virtus est virtus creatoris, ip̄a videlicet dei volūtas. Determinauit eñ deus se ad efficiendū ꝑdicta oia: cū sacerdos intētione debita profert verba sup̱ materiā debitā ad hūc effectū a se dño instituta. Un̄ vbi.s. dicit Aug. Credendū est ꝙ in verbis christi sacramenta cōficiant̄. Cuius eñ potētia creantur prius: eius vtiq3 verbo ad melius ꝓcreant̄. An aūt in verbis consecrationis sit aliqua virtus effectiua vel cooperatiua respectu predictorum insistēs: suo loco inquiretur. De his beatus Aug. iterum ait: Unde hoc sanctissime de⁹: ꝙ sacerdotes cum sint puluis ⁊ cinis: te presentē habeāt manibus ⁊ oculis. Nō vtiq3 ex debito: nec ipsorū merito: s3 ex tue voluntatis beneplacito. Hec est vera indulgētia: quā nulli angelorū: nulli archangelorum: nullis supernis spiritibus: sed hominib⁹: nō oib⁹: s3 ordinatis, credim⁹ cōcessam tāti videlicet mysterij celebratio. ¶ Lectio.v. A

Circa hanc potestatē cōsecrādi: que vt.s. habitū est: inauferibiliter oibus sacerdotibus conceditur: occurrunt duo dubia. Primū: cum autoritas celebrādi dignissima est: et summa oim ecclesiasticarū potestatum, ecclesie a christo traditarū: cur non summis ecclesie hierarchis: videlicet ep̄is est reseruata. Nā cum sacramentū confirmationis: q2 magna reuerētia tenēdū est: a solis pōtificibus debeat perfici: vt cōstituit Eusebius papa de conse. disti.v. manus. Manus quoq3 impositionis sacramētū magna veneratione tenendum est: qḋ ab alijs perfici non potest, nisi a summis sacerdotib⁹. Nec tempore apostolorum ab aliis: ꝙ̄ ab ipsis legitur aut scitur peractum esse: nec ab alijs, ꝙ̄ qui eorum tenent locū vnꝙ̄ perfici potest aut fieri debet. Nam si aliter presumptū fuerit: irritū habeat̄ ⁊ vacuū: ⁊ inter ecclesiastica nunꝙ̄ reputabit̄ sacramenta. Ergo multo fortiori ratione videt̄ ꝙ hoc sacramentum solis ep̄is fuerat reseruandū. qḋ etiā ex eo videtur. Nam maior solēnitas requiritur in consecratione corporis christi: ꝙ̄ in confirmatione. Eadē ratione videtur ꝙ solēnior ⁊ excellētior requirit̄ minister. Ad hoc dubiū respondeo: licet propter excellentissimā dignitatem dñici corporis, deceret ꝙ officium cōsecrationis hm̄oi dūtaxat esset pōtificibus (immo potius solūmodo summo pontifici) reseruatū: tm̄ propter vtilitatē quā assequūtur fideles ex missarū frequentia: aliter disposuit diuina sapiētia: cuius ꝓuidētia in suis institutionibus regitur ecclesia. Un̄ multiplex ratio a doctorib⁹ assignat̄: quarum inter alias he sunt: scilicet diuini cultus dilatatio: humanorū defectuum reparatio: pene mortuorū mitigatio: bñficij redēptionis frequēs recordatio: diuine familiaritatis manifestatio: nostre elationis reprehensio. Ex hoc eñ ꝙ potestas hec est simpliciter sacerdotibus data: ⁊ nō solum pōtificibus: ex frequenti missarum celebratione multiplicatur cultus dei: qui precipuus vel maxim⁹ est in eucharistie adoratione, et eius summo patri oblatione. Deniq3 omnis ecclesie deuotio est in ordine ad hoc sacramentū. ait Sco. dist. viij. q.i. Propter hoc eñ clericus deuotius ⁊ maiori diligentia persoluit officiū diuinum. Propter hoc populus deuotius audit missam: ꝙ̄ quodcunq3 aliud officiū ecclesiasticū. Propter hoc etiam populus deuotius: singuliq3 cū maiori diligentia confitētur peccata: dū intendunt sm̄ ecclesie ordinationē saltē semel in anno cōicare. Et reuera facile ois diuin⁹ cult⁹ euanesceret: si non missarum frequentia seruaretur. Et hac q̄3 frequentatione, quotidiani defect⁹ nostri reparant̄: et pene animarū in purgatorio existentiū mitigant̄: ⁊ redēptionis bñficiū frequenter representat̄, ⁊ ad memoriam reducitur: ⁊ diuina familiaritas ex frequenti sue presentie exhibitione insinuat̄. presentie dico in carne. Et exēplū humilitatis nobis exhibet̄: vnde elatio nostra reprimit̄. Efficax eñ humilitatis exemplū est ꝙ dñs voluit corp⁹ suū a simplicibus personis tractari. Et ita ꝓpter dispendiū qḋ sustineret ecclesia ex raritate celebrationis cauēdū: ⁊ cōmodum qḋ accidit ex frequētia assequendū: potestas illa oibus sacerdotib⁹ est cōicata. Qḋ vero maior solēnitas requirat̄ in cōsecratione tāti sacramēti: attestat̄ celsitudini sacrificij: ⁊ in ꝑsona cōsecrāte ꝓuidet̄ nostre vtilitati: ⁊ ita non est par ratio in eucharistia ⁊ cōfirmatione. ¶ Sūt etiam ideo q̄dā reseruata ep̄is: nō tm̄ ea ꝑ quorū reseruationem dispēdiū sustineret ecclīa: vt dicit Hugo: ne eadem autoritas prorsus ab oib⁹ passim vēdicata, inferiores erga superiores redderet insolētes: ⁊ soluto obediētie vinculo scandalū generaret: vñ singulariter ep̄is reseruata est cōsecratio chrismatis: manuū impositio: cōmunis bñdictio: cōsecratio virginū, basilicarū, ⁊ hm̄oi: vt per hoc eorū superioritas sup̱ alios sacerdotes cognoscat̄: atq3 debitum honorem ⁊ obedientiā a populo consequantur in affectu. Hec omnia vt.s. Alexan. de ales. Alias etiam rationes addit beat⁹ Tho. in. iiij. scripto dist. xiij. q.i. sed ille sufficiant ad presens. ¶ B Scḋm dubiū: Cum tanta sit vtilitas in frequētatione hui⁹ mysterij: cur etiā non laicis iusti est cōcessa: ꝑsertim q2 sm̄ Chrys. ois sanct⁹ sacerdos. ⁊ omnib⁹ iustis d̄: qḋ.s. allegatū est: Uos estis genus electū: regale sacerdotium. i. Pe.ij. Ad hoc respondet Sco. dist. iij. q.ij. lib. iiij. Sine oī dubitatiōe solis sacerdotib⁹ tradita est potestas cōsecrandi. Un̄ ex̄ de sum. trini. ⁊ fi. ca. c. firmiter. dicitur ex constitutione Inno. iij. in concilio generali. Hoc vtiq3 sacramentum (loquitur de sacramento eucharistie) nemo potest conficere: nisi sacerdos qui rite fuerit ordinatus sm̄ claues ecclesie: quas ipse concessit apostolis eorumq3 successoribus iesus christus. Ipse enim in vltima cena

(vt etiam sup:adictū est) ait apl's: Accipite ⁊ diuidite inter vos. Luce. xxij. glo. Accipite et date. Ex his verbis dn̄i discretiue ad apl'os directis/patet ꝙ solis apl'is imediate hanc dedit potestatē. Ad idē qd ibi sequitur: Hoc facite in meā cōmemoratione. Oīa hmōi tm̄ cenantibus dicta sunt: apl'is scilicet ⁊ discipulis: quoꝝ successores sunt epi ⁊ sacerdotes vt frequenter dictū est. Facit ad idem verbum
[1. Cor. x.] apl'i: Panis quem frangimus: nōne participatio corporis dn̄i est. Quē inquit frangim⁹/nos scʒ apl'i et discipuli. Si eīn quilibet posset conficere: aliū alij frangere non oporteret: sed quilibet posset de suo sacrificio cōicare. Hoc deniqʒ tenet romana ecclesia informata ⁊ edocta ab apostolis q informati erāt a domino. Vn̄ qui cōtrariū astruūt: a fidei veritate deuiant: ⁊ infideles iudicandi sunt. Ad illud vero qd allegat de Chrys. ⁊ Cano. beati Petri/Dicēdum ꝙ nō dicunt sacerdotes ppriē/scʒ a sacerdotali ordine: sed mystice: qꝛ scʒ mysticū sacrificiū deo offerūt/scʒ seipsos hostiā viuentē/sanctā/deo placentē: ſm exhortationē apostoli ad Roma. xij. Hec Alex. vbi. s. ❡ E Sed aliquis dice
[Mat. ulti.] ret: Etiā dn̄s solis discipulis dixit: Ite docete oēs gentes/ baptizantes eos in noīe patris ⁊ filij ⁊ spūssancti ⁊c. Et licet sic dicendo discipulis contulerit omnib⁹ officiū ⁊ potestatē baptizandi: nihilominus potestas baptizandi data est ⁊ laicis. Unde licet sacerdotib⁹ conueniat ex officio baptizare: tamē si laic⁹ baptizat est vere baptizatū. Sic videtur esse de potestate consecrandi. ❡ Item in celebratiōe duo sunt: Consecratio ⁊ cōicatio: q etiā separari possunt: q̄uis non debeāt: vt in. c. relatū. de cōse. dist. ij. vbi dicit: Certū est ꝙ hi qui sacrificantes nō edunt: rei sunt dn̄ici sacramenti. Refert eīn ꝙ quidā cōsecrantes nō cōicabant. Consecratio aūt est ppter cōmunionē: ergo cōmunio maius est q̄ cōsecratio. Cū ergo laico cōcedit qd maius est/ scʒ cōmunio: videt etiā concessum qd minus est. i. consecratio. Itē quia potestas cōsecrandi est potestas dignitatis: ergo conuenit digniori: sed dignior est iustus laicus sacerdote peccatore: nam peccator nō est dignus pane quo vescitur: priuatus eīn est omni dignitate: immo etiam dignitate viuendi. ❡ D Ad has obiectiones dicēdum/ꝙ qꝛ ptās cōsecrandi/potestas quedā est quā nemo habet: nisi qui eā a dn̄o acceperit: hāc aūt dn̄s imediate dedit in cena apostolis: ⁊ mediātibus illis/ceteris. Cū ergo iustus laicus illam nō accepit a christo: patet: nec ab apl'is: manifestū est ꝙ non habent eā. Si eīn vite dignitas cōferret eaʒ etiā angeli ⁊ magis virgo benedicta eam haberēt. Q' vo apostoli hanc potestatē laicis non dederunt: patet ex ritu ecclesie ab ipsis apostolis ad nos successione legitima descendente: que magne est autoritatis: vt. s. habitū est lec. ij. Tempore autem apostoloꝝ baptizabant diaconi: vt patet de philippo diacono eunuchum cādacis regine bapti
[Act. viij] zante. Et quoniam in omni gente etiam in infidelibus: a quibus aliquis exercebatur cultus: aliquib⁹ personis specialiter cōmittebatur potestas offerendi deo/⁊ consecrandi ea que sunt ſm ritum suū offerenda: qui ⁊ in illis primatum tenent: qd etiam apud pharaonē regē egypti seruatū
[Genes. xlvij.] legitur. Cū ergo in ecclesia est ordinatissima potestas offerendi deo ⁊ consecrandi: que ſm legē christi offerenda ⁊ consecranda sunt deo/cōgruum fuit illam aliquibus precipuis personis dari: hi aūt sunt sacerdotes. De baptizādi autē officio non est simile: quoniā cū illud sacramētum est necessitatis: licet officiū baptizandi sit sacerdotib⁹ specialiter datū: oībus tm̄ instante necessitate est concessum. Et licet sit aliqua similitudo illarū cōmissionū in genere/ quantum ad hoc ꝙ vtrūqʒ/Accipite scʒ et comedite ⁊c. ⁊ Ite baptizate/solis discipulis dictū sit: tamen vt patet ex factis sequentibus ⁊ ipsorum apostolorum institutionib⁹ differenter cōmittitur potestas consecrandi ⁊ baptizādi. Nam in collatione ordinis sacerdotalis: quo potestas cōsecrandi confertur: specialibus signis/scilicet manuū vnctione: calicis cū patena ⁊ hostie porrectione: ⁊ certa verborū forma hanc potestatem exprimēte significante/dat potestas: vt cognoscant se in illo ordinis sacramento autoritatem consecrandi accipere ⁊ potestatem placabiles deo hostias offerendi: vt dicit Hugo. Nō sic autem datur potestas determinata ad baptizandū: sed ex cōsequēti ad illā que est consecrandi: ⁊ que est ligandi ⁊ soluendi (que etiā speciali signo/manus scʒ impositione datur) officium baptizandi cōsequitur: nō specialiter traditur: ⁊ ideo etiā in necessitate alijs cōcessa designatur. Ordinatio aūt sacerdotū ad cōsecrandū et hierarchizādū ecclesiā dei ab ipsis apostolis cepit: vt patet ex epistolis pauli ⁊ actibus apostolorū. Et beato Dionysio in de ecclesiastica hierarchia ca. iij. ⁊. vj. ritum huius sacramenti/⁊ etiam ordinis describente: qui fuit tēpore apostolorū. Et per hoc patet ad primam obiectionē. ❡ Ad scd'am vero d: post Alexandrū de ales/ꝙ etsi cōmunio sacra sit maior in effectu sanctitatis ⁊ gratie quā confert digne suscipiēti: cōsecratio tm̄ est maior in excellentia sine autoritate potestatis: vn̄ magnitudo hec ⁊ illa non sunt eiusdē generis: ⁊ ita nec magis nec minus: ⁊ propter hoc nō sequit/ꝙ qui potest in hoc quod maius est: potest etiā in illud quod minus est: sicut lucere excellentius est q̄ calefacere: nec tamen: quicquid pōt lucere: potest calefacere. Instātia est de luna. ❡ E Ad tertiam dicit/ꝙ est dignitas meriti: et est dignitas autoritatis vel officij. Sacerdos iniustus etsi caret dignitate meriti: gaudet tamen dignitate officij. Laicus iustus ecōtrario caret dignitate autoritatis: gaudet tamen dignitate meriti. Potestas autem consecrandi cōsequitur dignitatē autoritatis: non meriti: vt. s. patuit. Non in merito consecrantis ⁊c. Illa tamen potestas quanto maior ⁊ dignior est: tanto malis sacerdotibus ea abutentibus periculosior est/ Nam etsi dominus suorum beneficiorum ingratos nōnunq̄ per beneficiorū subtractionez castigat: grauius tamen punit dum illa non tollit: sed ea permittendo conseruat in reprobis ad eorum ingratitudinis confusionem verecundiam/et grauioris damnationis iudiciū: vt Qui [Apocal. xxij.]
in sordibus est sordescat adhuc. Et sicut multo tēpore nō [xxij.]
sinere peccatoribus ex sententia agere: sed statim vltionē adhibere magni beneficij indiciuz est: vt habetur. ij. Machab. vj. ita peccatoribus dona sua cōseruare: eosqʒ in peccatis sustinere vt cum iudicij dies aduenerit: in plenitudine peccatorum puniat: grauis ire indicium est. Ad quod [j. Thes. v.]
pertinet illud apl'i: de iudeis gratiā christi cōtemnētibus vt impleant peccata sua semper. Peruenit eīn ira dei super illos vsqʒ in finem. Sic ſm Aug. ad permenianum/sacramentalis potestas in bonis pmanet ad premiū: in malis permanet ad iudicium. Sic tantū beneficiū saluatoris iusto iudicio dei permanet in sacerdotib⁹ malis: vt qd in eis fuit indiciū diuine familiaritatis/⁊ quasi arra glorie excellentis: sit illis in penā et cōfusionē maiorē corā electis pariter ⁊ damnatis. Ecce habēt sacerdotes christi/vn̄ in dn̄o glorient. habent vnde timeant ⁊ humilietur: habēt vnde munde ⁊ solicite coram dn̄o ambulent: vt in gloria cum fideliter mysteria dei dispensantibus premientur. Et tantū de potestate ordinis necessario requisita in ministro/ad effectum consecrationis. ❡ Lectio. vj. A

Preter ea que ex par

te ministri ad hui⁹ sacrificij perfectionē/de necessitate sacramēti superius dictū est requiri: scd'm fuit sermonis facultas. Per cuius defectū ab hoc ministerio excludūtur muti ⁊ elingues: etiā si fuerint sacerdotes rite ⁊ legitime ordinati. Cū eīn sicut cetera noui testamēti sacramēta: ita ⁊ eucharistie cōsecratio certam exigit materiā: expressam quoqʒ verborum formā: ſm illud Aug. homel. lxxx. et habetur. j. q. j. detrahe. Accedit verbū ad elemētum et fit sacramentū. si alterū illorū deficit: nō fit cōsecratio. Et quoniam verborum formam muti et elingues proferre non valent: manifestum est ꝙ non possunt hoc tantū conficere sacramentum. ❡ Et si queritur: Quid si sacerdos mu

nus cetera in altari ageret: et alius sacerdos consecrationis verba pferret: nõne mutus consecraret? Nec obstat vt videtur: q vnus a plurib' baptizari non põt: quin eadem hostia siue panis possit a plurib' cõsecrari. Nam cõsueuerũt presbyteri cardinales romanũ circũstare pontificẽ: et cum eo pariter celebrare. Similiter in multis ecclesijs cõsuetũ est in ordinationib' sacerdotũ, nouellos sacerdotes suo ordinatori epo cõcelebrare: quod etiã regulariter in consecratione epi obseruat: tunc enĩ ordinator epũs vna cũ duobus epis coadiutoribus, et nouello epo cõsecrato, missam cõsecrationis simul perficiunt. Ad hoc respõdetur, q in casu sacerdos mutus nõ consecrat: licet cerimonialia in gestis et vestitu perficeret. Cui' ratio est: quia nihil eorũ facit que sunt de necessitate cõsecrationis. Nam vestes sacre, et gestus corporis cerimonialia sunt: et nõ sunt de necessitate consecrationis: vt. j. dicetur. Formã autẽ que de necessitate requiritur: ipse non profert: ideo nõ cõsecrat. Sacerdos tamẽ adstans si formã cum intentione cõsecrandi profert: vere cõsecrat: licet cerimonialia nõ perficiat. Et in casu est vera cõsecratio: sed nõ per mutum: sed per sacerdotẽ verba cõsecrationis (vt dictũ est) proferentẽ. Nec est simile si mutus puerum intingeret seu immergeret: et mancus formam proferret: in hoc casu puer baptizatus nõ esset: quia sacramentũ baptismi nõ nisi ab vno baptizante perficĩ potest: quoniã forma baptismi vnam personam exprimit: scz Ego te baptizo etc. Que forma si in casu a manco proferretur, falsa esset: quia ipse non baptizat cum non immergat. Si vero diceret nos baptizamus etc. iã forma debita nõ seruaret. Est sententia Alexandri et Scoti. ¶ B Sed cõtra hoc quod additum est: q vnus panis potest a plurib' cõsecrari: hoc nõ videt: quoniã aut isti plures concelebrantes verba cõsecrationis simul proferrẽt: aut nõ. Neutrũ dici potest: Nõ simul: quia tunc frustra pronũciantur: et superfluũt quecũq proferũtur nisi ab vno solo: cum ab vno solo pnunciata sufficiũt ad cõsecrandũ: sic nõ oẽs simul: et cõstat q qui primo pronũciat cõficit. Quid ergo faciũt ceteri? Nũquid iterãt sacramentũ? Sed hoc est incõueniẽs: qm etsi sacramentum eucharistie est iterabile quantũ ad sumptionẽ: nõ tamen quantũ ad eiusdẽ materie cõsecrationem: vt vult Tho. in iiij. scripto. distin. vj. et doc. cõcorditer. ¶ Itẽ posset cõtingere q ille non cõficeret qui celebraret pncipaliter: et ille cõficeret q secũdario celebraret. i. qui concelebraret: et sic intẽtio prima pncipaliter celebrãtis defraudaret. Ad illa respondet Alex. de ales pte. iiij. q. xxxvj. arti. viij. Cardinales inquit presbyteri cõsueuerũt romanũ circũstare pontificẽ, et cũ eo pariter celebrare. Cũq cõsummatũ est sacrificiũ: de manu eius cõmunionem accipere: significantes apostolos qui cũ dño pariter discũbentes, sacramentũ de manu eius eucharistie acceperũt: et in eo q celebrãt ostẽdũt apostolos a dño ritum huius sacrificij didicisse: vnde hec est causa cõcelebrationis. ¶ Cõsequẽter dicẽdum est, q simul debẽt cõsecrationis verba pferre. Et tunc ad illud quod obijcit dicendũ, q verba ceterorũ nõ inaniter proferunt: q: licet platio vni' sufficeret ad cõsecrationẽ: tñ q: intẽtio est oim vnã celebrare cõsecrationẽ: assequunt qd intendũt: et quantũ ad cõsecrationẽ: et quantũ ad significationẽ: ad quã non sufficerent verba ab vno plata. Et q: intẽtio dirigit op': eo ipso q est vna oim intẽtio: est etiam vna oim operatio, id est consecratio. ¶ Si queris: qd si nõ simul pferãt verba? Respõdet idẽ doctor post Innocentiũ: Sane põt dici et pbabiliter respõderi, q siue prius siue posteri' pferãt sacerdotes, referri debet eorum intentio ad instãs plationis episcopi cui principaliter celebrãt: et tũc omnes simul cõsecrãt et cõficiũt: quis nonnulli sentiãt, q qui prius pnunciat ille cõsecret. Nec aliorũ fraudatur intẽtio: q: factũ est qd intendũt. Hec Alexander. ¶ Verũ q: pauci ordinãdi i hoc sunt satis instructi: ideo videt cautior modus q psbyteri in sua ordinatiõe nõ concelebrent episcopo; nec canonem legant; qui modus in metropoli moguntina obseruat: cui cõprouinciales semper ritu cõformarẽt. iuxta. c. de his. dist. xij. et de cõsecra. dist. ij. Institutio. Et hec sufficiant de scdo ex parte ministri ad cõsecrandũ de necessitate requisito. ¶ E Tertium quod de necessitate ad consecrãdũ ex parte ministri requiritur: est integritas intentionis: hec enĩ nõ modo ad cõsecrationem: sed etiã ad cuiuslibet sacramenti perfectionẽ requiritur. Sed ad propositũ de cõsecratione eucharistie disseramus. ¶ Qd aũt integritas intẽtionis requirat, ex eo patet: quia cõsecrare est actus humanus: nã soli homini concessus est: vt ex predictis patet: ideo necesse est vt fiat per actũ humanũ: sed actus qui fit preter intentionẽ casualiter vel fortuitu: aut ex quadã phãtasia, nõ est actus humanus: sicut fricare barbam sine intentione preuia et similia: qm hos habemus cõmunes cũ brutis. Preterea ministeriũ cõsecrationis est opus volũtatis rationalis et deliberate: quod aũt est hmõi, nõ pertinacia vel impetu exercẽdum est: sed cõsideratione rõnis et directione intẽtionis. Iniuria enĩ et irreuerẽtia fieret sacramẽto: si sine intentione fieret. ¶ Item sacramenta data sunt a christo ecclesie: ideo non cõficiuntur aut dispẽsantur nisi per ministros ecclesie: ergo est actus sacramentalis actus ministerij ecclesiastici. Necesse igitur est vt concurrat intentio ministri: vt agat tanq minister ecclesie. Prima ratio est Scoti in. iiij. dist. vj. q. vj. Alie sunt Alex. iiij. par. q. xiij. arti. j. Sed cuius intentio requiritur tanq obiecti? Hoc est quesitum: Quid intendere debet sacerdos? Respondetur: debet intendere facere illud quod ecclesia intendit. Illius enim in hoc actu minister est. Intendit autem ecclesia facere per suos ministros institutos quod fecit christus. Et quid fecit christus? Certe benedixit: gratias egit: fregit et dedit discipulis dicens: Accipite et comedite: hoc est corpus meum. Et hec dicens, panem in corpus, et vinum in sanguinẽ transsubstantiauit. Hoc ergo intẽdit ecclesia vt fiat cõuersio etc. a christo per sacerdotis ministerium: et hoc est quod intẽdere debet sacerdos: cuius intentio vt ministri referri debet ad intentionem ecclesie cuius est minister. Nec tamen oportet q pretendendo precogitet particulariter vt panis in corpus: et vinum in sanguinem suo ministerio conuertatur: sufficit q in genere intendat hoc facere quod ecclesia per suum ministerium (alias ministrum) intẽdit facere: etiam si nesciat: vel nõ cogitet in particulari quid illud sit qd facere ecclesia intẽdit. Unde vt dicit Scotus in. iiij. dist. xiij. q. ij. scismaticus et hereticus: et qd plus est: hereticus circa eucharistiã habere potest intẽtionem ecclesie in conficiẽdo: si intenderet in vniuersali quod christus instituit faciendum: et qd ecclesia facit: licet nõ intendat in speciali: q: credit eucharistiã nihil valere: hoc est non esse seu continere verũ corpus christi: sicut aliqa bone fidei posset proferre verba incãtationis: quibus vtũtur magi vel magice circa illam materiam circa quã alij vtũtur: nõ credens ea quicq valere: intendens tamen in generali illa proferre ad illum finem ad quẽ illi proferũt: quasi diceret et intẽderet: fiat quod fieri potest: licet crederet p illa nihil fieri posse. Illa ergo generalis intẽtio sufficit cũ ceteris reqsitis ad cõficiẽdum. Propter qd et sacerdos hereticus conficere potest: dum huiusmodi intẽtionem habuerit generalem. Huic etiam concordat doctor irrefragabilis parte iiij. q. xxxv. ar. v. Cum ergo hec generalis intentio sufficit: et potestas cõficiẽdi est inauferibilis: neq per heresim: neq per penam canonicam tolli potest: vt. s. lectione. ij. probatum est: patet q qui ius sacramentale amittere non potest: nec ius cõficiẽdi amittere potest. ¶ D Sed contra hoc videtur. Nam verba cõsecrationis efficaciam habent ex fide: vnde Aug. cum dixerat: Accedit verbum ad elementum: et fit sacramentum. subdit: Non quia dicitur: sed quia creditur. ¶ Item sacramenta noue legis habẽt fundamẽtum baptisma: qd est sacramẽtum fidei: ideo oia sacramẽta habẽt fidẽ fundamentũ et virtutẽ a fide. Fides est fundamẽtũ oim bonorũ. Glo. i. c. illi offerũt. j. q. j. Ideo

si infidelis aut hereticus attentat conficere: deficit in ope
re suo ab eo qḋ est fundamentū: ⁊ a quo debet esse virtus
sacramēti: ⁊ per cōsequēs non conficit. ¶ Item Augu. et
habetur. j. q. j. extra ecclesiā. Extra ecclesiam catholicā nō
est locus veri sacrificij. Itē Hiero. sup Amos. Odit deus
sacrificia hereticoꝝ: detestatur feto:ē eoꝝ: ergo cū ipsi cele
brāt: nec seipm mittit nec angelos: vt intersint sacrificio:
sed si non est ibi celestis missus: non est ibi missa. Ob hoc
enim dicitur missa, eo ꝙ celestis missus ad consecrandum
et viuificandum corpus adueniat. magister dist. xiij. quar
ti. Et ita non conficiunt verū corpus christi. et Cyprianus
in epistola contra hereticos: et habetur. j. q. j. Si quis. iij.
Constat oleū vnde baptizati vnguntur: sanctificari: ⁊ eu
charistiam fieri nō posse: vbi nulla spes est: et fides falsa:
vbi omnia per mēdacium geruntur. Multa ad idē addu
ci possunt. Item magister dist. xiij. quarti. In huius myste
rij expletione sicut formā seruari: ita ordinē haberi, vt scʒ
sit sacerdos: et intentionē adhiberi oportet: vt illud faces
re intendat: sed si non credit de illo mysterio sicut veritas
habet: nunquid potest intēdere illud conficere? Et si non
intendit, nūquid cōficit? quasi diceret, nō. ¶ E Ad illa
respondetur concedendo ꝙ sacramēta habent aliquam
efficaciam ex fide: que fides est eis essentialis: non fides
ministrātis: sed fides ecclesie. Et hoc quia sacramēta sunt
ecclesie: sed ipsi ministro ratione actualis ministerij inten
tio est necessaria: ne excellentie sacramenti, actio irratio
nalis: et per hoc nō humana preiudicet. Unde quia sacra
mētum est ecclesie: requiritur fides ecclesie: et quia actua
liter ministratur a consecrante: requiritur intentio conse
crantis. Per hoc ad Augu. Extra ecclesiam non est locus
veri sacrificij. Respondetur dupliciter. Primo extra eccle
siam. i. extra formā ecclesie. Uel sic: extra ecclesiam nō effi
cit sacramentum quod figurat. s. salutē: quia hereticus cō
ficit et accipit ad sui damnationem: et confert alijs in simi
li errore positis. Unde. j. q. j. ꝙ quidam. §. q̄uis. Quāuis
posset generaliter dici, sacramēta que apud hereticos nō
aliter ꝙ in ecclesia celebrantur: vera et rata esse quantum
ad se: falsa vero et inania quantum ad effectum: et in his
a quibus male tractantur: et in his a quibus male sumun
tur. Nec mirū. Ipsa enim salus nostra buccellam iude de
dit: statim cum buccella nō bonus: sed malignus spiritus
intrauit. Non quia bonus non daret bonum: sed quia ma
lus male accepit bonum: sicqʒ bonum effectū nō habuit:
quia vbi illud faceret: non inuenit. ¶ Ad secundum dicē
dum, ꝙ fides: que est fundamentum et virtus sacramen
torum: non est fides ministri consecrātis: aut etiā fides su
scipientis: sed est fides ecclesie: quam sequitur intentio cō
ficientis: quam intentionem generalē ecclesie, habere po
test hereticus: non solum in alio: sed etiam in huius sacra
menti articulo: vt supra dictum est. Et dicit idem Alexan.
de ales. Ad hieronymū dicitur ꝙ in sacramētis hereticoꝝ
quedam sunt que a deo sunt: et illa non odit deus: vt cha
racter ordinis, et verba consecrationis: et vi illorum con
ficiunt heretici: que etiam sunt communia eis ⁊ ecclesie: ⁊
sic ex eo qḋ est eis ⁊ ecclesie cōmune: conficiunt. Sunt etiā
in eorum sacrificijs quedam mala. s. infidelitas, perfidia,
inobedientia ⁊c. hec odit dominus. Quantum ad ea que
bona sunt: idest consecrationem: que fit in forma ecclesie:
mittit seipsum ⁊ angelos: adsistit em̄ signo suo: quod esse
voluit certum efficax et practicum: non obstante malicia
ministrorum. ¶ Ad autoritatem cypriani dicitur, ꝙ intel
ligi debet de hereticis qui formā ecclesie nō tenēt. Quod
patet per illud qḋ addit: Ubi oia per mendaciū gerūtur.
Illa dicuntur geri per mendaciū: que extra formā ecclesie
gerūtur. Uel si aliud voluit: in hoc errauit ⁊ correctus est
a beato Augu. ¶ Ad magistrū dicēdū ꝙ magister soluit
cū subdit. Aliqui dicunt: non recte sentientē de illo myste
rio posse intendere: nō quidē illud conficere: qḋ iam esset
recte credere: sed illud agere qḋ geritur ab alijs: et sic ad
hibetur intentio ⁊ impletur mysterium. Et ita satis patet
ꝙ intentio de necessitate requirit in sacerdote. Intentio
dico generalis faciendi qḋ ecclia facit. ¶ F Sed queri
tur vtrū requirit actualis intētio talis que dicta est: in p
latione verboꝝ cōsecrationis. Ad huius q̄stionis solutio
nē aduertendum post doctorē subtilem in. iiij. dist. vj. q. vj.
ꝙ triplex distinguit intentio: actualis, habitualis, et vir
tualis. Actualē intentionē habet q̄ habet actū in volun Intētio
tate elicitū respectu huius qḋ intendit: vt dū quis habet ē triplex.
actualē velle intrare ecclesiam: actualiter intendit intrare
ecclesiam. Habitualē habet q̄ habet in se habitū derelictū
ex actu intentionis frequentato, inclinantē eū ad similes
actus: qualē etiā habere pōt dormiens habituatus. In
tentionē virtualē habet is qui ex virtute intentiōis actua
lis prehabite, procedit in opus ex illa tanq̄ ex radice: ita
ꝙ illa intentio actualis fit principiū ordinatum ad oēs il
los actus sequētes: sicut intentio finis habet in se inten
tionem medioꝝ ad huncfinem ordinatoꝝ. Et ita in quali
bet actuali intentione medij, manet virtus p̄me intentio
nis: pro quanto illud mediū non assumeret: nisi p̄cessisset
intentio p̄ma actualis, quasi finis in quē medium hoc or
dinatur. Exemplū sicut modo intendens ire ad sanctum
Jacobum: ex intentione huius finis ordinat multa alia
necessaria ad illum finē: exequens aūt illa ordinata, non
semp cogitat de eūdo ad sanctū iacobū: sed sepe per ope
rationes circa media vel alias distrahitur ab actuali intē
tione prima: nihilominus tamen oia dicitur facere ex pri
ma intentione: ⁊ virtualiter habere illam primam intētio
nē in prosecutione medioꝝ: pro quanto he actiones me
die p̄cesserunt a prima actuali intentione: ⁊ in eam tanq̄
in finem ordinantur. Qḋ ex eo patet: quia interrogatus,
cur hoc agis? statim respōderet: pp̄ter ire ad sanctū iaco
bum. ¶ G Ad propositum dicitur. Primo ꝙ ad conse
crandū nō requiritur intentio actualis consecrādi in pla
tione forme consecrationis. Patet: nam non requirit ma
ior intentio in ꝯsecratione, q̄ in meritoria opatione: quia
operatio nō est meritoria nisi ex proprio conatu volunta
tis: nō tamen excludendo gratiā. Cōsecratio autē efficax
est ex verbo creatoris. Nūc aūt in operatione meritoria,
nō requiritur semp actualis intentio ad merendum: idest
actualis relatio actus sui meritorij in deum: alioquin cōti
nuans actum meritoriū cum distractione non mereretur.
Et in exemplo p̄posito: ambulans ad sanctū iacobū: dū
actualiter de hoc non cogitaret nō mereretur. Necqʒ san
cti martyres tolerantes durissimas penas distracti, aut
forte absorpti immanitate penarum: propter qḋ non sem
per cogitauerunt actualiter illa pati pro fide christi seu iu
sticia, meruissent: qḋ est inconueniens. Et propterea non
est verisimile deum sacerdotē obligasse ad pene impossi
bile: vel saltē nimis difficile in illo actu, cuiusmodi est nō
distrahi ab actuali intentione: cum s̄m beatū Augustinū
in secundo de libero arbitrio, non sit in potestate nostra
quin visis tangamur: hoc est que offeruntur per intelle
ctum voluntati. ¶ Secundo dico, ꝙ non sufficit habitua
lis intentio: quia cōsecrare (vt dictū est) debet esse actus
humanꝰ. Actus aūt etiā cōformis habitui: si nō fit a volū
tate intendente: sed aliūde p̄ter intentionē euenit: huma
nus nō est. Nā si quis habeat habitum inclinantē ad desi
deriū sanitatis: si currat nō intēdens p hoc sanari sed lu
dere: nō dr ꝯsequi sanitatē p actū humanū: sed casualiter
vł fortuitu. Sola ergo intētio habitualis nō sufficit respe
ctu finis actꝰ humani vt hūani. ¶ Tertio dico, ꝙ ad ꝯse
crādū reqrit, ⁊ sufficit i sacerdote intētio v̄tualis: h̄ est re
qrit ⁊ sufficit ꝙ sacerdos habuerit intētionē actualē cōse
crādi: ex q̄ p̄cessit ad opꝰ celebratiōis: ⁊ sufficit hec intētio
etiā si in v̄bis ꝯsecratiōis distrahat nihil actu cogitās de
consecratiōe. Et hec vera sunt: si opus celebrationis pro
cessit ex prima intentione actuali, sine omni motu contra
rie voluntatis interuenientequi si interuenirent: ⁊ non de
nouo intenderet consecrare: q̄uis proferret consecratio
nis v̄ba: nō tamen ꝯsecraret: quia tūc nō adesset intentio

actualis:nec virtualis. Hec multū quietant scrupulosas
ꝯsciencias:Quis nō minus congruit vt sacerdos per pre
uiam deuotā recollectionē virium: ⁊ intentionis ob fir
mationē oia distrahentia ⁊ impertinētia posseterius exclu
dat: ac deuotius actualiter intendere satagat/abigens
manu sancte discretionis volucres cogitationū peruer
sarū/importune se ingerentiū:⁊ sacrificij fructum viola
re cupientiū:exemplo patriarche abrae:ne musce moriē
tes pdant suauitatem vnguenti:idest consolationē ⁊ gu
stum dulcissimū huius diuinissimi sacramenti. Et tantuꝫ
de his que ex parte ministri requirūtur ad necessitatē sa
cramenti:que fuere potestas ordinis:facultas sermonis
⁊ integritas intentionis.

¶ Lectio.vij. A

Expeditis his que

ex parte ministri requirūtur ad simpliciter
consecrandū: videnda sunt consequēter q̄
ex parte eiusdē requirūtur ad ordinate cō
secrandū:⁊ hec sunt duplicia: videlicet impedimento:ū
amotio:quoꝝ aliqua sunt tm̄ culpe:aliqua tm̄ pene: ali
qua nec culpe nec pene. Secūdum est coueniētiū appo
sitio. Impedimenta que sunt tm̄ culpe: quib⁹ sacerdos
impeditur ab ordinata celebratione sunt pctā mortalia:
quod patet:nā ordinate celebrat qui celebrando nō pec
cat. Inordinatio em̄ in celebrando defectus est nō natu
ralis:sed moralis.ois em̄ talis peccatum est: ergo a con
trario sensu/qui celebrando peccat:inordinate celebrat.
¶ B Peccat aūt mortaliter quicūq3 in mortali saltē
I.Cor.xi scienter celebrat. Quod pbatur autoritate ⁊ ratiōe. Au
toritate apostoli. Qui manducauerit panē hunc:⁊ bibe
rit calicē dn̄i indigne:reus erit corporis ⁊ sanguinis dn̄i.
Et sequitur. Judiciū sibi manducat ⁊ bibit.idest dānatio
nem. Dānationem aūt nō inducit nisi pctm̄ mortale: nō
autē hoc dūtaxat de cōmunicante: sed etiā multo magis
de celebrante dr̄. Unde glosa beati Ambrosij. Indigne
manducat qui aliter celebrat q̄ꝫ a christo traditū est. Et
qui indeuota mente accedit ad eucharistiā: vel in volun
tate peccandi manet:ille reus erit corporis et sangui
nis dn̄i: idest mortis christi penas dabit: idest ac si xp̄m
occiderit punietur. Hec glo. Cum dicit/q̄ aliter celebrat
mysteriū eucharistie/q̄ꝫ a christo traditum est: hoc dicit
quātum ad ꝯficientes siue ꝯficere volentes: qui non de
nota mente ex cordis desiderio ad eucharistie ꝯsecratio
nē accedunt. Sic em̄ tradidit christus ex maxime charita
tis desiderio. vn̄ ⁊ ait apostolis. Desiderio desideraui h
pascha manducare vobiscū anteq̄ꝫ patiar. Luc.xxij. Hoc
aūt facit/qui nō discernit corpus dn̄i ab alijs cibis:sed in
discrete ⁊ negligenter tractat ⁊ sumit: venerationē sin
gulariter huic sacramento debitam nō exhibens. Quod
notatur p apostolum cū addit. Non dijudicans corpus
dn̄i. ¶ Et quod sequit in glosa. Vel in voluntate manet
peccandi:dr̄: quātum ad ꝯficientes ⁊ sumentes. Sic ⁊ il
lud glose. Indignus est ⁊ reus qui beneficiū eius in ir
ritum ducit:qd̄ facit quisquis sacramentū salutis nō tra
ctat:vel sumit(obstante mortalis pcti obice) ad salutē.
¶ Item magr̄ dist.xij.quarti. Indignus est qui aliter ce
lebrat mysteriū q̄ꝫ christus celebrauit:vel q̄ habens mor
tale pctm̄ accedit. Probat idem rōne:qm̄ actus ꝯficien
di eucharistiā nobilissimus ⁊ excellentissimus actus est
oim potestatū ecclesie: ergo multo magis peccat hūc in
digne ⁊ in mortali pctō exercens:q̄ꝫ aliuꝫ actū cuiuscū3
ptātis vel ordinis. Sed exercens aliuꝫ actum ordinis in
mortali:mortaliter peccat: vt.ū.lectione.ij.deductuꝫ est:
ergo a maiori ꝯficiens ⁊ exercens eucharistiā in mortali
pctō/peccat grauiori mō mortaliter: q2 actus cōficiendi
eucharistiā nobilissimus est oim actuū ecclesiasticoꝝ: vt
supra deductū est. Preterea ois ꝯsecrans etiā sumere de
bet eucharistiam: vt in ca. Relatum. de ꝯsecra.dist.ij.vbi
dicit Modis oibus tenendū est: vt quotienscū3 sacrifi
cans corp⁹ ⁊ sanguinē dn̄i nr̄i iesu xp̄i in altari imolat:to
tiens perceptionis eius participem se prebeat. Cū ergo
sumēs ⁊ manducās in mortali indigne sumit/⁊ mortali
ter peccat:ergo ⁊ ꝯsecrans:q2 ꝯsecrans etiam est mandu
cans. ¶ C Qd̄ etiā sumens in mortali peccet mortali
ter: ex hoc deducit beatus Tho.in.iiij.scripto: dist.ix.q.
iij.q2 talis abutitur sacramēto:⁊ quāto sacramentum est
dignius: tanto abusus grauior. Qd̄ vero abutat: patet
ex tribus q̄ in hoc sacramento attenduntur: q̄ sunt sacra
mentū tm̄:sacramētū ⁊ res:⁊ res ⁊ nō sacramētū. Quā
tum ad primū/habet rōnē cibi ⁊ potus:cibus aūt nō cō
petit nisi viuenti:⁊ ideo carēs vita gratie p mortale mor
tuus est spūaliter:⁊ ita abutitur sacramēto. Pctm̄ em̄ ta
le ideo mortale dr̄/eo q̄ mortificat aiam quoad gratiam
gratificantē:nō quoad grām gratis datā: quā etiam ha
bent heretici/pagani/iudei: qui tm̄ etiā maxime peccare
videnť:⁊ tn̄ vt cōiter alijs habiliores videnť. Quoad se
cūdum/sumitur ibi xp̄s q̄ est scūs sanctoꝝ: vn̄ receptacu
lum eius debet esse sanctū:ideo q̄ sumit cū ꝯtrario sancti
tatis.i.ꝯsciencia mortalis pcti:abutitur. Quoad tertiū/
q2 accedēs significat se ad vnitatem corporis xp̄i mystici
tendere. vn̄ si pctm̄ mortale in ꝯsciencia teneat p quod a
corpore mystico separať:fictionis culpam incurrit:⁊ ita
abutitur sacrō. Hec Thom̄. Ex illis sequiť q̄ sacerdos in
mortali pctō celebrās/peccat duobus mortalibus pctis
distinctis. Uno q2 indigne ꝯsecrat:alio q2 indigne mādu
cat. Patet clare ex p̄missis:q2 māducare ⁊ cōsecrare duo
actus sunt distincti:⁊ in qualibet indigna executione cō
mittitur pctm̄ mortale. ¶ Sed dr̄.aliqs. Si ita se habet
officiū ꝯsecrandi:impossibile esset sine mortali euchari
stiā ꝯsecrare aut sumere:⁊ p ꝯsequens nulli est sacm̄ il
lud ad salutē:pbatur tn̄ sequela: quia ꝯsecrās aut est in
pctō mortali:vel nō. Si primū:ex dictis indigne sumit et
ad iudiciū:⁊ ita mortaliter peccat. Si non:q2 tn̄ nemo de
se scire pōt an odio vel amore dignus sit. Quis pōt dice Eccle.ix
re mundū est cor meū:purus sum a pctō. In tali dubio Prouer.
accedēs/periculo mortalis pcti se exponit: ⁊ p ꝯsequēs xx.
mortaliter peccat:ſm illud. Qui amat periculuꝫ peribit Eccli.iij.
in illo. ¶ D Ad huius replice solutionē duo videnda
sunt. Primo quot modis aliquis dr̄ esse in mortali: ⁊ qui
hoꝝ modoꝝ reddunt accedentem indignū. Scdo quō in
ꝯsecratione ⁊ sumptione possit vitari nouū mortale. De
p̄mo notat Sco.dist.ix.iiij.q.vnica/q̄ aliquis pōt intelli
gi esse in mortali tripliciter. Primo in actu siue actualiter:q2 Aliquis
tūc peccat actualiter pctō mortali actu interiori vel exte est i pctō
riori: vtputa q̄ habet voluntatē respectu actus pcti p̄teri tripliciter.
ti/p̄sentis vel futuri. Hec em̄ voluntas:q̄ est actus elici
tus: est mortale pctm̄ primo ⁊ intrinsice: quo nō existē
te/actus imperatus nunq̄ꝫ est pctm̄. ¶ Pro cui⁹ declara
tione notandū/q̄ actus voluntatis est duplex:scꝫ actus
volūtatis elicitus/⁊ actus volūtatis imparatus. Actus vo
lūtatis elicitus est actus pductus ab ipsa volūtate sine
imperio ipsius volūtatis: vt velle peccare: velle dare ele
mosynā. Sed actus imperatus volūtatis est actus pdu
ctus ab aliqua potentia mediāte imperio volūtatis:duꝫ
talis actus possit esse in ptāte volūtatis: vt velle audire
lectionē imperatū a volūtate: velle facere hoc vel aliud
imperatum a volūtate. Scdo aliquis intelligitur esse in
peccato:q2 post peccatū preteritū/de quo nō recolit: nō
penituit nec penitet. Tertio q2 etsi penituit aut penitet:
nōdum tn̄ est cōfessus: ⁊ in foro ecclesie absolut⁹. Quis
quis g̊ aliquo triū modoꝝ fuerit in mortali:indigne cōse
crat ⁊ sumit: ⁊ accedendo nouū pctm̄ mortale incurrit:
nō tamen equaliter:sed alter altero maius. Nā p̄mo mo
do in peccato mortali existens grauissime peccat:dum se
quē indignū ⁊ immūdum nouit: preparare negligit: ibi
em̄ est peccatū omissionis/⁊ peccatum cōtemptus:nam
christo quātum in se est:contumeliā facit. Unde peccato
Jude cōparatur in glosa venerabilis bede/Marci.xiiij.
super illud. Ue aūt homini per quē filius hominis tra
detur. In sempiternū ve homini q̄ ad mensam dn̄i indi

gne accedit: ille em̄ in exemplum iude filiū hominis tra
dit: nō iudeis quidem petōribus: sed tamen petōribus:
mēbris scʒ suis qui accipere dn̄ici corporis sacramentum
temerarie p̄sumit: tales em̄ sunt de p̄mo modo: quia sciē
tes se in mortali: qđ actu cōtinuant: accedere non formi
dant. Qui vō secūdo modo sunt in petō mortali: licet mi
nus ꝙ̄ primi peccant: tñ mortaliter ꝓ negligentia qua se
ꝓbare negligūt/idest examinare: maxime si hec negligē
tia fuerit affectata crassa vel supina ꝙ si affectata fuerit:
auget petm̄ ⁊ aggrauat: nā ⁊ ipsa ignorantia ſm se pec
catū est: vnde Augu. ad valentinū. In eis q̄ scire nolue
rūt: ignorantia ipsa petm̄ est. Et de hac dicit Ambro. Gra
uissime peccat qui ignoranter peccat: ideo grauissime qꝛ
periculosissime. De hoc magister dist. xxij. lib. ij. Si vero
crassa fuerit: idest talis que ꝑ debitā diligentiā si adhibi
ta fuisset excludi potuisset: etsi excusat a tanto/pro quan
to minuit cōtemptū: quē prior ignorantia auget: non tñ
excusat a toto. idest nō excusat simplr̄ a mortali petō. Un
de Augu. vbi supra. Ignorantia eoꝶ nō qui scire nolunt
sed qui tanq̄ simpliciter nesciūt: nullū sic excusat vt eter
no igne nō ardeat: sed fortasse vt mitius ardeat. Si autē
fuerit ignorātia inuincibilis simpliciter excusat: de quo
infra dicetur. ❡ E Similiter qui sunt in mortali tertio
modo. idest nō ꝯfessi post mortale cōmissum: licet peni
tentes ⁊ ꝯtriti: accedentes mortaliter peccant: vt tenent
dn̄s Albertus/Scotus/Richardus/Gerson in regu
lis moralibus ca. de penitentia. ⁊ in suo tripertito de cō
fessione. Et est ratio Scoti: qꝛ non tñ debet accedens re
conciliari deo: sed etiam ecclesie/vt digne suscipiat sacra
mentū vnitatis ecclesie. Etiam ꝓpter hoc ordinauit ec
clesia/vt oēs vtriusq̄ sexus ante festum pasche: quo cō
municare tenētur: oīa petā sua cōfiteantur: ⁊ sic ꝯfessi
cōicent. Et eadem rōne quocūq̄ tēpore anni cōmunica
re quis voluerit. De hoc venerabilis Hugo in lib. de ec
clesiastica ptāte ligandi ⁊ soluendi ait. Audacter dico: si
ante sacerdotis absolutionē ad cōmunionē corporis et
sanguinis christi quis accesserit: pro certo sibi iudicium
manducat ⁊ bibit. etiam si cū multū peniteat ⁊ vehemē
ter doleat ⁊ ingemiscat. Et hoc est simplr̄ verū/si confes
soris copia haberi pōt. Si vō non occurrat opportuni
tas cōfitendi: distinguēdum est ſm scotū. Si potest sine
scandalo differre celebrationē aut cōmunionē: debet ex
pectare ꝯfessionem. Si vō immineat scandalū: nisi statim
celebret aut cōmunicet: vtputa si sacris vestibus indutꝰ
memoraretur alicuius peti mortalis cōmissi ⁊ nondū cō
fessi: nec haberet ad manū idoneū confessorē: tunc cum
ꝯtritione ⁊ volūtate confitendi tp̄e opportuno pōt cele
brare vt scandalū euitetur sine nouo mortali etiā cū me
rito. Similiter de alio cōmunicaturo in simili casu cēsen
dum est: vt exempli causa in aliqua religione/vel ecclīa
consuetum est vt oēs non sacerdotes certo die cōmuni
cent: si tūc alicui ex his tēpore cōmunionis occurrit mor
tale nō confessum: nec habere pōt idoneum confessorem
potest nihilominꝰ cum cōtritione in actu/⁊ cōfessione in
voto tēpore opportuno facienda accedere: ⁊ nō ꝯfessus
cōmunicare. Nec est dicendum ꝙ talis peccet mortaliter
vel transgrediatur p̄ceptum vt euitet scandalū: qꝛ nullū
p̄ceptum excludit ipsum ab illo actu/in hoc casu: qꝛ dila
tio cōfessionis in actu: q̄ tunc habeꝭ in affectu nō exclu
dit eum/q̄n sit membrū ecclesie militātis habile ad actꝰ
in q̄bus membra cōmunicant: ⁊ tenetur vitare scanda
lum ꝓximi. Hec scotus. Eadem ratio videtur de curato:
qui ꝓpter necessitatem infirmoꝶ aut subditoꝶ ad audiē
dam missam de die dn̄ico obligatoꝶ/misse celebrationē
sine scandalo omittere non potest. ❡ F Sed diceres
quid de veniali. Respondet Sco. vbi supra/dicens. De
veniali nō oportet dubitare: qꝛ de illo non est necessitas
penitentie: ⁊ per ꝯsequens nec confessionis. Dicendum
igitur ꝙ q̄uis vtile sit se a veniali per confessionem: siue
alia remedia purgare: pro quāto reddunt hominē tepi
dum/grauem ⁊ obnubilatum: deuotionem tollunt: aut
minuūt: adimuntq̄ cautelam cauendi maiora: ſm illud.
Qui spernit modica paulatim decidit: tamen nō videtur Eccl. xix
absolute necessarium/ꝙ de ipso cōsecraturus prius con
fiteatur: aut etiam conteratur. Quod ex eo patet: nam
hoc nō est necessarium ad secure moriendū: quia si quis
in veniali decedit sine mortali/etiam moriēs in actu pec
cati venialis saluabitur: vapulabit tamen ſm illud apo
stoli. Si quis superedificat lignuʒ/fenū/stipulam: idest j. Cor. iij
peccata venialia: ſm glo. Grego. iij. Sequitur. Si cuius
opus arserit: detrimentū patietur: ipse autem saluꝰ erit:
sic tamen quasi per ignē/scʒ purgatorij. Non videꝭ autē
ꝙ sacerdoti necessarium sit confiteri hoc peccatum ante
celebrationem. de quo non tenetur conteri vt ingrediaꝭ
regnum celoꝶ. Huius ratio assignari pōt: quia petm̄ ve
niale nō repugnat gratie in facto esse: hoc est/stat simul
cum gratia: alr̄ em̄ non esset veniale: sed ad mortē/si tol
leret vitaʒ anime: que est gratia. Nec repugnat gratie in
fieri: hoc est nō impedit gratie infusionē: neq̄ augmen
tationē. Unde si adultus cupit baptizari/dolens de suis
petis mortalibus: ⁊ actu peccans venialiter/iustificatur
⁊ gratiam recepit. Ratio est: qꝛ sacramentū baptismi cō
fert gratiā nō ponenti obicem. Obex aūt nō admittens
gratiā/petm̄ mortale est: ſm Scotū dist. iiij. q. vij li. iiij.
Item ſm oēs/petm̄ veniale inexistens nō ꝓhibet quem
meritorie agere: imo sepe per actū charitatis feruidū ex
tinguitur: ⁊ quoad culpam: ⁊ quoad penā. quēadmodū
aque gutta cōsumitur a vehementi flāma: ideo non impe
dit gratie augmentationē. Si igitur neq̄ tollit gratiam
inexistentem. neq̄ impedit ipsius infusionē: nec augmē
tationem: nō videtur ꝙ sacerdos teneatur ipsum cōfite
ri ad hoc vt digne celebret. Non modo digne per nō im
putationeʒ ad nouū peccatum mortale: sed etiam digne
meritorie. ❡ G Sed diceres ſm cōe dictuʒ/licet petm̄
veniale non opponatur charitati: opponitur tñ feruori
charitatis. Feruor em̄ charitatꝭ ē charitas: sicut itēsio ca
loris est caliditas intensa. Respondeꝭ ꝙ peccatū venia
le nihil charitatis tollit: tum quia si aliquid eius tolleret
per venialiuʒ multiplicationē tota charitas posset tolli
⁊ per ꝯsequens non essent venialia: sed mortifera. Tum
quia charitas ſm ordinatam dei potentiā minui nō pōt:
quia nō habet contrariū nisi mortale: quod totam tollit
Dicitur autē tollere seu minuere feruorem charitatis/ꝓ
quāto ex actu peccati venialis relinquitur quidam habi
tus in voluntate: qui ipsam impedit ne possit in actū cha
ritatis ita intensum/sicut posset tali habitu circūscripto.
Inclinat em̄ habitus peccati venialis ad actus consimi
les eis a quibus genitus est: ⁊ per hoc impeditur cona
tus potentie ad actum oppositum meritoriū. Simile est
in nouiter conuersis/qui ꝓpter habitus vitiosos in eis
derelictos: ⁊ post iustificationē remanentes/nō expedi
te ⁊ faciliter exercent actus virtuosos. Sed istis obuia
re videtur autoritas beati Augu. in ecclīa dogma. ⁊ alle
gat magr̄ distin. xij. lib. iiij c. vltimo. Licet quis petō mor
deatur: si peccandi tñ de cetero nō habet voluntatem: ⁊
satisfaciat lachrymis ⁊ orationibꝰ/accedat securus: sed
h̄ de illo dico quē mortalia petā nō grauant. Hec autori
tas videꝭ itelligi de venialibꝰ ꝓpter hoc qđ in eo sequiꝭ
Hoc dico de illo quē mortalia non grauant Respondet
Scotus distin. ix. quarti/ꝙ hec autoritas intelligi pōt de
mortali petō confesso ⁊ dimisso ꝑ penitentiā. Uō si quis
de illo mordeatur/quasi nō plene satisfecerit de eodē: et
peccandi de cetero nō habeat voluntatem: satisfaciat la
chrymis ⁊ orationibus pro eodem ⁊ accedat securus. Et
tunc sequiꝭ. Et hoc dico de illo quē mortalia nō grauāt:
hoc est qui sine petō mortali nō dimisso accedit. Et ꝙ nō
apte exponiꝭ de veniali/ex eo videtur/qꝛ ad digne cele
brandū/nō sufficit cōtritio vel dolor de petis: sed requi
ritur etiā ꝯfessio ſm premissa. Cum aūt dicat btūs Aug.
⁊ peccandi nō habet voluntatem securus accedat: ⁊ non

additꝰ ⁊ confiteatur: videtur ꝙ aptius exponatur: vt di-
ctum est: de mortali/ꝙ̄ de pctō veniali: q: ſm illa verba
nō concluderetur neceſſitas ꝯfitendi venialia/ſm inten
tionē dicentiū oppoſitum: ſed duntaxat deteſtatio ſeu do
lor de venialibus. Et ita patet primū/quis modus mor-
talis peccati facit accedentem noui peccati reum.

¶ Lectio. viij. A

Nunc de ſecūdo vide
licet quō caueri poſſit nouū peccatū mortale
j. Cor. xj. in ꝯſecratione ⁊ ſumptione huiꝰ ſacramenti.
Attendenda eſt hic doctrina apoſtoli qua dicit. Probet
ergo ſeipſum homo: ⁊ ſic de pane illo edat: ⁊ de calice bi
bat. Scḋm hāc/quilibet ⁊ cōſecraturus aut cōicaturus
priuſꝙ̄ accedat: debet ſeipſum ꝓbare. i. ſuam cōſcientiā
diligenter examinare an pctō mortali ſit euacuata. De-
bet igitur attendere diligenter ſi deteſtetur pctā preteri
ta. ſi diſpliceant pſentia: ſi ꝓpoſitum firmū habeat cauē
di futura. q: ſi aliquod horum defuerit: abſtinere debet a
miſſa donec ſeipſum iudicauerit: ⁊ per ſeueritatē penitē-
tie ſe exercens/purgationē meruerit peccatorū: quatenꝰ
ſic a ſeipſo iudicatus/nō iudicetur a domino. Ceſſat eñ
vindicta diuina/ſi ꝯfeſſio precurrat humana. ait glo. btī
Augu. vbi ſupra. Alioquin in pctō (vt dictum eſt) acce-
dens/irreuerentiam facit deo: quē ſuſcipit in ſacramēto:
⁊ eterne dānationis iudiciū incidit indigne accedendo.
¶ Sed forte queris: quanta diligentia in examinando
requiritur: vt indignus acceſſus caueatur. Reſpōdetur
ſm doctores/⁊ pſertim doctorē ſubtilem in. iiij. diſt. xvij.
q. j. ⁊ Johan. gerſon in ſuo tripertito. Tantā debet face-
re diligentiā in examinatione ꝯſcientie recogitantis pre
terita pctā: quātam faceret in magno ⁊ arduo negocio ꝓ
magna ⁊ ardua re lucrāda/aut incōmodo graui vitādo.
Hec ſiquidē inquiſitio diligēs etiā cuilibet ſufficit ad fru
ctuoſe confitēdum ſm eoſdē: vt ſic ad memoriā reducat
iuxta humane fragilitatis poſſibilitatē pterita peccata/
prius per cōtritionē ⁊ cōfeſſionē nō deleta. Eaqꝫ deteſte
tur: q: cōtra dei mandata cōmiſſa: ſicqꝫ vt dictū eſt: confi-
teatur. Hac diligētia adhibita/ſi alicuius peccati obliui-
ſcitur: per acceſſum ad hoc ſacramentū/vnū e duobꝰ cō-
ſequit: aut virtute ſacramenti peccatū hoc remittit: aut
ad cognitionē talis peccati cor illuſtrat: quatenꝰ per pe
nitentiā diluat: vt vult Durandus in. iiij. diſt. x. q. x. Et re
citat gerſon in tractatu de pol noc. con ſide. ij. Sicut fre-
quenter expertū eſt/ꝙ deuote celebrātes/in pluriū pec-
catorū cognitionē deuenerūt/q̄ occulta fuere prius. Se-
cus de his qui per craſſam ⁊ ſupinā negligentiā peccata
grauia nō aduertunt aut obliuiſcūtur. ¶ B Sed ad-
huc diceres: ſi tanta preuie recollectionis diligentia req̄
ritur: trepidabit neceſſe eſt quiſquis acceſſerit/tanꝙ̄ in-
certus ſi debitam diligentiā ad rememorandū pctā con-
fitenda adhibuerit vel nō: ⁊ ſemꝑ incertus: ⁊ ꝑ ꝯſequēs
Triplex in periculo accedit ¶ Pro huius ſolutione aduertenda
eſt certi- eſt doctrinalis diſtinctio certitudinis. Eſt eñ triplex cer
tudo. titudo ſm gerſonē vbi ſupra/ſcilꝫ ſupnaturalis: natura-
lis: moralis. Certitudo ſupnaturalis eſt: cui innitens ꝑ
nullam potentiā falli pōt: hec a ſolo deo eſt quātum ad
veritates ꝯtingentes. Hec etiā eſt certitudo pini pncipij
⁊ ꝓpoſitionū per ſe notarū: vt quodlibet eſt vel non eſt.
Hanc habuere ꝓphete in his que ꝑ diuinā reuelationē
acceperūt. Talem etiā certitudinē habemus ⁊ nos de ar
ticulorū fidei veritate: ⁊ oībus in canone biblie contētis
in eo ſenſu i quo a ſancto ſunt ſpiritu reuelata. His nāqꝫ
aſſentiendo falli aut decipi nō poſſumus: q: deus q̄ ſum
ma ⁊ infallibilis eſt veritas: nō poteſt falſum tanꝙ̄ verū
reuelare. Hec certitudo nō accipit a rebus: alioquin nō
Ro. viij. eſſet infallibilis: cum ſm apoſtolū. Ois creatura vanita
ti ſubiecta eſt. Et ſicut de nihilo oīa producta ſunt: ita ꝑ
potentiā creatoris poſſunt ſingula in nihilum redigi ⁊
collabi. ¶ Alia eſt certitudo naturalis: ⁊ hec eſt verita-
tum a rebus acceptarū: quibus innitens falli nō poteſt
per naturā. Hanc certitudinē habemus de multis euidē
tibus veritatibus ꝯtingentibus ⁊ neceſſarijs ſm naturā
vt ſol orietur. Talem certitudinē habemus de exiſtentia
rerū intuitiue cognitarū cōtingentiū. Item de ꝓpoſitio
nibus naturaliter neceſſarijs: vt ignis eſt calefactiuus.
Circa quarum veritates/ſtante cōi curſu nature/nullus
fallitur: licet ꝑ potentiā ſupnaturalē/⁊ miraculū q̄s fal-
li poſſet. ¶ Tertia certitudo moralis ſiue ciuilis: ⁊ hec
nō eſt ex euidentia rei: ſed ſurgit ex ꝓbabilibus cōiectu-
ris groſſis ⁊ figuralibus magis ad vnā partē/ꝙ̄ ad alte
ram: qualis ſufficit in morali negocio ⁊ agibilibꝰ huma-
nis: vt vult philoſophus. j. Ethico. c. j. ¶ C Ad ꝓpoſi
tum noſtrū. Prima certitudo ſupnaturalis ⁊ reuelatio-
nis/nō requirit vt ſacerdos de ſufficienti ſue examine cō
ſcientie ſecurus digne accedat: hodie nāqꝫ nulli talem re
uelationē accipiūt. Que ſi neceſſaria foret: ſpūſſanctus
eccleſie ſue rector ⁊ gubernator: qui eā a culpabili erro-
re pſeruat: nequaꝙ̄ generaliter eccleſie ſacerdotes erra
re ꝑmitteret: q̄n potius reuelaret: qḋ ſine ſua reuelatiōe
ſciri nō poſſet. Nam ſicut natura in neceſſarijs nō deficit
ita nec deus in eccleſie ſue regimine filij ſui ſpōſe: eiuſdē
pcioſo ſanguine ꝑ lauacrum aque ablute ⁊ ſanctificate:
ſm illud apli. Chriſtus ſeipſum tradidit ꝓ eccleſia: vt il- Ephe. v.
lam ſanctificaret: mūdans eā lauacro aque in verbo vite
vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam eccleſiā nō habentē ma-
culam: neqꝫ rugam. Fatuū ergo eſſet hāc reuelatiōis cer
titudinē expectare. Certitudo etiā naturalis euidētie nō
requirit: qm̄ naturalis hois cognitio non extendit ſe ad
euidentē noticiā huius ſufficientie diligentie ⁊ expiatio
nis peccatorū: qua ꝯſecrans digne ꝯficeret: qm̄ hec digni
tas depēdet ex clementi oīpotentis dei bonitate: noſtrā
qualēcunqꝫ diſpoſitionē miſericorditer tanꝙ̄ ſufficientē
acceptante. Ad ſciendū aūt hanc dei voluntatem: natura
lis hois cognitio nō aſcendit. Neſcit inquā hō an amore Eccē. ix.
vel odio dignus ſit. Quis eñ neſciat fieri poſſe: ſm ger
ſonem de pol. noc. cōſi. j. vt hō detur in reprobū ſenſum
demerito pcedentiū peccatorū: vt nō videat pctā ſua: ⁊ ꝑ
hoc nihil ſibi ꝯſcius ſit: ⁊ tñ non in hoc iuſtificatꝰ ſit. Et
velut aman ſupbiſſimus ad cōuiuiū heſter veniens: qḋ
ſibi ad honorē putat: ad ſuſpendiū ſibi inueniat prepa-
ratum. Heſter. v. ⁊. vij. c. Aut ſi auditurus eſt. Amice quō
huc intraſti nō habens veſtē nuptialem. Aut ſi talibꝰ an Math.
numeratus eſt: de q̄bus ꝓpheta in pſalmo. lxviij. non tā xxij.
imprecatiue ꝙ̄ prenūciatiue dixit. Fiat menſa illorū corā
ipſis in la. ⁊ in retri. ⁊ in ſcandalū. Obſcurent oculi eorū
ne videant ⁊c. Conformiter ad illud apli. Propter hoc
multi inter vos imbecilles ⁊ dormiunt multi. Que imbe j. Cor. xj.
cillitas ⁊ dormitatio magis ad animā ꝙ̄ ad corpus refer
ri putantur. Hec oīa certitudinē euidentie tollunt. Hec
gerſon de pol. noc. ꝯſideratione. j. ¶ D Ex quibꝰ cer-
te deducitur neceſſitas humiliationis noſtre ad deum: vt
nō glorietur ante eum ſtulta preſumptio omnis carnis.
Nec vltra apponat ſe magnificare homo ſuper terram:
quatenus ex hoc deſperemꝰ de viribus noſtris: neqꝫ po
namus carnem brachium noſtrū: ſed tota ſpe ꝓijciamur
in deum: vt ipſe nos enutriat. Neqꝫ putemus nos aliq̄d
eſſe: cum nihil ſimus nos ſeducentes. Galatharum. vj.
Sed iuxta verbū xp̄i/Luc. xvij. Cum fecerimus oīa que
pcepta ſunt/dicamꝰ nihilominꝰ: ſerui inutiles ſumus: q̄
debuimus facere fecimꝰ. ſcientes q: nō ſumus ſufficiens ij. Cor.
a nobis/quaſi ex nobis cogitare aliq̄d: ſed ſufficientia iij.
noſtra ex deo eſt: q̄ fecit nos idoneos miniſtros noui te-
ſtamenti. Tertia certitudo/ꝓbabilis ſcilꝫ ⁊ cōiecturalis
ſufficit: quā habere poteſt ſacerdos ſi conatus eſt vitam
pteritā/pſertim a prima ꝯfeſſione diligenter facta exa-
minare: ſi pctā in hoc ſuo examine occurrētia deteſtetur
ꝓpter deum: ſi ea ꝯfiteatur/paratus ꝯfiteri oīa oblita ſi
memorie occurrerent. Si non placet obliuio: ſed magis
deſideret ad oium pctōrū ſuorū illuminari memoriā. Si

nihil voluntarie omittit quod reminiscentiá peccatorum
adducere posset. Si firmū ꝓpositum omnia mortalia ca
uendi habeat: ⁊ coniecturaliter scire pōt/si hanc diligen
tiá fecerit: sicut ⁊ in alijs humanis suis actibus scire pōt
ꝙ diligenter/quō/qualiter/propter quid operetur. Hec
ergo diligentia eiusq; coniecturalis certitudo sufficit ad
digne celebrandū. Qd̄ ex eo patet: quia nō requirit̄ ma/
ior diligentia in examinatione ꝯscientie ad digne celebrā
dum/ꝙ ad secure moriendū: talis aūt sic se examinans/
dolens ⁊ ꝯfitens ptā sua/si moreretur saluaret̄: q2 non
requirit domin⁹ vltra possibilitatē humane fragilitatis.
¶ E Si dicis/oībus predictis stātibus/adhuc potest
manere peccatū aliqd̄ mortale: qd̄ si latuerit: celebrans
in mortali ⁊ extra gratiam celebrat: ⁊ per ꝯsequens indi
gne celebrat. Ad hoc dicendū ꝙ ad cauendū indignā ce
lebrationē/nō requirit̄ ꝙ sacerdos sit in gratia ⁊ chari/
tate: ⁊ ideo sine mortali: quoniā si sic: vt dictū est: disposi
tus accedat: nō indigne accedit. Quia sic accedēdo etiaȝ
si fuerit in mortali: nō nouo mortali peccat: licet etiā nō
digne accedit. ita digne vt per consecrationē ⁊ participa
tionē eucharistie mereatur sibi gratiā infundi: licet alte/
rum de duobus supradictis ꝯsequatur: vel remissionem
peccati ignoti: vel illuminatione ad eius memoriā. ꝙ si
cōteritur: gratiam consequitur. Unde patet ꝙ inter indi
gnū accessum/⁊ dignū datur mediū. Ut indignus acces
sus dicatur quo nouuȝ mortale incurritur. Dignus quo
gratia augetur. Medius quo neq; nouū peccatū incur/
ritur: neq; gratie augmentū percipit̄. Et ꝑ hoc responde
tur ad replicā supra lectione. vij. motā: negando ꝙ īpos/
sibile est sine mortali eucharistiam ꝯsecrare aut sumere:
quoniā multi sumūt nō solum sine nouo mortali: sȝ etiaȝ
cum merito ⁊ gratie augmēto. Unde glo. Hieronymi su
Marci. xiiij. per verbo: Biberūt ex illo omnes. Felix ebrietas: saluta
ris satietas: que quāto copiosius sumitur: tanto sobrie/
tatem mētibus dignat̄ donare. Et ad ꝓbationem neget̄
vtraq; pars ꝓbationis. Prima: quoniā stat ꝯsecrantem
esse in ptō mortali: ⁊ tū non indigne sumere aut conse/
crare: vt statim declaratum est. Unde superius caute ad
ditum fuit/scienter: ita ꝙ cōsecrans in mortali sciēter/in
digne accedit. Simil'r secūda pars negetur: quia licet hō
nō posset scire per euidentie certitudinē se esse sine mor
tali: potest tamen de hoc habere certitudinē coniectura/
lem: ⁊ quibusdā signis habere spei fiduciā: vt dicit Alex.
de ales. iiij. pte. q. xlvi. mēbro. i. Et subdit. vñ Bern. in ser
mone de septuagesima. Nescit homo vtrū dign⁹ sit amo
re an odio: sed spei fiducia consolatur nos scriptura: ne
dubitationis hui⁹ anxietate penitus cruciemur. Propter
hoc data sunt quedaȝ signa/⁊ indicia manifesta salutis:
vt indubitabile sit euȝ esse de numero electoꝝ: in quo ea
signa ꝑmanserunt. Et post/ponit quattuor. Primū si de
Jo. viij. uote audit verbū dei. sm illud. Qui ex deo est: verba dei
audit. Alia tria sunt: opera vite agere: a ptīs ꝯtinere: cō
missa deflere: que ponit sermo. ij. sup canonē Johānis ex
i. Joh. v. ponēs illud. Tres sunt qui testimoniū dant in terra: spi/
ritus/sanguis ⁊ aqua. Fidelis sermo (inquit) ⁊ oi acce/
ptione dign⁹: quo salutis testimonia cōmendātur. Quis
est qui testimoniū habet effusi sanguinis xpi: nisi qui cō
tinet a ptīs. Habet ⁊ ab aqua testimoniū: qui laborat in
gemitu suo lauās ꝑ singulas noctes lectū suū. Sane san
ctum superuenisse spiritū certissime noua cōuersatio testa
tur. Jam vt breuiter repetam: ⁊ a sanguine/ ⁊ a spū ha/
bes testimoniū ⁊ ab aqua: si ꝯtines a peccatis: si dignos
penitentie fructus: si facis opera vite. Hec Bern. Hinc
accipitur ꝙ habens ꝓpositum a peccatis abstinendi: do
lens de ptīs cōmissis: ꝓponens obedire mandatis: cuȝ
ceteris supradictis/habet certitudinē sufficientem. Hinc
ait Alexander. Talis accedens ad corpus xpi cū debita
reuerentia: nō peccat: nec exponit se discrimini. Sufficit
eñ habere noticiā presumptionis ꝑ coniecturas eo mo/
do quo dictū est. Et hoc videt̄ innuere apostolus: q̄ non

ait/dum digne accedendi regulā ponit: sit sine ptō: aut
habeat in se gratiā: sed probet seipsuȝ homo. Glosa idest
examinet: ⁊ sic de pane illo edat ⁊c. ¶ F Et per hoc ad Eccle. ix.
illud. Nemo scit vtrū amore vel odio dignus sit. dicendū
ꝙ loquit̄ de amore ⁊ odio finali. Unde ibi sequit̄. Sed
omnia in futurū reseruantur incerta. Uel si loquitur de
ꝑsenti vt cōmuniter exponit̄. Dicendū ꝙ loquit̄ de scien
tia per certitudinē euidentie. Hoc eñ sonat verbum scit.
Qd̄ vero additur ex Prouerb. Quis dicere pōt mūdum
est cor meū. Dicendū ꝙ non intendit dicere ꝙ nullus sit
sine ptō mortali: sed loquit̄ ibi sapiens ꝯtra ꝑsumptuo/
sos: qui seipsos temerarie iactant: ac de suis meritis lau/
dant: hi eo ipso ꝙ tales sunt/mali sunt. Unde glosa ibi/
dem nō dicit: quis habet quia dr. Beati mūdo corde. Sȝ Mat. v.
quis pōt dicere: quia temerariū est se laudare. Uel intel/
ligitur de ptō veniali. ¶ Sufficit ergo quēadmodū ex
predictis colligitur: certitudo moralis/ad cauendum in
dignū accessum ad eucharistiam venerabile sacramentū
Hec aūt certitudo moralis excludit sciētiam ⁊ firmā fidē
de inexistenti ptō: ⁊ cōpatitur secum vacillationē quan
dam animi ⁊ suspitionē seu hesitationē/⁊ scrupulum nō
sufficientis adhibite diligentie seu indispositionis. Sed
nō debet quis ꝓpter hec celebrationem suspendere seu
pretermittere. Est eñ scrupulus seu hesitatio/dubitatio
quedā seu formido/consurgens ex aliquibus cōiecturis
debilibus ⁊ incertis: ⁊ hic stat cū morali certitudine. Si
cut etiā apparet ⁊ in ciuilibus negocijs: vbi ꝓpter leuē
timorē de dāno/nō dimittunt negociatores suarū mercā
tiarum exercitia: sed magis sm ea que ꝓbabilius accide
re cognouerint aut estimauerint: operātur ⁊ exequunt̄.
¶ G Sed diceres sm beatū Grego. Piarū mentium
est cognoscere ibi etiā culpā vbi culpa nō est: multo ma/
gis agnoscenda est culpa vbi dubiū culpe est. Et per cō/
sequens etiam in leui dubio celebrandū nō est. Respon
detur sm dominū altissiodoren. ⁊ Johānem gers. can/
cella. parisien. ꝙ in dubio ꝓbabili committeret se discri
mini: q̄ stante illo ꝓbabili dubio celebraret: ⁊ ita pecca/
ret periculo se cōmittens: secus in dubio leui. Est autem
probabile dubiū/qñ ꝓ vtraq; parte sunt rōnes eque for
tes: que faciūt animū trepidare ne alicui partiū audeat
ꝯsentire: vt si habeat fortiora motiua ꝙ nō fecerit debitā
diligentiā in recolligendo ⁊ examinādo se de ptīs com
missis/⁊ detestando ea: q̄ ꝙ fecerit: vel certe rōnes eque
fortes. ⁊ in tali dubio celebrans peccat. Si vero verisimi
liter estimat se fecisse diligentiā quā tenetur: timet tamē
de opposito: ⁊ bona fide plus credit se fecisse/q̄ nō fecis
se: ⁊ in tali dubio celebrat: nulluȝ ptm̄ est: nec periculo
se cōmittit. Huic alludit verbū beati Augu. supra allega
tum. Licet quis ptō mordeat̄: hoc est scrupulis ⁊ suspi/
tionibus agitet̄: quasi nondū satis penituerit: aut clare
satis cōfessus fuerit: vel nondū pro eis satisfecerit: si pec
candi tñ de cetero nō habet voluntatem: ⁊ satisfaciat la/
chrymis: nō quidē sensibiliter defluentibus. Ille eñ nō
requirūtur necessario ad ptī remissionē: sed lachrymis
spūalibus que sunt ptōꝝ cōmissoꝝ detestationes. ⁊ sa/
tisfaciat orationib⁹/petendo veniā/⁊ dignā sui disposi/
tionē a dño. Sequit̄. Accedat securus: videlicet non ob/
stante tali remorsu ac scrupulis. Ad idem facit qd̄ dicit
Alexā. de ales parte. iiij. q. xlvi. mēbro. iij. arti. ij. Quādo
existens aliqs in mortali ptō sm veritatē: non tñ habet
ꝯscientiā mortalis ptī: qui preparat se sufficiēter sm cō/
scientiā suā vt digne accedat: nō tñ sufficiēter sm verita/
tem bene accedit: ꝙ in ipsa susceptione ꝯfertur sibi gra:
⁊ resurgit a morte ptī: ⁊ vnitur corpori xpi. Nōne vt di/
cunt sancti/hoc sacro vniūtur mēbra xpi corpori. Unde
dico ꝙ q̄ vnita sunt fortius vniuntur: ⁊ qñq; gra collata
in ipsa susceptione sacramēti vnit nō vnitum. Et allegat
beatū Augu. in quodā sermone de ver. euāgelij plane di
centē/ꝙ qñ manducat̄ viuificat mortuos. Hec alexāder.
¶ H Ad beatū Greg. respondet cancella. Agnoscere

culpam per firmū assensum vbi nō est: non est pium: sed
stolidum ꝛ fatuū. Unde ꝛ ve eis impcatur per pphetā.
Esa.v. Ve qui dicitis malū bonū: ꝛ bonū malum. Neqꝫ hoc vo
luit btūs Gregorius. Sed agnoscere/idest timere culpā
cum reputat culpā ex quadā leui suspitione: vbi fm veri
tatem quā euidēter nescit: culpa nō est: hoc est piarū mē
tium: que nō solum abstinent ab his que sciūt vel firmi
ter credūt esse culpas: sed ꝛ ab his que suspicant esse cul
j. Thes. v. pas. Nec solū a malo: sed etiaꝫ ab oī specie mali: fm apo
stoli ꝯsilium abstinere satagūt. Ualet hec doctrina scru
pulosis/in qbus nulla est animi cōstantia: qui iugiter in
expletione suoꝝ officioꝝ timent culpabilr se deficere:
quādoqꝫ ppter minima: que vel modicī vel nullius sunt
ponderis: abstinentes ab operibus laudabilibus ꝛ vir
tuosis: sicut aliqui abstinent a largitione elemosynaruꝫ
in ecclesia: q: stulte timent hoc eis imputari ad hypocri
sim: aliqui a celebratione missarū ex modicissima ꝯturba
tione mentis. Debent aūt hi consilijs superioꝝ/ꝛ docto
ribus deuotis viris acquiescere: ꝛ ad eoꝝ ꝯsilium cōtra
tales vacillationes/trepidatiōes ꝛ scrupulos audacter
ꝛ viriliter operari: quatenus fiant robusti/solidi ꝛ tran
quilli in suis operationibus: sic enim plerūqꝫ vincuntur
huiusmodi scrupuli ꝛ abscedunt. Qui vo renuūt ac sper
nunt superioꝝ ac prudentū consilia ad deponendum ta
les scrupulos: ꝛ arrogantia ꝛ superbia sunt suspecti/pre
ponendo scꝫ sua iudicia maioꝝ doctoꝝqꝫ consilijs ꝛ iu
dicijs: tales deniqꝫ vix aut nunqꝫ liberari possunt a scru
pulis: nec ad solidam ꝯscientie quietem ꝑueniēt: sed ma
gis nōnunqꝫ ad tantā pusillanimitatem prolabūtur: vt
vix quodcūqꝫ opus audeant explere: fitqꝫ eis ꝑsepe pec
catum fallente conscientia: quod aliūde peccatum nō fo
ret. Et rursum nullā pacem/nullam ꝯscientie puritatem
obtinere valent. priuantqꝫ se sepe hospite gratie qui est
spūssanctus. de quo dicit ppheta. In pace factus est lo
cus eius. Attendendū est hic consilium beati Bernardi
qd super hac re prestitit. Erat ex discipulis eius quidam
tantis inquietatus scrupulis: vt ad celebrandum nullo
pacto auderet accedere. Dixit ei deuotus Bernardus h
percipiēs. Uade frater ꝛ in fide mea celebra. Obediuit
discipulus: ꝛ scrupuli omnes protinus discesserūt. Lau
danda ꝛ imitanda taꝫ deuoti patris industria/qꝫ discipu
li humilis obedientia. Hec de impedimētis que sunt tan
tum culpe.

¶ Lectio.ix. A

Impedimenta que sunt pene tantū: sunt pene iuris siue ca
nonis: que etiam impediūt ordinatam cō
secrationē. Est autē pena canonis/pena
inflicta per canones: vel saltem fm cano
nes ꝓhibens vel arcens punitū ab aliquo actu ecclesia
stico: qui alias sibi liceret. Dicitur ꝑ canones: q: aliquan
do huiusmodi pena incurritur ipso facto: dum canō fue
rit late sententie/vt est canon. Si quis suadente. xvij.q.
iiij. Per quē excōmunicatus est quisquis manus violen
tas inijcit in clericum/etiā sine iudicis declaratione. Di
citur vel fm canones: quia aliquādo pena ipsa nō statim
ipso facto incurritur: sed ꝑ iudices fm canonū dispositio
nes infligitur: vt quādo canon hec vel illa facientē man
dat excōmunicari. Dicit qui alias sibi liceret: q: nō est pe
na laico qꝫ nō conficiat: quia hoc als sibi nō cōuenit: sed
sacerdoti pena est. Neqꝫ homini pena est si volare ꝓhi
betur. Sunt aūt quātum hic sufficit: sex pene tales/scilꝫ
depositio/degradatio/infamia/irregularitas/excōmu
nicatio/interdictum/ꝛ suspensio: quarū omniū amotio
requirit vt sacerdos ordinate celebret. Quia ligatus ali
qua dictarū sex penarū celebrans facit ꝯtra ꝓhibitioneꝫ
ecclesie: ꝛ ita celebrando/mortaliter peccat: presertim si
nō ignorat se aliqua dictarū penarū ligatū. Ignorat di
co; ignorātia nō iuris: sed facti: nā ignorātia iuris nō ex
cusat q: tenetur ille q exponit se ad tantū actū/scire iura
fm q pōt rite exercere tantū actū. Ignorātia aūt facti ex
cusat: vt si qs ignoret se a iudice excōicatū: ꝛ ita excōicat9
celebraret: vt de cle. excōi. depo. vel interdic. ml. in pluri
bus ca. cōtinetur. dūmodo tn ignorantia fuerit probabi
lis: nō crassa aut supina: vt in ca. apl'ice. de cleri. excōi. ꝛc.
Quoniā si per famā alicui ꝯstaret ꝯtra eum latam fuisse
excōicationis sniam: etiā si de lata in eum sententia dubi
taret: debet potius abstinere/qꝫ sacramēta dñica pertra
ctare: quia in dubijs via tutior est eligenda. Nō si in tali
dubio celebrat: penā quā canon his q post excōicationē
diuina celebrare ꝑsumpserint: infligit/icurrit: licet cū ta
libus misericorditer dispensetur: vt in ca. Illud dñs. de
clerico excōi. Nec solum sic celebrantes peccant: sed etiā
irregularitatem incurrūt: vt in titulo allegato in diuer
sis ca. patet. Inter illas tn penas canonis/non includit
excōicatio minor: in qua licet celebrans grauiter peccet:
tn irregularitatem nō incurrit: vt in codē titulo ca. Si ce
lebret. vbi dr. Si celebret minore excōicatione ligatus: li
cet grauiter peccet: nullius tn notā irregularitatis incur
rit. Et sequit. Peccat aūt ꝯferendo ecclesiastica sacramē
ta: sed ab eo collata virtute nō caret effectu. ¶ B Pro
aliquali ꝛ generali harū penarū noticia/notandum fm
Scotū dist. xxv. lib. iiij. q. j. qꝫ depositio est maxima pena
rū supra nominatarū: q: est totalis amotio a statu cleri
cali: ꝛ si degradatio fit amotio ab oī gradu clericali: tūc
idem est depositio ꝛ degradatio. Si autē degradatio fit
depositio tantū a determinato gradu/reseruato gradu
aliquo clericali: vt a gradib9 maioribus/reseruatis ordi
nū minoꝝ gradibus: tūc degradatio est quedā pena par
tialis respectu depositionis. Remouetur aūt depositus
a statu ꝛ gradu clericali: nō qꝫ character ordinis sibi tol
latur: nec per consequēs ordines suscepti: sed tollitur fa
uor exequēdi actum cuiuscūqꝫ ordinis. ꝛ etiā ꝑuilegium
clericale qd cōpetit ordinatis. Unde ꝛ talis traditur cu
rie seculari. Ita qꝫ quātum ad ecclesiasticos actus licite
exercendos/quātum ad tutelam personarū ecclesiastica
rū: ꝛ quātum ad foꝝ/degradatus totaliter excluditur a
numero ꝑsonarū ecclesiasticarū. Ista pena nunqꝫ a iure
sed ꝑcise infligenda est a iudice/fm formā q habet de pe
nis degradationis/lib. vj. Nec nisi ppter enormia crimi
na/qualia sunt heresis/scisma/reuelatio cōfessionis: vt
habet in diuersis capitulis ꝛ canonib9. Nec tollitur seu
remittitur hec pena: nisi ꝑ restitutionē in integrū a solo
papa: qꝫuis legitime depositus non legatur postea resti
tutus. ¶ C Secūda pena est infamia: q est status lese
dignitatis quātum ad vitā ꝛ mores: sicut fama est status
illese dignitatis quātum ad vitā ꝛ mores. ¶ Et est diffe Infamis
rentia inter infamē ꝛ infamatū. Nā infamat9 est is/qui de et ifama
crimine aliquo ppter qd ius determinat aliquē infamē tus diffe
fore: ab aliquo accusat. Sed infamis est nō ppter impo runt.
sitionē hmōi criminis: sed q crimen tale publice cōmisit:
vel a iudice corā quo ꝓbatur crimen eius: iudicatur infa
mis. Et ita oīs infamis est publice notat9 de crimine qd
ius punit pena infamie. Sed qñqꝫ nō est de hoc in iudi
cio cōuictus: ꝛ tūc est infamis tantū in iure/ꝛ nō a iudi
ce. Quādoqꝫ conuictus: ꝛ tali pena a iudice dānatus: ꝛ
tūc est vtroqꝫ mō infamis/ꝛ a iure ꝛ a iudice. Contrahit
aūt hec pena infamatiōis ex impositiōe criminis infama
torij: sed pena infamie ꝯtrahit (vt dictuꝫ est) a iure vel a
iudice tali pena puniente. Crimina vo ppter q hec pena
infligit: tangūtur. iij. q. vij. infamis. ꝛ. vj. q. j. infames esse
ꝛ. c. oēs. vbi dr/qꝫ oēs infames dicim9 quos leges seculi
infames appellant. Hec pena quoad infamationē tollit
purgatione canonica: vt in ca. Ex tuarū. de purga. cano.
Quoad infamiā tollit restitutione in integrū ab eo q sic
pōt restituere: vt de testi. ꝛ attesta. testimoniū. in glo. sup
vbo emendatus. Ista pena simplr grauior est qꝫ deposi
tio quātū ad vitā ciuilē: nisi depositio includat illam: q:
ista ꝓhibet ab oī actu legitimo etiā post actam pniam: q:
talis ꝑsona vilis est: ꝛ infamib9 porte dignitatis patere

nō debēt. de regulis iuris. In famib⁹. lib. vi. ℂ D Tercia pena est irregularitas: ꝛ hec est inhabilitas ad susceptionem ordinū ꝛ executionem actuū eorūdem. Ista frequēter incurritur a iure: q̄uis posset aliquando infligi a iudice ſm iura. Incurritur aūt a iure ex q̄busdā criminibus: ꝛ ex q̄busdā nō criminibus: ꝛ ex q̄busdā q̄ quādoq̄ possunt esse crimina: q̄nq̄ nō crimina. Ex criminib⁹ quatuor ꝑtinentib⁹ ad ordines vel actus eoꝝ: q̄ sunt simonia furtū in ordine: ministeriū in ordine nō suscepto: contumacia in nō seruādo penas ecclīasticas. Sequit̄ etiā irregularitas tria nō crimina: scʒ seruitutē: illegitimitatē: turpem aut enormē mutilationē: vel infirmitatē. Sequitur etiā irregularitas duo: q̄ quādoq̄ esse possunt cū culpa: quādoq̄ sine culpa: hec sunt/homicidiuʒ/bigamia. Hec oīa cū sequētibus latiorē exigunt ꝯtractatū: q̄ p̄ncipalius ꝑtinet ad dominos canonistas. ℂ E Quarta pena est excōmunicatio maior. Hec eīn simpl̄r est excōicatio: que est exclusio alicuius a cōione fideliū: non quidē exclusio corporalis q̄ fit ꝑ incarcerationē: aut realē exclusionem ab aliꝭs: sed ꝑ ꝓhibitionē/ne cōmunicet cuʒ alio: vel aliꝭ cū eo. Excōmunicatio vō minor nō est nisi excōicatio ſm q̄d: q: ſm q̄d excludit a cōione fideliū: q: i sacris tm̄. Hec incurrit̄ quādoq̄ a iure: q̄nq̄ a iudice. A iure quidem in casibus pene inumerabilibus q̄ olim fuere pauci. Nec tm̄ a iure: nec a iudice infligi debet nisi ꝓ mortali. Nec quocūq̄: sed graui/q̄ꝺ etiā cōcomitat̄ cōtumacia: q: quādiu aliquis parat⁹ est satisfacere ꝓ culpa: ꝛ audit ecclesiam: quare habēdus esset sicut ethnicus ꝛ publican⁹: cū ſm x̄p̄in/pena ista infligat̄ quasi vltima illi q̄ nō vult audire ecclesiam: q̄ est finaliter ꝯtumax. Hec relaxatur ꝑ illuʒ q̄ excōicauit: si est excōicatio a iudice vl̄ eius superiore. Si vero a iure: ꝑ absolutionē eius q̄ cōdidit ius: vel cui absolutio est reseruata aut cōmissa vel concessa. Ista pena cōparata ad p̄cedentem/est simpl̄r grauior: q: excludit ab oī cōmunione fideliū alias licita. Irregularitas vero tantū ab his q̄ ꝑtinent ad ordines. Sed ista reputatur leuior: q: facilius remittitur. Sed hoc est appositū: nam iō facilius remittitur: q: grauissima est: ꝛ a plurib⁹ excludit. Ille etiā due pene/irregularitas ꝛ excōicatio possunt eē publice vel p̄uate. Et quoad hoc ꝙ possunt esse priuate sunt minus graues/q̄ alterutra duarū p̄marū q̄ semꝑ sunt publice. ℂ F Quinta pena est interdictū que est arctatio a q̄busdam actibus ecclesiasticis exercendis: vl̄ ab assistendo quibusdaʒ talibus. Et illa pena licet aliq̄n possit infligi loco ꝛ nō ꝑsone: q̄nq̄ ꝑsone ꝛ nō loco: quādoq̄ vtriq̄: ꝛ sicut infligit̄ ita seruāda est: tm̄ vt est distincta pena a ceteris: frequētius infligit̄ loco ꝛ nō ꝑsonis: idest nō nisi vt in loco: vt scʒ in tali loco nō liceat celebrare solēniter diuina: nec aliꝭs interesse. Illa pena interdicti seu ꝓhibitionis ꝯtrahitur q̄nq̄ a iure: vt exempli gratia. De receptantibus extraneos vsurarios: quoꝝ terre/quādiu in eis fuerint: ecclesiastico sunt supposite interdicto: vt in ca. vsurarū voraginē. de vsuris lib. vi. Infligitur vero a iudice ꝓpter causas inumeras: cōmuni⁹ tm̄ ꝓpter inobedientiā populi terre: relaxatur ꝑ illum q̄ posuit interdictū. Quādoq̄ etiam a iure: vt in ca. Alma mater. de snia excōi. lib. vi. ℂ Sexta pena est suspensio: ꝛ est ꝓhibitio alicuius ab aliquo alias sibi cōueniente/et hoc ad tēpus. In hoc distinguit̄ ista pena specialiter ꝯtra alias. Hec est multiplex. Quedā est suspensio ab officio: ꝛ quedam a beneficio: quedā ab ingressu ecclesie. Et incurritur aliquādo a iudice: aliquādo a iure. Tollitur autē ab eo qui eam tulit vel eius superiore. Istam materiā latius tractat Scotus dis. xxiiij. q. i. lib. iiij. Hec breuiter tacta sufficiant.

ℂ Lectio. x. A

Ertium ordinate cō secrationis impedimentū remouendū nec est culpa nec pena. Et hoc est duplex: scʒ solutio ieiunij nature: ꝛ corporalis immūdicia in certo casu. ℂ Circa p̄mū est notandū ſm doctorē Scotū quest. iij. dist. viij. lib. iiij. ꝙ duplex est ieiuniū: scʒ nature/ꝛ ecclesie. Ieiuniū nature est carentia cibi suscepti in stomachū/vel in via ad stomachū/a p̄ncipio diei a quo quis d̄: ieiunus. Cibi dico ſm Durandū: hoc est cuiuscūq̄ rei que nutrire pōt siue in se/siue alteri cōiuncta. Ieiuniū ecclesie est quo aliquis vnā comestionē vnius diei nō trāsgreditur ꝑ extraordinariā refectionē ſm morem ecclīe. Unde ea q̄ sumūtur ꝓpter alios cibos deducendos: puta potuʒ post prandiū: vel digerendos/sicut species medicinales/aut electuaria/ieiunia ecclesie non soluūt. Ita nec medicina qualibet hora diei sumpta. Per hoc ad ꝓpositum dicit̄/ꝙ tam ad celebrandū/q̄ ad manducandū ordinate ꝛ licite/nō sufficit ieiuniū ecclīe: sʒ regulariter req̄ritur ieiuniū nature. Hoc patet per beatuʒ Augustinū ad inquisitionē ianuarij. ꝛ habet̄ in canone de ꝯsecra. dist. ij. Liquido. Placuit spiritui scō vt ad honorē tanti sacri/prius in os x̄piani dominicū corpus intraret/q̄ alij cibi. Et ratio hui⁹ p̄ncipalis est diuina institutio quā x̄p̄s discipulis suis dedit: vel ꝑ ipsos ꝓmulgauit: vel saltē instituendū reliquit. Ad q̄ꝺ sonat canon allegatus dicēs. Nāq̄ saluator: quo vehemētius cōmendaret mysterij hui⁹ altitudineʒ: vltimū hoc voluit infigere cordibus ꝛ memorie discipuloꝝ: a q̄bus erat ad passionē digressurus. Et sequit̄ ad ꝓpositū. Et ideo non precepit quo deinceps ordine sumeretur: vt apostolis ꝑ quos ecclesiā dispositurus erat: hunc locū/scʒ institutionis seruaret. Et ꝑ hoc tollit̄ obiectio de x̄p̄o: q̄ post agnū typicū cū discipulis comestū/eucharistiā sumpsit ꝛ dedit/ꝓpter cām scʒ statim supra expͦsitam. Et vt figuram veritas sequeret̄. Ibi quoq̄ noua inchoaret: vbi vetera terminabat. De quo infra. vn̄ sequit̄ in autori. Augu. Si eīn x̄p̄s maluisset vt post cibos alios semꝑ reciperet̄: credo ꝙ eū morē nemo mutasset. Cū vō ait aplūs de hoc sacramento loquēs. Propter q̄ꝺ fratres cū veneritis ad manducandum/inuicē expectate: si quis esurit/domi manducet: vt nō ad iudicium cōueniatis. Statim subtexuit q̄ ad sacramenti eiusdē ordinē pertinent/scʒ quo mō ieiuni ꝛc. Cetera cū venero disponā. Ubi datur intelligi/q: multum erat vt epistola illis totum agendi ordinem insinuaret: q̄ꝺ vniuersa per orbem seruat ecclīa ab ipso ordinatum esse q̄ꝺ nulla regionū diuersitate variat̄. Hec ibi. Probatur etiā idem per ca. ex parte. de celebratiōe missa. vbi d̄r ꝙ sacerdos nō debet vinū perfusionis. i. ablutionis accipere: cū voluerit eodē die missam aliam celebrare. Item vij. q. i. c. nihil. Nullus post cibum ꝛ potū quēlibet etiam minimū/missas dicere p̄sumat. Si g̊ ablutio que tm̄ ad cautelā accipit̄: ꝛ modica est: impedit: quanto magis oē q̄ꝺ in os sumit̄: ꝛ in ventrē traijcitur impedit. Et quidem rōnabilis est hec institutio ꝓpter tanti sacramēti reuerētiam: que minor est regulariter in pranso q̄ ieiuno. Et vt prius queratur cibus sp̄ūalis q̄ corporalis. ℂ G Sed dice. Dictuʒ est ꝙ ieiuniū nature est abstinentia a cibo a p̄ncipio diei. Unde sumitur p̄ncipium dei. Ad hoc dicit̄: licet p̄ncipium diei ſm diuersos diuersimode sumat̄. Nā quidā a meridie: quidā ab occasu: quidā ab ortu solis diē incipiunt. In ꝓposito tm̄ ſm beatū Tho. dist. xiij. iiij. ecclesia incipit diem a media nocte. Et ideo si quis post mediam noctem aliquid sumpserit per modū cibi aut pot⁹/ nō debet illa die celebrare: nec cōionem sacramēti participare. Nec refert dicit beatus Tho. in. iij. parte summe: ꝛ post eum Durandus: vtrū post cibū ꝛ potū dormierit: aut etiā cibus digestus sit quātum ad rationem p̄cepti. Et hoc est ꝯtra glo. in. c. ex parte. de celebra. missa. dicentem. Anteq̄ cibus digestus sit: corp⁹ x̄pi sumi non debet. Et allegat ad hoc cano. Tribus. de cōse. dist. ij. Sed ille canon nihil ad ꝓpositum: q: loquit̄ de ieiunio seruando post sumptionē sacri: nō ante. Un̄ dicit. Qui mane sumpsit sacramētū ieiunet vsq̄ ad sextam: qui tertia vel quarta/vsq̄ ad vesperam. Sed et hoc ipsum abrogatum est

per ecclesie generalē cōsuetudinē: qđ approbat Hostiē. qui nec credit dormitionē esse necessariā. Et ꝙꝙ non refert quātū ad ratione p̄cepti/ vtrū dormierit: aut cibū digesserit: refert tñ quantū ad perturbationē mētis: quā patiūtur hoīes ꝓpter defectū somni. Ex quo si quis multum perturbat̄: debet a cōione sacramēti abstinere. Sed quid de reliquijs ciboꝝ manētibꝰ in ore si traijciantur casualiter. Rñsio. Nō impediūt a celebratione: tū qꝛ traijciunt̄ per modū saliue: tū quia nō sumuntur tanꝙ de nouo/ illo die. Idē dr̄ de reliquijs aque: qua os abluit̄ dūmodo nō traijciant̄ in tanta quātitate/ vt maneāt in p̄pria specie aque: sed quasi cōuerse sint in saliuā. Dicit etiā hic Rich. de media villa dist. viij. q. iiij. q. iij. p̄ncipalis arti. iij. Nec est acquiescendū dicētibꝰ/ ꝙ illi q̄ post dictū matutinū in sero bibit/ nō est licitū celebrare sequēte die nisi prius iterū dicto matutino. Hoc eñ non inuenit̄ statutū. Et hec Richar. Uerū licet nō sit necessariū talē abstinere: videtur tñ ꝙ sit valde congruū: cum matutinale officiū ad diē istū pertineat: a cuius principio celebrās tenetur esse ieiunus ieiunio nature. ¶ E Dictū est autē regulariter: qꝛ in casu pōt sumi ꝛ cōsecrari a nō ieiuno ieiunio nature. Unus casus est quasi generalis quantum ad sumētes/ scȝ corporis infirmitas grauis. Uñ qñ timetur periculū mortis imminētis: periculū esset negare infirmo licȝ p̄anso poscēti sacramentū cū sit viaticū. Et ideo dandū est ei qui ꝓficiscit̄ ex hoc mūdo: vt ꝑ ipsuȝ ꝑueniat ad terminū. Cōcordat Rich. dist. viij. iiij. Alius est casus specialis quoad cōsecrantē/ quo etiā nō ieiunus potest cōsecrare ꝛ sumere: ꝛ est casus iste. Minister preparat calicē sacerdoti: ꝛ ꝑ errorē pro vino ponit aquā: sacerdos supponens ministrū bene fecisse/ ꝓcedit ad cōsecrationeȝ ꝛ calicis sumptionē: in cuiꝰ sumptione aduertit esse aquā/ ipsa iā in ventrē traiecta. In quo casu tenetur sacerdos sanguinē de nouo cōsecrare: ꝛ consecratū sumere: ꝗuis per aque sumptionē soluerit ieiuniū nature. Qđ ꝓbatur: qꝛ quādo sunt duo precepta ordinata: p̄ceptū superioris magis ligat. Est autē vnū preceptū christi ꝛ ecclesie sumptū ex ratione sacramēti/ ꝙ ipsum qñ cōficitur integrū perficiatur: quoniā sacrificiū in se est quoddā integrū ex duobus. De qua integritate seruanda habetur scriptū ecclesie mādatū. de cōsecra. distin. ij. Cōperimus. vbi dicitur. Aut sacramēta integra percipiāt: aut ab integris arceantur. ꝛ loquit̄ ibi canon de sacerdotibꝰ cōficientibus ꝛ nō sumentibꝰ. Et subdit̄ ratio: qꝛ diuisio vnius eiusdēꝙ mysterij sine grādi sacrilegio nō potest ꝓuenire. Ergo non obstante quocūꝙ alio p̄cepto ecclesie/ maxime qđ nō respicit ꝓpriā ꝛ essentialē rationē sacramēti: tenet̄ celebrās ad illam integritatē seruādū: ergo q̄ iam percipit aquā: tenet̄ simpliciter ad cōplendū illud qđ pretermisit: scilȝ ad cōsecrationē sanguinis. Et cōfirmatur per canonem. Nihil. vij. q. j. vbi sic habet̄. Nullꝰ minister atꝙ sacerdos absꝙ prouētu parētis molestie/ cū ceperit imꝑfecta officia presumat omnino relinquere. Et si q̄s hoc temerarie presumpserit: excōicationis sententiā sustinebit. Relinqueret autē imperfectū eucharistie sacramentū: qui corpus christi cōsecraret sine sanguine: saltē quātū ad significationē passionis christi: q̄ perfectiꝰ significat̄ per vtrasꝙ species panis et vini: ꝗ ꝑ alterā tm̄. Uñ dicit beatꝰ Aug. in lib. sniarum ꝓsperi: ꝛ habet̄ de cōse. dist. ij. Dū frāgit̄. Dū frangitur hostia: vulneratio christi intelligit̄. Dum sub speciebꝰ vini sanguis eiꝰ sumit̄: eiusdē sanguinis effusio de latere christi designat̄. Et tūc vltra. Si tenet̄ consecrare: tenet̄ ꝛ sumere: per ca. relatū. de cōse. dis. ij. ā. allegatū: vbi dr̄ ꝙ q̄ sacrificātes nō edūt: rei sunt dñici sacramenti. Et sequit̄. Qui talis est: a cōione vno anno nouerit se repulsuȝ. Tenet̄ ergo nō ieiunꝰ eucharistiā sumere. ¶ D Sed diceres: ergo ī casu sacerdos erit perplexꝰ: qꝛ tenet̄ sumere ꝛ sumēdo in casu sumit nō ieiunus: ꝛ per cōsequēs ꝯtra p̄ceptū in. c. Liq̄do. Et ita peccat trāsgrediendo preceptū ecclesie. Ad hoc respondet̄ ꝙ ecclia nō ita stricte prohibet non ieiunū percipere/ sicut ꝓhibet diuisionē sacramēti: q̄ videt̄ esse ꝓhibita a christo/ ꝛ a primeua eius institutione. Nec eniā ita stricte ꝓhibet non ieiunū percipere: sicut precipit cōsecrāti sacerdoti cōsecratum sanguinē sumere. Ex vna eñ parte habet sacerdos preceptū christi: vt scȝ sanguinē cōsecret post corporis cōsecrationē: habet et districtū ecclesie p̄ceptū de percipiendo consecratū. Ex alia aūt parte non habet nisi leue preceptū ecclesie cōparatiue/ scȝ de ieiunio. Ibi eñ nō ponitur ꝙ suscipiēs nō ieiunus sit reus dñici sacramēti: neꝙ ꝙ committat sacrilegiū. Nec repellit̄ a cōione per annū sicut in priori p̄cepto. Nō est ergo ille perplexꝰ: qꝛ seruare debet p̄ceptū christi ꝛ ecclie/ qđ est strictius: ꝛ omittere preceptū ecclie qđ est minus strictū. Nec ecclia voluit illū ligari in hoc casu ꝑ scđm preceptum: sed magis voluit eū nō seruare ꝛ ligare ad oppositū. Et patȝ ex alio ꝙ ieiuniū nō est ita necessaria cōditio in suscipiēte: qꝛ in die parasceues particula posita in calicē percipit̄ cū vino nō cōsecrato. Et verisile est ꝙ vinū citius descēdat in ventrem ꝗ illa particula: ergo ex cōsuetudine ecclie/ sacerdos ꝑcipit eucharistiā nō ieiunus. ¶ Itē in primo casu generali licet sumere eucharistiā nō ieiuno/ scȝ ī infirmitatis. Sed in nullo casu licet celebrāti diuidere sacramētū: aut cōsecratum nō sumere: nisi in casu impossibilitatis. puta si sacerdos deficeret. de quo. j. Uñ patet non esse ita strictuȝ preceptū de ieiunio/ sicut de nō diuidēdo ꝛ sumēdo. Hic ergo habet locū regula cancel. gers. in suis moralibꝰ regulis. Si incidant duo precepta incōpossibilia ex culpa sua/ agat illud qđ de se est magis obligatoriuȝ: ꝛ a nouo pctō immunis existit. ¶ E Si querit̄. In casu posito sacerdos deprehēdit se sanguinē non cōsecrasse/ ꝑeo ꝙ defuit materia debita: vbi incipiet cōsecrationē dñici sanguinis. Rñdet sanctꝰ Tho. ꝙ debet sacerdos aliā hostiā ponere ꝛ ipsam simul cū sanguine cōsecrare. Sed nō apparet h̄ fore necessariū s̄m Sco. qꝛ sunt distincte forme cōsecrationis corporis ꝛ sanguinis seorsum ꝛ diuisim efficaces. In vltimo eñ instāti ꝓlationis verboꝝ super panē/ incipit esse corpus christi: ꝛ nō dependet efficacia huius forme ex forma cōsecrationis sanguinis: nec econuerso. Melius igit̄ (vt videtur) dr̄/ ꝙ caute suppleat̄ qđ omissum est s̄m p̄dicta. Et quoad h̄ cōcordat Hosti. dicēs. Si timet scādalū sacerdos in prorogatione misse: sufficit dicere tm̄ verba cōsecrationis sanguinis. Si dicis/ in cōsecratione calicis de nouo oritur scandalū populi: ideo videtur ꝙ sit omittēda. Respōsio. Scādalū illud contemnendū est: quia est scandalū phariseoꝝ/ acceptū ꝛ nō datū: nam factū illud bonū est in se: ꝛ necessariū sacerdoti ad euitationeȝ mortalis peccati: ꝛ q̄libet debet iudicare hoc bonū si causaȝ nesciat/ supponēdo sacerdotē hoc sine rōnabili causa nō facere: quā cūm quisq̄s eā sciret: deberet vtiꝙ approbare. Hoc autē scandalū dñs cōtemnere docuit Math. xv. dū dñs diceret. Audite ꝛ intelligite. Non qđ intrat in os coinquinat hoīem: sed quod procedit ex ore: hoc coinquinat hominem. Et discipuli respondētes dño aiebāt. Scis qꝛ pharisei audito hoc vbo scādalizati sunt. Rñdit. Sinite eos: ceci sunt ꝛ duces cecoꝝ. Omis plantatio ꝛc. Videt̄ tñ nihilominus ꝙ cauere posset celebrans ne scandalū accipiat̄: si caute procedat. Nā vadens quasi pro vino ablutionis post cōionē percipiēdo/ infuso vino in calicē ad aquā adhuc in calice manente. Uel si tota prius exhausta fuerat/ aqua de nouo admixta/ poterit redire in mediū altaris: ꝛ statim in breui tēpore ab illo loco. Simili modo postꝗ̄ cenatū ꝛc. incipiēdo cōtinuare poterit vsꝙ Quotiēcūꝙ. vel vsꝙ ibi. Uñ ꝛ memores. Et illis verbis ꝓlatis cū debita reuerētia/ percipere iam verū sanguinē christi. Nec illud de facili percipiet̄: qꝛ fieri pōt in valde breui tempore. Hec est intentio Scoti dist. viij. iiij. q. iij. ¶ Sed adhuc di. q. Uidetur ꝙ ieiuniū nature regulariter nō requirat̄: nā aplus j. Cor. xj. disponēs de sumptione huius sacri: corripiens

corinthios p eo q cenas suas in ecclia mādücaturi cōfe
rebāt:subiūxit in fine ca. Si quis esurit:domi manducet.
Quib⁹ verbis innuere videt q anteq̄ ad ecclesiā conue
nirēt:deberēt domi famē extinguere:ne īmoderate in ec
clesia de specieb⁹ sumerent. Rndet fm beatū Aug. aplus
reprehēdit illos q̄ p:aūt eucharistiā sumpserūt. Et ideo il
lud verbū. Si qs esurit/domi mādücet. nō debet intelli/
gi domi anteq̄ veniat ad ecclesiā:sed post recessuz ab ec
clesia:ita q nō satisfaciat fami sue de eucharistia: sed ex/
pectans qd sibi necessariū fuerit in domo sua pcipiat. Et
ideo laudabilis est eccle latine cōsuetudo:q̄ eucharistiā
dispēsat in modica quātitate:q̄ nō possit suscipi ad crapu
lam:ꝛ sufficit valde ad reuerētiā debitā sacramēti: vnde
glo. sup illo. Si qs esurit/domi manducet. suos cibos:et
terreno pane pascat:ne post eucharistiā sumat. hec glo.
¶ F Scdm impedimentū amouendū est immūdicia
corporalis. Ubi in primis cōsiderandum/q nulla corpo
ralis immūdicia de per se impeditiua est celebrationis/
aut sacre cōmunionis. Hāc cōsiderationē deducit sanct⁹
Bonauen. in. iiij. sniarū. dist. xij. q. iij. Et patet satis ex ver
bis christi si perpēdat bndicēdi ratio. Mat. xv. Nō lotis
manib⁹ mādücare/nō coinquinat hoiem:q: nulla passio
talis: aut exterior immundicia de p se pctm est:aut de ne
cessitate cōiuncta pctō. vn glo. marginalis Mat. xv. nūc
allegata. Nihil est extra hoiem qd interi⁹ inquinet. ꝛ glo.
interli. Aug. Nō timeo immūdiciā obsonij: sed cupidita/
tis. Obsoniū cib⁹ est delicat⁹ qui post cenā sumit. Notan

Obsonium quid

ter dictū est de p se:q: de p accīdes rōne alicui⁹ cōmitātie
vel sequele in aia impedire pōt. Pro cuius declaratione
aduertendū fm Joh. gers. cācel. de materia celebratiōis
cōsidrōnij. q quedā est immūdicia corpalis cōiuncta imū
dicie spūali fm veritatē:aut fm quandā silitudinē vel cō
formitatē:vt actus fornicationis in vigilia perpetratus
quoad primū:ꝛ immundicia in somnis sordidis:quoad
scdm. Alia est immūdicia corporalis que visa vel cogita/
ta horrorē ꝛ abominationē quandā generat:q̄uis nulla
sciatur inesse peccati veritas vel effigies:q̄les sunt lepra
mēstrua/ꝛ innaturalis fluxus seminis/ꝛ alie infirmita/
tes corpales. ¶ De vltimis ergo dicēdū est q nec a cele/
bratione:nec a cōione impediūt. Nā afflicto ꝛ punito nō
est afflictio addēda:imo potius eius miserie miserandū.
vt in. c. ex pte. de clerico egrotāte. Qd vo eodē titu. c. tua
nos. precipitur / q sacerdos diuino iudicio lepre morbo
percussus remoueat ab administrationis officio:nō per
hoc interdicit leproso facultas celebrandi oino : sed tm̄
populo parochiali pter scandalū ꝛ abominationē po
puli:vt patet ex vbis decretalis. Erat em̄ is de quo loq/
tur plat⁹ eccle parochialis:vn priuatim nisi nimia esset
debilitas aut deformitas poterit celebrare: vt dicit Alex.
de ales parte. iiij. q. xlvij. mēbro vlti. Et post euz beatus
Thomas in. iiij. dist. ix. q. iiij. arti. vlti. Verū fm Hugonē
cū remoueat a cōmuni cohabitatione:multo fortius a sa
cris ordinib⁹ percipiēdis. Si tn̄ sit pſbyter leprosus/ces/
sabit a ministerio quoad sanos:sed leprosis cātare ꝛ mi/
nistrare poterit diuina. ¶ G De mēstruatis ꝛ semini
fluis q nō habēt necesse abstinere:patet per beatū Gre
goriū anglorꝫ epo in quadaꝫ epistola scribentē: ꝛ habet
dist. v. Ad ei⁹. Mulier dū fm cōsuetudinē mēstrua patit
phiberi ecclesiā intrare nō debet:q: ei nature superflui/
tas in culpam reputari non debet. Similiter nec debet
prohiberi a cōmunione sacramenti:vnde ibidem sequit.
Sancte cōionis mysteriū in eisdē dieb⁹ percipere phibe
ri nō debet. Si aūt ex veneratiōe magna pcipere nō pre/
sumpserit/laudāda est:sed si susceperit/nō est iudicāda.
Bonarū q̄ppe mentiū est ibi culpas suas agnoscere vbi
culpa non est:q: sepe sine culpa agit:qd venit ex culpa.
Unde etiā cū esurimus sine culpa comedimus:quib⁹ ex
culpa primi hois factū est vt esuriamus. Hec Gregori⁹.
¶ Idē potest dici (ait Alex. de ales) de viro seminifluo.
Eadem etiā ratio est de muliere tēpore purgatiōis post
partū:vt dist. v. Cū enixa. ꝛ de purgatione post partū. c.
vnico. Pariformiter de ceteris corporalib⁹ immūdicijs
scdi generis:de quib⁹ tn̄ beat⁹ Tho. hanc facit distinctio
nē. Quia aut est perpetua:vel diuturna:vel tēporalis et
cito purgabilis. Si primū:nō est pter hoc abstinendū:
ne pter immūdiciā corporis perdat fruct⁹ mētis:sicut
accidit in leprosis:vel patietib⁹ fluxū sanguinis vel semi
nis. Si scdm:tūc si aliqs fuerit in mēte bene disposit⁹:su
mere nō phibetur:q̄uis etiā possit ad tēpus laudabili/
ter abstinere pter reuerētiā tanti sacramēti. Hec Tho.
¶ De immūdicijs aūt primi generis q̄ etiā distincte sunt
quarū alique cōiuncte sunt fm veritatē immūdicie spiri
tuali/que est peccatū mortale. Iste quidē nihil dubij ha
bent quin impediāt:vt actus fornicationis/adulterij/et
cuiuslibet alterius incōtinētie turpioris:qn̄ ꝛ cōiugib⁹
accessuris indicitur cōtinentia triduana. vn de consc. dist.
ij. Omnis homo. dicitur. Omnis homo ante sacram cō/
munionez abstinere debet tribus aut quattuor: aut octo
diebus. De quo. j. dicitur. ¶ H Alie vo que cōiungū/
tur peccatis fm quandā similitudinē:vt resolutio semi/
nis in somno:que nō est peccatū:sed similitudo peccati.
De ista pollutione ꝛ immūdicia varie senserūt doctores
Nam Alexāder de ales:quē sequitur Albertus/sanctus
Bonauen. Petrus de pal. tenet q qui habuit pollutio/
nem nocturnā:etiam si causam culpabilē non habeat:ni
hilominus abstinere debet a celebratiōe:nisi in casu ne/
cessitatis aut vitatiōis scādali. debet inquā de ꝯsilio / nō
de pcepto:ita q mortaliter peccet si celebret. Causaꝫ assi
gnat Alex. de ales:q: in hoc actu quasi oino ordo virtuꝫ
peruertitur:vn fm Aug. In hoc opere aia fit tota caro:
ꝛ sicut gustato spiritu desipit ois caro:sic econtra ꝛ am/
plius gustata carne/desipit spiritus : ꝛ fit carnalis. Ge/
nerat etiam frequēter in aia hebetudinē quandā discre/
tiam ꝛ deordinationē:ideo abstinenduꝫ est donec fuerit
reordinata natura:qd fit regulariter spacio vigintiquat
tuor horarū:vnde ad tantuꝫ tēpus abstinere debet post
pollutionē. Vn si dormitione meridiana cōtingat pollu
tio:debet in crastino abstinere a celebratione misse : nisi
forte ad nonā celebraret:vt in tēpore ieiunij qn explete
sunt vigintiquattuor hore. Hec Alexander paucis inter/
positis. ¶ Richardus de media villa lib. iiij. dist. ix. q. ij.
arti. iij. finaliter ad hoc hāc materiā resoluit. Si pollutio
in somno proueniat ex cā que est pctm̄ mortale: impedit
de necessitate. Si ex veniali pcedente/infirmitate/vel su
perfluitate:tūc nō impedit. Addit etiā q periculū vomi
tus impedit. ¶ Beat⁹ Tho. dis. ix. iiij. q. iij. latius psequi
tur/ꝛ multipliciter distinguit/premittēs q ad dignā cō/
munionē requirunt tria. Mūdicia cōsciētie: erectio mē/
tis ad deū:mūdicia corpalis. Mūdicia cōsciētie nō tolli
tur nisi p pctm̄ mortale. de quo. s. dictū est. Erectio men
tis ad deū/per actualē scꝫ deuotionē p mentis hebetudi
nē vel occupationē/aut euagationē : interdū etiam sine
pctō amittit. Corporalis mūdicia/p corpis inqnationeꝫ
tollit. Primo ꝛ pncipaliter pctm̄ impedit. Scdo indeuo
tio siue mentis hebetudo. Tertio corpalis immundicia.
Propter qd celebraturi aut tractaturi aliqd sacramentū
ob reuerētiā manus lauāt. Et qnq3 hec tria cōcurrunt in
vna pollutiōe:qnq3 duo:qnq3 vnū: ꝛ fm hoc magis vel
minus impedit. ¶ Scdo distinguit de pollutione in or/
dine ad cām et modū. Causa est triplex. Extrinseca spūa/
lis:intrinseca spiritualis:intrinseca corporalis. Extrinse
ca spūalis est demon illudens dormienti excitans phan
tasmata. Intrinseca spūalis/dū phantasmata apparent
dormiēti ex reliquijs precedentiū cogitationū. Intrinse/
ca corporalis:ꝛ hec aut aliquādo fuit volūtati subiecta:
vt qn pueniit ex supfluitate cibi ꝛ potus pcedētiū. Quā
doq3 non fuit voluntati subiecta:vt dū accidit ex debili/
tate virtutis retentiue seminis. Vel ex virtute nature su/
perflua expellēte:siue quacūq3 alia infirmitate. ¶ Mo
dus triplex/scꝫ primo cū imaginatione turpi / ꝛ cōsensu

Ad digna cōmunionem tria reqrunt

Cā pollutionis ē triplex

voluntatis: scḋo cum imaginatione turpi ⁊ sine cōsensu
volūtatis: tertio sine imaginatione turpi. In oibus his
pollutionib⁹ corꝑalis immūdicia est cōis: sed mentis he
betatio nō est nisi in illis in quib⁹ pollutiōes cū imagina
tione accidūt. In alijs eñ somnialib⁹ resolutionib⁹: que
sine imaginatione accidūt: aīa nihil participare videtur.
¶ I Ex his summatur determinatio huius doc. in q̄t
tuor ꝓpositiōib⁹. Prima. Si illusio nocturna accidit ex
mortali p̄cedenti: puta ex cōsensu volūtatis certo vel ꝓ
babiliter dubitato: oīno abstinendū est. ¶ Scḋa ꝓposi
tio. Si somnialis resolutio seminis ex diabolica illusiōe
accidit: cui⁹ in nobis cū per turpē imaginationē vel dele
ctationē nō precessit (qḋ ex eo cōsiderari pōt: si frequē
ter accidat: ⁊ p̄cipue in dieb⁹ quib⁹ cōicandū est) non est
a cōicatione aut celebratiōe abstinēdū: quia signū est ꝙ
diabolus fructū eucharistie ꝑcipiēde auferre conat̄. Sic
legit̄ consultū cuidā monacho in vitaspatruz. ¶ Tertia
ꝓpositio. Si pollutio hmōi ex nature infirmitate vel alis
nō precedēte pctō accidat: ⁊ sine imaginatione turpi: nō
impedit: si necessitas imineat aut deuotio exposcat: si tñ
ꝓpter reuerentiā abstineat dū infirmitas nō fuerit per
petua: laudādus est. ¶ Quarta ꝓpositio. Patiēs pollu
tionē sine mortali p̄cedēti / siue cū veniali / siue sine pctō:
precedēti tñ imaginatiōe turpi: licz nō peccet mortaliter
extra casum necessitatis celebrādo vel cōicando: minus
tñ reuerenter accedit ⁊ peccat venialiter. Et qm̄ difficile
est discernere oīa p̄dicta circa pollutionē in somno acci
dentē: ideo cōsulit tanq̄ tutius abstinere: duz necessitas
celebrādi aut cōicandi nō immineat. Abstinere aūt vigin
tiquattuor horis: vt. s̄. dictū est. Hec videt̄ esse snīa beati
Tho. per ipsum diffusi⁹ declarata. Verū q: in p̄missis vi
dent̄ quedā dubia ⁊ quedā obscura: ideo clarius de hoc
impedimēto disserit clarissim⁹ doctor Joh. ger. cancel. in
duob⁹ libellis de hac materia ad timoratarū ꝯsciētiaruz
consolationez editis: cuius determinatio magis placet.
¶ K Pro quo aduertēdū in p̄mis / ꝙ nulla pollutio
in somnis inchoata ⁊ ꝑfecta / a celebratiōe impedit: quia
pctm̄ in se: vel q: ꝯtaminet corp⁹ christi. Sed si impedit:
impedit / q: tollit debitā reuerētiā. Primū patet: q: nulla
talis est pctm̄ / ex famosa illa regula Aug. Pctm̄ est adeo
volūtariū / ꝙ si nō esset volūtariū: nō esset pctm̄. In som
no aūt deficit libertas volūtatis: q: ꝑfect⁹ rōnis vsus: er
go nihil in somno est volūtariū. Minorē satis ostendit
beat⁹ Tho. vbi. s̄. Rursus ista est expressa determinatio
bti Aug. xij. sup Gen̄. ad lrām. Ipsa phantasia q̄ fit in co
gitatiōe sermocinātis: cū exp̄ssa fuerit in visione somniā
tis vt inter illā ⁊ verā cōiunctionē corpoꝝ nō discernat̄:
cōtinue mouet̄ caro. Et sequit̄: qḋ eū motū seq̄ solet cuz
ꝭ tā sine pctō fiat / q̄ sine pctō a vigilātib⁹ d̄r. Itē idem. j.
de ciui. dei. c. xxv. Si illa cocupiscētialis inobediētia que
adhuc in mēbris moribūdis habitat: p̄ter nostre volūta
tis legē quasi lege sua mouet̄: quāto magis absq̄ culpa
est in corꝑe nō cōsentiētis: si absq̄ culpa est in corꝑe dor
miētis. Loquit̄ de oppressione nō cōsentiētis. Itē actus
exterior nullū pctm̄ est: nisi denoīatione extrinseca: non
plus q̄ vrina que d̄r sana: q: significat sanitatem. Ideo si
in animo nō fit pctm̄ ꝓprie dictū: dū libertate nō vtitur:
nullus ꝓtūc act⁹ exterior tanq̄ vitiosus culpat̄: nō vtit̄
aūt libertate in somno: q: nec vsu rōnis. Reqrit eñ ratio
nis vsus oꝑationes virtutū ⁊ potētiarū sensitiuarū pro
statu isto: q̄ in somno sunt ligate. Qm̄ etsi intellect⁹ no
ster nō sit potētia organica: ⁊ ita non vtat̄ sensu tanq̄ or
gano: vtitur tñ eo tanq̄ potētia p̄uia: sine cui⁹ oꝑatione
nō vadit in actū: vt ptz. iij. de aīa. Dicētes oppositū cōtra
dicūt nō solū theologice: sed philosophice determinatio
ni. Nec habēt qḋ r̄ndeant / si fiat eis argumētū de infanti
bus ⁊ furiosis / ac alijs nō vtētib⁹ rōne: quos ꝓtunc non
peccare noua trāsgressione cōcors est oīm snīa. Pōt tñ
hmōi pollutio esse pctī effectus: aliqñ pctī mortalis: ali
qñ venialis. ¶ Dictū est autē notanter: pollutio in som
nis inchoata / ⁊ perfecta in somno: qm̄ posset aliquis vi
gilās impurū habere desideriū se polluēdi: quo vigente
caderet in somnū: in quo sui pollutio ꝑficeret̄: posset simi
ter pollutionē in somnis cepiā expergiscēs male cōsum
mare. Constat in his casib⁹ radicē pollutionis esse liberā
⁊ flagitiosam: ꝓpter quā illud opus obscenū imputabit̄
ad culpā. Si vō vtrobiq̄ in principio ⁊ fine fuerit rōnis
carētia: ⁊ per hoc cōsensus volūtatis: liber etiā erit talis
actus a culpa mortali: etiā si nullo accedēte cōsensu vigi
lādo cōpleretur: palā est ratio: q: libertate carebat. Sen
tentia hec est etiā beati Thome. Poterit tñ a ..qs pecca
re postmodū cōplacendo sibi in tali volup ..te probro
sa quā habuit: sed ꝓpter hoc prior pollutio .. is actus nō
redderet̄ culpabiliter vitiosus: sed sequēs illa cōplacen
tia a voluntate libere elicita: q̄uis si ipsa seminis resolu
tio facta placeret: nō quia voluptas: sed quia nature exo
nerationē vel sanitatē afferret / absq̄ sui qui patitur ꝓcu
ratione vel assensu s̄m beatū Tho. peccatū nō haberet.
¶ L Scḋm etiā scz ꝙ pollutio nō ipedit ꝓpter timorē
ꝯtaminatiōis corporis christi: manifestū est. Nihil eñ at
tinet ad corpus christi in sacramēto corporalis immūdi
cia sumentis vel cōtrectantis: sicut nec ad radium sola
rem / aut spiritualiū substantiarū aliquaz: quoniā etsi in
sacramēto sit verum corpus christi: nō tamen est ibi s̄m
cōditiones corporis naturaliū causarū actionibus attin
gibilis: sed modo quodā spūali / quomodo rōnalis spiri
tus est in corpore materiali: de quo. j. dicet̄. Manifesta
sunt hec etiā [illegible] ¶ Tertiū ostēditur / scz ꝙ
duz impedit perpessa resolutio: impedit / q: tollit debitā
reuerentiā. Requirit eñ digna hui⁹ sacramēti susceptio
deuotū discretionis iudiciū / s̄m aplm̄. j. Cor. xj. qui non
dījudicantē corpus dn̄i indignū decernit. Exigit itaq̄ re
uerentia debita animū clarū / nō hebetē / recollectū / nō
per vagas maxime lubricas cogitatiōes alioꝝsuz notabi
liter distractū / serenū / cōstantē ⁊ quietū: nō dubiū / scru
pulis fluctuantē. Nūc autē somnialis pollutio etiaz que
nullo accedente cōsensu accidit: nōnunq̄ reddit animuz
scrupulosuz / inquietū / deiectū / hebetē ⁊ distractū: ita vt
nequeat cogitatiōes turpes / aut lubricas sufficienter re
pellere: ⁊ ita ad predictā dispositionez attingere. Unde
sicut cogitatiōes volūtarie ⁊ lubrice disponunt maxime
ad hmōi fedas cōmotiones: ita viceuersa ex hmōi cōmo
tione / ⁊ carnis stimulatione / ꝓueniūt sepe somnia de no
cte: ⁊ cogitationes lubrice in vigilia de die: quēadmodū
iratus aliter ⁊ aliter cogitat / q̄ mitigat⁹ / ⁊ timēs q̄ secu
rus. Remanet etiā in hmōi (licz inuolūtarī⁹ patiat̄) aliq̄
carnalis degustatio: vñ mens hebetatur ⁊ distrahit̄ etiā
nolēs: que tñ debitā reuerētiā tollūt. Debitā dico nō de
bito p̄cepti: cuius trāsgressio inducit pctm̄ mortale: sed
debito cōgruitatis ⁊ cōsilij: cui⁹ omissio frequēter nō ca
ret veniali. Vñ extra necessitatis cām / pollutus q̄ morta
lis pctī reus nō fuerit: licz nondū ab hebetudine mentis
⁊ distractione purgatus ⁊ reordinatus ad celebrandum
accedēs: dū laudabiliter posset abstinere: nō peccat mor
taliter: tñ a veniali nō excusatur. Est expressa sentētia scti
Tho. vbi. s̄. Quia autē obscenitas humoris istius / cum
suis reliquijs nō perpetuo durat: ideo nec ꝑpetuo a cele
bratione impedit. Et licz pro reformatiōe animi / assigne
tur spacium vigintiquattuor horarum: vt. s̄. dictum est:
potest tamen aliquis vna hora purgatior effici / q̄ alius
in centū: et per hoc ad celebrandū aptior: porro si timea
tur reuersio talium illecebrarū tēpore celebrationis: pos
sunt vtiq̄ hec etiā post vigintiquattuor horas cōtingere
vel ex corruptela nature: vel ex diabolica operatiōe. Se
cundum hec ergo citius vel tardius accedēdum erit ad
hoc venerabile sacramentū reuerendissime celebrandū:
citius ab his quoꝝ facilis est cōuersio propter fortem in
sanctis cogitationib⁹ habituationē: ꝓpter etiā strenuam
carnis subiectionē: vt in viris cōtemplatiuis ⁊ vere reli
giosis. Tardius vero in nouiter conuersis / non exerci

tatos sensus habētibus: ꝛ secularibus quibus hmōi reliquie tenacius adherescūt. De his in figura dictū est antiquis/Leui.xv. Deute.xxiij. vt taliter imundi separarētur ab alijs vsq ad vesperā ꝛ vestiū lotionē: qd̄ beat⁹ Gregor.sic exponit/ꝙ nisi pri⁹ ignis tētationis recesserit: reū se quasi vsq ad vesperā cognoscat. Cōstat aūt nullas tales ꝯstitutiones vete.testa.q̄ cerimoniales erāt:ad obligationes nostras trahēdas esse nisi iudaizare vellemus. Ideo vespera ħ loco/ꝛ lotio materialis nō ad lr̄am accipiēde sunt:sꝫ tādiu hō se reputet imundū:vt extra castra sacroꝝ mysterioꝝ secedat:q̄ diu tales in eo vigēt pcti reliquie/hebetudo scꝫ mentis/ꝛ cogitationis carnalitas. ❡ M Ex his pmo infero/ꝙ nulla corpalis imūdicia de ꝑ se impeditiua est celebratiōis:sed de paccidēs/rōne alicui⁹ cōcomitātie in aīa vel sequele. Patet ꝓvtraq pte ex p̄missis. ❡ Scḋo īfero/ꝙ nō solū sine pctō: sꝫ etiā cū merito cōtingit pollutū in somno celebrare: sicut etiam qn̄q ipsa pollutio in somno nō ex p̄cedenti pctō accidit sed ex merito. Prima pars patet:primo de his q̄ post pollutionē animo reformati/ꝛ alꝭs nō indispositi accedunt. habēt enī que ad dignā:celebrationē requirūtur. Patet scḋo de his q̄ cū hāc immūdiciā ex demonis illusione accidisse certis indicijs dephēdūt: celebrāt.nō vt cedant sed vt tētatoris fallacijs fortiter obnitantꝰ. Patet tertio de his q̄ vt suscepto officio satisfaciant/vel cōmissoꝝ necessitati/alioꝝ cū quib⁹ viuūt cōformitati/sublationi scādali:aut instigāti deuotioni ꝓprie celebrāt. Cū enī hi pia ferunꝰ intētione:nec habēt legitimū impedimentū:nō est dubiū eos celebrādo mereri. ❡ Scḋa pars patet:qꝛ nōnunq̄ accidit ex arcta abstinētia in pane ꝛ aqua:qd̄ perspicuū fecit experiētia. Itē aliqn̄ ex cogitationib⁹ de carnali vitio meritorie habitis:vt si q̄s p̄dicaturus est ꝯ carnis vitia detestāda. Nōne sup his cogitare habet ac doctoꝝ scripta reuoluere:aut etiā cōfessionē audiēs de his audire ꝛ inq̄rere. Posset vtrūq cū magno merito. Nihilominus occurrere senciet in somnis aliqn̄ p̄cogitatarū impudicitiarū simulacra: ꝛ ipm ex illis sicut in alijs ad pollutionē cōcitare posse q̄s neget. Nōnunq̄ deniq expertuꝫ est fuisse:qui dū celebraturi erāt sequēti die:cū cubandū erat/orationib⁹ specialib⁹ contra hmōi sordes se armare nisi sunt:ex ipsa orationū armatura phantasmata illecebrarū innouarūt: ꝛ in illud qd̄ verebaꝰ:inciderūt. Quis hos in hmōi suis cogitationib⁹ p̄cuniis q̄s dubitat meruisse. Accidit nihilominus ex merito qn̄q occasionaliter: vt dū illusiones demonū inuidentiū bonis ꝓfectib⁹ celebrare volentiū cōtingūt: vel ad terrendū ꝛ inquietāduꝫ timorose cōsciētie puritatem:vel pro boni operis vt celebrationis impedimēto:vel vt vigilāti placeat qd̄ somnians pertulit:vel vt demon abstinētiā periculosam/ꝛ indiscretū vite rigorē suadeat:ꝛ sic timorosum in insaniam precipitet:vel vt deo ꝓpitio ꝛ permittēte deuotā mentē sic exerceat:vt ex tali feditate stimulatā in humilitate custodiat. Loquiꝰ nō difformiter ad p̄dicta scribēs Augustino angloꝝ ep̄o beatus Grego.vt habeꝰ dist.vi.in.c.testamentū.ponit enī multiplicē harū illusionū distinctionē. ❡ N Ex cui⁹ verbis Cancel.duo memorāda colligit. Primū/ꝙ sepe tales illusiones animus nesciēs pertulisse magis dolendus est q̄ fecisse. Et loquiꝰ de illusione/que ex nature supfluitate vel infirmitate euenit: addens ꝙ hec oīno timēda nō est. Scḋm ꝙ bonarum mentiū est ibi agnoscere culpā: vbi culpa nō est. Sic tn̄ agnoscat (ait Cācel.) vt non indiscrete impediaꝰ opatio iusta: neq corpis debita sustētatio deseraꝰ. Ne p̄terea aliq̄s cōsciētiā sibi fabricet ꝛ nutriat erroneā:ne cadat in scyllā cupiens vitare carybdim. Et subdit. Patieꝰ fortasse aliquis hesitationes varias dū ad comedendū vel dormiēdū accesserit. Diceteq sic:pollueris/si hoc ꝛ hoc nō omiseris:si tibi nō precaueris. Contēnat talia necesse est/q̄ discrimē maius īminere circūspicit:si nō parē cū alijs viuendi formā prudēter insequiꝰ. Scrupulosis ergo cōtra scrupulos agendū est: ꝛ fixo operis pede certandū. Tales enī scrupulos euīcere melius/ꝙ per cōtemptū nequimus.tn̄modo fit cōtemptus iste timore reiecto: ꝛ regulariter nō absq p̄consilio alterius p̄sertim supioris cōsilio:alioqn timor imoderat⁹ facit casum:aut p̄cipitat incōsulta p̄sumptio. Hec cancel. Sed cōtra p̄dicta pōt dupliciter obijci. Primo:nā cōiugati possunt sine peccato:immo cū merito misceri: ꝛ tn̄ indiciꝰ eis triduana abstinentia: vt.ſ.tactū est:ergo videꝰ ꝙ in nullo casu liceat pollutū celebrare. ❡ Scḋo cōtra illud qd̄ dictū est/ꝙ impeditus hac illusione a celebratiōe pōt reformari ante spaciū vigintiquattuor horarū/ꝛ sic celebrare. Nā sic ꝛ fornicarius similiter in breui se posset recolligere: ꝛ ab oībus peccati reliquijs animā extergere:posset igiꝰ statim celebrare. ❡ De prima obiectione est sn̄ia Alexādri de ales ꝛ alioꝝ doctoꝝ/ꝙ si cōiugati p̄dicti accedāt ex deuotiōe presertim dieb⁹ solēnibus/nō peccāt.qn̄ nō cā adimplende libidinis:sed vel causa reddēdi debitū:vel affectu gignende prolis cōmixti sunt: nā ad reddendū debitū coniugi preceptū obligat/dicente ap̄lo.j.Coꝝ.vij. Vxori vir debitū reddat:similiter ꝛ vxor viro. Non aūt videꝰ ꝙ q̄s obediēdo precepto prohibeatur a sacra cōmunione. Canon vo.ſ.allega.de cōsecra.dist.ij. Omnis hō.intelligiꝰ s̄m glo.ꝙ abstinere debet quantū est in se vt nō exigat: exactus tn̄ reddat omni tempore.xxxiij.q.v. Si dicat vir. De scḋo loquiꝰ beatus Grego. ꝛ habeꝰ.xxxiij.q.iiij. Vir cū propria. Si quis sua cōiuge nō cupiditate voluptatis raptus:sed solūmodo ꝓcreādoꝝ liberoꝝ gr̄a vtitur: iste ꝓfecto seu de ingressu ecclesie:seu de sumēdo dn̄ici corporis sanguinisq mysterio/suo est iudicio relinquēdus: qꝛ a nobis nō debet ꝓhiberi accipere: q̄ in igne positus nescit ardere:relinquēdus est suo iudicio ꝓpter statum mētis sue quē ipse meli⁹ nouit.vn̄ si mēte nō ardet concupiscētie reliquijs:nō impediꝰ a cōmunione. Addit cācel. etiā si cōmisceanꝰ causa incōtinētie vitāde maxime in altero cōiugū. ❡ O De scḋa obiectiōe dicit cancel.ꝙ rarissimū est hoc/scꝫ ꝙ fornicator se in breui extergere possit ab oīb⁹ reliquijs fornicatiōis: ꝛ de his q̄ vix aut nunq̄ eueniūt:docto.parū tractāt:si tn̄ immineret graue scandalū ꝓ omissione:si deniq magis ex surreptione diabolica:aut vehemēti tētatione tale flagitiū apud se raro cōmisisset. Si p̄terea grādis cōtritio cōcurreret: audeat q̄ ꝓfundius sapit/tale ꝓhibere. Fateor nō audeo. In hoc casu ꝛ alijs sicut perspicuum est ex premissis: relinquēdi sunt multi sue cōsciētie ꝛ iudicio/circūstantijs oībus q̄s prudētia circūspicit indagatis. ❡ Ex oībus p̄cedentib⁹ potest hec doctrinalis resolutio finaliter elici. Pollut⁹ in somno/absq cōsensu in vigilijs sequente vel preuio: dum se nō sentit magis heberem: ꝛ per cogitationes ad carnalia reflexuꝫ/alijs impedimētis nō obstantib⁹/etiā extra casum necessitatis aut remouēdi scandali:pōt sine peccato ꝛ meritorie celebrare:dum deuotio trahit: pietas suadet:aut susceptū officiū exigit/vel requirit. Particule singule patent ex premissis.

Conclusio de pollutione.

❡ Lectio.xi. A

Expediti de impedimentis

a ministro sacram oblaturo hostiaꝫ remouēdis: dicendū est de cōuenientibus ipsi ministro apponendis. Hec autem sunt duplicia:permanētia/et transitoria. Prima sunt ornamēta et sacrate vestes. Transitoria vo/signa/gestus et orationes. ❡ Circa primū aduertendum/ꝙ s̄m beatū Hieronymū/religio christiana alterū habet habitum in ecclesiasticis officijs/et alium in cōmuni vsu. Et rationabiliter quidem/ad denotandum ꝙ s̄m mutationē vestiuꝫ/vita mutetur in melius s̄m spiritū: vt quoq ecclesiastici his vestibus vtentes/populo christiano prebeant bone conuersationis exemplum:quo per exutioneꝫ antiquarum vestiū/veteris expoliatio hominis cuꝫ suis actibus

⁊ vitijs scʒ ⁊ peccatis: ⁊ per induitionē nouarū/noui ho
minis reformatio ꝑ iusticiā sanctitatis designet. Assum
ptus autē est sacrarū vestiū ritus partim: vt dicit Hugo
lib. ij. de sacra. parte. iiij. c. j. a veteri testamento: partim a
patribus noui testamēti adiect⁹. Precepit eñ dñs moysi
vt faceret aaron sacerdoti ⁊ filijs suis vestes sanctas in
gloriā ⁊ decorē: vt sic lotí ⁊ sacris vestibus induti sacer
dotio fungerētur. Exodi. xxviij. Simile habetur Ezech.
xliiij. Ipsi ingrediētur sanctuariū meū: ⁊ ipsi accedēt ad
mensam meā vt ministrēt mihi/ ⁊ custodiāt cerimonias
meas. Cūqȝ ingrediētur portas atrij interioris/vestibus
lineis induātur: nec ascēdat super ipsos quicq̄ laneū qñ
ministrant in portis atrij interioris. Vestes he ad litterā
celebrantē sacerdotē a populo discernūt/tegunt ⁊ hone
stant: vt cerimonialiter ordinate ⁊ inoffense etiam quan
tum ad exteriorem cultū ⁊ gestus summo huic assistat sa
crificio: vnde apls. j. Cor. xiiij. Omnia honeste ⁊ ſm or
dinem fiant in vobis. Nec parum exteriores cerimonie
populo ꝓficiunt: cuius ex his pascitur deuotio: et in ex
ercitatis/ex his animus suscipit incrementum. Sed ad
spiritualem harum intelligentiam indagandum cōuer
tamur. ¶ B Sunt igitur sex indumenta presbyterorū
rū simpliciū/idest nō episcoporum/quibus vti debēt in ce
lebrādis missarū solēnijs: que etiā in sua ordinatione re
cipiunt. Et cōgruit vt vnusquisqȝ quod percepit in cōse
cratione honoris: hoc retineat etiā in oblatione seu per
ceptione sue salutis: vt habetur. xxiij. dist. Ecclesiastica.
vbi subditur/q̄ sacerdos etiā solum per se offerēs aut sa
cramentū percipiens: vt in infirmitate ſm glo. nō aliter
q̄ orario/idest stola vtroqȝ humero circūseptus accedat
sicut tēpore ordinatiōis sue dinoscit cōsecratus. Hec aūt
indumēta sunt/amictus/alba/cingulū/manipulus/sto
la siue orariū/planeta siue casula: que (vt dr̄ de cōse. dis.
j. vestimēta) esse debēt sacrata ⁊ honesta: nec alijs vsib⁹
q̄ ecclesiasticis ⁊ deo dignis officijs deputāda. Sunt au
tem sex/vt ipso numero ⁊ cōmunia sacerdotum officia ⁊
virtutū perfectio significet. Sex eñ sunt in quib⁹ pote
stas eorum cōsistit: ait Alex. de ales parte. iiij. q. xxxvj. mem
bro. vj. §. j. q̄ sunt cathecizare/baptizare/ꝑdicare/cōfice
re/soluere ⁊ ligare. Hec eñ opera cōmunia sunt sacerdo
tib⁹ ⁊ epis. Est deniqȝ senarius numerus perfect⁹ surgēs
ex suis partib⁹ aliquotis. Senarius igit numerus perfe
ctionē virtutū significat: quib⁹ debent sacerdotes perornari.
nari. Sunt itaqȝ hec sacrata indumēta/non tm̄ ad hone
statē ⁊ ornatū celebrātis: sed etiā ad significationē gesto
rū ac virtutū capitis ⁊ membrorum/id est christi ac ministri
celebrātis: vñ hec indumenta: vt dicit dñs Inno. de offi
cio misse pte. j. c. x. aliud significāt in capite christo: aliud
in mēbris: nā ⁊ caput ⁊ mēbra sacerdotis noie nūcupan
tur. Ad caput dicit ps̄. Tu es sacerdos in eternū ſm ordi
nē melchisedech. Ad mēbra dr̄. j. Petri. ij. Vos estis gen⁹
electū regale sacerdotiū. Prius ergo exponēda sunt eo
rū significationes ⁊ mysteria ſm q̄ capiti congruunt: ac
deinde ſm q̄ mēbris conueniūt. ¶ C Quoad primum
occurrit duplex significatio: vna velut exterior a christo
passorum: alia magis mystica virtutuʒ christi ⁊ interiorum.
¶ Circa primū aduertēdū/q̄ qr̄ sacerdos celebrās chri
stū eiusqȝ mortē ⁊ passioneʒ representat: ſm illud apli. j.
Cor. xj. Quotienscunqȝ mēducaueritis panē hunc ⁊ cali
cem bibetis: mortē dñi annūciabitis donec veniat. Con
gruū est vt qui in persona typū christi gerit ꝓ nobis mo
rientis: vt appropiatior fiat representator: etiā similitudi
nē teneat in vestimētis ⁊ nostre salutis armis. Sitqȝ sa
cerdoti oblaturo ad gloriā: qđ summo pōtifici in vesper
tino suo sacrificio impius iudaici furor populi ad contu
meliā intulit. Deniqȝ congruū est vt que crudelitas sacri
lega (benignissimuʒ dñm extrinsecis quibusdā habitib⁹
deridendo) christo intulit: nūc suis expoliādo: nūc ludi
cris vestiendo: nunc ligando: nūc flagellis cingendo: et
sic plenum cōtumelijs ad altare crucis pertrahēdo. Ho
rum omniū memoriam sacerdos christum immolaturus
in altaris sacrificio exprimat ⁊ declaret. ¶ Vnde amict⁹ Amict⁹.
quo caput tegitur sacerdotis: velamē significat quo ꝓsi
di iudei in domo cayphe christi faciē velabāt/percutien
tes/illudentes ⁊ dicētes. Propheriza nobis christe quis Alba.
est qui te ꝑcussit. Mat. xxvj. ¶ Alba vestē ludicraʒ ⁊ al
bam qua velut stult⁹ ab herode illusus remissus est ad
pilatū. Luce. xxiij. ¶ Planeta siue casula vestem purpu Casula.
reā representat: qua in pilati pretorio/post flagellationeʒ
a militib⁹ irrisus cōtumeliose salutatus ac ꝑcussus inimi
cis suis est ostensus: dicēte pilato. Ecce hō. Iohānis. xix. Zona.
¶ Zona/manipulus/stola/tria ligamina quibus in ca Mani
ptione/in flagellatione/in crucis baiulatione dñs liga pulus.
tus legitur: q̄uis tñ zona ipsa significare poterit flagel Stola.
la corpus christi ambictia. Et stola imposita collo/cru
cis patibulū christi humeris impositū/ ⁊ ad locū calua
rie baiulatū. Manipul⁹ vo sinistri brachij/quo amoris
signa gestari solent: ornamentū quasi partis cordi ꝓpin
quioris: significare potest nō incōgrue magnū illud vin
culū: quo solo salus nostra vinciebat/scʒ ingens nostre
redēptionis desideriū: quo anxiebatur ad passionis sue
qua saluaremur cōsummationē: ſm q̄ ait Luce. xij. Ba
ptismo (haud dubiū quin sanguinis) habeo baptizari: ⁊
quomodo coarctor: vsqȝ dū perficiat. Nō eñ claui ferrei
quantūlibet grossi eū in cruce tenere potuissent viuum/
quē saltem magnū valde tenere nō potuit mortuū. Hec
breuiter sufficiant de prima significatiōe exterior a chri
sto passorum. ¶ Allegorice. D Quantū aūt ad mysteriū Amict⁹.
allegorie in capite christi. Amictus quo sacerdos caput
obnubit: christū dñm sacerdotē magnū ſm ordinē mel
chisedech pro nobis humanā assumpsisse naturam/qua
suā occuluit deitatē significat: q̄ deitas ꝑ caput significa
tur. Caput eñ christi deitas est: ſm illud apli. j. Cor. xj.
Caput viri christus: caput christi deus. Hoc etiā in Apo
cal. ca. x. representat: cum christus in specie angeli fortis
nube amicti de celo descēdentis describit. Cui cōsonat il
lud Esa. xix. Ascēdit dñs super nubē candidā vt ingrede
retur egyptū. Veniēs naqȝ ad illuminandū egyptum. i.
mundū ignorātie tenebris obscurū dei fili⁹: magni ↄsilij
angelus amict⁹ est nube lucida. Siue vt glo. ibidē dicit.
Corpus humanū assumpsit/nō grauatū corruptiōe viri
lis cōmixtionis sub quo occuluerat deitatē: hoc ergo la
tibulū carnis amict⁹ significat sacerdotis. ¶ Alba linea Alba.
totū corpus tegēs/puritateʒ denotat corporis christi de
virgine gl'iosa sine originalis macula criminis assumpti
totiusqȝ vite ⁊ cōuersationis christi candorē. Valde eñ
distat vestis linea a pelliceis tunicis de mortuis animali
bus factis: quib⁹ post pctm̄ vetus ille adā vestitus est.
Gen. iij. Quia plurimū a cōuersatiōe veteris hois vitio
sa/nouitas vite distat virtuosa: quā christus in se ꝑtulit:
verbo docuit ⁊ nobis tribuit in baptismo. De qua apls
Col. iij. Expoliantes vos veterē hominē cū actib⁹ suis: ⁊
induētes nouū eū qui renouat in agnitionē dei ſm ima
ginē eius qui creauit eū. ⁊ ad Ephe. iiij. Renouamini spi
ritu mentis vestre: ⁊ induite nouū hominē qui ſm deuʒ
creatus est in iusticia ⁊ sanctitate veritatis. Siquidē ve
stimēta christi semper fuere candida: qui peccatū non fe
cit: nec inuētus est dolus in ore ei⁹. Esa. liij. ⁊. j. Petri. ij.
Et hoc est q̄ in eius trāsfiguratione facies eius vt sol re
splēduit: ⁊ vestimēta eius facta sunt alba sicut nix. Mat
thei. xvij. ¶ Zona sacerdotalis qua vestimēta cōstringū Zona.
tur cum mēbris: vinculum hoc fortissimū significat/quo
nostram naturā filius dei colligauit: nō quidem formali
ter sed causaliter et effectiue. Vinculū hoc charitas est:
quā apostolus dicit vinculū perfectionis. ad Col. iij. De
hac dicit Ioh. iij. Sic deus dilexit mundum vt filiū suum
vnigenitū daret: vt omnis qui credit in eū nō pereat: sed
habeat vitam eternā. Hec est zona aurea qua precinctuʒ
ad mamillas iohannes vidit similē filio hois. Apocal. j.
Nec huic dissonat qđ Esaie. xj. dicit. Erit iusticia cinctorum

rium (al's cingulū) lumboꝝ eius: qm̄ iusticia legalis vir
tus est cōis/ oēs virtutes includēs. Quid autē charitate
iustius. Quid charitate pfectius: q̄ sola ceteras virtutes
perficit atq̄ format/ vt vere sint v̓tutes. Habet deniq̄ zo
na duas extremitates: q: charitas feruet in corde: ⁊ radi
at in opere. Habet etiā duo precepta: quib⁹ precipit̄ dili
gi de⁹: ac deinde ꝓximus. Ita christū incarnari fecit cha
ritas patris ⁊ dilectio nostre redēptionis: nā incarnatus
est ex obediētia patris: ⁊ ꝓpter salutē redimēdi pditi ho
Stola. minis. ¶ E Stola que super amictum collo sacerdo
tis incūbit: obedientiā et seruitutē signat: quā ꝓpter ser
uoꝝ salutē omniū dn̄s subijt. Phil. ij. Qui cum in forma
dei esset: nō rapinā arbitratus est esse se equalē deo: sed
semetipsum exinaniuit/ formā serui accipiēs: factus obe
diens patri vsq̄ ad mortē: mortē autem crucis. Causam
quippe mortalitat̄ nō cōtraxit origine: nec commisit in
opere: sed qđ nō rapuit exoluebat. Dedit em̄ illi calicem
Mani pater nō iudex: amore/ nō ira: voluntate/ nō necessitate:
pulus. gratia/ nō vindicta. ¶ Manipulus quē in leua ponit sa
cerdos: brauiū significat qđ christus obtinuit in via: naꝫ
per manipulū brauiū vel premiū qđ est beatitudo: desi
gnatur. Leua v̓o p̄sens est vita/ s̄m beatū Grego. in ho
mel. paschali: s̄m ꝙ scriptū est. Leua ei⁹ sub capite meo/
⁊ dextera illius amplexabit̄ me. Cā. ij. Christus aūt sin
gulari priuilegio viator: fuit: ⁊ perfect⁹ cōprehēsor. Via
tor: quia meruit nobis vitaꝫ ⁊ suo corpori gloriā: vt vult
magister lib. iij. dist. xviij. Fuit ⁊ cōprehensor: quia ab in
stanti sue cōceptionis fuit anima sua beata per clarā di
uine essentie visionē/ ⁊ perfectissimā fruitionē atq̄ sum
mā delectationē: vt tangit magister lib. iij. dis. xvj. ⁊ xviij.
Licꝫ illa beatitudo portionis supioris/ in portionē infe
riorē non redundabat speciali ⁊ nouo miraculo: vt vult
Sco. dist. xv. lib. iij. donec per beatificā suā passionē no
stre opus redēptionis cōsummaret̄. Hoc dn̄s ipse volu
it innuere dū loquēs in terra se esse dicit in celo: ait enim
Joh. iij. Nemo ascendit in celū nisi qui descēdit de celo/
filius hois qui est in celo. Ecce filius hominis adhuc in
terra positus/ se esse dicit in celo vtiq̄ s̄m humanitateꝫ/
s̄m quā hominis est filius. Nō em̄ erat in celo per localē
humanitatis sue presentiā: que cū sit creatura non deus
licet deitati vnita: nō est vbiq̄. Fuit autē christi humani
tas in celo adhuc in terris posita per actualē beatitudi
nis gloriā/ que per celū designat̄. Sicut alibi beatitudo
đ: paradisus latroni ꝓmissa: quam ipse passionis sue die
fuit habiturus. Nō vtiq̄ locū beatoꝝ/ celū videlꝫ empy
reū: qđ ante ascensionē dn̄icam/ nullus hominū beatoꝝ
planeta. creditur introisse. ¶ F Planeta qua corpus sacerdo
tis cōtegitur: plenitudo gratie christi significat̄: qua mē
bra christi adornātur: q: de eius plenitudine oēs accepi
Casula. mus gratiā pro gratia. Joh. j. Uel si magis placet. Casu
la magni sacerdotis vniuersalis est ecclesia: quā sibi dn̄s
copulauit: ⁊ copulando virgineꝫ fecit: sanctificans atq̄
mūdans eā lauacro aque in verbo: vt exhiberet ip̄e sibi
gloriosam ecclesiā nō habentē maculam neq̄ rugam. ad
Ephe. v. Hec est vestis magni sacerdotis aaron/ nō rum
penda nec scindenda. Leui. xxj. In cuius oram vnguētū
gratie a capite barbā descēdens influxit: dū de plenitu
dine capitis gratie christi acceperūt/ primo apostoli: de
inde omnes ceteri. Casula hec est vnica/ integra/ vndiq̄
clausa: q: vna est ecclesia christi sponsa matri sue electa.
Una est colūba mea: ait sponsus candidus ⁊ rubicūdus
in canticis. vj. cap̄. Una ⁊ integra propter fidei vnitatē/
⁊ sacramentoꝝ integritatē: cunctisq̄ erroib⁹ hereticoꝝ
clausam. Hinc ad Ephe. iiij. Unū corpus ⁊ vnus spirit⁹:
vna spes vocatiōis: vnus dn̄s: vna fides: vnū baptisma:
vnus deus ⁊ pater omniū Una deniq̄ ecclesia ex iudeis
⁊ gentib⁹ collecta: in vno angulari lapide christo cōiun
cta: vt tangitur ad Ephe. ij. Casula tm̄ sacerdotis manuū
extēsione quodāmodo diuiditur in partē anteriorē ⁊ po
steriorē: quia christi passio in cruce distinxit ecclesiā vete
ris testamēti/ ab ecclesia noui testamēti: quarū illa p̄cess
sit: ista sequebat̄: vtraq̄ tm̄ in capite vnita: vtraq̄ christi
passiōe redēpta: vtraq̄ in christi laude cōsona. Un̄ ⁊ qui
p̄cedebāt ⁊ q̄ sequebant̄ clamabāt dicentes. Osanna fi
lio dauid: bn̄dictus q̄ venit in noīe dn̄i. Mat. xxj. Hec de
significatione vestiū que caput concernit per allegoriā.

¶ Lectio. xij. Tropologice. A

Nunc attēdamus ea
rundē representationē s̄m ꝙ mēbris conue
nit p tropologiā: s̄m hāc em̄ representāt ve
stes v̓tutū: quib⁹ aīa celebrātis/ immo ⁊ su
mētis debet intus sp̄ualiter adornari. Nā mēsa hec sacra
mentalis/ cena magna est: nuptiale cōuiuiū est: quā ma
gnus paterfamilias ⁊ rex regum filio suo fecit: ⁊ ad eam
multos. i. oēs fideles inuitauit. Ad quā si q̄sq̄s sine nu
ptiali veste intrās discubuerit: ligatis manib⁹ ⁊ pedib⁹/
in exteriores tenebras detrudet̄. Mat. xxij. Ideo sacer
dos hec sacrosancta mysteria celebratur⁹: nō in cōibus:
sed sctis ⁊ sacratis vestib⁹/ vestē nuptialē designātibus:
accedit: q̄ habitū mētis tā sacerdotis ꝙ circūstantium ac
cōcelebrātiū representāt. Nō em̄ in sua tm̄ persona sacer
dos: sed simul in psona circūstantiū/ ⁊ toti⁹ eccl'ie sacraꝫ
offert hostiā. Cōcelebrāt sacerdoti circūstantes/ ⁊ sp̄ua
liter cōicantes: nō cōficiēdo cū sacerdote: qđ tm̄ sacerdo
tis est: sed cū eo hostiā patri a sacerdote cōsecratam: seq̄
ipsos sacrificiū placabile deo patri offerēdo. Unde est il
lud in canone (Hanc igit̄ oblationē seruitutis nostre: sꝫ
⁊ cūcte familie tue ⁊c.) ꝓpter hoc scriptura oēs christifi
deles regale noiat sacerdotiuꝫ. Uos estis (inq̄t) genus
electū: regale sacerdotiū: gens sancta: populus acq̄sitio
nis: vt enarretis virtutes eius q̄ vos vocauit in admira
bile lumen suū. j. Petri. ij. ⁊ Apocal. j. Fecit nos regnuꝫ
⁊ sacerdotes deo patri suo. Significāt itaq̄ vestes sacre
quicq̄d ad dignā preparationē taꝫ celebrātis/ ꝙ circūstā
tis/ ⁊ cōicantis populi requirit̄. Et primo quideꝫ ex ipso
vestiū numero perfectio significat̄. Est em̄ sext⁹ numer⁹
perfect⁹/ p̄cise ex partib⁹ suis aliquot̄ q̄ sunt. j. ij. iij. resul
tās vt dictū est. Debēt igit̄ esse scti ⁊ pfecti q̄ tantū myste
riū celebrare vel participare p̄sumunt. Hinc sacerdotib⁹
ait dn̄s. Sacerdotes q̄ accedūt ad dn̄m sctificent̄: ne pcu
tiā eos. Exod. xix. ⁊ Mat. v. oib⁹ đr. Estote pfecti sicut et
pater vester celestis pfect⁹ est. Hec pfectio sicut numer⁹
senari⁹ ex. j. ij. iij. itegrat̄. Ex vno ouili qđ est eccl'ia. Siq̄
dē necesse est cōsecrātē ⁊ cōicantē siue sumētē esse vnitū
eccl'ie catholice: nec ab ea p penā canonicā p̄cisum: vt. s̄.
habitū est. Ex duob⁹ primis practicis legis diuine ⁊ natu
ralis p̄ncipijs/ siue duab⁹ legalis iusticie partib⁹: q̄ sunt
declinare a malo ⁊ facere bonū. Ex trib⁹ deniq̄ theolo
gicis v̓tutib⁹: fide scꝫ recta: spe firma: charitateq̄ pfecta
q̄ p vestes significant̄. ¶ B Prima ergo vestis ami
ctus vel superhumerale/ cōuenientēr significat primā virtu
tē necessariā ad salutē: q̄ est fides: nā sine fide īpossibile
est placere deo. Heb. xj. Est aūt amict⁹ q̄si substratorium
ceteri ornat⁹ sacri. Stringit collū ⁊ duab⁹ chordulis sub
pectore colligat̄. Sic fides substāria est ⁊ fundamētū to
tius edificij sp̄ualis. Idcirco apl's fidē describēs/ vbi. s̄.
ait. Fides est substantia rerum sperandarū argumentū
idest certitudo vel probatio s̄m glo. nō apparentiū. Nā
sine fide/ nec sperare cōtingit: nec amare celestia. Ama
re nemo potest incognitum. x. de trinitate. Sed nec spe
rare quis valet quod posse futurum esse nō credit: cum
spes sit certa expectatio futuroꝝ bonoꝝ. Quod v̓o pos
sibile non creditur: nō expectatur: nec efficaciter appeti
tur: s̄m eundem ibidem. Hinc Abachuc propheta totaꝫ
anime vitam fidei attribuit. Justus inquit ex fide viuit.
Hac abscedente/ nō potest vita spiritus permanere. vn
de Esaie. vij. Si nō credideritis nō permanebitis. Fides
hec corde possidet̄: voce gutturis ꝓpalat̄. Corde nanq̄
creditur ad iusticiā: ore fit cōfessio ad salutē. ad Roma. x.

¶ Habet quoq̄

Amict⁹. ¶ Habet quoq; fides duo principalia
videl; ⁊ christi humanitatẽ: q̄ obiecta o
liã symboli respiciũt. Ad illa representãda/ h
lo circũdatꝛ: ⁊ duab⁹ chordulis pectori colligat. ¶ Quã-
tem oĩbus in christo pie viuere cupientib⁹ necessaria fi
des: maxime tamen his qui huic mysterio participãt vel
ministrant: ꝓ quãto maxima in eo relucent mirabilia oẽm
humani intellectus capacitatẽ trãscendẽtia: ſm illud ps̃.
Memoriam fecit mirabiliũ suorũ misericors ⁊ miserator
dñs: escã dedit timẽtib⁹ se. ¶ Celebraturusq̃ amictu foris
caput ⁊ pectus exornans/ fidei scuto se intus armare sat-
agit: quo vniuersa inimici ignea tute possit excipe tela: ne
vacillet si oculus corporis oculo discordet mentis. Aliud
foris cernẽs: aliud intus credens. Aduersario (inquit pe-
trus) fortes resistite i fide. j. Petri. v. Jacula nãq; venena-
ta hostis antiqu⁹ exacuit: quib⁹ nõnunq̃ etiã deuotoꝝ cor-
da dubitationis infidelitatisq; veneno ꝑcutit: tãto vtiq;
facili⁹/ quãto abdita sacrificij hui⁹ mysterij a rõnis discur-
su intelligi minus valent. Quib⁹ obuiantes ſm apl̃i cõsi-
lium/ in captiuitatẽ redigam⁹ oẽm intellectũ in obsequiũ
christi. glo. i. fidei christi. ij. Cor. x. Sanum bonũ fidei/ est
credere sicut ecclesia credit. Etiã si min⁹ credita intelligun-
tur: dum tamẽ firmiter credantꝛ. Nisi credideritis ait Esa.
ſm aliã translationem: nõ intelligetis. c. vij. Magnũ hoc
⁊ solidũ fundamentũ est credere sicut ecclesia credit. Hec
enim supra petram firmã fundata est: quã (etsi venti scru-
puloꝝ seuiant quantũlibet: flumina phantasmatũ irruãt
quomodolibet) nõ mouebũt nec prosternent. Quicquid
eñi dubitationis malignus suggesserit: aut humana in-
firmitas alligata sensib⁹ ingesserit: ꝯtranitꝛ fidelis ⁊ pru-
dens minister. In hac petra solidetꝛ dicens: credo sicut ec-
clesia credit. Hec eñi veraciter dicens oĩa credenda/ acce-
dit fide implicita: dum vera esse credit in genere oĩa q̄ ca-
tholica credit eccl̃a: etiã si in particulari multa ignoret: pa-
ratus animo quodlibet particulare credere: dum rite in-
notuerit illud ad fidem ecclesie ꝑtinere. Magna prorsus
hui⁹ fidei iplicite vtilitas ⁊ efficacia quã ponit dñs Inno.
in glo. c. firmiter. de sum. trini. ⁊ fide. ca. ita dicens. Intan-
tum valet fides implicita (vt dicũt quidam) ꝙ si aliquis
eam habet credẽs quicq̃d ecclesia credit: licꝫ false opinetꝛ
ratione naturali motus/ ꝙ pater maior vel prior sit filio:
vel ꝙ tres ꝑsone sint tres res a seinuicem distantes: non
est hereticus: nec peccat: dũ hunc suũ errorẽ nõ defendit
⁊ hoc ip̃m credit; q: credit ecclesiã sic credere: ⁊ suã opinio-
nem fidei eccl̃ie supponit: q: licet sic male opinetꝛ: tñ nõ
est illa fides sua: imo fides sua est fides eccl̃ie. Hec Inno.
Magnũ reuera remediũ/ ⁊ nullũ scrupulosis: immo cu-
riosis efficacius: ⁊ hui⁹ sacrosancti mysterij abdita inqui-
rentibus ꝑnecessariũ. Cõtingit eñi nõnunq̃ volentib⁹ cir-
ca hoc sacramentũ questiones solutionũ inq̃sitione euol-
uere: ꝙ vna succisa hydre velut plura capita succrescant.
¶ E Narrat parisiẽ. cancel. Gerson sup magistrũ tra-
ctatu. ix. de quodã scholastico deuotionis spm̃ habẽte: cu-
ius animo inciderũt scrupuli multi questionũ circa hoc be-
nedictũ sacr̃m. Petebat hic instantia cõtinua solutionem
dubioꝝ suoꝝ a maximis theologis quos nouerat parrhi-
sius: sꝫ crescebat morb⁹ ex remedijs. Et sicut de emoroissa
legitꝛ: peius indies habuit ex remedijs ⁊ impensis. Cõsu-
luit tãdẽ vn⁹ exꝑtoꝝ/ vt ad orationẽ totũ se ꝯuerteret: ⁊ cõ-
tra scrupulos oẽs ageret: suscipiens sacr̃m dicens. Credo
sicut eccl̃ia credit. Credidit homo ⁊ accessit: serenatus est
⁊ solidatus: nec parũ illuminat⁹ circa venerationẽ hui⁹ sa-
cramenti. Hec Gerson. ¶ Simile recitat de sctõ Bern.
qḋ supra lectione. viij. iuxta finẽ est habitũ. Euenit etiam
nõnunq̃ ꝙ nõ tam meritoriũ est credere/ q̄ velle credere:
sicut q̄nq; plus est velle dolere sensibilr̃ de peccatis ⁊ non
posse/ q̄ ip̃m sentire dolorẽ. Nã desideriũ pauperũ ex. do.
ait ꝓpheta: preparationẽ cor. e. au. auris tua. Preparatio
illa est ſm superiorẽ anime partem. i. ſm intellectũ ⁊ volũ-
tatẽ: ⁊ nõ ſm eã q̄ nobis inuitis inferior sensualitas adue-
hit: qualia sunt cogitationũ volubilitas/ ⁊ phantasmatũ
turba. Huic igitꝛ anchore firmiter adherenti nihil in fide
periculi esse põt. Hec ꝓpter scrupulosos addere placuit/
occasione accepta ex amictu fidem significãte. ¶ Amictu
etiã vt vult Hugo. ⁊ Alexã. de ales/ q̄ sup humeros circũ-
quaq; distenditꝛ operũ fortitudo significatꝛ. Humeri enim
fortes sunt ad oꝑa peragenda: ſm illud de Isachar Geñ.
dix. Supposuit humerũ suũ ad portandũ: factusq; est tri-
butis seruiens. Sciat ergo sacerdos se nõ debere ocijs va-
care: sed operib⁹ virtutũ insudare: ſm illud. ij. Tim. ij. La-
bora sicut bon⁹ miles christi. ¶ D Secũda vestis est al- Alba.
ba: ꝑ quã cõscientie mũdicia designatꝛ. Alba eñi q̄ sup hu-
merale imponitꝛ larga/ cãdens/ corpus tegit: ⁊ ne defluat
cingitur: qua sobrietas/ ac vite mũdicia castitate fulgida
designatꝛ. Eccl̃s. ix. Omni tp̃e vestimenta tua sint cãdida.
glo. idest corpus castũ: nam ⁊ de sacerdotib⁹ dicitꝛ. Mũda-
mini qui fertis vasa dñi. Esa. lij. Hiero. quoq; in ꝓlo. super
Malach. Per moysen dñs preceperat sacerdotes taber-
naculi ab omi corporali vitio liberos/ hostias oi vitio va-
cuas offerre. Sequitꝛ. Unde sacerdotes angelos dei esse
hoc in loco scriptura testatꝛ: vt sicut angeli puri sint ⁊ mũ-
di. Mũdi inquã ab inquinamẽto mortalis pcĩ generalr̃:
⁊ specialiter a vitijs mũdi carnalib⁹/ gule videlꝫ ebrietatꝫ
⁊ oĩs intemperantie. Texitꝛ aũt de lino: ꝑ qḋ significatꝛ ꝙ
sicut linũ nõ habet candorẽ ꝑ naturã: sed eũ multis asseq-
tur laborib⁹ ⁊ tunsionib⁹ ⁊ tritturis: ita sacerdos mũdiciã
ꝑ naturã nõ habꝫ: nisi multis attritiõib⁹ ⁊ laborib⁹ afflict⁹
per gratiã obtineat: ⁊ apostoli exemplo castiget corp⁹ suũ
⁊ in seruitutẽ redigat: ne cũ alijs predicauerit reprobus
ipse fiat. j. Cor. ix. Tegit deniq; totũ corpus: vt nulla ex
parte corporis vllo tp̃e voluptatib⁹ viuendũ esse demon-
stret. Debet eñi euangelici sacerdotis cõtinentia esse ꝑpe-
tua: legalis aũt tp̃alis fuit. Propter qḋ feminalia: etsi sa-
cerdotib⁹ noue legis ꝓpter honestatẽ ⁊ significationẽ con-
ueniant: non tñ inter vestes sacerdotales istis/ sicut illis
precepta sunt: q: sacerdotes noue legis occidẽtalis eccle-
sie: quoꝝ hec sunt indumenta ad ꝑpetuã tenentꝛ cõtinen-
tiam: ad quã nõ tenebantꝛ sacerdotes veteris legis: tene-
bantꝛ tamẽ tp̃e ministerij sui. Indixit eis lex ꝙ tp̃e illo ha-
berent feminalia/ in signũ ꝙ tunc cõtinere deberent. Uñ
Hugo de sacramentis par. iiij. li. ij. c. iiij. Uoluit sermo dei
in sacro officio/ ministros dei ad regenda infirma corpo-
ris/ ꝓpriũ ⁊ singulare operimẽtũ habere vt ꝑ hoc ostẽde-
ret pudiciciã ⁊ castimoniã illoꝝ precipue cũ sancta tracta-
rent: vnicã ⁊ singularem esse debere. Unde ministri noui
sacerdotij hoc operimentũ in sacro officio singulare non
assumũt: quib⁹ est iniũcta seruãde castitatis necessitas: si-
cut est quotidie offerendi cõcessa ptãs. Ministri ỽo vete-
ris figure tp̃e sacrificij feminalia sumunt: q̄ ministerio ex-
pleto/ soluũt: qm̃ a cõtactu carnis vetus lex sancta tractu-
ros ꝓhibuit: quos rursum expleta vice/ ad operã carnalis
cõmercij relaxauit. hec Hugo. Est demum alba larga q̄ in
ve. testa. fuerat stricta ꝓpter spm̃ seruitutis in timore: nã
lex timoris erat. In nouo/ larga ꝓpter spm̃ adoptionis in
libertatem. Rom. viij. Et q: tunc continentia deo placet
q̄ñ ex libertate spũs offertꝛ. Sunt eñi eunuchi q̄ seipsos ca- Cingul⁹
strauerũt ꝓpter regnũ celoꝝ. Math. xix. ¶ E Hec q̄
alba cingulo siue zona precingitꝛ ⁊ succingitꝛ. Precingitur
quidem quo principalis temperantie species castitas ipã
adherere ministro eucharistie debere firmiter designatꝛ.
Precingitꝛ circa lumbos: vt nullis incentiuoꝝ stimulis ca-
stitas dissoluatꝛ. ſm illud Luce. xij. Sint lumbi vestri pre-
cincti. Lũbos aũt precingim⁹ ait btũs Greg. cũ carnis lu-
xuriam per carnis cõtinentiam coarctam⁹. ad Ephes. vj.
State succincti lumbos vestros in veritate. Succingitꝛ ne
defluat: vt expeditus ad pietatis oꝑa nulla ocij lasciuia
naufragetꝛ. Nihil eñi tantũ castitatẽ impugnat sicut ocij
fastidiũ. vnde Naso. Ocia si tollas periere cupidinis ar-
cus. Bona quippe oꝑa sicut castitatẽ magnificant: sic ca-
stitas oꝑa pietatis exornat. vnde vbi supra Greg. Nec ca-

nihil voluntarie omittit quod reminiscentiā peccatorum
adducere posset. Si firmū ꝓpositum omnia mortalia ca
uendi habeat: ⁊ coniecturaliter scire pōt/ si hanc diligen
tiā fecerit: sicut ⁊ in aliis humanis suis actibus scire pōt
ꝙ diligenter/ quō/ qualiter/ propter quid operetur. Hec
ergo diligentia eiusqꝫ coniecturalis certitudo sufficit ad
digne celebrandū. Qđ ex eo patet: quia nō requirit̃ ma-
ior diligentia in examinatione ꝯscientie ad digne celebrā
dum/ ꝙ ad secure moriendū: talis aūt sic se examinans/
dolens ⁊ ꝯfitens pctā sua/ si moreretur saluaret̃: q2 non
requirit domin⁹ vltra possibilitatē humane fragilitatis.
¶ E Si dicis/ oībus predictis stātibus/ adhuc potest
manere peccatū aliqđ mortale: qđ si latuerit: celebrans
in mortali ⁊ extra gratiam celebrat: ⁊ per ꝯsequens indi
gne celebrat. Ad hoc dicendū ꝙ ad cauendū indignā ce
lebrationē/ nō requirit̃ ꝙ sacerdos sit in gratia ⁊ chari-
tate: ⁊ ideo sine mortali: quoniā si sic: vt dictū est: disposi
tus accedat: nō indigne accedit. Quia sic accedēdo etiaꝫ
si fuerit in mortali: nō nouo mortali peccat: licet etiā nō
digne accedit. ita digne vt per consecrationē ⁊ participa
tionē eucharistie mereatur sibi gratiā infundi: licet alte-
rum de duobus supra dictis ꝯsequatur: vel remissionem
peccati ignoti: vel illuminationē ad eius memoriā. ꝙ si
cōteritur: gratiam consequitur. Unde patet ꝙ inter indi
gnū accessum/ ⁊ dignū datur mediū. Ut indignus acces
sus dicatur quo nouuꝫ mortale incurritur. Dignus quo
gratia augetur. Medius quo neqꝫ nouū peccatū incur-
ritur: neqꝫ gratie augmentū percipit̃. Et p hoc responde
tur ad replicā supra lectione. vij. notā: negando ꝙ i possi
bile est sine mortali eucharistiam ꝯsecrare aut sumere:
quoniā multi sumūt nō solum sine nouo mortali: sꝫ etiaꝫ
cum merito ⁊ gratie augmēto. Unde glo. Hieronymi su
Marci. xiiij. per verbo: Biberūt ex illo omnes. Felix ebrietas: saluta
ris satietas: que quāto copiosius sumitur: tanto sobrie-
tatem mētibus dignat̃ donare. Et ad ꝓbationem neget̃
vtraqꝫ pars ꝓbationis. Prima: quoniā stat ꝯsecrantem
esse in pctō mortali: ⁊ tñ non indigne sumere aut conse-
crare: vt statim declaratum est. Unde superius caute ad
ditum fuit/ scienter: ita ꝙ cōsecrans in mortali sciēter/ in
digne accedit. Simil'r secūda pars negetur: quia licet hō
nō posset scire per euidentie certitudinē se esse sine mor
tali: potest tamen de hoc habere certitudinē coniectura-
lem: ⁊ quibusdā signis habere spei fiduciā: vt dicit Alex.
de ales. iiij. pte. q. xlvi. mēbro. i. Et subdit. vñ Bern. in ser
mone de septuagesima. Nescit homo vtrū dign⁹ sit amo
re an odio: sed spei fiducia consolatur nos scriptura: ne
dubitationis hui⁹ anxietate penitus crucienur. Propter
hoc data sunt quedaꝫ signa/ ⁊ indicia manifesta salutis:
vt indubitabile sit euꝫ esse de numero electoꝝ: in quo ea
signa ꝑmanserunt. Et post/ ponit quattuor. Primū si de
Jo. viij. uote audit verbū dei. ꝰm illud. Qui ex deo est: verba dei
audit. Alia tria sunt: opera vite agere: a pctis ꝯtinere: cō
missa deflere: que ponit sermo. ij. sup canonē Johānis ex
j. Joh. v. ponēs illud. Tres sunt qui testimoniū dant in terra: spi-
ritus/ sanguis ⁊ aqua. Fidelis sermo (inquit) ⁊ oī acce-
ptione dign⁹: quo salutis testimonia cōmendātur. Quis
est qui testimoniū habet effusi sanguinis xpī: nisi qui cō
tinet a pctis. Habet ⁊ ab aqua testimoniū: qui laborat in
gemitu suo lauās ꝑ singulas noctes lectū suū. Sane san
ctum superuenisse spiritū certissime noua cōuersatio testa
tur. Jam vt breuiter repetam: ⁊ a sanguine/ ⁊ a spū ha-
bes testimoniū ⁊ ab aqua: si ꝯtines a peccatis: si dignos
penitentie fructus: si facis opera vite. Hec Bern. Hinc
accipitur ꝙ habens ꝓpositum a peccatis abstinendi: do
lens de pctis cōmissis: ꝓponens obedire mandatis: cuꝫ
ceteris supra dictis/ habet certitudinē sufficientem. Hinc
ait Alexander. Talis accedens ad corpus xpī cū debita
reuerentia: nō peccat: nec exponit se discrimini. Sufficit
eñ habere noticiā presumptionis ꝑ coniecturas eo mo-
do quo dictū est. Et hoc videt̃ innuere apostolus: q̄ non
ait/ dum digne accedendi regulā ponit: sit sine pctō: aut
habeat in se gratiā: sed probet seipsuꝫ homo. Glosa idest
examinet: ⁊ sic de pane illo edat ⁊c. ¶ F Et per hoc ad Eccle. ix.
illud. Nemo scit vtrū amore vel odio dignus sit. dicendū
ꝙ loquit̃ de amore ⁊ odio finali. Unde ibi sequit̃. Sed
omnia in futurū reseruantur incerta. Uel si loquitur de
ꝑsenti vt cōmuniter exponit̃. Dicendū ꝙ loquit̃ de scien
tia per certitudinē euidentie. Hoc eñ sonat verbum scit.
Qđ vero additur ex Prouerb. Quis dicere pōt mūdum
est cor meū. Dicendū ꝙ non intendit dicere ꝙ nullus sit
sine pctō mortali: sed loquit̃ ibi sapiens ꝯtra ꝑsumptuo-
sos: qui seipsos temerarie iactant: ac de suis meritis lau-
dant: hi eo ipso ꝙ tales sunt/ mali sunt. Unde glosa ibi-
dem nō dicit: quis habet quia dr. Beati mūdo corde. Sꝫ Mat. v.
quis pōt dicere: quia temerariū est se laudare. Uel intel-
ligitur de pctō veniali. ¶ Sufficit ergo quēadmodū ex
predictis colligitur: certitudo moralis/ ad cauendum in
dignū accessum ad eucharistiam venerabile sacramentū
Hec aūt certitudo moralis excludit sciētiam ⁊ firmā fidē
de inexistenti pctō: ⁊ cōpatitur secum vacillationē quan
dam animi ⁊ suspitionē seu hesitationē/ ⁊ scrupulum nō
sufficientis adhibite diligentie seu indispositionis. Sed
nō debet quis ꝓpter hec celebrationem suspendere seu
pretermittere. Est eñ scrupulus seu hesitatio/ dubitatio
quedā seu formido/ consurgens ex aliquibus cōiecturis
debilibus ⁊ incertis: ⁊ hic stat cū morali certitudine. Si
cut etiā apparet ⁊ in ciuilibus negocijs: vbi ꝓpter leuē
timorē de dāno/ nō dimittunt negociatores suarū mercā
tiarum exercitia: sed magis ꝰm ea que ꝓbabilius accide
re cognouerint aut estimauerint: operātur ⁊ exequunt̃.
¶ G Sed diceres ꝰm beatū Grego. Piarū mentium
est cognoscere ibi etiā culpā vbi culpa nō est: multo ma-
gis agnoscenda est culpa vbi dubiū culpe est. Et per cō-
sequens etiam in leui dubio celebrandū nō est. Respon
detur ꝰm dominū altisiodorenſ. ⁊ Johānem gerſ. can-
cella. parisienſ. ꝙ in dubio ꝓbabili committeret se discri
mini: q̄ stante illo ꝓbabili dubio celebraret: ⁊ ita pecca-
ret periculo se cōmittens: secus in dubio leui. Est autem
probabile dubiū/ qñ ꝓ vtraqꝫ parte sunt rōnes eque for
tes: que faciūt animū trepidare ne alicui partiū audeat
ꝯsentire: vt si habeat fortiora motiua ꝙ nō fecerit debitā
diligentiā in recolligendo ⁊ examinādo se de pctis com
missis/ ⁊ detestando ea: ꝙ ꝙ fecerit: vel certe rōnes eque
fortes. ⁊ in tali dubio celebrans peccat. Si vero verisimi
liter estimat se fecisse diligentiā quā tenetur: timet tamē
de opposito: ⁊ bona fide plus credit se fecisse/ ꝙ nō fecis
se: ⁊ in tali dubio celebrat: nulluꝫ pctm̄ est: nec periculo
se cōmittit. Huic alludit verbū beati Augu. supra allega
tum. Licet quis pctō mordeat̃: hoc est scrupulis ⁊ suspi-
tionibus agitet̃: quasi nondū satis penituerit: aut clare
satis cōfessus fuerit: vel nondū pro eis satisfecerit: si pec
candi tñ de cetero nō habet voluntatem: ⁊ satisfaciat la-
chrymis: nō quidē seu fibiliter defluentibus. Ille eñ nō
requirūtur necessario ad pctī remissionē: sed lachrymis
spūalibus que sunt pctōꝝ cōmissoꝝ detestationes. ⁊ sa-
tisfaciat orationib⁹/ petendo veniā/ ⁊ dignā sui disposi-
tionē a dño. Sequit̃. Accedat securus: videlicet non ob-
stante tali remorsu ac scrupulis. Ad idem facit qđ dicit
Alexā. de ales parte. iiij. q. xlvi. mēbro. iij. arti. ij. Quādo
existens aliqs in mortali pctō ꝰm veritatē: non tñ habet
ꝯscientiā mortalis pctī: qui preparat se sufficiēter ꝰm cō-
scientiā suā vt digne accedat: nō tñ sufficiēter ꝰm verita-
tem bene accedit: ꝙ in ipsa susceptione ꝯfertur sibi gr̃a:
⁊ resurgit a morte pctī: ⁊ vnitur corpori xpī. Nōne vt di-
cunt sancti/ hoc sacrō vniūtur mēbra xpī corpori. Unde
dico ꝙ q̄ vnita sunt fortius vniuntur: ⁊ qñqꝫ gr̃a collata
in ipsa susceptione sacramēti vnit nō vnitum. Et allegat
beatū Augu. in quodā sermone de ver. euāgelij plane di
centē/ ꝙ qñ manducat̃ viuificat mortuos. Hec alexāder.
¶ H Ad beatū Greg. respondet cancella. Agnoscere

culpam per firmū assensum vbi nō est: non est piū: sed
stolidum ꝛ fatuū. Unde ꝛ ve eis imprecatur per ꝓphetā.
Esa. v. Ue qui dicitis malū bonū: ꝛ bonū malum. Neq; hoc vo
luit btūs Gregorius. Sed agnoscere/idest timere culpā
cum reputat culpā ex quadā leui suspitione: vbi fm veri
tatem quā euideter nescit: culpa nō est: hoc est piarū mē
tium: que nō solum abstinent ab his que sciūt vel firmi
ter credūt esse culpas: sed ꝛ ab his que suspicant esse cul
j. Thes. v. pas. Nec solū a malo: sed etiaʒ ab oi specie mali: fm apo
stoli ꝯsilium abstinere satagūt. Ualet hec doctrina scru
pulosis/in qbus nulla est animi cōstantia: qui iugiter in
expletione suoꝝ officioꝝ timent culpabilr se deficere:
quādoq; ꝓpter minima: que vel modici vel nullius sunt
ponderis: abstinentes ab operibus laudabilibus ꝛ vir
tuosis: sicut aliqui abstinent a largitione elemosynaruʒ
in ecclesia: q: stulte timent hoc eis imputari ad hypocri
sim: aliqui a celebratione missarū ex modicissima ꝑturba
tione mentis. Debent aūt hi consilijs superioꝝ/ꝛ docto
ribus deuotis viris acquiescere: ꝛ ad eoꝝ ꝯsilium cōtra
tales vacillationes/trepidatiōes ꝛ scrupulos audacter
ꝛ viriliter operari: quatenus fiant robusti/solidi ꝛ tran
quilli in suis operationibus: sic enim plerūq; vincuntur
huiusmodi scrupuli ꝛ abscedunt. Qui vo renuūt ac sper
nunt superioꝝ ac prudentū consilia ad deponendum ta
les scrupulos: ꝛ arrogantia ꝛ superbia sunt suspecti/pre
ponendo scʒ sua iudicia maioꝝ doctioꝝq; consilijs ꝛ iu
dicijs: tales deniq; vix aut nunq̄ liberari possunt a scru
pulis: nec ad solidam ꝯscientie quietem ꝑuenient: sed ma
gis nōnunq̄ ad tantā pusillanimitatem prolabūtur: vt
vix quodcuq; opus audeant explere: fitq; eis ꝑsepe pec
catum fallente conscientia: quod aliūde peccatum nō fo
ret. Et rursum nullā pacem/nullam ꝯscientie puritatem
obtinere valent: priuantq; se sepe hospite gratie qui est
spūssanctus. de quo dicit ꝓpheta. In pace factus est lo
cus eius. Attendendū est hic consilium beati Bernardi
qđ super hac re prestitit. Erat ex discipulis eius quidam
tantis inquietatus scrupulis: vt ad celebrandum nullo
pacto auderet accedere. Dixit ei deuotus Bernardus b
percipiēs. Uade frater ꝛ in fide mea celebra. Obediuit
discipulus: ꝛ scrupuli omnes protinus discesserūt. Lau
danda ꝛ imitanda taʒ deuoti patris industria/q̄ discipu
li humilis obedientia. Hec de impedimētis que sunt tan
tum culpe. ¶ Lectio. ix. A

Impedimenta que

sunt pene tantū: sunt pene iuris siue ca
nonis: que etiam impediūt ordinatam cō
secrationē. Est autē pena canonis/pena
inflicta per canones: vel saltem fm cano
nes ꝓhibens vel arcens punitū ab aliquo actu ecclesia
stico: qui alias sibi liceret. Dicitur ꝑ canones: q: aliquan
do huiusmodi pena incurritur ipso facto: dum canō fue
rit late sententie/vt est canon. Si quis suadente. xvij. q.
iiij. Per quē excōmunicatus est quisquis manus violen
tas iniicit in clericum/etiā sine iudicis declaratione. Di
citur vel fm canones: quia aliquādo pena ipsa nō statim
ipso facto incurritur: sed ꝑ iudices fm canonū dispositio
nes infligitur: vt quādo canon hec vel illa facientē man
dat excōmunicari. Dicit qui alias sibi liceret: q: nō est pe
na laico ꝙ nō conficiat: quia hoc actꝰ sibi nō couenit: sed
sacerdoti pena est. Neq; homini pena est si volare ꝓhi
betur. Sunt aūt quātum hic sufficit: sex pene tales/scilʒ
depositio/degradatio/infamia/irregularitas/excōmu
nicatio/interdictum/ꝛ suspensio: quarū omniū amotio
requirit vt sacerdos ordinate celebret. Quia ligatus ali
qua dictarū sex penarū celebrans facit ꝯtra ꝓhibitioneʒ
ecclesie: ꝛ ita celebrando/mortaliter peccat: presertim si
nō ignorat se aliqua dictarū penarū ligatū. Ignorat di
co: ignorātia nō iuris: sed facti: nā ignorātia iuris nō ex
cusat q: tenetur ille q̄ exponit se ad tantū actū/scire iura
fm q̄ pōt rite exercere tantū actū. Ignorātia aūt facti ex
cusat: vt si qs ignoret se a iudice excōicatū: ꝛ ita excōicatꝰ
celebraret: vt de cle. excōi. depo. vel interdic. mi. in pluri
bus ca. cōtinetur. dūmodo tn̄ ignorantia fuerit probabi
lis: nō crassa aut supina: vt in ca. aplice. de cleri. excōi. ꝛc.
Quoniā si per famā alicui ꝯstaret ꝯtra eum latam fuisse
excōicationis sniam: etiā si de lata in eum sententia dubi
taret: debet potius abstinere/q̄ sacramēta dn̄ica pertra
ctare: quia in dubijs via tutior est eligenda. Nā si in tali
dubio celebrat: penā quā canon his q̄ post excōicationē
diuina celebrare ꝓsumpserint: infligit/icurrit: licet cū ta
libus misericorditer dispensetur: vt in ca. Illud dn̄s. de
clerico excōi. Nec solum sic celebrantes peccant: sed etiā
irregularitatem incurrūt: vt in titulo allegato in diuer
sis ca. patet. Inter illas tn̄ penas canonis/non includit
excōicatio minor: in qua licet celebrans grauiter peccet:
tn̄ irregularitatem nō incurrit: vt in eodē titulo ca. Si ce
lebret. vbi dr. Si celebret minore excōicatione ligatus: li
cet grauiter peccet: nullius tn̄ notā irregularitatis incur
rit. Et sequit. Peccat aūt ꝯferendo ecclesiastica sacramē
ta: sed ab eo collata virtute nō carēt effectu. ¶ B Pro
aliquali ꝛ generali harū penarū noticia/notandum fm
Scotū dist. xxv. lib. iiij. q. j. ꝙ depositio est maxima pena
rū supra nominatarū: q: est totalis amotio a statu cleri
cali: ꝛ si degradatio sit amotio ab oi gradu clericali: tūc
idem est depositio ꝛ degradatio. Si autē degradatio sit
depositio tantū a determinato gradu/reseruato gradu
aliquo clericali: vt a gradibꝰ maioribus/reseruatis ordi
nū minoꝝ gradibus: tūc degradatio est quedā pena par
tialis respectu depositionis. Remouetur aūt depositus
a statu ꝛ gradu clericali: nō ꝙ character ordinis sibi tol
latur: nec per consequēs ordines suscepti: sed tollitur fa
cultas exequēdi actum cuiuscūq; ordinis. ꝛ etiā ꝑuilegium
clericale qđ cōpetit ordinatis. Unde ꝛ talis traditur cu
rie seculari. Ita ꝙ quātum ad ecclesiasticos actus licite
exercendos/quātum ad tutelam personarū ecclesiastica
rū: ꝛ quātum ad foꝝ/degradatus totaliter excluditur a
numero ꝑsonarū ecclesiasticarū. Ista pena nunq̄ a iure
sed ꝑ hoīe infligenda est a iudice/fm formā q̄ habet de pe
nis degradationis/lib. vj. Nec nisi ꝓpter enormia crimi
na/qualia sunt heresis/scisma/reuelatio cōfessionis: vt
habet in diuersis capitulis ꝛ canonibꝰ. Nec tollitur seu
remittitur hec pena: nisi ꝑ restitutionē in integrū a solo
papa: q̄uis legitime depositus non legatur postea resti
tutus. ¶ C Secūda pena est infamia: q̄ est status lese
dignitatis quātum ad vitā ꝛ mores: sicut fama est status
illese dignitatis quātum ad vitā ꝛ mores. ¶ Et est diffe Infamis
rentia inter infamē ꝛ infamatū. Nā infamatꝰ est is/qui de et ifama
crimine aliquo ꝓpter qđ ius determinat aliquē infamē tus diffe
fore: ab aliquo accusat. Sed infamis est nō ꝓpter impo runt.
sitionē hmōi criminis: sed q̄ crimen tale publice cōmisit:
vel a iudice corā quo ꝓbatur crimen eius: iudicatur infa
mis. Et ita oīs infamis est publice notatꝰ de crimine qđ
ius punit pena infamie. Sed qn̄q; nō est de hoc in iudi
cio cōuictus: ꝛ tūc est infamis tantū in iure/ꝛ nō a iudi
ce. Quādoq; conuictus: ꝛ tali pena a iudice dānatus: ꝛ
tūc est vtroq; mō infamis/ꝛ a iure ꝛ a iudice. Contrahit
aūt hec pena infamatiōis ex impositiōe criminis infama
torij: sed pena infamie ꝯtrahit (vt dictuʒ est) a iure vel a
iudice tali pena puniente. Crimina vo ꝓpter q̄ hec pena
infligit: tangūtur. iij. q. vij. infamis. ꝛ. vj. q. j. infames esse
ꝛ. c. oēs. vbi dr/ꝙ oēs infames dicimꝰ quos leges seculi
infames appellant. Hec pena quoad infamationē tollit
purgatione canonica: vt in ca. Ex tuarū. de purga. cano.
Quoad infamiā tollit restitutione in integrū ab eo q̄ sic
pōt restituere: vt de testi. ꝛ attesta. testimoniū. in glo. sup
vbo emendatus. Ista pena simplr grauior est q̄ deposi
tio quātū ad vitā ciuile: nisi depositio includat illam: q:
ista ꝓhibet ab oi actu legitimo etiā post actam pniam: q:
talis ꝑsona vilis est: ꝛ infamibꝰ porte dignitatis patere

nō debēt. de regulis iuris. In famib⁹. lib. vi. ¶ D Tertia pena est irregularitas: ⁊ hec est inhabilitas ad susceptionem ordinū ⁊ executionem actuū eorūdem. Ista frequēter incurritur a iure: q̄uis posset aliquando infligi a iudice s̄m iura. Incurritur aūt a iure ex q̄busdā criminibus: ⁊ ex q̄busdā nō criminibus: ⁊ ex q̄busdā q̄ quādoq; possunt esse crimina: q̄nq; nō crimina. Ex criminib⁹ quatuor ptinentib⁹ ad ordines vel actus eoꝝ: q̄ sunt simonia furtiū in ordine: ministeriū in ordine nō suscepto: contumacia in nō seruādo penas ecclīasticas. Sequit̄ etiā irregularitas tria nō crimina: scȝ seruitutē: illegitimitatē: turpem aut enormē mutilationē: vel infirmitatē. Sequitur etiā irregularitas duo: q̄ quādoq; esse possunt cū culpa: quādoq; sine culpa: hec sunt homicidiuȝ/ bigamia. Hec oia cū sequētibus latiorē exigunt tractatū: q̄ pncipalius ptinet ad dominos canonistas. ¶ E Quarta pena est excōmunicatio maior. Hec em̄ simplr̄ est excōicatio: que est exclusio alicuius a cōione fideliū: non quidē exclusio corporalis q̄ fit p incarcerationē: aut realē exclusionem ab aliis: sed p pꝛohibitionē/ ne cōmunicet cuȝ alio: vel aliī cū eo. Excōmunicatio vo minor nō est nisi excōicatio s̄m q̄d: q: s̄m q̄d excludit a cōione fideliū: q: i sacris tm̄. Hec incurrit̄ quādoq; a iure: q̄nq; a iudice. A iure quidem in casibus pene inumerabilibus q̄ olim fuere pauci. Nec tn̄ a iure: nec a iudice infligi debet nisi p mortali. Nec quocūq;: sed graui/ qđ etiā cōcomitat̄ cōtumacia: q: quādiu aliquis parat⁹ est satisfacere p culpa: ⁊ audit ecclesiam: quare habēdus esset sicut ethnicus ⁊ publicanus: cū s̄m xp̄m/ pena ista infligat̄ quasi vltima illi q̄ nō vult audire ecclesiam: q̄ est finaliter ꝯtumax. Hec relaxatur p illuȝ q̄ excōicauit: si est excōicatio a iudice vl̄ eius superiore. Si vero a iure: p absolutionē eius q̄ cōdidit ius: vel cui absolutio est reseruata aut cōmissa vel concessa. Ista pena cōparata ad p̄cedentem/ est simplr̄ grauior: q: excludit ab oī cōmunione fideliū alias licita. Irregularitas vero tantū ab his q̄ ptinent ad ordines. Sed ista reputatur leuior: q: facilius remittitur. Sed hoc est appositū: nam iō facilius remittitur: q: grauissima est: ⁊ a plurib⁹ excludit. Ille etiā due pene/ irregularitas ⁊ excōicatio possunt eē publice vel p̄uate. Et quoad hoc q̄ possunt esse priuate sunt minus graues/ q̄ alterutra duarū primarū q̄ semp sunt publice. ¶ F Quinta pena est interdictū que est arctatio a q̄busdam actibus ecclesiasticis exercendis: vl̄ ab assistendo quibusdaȝ talibus. Et illa pena licet aliq̄n possit infligi loco ⁊ nō psone: q̄nq; psone ⁊ nō loco: quādoq; vtriq;: ⁊ sicut infligit̄ ita seruāda est: tn̄ vt est distincta pena a ceteris: frequētius infligit̄ loco ⁊ nō psonis: idest nō nisi vt in loco: vt scȝ in tali loco nō liceat celebrare solēniter diuina: nec aliis interesse. Illa pena interdicti seu pꝛohibitionis ꝯtrahitur q̄nq; a iure: vt exempli gratia. De receptantibus extraneos vsurarios: quoꝝ terre/ quādiu in eis fuerint: ecclesiastico sunt supposite interdicto: vt in ca. vsurarū voraginē. de vsuris lib. vi. Infligitur vero a iudice ꝓpter causas inumeras: cōmuni⁹ tn̄ ꝓpter inobedientiā populi terre: relaxatur p illum q̄ posuit interdictū. Quādoq; etiam a iure: vt in ca. Alma mater. de snia excōi. lib. vi. ¶ Sexta pena est suspensio: ⁊ est pꝛohibitio alicuius ab aliquo alias sibi cōueniente/ et hoc ad tēpus. In hoc distinguit̄ ista pena specialiter ꝯtra alias. Hec est multiplex. Quedā est suspensio ab officio: ⁊ quedam a beneficio: quedā ab ingressu ecclesie. Et incurritur aliquādo a iudice: aliquādo a iure. Tollitur autē ab eo qui eam tulit vel eius superiore. Istam materiā latius tractat Scotus dis. xxi. q. i. lib. iiii. Hec breuiter tacta sufficiant.

¶ Lectio. x. A

Ertium ordinate cō secrationis impedimentū remouendū nec est culpa nec pena. Et hoc est duplex: scȝ solutio ieiunii nature: ⁊ corporalis immūdicia in certo casu. ¶ Circa p̄mū est notandū s̄m doctorē Scotū quest. iii. dist. viii. lib. iiii. q̄ duplex est ieiuniū: scȝ nature/ ⁊ ecclesie. Ieiuniū nature est carentia cibi suscepti in stomachū/ vel in via ad stomachū/ a p̄ncipio diei a quo quis đ: ieiunus. Cibi dico s̄m Durandū: hoc est cuiuscūq; rei que nutrire pōt siue in se/ siue alteri cōiuncta. Ieiuniū ecclesie est quo aliquis vnā comestionē vnius diei nō trāsgreditur p extraordinariā refectionē s̄m morem ecclie. Unde ea q̄ sumūtur ꝓpter alios cibos deducendos: puta potuȝ post prandiū: vel digerendos/ sicut species medicinales/ aut electuaria/ ieiunia ecclesie non soluūt. Ita nec medicina qualibet hora diei sumpta. Per hoc ad ꝓpositum dicit̄/ q̄ tam ad celebrandū/ q̄ ad manducandū ordinate ⁊ licite/ nō sufficit ieiuniū ecclie: sȝ regulariter req̄ritur ieiuniū nature. Hoc patet per beatuȝ Augustinū ad inquisitionē ianuarii. ⁊ habet̄ in canone de ꝯsecra. dist. ii. Liquido. Placuit spirituiscō vt ad honorē tanti sacri/ prius in os xp̄iani dominicū corpus intraret/ q̄ alii cibi. Et ratio hui⁹ p̄ncipalis est diuina institutio quā xp̄s discipulis suis dedit: vel p ipsos ꝓmulgauit: vel saltē instituendū reliquit. Ad qđ sonat canon allegatus dicēs. Nāq; saluator: quo vehemētius cōmendaret mysteriī hui⁹ altitudineȝ: vltimū hoc voluit infigere cordibus ⁊ memorie discipuloꝝ: a q̄bus erat ad passionē digressurus. Et sequit̄ ad ꝓpositū. Et ideo non precepit quo deinceps ordine sumeretur: vt apostolis p quos ecclesiā dispositurus erat: hunc locū/ scȝ institutionis seruaret. Et p hoc tollit̄ obiectio de xp̄o: q̄ post agnū typicū cū discipulis comestū/ eucharistiā sumpsit ⁊ dedit/ ꝓpter cām scȝ statim supra expssam. Et vt figuram veritas sequeret̄. Ibi quoq; noua inchoaret: vbi vetera terminabat. De quo infra. vn̄ sequit̄ in autori. Augu. Si em̄ xp̄s maluisset vt post cibos alios semp reciperet̄: credo q̄ eū morē nemo mutasset. Cū vo ait apl̄s de hoc sacramento loquēs. Propter qđ fratres cū veneritis ad manducandum/ inuicē expectate: si quis esurit/ domi manducet: vt nō ad iudicium cōueniatis. Statim subtexuit q̄ ad sacramenti eiusdē ordinē pertinent/ scȝ quo mō ieiuni ⁊c. Cetera cū venero disponā. Ubi datur intelligi/ q: multum erat vt epistola illis totum agendi ordinem insinuaret: qđ vniuersa per orbem seruat ecclīa ab ipso ordinatum esse qđ nulla regionū diuersitate variat̄. Hec ibi. Probatur etiā idem per ca. ex parte. de celebratiōe missa. vbi đr q̄ sacerdos nō debet vinū perfusionis. i. ablutionis accipere: cū voluerit eodē die missam aliam celebrare. Item vii. q. i. c. nihil. Nullus post cibum ⁊ potū quēlibet etiam minimū/ missas dicere p̄sumat. Si g̊ ablutio que tn̄ ad cautelā accipit̄: ⁊ modica est: impedit: quanto magis oē qđ in os sumit̄: ⁊ in ventrē traīcitur impedit. Et quidem rōnabilis est hec institutio ꝓpter tanti sacramēti reuerētiam: que minor est regulariter in pranso q̄ ieiuno. Et vt prius queratur cibus sp̄ualis q̄ corporalis. ¶ B Sed dice. Dictuȝ est q̄ ieiuniū nature est abstinentia a cibo a p̄ncipio diei. Unde sumitur p̄ncipium dei. Ad hoc dicit̄: licet p̄ncipium diei s̄m diuersos diuersimode sumat̄. Nā quidā a meridie: quidā ab occasu: quidā ab ortu solis diē incipiunt. In ꝓposito tn̄ s̄m beatū Tho. dist. xiii. iiii. ecclesia incipit diem a media nocte. Et ideo si quis post mediam noctem aliquid sumpserit per modū cibi aut pot⁹/ nō debet illa die celebrare: nec cōionem sacramēti participare. Nec refert dicit beatus Tho. in. iii. parte summe: ⁊ post eum Durandus: vtrū post cibū ⁊ potū dormierit: aut etiā cibus digestus sit quātum ad rationem p̄cepti. Et hoc est ꝯtra glo. in. c. ex parte. de celebra. missa. dicentem. Anteq̄ cibus digestus sit: corp⁹ xp̄i sumi non debet. Et allegat ad hoc cano. Tribus. de cōse. dist. ii. Sed ille canon nihil ad ꝓpositum: q: loquit̄ de ieiunio seruando post sumptionē sacri: nō ante. Un̄ dicit. Qui mane sumpsit sacramētū ieiunet vsq; ad sextam: qui tertia vel quarta/ vsq; ad vesperam. Sed et hoc ipsum abrogatum est

per ecclesie generalē cōsuetudinē: qđ approbat Hostiē. qui nec credit dormitionē esse necessariā. Et q̄q̄ non refert quātū ad rationē precepti/vtrū dormierit: aut cibū digesserit: refert tñ quantū ad perturbationē mētis: quā patiūtur hoies ꝓpter defectū somni. Ex quo si quis multum perturbaƚ: debet a cōione sacramēti abstinere. Sed quid de reliquijs ciboꝝ manētib⁹ in ore si trajciantur casualiter. Rñsio. Nō impediūt a celebratione: tū q: trajciunƚ per modū saliue: tū quia nō sumuntur tanq̄ de nouo/illo die. Idē dr̄ de reliquijs aque: qua os abluiƚ dūmodo nō trajciant in tanta quātitate/vt maneāt in propria specie aque: sed quasi cōuerse sint in saliuā. Dicit etiam hic Rich. de media villa dist. viij. q. iiij. q. iij. pncipali arti. iij. Nec est acquiescendū dicētib⁹/q̄ illi q̄ post dictū matutinū in sero bibūt/nō est licitū celebrare sequēte die nisi prius iterū dicto matutino. Hoc em̄ non inueniƚ statutū. Et hec Richar. Verū licet nō sit necessariū talē abstinere: videtur tñ q̄ sit valde congruū: cum matutinale officiū ad diē istū pertinet: a cuius principio celebrās tenetur esse ieiunus ieiunio nature. ¶ E Dictū est autē regulariter: q: in casu pōt sumi ꝛ cōsecrari a nō ieiuno ieiunio nature. Unus casus est quasi generalis quantum ad sumētes/scȝ corporis infirmitas grauis. Uñ qñ timetur periculū mortis imminētis: periculū esset negare infirmo licȝ prāso poscēti sacramentū cū sit viaticū. Et ideo dandū est ei qui ꝓficiscit ex hoc mūdo: vt ꝑ ipsuȝ ꝑueniat ad terminū. Cōcordat Rich. dist. viij. iiij. Alius est casus specialis quoad cōsecrantē/quo etiā nō ieiunus potest cōsecrare ꝛ sumere: ꝛ est casus iste. Minister preparat calicē sacerdoti: ꝛ ꝑ errorē pro vino ponit aquā: sacerdos supponens ministrū bene fecisse/ꝓcedit ad cōsecrationeȝ ꝛ calicis sumptionē: in cui⁹ sumptione aduertit esse aquā/ipsa in ventrē traiecta. In quo casu tenetur sacerdos sanguinē de nouo cōsecrare: ꝛ consecratū sumere: q̄uis per aque sumptionē soluerit ieiuniū nature. Qđ ꝓbatur: q: quādo sunt duo precepta ordinata: p̄ceptū supꝰioris magis ligat. Est autē vnū preceptū christi ꝛ ecclesie sumptū ex ratione sacramēti/q̄ ipsum qñ cōficitur integrū perficiatur: quoniā sacrificiū in se est quoddā integrū ex duobus. De qua integritate seruanda habetur scriptū ecclesie mādatū. de cōsecra. distin. ij. Cōperimus. vbi dicitur. Aut sacramēta integra percipiāt: aut ab integris arceantur. ꝛ loquiƚ ibi canon de sacerdotib⁹ cōficientibus ꝛ nō sumentib⁹. Et subdiƚ ratio: q: diuisio vnius eiusdēq̄ mysterij sine grādi sacrilegio nō potest ꝓuenire. Ergo non obstante quocūq̄ alio p̄cepto ecclesie/maxime qđ nō respicit ꝓpriā ꝛ essentialē rationē sacramēti: teneƚ celebrās ad illam integritatē seruādū: ergo q̄ iam percipit aquā: teneƚ simpliciter ad cōplendū illud qđ pretermisit: scilȝ ad cōsecrationē sanguinis. Et cōfirmatur per canonem. Nihil. vij. q. i. vbi sic habeƚ. Null⁹ minister atq̄ sacerdos absq̄ prouētu partis molestie/cū ceperit imꝑfecta officia presumat oino relinquere. Et si q̄s hoc temerarie presumpserit: excōicationis sententiā sustinebit. Relinqueret autē imperfectū eucharistie sacramentū: qui corpus christi cōsecraret sine sanguine: saltē quātū ad significationē passionis christi: q̄ perfecti⁹ significaƚ per vtrasq̄ species panis et vini: q̄ ꝑ alterā tm̄. Uñ dicit beat⁹ Aug. in lib. sñiarum ꝓsperi: ꝛ habeƚ de cōse. dist. ij. Dū frāgit. Dū frangitur hostia: vulneratio christi intelligiƚ. Dum sub specieb⁹ vini sanguis ei⁹ sumiƚ: eiusdē sanguinis effusio de latere christi designaƚ. Et tūc vltra. Si teneƚ consecrare: teneƚ ꝛ sumere: per ca. relatū. de cōse. dis. ij. ō. allegatū: vbi dr̄ q̄ q̄ sacrificātes nō edūt: rei sunt dñici sacramenti. Et sequiƚ. Qui talis est: a cōione vno anno nouerit se repulsuȝ. Teneƚ ergo nō ieiun⁹ eucharistiā sumere. ¶ D Sed diceres: ergo i casu sacerdos erit perplex⁹: q: teneƚ sumere ꝛ sumēdo in casu sumit nō ieiunus: ꝛ per cōsequēs ꝯtra p̄ceptū in. c. Liq̄do. Et ita peccat trāsgrediendo preceptū ecclesie. Ad hoc respondeƚ q̄ eccl̄ia nō ita stricte prohibet non ieiunū percipere/sicut ꝓhibet diuisionē sacramēti: q̄ videƚ esse ꝓhibita a christo/ꝛ a primeua eius institutione. Nec etiā ita stricte ꝓhibet non ieiunū percipere: sicut precipit cōsecrāti sacerdoti cōsecratum sanguinē sumere. Ex vna em̄ parte habet sacerdos preceptū christi: vt scȝ sanguinē cōsecret post corporis cōsecrationē: habet et districtū ecclesie p̄ceptū de percipiendo consecratū. Ex alia aūt parte non habet nisi leue preceptū ecclesie cōparatiue/scȝ de ieiunio. Ibi em̄ nō poniƚ q̄ suscipiēs nō ieiunus sit reus dñici sacramēti: neq̄ q̄ cōmittat sacrilegiū. Nec repelliƚ a cōione per annū sicut in priori p̄cepto. Nō est ergo ille perplex⁹: q: seruare debet p̄ceptū christi ꝛ eccl̄ie/qđ est strictius: ꝛ omittere preceptū eccl̄ie qđ est minus strictū. Nec eccl̄ia voluit illū ligari in hoc casu ꝑ scḋm preceptum: sed magis voluit eū nō seruare ꝛ ligare ad oppositū. Et ptȝ ex alio q̄ ieiuniū nō est ita necessaria cōditio in suscipiēte: q: in die parasceues particula posita in calicē percipiƚ cū vino nō cōsecrato. Et verisile est q̄ vinū citius descēdat in ventrem q̄ illa particula: ergo ex cōsuetudine eccl̄ie/sacerdos ꝑcipit eucharistiā nō ieiunus. ¶ Itē in primo casu generali licet sumere eucharistiā nō ieiuno/scȝ i firmitatis. Sed in nullo casu licet celebrāti diuidere sacramētū: aut cōsecratum nō sumere: nisi in casu impossibilitatis. puta si sacerdos deficeret. de quo. j. Uñ patet non esse ita strictuȝ preceptū de ieiunio/sicut de nō diuidēdo ꝛ sumēdo. Hic ergo habet locū regula cancel. gers. in suis moralib⁹ regulis. Si incidant duo precepta incōpossibilia ex culpa sua/agat illud qđ de se est magis obligatoriuȝ: ꝛ a nouo pctō immunis existit. ¶ E Si queriƚ. In casu posito sacerdos deprehēdit se sanguinē non cōsecrasse/ꝓeo q̄ defuit materia debita: vbi incipiet cōsecrationē dñici sanguinis. Rñdet sanct⁹ Tho. q̄ debet sacerdos aliā hostiā ponere ꝛ ipsam simul cū sanguine cōsecrare. Sed nō apparet h̄ fore necessariū scḋm Sco. q: sunt distincte forme cōsecrationis corporis ꝛ sanguinis seorsum ꝛ diuisim efficaces. In vltimo em̄ instāti ꝓlationis verboꝝ super panē/incipit esse corpus christi: ꝛ nō dependet efficacia huius forme ex forma cōsecrationis sanguinis: nec econuerso. Melius igiƚ (vt videtur) dr̄/q̄ caute suppleaƚ qđ omissum est scḋm ꝑdicta. Et quoad h̄ cōcordat Hosti. dicēs. Si timet scādalū sacerdos in prorogatione misse: sufficit dicere tm̄ verba cōsecrationis sanguinis. Si dicis/in cōsecratione calicis de nouo oritur scandalū populi: ideo videtur q̄ sit omittēda. Respōsio. Scādalū illud contemnendū est: quia est scandalū phariseoꝝ/acceptū ꝛ nō datū: nam factū illud bonū est in se: ꝛ necessariū sacerdoti ad euitationeȝ mortalis peccati: ꝛ q̄libet debet iudicare hoc bonū si causaȝ nesciat/supponēdo sacerdotē hoc sine rōnabili causa nō facere: quā cām quisq̄s eā sciret: deberet vtiq̄ approbare. Hoc autē scandalū dñs cōtemnere docuit Matth. xv. dū dñs dixerat. Audite ꝛ intelligite. Non qđ intrat in os coinquinat hoiem: sed quod procedit ex ore: hoc coinquinat hominem. Et discipuli respondētes dño alebāt. Scis q: pharisei audito hoc v̄bo scādalizati sunt. Rñdit. Sinite eos: ceci sunt ꝛ duces cecoꝝ. Ois plantatio ꝛc. Videƚ tñ nihilominus q̄ cauere posset celebrans ne scandalū accipiaƚ: si caute procedat. Nā vadens quasi pro vino ablutionis post cōionē percipiēdo/infuso vino in calicē ad aquā adhuc in calice manente. Uel si tota prius exhausta fuerat/aqua de nouo admixta/poterit redire in mediū altaris: ꝛ statim in breui tēpore ab illo loco. Simili modo postq̄ cenatū ꝛc. incipiēdo cōtinuare poterit vsq̄ Quotiēcūq̄. vel vsq̄ ibi. Uñ ꝛ memores. Et illis verbis ꝓlatis cū debita reuerētia/percipere iam verū sanguinē christi. Nec illud de facili percipieƚ: q: fieri pōt in valde breui tempore. Hec est intentio Scoti dist. viij. iiij. q. iij. ¶ Sed adhuc dī. q̄o. Uidetur q̄ ieiuniū nature regulariter nō requiraƚ: nā aplꝰs j. Coꝝ. xj. disponēs de sumptione huius sacri: corripiens

corinthios ꝑ eo ꝙ cenas suas in eccłia māducaturi cōfe rebāt: subiūxit in fine ca. Si quis esurit: domi manducet. Quib⁹ verbis innuere videt̃ ꝙ anteq̃ ad ecclesiā conue nirēt: deberēt domi famē extinguere: ne imoderate in ec clesia de specieb⁹ sumerent. Rndet̃ ꝫm beatū Aug. ap̄ls reprehēdit illos q̃ p̄rāsi eucharistiā sumpserūt. Et ideo il lud verbū. Si q̃s esurit/domi māducet. nō debet intelli gi domi anteq̃ veniat ad ecclesiā: sed post recessuʒ ab ec clesia: ita ꝙ nō satisfaciat fami sue de eucharistia: sed ex pectans qđ sibi necessariū fuerit in domo sua ꝑcipiat. Et ideo laudabilis est eccłie latine cōsuetudo: q̃ eucharistiā dispēsat in modica quātitate: q̃ nō possit suscipi ad crapu lam: ⁊ sufficit valde ad reuerētiā debitā sacramēti: vnde glo. sup illo. Si q̃s esurit/domi manducet. suos cibos: et terreno pane pascat̃: ne post eucharistiā sumat. hec glo.

¶ F Scđm impedimentū amouendū est immūdicia corporalis. Ubi in primis cōsiderandum/ꝙ nulla corpo ralis immūdicia de per se impeditiua est celebrationis/ aut sacre cōmunionis. Hāc cōsideratione deducit sanct⁹ Bonauēt. in. iiij. snīarū. dist. xij. q. lij. Et patet satis ex ver bis christi si perpēdat̃ bn̄dicēdi ratio. Mat. xv. Nō lotis manib⁹ māducare/nō coinquinat hoiem: q: nulla passio talis: aut exterior immundicia de ꝑ se pctm̄ est: aut de ne cessitate cōiuncta pctō. vñ glo. marginalis Mat. xv. nūc allegata. Nihil est extra hoiem qđ interi⁹ inquinet. ⁊ glo. interli. Aug. Nō timeo immūdiciā obsonij: sed cupidita tē. Obsoniū cib⁹ est delicat⁹ qui post cenā sumit̃. Notan

Obsoni/um quid

ter dictū est de ꝑ se: q: de ꝑ accides rōne alicui⁹ cōmitātie vel sequele in aīa impedire pōt. Pro cuius declaratione aduertendū ꝫm Joh. gers. cācel. de materia celebrationis cōsiderōij. ꝙ quedā est immūdicia corpalis cōiuncta imū dicie spūali ꝫm veritatē: aut ꝫm quandā silitudinē vel cō formitatē: vt actus fornicationis in vigilia perpetratus quoad primū: ⁊ immundicia in somnis sordidis: quoad scđm. Alia est immūdicia corporalis que visa vel cogita ta horrorē ⁊ abominationē quandā generat: q̃uis nulla sciatur inesse peccati veritas vel effigies: q̃les sunt lepra mēstrua/⁊ innaturalis fluxus seminis/⁊ alie infirmita tes corpales. ¶ De vltimis ergo dicēdū est ꝙ nec a cele bratione: nec a cōione impediūt. Nā afflicto ⁊ punito nō est afflictio addēda: imo potius eius miserie miserandū. vt in. c. ex pte. de clerico egrotāte. Qđ vero eodē titu. c. tua nos. precipitur/ꝙ sacerdos diuino iudicio lepre morbo percussus remoueat̃ ab administrationis officio: nō per hoc interdicit̃ leproso facultas celebrandi oino: sed tm̄ populo parochiali ꝓpter scandalū ⁊ abominationē po puli: vt patet ex v̄bis decretalis. Erat enī is de quo loq̃ tur p̄lat⁹ eccłie parochialis: vñ priuatim nisi nimia esset debilitas aut deformitas poterit celebrare: vt dicit Alex. de ales parte. iiij. q. xlvij. mēbro vlti. Et post euʒ beatus Thomas in. iiij. dist. ix. q. iiij. arti. vlti. Uerū ꝫm Hugonē cū remouet̃ a cōmuni cohabitatione: multo fortius a sa cris ordinib⁹ percipiēdis. Si tn̄ sit p̄sbyter leprosus/ces sabit a ministerio quoad sanos: sed leprosis cātare ⁊ mi nistrare poterit diuina. ¶ G De mēstruatis ⁊ semini fluis ꝙ nō habēt necesse abstinere: patet per beatū Gre goriū anglorū ep̄o in quadaʒ epistola scribentē: ⁊ habet̃ dist. v. Ad ei⁹. Mulier dū ꝫm cōsuetudinē mēstrua patit̃ ꝓhiberi ecclesiā intrare nō debet: q: ei nature superflui tas in culpam reputari non debet. Similiter nec debet prohiberi a cōmunione sacramenti: vnde ibidem sequit̃. Sancte cōionis mysteriū in eisdē dieb⁹ percipere ꝓhibe ri nō debet. Si aūt ex veneratiōe magna ꝑcipere nō pre sumpserit/laudāda est: sed si susceperit/nō est iudicāda. Bonarū q̃ppe mentiū est ibi culpas suas agnoscere vbi culpa non est: q: sepe sine culpa agit̃: qđ venit ex culpa. Unde etiā cū esurimus sine culpa comedimus: quib⁹ ex culpa primi hoīs factū est vt esuriamus. Hec Gregori⁹. ¶ Idē potest dici (ait Alex. de ales) de viro seminifluo. Eadem etiā ratio est de muliere tēpore purgatiōis post partū: vt dist. v. Cū enixa. ⁊ de purgatione post partū. c. vnico. Pariformiter de ceteris corporalib⁹ immūdicijs scđi generis: de quib⁹ tn̄ beat⁹ Tho. hanc facit distinctio nē. Quia aut est perpetua: vel diuturna: vel tēporalis et cito purgabilis. Si primū: nō est ꝓpter hoc abstinendū: ne ꝓpter immūdiciā corporis perdat̃ fruct⁹ mētis: sicut accidit in leprosis: vel patiētib⁹ fluxū sanguinis vel semi nis. Si scđm: tūc si aliq̃s fuerit in mēte bene disposit⁹: su mere nō ꝓhibetur: q̃uis etiā possit ad tēpus laudabili ter abstinere ꝓpter reuerētiā tanti sacramēti. Hec Tho.

¶ De immūdicijs aūt primi generis q̃ etiā distincte sunt quarū alique cōiuncte sunt ꝫm veritatē immūdicie spiri tuali/que est peccatū mortale. Iste quidē nihil dubij ha bent quin impediāt: vt actus fornicationis/adulterij/et cuiuslibet alterius incōtinētie turpioris: q̃m ⁊ cōiugib⁹ accessuris indicitur cōtinentia triduana. vñ de consc. dis. ij. Omnis homo. dicitur. Omnis homo ante sacram cō munionē abstinere debet tribus aut quattuor aut octo diebus. De quo. s. dicitur. ¶ H Alie v̄o que cōiungū tur peccatis ꝫm quandā similitudinē: vt resolutio semi nis in somno: que nō est peccatū: sed similitudo peccati. De ista pollutione ⁊ immūdicia varie senserūt doctores. Nam Alexāder de ales: quē sequitur Albertus/sanctus Bonauēt. Petrus de pal. tenet ꝙ qui habuit pollutio nem nocturnā: etiam si causam culpabilē non habeat: ni hilominus abstinere debet a celebratiōe: nisi in casu ne cessitatis aut vitatiōis scādali. debet inquā de ꝯsilio/nō de p̄cepto: ita ꝙ mortaliter peccet si celebret. Causaʒ assi gnat Alex. de ales: q: in hoc actu quasi oīno ordo virtuʒ peruertitur: vñ ꝫm Aug. In hoc opere aīa fit tota caro: ⁊ sicut gustato spiritu desipit oīs caro: sic econtra ⁊ am plius gustata carne/desipit spiritus: ⁊ fit carnalis. Ge nerat etiam frequēter in aīa hebetudinē quandā discre tiam ⁊ deordinationē: ideo abstinenduʒ est donec fuerit reordinata natura: qđ fit regulariter spacio viginti quat tuor horarū: vnde ad tantuʒ tēpus abstinere debet post pollutionē. Un̄ si dormitione meridiana cōtingat pollu tio: debet in crastino abstinere a celebratione misse: nisi forte ad nonā celebraret̃: vt in tēpore ieiunij qn̄ explete sunt vigintiquattuor hore. Hec Alexander paucis inter positis. ¶ Richardus de media villa lib. iiij. dist. ix. q. ij. arti. iij. finaliter ad hoc hāc materiā resoluit. Si pollutio in somno proueniat ex cā que est pctm̄ mortale: impedit de necessitate. Si ex veniali p̄cedente/infirmitate/vel su perfluitate: tūc nō impedit. Addit etiā ꝙ periculū vomi tus impedit. ¶ Beat⁹ Tho. dis. ix. iiij. q. iij. latius ꝓsequi tur/⁊ multipliciter distinguit/premittēs ꝙ ad dignā cō munionē requirunt̃ tria. Mūdicia cōsciētie: erectio mē

Ad di/gnā cō/munio/nem tria/reqrunt̃

tis ad deū: mūdicia corpalis. Mūdicia cōsciētie nō colli tur nisi ꝑ pctm̄ mortale. de quo. s. dictū est. Erectio men tis ad deū/per actualē scʒ deuotionē ꝑ mentis hebetudi nē vel occupationē/aut euagationē: interdū etiam sine pctō amittit̃. Corporalis mūdicia/ꝑ corpis inq̃nationeʒ tollit̃. Primo ⁊ p̄ncipaliter pctm̄ impedit. Scđo indeuo tio siue mentis hebetudo. Tertio corpalis immundicia. Propter qđ celebraturi aut tractaturi aliqđ sacramentū ob reuerētiā manus lauāt. Et q̃nq̃ hec tria cōcurrunt in vna pollutiōe: q̃nq̃ duo: q̃nq̃ vnū: ⁊ ꝫm hoc magis vel minus impedit. ¶ Scđo distinguit de pollutione in or dine ad cām et modū. Causa est triplex. Extrinseca spūa

Cā pol/lutionis/ē triplex

lis: intrinseca spiritualis: intrinseca corporalis. Extrinse ca spūalis est demon illudens dormienti excitans phan tasmata. Intrinseca spūalis/dū phantasmata apparent dormiēti ex reliquijs precedentiū cogitationū. Intrinse ca corporalis: ⁊ hec aut aliquādo fuit volūtati subiecta: vt qn̄ ꝓuenit ex sup̄fluitate cibi ⁊ potus p̄cedētiū. Quā doq̃ non fuit voluntati subiecta: vt dū accidit ex debili tate virtutis retentiue seminis. Uel ex virtute nature su perflua expellēte: siue quacūq̃ alia infirmitate. ¶ Mo dus triplex/scʒ primo cū imaginatione turpi/⁊ cōsensu

voluntatis: scd'o cum imaginatione turpi ⁊ sine cõsensu volũtatis: tertio sine imaginatione turpi. In oĩbus his pollutionib' corpalis immũdicia est cõis: sed mentis hebetatio nõ est nisi in illis in quib' pollutiões cũ imaginatione accidũt. In aliis eñ somnialib' resolutionib': que sine imaginatione accidũt: aĩa nihil participare videtur.

¶ I Ex his summatur determinatio huius doc. in q̄tuor ꝓpositiõib'. Prima. Si illusio nocturna accidit ex mortali p̄cedenti: puta ex cõsensu volũtatis certo vel ꝓbabiliter dubitato: oĩno abstinendũ est. ¶ Scd'a ꝓpositio. Si somnialis resolutio seminis ex diabolica illusiõe accidit: cui' in nobis cã per turpẽ imaginationẽ vel delectationẽ nõ precessit (qd' ex eo cõsiderari põt: si frequẽter accidat: ⁊ p̄cipue in dieb' quib' cõicandũ est) non est a cõicatione aut celebratiõe abstinẽdũ: quia signũ est ꝙ diabolus fructũ eucharistie p̄cipiẽde auferre conat'. Sic legit' consultũ cuidã monacho in vitaspatruz. ¶ Tertia ꝓpositio. Si pollutio hmõi ex nature infirmitate vel aliis nõ precedẽte pctõ accidat: ⁊ sine imaginatione turpi: nõ impedit: si necessitas immineat aut deuotio exposcat: si tñ ꝓpter reuerentiã abstineat dũ infirmitas nõ fuerit perpetua: laudãdus est. ¶ Quarta ꝓpositio. Patiẽs pollutionẽ sine mortali p̄cedẽti/ siue cũ veniali/ siue sine pctõ: precedẽti tñ imaginatiõe turpi: licz nõ peccet mortaliter extra casum necessitatis celebrãdo vel cõicando: minus tñ reuerenter accedit ⁊ peccat venialiter. Et qm̃ difficile est discernere oĩa p̄dicta circa pollutionẽ in somno accidentẽ: ideo cõsulit tanq̃ tutius abstinere: duz necessitas celebrãdi aut cõicandi nõ immineat. Abstinere aũt viginti quattuor horis: vt. s̄. dictũ est. Hec videt' esse sñia beati Tho. per ipsum diffusi' declarata. Verũ q2 in p̄missis vident' quedã dubia ⁊ quedã obscura: ideo clarius de hoc impedimẽto disserit clarissim' doctor Joh. ger. cancel. in duob' libellis de hac materia ad timoratarũ ꝯsciẽtiaruz consolationez editis: cuius determinatio magis placet.

¶ II Pro quo aduertẽdũ in p̄nis/ ꝙ nulla pollutio in somnis inchoata ⁊ ꝑfecta/ a celebratiõe impedit: quia pctm̃ in se: vel q2 ꝯtaminet corp' christi. Sed si impedit: impedit/ q2 tollit debitã reuerẽtiã. Primũ patet: q2 nulla talis est pctm̃/ ex famosa illa regula Aug. Pctm̃ est adeo volũtariũ/ ꝙ si nõ esset volũtariũ: nõ esset pctm̃. In somno aũt deficit libertas volũtatis: q2 ꝑfect' rõnis vsus: ergo nihil in somno est volũtariũ. Minorẽ satis ostendit beat' Tho. vbi. s̄. Rursus ista est expressa determinatio btĩ Aug. xii. sup Gen. ad lrãm. Ipsa phantasia q̄ fit in cogitatiõe sermocinãtis: cũ exp̄ssa fuerit in visione somniãtis vt inter illã ⁊ verã cõiunctionẽ corpoꝝ nõ discernat': cõtinue mouet' caro. Et sequit': qd' cũ motũ seq̃ solet cuz h' cã sine pctõ fiat/ ꝙ sine pctõ a vigilãtib' d'r. Itẽ idem. i. de ciui. dei. c. xxv. Si illa cõcupiscẽtialis inobediẽtia que adhuc in mẽbris moribũdis habitat: p̄ter nostre volũtatis legẽ quasi lege sua mouet': quãto magis absq3 culpa est in corpe nõ cõsentiẽtis: si absq3 culpa est in corpe dormiẽtis. Loquit' de oppressione nõ cõsentiẽtis. Itẽ actus exterior nullũ pctm̃ est: nisi denoĩatione extrinseca: non plus q̃ vrina que d'r sana: q2 significat sanitatem. Ideo si in animo nõ sit pctm̃ ꝓprie dictũ: dũ libertate nõ vtitur: nullus ꝓtũc act' exterior tanq̃ vitiosus culpat': nõ vtit' aũt libertate in somno: q2 nec vsu rõnis. Req̃rit eñ rationis vsus opationes virtutũ ⁊ potẽtiarũ sensitiuarũ pro statu isto: q̄ in somno sunt ligate. Qm̃ etsi intellect' noster nõ sit potẽtia organica: ⁊ ita non vtat' sensu tanq̃ organo: vtitur tñ eo tanq̃ potẽtia p̄uia: sine cui' opatione nõ vadit in actũ: vt p3. iii. de aĩa. Dicẽtes oppositũ cõtradicũt nõ solũ theologice: sed philosophice determinationi. Nec habẽt q̃d r̃ndeant/ si fiat eis argumẽtũ de infantibus ⁊ furiosis/ ac aliis nõ vtẽtib' rõne: quos ꝓtunc non peccare noua trãsgressione cõcors est oĩm sñia. Põt tñ hmõi pollutio esse pcti effectus: aliqñ pcti mortalis: aliqñ venialis. ¶ Dictũ est autẽ notanter: pollutio in somnis inchoata/ ⁊ perfecta in somno: qm̃ posset aliquis vigilãs impurũ habere desideriũ se pollucẽdi: quo vigente caderet in somnũ: in quo sui pollutio ꝑficeret': posset similiter pollutionẽ in somnis ceptã expergiscẽs male cõsummare. Constat in his casib' radicẽ pollutionis esse liberã ⁊ flagitiosam: ꝓpter quã illud opus obscenũ imputabit' ad culpã. Si vero vtrobiq3 in principio ⁊ fine fuerit rõnis carẽtia: ⁊ per hoc cõsensus volũtatis: liber etiã erit talis actus a culpa mortali: etiã si nullo accedẽte cõsensu vigilãdo cõpleretur: palã est ratio: q2 libertate carebat. Sententia hec est etiã beati Thome. Poterit tñ a [illegible] peccare postmodũ cõplacendo sibi in tali volup[illegible]te probrosa quã habuit: sed ꝓpter hoc prio: pollutio[illegible]is actus nõ redderet' culpabiliter vitiosus: sed sequẽs illa cõplacentia a voluntate libere elicita: q̃uis si ipsa seminis resolutio facta placeret: nõ quia voluptas: sed quia nature exonerationẽ vel sanitatẽ afferret/ absq3 sui qui patitur ꝑturbatione vel assensu s'm beatũ Tho. peccatũ nõ haberet.

¶ III Scd'm etiã scz ꝙ pollutio nõ ipedit ꝓpter timorẽ ꝯtaminatiõis corporis christi: manifestũ est. Nihil eñ attinet ad corpus christi in sacramẽto corporalis immũdicia sumentis vel cõtrectantis: sicut nec ad radium solarem/ aut spiritualiũ substantiarũ aliquaz: quoniã etsi in sacramẽto sit verum corpus christi: nõ tamen est ibi s'm cõditiones corporis naturaliũ causarũ actionibus attingibilis: sed modo quodã spũali/ quomodo rõnalis spiritus est in corpore materiali: de quo. i. dicet'. Manifesta sunt hec etiã [illegible] ¶ Tertiũ ostẽditur/ scz ꝙ duz impedit perpessa resolutio: impedit/ q2 tollit debitã reuerentiã. Requirit eñ digna hui' sacramẽti susceptio deuotũ discretionis iudiciũ/ s'm apl'm. i. Cor. xi. qui non diiudicantẽ corpus dñi indignũ decernit. Exigit itaq3 reuerentia debita animũ clarũ/ nõ hebetẽ/ recollectũ/ nõ per vagas maxime lubricas cogitatiões aliorsuz notabiliter distractũ/ serenũ/ cõstantẽ ⁊ quietũ: nõ dubiũ/ scrupulis fluctuantẽ. Nũc autẽ somnialis pollutio etiaz que nullo accedente cõsensu accidit: nõ nunq̃ reddit animuz scrupulosuz/ inquietũ/ deiectũ/ hebetẽ ⁊ distractũ: ita vt nequeat cogitatiões turpes/ aut lubricas sufficienter repellere: ⁊ ita ad predictã dispositionez attingere. Unde sicut cogitatiões volũtarie ⁊ lubrice disponunt maxime ad hmõi fedas cõmotiones: ita viceuersa ex hmõi commotione/ ⁊ carnis stimulatione/ ꝑueniũt sepe somnia de nocte: ⁊ cogitationes lubrice in vigilia de die: quẽadmodũ iratus aliter ⁊ aliter cogitat/ q̃ mitigat'/ ⁊ timẽs q̃ securus. Remanet etiã in hmõi (licz inuolũtari' patiat') aliq̃ carnalis degustatio: vñ mens hebetatur ⁊ distrahit' etiã nolẽs: que tñ debitã reuerẽtiã tollũt. Debitã dico nõ debito p̄cepti: cuius trãsgressio inducit pctm̃ mortale: sed debito cõgruitatis ⁊ cõsilii: cui' omissio frequẽter nõ caret veniali. Vñ extra necessitatis cãm/ pollutus q̃ mortalis pcti reus nõ fuerit: licz nondũ ab hebetudine mentis ⁊ distractione purgatus ⁊ reordinatus ad celebrandum accedẽs: dũ laudabiliter posset abstinere: nõ peccat mortaliter: tñ a veniali nõ excusatur. Est expressa sentẽtia sctĩ Tho. vbi. s̄. Quia autẽ obscenitas humoris istius/ cum suis reliquiis nõ perpetuo durat: ideo nec ꝑpetuo a celebratione impedit. Et licz pro reformatiõe animi/ assignetur spacium vigintiquattuor horarum: vt. s̄. dictum est: potest tamen aliquis vna hora purgatior effici/ q̃ alius in centũ: et per hoc ad celebrandũ aptior: porro si timeatur reuersio talium illecebrarũ tẽpore celebrationis: possunt vtiq3 hec etiã post vigintiquattuor horas cõtingere vel ex corruptela nature: vel ex diabolica operatiõe. Secundum hec ergo citius vel tardius accedẽdum erit ad hoc venerabile sacramentũ reuerendissime celebrandũ: citius ab his quoꝝ facilis est cõuersio propter fortem in sanctis cogitationib' habituationẽ: ꝓpter etiã strenuam carnis subiectionẽ: vt in viris cõtemplatiuis ⁊ vere religiosis. Tardius vero in nouiter conuersis/ non exerci-

tatos sensus habẽtibus: ꝛ secularibus quibus hmõi reliquie tenacius adherescũt. De his in figura dictũ est antiquis/ Leui. xv. Deute. xxiij. vt taliter imundi separarẽtur ab alijs vsqꝫ ad vesperã ꝛ vestiũ lotionẽ: qḋ beat⁹ Grego. sic exponit/ ꝙ nisi pri⁹ ignis tẽtationis recesserit: reũ se quasi vsqꝫ ad vesperã cognoscat. Cõstat aũt nullas ta les ꝯstitutiones vete. testa. q̄ cerimoniales erãt: ad obligationes nostras trahẽdas esse nisi iudaizare vellemus. Ideo vespera h̄ loco/ ꝛ lotio materialis nõ ad l̄rãm accipiẽde sunt: sꝫ tãdiu hõ se reputet imundũ: vt extra castra sacroꝝ mysterioꝝ secedat: ꝙ diu tales in eo vigẽt pctĩ reliquie/ hebetudo scꝫ mentis / ꝛ cogitationis carnalitas. ¶ M Ex his p̄mo infero/ ꝙ nulla corpalis imũdicia de ꝑ se impeditiua est celebrationis: sed de ꝑaccidẽs/ rõne alicui⁹ cõcomitãtie in aĩa vel sequele. Patet ꝑvtraqꝫ ꝑte ex p̄missis. ¶ Scḋo infero/ ꝙ nõ solũ sine pctõ: sꝫ etiã cũ merito cõtingit pollutũ in somno celebrare: sicut etiam qñqꝫ ipsa pollutio in somno nõ ex p̄cedenti pctõ accidit sed ex merito. Prima pars patet: primo de his q̄ post pollutionẽ animo reformati/ ꝛ al's nõ indispositi accedunt. habẽt em̃ que ad dignã celebrationẽ requirũtur. Patet scḋo de his q̄ cũ hãc immũdiciã ex demonis illusione accidisse certis iudicijs dep̄hẽdũt: celebrãt. nõ vt cedant sed vt tẽtatoris fallacijs fortiter obnitant᷑. Patet tertio de his q̄ vt suscepto officio satisfaciant/ vel comissoꝝ necessitati/ alioꝝ cũ quib⁹ viuũt cõformitati/ sublationi scãdali: aut instigãti deuotioni ꝓprie celebrãt. Cũ em̃ hi pia ferunt᷑ intẽtione: nec habẽt legitimũ impedimentũ: nõ est dubiũ eos celebrãdo mereri. ¶ Scḋa pars patet: q2 nõnunqꝫ accidit ex arcta abstinẽtia in pane ꝛ aqua: qḋ perspicuũ fecit experiẽtia. Itẽ aliqñ ex cogitationib⁹ de carnali vitio meritorie habitis: vt si qs p̄dicaturus est ꝯ carnis vitia detestãda. Nõne sup̄ his cogitare habet ac doctoꝝ scripta reuoluere: aut etiã cõfessionẽ audiẽs de his audire ꝛ inq̄rere. Posset vtiqꝫ cũ magno merito. Nihilo minus occurrere sentiet in somnis aliqñ p̄cogitatarũ impudicitiarũ simulacra: ꝛ ip̃m ex illis sicut in alijs ad pollutionẽ cõcitare posse qs neget. Nõnunqꝫ deniqꝫ expertuꝫ est fuisse: qui dũ celebraturi erãt sequẽti die: cũ cubandũ erat/ orationib⁹ specialib⁹ contra hmõi sordes se armare nisi sunt: ex ipsa orationũ armatura phantasmata illecebrarũ innouarũt: ꝛ in illud qḋ verebat᷑: inciderũt. Quis hos in hmõi suis cogitationib⁹ p̄cuñs qs dubitat meruisse. Accidit nihilominus ex merito qñqꝫ occasionaliter: vt dũ illusiones demonũ inuidentiũ bonis ꝑfectib⁹ celebrare volentiũ cõtingũt: vel ad terrendũ ꝛ inquietãduꝫ timorose cõsciẽtie puritatem: vel pro boni operis vt celebrationis impedimẽto: vel vt vigilãti placeat qḋ somnians pertulit: vel vt demon abstinẽtiã periculosam/ ꝛ indiscretũ vite rigorẽ suadeat: ꝛ sic timorosum in insaniam precipitet: vel vt deo ꝓpitio ꝛ permittẽte deuotã mentẽ sic exerceat: vt ex tali feditate stimulatã in humilitate custodiat. Loquit᷑ nõ difformiter ad p̄dicta scribẽs Augustino angloꝝ ep̃o beatus Grego. vt habet᷑ dist. vj. in. c. testamentũ. ponit em̃ multiplicẽ harũ illusionũ distinctioneꝫ. ¶ N Ex cui⁹ verbis Cancel. duo memorãda colligit. Primũ/ ꝙ sepe tales illusiones animus nesciẽs pertulisse magis dolendus est q̄ fecisse. Et loquit᷑ de illusione/ que ex nature sup̄fluitate vel infirmitate euenit: addens ꝙ hec oino timẽda nõ est. Scḋm ꝙ bonarum mentiũ est ibi agnoscere culpã: vbi culpa nõ est. Sic tñ agnoscat (ait Cãcel.) vt non indiscrete impediat᷑ opatio iusta: neqꝫ corporis debita sustẽtatio deserat᷑. Ne p̄terea aliqs cõscientiã sibi fabricet ꝛ nutriat erroneã: ne cadat in scyllã cupiens vitare carybdim. Et subdit. Patiet᷑ fortasse aliquis hesitationes varias dũ ad comedendũ vel dormiẽdũ accesserit. Dicetqꝫ sic: pollueris/ si hoc ꝛ hoc nõ omiseris: si tibi nõ precauebis. Contẽnat talia necesse est / q̄ discrimẽ maius iminere circũspicit: si nõ parẽ cũ alijs viuendi formã prudẽter insequit᷑. Scrupulosis ergo cõtra scrupulos agendũ est: ꝛ fixo operis pede certandũ. Tales em̃ scrupulos euincere melius/ ꝙ per cõtemptũ nequimus. tñmodo sit cõtemptus iste timore reiecto: ꝛ regulariter nõ absqꝫ p̄uio alterius p̄sertim sup̄ioris cõsilio: alioqñ timor imoderat⁹ facit casum: aut p̄cipitat incõsulta p̄sumptio. Hec cancel. Sed cõtra p̄dicta põt dupliciter obijci. Primo: nã cõiugati possunt sine peccato: imo cũ merito misceri: ꝛ tñ indicit᷑ eis triduana abstinentia: vt. s̄. tactũ est: ergo videt᷑ ꝙ in nullo casu liceat pollutũ celebrare. ¶ Scḋo cõtra illud qḋ dictũ est/ ꝙ impeditus hac illusione a celebratiõe põt reformari ante spaciũ vigintiquattuor horarũ/ ꝛ sic celebrare. Nã sic ꝛ fornicarius similiter in breui se posset recolligere: ꝛ ab oibus peccati reliquijs animã extergere: posset igit᷑ statim celebrare. ¶ De prima obiectione est s̄nia Alexãdri de ales ꝛ alioꝝ doctoꝝ/ ꝙ si cõiugati p̄dicti accedãt ex deuotiõe presertim dieb⁹ solẽnibus/ nõ peccãt. qñ nõ cã adimplende libidinis: sed vel causa reddẽdi debitũ: vel affectu gignende prolis cõmixti sunt: nã ad reddendũ debitũ coniugi preceptũ obligat/ dicente ap̃lo. j. Cor. vij. Vxori vir debitũ reddat: similiter ꝛ vxor viro. Non aũt videt᷑ ꝙ qs obediẽdo precepto prohibeatur a sacra cõmunione. Ca non vo. s̄. allega. de cõsecra. dist. ij. Omnis hõ. intelligit᷑ s̄m glo. ꝙ abstinere debet quantũ est in se vt nõ exigat: exactus tñ reddat omni tempore. xxxiij. q. v. Si dicat vir. De scḋo loquit᷑ beatus Grego. ꝛ habet᷑. xxxiij. q. iiij. Vir cũ propria. Si quis sua cõiuge nõ cupiditate voluptaria raptus: sed solũmodo ꝓcreãdoꝝ liberoꝝ grã vtitur: iste ꝑfecto seu de ingressu ecclesie: seu de sumẽdo dñici corporis sanguinisqꝫ mysterio/ suo est iudicio relinquẽdus: q2 a nobis nõ debet ꝓhiberi accipere: q̄ in igne positus nescit ardere: relinquẽdus est suo iudicio ꝓpter statum mẽtis sue quẽ ipse meli⁹ nouit. vñ si mẽte nõ ardet concupiscẽtie reliquijs: nõ impedit᷑ a cõmunione. Addit cãcel. etiã si cõmisceant᷑ causa incõtinẽtie vitãde maxime in altero cõiugũ. ¶ O De scḋa obiectiõe dicit cancel. ꝙ rarissimũ est hoc/ scꝫ ꝙ fornicator se in breui extergere possit ab oib⁹ reliquijs fornicatiõis: ꝛ de his q̄ vix aut nunqꝫ eueniũt: docto. parũ tractãt: si tñ immineret graue scandalũ ꝓ omissione: si deniqꝫ magis ex surreptione diabolica: aut vehemẽti tẽtatione tale flagitiũ apud se raro cõmisisset. Si p̄terea grãdis cõtritio cõcurreret: audeat q̄ ꝓfundius sapit/ tale ꝓhibere. Fateor: nõ audeo. In hoc casu ꝛ alijs sicut perspicuum est ex premissis: relinquẽdi sunt multi sue cõsciẽtie ꝛ iudicio/ circũstantijs oibus q̄s prudẽtia circũspicit indagatis. ¶ Ex oibus p̄cedentib⁹ potest hec doctrinalis resolutio finaliter elici. Pollut⁹ in somno/ absqꝫ cõsensu in vigilijs sequente vel preuio: dum se nõ sentit magis hebetem: ꝛ per cogitationes ad carnalia reflexuꝫ/ alijs impedimẽtis nõ obstantib⁹/ etiã extra casum necessitatis aut remouẽdi scandali: põt sine peccato ꝛ meritorie celebrare: dum deuotio trahit: pietas suadet: aut susceptũ officiũ exigit/ vel requirit. Particule singule patent ex premissis.

Conclusio d̄ pollutione.

¶ Lectio. xj. A

Expediti de impedimentis a ministro sacram oblaturo hostiaꝫ remouẽdis: dicendũ est de cõuenientibus ipsi ministro apponendis. Hec autem sunt duplicia: permanẽtia/ et transitoria. Prima sunt ornamẽta et sacrate vestes. Transitoria vo/ signa/ gestus et orationes. ¶ Circa primũ aduertendum/ ꝙ s̄m beatũ Hieronymũ/ religio christiana alterũ habet habitum in ecclesiasticis officijs/ et alium in cõmuni vsu. Et rationabiliter quidem/ ad denotandum ꝙ s̄m mutationẽ vestiuꝫ/ vita mutetur in melius s̄m spiritũ: vt quoqꝫ ecclesiastici his vestibus vtentes/ populo christiano prebeant bone conuersationis exemplum: quo per exutioneꝫ antiquarum vestiũ/ veteris expoliatio hominis cuꝫ suis actibus

⁊ vitijs scȝ ⁊ peccatis: ⁊ per indutionē nouarū/noui ho
minis reformatio ꝑ iusticiā sanctitatis designet̄. Assum
ptus autē est sacrariū vestiū ritus partim: vt dicit Hugo
lib. ij. de sacra. parte. iiij. c. j. a veteri testamento: partim a
patribus noui testamenti adiect⁹. Precepit em̄ dn̄s moysi
vt faceret aaron sacerdoti ⁊ filijs suis vestes sanctas in
gloriā ⁊ decorē: vt sic loti ⁊ sacris vestibus induti sacer
dotio fungerētur. Exodi. xxviij. Simile habetur Ezech.
xliiij. Ipsi ingredientur sanctuariū meū: ⁊ ipsi accedēt ad
mensam meā vt ministrēt mihi / ⁊ custodiāt cerimonias
meas. Cūq̄ ingredientur portas atrij interioris/vestibus
lineis induantur: nec ascēdat super ipsos quicq̄ laneū qn̄
ministrant in portis atrij interioris. Vestes he ad litterā
celebrantē sacerdotē a populo discernūt/tegunt ⁊ hone
stant: vt cerimonialiter ordinate ⁊ inoffense etiam quan
tum ad exteriorem cultū ⁊ gestus summo huic assistat sa
crificio: vnde apl's. j. Cor. xiiij. Omnia honeste ⁊ s̄m or
dinem fiant in vobis. Nec parum exteriores cerimonie
populo ꝓficiunt: cuius ex his pascitur deuotio: et in ex
ercitatis/ex his animus suscipit incrementum. Sed ad
spiritualem harum intelligentiam indagandum cōuer
tamur. ¶ B Sunt igitur sex indumenta presbytero
rū simpliciū/idest nō episcoporū/quibus vti debēt in ce
lebrādis missarū solēnijs: que etiā in sua ordinatione re
cipiunt. Et cōgruit vt vnusquisq̄ quod percepit in cōse
cratione honoris: hoc retineat etiā in oblatione seu per
ceptione sue salutis: vt habetur. xxiij. dist. Ecclesiastica.
vbi subditur/ꝙ sacerdos etiā solum per se offerēs aut sa
cramentū percipiens: vt in infirmitate s̄m glo. nō aliter
q̄ orario/idest stola vtroq̄ humero circūseptus accedat
sicut tēpore ordinatiōis sue dinoscit̄ cōsecratus. Hec aūt
indumēta sunt/amictus/alba/cingulū/manipulus/sto
la siue orariū/planeta siue casula: que(vt dr̄ de cōse. dis.
j. vestimēta)esse debēt sacrata ⁊ honesta: nec alijs vsib⁹
q̄ ecclesiasticis ⁊ deo dignis officijs deputāda. Sunt au
tem sex/vt ipso numero ⁊ cōmunia sacerdotum officia ⁊
virtutū perfectio significet̄. Sex em̄ sunt in quib⁹ pote
stas eorū cōsistit: ait Alex. de ales parte. iiij. q. xxxvj. mem
bro. vj. §. j. q̄ sunt cathecizare/baptizare/ꝑdicare/cōfice
re/soluere ⁊ ligare. Hec em̄ opera cōmunia sunt sacerdo
tib⁹ ⁊ epis. Est deniq̄ senarius numerus perfect⁹ surgēs
ex suis partib⁹ aliquotis. Senarius igit̄ numerus perfe
ctionē virtutū significat: quib⁹ debent sacerdotes pero
nari. Sunt itaq̄ hec sacrata indumēta/non tm̄ ad hone
statē ⁊ ornatū celebrātis: sed etiā ad significationē gesto
rū ac virtutū capitis ⁊ membrorū/id est christi ac ministri
celebrātis: vn̄ hec indumenta: vt dicit dn̄s Inno. de offi
cio misse pte. j. c. x. aliud significāt in capite christo: aliud
in mēbris: nā ⁊ caput ⁊ mēbra sacerdotis noie nūcupan
tur. Ad caput dicit ps̄. Tu es sacerdos in eternū s̄m ordi
nē melchisedech. Ad mēbra dr̄. j. Petri. ij. Vos estis gen⁹
electū regale sacerdotiū. Prius ergo exponēda sunt eo
rū significationes ⁊ mysteria s̄m ꝙ capiti congruunt: ac
deinde s̄m ꝙ mēbris couenīūt. ¶ C Quoad primum
occurrit duplex significatio: vna velut exterior a christo
passorū: alia magis mystica virtutū christi ⁊ interiorum.
¶ Circa primū aduertēdū/ꝙ qr̄ sacerdos celebrās chri
stū eiusq̄ mortē ⁊ passionē representat: s̄m illud apl'i. j.
Cor. xj. Quotiēscunq̄ mādueaueritis panē hunc ⁊ cali
cem biberis: mortē dn̄i annūciabitis donec veniat. Con
gruū est vt qui in persona typū christi gerit ꝓ nobis mo
rientis: vt appropiatior fiat representator: etiā similitudi
nē teneat in vestimētis ⁊ nostre salutis annis. Sitq̄ sa
cerdoti oblaturo ad gloriā: qđ summo pōtifici in vesper
tino suo sacrificio impius iudaici furor populi ad contu
meliā intulit. Deniq̄ congruū est vt que crudelitas sacri
lega(benignissimum dn̄m extrinsecis quibusdā habitib⁹
deridendo)christo intulit: nūc suis expoliādo: nūc ludi
cris vestiendo: nunc ligando: nūc flagellis cingendo: et
sic plenum cōtumelijs ad altare crucis pertrahēdo. Ho
rum omniū memoriam sacerdos christum immolaturus
in altaris sacrificio exprimat ⁊ declaret. ¶ Vnde amict⁹ Amict⁹.
quo caput tegitur sacerdotis: velamē significat quo ꝑfi
di iudei in domo cayphe christi faciē velabāt/percutien
tes/illudentes ⁊ dicētes. Propheriza nobis christe quis Alba.
est qui te ꝑcussit. Mat. xxvj. ¶ Alba vestē ludicrā ⁊ al
bam qua velut stult⁹ ab herode illusus remissus est ad
pilatū. Luce. xxiij. ¶ Planeta siue casula vestem purpu Casula.
reā representat: qua in pilati p̄torio/post flagellationē
a militib⁹ irrisus cōtumeliose salutatus ac ꝑcussus inimi
cis suis est ostensus: dicēte pilato. Ecce hō. Johānis. xix. Zona.
¶ Zona/manipulus/stola/tria ligamina quibus in ca Mani
ptione/in flagellatione/in crucis baiulatione dn̄s liga pulus.
tus legitur: q̄uis tm̄ zona ipsa significare poterit flagel Stola.
la corpus christi ambientia. Et stola imposita collo / cru
cis patibulū christi humeris impositū/⁊ ad locū calua
rie baiulatū. Manipul⁹ vo sinistri brachij/quo amoris
signa gestari solent: ornamentū quasi partis cordi ꝓpin
quioris: significare potest nō incōgrue magnū illud vin
culū: quo solo salus nostra vinciebat̄/scȝ ingens nostre
redēptionis desideriū: quo anxiebatur ad passionis sue
qua saluaremur cōsummationē: s̄m ꝙ ait Luce. xij. Ba
ptismo(haud dubiū quin sanguinis)habeo baptizari: ⁊
quomodo coarctor: vsq̄ dū perficiat̄. Nō em̄ claui ferrei
quantūlibet grossi eū in cruce tenere potuissent viuum/
quē fatum magnū valde tenere nō potuit mortuū. Hec
breuiter sufficiant de prima significatiōe exterior a chri
sto passorū. ¶ Allegorice. D Quantū aūt ad mysteriū Amict⁹.
allegorie in capite christi. Amictus quo sacerdos caput
obnubit: christū dn̄m sacerdotē magnū s̄m ordinē mel
chisedech pro nobis humanā assumpsisse naturam/qua
suā occuluit deitatē significat: q̄ deitas ꝑ caput significa
tur. Caput em̄ christi deitas est: s̄m illud apl'i. j. Cor. xj.
Caput viri christus: caput christi deus. Hoc etiā in Apo
cal. ca. x. representat̄: cum christus in specie angeli fortis
nube amicti de celo descēdentis describit̄. Cui cōsonat il
lud Esa. xix. Ascēdit dn̄s super nubē candidā vt ingrede
retur egyptū. Veniēs nāq̄ ad illuminandū egyptum. i.
mundū ignorātie tenebris obscurū dei fili⁹: magni ꝯsilij
angelus amict⁹ est nube lucida. Siue vt glo. ibidē dicit.
Corpus humanū assumpsit/nō grauatū corruptiōe viri
lis cōmixtionis sub quo occuluerat deitatē: hoc ergo la
tibulū carnis amict⁹ significat sacerdotis. ¶ Alba linea Alba.
totū corpus tegēs/puritatē denotat corporis christi de
virgine gl'iosa sine originalis macula criminis assumpti
totiusq̄ vite ⁊ cōuersationis christi candorē. Valde em̄
distat vestis linea a pelliceis tunicis de mortuis animali
bus factis: quib⁹ post pctm̄ vetus ille adā vestitus est.
Geñ. iij. Quia plurimū a cōuersatiōe veteris hois vitio
sa/nouitas vite distat virtuosa: quā christus in se p̄tulit:
verbo docuit ⁊ nobis tribuit in baptismo. De qua apl's
Col. iij. Expoliantes vos veterē hominē cū actib⁹ suis: ⁊
induētes nouū eū qui renouat̄ in agnitionē dei s̄m ima
ginē eius qui creauit eū. ⁊ ad Ephe. iiij. Renouamini spi
ritu mentis vestre: ⁊ induite nouū hominē qui s̄m deū
creatus est in iusticia ⁊ sanctitate veritatis. Siquidē ve
stimēta christi semper fuere candida: qui peccatū non fe
cit: nec inuētus est dolus in ore ei⁹. Esa. liij. ⁊. j. Petri. ij.
Et hoc est ꝙ in eius trāsfiguratione facies eius vt sol re
splēduit: ⁊ vestimēta eius facta sunt alba sicut nix. Mat
thei. xvij. ¶ Zona sacerdotalis qua vestimēta cōstringū Zona.
tur cum mēbris: vinculum hoc fortissimū significat/quo
nostram naturā filius dei colligauit: nō quidem formali
ter sed causaliter et effectiue. Vinculū hoc charitas est:
quā apostolus dicit vinculū perfectionis. ad Col. iij. De
hac dicit Joh. iij. Sic deus dilexit mundum vt filiū suum
vnigenitū daret: vt omnis qui credit in eū nō pereat: sed
habeat vitam eternā. Hec est zona aurea qua precinctū
ad mamillas iohannes vidit similē filio hois. Apocal. j.
Nec huic dissonat qđ Esaie. xj. dicit. Erit iusticia cinctō

rium (al's cingulū) lumbor͞ eius: q͞m iusticia legalis vir
tus est cōis/ oēs virtutes includēs. Quid autē charitate
iustius. Quid charitate pfectius: q̄ sola ceteras virtutes
perficit atq͞ format/ vt vere sint virtutes. Habet deniq͞ zo
na duas extremitates: q͞ charitas feruet in corde: ⁊ radi
at in opere. Habet etiā duo precepta: quib⁹ precipit͞ dili
gi de⁹: ac deinde ꝓximus. Ita christū incarnari fecit cha
ritas patris ⁊ dilectio nostre redēptionis: nā incarnatus
est ex obediētia patris: ⁊ ꝓpter salutē redimēdi ꝑditi ho
Stola. minis. ❡ E Stola que super amictum collo sacerdo
tis incūbit: obedientiā et seruitutē signat: quā ꝓpter ser
uor͞ salutē omniū dñs subijt. Phil. ij. Qui cum in forma
dei esset: nō rapinā arbitratus est esse se equalē deo: sed
semetipsum exinaniuit/ formā serui accipiēs: factus obe
diens patri vsq͞ ad mortē: mortē autem crucis. Causam
quippe mortalitat͞ nō cōtraxit origine: nec commisit in
opere: sed qd̄ nō rapuit exoluebat. Dedit em̄ illi calicem
Mani pater nō iudex: amore/ nō ira: voluntate/ nō necessitate:
pulus. gratia/ nō vindicta. ❡ Manipulus quē in leua ponit͞ sa
cerdos: brauiū significat qd̄ christus obtinuit in via: nā
per manipulū brauiū vel premiū qd̄ est beatitudo: desi
gnatur. Leua v̄o p̄sens est vita/ s̄m beatū Grego. in ho
mel. paschali: s̄m ꝙ scriptū est. Leua ei⁹ sub capite meo/
⁊ dextera illius amplexabit͞ me. Cañ. ij. Christus aūt sin
gulari priuilegio viator fuit: ⁊ perfect⁹ cōprehēsor. Via
tor: quia meruit nobis vitā ⁊ suo corpori gloriā: vt vult
magister lib. iij. dist. xviij. Fuit ⁊ cōprehensor: quia ab in
stanti sue cōceptionis fuit anima sua beata per clarā di
uine essentie visionē/ ⁊ perfectissimā fruitionē atq͞ sum
mā delectationē: vt tangit magister lib. iij. dis. xvi. ⁊ xviij.
Licꝫ illa beatitudo portionis supioris/ in portionē infe
riorē non redundabat speciali ⁊ nouo miraculo: vt vult
Sco. dist. xv. lib. iij. donec per beatificā suā passionē no
stre opus redēptionis cōsummaret͞. Hoc dñs ipse volu
it innuere dū loquēs in terra se esse dicit in celo: ait enim
Joh. iij. Nemo ascendit in celū nisi qui descēdit de celo/
filius hois qui est in celo. Ecce filius hominis adhuc in
terra positus/ se esse dicit in celo vtiq͞ s̄m humanitatē/
s̄m quā hominis est filius. Nō em̄ erat in celo per localē
humanitatis sue presentiā: que cū sit creatura non deus
licet deitati vnita: nō est vbiq͞. Fuit autē christi humani
tas in celo adhuc in terris posita per actualē beatitudi
nis gloriā/ que per celū designat͞. Sicut alibi beatitudo
d̄r paradisus latroni ꝓmissa: quam ipse passionis sue die
fuit habiturus. Nō vtiq͞ locū beator͞/ celū videlꝫ empy
reū: qd̄ ante ascensionē dñicam/ nullus hominū beator͞
Planeta. creditur introisse. ❡ F Planeta qua corpus sacerdo
tis cōtegitur: plenitudo gratie christi significat͞: qua mē
bra christi adornant͞: q͞ de eius plenitudine oēs accepi
Casula. mus gratiā pro gratia. Joh. j. Uel si magis placet. Casu
la magni sacerdotis vniuersalis est ecclesia: quā sibi dñs
copulauit: ⁊ copulando virginē fecit: sanctificans atq͞
mūdans eā lauacro aque in verbo: vt exhiberet ipe sibi
gloriosam ecclesiā nō habentē maculam neq͞ rugam. ad
Ephe. v. Hec est vestis magni sacerdotis aaron/ nō rum
penda nec scindenda. Leui. xxj. In cuius oram vnguētū
gratie a capite barbā descēdens influxit: dū de plenitu
dine capitis gratie christi acceperūt/ primo apostoli: de
inde omnes ceteri. Casula hec est vnica/ integra/ vndiq͞
clausa: q͞ vna est ecclesia christi sponsa matri sue electa.
Una est colūba mea: ait sponsus candidus ⁊ rubicūdus
in canticis. vj. cap̄. Una ⁊ integra propter fidei vnitatē/
⁊ sacramentor͞ integritatē: cunctisq͞ erroribus hereticorū
clausam. Hinc ad Ephe. iiij. Unū corpus ⁊ vnus spirit⁹:
vna spes vocatiōis: vnus dñs: vna fides: vnū baptisma:
vnus deus ⁊ pater omniū. Una deniq͞ ecclesia ex iudeis
⁊ gentib⁹ collecta: in vno angulari lapide christo cōiun
cta: vt tangitur ad Ephe. ij. Casula tm̄ sacerdotis manuū
extēsione quodāmodo diuiditur in partē anteriorē ⁊ po
steriorē: quia christi passio in cruce distinxit ecclesiā vete

ris testamēti/ ab ecclesia noui testamēti: quarū illa p̄cess
sit: ista sequebat͞: vtraq͞ tm̄ in capite vnita: vtraq͞ christi
passiōe redēpta: vtraq͞ in christi laude cōsona. Un̄ ⁊ qui
p̄cedebāt ⁊ q̄ sequebant͞ clamabāt dicentes. Osanna fi
lio dauid: bñdictus q̄ venit in noie dñi. Mat. xxj. Hec de
significatione vestiū que caput concernit per allegoriā.

❡ Lectio. xij. Tropologice. A

Hunc attēdamus ea
rundē representationē s̄m ꝙ mēbris conue
nit p̄ tropologiā: s̄m hāc em̄ representāt ve
stes virtutū: quib⁹ aīa celebrātis/ immo ⁊ su
mētis debet intus spūaliter adornari. Nā mēsa hec sacra
mentalis/ cena magna est: nuptiale cōuiuiū est: quā ma
gnus paterfamilias ⁊ rex regum filio suo fecit: ⁊ ad eam
multos. i. oēs fideles inuitauit. Ad quā si q̄sq̄s sine nu
ptiali veste intrās discubuerit: ligatis manib⁹ ⁊ pedib⁹/
in exteriores tenebras detrudet͞. Mat. xxij. Ideo sacer
dos hec sacrosancta mysteria celebratur⁹: nō in cōibus:
sed sctis ⁊ sacratis vestib⁹/ vestē nuptialē designātibus:
accedit: q̄ habitū mētis tā sacerdotis ꝙ̄ circūstantium ac
cōcelebrātiū representāt. Nō em̄ in sua tm̄ persona sacer
dos: sed simul in p̄sona circūstantiū/ ⁊ toti⁹ eccl̄ie sacrā
offert hostiā. Cōcelebrāt sacerdoti circūstantes/ ⁊ spūa
liter cōicantes: nō cōficiēdo cū sacerdote: qd̄ tm̄ sacerdo
tis est: sed cū eo hostiā patri a sacerdote cōsecratam: seq͞
ipsos sacrificiū placabile deo patri offerēdo. Unde est il
lud in canone (Hanc igit͞ oblationē seruitutis nostre: sꝫ
⁊ cūcte familie tue ⁊c.) ꝓpter hoc scriptura oēs christifi
deles regale noiat sacerdotiū. Uos estis (inq̄t) genus
electū: regale sacerdotiū: gens sancta: populus acq̄sitio
nis: vt enarretis virtutes eius q̄ vos vocauit in admira
bile lumen suū. j. Petri. ij. ⁊ Apocal. j. Fecit nos regnū
⁊ sacerdotes deo patri suo. Significāt itaq͞ vestes sacre
quicq̄d ad dignā preparationē tā celebrātis/ ꝙ̄ circūstā
tis/ ⁊ cōicantis populi requirit͞. Et primo quidē ex ipso
vestiū numero perfectio significat͞. Est em̄ sext⁹ numer⁹
perfect⁹/ p̄cise ex partib⁹ suis aliquot͞ q̄ sunt. j. ij. iij. resul
tās vt dictū est. Debēt igit͞ esse scti ⁊ p̄fecti q̄ tantū myste
riū celebrare vel participare p̄sumunt. Hinc sacerdotib⁹
ait dñs. Sacerdotes q̄ accedūt ad dñm sctificent͞: ne p̄cu
tiā eos. Exod. xix. ⁊ Mat. v. oib⁹ d̄r. Estote p̄fecti sicut et
pater vester celestis p̄fect⁹ est. Hec p̄fectio sicut numer⁹
senari⁹ ex. j. ij. iij. itegrat͞. Ex vno ouili qd̄ est eccl̄ia. Siq̄
dē necesse est cōsecrātē ⁊ cōicantē siue sumētē esse vnitū
eccl̄ie catholice: nec ab ea p̄ penā canonicā p̄cisum: vt. s̄.
habitū est. Ex duob⁹ primis practicis legis diuine ⁊ natu
ralis p̄ncipijs/ siue duab⁹ legalis iusticie partib⁹: q̄ sunt
declinare a malo ⁊ facere bonū. Ex trib⁹ deniq͞ theolo
gicis v̄tutib⁹: fide scꝫ recta: spe firma: charitateq͞ p̄fecta
q̄ p̄ vestes significant͞. ❡ B Prima ergo vestis ami
ctus vel superhumerale/ cōuenienter significat primā virtu
tē necessariā ad salutē: q̄ est fides: nā sine fide ī possibile
est placere deo. Heb. xj. Est aūt amict⁹ q̄si substratorium
ceteri ornat⁹ sacri. Stringit collū ⁊ duab⁹ chordulis sub
pectore colligat͞. Sic fides substātia est ⁊ fundamētū to
tius edificij spūalis. Idcirco ap̄ls fidē describēs/ vbi. s̄.
ait. Fides est substantia rerum sperandarū argumentū
idest certitudo vel probatio s̄m glo. nō apparentiū. Nā
sine fide/ nec sperare cōtingit: nec amare celestia. Ama
re nemo potest incognitum. x. de trinitate. Sed nec spe
rare quis valet quod posse futurum esse nō credit: cum
spes sit certa expectatio futuror͞ bonor͞. Quod v̄o pos
sibile non creditur: nō expectatur: nec efficaciter appeti
tur: s̄m eundem ibidem. Hinc Abachuc propheta totā
anime vitam fidei attribuit. Iustus inquit ex fide viuit.
Hac abscedente/ nō potest vita spiritus permanere. vn
de Esaie. vij. Si nō credideritis nō permanebitis. Fides
hec corde possidet͞: voce gutturis ꝓpalat͞. Corde nanq͞
creditur ad iusticiā: ore fit cōfessio ad salutē. ad Roma. x.

❡ Habet quoq͞

Amict⁹. ¶ Habet quoq₃ fides duo principalia
videlʒ ꝛ christi humanitatē: q̄ obiecta o
lici symboli respiciūt. Ad illa repꝛesentāda/ h
lo circūdat: ꝛ duab⁹ chordulis pectori colligat. ¶ ..
tem oibus in christo pie viuere cupientib⁹ necessaria fi
des: maxime tamen his qui huic mysterio participāt vel
ministrant: ꝑ quāto maxima in eo relucent mirabilia oēm
humani intellectus capacitatē trāscendētia: fm illud ps.
Memoriam fecit mirabiliū suoꝝ misericors ꝛ miserator
dn̄s: escā dedit timētib⁹ se. ¶ Celebraturus ḡ amictu foris
caput ꝛ pectus exornans/ fidei scuto se intus armare sat
agit: quo vniuersa inimici ignea tute possit excipe tela: ne
vacillet si oculus corporis oculo discordet mentis. Aliud
foris cernēs: aliud intus credens. Aduersario (inquit pe
trus) fortes resistite i fide. j. Petri. v. Jacula nāq₃ venena
ta hostis antiqu⁹ extacuit: quib⁹ nōnunq̄ etiā deuotoꝝ cor
da dubitationis infidelitatisq₃ veneno pautit: tāto vtiq₃
facili⁹/ quāto abdita sacrificij hui⁹ mysterij a tōnis discur
su intelligi minus valent. Quib⁹ obuiantes fm apl'i cōsi
lium/ in captiuitatē redigam⁹ oēm intellectū in obsequiū
christi. glo. i. fidei christi. ij. Cor. x. Sanctum bonū fidei/ est
credere sicut ecclesia credit. Etiā si min⁹ credita intelligun
tur: dum tamē firmiter credant. Nisi credideritis ait Esa.
fm aliā translationem: nō intelligetis. c. vij. Magnū hoc
ꝛ solidū fundamentū est credere sicut ecclesia credit. Hec
enim supra petram firmā fundata est: quā (etsi venti scru
puloꝝ seuiant quantūlibet: flumina phantasmatū irruāt
quomodolibet) nō mouebūt nec prosternent. Quicquid
em̄ dubitationis malignus suggesserit: aut humana in
firmitas alligata sensib⁹ ingesserit: ꝯtranitat fidelis ꝛ pru
dens minister. In hac petra solidet dicens: credo sicut ec
clesia credit. Hec em̄ veraciter dicens oia credenda/ acce
dit fide implicita: dum vera esse credit in genere oia q̄ ca
tholica credit eccl'a: etiā si in particulari multa ignoret: pa
ratus animo quodliber particulare credere: dum rite in
notuerit illud ad fidem ecclesie ꝑtinere. Magna prorsus
hui⁹ fidei iplicite vtilitas ꝛ efficacia quā ponit dn̄s Inno.
in glo. c. firmiter. de sum. trini. ꝛ fide. ca. ita dicens. Intan
tum valet fides implicita (vt dicūt quidam) ꝙ si aliquis
eam habet credēs quicq̄d ecclesia credit: licʒ false opinet
ratione naturali motus/ ꝙ pater maior vel prior sit filio:
vel ꝙ tres ꝑsone sint tres res a seinuicem distantes: non
est hereticus: nec peccat: dū hunc suū errorē nō defendit
ꝛ hocipm credit: q: credit ecclesiā sic credere: ꝛ suā opinio
nem fidei eccl'e sic supponit: q: licet sic male opinet: tn̄ nō
est illa fides sua: imo fides sua est fides eccl'ie. Hec Inno.
Magnū teuera remediū/ ꝛ nullū scrupulosis: immo cu
riosis efficacius: ꝛ hui⁹ sacrosancti mysterij abdita inqui
rentibus ꝑnecessariū. Cōtingit em̄ nōnunq̄ volentib⁹ cir
ca hoc sacramentū questiones solutionū inq̄sitione euol
uere: ꝙ vna succisa hydre velut plura capita succrescant.
¶ C Narrat parrhis. cancel. Gerson sup magistrū tra
ctatu. ix. de quodā scholastico deuotionis spm̄ habēte: cu
ius animo inciderūt scrupuli multi questionū circa hoc be
nedictū sacrm̄. Petebat hic instantia cōtinua solutionem
dubioꝝ suoꝝ a maximis theologis quos nouerat parrhi
sius: sʒ crescebat morb⁹ ex remedijs. Et sicut de emoroissa
legit: peius indies habuit ex remedijs ꝛ impensis. Cōsu
luit tādē vn⁹ expertoꝝ/ vt ad orationē totū se ꝯuerteret: ꝛ cō
tra scrupulos oēs ageret: suscipiens sacrm̄ dicens. Credo
sicut eccl'a credit. Credidit homo ꝛ accessit: serenatus est
ꝛ solidatus: nec parū illuminat⁹ circa veneratione hui⁹ sa
cramenti. Hec Gerson. ¶ Simile recitat de sctō Bern.
qđ supra lectione. viij. iuxta finē est habitū. Euenit etiam
nōnunq̄ ꝙ nō tam meritoriū est credere/ q̄ velle credere:
sicut qn̄q₃ plus est velle dolere sensibilr̄ de peccatis ꝛ non
posse/ q̄ ipm sentire dolorē. Nā desideriū pauperū ex. do.
ait ꝑpheta: preparationē cor. e. au. auris tua. Preparatio
illa est fm superiorē anime partem. i. fm intellectū ꝛ volū
tatē: ꝛ nō fm ea q̄ nobis inuitis inferior sensualitas adue
hit: qualia sunt cogitationū volubilitas/ ꝛ phantasmatū
turba. Huic igit anchore firmiter adherenti nihil in fide
periculi esse pōt. Hec ꝑpter scrupulosos addere placuit/
occasione accepta ex amictu fidem significāte. ¶ Amictu
etiā vt vult Hugo. ꝛ Alexā. de ales/ q̄ sup humeros circū
quaq₃ distendit operū fortitudo significat. Humeri enim
fortes sunt ad opa peragenda: fm illud de Isachar Gen.
xlix. Supposuit humerū suū ad portandū: factusq₃ est tri
butis seruiens. Sciat ergo sacerdos se nō debere ocijs va
care: sed operib⁹ virtutū insudare: fm illud. ij. Tim. ij. La
bora sicut bon⁹ miles christi. ¶ D Secūda vestis est al Alba.
ba: ꝑ quā cōscientie mūdicia designat. Alba em̄ q̄ sup hu
merale imponit larga/ cādens/ corpus tegit: ꝛ ne defluat
cingitur: qua sobrietas/ ac vite mūdicia castitate fulgida
designat. Eccl's. ix. Omni tpe vestimentā tua sint cādida:
glo. idest corpus castū: nam ꝛ de sacerdotib⁹ dicit. Mūda
mini qui fertis vasa dn̄i. Esa. lij. Hiero. quoq₃ in ꝓlo. super
Malach. Per moysen dn̄s preceperat sacerdotes taber
naculi ab omi corporali vitio liberos/ hostias oi vitio va
cuas offerre. Sequit. Unde sacerdotes angelos dei esse
hoc in loco scriptura testat: vt sicut angeli puri sint ꝛ mū
di. Mūdi inquā ab inquinamēto mortalis pc̄i generalr:
ꝛ specialiter a vitijs mūdi carnalib⁹/ gule videlʒ ebrietatʒ
ꝛ ois intemperantie. Texit aūt de lino: ꝑ qđ significat ꝙ
sicut linū nō habet candorē ꝑ naturā: sed cū multis asseq
tur laborib⁹ ꝛ tunsionib⁹ ꝛ tritturis: ita sacerdos mūdiciā
ꝑ naturā nō habʒ: nisi multis attritiōib⁹ ꝛ laborib⁹ afflic⁹
per gratiā obtineat: ꝛ apostoli exemplo castiget corp⁹ suū
ꝛ in seruitutē redigat: ne cū alijs predicauerit reprobus
ipse fiat. j. Cor. ix. Tegit deniq₃ totuʒ corpus: vt nulla ex
parte corporis vllo tpe voluptatib⁹ viuendū esse demon
stret. Debet em̄ euangelici sacerdotis cōtinentia esse ꝑpe
tua: legalis aūt tꝑalis fuit. Propter qđ feminalia: etsi sa
cerdotib⁹ noue legis ꝑpter honestatē ꝛ significationē con
ueniant: non tn̄ inter vestes sacerdotales istis/ sicut illis
precepta sunt: q: sacerdotes noue legis occidētalis eccle
sie: quoꝝ hec sunt indumenta ad ꝑpetuā tenent cōtinen
tiam: ad quā nō tenebant sacerdotes veteris legis: tene
bant tamē tpe ministerij sui. Indixit eis lex ꝙ tpe illo ha
berent feminalia/ in signū ꝙ tunc cōtinere deberent. Un
Hugo de sacramentis par. iiij. li. ij. c. iiij. Uoluit sermo dei
in sacro officio/ ministros dei ad tegenda infirma corpo
ris/ ꝑpriū ꝛ singulare operimentū habere vt ꝑ hoc ostēde
ret pudiciciā ꝛ castimoniā illoꝝ precipue cū sancta tracta
rent: vnicā ꝛ singularem esse debere. Unde ministri noui
sacerdotij hoc operimentū in sacro officio singulare non
assumūt: quib⁹ est iniūcta seruāde castitatis necessitas: si
cut est quotidie offerendi cōcessa ptās. Ministri ꝟo vete
ris figure tpe sacrificij feminalia sumunt: q̄ ministerio ex
pleto/ soluūt: qm̄ a cōtactu carnis vetus lex sancta tractu
ros ꝓhibuit: quos rursum expleta vice/ ad operā carnalis
cōmercij relaxauit. hec Hugo. Est demum alba larga q̄ in
ve. testa. fuerat stricta ꝑpter spm̄ seruitutis in timore: naʒ
lex timoris erat. In nouo/ larga ꝑpter spm̄ adoptionis in
libertatem. Rom. viij. Et q: tunc continentia deo placet
qn̄ ex libertate spūs offert. Sunt em̄ eunuchi q̄ seipos ca Cingul⁹
strauerūt ꝑpter regnū celoꝝ. Matth. xix. ¶ E Hec q₃
alba cingulo siue zona precingit ꝛ succingit. Precingitur
quidem quo principalis temperantie species castitas ipā
adherere ministro eucharistie debere firmiter designat.
Precingit circa lumbos: vt nullis incentiuoꝝ stimulis ca
stitas dissoluat. fm illud Luce. xij. Sint lumbi vestri pre
cincti. Lūbos aūt precingim⁹ ait btūs Greg. cū carnis lu
xuriam per carnis cōtinentiam coarctam⁹. ad Ephes. vj.
State succincti lumbos vestros in veritate. Succingit ne
defluat: vt expeditus ad pietatis opa nulla ocij lasciuia
naufraget. Nihil em̄ tantū castitatē impugnat sicut ocij
fastidiū. vnde Naso. Ocia si tollas periere cupidinis ar
cus. Bona quippe opa sicut castitatē magnificant: sic ca
stitas opa pietatis exornat. vnde vbi supra Greg. Nec ca

stitas magna est sine bono opere: nec opus bonū est aliqđ sine castitate. Ideoq; cū dixerat. Sint lūbi vestri precīncti p qđ castitatē cōmendauit: statim addidit. Et lucerne ardentes in manib⁹ vestris. p qđ ad lucis opa castitate iam candidos inuitauit. ¶ Succingit nihilomin⁹ alba ne defluat: p qđ oēm supfluitatē a sacerdotis vita excludi oportere penitus demōstrat: nam ꝛ leuitici generis sacerdotibus vinū ꝛ quicqd inebriare poterat: cū in tēplo ministraturi erant: dñs interdixit Leui. x. Et in. c. de vita ꝛ honesta. cle. a crapula. ꝛ ca. clerici officia. Clericis crapula/ebrietas taberne/secularia negocia/ alearū ludus/supfluus/lasciuus/deauratus/rubei aut viridis coloris habitus. Fibule ꝛ corrigie auri vel argenti ornatuʒ habentes ꝛ anuli: nisi quibus ex officio cōpetit: interdicunt. Indicit aūt corona ꝛ diligens ecclesiastici officij ꝛ bonoruʒ studiorū exercitiū: indumentū clausuʒ nec nimia breuitate/vel longitudine notandū. Et dñs Luce. xxi. discipulis ait. Attendite vobis ne forte grauent vestra corda crapula ꝛ ebrietate ꝛ curis huius vite. Neq; eñ pōt castitas saluari vbi regnat ingluuies. teste Hiero. ꝛ habet in decreto dist. xxxv. vēter. Venter mero estuās cito despumat in libidinem. ꝛ ad Eph. v. Nolite inebriari vino in quo est luxuria. Habet q; cingulū brachia duo sese cōplectentia: qđ duplicē significat mūdiciā: mentis. s. ꝛ corporis: qm̄ nō solū carnali cōtagio perit castitas: sed etiā mētali cogitatione īpudica cōsensu accedente. vñ btūs Iaco. in sua canoñ. c. j. Unusquisq; tentat a sua cōcupiscentia abstract⁹ ꝛ illectus. Cōcupiscentia aūt cū cōceperit parit pctm̄. ꝛ dñs Math. v. Qui viderit mulierem ad cōcupiscendū eam: iam mechatus est eā in corde suo. Magna reuera mentis/corporisq; mūdicia fulgere debet sacerdos euāgelicus in tempo dñi sanctū sctōꝝ intractaturus: cū olim templū illud figurale legis ministri introire nō poterant nisi purificationib⁹ multimodis prius mūdati. Que tunc in figura acta ad nostrā doctrinā scripta sunt. j. Cor. x. Populo deniq; ad montē syna vt angeli vocē/moysi precepta dantē/ audirēt accessuro d: Exod. xix. Estote parati in diē tertiū: ꝛ ne appropinquetis vxoribus vestris. Sʒ nec licuit dauid/ꝛ pueris suis/ panes edere ppositionis nisi a ppriis vxorib⁹ cōtinentib⁹. Uñ sacerdoti achimelech in nobe querenti: si pueri mūdi sunt. Respondit dauid. Si de mulierib⁹ agit: continuim⁹ ab heri ꝛ nudiustertius. j. Reg. xxi. Eadem rōne filijs isrł in figura preceptū est vt agnū paschalem nō nisi precinctis ederēt lūbis. Exo. xij. Recogitet ergo sacerdos veste cādida⁹ mūdiciā significari. Cingulo cōtinentiā: vt illic nō sordescat: hic nō effluat vita spūalis: ait Alex. de ales. ¶ F Sequitur quartū indumentū/scʒ stola siue orariū: qua obedientia humilis designat. Hugo vbi supra. c. x. Ipsa eñ sup collum imponit: vt iugū dñi sacerdos suscepisse demōstret: ꝛ decorsuʒ descēdit vsq; ad genua q̄ flectunt: vt tā suo descēsu/q̄ genuū attactu humilitatem representet. Uñ pōtifex in sacerdotis ordinatione orariū ei īponens dicit. Accipe iugū dñi. Iugū eñ dñi suaue est: ꝛ onus ei⁹ leue. Suaue scʒ in psperis: leue in aduersis: qm̄ fidelis de⁹ qui nō pmittit tentari hoiem vltra q̄ poterit: sed faciet cū tentatiōe puentuʒ vt possit sustinere. j. Cor. x. Ideo ad vtrūq; latus tēdit/dextrū ꝛ sinistrū: vt nō tm̄ in psperis: sicut is de quo ppheta in ps. ait. Cōfitebit tibi cū benefeceris ei: sed etiā in aduersis obediat dño. Qđ vt fieri posset facili⁹: formā crucis in pectore sua cācellatione precēdit: vt summe obedientie exemplū: qđ in cruce dñs ptulit, factus obediens patri vsq; ad mortē/mortē aūt crucis: semp ī corde teneat. Ut aūt obediētia integra pseueret in psperis ꝛ aduersis necesse est vt munita sit prudentia ꝛ patiētia. Prudentia oportet in psperis: qua mala precaueantur futura. Patientia vo in irruentib⁹ aduersis: ne precipitent in mala. Quoad primū dicit Math. x. Estote prudētes. Quoad secundū. Hebr. x. Patientia vobis necessaria est: vt volūtatem dei facientes reportetis pmissioneʒ. ¶ Ea propter stola quibusdaʒ nexibus colligat: qua virtutes patientie

Stola.

ri designant. Patientia/ne aliquo īmo obedientia moueat: vnde dictū est. In patientia vestra possidebitis aīas vestras. Luce. xxi. Prudentia ne blandimentis pctōꝝ subuertat. Prouerb. iiij. Possidete prudentiā: ꝛ ne dimittas eā ꝛ custodiet te. dilige eam ꝛ cōseruabit te. ¶ G Quintū indumentū/scʒ manipulus vel phanon vigilantiā designat: sepe eñ diuino cultui mancipatis/surrepit accidia: q̄ animuʒ reddit dormienteʒ. vnde est illud ps. Dormitauit aīa mea pre tedio. Gerit igit sacerdos manipulū/alio noīe sudariū in sinistro brachio: quatenus mentis sudore deterso/ꝛ animi tedio ac tepore depulso/bonis operib⁹ diligenter inuigilet. Unde sacerdotib⁹ dicit illud Prouer. vi. Discurre: festina suscita amicū tuū: ne dederis somnū oculis tuis: nec dormitent palpebre tue. Hec Alexan. Uel pro eo q̄ brachio manus sinistre imponit: in quo digiti discretionis sunt: significare poterit discretionē deuotā ꝛ cordialē: qua sacerdos fm apostoli preceptū: corpus dñi discretiōis iudicio diiudicet/deuote discernendo. Quis est quem sacrificare ꝛ sumere presumit: quis est in se: quis sibi. In se quidē bonū/summū/eternū/potentissimū/sapiētissimū/benignissimū: patri cōsubstantialem: psona discretū: quem adorant angeli: demones cōtremiscūt: pauet oīs creatura: ꝛ sic de alijs innumeris pfectionalib⁹ attributis. Item quis sibi: q: suus ꝛ vniuersitatis autor/gubernator/cōseruator/redemptor: p creationē pater: p incarnationeʒ frater: iudex per finalem discussioneʒ ꝛ premiator. Qui hoiem creauit dum nō esset: reparauit dū male esset: seipso cibauit dum inedia cōsumpt⁹ esset: resuscitabit postq̄ esse defierit: oīni depulsa miseria/eternaliter beatificauit: diiudicabit demuʒ probando seipm̄: ꝛ sic de pane illo edet. De qua pbatione supra lec. viij. dictū est. ¶ H Ultimū vestimentū est planeta siue casula: que q: suprema: rotunda/lata/cetera oīa tegit: ꝛ manuū eleuatione diuidit: charitatem omniū virtutū supremā: operientem peccatorum multitudinem representat. Et q: nunq̄ excidit: sed hic inchoata in futuro consummata in eternū perseuerat. j. Cor. xiij. recte per casule rotūditatem/eternitatis figura designat. Cuius diuisio in partes duas/duo charitatis obiecta: vel duo eiusdem precepta insinuat: sicut latitudo/dilectionis latitudinem se vsq; ad inimicos extendentes representat: hanc eñ ab offerente dñs exigit. vnde Mat. v. Si offers munus tuū ad altare: ꝛ ibi recor. fu. q: frater tuus hʒ aliquid aduer. te relinque ibi mun⁹ tuū ante altare: ꝛ vade pri⁹ recō. fra. tuo ꝛ tūc veniēs offeres mun⁹ tuū. Debet ergo accedēs habere affectū amorosum: quaten⁹ accedat nō metu pene/aut humano pudore: multo minus vanitatis appetitu: non pharisaica hypocrisi: nō desiderio turpis lucri/questū estimans pietatem: non qualibet alia supstitiosa/aut vitiosa corruptave intentiōe: sed ex diuini amoris feruore: vt tanto bono vniatur ꝛ cōmunicet. Ut ordinatā medicinā contra quotidianos defectus applicet. Ut maximū dei donū cū gratiarū actione humiliter accepter. Ut virtutū ꝛ gratie profectū in se augeat. Ut christo ꝛ ecclesie subdit⁹ obediat. Ut proximis viuis ꝛ defunctis satisfactiuo sacrificio succurrat. Ut iniuncto officio satisfaciat. Ceterosq; hmōi sacratissime oblationis fructus in se ꝛ pximis cōsequatur imitans christū quem sumit ꝛ sacrificat/aplis in huius sacramenti institutione loquentem. Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscū anteq̄ patiar.

Manipulus.

Planeta.

¶ Lectio. xiij.

A

DE couenientib⁹ que transeuntia sunt/apponendis: videlʒ orationibus breuiter dicendū. Sunt aūt oratiōes que missaʒ antecedere debēt duplices. Que dā christi representant passionē: quedā dicunt ad celebrātis purificationeʒ ꝛ deuotioneʒ. Prime sunt hore canonice. Scđe sunt q̄dā psalmi ꝛ orōnes: q̄ ppāratoria dicim⁹. Hore canonice septē sunt. Matutinū/prima/tertia/sexta

nona/vespera/completoriū: licet aliqui vt Archid. in rosario matutinū separent ab alijs horis: ponens pro prima hora diei artificialis laudes matutinarū. Cui cōsonare videtur illud beati Benedicti. xcj. distin. presbyter. dicentis: Propheta dicēte septies in die laudē dixi tibi. Qui septenarius sacratus numerus a nobis sic implet̄: si matutini/prime/tertie/sexte/none/vespere/cōpletorij tpe nostre seruitutis officia psoluamus. Nam de nocturnis vigilijs ipse ait. Media nocte surgebam ad cōfitendū tibi. Institute autē sunt hore ad laudandū deū pro bñficijs suis: inter q̄ maxima sunt beneficiū creationis septē dieb⁹ expletū. Gene. j. Et beneficiū redēptiōis septē quodāmodo horis peractū. Hūc numerū diuine laudis etiā pphēta se tenuisse asserit. ps. cxviij. dicens. Septies in die laudez dixi tibi. Licet ꝙ dicit septē/sm bea. Aug. in glo. etiā vniuersitatez indicet: q2 septem diebus omne tpus currit. Verū q2 maius est beneficiū redēptionis p dominicā passionē ꝯsummatū/bñficio creatiōis: sm illud. Maius est peccatorē iustificare: ꝙ hoiem creare. Neqꝫ em̄ petōres redemit verbi facilitate quō dixit: ⁊ oia facta sunt; sꝫ triginta annis operatus est salutē nostrā in medio terre: affixus cruci: additus morti: ludibrijs deputatus: ait Bern. sermo. xix. de diuersis. Ideoqꝫ hore canonice vt hui⁹ bñficij iugis memoria in cordibus orantiū pseueret: laus quoqꝫ dño/honor/reuerētia ⁊ gratiarū actio p tanto bñficio redderet̄: horis illis quib⁹ dñica passio inchoata est cōtinuata ⁊ ꝯsummata/canonice hore eisdez tēporib⁹ deputant̄. **Matutine.** ¶ B Cepit siquidē christi passio quantū ad violētiā ab extrinseco illatam/hora noctis tertia: in qua primū rabidorꝫ iudeorꝫ furia violentas man⁹ iniecit in dñm: ⁊ hoc in horto ab oratione surgentē/⁊ eis volūtarie occurrentez. Ibi traditus cōprehēsus/ligatus/a discipulis derelictus. Ad annā primū: deinde ad cayphā cōtumeliose tractus/ligatus/accusatus/falso testimonio reprobatus: vt blasphem⁹ iudicatus/cōsput⁹/velat⁹/irrisus/alapis/colaphis cesus: alijsqꝫ innumeris affectus iniurijs: tota nocte illa tenebrarū potestati traditus: innocens agnus: vt Augu. placet: penis exponit̄: ⁊ sine intermissione cōtumelijs exprobrat̄: quib⁹ respondet officiū matutinū. **Prime** ¶ C Oriente aūt sole mane facto prima diei hora post iteratum/funestū/tenebrosumqꝫ consiliū: post insanas calūniātiū voces: post cōmendaticias subornatorū testiū falsitates: ad examen pilati pōtifici delegatiōe transfert̄: vt Lucas tradit in principio capituli. xxiij. Nouis accusationū fraudib⁹ impetit̄ vt populi subuersor: imperij destructor: regni appetitor. Diuini honoris sacrilegus arrogator: duris vinctus nexibus/colaphis/alapisqꝫ cesus/sputis oblitus/clamorib⁹ predānat⁹ iudici presentat̄: vt inter tot mortis iudicia/nō auderet pilatus absoluere quē oēs vellent perire. Hec varia iudicia disceptatio: impudētiū canū obstinatio. De tyranno ad tyrānū irrisoria pariter ⁊ dolorosa missio ⁊ remissio: seditiosi latronis prelatio: innocētissimi corporis nudatio: virginee carnis sanguinolēta flagellatio: mille vulnerū spinosa coronatio: ludicre vestis purpuratio: vulnerati capitis ꝑcussio: subsannatoria salutatio: execratorꝫ (alias execratorū) sputaminū iniectio: alaparū iteratio: innumerabiliūqꝫ blasphemiarū irrogatio: patiētissimū dñm hora diei prima vsqꝫ ad tertiam affixere: quib⁹ prima canonica hora officij deputat̄. **Tertie** ¶ E Tertia hora iudeorꝫ vocib⁹ crucifigit̄: dū crucifige crucifige clamorib⁹ sacrilegio geminat̄. Seditioso barraba dimisso/morte turpissima ꝯdemnat̄ ab iniquo iudice vano timore ⁊ fauore corrupto: lotis (vt Leo ait) manib⁹/⁊ ore polluto/eisdez labijs ad crucem mittit̄: quibus ante vicib⁹ septem innocēs pnunciat̄. Sicqꝫ agn⁹ sine macula inimicorꝫ volūtati seuissimorꝫ tradit̄: vt Lucas scribit: ⁊ pene sue modus nullus: nullus terminus designatur. Hinc alienis spoliat̄: suis confusibiliter vestib⁹ induit̄. In medio dānatorꝫ tanqꝫ princeps latronū eijcit̄: ⁊ crucis oneratus patibulo loco supplicij auctis cōtinue doloribus ⁊ blasphemijs presentatur. His itaqꝫ a tertia hora/vsqꝫ ad sextā a dño passis tertiarū hora canonica deputat̄. **Sexte.** ¶ F Exhinc immolande hostie crucis ara struit̄: hostia sacrificio preparat̄. Nā pudicitie autor toto nudatus corpore afflictione nimia nō sine acceptorꝫ innouatione vulnerū/proprijs spoliatus indumētis mēbris vsqꝫ ad ossiū oim dinumeratione penalissime distētis: manib⁹ pedibusqꝫ ferreis clauis trāsfixis/altari supraponit̄: immo vinculis ferreis alligat̄. volūtariūqꝫ sacrificiū cōquassatione nimia violētatur. Sic salutaris hostia/spectaculuz deo patri angelis ⁊ hoib⁹ inimicis pariter ⁊ amicis: imo ⁊ vlulātib⁹ tenebrarū principib⁹ facta/leuat̄: quaten⁹ exaltatus a terra vt olim premiserat: traheret oia ad seipm. In hoc altari durissimo reclinatorio/hostia nostra: filius hois nō habens vbi caput suū reclinet: hostia pacifica: hostia pro pctis toti⁹ humani generis/velut holocaustū trib⁹ horis tota passionis igne refrigerio decrescēte adolet̄ in suauissimū odorē patri. In augmētū doloris aiam trāsuerberātis matris/luminaribus/celo ⁊ elementis cōpatientib⁹/gaudentib⁹ inimicis/⁊ blasphemātib⁹: lugentib⁹ ⁊ flentibus mulierib⁹ ⁊ amicis: ⁊ vere hostia suauissimi odoris: q̄ in tantis penis que celū obscurarūt: terrā mouerūt: petras ⁊ tēpli velū sciderūt: monumēta aperuerūt: ⁊ pene totā mūdi machinaz dissoluerūt: sue dulcedinis ⁊ misericordissime suauitatis etiā felleo amaricato poculo obliuisci nō norat: quin potius amorez vehemētissimū nostre redēptionis/vocibus omni melodia dulciorib⁹ ꝑsonans declarabat. Voces loquor: quibus in cruce pendens testamentū cōdidit: et suos amicos ⁊ inimicis legando largiter dispensauit. Remissionem videlicet ignorātet peccātib⁹: regnū cōuersis: veniā petentib⁹: matri discipulū pre ceteris dilectū: corpus satisfactorijs penis exterminādū: iusticiā discipulis ac ceteris christianis: veritatē patribus et prophetis: spm̄ manibus summi patris. Sic fons misericordie suorꝫ neminē dereliquit: qui in vltimi supplicij crescētib⁹ penis ⁊ angustijs se a summe dilecto patre deo/oim quidē/specialiter suo derelictum clamore tam valido ꝙ miserabili declarabat.

None. ¶ D In his dolorꝫ crementis ad horā nonā ꝑueniens lachrymis p̄cibusqꝫ fusis. Heb. v. oib⁹ ad ꝑditi generis redēptionē patiēdis/sm pphetarū oracula cōsummatis: p nobis factus maledict⁹: q2 maledict⁹ ois q̄ pēdet in ligno vt nos a maledicto legis redimeret. Gal. iij. Et q̄ pctm̄ nō nouit: deus pater p nobis fecit pctm̄. ij. Cor. v. Glo. i. hostiam pro peccatis: vt de pctō. i. de similitudine carnis peccati dānaret pctm̄. Rom. viij. Inclinato igit̄ spinolēto capite in manus patris tradidit spm̄: nostre reparationis preciū quo soluta est inimicitia: delerū qd̄ aduersuz nos erat chirographū decreti cōtrariū nobis: ipm q̄dē tulit de medio affigens illud cruci: ⁊ expoliās principatus ⁊ potestates traduxit cōfidenter palā triūphans illos in semetipso. ad Col. ij. Sic em̄ placuit per eū recōciliari oia in ipso pacificans p sanguinē crucis ei⁹/siue q̄ in terris: siue q̄ sunt in celis. Colo. j. His itaqꝫ in orationib⁹ canonicis hore sexte et none dedicant̄: sicut lanceatiōi ac depositioni de cruce vespera: ⁊ gloriose cōpletoriū sepulture. ¶ E Et licet pmit⁹ ex ecclesie cōsuetudine vel cōstitutiōe hore canonice distinctis horis correspōdenter ad p̄dictas dñice passiōis horas legi ac celebrari cōsueuerint: vt colligit̄ ex. c. pñsbyter. de celebratiōe missa. ⁊ eo. ti. ca. j. in clemē. vbi dicit̄/ꝙ diuinū officium nocturnū ⁊ diurnū horis debitis celebretur: presertim in cathedralibus/regularibus ⁊ colligatis ecclesijs. Tamē cōtra illā ordinationē obtinuit cōsuetudo ecclesiarū metropolitanarū cathedraliū ⁊ aliarū: vt non sic distinctis ⁊ interpolatis tēporū horis legant̄: quēadmoduz in alijs materijs multe cōstitutiōes antique in dissuetudinē trāsierūt: ⁊ abolite sunt ex toto vel ex parte. Et q2 talis recessus cōstat legislatori pape vel ecclesie nō phibenti nec puniēti: videt̄ implicite obligationē priorē: si qua fuerat relaxare/tollere seu reuocare. Qui vero ad partē nō in cōuentu ecclesiarꝫ legunt: possunt sm exigentiā suorꝫ officiorum/⁊ honestarū occupationū horas pro magna parte su

mul legere. Unde cõsulit ecclesiarũ minorũ sacerdotib⁹ in allegato ca. presbyter. q̃ de mane dicãt oẽs horas vsq; ad vesperã: ⁊ deinde si voluerint exeant ad opus rurale. Et dicit dñs Antonin⁹. iij. par. summe. ti. xiij. c. iiij. q̃ curiales ⁊ alij occupati solent dicere horas de mane vsq; ad vesperas exclusiue: de sero vesperas cũ cõpletorio: qd etiã pari rõne licere puto studẽtib⁹ clericis: vt soluto seruitutis sue penso intendere quietius studio possint. Sic etiã ex rõnabili causa nõnullas horas licet ꝓuenire. Unde sm beatũ Tho. in quodlibet. Propter necessitatẽ honestarũ occupationũ licite põt quis dicere de sero matutinas ⁊ in alijs horis tp̃s preuenire: sicut hoc etiã q̃nq; in solennib⁹ ecclesijs fieri solet. sicut in plerisq; eccl̃ijs i ꝓfesto corporis christi in sero matutine dicunt in fauorẽ ppl̃i: vt sic copiosius ad officiũ diuinũ indulgentijs ꝑcitoꝝ alliect⁹ cõcurrat. Sic in capella pape tenebrose matutine hebdomade sancte precedẽti sero canunt: vt sine noctis periculo cardinales ⁊ prelati interesse possint. Et hoc quidem licet sm sanctũ Tho. q2 melius est deo vtrũq; reddere, scʒ ⁊ debitas laudes: ⁊ alia honesta officia: q̃ ꝑ vnũ aliud ipedire. Secus tamen si hoc fieret vt indulgeret somno: aut vacaret ocio nõ esset excusatio huiõi preuentionis a pctõ. Si ꝟo ppter honestas occupatiões legi nõ possunt debitis horis proprijs: melius est preuenire q̃ tardare. Preuenire em̃ sm Hug. est puidentie: tardare ꝟo negligentie. Et siue preueniant siue tardius dicant: dũmodo nõ transeat dies: qui quantũ ad hoc videt terminari circa mediã noctem: ante horarũ solutionẽ nõ de se peccat mortaliter: q2 preceptuʒ de horis dicendis nõ refertur ad tp̃s horarũ eiusdẽ diei: sed ad totã diem: vt vult dñs Anto. vbi. s. ¶ F Et licet ex causis predictis hore canonice legi possent extra horas determinatas: intellect⁹ tñ verboꝝ referri debet ad horas debitas ab ecclesia primo determinatas: vt si quis legat (Jam lucis orto sydere) ante solis ortũ: aduerbiũ (iam) nõ importare debet tp̃s illud quo legit: sed referri ad horam solis ortui determinatã: neq; ex hoc q̃s mendaciũ incurrit. Quis em̃ diceret hũc mentiri q̃ in noctis medio legeret q̃ hora diei consueuerunt legi: puta dicendo (hora nona dñs expirauit) q̃uis si diceret. Nunc est hora nona: falsum pferret. Nõ ergo ad tp̃s lectionis: sed ad horã ⁊ tẽpus in eo qd legit intentas vel designatas. Sic eccl̃ia canit annis singulis: Hodie de⁹ homo factus ⁊c. qd tamẽ die quo canit cõstat nõ esse factũ. Sed redeũdo ad ppositum Que hore precedere debent misse officiũ: Respondet cõmuniter sm oẽs doctores ad minus requirit q̃ celebrans matutinas dixerit: alioquin q̃ nondũ matutinis dictis celebrat: peccat mortalr. Allegat ad hoc Guil. ⁊ Hosti. ⁊ est ratio q2 facit cõtra generalem ⁊ approbatã ecclesie cõsuetudinem. dist. xi. Jn his rebus. vbi dicit: Sicut preuaricatores diuinarũ legum: ita cõtemptores ecclesiasticarũ cõsuetudinũ coercendi sunt. De primis ꝟo dicit q̃ celebrãs anteq̃ dicat primas: nõ peccat mortaliter: nisi esset contra preceptũ aliqd speciale vel statutũ. Credo tamen q̃ congruit in talib⁹ attendere moreʒ eccl̃ie cathedralis vel collegij aut regularis cui⁹ est pars vel subditus. Quidaʒ tñ credentes missam esse precipuũ memoriale dominice passionis: q̃ hora nona cõpleta est: horas vsq; ad nonã prius dicũt. Alij dictis matutinis primis ⁊ tertijs sistũt in sextis Tunc siquidẽ christus qui ꝑ sacerdoteʒ in altaris sacramẽto offert: ad altare crucis salutifere credit pcessisse. Qui etiã modus in multis tam cathedralib⁹ q̃ regularibus ⁊ collegiatis ecclesijs laudabiliter obseruat: in quib⁹ missa summa post tertiã ⁊ ante sextam decantat. Alij post sextã ⁊ ante nonã celebrant: qm̃ sexta hora christus in cruce leuatus est: in quo dolorib⁹ acerrimis laborauit. Jn his ergo que plus ad decentiã reuerentiã ⁊ deuotionem pertinent q̃ preceptũ: quilibet nõ speciali obligatione constrictus suo sensu abũdet: qd proprie deuotioni amplius seruire dinoscitur: eligat. ¶ G Alie orationes q̃ misse premittende sunt ad sacerdotis purificationem ac excitandũ

deuotionem: que preparamenta dicunt: sunt quinq; psalmi: scʒ: Quã dilecta tabernacula. Benedixisti dñe. Inclina aurem. Credidi ppter qd. ⁊ De profundis clamaui. Dicuntur aũt ex institutione pape Celestini sm Guilhel. in rationali: maxime a põtificib⁹ ⁊ episcopis: ⁊ ex quadã deuotione ⁊ decentia ac reuerentia a simplicib⁹ etiã sacerdotibus. Et rõnabiliter dicunt quinq; sm Innoc. in de officio misse: vt quicq̃d immũdũ ⁊ facinorosũ quinq; sensuũ transgressione cõmissum est: quinq; psalmoꝝ oratione detergatur. Dicunt autem specialiter predicti quinq; psalmi plus q̃ alij quinq; sm eũdem: q2 quedã in illis cõtinentur que directe conueniũt celebraturis altaris mysteriũ ⁊ eucharistie sacramentũ: vt patet in ps̃. discurrẽti. Preces ꝟo ⁊ collecte: que adijciunt: manifeste ꝑtinent ad impetrandum cordis mũdiciã ⁊ munimẽ. Sic psalmi ⁊ orationes q̃ ad lotionem manuũ ⁊ ad induitionẽ sacrarũ vestiũ dicuntur: simul ⁊ psalmi: Judica me deus ⁊ discerne. qui ad progressum ad altare legit: ad idem pertinent. De cõfessione aũt publica q̃ fit ante officij inchoationem: ipso q̃ officio quantũ ad ea q̃ canonem precedũt: q̃ longiorem tractatũ requirũt: hic rescindo: ne ad principalis intenti materiaʒ expositionẽ videlʒ canonis tardius veniam⁹. ¶ H Restat aũt adhuc aliqua premittere de circũstantijs tp̃is assistentiũ atq; loci: ⁊ primo de ꝯsecrationis loco. Possunt aũt distingui triplicia cõsecrationis loca. remota: propinqua: propria. Remota sunt ecclesie ⁊ dei templa. Propinqua sunt altaria. Propria calix ⁊ patena. ¶ Ubi notandũ q̃ nõ in omĩ loco fieri debet cõsecratio: sʒ in certo ad hoc officiũ specialiter deputato: sicut nec vete. te. oblationibus quilibet locus fuerat cõmunis: sʒ certus ad hoc a dño designatus. vñ Deute. xij. precipit q̃ in certo loco quẽ elegerit dñs deus: offerant. Unde dicit ibi: Caue offeras holocausta in omĩ loco quẽ videris: sed in eo quẽ elegerit dñs in vna tribuũ tuarũ offeras hostias. vnde de cõse. dist. j. c. j. dicit. Si iudei qui vmbre deseruierũt: loca in quib⁹ sacrificabant habebãt ꝯsecrata: nõ in alijs q̃ deo dicatis locis munera deo offerebãt: multo magis nos quibus veritas patefacta: ⁊ gratia ꝑ iesum christũ data est: tẽpla dño edificare: ⁊ prout melius possum⁹ ornare: eaq; diuinis precibus ⁊ sanctis vnctionib⁹ suis cũ altarib⁹ ⁊ vasis: vestib⁹ q̃ ⁊ reliquis ad diuinũ cultũ explendũ vtensilib⁹: deuote et solẽniter sacrare. Et nõ in alijs q̃ dñ o sacratis ab ep̃is tẽplis celebrare: nec sacrificia dño offerre debem⁹. Item eadem dist. ca. nullus presbyter. dicit siluester papa. Nullus presbyter missas celebrare presumat: nisi in cõsecratis ab ep̃o locis: qui sui particeps de cetero voluerit esse sacerdotij. Et eadem dist. c. sicut. dicit: Sicut nõ alij q̃ sacrati deo sacerdotes debent missas celebrare: nec sacrificia sup altare offerre: sic nõ in alijs q̃ in sacratis dño locis. i. tabernaculis diuinis precibus ab ep̃is delibutis missas cantare ⁊ sacrificia offerre licet: nisi summa coegerit necessitas. Satius est ergo missam nõ cantare vel audire q̃ in his locis vbi fieri nõ oportet: nisi summa pro necessitate contingat qm̃ necessitas legem nõ habet. ¶ Si queratur que sit tanta necessitas. Respondet q̃ illa determinat de conse. dis. j. concedimus. vbi dicit ex concilio triburieñ. Concedim⁹ vt sicubi (qd peccatis nostris exigentib⁹ per plurimũ factũ est) a normannis ⁊ sclauis ab vngaris ⁊ a malis christianis: seu aliquo qualicũq; modo ecclesie fuerint incense et combuste: in capellis cũ tabula sacrata missas iteruʒ celebrari: donec ecclesie ipse restaurari queant. Glo. sup ꝟbo Capellis. i. oratorijs nõ cõsecratis: alr̃ si ꝯsecrate: nõ esset opus ꝑmissione. Uel forte capelle nõ erant eccl̃ie: cũ antiquitus dicerent capelle tuguria caprarũ pellib⁹ tecta: vel hec referas ad solẽnitates maximas. Sequit: Jn itinere ꝟo positis: si ecclesia defuerit: sub diuo seu in tentorijs: si tabula altaris cõsecrata, ceteraq; sacra mysteria ad illud officiũ ꝑtinentia ibi affuerint: missarũ solennia celebrare cõcedimus. ¶ J Et nota q̃ ibi dicitur, concedim⁹: vbi sm Alex. de ales dotat fauor generalis celebrãdi missam

tali necessitate ingruente. Non aūt existente tali necessita
te/nō licet nisi cōcedente epō loci. De volūtate eīn ꝛ ꝯces
sione epī loci sine tali necessitate licet celebrare missam in
loco nō cōsecrato. vt de cōse. dist. j. missarū. vbi dr. Missa
rū solennia nō vbicūq; : sed in locis ab epis cōsecratis: vel
vbi ipse ꝑmiserit: celebranda esse censem⁹. Similiter ha
betur in. c. sic ergo. eadē dist. Debent ergo canones in qui
bus dicit/ꝙ nō licet celebrare nisi in locis cōsecratis: intel
ligi/nisi necessitate vigente: vel epō loci concedente. Hec
Alexā. Verūtamen ſm Guilhel. nō licet celebrare in mari
vel fluminib⁹: vbi ꝓbabiliter timet ne nutante (al's nutā
te) naui sanguis dominicus effundat: aut sacramentū in
ordinate cōmoueat. Introitus tamen misse ꝛ cetera que
cōsecrationem nō respiciūt legi possunt. Itinerātes ergo
in mari vel in terra: vbi predicta haberi nō possunt: ab au
ditione misse in die dnīco ac ceteris festis excusant. Nec in
casu ſm Sco. in. iiij. dist. xiij. q. ij. ligant p̄cepto obligāte
ad misse auditionē in sabbato: qm̄ occurrentib⁹ duob⁹ p̄ce
ptis incōpossibilib⁹ maius p̄ceptū absoluit ab obser
uantia minoris in tali casu. Est aūt rōnabile locū celebra
tionis ꝯsecratū esse ꝑpter sacrosancti corporis christi pre
sentiā/qd̄ ibi cōficit: qd̄ est sanctū sanctoꝝ/ christus scʒ oia
sanctificans: ideo oia ad illud sacrificiū ꝑtinentia cōsecra
ta esse debent. Sacerdos/ministri/altare/calix/panni ꝛc.
vt dicit Tho. in. iiij. disti. Etiā ꝑpter angeloꝝ presentiā:
qui ſm beatū Grego. in dialo. lib. iiij. assistūt illi sacrificio.
Item ꝑpter orationū nostrarū celeriorem exauditionem
propter deuotionis excitationē: impedimentoꝝ diabolice
tentationis exclusionem: ceterosq; effectus bonos eccle
cōsecrationem cōsequentes. Et noīe ecclesie hic intelligē
de sunt etiā capelle cōsecrate. In his eīn celebrari potest
sine speciali fauore epī ipsius loci: eoipso ꝙ est cōsecrata:
vt in. c. si qs. de cōse. dist. j. ꝛ clarius in glo. sup illo ꝟbo: Ce
lebrare cōcedimus. eadē dist. c. cōcedim⁹. ¶ Debet etiā lo
cus cōsecratus nō esse interdictus neq; a iure: neq; a iudi
ce. A iure quidē/si est pollutus sanguine vel semine. de cō
secra. ecclesie. c. vlti. Et de adulterijs ꝛ stu. ca. significasti.
A iudice aūt per interdicti sententiā cōtra locū latam. nā
in talibus celebrādū nō est: vt infra dicit. ¶ L Locus
magis ꝓpinquus est altare cōsecratū ꝛ lapideū/ integruꝫ
nō enormiter fractū. De primo est statutū in cōcilio Aga
thenē. ꝙ altaria nō solum vnctione chrismatis: sed etiaꝫ
sacerdotali benedictione sacrent. vt in. c. altaria placuit.
de conse. dist. j. Et hoc eisdem cōgruitatib⁹ quibus cōgruit
ecclesiā fore consecratā. Scd̄m. i. ꝙ debet esse lapideū: pa
tet ex primo: q; alioquin vngi non debet. vt in. c. altaria si
non. vbi statuit ex cōcilio Ipponē. ꝙ altaria si non fue
rint lapidea: chrismatis vnctione nō consecrent. Est autē
rationabile ꝙ altaria sint lapidea: ſm Alexā. de ales par
te. iiij. q. xxxvj. membro. j. propter lapidis cōmunitateꝫ/for
titudinem siue durabilitatem: ꝛ propter significationem.
Nam propter cōmunitatem est facilis ad habendū: pro
pter durabilitatem habet aptitudineꝫ vt cōsecret. Nō eīn
cōueniret ꝙ aliquid vnctione sacra consecraret: nisi esset
solidū ꝛ durabile. Propter significationem: nā petra chri
stū significat ꝛ christi fideꝫ. vnde. j. Coꝛ. x. Petra aūt erat
christus. ꝛ Math. xvj. Super hanc petrā. i. fidei cōfessio
nem/edificabo ecclesiā meā. Nam vt christus fundamen
tum est ecclesie: ita ꝛ fidei christi. Vtrūq; eīn dicit aposto
lus. Primū. j. Coꝛ. iij. Fundamentuꝫ aliud nemo pōt po
nere preter id qd̄ positum est/qd̄ est christus iesus. Secun
dum Heb. xj. Fides est substantia rerū sperandarū. Nunc
aūt in altari christus offertur: ꝛ fides necessaria est ꝛ quā
tum ad cōsecrationem/ꝛ quantū ad susceptioneꝫ. Qd̄ ꝟo
in vete. testa. de diuersis materijs fiebant altaria/scʒ de li
gnis sethim. Exo. xxvij. Item de auro. iij. Regū. vij. Salo
mon fecit altare aureū. Item de terra. Exo. xx. alia est ra
tio: qm̄ in veteri testamēto vnū tantū fuit altare holocau
sti: ꝛ hoc in deserto mobile erat cum tabernaculo: ideo cō
gruebat vt esset ligneū. In templo ꝟo hierusalem immo
bile. sed vnicū: ideo potuit fieri de auro: qd̄ fieri nō posset
si multiplicandū fuisset: ſm ꝙ in lege euangelica multipli
catur: propter materie raritatem ꝛ preciositateꝫ. vñ nec li
gno: nec terre: nec auro cōueniunt cōditiones altaris que
dicte sunt: saltem cuilibet simul/scʒ cōitas soliditas ꝛ si
gnificatio. Nec oportet figurā in oibus circūstātijs respō
dere figurato: nec est cōtra predicta ꝙ in ecclesia lateraū.
est altare ligneū: qd̄ quideꝫ altare ob apostoloꝝ principis
(qui sup hoc altare dicit dominicū celebrasse sacramētū)
ꝛ sanctoꝝ precedentiū martyrū reuerentiā reseruat. Licet
beatus Siluester papa decreto firmasset/vt nullum dein
ceps altare esset nisi lapideū. Hoc quoq; altare idem bea
tus Siluester stabiliuit/vt sup illud nullus nisi romanus
pontifex audeat celebrare. Ab episcopatu aūt apostoloꝝ
principis vsq; ad tempus beati Siluestri seuiente ꝑsecu
toꝝ rabie/certa nō erat episcopalis statio: sed vbicūq; ne
cessitas cōpulit: siue in criptis: siue ī domib⁹ religiosoꝝ: si
ue alijs qbuscūq; loci missaꝫ celebrabāt sup altare ligneū
in modū arce concauū: quod portabat a sacerdotib⁹ vbi
cūq; romanus episcopus latitabat: sup quod die cene et
sabbato sequente a summo pontifice ministeriuꝫ pagitur
sacerdotale. Hec Alexan. ¶ L Tertiū scʒ ꝙ debet esse
integrū nō enormiter fractū: patet de consecratione eccle
sie vel altaris. c. j. ꝛ. c. qd̄ in dubijs. ꝙ si altare motū fuerit:
aut lapis ille solūmodo superpositus qui sigillum conti
net: cōfractus aut diminutus: debet denuo ꝯsecrari. Mo
tum. i. mutatū quoad formā: ita ꝙ formā amiserit ꝑ dimi
nutionem vel augmentū: dicit glo. Tabula eīn cōsecrata
de loco ad locū mouetur: nec tamen cōsecratur. ca. cōcedi
mus. de cōse. dist. j. Qd̄ verum est si nō est affixa structure
inferiori sicut altare portabile. Cōsecratio eīn altaris pre
sertim intelligit esse in ꝯiunctione mense. i. lapidis supio
ris ꝛ structure inferioris: ergo si mensa fuerit mota: vel ali
quis de lapidib⁹ inferioribus tangens ipsam: execrat alta
re/ꝛ est cōsecrandū. Hec glo. in ca. si motum. de cōse. dist. j.
Dicit tamen Pisanus/ꝙ hoc intelligit de lapidib⁹ princi
palibus. Similiter dicit ꝙ nō est reconsecrandū altare/si
tota mensa cum sibi adherentib⁹ transferat. Quādocūq;
aūt sigillum quo sigillant reliquie: fractū vel diminutum
fuerit: siue sit in tabula: siue mensa: siue in structura infe
riori: execratum est altare ꝛ recōsecrandū. Et dicitur notā
ter enormiter lesum: q; lesio modica nō execrat altare: vt
in ca. ligneis. de cōse. eccle. Que aūt dicat enormis lesio:
dicit glo. in. c. si motū. de cōse. dist. j. Si est enormiter fracta
vltra scʒ medietatem. Alij dicūt vt Guilhel. quando ꝑ di
minutionem nō tollitur forma: nō censet enormis. Scd̄m
Host. aūt tunc est enormis quando in angulis siue in cor
nibus in quib⁹ precipue solet fieri altaris ꝯsecratio/scʒ in
unctio fit lesio talis: credo per quā tollitur para inuncta.
Vel enormis destructio debet esse talis: que inducat de
formitatem arbitrio epī iudicandā: ſm Innoc. Similiter
si fit additio: per quā nō tollitur forma altaris: nō est recō
secrandū: q; sacrū trahit ad se nō sacrum. dicit glo. in alle
gato ca. si motū. Etiam sine reliquijs altare cōsecrari non
debet: vt in ca. placuit. de conse. dist. j. ¶ Dicitur etiā alta
re quasi alta ara ratione situs: q; eleuatū est super terraꝫ.
Item ratione sacrificij altissimi/corporis scʒ ꝛ sanguinis
dnī. Vel dicit altare ab ardore: q; in lege veteri holocau
sta cremabant in altari: ex qua lege traxit originem. Ve
rūtamen noe primū altaris ritum exhibuisse credit. Gen.
viij. Edificauit noe altare domino. Deinde abraam vsum
altaris in oblationib⁹ habuit: exhinc ritus legalis sacrifi
cij in altaribus inoleuit. ¶ M Debet aūt altare orna
tum esse duabus pallis ꝛ corporali consecratis de sindo
ne mūda: nō de serico aut intincto: sed albo terreno lineo
de cōse. dist. j. consulto. vbi dicitur. Cōsulto omniū statui
mus/vt sacrificiū altaris nō in serico panno: aut intincto
quisq̄ celebrare missam presumat: sed in puro linteo ab
episcopo cōsecrato: terreno scʒ lino procreato atq; cōtexto
sicut corpus domini nostri iesu christi in munda sindone

linea sepultū fuit. Rationabiliter quidē duplici rōne scʒ mūdicie maioris ⁊ mysterij ꝓfundioris. Inter oia eñ genera pannoꝝ illa que sunt de lino puro ad candorē ꝑ spi- cuū ꝑducta mūdissima sunt: ⁊ mūdari melius possunt: et ꝓfundius significant que dño cōtingebāt: vt allegati canonis verba insinuāt. Dicit eñ in lino puro: in quo notatur innocentia ⁊ puritas oīmoda sine quacūꝙ macula saluatoris. Purū est eñ cui nihil alterius nature est ꝑmixtum. Sequitur terreno: quo notatur corpus saluatoris passibile ⁊ mortale/de corpore terreno virginis assumptū. Additur: non ꝑ creato atꝙ cōtexto. i. panno lineo multiplici tonsiōe ad candorem perducto: quo notatur christus qui multiplici cruciatu ⁊ pressurā ꝑuenit ad gloriā. Representat: deniꝙ sindonem mundā: qua dominicū corpus sepulture traditum fuerat inuolutū. ¶ Debet etiā altare igne siue lumine celebrationis tpe esse fulgidū. de quo in ca. vlt. de celebra. missa. Sacerdos sine igne celebrans punitur. Scribit etiam Leui. vj. Ignis in altari meo semper ardebit. Ille ignis etiaʒ sub aqua vixit septuaginta annis babylonice captiuitatis: vt habetur. ij. Macb. j. qui extinctus fuit antiocho vendente sacerdotiū iasoni: vt dicit Aug. ⁊ habetur j. q. j. sicut eunuchus. Significat aūt ignis siue lumen fidē populi: que nō debet esse absconsa sub modio: sed manifesta posita sup candelabrū: vt ingredientes ecclesie vnitatem/videant opa ex fide relucentia: ⁊ glorificent patrem qui in celis est. Et rōnabiliter adhibetur ignis luminosus: vbi ille tractatur qui venit ignem mittere in terrā: quē vult vehementer accendi. Luce. xij. Quiꝙ de se dicit. Ego sum lux mūdi: qui sequitur me nō ambulat in tenebris: sed habebit lumen vite. Joh. viij. ¶ N Locus ꝓprius consecrationis/quo scʒ immediate sacramentales continentur species: sunt calix ⁊ patena: ⁊ est corporale: sed de illo iam dictum est. Calix ergo ⁊ patena: quales esse debent: determinatū est in cōcilio Remensi. ⁊ habetur de cōse. dist. j. calix. vbi dicitur sic. Calix dñi cū patena si nō ex auro oino: ex argento fiat. Si quis aūt tam paup est: saltem vel stanneuʒ calicem habeat. De ere aūt ⁊ aurichalco nō fiat: q: ob vini virtutem eruginē facit: pariterꝙ vomitū ꝓuocat. Nullus aūt in ligneo aut vitreo calice presumat missam cantare. Item eadem dist. c. vasa. legitur ꝙ vasa in quibus sacrosancta cōficiuntur mysteria: sunt calices ⁊ patene. De quibus Bonifacius martyr ⁊ eps interrogatus. Si liceret in vasculis ligneis sacramenta cōficere. Respondit: quondā sacerdotes nō aureis: sed ligneis calicibus vtebantur. Seuerinus. xvj. romanus episcopus patenis vitreis missas celebrari constituit: deinde Urbanus. x. papa oia ministeria sacra fecit argentea. In hoc eñ sicut in reliquis cultibus magis ⁊ magis ꝑ incrementa temporꝫ decus succreuit ecclesiarū. Nostris eñ diebus: qui serui patrisfamilias sumus: ne decus matris ecclesie minuatur: sed magis cumuletur ⁊ amplificetur: statuimus vt deinceps nullus sacerdos sacrū mysterium corporis ⁊ sanguinis dñi nostri iesu christi in ligneis vasculis vllo modo conficere presumat: ne vnde placari debet: inde irascatur deus. Hec ibi. Hoc statutū factū fuit in cōcilio Triburicen. ¶ Si replicatur calix sm Hug. significat sepulcrum: patena lapidem sup apositū: qđ q: fuit excisum de petra. Marci. xv. videtur ꝙ calix esse deberet de petra. Respondetur ꝙ nō cōueniret celebrare in vase lapideo/ꝓpter vasoꝝ lapideoꝝ ineptitudineʒ. Neꝙ in ligneo ꝓpter porositatem ⁊ humoꝝ imbibitionem. Neꝙ in vitro vel crystallo ꝓpter fragilitatem: ne sic dñicus sanguis effusionis periculo exponatur. Nec oportet ꝙ signans ⁊ signatū in materia cōueniant: vnde ⁊ calix aureus ⁊ patena ꝓpter forme cōcauitatē ⁊ sacramentalē veri corporis ⁊ sanguinis christi cōtinentiā/sepulcrū dñi representat. ¶ Si iterū obijcitur illud Amb. li. de officijs: ⁊ habetur. xij. q. ij. aurū. Aurū sacra nō querūt: neꝙ auro placēt q̄ auro nō emuntur. Ornatus sacrorū/redēptio captiuoꝝ est: ⁊ vere illa sunt vasa preciosa que redimunt animas a morte: ille verus thesaurus est dñi qui operatur qđ sanguis eius operatus est. Ex quibus videtur ꝙ aurū nō debet impendi in vasa sacri mysterij: sed in alimoniā pauperū ⁊ redēptionē captiuoꝝ. Respōdetur ꝙ beatus Amb. ⁊ canon ibi loquitur in casu quo res eccl'ie distrahende sunt/scʒ in extrema necessitate ꝓ alimonia pauperū/⁊ pro redemptione captiuoꝝ. Unde dicitur ibi: Nōne dicturus est dñs. Cur passus es tot inopes mori fame? Et certe habebas aurū de quo ministrasses alimoniam. Cur tot captiui in captiuitatem duci nec redempti ab hoste occisi sunt? Quid dices? Timui ne templo dei ornatus deesset respōdebis. Aurū sacramenta nō querūt ⁊c. vt. s. Aliqui exponūt sic/Nō querūt ad sui efficaciā: nō eñ minorē efficaciā habent si in alterius modi vasis ꝯficiantur. Uel nō querunt ad hoc vt inde magis placeant: Nō eñ ex eo ꝙ in auro cōficiuntur magis placent deo: sed ex cōficientiū sanctitate ⁊ virtute. Hec Alex. Nunc de cōsecrationis tempore.

¶ Lectio. xiiij. A

Sequitur nūc de tpe siue horis diei quibus missam celebrare ꝯgruit. Ubi premittēdū ꝙ duplex est missa. Quedā est missa cōuentualis siue popularis q̄ tanꝙ principale diei officiū/in cōuentu totius populi seu parochianoꝝ diebus singulis celebratur: q̄ ⁊ parochialis missa solennis publica vel summa quoꝙ appellatur. Alia est missa priuata peculiaris vel votiua: q̄ a sacerdotibus ex speciali institutione/bñficio vel deuotione nō sic pro toto pplo celebratur. De pmis. c. vt dñicis. de parochijs. De scđis habetur in. c. quidā laicoꝝ. de cele. missa. Et de vtrisꝙ loquitur Aug. in ca. ⁊ hoc. de cōse. dist. j. vbi dicit. Attendēdū vt misse peculiares: q̄ ꝑ dies solennes a sacerdotibus fiūt: nō ita in publico fiant/vt ꝓpter eas ppl's a publicis missarū solēnijs: que hora tertia canonice fiūt/abstrahatur: sed sacerdotes q̄ in circuitu vrbis/aut in eadē vrbe sunt: ⁊ ppl's in vnū ad missarū publicā celebrationē ꝯueniāt. De missis igitur solēnibus dicitur/ꝙ tribus horis institute sunt: scʒ tertia hora diebus festiuis: sexta in diebus ꝓfestis: nona in diebus ieiunioꝝ. de cōse. dist. j. c. nocte sancta natiuitatis. vbi dr. Reliquis pō tpibus missarū celebrationes ante horā diei tertiā minime sunt celebrāde: q: in eadē hora ⁊ dñs crucifixus est: ⁊ sup aplos spūsscūs legitur descendisse. Item in. c. solent. eadē dist. innuitur ꝙ tpe ieiunioꝝ missa nona hora celebrari debz. Ratio assignatur a doctoribus: nā in missa recolitur mors christi: qui hora tertia crucifixus est linguis iudeoꝝ: hora sexta manibus militū: hora nona expirauit. In ieiunijs pō quattuor tēpoꝝ/dū ordines celebrantur: pōt missa post nonā circa horā vespertinā cantari. In sabbato aūt scō pasche/circa noctis initiū: vt in. c. solēt. alleg. §. i ieiunijs. Incipit aūt noctis initiū in vespa: q̄ est extrema ps diei. i. vltima. Ultima aūt ps diei incipit statim post horā nonā/transacta meridie. Et hoc sm modū loquendi phoꝝ: q̄ dicūt ꝙ q̄libet pars cōtinui minor medietate ꝑtingēs vsꝙ ad vltimū eius pūctū/est eius vltima pars: sm hoc multas ptes eiusdem cōtinui vltimas ꝯcedēres: quarū tñ vltimarū partiū semp vna est pars alterius. Sic in ꝓposito. Pars diei designata post meridiē. i. post medietatē diei: pōt dici pars eius vltima: ꝙuis nō sm vsualem loquendi modū. Et ꝑ quāto est vltima pars diei: pōt vocari sequētis noctis initiū. Uerū in ꝓposito illa pars diei sabbati sancti/cū nocte sequente ad diē sanctissimū pasche cōputatur. Un̄ dr in orone. Deus q̄ hāc sacratissimā noctē glīa dñice resurrectiōis illustras. Silr̄ dicuntur in bñdictione paschalis cerei. Hec nox est in qua destructis vinculis mortis christus ab inferis victor ascendit. Et sm hoc posset intelligi ca. sabbato. de cōse. di. iiij. vbi dr. Traditio eccl'ie habet illo biduo/scʒ parasceue ⁊ scō sabbato pasche sacra penitus non celebrari. Loquitur de sacro eucharistie. Qđ verū videtur si pars diei post nonam ad noctē referatur. De hoc vide. c. ꝙ a patribus. lxxv. di. ⁊ glo. ibidē multiplicē. ¶ B Sed videtur ꝙ hi canones de sabbato scō pasche/⁊ quattuor tēpoꝝ quantū ad horas diei abrogati sint per cōtrariā cōsuetudinem: qm̄ neꝙ in vrbe:

Duplex est missa

necq̧ in capella pape p̄sente summo pōtifice officiū differt
vsq̧ ad vesperas: vel vsq̧ ad initiū noctis: sꝫ vsq̧ ad meri
diē terminatꝰ: licet seruent quātū ad horas canonicas p̄sol
uēdas. Nā in sabbato scō pasche/oēs hore minores legū
tur ante officiū misse: ⁊ vespere includunt misse officio: ⁊
eadē oratione que cōplēda dr: missa ⁊ vespere simul cōclu
duntur. Sic in ieiunijs p̄festoꝝ none in multis ecclesijs le
gūtur statim post missam: tn̄ ante meridiē ⁊ prādij horam
In quadragesima vero none ante missam legunt: ⁊ vespe
re statim post missam ante meridiē dicunt: ⁊ hora refectio
nis vltra meridiē nō differtur. Et si sic intelligunt hore ho
die stat cōstitutio cōcilij Gabilonen̄. de cōse. dist. j. solent.
vbi dr: Solēt plures qui se ieiunare putant in quadragesi
ma: mox vt signū audierint ad horā nonā comedere: q̄ nul
latenus ieiunare credēdi sunt si ante māducauerint q̄ ves
pertinū celebret officiū. Cōcurrēdū est em̄ ad missas: ⁊ au
ditis missarū solēnijs ⁊ vespertinis officijs: ⁊ largitis ele
mosynis ad cibū accedēdū est. Si vero aliqs necessitate cō
strictus fuerit: vt ad missam venire nō valeat: estimata ves
pertina hora cōpleta oratione sua ieiuniū soluat. Si autē
p horā nonā ⁊ vespertinā intelligunt hore diei/meridiem
scꝫ sequētes: manifestū est generalē eccl̄ie cōsuetudinē in
oppositū laborare. ¶ C Misse vo priuate pn̄t celebra
ri a principio diei/vsq̧ ad horā misse publice iclusiue: siue
hora tertia: siue sexta: siue nona celebret. Satis in hoc cō
cordāt doc. ⁊ simul eccl̄ie ritus. Vn̄ Leo papa ad dioscorū
alexandrinū epm. Necesse est iquit vt quedā populi pars
sua deuotione priuet: si vni tm̄ misse more seruato sacrifi
cium offerre nō pn̄t: nisi prima diei parte ꝯuenerint: vt ha
bet de cōse. dist. j. Necesse. vbi in rubro ⁊ nigro dicit: Etiaꝫ
prima parte diei missas celebrare licet. De nocte aūt exce
ptis noctibus dn̄ice natiuitatis ⁊ resurrectionis: de q̄bus
habet in. c. de cōse. dist. j. Nocte. ⁊. c. solēt. nō licet celebrare
q: hoc sacramētū ad tēpus gratie pertinet: qd per diē desi
gnat: iuxta illud Roma. xiij. Nox precessit: dies aūt appro
pinquauit. Et dicit Guil. Credo q̄ qui sciēter ante diē cele
brat: cū hoc sit cōtra generale ecclesie cōsuetudinē: morta
liter peccet: nisi sit sup hoc specialiter per epm vel superio
rē dispēsatū. Videt tn̄ q̄ ille nō sit generalis mos ecclesie:
cū i hyeme frequēter celebret hora sexta post mediā noctē
dū adhuc tenebre sunt. In casu tn̄ vt pro cōmunicādo in
firmo in mortis periculo cōstituto: dū alr̄ nō haberet eu
charistia: licet ante diē celebrare. sm Alex. ⁊ Pet. de palu.
Principiū aūt diei accipiendū est nō ab ascēsu solis super
nostrū orizontē: vt dicit Sco. in. iiij. dist. xiij. q. ij. sed ab illa
hora ex qua radij solares incipiūt illuminare nrm̄ hemis
pheriū: qd dr principiū aurore: ⁊ incipit vna hora ⁊ quita
parte hore ante corporalē solis ortū: sm autorē lib. de cre
pusculis: ⁊ patet p situationē linee crepusculi i facie astro
labij. Hec Sco. ¶ D Cōsequēter vidēdū de circūstanti
bus. de hoc aūt sic habet de cōse. dist. j. c. hoc quoq̧. ex con
stitutione sotheris pape. Hoc quoq̧ statutū est/vt nullus
presbyteroꝝ missarū solēnia celebrare presumat: nisi duo
bus p̄sentibꝰ: sibiq̧ respōdētibꝰ: ⁊ ipse tertiꝰ habeat: quia
cū pluraliter ab eo dr: Dn̄s vobiscū: ⁊ illud i secretis/Ora
te pro me ⁊c. aptissime ꝯuenit/vt ipsiꝰ respōdeat salutatio
ni. Ad hūc aūt canonē ita respōdet Alex. de ales/par. iiij.
q. xxvj. mēbro. v. Dicendū q̄ quedā retroactis tēporibus
statuta erāt ob reuerētiā tāti mysterij: q̄ postea abrogata
sunt per vsum ⁊ propter necessitatē ⁊ vtilitatē. Multipli
cato em̄ numero p̄sbyteroꝝ/necesse fuit ⁊ vtile (ne freque
ter cessarēt a missarū solēnijs) vno assistēte celebrare. Sa
cerdos vo dicēdo: Dn̄s vobiscū: ⁊ Orate p me: loquit ec
clesie/⁊ ad ecclesiā debet cōuertere intētionē. Et ita qd di
citur/q̄ nullꝰ presumat celebrare nisi duobus presentibꝰ
⁊c. intelligit quātū ad intētionē sacerdotis q̄ debet cōuer
tere intentionē ad plures: vel assistētes: vel ad ecclesiā: q̄
plures verbis expressis respōdeant vel voto. Vel pōt dici
q̄ intētio decreti est/q̄ nullꝰ ex ꝯtēptu celebret vno tm̄ assi
stēte: bn̄ tn̄ pōt in necessitate. vn̄ Inno. recitato p̄dicto de

creto rn̄det sic. Aliud est necessitatis articulus: ⁊ aliud re
ligionis cōtēptus. Pie q̧ credendū est: ⁊ satis autoritati
bus sacris cōprobat/q̄ angeli dei comites assistūt oranti
bus: sm illud p̄phete. In ꝯspectu angeloꝝ psallā tibi deꝰ
meus. ⁊ illud Tob. xij. Qn̄ orabas cū lachrymis ⁊ sepelie
bas mortuos: ⁊ derelinquebas prādiū tuū: ⁊ mortuos ab
scōdebas p diē i domo tua: ⁊ nocte sepeliebas eos: ego ob
tuli orationē tuā dn̄o. Ad idē est btūs Grego. iiij. dialo et
sm Bern. serm̄. de dedicatione. Dicit etiā glo. in. d. c. q̄ re
clusus missaꝫ solꝰ cātare pōt: dū clerici copia nō suffragat.
¶ E Sꝫ circa p̄missa de loci ⁊ tp̄is circūstātijs q̄rit q̄ pe
na illoꝝ/q̄ ex p̄missis aliqd hoꝝ omiserint: puta qui nō ve
stibꝰ sacris: aut in loco non sacro: seu vasis indebitis sine
igne vel tpe incōgruo celebrarēt: aut p̄dictoꝝ aliq̄ vel plu
ra omitterēt. Ad hoc rn̄det primo q̄ omissio hoꝝ oim vel
aliquoꝝ/ceteris existētibꝰ q̄ supra ad celebrationē eucha
ristie de necessitate req̄ri expressa sunt. s. debitis materia/
forma/ministro/⁊ intētione/nō impedit effectū p̄ncipalē
cōsecrationis: q̄ est trāssubstātiatio panis ⁊ vini in verum
corpꝰ ⁊ sanguinē dn̄i nr̄i iesu christi. Nā hec. s. vestes/locꝰ
tēpus/vasa/ignis/ministri/circūstātes/preuie orationes/
⁊ similia sunt de genere illoꝝ q̄ nō simpliciter ad ꝯficiēdū
req̄runt: qm̄ nō req̄runt ex ordinatione christi: q̄ sacramē
tum hoc instituit: ⁊ sine his cōsecrauit: sꝫ req̄runt ex ordi
natione eccl̄ie: licet nō tpe vno: sꝫ successiue ob reuerentiā
tāti sacramēti: ob significationē ⁊ deuotionis tā populoꝝ
q̄ ministroꝝ exercitationē: eccl̄ia aūt circa sacramētorum
essentialia nihil imutat. Sicut em̄ sacramēta a solo deo opo
tet āt istitui: ita a solo deo pn̄t mutari: ab eo nāq̧ sacramē
ta instituunt: a quo habēt cū certitudine efficaciā: quippe
cū sint signa practica/efficacia ⁊ certa. Certitudinē aūt et
efficaciā nemo sacramēti dare pōt nisi solꝰ deꝰ. Siqdē effe
ctꝰ sacramētalis ē grā iherēs vel subsistēs/scꝫ charitas in
fusa vł corporis christi p trāssubstātiationē p̄sentia. vtrūq̧
a solo deo est q̄ gratiā infundēdo creat: et naturā trāssub
stātiādo mutat: sequit q̄ solꝰ deꝰ sacramēta instituit. Vn̄
minꝰ bn̄ sentiūt q̄ sacramenta q̄dā ab apl̄is aut eccl̄ia asse
rūt i stituta: licet apl̄i p̄cones ee poterāt istitutiōis a chri
sto facte. Tn̄ circa ritū ⁊ vsum sacramētoꝝ eorūq̧ dispēsa
tionē eccl̄ia q̄dā instituere pōt: atq̧ p eā instituta mutare
p rerū ⁊ tēpoꝝ q̄litate. Sn̄ia est doc. subti. in. iiij. dist. iiij. q.
iij. ⁊ alijs plerisq̧ locis. Nihil aūt dubium quin omittens
aliquid p̄dictoꝝ ex ꝯtēptu aut scienter quin peccet morta
liter faciēs in hoc temere cōtra cōstitutionē aut cōsuetudi
nē generalē romane eccl̄ie. vn̄ btūs Aug. in li. ex dictis ba
silij. ⁊ habet dis. xj. ecclesiasticaꝝ. ait: Ecclesiasticaꝝ istitutio
onū q̄sdā in scriptis: q̄sdā vero apostolica traditiōe p suc
cessores i ministerio cōfirmatas accepimꝰ. Quasdā vo cō
suetudine roboratas approbauit vsus: quibꝰ par ritus et
idem vtrisq̧ pietatis debetur affectus. Et prosequēdo de
clarat exēplariter in mysterio misse ꝯ consecratione fontis
⁊ vnctione baptizatorum ⁊c. Idem ad casulanum presby
terum. Sicut preuaricatores diuinarum legum: ita cōtem
ptores ecclesiasticarū consuetudinum coercendi sunt. ea
dē dist. in his. ¶ F Sed de pena canonis dicit Sco. vbi
supra. In nullo premissorum incurrit irregularitas nisi in
duobus casibus. Primus si sciēter celebrat quis in loco in
terdicto a iudice: alius si celebrat in calice nō idoneo. Pri
mum probatur per cap̄. Postulasti. de clerico excommuni
cato ministrāte. ⁊ per. c. Tanta. de excessibus prelatorum.
Clarius tamen ⁊ expressius habetur in. c. si qui. §. is vero.
de sentētia excommunicationis lib. vj. Et notāter additū
est in loco interdicto a iudice/quo modo celebrās in loco
interdicto a iure nō a iudice/vt i loco humano semine vel
sanguine polluto nō incurrit irregularitatem: vt in allega
to ca. si qui. dicitur. Si qui in ecclesia sanguinis aut semi
nis effusione polluta: vel qui presentibus maioris excom
municationis sentētia nodatis sciēter celebrare presumit
licet temerarie agat: irregularitatis tn̄ (cū illud nō sit ex
pressum in iure) laqueū nō incurrit. Is vero qui sciēter in

loco celebrat supposito īterdicto: nisi super hoc priuilegia
tus existat aut a iure sit ꝯcessum eidē: irregularitatē incur
rit: a qua nequit per aliū ꝙ per romanū pontificē liberari.
Et hoc verū si pctm̄ fuerit notoriū: qm̄ si notoriū non fue
rit sed priuatū / nō est pctm̄ in loco hmōi celebrare: q: recō
ciliatione nō indiget: vt sentit Ioh. in sum. cōfes. ⁊ Host. ⁊
Goo. q. s̄. allegata. ¶ Scdm̄ scʒ de calice nō idoneo: pbat
de cele. mis. c. vlt. Ubi sacerdos qui in calice nō idoneo ce
lebrauerat / iubet officio ⁊ beneficio ꝑpetuo priuari. Ve
rum ꝙ hec pena infligit ꝓpter multa: q: videlicet celebra
uit in pane fermentato: in calice ligneo: sine igne ⁊ aqua.
Et ita dubiū est si ꝓpter quodcūqʒ hoꝝ separatim debeat
infligi depositio: q: oīa supradicta insimul cōcurrebāt. Et
tantū de his q̄ requirunt ad celebrationē / tam de necessi
tate sacramēti / ꝙ de necessitate ministri: siue respiciant sa
cramentū / siue ministrū / siue circūstantias tēporis loci et
circūstantiū: q̄bus nō existentib⁹ sacerdos conficere non
poterit ordinate. Sequitur nunc textus canonis.

¶ Explicit pars prohemialis canonis.

¶ Incipit pars principalis ⁊ executiua.

¶ Lectio. xv. A

Aggressuri canonis

expositionē post ea de quibus differēdis ma
terie coegit connexio: magistri / patres ⁊ dn̄i
diuini mecū imperatores subsidij / oro ꝯcur
rite: quo negato frustra incassumqʒ labor / ⁊ opera impēdi
tur. Et sicut cito discit quicq̄d magistrāte spū sancto doce
tur: ita eius semoto magisterio / obscurū est quicq̄d huma
na voce ꝓfertur. Postulemus aūt ea nobis impertiri / que
dignissimū eucharistie sacramentū: circa qđ principalis ca
nonis versat intētio: exigit ⁊ requirit. Hec sm̄ ꝓdicta sunt
fides / spes ⁊ charitas. Charitas vt pulset ⁊ excitet affectū
vt rōni imperet: quaten⁹ ad tā fructuosam tāti sacrificij in
daginē actū cōsiderationis dirigat. Fides intellectū illu
minās / quaten⁹ cōsideratis ⁊ inuentis fideliter assentiat.
Spes vt appetitū solidet: quaten⁹ tāti fruct⁹ mysterij lon
ganimiter expectet. Charitas / qua toto corde diligētes tā
ti beneficij autorē: quod canonis officio ꝯficit: gratiā quā
possum⁹ repēdam⁹ ipsius bn̄ficij amorosa consideratione
exercitio ac condigna pōderatione: quo ad exercitādū no
strā dilectionē tātā ad nos indignos charitatē maiestas il
la benignissima demōstrauit. Quo nāqʒ magis diuina chri
sti bonitas ineffabilē suā ad nos miseros ⁊ pauperes cha
ritatē ostēderet: nisi ꝑ hoc ꝙ ipse qui se in preciū patri pro
nobis in cruce obtulit: seipm̄ etiā i cibū nobis tribuit. Ut
sicut soluēdo preciū a morte perditos redemerat: ita cibū
tribuēdo celestē / infirmos nos ad vitā spūalē gratie robo
raret. Fides quā cū apostolis deuote augeri oremus: qua
diuinorū memoria mirabiliū oēm naturalis rōnis perspica
citatē excedētiū in sacramēto: de quo canon noster: facraʒ
capiam⁹: cui⁹ intelligētia nec arte pōt / nec doctrina hoīm
indagari. De quo btūs Aug. Mira mihi videntur q̄ de h̄
sacramento leguntur. Fides est necessaria: sciētia ratiōis
superuacua. Sciētia rōne ⁊ intellectu colligit: fides auto
ritate videt. Hec ergo sunt q̄ fidē necessario exigūt: ratio
nē oīno nō admittūt: excedūt simplicē creditorem: arguūt
improbū discussorē. Et post pauca: Credi nāqʒ oportet fa
lubriter qđ inuestigari nō pōt vtiliter. Spes rursum ad ro
borandum nos exigit: ne cū retro abeūtib⁹ ad hui⁹ sacra
menti predicationē: dū nō subito que veritas protulit: ver
ba intellectu capiebāt dicentib⁹. Dur⁹ est hic sermo. Quo
modo potest nobis hic dare carnē suam ad manducandū
⁊ nos ab incepto recedam⁹: sed lōganimiter cū discipulis
expectem⁹ veritatis intellectū: qui perseueranter christo
adherētes instrui meruerūt: ⁊ plene cōseq̄ quod sperabāt.
¶ B Ut ergo de⁹ aperiat nobis ostiū sermonis ad lo
quendum mysteriū christi: vt oportet sermone sale cōdito
hui⁹ rei gratia flectamus cū apostolo genua nostre men
tis ad patrem. Eph. iij. dn̄i nostri iesu christi / ex quo omnis
paternitas in celis ⁊ in terra nominat: vt det nobis sm̄ di
uitias glorie sue / virtutē corroborari per spiritū eius in in
teriori homine: christū habitare ꝑ fidē in cordib⁹ nostris:
in charitate radicati ⁊ fundati: sine qua sciētia nō edificat
sed inflat: vt possim⁹ comprehēdere cum omnib⁹ sanctis
que sit huius sacrosancti sacrificij latitudo in peccatoꝝ ex
piatione. Lōgitudo in perseuerātī filiorū alendoꝝ ac ec
clesie sustētatione. Sublimitas in celestiū fructuū exubera
tione. ꝓfundū in mysterioꝝ occulte sapiētie cōprehēsione.
Scire etiā supereminētem scientie charitatē christi in hui⁹
beneficij largissima donatione: vt impleamur in oēm ple
nitudinem dei: nunc virtutū / tūc beatitudinis premiorū.
Ei autē q̄ potens est omnia facere in nobis supabundāti⁹
ꝙ petimus aut intelligim⁹ sm̄ virtutē gratie que operat
in nobis: ipsi gloria in ecclesia pro tāto ecclesie sacrificio in
christo iesu in omnes generationes seculi seculorū Amē.
¶ Huius itaqʒ orationis impetrādi fiducia stipati: simul
aggrediamur spe comite / qualemcūqʒ sacri canonis expo
sitionem: cuius tale est initium.

Te igitur clementissi

me pater per iesum christū filiū tuū dn̄m no
strū ⁊c. ¶ C Iste est canon / secreta / actio
seu sacrificiū / pars principalior totius officij
misse: in qua ꝑmissis populi illuminatiōe / cōsecrādorūqʒ
munerū oblatione / agit de ipsoꝝ munerū cōsecratione: q
in verū christi corpus ⁊ sanguinē substātialiter cōuertunt.
¶ Dixi primo. Iste est canon. i. hec verboꝝ congeries hac
in clausula: Te igit: incipiēs vsqʒ ad mysterij cōsummatio
nē: q̄ sm̄ Alber. procēdit vsqʒ ad illā clausulā: Orem⁹ p̄ce
ptis salutarib⁹ moniti ⁊c. Uel sm̄ Alex. vsqʒ ad finē oratio
nis dn̄ice canon dicit. Dicitur ⁊ secreta actio ⁊ sacrificium.
Ideo canon. q: canon grece / latine sonat istitutio: sm̄ Pa
piam. sm̄ Isido. li. vj. etymol. c. xvj. idē est ꝙ regula. distin.
iij. Canon. Hec aūt verboꝝ cōnexio: quā canonē appella
mus: regulariter partim a christo: partim a sctis patribus
instituta est. A christo q̄dē instituta sunt vba substātialia:
q̄ formā integrāt cōsecrationis. Cetera vo q̄ ad laudē dei
dicunt: ⁊ oꝛones q̄ ꝑ ꝑplo offerunt: a sctis patrib⁹ nō vno
tēpore: nec ab vno tm̄ sm̄ Inno. ⁊ Durā. in rōnali: sed a di
uersis ⁊ diuersis tēporib⁹ particularim edita sunt: ⁊ ꝑ Ge
lasiū papā. l. s. a btō petro principaliter simul ordinata: cui
tm̄ etiā posteri⁹ q̄dā addita sunt: vt īfra suis i locis appare
bit. Ad h̄ de cōse. dist. j. Iacob⁹. vbi dr̄ i glo. Uerba q̄b⁹ cor
pus ꝯficit: ab ip̄o dn̄o sunt tradita: sʒ post alij alia addide
rūt ad decorē ⁊ solēnitatē. Nā ⁊ btūs petr⁹ q̄sdā oꝛones q̄
in canone legunt: fert instituisse. Un̄ Hugo de sacramētis
li. ij. par. viij. c. vlti. ait: Celebratio misse in cōmemoratione
passionis christi agit. Et post pauca: Hāc missam btūs pe
tr⁹ apl's ꝑm⁹ oim̄ ātiochie dr̄ celebrasse: in qua tres tm̄ ora
tiones in initio fidei dicebant: incipiētes ab eo loco vbi dr̄
Hāc igit oblationē. Sed ꝯ illud est qđ Act. ij. dr̄. Erāt aūt
ꝑseuerātes in doctrina aploꝝ ⁊ cōicatione fractiōis panis
⁊ orationib⁹. qđ sm̄ glo. ⁊ doc. cōiter exponit de sacramen
tali pane eucharistie / quo tūc quotidie cōicabāt. vnde dn̄s
Anto. in sua chroni. ti. vj. c. ij. §. j. exponēs illū textū ait: Cō
gregatis simul in domo aliqua / ꝑmissis orationib⁹ ⁊ q̄bus
dā cerimonijs deuotis: vt pie credi pōt: etsi nō ꝑ scripturā
expressum est: oēs cōicabāt etiā laici: qđ sacramētū cōfice
bāt ipsi apl'i vel alij discipuli ordinati a christo vl' ab aplis
ei⁹ in sacerdotes. Itē de ꝯse. dist. j. Iacob⁹. dr̄: Iacob⁹ fra
ter dn̄i sm̄ carnē: cui primū credita est hierosolymitana ec
clesia: ⁊ Basili⁹ Cesarien. ep̄s cuius claritas per totū orbē
refulsit: in scripturis addiderunt nobis misse celebratio
nem. Glo. i. ordinem celebrāde misse. Potest ergo forte di
ci ꝙ Hugo loquebatur de celebratione post apostoloꝝ di
uisionem facta: dum beatus petrus in certo loco sedē pri
mam constituit. Uel primus intelligitur celebrasse cū so
lēnitate pōtificali: vt dicit dn̄s Antoni. par. j. titu. vj. c. viij.
¶ D Dicit sm̄ canon secretū ꝓpter tria: scʒ rōne signifi

cationis/operationis/plationis. Dicit secretū rōne significationis duplicis: in christo scȝ ⁊ celebrāte. In christo quidē/q: representat secretū hoc quo christus latuit: ⁊ se abscōdit a turbis. Unde fm Inno. ⁊ Alex. de ales par. iiij. q. xxxvij. mēbro. ij. ar. j. Dn̄s iesus vbi fuit honorifice suscept⁹ hierosolymis cū ramis palmarū ⁊ laudib⁹. Joh. xij. iudei volebāt eū capere: ppter qḋ recessit ab eis ⁊ abijt in bethaniā ⁊ abscōdit se ab eis. Nō metu formidinis: sed puidentia dispēsationis: q: nōdum venit hora ei⁹ qua aduenīēte spōtane⁹ accessit. vñ Mat. xxvj. ait. Surgite eam⁹: ecce appropinquat q̇ me tradet. Et cū (vt Johā. xviij. ait) cohors venisset cū laternis ⁊ facibus ⁊ armis vt apprehēderēt eū ipse sciens oia que super ipm vētura erāt: processit dicēs. Quē queritis? Et respōdētibus eis: Jesum nazarenū. Dixit: Ego sum. Et abierūt retrorsum et ceciderūt in terram. Potestate quoq; accepta surgēdi: iterū querenti dn̄o quē quererēt respōdētes: iesum nazarenū. Rursuȝ dixit eis iesus. Dixi vobis q: ego sum. Si ergo me queritis sinite hos abire. Illud ergo latibulū quo dispēsationis gratia latuit: significat hoc secreti silētiū. In sacerdote aūt silētiū significat mētis: quo sine tumultu/⁊ verboꝝ strepitu mētis deuotio ad deū dirigat. q̇ exauditor est cordis non vocis. Nā fm beatū Grego. Illā orationē de⁹ nō exaudit: cui ille qui orat nō intēdit. Tūc em̄ sacerdos debet intrare cubiculū cordis ⁊ sensuū interduso ostio deū patrē orare nō in multiloq̇o: sicut ethnici faciūt: sed in corde puro cōsciētia bona et fide non ficta. Neq; exorādus est clamorib⁹: q̇ renū scrutator est ⁊ cordiū. Hiere. xvij. qḋ āna typū gerēs ecclesie insinuabat. q̇ nō clamorosa petitione: sȝ tacita deuotione quod petijt impetrauit. Dicit em̄. j. Reg. i. ꝙ āna loquebat in corde suo: tantūq; labia illius cōmouebant: ⁊ vox penitus nō audiebat. Et in ps. Dicite in cordib⁹ vestris: ⁊ in cubilibus vestris cōpūgimini. Uerba tamē sunt proferēda: ne qḋ petere vel intēdere debemus: ignorem⁹.

¶ Dicit etiā secretū rōne operationis: q: operatio illa occultissima est ⁊ abscōdita omni intellectui rationalis creature. Quid em̄ secreti⁹ ⁊ mirabilius: q̄ꝫ vt panis ⁊ vinū substātialiter desināt remanētib⁹ proprijs ⁊ cōmunibus eorum accidentib⁹. Ex quibus ratio in cognitionē substātie cōsueuit deuenire. Percipit oculus panis colorē: gust⁹ ipsi⁹ saporē: olfact⁹ odorē: ⁊ tn̄ fallitur ratio iudicans esse panē. Quid insuper secretius: ⁊ ab humanis corporis ⁊ mentis sensib⁹ remotius: q̄ꝫ ꝙ gloriosa christi persona: que in cruce pepēdit: nō quidē gloriosa sȝ mortalis: ⁊ nūc residet ad dextrā patris gloriosa ⁊ immortalis: fm oēs suas partes essentiales/q̄ꝫ quātitatiuas/sub parua hostia ⁊ q̄libet ei⁹ parte: fm esse suū verū ⁊ reale cōtinet. Absconditū est hoc mysteriū a mūdi sapiētib⁹: ⁊ reuelatū paruulis fidelibus oēm intellectū suū captiuantibus in obsequiū fidei/veritatē illā occultissimā sed certissimā astruētis. Idcirco etiā sacerdos celebrās q̇busdā velatur cortinis in laterib⁹ altaris depēdētib⁹: ad designādū ꝙ sacerdos intrat ad maximū fidei sacramētū: in cui⁹ figurā sanctasanctoꝝ in moysaico tabernaculo depēdēte velo claudebant: nec nisi summo sacerdoti semel in anno licuit introire: vt habet Heb. ix. Unde statutū est vt nulli laicoꝝ liceat in eo loco cōsistere: vt sacerdos possit libere sacramētū. i. sacrū secretū deuotius celebrare. de vi. ⁊ hone. de. c. j. ¶ E Dicitur tertio secretū rōne prolationis: ne scȝ tāti mysterij verba per quotidianū vsum ex manifesta prolatione vilescāt: ⁊ in locis nō cōpetētibus passim ⁊ indiscrete dicātur. et fiūt dicentibus in ruinā: vt dicit Alex. Unde beatus Diony. in ecclesia. hierar. de ritu sacrificioꝝ loquēs dicit. Greci hoc vidētes dici debāt/putātes tā humilib⁹ verbis tantū sacrificiū inesse non posse. Fertur etiā ꝙ cū antiquit⁹ publice ⁊ alta voce canon diceret: oēs pene per vsum/illū sciebāt: ⁊ in plateis ⁊ vicis illū decātabant. Unde cū quidā pastores in agro pane super lapidē posito canonē dicerēt: ad prolationē verborum illorum/panis cōuersus est in carnem: ipsi autem igne de celo accerrimo diuino iudicio sunt percussi. Propter quod sancti patres statuerūt vt de cetero canon diceretur sub silētio. Sed intelligēdum est ꝙ hec cōuersio panis in carnem/nō fuit facta virtute illorum verborum: quoniam non nisi prolata a sacerdote rite consecrato cū debita intentione virtutem habēt cōuersiuā substātie panis in corpus christi: sed aliunde facta est diuino miraculo: quomodo cruor fertur effluxisse de hostia cōsecrata ad pūctiones infidelium iudeorum. Sicut ⁊ de quibusdam imaginibus christi/⁊ sanctorū ad sectionem peruersorum factū fuisse referūt historie: ⁊ hoc in vindictam impiorum: vt sic eorū infidelitas/peruersitas ac temeritas puniret: manifestaretur q; potētia diuina: insinuaretur quoq; non in ludo ⁊ iocis vtendū esse sacramentalibus verbis ac diuinis mysterijs: sed cū reuerentia ⁊ timore eis modo ac fine quib⁹ sunt a christo ⁊ sanctis patrib⁹ instituta. Factū quoq; est ceteris in exemplū ⁊ terrorem: ne similiter deo irreuerentiam faciant sacra mysteria in ludibriū conuertēdo. Possunt tamē nihilominus sacri canonis verba legi/exponi/masticari/pia ⁊ religiosa volūtate ac inuestigari: a quo et ad q̇d instituta sunt ac doctrinaliter disputari: sicut in presentiarū agim⁹/quo sensu intelligēda: que eorū efficacia: ⁊ cetera ad maiorem deuotionē ac gratitudinē excitantia etiā virtuose ⁊ meritorie: dicente scriptura sacra cuius canon ille pars est per organū sapientie. Qui me elucidant: vitam eternaȝ habebūt. ¶ F Dicitur tertio actio: vnde mos locutionis habet/cū sacerdos ad illa verba peruenit dicere/iam est in actione. Nominat autēȝ actio duplici de causa. Primo: quia in ipsa sanctissimū christi mysterium peragitur. Secundo: q: causa nostra corā misericordi deo per sacerdotem tanq̄ꝫ corā iudice deducitur. Peragitur siquidē hic christi mysteriū: quo ex maxima ⁊ ineffabili charitate pro spirituali refectione in via peregrinantib⁹ dedit carnem propriam in cibū: ⁊ sanguinē suum in potum: que vt iugiter peregrinantes sibi possent applicare: ⁊ in vsum salutarē assumere: verba certa ad hoc instituit: qb⁹ ab idoneo ministro super certa materia/intētione debita platis statim ibi esse inciperet verū corp⁹ suū/⁊ sanguis eius naturalis. Uerba aūt quibus hoc peragit: canonis sunt partes principales: hinc recte actionis nomē sibi vēdicat. Recte vtiq;/quia actio proprie accipiēdo/non est nisi a principio libero ⁊ contingēter agēte: ppter qḋ Damas. dicit bruta nō agere: sed magis per nature imperiū duci. Hoc autē qḋ hic per verba agit: fit a principio liberrimo/⁊ maxime cōtingēter operāte: diuina scȝ volūtate: que est tota causa cōtingētie ⁊ libertatis in creaturis. ¶ Agitur secūdo causa nostra in canone corā summo oim iudice christo deo nostro per sacerdotē: q̇ nuncius est inter spōsum ⁊ sponsam/christum scilicet ⁊ ecclesiam. Hic quidē offert corpus ⁊ sanguinem christi: que per canonis verba cōsecrauit/pro salute viuorum ⁊ mortuorum misericordissimo deo/memoriam faciens passionis vnigeniti sui: que placita fuit et acceptissima oblata in cruce superbenedicte trinitati: ppter cuius memoriam in oblatione sacerdotis eandem hostiā offerentis/de⁹ ipse agit: ⁊ liberalissime concedit viatoribus dona plurima. Nunc cōuersionem per gratiam: nūc conseruationem in gratia: nūc contra mundi pericula firmamentum: nūc angelorum custodiam: nunc tentationū refrenationem: nūc detentorum in purgatorio liberationem: ⁊ alia multa de quibus infra deo duce/latius tractabitur. ¶ G Dicitur quarto sacrificiū: quia per hunc canonem de exigui panis specie/⁊ modici vini calice/conficitur sacrificiū absq; vlla comparatione placidius cruentis veteris instrumenti victimarum ⁊ holocaustorum hostijs ac decimarū primitiarū legalibus sacrificijs: que omnia sacrificiū nostrū figurabāt: ⁊ aduenīente nostri sacrificij veritate cessabāt: qm perfecti⁹ oia prestat pro q̇bus consequēdis illa litteralia psoluebāt. Offerebāt em̄ veteres illi sacrificiū ꝓ peccato: hostiā pacificā ꝓ gratia referenda vel impetrāda: holocaustum pro vnione offerētiū cū deo per amoreȝ intimū: prout hec leuitici tradit historia. Ois

aũt hec nostrũ sacrificiũ prestat. Quapropter iure sacrifi-
cij nomē obtinet canon: cui⁹ orationib⁹ vbis ⁊ cõsecratio-
ne sacrificiũ illud conficitur ⁊ immolat: quo etiã que dicta
sunt: largius ⁊ pfectius impetrant. Hic ergo canon/secre
ta/vel actio seu sacrificiũ est pricipalior pars misse. Ad cu
ius intellectũ aduertēdũ est/q̃ sm Alex. de ales/par. iiij.
q. xxxviij. in principio. Officiũ dicit quasi efficiũ/ab efficiē-
do dictum: prima littera propter sermonis decorem muta
ta. Vel d: ab officiēdo vt quisq̃ illa agat que nulli officiat
sed prosint oibus: vt dicit Rabanus. Et vt idē dicit: Offi
cioꝝ genera licet sint plurima: illud tamē pcipue qḋ in di-
uinis reb⁹ habet: officij nomine cēsetur esse nũcupãdum.
¶ Missa vero multipliciter dicit. Qñq̃ dicit missa totũ
qḋ dicitur ab introitu vsq̃ ad Ite missa est. Qñq̃ dicitur
pars q̃ primo canit/scilicet introit⁹ q̃ d: missa/eo q̃ angel⁹
mittit. Qñq̃ d: missa illud qḋ dicit ab introitu vsq̃ ad of-
fertoriũ: que dicit missa cathecuminoꝝ. i. nouiter in fide in
structoꝝ nõdũ baptizatoꝝ: ⁊ sic dicit missa ab emittēdo: q:
tũc emittebant foras. Tũc em̃ diacon⁹ dicere solet. Exeãt
cathecumini foras. Inde missa dicit sm Isido. q: sacramē
tis altaris interesse nõ pñt: qui nõdũ regenerati noscunt.
Amplius enim nõ licet: neq̃ iudeis: neq̃ paganis: neq̃ ca
thecuminis interesse: q: nondũ sunt mēbra ecclesie: de q̃b⁹
accipitur illud Ioh. ij. Iesus aũt nõ credebat semetipsum
eis. Qñq̃ dicit missa solũ canon: vel etiã illa canonis ver-
ba: quibus corpus dominicũ cõficit: eo q̃ tũc mittit chri-
stus corporalē suã presentiã exhibēs sacramēto: sm quam
acceptionē misse dicit christ⁹ in cena: ⁊ apostoli post missio
nē spũssancti missam celebrasse: licet totũ misse officiũ sm
q̃ nũc institutũ est: neq̃ oia verba canonis: que temporis
successu addita sunt: protulerũt. ¶ B Misse itaq̃ pmo
modo accepte canon est pars principalior: sic em̃ accipien
do missam/põt diuidi in quattuor partes. In prima insi-
nuat illuminatio ppli: q̃ extendit vsq̃ ad offertoriũ inclu-
siue. In scḋa parte cõsecrãdoꝝ oblatio: que icipit ab offer-
torio exclusiue: ⁊ terminat in principio canonis: Te igit.
In tertia parte oblatoꝝ cõsecratio ⁊ immolatio: que extē-
ditur vsq̃ post cõmunionē. In quarta parte accepti bene
ficij diuini rememoratio/q̃ extendit vsq̃ ad finē. ¶ Aliter
diuidit missam (dicit Albertus magnus) in partes tres:
sc3 introitũ/in quo est tãti boni aduocatio. In instructio-
nem/in qua de hoc bono pfecta ponit illuminatio. Et i ob
lationē/in qua est isti⁹ boni adeptio/distributio ⁊ cõmuni
catio. Et hec tertia pars respicit canonē. Adeptio vero bo
ni principali⁹ est in misse officio. Unde manifestũ est q̃ ca-
non est principalior pars misse: propter quam alie partes
misse premittunt ⁊ sequũtur. ¶ Vel melius diuidit missa
in tres partes: sc3 in preparationē tã populi q̃ materie cõ
secrande. In eucharistie cõsecratione ⁊ oblationē. In cõ-
secrate cõmunionē ⁊ mysterij conclusionē. Prima pars di
ci potest missa cathecuminoꝝ pro eo q̃ maior ei⁹ pars ad-
mittit cathecuminos. Scḋa canon. Tertia cõmunio: de h
infra lectione. lxi. ¶ Quia autē canon coheret alijs misse
partibus tanq̃ cõsequens antecedenti: quod notat p no-
tam illatiuã (igit) in principio canonis positã: ea propter
breuiter precedentia canonē percurram⁹: vt sic canonis co
herentiam clarius agnoscam⁹. ¶ I Eoꝝ itaq̃ que in
laudem fiunt et solēnitatē consecrationis: sm Alex. q. xiij.
parte. iiij. §. vlti. quedã precedũt missarũ solennia: quedã
sunt de integritate ipsi⁹ misse pmo modo accepte. ¶ Mis-
sam precedũt tria/sc3 cõfessio: altaris osculatio: thurifica-
tio sm morē romanũ. Quib⁹ significant tria que reddũt
fideles dignos ad celebrandũ/⁊ ad celebrationi assisten-
dum. Primũ est peccatoꝝ purgatio. Secundũ mēbroꝝ cũ
capite vnio. Tertiũ celebrãtis ⁊ assistentiũ deuotio siue de
uota oratio. Quia ergo iust⁹ prior. i. in sermonis principio
est accusator sui. Prouer. xviij. Sacerdos sacris vestibus
(de quibus dictũ est) ornatus/anteq̃ sacrũ inchoat officiũ
pm corã astãtib⁹ peccata sua cõfitet. In qua cõfessione at-
tendendũ est q̃ peccata in genere nõ in specie (vt q̃dã mi
nus puide faciũt) cõfitēda sunt: q: hec cõfessio manifesta
est: nõ occulta. Similiter assistētes sua peccata confitētur:
vt purgari a pctis mereant: sm illud ps. xxxi. Dixi confite-
bor aduersum me iniusticiã meã dño: ⁊ tu remisisti imple-
tatē pcti mei. Delet em̃ cõfessio generalis pctã venialia/et
oblita criminalia: sm magistrũ in. iiij. dist. xxi. allegantē ad
hoc beatũ Aug. Sed de hoc alibi. ¶ Pectora em̃ in cõfes-
sione pcutiũt: exēplo publicani qui pcutiebat pect⁹ suũ di
cēs. De⁹ ppitius esto mihi pctõri. Luc. xviij. vt sic iustifica-
ti in domos suas descēdant. ¶ L Scḋo accedēs sacer-
dos osculat altare/significans q̃ christ⁹. q̃ est sacerdos in
eternũ sm ordinē melchisedech: sacrã sibi ecclĩam copula
uit. Cant. j. Osculet me osculo oris sui. Osculo siq̃dē os
ori coniũgit. Et in christo nõ solũ est humanitas vnita dei
tati: verũetiã spõsa ecclesia spõso christo est copulata: sm
illud Esa. lxi. Induit me vestimēto salutis: ⁊ indumēto iu
sticie circũdedit me: quasi spõsum decoratum corona: ⁊ q̃si
spõsam ornatã monilibus suis. Vox est ecclesie ad christũ
ei⁹ spõsum: sm glo. qui perfectos in ecclesia eodē noie ap-
pellari dignat sc3 spõsi: imperfectos vero sponsas. Ipse ḡ
spõsus christ⁹ spõsos fecit ⁊ spõsas: tñ vna in capite ⁊ me-
bris est ecclesia. Hec glo. Christ⁹ ergo sponsus est: ecclesia
tota spõsa. vnde Ioh. iij. Qui habet sponsam sponsus est.
¶ Per altare significat ecclesia: de quo Exo. xx. Si altare
lapideũ feceris mihi: nõ edificabis illud de sectis lapidi-
bus. Per lapidis sectionē/fideliũ diuisio designat. vnde
dñs sectionē lapidũ in altari prohibēs/diuisionē fidelium
in ecclĩa reprobat. Diuisionem dico p errores et scismata.
¶ L Tertio sequit thurificatio/qua significat deuotio ⁊
oratio celebrãtis ⁊ assistētiũ directa ad deũ. iuxta illud ps.
cxl. Dirigat oratio mea sicut incēsum in conspectu tuo dñe
Quod etiã signatũ est in Apoca. c. viij. vbi dicit: Stetit an
gelus iuxta arã tēpli/habēs thuribulũ aureũ in manu sua
⁊ data sunt ei incensa multa: vt daret de orationib⁹ sctõꝝ
super altare aureũ/qḋ est ante thronũ dei. Angelus ille sa
cerdos est. Malach. ij. Labia sacerdotis custodiũt sciētiã
⁊ legē requirũt ex ore eius: quia angelus dñi exercituũ est
Ante altare. i. cõspectu ecclĩe. Per thuribulũ aureũ/chri-
stus incarnatus significat: cuius bonitas ⁊ immēsa chari
tas per thuribulum aureũ plenũ igne intelligitur. Habe-
re aũt thuribulũ vt incēset: moraliter instruit q̃ si q̃s vult
incēsum orationis ac deuotionis deo offerre: thuribulum
incarnationis per fidē debet tenere. Nam sine fide scilicet
mediatoris ipossibile est deo placere. ad Heb. xi. Tũc em̃
a deo nostrum munus accipitur: cũ super dñice incarnatio
nis fidē posuerit quicquid operat. Grego. in glo. Exo. xx.
Et data sunt ei incēsa multa. i. orationes deuote: vt eis of-
ferat deo de orationib⁹ sanctoꝝ. Et dicit glo. notanter de
orationib⁹: ⁊ nõ orationes: q: dñs nõ oēs orationes exau
dit: sed illas que sunt ad salutē: vt patet de oratione apli
ij. Cor. xij. qui ter dñm rogauit vt discederet a se stimulus
carnis angelus sathane eũ colaphizãs: ⁊ respõsum est ei.
Sufficit tibi gratia mea. Nã virt⁹ in infirmitate perficit.
Super altare aureũ. i. in summitate ecclesie triumphãtis.
Ante thronum dei. i. diuinã maiestatem. Hec breuiter de
preuijs officio misse tacta sufficiant.

¶ Lectio. xvi. A

Que vero in ipso mis

se officio/ad laudem ⁊ solēnitatē/canonem
precedunt: ad illuminationem populi perti-
nent: vel ad consecrandorum oblationem: vt
dictũ est. prime partis sunt particule decē. ¶ In prima in
sinuatur illuminatio populi: vt intelligat aduentum chri-
sti esse desiderãdum: ⁊ hoc fit per introitum: qui desideri-
um aduētus christi in carnem representat: de quo Luc. x.
Multi prophete ⁊ reges voluerunt videre que vos vide
tis ⁊ nõ viderunt ⁊c. Cui⁹ repetitio clamoꝝ multiplicatio
nem designat dicētium ⁊ clamantium: illud Esa. xvi. Emit
te agnum domine dominatorē terre. Et illud eiusdē. xlv.

Rorate celi desuper ⁊ nubes pluant iustum: aperiat terra
⁊ germinet saluatorē. Itē illud Esa. lxiiij. Utinā dirumpe
res celū ⁊ descēderes. ⁊ similia. ¶ Et nota ꝙ sacrificiū il/
lud memoriale est dñice passiōis ſm illud. j. Cor. xj. Quo/
tienscūq; mducabitis panē hūc ⁊ calicē dñi biberis: mor/
tem dñi annūciabitis donec veniat. Ideo totū misse offi/
ciū ad passionē dñi representandū ordinat. Et q: christus
nō ſm diuinitatē: sed ſm carnē assumptā passus est: ideo
in ipso officio aduent⁹ in carnē primo/ ⁊ progressio ei⁹ ad
passionē insinuat: ⁊ deinde ipsa passio signis ⁊ verbis ex/
primit ſm Alexā. ¶ In scda particula illuminat popul⁹:
vt intelligat aduentū christi nō solū desiderandū fuisse: sz
etiā postulādū: hoc per Kyrie eleyson. ¶ In tertia vt in/
telligat ipm esse acceptandū/siue eidē esse cōgratulandū:
per Gloria in excelsis. ¶ Quarto vt intelligat postulatio
ni gratie illi⁹ esse insistēdū/scz p collectā. ¶ Quinto vt in/
telligat doctrine illi⁹: q̄cunq; sit pphetarū ⁊ apostolorum
totaliter esse innitendū: s. z per epistolā q̄ de prophetarū ⁊
apostoloꝝ scripturis sumit. ¶ Sexto vt intelligat ꝙ in sta/
tu presentis miserie penitētie lamēto est insistendū/scz per
graduale. ¶ Septimo ꝙ de expectatione leticie est gau/
dendū: scz p alleluya. ¶ Octauo ꝙ eiusdē mādatis est so/
licite ⁊ deuote obediēdū/scz p euāgeliū. ¶ Nono ꝙ fidei
documenta sunt publice confitenda: scilicet p symbolum.
¶ Decimo ꝙ deo sunt dona ⁊ munera offerēda: scilicet p
offertoriū. Hec autem decē fuerūt necessaria ad suscipien/
dū christū aduenientē in carne visibiliter: ⁊ tūc etiā neces/
saria sunt ad suscipiēdū eundē christū venientē sub sacramē
to inuisibiliter. Hic est eñ q̄si nou⁹ aduēt⁹: cū christus qui
ſm carnē erat absens: in hoc sacramēto fit presens. Et hic
quidē aduēt⁹ desiderādus est/postulādus ⁊ acceptādus.
Innitēdū quoq; est eius gratie ac intendēdū eius doctri/
ne: necnō propter eius memoriā ingemiscēdū gemitu pe/
nitētie: a qua sua cepit p̄dicatio: atq; exultādū ppter spē
superne leticie. Sed ⁊ mandata eius diligenti⁹ obseruan
da: ⁊ fidei eius verba publice cōfitēda: ⁊ per ipsam fidem
deo dona ⁊ sacrificia sunt offerēda: que omnia decet excel
lēter ⁊ diligētius fieri in eius presentia. Hec oia Alexan. q̄
latius singula prosequit questione superius allegata. Sz
hec breuiter commemorata sufficiant.

Secunda pars misse.

¶ B Post populi illuminationē/sequit cōsecrandorū
oblatio: que est pars misse scda ⁊ preparatio immediatior
ad tertiā misse partē/q̄ est canon noster. Hāc secūdā par/
tē licet Alex. incipiat post offertorium populi in oblatione
munerū cōsecrādorū: tñ dñs Albert⁹ eam in ipso offerto/
rio inchoat: ⁊ in canonis principio terminat. Scdm quem
pars illa in quinq; subdiuidit: scz in salutationē offerto/
rium/ppparationē/secretā ⁊ cōclusionē/q̄ est pfatio. ¶ Cir/
ca primū sacerdos populū salutās dicit: Dñs vobiscū. Pri
mo q̄dē salutauit populū post introitū ante orationē: ad
cōsolandū de desiderio quo aduocat⁹ est dñs: optās vt cū
eis sit dñs ad eiusdē desiderij cōpletionē. Scdo cū euāge/
liū legeret salutauit: vt cū eis sit dñs ad instructionis per
fectionē: modo salutat vt dñs adsit ad offerēdorū receptio
nē. q. d. ſm Alber. Dñs vobiscū: vt in sacrificiū deo offera/
mini. Dñs vobiscū: vt circa saporē oblationis afficiamini.
Dñs vobiscū: vt oblato sacrificio incorporemini. Naz dñs
nobiscū est/dū nos sibi oblatos suscipit: quādo nos circa
suū sacrificiū affici facit: ⁊ qñ nos sibi vnit. Cui ex psonis
offerētiū respōdet: Et cū spū tuo. quatenus hoc sacrificiū in
spū offerat ⁊ a dño acceptet: ſm illud Dan. iij. In aio con
trito/⁊ spū humilitatis suscipiamur. Et illud ps. l. Sacrifi
ciū deo spūs cōtribulatus: cor cōtritū ⁊ humiliatū de⁹ nō
despicies. Et illud Ioh. iiij. Deus spūs est: ⁊ eos q̄ adorāt
oportet in spū ⁊ veritate adorare. ¶ Deinde sequit offer/
toriū: cui premittit sacerdos verbū ad orationē exhortato
riū: Oremus. ⁊ tñ orationē nō statim dicit: ad innuendū ꝙ
pura oratio exigit vt deo munera ⁊ dona placabilia offe/
rant. Oratio eñ est pi⁹ affect⁹ mētis in deū direct⁹. Et po/
pul⁹ offerēdus dño pri⁹ debet toto in ipm eleuari affectu: Oro q̄d
vt de se dignū deo faciat sacrificiū. Exhortationē igit sta/
tim offertoriū subseq̄t dictū ab offerēdo: q: tūc cātāte cle
ro fiūt oblatiōes. Nō eñ solū sacerdos: sz cū sacerdote po
pul⁹ sua vota deo offerre debent: ⁊ in tā sancta oblatione
oēs participare. vñ Raban⁹. Post euangeliū oblationes
offerunt a populo: ⁊ offertoriū cātat a clero: qd ex ipsa cā
vocabulū sumpsit/q̄si offerentiū cāticū. ¶ C Sunt aūt
tria offerēda: vt dicit Alex. Primo ipe psone: scdo manua/
les oblationes: tertio ipsi sacrificio necessaria. s. panis vi/
nū ⁊ aqua. Sz de hoc tertio in sequēti clausula. Canit aūt
offertoriū solēniter/dū sacerdos populi munera suscipit:
ad significādum ꝙ q̄ deo offerunt/cū mētis iubilo offerri
debēt: q: hilarē datorē diligit de⁹: ⁊ oblatio nra spōtanea ij. cor. ix.
esse dz nō coacta: ſm illud: Ois volūtarius ⁊ prono aio of Exodi.
ferat ea. s. dona dño. ⁊ Eccli. xxxv. In oi dato hilarē facvul xxv.
tū tuū: ⁊ in exultatione scrifica decimas tuas. Unī ⁊ dauid
j. Paral. vlt. Ego in simplicitate cordis mei let⁹ obtuli vni
uersa hec: ⁊ populū tuū q̄ hic repert⁹ est: vidi cū ingēti gau
dio tibi offerre donaria. Dñe de⁹ abrahā ⁊ ysaac ⁊ israel pa/
trū nroꝝ/custodi i eternū hāc volūtatē cordis eoꝝ: ⁊ semp
in veneratiōe tui/mēs illa pmaneat. Uelut dic Inno. Of
ferēda cantat: q: p sacrificiū laudis offert. ps. Circuiuibo ⁊
immolabo in tabernaculo ei⁹ hostiā vociferationis: cātabo
⁊ psalmū dicā dño. Hec aūt cōsuetudo tracta est a lege. ij.
Paral. xxix. Cūq; offerrētur holocausta: ceperunt laudes
canere dño: ⁊ clāgere tubis: atq; in diuersis organis: q̄ da/
uid rex israel ppparauerat: cōcrepare. ¶ D Circa hec vidē
dū an ppls ad offerendū in missa obligēt: simul ⁊ q̄ dona
licite offerant. Circa primū Grego. papa. vñ. ita statuit: vt
habet de conse. dist. j. ois christian⁹. Ois christian⁹ pcuret
ad missarū solēnia aliq̄d deo offerre: ⁊ ad memoriā redu exo. xxiiij
cere/qd dñs p moysen dixit. Nō apparebis i cōspectu meo
vacuus. In collectis sanctoꝝ patrum liquido apparet/ꝙ
oēs christiani offerre aliquid ex vsu sanctorū patrū debēt.
Hec ibi. Sonat ad idē. c. statuim⁹. xvi. q. j. vbi dicit/ꝙ obla
tiones ⁊ decime quas populus dare debet extra parochia
lē ecclesiā sine cōsensu epi dari nō debent. ⁊ xxxij. disti. pre/
ter hec. vbi dicit/ꝙ oblatiōes eccl'ie dei fideliter reddant
a laicis/al's a sancte ecclesie cōmunione separent. Uerūta
men hec duo vltimo allegata ca. q̄dā intelligūt de oblatio
nib⁹ iter viuos vel causa mortis factis hoc est de donatio/
nibus ecclesijs spōte factis ppter viuētes vel mortuos ea
cōditione: vt de illis fiāt certe oblationes: cui⁹ opinionis
est Ray. Sed primū capitulū qd de quotidianis oblatio/
nibus loq̄tur: a diuersis diuersimode intelligit ⁊ exponit.
Hugo dixit: vt recitat Host. in rubri. de paro. ⁊ alijs paro/
chianis. §. In tertia. ꝙ q̄libet cogi pōt p excōmunicationē
offerre ſm tenorē dicti. c. ois christianus. Alij intelligūt di
ctū. c. de oblatione interiore seu bonoꝝ operū. Utrūq; au
tē reprobat Host. Primū p hoc ꝙ in. d. c. dr: Ois christia/
nus pcuret ad missarū solēnia aliq̄d deo offerre. Notādū
inq̄t ꝙ dicit missarū solēnia/quasi dicat de solennib⁹ loco
rum festiuitatibus: in quibus tenetur quia totam missam
audire: sicut dominicis diebus et alijs festis que annume/
rantur de ferijs. c. conquestus. Cōtra secūdam opinionem
similiter dicit/ꝙ in festis istis tenet offerre aliquod corpo
rale. Nec enim subdit de oblatione interiore/vel bonorū
operum tñ intelligi potest: q: ad illā tenetur quilibet sine
missarū solēnitatib⁹. Hec ille. Siquidē quilibet semp habi
tualiter tenet offerre deo suā volūtatē p humilē obedien/
tiā: p quā tenet semp etsi nō pro semp/opera q̄ in pcepto
sunt pficere. Ad hoc facit qd in ipso. c. dr. Reducere debet
ad memoriā: qd dñs p moysen dicit. Nō apparebis in con/
spectu ⁊c. vbi ad lrām dñs loquit de oblatione ⁊ sacrificio
corpali. Dicit ḡ Host. post recitatas opi. pdictas. Tu dicas
ꝙ in pcipuis festiuitatib⁹ tenetur q̄s offerre ⁊ cogi potest/
maxime cū sit quedā generalis cōsuetudo hoc vbiq; ter
rarum. Precipuas festiuitates que sint/supra declarauit

eas esse de quibus alleg. c. conquestus. Huic cōcordat glo.
ca. ois christianus. sup verbo vacu⁹, que dicit. Uacuus a
bonis operibus: vel ad litterā: ⁊ est consiliū in dieb⁹ priua
tis: sed in dieb⁹ festiuis preceptū: ⁊ ita videt̄ ꝙ oblatiões
sint ex debito exigēde: ⁊ ad eas dandas parochiani sint co
gendi. Hec glo. ¶ E Sed inter hec quasi via media in-
cedendo quattuor: vident̄ tenenda. Primū: Omnis chri-
stianus officio misse assistēs / tenet̄ offerre oblationē inte-
riorē spiritualē: ⁊ hoc actu virtute vel habitu. Hec oblatio
nihil aliud est nisi oblatio suipsius ꝑ promptā ⁊ obedien
tem sue volūtatis diuine volūtati subiectionē: qua semꝑ
Mat. xxvi. ex animo dicere possit deo illud saluatoris. Nō mea s; tua
voluntas fiat. Hāc oblationē ab omnib⁹ reqrit dñs: hinc
per Salomonem ait. Prebe fili mi cor tuū mihi. Prouer.
xxiii. ⁊ in ps̄. Sacrificate sacrificiū iusticie ⁊ spe. in dño. Sū
ma aūt iusticia est reddere dño seipsum per obedientie de
bitum. hinc Eccle. iiij. Melior est obedientia ꝙ̄ stultorū vi
ctime. Cōcordat samuel propheta. i. Reg. xv. ⁊ Eccli. xxxv.
Sacrificiū salutare est attendere mādatis: ⁊ discedere ab
omni iniquitate. Hoc est sacrificiū de quo pene omnes cla
mant prophete: vnde ⁊ in ps̄. xxxix. Sacrificiū ⁊ oblationē
noluisti: aures aūt (haud dubiū quin ad obediendū) per-
fecisti mihi. Et sequit̄. In capite libri scriptū est de me: vt
face. volū. tuā: deus me⁹ volui ⁊ le. t. in medio cordis mei.
Sine hac spirituali oblatione cetera corporalia deo mini
me sunt accepta: dicente aplo. Corporalis exercitatio ad
i. Timothei. iiij. modicū vtilis est. Pietas aūt ad oia vtilis est: ꝓmissionē
habens vite que nunc est: ⁊ future. Pietas ad cultū ⁊ reli-
gionē omnipotētis dei refert̄. glo. qua eligat volūtas pro
pria loco obediētie sub voluntate diuina. Hec ꝓmissionē
habet vite ⁊c. vt hic bonis spiritualib⁹ abundet: ⁊ tempo-
ralium sufficiētiam habeat: vt dicit glo. interli. Deniq̄ ad
cain qui munus domino obtulit: seipsum aūt diabolo mā
cipauit: dicit̄ in glosa beati Grego. xxxii. moraliū. Genes.
iiij. Nōne si bene offeras: male aūt diuidas peccasti? Bñ
obtulit qui creaturā creatori obtulit. Male aūt diuisit: q̄
de bonis suis deo: ⁊ seipsum obtulit diabolo. Hinc ibidē
dicitur. Respexit domin⁹ ad abel ⁊ munera eius: ad cain
aūt ⁊ munera ei⁹ non respexit. Prius respexit domin⁹ per
sonam: deinde ad munera. Nec vnq̄ possunt placere mu
ra nisi placeat ꝑsona. Nō em̄ placēt munera nisi per grati-
am: grā aūt prius iustificat subiectū. i. animā vel personā:
ꝙ̄ ei⁹ operationem: prius naturaliter etsi nō tempore. Et
quis hec interior oblatio omni tempore deo sit offerēda:
singulariter tn̄ in missa (i qua cōmemorat̄ illa singularis
oblatio christi: qua se patri obtulit ꝓ nobis: fact⁹ obediēs
vsq̄ ad mortē crucis) dignū est deuoti⁹ offerri. ¶ F Se
cundū: offerre aliquid de exteriori substātia i misse officio
Op⁹ meritorium est opus meritoriū deo gratum ⁊ acceptū / vtile ⁊ fructuo-
sum. Opus dico supererogationis ⁊ cōsilij: ⁊ nō generali
ter precepti. Primū / sc; ꝙ sit opus meritoriū: patet quoni
am opus illud meritoriū est qḋ refert̄ finaliter in deū: ipm
recognoscēdo summū bonū / a q̄ nobis oia bona interiora
⁊ exteriora spūalia ⁊ corporalia sunt donata. Sicut autē
hoc recognoscimus quātū ad interiora / offerendo nostrā
volūtatē: ita quātū ad exteriora / offerēdo corpalē substā
tiā. Nā sicut homo per cēsum: quē tēporali dño offert: reco
gnoscit dñm in se habere tēporale dominiū: ita per obla-
tionē corporalē deo oblatā: tanq̄ per signū oblationis in-
terioris idipm quoad dñm profitemur: qḋ tāgitur Deut.
xxvi. vbi d̄r. Tolles de cūctis frugib⁹ tuis primitias: ⁊ po-
nes in cartallo: pergesq̄ ad locum quē dñs deus tuus ele
gerit vt inuocet̄ nomē eius. Accedesq̄ ad sacerdotē q̄ fue-
rit in dieb⁹ illis: ⁊ dices ad eū. Profiteor hodie corā dño
deo tuo / ꝙ ingressus sum in terrā ꝓmissionis. Et sequitur
Idcirco nunc offero tibi primitias frugū terre: quā dñs de⁹
dedit mihi. Sic ꝑ oblationē recognoscat se ꝑtinere ad do-
minum: omniaq̄ se a dño gratuitu recepisse. ¶ Qḋ etiam
oblatio exteriorū sit grata dño ⁊ accepta: patet: q: in vete
ri testamēto precepta: ⁊ in nouo cōmēdata pariter ⁊ ꝑsua

sa. Nā licet i ceteris dñs multa israelitico populo miracu-
lose donauerit. Siqdē ꝓparauit viā ꝑ mare rubrū in deser
to: in inuio viā preuia nube mōstrauit: noctis tenebras ig
nis colūna illustrauit: manna de celo pluit: aquam de pe-
tra ꝓduxit: in terrā promissionis induxit: eāq̄ gētilibus ꝑ
ditis: habitatorib⁹ tribub⁹ distribuit: ac in oibus populo
necessarijs ipse prouidit. Ea tamen que ad se deū pertine
bāt: ⁊ ad ministros sibi deputatos: voluit cōmunibus po-
puli oblationib⁹ perfici. Unde tabernaculū suū de dona-
rijs populi fieri precepit: ⁊ suos ministros partem in terre
distributione habere noluit: s; eos de oblationib⁹ decima
rum / primitiarū / sacrificiorū ⁊ victimarū populi viuere vo
luit: vt sic populi zelū ad se / ⁊ ad sibi deputatos famulos
cōprobaret. His aūt hodie in ecclesia decime succedūt: et
populi christiani oblationes. In nouo q̄ testamēto dñs
cōmēdauit viduā / duo era in gazophylatiū mittentē. Con Luc. xxi.
suluit etiā mun⁹ ad altare post fratris recōciliationē offer Mat. v.
ri. ¶ Est deniq̄ dignū vt q̄ spiritualia de altari percipiūt
etiā tēporaliū participiū cōferāt ad altare. hinc aplȳs Ro
mo. xv. Si spiritualiū eorū participes facti sunt: debent et
in carnalib⁹ ministrare eis. Est quoq̄ offerētib⁹ vtile: qm̄
specialiter participāt fructū sacrificij: ⁊ ꝓpter suā deuotio-
nē / ⁊ sacerdotis specialē applicationē: quo sc; sacrificij fru
ctū offerētibus applicādo specialiter impertit̄. Nec ex hoc
vilior est pauperū cōditio ꝙ offerāt nō habētiū / aut mini-
ma offerentiū. Tum quia vidua tm̄ duo era offerēs / cun-
ctis diuitib⁹ maiora tribuentib⁹ est prelata. Tū q: vbi defi
cit substātia: sufficit volūtas pia. Unde Grego. homel. v.
Ante dei oculos nunq̄ est vacua man⁹ a munere: si fuerit
arca cordis repleta bona volūtate. Nā oblatio interior: q̄
nūq̄ volēti deficit: prefert̄ exteriori habētib⁹: vtraq̄ simul
melior est. Nō habentib⁹ sola sufficit voluntas pia. ¶ G
Tertiū in his festiuitatibus: in quibus ex generali loci cō
suetudine / omnes generaliter offerre consueuerunt: q̄lia
sunt quattuor festa principalia: de quib⁹ in. c. alma. de sen-
tē. excō. lib. vi. Singuli tenētur offerre: ⁊ de necessitate pre
cepti se cōsuetudini cōformare. Singuli intellige vtriusq̄
sexus annos discretionis habentes: qui sm̄. c. ois vtriusq̄
de peni. ⁊ remis. in paschate venerabilē eucharistiā suscipe
re sunt astricti. Hec est oim canonistarū / ac beati Tho. i. q̄.
sen. q. lxxvi. ar. iiij. Un̄ ⁊ addūt ꝙ possunt cogi per episco
pum: cuius in hoc est officiū implorandū. Alloquitur ad
hoc c. ad apostolicam. de simo. ¶ Quartū: presbytero pa
rochiali pauperi: nec alī vnde viuat: et populo ministret
habenti: tenent̄ subditi offerre vt habeat quo viuat: ⁊ eis
spūalia ministeria ipēdat. Hec veritas est legis nature ⁊
diuine: quā apl̄s tradit dicēs: Quis militat suis stipēdijs i. Cor. ix.
vnq̄? Quis plantat vineā ⁊ de fructu eius nō edit? Quis
pascit gregem: ⁊ de lacte ei⁹ nō māducat? Et ne quis hoc
apostolū suo sensu / ⁊ non sm̄ legē dei dicere putet subdit.
Nūquid sm̄ hoiem hec dico? An et lex hec non dicit? Scri Deute.
ptū em̄ est in lege moysi. Nō alligabis os boui triturāti. ⁊ xxv.
velut exponēs legē addit. Nūquid de bobus cura est deo?
An ꝓpter nos vtiq̄ dicit. nā propter nos scripta sunt. Et
sequit̄. Si nos vobis spiritualia seminamus: magnū est si
nos vestra carnalia metamus? Et sequit̄. Nescitis qm̄ qui
in sacrario operant̄: que de sacrario sunt edūt. Et qui alta
rio deseruiūt: cum altario participāt? Ita ⁊ dñs ordinauit
his q̄ euangeliū annūciāt: de euāgelio viuere. Hec aposto
lus. Ait em̄ dñs Luc. x. postq̄ ꝓhibuit euāgelizātib⁹ po-
tare sacculū ⁊ perā ostendēs eis vnde viuerent. Edētes ⁊
bibētes que apud illos sunt. Dign⁹ est enim operari⁹ mer
cede sua. ¶ H Ex his verbis christi ⁊ apostoli duo notā
tur. Primū ꝙ sacerdotes populo seruiētes i doctrina euā
gelij ⁊ ministerio ecclesiastico ⁊ sacramētali / viuere debēt
⁊ sustentari impēsis et prouisionibus populi: vt decenter
officio suo cōgruere ⁊ vtiliter possint ac salubriter suo po-
pulo deseruire. Nam de cōmunitate viuere debet: quisq̄s
cōmunitati seruit. patet manifeste ex preallegatis. ¶ Se
cundū ꝙ de ꝓuisione populi sacerdotes sustētari debent

nō luxu fari:nō supbire:nō diuitiarū accumulatiōe pau-
peres opprimere:aut eis onerosos se reddere. Vñ a diui
tijs cōgregandis cohibuit euangelizantes dñs/dum pe
ram ⁊ sacculum eis abstulit. Et aplūs dum euāgelizātes
de euāgelio viuere cōstituit:grauiter eos obiurgans qui
in questu euangeliū ponētes/questū existimant pietatē
Questus aūt magnus esse debet ministris eccīe/pietas
cū sufficiētia. Et quales esse debeant clericoꝝ diuitie nō
tacuit:cū addit. Habentes inquit alimēta: ⁊ qbus tega-
mur his ꝯtenti simus. Nam q volūt diuites fieri/incidūt
in tentationē:⁊ in laqueum diaboli:⁊ in desideria multa
inutilia ⁊ nociua: que mergūt hoīes in interitum ⁊ pdi-
j. Timo. vj. tionē. Nihil intulim⁹ in hūc mundū:haud dubiū qn nec
auferre qd possumus. Hui⁹ exemplū aplūs in se ptulit:
q ne esset oneri populis/qbus euāgelizauit: victum ma
nuū labore acqsiuit: vt habet Actuū.xx. Vnde in cano-
ne dist.xc.clericus.dicit:Clericus victū ⁊ vestitū sibi arti
ficiolo vel agricultura/absq officij sui dūtaxat detrimē-
to preparet. Idem habetur in duobus ca.sequentibus.
¶ 3 Qualia aūt exteriora ⁊ corporalia offerri debeāt
dñs Albertus circa hanc materiā tradit dicēs.Exteriora
oblatio debet esse pinguis deuotione:lata charitatis di-
lectione:mūda acquisitione:vtilis valore. Debet esse pin
guis deuotione vt plus de cordis deuotione q de manu
pcedat:fm illud ps. Holocausta medullata offerā tibi.
⁊ Eccli.xxxv.Oblatio iusti impinguat altare: ⁊ odor sua
uitatis est in ꝯspectu dñi. Debet esse lata charitatis dile-
ctione:ne fiat pximi rancore aut odio vel cū pximi detri
Homel. xxxv. mento:qr fm be. Greg. nullū sacrificiū dñs accipit: nisi
qd in altari boni operis flamma charitatis accēdit. Hinc
Mat.v. dñs ait. Si offers mun⁹ tuū ad altare: ⁊ recordatus fue-
ris q: frater tuus habet aliqd aduersum te: relinque ibi
munus tuū ante altare: ⁊ vade prius reconciliari fratri
tuo: ⁊ tūc veniens offeres mun⁹ tuum.vbi glosa. Prius
charitatē pximo exoluat:q munus suū deo placere exo
ptat.Hoc quoad primū. ¶ Quoad secūdum rephendit
Matth. xvj. dñs errorem scribarū ⁊ phariseoꝝ dicentiū. Melius fo-
re si substantia terrena dño offeratur in templo: q si alē
dis parentibus pauperibus impendatur. Et simile vide
tur si oblatio facta pergat in detrimentū alioꝝ qbus of-
ferens est debitor/siue vxoris/siue liberoꝝ/siue credito
rū:nō eñ perficienda sunt ꝯsilia in fraudē pceptoꝝ:in h
eñ casu nō essent cōsilia. Non tñ ppter hoc de suis quis
phibetur facere elemosynā/aut oblationē: aut puidere
saluti aīe ppter heredes qbus nondū est ius quesitū in
hereditate:cū saluti corporis prouidere possit ꝯtradictio
nibus eoꝝ nō obstātibus quibuscūq. ¶ Debet esse mū-
da acquisitione/idest nō sit res iniuste acqsita: ⁊ non de
re nō sua:vnde Prouer.iij. Honora dñm de tua substan
tia: ⁊ de pmitijs frugum tuarū da pauperibus. quasi di-
cat.Qd tuū est:non qd alterius/offeras dñō:oīa imolan
tis ex iniquo oblatio est maculata: ⁊ nō sunt beneplaci-
te subsannationes iniustoꝝ. Subsannatio eñ ⁊ nō obla
tio est:q offert de furto/de rapina/de vsura/vel aliter de
iniusto lucro. vnde Eccli.xxxiiij. Dona iniquoꝝ nō pbat
altissimus:nec respicit in oblationes iniquoꝝ:nec in mul
titudine sacrificioꝝ eoꝝ propitiabitur peccatis. Clamat
eñ rapina:clamat vsura:clamat pauperū sudor contra
opprimentes eos. Quare qui offert sacrificiū de substā-
tia pauperū:quasi qui victimat filium in ꝯspectu patris
sui. Eccli.xxxiiij. De re ergo nō sua:ad cuius videlicet resti
tutionē iniustus possessor tenetur:neq oblatio:neq ele
mosyna fieri pōt:sed nec scienter recipi debet: vt decla-
rat Iohā.cancella.parisi.in de solicitudine ecclesiastico
rū ca.xij.nisi forte nesciretur cui facienda esset restitutio
tunc eñ p modū restitutiōis cōuerti posset in pios vsus
p his qbus debent per oblationem vel elemosynam de
quo alīs. ¶ Debet etiā esse mūda acquisitione:vt non sit
turpiter acquisita.i.vt nō sit preciū pcti. vnde Deutero.
xxiij.pcipitur. Non offeres mercedē prostibuli: nec pciū
carnis in domo dñi dei tui. Et hoc ppter cauendum scan
dalū:ne videat ecclesia fouere pctā/si de pcti lucro ob-
lationē reciperet: vt dicit btūs Thom ij.ij.q.xlvj.arti.iij.
¶ 4 Debet esse quarto vtilis valore: vt pficiat ad fi-
nem ppter quē offertur. Qui in genere duplex est. Pri-
mus est ꝯfessio seu prestatio supremi dominij beneficiē
tie/misericordie/⁊ ceterarū pfectionū in deo: ⁊ q ad hūc
finē offerūtur:debent habere aliquē ordinē siue cōueni
entiā ad repsentandum ea in quoꝝ testimoniū offerunt:
sicut candele tenebrosa illuminantes significāt diuinam
sapientiā cūcta illuminantē ⁊ cognoscentē. Sic vestes sa
cre/colores/thura/altariū ornatus/incensum/⁊ cetera
multa offerūtur/ac diuino cultui applicātur: quoꝝ signi
ficationes Durandus in rōnali particulatim psequitur.
Ita etiam a plagis ⁊ periculis liberati offerūt nōnunq
imagines: vel signa de auro/argento/cera/aut alia ma-
teria prestantes p hec dñm esse boꝝ misericordem medi
cum/curatorē aut liberatorē. Sic legit philistijm obtu- j.Regū vj.
lisse quādoq anos aureos: ⁊ totidem mures aureos dā
tes gloriā deo israel: ⁊ recognoscentes se ab eo plagas
anoꝝ ⁊ murium ppter ablationē arce dñi a filijs israel
sustinuisse ⁊c. ¶ Alius finis oblationis est sustētatio mi
nistroꝝ ecclesie: ⁊ talis oblatio esse debet q possit cōuer
ti in eoꝝ vtilitatem. vñ Malach.j.dñs loquitur. Intuli
stis mun⁹ nūquid suscipiā illud de manu vestra. Et seq-
tur. Maledictus dolosus q habet in grege sua masculū
hoc est pfectum ⁊ valens: ⁊ votū faciens imolat debile
dño. Et pmisit. Si offeratis cecū/claudū ⁊ languidum/
nōne malū est. Offer illud duci tuo si placuerit ei: aut si
susceperit faciē tuā dicit dñs exercituū. Per debile clau-
dum ⁊c.intelligit qd cōuerti nō pōt in vtilitatē ecclesie
⁊ ministroꝝ eius. Pariformiter peccāt qui falsā aut fra
ctam monetā aut res viliores offerunt: q omnia fm san
ctum Tho.secūda secūde.q.xliiij.arti.iij.ad dei ꝯtemptū
referuntur: dum vilia et minus vtilia offeruntur. vnde
⁊ Malach.j. Polluistis nomē meū in eo q dicitis/mēsa
dñi despecta est. Hoc aūt facto dicit: q vilia ⁊ despecta ad
mensam dñi offert. ¶ 5 Ex qbus patet q ad sustenta-
tionē ministroꝝ ecclesie/oīa offerre licet q ad victū cōfe
runt ⁊ vestitū:aut etiā ad subleuandū alias eoꝝ necessi-
tates: vt puta ad vtensilia/libros/⁊ similia subleuanda.
Conferūt dico mediate sicut nūmisma: vel immediate vt
panis/vinū ⁊ cetera quib⁹ vesci possunt/vestiri/⁊ in ce-
teris necessitatib⁹ subleuari. ¶ Sic ad protestationē/q
omnia habem⁹ a domino: de omnibus oblationes fieri
possunt:quoꝝ exēpla multiplicia nobis exhibet veteris
pagina testamenti. Vnde si aliqua offerant viuentia vel
non viuentia deo:vel in honorē hui⁹ sancti vel illi⁹: que
ad finē ad quē offerunt nullā habēt cōuenientie rationē
magis vident sapere superstitionē q religionē. Verūm
singulas rationes in singulis perquirere nō est necessa-
rium populo simplici ⁊ fideli: dū sequit intentione sim-
plici ritū et consuetudinē ecclesie ac hominū bonoꝝ: in-
tendēdo quod ecclesia intēdit: stante in eo semper fidei
soliditate ⁊ integritate ac animo ad iformationē parato.
Sufficit insuper leuis cōiectura: vt si oratio dicat noue-
naria in honorē nouē choroꝝ angeloꝝ: vl septenaria in
cōmemorationē septē donoꝝ spiritussancti: vel quinaria
in memoriā qnq vulnerū christi: aut trina i honorē bea
tissime trinitatis. Sic suo mō de elemosynis ⁊ alijs ope-
ribus bonis: si totiens fiant vel totiens: sic q ad hono-
rem hui⁹ sancti/hui⁹ generis oblationes fiāt/aīalia/gal
li/galline/porcelli ⁊ cetera multa: q: hec ꝯferūt ad sustē
tationē ministroꝝ ecclesie: dūmodo tñ nō addatur posi-
tiue ac particulariter aliqua intentio praua: ⁊ oīno con-
traria diuine religioni: dūmodo etiam in talibus nō po-
natur firma spes: quasi a deo vel sanctis aliter/q per ta
les obseruationes auxiliū ꝯsequi non possent: ⁊ quasi in
illis quedā sit necessitas/vt p eas ⁊ nō aliter indicat de⁹
⁊ sctī illud facere qd petūtur. Dum tamē nō passim quē

fatur tentari deus per inuocationē sanctoꝝ suoꝝ: vel ob-
lationes eis factas/quasi debeat semꝑ miraculose illud
facere quod petitur: presertim dum petuntur cōmoda
temporalia/ꝛ quandoq̄ parum conferentia ad salutem
de quibus late satis et vtiliter scribit cancella. parisieñ.
Johannes gerson in tractatu de directione cordis.

¶ Lectio .xvij. A

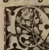

Sequitur tertia par-
ticula huius secūde partis misse: q̄ fm do-
minū Alber. est preparatio qua interim ad
offerendū ꝛ cōsecrandum se preparat sacer
dos. ¶ Preparat aūt se tribus: scʒ incenso/lotiōe ꝛ ora-
tione. Incenso se preparat deuotionis odore: ꝑ lotionē
mūdicie nitore: ꝑ orationē cordis ardore. Nam sacrādis
muneribus ꝑ subdiaconū preparatis: ꝛ ꝑ diaconū sacer
doti oblatis: ꝑ sacerdoteq̄ in altaris medio suꝑ pallas
explicatas (quoꝝ mysteria ꝓpter breuitatē transeo) col
locatis: munera ipsa sacerdos incensat ac thurificat: thu
risq̄ incēsum in thuribulo (vt Alexā. ait) supducit: ꝛ cru
cis moduʒ circūducit: quatenus thuris incēso/ꝛ crucis
signaculo oēs diabolice malignitatis ꝛ fraudis conatus
execretur: ne ꝯtra sacerdotē vel sacrificiū aliquo modo
ꝑualeat. Nam ꝛ fumo hmōi oē genus demonū expricat:
vt ait raphael angelus Tob. vj. Significat nihilominus
hec thurificatio bis facta/vnctionē dn̄i: qui a maria ma-
gdalena bis vnctus legitur. Primo pedes. Lu. vij. Se-
cūdo caput/dum fracto alabastro vnguentū effudit su-
per caput iesu. Mar. xiiij. Et repleta est tota domus odo
re vnguenti. Johan. xij. Propter qḋ sacerdos vndiq̄ to
tum altare incensat: designans q̄ factū hoc totā vndiq̄
respersit ecclīam: sicut dn̄s ipse testatur. Mat. xxvj. Amē
dico vobis vbicūq̄ p̄dicatum fuerit hoc euāgeliū in to-
to mūdo: dicetur q̄ hec fecit in memoriā eius. Ex hac au
tem vnguenti ꝑditione (vt iudas ait) occasionē accepit
idem dn̄ice traditionis: qua dn̄m iudeis crucifigendum
tradidit: cuiꝰ memoria i h̄ sacrificio celebraſ. ¶ B Pre
parat se scḋo sacerdos iterata manuū lotione: nō ꝓpter
timorē cōtaminationis corporis xp̄i: qḋ nulla corporali
immūdicia cōtaminari pōt vel maculari: tum q: glorio-
sum: tum q: eo modo/quo est in sacramēto corporaliter
tangi nō pōt: cum nō sit in sacramento quātitatiue/seu ꝑ
modū quātitatis situalis: qui modus ad corporaleʒ ꝯta
ctum requiritur: sed cū iam manibus sacerdos tractare
habet sacramenta/ꝓpter eoꝝ reuerentiā fulgere etiam
debet manuū corporali mūdicia. Fit deniq̄ hec lotio ad
excitandū se ad internā deuotionē ac puritatem: quā ꝑn
cipalissime intendere dʒ. Unde solicite satagendū est/vt
nō tam exteriora manuū/q̄ interiora mentiū inquinamē
ta purgenſ: q: nō tantū inquinat hoīem tractare sacra-
menta illotis manibus: quātum illotis aīabus. vnde fm
Innocē. Lauat manus corporaliter: vt mūdet actus spi-
ritualiter. ꝛ Alexā. de ales. Hic moraliter insinuaſ q̄ sa-
cerdos oblaturus hostiam lachrymis cōpunctionis la-
ij. Coꝝ. xj. uare debet ꝯscientiam. p̄s. Lachrymis stratū meū riga-
bo: ne scʒ indignus accedēs ad tantū sacrificiū: reus fiat
corporis ꝛ sanguinis dn̄i. Est aūt hec scḋa lotio: ꝑus eīn
ad celebrandū se preparans/in alio loco manꝰ abluit: vt
fm Alber/q̄ ꝑmo ad missam se parās se lauit ab iniq̄tate
mō sacrificiū oblaturus quasi ampliori indigēs lotione
etiā a venialibus ꝛ petōꝝ se purget reliquijs: dicens cuʒ
ꝓpheta. Lauabo. nō iam inter petōres: sed inter innocē-
tes manus meas: ꝛ circūdabo altare tuū dn̄e. Hanc inte
Ps̄. l. riorē ablutionē petijt dauid/dicēs. Amplius laua me ab
iniusticia mea dn̄e. ac si dicat. Lauasti a mortalibus: laua
me etiā a venialibus: q: nemo adeo lotus est vt nō indi
geat lotione vlteriori in tanti oblatione sacrificij. Hoc q̄
signauit dn̄s Johā. xiij. q: cum loti essent apl̄i: cū accede
rent ad refectionē mense dn̄i paschalis ꝛ litteralis agni:
noluit eis exhibere corpꝰ suū: nisi iterato lauaret pedes
coꝝ: quo significata est affectuū ablutio/dicens. Qui lo
tus est: nō indiget nisi vt pedes lauet: sʒ est mūdus totꝰ.
Et ista lotio ortum habuit a lege. Exo. xxx. vbi d̄r. Facies
labiū eneū cū basi sua ad lauandum. ꝛ missa aqua/laua
bunt in ea aaron ꝛ filij eius manus suas ꝛ pedes: qn̄ in-
gressuri sunt tabernaculū testimonij: ꝛ qn̄ accessuri sunt
ad altare vt offerant thus dn̄o. ¶ Ex illo patet q̄ ritus
quorūdam: quo ablutionē hanc differūt vsq̄ ad finē pre
fationis: est minꝰ cōueniens: tum q: figura ꝑcedere de-
bet figuratū: ꝛ ita corporalis lotio manuū/significās in
teriorem lotionē mentiū: q̄ fit per orationē: ꝑcedere de-
bet orationē. Tum q: v̄ba canonis dependēt ad p̄fatio-
nē ꝛ hymnū sequētem. Sanctus/sctūs/sanctꝰ: ita vt nō
liceat quecūq̄ alia verba interponere: ne coherentia sen
sus diuidatur. ¶ Ad lotionē aūt manuū ꝓferri solet ille
psalmi verculus. Lauabo inter innocentes manus meas
ꝛ circūdabo altare tuū dn̄e. ꝑ quē impertinentissime corrū
peretur sententiarū cōtinuatio. ¶ C Preparat se ter-
tio orationis suffragio. Et hoc dupl'r fm Alber. scʒ ꝑmo
ꝑ seipm orando. secūdo orōnis suffragiuʒ populo postu
lando. Quoad primū/tres facit orationes fm ꝯsuetudi-
nē ecclesie romane. In ꝑma postulatur acceptio diuina
ipsius sacrificij ꝛ sacrificio assistentiū. In secūda postu-
latur ꝯsecratio sacrādoꝝ munerū: in illa scʒ Ueni sancti-
ficator. In tertia postulaſ oblatiōis ꝓfectus quātum ad
sanctoꝝ honorē ꝛ salutē circūstantiū. In q̄busdam eccle
sijs d̄r ꝑma tm̄/scʒ. In spiritu humilitatis/ꝛ aīo cōtrito
suscipiamur dn̄e a te: vt sic fiat sacrificiū nostrū: vt a te su
scipiaſ hodie ꝛ placeat tibi dn̄e deꝰ. Et sumpta sunt hec
verba ex orōne azarie Dan. iij. in camino ignis facta. Sa
cerdos aūt dicēs: In spū humilitaſ ꝛ animo ꝯtrito: duo
tangit q̄ orationē faciūt exaudibilē: scʒ humilitatē ꝛ cō-
tritionē. de ꝑmo d̄r Eccli. xxxv. Oratio humiliantis se nu
bes penetrabit. de secūdo Esa. vlti. Ad quē respiciā nisi
ad pauperculū ꝛ cōtritū spū: ꝛ trementē sermones me-
os. Quia aūt sacrificiū offertur in recordationē passiōis
dn̄i: cū recordamur q̄ sacrificiū illud in ara crucis obla-
tum est ꝑ petis nostris: offerimꝰ in spū humilitatis reco
gnoscētes petā nostra: ꝛ in aīo ꝯtrito petī dolorē in cor-
de sentientes. In hac ergo humilitate ꝛ ꝯtritione eccle-
sie/petit sacerdos suscipi oblationē sacrificij: certus qḋ
sic oblatū a dn̄o non reijcitur. Unde in p̄s. Cor ꝯtritū et
humiliatū deꝰ nō despicies. Alie due oratiōes clare sunt.
¶ D Sʒ hic aliq̄s diceret: sacrificiū (vt dicit Rabanꝰ)
d̄r quasi sacrum factū qḋ prece mystice ꝯsecratur in
memoriā dn̄ice passionis. Qḋ aūt tale est: oīno est acce-
ptum ꝛ benedictū a deo ꝛ ꝯsecratū. Unde frustra postu
latur in p̄tactis orationibꝰ sacrificij acceptatio a dn̄o/be
dictio ꝛ ꝯsecratio. Respōdet Alex. q̄ sacrificiū d̄r tripli-
citer. Uno modo d̄r actus ꝯsecrationis: siue ipsa ꝯsecra- Sacrifi-
tio actionis: ꝛ sic sumitur in illa orōne. In spū humilita- ciū capi
tis. Alio mō d̄r hostia ꝯsecranda: sic accipiſ in scḋa ora- tur tripli
tione. Ueni sanctificator oīps eterne deus benedic ꝛ san citer.
ctifica hoc sacrificiū tuo scto nomini preparatum. Tertio
modo d̄r ipsa hostia ꝯsecrata fm diffinitionē Rabani al-
legatam: ꝛ de sacrificio sic sumpto nō fiunt orōnes due
predicte. Sed de eo sic assumpto inclinato capite dicit sa
cerdos tertiam orationem. Suscipe sancta trinitas hāc
oblationē ꝛc. qua petit vt sacrificiū tertio mō acceptum:
qḋ est hostia ꝯsecrata: a dn̄o/sancta scʒ trinitate suscipia
tur: nō quātum ad se: sic eīn semꝑ est acceptissima fm il-
lud patris. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bn̄
cōplacui. Mat. iij. ꝛ. xvij. Sed quātum ad institutionis
sue finē ꝛ fructū: q̄ est gratiarū actio/diuinoꝝ beneficio
rū cōmemoratio: inter q̄ precipuū est dn̄ica incarnatio/
passio/resurrectio/ascensio ꝛc. Sanctoꝝ honor ꝛ collau
datio ꝛ salutis in via adhuc peregrinantiū ꝓmotio. de q̄
bus infra latius tractabiſ. Et hec tangūtur ac petuntur
in oratione ista: vt patet eā aduertenti. ¶ E Premis-
sis itaq̄ his orōnibus quas sacerdos ꝯsecrans ad deuʒ

fundit: quatenus oblatio sua pfecta ⁊ placida fiat: etiaꝫ
ecclesie suffragia interpellat: sic eñi placet deo sacrificiũ
sm illud Malac.iij. Placebit deo sacrificiũ iude ⁊ hieru
salem: sicut dies seculi: ⁊ sicut anni antiqui. Judas cõfi-
tens. hierusalem pacis visio interpretat. Est itaq sacer-
dos iudas lotus ablutiõe ⁊ orõnis ↄfessione. Est ⁊ hie-
rusalem pacis ⁊ vnitatis ecclesiastice suffragij intercel-
sione: ideo couertit se ad populũ/petẽs in vnitate eccle-
sie orõnis suffragia dicens. Orate p me fratres vt meũ
⁊ vestrũ sacrificiũ acceptabile fiat apud deũ patrẽ oipo
tentem. Aliqui addũt. Et sorores. ppter sexuũ discretio-
nẽ: sed alij vtrũq includũt in noĩe sexus pncipalioris/at
Gal.iij. tendentes illud apli. Non est masculus neq femina: oẽs
eñi vos vnũ estis in xpo iesu. Appellatiõe fratris innuit
ecclesie in vnitate charitatis colligationẽ et pacis vnio-
nẽ. Recte aũt petit orationũ intercessiones: memorans
illud apli ad Hebre.v. Quoniã ⁊ ipse circũdatus est in-
firmitate: ⁊ ita vt hõ infirmus indiget ecclesie adiutorio
Hinc Jaco.v. Orate p inuicem vt saluemini: multũ eñi
valet depcatio iusti assidua. Ob hoc dicit. Ut meũ ⁊ vrm
sacrificiũ ⁊c. innuit q vt dictũ est: tam offerentes q obla
ta offerũtur in altari dño: cui⁹ oblationis signũ fuit exte
rioꝝ oblatio facultatũ. Unde ⁊ debet queadmodũ p po
pulo: ita ⁊ p seipso offerre p pctis. Ipse eñi est hõ ex ho
minibus assumptus: p hoibus cõstitutus loco eius scꝫ
christi/q est totius sanctitatis pfector: vt albertus loqui
tur: ⁊ ideo vt hõ/indiget suffragio. Ut vero in loco dei
ↄstitutus/offert ⁊ sanctificationẽ pficit: sm illud apli ad
Heb.v. Omnis pontifex ex hoibus assumptus/pro hoi
bus cõstituitur in his q sunt ad deum ⁊c. Huic aũt sacer
dotis petitioni quidã respondent. Memor sit dñs sacri
ficij tui: ⁊ holocaustũ tuũ placabile fiat. Alij. Spũsctũs
superueniet in te: ⁊ virtus altissimi obũbrabit tibi. Quidã
vt romani respondent. Suscipiat dñs sacrificiũ de mani
bus tuis ad laudẽ ⁊ gloriã noĩs sui: ad vtilitatem quoq
nostrã/totiusq ecclesie sue sctẽ amen. ¶ Sed forte qs
diceret: incõueniens videtur in tanto officio tot fieri di-
uersitates. Unde videt q hec varietas nõ sit in ecclesia
pmittenda: sed abolenda potius ⁊ dãnanda. Respõdet
beatus Ansel. in epistola ad valerianũ magdebergẽsem
archiepm/querentẽ de diuersitate modoꝝ qui fiũt circa
celebrationẽ hui⁹ sacramẽti dicẽs. Sic habemus a sctis
patribus/q si vnitas seruat charitatis in fide catholica
nihil officit cõsuetudo diuersa. Et si multe sunt diuersita
tes q nõ in summa sacramẽti vel virtute eius aut fide di-
scordant: neq oẽs in vnã ↄsuetudinẽ colligi possunt: esti
mo eas potius in pace tolerandas/q discorditer cũ scã
dalo dãnandas. Ex his patet que diuersitas toleranda:
nã p summã sacramenti/intelligũtur illa q precise requi
runtur ad esse sacramenti. ¶ F Sequit statim quarta
particula secunde partis pncipalis misse: que dr secreta
sm Alexã. de ales: qr tunc incipit mysteriũ passionis dñi
in oblatione coꝝ q sunt ↄsecranda. vñ ibi per correspon
dentiã quãdã repñsentatiue inchoatur machinatio qdã iu
deoꝝ: ⁊ tractatio de morte xpi: ppter qua dñs abijt in re
Joh.xj. gionẽ iuxta desertũ. In illa eñi parte initiũ est oblatiõis:
q est mysteriũ passionis dñi: sicut illa machinatio fuit ini
tiũ passionis eiusdẽ exhibite in corpore xpi. ¶ Dicit etiã
hec oratio secrete cũ ceteris verbis sacri canonis sm Al
ber. pter rõnes supra lec. xv. recitatas: qr iam in illa ora-
tione q secreta dr: sanctissima postulant ⁊ offerũtur: q a
populo cõi celari debent vt amplius venerent. Ostensa
eñi pplo p visum discũtur ⁊ vilipendunt: ⁊ forte nõnũq
ad vsus alios adhibent. In cuius signũ Nume. iiij. man
datur aaron ⁊ filijs eius/vt ipsi soli ingredientes taber
naculũ/oia eius vasa inuoluãt ⁊ portãda dum mouẽda
sunt castra singulis filijs caath distribuãt. Ipsi autẽ filij
caath ac ceteri nulla curiositate videãt q sunt in sanctua
rio pusq inuoluãtur: alioqn morient. Nã multi visu san-
ctissima contẽnentes dum publice eis ostendunt: accipi
unt occasionẽ mortis in eis: q si forent operta ⁊ inuolu-
ta/⁊ ab eis celata venerarentur. Hinc Mat. vij. dr. Noli-
te sanctũ dare canibus: ⁊ margaritas nolite proijcere an
te porcos: ne forte cõculcent eas pedibus suis: ⁊ canes
cõuersi dirũpant vos: qr audita ista vilescunt populari-
bus: ⁊ sacerdotes verbis coꝝ lacerant. vñ ⁊ btũs Dio-
nysius scribẽs ad Timotheũ de ecclesiastica hierarch. ea
dem precipit. Obserua inquit diligentius ne sancta san-
ctoꝝ efferas: ne pfanis luminibus violanda pmittas:
reuereberis magis occulta/q dei arcana mysteria spũa
libus inuisibilibusq notionib⁹ honorabis: atq intemine-
rata seruabis: nequaq ea passim rudibus tradens: sꝫ san
ctis solis sacrarũ rerum intelligentias secretius pandẽs
¶ Et notandũ q pme secrete nõ pmittitur imediate in-
uitatio ad orationẽ p verbuꝫ Oremus: sed scde/si plures
secrete legãtur. Debet eñi numero ⁊ ordini collectarum
ↄformiter respondere numerus ⁊ ordo secretarũ: ⁊ post
cõmunionẽ. i. cõplendarũ: ita q tot secrete ⁊ eodẽ ordi-
ne simílr ⁊ cõplende dicant: quot ⁊ quo ordine dicte fue
rant collecte: nõ plures nec pauciores: nec alio ordine.
Cuius causa tacta est lec. xvj. qr ipsa inuitatio p verbum
oremus/cũ salutatione ppli pmissa est ante offerendaꝫ
quã respicit pma secreta: quare ad eã Oremus nõ est re
petendũ. ¶ In secretis aũt que pene per singula officia
variant: petitur q ppls offerẽs in suis donis deo in vni
tate corporis xpi incorporandus ipsi acceptabiliter offe-
ratur: vt patet in pma secreta pme dñice aduẽtus: vbi dr
sic. Sacra nos dñe potenti virtute mũdatos/ad suuꝫ fa-
ciant puriores venire pncipium. Omnium enim horum
principium quãtum ad oblationem/est oblatio qua chri
stus obtulit seipsum. Et hoc facile attendi potest in om-
nibus secretis: nisi q aliqñ propter festum: qd agitur de
xpo vel sanctis: in secretis de ipsis festiuitatibus mentio
adhibetur: vt gratia festi xpo ppls offerens vniatur. Sic
ergo pficiens concludit alta voce/dicens. Per oia secu-
la seculoꝝ. qr qd in ↄclusione est: oibus expedit scire taꝫ
clericis q idiotis. Dicitur ergo sm Alber. Per dñm no-
strum iesum xpm ⁊c. vt sciatur q quicqd petitur non nisi
in noĩe xpi exaudit. Põt nihilominus exaltatione vocis
sm Alexã significari/q xps iterum palam ambulans se
tanq verũ paschalem agnũ ante qnq dies pasche/luna
decima pme mensis pñtanit hierusalem publice a tur-
ba cũ ramis palmarũ susceptus: ⁊ inter lunã decimã: et
decimãquartã ingrediens ⁊ regrediens clamabat publi
ce docẽs in tẽplo. ¶ Respondet aũt sacerdotis minister
vel chorus Amen: qd ad conclusionẽ tm̃ refert: ⁊ inter-
pretatur p verũ est/sm Alber. nõ p fiat: ac si dicat: tu di Prouer.
cis. Per dñm ⁊c qui viuit ⁊ regnat ⁊c. Nos corde et ore viij.
pfitemur ⁊ dicim⁹ verũ est: ac si dicat Justi sunt oẽs ser
mones tui: ⁊ non est in eis prauũ quid neq peruersum.
¶ G Audiens sacerdos hãc ppli ↄfessionẽ pcedit ad
qntam huius partis scde particulã/videlicet ad pfatio-
nẽ: que plocutio interpretatur: qr iam sacerdos sentiens
populũ ad altiora paratum/ploquitur eis publice de sa
cramenti altitudine ⁊ reuerentia: ⁊ ab hac plocutione il
lud qd cantat nomen pfationis accepit. ¶ Diuidit autẽ
sm Alexã. in partes tres. Primo fideliũ congregatoruꝫ
ad confitendũ dño excitatio pponitur. Secũdo ↄfessio-
nis exhibende ratio declaratur ibi. Uere dignũ. Tertio
ↄfessionis exhibite acceptatio postulatur/ibi. Cũ qbus
⁊ nostras voces. ¶ Excitatio mentatiõis populi in tri
bus est sm Alber. In eulogio salutationis: in cõione p-
fectionis: in exhortatione gratiarũ actionis. Eulogiũ sa-
lutationis cõtinet salutationẽ presbyteri/⁊ deuotam re-
sponsionẽ ppli. Salutatio est. Dñs vobiscũ: q optat diui
ni adiutorij assistentiam ad altissima sacramẽti mysteria:
angelice etiã pfectioni tremenda: nõ curiose discutiẽda:
sed humilitate cordis a pplo suscipienda ⁊ veneranda.
Suscipienda in cena spũali in qua reficiendi sunt pane Joh.vj.
viuo/q de celo descendit. Unde ⁊ pfationis officium ad

Marci xiiij. illud referri potest qd legitur Luce. xxij. Misit dñs petrum τ iohannem dicens. Euntes parate nobis pascha vt manducemus. Et post. Ipse ostendet vobis cenaculuz grande stratū: ibi parate. Et hoc sonat qd dicit̄ prefatio idest ꝓlocutio: quasi preparatio ad hostie ꝯsecrationem τ ꝯsecrate sumptionē. ¶ Respondet aūt pplus. Et cum spū tuo: optans vt que nō nisi spūsancti operatione fieri possint: eodē spiritu sacerdotis spiritū subleuante τ sibi vniente nedum sacramētaliter: sed τ spūaliter p sacerdotem pficiantur: quoniā spūs est deus: τ eos qui adorant eum in spiritu τ veritate opꝫ adorare. (Joh. iiij) Et maxime in hoc sacramento: in quo sine spiritu caro nihil ꝓdest: sed spiritus perficit oīa: dicente dño de hui⁹ sacramēti perfectione Johan. vj. Spiritus est qui viuificat: caro aūt nō prodest quicq̄. Respōsione hac audita/sacerdos populum in cōmunione charitatis ad altiora ꝓficisci volēs expresse hortatur/dicēs. Sursum corda. supple leuate. De hac exhortatione ita dicit Cyprianus papa: vt habet̄ de ꝯse. dist. j. Quādo. Quādo stamus ad orationem fratres dilectissimi: inuigilare τ incūbere ad p̄ces toto corde debemus. Cogitatio carnalis hoīs τ secularis abscedat: nec quicq̄ anim⁹ aliud: q̄ id solū cogitet qd p̄catur: ideo τ sacerdos ante orationē/p̄fatione pmissa: parat fratruz mentes dicendo. Sursum corda: vt dū respondet plebs Habemus ad dñm. admoneat̄ nihil se aliud q̄ dñm cogitare debere. Claudat̄ ꝯtra aduersariū pectus: τ soli deo pateat: nec ad se hostem dei/tpe orōnis venire patiatur. Hec ibi. ¶ D Ait ergo sacerdos. Sursuz/intellectu veritatis: affectu charitat̄: virtute cōuersationis: rectitudine intentionis. ¶ De pma ad supna eleuatione dicit ps. Accedat hō ad cor altum: τ exaltabitur deus. Ad cor altū intellectu veritatis accedit: qui in sacrameto nihil carnale cogitat: sed oīa alta esse intelligit: vt qd in cibo sumptus xp̄s dentibus nō discerpit̄: nec sacerdotis diuisione diuidit̄. Sumptione nō digeritur vt pereat: sꝫ manēs integer sumptus nos sibi incorporat. In altare descendens in dextera patris manet: vt nos sibi incorporatos ad eiusdē patris dexterā exaltet τ hmōi. ¶ De scda exaltatione dicit apls ad Col. iij. Que sursuz sunt/sapite: nō que sup terrā. Sapimus eñ τ querimus celestia p charitatis feruidā exaltationē: τ hoc in sacramēto pficitur: quādo τ nimiā dñi dilectionem pensantes/aduertimus q̄ ipse se nobis dat in cenā: quo nos sibi incorporet: τ sic ad alta domus patris: vbi oēs eterne vite abūdant panibus: nos eleuando pducat. ¶ De tertia eleuatione dicit idem ad Phil. iij. Nostra cōuersatio in celis est. Unde et saluatorem ad nos in sacramēto expectamus dñm Iesum xp̄mq̄ incorporando nos sibi reformabit corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue. ¶ De quarta sursum eleuatione dr̄ Job. xvj. Ad deū stillat oculus meus. hoc est oculus alte intentionis: q̄ deuotione τ memoria dñice passionis stillat lachrymādo: τ nō nisi in altum ad deū dirigit̄ tendendo τ pgendo: τ oīa soli deo attribuendo. Hanc aūt exhortationē facit sacerdos ꝯformiter ad illa verba Job. xvj. Terra ne operias sanguinē meū: neq̄ locū in te latendi inueniat clamor meus. τ iō terreno τ depresso corde sanguis xp̄i nō debet operiri: τ clamor quo ad cōmunionē dei vocamur: latere nō debet sub affectu terreno: sed potius corde eleuato ad celum hec oīa venerari. Ad hanc autē sacerdotis excitationem respondetur ex psona assistentis ppl̄i. Habem⁹ ad dñm: q: ad altius aliquid cor exaltari nō pōt: nec in aliquo tutius locari vt altissima τ spūalia dei dona pcipiat. Threnoꝝ. iij. Leuemus corda nostra cū manib⁹ ad dñm in celos. Totū eñ cor in celestibus habitare debet: qd tam celestia τ sublimia dona expectat: qd angelicis laudib⁹ voces carnis iungi desiderat: ne improperiū illud incidat. Appropinquat ppl̄s iste ore suo: τ labijs suis glorificat
Esa. xxix me: cor aūt eius longe est a me. ¶ I Huic responsioni sacerdos excitando populi intentionē/annectit exhortationē quādam: q̄ exhortatur populum ad gratiarū actiones/dicens. Gratias agamus dño deo nostro. se populo cōicans τ vniens: dicēs in sua et populi psona: agamus. q: vni⁹ sunt doni participes: corporis τ sanguinis dñi/q̄ in vnū corpus mysticū cum capite mēbra oīa vniūtur. j. Cor. x. Unū corpus multi sum⁹ oēs qui de vno pane/et de vno calice pticipam⁹. Gratie aūt agunt̄ quādo dona dñi digne pcipiūtur: discrete cognoscūtur: τ magna deuotione in ipsum referūtur. De perceptione digna dr̄. j. Paral. vlti. Tua sunt oīa: τ que de manu tua accepimus dedimus tibi. Sic eñ digne accipit̄ a deo donū: cū nos indignos diuinis esse bñficijs estimamus: τ p hoc grate accepimus. (Seneca. ij. de beneficijs. Qui grate beneficium accipit: primā eius pensionem soluit) dum τ ea que reddimus a dño esse minime dubitam⁹. Sic τ discrete cognoscūtur a nobis: si cū apostolo dicimus. Nos nō spiritum huius mūdi accepimus: sed spiritū qui ex deo est: vt sciamus que a deo donata sunt nobis. j. Cor. ij. Oīa eñ dona de⁹ dat in spū: τ in spū data cognoscūtur qualia sunt: τ quātam in nobis efficiant virtutē/magna deuotione in ipm datorem deum referūt: duꝫ eis vtūtur ad finē ppter quē dantur: τ solum deum ex his laudari τ magnificari exoptant: dicentes cū apostolo iuda illud in fine sue canonice. Soli deo saluatori nostro p iesum xp̄m dñm gloria τ magnificentia/imperium τ potestas ante oīa secula/τ nūc τ in oīa secula seculoꝝ. ¶ L Hortatur aūt sacerdos ad agendas gratias dño deo nostro. Dño qui nos redemit. ps. Redemisti nos dñe deus veritatis. Ex hoc Ps. xxx. nāq̄ q̄ nos redemit: acquisitū est ei ius possidendi: τ ita ratio dānandi. vñ Aug. Tanti emit nos vt solus possideret. Deo qui nos creauit. Deuter. xxxij. Possedit/fecit et creauit te. Nostro/q: saluabit. ps. Deus noster deus saluos faciendi. Tunc eñ verissime erit noster/quādo erit oīa in oībus: idest oīm bonoꝝ abūdantia. Ipse est deus qui nos de nihilo creauit: ipse dñs qui suo nos sanguine redemit: ipse est noster qui suo munere nos saluabit: ipse qui creando dedit naturā: qui redimendo dedit gratiam qui saluando cōfert gloriam. Uel/dño/nos sua virtute portanti. ad Heb. j. Portans oīa verbo virtutis sue. Deo/nos sua sapientia regenti. Ps. Qui regis israel intende. Nostro/regnū nobis preparanti. Joh. xiiij. Uado parare vobis locū. Hec est ratio triplex quare deo referende sunt gratie. ¶ Huic exhortationi sacerdotali chorus respondet assentiendo. Dignū τ iustum est. Dignū/quātū ad ipsum: quoniā ipse est dñs deus noster. Justū/quātū ad nos: q: nos populus ei⁹ et oues pascue eius. Dignū/pro magnifica liberalitate qua dona cōfert. Justū/p debito receptiōis donoꝝ. De pmo Jaco. j. Dat oībus affluenter τ nō improperat. Ex hoc eñ ipse gratiarū actione dignissimus: q: magnifice dat: nō manu retracta: sed manu aperta liberalitate tota nullis p̄cedentibus meritis: quia prior dilexit nos. j. Johan. iiij nulla retributione expectata. Ps. cxv. Quid retribuam dño pro oībus que retribuit mihi. De secundo. j. ad Thessa. vlti. In omnibus gratias agite.

¶ Lectio. xviij. A

Ost excitationez fideliū ad cōfitendū dño p dignas gratiarū actiones: sequit̄ altera pars prefationis/q̄ sacerdos sue exhortationis rōnē ostendit.

Et diuiditur in partes duas: s̄m duas rōnes diuine laudis a nobis exhibēde. Prima est excellentia diuina. Secūda laus angelica/q̄ ibi tangit̄. Per quā maiestatē tuā. ¶ Circa primū sacerdos pmo rn̄sionē approbat. Scdo rōnem diuine laudis declarat/ibi. Nos tibi semp. ¶ Circa primū ait approbando responsionē ppl̄i qua respondit. Dignū τ iustū est. Uere dignū τ iustū est. Dignū: q: nos mera volūtate cōdidit. Justū: q: pura misericordia nos redemit. Equū: q: nos gratuitu iustificat. Et salutare: q: nos perpetuo glorificat. Uel dignū/rōne sue excel

lentie. Iustum/rōne sue beneficentie: multū em̄ placet
deo gratitudo. Salutare/rōne sui pmissi. Hec alexā. Ali
ter exponit dn̄s Alber. Has nāq3 dictiones referens eas
ad q̇uq3 que ꝯsiderant in sacro. ¶ Est em̄ sacramentum
sincere veritatis: excellentis nobilitatis: eximie liberali-
tatis: pōderate eq̄tatis: summe virtuositatis. ¶ Quoad
pmū dr̄: Uere/q: hoc sacramētū nō tm̄ ꝯtinet gratiam
significatiue quō veteris testa. sacra: de q̇bus ad Heb. x.
Umbrā habens lex futuroꝝ bonoꝝ/nō ipsam imaginez
rerū. Hoc est nō ipsam veritatē rerū sanctarū imaginatā
q: boni gratie fuerūt signa nō causa: sed ꝯtinet in verita
te autorem ois gratie: sic em̄ dr̄ Iohan. i. Lex p moysen/
scz in vmbris ⁊ figuris data est: sed gratia ⁊ veritas p ie-
sum xp̄m facta est. ¶ B Quoad scd̄m dr̄ dignuz: quia
ipsum solū est deo dignū sacrificiū: nā cū in veteris legis
sacrificio quereret quid digne deo offerret: nullū inuen
tum est/dicente Michea. Quid dignū offerā dn̄o: num-
quid offerā ei holocaustomata ⁊ vitulos anniculos. Nū
quid nō placari pōt dn̄s in milibus arietū. An in multis
milibus hircoꝝ pinguiū. Nunq̇d dabo pmogenitū meū
pro scelere meo. fructuz ventris mei p pctō aie mee. q̄si
Apoc. v. dice. nō. Michee. vi. Propter qđ Iohā. representans ge
mitū antiquoꝝ hoc nostro sacrificio carentiū dixit. Ego
flebam multū: qm̄ nemo dignus inuētus est apire librū:
nec videre eū/christū scz vite librū. Istud vero sacramētū
oia aperit huiꝰ libri secreta diuina ⁊ celestia: ⁊ ideo q̇bus
dam interpositis/dr̄: ibi de laude dignitatis istius. Et cū
aperuisset librū: quattuor aialia/⁊ vigintiquattuor senio
res ceciderunt coram agno habentes singuli citharas ⁊
phialas aureas plenas odoramentoꝝ: que sunt oratōes
sanctoꝝ: ⁊ cantabāt canticū nouū dicentes. Dignus es
dn̄e deus noster aperire librū ⁊ soluere signacula eius:
quoniā occisus es: ⁊ redemisti nos deo in sanguine tuo.
Liber est secretū consilij diuine sapientie/quo disposuit
sacramentis ornare vel ordinare ecclesiā. Hoc nemo ape
rire potuit: nisi is q̇ in sanguie suo de corde suo sacramē
ta pfluere fecit: ⁊ ideo quattuor aialia euāgelice pdica-
tionis in se figurā pferentia: vt ratione sacramentorū in
telligant sicut homo. In sacrificium se exhibeant vt vitu
lus: fortiter mortē vincant vt leo: altissima ꝯtemplatiōe
verbū apud deū cōprehendāt vt aquila. Et vigintiquat-
tuor seniores/qui significant duodecim patres vete. te.
⁊ duodecim aplos noue gr̄e patres: statim cadunt in fa
cies suas: in vna fide pcedentiū ⁊ sequentiū tam dignuz
sacramentū venerātes/⁊ iucūda laude citharizātes oim
virtutū ꝯsonātia: habentes phialas auro diuinitatis splē-
dentes: hoc est diuinis cordibus flagrantes oi odoramē
to deitatis ⁊ bonitatis: statim in veneratione tanti exci-
tant sacramēti in testimoniū eius excellentissime digni-
tatis. ¶ C Quoad tertiū dr̄ iustū: q: magnitudine do
ni liberalis sequit magna obligatio eius cui donat faciē
de rōnis: fm illud Greg. Cū crescūt dona: crescūt dono-
rum rōnes. Ex maximi igit sacramēti dono/maxime do
nāti dn̄o obligamur: ideo iustū est p summo sacri huius
dona/summas deo agere grās: summas dico nobis pos
sibiles. Est deniq3 iustū ex huiꝰ sacri institutiōe: siquidez
iustū est tenere diuina instituta: ⁊ illa maxime q̄ ad tantā
ps. cxviij nobis instituta sunt vtilitatē. Hinc ps. Utinā dirigantur
vie mee ad custodiendas iustificationes tuas. Iniunxit
dn̄s frequētationē huius sacri dicēs/Luce. xxij. Hoc faci
te in meā cōmemorationem: in tanto sue charitatis ⁊ no
stre vtilitatis affectu: ⁊ idō iustū: ⁊ nihil tā iustū est nisi vt
sacramētū istud oi deuotione ⁊ gratitudine celebretur.
¶ Quoad quartū addit equū. Cū em̄ oia dn̄s in ponde
re disposuit numero ⁊ mensura. Sap. xi. Et diuina equi-
tas exigit vt remetiatur ea qua mēsum est mēsura. Luce
vi. Necesse est per equitatem respōdeamus dn̄o in rōne
dati ⁊ accepti. Cū aūt nihil habeamꝰ pportionabile deo
reddendū p ineffabilibus donis ab eo acceptis: p gra-
uissimis offensionibꝰ in eū cōmissis; dedit nobis in hoc
diuinissimo sacramēto seipsum: qui se prius dedit in redē
ptionis nostre preciū: vt eum offerētes summo patri sa-
crificiū p pctis: hostiā placationis: holocaustum intime
ac pfecte vnionis suo dono equa mensura respondeamꝰ
dum equale donū reddimus/ipm scz p deuotā huius sa
crificij oblationē: quē in dono summo a patre misericor-
dia ineffabili recepimus. Unde nō tm̄ iustū: sed equum
est per hoc sacramentū dignas gratiarū repēdere actio-
nes. ¶ Quoad q̇ntum ꝯcluditur: ⁊ salutare. Est em̄ sa-
cramentū illud summe virtuositatis: q: eterne salutis/⁊
oim salutariū effectuū vnica causa. Un̄ salutare est grās
deuotissimas rependere: vt sic cōtinue in hoc sacramēto
ab ipso in nos: ⁊ in eū a nobis effectus fluant ⁊ refluant
salutares. Hoc salutare i desiderio erat patrū. vn̄ ait Ia Ge. xlix.
cob. Salutare tuū expectabo dn̄e. Et scrūs symeon pue
rū iesum tenēs in manibꝰ: viderūt inquit oculi mei salu-
tare tuum: qđ parasti ante faciem oim populoꝝ. Luce. ij.
¶ D Cōsequēter rōnem huiꝰ diuine laudis aperiens
sacerdos addit. Uere dignū et iustū est/equū ⁊ salutare.
Nos tibi semper ⁊ vbiq3 gratias agere. Semper: q: in tē
pore gratie: ⁊ in eternitate glorie: qm̄ sicut in tēpore per
cipitur christus vere quidē: sed latēs in sacramētali ac fi-
gurali specie: ita in eternitate percipit in veritatis faciali
manifestatione. Tob. iiij. Omni tempore benedic deuz. ps. xxxiij
Et ps. Benedicā dominū in omni tempore: semper laus
eius in ore meo. Ubiq3: q: per ipsum restaurantur que in
celis sunt ⁊ q̄ in terra. Et ideo trina mundi machina gra
tias agit. Celuz pro angelice ruine restauratione. Terra
pro ecclesie militantis redēptione. Infernus pro eorū q̇
ibi erāt/⁊ in purgatorio tenent liberatione: vt sic in no- Phil. ij.
mine domini oē genu flectat/ celestiū terrestriū ⁊ infer-
norū. Et ideo sacrificiū hoc offert pro celestibꝰ in laudē:
pro terrestribꝰ ad gratie perceptionē: pro his q̇ in infer-
no ⁊ in purgatorij sunt penis/ad liberatiōis supplicatio
nem. psal. In omni loco dominationis eius benedic aia Ps. cij.
mea domino. Cū aūt cui gratie agende sunt dignis cōbi
nationibus exprimit dicēs. Domine sancte: seruos suos
sanctificans a peccatis iustificando. Pater omnipotēs:
filios exaltans in merito extollendo. Eterne deus: culto
res suos remunerans eternaliter beatificando. Uel: do-
mine sancte: suos in sctitate cōseruādo. Pater oipotēs:
filios regni potenter generādo. Eterne deus: suos intui
tiua sui cognitiōe glorificando. Uel tertio fm Albertū.
Dn̄e sancte: sanctificātia dona de thesauris tue dn̄atiōis
in hoc sacro magnifice preparando. Pater oipōs: pater
ne charitatis affectum dulcissimū in filioꝝ pane potenti
preparatione apertius declarando. Eterne deus: deita-
tis tue alimonia mortales ad eternitatis imortalitatem
mirabiliter vegetando. De pmo ps. Gloria ⁊ diuitie in
domo eiꝰ. De scd̄o. Parasti in dulcedine tua pauperi deꝰ
De tertio. Memoriā fecit mirabilium suoꝝ. Tanto dn̄o
patri/deo iustū est gratias agere: p xp̄m dn̄m nostrum:
tanq̄ p mediatorē ⁊ aduocatū nostrum. Per em̄ prepos
tio mediationē notat. Naturas autē q̇bus mediat notat
qđ sequit: christū. Christus vnctus interpretatur: cuiꝰ vn-
ctio deitas: natura vncta humanitas. Ut sicut carnalis
tangit fontē quo haurit: ⁊ hortū quē rigat. Ita emanuel
noster xp̄s dn̄s tangit deū a quo tanq̄ a fonte fluūt gra
tiarū charismata: ⁊ p humanitatē tāgit eos in quos pflu
unt p ipm tanta gratiarū dona. i. ad Timo. ij. Mediator
dei ⁊ hoim homo xp̄s iesus. Dn̄s/vniuersitatis pductio
ne. noster/precij charissimi quo tenebamur solutione. i.
Pe. i. Non corruptibilibus auro ⁊ argento redēpti estis
de vana vestra conuersatione paterne traditiōis: sed pcio
so sanguine q̄si agni immaculati. ¶ E Ostensa pma diui
ne laudis rōne: q̄ est diuine nature excellentia: additur
scd̄a ratio/q̄ est laus angelica: quā sequit (p coniunctiōe
vocū nostrarū laudibus angelicis) deuota supplicatio.
Et ꝯcludit pars misse p hoc q̄ subiungit cōis angeloꝝ
⁊ hoim adorande trinitatis excelsa laudatio: cū dr̄. San

eius sanctus sanctus. Sequiť ergo. Per quē/scʒ christū
maiestatē tuā laudant angeli ⁊c. Per xp̄m a quo habent
esse: q2 ipse est dei virt⁹: ⁊ noticiā/q2 est dei sap̄a.i.Coꝛ.i.
Per illum em̄ angeli laudāt/adoꝛant/tremūt. Laudāt/
ꝑ cum ꝑ quē facti sunt/scʒ filium. Gen̄.i. Dixit deus fiat
lux.i.angelica creatura. Verbo dixit ⁊ verbo fecit: q2 ver
bo dn̄i celi firmati sunt. Adoꝛant. vnde.ij.Esdre.ix. (alʒ
Ps̄.xxvi Neemie.ix.) Exercitus celi te adoꝛant.ps. Adoꝛate deū
oēs angeli eius. Tremūt. Job.xxvi. Colūne celi cōtremi
scunt ⁊ pauēt ad nutū eius. Laudant/inquā virtuti ma
iestatis testimoniū exhibendo. Adoꝛant/excellentiā ma
iestatis reuerendo. Tremūt/potentiā maiestatis admini
strādo siue eidem famulando. Tremere em̄ dicūtur/nō
metu foꝛmidinis: cū sint ꝑfecte beati: sed admirationis
Heb.i. ꝯceptu ⁊ obedientie famulatu. Sūt em̄ oēs administra
toꝛij spūs in ministerium missi ꝓpter eos qui hereditatē
capiūt salutis. His nāqʒ verbis innuitur/ꝙ diuina maie
stas maxime est laudabilis: eo ꝙ est laudabilis ab ange
lis: quoꝝ testimoniū est maxime autenticū. Maxime re
uerenda eo ꝙ adoꝛabilis a dominātib⁹: q̄ habent dn̄iū
oꝛdinatū suꝑ bonos inferioꝛes angelos. Maximeqʒ ad
mirabilis eo ꝙ tremēda a potestatib⁹ que aduersarias
virtutes subditas habent: ⁊ ꝯceptū mandatū in ꝑ̄ncipa
tibus/archangelis ⁊ angelis sibi subditis ꝑficiūt: vt tra
dant expositoꝛes beati Dionysij in de celesti hierarchia.
Hec Alexā.par.iiij.de officio misse. Et sequitur. Celi/scʒ
deū laudent.i.viā laudandi ꝑ̄stant.ps. Laudate eū celi
celoꝝ: ⁊ aque oēs que suꝑ celos sunt laudēt nomen dn̄i.
Cuncta nāqʒ que sunt/rōnalia ⁊ nō rōnalia deū laudāt:
aut materiā laudis dant. Et d̄r celi celoꝝ pluraliter: quia
plures sunt celi. Plures etiā celoꝝ influentie/q̄bus ista
inferioꝛa ꝓducūtur in esse: ⁊ in esse ꝯseruātur. Possunt
tn̄ ⁊ ꝑ celos throni intelligi: in q̄bus dn̄s sedere d̄r quasi
in tribunalibus/dum ꝑ eos sua iudicia discernit. vn̄ Esa.
vlti. Celū mihi sedes est. Simil̄r ⁊ ꝑ virtutes oꝛdo ꝑ̄mus
in fine hierarchie: que ſm beatū Greg. cōtinet tres cho
ros/virtutes/archangelos/angelos: pōt intelligi. Vel
noīe virtutū oēs spūs celestes designari quidā volūt: vt
habeť in glosa ps.vlti. Laudate dn̄m oēs angeli ei⁹: lau
date eū oēs virtutes eius. Virtutes/generale nomē est
oīm v̄tutū celestiū: vt sic virtutū noīe oēs angelici spūs:
qui spālibus noībus expressi nō sunt: intelliganť: quoꝝ
nullus a diuinis laudibus secernitur: sicut scriptum est.
Ps̄.cxl viij. Laudate eum oēs angeli eius. Ac beata seraphin: in plu
rali. Seraphin in fine ꝑ n. scriptū neutri generis/nō vnū
angelū solum: sed totū supremi oꝛdinis angelicū agmen
significat. dictū seraphin a dono charitatis quo excellen
tius ꝑ̄sident. interꝑ̄tatur em̄ ardoꝛ/vel incendiū siue ar
dentes. Hi ꝯcelebrāt: idest pari voto celebrant laudes di
uinas: socia exultatione: nō em̄ absqʒ exultatiōe perma
xima laudes deo persoluūt. vn̄ ps̄. Beati qui habitāt in
domo tua dn̄e: in secula seculoꝝ laudabūt te. Hec omnia
alexander de ales vbi supra parte. iiij. de officio misse.
C F Subtilius pōt hec particula exponi ſm dn̄m Al
bertū. Per quē maiestatē ⁊c. Nam ꝑ eā ostenditur eius:
cui in hoc sacrō gratie agende sunt: suꝑeminēs magnitu
do angelice vocis ꝑ̄conio. Quo tria notātur. Laudis al
tissime ꝑ̄coniū: reuerentie summe impēsum obsequiū: in
altissimis ꝯcelebratum gaudiū. Et in ꝑ̄mo hoꝝ duo no
tantur: mediatoꝛis in laude officiū: laudari culmen exi
miū. De ꝑ̄mo d̄r. Per quē/scʒ mediatoꝛē angelis data est
laudis materia: quoniā sua mediatione perficitur eoꝝ
custodie effectus: ⁊ casus eoꝝ reparať defectus: ⁊ in cu
stodia ꝓmouetur ꝓfectus. Custodiūt nāqʒ angeli hoīes
Ps̄.xc. sicut dicit ps̄. Angelis suis mandauit de te: vt custodiāt
te in oībus vijs tuis. Et qm̄ christus sue redēptiōis ope
re angelice custodie effectum dedit: ideo laudant angeli
ꝑ christū hāc materiā laudis dantē. hoc Apoca.xij. signa
tum est: vbi dicit btūs Johānes. Audiui vocē magnā de
celo dicentem. Nunc facta est salus ⁊ virtus ⁊ regnū d e
nostri: ⁊ potestas christi eius: q2 proiectus est accusatoꝛ
fratrū nostroꝝ: qui accusabat illos ante ꝯspectū dei no
stri die ac nocte. hoc est accusabiles reddidit: ⁊ ipsi vice
runt eum ꝓpter sanguinē agni. ⁊ post pauca. Propterea
letamini celi ⁊ q̄ habitatis in eis. Vox magna hec vox est
laudantiū angeloꝝ in ꝯtemplatione tante gratie: vt di
cit Greg. admirantiū dei consiliū/qualiter per christū
hoīem a diaboli captiuitate absoluit: ⁊ angelicam custo
diam ad officiū salutis proueхit: ac etiā per hoc ruine an
geloꝝ reintegratus defectus: vt habet aplūs. Gratifica Eph.i.
uit nos/scʒ pater/in dilecto filio suo: in quo habemus re
demptionem per sanguinē eius/remissionē peccatoꝛum
ſm diuitias gratie eius que superabundauit in nobis in
omni sapientia ⁊ prudentia: vt notum faceret nobis sa
cramentū voluntatis sue ſm beneplacitum eius: qd̄ pro
posuit in eo in dispensatiōe plenitudinis tempoꝝ/instau
rare oīa in christo/que in celis ⁊ que in terra sunt in ipso.
Simile ad Col.i. Hec ergo restauratio casus angelici/ Luce.xv
causa est ⁊ materia laudis in officio isto mediatoꝛis/qui
drachmā decimā inuenit: ⁊ eam in loco cadentis angeli
reposuit. Hinc Amos.ix. In illa die suscitabo taberna
culum dauid qd̄ cecidit: ⁊ reedificabo aperturas muro
rum eius: ⁊ ea que corruerant instaurabo: ⁊ reedificabo
illud sicut in diebus antiquis. Tabernaculum illud ce
lum est/celestium mansio excubiarū: qd̄ dicitur etiā no
stri dauid/christi scʒ ex dauid semine incarnati: qui manu
foꝛtis/⁊ aspectu desiderabilis interpretatur: q2 ipse pro
pugnatoꝛ est ad saluandum vt manu foꝛtis: ⁊ in eo desi
derant angeli prospicere: quia aspectu est desiderabilis.
Hoc autem tabernaculum cecidit in ruina angeloꝛum: ⁊
muroꝛum aperturas sustinuit in defectu vacuarum man
sionū. In homine deniqʒ in celum assumendo vnde col
lapsa suppleri poterant: etiā corruit in protoplasti lapsu.
Pater ergo per christi mediationē illud tripliciter reedi
ficauit: quia hominem a casu redemit: angeloꝛum ruine
rum ex hominibus reintegrauit: ⁊ paratas angeloꝝ mā
siones hominū introductione repleri oꝛdinauit. C Ex
mediatione quoqʒ christi/custodie promouetur profe
ctus: quia virtute sanguinis christi/man⁹ adiuuatur an
gelica vt hominē facilius prouehat ad virtutum perfe
ctionem. vnde dicitur in ps̄. In manibus poꝛtabunt te: Ps̄.xc.
quia operibus angeloꝝ poꝛtamur ad profectum/remo
to per christi sanguinem pondere circūstantium pecca
toꝛum. Qd̄ etiam in hoc significari potest/ꝙ victo pro
nobis a christo temptatoꝛe in deserto/ne inducamur in tē
tationem per peccatum nos obruentem. Accesserunt an Math
geli ⁊ ministrabant ei. Sic igitur tripliciter promouetur iiij.
laus angelica per officium mediatoꝛis. C B Lauda
ri vero culmen eximium tangitur in verbo/maiestatem
tuam. Est enim ſm interpretationem nominis/maiestas
magnitudo supereminens stans: que nunq̄ declinat ad
paruitatem. Hanc autem indeclinabilitatem deus ma
xime in hoc sacrificio ostendit: in quo mirabili maiestate
efficit: vt incomprehensibilis in tam parua specie cōpre
hendatur in sacramēto. Sumptus maneat in seipso re
gnans eternaliter. in ara mactetur in ministerio. Dixit sa
lomon. Si celi celoꝛum te capere non possint: quanto iij.Reg.
minus domus hec quam edificaui. Et nos admiran viij.
do dicere possumus: quanto minus foꝛma hec minima
panis et vini que est in altari. Sed hec est maiestas di
uina: que verbum abbreuiatum fecit super terram. Esa.
x. Abbreuiatum in verbi incarnatione: et adhuc magis Ro.ix.
abbreuiatum nobis in panis et vini specie: totum deum
et totum hominem sine maiestatis diminutione ſm om
nem sui veritatem ac magnitudinem continente: vt es
set in nobis coꝛpoꝛaliter et spiritualiter in sacramenti
perceptione. Hinc magna gloꝛia domus huius nouissi
me/ecclesie scilicet magis q̄ prime: idest synagoge: vt di
citur Aggei. ij. cap̄. quia replebo domum istam gloꝛia
dicit dominus exercituū: cum venerit desideratus cun

ctis gentibus (haud dubium) quin christus: qui in hoc
ecclesie sacrificio corpaliter habitat: in synagoge vo ho-
stiis tātummodo in figura. In hoc etiā sumptus sacrifi-
cio integer manet apud patrē in celo. Sumit a nobis vt
in ipso viuamus: manet: vt ipsi in celo cōregnemus. De
primo Joh. vi. Qui mādūcat me: et ipse viuet ppter me.
De scdo Luce. xxii. Ego dispono vobis sicut disposuit
mihi pater meus regnū: vt edatis et bibatis super mēsaz
meā in regno meo. Virtute em̄ hui⁹ alimonie tendimus
cōtinue ad hui⁹ sacramēti principiū/ qd est christus: in fi-
gure ppie integritate/ regnās in celo apud patrē vt illi
cōregnem⁹. Nemo aūt ꝑm naturā ascēdere pōt: nisi par-
ticipet naturā superioris: ideo naturā regnātis influit sum-
ma maiestas: vt p ipsam mēsam: quā sumimus: ad locū
regnātis in celū tendamus. Mactat deniq̄ in mysterio
et immortalis permanet: nā in cōmemoratione sue passio-
j. Cor. xi. nis et mortis in sacramēto offert et sumit. Quotiescunq̄
mādūcabitis etc. mortē dñi annunciabitis donec veniat.
Vn̄ calice vtimur pro sepulcro: patena pro lapide ad os
Joh. xix. spelunce obuoluto: pallis et corporalib⁹ p sindone et su-
dario/ quib⁹ inuolutū fuit corpus dominicū a nicodemo
et ioseph pietatis officio. Credimus tamen firmiter et p-
Ro. vi. fitemur/ q christus resurgēs ex mortuis iam nō morit:
mors illi vltra nō dominabit: q em̄ mortuus est pecca-
to/ mortuus est semel: q aūt viuit/ viuit deo: hoc est viuit
ad similitudinē dei: qui solus habet immortalitatē: et lu-
cē habitat inaccessibilē. j. ad Timo. vlti. Que vnq̄ in ce-
lo vel in terra ostēsa maior maiestas: prsus nulla. Ideo
maiestas in hoc sacramēto laudāda est per angelos/ per
christū dñm nostrū: in cuius sacrificio ac sacerdotio (vt
dictū est) hec maiestas tripliciter declarat. ¶ D Post
laudis altissime preconiū/ tangitur reuerētie summe im-
pensum beneficiū in eo qd sequit. Laudant angeli: ado-
rant dominationes: tremūt potestates. In hoc em̄ sacra-
mēto summa virtus est et honor. Virtutē decet laus: ho-
norē reuerētia. Est em̄ laus virtutis preconiū: et honor
ij. Ethi. exhibitio reuerētie in virtutis testimoniū. Et hec reue-
rētia duplex: ꝑm q respicit magnitudinē reuerēde virtu-
tis: vel paruitatē/ reuerentiā exhibētis. Et ꝑm hec ponū-
tur tria: laudant angeli: adorāt dñationes: tremūt pote-
states. ¶ Circa primū/ quia cōmune celestiū spirituum
officiū est laudare dei virtutē: qua de hoste humani gene-
ris per hoc sacrificiū triūphauit: ideo dr: laudāt angeli.
ij. Paral. vlti. in oratione manasse regis iude dr. Lauda-
bo te semp omnib⁹ dieb⁹ vite mee: qm̄ te laudat ois virt⁹
celorū. Nō autē accipit hic angeli specialiter p infimo an-
gelorū ordine: sed potius sicut beat⁹ Dionysius. c. v. et x.
celestis hierar. docet. Angelos om̄es celestes appellare
virtutes cōsueuimus. et. c. viij. Cōmunis est celestib⁹ om-
nib⁹ angelica cognominatio quorū (vt Damascenus ait)
vnū est cōmune opus hymnis laudare deū. In his enim
prefationis nostre verbis/ dicit Albert⁹. Nec noīa ordi-
num celestiū spirituū. Nec distributio p hierarchias de-
scribit: sed cōmunis laudis preconiū celestiū substantia-
rū in sacramēto declarat. vn̄ in ps. cij. Bn̄dicite dño oēs
angeli eius potētes virtute: faciētes verbū illius/ ad au-
diendā vocē sermonū eius. Laudant ergo oēs angeli. i.
oēs celestes spūs diuinā in sacramēto maiestatē. Horum
laus (vt dicit beat⁹ Grego.) ammiratio est in sapientia et
maiestate talē in sacramēto virtutē perficiētis. ¶ J Ad
reuerentiā autē tanti honoris: qualis est in sacramēto:
pertinet/ vt sequit. Adorāt. Est em̄ h sacramētū plenum
omni grā: nō solū grā creata: sz plenū deo/ q est grā sub-
sistēs et increata: et fons toti⁹ gratie et virtutis: ppter qd
debet ei honor summus q est cult⁹ diuinus: grece theo-
sebia dictus: a theos deus/ et sebes pietas/ q̄si dei cultus
siue pietas. Nā pietas ꝑm beatū Aug. pprie dei cult⁹ in-
x. de ciui-ta. ca. j. telligi solet: quē greci eusebiā vocāt. Appropriati⁹ tamē
alij nō eusebiā/ qd bonus cult⁹: sed theosebiaz qd ex dei
cultu cōceptū resonat dicere maluerūt. Hinc etiā dei cul-
tus latria nūcupatur: quo etsi greci licet raro pro serui-
tute vsi sunt: tn̄ pene semp pro ea q deo debet: sic et vsus
latinorū habet: latriā pro sola theosebia accipere: que vt
dictū est: est cultus dei q latet: qm̄ lucē habitat inaccessi- j. Ti. vi.
bilē. vn̄ Esa. xlv. Vere tu es deus abscōdit⁹. Hūc dei cul-
tū adorationē etiā dicimus/ ppriissime accipiēdo nomē
adorationis. vn̄ Math. iiij. scriptū est: Dñm deū tuum
adorabis: et illi soli seruies. Talis cultus hic in vbo/ ado-
rant/ significat: quē deo patri per dñm nostrū iesuz chri-
stum exhibēt oēs angeli: ꝑm illud Heb. j. Et cū iterū in-
troducit primogenitū in orbē terre/ dicit. Et adorent eū
oēs angeli eius. Introducit pater primogenitū iterum
quotiēs hoc sacramentū cōficit et sumit. Qd hic induci-
tur vt et homines ad similē cultū et reuerentiā in hoc sa-
cramento exhibendā exēplo angelico puocent. Induci-
tur autem hic ordo dominationū/ qui primus est secūde
hierarchie: qui tamē ex vi nominis minus ad exhibendā
reuerentiā inclinari/ putari posset: pro eo q ꝑm Diony.
c. viij. celestis hierarchie/ dñationis nomē significat cel-
siorez intelligētiā quandā toti⁹ seruitutis ignarā: oimq̄
submissione infima liberā: nulli tyrānice similitudine vl
lo modo seipsum subijcientē: que ad illud qd vere et pro-
prie est summi/ scz dominātis dei exēplar tota intētione cō-
uersa: seipsum inquantū pōt: et q post se sunt/ ad summi
boni exēplar effingit: summe semp dominātis deitatis p
virib⁹ particeps fit: cū ergo memorat illos volūtarie in-
clinari ad reuerētie adorationē: qui in altitudine semp fe-
runtur: omni actu et desiderio diuine dominationis par-
ticipes fieri: quorū magis videtur adorari/ q̄ adorare: id
ipsum de alijs supernis spiritib⁹ nullo mō dubitet: nos
quoq̄ cū omni deuotiōe similia faciamus. De horū ado-
ratione scribit Apoca. v. Et audiui vocē angelorū multo-
rū in circuitu throni et animaliū et seniorū: et erat nume-
rus eorū milia miliū dicentium magna voce. Dignus est
agnus qui occisus est/ accipere virtutē et diuinitatē et sa-
pientiā et fortitudinē et honorē et gloriā et bn̄dictionem.
Et sequit. Et oēm creaturā que in celo est: et q in terra et
super terrā et sub terra: et que sunt in mari et que sunt in
eo: oēs audiui dicētes/ sedenti in throno et agno. Bn̄di-
ctio et honor: et glia et ptās in secula sclorū. ¶ L Est au-
tē honoris reuerētie exhibitio/ nō solū in adoratiōe q est
recognitio summe maiestatis: et eius pfessio qui adorat:
sed etiā in recognitione pprie paruitatis eius q adorat/
respectu magnitudinis illius qui adorat. Hec est altera
species reuerētie. Per primā fit accessus quidā ad sum-
mū/ ipsum videlz adorandū. Per scdam fit quidā reces-
sus et relapsus ad ppriā fragilitatē. Hanc innuit qd seq-
tur. Tremūt potestates. Tremor: em̄ ex pprie fragilitat/
et superne maiestatis cōsideratione oritur. et q: ois crea-
tura quantūcunq̄ perfecta/ cōparata ad illā summā na-
turā que sola vere est: nō modo parua: sed oino nulla vi-
detur: q: vt dicit Boe. ij. de cōsol. p hie. prosa. vij. Infini-
ti atq̄ finiti nulla vnq̄ poterit esse collatio. Vn̄ ad immē-
sam huius sacramēti maiestatē/ necesse est oēm creaturā
tremere et pauere. Vn̄ et beatus patriarcha iacob in som-
nis videns scalā stantē super terrā/ cuius summitas ce-
lū tangebat: angelos quoq̄ dei ascēdentes et descenden-
tes per eā/ et dñm scale innixū. Ascēdētes ad dñm adorā-
dū: descēdētes ad seipsos tremēdo. Cūq̄ euigilasset: ve-
re ait dominus est in loco isto: pauensq̄/ q terribilis est
locus iste inquit. Nō est hic aliud nisi domus dei/ et por- Genes.
ta celi. Quāuis ergo locus omnis pauēdus sit et terribi- xxviij.
lis: in quo deus sua ostendit sacramenta: tn̄ locus sacra-
mentaliū specierū specialiter est omni reuerentia tremē-
dus: in quo ea ostendit que in cruce perfecit: vbi et saxa
scissa sunt: et monumēta aperta: vbi terra tremuit et ipse
sol/ lucis sue radios abscondit. Et sicut in priori honoris
specie induxit dominationes: ita et nūc potestates: cum
dicit: Tremunt potestates. nam potestatum est libera se
ueritate corripere quod rectitudini legum diuinarum

non congruit: ꝛ vindicare in omne qḋ legibus obstãdo
repugnat. Et ideo potestatũ nõ est tremere: quorum (vt
Dionysius vbi .s. ait) est insuperabili constantia ordina
tissime ad diuina tẽdere: ꝛ q̄ post se sunt agmina dei imi-
tatione ꝓmouere. Qḋ ergo tremũt/tremore reuerentie
non timiditatis/corã ineffabili maiestate/cognoscentes
suã potestatẽ nihil esse respectu diuine ꝛ immense que in
sacramẽto cõtinetur: quib⁹ inesse pauor minus videbaꝛ:
ostendit humanã fragilitatẽ merito pauere: cũ audit tre
mere potestates. Nã reuera h̄ est illa incõparabilis maie
stas: ad cuius nutũ colũne celi pauẽt et cõtremiscũt. Si
ergo colũne celi/idest angeli ſm glo. reuerẽtia illius ma
gnitudinis cõtremiscũt: multo magis omnis hõ in se cõ-
cussus in reuerẽtia ad sacramentũ debet cõtremiscere et
pauere. ¶ L Post itaq̄ manifestũ summe reuerẽtie
impensum beneficiũ/sequiꝛ in altissimis cõcelebratum
gaudiũ/in eo qḋ subditur. Celi celorũq̄ virtutes/ac bea
ta seraphin socia exultatione cõcelebrant. Ubi tria indu
cunꝛ. Celi/celoꝝ virtutes/beata seraphin. Celi hic dicũ-
tur antonomatice celoꝝ angelice virtutes: qui supra se
Ps. cxl-viii. eum/qui in sacramẽto est: venerãtur: sicut dĩ in psalmo.
Laudent eum celi celoꝝ. ꝛ iterũ. Laudate dñm de celis:
laudate eũ in excelsis. Ipse enĩ ascẽdit dignitate etiã ſm
assumptã naturã/super oẽs celos/hoc est vertices ange
Eph. iiii licos. Qui descẽdit ipse est qui ascendit sup̄ oẽs celos vt
adimpleret oĩa. ¶ Celoꝝ autẽ virtutes sunt quibus vir-
tus celestis sine obstaculo perficitur: hi dicti sunt angeli
dei mãdata/volũtatẽ ꝛ decreta inuincibiliter ꝑficiẽtes:
vt dĩ in ps. cii. Bñdicite dño oẽs vtutes ei⁹ ministri ei⁹/q̄
facitis volũtatẽ eius. Hi cõcelebrãt eũ qui pre oĩb⁹ volũ
tatẽ patris perfecit: vñ Joh. xvii. Opus cõsummaui qḋ
dedisti mihi vt facerem: ait christus ad patrẽ. Et iterum.
Meus cibus est vt faciã voluntatẽ eius qui misit me: vt
perficiã opus eius. Joh. iiii. Celi ergo celebrant quẽ sup̄
se cõtemplanꝛ. Celoꝝ virtutes celebrãt eũ a quo est om-
nis virtus coꝝ. Uerbo enĩ dñi celi firmati sunt: ꝛ spiritu
oris eius omnis virtus coꝝ. Os patris fili⁹ est: a quo in
angelos fluit virtutis spirit⁹ ad oẽs dei volũtates ineui-
tabiliter ꝑficiẽdas: ita q̄ nec lex nature inferioris retra-
hat: nec infirmitas potẽtie deprimat: nec virtus cõtraria
impedire valeat. ¶ M Ac beata seraphin. Signifi-
catur supremus angeloꝝ ordo seu chorus: qui totus ar-
dens siue incendens ſm dionysiũ interpretatur. c. vii. ec
clesiastice hierar. Hoc agmẽ q: diuine maiestati cõtinen-
ter assistit: perpetueq̄ locatũ sit: ꝛ ardentissime in deuꝫ
semp̄ tendit: antonomatice beatũ diciꝛ: eo q̄ ammirabili
bus ꝛ purissimis firmissimisq̄ dei theoreis ꝛ delectatio-
nib⁹ perfruaꝛ. Nihilominus quãtũuis beatũ sit: vt in ve
stibulis dei collocetꝛ: tñ sup̄ se cõtemplãs altitudinẽ sapi
entie: ꝛ delectatiõis huius sacramẽti/cõcelebrat solenni
ter ꝛ iocũde sacramẽti istius altitudinẽ/quã sup̄ se vene
raꝛ. Quia ergo illa altissima agmina sic ꝯcelebrãt: oĩno
irrationabile est si aliq̄s hominũ huic celebritati se sub-
trahat: ne in sui reprehensionẽ audiat illud Job. xxxviii.
Ubi eras cũ me laudarẽt astra matutina: ꝛ iubilarẽt om
nes filij dei. Astra matutina dicit angelica lumina/in p̄n
cipio cũ celo creata: ꝛ filios dei per cõuersionẽ sui in deũ
in gratia cõfirmata. Ecce ad excitandũ nostrã tarditateꝫ
ad huius sacramẽti venerationẽ/illi angeloꝝ inducũtur
ordines: quoꝝ exẽplis ad coꝝ imitationẽ homo efficaci⁹
moueretꝛ. ¶ N Sequitur prefatiõis pars vltima: qua
cõfessionis exhibite acceptatio postulaꝛ: cũ cõcluditur.
Cũ quibus ꝛ nostras voces vt admitti iubeas depreca-
mur. In quib⁹ verbis tangitur supplicatio/ vt voces hu
mane cõcelebrationib⁹ celestib⁹ misceatur. Duas enĩ om
nipotẽs deus rationales cõdidit creaturas: angelicam ꝛ
humanã: que laudibus diuinis insisterent: ꝛ ei gratiaruꝫ
redderẽt actiones (vt tangit magister dist. i. lib. scḋi sen-
tentiarũ) quas dũ pari voto celebrant: tanq̄ inferiores
ꝛ superiores chorde in celesti cithara sociantur. De qua
Apoca. xiiii. Et audiui vocẽ quasi citharedoꝝ citharizan
tium in citharis suis: ꝛ cantabãt quasi canticum nouum.
Dicitur ergo (cũ quibus) scꝫ angelis (ꝛ nostras voces)
humiles quidẽ sed rationabiles: quia vox est sonus cum
intẽtione prolatus: vt admitti in laude sacramenti: iube-
as o deus omnis sanctitatis perfector: (deprecamur) q:
sine tuo iussu iuuante a nobis fieri nequit: q̄ scilꝫ inter
angelos nostra vox audiatur. Deprecamur aũt (suppli-
ci cõfessione) nõ superba p̄sumptione: sed ante maiesta-
tẽ tuã proni laudẽ tuã humili cõfessione dicẽtes. Sanct⁹
sanctus/sanctus. ¶ Hec breuiter de expositione prefa-
tionis quotidiane. Sunt enĩ ꝛ alie p̄fationes: nõ quideꝫ
ab illa dissone: sed pro magnitudine festi aut temporis
qualitate ad maiorẽ deuotionis excitationẽ/ex festi ma-
teria ꝛ tẽporis causas diuine laudis sup̄addentes: quaꝝ
decẽ sunt numero: vt habetꝛ de conse. dist. i. Inuenimus.
vbi dicitur. Inuenimus has noueꝫ prefationes in sacro
cathalogo tãtũmodo recipiẽdas. Unã in albis pascha-
lib⁹: aliam in die ascẽsionis dñi: tertiã in die pentecostes
quartã de natali dñi: quintã de apparitione dñi: sextã de
apostolis: septimã de sancta trinitate: octauam de cruceꝫ
nonam de ieiunio in quadragesima tantũmodo dicẽdã.
Decima võ additur de beata virgine. lxx. dist. c. sanctorũ
canonũ. ex cõcilio placẽn. sub vrbano papa. Quarũ sen
tentie in his que quotidiane prefationi superaddunt: sa-
tis sunt manifeste. ¶ Lectio. xix. A

Post prefationẽ qua

ad cõfitendũ dño mirabilia in h̄ sacro ope
rãti ppl's excitat⁹ est: simul ꝛ cõfitende lau
dis ratio declarata. Premissa deniq̄ ad do
minũ supplicatiõe ꝓ acceptatiõe diuine laudis: sequitur
cõis angeloꝝ hominũq̄ adorãde trinitatis excelsa lau-
datio: dũ finita p̄fatione: chor⁹ voce cõcordi hymnũ ca-
nit: Sanct⁹ sanct⁹ sanct⁹ dñs de⁹ sab. ple. sunt ce. ꝛc. Hũc
aũt hymnũ ſm Guil. Durãdũ in rõnali/ in missa cãtãdũ
instituit Sixt⁹ papa. Et rõnabiliter post p̄fationis depre
catiuã cõclusionẽ: qm̄ ex nobis nõ est/q̄ nostra vox iter
angeloꝝ ac celestiũ virtutũ cõcrepãtiũ voces audiatur.
Idcirco sacerdos in ꝑsona eccl'ie militãtis in p̄fatiõis cõ
clusione deprecaꝛ: vt saltẽ de⁹ noster/nostras voces ad-
mitti iubeat cõcentib⁹ angeloꝝ/socia exultatiõe laudes
diuinas ꝯcelebrãtiũ. Et qi celestis militie exercitus sine
interceptiõe/diuinã laudãt gloriã/ipsi⁹ maiestatẽ ꝛ san-
ctitatẽ venerãtes ſm illud ps. lxxxiii. Beati q̄ habitãt in
domo tua dñe: in se. se. laudabũt te. cupiẽtes nostra vota
laudib⁹ cõnumerari angelicis: angelicũ hymnũ pariter
concinimus nõ ꝓpria p̄sumptione: sed humili deuotiõe
ꝛ supplici dicẽtes. Sanctus sanctus sanct⁹ dñs deus sa-
baoth. Hic itaq̄ hymnus vox est angeloꝝ et hominum.
Prima eius pars angeloꝝ est: vnde Esaie. vi. Seraphin
clamabant sub excelso dei solio. Sanctus sanctus sanct⁹
dominus deus exercituum: plena est omnis terra gloria
eius. ꝛ Apocaꝛ. iiii. Quattuor animalia nõ habebant re-
quiem die ac nocte/ dicentia. Sanctus sanctus sanctus
dominus deus omnipotẽs: qui erat: ꝛ qui est: ꝛ qui ven
turus est. Secunda eius pars est hominũ / qui preibãt:
comitabãtur ꝛ sequebãtur dominũ in hierusalẽ loco sue
oblationis ꝛ vespertini sacrificij se presentantem/dicen
tium. Osanna in excelsis. Benedictus qui venit in no-
mine domini. Joh. xii. Congrue autem hymnus ille: qui
sacrificio premittitur: ex predictis duabus vocibus com
ponitur: quia in sacrificio isto placito/ima summis: ꝛ ter
rena celestibus: ſm Grego. iiii dialogoꝝ cõiunguntur.
Et ſm hoc hymnus iste diuiditꝛ in duas partes: in ange-
licã scꝫ ꝛ humanã. Et scḋa pars subdiuiditur in oratio-
nem ꝛ gratiarum actionem. Secunda ibi. Benedictus.
Uoce angelica/vnitas essentie/ꝛ personaruꝫ trinitas in
deo cõmendatur. Uoce humana vnio deitatis ꝛ huma-
nitatis in christo predicatur. Dicitur ergo in prima par-

te Sanctus. Nam sanctus a sanctio.is.it/qꝺ dicitur a sanguis: ⁊ est firmare/decernere/statuere/cõsecrare. Sic et leges sancte/⁊ mores sancti/⁊ homines in fide firmati sancti dicũtur: ⁊ dicuntur sancti a sanguine hostie: ⁊ hoc de veteri cõsuetudine. Nihil enim sanctuꝫ apud veteres dicebatur: nisi qꝺ sanguine hostie esset cõsecratuꝫ vel respersum: nam ⁊ que purificari volebãt: sanguine hostie vngebantur: vnde postea sancti dicebantur/quasi sanguine vncti. De quo late apostolus Heb.ix. Lecto inq̄t omni mãdato a moysi vniuerso populo/accipiens sanguinẽ hircoꝝ et vituloꝝ cum aqua ⁊ lana coccinea ⁊ ysopo: ipsum quoqꝫ librum/⁊ omnẽ populũ aspersit dicẽs. Hic sanguis testamẽti qꝺ mandauit ad vos dñs. Etiã tabernaculum/⁊ omnia vasa ministerij sanguine similiter aspersit: ⁊ omnia pene in sanguine ſm legẽ mundantur. Sic ergo sanguine ad dei cultũ firmabantur: vt talia ad cõmunes vsus applicare nõ liceret. Dicitur ergo ſm hãc acceptionẽ sanctus.i.firmus. ¶ B Dicit̃ etiã sanctus idest separatus a negocijs scꝫ seculi: ⁊ ab his qui carnaliter viuũt: vt dicit glo. Origenis Leuit.xix. sup illud. Sancti estote. Sancti.i.separati ab omni immũdicia corporali et spirituali. Etiã tertio dicitur sanctus quasi sine terra nam grecus sermo agyos extra terrã sonat. Est ergo sanctus firmus ab omni imperfectione separatus: a terra et omni creatura sublimiter eleuatus: que verissime diuine essentie cõueniunt/que est firma: quia imutabilis ⁊ eterna: ab omni imperfectiõe separata: quia simpliciter ꝑfectissima: ⁊ super omnẽ creaturã sine ꝓportione eleuata: quia intensiue infinita. In cuius significationẽ verbum sanctus ter dicitur. Dicitur etiã ter sanctus/⁊ semel dñs deus: vt trinitatis ⁊ vnitatis mysteriũ cõprobetur. Trinitas in triplicatione nominis sanctus/ostendit̃. Unitas in simplici et nõ repetita ꝓlatione nominis deus/significatur: vt declarat magister dist.ij.lib.j sententiarũ: quasi diceret. Sanctus pater/sanctus filius/sanct⁹ spũssanctus. Nam sanctitateꝫ patris filius attestatur Joh.xvij. Pater sancte serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi Et sequit̃. Sanctifica eos in veritate. Est enĩ pater sanctus sanctificãs/nõ sanctificat⁹: q2 nõ ab alio: sed a seipso sanctus. Sanctitatẽ filij ꝓfitetur angelus ad mariam loquẽs. Qꝺ enĩ ex te nascet̃ sanctũ/vocabit̃ filius dei. Luce.j. Sanctitatẽ paracleti eloquitur christus. Joh.xx. Accipite spiritũsanctũ quoꝝ remiseritis ⁊c. Sanctitatem totius trinitat̃ lex ꝓmittit Leui.xix. Estote sancti: quoniaꝫ ego sanctus sum dñs deus vester. ¶ E Est aũt deus sanctus: nõ sanctificat⁹: sed sanctificãs creaturã. Est aũt sanctitas in his tribus ꝑsonis. Uerius est hee tres ꝑsone: nõ ratione ꝓprietatũ personaliũ: aut relationũ originis que trinitatẽ multiplicat: alioquin nõ esset eadem sanctitas in tribus. Et cũ sanctitas dicat perfectionẽ simpliciter: neutra personarũ esset simpliciter ꝑfecta: pro quanto quelibet personarũ careret aliqua perfectione simpliciter/scꝫ sanctitate/que est in alia ꝑsona: ⁊ per hoc neutra esset deus: q2 neutra esset summe ꝑfecta. Et qualiber ꝑsona posset aliqꝺ melius cogitari/scꝫ bonũ qꝺ ꝑfectiones omniũ personarũ saltẽ vnitiue cõtineret. Deus autẽ (vt dicit Aug.j.de doctrina christiana ⁊ Anselmus) est quo nihil melius cogitari põt. Inest aũt sanctitas rõne essentie: que vna est in tribus ⁊ indiuisa: nec in eis numerat̃/sicut nec eternitas aut omnipotẽtia: ⁊ ideo pater/filius ⁊ spũssanctus non sunt tres sancti: sicut nec tres eterni: aut tres omnipotẽtes: sed vnus sanct⁹/sicut vnus omnipotẽs ⁊ eternus. Nõ etiam inest sanctitas diuinis personis per realẽ informationẽ: quẽadmodũ in nobis sanctitas inuenit̃ per actualeꝫ gratie informationẽ: ⁊ ꝑ hoc in nobis sanctitas est accidẽs: nũc adueniẽs: nũc transiẽs: nũc rediens per realem anime mutationẽ ⁊ sanctificãtis gratie creationẽ vel annihilationem: sed est sanctitas in deo per predicationẽ ⁊ verissimã identitatẽ: quoniã sanctitas predicat̃ de qualibet persona identice/idest predicatione dicente: hoc esse hoc. Et quelibet diuinarũ personarũ realiter est sctitas: ⁊ oẽs tres vna sanctitas. ¶ Eo modo personis inest sanctitas: quo inesse accipitur: cum in prefatione canit ecclesia. Et in personis ꝓprietas: ⁊ in essentia vnitas: ⁊ in maiestate adoretur equalitas. Persona siquidẽ diuina: cũ sit deus: vere simplex est ⁊ incõposita/nõ habens in se ꝓprietatẽ vt quoddã aduenticiũ vel accidens: quo modo tabula habet albedinẽ: aut anima nostra scientiã: sed ipsa vere est suamet ꝓprietas.i.illud reale qꝺ per ꝓprietatẽ significat̃: vtpote est illud reale qꝺ sanctitas/bonitas/eternitas: ⁊ pater sua paternitas: filius sua filiatio: ⁊ spũssanctus sua passiua spiratio. Sic quelibet persona diuina est quicquid habet: excepto correlatiuo: quod aliquo modo habet. ¶ D Sequitur in hymno: dñs deus/sine replicatione ⁊ singulariter/ad ostensionẽ essentie diuine vnitatis. Unde ⁊ dicit̃ in symbolo athanasij. Dñs pater/dñs filius/dñs spiritussanctus: ⁊ tñ non tres dñi: sed vnus est dñs. Similiter nõ tres dij: sed vnus est deus. Et hoc q2 vna ratio dominij: vna ratio diuinitatis in tribus: que est ipsa diuina essentia: propter cuius vnitatẽ/ille tres persone vn⁹ sunt dñs/vnus deus: ſm illud Deuteron.vj. Audi israel. Dominus deus tuus vnus est. Propter candẽ rationẽ dicit beatus Aug. Pater ⁊ filius ⁊ spũssanct⁹ sunt vnus creator: nõ tres creatores: quia ratio creãdi vna est/scꝫ essentia diuina in tribus. Propter idẽ ecclesia determinauit/ꝙ pater ⁊ fili⁹ sunt vnus spirator spũssancti: nõ duo spiratores: ex̃ de summa trini ⁊ fide ca. quia principiũ spirãdi volũtas diuina idem est: ⁊ vnũ est in patre ⁊ filio ⁊ nõ numeratur in eis. Unũ dico nõ specie tm̃ (quomodo humanitas in sorte ⁊ platone cõcedit̃ esse vna: ꝓpter quaꝫ tñ vnitatẽ nõ conceditur ꝙ sortes ⁊ plato sunt vnus hõ: sed sunt duo homines) sed vnũ numero: seu ſm vnitatẽ verissimã que est vnitas numeralis. ¶ Addit̃ in hymno sabaoth qꝺ virtutũ vel exercituũ interpretatur. Dicit̃ autẽ dñs deus sabaoth.i.dñs virtutũ ⁊ exercituũ: eo ꝙ omnis virtus exercitus celestiũ ⁊ terrestriũ est in manu ei⁹. Est q̇ppe exercitus in celis suaui ⁊ in terris angelorũ et hominũ: quia sancta ecclesia in triũphãtib⁹ in celis: ⁊ militantibus in terris est vt castroꝝ acies ordinata. Cañ.vj. Unde ſm Inno. tot. exercit⁹ de⁹ habet i terra: quot sunt ordines in ecclesia: ⁊ tot sunt in celis: quot sunt ordines in angelis. Exercitus enĩ est multitudo aliquoꝝ habentiũ ordinẽ ad vnũ in eis supremũ ipsis presidẽs: quarũ multitudinũ: q2 plures sunt tã in celo/ꝙ in terra: ideo vtrobiqꝫ exercitus multi numerant̃. ¶ E Sequit̃: Pleni sunt celi ⁊ terra gloria tua: qꝺ dicit̃ celi/non est ab angelis dictũ: vt patet Esa.vj. sed a patrib⁹ additũ: ⁊ a Sixto papa ⁊ a Grego. ordinatũ. Dixerunt nãqꝫ angeli. Plena est omnis terra gloria tua: vt ſ. allegatũ est. Pleni tñ nihilomin⁹ sunt celi ⁊ terra.i.angeli ⁊ homines ſm Inno. gloria dñi. Angeli quidẽ sunt pleni gloria i. beatitudine eterna: inquantũ facie ad faciẽ clare ⁊ intuitiue sine medio diuinitatis gloriã cõtemplant̃: eaqꝫ per amorẽ perfectissimũ perfruuntur. In quibus visione/scꝫ perfecta fruitione beatitudo eterna essentialiter cõsistit. Dicũtur aũt pleni nõ ſm naturalẽ capacitatẽ: sed ſm exigentiã meritorum. Nam ſm ꝙ angeli in mora/qua viatores beatitudinẽ meruerũt: gratia qua perfusi fuerãt: magis in sua cõuersione ad deũ/vsi sunt: ſm hoc ⁊ nũc clariori cognitione illustrãtur: ⁊ intẽsius amorosiusqꝫ deo perfruunt̃. Pleni ergo sunt: quia quietãtur ⁊ saturant̃: vt maiorem beatitudinẽ sibi non optent: neqꝫ de aliorum maiori beatitudine murmurent: quoniã se et alios beatitudinẽ ſm cõdecentiam diuine bonitatis/⁊ exigentiã meritoꝝ noscunt recepisse: in quo et ordinem diuine iusticie laudãt: et magnificentiã diuine bonitatis extollũt. Plena est et terra gloria dñi. Naꝫ terra.i.terrigene pleni sunt gloria: nõ in rei possessione: sed in spe ⁊ ꝓmissiõe. Dedit enĩ dñs hominibus potestatẽ filios dei fieri his qui in eum cre

dunt. Joh. j. Qui nã credideri ⁊ baptizatus fuerit sal
uus erit. Marci vlti. Uel plena est terra gloria christi: q̄
dñs est dominãtiũ. Gloria inquã passionis/ resurrectio-
nis/ ascẽsionis: quia in oẽm terrã exiuit sonus discipulo-
rũ ei⁹: ⁊ in fines orbis terre verba eoꝝ: gloriã christi pre-
dicantiũ. Denũ plena est glorioso corpore christi terra:
qd̄ viaticũ cõcessum est hominibus/ ipsos perducens ad
gloriã sempiternã. Uel plena est terra gloria dñi. i. glori-
osa ⁊ suaui dñi ordinatione ac totius creature guberna-
tione/ qua sapiẽtissime gubernant̃ ⁊ regunt̃: in quo sin-
gulis gloria dñi relucet tanq̃ in vestigio seu imagine: vt
de quolibet entiũ verum sit. Gloria dñi super te orta est.
Uel ſm Inno. ad litterã. Pleni sunt celi ⁊ terra gl'ia tua
idest celũ ⁊ terra diuina gloria replentur: quia diuinitas
est vbiq̃: ſm illud Hiere. xxiij. Celũ et terrã ego impleo.
Unde ⁊ psalmista. Si ascendero in celũ tu illic es: si de-
scendero ad infernũ ades. Nã est super omnia nõ elatus
subtus omnia nõ prostratus: inter omnia non inclusus:
extra omnia nõ exclusus. vñ Job. xj. Excelsior celo est: et
quid facies. Profundior inferno: ⁊ vnde cognosces. Lõ
gior terra mensura eius: ⁊ latior mari. ¶ F Sequitur.
Osanna in excelsis. Que est pars scd̃a huius hymni et
vox humana. Nã turbe que precedebãt: ⁊ que sequeban
tur christũ procedentẽ ad hierusalẽ clamabant. Osanna
in excelsis. Osanna dictio est hebraica: que interpretat̃
obsecro vel salua. Et cõponitur ſm Remigiũ ab osy/ qd̄
est salua/ ⁊ anna qd̄ est aduerbiũ vel interiectio obsecrã
di. Et ſm hoc deberet dici osyanna: sed vsu d̃r: osanna: vt
sit cõpositũ ex corrupto ⁊ integro. Uel d̃r osanna ꝑ sina-
lepham/ que est figura tollens vocalem de medio dictio
nis. Augustinus autẽ dicit/ q̃ osanna in toto in alterius
lingue interpretationẽ transire nõ potest. Clamauerunt
autẽ turbe osanna/ idest salua/ subaudi nos. Sed qua sa
lute sequitur/ in excelsis. i. in celis: quia ad dandã salutẽ
eternã ⁊ celestem christus aduenit. Clamauerunt turbe
que precedebãt: ⁊ que sequebant̃ eandẽ cõfessionis lau
dez/ ⁊ obsecrationis vocẽ/ ſm Bedã: q: vna est fides eo
rũ/ qui ante incarnationẽ dñicam fuerũt: ⁊ qui post ve-
nerũt. vñ Petrus. Per gratiã dñi nostri iesu christi credi
mus saluari/ quẽadmodũ ⁊ illi. Actuũ. xv. Chrys. aũt ex-
ponẽs illud Mat. xxj. Turbe aũt que precedebãt: ⁊ que
sequebant̃ clamabãt dicentes. Osanna filio dauid: ait.
Memores populi mirabiliũ eius que ostẽdit eis: ⁊ sani
tatũ quas prestitit eis exultãtes in cordib⁹ suis: ante ⁊ re
tro clamabãt: osanna filio dauid. Qui precedebãt senio
res erãt patriarche ⁊ ꝓphete/ ⁊ ceteri sancti: q̄ ante chri
sti aduentũ eũ predixerũt: ⁊ cognouerũt eũ esse venturũ.
Sequẽtes aũt iuniores. i. apl'i/ martyres/ ⁊ ceteri docto-
res/ qui post christi ascẽsionẽ opera eius ꝑdicabãt ⁊ pre-
dicãt. Qui etsi diuersis tẽporib⁹ fuerũt: tñ in eis nõ fuit
diuersus: sed vnus exultationis spũs. ¶ Et ponitur bis
osanna in excelsis/ ſm Inno. ꝓpter duas partes salutis:
que sunt stola mẽtis/ ⁊ stola corporis: vel dotes aie ⁊ do
tes carnis. q. d. Obsecramus salua nos ſm animã et ſm
corpus. Inuenit̃ ⁊ hic laudis versiculus in ps̄. cxvij. O
dñe saluũ me fac. Qd̄ eñ turbe clamauerũt osanna/ ps̄.
dixit. O dñe saluũ me fac. Qd̄ ꝟo turbe dixerũt. Benedi
ctus qui venit in noĩe dñi. ps̄. eisdẽ verbis subiungit: in
quibus tangit̃ gratiarũ actio ⁊ confessio mysterij incar-
nationis christi: vñ d̃r. Bñdictus. subaudit̃/ sit: qui venit
ſm humanitatẽ assumptam. in noĩe dñi: idest in noĩe pa-
tris: qui dñs est celi ⁊ terre: ipso dño teste Joh. v. Ego
veni in noĩe patris mei. Uenit autem christus in noĩe pa
tris ſm Bedã: q: in oĩbus q̄ gessit ⁊ docuit: nõ suã ſ3 pa-
tris gloriã quesiuit. Uñ ait Joh. viij. Ego glorifico patrẽ
meũ: ego gloriã meã nõ quero. ¶ G Aliter exponitur
hymnus iste ſm dñm Alber. magis in ordine ad euchari
stie sacramentũ: qd̄ verbis canonis conficitur: qui hunc
hymnũ immediate subsequetur: vñ ait. Ter d̃r: sanctus ꝓ
pter trium personarũ (vt multi dicunt) discretionẽ: que
omnes singulariter in hoc sacramẽto sunt operate. Uir-
tus eñ altissimi (vt dicit Cassianus) per appropriationẽ
est patris que obũbrauit dũ sui perfectã imaginẽ in vte-
ro virginis/ ⁊ sacramẽto nostre redemptionis impressit.
Umbra eñ d̃r forma in speculo/ resultans in speculo ex
facie respiciẽtis. Et in hoc sensu sumit̃ vmbra q̄ virginez
obũbrauit: ſm origenẽ. Spũs aũt sanctus superueniẽs tñ
in vterũ in quo noster panis a muliere eterna/ sc3 sapien
tia perfectus: q̃ etiã in sacramẽto in quo substãtia panis
in ipsum transsubstantiat̃ sua virtute ⁊ operatione omnia
perfecit. Filius ꝟo est qui oĩa a spũsancto ꝑfecta ⁊ in vte
ro/ ⁊ in sacramẽto sibi vnit: rõne cuius vnionis dicit. Ca Joh. vj.
ro mea vere est cibus: ⁊ sanguis meus vere est potus. Et
quia sanct⁹ d̃r sanguine firmat⁹: ⁊ i sanguine christi ope
ratiõe trinitatis oĩs nostra religio fundata ⁊ firmata est
⁊ mũdissima effecta: ter d̃r: sanctus: quia ibi sanguini suã
pater imaginẽ impressit: spũssanctus sanguinẽ ⁊ carnem
mũdatos formauit: filius formata ⁊ mũdata sibi vniuit.
Dicitur etiã ter sanctus: quia trib⁹ sanctis cõficitur h̃ sa-
cramentũ: sc3 antiquo/ nouo ⁊ eterno: sc3 corpore/ aia ⁊
deitate christi. Corpus christi d̃r antiquuz: quia de massa
corporis adã sumptũ: ⁊ hoc sanctũ: quia immune ab om
ni peccato assumptũ: ipsum eñ nõ seminis cõmixtione:
sed spũssancti operatione in virgine cõceptũ: debito origi-
nalis peccati nõ fuit obnoxiũ: q: etsi de massa ꝑditionis
assumptũ: nõ tñ per legẽ ꝓpagationis decisum ab adã:
quib⁹ dũtaxat aie coniuncte debito tenebant̃ originalis
iusticie. Immune q̃3 a morbida q̄litate: quẽ fomitem: aut
carnis legẽ dicimus: qm̃ spũssanctus in virginẽ superueni-
ens/ sanguinẽ istũ purgauit: de quo sine libidine/ ⁊ qua
libet noxia qualitate corpus illud mũdissimũ formauit.
Uñ glo. Joh. iij. sup illud. Qui desursum venit/ sup oẽs
est. Desursum. i. de altitudine humane nature ante pecca
tũ primi parẽtis: quia de illa altitudine assumpsit verbũ
humanã naturã: ⁊ non assumpsit culpã cuius assumpsit
penã. Scd̃m sanctuz in sacro isto sc3 aia christi nouũ est/
in tp̃e incarnatiõis filij a patre de nihilo creata. Et h̃ san
cta: q: in ipso creatiõis momẽto omni sanctitate/ ⁊ omni
grã/ ⁊ sapiẽtia est repleta: vñ ad Col. ij. d̃r de christo. In
quo sunt oẽs thesauri sapiẽtie ⁊ scie dei recõditi. Tertiũ
sanctũ ⁊ vere sanctissimũ est diuinitas filij: q̄ corpus san
ctũ ⁊ aiam sanctitate plenã assumpsit: ⁊ in ꝑsonã filij vni
uit: vt omni sctitate redũdaret ille hõ ad tot⁹ eccl'ie scti-
tatẽ ⁊ copiã. hinc Joh. xvij. Ego ꝓ eis sctifico meipsum.
¶ H Hac igit̃ rõne d̃r ter sanct⁹/ quasi diceremus: chri-
stus in hoc sacro cõtentus sanct⁹ est ꝓpter carnis sctita-
tẽ: ⁊ iterũ sanct⁹ ꝓpter aie plenitudinẽ. Tertio sanct⁹ pro
pter deitatis infinitã perfectionẽ. Propter vnitatẽ autez
diuine essentie in trib⁹ personis hec ꝑficiẽtis: additur sin
gulariter dñs de⁹ sabaoth. In quib⁹ verbis significatur
istius operationis facultas: cũ d̃r/ dñs. Modus: cũ dicit̃/
deus. Uirtus: cuz d̃r sabaoth. Facultas in ꝟbo dñs. Jo-
helis. ij. ⁊ Roma. x. Dñs diues est in oẽs qui inuocãt eũ
quia omni thesauro pecuniarũ possessionũ ac bonorum
oĩm suppositus. Modus in ꝟbo deus. Sapiẽter eñ de
us ꝑficit oĩa: q: videt oĩa sua sapientia. Perficit vtiliter:
q: oĩa circũit ꝓuidẽtia ⁊ solicitudinis cura. ps̄. Dñs so-
licitus est mei. ⁊. j. Petri. v. Ipsi cura est de nobis. Perfi
cit charitate maxima: q: deus ardens ignis est. ſm illud
Deuterõ. iiij. Dñs de⁹ tuus ignis consumẽs est. Uirtus
in verbo Sabaoth: qd̄ virtutũ vel exercituũ sonat. San
cta eñ eccl'ia de oĩbus terribilis est in triũphantib⁹ ⁊ mi
litãtib⁹: ⁊ totus eius exercit⁹ huic sacro vel assistit vel mi
nistrat. Ministrat eñ ecclesia: ⁊ assistit celestis curia: vt
demonũ virtus excludatur: ne impediat corporis christi
ad caput vnionẽ: ⁊ hec virtus ab eo profluit: de quo in
ps̄. d̃r. Dñs virtutũ ipse est rex glorie. Et hac ratione dici
tur: dñs deus sabaoth: vt describat̃ trinitatis laudabili-
tas in opere sacramẽti. ¶ Sequit̃. Pleni sunt celi ⁊ ter-
ra gl'ia tua. Celi gloria d̃r pro beatitudine triũphãtiũ: in

quoꝝ laudē hoc sacrificiū offertur: vt dicūt Greg. Aug.
Ambro. Terra pro terrigenis ponit: ⁊ quantū ad illos
glīa pro grā. Vn̄ plena est terra grā/i qua offert sacrifi
ciū in adiutoriū militātiū pariter ⁊ in ꝯbū. Cōprehēdun
tur etiā sub terra: q̄ sunt purgatoriis penis: p quibus
offert in suffragiū. Sic igit spūs dn̄i/qui operat in sacro
repleuit orbē terrarū: ⁊ hoc qd̄ ꝯtinet oīa: qd̄ nihil aliud
est/nisi celū: hoc em̄ ꝫm Damas. cōtinētia est visibiliū et
inuisibiliū creaturarū. Hic ergo spūs sciam habet vocis
vtriusqȝ laudis/quā prestitit hoībus ⁊ angelis: quaten⁹ sic
omne genu flectat celestiū/terrestriū ⁊ infernoꝝ: et oīs
lingua cōfiteat: q: dn̄s noster iesus christus in hoc sacro
oblat⁹/est in glīa dei patris. Hec igit laus resultationis
qua ad pfectionē sanctitatis/resultat chorus in aula ec
clesie: in qua fit pfectio sctitatis. ¶ J Subdit. Osan
na in excelsis. Osanna. i. salua obsecram⁹ in celebratione
sacramēti sanguinis: q: nō est salus sine sanguine christi
Sine sanguinis enim effusione nō fit remissio pctōꝝ. ad
Heb. ix. Sed nec penarū. Zach. ix. Tu aūt in sanguine te
stamēti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non erat
aqua. In excelsis. in celis: vt omnes i sacro sanguinis sal
ues in quo toti⁹ relucet opatio trinitatis: ⁊ per qd̄ celi et
terra pleni sunt tue glīa maiestatis. Est ergo hec petitio
vt saluet gratia sanguinis ab omni inquinamento terre
ne cōtagionis. ¶ Sequit. Benedict⁹ qui venit i nomine
dn̄i: qd̄ est gratiarū actionis: vt sicut patres pcedētes
aduentū eius vt abraam ⁊ pphete: ⁊ cōcomitātes vt apo
stoli: ⁊ sequētes vt martyres/eū psecuti sunt diuersis tē
porib⁹/vna fide ad passionē venientē: qua semetipm ho
stiā pro omnib⁹ obtulit: ita in eadē fide ⁊ gratiarū actio
ne recipiamus ⁊ psequamur eū venientem in altari: offe
rendū pro nobis omnib⁹ in sacrificiū salutare. Dicim⁹ au
tē in hac gratiarū actione benedictus: nō quia ex nostra
actione dei beatitudo augeat: aut sibi bonū quodamqȝ
accrescat: sed a nobis bn̄dicitur. i. bn̄dictus predicat/lau
datur ⁊ canitur: quia ipse venit plenus bn̄dictionib⁹. Et
quia sicut dr̄ Eccli. xliiij. Benedictionē omniū gentiū pa
ter dedit illi: ⁊ testamentū noue gratie: cui nunq̄ aliqd
supordinādū est: in sanguine suo cōfirmauit super caput
Ephe. j. eius. Nā ꝫm apl̄m. Bn̄dictus est qui bn̄dixit nos in om
ni bn̄dictione spūali. Sic ergo bn̄dicendo grās agentes
in laude dicimus sibi bona que ipse in nos pfluxit: ꝫm il
lud ps̄. Eructauit cor meū verbū bonū: dico ego opera
mea regi. Sic bn̄dictū dicimus q̄ venit: sic semel se offerē
do: ita quotidie oblationē illā in sacro representādo. ps̄.
Bn̄dictus dn̄s die quotidie: prosperū iter ad salutē per
suā oblationē/faciat nobis deus salutariū nostroꝝ. In
noīe dn̄i qui dominij diuini potentiā notam nobis facit:
nos ab infimis exaltādo: a paupertate suis copijs releuan
do: ⁊ sua dn̄ali virtute cōmendo: ne ad pedestria ⁊ sta
bularia declinemus. ¶ Addit Osanna vt saluet scd̄a sa
j. Reg. ij lute a miseria pene per gloriā: q: iusticia culpe saluauit p
gratiā: ⁊ sic suscitet de puluere egenum: ⁊ de stercore eri
gat pauperē: vt sedeat cū principib⁹/⁊ soliū glīe teneat
in celis: ppter qd̄ cōcludit ⁊ nūc: In excelsis: sicut ⁊ pri
us additū est: q: ista sunt excelsa glorie sue: q̄ nisi p ipsū
attingere nemo potest. Vn̄ angeli cecinerunt: Gloria in
altissimis deo. Luce. ij. Oremus ergo dn̄m bn̄dicentes ⁊
dicētes. Bn̄dictus sit: ⁊ in eternū supbenedictus: qui ve
nit in noīe dn̄i: opatione diuina in altaris sacro: quaten⁹
eū sic venientē honorifice suscipiētes: bn̄dictionē in pre
senti ⁊ i futuro largiter ꝯsequamur. Amē. ¶ L Om
autē misse officiū qd̄ in canone principaliter consistit: ob
memoriā dn̄ice passionis institutū est. In plerisqȝ sacra
mentarijs inter prefationē ⁊ canonē imago crucifixi de
pingit: vt nō modo intellect⁹: sed ⁊ picture aspectus me
moriā inspiret dn̄ice passiōis: vt dicit Alex. de ales. Et ra
tionabiliter quidē: qm̄ que oculis vident/forti⁹ mouēt:
q̄ que ore pferunt/⁊ solo percipiunt auditu. Hinc Da
mas. iiij. lib. sniarū. Multotiēs nō ꝫm mētē habētes dn̄i
passionē: imaginē crucifixionis christi videntes/in saluta
ris passionis memoriā venim⁹ ⁊ pcidētes adoram⁹. Hinc
⁊ Ezech. ppheta iussus est pingere transmigrationē hie
rusalē: vt ppl̄s iudaicus sensibilib⁹ formis moueret ea
agnoscere futurā. Vn̄ Ezech. xij. Tu ergo fili hoīs fac ti
bi vasa trāsmigrationis: ⁊ trāsmigrabis p diē coram eis.
Trāsmigrabis autē de loco tuo ad locū alterū in cōspe
ctu eoꝝ: si forte aspiciāt: q: domus exasperās est. Et effe
res foras vasa tua/q̄si vasa trāsmigrātis p diē in ꝯspectu
eoꝝ. Vbi Grego. in cōmenta. Quia oculos ad videndū
habēt/⁊ nō vidēt: aures ad audiēdū habēt/⁊ nō audiūt:
da eis imaginem ⁊ picturā: ⁊ formis ostēde corporeis:
vt vēturā captiuitatē nō solū auditu: sed ⁊ oculis reco
gnoscāt. Vn̄ satis ostēdit forti⁹ mouere imagines q̄ vba
Et hec est pcipua ratio cur christiana religio admittit sa
cras venerādasqȝ sctōꝝ imagines: vt scȝ simplicioribus
esset memoriale ppetuū: ⁊ deuotionē sapiētiū excitaret.
Cōgruū ergo est vt oculis sacerdotis/passionis christi
memoriale celebrātis: crucifixiōis imago obijciat/q ad
de ipsa cogitādū forti⁹ inuitet. Et idcirco ait Alex. Forte
diuina factū est pvidētia: licȝ humana h̄ pvocauerit in
dustria: vt ab ea lr̄a canō iciperet: q̄ sui forma crucis signū
ostēderet in figura T. Lr̄a etem̄ thau: q̄ prima est in cano
ne: mysteriū crucis hȝ ⁊ insinuat: dicente dn̄o Ezech. ix.
Signa thau in frōtib⁹ viroꝝ dolētiū ⁊ gementiū. De q̄ la
tius. j. In q̄busdā etiā codicib⁹: vt Durādus in rōnali di
cit: maiestas patris depingit ⁊ imago crucifixi: vt sacer
dos q̄si p̄sentē videat quē inuocat: ⁊ quē alloquit dicēs
Te igit cle. ¶ L Hoc ergo crucis signū nō solū intu
etur sacerdos: sed etiā osculat: vt osculo qd̄ pacis signū
est: ostēdat q p crucē pacificati sum⁹ ⁊ recōciliati deo pa
tri: vt dr̄ Col. j. Cōplacuit p eū recōciliari oīa in ipso paci
ficās p sanguinē crucis ei⁹: siue q̄ in terris siue q in celis
sunt. Seruant aūt diuersi ritus in ordine osculandi: aliq̄
primo osculant pedes crucifixi: ⁊ postea pedes maiesta
tis diuine: in signū q p filij dei crucifixionē ad patris de
ducimur maiestatē. Alij modo ꝯtrario p̄mo osculant pe
des maiestatis: postea crucifixi: in signū q nemo venit
ad filiū nisi pater traxerit eū: qꝫ omne donum optimū
desursū est descēdēs a patre luminū. Alij q̄ duplicē pi
cturā nō habēt: p̄mo osculant altare: postea crucē in co
dice: eadē q̄ dicta sunt representātes. ¶ Vertit se etiā sa
cerdos canonē inceptur⁹ ad oriētē: vt scȝ solē iusticie chri
stū dn̄m aduocet p ꝯsecrationē ad altaris sacramētū. Ab
illo em̄ loco materialis sol orit: q̄ vite origo est ⁊ cā. Tra
hit aūt hoc p̄ncipiū ex veteri lege originē: ꝫm Guil. in qua sa
cerdos legalis cū orabat/faciē habebat v̄sus ppitiato
riū: q: exinde loquēs dn̄s ppitiabatur pplo. Exod. xxvj.
Ideoqȝ christus q̄ ppitiatio est p pctis nostris: q: in ca
none petit donari p sacerdotē: merito ad illā partē celi
se vertit ad quā ppitiatoriū fuerat collocatum. ¶ Ince
pturus q̄ canonē sacerdos iūctis manib⁹ se inclinat: si
gnificās christi inclinationē/qua in faciē pcidēs in hor
to orauit: vt si fieri posset trāsiret calix passiōis: cui⁹ medi
tatio intantū dn̄m anxiauit: vt fact⁹ sit sudor ei⁹ tanq̄ gut
te sanguinis in terrā decurrētis. Lu. xxij. Fit etiā hec in
clinatio v̄sus terrā/vt sacerdos se humiliet: ⁊ terrenū se
agnoscat: seqȝ p h̄ indignū ppriis virib⁹ iudicet ad tantū
mysteriū peragēdū. ¶ Iungit manus/vt verbis attētio
copulet: iuxta beati Bern. exhortationē. Fratres imolā
tes hostiā laudis iungamus v̄bis sensū: sensui affectū:
affectui exultationē: exultationi maturitatē: maturitati
humilitatē: humilitati libertatē. ¶ Hinc quoqȝ ministrā
tes post tergū vadunt sacerdotis/discipuloꝝ fugā figu
rantes: vel alijs exēplū retrocedēdi dātes ne cuiusq̄ vo
ce vel aspectu sacerdotis intētio distrahatur. ¶ Vltimo
pulsatur cāpanella: vt fideles intra eccl̄ie areā cōstituti
ad cordis preparationē excitent: quatenus in spū ⁊ veri
tate adorent deuotius hostiā salutarem: quā post ꝯsecra
tionē/omniū ostendit aspectibus adorandam.

Magistri Gasparis haslachij symmeringensis ad clerū epistola adhortatoria.

Gabriel byel vir omniū peritoꝝ sine cōtrouersia ꝑitissimus/catoniana illā nobilissimā secut⁹ sniam. h est nō sibi soli:sed toti se mūdo genitū credēs imortalitatē eternāqꝫ famā posteris reliqt:estimans nullis se reb⁹/litteraꝝ studijs semotis/ ceteros pstare posse cūctis saltē p hic diuine studio anhelātib⁹ dans typum et exēplar. Quare o sacerdotes:o diuini nois pcones dulcissimi:qd in hac vmbratili qsi vita alacriori studio/conatuve celeriori/diuia nō capessatis officia. Quid beluine succūbere voluptati. Quid alexādrinis delitijs deditos esse. Quid tā sedētaria fatigatiōe pigro iminere. Quid die noctuqꝫ maximos comis gradatim scāsilib⁹ labores impēdere iuuat:non cogitātes illud. j. Pe. ij. regale vos gen⁹ sacerdotij appellitari. Itē ps. cix. pmissionē eterni sacerdotij regio inquiēte ꝓpheta. Tu es sacerdos in eternū ꝛc. Quare oibus alijs opationib⁹ postpositis/vestrā sanctitatē:statū vestrū nobilissimū:virtutib⁹/bonis moribus:ꝛ qd est maximū:bonis exēplis (cū alteri malefaciēdi dare occasionē apud summū deū:qd maxime in se habeat grauitatis) excolētes:nō hoies tm̄:sꝫ dij vocabimini. Ex q autē diuersa sunt studioꝝ genera:maxime illud vnicuiqꝫ acceptādū:qd suo statui nō discrepare videtur. Et si sacerdotis sit officiū deū colere:puris lotisqꝫ manibus/ꝛ mūdo corde ꝯtrectare:summe sibi videt necessariū:hmōi gabrielis nostri opus/ꝛ die ꝛ nocte manibus voluere: exinde vt possit (qd maximū sui status est) christum scilꝫ in altaris hostia transsubstantiatū intelligere: quē nullis:nec exteriorib⁹:nec interiorib⁹ (solo intellectu excepto) sensib⁹ cognoscere pōt. Datū Bas. M.dx. decimo kalēn. Februarias.

¶ Lectio. xx. A

Te igitur clementissime pater p iesum christū filiū tuū dn̄m nostrū supplices rogamus ꝛc. ¶ Expediti de cōtinuatione textus sacri canonis p notā illationis (igit) designata:ad eius diuisionē ꝛ lre expositionē procedimus. ¶ Diuidit aūt varie a varijs:nā Guil. in rōnali triplicē recitat diuisionē:quarū vna in ptes vndecim:alia in partes duodecim:tertia i sex partit. Alex. de ales diuidit in tres ptes subdiuidēdas. dns Albert⁹ silr in tres:nō tn̄ eadē:sꝫ lōge alia diuisiōe. Sed qsi mediū tenētes dicimus: q text⁹ sacri canonis/videlꝫ ab illo loco. Te igitur. vsqꝫ ad dn̄ice orōnis pfatione/q incipit ibi. Oremus preceptis salutarib⁹ moniti. ibi em̄ terminat canon sm dn̄m Alb. vt tactū est. s lec. xv. Hic inquā text⁹ cōuenienter diuidit in sex ptes pncipales. In quarū pma petit a deo bn̄dictio appositoꝝ munerū/q p tota ecclesia offerunt. In scda ponit sctoꝝ inuocatio: quoꝝ meritis ꝛ pcib⁹ nobis dona a dn̄o cōferunt/ibi. Cōicātes. In tertia petit sacrificioꝝ oblatoꝝ acceptatio: qua electi a pdidis diuidūtur. In qrta ponit verboꝝ forma qbus cōsecratio cōficit:et panis viniqꝫ substātie in christi corp⁹ ꝛ sanguinē cōuertūtur. In qnta ponit cōsecratoꝝ cōmemoratio: ꝛ salus petit his q sacrificio pfruunt. In sexta subinfert refrigerij ac suffragij postulatio: ꝛ iterata sctoꝝ inuocatio:qtenus que petim⁹ a dn̄o ꝯcedant. Tertia ibi. Hanc igit oblationē. Quarta ibi. Qui pridie. Quinta ibi. Vn̄ ꝛ memores. Sexta ibi. Memēto etiā dn̄e ¶ Prima pars i duas subdiuidit:in quarū prima dirigit petitio ad dn̄m vt apposita munera scificet. In scda fit specificatio ꝓ quib⁹ scrificata munera deo libet/ibi. In primis q tibi. Diuisio pme particule patet ex pncipio sequētis lectiōis. ¶ B Prima pars incipit a lra T siue t. Te igit. qd sm Inno. non videt sine diuina ꝓuidētia factū. Est. t. lra mystica sm Isid. j. lib. etymolo. c iij. Sunt em̄ qnqꝫ lre mystice apud grecos. y. qd humanā vitam designat. θ. Thita mortē. ꝛ alpha principiū. ω o finē:que due lre ad christū pertinēt sm illud Apocal. j. Ego sum alpha ꝛ o/pncipiū ꝛ finis. ꝛ thita quā hebre thau dicūt dicūt/nos t. Dicit autē thau hebraice quasi signū. Lre autē grece ꝛ latine ab hebraicis vidētur exorte. Formātur em̄ lre grece ab hebraicis/ꝛ quantū ad sonū:ꝛ quantū ad nomē: ꝛ latine a grecis: nā apud hebreos primo dictū est aleph: deinde ex simili enūciatione apud grecos tractū est alpha:inde apud latinos a. Trāslator: autē ex simili sono alterius lingue litterā cōdidit: vt nosse possimus linguā hebraicā oim aliarū linguarū ꝛ lrarū esse matrē: sic ergo a thau hebreo formata est thita grece: ꝛ t. latine. Insinuat autem t. lra siue thau mysteriū crucis dn̄ice/ex sui forma ꝛ formatiōe ipm representās. Est deniqꝫ signum illud sm btm̄ Hiero. qd impressum fuit quorundā faciēb⁹/ad dn̄i iussionem: quo sic signatis cōcessa est salus ꝛ liberatio ab interitu mortis angeli pcutientis: de q Ezech. ix. Ita scribit. Dixit dn̄s ad virū indutū lineis habentē in lūbis atramētū scriptoris. Trāsi per mediū ciuitatis in medio hierlm: ꝛ signa T sup per frōtes gementiū viroꝝ ꝛ dolentiū sup cūctis abominationibus que fiunt in medio. Post hec dixit sex viris. Trāsite per mediā ciuitatē post eū: ꝛ pcutite sup quē nō videritis signū T. Nemini parcat oculus vester. Et post pauca. Oēm aūt sup quē videritis signū T nō occidatis. ¶ Illud quoqꝫ signū est illud sup quo moyses serpentē eneū erexerat i deserto: quē inspiciētes saluabant a morsibus serpētū ignitoꝝ. Numeri. xxj. De quo saluator. Sicut moyses exaltauit serpētē in deserto: ita exaltari oportet filiū hois. Factus est em̄ filius hois obediens patri vsqꝫ ad mortē: mortē autē crucis. Phil. ij. que crux instar littere T figurata fuit: ex stipite scꝫ ꝛ ligno trāsuersali superposito: stipite nō eminente: vt verificaret illud Luce ix. Vulpes foueas habēt: ꝛ volucres celi nidos: fili⁹ aūt hominis nō habet vbi caput suū reclinet. ¶ C Illud fuit etiā signū de quo Apocal. vij. dicitur. Vidi alterū angelum ascendentē ab ortu solis/habentē signū dei viui. Glo. Vexillum crucis. clamantē voce magna quattuor angelis quibus datū est nocere terre ꝛ mari dicens. Nolite nocere terre: neqꝫ mari: neqꝫ arborib⁹/quoadvsqꝫ signemus seruos dei nostri in frontib⁹ eoꝝ. Et qr in canone misse passio christi rememorat: que in cruce cōsummata est: ideoqꝫ cōgruū fuit/ꝛ rōnabile vt ab ea lra inchoaret: que crucē plus ceteris representaret: qlis est lra T vt scꝫ p eius inspectionē/sacerdos in memoriā reducere tur dn̄ice passiōis. Ob salutifere crucis signū laudabiliter fideles in quotidiani vsus sensibilibus reb⁹/puta libris/parietibus/statuis imprimunt: ꝛ exēplo sacerdotis osculant: vt ad passionis christi memoriā excitent: ꝛ ex eius rememoratiōe sanent a suggestionib⁹ serpētū infernaliū. Sicut olim sanati sunt filij israel a morsib⁹ serpentū ignitoꝝ p inspectionē serpentis in crucis signo erecti. ¶ Magna em̄ est crucis virt⁹: magnū crucis mysteriū: vn̄ sm Inno. Crux sanitatē restituit: bn̄dictionē ipendit: discernit a pfidis: liberat a piculis: hostes expellit: victores cōstituit. Crux mysteriū fidei: sacramētū spei: clauis sciētie: forma iusticie: magnificētia regū: gloria sacerdotū: sustētatio inopum: pauperū cōsolatio: cecoꝝ lumen: claudoꝝ baculus: desolatoꝝ spes: resurrectio mortuoꝝ. Verba sunt originalr btī iohis Chrys. in homel. de cruce. Hui⁹ crucis laudes Raban⁹ fulden. monach⁹ ꝛ mogūtine sedis archieps mirādo cōpegit artificio/figuris/psa ꝛ metris/nihil eoꝝ omittēs: qd ad ei⁹ magnificā laudē humanitus poterit inueniri. Hec de lra t. siue T canonis principio: cuius exordium. Te igitur clemētissime pater.

¶ D Ad cuius

Joh. iij.

¶ D Ad cuius intellectū notandū ꝙ nomē Pater du-plicīter in scriptura accipit. Accipit em̄ qn̄q3 pater essen-tialiter: ꝛ qn̄q3 notionaliter. Essentialiter attribuit toti tri-nitati: ꝛ singulis ꝑsonis cōiunctim ꝛ diuisim: sicut cetera noīa essentialia: q de singulis ꝑsonis in oībus simul in sin-gulari numero predicant: sicut increat⁹, imensus, etern⁹, oipotēs, dn̄s, de⁹. de quo in symbolo athanasij. Etern⁹ pa-ter: etern⁹ filius: etern⁹ spūssctūs. Et tn̄ nō tres eterni: sed vnus etern⁹ ꝛc. Noīa em̄ essentialia: sicut de ꝑsonis singu-lis: ita de oībus simul singulariter nō plurali numero pre-dicant: sec⁹ de noīe ꝑsona, siue suppositū: qđ licz dicat ẜm substātiā ꝓ quāto nō dicit relatiue ẜm be. Aug. vij. de tri. ca. v. excipit tn̄ a supradicta regula ẜm eūdē lib. viij. de tri. c. j. vt recitat magr̄ dist. xxiij. primi sen. Et isto modo essen-tialiter scz accipit pater in cātico moysi Deute. xxxij. Nōne ipse est pater tu⁹: q possedit, fecit ꝛ creauit te. Sic etiā acci-pit Mat. vj. in orōne dn̄ica. Pater noster q̄ es in celis. Et generaliter sic accipi pōt: qn̄ de eo predicat termin⁹ impor-tans aliq̄d cōueniens toti trinitati. sicut est operatio qlibet adextra. Opa em̄ trinitatis adextra sunt indiuisa. Nā pa-ter ꝛ filius ꝛ spūssctūs sicut inseparabiliter sunt: ita inse-parabiliter opant: ait Aug. j. de tri. c. iiij. ꝛ magr̄ di. j. li. ij. Et dicit notāter accipi pōt: q2 aliqn̄ etiā respectu termini essentialis. i. ꝯuenientis trib⁹: accipit nō essentialiter: vt cū in symbolo aplōꝝ dicit. Credo in deū patrē oipotētē crea-torē celi ꝛ terre. vbi patrē accipit ꝓ ꝑsona patris tn̄: licz se-quat oipotētē ꝛ creatorē celi ꝛ terre, q̄ sunt termini essen-tiales cōuenientes oībus trib⁹. Sed hoc est ex eo q2 statim addit. Et in iesum christū filiū ei⁹ vnicū, dn̄m nostrū. ꝑ qđ innuit discretio ei⁹ a filio. Silr̄ hic Patris ꝛ filij ꝛ spūssctī vna est diuinitas ꝛc. Patris, filr̄ filij ꝛ spūssctī accipiunt ꝑsonaliter: licet qđ sequit: vna diuinitas, sit termin⁹ essen-tialis: eo ꝙ hic expresse innuit discretio ꝑsonarū. ¶ Alio modo pater accipit notionaliter, vt est ꝓpriū pme ꝑsone q̄ a nullo est: ꝛ est termin⁹ ꝑsonalis, vnā tn̄ ꝑsonā impor-tans: ꝛ sic semꝑ accipit qn̄ ponit respectu predicati ꝑsona-lem ꝓprietatē importātis: etiā cū exclusione ceterarū ꝑso-narū: vt cū dicim⁹: Pater a nullo est: nec fact⁹: nec creat⁹: nec genit⁹: nec ꝓcedens. Silr̄ pater genuit filiū sibi coeter-nū ꝛ cōsubstantialē. Pōt tn̄ qn̄q3 capi notionaliter respe-ctū predicati essentialis: sz nō cū exclusiōe aliaꝝ ꝑsonarū vt hic: Pater creauit mūdū. Pater icarnauit. i. incarnari fecit filiū. Pater tradidit in mortē filiū. Pater pōt accipi notionaliter, etiā pōt accipi essentialiter. ꝛ ẜm hoc ẜm non-nullos hec particula pōt dupl̄r exponi. Uno mōdo accipit essentialiter: ꝛ tūc resumi debet prima pars hymni pmissi vt sic. O deus trinitas. i. pater clemētissime: q2 sctūs es: q2 dn̄s sabaoth. i. exercituū es: q2 pleni sunt celi ꝛ terra gl̄ia tua. Igitur. idest ideo vel idcirco supplices te rogamus. ¶ E Sed contra hanc expositionē videt esse qđ statim sequit: Per iesum christū filiū tuū. Nā christus nō est fili⁹ totius trinitatis: q2 nō filij: q2 nihil impossibili⁹ ꝙ ꝙ idē gi-gnat se: ẜm bea. Aug. j. de tri. c. Neq3 est filius spūssctūs q2 spūssctūs posterior est filio origine: q2 a filio ꝓcedens: ꝛ tn̄ tā filius ꝙ spūssctūs ꝑtinent ad trinitatē: ꝛ cū patre sunt vna tota trinitas. ¶ Ad qđ respondent ꝙ christ⁹ dici pōt filius trinitatis: nō generatione diuina: sed creatiōe humana: nam generatione diuina a solo patre est: vt dicit Athanasius in symbolo: Filius a patre solo est: nō factus nec creatus: sed genitus. Loquit de filio ẜm naturā diui-nā: nō ẜm assumptā. Creatione aūt humana. i. nature hu-mane quā inseparabiliter tota trinitas opata est: fili⁹ est trinitatis: sicut ceteri hoīes a deo ꝓducti: ẜm quā christus etiā a tota trinitate fact⁹ seu creatus est: ꝛ ita trinitatis fi-lius. Nō quidē ꝙ creari aut fieri primo cōueniat christo q̄ deus est increat⁹: sed ei cōuenit ꝑ cōicationē idiomatū: rō-ne humanitatis assumpte: sicut dicit passus, mortuus ꝛc. Secūdū quē modū etiā dixit christus Jo. xiiij. Pater ma-ior me est. licz sit equalis patri. ¶ Ueruntamē alijs hec ex-positio videt a litera extranea: q2 quotiens in diuinis ser-monibus nomē filius addit nomini pater, discretio ipor-tatur: ꝛ termini pater filius, nō essentialiter: sz notionali-ter accipiunt. Neq3 he locutiones approbant: christ⁹ est fi-lius verbi: christus est filius spūssctī: q̄ tn̄ eadē rōne cōce-dende sunt qua illa: christ⁹ est fili⁹ trinitatis. Et ꝙuis pos-sent habere veros intellect⁹: tn̄ ne aliqb⁹ detur errādi oc-casio: vitant. ¶ F Et ꝓpter hoc Alex. de ales. dn̄s Alb. Guil. ac ceteri hāc particulā tn̄ exponūt de patre accipiē-do notionaliter. Et sic resumi debet scđa pars hymni: vt sic. Pater celestis, q2 magnificasti nobiscū misericordiam tuā: vt mitteres filiū tuū vnigenitū. cui turba canticū lau-dis acclamauit. Bn̄dict⁹ q̄ venit in noīe dn̄i. Ideo clemē-tissime pater te supplices rogam⁹. Sic patris autoritatez insinuat: ipm̄ solū inuocando ait Alex. quē alloquit tanꝙ presentē ꝑ gratiā q̄ nusꝙ deest ꝑ essentiā, potentiā ꝛ pñsen-tiā. Uel ẜm dn̄m Alb. ꝛ vltimā expositionē hymni sic. Pa-ter: q2 sanctus es: ꝛ celū ꝛ terrā gl̄ia replesti ꝑ eucharistie sacr̄m. Igitur te rogam⁹: quibus rōnem ꝛ causam te rogā-di dedisti ꝑ hoc ꝙ celū ꝛ terrā gloria tua ꝑ sacr̄m implesti. O pater qui paterna virtute nos formas: paterno affectu dulcissime de nobis cogitas: paterna ꝓuidētia bonoꝝ tuo-rū heredes nos ordinas: paterna disciplina instituēs: vti-liter nos sanctificas. Format em̄ nos ad imaginē suā pa-terna virtute: q2 nullius virtutis in celo ꝛ in terra est ꝓpriū formare natū ad imaginem propriā, nisi paterne virtutis. Esa. lxiiij. Nūc dn̄e pater noster es tu: nos vo lutū: ꝛ fictor noster tu: ꝛ opa manuū tuarū oēs nos. ꝛ Ecci. xvij. Deus creauit de terra hoīem: ꝛ ẜm imaginē suā fecit illū: ꝛ ẜm se vestiuit illū virtute. Format aūt nos virtute dum inuisibi-li imagini dei. i. filio qui est imago dei inuisibilis: in sacra-mento ꝑ gratiā vnimur ꝛ incorporamur. Ad cui⁹ incorpo-rationis cōsignationē hortat nos apl̄s. j. Cor. xv. Fratres sicut portauim⁹ imaginez terreni, portemus imaginē cele-stis. Qualis terrenus, tales ꝛ terreni: ꝛ qualis celestis, ta-les ꝛ celestes. Rursus pater paterno affectu dulciter de nobis cogitat: dū prestat panem de celo, omē habentē in se delectamentū ꝛ oēm suauitatē saporis. Sap. xvj. Ange-loꝝ esca nutriuisti ꝓplm̄ tuū: ꝛ paratū panē de celo prestī-tisti illis sine labore, omne delectamentū in se habentē: ꝛ oīs saporis suauitatē. Substātiā em̄ tuā ꝛ dulcedinē quā in filios habebas: ostēdebas: ꝛ deseruiēs vniuscuiusq3 vo-lūtati ad qđ quisq3 volebat: cōuertebat. Un̄ ꝛ hic panis, panis filioꝝ canib⁹ nō mittēdus dr̄: q̄ vtiq3 a patre porrigi-tur. Insuꝑ paterna ꝓuidētia bonoꝝ suoꝝ heredes nos or-dinat: dū ꝑ incorporationē qua nos filij sui corpori ꝑ hui⁹ sacramēti sumptionē vnit: nos filios suos efficit: ꝛ veros heredes spū: qui vaporat de sanguine eius quo potamur. Sicut ait apl̄s ad Ro. viij. Accepistis spm̄ adoptionis in quo clamam⁹, abba pater: q̄ testimoniū reddit spūi nr̄o ꝙ sumus filij dei. Si aūt filij: ꝛ heredes. Heredes quidē dei coheredes aūt christi. Demū paterna disciplina instituen-do nos scificat: de quo ad Heb. xij. Pater spirituū erudit nos, ad id qđ vtile est in recipiēdo sanctificationē ei⁹. Hāc licet multis recipiam⁹ modis: cōuenientissime tn̄ in hoc sa-cramento: in quo illi ꝑ spm̄ vnimur q̄ nunꝙ recessit a disci-plina patris. ¶ G Et vt citius impetrem⁹ qđ petimus addim⁹. Clemētissime. Habet qppe humana industria: vt dum petitionis sue effectū expectat ꝛ desiderat, obsecrati laudes petēdo ꝓponat: vt sic ꝑ hoc ei⁹ beniuolētiā captet. Qualiter videre est apud oratores, q̄ in suis exordijs iu-sticiā ꝛ famā aliasq3 laudis ꝓconia premittūt: vt sic animū eius quē orant: ad sui inclinēt desiderij implemētū. Sic fe-cit prudens mulier iudith: cū hostiū iudaice plebis cōtri-tionem impetrare a dn̄o voluit: hmōi exordio cepit. Dn̄e deus patris mei symeon, q̄ dedisti illi gladiū in defensio-nem alienigenarū: respice in castra assyrioꝝ: sicut tūc in ca-stra egyptioꝝ videre dignat⁹ es. Orauitq3: Deus celorū, creator aquarū ꝛ dn̄s totius creature, exaudi me miseram deprecantē: ꝛ de tua mia presumentem. Judith. ix. Et ita priscoꝝ patrū plurimos fecisse scriptura cōmemorat. Ad-

ditur ergo. Clementissime.i.misericordissime: qd predicatū
laudis est:q2 mia ei9 sup oia opa eius. ¶ Est aūt demētia — Clementia quid.
fm Alb. virtus/q̄ facit quē prestabilē sup malicia: q̄ cōtra
ipm cōmissa est/marime quantū ad penas p ipis infligen
das. Sic eñ demētia spectat ad iudices & pñdētes: quoꝝ
est miam reis exhibere: fm illud Jaco.i. Mia supexaltat
iudiciū. Vñ & Sene. Clemētia est inclinatio animi ad leni
tatem in pena exequēda. Ait eñ li.ii. de clemētia ad nero
nem. Clemētia est tēperātia animi in ptāte vlciscēdi. Vel
est lenitas supioris aduersus inferiorē in cōstituendis pe
nis. Et sequit qd dictū est. Itaq; dici pōt & inclinatio ani
mi ad lenitatē in pena exigēda. Hec aūt marime presides
decet: vt in li.i. idē ait. Nullū demētia ex oib9 magis q̄ re
gem ac principē decet. Et qm de9 rex regū ac principū prin
ceps: viuoꝝq; & mortuoꝝ iudex est: marime deo couenit:
p quā & ipse semp citra cōdignū punit: nec letat in pditio
ne viuoꝝ. Sap.i. Siquidē pi9 est: & nō pascit cruciatu fm
Greg. lib. dial. Neq; obliuiscet misereri deus: neq; cōtine
bit in ira sua mias suas. ps. lxxvi. Cōgrue itaq; ad patris
clementiā in nr̄a petitione qua petim9 misericordiā nobis
exhiberi aspiram9/dicentes: Pater clementissime: q2 san
guis qui hic offert pro multis effusus est in remissionem
pctōꝝ. Mat. xxvi. Et qm benign9 misericors & prestabilis
est sup malicia. Johel.ii. ¶ D Pater igit clemētissime
te rogam9. cōfidentes de impetratione ei9 qd petim9: ani
mati pariter & docti spe vboꝝ apl̄i tui Jacobi.i.c. sue can.
Postulet aūt in fide nihil hesitans a te dño q̄ das oibus
affluēter: & nō improperas. Qui nāq; hesitat/silis est flu
ctui maris qui a vento mouet & circūfert. ¶ Est aūt roga
tio (fm Alb.) inclinatio ei9 qui rogat ad exauditionis cō
sensum/ab eo q̄ rogat: & p hoc differt a petitione q̄ fm eūs
dem/est expressio eius qd desiderat fieri ab eo q̄ exaudi
tus rogat. Nō est aūt rogatio siue petitio/locutio vel ora
tio vt qbusdā videt optatiua: fm Guil. parrhis. in de diui
na rhetorica circa principiū: sed oro alterius inclinatiua:
nō eñ qui optat: vel desiderat aliqd/ id eo ipo petit: nam
multi optant siue desiderāt q̄ nō petūt. Multi etiā optāt
siue desiderāt q̄ habere nolūt: sicut viri sancti & sapiētes/
qui multa cōcupiscūt & desiderāt: a quib9 tñ abstinet se vi
riliter & auertūt. Qui aūt petit/indubitāter ondit se velle
obtinere qd petit. Hec Guil. Itaq; in pposito. rogam9 et
petimus deū patrē clemētissimū: vt nobis q̄ petim9 tribua
tur. Quō aūt intelligendū sit deū petitionib9 ad petita cō
ferendū inclinari: inferius dicet/cū de sanctoꝝ imploratio
nibus sermo fiet. ¶ Addit: Ac petimus. ad exprimendū
affectus magnitudinē. Accumulat eñ fm Alex. verba de
precatoria dicēs: Rogam9 & petim9 vt sic geminata postu
latione/meli9 obtineat qd intēdit. Et pluraliter loquit/si
gnificās se vice oim orōnē fundere deo patri. ¶ J Pe
timus aūt nō supbe: sed Supplices.i.humiles: qm ab ini
tio supboꝝ supplicatio nō placuit dño: sz humiliū. Judith
ix. vñ & Jac.iiii. Supbis de9 resistit: humilib9 aūt dat gra
tiā. Humiles ergo nō presumentes de nostris meritis: nec
in iustificatiōib9 nostris/psternim9 preces nr̄as ante faciē
tuā: sed in miserationib9 tuis magnis & multis cū viro de
siderioꝝ sancto daniele (Eiusdē.ix.) sciētes qm oratio hu
miliātis se celos penetrat: & nō discedet donec altissimus
eā aspiciat. Eccl. xxxv. Unde & legim9 q pharisaeus ille q̄ iu
sticias suas allegauit corā deo spretus est: vbi publican9
cōfitens humiliter/iustificat9 abscessit. Lu. xviii. Et q2 duo
sunt quib9 petēs obtinet qd intēdit: sz diuina clemētia ex
parte exorati: & humilitas ex parte orantis. Ideo pter
primū dicit/pater clemētissime. Propter scdm/supplices
petimus & oram9. Petim9 aūt: Per iesum christū filiū tuū
dñm nostrū. tanq̄ p mediatorē inter te patrē & nos mise
ros pctōres: q̄ ppiciatio est p peccatis nostris: q̄ lauit nos
in sanguine suo: & recōciliauit nos pditos tibi: regenera
uitq; nos in spem viuā: p quē cū essem9 tenebre/facti sum9
lux in dño. Per hūc ergo mediatorē/te patrē clemētissimū
rogamus & petim9/p quē impetrādi certitudinē accepim9

Ipse eñ veritas eterna sub iuramenti pollicitatione no
bis pmisit. Amen amē dico vobis: si qd petieritis patrem
meū in noie meo/dabit vobis. Joh. xvi. Propter qd meri
to p ipm implorām9. Et q2 p te rogam9 & petimus dñe no
ster iesu christe: aperi igit p nobis os tuū sanctissimū: os
bñdictū. Te nāq; os tuū aperiēte/oēs nostri accusatores
obmutescent: te prestāte patrociniū cause nostre/ nulli ex
aduersis cōsurgent. Si nāq; tu p nobis/qs cōtra nos? Te
dante vocē gratiosissimā pariter & patri gratissimā/vocem
illā angeloꝝ eloquijs incōparabilē: an auertet pater mia
rū aures suas. Qui te a nobis audiri mādauit/dicēs: Hic
est filius me9 dilect9 in quo mihi bene cōplacui: ipm audi
te. Mat. xvii. Quō te p nobis interpellantē nō exaudiet.
Tu eñ suscipere dignat9 es patroni & aduocati officiū: te
ste dilecto tuo discipulo. Aduocatū habem9 apud patrem — i. Jo. ii.
iesum christū iustū: & ipse est ppiciatio pro pctis nostris.
Hinc nostrā age fideliter causā. Nō opus est vt iterū san
guinē tuū fundas viuificū in sanctificationē nostrā: suffi
cit nobis vt preces fundas placationis in cōspectu patris
An denegabis nobis preces rogatus: q̄ & sanguinē pro — Heb. ix.
priū tribuisti nō petitus? Tu nāq; appares vultui dei pro
nobis: vt semp viuens interpellas pro nobis. Ideoq; p te
iesum christū dñm nostrū filiū suū/patrē rogam9 & petim9
¶ L Quibus vbis describit christus quintupliciter.
Primo quantū ad effectū salutarē q2 iesum: quātū ad di
gnitatē regalē q2 christū: quātū ad pprietatē psonalē q2 fi
liū tuū: quātū ad pñdentiā vniuersalē q2 dñm: quantū ad
profectū humanalē q2 nostrū. Quoad primū dicit euāge
lista. Vocatū est nomē eius iesus. Luce.ii. cuius interpre
tationē Mat.c.i. aperit. Ipse eñ saluū faciet ppłm suū a
peccatis eoꝝ: venit eñ saluū facere qd perierat. Luce. xix.
Nec venit vocare iustos: sed pctōres: qm nō est opus be
ne habētib9 medico: sed male habentib9. Mat. ix. & Petr9 — Act. iiii.
aplus. Nō est aliud nomen sub celo datū hoibus/in quo
oporter nos saluos fieri. Ipsum eñ est nomen salutiferū
q2 ois quicūq; inuocauerit nomen dñi salu9 erit. Johel.ii.
Ecce effectū salutarē. ¶ Describit in noie christus/ digni
tas regalis: q2 christus vnctus interpretat: & ipse quidem
vnctus est fm illud ps. de eo: Unxit te deus de9 tuus oleo
leticie pre participib9 tuis. Reges q̄ppe pphe & sacerdo
tes in lege vngebant: & ipse rex fuit/ pphetā & sacerdos.
Rex. Jo. xii. Bñdictus q̄ venit in noie dñi/rex isrl. & iterū.
Noli timere filia sion: ecce rex tuus venit tibi. Math. xxi.
Et ps. de christo loquēs. Sedes tua deus in seculū seculi:
virga directionis virga regni tui. Et iterū. Deus iudicium
tuū regi da: & iusticiā tuā filio regis. & in Apoc. xix. Habet
in vestimēto & in femore suo scriptū: Rex regū & dñs do
minātiū. Ecce dignitatē regalē. ¶ Notat tertio pprietas
psonalis in vbo filiū tuū: de quo ps. Filius me9 es tu: ego
hodie genui te. Et precursori/voce patris lapsa de celo di
ctū est. Tu es filius me9 dilectus in te mihi cōplacui. Vñ & — Luc. iii.
ait vox verbi iohānes. Et ego vidi/ & testimoniū perhibui:
q2 hic est filius dei. Johā.i. Lucas quoq;: Et qd nascet ex
te sanctū/vocabit filius dei. Ipse quoq; se dei patris filiū
nedū verbis creberrimis: sed & signis & virtutib9 certissi
mis declarauit. Unde ceco nato post eius illuminationē
loquens ait: Credis in filiū dei? Sequit. Et vidisti eum: &
qui loquit tecū/ipse est. Joh. ix. & eiusdem. xx. Hec scripta
sunt: ait Johānes qui veritati testimoniū phibuit: vt cre
datis: q2 iesus est christus filius dei: & vt credentes vitam
habeatis in noie eius. ¶ L Inuenit etiam presidentia
vniuersalis in verbo dñs. ad Ephe.i. Deus pater cōstituit
illū ad dexterā suā in celestib9 sup oēm principatū & pote
statem & virtutem & dominationem &c. Et oia subiecit sub
pedib9 eius: & dedit ipsum caput super oēm ecclesiā. Ipse
quoq; dñs ait Mat. vlti. Data est mihi ois potestas in ce
lo & in terra. Iterū. Vos vocatis me magister & dñe: & be
ne dicitis: sum etenī. Joh. xiii. Item ad Heb.ii. apls. Con
stituisti eū super oia opera manuū tuarū. vbi Amb. Ecce
potestas christi ostendit. Sicut eñ a diuino opere nihil ex

cipitur: ita nec a christi potestate. Item ad Philip. ij. Prop-
pter qd̄ et deus exaltauit illum: et donauit illi nomē qd̄ est
sup om̄e nomen: vt in noīe eius om̄e genu flectaē celestiū
terrestriū et infernoꝝ. Attende hic presidentiā vniuersalē.
Signatur demū profectus humanalis in verbulo noster.
Siquidē noster iesus: noster christus: noster filius: noster
Esa.ix. dn̄s. Paruulus em̄ natus est nobis: et filius datus est no-
bis. Datus in antidotū nostre saluationis: in pabulū nr̄e
refectionis: in sacrificiū nr̄e recōciliationis: in sacramentū
nostre sanctificationis: in preciū nostre redēptionis: q: ie-
sus. i. saluator. in aduocatū nr̄e allegationis: in magistrū
nostre eruditionis: in lumē nostre illuminationis: in dire-
ctionē nostre viationis: q: christus. i. vnctus. in scutū nr̄e
protectionis: in ducē nostre gubernationis: in ꝓpugnatorē
nostre defensionis: in iudicem nostre remunerationis: q:
dn̄s noster. Magna igiē fiducia preces fundim⁹ ad te pa-
trem clementissimū: vbi assiduū habem⁹ interpellantē ie-
sum prudentissimū aduocatū christū: mediatorē acceptis-
simū patris celestis filium: petitiōis effectuū largitorem:
cum patre potentissimū celi et terre nostrū et vniuersitatis
dn̄m. Rogamus ergo et petim⁹ supplices te pater clemen-
tissime per iesum christū filium tuū dn̄m nostrum.

Lectio. xxi.

A

Vti accepta habeas

et benedicas: Hec dona: hec munera: hec sctā
sacrificia illibata. Captata beniuolentia
eius q̄ petiē in v̄bo: Te pater clementissime.
Cōmemorato etiā mediatore / cui⁹ merito oratio nr̄a pa-
tri acceptabilis reddiē: in v̄bo Per iesum christū filiū tuū
dn̄m nostrum. Insinuato deniq̄ supplicādi affectu / quo
mens orantis in sublime tolliē / in verbo Supplices roga-
mus et petim⁹. Sequiē expressio eoꝝ q̄ a clementissimo pa-
tre obtineri desideranē. Que duo sunt. Primū vt grata
sint offerenda munera. Scd̄m vt fiant sacrificia idonea.
Primū expͥmiē cū diciē: Vti accepta habeas. Scd̄m cum
diciē: Et bn̄dicas. Et tertio offerenda cōgruis vocabulis
designanē: cū sequiē: Hec dona: hec munera: hec sancta sa-
crificia illibata. In his tribus versabitur hec lectio. xxi.
B Petim⁹ ergo quoad primū: Te pater clementissi-
me. vti. i. vt. accepta habeas. i. placita tibi sint et grata hec
dona et munera q̄ panis sunt et vinū: terrena et a terrenis
tibi oblata: et idcirco diuine maiestati tue indigna: tn̄ q: p
filiū vt a nobis iugiter offeranē sunt instituta: petim⁹ igiē
vt in honorē dilecti filij tui / hec dona accepta habeas: vt
placita sint tue volūtati. Quia em̄ oblatiōes / holocausta
et vete. le. sacrificia / neq̄ sufficiētia erāt: nec tibi placuerūt
idcirco fili⁹ tuus in vltima cena finē eis iponere volēs: ac-
ceptis in manib⁹ pane et vino grās agens / bn̄dixit dixitq̄
discipulis. Hoc facite in meā cōmemorationē. Per qd̄ hec
ipsa dona et munera nobis in sacrificiū cōmendauit. Peti-
mus igitur vt accepta sint tibi nostra munera: noua filij
tui instituta: q̄bus superuenientibus vetera sunt ꝓiecta:
sic em̄ in lege mandasti. Supuenientibus nouis vetera ꝓij-
cietis. Leuiti. xxvi. Et recte in tēpore plenitudinis gratie /
vetera imperfecte legis sacrificia ꝓijcienda fuerant: q: im-
perfecta ac insufficientia fuerāt: qm̄ deo non placuerunt:
pctā nō abstulerūt: nec gratūfacientē gratiā contulerunt.
De pͥmo dicit Hiere. vi. c. Holocaustomata vestra nō sunt
accepta. victime vestre nō placuerūt mihi. et Osee. vi. Mi-
sericordiā volo / nō sacrificiū. in ps. quoq̄. Quomō si vo-
luisses sacrificiū dedissem vtiq̄ / holocaustis nō delectabe-
ris. Et in alio ps. Nō accipiā de domo tua vitulos: neq̄ de
gregibus tuis hircos. De secundo idē ꝓpheta dicit. Holo-
caustum pro peccato nō postulasti. et apostol⁹ ad Hebre. x.
Impossibile est sanguine hircorū et taurorū auferri pctā.
De tertio idē apostol⁹ ad Roma. iij. Ex operibus legis nō
iustificabitur oīs caro. et Ezech. xx. Dedi eis precepta non
bona et iudicia in quibus non viuēt. Precepta scilꝫ quātū
ad sacrificia / et cerimonialia ac iudicialia in q̄bus nō viuēt

vita scꝫ gratie. Et iterū ad Gal. ij. Si per legē iusticia: ergo
christus gratis mortuus est. Quia igitur pater clemētissi-
me / legis oblationes et sacrificia reprobas tāq̄ inutilia ad
eterne vite consecutionē / et remissionē pctōrū. Te suppli-
ces per iesum christū filiū tuū petim⁹: vti accepta habeas
hec nostra dona / munera et sacrificia: que idē filius tuus in
quo tibi bene cōplacuit: nos tibi offerre voluit ꝓ cursu le-
gis euāgelice et gratie. C Sed p̄dictis videē obuia-
re illud Leuiti. iiij. Si peccauerit aīa de populo terre: offe-
rat capram immaculatā: et adolebit eā sacerdos super altare
in odorē suauitatis dn̄o: rogabitq̄ pro eo: et dimittetur ei.
Videē ergo q̄ legis sacrificia placuerūt dn̄o: et accepta fue-
rant ad remissionē pctōrū. Itē ibidē. xviij. c. Custodite le-
ges meas atq̄ iudicia: que faciēs homo viuet in eis. Vita
aūt hoīs spūalis est per gratiā iustificātē: igitur videtur
q̄ gratiā ꝯtulerūt. Preterea ad Heb. ix. Si sanguis tauro-
rū et hircoꝝ et cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat
ad emūdationem carnis: quāto magis sanguis christi. Et
post pauca. Oīa pene in sanguine mundanē sm legē. Ex
q̄bus verbis videē elici posse q̄ p sanguinē animaliū obla-
torū in sacrificiū / remittunē peccata delinquētiū. Pro
horū solutione aduertendū / q̄ in sacrificio veteris legis
tria cōsideranda occurrūt: scilꝫ caro et sanguis animalis
qd̄ offerebaē. Scd̄o res spūalis q̄ figurabatur: vt i agno /
vel vitulo christus: in capra penitētia: i boue vita robusta
et actiua: in aue vita sublimis et cōtēplatiua. Tertio perso-
ne ꝓ quibus sacrificiū immolabaē: et harū fuerūt due spe-
cies: q: quedā digne: q̄dā fuerūt indigne. Indigne / q̄ sa-
crificium hmōi carnaliter tm̄ attendebant. Digne vero q̄
ea spūaliter itellexerūt: et i christū in eis figuratū explicite
vel implicite credentes: sm spiritualē hoꝝ intellectum vi-
tam suam ordinauerūt. C Scd̄o aduertendū q̄ pctā re- Pctā re
mitti p illa sacrificia / dupl'r pōt intelligi. Vno mō quantū mitti per
ad reatū culpe / qui et cordis macula / et dei offensa appel- sacrificia
latur. Alio modo quantū ad reatū pene. pene dico nō de- dupl'r in-
bite ꝓ pctō in inferno / vel purgatorio soluende: sed pene telligiē.
legis quā incurrebant ex esu ꝓhibitoꝝ ciborū / et ex tactu
morticini: ꝓpter q̄ ꝓhibiti fuerunt iudei ab ingressu tēpli:
et ita facti quasi irregulares: de quo Nume. xix. C Tertio
notādū / q̄ sacrificia veteris legis iustificare dupliciter ac-
cipitur. Vno mō q̄ cōferant gratiā gratūfacientē: q̄ ē vera
ꝑfecta et gratuita iusticia / qua redditur deo honor: et debi-
ta obedientia. Alio mō q̄ in hoꝝ sacramentoꝝ exhibitiōe
iustificenē sacrificātes iusticia q̄ est virt⁹ moralis et politi-
ca q̄ acquiritur ex frequenter iuste operarī: sicut cetere vir-
tutes morales ex actibus frequentatis. C D Per has
distinctiones respōdeē ad obiecta. Vnde dicendū q̄ sacri-
ficia illa sm se sumpta / et v̄tute operꝫ operati deo nō pla-
cebāt: neq̄ propter ipsa deus peccata sacrificantiū remis-
sit quantū ad culpe reatū / siue consciētie maculā. Et sm
hoc intelligēde sunt autoritates inducte. Illa Hiere. Vi-
ctime vestre non placuerūt mihi. Et illa apl'i. Impossibile
est sanguine hircoꝝ auferri pctā: q: ad hoc victime ille insti-
tute non fuerāt a deo: neq̄ ad hec attingere potuerūt: cū
fuerit res pure corporee et materiales: q̄ ad pctōꝝ deletio-
nē nullū efficientis cause ordinē habuere. Verūtamē per
hec sacrificia remittebanē pctā quantū ad penas legis / et
immūdicias corporales: q̄ fuerūt irregularitates quedā
cōtracte ex cōtactu cadauerū / vel aliarū corporaliū immun-
diciarū: que ꝓhibebāt ab ingressu tēpli: et reddiderūt po-
pulos inidoneos ad cultū dei. Has pene et impedimēta tol-
lebanē p quedā sacramētalia illius legis. Et sm hoc intel-
ligiē dictū apostoli / q̄ sanguis hircoꝝ et cinis vitule inqui-
natos sanctificat ad emūdationē carnis. Carnis dr̄: nō aīe
ad denotandū q̄ gratiā / q̄ immūdiciā mētis delet: nō ꝯtule-
rūt. Sicut in noua lege dispēsatio cū male nato ad suscē-
ptionē ordinū / tollit irregularitatē: sꝫ gratiā nō infundit.
Dicūt tn̄ doctores cōiter / q̄ hec sacramēta oblata in chari-
tate ex obediētia dei instituētis / in ꝓtestationē vere fidei
saluatoris: quem p hec venturū credidere et ꝓtestabātur:

deo placuerūt: et remissionem peccatorū quantum ad de-
lendū reatū anime pmeruerunt: et grām gratūfacientē cōtu-
lerunt. Et ſm hoc intelligi debet illud Leui. iiij. facta men-
tione de ſacrificio ſeqtur. Et orabit ſacerdos pro eo: et di-
mittet ei ſcʒ peccatū: nō quidē ex oblato munere: ſed ex of-
ferentis deuotione. Et ſilr illud ad Gal. ij. Ex operibus le-
gis non iuſtificabit homo: niſi per fidem ieſu chriſti. Dua-
rū ſiquidē dicere videtur φ aliquis ex obedientia et chari-
tate ſeruet preceptū dei: et nō mereat: φ q̄ deus det prece-
ptū alicui: et nolit preceptū obſeruantē mereri quātū cūq̄
ex obedientia et deuotione obſeruet. Nec̄ tñ ex his ſequi-
tur φ fuerit ība ſacrificia: q: nō cōtulerūt gratiā ɔ̄tute ope-
ris operati: ſed virtute boni motus interioris voluntatis:
q̄ non neceſſario requirit in ſacramentis noue legis: ſʒ ſuf-
ficit remotio obicis: vt declarat Sco. in. iiij. di. i. q. v. Sacri-
ficia tñ iſta veteris legis, inquātū ſub precepto cadebant:
iuſtificabāt iuſticia morali et politica, etiā ſecluſa deuotio-
ne que dicta eſt, offerentis: inquantū ſcʒ opera legis, q̄ in-
ſta erant: q: diuinis preceptis ɔformia: generabāt habitū
iuſticie que ītus moralis eſt in offerentib⁹. Hec em̄ ex fre-
quentatis actibus gignitur naturaliter: et non gratuito in-
funditur ſupernaturaliter. ¶ E Et ſm has diſtinctōes
tranſeūt autoritates hincinde allegate: q̄ videnť oppoſi-
te, et ſibijnuicē repugnare. Qia tñ hec veteris teſtamenti
ſacrificia per vnicū chriſti ſacrificiū in cruce euacuata ſunt
cui⁹ nos quotidie memoriā facimus, offerentes eandem
hoſtiam in altari. Vñ petimus a patre ſacrificiū noſtrum
acceptū haberi: et ſue maieſtati dignū: nō munerū natura-
li pp̄rietate: ſed mediatoris chriſti inſtitutione. ¶ Vt ve-
ro ipſa munera apta reddant cōuerſioni in verū corpus
chriſti: addit: Et benedicas. hec. ſ. munera. i. benedictionē
virtutis tue et gratie in ea diffundas: vt idonea ſint tā di-
uino ſacramēto: vt dicit Alber. nō em̄ noſtrū eſt benedice-
re ſed tuū: noſtrū aūt eſt te inuocare o pater clementiſſime:
vt tu benedicas. Nume. vj. Inuocabūt nomen meum ſup
filios iſrael: ego aūt bñdicā eis. Rogamus ergo et petim⁹
ſupplices clemētiſſimū patrē, quatenus benedicat et ſan-
ctificet mūera oblata: vt i viuū ſacrificiū ɔuertant: veʒ ſcʒ
corpus chriſti et verū ei⁹ ſanguinē. ¶ F Exprimunť aūt
offerēda mūera, panis ſcʒ et vinū aq̄ mixtū triplici noie, cū
dicit: Hec dona: hec munera: hec ſancta ſacrificia illibata.
Eadē ſacrificia ſunt his noibus deſignata ſm Alex. Nā q̄
ſacris altarib⁹ offerunt, munera dicunť, dona et ſacrificia.
Unde Mat. v. Si offers mun⁹ tuū ad altare etc. et ad He-
bre. v. de pontifice dicit: φ ɔſtitut⁹ eſt a deo vt offerat do-
na et ſacrificia p peccatis. Nō ergo per premiſſa tria aliud
et aliud dicitur: ſed res vna p ſui magnitudine, diuerſa ap-
pellatione laudat. Hoʒ em̄ verborū inculcatio pie deuo-
tionis eſt exercitatio: et ineffabilis cōmendatio ſacramēti.
Siquidē nō inuenit aliqd̄ vocabulū, quo tantū ſacramen-
tū digne valeat appellari: niſi φ grece dicitur eucharistia
qd̄ exponit bona gratia. Pronomē hec, demonſtratiuum
pōt demonſtrare ad litteram ſubſtātias oblatas paneʒ et
vinū: vel per tropologiā offerentē ipm: vel p allegoriā, q̄
in his ſubſtātijs ſignificat chriſtū. Nā qd̄libet hoʒ nō in-
cōuenienter dici pōt donū, mun⁹ et ſacrificiū. Et ſm hoc
tripľr pōt exponi. ¶ Quo ad primū quantū ad litterā pñt
hec oblata tripľr cōſiderari. Uel vt ex liberalitate dei in
nos pfluūt: et ſic dicunť dona. Uel vt a nobis pie recipiūn-
tur: et ita ſunt munera. Ut aūt deo a nobis offerunt: ſunt
Donum quid — ſacrificia. vnde Iſido. Donū proprie dicit qd̄ inferiori a ſu-
periore cōfert. Iac. i. Omne datū optimū, et omne donū
Munus — perfectū deſurſum eſt. Munus qd̄ ab inferiore ſuperio-
ri pſentat. Gene. iiij. Reſpexit dominus ad abel et ad mu-
Sacrificium. — nera ei⁹. Sacrificiū, qd̄ creatori offert. ps. Uoluntarie ſa-
crificabo tibi. et in alio. Sacrificate ſacrificiū iuſticie et ſpe-
rate in dño. Et ſm hoc ſunt dona nobis ad ſuſtentationeʒ
a deo collata. mūera a nobis deo vt laudet reddita: ſacri-
ficia, q: p pctis noſtris deo oblata nos ſacros efficiūt. vñ
Alexan. His vocabulis trib⁹ inſinuat φ hec demonſtrata
ſunt nobis a deo collata: a nobis deo preſentata et oblata
in verū et ſummū ſacrificiū tranſſubſtātiata. Sic ergo ſm
Inno. donū eſt dātis: mun⁹ recipientis: ſacrificiū offeren- — i. Paral. vlti.
tis. Dona itaq̄ offerim⁹ cū dauid dicentes. Que de manu
tua accepim⁹: offerimus tibi: q: offerri nō poſſunt niſi do-
na dei. Nō em̄ iniuſte acquiſita: aut tēporalia lucra offerri
poſſunt: vt. ſ. habitū eſt. Munera do dū volūtarie reddi-
mus. Non em̄ offerri poſſent niſi eſſent noſtra munera: q:
munera ſunt voluntaria: et hec reponi pñt in dei donaria.
Exo. xxxv. Omnis volūtarius et prono animo offerat do-
mino. vñ in ps. Filie tyri in munerib⁹ vultū tuum depreca-
bunť. Exponit Alb. Filie tyri in munerib⁹, ſunt aie angu-
ſtiate huius ſeculi in labore: vel acquirētes vel poſſiden-
tes q̄ dño debent offerri. vnde et magi. Venim⁹ cū mune-
ribus adorare eū. Mat. ij. Sacrificia aūt offerim⁹, dū ſa-
crū facimus. ſm Iſidoꝛ. Dum prece myſtica in memoriam
paſſionis dñice cōſecramus. Et ſm hoc aliq̄ (vt refert Ale-
xan.) ſic diſtinguūt. Hec dona ſcʒ nature: hec munera ſciľ
deuotionis noſtre: hec ſcā ſacrificia illibata maieſtati di-
uine: vt hec dona referatur ad naturā: hec munera ad gra-
tiam: hec ſacrificia ad incorruptionis gloriā. ¶ G In
his prioribus expoſitionib⁹ p pnomen hec, ipſa dona pre-
ſentia panis et vinū ad ſenſum demonſtrant. Et huic con-
ſonat Augu. Dona offerimus cū nos ipſos deo offerim⁹:
munera cum eius beneficiorū memores ſumus: ſacrificia
illibata cū ei humilitatē ac laudes ipendim⁹. vñ ps. Sacri-
ficiū deo ſpūs cōtribulatus: cor cōtritū et humiliatū deus
non deſpicies. Poſſunt nihilominus per pnomen hec, ad
intellectū offerētes myſtice demōſtrari: vt nos offerentes
intelligamur per dona, munera et ſacrificia. ¶ Poteſt etiā
tertio per pnomina, ille qui venit offerendus ad intelle-
ctū allegorice demōſtrari. i. chriſtus quātū ad corpus et ſan-
guinē ſic intelligendo: Rogamus te pater clementiſſime
vt hec dona, hec munera, hec ſacrificia: hoc eſt chriſtum in
cuius corp⁹ et ſanguinē hec materialia dona panis et vini
ſubſtantia orant ɔuerti: accepta habeas et benedicas, fa-
ciendo ſcʒ vt effectū et optatū habeāt in illis p quib⁹ offe-
rim⁹. Dicit aūt chriſt⁹ quātū ad corpus et ſanguinē donū,
munus et ſacrificiū. Donū, inquantū a patre nobis datus
eſt liberaliter. Eſa. ix. Fili⁹ datus eſt nobis. Mun⁹, inquā-
tum hec ſpūſſcī formatiōe in vtero virginis deuote ſunt
recepta ſm illud Luce. i. Ecce concipies in vtero et paries
filiū. et ſequit. Spūſſanctus ſuperueniet in te etc. Sacrifi-
ciū, inquantū ex nimia charitate in cruce ſeipſum obtulit
ſponte in ſacrificiū noſtre redēptionis. ſm illud Eſa. liij.
Oblatus eſt, q: ipſe voluit. et ad Ephe. v. Dedit ſemetipſ
p nobis oblationē et hoſtiā deo i odorē ſuauitatis. ¶ Uel
dicit chriſt⁹ donū, munus et ſacrificiū: q: ipſum pater de-
dit: filius obtulit: ſpūſſanctus accepit: ſinguli tñ dederūt
obtulerūt et receperunt: ſed ad diſtinctionem dicit pater
dediſſe pp̄ter autoritatē: filius obtuliſſe propter humili-
tatē: ſpūſſanctus accepiſſe propter benignitatē. ¶ Ex p̄-
miſſis itaq̄ patet quomodo offerentes, oblata et qui pa-
tri offerendus in eis ſignificatur: ſunt dona, munera et ſa-
crificia. ¶ H Dicitur etiam pluraliter hec dona, hec mu-
nera etc. q: panis et vini prius q̄ conſecrentur: et diuerſe
ſunt ſpecies ſubſtantiaꝝ et diuerſe ſubſtantie ſpecieꝝ: ſed
vbi cōſecratio celeſtis acceſſerit: ſpecies q̄dē remanēt: ſub-
ſtantie conuertunt: vt ſint diuerſa continētia: vnum vero
cōtentū. Nā idē ſub vtraq̄ ſpecie cōtinet. ſ. totus chriſtus
licet nō in idē vtraq̄ panis et vini ſubſtantia cōuertat: de
quo infra latius. ¶ Uel referēdo p̄ciſe ad corpus chriſti
ſm vltimā expoſitionē. Quāq̄ chriſtus vnus, et in ſe indi-
uiſus, totaliter integraliterq̄ cōtineat: dicitur tñ plurali-
ter, hec dona, hec munera, hec ſacrificia: propter diuerſita-
tem realē ſui corporis et ſanguinis: que ſunt diuerſa et pri-
mo contenta ſub dictis ſpeciebus ex vi conſecrationis ſa-
cramētalis. Non em̄ corpus chriſti eſt ſanguis chriſti: nec̄
ſanguis chriſti eſt corpus chriſti vel pars eius. pars dico il-
lius corporis quod eſt primū ſignatum ſpecierum panis

Hoc em̄ est corpus illud/quod est ꝓximū perfectibile ab
anima rationali:tale autem non est sanguis: cū sanguis
nec sit animatus:nec animalis ſm pħos.ex pħo.ii.de aia.
c.xi. Ex aere quidē enim/aut aqua impossibile est cōstare
animatū corpus: oportet em̄ firmū esse. Relinquit autē
mixtum ex terra/⁊ ex his esse:vt vniuersaliter caro ⁊ ꝓpor
tionabile. Et cōmentator cōmen.cxi. Impossibile est em̄
sicut dicit ſm pħm/vt cōstitutio corporis esset ex aere aut
aqua:aialia em̄ necessario indigent corpore duro. sequit.
Ut est caro ⁊ ei⁹ silr in animalib⁹ carentib⁹ carne. Hoc etiā
cōsonat cōi dicto doctor asserentiū sanguinem christi nō
fieri presentem specieb⁹ panis ꝑ se ⁊ directe vi cōsecratio
nis:sed per quandā cōcomitantiā:qđ verū nō esset/si san
guis esset per se pars corporis. Quia ergo realiter plura
sunt/sanguis corpus:⁊ sub distinctis specieb⁹ ꝑ se cōtinen
tur:petimus in plurali/vt hec dona/hec munera. hec san
cta sacrificia accepta habeat ⁊ benedicat. ❡ I Et dicū
tur hec dona sancta ⁊ illibata sacrificia (ſm Alex.) San
cta rōne significationis/nō ſm se:sed qꝛ significant sacro
sanctū corpus ⁊ imaculatū sanguinem christi. Et illibata/
nō quasi nondū gustata:ſꝫ illibata.i.immaculata:qꝛ sine
macula cordis ⁊ corporis oportet offerri:quaten⁹ ⁊ cor ab
iniquitate mūdet/⁊ corpus ab imūdicia: ſm illud Esa.lii.
Mūdamini q̄ fertis vasa dñi. ❡ Uel dicunt̄ scā.i.ad san
ctū vsum deputata:quō Achimelech dixit ad David in fi
gura hui⁹ sacramēti. Nō habeo panes laicos ad manū: ſꝫ
tm̄ panē sanctū.i.Reg.xxi. Panis laicus cōis panis est/q̄
sacerdotib⁹ in officio nō cōmittit: sed panis dicit sanctifi
catus ⁊ sanctis ministrādus. ❡ Uel referendo hec dona/
hec munera ⁊c. ad id qđ signāt/⁊ in qđ cōuerti orant/scilꝫ
corpus ⁊ sanguinē christi: sicut sunt sancta ⁊ illibata.i.mū
da:⁊ nulla sordiū aut pctōꝝ cōtagione maculata: qꝛ san
ctispūs opatiōe de purissimis sanguinib⁹ gloriose ꝟginis
formata/⁊ vnione inseparabili:ſm Dam. ineffabili sum
me ⁊ sanctissime deitati vnita:rōne cui⁹ in ipsis oīs sancti
tas redūdat. Unī ⁊ scribit ps.xv. Nō dabis sanctū tuū vi
dere corruptionē. Nec in se solū sancta sunt ⁊ imaculata:
sed etiā q̄ ad nos. Nos em̄ scrificauerūt ⁊ mūdauere a sor
dibus pctōꝝ:ſm illud Apoca.i. Lauit nos a pctis nostris
in sanguine suo. ❡ De his munerib⁹ ⁊ donis oblatis/fru
mento scꝫ de quo panis/⁊ vino dicit Zach.ix. Bibentes
inebriabunt̄ quasi a vino:⁊ replebunt̄ vt phiale/⁊ quasi
cornua altaris:⁊ saluabit eos dñs eoꝝ in die illa:vt gregē
populi sui:qꝛ lapides eleuabunt̄ sup terrā eius. Quid em̄
bonū eius est:⁊ quid pulchrū eius/nisi frumentū electoꝝ/
⁊ vinū germinans virgines? Que exponens dñs Alb. ait
Hec de sacramento altaris intelligunt̄:qꝛ bibentes dñi ca
licem inebriabunt̄ amore eternoꝝ vsq ad obliuionem sui
⁊ terrenoꝝ:quasi vino qđ letificat deū ⁊ hoies. Ebrietas scꝫ
illa ſm glo. placebit deo sicut sacrificiū altaris: phiales em̄
super altare liba fundunt̄. Uel ſm Alber. illo vino repleū
tur phiale spiritualis animi deuotione: quoꝝ intima san
guis dñi infundit:⁊ sic eum replet deuotionis odoramen
to:vt his sanctificati ⁊ cōfortati sacramentis:efficiant̄ cor
nua altaris ad ventilandū omne qđ deo nō militat. Et sic
salute sacramēti saluabit eos dñs eoꝝ in die illa/noue scꝫ
gratie:qꝛ tunc clare fulgebit ad tenebrarū purgationem:
saluabit aūt sicut peculiarem greges populi sui: cui de se
ipso pabulū preparauit. Lapides em̄ sancti/hoc est mini
stri noui testamenti solidi/viui ⁊ preciosi: tunc eleuabunt̄
in dignitatem in terra ecclesie/quibus merito ꝑpetue san
ctitatis sacramenta cōmittunt̄. Et hanc refectionem in il
libato sacrificio determinat dicēs: Quid est bonū? Bonū
inquā ois boni:bonum qđ oia bonificat:sine quo nihil est
bonū. Et quid pulchrū eius/qđ oia mūdat ⁊ pulchrificat
nisi frumentū/quo toto amore fruendū est. Electoꝝ qui a
massa perditionis per gratiā vocationis diuine separati
Ephe.i. sunt:⁊ ante mūdi cōstitutionem electi in ipso. Hoc autem
frumentū illibatū sacrificiū est: quod ad gustū vel vsum
alicuis deo nunq̄ libatum fuit. Apoca.ii. Dabo ei manna

absconditum/quod nemo nouit nisi qui accipit. Uel ſm
glo. Frumentū electorū saluator est: qꝛ ipse est panis qui
de celo descendit:⁊ cōfirmat cor electorū/qui bibit ab his
qui sancti sunt corpore ⁊ spiritu: qui introducti in cellam
vinariam/gaudentes sequunt̄ agnū quocunq ierit. Hec
glo. Sanguis autē est vinū germinans virgines.i. virgi
neas mentes: ⁊ tam virgineas nō germinaret omni ger
mine virtutū/nisi ⁊ ipsum esset virgineū: ⁊ ideo penitus
illibatū. Uel ſm glo. germinans virgines.i. populum in
vnū deū credentem:qui prius cultu idolatrie cōstuprāba
tur. ❡ L Dum aūt hec profert sacerdos/tribus cruci
bus panem ⁊ vinū signat/vtrūq cōiunctim. Nam ⁊ in se
quentib⁹ frequenter hmōi signationes iterat ante q̄ post
cōsecrationem:vt infra patebit. ❡ Ubi in primis aduer
tendū q̄ hmōi cruces quibus sacrificiū signatur:nō fiunt
dūtaxat ad consecrandū hostiā:ſm beatū Tho.par.iii.q.
lxxxiii.arti.iii. alioquin post cōsecrationem fieri non debe
rent. Sed principaliter per crucis signa modū ⁊ ordinem
dominice passionis representat:vt dicit Inno. q̄ verba ca
nonis ad cōsecrationem ⁊ effectum ipsius impetrandum
pertinent: signa ad historiā recolendā. Unde qꝛ sacrificiū
istud perfectissimū memoriale est dominice passionis: vt
nihil desit quo vel visus/vel auditus tam salubri memo
rie cooperet̄: vniuersa in huius sacramenti consecratione
ac dispensatione cōcurrentia/siue visu/siue auditu perce
ptibilia/ad passionis dominice representationē sunt ordi
nata: vestes scꝫ ⁊ vasa/altaris palle ⁊ tabula cerimonie ⁊
verba/vt ex predictis patet. Cū ergo christi passio in cru
ce sit cōsummata:cōuenienter per signa crucis ipsa passio
representat̄:vt hoc signo quo passio cōsummata est: eius
memoria mentib⁹ tenacius infigat̄. Et quoniā passio qui
busdam gradib⁹ completa est: siquidem alique passionis
partes precesserūt crucifixionem: aliqua in cruce sunt con
summata: ideo vt cōgruo ordine singula representententur
que crucifixionem precessere ꝑ crucis signationes ante cō
secrationem factas. q̄ vero in cruce ⁊ post crucem acta sunt
vel passa:per eas que cōsecrationem sequuntur designā
tur. Crucem precesserūt dñi traditio: ⁊ ad mortem vendi
tio/⁊ mortis ipsius in sacramenti huius institutione pre
signatio. In traditione cōsiderant̄ ꝑsone a quib⁹ christus
traditus est ad mortē. In venditione ꝑsone quib⁹ vendi
tus est. Persona quoq vendētis ⁊ venūdati: que oia re
presentant̄ ꝑ cruces in canonis principio: ⁊ circa hec ver
ba: Benedictā/ascriptā/ratam. Et iterū circa hec verba:
Corpus ⁊ sanguis consignatas: vt patebit in processu.
❡ L Christi itaq triplex traditio designat̄ ꝑ tres cru
ces in horum verboꝝ: Hec dona/hec munera/hec sancta
sacrificia illibata/prolatiōe designatas. Traditus est em̄
christus a deo/a iuda/a iudeoꝝ populo. A deo patre/a fi
lio/a spiritusancto. A deo patre ſm illud Rom.viii. Pro
prio filio suo nō pepercit deus:sed pro nobis oibus tradi
dit illum. Tradidit em̄ filiū preordinando eius passionē
ad humani generis salutem: dandoq homini christo vo
luntatem patiendi. Et non cohibendo occidentiū seuitiā:
immo dando eis que cogitauerūt in dñm faciendi facul= Jo.xix.
tatem. Unde dixit christus pilato: Nō haberes potestatem
aduersum me vllam: nisi tibi datum esset desup. Tradidit
etiam seipsum filius.i.Pe.ii. Tradidit aūt iudicanti se in
iuste. ⁊ ad Eph.v. Christus seipsum tradidit pro ecclesia
vt illam sanctificaret: mūdans eam lauacro aque in ver
bo: vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiā nō habentem
maculam neq rugam. Item a spiritusancto. Is est qui ꝑ
os cayphe prophetauit: Expedit vt vn⁹ moriat̄ homo pro
populo ⁊ non tota gens pereat. Joh.xi. ❡ De secūda tra
ditione iude habet̄ Luce.xxii. Juda osculo filium homi
nis tradis. ⁊ Math.xxvi. Querebat opportunitatem iu
das vt eū traderet. ❡ De tertia dicitur de funesto iudeo
rum cōsilio. Uinctū adduxerunt eum ⁊ tradiderunt pon
tio pilato presidi. Math.xxvii. Et pilatus ad christum:
Gens tua ⁊ pontifices tradiderūt te mihi. Joh.xix. Pri

ma traditio qua traditus est a se/a patre/ꝛ spiritusancto
facta est ex charitate nimia. Jo.iij. Sic deus dilexit mun/
dū: vt filium suū vnigenitū daret. Et iterū in ꝑsona redē/
pti hominis loquens apl's ait ad Gal.ij. In fide viuo filij
dei qui dilexit me ꝛ tradidit seipsum pro me. Secūda fuit
ex auaricia. Nam cōstituerunt ei: haud dubiū quin inde:
triginta argenteos: querēti a iudeis: quid vultis mihi da/
re ꝛ ego vobis eū tradā. Math.xxvi. Tertia facta est ex
inuidia. Sciebat em̄ pilatus ꝙ ꝑ inuidiā tradidissent eū.
Ibidem.xxvij. Tradidit ergo illū deus ex dono: iudas ꝑ
munere: iudeus in sacrificiū illibatū: qḋ tamen nō iudei:
sed gētiles libauerūt: quoniā ablatū est ab eis regnū dei:
ꝛ datum genti facienti fructū eius. Math.xxj. In huius
ergo triplicis tradicionis memoriā quam deus fecit ex do
no: iudas pro munere: iudei in sacrificiū illibatum: singuli
aūt ad mortem scilꝫ crucis: tres cruces facimus: vnam in
prolatione verbi/hec dona. secūdā verbi/hec munera. ter/
tiā in verbo/hec sancta sacrificia illibata. ¶ M Secū/
dū durandū aūt in rationali/etiā fiunt tres cruces in ca/
nonis exordio/ob reuerentiā eius cui᷒ potentia fit conuer
sio horū donoꝝ ꝛ munerū in verū sacrificiū/corpus scꝫ et
christi sanguinem. Hic em̄ est deus trinus: cui᷒ opera indi
uisa sunt: que tota trinitas tradidit ipm̄ ad mortem: vt to
ta redimeret nos a morte ꝑ ipsam. Uel ſm eūdem/in me
moriam trine crucifixionis christi. Prima fuit in volūtate
persequentiū iudeoꝝ/dum collegerūt pontifices ꝛ phari/
sei conciliū quō iesum occiderent. Ab illo em̄ die cogitaue
runt occidere eū. Jo.xj. Secūda fuit in vocib᷒ clamantiū:
crucifige crucifige eū. Math.xxvi. Tertia fuit in transfi/
xione manuū ꝛ pedū: nam crucifixerūt eum/ꝛ cum eo la/
trones: vnū a dextris: alium a sinistris. Luce.xxiij. Uel ſm
Alb. fiunt tres cruces propter tres christi illusiones. Fuit
em̄ derisus coram pontificib᷒/coram pilato/ꝛ coram hero
de. Uerū signatio triplicis traditionis principalior est: q̄
ſm Alex. tunc cepit cum filius ex decreto patris: ex cōsilio
spiritussancti: necnō ex ꝓprio beneplacito veniēs hieroso
lymā semetipm̄ exposuit passioni. Sequit: In primis ꝛc.

¶ Lectio.xxij. A

In primis que tibi

offerim᷒ pro ecclesia tua sancta. ¶ Postq̄
sacerdos deprecatus est deū patrem/vt sua
clementia apposita munera sanctificet. In
illa secūda prime partis particula specificat pro quib᷒ hec
ipsa dona ꝛ munera deo offerat. Et subdiuidit in partes
quattuor. In prima petit ea acceptari pro tota ecclesia ge
neraliter. In secūda pro summis ecclesie capitib᷒ speciali/
ter/ibi: Una cum famulo tuo. Tertio pro oibus recte cre/
dentibus fraternaliter/ibi: Et oibus orthodoxis. Quar/
to pro quibusdā specialibus singulariter/ibi: Memento.
¶ Circa primū quattuor petit. Primo tranquillitatē pa/
cis. Secundo custodiā ab aduersarijs. Tertio membroꝝ
ecclesie adunationem. Quarto cōuenientem totius eccle
sie gubernationem: vnde dicit/ Rogam᷒ ac petimus: In
primis te pater clementissime vti accepta habeas: hec do/
na/hec munera: que tibi offerimus. Offerimus/ſm Alb.
idest ad te porrigentes ꝛ eleuantes ferimus: vt sicut dici/
mus sursum corda/habem᷒ ad dñm: ita nos extendentes
eleuamus oblationem cordiū eleuatione ꝛ manuū prten/
sione. Unde ꝛ aaron pectora ꝛ armos dextros separās ab
hostijs/ eleuauit corā domino: sicut p̄cepit moyses Leui.
ix. Pectora quidē pro cordis eleuatione. Armos dextros
pro operis ꝑfectione eleuans per intentionem ꝛ deuotio/
nem coram dño. Dicit aūt offerimus in plurali: licet vnus
solus sacerdos celebrans offerat: q: sacerdos non in sua
dūtaxat persona sacrificat: sed in persona totius ecclesie.
Quapropter nihil in sacramento ecclesie a bono magis/
nihil a malo minus perficit sacerdote: q: nō in merito sa/
cerdotis/sicut nec in persona: sed in merito ecclesie eiusq̄
persona offertur: ꝛ in verbo creatoris conficit. Non ergo
sacerdotis iniquitas impedit sacramenti effectū: sicut nec
medici infirmitas virtutem impedit medicine: vt latius
supra dictū est lec.ij. In ꝑsona ergo ecclesie ait sacerdos:
offerimus tibi: scꝫ deo patri clementissimo: q: tibi soli vni
deo: nō idolis offerendū est. Exo.xx. Non adorabis ea/scꝫ
idola neq̄ coles. Ego sum dominus deus. Offerim᷒ autē
tibi in protestationem supremi dominij/qḋ habes super
omnia. Nam ꝛ sacrificiū describit/ꝙ est oblatio facta deo
in recognitionē supremi dominij. ¶ B In primis no/
tatur ordo huius oblationis quantū ad eos pro quib᷒ fit
oblatio: quoniā etsi charitate spiritualia bona oibus cō/
municanda sint: cum oēs diligere teneamur: nihilomin᷒
charitas est ordinata: ſm illud Cañ.ij. Introduxit me rex
in cellam vinariā: ordinauit in me charitatem. Unde offe
rendū est prius/idest principaliter pro ecclesia tota. Dein
de pro personis singularib᷒: quoniā bonū cōmune prepo
nendum est bono priuato ꝛ singulari/tanq̄ nobilius mi/
nus nobili. Unde ꝛ phs.j. Ethicoꝝ. Amabile quidem vni:
melius autem genti ꝛ ciuitati. Hunc aūt ordinem primū
orandi ꝛ offerendi pro oib᷒ generaliter: ac deinde pro his
qui in sublimitate cōstituti sunt: tangit aplus.j. ad Timo.
ij. Obsecro primo omniū fieri obsecrationes/orationes/
postulationes/gratiarū actiones pro omnibus hominib᷒
pro regibus/ꝛ pro omnibus qui in sublimitate constituti
sunt: vt quietam ꝛ tranquillam vitam agamus in omni
pietate ꝛ castitate. Hoc em̄ bonū est ꝛ acceptum corā sal/
uatore nostro deo: qui omnes homines vult saluos fieri/
ꝛ ad agnitionem veritatis venire. Ubi glo. Haymonis:
misse hic ordo ostenditur. ¶ C Pro ecclesia tua. Quia
ecclesie nomen frequenter occurrit: placuit hic varias no/
minis ecclesie acceptiones interserere: vt cōfusio quam
parere solet latens equiuocatio: euitetur. Has aūt latius
prosequit Guilhel. ockam lib.v. prime partis sui dialogi.
ca.xxxi. quem in plerisq̄ imitant dñs Petrus de aliaco car
dinalis cameracēn. ꝛ Joh. gerson cancell. Parrhisiensis. Ecclesia
¶ Nomen ecclesia varias habet significationes. Quan/ est equi/
doq̄ em̄ accipit pro templo materiali diuino cultui depu/ uocum.
tato: ꝛ ita accipit in veteri testamento. Deuter.xxiij. Non
ingredietur manser. i. de scorto natus/in ecclesiā dñi vsq̄ ad
decimā generationem. Et in nouo testamento.j. Coꝛ.xj.
Nūquid domos nō habetis ad manducandū ꝛ bibendū:
aut ecclesiā dei cōtemnitis? Illo modo etiam accipit. xvi.
q.j. quicunq̄.ꝛ.ij.q.vij. lator. vbi dicit ꝙ nemini licet eccle/
siam edificare nisi de fauore episcopi. Alio modo accipit
pro templo spirituali: ꝛ sic adhuc multipliciter accipitur.
Quādoq̄ multū generaliter pro quolibet spūali templo
dñi. hoc est pro qualibet rōnali creatura: quā deus inha/
bitat ꝑ gratiā: quō de templo loquit aplꝰ.j. Coꝛ.iij. Nesci/
tis q: templum dei estis vos: ꝛ spūs dei habitat in vobis?
Licet forte min᷒ ꝓprie: q: ecclesia grece: cōuocatio latine
dicit. Cōuocatio aūt nō est vnius: sed pluriū. Accipit er/
go aliter pro cōgregatione fideliū. i. cognoscentiū catho/
licas veritates: siue vniuersali siue particulari. Et ita ad/
huc multipliciter accipit. Quādoq̄ pro cōgregatione ca/
tholicas veritates clare ꝛ beatifice cognoscentiū: ꝛ hec cō
gregatio vocat ecclesia triūphans q̄ est beatoꝝ in patria:
qui aduersus diabolū militiā christo tenētes finaliter triū
pharūt. de qua dicit in ps. Laus eius in ecclesia sanctoꝝ.
Hec est illa ecclesia q̄ sancta est ꝛ imaculata ſm se totā et
oēs sui partes: sine macula atq̄ ruga: ꝛ vt sponsa castissi/
ma sponsum suū christū beatifico amore amplexat: in cu/
ius delitijs ꝑpetue viuit: nec ab eius amplexib᷒ aliqñ abrū
pi pōt aut separari: spūaliter fornicando: q: in amore ꝛ di
lectione sponse firmiter stabilita ꝛ cōfirmata. Alio mō ca
pitur pro cōgregatione cognoscētiū veritates catholicas
enigmatice: ipsis ꝑ fidem assentiendo. Uoco aūt catholi/
cas veritates quib᷒ quilibet viator actu vel habitu expli/
cite vel implicite assentire tenet: ꝛ hec cōgregatio vel mul
titudo hominū vocatur ecclesia militans: q: exercet chri/
sti militiam aduersus ipsius hostis; diabolum scꝫ carnem

⁊ mundū. De hac dicit Act. xx. Attēdite vobis et vniuerso
gregi i quo vos spūssctūs posuit epos regere ecclīam dei.
Et sic accepta adhuc dupliciter accipitur. Uno modo tm̄
pro ecclīa vniuersali: q̄ est vnica extra quā non est salus. de
qua dicit apls. Christū dedit caput super omnē ecclesiam
que est corp⁹ eius. ad Eph. i. et simile ad Col. i. Et hoc mo-
Math. xiij. do cōprehendit in se oēs fideles bonos ⁊ malos. sm̄ q̄ ex-
ponūt doctores sancti parabolas euāgelicas. Simile est
regnū celorum sagene misse in mare. Et illā. Simile est re-
gnū celoꝝ hoi regi qui fecit nuptias filio suo. Ibidē. xxij.
Itē. xxv. Simile est regnū celoꝝ decē virginibus q̄ accipi-
entes lāpades suas exierūt obuiā spōso ⁊ sponse. In qua-
rum parabolarū expositione dicūt sancti malos intra ec-
clesie gremiū cōtineri: dūmodo tm̄ in fide nō errēt. de quo
btūs Augu. in de fide ad pe. parte. ij. c. xliij. ait. Firmissime
tene ⁊ nullaten⁹ dubites arcā dei esse ecclesiā catholicā:
⁊ intra eā vsq in finē seculi mixtas frumento paleas cōti-
neri: idest bonos ⁊ malos sacramentoꝝ cōmunione misce-
ri: ⁊ in omni pfessione siue clericorū siue monachoꝝ siue
laicoꝝ bonos esse simul ⁊ malos. Extra hāc ecclesiam fo-
re paganos iudeos hereticos scismaticos iā dixerat cap.
xxxviij. atq extra hanc ecclesiā saluari neminē posse etiam
si pro christi nomine sanguinem fuderit. cap. xxxix. demon-
strauit. Ad idem beatus Grego. in home. xxxviij. ⁊ homel.
xi. ⁊ home. xvi. sup Ezechiel. Itē. xviij. moraliū exponens
illud Iob. xxviij. Auro locus est in quo conflatur. Una est
ecclesia in qua quisquis cōflari voluerit: ab oi etiā poterit
peccatoꝝ sorde purgari. Si quid pro deo amaritudinis: si
quid tribulationis extra hāc positi sustinetis: incēdi pote-
Adhuc varie accipit ecclesia. stis tm̄modo non purgari. ¶ D Hoc mō adhuc diuersi
mode accipitur. Uno mō p cōgregatiōe oim fideliū actu
existētiū que est ecclīa vera. Alio modo pro ecclesia repre-
sentatiua q̄ est cōciliū generale in spūsancto legitime con-
gregatū. de qua ecclīa sm̄ pluriū expositiones intelligit il-
lud vbū christi de correptiōe fratris. Si te nō audierit dic
ecclesie. Math. xviij. Ecclesia eīm vera omniū fideliū mul-
titudo propter suā dilatationē nunq̄ congregat: neq cō-
gregari potest ad quodcūq discernendū: sed conuocant
patres de omnib⁹ mūdi partibus q̄ diffiniūt ⁊ decernūt: ⁊
hec facientes ecclesiam verā representant. Et sic ecclīa est
supremū tribunal in terris habens autoritatē super quā-
liber psonā singularē cuiuscūq status eminētie aut digni-
tatis extiterit. etiā si papalis: prout in ɔstitutiōe Frequēs
cōciliȷ̄ cōstantien. clarius diffinitur. ¶ Accipit etiā adhuc
ecclesia p cōgregatione nō tm̄ omniū fideliū actu existen-
tiū: sed omniū qui fuerūt a tēpore christi ⁊ apostoloꝝ vsq
nunc sibi succedentium. ⁊ distinguit a synagoga moysi: et
sic accipit beatus Aug. in epl̄a fundamenti dicens. Euan-
gelio nō crederē nisi ecclesie autoritas me cōpelleret. Hoc
eīm mō ecclesia maioris est autoritatis q̄ euangeliū: quia
huius ecclesie euangelista scriptor euangeliȷ̄ est pars: to-
tū autē maioris autoritatis est sua parte. Hoc mō accepit
etiā ecclīam Aug⁹ in li. cōtra manicheos: ⁊ recitat dis. xi. c.
Palā. vbi ait. Palā est q̄ in re dubia ad fidē ⁊ certitudinē
valeat autoritas ecclesie catholice: que ab ipsis fundatissi-
mis aploꝝ sedib⁹ vsq ad hodiernū diem succedētiū sibi-
met: ⁊ epoꝝ serie ⁊ tot populoꝝ cōsensione firmatur. Ubi
ecclesia catholica episcopos ⁊ populos a tēpore apostolo-
rū vsq ad hodiernū diē sibimet succedētes īportat. Et h̄
vocat ecclīa christiana q̄ cepit ortū a christo: pmo in iudea
⁊ vocabat pmo ecclīa hierosolymitana. vn̄ Act. viij. Et fa-
ctū est in illa die persecutio magna in ecclīa q̄ erat in hie-
rosolymis. Scd̄a fuit antiochena in qua apl̄s petr⁹ primū
resedit: ⁊ ibi pmū inotuit nomē christian⁹. Un̄ fideles pri-
mo vocabant discipuli ⁊ fratres: postea vocati sunt chri-
stiani. vn̄ Act. xi. Audierunt aūt apostoli ⁊ fratres q̄ erant
in iudea. Et sequitur in eodē cap. Et annū totū conuersati
sunt scz paulus ⁊ barnabas ibi in ecclesia: ⁊ docuerūt tur-
bā multā: ita vt cognominarent primū antiochie discipu-
li christiani. Idē recitat in cap. Sacrosancta. distin. xxij. in

textu ⁊ glo. ¶ E Accipitur adhuc ecclesia p ɔgregatio-
ne oim fideliū a principio mūdi vsq ad cōsummationē se-
culi: ⁊ sic nō solū cōprehendit ecclīam christi: sed etiā syna-
gogā moysi: simul ⁊ eos q̄ fuerūt sub lege naturali. Et illo
mō accipit btūs Aug⁹. x. de ciui. dei. c. vlti. vbi vult q̄ non
solū a tpe corporalis psentie christi ⁊ aploꝝ eius: sed ab ipso
abraā vsq in hui⁹ seculi finē peregrināndo pcurrit. Et bea-
tus Grego. in homel. dñice in septuagesima dicit. Uniuer-
salis ecclesia que ab abel iusto: vsq ad vltimū electum qui
in fine mūdi nasciturus est: quot sanctos protulit: q̄si tot
palmites misit. Sic etiā ecclesia synagoga noiat. Numeri
xx. Cur eduxistis ecclesiā dñi in solitudinē. ¶ Accipit etiā
ecclīa p tota multitudine pdestinatorū: ⁊ iā saluatoꝝ q̄ sal-
uandoꝝ: siue iā sint beati in re: siue beati in spe: siue beati-
ficandi in re. ita accipit btūs Aug⁹ in multis passib⁹ preser-
tim in Enchiri. Accipienda inquit est ecclīa nō solū ex par-
te qua peregrinat a solis ortu vsq ad occasum laudās no-
mē dñi: verū etiā q̄ in celis ex quo condita est semp coheſit
deo: nec vllum malum sui casus experta est: ⁊ sue parti pe-
regrināti sicut oportet opitulatur: quia ei que vna erit con-
sortio eternitatis: nūc vna est vinculo charitatis que tota
instituta est ad colendū deū. Idē super illud ps̄. xxxvi. Iu-
nior fui etem̄ senui. ait: Dñs in corpore suo: qd est ecclesia:
iunior fuit in pmis hominib⁹: ⁊ ecce iam senuit. Et postmo-
dū. Caput nostrū christus est: corp⁹ illius nos sumus. Nō
q̄d soli nos: ⁊ nō illi q̄ fuerūt ante nos: Oēs qui ab initio
seculi fuerunt iusti: caput christū habent. Illū eīm venturū
crediderūt: quē iā nos venisse credim⁹. ⁊ in ei⁹ fide ipsi sa-
nati sunt: in cui⁹ ⁊ nos: vt esset ipse caput ciuitatis hierusa-
lem oib⁹ cōnumeratis fidelibus ab initio vsq ad finē. Adiun-
ctis ⁊ legionibus angelorū ⁊ exercitib⁹: vt fiat illa vna ci-
uitas sub rege vno: ⁊ vna q̄dā puincia sub vno imperato-
re. Felix in ppetua pace ⁊ salute laudās dñm sine fine btā.
Et in tali acceptione loquit Pascasi⁹ in li. de sacramētis.
Ecclīa sponsa dei corpus christi: est christus caput eius: et
oēs electi mēbra ei⁹ dicunt. ¶ F Accipit etiā ecclīa ali-
quando p pctōꝝ multitudine ⁊ iniquorū q̄ opponit eccle-
sie electoꝝ. de quo in ps̄. xxv. ait dauid. Odiui ecclesiā ma-
lignātium. quā btūs Aug. in li. de ci. dei. babylon. i. ciuita-
tē cōfusionis vocat: ⁊ in psenti currere pmixtim cū ecclesia
siue ciuitate dei: sed finaliter separandā ⁊ sempiterne mi-
serie subijciēdā cū suo capite diabolo latissime declarauit.
Hui⁹ ecclesie abominationes cōsiderās pphēta regi⁹ ps̄.
liiij. Uidi inq̄t iniquitatē ⁊ cōtradictionē in ciuitate. Et ite-
rū. Sup muros eius iniquitas: ⁊ labor in medio ei⁹ ⁊ iniu-
sticia: non defecit de plateis eius vsura ⁊ dolus. Et de hu-
ius ciuitatis incola dicit. Noluit intelligere vt bn̄ ageret.
¶ Sz horrēda hac malignātiū dimissa ecclīa ad eā q̄ fide-
liū est: reuertētes inuenim⁹ ⁊ alias ecclīe acceptiones. Ac-
cipit etiā ecclīa nō tm̄ pro hac ecclesia vniuersali: sed etiā
pro ecclīa particulari q̄ est pars ecclīe vniuersalis: ⁊ tales
plures sunt. Hoc modo dicit apl̄s ad Ro. vlti. Salutant
vos oēs ecclesie christi. pmisit etiā. Quib⁹ gratias ago: nō
ego tm̄: sed ⁊ cuncte ecclesie gentium ⁊ domesticam eccle-
siam eorū. Et in Apocal. Iohannes septē scripsit ecclesijs
asie. ⁊ sm̄ hoc dicimus: ecclesia orientalis: ecclesia occiden-
talis: ⁊ particularius ecclesia moguntina ecclesia cōstan.
⁊ ita in cap. allegato. Sacrosancta. distinguitur inter eccle-
siam romanā alexandrinā constantinopolitanam antio-
chenam. ⁊ in sequentibus cap. multis. eadem dis. Sic etiā
ait petrus. Salutat vos ecclesia que est in babylone colle- i. Pe. v.
cta. ⁊ sic accipitur in diuersis scripture locis. Et omnibus
his modis supra scriptis quibus ecclesia accipit p aggre-
gatione fideliū: cōprehendit tam viros q̄ mulieres: tā lai-
cos q̄ clericos: ⁊ forte alijs modis nō accipit in sacra scri-
ptura. Et ita ad ecclīam his modis acceptā fideles laici ⁊
mulieres ptinent: ⁊ ecclesiastice persone sicut sunt clerici.
¶ Uerū in iure canonico nomē ecclīa habet alias signifi-
cationes a pdictis: q̄bus tm̄ ad clericos restringit. Et sic
adhuc multipliciter accipitur: sm̄ q̄ notat extra de verb. si

gnifica. Cum clerici placenti. in glo. super verbo vocabu-
lum. Aliquãdo tm̃ pro epõ: aliquãdo designat oẽs viros
ecclesiasticos: q̃nq3 ponit̃ pro maiore parte capituli: quan
doq3 restringitur ad canonicos maioris sue matris eccle-
sie: quandoq3 signat quãlibet ecclãm puincie. Allegãtur
ad hoc iura in allegata glo. Clerici eñ iurium ꝯditores ꝛ
expositores hoc nomẽ ecclia sibi appropriauerũt/ vocan-
tes se tm̃ ecclesiasticos ꝑpter quandã pncipalitatẽ ꝛ emi-
nentiã ipsorum sup alias ꝑsonas eccliẽ: ratione actuũ spiri
tualiũ ad quos exercẽdũ potestatẽ ipi, nõ laici receperũt.
Acceptiones ecclesie. ℂ B Possunt autẽ acceptiones ille diffuse breuiter sic
summari. Ecclesia accipitur aliqñ ꝑ rõnali creatura: in bo
no ꝑ ecclia sanctoꝝ: q̃nq3 in malo ꝑ ecclia malignantium.
In bono vniuersalissime ꝑ cõgregatiõe oim angeloꝝ btõ
rũ ꝛ viatoꝝ fideliũ. Q̃nq3 tm̃ ꝑ ecclia triũphantiũ. Q̃nq3
tm̃ ꝑ ꝯgregatiõe deo militantiũ. Et sic tripliciter: vel oim
a ꝑmo iusto vsq3 ad vltimũ in fine mundi nasciturũ: et sic
cõprehẽdit synagogã ꝛ christi ecclãm. Scdõ ꝑ sola cõgre
gatione christianoꝝ tã preteritoꝝ q̃ ꝑsentiũ. Tertio ꝑ ꝯgre
gatione oim fideliũ nũc existẽtiũ. Et q̃libet harũ ecclãrũ
dr ecclia vniuersalis vera: ꝛ ecclia vniuersalis repñsentatiu
na q̃ est cõciliũ generale. Accipit̃ etiã ecclia nõ ꝑ cõgrega
tione vniuersali oim fideliũ existẽtiũ nũc. s3 ꝑ cõgregatio
ne aliq̃ particulari tã clericoꝝ q̃ laicoꝝ vni⁹ puincie/ dioce
sis/ ciuitatis vel dom⁹. Q̃nq3 etiã ꝑ ꝯgregatione clericoꝝ
tm̃. Q̃nq3 pro vno homine tm̃. Accipit̃ ꝑ domo materiali
diuino cultui dedicata. ℂ Ad ꝑpositũ itaq3 redeũdo/ pe-
tit sacerdos vt accepta habeat pater clemẽtissim⁹ hec do-
na/ munera ꝛ sacrificia ꝑ ecclesia: nõ domo materiali q̃ pe
ritura est: nõ pro triũphãte: q2 illius est pro nobis orare et
intercedere: nõ pro aliq̃ ecclesia particulari alias secludẽ-
do. S3 pro ecclesia vniuersali: q̃ est fideliũ habẽtiũ cõmu
nionẽ in ecclasticis sacramẽtis. Illi etenĩ ecclie vniuersali
ꝛ nulli particulari cũ exclusione aliaꝝ datũ est hoc scm̃ sa
crificiũ offerre ꝑ salute suorum mẽbrorum: quapropter in
hui⁹ sacrificii oblatione ꝑ ipsamet ecclia. i. corpore et oib⁹
mẽbris cõstituto/ orat in primis minister ecclesie dĩ. Te igi
tur pater clemẽtissime rogam⁹ ꝛ petim⁹ vt accepta habe-
as dona ꝛ munera q̃ tibi offerim⁹. In primis ꝑ ecclia tua.
ℂ D Addit̃. Scta. Nomẽ sancta q̃d importet iã supra
dictũ est lecti. xix. in angelici expositione hymni. Sed cum
vniuersaliter q̃ hic designat̃: ecclia nomẽ sit collectiuũ: ꝛ ni
hil aliud q̃ hoies christi fide ꝛ sacramẽtis vnitos significet
(quorũ pars maior cũ sctã nõ sit: s3 reproba: q2 neq3 spi
ritusancti vnita gratia: neq3 a pctis separata: neq3 ad ce-
lestia a terrenis ꝯuersatiõe leuata: quoniã multi vocati ꝛ
pauci electi. Matth. xx. per latã portã ꝛ spaciosam viam q̃
ducit ad ꝑditionẽ multi intrãt. Angustã vo portã ꝛ arctã
viã q̃ ducit ad vitã inueniũt pauci. eiusdẽ. vii.) dubiũ esse
posset quõ ecclia dicit̃ sancta. Siquidẽ nõ a minore: sed a
maiore denominatio fieri solet. Ad qd̃ dicit̃ q ecclesia ex
oibus fidelib⁹ aggregata vere sancta dicit̃ ꝛ est: nõ obstã-
te pluriũ mẽbrorum prauitate ꝛ malicia. Et hoc multis ex
causis. Prima fm Alex. de ales: q2 est deo siue diuino cul-
tui dedicata: nã vt habet̃ in glosa Orige. Leuitici. xix. sup
illud/ Scti estote. Illa sunt sctã q̃ a cõmunib⁹ vsibus se-
parari debẽt/ ꝛ diuino cultui mancipari: quomodo sctã di
cunt̃ vasa ministerij: ꝛ sctã vestimẽta: loca quoq3 in vrbib⁹
vel suburbibus sacerdotib⁹ deputata. ꝑmogenita quoq3
boum vel pecoꝝ. Nũc aũt christi ecclesia populus sc3 chri-
stianus ex cunctis iudeis et gẽtibus collect⁹: de idolatria
ꝛ ignorãtie tenebris vocatus: ꝛ ad vnius veri dei cultum
electus recte dicit̃ sanctus. Unde apostol⁹ ad Eph. i. Be-
nedictus deus ꝛ pater dñi nostri iesu christi: qui benedixit
nos in omni benedictione spirituali in celestib⁹ in christo:
sicut elegit nos in ipso ante mũdi constitutionẽ: vt essem⁹
sancti ꝛ immaculati in cõspectu eius in charitate. Et idẽ. i.
Pe. ii. Uos estis gen⁹ electũ: regale sacerdotiũ: gens san-
cta: populus acquisitionis: vt virtutes annũcietis ei⁹ qui
de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suũ: qui ali
quãdo non populus: nunc aũt populus dei. Ecce patet q
eo ecclesia vniuersalis dicit̃ sancta: quia per fidẽ ab infide
libus separata est: ꝛ ad colẽdũ verũ deũ cõuocata. ℂ Se-
cundo dicit̃ ecclesia sancta ratione forme: non ratione par
tiũ materialiũ: cum eñ ecclesia corpus sit mysticũ: ad in-
star corporis veri/ habet partes materiales ꝛ formã. Ma-
teriales homines fluẽtes ꝛ sibiĩuicẽ succedentes. Formã
vero mysticã/ christi fidem verã. Propter quod ecclesiam
diffinientes aiunt. Ecclesia est corpus christi mysticum fide
animatum. Hec autẽ christi fides vera est/ recta et sancta:
ꝑpter quã totũ corpus ecclesie dicit̃ sanctũ: sicut hõ san-
ctus est ꝑpter animã sanctã: licet in corpore aliqua sit ma
cula seu turpitudo. ℂ J Tertio dicit̃ sancta ratione ca
pitis christi qui est sanctussanctorum. Daniel. ix. Cui eccle-
sia matrimonialiter est coniuncta: ꝛ vt sponsa irrepudia-
bilis copulata. fm illud Osee. ii. Desponsaui te mihi in fi
de. ꝛ. ii. Corinth. xi. Despondi vos vni viro virginem castã
exhibere christo. Sic ergo sancta dicitur a sanctitate capi-
tis: quod principalissimũ est in ea. Nec modo a christo: sed
etiã ratione partiũ dignioꝝ. Hec sunt homines sancti ꝛ iu-
sti: q̃ donec mũdus finiet̃: i ecclia esse nõ desinẽt: ex christi
ꝑmissione suã assistentiã ecclesie promittentis vsq3 ad se-
culi cõsummationẽ. De quo venerabilis beda. Ex hoc intel
ligit̃ q vsq3 ad finẽ seculi nõ sunt deserẽdi in mundo/ qui
diuina mãsione ꝛ inhabitatione sunt digni in ecclesia. Et
quia ab excellentiore ꝛ digniore denominatio fieri assolet
recte ecclia ꝑpter sanctos in ea qui digniores sunt: nomẽ
sibi vendicat dignitatis. ℂ Quarto sancta dicit̃ ecclesia:
quia sanctitas intimius ꝛ inseparabilius sibi propter san-
ctos/ q̃ malicia ꝑpter reprobos coheret. Malicia eñ nõ
semper est in ecclesia: sed nunc adest: nunc abest: sed nunq̃
fuit priuata sanctitate: nã ante lapsum primorũ parẽtũ ec-
clesia in eis fuit sine malicia. Siliter post lapsum penitẽti-
bus parẽtib⁹ primis/ ante parricidiũ cain. Itẽ post diluui-
um priusq̃ a filio cham pater noe derideret̃. Nunq̃ autẽ
(vt dictũ est) fuit sine sanctitate: q2 dñs amat iudicium: ꝛ
nõ derelinq̃t sanctos suos: in eternũ cõseruabunt̃. Et hoc
intelligẽdũ videt̃ de sanctitate fm ꝑdestinationẽ: alioq̃n
post lapsum ade/ ante penitentiã/ fuit ecclesia sine sancti-
tate/ fm tũc presentẽ iustiãã. Et post finalẽ malorum sepa
rationẽ extirpata malicia/ ecclia sanctitate ꝑpetua ꝑfrue-
tur. Dum ibunt hi in ignẽ eternũ: iusti aũt in vitã eternã.
Matth. xxv. In quam nõ intrabit aliquod coinquinatũ/
aut abominationẽ faciens/ aut mendaciũ. Apocal. xxi. Cũ
ergo vnũquodq3 potius denominatur ab eo qd̃ inest qua
si per se: q̃ ab illo quod inest per accidẽs: hinc digne ecclia
sctã poti⁹/ q̃ puersa aut reproba appellat̃. ℂ L Quin
to dicitur sancta a suo rectore. Regitur quidẽ a spiritusan
cto: quem christus promisit apostolis pro ecclia/ que tunc
in eis consistebat. Rogabo inquit patrem: ꝛ aliũ paracle-
tum dabit vobis: vt maneat vobiscum in eternũ/ spiritum
veritatis. Joh. xiiii. Item. paraclctus aũt spiritussanctus
quẽ mittet pater in nomine meo: ille vos docebit omnia.
ibidem. Et iterum. Multa habeo vobis dicere: sed nõ po
testis portare modo. Cum autem venerit spiritus verita-
tis: ille docebit vos omnẽ veritatem. Joh. xvi. Per que et
multa similia intelligitur regimẽ ecclesie commissum esse
spirituisancto: christo recedente fm sui presentiã corpora
le. Et ideo in symbolo apostoloꝝ/ post articulum de spiri
tusancto/ sequitur statim articulus de ecclia/ cũ dicit̃. Cre
do in spiritũscm̃: sanctã ecclãm catholicam. vt sit sensus.
Credo in spiritũsanctũ regentẽ/ gubernantẽ ꝛ sanctifican
tem ecclesiam catholicã. De quo dicit Alber. In expositio-
ne symboli. Resoluẽdus est hic articulus fm ꝑpriũ opus
spũsscti. Hoc est: credo in spiritũscm̃: non tm̃ in se/ ꝛ fm se
sanctũ: s3 etiã credo in eũ fm ꝑpriũ op⁹ ei⁹ qd̃ est sctificare
ecclãm. Neq3 estimandũ est articulũ illũ intelligi debere
de ecclia triumphante: cui sctitatem inesse nullus dubitat
christianus: sed de ecclesia militante: quã christ⁹ se funda-
turum pollicitus est supra firmã petrã. i. fidei confessionẽ.

⁊ cõtra quã porte inferi nõ preualebunt. Que certe cõfessio fidei nõ cõperit statui ecclesie triũphantis: q teste apostolo. i. Cor. xiij. Cum venerit qd perfectum est: euacuabitur qd ex parte est. Unde cũ omnis christianus illam ecclesiam ꝓfiteaꝛ sanctã: quã dñs supra firmã fundauit petrã idest fidei ꝯfessionẽ: que nõ est triũphãtis: sed militãtis ecclesie: seqtur ꝙ hanc ecclesiã profiteaꝛ in symbolo, cum dicitur. Credo sanctam ecclesiam catholicam. Hec deniq est sententia beati Grego. in registro: ⁊ beati Augu. in expositione symboli. ¶ Sexto dr ecclia sctã ꝓpter sctãs leges ⁊ ordinationes, qb⁹ regiꝛ ⁊ gubernatur: leges sẕ euangelicas inobliquabiles et diuinas. leges etiam ipsius ecclesie in diuinis fundatas: quarũ transgressiones vtriq diuinam legẽ soluũt: illã scilicet qua dñs dicit Luc. x. Qui vos audit, me audit: ⁊ qui vos spernit, me spernit. Nã in fide ⁊ morib⁹, ⁊ his q̃ sunt de necessitate salutis, ecclia vniuersalis errare nõ põt: ꝑmittẽte dño Luc. xxij. Ego rogaui ꝓ te petre vt nõ deficiat fides tua. Et iterũ. Porte inferi nõ ꝑualebũt aduersus eã. Mat. xvi. Et illud de fraterna correctione. Si te nõ audierit dic ecclesie: si ecclesiã nõ audierit sit tibi sicut ethnicus ⁊ publicanus. Mat. xviij. In qb⁹ ⁊ aliis fundaꝛ ptãs diffiniẽdi, determinãdi, statuẽdi, decernendi ꝓcepta, leges, ⁊ canones cõstituẽdi. ¶ L Septimo dr ecclia sctã a sanctitate sacramentoꝝ: q in ipsa per ecclesie ministros cõtinue dispẽsantur: q nec inqnari possunt ꝑ maliciã ministroꝝ: sed semꝑ deo placẽt, ⁊ ꝓsunt suscipienti nõ ponẽti obicẽ, siue ꝑ bonos, siue ꝑ malos dispẽsentur. Sic d. xv. q. viij. ca. vlt. Non potest aliqs quãtumcũq pollut⁹ sit: sacramẽta diuina polluere: q purgatoria cunctarũ contagionũ existũt: q eñ sancta sunt: coinqnari non possunt. Et seqtur: Sumit ergo intrepide ab oĩ sacerdote christi mysteria: q: oĩa in fide purgantur. ¶ Octauo sancta est ecclesia ex indefectibili assistẽtia christi spõsi sui ⁊ perpetua mansione spũssancti. De quib⁹ dictum est. Nã mansio sua, quã xp̃s promisit ecclesie: nõ intelligiꝛ quantum ad corporalẽ presentiã (Sic eñ abijt in celũ: ⁊ donec seculũ finieꝛ sursum est dñs. Aug. i de triplici habitaculo) sed ꝑ fidẽ doctrinã ⁊ charitatẽ. Et quõ nõ esset sctã hec ecclesia ꝓ qua sanctificanda, sanctussanctoꝝ christ⁹ sanguinem suũ fudit. vt testaꝛ apls ad Eph. v. Christ⁹ dilexit ecclesiã: ⁊ tradidit semetipsum ꝓ ea: vt eã sanctificaret: mundans eã lauacro aque in verbo vite: vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclia, nõ habentẽ maculã, aut rugã, aut aliqd huiõi: sed vt sit sctã ⁊ immaculata. Sanctã deniq esse necesse est, ꝓ qua sanctificanda, christus q semꝑ exaudit⁹ est ꝓ sua reuerentia: patrẽ orauit dicens: Pater sancte serua eos in noie tuo: quos dedisti mihi. Joh. xvij. Et infra. Sãctifica eos in veritate. Nõ pro eis rogo tantũ: sed pro eis q credituri sunt per verbum eoꝝ in me. ¶ Denũ nono d: ecclesia sancta: q: tantũ in ea: et nullo modo extra eã, põt quis sanctificari: sancteq ad salutẽ viuere: etsi extra eã sacramenta percepta vera sint: nequaq̃ tamẽ salutifera. De quo beatus Aug. in de fide ad pe. parte. i. Baptism⁹ quidem extra ecclesiã esse potest: sed nisi i ecclia ꝓdesse neqt. In ecclesia igitur catholica tantũmodo potest ꝓdesse pcepti baptismatis, ⁊ opa mie, ⁊ nois christi gloriosa cõfessio: si tamen in ecclesia catholica bene viuatur. Et premisit. Si quis elemosynas largas faciat: ⁊ ꝓ noie christi sanguinẽ fundat: pro eo ꝙ in hac vita nõ tenuit ecclie catholice vnitatẽ: nõ habebit eternã salutem. de fi. ad pe. pte. ij. c. xxxiij. Nã ⁊ in dieb⁹ diluuij, neminẽ legimus extra arcam potuisse saluari. Ad idem beat⁹ Grego. vt. s. allegatũ est. Merito ergo sctã diciꝛ ecclesia, intra quã solã, ⁊ nõ extra vlla sanctitas reperitur. His de causis doctores sancti cõformiter ad verba symboli apostoloꝝ, aug. hiero. grego. ambro. cyprian⁹, hil. pascasi⁹, chrysost. bern. ceteriq sancti eccliam sanctã profiteri nullaten⁹ dubitarũt. Attẽdentes eam ẜm premissa esse diuino cultui dedicatã: certissima fide formatam: sancto capiti cõcorporatã: memb: oꝝ sanctitate firmatã: veritatis spiritu gubernatam: iustissimis sanctionibus statutis et legibus fulcitã: sacramentis purificatibus adornatã: indefectibili presentia sponsi sustentatã solam sanctitatis gratie cõtẽtiuã. ¶ M Catholica. Catholicũ grecũ est: et ẜm beatũ Isidoꝝ. viij. etymol. tãtum valet. i. vniuersalis latine vel quasi simul cõplectẽs. Diciꝛ ergo ecclesia ẜm eũ catholica (li. i. sententiarũ suarũ c. xix. ⁊ vbi. s. li. etymol. viij) idest vniuersalis, eo ꝙ vniuersaliter per totũ sit mundũ diffusa. Non eñ sicut cõuẽticula hereticoꝝ in aliquibus regionũ partib⁹ coarctaꝛ: sed ꝑ totum terrarũ orbẽ dilatata diffundiꝛ. Qd etiam apostolus approbat dicens ad Ro. i. Gratias ago deo meo ꝑ iesum christum pro omnibus vobis: q: fides vestra annũciaꝛ in vniuerso mũdo. Siue d catholica. i. vniuersalis, ꝙ in vnitatem cunctos coniungit credentes. Hinc ⁊ vniuersitas ab vno cognominata est: propter quod in vnitatem colligitur. Ecclesia ergo catholica: sicut per totũ mundũ extenditur: ita ⁊ oĩm gentiliũ societate construiꝛ. Et hoc est qd ẜm beatũ Aug. dñs promisit abrae: In semine tuo benedicenꝛ oẽs gentes. Genes. xxij. Benedicenꝛ in te vniuerse cognationes terre. Genes. xij. Et ne de iudeis dictũ putetꝛ ait Aug. ꝙ q̃ sunt semẽ abrae, in quo benedicẽde sunt omnes gentes: apostolus exponit Gal. iij. dicẽs. Abrae dicte sunt ꝓmissiones ⁊ semini eius. Non dicit ⁊ seminibus quasi in multis: sed quasi in vno: ⁊ semini tuo qui est christus. In christo he oẽs gentes benedictionẽ habiture tanta autoritate ꝓmissionẽ receperũt, que est tanta exhibita veritate. Unde ⁊ pudebit dicere, illã his diebus ad pugillum orbis esse coarctatã. Hec Augu. Ecce frater Aug. non in vna gente tantum reperiri illam benedictionẽ abrae ꝓmissam: q certe consistit in fidei christi illustratione: sed in finibus orbis. Itẽ idem augu. exponẽs parabolã zizaniorũ. Qui seminat semen bonũ, paterfamilias est: ager, mũdus: semen, filij regni. Illos g posuit in agro, idest mundo: non in aliqua porciũcula terre: sed i orbe toto ab ortu solis vsq ad occasum. Hoc saluator noster declarat, cũ ait Mat. xxiiij. Si quis vobis dixerit: Ecce hic est christus. i. illa parte mũdi: aut illic, supple est fides catholica. Nolite credere. Si dixerint. ecce in penetralibus est, in doctrinis occulto hereticoꝝ, nolite credere. Est g fides catholica post eius publicationẽ sicut fulgur qd exit ab oriẽte ⁊ paret in occidente. Ita exponit beat⁹ Tho. in glo. ca. ꝑallegato. ¶ N Ex qb⁹ ꝯbis patet vniuersalitas catholice fidei ⁊ ecclesie. Unde ⁊ beat⁹ Aug. de questio. euange. dicit, ꝙ orientis et occidentis noie, totum orbẽ voluit significare, per quẽ futura erat ecclesia. Et licet ecclesia ꝑmitiuoꝝ patrũ sanctoꝝ tẽporibus per totũ orbẽ diffusa ramos suos a fine in finẽ tetenderit. A solis quoq ortu vsq ad occasum laudabaꝛ nomen iesu christi: vt euidẽtissimũ foret ecclesiam fore catholicam. i. vniuersalẽ: dum egypti desertũ tot stellis quot anachoritis effulsit: totaq asia ⁊ aphrica fide christi gliabatur: nostris tamẽ tẽporibus peccatis exigentibus: sicut olim hebreoꝝ: ita nunc christianoꝝ relicte sunt dom⁹ deserte: ⁊ redacta cernitur ad solius europe angulum ecclesia. Propter qd quãtũ ad loca fidei christi subiecta, infideliũ cõparatione nõ vniuersalis sed paruula defleaꝛ. Est tamẽ ⁊ nunc vniuersalis sincere veritatis cõtinẽtia: vere salutis efficientia: ⁊ indeficiente fidelium perseuerantia: sola q̃ppe veritatẽ oẽm cõtinet necessariã ad salutẽ: sola predestinatos colligit ad boni summi fruitionẽ: sola victrix ꝑnas net ad brauij consecutionẽ: que licet tanq̃ petri nauicula tẽpestatũ fluctibus quatitur: nequaq̃ tamen absorbebiꝛ qm in fine post dierum tribulationem, iterum ꝯualescens triũphabit: dũ fiet vnũ ouile et ouiũ pastor vnus, dñs nr̃ iesus christus cũ patre ⁊ spiritusancto deus in secula benedictus.

¶ Lectio. xxiiij. A

Quam pacificare: custodire: adunare ⁊ regere digneris toto orbe terrarum. ¶ Quattuor q. s. expressa sunt (q sacerdos petit per hec quattuor verba: Pa

pacificare/custodire/adunare/regere) specifice designat. vn
de orat ſm Inno. Quam. ſ. eccleſiā ſanctā catholicā: paci
ficare digneris: vt pacē habeat ab hereticis et ſciſmaticis.
Custodire digneris a vitiis ⁊ demonib⁹. Adunare q̄ diſp
ſa eſt inter paganos ⁊ pfidos. Et regere digneris in pſpe
ris ⁊ aduerſis. Idem tamē ſm eundē videt᷑ eſſe pacificare
qđ adunare: custodire qđ regere. Tunc em̄ pacificat: cum
fideliū mentes adunat: vt p ſpm̄ ſcm̄ charitate pfuſa mul
titudinis credentiū ſit cor vnum ⁊ anima vna. Tunc custo
dit/cū inter mundi pericula regit: ⁊ de ſancto mittit auxili
um vt eam de ſion tueat᷑. Ille certe pacificat ⁊ vnit. Ille re
git ⁊ custodit: q̄ propter ipſius eccleſie regimen/vnū pre
poſuit vniuerſis: vt oēs ab vno ſicut corpus a capite gu
bernent᷑. Uel ſm alexandrū/Pacificare p charitatis inhe
rentiā cum deo. j. Joh. iiij. Qui manet in charitate in deo
manet. nā in deo manētes pacē habēt. vnde Joh. xvi. In
me pacē habeatis. Custodire ne pereat ob ingruentiā pe
riculorū ⁊ tentationū. Quia niſi dn̄s custodierit ciuitatē:
fruſtra vigilat q̄ custodit eā. Adunare/per morū cōformi
tatem ⁊ voluntatē: vt multitudinis credentiū ſit cor vnū.
Act. iiij. Regere/in pgreſſu vtutū: vt dicat cū pš. Dn̄s regit me ⁊
nihil mihi deerit. Uel ſm dn̄m Albertū. Pacificare pace
temporis preſentis/⁊ pace eternitatis. Custodire a malo
incurrente: ⁊ in bono ad vtrāq; vitā cōferente. Pš. Custo
di me vt pupillā oculi: ſub vmbra alarū tuarū protege me.
Pupilla custodit᷑ ſupra ⁊ infra: ⁊ velocitate quadā mira
bili palpebris obtegitur: ne quid incidat vtutis viſiue tur
batiuū. Ita pater nos deprecantes exaudi: ne deſup mali
gnus ſpūs virus immittat peſtiferū: ⁊ adeorſum cōſurgāt
vitia eccleſie tue turbatiua. Sʒ custodi in limpiditate ſua
vt virtutē propriā non amittat. Protege ſub vmbra alaꝝ
tuarū. Umbra aūt precio dn̄i eſt ſub alis veritatis ⁊ vir
tutis: ⁊ veritate illuminet᷑: et virtute ad bonum proficiat
Adunare hoc eſt ad vnū redigere. Hoc inquā vnū/qđ eſt
cōmunio per omnē ordinē graduū eccleſie. Totus em̄ or
do eccleſie/⁊ graduū diuerſitas in eccleſia/in vnū ſtare de
bent ad vnū caput principale in celis quod eſt deus: et ad
vnū caput vicariū in terris: qđ eſt pontifex ſummus chri
ſti in terra vicarius. ❡ B Hec ordinatio in celo preful
get: in naturis oſtendit᷑: in chriſto operib⁹ exemplat᷑: in di
uinis legibus precipit᷑: in toto corpore chriſti myſtico ob
ſeruatur. In celo em̄ angeli ad archangelos: archāgeli ad
principatus: principatus ad poteſtates: poteſtates ad vir
tutes; virtutes ad dn̄ationes; dn̄ationes ad thronos: thro
ni ad cherubin: cherubin ad ſeraphin/ſm obediētie ⁊ illu
minationis ordinē ordinant᷑. Et ipſa multitudo angelorū
q̄ in quolibet eſt agmine: ad vnā perſonā que in ipſo pemi
net: adunat᷑. Et ſubdit Alber. Ordo celi vocat᷑: q2 ois or
do relatio eſt multoꝝ in gradib⁹ differentiū ad vnū. Om
nis aūt horū graduū tam multipliciter differētiū varietas ad
vnū cōſummat᷑ deū/omniū pncipiū atq; finē. Hinc Job.
xxxviij. Nunqd noſti ordinē celi: ⁊ rationē ei⁹ pones ī ter
ra. Hoc ipm in naturis oſtendit᷑: nam multi ramuſculi ad
virgas: multe virge ad ramū: multi rami ad ſtipitē: multi
ſtipites ad radicē/que vna eſt: innitunt᷑ vt oia ſocia fiant
⁊ participia virtutis q̄ eſt in radice. Apoſtolus ad Ro. xj.
Socius radicis et pinguedinis oliue factus es. Sic mul
j. Co. xij. te grues vnā ſequunt᷑. Sic multa membra in corpore vni⁹
capitis percipiūt beneficia. Sicut em̄ multa mēbra in vno
corpore habemus. oia aūt membra nō eundē actū habēt.
Ita multi vnū corpus ſumus in chriſto. Patet quoq; hic
ordo in chriſti operibus: in quibus exēplificatur: q2 chriſti
opus eſt ſemp in vnū colligere diſperſa: ſicut e regione dia
boli opus eſt diſpergere adunata. Hinc Joh. x. Fiet vnū
ouile ⁊ vnus paſtor ouium. ⁊ Mat. xij. Qui nō cōgregat
mecum diſpergit: ⁊ q̄ non eſt mecū contra me eſt. In diui
nis quoq; legibus precipit᷑/q2 ſicut dicit beatus dionyſius
ca. iiij. de cele. hierarchia. Lex diuinitatꝭ eſt per prima me
dia: per media vltima reducere. Talis autē reductio vlti
morū ad prima per media/nō poteſt eſſe niſi in ordine ad
vnum primū: vt ſicut eſt deſcenſus illuminationū ⁊ charis
matum ab vno primo: ſic reductio eſt ad vnū principium.
Hec em̄ lex ſicut ſuperiora mouet ⁊ ligat ad inferiorū pru
dentiam ⁊ curam: ita inferiora ligat ad ſuperiorū obediē
tiam: vt oia hoc modo ad inuicē ſint cōnexa. ❡ C Demū
hec ordinis adunatio in toto corpore chriſti myſtico obſer
uatur. Sicut em̄ vt in Ezech. liij. ſcribit᷑/octo gradib⁹ aſcē
debatur ad diuinitatis templū: ita ⁊ in eccleſia octo gra
dus ordinati ſunt. Papatus/patriarchat⁹/primatus/ar
chiepiſcopat⁹/prepoſitura/ſub quo archidiaconat⁹ cōpre
hendi[tur]/decanatus ⁊ parochialis cura: oia ad vnū redi
guntur q̄ petri clauibus cōmittunt᷑. vñ Mat. xvi. Tibi da
bo claues regni celoꝝ: qđcunq; ligaueris ſup terrā/erit li
gatū ⁊ in celis: ⁊ qđcunq; ſolueris ſup terrā/erit ſolutum
⁊ in celis. Et porte inferi nō preualebūt aduerſus eam. Ec
ce celum imminet clauibus: q2 claues celi appellant᷑. Ter
ra clauibus ſubijcit᷑: quia quicqd in terris ligant ⁊ ſoluūt
corā deo ligatū ⁊ ſolutū reputatur. Infernus cōprehēdi
tur ſub poteſtate: quia nō preualet tenere quē clauis volue
rit eruere. He claues vni cōmittunt᷑: vt plenitudo poteſta
tis in vno oſtendat᷑: ⁊ in alios ab illo (ſm q2 in partem ſo
licitudinis vocantur) deriuent᷑. vñ Eſa. xxij. de chriſto ⁊ ei⁹
vicario ſummo pōtifice dicit᷑: per pſonā eliachim iuſti de
ſignatū. Uocabo ſeruū meū eliachim: ⁊ erit q̄ſi pater ha
bitantib⁹ hieruſalē/⁊ domui iuda: ⁊ dabo clauē dom⁹ da
uid ſuper humerum eius: ⁊ aperiet: ⁊ nō erit q̄ claudat: et
claudet: ⁊ nō erit qui aperiat. Et figā illā paxillū in loco fi
deli: ⁊ erit in ſolium glorie domus patris ſui ⁊ ſuſpendam
ſuper eum omnē gloriā domus patris ſui. Paxillus dicit᷑
ſm expoſitionē Alber. q2 ſibi imminet totū eccleſie taber
naculū. Gloria aūt tota nō eſſet ſuſpēſa in eo: niſi in diſpo
ſitiōe patrocinio ⁊ regimine haberet omnē gloriā eccleſie Pater ē
q̄ eſt domus dei patris ſui. Demū ſuperbenedicta trini principi
tas hunc custodit adunationis ordinem: in qua pater or um diui
dine nature ⁊ originis pncipiū eſt totius diuinitatis. Fili nitatis.
us a patre ſolo per generationē: ſpūſſanct⁹ a patre ⁊ filio
per cōmunē patris ⁊ filij ſpirationē oia acceperunt: ſic er
go in diuinis ſtatur ad vnū primū. Hec alber. Sequit᷑/Et
regere. ſm eūdē Regere eſt regulis legalib⁹ et canonicis
vnūquēq; in expletionē ſui officij dirigere. pš. xliiij. Uirga
directionis virga regni tui. In virga ſignificat᷑ regiminis
poteſtas: in virge rectitudine pcepta pncipalia legalia/q̄
bus eſt regendū. Unde cū dn̄s mitteret moyſen ad regen
dū dixit. Uirgā hāc tolles in manu tua: in qua facturus es
ſigna. Exodi. iiij. ❡ D Hec igit᷑ quattuor q̄ oram⁹: paci
ficare/custodire/adunare et regere: ſic diuerſificantur: vt
duo accipiantur ſm receſſum a malo: et duo ſm acceſſum
ad bonum. Scđm receſſum a malo dupliciter. Eſt em̄ ma
lum eccleſie extrinſecus adueniens ⁊ impugnās: ⁊ eſt ma
lum intrinſecus ſurgens/bonū adimēs. Cōtra malum ex
trinſecus impugnās eccleſie tranquillitatē petimus paci
ficationē: vt abſq; vllo terrore vitā in ſilētio tranſigentes
optata cūctis mortalibus pace fruant᷑. Cōtra malū intrin
ſecus ſurgēs petimus eccleſie custodiā: hoc em̄ malū pec
catum eſt: a quo nos custodire per gratiā oramus: ne in ec
cleſia pctā ⁊ vitia īualeſcāt. Alia duo q̄ petim⁹ ī ordine ad
bonū/reſpiciūt aut bonū eccſie/aut bonū pſone. Quoad
primū đr adunare: q2 bonū eccleſie nō pcipitur niſi in adu
natiōe cū mēbris eccleſie. Quoad ſcđm dicit᷑: ⁊ regere: q2
bonū perſone eſt vt quelibet cōgruo regimine rēdat in bo
num proprium ⁊ perſonale. Hinc Apocalip. ca. vij. Agn⁹
dei reget illos ⁊ deducet ad vite fontes aquarum. Hec au
tem omnia ſm ordinem a capite deſcendunt in corpus: q2
pacificatio eccleſie eſt in plātis ſic ab incurſu malorum ec
cleſiam preſeruantibus: ⁊ ideo murum ſe debent ponere
pro eccleſia: ⁊ in ſe ſuſcipere ictus ⁊ inſultus hoſtium. Sic
dicitur Johannis. x. Bonus paſtor animam ſuam ponit
pro ouibus ſuis. Hinc dominus quibuſdaʒ deſidioſis im
properat illud Ezechielis. xiij. capite. Nō aſcēdiſtis ex ad
uerſo: neq; oppoſuiſtis vos murum pro domo iſrael.

Similiter ad prelatos referꝫ custodia: quia ipsi sunt custodes ecclesie. Dicitur Esa. lxii. Sup muros tuos cōstitui custodes: tota die ꝛ tota nocte i ppetuū nō tacebūt. Adunatio etiā in ipsis reperiꝫ: q2 ab ipsis pfluūt charismata ꝛ dona: quib9 adiuīcē ecclesie mēbra adunanꝫ. vnde ad Eph. iiii. Solliciti seruare vnitatē spūs in vinculo pacis. Regimen quoqꝫ ecclesie in ipsoꝝ est manib9: vnde dictū est eis Act. xx. Attēdite vobis ꝛ vniuerso gregi: i q̄ vos spūssctūs posuit epos regere ecclesiā dei: quā acq̄siuit sanguine suo. ¶ E Orantes aūt dicim9/ Digneris/ Quia dignationis est qđ dn̄s facit: non nr̄i meriti. Digneris itaqꝫ. i. dignū iudices ecclesiā tuā sanctā pacificare/ custodire/ adunare ꝛ regere: quia nihil fieri dignū est: nisi qđ de tua benignitate ꝛ misericordi volūtate dignū iudicare volueris: neqꝫ eñ quia bonū aut iustū est aliquid/ ipsum de9 vult: sed q2 deus vult/ ideo bonū est ꝛ iustū. Volūtas nāqꝫ diuina nō ex nostra bonitate: sed ex diuina volūtate bonitas nostra pēdet: nec aliq̄d bonū: nisi q2 a deo sit acceptū. Ratio autem quare sic vel sic acceptat aliqua diuina voluntas: nō est bonitas presupposita in obiectis quibuscūqꝫ alijs a se deo: sed ratio est in ipsa sola diuina volūtate: q2 eñ ipse acceptat aliqua in tali gradu: ideo sunt bona in tali gradu: ꝛ nō ecōuerso. Nam sicut volūtas diuina est causa omniū vt sint: ita etiā causa electoꝝ vt suis donis digni sint: vt ita nihil sit qđ nō de interiori inuisibili atqꝫ i intelligibili aula summi imperatoris egrediaꝫ ſm ineffabilē iusticiā: nō nostram/ sed suā: vt dicit Augu. iii. de trini. c. iiii. Non ergo nisi volūtas causa prima est sanitatis ꝛ egritudinis/ premiorū atqꝫ penarū/ gratiarū ꝛ retributionū. Ideo petim9 vt nō ppter nr̄as iusticias: sed suā bonitatē eccl̄iam suā pacificet ꝛc. qđ innuit verbū/ Digneris. ¶ F Sequiꝫ: Toto orbe terraꝝ. supple diffusam. Vocata siquidē est eccl̄ia de oibus finibus terrarū. qđ signatū est Act. ii. Quoniā cum apl̄i inceperūt euangeliū christi p̄dicare: loquebanꝫ oim linguis. Erāt eñ in hierusalē habitātes viri iudei: ꝛ ex omni natione q̄ sub celo est: quibus oibus predicabāt apostoli linguis suis. Et hoc est qđ de christo capite ecclesie loq̄tur dn̄s p Esa. xlix. Dedi te in lucē gentiū: vt sis salus mea vsqꝫ ad vltimū terre. De hoc etiā pphetatū est p Esa. ii. dicentē. Et venient populi multi ꝛ dicent. Venite ascēdam9 in montē dn̄i: ꝛ in domū dei iacob ingrediamur. i. in ecclesiam: ꝛ ostēdet nobis viā suā ꝛ ambulabim9 in ea. Et hoc est qđ in euangelio ait Mat. viii. Multi ab oriente ꝛ occidente. i. ex omni tribu ꝛ gente venient. Et in ps. Oēs gentes quascūqꝫ fecisti veniēt ꝛ adorabūt corā te dn̄e. Qđ vt verū fieret: pcepit christ9 apl̄is dicēs. Eūtes in vniuersum mundū/ docete oēs gentes: ꝛ p̄dicate euāgeliū omni creature. Qđ ꝛ fideliter ipleuerūt/ ſm q de ipsis p̄dictū fuerat In omnē terrā exiuit sonus eoꝝ: ꝛ in fines orbis terre verba eoꝝ. Propter qđ ꝛ dn̄s Act. i. querētib9 de restitutione regni israel respōdens subiecit: Vos eritis mihi testes in hierusalē ꝛ in omni iudea ꝛ samaria vsqꝫ ad vltimū terre. Sic ergo impleta est pmissio abrae fidelis. Gen. xvii. Eris pater multarū gentiū. Qm̄ eius fides dilatata est p totū orbē: ita vt ꝛ nosipsi de gētib9 ad fidē ipsi9 vocati sum9: dicēte apl̄o. Si ergo vos christi: ergo semē abrae estis. Gal. iii. Sic verificatū est illud Esa. lxii. Videbūt gentes iustū tuū: ꝛ cūcti reges inclytū tuū. i. filiū dei/ quē abraā futurū credidit: ꝛ credendo fidei oculis vidit: ſm illud Joh. viii. Abraā exultauit vt videret diem meū: vidit ꝛ gauisus est. Ex qb9 satis patet ecclesiā christi toto orbe diffusaꝫ. Hinc ꝛ beat9 Grego. parabolā Mat. xiii. de sagena missa in mare/ de ecclesia exponit: q̄ ex omni genere piscium. i. ex omni natione ꝛ tribu hoīs cōgregaꝫ. Sic in cantico beatorum ambrosii ꝛ augu. dr. Te per orbē terraꝝ scā cōfiteꝫ eccl̄ia. ¶ Ex quibus solui potest quorūdā q̄stio: Quid erit/ ꝛ qđ est de oibus habitantibus in finib9 terre/ aut insulis maris/ viuentibus ſm dictamen naturalis rationis: ad quos fides christi nō puenit: dānabunꝫ illi vel saluabunꝫ. Patet ex premissis: q2 ecclesia toto orbe terraꝝ diffusa est: vel ſm inhabitationē fideliū: vel fidei propalationem. Hinc venerabilis Hugo. de sacramētis pte. vi. c. v. lib. ii. ait. Ego vel neminē talem esse: vel si forte aliq̄s est: si ei9 culpa nō obstitisset: audire aut scire potuisse ac debuisse sine cūctatione affirmo: maxime cū scriptura dicat. In omnē terrā exiuit son9 eoꝝ. In omni terra q̄dē vel auditi sunt: cōtēptores dānabunꝫ. Vel auditi non sunt p culpa sua: ꝛ ignorātes ignoranꝫ ꝛ nō saluanꝫ. ¶ Dn̄s armicanus primas hibernie dicit: Posito q tales essent: qđ nō est verisimile: nō arctanꝫ lege christi: ꝛ excusanꝫ p ignorantiā: ne scꝫ peccēt nouo pctō per nō receptionē baptismi ꝛ similiū: tamen penam legis iuste subire cogunꝫ: q̄ est ppter trāsgressionem primorum parētū: separanꝫ a ppetua visiōe dei: sicut paruuli decedētes ante susceptionē baptismi. Verū potest dici q cum deus nō deficiat homini in necessarijs ad salutem si fuerit aliquis talis bene vtens naturalibus: ꝛ faciēs qđ in se est/ ad cognoscendā viam iusticie ꝛ salutis: aut p immediatā internāqꝫ spūssancti illuminationē: aut per alicuius instruentis adhibitionē pandeꝫ huiuscemodi via salutis: etiā si inter infideles cōstitutus fuerit. Cuius rei testis est cornelius centurio Act. x. ꝛ eunuchus candacis regine Act. viii. Ad quorū primū missus fuit petr9 apostolus. Ad scd̄m philippus diaconus. Historie note sunt. Testis est ꝛ barbara virgo ꝛ martyr: q̄ inclusa a patre in turri illuminata est: et beata christina a dn̄o miraculose baptizata: vt historie testanꝫ. Hui9 sententie est cancel. parrhis. gers. cū plerisqꝫ alijs. ¶ G Una cū famulo tuo papa nostro et antistite nr̄o. N. Et rege nostro. N. Ista est scd̄a pars partis scd̄e prime partis pncipalis: in qua postq̄ sacerdos petijt sacrificiū acceptari ꝛ bn̄dici p tota eccl̄ia gn̄aliter: petit acceptari ꝛ bn̄dici p summis eccl̄ie hierarchis et capitibus specialiter: vnde dicit: Petim9 acceptari hec nostra sacrificia/ p ecclesia tua/ vna cū famulo tuo papa nostro. N. Una. i. simul vel pariter: ꝛ est aduerbium congregandi: ꝛ notat in presenti associationē capitis cum corpore. Papa eñ caput est eccl̄ie saltē vicariū ꝛ ministeriale: vt infra dicetur. Petit ergo sacerdos accepta haberi hec sacrificia p ecclesia ꝛ papa. idest p corpe ꝛ capite mysticis. ¶ Nomē papa in scripturis nō inueniꝫ: sed sumptū dicꝫ ab interiectione pape: que admirationis affectū importat: vnde eis proprie conuenit ꝛ attribuiꝫ: qui in cōuersatione sunt admirabiles vita sanctitate ꝛ doctrina: ad quem sensum dominus Iesus christus noster summus est papa: de quo scribitur Esaie. ix. Et vocabitur nomen eius admirabilis. Sic olim omnes episcopi vite pollentes sanctitate/ pape sunt vocati. Unde beatus Hieronymus in epistolis ad Augustinum scribens ait: Domino vere sancto et beatissimo pape augustino. Sic augustinus ad paulinum: libros beatissimi pape aurelij episcopi. Et bonifacius comes ad augu. Ora venerabilis papa/ vt talia de inimicis victo sepe procedat. Et tamen neqꝫ augustinus: neqꝫ aurelius fuit episcopus romanus: sic referunt grecos cunctos presbyteros papas nominare. Nunc vero nomē papa soli romano attribuitur pontifici/ qui dicitur papa/ quasi pater patrum. idest episcoporum et sacerdotū/ qui iure patres appellantur. xcvi. distin. ca. In scripturis. ꝛ c. sequenti. Quis dubitat. vbi dicit Grego. ad hermannum metēsem episcopum. Quis dubitat sacerdotes christi/ regum et principū omniumqꝫ fidelium patres ꝛ magistros censeri. Item ipse telesphorus papa. vi. q. i. sacerdotes. Omnis qui aduersus patres. idest sacerdotes armantur: infames esse censem9. Patres enim omnes. i. sacerdotes venerandi sunt nō respuendi aut infamādi. Refert etiā Eusebius cesariēsis q excellentia romani imperij extulit paparum romani pontificas super alias pro eo q distin. xcvi. cap. Constantinus q̄. legitur. Constantinus imperator quarta die sui baptismi priuilegium romane ecclesie pontifici contulit: vt in toto orbe terrarum pontifices et sacerdotes ita hunc caput habeant sicut iudices regem. Quod etiam posterius confirmatum est per concilium generale. Unde idem Euse

rienſis. Nicena (inquit) ſynodus hoc cōtulit priuilegium
romano pontifici: vt ſicut romanoꝝ rex auguſtus pre cete
ris appellaē: ita roman⁹ pontifex pre ceteris ep̄is papa ve
lut principalis pater vocareē. ℂ I. Et recte quidē papa
idest pater principalis: q2 caput eſt fideliū ⁊ totius eccl̄ie
militantis. xxij. diſt. ſacroſancta. Petrus dictus eſt cephas
⁊ caput: eo ꝙ principatū teneret apoſtolat⁹. Non aūt tan
tum ꝯſtantini ordinatiōe: neqꝫ petrū: ſed diuina romana
eccleſia primatū obtinuit. Unde in eodē canone ſacroſan
cta. dicit Anaclet⁹ q̄ fuit quart⁹ poſt beatū petrū ſucceſſor
beati clemētis: q̄ ſedit anno dn̄i. ciiij. ⁊ ita longe p̄ceſſit cō
ſtantinū. Sacroſancta romana ⁊ ap̄lica eccl̄ia nō ab apo
ſtolis: ſed ab ip̄o dn̄o ⁊ ſaluatore nr̄o primatū obtinuit: ſi
cut beato petro ap̄lo dixit. Tu es petrus ⁊ ſup hanc petrā
ec. Et ſequiē: Hec ḋo apoſtolica ſedes caput ⁊ cardo (vt
prefatū eſt) a dn̄o: ⁊ nō ab alijs cōſtituta eſt. Et ſicut cardi
ne oſtiū regiē: ſic huius ap̄lice ſedis autoritate oēs eccl̄ie
dn̄o diſponente reguntē. Hinc. vij. q. j. mutationes. Anthe
rius papa de beato petro loquēs ait: Petrus ſcr̄us magi
ſter noſter ⁊ princeps ap̄loꝝ. Leo papa. xxiiij. q. j. cum bea
tiſſim⁹. Cū beatiſſim⁹ petr⁹ ap̄ls a dn̄o accepit principatū
Unde et beat⁹ dionyſius in li. de diuinis no. c. iij. ipſum vo
cat verticem. i. capiteneū. Uel ſm aliā trāſlationē. Petrus
ſupremū dec⁹ et antiq̄ſſimū theologoꝝ culmē. Et in libel
lo quē ſcripſerat de morte apoſtoloꝝ pe. ⁊ pa. dicit. Cū ſe
pararentē abinuicē ducti ad ſupplicia: paulus petrū alloq̄
tur in hec ḋba: Pax tecū fundamētū eccleſiaꝝ paſtor oui
um ⁊ agnoꝝ chriſti. Itē marcell⁹ papa. xxiiij. q. j. Rogam⁹
ait: Rogamus vos fratres dilectiſſimi: vt nō aliud doce
tis neqꝫ ſentiatis: ꝙ qđ a petro et reliq̄s ap̄lis atqꝫ patri
b⁹ accepiſtis: ipſe em̄ eſt caput toti⁹ eccleſie. Et beat⁹ Aug.
li. ij. de vnico baptiſmo. Puto ꝙ ſine vlla ſui contumelia
cyprianus ep̄s petro apoſtolo cōparaē quātū attinet ad
martyrij coronā. Ceterū magis vereri debeo ne in petruz
cōtumelioſus exiſtā. Quis em̄ neſcit illū apoſtolatus prin
cipatū cuilibet epiſcopatui p̄ferendū: ſed etſi diſtat cathe
drarū gratia: vna tamē eſt martyrū gloria. Et ponitē. ij. q.
vij. Puto. ℂ Ex oīb⁹ his patet petrū fuiſſe caput eccl̄ie:
⁊ primatū inter omnes tenuiſſe. Cū aūt quilibet papa ca
nonice intrans ſucceſſor ſit petri: ſequitur ꝙ quilibet talis
omnē dignitatē autoritatem ⁊ principalitatē habeat quā
habuit petrus. Is em̄ qui in ius ſuccedit alterius: eo iure
quo ille: vti debet. de regulis iuris. Is qui. li. vj. Nam ſi mi
nus haberet ꝙ prim⁹: nō eſſet vera ſucceſſio. vt arguit glo.
in caſu ſimili in ca. Cū oēs. de cōſtitutionib⁹. Et per conſe
quēs etiā nunc papa caput eſt eccleſie ⁊ hierarcha ſumm⁹
ſicut fuit petrus tēpore ap̄loꝝ: etſi mō nō refulgeat his vir
tutibus q̄bus petrus ceteros p̄cellebat. ℂ L. Beat⁹ ſi
quidē petrus nō modo officij dignitate: verū etiā virtutū
excellētia preſtabat fide ſcꝫ humilitate et charitate. Nam
ꝓpter fidei eminentiā: que fundamētū eſt eccleſie ⁊ toti⁹
ſpūalis edificij: petro datū eſt vt ad q̄ſtionē fidei de chri
Matth. xvi. ſto pro oībus reſpōderet: dicēs ad chriſtū: Tu es chriſt⁹ fi
lius dei viui. Ex qua fide arras accepit prefecture eccleſie.
dicente ei dn̄o. Et ego dico tibi q2 tu es petrus: ⁊ ſup hanc
Luc. xxij. petrā edificabo eccleſiā meā. Et iterū. Et ego pro te roga
ui vt nō deficiat fides tua: ⁊ tu aliquādo cōuerſus: confir
ma fratres tuos p predicationē videlicet ⁊ doctrinā vere
fidei ⁊ euangelij. Precellens humilitas claruit: cum cor
reptionē pauli q̄ ipſo fuit inferior ⁊ in faciē ei reſtitit: patiē
ter ⁊ humiliter tolerauit. ad Gal. ij. Patet ⁊ ex ſua p̄fectio
ne ſup ceteros a chriſto: qui eos nouit qui ſe humiliāt exal
tare. Charitatis excellentia patet ex feruore operū ſiue vi
gilātia ⁊ diſcurſu p lucrifactione animarū. vt tradit actu
um hiſtoria. Patet etiā ex chriſti q̄ſtione eiuſqꝫ reſpōſiōe:
cū em̄ q̄reret chriſt⁹. Simon iohānis diligis me plus his
Reſpōdit. Tu ſcis dn̄e q2 amo te. Poſt quā reſpōſionem
tertio datā ſtatim dn̄s ſibi paſcēdas cōmiſit oues. Un̄ pa
tet dignitas petri: nedū ex prelatione qua fact⁹ eſt caput
eccleſie: ſed etiā ex ḋtutū excellētia ⁊ chriſti dn̄i imitatiōe
ſingulari. In quo vtinaꝫ haberet tot imitatores: quot ha
bere ſui principat⁹ ⁊ officij cernitur appetitores. Lōge alij
mores alieqꝫ pompe videntē in ſucceſſoribus ꝙ in petro:
cuius ſucceſſiōe gratulantē. De quo ad eugeniū papā bea
tus Bern. in li. de cōſideratiōe ita ſcribit. Inter hec tu pa
ſtor p̄cedis deaurat⁹ tam multa circūdat⁹ varietate: oues
quid capiunt? Si auderē dicere: demonū plus ꝙ ouiū pa
ſcua h̄ ſunt. Et poſt pauca. Petr⁹ hic eſt q̄ noſciē p̄ceſſiſſe
nō gemmis ornatus vel ſericis: nō tectus auro: nō vectus
equo albo: nec ſtipatus milite: nec circūſtrepentib⁹ mini
ſtris: abſqꝫ tamē his credidit ſatis poſſe implere manda
tuꝫ chriſti ſalutare. Si amas me paſce oues meas. In his
nō ſucceſſiſti petro: ſed cōſtātino. Hec ille. ℂ L. Uerūm
etſi papa tanꝙ homo viator nondū in gratia cōfirmatus
quādoqꝫ deuiat: q̄m teſte Chryſ. non loca hominē ſanctifi
cant: ſed homo locū. xl. di. Multi. Neqꝫ ſanctoꝝ filij ſunt q̄
tenēt loca ſanctoꝝ: vt ait Hiero. eadē diſt. non eſt. ⁊ Greg.
anaſtaſio presbytero. Nō loca vel ordines creatori noſtro
nos p̄ximos faciūt: ſed nos aut merita bona coniungunt
aut mala disiungunt. eadē diſt. non loca. Non tamen capi
tis dignitatē amittit: niſi in hereſim lapſus extra eccleſiaꝫ
fieret. eadē diſt. ſi papa. In q̄ caſu licet hereſim pertinaciter
defendēs nō eſſet caput eccleſie: nihilomin⁹ nō eſſet eccle
ſia ſine capite: q̄m verum caput eccleſie chriſt⁹ eſt: ait ap̄ls
ad Eph. j. Ipſum dedit caput ſup omnē eccleſiā: q̄ eſt cor
pus eius. Item. c. v. Chriſt⁹ caput eſt eccleſie: ipſe ſaluator
corporis ei⁹. Itē ad Col. j. Ipſe eſt caput corporis eccleſie. Ca
put myſticū ſicut corpus myſticū eſt eccleſia ꝓpter ſimili
tudines repertas i corpore vero: q̄s exprimit ap̄ls. j. Cor.
xij. Poſſum⁹ igiē ꝯſiderare in capite ſcꝫ ordinē p̄fectionē
⁊ virtutē. Ordinē quia caput eſt prima pars hoīs: ⁊ inde
eſt ꝙ omne p̄ncipiū conſueuit dici caput. ſm illud Ezech.
xvi. Ad omne caput vie edificaſti ſignuꝫ p̄ſtitutionis tue.
Perfectionē quia in capite vigēt oēs ſenſus interiores et
exteriores: cū in ceteris membris ſolus ſit ſenſus tactus.
Et inde eſt ꝙ diciē Eſa. ix. Longeuus et honorabilis ipſe
eſt caput. Uirtutē quia ceteroꝝ virtus ⁊ motus eſt a capi
te: ꝓpter virtutē ſenſitiuā ⁊ motiuā ibi dominantē: ꝓpter
qđ ⁊ populi rector caput eius dicitur. ſm illud. j. Reg. xv.
Cū eſſes paruul⁹ in oculis tuis: caput in tribub⁹ fact⁹ es.
He capitis cōditiones chriſto vere cōpetūt reſpectu eccle
ſie corporis ei⁹: ꝓpter qđ nomen capitis cōgrue ad ipſum
tranſlatū eſt: habet em̄ ordinē eminētie. Unde de ip̄o dici
tur in ps̄. Ego p̄mogenitū ponā illū excelſum pre regibus
terre. Et vere prim⁹ ⁊ excelſus: q2 oēs alij gratiā receperūt
p reſpectū ad gratiā ſuā. Hic ad Rom. viij. Quos p̄ſciuit
hos ⁊ p̄deſtinauit ꝯformes fieri imaginis filij ſui: vt ſit ip
ſe primogenitus in multis fratrib⁹ ſuis. Scđo habet p̄fe
ctionē quātū ad plenitudinē oīm gratiarū. ſm illud Ioh.
j. Uidimus gloriā eius gloriā quaſi vnigeniti a patre: ple
nū gratie ⁊ veritatis. Tertio virtutē habet influendi gra
tiam in mēbra eccleſie corporis ſui: naꝫ de plenitudine ei⁹
oēs accepim⁹. Ioh. j. Quippe ſm diuinitatē ipſe eſt autor
grē fidei ceterorūqꝫ donoꝝ ſpūaliū: q̄ influit ⁊ cauſat effe
ctiue p̄ncipaliter i nobis in participatiōe ſacramētoꝝ. ſm
humanitatē vero cauſa eſt meritoria eorundē. Nā ꝓpter
paſſionē: quā ſua ſpōte ſm humanitatē ſubijt: deus pater
ſtatuit hec dona cōferre hoībus: q̄ principia ſunt ſenſus ⁊
motus operationū ſpūaliū ⁊ vitaliū in recipiētib⁹ ea. Et ꝓ
pter influxū hoꝝ donoꝝ a chriſto in membra eccleſie chri
ſtus diciē caput eccleſie: nō per ꝓprietatē: ſed p ſimilitudi
nem capitis naturalis. ℂ M. Papa etiā eſt caput eccle
ſie ſm predicta ꝓpter cōformes ſimilitudines: licet multū
differenter a chriſto. ℂ Primo ꝓpter ordinē ⁊ ꝓpinquita
tem ad deū ratiōe officij: q2 ipſe ſumm⁹ eſt hierarcha in ec
cleſia: ad quē ſtat ⁊ reduciē tanꝙ in ſuū p̄ncipiū oīs ordo
eccleſiaſticus: vt dicit Inno. terti⁹ in ca. Solite. de maio. ⁊
obe. Papā in petro oībus prefecit conſtituēs eū paſtorē
ouiū ſuarū generalē nō diſcernēs has oues ab illis: cū di
xit. Paſce oues meas, idest ſm Chryſ. loco mei p̄poſitus
⁊ caput eſto

⁊ caput esto fratrum: vt ipsi in te locū meum assumentes
vbiq̄ terrarū te in throno sedente predicent ⁊ cōfirment.
¶ Secūdo caput est ꝓpter ꝑfectionē accepte potestatis
que ſm sui plenitudinē in ipso residet vt in capite: sicut et
in Petro papa primo: cui dn̄s tanq̄ eterne vite clauigero
terreni simul ⁊ celestis imperij iura cōmisit: vt habet̄ dist.
xxij. oēs. De quo Chrys. sup Mat. Filius que patris est ⁊
ipsius filij: ptātem petro vbiq̄ terrarū cōmisit: ⁊ homini
mortali oēm autoritatem dedit: vt ecclesiā vbiq̄ terrarū
amplificet. Unde ⁊ ecclia de ipso canit. Tu es pastor ouiū
princeps apostoloꝝ. Plenitudo aūt ptātis petro collata
transit in successores. ¶ Dicit̄ etiā tertio caput ꝓpter vir-
tutem influxiuā. dependet siquidē ab eo totus ordo eccle-
siasticus: vt dictū est: in dispositione ministroꝝ eccl'ie: ⁊ ab
ipso fluit mediate vel immediate ōis ptās spūalis: siue in
prelatis maioribus: siue in simplicib' presbyteris. vñ Leo
papa dist. xix. ita dn̄s. dicit: Ita dn̄s ptātem clauiū ad oīm
apostoloꝝ officiū ꝑtinere voluit: vt in beatissimo Petro
omniū aplo'ꝝ summo huius muneris sacr̄m principaliter
collocaret: vt ab ipso quasi a quodā capite dona sua ve-
lut in corpus oñe diffunderet: vt exortem intelligeret se
diuini ministerij esse: qui ausus fuisset a petri soliditate re
cedere: hunc em̄ in cōsortiū indiuidue vnitatis assumptū
id qđ ipse erat dn̄s voluit nominari: dicēdo: Tu es petrus
⁊ sup hanc petrā edificabo ecclesiā meā: vt eterni templi
edificatio mirabili munere gratie dei in petri soliditate cō
sisteret. ¶ N Magna aūt est huius capitis a primo ca
pite differentia: q: christus caput est ecclesie ſm oñe tp̄s
preteritū presens ⁊ futurū: q: oēs quicūq̄ saluati sunt q̄
saluant̄: ⁊ qui saluabunt̄: in christi noīe salutem percipiūt
Act. iiij. q: nō est aliud nomē sub celo datum hoibus in quo opor-
teat saluos fieri q̄ in noīe iesu: vt ait Pe. Papa aūt est ca
put ecclesie ſm tp̄s determinatū scꝫ ſm tempus sui ponti
ficatus. Unde scribit̄ de sacerdotib' ⁊ confessorib' in qui-
bus ⁊ summ' sacerdos cōprehendit̄. Plures facti sunt sa
Heb. vij. cerdotes idcirco q̄ morte ꝓhiberent̄ ꝑmanere. Jesus au-
tem in eo q̄ maneat in eternū: sempiternū habet sacerdo
tium. vnde in ps. Tu es sacerdos in eternum. Christus q̄
caput est ecclesie ſm oēm statum vie scil; patrie militan-
tis ecclesie ⁊ triūphantis: q: datum est ei nomen qđ est su
Phil. ij. per omne nomen. In quo flectat̄ oñe genu celestiū terre-
strium ⁊ infernoꝝ. Papa aūt caput est ecclesie ſm deter-
minatū statum presentis scꝫ peregrinationis ⁊ vie. Unde
dictum est ei. Quodcūq̄ ligaueris super terram: vt intelli
gatur pape potestas ad viatores in terris consistentes li-
mitata. ¶ Preterea christus caput est ecclesie principale
⁊ primariū: in se omnia dona ⁊ gratiarū charismata cōti-
nens: ⁊ propria virtute ⁊ autoritate membra viuificans:
ac motū ⁊ sensus spirituales influens. Papa ▯o caput est
ecclesie secundariū ministeriale ⁊ vicariū: nōnunq̄ virtu-
tibus gratia ⁊ donis vacuū. Neq̄ em̄ ipse influit vitā spi-
ritualem in membra: neq̄ ipse dat mēbris sensum ⁊ motū
nisi vt minister ⁊ vicarius christi. Propter qđ dicit apls. ij.
Cor. v. Pro christo legatione fungimur tanq̄ deo exhor-
tante ꝑ nos. ¶ O Ex ꝑ hoc patet q̄ ecclia nō est mon-
struosa ⁊ biceps seu bicapitalis: q: nō habet duo capita ex
equo ⁊ principalia: sed vnū principale ⁊ aliud vicem ei'
tenens: qđ nullā inducit mōstruositatem. Sunt em̄ tanq̄
vnū caput inquantū caput principale agit ꝑ papā tanq̄
per vicariū ⁊ vicem suā sua cōmissione tenentem: sicut rex
iturus in regionem longinquā regit ꝑ gubernatorē: ⁊ ep̄s
in casu ꝑ coadiutorem. Patet etiā q̄ ecclesia per mortem
pape nō est acephala: nec vero suo sponso viduata. Non
em̄ deserit ecclesiā suā christus: cui suā inseparabilem pro-
misit presentiā. Mat vlt. dicens. Ego vobiscū sum oibus
diebus vsq̄ ad cōsummationem seculi. Qui' aūt famulū
⁊ ministrū recognoscit se papa: immo ⁊ seruoꝝ eius: dum
in bullis suis se scribit seruū seruoꝝ dei. Et in altaris offi-
cio pro eo orantes dicim'. Una cum famulo tuo papa no
stro. Pro hoc ergo famulo christi ⁊ vicario eius ꝑ quem

ecclesiam suā regit ⁊ dirigit tanq̄ pro homine errare po-
tente oram': ⁊ rationabiliter. Nam vt docet beatus Bo-
nifacius martyr: pro eius ꝑpetuo statu vniuersitas fide-
lium tanto instantius orat: quanto suā salutem post deū
ex illius incolumitate animi animaduertit ꝓpensius de-
pendere: vt habet̄ dist. xl. si papa. Oramus ergo pro pa-
pa vt a peccatis ⁊ erroribus: que tanq̄ membris capitis
infirmitas: ecclesie maxime nocent: misericorditer prefer-
uetur. vt quoq̄ iuxta diuine legis sanctionem ⁊ natura-
lis iuris equitatem susceptavtatur potestate: nō in destru ij. Cor. x
ctionem: sed edificationem ecclesie: pareatq̄ dn̄o suo regi-
mine plebes perfectā. ¶ Et sequit̄. Papa nostro. N. Per
quod intelligi datur q̄ celebrans orans pro papa nomē
eius debet exprimere: vnde dicit Pelagius papa allegā-
te Alber. Ab vniuersi orbis cōmunione sunt separati: q̄
qualibet dissensione inter sacra mysteria apostolici ponti-
ficis nomen ſm cōsuetudinem nō frequētant. Debent er-
go celebrantes nominare modo innocentium: qui diuina
prouidentia apicem apostolatus tenet: dum hec scribim'
Hoc aūt intelligendū est q̄ nemo celebrantiū ex contem-
ptu nomē pape pretermittere debet: ideo addit̄: q̄ quali
bet dissensione. Si em̄ celebrans nomen pape non crasse
ignorauerit: vt legendo canonem nō occurrerit: ⁊ ita pro
papa sine nominis sui expressione orauerit: nō estimo illū
peccatū incurrere. Nec oportet pro rememoratione nois
sacerdotem diu tardare: ne confusio tediū aut scandalū
in populo oriatur: ⁊ proprie mētis distractio causa vitā di
maioris periculi caueat̄. ¶ P Pro rege nr̄o. N. Postq̄
sacerdos in persona ecclesie orauit pro papa: qui est prin-
ceps ⁊ supremus in potestate ecclesiastica ⁊ spirituali: cō-
sequenter orat pro rege qui supremus princeps est in po-
testate terrena ⁊ seculari. Unde ſm Inno. sicut sunt due
vite celestis scꝫ ⁊ terrena: vna qua spūs viuit cū deo: alte-
ra qua ex spiritu viuit caro: ⁊ vtraq̄ nutrit̄ vt possit subsi-
stere: celestis spiritualib': terrena corporalibus. Ita sunt
due potestates: ecclesiastica videlꝫ ⁊ mundana: vna que
moderatur spiritualia: alia que corporalia. Ista per cleri-
cos: illa regitur per laicos: ⁊ ista vacat celestibus: illa cor-
poralibus. Ista quantū ad animā: illa quantū ad corpus
He due potestates duo gladij sunt: de quib' dn̄o apostoli
dixerūt. Luce. xxij. Dn̄e ecce duo gladij hic. He sunt ⁊ duo
luminaria magna: que posuit dn̄s in firmamēto celi: hoc
est ecclesie. Due scilꝫ dignitates pontificalis autoritas ⁊
regalis potestas: vt dicit Innocen. in. c. solite. de maiori. ⁊
obedientia. Illis duabus potestatib' gubernatio ⁊ regi-
men mūdi est cōmissum. De potestate spirituali patuit ex
verbis christi ad petrū. Pasce oues meas. nō discernens
illas ab istis. De seculari patet ex verbis eiusdem cū respō
dit iudeis querentibus vtrum liceret censum dare cesari.
Reddite que sunt cesaris cesari. Ex verbis quoq̄ Petri
apl'i. Subditi estote omni humane creature ꝓpter deū: si-
ue regi quasi precellenti: siue ducib' tanq̄ ab eo missis ad
vindictā malefactoꝝ laudē ▯o bonoꝝ. j. Pe. ij. De amba-
bus simul scribit Gelasius papa anastasio īperatori. xcvj.
dist. duo quippe. dicens. Duo quippe sunt imperator augu-
ste quibus principaliter hic mūdus regit̄: autoritas sacra
pontificū ⁊ regalis ptās. In quib' tanto grauius est pon
dus sacerdotū: quāto etiā pro ipsis regib' hoīm in diuino
sunt reddituri examine rōnem. Et be. Aug. vt habet̄. xxiij.
q. v. nō frustra. ait: Nō frustra instituta sunt ptās regalis:
ius cognitoris: vngule carnificis: arma militis: disciplina
dominantis: seueritas etiam boni patris: habent oia ista
modos suos causas rōnes ⁊ vtilitates: hec cū timentur:
mali coercent̄: ⁊ boni quieti inter malos viuūt. Cui cōcor-
dat Paulus Rom. xiij. dicens: ptātes seculares esse a deo
ad terrorem maloꝝ ⁊ laudem bonoꝝ. vnde ait. Uis nō ti-
mere potestatem: bonū fac: si aūt malefeceris time. Non
em̄ sine causa gladiū portat. Et beatus Isid. lib. iij. sentē-
tiarū suarū. c. liij. Principes seculi nōnunq̄ intra ecclesiā
potestatis adepte culmina tenent: vt per eādem ptātem

disciplinā ecclesiasticā muniant. Ceterū in ecclesia ptātes
necessarie nō essent: nisi vt qḋ nō preualēt sacerdotes effi-
cere p doctrine sermonē: ptās hoc ipleat p discipline ter-
rorē. Sepe p regnū terrenū celeste regnū pficit: vt q̄ intra
ecclesiā positi cōtra fidē ⁊ disciplinā agūt: rigore principū
cōterant. Ipsamq̄ disciplinā quā ecclie vtilitas exercere
nō preualet: ceruicib⁹ supbor ptās principalis iponat. Et
sequit. Cognoscāt principes seculi deo debere se rōnē red
dere ppter ecclesiā quā a christo tuendā susciplūt. Nā siue
augeat pax ⁊ disciplina ecclie p fideles pncipes: siue sol-
uatur: ille ab eis rōnē exigit: q̄ eoz ptāti suā ecclesiā credi-
dit. Hec Isid. ⁊ habet eadē. q. principes. Et quib⁹ satis pa
tet q regis interest ⁊ secularis ptātis ecclesiaz in pace et
tranquillitate tutare ⁊ defensare. Et qr ecclia defensionē
recipit a regia ptāte: iure naturalis ptātis obligat: vt suf-
fragiū quale pōt maxime spūale rependat: qḋ facit p sacer-
dotē obsecrādo vt clemētissim⁹ pater accepta habeat hec
sancta sacrificia p rege nr̄o. ¶ M Fit aūt oratio pro di-
gnitate regia post orationē factā p papa: q: ptās supna
sacerdotalis excedit regiā, antiq̄tate, dignitate ⁊ vtilitate
Antiq̄tate: q: iubēte deo sacerdotiū institutū est: vt patet
Exo. xxviij. Post sacerdotiū instituta est ptās regia ad po
puli petitionē: vt habet. j. Reg. viij. ⁊ ix. ac. xij. c. Cui⁹ regu
la qua viuere debet ⁊ regere describit Deut. xvij. Excedit
etiā dignitate: vt supra cū ageret de dignitate sacerdotali
aliqualiter dictū est lec. iiij. Et ex eo etiā patet: qr maior est
qui bn̄dicit: ⁊ q̄ bn̄dicit minor: ɓm apl̄m ad Heb. vij. Sine
vlla cōtradictione qḋ minus est a meliori benedicit. Rex
aūt in impatorē pmouendus cōsecrat, bn̄dicit, vngit ⁊ co
ronat a sacerdote supremo papa: vt pz in. c. venerabilē.
de electiōe. Hinc vt dicit Inno. in. c. solite. de maio. ⁊ obe.
allegato. Quanta est differētia inter solem ⁊ lunā: tanta
inter pontifices ⁊ reges cognoscatur. Premisit aūt. Fecit
deus duo magna luminaria in firmamēto celi. Luminare
maius vt preesset diei: ⁊ luminare min⁹ vt preesset nocti.
Vtrūq̄ magnū: sed alterū maius. Ad firmamētū igit ce-
li, hoc est vniuersalis ecclesie, fecit deus duo magna lumi
naria. i. duas instituit dignitates; qui sunt pontificalis au
toritas, ⁊ regia ptās: sed illa q̄ preest dieb⁹. i. spūalib⁹, ma
ior est: que ꝟo carnalib⁹, minor. Hinc ⁊ impator papā vo-
cat dn̄m: cui vt maiori prestat iuramētū. lxiij. dis. Tibi dn̄o
Iohanni pape. Et caput eidem tanq̄ maiori submittit. dis.
eadem. valentinian⁹. Vnde ⁊ sacerdotes, patres ⁊ magi
stri regū ⁊ principū appellant. xcvj. dist. qs dubitat. Pro-
pter qḋ ⁊ Cōstantinus impator: indignū iudicat sacerdo-
tes iudicare: vt scribit btūs Greg. mauricio impatori. xj. q.
j. sacerdotib⁹. Hinc ⁊ ipatores christiani executiones suas
presulibus subdere debent nō preferre. disti. xcvj. si impe-
rator. Et papa transfert ptātem supremā secularē de gen-
te in gentem: vt in. c. allegato. venerabilem. Et imperato-
rem deponere pōt. xv. q. vj. alius. Item iuncta glo. Et ipm
pōt excōicare. xcvj. distin. duo sunt. Ex quibus oibus patet
excellentia dignitatis sacerdotij super ptātem secularem.
¶ N Excedit tertio ⁊ seipsam vtilitate: q: ptās sacer-
dotalis per se respicit bona spūalia, ⁊ ipsam animā. Secu
laris ꝟo bona tpalia, ⁊ corpus: ⁊ ista dirigit in finem natu
ralem, pacem ciuilez ⁊ politicā, quietā scz ⁊ pacificā coha
bitationem: in signū cui⁹ reges ⁊ principes ad genua sa-
cerdotū prouoluti: exosculata eoz dextra orationib⁹ eorū
se cōmittunt ⁊ credūt cōmuniri: vñ ⁊ ipsi sacerdotes pro
eisdem in diuino sunt reddituri examine rōnem. dist. xcvj.
duo sunt. Hinc q: sacerdotiū preest spūalib⁹, maius lumē
dictū est. Sicut ēñ aīa plus est q̄ esca: ⁊ corp⁹ plus q̄ vesti-
mētū: ita ptās spūalis plus est q̄ secularis: ⁊ ideo recto or
dine post orōnē pro papa orat sacerdos p rege: hoc est p
cōstituto in suprema dignitate laicali. Neq̄ refert in ppo-
sito vtrū impator sit an nō: qr semp dignissim⁹ est statu in
ordine laicoz inter principes ⁊ seculariū ptātes. ¶ Verū
hanc clausulā nōnulli referūt ad regē hunc, in cui⁹ regno
sacerdos celebrat: vel etiā principē secularē supremū ter-
re in qua celebrat. sicut illud qḋ sequit: p antistite nr̄o: re-
fertur ad epm istius diocesis in qua missam dicit sacerdos
Ad orandū aūt pro principe hortat apl̄s dicēs. j. ad Tim.
ij. Obsecro primū oim fieri obsecrationes, orōnes, postu
lationes, grarū actiones p oibus hoib⁹: pro regib⁹ ⁊ oib⁹
qui in sublimitate cōstituti sunt: vt quietā vitā ⁊ tranquil-
lam agam⁹ cū omi pietate ⁊ castitate. A principe siquidez
fluit in nos rectitudo iusticie ⁊ pacis, quoad reginē ⁊ gu
bernationē bonoz exterioz, ⁊ defensionez a puersis ⁊ pri-
nacib⁹, quos ferire habet gladio sibi cōmisso. Vñ ⁊ pphā
Baruch legit ad orandū pro rege quosdā exhortat⁹ fuis-
se, dicens. Orate pro vita nabuchodonosor regis babylo
nis: ⁊ pro vita balthasar filii ei⁹ vt sint dies eoz sicut dies
celi sup terrā. ¶ S Sequit in textu. Pro āristite nr̄o. N.
Antistes dicit quasi ante alios stans. Et dr antistes ɓm ia
nuensem q̄libet sacerdos: qm̄ cuiuslibet talis est stare an-
te ppl̄m p orōnem ad deū, ⁊ oblationē sacrificij, p pctō et
salute ppl̄i impetrāda. Vnde ⁊ de sacerdotib⁹ vete. testa.
scribit, q plorabāt inter vestibulū ⁊ altare, dicentes. Par
ce dn̄e parce ppl̄o tuo. Iohel. ij. Accipit aūt nunc antistes
cōiter: cui⁹ maxime est salutē ppl̄i pcurare per orōnes, pre-
dicationes ⁊ vite imitabilis rectitudinē. Vñ ⁊ christ⁹ gre-
gem suū specialiter epis cōmendauit: vt in actib⁹ paulus
ait. Attendite vobis ⁊ vniuerso gregi: in quo vos spūssan
ctus posuit epos regere ecclesiā dei. Hinc apl̄s scribit. j. ad
Timo. iij. Oportet epm irreprehēsibilē esse vnius vxoris
virū, sobriū, ornatū, prudentē, pudicū, hospitalem docto
rem ⁊c. Amb. q̄ in suo pastorali. Magna sublimitas ma-
gnā hr̄e debet cautelā. Grandis honor grandi debet soli-
citudine circūuallari. Cui plus credit: plus ab eo exigit.
Ita ⁊ aaron summ⁹ sacerdos instāter pro ppl̄o interpella
bat. Vñ legit Nume. xvj. Cū ignis egressus a dn̄o multa
hoim milia cōsumpsisset: moyses mādauit aaron, vt cito
pgens ad ppl̄m rogaret pro eis: vñ aaron stans inter vi-
uos ⁊ mortuos, p ppl̄o deprecatus est: ⁊ cessauit plaga.
¶ T Debēt aūt orare sacerdotes p antistite suo. i. suo
pontifice: ɓm Inn. illi qui nō sunt in romana dioces: qua-
tenus vnitatem spūs in vinculo pacis obseruent: qm̄ ɓm
Alb. p ipm a papa primo capite ⁊ supremo dona gratiarū
in nos descendūt sicut vnguentū primo descendit a capi-
te in barbā que capiti adheret: a barba stillat in superiora:
a superiorib⁹ in media: ⁊ fluit vsq̄ ad orā ⁊ fimbriā vestimen
ti. Illi aūt q̄ sunt de romana diocesi: nō orāt p alio antisti
te, q̄ p summo pōtifice: q: ille cū hoc q est epūs vniuersa-
lis: est etiā ipsoz eps particularis. Nō em̄ aliū habet epm
romana diocesis, q̄ summū ⁊ vlem: ppter qḋ nōnulli di-
cūt q romana ecclia sup alias ecclias tenet pncipatuz: q:
scz eps roman⁹ est eps vl̄is ⁊ caput: ɓm superi⁹ dicta toti⁹
ecclie militātis. Quapropter ⁊ ipsa caput est ⁊ magistra
aliarū ecclīarū, eo loquēdi mō quo metropolitana ecclia
dicit caput oim ecclīarū suffraganearū: q: scz eius eps est
caput ⁊ superior: qr archieps earū. In cui⁹ signū aiunt q
ecclia antiochena, in qua petrus (vt historie referunt) se-
ptem annos sedit: sed priusq̄ romā adijt: primatū tenuit
sup alias ecclias. Postq̄ ꝟo petrus sedē suā romā trāstu-
lit: romana ecclia facta est prima ⁊ caput aliarū. De quo
habet. xxiiij. q. j. rogam⁹. De hac materia diffuse tractat ve
nerabilis inceptor Guilhel. ocliā in suo dialo. par. j. li. v. p
multa capitula, tangens diuersas opiniones cū motiuis
suis. Debet aūt sacerdos offerens pro ecclia sancta catho
lica vna cū papa nr̄o ⁊ antistite exprimere epi nomē: sicut
supra dictuz est de papa: vt attentior, certior ⁊ particula-
rior sit applicatio hui⁹ sacrificij ad psonas illas: q̄ in subli-
mitate sunt cōstitute: q̄ curā nostri gerūt ⁊ solicitudinem:
ac pro nobis redditure sunt rationem. Sequitur.

¶ Lectio. xxiiij. A

C oibus orthodo-
xis. ¶ Postq̄ vtrāq̄ potestatē ecclesiasticaz
scilz ⁊ secularem orōne sua dn̄o cōmendauit:

orat sacerdos pro cunctis fidelibus orthodoxis: qui sub
vtraq; pte fidem catholicā tenent/ venerantur ⁊ colūt.
Dicunt aūt orthodoxi.i.recte gloriosi: vñ orthodoxus ab
orthos grece/ qđ est rectū latine: ⁊ doxa gloria quasi vir re
cte glorie. Uel fm̄ Papiā. Doxos.i. doctrina vel regula:
vnde orthodoxus quasi rectā regulā seu doctrinā credens
do ⁊ viuēdo tenens. Orat ergo pro oibus orthodoxis.i.
oibus fidelib⁹ christianis/ ⁊ recte christi fidem ac doctrinā
tenentib⁹. Hi em̄ tm̄ recte poterūt gloriari/ quib⁹ cōsciētie
testimoniū cōsonat de fide nō ficta. Nā Paulo attestante
ij. Cor.i. Gloria nr̄a hec est/ testimoniū cōscientie nostre/
ꝙ in simplicitate cordis ⁊ sinceritate dei/ nō in sapiētia car
nali: sed in gr̄a dei cōuersati sum⁹. Excludunt ergo a fru
ctu hui⁹ sacrificij infideles/ heretici ⁊ scismatici: pro his nō
orat sacerdos dicēs: Et oibus orthodoxis. Tales nāq; q2
recta fide ⁊ vnione carent: neq; christo capiti: neq; ceteris
ecclesie cōnectunt membris. Siquidem fides vinculū est
vniens membra capiti: sicut patuit in descriptiōe eccl̄ie su
praposita. Eccl̄ia est corpus mysticū fide christi animatū.
Sunt em̄ nō viuentes mystice ⁊ spūaliter quicūq; fide ca
rent. Qm̄ iustus ex fide viuit. Abachuc.ij. ⁊ Rom̄.i. ⁊ per
ꝯ̃ns nutrimenti spūalis influxus/ scȝ vite sensus ⁊ motus
ad vitaliter operandū a capite christo nullatenus sunt ca
paces. Sunt em̄ a corpore christi rupto vnionis vinculo
precisi: ⁊ ideo sicut ramus precisus a radice: ita a corpore
christi qđ est eccl̄ia: dimembrati nutriri ⁊ refici nō possunt
operatiōe hui⁹ viuifici sacramēti: siquidē vitam nutriēdi nu
tritio presupponit. Recte igit oibus orthodoxis orationē
sacerdos applicat: q2 eius sacrificij memoriā agit: qđ chri
stus summ⁹ sacerdos pro oib⁹ eccl̄ie sue mēbris/ sub diuo
orbis medio cōsummauit: fm̄ illud ꝓphe. ps̄. lxxiij. Ope
ratus est salutem in medio terre. ⁊ ad Eph.i. Instaurare
oia ꝑ sanguinē eius/ scȝ christi/ q̃ in celis ⁊ q̃ in terra. Debi
tum itaq; est vt sacerdos christi typū gerens offerat sacri
ficiū pro oib⁹ orthodoxis: pro quib⁹ idipm̄ obtulit christus
in ara crucis: nullūq; excludat orthodoxorum tenax mini
ster liberalis dñi/ qui sacrificij fructū voluit esse copiosum
fm̄ illud ps̄. Copiosa apud eū redēptio. Neq; congruit vt
sibi dispensator sit parcus: vbi liberalissim⁹ est dñs: ideo ꝓ
orthodoxis oibus sine exclusione orat: vt in suo ministe
rio fidelis inueniat. ℂ B Atq; catholice ⁊ apostolice
fidei cultorib⁹. Tales em̄ sunt recte gloriosi: qui deū recte
fidei cōfessione glorificant: ⁊ fm̄ catholice ⁊ apostolice fi
dei regulam vere colūt: ad quos apl̄s ad Gal. scribens
ait ca. vlti. Et quicūq; hanc regulā/ scȝ fidei iesu christi/ se
cuti fuerint: pax sup illos ⁊ misericordia. ℂ Sed dice. Su
perflue videt additū: catholice ⁊ apostolice fidei cultorib⁹:
q2 sufficienter includit in verbo oibus orthodoxis.
Rñdetur ꝙ nō supfluit: q2 fidei cultus per hoc additū ex
pressius declarat: in eo ꝙ cōditiones fidei quo vere deus
colitur manifestius exprimunt. Est em̄ fides ista catholi
ca: est ⁊ apl̄ica. Catholica/ q2 ei⁹ principia nō particulari
ter: sed vniuersaliter toti mūdo sunt tradita: non sicut lex
vetus/ que dū taxat vni pp̄lo israelitico: semini scȝ abrae/
data ceteros nō obligabat: nā abrae dicte sunt ꝓmissiōes
salutis ⁊ semini eius. ad Gal.iij. Ideo precipue a semine
abrae de quo nasciturus erat christus: deus fuerat colen
dus. Qui postq̃ ꝑ carnis assumptionem venit: legem tul
lit vniuersalē vniuerso mūdo necessariā. Cui⁹ ꝓmulgatio
nem iniūxit apl̄is dicens. Eūtes in mūdū vniuersum: pre
dicate euāgeliū oñi creature. Qui crediderit ⁊ baptizat⁹
fuerit: saluus erit. Mar. vlt. Qđ astruit necessitatem ba
ptismi generaliter quoad oēs tribus/ nationes ⁊ gentes.
Per hui⁹ nāq; susceptionē ascribit suscipiēs familie christi
cui soli patet introit⁹ regni celestis. dicēte saluatore Ioh.
iij. Nemo ascendit in celū nisi q̃ descēdit de celo/ fili⁹ hois
qui est in celo. Christus.s. totus cū corpore suo ⁊ mēbris.
Dicit dñs ad nicodemū. Nisi qs renat⁹ fuerit ex aqua ⁊ spi
ritusctō nō pōt introire in regnū dei. Ibidem. Est ergo fi
des catholica.i. vniuersalis/ q nullum respuit se suscipere

volentes. Solaq; est q̃ suos ꝓfessores ad regnū/ ⁊ eternā
beatitudinē ꝓuehit ⁊ ꝑducit. ℂ C Est etiam fides apl̄ica:
hoc est ꝑ apl̄os toti mūdo ꝯcorditer ꝓmulgata. Uel apl̄i
ca.i. in apl̄is tanq̃ firmis radicib⁹ fundata. Apl̄i nāq; acce
pta ꝓmulgāde fidei cōmissione/ anteq̃ in oēm terrā se se
gregarent ad predicādū fidē in fines orbis terre: cōuene
rūt in hierlm: ⁊ fidei articulos quos predicaturi erant: si
mul ꝯtulerūt: fideiq; symbolū ediderūt vt vniformis esset
eoꝝ doctrina: nec inter eos forent scismata: ꝑ quos tot⁹ fi
deliū cetus in vnitatē fidei fuerat colligēdus. vñ apl̄us.i.
Cor.i. Obsecro vos fratres ꝑ nomē dñi nostri iesu christi
vt idipm̄ dicatis oēs: ⁊ nō sint in vobis scismata. Quib⁹ vt
idē paulus apl̄s cōcorditer euāgelizaret/ ad apl̄os ascen
dit/ cōferens cū eis doctrinaliter: vt dicit ad Gal.ij. Ascē
di hierosolymā cū barnaba/ assumpto ⁊ tito ⁊ cōtuli cum
illis euāgeliū qđ predico in gentib⁹. seorsum aūt his q̃ vi
debant aliqđ esse: ne forte i vacuū currerē aut cucurrissem.
Est etiā fides in apl̄is/ tanq̃ radicib⁹ firmis firmata: nam
apl̄i fidē fundauerūt sup primū fundamētū scȝ christū. ad
Eph.ij. Supedificati sup fundamentū apl̄oꝝ ⁊ ꝓphetarum
ipso summo lapide āgulari iesu christo. vñ ⁊ ipsi apl̄i fun
damēta fidei ⁊ eccl̄ie dicunt. ps̄. lxxxvi. Fundamēta ei⁹ in
montib⁹ scis. De quo etiā Pelagius papa. xxiiij. q.i. pudē
da. Una est eccl̄ia cui in canticis canticoꝝ dr̄. Una est colū
ba mea: quā nullā aliā esse cōstat nisi q̃ in apl̄ica est radi
ce fundata: a quib⁹ ipsam fidem vniuerso orbe ꝓpagatam
esse nemo pōt dubitare. Et subdit. Qđ vt vobis: licet no
tissimū sit oino: beati Aug. testimonio cōprobem⁹: audite
quid in quodā opere suo preclarissim⁹ doctor dicat eccl̄ie.
ait em̄. Si nullo mō recte pōt dici eccl̄ia in qua scisma est:
restat vt qm̄ nulla eccl̄ia esse nō pōt: ea sola sit/ que in apo
stolice sedis per successiōes episcopoꝝ radice constituta/
nulla malicia hoim valet extingui. Ex quib⁹ patet ecclesie
fidem in apostolica radice fundatā esse: qđ Nicolaus pa
pa in.c. fundamēta. de electione. lib. vi. clarius dicit. ait em̄
Fundamenta eccl̄ie militantis in montib⁹ sanctis ꝓpheta
rememorans: per montes apl̄os ⁊ predicatores patenter
insinuat: quib⁹ tota hui⁹ sacrificij fabrica innitit: qui vt fir
me bases eccl̄ie sup christo solidant. Supfluū videt alle
gare ad hoc plurima: cū Apoc. xxi. clare scribit. Murus ci
uitatis habens fundamenta duodecim: ⁊ in ipsis duode
cim noia duodecim apl̄oꝝ ⁊ agni. Ciuitas illa aut est eccle
sia militās (⁊ habet ꝓpositū) aut triūphans: ⁊ si illius ci
uitatis celestis/ apl̄i sunt duodecim fundamenta: vbi nec
predicarūt: nec pro christo sanguinem fuderūt: quāto ma
gis erūt fundamēta eccl̄ie militantis/ quā doctrinarū im
bribus rigarūt ⁊ precioso martyrio ꝯsecrarūt. ℂ D Sȝ
cū dicit apl̄s. Fundamētū aliud nemo ponere pōt preter
id qđ positū est: qđ est christ⁹ iesus: quō apl̄i dici pñt fun
damēta: Sȝ ad hoc facile dr̄ ꝑ distinctionē fundamēti. Est
em̄ fundamētū primū ⁊ ꝓncipale/ sine quo nulla fundari
pōt eccl̄ia: ⁊ illud est christ⁹. ipso dicēte Jo. xv. Sine me ni
hil potestis facere. sine me scȝ pmo ⁊ pricipali fundamēto
Aliud est fundamentū min⁹ ꝓncipale/ siue secūdariū: sine
quo posset quidē fundari eccl̄ia: licȝ de facto sine eo fun
data nō sit: ⁊ tale fundamētū sunt apl̄i: ⁊ inter eos princi
palius petrus. vñ ⁊ petrus frequēter fundamētuȝ dr̄. Un
Aug. in ep̄la seu libro ꝯ ep̄lam donati loquēs de petro di
cit. Cū in illo tanq̃ in petro fundata sit eccl̄ia. Et in sermo
ne de cathedra petri. Petrū itaq; fundamētū eccl̄ie noia
uit: haud dubiū quin christus/ dicēs. Tu es petrus/ ⁊ sup
hāc pe. edi. ec. meā. Sequit. Ideo digne hoc fundamentū
eccl̄ia colit: sup qđ ecclastici edificij altitudo cōsurgit. Et
post pauca. Dignū est vt fundamētū hoc in eccl̄ia honore
tur: ꝑ qđ celū ascēdit. vbi Aug. petrū fundamentū noiat.
ℂ De primo fundamēto loquit apl̄s. Fundamētū aliud
nemo ponere ⁊c. ⁊.i. Cor.x. Petra integr erat christus. Hec
petra sup quā fundanda erat eccl̄ia: cū dñs dixerat: Tu es
petrus ⁊ sup hāc pe. edi. ec. meā. q̃ exponēs be. Aug. in de
verbis dñi dicit. Dñs noster iesus christus dixit petro. Tu

es pe. ꝛ sup hanc pe. edi. ec. meã. sup hanc petrã quã cõfes-
sus es: sup hanc petrã quã cognouisti/dicẽs: Tu es christ⁹
filius dei viui: edificabo ecclesiã meã. Sup me edificabo
te: nõ me sup te. nã volẽtes hoies edificare sup hoies dice
bant. Ego sum pauli: ego sum apollo: ego ꝟo cephe: ꝛ alij
nolẽtes edificare sup petrũ: sed supra petrã dicebãt: Ego
sum iesu christi. Hec Aug. Hũc errorẽ circa ecclie fundamẽ
tũ videns apls reprobat. j. Cor. j. subiũgens ad premissa
verba. Ego sum pauli: ego ꝟo cephe: ego aũt christi. Diui-
sus ergo est christus. Nũquid paulus crucifixus est ꝑ vo-
bis? Aut in noie pauli baptizati estis? q̃si diceret. Nõ. Igi
tur neq; petr⁹: neq; paulus: neq; aliq̃s alius citra christus
est aliquid. i. ecclie fundamẽtũ. Ꝑpropter subsequẽter in
eadẽ epla. c. iij. dicit: Quid igit̃ apollo? q̃d paulus? Mini
stri ei⁹ sunt cui credidistis: ꝛ vnicuiq; sicut dns dedit supple
debet ministrare. Ego inq̃t plantaui scꝫ ꝑ predicationem:
apollo rigauit ꝑ baptizationẽ: sed deus incremẽtũ dedit
ꝑ fidei ꝛ charitatis infusionẽ. Itaq; neq; q̃ plantat est ali-
quid: vt paulus: neq; q̃ rigat est aliq̃d/vt apollo: supra q̃d
scꝫ fundari posset ecclia: sꝫ q̃ incrementũ dat de⁹: ipse scꝫ est
ecclie ꝑncipale fundamẽtũ. Et subdit. Ut sapiens archi-
tectus fundamentũ posui/scꝫ christũ: de quo dixi ꝙ nemo
aliud põt ponere. Et iterũ. petra erat christ⁹. Unusquisq;
aũt videat quõ supedificet. Et intantũ pensauit apls hoc
ecclie fundamentũ: ꝙ nihil ausus erat loqui: nisi q̃d sup il-
lud fundamẽtũ fuisset fundatũ. vñ apls ad Rom. xv. Nõ
eñi audeo aliquid loqui eoꝝ q̃ ꝑ me nõ efficit christus. Et
post pauca. Sic aũt predicaui euãgeliũ hoc: nõ vbi noiat⁹
est christus/a pseudo scꝫ ꝓphetis vel aplis: ne sup alienũ
fundamentũ edificarem. Nõ predicauit apls in locis/vbi
prius annũciatus est christus ꝑ pseudo aplos: ne sup erro
re ab eis seminato: q̃ difficulter eradicat̃: quasi sup alieno
fundamento edificaret: ꝛ ideo preuenit eos: ꝛ his predi-
cauit quib⁹ prius nihil annũciatũ erat de christo: vt in tali
bus solidũ poneret fidei fundamentũ. ¶ E Ex quibus
patꝫ ꝙ nõ petrus: sed petra in euãgelio christi designat̃: cũ
dixit christus. Sup hãc pe. edi. ec. meã. Et hic aperte dicit
quedã glo. ibidẽ exponens. Sup hãc petrã. i. sup hũc chri-
stũ in quẽ credis: quẽ vnicũ voluit esse de⁹ sue ecclie funda-
mentũ: aploꝝ ꝟo neminẽ. vñ addit. Tu es petrus a me pe
tra: vt mihi fundamẽti retineas dignitatẽ. Ad idẽ Aug. sup
Job. Ecclia in hoc seculo diuersis tentationib⁹ velut im-
bribus fluminib⁹ ꝛ tẽpestatib⁹ quatit̃: sed nõ cadit: q2 fun-
data est supra firmã petrã: vñ petrus nomen accepit. Nõ
eñi a petro petra: sed a petra petrus: sic nec christus a chri
stiano: sed christian⁹ a christo vocat̃: iõ quippe ait dñs. Su
per hanc pe. edi. ec. meã: q2 dixerat petrus. Tu es christ⁹ fi-
lius dei viui: sup hãc petrã quã ꝯfessus es edi. ec. meã. Pe
tra aũt erat christus. Idẽ in li. retrac. ait. Dixi in quodã lo-
co de aplo petro/ꝙ in illo tanq̃ in petra edificata sit eccle
sia. Sꝫ scio me sic postea sepius exposuisse q̃d a dño dictũ
est. Tu es petrus: ꝛ sup hanc pe. edi. ec. meã: vt sup hũc in-
telligeret̃ quẽ cõfessus est petrus di. Tu es christus filius
dei viui. Et post pauca. Nõ eñi dictũ est illi: tu es petra: sꝫ
tu es petrus. Petra aũt erat christus: quẽ confessus est si-
mon. Hec petra christus est lapis ille viu⁹ ꝛ angularis: de
quo petr⁹ dixit. Ad quẽ accedẽtes lapidẽ viuũ ab hoibus
j. Pe. ij. quidem reprobatũ: a deo aũt electũ ꝛ honorificatũ: ꝛ ipsi
tanq̃ lapides viui superedificamini domos spũales in sa
cerdotiũ sanctum offerẽtes spũales hostias acceptibiles
deo ꝑ iesum christũ. Et subdit. Propter q̃d cõtinet scriptu
ra. Ecce ponã in sion. glo. i. ecclesiã ꝑ sion figuratã: lapidẽ
angularẽ/summũ/ꝓbatũ/electũ/preciosũ: ꝛ q̃ crediderit
in eũ nõ ꝯfundet̃. Idẽ habet̃ ad Ro. ix. Per q̃ verba am
bo illi romani apli petrus ꝛ paulus ꝓbant christũ ex scri-
ptura lapidẽ esse ꝛ petrã fundamẽtalẽ: de quo ꝛ apls alio
loco dicit. Iam nõ estis hospites ꝛ aduene: sed estis ciues
Eph. ij. sanctorũ ꝛ domestici dei. superedificati sup fundamentũ
aploꝝ ꝛ ꝓphetarũ ipso summo lapide angulari iesu chri-
sto: in quo ois edificatio crescit in templũ sanctũ in dño.

Sup quo dicit Remigius. Fundamentũ aploꝝ ꝛ ꝓpheta
rũ oim q; christus est: qui in fide illius stabiliti ꝛ fundati.
ꝛ infra. Ois eñi qui fidẽ christi habet: sup ipm fundat⁹ est
ipso summo lapide angulari christo. Et concludit q̃d facit
pro intellectu oim q̃ dicta sunt: qm̃ christus est fundamen
tũ ꝛ lapis angularis summ⁹: q2 ab ipso incipit fides: ꝛ in
ipso/ꝛ ab ipso perficit̃ atq; cõpletur: ideo oẽs electi in ipo
sunt fundati/cõiuncti ꝛ adunati: ꝛ ꝓpter hoc ipse est lapis:
de quo dicit ꝓpha. Quẽ reprobauerũt edificantes qui fa-
ctus est in caput anguli: qui facit vtraq; vnũ: ꝛ cõclusit iu-
deos ꝛ gentiles in vnã ecclesiã tanq̃ duos parietes: sicut
lapis iste in templo salomonis ab edificantib⁹ reiectus: q̃
postea sedit in summitate edificij: in angulo duos parie-
tes cõiungẽs: ꝑ quẽ christus est figuratus. ¶ F Ex qui-
bus cõcludit̃/ꝙ christus est fundamentũ principale ꝛ ra-
dicale ꝛ primũ: sup q̃d fundata est ecclesia: q2 ab eo fides
incipit: in eo stabilit̃. Et preter ipm nulla firmitas: stabili-
tas nulla: nulla soliditas inueniri põt: que spũale posset
edificiũ supportare: q2 nõ est datum aliud nomen hoib⁹
in quo oportet saluos fieri: ꝙ nomen christi. ¶ Apostoli Act. iiij.
ꝟo sunt fundamenta fidei ꝛ ecclesie secũdaria ꝛ min⁹ prin
cipalia: fundari in fundamento primo: qm̃ ipsi fidem per
operosam predicationem dilatauerũt: cõfitentes christũ
coram regibus ꝛ principib⁹ ꝛ omi pplo: minas iudicũ: ter-
rores: q; tyrannoꝝ vsq; ad sanguinis ꝓprij effusionem ma-
gna cõstantia ꝯtemnentes. Unde dixit petrus minantib⁹
iudeis ꝛ ꝓhibentib⁹ aplis ne oino loquerent̃: aut docerẽt
in noie iesu. Si iustũ est in cõspectu dei vos potius audi-
re ꝙ deũ: iudicate. Nõ eñi possum⁹ que vidimus ꝛ audiui
mus nõ loqui. Actuũ. iiij. Et paulus multo magis cõuale
scebat ꝛ cõfundebat iudeos/affirmãs qm̃ hic est christus.
Act. ix. Et oẽs apostoli vnanimiter leuauerũt voces suas
ad deũ orãtes. Dñe respice in minas eoꝝ: ꝛ da seruis tuis
cum omi fiducia loqui verbũ tuũ in eo ꝙ manũ tuã exten
das ad sanitates ꝛ signa ꝛ ꝓdigia fieri per nomen sancti
filij tui iesu. Et sequit̃. Et repleti sunt oẽs spũsancto: ꝛ lo-
quebant̃ verbũ dei cum fiducia. Et virtute magna redde
bant apli testimoniũ resurrectionis dñi nostri iesu christi:
ꝛ gratia magna erat in oibus illis. Act. iiij. Et quidẽ ibãt
gaudentes a cõspectu cõcilij: qm̃ digni habiti sunt ꝓ noie
christi cõtumeliã pati. Act. v. ¶ G Quia ergo ad ipoꝝ
predicationem augebat̃ credentiũ in dño viroꝝ ꝛ mulie-
rum multitudo: ita vt in plateis eijcerent infirmos: ꝛ po-
nerent in lectulis ac grabatis: vt veniente petro/saltem
vmbra illius obũbraret quempiã illoꝝ: ꝛ sanarent̃ ab in-
firmitatib⁹ suis. Act. v. Ipsi dicunt̃ fundamenta ecclesie
secũdaria: q2 fidem christi in cordib⁹ multoꝝ plantauerũt
que est verũ spũalis edificij fundamentum. ad Heb. xi. Fi
des est substantia rerũ sperandarũ. Substantia. i. funda-
mentũ/ꝛ causa oim bonoꝝ sperandoꝝ: faciens ea subsiste
re in nobis. vt dicit glosa. ꝛ in ca. gloriosus. de reli. ꝛ vene.
sanctoꝝ. lib. vj. dicit̃ de aplis. Gloriosissimos christiane fi
dei principes: athletas dei electos: iustos seculi iudices:
vera mũdi lumina: christi redemptoris apostolos nume-
ro duodenario contentos: qui viuentes in carne predicatã
ecclesiã suo sanguine plantauerũt: ipsam erigendo subli-
miter: ꝛ disciplinis sanctissimis dirigẽdo. Sunt ergo apli
fundamenta ecclie fundantes ecclesiã nõ sup se: sed supra
christũ primũ verũ ꝛ vnicũ principale fundamẽtũ: nõ eñi
ad se: sed ad christũ vocabãt pplm. Sunt fundamẽta fun
data super christũ/ꝛ fundantia super christũ. Christus ꝟo
fundamentũ fundans non fundatũ: ꝛ ideo fundamentũ
fundamẽtoꝝ. Et hoc est q̃d dicit btũs Aug. sup ps. lxxxvj.
Quẽadmodũ aperte dicit̃/christus est sanctus sanctoꝝ: ita
figurate dicit̃ fundamentũ fundamentoꝝ. Si ergo sacra
cogitas: christ⁹ est sctũ sctõꝝ: si gregez subdi cogitas: chri-
stus est pastor pastoꝝ: si fabricam cogitas christus est fun
damentum fundamentoꝝ: q2 ergo apostolis nõ cõuenit
ratio fundamenti principaliter et primarie: ideo quan-
doq; ab eis negatur/ꝙ sint ecclesie fundamenta scḋm mos

dum scripture: q̄ sepe ea negat ab eis: q̄ non principaliter
Lu.xviij. conueniūt illis: licʒ cōueniant secūdario: sic eñ/Nemo bo-
nus/nisi solus deus. Et de baptista dñi dr̄. Joh.i. Nō erat
ille lux. Et tñ de aplīs/quib⁹ minor nō erat iohānes: dicit:
Uos estis lux mūdi. Mat.v. Et rursum de iohanne. Jlle
erat lucerna ardens ꝛ lucens. Joh.v. ¶ D Jtaq̄ scri-
pture que sonāt ꝙ solus christus fundamentū sit: ꝛ ꝙ sibi
soli fundamenti dignitatē retinuit: intelligi debent princi-
paliter: cū quo stat ꝙ aplī sint fundamenta secūdaria: si-
cut in fundamento corporalis edificij petra ponit sup̄ a
petrā: vna tñ est oīm fundamentū oīa supportās: ita aplī
sunt fundamenta sup̄ christū oīa supportantē fundata: ꝛ
inter aplos petrus ꝓpter fidei sue soliditatem ꝛ cōstantiā
q̄nq̄ petra dr̄: ꝛ pre ceteris aplīs ecclesie fundamentū. vñ
bea. Amb. in homel. lib.i. nomen petrus sibi attribuens/
ait: fidelior fact⁹ est petrus postq̄ fidē ꝑdidisse defleuit:
atq̄ ideo maiorē gratiā repperit q̄ amisit: tanq̄ eñ bon⁹
pastor tuendū gregem accepit: vt qui sibi ante infirm⁹ fue-
rat: fieret firmamentū oībus: ꝛ q̄ se interrogationis ten-
tatione mutauerat: ceteros fidei stabilitate fundaret. De-
niq̄ ꝓpter soliditatem deuotionis ecclesiarū petra dicit:
sicut ait dñs: Tu es petrus ꝛ sup̄ hanc petrā edificabo ec-
clesiā meā. Et subdit Amb. Petra dicit eo ꝙ prim⁹ in na-
tionibus fundamenta posuerit: ꝛ tanq̄ saxum immobile/
scʒ a finali cōstantia/totius corporis christianitatis cōpa-
gem molēq̄ cōtineat. vt habet dist.l. fidelior. Hinc ꝛ sepe
in cōsueto sermone nauicula petri ecclesia dicit: ꝛ fides ec-
clesie fides petri: hoc est fides quā petrus predicauit ꝛ do-
cuit. Et ꝓpter eandem rōnem dicit fides apostolica: q̄ ꝑ
apostolos ꝑ iussionem christi ꝓmulgata: qui hui⁹ fidei au-
tor est/magister ꝛ inspirator. Pro oībus hui⁹ fidei ꝓfesso-
ribus orans ꝛ sacrificans sacerdos dicit: Et oībus ortho-
doxis catholice ꝛ apostolice fidei cultoribus.

¶ Lectio.xxv. A

Memento domine famulorꝫ famularūq̄ tuarum. N. ꝛ N. ¶ Hec
est quarta pars secunde partis principalis:
in qua postq̄ sacerdos orauit pro oībus re-
cte credentib⁹ fraternaliter: in hac particula orat pro qui-
busdā specialib⁹ singulariter. Et diuidit in tres partes ꝺm
Alb. in quarū prima tangit pro quib⁹ ꝛ qualib⁹ orat. Jn
secūda q̄d ꝑ eis a deo desiderat/ibi: Pro spe salutis. Jn
tertia q̄d ad exaudiendū allegat. ibi: Tibiq̄. ¶ Circa pri-
mū dicit: Memento dñe. Circa q̄ð verbū statim orit que-
stio. Cū nihil ignoret dei sapientia: nec alicuius valet obli-
uisci: quid est ꝙ postulat sacerdos vt quorūdā memoret?
¶ Ad q̄ð respondet/ ꝙ sacerdos hec dicens nequaq̄ in-
tendit vt deū ad oblitorū rememorationem excitet: sicut
nec petit ꝛ orat vt que necessaria nobis sunt: deū instruat
aut quēadmodū nobis misereat: doceat ꝛ inclinet. Non
eñ obliuisci pōt deus sicut nec ignorare: nos quidem mul-
torū que nouim⁹ obliuiscimur: ad que iterū cognoscenda
per species vel habitus post actualem cognitionē dereli-
ctas vel derelictos: nūc locutione/nūc visione: nūc alicui⁹
similis occurrentis cōsideratione: nunc doctriuarū colla-
tione aliisq̄ modis q̄plurimis excitatas vel excitatos in
recordationem reducimur oblitorꝫ. Nō sic omnisciens ꝛ a
fine ad finem attingens dei sapientia. Cui⁹ oculis nuda
sunt oīa ꝛ apta. Heb.iiij. Jn qua nō est cognitiuorꝫ actuū
vicissitudo: q̄m apud eū nec est transmutatio nec vicissitu-
dinis obumbratio. Jaco.i. Ego inquit sum deus ꝛ non mu-
tor. Malach.iij. Nā vnico intelligendi actu immutabili ꝛ
eterno qui est immensa eius essentia: cūcta nouit: presentia
preterita ꝛ futura ꝛ possibilia: q̄ oīa ꝛ singula sue notioni
eternaliter sunt presentia. vñ Boe. v. de cōso. me. ij. Huic
scʒ deo ex alto cūcta tuenti nulla terre moles resistūt. Nō
nox atris nubib⁹ obstat/q̄ sint/que fuerint veniant: q̄ non
mentis cernit in ictu. quem q: respicit oīa solus: verū pos-
sis dicere solem. Et psa vlt. Est deo semꝑ etern⁹ ac presen-
tarius status. Scientia quoq̄ ei⁹ oēm tp̄is supgressa mo-
tionem/in sue manet simplicitate presentie: infinitaq̄ pre-
teriti ac futuri spacia cōplectens/oīa quasi iam gerant in
sua simplici cōsiderat cognitiōe. Hec Boe. Cōsonat illud
Salo. Prouer.xv. Jn omi loco oculi dñi cōtemplant bo-
nos ꝛ malos. Et sequit. Jnfernus ꝛ perditio coram dño:
quanto magis corda filiorum hominū. Hiere.xxiij. E vici-
no ego sum dicit dñs: nō delonge deus omnia cognosco.
¶ B Que ergo in nobis est obliuio ꝑ passionem ꝛ co-
gnitionis mutationē: deo attribuim⁹ per effectū ꝺm Alb.
Deus dicit scire quos approbat. Aplus. Cognouit dñs q̄ ij.Ti.ij.
sunt eius. Et dicit nescire quos reprobat. Mat.vij. Nūq̄
noui vos. Rursus dicit obliuisci malorꝫ cū malus ad bo- Ezech.
nū cōuertit. vñ. Si impius egerit penitentiā oīm iniquita- xviij.
tū eius nō recordabor. Et dicit obliuisci bonorū/cū bon⁹
ad mala ꝑuertit. vñ ibidē. Si iustus a sua iusticia se auer-
terit oēs iusticias eius nō recordabor. Deus ergo q̄nq̄ re-
cordatur ad miserādū: ꝺm illud Job.vij. Memento mei
deus: q: ventus est vita mea. Q̄nq̄ recordat ad puniēdū
vñ ps̄. Memor esto dñe filiorꝫ edom/in die hierlm. Cum
ergo petit vt aliquorꝫ meminerit: petitur vt illorꝫ miserea-
tur: ꝺm illud: Reminiscere miserationū tuarū dñe: ꝛ mise-
ricordiarū tuarū que a seculo sunt. Et ꝙ eos gratia sua vi-
sitet qua mereant: aut ꝙ bona eterna vel tēporalia cōfe-
rat ꝓpter precedentia merita. Sic orauit Ezechias rex iu-
da: vt habet Esa.xxxviij. Obsecro dñe: memento quō am-
bulauerim corā te in veritate ꝛ corde ꝑfecto: ꝛ q̄ð bonum
est in oculis tuis fecerim. Sic ꝛ orat ꝓpha in ps̄. Memē-
to nostri dñe in beneplacito populi tui. Uisita nos in salu-
tari tuo. De hoc etiā btūs Aug. lib.xi. cōfes. suarū in prin-
cipio ita ait. Nūquid dñe cū tua sit eternitas ignoras que
dico tibi: aut qui tempus vides: que fiunt in tp̄e? Cur er-
go tibi tot rerū narratione digero? Nō vtiq̄ vt per me no-
ueris ea: sed affectū meū excito in te: ꝛ eorꝫ qui hoc legūt:
vt dicamus oēs: Magn⁹ dñs ꝛ laudabilis nimis. Et seq̄-
tur. Nam ꝛ oram⁹: ꝛ tamen veritas ait. Nouit pater vester
quid vobis opus sit priusq̄ petatis a deo. Affectum ergo
nostrū patefacim⁹ in te cōfitendo miserias nostras ꝛ mise-
ricordias tuas sup̄ nos: liberes nos: vt desinam⁹ esse mise-
ri in nobis: ꝛ beatificemur i te. hec Aug. ¶ C Hoc itaq̄
modo orat sacerdos/dicens: Memento scʒ per gratie ap-
positionem/ꝛ peccatorꝫ remissionem. Domine qui diues
es in misericordia/ꝛ omnis gratie locuples possessor: cui
ad saluandum cum volueris subest posse. Sap.xij. Tu es
domine qui vite ꝛ mortis habes potestatem: ꝛ deducis
vsq̄ ad portas mortis ꝛ reducis. Eiusdē.xvi. Jgit memēto
famulorū famularūq̄ tuarū. Famulorꝫ preponitur pro-
pter sexus dignitatem: propter quā vir caput est mulieris
cui subiecta esse debet: ꝺm apostolū. i. Cor.xi. ꝛ. i. ad Tim.
ij. Dicit aūt non viri ꝛ mulieris: sed famulorꝫ famularūq̄
tuarū/scilʒ te recte colentiū per catholicā fidem. Per quā
se famulos deo subiectos recognoscūt: eūq̄ celi ꝛ terre do-
minū profitent. Pro talib⁹ orans sacerdos/quod petit fa-
cilius poterit impetrare. Unde cū Salomon sapientiā a
sede magnitudinis sibi mitti peteret: vt secū esset: secūq̄
laboraret: per quam ꝛ sciret quid acceptū esset coram deo
omni tempore: statim post petitionem famulatus sui me-
morat/dicens. Da mihi domine sediū tuarū assistricem sa- Sap.ix.
pientiam: ꝛ noli me reprobare a pueris tuis: q̄m seruus
tuus sum ego: ꝛ filius ancille tue. idest ecclesie/que me ge-
nuit per verā fidem ad tua obsequia. Et propheta orans
pro anime sue salute/ꝛ sua ab inimicis liberatione/sui fa-
mulatus meminit dicens: Educes de tribulatione animā
meam: ꝛ in misericordia tua disperdes omnes inimicos
meos: ꝛ perdes omnes qui tribulant animā meā: q̄m ego
seruus tuus sum. Et iterum. Ad te leuaui oculos meos q̄
habitas in celis. Ecce sicut oculi seruo. in ma. domi. su. Et
sicut oculi an. i mani. dñe sue: ita oculi nostri ad dñm deū
nostrū donec misereat nostri. Nec frustra fundit oratio ꝑ
famulis dei ꝛ ministris: q: illis promisit christus suā assi-

stentiã in celis. Uolo inquit pater: vt vbi ego sum: illic sit
⁊ minister meus. Si q̈s mihi ministrauerit honorificabit
eũ pater meus qui in celis est. Ioh. xij. Orat ergo pro fa-
mulis ⁊ famulab⁹: q: famulat⁹ ⁊ humilis seruitus dep̄ce-
cati animũ ad concessionem petitorum assolet inclinare.
¶ D Et hic locus est vbi cõgruit ꝙ sacerdos pro his ꝑ
quibus vult specialiter orer: qḋ nota copulationis innuit
ẜm Alex. posita cũ dicit̃. Famulorũ famularũq; tuarũ. Et
oim circũstantiũ. Et/eñ nõ solet copulare partem cõten-
tam toti cõtinenti: qḋ aũt dicit̃ famulorũ famularũq; tua-
rũ cõtinet: q: oim fideliũ ecclesiã importat: qḋ cõiungitur
oim circũstantiũ continet̃: q: partem ecclesie representat.
Pars aũt cõtinet̃ a toto: ideo vt apta sit copulatio famu-
lorũ famularũq; tuarũ: specificari debet ꝑ certos/ꝓ quib⁹
sacerdos specialiter sacrificat: ⁊ sic nõ erit totũ cõtinens
cui apte copulatur: ⁊ oim circũstantiũ qui nõ sunt partes
horũ famulorũ famularũq; tuarũ. Ideo ponit̃ in codicib⁹
N. ⁊. N. ⁊ in nõnullis rubrica inserit̃. Hic fac memoriã vi-
uorũ. vnde Inno. Ex hac verborũ forma cũ eo qḋ sequit̃: ⁊
omniũ circũstantiũ/manifeste cõuincit̃ ꝙ hic quidem sit
locus vbi sacerdos specialiter illos pro quib⁹ orare volue-
rit debet nominare. Debet tamen noia viuorũ dũtaxat re-
censere: qm̄ in sequentib⁹ locus occurrit vbi defunctorũ erit
memoria specialis. ¶ Potest aũt celebrans viuorũ noia
vocaliter exprimere: aut solũ cogitando mente recitare/
pro quib⁹ voluerit specialiter orare: eisq; altaris sacrificiũ
particulariter applicare. Nõ eñ de hoc preceptũ ecclesie
inuenit̃: sed põt celebrans pro sua deuotione/⁊ loci vbi ce-
lebrat cõsuetudine/ꝑsonas quib⁹ sacrificiũ specialiter ap-
plicat vel vocaliter exprimere: secrete tñ sicut cetera cano-
nis verba: vel dũtaxat mẽtaliter cogitare. ¶ E Et ꝙ ꝙ
nõ egeat deus intentione nostra vel oratione particulari
sicut nec aliis bonis nostris vt aliis q̈buscũq; benefaciat:
vt dicit Gerson in de solicitudine ecclastica. ꝑso. particu-
la. xxxvj. nihilomin⁹ vult quedã ẜm ordinem sue sapientie
dare ⁊ cõferre: dum ad ipm̃ specialiter dirigim⁹ orationes
nostras: qualia nõ esset daturus sine illis: vt nõ sint vacua
⁊ inania sue sapientie opera. Sic ⁊ deus noscit merita in-
tentionis/⁊ corda cõferentiũ bona tp̄alia ⁊ elemosynas
pro augmentatione cultus diuini: ⁊ tamen dat aliqua bo-
na cõferentibus/dum fiũt suffragia postmodũ pro illis q̄
⁊ qualia nõ daret si dimitterent̃ nec fierent. Patet in illis
qui in suis testamentis/aut aliũde cõstituũt aliquid resti-
tui vel pauperib⁹ dari: qui licet sic dando possunt mereri:
nõ tamen ꝓficit eis tantũdem hec volũtas non sequente
effectu/sicut sequente: qm̄ in casu maneret iste ordinans
adhuc ad restitutionem postea obligatus. Hec Gerson.
Qḋ merito attendant quidã remissi testamentorũ executo-
res: vt fideliter iuxta testantiũ pias volũtates singula stu-
deant exequi ⁊ implere. Quodq; debitorib⁹ debita nõ mi-
nuant/vt inde elemosynas faciant largiores. Attendere
debent hoc testatores: vt nõ desidibus/torpentibus/aut
alẽs minus timoratis executiones suarũ studeant cõmitte-
re voluntatũ: ne per executionis negligentiã/dũ nõ fiunt
que ordinarũt: suffragiis ⁊ donis priuent̃ que deus con-
ferret ad instantiã orationũ elemosynarũ ⁊ ceteroꝝ si fie-
rent ordinatorũ. Nõ dissimiliter fit in missa si sacerdos cele-
brans his vel istis specialiter virtutem sacrificij nõ appli-
cat: nõ largitur deus bonũ: vel remittit eisdem penas pec-
catorũ: qḋ largiret̃ ⁊ faceret ad applicationem sacerdotis
specialem. ¶ F Debet ergo sacerdos si quosdã specia-
liter ꝑ suã celebrationem adiuuare voluerit: spãliter pro
eis orationẽ ad deũ dirigere: ⁊ eis virtutem sacrificij spe-
cialiter applicare. Neq; eñ gratis ⁊ superuacue ordinauit
eccl̃ia: q̄ spiritũ sponsi sui habet: vt ꝑ memẽto vnũ/in cer-
to canonis loco pro aliquib⁹ viuis spãliter. Et ꝑ memẽto
secũdũ/in alio canonis loco pro quibusdã defunctis par-
ticulariter memoria haberet̃. Nec frustra ⁊ inutiliter fide-
les missas pro se specialiter dici ꝓcurant: instituentes be-
neficia: dotantes ecclesias ⁊ altaria/volentes eos qui sua
recipiunt stipendia ad orandũ pro se specialiter obligare:
cõditiones ⁊ limitationes certas ad hoc ipm̃ vtiles expli-
cantes: qḋ expedire docet prefatus doc. in alleg. tractatu
particula. xvj. ⁊. xx. ⁊ ꝑsonis recipientib⁹ ꝑsonis cõferenti-
bus etiã affinib⁹ ⁊ cognatis. Attende ait ⁊ videbis expe-
diens esse ꝑsone recipienti tp̄alia/ꝙ limitet̃ ad certa suf-
fragia quib⁹ reddat̃ anim⁹ ei⁹ magis solicit⁹ debitũ soluere
⁊ intentionem suam in deũ dirigere: quaten⁹ preterea ma-
neat ei⁹ cõscientia securior: quo poterit cognoscere ꝙ obli-
gatione soluta quietus manet. Nec paruipendende sunt
(ait) ille due rõnes quib⁹ addit̃ tertia. Cõstat nãq; apud
deũ qui nouit oia/qui ⁊ dicit. Ego deus ⁊ nõ mutor: nihil
necessitatis esse aperire nostras intentiones ⁊ affect⁹ ex-
ponere. Hoc aũt requirit̃ propter nos orãtes: vt exhibea-
mus nos tales nobisipsis: qualem cupim⁹ deum esse no-
bis: pios amicos sedulos compatientes: ⁊ ita de reliquis
affectibus. Sed quis nesciat ꝙ orans plus mouet̃ ⁊ affi-
citur in seipso dum ad particularia respicit: dum benefa-
ctorũ munera: dum intentiones: dum necessitates conside-
rat: ꝙ in quadã vniuersalitate ⁊ generalitate se tenendo:
siquidem particularia magis mouent. Hoc quoad sacer-
dotes ab aliis beneficia recipientes. ¶ G De aliis sub-
dit. Uidebis rursus particula. xxj. circa personã cõferentẽ
temporalia expediens esse frequenter ⁊ necessarium ali-
quando suffragia limitare. Primo si ad illa suffragia ꝓ-
curanda tenet̃ ex voto proprio: vel ex sacerdotis iniũcta
penitentia: vel ex alterius sacramento legato vel manda-
to. Certũ est proinde suffragia ecclesie vel singularis ꝑso-
ne nõ tantũ valere pro mille aut omnib⁹: quantũ vni pro-
sunt/si pro vno tm̃ fiant. De quo infra lec. xxviij. videbit̃.
Addit pro tertio particula. xxij. Uidebis deniq; circa ꝑso-
nas affines vel attinentes persone beneficiũ cõferentis
referre ꝙ plurimũ si viderint ⁊ senserint per successionem
tempoꝝ ⁊ generationem ꝙ talis parens eorũ/vel affinis
tante fuit pie solicitudinis: vt pro se ⁊ suis talia fieri cõsti-
tuerit pietatis officia. Nonne mouetur ⁊ cõmouet̃ perin-
de preces cum gratiarũ actione ⁊ laudib⁹ ad deum refer-
re. Nõne probabile est eosdem animãdos fore: vt quẽad-
modũ ille fecit/⁊ ipsi faciant. ¶ Ex quib⁹ satis deducitur
proficuũ esse ⁊ vtile tam celebrantib⁹/ꝙ sua cõferentib⁹/
ꝙ etiam ceteris fidelib⁹ particularem ⁊ specialem misse ⁊
orationem ac suffragioꝝ ceterorũ applicationẽ esse/quã
vsus ecclesie habet. Cui si quis detrahit se impudenter
decipit. Nec sobrie: sed plus sapit ꝙ oportet cõtra doctri-
nam apostoli ad Roma. xij. ¶ Sed circa hanc materiam
latius declarandam quedam mouebo dubia: vt horum
solutione clarius pateat cuius sit sacrificium applicare
huic vel illi: quemadmodum fieri debeat: ne celebrans et
pia vota fidelium suscipiens/vel seipsum vel sibi commis-
sos/vel ecclesiam cuius minister est: cõtingat in sacrosan-
cto tanti sacrificij ministerio defraudare.

¶ Lectio. xxvj. A

Inter hec dubia aut
questiunculas prima ⁊ secunda respiciunt sa-
cerdotem celebrantem. Tertia missam pro se
vel suis spãliter ordinantẽ. Quarta vtrũq;
celebrantem scʒ ⁊ eum pro quo celebrat̃. Quinta respicit
modũ quo applicatio congrue ordinat̃. ¶ Est ergo que-
stio prima vtrũ applicatio fructus ⁊ virtutis sacrificij sub-
sit celebrantis ptãti. ¶ Scḋa vtrũ applicationẽ virtutis
sacrificij ipediat malicia vel suspensio celebrantis mini-
stri. ¶ Tertia questio quõ fideli liceat pro se vel aliquib⁹
celebrari missam specialiter ordinare: cum teneat̃ oẽs fi-
deles equaliter sibi diligere. ¶ Quarta quomõ dantes
⁊ recipientes temporalia vel spũalia rependant̃: a prauis-
tate simoniaca excusent̃. ¶ Quinta erit de seruando or-
dine in virtutis sacrificij applicatione. ¶ B Ad pri-
mã questionem respondetur per hanc conclusionem affir-
matiue. Sacerdos offerens sacrificiũ in persona ecclesie/

pōt eius fructū ⁊ virtutē alicui vel aliquib⁹ specialiter ap-
plicare. Hec conclusio declarat᷑: q: licet sacerdos organum
sit ⁊ minister eccl̄ie: vt infra dr̄ in solutione scd̄e q̄stionis: ꝑ
quod deus preces eccl̄ie admittit: ⁊ grāarum dona his pro
quib⁹ ecclesia per sacerdotē orat/influit: q: tm̄ deo dicatus
est/sanctificatus ⁊ cōsecratus: ac diuino cultui specialiter
mancipat⁹: suprem̄ūq; gradū in ecclesiastica policia tenet
rōne ordinis sacerdotalis: Jdeo vltra hoc ꝙ ei⁹ est sacrifi-
ciū offerre: etiā ipsius est virtutē sacrificij ⁊ oblationis de-
terminare: vt illis vel illis indigētib⁹ premiū reddendum
pro hmōi eccl̄ie sacrificio cōferat᷑. Vn̄ dicit Guil. in tracta-
tu de sacramentis in parte de sacramento ordinis. Si ne-
cesse fuit pro causis tēporalib⁹ aduocatos habere iurisq;
secularis peritos/q̄ eas agerent corā iudice pro reis ⁊ op-
pressis simplicib⁹ ⁊ indoctis: quāto ampli⁹ cōsulendū fuit
imperitie ⁊ cōitatī simplicitatis hominū in causis anima-
rum suarū: cū ipsi eas vel nescirēt vel nequirēt officiorū et
artificiorū occupationib⁹ ꝑpediti: vt instituerent᷑ ad hoc
ministri ⁊ aduocati: q̄tenus causam istorū agerēt corā iu-
dice viuorū ⁊ mortuoꝝ. ¶ Est aūt secularis aduocati offi-
cium/indigentiā partis pro qua aduocat: corā iudice alle-
gare: ⁊ iudicis animū ad miserēdū inducere ac inclinare.
Jta erit ⁊ in politia ecclesiastica: vt sacerdos gradum emi-
nentem in ea tenens: patrocinium illi specialiter applicet
pro quo aduocationis officio fungit᷑ celebrando. Ad hoc
inducit doctor subtilis congruentiā in quotl. q. xx. vbi tra-
ctat materiā hanc diffuse/dicēs. Vbi in domo aliqua rite
ordinata est bonū quoddā distribuendū diuersis ꝑm eoꝝ
exigentiā vel indigentiā: rōnabile est ꝙ dn̄s dom⁹ nō im-
mediate singulis distribuat: sed talis distributio alicui vel
aliquib⁹ certis ministris cōmittat᷑. Jta ait/videt᷑ regula-
riter in familijs ordinatis. Eque igit᷑ vel magis ita esse de-
bet in domo dei q̄ est eccl̄ia: ꝙ bonū in virtute sacrificij cōi-
candum nō solus de⁹ distribuat: sed aliq̄s minister in eccle-
sia. Nulli aūt hoc magis cōuenire pōt in ecclesia/q̄ sacer-
doti offerenti sacrificiū: cui sicut ꝯuenit determinare intē-
tionē suā pro quib⁹ specialiter offerat: sic sibi conuenit di-
spositiue determinare cui virtute sacrificij bonū qd̄ impe-
tratur: reddat᷑. ¶ E Et si q̄s diceret. Sup bonū qd̄ non
debet᷑ alicui: nō hꝫ ius assignandi illud alij. Bonū aūt qd̄
debet᷑ virtute sacrificij/non debet᷑ sacerdoti vt celebranti:
q̄m ipse dū taxat est nūcius offerens petitionē eccl̄ie: ⁊ ita
bonū quod virtute sacrificij debetur: nō debetur sibi. esset
em̄ eadem virtus sacrificij si ipse esset in peccato mortali.
¶ Ad hoc dicendū/ꝙ licet bonū reddendum rōne sacrifi-
cij nō debeat᷑ sacerdoti pro se: sicut nec ꝓcedit ex suo meri-
to personali: debet᷑ tn̄ ecclesie ꝑm sacerdotis distributionē
Nā ipse ex ordine suo quē tenet in ecclesia: nūci⁹ est spon-
se ad sponsum/offerēs petitionē specialiter pro determi-
natis ꝑsonis: ⁊ ita dispositiue determinās eis id qd̄ reddi-
tur pro talib⁹ petitionib⁹. Et q̄uis q̄libet sanct⁹ ⁊ virtuo-
sus in eccl̄ia possit pro quolibet sibi placite deū exorare: h̄
tm̄ ex officio cōpetit sacerdoti: nō ceteris: q̄ꝙ q̄busdā alijs
ex alijs officijs alij act⁹ eccl̄iastici cōueniāt: in quorū diuer-
sitate officiorum eccl̄ie constat pulchritudo: vt beat⁹ Hie-
ro. ad damasuꝫ papā: ⁊ habetur. x. q. j. quia sacerdotes. ait.
Quia sacerdotes pro oībus solēt orare quoꝝ elemosynas
⁊ oblationes accipiūt: qua fronte presumūt laici oblatio-
nes quas christiani pro pctīs suis offerūt: vel ipsi comede-
re: vel alijs cōcedere: cū ipsi nō debeant ex officio suo pro
populo orare. Et Alexander papa. j. q. j. ipsi. Jpsi sacerdo-
tes pro populo interpellant: ⁊ pctā populi comedūt: q: ꝑ
cibus suis ea delēt atq; cōsumūt. ¶ De actib⁹ vero eccl̄ia-
sticorū officioꝝ/⁊ eorū varietate dicit beat⁹ Grego. lxxxix.
dist. singula. Singula ecclesiastici iuris officia singulis q̄-
busq; personis singillatim cōmitti iubemus. Sicut em̄ in
vno corpore multa mēbra habemus: oīa aūt mēbra nō eū-
dem actū habēt: Jta in ecclesie corpore multa mēbra sunt:
ꝑm veridicā pauli sniam (. j. Coꝝ. xij.) Jn vno eodēq; spi-
rituali corpore cōferendū est hoc officiū vni: alij cōmitten-
dum est aliud. Neq; em̄ quantūlibet exercitate vni perso-
ne: vno tempore duarū rerum officia cōmittēda sunt: q: si
totū corpus est oculus: vbi auditus. Et sequit᷑ ad proposi-
tum. Sicut em̄ varietas mēbroꝝ per diuersa officia/et ro-
bur corporis seruat: ⁊ pulchritudinem representat: ita va-
rietas personarum per diuersa nihilominus distributa of-
ficia/⁊ fortitudinē ⁊ venustatē sancte ecclesie dei manife-
stat. Et sicut indecorum est in corpore humano vt alterum
mēbrum alterius fungat᷑ officio: ita nimirū nociū simulq;
turpissimū est/si singula rerū ministeria personis totidem
non fuerint distributa. Et eadē dist. c. ad hoc. idem Greg.
ait. Ad hoc dispensationis ꝓuisio gradus diuersos ⁊ ordi-
nes constituit esse distinctos: vt dum reuerentiā minores
potioribus exhiberent: ⁊ potiores minorib⁹ dilectionē impē-
derent: vera concordia fieret: ⁊ ex diuersitate contextio: ⁊
recte officiorū gereretur administratio singulorum. Neq;
em̄ vniuersitas alia poterit ratione subsistere: nisi hmōi
magnus eā differentie ordo seruaret: q: vero queq; crea-
tura in vna eadēq; qualitate gubernari vel viuere nō pōt
celestiū militiarū exemplar nos instruit: q: dū sunt angeli
sunt archangeli: liquet q: nō sunt equales: sed in potesta-
te et ordine sicut nostis differunt alter ab altero. Hec ibi.
¶ D Scd̄m hoc ergo sunt in ecclesiastica hierarchia di-
uersi status ⁊ ordines: ꝑm quos christi ministeriū peragit᷑
ecclesia regit᷑: grē ⁊ dona dispēsant᷑. Vn̄ sicut papa ratiōe
supremitatis ptātem hꝫ dispēsandi thesaurū eccl̄ie/confe-
rendo nūc plenissimā remissionē pctōꝝ: nūc partē tertiam
penarū auferēdo: nūc certi numeri dierū vel annoꝝ indul-
gentiā cōferendo/ꝑm ꝙ viderit eccl̄ie vnitati ⁊ ꝑploꝝ de-
uotioni expedire. Ceteri quoq; epi certos indulgētiaꝝ di-
es cōcedūt. Jmmo ⁊ simplices sacerdotes de eodē thesau-
ro ꝑ pnīe sacramētū indulgētiā a penis largiunt᷑/ꝑ appli-
cationē thesauri eccl̄ie ad illas vel illas ꝑsonas ꝑm ꝯcessā
sam potestatē. Jta ⁊ in ꝓposito recipit q̄libet sacerdos po-
testatē ex ritu et institutione eccl̄ie: vt merita toti⁹ ecclesie
illi vel illi possit applicare: vt ꝑ ipsis illis aliqd̄ bonū cōfe-
rat᷑. Sic igit᷑ autoritatē hꝫ sacerdos dispēsandi merita ec-
clesie ex ordine nobili quē tenet in eccl̄ia. ¶ E Ex quo
sequit᷑ ꝙ sacerdos nō tm̄ est organū ⁊ instrumētū: ⁊ ꝑ hoc
nō habēs virtutē applicādi actionē vel actionis effectum
sed est etiā minister ⁊ dispēsator. Licet em̄ bonū qd̄ impe-
trat᷑ virtute sacrificij: non impetret᷑ virtute meriti ꝑsonalis
ipsi⁹ sacerdotis (nā quātū ad virtutē sacrificij/est instrumē-
tum ⁊ mere instrumentū: q: organū inaiatū: licet sit orga-
num viuū quātū ad meritū ꝑsonale in celebrādo: q: sic me-
reri est eius in quātū in se viuit vita grē) quātū tm̄ ad illud
bonū impetrādū qd̄ debet᷑ virtute sacrificij/qd̄ eque ꝓpo-
nit: etiā si non viuat vita grē: est organū ꝑ̇se ordinis. Jl-
lud em̄ bonū impetrat᷑ virtute meriti eccl̄ie: in cui⁹ ꝑsona
fit oblatio: ⁊ ob cui⁹ gratiā oblatio acceptatur. Tn̄ q: rōne
ordinis hꝫ gradum excellētie in eccl̄ia: ꝓpter hūc cōuenit
sibi nō modo offerre: sed etiā oblationis virtutē determi-
nare: vt ꝑm ꝑ̇dicta nō sit tm̄ nūci⁹ ⁊ organū: sed simul etiā
minister ⁊ dispēsator. Hec est snīa Sco. vbi. s. ¶ F Sed
diceres: pōt ne sacerdos q̄ minister ē ⁊ dispensator: ꝓ libi-
to suo distribuere bonū misse virtute sacrificij debitū: ita
scꝫ ꝙ h̄ bonuꝫ specialiter reddat᷑ illi cui ipse applicat spe-
cialiter. Sūt q̄ dicūt ꝙ nō: sed ad hoc ꝙ applicatio sua ha-
beat effectū oportet ꝙ eā faciat ꝑm bn̄placitū dei: q̄ solus
est dator illi⁹ boni ꝑm suū ꝓpriū bn̄placitū: ideo non dat᷑
illi cui sacerdos applicat: nisi sacerdos in applicādo se cō-
formet datoris voluntati. Sed hanc sniam Scotus loco
quo. s. arti. ij. improbat. Nam ille nullam videtur habere
autoritatem applicandi vel assignandi aliquod bonū cu-
ius applicatio nunq̄ tenebit/nisi fiat ꝑm voluntatē alteri-
us/de qua applicās regulariter habere non pōt certitudi-
nem determinataꝫ cui debet applicare. Sacerdos autem
regulariter non potest habere certitudinē determinatam
de diuina voluntate cui velit dare bonū reddendū virtu-
te sacrificij pro missa; q: hoc deus in speciali non reuelat;

Nec etiã in scriptura de hoc doctrina habetur: nisi multũ remota ꝛ vniuersalis, que nõ sufficit ad sciendũ volũtatẽ diuinã in speciali. Igiť si nunꝙ applicatio facta per sacerdotem in speciali haberet effectuȝ, nisi esset facta cõformiter diuino bñplacito: sequiť ꝙ nullam habebit sacerdos autoritatẽ applicãdi virtutẽ sui sacrificij nisi multũ in vniuersali. Neqȝ eius applicatio proficua foret: nisi casualiter vel per diuinũ miraculũ: puta q: casu fieri posset ꝙ sacrificium applicaret illi cui ꝫm dei iudiciũ esset applicãdum. Uel ꝙ sibi reuelaretur per miraculũ que esset dei voluntas in hmõi applicatione. Similiter arguit Scot⁹ in materia de pnia. lib. iiij. dist. xviij. q. j. cõtra eos q̇ dicũt ꝙ penitentiã condignã sacerdos imponere teneť: scȝ quã peccator ꝫm dei iusticiã agere teneť: quã si sacerdos imponẽdo nõ attingit sed minorẽ: luet peccator residuũ in purgatorio. Uñ arguit Scot⁹. Nulli cõmittiť potestas arbitrandi in causa aliqua, cuius arbitriũ nunꝙ erit ratum, nisi fiat ꝫm iudiciũ ꝛ beneplacitum partis: de quo tñ determinate scire non põt arbiter. Sed bñplacitũ dei quoad pniam cõdignã ꝛ punctualẽ, regulariter scire non põt sacerdos: ergo ꝫm illud iudiciũ dei punctualiter iniũgere penitentiã sacerdos non astringiť. Modicũ eñi esset arbitriũ immo pene nulla arbitrandi potestas in sacerdote: si semper ꝫm voluntatẽ alteri⁹ partis arbitrari teneret: quã tñ voluntatem nosse nõ potest. Sic etiã in ꝓposito. ¶ G Unde ad id qḋ querebať: an sacerdos pro libito suo possit virtutem sacrificij applicare cui voluerit: est sub distinctione respõdendũ. Quãqȝ eñi habeť certa doctrina vel obligatio seu preceptũ de applicatione certo modo faciẽda: quãqȝ nõ talis nõ habeť. Si primũ: debet se sacerdos in applicatione cõformare doctrine vel ꝑcepto: ꝙ si cõtrariũ fiat: forte dicit Sco. nec ei cui applicať ꝓficit: et applicãti nocet: quia si contra doctrinã vel preceptũ applicando peccat. ¶ Pro cui⁹ declaratione latiori notandũ ꝫm eundẽ arti. ij. vbi. s. in quotľ. ꝙ missa potest intelligi valere ꝛ efficaciam habe-

Missa hȝ efficaciam dupliciter.

re dupliciter. Uno modo ex opere operãte. Alio modo ex opere operato. ¶ Ex opere operante, hoc est ex merito ꝑsonali persone celebrantis: propter qḋ confert deus petita a sacerdote eis, quib⁹ orationẽ et misse sacrificiũ applicat. Ex opere operato. i. ex ipsa consecratione oblatione ꝛ sumptione venerabilis eucharistie non habẽdo respectũ ad personalẽ sanctitatẽ aut meritũ sacerdotis. Et hoc põt intelligi dupliciter. Uno modo ꝙ hic valor sit ex diuina institutione: q̇ efficaciter determinauit se ad cõferẽdũ quosdam effect⁹ gratuitos ꝛ salutares ad cõsecrationẽ, oblationẽ ꝛ sumptionẽ corporis ꝛ sanguinis christi factã a sacerdote: sicut dicim⁹ de ceteris sacramentis noue legis, ꝙ habent virtutẽ ex christi institutione: ita ꝙ ipsis exhibitis aliq̇b⁹ assistit de⁹ causando in eis quosdã effectus salutares: scȝ remissionẽ pccõꝝ ꝛ gratiã gratũ facientẽ: ꝛ ꝫ modo missa ꝓficeret: etiã si ꝑ impossibile, nullus mortalium esset in grã. Sicut baptism⁹ tollit originale, ꝛ confert gratiã infanti baptizato: etiã si cuncti viatores essent pccõres. Quã efficaciã sacramẽtoꝝ meruit christi passio: sacramentis vero cõtulit specialis christi institutio. ¶ Alio mõ intelligiť missa habere effectum ꝛ esse accepta deo ex opere operato: ꝑcise rõne oblationis sacrificij qḋ in missa ꝓficiť: nõ attẽdẽdo christi institutionẽ: q: oblatio nõ videť grata deo ꝛ accepta, nisi sit alicui⁹ offerẽtis grati ꝛ accepti. iuxta illud Geñ. iiij. Respexit dñs ad abel ꝛ ad munera ei⁹. Prius ad abel offerẽtẽ ꝙ ad munera oblata. Hinc vidua paupercula plus omnibus in gazophylatiũ misisse dr̃ Luce. xxj. Quia que misit, ex voluntate misit magis accepta. Nã ꝫm beatũ Grego. Non pensat deus quantum: sed ex quãta ꝛ quali voluntate offeratur. Hinc passio christi patri acceptissima fuit: quia eã christus eterni patris filius in quo semper patri complacuit: voluntarie eam in animarũ nostrarũ salutem obtulit: quã si iudeus crucifixor solus obtulisset: patri minime placuisset. Et ita intelligendum est qḋ dicit Sco. arti. ij. ꝙ eucharistia non precise ratione rei contẽte plene acceptatur: sed oportet ꝙ sit oblata. Hoc enim bonum in eucharistia cõtentum equale est, qñ reseruať in pixide: et qñ offertur in altari: ꝛ tamen non eque valet ecclesie reseruatum in pixide: ꝛ oblatum in officio misse. Ultra igitur bonũ cõtentũ in eucharistia ad hoc ꝙ proficiat ecclesie, requiriť ei⁹ oblatio: ꝛ ad hoc ꝙ oblatio sit placita ꝛ accepta requiritur ꝫm premissa, ꝙ offerens sit placẽs et acceptus. ¶ H Est aũt duplex offerẽs: scȝ offerens immediate ꝛ ꝑsonaliter. Alius offerẽs mediate ꝛ principaliter. Primus est sacerdos cõsecrans ꝛ sumẽs sacramẽtũ, q̇ ita in ꝑsona sua, autoritate tñ diuina hec perficit, ꝙ nemo alius in sic offerẽdo secũ concurrit. Offerẽs vero mediate ꝛ principaliter est ecclesia militãs: in cuius persona sacerdos offert: ꝛ cuius est in offerendo minister Est enim hoc sacrificium, sacrificiũ totius ecclesie: in cuius signuȝ sacerdos nõ ex sua persona dicit Oro: sed ex persona ecclie oremus. Nec dicit. In primis q̄ tibi offero: sed q̄ tibi offerim⁹. Et post cõionem. Proficiant nobis quesumus dñe hec sacramenta q̇ sumpsim⁹. Quis ipse sol⁹ offerat ꝛ sumat ꝑsonaliter: vñ ecclesia offert ꝑ ipsum tanꝙ per ministrũ, quẽ ad hoc instituit ꝛ ordinauit. Prim⁹ offerẽs non semꝑ gratus est deo: nec semꝑ sibi placet: q: sepe pccõr est. Secũdũ offerens deo est semꝑ acceptũ: quia ecclesia semꝑ sancta est ꝛ vnica sponsa christi pudica, casta, nesciens maculam neqȝ rugam: Cũ ergo missa semper valorem suũ habet ꝛ accepta est deo. iuxta illud Ioh. vj. Panis quẽ ego dabo per me scȝ ꝛ sacerdotes, caro mea est pro mundi vita. Nõ ergo erit hoc regulariter ꝓpter offerens primũ, quod nõnunꝙ displicet: ergo erit ꝓpter offerẽs scḋm, scȝ ecclesiam que semper grata est deo: quia semper in ea sunt homines sancti ꝛ virtuosi: quorũ actiones et merita deo placent: q̇ ꝛ digni sunt inhabitatiõe spiritussancti: vt dicit Beda super illud Math. vlt. Ego vobiscum sum om. di. vsqȝ ad consumma. seculi. ¶ I Et ex hoc alicui videri posset ꝙ missa vno tempore efficacior est, et magis accepta deo, ꝙ̄ alio. Et regulariter ꝙ missa sacerdotis boni existentis in gratia: cuius personale meritum est partiale meritũ ecclie melior est, ꝙ̄ si ipse sacerdos esset extra gratiã. Patet: q: hoc modo missa est accepta: q: ecclesia sacrificium misse offerens est accepta: ecclesia autẽ accepta est propter mẽbrorum suorũ ꝛ gratiaꝝ in eis existentiũ merita: qm̃ ecclie meritũ non est vniuersale platonicũ, seu meritũ abstractũ extra hoĩes particulares ꝑ se existẽs: sed est ꝑsonarũ ꝛ membrorũ ecclesiã ꝯstituẽtiũ. Cũ aũt vno tempore sint plures homines boni et virtuosi ꝙ̄ alio: sequiť ꝙ ecclesia vno tẽpore magis accepta est ꝙ̄ alio. Et quoniã valor misse hoc modo est ex merito ecclesie: sequiť ꝙ ꝫm ꝙ variatur ecclesie meritũ: variatur ꝛ misse valor ꝛ premiũ: ꝛ hoc ꝫm verã iusticiam retributiuã, ꝫm quã non datur tantum pro merito minore, quãtum pro maiore. ¶ L ¶ Scḋo aduertẽdum ꝫm eundem Scotũ in quotľ. j. ꝙ meritum vel specialiter ipsa oratio: q̇ inter opera meritoria magis habet rationem meriti applicabilis alteri: q: de rõne sui est placatiua dei ꝛ reconciliatiua sibi: potest intelligi in triplici gradu valere alicui siue ꝑ aliquo: videlȝ specialissime, generalissime, specialiter modo medio. Specialissime semper valet celebranti seu oranti qñ est in gratia: ipse eñi habet motũ animi bonũ ꝛ elicit bonũ opus. Isti motus ꝛ opus non sic sunt alterius pro quo orat sicut orãtis: nec põt ille ordinata voluntate illud alteri dare ꝙ non sit suum meritum: quia magis tenetur ex charitate se, ꝙ̄ aliũ diligere: immo forte non posset dare quin esset suũ. ¶ Alio modo generalissime valet toti ecclesie: nec debet orans aliquem excludere de ecclesia: sed intentione habituali oẽs includere. ¶ Tertio modo valet illi cui per orantẽ specialiter applicatur: non enim valet ei specialissime: patet ex membro primo. Nec ꝑcise valet sibi generalissime sicut cuicũqȝ de ecclesia: quia tunc frustra essent speciales orationes ab ecclia ordinate: alia scȝ pro viuis: alia ꝑ defunctis. Et iterum pro viuis alijs ꝛ alijs: puta pro bñfactoribus, amicis

⁊ alijs diuersis personis/statib⁹ et cõgregationibus/causis ⁊ necessitatibus in missali romano specialiter assignate. Frustra inquã: q: nõ plus valerẽt illis/ꝙ cuiq; generaliter de ecclesia. ¶ Per hoc ad ꝓpositum: prima applicatio/scz specialissima/determinata est: q: semꝑ fit ipsi celebranti. Similiter scda/scz generalissime ꝙ semꝑ fit toti ecclesie. Et has duas determinationes facit regula charitatis: que debet esse primo ⁊ potissime ad seipsum: ⁊ generaliter ad oẽm proximũ: quapropter nullũ de ecclesia debet excludere: sed intẽtione habituali (vt dictũ est) oẽs includere: nec solum applicare debet missam toti ecclesie: secundo modo ex ordine charitatis: sed ex institutione et vsu ecclesie/ex qua orate haber pro omnibus orthodoxis catholice ⁊ apostolice fidei cultoribus. ¶ Potest tamẽ iudiciũ ecclesie arcere sacerdotes officium offerẽtes: vt dicit Gerson sup magnificat tracta. ix. partitione. iij. ne ꝑ expressam eccl'ie orationẽ cõprehẽdãt excõicatos: vt. xj. q. iij. Excõicatos. ⁊. c. seq. Non tñ excludit ecclesia eos ab effectu eorum charitatiuo: imo si excõicati fuerint in charitate: non possunt a virtute sacrificij: sicut nec ab alijs suffragijs ecclesie proijci et excludi: q: charitas facit bona oim quodãmodo cõmunia: sm illud ps. cxviij. Participem me fac deus omni. te. ⁊ custo. mãdata tua. Excluduntur tñ ab expressa oratione ecclesie: ꝙ statuit sic pro eis orari nõ debere: vt sic ab inobedientia resipiscant: ⁊ ad ecclesie gremium redeant.

¶ L Vñ dicit Durandus. Suffragia eccl'ie possunt valere dupliciter. Vno modo ex vi charitatis: que oẽs fideles connectit vt sint vnũ in dño: ⁊ istũ valorẽ nõ põt excõicatio excludere: q: si sit iniusta: nõ tollit charitatem ab excõicato/qua ꝑmanente/manet vnionis vinculũ ⁊ cõmunio. Si vero sit iusta: sic charitatẽ nõ tollit: sed ablatã presupponit. Neq; em̃ ferri debet nisi pro mortali peccõ quo charitas tollitur. xj. q. iij. Nemo epoꝝ. vbi d:. Nemo epoꝝ quẽ liber sine certa ⁊ manifesta peccati causa cõione priuet ecclesiastica: sub anathemate autem sine conscientia archiepi aut coepoꝝ nullũ presumat ponere: nisi vñ canonica

Anathema quid docet autoritas. Quia anathema eterne est mortis damnatio: ⁊ non nisi pro mortali debet imponi crimine: ⁊ illis ꝙ aliter corrigi nõ potuerũt. Itaq; qui sic excõicat̃: seipsũ mortaliter peccãdo priuauit gr̃a et charitate: ⁊ per consequẽs suffragijs ꝙ ꝓfluũt a charitate. Alio modo possunt valere suffragia eccl'ie ex intentione faciẽtis: q: scz ecclesia dirigit suã orationẽ vt illis prosint ⁊ suffragẽtur. Et illum valorem excõicatio excludit: q: ecclesia orare pro talib⁹ excõicatis non disposuit. Et hoc facit cõformiter dei iudicio: qui punit peccatores qñq; flagellis castigando/vt eos a pctis retrahat: qñq; auxilia sua subtrahendo/vt ita infirmitatẽ suam cognoscãt ⁊ humiliati redeant. Sic ecclesia inquantũ excõicatum separat a cõione fidelium vt erubescat: imitat̃ iudiciũ diuinũ/quo flagellis castigat: inquantum separat ipsum a suffragijs specialib⁹ imitat̃ iudicium quo deus hominẽ sibiipsi relinquit/vt per humilitatem se cognoscẽs redeat. ¶ M Quãuis igitur sacerdos generalissime debeat sacrificiũ suum toti ecclesie applicare: non tamen debet vocaliter pro excõicato orare: nec ei suũ sacrificiũ applicare: potest tñ alr̃ pro eo singulariter orare/vt deus cor suũ immutet: vt deposita temeritatis contumacia/ad gremiũ ecclesie reuertat̃. Sed de hac oratione priuata nõ loquimur in ꝓposito: sed de oratione que fit ex persona ecclesie pro mẽbris suis non rebellib⁹. Et ꝙuis eis virtus sacrificij sic non applicet̃: non tñ totaliter a fructu sacrificij excluduntur: si sint in charitate: quia sicut per excõicationem charitas nõ tollitur: ita nec fructus charitatis/qui est cõmunio ⁊ participatio boni quod ex charitate succrescit: ad talẽ em̃ participationis priuationẽ se potestas ecclesie nõ extendit. Recepit nãq; eccl'ia potestatẽ in edificationẽ: sm apl'm. ij. Cor. x. nõ in destructionem: que sequeret̃ si quẽ fidelem a charitate ⁊ cõione scoꝝ excluderet per suam excõicationẽ. Hoc em̃ esset corpus christi mysticum mẽbratim lacerare: vinculũ spũalis vnionis rũpere: et cõpagem totius ecclesiastice congregationis dissoluere. Itaq; gladius esset in manu filij ad trucidandũ matrem. datus mẽbro ad concidendum corpus: qđ nefas est ⁊ insanũ. ¶ Siquidẽ excõicatio medicinalis esse debet nõ mortalis: disciplinans nõ eradicãs. de snĩa excõi. Cũ medicinalis. lib. vj. Simile dicit Augu. in homel. de penitentia ⁊ habetur. ij. q. j. multi. Et apostolus. j. Corinth. v. excõmunicando tradidit hominem cum patris vxore incestũ cõmittentem sathane in interitum carnis: vt spiritus saluus sit in die dñi. Quem locũ exponẽs beatus Hiero. super librum Iudicum dicit. Traduntur peccatores sathane in interitum carnis: cũ pro delictis suis a christi corpore separant̃: ⁊ de ecclesia per sacerdotẽ pellunt̃: vt notat⁹ ab omnibus erubescat: ⁊ cõuerso eueniat ei id qđ sequitur: vt spũs saluus fiat in die dñi nostri iesu christi. et habetur. xj. q. iij. audi. ¶ N Et sic forte intelligunt ꝙdã dicentes (ꝙuis incaute) ꝙ excõicatio non ligat animã sed corpus: q: separat a cõione ⁊ conuictu fideliũ ciuili ⁊ exteriori participatione sacramẽtoꝝ: nõ a fructu aie qui dat̃ eccl'ie ob cõia suffragia ⁊ orones eiusdem: ꝙuis interdũ priuet̃ quis ꝓpter excõicationẽ fructu excrescenti ex applicatione eccl'ie specialis oronũ. ⁊ ex participatione sacramẽtoꝝ eiusdẽ. Priuãtur em̃ fructu ⁊ bono qđ ꝓuenturũ erat eis ex officio sepulture/⁊ exequiarũ suffragijs: illa nãq; excõicatis ab eccl'ia nõ impẽdunt̃. Priuant̃ ⁊ fructu/ꝙ ꝓuenit ex participatione sacramẽtoꝝ: scz sacre cõionis/pñie/susceptione ordinis ⁊c. a ꝙbus oib⁹ arcent̃ ab ecclesia. Quãuis nõ sit negãdũ vsquaq; quosdã particulariter excõicatos plus mereri per virtutes patientie/humilitatis ⁊ obedientie: quib⁹ se abstinẽt ab exteriori participatione sacramẽtoꝝ: ꝙ vtẽdo eorũdẽ cõione. Sicut verbi gr̃a. Si ꝙs de facto cõtrahens cũ sua sorore quã nõ posset ꝓbare sororẽ suã esse: ⁊ postea ad cor rediẽs eam a thoro separaret: ⁊ ꝓpter h̃ ab ecclesia excõicaret̃: q: nollet reddere debitũ cõiugale. Certum est ꝙ tenet̃ potius sustinere excõicationem ꝙ cõmittere incestum cũ sorore: quã excõicationis penã humiliter sustinẽs obediẽdo eccl'ie/in subtrahẽdo se a sacramẽtorum cõione meret̃ ⁊ participãdo cõtra ꝓhibitionẽ eccl'ie peccaret. Si ergo sic intelligit̃ dictũ premissum: scz ꝙ excõicatio non ligat aiam idest non tollit bona aie: neq; separat ab eterna btitudine/ꝙ bonũ est ad qđ cetera oia ordinant̃. Et h̃ intelligendo de excõicatione sm se ꝑcise: videt̃ ꝙ dictũ hoc veritatẽ habet: ꝙuis nihilomin⁹ sepe sit in detrimẽtũ aie: ꝑ quãto retardat a btitudine ⁊ glia. Nã ꝓpter excõicationẽ pene peccatis cõmissis/⁊ quãtũ ad culpe reatũ remissis/debite propter priuationẽ indulgentiarũ ⁊ suffragiorum ecclesie tardius soluunt̃. Preterea augmento gratie qđ sacramentoꝝ susceptio cõfert: similiter ꝓpter excõicationem priuatur/qua impediũtur sic excõicati a participatione sacramentorum: ⁊ per hoc certus glie gradus ꝑ excõicationem ei⁹ tollit̃: ꝙ scz rñderet gratia sacramẽtali. Nõ tamen excõicatio vt talis. i. vt pena precise simpliciter excludit a gloria: licet possit excludere a tanta. Pctm̃ tñ ꝓpter qđ excõicatur si excõicatio fuerit iusta: nisi resipuerit per penitẽtiã/⁊ per ecclesie reconciliationẽ quantũ in eo fuerit: excludit simpliciter a gloria. ¶ O Ex illo sequitur ꝙ nõ semper est excõicatus a deo qui excõmunicat̃ ab homine ⁊ prelato. Nec semper habetur ratum in celis: quod fit a presidente in terris: sed dũtaxat dũ ligat ⁊ soluit claue nõ errãte. Nõ em̃ cõmissum est prelatis ligare ⁊ soluere iuxta suorũ motus capitum: ⁊ suarũ beneplacita voluntatum: sed prudenter et legitime sm iuris diuini et humani dispositionem. Et hoc dicere non est prebere occasionem contemnendi gladium potestatis spiritualis: negare scz eius percussionem ad id quod nõ potest attingere: quin poti⁹ stulta ipsius extractio: et vsus indiscretus/ipsum reddit obtusum odibilemq;. Neq; enim leuiter extrahi debet gladius ille: sed pro inobedientia tantũ ⁊ criminibus grauib⁹ et manifestis. Nec furor illum extrahat: sed discretio rationis; restringenda est enim sub ratione potestas. Nec

quid agẽdum priusꝗ̃ concitata ad tranquillitatem mens redeat: ait Grego. ad mauriciũ imperatorem. De hoc late tractat̃. ij. q. iij. in pluribꝰ capitulis. ¶ Debet ergo p̃latus gladio hoc ferire in spiritualẽ salutez ecclesie: propter quã cõseruandã/ mẽbrum putridum morbosumqꝫ excõicatiõis gladio prescinditur: ꝛ in correctionẽ ac emẽdationẽ eius/ qui excõicatur: vt sic excõicatio habeat rationez medicine curatiue respectu eius cui infligitur: et preseruatiue respectu aliorum. Nostris autem tẽporibus gladius ille dilatatus est vsqꝫ ad profanas laicorum causas/ ac seculari foro agendas: intantũ vt nõnunꝗ̃ pro debito quinqꝫ solidorũ quis excommunicatione feriatur: quo abusu gladius ille ita obtundit̃: vt in causis vrgentioribus/ vbi vsus eius exposcitur: acumẽ scindendi perdidisse videatur: ita vt eius percussio magis vilipensionẽ inducit ꝛ contemptũ: ꝗ̃ corrigẽdarum salutẽ animarũ: verũtamen timenda est semꝑ pastoris sententia etiã si fuerit iniusta: vt dicit beatꝰ Grego. in homelia.

Excõicatio ꝑpt pecuniã abusus est,

¶ P Redeundo ad propositum vidẽdum est de tertia applicatione/ media scꝫ ꝛ speciali: quoniam de primis duabꝰ ex iam dictis patet. Hec quãdoqꝫ determinata est ex institutione ꝛ ordinatione ecclesie: que in diuersis parochijs instituit diuersos sacerdotes parochiales: qui tenẽtur officiare ecclesias ꝛ celebrare specialiter pro suis parochianis. Consimiliter in diuersis collegijs sunt diuersi sacerdotes instituti ad offerendum sacrificiũ altaris specialiter pro suis fundatoribus: etiã pro illis qui sunt in tali collegio: ex quadam singulari fraternitate/ societate/ conuictu ꝛ vnione tanꝗ̃ mẽbro eiusdem corporis quod est collegium de quo in ps. Ecce ꝗ̃ bonum ꝛ ꝗ̃ iocũdum habitare fratres in vnũ. Et Prouer. xviij. Frater qui iuuatur a fratre quasi ciuitas firma. Et de hoc potest accipi illud beati Hiero. ad rusticum monachum. In apibus princeps vnus est: ꝛ grues vnã sequuntur ordine litterato. sequit̃. Singuli ecclesiarum epi: singuli archiepi: singuli archidiaconi: ꝛ oĩs ordo ecclesiasticus suis rectoribꝰ nititur. et habet̃. vij. q. j. In apibꝰ. Habent autẽ ecclie singule suos ꝓprios rectores: nõ tñ ad correctionẽ faciendã sꝫ ad reconciliationẽ pctõꝝ per salutarẽ hostiã ꝛ orõnes eccl'e impetrandã. Vñ Alexã. papa. j. q. j. Ipsi. ait. Ipsi sacerdotes pro ppl'o interpellãt: ꝛ pctã ppl'i comedunt: qꝛ precibꝰ suis ea delẽt atqꝫ cõsumunt: qui quanto digniores fuerint tanto faciliꝰ in necessitatibꝰ ꝓ quibꝰ clamãt exaudiuntur. Ex quibꝰ patet ꝓprios sacerdotes suis fore specialiter obligatos. ¶ Q Sumit̃ etiã determinatio huiꝰ applicationis medie ꝛ specialis ex iusticia: vt scꝫ fiat pro illis/ q̃ bona nature/ fortune ꝛ anime specialiter contulerũt: quales sunt parentes: q̃ cũ magna solicitudine filios suos educarunt postꝗ̃ eos in naturali esse cõstituerũt. Sunt ꝛ bñfactores alij: q̃ dotarunt solẽniter monasteria/ ecclias ꝛ bñficia: vt ministros in eis residentes/ ꝛ his tẽporalibꝰ vtentes/ ad orandũ ꝛ celebrandũ ꝓ eis specialiter obligarent. Sunt ꝛ predicatores ꝛ magistri: q̃ ingẽti laborãt diligẽtia vt alios rite instituãt: q̃tenus ad vitã btĩssimã ꝑficiãt moribꝰ ꝛ doctrina: pro quibꝰ oĩbus ex equitate ꝛ iusticia sacerdos vt oret ꝛ celebret est specialiter obligatꝰ. ¶ Verũ in hac applicatione ſm prefatũ doc. loco quo supra/ gradus inueniunt̃/ ſm quos specialius ꝛ singularius pro vno/ ꝗ̃ alio sacerdos virtutẽ sacrificij referre põt. Et pñt tot gradus poni/ pro quot placet sacerdoti: differenter ſm magis ꝛ minꝰ specialiter celebrare. Et hoc verũ: nisi in sacerdotis obligatiõe aliud cautũ sit. Vbi g̃ra: ponamꝰ ꝙ aliq̃s sacerdos velit missam suã valere tribꝰ specialiter: vltra h̃ ꝙ valet toti eccl'e generalissime: sint hi pater/ eccl'e sue fundator/ ꝛ socius suus vel amicus fidelis. Sit primus a. scd's b. tertiꝰ c. Nec refert an in q̃libet gradu sit vna ꝑsona tñ an plures ex eis. Velit ergo ꝙ missa tantũ valeat a: quãtũ alicui valere potest alteri a se celebrãte. Et ipsi b. valeat quãtum alteri valere põt post a: et ipsi quãtum valere potest alicui post a ꝛ b. Esto igitur ꝙ ex ordine ecclesiastico vel bñficio recepto teneat̃ quis offerre pro aliquo specialiter in primo gradu. Non illi preiudicat si in scd'o gradu offerat/ vel applicet virtutẽ sacrificij alteri: ꝛ tertio gradu tertio ꝛ sic de quotcũqꝫ gradibus. Siquidem nunꝗ̃ applicatio facta posteriori/ subtrahit aliquid illi cui facta est in gradu priori. ¶ R Cui autẽ fieri debet applicatio in quo gradu dubium est: an scꝫ curatus debet in priori gradu applicare parochianis/ ꝗ̃ parentibus proprijs: an econuerso prius parentibus ꝗ̃ parochianis ꝛ fundatoribus. An priꝰ ꝛ magis pro iustis ꝗ̃ iniustis: an potius pro mortuis ꝗ̃ viuis. ¶ Et possunt fieri rationes ex varijs medijs: puta ꝙ legi naturali lex positiua non preiudicat. Ideo videtur magis obligari parentibus ꝗ̃ fundatoribus ꝛ parochianis/ quorum obligatio est positiua: parentũ vero naturalis. Neqꝫ presumendum aliquẽ positiua lege/ quẽ obligare voluisse contra legem nature: neqꝫ sua obligatione impedire sacerdotem quo minus reddere posset libere parẽtibus qd' tenetur. ¶ Sed ad oppositum: si parẽtes fuerint parochiani alterius sacerdotis: habent eũ sibi tanꝗ̃ filiũ spiritualibus obligatum: sicut huius sacerdotis parochiani habẽt hunc tanꝗ̃ patrem spiritualẽ sibi obnoxiũ. Obligatio autem spiritualis filiationis videtur esse efficacior ꝗ̃ carnalis. Sic ex maiori indigentia videtur magis applicãdum oblationis beneficium mereri nõ potẽtibus: puta defunctis ꝛ peccatoribus a deo separatis: vt isti liberent̃: hi conuertãtur. Sed ad oppositũ/ ex maiori vtilitate videri posset orandũ magis pro viuis viatoribꝰ vt eis gratia augeatur: ꝛ ex consequenti merita: ꝗ̃ pro mortuis vt sola pena remittat̃: quibꝰ nõ prestatur maior gratia/ nec crescũt merita. Sic ex charitatis ordine magis videt̃ diligẽdus iustꝰ qui deum diligit ꝛ proximũ/ et a deo diligit̃: ꝗ̃ peccator se contrario habẽs modo. ¶ S In his sufficit doctrina ꝛ regula vniuersalis pro q̃etatione celebrãtis. vñ ſm Sco. Securius videt̃ ꝙ talem generalẽ applicationẽ faciat in missa vel ante missam. Digneris dñe oblationẽ istam acceptare pro illis quibus nosti me teneri specialiter: et in eo gradu/ quo me nosti obligari. Et quantum ad specialẽ determinationem ad aliquẽ vel aliquos/ tutius est eam fieri sub conditione: si deus omnipotẽs tibi placet. Verũtamẽ quia particularis determinatio omittẽda non est. Tũ propter multiplicẽ sacerdotis obligationẽ. Tũ ꝓpter ingratitudinis euitationẽ. Tũ ꝓpter deuotiõis actualis augmẽtationẽ: quã naturaliter parit bñficiorũ recordatio/ si gratia dei coniungat̃. Nã particularia magis mouẽt. Tũ ꝓpter certiorẽ debiti impletionẽ ꝛ consciẽtie serenationẽ. In tãtis obligationũ angustijs salubre est cõsilium cancel. parisien. Ioh. gers. tracta. de solici. ec. patria. xliij. ita dicẽtis. Ex humilitate laudabili potest fieri corã deo cessio quedã omniũ bonorum spiritualium in manibus eius proportionabiliter ad forum exteriorẽ de tẽporalibꝰ bonis ratione debitorũ: ꝛ hoc ex consideratione tot exactorꝝ/ quibꝰ obnoxij sumus: ꝛ q̃ nos premũt ꝛ quodãmodo suffocãt. dicentes. Redde qd' debes: vt sunt creatio/ recreatio/ redẽptio/ debitorũ totiens facta remissio. Preterea tam crebra nũc vno modo: nunc altero mediate ꝛ immediate bonoꝝ multiplicium facta receptio. Quo casu pauper homuntio sic deprehensus ꝛ angustiatus dicere põt ad deum. Dñe vim patior: respõde pro me. Tu inquam qui preciũ nostrũ es: nostra iusticia: nostra redemptio copiosa/ redde creditoribus meis quõ vis ꝛ scis: tñmodo vita gratie in hac paupertate me sustẽtes ꝛ satis est. Idẽ in trac. de orõne cõsid. ix. de eodẽ tractãs ita dicit. Quisq̃s tu tandẽ ordinatꝰ es ad orandũ/ nõ tñ pro te: sed etiã ꝓ ceteris: poteris in ipsa meditatione tua discutere vt ab obligatione tua te apud deũ et hoiem dissoluas: Nihilominꝰ si q̃d in me cõsilij est: noli esse nimiũ scrupulosus circa tue orõnis numerũ/ põdus ꝛ mensurã. Cõmitte totũ illud deo/ q̃ tribꝰ digitis potentie sapiẽtie ꝛ clemẽtie appẽdit molẽ terre. Qui nũerat multitudinẽ stellaꝝ: ꝛ oĩbꝰ eis noĩa vocat. Qui numerauit arene maris: dic ei tota spei fiducia. Debitor sũ pñ nisupra ꝗ̃ possit exiguitas mea soluere debitorꝝ: qꝛ me creasti

debito: quia immemor tui: vitiis me fordidans cōtra tua
precepta: ⁊ tū mihi parcēs nō me dānasti. Debitor iterum
proximis: q: de labore manuū suarū et sudore vultus sui
comedo panē in abūdantia. Debitor carni mee et sangui-
ni: debitor orantibꝰ pro me: debitor lapsis ꝑ me: ⁊ ita de re-
liquis sine numero. Tot igitur pressus exactionibus, quid
agam: quo me vertā? Dn̄e vim patior, respōde ꝓ me. Sed
quid respondebis pro me. Recte prorsus. Si diuidas vni-
cuiqꝫ illud quātulumcūqꝫ suffragiorū qđ offerre paupertas
mea potest: quod quantū sit solus vides. Nolo calculum
ponere cū singulis proximis et benefactoribus meis. Tu
pro parte tua recipias missam istam. Tu orationem: turbo-
num opus alterū: tu sapiētissime merito: ū ⁊ suffraganeo-
rum ponderator deꝰ, distribue singulis prout vnicuiqꝫ opꝰ
est ad vtilitatē suā, ad liberationē meā. Exēplū in cuiuslibꝰ
applico mihi. Debitor itaqꝫ non habēs vnde soluat credi-
toribus suis, solet vel cogitur cedere omnibus bonis suis
tam habitis ꝙ habituris: retēta necessitate victus sui pro-
ut ordinauerit iudex vel aduocatus. Ita de spūalibꝰ. Ce-
do coram te dn̄e ⁊ pie deus. Hec ille. ¶ Nec tn̄ illa sic acci-
pienda sunt, vt sacerdos omittat determinatam ⁊ specia-
lem applicationem: in hac sola generalitate intentionem
suam figens: quoniā vt. s. dictū est: deus sm ordinē sue sa-
pientie, aliqua dare statuit propter speciales nostras ora-
tiones: ⁊ sacrificium specialiter applicatū: que alꝰ his pre-
termissis nō daret. Sed propter nimiū scrupulosos: quia
per nullam specialē determinationem a scrupulis seruan-
tur: vt hi facta determinatione speciali de qua certi esse nō
possunt, an facta sit prout fieri deberet: recurrant ad hoc
consilium applicationis generalis. ¶ T Fuerūt nōnul-
li qui ordinē dare nisi sunt (quo specialiū cōmissorum me-
moria sit habēda) ad obliuionis remedium ⁊ confusionis
ac fastidii subleuamen. Unde quidā ex ordine sex casuum
grāmaticalis declinationis noim, quasi magis celebranti
noto, ordinē memorandoꝝ tradiderūt: vt a noiatiuo siue
recto, q̄ primus est casuū. i. a seipso sacerdos a quo ordina-
ta charitas incipit: viuorum memoriam ordinet. Scdo ge-
nitiui. i. progenitoꝝ parentū ac ꝓpinquoꝝ carnaliū ⁊ spiri-
tualiū subdat memoriā. Tertio datiui. i. fundatoꝝ patro-
norū offerentiū ac bn̄factoꝝ a q̄bꝰ tpalia receperūt. Quar-
to accusatiui. i. inimicoꝝ: nam accusatiuꝰ ex vocabuli inter-
pretatione casus est aduersarioꝝ. In h tanq̄ ꝑfecti christi
imitātes exemplū pariter ⁊ doctrinam dicētis in euāgelio
Mat. v. Diligite inimicos vestros: benefacite his qui ode-
runt vos: ⁊ orate pro ꝑsequētibꝰ ⁊ calūniantibꝰ vos: vt si-
tis filii patris vestri q̄ in celis est: q̄ solē suū oriri facit sup
bonos ⁊ malos: ⁊ pluit super iustos ⁊ iniustos. Quātum
ad ea eñ q̄ a deo habent inimici, diligēdi sunt: naturā scꝫ
qua ad dei imaginē creati sunt: qua ꝓximi ⁊ fratres sunt
⁊ q: a christo redēpti ad fidē tanq̄ regni coheredes sunt
vocati. Nō quoad culpā ⁊ defectꝰ in q̄ a seipsis ⁊ suggesti-
one diabolica inciderunt. Quinto vocatiui. i. errātiū in fide-
lium ⁊ pctōrū: vt ad fidē ⁊ cōuersationē sanctā a suis erro-
ribus ⁊ vitiis cōuertant. Uel vocatiui. i. ꝑlatoꝝ presidētiū
⁊ rectoꝝ spūaliū ⁊ tpaliū ad eccl̄ie regimē vocatoꝝ: ꝓ qui-
bus vt spāliter oret aplꝯ hortat. i. Timo. ii. Obsecro inq̄t
primū oim fieri obsecratiōes, orōnes, postulationes, gra-
tiarū actiones, ꝓ oibꝰ hoibꝰ: ꝓ regibꝰ ⁊ oibꝰ q̄ in sublimi-
tate cōstituti sunt: vt quietā ⁊ trāquillā vitā agamꝰ in om-
ni pietate ⁊ castitate. Per reges, oēs intelligunt rectores
Sexto ablatiui. i. coꝝ q̄bꝰ bona aie, corporis aut fame ab-
stulimꝰ: occasionē dāni spūalis aut tēporalis dedimꝰ vbo
vel exēplo: q̄bꝰ obnoxii sumꝰ ad restitutionē sm illud sal-
uatoris Mat. v. Si offers munꝰ tuū ante altare ⁊c. Uerū
etsi hoc mō celebrātis memoria iuuari possit: non tn̄ hic or-
do supradictoꝝ graduū ordini correspondet: nā in priori gra-
du applicāda est virtꝰ sacrificii his, q̄bꝰ magis obligamur
Samꝰ aūt magis obnoxii eis q̄s dānificauimꝰ. Itē eccl̄ie
rectoribꝰ tanq̄ spūalibꝰ parētibus, q̄ ꝑ ablatiuū ⁊ vocati-
uum sm dicta intelliguntur: ꝙ inimicis ⁊ infidelibꝰ ac ce-

defic ꝑsecutoribus, q̄s accusatiuꝰ cōmemorat. Processus
etiā ille prolixus videt: ⁊ distractionē sacerdoti: ⁊ fastidiū
ingerens populo circūstāti. Qđ oimode cauēdū est: cum
non sibi: nec ꝓ se tn̄ sacerdos: sꝫ eccl̄ie ⁊ circūstantibꝰ in h
officio debeat deseruire. Ideo nonnulli alio mō memoriā
ordinant magis correspondēter ad gradus supradictos: vt in
primis specialē memoriā faciant eorū pro quibꝰ ꝓ ista vi-
ce celebrare cōstituere: qui variari possunt: vt sint nūc illi:
nūc alii. Nō eñ celebrās tenet in oibꝰ missis eundē deter-
minationis modū obseruare: vt scꝫ semꝑ in primo gradu
specialis applicatiōis, applicet parētibꝰ: vel fundatoribꝰ:
aut spūalibus filiis ⁊c. sed nūc istis: nūc illis. Qm̄ etsi sa-
cerdos obligatꝰ est multis: est tn̄ illa obligatio quantum
ad missam celebrandū precepti affirmatiui: qđ nō obligat
ad semꝑ: sed pro aliq̄n et certo modo: alioq̄n sacerdos te-
neret quotidie celebrare: qđ tn̄ beatꝰ Aug. nec laudat nec
vituperat. Laudaret aūt celebrare: ⁊ vituperaret nō cele-
brare quotidie, si ad id sacerdos teneret. Ideo dū ex fun-
datione sui bn̄ficii vel officii aut ex cura aiarū sibi iposita
nō obligat ad celebrandū: pōt applicare cui voluerit. In
quo simplices sacerdotes nō curati maiori gaudent liber-
tate pro quāto rōne bn̄ficii (si qđ obtinēt) solis fundatori-
bus sint obligati: ⁊ frequēter ad certas missas sm tenorē
fundationis, q̄s cū ꝑfecerint ad plures nō tenent: igit in
aliis quātū ad determinatiōes, sunt liberiores. Idō nūc ce-
lebrare pōt specialiter: et in primo gradu medie applica-
tionis ꝓ parētibꝰ: nūc ꝓ certo bn̄factore: nūc ꝓ certo libe-
rando seu cōuertendo pctōre: ⁊ h vel viuis vel defunctis.
¶ U Et sm hec primo ⁊ in ꝓmo gradu memoria est ha-
bēda pro illo vel illis ꝓ quo vel quibus hac vice ꝓncipali-
ter celebratur. Suo tn̄ loco. i. in memoria viuorū: si in hac
vita fuerint. Uel mortuorū, si hinc ꝑ mortē trāsierint. De-
inde scdo parentū ⁊ cognatoꝝ carnaliū ⁊ spūaliū. Tertio
cure sue subiectoꝝ tanq̄ spūalium filiorū: si curatꝰ fuerit.
Quarto confratrū suorū, suoꝝ mēbroꝝ eiusdē corporis: si
sit eccl̄ia religiosa collegiata vel domꝰ priuata. Quito fun-
datorū patronorū et bn̄factorū tpaliū ⁊ spūaliū. In q̄bꝰ
quilibet sibi regulā ⁊ ordinē cōstituat sm cōgruitatē ⁊ exi-
gentiā sibi cōiunctorū quo proptiꝰ sue occurrāt memorie.
Nō tn̄ opꝰ est vt memorādorū noia occurrāt aut recitent.
sufficit ꝙ ꝑsone occurrāt menti. Dū vo noia occurrūt in ge-
nitiuo casu mēte tenēda vel ore exprimēda sunt: vt Me-
mēto dn̄e famuloꝝ famularūqꝫ tuaꝝ. huiꝰ ⁊ illiꝰ aut illoꝝ:
q̄tenꝰ debita ⁊ cōgrua ꝓcedētiū et sequētiū in textu cano-
nis fiat cōnectio. Et qm̄ nō satis certū est, q̄s cui in graduū
prefatoꝝ ordine ꝑponēdus sit: intēdat celebrās generali-
ter vt dn̄s iustissimꝰ oim distributor: acceptare dignet sacri-
ficiū pro his eo ordine ⁊ mō quo se nouerit obligatū. Ad-
dens saltē mente hoc vel equiualēs. Et oim quibꝰ me no-
sti debitorē. ¶ X Ne aūt in hac memoria vel sacerdoti di-
stractio: vel circūstantibꝰ fastidiū surrepat: seruet regula
Sco. vt scilicet sacerdos ante accessuꝫ altaris se recolligat
ac intētionē suā ad eos ꝓ quibꝰ specialiter celebrare dispo-
suit dirigat: ac intentionē talē deo offerat. Sic eñ sufficit
et in missa eorū memoriā habere in cōmuni: q: deus obla-
tionem ⁊ deuotionē suā pro illis acceptat: pro q̄bꝰ ordina-
uit se velle offerre. Et ita nō oportet morā facere in memo-
ria: dum ibi intētio ad eos refert generaliter: quoꝝ memo-
ria prius habita est in speciali. Et tātū de questione ꝓma.

¶ Lectio. xxviii. A

D secundā questio-
nem, qua quesitū est vtrū applicationē virtu-
tis sacrificii impediat malicia vel suspensio
celebrantis ministri. Respōdet ꝑ hāc conclu-
sionem. Personalis suspensio aut malicia sacerdotis non
tollit virtutem sacrificii alꝰs rite ministrantis. Hec conclu-
sio declaratur. Nam ꝙuis sacerdos peccator sit, et extra
gratiam: ⁊ per consequens nihil in se habeat vnde possit
a deo sua oblatio ⁊ obsecratio acceptari i ordine ad aliqđ

bonum cōferendū:quia tñ oblatio hec ⁊ oratio nō est sua principaliter:sed ecclesie sponse christi:inter quā ⁊ christū nuncius est/ei⁹ orationē portās in ore:quam porrigit exaudiendā patri misericordiarū:sequit᷑ ꝙ sua ꝑsonalis malicia nō reddit orationē illā ⁊ oblatione deo execrabilē/et inexaudibilē. Nō em̄ obsecrādo innitit᷑ gratie ꝓprie sanctitatis:sed dilectioni ⁊ charitati aliene. Vn̄ Guil. parrhis. in lib. de sacramentis trac. de ordine. Aliud inq̄t est interpellare pro alio vt amicū siue beniuolū:ac inniti grē ꝓprie sanctitatis. Et aliud interpellare vt nunciū/⁊ preces ⁊ interpellationē offerre aliene (vt ita dicam⁹) charitatis. Illud em̄ primū oim est ⁊ singulorū sanctorū:illud autē proprium est sacerdotū. Ex officio quippe sacerdotali/sacerdos non preces suas ⁊ supplicationes offert patri misericordiarū:sed preces ⁊ supplicationes ecclie:vt internūci⁹ ⁊ mediator. Et sicut aduocat⁹ nō iura vel statuta sua allegat:sed aliena:⁊ verba ei⁹ cui patrociniū prestat in ore gestat:sic ⁊ sacerdos ex officio publico v̄ba/iterpellationes ecclesie/⁊ orationes in ore gestat:et eas quodāmodo patri misericordiaꝝ ore suo porrigit audiēdas ex parte ecclesie sue. Et illud dicit diligēter attendēdū:quia illud est qḋ errare fecit hereticos circa illud sacerdotale officiū/scꝫ interpellandi. Non em̄ attendebant ꝙ sacerdos ex sacerdotali officio preces ecclie non suas offerat:⁊ ꝓpter hoc interpellationē malorū sacerdotū irritā ⁊ nullā dicebāt: sumentes occasionē ex illo qḋ dr̄ Job. ix. Pctōres deus non

Quis exaudiat. audit. Quo verbo magna cecitate abusi sunt. Ille em̄ ꝓprie exaudit᷑:cuius desideriū adimplet᷑. Oratio vero quā ore gestat sacerdos:nō sua est sed ecclesie:q̄ oratio quam sic porrigit si exauditur:ecclesia exauditur non sacerdos. Quēadmodū ergo petitio aliena in scriptis oblata principi/recipit᷑ ob gratiā ei⁹ cui⁹ est/et ex cui⁹ noie offert᷑: qui ⁊ in ea loquit᷑ petens ⁊ supplicās/⁊ ipse ꝓprie exauditur: quare ⁊ ei⁹ desideriū adimplet᷑/ac pro ipso petitio admittitur. Nō aūt ille ꝑ quē petitionis scriptura porrigit᷑. Sic dicim⁹ ⁊ de petitione ecclie/q̄ ꝑ sacerdotē licet malū/principi deo porrigit᷑. Nō em̄ refert an voce an scriptura petitio offerat᷑. Nec aliud aliq̄d vendicare debet in grā exauditionis ꝓcurator/qui ꝑ vocē petitionē porrigit/ꝙ̄ ille q̄ per scripturā:nec vox ampli⁹ aliq̄d hꝫ vel operat᷑ in eadēꝫ grā/ꝙ̄ scriptura. Constat aūt ꝙ ei q̄ ꝑ scripturā petitionē porrigit:nihil grē fit:sed ei cuius noie ⁊ ꝓ quo fit:ita nec ꝓprie dici pōt ꝙ malū sacerdotē de⁹ exaudiat in hoc casu ¶ B Deniqꝫ de⁹ ecclie precib⁹/fusis tñ ꝑ sacerdotē ad cōcedendū qḋ petit:nō propter sacerdotē talem cōsentit: in eo ergo qḋ cōcedit exaudit᷑ ecclia nō sacerdos. Ecclesie em̄ vox (interior scꝫ intellect⁹/⁊ significatio orationum vocalium/quas offert sacerdos) est quā audit pater misericordiarum. Exteriorē aūt strepitū ꝑ se non curat. Qui em̄ strepitu tantū exteriori clamat:illum deus apud se tacere reputat. Ex quib⁹ satis patet conclusio. Quāuis em̄ sacerdos malus sit:neqꝫ in se habeat vt possit sacrificium deo placere:ab eoqꝫ in ordine ad spūalia bona cōferenda acceptari:q: tñ nūcius ⁊ ꝓcurator est ecclie deo dilecte:in hac oblatione/q̄ ex officio sibi incūbit: respicit de⁹ ad ecclesiā principaliter offerentē ⁊ petentē nō obstāte malicia nuncij offerētis. Et si per impossibile in ecclia tota militante/nullus esset deo accept⁹:obsecratio huius sacrificij nihil a deo impetraret in tōne oblationis:q: sic nullus esset in ecclesia offerēs/⁊ petēs sibi gratus. Vnde oblatio illa posset esse sibi grata/placita ⁊ accepta/inquātū oblatio sacrificij efficaciā habet ex merito ecclie offerētis: secus inquātum hꝫ efficaciā ex institutiōe christi. ¶ Et ad h̄ videt᷑ sonare Guil. parrhis. in loco supra allegato: volēs saluare dictū beati Cypriani martyris/dicētis hereticoꝝ sacramēta inania esse/irrita ⁊ vacua. Cū em̄ ecclia hereticorum ecclia sit malignantium/⁊ deo odibilis:vtpute adultera ⁊ apostatrix:manifestū est (dicit) ꝙ nec eā ꝑ se:nec per nuncios audit de⁹:⁊ ꝓpter h̄ dū sacerdos nūciū ei⁹ se gerit determinate:nihil ipetrat:neqꝫ in aliq̄ vllaten⁹ exaudit᷑:cum preces porrigit noie ecclie manicheorū aut alteri⁹ secte damnate nō noie sancte ecclie catholice:q: nō est nunci⁹ ⁊ procurator catholice:sed ecclie malignātiū: cui⁹ oronē gestat i ore intēdens ꝓ sua secta:nō vniuersali scā ecclia veniā ⁊ gratiam postulare. Hinc q: vox illa vox est diabolice fictionis quid mirū si nihil ipetrat: q: vero vox sacerdotis ecclie catholice/vox est sancte ecclie ⁊ deo dilecte cōgregationis: quid mirū ꝙ hāc exaudit pater misericordiarū:et exauditionē ei⁹ procurat celestis aduocat⁹ eiusdē ecclie sponsus. Quid mirū si illā repellit vt vocē patris: istaꝫ admittit vt vocē placētis amice. Longe em̄ distat petere panē filiorū dare canib⁹ a patre misericordiarū: ab eo qḋ est petere panē filiorū dare filijs ab eodē patre. Longe etiā sunt ꝑsone canine a ꝑsonis filiorum:ꝑsone adultere ⁊ apostatricis/a persona sponse incorruptibilis castitatis et inseparabilis charitatis. Vox coruina a voce colūbina: latratus canin⁹ a voce filiorū. Et ꝙ dicit beat⁹ Aug. sacramēta hereticorū efficacia fore: intelligi debet/dū seruāt formā ⁊ ritū ecclie vniuersalis: illā aūt mutare itelligunt᷑: q̄n tota petitio eorum est: hoc est eorū noie/ex eoꝝ parte/⁊ ꝑ eis determinate. Hoc em̄ est contra formā ecclie catholice: imo ecclia catholica ab eorū orone penit⁹ excludit᷑: vn̄ sic petit᷑ ex parte inimicorū dei: petitur ⁊ pro inimicis dei/qḋ obsistit ipetrationi: q̄liter nō est de nostris sacerdotibus/licet q̄n qꝫ malis. Non em̄ vt dictū est: meritis suis/aut ꝓpria sanctitate nec ꝓprio noie petunt: sed noie et meritis sancte ecclesie/cui veniam puritatem et gratiam postulant. Hec Guil.

¶ C Sed hic aliq̄s opponeret auto. beati Greg. in pasto. Cū is q̄ ad intercedēdū mittit᷑: irati anim⁹ ad deteriora ꝓuocat᷑. Ad quā dr̄ ꝙ hec veritatē habet/q̄n aliq̄s mittitur ad intercedēdū ex ꝓpria ꝑsona fauore ⁊ grā suipsi⁹: talis em̄ placare non pōt iratū. Secus si mittit᷑ tanꝙ̄ nuncius ad intercedendū noie ⁊ meritis alterius grati ⁊ accepti: tunc placari pōt animus irati/gratiositate non nuncij sed nuncium mittentis. Sicut est videre in nuncio ferēte petitiones litteratorias: qui nūcius ꝙ̄uis displiceat obsecrato: tamen petitionē audit intuitu ⁊ fauore eius qui illū misit. Vel aliter dici potest/ꝙ malus sacerdos non mittit᷑ ab ecclesia ad intercedendum ad deum pro salute populi immo potius prohibetur. Statuit eniꝫ ecclesia vt missam nullatenus dicat displicens/nec irreconciliatus deo: cum vero se ingerit peccat. Est tamen nūcius nō ex missione ecclesie: sed ex officio ⁊ ordine. ¶ Aliter et meli⁹ dicit predictus doctor/ꝙ est verū/ꝙ animus ad deteriora ꝓuocatur sed contra eū q̄ temere intercedere ꝑsumit: ⁊ maiestatē iudicis non veret᷑: spurcitias vitioꝝ ⁊ pctōꝝ suorū impudenter ⁊ irreuerēter oculis ei⁹ igerēs. Silr̄ ⁊ ꝯtra eū qui talē ad intercedendū sciēter mittit: nullaten⁹ aūt ꝯtra ecclesiam sctōꝝ: q̄ in illa parte oino innocēs est ⁊ immunis: alioquin ex alieno delicto/ecclia incurreret offensam dei: qḋ sentire iniquissimū est: sibi ergo h̄moi ꝑsumptor iudicium māducat ⁊ bibit. Ecclia aūt de fonte illo saluatoris hauriat aquas salutares: vt dr̄ Esa. xij. ¶ D Sed iterū quis opponeret. Si fructū misse non impedit malicia celebrantis q̄n de⁹ det dona sua ad obsecrationē mali sacerdotis sicut ⁊ boni: cur canones multos sacerdotes ꝓhibēt celebrare. Ad hoc r̄ndetur ꝙ generaliter oēs sacerdotes in mortali crimine existētes ꝓhibent᷑ a celebratione: ꝙ̄uis fruct⁹ celebrationis alijs pro qb⁹ celebrāt: nullaten⁹ subtrahat᷑: ⁊ hoc propter salutē propriā celebrātis: q: dicit aplſ. j. Corin. xj. Qui manducat ⁊ bibit indi. iudiciū sibi mādu. ⁊ bibit. Nec vult ecclesia salutem procurare multorū/cū interitu ceterorū presertim ministroꝝ suorū: sed nec sacerdotē in peccatis existentē mouere debet ad celebrandum salus aliena: si illam cum detrimento salutis proprie procuret: cum dicat christus Matth. xvj. Quid prodest homini si vniuersum mūdū lucret᷑: anime vero sue detrimētū patiatur: aut quā dabit hō cōmutationē pro aia sua. Et beatus Gregorius. Quid prodest facule ꝙ alijs lucet: cum ipsam edax flamma cōburit. ¶ Singulariter tamen multi sacerdotes ꝓpter

Sacrũ eucharistie diuersa nomina.

dotes ꝓpter peccata specialia a celebratione suspendun
tur: q2 ipsoꝝ pctã huic venerabili sacrõ spãliter repugnãt
ꝛ aduersant̃. Hoc sacramẽtũ em̃ est sacramẽtũ fidei: ideo
repellunt̃ heretici defectũ fidei patientes. In hoc sacra-
mento est vinculũ charitatis: ideo repellunt̃ scismatici q̃
rũpunt vinculũ ecclastice vnitatis. Sacm̃ h̃ est vas gr̃e:
vñ dicit̃ eucharistia.i.bona gr̃a: ideo repellunt̃ simoniaci
qui gratiã dei emere ꝛ vendere nõ erubescũt. Sacm̃ hoc
sacm̃ est cõionis: vñ ꝛ cõio appellat̃: ideo repellunt̃ excõi
cati/q̃ a cõione eccl'ie sunt exclusi. Item est sacm̃ dignita-
tis immo dignissimũ: ideo repellunt̃ degradati: q̃ omĩ di-
gnitate ecclastica sunt priuati. Itẽ est sacm̃ virtutis ꝑfe-
ctine: ideoq3 repellunt̃ suspensi ꝛ irregulares: q̃ man⁹ ha-
bent ligatas: ꝓpter qd̃ in exercitium ecclastice ptãtis ꝫm
actus hierarchicos: q̃ sunt purgare/illuminare/ꝑficere/
admitti nõ debent. Item in hoc sacrõ eleuatio mẽtis esse
debet in deũ singularis: ideoq3 repellunt̃ fornicarij: q̃ tan
q̃ carnales nõ possunt ea q̃ sp̃us sunt/degustare: ꝫm illud
apl̃i. Animalis hõ nõ ꝑcipit ea q̃ sunt sp̃us dei: stulticia em̃
est illi.j.ad Cor.ij. ❡ Tertio posset opponi ꝯ predicta. Sa
cerdos malus carens gr̃a: q̃ vita est aie: est mẽbrũ ꝛ orga-
nũ mortuũ: ergo ꝑ ip̃m nõ põt fieri influxus gr̃e ꝛ vite spi
ritualis a christo capite. Antecedẽs patet: q2 caret vita. Cõ
sequentia ꝓbat̃: q2 membrũ aridũ ꝛ organũ mortuũ/non
põt esse mediũ influxus vite in aliud membrũ: vt manife-
stũ est in corpore vero: ergo nec in mystico. ❡ E Pro so
lutione hui⁹ oppositionis notandũ/q̃ q̃uis eccl'ia dicat̃
corp⁹ christi/ꝛ fideles hui⁹ corporis mẽbra: christ⁹ vo caput
tñ magna differẽtia est hui⁹ mystici corporis ac membroꝝ
suoꝝ ꝛ capitis.a corpore/mẽbris ꝛ capite naturalib⁹/q̃ad
participationẽ influxus vite sensus ꝛ motus. Vñ in toto
corpore/natura puta humana/est vna vita oim̃ partiũ: q̃
ab ipsa participat̃ ordine quodã. Quia ꝑmo vita in cor-
de reperit̃: qd̃ ꝫm ph̃m/est p̃mũ viuẽs: ideo p̃ncipiũ vi
te appellat̃. Post hoc recipit̃ in alijs mẽbris/ꝫm q̃ magis
vel min⁹ ꝓpinque se habẽt ad id p̃ncipiũ vite. Est q̃ hec
deriuatio vite a corde naturalis: ita q̃ nõ est in cordis po-
testate vitã in se cõtinere ꝛ ceteris mẽbris nõ cõicare. Nec
etiã cor cõtingẽter: ꝛ libere respicit mẽbra: ita q̃ possit in-
fluere vitã in membrũ distans/absq3 hoc q̃ influat in mẽ
brũ ꝓpinquius. Sicut nec est in ptãte solis/lumen in aerẽ
nõ diffundere: neq3 est in ei⁹ ptãte illuminare partẽ aeris
distantẽ/quin prius illuminet partẽ aeris ꝓpinquã: ꝛ hoc
inest talib⁹ causis ex cõditione sue nature. Est ergo in cor-
pore naturali vna vita: aia sc3 vegetatiua/q̃ quodã ordi-
ne incipit esse in corpore: ꝑmo in corde: deinde in mẽbris
ꝓpiquiorib⁹: ꝛ sic donec mẽbra singula viuificent̃. Nõ sic
in corpore mystico/qd̃ est eccl'ia ꝛ suis membris. Sicut em̃
hec mẽbra nõ cõtinuant̃ ad inuicẽ/vt q̃d vere vnũ consti-
tuãt: sic in isto corpore nõ est vna vita numero: sed quodli
bet mẽbrũ viuẽs viuit ꝓpria vita distincta a vita alterius:
alia siquidẽ est gr̃a ꝛ charitas sortis: alia platonis: nec cõ
stituũt vnã gratiã numero: sicut partes vite aialis bruti cõ
stituũt vnã vitã/sc3 vnã totalẽ aiam: sicut partes corporis
vnũ totale corpus numero. ❡ Participatio etiã vite sp̃ua
lis corporis mystici/nõ est silis ꝑticipationi vite naturalis
corporis materialis a p̃ncipio vite. Nã p̃ncipiũ vite sp̃ua-
lis christ⁹ est: q̃ est caput eccl'ie: a quo descẽdit gr̃a q̃ est vita
ꝛ opationũ meritoriarũ vitale p̃ncipiũ. Est aũt christ⁹ hu-
ius gr̃e causa nõ naturalis: sed mere libera ꝛ gratiosa/in-
fluens hãc vitã cui vult/ꝛ qñ vult. Neq3 ordinẽ talẽ h3 ad
mẽbra eccl'ie/vt nõ possit vni mẽbro influere: nisi prius in-
fluat alteri. Qm̃ etsi in eccl'ia vnũ mẽbrũ sit causa influx⁹
vite in aliud: vt sacerdos est causa baptizato ꝛ cõfitẽti in-
fusionis gr̃e: nõ tñ nisi ministerialis. Nõ em̃ causat gratiã
effectiue in quocũq3: q2 gr̃a a solo deo creat̃: sed est causa
ministerialis: q2 ꝑ ministeriũ sacerdotis causat de⁹ gratiã/
quo ministerio nõ adhibito/deus gratiã nõ influeret. Et
qd̃ sic est causa vite dũtaxat ministerialis: nõ oportet viue
re vita tali/quã ip̃m cui vita cõcedit̃ per ip̃m. Nec oportet
q̃ sit ꝓpinquius p̃ncipio vite in participãdo talem influ
xũ: sed sufficit q̃ sit ꝓpinquius in gradu ꝛ ordine ministrã
di. Vñ sacerdos sic vitã influit in mẽbra eccl'ie ex suscepto
ministerio qd̃ sibi cõuenit: nõ ex ꝓpria vita sp̃uali ꝛ scitta-
te: sed ex officio ꝛ ordine. Sicut em̃ nõ facit militẽ virtus
ꝛ fortitudo bellica: s3 ascriptio p̃ncipis ꝛ institutio. Nec ro
bur corporis sup decẽ milites decurionẽ: s3 p̃ncipis electio
ꝛ tradita ptãs. Neq3 ꝓcuratorẽ prudẽtia ꝛ solertia ꝓpria:
sed cõstitutio a dño lita ꝛ cause. Sic sacerdotẽ influere vi
tã gr̃e suo mõ nõ facit sanctitas vite: s3 ordo ꝛ officiũ sacer
dotale. Ratione cui⁹ cõpetit sibi offerre preces eccl'ie spõ-
se christi: cui christus: qd̃ pie desiderat: negare non potest.
❡ F Per hoc patet respõsio ad oppositionẽ. Licet em̃
sacerdos malus sit organũ mortuũ eccl'ie pro quanto ca-
ret in seipso vita gr̃e: influere tñ eã põt in alia mẽbra mini
sterialiter. Qd̃ nihil aliud est dictu/nisi q̃ potest exhibere
suũ ministeriũ: offerẽdo preces ꝛ sacrificando ꝫm institu-
tionẽ christi ꝛ eccl'ie: cui⁹ ministeriũ christus operat̃ effectũ
ad quẽ ip̃m ministeriũ est ordinatũ. Nec est sile de mẽbris
naturalib⁹ corporis/ꝛ mẽbris officialib⁹ eccl'ie certo mini-
sterio deputatis: vt patet ex ꝓmissis. ❡ G Sed adhuc
restat breue dubiũ: cũ dictũ sit q̃ sacerdos celebrans nun
cius est deferens eccl'ie preces ad spõsum ꝛc. Et si hoc sal-
uari posset quoad sacerdotẽ in mortali pctõ occulto existẽ
tem: quõ aũt verũ est quoad suspẽsum ꝛ excõicatũ/quem
eccl'ia manifeste ꝓhibuit/ne tali legationis officio funge-
retur: ꝛ ita in officio qd̃ celebrat ꝯ ꝓhibitionẽ eccl'ie/nõ vi-
detur q̃ gerat tanq̃ nũcius ꝑsonã eccl'ie. ❡ Ad qd̃ dicen-
dũ q̃ sacerdos rite celebrans quãtũ ad materiã/formã et
intentionẽ: hoc est habẽs determinatã panis ꝛ vini mate
riam ꝓferens formã a christo institutã: intendẽs qd̃ eccl'ia
intendit: q̃ sunt de essentia officij ꝛ cõsecrationis: vt dictũ
est lec. vj. Hec inquã sic agens/sicut vere cõsecrat: ita nun
cius est eccl'ie/eiusq3 ꝑsonã gerit: lic3 fuerit suspẽsus/excõi
catus vel degradatus: ꝛ ꝑ hoc ab eccl'ia ꝓhibitus. Cui⁹ ra
tio est: q2 esse sic nũciũ eccl'ie/ꝛ ei⁹ ꝑsonã gerere: est insepa
rabiliter ordini ꝛ officio sacerdotali annexum: quo semel
suscepto priuari nõ põt/ꝓpter characteris in susceptione
ordinis impssi indelebilitatẽ. Nec ꝓhibitio eccl'ie h̃ efficit
vt officiũ ꝓhibitus simpliciter exercere nõ possit: sed vt nõ
licite possit. Est em̃ in hoc quasi ꝓcurator ꝛ nũcius irreuo-
cabilis ecclesie/habẽs formã sui officij: quã tenendo quo-
tiens officiũ exercet ꝑsonã ecclesie representat: lic3 hoc fa
ciens cõtra ꝓhibitionẽ peccet. Exemplũ ad hoc in huma-
nis. Si princeps cõstituit officialẽ irreuocabilẽ ꝛ ꝑpetuũ/
ꝫm certã sibi traditã formã suo noie regentem: lic3 postea
ꝓhibeat ne aliqua faciat: nihilomin⁹ q̃ post ꝓhibitionem
ꝫm formã in sua institutione traditã agit: virtute prime
cõmissionis in ꝑsona sui dñi agit: ꝛ factũ tenet: licet sic fa-
ciendo dominũ offendat. Ita ꝛ in ꝓposito/q̃ vo sic ꝓhibi
tus nihilomin⁹ ꝛ celebrare attentans: vere cõsecret seruan-
tis predictis substantialib⁹/supra ostensum est lec. ij. Hec
est de secũda questione. ❡ H Questio tertia qua quesi
tũ est/quõ alicui liceat ordinare vt missa specialiter cele-
bretur pro se: cũ quilibet tenet̃ oẽs primos sibi equaliter
diligere. Nã sic specialiter ordinando diminuit bonũ pro-
ximi: qd̃ est cõtra fraternã charitatem. Est ꝛ cõtra rõnem
huius sacrificij: qd̃ ideo cõmunio dicit̃/q2 oibus cõiter va
let. Et bonũ quãto cõmuni⁹/tanto diuinius: ideo huic cõ
munitati nihil subtrahendũ erit ꝑ specialẽ applicationẽ.
Questio ista cũ precedentib⁹/ꝛ earũ solutione/videt̃ pre-
supponere q̃ missa celebrata pro plurib⁹: min⁹ valeat cui-
libet pluriũ/q̃ si pro paucis siue paucioib⁹ aut ꝑ vno so-
lo celebraret̃. de quo paulo latius videndum est. ❡ Ubi
nunc premittendũ/infra latius declarandũ/q̃ in effectu/
siue fructu misse plura bona cõprehendunt̃: sc3 malorum
ablatio/puta solutio pene pro pctĩs debite: ꝛ bonoꝝ gra-
tuitoꝝ collatio/tam gratie gratũ facientis. q̃ gr̃e gratis
date. Sicut ꝛ christi passio quã missa representat: pene de-
bitum quo tenebamur obnoxij: absoluit: celum aperuit:

gratiā ⁊ gloriā/⁊ bona cūcta nobis meruit. ¶ I Quā-
tum ad pene solutionem/cōis est ⁊ pene oīm sniā/missam
vnam nō tantū valere pluribꝰ/si pro eis ex equo celebreť:
quātū valeret si vni soli vel paucioribꝰ applicareť. De hoc
btūs Tho. in scripto. iiij. dist. xlv. q. pncipali. ij. dicit: Suf-
fragia vno mō valent ad hoc ꝙ ꝑ intentionē vnius alteri
applicanť: etsi satisfactio vnius alteri computať. Et hoc
mō nō est dubiū quin magis valent ei pro quo fiunt: imo
sic ei soli valent. Satisfactio eñ ꝓprie ad remissionē pene
ordinať: vnde quātū ad dimissionē pene precise valet ad
suffragiū ei pro quo fit Et sequiť. Magis valet suffragiū
alicui qđ pro eo singulariter fit: ꝙ qđ fit pro eo cōiter ⁊ ꝑ
multis alijs. Sic eñ effectꝰ suffragij diuiduntur ex diuina iu
sticia inter eos pro quibꝰ fiūt. Idem sentit magr̄ eadē dis.
dicens: Pōt dici plura subsidia cōtulisse diuiti ad celerio-
rem solutionem: nō pleniorē. ¶ Quantū vero ad collatio-
nem boni/quidā vt prepositiuꝰ/⁊ ceteri dicere volebant/
ꝙ missa nō plus valet vni vel paucis si pro illis celebrať:
ꝙ valeret eisdē si simul pro pluribꝰ diceret. Qđ sic ostende
re nituntur. Bonū spūale ꝓportionať spiritui: sed spūs est
vbiqꝫ totus: ⁊ nō communicať ꝑ partes: igitur bonū spūale
cōicatur sine diuisione: ⁊ ita nō minuiť: licꝫ pluribꝰ cōiceť.
Hoc etiā exemplo corporali declarať/vbi minus apparet
ꝙ in ꝓposito. Nam aliqua corporalia de quibꝰ minus vi-
detur ꝙ de spūalibꝰ: nō minus cōmunicanť cuilibet si plu-
ribus cōmunicanť: ꝙ si ei soli cōmunicarenť. Patet de lu-
mine cādele simul illuminātis plura illuminabilia ⁊ equa
liter sicut si illuminaret quodcūqꝫ illorū solū. Patet etiam
de voce q̄ equaliter simul imutat quēcūqꝫ multorū audiē-
tiū: sicut si imutaret vnū eorū tm̄. Ad hoc facit auto. beati
Hiero. de cōse. dist. v. Nō mediocriter. vbi inter alia sic ha
betur. Cū pro centū aīabꝰ missa vel psalmꝰ dicit: nihil mi-
nus ꝙ si p vno quolibet eorū diceret: accipiť. ¶ L Alij
vero aliter opinantur: videlꝫ ꝙ missa plus valet paucis vel
vni: etiā quantū ad collationē boni/si pro eis determina-
te celebrať: ꝙ si cū illis etiā pluribꝰ alijs applicaretur. Et
hoc siue attendať valor misse correspōdens ex ope operato
institutionis/scꝫ christi: siue ex merito offerentis ecclesie:
siue ex hoc ope operante ꝑsonalis meriti celebrātis. Qđ
sic ꝓbať: q: omni merito finito ſm plenā iusticiā correspon
det adequate aliqđ premiū determinatū ad certū gradū:
sed meritū celebrationis misse est finitū: ergo sibi correspō-
det in premio bonū finitū/⁊ ad certum gradū determina
tū. Cōsequentia est in tertio prime. Maior nota: q: ſm iu
sticiā retributiuā oportet esse ꝓportionē premij ad meritū
v. Eth. Ergo finito merito nō correspōdet infinitū: sed de-
terminatū premiū: finiti eñ ad infinitū nulla vnq̄ est pro-
portio. ij. de cōsola. p̄sa. Minor aūt ꝓbatur de quolibet
merito misse: nā de merito ecclie offerētis/⁊ de merito ꝑso
nali sacerdotis celebrātis/manifestū est ꝙ infinitū nō est.
Neqꝫ eñ grā: q̄ radix est meriti: neqꝫ actus ex grā elicitus
ecclie vel sacerdotis/q̄ creature sunt: est infinita ⁊ infinitꝰ
ergo nec meritū. Meritū eñ cōmensurať gratie et qua: ⁊
actui qui ex ea eliciť. ¶ De merito vero sacrificij qđ sequiť
institutionem christi ita patet. Nam ꝙuis in sacramento
eucharistie sit plenitudo oīs grē ⁊ meriti spūalis: imo in
ipso cōtineť christus: qui est grā increata ⁊ infinita: tamen
quantū ad fructū cōferendū tam in rōne satisfactionis/ꝙ
boni gratuiti collationis/cōstituit ipm̄ in pondere/nume
ro ⁊ mensura. Qđ sic patet: q: longe minꝰ est meritū obla
tionis christi in sacro misse: ꝙ fuerit eiꝰ in cruce. In cruce
eñ christus se imediate obtulit: factus verū sacrificiū: se-
mel moriens pro redemptione oīm predestinatorū effica-
citer: ſm illud Heb. ix. Christus pontifex futurorū bonorū/per
propriū sanguinem introiuit semel in sancta/eterna redē
ptione inuenta. Et. j. Pet. iij. Christus semel pro peccatis
nostris mortuus est/iustus pro iniustis. In officio autem
misse idem sacrificiū est ⁊ oblatio: nō ꝑ iteratā mortem: sꝫ
per mortis semel passe rememoratiuā representationem.
Quis aūt dubitat esse maioris efficacie/mortem semel in
sanguinis effusione acerrimis cū doloribꝰ/pro morti ad-
dictis pio patris cōspectui offerre: ꝙ tantū mortis semel
passe memoriā. Vñ ⁊ semel tm̄ passus est: ⁊ tamen quoti-
die mortis illius vnice memoriā in hoc sacramentali sacri
ficio representamꝰ. Unde beatus Amb. sup epistolam ad
Heb. In christo semel oblata est hostia ad salutē potens.
Quid ergo per nos? Nōne per singulos dies offerimꝰ? Et
si quotidie offeramus: ad recordationem mortis eius fit:
⁊ vna est hostia/non multe: q: semel oblatus est christus.
Hoc aūt sacramentū exemplum est illius. Et sequiť. Chri-
stus hostiam obtulit: ipsam offerimus ⁊ nunc: sed qđ nos
agimus: recordatio est sacrificij. ¶ L Ex quo certū est
ꝙ missa nō equiualet passioni ⁊ morti christi quantum ad
meritum: q: in misse sacrificio/christus nō iterum moritur
licet mors eius (vnde omne meritū) specialius in ea cō-
memoretur: ſm illud Lu. xxij. Hoc facite in meā cōmemo-
rationem. Alioquin sicut christus semel tm̄ passus est ad
totius mundi redemptionem: ita ⁊ vna missa sufficeret ꝑ
redemptione animarū omniū ab oībus penis purgatorij
⁊ ad impetrationem totius boni: qđ tamen dicendū non
est. Alioquin frustra essent tot sacerdotes: frustra etiā tot
misse pro varijs impetrandis ab ecclia ordinate. Est ergo
fructus ⁊ bonū correspondens ſm diuinā iusticiā merito
misse minus eo/qđ correspondet passioni ⁊ morti christi:
⁊ ꝑ cōsequens est finitum/⁊ ad certū gradū determinatū
Sed omne finitū in partes diuisum minus est in partibꝰ/
ꝙ in toto: ⁊ si totū prouenit vni: nihil eius ꝓuenit alteri.
Unde patet ꝙ missa celebrata specialiter pro vno vel pro
paucis/plus valet illi ⁊ cuilibet de paucis/ꝙ si celebrareť
simul pro pluribꝰ siue pro multis: ⁊ hoc tam ad pene solu-
tionem/ꝙ quoad boni gratuiti collationem. Et hoc intel
ligendo in eodem gradu applicationis: q: si vni applicať
in certo gradu priori: nihil minꝰ cōsequiť ille si mille appli
caretur in gradu posteriori/vt supra dictum est. Quia nisi
sic tūc aliqs posset impetrare primā gratiā quotcūqꝫ pec-
catoribꝰ sicut vni: q: hic nō requiriť pene solutio: sꝫ dei pla
catio ⁊ impetratio ab eo. ¶ Item sicut plures pene mino
res equiualent vni maiori pene: ⁊ ideo nō relaxanť: nisi ꝑ
opus satisfactionis maius/vel plura opera satisfactoria.
Sic ⁊ de pluribus bonis impetrandis/ꝙ equiualent vni
bono maiori: ⁊ ideo nō nisi ꝑ plura bona impetrať vnum
bonū maius. Igiť nō est ratio quare nō sufficit ad deletio
nem mali aliquid: sicut sufficit ad impetrationē boni: im-
mo secūdū videť maius: vt dicit Sco. in quodlibe. addēs
exemplū in amicitia humana: q: dilectus ꝑ suā supplica-
tionem mereť maius bonū vni/ꝙ si supplicaret pro mul-
tis. Pro vno eñ exaudiť vt tātū bonū impetraret ei. Et si
pro multis peteret: vel nō pro oībꝰ/vel nō tantū bonū im
petraret: ⁊ hoc ſm iustā amicitie legem. ¶ M Per hoc
ad rationes aliarū opinionū. Ad primā de spiritu qui to-
tus est vbicunqꝫ est: nec cōmunicať ꝑ partes: ita ⁊ bonum
spūale. Diciť ꝙ spūs licet extensiue nō diuidať: tamen nu
meraliter spūs a spū distinguiť. Sunt eñ singulorū corpo
rū animatorū singule anime: ⁊ ille habent bonitatem na-
turalem magis extensam ꝙ vna earū: immo equiualentē
bonitati magis extense: ſm illud. viij. de trinita. Plus ali-
quid sunt duo hoies ꝙ vnus homo. Et per hoc distinguiť
pluralitas in diuinis a pluralitate in creaturis: q: aliquid
plus sunt duo in creaturis/ꝙ vnū. Non sic in deo: non eñ
aliquid maius sunt pater ⁊ filius/ꝙ solus pater. Bonita
tes etiā plures spirituales sunt maioris valoris: ⁊ ideo re
quirunť plura bona/vel vnū maius bonū: ꝓpter qđ retri
buanť. Nō eñ qui orando meretur viuificare vnum mor
tuū: eadem rōne meretur viuificationem quorūcūqꝫ mor
tuorū: ita bonum spūale: licet cōmunicetur sine diuisione
quantatiua ſm extensionē: tamen cōmunicať cum distin-
ctione/scꝫ illud illi/⁊ aliud alteri: quia idem indistinctum
numero nō potest pluribus cōmunicari: requiriť igitur di-
stinctum meritū equale propter quod reddať: equale di-
co intensiue. In his eñ que non mole magna sunt: idem

est maius esse q̄d meli⁹ esse ſm be. Aug. vj. de trini. Ma-
ius aūt bonū ⁊ etsi nō diuidit̄ p partes: habet tamen plura
parua sibi equalia: pro eo ꝙ vt dictū est: plura bona equa
lia meliora sunt altero illoꝝ: ⁊ in illis bonis paruis est di-
stinctio. Et ita licet vnū spūale bonū magnū in se est indi
uisibile: diuisibile tn̄ est vel magis distinguibile in equiua
lenti in plura bona minora / q̄ possunt pluribꝰ distincte red
di pro illo vno bono maiori. Nō igit̄ idem bonū spūale p
partes redditur: realiter diuidentes bonū spūale: ſ3 datur
in multis bonis minoribꝰ: que simul equiualēt maiori bo-
no: ⁊ distincta respectu illius boni habēt partialē valorē.
¶ Ad exemplū de lumine eque plura illuminante / dicit̄
ꝙ exemplū est ad oppositū: q2 idem lumen nō eque illumi-
nat multos diuersimode ſm distantiā approximatoꝝ: sed
magis ppinquiorē ⁊ minus remotiorem. Q̄d ꝟo eque di-
stantes eque illuminant̄ / ratio est: q2 lumē diffundit̄ sphe
rice: ⁊ quecūq3 infra eandem spherā ppinquitatis cōtinē-
tur: sunt tanq̄ vnū illuminabile quantū ad rōnem tanti
luminis susceptiuā / cuius pres eque illuminant̄: nec vna
pars minꝰ q̄ plures: nec plures plus q̄ vna. Sed si idē bo
nū spūale fuerit pluribꝰ cōmunicandū / nō pōt ſm se cōmu
nicari: q2 idem numero nō pōt esse in pluribꝰ: sed ſm bona
numero distincta singulis cōmunicat̄. Si ergo quodlibet
distinctoꝝ tantū bonū est / quātū id bonū merito adequa
tum: ⁊ cū plura hmōi bona numero distincta sunt maius
bonū q̄ vnū solū: sequit̄ ꝙ plus reddet̄ / q̄ sit bonū hmōi
merito adequatū. ¶ N Preterea exemplū nihil est ad
propositū: q2 lux tanq̄ agens in illuminando nō est deter-
minatū ad pductionem effectus sui in certo numero: sed
quotquot passa eque disposita ⁊ approximata offerūtur:
producit in quolibet effectū de nouo eiusdē intensionis:
⁊ si infinita passa applicarent̄: pduceret infinitos effectꝰ
Secus in retributione iusta: vbi determinatū est certū bo
nū certo merito: ⁊ nō maius reddendū: ⁊ cū illud idē ⁊ in-
distinctū nō pōt reddi pluribꝰ: oporteret reddi p partes ſm
equiualentiā: q̄ necessario (q2 p partes) minoris valoris
sunt singule q̄ totū / cuius sunt partes p equiualētiā. Si-
cut si vnus florenus in se. i. in florenos indiuisibilis / dari
deberet. xxviij. cū nō posset totus dari singulis: oporteret
per solidos singulis cōicari: ⁊ cū. xxviij. solidos valet flo-
renus: reciperet quilibet vnū solidū: ⁊ ita oēs. xxviij. vnū
florenū. Simile est de voce. ¶ Ad auto. beati Hiero. dicē
dū ſm glo. ibidē ꝙ hoc referēdū est ad ipm celebrantē; vt
sit sensus. Nihil minꝰ accipit̄ ab ipso celebrāte: q2 siue pro
vno / siue p multis missa dicat̄: semp specialissime valet ce
lebrāti ⁊ equaliter: qn̄ est eque dispositꝰ / ⁊ eque ordinate
facit q̄d facit: hoc est / eque tenet̄ p multis qn̄ p multis: et
pro vno qn̄ p vno. Uel illud referēdū est ad casum / in quo
loquit̄ Hiero. sc3 ꝙ nō minꝰ valet vna missa dicta p centū
cū cordis hilaritate: q̄ si pro vno quolibet diceret̄ cū cor-
dis anxietate. Premittit̄ em̄ ibi sic. Melior est q̄nq3 psal-
moꝝ decantatio cū cordis puritate ⁊ serenitate ⁊ spūali
hilaritate: q̄ totius psalterij modulatio cū anxietate cor-
dis ⁊ tristicia. Et tūc subdit q̄d adductū est. Cū igit̄ p cen-
tū ⁊c. Et illud secūdū fuit forte specialiter ad intentionē
beati Hiero. volentis loqui ad cōsolationē monachoꝝ / ꝙ
si pro multis tenerent̄ orare: tamen nō oporteret tot psal-
mos legere ꝙ vergeret in fastidiū. Sed meliꝰ satisfit illis
si pro eis dicant̄ pauciores cū hilaritate. Et melius etiam
valet dicenti / si stare pōt cū obligatione qua obligatꝰ est
hmōi multis. Et hec snīa pbabilior videt̄: quā approbat
Sco. ⁊ Gerb. cācel. parrhis. ¶ O Ex quo sequunt̄ ali-
qua correlaria. Primū. Obligatus celebrare pro duobꝰ /
obligatiōibꝰ distinctis / nō satisfacit celebrādo vnā missam
pro ambobꝰ istis. Patet: q2 talis minꝰ soluit / q̄ se obliga-
uit: nā obligauit se cuilibet duoꝝ ad dicendū missam p eo
specialiter / illā sibi applicando quātū applicari pōt alicui
specialiter. Cū aūt missā illā applicat ex equo duobus: et
vna missa nō tantū valet duobꝰ quantū vni tm̄ ſm dicta:
patet ꝙ nō soluit debitū. ¶ Dicit̄ aūt notanter obligatio-
nibus distinctis: q2 si vna obligatione se obligaret p mul
tis. Gratia exempli. Celebrare pro parentibꝰ. a. ⁊ suis cō-
sanguineis / satisfaceret vnā missam celebrādo. Neq3 em̄
alia presumit̄ fuisse intentio celebrantis. Loquit̄ ergo cor
relariū in casu / quo quis se obligat duobꝰ / et cuilibet seor
sum celebrare pro eo missam principaliter ⁊ specialiter.
¶ Secūdū correlariū. Obligatus ad specialiter missam
pro vno celebrare / fraudat eū si simul iūgit aliū vel alios
quibꝰ missam applicat in eodē gradu vel priori. Istud cor
relariū sentētialiter est cancel. parrhis. in de soli. eccle. pso
narū parti. xxxij. Patet: q2 diminuit bonū sibi ex sacrificio
misse debitū / in eo ꝙ sibi soli in tali gradu ex obligatione
applicare debuit: etiā alteri in eodē gradu applicādo. Nā
bonū sic applicandū: q2 determinatū est ⁊ finitū: diuisum
in partes cuilibet parti minuit̄: vt deductū est. Et si detur
oppositū / sc3 ꝙ missa tantū valet duobꝰ quantū vni: vale-
bit ergo tantū tribus: tantū mille: tantū toti mūdo: quan
tū vni si pro vno specialiter dicit̄: ⁊ ita nō erit melior cōdi-
tio pcurātis sibi missam peculiariter dici. Silr̄ sic. Si quis
ad centū missas dicendas obligat̄ / sub voto vel ex iniun-
cto in foro pnīe: aut alterius iusticie: absolueret se dicēdo
vnā missam: q2 vna missa tantū valet pro centum cuilibet:
quantū si cuilibet specialis dicit̄: ⁊ ita quātū centū: q̄d est
impossibile vel inopinabile: frustra em̄ tunc fierent priua
te institutiones ⁊ anniuersaria cōtra generalem cōsuetu-
dinem eccl̄ie atq3 ritū. ¶ P Dicit̄ aūt notāter: in eodē
gradu: q2 si in casu sacerdos alios adiūgit in alio gradu:
vel p superadditas orōnes: vel ī memoria viuoꝝ aut defun
ctoꝝ ſm generalē eccl̄ie morē: nō fraudat eū p quo spāli
ter se missam dicere obligauit. Tū q2 p hoc bonū illi debi-
tum nō minuit̄: vt p3 ex predictis. Tū q2 hic ritus eccl̄ie /
cui se in hoc sacerdos cōformat sicut debet: manifestꝰ est: ⁊
nō ignorat̄. Tū q2 tpalia cōferens pro sacerdotis susten-
tatione / ⁊ eū mō predicto obligās: aliā intentionē in obli-
gando sacerdotē habere nō presumit̄. ¶ Ad cuiꝰ elucida-
tionē dictus cācel. quasdā mouet questiones / dicēs: Que-
ramus a cōferente tpalia questiones aliquas: vt ex sua re-
spōsione veritas magis emineat. Et primo. Uis o frater
vt in missa quā p te dici cōstituis: nulla dicat̄ in locis suis
alia penitus oratio q̄ p te? Puto respōdebit sicut ⁊ rn̄de-
re debebit: q2 hec fieri nō phibet. Uis rursus vt in memen
to tā pro viuis q̄ pro defunctis nullus cōmendatꝰ habeat̄
nisi tu ⁊ tui? Respōdere oporteret ꝙ hoc nō intēdit: qm̄ in-
stitutioni eccl̄ie iā ipse repugnaret. Uis preterea ꝙ volen-
tes ad offertoriū venire / quatenꝰ ipsi misse participes sint
repellant̄? Certe nec hoc dicet: si ritū ecclīasticū plene co-
gnouerit. Quid vis igit̄ tibi fieri pro peculiari missa tua?
Si respōderit. Uolo tota mea sit: tota cedat in spūalem
vtilitatē meā: tota valeat ad remissionē pctōꝝ meoꝝ ⁊ sa-
tisfactionis debite vel iniūcte redēptionē. Sed an hoc ita
vis frater / ꝙ sacerdos nihil sibi mereat̄: aut nihil seipsum
iuuet: nihil p seipso satisfaciat: nihil demū impēdat obse-
quij parentibꝰ: nihil benefactoribꝰ: nihil cōmēdatis. Silr̄
vt tu cōferas nihil eccl̄ie toti militanti. Nolo dicet: ⁊ iure
dicet. Subdit. Quid supest igit̄ nō referre quantitatē suf
fragij deo / q̄ ⁊ q̄lis tibi debita ē. Nolito murmurare sciet
pfecto / sciet ille qui montes ponderat in statera: tua sibi
dona mensurare. Adde ꝙ in oblatione tua alij fortasse
sunt melioris cōditionis vt participent q̄ tuipse. Quō pe-
tes: hoc inquā modo: q2 de bonis eoꝝ vno modo / vel alio
male quesitis facis elemosynā: facis fundationem: dila-
tas pompā tuā: facere vis nomen tibi. Aut modestius sen-
tiendo loquendoq3: tu debitor es parentibꝰ / patrie / bene-
factoribus: deniq3 vniuerse cōioni sanctoꝝ. Hec cancella.
Respicit hoc correlariū cōuentus / sacerdotes parochia-
les: qui institutis iam cōmemorationibꝰ / anniuersarijs /
missis ac diuinis cultibꝰ / eisdem superinducūt alios eorū-
dem officioꝝ fructus participantes. Ut cū (exempli cau-
sa) missa ac officiū defunctoꝝ certo die iam institutū sit p
sex psonis; adiungunt de nouo illis sex alios: absq3 tamē

augmento cultus dei in numero officio℞ vel psonarū: videant illi an primis institutioib⁹ satisfaciat. ¶ O Sed di. Est eccl'ia aliqua cathedralis vel al's curata/q̄ singulis diebus (quib⁹ fm mo:ē vel statuta illius eccl'ie agi pōt officiu℞ p:o defunctis) ip̄m officiū ex veterib⁹ fundationibus facit: nec supsunt dies vacantes ab hmōi officio/quib⁹ noua institutio fieri posset noui officij. Veniūt persone/ vel eiusdem ecclesie/vel alie petentes p:o se ꝛ suis fieri cōmemo:ationem anniuersariā tpalem vel ppetuā. Nūquid repellenꝰ: ꝛ sic peio: est cōditio p:esentiū q̄ p:eterito℞. Aut si assumunꝰ: fraudabunꝰ p:io:es: cū cultus diuin⁹ pp̄ter illos nec in numero officio℞: nec psonarū officia facientiū augeaꝰ. P:o solutione noteꝰ correlariū sequēs. ¶ Correlariū tertiū. Vt cōscientie seruenꝰ: fraus q̄ᵹ in futurum caueatur: vtile est vt in nouis missarū/officiorū/anniuersario℞ institutionib⁹ ac fundationib⁹/ ꝛ modus agendi officia/ ꝛ eccl'ie cōsuetudo/ac p:io:es obligationes fundato:ibus ac tpalia cōferentib⁹ expresse ꝛ intelligibiliter declarenꝰ. Vbiq̄ꝫ sic assumanꝰ noua: vt veterib⁹ debita non minuanꝰ. Patet. q: sic accepte mutuo cōsensu sup modificatione rōnabili obligationis instituentiū/ ꝛ institutionem assumentiū: tale p:ius bene masticata obligatione seruata nulli fit iniuria: fm regulā iuris. Scienti ꝛ volēti nō fit iniuria. Vnde si in casu p:io:i volēs instituere nouū anniuersariū cōsuetudinē eccl'ie nouit: scitq̄ꝫ p se nō fieri spāle officiū: sꝫ se suosq̄ꝫ p:io:ib⁹ officia instituētib⁹ addi in gradu posteriori/satisfit agēdo fm eccl'ie cōsuetudinē sibi notā. q̄ si eā igno:auerit: ꝛ sibi in certo die anniuersariū agi petierit: info:meꝰ p:ius taliter q̄ intelligat officiū qd̄ petit p se solo nō fieri: sꝫ p alijs in p:io:i gradu quib⁹ ipse adiūgendus erit in gradu posterio:i: vel etiā in eodē si p:iora ita sint instituta vt etiā alij in eodē gradu possint adiūgi. Sic nemo repelliꝰ. ꝛ sciēs quēadmodū īstitutio sua assumiꝰ nō fraudaꝰ. Hec cōfo:miter ad intētionem Scoti ꝛ cancel. locis allegatis dicta sunt. ¶ R Si dicis: q̄d de fundationib⁹ iam factis nō cū tali clara/vbo℞ exp:essione: ꝛ vbi q̄n̄q̄ꝫ nesciꝰ fundationis fo:ma scriptis sup hoc pditis/aut vetustate cōsumptis. Dicendū q̄ in hoc casu recurrendū est ad generalē eccl'ie cōsuetudinem rōnabilē/ vel ad bono℞ viro℞ informationē: melius tn̄ ad ordinarij superio:is declarationē: hoc em̄ securius est/eo q̄ nemo in causa sua crediꝰ bon⁹ iudex. ¶ Correlariū quartū. Ad btitudinē tendenti expedit ꝛ vtile est missas p se spāliter pcurare. Patet: q: cū plus valeat missa dicta p vno pncipaliter sibi tā p viā satisfactionis ꝛ redēptionis/ q̄ p viā impetrationis alicui⁹ boni spūalis ad btitudinē pmouentis vt pbatū est: q̄ si diceret p se ꝛ alijs: ꝛ hoc tam ex opere operato q̄ ex merito eccl'ie ꝛ psonali celeb:ātis. Vtile est cuilibet/ ꝛ p celeriori redēptiōe a satisfacto:ijs penis: ꝛ p maiori gloria cōsequēda/missas sibi ac p se specialiter pcurare. Nā vtile est pctōri ad eternā btitudinē anhelāti/ vt impedimēta ab ei⁹ pceptione retardatiua p posse studeat amouere. Obligatio vero ad penā satisfacto:iā siue in purgato:io: siue in hoc mūdo ipedit a btitudinis cōsecutione. Nemo siquidē quātūcūq̄ꝫ a pctis sit absolut⁹/btitudinē pōt adipisci cū obligatione ad penā: q: nec ad penā in btitudine soluendā: nec post. Nō cum btitudine: q: scriptū est. Absterget deus oēm lach:ymā ab oculis sctō℞: ꝛ mo:s vltra nō erit: neq̄ꝫ luctus: neq̄ꝫ clamo:: neq̄ꝫ dolo:. Apocal. xxi. Neq̄ꝫ post: q: beatitudini pena nō succedit: q: ibūt btī dicti in vitā eternā. Mat. xxv. q̄ nequaq̄ interrūpiꝰ p penā qualēcūq̄ꝫ: vt o:igenē dicūt posuisse alternationē i gloria ꝛ pena. Opo:tet ergo beatificandū p:ius ab omi inquinamento culpe purgari: ꝛ ab omi pene debito liberari. Missa aūt ab hmōi debito liberat in toto vel in parte fm pporitionem fructus misse ad liberationē pene: qui si totus vni soli applicaꝰ: citius liberat illū/ q̄ si illi: ꝛ simul alijs impertiꝰ. Sicut si in ciuilibus: duo℞ quilibet decem flo:enis alicui obligaꝰ: p:o quo debito vterq̄ꝫ carceri mancipatus est: si q̄s soluit decem p:o vno statim liberaꝰ: secus si solueret p:o vtroq̄ꝫ. Vtile est denīq̄ꝫ cuilibet sibi pcurare gratiā/virtutes/ ꝛ dona/quib⁹ in via ad merendū maio:em glo:iā adiuuaꝰ: que etiā p misse sacrificiū impetranꝰ. Sicut si amicus regis facilius impetrat p viā supplicationis liberationē vni captiuo q̄ oībus ꝛ etiā maio:a dona vni/ q̄ plurib⁹: ita ꝛ p:ima gr̄a/ ꝛ cetera dona: ꝛ citius ꝛ intensius cōferunꝰ vni ex merito o:ationis ꝛ sacrificij/ q̄ multis vt patet ex sup:adictis. ¶ S Per hoc potest responderi ad tertiā questionē/ q̄ pcurans sibi specialiter bona spūalia nō agit cōtra charitatē p:oximi: nā charitas ad p:oximū in hoc potissime cōsistit/vt velimus p:oximo inesse dilectionem dei gratuitā. i. vt velimus p:oximū diligere deū propter se tanq̄ summū bonū: q: p hoc volumus p:oximo inesse maximū bonū: scꝫ actū summe iusticie: scꝫ actū amo:is/amicitie in deū cū gratia: qui inter oia dona creata p:incipatū tenet: fm bea. Augu. immo fm aplm. i. Co℞. xiij. Maio: ho℞ charitas: vtriq̄ꝫ nō sine actu. Per hoc etiā diligiꝰ p:oxim⁹ ad eternā beatitudinem cōsequendam: que nō cōfertur nisi diligenti deū p:opter se: hoc ergo est diligere p:oximū sicut seipsum: velle p:oximū cōdiligere sup oia deū. ¶ Nec sibijpsi p:eparans viā ad beatitudinem p:ocurando sibi per specialia suffragia ad beatitudinem pmouentia: ꝛ impedimento℞ remotionem/ que ab eadē sunt retardatiua: minus vult p:oximū per perfectam dei dilectionem ad equalē puenire beatitudinē ad quā ipse aspirat. Neq̄ꝫ p istā specialiū suffragio℞ pcurationem substrahit p:oximo debitū: tum q: p hoc q̄ missam sibi vel aliquib⁹ specialiter applicat: vel applicari pcurat: non diminuiꝰ bonū quod virtute sacrificij debeꝰ toti eccl'ie cuius est p:oxim⁹ membrū. Tum q: p hanc determinatā applicationē bonū p:oximi nō minuiꝰ: q: nihil tolliꝰ in quo p:oximus habet ius quesitū. Potuit em̄ missa illa tanq̄ opus supererogationis/omitti sine iniuria p:oximi: vn̄ posset remurmurāti p:oximo dici. Amice nō facio tibi iniuriā: tolle qd̄ tuū est. id scꝫ qd̄ tibi debetur generaliter vt memb:o ecclesie: ꝛ vade. ¶ Quod vero addiꝰ q̄ p:oximū tenetur diligere quilibet sicut seipm. Dicendū fm magistrum dist. xxx. li. iij. q̄ sicut/nō dicit dilectionis equalitatē quantum ad actus diligendi intensionem aut effectus exterioris exhibitionem: sed quantū ad bonū finale/ scꝫ beatitudinem eis optandā. vnde ait: Charitate oībus optare debemus vt bona paria mereanꝰ: sicut apl's dicit. i. Co℞. vij. Volo oēs hoies esse sicut me. Optanda est em̄ mino:ib⁹ pfectio maio℞: vt ipsi fiant pfecti: ꝛ sic pares mereanꝰ btitudinem. Et sequiꝰ: Diligendi sunt fratres quātū nos. i. ad tantū bonū diligam⁹ ad quantū nos: vt tantū bonum optem⁹ eis in eternitate/etsi nō tāto affectu: vt ibi. (quantū vel sicut) silitudinem dicat: nō quantitatē. ¶ Vel etiā diligendus est p:oxim⁹ pari dilectione. i. eadē: nā eodē charitatis habitu oēs diligendi sunt. Nā eadē est charitas habitualis infusa/qua diligere debem⁹ deū pp̄ter seipsum/ nos/ ꝛ p:oximū in deo: inimicū pp̄ter deū. ¶ T Qd̄ etiā addiꝰ qd̄ bonū quanto cōmunius/tanto diuinius ꝛ meli⁹ (vt sic ostendaꝰ melius fo:e missam cōmuniter applicare multis q̄ paucis) nō pbat ad qd̄ adduciꝰ. Accipiꝰ em̄ hec auto:itas ex philosopho. i. Ethic. dicente. Amabile quidē bonū est vni soli: melius vero ꝛ diuini⁹ genti ꝛ ciuitati. Loquitur ibi de bono qd̄ est causa finalis obiectiua cōitatis: ꝛ etiā vnius que est pars ciuilis ciuitatis. Tale bonum si amabile est cōmendare vni soli: erit amabilius ꝛ melius id pcurare cōitati: vt exponit cōmentato: cōmen. i. Et vocat illud diuinius/fm sanctū Tho. in suo cōmen. eo q̄ magis pertinet ad similitudinem dei/ qui est bonū vniuersale ꝛ vniuersalis causa omniū bono℞. Intelligitur igitur auto:itas hec de bono/quod totū in se sine sui diminutione pluribus cōmunicatur: id em̄ melius est quanto pluribus cōicatur: non quidem in se: sed eis qui ipsum participant. Hoc autem nō potest intelligi nisi de bono comunicabili obiectiue: q: nihil idem potest totū pluribus cōmunicari in creaturis fo:maliter. Tale aūt bonum est beati

mat. xxij

tudo obiectiua/ ipse scilicet deus omnium finis obiectiu⁹. Et hoc bonum debem⁹ vniformiter oībus velle fm̄ dicta. Bonū aūt qđ nō participatur a pluribus in se: sed in minoribus bonis equiualentibus isti vni bono: non est ex hoc melius ꝙ plurib⁹ cōicatur: nec in se. patet: nec eis a quib⁹ participatur: q2 quanto sic plurib⁹ participatur: tanto cuilibet eoꝝ minus bonum prouenit. ¶ A Et ita patet mentio ad hanc questionē. Quō licet cuilibet sibi specialiter querere salutis adiutoria/ ꝑ misse sacrificiū sibi determinate applicandū sine lesione charitatis in proximū. Nec repugnat illud apl̄i. i. Coꝛ. xiij. Charitas nō querit q̄ sua sunt: qđ verū est/ sua tēporalia repetendo cū scandalo ꝓximorum. Uel que sua sunt tm̄: vt dicit glo. scȝ alios excludendo quantū ad bonū finale omnib⁹ pariter optandū/ quantum ad affectū penit⁹ ⁊ effectū. Sic eni͞ nō licet excludere proximū: cum charitas facit omnia cōmunia: differenter tamen fm̄ determinationem graduū supradictam.

¶ Lectio. xxviij. A

AD quartam questionem

nem qua quesitū est quō dantes ⁊ recipientes tp̄alia vt rependant spūalia/ a prauitate simoniaca excusentur. ¶ Pro cuius breui decisione presupponitur/ ꝙ simonia est studiosa volūtas vel cupiditas emendi vel vendēdi aliqđ spūale vel spūali annexum: vt in glo. i. q. i. ꝙ quidā. ⁊ est in ꝑncipio. q. Itē in ca. q̄ studet. ea. q. Unde simonia nō est aliud fm̄ do. Antoninū in sum. pte. ij. ti. i. c. v. q̄ emere vel vendere: vel aliū cōtractū nō gratuitū facere pro spūalibus habendis precio rei tp̄alis. ¶ Uolūtas ibi ponitur nō pro potentia: sed ꝓ actu eius. Omne eni͞ peccatū actuale actu volūtatis cōmittitur. ¶ Studiosa dicitur. i. deliberata: nam etiam sola volūtate preuia rōnis deliberatione cōmitti simonia potest: licȝ ab ecclesia nō puniatur dum nō procedit in opus extra. Nomine emptionis ⁊ venditionis cōprehenditur oīs contractus nō gratuitus/ excepta ꝑmutatione: q̄ licite fieri pōt/ seruatis cōditionib⁹ debitis ⁊ circūstantijs requisitis. ¶ Spirituale siue fm̄ Rich. in. iiij. dis. xxiiij. tripliciter dicitur: scȝ essentialiter: vt gratia ⁊ virtutes. Causaliter/ vt sacramenta. q̄ causant gratiā suo mō. Et effectiue vel actualiter vt predicare/ corrigere/ visitare/ orare ⁊ hmōi que sunt actus spūales. ¶ Annexū spūali etiā dicitur dupliciter fm̄ san. Tho. in iiij. Uno modo/ q2 dependens a spirituali: vt habere ecclesiastica beneficia: q2 nō cōpetit nisi habenti officiū clericale. Alio modo/ q2 ordinatur ad spūalia: vt ius patronatus: ius decimale: vasa sacra ⁊ similia. ¶ Sub precio aūt comprehenditur omne munus temporale qđ pecunia estimari pōt. Et ponit bea. Greg. triplex genus muneris quo simonia cōmittitur: scȝ munus a manu: a lingua: ab obsequio que sunt pecunia/ preces/ famulatus: dum ergo pro illis spiritualia cōferuntur/ vt horum intuitu: simonia cōmittitur. ¶ B Sed cū dicitur spūalia dari pro temporalib⁹ seu intuitu commodi tp̄alis/ notanda est magistralis distinctio dn̄i Pe. de aliaco card. cameracen̄. quā reperit Gerson in fine trac. de simonia/ ꝙ quadruplex potest esse intuit⁹ ad cōmodū tp̄ale in datione ⁊ ministratione spūaliū. Prim⁹ intuitus pōt referri ad cōmodū tp̄ale tanq̄ ad preciū rei spiritualis/ quasi sit adequatio valoris vnius rei ad alterū: sicut est in emptione ⁊ venditione in ciuilib⁹. ¶ Scđo potest fieri intuitus ad cōmodū temporale/ tanq̄ ad motiuū principale dandi vel ministrandi spūalia: vel tanq̄ ad finem vltimū in quo sistit intuitus spūalia cōferentis vel recipientis. ¶ Tertio pōt fieri intuitus ad cōmodum tp̄ale tanq̄ ad motiuū min⁹ principale: vel tanq̄ ad finem subordinatū sub vltimo fine. ¶ Quarto mō pōt fieri intuitus ad cōmodū tp̄ale tanq̄ ad rem debitā iure diuino pro sustentatione illius q̄ spūalia subministrat: iuxta doctrinā christi ⁊ apl̄i. Dign⁹ est operarius mercede sua. i. Timo. v. ⁊ Lu. x. ¶ Prim⁹ intuitus ⁊ secūdus sunt vere simoniaci iure diuino ⁊ humano. Et si cōcurrit error in intellectu: scȝ ꝙ talia fieri possint: sicut dicitur in primo mēbro: vel ꝙ licite fiant/ sicut ponitur in vtroq̄ modo: tunc incurritur heresis ꝓpe dicta/ si adsit ꝑtinacia. Pro illo facit quod dicit beatus Greg. in regi. Altare/ decimas/ ⁊ spm̄ sanctū emere vel vendere simoniacā heresim esse nullus fideliū ignorat. ⁊ habetur. i. q. i. presbyter. Dictum est si credatur hoc posse fieri vel licite fieri: q2 heresis ex sua rōne dicit errorem circa credibilia: ⁊ ꝑtinet ad intellectū sicut fides cui opponitur. Si q̄s aūt ex cupiditate vel auaricia fm̄ exteriorē apparentiā cōmutare vellet spūale pro tp̄ali: nō tn̄ credens hoc posse fieri in corde: hic esset simoniacus ⁊ nō hereticus: q2 in intellectu circa credibilia nō erraret. Cū aūt hoc fieri posse credit aut licite fieri: iam errat circa catholicā veritatem: ⁊ si affuerit ꝑtinacia: est hereticus. Dicuntur aūt cōmuni appellatione simoniaci heretici: nō simpliciter ⁊ ꝓprie loquendo: sed ꝓpter silitudinē actus: q2 ita operantur quasi estimarent donū spūssancti pecunia posse possidere: q̄ estimatio est heretica. Si aūt feratur intuitus tertio ⁊ quarto modis: sic pōt ministratio spūaliū pro tp̄alib⁹ esse licita meritoria ⁊ a simonia penitus aliena. hoc attento ꝙ seruetur illud apl̄i. i. Thessa. v. Ab omni specie mala abstinete vos. Hoc est ꝙ administratio spūaliū facta sub altero tali intuitu/ non appareat ex modo suo fieri primo intuitu vel secūdo: vt si nō exerceantur spūalia nisi prius dentur tēporalia: aut si turpiter exigantur cū scandalo ⁊ auaricie nota. In quibus vtriq̄ casib⁹ suspecti possunt haberi de simoniaca prauitate. Ad hoc bene loquitur beatus Prosper in de vita cōtemplatiua. Sacerdos cui dispensationis cura cōmissa est: nō solū sine cupiditate: sed etiā cū laude pietatis accipit a ppl̄o dispensanda: ⁊ fideliter dispensat accepta: vt vnde pauperib⁹ subministrat: inde ⁊ ipse tanq̄ pauper volūtarius viuat. Et sequitur. Quid est aliud de euāgelio viuere: nisi laborantē inde vbi laborat: necessaria vite recipere. ¶ C Per hoc ad questionē respōdetur: ⁊ est cōclusio prima: ꝙ sacerdos rependens spūalia/ ⁊ accipiens tp̄alia intuitu tertio vel quarto/ excusatur a simonia: qm̄ nō cōmutat spūale ministeriū/ orationem scȝ vel missam pro tp̄ali ex obligatiōe quasi ciuili vel legali: tanq̄ sit vera cōmutatio vnius pro alio/ appreciari pro precio: immo talis appreciatio fm̄ valorem inter hec fieri non pōt: q2 spūali bono cūcte opes terrene ꝑ equiualentiā cōparari nō possunt. sicut de sapientia salomon ait Prouer. viij. Melior est sapientia cūctis opib⁹ preciosissimis: ⁊ omē desiderabile ei nō pōt cōparari. Et petrus apl̄s cōdemnans simonē dixit Act. viij. Pecunia tua tecū sit in ꝑditionē: qm̄ donū dei existimasti pecunia possideri. Nec q̄ cōmutat sacerdos pro tp̄ali laborem suū corporalem: quia nō est verisile: ait Scotus/ ꝙ aliquis tantū daret pro labore corporali habito in illo actu: imo neq̄ in corporalib⁹. Dicit Durandus. Sub venditione cadit labor operātis fm̄ ipm̄ opus operatum: quis eni͞ vnq̄ (dicit) emeret laborē operantis nisi propter fructū operis. Et ideo ridiculū est (ait) dicere/ ꝙ minister posset laborem suū vendere vbi opus suū vendere nō pōt. Et preter hec/ q2 act⁹ celebrādi spūalis est quantum ad suū principiū/ ⁊ quātū ad suū finem: q2 cōperit sacerdoti ex officio ⁊ ptāte spūali: ⁊ ꝑ ipm̄ spūale bonū cōfertur: qđ fm̄ veritatem nec vendi pōt: nec locari: etiā fm̄ apparentiā sine simonia. Nō ergo celebrat sacerdos missam pro pecunia vel re tp̄ali: vt hec prepositio pro/ notat appreciationē hui⁹ pro illo: si rite celebrat: neq̄ pro pecunia. i. ꝓpter pecuniā: vt scȝ hec dictio ꝓ/ vel ꝓpter/ sit nota cause finalis vltimate ⁊ principalis: quasi intentio sacerdotis sistat in pecunia quasi in vltimo fine nō referendo suā celebrationē in finē vlteriorē ⁊ digniorē: q2 ⁊ hoc simoniacū esset. Et fm̄ hoc intelligenda sunt v̄ba reprobantiū spūale pro tp̄ali cōmutari. ¶ D Sed quō tunc celebrabit pro pecunia volens cauere simoniā. Quō intentionē suā rectificabit/ ne si lumen intentionis/ scilȝ oculus qđ in eo est tenebre fuerit: totū corpus actionis sue cōtenebrescat. Responsio. Tripliciter id fieri pōt. Primo fm̄ Sco

Simonia qd.

tum/vt celebret pro tꝑalib⁹ tanꝙ ꝓ aliquo ſibi libere oblato/cũ mendicatione orationis ⁊ ſpũalis ſuffragij. Sic eñ tenebit recipiens oblatũ illud bonũ tꝑale ſm iuſticiã exaudire mendicantẽ ſpũalia/qui tꝑalia contulit ex iuſticia recipiendo tꝑalia ſe obligat liberaliter: hoc eſt ſine cõuentione ⁊ cõmutatione ad orandũ pro benefactore. Ut ſi religioſe volens facere inſtitutionem (exempli cauſa) alicui⁹ anniuerſarij ꝑpetuo die certo ꝑagendi in aliquo collegio ſeu monaſterio dicat. Aſſigno vobis talem vel talẽ agrũ: domũ aut decimã: ⁊ peto vt anniuerſariũ pro me ⁊ amicis meis taliter pagatis. Ex hac receptione liberaliter donata/cũ petitiõe ſuffragij ſm iuſticiã ſurgit obligatio ad audiendũ preces cũ dato hmõi porrectas. De hoc clarius infra. ¶ E Scđo ſic rectificabit ſacerdos ſuã intẽtionẽ: vt nõ impendat ſpũale ꝓpter pecuniã/tanꝙ ꝓpter finem principalẽ: ſed tanꝙ ꝓpter finẽ min⁹ principalez ⁊ ſecũdariũ/referendo intentionẽ ad ſuã ſuſtentationẽ: vt nũc aut poſterius liberius occupari poſſet circa ſpũalia exercitia: ita vt pecunia recepta ſit finis ſub fine: ita vt finis principaliter ſit gloria dei: ⁊ ſalus animarũ ꝑ ſpũale opus promouenda. Cui vt poſſit inſiſtere: pecuniã põt recipere: qm̃ ſine tꝑalibus ſpũalia diu ſubſiſtere nõ poſſunt in hac mortalis vite miſeria. Recipiat igit̃ non tanꝙ preciũ ſpũalis operis: ſed tanꝙ neceſſariũ decentis ſuſtentationis. Unde vt Gerſon in de ſolicitudine eccĩa. ꝑſonarũ parte. xij. ait. Iſte ſiquidẽ iuſtus ꝓprius ⁊ verus eſt titulus ſuſcipiẽdi tꝑalia/ſcꝫ tanꝙ decentem ſui ſuſtentationẽ. In hoc eñ titulo qui dicit̃ ſuſtẽtatio miniſtri: ſaluat̃ oĩs receptio moderata rerũ temporaliũ pro ſpũalibus ſm Duran. Moderata dico in ordine ad ꝑſonã ſtatũ ⁊ officiũ impendentiũ: vt nõ ſolũ attendant̃ neceſſaria victus ⁊ amictus: ſed cetera officiũ ⁊ ꝑſone ſtatum cõcernentia: vt ſi predicator eſt/libri ⁊ ſimilia ad ſpiritualis officij executionẽ neceſſaria. Unde dicit Gerſon in trac. de ſymbolo ꝓpoſitiõe. viij. Eccleſiaſticus officians ex debito beneficio ſuo: ſicut frequentando horas canonicas vel mortuoꝝ exequias: non ideo cõuincit̃ ſimoniacus ſi recipiat aut recipere intẽdat diſtributiones tꝑales aſſignatas illis qui talib⁹ aſſiſtunt officijs: etiã dum aliqñ ſub hac intentione mercedis vadit ad aliqđ officiũ eccleſiaſticũ/alr̃s pro tunc non iturus. Gratia exempli. Habens officiũ predicationis aut penitẽtiarie/cui pro ſuſtentatione vite annexa eſt prebenda in eccĩa cathedrali in qua certis horis ſolis preſentib⁹ dant̃ quotidiane diſtributiones. Iſti qui ꝓpter officiũ ſuũ ſingulis horis intereſſe nõ poſſunt (habẽt eñ ille ſtudere: ille cõfeſſionẽ penitentiũ audire) eligũt hi horas illas vt viſitent in quibus lucrant̃ diſtributiones tꝑales: ceteris ſe abſentant ⁊ ſuo officio deſeruiũt. Quis diceret hos ſimoniacos/dũ intrant chorũ horis quib⁹ recepturi ſunt tꝑalia alr̃s nõ intraturi: non referentes illa tꝑalia in aliud: niſi in ſuſtentationem congruã quã alr̃s habere nõ poſſent. Congruã dico/ſuo officio/ad dei laudẽ ⁊ animarũ ſalutẽ exercendã. ¶ Ex quo patet ꝙ fallit argumentũ multoꝝ. Ille vadit ad chorum ꝓpter pecunias: alr̃s nõ iturus. Ille celebrat ꝓpter pecunias/alr̃s nõ celebraturus: igit̃ eſt ſimoniacus. Sed oportet addere: facit hoc ꝓpter pecunias principaliter. Hoc aũt nõ facit/qui refert actũ ſuũ ad dei honorem: ⁊ pecunias in ſuſtentationez ſui: quaten⁹ ſic ſpũalib⁹ officijs melius poſſit intendere ⁊ vacare. ¶ Attendat tñ quilibet diligenter ne mentiat̃ iniquitas ſibi: vt nõ ex auaricia ⁊ cupiditate ꝑ talia ſpũalia opa ſibi multiplicet diuitias plurimas ⁊ ſuꝑuacuas ⁊ preter neceſſarias/pompã ⁊ curã carnis nõ ſpũs agat in delitijs. ¶ F Tertio intẽtionẽ ſuã rectificabit celebrans ꝓ bono tꝑali/quaſi ꝓ mercede ⁊ premio min⁹ principali ſibi debito iure diuino ⁊ naturali/pro ſuſtentatione vite corporalis: ſm regulã chriſti ⁊ apli. Dign⁹ eſt operarius mercede ſua. Lu. x. Et. i. ad Corin. Qui altario deſeruiũt cũ altario participãt. Nemo militat ſuis ſtipẽdijs vnꝙ. Si vos nobis ſpũalia ſeminam⁹: magnũ eſt ſi nos veſtra carnalia metam⁹? Ita ⁊ dñs ordinauit his qui euangeliũ annũciant/de euangelio viuere. Uiuere dicit apl̃s non luxuriari. Sic ergo ex debito miniſtrationis ſpũaliũ ſuffragioꝝ: iuſtũ eſt vt miniſtranti ſpiritualia corporalia redonent̃. Uñ dicit Gerſon de ſimo. ꝓpoſitione. v. Obligatus miniſtrare ſpũalia ⁊ miniſtrãs ea/habet verũ ius ⁊ ptãtem recipiẽdi tꝑalia abſꝙ hoc ꝙ mendicet ea. Et ſub hac intentione licꝫ min⁹ principali potuit vel põt obligare ſe ad miniſtrandũ ſpũalia: ⁊ ꝓ mercede vel ſtipendio aut cibo ⁊ ſua ſuſtẽtatione recipere tꝑalia. Sicut exẽplificari poſſet in omi ſtatu eccĩaſtico: tã ſeculariũ ꝙ religioſoꝝ a maiorib⁹ ad infimos. Hec Gerſ. ¶ Ex hoc fundamento põt ſacerdos iam ſibi ad ſumptus ſufficiens ex patrimonio vel alr̃s pie collato: ſe ad preſtandum ſpũales actus obligare: ⁊ tꝑalia ab eo recipere: vt ſtipendiũ debitũ miniſtranti: ſm Ioh. in ſumma. Et hoc non ex cupiditate lucri/vel ad ſatiſfaciendũ ſue cupiditati/intentione ꝯuertendi qꝛ recipit aliũde in pios vſus. Nõ eñ hec redonatio boni tꝑalis iuſta videt̃/tantũ ex indigẽtia ꝑſone ſpũalia miniſtrãtis: ſꝫ ipſa rerũ cõditio talis eſt/ꝙ res tꝑalis organice ſubſeruit ſpũalib⁹ rebus. Et ſic beneficiũ dicit̃ correſpõdere officio vt retributio ipſi miniſtrationi: Ex ſe eñ iuſtũ eſt: vt illi cõſequant̃ ſtipendiũ: qui pro tpe ſuũ cõmodare reperiunt̃ obſequiũ. xij. q. ij. charitatẽ. Unde accidit ipſi officio ⁊ miniſtrationi ſpũali vtrũ fiat per ꝑſonã pauperem vel diuitẽ. Que aũt ꝑ ſe inſunt: nõ tollũtur ab eo qđ ꝑ accidens eſt. Alr̃s eñ promotus ad curam/ſi accreſcente patrimonio ditaret̃: gratis teneret̃ ſine receptione tꝑalium ſpũalia miniſtrare. Qđ nõ videt̃ verũ: qꝛ nemo tenet̃ ſuis ſtipendijs militare: cõtra aplm ſupra allegatũ. ¶ G Uerũtamẽ ſic ſibi ſufficientes obligãtes ſe ad preſtandũ ſuffragia ceteris/ſuã partem faciũt deteriorem: pro quanto ſatiſfacientes ꝓ debitis alienis/reten dant ſatiſfactionẽ pro delictis ꝓprijs. Satiſfactionẽ quippe quã alijs impendũt: ſibi negant: cũ opus ſatiſfactoriũ impenſum vni/non tollit penã pro peccatis debitã alteri: vt dictum eſt. ¶ Quo nõ obſtante premiũ eſſentiale ſibi nõ minuit. Nam premiũ eſſentiale qđ meret̃ ſacerdos celebrando dum fuerit in charitate: non minuit̃ ſacerdoti quantũcũꝙ offerat ſpecialiter ad ſatiſfaciendũ: ⁊ hoc ſiue pro ſe/ſiue pro alijs multis vel paucis: alioquin nõ expediret ſatiſfacere pro peccatis/ſi in diminutionem glorie (que incomparabiliter melior eſt ꝙ liberatio a pena quacũꝙ ſatiſfactoria temporali) verteretur. Minus ſiquidem eſſet penã temporalem ſuſtinere: ꝙ quantocũꝙ gradu eterne glorie perpetuo ſpoliari. Nam actioni meritorie debetur tantũ premij eterne/quantũ debet̃ ſimili actioni in illo in quo non eſt ſatiſfactoria. Hoc eſt ſi duo: quorum alter ad ſatiſfaciendũ pro peccatis tenet̃: ⁊ alter nõ tenetur (ꝙuis putet ſe teneri) faciant opus meritoriũ ex ſimili charitate: ⁊ equali conatu volũtatis/ſtante eadẽ actus intenſione: ceteriſꝙ parib⁹: ordinet vterꝙ actũ illũ in ſatiſfactionẽ pro peccatis ſuis. Illi meritorio actui correſpõdet idem premiũ eſſentiale in vtroꝙ: nec maius in vno ꝙ in alio: licꝫ vni ſit ſatiſfactio/alteri nõ/ſcꝫ nõ indigẽti. Nec ꝓpter hoc melior eſt cõditio petõris penitentis: ꝙ innocẽtis pnĩa nõ indigẽtis. Quia põt rõnabiliter teneri ꝙ ſicut opus ex charitate factũ valet penitẽti ad tꝑalis pene redẽptionẽ: ita valet alteri innocenti ad aliqđ aliud bonũ tꝑale. puta ſanitatẽ vel multiplicationẽ tẽporaliũ: vel preſeruationẽ ſpecialẽ a malo. Illud aũt pmiũ eſſentiale nõ datur niſi facienti opus meritoriũ: ꝙuis eñ vn⁹ ꝓ alio poſſit ſatiſfacere: ⁊ vn⁹ aliũ a penis debitis liberare. Poſſit etiã vnus alteri cõuerſionẽ a peccatis: ⁊ ita primã gratiã ſicut ſtephan⁹ paulo impetrare: nullus tñ alteri meret̃ eternaꝫ beatitudinem: nec beatitudinis gradũ aliquem: ſtante ſemꝑ immutabiliter ſententia illa: Opera eñ illoꝝ ſequũt̃ illos. Apoc. xiiij. ⁊ illa pauli. i. Cor. iij. Unuſquiſꝙ propriã mercedem recipiet ſm ſuũ laborem. ⁊ ad Gal. vj. Que ſeminauerit homo: hec et metet. Manet ergo ſacerdoti pro alijs celebranti ſaluum ius ſuum ad beatitu

dinē: que datur ex operatione eius meritoria. Nec illa sibi
minuit: nec alteri ꝓpter suā celebrationis applicationem
impertit. Secus de premio accidētali. ¶ P Si vero obij
ceretur cōtra predicta ꝑ dictū beati Hiero. ad dama. papā
j.q.ij. clericos. Clericos aūt illos conuenit ecclesie stipen/
dijs sustentari: quib⁹ parentū ⁊ ꝓpinquoꝝ nulla suffragā
tur subsidia. Qui aūt bonis parentū ⁊ opib⁹ sustētari pñt
qui qđ pauperū est/accipiunt: ꝑfecto sacrilegiū cōmittūt
⁊ per abusionē taliū/iudiciū sibi māducāt ⁊ bibūt. Et bea
tus prosper in de vita cont. ⁊ habet. j.q.j. pastor. Pastor
ecclesie his quib⁹ sua sufficiunt: nō debet aliquid erogare
Quoniā quidē nihil aliud est habentib⁹ dare/ꝙ̄ perdere.
Nec illi qui sua possidentes dari sibi aliqđ volūt/sine grā
di pctō suo vnde pauper victurus erat: accipiunt. Ad hoc
glo. in ca. Clericos. tripliciter rńdet sup verbo sacrilegiū.
Primo ꝙ illud dictū Hiero. exhortatio est nō preceptum.
Uel scđo de his loquit qui occasione patrimonij amplian
di qđ habent a diuinis se abstrahunt obsequijs: quibus se
absentātib⁹ dandū nō est. Uel tertio loquit hic de quarta
pauperib⁹ debita: q̄ dari ꝓhibetur abundantib⁹. Concor/
dat glo. in c. illi autē. xij.q.j. dicens: Loquit de clericis va
gabundis. Uel nō debent recipere eccl'iastica bona vt sibi
reseruent: possunt tñ vt distribuant pauperib⁹: ⁊ ita nō in/
telligunt rapere bona pauperū/si in pauperū vsus cōuer
tunt. Ulricus dicit/ꝙ clericus qui habet sufficiens patri/
moniū: si deseruit ecclesie/pōt sustentari de bonis ei⁹: sed
si nō deseruit: sed in malos vsus dispēsat: peccat. Gers. in
tractatu de solicitudine eccl'iasticarū ꝑsonarū ꝑticu. xxxij.
dicit: Uellet forsassis aliqs dicere ꝙ recipiens tpalia dum
prius habet sufficientiā pro sustētatione status sui: vel ex
patrimonio vel pie collato/peccat: ⁊ fraudat tam ꝓximū
ꝙ̄ seipsum: cum tota ratio cōferendi ministris ecclesie: vi/
deat eē sustētatio sui: nō diuitiarū accumulatio vel ornat⁹
pōpatic⁹. Sꝫ hec assertio durior est ꝙ̄ oportet. Et post mo
dicū. Cōtingit aliquādo tpalia preter vel vltra necessitatē
pñtem/nō pro solo statu recipientis recipere: sed ad alio/
rum ꝓuidētiā piamꝙ releuationē. Hoc satis cōfirmāt sen/
tentie doctoꝝ. vñ Amb. in li. de officijs. ⁊ habet. xij.q.ij. au
rum. Aurū habet ecclesia nō vt seruet: sed vt eroget ⁊ sub
ueniat in necessitatibus. Et btūs Hiero. xij.q.ij. gloria. ait:
Gloria epi est pauperū opib⁹ ꝓuidere. ¶ J Ex quibus
satis deducit/ꝙ si clerici debent pauperib⁹ ⁊ indigentib⁹
prouidere: ꝙ pñt vltra victū tenere: imo vltra cōdecentiā
status quoad sectū nemo tenet elemosynas facere de his
q̄ ad sui status exigentiā requirunt: nisi in extrema necessi
tate cōstitutis. Extrema em̄ necessitas ꝓximi preferēda est
soli decentie ꝓprij stat⁹. Facit ad hoc verbū prosperi in de
vi. cōtē. Illi qui tam infirmi sunt/vt possessionib⁹ suis re/
nunciare nō possunt: si ea que accepturi erant: dispensato
ri relinquant nihil habētib⁹ cōferenda/sine pctō possidēt
sua: qr ⁊ ipsi quodāmodo sua relinquūt: qñ proprijs cōten
ti rebus/nihil eoꝝ que labori vel ordini suo deberi arbitrā
tur: accipiunt. Facit ad idem cap. Qm̄ quicqđ. xvj.q.ij. qđ
allegat factū Pauli apl'i/qui de laborib⁹ manuū suarū vi
tam qñꝙ duxit: relinquēs bona sibi debita apud eos qui/
bus euangelizauit: Quis ptātem haberet ab eis recipien/
di vite necessaria: vt ipse ait. Et in hoc op⁹ exercuit superero/
j.Cor.ix gationis. Nō em̄ qui manibus laborau[it] [e]ius petēdi stipen/
dium perdidit: sed iuri suo spōte cessit [n]ō in preiudicium
sue potestatis ⁊ alioꝝ in accipiēdo tpalia. Sic em̄ iam pos/
sessionati clerici ⁊ religiosi si laborib⁹ honestis manuū in
tenderēt: nō licite retinerēt q̄ habēt/⁊ que data sunt a fun/
datoribus. Quod nō apparet: ⁊ videt contra beatū Aug.
in de operib⁹ monachoꝝ dicentem: Si euangeliste sunt: si
ministri altaris sunt: fateor: ptātem habēt viuendi de sum
ptibus fideliū. Et idem ꝑmisit dñs apl'is: ⁊ iussit a subdi/
tis recipere necessaria vt quisquis vellet: possit. Si qs ve/
ro vti nollet: nō cōtra iussum faceret: sed a suo iure recede
ret. Hec Augu. Huic libertati paulus insistebat dum qñꝙ
stipendia suscepit; quādoꝙ nō; vt testat ipse sic dicens. ij.
Cor. xj. Cum essem apud vos ⁊ egerē nulli onerosus erā.
Gratis dei euāgeliū euangelizaui vobis. Alias aūt eccle/
sias expoliaui/accipiens stipendia ad ministeriū vestrum
⁊ ad Phil. viti. dicit se pluries accepisse ab illis tam in pro
pria ꝑsona/ꝙ̄ per nuncios. Et nō solū hoc: sed ⁊ pro alijs
collectas ordinauit. Quod facit ad ꝓpositū/scꝫ ꝙ clericos
vltra decētiā quādoꝙ ꝓprij status/iuxta tñ bonā fidē/re
cipere pōt pro releuatione pia alioꝝ. vñ dicit apl's. j. Cor.
xvj. Facite collectas ꝑ vnam sabbati: ⁊ vnusquisꝙ apud se
reponat/recōdens qđ ei bñ placuerit: vt nō cū venero tūc
collecte fiant. Cū aūt pñs fuero quos ꝓbaueritis ꝑ ep'las:
hos mittā ꝑferre grāꝫ vestrā in hierl'm. Sic ⁊ dñs bona in
loculos recepisse ⁊ pro se ⁊ ꝓ alijs egenis pauperib⁹ legi/
tur. vñ Jo. xiij. cū dicit iude: Qđ facis fac citius. Putabāt
qdā ex discipulis ꝙ xp̄s diceret ei: eme q̄ nobis necessaria
sunt ad diē festū: aut vt egenis aliqđ daret. Et ibidē ca. xij.
Quare hoc vnguētū nō venijt trecētis denarijs: ⁊ datū est
pauperib⁹. Ex quib⁹ deducit ꝙ ꝑsona eccl'iastica vltra ea q̄
ad ꝓpriū statū ꝑtinēt: ꝓ pia releuatiōe egētiū et pauperū
bona tēporalia recipere nō vetat. ¶ L Conclusio scđa
ad questionē quartā respiciens dantē tpalia. Dans tpalia
vt repēdant spūalia q̄rto intuitu suprapositō/a simonie
vitio sicut recipiēs excusat. Patet ꝑ illa que adducta
sunt de recipiēte: secus si primo intuitu daret. Hic em̄ intui/
tus tam dantē/ꝙ̄ recipientē cōstituit vere simoniacū. Se/
cūdus vero intuit⁹ ⁊ terti⁹/nō dantē tpalia sed recipientē
respiciunt: qm̄ manifestū est ꝙ dans tpalia vt recipiat spi
ritualia in tpalib⁹ erogatis finem nullū cōstituere potest.
¶ L Ex oibus in responsione ad quartā questionē pre/
missis: pñt hec duo summatim colligi. Primū ꝙ cōferens
tpalia ad institutionē eccl'iastici bñficij: vel diuini cult⁹ au/
gmentū/potest rationabiliter cōditiones certas appone/
re sue intentionis explicatiuas/quib⁹ tpalia hmōi recipiē/
tes/ad certos actus spūales coercendos obligentur. Hec
est sententia scoti in suo quodli. q. xx. frequēter allegata: sic
em̄ ait: Multi dotauerūt monasteria ⁊ eccl'ias vt ministri
in talib⁹ tenerent celebrare pro eis: ⁊ pro illis pro qb⁹ intē
debant eos obligare. Et subdit dicens. Et est illa obliga/
tio rōnabilis/vt q̄ recipit elemosynas tpales: refundat be
nefactori suffragiū spirituale orationis ⁊ oblationis: sicut
de tpali beneficio refundendo pro spūali predicationis of
ficio apl's ait. Si nos vobis spūalia seminam⁹: magnum j.Cor.ix
est si vestra carnalia metamus. q.d. Nō. Licitū igit est ⁊ rō
nabile/ꝙ faciens elemosynā requirat orationē. Uñ rōna/
biliter facit q̄ cū elemosyna sua iponit obligationē orandi
pro se ⁊ suis. Accedit ad cōsensum hui⁹ veritatis vsus cō/
munis eccl'ie: qui sic habet ⁊ recipit: cui si qs cōtradicit: im
prudenter se decipit: ait Gerson in de soli. eccle. ꝑsonarum
par. xix. addens hoc cōgruere tam ꝑsone recipiēti ꝙ̄ dan/
ti siue cōferenti: ꝙ̄ etiā eius cognate vel affini. ¶ Elemo/
syna aūt sic determinata transit ad quēcūꝙ succedentē cū
onere iposito: ita ꝙ cūcti successores hmōi tpalia recipien/
tes/ad iposito implēda onera obligant. Facit ad hoc cla/
re ca. Significatū. de preben. in tex. ⁊ glo. ¶ Secundū qđ
ex premissis colligit: Licitū est recipiēti tpale beneficium
sic limitatum/se ad solutionē impositoꝝ onerū obligare
⁊ hoc siue recipiens sit singularis ꝑsona/siue cōitas/siue
prelatus noie cōitatis. Patet: qr si cōferēs pōt licite bene/
ficium certis actib⁹ spūalibus rependēdis onerare: ⁊ susci
pientem ad eorū executionē obligare: licitū erit suscipien/
tem hmōi obligationis onus suscipere. Nō tamen intelli/
genda est hmōi obligatio ꝑ modū cōuentionis legalis: ꝑ
cōmutationem spūalis pro tpali: sed mō pri⁹ expresso fin
tertiū ⁊ quartū intuit⁹ modū. ¶ M Sed dubitare qs
posset/an recipiēti hmōi tēporalia liceat in casu recedere
ab obligatione ⁊ onere recepto numeri imposito. Ad hoc
respōdet Cācel. parrhisieñ. in tractatu supra allegato par/
ti. xxv. ⁊ seque. Ponens tres casus siue causas quibus exi
stentibus aut aliquo eorū/imposita onera ⁊ obligatio ces/
sant in toto vel in parte. Hi sunt cause euidentis necessita

tis: vrgentis vtilitatis: legitime dispensationis. ¶ Neces-
sitas incubit nunc vel ex impotentia vel infirmitate recipi-
entis: nūc ex fortuitis demolitionib⁹ ecclesiarū: nūc ex dis-
sipationib⁹ hereditatū atq₃ redditnū/q̄bus sustentādus
erat minister ecclesiasticus: cui⁹ beneficiū qđ dabat̄ ꝓpter
officium/prorsus deperiit. In quo casu nō videt̄ minister
astrictus remanere seruitio/nisi forsasse aliūde obligatio
remaneret. Ex quo videt̄ ꝙ habens beneficiū vnde tantū
recipit/quantum sui status/et conditionis necessitas exi-
git et nō vltra: si casum impossibilitatis exequendi officiū
incidit: vt infirmitatē corporalē/captiuitatē aut hmōi/mis-
sas aut etiā canonicas horas: si quas negligit infirmitatꝭ
tpe: post cōualescentiā non tenet̄ iterare: q₂ necessitas hec
infirmitatis corporalis sufficienter hmōi excusat: sec⁹ si pin-
guem prebendā teneat: vnde non solum decentē statū te-
nere sufficit iuxta qualitatem et cōditionē sue ꝑsone: verū
et elemosynas aliunde tribuere: aut pecuniam in arca cō-
gregare: aut alr̄ dispergere: tūc em̄ officiū qđ ex persona sua
soluere nō valet: ꝑ aliū exeq̄ oportet: ne fraudet̄ in suffra-
giorum spūalium beneficio temporalia conferēs copiose.
¶ Scḋa cā est vrgentior vtilitas: que q̄nq₃ contingit ex tē-
poris successu: vbi oportet iuxta canonistarum verbum/ꝙ
alia ratio reformet pactū. Nec est id absonū: q̄m etiā in iu-
ramentꝭ et votis ḡnaliter emissis de futuro plerūq₃ sic ac-
cidit vt q̄ ḡnaliter ꝓmissa bona esse videbant̄. fiāt in casib⁹
particularib⁹ vel nō seruanda vel mutanda: q₂ noxia sunt
vel inutilia/morib⁹ aut ecclesie ritibus dissona/siue maio-
ris boni impeditiua. Exemplificā: Aliquis instituit missam
quotidie pro defunctis dicendā de requiem. Veniat dies
natalis/resurrectiōis vel pentecostes/cōfluant parochia-
ni ad audiendā missam: nō est alius ex casu qualicūq₃ qui
celebret. Puto nullus dicet cantandū esse officiū Requiē
ꝓpter scandalū populi/ꝓpter celebritatē festi. ¶ Tertia
causa est dispensatio superiorū. Et dico superiorū: q̄m non
oīm est passim tales casus descīdere sub generalib⁹ regu-
lis emergen̄. sed ad prelatos spectat interpretatio iuridi-
ca ad doctores scholasticos presertim q̄n poterit esse rōna-
bilis dubitatio de duplici casu priori/scꝫ necessitatis ꝛ vti-
litatis. Vn̄ tutius est in his sumere dispensationē superio-
ris ꝓprij vel ordinarij vel cōmutationē/ꝙ̄ in his proprio
iudicio inniti: cum nemo in causa sua bonus iudex esse cen-
seat̄. ¶ N Ista casib⁹ cessantib⁹/tenet̄ recipiens tp̄ale bn̄-
ficiū/ſm strictā iusticiā ꝛ obligationē implere volūtatem
beneficium conferentis: ꝛ orationes sibi spālīter applica-
re ſm moderationē ꝛ determinationem factas ab eodem
ꝙ si secus fecerit: exit iusticie limites: nec est fidelis date fi-
dei obseruator: ꝓpter qđ tales ab alijs plura beneficia re-
cipere nō possunt: quib⁹ ad priora suffragia eis applicāda
specialiter se astringat. vn̄ ſm Sco. ecclīe iam dotate (itel-
ligendū est sufficiēter) quarū ministri rōne ordinationis
ecclesie vel elemosynarū iam sunt dotantib⁹ ꝛ certis ꝑso-
nis specialiter obligari ad certū numerū missarū/vel quo-
rūcūq₃ suffragiorꝫ (ad quā tn̄ sufficiūt) nō possunt se obli-
gare licite ad missas vel suffragia talia alijs soluēda in re-
ceptiōe nouarꝫ elemosynarꝫ. Concordat Gerson de simoni.
parti. xlix. dic̄. Recipiēs tp̄alia se defraudat deū ꝛ ꝓximū/
dū superinducit ad reddit⁹ iam constitutos/nouas pali-
as obligationes priorib⁹ incōpassibiles aut earꝫ destructiuas
aut si sine augmento suffragij/aut cult⁹ diuini nouas com-
mendationes suscipiūt: ꝛ posteriores/ac nouas prioribus
anteponūt. cōstat ꝙ tunc priorū fundatores fraudantur:
q̄m ab eis suffragiū ipsis debitū tollit̄ ꝛ alijs applicat̄. Se-
cus si ſm predicta manēte applicatione suffragij/priorib⁹
fundatorib⁹ in gradu suo eadē suffragia in alio posteriori
gradu applicarent̄ nouissimis fundatorib⁹. Sic em̄ nihil
priorib⁹ periret: verū posteriores fraudarent̄: si ipsi tp̄alia
impēdissent ac fundassent suffragia sibi principaliter ꝛ in
priori gradu applicāda: vtputa si ignorēt eadē suffragio-
rum officia ꝑ alios prius fundata. ¶ O Hinc salubriter
hortat̄ dictus Cancell. vbi. s̄. particula. lj. dicēs. Recipiens
temporalia/presertim cōitas pro se ꝛ successorib⁹ cum bo-
na fide ꝛ sagaci discretione/cōsideret in recipiēdo tp̄alia
primo quid liceat. scḋo quid deceat: tertio quid expediat ꝛ
proficit nedū ad presens: sed ad futurū. Euenit nāq₃ sicut in
agentib⁹ iter longū/ꝙ paruū pondus in se/ꝛ in principio
aut pro pauco tpe sit tolerabile: quod per successionē conti-
nuam redditur velut importabile. Sic de paruis ꝛ paucis
suffragijs dum vel iungunt̄ alijs/vel ꝑpetuant̄: inuenire
possumus ꝙ in principio ipsorꝫ ꝑsolutio modica reputat̄:
dū vero in perpetuitatē trāseūt: onus magnū estimat̄. Et
subdit ꝙ memoria hoīm labilis est. ꝙ ꝙ superuenientes nō
de facili suā intentionē applicāt ad insolita: ꝙ insuꝑ custo-
dienda est vniformitas apud fratres: sicut in conuictu ita
ꝛ in officio/cantu/alioq₃ ritu: ꝛ ita de alijs ꝯsiderationib⁹
hmōi. Fiuntq₃ nihilominus frequenter obligationes in op-
positum: aut ꝓpter inaduertentiā incōsiderationēq₃ reci-
pientiū: aut vrgente penuria: aut ꝓpter cōplacētiā confe-
rentibus faciēdā: aut q₂ nō audent recipiētes apponere
cōditiones pro seipsis licitas/decētes ꝛ expediētes. Qua-
re sic. Quia nō placerent cōferētib⁹. Fit deniq₃ hoc ꝓpter
auariciā recipientiū ꝛ eorꝫ turpem questū: qui casus statim
habet culpā: siue fiat in augmentū preter necessariorꝫ iam
fundatorū cenobiorū: siue ꝓpter famā: siue alias causas
min⁹ licitas. ¶ P Ex hac radice magnū pōt sumi argu-
mentū ad reprobationē pluralitatis beneficiorꝫ in eadem
ꝑsona/vltra iustam necessitatem/ꝛ vtilitatem ecclīe ac cō-
decentiam status ꝑsone beneficia possidētis. Si em̄ susce-
ptum beneficiū sufficiens est ad honestā ꝛ sufficiētem su-
stentationem ministri ecclīe: presumit̄ ꝛ iure presumit̄/ꝙ
beneficiū instituēs voluit possessorem obligare ad sibi vti-
liter: ꝛ ita ad pro se ꝛ suis p̄ncipaliter ꝛ specialiter orandū
Si ergo vltra hoc aliud recipit beneficiū/instituenti scḋo
receptum ad simile obligat̄. Et si ambob⁹ idem suffragiū
prestat: q̄libet eorꝫ fraudat̄: ꝛ bonū integrū cuilibet debi-
tum diminuit̄ ſm predicta. Sic fit ꝙ violat̄ iusticia: frāgit̄
fides: fraus cōmittit̄: aīe defunctorum a penis liberantur
tardius: a celi gaudijs suspendunt̄ diutius: ac per hoc to-
ta celestis curia/leticia quā de eorꝫ haberent presentia spo-
liatur: ꝛ dei cultus minuit̄: sic de⁹ ſm predicta fraudatur:
Inequalitas i clero pacis inimica oritur: retrahunt̄ ceteri
a beneficiorꝫ institutiōe: ꝛ quantū ad instituta/volūtates
vltime illudunt̄. Secus in bn̄ficijs exilib⁹/vbi nō est presu-
mendū ꝙ primi fundatores voluerint possessores ad pro
se tantū suffragia applicāda p̄ncipaliter obligare: cū non
cōtulerūt vn̄ sufficiēter ꝛ decenter vitā ducere possint. Et
dato ꝙ fecerint: hec eorꝫ cōstitutio/epikeiā recipit ſm cōsi-
lium ꝛ prudētiā sapiētū. In quo casu plura bn̄ficia ſm cās
ecl̄. dici possunt vnū. sicut in magnis frigorib⁹ multe tuni-
ce vna dicunt̄ morali vnitate: cū oīa illa nō sint nisi ad suf-
ficientiā stat⁹ occupātis. ¶ Q Attēderēt h̄ vtināq̄ quidam
clericorꝫ auari ꝛ ambitiosi bn̄ficia bn̄ficijs addētes: q bn̄fi-
cijs satiari nō possunt: platuras/dignitates/ꝑsonat⁹/ꝛ ce-
tera incōpassibilia nō solū ex p̄dicta radice: sed ex sacris ca-
nonib⁹/patrūq₃ sanctionibus simul plura possidētes: nō
vtiq₃ in ꝓfectū ecclīe: nō in salutē aīarū: sed vt lauti⁹ inde
viuāt: ne dicā luxurient̄: dilatent familiā: incedāt purpura-
ti: exaltent nomen: amplient famam: magnificent paren-
telā: noscūt nōnunq̄ bn̄ficiorꝫ reddit⁹: patronos ignorāt:
cōputant stipēdia: iposita onera nō attendūt. Inter cete-
ras excusationes in pctīs ac malicie defensionē/dispensa-
tionem/eiusq₃ ꝓuisionē allegātes: in augmētū sui erroris
papā dn̄m omniū beneficiorū ac ecclesiasticorum bonorū
astruentes. Nihil quoq₃ iustius esse aiunt: ꝙ̄ vt q̄liber mo-
derator sit ac dispensator rei sue. ¶ Sed falluntur miseri/
affectu/intellectuq₃ deprauati: ꝛ inaniter sibimet de dis-
pensatione blandiuntur. Potest papa dispensare: sed su-
per ius humanum. Equitas autem et naturalis rationis
iusticia immutabilis perseuerat. Quāq̄ ergo papa dispē-
sare possit vt incompatibilia humano iure simul ab eodē
possideantur: tamen incōpatibilia ex predicta radice ꝑ di-

ſpenſationē pape nō erūt cōpatibilia/extra caſus ſaltem
memoratos/cōem ſcz eccl'ie vtilitatē/et perſone poſſiden
tis indigentiam. In his enim caſib⁹ incōpatibilia eſſe non
cenſent. Nā et dotator p̄ticularis beneficij recte inſtruct⁹
ad cōem eccl'ie vtilitatē/ſue p̄prie cederet ac cedere tene
tur affectioni. Deniq̄ papa oēm poteſtatē quam hʒ ſuper
eccleſiā/perſonas/et eccleſiaſtica bona/recipit ad eccleſie
edificationem non deſtructionem. vñ ait aplus. ij. Cor. x.
Si amplius aliq̄d gloriat⁹ fuero de poteſtate noſtra quā
dedit nobis dñs in edificationē: nō in deſtructionem ve-
ſtrā: nō erubeſcā. ¶ R Ois igit̄ diſpenſatio a poteſtate
apoſtolica manans in eccleſie edificationē: cultus diuini
augmentū ac ſalutē aiarū/toleranda eſt: q̄ aūt p̄ter hec
conceditur caſſa eſt et inanis. Neq̄ p̄ſone vtilitas in diſpen
ſatione attendēda eſt principaliter: ſed eccleſie dicēte apo
ſtolo. i. Cor. x. Oia in gl'iaʒ dei facite. Sine offenſiōe eſto-
te iudeis et gentib⁹ et eccl'ie dei: ſicut ⁊ ego p̄ oia oib⁹ pla-
ceo: non q̄rens qḋ mihi vtile eſt: ſed qḋ multis/vt ſalui fi-
ant. Unde ⁊ Bern. lib. de conſi. ad eugeniū papā. Nō ſum
tam rudis (inq̄t) vt ignorem poſitos vos diſpēſatores in
edificationē: non in deſtructionē. Deniq̄ queritur inter di
ſpenſatores vt fidelis quis inueniat̄: vbi neceſſitas vrget
excuſabilis diſpenſatio: vbi vtilitas p̄uocat diſpēſatio lau
dabilis eſt. Utilitas dico cōmunis non p̄pria: nā cū nihil
horū eſt/non plane diſpenſatio: ſed crudelis diſſipatio eſt
Cōcordat idē in ep'la ad theobaldū comitem: vbi ait: Ho-
nores et dignitates eccleſiaſticas non ignoro debere his
q̄ eas digne ſm deū miniſtrare velint et poſſint. Nec cuiq̄
plures in plurib⁹ eccleſijs habere licet: niſi diſpenſatione
q̄dem ob magnā vel eccleſie neceſſitatē vel vtilitatem/nō
p̄priā/ſed cōez. Illud ad Ruptū: Quid tibi blandiris de
diſpenſatione ap'lica/cuius in tua conſcientiam diuina te-
net ſnia. Un̄ ſi ideo teneant̄ plures prebendes/vt lauti⁹ q̄s
viuat: vt p̄pinquis ſubueniat: vt honorib⁹ intumeſcat: vt
citius ad epiſcopatū p̄ueniat: alijs ve hmōi de cauſis: non
plane fidelis/eſt diſpenſatio: ſʒ crudelis diſſipatio: nō ex-
cuſans: ſed incuſans. Nō ergo papa tale habet dominiuʒ
ſuper beneficia: vt ad nutū et voluntatē ſuam poſſit de ip
ſis qualitercūq̄ ordinare: ſed dominiū habʒ ſup̄ hec ⁊ cete
ra quoddā regitiuū vt fideliter et prudenter poſſit ea mi-
niſtrare. Un̄ ⁊ gerſ. in tract. de p̄tāte eccle. dicit: P̄tās eccle
ſiaſtica papalis non ita hʒ dominia ⁊ iura terreni ſimul et
celeſtis imperij. q̄ poſſit ad libitū de bonis clericoꝝ diſpo
nere: Quis cōcedi debeat q̄ habet in illis dominiū quod-
dam regitiuū/directiuū/regulatiuum ⁊ ordinatiuū. Hinc
diſpenſator eſt verius q̄ dñs: ſm illud pauli: Sic nos exi-
ſtimet hō vt miniſtros chriſti/et diſpenſatores miniſterio
rum dei: non excludens petrū qui ait: Non quaſi domināt-
tes in clero. Diſpenſatori aūt opus eſt fidelitate et prudē-
tia. Luce. xij. Quis putas eſt fidelis diſpenſator ⁊ prudēs.
quem cōſtituit dñs ſup̄ familiā ſuā. Fidelitate vt bonū in
cōem vtilitatem ordinet. Prudentia vt rōnem diſpenſan-
di agnoſcat: ⁊ nō p̄cedat ex ſola ſua volūtate: neq̄ ipſam
vt legē cōſtituat: qḋ eſt hoīs rōne non vtentis. Un̄ ad eu-
geniū papā Bern. Quō nō indecēs eſt tibi ait voluntate
p̄ lege vti. Tu ne es maior dño tuo: q̄ ait. Nō veni facere
voluntatē meā: qḋ q̄ nō min⁹ deiecti q̄ elati animi eſt/velu
ti rōnis expertis: non pro rōne ſed pro libito agere: nec iu
dicio agi/ſed appetitu: quid tam beſtiale. Et poſt modicū
Sic degenerando (qḋ ait) generale opprobriū feciſti pro
prium. Homo cum in honore eſſet non intellexit: cōparat⁹
eſt iumentis inſipien. et ſi. fa. eſt illis. Et dicit dñs cameras
ceñ. q̄ ſi papa p̄ libito diſtrahat bona eccl'ie: et nō ea diſpē
ſat bona fide: de iure nō tenet. Et nō ſolū tenet̄ tūc ad pe-
nitētiā de pctō: quaſi p̄pter abuſum ſue rei: ſed īfideliter
agit: et tenet̄ ad reſtitutionē ſi aliunde haberet: q2 frauda
tor eſt rei aliene: ſecus ſi eſſet dñs. ¶ S Eſto ergo q̄ pa
pa cōſentiat in pluralitatē beneficiorū: ſileat eccleſia: nul-
lus poſſeſſorez inquietet: calculū poſtulabit deus: dicturus
ad quēlibet: redde rationē villicationis tue: ⁊ tūc cognoſ

ſcetur deus faciens iudiciū et iuſticiā: q̄ in multa patiētia
ſufferens vaſa ire/non agnoſcit. ¶ Quid aūt et quantuʒ
conditio ſtatus clerici de bonis eccleſie requirat: et cū bo-
na fide ſtare poſſit: Origenes aperit exponēs illud Mat.
xxiiij. Quis putas eſt fidelis ſeruus: di. Quoniā ⁊ ſm ſim-
plicem intellectū opus habemus vt fideles ſimus ad di-
ſpenſandos eccl'ie redditus: vt nō deuoremus q̄ ſunt vidua
rū: et vt memores ſim⁹ pauperū: ⁊ ne occaſionē accipiētes
ex eo qḋ ſcriptū eſt: Dñs cōſtituit his q̄ euangeliū p̄dicāt
de euangelio viuere: amplius queram⁹/q̄ cibū ſimplicem
et neceſſaria veſtimenta: et nō amplius teneamus nobis
q̄ his q̄ neceſſitatē patiuntur. Hec ille. ¶ Uideat igitur
quilibet q̄ neceſſitas vrgeat: q̄ vtilitas p̄ueniat: quali in-
tentione moueat̄: quo fine ducat̄/vt i bñficijs ſit pluralis.
Et ſi q̄d horꝝ reperit a rectitudine claudicare: pluralitatē
abijciat tanq̄ ſalutis impeditiuā. Nec pluris eſtimet dam
num in arca: q̄ damnū in conſcientia. Nec querat excuſa-
tionē in pctis ſuperiorīs autoritate ſe muniens per diſpen
ſationē: q̄m vt ſit recta in executione oportet eaʒ naturali
equitate et diuinis legib⁹ regulari. Neq̄ idcirco min⁹ ar-
debit in baratro: qui cū licētia prelati demergit̄ in inferno
Si vero inuenit oia equa et iuſta: ſollicitus ſit fideliter vi-
ces rependere deo gratias et laudes/eccleſie generali/ac
ſtipēdia miniſtrantibus ſpecialiter: oratiōes ⁊ ſpūalis ſuf
fragij famulatū. ¶ Quinte. q. de ordine ſeruādo in virtu-
tis ſacrificij applicatione/riſio patʒ ex dictis ad qōnē pri-
mā ſupra lec. xxvi. Idō breuitati conſulens poſt digreſſionē
longā: non aūt vt autumo: inutilem ad textum noſtri ca-
nonis reuertamur. ¶ Lec. xix. A

Et omniū circūſtan-

tium: quorū tibi fides cognita eſt: et nota de-
uotio. ¶ Orauit ſacerdos ſpecialiter p̄ com
miſſis ſingulariter: conſequenter orat ſpecia
liter pro circunſtantibus non cōmiſſis peculiariter. Patet
aūt ex hac clauſula euidenter ſm Inno et Alex. de ales. q̄
ſanctū et ſalubre eſt miſſarū ſolēnijs intereſſe: cū ſacrificiū
eucharíſtie pro circūſtantib⁹ ſpecialiter offeratur. Ut aūt
cuncti fideles ſacri huius muneris miſſe fierent ſpecialiter
participes: ſancta eccleſia more pie matris/profectū ſitiēs
filioꝝ ſalubriter inſtituit/vt omnes fideles cōueniant in ſa
cris ſolēnitatibus ad eccleſiā: miſſas audiant: ⁊ ante finē
non recedant. Unde de cōſe. diſtin. i. Miſſas. dicit̄: Miſ-
ſas die dñico ſecularib⁹ totas audire ſpeciali ordine p̄reci-
pimus: ita vt ante bñdictionē ſacerdotis/populus egredi
nō p̄ſumat: qḋ ſi fecerit ab epiſcopo publice confundatur.
Idē in ca. ſequenti. Cū ad celebrandū. Itē in ca. Omnes.
eadem diſtin. dicit̄. Oēs fideles q̄ conueniunt in ſolēnita
tibus ſacris ad eccleſiam: ⁊ ſcripturas ap'lorū et euāgeliū
audiant. Qui aūt non perſeuerat in oratione vſq̄ dū miſ-
ſa peragatur: nec ſanctam cōionem percipiunt (velut in-
quietudines eccl'ie cōmouentes) conuenit cōmunione pri
uari. Et q̄ non recedat̄ ante benedictionē ſacerdotalē: nō
intelligendū eſt de qualibet miſſa: ſʒ dūtaxat de miſſa cui
populus ex precepto eccleſie tenet̄ intereſſe: qualis eſt miſ
ſa maior in die dñica et feſtis ſolēnib⁹. ¶ Un̄ notāter dicit̄
in allegatis capl'is. die dñica ⁊ ſolēnitatib⁹: nā in his audi
re miſſam eſt p̄ceptū: vt dicit gl. in. c. allegato Miſſas. Nā
et text⁹ habʒ p̄cipis. Itē de cōſe. diſt. i. Qui in die. vbi p̄cipi
untur excōicari q̄ in die ſolēni cōuentui eccl'ie ſe ſubtrahūt
ſed nemo excōicādus eſt niſi p̄pter trāſgreſſionē p̄cepti q̄
mortale pctm̄ iducit. De miſſa maiori. i. parochiali habet̄
de ɔſe. diſ. i. Et ſ. et ex̄ de parocħ. Ut dñicis. Et de celebra-
tione miſ. Quidā laici. De hoc etiā. ſ. lec. xiiij. ¶ B Et
dicit doctor ſubtilis. iiij. ſniaꝝ. diſ. ix. q̄ hoc p̄ceptū eccl'ie de
audiendo integram miſſam in die dñica et ſolēni eſt ſpeci
ficatio diuini precepti affirmatiui: Diliges dominum deū
tuum ex toto corde tuo ⁊c. quantum ad actum et quantuʒ
ad tempus: ſicut in vete. lege ſpecificatum fuit quantum
ad diem ſabbati: vt videlicet illo tempore/die ſcʒ dñico et

solēni deus colatur et adoretur in oblatione illius summi
sacrificij eucharistie: quam offert sacerdos summo patri
vere ⁊ sacramentaliter: populus circunstās spiritualiter:
Nam tempus in precepto illo affirmatiuo/qđ nō obligat
pro semp: non est expressum: sed ab ecclesia adiectū. Sicut
regulariter precepta legis nature determinationē recipi-
unt per legē humanā: sicut lex nature dictat malū esse pu-
niendū: bonū premiandū: sed qua pena ⁊ mō/determinat
lex positiua. ¶ Debet ergo audiēs missam stare quietus/
intus recollectus/mente in deū ascēdere ipsum adorādo/
magnificando/laudādo/gratias agēdo: vt satisfaciat pre
cepto ecclesie de audiēdo missam: ⁊ vt particeps fiat oratio
nis sacerdotis specialiter dñm pro circunstantib⁹ deprecā
tis. Nō inotanter dicit circūstantiū/nō circūgyrantiū/per-
ambulantiū ⁊ cōfabulantiū: q: tales nō solū nō fiunt par-
ticipes misse: sed etiā peccāt transgrediēdo preceptū eccle
sie de audiendo missam die dñica: si aliā missam nō audie-
rint ea die. De quo cancel. in trac. de oratione. Cognoscāt
⁊ obseruēt tam clerici q̄ laici: quos oportet dieb⁹ dñicis ⁊
festis diuino interesse officio ⁊ seruitio: q̄ nō absoluuntur
ab hoc debito dum scienter fabulationib⁹ intēdūt: sz mul-
tipliciori reatu se cōstringunt: q: nedū nō obseruāt prece-
ptum: sed ⁊ alios impediūt: q: in ecclesia sanctissimo dei ta-
bernaculo scandalū inhonorationemq; faciunt. Subdit
Stent ergo vel sedeant: ⁊ si nō vocaliter orando/saltē in
modesta quiete ⁊ silētio aīaduertant: cōsiderantes nedū
ea que dicunt vel canunt: sed ⁊ ea q̄ mystice peragunt in ri-
tibus ⁊ vestib⁹ sacris: q̄ preterea in picturis presentant: et
sic de alijs. Hec ille. ¶ C Ad quod implendū religiose
hortatur Grego. x. capi. Decet. de imu. eccle. lib. vi. dicens:
Decet domū tuā sanctitudo. Decet vt cuius in pace fact⁹
est locus eius: cultus sit cū debita veneratione pacificus.
Sit itaq; ad ecclesias humilis et deuotus ingressus: sit in
eis quieta cōuersatio: deo grata: inspicientib⁹ placita: q̄ cō
siderantes nō solū instruat sed ⁊ reficiat. Conueniētes ibi-
dem/nomen illud qđ est supra oē nomen: a quo aliud sub
celo nō est datum hoībus quo saluos fieri credētes opor-
teat. Nomē videlicet iesu christi/qui saluū facit populum
suū a pctis eorū: exhibitione reuerentie specialis/attollāt.
Et qđ generaliter scribit vt in noīe iesu omne genu flecta-
tur: singulariter in seipsis implētes: precipue dum agunt
missarū sacra mysteria: gloriosum illud nomen qñcūq; re-
colitur: flectant genua cordis sui: vel qđ capitis inclinatio
ne testentur. Attendāt in locis eisdem interis precordijs
sacris solēnijs deuotis orationib⁹ insistant. Nullus in lo-
cis eisdē/in quib⁹ cū pace ac quiete vota cōuenit celebrari
seditionē excitet. cōclamationē moueat: impetūve cōmit-
tat. Cessent in locis illis vniuersitatū ⁊ societatū quarūli-
bet cōsilia cōtiones ⁊ publica parlamēta. Cessent vana et
multo fortius feda et pphana colloquia. Cessent cōfabula-
tiones quelibet. Sint postremo alia q̄cunq; q̄ diuinū pñt
turbare officiū: aut oculos diuine maiestatis offendere:
ab ipsis prorsus extranea: ne vbi pctōz est venia postulāda
sibi peccādi detur occasio: aut deprehendant pctā cōmitti.
Cessent. in ecclesijs earūq; cemiterijs negociatiōes: ⁊ pre
cipue nūdinarū ac fori cuiuscūq; tumultus: ois in eis secu-
larium iudicioz strepitus cōquiescat. Et infra. Qui vero p̄-
missas inhibitiones petulāti aīo cōtempserit: preter pces-
sum ordinarioz ⁊ deputādoz ab ipsis diuine vltiones et
nr̄e poterūt acrimonia formidare donec suuz ofessi reatū
firmato pposito deliberauerint abstinere. ¶ Ex quo satis
deducit/q̄ tpe diuinoz in sacratis locis quiet⁹ sine strepi-
tu debet q̄libet apparere: maxime dū misse solēnia pagun
tur: vt de numero sit eoz circūstātiū: p q̄b⁹ spāliter sacer-
dos sacrificiū offerens deo patri/idipsum petit acceptari
dicēs. Memēto dñe famulorū famularūq; tuarū: et oim
circūstātiū. ¶ D Nec tamen hoc sufficit: sicut nec solum
sufficit remouēs phibēs: qm̄ sicut in naturalib⁹ act⁹ acti-
uorū non suscipiunt nisi in passo disposito: ita ⁊ actiones
spūales certā precreq̄rūt dispositionē. Ita in pposito req̄-
rit etiā certa dispositio pro receptione fruct⁹ misse. ¶ Cō-
sistit aūt hec dispositio audiētiū missam in duob⁹ q̄ hic ex
primuntur cū in canone dicit: Quoz tibi fides cognita est
⁊ nota deuotio. Requirit pmo fides vt credat sub specie-
bus panis ⁊ vini post cōsecrationis verba/verum corpus
christi ⁊ verus ei⁹ sanguis cōtineri: qđ q: nō fit virtute na-
turali: nec potestate creata: sed infinita creatoris potētia:
transcenditq; capacitatē ⁊ intelligētiā cuiuscūq; creati in-
tellect⁹: nec rōne deprehēdi pōt: requirit ad huius verita-
tis assensum ipsa fides. vnde dicit beat⁹ Augu. Mira mi-
hi videntur q̄ de illo sacramento legunt. Fides est necessa
ria: scientia rōnis supuacua. Sciētia rōne ⁊ intellectu col-
ligitur. Fides autoritate videtur. Hec sunt ergo q̄ fidē de
necessitate exigūt: rōnem oīno nō admittūt. Expetunt sim
plicem creditorem: arguunt improbū discussorem. Et post
pauca. Credi nāq; oportet salubriter: qđ inuestigari neq̄t
vtiliter. Hec ille. Requirit ergo fides circūstātiū: vt ipsis
pficiat oblationis sacrificiū: per quā in vnitatē recipiunt
sacramenti: ⁊ adherent ceteris membris corporis mystici/et
christo hui⁹ corporis capiti. Sicq; viuunt ⁊ spūalis vite in
fluxum participare possunt. Nā fides operās p dilectionē
purificat corda circūstantiū vt et ipsi in oblatione illa que
sua puritate puritatē mystici corpis representat: spūaliter
offerant. vñ Act. xv. Fide purificās corda. ¶ Secūdo req̄
ritur eorū dē attētio/⁊ eleuatio mētis in deū per deuotum
affectū/quo desiderēt oblationē hui⁹ hostie salutaris sibi
pficere ad salutē: ⁊ hoc innuit cum dicit. Et nota deuotio
supple ad hoc sacramentum/qua tibi vniunt virtute cha-
ritatis p affectū: sicut fide vniunt veritate p intellectū: sicq;
veritate ⁊ virtute vniant p intellectū ⁊ affectū. Que fides
⁊ deuotio etsi hoīes latet: tñ tibi deo cognita est et nota.
Cognita p approbationē: ⁊ nota p acceptationē. Tibi q̄ p-
piciaris fidelib⁹ ⁊ deuotis/sm Inno. q̄ solus vides in con
scientijs/qui recte credūt ⁊ deuote diligūt: q̄ scrutator es
renū ⁊ cordiū: deus sciētiarū ⁊ dñs ⁊ occultoz oim pscruta
tor: in cuius conspectu nulla creatura est inuisibilis. Tibi
etiā cui oē cor patet quoad fidem ⁊ adhesionē: ⁊ ois volū
tas loquit per desideriū ⁊ deuotionē: ⁊ quē nullū l[...]et se-
cretū p occultationē: qm̄ oia nuda ⁊ apta sunt ocul[...]s tuis
His aūt duob⁹ existētib⁹ in audiētib⁹ missam: fide [...]z ⁊ de
uotione/fructū diuine gratie hui⁹ sacramēti pcip[...]t ⁊ nō
nunq̄ abūdantius q̄ sacerdos offerens. ¶ E Vñ sub-
dit: Pro q̄bus tibi offerim⁹. Quib⁹ scz famulis ⁊ famula-
bus tuis: ⁊ oib⁹ circūstantib⁹ fidelib⁹ ⁊ deuotis/offerim⁹.
qđ dicit in plurali ad denotandū q̄ sacerdos loquit: vt su
pra tactū est. in psona toti⁹ ecclesie q̄ est offerens principa
le. Vel sm dñm Alber. dicit offerim⁹/ad denotandū vnita
tē corporis mystici/scz ecclesie: que in totius multitudinis fi
deliū et cleri seruitute offert hostiā salutarē: ⁊ est idē i sen
tētia cū priori. ¶ Subdit. Vel q̄ tibi offerūt. id est vel eo-
rum circūstātiū fideliū q̄ tibi mediate et spūaliter offerūt.
Offerūt eñ circūstantes mediate: sacerdos celebrans im
mediate: offerūt et spiritualiter. Sic etiam spiritualiter di-
cuntur hoc sacramentum manducare pro quanto deuo-
te se humiliant in conspectu corporis christi: fide credētes
altissima huius sacramenti mysteria/omnem intellectum
suum in obsequium christi captiuantes: vt loquitur apo-
stolus. ij. Corinth. x. ac desiderātes fieri participes huius
hostie salutaris. De quibus beat⁹ Augustinus ait. Vt q̄d
paras dentem et ventrem: crede et manducasti. Cui cōcor
dat Innocen. Non soluz offerunt sacerdotes: sed ⁊ ceteri
fideles. Nam quod specialiter adimpletur ministerio sa-
cerdotū: hoc vniuersaliter agunt vota fidelium. Hinc di-
cit dominus Alber. q̄ hec particula: q̄ tibi offerunt/refer-
ri debet ad illud qđ premissum est: scilicet quorū tibi nota
est deuotio: q: sicut sacerdos offert sacramētū ministerio:
ita illi offerunt voto. Speciali eñ voto offerunt illi q̄ se ⁊
sua deferūt ad altare: ⁊ iō etiā specialiter i altaris oblatio
ne ptinent: ⁊ illorū specialis est recordatio. ⁊ addit. Fit er
go hec oratio spāliter p offerentib⁹: ⁊ cōsequēter p alijs: ⁊

ideo monēdus est populus vt offerat:q: per oblationes
speciali voto hostie coiungunt. Et vt dictū est: ipsi offerūt
voto:quem sacerdos offert ministerio. Alia aūt particula
sc3 tibi offerim⁹/referri debet ad illā:quoz tibi fides cogni
ta est:q: nō nisi in fide ambulantib⁹ hec oblatio applicat.
Vel aliter sm Inno. Memēto eoꝝ pro quib⁹ tibi offeri
Sacrifi- mus:sed ꝛ eoꝝ sacerdotū qui tibi offerūt. Quāuis em̄ sa
ciū quid cerdos pro populo offerat:offert tñ nihilominꝰ ꝛ p se. of
et vnde. fert itaq3 sacerdos:offert ꝛ popul⁹. ¶ F Sacrificiū lau
dis. Sacrificiu3 dicit sm dñm Alber. ab effectu: q: sacros
nos efficit. Laudis vero:q: nihil in eo est nisi qd est laudis
pulchritudinis ꝛ honoris. Hinc ps̄. Sacrificiū laudis ho
norificabit me: ꝛ illic iter quo ostēdā illi salutare dei. Iter
em̄ ad salutem per nullū vnq̄ fuit sacrificium nisi per illud
Vel sm Inno. ꝛ Alexā. Sacrificiū laudis dicit:q: ppter h
maxime deū laudare debemus/q̄ nō solū se pro nobis de
derit in preciū:sed etiam se dederit nobis in cibum:vt per
preciū redimeret nos a morte. Per cibū nos aleret ad cō
seruationē spūalis vite:ꝛ roboraret in via ad cōsecutionē
vitalis glorie sempiterne. Joh. vi. Qui māducat me:ꝛ ipse
viuet ppter me. Iter nāq3 nullū patuit ad salutē p quod
cūq3 sacrificium veteris legis:qm̄ neq3 auferebāt peccata
que regnū celoꝝ claudūt:neq3 gratiā contulerūt/que ad
ipsum aditum patefecit. Vel dicitur sacrificium laudis:q:
christus ipsum cū laude ꝛ gratiaru3 actione instituit. Sic
em̄ legitur: Gratias agēs benedixit ꝛ fregit ꝛc. sic ꝛ sacer
dos cū laudibus sacrificiū offert. ¶ G Pro se suisq3 oi
bus. Preponitur pro se:q: charitas ordinata/q̄uis ad oēs
se extēdit:tamen a seipsa incipit:hoc est in ipsum in quo est
primum ꝛ principaliter tendit. Sic em̄ quilibet se primo ꝛ
plus diligit:postea ceteros ordine quodā. vnde Canti. ij.
Introduxit me rex in cellā vinariā: ordinauit in me chari
tatē. Nec solū ex charitate infusa:q̄ est ordinata: ꝛ ordina
te se quisq3 plus diligit:verū ꝛ ex inclinatione ꝛ amore na
turali:immo plus ex illa q̄ ex prima. Hec em̄ facit vt plus
ipsum qd quis est ametur:q̄ quod non est. Et inter ea que
quis nō est:plus diligit hoc cū quo quis habet maiorē si
militudinē ꝛ participationem. Bonitas siquidem ꝛ vni
tas rōnes sunt diligibilitatis:vt dicit Scotus in. iij. Quia
aūt quilibet maxime sibi est ide3 ꝛ vnus:ideo plus se dili
git:ꝛ post hoc ea cū quibus est plus vnū. Exemplum in vi
dua sareptena ꝛ helia. iij. Reg. xvij. vbi dixit ppheta. Ve
rūtamen mihi primū fac de ipa farinula subcinericium pa
nem paruulū ꝛ affer ad me. Tibi aūt ꝛ filio tuo facies po
stea. Hanc vnitatē vel quasi vnitatē/hoc est participatio
nem alicui⁹ vni⁹ esse rationē diligibilitatis exēplariter de
clarauit Guil. parrhis. ita dicēs. Societatē naturalem et
amorē inter fratres facit cōio cause essendi. Cōicat em̄ in
patre:ꝛ si addita fuerit cōmunicatio in matre:erit fortior.
Naturalius em̄ se plus diligūt q̄ simul cōmunicant in pa
tre et in matre: q̄ q̄ in altero. Cui cōmunioni si addideris
cōmunionem in victu:erit fortior cōmunionis amor inter
eosdem. Et si addideris vt cōmunicent in magisterio erit
fortior. Item si addideris cōmunionē in lege:addes ꝛ for
titudinem eidē amori. Et si addideris cōmunionē in pfes
sione vel ordine/addes ꝛ aliā causam fortitudinis ꝛ cōfir
mationis. Et si addideris iterū cōmunionē in principe vel
plato: augebit ex hoc ꝛ ampli⁹ firmabit ipa cōmunio. Et
si addideris cōmunionē dom⁹:erit adhuc ex hoc augmen
tum fortitudinis. Subdit causa3 oim premissoꝝ dicēs. Ra
dix aūt in oibus his est vnitas ꝛ cōmunio eiusdem amati:
vel sm quosdā/ipa similitudo ꝛ assimilatio. Iuxta hūc mo
dum cōmunicatio in duce vnit milites:ꝛ cōicatio in signo
bellatores:ꝛ cōicatio in domo seruos ꝛ famulos:et cōica
tio in mercede vel opere oparios:ꝛ cōicatio in pastore vel
grege vel pascuis oues:ꝛ cōmunicatio cōmercantiū nego
ciatores. Cōcludit q̄ quāto in plurib⁹ ꝛ maiorib⁹ magisq3
amandis hoies cōparticipant:tanto maior est in eis socie
tas/familiaritas/ꝛ dilectio:nisi aut inuidia/aut alteri⁹ pes
tis corruptio hec impedierit. Recte ergo pro se suisq3 offe

runt fideles missam audiētes. Suis dico quib⁹ magis vin
culo nature ꝛ familiaritatis sunt cōiuncti: q: ad hoc est in
clinatio naturalis/q̄ semp recta est:q: a deo indita:cui vo
luntas si fuerit cōsona: ꝛ ipsa recta erit: et hoc nisi prohibi
ta sit p regulā superiorē:ne illi se cōformet: qd in proposi
to minime reperit. Orāt igit pro suis cōsanguineis ꝛ affi
nibus familiarib⁹/amicis ꝛ bñfactorib⁹ sm Inno. Sic pri Mat. ix
ceps quidā accessit ad iesum intercedēs p filia. Pro fratre Joh. xi.
suo orauit martha. Centurio pro puero paralytico. Et flē Math
tes vidue deprecabant petrū vt resuscitaret thabitā noie viij.
dorcas/ostēdētes ei quas fecerat illis tunicas. Act. ix. Ita
et modo fideles ac deuoti per se/ꝛ p sacerdotē orāt p suis
varia sibi cōditione cōiūctis. Et licet etiā teneamur dilige
re inimicos sm illud Math. v. Diligite inimicos vestros.
tñ dicit Alex. seruare debemus ordinē charitatis. Cant. ij.
Introduxit me rex in cel. vinariā:ordi. in me. cha. Et addit
Estimo nihilominꝰ q̄ si sacerdos pferēdo hec obbs suos ini
micos amplecteret vtilius sibi/ꝛ deo acceptabili⁹ hec eadē
pferret. ¶ H Pro redēptione aiarū suarū. pro spe salu
tis ꝛ icolumitatis sue. ¶ Hec est secūda particula quarte
partis principalis partis secūde:in qua postq̄ tactū est pro
quib⁹ ꝛ qualib⁹ orat:ostendit quid p eis a deo desiderat.
Sunt aūt sm Inno. ꝛ Alex. post magistrū. iij. sniarum dist.
xxvij. tria bonoꝝ gña. s. corpalia/spūalia ꝛ eterna. Pria sūt
infima/scda media/tertia supma: p quibus sacerdos offe
rendo sacrificiū orat. Pro summis cū dicit: pro spe salutis.
Pro medijs cū premisit: p redēptiōe aiaꝝ suarū. Pro in
fimis cū vltimo addit: ꝛ incolumitatis. Ita vt vbū salutis
ad aie salutē q̄ in beatitudine perficit: ꝛ incolumitatis a d
sanitatē corporis referat. Vtraq3 em̄ salus/mētis ꝛ corpo
ris est ab eo: q̄ dicit: Salus ppli ego sum. Et q: vtraq3 sa
lus puenit de redēptiōe aie. i. pcti remissione: sicut ecōtra
de reatu pcti pcedit infirmitas vtriusq3 sm sniam veritatis.
Joh. v. Ecce inquit sanus fact⁹ es:iam noli peccare ne de
terius aliq̄d tibi cōtingat. Deniq3 dñs docet nos pro his
tribus orare Mat. vi. Pro eternis: Adueniat regnū tuū
Pro spūalibus: Fiat voluntas tua sicut in celo ꝛ in terra.
Volūtas dei est scrificatio nr̄a. j. ad Thes. iiij. Scrificatio
aūt q̄ est p gratiā ꝛ charitatē bonū est spūale. Pro corpo
ralibus: Panē nostrū quotidianū da nobis hodie. Offeri
mus igitur pro eternis/vt dentur nobis in premiū: p spiri
tualib⁹/vt dentur nobis ad meritum:pro corporalib⁹, vt
dentur nobis ad āminiculū: vt p corporalia pueniam⁹ ad
spiritualia: ꝛ p spūalia ad eterna. Orās ergo sacerdos pri
mo dicit. Pro redemptione aiaꝝ. non pro tpali lucro/vel
terreno appetitu:sed pro redēptione aiarum. i. remissione
peccatorum. Quibus remissis aia redempta est: sm illud
ps̄. Et ipse redimet israel ex oibus iniquitatib⁹ ei⁹. Pecca
tū em̄ captiuā detinet aiam: sm illud Prouer. v. Iniquita
tes sue capiunt impiū: ꝛ funib⁹ pctōꝝ suoꝝ cōstringit. Pec
cati vero stipendiū mors est. Roma. vi. Remissio igit pec
cato/aia liberat ꝛ a morte redimit. Et rōnabiliter petit re
missio pctōrum ꝛ animarum redemptio/per hanc oblatio
nem gloriosi corporis ꝛ preciosi sanguinis christi:q: horū
oblatio in cruce redemptionem animarum nostrarū ope
rata est ꝛ peccatoꝝ remissionem. De primo. j. Pe. j. Scien
tes q̄ non corruptibilibus auro ꝛ argento redempti estis
de vana vestra conuersatione paterne traditionis:sed pre
cioso sanguine quasi agni immaculati. Et Apoc. v. Redemi
sti nos deo in sanguine tuo. Hui⁹ redēptionis oblatio nr̄a
iugis est cōmemoratio. vñ Mat. xxvj. Hic ē sanguis me⁹
noui testamenti/qui pro multis effundet in remissionem
peccatoꝝ. Vnde ꝛ sm beatū Hierony. Verbum quod iu
dei in malum sibi ꝛ filijs suis imprecabant dicentes: San
guis eius super nos: et super filios nostros. nobis opta
mus in salutem ꝛ remissionem peccatorum ꝛ redemptio
nem animarū. Est autem redemptio anime a peccato: est
ꝛ redemptio a presenti miseria ꝛ exilio. Vtraq3 fit p christi
sanguinē qui offert. De primo dicit Apocal. j. Lauit nos
a peccatis nostris in sanguine suo. De secundo Hebre. x.

Habemus fiduciã per sanguinẽ eius in introitu sanctorũ.
Per introitũ aũt sanctorũ regni celestis: qđ sancti introie
runt: a miserijs hui⁹ seculi eripimur. Et de exilio ad patri-
am. de merore ad sempiternam leticiam reuocamur. vnde
Esa. xxxv. Ambulabũt q̃ liberati fuerint et redẽpti a dño:
cõuertent⁊ venient in syon cũ laude: ⁊ leticia sempiterna su
per capita ipsorũ. Gaudiũ ⁊ leticiã obtinebũt: fugiet dolor
⁊ gemit⁹. ¶ I Petita itaq̃ peccatorũ remissione/ quã p̄
cedere oportet salutẽ: etiã pro ipsa salute orat dicẽs: Pro
spe salutis. i. beatitudinis: idest beatitudie sperata. Spe
naq̃ salui facti sum⁹. ad Roma. viij. Est aũt vita btã id p
quo principaliter orare debem⁹: eãq̃ petere tanq̃ summã
nostrã perfectionẽ ad quã cõditi sum⁹ a dño. vt dicit Aug.
ad probã/ in de orando deũ. Cetera aũt oia q̃ petim⁹ non
petim⁹ nisi fm q̄ ad hanc ordinant. Ita ⁊ saluator: pri⁹ pe
tere docuit/ vt nobis adueniat regnũ suũ: q̃ vt panis quo
tidianus tribuat. Vñ et Mat. vi. docet: Primũ querere
regnũ dei ⁊ iusticiã ei⁹: ⁊ dehinc alia oia adijcient. Pro q̃
bus obtinendis sacerdos addit. Et incolumitatis sue. idest
cõmoditate corporis/ q̃ ad salutẽ ⁊ beatitudinem obtinẽ-
dum ordinat. Pro quo ⁊ orauit ppħa cũ dixit: Conserua
me dñe qm̃ speraui in te. Et iterũ: Ne proijcias me in tpe
senectutis/ in qua plures corporis aduersitates assolẽt ad
uenire. vñ sequit. Cũ defecerit virtus mea ne derelinquas
me. Ps. lxx. ¶ Exponit aũt hec clausula fm dñm Albert.
scꝫ pro spe salutis ⁊ incolumitatis: ita vt ambo hec sal⁹ et
incolumitas ad corpus referant. Vñ cũ petit sacerdos p
spe salutis: petit pro debilib⁹ ⁊ infirmis. Cum pro spe inco
lumitatis: pro valentib⁹ ⁊ sanis. Sanitatẽ autẽ petim⁹ in-
firmis: vt fortiores fiant in dei seruitio. Ad qđ ⁊ ipse per se
dñs multos in corpore infirmitate grauatos curasse legit
⁊ sanasse. vnde ⁊ ipse ingratos de sanitate recuperata ar
xvij. guit: cũ ex decẽ leprosis mũdatis/ vnus tantum regressus
magna voce magnificãs deũ prostratus in terrã gratias
egit: a dño audiuit. Nõne decem mũdati sunt/ ⁊ nouẽ vbi
sunt? Nõ est inuent⁹ qui rediret ⁊ daret gloriã deo/ nisi hic
alienigena. Istã sanitatẽ a dño cõcedi/ testat ppħa dicẽs
Benedic aia mea dño. Sequit: Qui sanat oẽs infirmita-
tes tuas: qui redimit de interitu vitã tuã. Incolumitas pe
titur pro sanis ⁊ valẽtib⁹: q: incolumitas est pfecte sanita
tis integritas: quã nisi deus sua misericordia pseruet: ipa
stare non potest: tanq̃ sup fundamẽtum debile fundata.
Nã in corpore cõtinua est pugna calidi ⁊ frigidi/ humidi
⁊ sicci/ leuis ⁊ grauis/ duri ⁊ mollis/ aliarũq̃ cõtrarietatũ
q̃ in corpore sunt humano. vñ scribit Sap. xvi. Non herba
neq̃ malagma sanauit eos: sed tu⁹ dñe sermo q̃ sanat oia.
¶ Est etiã quedã spes salutis spes euadendi machinatio
nes inimicorũ: sicut in ps̄. dicit: Erue. a fra. deus a. me. ⁊ de
ma. ca. vni. meã. Salua me ex ore leonis: ⁊ a cor. vnicor. hu
mi. meã. ⁊ Dañ. xiij. Et saluatus est sanguis innoxius in il-
la die. sanguis scꝫ susanne de insidijs iniquorũ iudicum. Et
de his oibus dicit in ps̄. Dñs cõseruet eũ ⁊ vi. eũ: ⁊ beatũ
fa. eũ in ter. ⁊ nõ tradat eum in manib⁹ inimicorũ ei⁹. Dñs
opem ferat illi super lec. doloris eius vniuer. stratũ ei⁹ ver.
in infir. eius. ¶ Pro hac salute liberationis a fraudibus
inimicorũ/ similiter offert ⁊ orat sacerdos dicens: Pro spe
sa[lu]tis ⁊ incolumitatis sue. ¶ L Sequit: Tibiq̃ red-
dunt vota sua eterno deo viuo ⁊ vero. Hec est tertia parti
cula partis quarte: in qua vt deus exaudiat bona eorũ pro
quibus petit allegant. vnde dicit: Memento dñe illorũ
pro quib⁹ tibi offerim⁹ sacrificium laudis: qui tibi reddũt
vota sua. i. deuotionem vel affectionem suã vel bona ope
ra sua. ¶ Sed hic sunt duo dubia. Primũ circa priorẽ tex
tum/ cum dicit. ij. Cor. xij. Virtus in infirmitate pficitur
Et cum infirmor: tunc potens sum. Quid est q̄ pro corpo
ris infirmitate offertur sacrificium ab ecclia? Respondet
Alexan. vt infirmitati nostre cõdescendens: nobis occasio
nem impatientie precludat: ⁊ cõseruata vel reddita sani-
tate gratiarũ actiones dño referamus. ¶ Secundũ dubi
um circa presentẽ textũ: Cum nostra donem⁹, ⁊ aliena red
damus: quomõ vota si sua sunt: reddunt fideles ⁊ non po
tius donant. Et si reddunt/ quõ sua sunt ⁊ non poti⁹ alie-
na? Respõdet Inno. ⁊ Alex. Votorum ⁊ generaliter op⁹ bo
num ⁊ hois est ⁊ dei. Dei propter autoritatem gratie. Ho-
minis ppter libertatem arbitrij. Propter qđ dicit aplus. i.
Cor. xv. Nõ autem ego: sed gratia dei mecum. ⁊ i. Cor. iij.
Coadiutores sumus dei. Et hoc pfirmat beatus Augusti-
nus super illud ps̄. Adiuua nos deus salutaris noster. di-
cens: Hoc verbo ait/ salutaris noster satis exponit: quam
paupertatem voluit intelligi in hoc q̄ dixit: Quoniã pau
peres sumus nimis. Ipsa quippe est infirmitas/ cui salu-
taris est necessari⁹. Cũ vero adiuuare nos vult: nec ingra-
tus est gratie: nec tollit liberum arbitriũ. Qui em̃ adiuua
tur ipse etiã per seipsum aliquid agit. Cõcordat magister
lib. ij. dist. xxvij. dicens: Ex gratia incipiunt bona merita: ⁊
cum ex gratia sola esse dicunt: nõ excluditur liberum arbi-
trium: q: nullꝫ meritum est in homine qđ nõ fit per libe-
rum arbitriũ. ¶ L Pro cuius intellectu aduertendũ q̄
in actu meritorio duo est considerare. Primũ est ipsa sub-
stantia siue realitas act⁹. Scđm acceptabilitas act⁹. Sub-
stantia actus est a libero arbitrio seu voluntate simul et a
gratia: q: gratia ⁊ volũtas sunt due cause partiales/ ⁊ vna
causa totalis actus illius. Voluntas tamen est causa prin
cipalior: q: voluntas habet rõnẽ potentie. Gratia rationẽ
habitus. Potentia aũt vtitur habitu et non ecõuerso. Et
propterea ille actus liber dicitur quantum ad suum pro-
duci. Hec aũt libertas est a voluntate: nõ a gratia vel cha-
ritate: q: hec est qualitas quedaꝫ naturaliter actiua/ sicut
calor in igne: vel alia qualitas quecũq̃. Ex quib⁹ duobus
surgit principalitas quoad voluntatẽ respectu substantie
act⁹ eliciti. Acceptabilitas aũt ipsi⁹ actus meritorij simili-
ter est a voluntate ⁊ etiã a charitate. Non em̃ act⁹ q̃cunq̃
a deo acceptat in ordine ad beatitudinem conferẽdã/ nisi
fit libere a volũtate elicit⁹. Neq̃ tñ hoc sufficit: sed oportet
q̄ hoc fit fm iclinationem charitatis. Que q: rõ ponit me
rendi/ ipsa est causa principalior quoad acceptabilitatem
⁊ hoc ex ordinatione dei plus acceptãtis actũ q: est a cha
ritate inclinãte: q̃ q: est a potentia eliciente: q̃uis vtrũq̃
requiratur. Et pro illo facit dictũ beati Augu. in de lib. ar.
Gratia se habet ad liberũ arbitriũ sicut sessor ad equum.
Idem in epistola ad sixtũ. Voluntate inquit cõcomitante
nõ preueniente/ pedissequa nõ dña/ hõ meretur. Et ibidẽ.
Quid est hois meritũ ante gratiã: cũ omne bonũ meritũ
nostrũ nõ in nobis facit nisi gratia. In quib⁹ verbis videt
principalitateꝫ in merito attribuere gratie: q̃uis nõ seclu
dat volũtatẽ. Sunt ergo vota ⁊ bona merita nostra ⁊ dei.
Nostra vt dictũ est ex libe. arbi. Dei ex gr̃a ad ipsa inclinã-
te. Cõgrue igit dicit: qui tibi reddũt vota quasi tua ex gra
tia. Cõgrue etiã subiungit vota sua voluntate: q: quasi
libere elicita. Libere em̃ exit voluntas in opera talia sicut
in quecũq̃ alia. Hinc ait ppħa. Anima mea in manibus
meis semp/ quoad operari scꝫ: non quoad esse: q: sic a solo
deo est. Et illud Eccli. xv. Deus ab initio cõstituit hoiem:
⁊ reliquit eũ in manu pfilij sui: adiecit ei mãdata ⁊ pcepta.
Seq̃tur: Apposuit tibi aquã ⁊ ignẽ: ad qđ volueris/ porri
ge manũ tuã. Ante hoiem vita ⁊ mors: bonũ ⁊ malũ: qđ
placuerit ei: dabit illi. Ex quib⁹ satis intelligi dat q̄ opera
hois in ipsius sunt ptãte. ¶ M Sequitur. Eterno deo
viuo ⁊ vero. Alexã. Dij dicunt ⁊ hoies ⁊ demones ⁊ simu
lacra vel imagines: sed hoies adoptione/ demones vsur-
patione/ imagines nũcupatione. Per adoptionem vt ibi.
Ego dixi dij estis: ⁊ filij excelsi oẽs. Ps. lxxxi. ⁊ Exodi. vij.
Moysi dictũ est. Ecce cõstitui te deũ pharaõis. Per vsur- Ps. xcv.
patione/ vt ibi: Oẽs dij gentiũ demonia. Hi deitatem sibi
vsurpãt: hoc est gloriã deo debitã. Vñ Mat. iiij. Sathan
dixit christo. Hec oia tibi dabo: si cadẽs adoraueris me scꝫ
latria adoratione vt deũ. ⁊ Esa. xiiij. In celũ cõscendã: sup
astra dei exaltabo soliũ meũ: sedebo in mõte testamẽti. in
laterib⁹ aquilonis. Ascẽdam super altitudinẽ nubiũ: simi-
lis ero altissimo. Per nuncupationem appellarunt deos

opera manuū suarū: lapides scꝫ ⁊ ligna ⁊c. de quib⁹ Sap.
xiij. Infelices aūt sunt: ⁊ inter mortuos spes illoꝝ est. qui
appellarūt deos opa manuū suarū. Et in ps̄. cxiij. Simu-
lacra gentiū argentū ⁊ aurū opera manuū hoim. Os ha-
bent ⁊ nō loquent: oculos habent ⁊ non videbūt. Primi
sunt veri ⁊ viui: sed nō eterni. Nam de eis dicit in ps̄. lxxxi.
Uos aūt sicut hoies moriemini: ⁊ sicut vn⁹ de pncipib⁹ ca-
detis. Secūdi sunt viui: sed nec eterni nec veri. Nō eterni:
qꝛ mutabiles: licꝫ quoad finis carentiā sunt ppetui. Eter-
nus eñ esse nō pōt: nisi imutabilis tam substantialiter ꝙ
Eternitas qd. accidentaliter. Nam sm Boe. v. de cōso. psa. vlti. Eterni-
tas est interminabilis vite tota ⁊ simul possessio. Qd̄ soli
deo conuenit: qꝛ est quicquid esse pōt: nec transmutatione
aut vicissitudine variat. Jaco. i. Apud quem nō transmu-
tatio nec vicissitudinis obumbratio. Neqꝫ veri sunt qui in
Jo. viij. veritate nō steterūt. Nā ab initio homicida erat ⁊ in veri-
tate nō stetit: ⁊ veritas nō est in eo. Tertij nec veri sunt nec
viui nec eterni: qꝛ nec veritatis capaces: qꝛ surdi ⁊ muti.
Nec sensu ac intellectu prediti: nec incorruptibilitate do-
tati. Ad horū oim exclusionē dicit. Tibi deo eterno viuo
⁊ vero. Solus eñ deus p essentiā est deus etern⁹ viuus ⁊
verus. Esa. xliiij. Absqꝫ me nō est deus: imo est eternitas
ipsa vita ⁊ veritas. Cui neqꝫ vita neqꝫ veritas neqꝫ eterni-
tas accidere pōt: qꝛ simplex ⁊ incōpositus: ⁊ nulli oino cō-
ponibilis. Ens oino primū ⁊ indepēdens: ens necessariū
ens pfectissimū. Hinc ab alio esse nō capit. De cui⁹ eterni-
tate dicit. i. ad Tim. vlti. Qui solus habet imortalitatem.
glo. vera imortalitas vera est eternitas. de vita. iiij. Reg.
xvij. Uiuit deus in cui⁹ cōspectu sto. De veritate Rom. iij.
Est aūt deus verax: ois homo mendax. ¶ N Uel dicit
deo eterno vero ⁊ viuo, ad innuendū ꝙ tres psone diuine
operant in hoc sacramento. Licꝫ eñ hec tria appropriata
psonarū, eternitas, veritas, vita: sint cōia oibus trib⁹ pso-
nis: qꝛ eternus pater: etern⁹ filius: eternus spūsscūs. Sic
verus ⁊ viuus pater, verus ⁊ viuus filius, verus ⁊ viuus
spūsscūs: tamen p appropriationem quandaꝫ eternitas
patri attribuit: qꝛ principiū est sine principio originante:
de quo in symbolo athanasij dicit: Pater a nullo est: nec
factus: nec creatus: nec genitus. Sunt aūt a patre oia: fi-
lius p generationem: spūsscūs p spirationem: cetera cun-
cta per creationem. Ueritas appropriat filio: qꝛ pcedit p
modū intellectus vt verbū ad quem ptinet veritas. Un
⁊ de seipso Joh. xiiij. Ego sum veritas. Et pphā de filio lo-
quens sic. Ueritas de terra orta est. Uita appropriat spi-
rituisancto: qꝛ pcedit per modū volūtatis ad quem specia-
lem ordinem habet vita: vt dico spūalis. Unde in symbo-
lo niceno dicit: Et in spiritūsanctū dñm viuificantē. Ope-
ratur aūt pater transsubstantiationē panis ⁊ vini in cor-
pus ⁊ sanguinē chri: qꝛ hoc fieri nō pōt: nisi p infinitam
potentiā que patri appropriat. Ordinat filius p sapiētiā
vt sint sub speciēb⁹ humano visui cōuenientib⁹, panis scꝫ
⁊ vini. Spūsscūs cōfert gratiā digne sumentib⁹ p suā cle-
mentiā vt recte dicat eucharistia: quod est interpretatum
bona gratia. Et licꝫ hec obsecratio vt dicit Inno. ⁊ Alexā.
specialiter dirigat ad patrem pter autoritateꝫ principij:
vt dictū est: sm ꝙ ipse filius docet nos orare Mat. vi. Pa-
ter noster qui es in celis ⁊c. Propter qd̄ etiā in principio
canonis dicit. Te igit clementissime pater p iesum christū
dñm no. sup. rogam⁹ ac petimus. tñ indiuidue trinitati sa-
crificiū laudis offertur, tam scꝫ patri ꝙ filio ꝙ spūisancto
quoꝝ sicut indiuisibilis est maiestas: sic ⁊ indiuisibilis ado-
Jo. iiij. ratio. iuxta qd̄ veritas dicit. Ueri adoratores adorabunt
patrem in spiritu ⁊ veritate. i. in filio ⁊ spūsancto: qꝛ pater
essentialiter est in filio: ⁊ filius naturaliter in patre: ⁊ s. s.
substantialiter in vtroqꝫ. Sm hoc ergo offert laudis sacri-
ficiū deo eterno. i. deo patri. deo vero. i. deo filio: deo viuo
idest deo. ss. qui licꝫ sint tres in psonis: vnus tñ sunt deus
in essentia, que est indiuidua trinitas: cuius indiuisa est
adoratio: que specialiter in hoc sacrificio exhibetur.

¶ Lectio. xxx.

Communicantes et

memoriā venerantes. ¶ Hec est pars secū-
da principalis totius canonis: in qua post
petitionē bñdictionis appositoꝝ munerū p
tota ecclesia offerendoꝝ in precedente parte premissa po-
nitur sanctoꝝ inuocatio: quoꝝ precib⁹ ⁊ meritis eorūdem
donoꝝ nobis a deo facta est collatio. Et diuidit in duas
partes. In prima sanctoꝝ cōmemoratio premittit. In se-
cūda per eoꝝ preces ⁊ merita supplicatio subinfertur, ibi:
Quoꝝ meritis. Prima pars subdiuidit in pticulas quat-
tuor. In prima tangit sanctoꝝ cōis memoria venerabiliū
ter. In secūda fit memoria gloriose virginis marie primo
⁊ principaliter, ibi: In pmis. In tertia exprimunt quorū-
dā aploꝝ ⁊ martyrū noia specialiter, ibi: Sed ⁊ btōꝝ. In
quarta addit oim sctōꝝ memoria generaliter, ibi: Et oim
sanctorū tuoꝝ. ¶ Circa primū dicit: Cōmunicantes. Pro
cuius intellectu aduertendū sm Inno. ꝙ extra vnitatem
ecclie nō est locus offerendi sacrificiū vnitatis. Ideo san-
ctoꝝ memoriā agim⁹ in sacrificio: quaten⁹ in ipso: ū orone
cōionem habentes sacrificiū offeramus. Scriptū est eñ:
Alienigena non vescet ex eis qm̄ scā sunt. Leui. xxij. (als
ibidem. Ois alienigena nō comedet de scificatis) Ideo
solū illum ad esum hui⁹ agni recepim⁹ qui nostre cōiunct⁹
est domui: videlꝫ oēm domesticū fidei a principe vsqꝫ ad
plebeiū: a phariseo vsqꝫ ad publicanū. Ex sanctis aūt ⁊ fi-
delibus viatorib⁹ vna dom⁹ ⁊ ecclia cōstat: vt. s̄. habitū est.
Ideo vt nō rumpat vnitas offerim⁹ laudis sacrificiū cum
sanctis cōicantes. Cōicantes scꝫ in vsu ⁊ oblatione hui⁹ sa-
crificij cū sanctis qui hoc sacrificio medio salutem cōsecu-
ti sunt: qm̄ ipm est viaticū ad vitam eternā pducens. Qui
manducat meā carnem: ⁊ bibit meū sanguinē habet vitā
eternā. Johā. vi. Cōicantes dicti in vsu: qꝛ de sanctis dicit
ꝙ erant pseuerātes in doctrina aploꝝ ⁊ in cōicatione fra-
ctionis panis. Act. ij. Cōicamus igitur cum sanctis in hoc
sacrificio p cōtinuationē scꝫ: qꝛ ab ipsis dū viuerent: cōio-
nem ⁊ vsum illius sacrificij accepim⁹. ⁊ ipoꝝ patrocinio in
ipsa pseueramus. Uel cōicantes in via cū sanctis sm Inno.
in vna fide quā ⁊ ipsi viatores habuerūt. Cōicantes ⁊
in spe: qꝛ qd̄ ipi sperabāt ⁊ nos speram⁹. In patria vo cōi-
cabimus sanctis p rem quā ipsi habent: qn̄ eam ⁊ nos ha-
bebimus. Nos siquidē fidem habem⁹ ⁊ spem: ipsi visionē
⁊ rem. Nos currim⁹ stadium: ipsi possident brauiū. Nos
pugnamus in via: ipsi triūphant in patria. Uel sm dñm
Alb. Cōicamus cū sanctis in sacramento altaris: qꝛ qd̄ il-
li pcipiūt in rei veritate: nos frequentam⁹ in sacramentali
specie. Cōio eñ est pceptio vnius ⁊ eiusdē in quo vniunt
qui cōicant: ꝗuis diuersi diuersimode illud vnuꝫ partici-
pent. Sic eñ in symbolo dicim⁹: Credo sctōꝝ cōionem. Et
aplūs Heb. xiij. Beneficientie ⁊ cōionis nolite obliuisci: ta-
libus eñ hostijs promeret deus. ¶ B Sequit: Et me-
moriā venerantes. Sempuenerāda est sanctoꝝ memoria.
Et ꝗuis multis de causis cōmemorationē sanctoꝝ pagit
ecclesia: vna tñ sufficit ad nostrū ppositū: q̄ est vt nos fra-
giles ⁊ mortales, sanctos imortales venerantes: ipsisqꝫ
nos cōmendantes, mereamur ipsoꝝ meritis ⁊ precib⁹ ad-
iuuari: quaten⁹ ad deū plene glorificandū eoꝝ societati cō-
iungamur: vt sm Inno. Memoriam aploꝝ ⁊ martyrū: ⁊
precipue virginis gloriose: vt ipsoꝝ suffragio de fide pdu-
camur ad visionem. de spe ad rem: de stadio ad brauiū: de
via transeam⁹ ad patriā. ¶ Et dicit Alex. In hac cōmemo-
ratione sctōꝝ obseruat ecclia qd̄ antiquit⁹ fieri solebat: vt
in orōnib⁹ patrū memoria recoleret: quaten⁹ eoꝝ meritis
suffragantib⁹ facilius qd̄ petebant impetrarent. Sic moy-
ses pro populo peccante intercedens inquit: Recordare
abraam isaac ⁊ israel seruoꝝ tuoꝝ. Exo. xxxij. Et post pau-
ca sequitur. Placatusqꝫ est dñs. Sic Azarias in fornace
succensa: Ne auferas inquit, misericordiā tuā a nobis dñe
deus noster, propter abraam dilectū tuū: ⁊ isaac seruum
tuū: ⁊ iacob sanctū tuū. Daniel. iij. Dñs quoqꝫ dixit ad sa-

lomonem: Scindā regnū tuū ⁊ dabo illud seruo tuo: ve-
rūtamen in dieb⁹ tuis nō faciā ꝓpter dauid patrē tuū. De
manu filij tui scindā illud: nec totū regnū auferā: sꝫ tribū
vnā dabo filio tuo/ꝓpter dauid seruū meū ⁊ hierlm quaꝫ
elegi. iij. Reg. xi. Multis quidē patrū merita filijs suffra-
gant. Vñ cū Ezechias diuinū postularet auxiliū: audiuit
Protegā vrbem istā ⁊ ꝓpter me: ⁊ ꝓpter dauid seruū meū
iiij. Reg. xx. Nō tn̄ inuocant sancti tanq̄ datores bonorū
pro quib⁹ oramus: sed vt intercessores apud dn̄m: vt eorū
precibus adiuuemur ad consecutionē eius qd̄ postulam⁹.
¶ C Sed circa hūc textū nostri canonis/quo scōꝝ im-
plorantur auxilia: tres occurrūt dubitationes. ¶ Prima
vtrū sci in patria orent ꝓ nobis existētib⁹ in via. ¶ Scda
cum deus ꝑ suā eternā ꝓuidentiā ⁊ oīa nouit futura: ⁊ im-
mutabiliter disposuit facienda: ad q̄d ꝓsunt scōꝝ orōnes
quibus deum nec informare: nec a statuto possunt ordine
immutare. ¶ Tertia cū sancti a nobis distantia lōgissima
seiuncti sunt: quō orōnes ⁊ clamores nostros percipiunt.
¶ Circa materiā prime questionis fuit heresis quorūdā
nimia temeritate oīm scōꝝ cultū penitus tollere volētiū/
qui nullū sanctis honorē impēdi debere mussitabāt: neq̄
preces vllas ad eos dirigi: sed nec eoꝝ reliquias venerari.
Huius autor ⁊ heresiarcha primo fuit Jouinian⁹ ⁊ Euno-
mius: ⁊ post hos Vigilātius. Quē errorem cū suis auto-
ribus btūs Hiero. in ep̄la siue libello quē cōtra vigilantiū
quem dormitantiū noīat/scripsit: egregie recitat ⁊ confu-
tat. Tenuit itaq̄ vigilantius hereticus/q̄ sancti in patria
pro nobis nō orāt: imo nullius mortui pro alio exaudien-
dā fore orōnem. Et ideo frustra nos ad scōs clamare ꝓdi-
cauit: ac eoꝝ patrocinia implorare: sed vniuersoꝝ preces
orōnesq̄ ad solū deū dirigendas esse asserebat. Ac ꝓ suo
errore duab⁹ vijs argumentabat/scꝫ ex diuina ꝑfectione/
⁊ ex sanctoꝝ statu ⁊ cōditione. ¶ D Ex primo sic. Nam
orando principaliter petim⁹ vitā eternā ⁊ alia dūtaxat in-
quantū ad illā cōsequendā ordinant: vt gratiā ⁊ vite san-
ctitatē: vt docet bea. Augu. ad probā de orando deū. So-
lus aūt deus est q̄ beatificat: solus q̄ gratiā infundit/qua
nos in via sanctificat: ſm illud ps̄. Gratiā ⁊ gloriā dabit
dn̄s. Ideo ad horū cōsecutionē frustra sancti implorant:
qui neq̄ gloriā: neq̄ gratiā q̄ a solo deo creant ⁊ infundū-
tur: nobis tribuere possunt: quippe ad terminū creatiōis
nullā creatura habere penit⁹ pōt actiuitatē. ¶ Deniq̄ q̄d
opus est scōs inuocare pro quocūq̄ ꝑpetuo vel tp̄ali cō-
sequendo: cuꝫ deus oīa solus dare sufficiat: q: oīpotens.
Oīa dare velit: q: liberalissim⁹ ⁊ clemens plus nos amās
q̄ sanctoꝝ singuli/immo q̄ pariter vniuersi: quā suā dile-
ctionem: vt Joh. iij. dicit: in hoc ostendit de⁹ pater: q: filiū
suū vnigenitū dedit: nec pepercit illū pro nobis tradere
in mortē ignominiosissimā: mortē scꝫ crucis: ⁊ q: filiū tradi-
dit quō nō oīa cū illo nobis donauit: vt dicit ap̄ls ad Ro.
viij. Iniuria ergo quedā dei videt ad sanctos recurrere
in his q̄ dn̄s ipse paratissim⁹ est donare. Maxime cum fre-
quenter dn̄s sub iuramēti attestatione ꝓmisit oīa se datu-
rū que ab ipso fideliter peterent. Amen amen dico vobis
(ait ap̄ls Joh. xvi.) si q̄d petieritis patrem in noīe meo
dabit vobis. Immo ad petendū nos excitat: Petite ⁊ ac-
cipietis: querite ⁊ inuenietis: pulsate ⁊ aperiet vobis. Lu.
xi. ⁊ Matth. xxi. Oīa quecūq̄ petieritis in orōne creden-
tes accipietis. Neq̄ credēdū est sanctos misericordiores
fore/⁊ ad veniā propriores/q̄ dn̄s ipse misericordiarū pa-
ter ⁊ de⁹ totius cōsolatiōis ac fons ipse gratiarū. ij. Cor. i.
¶ Ex scdo scꝫ statu ⁊ cōditione scōꝝ sic arguūt. Sācti no-
bis auxiliari nec meritis possunt: nec precib⁹. Et nō ponit
alius subuentionis modus a sanctis ⁊ doctorib⁹. Nō me-
ritis: q: neq̄ preteritis: neq̄ recentib⁹: nam pro preteritis
iam sufficienter premiant: ſm illud Apoca. xiiij. Opa eīn
illoꝝ sequunt illos. Nec putandū q̄ premiū meritis pre-
cedentibus sanctorū correspondens diuidat: ⁊ sanctis q̄
meruerūt pars cedat: ⁊ pars eis pro quib⁹ orant: reseruet.
Nam vnusquisq̄ quodcunq̄ fecerit bonū recipiet a dn̄o.

ad Ephe. vi. ⁊ ps̄. lxi. Tu reddes vnicuiq̄ iuxta opera sua.
Deniq̄ si nō plenū ſm merita sua premiū sancti recipercēt
vbi promissio dn̄i. Mensurā bonā/confertā/coagitatā ⁊
supeffluentem dabunt in sinū vestrū. Lu. vi. Immo quis-
libet sanctoꝝ longe amplius premiatur q̄ meruit a dn̄o.
Cuius misericordia semꝑ sicut punit citra condignū (vt
dicit Augu. sermo. v. ad fratres de heremo) ita ⁊ premiat
vltra condignū. Non ergo videt/aiunt illi: q̄ sanctoꝝ me-
rita: quorū retributionem plenissimā receperūt: alijs ꝓfi-
ciant: vt eis horū intuitu noua bona conferant. Sicut eīn
diuina iusticia nō punit bis in idipsum. Naum. i. Non con-
surget tribulatio duplex: ita nec diuina misericordia bis
premiat idem meritū. Recentia quoq̄ merita quibus ali-
quid de nouo mereantur nō habent: q: statum meriti ex-
cesserūt: quippe in termino sunt/non in via: non currūt in
stadio: sed brauium acceperunt, cursum merendi cōsum-
mauerunt: fruunt reposita iusticie iam corona. ¶ Et per
hoc videt probari posse q̄ non orant pro nobis: q: oratio
est opus maxime meritoriū. Ipsi aūt nunc mereri nō pos-
sunt: igitur nec orare. ¶ Et ex alio idē arguit: Aut vident
deū velle cōferre illud pro quo orant: ⁊ sic frustra fundūt
preces: cū videant deū infallibiliter collaturū qd̄ affectāt.
Si vero viderint deum aut nolle/aut nō velle conferre: ne-
quaq̄ orabunt: q̄m per oīa cōcordant diuine volūtati: nec
vnq̄ petunt aut desiderant fieri qd̄ deū non facturū reco-
gnoscunt. His ⁊ similibus rationib⁹ decepti sunt dicti he-
retici. Decipiunt ⁊ nūc nōnulli nostro tp̄e christiani. Ideo
primo ostendenda est veritas. Scdo argumenta hec so-
phistica sunt soluenda. ¶ E Credendū est igit firmiter
⁊ nullatenus dubitandū sanctos in patria pro nobis in-
tercedere: nobisq̄ suffragari merito et prece siue voto.
Merito dum precedentia eorū merita nobis suffragant.
Et prece vel affectu/dū nostra vota a dn̄o cupiunt imple-
ri. Et in hoc orant pro nobis desiderio/non voce: dum af-
fectuose desiderāt hec vel illa nobis a dn̄o concedi intui-
tu suoꝝ meritoꝝ vel affectuū. Hec est sn̄ia magistri in. iiij.
dist. xlv. Que veritas autoritate ostendit ⁊ ratione. Auto-
ritate vtriusq̄ testamenti vete. ⁊ no. simul ⁊ sanctorū pa-
trum. Multa eīn cōtulisse dn̄m viuentib⁹ propter merita
patrū dormientiū ⁊ in sinu abrae quiescentiū/est vete. te-
sta. historia. Vñ ait ad isaac dn̄s Gen̄. xxvi. Multiplica-
bo semē tuū sicut stellas celi: daboq̄ posteris tuis vniuer-
sas regiones has: ⁊ benedicent in semine tuo oēs gentes
terre: eo q̄ obedierit abraam voci mee: ⁊ custodierit pre-
cepta ⁊ mandata mea: ⁊ cerimonias legesq̄ seruauerit. Et
sequitur. Noli timere: q: ego tecum sum: benedicam tibi et
multiplicabo semen tuū propter seruū meū abraā. Itaq̄
frequenter dn̄s facturus beneficia posteris cōmemorat se
deum abraam/isaac ⁊ iacob: vt patet Exo. iij. ⁊ in plerisq̄
locis alijs. Faciūt ad illud supra allegata. Norunt hec cer-
tissime patres vete. testa. cap. propter cum orabant dominū
nostrū: patrum merita recensebant: vt sic eoꝝ suffraganti-
bus meritis facilius audirentur. Ipsos deniq̄ pro nobis
intercedere ⁊ orare expressius eadem pagina testat. Nam
dominus volens Hieremie ostendere q̄ peccatis popu-
li exigentibus exaudiendus non esset pro populo ait Hie-
re. xv. Si steterint moyses ⁊ samuel coram me/non est ani-
ma mea ad populum istum. quasi diceret: Si hi qui te ma-
iores sunt: orarent pro populo illo non audirem: quanto
minus te. Sed nihil esset dictu si nō aliquando sancti pro
populo orarent: nec orare possent. Simile esset acsi dice-
ret. Si lapides intercederent non audirem: nec te exau-
diam. Presupponit igitur dn̄s moysen ⁊ samuelem ali-
quando pro populo orare. Item. ij. Mach. vlt. dicitur de
propheta Hieremia dudū defuncto. Hic est fratrum ama-
tor ⁊ populi israel. Hic est qui multum orat pro populo et
pro vniuersa sancta ciuitate hierusalem: hieremias ꝓphe-
ta dei. Quodq̄ exaudita fuerit eius oratio: ex eo quod se-
quitur: manifestum est. Sequitur eīn: Et extendit Hiere-
mias dexteram; ⁊ dedit iude gladium/dicens; Accipe san

cum gladiū aureū munus a deo in quo deijcies aduersarios populi mei israel. ¶ F Ex nouo etiā testamēto ad idem pferri possunt testimonia. Nam saluator noster sanctus sanctoꝝ ⁊ beatissimus beatoꝝ ꝭm assumptā humanitatis naturā pro nobis orat in celo ad patrem sicut aplus ait Ro. viij. Quia ⁊ christus iesus etiā interpellat pro nobis. Item ad Heb. vij. Iesus sempiternū habet sacerdotium: vnde ⁊ saluare in ppetuū pōt accedens ꝑ semetipm ad deū viuens ad interpellandū pro nobis. Ioh. quoqꝫ in prima cano. c. ij. ait: Hec scribo vobis vt nō peccetis. Sz ⁊ si quis peccauerit: aduocatū habem⁹ apud patrē iesum christū iustū: ⁊ ipe est ppiciatio pro peccatis nostris. Cum ergo christus caput nostrū pro nobis intercedat apud patrem: cur hoc nō de membris eius (beatis scꝫ) credamus. Maxime cū hereticoꝝ argumenta magis locū habere videant in christo ꝙ in sanctis: tanto vtiqꝫ magis quo beatior ⁊ patris voluntatem clarius recognoscit. ¶ Intercedit sūt ꝓ nobis christ⁹ nō ꝭm naturā diuinā ꝭm quā equalis patri cum eo cōdonat petita: sed ꝭm humanā ꝭm quā minor est patre: ⁊ meruit i oībus exaudiri. Nec dubiū sanctos eum in hoc imitari in celis: sicut eū imitati sunt fideliter hic in terris. ¶ Probat auto. sanctoꝝ: nam Hiero. cōtra vigilantiū scribens acerrime eū reprehendit: eo ꝙ sanctos negauit pro nobis orare. Aug. etiā de verbis apostoli ait: Iniuria est ꝓ martyre in ecclīa orare: cuius debem⁹ orationib⁹ cōmendari. Et iterū loquens de purgandis in cōsummatione seculi morientib⁹. Estimo inquit eū quasi per ignem transeūtem saluari meritis ⁊ intercessionibus celestis ecclesie: qui pro fidelib⁹ semꝑ intercedit, donec impleatur christus, scꝫ in membris suis. Sanctus qꝫ iohannes Damas. in suo. iiij. sententiarū ait: Si quis multū laborem ducem inuenire qui ipsum alicui mortali regi adducat ⁊ pro eo ad ipsum verbum faciat: quāto magis sancti dei duces generis humani: qui pro nobis ad deum interpellationes faciant: querendi sunt ⁊ honorandi. ¶ Superfluū puto adducere Ambrosiū, Gregoriū, Bedā, Bern. Magistrū, ceterosqꝫ innumeros in re tam manifesta: cū ecclesie vniuersalis ritus ⁊ doctrina vetustissimi nos doceant sanctos venerabiliter inuocare: cuius excellentissima est autoritas: a qua dissentire catholico fas non erit.

¶ G Pōt idem ratione breuiter ostendi. Nam quāto quis ex charitate proximū magis diligit: eo amplius ei salutē a deo cōferri desiderat. Longe aūt sancti in celo magis diligūt nos, ꝙ existentes in terris. Nā charitas nō excidit in celo: sed pficit ⁊ cōsummat. Salutē aūt alteri desiderare a deo, est pro eo intercedere: vt dictū est. Item cōstituti in terris iubemur multiplici scripture exhortatione pro nobis mutuo orare: sicut ait Iaco. v. Orate pro inuicem vt saluemini. Qđ ⁊ solicite fecerūt apostoli: nā ardentissime pro alijs orauerūt: ⁊ alioꝝ oratiōes pro se fieri postulabāt: vt patet transcurrenti eplas pauli. ⁊ recte qm testē Iacobo vbi. s. Multū valet deprecatio iusti assidua. Multū ꝑ oēm modum: qm̄ orauit vnus homo moyses ⁊ sexingentis millibus pugnatoꝝ veniā impetrauit. Orauit helias ⁊ celū clausit ne plueret annis tribus ⁊ mēsib⁹ sex. Rursus orauit ⁊ pluuiā largissimā arētibus, terre ⁊ hominibus impetrauit. iij. Reg. xvij. ⁊ xviij. ⁊ Iacobi. v. Sed ⁊ dn̄s amicis iob, qui recta locuti nō fuerant: precepit vt ad iob se cōferrent: petentes quatenus pro eis offerret sacrificiū ⁊ oraret: vt non imputaret eis stulticia eoꝝ. Sic Stephanus orans pro ꝑsecutorib⁹, paulo cōuersionem impetrauit. Et Paulus orans. cclxxvi. suis cōnauigantib⁹ vite presidio fuit. Et sic est videre de innumeris qui in carne viuentes, alijs orando beneficia plurima impetrarunt.

¶ H Et mira hereticoꝝ hebetudo: cū viuos ꝓ sese fructuose orare cōcedūt: vtpote coacti apertissimis vtriusqꝫ legis testimonijs, idipm negent de beatis qui certissime apud deum potentiores sunt effecti, quo presentiores ac beatiores: dicente dn̄o de eis: Qui minor est in regno celoꝝ maior est illo, scꝫ iohāne baptista. Math. xi. Si ergo adhuc in carne infirmi ⁊ mutabiles in via cōstituti: ⁊ ideo pro seipsis soliciti orationib⁹ suis ceteris pfuerūt: quanto magis fortes facti salutis sue securi: in patria ciues ⁊ domestici dei cōstituti: in charitate quoqꝫ fraterna cōsummati, pro fratrib⁹ in via relictis instanter ⁊ vtiliter votis ⁊ meritis perorabūt. ¶ Hanc rōnem bea. Hiero. cōtra Vigilātiū tangit, cum ait: Apostoli ⁊ martyres adhuc in corpore cōstituti possunt orare pro ceteris: quādo ꝓ se adhuc debent esse soliciti: quāto magis post coronas ⁊ triumphos. Orauerūt in via existentes: ⁊ postqꝫ cum christo esse ceperunt minus valebūt? Tunc ora clausuri sunt: ⁊ pro his qui in toto mūdo euangelio crediderūt mutire nō potuerunt. quasi diceret: Nullo mō hoc credendū est. Et bea. Bern. in sermone de vigil. aploꝝ petri ⁊ pauli: Qui potens erat inquit in terra: potentior est in celis ante faciē dn̄i dei sui. Si em̄ dum adhuc viueret misertus est peccatorib⁹, ⁊ orauit pro eis: nunc tanto amplius, quanto verius cognoscit miserias nostras: orat pro nobis patrem: qꝛ illa beata patria charitatem eius nō minuit: sed augmentauit. Et similia multa ponit in scriptis suis. ¶ I Demū ex facto eadem veritas nō tam colligit, ꝙ palā oculis exhibet. Quis dinumerare sufficiat quanta beneficia prestita sunt in terris ad deuotā sanctoꝝ inuocationem ⁊ reliquiarū venerationem? Qđ si nō sufficiāt pbatissime historie: fides adhibeatur beato Aug. xxij. de ciui. dei. c. viij. vbi. xxv. miracula recitat quib⁹ ipse vt plurimū interfuerat: inter que ⁊ mortuorū suscitationē cōnumerat: q̄ martyrū intercessiōe a dn̄o sunt exhibita. Neqꝫ de⁹ qui erroris autor esse nō pōt: talia prestaret male petētib⁹, his scꝫ qui sanctos inuocarēt: si inuocandi nō essent. Operosissima deniqꝫ ecclesiarū ⁊ monasterioꝝ edificia in memoriā sanctoꝝ, ppter impensa mortalibus beneficia eoꝝ auxilia petentib⁹ cōstructa predicte testimoniū ꝑhibent veritati. Vn̄ manifestū est ꝙ temeraria ac blasphema est heresis eā negantiū. Qui cū honorē gloriose virgini, oībusqꝫ patriarchis, pphetis, aplis, martyribus, cōfessorib⁹, virginib⁹, cōtinentib⁹, oībusqꝫ debitū electis tollere conant: etiā dn̄m q̄ in sanctis suis in quib⁹ tot operat mirabilia: laudatur: impie nō desinūt blasphemare. ¶ K Per hoc ad rōnes pro heresi inductas. Ad primā dū arguit ex diuina pfectione, ppter quā solus de⁹ beatificat in patria ⁊ gratificat in via. Dicēdū ꝙ licꝫ deus solus gloriā donet ⁊ gratiā creet: nec sancti effectiue concurrant cōcreādo: possunt tn̄ cōcurrere impetrando ⁊ orādo: vt deus beatificet vel gratificet sine quorū oratione, tali pro quo orat: nec beatitudinē cōferret: nec gratiā: sicut amicus principis impetrat qn̄qꝫ alteri donum a principe, respectu cuius tn̄ impetrans nullā habet actiuitatē: qđ nihilominus princeps nō daret: nisi amicus talis orādo impetraret. Nō ergo frustra iploram⁹ sctōs quos nō vt creatores gratie siue beatificatores inuocam⁹: sed vt mediatores quoꝝ meritis ⁊ intuitu nobis deus cōfert q̄ ex nostris accipere sum⁹ minus digni. ¶ Et ꝙ cōsequenter arguunt: Deū solū ad oīa cōcedenda sufficere ⁊c. Nihil cōcludunt: Deus em̄ qui oīa efficere ⁊ prestare pōt sine concursu cuiuscūqꝫ cause secūde in genere cause efficientis: nō sua necessitate vel indigentia: sed gratiosa ⁊ suaui volūtate admittit cōcursum creature cōcausantis in multis actionib⁹ suis. Quādoqꝫ ad terminū ipm pductionis: vt in generatione naturali, puta ignis ex igne ⁊c. Quādoqꝫ ad dispositionem eius qđ recipit effectū pductū ꝑ creationem: vt in pductione hois ex patre ⁊ matre: licet ad aie creationē naturalis virtus parentum nō attingat actiua: sed tn̄ ad materie dispositionē, corporis scilꝫ formationē, cui aīa infundenda est: q̄ a solo deo creatur: quo tn̄ corpore nō formato nullaten⁹ aīa a deo crearet. Qn̄qꝫ ad mediandū inter se deū datorē ⁊ hoiem accipientē. Sic moyses (Deut. v.) sequester ⁊ medius fuit inter deū ⁊ populū: vt sic suauiter inferiora reducat ad superiora ꝑ media: vt dicit Diony. in de ange. hierar. c. iiij. Sicut ergo inferiores talis ordinis angelos illuminat ꝑ superiores: ⁊ nōnunqꝫ ꝑ ange

I. Cor. xiij.

...tus oratio

Exodi xxxij.

Actuum xvij.

los hoīes: ita placuit viatores ad se reducere mediantib⁹
intercessione ⁊ auxilio btōꝝ. Nec ita agendo min⁹ diligit/
ꝙ sancti vt heretici assumūt: sꝫ ex summa ⁊ ordinatissima
charitate hec ita disponit sua sapientia infinita: qua non
solū fortiter ac potenter: sed etiā suauiter oīa prout nouit
vnicuiqꝫ cōuenire ministrando a fine vsqꝫ in finem attin/
git. Sap. viij. Magna q̄ppe dignitas creature/ ⁊ magne
charitatis indiciū in creatore est/ ꝙ suis amicis hanc ꝯtu/
lit ptātem/ vt auxilio eis esse possint ad salutē: qui hui⁹ de
sua indignitate min⁹ sunt capaces. Sicut est videre in hu/
mana republica: in qua rex qδ dare vult: vult nōnunꝙ ꝑ
intercessionem alicui⁹ dare alicui/ qui nō esset statim dign⁹
exaudiri. Pctōrib⁹ deniqꝫ singularis est cōsolatio/ qui ad
sanctoꝝ interpellationē q̄nqꝫ magis animant ꝙ iudicis:
quoꝝ etiā sanctitatis defectū supplere pōt probitas alie/
na. Sic loquit̄ bea. Bern. in sermo. de beata virgine/ cui⁹
principiū est. Signū magnū. circa principiū. Prudentissi/
mus ⁊ clemētissim⁹ artifex qδ quassatū fuerat nō cōfregit:
sed vtilius oīno refecit: vt videlꝫ nouū adam formaret ex
veteri: ⁊ euā transfunderet in mariā. Et quidem sufficere
poterat christus: siquidē ⁊ nunc oīs nr̄a sufficientia ex ip̄o
est: sed nobis bonū nō erat hoīem esse solū. Et sequit̄: Fi/
delis plane ⁊ prepotens mediator dei ⁊ hoīm homo chri
stus iesus: sed diuinā in eo verent̄ hoīes maiestatem. Ab/
sorpta videt̄ in deitatem humanitas: nō ꝙ sit mutata sub/
stantia: sed affectio deificata. Nō sola cantat̄ illi mia: can/
tatur pariter ⁊ iudiciū. Quia etsi didicerit ex his q̄ passus
est cōpassionem vt misericors fieret: habet tn̄ ⁊ iudiciariā
ptātem. Deniqꝫ deus noster ignis cōsumens est. Quid ni
vereatur pctōr accedere: ne quēadmodū fluit cera a facie
ignis: sic pereat ip̄e a facie dei. Opus est ergo mediatore
ad mediatorem istū: nec alter nobis vtilior ꝙ maria. Hec
ille. ¶ L De eo qδ arguūt ex statu ⁊ cōditione sanctoꝝ
dicit̄ ꝙ nobis subueniūt meritis ⁊ voto siue prece. Meri/
tis dico preteritis ⁊ recentib⁹. Preteritis/ ne ruerūt em̄ in
Meritū quid. via vt bona cōferant̄ nō modo sibi sed ⁊ alijs. Cū em̄ me/
ritū nihil aliud est ꝙ aliquid acceptatū ab aliquo in ordi/
ne ad bonū retribuendū alicui. Sūma aūt dei liberalitas
opera bona sanctoꝝ in via existentiū facta ad honorē dei:
acceptauit vt nō solū ad summa bona sanctis retribuēda
etiā longe hmōi merita excedentia: sed etiā ad multa bo/
na in via vel patria alijs tribuenda: qui ꝑ nouū volūtatis
actū illud bonū sibi applicāt ⁊ faciūt quasi suū: ita ꝙ sum/
ma dei liberalitas nō solū minori bono tribuit maius bo/
nū: sed etiā plura bona/ dum meritū nō solū merenti: sed
⁊ alijs ad ip̄m recurrentib⁹ proficiat. Sententia est Sco.
dist. xviij. lib. iij. Sic est videre in simili: nam princeps ali/
quis militem ꝓpter actū strenuū ⁊ multū sibi gratū nō so
lum abūdanter remunerat: sed etiā ꝓpter eius fauorem/
aut preces alijs beneficia impendit. Sic nabuchodono/
sor nedū danielem somniū qδ aufugerat sibi narrantē/ fi/
deliterqꝫ interpretantē in sublime extulit: munera multa
⁊ magna dedit: ⁊ sup oēs ꝓuincias babylonis principem
ac magistratū ⁊ prefectū ꝯstituit sup cūctos sapiētes: quo
vtiqꝫ eū liberaliter ⁊ magnifice remunerauit. Sed etiam
ad verbū ei⁹ socios suos misac/ sydrach/ ⁊ abdenago pre/
ficit sup opa ꝓuincie babylonis: vt habet̄ Danie. ij. Itaqꝫ
sancti plenissime ⁊ liberaliter a dn̄o recipiūt longe plus
ꝙ meruerūt: puta pro actu vel passiōe honoraria/ bonū sem/
piternū: ⁊ pro merito finito/ premiū obiectiue infinitum/
summū scꝫ bonū: nihilomin⁹ tamē dn̄s in tantā sui eos re/
cepit amicitiā: vt etiā beneficia donare velit alijs ad ip̄os
sanctos recurrentib⁹. Nec ꝓpter quoscūqꝫ aut quotcūqꝫ/
quibus sanctoꝝ succurrunt merita: min⁹ sanctis retribuit:
vt isti falso imaginant̄. Nec est sile qδ adducūt de diuina
iusticia ⁊ misericordia q̄ punit citra condignū: nec punit
bis in idip̄m/ ad bonū intellectū quē tradit magr̄ dist. xv.
lib. iiij. Sed misericordia premiat vltra cōdignū: ideo nō
solū maiora: sed etiā plura bona retribuit: vt dictum est.
Hinc scribit̄ Exod. xx. Ego sum dn̄s deus tuus fortis zelo/
tes visitans iniquitates patrū in filios in tres ⁊ quattuor
generationes eoꝝ qui oderūt me: ⁊ faciens misericordias
in millia his qui diligūt me ⁊ custodiūt precepta mea. Sic
plenissime abraā remunerat̄ pro obedientia qua filiū ob/
tulit: ⁊ tn̄ multa ꝓpter hanc ꝓmisit dn̄s/ ⁊ exhibuit semini
ei⁹. Gen. xxij. Ita de dauid ⁊ plerisqꝫ alijs. ¶ M Sub/
ueniūt etiā nobis sancti in patria recentib⁹ meritis. Nam
oratione sua: licet nō sibi tn̄ nobis merent̄ beneficia. Ora
tio em̄ sua dispositio est de cōgruo vt ꝓpter eam deus con
cedat id qδ impetrat illi cui petit: ⁊ ita est meritū nō sancti
pro se: sed illi cui reddit̄ id qδ huic orationi quasi ꝑ p̄mio
ꝓprimo correspōdet: vt dicit Sco. in. iiij. dist. xlv. q. iiij. Nec
est incōueniens ꝙ aliquis existens in termino quoad se/
ꝑ orationē suā alteri mereat̄: vt ibidem dicit. Per hoc sol/
uitur qδ subijciūt/ ꝙ q: oratio est opus meritoriū nō cōue
nit sanctis in patria. Oratio em̄ nostra nunc duplicem ha
bet effectū. Unū q: est meritoria oranti: immo opus val/
de meritoriū. Aliū/ q: ex quo specialiter dirigit̄ pro alio:
meritoria est illi pro quo offertur. Primo mō beati nō ha
bent orationē eis meritoriā: nec oratio eoꝝ habet primū
effectū: sed secūdo mō est meritoria. Siquidē rōnabile est
ꝙ beatus velit merita sua illi valere ad salutē: qui ipsum
specialiter inuocat: ⁊ sibi desiderat ꝑ illa merita subueniri.
Sanctos aūt hoc desiderare ⁊ velle/ ac suū desideriū deo
ea intentione offerre/ vt ab ipso habeat̄ acceptū ad hmōi
effectū/ est orare mentaliter sanctoꝝ. Et hec oratio (vt di/
cit Sco. vbi supra) nō repugnat beatitudini: q: bene pōt
aliq̄s beatitudinē summā adept⁹/ velle vt ꝑ sua merita ꝑ
q̄ illā ꝑfectionē attigit: ali⁹ ꝑ suā orōnē attingat: ita vt sua
merita nō sibi tantū sint ꝓpria: sed ⁊ alijs de bnficētia dei
ꝓsint. Sic posset aliquis summū gradū adeptus in amici
tia regis/ ꝑ aliqua obsequia velle orare pro alijs: non vt ꝑ
orationem hmōi ad maiorem gradū amicitie attingat: sꝫ
vt illa merita ꝑ que ad illū gradū attigit: alijs ad ea recur
rentib⁹ succurrat: supposita liberalitate regis acceptantis
illa. nō tantū pro illo: sꝫ etiā pro alijs. Et ꝑ hoc patet quō
oratione nobis auxiliant̄. ¶ N Quarto vltimo arguūt/
querēdo an videāt deū exaudire velle vel nō: neutrū das/
re oportet: nedū de finali salute ei⁹ pro quo orant: sed nec
de sue orōnis exauditione. Nec oportet ꝙ si deus reuelet
beato petro iohannē petere saluari: ꝙ reuelet sibi iohānē
saluandū: aut orōnē suā pro iohanne exaudiendā vel nō.
Unde si nō reuelat̄ pōt petrus orare ⁊ expectare effectū.
Si aūt reuelaret̄ petro determinate ꝙ de⁹ nollet effectuꝫ
istū prestare: petrus nō oraret. Si vo reuelat̄ ꝙ exaudiet̄
orabit petr⁹: ⁊ nō frustra: q: sicut de⁹ vult iohānē saluare:
ita vult ꝑ determinata media/ vtpote ꝑ orōnē talia sancti
ip̄m cōsequi salutē. Nō ergo sctōꝝ intercessiōe predestina/
tio mutat̄: sed illud impetrat̄ qδ ad eoꝝ precē cōferri ordi
natū est ab eterno: vt vult bea. Greg. lib. j. dial. c. ix. ¶ Ex
quib⁹ patet preces nr̄as/ spemqꝫ cōsequende btitudinis ꝑ
mediatores sctōs in celo inanes nō esse: sed ordine a deo
instituto nos ad eoꝝ auxilia cōfugere debere ac debita ve
neratione eos semꝑ implorare: vt saluemur eorū meritis
atqꝫ votis. Un̄ ⁊ fidēter ad sctōꝝ preces recurrere deo pla
cere credendū est: cui sctōꝝ honoratio ⁊ veneratio est acce
pta. Quicq̄d em̄ obsequij ⁊ honoris eis ipendit̄: deo ipen
ditur/ q̄ sic ip̄os fecit gl̄iosos: eapropter nō parū honorāt
deū ⁊ sctōs: q̄ ipsoꝝ iplorāt auxiliū apud dei misericordiā.
Magnifice siquidē de ipsoꝝ gloria sentiunt: q̄ eos tante
gr̄e apud deū esse credūt/ ꝙ suffragari nobis viatoribus
possunt. In quo ⁊ de⁹ summe laudat̄ de mia: ⁊ ipsius sum/
ma magnificētia/ qua cōstituit suos famulos ⁊ amicos in
tanta: vt succurrere possint ceteris: potestate.

¶ Lectio. xxxj. A

Soluta questione pri
ma/ restat respōdere ad sequētes duas: qua/
rum altera fuit. Cum deus per suā eternā ꝓui
dentiā ⁊ oīa nouit: ⁊ immutabiliter facienda

disposuit: ad quid psunt sanctoꝝ orationes: quibus deū
nec informare: nec a statuto possunt ordine imutare? Hec
questio partim ex priori pendet: ꝛ rationē dubij innuit: qꝛ
deus imutabilis est: ꝛ nihil ignorat. Ad quā respondet ꝑ
Quō de duas ppositiones. Prima. Alio fine orandus est de⁹: alio
us orans fine orādus est homo. Prima pars patet: qꝛ de⁹ nō est orā
dus. dus quasi nr̄a orone flectēdus: aut quouis mō a sue volū
tatis instituto imutandus est: qm̄ simpliciter est imutabi
lis: neqꝫ flecti pōt de nolle i velle: vel de vno velle in aliud
neqꝫ aliqd de nouo velle qd̄ non ab eterno voluit. Oran
dus aūt est deus: vt nosipos excitem⁹ orantes: ꝛ puocem⁹
ad deuotionem ꝛ nostre miserie cōpassionē. At ecōtra nō
ob aliud hoiez rogam⁹: nisi vt ipm ad misericordiā mouea
mus. Fine ergo ɔtrario laborat intētio deū orādo ꝛ hoiez
deprecando: ibi quidē finis est imutatio orātis: hic ei⁹ cui
deprecatio dirigit. Vn̄ Guil. parrhis. in de rhetorica diui
na. c. ij. ponens differētiā inter oratorē spūalem ꝛ secula
rem/dicit: Orator secularis intendit orone sua mouere iu
dicem/ꝛ inclinare in partem suā: vt scꝫ pro parte sua iudi
cet ꝛ sentētiet. Orator v̄o spūalis ꝑ orōnem suā quā corā
altissimo fundit: nō intendit ipm mouere quē scit indubi
tanter in vltimitate stabilitatis imobilissimū: sed poti⁹ se
metipm vel a malo in quo est in bonū: vel a bono in meli⁹
qd̄ est dicere. Quia intēdit semetipm facere idoneū ꝑ oro
nem: vt ei cōcedat qd̄ impetrare intendit: vt si petim⁹ libe
rationē a malo: quaten⁹ intuitu istius petitiōis malū a no
bis de⁹ auferat. Si petim⁹ donationē alicui⁹ boni: vt intui
tu orōnis efficiamur hoc accipere digni ꝛ idonei. Nō vt ꝑ
illā orōnē flectam⁹ deū: vt hoc nobis cōferat quasi nunqꝫ
cōferre voluerit: ꝛ tūc primo velle cōferre incipiat: sed ab
eterno hoc conferre disposuit: ad petitionē tn̄ nostrā factā
vel faciendā tpe certo. ¶ B Secus est de hoie q̄ peti
tionib⁹ vincit: vt hoc vel illud faciat qd̄ nunqꝫ facere dispo
suit: ꝛ ita de nouo incipiat velle facere. Et qꝛ varie se ha
bent iudices: secularis scꝫ ꝛ diuin⁹: varieqꝫ se habēt orato
res: hinc nō incōgrue ꝑm eūdem/contrario mō causa nr̄a
versanda est corā deo ꝛ corā hoie. vnde dicit. Cōfessio rea
tus in secularib⁹ iudicijs reis obesse cōsueuit ad penā. An
te tribunal v̄o dei miseratoris oim/nō solū nō obest ad pe
nam: imo etiā pdest ad veniā. Eo ipso corā deo causam no
stram facim⁹ meliorem/quo purius ꝛ sincerius nosipsos
cōdemnam⁹/nullā excusationē pretēdentes: ita sane libe
rationē a morte spūali cui⁹ rei fueram⁹: deo facto ppitio cō
sequimur. Ista est lex: hoc est statutū in curia dei: quā pro
prouer. mulgauit ꝑ os sapientia/dicēs: Qui abscōdit scelera sua
xxviij. nō dirigetur. Qui cōfessus fuerit: ꝛ reliquerit ea: misericor
diā consequetur. Per hanc legem obtinuit in cōsistorio dei
ps. xxxi. rex dauid misericordiā: immo qd̄ plus est: ꝑ solū ppositū
cōfessionis sicut ipsemet testatur dicens: Dixi cōfitebor ad
uersum me iniusticiā meā dn̄o: ꝛ tu remisisti impietatē pec
cati mei. Et sequitur. Amplius illa lex ore apostolico pmul
j. cor. xj. gata est. Si nosmetipsos dijudicarem⁹/nō vtiqꝫ a dn̄o iu
dicaremur. ¶ Cōtraria hoꝝ obseruari cernim⁹ in curia fo
rensi iudicis humani: vbi cōfessio ꝛ accusatio suiipsius de
crimine/damnationē ꝛ iudiciū infert: etiam cū exterminia
tione vite corporalis. ¶ C Oramus igitur ad deū vt pro
missum est: nō vt mutet ppositū ad nostrā orōnem: sed vt
orōne nosipsos disponam⁹: ꝛ efficiamur idonei īpetrare
qd̄ petim⁹. Volens itaqꝫ deū tibi fore piū ꝛ misericordē:
esto tibiipsi pius ꝛ misericors. Est eīn durus/duris. pius/
pijs. bon⁹/bonis. seuerus/malis. Talē itaqꝫ illū inuenies
qualis ꝛ tu fueris in tuis desiderijs: nō quidē ꝑ mutabili
tatem eius: sed ꝑ tuā. Volēs insup in curia sue iusticie ab
solutionē cōsequi: teipm accusabis: iudicabis: cōdemna
bis: ꝛ sic remissionem īpetrabis: nō ꝑ mutabilitatem sui:
sed ꝑ mutationem tui. Cū eīn peccator incipit detestari pctm̄:
mutatur: qꝛ habet in se detestationē/quā prius nō habuit: si
petit ipsoꝝ deletionem iterū mutatur: qꝛ habet in se petitio
nem quā prius nō habuit. Deus aūt delendo vel remittē
do peccatū nō mutatur: qꝛ nihil in se recipit qd̄ in ipso prius
non fuit. Si nāqꝫ deus vult peccata orantis nō imputare
ad penam: nec punire ad eius detestationem ꝛ petitionē:
nō incipit hoc de nouo velle: sed ab eterno hoc voluit non
imputari: cū ꝑ illo precaret ꝛ detestaret. Sicut si ego sta
tuerem i meipso inimico meo velle remittere offensam ad
suā supplicationē: quā futurā pro certo tpe ex reuelatione
vel qualitercūqꝫ preuiderē: remittēdo ad suā supplicatio
nē nō mutarer protūc: qꝛ nullū actū nouū in me haberem
quem prius nō habui: sed ipse in se mutaret de nō peten
te in petentem. Suo modo ab eterno deus vidit petitio
nem hoīs futurā: siue pro remissione peccatoꝝ: siue ꝑ im
petratione alicuius alterius boni. ꝛ ad talem petitionem
fiendā in tpe determinato/determinauit se ab eterno re
missurū peccatū: vel collaturū illud bonū qd̄ petet: ꝛ hoc
sine omni sua mutabilitate: qꝛuis hoc nō fit sine mutabili
tate eius qui petit. ¶ Secūda propositio. Per preces ad
sanctos vt ipsi pro nobis interpellent fusas/nō intendim⁹
deū ꝑ eos quasi nescientē quid nobis expediat informare
Pater: qm̄ non nescius est miseriarū nostrarū: cui⁹ oculis
oīa aperta sunt atqꝫ nuda. ad Heb. iiij. Vn̄ metrista quis
dā. Est nihil occultū qd̄ nesciat alta maiestas: Qui videt
e celo quicqd in orbe latet. ¶ D Cur aūt sanctos oram⁹
tanqꝫ mediatores satis lectione precedēti dictū est: quib⁹
tres sequētes addi possunt rōnes. Prima ppter nostram
inopiā in merendo: qꝛ eīn adhuc in corpore mortali sum⁹
cōstituti qd̄ aggrauat aiam: ꝛ ad terrā deprimit: nō possu
mus attenta mente opa bona/ꝛ merita feruētia exercere:
vt igitur cū misericordia dn̄s iusticiā seruaret: voluit vt qui
bus merita ppria nō sufficiūt ad doni alicui⁹ impetratio
nem: patrocinarent ꝛ succurrerent aliena. Secūda causa
est sanctoꝝ gloria. Nam vt ista cognoscat ꝑ ipsos decreuit
facere mirabilia in corporib⁹: ꝛ per eos operari salutem in
aiabus: vt ex hoc in ipsoꝝ laudes assurgere: ꝛ ad virā eo
rūdem imitatione alliceremur: qua ad eandē gloriā pue
nire: ꝛ cum ipsis gaudio perfrui mereremur. Tertia causa
ppter dei reuerētiā: vt scꝫ peccator qui deū offendit: quasi
nō audiens in ꝑsona propria propter peccati scoriā/corā
maiestate altissima pariter ꝛ tremenda apparere/recurre
ret ad sanctos purissimos ꝛ deo gratos: qui pctōris pre
ces altissimo presentarent: easqꝫ suis adiūctis meritis et
precibus magis redderēt exaudibiles/placidas/atqꝫ gra
tas. ¶ E Tertia questio. Solutio tertie questiōis que
querit modū quo sancti in celis audiāt nostras preces fu
sas in terris: ex eo pendet: quib⁹ modis beati qui a corpo
re separati sunt: siue etiam in corporib⁹ gloriosis deo assi
stunt: cognoscant preces nostras. ¶ Pro cuius intellectu
Cogni notandū qꝫ Aug. sup Gen̄. ad litterā: distinguit duplicem
tio ange cognitionem angeloꝝ beatoꝝ: scꝫ matutinā ꝛ vespertinā.
li est du Unde exponēs illud Gen̄. j. Diuisit lucem a tenebris: ap
plex. pellauitqꝫ lucē diem ꝛ tenebras noctē. Factūqꝫ est vespe
re ꝛ mane dies vnus. Cognitionem angeli cōparat diei.
siue luci eiusdem: ꝛ ignorantiā nocti vel tenebris. Vult er
go qꝫ cognitio angeli dicatur dies. Et qꝛ diei due sunt par
tes. Principiū qd̄ dicit mane: ꝛ finis qd̄ dicit vespera. His
cōparat duplicem angeli cognitionē. Cognoscit eīn ange
lus res vel in creatore siue in v̄bo: aut in creatura: siue co
gnoscat in seipso angelo ꝑ species cōcreatas: siue in pro
prijs generib⁹ ꝑ species a rebus receptas. Prima cogni
tio est supnaturalis ꝛ beatifica ꝛ in lumine glorie. Scd̄a
est naturalis in lumine nature. Prima cognitio est qua in
verbo/ꝛ lumine glorie cognoscit beatifice/clare ꝛ nude di
uinā essentiā ꝛ creaturas in ipo tanqꝫ in limpidissimo spe
culo/ꝛ exemplari imenso sibi relucentes: ꝛ hec est pfectissi
ma. sicut cognitio cōclusionis cognitis principijs: siue hec
cognitio infundat angelis beatis immediate a verbo: si
ue eliciatur ab intellectu angelico lumine glorie eleuato.
¶ F Secūda cognitio est qua angelus in lumine natu
re. idest naturali intellect⁹ sui virtute ꝛ viuacitate cogno
scit res creatas: siue in seipso angelo: siue in ipsis reb⁹ co
gnitis ad intellectum statim supra expressum. Et ex rebus

sic cognitis/creatis/ facti asce̅dit ad cognitionem creatoris: s̄m illud apl̄i ad Rom̄ .j. Inuisibilia dei a creatura mu̅di p̄ ea que facta sunt intellecta co̅spiciunt. Quod licet a bt̄o Bern̄. ser. v. sup Cant. exponat de hoi. Facit em̄ vim in verbo quo dicit: a creatura mu̅di/ nō celi. Uerum tn̄ est ꝛ de creatura angelica: vt innuit glo. interli. di. ab hoie nō solū ab angelo. Et dicit naturalis: q: ad ipsam sufficit natura cognoscitiui sine adminiculo alicui' doni supnaturalis: stante tamen adminiculo co̅is influentie dei. Utraq̄ cognitionū inest obiectiue tam creatoris q̄ creature. Nā prima cognitio/ sc3 rerū in verbo/ vna est ꝛ indistincta qua cognoscit verbū ꝛ relucētia in verbo. Hac em̄ nude ꝛ beatifice diuinā essentiā cognoscit: ꝛ oia relucentia sibi in verbo: nec relucentia sine verbo. Et dico sibi: q: licz oia cognoscibilia reluceant in verbo: non tn̄ oportet oia cognoscibilia cognoscere cognito verbo: alr̄ tollerent actus hierarchici: qui sunt: illuminare/ purgare/ pficere. Est em̄ verbū quasi speculū volu̅tariū/ ostendens videnti se quantū voluerit: nō quantū relucet. Que ergo nō ostendit se videnti: nō relucent illi. ¶ Et q̄uis cognitio verbi ꝛ rerū in vno verbo sit vna: ipse tn̄ angelus distincte cognoscit verbū ꝛ quodlibet relucentiū sibi in verbo. Faciente hoc deo noticiā illā creante in angelo ꝛ pfectione speculi. i. essentie representantis oia distincte. Nam ꝛ deus ipse vnica cognitione ꝛ cognoscendi rōne: q̄ est diuina essentia: pfectissime ꝛ distinctissime oia nouit. Longe ergo pfectius cognoscit angelus res in verbo q̄ in seipso: vel in genere rerū pprio. ¶ G Scd̄a vo cognitio multiplicat s̄m multiplicitatē obiectoꝝ cognitoꝝ: qm̄ res in se vel in pprio genere quas distincte cognoscit. cognoscit distinctis cognitionib'. Sic alia cognitiōe distincte cognoscit se ꝛ creaturas: ꝛ creatorem ex creaturis co̅fuse vel indistincte. Prima cognitio in verbo vocat matutina. Scd̄a dicit vespertina. Matutina q: est in verbo qd̄ est principiū rerū. Oia p̄ ip̄m facta sunt. Joh. j. Uespertina dicit scd̄a: q: est cognitio rerū in creatura q̄ inquantū est creatura: est in declinatione ꝛ casu. Un̄ nō d: illa cognitio angeli matutina: ista vespertina pp̄ter admixtionē tenebrarū ignorantie. sicut lux matutina fit ꝛ vespertina admixta est tenebris: cū in angeloꝝ cognitione nihil ignorantie sit admixtū: sed ex causa dicta. ¶ Sed di. cū cognitio rerū naturalis angeli sit duplex: sc3 rerū in seipso p̄ spēs co̅creatas: ꝛ in genere pprio p̄ spēs a reb' cognitis receptas: cur nō ponit triplex cognitio: vespertina matutina/ ꝛ meridiana: sicut sunt he tres partes diei/ cui co̅parat cognitio angelica? ¶ Solutio s̄m Alexā. de ales pat. ij. q. xxiij. ar. j. q̄ q: nō pōt angelus cognoscere res nisi in creatore aut creaturis: ideo be. Aug. distinxit tn̄ duplicem cognitionē angeloꝝ. Et primā dixit cognitionē matutinā que est in v̄bo. Secu̅dā que est in creatura: siue sit in ip̄o angelo: siue in pprio rerū genere/ appellauit cognitionem vespertinā. Licz illa secu̅da sit duplex: quarū vna cognoscit rem p̄ species co̅creatas etiā absentē ꝛ nō existentem/ sed futurā. Alia tn̄ rem presentem p̄ species a rebus acceptas. Un̄ ad Orosium ait Aug. Ipsa creature cognitio in semetipsa vespertina/ q̄ dei cognitione erat mane. Et idē in eodē: Scientia angeloꝝ in seipsis/ in co̅paratiōe ad scientiā q̄ est in v̄bo dicit vespertina. ¶ H Harū triū hec est distinctio. Quoniā illa q̄ est in verbo: nullo modo dependet a re creata: sed illa q̄ est in angelo admi' depēdet a forma seu specie co̅creata ipsi angelo: q: intellectiua est plena formis: sed illa que rerum in proprijs generib': a rebus creatis simpliciter dependet. Ex quo infert Alexā. q̄ ille tres rationes cognoscendi s̄m nobilitatem earum differunt. Nobilior em̄ est forma increata/ q̄ co̅creata ipsi angelo: ꝛ co̅creata q̄ forma a rebus accepta. Ratio em̄ cognoscēdi in verbo est ipsa diuina essentia: ꝛ nō aliqua species media inter essentiā ꝛ cognitionem. Sicut in secu̅da ꝛ tertia est aliquod representans mediū inter cognitū et cognitionem. Congrue ergo sola prima/ sc3 in verbo dicit matutina: q: in principio. Alie due vespertine: q: in creatura. Uerum q̄ Aug. matutinā quandoq̄ nominat diurnam. vnde. xj. de ciui. dei cap̄. xxix. Illi inquit angeli sancti nō per verba sonantia deum discunt: sed per ipsam presentiam immutabilis veritatis. hoc est verbū eius vnigenitū Et ipsum verbū ꝛ patrē ꝛ eoꝝ spiritū sanctū: eaq̄ esse inseparabilem trinitatem: singulasq̄ in ea personas esse vnā substantiam: ꝛ tamen omnes non tres deos esse: sed vnū deum ita nouerunt: vt eis magis ista q̄ nosipsi nobis cogniti sumus. Ipsam quoq̄ creaturam melius ibi/ hoc est in sapiētia dei/ tanq̄ in arte qua facta est: q̄ in ea ipsa sciūt ac per hoc ꝛ seipsos ibi melius: q̄ in seipsis: verūtamen et in seipsis sciunt. Facti sunt em̄ ꝛ aliud sunt q̄ ille qui fecit. Ibi ergo tanq̄ in diurna cognitione: in seipsis aūt tanq̄ in vespertina. Multum em̄ differt vtrum in ea ratione cognoscatur aliquid s̄m quā factū est: an in seipso. Et sequit Omnia em̄ aliter in verbo dei cognoscunt ab angelis vbi habent causas rationesq̄ suas. i. s̄m quas facta sunt incōmutabiliter. permanentes: aliter in seipsis. Illic clariore: hic obscuriori cognitione velut artis atq̄ operum. Que tamen opera cum ad ipsius creatoris laudem venerationemq̄ referunt: tanq̄ mane lucescit in omnibus oculis contemplantiū. Itēm lib. iiij. super Gen̄. ad litteram. Cognitio que est in verbo ad diem pertinet: que est in seipsis/ ad vesperā pertinet. ¶ I Posset etiā nō improbabiliter dici/ q̄ sicut lux solis meridiana omniū clarissima est: nec potest irreuerberatis oculis intueri: ita vocabulum hoc cognitio meridiana/ soli diuine cognitiōi qua deus in se oia cognouit/ lucidissime reseruat. Ad cognitionem naq̄ sui ꝛ omniū comprehensiuā/ nullius creature oculus accedere potest: dicente aplo. j. ad Tim̄. vj. Lucem habitat inaccessibilem. Illa ergo lucidissima cognitio diuina/ sola meridiana merito nominat. ¶ Et que dicta sunt de angelis: suo modo intelligunt ꝛ de beatis animab'. Un̄ magister in. iiij. dist. xlv. ex cognitione angeloꝝ/ similia argumentatur de beatis. ¶ K Cognitione itaq̄ rerum in proprio genere possunt sancti cognoscere orationes nostras vocales: dum ad ip̄as habent debitā approximationem ꝛ presentiam. Non em̄ intellectus creatus intelligit naturali cognitione saltem intuitiue quodcūq̄ intelligibile quantumcunq̄ distans. Nam cum ad intuitiuam sui cognitionem obiectum coagat (s̄m beatum Augustinum. ix. de trinitate capitu. xij. Omnis res quamcunq̄ cognoscimus: congenerat in nobis noticiam sui. Ab vtroq̄ enim noticia pariter a cognoscente ꝛ cognito) non videtur q̄ creatura agere possit ad suam cognitionem per infinitam distantiam. ¶ Quid autem de mētali oratione: an beatus vel etiam angelus sufficienter presens videre posset cogitationes mentis ꝛ affectiones alterius: sunt opiniones apud doctores. Sunt enim qui dicunt q̄ mentis cogitationes ꝛ affectiōes homo h3 occultas ꝛ clausas cuilibet creature: quam occultare potest ita vt illam videre nemo possit: nisi cui voluerit reuelare: vel saltem ille qui intimior est cuilibet creature q̄ creatura sibiipsi: qualis est solus deus. Unde consequenter dicunt q̄ solus deus est scrutator cordium. cui co̅sonat illud. ij. Paralipomenō. vj. Tu solus nosti corda filiorum hominum. Et in ecclesiasticis dogmatibus capitu. xlix. Internas anime cogitationes diabolum non videre certi sumus. Et ne hoc concessum putetur angelis bonis/ additur: Secreta autem cordium ille solus nouit: ad quem dicitur. Tu solus nosti corda filiorum hominum. ꝛ. j. Corinth. ij. Nemo scit hominū quid est in homine: nisi spiritus hominis qui est in homine. Et huiusmodi multa adducunt: quibus nituntur probare q̄ solus deus scrutatur corda et renes. idest affectiones. ¶ L Sed istis non obstantibus/ sunt qui probabiliter oppositum tenent: videlicet Scotus in reperto. libro. ij. distinctione. ix. et doctor anglicus Guilhelmus ockam in. ij. q. xiij. scil3 q̄ quilibet angelus: ꝛ eadem ratione quilibet beatus naturaliter potest distincte ꝛ intuitiue cognoscere cogitationes alioꝝum. Nec in hoc dependet a

voluntate cogitantis. Unde posita cogitatione vel affectione/non est in ptāte angeli cogitantis vel volentis/occultare eam alteri angelo vel beato/q̄n ille possit ea distincte cognoscere ex suis naturalib⁹: dūmodo ad ipm̄ habeat debitā p̄sentiā ⁊ non impediat̄. Et ita ex suis naturalibus cognoscere pōt angelus/⁊ beatus orationes mētales orātis viatoris/stante debita p̄sentia ⁊ sublato impedimēto. Nā cū intellect⁹ viatoris suos act⁹ cognoscat: cur nō intellectus bti q̄ est ꝑfectior. Nā quicq̄d cognoscit potentia minus perfecta: cognoscit etiā perfectior. ¶ Itē ois potētia cognitiua disposita nō impedita et ꝑfecta cognoscere pōt naturaliter q̄cquid sub eius obiecto cōtinet̄. Sed cogitationes ⁊ affectiones cōtinent̄ sub obiecto intellect⁹ quod est ens inquantū ens: ergo pōt intelligi a quolibet intellectu sufficienter p̄sente ⁊ non impedito. ¶ Itē cause naturales nō subsunt imperio voluntatis create: quin positis eis eo modo quo naturaliter agere sufficiūt/agāt: s₃ cogitationes ⁊ volitiones cū intellectu p̄sente naturaliter causant sui cognitionē. Nec videt̄ quomodo angelus vel beatus cognoscat essentiā aie orantis q̄ est sibi intimior: ꝙ accidētia inherētia/cogitationes sc₃ ⁊ affectiones: ⁊ non cognoscat inherētia accidētia/sc₃ cogitationes ⁊ affectiōes. ¶ Itē beati cognoscūt oēs motus ⁊ oꝑationes corporales orantis: ergo multo magis oꝑationes pure spūales/quales sunt cogitationes: q₂ tales sunt purū intelligibile ⁊ immateriale. Sicut intellectus beati qui nō depēdet in cognoscēdo a sensibus: sicut intellectus noster in via: sed ex sua naturali ꝑfectione ꝓpria cognoscit intelligibilia p̄ncipia sine medio sensuū. Huic snīe cōcordare vident̄ verba bti Aug. in carmine de gloria paradisi loquētis de ciuib⁹ paradisi celestis: dicit em̄. Nā ⁊ pectoris arcana penetrāt: alterutrū vnū volūt: vnū nolūt: vnitas est mentiū. ¶ Dictū est aūt/dūmodo ad ipsum habeāt debitā p̄sentiā: qm̄ (vt dictū est) nō pōt intellect⁹ finit⁹ ꝑ quācūq₃ distātiā videre intelligibile. Additū est etiā dūmodo nō impediat̄. q₂ impediri pōt per deū suam influentiā subtrahentē/ne cōcurrat coagēdo cū intellectu beati ad cognitionē secretorum cordis viatoris. Sicut creditur ſm sanctorū doctrinas prohibere malignos spiritus eis nō coagēdo: ne videant ea q̄ in cordib⁹ hoīm versant̄: q̄ nisi ꝓhiberent̄: ex naturali sua perfectione possent sicut cetera sensibilia/et intelligibilia intueri. Prohibet aūt deus misericorditer: ne totius salutis inimicus suis dolosis artibus/⁊ tentatione seuiore salutis ꝓposita in mente hominis impediret: q̄ maligni tentationes moderat̄: nec permittit hominē tentari vltra ꝙ potest sustinere. j. Cor. x. ¶ Cū aūt deus đ₂ scrutator cordiū: ⁊ solus noscere corda hominū ⁊ similia: intelligēdū est vniuersaliter ⁊ necessario ac inimpedibiliter: ita ꝙ simpliciter impossibile sit ne videat cor cuiuslibet seipso ⁊ sine cuiuslibet alterius amminiculo: ⁊ hoc ꝓpriū est soli deo. Beat⁹ vero etsi videt cor vnius: nō tamē ea q̄ sunt in cordib⁹ oim: q₂ nō habet ad omnia corda debitā p̄sentiam nec videt necessario: quia impediri pōt: nec seipso: q₂ nō sine cooperatione obiecti/⁊ generali influētia dei. Cū al's ex autoritatibus illis ꝓbaret̄ ꝙ nunq̄ quis posset cognoscere cogitationes alterius: nec quisq̄ suas si solus de⁹ cognosceret corda: ⁊ ita nec deus posset illis beatis reuelare nec angelus angelo mētaliter loqui: que oia erronea sunt ⁊ falsa. ¶ M Nec valent q̄ Greg. de arimino in suo. ij. dist. ix. obijcit: p̄mo dicēs: ꝙ nullū genus entium priuatur vniuersaliter: vel vt in pluribus ſm indiuidua ⁊ tp̄a operatione sibi naturaliter cōpetēte seu nata cōpetere. Gen⁹ autē angeloꝝ ꝑ semꝑ/vel in plurib⁹ ſm indiuidua ⁊ temꝑora priuat̄ cognitione distincta cogitationū hominū: ⁊ ꝑ cōsequens patet ꝙ ipsi non sunt naturaliter apti ad talē cognitionē. Prima pars antecedētis patet ꝑ illud Augu. vij. de ciui. dei. c. xxx. Sic deus administrat cuncta q̄ creauit. vt ea proprios exercere ⁊ agere motus sinat. Et cōfirmat. Al's em̄ inq̄t posset dici ꝙ albedo posset naturaliter albedines producere sicut calor calorem. Sed ꝙ nō producit

et eo est/ꝙ deus suspendit ea a tali actione non coagēdo sibi: quod tamē nullus dicit. ¶ Secundo respōdendo motiuis ponit ꝙ beati nō habent debitam presentiam ad cogitationes alterius: ⁊ ideo eas videre nō possunt. Est autem debita p̄sentia: presentia subiectiua: ita ꝙ necesse est intellectū cognoscentē₃ cogitationem esse subiectum illarum cogitationum. Unde nisi cogitationes inhereant intellectui: intellectus non est sufficiēter presens/presentia que sufficit ad cognoscendum. Cuius signum addit: q₂ si per potentiam dei/duo homines essent simul in eodē loco primo: tūc intellectus eorum essent sibi presentes/quia indistantes: ⁊ tamen vnus non intelligeret cogitationes alterius: q̄uis essent eque dispositi: ⁊ cognitiōes vtrorūq₃ eiusdē ratiōis. Cuius nulla alia causa assignari potest: nisi ꝙ requiritur p̄ntia subiectiua siue inhesiōis. ¶ N Sed ista non cogunt. Nō primū: quia tam prima pars sui antecedentis/q̄ secunda deficiunt. Nam prime parti datur instantia de genere demonum: qui multis actibus et cognitionibus: ad quos habent naturalē potentiam: perpetuo priuantur. Similiter et beati tristicia (que naturaliter sequitur de rebus nolitis et tamen accidentibus) perpetuo priuantur/eo ꝙ ois tristicia repugnat beatitudini. Item ſm multos/potentia vegetatiua in homine/si non preueniretur creatione anime: produceret formā: imperfectiorem tm̄ anima sicut in ceteris viuentibus: a qua tm̄ actione ſm totam speciem perpetuo suspenditur. Autoritas vero beati Augu. non habet hoc ad qđ inducitur: nam beatus Augu. c. precedēti ostendit ꝙ deus summus omnia operatur: et nature vim operandi ipse tribuit: que per multa declarat: que gentiles quidā suis dijs falsis attribuere. Et in ca. xxx. subdit ꝙ deus idem vbiq₃ totus nullis inclusus locis: nullis vinculis alligatus: in nullas partes sectilis: ex nulla parte mutabilis: implens celum et terrā: p̄sente potentia nō indigente natura: sic itaq₃ administrat oīa que creauit: vt etiam ipsa proprios exercere et agere motus sinat. Ex quo nihil aliud vult nisi ꝙ deus qui est oium vnicus creator et creatorū gubernator: ita gubernat omnia que fecit: ꝙ etiam secum in quibusdam actionibus coagere permittit. Nec ex illo inferri potest/ꝙ omnes operationes naturales agere permittat: aut ꝙ non quasdam a suis naturalibus actionibus in quas possent ad tempus vel perpetuo suspēdat: ſm ꝙ placuerit sue ordinatissime voluntati. Nec ad aliud inducit̄ hec verba Augu. nisi ad hoc ꝙ deus omnia operatur: quedā mediante creatura: quedam immediate seipso. vnde subdit. Agit multa ꝑ angelos: sed nō nisi ex seipso beatificat angelos. ¶ Quod vero in confirmatione addit/ꝙ posset dici de ipsa albedine ⁊c. Sic vnq₃ posset dici: sed sine ratione. cum ad id dicēdum nulla ratio/vel leuis apparentia inueniri potest. Ad dicendum vero ꝙ intellectus possit omnia cognoscere: q̄ sub eius obiecto primo cōprehenduntur: et ita actus alterius intellectus sicut alium intellectum₃ videre que sibi sunt eque presentia: sunt rationes probabiles: ⁊ vix (sicut pt₃) solubiles. ¶ O Secunda etiam pars antecedentis/sc₃ ꝙ genus angelorum pro semper vel in pluribus priuatur cognitione distincta cogitationum hominu₃: non est probata. Unde credi potest ꝙ vt plurimu₃ angeli et beati videāt mutuas cogitationes/⁊ etiam hominū quibus sunt presentes: saltem illas quas beati non volunt alijs celare: quia probabile est ꝙ quantum ad illas non concurrat deus. Nihil enim inconueniēs sequi videtur/ꝙ angelus hominis custos secreta cordis eius videat: presertim cum hoc fructum custodie non impediat: sed promoueat. Itē₃ quomodo al's orationes viatorū angeli custodes ad nos missi domino offerrent: sicut raphael dixit Tobie. Quando orabas cum lachrymis ⁊c. ego obtuli orationem tuam dn̄o: si non eas in nobis viderent. eiusde₃. xij. Sunt enim efficaciores mētales oratiōes q̄ vocales: et lachryme cordis q̄ oculorum. Et per hunc modu₃ facile intelligit̄ quēadmodū angeli sibi loquuntur. Celant suas cogitatiōes;

dū illas nolunt sciri ab alijs: ⁊ tūc dñs cuius volūtati sunt indeclinabiliter addicti: nō cōcurrit ad causandum cognitionē secretoꝝ in alijs angelis. Loquunt͛/dū in se cognitiones eliciūt ⁊ actꝰ interiores/vt ceteri cognoscant: ⁊ tūc his formatis ceteri presentes naturali virtute cognoscūt: nec impediunt͛ per subtractionē diuine influētie. Sic etiā saluatur quomodo angelus vel beatꝰ multis eque p̄sentibus vni vel aliquibꝰ loquitur/⁊ non oībꝰ: volendo vnum cogitationem suā scire/⁊ non alium: ⁊ hoc deo concurrēte respectu vnius: ⁊ suspēdente suam coactionē respectu alterius. ¶ Quod vero doctor ille secūdo dicit/ꝙ debita presentia ad videndū cognitionē est p̄sentia subiectiua: videtur oīno voluntariū ⁊ nulla ratione subnixū. Cū enim ita actꝰ intellectꝰ ⁊ volūtatis eque cōtineant͛ sub obiecto primo intellectꝰ/sicut cetera intelligibilia: ⁊ oīm sub obiecto primo alicuius potētie eque cōtentoꝝ: non dissimilis requiritur presentia ad cognitionis formationē: sed q̄cūq꜄ p̄sentia sufficit vni cōtentorum: sufficit ⁊ alteri: sicut est videre in visibilibus. Nā obiectum primū visus est color: ideo q̄cūq꜄ presentia vnius coloris sufficit vt videat͛: similis presentia alterius sufficit: ⁊ sic de alijs. ¶ Cum ergo in nullo alioꝝ intelligibilium requirat͛ talis p̄sentia: quare potius hic. Et ita eadē facilitate cōtemnit͛: qua probat͛. Et mirum videt͛ quomodo angelus q̄ distincte videt intellectū alterius angeli nō videt oē intelligibile in illo intellectu viso existens/stante generali influentia dei. ¶ Itē ex illo sequeretur ꝙ solus angelꝰ posset cognoscere suas cognitiones q꜄ soli sibi inherēt: ⁊ ita nunq̄ alius posset eas videre: ⁊ per cōsequēs nullꝰ alteri loqui: ⁊ sua secreta aperire: quod est cōtra oēs: q꜄ nullus alius pōt esse presens p̄sentia subiectiua illis: cum idē accidēs non possit in diuersis subiectari. ¶ P Et ad signū quo intētum probare nitit͛ dicit͛/ꝙ si illi hoīes essent viatores: neuter cognosceret intuitiue cogitationes alterius. sicut nec intellectū vel essentiā anime alterius: quia intellectꝰ corpori immersus ita alligatꝰ est viribus sensitiuis/ꝙ nullius extra se habere potest noticiam sine phantasmatibꝰ: vt patet. iij. de anima. Et ideo nullius rei extra se noticiā intuitiuā habere potest: qđ sensus intuitiue nō cognouit. Propter qđ substātiā rei intuitiue nō possumꝰ distincte cognoscere ꝑ statu illo: sed nec actus ꝓprios cognoscere posset: nisi illos elicuisset p̄uijs phantasmatibus ad eū mouentibus. Cū ergo nullū phātasma mouens mediate vel immediate ad cognitionis formationē alterius hominis in potētia cognitiua illius p̄cessit: nō mirū si ille cognitionē alterius intuitiue nō videt: q̄uis sit sibi presens. Secus de intellectu corpori nō immerso: qui intelligibilia immediate sine ministerio sensuū apprehendit: non minus q̄ sensus sensibilia: q̄m potētia superior et in cognoscēdo est perfectior. ¶ Q Redeūdo nunc ad ꝓpositā questionē dicendū/ꝙ sancti in patria qui de facto in celis sunt: naturali cognitione puta vespertina: q̄ est cognitio rerū in proprio genere: nullas orationes nostrū in terra consistentiū: neq꜄ mentales: neq꜄ vocales cognoscūt ꝓpter immoderatam distātiam inter nos ⁊ ipsos. Hec em̄ q꜄ improportionata/habet naturalē cognitionē intuitiuā que est de rerū existentia impedire. Et de hoc pōt accipi illud Aug. Esa. lxiij. in glo. iterli. Abraā nesciuit nos: Mortui em̄ sancti nesciūt quid agant viui. etiā ipsorū filij. Accipitur hec glo. de verbis Augustini in libro de cura ꝓ mortuis agēda: vbi dicit. Si tanti patriarche quid ergo populū ab eis procreatū/ageretur ignorauerūt: quomodo mortui viuoꝝ rebus atq꜄ actibus cognoscēdis adiuuandisq꜄ miscētur. ¶ De cognitione autem matutina: an illa videant orationes nr̄as: nūc videndū. Et dico p̄mo. Nō est de ratione beatitudinis essentialis: vt nostras oratiōes: aut alia facta nr̄a matutina cognitione videāt in verbo. Probatur: q꜄ illud qđ nihil est obiecti beatifici: non est necesse in beatitudine intueri. Sꝫ orationes nostre ⁊ q̄libet creatura nō sunt aliq̄d obiecti beatifici: igitur. Minor patet: q꜄ obiectū beatificū est diuina essentia; q̄ ex sua infinita ꝑfectione sufficiēter btificat quēcūq꜄ itellectū creatū: imo ⁊ increatū diuinū nullo alio secū ad btificandū cōcurrēte qđ beatꝰ Augu. innuit cū ait: Btūs est dñe q̄ te videt: etiā si alia nesciat: etsi alia tecū videat non ꝓpter hoc beatior. ¶ Utrum aūt videre nr̄as orationes ꝑtineat ad eorū beatitudinē accidētalē: nō ꝑ oīa certū est. Uñ venerabilis Hugo de sancto victore de sacra. li. ij. parte. xvi. ca. xi. ita dicit. Multi in q̄stionē adducūt/si sancti p̄ces supplicātiū audiunt: si vota postulātiū ad ipsoꝝ vsq꜄ cognitionē ꝑueniūt. Difficile est iudicare de hmōi. Quō em̄ sciētia nr̄a certa eē pōt de ipsis: q̄ eā quā de nobis habent scientiā nec capere possumus: nec inuestigare. Hoc vnum certū est. Animas sanctoꝝ in secreto diuine contemplationis cōstitutas/eorum q̄ foris agunt͛: tantū scire: quātū illis vel ad gaudium vel nobis ad auxiliū ꝓdesse cōstat. Nos intercessores q̄rimus apud deū. Quid ampliꝰ vis? Times ne forte nō orēt q̄ semꝑ orāt. Quō non orabūt pro te q̄n tu oras: q̄ ⁊ q̄n tu nō oras: orare tn̄ nō cessant. Si nō audiūt inquis: ⁊ ego in ventū fundo ꝟba nō audiētibꝰ ⁊ nō intelligētibꝰ loquēs. Ecce dicamus. Nō audiunt sancti verba postulātiū: neq꜄ ad beatitudinē illoꝝ attinet ista nosse q̄ foris agunt͛. Ecce dicamus: non audiūt. Nunquid deꝰ nō audit? Quid ergo laboras inuestigare quid audiūt ⁊ quantū audiūt sancti quos oras: cū ipse deꝰ audiat ꝓpter quē oras. Ipse videt humilitatē tuā qui remuneraturus est deuotionē tuā. Tn̄ si audiūt ⁊ quātū audiūt: quid est audire nisi scire. Unum est lumē in quo audiūt ad percipiendū: ⁊ vidēt ad cognoscendū: in quo si quid forte foris agitur: quod mō interim non audiūt aut nō vident: mysteriū est dispensationis: nō detrimētū felicitatis. Inueniunt͛ tn̄ quidā sanctoꝝ patrū quedā ita diffiniuisse quasi nihil sit in creaturis quod nō videāt q̄ videntē omnia vident. Ego ampliꝰ iudicare non presumo: nisi hoc solū: q̄m tantū vident: quantū illi placitū est: quē vidēt: ⁊ in quo vidēt. Hec hugo. ¶ R Ex illa autoritate tria eliciunt͛. Primū ꝙ videre creaturas in verbo: ⁊ ea que foris agunt͛ nō ꝑtinet ad beatitudinē essentialē. Quia dicit ꝙ illa nō videre/nō est detrimentū felicitatis. ¶ Scđm/ꝙ vidēt in verbo ⁊ sciūt q̄cq̄d ad beatitudinē eoꝝ accidentalē pertinet. Dicit em̄ ꝙ sciunt tantū quātū illis ad gaudiū: nobis ad auxiliū ꝓdesse cōstat: vtrūq꜄ aūt ꝑtinet ad beatitudinē accidentalē. ¶ Tertium ꝙ tantum audiunt in verbo ⁊ vident: quantum placet verbo illis ostendere in quo vidēt. Et ſm hoc intelligere oportet illud Aug. in meditationibus suis cap. xv. Qui scientem cuncta sciunt: quid nescire nequeunt. Nota (quid) non capitur questiue: sed infinite pro aliquid. Quod de his dictum intelligitur que ad beatitudinem eorum pertinēt siue essentialem: siue accidentalem: siue de his que deo quē vidēt: eis complacet reuelare. Ideo Greg. ij. mora. c. iiij. moderatius loquitur. Quid de his (inquit) que scienda sunt nesciunt: qui scientem oia sciunt. Unde probabiliter dicitur ꝙ licet non necessario sequitur ad sanctoꝝ beatitudinem vt orationes nostras audiant de congruo: tn̄ deus eis reuelat omnia que ipsis ab hominibꝰ offeruntur: siue ipsos magnificādo ⁊ laudando: siue eos orādo et auxilia implorādo. Coadiutores quidē sunt dei in ꝓcurādo salutē electoꝝ: q̄ cū nōnunq̄ cōfert͛ propter sanctorū merita ⁊ intercessiones tanq̄ ꝑ media ad hoc ab eterno ordinata: reuelant͛ eis oratiōes viatoꝝ ꝓ quibꝰ intercedāt. Hoc etiā ad gaudiū eoꝝ accidentale ꝑtinet. Letant͛ em̄ ampliꝰ/dū intelligūt hoīes in terris degentes eoꝝ suffragiū postulare: quaterꝰ cōciues fiant in illa celesti curia. sicut ⁊ plerisq꜄ ex ipsis salutē aliorum sunt orationibꝰ cōsecuti. Huic cōsonat magister dis. xlv. li. iiij. Non est inquit incredibile aias sanctoꝝ: que in abscondito faciei dei veri luminis illustratione letant͛: in ipsiꝰ cōtēplatione ea q̄ foris agūtur: intelligere/quantū illis ad gaudiū: vel nobis ad auxiliū ꝑtinet. Sicut em̄ āgelis: ita ⁊ sctis q̄ deo assistūt petitiōes nostre innotescūt in verbo dei quod cōtēplant͛. Et satis cōcordat btūs Thomas in. iiij. scripto eadē dist. q. viij. dicēs. Unus

quilꝫ beatus tantū de aliis reb⁹ necessariū est vt in essen
tia diuina videat: quantū pfectio beatitudinis requirit: vt
homo habeat quicquid velit ⁊ nihil inordinate velit. hoc
aūt recte volūtate quilibet vult: vt ea que ad ipm ptinēt:
agnoscat. Unde cum nulla rectitudo sanctis desit: volunt
agnoscere ea que ad ipsos ptinēt: ⁊ ideo oportet ꝙ illa in
verbo cognoscant. Hoc etiam ad eorū gloriā ptinet/ꝙ au
xilium indigentibus pbeant ad salutē. Sic em̄ dei coope
ratores efficiunt: quo nihil est diuinius ꝫm beatū Diony.
c. iij. ecclesia. hierar. Manifestū ergo est ꝙ cognoscūt vo
ta, orationes ⁊ deuotiones hominū: q̄ ad eorū auxiliū cō
fugiunt. Hec Tho. In quo dicto verbū (necessariū) nō de
bet dicere necessitatē simpliciter: cui⁹ oppositū includit cō
tradictionē: sed congruitatis certitudinē. ❡ S Ex qb⁹
oib⁹ satis patet questionis tertie solutio: scilicet ꝙ scti co
gnoscūt orationes nostras cognitione matutina in verbo
quā cognitionē nulla cognitorū distantia impedit. Nō au
tē cognitione vespertina ⁊ naturali in proprio genere pro
pter eorū distantiam immoderatā. Cū ergo potētes fecit
deus sanctos apud se: vt nobis qd optamus valeāt impe
trare: merito ipsorum memoriā agimus in cōsecratione hui⁹
sacrosancti sacrificij. Nō vt aliqd ad ipsi⁹ pfectionē operē
tur: q: ad hoc nō acceperūt potestatē: sed vt eorum meritꝭ
adiuuemur et sanctificemur: quatenus digne ⁊ salubriter
ipsum pficiamus: ⁊ ampliorē effectū gratie eorū interces
sione cōsequamur. ❡ Et pōt hec esse vna ratio quare an
te christi corporis cōsecrationē/ecclia sanctorum memoriā sta
tuit peragēdū. Edocta fuit ad hoc ve. testa. figuris: qm̄ le
galis sacerdos ⁊ pōtifex dū in sanctasanctorum introiuit:
Exod. xxix. noia duodecim tribuū in rationali descripta intulit. Sic sa
cerdos euāgelicus/ad sanctasanctorum ingressus/pcedenti
um patrū infert memoriā dicēs: Cōicantes ⁊ memoriā ve
nerātes. Dicit venerātes/non solēnizātes: q: memoria in
plus est ꝙ solēnitas. Ecclia em̄ de aliqb⁹ sanctis facit me
moriā: de quibus non facit solennitatem ac festiuitatem.

❡ Lectio. xxxij. A

IN primis gloriose
semperꝫ virginis marie genitricis dei et
domini nostri iesu christi. ❡ Hec est scda
pars partis prime/partis pncipalis scde/
toti⁹ canonis: in qua fit memoria pmo et
principaliter beatissime marie virginis gloriose/virginis
theotice. Recte in primis: nō tantū q: sanctorum sanctissima
precellens gra ⁊ gloria: nedū sanctos: sed etiā angelicos
spūs vniuersos. Nec modo in pmis: q: tutissimū nostre ca
lamitatis est asilum: ⁊ misericordie sinus generalis. Sed
ideo principaliter in pmis ei⁹ memoriā in hoc sacrificio ve
neramur: q: singularis hui⁹ sacrificij ministra fuit: ⁊ libera
lissima dispēsatrix. De primo Hiero. ad paulā: Ceteris per
partes prestat: marie vero simul se totā infudit gratie ple
nitudo. Per quā ascēdit sup oē humanū gen⁹: ascēdit vsꝫ
ad angelos: sꝫ ⁊ ipsos ꝙꝫ transcēdit: ⁊ celestē oēm supgre
dit creaturā. De quo btūs Bern. in ser. cui⁹ principiū est:
Fecūde virginis. ita ait: Intueor queādmodū vsꝫ ad an
gelos plenitudine gratie supra angelos spūscto supueniē
te puenit. Est in āgelis charitas: est puritas: est humilitas
qd horum nō enituit in maria? Et sequit: Cui angelorū aliqn̄
dictū est. Spūssanctus supueniet in te: et virtus altissimi
obumbrabit tibi. Ideoꝫ ⁊ qd nascet ex te sanctū: vocabi
tur filius dei. Deniꝫ veritas de terra orta est: non de ange
lica creatura. Nec angelos: sꝫ semē abrae appzehēdit. Ma
gnū est angelo vt minister sit dñi: sed maria sublimi⁹ quod
dā meruit vt sit ⁊ mater. Fecunditas itaꝫ virginis super
eminēs gloria est: tātoꝫ excellētior angelis facta munere
singulari: quanto differentius pre ministris nomē matris
accepit. Hāc inuenit gratiam/plena iam gratia vt charita
te feruida: vginitate integra: humilitate deuota/fieret ni
hilominus sine viri cognitione grauida: sine dolore puer
pera. Hec Bern. De secundo idem in alio sermone cuius

principium est: Signū magnū. Oibus oia facta est: sapiē
tibus ⁊ insipientibus copiosissima charitate debitricem se
fecit. Omnib⁹ misericordie sinum aperuit: vt de plenitudi
ne eius capiant vniuersi. Captiuus redēptionem: eger cu
rationē: tristis cōsolationē: peccator veniam: iustus grām
angelus leticiā: deniꝫ tota trinitas gloriam: filij persona
humane carnis substantiā: vt nō sit q̄ se abscōdat a calore
eius. Ecce misericordie sinū. ❡ B Audiamus ⁊ misero
rū asilum. De hoc idē in alio sermone sic loquit: Volūtas
dei totū nos habere voluit p mariā. Hec inquā voluntas
ei⁹ est: sed p nobis. In oibus siquidē: ⁊ per oia prouidens
miserie tentationem nostrā solatur: fidem excitat: spem ro
borat: diffidentiā abigit: erigit pusillanimitatē. Ad patrē
verebaris accedere: solo auditu territ⁹ ad folia fugiebas:
iesum tibi dedit mediatorem. Quid nō apud talē patrem
filius talis obtineat? Exaudietur vtiꝫ pro sua reuerentia
Pater enim diligit filiū: an vero trepidas ⁊ ad ipsum? Fra
ter tu⁹ est ⁊ caro tua/tentatus per oia vt misericors fieret.
Hunc tibi fratrem maria dedit. Sed forte et in ipso maie
statem vereare diuinam: ꝙ licet factus sit homo: māsit ta
men de⁹. Aduocatū habere vis: ad ipsum: ⁊ ad mariam re
curre. Pura siquidē humanitas in maria: non modo pura
ab omni cōtaminatione: sed ⁊ pura singularitate nature.
Nec dubius dixerim/exaudietur ⁊ ipsa pro reuerētia sua.
Exaudiet vtiꝫ matrē filius: ⁊ exaudiet filiū pater. Filioli
inquit bern. Hec est pctorū scala: hec mea maxima fiducia
est: hec est tota ratio spei mee. Quid enim? Potest ne fili⁹
aut repellere aut sustinere repulsam? Nō audire: aut nō au
diri filius potest? Neutrum plane. ❡ De tertio ꝙ ipsi⁹ me
rito in primis suimus memoriam venerantes: quia specia
lis huius sacrificij ministra: ⁊ dispēsatrix est liberalissima.
Ipsa nāꝫ est mulier illa euāgelica que tria farine sata cō
mixta fermētauit. Lu. xiij. Satum vnum: verbū quod erat
in principio apud deū: et deus erat verbū. Alterū: anima
que de nihilo creata est ⁊ ante non erat. Tertium: caro de
massa corruptionis sine corruptione aliqua diuino segre
gata artificio. In qb⁹ trib⁹ triplex gen⁹ potētie: quod nō
erat creatū: quod perierat recreatum: quod super oia erat
paulo minus ab angelis minoratum. Hec vinculo indisso
lubili in persone coeunt vnitatem. Hec euangelica farine
sata pariter fermentantur: vt sit panis angelorum quem
manducet homo: cor eius confirmans in hoc sacramento.
Unde felix mulier benedicta in mulierib⁹: in cuius castis
visceribus superueniēte igne spiritussancti/panis ille est
coctus. Felix inquā mulier que in hec tria sata immisit fi
dei sue fermentum. Siquidem fide concepit: fide ⁊ pepe
rit: dicente elizabeth: Beata que credidisti: quoniam per
ficientur in te que dicta sunt tibi a domino. Hec Bern. ser
mo. ij. de natiuitate christi. ❡ C Ecce queādmodū fuit
hui⁹ panis ⁊ sacrificij ministra. Panis qdē vt dictum est:
sacrificij aūt crucis qua velut in ara sacrificiū oblatū est assi
stens: ⁊ simul participato dolore patri offerēs. Et p hoc li
beralissima ei⁹ dispensatrix: q: panē hūc sicut cetera bona
oia: p man⁹ eius mūdissimas accepim⁹. Un̄ Bern. ser. de
vigi. natiuitatis christi. Cōfuse sunt ⁊ cōmixte due spēs: di
uinitas scꝫ ⁊ humanitas in vtero virginis: spiritu sancto il
la suauiter cōmiscēte. Sed q: tu dign⁹ nō eras cui donare
tur: datum est marie: vt per illā acciperes quicqd haberes
Que p hoc ꝙ mater est: genuit tibi deū. Per hoc ꝙ virgo
est: exaudita est p reuerentia sua/in causa tua ⁊ totius ge
neris humani. In primo est remediū: in scdo adiutoriū: q:
nihil nos de⁹ habere voluit qd per manus marie nō trāsi
ret. Hec ille. ❡ Et ppter hoc ꝫm dñm Alber. recte p propi
tiatoriū designat: in qua dñs corpaliter apparuit vt propi
tiaret. In qd angeli oēs versis vultib⁹ respiciūt: vt etiā ab
ipsa recipiāt splēdoris illuminationē. Propter idē quoꝫ
recte figurata ē p arcā testamēti: q̄ virgam aarō/tabulas
moysi ⁊ māna qd de celo datū est: cōtinebat. Sic virgo bea
tissima intra se cōtinuit christū bñdictū vētris sui fructum
in q̄ fuere/Deitas dulcissima per manna designata: Ani

ma sapientissima/ꝑ tabulas lege dei digito scriptas figu
rata: Caro mundissima q̄ morte nō arsit: qm̄ tertia die re
surrexit/ꝑ virgā aaron q̄ frōduerat: designata. ❡ D Tā
guntur aūt in ꝓmissis verbis sex laudū preconia virginis
gloriose: scilicet impreceſſibilis dignitas: inexceſſibilis feli
citas: inamissibilis virginitas: noīs sublimitas: mirabilis
fecunditas: fructus ipsius immēsitas. ❡ Impꝛecessibilis di
gnitas tāgitur in verbo initiali: In primis. Ipsa nāq̄ est
quā vt Bern̄. ait home. ij. sup Missus est. deus in celesti
bus singulari donaturus gloria: singulari in terris preue
nire curauit ⁊ gratia: qua ineffabiliter ⁊ intacta cōciperet
⁊ pareret incorrupta. Ipsa virgo singularis que (vt Da
masce. ait) a nullo illustriū vincit. De quo sedul⁹ in carmi
ne paschali li. ij. metro elegāti ita cecinit. Salue sancta pa
rens enixa puerpera regē: Qui celū terrāq̄ tenet ꝑ secula
cuius Nomē ⁊ eterno cōplectens oīa gyro: Imperium si
ne fine manet: que ventre beato Gaudia matris hn̄s cū
virginitatis honore: Nec ꝓmā similē visa est: nec habere se
quentē. Sola sine exēplo placuisti femina christo. Singu
laris in ortu. singularis in toti⁹ vite ꝓcessu. De ꝓmo btūs
Hiero. ad paulā. Hec est inq̄t q̄ diuinis angelicisq̄ lauda
ta est ꝓconijs atq̄ ꝓdicata: a patriarchis siquidē figuris ⁊
enigmatib⁹ ꝓsignata: a ꝓphetis ꝓnūciata: ab euāgelistis
exhibita ⁊ mōstrata: ab angelo venerabiliter ⁊ officiosissi
me salutata. Et beatus Bern̄. vbi supra. Quod moysi mō
stratum est in rubo ⁊ igne: aaron in virga ⁊ flore: gedeoni
in vellere ⁊ rore: hoc aperte salomon ꝓuidit in forti mulie
re ⁊ eius precio. Apertius hieremias ꝓcinuit de femina et
viro: apertissime esaias declarauit de virgine ⁊ deo: Gabri
el tandē exhibuit ipsam salutādo. ❡ De scdo scilicet ꝓgres
su dicit Ambro. li. de virginitate. Sit vobis tanq̄ in ima
gine marie vita descripta; de qua velut ex speculo refulget
species castitatis ⁊ forma virtutis. Hinc sumatis exempla
viuēdi: vbi tanq̄ in exemplari magisteria sunt probitatis
expressa: que quid corrigere: quid aufugere: q̄d tenere de
beatis ostendūt. Et beatus Hierony. Ipsa in vigilijs iue
niebat prior: in sapientia legis eruditior: in humilitate hu
milior: in carminib⁹ dei prestātior: in charitate gratiosior:
in puritate purior: in omni virtute perfectior. ❡ Inexcessi
bilis eius felicitas inuit in verbo/Gloriose. Ipsa siquidē
ꝓm deductionē bea. Aug. in ser. de ei⁹ assumptione/est ma
gnifice assumpta ad eternā beatitudinis sublimitatem in
corpore ⁊ aīa gloriosa. Meruit em̄ exaltari sup choros an
gelorum: ⁊ peruenire vltra q̄ nostre humanitatis est natura.
vbi nō natura tollit: sed magnitudo glorie demōstrat. Ad
thronū siquidē celestē intemerata virgo et mater ꝓcessit:
atq̄ in regni solio post christū gloriosior residet sublimata
vt dicit Hiero. epistola statim allegata. ⁊ Bern̄. ser. j. de ei⁹
assumptione. Quantū gratie adepta est pre ceteris: tantū
⁊ in celis obtinet glīe singularis. Nec in terris locus digni
or vteri v̄ginalis tēplo: i quo dei filiū maria suscepit. Nec
in celo regali solio: in q̄ mariā fili⁹ sublimauit. ❡ E Vir
ginitas inamissibilis designat cū addit: Sēperq̄ v̄ginis
quia virgo erat carne: virgo mēte: virgo ꝓfessione: virgo
ante partū: virgo in partu: virgo post partū. Unde Aug.
sup iohannē. Sicut in sepulcro vbi repositū erat corp⁹ dn̄i
nec antea: nec postea corp⁹ iacuit: sic vterus marie/nec an̄
nec post quicq̄ mortale cōcepit. Itē sup illud Ezech. xliiij.
Porta hec clausa erit: ⁊ nō aperiet: ⁊ vir nō trāsibit ꝑ eam
qm̄ dn̄s de⁹ israel ingressus est per eā: eritq̄ clausa ꝓncipi.
Quid est/porta hec erit clausa: nisi q: maria semꝑ fuit in
tacta? Quid est vir nō trāsibit per eā: nisi q: ioseph nō co
gnouit eā? Nec solū virgo: sed virgo singularis: virgo pu
rissima. De quo ser. iiij. de. Bern̄. de assumptione ait. Que
em̄ angelica puritas virginitati illi (haud dubiū quin ma
rie) audeat cōparari: que digna fuit spiritussancti sacrariū
fieri ⁊ habitaculū filij dei. Si rerū precia de raritate pensa
mus: que prima in terris angelicā proposuit ducere vitam
super omnes est. Sequitur: Immobile propositum virgi
nitatis quod nec angelo filium promittēte aliquaten⁹ tit
ubauit. Quomodo inquit fiet istud? Neq̄ em̄ modo quo
fieri solet in ceteris virū penitus nō cognouit: sed nec filij
desiderio: nec spe prolis. Hec Bern̄. ❡ Nominis sublimi
tas exprimitur in verbo/marie. Maria maris stella inter
pretatur: ⁊ matri virgini cōuenientissime adaptatur. Aptis
sime siquidē syderi ipsa comparatur: quia sicut sine corru
ptione sydus suū emittit radium: sic absq̄ sui lesiōe virgo
parturit filium. Nec syderi radius suā minuit claritatē: nec
virgini fili⁹ suā integritatē. Ipsa est igitur nobilis illa stel
la ex iacob orta: cuius radius vniuersum mundum illumi
nat: cuius splendor ⁊ ꝓfulget in supernis: ⁊ inferos pene
trans/terras etiā perlustrās ⁊ calefaciēs: magis mētes q̄
corpora: fouet virtutes: excoquit vitia. Ipsa inquā est pre
clara ⁊ eximia stella sup hoc mare magnū ⁊ spaciosum ne
cessario subleuata: micās meritis: illustrās exemplis: quā
sequēs nō deuias: ipsam rogās nō desperas: ipsam cogitās
nō erras: ipsa tenēte nō corruit: ipsa protegēte nō metuis
ipsa duce nō fatigaris: ipsa ꝓpitia aduenis: ⁊ sic in teipso
experieris/q̄ merito dictum sit nomē virginis maria. Hec
bern̄. home. ij. super Missus est.

Utilitas implorationis v̄ginis gloriose.

❡ Mirabilis fecūditas
tāgitur/cum additur: genitricis. Uere mirabilis virginea
fecunditas: quam admirans propheta ait Hiere. xxxj. No
uum faciet dn̄s in terra. Mulier circundabit virum: ma
ria christū. Uirum em̄ fuisse christū nō solū cū diceret vir
ꝓpheta potēs in ope ⁊ sermone credim⁹: sed etiā cū tene
ra adhuc infantis membra dei mater/blando vel foueret
in gremio/vel portaret in vtero. Uir enim erat iesus: nedū
etiam natus: sed sapientia/non etate: animi vigore/non
corporis: maturitate sensuum/non corpulentia mēbrorū.
Neq̄ enim minus habuit sapientie: vel potius nō minus
fuit sapientia iesus cōceptus/q̄ natus: paruus q̄ magn⁹.
Siue ergo latēs in vtero: siue vagiens in presepio: siue iā
grādiusculus interrogās doctores in tēplo. siue iam per
fecte etatis docēs in populo: eque ꝑfecto plenus fuit spū
sctō. Itē alius ꝓpheta. Anteq̄ parturiret peperit. Anteq̄
veniret tempus partus: peperit masculum. Quis audiuit
vnq̄ tale? Quis vidit huic simile? Esa. vlti. Anteq̄ partu
riret: anteq̄ in partu laboraret: anteq̄ venit part⁹: anteq̄
venit dolor et partu peperit masculū: maria christū. Glo.
interli. ❡ F Fructus eius immēsitas subiungitur in ver
bo: Dei ⁊ domini nostri iesu christi: qui sol⁹ pelagus est in
finite substantie. vt dicit Damas. Et bonū quo nihil meli⁹
cogitari pōt. teste ans. Et sententialiter Aug. j. de doctrina
christ. Huius vera genitrix est ⁊ mater virgo maria. Unde
Damas. in suo. iij. Dei genitricē vere sanctā predicam⁹. Si
cut em̄ deus vere ex ipsa genit⁹ est: ita ipsa vere dei geni
trix dicit. Deū em̄ aimus ex ipsa genitū: non vt deitate v̄bi
ꝓncipiū essendi accipiēdi ex ipsa: sed dei verbo ex ipsa icar
nato ⁊ genito. Nō em̄ hominē nudū genuit sancta virgo
sed deū verū: nō nudū sed incarnatū. Neq̄ negans ipsam
dici christotbecon. i. christi matrē absolute eā negat geni
tricē christi: sed cōtra nestoriū qui sub illo vocabulo voluit
eam negare esse matrē dei/ponēdo q̄ peperit purū homi
nem. Qui error damnat⁹ est in cōcilio ephesino: vt habet
xv. dist. Canones. §. Tertia synodus. Et xvj. dist. septa syno
dus. §. tertia ephesina. Sed eam dicendā esse theothocon
idest dei matrem asseruit. Non ergo negauit mariam ma
trem christi/qui vnam personam/christi ⁊ verbi confitet:
sed noluit cōmunicare in sermone cum heretico: qui suum
perfidie venenum sub illo vocabulo occultabat. Marie
itaq̄ fecunditas que gaudium matris habet cum virgini
tatis honore: etsi eius priuilegiū est singulare: ⁊ continuo
indicibile inuenitur: vt sicut nemo assequi possit: sic nec
eloqui quidem. Sed si adijcias: cuius mater est: sed scili
cet et domini nostri iesu christi: que iam poterit lingua
etiam si angelica sit: dignis extollere laudibus virginem
matrem. Matrem autem non cuiuscūq̄ sed matrem dei.
Unde bern̄. in sermo. j. de assumptione virgi. Quis enim
(ait) etiam si linguis hominum angelorumq̄ loquat: ex
plicare queat quēadmodum superueniente spūsancto; obū

biante virtute altissimi/caro factū sit verbū dei: p qđ facta
sunt oia: τ dñs maiestatis quē nō capit vniuersitas creatu
re: intra virginea sese clausit viscera factus homo. Hic est
fructus terre sublimis: qꝛ sup oia deus in secula bñdictus
Ro. ix. Cui a patre data est oīs potestas in celo τ in terra.
Matth. vlti. Ideo dñs noster qui venit saluare/qđ perierat: vnde an-
tiq̃ suspirabant patres deuotissime clamātes. Rorate celi
desuper: τ nubes pluāt iustū: aperiatur terra et germinet
saluatorē. Esa. xlv. Ideo addit/iesus. Ipse demū de spū
scō pre participib⁹ suis vnct⁹. De cui⁹ vnctionis plenitu-
dine oēs accepim⁹ gratiā p gratia. Joh. i. Ideo cōcludit:
christi. Hui⁹ ergo dei τ dñi nostri iesu christi genitricis glo
riose semp̄q virginis marie memoriam in primis venera-
mur. Sequitur. Sed et beatoꝝ aplorū. ¶ G Post me-
moriam beatissime virginis/subditur memoria beatorū
aplorū. Et digne ac merito: qꝛ ipsi tradiderunt nobis ritū
τ formā offerendi hoc sacrificiū: vt habetur. i. Cor. xi. Ipsi
hui⁹ sacrificij testes fuerūt idonei: qui in cena vltima/qua
christus sacrificiū hoc in salutē mūdi instituit p̄sentes: pri
mi hoc sacrificio vsi sunt. Ipsi a christo tunc sacerdotes or-
dinati/potestatē acceperūt sup corpus christi verū cōsecrā
dum τ dispensandū: τ sup corpus christi mysticū alijs or-
dinādis eandē potestatē cōmunicādi. Unde eis dixit chri
stus. Accipite τ comedite τc. Et iterū. Accipite τ bibite ex
hoc oēs. Ac deinde dixit. Hoc quotienscunq̄ feceritis in mei
cōmemorationē facietis: de quo. s. dictum est. Ipsi deniq̄
fuerunt testes p̄cipui passionis christi τ resurrectionis: vt
legitur in actibus aploꝝ: quorū hoc sacrificiū est memoria
le precipuū. ¶ Sequit. Ac martyrum tuorum. Horū me-
moria rite peragit: qꝛ pro semel oblata hostia/semetipsos
obtulerūt viuentē hostiā deo placentē τ acceptabilē: q̄ eti-
am (quēadmodū apli) testes fuerunt nostre fidei. Mar-
tyr em̄ grece testis est latine. Unī τ de eis intelligi potest il
lud apli ad Heb. ij. Ab eis qui audierunt salus in nos con
firmata est: cōtestante deo signis τ portētis τ varijs virtuti-
bus τ spiritussancti distributionibus sm suam voluntatē.
¶ Aduertēdū aūt ꝙ patriarcharū τ p̄phetarū ve. te. me-
moria non peragitur: qꝛ q̄uis fide τ deuotione in spū sa-
crificium hoc cognouerūt τ spiritualiter participarūt: sa-
cramētaliter tamē ipso nunq̄ vsi sunt: qm̄ longe post eorū
tpa nosciť institutū. ¶ Sed cur beatorum cōfessorū/quo-
rū magnifice memoriā inter sanctos venerať ecclesia: nul
la sit in p̄senti loco cōmemoratio. Respondet Inno. ꝙ ca-
non forte p̄sertim quantū ad illam partē prius sit editus/
q̄ memoriā cōfessorū celebraret eccła. Nā oēs vere sancti:
qui cōmemoraⁿť in canone: precesserūt siluestrū preter io
hannē τ paulū/marcellinū et petrū martyres qui p̄rimo
successerūt. Eccła vero post tēpus siluestri cepit sanctorū
confessoꝝ memoriā venerari. Nā sedes ep̄ales: q̄ iuxta dis-
positionem bti petri sunt in singulis ciuitatib⁹ antiquit⁹
cōstitute: nō in memoriā cōfessorū: sed in apostoloꝝ τ mar
tyrū p̄cipue beatissime virginis veterū deuotio dedicauit.
Hō vero canon tēpus beati siluestri p̄cessit: ex eo cōuinciť
sm eundē Inno. qꝛ aplorū cathalogus nō reperiť in cano
ne dispositus: sicut in emendatioribus codicib⁹ sancti euā
gelij reperiť. Nā in prioribus editionibus. i. in p̄mis trans
lationibus: vt dicit Hiero. nō solum euāgelistarū mutat⁹
est ordo: sed τ verborū τ sententiarū cōfusa erat cōmixtio.
¶ H Ponitur τ alia ratio a magistro in rationali: qꝛ h
sacramētū institutū est in memoriā passiōis christi. Cū aūt
cōfessores p christo passi non sunt: saltē in publico vitā tor-
tor penis nō extorsit p christo: ideo in hoc sacrificio passio
nis christi eoꝝ memoria nō habetur. Et refert idē Guil. ꝙ
grego. terti⁹ hec verba q̄ sm cōsuetudinē quarundā eccła
rum p̄ferunt: addidit. Necnō τ illorū sanctoꝝ quoꝝ hodie
solēnitas in cōspectu tuo celebrať dñe de⁹ noster i toto or-
be terrarū: quorū certe ingēs τ magna est multitudo. Un
de idē li. vij. ti. de sanctorū festiuitatib⁹ sui rationalis dicit
ꝙ constantinus imperator partes transmarinas perēs/in
ueniť Eusebiū cesariensem episcopū virū sanctissimū; cui

dixit. Pete a me vnde eccła tua ditet. Ille vero respōdit.
Eccła mea satis abundat in diuitijs. Sed rogo te vt mit-
tas per partes mundi qui nomina scōꝝ τ tpa passionum
τ sub quib⁹ τ qualiter/τ in quib⁹ locis passi sunt: rescribāt:
quod τ factum est. Et refert idē Eusebius ꝙ die quolibet
anni plusq̄ quinq̄ milia sanctoꝝ festa concurrūt: excepto
die kalēdarū ianuarij/quo gentiles epulis intenderūt et
solēnitatibus/τ nō ad martyrizandū sanctos. Idē Hiero.
in epistola que suo kalendario p̄ponit. Et qꝛ horū scōrū
festiuitas ab eccła diebus singulis celebrari nō pōt: hui⁹
occasione forte hec particula a dicto grego. est apposita.
¶ I Exprimunť aūt duodecim aplorū noia: cū addiť.
Petri: q̄ fuit summ⁹ ac caput aploꝝ: cui claues regni celo-
rū collate sunt: qui τ ceterorū cōfirmator fuit/postq̄ a ne-
gatione dñi cōuersus surrexit: sm verbū christi Lu. xxij. Et
tu aliquādo cōuersus cōfirma fratres tuos. Cuius adhuc
successor: totius ecclesie obtinet p̄ncipatū. ¶ Pauli: q̄ nō
ab hoibus: neq̄ p hominē electus est: sed p christū nume-
ro τ gradui apostoloꝝ addit⁹: vt esset vas electionis: por-
tās nomē dñi corā gētibus τ regib⁹ τ filijs israel. Act. ix.
Hic in tertium celum rapitur: vt audiat secreta verba que
nō licet homini loqui. Hic gloriať in tribulationibus/non
ignorās cogitationes sathane: abūdantius oibus labora
uit. Gratie omnia tribuit: viuit nō ipse: sed viuit in eo chri
stus: qui gladio triūphans etiā mortuus testimonia fidei
fert christo: vt habet passionis eius historia. ¶ Andree: q̄
ad vnius iussionis vocem christū sequebať. Qui τ de hu-
ius sacramēti veritate cū egea p̄consule disputabat. Hic
prim⁹ aploꝝ vocat⁹: etiā germanū suū petrū/christo addu
xit: ad exēplū magistri/in cruce desideratissima triumpha
phauit. ¶ Jacobi: scꝫ maioris ex vocatione ad apostolatū
ad quē prius q̄ iacob⁹ alter ascendit: hic quantū ad marty
rij laureā in apostolis primatū tenuit: quam pri⁹ ipse susce
pit: vt habetur Act. xij. Misit herodes rex manus vt affli
geret quosdā de ecclesia. Occidit aūt iacobū fratrē iohan
nis gladio. ¶ Johannis: dilecti dñi qui in cena super pe-
ctus dñi recūbēs euāgelium: vt Beda dicit: ab ipso sacro
dñici pectoris fonte potauit: q̄ mysterij huius altitudinē
τ fructū pre ceteris plus reserauit. Cui τ christus virginē
matrē in cruce virgini cōmēdauit. ¶ Thome: q̄ τ didimus
dr: qđ interp̄tať latine dubi⁹: qꝛ de dñica resurrectiōe plus
ceteris dubitauit. Unde clauorū locis digitos inferēs ac dñi
co lateri man⁹/credidit: τ oē dubitatiōis vulnus a nobis τ
infidelitatis amputauit. ¶ Jacobi: scꝫ minoris q̄ christo
simillim⁹ in corporis figuratione: necnō τ religiōis imita-
tione frater dñi appellari meruit: τ hierosolymitanā eccle
siā post dñi ascēsionē p̄m⁹ episcopādo rexit. ¶ Philippi: q̄
specialiter de pr̄is τ filij inseparabili deitate instruct⁹: etiā
q̄nq̄ panū q̄b⁹ saturādus in deserto fuerat pp̄ls: mysteriū
querēte dño: Philippe vn̄ ememus panes vt māducēt hi
intelligere meruit. ¶ Bartholomei: q̄ sol⁹ fuisse dr nobi-
lis τ philosoph⁹ inter aplos. Qui teste dionysio diuine ac
mystice theologie sacramēta nouit: τ p vera τ increata sa-
pientia excoriatus viu⁹/testis τ doctor fact⁹ est idoneus.
¶ Matthei: q̄ de theloneo vocatus a christo: ex publica-
no fact⁹ est apls τ euāgelista/spūaliū talētoꝝ distributor:
τ cōuiuioꝝ dei p̄parator: q̄ τ in hui⁹ sacramēti imolatione
interfect⁹ seip̄m dño obtulit hostiā viuā. ¶ Simonis: qui
frater erat iacobi minoris: dict⁹ chananē⁹ ex zelo christia
ne religionis. Chana q̄ppe zel⁹ interp̄tať. vn̄ ad differen-
tiā simonis petri. Uel a vico chana ville galilee: in q̄ dñs
primo i vinū aquā mutauit: noiat⁹: articulū symboli: Cōio
nē scōꝝ adiecisse dr: in quo τ hoc sacramētū qđ cōio dr: de
signať. ¶ Et thadei: q̄ terti⁹ frater iacobi minoris τ simo-
nis fuit. De quo et metra cōia dici solent. Anna solet dici
tres concepisse marias: Quas genuere viri ioachim/cleo
phas/salomeq̄. Has duxere viri ioseph alpheus zebede⁹.
Prima parit christum. iacobum scđa minorem: Et ioseph
iustū peperit cū simone iudā. Tertia maiorē iacobū: volu-
crēq̄ iohannē. Diciť aūt thadeus quasi apprehēdens: qꝛ

per fidem christũ firmissime tenuit: ⁊ cõtra veritatis corru
ptores acerrime scripsit. Ad cõstãtiã semel acceptate fidei
exemplis relapsoꝝ angelorũ ⁊ hominũ terribilibus: futu
riq; iudicij cõmemoratione fideles animauit. Hic dicit et
iudas: quod interpretat cõfitens vel gloriosus. Uel p ety
mologiã quasi iubilũ dans. Habuit em̃ cõfessionem fidei:
gloriam regni: ⁊ iubilum gaudij sempiterni. ¶ Hos duo
decim elegit dñs: vndecim in terra cõsistẽs: duodecimum
paulũ de celo: qui ſm beatũ Aug. in quodã sermone sunt
duodecim filij iacob: hi duodecim principes plebis israel:
hi duodecim fontes reperti in helim: duodecim castra in
ramasse vsq; ad monte syna: duodecim lapides in veste sa
cerdotali: duodecim panes ꝓpositionũ: duodecim explo
ratores missi a moyse: duodecim populi terrã ꝓmissionis
ingredientes: duodecim lapides altaris: duodecim lapi
des de iordane eleuati: duodecim lapides in eũdẽ allati:
duodecim duces salomonis: duodecim stelle i corona spõ
se: duodecim fundamẽta ⁊ duodecim porte ciuitatis dei:
duodecim menses anni: duodecim hore diei. Isti sunt mis
si de manu potentis in corda inimicorum regis. Per hos
rex noster pacificus debellauit mundi principem et vasa
ei⁹ diripuit. ¶ Et his duodecim apostolis addita sunt
nomina duodecim gloriosorũ martyrum: qui semetipsos
obtulerunt hostias viuentes deo acceptabiles pro confes
sione nominis ⁊ passionis christi: cuius memoria agit in
missa: de quorũ fide ⁊ martyrij causa: vt dicit Alber. indu
bitabilis extitit certitudo. Multorũ autẽ aliorũ martyrũ
noia hic nõ ponunt ſm eundẽ: q: vt legitur in ecclesiasti
ca historia: aliquãdo heretici cũ martyribus passi sunt: eo
ꝙ tunc ecclesia synodos visitationes ⁊ examinationes ha
bere nõ potuit vt discerneret hos ab illis ꝓpter psecutio
nẽ tyrãnoꝝ. Neq; tamẽ negãdum est quin plures sint mar
tyres: de quibus nõ minus ecclia est certa: eo ꝙ passiones
pro christi noie subierũt: ꝙ de hic scriptis. ¶ Sed cur illo
rum noia canoni nõ inserunt: certũ est ꝙ ꝓpter pluritatẽ
nimiã in sanctoꝝ cõmemoratione nõ omnia poni expedie
bat. Cur aũt certoꝝ nomina ⁊ nõ alioꝝ canoni sunt inser
ta euidens ratio assignari nõ põt: q: latet nos q̃ cause prio
res pres introduxerũt ad istoꝝ poti⁹ ꝙ alioꝝ isertione no
minũ. Multe cõiecturales assignari possent. Una ſm Al
ber. ĩ tracta. ꝓpter notionẽ passionis ⁊ fidei ipsorũ. Neq;
forte omniũ est vna rõ: qm̃ aliquoꝝ noia hic ponunt pro
pter sue passionis primeuitatẽ: q: videlicet passi sunt in pri
cipio nascẽtis ecclie. Quorundã ꝓpter tormẽtoꝝ imanita
tem: quorundã ꝓpter cõstãtie in patiẽdo singularitatẽ: et
ita de alijs. Uerũ tñ est ꝙ aliq̃ dicũt canonẽ cõpositum ex
speciali instinctu dei ⁊ ordinatione. In signũ cui⁹ referũt
ꝙ aliqui patres ex singulari quadã reuerẽtia ⁊ deuotione
quã ad certos sanctos habuere: ipsoꝝ noia studuerũt ap
ponere: ⁊ quorundã iã appositorũ remouere: sed trãsacto
die in crastino repperunt illos deletos: ⁊ priores litteris
aureis inscriptos. ¶ L Ponunt autẽ primo martyres
eximij: q̃ in principio nascẽtis ecclie floruerũt in apice sum
mi apostolat⁹. ¶ Lini, q̃ fuit prim⁹ papa post beatũ petrũ
⁊ hoc in regimine nõ ex ordinatione petri. Cui cõtrariũ vi
detur qđ Iohãnes terti⁹ scribit episcopis germanie ⁊ gal
lie. ⁊ habet. viij. q. j. si petrus. vbi dicit. Si petr⁹ princeps
apostoloꝝ adiutores sibi asciuit linũ ⁊ cletũ: nõ tñ potesta
tem pontificij aut soluẽdi aut ligandi normã eis tradidit:
sed successori suo clementi: qui sedem apostolicã post eũ ⁊
potestatẽ põtificalem: tradente sibi beato petro tenere ꝓ
meruit. Lin⁹ vero ⁊ clet⁹ ministrabant exteriora: princeps
aũt apostoloꝝ petrus verbo ⁊ orationi instabat. Sed glo.
ibidẽ soluit, dicẽs. Patet hic ꝙ linus et cletus nõ fuerunt
apostolici: ⁊ hoc verũ ꝙ post petrũ statim nõ fuerũt apo
stolici: sed clemẽs fuit post eũ apostolic⁹. Uidens autẽ cle
mens ꝙ hoc erat ꝑniciosum exẽplo, ꝙ aliq̃s sibi eligeret
successorẽ: renunciauit papatui: ⁊ tunc electus fuit lin⁹. eo
mortuo electus est cletus: quo mortuo denuo fuit electus
clemens; ⁊ sic clemẽs ſm vnã cõputatiõnẽ fuit scđs; ⁊ ſm
aliam fuit quartus. Uersus. Disputat hic mãdus: quart⁹
fuerit ve secũdus. Hec glo. ¶ Itaq; ſm ordinationẽ bea
ti petri: q̃ moriturus apprehẽsa manu clemẽtis, in aurib⁹
toti⁹ ecclesie ait. Clementẽ hũc vobis ordino episcopum:
cui soli mee predicationis ⁊ doctrine cathedrã trado: quẽ
pre ceteris expert⁹ sum deũ colentẽ: homines diligentem:
discendi studijs deditũ, sobriũ, benignũ, iustũ, patiẽtem:
scientẽ nõnulloꝝ ferre: etiã ex his qui verbo dei instituunt
iniurias: vt scribit ipse Clemens in epistola ad beatum ia
cobum episcopum hierosolymitanũ. Linus ergo primus
post beatũ petrũ in cathedra petri vsq; ad suam passionẽ
sedit: qui plura pro christo pertulit genera tormentorum.
¶ Cleti: qui lino in papatu successit multis passionibus ⁊
signis clarissim⁹. ¶ Clementis: qui post transitũ cleti iteꝝ
in papã electus: beati petri discipul⁹ ⁊ pedissequ⁹: omnes
act⁹ ei⁹ describens duodecim libris: quos itinerariũ appel
lauit. ¶ Sixti pape ⁊ martyris: q̃ in missarũ solẽnijs hym
num angelicũ Scũs Scũs Scũs: cũ Agnus dei, consti
tuit decãtari. ¶ Cornelij pape ⁊ martyris successoris bea
ti fabiani: cuius indubitatũ apud sanctos patres ambrosi
um ⁊ augustinũ fuit martyriũ. ¶ Cypriani episcopi cartha
ginẽsis: cui⁹ tãta fuit fides, vt lata sue cõdẽnationis sñia,
publice clamaret: gratias deo, in cõsistorio tyrãni. In cui⁹
corde in testimoniũ fidei, figura crucis in specie auri fuisse
dicit depicta. ¶ Laurẽtij ecclesie romane archidiaconi: q̃
certa ⁊ indubitata fide rogũ sustinuit: vt viuus in decij im
peratoris presentia assaret. Hic facultates ecclesie larga
manu dispersit ⁊ dedit pauperib⁹: ideo iusticia ei⁹ manet
in seculũ seculi. ¶ Chrisogoni: cui⁹ ⁊ mira fides extitit: vt
spõte gaudẽs ⁊ let⁹ mortis subiret suppliciũ. ¶ Iohãnis
⁊ pauli: q̃ imperialis aule domestici se gloriose christianos
cõfessione publica ostenderũt: ⁊ iulianũ apostatã cõfude
rũt. In quoꝝ laude canit ecclia. Isti sunt due oliue: ⁊ duo
cãdelabra lucẽtia ante dñm. Zach. iiij. quos eadem fides
⁊ passio vere fecit esse germanos. ¶ Cosme ⁊ damiani fra
trum: q̃ in arte medicine clarissimi: gratis ꝓpter deũ artis
sue officia exhibẽtes, a vero medici vocati sunt ad sanan
dũ lãguores grauissimos animarũ. ¶ Et omniũ sanctoꝝ
in cõmuni quorũ nomina nota: ⁊ vitande prolixitatis cau
sa omittunt. ¶ M Quoꝝ meritis precibusq; cõcedas
vt in oĩbus protectionis tue muniamur auxilio per christũ
dominũ nostrũ. Postq̃ sanctoꝝ specialis generalisq; pre
missa est cõmemoratio: addit per eorũ preces ⁊ merita ad
deũ deuota supplicatio: vnde dicitur. Quorum sanctorũ
meritis. i. operationũ meritoriarum intuitu maxime sup
erogationis: vt dicit Alber. in hac mortali erumnosaq; vi
ta ꝑfectarũ: que ⁊ alijs proficere poterãt. precibusq; suoꝝ
piorũ desideriorum pro nobis tibi oblatis: nunc in gloria.
Quoniã ⁊ de ipsis verũ est generaliter, qđ de sancto hie
remia ꝓpheta. ij. Mach. c. xv. scribit specialiter. Hic est fra
trũ amator: ⁊ populi dei israel. Hic est qui multũ orat pro
populo ⁊ vniuersa ciuitate sancta: dei vniuersali scꝫ eccle
sia. Cõcedas ⁊ misericorditer largiaris. Ut in oĩb⁹ credẽ
dis, intelligẽdis. appetendis ⁊ agendis. Tue semꝑ prote
ctionis ac defensionis, muniamur auxilio cõtra oẽs inimi
corũ visibiliũ et inuisibiliũ machinationes: quib⁹ qm̃ hu
mana fragilitas abducit a via veritatis ⁊ iusticie: ⁊ adhe
ret falsis suꝑstitiosis nonnũq̃ assertionib⁹: declinat quoq;
a via mandatoꝝ diuinorũ. Auxiliũ vero tuũ habẽtes secu
ri stamus cõtra oia aduersa ⁊ nociua. Quia tu sol⁹ potẽs
es: ⁊ in ditione tua cuncta sunt posita: nec est qui tue pos
sit resistere volũtati. Hester. xiij. Hoc auxilio se tueri ꝓphe
ta gratulatus ait. Auxiliũ meũ a dño qui fecit celum ⁊ ter
rã: sibiq; impartiri instãter orauit. Deus inquit in adiutori
um meũ intẽde: dñe ad adiuuãdũ me festina. ¶ Et notã
dũ ſm Alexã. de ales, ꝙ in hac cõmemoratione sanctorũ,
que fit ante cõsecrationẽ corporis christi: imploratur suf
fragium sanctorũ. In ea vero q̃ fit post cõsecrationẽ, san
ctorum cõsortiũ postulatur: quia nimirum anteq̃ corpus
christi: quod est vniuersalis ecclesia; consecretur. i. anteq̃
regnum

regnū adueniat: necessariū est nobis in via sanctorꝝ suffra
giū: vt meritis eorꝝ ⁊ precib⁹ diuine protectionis muniamur
auxilio. Sed vbi corp⁹ christi fuerit cōsecratū. i. vbi regnū
aduenerit: assequemur in patria consortiū sctōꝝ: vt socie
tatē ⁊ partē cū sanctis aplis ⁊ martyrib⁹ habeam⁹ qđ in cō
memoratione sctōꝝ infra postulat̃. ¶ N Et nota ꝙ in
hac sctōꝝ inuocatione nō tm̄ sancti maiores: vt petrus et
ceteri apl̃i in btitudine ⁊ gloria deo ꝓximiores: sed etiam
inferiores ⁊ mediocres: vt linus ⁊ ceteri martyres ex noie
exprimunt̃. Etiā certi noiandi eligunt̃: vt ꝑ hoc istruamur
ꝙ licite nūc ad hūc nūc ad illū maiorē vel minorē orōnes
fundere possum⁹: ⁊ ad spāles recurrere deuotione ⁊ fidu
cia spāli. Quo illoꝝ error reprobat̃: q̃ nō ad varios sctōs ꝓ
varijs subleuādis defectib⁹ recurrendū dogmatizabant.
Unde nōnunꝙ̄ fideliū turbat̃ deuotio: ⁊ reuerentia san
ctoꝝ: q̃ rōnabili varietate discreta crescit: cōfusa vniformi
tate minuitur ⁊ tepescit. Ut aūt sanctoꝝ inuocatio discre
te a nobis fiat: ⁊ pulchra varietate amicta crescat: cōside
randa est varietas donoꝝ etiā in sanctis tam in via ꝙ in
patria discretoꝝ. Uerū em̄ est ⁊ in sanctis illud virgilianū
Egloga vii. Nō oia possum⁹ oēs: qm̄ nec oia: nec eadē oibus data sunt
sed diuersi diuersa receperunt dona: oia tm̄ ad cōem ecclie
vtilitat̃. Qđ pulchro paradigmate deducit apl̃s. j. Cor.
xij. Diuisiones (inquit) gratiarū sunt: idem aūt spūs. Et
diuisiones ministrationū sunt: idem autem dominus. Et
diuisiones oꝑationū sunt: idē ꝟo deus qui operat̃ oia in
oibus. Unicuiq̃ aūt datur manifestatio spūs ad vtilita
tem. Aliȷ̄ quidē ꝑ spm̄ datur sermo sapiētie: aliȷ̄ aūt sermo
scientie ſm eūdem spm̄. Alteri fides in eodē spū: aliȷ̄ grā
sanitatū in vno spū. Aliȷ̄ oꝑatio virtutū: aliȷ̄ ꝓphetia: aliȷ̄
discretio spirituū: aliȷ̄ genera linguarū: aliȷ̄ interpretatio
sermonū ⁊c. Et sequit̃. Nūquid oēs apl̃i: nūquid oēs pro
phete: nūquid oēs doctores: nūquid oēs virtutes: nunq̃d
oēs habent gratiā curationū ⁊c. Sed vnusquisq̃ ꝓprium
habet donū: vnus quidē sic alius ꝟo sic. j. Cor. vij. Qđ ve
rū est (ait Gerson tractatu de orōne) nedū in viatorib⁹:
sed etiā in beatis. Quo respectu canit ecclia. Nō est inuen
tus similis illi qui cōseruaret legem excelsi. Cui cōsonat il
lud Joh. xiiij. In domo patris mei mansiones multe sunt
idest distincta meritorū premia ac distincta priuilegia: vn̄
etiā cōsequit̃ varius btōꝝ honor ⁊ gloria. Sic loquit̃ bea.
Aug. in de sctā virginitate. Quia vita eterna pariter erit
oibus sanctis: equalis denarius oibus attribut⁹ est. Quia
ꝟo in ipsa vita distincta fulgebūt lumina meritoꝝ: multe
mansiones sunt apud patrem: ac ꝑ hoc in denario quidē
nō in pari nō viuit alius alio ꝓlixius: in multis aūt mās̄io
nibus honorat̃ alius alio clarius. ¶ O Ex quib⁹ cōclu
ditur sctōs diuersos diuersas grās ⁊ priuilegia siue dona
varia a dn̄o cōsecutos: ⁊ quantū ad seipsos, ⁊ quantū ad
necessitates vel defectus viatorū subleuandos, seu dona
varia ⁊ bn̄ficia ipetrāda. Et hoc etiā quoad ꝑsonas, tpa,
loca poterit siliť estimari: vt ꝙ quidā dati sunt patroni cer
te prouincie: quidā certe ꝑsone: quidā certis ꝑsonis: q̃dā cer
tis beneficijs ipetrādis. Quidā etiā ꝓpitiȷ̄ magis magisq̃
exorabiles inuocati certis loco ⁊ tpe, ꝙ alio loco aut tpe
alio. Que em̄ a deo sunt, ordinata sunt. Ro. xiij. Un̄ eter
na sua ineffabiliq̃ sapiētia nō solū preuidit ac preordina
uit ea q̄ facturus erat: sed etiā ꝑ quos ⁊ quib⁹ medijs: eis
q̃ singulis loca ⁊ tpa determinata: alioquin quō respō
disset discipulis. Nō est vestrū nosse tpa vel momēta q̄ pa
ter posuit in sua ptāte. Act. j. Sic ergo nō oim generū mi
racula ꝑ singulos sctōs suos dn̄s oꝑatus est in terris: sed
ꝑ quosdā illa: ꝑ quosdā alia. Ita legim⁹ quosdā frequen
tius spūs imūdos expulisse: vt cyriacū diaconū: alios fre
quentius cecos illuminasse, vt laurentiū: alios marinos
sedasse fluct⁹, vt martinū ⁊ nicolaū: alios celo astris ⁊ nu
bibus iperasse: vt iosue, heliā: alios etiā bestias curauisse
vt hieronymū, blasium: ⁊ sic varios sctōs in terris varias
curasse infirmitates. Nec mirum: qm̄ licꝫ singuli singulas
amplexati sint aīe virtutes: tm̄ vnus in hac, in illa alius ma

gis ⁊ magis claruisse putat̃. Exempli causa: vt ſm Greg.
j. moral. c. xiiij. Abel de innocētia: enoch de actionis mūdi
cia: noe de spei longanimitate: abraā de obedientia: isaac
de ꝯiugali castitate: de laboris tolerātia iacob: de retribuē
dis bonis pro malis ioseph: de māsuetudine moyses: iob
de patientia ⁊c. Qui ꝟo in certarū virtutū exercitijs am
plius meruerunt: nihil ꝓhibet credere a dn̄o pro singulari
quadā remuneratione in btitudine obtinuisse: vt fideles vir
tutes ipetrare valeāt eis q̄ se in terris inuocare deuotius
studuerūt: quaten⁹ appropriate in his sublimeni̇t in quib⁹
meruerūt. Sic em̄ legim⁹ quosdā a carnis tentationib⁹ li
beratos ꝑ inuocationē btē agnetis, andree, hieronymi,
nicolai. Per btm̄ petrū obediētie donū. ꝑ paulū illumina
tionis: ꝑ iohānē charitatis obtinuisse: ⁊ ita de alijs multis
Et idcirco sctōs quosdā suos oratores trāsmisisse legim⁹
ad alios: etiā celestes ad terrenos: maiores ad minores:
Sicut de btō petro recitat Gre. iij. dial. c. xxv. q̄ puellā pa
ralyticā sanādā sue ecclie custodi noie abūdio delegauit.
¶ P Uerūtamen sancti sic ad certa beneficia cōferen
da vel impetranda priuilegiati: non ꝓpter hoc ipotentes
sunt ad auxilia in alijs cōprestanda. Sicut nec vni virtuti
excellēter dediti, virtutes ceteras reliquere. Un̄ quo san
cti maioris fuerūt meriti: ⁊ mō amplioris glorie: eo effica
ciores credunt̃ ad oia nobis apud dn̄m generaliter impe
tranda. Sic aplos legim⁹ infirmitates singulas curauisse
licꝫ ex spāli causa maiores scti ad minores aliqñ sanādos
remiserūt: vt minoꝝ nondū manifesta sctitas palā fieret:
vel ꝓpter aliud hmōi. ¶ Pariformiter credendum certis
ꝑsonis, aut patrie certos sctōs specialiter patrocinari. Si
em̄ hec de angelis credim⁹: cur nō etiā de sanctis ad ange
loꝝ societatē assumptis? Ibi videlꝫ spāliter, vbi viuentes
cōuersati sunt: vel ꝓpl̃i curā gesserūt: vel vbi corpora eoꝝ
requiescūt ⁊ reliquie: seu vbi ecclias sibi possidēt dedica
tas. Nam in talib⁹ frequētius miraculis claruere: ⁊ benefi
cia plurima suis cultorib⁹, ⁊ loca hmōi deuote visitantib⁹
prestiterunt. Sic de btō benedicto scribit btūs Grego. ꝙ
quedā mulier mente capta dū errans casu ad specū beati
patris peruenit ac ꝑnoctauit: mane sana exiuit ac sana ꝑmā
sit. ij. lib. dial. c. xlvi. Sic btūs martin⁹ turonensis vndecim
mille virgines colonienses ab hostiū insidijs ⁊ obsidione
liberauit. Sic habet̃. iiij. Reg. xiij. ꝙ cū cadauer cuiusdam
defuncti ꝓiectū fuisset in sepulcrū helisei: cōtinuo reuixit.
Et mater beate lucie: cuius hodie festū agim⁹: ad tactū se
pulchri beate agathe est a ꝓfluuio sanguinis liberata. Et
de sancto hieremia scribit̃, ꝙ multū orauit ꝓ ꝓplo, ⁊ san
cta ciuitate hierlm: in qua olim ꝓphete officio fungebat̃:
vt est supra allegatū. ¶ Q Sic etiā certis tpib⁹ exorabi
liores se reddūt: vtputa in suis natalicijs ac ceteris eoꝝ
festiuitatib⁹. Sic de sctō martino legit̃, ꝙ dum sarcopha
gum eius transferre conarent̃: frustra trib⁹ diebus ⁊ nocti
bus in orationib⁹, vigilijs, ac ieiunijs laborauerūt: donec
expectarent diem natalicij ei⁹ pontificatus. In quo appa
rente quadā celesti virtute, cooperante sctō martino facil
lime vota cōpleuerūt. De his oibus btūs Aug. ad ecclesiā
hipponeñ. ita scribit. Ubiq̃ deus est: nullo loco claudit̃,
qui cōdidit oia: ⁊ eū a veris adoratorib⁹ in spiritu ⁊ verita
te adorare op₃: vt in occulto exaudiens: in occulto iustifi
cet ⁊ coronet. Uerū ad illa q̄ hoīb⁹ nota sunt: quis potest
eius perscrutari cōsiliū: quare in alijs locis hec miracula
fiant ⁊ nō in alijs. Multis em̄ notissima est sanctitas loci
vbi sancti felicis nolensis corpus cōditū est: quo volui vt
pergerent: q: nobis facilius fideliusq̃ scribi pōt, quicq̃d
in eoꝝ altero fuerit diuinitus ꝓpalatū. Nā ⁊ nouim⁹ me
diolani apud memorias sctōꝝ: vbi mirabiliter ⁊ terribili
ter demones cōfitent̃: furē quēdam q̄ ad eū locū venerat:
vt falsum iurando deciperet: cōpulsum fuisse furtū cōfite
ri: ⁊ qđ abstulerat reddere. Nūquid aphrica martyribus
plena est: ⁊ tm̄ nusq̄ scim⁹ talia fieri. Sicut em̄ qđ apl̃s di
cit: nō oēs sancti habent curationem: nec oēs habent diiu
dicationē spirituū: ita nec in oibus memorijs sanctoꝝ ista

voluit fieri ille q̄ diuidit ppꝛia vnicuiq; put vult. hec Aug.
¶ Huic suffragioꝝ distributioni: quā sanctis inesse credi-
mus in patria: fauent distincta angeloꝝ officia: p que alij
alijs pꝛesunt. tam puincijs q̄ regnis q̄ psonis: sicut in Da
niel. legim⁹. Propter qđ potetioꝛes eos q̄s dubitat ad im
petrandū bn̄ficia eis quib⁹ pꝛesunt. q̄ alijs. Vn̄ ꝛ danieli
reuelatū est pꝛincipē psarū restitisse gabꝛieli. xxi. diebus:
eo q̄ legatio g[illegible]nocitura erat persis. eiusdem ca. x.
Quē psarū p[illegible]ipē btūs Greg. xviij. moꝛa. angelū genti
pꝛepositū d[illegible]it. Et quō testitit satis declarat Nico. de lyꝛa
in postilla sup danielem. ¶ R Sed nunc qualis varie-
tas cultui scōꝝ cōdecet: bꝛeuiter annectam⁹. Illud autē
supponēdū q̄ in scōꝝ veneratione nō tā scōs: q̄ in scis
dn̄m veneramur. Dum em̄ in scis magnifica dona grām
ꝛ opa laudam⁹: q̄d aliud q̄ dn̄m: qui oia operat̄ in oibus:
in sanctis suis mirabilē pꝛedicam⁹. Siquidē om̄e datum
optimū: ꝛ om̄e donū pfectū desursum est descendēs a pa-
tre luminū. Jaco. j. Nō em̄ scōꝝ cultus in sanctis finaliter
terminari debet: sed p scōs dirigi in deū tanq̄ in ois boni
oꝛiginē atq; finem: alioquin idolatriā saperet: dū creatu-
rā pp̄ter se tm̄ sine relatione actuali vel habituali in finē
vltimū: qui deus est: coleremꝰ. In omni igit̄ scōꝝ cultu: si
recte colim⁹: diuinā potentiā. sapientiā ꝛ bonitatē lauda-
mus. Scđm q̄ diuina attributa ois scōꝝ cultus triplicem
cōplectit̄ modū. Vnus dū de donis grā. btitudine ꝛ glo-
ria sanctoꝝ exultam⁹. grās referentes dn̄o qui tanta suis
cōtulit. Gaudemus q̄ de salutarib⁹ pꝛofectib⁹: qui nobis
ex hoc pꝛoueniūt: totoq; mentis annisu ad eoꝝ consoꝛtiū
ꝛ gloꝛiā aspiramus. Hec facientes diuinā bonitatem at-
tollimus: cōfiteamurq; dn̄o: qm̄ bon⁹: qm̄ in seculū miseri-
coꝛdia eius: qui tantis tāq; desiderabilib⁹ bonis suos ele-
ctos largiter cumulauit. Scđo sanctos colim⁹. dum eoꝝ
fidem ꝛ doctrinā quā spūscō inspirati exemplo ꝛ verbo
sparserūt: amplectimur: ꝛ quoad possum⁹ imitamur: diui-
nā in hoc cōfitentes sapientiā: cui⁹ magisterio ꝛ vnctione
hoies moꝛtales nobis siles diuina nobis mysteria ac vite
viam certissimā demōstrarūt. Tertio mō scōs veneramur
dum ad eoꝝ suffragia auxiliaq; nos infirmi. nos miseri.
deuote recurrim⁹: ꝛ cōfidenter diuinā benedicentes potē-
tiā: qui talem dedit hoib⁹ ptātem. Hos tres modos colen
di sanctos ecclia tenet: dū in sanctoꝝ festiuitatib⁹ virtutes
eoꝝ cū gaudio ꝛ exultatione magnificat: doctrinas ꝛ exē-
pla a filijs suis imitāda recitat: ꝛ eoꝝ intercessiones ꝛ au-
xilia imploꝛat. ¶ S His itaq; modis discreta varietate
nobis colendi sunt sancti: ne stulte oberrando. dum illi di
uine sapiētie: cui nihil inoꝛdinatū ꝛ irrōnabile placet: pla
cere cupim⁹: plurimū displiceam⁹. Audiamus q̄ in oppꝛo
bꝛiū nostri illud Mat. xv. Sine causa colūt me: sed in oī-
bus scđm traditionem aplicā. rōnabile sit obsequiū vestrū.
Ro. xij. ¶ Vnde talis discretio seruet̄ quaten⁹ quoad pri-
mū modū. maioꝛes pp̄ensioꝛesq; grārū actiones dn̄o im-
pendamus: ac festiuioꝛib⁹ cerimonijs laudū pꝛeconia in il
loꝛū sanctoꝝ solēnijs decantem⁹: qui a dn̄o maioꝛē gratiā
ac munera in via ac gloꝛiā abundantioꝛem sunt in patria
cōsecuti: quousq; magis diuino munere ecclie dei pfecisse
credimus. Propter qđ scđm ecclie ritū. gloꝛiose virgini ma-
rie sup oēs puras creaturas. deitati suppositaliter nō vni-
tas in grā pariter ꝛ in gloꝛia sublimitate maioꝛē debem⁹
reuerentiā: ac pꝛo ea q̄ oim redemptoꝛē peperit ꝛ salutem
maioꝛes deo reddere gratias obligamur. Sic ꝛ beatū io-
hannem baptistā. quo veritatis testimonio. inter natos
mulierū maioꝛ non surrexit. festiuitate solennius venera-
mur. Similiter ꝛ pꝛimoꝝ patrū. beatissimoꝝ aploꝝ funda
mentoꝛū ecclesie a dn̄o specialiter electoꝝ honoꝛem cete-
ris sanctis oībus anteponim⁹. Deinde quattuoꝛ euāgeli-
starū. quattuoꝛq; eccl.e doctoꝝ: qui plus ceteris ecclie cre-
dunt̄ pfuisse: solēnia sub duplici officio colimus: scđm q̄ sta
tutū est in. c. gloꝛiosus deus. de reli. ꝛ ve. scōꝝ. li. vj. Alios
vo minoꝛes. martyꝛes. pfessoꝛes. virgines tēperatioꝛi cul
tu veneramur. Recte inquā hec in ecclia varietas seruat̄.
Nam scđm aplm̄. j. Coꝛ. xv. Sicut stella differt a stella in cla
ritate: sic erit resurrectio moꝛtuoꝝ. Ideo ecclīastica hierar
chia: vt in suis actionib⁹ imitet̄ celestem illam scōꝝ in glo-
ria diuersitatem: varietate officioꝝ rōnabilē exipsam re-
pꝛesentat. ¶ T Sic quoad secundū modū. Cuius oim
sanctoꝝ vita ꝛ doctrina sit imitabilis: illoꝝ tn̄ exempla am
plius attendenda sunt ꝛ imitanda: q̄ vel in his virtutib⁹
laudant̄ specialiter: vel qui magis statum cōcernūt cuius-
libet: aut quoꝝ cōtraria vitia plus impugnāt. Ita regula-
ris pposici viri eos magis imitari habent: qui regule fue-
runt institutoꝛes: vel institute pꝛecipue zelatoꝛes. Sic mo
nachi nigri benedictū: albi moꝛbertū. Cisterciens. berna
dū: regulares augustinū. anachoꝛite iohā. baptistā: choꝛ
dati franciscū: pꝛedicatoꝛes dn̄icum plus ceteris veneran
tur. ¶ Sic etiā si q̄s vitio quolibet acrius impugnat̄: eum
venerando attendat: qui p oppositā virtutem victoꝛ fuit.
Sic tentatus in fide abꝛaā ꝛ petrū diligentius honoꝛet.
Quoꝝ alter contra spem credidit in spem: vt pater fieret
multarū gentiū: nec in pꝛomissionis dei hesitauit diffiden
tia: dum filiū vnigenitū imolare iubet̄: in quo sibi seminis
multiplicatio est pmissa. ad Ro. iiij. ꝛ Heb. xj. Alter inter
diuersas hoim de chꝛisto opiniones. filiū dei viuū pater-
na reuelatione recognoscens publice cōfitetur. Math.
xvj. Si quē psecutoꝝ solicitat vindicta: dauid cōsideret et
stephanū. Quoꝝ ille dum in capitalem inimicū ad moꝛtē
actu se querentem vindictā sumere potuit: noluit. j. Reg.
xxiiij. Iste pꝛo suis occisoꝛib⁹ dn̄m exoꝛauit. Si toꝛquet in-
uidia: samuelem inuoca ꝛ paulū. Quoꝝ pꝛim⁹ ita dei̇̄cien
tem se dixerit pplm̄: vt pꝛo eis nō oꝛare pctm̄ reputaret. j.
Reg. xij. Secūdus vo anathema esse optat pꝛo fratrib⁹ a
sua psecutione nō cessantib⁹. ad Rom̄. ix. Si carnis petu-
lantia stimularis: ioseph emulare. ꝛ iohānē zebedei quoꝝ
hic castitatem a sua dn̄a impugnatā sub vite periculo cu-
stodiuit. Gen̄. xxxix. Iste iam nuptijs ascriptus. lene cōiu-
gia respuens pectus. dn̄m virgo secutus est: vt testat̄ Hie
ro. in plogo sup Job. ¶ Si displicētes rerū euent⁹ ad im-
patiētie murmur te agitant: Job venerare ꝛ alexiū: quoꝝ
vnus in oim exterioꝝ amissione possessionū. liberoꝝ. coꝛ
poꝛisq; sanitate nihil stultū cōtra dn̄m loquit̄: sed ecōtra
bn̄dicit. Alter paterna in ede in medijs diuitijs ꝛ familia
despici elegit: ꝛ paupratē ac seruoꝝ cōtumelias incognit⁹
patienter tulit. ¶ Si immoderat⁹ gehenne timoꝛ. ꝛ cōmis-
soꝝ nimietas pctōꝝ: ad desperationem te impellūt: manas-
sem pꝛimo idolatrā. ꝛ pphetarū occisoꝛē: postea in capti-
uitate cōuersum ad memoꝛiā reuocet: de quo. ij. Paralip.
xxxiij. Atq; famosam illā peccatricē mariā magdalenam
imitādo colat: q̄ plurima a dn̄o pꝛiuilegia cōuersa cōsecu-
ta est. scđm euāgelicā veritatē. ¶ Si supbia te vexat: humil
limā dei genitricē amplectere: q̄ cū summa sup angelicos
spūs dignitate leuaretur: deūq; sibi subditū materna au-
toꝛitate haberet: pfundissimā humilitatē mente tenuit:
verbis exhibuit: et in omni ope suo teste euāgelio. decla-
rauit. Et sic in alijs posset parifoꝛmiter demonstrari. Pro
quo bene ad pꝛopositū loquit̄ btūs Grego. home. xv. sup
ezech. versus finem. ¶ V Quantū ad tertiū modum.
similiter inuitis respectib⁹ nunc ad vnū: nūc ad alium cō-
uertere nos possumus auxilia petituri: de quo Gerson in
tractatu de orōne ita scribit. Conuertere inquit ad aliquē
sanctoꝝ vel sanctā. qui deo pximioꝛ est in gloꝛificatiōe: si-
cut et meriti maioꝛis fuit: aut ad aliquē scōꝝ qui familia
ri quadā deuotione cognitus est: vt patron⁹ ecclesie. in q̄
baptismū suscepisti: vel in qua bn̄ficiū vel oꝛdinē soꝛtitus
es: vel cuius tēpliū ingressus es: aut cuius noie insignitus
seu cuius vitā imitari soles et colere ex litteris tibi cogni-
tam. Inter hos mira fiducia semp adeundus est angelus
pp̄rie custodie deputatus. Et pari rōne scūs ille vel san- Propꝰ angelus adorād⁹
cta. quē vel quā sibi quilibet elegit singulariter in patro-
num. Sicut cōmendabilis multoꝛū mos hz eligere vnum
ex aplis: quē inter ceteros spāli venerationis deuotione
amplectunt̄. Vñ idē cancel. in de mēdicitate spūali cons

mendat. Nec frustra id fieri putandum est: qm̄ sancti illi quos spāliter veneramur: etiam singularia nobis patrocinia impendūt. Sicut de quadā matrona recitat Grego. homel. xxxij. Hec cū frequenter ecclesiā beatoꝝ martyrum processi et martiniani deuote visitaret: quadā die eosdem scōs martyres obuiā habuit/dicētes sibi. Tu nos mō visitas: nos te in die iudicij requirem⁹: et quicqͥd possumus prestabim⁹ tibi. Ecce quanta certitudine ꝓmiserūt sancti isti assistentiā matrone/a qua spāliter visitabant̄. Rogari em̄ volūt sci: et (vt ita dixerim) ait Greg. querūt vt querātur. Et subdit. Hos ergo adiutores vestris orōnib⁹ querite: hos precatores vestri reat⁹ inuenite: qꝛ ne peccātores puniri debeant: rogari vult et ipse q̄ iudicat. Rursus ait Cācel. Ad aliquē scōꝝ cōuertere p necessitatib⁹ aliquib⁹ subleuādis: vel impetrāda quadā speciali grā: q̄ sctūs vel sctā priuilegiatū donū recepisse memorat̄ vt opē ferat: qꝛ diuisiones gratiarū sunt: vt superius est deductū. ¶ X Ex his ptꝫ quēadmodū ordinata veritate cōuerti possum⁹ ad sanctos: vel maiori apud deū grā fulgētes: vel nobis magis familiari deuotiōe notos: aut ad prestandū q̄ poscim⁹ singulari priuilegio dotatos: vel tandē nobis certa cōuersatione/aut aliis causis antedictis magis notis. ¶ Hic em̄ ordinatus scōꝝ cultus multa fidelib⁹ cōfert bona: vt dicit Hen. de has. sup Gen. Nā cōfirmat fidē: eleuat spem: auget charitatē: deuotionē accendit: iustos letificat: peccātores cōfundit. Fides em̄ viatorib⁹ indubia reddit̄: cū audit̄ q̄ in ea ꝑsistentes sic sublimati sunt a deo: et ei tantū placuerūt. Eleuat spem celestē cōsequendi gloriā/qn̄ media ipsa cognoscim⁹: quibus illos nobis mortales ad ipsam ascenderūt: eosqꝫ ad hanc cōsequendū/indubitatos patres et auxiliatores fidelissimos audim⁹. Auget charitatem: dū eos hanc ꝑfecte exercendo: tanta intelligim⁹ premia meruisse. Deuotionē accendit: nā exempla scōꝝ audita et cōsiderata/nōnunq̄ plus accendūt q̄ ratiocinatio aut simplex doctrina s̄m Greg. homel. xiij. in ezech. in prologo sui dialogi. Iustos etiā letificat/dū pro terrenis celestia: pro tēpalibus eterna dn̄m audiunt suis dilectorib⁹ ipsis/quos colūt mēsura plenissima tribuisse. Peccātoresqꝫ cōfundit qn̄ scōꝝ cōparatione/apparet inexcusabilis eoꝝ negligētia: qui cū sancti angelicam duxere vitā: ipsi bestias imitati/summa bona ꝑdiderūt: que et ipsi/sicut illi: si volebant potuerant acquisisse. Confundunt̄ nihilomin⁹ vtiliter ad supbiā ex quibusdā bonis suis operib⁹ tentati: dū oia opa sua bona in oculis suis vilescūt ex cōparatione eoꝝ ad magna illa merita btōꝝ. ¶ Y Et quēadmodū discret⁹ scōꝝ cultus cōmendabilis est deo: et sanctis acceptus: et cultorib⁹ vtilis vite ꝑfectus: ita indiscretus deo sanctisqꝫ displicet: et cultoribus tanq̄ supstitiosis culpā auget. Est aūt indiscretus dum nulla rōnabili subsistente causa/maiori solēnitate festiuioribusqꝫ cerimoniis agunt̄ festa scōꝝ inferioris ordinis: q̄ scōꝝ ordinis superioris. Silr̄ si sanctus extollitur indiscrete ꝑ excessum in virtutib⁹ et donis vite vel patrie habitis. Aut dū aliqua dona/virtutū opera/vel miracula sancto attribuunt̄ ficte: q̄ nulla eum scriptura cōmemorat habuisse. Aut quarto dum aliquis nō sctūs aut ignot⁹ pro sancto colitur. ¶ Siquidē indiscretus est ille cultus: dum quidā ecclesie questū pietatē estimātes/ꝓpter solas quotidianas distributiones/aliquē simplicē martyrem/cōfessorem/vel virginē/solēniorib⁹ cerimoniis agūt in pulsib⁹ luminibus/vestibus sacris/cantu/organis/q̄ festa apl̄oꝝ immo qn̄qꝫ q̄ festa beatissime v̄ginis/aut christi. Nec hoc ideo culpandū: ne nimius sanctis honor impendat̄: nam nulli sancto etiam minimo honor sue glorie cōdignus ab hoie impendi pōt/hoie scꝫ mortali/qui est puluis et cinis et vermiū esca: cū eoꝝ presentia angelis sit veneranda: immo qꝛ eoꝝ vniuscuiusqꝫ laus est a deo: vt dicit apl̄s. j. Cor. iiij. Sed ꝓpter sanctoꝝ merita simul et gloriā discernēdas/decet talis moderatio: vt summis festis christi potiora q̄ possumus exhibeam⁹: nō q̄ illa sint cōdigna: sꝫ qꝛ nō valem⁹ impendere maiora. Deinde ceteris moderatiori cultu seruiendū est magis et minus s̄m differentiā et distinctionem eoꝝ quos festiuam⁹. Inter quos indiscretos maxime excedunt q̄ sanctis latriā que soli deo debet̄/exhibēt: siue actu mentis: siue exteriorib⁹ cerimoniis ipsam ex ꝓpria institutione vel cōsuetudine significātib⁹. Et cū (exēpli causa) ecclesia in letaniis et deū et sanctos inuocat: differentiā in verbis habet. nā a prē misericordiā petit/dicēs: Pater de celis de⁹ miserere nobis. A sanctis intercessionē postulat/dicens: Sancta maria ora pro nobis. Indiscrete quicqͥd deo reseruat̄: sine differētia sanctis attribuūt. Sic peccāt qui sanctis sacrificāt qđ idolatrie est. Solus em̄ deus sacrificioꝝ oblatione adorandus est. Licz em̄ in honorē sanctoꝝ eccl̄ie et altaria ꝯsecrent̄: et ipsi missarū solēniis honorent̄: tn̄ sacrificia soli deo offerunt̄. Unde nemo pontificū assistēs altari sanctoꝝ petri et pauli dixit aliqn̄. Offerim⁹ tibi petre aut tibi paule. Sic nōnunq̄ stulti hoies errant: qui feriando et ieiunando scōs honorant minores: fortasse ꝓpter aliqđ tēpale damnū cauendū vel remouendū aut bonū cōsequendū: et maiores sanctos pretereūt: nec ieiunant: nec celebrant: dum id eccl̄ia precipit ꝓpter bona ꝑpetua cōsequenda: nō attēdentes illud btī Bern̄. ser. xlix. sup Can̄. Ingratū est spūiscō quicquid obtuleris/omisso eo ad qđ teneris. ¶ Dictū est aūt vigilanter sine rōnabili causa. Sunt em̄ cause plures ꝓpter quas inferioris ordinis sancti festiuius honorant̄: ita tn̄ vt latrie cultus nō impēdat̄. Una si fuerint ecclesie patroni: aut si corporaliter in eis requiescūt: vel eoꝝ reliquie ibi cōseruant̄: aut qꝛ ibi passi sunt: aut fidelib⁹ illius loci viui vel defuncti plura beneficia contulerūt: tales em̄ ecclesie magis tenent̄ eis ad gratiarū actiones ꝓpensius rependendas. Et possent addi cause supra tacte. Nō em̄ irrationabile iudicat̄/vt huic sancto festiuius seruiā: quē specialiter in virtutib⁹ habeo imitari: vel cuius suffragia ex ꝓpria necessitate magis cōgruit implorare. ¶ Z Est quoqꝫ indiscretus et reprehēsibilis ille cultus: vt dicit Henri. de has. sup Gen. dum in cōmendādis virtutib⁹ sanctoꝝ in via possessoꝝ/siue in gloria cōsummatoꝝ/oia ꝑ excessum denūciant̄/ꝑ suplatiuum qui soli deo ꝓprius est: vt nō remaneāt verba quib⁹ deum in talib⁹ suā creaturā excedere enarrem⁹: vnde cum de deo verissime canit ecclesia. Tu solus altissim⁹. nō videtur de quocūqꝫ sancto dici posse: tu scissim⁹/iustissimus/beatissimus s̄m sermonis ꝓprietatem. Siue em̄ affirmatiue siue negatiue exponat̄ suplatiuus: certū est ipm soli deo cōuenire: vnde tales locutiōes dū de sanctis inueniunt̄/sunt hyꝑbolice et improprie: in quib⁹ suplatiuus ꝑ valde exponendus est: vt beatissim⁹. i. valde vel multū beat⁹. Expropter modus ille improprius extendendus nō est: sed potius restringendus. Magis tn̄ abusus ille reprehensibilis est/si predicata q̄ s̄m vsuz eccl̄ie soli deo patri et mediatori christo attribuunt̄: vt oipotens saluator ꝛc. etiā sanctis applicant̄: maxime si hoc ꝓpter questū fit. Indiscretior et ille cultus est/et blasphemie ꝓxim⁹ dū dona/v̄tutes opa aut miracula nō habita scis attribuunt̄: aut in eis q̄ facta nō fuerūt: laudant̄ falso aut in celis: sublimatio ascribitur: quam nō sunt cōsecuti. Ad hos dici pōt verbū Iob xiij. Nō indiget deus: sed neqꝫ sancti ei⁹/mēdaciis vestris vt pro eo vel illis dolos loquamini. Laus illa plurimum displicet sanctis: q̄ veritati stabiliter innixi/mēdaciis delectari nō possunt. Cultores etiā hmōi qui mēdacia in doctrina religionis cōmittūt grauiter peccant: vel si ita esse credūt: facile leuitatis arguuntur: que deo in seruis suis displicet: quos vt Aug. in de vita chri. ait: graues/prudentes/pios/irreprehensibiles esse cōuenit. ¶ ꝛ Sed et nimium oberrant/qui pro sancto colūt qui sctūs nō est: nec vite sue testimoniū habet legendas: vel penitus apocryphas: vel aliqn̄ ab īfidelib⁹/aut falsis christianis ob questū: quo nō deus: sꝫ idolū auaricie colit̄: cōfictas. In quo cultu profano diabolus plurimū delectat̄: et quantum valet cooperat̄: vt in errorem pertrahat cultorem veritatis. Ob quā etiam causam pseudo prophetis et magis assistit

apparentibus miraculis. Sic scribit seuerus sulpitius in vita beati martini. ꝙ latro quidā a multis peregrinantibus colebat: qui etiā error tandem ꝑ beatū martinū sublatus est. Talismodi error est cū ad loca nō cōsecrata peregrinationes fiunt: vel ad sanctos nouiter notos ꝛ incognitos omissis veterib⁹/ quasi nō possent inuocantib⁹ se. aut cōdigne colentib⁹ ea impetrare q̄ a minus notis petūtur: vt dicit Henricus de hass. vbi. s. ¶ Errant nihilomin⁹ in postulandis auxilijs a sanctis: qui vel nō petenda petunt: aut principalius ꝛ primo petunt. q̄ secūdario ꝛ minus principaliter petenda fuerant. Aut qui cupita inordinatis modis a sanctis obtinere querūt. Uel qui ita a minoribus sanctis auxilia querūt: vt hec maiores sanctos: imo nec deū dare cōfidant. Propter qđ ꝛ maiori reuerentia se cōuertūt ad minores sanctos: q̄ ad maiores/ vel ad deū: sed horū ꝓsecutionem relinquo ꝓpter nimiā digressionis prolixitatē. ¶ Solet aūt sacerdos dū dicit. Cōicantes ꝛc. sm morem multaꝝ ecclesiarū man⁹ altius versus celū tendere. Cuius causam digestā nō inuenio: sed puto ꝙ nō inconuenienter hic mos inoleuit: vt gestus corporis sententie concordet sermonis. Nam cū hac clausula cōionis significatur cōnectio/ qua ecclesia militans triūphanti cōnectitur: manus in altū versus celum eleuans: hoc idem membrorum erectione representat quasi se erigendo/ velit superne se coniungere ciuitati.

¶ Lectio. xxxiii. A

Hanc igit oblationē

¶ Hec est pars tertia canonis principalis: in qua postq̄ in parte scđa precedenti posita est sanctoꝝ inuocatio: quoꝝ meritis ꝛ ꝓcibus dona nobis a deo cōferunt. In ista parte petitur acceptatio oblationis ac sacrificij: qua electi a ꝑfidis: ac oblationes placide a displicentibus discernunt. Et diuiditur in tres particulas sm tres petitiones quas ꝑ illas cōplectit. In prima petitur quod dictū est quantū ad oblationē generaliter. Scđo petunt sacrificantibus cōmoda tpaliter et eternaliter. Tertio petitur oblationis ꝑfectio quantum ad finē principalē qui est trāssubstātiatio specialiter. Secunda ibi. Diesq̄ nostros. Tertia ibi. Quam oblationem. ¶ In prima pte dicit. Hanc igit oblationē seruitutis nr̄e sed et cūcte familie tue/ q̄sumus dn̄e vt placat⁹ accipias. Dicit igitur/ ad denotandū ꝙ hec ps est conclusio hui⁹ qđ ꝓmissum est. q. d. Igit q: nō est locus offerendi sacrificiū vnitatis extra vnitatē eccl̄ie: sanctoꝝ memorie cōicantes et in eoꝝ cōione sacrificiū offerentes: q̄ ritū hui⁹ sacrificij nobis tradiderūt: et ipsum offerēdo gratiā ꝛ misericordiā cōsecuti sunt: rogam⁹ quaten⁹ eis intercedentib⁹ hāc oblationē. hec dona: hec munera: hec scā sacrificia illibata seruitutis nostre. quam scꝫ facimus in vero cultu soli deo debito. Sed et cuncte familie tue. scilꝫ sub crucis vexillo ac militie christiane militantis/ q̄sumus dn̄e/ deus ops et clemētissime pater/ vt placatus meritis ꝛ ꝓcibus beatissime virginis marie/ scōꝝ aplōꝝ/ martyꝝ/ et oim electoꝝ tuoꝝ accipias. i. gratanter acceptes. ¶ B Qđ dicitur/ nr̄e seruitutis. d: ꝓ clero sm Alber. et qđ sequit. et cuncte fa. tue/ addit ꝓ laico pplō. Sicut em̄ seruitus regis in cubicularijs et dapiferis/ pincernis/ marscalcis/ ducibus/ et alijs regalis aule ministris: ita est seruitus dei in templo ad oblationis cōsecrationē ordinatus: scꝫ ianitoꝝ/ cerofe rarioꝝ/ exorcistarū/ acholytoꝝ/ lectoꝝ/ subdiaconorū/ diaconoꝝ/ presbyteroꝝ/ epōꝝ ꝛc. q̄ seruitus theosebia ꝛ dei cultus d. de quo lec. xviij. Et sicut victoria nō est regis tm̄ sed oim q̄ in seruitute regis ad victoriā aliquid conferunt In exercitu em̄ regis vnus exercitui coquinat: alter arma parat: tertius sellat equos: quart⁹ parat milites: quintus ordinat acies: pugnat sextus: refrenat ꝓcedentes septim⁹ octauus postremos ad adiutoriū primorum recuruat. Et victoria est ꝑ modū diuersum oim illoꝝ: et quicūq̄ illorū defuerit rex victoriā nō cōsequet. Ita in oblatiōe ianitoꝝ templū in quo fit oblatio mūdū custodit. Ceroferarius tenebras visibiles et inuisibiles repellit. Exorcista vim demonis excludit: ne cōicātes a cōionis perceptiōe impedire possit. Acholytus virtutē fidei exponit. Subdiaconus materiā immolandarū hostiarū ad sacramentū suggerit. Diaconus oblatiōes et pallas corporalis in altari disponit. Sacerdos aūt vt ꝑfector scritatis oblationē perficit: et iō omniū clericoꝝ est aliquo mō oblatio. Et hoc attendens bea. Greg. dicit. Hanc igit oblationē seruitutis nr̄e/ hoc est ad cuius ꝑfectionem tota nostra ordinata est seruitus. Sed et cūcte familie tue. Hoc ꝓ laico pplō adiūctū est: qui (sicut dictū est) voto concurrit ad hanc oblationē ꝓ quāto sacerdos ꝑsonam totius eccl̄ie: cuius ipsi partes sunt ꝛ mēbra: gerit: de quo Cant. vi. Terribilis est ecclesia vt castroꝝ acies ordinata. ꝛ Gen. xxxij. Castra dei sunt hec Et sm hoc exponit Alber. qđ subditur. Quesumus domine vt placatus accipias/ scꝫ seruitute cleri et voto toti⁹ populi: accipias/ vt prius. i. acceptā habeas: ꝓ oib⁹ scꝫ ꝓ qb⁹ tibi offert. Malach. iij. Placebit deo sacrificium iuda et hierusalē sicut dies seculi ꝛ sicut anni antiqui. Iuda enim q̄ interptat cōfitēs et glorificās: significat clerū cōfitentē cōfessione veritatis in ꝑdicatione et glorificatiōe. In laude aūt hierusalē pplm significat: cuius sacrificiū placet ꝑ acceptationē deo: sicut dies seculi: h est sicut sacrificium a diebus seculi a sanctis oblatū. Et placet sicut anni antiq̄ qui sunt anni eterni qui nō deficient. hoc est sicut acceptū est ab eterno in preordinatione dei. Hec dominus Alber. ¶ Petitur autē acceptari hoc sacrificiū nr̄m/ non quātū est ex parte sacrificij in se: q: illud deo displicere non pōt: Hic em̄ sacrificat filius: de quo paterna vox ait. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene cōplacui. Mat. xvij. Sed petit acceptari quātū est ex parte ministrorū eccl̄ie: q: qn̄q̄ accepta non est: q: indigne hoc sacrificiū tractant et offerūt. Unde de talib⁹ d: Iere. xi. Quid est ꝙ dilect⁹ meus in domo mea facit scelera multa? Nunquid carnes sancte auferent a te malicias tuas in quibus gloriata es? ¶ C Diesq̄ nostros in tua pace disponas. Ista est pars secūda partis tertie principalis: in qua sacrificantib⁹ commoda petūtur. Et primo tpalia: scđo eterna: q̄ sunt liberatio a dānatione/ et associatio electoꝝ glorie. Et has tres petitiones bea. Grego. in canone d: addidisse sm Inno. vn̄ petit sacerdos. Diesq̄ nostros in tua pace disponas. O dn̄e per eū q̄ ꝓ nobis traditus est in man⁹ eoꝝ qui pacē oderūt. Atq̄ ab eterna dānatione nos eripi. scꝫ iubeas. Per eū q̄ ꝓ nobis tpali morte dānatus est. Et in electorū tuoꝝ iubeas grege numerari. Per eū scꝫ q̄ ꝓ nobis deputatus est cū iniquis. In his tribus profitetur eccl̄ia in deo esse vniuersale et supremū dominiū: quoad triplicē mūdi machinā/ hoc est q̄ad oēs creaturas. Per primū/ scꝫ dies nostros ꝛc. recognoscit ipm dn̄m in terris. Per secūdum. Atq̄ ab eterna: ꝓfitet ipm dn̄m in inferis. Per tertiū. Et in electorū ꝛc. ꝓfitetur ipsum dn̄m in celis. Et petūtur in his tribus duo sm dn̄m Alber. Unū ptinēs ad tps: aliud pertinens ad eternitatē. Ad tps ptinet illud qđ d. Diesq̄ nostros. scꝫ huic vite cōcessos in q̄bus multa turbātia oriuntur: sm illud ad Ephe. v. Redimētes tps: qm̄ dies mali sunt. In tua pace: quia illa sola secura est. Disponas: q: tue solius sapientie est mala futura ꝓuidere. ¶ Hinc Innocē. et Alex. quadruplicē pacē distinguūt: scilꝫ pacē peccātorū fugiendā: pacē tēporis q̄ indifferēs est: de ꝑ se nō mala et ideo acceptanda: Pax iustoꝝ: ꝛ hec duplex: scꝫ pax pectoris ꝛ pax eternitatis: ꝛ hec est desiderāda. Sed de his infra latius circa particulā. Pax dn̄i sit semper vobiscum. ¶ Ad eternitatē pertinēt duo que sequunt. Unū eterni mali deuitatio: aliud eterni boni adeptio. Quoad ꝓmū d. Ab eterna dānatione nos eripi. Quoad secundū. Et in electorū tuoꝝ iubeas grege numerari. ¶ D Rationabiliter aūt petitur ab eterna dānatione liberatio/ propter tormētoꝝ ꝛ penarū immanitatē q̄ dānatis perpetuo infliguntur sm corpus et aiam. Corpus quidē penis varijs

quoad oēs sensus afficit. Anima ꝺm oēs suas potentias cruciatur. Nam quoad visum est ibi luminis priuatio: qđ delectabile est oculis videre: ꝺm illud Eccē. xi. Dulce lumē ⁊ delectabile est oculis videre solem. vñ Mat. xxij. Ligatis manibus ⁊ pedib⁹ pӯcite eū in tenebras exteriores. ⁊ Sap. xvij. Ignis quidē nulla vis poterat illis lumen prebere. Nec syderū limpide flāme illuminare poterant illā noctem horrendā. Est ⁊ aliud crucians visum, fumus scʒ execrabilis. Apoc. xiiij. Fumus tormentoꝝ eorū in secula seculoꝝ ascendet. Erit ⁊ ibi existentiū aspectus horribilis. Sap. xvij. Persone tristes illis apparentes pauorem illis prestabant. ⁊ Esa. xiij. Unusquisqꝫ ad primū suū stupebit facies cōbuste vultus eoꝝ. Est ⁊ ibi fletus oculoꝝ lesiuus. Ibi erit fletus ⁊ stridor dentiū. ¶ Quoad auditū. Est ibi sonus horribilis. Sap. xvij. Sonitus descendens perturbabat illos. Item gemitus miserabilis. Ibidem ca. v. Et videntes turbabunt timore horribili, gementes pre angustia. Item blasphemia execrabilis. Apo. xvi. Blasphemauerunt hoīes deum propter plagam: qm̄ magna facta est vehementer. ¶ Quoad olfactum, est ibi sulphur fetens. Apoca. xiiij. Cruciabuntur igne et sulphure in conspectu angelorum. Et in ps. Ignis et sulphur pars calicis eorū. Item pix ardens. Esa. xxxiiij. Conuertentur torrentes ei⁹ in picem: et humus eius in sulphur: ⁊ erit terra eius in picem ardentē nocte et die: et non extinguet in sempiternū. ¶ Quoad gustū. Absinthium amarū cibus. Hierem. ix. Ecce ego cibabo ppl̄m istum absinthio: et potuʒ dabo eis aquam fellis. Item fel draconū potus. Deuter. xxxij. Uua eoꝝ vua fellis: et botrus amarissimus. Fel draconū vinuʒ eorū: et venenū aspidū insanabile. ¶ Quoad tactum est ibi ignis vrens. Math. xxv. Discedite a me maledicti in ignē eternū: qui paratus est diabolo et angelis eius. Itē vermis corrodēs. Esa. xiiij. Detracta est ad inferos superbia tua. Subter te sternetur tinea: et operimentuʒ tuum erunt vermes. Item bestia mordens. Deuter. xxxij. Dētes bestiarū mittam in eos. Item malleus percutiens. Prouerbi. xix. Parata sunt derisoribus iudicia: et mallei percutientes stultoꝝ corporibus. Item. Estus insuperabilis et frigiditas intolerabilis. Job. xxiiij. Trāsibūt ab aquis niuiū ad calorem nimiū. ¶ Nec hec solū corpus affligent verum in ipsius penam: quoad oēs suos sensus ꝺm Basilium, oīs feditas et immūdicia, squalor et impuritas elemētoꝝ post diē iudicij in iferno aggregabunt. ¶ E Affligitur et aīa in suis potentijs sensitiuis ⁊ intellectiuis: vnde ꝺm Diony. Est ibi proterua phantasia: demens concupiscentia: ⁊ furens tristicia. Torsiones et dolores tenebunt eos: scribit Esa. xiij. quantum ad cōcupiscibilē. Peccator videbit et irascet: dicit propheta quantū ad irascibilem. Est in intellectu pena dāni: q̄ est carentia visionis diuine essentie: q̄ est in dānatis maxima penaꝝ: de q̄ Chrys. Si mille mihi gehēnas proponas: nō tantū reputo sicut ab illius gloriose societatis iocunditate expelli. Et iterū. Excludi a bonis eternis: et alienū effici ab his que preparata sunt iustis: tantū generat cruciatū et dolorē vt etiam si nulla pena extrinsecus torqueret: hec sola sufficeret. Et intelligendū videtur hoc de pena dāni: que consequitur peccatum actuale: q2 illam concomitatur tristicia et pena vermis: pro quanto sic dānati odiunt carentiam diuine visionis, inquantum in eis est propter demerita ꝓpria. Qđ odium tristicia sequitur: q2 tristicia est (ꝺm Augus. xiiij. de ciui. dei. c. xv.) de his rebus que nobis nolētibus accidūt. Pena autē dāni que sequitur originale in pueris sine baptismi susceptione decedentibus: est in ipsis pena mitissima: ꝺm btm̄ August. in de baptismo paruuloꝝ: et hoc forte quia eam tristicia non concomitatur. ¶ Est et in intellectu pena alia, que nominari potest pena excecationis. Determinatur enim intellectus ab igne detinente obiectiue ad intensam et perpetuā sui consideratione: vt non possit exire ꝺm imperiū voluntatis: nūc in cōsideratione huius nūc alterius. De quo accipi pōt illud Hiero. Tanta est in inferno vis doloris: ꝙ mens ad aliud dirigi non pōt, nisi ad qđ doloris vis impellit. ¶ Est in voluntate remorsus ꝯtinuus: ⁊ obstinatio in malo: de quo Aug. in de fi. ad pe. In inferno etsi spūs erit penitudinis: nō tn̄ erit correctio volūtatis. Sap. v. Penitentiā agentes ⁊ pre angustia spiritus gemētes. ¶ Has penas in quadā summa numerat Inno. in deuilitate cōditionis humane in fine di. Ibi erit fletus ⁊ stridor dētiū: gemitus: eiulatus ⁊ vlulat⁹: luctus ⁊ cruciatus: stridor ⁊ clamor: timor ⁊ tremor: dolor ⁊ labor ardor ⁊ fetor: obscuritas ⁊ anxietas: acerbitas ⁊ asperitas calamitas ⁊ egestas: angustia ⁊ tristicia: obliuio ⁊ cōfusio torsiones ⁊ punitiones: amaritudines ⁊ terrores: fames ⁊ sitis frigus ⁊ cauma: sulphur ⁊ ignis ardebūt in secula seculoꝝ. Qui hec fideliter corde ptractat: dicere potest cū ꝓpheta. Circūdederūt me gemitus mortis: dolores inferni circūdederūt me. Quis em̄ hec meditans nō anxie terretur? Sed felix terror trāsitorius qui timorem eternū excludit. Felices qui ꝺm ps. alibi. Uiuentes descēdūt in infernū. p horū diligentem considerationem vt caueant: ne morientes descendant dū cauere nō possunt: ⁊ ibi irremediabiliter ꝑmaneāt in eternū. ¶ Merito igitur sacerdos ne christi sanguine a tantis penis sufficienter redēpti: per peccatoꝝ recidiuā iterū eisdem deputent: petit patrē clementissimū in ꝑsona fideliū, a damnatione ꝑpetua liberari. ⁊ hoc in missa, qua vt frequenter dictū est: dñice passionis memoria agit: per quā solā a damnatione nos cōtingit ꝑpetua liberari. ¶ F Secūdo petit in ꝑsona eorūdē fideliū boni eterni adeptionē in vbo. Et in elec. tu. iu. grege numerari. Electoꝝ videlʒ qui ꝑ gratiā finalis electiōis a massa ꝑditionis peccatoꝝ sunt separati: quales sunt ab eterno ꝑdestinati: vt in ipsoꝝ ꝯsortio perpetuo gaudeant ⁊ letentur. Huic gregi si annumerati fuerimus: beatitudine non priuabimur: q2 stabilis certusqꝫ est electorū numerus in predestinatione patris: a quo nullus vnqꝫ excidit: q2 ille minui nō potest: sed nec augeri vt vno tempore maior fit: alio minor. Neqꝫ illi ascribitur quisqꝫ de nouo. Oēs electi ab eterno sunt predestinati: sicut ⁊ reprobi ab eterno presciti. Neqꝫ ascriptus deletur propter dei immutabilitatem: que saluari nō posset ponendo nouitatem in predestinatione ⁊ reprobatione finali. Requirit em̄ successiua cōtradictorioꝝ verificatio de eodem mutationem: aut in altero extremo: aut motu vel temporis lapsu. Sed ad eternitatem nihil facit tempus vel motus: nec sufficit mutatio in predestinato vel prescito: q2 nihil in re extra deum ponit causa predestinationis: de quo alibi. ¶ Sed si numero electoꝝ nemo addit: quomodo petit sacerdos vt in electorū tuoꝝ iubeas grege numerari. Solutio. Uno modo petit vt cōnumeremur electis ꝺm presentem iusticiam hoc est vt habeam⁹ gratiam: quā habentes, electi dicimur pro statu presentis vite. ꝺm quem modū dicit btūs Aug. Si non es predestinatus, fac vt predestineris. ⁊ Ambro. Si tu noueris mutare vitam: deus nouit mutare sententiam. Aliter dicit ꝙ nō petit sacerdos vt de nouo cetui electorū ascribamur: sed vt cuʒ electis numeremur in eterna beatitudine intuitu orationis sue, tanqꝫ medio a deo ordinato ad eterne vite consecutionem ꝺm modū supra lec. xxi. expositū. Merito ergo petit sacerdos numerari inter dei electos: q2 illis preparata sunt gaudia: que oculus nō vidit: auris nō audiuit: que nec in cor hominis ascenderūt. Que lingua (ait Grego. in homel. xxxvij.) dicere: aut quis intellectus capere potest: quāta sint gaudia angelorum choris interesse: cū beatissimis spiritib⁹ glorie conditoris assistere: ꝑsentem dei vultū cernere: incircūscriptum lumen videre. Magna est multitudo dulcedinis tue: ait propheta: quā preparasti diligētib⁹ te. Panem em̄ ibi angelorū ore pleno manducabit homo: ⁊ de calice inebriabitur ꝙ preclaro. Sed indicibilia cur edicere laboramus? ¶ Cōcluditur oratio. Per iesum christū dñm nostrū. Ad quā nullus respōdet, amen: dicit Alber. nisi angeli qui in hoc ministerio esse dicunt. Hanc orationem legens sacer

Pene inferni.

dos profunde se inclinat: et sm Alber. quasi capitis nutu dicens: Hanc igitur/oblationē ipsam demonstrat. ¶ Sequitur. ℌ Quā oblationē tu deus. Hec est pars tertia tertie partis principalis canonis: in qua post petitionem acceptationis hostie gn̄aliter/ et commodoꝝ sacrificantiū temporaliter et eternaliter/ petitur perfectio oblationis quantū ad finē principalē: q̄ est trāssubstantiatio spūaliter vt scꝫ ex esca et potu materialib⁹ fiat nobis corpus et sanguis iesu xp̄i dn̄i nostri/ verū et verus. ¶ Et diuiditur in duas partes. In prima petit oblationis gratificatio. In scd̄a corporis et sanguinis christi ɔsecratio ibi: Ut nobis fiat. Quoad primū d:: Quā oblationē/ scꝫ seruitutis nostre: et cūcte familie tue. i. terrenā materiā ad corpus filij tui destinatam tu deus pater clementissime quesumus facere digneris in oībus benedictā. ¶ In oībus/ multipliciter exponitur: sm q̄ includere potest multiplex distribuibile: et aliud et aliud determinare. Potest eīn determinare a parte suppositi vocatiuum casum/ scꝫ tu deus vt sit sensus: tu deus existens in oībus/ scꝫ creaturis et naturis sine tui diffinitiōe: in oī loco sine tui circūscriptione: in oī tp̄e sine vicissitudine et tui mutatiōe. Uel pōt determinare ipm̄ suppositum/ scꝫ nos quesumus: vt sit sensus: nobis in oībus nostris viribus: tota cogitatione: tota mente: toto intellectu q̄sumus: vt hanc oblationē facere digneris bn̄dictaꝫ. Potest etiā determinare appositū. et hoc quadrupliciter Quia vel distribuit p̄ modo. i. facere digneris hanc oblationem in oībus. i. oib⁹ modis: vel omnimode et rationabiliter bn̄dictā: et sic pōt accipi aduerbialiter p̄ omnimode. Uel distribuit p̄ offerentibus. i. facere digneris eā bn̄dictā in oībus scꝫ offerentibus. Uel distribuit pro hostijs vt sit sensus. Digneris eam facere benedictā in oībus hostijs. i. transferre in eam hostiā: que in idem super omnes hostias est benedicta et ascripta ꝛc. scꝫ in corpus et sanguinem: vt infra sequitur. Hec est expositio dn̄i Innocē. Uel pro his p̄ quibus fit oblatio: vt sit sensus. In oībus. i. pro oībus gradibus cleri et populi/ nulliū ab orone excipientes. Et hec est Alb. Nā pusillū et magnū ipse facit: et equaliter est illi cura de oībus. Sap. vi. ¶ ℌ Petit aūt sacerdos quinq̄ in hac p̄ma orōnis parte/ sm quinq̄ nōia q̄ hic ponunt: scꝫ bn̄dictā/ ascriptā/ ratā/ rōnabilē/ acceptabilē. ¶ Exponunt aūt hec quinq̄ vocabula quintupliciter. scꝫ In ordine ad distinctionem effectuū sacramēti. In cōparatiōe ad hostias veteris testamēti. In oppositiōe immanis iude sacrilegij. In ordine ad dona q̄ nobis optam⁹ cōcedi. In ordine ad rem sacrificij. ¶ Primo modo exponit bea. Aug. vt habet de cōse. dis. ij. vtrū sub figura. qui dicit sic/ Hāc ergo oblationem digneris facere bn̄dictā/ p̄ quā benedicimur. Ascriptā/ p̄ quā hoīes in celo ascribunt. Ratam/ p̄ quam in visceribus christi censeamur. Rationabilē/ per quā a bestiali sensu exuamur. Acceptabilēq̄/ vt q̄ nobis ipsis displicem⁹: per hanc acceptabiles eius filio vnico simus. Nihil aūt rōnabilius q̄ vt nos qui iam similitudinem mortis eius in baptismo accepim⁹: similitudinem q̄ carnis et sanguinis sumamus. ¶ Secūdo modo exponit Alber. Petit eīn sacerdos vt ab hostia hac excludantur quinq̄/ que fuerunt in oblationib⁹ antiquis imperfectis. Antique eīn oblationes fuerūt vacue a gratia: et ideo nulla ab ipsis profluxit bn̄dictio. Nec fuerūt ascripte ad eternam memoriā: sed potius ne idolis homines illius temporis seruirent: ordinare. Non etiam fuerūt rate et firme: sed figurales et mutande atq̄ finiende. Fuerūt etiam insufficientes: nec deo accepte quantū ad gratie et vite eterne collationem: vt hec multipliciter probant ex vtriusq̄ testamenti testimonio. Ideoq̄ horū cōtraria petit sacerdos in presenti oratione quantū ad oblationem nostram vt scilꝫ deus eam facere dignet benedictam: vt per ipsam spiritualium bonoꝝ multiplicatione benedicamur. Ascriptam: vt per ipsam societati angeloꝝ ascribamur. Ratam vt ipsa vsq̄ ad cōsummationem seculoꝝ in profectū salutis perfruamur. Rationabilem: vt per ipsam vti sufficientem in finem rationalis creature deducamur. Acceptabilem: vt per ipsam deo placidi efficiamur. ¶ ℑ Tertio sm Innocen. exponuntur hec quinq̄ vocabula in ordine ad quinq̄ dona opposita immani sacrilegio iude traditoris. Nam iudas scarioth a diabolo supplantatus immane sacrilegiū perpetrauit: dum quarta feria ante pascha filium dei triginta argenteis pharisceis vendidit/ in recōpensationem damni quod incurrerat ex effusione vnguēti super benedictum caput christi. Et post pauca subdit Innocen. Illa venditio fuit maledicta/ proscripta/ irrita/ iniqua/ et detestabilis. Petimus ergo o deus/ vt tu facere digneris hanc nostrā oblationem benedictā/ ascriptā/ ratam/ rationabilem/ acceptabilem. Judas aūt maledictionem dilexit/ et venit ei: benedictionem noluit/ et elongata est ab eo. Sed tu deus digneris hanc oblationem nostrā facere benedictam: per quam nos in celestibus benedicas. Judas deletus est de libro viuentium: et non est cum iustis scriptus: sed tu deus digneris hanc oblationem facere ascriptam: per quam nos in celestibus ascribas. Judas se laqueo suspendit: et episcopatum eius alter accepit: sed tu deus hanc oblationem digneris facere ratam: per quam ratum sit nostre salutis promissum. Judas exijt condemnatus: et oratio eius facta est in peccatum: sed tu deus hanc oblationem facere digneris rationabilem: per quam rationabile fiat nostre seruitutis obsequium. Judas reddidit mala pro bonis: et odium pro dilectione retribuit: sed tu domine digneris hanc oblationem facere acceptabilem: p̄ quā nos tibi reddas acceptos. ¶ Quarto exponūtur hec vocabula in ordine ad quinq̄ dona nobis per hoc sacramentum conferenda. Primo mali remotionem: cum dicimus/ benedictam. Petimus eīn benedictionem per remotionem a nobis maloꝝ culpe et penalis miserie. Secūdo impressionem bonoꝝ spiritualiū: per que efficimur socij beatoꝝ: per h̄ quod dicitur/ ascriptā. Tertio collatorū bonorū stabilitionem: per h̄ quod sequitur/ ratam. Quarto discretionem credendorum et agendorum/ cum dicimus/ rationabilem. Quinto acceptationem operum nostroꝝ ad vitam beatam: cum dicit/ acceptabilem. ¶ Quinto exponunt hec eadem verba in ordine ad rem sacramenti: quod est corpus et sanguis christi sm Alexan. de ales et Innocen. sic. Quam oblationem tu deus facias transmutari in eam hostiam/ que est omnino benedicta/ ascripta/ rata/ rationabilis/ acceptabilis. Benedicta dicitur salutaris hostia. idest ab omni peccato maledictionis causa immunis: tam originali q̄ actuali: tam criminali q̄ veniali. Luce. j. Benedictus fructus ventris tui. Ascripta dicitur. idest figuris et scripturis veterib⁹ designata: tam in paschali agno. Exo. xij. tam in manna celico. Exo. xvj. tam in isaac immolando. Gen̄. xxij. q̄ in abel immolato. Gen̄. iiij. Hic enim est agnus qui occisus est ab origine mundi. Apoca. xiij. Rata dicit non quasi transitoria: sicut vetus oblatio: que cessit vbi noua successit: sed que permanet in eternū sm ordinem melchisedech. Rationabilis dicit. idest habens affectum congruū: quasi nō penalis sicut legalis erat: que in sanguine hircorum et taurorum nō poterat a peccato mundare: sed que sanguine proprio conscientias emundat ab operibus mortuis. ad Hebre. c. ix. Acceptabilis dicitur non quasi illa de qua dicit propheta. Sacrificium et oblationem noluisti. Et iterum dicit dominus. Non accipiam de domo tua vitulos: neq̄ de gregibus tuis hircos. Sed illa de qua Eccli. xxxv. Sacrificium iusti acceptum est: et memoriam eius non obliuiscetur dominus. et Eiusdem. xlv. Ipsuꝫ elegit ab omni viuente offerre sacrificium deo incensum/ et bonum odorem in memoriam placare pro populo suo. Loquitur de aaron sacerdote ad litteram. ¶ Hec autem expositio tangit conditiones ipsius vere hostie. Et primo vt considerate in se: Secundo in cōparatione ad prefigurationem legis. Tertio sm comparationem ad mutationem legis: que habebat aliam succedentem/ quantum ad oblatio-

nẽ hostiarum: qđ nõ habet hostia ista. Quarto ꝫm compa-
ratione ad effectũ. Quinto ꝫm cõparationẽ ad illum cui
offertur. ¶ Z: Uel sic. Quã oblationẽ benedictam per
consecrationẽ: ascriptã per approbationẽ: ratã per confir-
mationẽ. i. quã oblationẽ consecratã/approbatã ⁊ confir-
matã a te digneris facere rationabilẽ hostiã ⁊ acceptabi-
lẽ. Rationabilẽ inquã. i. talẽ que diuine rationi conueniat
⁊ acceptabilẽ. i. que bñplacito diuino cõplaceat. Cui apte
subiũgitur: Ut nobis corpus ⁊ sanguis fiat ⁊c. Refert di-
cere rõnale ⁊ rõnabile ꝫm Alex. Quia rõnabile đ: quod
ꝫm cõsonantiã rationis procedit. Rationale qđ vtitur ra-
tione. Petimus ergo vt deus hanc hostiã bñdicẽdo conse-
cret: vt cõfirmet quantũ ad diuinã memoriã ibi ascriptã. i.
talem que de memoria sua nulla possit obliuione deleri.
Et petimus eã ratã fieri. i. talẽ que de proposito suo nulla
possit mutatione cõuelli. Ut acceptet quantũ ad duo: scꝫ
quantũ ad iudiciũ rõnis/ibi: Rationabilem. Et quantum
ad beneplacitũ voluntatis/ibi: Acceptabilẽ. Consecratio
referẽ quantũ ad ipsum sacramentũ: cõfirmatio ad premi-
um: acceptatio ad meritũ/ꝙ oblationis memoria dei non
deleaẽ: vel a ꝓposito dei nõ euellaẽ: intelligiẽ quantũ ad
premiũ oblationis. Premiũ inquam fidelium: acceptatio
autẽ dei respicit meritũ fideliũ. ¶ L Sequiẽ. Ut nobis
corp⁹ ⁊ sanguis fiat dilectissimi filij tui dñi nostri iesu chri-
sti. ¶ Pars vltima tertie partis principalis: in qua peti-
ta hostie gratificatione/petitur eius consecratio per con-
uersionẽ eius in verũ corpus ⁊ sanguinem christi: vnde di-
citur. Ut nobis corpus ⁊ sanguis fiat. Nobis. i. ad nostrã
vtilitatẽ ⁊ salutẽ. Ex substãtijs tibi oblatis/substantijs sci-
licet panis ⁊ vini: fiat corpus ⁊ sanguis ꝑ trãssubstãtiatio-
nẽ scꝫ harũ in istos sanguinẽ ⁊ corpus tua infinita ꝟtute ⁊
potentia: q: illa sola efficiente id fieri põt. Corpus dico et
sanguis filij tui dñi nostri iesu christi dilectissimi tibi ⁊ no-
bis. Nobis/q: nos a morte cui addicti eramus ꝓpter trãs-
gressionẽ primorum parentũ liberandis/seipsum in mor-
te obtulit deo patri tanq̃ preciũ nostre redẽptionis. Secꝫ
in cibũ ⁊ potum nobis tribuit: vt nos ad vitã alteret sem-
piternã: ꝫm illud Joh. vj. Caro mea vere est cibus: et san-
guis meus vere est potus. Propter quod merito a nobis
summe diligi debet tanq̃ noster creator ⁊ reparator. ¶ Pe-
timus autem vt nobis fiat corpus et sanguis christi con-
formiter ad verbum matris gloriose: que annuncianti an-
gelo futurã christi corporalẽ conceptionẽ/respondit. Fiat
mihi ꝫm verbũ tuũ. Ad cuius prolationẽ/formatum est in
eius castis visceribꝫ illud corpus in quod conuerti petim⁹
hodie nostre substantiã. Additur idẽ verbũ fiat: quia ea-
dem requiritur potẽtia nunc in conuersione: que require-
batur tunc in verbi incarnatione: immo que requirebatur
in prima conditione creature: vñ Gen. j. đ. Fiat lux: et fa-
cta est lux. ¶ M Dicitur etiam fiat deprecatiue: vt desi-
gnetur ꝙ sacerdos sua naturali actiua virtute non opera-
tur ad presentiã corporis ⁊ sanguinis christi in altaris sa-
cramento: sed est tm̃ minister ⁊ instrumentũ huius ineffa-
bilis conuersionis. Uñ nõ in ꝓpria persona loquiẽ facio:
sed fiat/virtute scꝫ omnipotentis: in cuius potestate est fa-
cere hunc transitũ substantie in substantiã: sicut eius potẽ-
tie subsunt quantum ad totum esse et nõ esse. Dicit igitur
vt nobis fiat. Quid? Certe corpus ⁊ sanguis. Corpus sub
speciebus panis. Panis substãtia in ipsum transeunte: et
sanguis sub speciebꝫ vini/substãtia vini in sanguinẽ trãse-
unte. Cuius? Dilectissimi filij tui. Cui essentiã tuã o pater
qua deus es per generationẽ eternã tribuisti: nõ per par-
ticule alicuius decisionẽ: quõ carnalis pater per seminis
decisionẽ corporis materiam filio subministrat: sed totam
tuã essentiã indiuisibilem indiuisibiliter cõicasti: vt ꝑ oia
tecũ sit vnus de⁹ tibi per oia cõsubstãtialis: ⁊ ꝑ cõsequẽs
vere tibi dilectissimus: q: ipsa diuina essentia obiectũ est
infinite diligibile cuilibet potẽti infinite diligere/qualis
est pater celestis deus infinitus. Est enim essentia diuina
infinite ⁊ summe diligibilis/nedum in se: sed etiã in quo-
cunqꝫ est per identitatem qualiter est in filio/cui est ratio
essendi deum. Dilectissimi igitur diciẽ filij tui. Tui/nõ per
adoptionẽ/sed per naturã: ꝫm illud Hila. Et potestate et
virtute nature patris filius gigniẽ. Dñi nostri: q: dedisti il-
li oẽm potestatem/⁊ q̃ in celo est ⁊ q̃ in terra: ⁊ oia subie-
cisti sub pedibꝫ eius: vt in ipsius noie flectaẽ omne genu
in supremi dominij protestationẽ/⁊ nostre subiectionis re-
cognitionem. Jesu christi saluatoris ⁊ mediatoris nostri:
quẽ misisti vt saluũ faceret populũ tuum a peccatis eorũ:
vt esset ꝓpitiatio pro peccatio: teqꝫ offensum placaret: ac
nos tibi displicentes reconciliaret ⁊ restitueret in pristine
amicitie gratiã atqꝫ gradum. Cui⁹ dilectissimi filij tui dñi
nostri iesu christi petimus dari nobis corpus et sanguinẽ
ꝓpter multiplicẽ fructũ atqꝫ profectum nobis ex eis ineffa-
biliter cõsequentẽ. Et tantũ de text⁹ illius expositione.
¶ N Sed nũc breuiter aliq̇d de ritu/qui in hoꝝ verboꝝ
prolatione obseruaẽ: videamus. Uñ hic fit corporis ere-
ctio post inclinationẽ preuiã in orone. Hãc igiẽ. Fit etiam
manuũ eleuatio: ⁊ ad celũ tensio. Fit tertio signoꝝ crucis
quina formatio. Erigit se sacerdos i corpore: vt ⁊ ad celũ
mentem erigat cũ fiducia obsecrando: quatenus manna
celeste qđ supra nos est: in altaris sacramentũ descendat/
id parte clemẽtissimo efficiente. Sic propheta oculos le-
uauerat in celũ vñ auxiliũ prestolabaẽ. Uñ ait ps. cxxij. Ad
te leuaui oculos meos: q̇ habitas i celis. Erigit qꝫ corpus
in hac diuinissima orone: petens vt nobis caro ⁊ sanguis
christi donet: ad significandũ ꝙ sicut se erigit corporaliter
ita surrexit spiritualiter a pulueribus peccatorum: que ad
ima deprimunt mentẽ. Eleuat manus vt in sua petitione
citi⁹ exaudiaẽ: exẽplo moysi cui dñs cũ sursum man⁹ teten-
dit: victoriã cõcessit liberaliter quã petiuit: vt habeẽ Exo-
di. xvij. Etiã in prolatione hoꝝ verboꝝ/dilectissimi filij tui
dñi nostri iesu christi/manus alti⁹ leuat ⁊ deponit ad exci-
tandũ (cõformiter ad ꝟba dilectionis) affectũ. Quasi di-
lectissimũ filiũ amorose affectionis brachijs ad se stringe-
re desideret deuotissime ⁊ ãplecti. ¶ O Tertio format
sacerdos in hac oratione quinqꝫ cruces: tres coniunctim
sup oblatã ⁊ calicẽ in his verbis: Bñdictã/ascriptã/ratã.
Quartã diuisim sup oblatã solã in verbo corpus. Quintã
sup calicẽ solũ in ꝟbo/et sanguis. Cui⁹ a varijs varie assi-
gnãtur rõnes. nam Alber. dicit ꝙ q: bñdictio hostie ascri-
ptio ⁊ ratihabitio siue cõfirmatio est a parte primo perfe-
ctore sanctitatis: ⁊ hanc in eã significat ꝓcedere sacerdos
per tres cruces quas facit. Quia autẽ rõnabilis ⁊ accepta-
bilis est hec oblatio et seipsa: in istis verbis rationabilem
⁊ acceptabilẽ nõ facit cruces. Sitr in ꝟba corpus et san-
guis quibꝫ incorporationis virt⁹/⁊ virt⁹ viuificationis de-
signatur/que a deo ꝓcedũt in sacramentũ: ideo hec profe-
rens duas cruces facit. Sed aliter Inno. ⁊ Alexã. dicunt.
Sed pluribꝫ dimissis correspõdẽter ad dicta supra lec. xxi.
prope finẽ põt dici/ꝙ p̃ter hoc ꝙ crucis signationẽ sicut in
ceteris sacramẽtis/materia preparaẽ ⁊ sanctificaẽ/vt ido-
nea fiat sacramentali cõuersioni: ꝫm illud stephani pape
de conse. dist. v. nunq̇d. Nunquid nõ omnia charismata sa-
cerdotalis ministerij crucis figura perficiũtur? Nunquid
baptismatis vnda nisi cruce sanctificata peccata relaxat?
Et vt cetera p̃tereamus: sine crucis signaculo q̇s sacerdo-
tij gradus ascẽdit? ¶ P Preter hec habẽt ⁊ mysticas si-
gnificatiões. Nã sicut per tres cruces in p̃ncipio canonis
in his verbis factas: Hec dona: hec munera: hec sancta sa-
crificia illibata/significatur triplex christi traditio: ita per
cruces hic factas designatur christi venditio: in qua consi-
derantur persone quibus venditus est dominus: que
sunt sacerdotes/scribe et pharisei: et illi designantur per
tres cruces super oblatam et calicem factas. Consideran-
tur etiam persone venditoris iude et venditi christi: que
quia multum fuerũt discrete/⁊ vita ⁊ sanctitate distincte:
significaẽ per duas cruces: quarũ vnam facit super obla-
tam: aliã sup calicẽ dicens: Corpus ⁊ sanguis. ¶ Uel etiã
per tres primas crucisignationes importaẽ venditionis

Differũt rõnabile ⁊ ratio-nale.

preciū/ter decem.i.triginta argenteis: vt vult beatus Tho. parte.iij.q.lxxiij.arti.v. ¶ Alie plures rōnes: quarum alique videntur satis pueriles ꝛ impertinētes: quas et albertus satis acerbe reprobat: allegātur. Quia tñ hic ritus in ecclia cōiter ab omnib⁹ obseruat: nemo hūc pretermittere aut cōtemnere presumat/qualiacūq₃ ex motiuo hoc venerit in vsum aut sit statutū: ne quis vt sapiens in oculis suis ac singularis arguat: recedatq₃ a moribus sancte matris ecclesie errare nō potentis/tanq̄ ferus singularis viā solitudinis ingrediens/vbi deuijs multiplicib⁹ abduci pōt: ne finem optatum ac desiderabilem consequatur.

¶ Lectio.xxxiiij. A

Ui pridie q̄ patere tur accepit panē ꝛc. ¶ Ista est pars quarta canonis principalis: in qua premissis orationibus ad patrē clemētissimū pro appositorū munerū benedictione: sanctoꝝ cōmemoratione/pro benedictionis impetratione: addita deprecatione/pro oblationis acceptatione: Procedit nūc ad sacrificij perfectionē scilicet materie idonee ꝛ sanctificate cōsecrationē: qua panis viniq₃ substātie in verū corpus christi ꝛ sanguinē substantialiter cōuertunt. ¶ Et diuidit in duas partes principales. In prima ponit cōsecratio panis/q̄ in corp⁹ christi cōuertit. In scđa subdit cōsecratio vini/qđ in ei⁹ sanguinem transsubstantiat/ibi. Simili modo. ¶ Circa primū/primo modus institutionis hui⁹ sacramēti a christo p̄mittitur. Scđo verboꝝ subdit forma: qua cōsecratio ipsa perficitur/ibi. Hoc est em̄. Prima pars subdiuidit in quattuor particulas. In prima tangit huius gratiosissime institutionis tēpus ꝛ hora. Scđo ineffabilis transsubstātiationis terminus a quo ꝛ materia/ibi. Accepit panem. Tertio ponitur huius sanctissime institutionis modus et circunstantia/ibi. Et eleuatis oculis. Quarto tāgit institutiōis finis ꝛ ratio motiua/ibi. Dedit discipulis. ¶ Quoad primum dicitur. Qui pridie q̄ pateret. Qui scilicet dilectissimus filius tuus dñs noster iesus christus: pridie.i.precedenti die q̄ pateret. In quibus verbis: vt dictū est: tangit institutionis huius sacramenti tēpus. ¶ B Fuit autē
j.Coꝛ.xj. de hoc tēpore altercatio inter grecos ꝛ latinos. In hoc quidem concordant/q̄ in vltima cena institutū est hoc diuinissimū sacramentū: sed quota die mensis cena celebrata sit discordia fuit. Vñ dixerunt greci cenā fuisse factam tredecima luna primi mensis: ꝛ consequēter dicūt christū cōfecisse in fermentato: ꝓpter quod ꝛ ipsi in fermētato celebrant hoc sacrificiū: ꝛ nos latinos q: in azymis celebram⁹ negant vere conficere. Contra quos beatus Ans. scripsit elegantem epistolā siue libellum de fermēto ꝛ azymo intitulatum. Et quia illa dependēt ꝛ vnum ex alio firmamētum accepit/scilicet tempus cene ꝛ cōfectio eucharistie ex azymo aut fermēto: ideo simul hic pertractāda sunt: licet secundū de azyma ꝛ fermēto magis sequentē particulā (accepit panē/vbi de materia hui⁹ sacramenti tractabit) respicere videat. Primo ergo vidēde sunt rōnes grecoꝝ ac eorū error. Scđo declarāda erit veritas. Tertio rōnes in cōtrariū dissoluēde. ¶ C Quantū ad primū, arguunt greci ꝓbare nitētes q̄ dñs cenā nouissimā cū discipulis cenauerit tredecima die mēsis primi nysam: quē nos dicim⁹ martiū ſm lunationē. Christ⁹ cenā celebrauit die imediate p̄cedente diē passionis sue: ꝛ hec fuerat tredecima: igit cenam fecit die mēsis.xiij. Cōsequētia tenet expositorie p reductionē: ꝛ maior patet ex decursu oim euāgelistaꝝ. Nam in ipsa nocte cena facta instructisq₃ discipulis/surgēs a cena et introiēs hortū in latere montis oliuarū/captus est: mane crucifixus. vñ ait Joh.xviij.c. Hec cum dixisset iesus egressus est cū discipulis suis trans torrentem cedron: vbi erat hortus: in quem introiuit ipse ꝛ discipuli ei⁹. Et consequēter describit captionē ei⁹. Luce quoq₃.xxij.c. dñs in cena dixit petro. Dico tibi petre: nō cātabit hodie gallus: donec ter abneges nosse me. Hodie diē dicit naturalē includentē noctē illā ꝛ sequēs mane Et sequit ibidem. Adhuc qđ scriptū est oportet impleri. Et cū iniquis deputat⁹ est. Adhuc dicit noctē eādē/qua hec verba christus ꝓtulerat. Marcus q̄₃ ꝛ Mat. dicunt dñm in cena dixisse discipulis Oēs vos scādalū patiemini in me in ista nocte. Paul⁹ vero.j.Coꝛ.xj. apertissime ait. Dñs iesus in qua nocte tradebatur accepit panē. Ex quib⁹ manifeste patet cenā: in qua christ⁹ instituit hoc sacramentū: ea nocte fuisse celebratam qua dñs tradit⁹ est ꝛ mane crucifix⁹. Minorē sc₃ q̄ dies illa fuit.xiij. mensis primi: sic ꝓbare nitunt. Cena p̄cessit diē immolationis veri agni paschalis: hoc est passionē christi in cruce qua se patri obtulit vt dicit apls.j.Coꝛ.v. Pascha nostrū imolat⁹ est christ⁹. Haud dubiū qn a seipso: vt dicit idē ad Heb.ix. Sanguis christi q̄ p spm̄ sanctū semetipsum obtulit imaculatū deo: emundauit cōscientiā nostrā ꝛc. Et hec fuit.xiiij. luna: ꝛ p ꝯñs cena facta est.xiij. luna. ¶ Qđ aūt christus passus sit.xiiij luna sic ꝓbant. Veritas debet correspondere vmbre et figura rei: agnus autē paschalis fuit vmbra/ꝛ figura veri paschalis agni: ꝛ imolatio immolatiōi: igit ea die christ⁹ verus agnus dei immolari debuit in cruce quo agnus typicus in lege. Agnus aūt typicus immolari precept⁹ est luna.xiiij. vt habet Exoď.xij. vbi de agno paschali ďr. Seruabitis eū vsq₃.xiiij. diē mensis huius. Immolabitq₃ eū vniuersa multitudo filioꝝ israel ad vesperā. Preterea Joh.xiij.ďr. Ante diē festū pasche sciēs iesus q: venit hora eius. Et post. Cena facta cum discipulis cū diabol⁹ iam misisset in cor ꝛc. Ex quib⁹ verbis videt q̄ cena fuit facta ante diē pasche: sed dies pasche fuit.xiiij. luna: vt habet Leui.xxiij. Decimaqrta die mensis ad vesperā celebrabitis pascha: igit cena q̄ p̄cessit diem pasche facta fuit.xiij. luna. ¶ Itē Joh.xviij. habet/q̄ iudei non introierūt domū pilati vt nō cōtaminarent: sed manducarent pascha. Ex q̄ arguit: christ⁹ illa die passus est q̄ iudei manducarūt pascha. Hoc aūt factū est (sc₃ pasche manducatio) decimaqrta luna: g̃ cena p̄cedēs passionis diē: facta est luna terciadecima. Et hoc cōcordat ei qđ principes iudeoꝝ dixerūt: vt scribitur Matth. xxvj. Nō in die festo: ne forte tumultus fieret in populo. ideo nō crucifixerūt christū in prima die azymorū luna q̄ntadecima/que fuit celeberrima: nō aūt crucifixerūt post: ergo ante/sc₃ luna.xiiij. ¶ Itē de sctis mulierib⁹ legit Lu.xxiij. q̄ viso monumento in q̄ positū fuit corp⁹ dñicū: reuertētes parauerunt aromata ꝛ vnguēta. Hec aūt p̄paratio fuit die in q̄ licuit operari ſm legē: aliter em̄ mulieres sancte cōtra legis p̄ceptum nō laborassent/p̄parando vnguēta ꝛ emendo aromata: ꝛ ita non erat dies q̄ntadecima lune: q: die q̄ntadecima fuit solēnitas ꝛ prima dies azymoꝝ: sicut ďr Exo.xij. Septē diebus azyma comedetis. Et sequit. Dies prima erit sancta atq₃ solennis: ꝛ dies septima eadē festiuitate venerabilis. Nihil opis facietis in eis/exceptis his q̄ ad vescēdū ꝑtinēt. Dies ergo passiōis christi quo ꝛ sepult⁹ est: fuit decimaquarta luna quā precessit cena. Fuit igit cena terciadecima luna cū discipulis celebrata. ¶ Itē glo. sup illud Luce.xxij. Appropinquabat dies festus iudeoꝝ: dicit. Inter pascha ꝛ azyma hoc distat/q̄ pascha vocabat sola dies in qua agnus comedebat ad vesperā.i. quartadecima luna primi mensis. Dies azymoꝝ erāt a quintadecima luna vsq₃ ad.xxj. diē eiusdē mensis.xv. itaq₃ dies erat prima solēnitas ꝛ festū azymoꝝ: in quo dñs nō est crucifix⁹: sed die precedente: ſm illud principū iudeoꝝ. Non in die festo ne forte tumultus fiat in ppl̃o. Ex h̃ cōsequenter inferunt/q̄ christus in pane fermentato cōfecit: q: cenauit terciadecima luna: in qua nōdum fuerat azyma in domibus iudeoꝝ. Consecrauit em̄ in pane quo tunc vtebātur iudei: non autē vtebant azyma ante vesperā diei.xiiij. quo comedebāt pascha: vt habet Exo.xij. ¶ Preterea ad idem arguunt. Magis cōuenit cōficere in fermētato q̄ in azyma: nā fermentatū expssi⁹ significat christū q̄ azyma. Fermentū em̄ significat charitatis feruorem: vt vult glo. Math.xiij. super illud. Simile est regnū celorū fermento ꝛc. Sed per

azymū significat puritas christi a pctō. Maius autem bonū est feruor charitatis ꝙ puritas a pctō: ergo fermentū representat christū quātū ad maiꝰ bonū ꝙ azyma. ¶ Itē arguūt. Si dominꝰ nolebat nos seruare ritū iudeorū: videtur ꝙ nec ipse seruauerit: nō ergo cōfecit in azyma. ¶ Itē adueniente veritate/cessare debuit figura: ergo adueniēte christo q̄ veritas est. Joh. xiiij. cessare debet vmbra. Existente igitur vero pane/scʒ christo. Johā. vi. Ego sum panis viuꝰ ⁊c. cessare debuit panis figuratiuꝰ / scilicet panis azymꝰ: nec de cetero sumi in vsum: alioq̄n vtētes eo iudaizarent. ¶ Itē cōtra latinos arguūt. Uos qḋ precepit lex quantū ad azyma obseruatis ad litterā. Littera aūt occidit. i. Cor. iij. Sic ergo facientes mortem operamini: non meremini ad vitā. ¶ Itē obijciūt/in euāgelio vbi fit mentio huiꝰ sacramēti/in greco habet̄ archon: sed archon pro fermentato accipitur: ideo conficiendū est in fermentato. ¶ D His rōnibus greci permoti dicūt in solo fermentato posse confici eucharistiam. Et in tantam insaniā proruperūt: ꝙ qr euangeliste Matth. Mar. ⁊ Luc. ponūt contrarium vt patebit: ausi sunt dicere ꝙ falsum scripserunt: ⁊ ꝙ iohānes eos correxit. Unde vt dicit Inno. ipsi asserunt parasceuē luna decimaquarta extitisse: in qua verus agnꝰ est imolatꝰ vt legis impleret̄ figura: q̄ decimaquarta luna primi mēsis paschalē agnū iusserat imolari. Dñs igitur eadē die passurū se esse prenoscēs in p̄cedenti vespera necessitate cōpulsus anticipauit comedere pascha: q̄ tunc licite poterat comedi fermentū: ⁊ ita ipsi in fermentato cōficiūt. Hoc de illis/scʒ recitatione erroris grecorū cū suis ꝓbamētis. ¶ E Quantū ad scdm est veritas ostendēda. Unde sine omni dubitatione credendū est ꝙ christꝰ agnum paschalem manducauerit decimaquarta luna scdm legis dispositionē quā non venit soluere: sed adimplere. Et qm̄ in eadē cena post agnū typicū eucharistiā cōfecit: in qua se ipsum agnū verum discipulis suis dedit sub specie panis. Nec erat tūc panis fermētatꝰ in iudeorū domibꝰ. Dedit ergo seipsum suis discipulis sub specie panis azymi mādūcandum: nā Exo. xij. dr. Edent carnes assas igne nocte illa et azymos panes. Et sequit̄. Habebitis aūt hūc diē in monumentum: ⁊ celebrabitis eū solennē dño in generationibꝰ vestris cultu sempiterno. Septē diebꝰ azyma comedetis: in primo die non erit fermentū in domibus vestris. Quicunq̄ comederit fermentum peribit anima illiꝰ de israel a prima die vsq̄ ad septimū diē. Prima autē dies incipit a vespera lune decimaquarta. Unde sequit̄ ibidē. Primo mēse. xiiij. die mensis ad vesperā comeditis azyma/vsq̄ ad diem duodecimū eiusdem mensis ad vesperā. Septē diebꝰ fermentū non inuenietur in domibꝰ vestris. ¶ Ex quibꝰ manifeste patet ꝙ ad vesperā diei. xiiij. primi mensis quo cōedebat̄ agnus paschalis vsq̄ ad duodecimū diem eiusdē mensis/nō fuit fermentū in edibus. Christus igit̄ eadem die post agnū legalem eucharistiam cōficiens/nō in pane fermentato: sed in azymo cōfecit. Qḋ autē christꝰ decimaquarta luna agnū paschalē comedit ⁊ nō preueniēdo decimatertia die: patet: quia Mat. xxvi. dr. Prima autē die azymorū accesserūt discipuli ad iesum dicētes. Ubi vis paremus tibi comedere pascha? Et sequitur. Et parauerunt pascha. Uespere autē facto discūbebat cū duodecim discipulis. Unde glo. Prima die azymorū. i. decimaquarta die primi mensis/qñ abiecto fermentato agnū immolabant ad vesperā. ¶ Itē Marci. xiiij. Primo die azymorū/qñ pascha imolabant: dicūt ei discipuli. Quo vis eamus ⁊ coparemus tibi vt mādūces pascha? Et sequit̄. Et parauerunt pascha. Uespere autē facto venit cū duodecim. ¶ Itē Luce. xxij. Uenit aūt dies azymorum in qua necesse erat occidi pascha. Et misit Petrū ⁊ Johannem ⁊c. sequit̄. Et parauerunt pascha. Et cū facta esset hora discubuit: ⁊ duodecim apli cum eo. Fecit ergo dñs pascha eo die quo necesse erat occidi pascha: hec fuit decimaquarta luna mēsis p̄mi: vt patet ex p̄dictis. ¶ F Ex quo sequit̄ ꝙ nō in fermentato: sed azymo cōfecit. Itē ritus consecrādi in azymis ecclesie romane habet̄ ex institutione aplorū cū quibus dñs cenauit: quibꝰ presentibus eucharistiam cōfecit: eis dedit eosq̄ in dispensatores eucharistie consecrauit: qḋ est maximū argumētū ad propositū cōfirmandū. Unde Inno. Id solū sufficit latinis cōtra grecos/ꝙ cōstantinopolitanam ecclesiā multarū heresum corruptio fermentauit: vt nō solum hereticos: verū etiā heresiarchas ꝓduceret. Romanam aūt ecclesiā sup aplice fidei petram stabili soliditate fundatā/nulla prorsus heretice prauitatis ꝓcella potuit conquassare: sed illud semper integra fide seruauit: qḋ ab ipsis aplis accepit: qui eā presentialiter sacris doctrinis instruxere: ⁊ ecclesiastici ritꝰ regulā docuerūt. Ab ipsis ergo beatis aplis petro ⁊ paulo: duos ⁊ viuos habuit: ⁊ defunctos custodit: huiꝰ sacrificij ritū accepit: qḋ hactenꝰ inuiolabili cultu seruauit. ¶ Uerū licet consecrandū est in azymis quō ⁊ christꝰ cōsecrauit: ⁊ romane eccłie ritus hʒ: nihilominꝰ tamē in fermentato potest cōfici: qr non differt fermentatū ab azymo substātialiter ⁊ scdm speciē: sed accidēte solo. Et sicut indifferenter ex vino albo ⁊ rubeo cōficit̄: licet christus in altero tantū cōfecit: ita scdm btm̄ Amb. nō tm̄ ex azymo: sed etiā ex fermentato cōfici potest. Unde beatus Amb. in epła allegata ait. Propter hoc solū videt̄ se et carnē suam panē vocasse: ⁊ de pane corpus suū fecisse: qr sicut ille panis azymus vel fermentatus dat vitā transitoriā: ita corpus eiꝰ eternā: nō qr fermētatꝰ est vel azymꝰ. Hec Amb. Indifferenter ergo se hʒ quantū ad hoc ꝙ ex vtroq̄ pōt cōfici verū corpus christi. Unde ⁊ greci vere cōficiūt ceteris paribus: nec ex hoc tantū arguēdi sunt: quantū ex hoc ꝙ dānant cōficientes in azymo: dicētes ꝙ nō cōficiūt: vnde in hoc errātes ⁊ heretici iuste iudicant̄. ¶ G Orta est aūt hec dissensio grecorū a latinis: qr sicut dic̄ Leo papa: qñ error vigebat de legali obseruantia/q̄ fuit ebionitarū: qui dixerūt necessariū esse christianos iudaizare: ⁊ ꝑ cōsequēs pascha suū in azymo conficere: decreuerūt ꝙ ecclesia non conficeret de azymo: sʒ fermētato quousq̄ error ille cessaret. Unde ecclesia primo conficiebat de azymo. Scdo de fermētato. Tertio cessante hac causa/redijt ecclesia romana ad ritū primū: ⁊ confecit ex azymo. Greci vero tanq̄ superbi noluerūt ad ritū primū redire: ⁊ ex hoc coacti sunt suū errorem defendere. Primo dicentes/se hūc ritū accepisse a patribus. Secūdo qr hoc nō sufficiebat: addiderūt rationē/ne iudaizarent. Tertio qr nec hoc sufficiebat: si dñs confecisset in azymis: ausi sunt dicere/ꝙ dñs ꝯficiebat de fermētato. Et qr euangeliste contrariū dicūt: ausi sunt blasphemare ꝙ euangeliste falsum dixerūt. ¶ Quare aūt ecclia romana non indistincte ex vtroq̄ pane/fermentato scʒ et azymo conficit: sicut ex vino albo indifferēter ⁊ rubeo: vide Alex. de ales parte. iiij. q. xxxij. mēbro. iij. Et si in vtroq̄ pane confici posset: nihilominus panis azymus magis congruit cōsecrationi. Et hoc ratione multiplici: primo: ex debito cōformationis corporis qḋ est ecclesia: ipsi capiti christo/quod de huiusmodi pane confecit. ¶ Secūda: expressio puritatis singularis sacramenti cū re cōtenta. Panis enim azymus ratione qua est sine fermento: expressius representat puritatem singularē humane nature in christo: que sicut azyma de fermentato sumpta est: sic sumpta est de massa corruptionis sine oī corruptione peccati. ¶ Tertia ratio: Expressio simplicitatis singularis sacramenti cū re contenta. Sicut enim in genere panis azymus est simplicissimus: quia in minori substantia esse nō posset panis: sic christus in genere hominum simplicissimus: idest minime est diuisus. In ipso enim sunt omnes virtutes ⁊ dona: ⁊ vniuersaliter omnia bona in medio indiuisibili: sicut loquimur de medio virtutis: quod virtus apprehēdens pūctualiter est perfectissima: ⁊ ab excessu ⁊ defectu: que vitiū inducunt: remotissima. ¶ Quarta ratio. Insinuatio diligentie adhibende: vt mēbra corporis christi mystici cōforment se in puritate cum corpore christi vero. Puritas enī azymi diligenti obseruātia preparat̄: ne extra mediū suū deuiet. Sic sumentes azymū carnem christi se diligentissi-

me preparent: vt in se custodiãt mediũ puritatis. vñ Anß. In lege/ vbi fere oia in figura fiebãt: preceptũ fuit in pascha azymũ panẽ comedere: vt ostẽderet ꝙ christus: quem expectabant: purus et mũdus futur⁹ esset. Et nos q̃ manducaturi eramus corpus eius: similiter esse moneremur puri ab omni fermento malicie et nequicie. Et he ratiões haberi possunt ex epistola beati Ansel. ã. allegata dicẽtis: Apertissimum est quia melius sacrificatur de azymo/ q̃ de fermẽtato. Tū quia valde apertius/ purius et diligẽtius fit: tum q: dñs hoc fecit. Apertius dicit rõne expressionis singularis simplicitatis; que conuenit sacramentum cū re. Purius rõne expſſionis singularis puritatis. que conuenit sacramentũ cũ re. Diligẽtius rõne insinuatióis diligentie adhibẽde ex parte mẽbrorum/ vt se cõforment capiti. ¶ Sic ergo colligẽdo summarie q̃ dicta sunt: dr/ ꝙ conficere in azyma non est de necessitate sacramẽti. Differentia harũ necessitatũ ptz. ã. lec. j. Primũ ostensum est: quia in fermentato si attentat fit cõsecratio. Scdm ptz: quia sic cõsecrans peccat faciens cõtra ritũ et preceptũ ecclesie. Vñ ex de celeb. missa. c. lras. punit qui in fermẽtato cõsecrauit Et dicit Sco. in. iiij. dis. xi. q. vi. in fine. Forte grauiter peccãt etiã greci: qui se nõ cõformãt ecclesie petri: maxime cũ hic habet fundamentũ solidũ: q: sic christus instituit hoc sacramentũ celebrãdũ ad minus si nõ necessario quin aliter fieri possit: tñ sic magis cõgrue celebrat. ¶ D Quãtum ad tertiũ soluẽde sunt rõnes grecorũ. ¶ Ad primam qua arguit ꝙ dñs tertiadecima luna cum discipulis cenauit: cõcedit ꝙ cena facta est die immediate pcedente diem passionis: sed neget ꝙ illa fuerit tertiadecima luna: sed vt visum est: fuerat facta decimaquarta luna. Ad probationẽ negetur ꝙ domin⁹ passus sit decimaquarta luna: sed passus est decimaquita luna. Et ad probationẽ dr ꝙ veritas correspondebit figure. ¶ Ad cui⁹ intellectũ notandũ ſm Alex. ꝙ circa agnũ typicũ duo fiebãt/ scz imolatio et comestio. Quantũ ad comestionẽ/ vmbra rñdit veritati: et figura rei: q: decimaquarta luna/ scilz in cena comedebatur agnus typic⁹ et agnus verus. Nã facta cena de agno paschali dedit dñs discipulis agnũ verũ/ scz corp⁹ suũ: similr immolatio rñdit immolationi. Immolatio eñ figuralis agni facta est luna decimaq̃rta: et imolatio veri agni similiter luna. xiiij. ichoata est: q: post cenã nocte iouis. xiiij. luna incepit passio christi: qñ fact⁹ est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrẽtis in terrã. Luc. xxij. Itez nocte illa fuerat captus/ ligatus/ consputus/ colaphis ⁊ alapis cesus. Marci. xiiij. Sic ergo nocte illa inchoata fuit imolatio: et die sequenti cõsummata: et sic figure veritas respõdebat. Vñ glo. sup illud Luce. xxij. Venit autẽ dies azymorũ: dic. Licet sequenti die. i. decimaquinta luna sit crucifixus: hic tñ nocte qua agnus imolabat: et carnis sanguinisq̃ suis discipulis sacra celebrãda tradidit: et a iudeis tentus et ligatus ipsi⁹ immolationis. i. passiõis sue sacrauit exordiũ. ¶ Aliter potest dici ſm veritatẽ legis qua dies currebat a vespera in vesperum: vt dr Leui. xxiij. A vespera vsq̃ ad vesperam celebrabitis sabbata vestra. Et de festo pasche hoc plane determinatum est: vnde Exod. xij. habet. Primo mẽse decimaq̃rta die mẽsis ad vesperã comedetis azyma vsq̃ ad. xxj. eiusdẽ mẽsis ad vesperã. Cũ ergo vesperũ. xiiij. diei/ quo immolabat agnus: fuit pars sequentis diei; eodem die verus agnus immolatus est quo agnus typicus. ¶ I Et si obiicit. Ante resurrectionẽ dñi dies precessit noctẽ ſm magistrũ in histo. In nocte aũt resurrectionis terminat⁹ ordo naturaliũ/ q̃ est vt dies precederet noctem: deinde creatori temporũ fecit vt nox precederet diẽ. Rñdetur ꝙ ille ordo: quo dies noctẽ precessit: fuit ſm cursum cõem temporꝝ: nihilomin⁹ speciali rõne ordinatũ fuit in lege/ ꝙ in solẽnitatib⁹ nox pcederet diẽ; ⁊ currerẽt dies solẽnes a vespera in vesperam. Cui⁹ ratio fuit: q: ille solẽnitates fuerũt figure solennitatũ temporis gratie: in quibus hmõi ordo seruat: et maxime solennitatũ patrie: que sequũtur ad noctẽ tribulationis vie. ¶ L Ad secundũ similiter ⁊ ad tertiũ respondet per distinctionem hui⁹ nominis pascha. vñ ſm Inno. ⁊ Alex. nomen pascha multipliciter accipit: ⁊ equiuocatione huius nois greci decepti sunt. Accipit eñ qñq̃ pro hora immolationis agni typici: vñ Luc. xxij. Appropinquabat dies festus azymoꝝ qui dr pascha. glo. Pascha dr solus dies in quo agnus occidebatur ad vesperũ. i. decimaquarta luna primi mensis. Qñq̃ accipitur pro agno paschali typico: vnde Luce vbi. ã. Venit autem dies azymorũ: in qua necesse erat occidi pascha. Qñq̃ accipit pro vero agno paschali q̃ est christ⁹ domin⁹. j. Cor. v. Etenĩz pascha nostrũ immolat⁹ est christ⁹. Qñq̃ p die festo azymoꝝ: q̃ fuit quintadecima post equinoctiũ vernale. Ioh. xiij. Ante diem festum pasche sciens iesus. Qñq̃ accipit pro cibis paschalib⁹/ panib⁹ scilicet azymis qb⁹ vescebant tempore paschali. de quo Exod. xij. Primo mense. xiiij. die mensis ad vesperã comedetis azyma/ vsq̃ ad. xxj. eiusdem mensis ad vesperã. ⁊ sic accipit Ioh. xviij. Non introierũt pretoriũ: ne contaminarent: sed manducarent pascha. ¶ Per hoc patet ad argumenta ꝙ beatus iohannes cũ dixit. Ante diem festũ pasche. accepit pascha pro prima die azymorũ que fuit. xv. luna mensis primi. Et hoc innuit cũ dicit: ante diem festũ. Differt eñ dicere ſm Alex. diem pasche/ ⁊ diem festũ pasche: nec sunt idẽ vt patet ex lege. Dies enim pasche est decimaquarta luna: dies fest⁹ pasche quintadecima luna: vnde Leuitici. xxiij. Mẽse decimo. xiiij. die ad vesperũ phase domini est. i. pascha: ⁊ decimaquinta die mensis hui⁹ solẽnitas azymorũ domini est. ⁊ ita ante diem solennẽ pasche q̃ fuit luna. xv. facta fuit cena domini. i. xiiij. luna ad vesperã: et ita non est pro grecis: sed magis contra eos. In illa aũt aucto. Ioh. xviij. vbi dr. Vt manducaret pascha. accipit pascha pro azymis panib⁹: vt dictũ est: quos comedebãt septem dieb⁹. ¶ Et per hoc ad illud qd̃ addit. Nõ in die festo ⁊c. Dicit ꝙ causa hui⁹ dicti ⁊ dispositionis iudeorũ addit: ne forte tumult⁹ fieret in populo. Nõ enim propter festi reuerentiã/ dispositi fuerant crucifixionem differre: sed ne tumult⁹ fieret in populo: q̃ in maxima copia ad festũ illud confluxerat. Et ita ne de manib⁹ eorũ raperet. Ideo nacta opportunitate: et submota causa tumult⁹ populi/ iuda se offerente ad tradẽdum illũ: sine tumultu fecerũt contrariũ/ mutãtes ppositum: ⁊ hoc diuina dispositione: vt veritas corresponderet figure: q: q̃ntadecima luna eduxerat ppl̃m hebreorum de egypto: ⁊ eodem die mors christi eduxit ppl̃m suũ de tenebris pcti: vt Inno. Porro dispositio sacerdotũ ꝯtra dispositionem dei preualere nõ poterat: q̃ disposuerat vt verus agn⁹ in dieb⁹ paschalib⁹ imolaret. ¶ L Ad quartũ de sanctis mulierib⁹ vnguenta post dñi sepulturã preparantib⁹: dr ab aliquib⁹ ꝙ prima die azymoꝝ/ scz die passionis dñi q̃ solẽnis erat: interdicta fuere opera seruilia vt Leui. xxiij. Prim⁹ dies erit vobis celeberrim⁹: omne opus seruile in eo nõ facietis. Hmõi aũt vnguẽti pparatio q̃ cõgruebat defunctis: q: fuit opus misericordie: nõ reputabat inter seruilia: ⁊ ita per hoc qd̃ dicebat Exo. xij. Nihil operis facietis in eis exceptis his q̃ ad vescendũ ptinẽt: nõ excludebat q̃n opera spũalia fieri poterãt: q̃le fuit opus mulierum. Dicũt igit ꝙ mulieres sancte ab hora qua viderant christũ positũ in monumento: sicut dr Luce. xxiij. vsq̃ ad vesperũ eiusdẽ diei/ pparauerũt vnguẽta q̃ habebãt: ⁊ ad vesperũ a preparatione q̃euerũt ſm legẽ ppter sabbatũ: de q̃ preceptũ fuerat in lege/ ꝙ a vespera celebrarent vsq̃ ad vesperã sine aliquo opere: tũc eñ nõ licebat preparare que ad cibũ erant necessaria. Illa etiã dies sabbati inter oia sabbata celeberrima erat: ⁊ ppter pascha/ et propter sabbatũ. Licuit ergo pparare vnguenta luna. xv. q: h̃ fuit opus misericordie: ⁊ ideo nõ seruile. ¶ Sed contrariũ videtur Marci. xvj. Cũ transisset sabbatum: maria magdalena ⁊ maria iacobi ⁊ salome emerũt aromata/ vt venientes vngerent iesum: igitur die veneris dominice passiõis non parauerunt aromata: quia non dum fuerant empta. ¶ Solutio ſm glo. Emerunt/ idest empta parauerunt;

qd enim residuū fuerat nō paratū: die veneris parauerūt
dum transisset sabbatū. Uel aliter iudei multos sumptus
facere solebant circa funera. Nam et nicodemus: qui vene
rat ad iesum nocte primū venit ferens mixturam myrrhe
et aloes quasi libras centum. Joh. xix. Ecce sumptus ma
gnus. Mulieres igit videntes non sufficere vnguenta q
parauerant die veneris: post sabbatū plura emerūt: et illa
parauerunt vt dicit Marcus. ¶ Aliter posset dici q mu
lieres ille iam instructe in fide christi nō curabant hmōi le
galia obseruare. vñ Inno. q autē mulieres in die pasche
dicūtur vnguenta parasse non obest: q non erant sub lrā:
sed sub gratia. ¶ Uerū huic videt contrariū qd Lucas di
cit. Et sabbato quidē siluerunt ppter mandatum: ex quo
patet q legis mandata seruabant. ¶ M Ideo adhuc
aliter dici pōt q ille mulieres cognoscentes christi mortē
futurā: ante mortē ei parauerūt necessaria ad condendū
corpus eius. vñ Inno. Mulieres reuertentes sm Lucā
portauerūt vnguentū et aromata: q ante lōge parauerūt:
q frequenter audierāt dñm moriturū. Nōne magdalena
iam parasse videt per inspirationē preoccupasse ministe
riū inunctionis: teste veritate q dicit. Mittēs hoc vnguē
tum hec in corpus meū: ad sepeliendū me fecit. Et iterum
Sinite illā vt in die sepulture mee seruet illud. Sic vnguē
tum qd prius inceperat: cōsummauit. ¶ Posset adhuc di
ci q reuertentes mulieres a monumento et sepultura pa
rauerūt aromata non statim protūc: q nullū vel minimū
tēpus videt fluxisse inter horā sepulture et vesperā sabba
ti qua incepit solēnitas sabbati. Nam sero depositus est do
minus de cruce: vt dicit Mat. xxvij. Et ppter parasceuen
iudeorum in monumēto horti qd ppe erat: posuerūt iesum:
vt dicit Joh. xix. c. et Luc. xxiij. Parasceue erat et sabbatum
illucescebat. i. vespera qua incepit solennitas sabbati: sm
illud Leui. xxiij. A vespera in vesperā celebrabitis sabbata
vestra. Sed trāsacto sabbato: quo siluerunt: et finem habu
it in fine sequētis diei: tūc quidē emerūt aromata que de
fuerunt: vt dicit Marcus. Dū transisset sabbatū et cet. eme
runt aromata vt veniētes vngerēt iesum. Uenientes non
statim tunc ppter noctē de primo imminentē: sed expecta
bāt mane sequētis diei: que fuit prima sabbati. i. prima post
sabbatū: ideo sequ in Marco. Et valde mane vna sab
batorum veniunt a monumentū orto iam sole. ¶ N Ad
quintū de glo. Luce. xxij. q dicit q sola dies manducatio
nis agni dicat pascha: et alij dies azymorum. Dicendum q
glo. ponit differētiā inter illā dictionē pascha in vna signi
ficatione tm: sm quā accipit in illo textu quē ibi exponit.
Preter autem illā etiā et aliter accipit vt dictū est. Quod
autē ex illo infertur q christus in fermentato cōfecit: illud
nō sequit: etiā si verū esset qd greci pbare laborant: scz q
christus tēpus manducandi agnū paschalē preuenisset: et
cū discipulis luna tertiadecima cenasset. Qm si ita preue
nisset diē legitimū comedere pascha: sciēs qd futurū erat
eum: vtiqz preuenisset comedere agnū sm cerimonias et
institutionē legis: q precepit q non nisi cum azymis con
. Et sicut preuenisset comedere agnum: ita et preue
medere azymū. Et discipuli qui preparauerūt pas
arassent et azyma: et ita ex hoc greci intentū suum
possent: scz q christus in fermentato cōfecisset.
est antecedēs q cena facta sit luna tertiadeci
sextū quo arguūt ex significatione fermentati
magis cōgruit sacro q azyma: d: Et si fermē
le sm glo. allegatā qd melius est in christo scz
on tm in ppria et expssa similitudine christū ex
solus christus charitatē habuit: licz solus sum
mā appropriate non significat fermentum.
gnificat puritatē singularē christi solius scz
sumptā sine omni corruptione infectionis:
ma grecis dicētibus q fermentū significat
virginalis et vinculū vnionis: dicit. Naz etsi
at tumorē vteri virginalis: et vinculū vnio
religiosi illud azyma insinuat q sm apo

stolū christus de massa peccatrice corpus sine petō susce
pit tanqz de fermēto susceperit azymū. Et vt inter christuz
et pplm malicie et nequicie nihil fit: sic inter frumentū et
aquā in azymo nil veteris masse vel aduene corruptionis
interuenit: nā p frumentū christus: per aquā pplus designat
sm illud. Nisi granū frumēti cadēs in terrā mortuū fuerit
ipm solū manet. Joh. xij. Et illud. Beati q seminatis sup
oēs aquas. Esa. xxxij. glo. i. corda gentium emollita. Aqua
sine fermēto mixta frumēto designat populū sine peccato
christo coniūctum: qqz illud soleat designare q sicut azy
mus panis de pura massa sine fermento conficitur: ita cor
pus christi de illibata virgine sine crimine est conceptum.
Sunt et alie congruentie supra tacte. ¶ O Ad septimū
breuiter dicit q dñs nolens nos iudaizare nō hoc quasi
ex lege retinuit: sed de nouo instituit: sicut et de baptismo
in aqua constituto. Iudei aqua lustrabant: et nos aqua lu
stramur: non autem ex legis ordinatione: sed ex christi dñi
nostri institutione. De hoc statim infra. ¶ Ad octauū d: q
adueniente veritate cessare debet figura sub rōne figure.
Pōt tm manere materia figure: nō vt figura veritatis ve
ture significatiua: et ita cessauit esus agni paschalis: cessa
uit et panis azymus in ea significatione qua instituta sunt
in lege: qm adhuc paschali tempore agnellos manduca
mus: et nōnunqz panes azymos: nec tm hec faciētes iudai
zamus. vnde beatus Ansel. Facere aliqd qd fiebat sm le
gem: non est iudaizare: nisi fiat intentio. e adimplendi le
gē: vt q ex infirmitate circūcidi se faceret: nō vt ritū legis ob
seruaret: nō iudaizaret. Qd autem aiūt nos iudaizare ait
Ansel. nō est verū: q nō sacrificam de azymo vt legem ve
terē seruem: sed vt diligentius fiat: et vt dñm qui hoc non
iudaizando fecit: imitemur. Cum enim facim aliquid qd
vt iudaismū seruarēt faciebāt: nō iudaizam: q nō ppter
iudaismū: sz aliā causam hoc facim. Si eñ i dieb pasche
azymū panem aliqs comedit: siue q non habet aliū: siue
quia magis illo delectat q fermentato: aut si qs propter
infirmitatem preputiū circuncidere cogit. Aut si boui suo
trituranti quis: ne esuriat: os non alligat: nullus nisi insi
piens hoc agentē iudaizare iudicabit. Cū ergo nos panē
azymū sacrificam: nō vt per azymū tanqz per figurā dñm
iesum futurū esse significam: sed vt ipsum panem in cor
pus ei diuina cooperātē virtute sanctificem: nequaqz in
hoc legis vetustatē obseruam: sed euāgelij veritatē cele
bram. Itē simili rōne nec ipsi deberēt cōficere in fermēta
to: q preceptū fuit in lege Leui. xxiij. q offerrēt panes pri
mitiarū fermētatos. vñ Inno. Si propter hoc repudian
dum est azymū: quia lex illud admisit: pari rōne repudia
bitur fermentatum: quia lex ait. Offerēt panes fermenta
tos cū hostia gratiarū: q immolat pro pacificis. Leui. vij.
¶ P Ad nonū de eo q littera occidit. d: Uerum est si
seruat qd vete. testa. lrā pcipit vt pcepti legis: et hoc quan
tū ad sacrificia cerimonialia et figuralia. Secus si tanqz de
nouo per legē grē statuta sint assumpta: vt. s. dictum est.
Uerum argumentū hoc beatus Ansel. retorquet in gre
cos dicēs. Sic vos conficitis de fermētato: q d: a ppheta
scz Amos. iiij. Offerte mane victimas vestras trib diebus
decimas vestras: et sacrificate de fermentato laudē. Aut h
dicit ppheta approbando vel reprobādo. Si reprobādo:
igitur ex hoc nō debetis autoritatē assumere cōficiendi in
fermentato. Si approbādo: et vos seruatis hoc ad litterā
et littera occidit: ergo vos subiacetis illi damnationi qua
damnatis vos. ¶ Ad decimū quod obijciunt de nomine
archon: respondet Alexā. q nomen archon aliquando ac
cipitur pro fermentato. Aliquando pro pane azymo: nam
Exod. xxix. dicitur. Archos azymos. similiter Nume. vj. vbi
nos habemus canistrum panum azymorū: ipsi habent ar
chos refertos oleo. Aliquando accipitur pro fermētato et
azymo cōmuniter: vnde ratio illorū nō valet. Patet itaqz
ex dictis veritas nostri textus quantum ad tempus cene
designatum: cum dicit. Qui pridie qz pateretur.

¶ Lectio. xxxv.

sic cognitis creatis ⁊ factis ascẽdit ad cognitionem creatoris: ſm illud apl̄i ad Rom̄. i. Inuisibilia dei a creatura mūdi ꝑ ea que facta sunt intellecta cõspiciunt. Quõ licet a btõ Bern̄. ser. v. sup Cant. exponat de hoie. Facit em̄ vim in verbo quo dicit: a creatura mūdi, nõ celi. Uerum tñ est ⁊ de creatura angelica: vt innuit glo. interli. di. ab hoie nõ solū ab angelo. Et dicit naturalis: q: ad ipsam sufficit natura cognoscitiui sine adminiculo alicui⁹ doni supnaturalis: stante tamen adminiculo cõis influentie dei. Utraq3 cognitionū inest obiectiue tam creatoris ꝙ creature. Nã prima cognitio, scꝫ rerū in verbo, vna est ⁊ indistincta qua cognoscit verbū ⁊ relucẽtia in verbo. Hac em̄ nude ⁊ beatifice diuinã essentiã cognoscit: ⁊ oia relucentia sibi in verbo: nec relucentia sine verbo. Et dico sibi: q: licꝫ oia cognoscibilia reluceant in verbo: non tñ oportet oia cognoscibilia cognoscere cognito verbo: alr̄ tollerent actus hierarchici: qui sunt illuminare, purgare, pficere. Est em̄ verbū quasi speculū volūtariū, ostendens videnti se quantū voluerit: nõ quantū relucet. Que ergo nõ ostendit se videnti: nõ relucent illi. ¶ Et ꝙuis cognitio verbi ⁊ rerū in vno verbo sit vna: ipse tñ angelus distincte cognoscit verbū ⁊ quodlibet relucentiū sibi in verbo. Faciente hoc deo notiã illã creante in angelo ⁊ pfectione speculi. i. essentie representantis oia distincte. Nam ⁊ deus ipse vnica cognitione ⁊ cognoscendi rõne: q̄ est diuina essentia: pfectissime ⁊ distinctissime oia nouit. Longe ergo pfectius cognoscit angelus res in verbo ꝙ in seipso: vel in genere rerū ꝓprio.

¶ B Scḋa vo cognitio multiplicat ſm multiplicitatẽ obiectoꝝ cognitoꝝ: qm̄ res in se vel in ꝓprio genere quas distincte cognoscit, cognoscit distinctis cognitionib⁹. Sic alia cognitiõe distincte cognoscit se ⁊ creaturas: ⁊ creatorem ex creaturis cõfuse vel indistincte. Prima cognitio in verbo vocat matutina. Scḋa dicit vespertina. Matutina q: est in verbo qḋ est principiū rerū. Oia ꝑ ipm̄ facta sunt. Job. i. Uespertina dicit scḋa: q: est cognitio rerū in creatura q̄ inquantū est creatura: est in declinatione ⁊ casu. Un̄ nõ d: illa cognitio angeli matutina: ista vespertina ꝓpter admixtionẽ tenebrarū ignorantie. sicut lux matutina fit ⁊ vespertina admixta est tenebris: cū in angeloꝝ cognitione nihil ignorantie sit admixtū: sed ex causa dicta. ¶ Sed di. cū cognitio rerū naturalis angeli sit duplex: scꝫ rerū in seipso ꝑ spẽs cõcreatas: ⁊ in genere ꝓprio ꝑ spẽs a reb⁹ cognitis receptas: cur nõ ponit triplex cognitio: vespertina matutina, ⁊ meridiana: sicut sunt he tres partes diei, cui cõparat cognitio angelica? ¶ Solutio ſm Alexã. de ales par. ii. q. xxiii. ar. i. ꝙ q: nõ põt angelus cognoscere res nisi in creatore aut creaturis: ideo be. Aug. distinxit tñ duplicem cognitionẽ angeloꝝ. Et primã dixit cognitionẽ matutinã que est in vbo. Secūdã que est in creatura: siue sit in ipo angelo: siue in ꝓprio rerū genere, appellauit cognitionem vespertinã. Licꝫ illa secūda sit duplex: quarū vna cognoscit rem ꝑ species cõcreatas etiã absentẽ ⁊ nõ existentem, sed futurã. Alia tñ rem presentem ꝑ species a rebus acceptas. Un̄ ad Orosium ait Aug. Ipsa creature cognitio in semetipsa vespertina, q̄ dei cognitione erat mane. Et idẽ in eodẽ: Scientia angeloꝝ in seipsis, in cõparatiõe ad scientiã q̄ est in vbo dicit vespertina. ¶ D Natū triū hec est distinctio. Quoniã illa q̄ est in verbo: nullo modo dependet a re creata: sed illa q̄ est in angelo admin⁹ depẽdet a forma seu specie cõcreata ipsi angelo: q: intellectiua est plena formis: sed illa que rerum in proprijs generib⁹: a rebus creatis simpliciter dependet. Ex quo infert Alexã. ꝙ ille tres rationes cognoscendi ſm nobilitatem earum differunt. Nobilior em̄ est forma increata ꝙ cõcreata ipsi angelo: ⁊ cõcreata ꝙ forma a rebus accepta. Ratio em̄ cognoscẽdi in verbo est ipsa diuina essentia: ⁊ nõ aliqua species media inter essentiã ⁊ cognitionem. Sicut in secūda ⁊ tertia est aliquod representans mediū inter cognitū et cognitionem. Congrue ergo sola prima, scꝫ in verbo dicit matutina: q: in principio. Alie due vespertine: q: in creatura. Uerum ꝙ Aug. matutinã quandoq3 nominat diurnam. vnde. xi. de ciui. dei cap. xxix. Illi inquit angeli sancti nõ per verba sonantia deum discunt: sed per ipsam presentiam immutabilis veritatis. hoc est verbū eius vnigenitū. Et ipsum verbū ⁊ patrẽ ⁊ eoꝝ spiritū sanctū: eaq3 esse inseparabilem trinitatem: singulasq3 in ea personas esse vnã substantiam: ⁊ tamen omnes non tres deos esse: sed vnū deum ita nouerunt: vt eis magis ista ꝙ nosipsi nobis cogniti sumus. Ipsam quoq3 creaturam melius ibi, hoc est in sapiẽtia dei, tanꝙ in arte qua facta est: ꝙ in ea ipsa sciūt: ac per hoc ⁊ sepsos ibi melius: ꝙ in seipsis: verūtamen et in seipsis sciunt. Facti sunt em̄ ⁊ aliud sunt ꝙ ille qui fecit. Ibi ergo tanꝙ in diurna cognitione: in seipsis aūt tanꝙ in vespertina. Multum em̄ differt vtrum in ea ratione cognoscatur aliquid ſm quã factū est: an in seipso. Et sequit: Omnia em̄ aliter in verbo dei cognoscunt ab angelis vbi habent causas rationesq3 suas. i. ſm quas facta sunt incõmutabiliter permanentes: aliter in seipsis. Illic clariore: hic obscuriori cognitione velut artis atq3 operum. Que tamen opera cum ad ipsius creatoris laudem venerationẽq3 referunt: tanꝙ mane lucescit in omnibus oculis contemplantiū. Item lib. iiij. super Gen̄. ad litteram. Cognitio que est in verbo ad diem pertinet: que est in seipsis, ad vesperã pertinet. ¶ J Posset etiã nõ improbabiliter dici, ꝙ sicut lux solis meridiana omniū clarissima est: nec potest irreuerberatis oculis intueri: ita vocabulum hoc cognitio meridiana, soli diuine cognitiõi qua deus in se oia cognouit, lucidissime reseruat. Ad cognitionem nãq3 sui ⁊ omniū comprehensiuã, nullus creature oculus accedere potest: dicente aplo. i. ad Tim. vi. Lucem habitat inaccessibilem. Illa ergo lucidissima cognitio diuina, sola meridiana merito nominat. ¶ Et que dicta sunt de angelis: suo modo intelligunt ⁊ de beatis animab⁹. Un̄ magister in. iiij. dist. xlv. ex cognitione angeloꝝ, similia argumentatur de beatis. ¶ L Cognitione itaq3 rerum in proprio genere possunt sancti cognoscere orationes nostras vocales: dum ad ipas habent debitã approximationem ⁊ presentiam. Non em̄ intellectus creatus intelligit naturali cognitione saltem intuitiue quodcūq3 intelligibile quantumcunq3 distans. Nam cum ad intuitiuam sui cognitionem obiectum coagat (ſm beatum Augustinum. ix. de trinitate capitu. xij. Omnis res quamcunq3 cognoscimus: congenerat in nobis noticiam sui. Ab vtroq3 enim noticia pariter a cognoscente ⁊ cognito) non videtur ꝙ creatura agere possit ad suam cognitionem per infinitam distantiam. ¶ Quid autem de mẽtali oratione: an beatus vel etiam angelus sufficienter presens videre posset cogitationes mentis ⁊ affectiones alterius: sunt opiniones apud doctores. Sunt enim qui dicunt ꝙ mentis cogitationes ⁊ affectiões homo hꝫ occultas ⁊ clausas cuilibet creature: quam occultare potest ita vt illam videre nemo possit: nisi cui voluerit reuelare: vel saltem ille qui intimior est cuilibet creature ꝙ creatura sibiipsi: qualis est solus deus. Unde consequenter dicunt ꝙ solus deus est scrutator cordium. cui cõsonat illud. ij. Paralipomenõ. vi. Tu solus nosti corda filiorum hominum. Et in ecclesiasticis dogmatibus capitu. xlix. Internas anime cogitationes diabolum non videre certi sumus. Et ne hoc concessum puteur angelis bonis, additur: Secreta autem cordium ille solus nouit: ad quem dicitur. Tu solus nosti corda filiorum hominum. ⁊. i. Corinth. ij. Nemo scit hominũ quid est in homine: nisi spiritus hominis qui est in homine. Et huiusmodi multa adducunt: quibus nituntur probare ꝙ solus deus scrutatur corda et renes. idest affectiones. ¶ L Sed istis non obstantibus, sunt qui probabiliter oppositum tenent: videlicet Scotus in reportis, libro. ij. distinctione. ix. et doctor anglicus Guilhelmus ockam in. ij. q. xiiij. scilꝫ ꝙ quilibet angelus: ⁊ eadem ratione quilibet beatus naturaliter potest distincte ⁊ intuitiue cognoscere cogitationes aliorum. Nec in hoc dependet a

voluntate cogitantis. Unde posita cogitatione vel affe/
ctione/non est in pͣte angeli cogitantis vel volentis/oc/
cultare eam alteri angelo vel beato/qn ille possit ea distin
cte cognoscere ex suis naturalib⁹: dūmodo ad ipm habeat
debitā p̄sentiā ꝛ non impediat. Et ita ex suis naturalibus
cognoscere pōt angelus/ꝛ beatus orationes mētales orā
tis viatoris/stante debita p̄sentia ꝛ sublato impedimēto.
Nā cū intellect⁹ viatoris suos act⁹ cognoscat: cur nō intel/
lectus btī q̄ est pfectior. Nā quicq̄d cognoscit potentia mi/
nus perfecta: cognoscit etiā perfectior. ¶ Itē oīs potētia
cognitiua disposita nō impedita et pfecta cognoscere pōt
naturaliter q̄cquid sub eius obiecto cōtinet. Sed cogita/
tiones ꝛ affectiones cōtinent sub obiecto intellect⁹ quod
est ens inquantū ens: ergo pōt intelligi a quolibet intelle
ctu sufficienter p̄sente ꝛ non impedito. ¶ Itē cause natu/
rales nō subsunt imperio voluntatis create: quin positis
eis eo modo quo naturaliter agere sufficiūt/agāt: sꝫ cogi
tationes ꝛ volitiones cū intellectu p̄sente naturaliter cau
sant sui cognitionē. Nec videt quomodo angelus vel bea
tus cognoscat essentiā aīe orantis q̄ est sibi intimior: q̄ ac
cidētia inherētia/cogitationes scꝫ ꝛ affectiones: ꝛ non co
gnoscat inherētia accidētia/scꝫ cogitationes ꝛ affectiōes.
¶ Itē beati cognoscūt oēs motus ꝛ opationes corpora/
les orantis: ergo multo magis opationes pure spūales/
quales sunt cogitationes: qꝛ tales sunt purū intelligibile
ꝛ immateriale. Sicut intellectus beati qui nō depēdet in
cognoscēdo a sensibus: sicut intellectus noster in via: sed
ex sua naturali pfectione ppꝛia cognoscit intelligibilia pn
cipia sine medio sensuū. Huic sn̄ie cōcordare videt Abba
btī Aug. in carmine de gloria paradisi loquētis de ciuib⁹
paradisi celestis; dicit em̄. Nā ꝛ pectoris arcana penetrāt:
alterutrū vnū volūt: vnū nolūt: vnitas est mentiū. ¶ Di/
ctū est aūt/dūmodo ad ipsum habeāt debitā p̄sentiā: qm̄
(vt dictū est) nō pōt intellect⁹ finit⁹ p quācūq; distātiā vi/
dere intelligibile. Additū est etiā dūmodo nō impediat.
qꝛ impediri pōt per deū suam influentiā subtrahentē/ne
cōcurrat coagēdo cū intellectu beati ad cognitionē secre/
torum cordis viatoris. Sicut creditur fm sanctorū doctri/
nas prohibere malignos spiritus eis nō coagēdo: ne vide
ant ea q̄ in cordib⁹ hoim versant: q̄ nisi ꝓhiberent: ex natu
rali sua perfectione possent sicut cetera sensibilia/et intel/
ligibilia intueri. Prohibet aūt deus misericorditer: ne to/
tius salutis inimicus suis dolosis artibus/ꝛ tentatione se
miore salutis ꝓposita in mente hominis impediret: q̄ ma/
ligni tentationes moderat: nec permittit hominē tentari
vltra q̄ potest sustinere. j. Cor. x. ¶ Et aūt deus dr̄ scruta
tor cordiū: ꝛ solus noscere corda hominū ꝛ similia: intelli
gēdū est vniuersaliter ꝛ necessario ac inimpedibiliter: ita
q̄ simpliciter impossibile sit ne videat cor cuiuslibet seipo
ꝛ sine cuiuslibet alterius amminiculo: ꝛ hoc ꝓpriū est soli
deo. Beat⁹ vero etsi videt cor vnius: nō tamē ea q̄ sunt in
cordib⁹ oim: qꝛ nō habet ad omnia corda debitā p̄sentiam
nec videt necessario: quia impediri pōt: nec seipso: qꝛ nō si/
ne cooperatione obiecti/ꝛ generali influētia dei. Qm̄ alꝯ
ex autoritatibus illis ꝓbaret q̄ nunq̄ quis posset cogno/
scere cogitationes alterius: nec quisq̄ suas si solus de⁹ co
gnosceret corda: ꝛ ita nec deus posset illis beatis reuelare
nec angelus angelo mētaliter loqui: que oīa erronea sunt
ꝛ falsa. ¶ M Nec valent q̄ Greg. de arimino in suo. ij.
dist. ix. obijcit: pmo dicēs: q̄ nullū genus entium priuatur
vniuersaliter: vel vt in pluribus fm indiuidua ꝛ tps ope/
ratione sibi naturaliter cōpetēte seu nata cōpetere. Gen⁹
autē angeloꝝ p semp/vel in pluribꝰ fm indiuidua ꝛ tem/
pora priuat cognitione distincta cogitationū hominū: ꝛ p
cōsequens patet q̄ ipsi non sunt naturaliter apti ad talē
cognitionē. Prima pars antecedētis patet p illud Augu.
vij. de ciui. dei. c. xx. Sic deus administrat cūcta q̄ creauit.
vt ea proprios exercere ꝛ agere motus sinat. Et cōfirmat
Alꝯ em̄ inq̄t posset dici q̄ albedo posset naturaliter albe/
dinem producere sicut calor calorem. Sed q̄ nō producit

ex eo est/q̄ deus suspendit ea a tali actione non coagēdo
sibi: quod tamē nullus dicit. ¶ Secundo respōdendo mo
tiuis ponit q̄ beati nō habent debitam presentiam ad co/
gitationes alterius: ꝛ ideo eas videre nō possunt. Est au/
tem debita p̄sentia: presentia subiectiua: ita q̄ necesse est
intellectū cognoscentē cogitationem esse subiectum illa
rum cogitationum. Unde nisi cogitationes inhereant in/
tellectui: intellectus non est sufficiēter presens/presentia
que sufficit ad cognoscendum. Cuius signum addit: qꝛ si/
per potentiam dei/duo homines essent simul in eodē lo
co primo: tūc intellectus eorum essent sibi presentes/quia
indistantes: ꝛ tamen vnus non intelligeret cogitationes
alterius: q̄uis essent eque dispositi: ꝛ cognitiōes vtrorūq;
eiusdē ratiōis. Cuius nulla alia causa assignari potest: nisi
q̄ requiritur p̄ntia subiectiua siue inhesiōis. ¶ N Sed
ista non cogunt. Nō primū: quia tam prima pars sui ante
cedentis/q̄ secunda deficiunt. Nam prime parti datur in
stantia de genere demonum: qui multis actibus et cogni/
tionibus: ad quos habent naturalē potentiam: perpetuo
priuantur. Similiter et beati tristicia (que naturaliter se/
quitur de rebus nolitis et tamen accidentibus) perpetuo
priuantur/eo q̄ oīs tristicia repugnat beatitudini. Item
fm multos/potentia vegetatiua in homine/si non preue
niretur creatione anime: produceret formā: imperfectio/
rem tm̄ anima sicut in ceteris viuentibus: a qua tm̄ actione
fm totam speciem perpetuo suspenditur. Autoritas vero
beati Augu. non habet hoc ad qd̄ inducitur: nam beatus
Augu. c. precedēti ostendit q̄ deus summus omnia ope/
ratur: et nature vim operandi ipse tribuit: que per multa
declarat: que gentiles quidā suis dijs falsis attribuere. Et
in ca. xx. subdit q̄ deus idem vbiq; totus nullis inclusus
locis: nullis vinculis alligatus: in nullas partes sectilis:
ex nulla parte mutabilis: implens celum et terrā: p̄sente
potentia nō indigente natura: sic itaq; administrat oīa
que creauit: vt etiam ipsa proprios exercere et agere mo/
tus sinat. Ex quo nihil aliud vult nisi q̄ deus qui est oium
vnicus creator et creatorū gubernator: ita gubernat om/
nia que fecit: q̄ etiam secum in quibusdam actionibus co
agere permittit. Nec ex illo inferri potest/q̄ omnes opera
tiones naturales agere permittat: aut q̄ non quasdam a
suis naturalibus actionibus in quas possent ad tempus
vel perpetuo suspēdat: fm q̄ placuerit sue ordinatissime
voluntati. Nec ad aliud inducit hec verba Augu. nisi ad
hoc q̄ deus omnia operatur: quedā mediante creatura:
quedam immediate seipso. vnde subdit. Agit multa p an
gelos: sed nō nisi ex seipso beatificat angelos. ¶ Quod
vero in confirmatione addit/q̄ posset dici de ipsa albedi/
ne ꝛc. Sic vtiq; posset dici: sed sine ratione. cum ad id dicē
dum nulla ratio/vel leuis apparentia inueniri potest. Ad
dicendum vero q̄ intellectus possit omnia cognoscere: q̄
sub eius obiecto primo cōprehenduntur: et ita actus alte
rius intellectus sicut alium intellectum videre que sibi sunt
eque presentia: sunt rationes probabiles: ꝛ vix (sicut ptꝫ)
solubiles. ¶ O Secunda etiam pars antecedentis/scꝫ
q̄ genus angelorum pro semper vel in pluribus priuatur
cognitione distincta cogitationum hominum: non est pro/
bata. Unde credi potest q̄ vt plurimum angeli et beati vi/
deāt mutuas cogitationes/ꝛ etiam hominū quibus sunt
presentes: saltem illas quas beati non volunt alijs cela/
re: quia probabile est q̄ quantum ad illas non concurrat
deus. Nihil enim inconueniēs sequi videtur/q̄ angelus
hominis custos secreta cordis eius videat: precertim cum
hoc fructum custodie non impediat: sed promoueat. Itē
quomodo alꝯ orationes viatorū angeli custodes ad nos
missi domino offerrent: sicut raphael dixit Tobie. Quan/
do orabas cum lachrymis ꝛc. ego obtuli orationem tuam
dn̄o: si non eas in nobis viderent. eiusdē. xij. Sunt enim
efficaciores mētales oratiōes q̄ vocales: et lachryme cor/
dis q̄ oculorum. Et per hunc moduꝫ facile intelligit quē/
admodū angeli sibi loquuntur. Celant suas cogitatiōes;

dũ illas nolunt sciri ab alijs: ⁊ tũc dñs cuius volũtati sunt
indeclinabiliter addicti: nõ cõcurrit ad causandum cogni-
tionẽ secretoꝛũ in alijs angelis. Loquunt̃ / dũ in se cogni-
tiones elicIũt ⁊ act⁹ interioꝛes / vt ceteri cognoscunt: ⁊ tũc
his formatis ceteri pꝛesentes naturali virtute cognoscũt:
nec impediunt̃ per subtractionẽ diuine influẽtie. Sic etiã
saluatur quomodo angelus vel beat⁹ multis eque p̃senti-
bus vni vel aliquib⁹ loquitur / ⁊ non oĩb⁹: volendo vnum
cogitationem suã scire / ⁊ non alium: ⁊ hoc deo concurrẽte
respectu vnius: ⁊ suspẽdente suam coactionẽ respectu al-
teri⁹. ¶ Quod vero doctoꝛ ille secũdo dicit / q̃ debita pꝛe-
sentia ad videndũ cognitionẽ est p̃sentia subiectiua: vide-
tur oĩno voluntariũ ⁊ nulla ratione subnixũ. Cũ enim ita
act⁹ intellect⁹ ⁊ volũtatis eque cõtineant̃ sub obiecto pꝛi-
mo intellect⁹ / sicut cetera intelligibilia: ⁊ oĩa sub obiecto
pꝛimo alicuius potẽtie eque cõtentoꝝ: non dissimilis req̃-
ritur pꝛesentia ad cognitionis formationẽ: sed q̃cũq̃ p̃sen-
tia sufficit vni cõtentoꝛum: sufficit ⁊ alteri: sicut est videre
in visibilibus. Nã obiectum pꝛimũ visus est coloꝛ: ideo q̃-
cũq̃ pꝛesentia vnius coloꝛis sufficit vt videat̃: similis pꝛe-
sentia alterius sufficit: ⁊ sic de alijs. ¶ Cum ergo in nullo
alioꝝ intelligibilium requirat̃ talis p̃sentia: quare potius
hic. Et ita eadẽ facilitate cõtemnit̃: qua pꝛobat̃. Et mirum
videt̃ quomodo angelus q̃ distincte videt intellectũ alte-
rius angeli nõ videt oẽ intelligibile in illo intellectu viso
existens / stante generali influentia dei. ¶ Itẽ ex illo seq̃-
retur q̃ solus angel⁹ posset cognoscere suas cognitiones
q: soli sibi inherẽt: ⁊ ita nunq̃ alius posset eas videre: ⁊ per
cõsequẽs null⁹ alteri loqui: ⁊ sua secreta aperire: quod est
cõtra oẽs: q: nullus alius põt esse pꝛesens p̃sentia subiecti-
ua illis: cum idẽ accidẽs non possit in diuersis subiectari.
¶ P Et ad signũ quo intẽtum pꝛobare nitit̃ dicit̃ / q̃ si
illi hoĩes essent viatoꝛes: neuter cognosceret intuitiue co-
gitationes alterius. sicut nec intellectũ vel essentiã anime
alterius: quia intellect⁹ coꝛpoꝛi immersus ita alligat⁹ est
viribus sensitiuis / q̃ nullius extra se habere potest notici-
am sine phantasmatib⁹: vt patet. iij. de anima. Et ideo nul-
lius rei extra se noticiã intuitiuã habere potest: qđ sensus
intuitiue nõ cognouit. Propter qđ substãtiã rei intuitiue
nõ possum⁹ distincte cognoscere p̃ statu illo: sed nec actus
pꝛopꝛios cognoscere posset: nisi illos elicuisset p̃uijs phan-
tasmatibus ad eũ mouentibus. Cũ ergo nullũ phãtasma
mouens mediate vel immediate ad cognitionis formatio-
nẽ alterius hominis in potẽtia cognitiua illius p̃cessit: nõ
mirũ si ille cognitionẽ alterius intuitiue nõ videt: q̃uis sit
sibi pꝛesens. Secus de intellectu coꝛpoꝛi nõ immerso: qui
intelligibilia immediate sine ministerio sensuũ appꝛehen-
dit: non minus q̃ sensus sensibilia: q̃m potẽtia superioꝛ et
in cognoscẽdo est perfectioꝛ. ¶ Q Redeũdo nunc ad
p̃positã questionẽ dicendũ / q̃ sancti in patria qui de facto
in celis sunt: naturali cognitione pura vespertina: q̃ est co-
gnitio rerũ in pꝛopꝛio genere: nullas orationes nostrꝝ in
terra consistentiũ: neq̃ mentales: neq̃ vocales cognoscũt
p̃pter immoderatam distãtiam inter nos ⁊ ipsos. Nec eñ
qĩ impꝛopoꝛtionata / habet naturalẽ cognitionẽ intuitiuã
que est de rerũ existentia impedire. Et de hoc põt accipi il-
lud Aug. Esa. lxiij. in glo. interli. Abraã nesciuit nos: Moꝛ-
tui eñ sancti nesciũt quid agant viui. etiã ipsoꝝ filij. Acci-
pitur hec glo. de verbis Augustini in libꝛo de cura p̃ moꝛ-
tuis agenda: vbi dicit. Si tanti patriarche: quid ergo popu-
lũ ab eis pꝛocreatũ / ageretur ignoꝛauerũt: quomodo moꝛ-
tui viuoꝝ rebus atq̃ actibus cognoscẽdis adiuuandisq̃
miscẽtur. ¶ De cognitione autem matutina: an illa vide-
ant orationes nr̃as: nũc videndũ. Et dico p̃mo. Nõ est de
ratione beatitudinis essentialis: vt nostras oratiões: aut
alia facta nr̃a matutina cognitione videãt in verbo. Pꝛo-
batur: q: illud qđ nihil est obiecti beatifici: non est necesse
in beatitudine intueri. Sꝫ orationes nostre ⁊ q̃libet crea-
tura nõ sunt aliq̃d obiecti beatifici: igitur. Minoꝛ patet:
q: obiectũ beatificũ est diuina essentia; q̃ ex sua infinita

p̃fectione sufficiẽter btificat quẽcũq̃ itellectũ creatũ: imo
⁊ increatũ diuinũ nullo alio secũ ad btificandũ cõcurrẽte
qđ beat⁹ Augu. innuit cũ ait: Btũs est dñe q̃ te videt: etiã
si alia nesciat: etsi alia tecũ videat non p̃pter hoc beatioꝛ.
¶ Utrum aũt videre nr̃as orationes p̃tineat ad eoꝝ bea-
titudinẽ accidẽtalẽ: nõ p̃ oĩa certũ est. Uñ venerabilis Hu-
go de sancto victoꝛe de sacra. li. ij. parte. xvi. ca. xi. ita dicit.
Multi in q̃stionẽ adducũt / si sancti p̃ces supplicãtiũ audi-
unt: si vota postulãtiũ ad ipsoꝝ vsq̃ cognitionẽ p̃ueniũt.
Difficile est iudicare de hmõi. Quõ eñ sciẽtia nr̃a certa eẽ
põt de ipsis: q̃ eã quã de nobis habent scientiã: nec capere
possumus: nec inuestigare. Hoc vnum certũ est. Animas
sanctoꝝ in secreto diuine contemplationis cõstitutas / eo-
rum q̃ foꝛis agunt̃: tantũ scire: quãtũ illis vel ad gaudium
vel nobis ad auxiliũ p̃desse cõstat. Nos intercessoꝛes q̃ri-
mus apud deũ. Quid ampli⁹ vis? Times ne foꝛte nõ oꝛẽt
q̃ semp̃ oꝛãt. Quõ non oꝛabũt pro te q̃n tu oꝛas: q̃ ⁊ q̃n tu
nõ oꝛas: oꝛare tñ nõ cessant. Si nõ audiũt inquis: ⁊ ego in
ventũ fundo v̄ba nõ audiẽtib⁹ ⁊ nõ intelligẽtib⁹ loquẽs.
Ecce dicamus. Nõ audiunt sancti verba postulãtiũ: neq̃
ad beatitudinẽ illoꝝ attinet ista nosse q̃ foꝛis agunt̃. Ecce
dicamus: non audiũt. Nunquid de⁹ nõ audit? Quid ergo
laboꝛas inuestigare quid audiũt ⁊ quantũ audiũt sancti
quos oꝛas: cũ ipse de⁹ audiat p̃pter quẽ oꝛas. Ipse videt
humilitatẽ tuã qui remuneraturus est deuotionẽ tuã. Tñ
si audiũt ⁊ quãtũ audiũt: quid est audire nisi scire. Unum
est lumẽ in quo audiũt ad percipiendũ: ⁊ vidẽt ad cogno-
scendũ: in quo si quid foꝛte foꝛis agitur: quod mõ interim
non audiũt aut nõ vident: mysteriũ est dispensationis: nõ
detrimẽtũ felicitatis. Inueniunt̃ eñ quidã sanctoꝝ patrũ
quedã ita diffiniuisse quasi nihil sit in creaturis quod nõ
videãt q̃ videntẽ omnia vident. Ego ampli⁹ iudicare non
pꝛesumo: nisi hoc solũ: q̃m tantũ vident: quantũ illi placi-
tũ est: quẽ vidẽt: ⁊ in quo vidẽt. Hec hugo. ¶ R Ex illa
autoꝛitate tria eliciunt̃. Pꝛimũ q̃ videre creaturas in ver-
bo: ⁊ ea que foꝛis agunt̃: nõ p̃tinet ad beatitudinẽ essentia-
lẽ. Quia dicit q̃ illa nõ videre / nõ est detrimentũ felicita-
tis. ¶ Scđm / q̃ vidẽt in verbo ⁊ sciũt q̃cq̃d ad beatitudi-
nẽ eoꝝ accidentalẽ pertinet. Dicit eñ q̃ sciunt tantũ quã-
tũ illis ad gaudiũ: nobis ad auxiliũ p̃desse cõstat: vtrũq̃
aũt p̃tinet ad beatitudinẽ accidentalẽ. ¶ Tertium q̃ tan-
tum audiunt in verbo ⁊ vident: quantum placet verbo il-
lis ostendere in quo vidẽt. Et s̄m hoc intelligere opoꝛtet
illud Aug. in meditationibus suis cap. xv. Qui scientem
cuncta sciunt: quid nescire nequeunt: Nota (quid) non ca-
pitur questiue: sed infinite pro aliquid. Quod de his di-
ctum intelligitur que ad beatitudinem eoꝛum pertinẽt si-
ue essentialem: siue accidentalem: siue de his que deo quẽ
vidẽt: eis complacet reuelare. Ideo Greg. ij. moꝛa. §. iiij.
moderatius loquitur. Quid de his (inquit) que scienda
sunt nesciunt: qui scientem oĩa sciunt. Unde pꝛobabiliter
dicitur q̃ licet non necessario sequitur ad sanctoꝝ beatitu-
dinem vt orationes nostras audiant de congruo: tñ deus
eis reuelat omnia que ipsis ab hominib⁹ offeruntur: siue
ipsos magnificãdo ⁊ laudando: siue eos oꝛãdo et auxilia
imploꝛãdo. Coadiutoꝛes quidẽ sunt dei in p̃curãdo salu-
tẽ electoꝝ: q̃ cũ nõnunq̃ cõfert̃ propter sanctoꝝũ merita ⁊
intercessiones tanq̃ p̃ media ad hoc ab eterno oꝛdinata:
reuelant̃ eis oratiões viatoꝝ p̃ quib⁹ intercedãt. Hoc etiã
ad gaudiũ eoꝝ accidentale p̃tinet. Letant̃ eñ ampli⁹ / dũ
intelligũt hoĩes in terris degentes eoꝝ suffragiũ postula-
re: quaten⁹ cõciues fiant in illa celesti curia. sicut ⁊ pleriq̃
ex ipsis salutẽ alioꝛum sunt orationib⁹ cõsecuti. Huic cõso-
nat magister dis. xlv. li. iiij. Non est inquit incredibile aĩas
sanctoꝝ: que in abscondito faciei dei veri luminis illustra-
tione letant̃: in ipsi⁹ cõtẽplatione ea q̃ foꝛis agũtur: intelli-
gere / quantũ illis ad gaudiũ: vel nobis ad auxiliũ p̃tinet.
Sicut eñ ãgelis: ita ⁊ sctis q̃ deo assistũt petitiões nostre
innotescũt in verbo dei quod cõtẽplant̃. Et satis cõcoꝛdat
btũs Thomas in. iiij. scripto eadẽ dist. q. viij. dicẽs. Unde

quisq3 beatus tantū de alijs reb9 necessariū est vt in essentia diuina videat: quantū pfectio beatitudinis requirit: vt homo habeat quicquid velit ⁊ nihil inordinate velit: hoc aūt recte volūtate quilibet vult: vt ea que ad ipm ptinēt: agnoscat. Unde cum nulla rectitudo sanctis desit: volunt agnoscere ea que ad ipsos ptinēt: ⁊ ideo oportet ꝙ illa in verbo cognoscant. Hoc etiam ad eorū gloriā ptinet/ꝙ auxilium indigentibus pbeant ad salutē. Sic em dei cooperatores efficiunt: quo nihil est diuinius fm beatū Diony. c. iij. ecclesia. hierar. Manifestū ergo est ꝙ cognoscūt vota. orationes/⁊ deuotiones hominū: q ad eorū auxiliū cōfugiunt. Hec Tho. In quo dicto verbū (necessariū) nō debet dicere necessitatē simpliciter: cui9 oppositū includit cōtradictionē: sed congruitatis certitudinē. ¶ S Ex qb9 oib9 satis patet questionis tertie solutio: scilicet ꝙ sctī cognoscūt orationes nostras cognitione matutina in verbo quā cognitionē nulla cognitorū distantia impedit. Nō autē cognitione vespertina ⁊ naturali in proprio genere propter eorū distantiam immoderatā. Cū ergo potētes fecit deus sanctos apud se: vt nobis qd optamus valeāt impetrare: merito ipsorum memoriā agimus in cōsecratione hui9 sacrosancti sacrificij. Nō vt aliqd ad ipsi9 pfectionē operētur: q2 ad hoc nō acceperūt potestatē: sed vt eorum meritis adiuuemur et sanctificemur: quatenus digne ⁊ salubriter ipsum pficiamus: ⁊ ampliorē effectū gratie eorū intercessione cōsequamur. ¶ Et pōt hec esse vna ratio quare ante christi corporis ꝯsecrationē/eccl̄ia sanctorum memoriā statuit peragēdū. Edocta fuit ad hoc ve. testa. figuris: qm̄ legalis sacerdos ⁊ pōtifex dū in sanctasanctorum introiuit:

Exod. xxix.

noīa duodecim tribuū in rationali descripta intulit. Sic sacerdos euāgelicus/ad sanctasanctorum ingressus/pcedentium patrū infert memoriā dicēs: Cōicantes ⁊ memoriā venerātes. Dicit venerātes/non solēnizātes: q2 memoria in plus est ꝙ solēnitas. Eccl̄ia em̄ de aliqb9 sanctis facit memoriā: de quibus non facit solennitatem ac festiuitatem.

¶ Lectio. xxxij. A

N primis gloriose

semperq3 virginis marie genitricis dei et domini nostri iesu christi. ¶ Hec est scda pars partis prime/partis pncipalis scde/toti9 canonis: in qua fit memoria pmo et principaliter beatissime marie virginis gloriose/virginis theotice. Recte in primis: nō tantū q2 sanctorum sanctissima precellens gr̄a ⁊ gloria: nedū sanctos: sed etiā angelicos spūs vniuersos. Nec modo in pmis: q2 tutissimū nostre calamitatis est asilum: ⁊ misericordie sinus generalis. Sed ideo principaliter in pmis ei9 memoriā in hoc sacrificio veneramur: q2 singularis hui9 sacrificij ministra fuit: ⁊ liberalissima dispēsatrix. De primo Hiero. ad paulā: Ceteris per partes prestat: marie vero simul se totā infudit gratie plenitudo. Per quā ascēdit sup oē humanū gen9: ascēdit vsq3 ad angelos: s3 ⁊ ipsos q3 transcēdit: ⁊ celestē oēm supgredit creaturā. De quo btūs Bern. in ser. cui9 principiū est: Fecūde virginis. ita ait: Intueor quēadmodū vsq3 ad angelos plenitudine gratie supra angelos spūscto supueniēte puenit. Est in āgelis charitas: est puritas: est humilitas qd horum nō enituit in maria? Et sequit: Cui angelorū aliqn̄ dictū est. Spūssanctus supueniet in te: et virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoq3 ⁊ qd nascet ex te sanctū: vocabitur filius dei. Deniq3 veritas de terra orta est: non de angelica creatura. Nec angelos: s3 semē abrae apprehēdit. Magnū est angelo vt minister sit dn̄i: sed maria sublimi9 quoddā meruit vt sit ⁊ mater. Fecunditas itaq3 virginis supereminēs gloria est: tātoq3 excellētior angelis facta munere singulari: quanto differentius pre ministris nomē matris accepit. Hāc inuenit gratiam/plena iam gratia vt charitate feruida: vginitate integra: humilitate deuota/fieret nihilominus sine viri cognitione grauida: sine dolore puerpera. Hec Bern. De secundo idem in alio sermone cuius principium est: Signū magnū. Omnibus oia facta est: sapiētibus ⁊ insipientibus copiosissima charitate debitricem se fecit. Omnib9 misericordie sinum aperuit: vt de plenitudine eius capiant vniuersi. Captiuus redēptionem: eger curationē: tristis cōsolationē: peccator veniam: iustus gr̄am angelus leticiā: deniq3 tota trinitas gloriam: filij persona humane carnis substantiā: vt nō sit q se abscōdat a calore eius. Ecce misericordie sinū. ¶ B Audiamus ⁊ miserorū asilum. De hoc idē in alio sermone sic loquit: Volūtas dei totū nos habere voluit p mariā. Hec inquā voluntas ei9 est: sed p nobis. In oibus siquidē: ⁊ per oia prouidens miserie tentationem nostrā solatur: fidem excitat: spem roborat: diffidentiā abigit: erigit pusillanimitatē. Ad patrē verebaris accedere: solo auditu territ9 ad folia fugiebas: iesum tibi dedit mediatorem. Quid nō apud talē patrem filius talis obtineat? Exaudietur vtiq3 pro sua reuerentia Pater enim diligit filiū: an vero trepidas ⁊ ad ipsum? Frater tu9 est ⁊ caro tua/tentatus per oia vt misericors fieret. Hunc tibi fratrem maria dedit. Sed forte et in ipso maiestatem vereare diuinam: ꝙ licet factus sit homo: māsit tamen de9. Aduocatū habere vis: ad ipsum: ⁊ ad mariam recurre. Pura siquidē humanitas in maria: non modo pura ab omni cōtaminatione: sed ⁊ pura singularitate nature. Nec dubius dixerim/exaudietur ⁊ ipsa pro reuerētia sua. Exaudiet vtiq3 matrē filius: ⁊ exaudiet filiū pater. Filioli inquit bern. Hec est pctōrū scala: hec mea maxima fiducia est: hec est tota ratio spei mee. Quid enim? Potest ne fili9 aut repellere aut sustinere repulsam? Nō audire: aut nō audiri filius potest? Neutrum plane. ¶ De tertio ꝙ ipsi9 merito in primis suimus memoriam venerantes: quia specialis huius sacrificij ministra: ⁊ dispēsatrix est liberalissima. Ipsa nāq3 est mulier illa euāgelica que tria satine sata cōmixta fermētauit. Lu. xiij. Satum vnum: verbū quod erat in principio apud deū: et deus erat verbū. Alterū: anima que de nihilo creata est ⁊ ante non erat. Tertium: caro de massa corruptionis sine corruptione aliqua diuino segregata artificio. In qb9 trib9 triplex gen9 potētie: quod nō erat creatū: quod perierat recreatum: quod super oia erat paulo minus ab angelis minoratum. Hec vinculo indissolubili in persone coeunt vnitatem. Hec euangelica satine sata pariter fermentantur: vt sit panis angelorum quem manducet homo: cor eius confirmans in hoc sacramento. Unde felix mulier benedicta in mulierib9: in cuius castis visceribus superueniēte igne spiritussancti/panis ille est coctus. Felix inquā mulier que in hec tria sata immisit fidei sue fermentum. Siquidem fide concepit: fide ⁊ peperit: dicente elizabeth: Beata que credidisti: quoniam perficientur in te que dicta sunt tibi a domino. Hec Bern. sermo. ij. de natiuitate christi. ¶ C Ecce quēadmodū fuit hui9 panis ⁊ sacrificij ministra. Panis qdē vt dictum est: sacrificij aūt cruci quā velut in ara sacrificiū oblatū est assistens: ⁊ simul participato dolore patri offerēs. Et p hoc liberalissima ei9 dispensatrix: q2 panē hūc: sicut cetera bona oia: p man9 eius mūdissimas accepim9. Un̄ Bern. ser. de vigi. natiuitatis christi. Cōtuse sunt ⁊ cōmixte due spēs: diuinitas scz ⁊ humanitas in vtero virginis: spiritu sancto illa suauiter cōmiscēte. Sed q2 tu dign9 nō eras cui donaretur: datum est marie: vt per illā acciperes quicqd haberes. Que p hoc ꝙ mater est: genuit tibi deū. Per hoc ꝙ virgo est: exaudita est p reuerentia sua/in causa tua/⁊ totius generis humani. In pmo est remediū: in scdo adiutoriū: q2 nihil nos de9 habere voluit qd per manus marie nō trāsiret. Hec ille. ¶ Et ppter hoc fm dn̄m Alber. recte p propitiatoriū designat: in qua dn̄s corporaliter apparuit vt propitiaret. In qd angeli oēs versis vultib9 respiciūt: vt etiā ab ipsa recipiāt splēdoris illuminationē. Propter idē quoq3 recte figurata dr̄ p arcā testamēti: q virgam aarō/tabulas moysi ⁊ māna qd de celo datū est: cōtinebat. Sic virgo beatissima intra se cōtinuit christū bn̄dictū vētris sui fructum in q fuere/Deitas dulcissima per manna designata; Anis

ma sapientissima/ per tabulas lege dei digito scriptas figurata: Caro mundissima que morte nõ aruit: quoniam tertia die resurrexit/ per virgã aaron que frõduerat: designata. ¶ D Tanguntur aũt in pmissis verbis sex laudũ preconia virginis gloriose: scilicet imprecessibilis dignitas: inexcessibilis felicitas: inamissibilis virginitas: nois sublimitas: mirabilis fecunditas: fructus ipsius immẽsitas. ¶ Impcessibilis dignitas tãgitur in verbo initiali: In primis. Ipsa nãqz est quã vt Bern. ait home. ij. sup Missus est. deus in celestibus singulari donaturus gloria: singulari in terris preuenire curauit et gratia: qua ineffabiliter et intacta cõciperet et pareret incorrupta. Ipsa virgo singularis que (vt Damasce. ait) a nullo illustriũ vincit. De quo sedulius in carmine paschali li. ij. metro elegãti ita cecinit. Salue sancta parens enixa puerpera regẽ: Qui celũ terrãqz tenet per secula cuius Nomẽ et eterno cõplectens oia gyro: Imperium sine fine manet: que ventre beato Gaudia matris hñs cum virginitatis honore: Nec pmã similẽ visa est: nec habere sequentẽ. Sola sine exẽplo placuisti femina christo. Singularis in ortu. singularis in toti' vite pcessu. De pmo btũs Hiero. ad paulã. Hec est inqt que diuinis angelicisqz laudata est pconijs atqz pdicata: a patriarchis siquidẽ figuris et enigmatib' psignata: a pphetis pnũciata: ab euãgelistis exhibita et mõstrata: ab angelo venerabiliter et officiosissime salutata. Et beatus Bern. vbi supra. Quod moysi mõstratum est in rubo et igne: aaron in virga et flore: gedeoni in vellere et rore: hoc aperte salomon puidit in forti muliere et eius precio. Apertius hieremias pcinuit de femina et viro: aptissime esaias declarauit de virgine et deo: Gabriel tandẽ exhibuit ipam salutãdo. ¶ De scdo/ scilicet pgressu dicit Ambro. li. de virginitate. Sit vobis tanqz in imagine marie vita descripta; de qua velut ex speculo refulget species castitatis et forma virtutis. Hinc sumatis exempla viuẽdi: vbi tanqz in exemplari magisteria sunt probitatis expressa: que quid corrigere: quid aufugere: qd tenere debeatis ostendũt. Et beatus Hierony. Ipsa in vigilijs inueniebat prior: in sapientia legis eruditior: in humilitate humilior: in carminib' dei prestãtior: in charitate gratiosior: in puritate purior: in omni virtute perfectior. ¶ Inexcessibilis eius felicitas innuit in verbo/ Gloriose. Ipsa siquidẽ fm deductionẽ bea. Aug. in ser. de ei' assumptione/ est magnifice assumpta ad eternã beatitudinis sublimitatem in corpore et aia gloriosa. Meruit enim exaltari sup choros angelorum: et peruenire vltra qz nostre humanitatis est natura. vbi nõ natura tollit: sed magnitudo glorie demõstrat. Ad thronũ siquidẽ celestẽ intemerata virgo et mater pcessit: atqz in regni solio post christũ gloriosio: residet sublimata vt dicit Hiero. epistola statim allegata. et Bern. ser. j. de ei' assumptione. Quantũ gratie adepta est pre ceteris: tantũ et in celis obtinet glie singularis. Nec in terris locus dignior vteri vginalis tẽplo: i quo dei filiũ maria suscepit. Nec in celo regali solio: in que mariã fili' sublimauit. ¶ E Virginitas inamissibilis designat cũ addit: Sẽperqz vginis quia virgo erat carne: virgo mẽte: virgo pfessione: virgo ante partũ: virgo in partu: virgo post partũ. Unde Aug. sup iohannẽ. Sicut in sepulcro vbi repositũ erat corp' dni nec antea: nec postea corp' iacuit: sic vterus marie/ nec añ nec post quicqz mortale cõcepit. Itẽ sup illud Ezech. xliiij. Porta hec clausa erit: et nõ aperiet: et vir nõ trãsibit per eam qm dñs de' israel ingressus est per eã: eritqz clausa pncipi. Quid est/ porta hec erit clausa: nisi qr maria semper fuit intacta? Quid est vir nõ trãsibit per eã: nisi qr ioseph nõ cognouit eã? Nec solũ virgo: sed virgo singularis: virgo purissima. De quo ser. iiij. de. Bern. de assumptione ait. Que enim angelica puritas virginitati illi (haud dubiũ quin marie) audeat cõparari: que digna fuit spiritussancti sacrariũ fieri et habitaculũ filij dei. Si rerũ precia de raritate pensamus: que prima in terris angelicã proposuit ducere vitam super omnes est. Sequitur: Immobile propositum virginitatis quod nec angelo filium promittẽte aliquaten' titubauit. Quomodo inquit fiet istud? Neqz enim modo quo fieri solet in ceteris virũ penitus nõ cognouit: sed nec filij desiderio: nec spe prolis. Hec Bern. ¶ Nominis sublimitas exprimitur in verbo/ marie. Maria maris stella interpretatur: et matri virgini cõuenientissime adaptatur. Aptissime siquidẽ syderi ipsa comparatur: quia sicut sine corruptione sydus suũ emittit radium: sic absqz sui lesiõe virgo parturit filium. Nec syderi radius suã minuit claritatẽ: nec virgini fili' suã integritatẽ. Ipsa est igitur nobilis illa stella ex iacob orta: cuius radius vniuersum mundum illuminat: cuius splendor et pfulget in supernis: et inferos penetrans/ terras etiã perlustrãs et calefaciẽs: magis mẽtes qz corpora: fouet virtutes: excoquit vitia. Ipsa inquã est preclara et eximia stella sup hoc mare magnũ et spaciosum necessario subleuata: micãs meritis: illustrãs exemplis: quã sequẽs nõ deuias: ipam rogãs nõ desperas: ipam cogitãs nõ erras: ipsa tenẽte nõ corruit: ipsa protegẽte nõ metuis: ipsa duce nõ fatigaris: ipsa ppitia aduenis: et sic in teipso experieris/ qz merito dictum sit nomẽ virginis maria. Hec bern. home. ij. super Missus est. (Utilitas imploratiois vginis gloriose.) ¶ Mirabilis fecũditas tãgitur/ cum additur: genitricis. Vere mirabilis virginea fecunditas: quam admirans propheta ait Hiere. xxxi. Nouum faciet dñs in terra. Mulier circundabit virum: maria christũ. Virum enim fuisse christũ nõ solũ cũ diceret vir ppheta potẽs in ope et sermone credim': sed etiã cũ tenera adhuc infantis membra dei mater/ blando vel foueret in gremio/ vel duraret in vtero. Vir enim erat iesus: necdũ etiam natus: sed sapientia/ non etate: animi vigore/ non corporis: maturitate sensuum/ non corpulentia mẽbrorũ. Neqz enim minus habuit sapientie: vel potius nõ minus fuit sapientia iesus cõceptus/ qz natus: paruus qz magn'. Siue ergo latẽs in vtero: siue vagiens in presepio: siue iã grãdiusculus interrogãs doctores in tẽplo. siue iam perfecte etatis docẽs in populo: eque pfecto plenus fuit spũ scõ. Itẽ alius ppheta. Anteqz parturiret peperit. Anteqz veniret tempus partus: peperit masculum. Quis audiuit vnqz tale? Quis vidit huic simile? Esa. vlti. Anteqz parturiret: anteqz in partu laboraret: anteqz venit part': anteqz venit dolor ex partu peperit masculũ: maria christũ. Glo. interli. ¶ F Fructus eius immẽsitas subiungitur in verbo: Dei et domini nostri iesu christi: qui sol' pelagus est infinite substantie. vt dicit Damas. Et bonũ quo nihil meli' cogitari põt. teste ans. Et sententialiter Aug. j. de doctrina christ. Huius vera genitrix est et mater virgo maria. Unde Damas. in suo. iij. Dei genitricẽ vere sanctã predicam'. Sicut enim deus vere ex ipsa genit' est: ita ipsa vere dei genitrix dicit. Deũ enim aimus ex ipsa genitũ: non vt deitate eius pncipiũ essendi accipiẽdi ex ipsa: sed dei verbo ex ipsa incarnato et genito. Nõ enim hominẽ nudũ genuit sancta virgo sed deũ verũ: nõ nudũ sed incarnatũ. Neqz negans ipsam dici christotocon. i. christi matrẽ absolute eã negat genitricẽ christi: sed cõtra nestoriũ qui sub illo vocabulo voluit eam negare esse matrẽ dei/ ponẽdo qz peperit purũ hominem. Qui error damnat' est in cõcilio ephesino: vt habet xv. dist. Canones. §. Tertia synodus. Et xvj. dis. septa synodus. §. tertia ephesina. Sed eam dicendã esse theotocon idest dei matrem asseruit. Non ergo negauit mariam matrem christi/ qui vnam personam/ christi et verbi confitet: sed noluit cõmunicare in sermone cum heretico: qui suum perfidie venenum sub illo vocabulo occultabat. Marie itaqz fecunditas que gaudium matris habet cum virginitatis honore: etsi eius priuilegiũ est singulare: et continuo indicibile inuenitur: vt sicut nemo assequi possit: sic nec eloqui quidem. Sed si adijcias: cuius mater est: sed scilicet et domini nostri iesu christi: que iam poterit lingua etiam si angelica sit: dignis extollere laudibus virginem matrem. Matrem autem non cuiuscũqz sed matrem dei. Unde bern. in sermo. j. de assumptione virgi. Quis enim (ait) etiam si linguis hominum angelorumqz loquat: explicare queat quẽadmodum superueniente spũsancto; obũ-

brante virtute altissimi/caro factū sit verbū dei:p qd̄ facta
sunt oīa: ⁊ dn̄s maiestatis quē nō capit vniuersitas creatu
re:intra virginea sese clausit viscera factus homo. Hic est
fructus terre sublimis:q̄ sup oīa deus in secula bn̄dictus
Ro.ix. Cui a patre data est oīs potestas in celo ⁊ in terra.
Matth. viii. Ideo dn̄s noster qui venit saluare/qd̄ perierat: vnde an-
tiq̄ suspirabant patres deuotissime clamātes. Rorate celi
desuper: ⁊ nubes pluāt iustū: aperiatur terra et germinet
saluatorē. Esa.xlv. Ideo addit/iesus. Ipse demū de spū
scō pre participibꝰ suis vnctꝰ. De cuiꝰ vnctionis plenitu
dine oēs accepimꝰ gratiā p gratia. Joh.i. Ideo cōcludit:
christi. Huiꝰ ergo dei ⁊ dn̄i nostri iesu christi genitricis glo
riose semp̄q̄ virginis marie memoriam in primis venera-
mur. Sequitur. Sed et beatoꝝ aplorū. ¶ G Post me-
moriam beatissime virginis/subditur memoria beatoru
aplorū. Et digne ac merito: q̄ ipsi tradiderunt nobis ritū
⁊ formā offerendi hoc sacrificiū: vt habetur.i.Cor.xi. Ipsi
huiꝰ sacrificij testes fuerūt idonei: qui in cena vltima/qua
christus sacrificiū hoc in salutē mūdi instituit p̄sentes: pri
mi hoc sacrificio vsi sunt. Ipsi a christo tunc sacerdotes or
dinati/potestatē acceperūt sup corpus christi verū cōsecrā
dum ⁊ dispensandū: ⁊ sup corpus christi mysticū alijs or
dinādis eandē potestatē cōmunicādi. Unde eis dixit chri
stus. Accipite ⁊ comedite ⁊c. Et iterū. Accipite ⁊ bibite ex
hoc oēs. Ac deinde dixit. Hoc q̄ciens cunq̄ feceritis in mei
cōmemorationē facietis: de quo.s.dictum est. Ipsi deniq̄
fuerunt testes p̄cipui passionis christi ⁊ resurrectionis: vt
legitur in actibus aploꝝ: quorū hoc sacrificiū est memoria
le precipuū. ¶ Sequit. Ac martyrum tuorum. Horū me-
moria rite peragit: q̄ pro semel oblata hostia/semetipsos
obtulerūt viuentē hostiā deo placentē ⁊ acceptabilē: q̄ eti
am (quēadmodū apl̄i) testes fuerunt nostre fidei. Mar-
tyr em̄ grece testis est latine. Un̄ ⁊ de eis intelligi potest il
lud apl̄i ad Heb.ij. Ab eis qui audierunt salus in nos con
firmata est: cōtestante deo signis ⁊ portētis ⁊ varijs virtuti
bus ⁊ spiritussancti distributionibus s̄m suam voluntatē.
¶ Aduertēdū aūt q̄ patriarcharū ⁊ p̄phetarū ve.te.me-
moria non peragitur: q̄ q̄uis fide ⁊ deuotione in spū sa-
crificium hoc cognouerūt ⁊ spiritualiter participarūt: sa-
cramētaliter tamē ipso nunq̄ vsi sunt: q̄m longe post eorū
tp̄a noscit institutū. ¶ Sed cur beatorum cōfessorū/quo-
rū magnifice memoriā inter sanctos veneratur ecclesia: nul
la fit in p̄senti loco cōmemoratio. Respondet Inno. q̄ ca-
non forte p̄sertim quantū ad illam partē prius fit editus/
q̄ memoriā cōfessorū celebraret eccl̄ia. Nā oēs vere sancti:
qui cōmemorant in canone: precesserūt siluestrū preter io
hannē ⁊ paulū/marcellinū et petrū martyres qui p̄rimo
successerūt. Eccl̄ia vero post tēpus siluestri cepit sanctorū
confessoꝝ memoriā venerari. Nā sedes ep̄ales: q̄ iuxta dis
positionem btī petri sunt in singulis ciuitatibꝰ antiquitꝰ
cōstitute: nō in memoriā cōfessorū: sed in apostoloꝝ ⁊ mar
tyrū p̄cipue beatissime virginis veterū deuotio dedicauit.
Qd̄ vero canon tēpus beati siluestri p̄cessit: ex eo cōuincit
s̄m eundē Inno. q̄ aplorū cathalogus nō reperit in cano
ne dispositus: sicut in emendatioribus codicibꝰ sancti euā
gelij reperit. Nā in prioribus editionibus.i.in p̄mis trans
lationibus: vt dicit Hiero. nō solum euāgelistarū mutatꝰ
est ordo: sed ⁊ verborū ⁊ sententiarū cōfusa erat cōmixtio.
¶ H Ponitur ⁊ alia ratio a magistro in rationali: q̄ h̄
sacramētū institutū est in memoriā passiōis christi. Cū aūt
cōfessores p christo passi non sunt: saltē in publico vitā to-
ro: penis nō exto:sit p christo: ideo in hoc sacrificio passio
nis christi coꝝ memoria nō habetur. Et refert idē Guil. q̄
grego. tertiꝰ hec verba q̄ s̄m cōsuetudinē quarundā eccl̄ia
rum p̄ferunt: addidit. Necnō ⁊ illorū sanctoꝝ quoꝝ hodie
solēnitas in cōspectu tuo celebrat dn̄e deꝰ noster i toto or-
be terrarū: quorū certe ingēs ⁊ magna est multitudo. Un
de idē li.vij.ti. de sanctorū festiuitatibꝰ sui rationalis dicit
q̄ constantinus imperator partes transmarinas petēs/in
uenit Eusebiū cesariensem episcopū virū sanctissimū: cui

dixit. Pete a me vnde eccl̄ia tua ditet. Ille vero respōdit.
Eccl̄ia mea satis abundat in diuitijs. Sed rogo te vt mit-
tas per partes mundi qui nomina scōꝝ ⁊ tp̄a passionum
⁊ sub quibꝰ ⁊ qualiter/⁊ in quibꝰ locis passi sunt: rescribāt:
quod ⁊ factum est. Et refert idē Eusebius q̄ die quolibet
anni plusq̄ quinq̄ milia sanctoꝝ festa concurrūt: excepto
die kalēdarū ianuarij/quo gentiles epulis intenderūt et
solēnitatibus/⁊ nō ad martyrizandū sanctos. Idē Hiero.
in epistola que suo kalendario p̄ponit. Et q̄ horū scōrū
festiuitas ab eccl̄ia diebus singulis celebrari nō pōt: huiꝰ
occasione forte hec particula a dicto grego. est apposita.
¶ I Exprimunt aūt duodecim aplorū noia: cū addit.
Petri: q̄ fuit summꝰ ac caput aploꝝ: cui claues regni celo-
rū collate sunt; qui ⁊ ceterorū cōfirmator fuit/postq̄ a ne-
gatione dn̄i cōuersus surrexit: s̄m verbū christi Lu.xxij. Et
tu aliquādo cōuersus cōfirma fratres tuos. Cuius adhuc
successor totius ecclesie obtinet p̄ncipatū. ¶ Pauli: q̄ nō
ab hoībus: neq̄ p hominē electus est: sed p christū nume-
ro ⁊ gradui apostoloꝝ additꝰ: vt esset vas electionis: por-
tās nomē dn̄i corā gētibus ⁊ regibꝰ ⁊ filijs israel. Act.ix.
Hic in tertium celum rapitur: vt audiat secreta verba que
nō licet homini loqui. Hic gloriat in tribulationibus/non
ignorās cogitationes sathane: abūdantius oībus labora
uit. Gratie omnia tribuit: viuit nō ipse: sed viuit in eo chri
stus: qui gladio triūphans etiā mortuus testimonia fidei
fert christo: vt habet passionis eius historia. ¶ Andree: q̄
ad vnius iussionis vocem christū sequebat. Qui ⁊ de hu-
ius sacramēti veritate cū egea p̄consule disputabat. Hic
primꝰ aploꝝ vocatꝰ: etiā germanū suū petrū christo addu
xit: ad exēplū magistri/in cruce desideratissima triumpha
phauit. ¶ Jacobi: scȝ maioris ex vocatione ad apostolatū
ad quē prius sc̄q̄ iacobꝰ alter ascendit: hic quantū ad marty
rij laureā in apostolis primatū tenuit: quam priꝰ ipē susce
pit: vt habetur Act.xij. Misit herodes rex manus vt affli
geret quosdā de ecclesia. Occidit aūt iacobū fratrē iohan
nis gladio. ¶ Johannis: dilecti dn̄i qui in cena super pe-
ctus dn̄i recūbēs euāgelium: vt Beda dicit: ab ipso sacro
dn̄ici pectoris fonte potauit: q̄ mysterij huius altitudinē
⁊ fructū pre ceteris plus reserauit. Cui ⁊ christus virginē
matrē in cruce virgini cōmēdauit. ¶ Thome: q̄ ⁊ didimus
dr: qd̄ interp̄tat latine dubiꝰ: q̄ de dn̄ica resurrectiōe plus
ceteris dubitauit. Un̄ clauorū locis digitos inferēs ac dn̄i
co lateri manꝰ/credidit: ⁊ oē dubitatiōis vulnus a nobis ⁊
infidelitatis amputauit. ¶ Jacobi: scȝ minoris q̄ christo
simillimꝰ in corporis figuratione: necnō ⁊ religiōis imita
tione frater dn̄i appellari meruit: ⁊ hierosolymitanā eccle
siā post dn̄i ascēsionē p̄mꝰ episcopādo rexit. ¶ Philippi: q̄
specialiter de p̄ris ⁊ filij inseparabili deitate instructꝰ: etiā
q̄nq̄ panū q̄bꝰ saturādus in deserto fuerat p̄pl̄s: mysteriū
querēte dn̄o: Philippe vn̄ ememus panes vt mādu cēt hi
intelligere meruit. ¶ Bartholomei: q̄ solꝰ fuisse dr nobi-
lis ⁊ philosophꝰ inter aplos. Qui teste dionysio diuine ac
mystice theologie sacramēta nouit: ⁊ p vera ⁊ increata sa
pientia excoriatus virꝰ/testis ⁊ doctor factꝰ est idoneus.
¶ Matthei: q̄ de theloneo vocatus a christo: ex publica-
no factꝰ est apl̄s ⁊ euāgelista/spūalium taletoꝝ distributor:
⁊ cōuiuioꝝ dei p̄parator: q̄ ⁊ in huiꝰ sacramēti imolatione
interfectꝰ seip̄m dn̄o obtulit hostiā viuā. ¶ Simonis: qui
frater erat iacobi minoris: dictꝰ chananeꝰ ex zelo christia-
ne religionis. Chana q̄ppe zelꝰ interp̄tat. vn̄ ad differen-
tiā simonis petri. Uel a vico chana ville galilee: in q̄ dn̄s
primo i vinū aquā mutauit: noiatꝰ: articulū symboli: Cōio
nē scōꝝ adiecisse dr: in quo ⁊ hoc sacramētū qd̄ cōio dr: de
signat. ¶ Et thadei: q̄ tertiꝰ frater iacobi minoris ⁊ simo-
nis fuit. De quo et metra cōia dici solent. Anna solet dici
tres concepisse marias: Quas genuere viri ioachim/cleo
phas/salomeq̄. Has duxere viri ioseph alpheus zebedeꝰ.
Prima parit christum. iacobum scd̄a minorem: Et ioseph
iustū peperit cū simone iudā. Tertia maiorē iacobū: volu
crēq̄ iohannē. Dicit aūt thadeus quasi apprehēdens: q̄

per fidem christū firmissime tenuit: ꝛ cōtra veritatis corru
ptores acerrime scripsit. Ad cōstātiā semel acceptate fidei
exemplis relapsoꝝ angeloꝝ ꝛ hominū terribilibus: futu
riqꝫ iudicij cōmemoratione fideles animauit. Hic dicit̄ et
iudas: quod interpretat̄ cōfitens vel gloriosus. Uel p ety
mologiā quasi iubilū dans. Habuit em̄ cōfessionem fidei:
gloriam regni: ꝛ iubilum gaudij sempiterni. ℭ Hos duo
decim elegit dn̄s: vndecim in terra cōsistēs: duodecimum
paulū de celo: qui ſm beatū Aug. in quodā sermone sunt
duodecim filij iacob: hi duodecim principes plebis israel:
hi duodecim fontes reperti in helim: duodecim castra in
ramasse vsqꝫ ad montē syna: duodecim lapides in veste sa
cerdotali: duodecim panes ppositionū: duodecim explo
ratores missi a moyse: duodecim populi terrā pmissionis
ingredientes: duodecim lapides altaris: duodecim lapi
des de iordane eleuati: duodecim lapides in eūdē allati:
duodecim duces salomonis: duodecim stelle ī corona spō
se: duodecim fundamēta: ꝛ duodecim porte ciuitatis dei:
duodecim menses anni: duodecim hore diei. Isti sunt mis
si de manu potentis in corda inimicorum regis. Per hos
rex noster pacificus debellauit mundi principem et vasa
eius diripuit. ℭ Z His duodecim apostolis addita sunt
nomina duodecim gloriosoꝝ martyrum: qui semetipsos
obtulerunt hostias viuentes deo acceptabiles pro confes
sione nominis ꝛ passionis christi: cuius memoria agit̄ in
missa: de quorū fide ꝛ martyrij causa: vt dicit Alber. indu
bitabilis extitit certitudo. Multorū autē aliorū martyrū
noīa hic nō ponunt̄ ſm eundē: qr vt legitur in ecclesiasti
ca historia: aliquādo heretici cū martyribus passi sunt: eo
ꝙ tunc ecclesia synodos visitationes ꝛ examinationes ha
bere nō potuit vt discerneret hos ab illis ppter persecutio
nē tyrānoꝝ. Neqꝫ tamē negādum est quin plures sint mar
tyres: de quibus nō minus ecclīa est certa: eo ꝙ passiones
pro christi noīe subierūt: ꝙ̄ de hic scriptis. ℭ Sed cur illo
rum noīa canoni nō inserunt̄: certū est ꝙ ppter plixitatē
nimiā in sanctoꝝ cōmemoratione nō omnia poni expedie
bat. Cur aūt certoꝝ nomina: ꝛ nō alioꝝ canoni sunt inser
ta euidens ratio assignari nō pōt: qr latet nos q̄ cause prio
res pres introduxerūt ad istoꝝ posit ꝙ̄ alioꝝ īsertione no
minū. Multe cōiecturales assignari possent. Una ſm Al
ber. ī. tracta. ppter notionē passionis ꝛ fidei ipsorū. Neqꝫ
forte omniū est vna rō: qm̄ aliquoꝝ noīa hic ponunt̄ pro
pter sue passionis primeuitatē: qr videlicet passi sunt in p̄n
cipio nascētis eccle. Quorundā ppter tormētoꝝ imanita
tem: quorundā ppter cōstātie in patiēdo singularitatē: et
ita de alijs. Uerū tñ est ꝙ aliq̄ dicūt canonē cōpositum ex
speciali instinctu dei ꝛ ordinatione. In signū cuius referūt
ꝙ aliqui patres ex singulari quadā reuerētia ꝛ deuotione
quā ad certos sanctos habuere: ipsoꝝ noīa studuerūt ap
ponere: ꝛ quorundā iā appositoꝝ remouere: sed mīsacro
die in crastino repperunt illos deletos: ꝛ priores litteris
aureis inscriptos. ℭ L Ponunt̄ autē primo martyres
eximij: q̄ in principio nascētis eccle floruerūt in apice sum
mi apostolatus. ℭ Lini: q̄ fuit primus papa post beatū petrū
ꝛ hoc in regimine nō ex ordinatione petri. Cui cōtrariū vi
detur qđ Johānes tertius scribit episcopis germanie ꝛ gal
lie. ꝛ habet̄. viij. q. j. si petrus. vbi dicit̄. Si petrus princeps
apostoloꝝ adiutores sibi ascriuit linū ꝛ cletū: nō tñ potesta
tem pontificij aut soluēdi aut ligandi normā eis tradidit:
sed successori suo clementi: qui sedem apostolicā post eū ꝛ
potestatē pōtificalem: tradente sibi beato petro tenere p
meruit. Linus vero ꝛ cletus ministrabant exteriora: princeps
aūt apostoloꝝ petrus verbo ꝛ orationi instabat. Sed glo.
ibidē soluit dicēs. Patet hic ꝙ linus et cletus nō fuerunt
apostolici: ꝛ hoc verū ꝙ post petrū statim nō fuerūt apo
stolici: sed clemēs fuit post eū apostolicus. Uidens autē cle
mens ꝙ hoc erat periculosum exēplo: ꝙ aliqs sibi eligeret
successorē: renunciauit papatui: ꝛ tunc electus fuit linus. eo
mortuo electus est cletus: quo mortuo denuo fuit electus
clemens: ꝛ sic clemēs ſm vnā cōputationē fuit scđs: ꝛ ſm
aliam fuit quartus. Uersus. Disputat hic mūdus: quartus
fuerit ve secūdus. Hec glo. ℭ Utraqꝫ ſm ordinationē bea
ti petri: q̄ moriturus apprehēsa manu clemēns in auribus
totius ecclesie ait. Clementē hūc vobis ordino episcopum:
cui soli mee predicationis ꝛ doctrine cathedrā trado: quē
pre ceteris expertus sum deū colentē: homines diligentem:
discendi studijs deditū: sobriū: benignū: iustū: patiētem:
scientē nōnulloꝝ ferre: etiā ex his qui verbo dei instituunt̄
iniurias: vt scribit ipse Clemens in epistola ad beatum ia
cobum episcopum hierosolymitanū. Linus ergo primus
post beatū petrū in cathedra petri vsqꝫ ad suam passionē
sedit: qui plura pro christo pertulit genera tormentorum.
ℭ Cleti: qui lino in papatu successit multis passionibus ꝛ
signis clarissimus. ℭ Clementis: qui post transitū cleti itē
in papā electus: beati petri discipulus ꝛ pedissequus: omnes
actus eius describens duodecim libris: quos itinerariū appel
lauit. ℭ Sixti pape ꝛ martyris: q̄ in missarū solēnijs hym
num angelicū Sanctus Sanctus Sanctus: cū Agnus dei constituit
tuit decātari. ℭ Cornelij pape ꝛ martyris successoris bea
ti fabiani: cuius indubitatū apud sanctos patres ambrosi
um ꝛ augustinū fuit martyriū. ℭ Cypriani episcopi cartha
ginēsis: cuius tāta fuit fides: vt lata sue cōdēnationis snia
publice clamaret: gratias deo: in cōsistorio tyrāni. In cuius
corde in testimoniū fidei: figura crucis in specie auri fuisse
dicit̄ depicta. ℭ Laurētij ecclesie romane archidiaconi: q̄
certa ꝛ indubitata fide rogū sustinuit: vt viuus in cōspectu im
peratoris presentia assaret̄. Hic facultates ecclesie larga
manu dispersit ꝛ dedit pauperibus: ideo iusticia eius manet
in seculū seculi. ℭ Chrysogoni: cuius ꝛ mira fides extitit: vt
spōte gaudēs ꝛ letus mortis subiret suppliciū. ℭ Johānis
ꝛ pauli: q̄ imperialis aule domestici se gloriose christianos
cōfessione publica ostenderūt: ꝛ iulianū apostatā cōfude
rūt. In quoꝝ laude canit ecclīa. Isti sunt due oliue: ꝛ duo
cādelabra lucētia ante dn̄m. Zach. iiij. quos eadem fides
ꝛ passio vere fecit esse germanos. ℭ Cosme ꝛ damiani fra
trum: q̄ in arte medicine claruerunt: gratis ppter deū artis
sue officia exhibētes: a vero medico vocati sunt ad sanan
dū lāguores grauissimos animarū. ℭ Et omniū sanctoꝝ
in cōmuni quorū nomina nota: ꝛ vitande prolixitatis cau
sa omittunt̄. ℭ M Quoꝝ meritis precibusqꝫ cōcedas
vt in oībus protectionis tue muniamur auxilio per christū
dominū nostrū. Postꝙ̄ sanctoꝝ specialis generalisqꝫ pre
missa est cōmemoratio: addit̄ per eorū preces ꝛ merita ad
deū deuota supplicatio: vnde dicitur. Quorum sanctorū
meritis. i. operationū meritoriarum intuitu maxime supe
rerogationis: vt dicit Alber. in hac mortali erumnosaqꝫ vi
ta perpetratū: que ꝛ alijs proficere poterāt. precibusqꝫ suoꝝ
piorū desideriorum pro nobis tibi oblatis: nunc in gloria.
Quoniā ꝛ de ipsis verū est generaliter: qđ de sancto hie
remia ppheta. ij. Mach. c. xv. scribit̄ specialiter. Hic est fra
trū amator: ꝛ populi dei israel. Hic est qui multū orat pro
populo ꝛ vniuersa ciuitate sancta: dei vniuersali scꝫ eccle
sia. Cōcedas ꝛ misericorditer largiaris. Ut in oībus credē
dis: intelligēdis. appetendis ꝛ agendis. Tue semꝑ prote
ctionis ac defensionis muniamur auxilio cōtra oēs inimi
corū visibiliū et inuisibiliū machinationes: quibus qm̄ hu
mana fragilitas abducit̄ a via veritatis ꝛ iusticie: ꝛ adhe
ret falsis superstitiosis nonnūꝙ̄ assertionibus: declinat quoqꝫ
a via mandatoꝝ diuinorū. Auxiliū vero tuū habētes secu
ri stamus cōtra oīa aduersa ꝛ nociua. Quia tu solus potēs
es: ꝛ in ditione tua cuncta sunt posita: nec est qui tue pos
sit resistere voluntati. Hester. xiij. Hoc auxilio se tueri pphe
ta gratulatus ait. Auxiliū meū a dn̄o qui fecit celum ꝛ ter
ram: sibiqꝫ impertiri instāter orauit. Deus inquit in adiutori
um meū intēde: dn̄e ad adiuuādū me festina. ℭ Et notā
dū ſm Alexā. de ales: ꝙ in hac cōmemoratione sanctorū
que fit ante cōsecrationē corporis christi: imploratur suf
fragium sanctorū. In ea vero q̄ fit post cōsecrationē: sanc
torum cōsortiū postulatur: quia nimirum anteꝙ̄ corpus
christi: quod est vniuersalis ecclesia: consecretur. i. anteꝙ̄
regnum

regnū adueniat:necessariū est nobis in via sanctoꝝ suffra
giū: vt meritis eoꝝ ꝛ precibꝰ diuine ꝓtectionis muniamur
auxilio. Sed vbi corpꝰ christi fuerit cōsecratū.i.vbi regnū
aduenerit:assequemur in patria consortiū sctōꝝ: vt socie
tatē ꝛ partē cū sanctis aplis ꝛ martyribꝰ habeamꝰ qđ in cō
memoratione sctōꝝ infra postulat̄. ¶ N Et nota ꝙ in
hac sctōꝝ inuocatione nō tm̄ sancti maiores: vt petrus et
ceteri apl̄i in btitudine ꝛ gloria deo ꝓximiores: sed etiam
inferiores ꝛ mediocres: vt linus ꝛ ceteri martyres ex noīe
exprimunt̄. Etiā certi noiandi eligunt̄: vt ꝑ hoc istruamur
ꝙ licite nūc ad hūc nūc ad illū maiorē vel minorē orōnes
fundere possumꝰ: ꝛ ad spāles recurrere/deuotione ꝛ fidu
cia spāli. Quo illoꝝ error reprobat̄: q̄ nō ad varios sctōs ꝓ
varijs subleuādis defectibꝰ recurrendū dogmatizabant.
Unde nōnunꝙ fideliū turbat̄ deuotio: ꝛ reuerentia san
ctoꝝ: q̄ rōnabili varietate discreta crescit: cōfusa vnifoꝛmi
tate minuitur ꝛ tepescit. Ut aūt sanctoꝝ inuocatio discre
te a nobis fiat: ꝛ pulchra varietate amicta crescat: cōside
randa est varietas donoꝝ etiā in sanctis tam in via ꝙ in
patria discretoꝝ. Uerū em̄ est ꝛ in sanctis illud virgilianū
Egloga viij. Nō oia possumꝰ oēs: qm̄ nec oia: nec eadē oībus data sunt
sed diuersi diuersa receperunt dona: oia tm̄ ad cōem ecclie
vtilitat̄. Qđ pulchro paradigmate deducit apls.i. Coꝛ.
xij. Diuisiones (inquit) gratiarū sunt: idem aūt spūs. Et
diuisiones ministrationū sunt: idem autem dominus. Et
diuisiones opationū sunt: idē vo deus qui operat̄ oia in
oībus. Unicuiqꝫ aūt datur manifestatio spūs ad vtilita
tem. Alij quidē ꝑ spm̄ datur sermo sapiētie: alij aūt sermo
sciētie ſm eūdem spm̄. Alteri fides in eodē spū: alij gr̄a
sanitatū in vno spū. Alij opatio virtutū: alij ꝓphetia: alij
discretio spirituū: alij genera linguarū: alij interpretatio
sermonū ꝛc. Et sequit̄. Nūquid oēs apl̄i: nūquid oēs pro
phete: nūquid oēs doctores: nūquid oēs virtutes: nūqđ
oēs habent gratiā curationū ꝛc. Sed vnusquisqꝫ ꝓprium
habet donū: vnus quidē sic alius vo sic.i. Coꝛ. vij. Qđ ve
rū est (ait Gerson tractatu de orōne) nedū in viatoribꝰ:
sed etiā in beatis. Quo respectu canit ecclia. Nō est inuen
tus similis illi qui cōseruaret legem excelsi. Cui cōsonat il
lud Joh. xiiij. In domo patris mei mansiones multe sunt
idest distincta meritoꝝ premia ac distincta priuilegia: vn̄
etiā cōsequit̄ varius btōꝝ honor ꝛ gloria. Sic loquit̄ bea.
Aug. in de sctā virginitate. Quia vita eterna pariter erit
oībus sanctis: equalis denarius oībus attributꝰ est. Quia
vo in ipsa vita/distincta fulgebūt lumina meritoꝝ: multe
mansiones sunt apud patrem: ac ꝑ hoc in denario quidē
nō in pari nō viuit alius alio ꝓlixius: in multis aūt māsio
nibus honorat̄ alius alio clarius. ¶ O Ex quibꝰ cōclu
ditur sctōs diuersos/diuersas grās ꝛ priuilegia siue dona
varia a dn̄o cōsecutos: ꝛ quantū ad seipsos/ ꝛ quantū ad
necessitates vel defectus viatorū subleuandos/seu dona
varia ꝛ bn̄ficia ipetrāda. Et hoc etiā quoad ꝑsonas/tpa/
loca poterit sic̄ estimari: vt ꝙ quidā dati sunt patroni cer
te ꝓuincie: quidā certe ꝑsone: quidā certis ꝑsonis: qđā cer
tis beneficijs ipetrādis. Quidā etiā ꝓpitij magis magisqꝫ
exorabiles inuocati certis loco ꝛ tpe/ꝙ alio loco aut tpe
alio. Que em̄ a deo sunt/ordinata sunt. Ro. xiij. Un̄ eter
na sua ineffabiliqꝫ sapiētia nō solū preuidit ac preordina
uit ea q̄ facturus erat: sed etiā ꝑ quos ꝛ quibꝰ medijs: ele
gitqꝫ singulis loca ꝛ tpa determinata: alioquin quō respō
disset discipulis. Nō est vestrū nosse tpa vel momēta q̄ pa
ter posuit in sua ꝓtāte. Act.i. Sic ergo nō oim generū mi
racula ꝑ singulos sctōs suos dn̄s opatus est in terris: sed
ꝑ quosdā illa: ꝑ quosdā alia. Jta legimꝰ quosdā frequen
tius spūs imūdos expulisse: vt cyriacū diaconū: alios fre
quentius cecos illuminasse/vt laurentiū: alios marinos
sedasse fluctꝰ/vt martinū ꝛ nicolaū: alios celo astris ꝛ nu
bibus iperasse: vt iosue/heliā: alios etiā bestias curauisse
vt hieronymū/blasium: ꝛ sic varios sctōs in terris varias
curasse infirmitates. Nec mirum: qm̄ licꝫ singuli singulas
impleparī sint aie virtutes: tm̄ vnus in hac: in illa alius ma
gis ꝛ magis claruisse putat̄. Exempli causa: vt ſm Greg.
i. moral. c. xiiij. Abel de innocētia: enoch de actionis mūdi
cia: noe de spei longanimitate: abraā de obedientia: isaac
de singulari castitate: de laboris tolerātia iacob: de retribuē
dis bonis pro malis ioseph: de māsuetudine moyses: iob
de patientia ꝛc. Qui vo in certarū virtutū exercitijs am
plius meruerunt: nihil ꝓhibet credere a dn̄o pro singulari
quadā remuneratione in btitudine obtinuisse: vt sic eās vir
tutes ipetrare valeāt eis q̄ se in terris inuocare deuotius
studuerūt: quatenꝰ appropriate in his sublimenẗ in quibꝰ
meruerūt. Sic em̄ legimꝰ quosdā a carnis tentationibꝰ li
beratos ꝑ inuocationē btē agnetis/andree/hieronymi/
nicolai. Per btm̄ petrū obediētie donū. ꝑ paulū illumina
tionis: ꝑ iohānē charitatis obtinuisse: ꝛ ita de alijs multis
Et idcirco sctōs quosdā suos oratores trāsmisisse legimꝰ
ad alios: etiā celestes ad terrenos: maiores ad minores:
Sicut de btō petro recitat Gre. iiij. dial. c. xxv. q̄ puellā pa
ralyticā sanādā sue ecclie custodi noie abūdio delegauit.
¶ P Uerūtamen sancti sic ad certa beneficia cōferen
da vel imperranda priuilegiati: non ꝓpter hoc ipotentes
sunt ad auxilia in alijs cōprestanda. Sicut nec vni virtuti
excellēter dediti/virtutes ceteras reliquere. Un̄ quo san
cti maioris fuerūt meriti: ꝛ mō amplioris glorie: eo effica
ciores credunt̄ ad oia nobis apud dn̄m generaliter impe
tranda. Sic aplos legimꝰ infirmitates singulas curauisse
licꝫ ex spāli causa maiores sci ad minores aliqn̄ sanādos
remiserūt: vt minoꝝ non dū manifesta scitas palā fieret:
vel ꝓpter aliud hmōi. ¶ Pariformiter credendum certis
ꝑsonis/aut patrie certos sctōs specialiter patrocinari. Si
em̄ hec de angelis credimꝰ: cur nō etiā de sanctis ad ange
loꝝ societatē assumptis? Jbi videlꝫ spāliter/vbi viuentes
cōuersati sunt: vel ꝓpl̄i curā gesserūt: vel vbi corpora eoꝝ
requiescūt ꝛ reliquie: seu vbi ecclias sibi possidēt dedica
tas. Nam in talibꝰ frequētius miraculis claruere: ꝛ benefi
cia plurima suis cultoribꝰ. ꝛ loca hmōi deuote visitantibꝰ
prestiterunt. Sic de btō benedicto scribit btūs Grego. ꝙ
quedā mulier mente capta dū errans casu ad specū beati
patris ꝑuenit ac ꝑnoctauit: mane sana exiuit ac sana ꝑmā
sit. ij. lib. dial. c. xlij. Sic btūs martinꝰ turonensis vndecim
mille virgines colonienses ab hostiū insidijs ꝛ obsidione
liberauit. Sic habet̄. iiij. Reg. xiij. ꝙ cū cadauer cuiusdam
defuncti ꝓiectū fuisset in sepulcrū helisei: cōtinuo reuixit.
Et mater beate lucie: cuius hodie festū agimꝰ. ad tactū se
pulchri beate agathe est a ꝓfluuio sanguinis liberata. Et
de sancto hieremia scribit̄/ꝙ multū orauit ꝓ ꝓplo/ ꝛ san
cta ciuitate hierlm: in qua olim ꝓphete officio fungebat̄:
vt est supra allegatū. ¶ Q Sic etiā certis tpibꝰ exorabi
liores se reddūt: vtputa in suis natalicijs ac ceteris eoꝝ
festiuitatibꝰ. Sic de sctō martino legit̄/ꝙ dum sarcopha
gum eius transferre conarent̄: frustra tribꝰ diebus ꝛ nocti
bus in orationibꝰ/vigilijs/ac ieiunijs laborauerūt: donec
expectarent diem natalicij eiꝰ pontificatus. Jn quo appa
rente quadā celesti virtute/cooperante sctō martino faci
lime vota cōpleuerūt. De his oībus btūs Aug. ad ecclesiā
hipponen. ita scribit. Ubiqꝫ deus est: nullo loco claudit̄/
qui cōdidit oia: ꝛ eū a veris adoratoribꝰ in spiritu ꝛ verita
te adorare opꝫ: vt in occulto exaudiens: in occulto iustifi
cet ꝛ coronet. Uerū ad illa q̄ hoibꝰ nota sunt: quis potest
eius perscrutari cōsiliū: quare in alijs locis hec miracula
fiant ꝛ nō in alijs. Multis em̄ notissima est sanctitas loci
vbi sancti felicis nolensis corpus cōditū est: quo volui vt
pergerent: q: nobis facilius fideliusqꝫ scribi pōt/quicqđ
in eoꝝ altero fuerit diuinitus ꝓpalatū. Nā ꝛ nouimꝰ me
diolani apud memorias sctōꝝ: vbi mirabiliter ꝛ terribili
ter demones cōfitent̄: furē quēdam q̄ ad eū locū venerat:
vt falsum iurando deciperet: cōpulsum fuisse furtū cōfite
ri: ꝛ qđ abstulerat: reddere. Nūquid aphrica martyribus
plena est? ꝛ tm̄ nusq̄ scimꝰ talia fieri. Sicut em̄ qđ apls di
cit: nō oēs sancti habent curationem: nec oēs habent dijū
dicationē spirituū: ita nec in oībus memorijs sanctoꝝ ista

voluit fieri ille q̄ diuidit ppꝛia vnicuiqꝫ put vult. hec Aug.
¶ Huic ſuffragioꝝ diſtributioni: quā ſanctis ineſſe credi-
mus in patria: fauent diſtincta angeloꝝ officia: p que alij
alijs pꝛeſunt / tam in puincijs ꝙ regnis ꝙ pſonis: ſicut in Da-
niele legim⁹. Propter qḋ potiores eos q̄s dubitat ad im-
petrandū bñficia eis quib⁹ pꝛeſunt / ꝙ alijs. Un̄ ⁊ danieli
reuelatū eſt pꝛincipē pſarū reſtitiſſe gabꝛieli. xxi. diebus:
eo ꝙ legatio c[illegible]nocitura erat perſis. eiuſdem ca. x.
Quē pſarū p[illegible]ipē btūs Greg. xvij. moꝛa. angelū genti
pꝛepoſitū d[illegible]cit. Et quō reſiſtit ſatis declarat Nico. de lyꝛa
in poſtilla ſup danielem. ¶ R Sed nunc qualis varie-
tas cultui ſctōꝝ cōdecet: bꝛeuiter annectam⁹. Illud autē
ſupponēdū ꝙ in ſctōꝝ veneratione / nō tā ſctōs: ꝙ in ſctis
dnm̄ veneramur. Dum em̄ in ſctis magnifica dona grām
⁊ opa laudam⁹: qḋ aliud ꝙ dnm̄: qui oīa operat̄ in oībus:
in ſanctis ſuis mirabilē pꝛedicam⁹. Siquidē om̄e datum
optimū: ⁊ om̄e donū pfcm̄ deſurſum eſt deſcendēs a pa-
tre luminū. Iaco. i. Nō em̄ ſctōꝝ cultus in ſanctis finaliter
terminari debet: ſed p ſctōs dirigi in deū tanq̄ in oīs boni
oꝛiginē atqꝫ finem: alioquin idolatriā ſaperet: dū creatu-
rā pp̄ter ſe tm̄ ſine relatione actuali vel habituali in finē
vltimū: qui deus eſt: colerem⁹. In omni igit̄ ſctōꝝ cultu: ſi
recte colim⁹: diuinā potentiā / ſapientiā ⁊ bonitatē lauda-
mus. Scḋm q̄ diuina attributa oīs ſctōꝝ cultus triplicem
cōplectit̄ modū. Unus dū de donis grā / btitudine ⁊ glo-
ria ſanctoꝝ exultam⁹ / grās referentes dño qui tanta ſuis
cōtulit. Gaudemus ꝙ de ſalutarib⁹ pꝛofectib⁹: qui nobis
ex hoc pꝛouenlūt: totoqꝫ mentis annisu ad eoꝝ conſoꝛtiū
⁊ gloꝛiā aſpiramus. Hec facientes diuinā bonitatem at-
tollimus: cōfitemurqꝫ dño: qm̄ bon⁹: qm̄ in ſeculū miſeri-
coꝛdia eius: qui tantis tāqꝫ deſiderabilib⁹ bonis ſuos ele-
ctos largiter cumulauit. Scḋo ſanctos colim⁹ / dum eoꝝ
fidem ⁊ doctrinā quā ſpūſctō inſpirati exemplo ⁊ verbo
ſparſerūt: amplectimur: ⁊ quoad poſſum⁹ imitamur: diui-
nā in hoc cōfitentes ſapientiā: cui⁹ magiſterio ⁊ vnctione
hoies moꝛtales nobis ſſtea diuina nobis myſteria ac vite
viam certiſſimā demōſtrarūt. Tertio mō ſctōs veneramur
dum ad eoꝝ ſuffragia auxiliaqꝫ nos infirmi / nos miſeri /
deuote recurrim⁹: ⁊ cōfidenter diuinā benedicentes potē-
tiā: qui talem dedit hoīb⁹ ptātem. Hos tres modos colen-
di ſanctos eccl̄ia tenet: dū in ſanctoꝝ feſtiuitatib⁹ virtutes
eoꝝ cū gaudio ⁊ exultatione magnificat: doctrinas ⁊ exē-
pla a filijs ſuis imitāda recitat: ⁊ eoꝝ interceſſiones ⁊ au-
xilia imploꝛat. ¶ S His itaqꝫ modis diſcreta varietate
nobis colendi ſunt ſancti: ne ſtulte oberrando / dum illi di-
uine ſapiētie: cui nihil inoꝛdinatū ⁊ irrōnabile placet: pla-
cere cupim⁹: plurimū diſpliceam⁹. Audiamus qꝫ in oppꝛo-
bꝛiū noſtri illud Mat. xv. Sine cauſa colūt me: ſed in oī-
bus ſm̄ traditionem apl̄icā / rōnabile ſit obſequiū veſtrū.
Ro. xij. ¶ Unde talis diſcretio ſeruet̄ quaten⁹ quoad pꝛi-
mū modū / maioꝛes ꝓpenſioꝛeſqꝫ grārū actiones dño im-
pendamus: ac feſtiuioꝛib⁹ cerimonijs laudū pꝛeconia in il-
loꝛū ſanctoꝝ ſolēnijs decantem⁹: qui a dño maioꝛē gratiā
ac munera in via ac gloꝛiā abundantioꝛem ſunt in patria
cōſecuti: quouſqꝫ magis diuino munere eccl̄ie dei pfeciſſe
credimus. Propter qḋ ſm̄ eccl̄ie ritū gloꝛioſe virgini ma-
rie ſup oēs puras creaturas / dcitati ſuppoſitaliter nō vni-
tas in grā pariter ⁊ in gloꝛia ſublimitate maioꝛē debem⁹
reuerentiā: ac pꝛo ea q̄ oim̄ redemptoꝛē peperit ⁊ ſalutem
maioꝛes deo reddere gratias obligamur. Sic ⁊ beatū io-
hannem baptiſtā / quo veritatis teſtimonio / inter natos
mulierū maioꝛ non ſurrexit. feſtiuitate ſolennius venera-
mur. Similiter ⁊ pꝛimoꝝ patrū / beatiſſimoꝝ apl̄oꝝ funda-
mentoꝛū eccleſie a dño ſpecialiter electoꝝ honoꝛem cete-
ris ſanctis oībus anteponim⁹. Deinde quattuoꝛ euāgeli-
ſtarū / quattuoꝛqꝫ eccl̄e doctoꝝ: qui plus ceteris eccl̄ie cre-
dunt̄ pfuiſſe: ſolēnia ſub duplici officio colimus: ſm̄ ꝙ ſta-
tutū eſt in. c. gloꝛioſus deus. de reli. ⁊ ve. ſctōꝝ. li. vj. Alios
ꝯo minoꝛes / martyꝛes / ꝯfeſſoꝛes / virgines tēperatioꝛi cul-
tu veneramur. Recte inquā hec in eccl̄ia varietas ſeruat̄.

Nam ſm̄ aplm̄. i. Coꝛ. xv. Sicut ſtella differt a ſtella in cla-
ritate: ſic erit reſurrectio moꝛtuoꝝ. Ideo eccl̄iaſtica hierar-
chia: vt in ſuis actionib⁹ imitet̄ celeſtem illam ſctōꝝ in glo-
ria diuerſitatem: varietate officioꝛū rōnabilij eāipſam re-
preſentat. ¶ T Sic quoad ſecundū modū. Cum is oim̄
ſanctoꝝ vita ⁊ doctrina ſit imitabilis: illoꝝ tñ exempla am-
plius attendenda ſunt ⁊ imitanda: q̄ vel in his virtutib⁹
laudant̄ ſpecialiter: vel qui magis ſtatum cōcernūt cuiuſ-
libet: aut quoꝝ cōtraria vitia plus impugnāt. Ita regula-
ris ꝓpoſiti viri eos magis imitari habent: qui regule fue-
runt inſtitutoꝛes: vel inſtitute pꝛecipue zelatoꝛes. Sic mo-
nachi nigri benedictū: albi moꝛbertū. Ciſtercienſ. bernar-
dū: regulares auguſtinū. anachoꝛite iohā. baptiſtā: choꝛ-
dati franciſcū: pꝛedicatoꝛes dn̄icum plus ceteris veneran-
tur. ¶ Sic etiā ſi q̄s vitio quolibet acrius impugnat̄: eum
venerando attendat: qui p oppoſitā virtutem victoꝛ fuit.
Sic tentatus in fide abrahā ⁊ petrū diligentius honoꝛet.
Quoꝝ alter contra ſpem credidit in ſpem: vt pater fieret
multarū gentiū: nec in pꝛomiſſionis dei heſitauit diffiden-
tia: dum filiū vnigenitū imolare iubet̄: in quo ſibi ſeminis
multiplicatio eſt pmiſſa. ad Ro. iiij. ⁊ Heb. xi. Alter inter
diuerſas hoim̄ de chꝛiſto opiniones / filiū dei viuū pater-
na reuelatione recognoſcens publice cōfitetur. Matth.
xvj. Si quē pſecutoꝝ ſolicitat vindicta: dauid cōſideret et
ſtephanū. Quoꝝ ille dum in capitalem inimicū ad moꝛtē
actu ſe querentem vindictā ſumere potuit: noluit. i. Reg.
xxiiij. Iſte pꝛo ſuis occiſoꝛib⁹ dñm exoꝛauit. Si toꝛquet in-
uidia: ſamuelem inuoca ⁊ paulū. Quoꝝ pꝛim⁹ ita deijcien-
tem ſe dilexit pplm: vt pꝛo eis nō oꝛare pctm̄ reputaret. i.
Reg. xij. Secūdus ꝯo anathema eſſe optat pꝛo fratrib⁹ a
ſua pſecutione nō ceſſantib⁹. ad Rom̄. ix. Si carnis petu-
lantia ſtimularis: ioſeph emulare / ⁊ iohānē zebedei quoꝝ
hic caſtitatem a ſua dña impugnatā ſub vite periculo cu-
ſtodiuit. Gen̄. xxxix. Iſte iam nuptijs aſcriptus / lene cōiu-
gia reſpuens pectus / dñm virgo ſecutus eſt: vt teſtat̄ Hie-
ro. in ꝓlogo ſup Iob. ¶ Si diſplicētes rerū euent⁹ ad im-
patiētie murmur te agitant: Iob venerare ⁊ alexiū: quoꝝ
vnus in oim̄ exterioꝝ amiſſione poſſeſſionū / liberoꝝ / coꝛ-
poriſqꝫ ſanitate nihil ſtultū cōtra dñm loquit̄: ſed ecōtra
bn̄dicit. Alter paterna in ede in medijs diuitijs ⁊ familia
deſpici elegit: ⁊ paupꝛtatē ac ſeruoꝝ cōtumelias incognit⁹
patienter tulit. ¶ Si immoderat⁹ gehenne timoꝛ / ⁊ cōmiſ-
ſoꝝ nimietas pctōꝝ: ad deſperationem te impellūt: manaſ-
ſem pꝛimo idolatrā / ⁊ pphetarū occiſoꝛē: poſtea in capti-
uitate cōuerſum ad memoꝛiā reuocet: de quo. ij. Paralip.
xxxiij. Atqꝫ famoſam illā peccatricē mariā magdalenam
imitādo colat: q̄ plurima a dño pꝛiuilegia cōuerſa cōſecu-
ta eſt / ſm̄ euāgelicā veritatē. ¶ Si ſupbia te vexat: humil-
limā dei genitricē amplectere: q̄ cū ſumma ſup angelicos
ſpūs dignitate leuaretur: deūqꝫ ſibi ſubditū materna au-
toꝛitate haberet: pfundiſſimā humilitatē mente tenuit:
verbis exhibuit: et in omni ope ſuo teſte euāgelio / decla-
rauit. Et ſic in alijs poſſet pariformiter demonſtrari. Pro
quo bene ad pꝛopoſitū loquit̄ btūs Grego. home. xv. ſup
ezech. verſus finem. ¶ V Quantū ad tertiū modum /
ſimiliter multis reſpectib⁹ nunc ad vnū: nūc ad alium cō-
uertere nos poſſumus auxilia petituri: de quo Gerſon in
tractatu de oꝛone ita ſcribit. Couertere inquit ad aliquē
ſanctoꝝ vel ſanctā / qui deo ꝓximioꝛ eſt in gloꝛificatiōe: ſi-
cut et meriti maioꝛis fuit: aut ad aliquē ſctōꝝ qui familia-
ri quadā deuotione cognitus eſt: vt patron⁹ eccleſie / in q̄
baptiſmū ſuſcepiſti: vel in qua bñficiū vel oꝛdinē ſoꝛtitus
es: vel cuius tēplū ingreſſus es: aut cuius noīe inſignitus
ſeu cuius vitā imitari ſoles et colere ex litteris tibi cogni-
tam. Inter hos mira fiducia ſemꝑ adeundus eſt angelus
ꝓpꝛie cuſtodie deputatus. Et pari rōne ſctūs ille vel ſan- Pꝛopꝛi⁹ angelus adoꝛād⁹
cta / quē vel quā ſibi quilibet elegit ſingulariter in patro-
num. Sicut cōmendabilis multoꝛū mos hꝫ eligere vnum
ex aplis: quē inter ceteros ſpāli venerationis deuotione
amplectunt̄. Vñ idē cancel. in de mēdicitate ſpūali com-

mendat. Nec frustra id fieri putandum est: qm̄ sancti illi
quos spāliter veneramur: etiam singularia nobis patroci
nia impendūt. Sicut de quadā matrona recitat Grego.
homel. xxxij. Dec cū frequenter ecclesiā beatoꝝ martyrum
processi et martiniani deuote visitaret: quadā die eosdem
sctōs martyres obuiā habuit/dicētes sibi. Tu nos mō vi
sitas: nos te in die iudicij requirem⁹: et quicq̄d possumus
prestabim⁹ tibi. Ecce quanta certitudine ꝓmiserūt sancti
isti assistentiā matrone/a qua spāliter visitabant̄. Rogari
eīm volūt sci: et (vt ita dixerim) ait Greg. querūt vt querā
tur. Et subdit. Dos ergo adiutores vestris orōnib⁹ queri
te: hos protectores vestri reat⁹ inuenite: qꝛ ne peccōres puni
ri debeant: rogari vult et ipse q̄ iudicat. Rursus ait Eccel.
Ad aliquē sctōꝝ cōuertere ꝑ necessitatib⁹ aliquib⁹ subleuā
dis: vel imperrāda quadā speciali grā: q̄ sctūs vel sctā pri
uilegiatū donū recepisse memorat̄ vt opē ferat: qꝛ diuisio
nes gratiarū sunt: vt superius est deductū. ¶ X Ex his
ptꝫ quēadmodū ordinata veritate cōuerti possum⁹ ad san
ctos: vel maiori apud deū glīa fulgētes: vel nobis magis
familiari deuotiōe notos: aut ad prestandū q̄ poscim⁹ sin
gulari priuilegio dotatos: vel tandē nobis certa cōuersa
tione/aut aliīs causis antedictis magis notis. ¶ Dic eīm
ordinatus sctōꝝ cultus multa fidelib⁹ cōfert bona: vt dic̄
Hen. de has. sup Gen. Nā cōfirmat fidē: eleuat spem: au
get charitatē: deuotionē accendit: iustos letificat: peccōres
cōfundit. Fides eīm viatorib⁹ indubia reddit̄: cū audit̄ q̄
in ea ꝑsistentes sic sublimati sunt a deo: et ei tantū placue
rūt. Eleuat spem celestē cōsequendi gloriā/qn̄ media ipsa
cognoscim⁹: quibus sic̄s nobis mortales ad ipsam ascen
derūt: eosq̄ ad hanc cōsequendū/indubitatos patres et
auxiliatores fidelissimos audim⁹. Auget charitatem: dū
eos hanc ꝑfecte exercendo: tanta intelligim⁹ premia me
ruisse. Deuotionē accendit: nā exempla sctōꝝ audita et cō
siderata/nōnunq̄ plus accendūt q̄ ratiocinatio aut sim
plex doctrina ſm Greg. homel. xiij. in ezech. in prologo sui
dialogi. Iustos etiā letificat/dū pro terrenis celestia: pro
tpalibus eterna dn̄m audiunt suis dilectorib⁹ ipsis/quos
colūt mēsura plenissima tribuisse. Peccōresq̄ cōfundit qn̄
sctōꝝ cōparatione/apparet inexcusabilis eoꝝ negligētia:
qui cū sancti angelicam duxere vitā: ipsi bestias imitati/
summa bona ꝑdiderūt: que et ipsi sicut illi: si volebant po
terant acquisisse. Confundunt̄ nihilominus vtiliter ad sup
biā ex quibusdā bonis suis operib⁹ tentati: dū oīa opa sua
bona in oculis suis vilescūt ex cōparatione eoꝝ ad magna
illa merita btōꝝ. ¶ Y Et quēadmodū discret⁹ sctōꝝ cul
tus cōmendabilis est deo: et sanctis acceptus: et cultorib⁹
vtilis vite ꝑfectus: ita indiscretus deo sanctisq̄ displicet: et
cultoribus tanq̄ supstitiosis culpā auget. Est aūt indiscre
tus dum nulla rōnabili subsistente causa/maiori solēnita
te festiuioribusq̄ cerimoniis agunt̄ festa sctōꝝ inferioris
ordinis: q̄ sctōꝝ ordinis superioris. Silr̄ si sanctus extolli
tur indiscrete ꝑ excessum in virtutib⁹ et donis vie vel patrie
habitis. Aut dū aliqua bona/virtutū opera/vel miracula
sancto attribuunt̄ fecisse: q̄ nulla eum scriptura cōmemorat
habuisse. Aut quarto dum aliquis nō sctūs aut ignot⁹ pro
sancto colitur. ¶ Siquidē indiscretus est ille cultus: dum
quidā ecclesie questū pietatē estimātes/ꝑpter solas quo
tidianas distributiones/aliquē simplicē martyrem/cōfes
sorem/vel virginē/solēniorib⁹ cerimoniis agūt in pulsib⁹
luminibus/vestibus sacris/cantu/organis/q̄ festa aplorꝝ
imo q̄nq̄ q̄ festa beatissime vginis/aut christi. Nec hoc
ideo culpandū: ne nimius sanctis honor impendat̄: nam
nulli sancto etiam minimo honor sue glorie cōdignus ab
hoīe impendi pōt/hoīe scꝫ mortali/qui est puluis et cinis
et vermiū esca: cū eoꝝ presentia angelis sit veneranda: im
mo qꝛ eoꝝ vnicuiq̄ laus est a deo: vt dicit aplūs. j. Coꝝ. iiij.
Sed ꝑpter sanctoꝝ merita simul et gloriā discernēdas/de
cet talis moderatio: vt summis festis christi potiora q̄ pos
sumus exhibeam⁹: nō q̄ illa sint cōdigna: sꝫ qꝛ nō valem⁹
impendere maiora. Deinde ceteris moderatiori cultu ser
uiendū est magis et minus ſm differentiā et distinctionem
eoꝝ quos festiuam⁹. Inter quos indiscretos maxime exce
dunt q̄ sanctis latriā que soli deo debet̄/exhibēt: siue actu
mentis: siue exteriorib⁹ cerimoniis ipsam ex ꝑpria institu
tione vel cōsuetudine significātib⁹. Ut cū (exēpli causa)
ecclesia in letaniis et deū et sanctos inuocat: differentiā in
verbis habet. nā a p̄re misericordiā petit/dicēs: Pater de
celis de⁹ miserere nobis. A sanctis intercessionē postulat/
dicens: Sancta maria ora pro nobis. Indiscrete quicq̄d
deo reseruat̄: sine differētia sanctis attribuūt. Sic peccāt
qui sanctis sacrificāt qd̄ idolatrie est. Solus eīm deus sa
crificioꝝ oblatione adorandus est. Licꝫ eīm in honorē san
ctoꝝ eccl̄ie et altaria ꝯsecrent̄: et ipsi missarū solēniis hono
rent̄: tn̄ sacrificia soli deo offerunt̄. Unde nemo pontificū
assistēs altari sanctoꝝ petri et pauli dixit aliqn̄. Offerim⁹
tibi petre aut tibi paule. Sic nōnunq̄ stulti hoīes errant:
qui feriando et ieiunando sctōs honorant minores: fortas
se ꝑpter aliqd̄ tpale damnū cauendū vel remouendū aut
bonū cōsequendū: et maiores sanctos pretereūt: nec ieiu
nant: nec celebrant: dum id eccl̄ia precipit ꝑpter bona ꝑ
petua cōsequenda: nō attēdentes illud bti Bern. ser. xlix.
sup Can. Ingratū est spūisctō quicquid obtuleris/omisso
eo ad qd̄ teneris. ¶ Dictū est aūt vigilanter sine rōnabili
causa. Sunt eīm cause plures ꝑpter quas inferioris ordi
nis sancti festiuius honorant̄: ita tn̄ vt latrie cultus nō im
pēdat̄. Una si fuerint ecclesie patroni: aut si corporaliter
in eis requiescūt: vel eoꝝ reliquie ibi cōseruant̄: aut qꝛ ibi
passi sunt: aut fidelib⁹ illius loci viui vel defuncti plura be
neficia contulerūt: tales eīm ecclesie magis tenent̄ eis ad
gratiarū actiones ꝑpensius repēdendas. Et possent ad
di cause supra tacte. Nō eīm irrationabile iudicat̄/vt huic
sancto festiuius seruiā: quē specialiter in virtutib⁹ habeo
imitari: vel cuius suffragia ex ꝑpria necessitate magis cō
gruit implorare. ¶ Z Est quoq̄ indiscretus et reprehē
sibilis ille cultus: vt dicit Henri. de has. sup Gen. dum in
cōmendādis virtutib⁹ sanctoꝝ in via possessoꝝ/siue in glo
ria cōsummatoꝝ/oia ꝑ excessum denūciant̄/ꝑ superlatiuum
qui soli deo ꝑprius est: vt nō remaneāt verba quib⁹ deum
in talib⁹ suā creaturā excedere enarrem⁹: vnde cum de deo
verissime canit ecclesia. Tu solus altissim⁹. nō videtur de
quocūq̄ sancto dici posse: tu sctissim⁹/iustissimus/beatissi
mus ſm sermonis ꝑprietatem. Siue eīm affirmatiue siue
negatiue exponat̄ superlatiuus: certū est ipm̄ soli deo cōue
nire: vnde tales locutiōes dū de sanctis inueniunt̄/sunt
hyꝑbolice et improprie: in quib⁹ superlatiuus ꝑ valde expo
nendus est: vt beatissim⁹. i. valde vel multū beat⁹. Et pro
pter modus ille improprius extendendus nō est: sed po
tius restringendus. Magis tn̄ abusus ille reprehensibi
lis est/si predicata q̄ ſm vsuꝫ eccl̄ie soli deo patri et media
tori christo attribuunt̄: vt oipotens saluator et c. etiā san
ctis applicant̄: maxime si hoc ꝑpter questū fit. Indiscre
tior et ille cultus est/et blasphemie ꝓxim⁹ dū dona/virtutes
opa aut miracula nō habita sctis attribuunt̄: aut in eis q̄
facta nō fuerūt: laudant̄ falso aut in celis: sublimatio ascri
bitur: quam nō sunt cōsecuti. Ad hos dici pōt verbū Job
xiij. Nō indiget deus: sed neq̄ sancti ei⁹/mēdaciis vestris
vt pro eo vel illis dolos loquamini. Laus illa plurimum
displicet sanctis: q̄ veritati stabiliter innixi/mēdaciis de
lectari nō possunt. Cultores etiā hmōi qui mēdacia in do
ctrina religionis cōmittūt grauiter peccant: vel si ita esse
credūt: fatue leuitatis arguuntur: que deo in seruis suis
displicet: quos vt Aug. in de vita chri. ait: graues/pruden
tes/pios/irreprehensibiles esse cōuenit. ¶ et Sed et ni
mium oberrant/qui pro sancto colūt qui sctūs nō est: nec
vite sue testimoniū habet legendas: vel penitus apocry
phas: vel aliqn̄ ab īfidelib⁹/aut falsis christianis ob que
stū: quo nō deus: sꝫ idolū auaricie colit̄: cōfictas. In quo
cultu profano diabolus plurimū delectat̄: et quantum va
let cooperat̄: vt in errorem pertrahat cultorem veritatis.
Ob quā etiam causam pseudo prophetis et magis assistit

apparentibus miraculis. Sic scribit seuerus sulpitius in vita beati martini: q latro quidā a multis peregrinantibus colebat: qui etiā error tandem p beatū martinū sublatus est. Talismodi error est cū ad loca nō cōsecrata peregrinationes fiunt: vel ad sanctos nouiter notos ⁊ incognitos omissis veterib⁹/quasi nō possent inuocantib⁹ seu aut cōdigne colentib⁹ ea impetrare q̄ a minus notis petūtur: vt dicit Henricus de hab. vbi. s. ❡ Errant nihilominus in postulandis auxilijs a sanctis: qui vel nō petenda petunt: aut principalius ⁊ primo petunt: q̄ secūdario ⁊ minus principaliter petenda fuerant. Aut qui cupita inordinatis modis a sanctis obtinere querūt. Uel qui ita a minoribus sanctis auxilia querūt: vt hec maiores sanctos: imo nec deū dare cōfidant. Propter qd ⁊ maiori reuerentia se cōuertūt ad minores sanctos: q̄ ad maiores/vel ad deū: sed horū psecutionem relinquo pp̄ter nimiā digressionis prolixitatē. ❡ Solet aūt sacerdos dū dicit: Cōicantes ⁊c. sm morem multaꝝ ecclesiarū man⁹ altius versus celū tendere. Cuius causam digestā nō inuenio: sed puto q nō inconuenienter hic mos inoleuit: vt gestus corporis sententie cōcordet sermonis. Nam cū hac clausula cōionis significatur cōnexio/qua ecclesia militans triūphanti cōnectitur: manus in altū versus celum eleuans: hoc idem membrorum erectione representat quasi se erigendo/velit superne se coniungere ciuitati.

❡ Lectio. xxxiij. A

Hanc igit̄ oblationē

❡ Hec est pars tertia canonis principalis: in qua postq̄ in parte scd̄a precedenti posita est sanctoꝝ inuocatio: quoꝝ meritis ⁊ p̄cibus bona nobis a deo cōferunt. In ista parte petitur acceptatio oblationis ac sacrificij: qua electi a p̄fidis: ac oblationes placide a displicentibus discernunt. Et diuiditur in tres particulas sm tres petitiones quas p illas cōplectit. In prima petitur quod dictū est quantū ad oblationē generaliter. Scd̄o petunt sacrificantibus cōmoda tpaliter et eternaliter. Tertio petitur oblationis pfectio quantuꝫ ad finē principalē qui est trāssubstātiatio specialiter. Secunda ibi. Diesq̄ nostros. Tertia ibi. Quam oblationeꝫ. ❡ In prima pte dicit. Hanc igit̄ oblationē seruitutis nr̄e sed et cūcte familie tue/q̄sumus dn̄e vt placat⁹ accipias. Dicit igitur/ad denotandū q hec ps est conclusio hui⁹ qd p̄missum est. q. d. Igit̄ q: nō est locus offerendi sacrificiū vnitatis extra vnitatē eccl̄ie: sanctoꝝ memorie cōicantes et in eoꝝ cōione sacrificiū offerentes: q̄ ritū hui⁹ sacrificij nobis tradiderūt: et ipsum offerēdo gratiā ⁊ misericordiā cōsecuti sunt: rogam⁹ quaten⁹ eis intercedentib⁹ hāc oblationē. hec dona: hec munera: hec sctā sacrificia illibata seruitutis nostre. quam scꝫ facimus in vero cultu soli deo debito. Sed et cuncte familie tue. scilꝫ sub crucis vexillo ac militie christiane militantis/q̄sumus dn̄e/deus op̄s et clemētissime pater/vt placatus meritis ⁊ p̄cibus beatissime virginis marie/sctōꝝ aplōꝝ/martyꝝ/et oim electoruꝫ tuoꝝ accipias. i. gratanter acceptes. ❡ B Qd dicitur/nr̄e seruitutis/dr̄ p clero sm Alber. et qd sequit̄: et cuncte fa. tue/addit̄ p laico pplo. Sicut em̄ seruitus regis in cubicularijs et dapiferis/pincernis/marscalcis/ducibus/et alijs regalis aule ministris: ita est seruitus dei in templo ad oblationis cōsecrationē ordinatus: scꝫ ianitoꝝ/cerofe rariorū/exorcistarū/acholytoꝝ/lectoꝝ/subdiaconorū/diaconoꝝ/presbyteroruꝫ/ep̄oꝝ ⁊c. q̄ seruitus theosebia ⁊ dei cultus dr̄. de quo lec. xviij. Et sicut victoria nō est regis tm̄ sed oim q̄ in seruitute regis ad victoriā aliquid conferunt In exercitu em̄ regis vnus exercitui coquinat: alter arma parat: tertius sellat equos: quart⁹ parat milites: quintus ordinat acies: pugnat sextus: refrenat p̄cedentes septim⁹ octauus postremos ad adiutoriū primorum recuruat. Et victoria est p modū diuersum oim illoꝝ: et quicūq̄ illorū defuerit rex victoriā nō cōsequet. Ita in oblatiōe ianitoꝝ templū in quo fit oblatio mūdū custodit. Cerofe rarius tenebras visibiles et inuisibiles repellit. Exorcista vim demonis excludit: ne cōicātes a cōionis perceptiōe impedire possit. Acholytus virtutē fidei exponit. Subdiaconus materiā immolandarū hostiarū ad sacramentū suggerit. Diaconus oblatiōes et pallas corporalis in altari dispōnit. Sacerdos aūt vt pfector sctitatis oblationē perficit: et iō omniū clericoꝝ est aliquo mō oblatio. Et hoc attendens bea. Greg. dicit. Hanc igit̄ oblationē seruitutis nr̄e/hoc est ad cuius pfectionem tota nostra ordinata est seruitus. Sed et cūcte familie tue. Hoc p laico pplo adiūctū est: qui (sicut dictū est) voto concurrit ad hanc oblationē p quāto sacerdos psonam totius eccl̄ie: cuius ipsi partes sunt ⁊ mēbra: gerit: de quo Cant. vi. Terribilis est ecclesia vt castroꝝ acies ordinata. ⁊ Gen. xxxij. Castra dei sunt hec Et sm hoc exponit Alber. qd subditur. Quesumus domine vt placatus accipias/scꝫ seruitute cleri et voto toti⁹ populi: accipias/vt prius. i. acceptā habeas: p oib⁹ scꝫ p qb⁹ tibi offert. Malach. iij. Placebit deo sacrificium iuda et hierusalē sicut dies seculi ⁊ sicut anni antiqui. Iuda enim q̄ interp̄rat cōfitēs et glorificās: significat clerū cōfitentē cōfessione veritatis in p̄dicatione et glorificatiōe. Iherusalē aūt hierusalē pplm significat: cuius sacrificiū placet p acceptationē deo: sicut dies seculi: h̄ est sicut sacrificium a diebus seculi a sanctis oblatū. Et placet sicut anni antiq̄ qui sunt anni eterni qui nō deficient. hoc est sicut acceptū est ab eterno in preordinatione dei. Hec dominus Alber. ❡ Petitur autē acceptari hoc sacrificiū nr̄m/non quātū est ex parte sacrificij in se: q: illud deo displicere non pōt: Hic em̄ sacrificat̄ filius: de quo paterna vox ait. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene cōplacui. Mat. xvij. Sed petit̄ acceptari quātū est ex parte ministrorū eccl̄ie: q: qn̄q̄ accepta non est: q: indigne hoc sacrificiū tractant et offerūt. Unde de talib⁹ dr̄ Hiere. xi. Quid est q dilect⁹ meus in domo mea facit scelera multa? Nunquid carnes sancte auferent a te malicias tuas in quibus gloriata es? ❡ C Diesq̄ nostros in tua pace disponas. Ista est pars secūda partis tertie principalis: in qua sacrificantib⁹ commoda petūtur. Et primo tpalia: scd̄o eterna: q̄ sunt liberatio a dānatione/et associatio electoruꝫ glorie. Et has tres petitiones bea. Grego. in canone dr̄ addidisse sm Inno. vn̄ petit sacerdos. Diesq̄ nostros in tua pace disponas. O dn̄e per eū q̄ p nobis traditus est in man⁹ eoꝝ qui pacē oderūt. Atq̄ ab eterna dānatione nos eripi. scꝫ iubeas. Per eū q̄ p nobis tpali morte dānatus est. Et in electorū tuoꝝ iubeas grege numerari. Per eū scꝫ q̄ p nobis deputatus est cū iniquis. In his tribus profitetur eccl̄ia in deo esse vniuersale et supremū dominiū: quoad triplicē mūdi machinā/hoc est q̄ad oēs creaturas. Per primū/scꝫ dies nostros ⁊c. recognoscit ipm dn̄m in terris. Per secūdum. Atq̄ ab eterna: pfitet̄ ipm dn̄m in inferis. Per tertiū. Et in electorū ⁊c. pfitetur ipsum dn̄m in celis. Et petūtur in his tribus duo sm dn̄m Alber. Unū ptinēs ad tp̄s: aliud pertinens ad eternitatē. Ad tp̄s ptinet illud qd dr̄. Diesq̄ nostros. scꝫ huic vite cōcessos in q̄bus multa turbātia oriuntur: sm illud ad Ephe. v. Redimētes tp̄s: qm̄ dies mali sunt. In tua pace: quia illa sola secura est. Disponas: q: tue solius sapientie est mala futura p̄uidere. ❡ Hinc Innocē. et Alex. quadruplicē pacē distinguūt: scilꝫ pacē peccātorū fugiendā: pacē tēporis q̄ indifferēs est: de p se nō mala et ideo acceptanda: Pax iustoꝝ: ⁊ hec duplex: scꝫ pax pectoris ⁊ pax eternitatis: ⁊ hec est desiderāda. Sed de his infra latius circa particulā. Pax dn̄i sit semper vobiscum. ❡ Ad eternitatē pertinēt duo que sequunt̄. Unū eterni mali deuitatio: aliud eterni boni adeptio. Quoad p̄muꝫ dr̄. Ab eterna dānatione nos eripi. Quoad secunduꝫ. Et in electorū tuoꝝ iubeas grege numerari. ❡ D Rationabiliter aūt petitur ab eterna dānatione liberatio/propter tormētoꝝ ⁊ penarū immanitatē: q̄ dānatis perpetuo infligitur sm corpus et aiam. Corpus quidē penis varijs

quoad oēs sensus afficiē. Anima ſm oēs suas potentias cruciatur. Nam quoad visum est ibi luminis priuatio: qđ delectabile est oculis videre: ſm illud Ecc̄s.xi. Dulce lumē ⁊ delectabile est oculis videre solem. vñ Mat.xxij. Ligatis manibus ⁊ pedib' ꝓiicite eū in tenebras exteriores. ⁊ Sap.xvij. Ignis quidē nulla vis poterat illis lumen prebere. Nec syderū limpide flāme illuminare poterant illā noctem horrendā. Est ⁊ aliud crucians visum, fumus scꝫ execrabilis. Apoc.xiiij. Fumus tormentoꝝ eorū in secula seculoꝝ ascendet. Erit ⁊ ibi existentiū aspectus horribilis. Sap.xvij. Persone tristes illis apparentes pauorem illis prestabant. ⁊ Esa.xiij. Unusquisqꝫ ad primū suū stupebit facies cōbuste vultus eoꝝ. Est ⁊ ibi fletus oculoꝝ lesiuus. Ibi erit fletus ⁊ stridor dentiū. ¶ Quoad auditū. Est ibi sonus horribilis. Sap.xvij. Sonitus descendens perturbabat illos. Item gemitus miserabilis. Ibidem ca.v. Et videntes turbabunē timore horribili, gementes pre angustia. Item blasphemia execrabilis. Apo.xvi. Blasphemauerunt hoies deum propter plagam: qm̄ magna facta est vehementer. ¶ Quoad olfactum, est ibi sulphur fetens. Apoca.xiiij. Cruciabuntur igne et sulphure in conspectu angelorum. Et in ps̄. Ignis et sulphur pars calicis eorū. Item pix ardens. Esa.xxxiiij. Conuertentur torrentes ei' in picem: et humus eius in sulphur: ⁊ erit terra eius in picem ardentē nocte et die: et non extinguetē in sempiternū. ¶ Quoad gustū. Absinthium amarū cibus. Hierem.ix. Ecce ego cibabo ppl̄m istum absinthio: et potuꝫ dabo eis aquam fellis. Item fel draconū potus. Deuter.xxxij. Uua eoꝝ vua fellis: et botrus amarissimus. Fel draconū vinuꝫ eorū: et venenū aspidū insanabile. ¶ Quoad tactum est ibi ignis vrens. Math.xxv. Discedite a me maledicti in ignē eternū: qui paratus est diabolo et angelis eius. Itē vermis corrodēs. Esa.xiiij. Detracta est ad inferos superbia tua. Subter te sternetur tinea: et operimentuꝫ tuum erunt vermes. Item bestia mordens. Deuter.xxxij. Dētes bestiarū mittam in eos. Item malleus percutiens. Prouerbi.xix. Parata sunt derisoribus iudicia: et mallei percutientes stultoꝝ corporibus. Item. Estus insuperabilis et frigiditas intolerabilis. Job.xxiiij. Trāsibūt ab aquis niuiū ad calorem nimiū. ¶ Nec hec solū corpus affligent verum in ipsius penam: quoad oēs suos sensus ſm Basilium, oīs feditas et immūdicia, squalor et impuritas elemētoꝝ post diē iudicij in inferno aggregabunē. ¶ E Affligitur et aīa in suis potentijs sensitiuis ⁊ intellectiuis: vnde ſm Diony. Est ibi proterua phantasia: demens concupiscentia: ⁊ furens tristicia. Torsiones et dolores tenebunt eos: scribit Esa.xiij. quantum ad cōcupiscibilē. Peccator videbit et irascetē: dicit propheta quantū ad irascibilem. Est in intellectu pena dāni: q̄ est carentia visionis diuine essentie: q̄ est in dānatis maxima penaꝝ: de q̄ Chrys. Si mille mihi gehēnas proponas: nō tantū reputo sicut ab illius gloriose societatis iocunditate expelli. Et iterū. Excludi a bonis eternis: et alienū effici ab his que preparata sunt iustis: tantū generat cruciatū et dolorē vt etiam si nulla pena extrinsecus torqueret: hec sola sufficeret. Et intelligendū videtur hoc de pena dāni: que consequitur peccatum actuale: q: illam concomitatur tristicia et pena vermis: pro quanto sic dānati odiunt carentiam diuine visionis, inquantum in eis est propter demerita ꝓpria. Qđ odium tristicia sequitur: q: tristicia est (ſm August.xiiij. de ciui. dei. c.xv.) de his rebus que nobis nolētibus accidūt. Pena autē dāni que sequitur originale in pueris sine baptismi susceptione decedentibus: est in ipsis pena mitissima: ſm bēm August. in de baptismo paruuloꝝ: et hoc forte quia eam tristicia non concomitatur. ¶ Est et in intellectu pena alia, que nominari potest pena excecationis. Determinatur enim intellectus ab igne detinente obiectiue ad intensam et perpetuā sui considerationē vt non possit exire ſm imperiū voluntatis: nūc in cōsiderationē huius nūc alterius. De quo accipi pōt illud Hiero. Tanta est in inferno vis doloris: ꝙ mens ad aliud dirigi non pōt, nisi ad qđ doloris vis impellit. ¶ Est in voluntate remorsus ꝯtinuus: ⁊ obstinatio in malo: de quo Aug. in de fi. ad pe. In inferno erit spūs erit penitudinis: nō tn̄ erit correctio volūtatis. Sap.v. Penitentiā agentes ⁊ pre angustia spiritus gemētes. ¶ Has penas in quadā summa numerat Inno. in deuilitate cōditionis humane in fine di. Ibi erit fletus ⁊ stridor dētiū: gemitus: eiulatus ⁊ vlulat': luctus ⁊ cruciatus: stridor ⁊ clamor: timor ⁊ tremor: dolor ⁊ labor ardor ⁊ fetor: obscuritas ⁊ anxietas: acerbitas ⁊ asperitas calamitas ⁊ egestas: angustia ⁊ tristicia: obliuio ⁊ cōfusio torsiones ⁊ punitiones: amaritudines ⁊ terrores: fames ⁊ sitis: frigus ⁊ cauma: sulphur ⁊ ignis ardebūt in secula seculoꝝ. Qui hec fideliter corde pertractat: dicere potest cū ꝓpheta. Circūdederūt me gemitus mortis: dolores inferni circūdederūt me. Quis em̄ hec meditans nō anxie terreretur? Sed felix terror transitorius qui timorem eternū excludit. Felices qui ſm ps̄. alibi. Uiuentes descēdūt in infernū. per horū diligentem considerationem vt caueant: ne morientes descendant dū cauere nō possunt: ⁊ ibi irremediabiliter permaneāt in eternū. ¶ Merito igitur sacerdos ne christi sanguine a tantis penis sufficienter redēpti: per peccatoꝝ recidiuā iterū eisdem deputenē: petit patrē clementissimū in persona fideliū, a damnatione perpetua liberari. ⁊ hoc in missa, qua vt frequenter dictū est: dn̄ice passionis memoria agiē: per quā solā a damnatione nos cōtingit perpetua liberari. ¶ ff Secūdo petit in persona eorūdē fideliū boni eterni adeptionē in vbo. Et in elec. tu. iu. grege numerari. Electoꝝ videlꝫ qui per gratiā finalis electiōis a massa perditionis peccatoꝝ sunt separati: quales sunt ab eterno predestinati: vt in ipsoꝝ ꝯsortio perpetuo gaudeant ⁊ letentur. Huic gregi si annumerati fuerimus: beatitudine non priuabimur: q: stabilis certusqꝫ est electorū numerus in predestinatione patris: a quo nullus vnqꝫ excidit: q: ille minui nō potest: sed nec augeri vt vno tempore maior sit: alio minor. Neqꝫ illi ascribitur quisqꝫ de nouo. Oēs electi ab eterno sunt predestinati: sicut ⁊ reprobi ab eterno presciti. Neqꝫ ascriptus deletur propter dei immutabilitatem: que saluari nō posset ponendo nouitatem in predestinatione ⁊ reprobatione finali. Requirit em̄ successiua cōtradictorioꝝ verificatio de eodem mutationem: aut in altero extremo: aut motu vel temporis lapsu. Sed ad eternitatem nihil facit tempus vel motus: nec sufficit mutatio in predestinato vel prescito: q: nihil in re extra deum ponit causa predestinationis: de quo alibi. ¶ Sed si numero electoꝝ nemo additē: quomodo petit sacerdos vt in electorū tuoꝝ iubeas grege numerari. Solutio. Uno modo petit vt cōnumeremur electis ſm presentem iusticiam hoc est vt habeam' gratiam: quā habentes, electi dicimur pro statu presentis vite. ſm quem modū dicit btūs Aug. Si non es predestinatus, fac vt predestineris. ⁊ Ambro. Si tu noueris mutare vitam: deus nouit mutare sententiam. Aliter dicitē ꝙ nō petit sacerdos vt de nouo cetui electorū ascribamur: sed vt cuꝫ electis numeremur in eterna beatitudine intuitu orationis sue, tanqꝫ medio a deo ordinato ad eterne vite consecutionem ſm modū supra lec. xxi. expositū. Merito ergo petit sacerdos numerari inter dei electos: q: illis preparata sunt gaudia: que oculus nō vidit: auris nō audiuit: que nec in cor hominis ascenderūt. Que lingua (ait Grego. in homel.xxxvij.) dicere: aut quis intellectus capere potest: quāta sint gaudia angelorum choris interesse: cū beatissimis spiritib' glorie conditoris assistere: presentem dei vultū cernere: incircūscriptum lumen videre. Magna est multitudo dulcedinis tue: ait propheta: quā preparasti diligētib' te. Panem em̄ ibi angelorū ore pleno manducabit homo: ⁊ de calice inebriabitur qꝫ preclaro. Sed indicibilia cur edicere laboramus? ¶ Cōcluditur oratio. Per iesum christū dn̄m nostrū. Ad quā nullus respōdet, amen: dicit Alber. nisi angeli qui in hoc ministerio esse dicunē. Hanc orationem legens sacer-

Pene inferni.

nē hostiarum: qđ nō habet hostia ista. Quarto ſm compa rationē ad effectū. Quinto ſm cōparationē ad illum cui offertur. ℭ L Uel ſic. Quā oblationē benedictam per conſecrationē: aſcriptā per approbationē: ratā per confir matiōnē. i. quā oblationē conſecratā / approbatā ⁊ confir matā a te digneris facere rationabilē hoſtiā ⁊ acceptabi lē. Rationabilē inquā. i. talē que diuine rationi conueniat ⁊ acceptabilē. i. que bñplacito diuino cōplaceat. Cui apte
Differūt rōnabile ⁊ ratio nale. subiūgitur: Ut nobis corpus ⁊ sanguis fiat ⁊c. Refert di cere rōnale ⁊ rōnabile ſm Alex. Quia rōnabile dr quod ſm cōſonantiā rationis procedit. Rationale qđ vtitur ra tione. Petimus ergo vt deus hanc hoſtiā bñdicēdo conſe cret: vt cōfirmet quantū ad diuinā memoriā ibi aſcriptā. i. talem que de memoria ſua nulla poſſit obliuione deleri. Et petimus eā ratā fieri. i. talē que de propoſito ſuo nulla poſſit mutatione cōuelli. Ut acceptet quantū ad duo: ſcʒ quantū ad iudiciū rōnis / ibi: Rationabilem. Et quantum ad beneplacitū voluntatis / ibi: Acceptabilē. Conſecratio refert quantū ad ipſum ſacramentū: cōfirmatio ad premi um: acceptatio ad meritū / ꝙ oblationis memoria dei non deleat: vel a ꝓpoſito dei nō euellat: intelligit quantū ad premiū oblationis. Premiū inquam fidelium: acceptatio autē dei reſpicit meritū fideliū. ℭ L Sequit. Ut nobis corp⁹ ⁊ ſanguis fiat dilectiſſimi filij tui dñi noſtri ieſu chri ſti. ℭ Pars vltima tertie partis principalis: in qua peri ta hoſtie gratificatione / petitur eius conſecratio per con uerſionē eius in verū corpus ⁊ ſanguinem chriſti: vnde di citur. Ut nobis corpus ⁊ ſanguis fiat. Nobis. i. ad noſtrā vtilitatē ⁊ ſalutē. Ex ſubſtātijs tibi oblatis / ſubſtantijs ſci licet panis ⁊ vini: fiat corpus ⁊ ſanguis ꝑ trāſſubſtātiatio nē ſcʒ harū in iſtos ſanguinē ⁊ corpus tua infinita ſtute ⁊ potentia: qꝛ illa ſola efficiente id fieri pōt. Corpus dico et ſanguis filij tui dñi noſtri ieſu chriſti dilectiſſimi tibi ⁊ no bis. Nobis / qꝛ nos a morte cui addicti eramus ꝓpter trāſ greſſionē primorum parentū liberandis / ſeipſum in mor te obtulit deo patri tanꝗ preciū noſtre redēptionis. Seqꝫ in cibū ⁊ potum nobis tribuit: vt nos ad vitā alteret ſem piternā: ſm illud Joh. vi. Caro mea vere eſt cibus: et ſan guis meus vere eſt potus. Propter quod merito a nobis ſumme diligi debet tāꝗ noſter creator ⁊ reparator. ℭ Pe timus autem vt nobis fiat corpus et ſanguis chriſti con formiter ad verbum matris glorioſe: que annuncianti an gelo futurā chriſti corporalē conceptionē / reſpondit. Fiat mihi ſm verbū tuū. Ad cuius prolationē / formatum eſt in eius caſtis viſcerib⁹ illud corpus in quod conuerti petim⁹ hodie noſtre ſubſtantiā. Additur idē verbū fiat: quia ea dem requiritur potētia nunc in conuerſione: que require batur tunc in verbi incarnatione: immo que requirebatur in prima conditione creature: vñ Gen. i. dr. Fiat lux: et fa cta eſt lux. ℭ M Dicitur etiam fiat deprecatiue: vt deſi gnetur ꝙ ſacerdos ſua naturali actiua virtute non opera tur ad preſentiā corporis ⁊ ſanguinis chriſti in altaris ſa cramento: ſed eſt tm miniſter ⁊ inſtrumentū huius ineffa bilis conuerſionis. Uñ nō in ꝓpria perſona loquit facio: ſed fiat / virtute ſcʒ omnipotentis: in cuius poteſtate eſt fa cere hunc tranſitū ſubſtantie in ſubſtantiā: ſicut eius potē tie ſubſunt quantum ad totum eſſe et nō eſſe. Dicit igitur vt nobis fiat. Quid? Certe corpus ⁊ ſanguis. Corpus ſub ſpeciebus panis. Panis ſubſtātia in ipſum tranſeunte: et ſanguis ſub ſpecieb⁹ vini / ſubſtātia vini in ſanguinē trāſe unte. Cuius? Dilectiſſimi filij tui. Cui eſſentiā tuā o pater qua deus es per generationē eternā tribuiſti: nō per par ticule alicuius deciſionē: quō carnalis pater per ſeminis deciſionē corporis materiam filio ſubminiſtrat: ſed totam tuā eſſentiā indiuiſibilem indiuiſibiliter cōicaſti: vt ꝑ oia tecū ſit vnus de⁹ tibi per oia cōſubſtātialis: ⁊ ꝑ cōſequēs vere tibi dilectiſſimus: qꝛ ipſa diuina eſſentia obiectū eſt infinite diligibile cuilibet potēti infinite diligere / qualis eſt pater celeſtis deus infinitus. Eſt enim eſſentia diuina infinite ⁊ ſumme diligibilis / nedum in ſe: ſed etiā in quo

cunqꝫ eſt per identitatem qualiter eſt in filio / cui eſt ratio eſſendi deum. Dilectiſſimi igitur dicit filij tui. Tui / nō per adoptionē / ſed per naturā: ſm illud Hila. Et poteſtate et virtute nature patris filius gignit. Dñi noſtri: qꝛ dediſti il li oēm poteſtatem / ⁊ q̄ in celo eſt ⁊ q̄ in terra: ⁊ oia ſubie ciſti ſub pedib⁹ eius: vt in ipſius noie flectat omne genu in ſupremi dominij proteſtationē / ⁊ noſtre ſubiectionis re cognitionem. Jeſu chriſti ſaluatoris ⁊ mediatoris noſtri: quē miſiſti vt ſaluū faceret populū tuum a peccatis eorū: vt eſſet ꝓpitiatio pro peccatis: teqꝫ offenſum placaret: ac nos tibi diſplicentes reconciliaret ⁊ reſtitueret in priſtine amicitie gratiā atqꝫ gradum. Hui⁹ dilectiſſimi filij tui dñi noſtri ieſu chriſti petimus dari nobis corpus et ſanguinē ꝓpter multiplicē fructū atqꝫ profectum nobis ex eis ineffa biliter cōſequentē. Et tantū de text⁹ illius expoſitione. ℭ N Sed nūc breuiter aliq̄d de ritu / qui in hoꝝ verboꝝ prolatione obſeruat: videamus. Uñ hic fit corporis erec tio poſt inclinationē preuiā in orone: Hāc igit. Fit etiam manuū eleuatio: ⁊ ad celū tenſio. Fit tertio ſignoꝝ crucis quina formatio. Erigit ſe ſacerdos i corpore: vt ⁊ ad celū mentem erigat cū fiducia obſecrando: quatenus manna celeſte qđ ſupra nos eſt: in altaris ſacramentū deſcendat / id parte clemētiſſimo efficiente. Sic propheta oculos le uauerat in celū vñ auxiliū preſtolabat. Uñ ait ps. cxxij. Ad te leuaui oculos meos: q̄ habitas i celis. Erigit qꝫ corpus in hac diuiniſſima orone: petens vt nobis caro ⁊ ſanguis chriſti donet: ad ſignificandū ꝙ ſicut ſe erigit corporaliter ita ſurrexit ſpiritualiter a puluerib⁹ peccatorum: que ad ima depriment mentē. Eleuat manus vt in ſua petitione citi⁹ exaudiat: exēplo moyſi cui dñs cū ſurſum man⁹ teten dit: victoriā cōceſſit liberaliter quā petiuit: vt habet Exo di. xvij. Etiā in prolatione hoꝝ verboꝝ / dilectiſſimi filij tui dñi noſtri ieſu chriſti / manus alti⁹ leuat ⁊ deponit ad exci tandū (cōformiter ad ṽba dilectionis) affectū. Quaſi di lectiſſimū filiū amoroſe affectionis brachijs ad ſe ſtringe re deſideret deuotiſſime ⁊ ꝯplecti. ℭ O Tertio format ſacerdos in hac oratione quinqꝫ cruces: tres coniunctim ſup oblatā ⁊ calicē in his verbis: Bñdictā / aſcriptā / ratā. Quartā diuiſim ſup oblatā ſolā in verbo corpus. Quintā ſup calicē ſolū in ṽbo / et ſanguis. Cui⁹ a varijs varie aſſi gnātur rōnes. nam Alber. dicit ꝙ qꝛ bñdictio hoſtie aſcri ptio ⁊ ratihabitio ſiue cōfirmatio eſt a parte primo perfe ctore ſanctitatis: ⁊ hanc in eā ſignificat ꝓcedere ſacerdos per tres cruces quas facit. Quia autē rōnabilis ⁊ accepta bilis eſt hec oblatio ex ſeipſa: in iſtis verbis rationabilem ⁊ acceptabilē nō facit cruces. Siliter in ṽba corpus et ſan guis quib⁹ incorporationis virt⁹ / ⁊ virt⁹ viuificationis de ſignatur / que a deo ꝓcedūt in ſacramentū: ideo hec profe rens duas cruces facit. Sed aliter Inno. ⁊ Alexā. dicunt. Sed plurib⁹ dimiſſis correſpōdēter ad dicta ſupra lec. xxi. prope finē pōt dici / ꝙ ꝑter hoc ꝙ crucis ſignationē ſicut in ceteris ſacramētis / materia preparat ⁊ ſanctificat / vt ido nea fiat ſacramentali cōuerſioni: ſm illud ſtephani pape de conſe. diſt. v. nunq̄d. Nunquid nō omnia chariſmata ſa cerdotalis miniſterij crucis figura perficiūtur? Nunquid baptiſmatis vnda niſi cruce ſanctificata peccata relaxat? Et vt cetera ꝑtereamus: ſine crucis ſignaculo q̄s ſacerdo tij gradus aſcēdit? ℭ P Preter hec habēt ⁊ myſticas ſi gnificatiōes. Nā ſicut per tres cruces in ꝑncipio canonis in his verbis factas: Hec dona: hec munera: hec ſancta ſa crificia illibata / ſignificatur triplex chriſti traditio: ita per cruces hic factas deſignatur chriſti venditio: in qua conſi derantur perſone quibus venditus eſt dominus: que ſunt ſacerdotes / ſcribe et phariſei: et illi deſignantur per tres cruces ſuper oblatam et calicem factas. Conſideran tur etiam perſone venditoris iude et venditi chriſti: que quia multum fuerūt diſcrete / ⁊ vita ⁊ ſanctitate diſtincte: ſignificat per duas cruces: quarū vnam facit ſuper obla tam: aliā ſup calicē dicens: Corpus ⁊ ſanguis. ℭ Uel etiā per tres primas crucifignationes importat venditionis

preciū/ter decem.i.triginta argentei: vt vult beatus Tho.
parte.iij.q.lxxiiij.arti.v. ¶ Alie plures rōnes: quarum ali-
que videntur satis pueriles et impertinētes: quas et alber-
tus satis acerbe reprobat: allegātur. Quia tm̄ hic ritus in
ecclīa cōiter ab omnib⁹ obseruat: nemo hūc pretermittere
aut cōtemnere presumat/qualicunqȝ ex motiuo hoc vene-
rit in vsum aut sit statutū: ne quis vt sapiens in oculis suis
ac singularis arguat: recedatqȝ a moribus sancte matris
ecclesie errare nō potentis/tanq̄ ferus singularis viā so-
litudinis ingrediens/vbi deuijs multiplicib⁹ abduci pōt:
ne finem optatum ac desiderabilem consequatur.

¶ Lectio.xxxiiij. A

Ui pridie q̄ patere

tur accepit panē et c. ¶ Ista est pars quarta
canonis principalis: in qua premissis oratio-
nibus ad patrē clemētissimū pro apposito: ū
munerū benedictione: sanctorū cōmemoratione/pro bene
dictionis impetratione: addita deprecatione/pro oblati-
onis acceptatione: Procedit nūc ad sacrificij perfectionē
scilicet materie idonee et sanctificate cōsecrationē: qua pa-
nis viniqȝ substātie in verū corpus christi et sanguinē sub-
stantialiter cōuertunt. ¶ Et diuidit in duas partes prin-
cipales. In prima ponit cōsecratio panis/q̄ in corp⁹ chri-
sti cōuertit. In scd̄a subdit cōsecratio vini/qđ in ei⁹ sangui-
nem transsubstantiat/ibi. Simili modo. ¶ Circa primū/
primo modus institutionis hui⁹ sacramēti a christo p̄mit-
titur. Scd̄o verborū subdit forma: qua cōsecratio ipsa per-
ficitur/ibi. Hoc est enī. Prima pars subdiuidit in quattu-
or particulas. In prima tangit huius gratiosissime insti-
tutionis tēpus et hora. Scd̄o ineffabilis transsubstātiatio-
nis terminus a quo et materia/ibi. Accepit panem. Tertio
ponitur huius sanctissime institutionis modus et circum-
stantia/ibi. Et eleuatis oculis. Quarto tāgit institutiōis
finis et ratio motiua/ibi. Dedit discipulis. ¶ Quoad pri-
mum dicitur. Qui pridie q̄ pateret. Qui scilicet dilectissi-
mus filius tuus dn̄s noster iesus christus: pridie.i.prece-
denti die q̄ pateret. In quibus verbis: vt dictū est: tangit
institutionis huius sacramenti tēpus. ¶ B Fuit autē
j.Cor.xj de hoc tēpore altercatio inter grecos et latinos. In hoc q̄-
dem concordant/q̄ in vltima cena institutū est hoc diui-
nissimū sacramentū: sed quota die mensis cena celebrata
sit discordia fuit. Vn̄ dixerunt greci cenā fuisse factam tre-
decima luna primi mensis: et consequēter dicūt christū cō-
fecisse in fermentato: ppter quod et ipsi in fermētato cele-
brant hoc sacrificiū: et nos latinos q: in azymis celebram⁹
negant vere conficere. Contra quos beatus Ans. scripsit
elegantem epistolā siue libellum de fermēto et azymo in-
titulatum. Et quia illa dependēt et vnum ex alio firmamē-
tum accepit/scilicet tempus cene et cōfectio eucharistie ex
azymo aut fermēto: ideo simul hic ptractāda sunt: licet se-
cundū de azyma et fermēto magis sequentē particulā (ac-
cepit panē/vbi de materia hui⁹ sacramenti tractabit) re-
spicere videat. Primo ergo vidēde sunt rōnes grecorū ac
eorū error. Scd̄o declarāda erit veritas. Tertio rōnes in
cōtrariū dissoluēde. ¶ C Quantū ad primū, arguunt
greci pbare nitētes q̄ dn̄s cenā nouissimā cū discipulis ce-
nauerit tredecima die mēsis primi nysam: quē nos dicim⁹
martiū sm̄ lunationē. Christ⁹ cenā celebrauit die imediate
p̄cedente diē passionis sue: et hec fuerat tredecima: igit ce-
nam fecit die mēsis.xiij. Cōsequētia tenet expositorie p re-
ductionē: et maior patet ex decursu oīm euāgelistarū. Nam
in ipsa nocte cena facta instructisqȝ discipulis/surgēs a ce-
na et introiēs hortū in latere montis oliuarū/captus est:
mane crucifixus. vn̄ ait Joh.xviij.c. Hec cum dixisset iesus
egressus est cū discipulis suis trans torrentem cedron: vbi
erat hortus: in quem introiuit ipse et discipuli ei⁹. Et conse-
quēter describit captionē ei⁹. Luce quoqȝ.xxij.c. dn̄s in ce-
na dixit petro. Dico tibi petre nō cātabit hodie gallus: do-
nec ter abneges nosse me. Hodie diē dicit naturalē inclu-

dentē noctē illā et sequēs mane Et sequit ibidem. Adhuc
qđ scriptū est oportet impleri. Et cū iniquis deputat⁹ est.
Adhuc dicit noctē eādē/qua hec verba christus ptulerat.
Marcus q̄ et Mat. dicunt dn̄m in cena dixisse discipulis
Oēs vos scādalū patiemini in me in ista nocte. Paul⁹ ve-
ro.j.Cor.xj. apertissime ait. Dn̄s iesus in qua nocte trade-
batur accepit panē. Ex quib⁹ manifeste patet cenā: in qua
christ⁹ instituit hoc sacramentū: ea nocte fuisse celebratam
qua dn̄s tradit⁹ est et mane crucifix⁹. Minorē scȝ q̄ dies il-
la fuit.xiij. mensis primi: sic pbare nitunt. Cena p̄cessit diē
immolationis veri agni paschalis: hoc est passionē christi
in cruce qua se patri obtulit vt dicit apl̄s.j.Cor.v. Pascha
nostrū imolat⁹ est christ⁹. Haud dubiū q̄n a seipso: vt dicit
idē ad Heb.ix. Sanguis christi q̄ p spm̄ sanctū semetipsum
obtulit imaculatū deo: emundauit cōscientiā nostrā et c. Et
hec fuit.xiiij.luna: et p ɔn̄s cena facta est.xiij.luna. ¶ Qđ
aūt christus passus sit.xiiij luna sic pbant. Ueritas debet
correspondere vmbre et figura rei: agnus autē paschalis
fuit vmbra/et figura veri paschalis agni: et imolatio immo-
lationi: igit ea die christ⁹ verus agnus dei immolari debu-
it in cruce quo agnus typicus in lege. Agnus aūt typicus
immolari precept⁹ est luna.xiiij. vt habet Exod.xij. vbi de
agno paschali dr̄. Seruabitis eū vsqȝ.xiiij. diē mensis hu-
ius. Immolabitqȝ eū vniuersa multitudo filiorū israel ad
vesperā. Preterea Joh.xiij. dr̄. Ante diē festū pasche sciēs
iesus q: venit hora eius. Et post. Cena facta cum discipu-
lis cū diabol⁹ iam misisset in cor et c. Ex quib⁹ verbis videt
q̄ cena fuit facta ante diē pasche: sed dies pasche fuit.xiiij.
luna: vt habet Leui.xxiij. Decimaqrta die mensis ad ve-
sperā celebrabitis pascha: igit cena q̄ p̄cessit diem pasche
facta fuit.xiij.luna. ¶ Itē Joh.xviij. habet/q̄ iudei non
introierūt domū pilati vt nō cōtaminarent: sed manduca-
rent pascha. Ex q̄ arguit: christ⁹ illa die passus est q̄ iudei
manducarūt pascha. Hoc aūt factū est (scȝ pasche mandu-
catio) decimaqrta luna: g̃ cena p̄cedēs passionis diē: facta
est luna tertiadecima. Et hoc cōcordat ei qđ principes iu-
deorū dixerūt: vt scribitur Math. xxvj. Nō in die festo: ne
forte tumultus fieret in populo. ideo nō crucifixerūt chri-
stū in prima die azymorū luna q̄ntadecima/que fuit cele-
berrima: nō aūt crucifixerūt post: ergo ante/scȝ luna.xiiij.
¶ Itē de sctis mulierib⁹ legit Lu.xxiij. q̄ viso monumen-
to in q̄ positū fuit corp⁹ dn̄icū: reuertētes parauerunt aro-
mata et vnguēta. Hec aūt p̄paratio fuit die in q̄ licuit opa-
ri sm̄ legē: aliter enī mulieres sancte cōtra legis p̄ceptum
nō laborassent/p̄parando vnguēta et emendo aromata: et
ita non erat dies q̄ntadecima lune: q: die q̄ntadecima fu-
it solēnitas et prima dies azymorū: sicut dr̄ Exo.xij. Septē
diebus azyma comedetis. Et sequit. Dies prima erit san-
cta atqȝ solennis: et dies septima eadē festiuitate venera-
bilis. Nihil opis facietis in eis/exceptis his q̄ ad vescēdū
ptinēt. Dies ergo passiōis christi quo et sepult⁹ est: fuit de-
cimaquarta luna quā precessit cena. Fuit igit cena tertia-
decima luna cū discipulis celebrata. ¶ Itē glo. sup illud
Luce.xxij. Appropinquabat dies festus iudeorū: dicit. In-
ter pascha et azyma hoc distat/q̄ pascha vocabat sola dies
in qua agnus comedebat ad vesperā.i. quartadecima lu-
na primi mensis. Dies azymorū erāt a quintadecima luna
vsqȝ ad.xxj. diē eiusdē mensis.xv. itaqȝ dies erat prima so-
lēnitas et festū azymorū: in quo dn̄s nō est crucifix⁹: sed die
precedente: sm̄ illud principū iudeorū. Non in die festo ne
forte tumultus fiat in pplo. Ex h̄ cōsequenter inferunt/q̄
christus in pane fermentato cōfecit: q: cenauit tertiadeci-
ma luna: in qua nōdum fuerat azyma in domibus iudeorū
Consecrauit enī in pane quo tunc vtebātur iudei: non au-
tē vtebant azyma ante vesperā diei.xiiij. quo comedebāt
pascha: vt habet Exo.xij. ¶ Preterea ad idem arguunt.
Magis cōuenit cōficere in fermētato q̄ in azyma: nā fer-
mentatū expssi⁹ significat christū q̄ azyma. Fermentū enī
significat charitatis feruorem: vt vult glo. Math.xiij. su-
per illud. Simile est regnū celorū fermento et c. Sed per

azymū significat puritas christi a pctō. Maius autem bo
nū est feruor charitatis q̄ puritas a pctō: ergo fermentū
representat christū quātū ad mai⁹ bonū q̄ azyma. ¶ Itē
arguūt. Si domin⁹ nolebat nos seruare ritū iudeorū: vide
tur q̄ nec ipse seruauerit: nō ergo cōfecit in azyma. ¶ Itē
adueniente veritate/cessare debuit figura: ergo aduenien-
te christo q̄ veritas est. Joh. xiiij. cessare debet vmbra. Ex-
istente igitur vero pane/scʒ christo. Johā. vi. Ego sum pa-
nis viu⁹ ꝛc. cessare debuit panis figuratiu⁹/ scilicet panis
azym⁹: nec de cetero sumi in vsum: alioqn vtētes eo iudai-
zarent. ¶ Itē cōtra latinos arguūt. Uos qd̄ precepit lex
quantū ad azyma obseruatis ad litterā. Littera aūt occi-
dit. i. Cor. iij. Sic ergo facientes mortem operamini: non
meremini ad vitā. ¶ Itē obijciūt/in euāgelio vbi fit men
tio hui⁹ sacramēti/in greco habet̄ archon: sed archon pro
fermentato accipitur: ideo conficiendū est in fermentato.
¶ D His rōnibus greci permoti dicūt in solo fermen-
tato posse confici eucharistiam. Et in tantam insaniā pro-
ruperūt: q̄ q: euangeliste Math. Mar. ꝛ Luc. ponūt
contrarium vt patebit: ausi sunt dicere q̄ falsum scripse-
runt: ꝛ q̄ iohānes eos correxit. Un̄ vt dicit Inno. ipsi asse
runt parasceuē luna decimaquarta extitisse: in qua verus
agn⁹ est imolat⁹ vt legis impleret̄ figura: q̄ decimaquarta
luna primi mēsis paschalē agnū iusserat imolari. Dn̄s igi-
tur eadē die passurū se esse prenoscēs in p̄cedenti vespera
necessitate cōpulsus anticipauit comedere pascha: q̄ tunc
licite poterat comedi fermentū: ꝛ ita ipsi in fermentato cō
ficiūt. Hoc de illo/scʒ recitatione erroris grecorū cū suis p
bamētis. ¶ E Quantū ad scdm̄ est veritas ostendēda.
Un̄ sine omni dubitatione credendū est q̄ christ⁹ agnum
paschalem manducauerit decimaquarta luna s̄m legis
dispositionē: quā non venit soluere: sed adimplere. Et qm̄
in eadē cena post agnū typicū eucharistiā cōfecit: in qua se
ipsum agnū verum discipulis suis dedit sub specie panis.
Nec erat tūc panis fermētat⁹ in iudeorū domib⁹. Dedit er
go seipsum suis discipulis sub specie panis azymi mādu...
dum: vt̄ Exo. xij. dr̄. Edent carnes assas igne nocte illa et
azymos panes. Et sequit̄. Habebitis aūt hūc diē in monu
mentum: ꝛ celebrabitis eū solennē dn̄o in generationib⁹
vestris cultu sempiterno. Septē dieb⁹ azyma comedetis:
in primo die non erit fermentū in domibus vestris. Quis
cunq̄ comederit fermentum peribit anima illi⁹ de israel a
prima die vsq̄ ad septimū diē. Prima autē dies incepit a
vespera lune decimaquarta. Un̄ sequit̄ ibidē. Primo mē-
se. xiiij. die mensis ad vesperā comeditis azyma/vsq̄ ad di
em duodecimū eiusdem mensis ad vesperā. Septē dieb⁹
fermentū non inuenief in domib⁹ vestris. ¶ Ex quib⁹ ma
nifeste patet q̄ ad vesperā diei. xiiij. primi mensis quo cō-
edebat̄ agnus paschalis vsq̄ ad duodecimū diem eiusdē
mensis/nō fuit fermentū in edibus. Christus igit̄ eadem
die post agnū legalem eucharistiam cōficiens/nō in pane
fermentato: sed in azymo cōfecit. Qd̄ autē christ⁹ decima-
quarta luna agnū paschalē comedit ꝛ nō preueniēdo de-
cimatertia die: patet: quia Mat. xxvj. dr̄. Prima autē die
azymorū accesserūt discipuli ad iesum dicētes. Ubi vis pa
remus tibi comedere pascha? Et sequitur. Et parauerunt
pascha. Vespere autē facto discūbebat cū duodecim disci-
pulis. Un̄ glo. Prima die azymorū. i. decimaquarta die pri
mi mensis/qñ abiecto fermentato agnū immolabant ad
vesperā. ¶ Itē Marci. xiiij. Primo die azymorū/qñ pas-
cha imolabant: dicūt ei discipuli. Quo vis eamus ꝛ cōpa-
remus tibi vt māduces pascha? Et sequit̄. Et parauerunt
pascha. Vespere autē facto venit cū duodecim. ¶ Itē Lu
ce. xxij. Uenit aūt dies azymorum in qua necesse erat occi-
di pascha. Et misit Petrū ꝛ Johannem ꝛc. sequit̄. Et pa-
rauerunt pascha. Et cū facta esset hora discubuit: ꝛ duode
cim apl̄i cum eo. Fecit ergo dn̄s pascha eo die quo necesse
erat occidi pascha: hec fuit decimaquarta luna mēsis p̄mi:
vt patet ex p̄dictis. ¶ F Ex quo sequit̄ q̄ nō in fermen-
tato: sed azymo cōfecit. Itē ritus consecrādi in azymis ec-
clesie romane habet̄ ex institutione aplorū cū quibus dn̄s
cenauit: quib⁹ presentibus eucharistiam cōfecit: eis dedit
eosq̄ in dispensatores eucharistie consecrauit: qd̄ est ma-
ximū argumētū ad propositū cōfirmandū. Un̄ Inno. Id
solū sufficit latinis cōtra grecos/q̄ cōstantinopolitanam
ecclesiā multarū heresum corruptio fermentauit: vt nō so
lum hereticos: verū etiā heresiarchas p̄duceret. Roma-
nam aūt ecclesiā sup̄ aplice fidei petram stabili soliditate
fundatā/nulla prorsus heretice prauitatis p̄cella potuit
conquassare: sed illud semper integra fide seruauit: qd̄ ab
ipsis aplis accepit: qui eā presentialiter sacris doctrinis in
struxere: ꝛ ecclesiastici rit⁹ regulā docuerūt. Ab ipsis ergo
beatis aplis petro ꝛ paulo: duos ꝛ viuos habuit: ꝛ defun
ctos custodit: hui⁹ sacrificij ritū accepit: qd̄ hacten⁹ inuio-
labili cultu seruauit. ¶ Uerū licet consecrandū est in azy-
mis quō ꝛ christ⁹ cōsecrauit: ꝛ romane ecclie ritus h̄t: nihi
lominus tamē in fermentato potest cōfici: q: non differt fer-
mentatū ab azymo substātialiter ꝛ s̄m speciē: sed accidēte
solo. Et sicut indifferenter ex vino albo ꝛ rubeo cōficit̄: li
cet christus in altero tantū cōfecit: ita s̄m btm̄ Anb. nō tm̄
ex azymo: sed etiā ex fermentato cōfici potest. Un̄ beatus
Anb. in epl̄a allegata ait. Propter h̄ solū videt̄ se et carnē
suam panē vocasse: ꝛ de pane corpus suū fecisse: q: sicut il-
le panis azymus vel fermentatus dat vitā transitoriā: ita
corpus ei⁹ eternā: nō q: fermētat⁹ est vel azym⁹. Hec Anb.
Indifferenter ergo se h̄ʒ quantū ad h̄ q̄ ex vtroq̄ pōt cō-
fici verū corpus christi. Un̄ ꝛ greci vere cōficiūt ceteris pa
ribus: nec ex hoc tantū arguēdi sunt: quantū ex hoc q̄ dā-
nant cōficientes in azymo: dicētes q̄ nō cōficiūt: vn̄ in hoc
errāt ꝛ heretici iuste iudicant̄. ¶ G Orta est aūt hec dis
sensio grecorū a latinis: q: sicut dic̄ Leo papa: qñ error vi-
gebat de legali obseruantia/q̄ fuit ebionitarū: qui dixerūt
necessariū esse christianos iudaizare: ꝛ p̄ cōsequēs pascha
suū in azymo conficere: decreuerūt q̄ ecclesia non confice
ret de azymo: sʒ fermētato quousq̄ error ille cessaret. Un̄
ecclesia primo conficiebat de azymo. Scdo de fermētato.
Tertio cessante hac causa/redijt ecclesia romana ad ritū
primū: ꝛ confecit ex azymo. Greci vero tanq̄ superbi no-
luerūt ad ritū primū redire: ꝛ ex hoc coacti sunt suū erro-
rem defendere. Primo dicentes/se hūc ritū accepisse a pa
tribus. Secūdo q: hoc nō sufficiebat: addiderūt rationē/
ne iudaizarent. Tertio q: nec hoc sufficiebat: si dn̄s confe-
cisset in azymis: ausi sunt dicere/q̄ dn̄s ꝯficiebat de fermē
tato. Et q: euangeliste contrariū dicūt: ausi sunt blasphe-
mare q̄ euangeliste falsum dixerūt. ¶ Quare aūt eccl̄ia
romana non indistincte ex vtroq̄ pane/fermentato scʒ et
azymo conficit: sicut ex vino albo indifferēter ꝛ rubeo: rn̄-
det Alex. de ales parte. iiij. q. xxxij. mēbro. iij. Et si in vtroq̄
pane confici posset: nihilominus panis azymus magis cō
gruit cōsecrationi. Et hoc ratione multiplici: primo: ex de-
bito cōformationis corporis qd̄ est ecclesia: ipsi capiti chri
sto/quod de huiusmodi pane confecit. ¶ Secūda: expres
sio puritatis singularis sacramenti cū re cōtenta. Panis
enim azymus ratione qua est sine fermento: expressius re-
presentat puritatem singularē humane nature in christo:
que sicut azyma de fermentato sumpta est: sic sumpta est
de massa corruptionis sine oī corruptione peccati. ¶ Ter
tia ratio: Expressio simplicitatis singularis sacramenti cū
re contenta. Sicut enim in genere panis azymus est sim-
plicissimus: quia in minori substantia esse nō posset panis
sic christus in genere hominum simplicissimus: idest mini
me est diuisus. In ipso enim sunt omnes virtutes ꝛ dona:
ꝛ vniuersaliter omnia bona in medio indiuisibili: sicut lo-
quimur de medio virtutis: quod virtus apprehēdens pū-
ctualiter est perfectissima: ꝛ ab excessu ꝛ defectu: que vitiū
inducunt: remotissima. ¶ Quarta ratio. Insinuatio dili-
gentie adhibende: vt mēbra corporis christi mystici cōfor-
ment se in puritate cum corpore christi vero. Puritas em̄
azymi diligenti obseruātia preparat̄: ne extra mediū suū
deuiet. Sic sumentes azymā carnem christi se diligentissi-

me prepareret: vt in se custodiat mediū puritatis. vñ Ans. In lege/ vbi fere oia in figura fiebāt: preceptū fuit in pascha azymū panē comedere: vt ostēderet ꝙ christus: quem expectabant: purus et mūdus futur⁹ esset. Et nos ꝙ manducaturi eramus corpus eius: similiter esse moneremur puri ab omni fermento malicie et nequicie. Et he ratiões haberi possunt ex epistola beati Ansel. s. allegata dicētis: Apertissimum est quia melius sacrificatur de azymo ꝙ de fermētato. Tū quia valde apertius/ purius et diligētius fit: tum qꝛ dñs hoc fecit. Apertius dicit rōne expressionis singularis simplicitatis: qua conuenit sacramentum cū re. Purius rōne expssionis singularis puritatis. qua conuenit sacramentū cū re. Diligētius rōne insinuatiōis diligentie adhibēde ex parte mēbroꝝ/ vt se cōforment capiti. ℂ Sic ergo colligēdo summarie ꝙ dicta sunt: dr/ ꝙ conficere in azyma non est de necessitate sacramēti. Differentia harū necessitatū pꝫ. s. lec. j. Primū ostensum est: quia in fermentato si attentat fit cōsecratio. Scdm pꝫ: quia sic cōsecrans peccat faciens cōtra ritū et preceptū ecclesie. Vñ ex de celeb. missa. c. lr̄as. punit qui in fermētato cōsecrauit Et dicit Sco. in. iiij. dis. xi. q. vj. in fine. Forte grauiter peccāt etiā greci: qui se nō cōformāt ecclesie petri: maxime cū hic habet fundamentū solidū: qꝛ sic christus instituit hoc sacramentū celebrādū ad minus si nō necessario quin aliter fieri possit: tñ sic magis cōgrue celebrat. ℂ D Quātum ad tertiū soluēde sunt rōnes grecoꝝ. ℂ Ad primam qua arguit ꝙ dñs tertiadecima luna cum discipulis cenauit: cōcedit ꝙ cena facta est die immediate pcedente diem passionis: sed negat ꝙ illa fuerit tertiadecima luna: sed vt visum est: fuerat facta decimaquarta luna. Ad probationē negetur ꝙ domin⁹ passus sit decimaquarta luna: sed passus est decimaquita luna. Et ad probationē dr ꝙ veritas correspondebit figure. ℂ Ad cui⁹ intellectū notandū sm Alex. ꝙ circa agnū typicū duo fiebāt/ scꝫ imolatio et comestio. Quantū ad comestionē/ vmbra rn̄dit veritati: et figura rei: qꝛ decimaquarta luna/ scꝫ in cena comedebatur agnus typic⁹ et agnus verus. Nā facta cena de agno paschali dedit dñs discipulis agnū verū/ scꝫ corp⁹ suū: similr immolatio rn̄dit immolationi. Immolatio em̄ figuralis agni facta est luna decimaq̄rta: et imolatio veri agni similiter luna. xiiij. ichoata est: qꝛ post cenā nocte iouis. xiiij. luna incepit passio christi: qñ fact⁹ est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrētis in terrā. Luc. xxij. Itez nocte illa fuerat captus/ ligatus/ consputus/ colaphis ⁊ alapis cesus. Marci. xiiij. Sic ergo nocte illa inchoata fuit imolatio: et die sequenti cōsummata: et sic figure veritas respōdebat. Vñ glo. sup illud Luce. xxij. Venit autē dies azymorū: dic. Licet sequenti die. i. decimaquinta luna sit crucifixus: hic tñ nocte qua agnus imolabat: et carnis sanguinisqꝫ suis discipulis sacra celebrāda tradidit: et a iudeis tentus et ligatus ipsi⁹ immolationis. i. passiōis sue sacrauit exordiū. ℂ Aliter potest dici sm veritatē legis qua dies currebat a vespera in vesperum: vt dr Leui. xxiij. A vespera vsqꝫ ad vesperam celebrabitis sabbata vestra. Et de festo pasche hoc plane determinatum est: vnde Exod. xij. habet. Primo mēse decimaq̄rta die mēsis ad vesperā comedetis azyma vsqꝫ ad. xxj. eiusdē mēsis ad vesperā. Cū ergo vesperū. xiiij. diei/ quo immolabat agnus: fuit pars sequentis diei: eodem die verus agnus immolatus est quo agnus typicus. ℂ I Et si obijcit. Ante resurrectionē dñi dies precessit noctē sm magistrū in histo. In nocte aūt resurrectionis terminat⁹ ordo naturaliū/ ꝙ est vt dies precederet noctem: deinde creator temporū fecit vt nox precederet diē. Rn̄detur ꝙ ille ordo: quo dies noctē precessit: fuit sm cursum cōem temporꝫ: nihilomin⁹ speciali rōne ordinatū fuit in lege/ ꝙ in solēnitatib⁹ nox pcederet diē: ⁊ currerēt dies solēnes a vespera in vesperam. Cui⁹ ratio fuit: qꝛ ille solēnitates fuerūt figure solennitatū temporis gratie: in quibus hmōi ordo seruat: et maxime solennitatū patrie: que sequūtur ad noctē tribulationis vie. ℂ L Ad secundū similiter ⁊ ad tertiū respondet per distinctionem hui⁹ nominis pascha. vñ sm Inno. ⁊ Alex. nomen pascha multipliciter accipit: ⁊ equiuocatione huius nois greci decepti sunt. Accipit em̄ qñqꝫ pro hora immolationis agni typici: vñ Luc. xxij. Appropinquabat dies festus azymoꝝ qui dr pascha. glo. Pascha dr solus dies in quo agnus occidebatur ad vesperū. i. decimaquarta luna primi mensis. Qñqꝫ accipitur pro agno paschali typico: vnde Luce vbi. s. Venit autem dies azymorū: in qua necesse erat occidi pascha. Qñqꝫ accipit pro vero agno paschali ꝙ est christ⁹ domin⁹. j. Cor. v. Etenim pascha nostrū immolat⁹ est christ⁹. Qñqꝫ p die festo azymoꝝ: ꝙ fuit quintadecima post equinoctiū vernale. Ioh. xiij. Ante diem festum pasche sciens iesus. Qñqꝫ accipit pro cibis paschalib⁹/ panib⁹ scilicet azymis qb⁹ vescebant tempore paschali. de quo Exod. xij. Primo mense. xiiij. die mensis ad vesperā comedetis azyma/ vsqꝫ ad. xxj. eiusdem mensis ad vesperā. ⁊ sic accipit Ioh. xviij. Non introierūt pretoriū: ne contaminarent: sed manducarent pascha. ℂ Per hoc patet ad argumenta ꝙ beatus iohannes cū dixit. Ante diem festū pasche. accepit pascha pro prima die azymorū que fuit. xv. luna mensis primi. Et hoc innuit cū dicit: ante diem festū. Differt em̄ dicere sm Alex. diem pasche/ ⁊ diem festū pasche: nec sunt idē vt patet ex lege. Dies enim pasche est decimaquarta luna: dies fest⁹ pasche quintadecima luna: vnde Leuitici. xxiij. Mēse decimo. xiiij. die ad vesperū phase domini est. i. pascha: ⁊ decimaquinta die mensis hui⁹ solēnitas azymorū domini est. ⁊ ita ante diem solennē pasche ꝙ fuit luna. xv. facta fuit cena domini. i. xiiij. luna ad vesperā: et ita non est pro grecis: sed magis contra eos. In illa aūt aucto. Ioh. xviij. vbi dr. Vt manducaret pascha. accipit pascha pro azymis panib⁹: vt dictū est: quos comedebāt septem dieb⁹. ℂ Et per hoc ad illud qd̄ addit. Nō in die festo ⁊c. Dicit ꝙ causa hui⁹ dicti ⁊ dispositionis iudeorū addit: ne forte tumult⁹ fieret in populo. Nō enim propter festi reuerentiā/ dispo suerant crucifixionem differre: sed ne tumult⁹ fieret in populo: ꝙ in maxima copia ad festū illud confluxerat. Et ita ne de manib⁹ eorū raperet. Ideo nacta opportunitate: et submota causa tumult⁹ populi/ iuda se offerente ad tradēdum illū: sine tumultu fecerūt contrariū/ mutātes ppositum: ⁊ hoc diuina dispositione: vt veritas corresponderet figure: qꝛ q̄ntadecima luna eduxerat ppl̄m hebreorum de egypto: ⁊ eodem die mors christi eduxit ppl̄m suū de tenebris peti: vt Inno. Porro dispositio sacerdotū ꝯtra dispositionem dei preualere nō poterat: ꝙ disposuerat vt verus agn⁹ in dieb⁹ paschalib⁹ imolaret. ℂ L Ad quartuꝫ de sanctis mulierib⁹ vnguenta post dñi sepulturā preparantib⁹: dr ab aliquib⁹ ꝙ prima die azymoꝝ/ scꝫ die passionis dñi ꝙ solēnis erat: interdicta fuere opera seruilia vt Leui. xxiij. Prim⁹ dies erit vobis celeberrim⁹: omne opus seruile in eo nō facietis. Hmōi aūt vnguēti pparatio ꝙ cōgruebat defunctis: qꝛ fuit opus misericordie: nō reputabat inter seruilia: ⁊ ita per hoc qd̄ dicebat Exo. xij. Nihil operis facietis in eis exceptis his ꝙ ad vescendū ptinēt: nō excludebat qñ opera spūalia fieri poterāt: q̄le fuit opus mulierum. Dicūt igit ꝙ mulieres sancte ab hora qua viderant christū positū in monumento: sicut dr Luce. xxiij. vsqꝫ ad vesperū eiusdē diei/ ppārauerūt vnguēta ꝙ habebāt: ⁊ ad vesperū a preparatione ꝗeuerūt sm legē ppter sabbatū: de ꝙ preceptū fuerat in lege/ ꝙ a vespera celebrarent vsqꝫ ad vesperā sine aliquo opere: tūc em̄ nō licebat preparare que ad cibū erant necessaria. Illa etiā dies sabbati inter oia sabbata celeberrima erat: ⁊ ppter pascha/ et propter sabbatū. Licuit ergo ppārare vnguenta luna. xv. qꝛ h fuit opus misericordie: ⁊ ideo nō seruile. ℂ Sed contrariū videtur Marci. xvj. Cū transisset sabbatum: maria magdalena ⁊ maria iacobi ⁊ salome emerūt aromata/ vt venientes vngerent iesum: igitur die veneris dominice passiōis non parauerunt aromata: quia nondum fuerant empta. ℂ Solutio sm glo. Emerunt/ idest empta parauerunt:

qd̄ enim residuū fuerat nō paratū: die veneris parauerūt dum transisset sabbatū. Uel aliter/iudei multos sumptus facere solebant circa funera. Nam ⁊ nicodemus: qui venerat ad iesum nocte primū venit ferens mixturam myrrhe et aloes quasi libras centum. Joh. xix. Ecce sumptus magnus. Mulieres igit̄ videntes non sufficere vnguenta q̄ parauerant die veneris: post sabbatū plura emerūt: ⁊ illa parauerunt vt dicit Marcus. ¶ Aliter posset dici ꝙ mulieres ille iam instructe in fide christi nō curabant hmōi legalia obseruare. vn̄ Inno. ꝙ autē mulieres in die pasche dicūtur vnguenta parasse non obest: q: non erant sub lr̄a: sed sub gratia. ¶ Uerū huic videt̄ contrariū qd̄ Lucas dicit. Et sabbato quidē siluerunt ꝑpter mandatum: ex quo patet ꝙ legis mandata seruabant. ¶ M Ideo adhuc aliter dici pōt/ꝙ ille mulieres cognoscentes christi mortē futurā: ante mortē ei⁹ parauerūt necessaria ad condendū corpus eius. vn̄ Inno. Mulieres reuertentes fm̄ Lucā/ portauerūt vnguentū ⁊ aromata: q̄ ante lōge parauerūt: q: frequenter audierāt dn̄m moriturū. Nōne magdalena iam parasse videt̄ per inspirationē preoccupasse ministeriū inunctionis: teste veritate q̄ dicit. Mittēs hoc vnguētum hec in corpus meū: ad sepeliendū me fecit. Et iterum Sinite illā vt in die sepulture mee seruet illud. Sic vnguētum qd̄ prius inceperat: cōsummauit. ¶ Posset adhuc dici ꝙ reuertentes mulieres a monumento ⁊ sepultura/ parauerūt aromata/non statim protūc: q: nullū vel minimū tēpus videt̄ fluxisse inter horā sepulture ⁊ vesperā sabbati qua incepit solēnitas sabbati. Nam sero deposit⁹ est dominus de cruce: vt dicit Mat. xxvij. Et ꝑpter parasceuen iudeorum in monumēto horti qd̄ ꝑpe erat: posuerūt iesum: vt dicit Joh. xix. c. ⁊ Luc. xxiij. Parasceue erat ⁊ sabbatum illucescebat. i. vespera qua incepit solennitas sabbati: fm̄ illud Leui. xxiij. A vespera in vesperā celebrabitis sabbata vestra. Sed mīsacto sabbato: quo siluerunt: ⁊ finem habuit in fine sequētis diei: tūc quidē emerūt aromata que defuerunt: vt dicit Marcus. Dū transisset sabbatū ⁊c. emerunt aromata vt venientes vngerēt iesum. Uenientes non statim tunc ꝑpter noctē de primo imminentē: sed expectabāt mane sequētis diei: que fuit prima sabbati. i. prima post sabbatū: ideo sequ[illegible] in Marco. Et valde mane vna sabbatorum/veniunt a[d] monumentū orto iam sole. ¶ N Ad quintū de glo. Luce. xxij. q̄ dicit/ꝙ sola dies manducationis agni dicat̄ pascha: ⁊ alij dies azymorum. Dicendum ꝙ glo. ponit differētiā inter illā dictionē pascha in vna significatione tm̄: fm̄ quā accipit̄ in illo textu quē ibi exponit. Preter autem illā etiā ⁊ aliter accipit̄ vt dictū est. Quod autē ex illo infertur ꝙ christus in fermentato cōfecit: illud nō sequit̄: etiā si verū esset qd̄ greci ꝑbare laborant: scʒ ꝙ christus tēpus manducandi agnū paschalē preuenisset: ⁊ [c]ū discipulis luna terciadecima cenasset. Qm̄ si ita preuenisset diē legitimū comedere pascha: sciēs qd̄ futurū erat eum: vtiqȝ ꝑuenisset comedere agnū fm̄ cerimonias ⁊ [c]ōstitutionē legis: q̄ precepit ꝙ non nisi cum azymis con[ederetur]: ⁊ sicut preuenisset comedere agnum: ita et preue[nisset co]medere azymū. Et discipuli qui preparauerūt pas[cha: prep]arassent ⁊ azyma: ⁊ ita ex hoc greci intentū suum [probare non] possent: scʒ ꝙ christus in fermentato cōfecisset. [Falsum] est antecedēs/ꝙ cena facta sit luna terciadecima [Ad] sextū quo arguitur ex significatione fermentati/ [q] magis cōgruit sacro q̄ azyma: d̄: Et si fermē[tum si]t fm̄ glo. allegatā qd̄ melius est in christo/ scʒ [dilecti]on tm̄ in ꝑpria et expssa similitudine christū ex [quo] solus christus charitatē habuit: licʒ sol⁹ sum[ma]: tamē appropriate non significat fermentum. [Si]gnificat puritatē singularē christi solius/ scʒ [carnis] sumptā sine omni corruptione infectionis: [q]uāuis grecis dicētibus/ꝙ fermentū significat [tumorem v]irginalis et vinculū v[n]ionis: dicit. Nāʒ etsi [signific]at tumorē vteri virginalis: et vinculū vnio[nis]: religiosi⁹ illud azyma īsinuat/ꝙ fm̄ apo[stolū] christus de massa peccatrice corpus sine petō suscepit tanq̄ de fermēto susceperit azymū. Et vt inter christum et ꝑplm̄ malicie et nequicie nihil fit: sic inter frumentū et aquā in azymo nil veteris masse vel aduene corruptionis interuenit: nā p frumentū christ⁹: per aquā ꝑpls designat̄ fm̄ illud. Nisi granū frumēti cadēs in terrā mortuū fuerit ipm̄ solū manet. Joh. xij. Et illud. Beati q̄ seminatis sup oēs aquas. Esa. xxxij. glo. i. corda gentium emollita. Aqua sine fermēto mixta frumēto designat populū sine peccato christo coniūctum: q̄ꝙ illud soleat designare ꝙ sicut azymus panis de pura massa sine fermento conficitur: ita corpus christi de illibata virgine sine crimine est conceptum. Sunt ⁊ alie congruentie supra tacte. ¶ O Ad septimū breuiter dicit̄/ꝙ dn̄s nolens nos iudaizare/nō hoc quasi ex lege retinuit: sed de nouo instituit: sicut et de baptismo in aqua constituto. Judei aqua lustrabant̄: ⁊ nos aqua lustramur: non autem ex legis ordinatione: sed ex christi dn̄i nostri institutione. De hoc statim infra. ¶ Ad octauū d̄: ꝙ adueniente veritate cessare debet figura sub rōne figure. Pōt tm̄ manere materia figure: nō vt figura veritatis venture significatiua: ⁊ ita cessauit esus agni paschalis: cessauit ⁊ panis azymus in ea significatione qua instituta sunt in lege: q̄uis adhuc paschali tempore agnellos manducamus: ⁊ nōnunq̄ panes azymos: nec tm̄ hec faciētes iudaizamus. vnde beatus Ansel. Facere aliq̄d qd̄ fiebat fm̄ legem: non est iudaizare: nisi fiat intentio [l]ege adimplendi legē: vt q̄ ex ifirmitate circūcidi se faceret: nō vt ritū legis obseruaret: nō iudaizaret. Qd̄ autem aiūt nos iudaizare ait Ansel. nō est verū: q: nō sacrificam⁹ de azymo vt legem veterē seruem⁹: sed vt diligentius fiat: ⁊ vt dn̄m qui hoc non iudaizando fecit: imitemur. Cum enim facim⁹ aliquid qd̄ vt iudaismū seruarēt faciebāt: nō iudaizam⁹: q: nō ꝑpter iudaismū: sʒ aliā causam hoc facim⁹. Si em̄ i dieb⁹ pasche azymū panem aliq̄s comedit: siue q: non habet aliū: siue quia magis illo delectat̄ q̄ fermentato: aut si q̄s propter infirmitatem preputiū circumcidere cogit̄. Aut si boui suo trituranti quis: ne esuriat: os non alligat: nullus nisi insipiens/hoc agentē iudaizare iudicabit. Cū ergo nos panē azymū sacrificam⁹: nō vt per azymū tanq̄ per figurā dn̄m iesum futurū esse significam⁹: sed vt ipsum panem in corpus ei⁹ diuina cooperāte virtute sanctificem⁹: nequaq̄ in hoc legis vetustatē obseruam⁹: sed euāgelij veritatē celebram⁹. Itē simili rōne nec ipsi deberēt cōficere in fermēto: q: preceptū fuit in lege Leui. xxiij. ꝙ offerrēt panes primitiarū fermētatos. vn̄ Inno. Si propter hoc repudiandum est azymū: quia lex illud admisit: pari rōne repudiabitur fermentatum: quia lex ait. Offerēt panes fermentatos cū hostia gratiarū: q̄ immolat̄ pro pacificis. Leui. vij. ¶ P Ad nonū de eo ꝙ littera occidit. d̄: Uerum est si seruat̄ qd̄ vete. testa. lr̄a ꝑcipit vt ꝑcepti legis: ⁊ hoc quantū ad sacrificia cerimonialia ⁊ figuralia. Secus si tanq̄ de nouo per legē grē statuta sint assumpta: vt. s̄. dictum est. Uerum argumentū hoc beatus Ansel. retorquet in grecos dicēs. Sic vos conficitis de fermētato: q: d̄: a ꝑpheta scʒ Amos. iiij. Offerte mane victimas vestras trib⁹ dieb⁹ decimas vestras: ⁊ sacrificate de fermentato laudē. Aut h̄ dicit ꝑpheta approbando vel reprobādo. Si reprobādo: igitur ex hoc nō debetis autoritatē assumere cōficiendi in fermentato. Si approbādo: ⁊ vos seruatis hoc ad litterā ⁊ littera occidit: ergo vos subiacetis illi damnationi qua damnatis vos. ¶ Ad decimū quod obijciunt de nomine archon: respondet Alexā. ꝙ nomen archon aliquando accipitur pro fermentato. Aliquando pro pane azymo: nam Exod. xxix. dicitur. Archos azymos. similiter Nume. vi. vbi nos habemus canistrum panum azymorū: ipsi habent archos refertos oleo. Aliquando accipitur pro fermētato ⁊ azymo cōmuniter: vnde ratio illorū nō valet. Patet itaqȝ ex dictis veritas nostri textus/quantum ad tempus cene designatum: cum dicit. Qui pridie q̄ pateretur.

¶ Lectio. xxxv.

Accepit panē in san-
ctas ac venerabiles manus suas. ¶ Hec est
secūda particula p̄me partis subdiuisionis
principalis partis quarte totius canonis: in
qua tangitur ineffabilis transsubstantiationis terminus
a quo/siue materia. Unde d͛: Accepit/scʒ christus. Volēs
etenim animas nostras reficere cibo sp̄uali animo cōgru-
enti: per nil aliud id facere statuit/q̄ per carnē propriam
et sanguinem eius naturalē: vt nulla esset natio tam gran
dis que haberet deū iam ꝓpinquū sibi/q̄ nobis summa
et excellentissima diuinitas adest: in eo q̄ corp͛ suū: cui in-
separabiliter et ineffabiliter vnita est: nobis tradere dispo
suit in cibū et sanguinē in potū. Hoc vt pficeret: accepit pa
nem in sanctas. i. sanctificātes / ac venerabiles man͛ suas
propter vnitā manib͛ deitatē: ꝓpter quā summa venera-
tione sunt adorabiles: scʒ theosebia que est latrie cultus
vt tactu sanctarū et diuinarū manuū suarū pane materia
li vim sacramēti cōferret. Hoc est ipsum in materiā huius
viuifici sacramēti deputaret ac ordinaret: quatenus omni
tempore in verū corpus christi trāssubstantiari posset. Si
cut enim tactu mundissime sue carnis (s̄m Bedam) vim
regeneratiuā cōtulit aquis: ita et acceptione panis invene
rabiles sanctasq̄ manus suas / vim pani tribuit: vt ex eo
tanq̄ congrua materia corpus suum confici possit. Et hoc
significatum est Joh. vi. vbi dñs panes quinq̄ quibus re
fecturus erat turbas: in manus suas accepit et benedixit
priusq̄ turbis distribuendos discipulis dedit. De his ma-
nibus dicit Can. v. Manus eius tornatiles/auree/plene
hyacinthis. Tornatiles dicuntur: q: in oēm operationem
mobiles et volubiles. Auree/q: in oibus eoꝝ operationi-
bus splendet virt͛ deitatis. Plene hyacinthis: q̄ lapis est
celestis virtutis et coloris: q: in oibus opationibus celestē
indicat vitam et intentionē. ¶ B Cū ergo hac acceptio
ne panis in manus sanctas ac venerabiles christi/panis
accepit vim essendi materia hui͛ sacramenti: tractandum
est de hui͛ sacramēti materia. Ubi primo videndū est que
sit huius sacramēti materia. Scđo de eius congruitate ac
institutionis causa. ¶ Quoad primū est omniū catholico
rum doctorū concors snia: q̄ hui͛ sacramenti materia sim
pliciter necessaria panis est et vinū. De hoc Alexander pa-
pa: et in cōcilio carthaginensi: vt habet͛ de cōse. dist. ii. c. In
sacramento. Statutū est: imo christi institutio cōmemora
ta est/q̄ in sacramēto corporis et sanguinis dñi/nihil am-
plius offerat͛/q̄ qđ ipse dñs tradidit: hoc est panis et vinū
aqua permixtū. Qđ dicitur aqua ꝑmixtum/congruitatis est
nō necessitatis. Ideo statim sequit͛. Nec amplius in sacri-
ficijs offerat͛/q̄ de vuis et frumētis. Uerū de aqua cur vi-
no admisceat͛ infra videbit͛. Itē eadē dist. c. cum omne. Ju-
lius papa reprobat errorē eorū qui pro vino usi sunt lac
apponere. Ūn ait. Cū em̄ magister veritatis/verū salutis
nostre sacramentū suis cōmendaret discipulis: nulli lac:
sed panē tantū et calicē sub hoc sacramento cognoscimus
dedisse. Et seqͥt͛. Cesset ergo lac in sacrificando offerri:
q: manifestū est/et euidens exēplū euāgelice veritatis illu
xit/q̄ preter panē et vinū aliud offerri non licet. ¶ Ex quo
sequitur q̄ nō est conueniens materia hui͛ sacramēti fari
na aqua elemētari coagulata: neq̄ pasta: quia materia hu
ius sacramenti est panis: non autem pasta hmōi d͛ panis
Et q̄uis ꝓbabile sit pastā et panē nō differre specie essen
tiali: quia per decoctionē paste ab igne non fit vt videtur
nisi extractio humoris aquei cōmixti cū partibus farine:
que mixtio est per solā iuxtapositionē partiū humoris et
farine. Hec autē separatio humoris nō mutat speciem: q:
per ipsam nihil tollitur pertinēs ad rei essentiā: sicut et ta-
lis commixtio speciē non variat: quia non est ibi vera cōpo
sitio: nec constitutio alicuius vnius ex his que adinuicem
miscētur: sed quodlibet remanet in natura propria ab alio
distinctū. Et q̄q̄ ita esse sit probabile: non tamen de pasta
potest confici: quia instituit christus panē vsualē pro ma-
teria huius sacramēti: quia talis cōmuniter consueuit no-
bis esse sacramentū/propter cōgruentias infra assignan-
das. ¶ Sed occurrit triplex dubiū. Primū vtrum omnis
panis s̄m substantiā sit apta cōsecrationis materia. Secū
dum/vtrum omnis panis s̄m quantitatem. Tertium/an
omnis s̄m qualitatē. ¶ C De primo dubio/vtrum om-
nis panis cuiuscūq̄ substantie: siue de spelta: siue de siligi
ne: an solus triticeus sit cōsecrabilis: est multorum docto-
rum sententia/q̄ solus panis triticeus est materia apta hu-
ius sacramēti: ita q̄ si in pane speltiteo vel siligineo atten
taretur: nihil fieret. Cuius causam precipuā dicūt diuinā
institutionē. Hanc autē institutionē cōuincunt ex cōpara-
tione christi/qua se grano frumenti cōparauit. Frumenti
dicunt. i. tritici: quia granum tritici nobilissimum est: qđ q:
inter cetera grana plus habet de medulla: per antonomi-
sam granum frumēti appellatur. Unde asserunt christum
in pane ex tali grano/cui se comparauerat: sui corporis in-
stituisse sacramentū. Apostolos quoq̄ in tali pane ꝯsecra-
tionē frequentasse: et illius panis vsum ecclesie reliquisse.
¶ Pro ista opi. et sentētia allegat͛ beatus Augu. super il-
lud Joh. xii. Nisi granū frumēti cadens in terram mortuū
fuerit: ipsum solū manet. Cū sint multa grana frugū: nul-
li se cōparat nisi illi/scʒ grano frumenti. Ūn mos cepit ec-
clesie de illo solo grano conficere corpus dñi. Hui͛ opinio
nis videtur esse sanctus Tho. doctor subtilis. Durandus
Gerson et plerīq̄ alij. et Alex. de ales parte. iiij. q. xxxij. dicit
Sunt autem plura alia grana tritici habentia solūmodo
differentias accidētales: vt forte spelta et candith: de qui-
bus conficilicet: et cōficitur in quibusdā terris. Cui consen
tit Durandus credens ꝓbabiliter inter speltā et triticum
solū esse differentiā accidentalē contra sanctū Thomā: cu-
ius ꝓbabilitas ex cōmuni dicto vulgari accipit͛: quo dicit͛
q̄ in quibusdam partib͛ seminato tritico in certos agros
nascit͛ spelta: quod videtur argumentū idētitatis s̄m spe
ciē: quia ex granis et seminib͛ generant͛ vt frequenter sibi
s̄m speciē. Deducit͛ etiam hec idētitas specifica ex similitu
dine accidentium propriorū et communiū spelte et tritici.
Multū siqdem approxpinquant quoad quantitatē/figu-
ram et colorē/et quoad alia: que etiā q̄uis remote: indicāt
tñ diuersitatē et identitatē in forma specifica. ¶ Dñs Al-
bertus dicit in quarto/q̄ q̄uis spelta sit alterius speciei a
tritico: est tñ panis de spelta materia apta et vere consecra
bilis. Et h̄ q: spelta est spēs frumenti. Addit q̄ si christus
vsus est pane triticeo: tñ in tali vsu videt͛ dedisse virtutem
generi s̄m oēm suā speciē. ¶ Sed illud dicit Durandus:
nō videt͛ bene dictū: q: in certis sacramentis illud qđ assu
mit͛ pro materia sicut est vnū noie: ita est vnū specie: sicut
patet de aqua baptismi/et oleo extreme vnctionis. Nō em̄
nisi in aqua elemētari materia est baptismi: et non nisi ole-
um oliue/materia vnctionis: non oleum nucum/aut semi
nis raparum: oportet ergo q̄ panis qui est materia huius
sacramenti. sit idem s̄m speciem: nec sufficit identitas s̄
genus. ¶ Thomas de argentina dicit. Uellem q̄ in [illegible]
puncto/et in q̄buslibet alijs in quib͛ tractat͛ de his q̄ [illegible]
cessitatē pertinēt sacramētorū: sine quib͛ nō parat͛ [illegible]
tas in sacramētis: doc. nunq̄ sibi cōtradicerēt: et si [illegible]
fieri cōtingeret/q̄ ecclia romana ꝑ determinati[illegible]
mediū adhiberet. Huic addit duo dicta. Primū
est q̄ sacerdos in sua cōsecratione vtatur pane
oēs doctores christiani fatent͛ talē panē conuer[illegible]
dñi/ꝓlatis certis verbis a ministro idoneo. ¶ [illegible]
magni doctores et solēnes negāt panē speltice[illegible]
sti corpus cōuerti. Scđm dictū est/q̄ nō ꝓbat͛
per alios ista negatiua: q̄ panis speltiteus n[illegible]
bilis. ¶ Ad cui͛ intellectū sciēdū fore dicit[illegible]
lib. xvij. ethymo. c. iij. frumētum est in pluseq̄ tri[illegible]
Isido. Frumenta que aristas habent: reliq[illegible]
aristas nō habēt: fruges appellant͛. Ideoq̄ [illegible]
siligines/et multa similia de genere esse fr[illegible]
q̄ aristas habēt: immo ipsum triticum ge[illegible]

multas habens spẽs. vñ dicit: Siligo gen⁹ tritici a selecto
dictũ: nã in pane spẽs ei⁹ precipua est. Et de ordeo trimen
si dicit: Trimense triticũ ideo nũcupatũ: q: satũ post tres
menses colligit. ¶ D Cũ igit neq; ex fide: neq; ex sacra
scriptura: neq; ex statuto eccłie in decreto aut decretalib⁹
ꝯtento: neq; ex originalib⁹ sctõꝝ doctoꝝ haberi possit/ ꝙ
solus panis triticeus sit materia cõsecrabilis: non probat
sufficienter hec negatiua/ ꝙ panis de spelta non sit conse
crabilis. Vñ de sum. tri. ⁊ fi. ca. vbi fit mentio specialis de
hoc venerabili sacramẽto: nõ fit limitatio materie ad pa/
nem triticeũ. Silr in ca. cũ marthe. de cele. missa. hec arta
tio nõ ponit: vbi singulariter de hoc sacro ꝑtractat. Neq;
in decretis de cõse. dis. ij. limitatio ad panem triticeũ repe
ritur: vbi ratio diffuse de hoc sacro agit: vt patet etiã in ca.
supra allegatis. Silr ex euãgelijs aliud haberi nõ põt: q:
nullibi habet determinatior locutio de materia hui⁹ sacra
menti: ꝙ qđ dicit. Accepit iesus panem. Non aũt videtur
quin panis sit vniuocũ ad oẽm panem vsualem: siue sit de
tritico/ spelta/ siligine vel ordeo. Sicut ⁊ frumentũ vniuo
cũ esse videt ad triticũ/ speltã/ siligine ⁊ ordeũ: ꝙuis hec
sese excedant in ꝑfectione: sicut homo/ asin⁹/ leo: de quib⁹
vniuoce đ: aial. Ex quo videt cõcludi/ ꝙ nõ valet dictum
quorũdã dicentiũ/ ꝙ frumentũ qñ ꝑ se stat: ponit pro suo
significato famosiori siue digniori qđ est triticũ: q: illa re/
gula habet veritatẽ tñ in analogis: que sunt vere equiuo
ca: nõ in vniuocis. Nunc aũt frumentũ nõ est analogũ: q:
nec equiuocũ ad triticũ/ speltã/ siliginem ⁊c. ꝙuis sit ana/
logia quedã ꝑfectionis inter significata sua: sicut genera/
liter in significatis ꝑ quodcũq; gen⁹. Genus siquidẽ plu/
res sub se cõtinet spẽs ꝑfectione differentes: cũ nulle due
species sint eiusdẽ ꝑfectionis: q: habent se vt numeri. viij.
metaphysice. Nec tñ ꝓpter hoc genus ꝑ se positũ/ stat pro
specie ꝑfectiori: vt patet de aial/ lapis/ viuũ ⁊c. Nõ eñi se/
quit: est aial: ergo est homo. Nec sequit: nõ est homo: ergo
nõ est aial. Quo sequeret in analogis: est homo: ergo est
homo viuus. Et sequit: nõ est hõ viuus: ergo nõ est homo
immo sequit/ est homo pictus: ergo nõ est hõ. Sic in ꝓpo/
sito nõ sequit: hoc est frumentũ: ergo est triticũ. Nec sequi
tur hoc nõ est triticũ: siue hoc est spelta: ergo nõ est frumẽ/
tũ: cũ vt dictũ est: frumentũ vniuoce dicat de oibus habẽ
tibus aristas etiã apud vulgũ. ¶ E Videt igitur suffi/
cere ad hoc qđ aliquid sit materia apta consecrationis: ꝙ
sit panis: dũ tamen sit de granis aristarũ. Hinc panis co/
ctus de fabis/ pisis/ lentib⁹/ vel alio legumine nõ habens/
te aristas/ nõ est cõsecrabilis. Hinc de cõse. dist. ij. in. c. in sa
cramẽto. s. allegato habet. Nec amplius in sacrificijs offe
ratur: ꝙ de vuis ⁊ frumentis. Pro illo facit ꝙ apparatus
illius decreti nõ excludit ab hoc benedicto sacro aliqđ ve/
rũ frumentũ: sed dũtaxat piper ⁊ loliũ. ¶ Ad hoc põt ra/
tio adduci. Sancta mater eccłia satagẽs filios suos in ho/
norem sui sponsi educare: vbi cõspicit occasionẽ ruine vel
deuiationis: monitis salutarib⁹ ⁊ statutis solicita est ob/
uiare: ⁊ vbi maius periculũ imminet: ꝓuidet vigilantius
Multa aũt statuta edidit circa hoc sacramentũ venerabi
le: puta ꝙ sacerdos sit ieiun⁹: ꝙ certis et benedictis vtat
vestib⁹: ꝙ nõ celebret nisi in loco cõsecrato nõ interdicto:
ꝙ nõ nisi in altari lapideo chrismatis vnctiõe benedicto:
non nisi tpe certo: nec sine igne ⁊ ministro. Et circa sacrm
sanguinis multa sunt statuta: ꝙ scʒ vino aqua apponat:
ꝙ nõ in calice ligneo/ vitreo aut cupreo celebret. aut cõse/
cratus simul sumat: ⁊ cetera multa: quoꝝ tamen nullũ est
de veritate ac necessitate sacramẽti/ quin sine quolibet ho
rũ: immo sine oib⁹ simul sacerdos de facto si attentaret cõ
secrare: vere cõficeret: q: tamen illa cõferũt ad reuerentiã
⁊ honorem christi ⁊ deuotionẽ ppłi: siue ad quasdã signifi
cationes mysticas: placuit eccłie ea oia in cõsecratiõe tam
digni ac ineffabilis sacramenti obseruare: sed si materia
cõsecrationis corporis christi est solus panis triticeus: lõ/
ge maius periculũ esset ipm nõ assumere: ꝙ in cõsecratio/
ne sanguinis vti vino aqua nõ permixto: aut pretermitte
re quodlibet predictoꝝ. Quoniã ꝑ assumptionem panis
nõ triticei/ omitteret aliquid essentiale: ac qđ foret de ne/
cessitate sacramenti: quo frustraret totus effectus conse/
cratiõis: q: nihil fieret/ eo ꝙ deficeret debita materia. In
alijs aũt tñ omitteret aliquid requisitũ de bene esse sacra
menti vel cõsecrantis: ⁊ tamen nullibi reperit ecclesiã pre
cepisse vt solus panis triticeus ad corporis christi ꝯsecra/
tionem assumat: ⁊ ecclesia ꝓuida circa minus necessaria
negligens esset circa necessaria: ⁊ prohiberet scyllã/ ⁊ re/
linqueret carybdim: qđ de ecclesia sponsa christi: q̃ sponsi
sui spiritu regit: nefas est cogitare. Maxime etiã cũ ante
multos annorũ centenarios hoc ipm apud catholicos do
ctores solennes versum est in dubiũ: vt patet de Alberto
magno ⁊ sequacib⁹ suis. ¶ F Videt igitur probabile ꝙ
panis vsualis de frumento cõfectus/ siue sit de spelta/ vel
de alio frumento/ sit apta materia ꝯsecrationis. Nihil eñi
plus cõuincitur ex euangelijs: nisi ꝙ christus accepit pa/
nem. Neq; aliquis sanctorũ doctorũ ex originalib⁹ deter/
minatius locutus est. Unde nõ videtur tutũ ac securum
quẽcũq; scholasticũ doctorem etiã acerrimi ingenij ac pro/
funde scientie diffinire hanc negatiuam: ⁊ determinare ꝙ
panis de spelta/ aut alio vero frumento/ nõ est apta mate/
ria cõsecrationis: cum vt dictũ est: ad hoc nõ habeat eui/
dens canonis autoritas: nec diuina reuelatio: nec cogẽs
ratio: nec ecclesie determinatio. ¶ Deniq; periculosum vi/
detur: vt in simili arguit doctor subtilis in primo dis. xvi.
periculosum inquã est articulũ fidei limitare vel restringe
re ad certũ intellectũ specialem: dũ saluari põt in generali.
Hic eñi faceret a fide apostatare: cũ aliqđ in hoc sensu cre
dendũ ꝓponeret: vbi sine repugnantia scripture rõnis et
autoritatis in alio sane intelligi posset. Hoc preterea esset
credibile: certũ ponere in dubiũ ⁊ incertitudinẽ. Non eñi
certũ est qđ ex incerto dependet: hoc aũt in ꝓposito fieret.
Certũ quidẽ est ex scriptura sacra/ ꝙ christus cõsecrãs cor/
pus suũ/ accepit panẽ: qm̃ hoc euangeliste scribũt. Dicere
aũt ꝙ hoc nõ saluat nisi in isto sensu particulari ꝙ accepit
panẽ triticeũ: ⁊ illũ ꝑ hoc tanq̃ materiã cõsecratiõis insti
tuit: est trahere certũ ad dubiũ: q: ille particularis sensus
(vt dictum est) ex nullo autentico põt deduci. ¶ Difficile
quidẽ est ⁊ forte impossibile christũ vsum fuisse in cõsecra/
tione pane triticeo. Hoc tñ posito adhuc certũ nõ est/ neq;
euidens/ christũ ꝑ hunc vsum determinate hunc panẽ vt
materiã cõsecrationis instituisse: ⁊ nõ potius oẽm panem
immo si hoc fecisset: verisimile est euangelistas hoc deter/
minate expressisse: ⁊ nõ in quadã generalitate explicasse:
ex qua in dubiũ quid ⁊ qualiter christus fecit: rõnabiliter
posset reuocari/ quomõ ecclesiam sic in incerto reliquisset/
maxime in aliquo simpliciter necessario requisito ad sacra
menti veritatem. ¶ Preterea christus in cõsecratione ca/
licis vsus est vino mixto cũ aqua: vt inferius patebit: ne/
mo tamen dicit aquam cũ vino esse materiã necessariã sa/
cramenti sanguinis ex tali vsu: sed vinũ dũtaxat. ¶ Am/
plius/ christus (ponamus) vsus est vino albo in cõsecra/
tione sanguinis: ⁊ quis dicet ex tali vsu vinũ rubeum non
esse materiã aptam cõsecratiõi: cũ tamẽ probabile sit vinũ
rubeũ differre specie a vino albo/ ꝓpter diuersas ꝓprieta/
tes ⁊ operationes quas habent: que diuersitatem vt vide
tur arguũt quarũdã qualitatũ propriarũ cõsequentiũ for
mas specificas diuersas. Vinũ quippe rubeũ (vt fertur)
constipat: album laxat: qđ non competit eis ex aliquo hu/
mano artificio aut industria: sed ex naturali proprietate:
que formã cõsequit specificã. Immo forte nõ oia vina al/
ba sunt eiusdẽ speciei specialissime: sicut nec oia pira: nec
omnia poma: vbi arguit diuersitas ex vapore/ teneritudi
ne folliculorũ/ vitiũ/ propaginũ/ foliorũ: que vident tan/
tum differre: quantũ arbores diuersoꝝ fructuũ/ diuersorũ
scilʒ pomorũ ⁊ diuersorũ pirorũ. Accidentia autem maxi/
me propria/ media sunt arguendi differentiam specificã
naturarum quoad nos/ qui proprios substantiarũ cõce/
ptus non habem⁹. ¶ Preterea christus sm omnes docto

res/apostolos sacerdotes ordinauit: dicens ad eos: Hoc facite in meā cōmemorationē. Facite hoc inquā qd̄ ego feci. Quid aūt fecit christus? Accepit panem ⁊ fregit ⁊c. dicens: Hoc est corpus meū. Ergo sacerdos hoc ipm nūc faciens: ⁊ certa verba proferens/cōsecrat: sicut christus consecrauit. Accipiens aūt panem de spelta/aut alio frumento: accipit panem: ergo cōsecrat sicut christus. ¶ Qd̄ aūt btūs Tho. ⁊ ceteri arguūt christū vsum fuisse pane triticeo: nō cōcludit propositū: quia hoc certū nō habet. Et si hoc poneretur: adhuc nō haberet intentū: q: de vino hoc nō sequit: est vsus vino albo: ergo vinū rubeū nō est materia sacramēti sanguinis: inter que tamen apparet differētia specifica. ¶ G Ex eodem fundamento nō cōcludit ratio Durandi dicētis/ꝙ materia corporis christi est vna ſm nomen: ergo debet esse ſm speciem: q: hoc fallit vt apparet in materia sanguinis. Qd̄ aūt dicit sic esse in ceteris sacramentis/propositum suū non cōcludit. In baptismo quidem sic est: q: christus instituendo materiā baptismi/vsus est hoc nomine aqua/dicens: Nisi q̄s renatus fuerit ex aqua. Qd̄ etiam ſm Porphi. est species specialissima: dicente pħo in topi. Ois aqua omni aque est eadem specie. Instituendo aūt materiā corporis christi/dicūt euangeliste/ꝙ accepit panem: vtunt ibi euangeliste noīe panis/qd̄ genus esse videtur sub se certas continens species. ¶ Quod dicit de materia vnctionis/ꝙ sit oleū oliuarum non oleū nucum: si hoc verū est: habet ex determinatione ecclesie: que si in proposito haberet cessaret questio: sed si nō habetur: nec sancti hoc exprimūt: stat dubium ibi sicut hic. Dum addit ꝙ vsus panis triticei ab apostolis ad nos vsq; descendit: non videt hoc vniuersaliter verū: cū dicat Alexan. de ales pte. iiij. q. xxxij. membro. iiij. ꝙ in quibusdā terris conficit de spelta ⁊ caudich. Hic ritus quoad panē triticeū/ qui ad nos descendit: forte plus introductus est propter reuerentiā sacramenti: q̄ propter necessitatem: q: triticū est nobilior species frumēti: ea propter plus q̄ alia frumenta est assumptū. Sicut laudabiliter in quibusdam bene ordinatis ecclesijs vinū optimū qd̄ ex crementis haberi potest: datur celebrantibus/ppter reuerentiā magis q̄ necessitatem. ¶ Qd̄ etiā adducit cōparatio christi/qua cōparauit se grano frumenti: nihil videt facere ad ꝓpositū: q: nō cōparauit se grano tritici: sed grano frumenti indifferēter ⁊ indistincte. Pro quo facit autoritas allegata Augu. dicentis. Cū multa sunt genera frugū: nulli se cōparat nisi illi: volens p hoc a cōparatione secludere fruges non verū frumentū. Et preterea ex tali cōparatione nullius panis factus est materia sacramēti: sȝ ex speciali institutione christi materia eius effecta est. ¶ Et qd̄ dicit btūs Augu. ꝙ inde cepit mos ecclesie in tali grano cōficere: verū est: ⁊ hoc institutione subsequente: q̄ si subsecuta nō fuisset: q̄s panem assumeret ad consecrandū corpus christi? Hec dicta nō tanq̄ cōclusio certa accipiant ⁊ sufficienter ꝓbata: sed tanq̄ ꝓbabiliter causa scholastici exercitij adducta: et neq; ecclesie determinationi: nec canonice scripture: neq; originaliū patrū sanctorum dictis repugnantia/melius sentienti in nullo preiudicantia. Hec de materia primi dubij.

¶ H Quantū ad secūdū dubiū/de quātitate materie. Dicūt quidā ꝙ sacerdos nō pōt cōsecrare materiā panis nisi in determinata quātitate: in tanta scȝ quanta cedere debet in vsum fideliū. Cuius rōnem assignāt ex verbis Hugonis de scō victore. Sacramentū irritū reputat si cōtra institutionē celebret. Debet igit intentio ministri (aiunt) cōcordare institutioni sacramenti. Institutio aūt sacramēti est ppter vsum fideliū: vt scȝ vtant ipso in ꝓfectū gratie ⁊ virtutū: igit si minister intendat cōsecrare tantū panem quantus cedit in vsum fideliū: verū est sacramentū: aliter nō. ¶ Preterea ministris ecclie data est ptās/nō in irrisionem fidei ⁊ sacramentorum: sed in edificationē ecclie ⁊ fideliū: ſm aplm. ij. Cor. x. Ptātē dedit nobis dn̄s in edificationē: ⁊ nō in destructionem. Sed irrisio esset fidei ⁊ sacramenti/si sacerdos cōsecrare posset totū panē qui est in foro: ⁊ omne vinum qd̄ est in cellario. ¶ Sed responsio illis alijs nō placet: nā vt arguit bea. Tho. pte. iij. q. lxxiiij. ar. ij. Si sacerdos intendat cōsecrare ppter finem malū vt irrideat: veneficia faciat: aut incantet: nihilominus propter potestatem sibi datā pficit sacramentū: ⁊ tamen hec intētio magis est difformis institutioni q̄ prior. ¶ Preterea intentio ministri requirit ad sacramenti pfectionē: sed non quecūq;: sed illa que est de his q̄ intrinsece ptinēt ad ipm: ⁊ nō illa que est de cōtingentibus. Nam si quis baptizaret puerū nō ea intentione vt baptizatus cōsequeret salutē: sed cupiditate pecuniarū: vel alia puersa intentione: puta q: baptismū ad salutem nil credit proficere: huius intentionis defectus effectū sacramenti nō euacuat/ quo minus sit vere sacramentū: dum tamen seruat formā ⁊ ritū ecclesie: intendens qd̄ ecclesia facere cōsueuit: q̄uis baptismū nihil valere credat: vt. s. dictū est lec. vj. Propter qd̄ etiā btūs Aug. concedit hereticos baptizare. Sic in proposito vsus sacramenti eucharistie nō est de illis que sunt intrinseca sacramento: cū illud sacramentū quoad fieri consistat precise in cōsecratione materie: immo per vsum desinit esse sacramentū: ⁊ nō ꝯsistit in vsu sicut cetera sacramēta. Ideo intentio de vsu sacramēti nō est de necessitate sacramenti. ¶ Qd̄ aūt dicit Hugo de scō victo. ꝙ sacrm̄ irritum habet si cōtra institutionem celebret: intelligendū est qn̄ celebrat cū omissione eorum que instituta sunt obseruari/tanq̄ ptinentia ad necessitatē ⁊ essentiā sacramenti: de quorum numero nō est intentio vsus sacramenti. ¶ Dicit ergo ſm illos/ꝙ quilibet sacerdos pōt consecrare panem in tanta quantitate: quantā pōt habere presentem. Cuius ratio est: q: cōcurrentibus oibus que sunt de necessitate sacramenti/est verū sacramentū: sed pane quantūcūq; magno presente sacerdoti/si ipm consecrare intendat: ⁊ profert verba ad hoc a christo instituta: iam cōcurrūt oia que ptinent ad hoc sacrm̄ intrinsece: ⁊ q̄ absolute requirunt: ergo vere cōficit. ¶ Dicit aūt notanter: quantocūq; pane presente: q: panē absentem etiā modice quantitatis/cōsecrare nō pōt. Hinc sacerdos existens in ecclia nō pōt cōsecrare panem in foro. Cū em̄ forme verborum cōsecrationis cōtineant in se ꝓnomen demonstratiuū: ideoq; requirit presentiā materie cōsecrande. ¶ Et p hoc ad secūdū argumētum inductū respondet/ꝙ licȝ ministris ecclesie nō sit data potestas ꝓpter hoc vt abutant: nihilominus tamen abuti possunt: tam illa q̄ est iurisdictionis: q̄ illa q̄ est consecrationis. Sententia est beati Tho. ⁊ Durandi. ¶ De tertio dubio: qualitate scȝ materie panis: vtrū in azymis seu fermentatis cōfici possit: satis dictū est precedenti lectione: ideo de hoc nō plura. ¶ I Placet simul tractare de materia cōsecrationis sanguinis: ne eorūdem repetitio fastidiū ingerat relegenti. Est aūt materia cōsecrationis sanguinis/vinū de vua vitis expressum. Ratio principalis est institutio christi: qui in vino vitis hoc sacrm̄ instituit. vnde Lu. xxij. Accepto calice dixit. Dico vobis/nō bibā de generatione vitis donec regnū dei veniat. ⁊ Mar. xiiij. Iam nō bibā de genimine vitis/vsq; in diem illum cū illud bibam nouū in regno dei. De cōgruētia postea dicet. ¶ Ex quo sequit ꝙ vinū pomorum/aut artificiale nō est apta materia cōsecrationis sanguinis christi: q: nō est vinū vitis: nec est simpliciter vinū: sed equiuoce ⁊ ſm quid. ¶ Secūdo sequit ꝙ vinum in vua nō expressum/non est materia apta cōsecrationis sanguinis: q: liquor ille in vua magis habet rationem comestibilis/q̄ potabilis. Et de hoc dicitur de conse. dist. ij. didicimus. ⁊ ca. sequen. cum omne. vbi prohibet cōiunctio vuarū in hoc sacrificio: ⁊ cōcedit in necessitate expressio vini de botro in calice. ¶ Sequit tertio ꝙ agresta non pōt esse huius sacramenti materia: q: nondū habet vini speciē: sed est in via ad vini generationē: ⁊ q̄q̄ nō videatur differre nisi per maturū ⁊ immaturū: hoc tamen arguit diuersitatem specificā. Requiritur em̄ ad veritatem vini/ꝙ sit digestū in vua: nam digestū ⁊ indigestū variat speciem. Agresta aūt nō est digesta: ideo sicut non

Materia consecrationis sanguinis

ex pasta corpus: ita nec ex agresta sanguis domini cõficit᷑. ¶ Quarto sequit᷑ q̄ nec acetū ē materia ↄsecrabilis. Patet: q: nō est eiusdem speciei cū vino: sed est vinū corruptū vnde nō fit reditus de aceto in vinū. Verū Alexā. de ales distinguit de aceto: q: vel deductū est ad vltimū corruptionis a qua nō cõtingit regredi in vinū: qđ simpliciter est alterius speciei: ⁊ de illo sanguis christi nō cõficit᷑. Vel nondum ad tantā corruptionem est deductū: sed est quasi vinū acidū nondū plene corruptū: ⁊ de illo pōt fieri cõsecratio. Ad hoc allegat Inno. dicentem: Licz diligenti studio vinū optimū sit inquirendū: vt in sacrificiū offerat᷑: vitiū tñ vini nō maculat mūdiciā sacramenti. Quocirca siue nouū vinū, qđ dicitur mustū: siue vinū acidū, qđ appellatur acetū: in sacrificiū offerat᷑: sacramentū cõficit᷑: ⁊ diuinitus cõsecrat᷑. Et dicit Alex. q̄ in aliquib⁹ regionib⁹ solū cõficit᷑ ex aceto: q: ad illas regiones nō pōt deferri vinū manēs in suo esse potissimo. Item quedā glo. de cõse. dist. ij. sicut. §. dicit: De aceto conficit᷑ si ex vino factum fuerit: alias nō: q: prope eadem vsia est. Ex quib⁹ tamen si caute attendātur verba: manifestū est q̄ nō loquunt᷑ de aceto ꝓprie: qđ iam vini speciē mutauit: sed de aceto large. i. de vino acido qđ est in via ad corruptionem, nondū corruptum: sed adhuc propriā speciem vini seruans. ¶ Quinto sequit᷑ q̄ in musto pōt fieri cõsecratio: q: mustū vinū est qđ attestat᷑ eius dulcedo: que signū est digestionis: ⁊ proprietas que vini facit opus. Nam letificat, calefacit, ⁊ inebriat: qđ vini speciem arguit. Nō tamen vsq̄quaq̄ cautū est qualecūq̄ mustum assumere ꝓpter eius impuritatem: q: feces cõmixte substantie vini in sanguinem nō cõuertunt᷑: sed dūtaxat substantia vini. Idcirco magis videt᷑ ad reuerentiā hui⁹ sacramenti ꝑtinere vinū purū ⁊ defecatū: q̄ vinū nouū siue mustū turbidū. ¶ K Sed dubia quedā circa hanc materiā occurrūt. Primū, vtrū solū vinū sit materia apta cõsecrationis: an requirat᷑ aque admixtio? Secūdū, vtrū aqua vino admixta in sanguinē cõuertat᷑? ¶ Qđ autem aqua req̄rat᷑ de necessitate sacramenti, ita q̄ sine aque admixtione vinū nō cõuertat᷑ in sanguinē: arguit᷑ multis modis. Primo autoritate canonis: nā Alex. papa vt habet᷑ de cõse. dist. ij. c. §. oibus orthodoxis scribens, dicit: Nō debet in calice dñi aut vinū solum: aut aqua sola offerri: sed vtrūq̄ ꝑmixtū: q: vtrūq̄ ex latere ei⁹ in passione sua ꝓfluxisse legit᷑. Et Cyprian⁹ papa eadem dist. c. sicut. §. dicit: In sacrificando calicem dñi offerri sola aqua nō pōt: quō nec vinū solū pōt. Nā si vinū tm̄ quis offerat: sanguis christi incipit esse sine christo. Qñ em̄ vtrūq̄ miscet᷑ ⁊ adunatione cõfusa sibi inuicem copulant᷑: tunc sacrm̄ ⁊ spūale ⁊ celeste efficit᷑. Et statim sequit᷑. Sic ꝟo calix dñi nō est aqua sola ⁊ vinū solum: nisi vtrūq̄ misceat᷑: quō nec corpus dñi pōt esse sola farina: nisi vtrūq̄ adunatū fuerit ⁊ copulatū ⁊ panis vnius cõpage solidatū. Ex his arguit᷑ sic. Ex aqua sola nō potest cõfici sanguis christi: igit᷑ nec ex vino. Dicit em̄ q̄ aqua sola nō pōt offerri: sicut nec vinū solū. Similiter ex alia similitudine. Ex farina sine aspersione non pōt cõfici corpus christi: igit᷑ nec sanguis ex vino sine aqua. Dicit em̄, calix dñi nō est vinū solū: sicut nec corpus dñi pōt esse sola farina. Cõcordat Julius papa eadez dist. cū omne. vbi dicit: Non pōt calix dñi aqua sola esse aut vinū solum, nisi vtrūq̄ misceat᷑. Et quasi rõnem premisit. Cum in calice inquit vino aqua miscetur: christo ppl's adunat᷑: ⁊ credentium plebs ei in quem credit: copulat᷑. Sequit᷑: Nam si vinū tm̄ quis offerat: sanguis christi incipit esse sine nobis. Si ꝟo aqua sit sola: plebs incipit esse sine christo. Facit ad idem Martinus papa eadem dist. nō oportet. vbi dicitur: Nō oportet aliud aliquid in sacramēto offerri preter vinū ⁊ aquam ⁊ panem: q̄ in typo christi benedicunt᷑: q: dum in cruce christus penderet: de corpore eius effluxit sanguis ⁊ aqua. hec tria vnum sunt in christo iesu. Hec hostia ⁊ oblatio dei in odorē suauitatis. Simile habet᷑ in ca. statim sequente. ¶ Item rõne ad idem: aut christus instituit aquā admisceri vino: aut nō. Si primū: igitur videtur necessario apponēda: q: nihil aliud offerre licet: q̄ quod dñs tradidit. eadem dist. in sacramēto. Si scdm: tūc temeraria presumptione apponit᷑ ab ecclesia romana: q: sacramenta neq̄ instituere habet: nec mutare. vt. s̄. probatum est lectione. ¶ Item illud est de substantia sacramenti qđ directe ducit in illud ꝓpter qđ institutum est sacrm̄: sed hoc sacrm̄ institutum est in recordationē passionis dñice. Lu. xxij. Hoc facite in meā cõmemorationem. Hoc aūt facit aqua in hoc sacramento: vt ex canone Alexan. pape patet supra allegato. Item res hui⁹ sacramenti necessario significari debet ipso sacramento: sed res huius sacramenti est vnio corporis mystici cū capite. Hec aūt ꝑ admixtionem aque significat᷑: nam aqua populū significat fidelem Apoca. xvij. Aquas quas vidisti populi sunt. vnde Beda sup Marcū: Quia nos in christo: ⁊ christum in nobis manere oportet: vinū cū aqua miscet᷑: q: teste Joh. aque populi sunt. ¶ L Sed istis nō obstantib⁹, respondet᷑ ad dubium, q̄ aque admixtio nō est de necessitate sacramenti: licz sit de necessitate ministri cõsecrantis. Distinctio harum necessitatū supra lectione. §. declarata est. Primū patet per magistrū. iiij. sententiarū dist. xj. Si quis nō intendens introducere heresim obliuione aut ignorātia aquā pretermiserit: non videtur irritum esse sacrm̄: sed ille grauiter est corripiēdus. Ad hoc facit autoritas Cypriani pape de cõse. dist. ij. scriptura. vbi dicit: Si quis de antecessoribus nostris vel ignoranter vel simpliciter hoc nō seruauerit: ⁊ tenuerit qđ nos dñs facere exemplo ⁊ magisterio docuit: pōt simplicitati eiusdē indulgentia dñi venia cõcedi. Nobis ꝟo nō pōt ignosci qui nūc a dño admoniti ⁊ instructi sumus: vt calicem dñi cū vino mixtū (ſm q̄ dñs obtulit) offeramus. Nō aūt ignorantia vel simplicitas excusaret: si aqua nō apposita nō fieret cõsecratio. Item dicit᷑ grecus aquā nō apponere: ⁊ tamen nō negat ecclesia latinorū eos vere conficere. Item nihil est de necessitate hui⁹ sacramenti materialiter qđ nō remanet: neq̄ ſm substantiā: neq̄ ſm accidēs: sed aqua admixta nō manet ſm substantiā: q: cõuertit᷑ in vinū: neq̄ ſm accidens: q: nō manet odor neq̄ sapor. Panis ꝟo ⁊ vinū etsi transeūt ſm substātiam: manent tñ ſm accidentia ⁊ ꝓprietates. ¶ Itē in nullo euāgelio legit᷑ dñm apposuisse aquā vino in institutione huius sacramenti: sed solū cõfecisse de pane ⁊ vino. Si aūt esset aqua de sub͞a sacramēti: vtiq̄ facta esset mentio sicut de pane ⁊ vino. ¶ Item in sacramentis noue legis, nihil est de sub͞a ex parte sacramentorū: nisi qđ efficit qđ figurat: sed aqua apposita nihil efficit: q: nec verū corpus, nec mysticū: q: effectiue ⁊ significatiue est ibi vtrūq̄: etiā si aqua nō apponat᷑. ¶ M Scdm scz q̄ aqua sit apponenda: ⁊ si minister nō apponeret: grauiter peccaret. Patet satis ex allegationib⁹ in principio dubij adductis: tum q: contra ecclie preceptū multiplr̄ expressum ageret: tū q: sine aqua celebrando christū nō imitaretur: tum q: dñicā passionē nō sufficienter exprimeret: tū q: significationes mysticas tolleret. ¶ Christus siquidē quoad scdm credit᷑ vinū cū aqua miscuisse anteq̄ vinū in ꝓpriū sanguinē cõuertisset. vñ Dama. iiij. sniarū suarū. Christus inq̄t calicē ex aqua ⁊ vino mixtū, tradidit discipulis suis, dicens: Bibite ex hoc oēs: hic est calix sanguinis mei. Cui cõsonat illud: In sacramēto corporis ⁊ sanguinis dñi nihil ampli⁹ offerat᷑: q̄ qđ ipse dñs tradidit: hoc est panis ⁊ vinū aqua mixtū. de cõse. dis. ij. in sacramēto. Ad idem facit. c. scriptura. eadem dis. Quotiēscūq̄ calicē in cõmemorationē dñi ⁊ passionis eius offerim⁹: id qđ cõstat dñm fecisse: faciam⁹. Et sequit᷑: Calicē dñi cū vino mixtū (ſm qđ dñs obtulit) offeram⁹. Huius aūt ꝓbabilitas sumit᷑: q: vinū terre illius forte est ⁊ substātiosum. Cū aūt christus vixit tēperatissime: ꝓbabile videt᷑ vinū cū aqua miscuisse. ¶ Deniq̄ Paschasius quātū ad tertiū inquit: Cur in calice aqua misceatur: illa ꝓmaxime inquit causa est: q: de latere christi, vbi passio cõpletur: sanguis pariter ⁊ aqua manauit. Qđ certe apl'i mysteriū plene intelligentes, sicudū in calice cen

fuerūt: vt nihil deesset nobis de sacramēto ad cōmemorationem passionis: qđ tūc extitit in cruce in cōsummatione nostre redēptionis. Hoc quoad passionis sufficientem expressionem. Tolleret etiā mystica significatio / scȝ vnio: q̄ vt argutū est: aptissime p hanc aque admixtionē designat. ¶ Per hoc ad rōnes in oppositū factas / q̄ pbare nitunt q aqua requirit de necessitate sacramēti. Ad autoritatem Alex. pape / q̄ ad hoc sonat q vinū solum sine aqua offerri nō debet. Et in autoritate Cypriani: Nō pōt. rńdet Inno. q v̄ba illa determinari debent: q: recipiūt exceptionē hoc mō. Nō pōt nisi ex simplicitate ⁊ ignorātia fiat. Vel nō potest. i. nō debet: q: illud dicit fieri nō posse: qđ de iure siue licite fieri nō pōt. Solū em̄ vinū legitime ⁊ sine precepti trāsgressione nō pōt offerri. Ita exponit magr̄ dis. xi. quarti / ⁊ ceteri doctores. Similiter dicit q illa aduerbia sicut sicut / dicūt nō oīmodā similitudinem: cum aqua sola vino solo cōparat: ⁊ vinū sine aqua farine nō asperse: dicūt em̄ similitudinem decentis ⁊ legitime cōsecrationis. Vn̄ neutrū pōt fieri legitime ⁊ sine precepti trāsgressione. Sed in hoc est dissimitudo: q: ex aqua sola ⁊ farina nō cōspersa nullo mō cōfici pōt: ex vino aūt solo ɔfici pōt: licȝ nō legitime. ¶ Et p hoc patet solutio ceterarū autoritatū. Sic etiā qđ dicit: si offert vinū solū: incipit esse sanguis vel christus sine nobis ⁊c. idest nobis nō pficit hmōi oblatio: vt exponit glo. in. c. cū omne. allegato. Vel sanguis incipit esse sine nobis / quantū ad significationem: q: deest aqua q̄ nos christo vniendos significat. Sic si aqua sola: plebs incipit esse sine christo. i. significatur esse absq̄ significatione christi. ¶ N Ad rōnes cū arguit. Aut christus admiscuit aquā aut nō: dicit q admiscuit vt dictum est: nec impedit q nullus euangelistarū hoc scribit. Multa em̄ ⁊ alia signa fecit Iesus in cōspectu discipulo4 suo4: que non sunt scripta ⁊c. vt habet Joh. xx. Et maxime in institutione huius sacramenti: vt habet de cele. missa. cū marthe. ⁊ cum infert. Ergo necessario est apponenda: negetur cōsequentia. Quoniā dn̄s instituendo sacramentū / non tm̄ apposuit que erant de necessitate efficacie: sed etiā que erant de necessitate significationis. Vnde hec appositio aque / nō est necessaria quantū ad efficaciā sacramenti: est tamen necessaria quātum ad plenitudinem significationis. Dominus em̄ apposuit aquam tanq̄ cōgruā propter significationem expressiorem: nō tanq̄ necessariā simpliciter. Et qđ in probatione additur: Nihil offerre licet: verum est: nec licet offerre calicem sine aqua: si tamen fit: nō est irritū sacramentum. ¶ Ad aliā dicitur ɔcedendo maiorem / intelligendo eam de illo propter qđ sacramentū p se ⁊ principaliter institutum est. Sed ad minorem dicit / q recordatio passionis nō est finis p se seu ppter quem institutū est principaliter: sed spiritualis nutritio anime ⁊ fructus hui9 sacramēti. Neq̧ em̄ diceret dn̄s. Hoc facite in meā cōmemorationem: si nō fuisset alius finis principalior. Sed hoc dicit / vt celebrantes hoc sacramentū ppter finem principalem: vitā scȝ eternā / Joh. vi. ⁊ vnionem cū christo gratuitā (quem expressit dn̄s. Si qs manducauerit ex hoc pane: viuet in eternū. Et panis quē ego dabo: caro mea est pro mundi vita. Et sequitur: Qui manducat meā carnem ⁊ bibit meū sanguinem: in me manet ⁊ ego in illo. Propter hunc quidem celebrantes) nihilominus recordarent passionis sue. Exemplū. Cum aliquis ex amore gratuito prestat beneficiū aliqđ amico: bene vult q amicus suus recordet bn̄ficij accepti: ne arguēdus sit ingratitudinis: non tm̄ illa recordatio est ppter qđ prestat beneficiū: sed vtilitas quā vult amicū ex eo consequi. ¶ Ad vltimū dicit: res hui9 sacramēti q̄ est vnio ⁊c. significari debet p aliqđ sacramēti: nō ideo aque admixtio qua hec vnio significat: est de necessitate sacri: q: hec vnio etiā significat p aliqđ aliud in hoc sacro / scȝ corpus christi verū: qđ est res ⁊ signū. Vn̄ Hugo de sacramētis lib. ij. pte viij. c. vij. Hec res / scȝ corpus christi est integrū sacrm̄ alterius rei / scȝ vnitatis capitis ⁊ mēbro4. Vnde ait: Corpus ⁊ sanguinem sacrm̄ esse credim9 gr̄e spūalis: qua scilȝ gr̄a membra capiti vniunt. ¶ O Nunc de scđo dubio / vtrū aqua vino admixta in sanguinem christi cōuertat: De hac questione recitat Inno. iij. in ca. cū marthe. de cele. missa. tres opiniones. Quarū vna est / q aqua adiūcta vino manet in sua specie / vini accidentib9 circūfusa: ita q vini saporem assumit: nō tm̄ sui subam derelinq̄t. Hec opinio quā p tertia recitat Inno. est cōtra hec. Amb. in li. de offi. dicentem q in sacro altaris post cōsecrationē / nihil est nisi corpus ⁊ sanguis christi. vn̄ ait: Ante benedictionē illa spēs noiat: post benedictionē corpus significat. ⁊ habet de cōse. dis. ij. ante benedictionē. Et Aug. in li. sniarū psperi. eadem dis. c. nos aūt. Fateamur ante cōsecratione panē esse ⁊ vinū qđ natura formauit: post ɔsecrationē v̄o carnē christi ⁊ sanguinē: qđ bn̄dictio cōsecrauit. Itē Amb. de sacris eadē dis. panis. ij. calix est vini ⁊ aque plen9. vbi v̄ba christi opata fuerūt: ibi sanguis efficit qui plebē redemit. Ad idē multa adduci possunt ex dis. ij. de cōse. vbi nullibi mētio fit q manet post benedictionē aqua: sed tm̄ christi sanguis. ¶ Preterea si aqua maneret in ppria specie / vino in sanguinē cōuerso: tūc nō liceret sacerdoti in casu eadē die duas missas aut plures celebrare: sicut nec licet semel nō ieiunū (ieiunio nature) celebrare. vt. s̄. habitum est lec. x. qđ tamen falsum est: cū in plerisq̧ casib9 licet vna die plures missas celebrare. Probat aūt illa cōsequentia. tum q: celebrans sumēdo christi sanguinē simul sumeret aquā calici admixtā in ppria natura ⁊ specie manentē: ⁊ sic solueret ieiuniū nature: quare nō posset scđo celebrare. Et hās rōnes tangit glo. in. c. cū marthe. allegato. ¶ Ideo fuit scđa opinio / q vinū cōuertit in sanguinem: ⁊ aqua in id qđ cū sanguine de latere christi effluxit. vn̄ dicunt: Cū de latere christi duo precipue fluxerūt sacramēta / redemptionis in sanguine / ⁊ regenerationis in aqua: in illa duo vinū ⁊ aqua q̄ cōmiscent in calice diuina virtute mutant. Ho4ū aliqui dicūt q aqua conuertit in humorē aqueū quem phlegma vocāt: vt recitat in. c. in quadā. de cele. missa. ¶ Sed hi tripliciter deficiūt. Primo: q: sicut priores negant actiuitatem vini in aquā. Scđo: q: sm̄ hoc aqua seorsum esset consecranda: sicut vinū seorsum a pane cōsecrat. Virtus em̄ verbo4 nō se extendit ad aliquid qđ in v̄bis nō exprimit. Cū aūt dicit: Hic est calix sanguinis mei: exprimit sanguis christi: ⁊ nō aqua q̄ effluxit ex latere christi. Tertio peccāt in hoc / q dicūt humorē qui fluxit de latere christi: humorē fuisse phlegmaticū ⁊ nō aquā. Hoc aūt reprobat Inno. in ca. in quadā. de cele. mis. Vbi contra tales ponit quattuor rōnes pbantes q vera aqua fuit q̄ fluxit de latere christi. ¶ P Ideo fuit tertia opinio / q aqua cū vino trāssubstantiat in sanguinē mixta vino. Hanc opinionē pbabiliorem dicit Inno. quā cōiter sequunt docto. theologie / scilȝ Tho. Sco. ⁊ ceteri tanq̄ indubitatā. Si tm̄ sic intelligit q aqua post admixtionē cū vino / p actiuitatem vini transit ⁊ cōuertit in vinū: ⁊ facta vinū / cōuertit in sanguinē christi. Vn̄ dicit Sco. in. iiij. dis. xi. q. vij. Vino apponere aquā nō est simpliciter necessarium de necessitate sacramēti: q: etiā qn̄ apposita nō est cōuertit in sanguinē: nisi prius sit cōuersa in vinū. Sicut em̄ modicum vinū admixtū aque absorbet ab aqua: ⁊ pdit virtutem ⁊ speciē vini: vt si gutta vini in doliū aque mittat: statim corrūpit: ⁊ cōuertit in aquā: ita viceuersa modica aqua missa in calicē vini ex vino alterat: ⁊ tandem corrumpit ⁊ cōuertit in vinū. Et sic aqua in vinū naturali opatione cōuersa p transsubstātiationē supnaturalē ɔuertit in christi sanguinē: ⁊ nō als nec aliter. ¶ Vn̄ modica aqua apponi debet: ne vinū distrahatur a sua specie p nimiā aque appositionem: sed ecōuerso aqua ppter sui modicitatē a sua specie cito in vinū trāseat: ⁊ demū totū in sanguinem cōuertat. Et tanto minus de aqua apponendū est: quāto vinū debilius fuerit ⁊ minus substantiosum. ¶ Et si queris: quanta aqua sufficiat? Respondet Alexan. de ales / q vna gutta sufficit quātūcūq̧ parua sit: dūmodo possit a suo toto separari. Et hinc sumitur alia ratio preter eam que supra posita est: cur fos

te ⁊ optimū vinū in hoc sacrificio offerendū est: vt sit vigorosum ad alterandū ⁊ cōuertendū aquā appositā in se: ⁊ a ꝓpria sua specie transmutandū. ¶ Propter idem caute faciunt celebrantes, qui aquā satis tempestiue ⁊ hora bona: vt in principio misse: vel ante euangelium vino cōmiscent: q2 cōuersio aque in vinū nō fit per miraculū: sicut vini cōuersio fit immediate a virtute diuina in sanguinem: sed fit per naturalem actionem vini in aquā: que requirit preuiā alterationē. Hec aūt fieri nō pōt in instanti: sed in tpe. Oportet enī qualitates aque corrumpi: ⁊ qualitates alias vini forme cōuenientes introduci: vt corrupta forma aque ad introductionē qualitatū ei discōuenientiū: in materia iam cōtrarijs qualitatib⁹ disposita, forma vini generetur. Hec aūt q2 fiūt ab agente naturali: nō possunt nisi in tpe ⁊ successiue fieri. ¶ Q Hui⁹ absorptionis aque in vinū, ꝓ quā nō manet in se: Alex. de ales ponit quasdā mysticas rōnes: vt sc3 sit cōformitas signi ad signatum. Per hanc enī vnionem aque vino ipsam absorbente, significat triplex vnio ꝓfecta, qua vnū ab altero quodāmodo absorbetur. Primo est vnio membrorū cū capite: que nō habent esse distinctū a capite. Secūda est nostre mortalitatis absorptio. Tertia est gentium insertio. ¶ Primo hec mixtio aque cū vino significat vnionē membrorū cū capite: q2 vnio est res huius sacramenti. Sicut enī habet ab Innocē. tria sunt in hoc sacro: forma visibilis panis ⁊ vini: veritas corporis ⁊ sanguinis christi: virtus spūalis vnitatis ⁊ charitatis cōicantis populi. Primū est sacrm tm̄. Scdm est sacramentū ⁊ res. Tertiū est res tm̄. ¶ Sed notandū ꝙ est vnitas charitatis membrorum mystici corporis christi adinuicem: huius signū ⁊ causa est corpus verum: vñ Inno. Verū corpus christi est res prima: q2 significat ⁊ cōtinet a primo: ⁊ sacramentū tertij: q2 significat ⁊ efficit tertiū. i. vnitatem ecclesiasticā. Alia est vnio corporis cū capite: cuius causa est corpus christi verū: sed vnius vnionis hec mixtio est signū. Hac aūt virtute vnionis quasi mutat homo in deū: fm ꝙ dicit apls. j. Cor. vj. Qui adheret deo vn⁹ spūs efficit. Unde ⁊ hui⁹ cibi spūalis, alia est virtus ꝙ̄ cibi materialis: nā materialis cibus cōuertit in sumente: iste aūt cibus cōuertit in sui naturā sumentē. Cibus sum grandiū (ait Augu.) tu mutaberis in me: non ego mutabor in te. Quia igit virtute hui⁹ cibi qua fit hec vnio: mutat homo in deū: vt sit cōformitas signi ad rem: cōueniebat vt aqua mutaretur in vinū. ¶ Significat secūdo hec aque mixtio aliā vnionem: q̄ est nostre mortalitatis absorptio. Aqua enī nostrā mortalitatem designat. ij. Reg. xiiij. Oēs morimur ⁊ tanꝙ̄ aque dilabimur in terrā que nō reuertuntur. Per vinū, quo signat sanguis christi: eiusdē mortalitatis absorptionē siue mortificationem. j. Cor. xv. Absorpta est mors in victoria. ⁊ Osee. xiij. Ero mors tua o mors. Licet aūt in nobis morimur: in christo tm̄ viuim⁹. Col. iij. Mortui estis: ⁊ vita vestra abscōdita est cū christo in deo. ¶ Significat etiā hec aque mixtio vnionem gentiū: q̄ inserēde erant eccle de iudeis: sicut oleaster oliue. ad Ro. xj. Aqua aūt cōuertit in naturā vini: in signū ꝙ gentes erāt cōuertende: ⁊ fideliū eccle ex iudeis incorporāde. Propter qđ dictū est petro: Occide ⁊ māduca. Act. x. Sicut enī qđ māducat: in naturā cōuertit māducantis: sic aqua q̄ gentes incorporandas significat: in naturā vini cōuertit. Per qđ ecclesia de iudeis que gentes incorporat representatur. ¶ Nec huic mixtioni ⁊ vini ꝯuersioni obest: qđ pro se tertia opinio recitata assumpsit, sc3 de latere christi fluxerūt sacramēta redēptionis in sanguine: ac regenerationis in aqua ⁊c. qm̄ in sacramento redemptionis, aqua apposita nō est signū regenerationis. Est quidē aqua sacrm regenerationis nō mutata nec cōmixta: sed in baptismo sub ea ꝓprietate, qua sibi ꝓprijssime conuenit virt⁹ abluendi. In sacramento aūt redēptionis apposita vino, ⁊ mutata in vinū, est significatiuū vnionis ppli cū capite glorioso christo, ex ꝓprietate qua aqua: q2 semꝑ defluit in terrā populum significat, qui cōtinue decurrit in mortē: fm illud supra allegatū. Omnes morimur ⁊ tāꝙ̄ aque dilabimur in terram. Hec igit sunt rationes mystice cur aqua in vinum prius est ꝯuertenda. ¶ R Sed forte q̄s diceret: Quid si in instanti cōsecrationis aqua nondū cōuersa est in vinū nūquid ⁊ ipsa cōuertit in sanguinem? Et q2 supra responsum est ꝙ nō: quid fiet de aqua? Respōdet: si fuerit in tanta quantitate, ꝙ ipsa cōuertisset vinū in se: si vinū nō fuisset prius conuersum in sanguinem: tunc alterabit species remanētes post cōsecrationem: ⁊ in instanti quo corrūperetur forma vini si nō fuisset cōuersum: ⁊ introduceret forma aque in materiā vini: corrūpunt qualitates vini: ⁊ de⁹ creat nouā substantiā cōpositā ex materia ⁊ forma aque, sub qualitatib⁹ de nouo introductis. ¶ Et dico notanter ꝙ deus creat: q2 aqua non pōt educere formā de materia: q2 nulla est ibi: nec pōt ipsam materiā producere que a solo deo creatur: recte sicut de corruptione specierū in eius manducatione. de quo. j. ¶ Si aūt aqua illa est tam modica, ꝙ vinū ipsam in seipm cōuertisset si nō fuisset transsubstantiatū: tunc species vini remanētes post cōsecrationem, alterāt aquā corrūpendo ipsius qualitates: ⁊ in instanti quo vinū corrūperet aquā: si esset presens: corrūperetur forma aque: ⁊ ꝓduceret forma vini noua in materia aque: vel ab accidētib⁹, vel a deo fm diuersas opiniones. de quib⁹. j. Et saluaret ibi tādiu sanguis christi: ꝙ̄ diu manent species vini trāssubstātiati: nō tm̄ sub specieb⁹ vini de nouo ꝓducti inciperet esse sanguis christi. ¶ Et notandū ꝙ hic quidē sanguis sub nullis specieb⁹ incipit esse aut manet: nisi istius vini supra qđ prolata est verborū forma ad cōsecrationem sanguinis requisita. Hec aūt nō est prolata sup vino de nouo ex aqua genito post ꝯsecrationē: qm̄ etiā si post cōsecrationē vinū purū apponeret speciebus: nō transit in sanguinē: sicut aqua nō benedicta addita benedicte efficit benedicta: ⁊ oleū nō cōsecratū additū cōsecrato reddit cōsecratū. Nō sic in ꝓposito: nā sanguini christi in calice: q2 nō est extra venas corporis christi: sed in venis glorificatis: ideo ei nullus liquor apposit⁹ pōt cōmisceri: nec ꝑ cōsequēs aliquis in ipm cōuerti: nisi diuina virtute verbis cōsecrationis assistente. In aqua aūt benedicta est ꝓfecta vnio alterius aque apposite cū aqua benedicta: ⁊ cōstituūt vnā aquā: ꝓpter qđ totū resultans sortit nomē aque bndicte: ita ⁊ in oleo. Nec ex bndictione aque vel olei fit substantialis trāsmutatio aque vel olei: qualis fit in ꝓposito: vbi substantia vini cōuertit in substantiam corporis christi. ¶ S Sed q̄d de sumente calicē in quo apposita aqua nondū esset in vinū cōuersa, ⁊ ꝑ cōsequēs nec in sanguinē: nōne solueret ieiuniū impediens ab iterata celebratione? Respōdet: solueret quidē ieiuniū: sed nō impediret ab iterata celebratione: q2 ignorantia inuincibilis excusat. Nō enī pōt sciri vel euidenter apprehendi instans hmōi cōuersionis a sacerdote: nisi forte tanta fuisset aqua apposita, ꝙ notabiliter dephēderet sapor aque: tunc esset ab iterata celebratione abstinēdū. ¶ Si querit qualis esse[illegible]beat aqua? Et q̄d si apponeret rosacea, vel ex alijs herbis distillata? Respōdet ꝙ debet esse aqua talis quali credit christus vsus fuisse in vltima cena: hoc est aqua elementaris: verūtm̄ q2 elemētaris aqua si nō apponitur nō impedit cōsecratio: iō si apponeret modicū aque distillate ꝙ nō posset corrūpere vinū: lic3 apponēs grauiter peccaret: effect⁹ tm̄ cōsecratiōis nō impediret. Snia est Alex. ⁊ sancti Tho. ¶ Si demū querit: Nūquid sufficit si aqua admisceat in dolio: q2 ante misse inceptionē, frequēter calix ꝑ aque ⁊ vini infusionem preparat. Solutio fm Alex. Nō sufficit: qm̄ cū cōmixtio aque ⁊ vini est sacramētalis: nō debet fieri anteꝙ̄ mysteria inchoent: vel fiat preparatio ad inchoādū: ⁊ in vasis sanctificatis ⁊ ministris ad hoc ordinatis. Uñ in missa solenni solet apponi post euāgelium: in priuatis vo solet fieri ante: qm̄ in missa solenni propter cantū chori ⁊ prefationis copiosius tēpus habet quo potest fieri aque in vinū transmutatio: ꝙ̄ in missa priuata q̄ legit sine cantu. ¶ T Nunc iuxta diuisionem in

principio huius lectionis factam/videndū est breuiter de
cōgruitate institutionis hui⁹ sacramenti sub materia pa/
nis ⁊ vini. Assignāt aūt doc. ⁊ sancti varias causas institu
tionis: quarū vna principalior est alia. Principalis itaq;
causa est/vt nutrimento cōuenienti animā ad vitā per ba/
ptismū regeneratā/dn̄s aleret cibo vite ministrato cōtra
cibū illū primoꝝ parentū/qui erat cibus mortis: vn̄ eis di
ctū est: In quacūq; die ex eo comederetis/morte moriemi
ni. Gen̄. ij. De cibo aūt isto dicit: Quicūq; mādu cauerit ex
hoc pane: viuet in eternū. Ioh. vi. vn̄ Inno. Ut suā erga
nos charitatē ostenderet: ⁊ nostrā erga se charitatē accen
deret: dedit se pro nobis in preciū: vt p preciū nos redime
ret a morte: p cibū aleret nos ad vitā. Alia causa est ad gu
stū diuinitatis inuitatio. Instituit enī diuina sapiētia (ait
Alex. de ales. q. xxx. mēbro. vlt. par. iiij.) sacramentū corpo
ris ⁊ sanguinis sui: vt ad gustū diuinitatis sue p gustū hu
manitatis nos dn̄s inuitaret. ¶ Tertia est mortis sue cō/
memoratio: q̄ amorē nostrū debet sibi totaliter vēdicare.
Lu. xxij. Hoc facite inquit in meā cōmemorationē. ⁊ j. Corinth. xj.
Quotiēscūq; mā. panē hūc ⁊ ca. bi. mortem dn̄i an. do. ve.
¶ Quarta peccatoꝝ quotidianoꝝ venia: vn̄ Inno. Dedit
nobis dn̄s hoc sacramentū salutis: vt q2 nos quotidie pec
camus: ⁊ ipse iam mori nō pōt: p hoc sacrm̄ qđ in memoriā
mortis accipim⁹. remissionē peccatoꝝ quotidie consequa/
mur. ¶ Quinta est scripturarū ⁊ figurarū impletio. Esa.
vij. Vocabit nomen ei⁹ emanuel: qđ interpretat nobiscū
deus. ⁊ Math. vlt. Ego vobiscū sum (inquit dn̄s) oibus
diebus vsq; ad cōsummationē seculi. Sed de hoc. j. cū de
figuris: quib⁹ prefiguratū est latius dicet. ¶ V Cur au
tem cū cibus sit anime: multaq; sint ciborū genera: quare
sub specie panis ⁊ vini placuit illud instituere. Ad hoc po
nit magr̄ dist. xj. quarti tres rōnes. ¶ Prima/vt fides ha
beat meritū: dum sumeret corpus christi sacratissimū sub
aliena specie occultatū. ¶ Scđa/ne abhorreat anim⁹ qđ
cerneret oculus: dū mādu cādū in specie ppria pponeret
verū hois christi corpus. ¶ Tertia/ne ab infidelib⁹ nostre
fidei insultaret. vn̄ Aug. Nihil rōnabilius q̄ vt sanguinis
similitudinem sumam⁹: vt ita ⁊ veritas nō desit: ⁊ ridicu/
lum nullū fiat a paganis si bibam⁹ cruorē occisi hois. De
hoc sunt metra: Sumit occulte christus: ne sit tibi sitire
Horror vel risus: sitq; lucrosa fides. ¶ His trib⁹ addit ra/
tio quarta sm̄ Hug. que est significationis perfectio. Si/
gnificationis dico duplicis: scz veri ⁊ cōtenti christi corpo
ris: ⁊ spūalis refectionis ⁊ saginationis mētis. Habet enī
panis expressam similitudinem corporis: nā panis mate/
ria/granū scz frumenti in terrā iacitur: in terra mortificat:
vt multū fructū afferat. Grana cōtrita in farinā resoluun/
tur: quib⁹ apposito liquore/ pasta cōficit: que cocta ignis
calore in panē pfectū maturat. Sic christus terre inserit/
vtero scz virginali. De qua prophetice scriptū est: Benedi
xisti dn̄e terrā tuā: auertisti captiuitatē iacob. Et itez. Ter/
ra nostra dabit fructū suū. In terre medio mortificat⁹ est.
Vn̄ salutis fructus plurim⁹ subsecutus est/scilz totius hu/
mani generis a diabolica seruitute redēptio: peccatoꝝ re/
missio: regni celestis apertio: ac immarcessibilis glorie ac
beatitudinis plenitudo. Ex quo multiplici fructu integra
tur mysticū christi corpus: ecclia scz militās ⁊ triūphans: q̄
ex multis mēbris colligit: fidei liquore ⁊ diuini amoris ar
dore inuicem cōbinatis. ¶ Refectio insup mentis: quā p
hoc sacrm̄ dn̄s prestat: quō apertius significari potuisset/
q̄ in pane ⁊ vino/quo pfecta refectio celebrat: ⁊ quotidie
alimur: ac in vita corporali sustētamur: cōfortamur: robo/
ramur. De quo pphēta: Panis cor hois cōfirmat: ⁊ vinū
letificat cor hois. Qui panis: q2 cōmunis est oibus: vsusq;
eius delectabilis sine fastidio: licet quotidian⁹. Congrue
itaq; christus sapientia patris/sacramentū spūalis refe/
ctionis in pane ac vino instituit: vt sicut materia baptismi
que signū est interioris ablutionis est aqua/inter cetera
magis ad corporis lotionē cōgrua: p quā spūaliter rege/
neramur ⁊ in esse spūali cōstituimur. Sic materia euchari

stie diuinissime: qua in vita spirituali fouemur/nutrimur/
⁊ augmētamur: est panis qui corporali refectione est aptis
simus: nec aliquādo sicut ceteri cibi est fastidio ⁊ horrori.
¶ X De hoc pulchre scribit venerabilis Hugo lib. ij. de
sacra. par. viij. c. viij. in vba hec: Voluit sapiētia dei: q̄ se p
visibilia manifestat: ostēdere q̄m ipsa aiarū cib⁹ ⁊ refectio
est. Et ppterea carnē assumptā in eduliū pposuit: vt p ci/
bū carnis ad gustū inuitaret diuinitatis. Sed ne rursum
humana infirmitas contactū carnis in assumptiōe horreret
consueti ⁊ principalis edulij specie illā velauit: ⁊ sic sumē/
dā pposuit vt sensus in vno fouerect: ⁊ fides in altero edi/
ficaret. Fouet enī sensus in vno: dū solita tantū ⁊ cōsueta
pcipit. Edificat aūt filios in altero: dū in eo qđ videt: qua/
le sit illud qđ non videt agnoscit. Proponit igit species
panis ⁊ vini: vt doceat plena ⁊ pfecta refectio esse in sum/
ptione corporis et sanguinis christi et diuinitate christi.
Plena aūt refectio cibus ⁊ potus est: cibi aūt ⁊ potus/pa
nis ⁊ vinū principalis substantia est. Et ppponit species ex
principali substātia refectionis: vt in ea sumat: ⁊ p eā veri
tas corporis ⁊ sanguinis christi significaret. sicut ipse te/
stat/dicens: Caro mea vere est cib⁹: ⁊ sanguis meus vere
est potus. Que tamē corporis ⁊ sanguinis sumptio: qa so
la sine spūali effectu salutē nō cōfert: idē ipse saluator ma
nifestat/dicēs: Caro nihil pdest: spūs est q̄ viuificat. Virt⁹
ergo ⁊ plenitudo spūalis refectiōis: q̄ in corpore christi et
sanguine est: p speciē quidē panis ⁊ vini significat. In pce
ptione aūt grē infusio interne ⁊ eterne refectionis pficit.
Et sic quidez cū tria in vno ibi sint. In primo quidē signū
inuenit secūdi. In scđo aūt causa tertij. In tertio vo virt⁹
secūdi ⁊ veritas primi: ⁊ hec tria in vno sunt ⁊ vnū sacrm̄.
Claret itaq; quō diuinissime eucharistie sumptio sacrm̄ est
⁊ imago participationis iesu: q2 hoc q̄ ei⁹ sacrm̄ visibiliter
pcipim⁹: signū est q̄ ei spūaliter vniri debem⁹. Ipsa aūt eu
charistia. i. bona grā: ipa scz hostia sacra diuinissima vocat
q̄m diuinos facit: ⁊ participes diuinitatis eos q̄ se digne
participāt. Et q2 ipa signū est ⁊ veritas/in qua vera caro
in specie panis sumit: ⁊ in carne ei⁹ digne sumpta ipsi⁹ etiā
diuinitatis susceptio ⁊ participatio ⁊ cōsortiū condonat.
hec venerabilis Hugo. ¶ Y Patet igit q̄ cōgrue id qđ
nobis est principalis cib⁹ ⁊ potus: corpus dn̄i significat: q̄
verus cib⁹ est aie ⁊ pfect⁹: habens in se cōditiones pfecti ci
bi: q̄ nouē sm̄ dn̄m Alb. i de officio misse pte. ij. numerant.
He sunt cibi nobilitas ex genere: suauitas ex sapore: nutri
tiuitas ex vtute: ad cibatū congruitas ex similitudine: pe/
netrabilitas ex subtilitate: vnibilitas ex cōnaturalitate: et
firma hesibilitas ex cibati apprehēsione: q̄ p lōgū psequit
sed rescindunt ppter nimiā plixitatē. ¶ Sūt et alie cause
quare sub duplici specie institutū sit: q̄ reseruant vsq; ad
eā canonis partē: vbi de sanguinis cōsecratione agit: ad
lec. scz. lij. ¶ Z Habet aūt mos: ⁊ rubrica docet romani
ordinarij/q̄ sacerdos celebrās dicēs hec vba: Qui pridie
⁊c. digitos suos pollices ⁊ indices vtriusq; man⁹ ducat su
per pallā corporalis tergēs eos: licz etiā ante canonis in/
ceptionē lotos: ad significādū q̄ hoc sacrificiū nō nisi mū
dis manib⁹: nō viciatis: nō pollutis/ debet venerabiliter
ac summa reuerentia pertractari. Ea propter ⁊ eps sacerdo/
tes ordinās/man⁹ eoꝝ chrismate vngendo sacrificat: vt di
gne sanctis manib⁹ tractēt hostiā salutare. Fit aūt hec ter/
sio digitoꝝ: quib⁹ dominicū corpus sub specieb⁹ tractādū
est: nō ppter timorē cōtaminatiōis corporis christi/ quasi
ipm possit corporali immūdicia maculari: cū sit sub hoc sa
cramēto mō nō quantitatiuo ⁊ q̄si indiuisibili: quo aia in/
tellectiua est i corpore: sm̄ quē modū a nullo corpore cōtin
gi pōt. Sed sit potius ad reuerētiā exhibendā: excitandū
quoq; deuotionē ⁊ attentionē ad bn̄dictū christi corpus:
qđ realiter post plata consecrationis vba/sub specieb⁹ pa
nis cōtinet. Magnā enī requirit puritatē ⁊ reuerentiā im
molatio huius sacrificij: quia inter omnia sacrificia ipsum
est potius: ⁊ indignitate queq; alia superexcedit: dicente
Alexandro papa; vt habetur de conse. distin. ij. nihil. Nis

hil in sacrificijs maius esse potest ꝙ corpus ⁊ sanguis christi. Nec vlla oblatio hac potior est: sed oēs hec precellit: q̄ pura cōsciētia dn̄o offerenda est: ⁊ pura mente sumēda: atq; ab oībus venerāda. Et sicut potior est ceteris: ita potius excoli ⁊ venerari debet. Hec ibi. ¶ Debet autē sacerdos hec verba ꝓferēdo panem de palla corporali: vbi ante canonis inchoationem repositus fuerat: suscipere: sicut christus accepit panem in manus suas volens cōsecrate: dans per hoc formā ⁊ exemplū similiter faciendi. Debet ⁊ sacerdos cauere ne multū ante hostiā sic i manꝰ receptā eleuet priusꝙ consecrationis verba proferat: ne circumstans populus panem nondū cōsecratione in corpus dn̄i cōuersum adoret: ⁊ ita idolatriā incidat dum pro christo panem adorat. Unde nō satis cauta est nōnulloꝝ sacerdotū cōsecrantiū solicitudo: qui hostiā cōsecrandam in manus recepturi/genua flectūt: in altū eleuant/populo respiciente: ⁊ post ad consecrandū procedunt. Teneat ergo in manu hostiam sacerdos nō multū eleuando ipsam de altari: nec genuflectat quousq; cōsecrationis mysteriū est perfectū: qđ vsq; ad verboꝝ cōsecrationis panis (que sunt: hoc est enī corpus meū) prolationem integrā perficit. Siquidem vt infra dicit: in primo non esse verboꝝ incipit esse corpꝰ christi sub speciebꝰ panis/in eodem panis substātia desinēte.

¶ Lectio.xxxvi. A

Et eleuatis oculis in celum ad te deū patrem suū omnipotentem. ¶ Hec est tertia pars subdiuisionis quarte partis principalis canonis: in qua premissis huiꝰ sacrosancte institutionis hora ⁊ materia/tāgit eiꝰ modus ⁊ circūstantiq. Unde dicit: Et eleuatis oculis in celū. Et eleuatis. i. sursum leuatis: oculis scꝫ mentis ⁊ corporis in celū a quo omne datū optimū est descendēs: ad te deū eius sm humanitatem: patrem suū sm diuinitatem: oīpotentem p deitatis infinitatem: q̄ sm Dam. pelagus est infinite substantie. Etiā oīpotentem p creationis ⁊ trāssubstātiationis ptātem: q̄ q: infinita est omnipotentia: tibi patri oīpotenti ⁊ clementissimo gratias agens ⁊c. In quibꝰ verbis sm Alex. de ales/arduitas facti et dignitas sacramēti designat. Nō enī sic fecit dn̄s in institutione alicuiꝰ alteriꝰ sacramenti: de quo de conse. dist. ij. nihil. dicit Alexā. papa quintus vt supra allegatū est in fine lectionis precedētis. Nihil in sacrificijs maius esse potest: ꝙ corpus et sanguis christi: nec vlla oblatio hac potior est: sed oēs hec precellit q̄ pura cōsciētia dn̄o offerenda est: ⁊ pura mente sumenda atq; ab oībus veneranda. Et sicut potior est ceteris: ita potiꝰ excoli et venerari debet. Hec ibi. ¶ Sed hic diceret aliq̄s: cū nullꝰ euangelistaꝝ institutionem huiꝰ viuifici sacramenti describētiū/christū eiꝰ institutorem oculos suos ad celū eleuasse commemoret: quis tante presumptionis extitit ⁊ audacie/vt verba suo de corde interponere temptauerit: ⁊ ꝙ christus in celū oculos suos leuauerit affirmare. Respondet dn̄s Inno. ꝙ tria cōmemorant hic in ca. de celeb. missa. Cū marthe. q̄ nullus euangelistarū describit/videlicet: Eleuatis oculis in celum. eterni testamenti/mysteriū fidei. Sed vnde tūc canoni hec inserta sunt quasi christus sic fecerit/⁊ sic dixerit. Respondet idem ꝙ formā istorum verboꝝ acceperūt apl'i a christo: ⁊ ab ipsis apl'is cepit ecclia. Multa siquidē tam de factis/ꝙ verbis dominicis preterniserūt euangeliste: q̄ tñ apl'i vel facto suppleuisse: vel verbo expressisse legunt. Paulꝰ nāq; in actibus aploꝝ
Act.xx. sic ait. Meminisse nos oportet verbi dn̄i nostri iesu/q̄ dixit Beatiꝰ est dare magis ꝙ accipere. Hoc nullꝰ quattuor euangelistarū scripsit. Nullꝰ etiam eoꝝ expressit qđ ad corinthios de christo scribens ait: Uisus est plus ꝙ quingē
i. Corin. xv. tis fratribꝰ simul. Deinde visus est ⁊ iacobo: nouissime autem oīm tanꝙ abortiuo visus est mihi. Euāgeliste etiā mutuo inter se suppleuisse legunt: q̄ ab eoꝝ aliquo vel aliquibꝰ omissa sunt. Unde cū tres euāgeliste posuerūt: hoc est corpus meū; solus lucas adiecit: qđ pro vobis tradet. Et cum matheꝰ ⁊ marcꝰ dicant pro multis: lucas dicit pro vobis: matheꝰ autem in remissionem pctōꝝ adiūxit. Ceterum ea q̄ addunt in canone misse possunt ex alijs locis euāgeliū cōprobari. Johānes enī suscitationem lazari describens/Jesum sursum oculos leuasse asserit ⁊ dixisse: Pater gratias ago tibi qm̄ audisti me ⁊c. Et infra: Si tunc igit in celum oculos leuauit ad patrē: cū ad corpus exanime animā lazari reuocauit: ꝓbabilius esse videt ꝙ tunc oculos leuauerit ad deū patrem in celū: cū panē ⁊ vinū in corpus et sanguinē propriū cōmutauit. Hec ibi. ¶ B Leuauit autē oculos in celum ad deū patrem suū oīpotentē duplici de causa. Prima vt nobis insinuaret se ptātem a deo patre h̄ opus magnificū perficiendi accepisse. Hoc siquidem ⁊ in alijs locis plurimis verbo attestatus est. vnde Matth. xi. Oia mihi tradita sunt a patre meo. Et iterū Jo. vii. Mea doctrina nō est mea: sed eius qui misit me patris. Quāuis enī christus verus fuit ⁊ est deus patri per oīa equalis: q: tamen per generationem a patre originatur: qua generatiōe sibi a patre cōmunicata est essentia qua deꝰ est Oīpotentia qua ei equalis est: ⁊ quicq̄d pater habet eo dūtaxat excepto/quo sibi opponit: id est paternitatis relatiōe: qm̄ relationes in diuinis opposite originis sunt i eodē supposito incōpossibiles: ideo q; patri oīa que facit attribuit: quia oēm faciendi potestatem a patre se accepisse profitet. Data est inq̄t/mihi omnis potestas in celo ⁊ i terra. Matth. vlti. Sic in recognitionem ꝙ hanc potestatem transsubstantiandi panē ⁊ vinū in corpus suū et sanguinē a patre accepit: oculos suos in hac actione ad deū patrē eleuauit. ¶ Secūda causa est ꝓpter nostrā eruditionē: vt scꝫ p suā actionem nos instruat quatenus in principio actionū nostrarum oculos mentis ad deū tanꝙ ad autorem ⁊ datorē bonoꝝ omniū subleuaremꝰ: de quo ait Inno. Hoc ad nostram instructionem faciebat christus: vt ⁊ nos oculos cordis nō deprimamꝰ in terrā: sed eleuemꝰ i celū si qđ petimꝰ volumus impetrare. Sic fecisse ꝓpheta legit: Oculi mei semp ad dn̄m. Et iterū: Ad te leuaui oculos meos qui habitas in celis. Sic sacerdos hec ꝓferens etiā suos corporales oculos sursum eleuet in celū: quatenus excitatꝰ mentis oculis recognoscat ministeriū illud angelicis humeris tremēdū a solo dn̄o celoꝝ rege accepisse. Sequit: Tibi gratias agens. Tibi scꝫ oīpotenti deo patri suo/gratias agēs de tanto dono: de tam excellenti gratia: de tam efficaci cibo: sacramento dignissimo ⁊ mysterio tam ꝓfundo. Circa quod diuina virtus secretius operat. Joh. xi. Pater gratias ago tibi qm̄ exaudisti me. Ego aūt sciebam q: tu semper me exaudis. ⁊. ij. ad Cor. ix. Gratias ago deo sup inenarrabili dono eius. Hec albertꝰ. ¶ Uel gratias egit sm Inno. non pro se: sed pro nobis: id est nostra reparatione ⁊ salute oīm per hoc sacramentum futura: quia per vsum istius sacramēti/augetur gratia que est causa salutis. Uel gratias egit nobis in exemplū: vt ⁊ deum in singulis actibus nostris pre oculis habentes: gratiarum actiones de omnibus bonis collatis referamus. Unde bernar. Sicut de veteribus terminādis: sic de nouis incipiendis gratias egit christus: nobis pariter exemplum tribuens in omnis boni operis inchoatione vel perfectione patrem qui est in celis esse glorificandum: vnde ad Ephes. v. Gratias agētes semper pro omnibus in noie domini nostri iesu christi deo ⁊ patri. ¶ Uel gratias egit sm Chryso. docēs nos qualiter oportet nos hoc mysterium perficere: ostendens per hoc ꝙ in sumptione/et ante sumptionem huius sacramenti preexigitur deuotio ⁊ oratio/ac mētis in deum eleuatio: atq; vt in aduersitatibus positi a gratiarū actione nō cessemus. Unde subdit Chryso. Accepto pane gratias egit/iam proximus passioni: vt ⁊ nos gratias agamus in flagellis positi. Et dicit Inno. ꝙ ex hac gratiarum actiōe hoc sacramentum sacrificium laudis appellatur: quia scꝫ cum laudibus ⁊ gratiarum actione christus ipsum instituit. ¶ Sequitur. C Benedixit. Ad prolationem huius verbi facit sacerdos crucē sup oblatā: nō q: christꝰ benedi

cendo panem crucem formauerit: q nondum facta fuerat crux character benedictiōis ⁊ sanctificationis: sed fit a ministro nunc post crucis christi sanctificationem/ per contactum preciosi corporis ⁊ sanguinis crucifixi/ sup materias panis ⁊ vini. Tum propter materie sanctificationem: quia cruce christi oia sanctificantur: vt in ca. Nūquid. de cōse. dist. v. vt supra habetur lec. xxi. Tum ad representādum. Nam due cruces hic fiūt in verbo benedixit repetito. Prima ad representādū prefignationem passionis christi factam in cena per hui⁹ sacramenti institutionem sub specie panis ⁊ vini: vt dicit sanctus Thom. in. iij. par. q. lxxxiij. arti. v. in solutione tertie rōnis. Secūdo sm Alex. ad significandum ꝙ morte christi hic specialiter representata/ duplex hominis natura/ scz corp⁹ ⁊ aia redempta est. Tertio ad insinuandum dñm in duplici natura: corpore scz et anima passionem sustinuisse. Nā corpus ad carnē: sanguis ad aiam (cuius sedes in sanguine esse dr) referri solet. ⁋ Quia autē bñdicendo christus consecrasse intelligitur: querit vtrū aliquo sensibili signo: an certorū verborū prolatione: an sola virtute ⁊ potestate cōsecrauit: ⁊ per hoc qua forma cōsecrationis dominus vsus est. Et circa hoc Alexan. parte. iiij. q. xxxiij. mē. ij. quattuor recitat opiniones: nō tamen eo ordine quo hic recitantur. ⁋ Prima fuit/ ꝙ sicut christus prius baptizatus est/ ꝙ formā baptismi instituit: ita ⁊ prius confecit/ ꝙ verba aliqua protulerit. Ipse siquidem q est verbum patris/ sine verbo sua virtute cōfecit. Nobis autem qui diuini verbi virtute egemus: dedit formā verbor qua consecramus: vt sic differentia in consecrando inter ministros ⁊ sacramenti autorem appareret. Huic fauere videtur Inno. Sane potest dici inquit: ꝙ christus virtute diuina confecit: ⁊ prius formā expressit sub qua posteri benedicerent. Ipse nāq per se virtute ppria benedixit: nos aūt illa virtute quā verbis indidit. ⁋ Pro ista opinione quidam arguunt. Si christi corpus non fuisset sub sacramento ante istorū verborū prolationē: nō vere dixisset christus: hoc est corpus meū. Oportuit ergo corpus christi preexistere in sacramento anteꝙ dixit: hoc est corp⁹ meū: vt vera esset oratio. Precessit ergo aiūt/ aliqua benedictio cōsecratiua ⁊ de illa intellexit euangelista cum ait: bñdixit. i. consecrauit. Huius opinionis videtur fuisse Franciscus maronis/ addens q christus protulit hec verba indicatiue: nos recitatiue. Indicatiuū aūt presupponit hoc qd indicatur. Cū ergo dixit: hoc est corpus meū: oportuit ad veritatem hui⁹ locutionis/ preexistere id qd per pnomen hoc indicaretur nō autem sic oportet ad nostrā plationem verbor: q recitatiue tantū proferim⁹ illa verba: ideo nō oportet ꝙ aliqd preexistat. Sed quis non sit dubium christū sola virtute sine verbis ⁊ signis potuisse panē in corpus suū conuertere: hoc tamē ita fecisse nulla ratione aut autoritate probatur. ⁋ D Unde est secunda opinio/ ꝙ domin⁹ accipiēs panē benedixit ⁊ cōsecrauit illū quadam benedictione secreta nobis ignota. ad quā facta est transubstātiatio: postmodū fregit/ ⁊ dedit discipulis suis dicens: Accipite ⁊ cō. hoc est corpus meū: ⁊ in platione horum verbor/ cōtulit eis potestatem ⁊ vim cōuertendi in posterū panem in corpus christi. ⁋ Tertia opinio est/ ꝙ dñs cōfecit hoc verbo hoc est corpus meū: sed verbū illud dixit bis: licet nō scribatur nisi semel. Postꝙ em̄ bñdixit tacite dixit/ illud vbū hoc est corpus meū: ⁊ tunc confecit: ⁊ q tacite dixit: tacuit euangelista. Per illud autē verbū scdo dictū duo nos docuit: scz quid fuit ꝙ scz dedit corpus eius: ⁊ qualiter alius consecrans facere deberet. Oēs iste opiniōes: q nulla autoritate probantur: ⁊ q supflua videtur eorūdem verbor repetitio: ideo ea facilitate contemnuntur: qua acceptātur. ⁋ Ideo est quarta opinio ceteris pbabilior ⁊ cōmunior: quā etiā tenere videntur Alexā. Alber. ⁊ sanct⁹ Tho. ⁊ cōiter alij: videlicet ꝙ christus in vltima cena cōsecrauit p eadem verba p que nos ɔficim⁹. Nōq semel tantū prulerit ipsa: ⁊ per vnicā eorū plationē: oia tria scz cōsecratio/ significatio ⁊ informatio fiebāt. Protulit tamen nō eodē ordine quo hic sunt posita: quo ⁊ euāgelista ponit: q non fuit euangelistis cura seruare ordinē verborū quo plata sunt a dño. sicut ⁊ in multis alijs: sed dūtaxat facta ⁊ prolata a domino narrare. Ordo aūt talis fuit: Accepit panem ⁊ benedixit dicens: Hoc est corpus meū. ac deinde fregit ⁊ dedit discipulis suis dicēs: Accipite ⁊ mā ducate. Et hoc (videlicet: q dñs consecrauit horum verborū prolatione semel facta) magis videtur elici ex verbis euāgelij et dictis sanctorū patrū. Unde Eusebius emissenus: ⁊ habetur in canone de cōse. dist. ij. Quia corpus. Inuisibilis (ait) sacerdos: visibiles creaturas in substantiam corporis ⁊ sanguinis sui/ verbo suo secreta potestate cōuertit: ita dicens: Accipite et comedite: hoc est corpus meū. Et sanctificatione repetita: Accipite ⁊ bibite ait: Hic est sanguis meus. Ergo sicut ad nutū precipientis dñi repente ⁊ ex nihilo substiterunt excelsa celorū: profunda fluctuum: vasta terrarū: ita pari potestate in spiritualib⁹ sacramentis: vbi precipit virtus seruit effectus. Ecce plane dicit ꝙ dominus conuertit visibiles creaturas in substantiā corporis ⁊ sanguinis sui hec verba proferendo: hoc est corpus meum. Item conueniens est ꝙ cōsecratio: que exercetur ab ecclesia: eadē forma verborum fiat qua fiebat ab ipso: a quo ecclesia habet conficiendi autoritatem. ⁋ E Uerū sunt quidam tenētes cum opinione quarta/ ꝙ christus his verbis semel platis: hoc est corpus meū/ cōsecrauit: sed aiunt ꝙ ea post fractionem panis protulerit. Unde dicunt ꝙ christus cōfecit post diuisionē omniū partiū panis/ in termino scilicet vltime fractionis: in q confecit dicendo: Hoc est corpus meū Sicut enim duodecim fuerunt apostoli/ ⁊ ipse tredecim⁹: ita in tredecim partes fregit panem: et pro vltimo instanti fractionis porrexit discipulis ⁊ confecit. ⁋ Et si opponitur ꝙ ecclesia que christum imitatur: prius cōsecrat ꝙ frāgit. Respondet ꝙ duplex est fractio sacramenti: quedam ad figurandū: quedam ad distribuendū. Illa que fit ad figurandum: fit a sacerdote in altari post cōsecrationē. de qua inferius dicetur. Illa vero q fit ad distribuendū multis qui sunt sacramentū percepturi: potest precedere consecrationem: vt si quis conficeret pro multis/ non habens distinctas hostias: sed vnū panem integrū: cōgrue prius frangeret in particulas ⁊ postea consecraret: ita christum dicunt confecisse: sed primū est communius. ⁋ Si queris quid fregit christus. Respōdeo id quod frangit sacerdos euangelicus: species scilicet sacramentales ⁊ nequaꝙ corpus domini: de quo infra suo loco dicendū erit. ⁋ Sequitur. ¶ Dedit discipulis suis dicēs: Accipite ⁊ manducate ex hoc omnes. Hec est quarta pars subdiuisiōis partis quarte principalis: in qua ostensis diuinissime eucharistie institutionis modo atq circūstantia/ tangitur eiusdē institutionis finis ⁊ ratio motiua: vñ dicitur: Dedit discipulis suis Christus nāq hoc sacramentū instituit sm frequenter repetita/ vt esset memoriale signum passionis sue: ⁊ vt esset remedium contra peccata quotidiana anime. Hec aūt cōueniunt huic sacramento plus per sui vsum ꝙ conueniāt ei sm se. Hinc dicit apls. j. Cor. xj. Quotienscūq mā ducabitis panem hūc ⁊ calicem biberis: mortem dñi annūciabitis. Nō dicit ɔficitis: sed sumitis. ⁊ Aug. in lib. sententiar prosperi: Dum frangitur inquit hostia: dum sanguis de calice in ora fidelium funditur: qd aliud ꝙ dominici corporis in cruce imolatio: eiusq sanguinis de latere effusio designatur. Et habetur de conse. dist. ij. dum frangitur. Item amb. sup eplam ad Hebre. ⁊ habetur eadem dist. In christo. Nos per singulos dies hostiā offerim⁹ ad recordationē mortis christi. Itē aug. li. de trini. Quia dñi morte liberati sum⁹: hui⁹ rei memoriam in edendo ⁊ potādo carnem et sanguinem que oblata sunt: significamus. eadem dist. Quia domini. Remissio etiam peccatorum plus fit per vsum huius sacramenti: ꝙ per ipsum in se. Non enim tantum prodest in pixide conseruatū: sicut oblatum ⁊ sumptū in vera fide et deuotione. vñ aug. eadē dist. vtrū sub figura. Quia quotidie labimur: christ⁹ quotidie mystice pro nobis immolatur.

Ad idem paschasius cap. immediate precedēte. Hinc frequenter christus volens exprimere fructū hui⁹ sacramenti dixit: Qui manducat carnem meam: ⁊ bibit sanguinem meum habet vitam eternam. Mãducatio ⁊ potio huius sacramenti est vsus. Hinc ⁊ volens discipulos suos christ⁹ fructus huius sacramenti participes fieri: postq̄ corpus suū consecrauit non sistebat in consecratione. Neq̄ dedit discipulis vt ipsum honorifice cōseruarēt: sed dedit in sui vsum dicens: Accipite ⁊ manducate. Et quoniã per vsum manducatio transit ⁊ consumitur: dedit eis quotiens vellent cōsecrandi potestatē dum ad dix: Hoc facite in meam cōmemorationē: vt ita nunq̄ fructu (vsum sacramēti consequente) priuarentur propter sacramenti carentiã ⁊ defectum. Ex his satis patet q̄ cōsecratio ad vsum qui est eius mãducatio tanq̄ ad finem quodãmodo proximū ordinatur: q: christus postq̄ accepit panem benedixit, dedit discipulis suis vt mãducarent. ¶ Dedit autem discipulis suis qui secum in vltima cena agnum paschalē: qui figura fuit huius sacramenti: comederūt. vt sicut cum ipsis finem dedit sacrificijs legalibus ac cerimonijs iudeorū: ita cū ipsis inchoaret sacrificiū nouum vsq̄ in finē mundi duraturū. ¶ Dedit discipulis suis, ad instruendum q̄ nemo hoc sacramentū digne percipit nisi ipsius fuerit discipul⁹. Sunt autem christi veri discipuli qui quod summ⁹ veritatis magister de hoc altissimo sacramento credendū proposuit: fide certissima firmiter amplerant. Propterea non fuerunt veri discipuli: qui audita christi doctrina de hoc sacramento: abierunt retrorsum, dicentes: Quō potest hic nobis dare carnem suã ad mãducandū. Durus est hic sermo. Quis potest eum audire. Johannis. vi. Discipuli christi sunt qui preceptis eius studiose obtemperãt: fm qḋ dixit Joh. xv. Vos amici mei estis: si feceritis que ego precipio vobis. Propterea nō fuerunt veri discipuli christi: quibus imprecans dixit: Vos irritum fecistis mãdatum dei propter traditionem vestrã. Matth. xv. Discipuli christi sunt qui valide fraterna solidant charitate. De quo Joh. xiij. In hoc cognoscent oēs q̄ discipuli mei estis: si dilectionē habueritis adinuicem. Hec siquidem dilectio discernit discipulos ac filios dei a discipulis diaboli: vt Bern. ait. Quam si habuerimus: profecto ait, cognoscēt omnes pusilli ⁊ magni q̄ veri sumus discipuli christi. Qui eñ dilectionem ⁊ charitatem nō habent: quomō essent eius discipuli, qui preceptū dedit charitatis. Propterea nō fuit verus christi discipulus seru⁹ ille nequã qui conseruo suo debitum dimittere recusauit. Mat. xviij. ¶ Sequitur. ℬ Accipite ⁊ mãducate. Accipite cum beniuolentia: ⁊ non rapite cum violentia: q: qḋ vobis porrigitur panis est filiorū: qui sumendus est de manibus donãtis cum amore et dilectione. Nō rapiendus vi ⁊ violēta extorsione: ne forte magis rapinã cōmitteret quis dum rapit alienum: q̄ acciperet reuerenter quod gratuito ⁊ liberaliter ministrat dn̄s omniū. Rapiunt autem violenter: qui prohibiti, aut indigni, et velut canes immundi panem hunc filiorum canibus nō mittendum, accipiunt, aut tollunt: magis volentes hac sumptione peccata que dimittere nolunt: palliare: q̄ per humilem sue indignitatis recognitionem ad tempus abstinere, donec a peccatis mūdati: possunt purgata cōscientia salubriter manducare: accipientes hunc panem de manu donantis humiliter ⁊ deuote. Quomō enim discipuli christi ausi fuissent manducare dn̄m suum et magistrum: nisi eos ad manducandū quasi amicos ⁊ filios suos inuitasset, dicēs Accipite ⁊ manducate. Et iterū: Qui manducat me ⁊ ipse viuet propter me. Accipite ait dn̄s. Non est intelligēdum dicit Inno. q̄ sumptum corpus de manu dn̄i sibi inuicem discipuli ministrarent: sed qui cōsecrauit idem ⁊ ministrauit, dicens: Accipite: sc3 de manu mea: ⁊ manducate quod vobis offero. Accipite cum deuotione. Manducate cum veneratione. Vel accipite per fidem: manducate per charitatem. Vel accipite in officium: manducate vt anime alimentū. Vel accipite sacramentaliter: manducate spiritualiter: duplicem huius sacramenti comestionem fm Inno. significans. Dupliciter siquidem corpus christi comeditur q: dupliciter intelligit. Verū scilicet qḋ de virgine traxit christus ⁊ in cruce pepēdit: Et mysticū qḋ est ecclesia christi ipsa vegetata. De vero corpore dn̄s ait: Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur ⁊c. De mystico dicit apl's Vnum corpus ⁊ vnus panis multi sumus. Corpus christi verum comeditur sacramentaliter. i. sub specie panis. Corpus christi mysticū comeditur spūaliter in fide cordis. De comestione sacramentali ait dn̄s: Accipite et manducate: hoc est corpus meum. De comestione spūali dicit: Nisi mãdu. carnem filij hois ⁊ bi. eius sanguinem: nō habebitis vitam in vobis. Hec Inno. ¶ Neq̄ tamen ex hoc negandū est corpus christi verū spiritualiter manducari: q: sicut mãducatur corpus christi mysticū per hoc q̄ aliquis assumit in societatem fidelium: aut firmius in ipsa solidat: ita mãducatur corpus christi veru3 spūaliter: cum quis membrū christi efficitur: et christo incorporatur: ipsiq̄ fortius per fidem ⁊ dilectionem cōiungitur. Vnde dicit Hugo li. ij. parte. viij. c. v. Deniq̄ carnes agni comedimus: quando in sacramento verum corpus sumendo per fidem ⁊ dilectionē christo incorporamur. Alibi qḋ manducatur incorporatur quando aūt caro christi manducat: nō qḋ mãducatur: sed qui manducat ei quem manducat: incorporatur. Idcirco voluit christus a nobis manducari: vt nos sibi incorporaret: quod non intelligitur nisi de spirituali manducatione quia in sacramentali tantum non fit hec incorporatio: nō tamen spiritualis excludit semper sacramentalem. ¶ Pro cui⁹ intellectu notandū, q̄ manducatio corporis christi dupliciter intelligitur spiritualis. Vno modo ex parte modi. Alio modo ex parte effectus. Ex parte modi quidē quia est manducatio corporis christi: non sub propria specie carnis ⁊ lineamētis corporalibus humano corpori cōuenientibus: sed sub specie aliena sub qua latet: ⁊ vt sic nō subijcitur alicui corporalium sensuum. Sub qua specie habet quodãmodo modū existendi spiritus: quia ibi est modo inuisibili ⁊ insensibili. Hec manducatio spiritualis vere est manducatio sacramentalis: ⁊ opponitur manducationi corporali seu carnali. De qua intelligebãt iudei: et q̄dam discipuli, cum christus faciens sermonem coram apostolis et quibusdam alijs dixit: Nisi manducaueritis carnem filij hominis: ⁊ biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: dicentes: Durus est hic sermo: quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum: ⁊ abierunt retro propter duriciã sermonis eius. Intellexerunt quidam carnem suam mãducandam quomodo in cadauere venditur: aut in macello periatur ac dētibus laniatur: ⁊ ideo fuerunt scandalizati. Vnde christus agnoscens q̄ inter se murmurabant dixit: Hoc vos scãdalizat, q̄ scilicet dixi carnem meam a vobis mãducandam Sed cum videritis filium hominis ascendērem vbi prius erat, in diuinitate scilicet: tunc videbitis quia non eo modo quo putatis corpus meum erogabo vobis vt morsib⁹ consumatur: quia cum ipso corpore integro vtriq̄ ascensurus sum in celum. Sic exponit beatus Augustinus. Recedentibus autē illis a christo, duodecim manētib⁹, apostolos instruxit de eo quod dixerat: Spirit⁹ inquit est qui viuificat: caro nō prodest quicq̄. Verba que ego locut⁹ sum vobis: spiritus et vita sunt. Caro non prodest quicq̄, quomodo scilicet illi intellexerunt carnales discipuli carnem christi carnaliter manducãdam. Spiritus est qui viuificat. i. caro mea spūaliter sumpta viuificat. Verba que locutus sum ad vos de carne mea manducanda, spūs et vita sunt. i. spūalem habēt intellectū: fm quem caro mea vitam prestat, sc3 sumpta spūaliter sub sacramento. vnde Aug. in expositione. iiij. ps. ⁊ habet de cōse. dist. ij. Prima quidem. Intellexistis spiritualiter, spūs ⁊ vita sunt sc3 verba que locutus sum vobis. Intellexistis carnaliter, etiam sic illa spiritus ⁊ vita sunt: sed tibi nō sunt spirit⁹ ⁊ vita q̄ spūaliter nō itelligis. spūaliter intelligite q̄ locut⁹ su3. Nō

hoc corpus quod videtis manducaturi estis: ꝛ bibituri il-
lum sanguinem quē effusuri sunt qui me crucifigent. i. non
eadem specie ꝛ representatione in qua vidistis manduca-
turi estis carnem meā sed in sacramēto. Unde sequit. Sa-
cramentū aliqđ cōmendaui vobis/spiritualiter intellectū
viuificabit vos: caro aūt non prodest quicq̄. Sed quō illi
intellexerūt/sic responderūt. Carnem quippe sic intellexe-
runt/sicut in cadauere vendit ꝛc. vt supra. Per que verba
nō intēdit btūs augustin⁹ excludere veritatē corporis chri-
sti in sacramento eucharistie: sed ostendere volebat ꝙ cor-
pus illud nō erat manducandū visibiliter in specie huma-
na: in qua a iudeis videbat: ita vt per partes sicut aialiū
ceterorū carnes discerperet. Erant tamen idem corp⁹ mā-
ducaturi sub specie panis inuisibiliter occultatū. Et hoc est
qđ idem subdidit. Sacramentū aliqđ vobis cōmendaui:
spūaliter intellectum viuificabit vos: nō volēs ꝙ corpus
christi sit tm̄ spūaliter ꝛ mystice sub sacramento mādu-
candum: sed spūaliter. i. inuisibiliter per virtutē spūs ꝑ quē et
viuificat. ¶ I Et ꝙ hec sit mens bti Aug. patet ꝑ eun-
dem in eplā ad hyreneū vbi dicit. ꝛ habet de cōse. dist. ij. c.
nō hoc. Nō hoc corp⁹ qđ videtis māducaturi estis: ꝛ bibi-
turi illū sanguinē quē effusuri sunt q̄ me crucifigent. Ipm
quidē ꝛ nō ipsum: ipsum inuisibiliter/ꝛ nō ipm visibiliter
q: ipsum sub specie panis ꝛ vini visibili nō visibiliter in ꝓ-
pria specie corporis sui. Unde idē in lib. sniarū ꝓsperi. Ca-
ro eius est quā forma panis opertā in sacramēto accipim⁹
Et sanguis ei⁹ quē sub vini specie potam⁹. ꝛ habet eadem
dist. Hoc est. Ad idem facit qđ dicit Aug. in ca. Utrū sub fi-
gura. eadē dist. Et nota ibi glo. reducentem modos loquē-
di impropios ad sermonis ꝓprietatē. Et qm̄ corp⁹ christi
sub panis velamine vere contentū non apparet corpora-
liter in ꝓpria specie: idcirco pōt dici quoddā spūale. Et ꝫm
hoc dicit Ambro. in li. de mysterijs. ꝛ habet de cōse. dist. ij.
ca. in illo. In illo sacramēto christ⁹ est: q: corpus est christi
nō ergo corporalis esca: sed spūalis. Et sequit: Corp⁹ em̄
dei est corpus spūale: corp⁹ christi corpus diuini spūs est.
¶ Cōcordat btūs Hiero. sup eplam ad Ephe. Dupliciter
inquit caro christi ꝛ sanguis itelligit. Uel illa spūalis ꝛ di-
uina de qua ipse ait: Caro mea vere est cib⁹: ꝛ sanguis me⁹
vere est potus. Et nisi mandu. carnē meā: ꝛ bibe. meū san-
guinem/nō habebitis vitā eternā. Uel caro mea q̄ crucifi-
xa est: ꝛ sanguis qui militis effusus est lancea. Et habetur
eadē dis. dupliciter. Per hoc qđ dicitur caro illa diuina et
spūalis/nō distrahit a veritate carnis realis: quasi ex hoc
ꝙ dicit spūaliter ibi esse: nō sit ibi vere ꝛ realiter: q: eadem
ipa ꝫm substātiā ꝛ realitatē qua tracta est a virgine: ꝛ pas-
sa est in cruce ibidem cōtinet. vñ Aug. Uoluit dñs in my-
sterio. glo. i. i sacramēto vere carnē suā ꝛ sanguinē suū cōse-
cratione. ss. potētialiter creari. i. transsubstantiari: vt sicut
de virgine ꝑ spiritūscm̄ vera caro sine coitu creat: ita ꝑeū-
dem ex substantia panis ꝛ vini mystice idē corp⁹ christi cō-
secretur. Corp⁹ christi veritas est ꝛ figura. Ueritas. dū cor-
pus christi ꝛ sanguis virtute spūsscti in virtute ipsi⁹ ex pa-
nis ꝛ vini substātia efficit. Figura vero illud qđ exteri⁹ sen-
titur. Ecce spēm q̄ sentit noiat corp⁹ christi. Item Amb. in
ca. Oia. de cōse. dis. ij. ait. Licet figura panis ꝛ vini videat
nihil tm̄ aliud q̄ caro christi ꝛ sanguis post cōsecrationem
credendū est. Uñ ipsa veritas ait ad discipulos. Hec inq̄t
caro mea est pro mūdi vita. Et vt mirabili⁹ loquar: nō alia
plane q̄ que nata est de virgine: ꝛ passa in cruce: ꝛ resurre-
xit de sepulcro: hec inquā ipa est: ꝛ ideo christi caro est q̄ ꝓ
mūdi vita adhuc hodie offert. ꝛ cū digne accipit/vtiq₃ vi-
tam eternā in nobis opat. Panē quidē istū quē sumimus
in mysterio illū vtiq₃ intelligo panē q̄ manu spūsscti forma-
tus est in vtero ꝟginis: ꝛ igne passionis decoct⁹ in ara cru-
cis. Panis em̄ angeloꝝ factus est hominū cib⁹. vñ ipe ait
(Ioh. vi.) Ego sum panis viu⁹ qui de celo descēdi. Et itē
Panis quē ego dabo ca. m. est ꝓ mundi vita. Ex his nāq₃
duabus sentētijs aperte datur intelligi: q: panis est. ꝛ ille
nō duo: sed vn⁹ panis: et caro vna ꝓculdubio vnū corpus

efficitur (iste in prima autoritate: ꝛ ille in scda designatus
vt glo.) Illud vere: istud sane qđ sumptū est de virgine: qđ
passum est ꝛ sepultū: qđ resurrexit ꝛ in celū ascēdit: ꝛ sedet
ad dexterā dei patris: ꝛ qđ est venturum iudicare viuos ꝛ
mortuos. Hec ibi. ¶ L Ex omnib⁹ his infero primū mē-
brum tacte distinctionis: ꝙ māducatio corporis christi ve-
ri sub sacramento altaris potest dici spūalis ꝛ diuina: ꝛ ꝙ
non manducat corporaliter quomō iudei ipsum mandu-
candum intellexerunt. Qđ patet ex eorū responsione: Du-
rus est hic sermo: ꝛ quō potest hic nobis dare corpus suū
ad manducandū? ¶ Est igitur hec manducatio spūalis. i.
nō corꝑalis vel carnalis: sed nō est spūalis. i. refectiua spi-
rit⁹. Et hoc regulariter: q: ipsa cōmuni noīe vocat a doc.
māducatio sacramentalis: cui accidit vt manducās spūa-
liter reficiat: q: cōis esse pōt bonis ꝛ malis. Nisi em̄ ꝛ ma-
li hoc mō manducarent: quō dixisset aplūs: Qui manducat
ꝛ bibit indigne. iudiciū sibi māducat ꝛ bibit. Quō ꝑterea
dixisset Aug. Qui indigne accipit sacramētū: acquirit ma-
gnum tormentū. in ser. de verbis euā. ꝛ habet de cōse. dist.
ij. Quid est. Et idem. Qui discordat a christo: nec mandu-
cat carnez ei⁹: nec bibit sanguinē eius: scȝ spūaliter quoad
effectū: etsi tante rei sacramentū ad iudiciū sue ꝑditionis
quotidie accipiat. Et in ca. Sicut iudas. eadē dist. august.
Quisquis indigne sumit corp⁹ christi: nō efficit vt q: mal⁹
est malū sit/scȝ qđ accipit: aut q: nō ad salutē accipit nihil
accipit. Corpus em̄ ꝛ sanguis dñi nihilominus erat in illis
quibus dicebat aplūs: Qui manducat indigne: iudiciū sibi
manducat ꝛ bibit. Nisi etiā boni sic māducarent quō dixis-
set aplūs: Probet aūt selpm hō: ꝛ sic de pane illo edat ꝛ de
calice bibat. Et christus: Qui manducat carnem meā ꝛ bi-
bit sanguinem meū: habet vitā eternā. Quō preterea dixis-
set Aug. iiij. de tri. Corpus ꝛ sanguinē christi mystica prece
consecratū recte sumim⁹ ad salutem spūalem in memoriā
dñice passiōis. in ca. Corp⁹. j. dis. sepe allegata. ¶ L Se-
cundo mō potest intelligi māducatio spūalis ex parte effe-
ctus: q: scȝ ad ipsam sequit refectio spūalis/ipsi⁹ videlicet
anime soliditas ꝛ robur in vita spūali. Et ꝫm hoc māduca-
re spūaliter extēso vocabulo nihil aliud est/q̄ credere chri-
stum ꝛ ipm amare: vel credere in ipm ꝑ fidē formatā. que
scȝ ꝑ dilectionē operat. vñ Aug. sup Ioh. Credere in chri-
stum iesum. hoc est māducare panem viuū: qui credit mā-
ducat inuisibiliter saginat q: inuisibiliter renascit. Idē in
lib. de remis. pnie. Ut qd paras ventrem ꝛ dentē: crede ꝛ mā-
ducasti. Et tam large loquitur Augustin⁹ de spirituali mā-
ducatione: vt eam extendat ad patres veteris testamēti q̄
institutionem huius sacrosancti sacramenti longe preces-
serunt: ꝛ ad paruulos baptizatos/ante sacramentalē hu-
ius sacramenti perceptionem vita functos. Unde super il-
lud apostoli. j. Corinth. x. Patres nostri eādem escam spi-
ritalem manducauerunt: ꝛ omnes eundem potum spiri-
talem biberunt ꝛc. dicit: et ponitur de consecra. distinc. ij.
inquit. Inquit apostolus omnes eandem escam spiritua-
lem manducauerunt. Spiritualem itaq₃ eandem. Nā cor-
poralem aliam: quia illi manna māducauerūt: nos aliud
ꝛ omnes eundem potum spiritualem biberunt: aliud illi/
aliud nos: sed specie visibili: quod tamen idem est virtu-
te spirituali. Sed que illa esca eadē spiritualis: ꝛ quis po-
tus idem nisi caro ꝛ sanguis christi: mediator dei ꝛ homi-
num: qui erat cibus ꝛ satietas angelorum ꝫm diuinitatem
factus est cibus ꝛ potus viatorum ꝫm humanitatem. Nō
solum illoꝝ/qui post aduentum suum in carnem in ipsum
crediderunt: sed etiam precedentium/qui illud futurū qđ
nos preteritum non dubitamus: crediderunt. Illi siqui-
dem veteris testamēti patres carnem christi spiritualiter
manducauerūt quando explicite vel implicite crediderūt
filiū dei carnem humanā de nostra mortalitate assumptu-
rum: eandēq₃ daturū in cibū sub eucharistie sacramento.
Sic igit eādē escā comederūt sub māna: quā ꝛ nos sub ho-
stia: nō ꝙ sub māna verū corp⁹ christi contineret sicut sub
hostia: sȝ q: māna figura fuit corporis christi sub hostia: qđ

ipsi manducando manna spiritualiter intellexerunt. Idē igitur spūali virtute fuit: qđ ipsi manducauerūt: ⁊ qđ nos manducam⁹: q: corpus christi per mãna designari fide crediderunt: ⁊ nos fide affirmam⁹ idipm sub hostia cōtineri. Simili modo eūdem potum nobiscū biberunt/christi scꝫ sanguinem/cū biberunt aquam de petra: per quã effusionem sanguinis christi de latere itellexerūt significari. Per quam ⁊ futurã christi passionem crediderunt: ⁊ per eã sperauerunt a morte perpetua liberari: qđ ⁊ nos firmiter credimus ⁊ speram⁹. Patet igit̃ ex verbis beati Aug. patres ve. te. corpus christi spiritualiter mãducasse/non aliter ꝙ per fidem ⁊ dilectionē. ¶ M De pueris etiã ꝙ spiritualiter mãducant corpus christi in susceptione baptismatis patet per eūdem sup illud apli: Un⁹ panis ⁊ vnū corpus multi sumus. in sermone de infantib⁹: ⁊ habet̃ de cōse. dis. ij. quia passus. Nulli inquit aliquatenus est dubitandum vnūquēq; fideliū corporis ⁊ sanguinis dñici tunc esse participem/quando in baptismate membrū effic̃ christi: nec alienari ab illius panis sanguinisq; illius ꝯsortio: etiam si antequã panem illum comedat: calicēq; bibat: de hoc seculo migrauerit in vnitate corporis christi constitut⁹. Sacramēti quippe illius participatione ac beneficio nō priuabitur: qm̃ in se hoc qđ illud sacramentū significat inuenit̃. Quid aūt hoc sacramentū significet in eodem ca. explanat dicēs. Heretici qñ accipiūt hoc sacramentum: testimoniū cōtra se accipiūt: q2 illi querunt diuisionem: cū panis ille significet vnitatem. Et post pauca. Ita dñs noster iesus christus nos significauit: nos ad se pertinere voluit: vt mysterium pacis ⁊ vnitatis nostre in mensa consecrauit/in mensa scilicet vltime cene. Significat igit̃ ſm mentē aug. hoc sacramentū vnitatē nostrã: seu corporis christi mysticū q̃ est per fidem ⁊ charitatem. Qđ expresse declarat in quadã homelia: ⁊ habet̃ eadē dist. hoc sacramentū. vbi dicit: Hoc est sacramentū pietatis ⁊ est signū vnitatis/vinculū charitatis q̃ vult viuere accedat ⁊ credat ⁊ incorporet. Hunc cibū et potū societatem vult intelligi corporis ⁊ membrorū suoꝝ qđ est ecclesia in p̄destinatis. Societas aūt ⁊ vnitas in predestinatis ex nullis ita attendit̃ in presenti vita: quantum ex fide ⁊ charitate: q: hic effectus quidã sunt ⁊ media quibus btitudinem: ad quã predestinant̃ hoies: consequunt̃. Sicut ergo q: paruuli in baptismo fidem ⁊ charitatē suscipiunt: societatem intrant ecclesie: ⁊ membra corporis christi mystici efficiunt̃: ⁊ ita christo vniunt̃ et incorporantur: ipsiq; spūaliter adherent. Per cōsequēs christū spūaliter manducare dicunt̃: q: in ipsis est vnitas ⁊ societas cū ceteris christi mēbris: que ꝑ hoc sacramentū: vt dictū est: significantur. Qđ cōfirmat idem ad bonifaciū scribēs: Nec cogiteris inquit vitã habere nō posse paruulos: qui sunt expertes corporis ⁊ sanguinis dñi nostri iesu christi/dicente dño: Nisi mandu. car. filij hois ⁊c. de cōse. dist. iiij. In ecclesia. vbi glo. sup verbo cogiteris: quasi dicat nō dubiteris: immo certi sitis/ꝙ vitã habere non possunt paruuli: si sint expertes corporis christi. Corporis/glo. i. vnitatis ecclesie quã illa significat. Ideo sequit̃ statim ca. seq. Nulli est aliquatenus ambigendū tunc vnūquēq; fidelem corporis ⁊ sanguinis christi participē fieri: qñ in baptismate membrū christi corporis effic̃ ⁊c. vt. s. allegatū est. Ex quib⁹ satis patet ꝙ paruuli baptizati ſm Aug. in hoc corpus christi ⁊ sanguinem spūaliter ꝑcipiunt: q: scꝫ in christum credūt/et ipsum diligūt: sibiq; vniunt̃ ⁊ incorporant̃ saltē per habitus fidei ⁊ charitatis receptos in baptismate: lꝫ nō actualiter. Et hoc est qđ dictum est in principio illius mēbri distinctionis premisse/ꝙ mãducare christū spūaliter/est in christum credere actu vel habitu. ⁊ sibi per hoc vt capiti tanq̃ membrū incorporari. ¶ N De hac manducatione spirituali dicūt cōiter doctores itelligi debere verbū christi scriptum Joh. vj. Nisi mãdu. car. meã ⁊c. Et hoc ex ṽbis euangelij premissis huic verbo ⁊ sequētib⁹ ipm ꝯcludūt. Unde christus his q̃ saturati erãt ex quinq; panib⁹ ⁊ duob⁹ piscibus; nō tamen in eū credentib⁹; sed signū vt crederent petentibus dixit. Amen amen dico vobis: queritis me/nō q: vidistis signa: sed q: mãducastis et panib⁹ ⁊ saturati estis. Operamini cibū qui nō perit. id est operã date/vt habere possitis cibū spūalē qui nō perit vt cibus corporalis sumptus ad hoc vt nutriat: sed q̇ permanet in vitã eternã/quē filius dabit vobis. Illis aūt petentib⁹ semꝑ hunc panem dari eis declarat christus quis est ille panis: ostendens cū hoc modū quomō debeat manducari dicens: Ego sum panis vite: qui venit ad me nō esuriet: ⁊ qui credit in me non sitiet. Per qđ exprimit̃ modus quo hoc pane vti debet qui vult vt nō esuriat nec sitiat: qui est ire in christum: ⁊ credere in christū: que duo idem sunt: q: nō corpore: sed mēte ꝑ fidē charitate formatã itur in christū. Unde beatus Aug. de verbis dñi. Credere in deū est credēdo deū amare: credendo in eū ire: credēdo ei adherere: ⁊ ei vt membrū incorporari. ¶ Ex quib⁹ patet ꝙ idem est in christū credere ⁊ in christum ire: ⁊ qui credit in christū incorporat̃ christo: ⁊ fit membrū eius: ⁊ ꝑ hoc manducat christū ⁊ panem vite quē qui edit nō esuriet: sed habebit vitã eternam. Murmuribus aūt iudeis: q: christ⁹ se dixit panē vite: reperit quod premisit dicens: Amen amen dico vobis: qui credit in me habet vitã eternã: Ego sum panis vite. Et post pauca. Si quis mãducauerit ex hoc pane: viuet in eternū. Per quod apparet idem esse credere ⁊ manducare/christomet sic exponente. Manifestū est em̃/ꝙ ad nō esurire ⁊ sitire ꝑuenitur ꝑ manducare ⁊ bibere. ad qđ scꝫ nō esurire ⁊ sitire etiã ꝑuenitur per venire ad christū ⁊ credere in christū: ipso dicente. Qui venit ad me nō esuriet: ⁊ qui credit in me nō sitiet. ¶ Qđ aūt mãducare hunc panē/sit idem qđ manducare carnem ei⁹: declarat mox subiūgens: Et panis quem ego dabo: caro mea est pro mūdi vita. Et litigantibus iudeis ⁊ dicētib⁹: Quomō potest hic nobis dare carnē suam ad manducandū: rñdit christus cōfirmãs qđ dixit. Amen amen dico vobis: nisi mãducaueritis carnē filij hois: ⁊ biberitis ei⁹ sanguinē: nō habebitis vitã in vobis: ⁊ cetera q̃ sequunt̃. Ex quibus christi verbis: videt̃ ꝙ mãducare carnem filij hois: ⁊ manducare panē qui de celo descēdit: idē sunt qđ credere in christū: q: qui credit in christū nō esuriet qui credit in christū habet vitã eternã: sicut manducãs panem quē christ⁹ promisit nō esuriet: ⁊ habet vitã eternam. ¶ O Et est singulariter attendendū/ꝙ quotiens christus loquitur de pane/siue de carne sua mãducanda: semper addit vel promittit vitã eternam: vnde quotiens Jo. vj. loquit̃ de pane: totiens de vita facit mentionē: q̃ vtiq; non semper sequit̃ manducationē sacramentalem: cū ipsa qñq; fiat ad iudiciū et dãnationē/ſm aplm. Uidetur igit̃ loqui de spūali: quã vita eterna cōsequit̃ iuxta doctrinam christi. ¶ Prefatã sententiã sup ceteros doc. explanat beatus Aug. sup Joh. vbi multa de hac materia ponit/exponens verba christi: vbi inter cetera loquēs de mãducatione corporis christi ita dicit: Deniq; iam exponit quomō id fiat qđ loquitur: ⁊ quid sit manducare corpus eius ⁊ sanguinem bibere. Qui mãducat carnē meã ⁊ bibit sanguinē meū: in me manet ⁊ ego in eo. Hoc est mãducare illã escã: ⁊ bibere illū potum/in christo manere: ⁊ illum manentem in se habere. Et per hoc qui nō manet in christo: et in quo christus nō manet: procul dubio nec manducat eius carnē neq; bibit eius sanguinē: etiam si tante rei sacramentum ad iudicium sibi manducat ⁊ bibit. Hec aug. ¶ Idem in homelia sequenti expresse declarat dicēs: Exposuit autem christus modū attributionis hui⁹ doni sui/quō daret carnem suã ad manducandū dicens. Qui manducat carnem meam ⁊ bibit sanguinē meū in me manet ⁊ ego in eo. Signum quia manducauit ⁊ bibit hoc est: si manet ⁊ manet̃ si habitat ⁊ habitat̃: si erit ⁊ nō deseratur. Hec ille. Ecce causam propter quam qui mãducat habet vitam eternam: q: videlicet ipse manet in christo velut membrum christi: et christus in eo tanq̃ caput viuificans ipsum. Manet autē ⁊ habitat christ⁹ in nobis per fidē dicente apostolo. Inhabitare christū per fidē in cordib⁹ vestris. ad Ephe. iij. Ma

net etiā in nobis ⁊ nos in eo per charitatem: teste Johāne
Deus charitas est: ⁊ qui manet in charitate in deo manet
⁊ deꝰ in eo. i. Joh. iiij. Ideo aūt viuit ille in quo est christꝰ
q: ipse est vita. Dicit em̄ de seipso Joh. xiiij. Ego sum via,
veritas, ⁊ vita. ⁊ Deu. xxx. dicitur de eo. Illi aūt adhereas
ipse em̄ est vita tua. Ideo quilibet tunc spūaliter viuit: cū
christus p fidem ⁊ charitatem manet in ipo: q: iustus ex fi
de viuit. Abacuc. ij. ⁊ Gal. iij. Tūc igit̄ manducat illū ci
bum: sine quo nō habet̄ vita, carnem sc3 christi: de qua ipe
dixit. Nisi manducaueritis carnē filij hois: et biberitis eiꝰ
sanguinē: nō habebitis vitā in vobis. De hac materia in
fra plus dicet̄ lec. lxxxiiij. ⁊ lxxxvij. cum tractabit̄ vtrū man
ducatio sub vtraq3 specie sit necessaria ad salutem. ⁋ P
Sequitur. Ex hoc oēs. Illa particula a nullo euangelista
rum reperitur addita p̄missę particule, sc3 accipite ⁊ cō
edite: sed eam mox sequit̄: Accipiens calicem gratias egit
⁊ dedit discipulis suis, dicens: Bibite ex hoc oēs: vt refert
Math. Credit̄ aūt ad hūc apposita locum per aplos in
principio nascentis ecclesie: a quibꝰ ad sanctos patres de
riuata, deuenit in vsum ecclesie vsq3 in hodiernū diē. Apo
stoli vero eā credunt̄ a christo audiuisse in cena: dum cōse
crato pane porrexit et dixit: Accipite ⁊ manducate ex hoc
oēs. Qđ aūt hec verba, christi verba sint: testat̄ Ambro. li
bro de sacra. ⁊ ponit̄ de cōse. dis. ij. panis in altari. ita dicēs
Vidisti q: accipis corpꝰ christi. Vis scire q: verbis celesti
bus cōsecrat̄: accipe q̄ sunt verba que dicit sacerdos: Fac
nobis inquit hanc hostiā sanctā, rōnabilē ⁊c. Inde oia il
la euāgeliste sunt: Accepit panē, grās egit, fregit ⁊c. vsq3
ad Accipite siue corpus siue sanguinē: Inde verba christi
sunt. Accipite et bibite ex hoc oēs. Et post pauca: Deinde
audi dicentē: accipite ⁊ comedite ex hoc oēs. Non est autē
verisimile a quoq3 hec verba addita ad verba euāgelista
rum, preterq3 ab aplis q̄ consecrationi christi interfuerūt.
De hoc satis supra dictū est in principio huiꝰ lectionis: vbi
tactum est ꝙ nō solū ea que ab euāgelistis accepimus de
christo certa fide tenemꝰ: sed etiā ea que aplica traditione
in vsum venere eccle: vt habet̄ dist. xi. ecclesiasticarū. Sic
em̄ tanq3 fidei articulū tenemꝰ ꝙ christus descēdit ad in
ferna q: in symbolo aploꝝ ponit̄ qđ in nullo euāgelistarū
reperit̄. Nec solū ea obseruamꝰ que p aplos ad nos p scri
pta descēderūt: sed etiā ea q̄ ecclia ab ipsis accepit ⁊ in cō
suetudinem duxit: vt dicit Aug. in ca. allegato a Dam. iiij.
li. sniarū suarū: cuiusmodi sunt multa que in dispēsatione
sacramētoꝝ obseruamꝰ: vt ꝙ ter imergimꝰ baptizādo ⁊ si
milia. ⁋ Q Et nota ꝙ pnomē hoc, cū dicit christꝰ: acci
pite ⁊ come. ex hoc oēs: nō demōstrat aliqđ fragmentorū:
cum singulis singula fragmēta distribuit: nā per se fregit
panem in partes iuxta numerū discipuloꝝ: quibꝰ singulis
de manu ppria singulas porrexit particulas. Et licet non
videat̄ necessariū fuisse vt eos singulos premoneret quasi
tenꝰ māducarēt ex hoc oēs: sicut dū eis porrexit calicem q:
pūtapat semel consecrauit calicem: ⁊ ideo nisi vnusquisq3
partem vini cōsecrati reseruasset sequenti discipulo: nō po
tuissent oēs ex eo bibisse: ideo premonitos eos esse oporte
bat: vt q̄libet sequenti discipulo partem reseruaret: qđ fa
ctum videtur per verbū christi dicētis: Diuidite inter vos
(vt Lucas refert) ⁊ bibite ex eo oēs: vt ceteri dicūt euan
geliste: tamen sub particularū specie, corpus suū tradens
dixit: comedite ex hoc oēs: ipsos ad sacramenti huiꝰ cōmu
nionem inuitando: qđ est sacramentū amoris, ⁊ charita
te maxima institutū: a quo neminē quantū in se est: secer
nere voluit: licet peccatores propter peccatum qđ a deo se
parat: accedere prohibeant̄. Neq3 per hāc prepositionem.
ex, cū dixit: ex hoc oēs. diuisionē innuit sui corporis p par
tes discerpēdi. Lōge id est ab intētione christi. ⁋ R S3
hic notādū, ꝙ in scriptura sepe agi videt̄ de vno: cū tamē
agitur de diuersis: vt in pposito, cū dicit̄: Accepit panem
benedixit, fregit, dedit discipulis suis. Hic de vno: scilicet
de pane videt̄ fieri locutio: cū tm̄ fiat de diuersis: bndixit
q̄de panē; sed fregit; nō panem: sed panis formā siue spēm
⁊ dedit naturale corpus suū. Nō omnino dissimiliter dixit
sm Inno. Manducate ex hoc oēs. Pronomen hoc, vt di
ctum est: demōstrat integrū corpus christi: ⁊ ex prepositio
innuit formā diuersam: vt sit sensus: Comedite corpus in
tegrum sub diuersa tm̄ ⁊ disticta specie panis: ⁊ sic species
panis diuidit̄: ⁊ corpus integrū manducat̄: Et sm hoc di
cit beatꝰ Aug. vnusquisq3 accipit partem suā. Per partes
manducat̄ christus ⁊ manet integer totus (de conse. dist.
ij. Qui māducāt.) vt referat̄ partialitas ⁊ diuisio ad sacra
mentū, hoc est ad spēs cōtinētes: totalitas vero ac integri
tas ad cōtentū. Dixit igitur dñs: Comedite ex hoc omnes
ex hoc scilicet corpore: de quo dixit: hoc est corpus meum.
Comedite nō faciēdo partes ex corpore: sed q: feci vobis
partes de pane: sub quibus oibus corpus meū cōtinet̄ qđ
offero vestrū cuilibet manducandū. Et ita (ex) qđ prepo
nit̄ pnomini (hoc) qđ corpus christi demōstrat: notat diui
sionem: nō in corpore: sed in corporis sacramento. Fuerūt
em̄ hec verba prolata a christo postq3 panem cōsecrauit: si
cut ⁊ post cōsecrationē discipulis suis dedit. Nam ⁊ fregit
postq3 cōsecrauit sm opinionē magis cōem supra positam
vt patuit ex premissis. Nec periculū fuit decidentiū parti
cularū ex fractione: qm̄ ita solitus erat christus frāgere ma
nibꝰ sicut alius cultro scindere. Propter qđ nouerūt eum
discipuli in emaus post resurrectionē in fractione panis. Lu. xxii.

⁋ Lectio. xxxvij. A

Circa hūc textū tria

mouentur dubia. Primū vtrū iudas fuerit
vnꝰ ex omnibꝰ christi corpus sacramētaliter
sumentibꝰ. Secundū: quale corpꝰ dedit dñs
discipulis, mortale an imortale. Tertiū an christꝰ in cena
sumpserit corpus ⁊ sanguinem suū cū discipulis. ⁋ Dubi
um primū oritur ex textibꝰ euangelistarū. Videtur enim
ex quodam passu iudam iam exisse conuiuiū christi ⁊ disci
puloꝝ: priusq3 christꝰ corpus suū sumendū discipulis tra
didit, ⁊ calicem ad potandū. Nam vt refert Math. chri
stus bibentibꝰ calicem, statim dixit. Dico aūt vobis, ꝙ nō
bibam amodo de hoc genimine vitis vsq3 in diem illū, cū
illud bibam vobiscū nouū in regno patris mei. Vobiscum
videt̄ demonstrare assumendos ad regnū patris. Et quia
hec verba ad oēs tūc presentes loquebat̄: oēs tūc presen
tes assumendi fuerant ad regnū patris, ⁊ in eo cū christo
bibituri. Et ex hoc videt̄ sequi ꝙ iudas presens nō fuerit:
q̄ ad regnū assumendus nō erat: ⁊ ita corpus christi nō ac
cepit. ⁋ Ex alio passu videt̄ interfuisse cōuiuio: cū christꝰ
suis discipulis tradidit suū corpus ad manducandū. Nā
sm Lucam christꝰ tradens calicem dixit. Hic calix noui te
stamenti est in meo sanguine q̄ pro vobis fundet̄. Verūta
men ecce manꝰ tradentis me: mecū est in mensa. Ex quo se
quit̄ ꝙ iudas q̄ dñm tradidit fuit secū in mensa. Quotq3
aūt fuerūt in cōuiuio eucharistiam acceperūt teste Mar
co biberūt ex eo oēs: ergo ⁊ iudas bibit: ⁊ per consequens
priꝰ manducauit: q: post corporis sumptionem tradidit ca
licem. ⁋ Preterea iudas cū accepit panis buccellam exi
uit cōtinuo: ⁊ erat nox: vt dicit Jo. xiij. ca. Christꝰ aūt post
alios cibos tradidit eucharistiā, postq3. s. cenauit: vt dicit
Lucas. Accepit ingens calicē postq3 cenauit, dicēs. Hic est
calix ⁊c. Videt̄ ergo ꝙ prius exierit: q3 christꝰ traderet eu
charistiam. ⁋ Ite christus tradens calicem ⁊ dicens: Hic
est calix noui testamenti in meo sanguine, q̄ pro vobis fun
detur. nullū presentium excepit. Multos autem excepit
cum dixit apostolis. Beati eritis si hec scitis ⁊ feceritis ea
statim excipiendo adiecit. Nō de oibꝰ dico. Ego scio quos
elegerim. Et iterū. Vos mundi estis: sed nō oēs. Ibidem Jo. xiij.
Igitur videtur ꝙ ad omnes bibentes calicem, sanguinis
effusio habuerit efficaciam quoad vite eterne consecutio
nem. Cum autem iudas beatitudinem consecutus nō est
sequitur ꝙ non fuit vnus ex his quibus christus dixit ver
ba premissa: Hic est calix noui testa. ⁊c. ⁋ Preterea christꝰ Math.
docuit sanctum nō esse dandum canibus: adeo nō videtur vij.
ꝙ suum

ꝙ suū sacratissimū corpus dederit iude ꝓditori: maxime q: iudas accipiendo mortaliter peccasset: cuius vt videt christus occasio fuisset porrigēdo: cōtra illud bti Aug. q. xxi. li. lxxxiij. q. Deo autore nemo fit deterior. ℂ B Ad hoc dubiū respondet dñs Inn. Tenendū forte est in illo casu sine aliorū preiudicio/ qđ Ioh. insinuat/ ꝙ iudas cum accepisset buccellam exiuit cōtinuo/ scʒ ad tradendū christū. erat eñ nox: post alios aūt cibos tradidit eucharistiā: vt elicitur ex illo Luc. xxij. Silr ⁊ accepit calicem postꝙ̄ cenauit. Accipiens aūt buccellā/ non accepit corpus christi: vt dicit btūs Augu. ⁊ ꝑ ɔ̄ns prius exiuit iudas ꝙ̄ christus traderet discipulis eucharistiā. Qđ vero Lucas post calicē cōmemorat traditorē: pōt intelligi ꝑ recapitulationē: que frequentius fit in sacra scriptura: vt scʒ factū prius/ narretur posterius: sicut Matth. xxvi. cōmemorat in vnctione pedes dñi ⁊ caput vnguētis post biduū ante suā passionē cū tñ Ioh. dicat illud factū ante sex dies pasche. eiusdem xij. Idem tenet Hilarius/ ꝙ christus corpus suū iude nō tradidit ꝓpter textū Mat. supra allegatū. Nō bibā amodo de genimine vitis ⁊c. Iudas aūt posterius non bibit: ergo nec tūc. ℂ Sed autoritatibus illis nō obstātibus/ oppositū eius qđ dictū est: cōius sustinet: ⁊ a sctis doctoribus approbatur. vñ dicit Diony. in de ecclastica hierar. c. iij. In qua (haud dubiū quin nouissima cena) autor ipse signorū scʒ christus/ eū qui secū nō pie: neq̧ concorditer pceperat in cena: a contubernaliū forte iustissime separat. vbi dicit: nō pium neq̧ cōcordem/ videlʒ iudā secū in cena pcepisse. Et loquit ibi Diony. de sacro eucharistie. ℂ Item Chrysos. sup Mat. dicit. Iudas particeps mysteriorū cōuersus nō fuit. vnde fit scelus eius imanius: tum q: tali ꝓposito imbutus adijt mysteria: tum q̄ audiens melior factus nō fuit: nec metu: nec beneficio: nec honore. ℂ Ad idē btūs Bern. in quodā sermo. De vna mensa comedūt iudas et petrus: petrus ad salutē: iudas ad dānationem. Pro illo etiam facit qđ dicit btūs Augu. (⁊ habet. j. q. j. christus.) Quid fecit nobis qui traditorē suū tanta patientia ptulit: vt ei primā eucharistiā confectā/ manibus suis ⁊ ore suo cōmendatā sicut ceteris aplis traderet. ℂ Itē sup Ioh. Cum intinxisset panem iesus dedit iude simonis scharioti: sed nō (sicut putant quidā negligenter legentes) tūc iudas corpus christi accepit. Intelligendū est eñ ꝙ iam oibus eis distribuerat sacm̄ corporis ⁊ sanguinis sui: vbi ⁊ iudas ipse erat. Sicut sctūs Lucas euidentissime narrat: ⁊ magr. iiij. sniarū distin. xj. ꝓpe finem. Eucharistia intincta nō debet dari populo pro supplemento cōionis: q: nō legitur christū alicui discipulorū prebuisse panem intinctum nisi iude: tūc vero nō accepit corpus christi iudas: sed tm̄ panem. Corpus vero ⁊ sanguinem christi ante/ cū alijs discipulis pceperat. Hec magr. ℂ Itē Bern. in ser. de cena dñi. Sciendum est inquit/ ꝙ oibus iam scʒ qñ porrexit iude panē intinctū distribuerat sacm̄ corporis ⁊ sanguinis sui: inter quos ⁊ iudas fuit. ℂ C Per hoc intelligitur ⁊ exponi pōt textus Ioh. supra inductus ad oppositū q: christus iam dedit discipulis scʒ ⁊ etiā iude corpus et sanguinem: quando iude porrexit panē intinctū: q: dicit btūs Aug. postꝙ̄ distribuit corpus suū ⁊ sanguinem: ventū est ad hoc vt scḋm narrationem Iohānis/ iude buccella panis porrigeret: ꝑ qđ suū expressit: licʒ tacite: ꝓditorem. Et qđ dicit Lucas: postꝙ̄ cenauit accepit calicē: referri debet ad esum agni paschalis: q̄ comestus fuit in cena principali: inter quā ⁊ institutionē sacramenti tp̄s aliqđ fluxit q: illa cena agni paschalis facta: lauit pedes discipulorū: priusꝙ̄ discipulis suis corpus suū dedit ad manducandū ⁊ post pedū lotionē resedit: ⁊ cenā primā ꝑ pedū lotionē interruptā cōtinuauit. vñ dicit Mat. Cenantibus illis accepit iesus panem. ⁊ tūc primo instituit sacm̄ ⁊ dedit oibus. Et deinde adhuc posterius dedit iude panem intinctū. vt dicit Ioh. In signū huius dicit Lucas bis: ⁊ accepto calice semel scʒ ante lotionem pedū post esum agni paschalis: ⁊ semel post institutionē sacramenti. Unde Aug. Lucas de duplici calice mentionē facit. Primo de calice vini post pascha iudeorū. Scḋo de calice sanguinis sui. His concordat btūs Hiero. in glo. sup Marcū: exponens illud marci. Et biberūt ex illo oēs. Ebrietas felix: salutaris satietas que quanto copiosius sumit: tanto sobrietatem mentibus dignatur donare. Et sequit ad propositū. Et iudas bibit: sed nō saturat: nec sitim extinguit eterni ignis: qui indigne sumit mysteria christi. Hic macula lune ostendit que nunꝙ̄ deletur. Luna ecclesie comparat merito: q̄ a se nō habet splendorem: sed a sole certis modis suscipit lumen idest a christo qui ꝑmanet in eternū. Sunt eñ quidam in ecclesia quos sacrificiū nullū emūdat: sed insipiens cogitatio ꝑducit ad culpas: q̄ se crudelitatis ceno miscuerūt. Sanguis eñ noui testamenti: qui pro multis effunditur: non omnes emūdat. Hec Hiero. ℂ D Per hoc ad primū argumentū sumptū ex verbis Matth. ꝙ christus dixit discipulis suis. Non bibā amodo ⁊c. Respondet btūs Tho. parte. iij. q. lxxxi. ar. ij. ꝙ xp̄s loquit discipulis a quorū collegio iudas se separauit: nō aūt christus eum exclusit. Et ideo christus quantū est in se: etiam cum iuda vinū bibet in regno dei: sed hoc conuiuiū ipse iudas repudiauit. Uel potest dici ꝙ dictio vobiscū/ referenda est ad discipulos nō oēs ibi presentes: sed predestinatos: de quorū numero iudas nō fuit. ℂ Ad secūdū dicit ꝙ non aliter accipiendū est dictū Luce: qui pro vobis effundet: ꝙ̄ dictum Matthei ⁊ Marci qui dicūt. Qui pro multis effundet. Unde sanguis christi pro oibus effusus est/ quantū ad sufficientiā: q: quantū fuit ex se sufficiens fuit pro saluatiōe omniū hoim. Fuit eñ effusio hec oblata a supposito diuino/ scʒ christo filio dei qđ fuit suppositū infinitū/ q: deus. Ideoq̧ accepta fuit q̄si meritū sufficiens a patre pro remissione etiā infinitorū peccatorū si essent. Est aūt effusus pro multis/ quantū ad efficientiā: q: pro predestinatis in quibus solis operat collationem beatitudinis. Et scḋm illud accipi debet dictū Luce: qui pro vobis effundet: solʒ discipulis predestinatis: nō tamen cū exclusiōe aliorū predestinatorū: de quorū numero nō fuit iudas. ℂ Qđ addit ꝙ iudas nō est exceptus sicut cū dñs ait. Uos mūdi estis sed non oēs. dicit ꝙ q: verba christi in vno sensu simpliciter vera fuerūt: etiā de ipso iuda pro quo sanguis christi effusus est quantū ad sufficientiā: ideo excipi nō debuit: sed hec verba. Uos mūdi estis. nō cōueniebant iude: qui tp̄e prolationis eorū immundissimus fuit: ideo merito exceptus. ℂ Ad tertiū dicit ꝙ doctrina christi intelligi debet/ vbi sanctū canibus sine scandalo negari potest ibi dandum nō est: vbi aūt nō/ dandū est. Nunc aūt sine manifestatione criminis secreti/ nō fuisset denegatū christi corpus: qđ oblatū fuit ceteris oibus. Ne ergo occultū crimen iude alijs reuelaret: ipm a cōione non repulit: dans in hoc nobis doctrinam ⁊ exemplum/ ne tales occulti petōres a cōione repellant: ne hoc facientes magis proditores/ ꝙ̄ correctores videamur: vt vult Inno. de offi. mis. Hinc statutū est in cap. si sacerdos. de offi. iudi. ordi. Si sacerdos pro certo sciat aliquem esse reū alicuius criminis: vel si confessus fuerit ⁊ emendare noluerit: nisi iudiciario ordine quis probare possit: non debet eum arguere noiatim: sed indeterminate: sicut christus dixit. Unus vestrū me traditurus est. Sed si ille cui damnū illatū est: petierit iusticiā: potest excōicare actorem damni: licet etiā ei confessus sit. Sed tamen nō potest eū nominatim remouere a cōione licʒ sciat eū esse reū: q: nō vt iudex scit/ sed vt deus: sed debet eū admonere ne se ingerat: q: nec christus iudam a cōmunione amouit. Hec Eugenius papa. Et in. c. nō prohibeat. de conse. dist. ij. Nō prohibeat dispensator pingues terre. i. diuites in peccatis. glo. in mensa dñi manducare: sed exactorem moneat timere. Concordat glo. Augustini sup illud. j. ad Cor. v. Nos a cōione queꝙ̄ prohibere non possumus: nisi aut sponte cōfessum: aut in aliquo iudicio ecclesiastico vel seculari noiatū vel conuictū. ℂ E Sed circa hanc canonis particulam querit dñs Inno. Cū mi

bus malũ ſit reddi ſuſpectũ de crimine: ꝙ cõmittere crimẽ
⁊ de duob⁹ malis/cũ vrget neceſſitas: minus malũ eligen
dũ ſit: cur diſcretus ſacerdos non negat eucharıſtiã crimi
noſo: quaten⁹ minus incurrat/vt maius malũ euitet. i. po
tius reddaẗ ſuſpectus/ꝙ manducet indigne. Soluit di
cens. Sane cũ nemo debet vnũ mortale cõmittere ne ꝓxi
mus aliud malũ cõmittat: eligendũ eſt potius ſacerdoti
nõ ꝓdere pctõrem: ꝙ vt ille nõ peccet: ſed ille potius de
bet eligere vt abſtinendo reddaẗ ſuſpectus: ꝙ cõicando
manducet indign⁹. Unde Aug. in li. qſtionũ ſuper Gen.
Periculoſiſſime admittiẗ hec cõpenſatio vt nos faciam⁹
aliquid mali/ne alius grauius malũ faciat. Peccauit igiẗ
iudas ſumendo corpus chriſti de manu domini: q: ſe pec
catorem agnouit. Nec in hoc caſu põt quis famã ſuã cela
re: q: mai⁹ ꝓceptũ reſtringit ad nõ indigne cõmanducã
dũ: ꝙ ad conſeruationem ꝓprie fame. Debet ergo plus
ſe abſtrahere a cõione peccator: cũ diſpendio fame: ꝙ cor
pus dñi percipere cũ detrimento anime. Vñ q: iudas nõ
fecit: cõmunicando mortaliter peccauit. ¶ Querit conſe
quenter Inno. vtrũ chriſtus ad bonũ vel ad malũ tradi
dit iude euchariſtiã: arguit ad partes. Non videẗ quidẽ
dediſſe ad bonũ: q: aĩa ſua fuiſſet intentione defraudat⁹:
cõtra illud ꝓbere. Oia quecũq; voluit fecit. Judas enĩ
nõ ad bonũ: ſed ad malũ accepit. Sed nec ad malũ dediſ
ſe videẗ: q: chriſtus nõ eſt autor malorũ: ſed vltor. ¶ Sol
uit. Veriſſime dici poteſt ꝙ ſi illa prepoſitio ad/denotat
intentionem vel affectũ/cũ diciẗ: dedit ad malũ: falſa eſt
propoſitio. Si vo cõſecutionẽ innuat vel effectũ vera eſt
q: ſcilz male accepit bonũ/ad malũ accepit bonũ: q: malũ
ſequebaẗ in eo ad ſuſceptionem boni. iiij. ſententiarũ diſt.
ix. Et ex hoc docemur dicit aplũs. Qui mãducat ⁊ bibit ca
licem dñi indigne: iudiciũ ſibi manducat ⁊ bibit: ꝙ ſit ca
uendũ accipere male bonũ. Ecce enĩ factũ eſt malũ dum
male accipiẗ bonũ. Sicut ecõtra apoſtolo malũ factũ eſt
bonũ: cũ bene accipiẗ ab ipſo malũ: ſcz dũ ſtimulus ſatha
ne patienter portaẗ. Ergo ⁊ mala proſunt bonis: ſicut an
gelus ſathane paulo. Et ſancta obſunt malis: bonis ſunt
ad ſalutem mala: malis ad iudiciũ bona: q: mali male ac
cipiunt qd bonũ eſt. Et ex hoc patet ꝙ iudas chriſto auto
re non eſt factus deterior: q: ſibi nullũ malum intulit/ſed
bonũ: corpus ſcz ſuũ ſanctiſſimũ porrexit: qd factũ eſt ſibi
malum q: male ſumpſit. Et ſic verificaẗ illud qd de chriſto
Luce. ij. ſcribiẗ. Poſit⁹ eſt hic in ruinã ⁊ in reſurrectionem multorũ
in iſrael. Unde Paulus de ſe ⁊ alijs bonis chriſtianis di
ij. Cor. ij. cit/ꝙ alijs ſum⁹ odor mortis in mortem: alijs odor vite in
vitam. Ita ⁊ hodie bon⁹ predicator in eccleſia: dũ veritas
tem predicat multos mittit ad gaudiũ eternũ. Hos ſcz q
eius predicationem reuerenter ſuſcipiũt: firmiter adherẽ
do his q credenda proponit/⁊ opere implendo: que age
re mandat: ſuadet ex ſcriptura/⁊ precipit. Multos etiã
mittit ad ignem ſempiternũ: qui ſpretis eius ſermonib⁹ in
ſcripture incõmutabili veritate fundatis/ſe precedentiũ
malis morib⁹ ⁊ deprauatis abuſionib⁹: quas conſuetudi
nes appellant: tuentes: ſermones hmõi rectos ⁊ ſalubres
paruipendũt ⁊ poſtponũt: ⁊ in animarũ ſuarũ graue pe
riculũ ⁊ iacturaz. Sic igiẗ quẽadmodũ ſermo idem vtilis
eſt multis ad ſalutem: multis occaſio ad maiorem dãna
tionem. Sic ⁊ chriſti corpus bene diſpoſitis ipm ſuſcipiẽ
tibus medicinalis eſt anime refectio: male ſumentib⁹ iu
diciũ eſt ⁊ dãnatio ex praua ſumẽtiũ volũtate. ¶ ff Ad
ſecũdũ dubiũ quo queſitũ eſt/quale corp⁹ chriſtus dedit
diſcipulis: mortale an immortale: paſſibile an impaſſibile
Venerabilis Hugo lib. ij. de ſacra. par. iij. c. iij. Ego inqt
in hmõi qſtione ſicut in alijs profeſſus ſuz: oia ſecreta ma
gis veneranda ꝙ diſcutienda cenſeo. Simplicitati fidei
hoc ſufficere puto: ſi dicim⁹ tale dedit quale voluit. ⁊ rur
ſus quale dedit ipſe nouit: ideoq; tale dedit quale voluit:
q: oĩpotens erat ⁊ potuit omne qd voluit. Ideo aũt ipſe
nouit quale dedit: q: ſapientia erat: ⁊ nõ potuit ignorare
qd fecit. Propterea leuius ſe a queſtione abſoluit; ⁊ for

taſſe tutius in ſemetipſo ſubſiſtit: qui nõ dicit mortale de
dit: ne videaẗ dicere cõtra ſacramenti dignitatem. Nec di
cit immortale dedit ne eſtimeẗ credere cõtra eam q in chri
ſto ante reſurrectionez fuit mortalis corporis veritatem.
Propter hoc fortaſſe melius eſt/vt neutrũ diffinire preſu
mam⁹: ꝙuis tamen credaẗ ꝙ alterũ fuerit. ¶ Et ꝙ autẽ
hoc bene ⁊ catholice ſit dictũ: nõ tamen quietat de preſen
ti materia dubitantẽ: nempe licz chriſtus dedit tale quale
voluit: ⁊ quale voluit ipſe nouit: neſciẗ tamen quale dare
voluit: ⁊ quale ſe dediſſe agnouit. Verũtamen q: factũ ta
le mere cõtingens erat: ⁊ a ſolius dei beneplacito ⁊ volũ
tate depẽdebat: ipm certe ⁊ veraciter ſciri nõ põt: nec ple
ne inueſtigari: ſicut nec diuina voluntas in quacũq; alia
operatione/circũſcripta reuelatione: q de preſenti materia
nunꝙ legiẗ facta. Et ꝙuis ita ſit: tñ doctores ſe circa illud
occupantes/omni ſemota temeritate: qd veriſimilr⁹ chri
ſtũ feciſſe credi poterit: doctrinaliter docuerũt nõ tñ oĩno
in eadem ſñia cõcordantes. Uñ ipſemet Hugo declinãs
ad partem vnã ait. Ego (ſi alterũ dicendũ eſt) abſq; pre
iudicio veritatis/magis ad illud ſenſu accedo: vt corpus
impaſſibile ⁊ immortale: quantũ ſcz ptinet ad ſanctificatio
nem ſacri tradidiſſe dicaẗ. Et infra. Si enĩ hoc potuit vt
ipſe ſeipm manib⁹ geſtaret: ⁊ diſcipulis ſine corruptione
ſui ſe edendũ diſtribueret: ⁊ tñ ipſe qui dedit ⁊ q dabaẗ:
qui portauit ⁊ qui portabaẗ idez eſſet: qd mirũ eſt ſi diciẗ
ꝙ ipſe i eo qd dabat mortalis fuit: ⁊ in eo qd dabaẗ immor
talis fuit: ⁊ tamen ipſe q mortalis dabat: ⁊ q immortalis
dabaẗ: nõ duo/ſed vn⁹ fuit ipſe. Quõ enĩ immortalis non
dabaẗ qui inuiſibiliter ſumebaẗ: ⁊ incorruptibiliter man
ducabaẗ. Inuiſibiliter ſumebaẗ quantũ ad formam dico
proprij corporis ſui: nõ quantũ ad ſpeciem ſacramẽti ſui.
Inuiſibiliter enim ſumebaẗ: q: in eo qd ſumebaẗ qd ipſe
erat nõ videbaẗ. Chriſtus enĩ ſumebaẗ ⁊ ſpecies panis ⁊
vini tñ videbanẗ: ideo dico inuiſibiliter ſumebaẗ: ⁊ quod
erat nõ videbaẗ. Si ergo in eo qd dabat qd ipſe erat vide
batur: ⁊ in eo qd dabatur qd ipſe erat: nõ videbaẗ. Et ſi in
eo qd dabat tenebatur ⁊ crucifigebaẗ: ⁊ in eo qd dabatur
frangebatur ⁊ nõ diuidebaẗ: edebaẗ ⁊ nõ corrumpebaẗ.
Quid miraris ſi in eo qd dabat mortalis diciẗ: ⁊ in eo qd
dabaẗ immortalis ⁊ impaſſibilis predicaẗ. ¶ G Si qs
autem obijcit contra hoc qd ante reſurrectionem domin⁹
ieſus chriſtus corpus mortale portabat: ⁊ hoc diſcipulis
tradidit: q: dixit. Hoc eſt corpus meũ. ⁊ per cõſequens de
dit ipſis corpus mortale. Reſpondet Hugo. Hoc ipſi in
dubitanter profitemur: mortalẽ fuiſſe dominũ ieſum ſm
humanitatem ſuſceptã: q: ſi mortalem fuiſſe non credere
mus: mortuũ negarem⁹. Humana ergo natura in chriſto
mortalis fuit: ſed volũtate/nõ neceſſitate: ex eo enĩ quo ꝑ
gratiã ab omni peccato mũda/verbo dei in vnitatem pſo
ne iũcta eſt: ab omni mortis neceſſitate ⁊ debito libera fa
cta eſt: vt nihil morti deberet pro eo qd peccati nihil habe
ret. Suſtinuit tamen ſponte mortalitatem: q: mortẽ ſuſti
nere volebat. Si ergo ſponte mortalitatez portauit/quo
uſq; mortem guſtaret: ⁊ ita mortalitatẽ deponeret. Quia
ergo volũtate nõ neceſſitate mortalis fuit: ipſius morta
litatis proprietatem/ſm ꝙ ordo ⁊ ratio temporis poſtu
labat: priuſꝙ eam ꝑ mortem exueret totã aliqñ ex parte
quando voluit depoſuit: ⁊ rurſum qñ voluit recepit: vt in
hoc ipſo probaret: q: inquantũ eam ſuſtinuit: ex neceſſita
te nõ eſſet: q ſic pro poteſtate inquantũ voluit eam nõ ha
bere ſuſtinere oĩno non poſſet. Legiẗ in euangelio ꝙ dñs
ieſus chriſtus cũ verbũ vite predicaret: ⁊ ad vitam morta
les ⁊ morituros inuitaret/zelantes ⁊ inuidi hoſtes quez
ratione conuincere nõ poterant: furore extinguere vole
bant. Itaq; quaſi in eũ qui nihil amplius mortale habe
ret: manus iniecerũt: ⁊ duxerũt in ſuperciliũ montis vt eũ
inde precipitarent. Ipſe aũt vt oſtenderet ſe qdez morta
lem eſſe: ſuſtinuit vt teneretur: ⁊ vt iterũ demonſtraret:
quia volũtate non neceſſitate mortalitatem ⁊ paſſibilita
tem ferebat: nõ ſuſtinuit vt precipitaretur. Cum enĩ eſſet

ducendus: teneri se patienter tolerabat. Cū aūt esset precipitādus/potenter p mediū illoꝝ transiens ibat. Qñ voluit tenebat: quādo voluit nō tenebaꝫ. Quantū voluit ⁊ qñ voluit naturā mortalitatis admisit: quātū aūt eā sustinere noluit: ⁊ qñ noluit/eandē a se prātem remouit. Trāsiens inquit p mediū illoꝝ ibat. Nūquid putas ꝙ christus luctando se de manib⁹ inimicoꝝ subtraxerit/cuꝫ ab eis teneret: vt transiens liber p mediū illoꝝ iret. Ergo fortitudo corporis sola in eo laudanda est: nō virt⁹ deitatis. Nō ita cōuenit: sed exhibuit se qualem voluit admittēs ad se ex eo qḋ sponte portabat quātū voluit. Si ergo christus mortalitatis naturā ſm dispensationis rōneꝫ diuine pri⁹ ꝙ eā perenniter victurus exueret. ſm tp̄us aliqñ ex parte deposuit: ⁊ iterū cū tp̄s postulabat assumpsit: quid mirū est/si dicaꝫ aliqñ pro causa ⁊ rōne tp̄is ſm aliquid ⁊ totā deposuisse: in qua tñ adhuc cū tp̄s postulabat passur⁹ fuit Si ergo hoc esse potuit/vt ipse seipm manibus gestaret: et discipulis sine corruptione sui edenduꝫ distribueret: et tamen ipse q̄ dedit ⁊ qui dabaꝫ: ⁊ qui portabat ⁊ qui portabaꝫ idem esset: quid mirū est si dicitꝫ ꝙ ipse in eo qḋ dabat mortalis erat: ⁊ in eo qḋ dabaꝫ immortalis fuit: ⁊ tñ ipse qui mortalis dabat: ⁊ q̄ immortalis dabaꝫ: nō duo/sꝫ vnus fuit ipse. Hec Hugo. In quib⁹ hoc vult in summa/ꝙ sub sacramento corpus suū christus immortale ⁊ impassibile tradidit discipulis suis: qḋ tamen adhuc passurū erat in ppria specie carnis. Pro illo dicto Hugonis facit glo. sup illud Math. xvij. Trāsfiguratus est ante eos: dicēs. Illud corpus qḋ habuit p naturā dedit: discipulis in cena nō mortale: nō passibile. Et sup illud Leui. ij. Si oblatio tua fuerit de sartagine ⁊c. dicit glo. Carnem suā ante passionem esui nō aptam/esui aptam fecit. Constat aūt ꝙ caro passibilis non erat apta esui: ergo fecit eam impassibilem. ❡ H Sed contra hanc opinionem arguūt aliq̄. Si sacramentū p triduū mortis christi reseruatū fuisset: aut btūs Petrus in triduo cōsecrasset: sequereꝫ ꝙ vnū ⁊ idē corpus simul ⁊ semel fuisset viuū ⁊ mortuū/passibile ⁊ impassibile: passibile in cruce/impassibile in sacramēto: mortuū in sepulcro/viuū in sacr̄o: ⁊ ita idem corpus in cruce fuisset vulneratū: ⁊ simul tpe in hostia integrū ⁊ illesum. ❡ Propter hoc est opinio alioꝝ cōtraria tenentiū ꝙ christus dedit discipulis suis corpus passibile ⁊ mortale. Unde magister dist. xj. quarti prope fineꝫ. Discipulis corpus tale dedit: quale tūc habuit: idest mortale ⁊ passibile: nūc ℞o sumiꝫ a nobis impassibile ⁊ imortale: nec tamen maiorem hꝫ efficientiā. Iteꝫ Inn. Quia incredibile iudicaꝫ vt ſm eandem naturā simul fuerit christus mortalis ⁊ immortalis: qḋ tamen ei cōgruebat ſm eandem psonā: pōt salua fide cōcedi ꝙ tale corpus christus tūc dedit: quale tunc habuit/mortale scꝫ ⁊ passibile. Nunc aūt sumiꝫ a nobis imortale ⁊ impassibile: nec tñ maioreꝫ habet efficaciā sicut nec maiorem potentiā. Et quasi respōdens motiuis Hugo subdit/ꝙ ergo passibilis edebaꝫ: ⁊ tamen ledebaꝫ nō erat humane nature: sed diuine potentie: qua valebat quicq̄d volebat omnino. Idem sentit glo. j. Coꝝ. xj. dicēs. Potest queri quale corpus discipulis suis dedit dn̄s. Et respondet per verba magistri statim allegata. Dedit tale quale habuit ⁊c. Hoc idem tenet be. Tho. san. Bonauen. Egidius de roma/⁊ doctores cōiter. De hoc tñ ꝙ improbatio prime opinionis tāgit: an scꝫ possibile sit vnū ⁊ ideꝫ corpus pro eodē tpe esse simul mortuū ⁊ viuū: animatū ⁊ inanimatū: pati ⁊ habere dotem inpassibilitatis: ⁊ an illa sequanꝫ ad positionē illām primā: q: innitiꝫ alijs principijs: posterius scꝫ lec. xlvj. ptractandis ideo vsq ibi differatur/vna cū solutionib⁹ rationū hincinde adductarū. ❡ I De tertio dubio/scꝫ vtrū christus sumpsit corpus ⁊ sanguinē suū in cena. Recitat Alex. de ales parte. iiij. q. xliij. ⁊ post eū sctūs Tho. parte. iij. q. lxxxj. duas opiniōes. Nam quidā dixerūt ꝙ christus in cena corpus ⁊ sanguinē suū discipulis suis tradidit: non tamen ipse sumpsit. Non eñ aiunt/de christi factis ⁊ dictis asseri debet qḋ autoritate sacre scripture nō tradiꝫ. In euangelijs aūt nō habeꝫ ꝙ christus corpus suū manducauerit: aut sanguinem suū biberit: ergo nō est asserendū. ❡ Iteꝫ nihil est a seipso diuisum neq christus: sed assumptū est diuisum a sumente: ergo. Item frustra assumpsisset: q: aīa christi non indiget nutritione: sacr̄m aūt corporis christi nutritio est sp̄ūalis anime. Sed hec opinio nō acceptaꝫ: q: obuiat scripture canonice sane intellecte ⁊ autoritatib⁹ sanctoꝝ. Unde respondeꝫ ad dubiū/ꝙ christus in cena accepit corpus suū manducando: ⁊ sanguinem suū potauit primo: ⁊ de hinc suis discipulis tradidit. Un̄ sicut christus suscepit circūcisionē ⁊ baptismū q̄ fuere maxima sacramenta quantū ad necessitatem in vete. ⁊ no. testa. nō tñ suscepit necessitate purgationis: sed dispensatione nostre informationis: vt esset alijs exemplum ⁊ informatio: vt que obseruanda ab alijs institueret: prius ipse obseruaret: ſm illud Act. j. Cepit iesus facere ⁊ docere. Un̄ Chryſ. sup Mat. xxvj. dicit. Bibit ex eo vt audientes hoc nō dicerent: quid sanguinē bibo ⁊ carnē manduco. Ut eñ nō turbarenꝫ sicut turbati fuerūt/qñ multi abierūt retro: prius sanguineꝫ suū bibit. Hoc etiā innuit textus euangelicus vbi legiꝫ in Math. Marco ⁊ Luca/ꝙ christ⁹ accepit panē ⁊ caliceꝫ: qḋ nō est intelligendū ꝙ accepit solū manib⁹ ad distribuendū discipulis: sed eo modo accepit quo modo accipiendum alijs tradidit. ❡ Qḋ aūt sic intelligendū est probant sanctoꝝ autoritates. nam Ruth. iij. dicit glo. sup illud: Cūq comedisset ⁊ bibisset. Comedit christus ⁊ bibit cū in cena corporis ⁊ sanguinis tradidit sacr̄m apostolis. Unde q: pueri cōmunicauerūt carni ⁊ sanguini ⁊ ipse participauit eisdem. Item Leuiti. viij. sup illud: Cūq de sanguine arietis ⁊c. glo. Esich. Primo sacerdos: postea filij eius sanguine vngebanꝫ: q: christus in cena primo sanguinem accepit: deinde discipulis suis dedit. Item alia glo. ibidē. Cū bibit ⁊ alijs bibere dedit: intelligibilem sanguinē sup altare. i. corpus suū fudit. Item ad heldibiā Hiero. ⁊ habeꝫ de cōse. dist. ij. nec moyses. Nec moyses dedit vobis panē verū: sed dn̄s noster iesus ipse cū apostolis cōuiua ⁊ cōuiuiū: ipse comedens ⁊ qui comediꝫ. Unde de hoc etiā quidam metrice dixit: Rex sedet in cena turba cinct⁹ duodena: Se tenet in manib⁹: se cibat ipse cibus. ❡ Per hoc ad primū patet/quō hec veritas in euangelio contineꝫ/sane ſm sctōꝝ expositionē intellecto. ❡ L Ad scd̄m diciꝫ ꝙ aliquid a se esse diuisum pōt intelligi dupliciter. Uno mō quantū ad intrinseca. i. substantialiter: vel ſm naturā qua diuisum nō retineret naturā ⁊ substantiā ei⁹ a quo diuidiꝫ Alio modo quantū ad locū aut extrinseca: ⁊ sic pōt esse diuisum a seipso: pro quanto idem pōt esse in diuersis locis ⁊ in vno loco habere aliquid qḋ in alio loco nō habet. sicut diciꝫ de anima q̄ est in pede ⁊ in corde. ⁊ habet intellectionem ⁊ volitionem in corde nō in pede: saltem nō oportet. Primo modo idem a seipso diuidi non pōt: sed bene secūdo modo: q: sic idem diuidi a se nō est aliud nisi idem esse in diuersis vbi: vel habere aliq̄d in se in vno loco ⁊ eo carere in alio loco. Qḋ quō est possibile postea patebit. Ad tertiū patebit statim. ❡ L Sed hic queri posset an christus sumpsisset seipm in cena sacramentaliter vel spiritualiter. Et videꝫ ꝙ nō sp̄ūaliter: q: manducatio sp̄ūalis gratiā auget: ⁊ vnit manducantem christo ⁊ incorporat: sed christus est sibiipsi summe vnus: ⁊ habet gratiam inaugmentabilem ab instanti sue cōceptionis: igiꝫ nō spiritualiter. Nec sacramentaliter tm̄: q: hoc est tm̄ malorū. Iteꝫ sic minus dedisset se sibi/ꝙ discipulis quib⁹ dedit ad manducandū sacramentaliter ⁊ sp̄ūaliter. Respondent quidā vt recitat Alexā. de ales. q. xliij. par. iiij. membro. ij. ꝙ christus sumpsit se: ⁊ nec sacramentaliter nec sp̄ūaliter Unde dicūt hanc diuisionē manducationis vel sumptionis in sacramentalem ⁊ sp̄ūalem esse manducationis mēbroꝝ ⁊ nō capitis. Cuius manducatio nō erat ppter alicuius defectus reparationem: aut propter effectū gratie in ipso assequendū: sed vt esset exemplū nostre manducatio

nis. Sed hoc nõ placet Alerandro: ideo respõdet ꝙ sum-
psit sacramentaliter tm̄: nõ sicut baptismū suscepit sacra-
liter tm̄ ⁊ nõ rem: sic ⁊ hoc sacrm̄. Fuit em̄ in christo cogni-
tio hui⁹ sacramēti quā presupponit sacralis sumptio. Nõ
aūt fuit spūalis manducatio: q: nõ spūalis refectio ꝑ in-
corporationē: q: sibi incorporari nõ potuit q̇ sibi idē fuit.
Incorporatio aūt distinctionē ponit incorporati ⁊ ei⁹ cui
fit incorporatio. Neq̄ charitatis augmentatio: q: licz chri-
stus fuit viator: fuit tamen ꝑfectissim⁹ apprehēsor: ⁊ ideo
proficere nõ poterat: nec habitu charitatis: nec motu fer-
uoris. Alius aūt viator q̄n ꝑfectus: si digne ⁊ spūaliter
recipit hoc sacrm̄: intendit̄ in eo charitas motu vel habi-
tu. Ratione em̄ gratie vnionis qua maior ē nõ põt habe-
re creatura: nõ potuit in christo augeri gratia. Ab instan-
ti em̄ conceptionis/tanta abūdauit gr̄a ꝙ nulla ei potuit
fieri additio: sed nec meruit sibi: licz meruit nobis. Nõ er-
go spūaliter manducauit: sed sacraliter tm̄: nõ spūaliter
ꝓpter vltimitatē sue ꝑfectiõis ⁊ sanctitatis. ❡ M Per
hoc ad rõnes in cõtrariū. Ad illam q̇ arguit ꝙ manduca-
tio sacralis est tm̄ maloꝝ/hoc neget̄: q̄m nõ tm̄ malicia su-
mentis est cā sacramentalis sumptionis: sed q̄nq̄ ꝑfectio
gratie s̄m vltimitatē ꝑfectionis. Unde ratio sacramenta-
lis sumptionis tm̄ est: q: sumens nõ est capax spūalis effe-
ctus hui⁹ sacramenti. Hoc aūt põt cõtingere duplici de cā:
aut ꝓpter maliciā sumentis: ⁊ hoc indignitatis est: vt in
peccatorib⁹: aut ꝓpter plenitudinē gr̄e: ⁊ hoc ꝑfectionis
est: ⁊ in solo christo fuit. ❡ Ad aliud patet ꝙ nõ min⁹ de-
dit sibi q̄ discipulis quantū ad veritatem primi cõtenti in
sacro/scz corporis ⁊ sanguinis sui: nec quantū ad gratiā
⁊ charitatē: quā licet tūc nõ recepit: tamē eā prius in sum-
mo habuit: ita ꝙ maiorem s̄m ordinatā dei potentiā ha-
bere nõ potuit. ❡ Addit tamen Alex. quēdam modū s̄m
quē saluari posset christū sacramētaliter manducasse/ di.
Uel põt dici ꝙ in spūali manducatione sunt plura instar
modificationis corporalis/scz deliberatio/delectatio/as-
similatio/ vnio seu incorporatio. Quantū ad duo prima
scz deliberationē ⁊ delectationē manducauit se: q: plene
deliberauit ⁊ cõsiderauit q̇d sumebat ⁊ quātū erat ⁊ qua-
le. Plenā etiā ibi habuit delectationem. Quanto em̄ ma-
gis cognoscebat totā virtutē mysterij ⁊ melius disposit⁹
erat: tanto magis delectabiliter sumpsit. Quātū ad alia
duo/nõ manducauit se: vt patet ex premissis.

❡ Lectio. xxviij. A

Hoc est enim corpus

meū. ❡ Premissa hui⁹ sacramēti institutiõe
quantū ad tp̄s ⁊ materiā/modū/finē/⁊ rõ-
nem motiuā facta a christo: subdit̄ verboꝝ
forma quib⁹ ꝑficit̄ ipsa consecratio. Cuius em̄ (vt. s. dictū
est) christus dñs dei patris naturalis fili⁹ eidē cõsubstan-
tialis natura/equalis virtute, ⁊ potentia sua diuina ptāte
panē in corpus suū cõuertere potuit absq̄ verboꝝ quoꝝ-
libet ꝓlatione/sola sua qua celū ⁊ terrā creauit ⁊ vniuersa
de nihilo oīpotenti voluntate: vsus tn̄ est paucis certisq̄
verbis: quib⁹ panē in corp⁹ suū trāssubstātiauit. Perfectu-
rus em̄ hoc sacrm̄ ait cenantib⁹ aplis. Accipite ⁊ comedi-
te: hoc est corpus meū. Nec solus ipse his verbis vti vo-
luit in sua ꝑsonali cõsecratione: verū ⁊ aplos/quib⁹ se pri-
mū dedit in cibū: nec tm̄ aplos: sed oēs eoꝝ in sacerdotio
legitimos successores rite ab eccl̄ia ordinatos ꝑut supra
lec. ij. ⁊. vj. latius est probatū. His ergo verbis cõtulit dñs
vim cõsecratiuā eucharistie. De quo paschasius in quodā
trac. de sacro sic ait. Nulli dubiū ꝙ sicut q̄n in noie patris
⁊ filij ⁊ spūssācti/ ter mergimur in fonte vtiq̄ baptizamur:
nõ in virtute ⁊ ptāte illius qui hoc dicit: sed in virtute chri-
sti qui hoc precepit/dicens. Ite docere oēs gentes/bapti-
zantes eos in noie ⁊c. Sic ⁊ hoc sacrm̄ nõ meritis/nõ ver-
bis humanis. i. in ꝑsona hoīs ꝓlatis: sed ꝓculdubio diui-
nis efficit̄ ⁊ cõsecrat̄ mandatis. Idcirco estimādū nõ est
ꝙ alteri⁹ verbis: ꝙ vllis meritis: ꝙ potestate alicui⁹ ista
fiant: sed verbo vtriq̄ creatoris. Et post modicū. Propter-
ea veniendū est ad verba christi: ⁊ credendū ꝙ in eisdem
verbis id conficiat̄. Reliqua oīa que sacerdos dicit: aut
clerus canit/nihil aliud q̄ laudes et gratiarum actiones
sunt: aut certe obsecrationes: fideliū postulationes ⁊ pe-
titiones. Uerba aūt christi sicut diuina sunt: ita ⁊ efficacia Math. xxiiij.
vt hoc scz proueniat: q̇d iubet. Celū inquit christus ⁊ ter-
ra transibūt: verba aūt mea nõ transibūt: sed facient oīa Marci xiij.
ad que missa sunt. Cum igit̄ dicit christus. Accipite ⁊ man-
ducate ex hoc oēs: hoc est corpus meū. ilico ibi comparuit Luce. xxi.
corp⁹ suū. Et subdit Paschasi⁹. Sane forte putares ꝙ de
illo solo vno pane: ⁊ illa hora hoc esse iusserit. Ad q̇d tol-
lendū adiungit. Hoc facite in meā cõmemorationem. Un-
de fatendū ꝙ quicq̇d illud fuit q̇d apostoli a christo per-
ceperūt: hoc totū est istud quod sacerdotes ⁊ fideles per-
cipiunt. Et si velis audire quid est. Hoc est inquit corpus
meū: q̇d pro vobis tradetur. In hoc ergo verbo creatur
illud corpus: q: diuinum verbum est ⁊ omni potentia ple-
num est. Et quod dicit: hoc est corpus meum quod pro vo-
bis tradetur: crede o fili q: ita est: quoniā ipse dixit ⁊ factū
dubitare non potes. Ipse mandauit ⁊ creatū est. Prece-
ptum ergo posuit: in meā cõmemorationem hoc facite: et
ideo quotienscūq̄ fit catholice: vere hoc fit q̇d dictum est
hoc est corpus meū. ❡ Ex quibus verbis Paschasij satis
habetur/ꝙ his verbis christi: hoc est corpus meū: corpus
christi consecrat̄. Hoc ipsum expresse dicit Ambro. de con-
se. disti. ij. panis est in altari. Ubi inquit/sacramentū con-
ficitur: iam non suis sermonib⁹ sacerdos: sed sermonibus
vtitur christi: ergo sermone christi conficit sacramentum.
Accipe que sunt verba christi. Accipite ⁊ manducate/hoc
est corpus meū. Idem Innocen. in. c. cum marthe. de cele-
bra. missa. Forma ait/verboꝝ qua christus v sus est/cū pa-
nem et vinū in corpus et sanguinem transsubstantiauit:
est que ponitur in canone misse: qua vniuersalis vtit̄ eccle-
sia: quam apostoli acceperūt a christo: et ab ipsis eorum
acceperūt successores. ❡ B Sed pro intellectu dicen-
dorū de forma huius sacramenti/notandū ꝙ proprie lo-
quendo refert loqui de forma huius sacramenti: ⁊ de for-
ma cõsecrationis huius sacramenti: quod singulare est in
hoc sacramento. Siquidem s̄m Sco. q. j. disti. viij. lib. iiij.
omnia alia sacramenta cõsistūt solū in vsu quodam et in
fieri: ita ꝙ idem ibi est sacramentū ⁊ perceptio sacramen-
ti: sicut idem est baptism⁹/⁊ ꝑceptio baptismi. Non em̄ ba-
ptismus est aqua: aut cõfirmatio chrisma. Sed hic est lo-
tio facta in aqua cum certa verboꝝ forma: ⁊ hec est vnctio
hominis in fronte facta a pontifice sub forma verboꝝ de-
bita. Nec in his ꝑmanet sacramentū transeūte vsu seu ta-
li perceptione aut actu. Sacramentum ꝟo eucharistie est
quoddā permanens etiam ante vsum eius: qui cõsistit in
eius sumptione: ⁊ hoc congruū erat: q: christus permanē-
ter voluit esse nobiscū: ergo in aliquo signo ꝑmanente/ca-
iusmodi signū est sacramentū istud. Habet ergo sacramē-
tum eucharistie esse ꝑmanens ⁊ non successiuū. Est em̄ sa-
cramentū eucharistie species panis ⁊ vini/corpus et san-
guinem christi cõtinentes: vel etiā ipm corpus christi s̄m
certā sacramenti acceptionem: et tam species cõtinentes/
q̄ corpus christi cõtentū res sunt ꝑmanentes. Rei autē
ꝑmanentis forma esse nõ potest quid successiuū: cum res
habens formā nõ possit esse sine forma: ꝑmanens aūt ma-
net: successiuū ꝟo non: q: eius esse cõsistit in quodam fie-
ri. Et q: verba nõ possunt esse nisi in quadā successiõe ꝓla-
tionis/saltem vocalis/de quib⁹ nunc est sermo: ideo mani-
festū est ꝙ nõ possunt esse forma sacramenti eucharistie:
alioquin cessantib⁹ verbis/non esset sacramentū euchari-
stie. Q̇d dicere foret hereticū: immo cessantib⁹ verbis con-
secrationis/incipit esse sacramentū eucharistie. Desinunt
enim verba per primum non esse: et primum non esse ver-
borum/est primum instans eucharistie. Unde patet ꝙ nõ
sunt simul verba consecrationis eucharistie et sacramen-
tum eucharistie. Consecratio aūt huius sacramenti: que

est quedã via ad sacramentũ: est res successiua consistens in fieri: ꝛ ita requirit certã formã verborũ: q̃ dici possunt verba sacralia ſm Scotũ lib. iiij. dist. viij. q. j. Uerba vtiq; sunt forma cõsecrationis sacramẽti: nõ forma sacramenti: q: ptinent nõ ad esse sacramenti: sed ad fieri sacramenti: ptinent aũt ad esse cõsecrationis qd consistit in fieri: vt dictũ est. Alioꝝ aũt sacramẽtoꝝ forme sunt verba: q: alia sacramenta nõ sunt nisi in fieri sicut ꝛ ipa verba. ¶ E Si queris ergo q̃ est forma sacramẽti eucharistie: põt dici ſm doctorẽ supradictũ: ꝙ in sacro eucharistie non est aliquid tanq̃ materia: ꝛ aliud tanq̃ forma sicut in sacramẽtis ceteris. Cuius ratio est: q: istud sacrm̃ est pmanens: ꝛ ideo (vt dictũ est) nõ possunt aliqua verba ad ei⁹ essentiã pertinere. In quocũq; eñ sacramento distinguunt materia ꝛ forma. Signũ visibile dicit esse materia: verba þo forma. In isto aũt sacro sole species panis ꝛ vini sunt sacrm̃: que sunt forme quedã accidẽtales sine materia: vt infra dicet: quarũ nõ est alia forma. ¶ Si dicis / species ille nõ sunt sacramentũ nisi inquantũ sunt signa rei sacramẽtalis: non habent ergo esse sacrm̃ ex eo ꝙ species panis ꝛ vini sunt: sed ex representatione rei cõtente: igit saltem significatio erit forma sacramenti: q̃ dat esse sacramento. Rñdeo breuiter ꝙ in sacro eucharistie. i. in eo qd est sacrm̃ tm̃ ꝛ non res: nõ est aliqua realitas preter species illas sensibiles. Neq; representatio aut significatio addit aliquã rem speciebus q̃ sit aliquid sacri. Sed q: sacrm̃ nõ est termin⁹ absolutus sed cõnotatiu⁹: ideo supponit pro specieb⁹ panis ꝛ vini: cõnotando institutionem / qua instiute sunt a christo ad efficaciter significandũ rem cõtentam: sed illa institutio vel est christus instituens: vel species institute: aut vtrũq; simul. Et nihil dicit distinctũ a specieb⁹ qd sit aliqd sacramẽti: nisi quis diceret ꝙ sacramentũ diceret relationem vel respectũ supadditũ: quem nõ opinor esse ponendum. Quotiens ergo dicunt verba esse forma sacramenti eucharistie: intelligendũ est ꝙ verba certa sint forma cõsecrationis eucharistie: ꝛ ita cõsequẽter loquendũ erit de forma. ¶ D Quia aũt inter cetera diuine pietatis beneficia humane saluti prestita: institutio hui⁹ sacramenti mirabilis excedensq; humanã intelligentiã predicat: ſm illud pphete. Memoriã fecit mirabiliũ suoꝝ misericors ꝛ
Ps. cx. miserator: dñs: escã dedit timẽtib⁹ se. Sũt quoq; in eo nõnulla cursui nature cõtraria / ac itellectui difficillima: ideo presupposita fide certissima / absq; temeritate scrutãdi diuinã tremendãq; maiestatem cũ omi humilitate ꝛ timore ex doctorib⁹ orthodoxis querendum nobis est ꝛ laborandum / si ad aliqualem creditoꝝ intelligentiã ptingere valeamus: quatenus innotescat quid vere: quid pie: quid sobrie de hoc mirifico ac mirabili sacramento asseri: quidve negari: quid deniq; veritatem fidei impugnantib⁹ possit catholice responderi. Diuino ergo cõfisus auxilio: vt in dicendis vitet cõfusio: hoc ordine statui procedendũ. Ut in prosecutione forme quattuor principaliter inquirantur. Primo de forme itegritate. Scdo de forme efficacia ꝛ virtute. Tertio de forme veritate. Quarto de cõuenienti dictoꝝ expressione. ¶ Circa primũ inuestigabit que ꝛ quot verba sint de forme consecrationis essentia. Secundo an in illa forma ad cõsecrandũ sufficiat si pretermitterentur verba canonis precedentia ꝛ sequentia. Tertio vtrũ propter mutationem quorũdã verboꝝ forme impediat cõsecrationis efficacia. ¶ Circa secundũ principale tractabit quis effectus sequit ad plationẽ debitã forme. ¶ E Et qm̃ ſm oẽs catholicos tractatores ibi icipit esse corp⁹ christi: qd cõsiderari põt ſm habitudinẽ oĩm predicamentoꝝ: q: viris scholasticis loquor: placuit ſm ordinem eoꝝ inquirere mirabilia dei in hoc sacramento. ¶ Quantũ ad predicamentũ substantie: vtrũ ibi sit verũ ꝛ substantiale corpus christi. Qua substantiali mutatione inceperit esse corpus christi in sacramento. Quid etiã in quid cõuertatur. Que substantia maneat: q̃ desinat. Et an desinens annihilet. ¶ Quantũ ad predicamentũ quantitatis: vtrũ corpus christi sit quantũ in sacramento ſm pprias dimensiones quas habet in celo. Utrũ habeat positionẽ situs in loco. Utrũ totus in toto sacramẽto: ꝛ totus in qualibet parte / cũ ceteris etiam predicamentũ situs cõcernentib⁹: pro eo ꝙ vtraq; predicamenta quantitatis ꝛ situs positionẽ respiciũt: illud in toto: istud in loco. ¶ Quantũ ad predicamentũ relationis. Utrũ accidentia panis ꝛ vini manentes afficiant corpus christi. Utrum inhesiue sint in aliquo subiecto: aut stent per se sine subiecto. ¶ Quantũ ad predicamentũ qualitatis. Utrũ oẽs pprietates ꝛ qualitates naturaliter corpori christi inexistẽtes in celo / insint sibi in sacro. ¶ Quantũ ad predicamentũ actionis. Utrum ois actio sibi cõueniens in loco in quo est circũscriptiue possit sibi cõuenire in sacro. ¶ Quantũ ad predicamentũ passionis. Utrũ corpus christi in sacramẽto possit a causa naturali transmutari. ¶ Quantũ ad predicamentũ habit⁹: q: de predicamento situs vt supra / videndũ erit cum predicamento quantitatis. Utrũ in sacramento corpus christi sit ornatũ dotibus glorie. Item an sit ab oculo corporali vel intelligibili vt in sacro visibile. ¶ Quantũ ad predicamentũ vbi. Utrũ localiter descendat de celo vt esse incipiat in sacramento. Utrum sibi vt in sacramento possit inesse motus localis. Utrũ sit in sacramento circũscriptiue vel diffinitiue. Utrũ simul ꝛ semel esse possit in diuersis vbi. ¶ Quantũ ad predicamentũ quando: quando incipit esse in sacramẽto. Utrũ corpus christi ꝛ substãtia panis pro aliquo instanti sint simul. Quando desinat esse sub specieb⁹ sacramenti. ¶ Ad finem secũdi principalis. An respectu corporis christi / ꝛ eius presentie in sacro / verba cõsecrationis formã integrantia / habeãt aliquam virtutem effectiuã naturalem vel supnaturalem. ¶ Circa tertiũ principale tractabit quõ forma sit oratio in se vera. Quid demonstrat pronomen hoc. Et de singulis dictionibus in ea positis / est / corpus / meũ: qua congruentia ibi dicant. ¶ Circa quartũ principale quõ loquendũ sit: vt cõuersio panis in corpus christi / ꝛ cetera apte exprimant an per verbũ est: vel fuit: aut erit. Item an per prepositionem ex / vel prepositionem de / vel in / aut aliam. Et qm̃ ex omniũ predictoꝝ iuestigatiõe patebit in sacro verũ corp⁹ christi existere. Utrũ vt ibi sit adorandũ latria adoratiõe. ¶ De his omnib⁹ ꝛ aliis eis adherentib⁹ tentandũ est inuestigare priusq̃ ad sequentia textus procedat. Ad horũ tamen executionẽ me noui inidoneũ penitus ꝛ obtusum / ꝛ nisi diuina preueniat gratia: in executione deficientem. Idcirco patres humanissimi / dñi ac fratres deuoti orationum vestrarũ supplicia imploro suffragia: quaten⁹ diuine sapientie se nobis peccatorib⁹ in hoc sacramẽto benignissime offerentis ducatu fretus / vera inueniam: inuenta q; sermonibus cõgruis clare intelligibiliterq; merear docere / amen. ¶ F Quantũ ad primũ intelligendũ est / ꝙ forme cõsecrationis eucharistie integritas ponit cõstitui ex his quattuor verbis christi: scz pnomine hoc / verbo est / noie corpus / ꝛ pnomine meũ. Nam sicut in ceteris sacramentis forme illud significant qd efficiunt: vt exempli causa. Forma baptismi interiorem purgationẽ: sic forma pnie / absolutionem a pctis: p hec verba baptizo / absoluo ita ꝛ hec forma significat corpus christi: qd ad verboꝝ plationem presentialiter exhibet. Sacerdos eñ pferens hec verba / debita cũ intentione: ꝛ sup debitã materiã vere cõficit hoc diuinissimũ sacrm̃. Et licz hec verba tm̃ sint de necessitate sacramenti: vt infra docebit: sunt tñ cetera verba canonis de necessitate ministri: vt rite ꝛ legitime cõsecrationem pficiat. Quilibet eñ sacerdos celebrans ordinationi sanctoꝝ patrũ ꝛ ecclesie se tenet cõformare. Hec forme cõsecrationis cõiunctionem (eñ) inseruit rõnabili ex causa vt dicet: que ceteris quattuor cõnumerata dici solẽt quinq; esse cõsecrationis verba. Qd nõ vacat a mysterio: sic eñ quinq; verbis corpus christi cõsecrat in sacro: qd totidem verbis concipiebat in virginis vtero: ipsa nãq; angelo salutanti / cõsentiente ꝛ dicente. Fiat mihi ſm verbũ Luce. i.

tuum: incarnatū est patris verbū. Peccatorē etiā (que hu
ius sacramenti digna pceptione delent) publicanus ve-
niam meruit quinq; verbor oratione: cum percutiens pe
Lu.xviij ctus suū orauit, dicens. Deus propitius esto mihi pecca-
tori. Similiter quinq; verbis crimina paralytico relaxa-
Mat.ix uit, dicens. Fili remittunt tibi peccata tua. Paradisus q̄
ad quā christi corpus tanq̄ viaticū ducit: quinq; verbis
Lu.xxiij latroni promittit: dicente in cruce dn̄o. Hodie mecū eris
in paradiso. ¶ Nō ergo hec verba, hoc est corpus meū,
integrent formā cōsecrationis eius tanq̄ essentialia for-
me sic pōt ostendi. Hec verba integrant formā cōsecratio-
nis quib⁹ christus cōsecrauit corpus suū & sanguinē: his
aūt verbis christus cōsecrauit, ergo. Maior videt mani-
festa: q: ad hoc solū verbis christus consecrauit: vt nobis
formā id faciendi traderet: alioquin sola volūtate panē &
vinū in suū corpus & sanguinē cōuertere potuisset. Mi-
nor declarata est lectione prima. Itē forma debet esse cō
ueniens in significando sacramentali signo: sacrm̄ autē
eucharistie significat presentiā corporis christi: nō in vsu
sed in esse pmanenti. Hoc aūt significant hec verba: hoc
est corpus meū: & nulla alia a christo in ministratione hu-
ius sacramenti dicta: aut in canone misse scripta: igit ipsa
sunt cōsecrationis forma. ¶ G In hoc etiā differt hec
forma a formis alior sacror: nā q: cetera sacra cōsistūt in
vsu quodā: forme ceteror sacror importāt vsū materie
puta actū baptizandi vel cōsignandi chrismate vel abluē
di: & ideo pferunt in psona ministri exercentis hmōi act⁹.
sicut dicit. Ego te baptizo. Ego te confirmo. Uel ministri
imperantis: vt in sacramēto ordinis. Accipe ptātem. Uel
ministri deprecātis: sicut in sacro extreme vnctionis. Per
istā vnctionem & suā piissimā misericordiā indulgeat tibi
&c. Hoc aūt sacramentū tanq̄ res pmanens nō cōsistit in
vsu: licet ordinet ad vsum: ideo eius forma nō debet expri
mere aliquē actū: sed existentiā rei pmanentis. Nec debet
pferri in psona ministri: sed ex psona ipsius christi loquē-
tis: vt detur intelligi q minister in pfectione hui⁹ sacramē
ti nihil agit, nisi q pfert verba christi. Ostendit hanc etiā
esse formā, hoc est corpus meū: sanctor patrū autoritati-
bus. Nam Eusebius emissenus: vt habet de conse. dist.ij.
q: corpus. ait. Inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in
substantiā corporis & sanguinis sui verbo suo secreta po-
testate cōuertit: ita dicēs. Accipite & comedite: hoc est cor-
pus meū. Et sanctificatiōe repetita. Accipite & bibite ait:
hic est sanguis meus. ¶ Itē Amb. lib. de sacra. vt habet
de cōse. dist.ij. panis est in altari. inquit. Cōsecratio autē
quibus verbis: & cuius sermonibus est dn̄i iesu. Et sequit
Ubi aūt sacrificiū cōficit: iam nō suis sermonib⁹ sacerdos
sed vtitur sermonib⁹ christi: ergo sermonib⁹ christi cōficit
hoc sacramentū. Et sequit. Accipe q̄ sunt verba christi. Di-
cit sacerdos. Qui pridie q̄ pateret. Accepit inquit in san-
ctis manib⁹ panem. Anteq̄ cōsecraret panis est: vbi autē
verba christi accesserūt: corpus christi est. Audi dicentem:
accipite & comedite ex hoc oēs: hoc est em̄ corpus meum.
Ad idem loquit Amb. in eodem lib. de sacra. & habet dis.
qua supra. reuera. prope finem. Ipse clamat dn̄s Iesus:
hoc est corpus meū. Ante benedictionem verbor celestiū
alia species nominat: post cōsecrationem corpus signat.
Simile dicit lib.iiij. de sacra. & habet in ca. in calice. eadem
dist. Item btūs Aug. in ca. vtrū sub figura. eadē dist. Cre-
dendū est inquit, q in verbis christi sacramēta cōficiant.
Cuius em̄ potentia creant prius: eius vtiq; verbo ad me-
lius procreantur. Reliqua oīa q̄ sacerdos dicit: aut clerus
chori canit: nihil aliud q̄ laudes aut gratiarum actiones
sunt: aut certe obsecrationes & fideliū petitiones. Unde
& sacerdos dicit prius euangelistē verba assumens. Qui
pridie q̄ pateret. In hoc ergo creatur illud corpus. Hec
Aug. Item magr̄. dis.viij.iiij. lib. sniarū. Cū proferunt hec
verba: hoc est corpus meū. hic est sanguis meus. cōuersio
fit panis & vini in substantiā corporis & sanguinis christi.
Reliqua ad laudem dei dicunt. Ad hoc faciūt verba Pa-
schasij & alior in principio hui⁹ lectionis allegata. Et his
satis patet q forma huius cōsecrationis est verba christi
illa que dicta sunt. Hoc est corpus meū. ¶ H Sed dice-
res: christ⁹ in cena discipulis ait. Accipite & comedite: hoc
est corpus meū. Si ergo in verbis christi fit cōsecratio: ad
formā ptinent etiā illa verba christi: accipite & comedite.
Et p cōsequens forma nō est solū hec quattuor verba: hoc
est corpus meū. Et ad hoc vident sonare autoritates su-
prascripte Eusebij & Ambrosij. Respondet Alex. de ales:
& post eū sctūs Tho. q solū hec quattuor verba sunt essen
tialia forme: hoc est corpus meū. & nō illa: accipite & com-
edite. Cuius ratio est: q: p formā exprimi debet aliqd pfe-
ctū vel faciendū circa materiā cōsecrandā vel transsubstā
tiandā in corp⁹ christi: p ista aūt verba: accipite & comedi
te, nō exprimit aliquid ptinens ad cōsecrandū: nec ad cō-
secrationem ipsam vt perfectam: sed respiciūt vsum sacra-
menti qui nō est de necessitate sacramēti: & sequit pfectio-
nem seu cōuersionē. Significāt em̄ q sumi debet sacrm̄: q̄
sumptio presupponit transsubstantiationē iam pfectā: et
ita p hec verba. Hoc est corpus meū. exprimit tota pfectio
hui⁹ sacramenti: scz presentia veri corporis christi q̄ est de
essentia sacramēti: & sufficit etiā sine vsu ei⁹. Nō aūt addū
tur illa: accipite & comedite: ab Euseb. & Amb. d: q quādoq;
addunt quādoq; nō: vt ptz in diuersis autoritatib⁹. Quando
aūt addunt siue a sanctis siue in canone: nō addunt tanq̄
sint essentialiter de forma cui virt⁹ transsubstantiandi da
ta est: sed q: illis exprimit q pter hoc fit cōsecratio hmōi
sacramēti: vt id qd cōsecrat sumat in vsum. i. in cibū fide-
liū. Ipsa em̄ cōsecratio nō est simplr finis cōsecrantis: sz
potius vsus fideliū: ad hoc em̄ cōsecrat corpus & sanguis:
vt fideles eor vtant manducando: & manducantes capi-
ti & membris fortius vniant: qd insinuare volētes addūt
forme. Accipite & comedite. Pōt etiā dici q aliqua dupli-
citer dicunt esse de forma: vel q: eis data est virtus trans-
substantiandi: & illa sunt essentialia de necessitate forme:
vel illa q̄ nō sunt solū essentialia: sed precipiūt vsū sacra-
menti: & sic verba. Accipite & comedite sunt de forma. Hec
de primo. ¶ I Quantū ad secūdū, est dubiū. vtrū pre-
termissis verbis precedentib⁹: Qui pridie q̄ pateret, cū
alijs que sequunt p hec sola: hoc est corpus meū, fieret cō
secratio. Hic Sco. videt declinare ad partē negatiuā: q:
verba sacramētalia ex vi verbor debent significare illud
qd efficiūt in sacro: sed q: ex vi cōsecratiōis efficit q ibi ve
re incipit esse corpus christi: ergo hec verba debent signifi
care corpus christi ibi cōtineri. Prefata aūt verba: hoc est
corpus meū, prolata a sacerdote sine alijs precedentib⁹
adiūctis: nō significant corpus christi: sed significant ma
gis corpus sacerdotis pferentis: q: p meū, corpus restrin
gitur ad corpus loquentis. Unde licet minister possit in-
tendere loqui velle in psona christi: cū dicit. Hoc est corp⁹
meū: nō tamen propter hoc significatū terminor illorū
esset q (meū corpus) ex vi verbor importaret corpus chri
sti: sed corpus proferentis: sicut si ego dicerem: doctrina
mea nō est mea. Sed si dicerē: christus dixit: doctrina mea
non est mea: sed eius qui misit me patris. Iam significo
q hec doctrina non est mea, sed christi ratione eius quod
premittitur christus dixit. Qd si nō premitteretur non si-
gnificatur doctrina esse alterius, q̄ hec verba loquentis.
Meū em̄ quantū ad possessorem, demonstrat primā pso
nam: que est psona loquentis. Si ergo loquens non in sua,
sed alterius psona loquit: hoc designari opz p aliqua ver
ba adiuncta: alioquin sm̄ pprietatem sermonis importat
persona loquens: sicut in proposito. Nisi premittant ver-
ba quib⁹ significet q sacerdos illa verba: Hoc est corpus
meū, proferat in psona christi: de vi verbor denotat cor-
pus sacerdotis: in qua significatione manifestū est nō fie
ri cōsecrationem. Addit etiā Scotus: q nō est intelligen-
dum q ex necessitate & essentialiter sint ptinentia ad cōse
cratione: sed necessario sunt premittēda: & nō solū illa: sz
plura precedentia in canone. Illa videlz q̄ ad hoc faciūt

vt ex vi sermonis haberi possit: ꝙ hec verba: hoc est corp⁹ meū/ proferant a sacerdote in persona christi. vnde dicit. Non sine causa ecclesia ita cōnexuit totū canonē misse/ ꝙ ab illo loco: Cōicantes/ vsq; ad illū locū: Supplices te rogamus: non est aliq̄ oratio q̄ non cōnectat cū precedēte/ vel per cōiunctionē: sicut Hāc igit̃. vel ꝑ ꝓnomē infinitū: vt Quam oblationem tu de⁹. ⁊ Qui pridie ꝙ patet. Et post consecrationē. Supra q̄ ꝓpitio. Vel per relationē: vt ibi. Simili modo postq̄. ¶ L Sed hec opinio nō videtur satis fundata: ⁊ ṽbis scto⸗ꝝ. s. allegatis cōtraria: q̄bus dr̃ ꝙ oia ṽba/ reliqua scʒ p̄ter ṽba christi nihil aliud ꝙ laudes sunt ⁊c. Ideo dicunt aliq̄ ꝙ ad cōsecrationē sufficiant minister idoneus: intentio debita: forma instituta ⁊ materia reqsita. Forma autem a christo instituta hec est: hoc est corpus meū. Qua si vtit̃ sacerdos cū debita intētione super materia cōuenientē/ vtiq; videt̃ consecrare/ oibus aliis circūscriptis. Cōsequēter dicūt/ ꝙ ad formā cōsecrationis nō requirit̃ ꝙ ipsa significet illud qḋ cōtinet̃ in sacro: seu qḋ efficit̃ per sacramentū vel ꝑ cōsecrationē: ⁊ h̃ ex ordine ex serie verbo⸗ꝝ ipsi⁹. Sed sufficit ꝙ forma hoc significet ex ordinatione christi/ ⁊ intētione ministri vtētis hac forma. Ordinauit aūt christ⁹ instituens hanc formā/ ꝙ quotiens sacerdos ipsa vtitur sup̱ debita materia: totiens vult assistere ⁊ efficere qḋ significat. Pōt autē sacerdos ex intentione loq̇ velle ex ꝑsona christi/ cū dicit: h̃ est corp⁹ meum: sine quibuscūq; aliis. Sufficit ergo ꝙ predicta ṽba significēt id qḋ efficit̃ ex intētione ministri ꝓferētis: ꝗuis id nō significent ex ꝓprietate sermonis. Et p̄terea arguit Durandus. Si oporteret verba cōsecrationis ex serie p̄cedentiū verbo⸗ꝝ significare corpus christi hic contineri: tunc non fieret consecratio solum per hec quattuor ṽba: hoc est corpus meū/ aliis nō premissis. Sed eadē rōne nō fieret etiā aliis verbis pretermissis vel non premissis. Qḋ patet: q2 verba precedentia recitant̃ vt ꝓlata a christo/ scʒ accipite ⁊ manducate ⁊c. Constat aūt ꝙ per hanc seriē verbo⸗ꝝ nō significat̃ ꝙ corpus christi sit presens sub his specieb⁹ panis ⁊ vini quas tenet sacerdos in altari: sed solū sub speciebus panis/ quas accepit christ⁹ in vltima cena et b̄ndixit ergo ꝑ illa verba nō esset p̄sens corpus christi specieb⁹ panis existentib⁹ in altari: qḋ est simpliciter erroneū. Sufficit igit̃ dicit Durandus: ꝙ vt dictū est: forma cōsecrationis significet corp⁹ christi vt presens specieb⁹/ quas tenet minister ex intentione ministri: ꝗuis aliud significēt ex serie verbo⸗ꝝ. Idē tenet Petrus de candia: similiter sanct⁹ Tho. parte. iij. q. lxxviij. arti. j. in solutiōe vltime rationis addēs rationē: q2 canon non est idē apud oēs: nec s̄m oia tēpora sʒ diuersa sunt a diuersis apposita. Et addit sanctus Tho. Vnde dicendū est/ ꝙ si sacerdos sola p̄dicta verba ꝓferret/ cum intentione conficiendi hoc sacramentū: perficeretur hoc sacramentū: q2 intētio faceret vt hec ṽba intelligerent̃ quasi ex persona christi ꝓlata: etiā si verba p̄cedentia nō recitarent: grauiter tñ peccaret sacerdos sic conficiēs/ vtpote ritū ecclesie non seruās. ¶ Nec arguit cōnexio verborū canonis vt arguit Sco. q2 etiam canon ipse cōnexus est hymno angelico: ⁊ hymnus p̄fationi: prefatio secretis: et ita omnia ista requirerent̃ de necessitate ad cōsecrationē. Fit autē cōnexio propter s̄nie cōtinuationē: sicut totus canon scripture/ tota scʒ biblia accipitur sicut vna oratio copulatiua: vt sit vna scriptura et s̄nia indiuisa. Et ista vltima opinio cōior est ⁊ verior: q2 verba sacramentalis forme non sortiuntur suā efficaciā ex significatione qua significāt id qḋ in sacramento efficit̃ ex ordine ⁊ serie ṽbo⸗ꝝ: sʒ ex institutione christi. Potuisset aūt christ⁹ instituisse ṽba nō significatiua pro forma cuiuslibet sacramēti: sicut nonnulli dicūt hec ṽba: hoc est corpus meū: dū ꝓferunt̃ in canone accipi materialiter. Vñ quecunq; verba christ⁹ institueret pro forma: ex christi institutione significarēt id qḋ efficiūnt. Propter qḋ Hugo dicit/ ꝙ sacramēta ex similitudine representant: ⁊ ex institutione significant: ex sanctificatione cōtinent gratiā spūalē lib. j. parte. ix. c. j. Hec de scḋo.

¶ L Nunc quantū ad tertiū/ videndū est de mutatione forme: an aliqua ⁊ que impediat eius effectuʒ. De hoc querit Inno. de offi. misse. Querit̃ inquit vtrum additio vel subtractio: vel transpositio: vel mutatio fiat in illa forma verbo⸗ꝝ quam christus expressit: vt si dicat̃: hoc est corpus meū qḋ sumpsi de virgine. Vel subtrahendo: hoc est corpus. Vel transponendo: corpus meū hoc est. Vel interponendo: hoc vtiq; est corpus meū. Vel mutādo: hoc est corpus iesu: si effectū consecrationis impediat. Respōdet Sane fecit dñs hominē rectū: sed ipse infinitis miscuit se questionib⁹. Eccle. vij. His itaq; pretermissis que q̄nq; magis subuertunt animum: ꝙ edificent: Illud pro certo sciatur/ ꝙ grauiter peccat qui quodlibet horū quorūcunq; mutare attentauerit: maxime si formā intēdit mutare: vel heresim introducere: quia forma verborū quā christus expressit: ꝑ omnia debet illibata seruari: ꝗuis s̄m p̄hm/ nomina ⁊ verba transposita idem significant: ne vtile per inutile vitietur. ¶ Particularius tñ hanc questionē tractat Sco. ⁊ ceteri doctores: s̄m quē aduertendū ꝙ s̄m p̄hm. v. physico⸗ꝝ quadruplex est mutatio: s̄m substantiam: s̄m quantitatē: s̄m qualitatem: s̄m vbi siue locuʒ. S̄m ista quattuor potest intelligi fieri mutatio in forma consecrationis vel etiā alterius sacri: vt etiam tangit Inno. vbi. s. ¶ M Scḋm substantiam fit mutatio/ si loco vnius ṽbi ponit̃ aliud verbum. Et hoc contingit dupliciter. Vno modo ponēdo aliud verbū s̄m q̇d: puta s̄m vocē tm̄: idē tñ significās: vt si fiat mutatio s̄m idiomata/ sic ꝙ loco hui⁹ dictionis corp⁹ latine/ ponit̃ dictio greca vel hebraica huic synonyma: ⁊ hec mutatio non impedit consecrationē. Vñ si presbyter partim ꝓferret latinū: partim hebraicū vere conficeret: q2 nihil omitteret necessario reqsitū ad consecrationē. Accidit enī forme cōsecrationis esse grecā/ latinā/ hebraicā/ vel ex his mixtā/ dūmodo fit ex verbis exprimentibus id qḋ christus per ea exprimi voluit. Peccaret tñ sacerdos sic verba cōmutās: q2 ordinauit romana ecclesia/ ꝙ officia ecclesiastica dicant̃ ⁊ sacramenta ministrent̃ in latina grāmatica: et hoc rationabiliter: q2 illud pōt distincti⁹ scribi ⁊ proferri. Scḋo mō fit variatio ponendo aliud verbū s̄m vocē ⁊ significatū. Et hoc dupliciter. Primo mō ponēdo verbū omnino desperatū in significando: vt si loco illi⁹ termini corp⁹/ ponat̃ termin⁹ vestimentū. dicēdo h̃ est vestimētū meū: et tūc nihil fit. ⁊ censet̃ forma simplr̃ variari. Scḋo mō ponēdo verbū generali⁹ ad aliqḋ verbo⸗ꝝ in forma posito⸗ꝝ: vt si diceret̃: hoc est mea substantia. Et sic iterū nihil fit: quia cū in christo multe substantie sint: nō significauit p̄fata locutio presentiā determinate ⁊ certe substantie: quā christ⁹ per consecrationis formā exhibere voluit. Si enī aīa presens fieret vi cōsecrationis: hec esset vera: hec est substantia mea: sicut mō corp⁹ est p̄sens: ⁊ ita ex p̄dicta locutione nesciret̃ q̄ substantia esset q̄ cōtineret̃ sub specieb⁹ panis ad ꝓlationē forme sacralis. ¶ N Scḋo mō pōt fieri variatio in dicta forma verbo⸗ꝝ s̄m quātitatē dictionū discretam: vel ꝑ additionem: vel subtractionē. Additio aūt pōt fieri vel in p̄ncipio: vel in medio: vel i fine. ¶ In p̄ncipio vt si diceret sacerdos. Accipite ⁊ comedite cū reuerentia: hoc est corpus meū. Hec additio nō impedit cōsecrationē q2 nō variat formā: sed oīno est ad ip̄m impertinēs. Determināt enī ṽba ista: accipite ⁊ comedite q̄ nihil sunt forme. Sec⁹ si seip̄m formā aut ei⁹ partē distraherent a ꝓpria significatione: vt si q̇s diceret: accipite ⁊ comedite dico in ꝑsona mea: h̃ est corpus meū. ¶ In fine: ⁊ tūc aut additur terminus distrahēs aliquē terminū a suo significato: et h̃ impedit consecrationē ⁊ mutat formā: vt si dicat sacerdos Hoc est corpus meuʒ aereū: vel phantasticū: aut aliq̇d simile: aut addit̃ aliq̇d specificans magis formā aut impertinens: vt si dicat̃: h̃ est corp⁹ meū/ qḋ traxi de ṽgine: nō impedit consecrationē: q2 forme integritatem seruat. Similiter si diceret cōsecrās: h̃ est corpus meū: adorate hostiam: ¶ Aut fit additio i medio ⁊ h̃ fit ꝑ aliqḋ distrahēs aliquē terminum forme a suo vero significato: ⁊ tunc nihil fit: vt

in priori exẽplo. Ut dicendo: hoc est aereum corpus meũ: vbi corp⁹ distrahit̃ a veritate corporis christi per hoc adiectũ aereũ: vel etiã a veritate corporis christi: ita q̄ dictio corpus non supponeret p̄ corpore christi: vt si diceretur: hoc est mortale corpus meũ: vbi corpus supponit pro vero corpore: sed non pro corpore christi qd̕ non est nũc mortale. ¶ Aut fit per cõiunctionẽ disiunctiuam et alterũ terminũ impertinentẽ: vt dicendo: hoc est corpus vel vestimẽtũ meũ: siue hoc est corpus vel aĩa mea: q: ibi non significat̃ determinate id qd̕ p̄ consecratione cõficit̃: cũ disiunctiua verificari põt pro altera partiũ indifferenter: ꝛ sic censet̃ forma variari. ¶ Aut fit p̄ verba impertinentia: ꝛ hoc dupliciter. Aut em̃ tunc soluit̃ per illa vnitas forme quod iudicari põt ex cõmuni modo loquendi. si scꝫ p̄ talẽ interpositionem sic soluit̃ sermonis cõtinuitas/ q̄ non generat talẽ sensum in audientib⁹: quẽ forma talia generaret sine hmõi interruptione: ꝛ tũc impedit̃ consecratio: vt si dicat sacerdos hoc est. Et subdat. Trahe nolam ꝛ dic fabulantibus vt exeant ecclesiam: ꝛ tũc subderet: corpus meũ. et sic iterum nihil efficit̃. Aut p̄ talẽ interpositionẽ cõtinuitas forme non soluit̃: nec impedit̃ oratio a causando sensũ in audiente/ quẽ faceret tali interruptiõe circũscripta: tũc fit consecratio vt si dicat. Hoc/ tace. est corp⁹ meũ. Sic non cẽsetur forma mutari: ꝛ non impedit̃ cõsecratio: nec oportet ꝓpter talẽ interruptionẽ orationẽ rursus incipere: sed sufficit continuare. ¶ O Si autẽ fit variatio in quãtitate forme per subtractionẽ. Aut tũc subtrahit̃ aliqd̕ quattuor verborũ q̄ sunt de essentia forme: tunc nihil fit: q: illud qd̕ remanet nõ determinate significat illud esse qd̕ p̄ cõsecrationẽ efficit̃: vt si dicat: est corpus meũ: vel h̕ corp⁹ meum: aut hoc est meum: seu hoc est corpus. Aut si subtrahit̃ aliquid adiectũ per ecclesiã/ scꝫ coniunctio em̃: hec mutatio non impedit cõsecrationẽ. Aut subtrahit̃ aliqua syllaba p̄ syncopã: vel omittit̃ aliqua lr̃a vt dicendo. Hoc est corpus me. vel hoc est corp̄s meũ: q: per talem subtractionem nõ impeditur sensus quin audiens capiat verum sensum sermonis ꝓlati: nec variat̃ forma ꝛ fit ↄ̄secratio. ¶ P De tertia variatione ſm qualitatem que maxime cõmittit̃ ex incongrua vel inepta locutione/ seu prolatione ſm finalẽ terminationem: ꝛ hec fit/ aut ex imperitia lingue. Ut si sacerdos grecus volens celebrare dicat ignorans latinam grãmaticã: hoc est corpu meũ: vel hoc est corpũ meũ: aut corpus me⁹: sic iterũ non impedit̃ consecratio: qd̕ verũ est si talis fit incongruitas: que nõ prohibet quin capi possit sensus verus forme cõsecrationis: et quõ hoc sit possibile: ex hoc scire possumus: qñ litterati audiũt loqui illitteratos incongrue: ꝛ tñ̃ concipiũt quid dicere velint quantũ ad singula verba. ¶ Aut fit ex quadã inaduertentia aut etiã scienter ꝛ volũtarie: ꝛ sic iterũ nõ impedit̃ cõsecratio dũ audiens concipere possit q̄d per orationẽ significet̃: q̄uis grauiter peccet celebrans nõ cõformãdo se p̄ceptis ecclesie: q̄ statuit formã illibatam obseruari. Hic em̃ magis cauendũ est/ q̄ in alijs verbis: imo q̄ in alijs sacramentis ꝓpter reuerentiã sacramẽti ineffabilis dignitatis. Nec tñ̃ auderẽ dicere ait Sco. q. iij. dis. iij. quarti/ q̄ non vitãs talẽ variationẽ peccet mortaliter: si nõ ex ↄ̄tẽptu: sed ex quadã infirmitate: vel incõsideratione humana non precaueret in oĩbus quantũ posset. ¶ Q De quarta variatiõe que fit ſm vbi/ per trãspositionẽ dictionũ: dicendum est q̄ vix in ꝓposito fieri põt vt effect⁹ consecrationis impediat̃: q: qualitercũq; fiat trãspositio horũ q̄ttuor v̕borũ: h̕ est corpus meũ: semꝑ eundẽ sensum faciunt in audiẽte. Un̄ siue dicatur. hoc meũ est corpus: vel hoc est meum corpus: vel meum est hoc corpus: siue est hoc meũ corpus (nisi questiue proferret̃: ꝛ tũc nihil fieret: q: tũc sensus orationis variatus esset: ꝛ p̄ consequẽs forma sine qua nõ fit consecratio) In alijs quidem trãspositionib⁹ quattuor dictionum effect⁹ consecrationis nõ impedit̃. Intelligendũ tñ̃ in omnibus p̄missis variationib⁹ consecrationẽ nõ impediẽtib⁹ siue ſm substantiã/ quantitatem/ qualitatẽ. siue vbi: qd̕ verum est q̄ non impediũt sacramenti effectũ: dũ sic varians non intẽdit per istam suã variationẽ inducere heresim vel errorẽ in ecclesiam: neq; abijcere formã ecclesie q̄si inutilẽ vel inefficacem: ꝛ suã introducere vt sufficiẽtem et magis efficacẽ: aut precisam ꝛ necessariã. Q Om̃ si aliqd̕ dictorum intendat nõ cõsecrat: quia deficit intẽtio requisita ad cõsecrandum: que est q̄ vti debet verbis prefatis tanq̄ forma qua vtitur ecclesia: qd̕ sufficit/ etiã si crederet eam esse inefficacẽ ad consecrandũ. Hoc aũt sic varians nõ facit/ dum vtitur v̕bis illis variatis non tanq̄ forma ecclesie. Intelligitur aũt qd̕ dictũ est: de variatione q̄ nõ impedit/ dũ sic varianti deficit intẽtio ecclesie: que est velle p̄ dicta verba consecrare tanq̄ per sufficiẽtem ꝛ efficacẽ formã a christo institutã: ꝛ ab apl̄is ꝛ sanctis patrib⁹ vsq; ad nostra tẽpora frequentatã. Que si deest: non fit consecratio ſm beatũ Aug. ¶ R Hec oĩa sunt de mente doctoris irrefragabilis Alex. de alesparte. iiij. q. xxxiij. arti. iij. mẽbro. iij. qui sub breuib⁹ que dicta sunt summans ait. Dico sine preiudicio. q̄ si mutatio verborũ non variat intellectũ forme tradite a dño: dũmodo fiat ex simplicitate proferẽtis: aut ex defectu naturali: sicut si aliq̄s diceret: hoc est colpus meũ/ vel corpu meũ/ conficit: si propter heresim introducendũ: nequaq̄. Si autem mutatio intellectũ variat forme tradite a dño: verba variata virtutẽ transsubstantiandi non habent. Et subdit. Si diceret̃: hec est caro mea: non consecraretur: quia est alius intellect⁹ hui⁹ verbi ꝛ illius: sicut non baptizaret q̄ diceret. In noie gignẽtis ꝛ geniti ꝛ procedẽtis ab vtroq;: q: ali⁹ est intellect⁹ huius sermonis ꝛ illius/ cui dñs contulit vim regeneratiuã. ¶ Et si contra p̄dicta replicaret̃. Dñs istis verbis: hoc est corpus meũ/ sub hac forma expressis dedit virtutẽ transsubstantiandi vt nunc supponit̃: igitur qualitercũq; variantur nõ habent hanc virtutẽ: ꝛ per consequẽs nihil efficiũt. Respondet Alexã. q̄ dñs dedit hanc vim huic forme ꝛ nõ alij: sed nõ est alia nisi varietur intellectus verborum. Unde quacunq; lingua proferant̃ verba instituta virtutẽ habent: ꝛ hoc est, q: intellect⁹ verbi non mutatur: quo non mutato/ forma mutari nõ censet̃. Et iterũ obijceret̃: cũ d̕i/ hoc est colp⁹ meũ: vel hoc est corpu meũ: hec verba nõ habent ſm veritatem intellectũ verborũ/ quib⁹ dñs virtutem dedit. Dicendũ q̄ si nõ habent ſm veritatẽ institutionis: habent tñ̃ ſm vsus accommodationem: ꝛ hoc sufficit. Hec Alexander.

¶ Lectio. xxxix. A

HUnc quantũ ad ter

tiũ principale premisse diuisionis/ restat cõsiderare de forme efficacia: hoc est/ quis sit effectus huius forme: siue quid sequatur ad ꝓlationem debitam horũ verborum. Et primo quantũ ad predicamentũ substantie/ videndũ est vtrũ prolatis rite consecrationis verbis/ sub specieb⁹ panis sit verum corp⁹ christi. Et in hoc qd̕ dico rite prolatis/ volo omnia intelligi que requirunt̃ de necessitate huius sacramenti: scꝫ minister idoneus: forma instituta: materia debita ꝛ intentio requisita. ¶ Recitat aũt magister lib. iiij. sententiarũ dist. x. heresim quorũdam: primã heresim inter discipulos christi exortam imitantiũ: qui diuinam virtutem iuxta modũ naturaliũ rerũ metientes/ audacius ꝛ periculosius veritati contradicũt: asserentes corp⁹ christi vel sanguinem non esse in sacramẽto: nec substantiã panis vel vini in substantiam carnis ꝛ sanguinis cõuerti: sed ita christũ dixisse: hoc est corpus meũ: sicut apostolus dicit. i. Cor. x. Petra autẽ erat christ⁹. Dicũt corpus christi ibi esse in sacramento tantũ. i. in signo manducari a nobis. Qui errandi occasionẽ sumunt a verbis veritatis/ vnde prima heresis facta est in discipulis christi: de consecra. distin. ij. prima quidem. Cũ enim diceret: Nisi quis manducauerit carnem meam: et Joh. vi.
biberit sanguinem meũ: non habebit vitam eternam. Illi vero nõ intelligentes dixerunt adinuicẽ. Durus est hic sermo: quis potest eum audire. ꝛ abierunt retro. Illis absce

dentibus instruxit duodecim remanentes. Spūs est inqˀt
qui viuificat: caro nō prodest quicq̄. Uerba q̄ locut' sum
vobis, vita z spūs sunt. q̄si ſm expositionez Aug. sup ps.
liiij. diceret. Intellexistis spūaliter: spūs z vita sunt. Intel
lexistis carnaliter: etiā sic spūs z vita sunt: sed tibi nō sunt
spirit' z vita q̄ spūaliter non intelligis. Spūaliter intelli
gite q̄ locut' sum. Non hoc corpus qd' videtis: manduca
turi estis: et bibituri illū sanguinem quem effusuri sunt q̄
me crucifigent. Sacramētū aliqd' vobis cōmendaui: spūa
liter intellectū viuificat vos: caro aūt non pdest q̄cq̄. Et
sequit ibidem. de cōse. dis. ij. prima quidē. Donec seculum
finiat sursum est dn̄s: sed t̄n etiam hic nobiscū est veritas
dn̄i. Corpus enim in quo resurrexit vno loco esse oportet
veritas aūt eius vbiq; diffusa est. Itē vna persona de' et
Mat. xxvi. hō: vbiq; per illud qd' deus est: in celo p illud qd' homo est
Christus etiam dicit. Pauperes semp habebitis vobiscū
Marci xiiij. me aūt non semp habebitis. ¶ B His aliisq; similibus
vtunt prefati heretici in assertione sui erroris. Periculo
sissimus est error iste: z perniciosissimus cōtra fidei vtilita
tem: cōtra diuine charitatis magnitudinē: cōtra sacramē
ti dignitatē z excellentiā. Magna est em̄ vtilitas fidei ex
hoc q sub specie panis continetur verū corpus christi. Ex
illa em̄ cōtinentia multa accidunt circa hoc sacramentū: q̄
sunt supra potestatem nature: quorū fides est fidelib' val
de vtilis z meritoria. Hoc idem est etiam charitatis christi
maximū indiciū: qui sua presentia corporali voluit nobis
vtilissime puidere: vt docēt sacramēti huius fruct' diligē
ter masticari. Ex presentia deniq; christi eo modo quo ibi
est declarat multipliciter potentia dei: ex quo sacramenti
hui' dignitas elucescit. ¶ C Contra hanc heresim cum
oibus doctorib' catholicis a romana ecclesia approbatis
qui de eucharistie sacramento scripserunt: imitans in hoc
clarissimū doctorem Guil. ockā in trac. suo glo̓so de sacra
mento, pono hāc cōclusionē. Corpus christi qd' sumptum
est de virgine maria: qd' passum est z sepultum: quodq; re
surrexit: z ad celū ascendit: ac sedet ad dexterā dei patris:
in quo filius dei venturus est iudicare viuos z mortuos:
sub specie panis vere z realiter continet. Hec cōclusio per
rationē naturalē ostendi nō pōt: sed ad hui' veritatis no
ticiā accedere oportet p fidē. Est eniz similiter de articulis fi
dei eo modo q̄ veritas alicui' sacramenti ptinet ad articu
los fidei: vt dicit Scot' dis. x. scripti. iiij. q. j. De hoc itaq; ar
ticulo dubitare non licet: cū cōstet ipsum p vnigenitū dei
filiū fuisse aplis reuelatū: z a principio expsse traditū: et q̄
eucharistie sacramentū fuit ab ipso dn̄o institutū. Testes
sunt euāgeliste: nā sanctissimus euangelista Mat. xxvj. c.
Accepit inquit, panē z benedixit ac fregit: deditq; discipu
lis suis: z ait. Accipite z comedite. h est corpus meum. De
quo z marcus. c. xiiij. ait. Manducantibus illis accepit ie
sus panē z bn̄dicens, fregit z dedit eis z ait. Sumite, hoc
est corpus meū. Quib' consentit Luc. xxij. dicēs. Accepto
pane gratias egit z fregit: z dedit eis, dicens. Hoc est cor
pus meū qd' pro vobis dat. Hoc facite in meam cōmemo
rationem. Iohānes q̄ euāgelista refert vba saluatoris: si
Joh. vj. mul z veritatē z vtilitatē hui' sacramēti denotās. Panis
quē ego dabo caro mea est pro mundi vita. Et sequit. Nisi
manducaueritis carnē filij hois: z bibe. ei' sanguinē: non
habe. vitā in vobis. Qui manducat meā carnē: z bibit me
um sanguinē habet vitā eternā. Similiter z paulus. j. Corin.
xj. Dn̄s inquit iesus in qua nocte tradebat: accepit panez
z grās agens fregit z dixit. Accipite z manducate hoc est
corpus meū qd' pro vobis tradet. Hoc facite in meā cōme
morationē. Item. j. Cor. x. Panis quē frāgimus nōne cō
municatio corporis dn̄i est. Ecce tot autoritates canonice
scripture concorditer affirmāt corpus christi realiter z ve
raciter sub specie panis datum fuisse aplis: ac eisdē fuisse
a saluatore preceptū: vt in memoriam passionis dn̄ice, cor
pus christi sub specie panis offerrent. Hoc facite inquit in
meā cōmemorationē. ¶ D Hec aūt verba christi figura
tiue dicta non sunt: sicut illa. Ego sum vitis vera. aut. Pe
tra autem erat christus. vbi vitis, et petra non accipiūtur
ſm proprietatē: sed ſm similitudinē. i. ego sum vitis. i. ego
sum similis viti z petre: propter qd' per vitem z pet ram si
gnificor. Sic etiam verius dicere potuisset christ' de agno
paschali: hoc est corp' meū: q de azymo pane. Nam agn'
paschalis vtrīq; corpus christi figurabat: cuius oblatio et
comestio euanuit: cum christ' seipsum in cruce obtulit: se
ipsum nobis in cibum dedit: quemadmoduz cessat figura
aduueniente veritate: z vmbra accedente luce. ¶ Ut autē
sciatur quando verba christi figurate intelligēda sunt vel
proprie: seruanda est regula beati Aug. in lib. lxxxiij. que
stionum. q. lxix. nō longe a principio. Solent inquit, circū
stantie scripture illuminare sententiam: cum ea que circa
scripturā sunt presentē questionē contingētia diligenti dis
cussione tractatur. Hec Aug. Uniuersaliter enim intelle
ctus verborū christi an loquatur figuratiue: an non: collis
gi potest ex precedentib' vel sequentib' ibidē: vel ex alijs
scripture locis. Un̄ cum christus ait. Ego sum vitis vera.
subiūxit: vos palmites. Constat aūt q discipuli non erant
palmites naturalis vitis: sed dūtaxat spūalis: sic dici p
pter quādam similitudinē repertam in vtrisq;. Nam sicut
palmites veri trahunt originem ex vite, que est ipsis viuē
di principiū vt fructus afferant carpentibus: ita z discipu
li spūalem vitam a christo spūalis vite principio et origi
ne receperunt: z multos fructus vite perennis, per suas
operosas predicationes attulerūt. Cū autez dixerat. Hoc
est corpus meū. subdit: qd' pro vobis tradet. Et iterū cum
dixisset. Hic est sanguis meus. addit: qui pro multis effun
detur: vt dicit Mat. Per que manifeste significat se non
locutū fuisse de corpore suo figuratiue, cū dixerat: hoc est
corpus meum: hic est sanguis meus: sed de corpe illo qd'
tradendū erat in mortē pro salute generis humani: z san
guine ex eodē corpore fundendo. Ad hoc late valēt dicta
Aug. v bi. s. q. lxix. Hoc aūt corpus morti traditū, verū cor
pus christi fuit: q̄ vere in corpore suo naturali crucifixus
est. Et sanguis in cruce fusus, verus christi sanguis fuisse
a nullo fideli dubitat. Patet hoc idem ex diffusa predica
tione hui' sacramenti. Caro mea vere est cibus: z sanguis Joh. vj.
meus vere est potus. Et panis quem ego dabo: caro mea
est pro mūdi vita: z cetera q̄ ibi habent. Nec vnq̄ aliquis
hominū hoc predicare presumpsisset: nisi christus q̄ veri
tas est: hoc primū docuisset: dū accipiens panem fregit et
dixit. Accipite z comedite: hoc est corp' meū. ¶ E Sic
quoq; christū locutū fuisse: z hāc fuisse ei' intentionē, san
cti patres scripture sacre expositores vita z doctrina pro
batissimi, nos scriptis suis multipliciter docuerūt: quorū
perplures sententias Gratian' collegit de cōse. dis. ij. vn̄
Eusebi' emissen' ca. dis. quia corpus. ait. Quia corpus as
sumptū ablatur' erat ab oculis: z illatur' syderib': necessa
riū erat vt in die cene sacramentum nobis corporis z san
guinis consecraret: vt coleret iugiter per mysteriū: qd' se
mel offerebat in preciū: vt q quotidiana z indefessa cur
rebat pro oim salute redemptio: perpetua esset redēptio
nis oblatio: z perēnis victima illa viueret in memoria: et
semp presens esset in grā. Et sequit. Recedat ergo oē infi
delitatis ambiguū: qm̄ q̄dem q̄ autor est muneris: ipse eti
am testis est veritatis. Naz inuisibilis sacerdos visibiles
creaturas in substantiā corporis z sanguinis sui vbo suo
secreta ptāte cōuertit: ita dicēs. Accipite z comedite: h est
corp' meū zc. ¶ Itē leo papa in synodo romana ca dis. in
q̄b'. Est cib' refectiōis z cib' sanguinis. sicut em̄ caro dn̄i
vere est cib': ita sanguis vere est pot'. Est corp' de q̄ dictū
est. Caro mea vere est cib': z sanguis me' vere est pot'. Cir
ca hoc corpus aquile sunt, que alis circūuolant spirituali
bus. vn̄ z idem corp' christi edimus: vt vite eterne possi
mus esse participes. ¶ Item Hilari' papa ca. dis. corpus
christi. Corpus christi qd' sumit de altari: figura est, dum
panis et vinū videt extra: veritas autē dū corpus et san
guis christi in veritate credit interius. ¶ Item Hilarius
viij. de trinita. statim post principiū multa de hoc scribit: z

habentur aliqua eadē dist. in christo. Si vere carnem corporis nostri christus assumpsit: ꝛ vere hō ille qui ex maria natus fuit: christ⁹ est. Nosqꝫ vere sub mysterio carnem corporis sui sumimus ꝛc. ❡ F Item beat⁹ Hiero. in sermone dñice .v. post epiph. dicit. Singuli autem totū accipiūt christum dominū: ꝛ singulis portionib⁹ totus est: nec per singulos minuitur: sed se in singulis prebet. ❡ Itē idē ad heluidiū. Nec moyses dedit vobis panē verū: sed dñs iesus ipse conuiua ꝛ conuiuiū: ipse comedēs ꝛ qui comedit. eadē dist. nec moyses. ❡ Item beat⁹ Ambro. lib. de sacra. eadem dist. panis est in altari. ait. Panis est in altari vsitatus ante vba sacramētoꝝ: vbi accessit cōsecratio: de pane fit caro christi. Et infra. Qđ erat panis añ consecrationē: iam corpus christi est post consecrationem: quia sermo christi creaturā mutat: ꝛ sic ex pane fit corpus christi: et vinum cū aqua in calice permixtū fit sanguis consecratione verbi celestis. Et sequit. Christus testificat ꝙ corp⁹ suum ꝛ sanguinem accipim⁹: de cuius fide ꝛ testificatione dubitare non debemus. ❡ Itē idē in eodē, eadeꝫ dist. reuera. Reuera inquit mirabile est ꝙ deus manna pluerit patribus: ꝛ quotidiano celi pascebant alimēto. vñ dictum est. Panē angeloꝝ mādūcauit homo. sed tñ panē illum q̄ mādūcauerunt: oēs in deserto mortui sunt. Ista autem esca quam accipitis: iste panis viu⁹ qui de celo descendit: vite eterne substantiam administrat. Et quicūqꝫ hunc panem manducauerit non morieꝫ in eternū: q: corpus est christi. Considera vtrū prestantior: nūc sit panis angeloꝝ: an caro christi: que vtiqꝫ corpus est vite. Manna illud de celo: hoc super celū. Illud celi: hoc dñi celoꝝ. Illud corruptioni obnoxiū si in diē alteruꝫ seruaret: hoc alienū ab omni corruptione. Quicunqꝫ religiose gustauerit: corruptionē sentire nō poterit. Illis aqua de petra fluxit: tibi sanguis ex christo. Illos ad horam satiauit aqua: te sanguis diluit in eternū. Iudeus bibit ꝛ sitit: tu cum biberis sitire nō poteris. Illud in vmbra: hoc in veritate. Et sequit post pauca. Potior est lux ꝙ̄ vmbra: veritas ꝙ̄ figura: corpus creatoris ꝙ̄ māna de celo. Et post multa miracula recitata, q̄bus ostendit possibilitatem cōuersionis substantiarū panis ꝛ vini in verū corpus christi: subdit. Sed q̄d argumentis vtimur? Suis vtamur exemplis. Incarnatiōis astruamus mysterij veritatē. Nunquid nature vsus presensit cū dñs iesus ex maria nasceret. Si ordinem querimus: viro mixta femina generare cōsueuerat. Liquet igitur ꝙ p̄ter nature ordinē virgo generat: et hoc qđ cōficimus corpus ex virgine est. Quid hic nature ordinem queris in christi corpore: cū preter naturam sit ipse dñs iesus part⁹ ex virgine. Vera vtiqꝫ caro christi est q̄ crucifixa est: que sepulta est: vere ergo illi⁹ carnis sacramentū est. Ipse clamat dñs iesus: hoc est corp⁹ meū. Ante benedictionē verboꝝ celestiū alia spēs noīatur: post consecrationē christi corpus significat. Ipse dicit sanguinem suū, ante cōsecrationē: aliud dr̄ post cōsecrationē. Sanguis nūcupat: tu dicis amē: hoc est, verū est qđ os loquit: mens interna fatet: qđ sermo sonat: affect⁹ sentiat. ❡ G Idē in. c. oīa quecūqꝫ. eadem dis. Oīa quecunqꝫ voluit dñs (ait) fecit in celo et in terra. Et q: voluit sic, factū est ita. Licet figura panis ꝛ vini videat: nihil tamē aliud ꝙ̄ caro christi ꝛ sanguis post cōsecrationē credendū est. Vn ipsa veritas ait ad discipulos Hec (inquit) caro mea est pro mūdi vita. Et vt mirabilius loquar: non alia plane, ꝙ̄ que nata est de maria, et passa in cruce: ꝛ resurrexit de sepulcro. hec inquam ipsa est. Et iō christi caro est que pro mundi vita adhuc hodie offertur. Et cū digne accipit: vitam vtiqꝫ eternā in nobis operatur Panē quidem istū quē sumimus in mysterio: illū vtiqꝫ intelligo panem qui manu sancti spūs formatus est in vtero virginis: ꝛ igne passionis decoctus in ara crucis. Panis eñ angeloꝝ fact⁹ est cib⁹ hominū. vnde ipse ait. Ego sum panis viu⁹ qui de celo descendi. Et itē. Panis quē ego dabo caro mea est pro mūdi vita. Ex his nāqꝫ duab⁹ sententijs, aperte datur intelligi: q: panis iste ꝛ ille non duo: sed vnus panis ꝛ vna caro: procul dubio vnū corpus efficitur Illud vere: illud sane: qđ sumptū est de virgine: quod passum est ꝛ sepultum: qđ resurrexit, ꝛ in celum ascendit: ꝛ sedet ad dexteram dei patris: ꝛ qđ est ventutū iudicare viuos ꝛ mortuos. ❡ Ad idem loquit idē in. c. in calice. eadē dist. idē in lib. vij. de sacra. eadem dist. sicut est. Sicut est verus dei filius, dominus noster iesus christus: nō quēadmodū hoīes per gratiam: sed filius ex substantia patris: ita vera est christi caro: sicut ipse dixit: quā accipimus: ꝛ verus sanguis eius potus. Ego sum inquit panis viuus, qui de celo descendi. Et respondens cuidā replice que fieri posset: addit: sed caro non descendit de celo: quō ergo descendit de celo panis viuus? Rñdet. Quia idem dñs iesus cōsors est diuinitatis ꝛ corporis: ꝛ tu qui accipis carnem, diuine eius substantie in illo participas alimento. ❡ Idem in libro de mysterijs eadē dis. in illo. In illo sacro christus est: quia corpus est christi: non ergo corporalis esca: sed spūalis. Vñ et apl's de typo eius ait: q: patres nostri eandem escā spūalem mādūcauerūt. Corp⁹ eñ dei corp⁹ est spūale corpus christi corpus diuini spūs est. i. Cor. x. ❡ H Dicte veritati egregi⁹ doctor Aug. etiam multiplex perhibet testimoniū: vñ in lib. sniarum psperi eadem dis. nos autē. ait. Nos autem in specie panis ꝛ vini quam videm⁹: res inuisibiles idest carnem ꝛ sanguinē honoramus. Nec siliter cōprehēdimus has duas species: quēadmodū ante cōsecrationē apprehendebam⁹: cū fideliter fateamur ante consecrationem esse panē ꝛ vinū qđ natura formauit: post cōsecrationē vo carnē christi ꝛ sanguinē qđ bñdictio cōsecrauit. Et in eodē lib. idē dicit eadeꝫ dist. hoc est. Hoc est qđ dicimus: qđ modis oībus approbare contēdimus. Sacrificium ecclesie duob⁹ modis confici: duob⁹ cōstare: visibili elemētorū specie, ꝛ inuisibili domini nostri iesu christi carne ꝛ sanguine: ꝛ sacramento ꝛ re sacramēti. i. corpore christi. Item Caro ei⁹ est quā forma panis opertaꝫ in sacro accipimus. Et sanguis eius quem sub vini specie et sapore potamus. ❡ Idem lib. de trini. eadem dist. quia morte. Quia morte dñi liberati sumus: huius rei memores in edendo ꝛ potādo carnem ꝛ sanguinē que p nobis oblata sunt: significamus. ❡ Item eadem dist. vtruꝫ sub figura. Vtrū sub figura, an sub veritate hoc mysticū calicis sacramentū fiat veritas ait. Caro mea vere est cibus: et sanguis me⁹ vere est potus. Alioquin quō magnū erit. Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita: nisi vera sit caro. Sed q: fas non est vorare dentib⁹: voluit dñs hūc panem ꝛ vinum in mysterio: vere carnem suā et sanguinem suū consecratione spūs sancti potentialiter creari: ꝛ quotidie pro mūdi vita mystice immolari: vt sicut de virgine per spiritū sanctuꝫ vera caro sine coitu creatur: ita per eundē ex substātia panis ꝛ vini mystice idem corpus christi cōsecret. Corp⁹ christi ꝛ veritas ꝛ figura est. Veritas, dum corp⁹ christi et sanguis virtute spūs sancti in virtute ipsi⁹ ex panis ꝛ vini substātia efficit. Figura vero est id qđ exteri⁹ sentit. Et sequit. Credendū est ꝙ in verbis christi sacramēta conficiant: cuius eñ potentia creant prius: eius vtiqꝫ vbo ad meli⁹ p creant. ❡ Idē in epistola ad hireneū. et habet ea. dist. ca. corporeū. Corporeū illud manna nunc est tanti res miraculi: q: venit qđ perfectū est. Perfectus aūt panis de celo corpus est ex virgine. ❡ Itē super ps. xxiij. homel. ij. Accesserūt ad iesum iudei vt crucifigerent: nos accedamus vt corp⁹ ei⁹ ꝛ sanguinem accipiam⁹. Item vere magn⁹ de⁹ ꝛ magna misericordia eius: q dedit nobis manducare corpus suū in quo tanta perpessus est: et sanguinem bibere. Itē in ps. xxviij. ad iudeos. Iam ꝛ securi bibite sanguineꝫ quē fudistis. Itē in ps. lxxv. Ipsum sanguinem quē p insaniam fuderūt: per gratiam biberūt. Item in ps. xxvij. De carne marie carnem accepit: ꝛ ipsam carnē ad mādūcādū ad salutem dedit. Similia multa in varijs psalmoꝝ expositionibus ponit: quoꝝ quedam in ca. accesserūt. eadem dist. notantur. ❡ I Beat⁹ quoqꝫ Greg. in homel. paschali eadem distin. quid sit. similiter docet: ait enim. Quid

sit sanguis agni nõ iam audiendo sed bibendo didicistis. qui sanguis super vtrũq; postez ponit̃: qñ non solum ore corporis: sed etiã ore cordis hauritur. Hec salutaris victima illã nobis mortez vnigeniti ꝑ mysteriũ reparat: q̃ licet resurgens ex mortuis: iam nõ morit̃: mors illi vltra nõ dominabit̃: tamen in seipso imortaliter ⁊ incorruptibiliter viuens, iterũ in hoc mysterio moritur: eius quoq; vbiq; corpus sumit̃: eius caro in salutem populi patitur: eius sanguis non iam per man⁹ infideliũ: sed fideliũ in ara ꝓfunditur Et sequit̃. Uno eodẽq; tempore ac momento in celo rapitur ministerio angelorum corpori christi sociandus: ⁊ ante oculos sacerdotis in altari videt̃. Tanta est ecclesie vnitas in christo: vt vnus vbiq; sit panis corporis christi: ⁊ vnus sit calix sanguinis ei⁹. Calix enim quem sacerdos catholic⁹ sacrificat: nõ ali⁹ nisi ipse quem domin⁹ aplis tradidit: q: sicut diuinitas verbi dei est vita que totũ implet mundũ: ita licet in multis locis ⁊ innumerabilib⁹ diebus illic consecret̃ corp⁹: non sunt tamẽ multa corpora christi: neq; multi calices: sed vnum corpus christi ⁊ vn⁹ sanguis cũ illo: qđ sumpsit in vtero virginis: et qđ dedit aplis. Diuinitas em̃ verbi replet id qđ vbiq; est: ⁊ coniũgit et facit vt sicut ipsa vita est: ita et vnuz corpus eius sit in veritate Uñ aduertendũ est ꝙ siue plus siue minus quis inde ꝑcipiat: oẽs equaliter corpus christi integerrime sumũt: ⁊ generaliter omnes ⁊ specialiter vnusq̃sq;. Itez idem. Quotidie ipse comedit̃ ⁊ bibit̃ in veritate: sed integer ⁊ viuus atq; inmaculatus manet. Et ideo magnũ et pauendũ est mysteriũ: quia aliud videt̃ ⁊ aliud intelligit̃. Hec Grego. ¶ Nec tñ quenq̃ moueat ꝙ corpus christi verum in sacramẽto mysteriũ dicit̃. Ex quo verbo heretici nutrimentum trahũt erroris: vt dicit dñs Inno. c. cũ marthe. de celebra. missa. dicentes. In sacramẽto altaris nõ esse corꝑis christi ⁊ sanguinis veritatẽ: sed imaginẽ tñ, ⁊ speciẽ et figuram: pro eo ꝙ scriptura interdum commemorat id qđ in altari suscipit̃ esse sacramentũ ⁊ mysteriũ ⁊ exemplũ. Sed tales ex eo laqueũ erroris incurrũt: q: nec autoritates scripture conueniẽter intelligũt: nec sacramenta dei suscipiũt reuerenter. Si em̃ q: figura est sacramentũ altaris: veritas negatur: ergo nec mors, nec resurrectio christi (cum sit figura) veritas est credenda. Siquidẽ mortẽ et resurrectionem christi, similitudinẽ ⁊ imaginem esse aplꝰ manifestat
Ro.iiij. Christus inquiens mortu⁹ est pro delictis nostris: ⁊ resurrexit propter iustificationẽ nostrã. Aplorꝫ em̃ princeps petrus
i. Pet.ij. in epistola sua scribit: Christ⁹ passus est pro nobis vobis relinquens exemplũ vt sequamini vestigia ei⁹. Sic ergo tam mors christi, q̃ resurrectio ei⁹ est exemplũ: vt nos peccatis mortui iusticie iam viuam⁹. Quare si non fuit veritas: q: fuit exemplũ: ergo nec veritas fuit christ⁹: nec vere a mortuis resurrexit. Sed absit a fideliũ cordibus error
Esa.liij. iste: cũ propheta de ipso testet̃, ꝙ vere languores nostros ipse tulit: et dolores nostros ipse portauit. Dicit̃ tñ mysteriũ fidei: qm̃ aliud ibi creditur q̃ cernat̃: et aliud cernitur q̃ credat̃. Cernitur species panis ⁊ vini: ⁊ creditur veritas carnis ⁊ sanguinis christi. Hec ibi. ¶ L Item Eusebi⁹ Cum reuerẽdum ad altare cibis spiritualibus satiandus ascẽdis: sacrũ dei tui corpus ⁊ sanguinem fide respice. Honora, mirare, mente cõtinge, cordis manu suscipe. ⁊ habetur de conse. dist. ij. quia corpus. Item leo papa. Sic et sacre mense cõicare debetis: vt nihil prorsus de veritate corporis ⁊ sanguinis ambigatis. Itẽ Basili⁹. O miraculum o dei nimia beniuolentia, qua sursum sedet ad dexterã patris: sacrificij tñ tpe manib⁹ hoim continet̃. Itez paschas. vt. s. in prin. lec. xxxviij. Ad idem magister sniarũ li. iiij. dis. ꝑ multas scõrũ adducit autoritates. Uenerabilis quoq; Hugo lib. ij. de sacris pte. viij. ꝑ multa capl'a hãc fidei veritatẽ ⁊ cõfirct̃ et ꝓbat. vñ. c. vij. ait. Qđ videm⁹, spẽs panis est ⁊ vini. Qđ aũt sub specie illa credim⁹: verũ corp⁹ christi est ⁊ verus sanguis iesu christi: qđ pependit in cruce et fluxit de latere: nec per panẽ ⁊ vinũ corpus ⁊ sanguinem tñ significari credimus: sed sub specie panis ⁊ vini, veruz corpus et verũ sanguinẽ consecrari: ⁊ speciẽ quidẽ visibilẽ sacramentũ esse veri corporis ⁊ veri sanguinis. Corpus aũt ⁊ sanguinẽ sacramentũ esse grẽ spũalis. Et queadmodũ spẽs illic cernit̃: cui⁹ res vel substantia ibi esse nõ credit̃ tur: sic res ibi veraciter et substantialiter ꝓsens credit̃: cuius spẽs non cernit̃. Uidet̃ em̃ spẽs panis ⁊ vini: ⁊ substãtia panis ⁊ vini non credit̃: credit̃ aũt substãtia corporis ⁊ sanguinis christi: et tñ spẽs non videt̃. Qđ ergo videt̃ ẜm speciẽ sacramentũ est, ⁊ imago illius qđ credit̃ ẜm corporis veritatẽ. Et quod credit̃ ẜm corporis veritatem: sacramentũ est illi⁹ qđ percipit̃ ẜm gratiã specialẽ. Sacramentũ ergo altaris, ⁊ eucharistia diuina in vero corpore ⁊ sanguine dñi nostri iesu christi, imago est ẜm speciez panis et vini in qua cernit̃: ⁊ res est ẜm substantie sue veritatem in qua credit̃ illic atq; percipit̃. Et rursum. Qđ nunc visibiliter ẜm sacramenti speciẽ: ⁊ corpaliter ẜm carnis ⁊ sanguinis veritatẽ, christũ in altari sumimus: sacramentũ est, et imago ꝙ ipm eũdem inuisibiliter ⁊ spũaliter ẜm gratie infusionem ⁊ spũsancti participatioñe in corde sumere debemus. Ergo diuinissima eucharistia, que in altari ẜm panis ⁊ vini speciẽ, ⁊ ẜm corporis ⁊ sanguinis christi veritatẽ visibiliter ⁊ corpaliter tractat̃: sacramentũ est ⁊ signũ: ⁊ imago inuisibilis ⁊ spũalis participationis iesu, q̃ intus in corde ꝑ fidẽ ⁊ dilectionẽ ꝑficit̃. Hec hugo. ¶ Z Itez Inno. in de offi. miss. Cũ sacerdos illa christi ꝟba pronunciat: Hoc est corpus meũ: hic est calix me⁹: panis et vinum in corpus ⁊ sanguinẽ conuertunt̃, illa ꝟbi ꝟtute qua ꝟbũ caro factũ est, ⁊ habitauit in nobis: qua dixit ⁊ facta sunt. mandauit ⁊ creata sunt vniuersa. Ego igitur q̃ vitã eternã habere desidero: carnẽ christi veraciter comedo: ⁊ sanguinẽ ei⁹ veraciter bibo: illã vtiq; carnẽ quã traxit de virgine: ⁊ sanguinem quẽ effudit in cruce. Ego corde ⁊ ore confiteor: ipm dñm iesum christũ in hoc sacro manduco, fret⁹ autoritate ipsi⁹ dñi. ¶ Probat idẽ cõfessio berengarij facta in generali concilio Nicolao papa ꝓsidẽte: et habet̃ in ca. ego berengari⁹. de cõse. dis. ij. qua ait. Consentio sancte romane eccl'ie ⁊ aplice sedi: ⁊ ore ⁊ corde profiteor: panẽ ⁊ vinũ que in altari ponũtur: post consecrationẽ nõ solũ sacramentũ: sed etiã verũ corpus ⁊ sanguinẽ dñi nostri iesu christi esse. ¶ Demũ hanc veritatem vniuersalis ecclesia (cuius post euangelium nulla maior est autoritas) determinauit in concilio generali sub Inno. iij. celebrato: vt habetur in ca. firmiter. de summa trinitate et fide catholica. vbi dr̃. Una vero est fideliũ vniuersalis eccl'ia: extra quam nullus oino saluat̃: in qua idẽ ipe sacerdos est ⁊ sacrificiũ iesus christ⁹: cui⁹ corp⁹ ⁊ sanguis in sacramẽto altaris sub specieb⁹ panis ⁊ vini veraciter cõtinet̃. ¶ M Hãc etiã veritatẽ Guilhel. paris. in tractatu solẽni, quem de sacris edidit in parte de sacro eucharistie. c. fine partitiõe ⁊ iuxta principiũ persuadet ex trib⁹ officijs, que christus pro nobis suscepit: scilz presbyteri, aduocati ⁊ medici. Unquia in missa fit populi sanctificatio: necesse est christum vt sacerdotem fidelissimũ interesse pro expletione officij sacerdotalis. Hoc em̃ exigit fidelitas sacrificãtis vt adsit cũ ad sacrificiũ postulat̃ aduenire. Est aũt officiũ sacerdotale, sacramentare siue sanctificare: qđ certe nõ implet̃ nisi ꝑ hostiaz, qua gratia sanctificationis populo impetrat̃. Nulla aũt hostia est qua possit sctificari ppl's: nisi illa quã christ⁹ in cruce obtulit, que est ipsemet christ⁹, ẜm ꝙ homo: sicut dicit apostolus ad Heb. ix. ꝙ semel in consummatione seculorꝫ ad destructionẽ peccatoruz per hostiã apparuit. Et ibidem. x. c. Sanctificati sumus per oblationem iesu christi semel. Necesse est igitur hunc venire ex officio sacerdotali suscepto ad sacrificandũ populũ per hostiam. Nõ est autem christus sacerdos nisi in forma humana, ⁊ in eo ꝙ hõ: igitur vt sic presentem se facit in altaris sacro. Iuxta hunc modũ: quia fidelis est noster aduocatus: necesse habet interesse cause quã agendam suscepit: quotiens causa nostra agitur: ⁊ ꝓsentia eius desiderat̃. Causa aũt totius eccl'ie in missa agit̃ scꝫ corã deo patre, ꝑ sacerdotem tanq̃

procuratorē. Necesse igitur habet interesse ⁊ causam age⸗
re hic noster aduocatus. Non est autem aduocatus: neqȝ
causam agit nisi inquantū homo: ergo inquantum homo
necesse habet assistere procuratori sacerdoti: maxime quia
causa ista non agitur nisi per interpellationē: si nō nisi ex
ore eius digna est suscipi ⁊ per munus qđ ipsemet est. Ter⸗
tio q: fidelis medicus egrū quē curandū suscepit: habet
visitare quotiens hoc requirit infirmitas: ⁊ hoc cū vnguē⸗
tis et medicinis que curationi eiusdem sunt necessaria.
Quia igitur vnusquisqȝ de ecclesia eger est: et medicatio⸗
ne indiget siue ad curationē: siue ad cōseruationem: siue
ad preseruationē: siue ad cōfortationē: ⁊ vnūquēqȝ curan⸗
dum mirabili miseratione suscepit: necesse habet ad curā⸗
dum quotiēs opus erit: aduenire. Opus aūt est quotiēs
de medicatiōe eius agitur: et sanationem eius intēditur.
Quia ergo ad hoc missa agitur: ⁊ quicquid in ea fit: fit vt
hmōi egro medicationis impendatur officium et sanita⸗
tis beneficiū: necesse habet misse officio interesse: ⁊ hoc in
eo ꝙ medicus: hoc est in forma humana, cum corpore suo
qđ est velut antidotū solidissimū contra oēs humores prauos
vitiorū: ⁊ cū sanguine suo qui est velut syropus muls
cebris ⁊ dulcissimus: ⁊ medicina liquida valēs contra oīa
animarū languores atqȝ vulnera: quorū duorū virtutes in
ipsa dñica passione potissimū claruerunt. Scđm hoc igit
quia venerandū corpus christi medicina est saluberrima:
qua curantur quotidie nostre infirmitates: ⁊ sacramentū
eius est placabilissimū quo lapsi deo patri reconciliamur
⁊ sanctificationis nostre est sacramentū sacratissimū, quo
deo patri vt filij charissimi coniungimur et incorporamur
⁊ cibus est nostre refectiōis: quo in vita spūali subsistim⁹
⁊ solidamur: necesse est ipsius in missarum solēnijs in qui⸗
bus oīa ista peraguntur sacratissimā ⁊ verissimam adesse
presentiā. Non eñ sufficit designatio siue figuratio corpo⸗
ris istius viuifici ⁊ sanguinis ad ista predicta peragendū:
sed necessario reqrunt istius viuifici panis presentissimā
veritatē. Neqȝ eñ figura: neqȝ aliqua designatio medici⸗
ne prestare pōt vllo modo salutē: sed sola ipsius presens
veritas salutē facit. Similiter impossibile est p solā ⁊ ina⸗
nem figurā ⁊ designationē sacrificij placari iratū: aut recō⸗
ciliari offensum absqȝ sacrificij veritate: siliter neqȝ sacra⸗
ri aut sanctificare possibile est quēqȝ absqȝ sacramēti verita⸗
te, cū sacramēti scȝ sola figura. Eodem modo impossibile
est aliquem refici, pasci aut potari sola figuratione panis
⁊ vini: alioqn sufficerēt nobis figure ⁊ picture ad ista qt⸗
tuor peragenda: ⁊ frustra laborareť circa missarū solēnia
Sufficerent inquā picture sacrarū oblationū ⁊ sacrificio⸗
rū ad reconciliationē ⁊ placationē: figure panis ⁊ vini ad
medicationē ⁊ refectionē. Hec aūt insania ad hoc deducit
vt pictura diluuij sola sine veritate mundum submergat:
⁊ pictura ignis quo mundus inferior conflagrandus est:
iam mundū exurat: atqȝ pictura sola panis pascat atqȝ re⸗
ficiat: sic ⁊ pictura vini potet ⁊ iebriet: que certe nemo ad⸗
mittit cōpos rōnis. Venit autē in partem sic loquentium
dementia: vt oīno nō distinguant quantū ad virtutē ⁊ effi⸗
caciam inter signa ⁊ res: inter figurā et veritatē: cū eandē
virtutē attribuant signis ⁊ veritati. Nimiū ergo desipiūt
heretici atqȝ fallūtur astruentes corpus christi nō realiter
vere in sacramento altaris cōtineri: sed dūtaxat in quadā
designatione ⁊ figura, contra christi euangeliū ⁊ tot san⸗
ctorū testimonia patrū: in quo elucet ipsorū detestāda te⸗
meritas: ⁊ psumptio temeraria qua sensui proprio preru⸗
Prouerbiorum .iij. mnitūtur: sententiā suā maiorū autoritatib⁹ preferēdo cō⸗
tra sapientis exhortationē. Fili ne innitaris prudētie tue:
neqȝ sapiens sis apud temetipsum. Verūȝ he psuasiones
Guilhel. magis ostendūt cōgruitatē corporalis presentie
christi: ꝙ demōstrent assistērie necessitatē. ¶ N De eo⸗
dem etiā loquiť Alber. in lib. de sa. parte .ij. Quid inqt, ne⸗
cesse est tantū facere apparatū pani et vino: nisi significa⸗
rent corpus et sanguinē christi? Quid ad hoc ordinarenť
sacerdotes; consecrarenť altaria; tēpla ac cetera que ad ri⸗
tum ⁊ altaris cultum pertinent: si nihil in his fieret nisi ꝙ
panis benediceret, qui corpus christi tm̄ significaret. Ad
huc aūt adoratio ⁊ veneratio que fit a populo exhibereť
creature. Sicqȝ in omni missa idolatria committeretur: q:
cultus debitus creatori pure exhibereť creature: quod ne⸗
fariū est dicere. ¶ Quomodo etiaȝ beatus Dionysius de
hoc sacramento loquēs, verbis vtitur que soli deo digne
attribuuntur. Ait eñ in de ecclesiastica hierarchia. c. iij. lo⸗
quens de venerabili eucharistie sacramento. At vero pon⸗
tifex cū diuina munera laude prosecut⁹ fuerit: sacrosancta
⁊ augustissima mysteria conficit: ⁊ q̄ ante laudauerat: ve⸗
nerādis operta ⁊ abdita signis in cōspectu agit: diuinaqȝ
munera reuerenter ostendens, ad sacram illorū cōionem
⁊ ipse conuertiť: ⁊ reliquos vt cōicēt hortať. Et post mul⸗
ta. Describit eñ pontifex in his ferme sensibiliter muneri⸗
bus in cōspectu dans christū iesum nostrā spiritalem vt in
imaginibus vitā, ex diuinitatis occulte perfecta ⁊ incōfu⸗
sa nostre mortalitatis assumptione clementissime pp̄ le⸗
tatem ex nobis accepisse: atqȝ ad diuisibile nostrū sine mu⸗
tatione sui exvnitate naturali processisse. Perqȝ hanc beati⸗
ficam clementiā ad participationē sui suorūqȝ bonorum inui⸗
tare genus humanū. Si tamen ipsi⁹ clementie inseramur
ipsam quātū fas est imitādo, sicqȝ veraciter consortes dei
diuinorūqȝ participes efficiamur. Hec Diony. sm nouam
translationē. In quibus satis patet eū sensisse dñm iesuȝ
christū in sacramento realiter, sed opertū specieb⁹ panis ⁊
vini contineri. ¶ O Ex omnib⁹ precedentib⁹ satis reor
probatū esse hanc fidei nostre veritatē, ꝙ sub specieb⁹ pa⸗
nis ⁊ vini post consecrationē rite factā verū christi corpus
verusqȝ eius sanguis, non sicut in signo, sed in se realiter
contineť, cōtra damnatā heresim hāc veritatē negantiū.
Neqȝ pro eis facit qđ pro se adducūt: ꝙ eñ hec verba chri⸗
sti, hoc est corpus meū, non sint accipienda sicut illa: Ego
sum vitis vera. Aut sicut illa apli. Petra aūt erat christ⁹,
satis supra declaratū est. Verba vero beati Aug. supra p
sua heresi allegata, magister dist. x. quarti determinat di⸗
cēs. Non his negat Aug. corpus christi a fidelib⁹ sumi vel
esse in altari: sed his veritas aplos, ⁊ in eis nos instruxit,
ꝙ ipsius corpus non per partes discerptū vt putauerunt
illi discipuli qui retroierunt: sed integrū, nec visibiliter in
forma humana, sed nobis inuisibiliter sub forma panis ⁊
vini, corpus et sanguinem traderet. Quem sensum beat⁹
Aug. confirmat dicens. Ipsum quidem ⁊ non ipm corp⁹
qđ videbať manducabat, ipm inuisibiliter, non ipm visi⸗
biliter. Item etsi necesse est illud visibiliter celebrare, ne⸗
cesse est tamen inuisibiliter intelligi. Ita etiā intelligēdū
est corp⁹ christi esse in vno loco, scȝ visibiliter in forma hu⸗
mana: veritas tamen ei⁹. i. diuinitas vbiqȝ est. veritas etiā
eius. i. verū corpus in omni altari est vbicunqȝ celebratur.
Sic etiam illud intelligēdū est. Pauperes semp habebi⸗
tis vobiscū: me aūt nō semp habebitis: sm corporalē psen⸗
tiā sm quā cū eis cōuersabať. Silr ⁊ illud, ꝙ homo est in
celo est visibiliter: inuisibiliter autē est in altari: quia non
in forma humana apparet: sed forma panis et vini operi⸗
tur. Vñ ⁊ inuisibilis eius caro dr: que vere est in altari: sed
quia non in specie sua apparet: dr inuisibilis. Ait eñ Aug.
Sacrificiū ecclesie duobus cōstat: visibili elementorū spe⸗
cie: et inuisibili dñi nostri iesu christi carne et sanguine: sa⸗
cramento ⁊ re sacramenti. i. corpe christi. Ecce inuisibilē di⸗
xit carnē christi: q: forma panis operta sumiť et tractatur.

¶ Lectio .xl. A

Ostēsa corporali presentia

Ostēsa corporali presentia corporis christi sub speciebus panis, ad plationē forme sacramentalis: consequēter inquirēdū est qua mutatione incipit corpus christi esse in sacramēto. ¶ Circa qđ notādū ꝙ q̄uis expresse tradatur in scriptura, ꝙ corpus christi veraciter sub specieb⁹ panis continetur: ⁊ a fidelib⁹ sumiť: vt patuit lectione precedēte; tñ quomodo ibi sit christi corpus: an per cōuersionem

ꝑ cõuerſionē alicuius in ipm: an ſine conuerſione incipiat
eſſe corpus chriſti cū pane manentib⁹ ſubſtãtia ⁊ acciden/
tibus panis: nō inuenit expreſſuȝ in canone biblie. Unde
de hoc antiquit⁹ fuerunt diuerſe opiniones: vt recitat ma
giſter diſt. xj. quarti. Un colligunt tres opiniones q̄ habē
tur. c. cū marthe. in glo extra de cele. miſ. ⁊ Inno. de offi.
miſ. par. iij. ca. xviij. eaſdem recitat. ¶ Una ꝙ panis ſuba
manet ſimul cū corpore chriſti: ⁊ nihil preexiſtens ibi ante
cōſecrationem deſinit eſſe. ¶ Secūda tenet ꝙ ſuba q̄ fuit
panis primo: poſtea eſt caro chriſti. ¶ Tertia tenet ꝙ ſub/
ſtantia panis ibi deſinit eſſe: ⁊ manent accidentia tm̄/ ſa/
por/ color/ pondus/ ⁊ ſimilia: ⁊ sub his accidentib⁹ incipit
eſſe corpus chriſti. ¶ Quartā opinionem addit magr̄ vbi
ſupra ꝙ panis ſuba nō cōuertit: ſed annihilat: vel in pre/
iacentem materiā reſoluit. Sed nūc opinio tertia ab oīb⁹
doctorib⁹ catholicis acceptat. ſcȝ ꝙ ſubſtantia panis non
manet: ſed realiter veraciter in ſubſtantiā corporis chriſti
cōuertit transſubſtantiat ſeu cōmutat. Tum q: de ſacra/
mentis tenendū eſt ſicut tenet ſancta romana eccleſia: vt
habet de hereticis. ad abolendā. Nūc aūt ipſa tenet ⁊ de/
terminauit panem trãſſubſtãtiari in corpus chriſti/ ⁊ vinū
in ſanguinem: vt habet de ſum. tri. ⁊ fi. ca. firmiter. vbi ſic
dicit. Ipſe ieſus chriſtus ſacerdos eſt ⁊ ſacrificiū: cui⁹ cor/
pus ⁊ ſanguis in ſacro altaris ſub ſpeciebus panis ⁊ vini ve
raciter cōtinet. Et ſequit: Trãſſubſtantiatis pane in corp⁹
⁊ vino in ſanguinem ptãte diuina. ¶ Ad idem ſunt auto/
ritates plurime ſanctoꝝ: quarū plures ca. precedente ſunt
allegate. Un Euſebius emiſſen⁹ de cōſe. diſt. ij. q: corpus.
Inuiſibilis inquit/ ſacerdos viſibiles creaturas in ſub/
ſtantiam corporis ſui ⁊ ſanguinis verbo ſuo ſecreta ptãte
cōuertit. Et ſequit: Nouū tibi ⁊ impoſſibile eſſe nō debet/
ꝙ in chriſti ſubſtantiā terrena ⁊ mortalia cōuertunt. Item
Amb. lib. de ſacramētis. vt. ſ. allegatū eſt in. c. panis. ij. de
cōſe. diſt. ij. Panis eſt in altari vſitatus ante verba ſacra/
mentoꝝ: vbi acceſſit cōſecratio de pane fit caro chriſti. Se/
quitur. Si ergo tanta vis eſt in ſermone dñi ieſu: vt incipe
ret eſſe qꝺ non erat: quanto magis operatorius eſt vt ſint q̄
erant ⁊ in aliud cōmutent. Et ſic qꝺ erat panis ante cōſe/
crationem: iam corpus chriſti eſt poſt conſecrationem: q:
ſermo chriſti creaturam mutat: ⁊ ſic ex pane fit corp⁹ chri/
ſti: ⁊ vinū cū aqua in calice mixtū fit ſanguis conſecratio/
ne verbi celeſtis. Item Aug. ⁊ habet eadem diſt. vtrū ſub
figura. Uoluit dñs hunc panem ⁊ vinū in myſterio/ vere
carnem ſuam ⁊ ſanguinem ſuū conſecratione ſpiritusſan/
cti potentialiter creari. Et ſequit: Ex ſubſtantia panis et
vini myſtice corpus chriſti cōſecrat. Et infra. Corpus chri/
ſti ⁊ ſanguis in virtute ſpūſſancti ex panis ⁊ vini ſubſtan/
tia efficitur. Et ſequit: Per ſpiritūſanctū hanc/ ſcilȝ panis
ſubſtantiā ſuam efficit carnem: ⁊ tranſit vinū in ſanguinē
Et infra. Credendū eſt ꝙ in verbis chriſti ſacramenta cō/
ficiantur: cui⁹ em̄ potentia creant prius ſcȝ panis ⁊ vinū:
eius vtiqȝ verbo ad melius procreant. Item in cap. cum
marthe. de cele. miſſa. Panem ⁊ vinū in corpus ⁊ ſanguis
nem proprie cōmutauit. Item venerabilis Hugo lib. ij. de
[.]acramentis parte. viij. ca. ij. Sacramentū corporis ⁊ ſan/
guinis ſui/ ipſe dñs ieſus chriſtus inſtituit: quādo poſt ce/
nam veteris paſche panem ⁊ vinū in corpus ⁊ in ſangui/
nem ſuū potentia tranſmutans apl̄is ſumendū diſtribuit
Et ibidem. c. ix. idem ex intentione declarans: At ꝑ verba
ſanctificationis vera panis ⁊ vera vini ſubſtantia in verū
corpus ⁊ ſanguinem chriſti cōuertit: ſola ſpecie panis ⁊ vi
ni remanente: ⁊ ſubſtantia in ſubſtantiā tranſeunte. Cōuer
ſio aūt ipſa nō ſm vnionem: ſed ſm tranſitionē credenda
eſt. Nã nequaꝗ̄ eſſentia eſſentie in augmētū accedit/ vt ꝑ
illud qꝺ accedit: id ad qꝺ accedit/ mai⁹ fiat: ſed trãſitione
vt id qꝺ accedit: cum illo ad qꝺ accedit: vnū fiat. Nec ſic in
pane chriſti corpus cōſecrare dicim⁹: vt de pane corp⁹ chri
ſti eſſe accipiat: nec quaſi nouū corpus ſubito factū: de mu
tata eſſentia ſcȝ panis: ſed in ipm corp⁹ verū mutatā eſſen
tiā: nec ipſam ſubſtantiā panis ⁊ vini in nihilū redactā: q:
deſijt eſſe qꝺ fuit: ſed mutatā potius: q: cepit eſſe aliud qꝺ
non fuit. Et aliud ipm qꝺ cepit ſupple ſuba panis eſſe/ ex
ea eſſe nō accepit: q: prius panis fuit: ſed ipſa eſſe accepit
qn̄ deſijt eſſe qꝺ fuit. Ex his ⁊ alijs plurimis autoritatib⁹
ſanctoꝝ habet ꝙ corpus chriſti eſt in ſacro ꝑ tranſmuta/
tionem vel cōuerſionem aut tranſſubſtantiationē ſubſtã/
tie panis ⁊ vini in corpus ⁊ ſanguinē chriſti. In dictis aūt
autoritatib⁹ ſunt quedā ſobrie exponēda: quib⁹ dicit ꝙ pa
nis ⁊ vinū fit ſanguis ⁊ corpus chriſti: q̄ quō intelligēda
ſint: poſtea lec. xlix. docebit. Et ꝓpter hoc predicta verboꝝ
forma dicit cōuerſiua: q: dū ipſa rite a ſacerdote ſuꝑ panē
⁊ vinū profert: panis ⁊ vini ſuba in corpus ⁊ ſanguinem
chriſti conuertunt. ¶ E Quia ergo ex determinatione
eccleſie/ cōformiter ad ſctōꝝ autoritates/ credendū eſt cor
pus chriſti in ſacramēto eſſe ꝑ cōuerſionem panis in ipm.
Uidendū quō intelligenda ſit ipſa cōuerſio: vbi tria ſunt
ꝑquirenda. Primo q̄d ſit cōuerſio. Secūdo q̄d in quid cō
uerti poſſit. Tertio qua ſpecie cōuerſionis panis in corp⁹
chriſti cōuertat. ¶ Quoad primū notandū/ ꝙ cōuerſio q̄
eſt tranſitio vnius in aliud: duo dicit: ſcȝ deſitionē alicui⁹
rei: ⁊ ſucceſſionem alterius. Si em̄ legit aqua cōuerſa in
vinū in nuptijs Joh. ij. deſijt in hydrijs aqua: ⁊ ſucceſſit vi
num: hoc eſt ꝙ forma aque in hydrijs deſijt eſſe: ⁊ ſucceſſit
forma vini in materia aque. Uel tota aque ſuba deſijt: to/
ta ſuba vini ſucceſſit: quippe fieri vtrūqȝ potuit. Qꝺ aūt
horū factū ſit: ipſe nouit qui fecit. Sic in generatione na/
turali ignis ex aere/ aer cōuertit in ignem: dū corrupta for
ma aeris/ ſuccedit forma ignis: ſic albū vertit in nigrū/ dū
albedini deſinenti ſuccedit nigredo. ¶ Eſt ergo cōuerſio
ſucceſſio entitatis poſitiue ad entitatē poſitiuā deſinentē
Illud ꝺo ſm opinionem Scoti/ dicit ſuccedere qꝺ ad deſi/
tionē alterius nouū eſſe recipit: aut in eſſe qꝺ habet cōſer/
uatur: ita ꝙ niſi aliud deſineret: ipm nō reciperet nouū eē
nec in eſſe qꝺ habet ꝯſeruaret. Ex quo ſequit ꝙ corruptio/
ni vermis in terra nō ſuccedit ſol i celo: ꝗuis corrupto ver
me cōſeruet: maneret em̄ nihilomin⁹ ſi vermis corruptio
nō precesſiſſet. ¶ Scḋo ſequit ꝙ de ratione ſucceſſionis
nō eſt ꝙ ſuccedens ſit in eadē materia ſub eiſdē accidenti/
bus: vel in eodem loco in qua/ quibus/ vel quo fuit id cui
ſuccedit. Patet ex ſecūdo. Unde ſi de⁹ cōſeruaret ſolem in
celo ad deſtructionē alicui⁹ aīalis in terra al's nō cōſerua/
turus: ſol quantū ad eſſe in quo cōſeruat: ſuccederet aīali
⁊ aīal deſinens cōuerteret ꝑ ꝯñs in ſolē. ¶ Tertio ſequit
ꝙ nō eſt de rōne ſucceſſionis vt ſit nouitas aliqua in ſucce
dente: q: ſi res aliqua in ſuo eſſe qꝺ habuit ſine ſui muta/
tione cōſeruaret ad corruptionē alicui⁹ rei al's nō cōſeruā
da: illa ſuccederet rei corrupte/ ſine ſui mutatione ⁊ quali
bet nouitate. Sententia eſt Scoti quodli. q. x. ¶ Et poſ/
ſet ratio aſſignari: qm̄ q: res de nouo ꝓducta. i. accipiens
eſſe poſt nō eſſe ad deſitionem alterius ſuccedit deſinenti
rōne res cōſeruata. i. accipiens eſſe poſt eſſe precedens et
deſitionem alterius ſuccedit et: nulla em̄ pōt aſſignari ra/
tio diuerſitatis cū cōſeruatio eſt quedā ꝓductio: nã vtro/
biqȝ ad eſſe cauſe ſequit effectus: qui cauſa ceſſante nō ſe/
queret. Poſita em̄ cauſa ſufficiēte ⁊ ꝓducente/ ponit effe/
ctus de nouo/ ſi prius nō fuerit: aut ponit non de nouo ſi
prius fuerit: ⁊ hoc ſi eadem fuerit cauſa ꝓducens ⁊ cōſer/
uans. Necnō min⁹ habet eſſe effectus a cauſa ꝯſeruante/ ꝗ̄ a
cauſa ꝓducente: q: ita conſeruatū non eſſet ſubmoto con
ſeruante: ſicut productum non eſſet remoto producente.
¶ D Per hoc patet ad ſecundū quid in quid conuerti
poſſit: nam tunc res aliqua conuerti poteſt in aliam: dum
vtraqȝ eſt in poteſtate agentis quantū ad eſſe vel conſer/
uari: ⁊ non eſſe ſimpliciter vel ſm quid. Unde dicit primo
ꝙ nō ſolū corpus in corpus: aut ſubſtantia in ſubſtantiā:
ſeu accidens in accidens: ſed ſpūs in ſpm̄: ⁊ corpus in ſpi/
ritū: ⁊ ſpūs in ſubſtantiā corporalē: ſubſtãtia in accidens:
⁊ accidens in ſubſtãtiam. ⁊ generaliter quodlibet creatū
in creaturā quālibet poteſt cōuerti diuina poteſtate. Pa/
tet: q: cū quelibet creatura eque eſt in plena poteſtate dei

in

quātū ad esse ⁊ nō esse: pōt quālibet creaturā annihilare: ⁊ ad desitionem alterius cuiuscūq; ꝓducere: similiter potest quālibet creaturā conseruare ad desitionem alterius. Quod cū facit: creaturā que desinit in eam quā sic conseruat vel ꝓducit: cōuertit. Nec tamen propter talem cōuersionem vnū fit reliquū: hoc est si corpus cōuertit in spm̄: nō ideo corpus fit spūs: neq; materia fit forma si in formā cōuerteret: nec substātia accidens: vel ecōuerso: cū cōuerti vnū in aliud nō est vnū fieri aliud: sed est vni desinenti succedere aliud: licet in casu ex corpore fit spūs: ⁊ ex materia fit forma: qḋ nihil aliud est dictu nisi ꝙ desinenti corpori succedit spūs. Sicut in generatiōe naturali ignis ex aere aer nō fit ignis: nec forma aeris fit forma ignis: sed forma aeris corrumpit ⁊ ꝓducit in eadem materia forma ignis: qḋ est cōuerti aerem in ignem: siue formam aeris in formā ignis. ¶ Secūdo dicit ꝙ nihil cōuerti pōt in deū: vel in aliqḋ intrinsecū deo. Probat q: nihil intrinsecū deo est in ptāte dei quantū ad esse ⁊ nō esse: cū esse intrinsecū deo est deus: ⁊ necesse esse ⁊ nō possibile nō esse. Potētia em̄ diuina est tm̄ respectu possibiliū: vt declarant doctores circa distinctionem primi: ⁊ ideo nō succedit esse diuinū cuicūq; creature desinēti: cū siue creatura desinat siue nō: necessario est deus: nec solum necessario est: sed necessario est immutabilis: ⁊ ideo nō tantū quoad esse nō succedit: sed etiā quantū ad oēm modū sui esse nulli creature succedit. ¶ E Sed forte quis diceret ↄtra primū. Illud videt esse cōtra beatū Aug. sup Genes. dicentem lib. vij. Omne corpus in omne corpus posse mutari nō defuerūt qui assererent: corpus aūt aliqḋ conuerti in animā fierīq; naturā incorpoream: nec quemq̄ sensisse scio: nec fides habet. Et eodē lib. expressius habet idē. Omne inquit corpus in omne corpus mutari posse credibile est: quodlibet aūt corpus posse mutari in animā credere absurdū est. ¶ Itē Boetius in libro de duabus naturis dicit: Neq; corporea substantia in incorporeā substantiā mutari potest: nec incorporea in seinuicem mutari proprias formas mutant. sola em̄ in seinuicem mutari possunt: que habēt vnius nature cōmune subiectū. ¶ Item nō videt ꝙ substantia possit cōuerti in accidens: q: nō potest fieri inherens: nec absolutū potest cōuerti in respectiuū: q: tūc absolutū requireret duos terminos. Item quantitas panis nō pōt ↄuerti in corporis christi quantitatem: q: nō pōt corpus christi quantificari per quantitatē panis: cū nō sit debita cōmensuratio. ¶ Ad illa dicit ad primū ꝙ btūs Aug. ibi loquit de cōuersione prime ꝓductionis: ⁊ ſm modū illius productionis vbi de corpore materiali aliud corpus ꝓductū est: vt de materia informi celū ⁊ elementa: ibi incredibile non est de quolibet corpore qḋlibet ꝓduci potuisse: sed nō de corpore in spm̄: q: ostendere vult ꝙ aīa non est ꝓducta de materia siue corpore materiali. Vel pōt dici ꝙ vult ꝙ minus possibile est corpus in spm̄ cōuerti: q̄ corpus qḋlibet in quodcūq; corpus: q: plus conueniūt corpora quecūq; inter se q̄ corpus cū spiritu. Verū hoc dici posset referendo ad potentiā naturalem: sed respectu diuine potentie: cui oīa eque subsunt: nec vnū est magis possibile altero. Ideo finaliter potest dici beatū Aug. ita opinatū fuisse: vel ſm alioꝝ opinionē locutū esse. Nec probat qḋ opinat: nec assertiue loquit asserendo vnū negando aliud: sed dicit credibile est. Et in alia parte: nec quēq̄ sensisse scio nec fides habet. ⁊ postea: absurdū est hoc asserere. i. nō est vsitatū nec certū. ¶ Ad Boetiū dicit ꝙ loquit de cōuersione naturali ⁊ imediata: q̄ requirit subiectū cōe ⁊ pricipia agendi ⁊ patiendi mutuo in cōuersis. Dicit em̄ ibidem ꝙ nō pōt es in lapidem ꝑmutari: qḋ intelligi nō pōt nisi de cōuersiōe naturali ⁊ imediata. Quō aūt ratio sua teneat cōtra Euticem: contra quem ibi loquit alibi videndū est. ¶ Ad tertiū ⁊ quartū dicit ꝙ fundat sup falsa imaginatione: q̄ est ꝙ termin⁹ ad quem ↄuersionis induat cōditiones termini a quo: qḋ falsum est: q: si termin⁹ ad quem cōuersionis recipit esse ſm cōuersionem recipit esse ſm cōditionem ꝓprie nature: vt patet etiā in cōuersione naturali. Ideo si accidens cōuertit in substantiā: substantia seruat cōditionem suā: ⁊ econuerso si suba in accidens: accidens tenet suas conditiones: ⁊ si absolutū in respectiuū: respectus habebit fundamentū ⁊ terminos suos: quos nō habuit absolutū cōuersum. Sic si quantitas panis cōuerteretur in quantitatē corporis christi (posito ꝙ quātitas sit accidens absolutū) corpus christi ꝓpter hoc nō extenderetur quātitate panis: q: cōuersa desinit esse: sed quātitate sua ꝓpria q̄ succedit quātitati panis cōuerse. ⁊ ꝑ hoc patet secūdū. ¶ F Quoad tertiū scz qua specie cōuersionis panis cōuertat in corpus christi. Nā in allegatis auctoritatib⁹ qñq; dicit mutari: qñq; cōuerti: ⁊ qñq; transsubstātiari. Quō ergo se habeat cōuersio ad transmutationem: quō ad transsubstantiationē inquirendū. Dicendū itaq; est ꝙ mutatio multipliciter accipit tam a pħo q̄ a sanctis possunt aūt acceptiones iste reduci ad tres. Vñ pōt accipi mutatio large siue cōmunissime: ⁊ sic mutari est rem incipere vel desinere esse: aut se habere aliter posterius qualiter se nō habuit prius instātanee vel successiue: ⁊ sic est genus ad motum ⁊ conuersionem: q: motus dicit successionem: ⁊ cōuersio desitionē cōuersi: q̄ nō importat mutatio in specie. Silr ad creationē ⁊ annihilationē ⁊ alterationē: q: in genere importat quicq̄d illi termini iportāt in specie ¶ Scḋo mō accipit stricte ꝓ receptione alicui⁹ forme substantialis vel accidētalis de nouo: vel dimissione talis forme prehabite instātanea vel successiua: ⁊ illo mō materia prima si fuisset creata sub forma. i. simul creata cū forma in instāti sue creatiōis fuisset mutata: q: in illo instāti recepisset formā quā ante hoc instans nō habuisset. ¶ Tertio mō accipit strictissime: ⁊ sic mutari est subiectū presuppositū recipere formā: vel locū prius nō habitā vel habitū: vel talem ꝑdere instātanee vel successiue ⁊ sic accipit. viij. phisicoꝝ vbi innuit ꝙ mutari est rem aliter se habere prius ⁊ posterius. Ex illo p3 ꝙ ↄuersio nō est mutatio scḋo vel tertio modis: saltē nō oportet: sed tantū primo mō: q: qḋ his duob⁹ vltimis modis mutat: non desinit: qḋ aūt cōuertit desinit esse. ¶ G Sed quō se habeat cōuersio ad trans- | Conuersio duplex est.
substantiationē aduertendū ꝙ est cōuersio quedā naturalis: quedā supnaturalis. Naturalis est q̄ fit a principiis nature presupposito subiecto vtriq; termino: vt est cōuersio aeris in ignem. Supnaturalis est q̄ fit actione diuina speciali preter ordinē nature: ⁊ ista si fit īter terminos substantiales: dicit trāssubstātiatio. Si inter terminos accidētales: posset dici trāsaccidentatio. Si inter terminū a quo qui est suba: ⁊ ad quē qui est accidens: posset circūlocutiue dici transsubstantie accidentatio. Sic ecōuerso posset dici trāsaccidentis substātiatio. ¶ Pōt aūt trāssubstantiatio | Transsubstantiatio quid.
ad ꝓpositū sic describi: est cōuersio substātie totius in substantiā nō habentē cōem materiā cū priore. Cōuersio ponitur pro genere: q: vbicūq; est trāssubstantiatio: ibi est cōuersio: ⁊ nō ecōuerso. Primū p3: q: in omī trāssubstantiatione termin⁹ a quo desinit esse. Si em̄ maneret: non esset transsubstantiatio: q: nihil transiret in aliud. Dicitur substantie ad excludendū trāsaccidētationē. Dicit totius: qḋ debet accipi mixtim. i. cathegorematice ⁊ sincathegorematice simul: vt exponit ipm ⁊ nihil ipsius quin ipsum. Per hoc excludit generatio naturalis: i qua licz totū cathegorema. i. integrū transeat in totū: vt dicit pħs in de gñatiōe Gñatio est trāsitio hui⁹ totius in hoc totū. Siquidē in generatione ignis ex aere tot⁹ aer corrūpit: ⁊ tot⁹ ignis ꝓducitur cathegorematice nō tm̄ tot⁹ aer capiēdo tot⁹ mixtim: q: nō q̄cq̄d est aeris corrūpit: q: materia q̄ est primo pars aeris: ⁊ postea pars ignis nō corrumpitur: sed manet sub vtroq; termino. Dicit in substantiā ꝓpter cōuersionē sube in accidens: q̄ nō transsubstantiatio: sed magis trāssubstātie accidentatio. Dicit vltimo non habentē cōem materiā cū alia: ꝓpter cōuersionem forme substantialis ꝑ generationem de nouo ꝓductā: q: licz ibi fit cōuersio totius forme corrupte in formā ꝓductā: q: nihil forme corrupte ma-

net: tñ nõ est trãssubstantiatio: q: forma corrupta ⁊ forma genita habẽt eãdẽ materiã cõem. ¶ H Ex his ptꝫ ꝙ trãssubstantiatio est spẽs cõuersionis supnaturalis ⁊ per ꝯñs spẽs cõuersionis in gñe. Patet ꝙ nulla potẽtia naturalis põt in trãssubstãtiationẽ: q: nulla hꝫ in sua ptãte totã substantiã cõpositã quãtũ ad materiã ⁊ formã: cũ materia naturalis sit ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: nec̄ subam simplicem vt formã nisi mediãte subiecto cõi vtroq̄ termino trãsmutatiõis: sꝫ vbi manet materia cõis ibi nõ est trãssubstãtiatio vt patuit: ergo nulla virt⁹ naturalis hꝫ in sua facultate trãssubatiõnẽ: sola itaq̄ potẽtia diuina q̄ est infinita hñs in sua ptãte materiã ⁊ formã ⁊ oẽ creatũ ⁊ creabile põt subas trãssubstãtiare. ¶ Et ꝑ hoc ad ꝓpositũ dꝛ ꝙ cõuersio qua suba panis cõuertit̃ in subam corpis christi, est trãssubatio: panis ẽ trãssubstãtiat̃ in verũ corpus christi. Probat̃: q: ibi fit ꝯuersio totius sube panis quãtũ ad materiã ⁊ formã. Nã ibi desinit esse simplr tã materia panis ꝙ eius forma, forte ꝑ subtractionẽ diuine ꝯseruationis: saluatis accidẽtib⁹ in suo esse sine subiecto: ⁊ succedit ꝑ verã presentiã in locũ sube panis sub eisdẽ accidẽtib⁹ verũ corpus christi ad panis desitionẽ: ergo est ibi vera trãssubstãtiatio: tenet ꝯña ex q̄d noĩs trãssubstãtiatiõis. ¶ Possibilitas añcedẽtis quãtũ ad oẽs ptes, satis ptꝫ: attẽto ꝙ oĩa creata sunt eque in potentia obediẽtiali dei. Factũ ꝓbatũ est autoritate ecclie ⁊ scõꝝ: q: rõne ꝓbari nõ põt. Et lꝫ ita est ꝙ sub accidẽtib⁹ q̄ ante cõuersionẽ erãt in suba panis: pñs est ꝑ ꝯuersionẽ corp⁹ christi: nec tñ afficit̃ ab eis. Tum vt. s. dictũ est: sic esse pñs accidẽtib⁹, nõ est de rõne trãssubstãtiatiõis. Tũ q: de⁹ posset facere corp⁹ suũ pñs accidẽtib⁹ panis simul ⁊ sube panis: ita ꝙ panis nõ desineret: sꝫ maneret cũ corpore christi: cũ hoc nullã icludat ꝯdictionẽ: vt statim patebit: ⁊ postea ꝯuertere panẽ in corp⁹ christi iam pñs: destruẽdo panis subam: ⁊ ꝯseruãdo corp⁹ suũ ad desitionẽ panis: ⁊ tũc non est successio sube ad subam sub accidentib⁹ illis: q: prius fuit corpus christi sub accidẽtib⁹ illis eodẽ mõ quo postea desinente pane: ⁊ sic non succederet. ¶ J Posset hic dici ꝙ adhuc esset successio corpis christi: nõ quãtũ ad esse hic de nouo: sꝫ quãtũ ad cõseruari sub spẽbus panis. Sic enĩ põt esse ꝯuersio in preexistẽs: vt statim. j. Tũ q: sicut suba panis: ita ⁊ accidẽtia ei⁹ pñt cõuerti in corp⁹ christi: ⁊ sic desinerent esse: ⁊ ꝑ ꝯñs corp⁹ christi nõ esset pñs accidentib⁹. Tũ q: (vt sentit Sco.) suba panis posset trãssubstãtiari in corpus christi vt existens in celo: absq̄ hoc ꝙ acq̄reret nouã presentiã ad spẽs vel locũ panis: q: de⁹ põt velle corp⁹ suũ cõseruare, siue esse in celo, in ordine ad desitionẽ panis in altari alr nõ ꝯseruaturus: in quo casu panis desinens transsubstãtiaret̃ in corp⁹ christi: vt ptꝫ ex q̄d noĩs trãssubstãtiationis: ⁊ tñ nõ esset in loco, vel sub spẽb⁹ panis cõuersi: licꝫ de facto ꝑ trãssubstãtiationem panis in corp⁹ christi, corp⁹ christi realiter fit pñs accidẽtib⁹ panis ⁊ loco: q̄ panẽ prius ꝙ desineret: continebat. Hec oĩa recitata sunt ẜm opinionẽ doctorꝫ subtilis in q̄dlibe. q. x. ⁊ in. iiij dist. xj. ¶ K Scđm̃ modo opinionem Guil. odãm, successio vltra premissa dicit presentiã ei⁹ qđ succedit accidẽtib⁹: vel loco ei⁹ cui succedit. Et ẜm hoc describit trãssubstãtiationẽ sic: est successio sube ad subam desinentem esse simplr in se, sub accidẽtib⁹ aliquib⁹ ꝓpriis sube desinẽtis. addendũ est: vel ad min⁹ in eodem loco. etiã addi opꝫ. nõ habẽtis materiã cõem cũ suba desinẽte. ¶ Ex quo ptꝫ ꝙ ad trãssubstãtiationẽ requirit̃ aliqua nouitas in termino trãssubstãtiationis: q: noua presentia ei⁹ specieb⁹ vel loco sube desinentis: nisi forte ꝑ miraculũ prius ante cõuersionẽ fuisset presens sube desinẽti: vt in casu statim supradicto. Sufficit enĩ ꝙ si nõ esset presens ante cõuersionem fieret de nouo presens ꝑ cõuersionẽ. ¶ Secũdo ptꝫ ẜm illũ doctorem, ꝙ suba panis nõ põt trãssubstantiari in corpus christi vt in celo: q: deficeret ei⁹ presentia. Si aũt suba panis cũ accidentib⁹ ꝯuerteret̃ in corpus christi: sufficeret ꝙ corpus christi ꝑ conuersionem de nouo inciperet esse in loco, quo fuerat panis suba cũ suis accidẽtib⁹: sic si sola accidentia cõuerterent̃ in corpus. ¶ Si diceres: Posito ꝙ panis desineret i ordine ad corpus christi: vt in celo absq̄ eius presentia ad spẽs panis, panis mutaret̃ ⁊ nõ annihilaret̃: q: desitio ei⁹ nõ est absolute in nihilũ: scꝫ ad aliquid vere existens, scꝫ corpus christi in celo: nec̄ est corruptio, q: nõ in materia: ergo transsubstantiatio. ¶ Respõdet̃ ꝙ talis mutatio panis, est mutatio panis large capiẽdo mutationẽ: sed nulla illaꝝ: sed est q̄dã mutatio supnaturalis cui nõ est nomen impositũ: q: nunq̄ facta est nec fiet: licet fieri posset. Harũ opinionũ diuersitas magis ꝯsistit in q̄d noĩs trãssubstãtiatiõis: ꝙ in re ipsa. ¶ L Sed circa ista mouent̃ quattuor dubia. Primũ, nam videt̃ ꝙ cõuersio illa q̄ fit in sacramento: nõ fit transsubstãtiatio: q: nõ est ad subam tanq̄ ad suũ terminũ formalem: igit̃. Tenet ꝯña: q: oĩs denominatio cuiuscũq̄ trãsmutationis sumẽda est a termino formali. Antecedens ptꝫ: q: illa cõuersio est ad vbi: scꝫ ad presentiã corporis christi loco ⁊ specieb⁹ panis tanq̄ ad terminũ formalẽ: ⁊ nõ ad subam corporis christi. Quod probat̃: q: ad illud est conuersio tanq̄ ad terminũ formalẽ qđ succedit desitioni panis: huic aũt nõ succedit suba corporis christi: sed presentia. Qđ probatur: q: suba corporis christi nõ recipit nouũ esse ad desitionem panis: manifestũ est q: prefuit. Nec conseruat̃ in ordine ad desitionem panis: q: etiã si nõ fieret cõuersio: hoc est si panis nõ desineret: nihilomin⁹ suba corporis christi conseruaret̃ in suo esse. Et sic patet primũ ꝙ nõ succedit suba corporis christi. Secũdũ etiã ptꝫ: q: corpus christi accipit nouã presentiã ad spẽs panis: quib⁹ (desinente pane) nũc de nouo est presens: ergo succedit quantũ ad presentiam localem. ¶ Secũdũ dubiũ: vtrũ panis cõuertat̃ in solũ corp⁹ christi: an etiã in sanguinẽ, in aiam, vel in deitatẽ? Et videt̃ ꝙ nõ solũ in corpus: sed etiã in sanguinẽ ⁊ aiam: q: ad desitionẽ panis, incipit esse sanguis christi ⁊ aia sub specieb⁹ panis: ergo ꝯuertit̃ in sanguinẽ ⁊ aiam. Tenet ꝯña: q: hic est desitio panis ⁊ successio sanguinis ⁊ aie christi: ergo cõuersio hui⁹ in illa. Tenet ꝯña: q: ista duo importat conuersio: ⁊ nihil aliud. Oppositũ determinat magr dis. xj. vt infra in responsione ad dubiũ. ¶ Tertiũ dubiũ: qualis mutatio sit panis desitio: an sit annihilatio: an corruptio? Et videt̃ ꝙ sit annihilatio: q: nihil panis manet: nec materia nec forma, ⁊ prefuit: ergo annihilat̃. Oppositũ: q: qđ conuertit̃ in aliud nõ annihilat̃: suba panis cõuertit̃ in corp⁹ christi: ergo. ¶ M Quartũ dubiũ est cõtra hoc ꝙ panis cõuertit̃ in corpus christi. Articulus fidei in vniuersali traditus nõ est limitandus ad intellectũ specialẽ: maxime nõ ad illum qui est difficilior: ⁊ ad quem plura vident̃ sequi naturali rõni contraria ⁊ plura miracula. Sicut enĩ in naturalib⁹ pluralitas sine necessitate vitanda est: ita et in supnaturalib⁹ supfluitas miraculoꝝ. Sed absq̄ cõuersione panis põt saluari tota veritas sacramenti: ⁊ caueri miraculoꝝ pluralitas: ⁊ inconuenientia rationi naturali cõtraria: ergo. Cõsequẽtia nota ⁊ minor. Prima pars ptꝫ dicendo, ꝙ cũ suba panis manente esset verũ corpus christi: q: ad veritatem sacramenti nihil aliud requirit̃ nisi veritas signi ⁊ signati. suba panis cũ suis accidentib⁹ eque ⁊ magis põt esse signũ sicut sola accidentia: q: suba panis cũ suis specieb⁹ est nutrimentũ ⁊ nõ sole species: ideo magis panis significat corpus christi in ratione nutrimenti spũalis. Silr q: ex multis granis panis cõficit̃ vn⁹: significat vnitatem corporis veri ⁊ mystici: qđ nõ cõuenit accidẽtibus: ergo. Signatũ etiã, scilꝫ corpus christi eque põt saluari cum suba panis sicut cũ accidentib⁹ solis: q: non magis repugnat sube esse cũ substantiis: ꝙ cum accidentib⁹ se nõ afficientibus: nec̄ accidentib⁹ cum accidentibus cõtrariis: sed in sacramento cũ accidentib⁹ panis est corpus christi: ⁊ etiam accidentia corporis christi: vt quãtitas maior corporis christi: si ponitur accidens distinctum a suba. Item caliditas corporis christi cum frigiditate hostie: et sic de aliis accidentibus corporis ⁊ panis: quorũ multa videntur cõtraria. ¶ Secũda pars minoris patet, scꝫ ꝙ vi-

tarentur miracula: q: dicendo ꝙ substantia panis maneret cum corpore christi: nō oportet ponere desitionem materie panis cuius desitio est miraculosa. ❡ Item caueret̄ ꝙ accidens nō esset sine subiecto. Item vitaret̄ ꝙ fit actio ⁊ passio nullo subiecto presupposito. Item vitaret̄ deceptio sensuū. Item ꝙ fit nutritio sine substantiali nutrimēto. Item vitatur ꝙ materia vel que prefuit: vel que nunꝙ fuit: de nouo creatur: vt dum ex sacramento generant̄ vermes: siue dum corpus ad sumptionem specierū sacramentaliū nutrit̄: ⁊ similia. Maior probat̄: q: ex quo fides nobis data est vt sit via ad salutem: ita debet teneri prout est magis idonea ad salutem. Sed ponendo aliquem talem intellectū supra modū difficilem: ⁊ in plerisq̄ rationi naturali ⁊ rōni ac experientie repugnantem/ est occasio auertendi oēs pħos ⁊ naturalem rōnem sequentes a fide: vel saltem impediendi eos ne ꝯuertant̄ fidem: dum dicit̄ eis talia esse de suba fidei: q̄ vident̄ tam sensui/ ꝙ intellectui repugnare. Immo videt̄ ꝙ negādo substantiā panis: tot occurrūt hic difficilia intellectu: quot in articulo incarnationis. Et mirū videt̄ arguit Scotus: ꝙ in vno articulo q̄ non est principalis articulus fidei: debeat talis intellect⁹ asseri/ propter quem pateat ꝯtemptui oīm sequentiū rationem. ❡ Item in sacramento veritatis/ nulla debet esse falsitas: accidentia ista significant naturaliter substātias quas affecerūt: ⁊ si nō manet ibi illa suba: significatio eorū erit falsa. Nec valet dicere ꝙ significant corpus christi qđ ibi vere continet̄: ⁊ hoc ex institutione christi. Et illa significatio est vera: q: significatio naturalis non mutat̄ propter significationem ad placitū. ideo nō obstante institutione christi/ manet significatio naturalis: qua significant panem: ⁊ ideo eorū significatio naturalis erit falsa: sed si maneret substantia panis: vtraq̄ significatio tam naturalis ꝙ ad placitū esset vera. ❡ N Ad primū dubiū respōdeo premittens ꝙ tria concurrūt in transsubstantiatione panis in corpus christi: due scʒ mutatiōes ⁊ vna successio. ❡ Primū est mutatio deperditiua termini a quo/ scʒ substantie panis q̄ desinit esse simpliciter. ❡ Secūdū est successio corporis christi qua ꝯm esse suū nō nouū: sed preexistens/ succedit desitioni panis: ⁊ illa successio fieri posset sine mutatione corporis christi. Posset eñ deus velle ꝯseruari corpus suū in celo ad desitionē panis in terra: ita ꝙ pane in terra desinente/ si corp⁹ suū nō esset in celo: ipm de nouo ꝓduceret in celo: in quo casu esset successio corporis christi sine ei⁹ mutatione ❡ Tertiū est mutatio localis acquisitiua termini ad quē/ scʒ corporis christi: qua incipit de nouo esse presens specieb⁹ panis sine ꝑditione sui vbi in celo ad desitionē panis. Et illa sunt separabilia. Primū a secūdo: q: panis posset desinere esse simpliciter: licʒ nō succederet aliud: ⁊ tunc illa desitio esset annihilatio. Secūdū etiā separari pōt a tertio: q: posset corpus christi ꝯseruari in celo in ordine ad desitionē panis in terra/ absq̄ hoc ꝙ fieret presens specieb⁹ panis. Sed tūc nō esset trāssubstātiatio ꝯm ockam: licʒ esset ꝯm Sco. Tertiū etiā posset separari a primo: q: posset corpus christi fieri presens specieb⁹ panis: pane nō desinente ⁊ esset simplex mutatio localis sine transsubstantiatione. Pōt etiā illud tertiū separari a secūdo: q: posset fieri presens specieb⁹ panis ⁊ ꝯseruari: nō aūt ad subam panis desinentē. ❡ O Transsubstantiatio aūt ꝯm opinionem ockam/ ꝯnotat oīa illa tria: licʒ principaliter ꝯnotet secūdū. Sicut prandere ꝯnotat actionem ⁊ tps: q: quocūq̄ deficiente nō esset transsubstantiatio: sed sortiret̄ aliud nomen impositū vel imponendum. Secundum tamen principalissime ꝯnotat: q: ab illo impositū est nomen transsubstantiatio. Scđm scotum aūt solū duo prima ꝯnotat ⁊ nō tertiū. Nam ꝯm eū deficiente tertio manentib⁹ duob⁹ primis/ adhuc saluat̄ ratio transsubstātiationis. ❡ Vnū ꝯm eū tripliciter fieri pōt transsubstātiatio: vel ꝙ vna suba desinēs esse ꝯuertat̄ in aliā succedentem sibi ꝯm esse nouū simpliciter: siue in loco prioris sube desinētis siue in alio loco. Vt si ad desitionē lapidis ꝯm se totā/ deus ꝓduceret aurū vel angelū lapis trāssubstātiaret̄ in aurū vel angelū. Vel scđo ꝙ sube desinenti succedat alia suba ꝯm esse suū/ nō nouū: sed preexistens in locū siue sub accidētib⁹ prioris sube. Sicut in ꝓposito/ corpus christi ꝯm suā subam succedit sube panis: ⁊ fit presens eius specieb⁹. Vel tertio ꝙ sube desinenti succedit alia suba quoad conseruari in suo esse iam habito: sine sui mutatione/ quo mō panis trāssubstātiari posset in corpus christi vt in celo. Quātū ad primos duos modos ꝯcordat ockam: nō quoad tertiū: ꝯcedit quidē sic fieri posse: sed nō diceret̄ tunc transsubstātiatio. Nam deus posset velle suū corpus esse nō solū post desitionē panis: sʒ in ordine ad ei⁹ desitionē: ita ꝙ si nō prehaberet eē: vellet ipm de nouo ꝓducere in esse. Et ꝯm hoc/ sicut de⁹ dicit̄ rem creare qn̄ vult eam esse post nō esse simpliciter: ⁊ ꝯseruare cū vult eā esse post idem esse preacceptū. Ita pōt velle aliq̄d esse/ siue quātū ad esse nouū: siue quantū ad esse antiquū/ in ordine ad aliā rem totaliter desinentē: ⁊ sic đ: ꝯm Sco. res desinens ꝯuerti ⁊ trāssubstātiari in aliā: ꝯm ockā ꝓo vltra illa requirit̄/ ꝙ res ꝯm esse suū nouū vel antiquū succedat in locū desinentis: vt possit dici trāssubstantiatio: et ita doctores illi nō dissident quātū ad rem: sed tm̄ quātū ad vocabuli rōnē. ❡ P Per hoc ad formā rōnis dubij neget̄ ꝙ ꝯuersio illa in sacramēto nō sit ad subam tanꝙ ad terminū formalem. Ad probationem est ad vbi tanꝙ ad terminū formalē: ⁊ nō ad subam corporis christi: neget̄ illa copulatiua: q: vt patuit: ibi sunt due mutatiōes: ⁊ successio sube ad subam: ⁊ ꝓpter successionē substātie ad substātiā principaliter dicit̄ trāssubstātiatio: ⁊ nō ꝓpter alias mutationes: licʒ ipse requirant̄. Et sic vocādo terminū formalem trāssubstātiationis illud qđ principaliter ꝯnotat̄ ꝑ nomen transsubstātiatio: vbi scʒ nō est termin⁹ formalis sed suba corporis christi ꝯseruata in ordine ad desitionē panis. Sicut in generatione naturali forma q̄ ꝓducitur: ꝓducit̄ in materia forme corrupte: ⁊ ita in loco forme corrupte: ⁊ sic acquirit nouū vbi: ⁊ tm̄ vbi non est termin⁹ formalis generationis siue ꝓductiōis forme. ❡ Et cū arguit̄ ꝙ suba corporis christi nō ꝯseruat̄ in ordine ad desitionē panis/ neget̄. Ad ꝓbationē ꝯcedit̄ ꝙ corpus christi ꝑmaneret si panis nō desineret. Sed ꝓpter hoc nō tollit̄ quin ꝯseruet̄ ad desitionē panis: q: illud dicit̄ ꝯseruari ad desitionem alterius: qđ si aliud nō desineret/ nō ꝯseruaret̄: aut si aliud desineret: ipm de nouo ꝓduceret̄ si nō esset. Et scđm est in ꝓposito: q: desinente pane ꝑ verba ꝯsecrationis/ si corpus christi nō esset in naturali sua ꝯsistentia de nouo ꝓduceret̄ a deo ad ꝓlationem verborū ꝯsecrationis perquā desijt suba panis. Et cū arguit̄ ad ꝓbandū ꝙ vbi sit termin⁹ formalis: q: corpus christi quantū ad nouū vbi qđ acq̄rit: succedit desitioni panis. Cōcedit̄ ꝙ vbi est terminus formalis: sed nō transsubstantiationis: sed motus localis qui est alia mutatio a trāssubstantiatione: requisita tm̄ ꝯm vnū modū loq̄ndi ad trāssubstātiationē: nō ꝯm aliū. ❡ Q Si querit̄ iuxta modū loquendi ockā/ cū id in qđ fit transsubstantiatio succedit in locū ꝯuersi: vtrum semꝑ sit in loco ꝯuersi diffinitiue: vel an possit in eodem esse circūscriptiue? Ad hoc respondet ockā. q. vj. quarti in solutione quinti dubij/ ꝙ esse in hoc loco diffinitiue vel circūscriptiue accidit trāssubstantiationi: q: pōt esse trāssubstantiatio: siue id in qđ fit trāssubstantiatio/ sit in loco vno mō vel alio: licet de facto in trāssubstātiatione sacramētali corpus christi est in loco hostie nō circūscriptiue sed diffinitiue: vt infra patebit. Tamen si esset suba panis trāssubstantiari equalis corporis christi in celo: posset corp⁹ christi ibi esse circūscriptiue: sicut in celo per partes suas loco ⁊ situ distinctas: posset etiam ibi esse diffinitiue/ sicut placet deo transsubstantianti. Nec solum substantia equalis: sed ⁊ minor ⁊ maior potest trāssubstantiari in substantiā habentē esse in loco ꝯuerse circūscriptiue: ⁊ hoc vel tanꝙ in loco adequato maiori vel minori. Adequato quidē: q: etiam naturaliter idē corpus potest fieri sub maiori loco

⁊ quãtitate/ ⁊ minori circũscriptiue/sine acquisitiõe ⁊ deperditione alicuiꝰ partis illius corporis: vt p̃tz de corpore primo raro: postea denso ⁊ econuerso. Multo magis põt deus cõdensare corpus suũ vt existat circũscriptiue in minori loco/ꝙ sit in celo: ⁊ ꝑ ꝯñs põt intantũ cõdensare corpus suũ ⁊ eius partes: vt possit circũscriptiue esse in loco parue hostie: quo casu manerent partes distincte eiꝰ abinuicem loco ⁊ situ sicut in celo: nõ tñ tantũ distarẽt sicut in celo: esset em̃ corpus minus ⁊ caput ⁊ singula membra minora sub hostia/ꝙ in celo. Similiter posset deus rarefacere corpus suũ vt coassisteret maiori loco circũscriptiue/ꝙ sit locus eius in celo. Posset ꝙ̃ deus granũ miliꝫ trãssubstantiare in maximũ montem existentẽ in eodẽ loco grani diffinitiue vel circũscriptiue ꝑ sui cõdensationem. Nõ em̃ implicat ꝯtradictionẽ corpus quantũlibet magnũ/ꝑ diuinam potentiã cõdensari ad quãlibet paruitatẽ: ⁊ ita posset mons maximꝰ cõdensari ad paruitatem grani miliꝫ sine deperditione cuiuscũꝙ̃ sibi essentialis. Posset etiã granũ miliꝫ transsubstantiari in montẽ/manente montis magnitudine moti ad locũ grani: licꝫ locus grani nõ erit sibi adequatus. Nec oportet id in qȯ fit cõuersio: esse in loco cõuersi adequate ⁊ precise: sed sufficit ꝙ sit p̃ns illi loco/siue adequato/siue maiori/siue minori: dũmodo nõ sit totaliter separatũ a loco cõuersi. Nã si ex aqua generat̃ vapor: nõ est ille vapor precise in loco aque cõuerse in vaporem: sed occupat longe maiorẽ. Sic ecõuerso dũ vapor cõuertitur in aquã: aqua habebit locum minorem loco vaporis.

ꝑ itellectu transsubstatiatiõis.

¶ R Pro maiori aũt ostẽsione possibilitatis hm̃õi trãssubstantiationis/⁊ clariori eius intellectu/possunt notari alique ꝓpositiones. ¶ Prima: Deus ꝑ suã oĩpotentiã infinitã/põt quãlibꝫ creatã subam ꝼm oẽs suas partes si est cõposita: vel si fuerit simplex ꝼm totã suã ⁊ ꝑfectã essentiã destruere. Patet: q: quecũꝙ̃ ꝓduxit põt destruere: cũ ꝼm pħm facilius sit destruere ꝙ construere. Nõ em̃ quecũꝙ̃ suba ex hoc ꝙ creata est/cõtraxit necessitatem essendi simpliciter: q: ꝑ sui creationem nõ consequit̃ exemptionẽ a diuina potentia: sed sicut cõtingenter mere creata est: ita cõtingẽter mere a deo cõseruat̃. Põt ergo deus subtrahere suam manutenẽtiã siue cõseruationẽ respectu cuiuscũꝙ̃ sube: ꝙ̃ facto quelibet harũ desinit esse: q: sine eius cõseruatione vadit in nihilũ: sicut ꝑ eius cõseruationem saluat̃ in esse. ¶ Scḋa ꝓpositio: Deus põt ꝑ eandẽ suã potentiã aliquã substantiã totaliter nouã in esse ꝓducere. Patet: q: cũ sit infinite potẽtie: nõ est eiꝰ potentia ꝑ ꝓductionẽ creaturarum iam actu ꝓductarũ exhausta: nec manꝰ sue potẽtie abbreuiata: q: oẽs ille finite sunt numero ⁊ ꝑfectione. Siquidem oĩa fecit deus in numero/põdere ⁊ mensura: ergo vltra has põt alias totaliter nouas ꝓducere. ¶ Tertia: Deꝰ põt eadem virtute qua primo res in esse ꝓduxit de pure nihilo: ipsas iam annihilatas ꝼm idem esse qȯ habuerũt reparare. P̃tz: q: nõ est maior rõ inpossibilitatis: vt res reproducant̃ postꝙ̃ in nihilũ trãsierũt: ꝙ̃ vt ꝓducerent̃ postꝙ̃ nunꝙ̃ fuerunt. Vtroꝙ̃ em̃ mõ ꝓducunt̃ de pure nihilo est. ¶ S Quarta: Deus põt subam quã de nouo ꝓduxit: siue eam q̃ prefuit ⁊ actu est: transferre ad locũ sube que totaliter desinit esse: ⁊ facere presentem accidentibꝰ desinentis sube cõseruatis. Patet primũ: q: minꝰ est transferre ꝙ creare. Primũ p̃tz ꝑ ꝓpositionẽ secũdã: ergo ⁊ secundum. Secũda pars ꝓpositionis: q: accidentia ꝯseruari sine subiecto nullã includit cõtradictionẽ: ergo a deo negãdum nõ est. ¶ Preterea accidentia dependent ad subiectũ tanꝙ̃ ad causaꝫ extrinsecã: quippe suba nõ est de essentia accidentis: ⁊ ita extrinseca accidenti. Sed oẽm causalitatem cause extrinsece deꝰ põt supplere: nõ ꝙ subijciat̃ accidentibꝰ ꝼm ꝙ ea sustẽtet. i. ꝯseruet. ¶ Quinta: Põt deꝰ subam destructã in loco in quo prefuit: reparare in ordine ad aliã esse desinẽtẽ: etiã eam q̃ actu est in loco suo in quo actu est: ad alterius sube desitionem cõseruare: ita ꝙ eam si nõ esset: de nouo ꝓduceret ad totalem desitionem alterius substantie in alio loco. Patet ex priorib: ⁊ q: nulla hic põt assignari causa impossibilitatis: q: nulla oĩno implicatur cõtradictio. ¶ Ex illis manifeste apparet possibilitas trãssubstãtiatiõis ꝼm ambas vias supra tactas. Põt em̃ deus subam panis destruere ex ꝓpositione prima. Potest corpus suũ in ordine ad desitionem panis cõseruare ex ꝓpositiõe quinta. Põt illud facere presens speciebꝰ panis cõseruatis ex ꝓpositiõe quarta. Hec cũ facit panem in corpus suũ trãssubstãtiat: vt p̃tz ex trãssubstãtiationis diffinitione. Põt em̃ agens naturale formã in formã cõuertere corrũpendo formã in materia existentẽ: ⁊ aliã in eandem materiã introducẽdo/siue de nouo ꝓducẽdo: nõ materiã quã nõ habet in sua facultate quãtũ ad esse ⁊ nõ esse. Hec aũt est i p̃tãte dei nõ minꝰ ꝙ forma: ergo põt totã materiã ⁊ formã in totũ cõuertere: destruẽdo illud totũ ⁊ ꝓducendo aut cõseruãdo aliud totũ. ¶ T De scḋo dubio dicit̃ primo/ꝙ panis nõ cõuertit̃ in deitatem: q: p̃tz ex statim. s. dictis ꝙ in deitatẽ nihil cõuerti põt: ipsamꝙ̃ ꝓpter suã necessitatẽ ⁊ imutabilitatẽ nulli posse succedere. Scḋo ex eisdẽ dictis p̃tz/ꝙ q: q̃libet creatura in quãlibet cõuerti põt p̃tãte diuina: panis suba cõuerti põt in aiam christi ⁊ sanguinẽ: sed an de facto cõuertat̃ panis in aiam ⁊ sanguinẽ ⁊c. quotiẽs missa rite celebrat̃: de hoc querit dubiũ. ¶ Vbi hoc primo firmiter tenẽdũ est: ꝙ facta cõsecratiõe sub spẽbꝰ panis est verũ corpus christi/tale quale est in sua naturali cõsistentia. i. quale est ad dexterã patris: nõ mortuũ/sed viuũ: ⁊ ꝑ ꝯñs vitalibꝰ humoribꝰ plenũ: nõ mortale: sed gloriosum. Est ergo ibi aia christi/sanguis/diuinitas/ac cetera q̃ in corpore sunt: aut in celo existenti vniunt̃ hec suffiĉiẽter. s. sunt declarata lec. xxix. ⁊ xxxvij. ¶ Sed an oĩa ista sint ibi ꝑ cõuersionẽ panis in illa: siue ex vi cõsecrationis: aut quodlibet horũ sit terminꝰ formalis ⁊ per se cõuersionis: an solũ corpus christi: hoc est qȯ nunc inquirimus. ¶ Pro cuiꝰ decisione est notandũ post venerabilem Guil. ockã. q. vĩ. li. iiij. ⁊ in tracta. suo glorioso de sacrõ eucharistie. ca. iiij. ꝙ ꝯuersio ⁊ transsubstantiatio dupliciter accipit̃. Vno mõ cõmuniter siue large/prout. s̃. descripta est: ⁊ hoc modo cõuersum desinens cõuertit̃ in quodlibet sibi succedens. Alio mõ accipit̃ magis ꝓprie ⁊ stricte: ⁊ sic cõuersio est successio alicuiꝰ primo ⁊ principaliter intenti a cõuertente: nõ q: cõiunctũ alteri ad cõuersum desinens. Illud aũt dicit̃ primo ⁊ principaliter intendi a cõuertente: qȯ nõ intendit̃ q: cõiunctũ alteri: sed etiã si esset ꝑ se ab alijs separatũ intenderet̃ a cõuertente tanꝙ̃ terminꝰ conuersionis: ita ꝙ cõuertens faceret ip̃m succedere desitioni cõuersi: etiã si ip̃m esset ab oĩbus alijs separatũ. ¶ Scḋo aduertendũ ꝙ terminꝰ ꝑ se ⁊ formalis etiã dupliciter põt accipi. Vno mõ vt distinguit̃ a termino ꝑ accidens: ⁊ sic terminus ꝑ se conuersionis dicit̃ entitas illa positiua q̃ vere succedit cõuerso: ⁊ hoc mõ quelibet cõuersio habet terminum ꝑ se. Et si vni rei cõuerse succedũt plura a se distincta: quodlibet illoꝝ est terminꝰ per se ⁊ formalis. Immo in casu erũt tot ꝯuersiones: quot sunt succedentia distincta: q: motus ⁊ mutatio vnitatẽ accipiũt a termino. Terminꝰ aũt ꝑ accidẽs dicit̃ q̃ nõ succedit cõuerso sꝫ cõiunctꝰ est succedẽti: sicut caliditas posset dici terminꝰ ꝑ accidẽs albefactiõis si albũ calefieret. Talis aũt terminꝰ ꝑ accidẽs simplr̃ non est terminꝰ cõuersionis vel ꝓductionis: q: simplr̃ nõ ꝓducitur illa ꝓductione nec succedit cõuerso. Sic em̃ nihil põt produci nisi a causa ꝑ se: ita simplr̃ loquẽdo nihil est terminus ꝓductionis nisi terminꝰ ꝑ se. Suo mõ de cõuersione. Alio mõ dicit̃ terminꝰ ꝑ se/⁊ formalis vt distinguit̃ cõtra terminũ minꝰ principalẽ: ⁊ sic terminꝰ ꝑ se ⁊ formalis est terminus principaliter a cõuertente intentꝰ ad intellectũ statim expressuꝫ. ¶ V Per hoc respõdet̃ ad dubiũ ꝑ duas ꝓpositiones. ¶ Prima: accipiendo cõuersionẽ ⁊ trãssubstantiationẽ primo mõ siue cõiter/suba panis conuertit̃ ac trãssubstantiat̃ nõ solũ in corpus christi/sed etiã in aiam: in sanguinẽ: ⁊ in accidẽtia corpori christi inherentia tanꝙ̃ in terminos ꝑ se: primo modo accipiendo terminũ per se. Probat̃: q: illo mõ panis cõuertit̃ in oĩe succedens desi-

tioni panis: sed oia q̄ dicta sunt succedūt pani: ergo. Consequentia nota: ⁊ maior ptz ex notabili. Et minor probat: q: ad desitionē panis ꝑ ꝓlationē verboꝝ sacraliū / oia illa incipiūt esse sub speciebꝰ panis: ergo succedūt. Sic eni panis subam cōuerti in aiam christi nihil aliud est: q̄ ad ꝓlationē verboꝝ sacramentaliū ꝑ q̄ desinit panis sub eiꝰ speciebꝰ incipere aiam christi. Et q: ita vere incipit aia christi de nouo esse sub spēbꝰ panis sicut corpus christi: ⁊ ita vere actū panis conuersus esset primo / ⁊ solū in aiam christi: et ideo aia vere ⁊ ꝑ se est terminꝰ cōuersionis huiꝰ: licet nō tam minus primo intentus. Ex illo sequit q̄ tot sunt cōuersiones in cōsecratiōe eucharistie: quot ibi incipiūt esse de nouo sub spēbꝰ panis entia realiter distincta ⁊ ab inuicem separabilia: vñ est ibi transsubstantiatio panis in corpꝰ. Itē panis in aiam. Itē panis in sanguinē. Item trāssubstātiē accidēratio panis in accidētia: licz tm̄ vnū sit cōuersum ⁊ trāssubstātiatū / scz suba panis. Sicut si in aliquo subiecto acquirerent plura accidētia simul tpe: vt color / caliditas / raritas ⁊c. nō obstāte mobilis vnitate / sunt ibi diuerse mutationes tot: quot qualitates introducunt: ⁊ q̄libet qualitas esset terminꝰ sue mutatiōis. Ita in ꝓposito. ⁋ X Secūda ꝓpositio accipiēdo ꝯuersionē scd̄o mō stricte ⁊ ꝓprie ⁊ sil'r terminū ꝑ se ⁊ formalē ꝓ termino ꝑmo intento: ꝯuersio panis nō fit in aiam christi: nec in eiꝰ sanguinem: nec in accidentia: sed tm̄ in corpꝰ christi tanq̄ in terminū eiꝰ ꝑ se primū ⁊ formalē. Probat: q: tantū corpus christi est ibi ꝑ se nō vt cōiunctū: qm̄ si esset separatū ab aia ⁊ a sanguine sicut fuit in triduo mortis christi: tūc ad ꝓlationē verborū cōsecrationis / esset tm̄ ibi corpus cū diuinitate: ⁊ nec aia: nec sanguis: nec opatiōes vitales. Ad ꝓlationē em̄ ꝟboꝝ cōsecrationis a sacerdote sup materia cōueniente cū debita intentione / diuina ptāte semp incipit esse sub spēbꝰ panis id q̄d significat ꝑ terminos forme cōsecrationis. s. corpus christi: ⁊ tale quale est in naturali cōsistentia. s. cū oibꝰ sibi vnitis ⁊ inherentibꝰ ⁊ cōiūctis ⁊ ad hec requisitis. Et q: nō semp eadē insunt corpori: nec eadem cōiuncta sunt: ideo nō semp eadē sunt p̄sentia speciebꝰ panis ad verba cōsecrationis. Illud itaq̄ q̄d semp p̄ns est facta ꝯsecratione: ⁊ q̄d significat expresse ꝑ ꝟba cōsecrationis: est primo intentū a deo ꝯuertēte: cetera ꝟo secūdario. ⁋ Y Et ita accipiūt cōuerti ⁊ terminū ꝑ se ꝯuersionis doc. dicētes corpus christi esse sub spēbꝰ panis tm̄ virtute ꝟboꝝ sacraliū ⁊ ex vi cōuersionis: aiam ꝟo ⁊ sanguinē ⁊ accidētia ibi esse ꝑ cōcomitantiā: q: cōiuncta sunt corpori in sua cōsistētia naturali: cui si cōiuncta nō essent: nō cōtinerent sub speciebꝰ: quātūcūq̄ sacerdos cū intentione debita ꝓferret ꝟba consecrationis sup cōuenienti materia. Sil'r cū dicūt subam panis cōuerti in corpꝰ tm̄: ⁊ nō in aiam vel sanguinē: ⁊ ita loquit glo. de cōse. dis. ij. quid est christū māducare. dicens: In solā carnē panis ꝯuertit: ⁊ vinū in sanguinē. Et magr̄ dist. xi. quarti sniarū. Licz sub vtraq̄ specie sumat totꝰ christus: tm̄ nō fit cōuersio panis nisi in carnem: nec vini nisi in sanguinē. Carnem ponit pro corpore. Et ꝑ hoc ad rōnem dubij dicit / q̄ ꝓcedit de cōuersione ad trāssubstātiationez cōiter dicta / quō etiā diffinita est. Sed accipiendo ꝓprie ⁊ stricte: ⁊ diffinitioni. s. dicte addere oportet: ꝑ se primo et principaliter: vt dicat: Transsubstātiatio est cōuersio sube totius in subam / ꝑ se primo ⁊ principaliter: nō habentem cōem materiā cū cōuersa. Et exponant termini ꝑ se / primo ⁊ principaliter: vt nūc expositi sunt. Et ita ptz ad illud dubium: quō panis cōuertit vel nō cōuertitur in solū corpus vel etiam in animā ⁊ sanguinem ⁊c.

⁋ Lectio. xli. A

D tertiū dubiū p̄cedenti lectione motū: scz an panis desitio dici debeat annihilatio: an corruptio: Rñdendo. Notādū q̄ illud dubiū orit ex incertitudine quid nois vocabuli. Nō em̄ apud oēs eodē mō accipit vocabulū annihilationis. Certū est aūt q̄ annihilatio dicit desitionem rei: nō tm̄ oēm. Desitio ꝟo est trāsitio rei aliq̄n existētis in nō esse. Siq̄dē desinit q̄d nō esse incipit: vt ptz ꝑ eiꝰ expositionem. Transit aūt res in nō esse multiplr. Quāq̄ ꝑ solā separationē partiū suarū: partibꝰ ipsis separatim manētibꝰ. sic hō desinit et trāsit in non esse separata aia intellectiua a corpore: licet maneat aia separata / et similiter corpꝰ. Sic totū integrale siue sit res vna ꝯtinua naturalis: vt lignū / lapis: siue cōtiguū artificiale / vt domus tunica desinit esse si ptes ab inuicē separent localiter ipsis tm̄ manētibꝰ in suo esse. Quāq̄ trāsit res in nō esse per desitionē alterius partiū essentialiū altera parte manēte. Sic ois res naturalis cōposita ex materia ⁊ forma materiali siue extēsa corrūpit: ⁊ trāsit in nō esse ꝑ hoc q̄ forma eiꝰ substātialis nō manet: manēte tm̄ materia q̄ est sue cōpositionis pars altera. Sic lignū desinit simplr ⁊ trāsit in nō esse dū ex eo gn̄atur ignis: q: manēte materia ligni corrūpitur forma ligni: ⁊ introducit forma ignis in eandez materiā. Sic etiā brutū cū morit trāsit in nō esse: q: corrūpit forma brutalis: ⁊ introducit forma cadaueris in materiam bruti manentē. Quāq̄ res desinit ⁊ trāsit in nō esse ꝫm se totū: q: nihil ipsius manet: sed quodlibet ipsius ita trāsit in nihil siue in nō esse: hoc est / ita simplr ꝫm se ⁊ quodlibet sui nō est: sicut nō fuit ante mūdi ꝓductionē. Et isto mō transeūt in nō esse oēs res cōposite ex partibꝰ diuersarū rōnū / siue habeant partes: siue nō: dū desinūt: siue etiā sint res totales ꝑ se subsistentes vt angelus: siue materie inherētes / vt forme substātiales ⁊ accidētales. Tm̄ in corruptione cōpositi substātialis puta bruti vel aeris: ita forma substātialis trāsit in nō esse: ⁊ nihil ipsius forme manet: sicut ante mūdi creationē nihil ipsius fuit: ⁊ ita trāsit in nō esse forma in corruptione cōpositi: sicut angelus si simplr destrueretur. Nec refert quantū ad nō esse / q̄ forma desinit in materia ⁊ q̄ angelus desinit extra materiā. Naz vbicūq̄ res ꝫm se ⁊ q̄dlibet sui desinit: nihil ipsius manet. ⁋ B Nec ideo forma desinēs in materia minꝰ trāsit in nihil aut in nō esse q: ꝫm aliquos manet in potentia materie. Tū q: nō plus manet in potentia materie q̄ in potentia agentis: sed nō obstāte illo esse / q̄d habet in potentia agentis: trāsit in purū nihil. i. in nō esse simplr: ergo sil'r nō obstat q̄ manet in potētia materie. Item nō obstante illo esse in potentia materie / forma pōt creari a deo: q: om̄e ꝓducibile a natura de potentia materie / pōt simplr creari a deo: sed quicq̄d creat de nihilo ꝓducit: ꝫm magrm̄ dist. i. lib. ij. sniarū. Ergo nō obstante illo esse in potētia materie transit in purū nihil. ⁋ Preterea: forma materialis pōt a deo annihilari ⁊ ita reduci ad purū nihil: ⁊ tm̄ annihilata manet in potentia materie: q: pōt reproduci ad esse actuale in materia: ⁊ hoc est esse in potentia materie. ⁋ Si dicis q̄ forma corrupta nō pōt reproduci ab agente naturali. v. physic. ⁊. ij. de generatione in fine. Sed solū a deo nō de potentia materie: sed ꝑ creationē. Illud est pro dicto ꝓbando: q: tunc forma naturaliter in materia corrupta nō manet in materia potentia: q: nō pōt reproduci de potentia materie: q: nō ꝑ agens naturale: nec ꝑ agens supnaturale: q: deꝰ non agit de potētia materie: qui nō indiget in sua actione materia. ⁋ Preterea illud esse in potentia materie nō est aliquod esse reale distinctum a materia ⁊ agente. Nihil em̄ aliud est q̄ posse produci cōcurrente materia: sicut esse in potentia dei agentis nihil aliud est q̄ posse produci a deo agente: ⁊ nō dicit aliquod esse creabile in deo: vt ostendit magr̄ dist. xxxv. primi / in simili de esse in scientia dei. Posse aūt produci a deo: vel posse produci cōcurrente materia / nihil ponit impossibile sic producti: ideo illo nō obstante tale possibile est purum nihil. Similiter ⁊ accidens q̄d abijcitur in alteratione transit simpliciter in nō esse: sicut non fuit ab initio ante mūdi productionem. ⁋ Item desitio rei siue in materia siue rei totalis pōt fieri aliq̄n a causa naturali: sicut in generatione substātiali: siue accidentali quādo corrumpit totū compositū sil'r ⁊ forma substantialis: ⁊ generatur noua forma in priori materia: ⁊ ꝑ hoc

Annihilatio. Desitio q̄d dicit ⁊ quot sunt.

nouū cōpositū. Quādoq̄ fit a causa supernaturali nō cōcurrēte actiue causa naturali: vt si deus imediate destrueret formam hoīs vel asini in materia: similiter in destructiōe charitatis ⁊ grē. ❡ E Cōsequēter nota ꝙ annihilatio dupliciter pōt accipi. Uno modo vt est desitio rei ꝺm se ⁊ quodlibet sui: qua redigit̄ in purū nihil: sicut fuit purū nihil añ mūdi creationē. Hoc est que ita trāsit in nō esse simpliciter ꝙ nihil ipsius manet in materia: sicut nihil eius in natura fuit ante mūdi ꝓductionē: ⁊ hoc a causa nō reqrēte in sua actione materiā. ❡ Ex q̄ patet ꝙ illo mō distinguit̄ a corruptione cōpositi substātialis: q: illud in sua corruptione non desinit ꝺm se ⁊ qđlibet sui: manet eñ materia. Distinguit̄ etiā a corruptiōe forme substātialis vel accidētalis i materia naturali: q: licet forma talis simpliciter transit in nihil: vt ꝓbatū est: q: tñ hāc desitionē causat causa q̄ reqrit materiā: ideo non annihilat̄: sicut ecōuerso: lꝫ forma ꝑ generationē ꝓducta ꝺe ꝓducat̄ de nihilo: hoc est postq̄ nihil fuit: q: tñ ꝓducit̄ ab agēte qđ reqrit materiā: iō nō creatur: sed fieri ꝺr ex vel de potētia materie: nō ꝙ prius ꝺm qđcūq̄ esse fuit in materia: sꝫ q: ad ei⁹ ꝓductionē a tali agēte reqrit̄ materia manēs: Ita forma corrūpit̄ in potētia materie: non ꝙ ꝺm aliqđ sui manet in materia: sꝫ q: ad ei⁹ corruptionē ab agēte tali naturali reqrit̄ materia. Scđo mō accipit̄ annihilatio vt nō solū negat eē annihilati: sꝫ etiaꝫ negat successionē cuiuscūq̄ positiui: et illo mō nihil quod conuertit̄ in aliud: q̄uis simplr̄ desinat esse: annihilat̄. Et diffiniat̄ vt. s. addēdo sine successione alicui⁹ entitatis positiue. ❡ E Per hec ad dubiū respōdet̄ ꝑ duas ꝓpositiones. Prima: Accipiēdo annihilationē pmo mō: substātia panis vere annihilatur in cōuersiōe ei⁹ in corpe xp̄i. Probat̄: q: ꝺe redigit̄ i purū nihil ꝺm se et q̄dlibet sui/ad sensuꝫ. s. positū. Probat̄: q: substātia panis nō hꝫ verius vel actuali⁹ esse in corpe xp̄i succedēte/q̄ in potētia dei creatiua ꝺm cōtinētiā virtualē vel ꝑfectionalē: aut quocūq̄ alio mō exprimat̄. Sed nō obstāte tali esse in potētia dei vere annihilaret̄: si desineret ꝺm se et qđlibet sui/materiā scꝫ et formā/nō succedēte corpe christi: ḡ nec obstat eē qđ ꝺr hr̄e in corpe xp̄i. Cōsequētia nota cū maiori. Sed minor ꝓbat̄: q: nisi sic nō posset a deo ānihilari: q: quātūcūq̄ reducat̄ ad pmū nihil/semꝑ maner in potentia dei: q: sꝑ pōt recreari a deo sicut potuit pus q̄ erat creari. ❡ Itē sicut impossibile est ꝙ aliqđ habeat esse post nō esse/nisi ꝑ gñationē vel ꝑ creationē: ita impossibile est aliqđ acqrere non esse post eē: nisi ꝑ corruptionē vel annihilationē. Sed substātia panis cōuersa in corp⁹ christi acqrit nō esse post eē: et nō per corruptionē: q: illa p̄supponit materiā manentem: qđ nō est in ꝓposito: q: totū transit in totū: ergo ꝑ annihilationē. Sed hic posset faciliter dici ꝙ acqrit nō esse post esse ꝑ cōuersionē supnaturalē: q̄ videt̄ esse mediū iter corruptionē ⁊ ānihilationē: ⁊ sic etiā cōuersio posset forte poni mediū inter gñationē ⁊ creationē. Et pōt ɔ̄nr dici ꝙ si q̄d conuerteret̄ supnaturaliter in aliqđ de nouo ꝺm se totū ꝓductiuū quoad materiā ⁊ formā: illud sic ꝓductū de nouo nō crearet̄ nec gñaret̄: sꝫ inciperet eē ꝑ cōuersionē alteri⁹ i ipsum: ⁊ ꝑ ꝺ nō oino esset de nihilo: ideo pma ratio est efficacior. Illa aūt posset fieri contra ꝓpositionē sequētē: ⁊ soluit̄ vt nūc soluta est. ❡ F Scđa ꝓpositio: Accipiēdo annihilationē scđo mō: vt scꝫ negat successionē entitatis positiue/panis substātia in corp⁹ christi cōuersa nō annihilat̄. Patet q: licet ꝺm se totū desinat: tñ succedit corp⁹ christi: ad cui⁹ successionē ordinat̄ totalis desitio panis. ❡ Et si q̄s ꝺi. Desitio panis est mutatio deꝑditiua/realiter separabilis a successione corpis xp̄i: ḡ siue succedat corp⁹ xp̄i/siue nō: nō variat̄ in se desitio panis: sed si nō succederet corp⁹ christi/simpliciter annihilaret̄: ergo etiā si succedit ānihilatur. q: eadē est mutatio panis siue corp⁹ christi succedat: siue nō. Respondet̄: verū est ꝙ mutatio panis est eadē siue succedat corp⁹ christi siue nō: eētialiter: q: semꝑ est eadē desitio/⁊ idē termin⁹ intrinsec⁹: puta nō eē simpliciter panis: tñ nō sortit̄ ꝓpter hoc eādē denominationē cōnotatiuā. ānihilatio eñ est cōnotatiuū ɔnotās priuationē successionis: iō ista existēte dicit̄ panis annihilari: ea nō existente (q: cōnotatū deficit) nō ānihilat̄. Sicut idē hō q̄ñq̄ ꝺr alb⁹: q̄ñq̄ nō/sine sua variatiōe eētiali: ⁊ q̄ñq̄ alicui dexter q̄ñq̄ sinister/sine q̄cūq̄ sui mutatione: sꝫ nō sine mutatione alterius. Sic eadē panis desitio dicit̄ annihilatio/si non adsit successio alterius: ⁊ dicit̄ nō annihilatio si adsit. Rationes dubij laborāt in equiuoco hui⁹ termini annihilatio: ⁊ patet solutio ex dictis. ❡ G De quarto dubio/ qđ inquirit cur ad tā difficilē intellectum limitauit ecclesia articulum de sacramēto eucharistie. De hoc varias rationes assignari laborāt sctūs Bonauē. Alexā. de ales: ⁊ post eū sctūs Tho. q̄ in. iiij. scrip. dis. xi. q. i. dicit/ꝙ opinio tenēs ꝙ panis substātia manet cū substātia corpis christi est icōueniēs/impossibilis ⁊ heretica. Incōueniēs: q: tollit reuerentiā debitam christo: vt cōtinet̄ in hostia. Sibi eñ vt in eucharistia/debet̄ cult⁹ latrie: sed si ibi maneret panis: nō deberet talis exhiberi: q: esset occasio idolatrie remanente ibi pane. ❡ Item tollit significationē huius sacramēti: debet eñ illud pmū significare corp⁹ christi vt pmū signatū: sꝫ si ibi maneret substātia panis ipsa haberet rōnē pmi signati. ❡ Itē tolleret̄ debit⁹ vsus sacramēti: q: si ibi maneret substātia panis: esset vere cib⁹ corporalis. Usus aūt huius sacramēti est/ꝙ sit cibus spūalis. Impossibilitateꝫ ꝓbat: q: nihil potest incipere esse vbi prius non fuit: nisi per sui mutationē vel alteri⁹ in ipsum. Sed si panis manet/et nō cōuertit̄ in corp⁹ christi: corp⁹ christi mutaret̄ localiter: ⁊ cū simul ⁊ semel in diuersis locis corp⁹ christi consecret̄: oporteret ipsum simul ⁊ semel ad diuersa loca moueri: qđ est impossibile: q: cōtingeret cōtrarios motus inesse eidē: vel saltē diuersos eiusdē spēi. ❡ Tertiū ꝙ sit hereticū ꝓbat: q: est cōtra veritatē scripture/scꝫ verba christi instituentis/dicētis: Hoc est cor. m. Si aūt substātia panis maneret: veri⁹ diceret̄: hic est corp⁹ meū/q̄ hoc est corp⁹ meum. ❡ H Sed ꝙ iste rationes nō sint efficaces: ostēdit Sco. q. iij. dist. xi. q̄rti sui scripti. Inefficacia prime patet: q: non est idolatria adorare xp̄m in eucharistia: ⁊ tamē negari nō pōt q̄n sit ibi creatura aliqua/scꝫ spēs ille: sꝫ nō est adorādū sensibile cōtinēs: sꝫ christ⁹ cōtent⁹. Sic si panis maneret: diceret̄ christum ɔtineri sub pane quanto ⁊ quali: ⁊ tamē nō adorari panē: sꝫ christū cōtentū in pane: vt in signo. Nec etiā simplices nō potētes distinguere panē a corpore christi: nec nūc nō potētes distinguere inter accidētia panis ⁊ corp⁹ christi sunt idolatre. In oibus eñ est vna responsio: ꝙ simplices adorant in fide ecclie: ⁊ hoc sufficit eis ad salutem. Maiores autem distincte adorāt contentū christum: ⁊ nō signū: siue signum continens sit accidēs tñ: siue substātia panis cū accidēte. ❡ Scđa ratio magis est ad oppositū: q: vt argutum est in ꝓpositione dubij/si ibi maneret panis: duplex significatio esset vera: naturalis ⁊ ad placitū: nūc aūt nō pōt saluari nisi altera vera. ❡ Dicit̄ ergo ad rationē/ꝙ primū significatū ex institutione diuina debet eē corp⁹ christi: ⁊ ita est siue maneat substātia panis siue nō. Primū aūt significatum accidētiū qđ naturaliter significāt: semꝑ est substātia illa quā pmo affecerūt: q: illa naturalis significatio nō mutat̄: illa idē significāt fideli et infideli. ❡ Nec tertia rō ꝓbat: q: mō manifestū est ꝙ ille spēs nutriūt. ⁊ tñ nō negat̄ hic eē cibū aie: cū det̄ cōtetum sub cibo corporali: ita etiā si poneret̄ ibi panis manere: eēt ibi nutrimētū corporale: ⁊ tñ cōtētū sub illo esset tñ nutrimentū aie spūale. Ratio etiā ꝓbās impossibilitatē nihil valet: q: ostendet̄ infra ꝙ corp⁹ christi vere mutatur localiter acquirendo presentiam nouam ad diuersa vbi/diuersas scilicet species sacramētales. Quō aūt nō est impossibile diuersos mot⁹/sursum/deorsum ⁊c. inesse eidem: aut veri⁹ idem moueri diuersis motibus: infra dicetur. ❡ Ultimum de hic ⁊ hoc/nihil ad propositum. Uerum est enim hic est corpus meū. ⁊ similiter verū est. hoc est corpus meū nō hoc accidēs: sed contentū sub accidēte. Eodē mō si eēt substātia panis: nō hoc qđ est substātia panis: eēt corpus

christi: sz hoc qḋ est cōtētū sub pane: est corp⁹ christi. Maluit aūt saluator vti hoc vocabulo hoc φ̄ hic: q2 sic magis exprimit veritas: licet vtrūq3 eēt verū. Alie psuasiōes doctorū videnṫ mīn⁹ efficaces. ℂ B Tenēda est ergo hec veritas: φ panis substātia nō manet: sz cōuertiṫ in corpus christi ꝑpter eccłie determinationē: ꝛ auto. scrōꝝ: vt patuit in ꝑncipio ꝑcedētis lec. Eccłia eñ determinauit istū itellectū esse de veritate fidei in symbolo edito sub Inno. iij. in cōcilio lateraū. sicut allegatū est: vbi magis explicite ponit veritas credēdoꝝ quorūdā: φ̄ in symbolis aplōꝝ athanasij vel niceni cōcilij. Et q̄cq̄d ibi ḋ: credendū: tenēdum est eē de substātia fidei post istā decisionē solēnē ecclesie. ℂ Sed cur hūc itellectū difficilē scī dicere: ꝛ eccłia determinare elegerūt: cū scripture possunt exponi ꝛ saluari ſm intellectū facilē de hoc articulo. Respōdēt hic scō. ꝛ bona. φ eo spiritu exposite sunt scripture quo cōdite: ꝛ ita eccłia catholica eo mō exposuit, quo spū veritatis edocta fuit: ꝛ ideo intellectū hūc difficilē elegit, q2 ver⁹ est. Nō eñ in potestate eccłie fuit hūc intellectū, verū facere vel nō verum sz dei instituētis. Intellectū aūt hūc a deo verū factū ꝛ traditū eccłia explicauit, directa in hoc (vt crediṫ) a spū spōsi sui christi: spiritu scz sancto, quē ꝑmisit christus eccłie vt maneat cū ea in eternū. Ioh. xiiij. Hec ergo veritat' spiritu recta, in his que fidei sunt: errare nō pōt. Tn̄ licet christ⁹ potuisset instituisse: φ ad verba cōsecrationis corp⁹ suū presens eēt substātie panis nō desinēti simul ꝛ ei⁹ accidētib⁹: ita tñ nō instituit: sz ordinauit φ fieret ꝑsens accidētib⁹ tm̄, ad substātie panis desitionē. Ordinatio aūt hec fortasse innotuit eccłie longo tēpore post sacramēti institutionē. Et creditur primū sanctis patrib⁹ reuelata: qui scriptis suis posteros docuerūt: vel saltē ipsi ꝑ studiosam scripturarū explanationē iuenerūt: quoꝝ autoritates. s̄. posite sunt. ℂ L Nō ergo fecit ecclesia primo hāc verā: φ panis cōuertiṫ in corpus christi: dū hāc veritatē primo tenēdā statuit: sed eā ab initio institutionis sacramenti fuisse verā declarauit: q̄ ante ei⁹ declarationē nō sciebaṫ fuisse vera ex sufficiēti autoritate. Quāuis eñ beat⁹ Amb. ꝛ alij scī patres ipsam astruētes nō defuerūt: q2 tñ ipsoꝝ autoritas ad assentiendū ipsoꝝ dictis neminē cōpellit: nisi in diuinis fundata fuerit scripturis: aut diuine innitaṫ reuelationi: ideo anteφ̄ hoc cōstaret: licuit q̄busdā cōtradicere eoꝝ dictis ꝛ oppositū opinari. vñ btūs hiero. Si q̄d dixero qḋ nō aliquo duorum testamētoꝝ ꝑbauero: nō mihi credaṫ. Et beat⁹ Aug. in epła. viij. ad hiero. Solū canonicis scriptoribus hic honor est exhibēdus: vt q̄cūq3 dixerint: hoc ipso vera esse credanṫ. Et post modicū. Alios ita lego vt quātalibet sanctitate: quātave doctrina polleant: nō ideo verū putē q2 ipsi ita senserūt: sz q2 mihi ꝑ alios autores vel canonicas vl̄ ꝑbabiles rationes: q̄ a vero nō oberrēt: ꝑsuadere potuerūt ꝛ habeṫ dist. ix. Ego. vbi multa ad hoc ꝑpositū: cui⁹ exēplū familiare est. Licet beat⁹ tho. sanct⁹ credaṫ, ꝛ ab eccłia canonizat⁹: q2 tñ multa scripsit ad q̄ sufficientē auto. ꝛ rōnē nō habuit: nec constat de reuelatione diuinitus sibi facta: ideo hodie in scholis publice sibi cōtradiciṫ. ꝛ qḋ mai⁹ est scrūs sancto cōtradicit. sic cōtradicit btūs augu. beato cypriano de baptismo hereticoꝝ ꝛ scismaticoꝝ: aliā ꝛ btō hiero. de repͤhēsione pauli: q̄ reprehēdit petrū: ꝛ sic de multis alijs. Gal. ij. ℂ L Cū aūt eccłia aliquā v̄itatē determinat: innitiṫ diuine reuelationi: aut saltē diuinis scripturis: ꝑ quarū diligētē expositionē v̄itates q̄sdā extrahit: q̄s vt credēdas ꝑponit: q̄ priorib⁹ icognite fuerūt, saltē sic explicite declarate: nō φ nouas veritates (vt dictū est) faciat: q̄ pri⁹ veritas nō fuit: sz veritatē q̄ semꝑ fuit vera: declarat q̄si prius nō sufficiēter cognitā. Sic in ꝯcilio niceno determinatum est spm̄ scm̄ a patre ꝛ filio ꝑcedere: cui⁹ oppositū dicebāt greci: nec tamē ꝑpter hoc ante determiationē tenētes oppositū fuerūt heretici: q2 añ nō fuit hoibus certū id esse verū: qḋ post reptū est esse veꝝ modis ante dictis. Sic nouissime in ꝯcilio basilieñ. in sessione. xxxvj. āno. M. cccc. xxxix. determinata est hec veritas, φ btā ꝛ gliosa virgo origina

li peccō nunφ̄ subiacuit: quā determinationē sub plūbo ꝛ sigillo cōcilij generalis vidi, ꝛ manib⁹ tenui. Nō hoc tñ chactū est verū ꝑ eccłie determinationē: sed declaratū est esse verū qḋ pri⁹ fuit verū. Sed id fuisse verū ex sufficiēti autoritate nesciebaṫ: ꝑpter qḋ pri⁹ oppositū sine culpa ꝛ temeritate teneri potuit ꝛ defendi. Et ſm hoc verū est qḋ dicit btūs Greg. sup ezech. φ ꝑ incremēta tēpoꝝ creuit noticia sacraꝝ lrāꝝ: q2 veritates catholice de die i diē magis ꝛ magis explicate sunt. Sic dixit ꝑpheta: Sup senes intellexi: Ioh. xvi ꝛ sup oēs docētes me intellexi. Et dn̄s apłs: Multa habeo vob dicere q̄ nō potestis portare mō: cū aūt vene. ille spūs veritatis docebit vos oēm veritatē. Sic in ꝑposito, declarauit eccłia panē trāssubstātiari in corp⁹ christi ꝛ non manere: ꝛ ita corp⁹ christi eē ꝑsens specieb⁹ panis sine substātia panis. Nō sua volūtate bñplacito aut sapiētia: q2 nō est fides in sapiētia hoim q̄ stulticia est apud deū. ſm apostolū: Sz q2 verū h eē eccłia cognouit. i. cor. iij. ℂ M Ex ꝑ h ad rōnes dubij ḋ: φ intellect⁹ cuiuslibet articuli in vniuersali tradit⁹ ad illū intellectū spālē limitādus est, q̄ verus est: nō curādo an sit facilior: vel ad intelligēdū difficilior: siue sequanṫ plura miracula: siue pauca. Et ita itellect⁹ ille, φ panis cōuertiṫ ꝛ nō manet cū corpe christi ꝑsente solis speciebꝰ: q2 ver⁹ est ꝛ opposit⁹ falsus: ab eccłia est determinatus: debetq3 ad eū suscipiēdū captiuari cuiuslibet intellect⁹ fidelis in obsequiū fidei christi: vt dicit apłs: q2 pl⁹ pōt ij. cor. x. de⁹ sua oipotētia efficere: φ̄ creata intelligētia capere. ſm φ dicit. b. Aug. Fateamur deū aliq̄ posse et nos itelligere nō posse: neq3 de⁹ laborat faciēdo miracula: ad q̄rū multiplicationē fidelis gratulari hz: nō refugere. Gratulari inquā: q2 tā potētē deū colit: q̄ tā mirabilia opaṫ ꝑpter salutē hois: q̄ create nature excedūt ꝛ facultatē ꝛ intelligētiā. Infidelis q̄ ꝑpłs pl⁹ in fidei admirationē: φ̄ ei⁹ derisionē suspēdi pōt: imo ad credēdū allici ꝛ ꝑmoueri: dū audit tā tam autoris fidei potentiā: vt oē id posse astruaṫ qḋ contradictionē nō includit. Multaq3 eū mirabilia super nature cursum ꝑpter fideliū suoꝝ amorem ꝛ salutē operari: sicq3 se sub potenti manu sua humilient: ꝛ suū: cui credunt: autorem glorificēt. Sic eñ multi infideliū ad fidem sunt allecti auditis insuetis effectib⁹ ꝛ miraculis: ꝛ in admirationem suspensi. rursus ex admiratione docibiles redditi: et a dn̄o misericorditer ꝑ meritū sanctorū suorum illuminati Et si q̄ alij ꝑpter miracula ꝛ fidei nostre ardua scandalizātur: non potentes aut nō volentes credere nisi his q̄ i natura aspiciūt: ac per hoc fidem tanφ̄ falsam aut vanā con Math. xv. temnūt. quid aliud φ̄ verbū christi amplectendū est: Ois plantatio quam nō plantauit pater me⁹ celestis eradicabitur. Sinite eos: ceci sunt ꝛ duces cecorū. Utilius eñ scandalū nasci permittiṫ: φ̄ veritas relinquiṫ. ait Grego. ꝛ ponitur in decretalibus pro regula iuris. Sic quidam christi falsi discipuli ad salutiferam ipsius de hoc sacramento doctrinam supra humanū intellectū eminentem scādalizati sunt: ꝛ abierunt retro, in dānationis laqueum seipsos precipitantes: propter quos tamē christus veritatem ac mirabilia huius sacramēti nō tacuit: sed publice predicauit, dicens. Caro mea vere est cibus ꝛc. Ioh. vi. ℂ N Neq3 eñ ex intellectu credibiliū fidem nancisci oportet: sed ex fide intellectū: dicente Esa. Nisi credideritis non intelligetis. eiusdē vij. cap. ſm aliam translationem. Si quem igitur a fide reuocant miracula: sciat se non esse idoneum christi sectatorem: qui fidem miraculis instituit ꝛ roborauit. Cessent denique humana (ait Maximus in ser. de innocētibus) dum tractanṫ diuina. Necesse est humana succūbere dum celestia ꝑdicanṫ: silere naturalia cum veritates loquūtur. Nō itaq3 ad lucrādū fidei irrisorē veritati cedēdū fuit: aut miracula minuenda: que ad fidei robur, ꝛ fideliū vtilitatem benignitas operata est saluatoris: sz ꝑpter ea venerādus ꝛ collaudandus est deus: ac sua dilectio nimia agnoscenda. Siquidem minorare et abijcere miracula est, fidei firmamentū tollere. Nā ad robur fidei etiā ꝑdicatorib⁹ in orbem vniuersum missis ꝑtātem dedit signorū: vt noua que

ꝑdicarēt: nouitate miraculoꝝ comprobarēt: et fidē verbis
facerēt nō sapiētia hūana: ſʒ mirabilia facta diuina. Sicq
dū non humanis ꝑſuaſionibꝰ: ſed diuinis crederet opera
tionibꝰ: fides mentoꝛia ſuo ꝑmio non fraudaret: q nō ha
bet meritū vbi ꝑbet humana ratio experimētū. Opoꝛtet
igitꝰ ab apparētijs naturalibꝰ animū reuocare: ⁊ veritati ma
tris eccl̄ie fideliter adherere: ⁊ a fide nō adulterari: ſequē
do nr̄am intelligētiā quā experimur ī multis deficere ⁊ er
rare. ¶ Per hoc ſufficiēter reſponſum eſt rationibꝰ dubij.
Fides enī tūc ꝓficit nobis ad ſalutē: qn̄ innitit veritati in
chꝛiſto fundate: nō vanitati ⁊ naturalis cognitionis infir
mitati ⁊c. ¶ Lectio. xlij. A

Stēso ꝙ panis con

uertitur in coꝛpus chꝛiſti tanq̄ in terminum
formalē ⁊ ꝑ ſe cōuerſionis: vidēdū eſt q̄d ac
cipit noīe coꝛpis chꝛiſti / in qđ cōuertit panis
ſubſtātia. An ſubſtātia q̄dā ſimplex: an aliqua cōpoſita ex
materia ⁊ foꝛma. Et poſſet quidē breuiter reſpōderi ꝙ coꝛ
pus in quod cōuertit ſubſtātia panis eſt ꝓrimū ꝑfectibile
ab aīa chꝛiſti intellectiua. i. id qđ cū aīa intellectiua ꝯſtitu
it humanitatē chꝛiſti / tanq̄ altera eiꝰ pars eſſentialis: qđ
verū eſt / ſi nō ponant plures foꝛme vitales ī chꝛiſto. Vtrū
autē illud ꝓrimū ꝑfectibile ſit materia ſimplex: an cōpoſi
tū ex materia ⁊ foꝛma: ſunt diuerſe opiniones ſm diuerſi
tatē opinātiū de vnitate ſubſtātialis foꝛme eiuſdē cōpoſi
ti: ⁊ pene tot / q̄t ſunt doctoꝛes ī hac materia ſcribētes. Vn
de ꝓfundioꝛi harū diſcuſſione dimiſſa / nihil determinādo
duos modos recitabo ſm duas oppoſitas opiniōes / qui
bus materia iſta reſolui poſſet: ſtāte ſemper firma hac ve
ritate ſufficiēter ſupꝛa oſtēſa / ꝙ ſub ſpeciebꝰ ſacramentali
bus eſt illud verū ⁊ idē coꝛpꝰ chꝛiſti qđ cōceptū ⁊ natū eſt
de virgine: pepēdit in cruce: iacuit in ſepulcro: reſurrexit ⁊
ſedet ad dexterā paterne gl̄ie: in quo venturus eſt dn̄s ie
ſus iudicare moꝛtuos atq vivos. Etiā ſi ſciri nō poſſit cer
te ⁊ determinate q̄d ſit illud coꝛpꝰ adequate: illud enī cre
dere ſufficit ad ſalutē: illud ſcire ⁊ ſi c ē optabile ⁊ bonū: nō
tn̄ neceſſariū. Vnde egidiꝰ de roma doc. famoſus: qui in
q̄nquaginta theoꝛematibꝰ multū laboꝛauit: huiꝰ ſacramē
ti mirabilia explicare: ac nodos diſſoluere q̄ſtionū: cū ad
hāc materiā venit: fatet de veritate ſue poſitiōis (qua po
nit coꝛpꝰ in qđ cōuertit panis ſubſtātia: eſſe materiā nō ab
ſolute ⁊ ſm ſe: ſʒ oꝛganizatā / ⁊ habentē modum quātitati
uū: ꝓpter quē pōt dici coꝛpꝰ) ſibi ſufficienter nō conſtare:
ideoq eidē firmiter nō aſſentit dicēs: Sufficit mihi ſcire ꝙ
panis cōuertit in coꝛpus chꝛiſti: quod fuit foꝛmatū ex ſan
guinibꝰ virginis: qđ fuit immolatū in cruce. Et vinū in ve
rum ſanguinē: q ꝓ redēptione humani gn̄is fuit effuſus
cui hoc nō ſufficit / cū freno fidei q̄rat vlteriꝰ. Mihi autem
hoc ſufficiat: nam malo in ſimplicitate manere: q̄ de arduis
temere iudicare. ¶ B Inquirēdo igit q̄ddıtatē coꝛpo
ris in qđ cōuertit panis: videt ꝙ opiniones diuerſe de vni
tate foꝛme poſſunt reduci ad duas oppoſitas. Vna ꝙ ī cō
poſito ſubſtantiali plures ſunt foꝛme ſubſtātiales: ſiue il
le multiplicent ſm pluralitatē pꝛedicatoꝝ quiddıtatiuoꝝ
de tali cōpoſito pꝛedicabiliū: ſiue ſm diuerſas operatiōes
a foꝛma ꝓcedētes. Siue ponat in homine tn̄ foꝛma coꝛpo
reitatis: quā aliqui nomināt foꝛmā mixtionis: ⁊ foꝛma ve
getatiua / ſenſitiua et ſpecifica que eſt intellectiua. Siue
aliter ſm varios modos ponēdi ſic opinātiū. ¶ Scđa opi
nio eſt / ꝙ ſicut in vno cōpoſito nō ſunt plures materie di
uerſe rōnis: ſic nec plures foꝛme ſubſtātiales. Sed oē com
poſitū ſubſtātiale cōponit ex materia eiuſdē rōnis: ⁊ vna
foꝛma ſpecifica q in hoīe eſt aīa intellectiua. Vn̄ hō foꝛmt
nomē ſubſtātie ⁊ coꝛpoꝛis / tā ex materia q̄ aīa itellectiua
ſimul ſiue cōiunctim. Dicit n̄o coꝛpꝰ aīatū aīalis rōnalis ꝑ
vnicā foꝛmā / aīam ſcʒ intellectiuā / q opat opationes vita
les in hoīe. Itē vegetat coꝛpꝰ: ipſa ſentificat: ipa ratiocina
tur: licet ꝑ alia ⁊ alia oꝛgana nō ſimiliter qualificata. Vn
de eo ipo ꝙ aliquid eſt cōpoſitū ex aīa intellectiua ⁊ mate

ria pꝛima / eſt ſubſtātia / coꝛpꝰ animatū / animal / homo: vt
patet manifeſte ꝑ cōmunes diffiniones hoꝛū terminoꝛū.
Vnde tenet ꝙ in hoīe ⁊ in quolibet cōpoſito ſubſtātiali /
pꝛeter foꝛmā ſpecificā / nō eſt alia ſubſtātia: niſi ſimplex ma
teria ꝑma: q manet eadē numero in genito ⁊ coꝛrupto im
mediatis. i. quoꝛū vnū ſuccedit alteri. ¶ C Cōſequēter
notādū ꝙ coꝛpꝰ accipit tripliciter poſt Greg. de arimino
in. ij. ſcrip. diſ. xvj. q. ij. Vno modo vt eſt ſpēs imediata ſub
ſtantie: ⁊ ſic ſignificat ſubſtātiā totalē cōpoſitā ex materia
⁊ foꝛma. Totalē dico. i. q nō eſt ꝑs alteriꝰ: q: gn̄a ⁊ ſpēs ꝑ
dicamentalia nō impoꝛtāt res partiales: q: res partiales
nō ſunt ꝑ ſe in ꝑdicamēto: ſʒ tn̄ reductiue ſm multos. Itē
genus ꝑdicat de oībꝰ ſpeciebꝰ ⁊ indiuiduis ſub eo cōtētis
Sub coꝛpoꝛe aūt tanq̄ ſub genere cōtinent oēs ſpēs ſpe
cialiſſime ⁊ indiuidua ſubſtātie: ſignificātes res cōpoſitas
vt hō / aſinꝰ / iohānes / petrꝰ / paulꝰ: tales aūt ſignificāt res
totales ꝑ ſe in gn̄e: ⁊ ꝑ ꝯn̄s coꝛpꝰ nō v̄ificat de eis ſi ſigni
ficaret re partialē. ¶ Coꝛrelariū: Si in eodē cōpoſito ſub
ſtantiali ſunt plures foꝛme: cōpoſitū ex materia / ⁊ vna foꝛ
ma tn̄ nō eſſet coꝛpꝰ. Gr̄a exēpli: Si in hoīe eēnt quattu
oꝛ foꝛme / coꝛpoꝛeitatis / vegetatiua / ſenſitiua ⁊ rationalis
cōpoſitū ex materia ⁊ foꝛma coꝛpoꝛeitatis ꝑciſe nō eſt coꝛ
pus ſic accipiēdo coꝛpꝰ: q: q̄cq̄d cōtinet ſub gn̄e: cōtinetur
etiā ſub aliqua ſpē ſpecialiſſima: ſʒ illud cōpoſitū ꝑciſe nec
eſt aīatū: nec inaīatū: nec hō: nec aſinꝰ: ſʒ bene eſt ꝑs hoīs
¶ Alio mō accipit vt eſt ſpēs quātitatis cōtinue: ⁊ ſic ipoꝛ
tat trinā dimēſionē: longitudinē / latitudinē ⁊ ꝓfunditatē
⁊ ſic dimēſio realiter diſtinguit a ſubſtātia ⁊ q̄litate exten
ſa: tūc coꝛpꝰ illo mō nō ſupponit niſi ꝓ accidēte / ſcʒ quāti
tate trine dimēſiōis. Si nō diſtinguit: tūc ſupponit idiffe
rēter ꝓ ſubſtātia vel q̄litate extēſa: cōnotādo trinā dimen
ſionē partiū. ¶ Tertio mō accipit coꝛpꝰ ꝓ altera pte ꝯpo
ſiti ſubſtātialis: vt cū dicimꝰ hoīem cōponi ex coꝛpe ⁊ aīa:
ibi enī nō capit coꝛpe vt eſt ſpēs imediata ſubſtātie: q: ſic
hō nō cōponit ex coꝛpoꝛe: ſed eſt coꝛpꝰ. ſicut nō cōponit ex
aīali: ſed eſt aīal: nec ſoꝛtes cōponit ex hoīe: ſed eſt homo.
Et ſic videt ꝙ coꝛpꝰ eſt in ꝑdicamēto relatiōis ſicut ꝑs: q:
impoꝛtat foꝛmaliter partē totiꝰ cōpoſiti. ⁊ ita reſpectū ad
totū. Et illo mō materia ꝑma eſt coꝛpꝰ: ſicut accipit cōmen
tatoꝛ. j. phy. cōmē. lxiij. vbi poſita diſtinctione de duplici al
teratione / ſubſtātiali ⁊ accidētali / ait. Et cū ꝯſiderauerint
illud quod defert vtrāq trāſmutationē: inuenīūt ipm idem
numero: ⁊ eſt coꝛpꝰ demonſtratū. Videmꝰ enī idē coꝛpꝰ in
eodē loco trāſferri de carneitate in terreſtreitatē: ⁊ de terre
ſtreitate in vegetabilitatē ⁊c. vbi ꝑ coꝛpꝰ itelligit materiā.
Ad idē. j. metaphyſi. cōmento. xxxj. vbi materiā q̄ttuoꝛ ele
mētoꝝ vocat coꝛpꝰ. In hac ſignificatione cōiter accipit a
ſctis. Vn̄ iohānes dam̄. Oēs hoīes ex aīa ⁊ coꝛpe cōpoſiti
ſunt: ⁊ oēs naturā aīe ꝑticipāt: ⁊ ſubſtantiā coꝛpoꝛis poſſi
dēt. Itē. b. hiero. in explanatiōe fidei catholice / humanita
tē dicit cōſtitui ex aīa ⁊ coꝛpoꝛe. In his coꝛpus accipit ꝓ
altera parte cōpoſiti. Sic capit coꝛpꝰ philoſophꝰ. ij. de aīa
cū dicit: Aīa eſt actus coꝛpis. ¶ D Verū q̄dā adhuc di
ſtinguunt de coꝛpoꝛe illo mō accepto: q: vno mō accipiūt
generaliter ꝓ altera pte eſſentiali cōpoſiti: q cū foꝛma con
ſtituit totū: ⁊ ſic oīs materia ꝑma eſt coꝛpus. Hoc mō cōce
dendū eſt ꝙ aer habet coꝛpꝰ: ſimiliter ignis: ⁊ q̄cūq homo
genea ſubſtātialia: ſic accipit commētatoꝛ vbi ſupꝛa. Alio
mō accipit ſtrictiꝰ ꝓ altera pte cōpoſiti oꝛganizata cū foꝛ
ma cōſtituēte totū: ⁊ illo mō materia in aīalibꝰ ꝑfectis eſt
coꝛpꝰ / ⁊ nō in homogeneis. Sic cōcedimꝰ ꝙ aīal cōponit
ex coꝛpoꝛe ⁊ aīa: nō autē lapis vel terra aut aqua vel aer.
¶ Secundū ponētes aūt plures foꝛmas ſubſtātiales in
eodē cōpoſito / adhuc opoꝛtet ponere vlterioꝛē diſtinctio
nē coꝛpis: vt dicit alterā partē cōpoſiti etiā oꝛganizatā: q:
pōt accipi vno mō ꝓ ꝓrimo ꝑfectibili a foꝛma vltima ſiue
ſpecifica: ſm quā acceptionē verū eſt ꝙ oīs hō cōponit ex
duabꝰ partibꝰ tn̄: ſcʒ coꝛpe ⁊ aīa intellectiua: ibi coꝛpe acci
pit / ꝓ toto illo ſubſtātiali qđ eſt ꝑmū aīe intellectiue: ideſt
pꝛo cōpoſito ex materia et foꝛma coꝛpoꝛeitatis vegetati

na ⁊ sensitiua. Alio modo capit̄ corpus ꝓ cōposito ex ma-
teria ⁊ sola forma corporeitatis ⁊ sic corp⁹ nō est altera pars
sed forte quarta vel sexta vel centesima ſm ꝙ ponunt̄ plu-
res vel pauciores forme substātiales in eodē cōposito. Et
hoc modo oportet accipere corpus ſm eos q̄ ponūt pluri-
mas formas: vel ad minus ꝓ cōposito ex materia ⁊ forma
vel formis non vitalibus. Et ꝑ hoc habēt dicere ꝙ corpus
in qd̄ cōuertit̄ panis tanq̄ in terminū ꝑ se formalē/ est cō-
positū ex materia ⁊ forma corporeitatꝭ: excludēdo formas
vitales. i. vegetatiuā/ sensitiuā ⁊ intellectiuā. Patet: q2 ha-
bēt dicere ꝙ corpus in qd̄ conuertit̄ panis: est illud qd̄ ma-
net idē in christo viuente ⁊ mortuo: Illud autē non inclu-
dit formā vitalē: illa eñ nō fuit in corpe christi mortuo i se-
pulcro. Ex quo sequit̄ ꝙ corpus nō dicit̄ precise p̄mū per-
fectibile ab aīa intellectiua ſm sic opinātes. Patet: q2 pro-
ximū ꝑfectibile ab aīa intellectiua includit oēs formas ꝑ-
ter aīam intellectiuā: ⁊ sic includit aīam vegetatiuā ⁊ sen-
sitiuā: q̄ nō sunt partes corporis i qd̄ cōuertit̄ p̄mo substā-
tia panis: q2 ille separate fuerūt a corpore christi moriēte. Et
hec respōsio videt̄ eē de intētione scoti/ quātū ad h̄ ꝙ cor-
pus sit cōpositū ex materia ⁊ forma corporeitatꝭ: cōtra san-
ctū Tho. ⁊ Egidiū ponētes vnitatē forme substātialis in
vno cōposito. Quē etiā in h̄ imitatur guilh. Ockā. Vn̄ ait
Sco. q. iij. dis. x. ꝓpe finē: Dico ꝙ corp⁹ christi ꝑ se includit
materiā/ ⁊ ad min⁹ formā vnā mixti priorē intellectiua: ⁊ ꝑ
istā formā est in actu eēntiali/ ⁊ p̄ximū receptiuū aīe intel-
lectiue: lꝫ nō sit ꝑ eā in genere corporis/ vt corp⁹ est gen⁹/
nisi per reductionē. Et in illud cōpositū quod tñ per se est
pars hominis: fit per se cōuersio panis. i. totius in totū: et
partiū in partes: ⁊ per cōsequēs hec forma est termin⁹ for-
malis cōuersionis/ siue forma termini cōuersiōis. hec aūt
manet eadē siue anima vniat̄ ei siue nō: q2 hec prior est na-
turaliter saltē informādo ipsa anima: ⁊ in triduo māsit/ aīa
nō manente ibi: ⁊ ita in triduo fuisset eadē res sacramēti si
sacramentū tunc mansisset: q2 forma corporeitatis nō fuit
separata in christo: ⁊ per cōsequēs nec separata a materia
sua vt in eucharistia. Sicut eñ idē numero fuit res ista ſm
se in exīstētia naturali: ita etiā idē cōpositū numero: quod
est prim⁹ termin⁹ cōuersionis: māsisset semꝑ in eucharistia
Hec Sco. ⁊c. ¶ E Sꝫ q2 paucitas est semper ponēda vbi
plura ponendi nulla est necessitas: cui tanq̄ principio phy-
sico vterq̄ scotus ⁊ ockā frequēter innitunt̄: nec aliqua ne-
cessitas cogens ad ponēdum plures formas substātiales
in eodē cōposito apparet: ideo secunda opinio que plura-
litatem formarū vitat: ꝓbabilior videt̄. Nā omnes rōnes
quas aliq̄ cōtra hāc opinionē inducūt/ tā physicas q̄ theo-
logicas sufficiēter soluit Grego. de arimi. in. ij. dis. xvj. q. ij.
Inter quas due rationes theologice pōderant̄. Vna si in
vno cōposito nō esset nisi vna forma substantialis: tūc nō
esset idē corp⁹ in genito quod fuit in corrupto: nā corrupto
homine/ statim inducit̄ forma cadaueris: ⁊ illa cū materia
manēte cōstituit corpus. Illud aūt corp⁹ cōpositū ex ma-
teria ⁊ forma cadaueris/ nūq̄ fuit in viuēte tanq̄ pars ei⁹
⁊ ꝑ cōsequens nō est idē corpus in genito/ qd̄ fuit in corru-
pto. Cōsequētia nota: ⁊ p̄ma ps antecedētis patet: q2 cor-
rupta vel separata forma specifica/ statim introducit̄ alia
forma specifica. Et sicut materia nō pōt stare nuda natu-
raliter: sꝫ semꝑ priuata vna forma/ introducit̄ alia forma.
Ita ꝑfectibile a forma specifica/ siue fuerit materia siue cōpo-
sitū manēs: dū priuat̄ vna forma specifica/ recipit aliā. Nec
pōt stare nudū a forma specifica: ideo corrupta forma ali-
ni/ statim introducit̄ in materiā forma cadaueris. illa cor-
rupta/ introducit̄ forma vermis vel pulueris terrestris: il-
la corrupta/ forma graminis vel alterius mixti: q̄ oēs sunt
specifice. Scd̄a ps ptꝫ: q2 illud sic manēs dr̄ corpus defun-
cti hoīs vel aīalis. ¶ Ex hoc aūt sequūtur duo incōueniē-
tia theologicalia. Vnū: ꝙ illud qd̄ iacuit i sepulcro: nunq̄
fuit corp⁹ christi viuētis nec resurgētis. Scd̄m: ꝙ frustra ve-
nerarent̄ reliq̄e sctōꝝ: nā ossa illa venerant̄ tanq̄ corpa vel
partes corpoꝝ olim sanctoꝝ: et ita rediret heresis Eluidij:
quā studiose reprobauit beatus hiero. in epl̄a ꝯtra eundē.
Sed si in hīs nō est nisi vna forma/ puta cadaueris vel pul-
ueris: illa nunq̄ fuit in sctis: ⁊ ꝑ cōsequēs nec corp⁹ cōposi-
tū ex hac forma specifica ⁊ materia fuit aliq̄n pars sctōꝝ.
¶ F Sed rationes iste seipsas soluūt attēta distinctiōe
corporis suprapōsita. Nā si accipit̄ corp⁹ vt est spēs substātie
certū est ꝙ nō manet idē corpus in genito qd̄ fuit in corru-
pto/ etiā ſm eos. Sic eñ corpus corrūpit̄/ ⁊ simpliciter nō
manet: q2 sic corp⁹ non est substātia partialis: sꝫ totalis. Si
accipit̄ scd̄o mō/ vt est de quātitate: nihil ad ꝓpositū: q2 cō-
uersio nō fit in quātitatē. Si tertio mō ꝓ ꝑfectibili per for-
mā specificā: illud nō cōstituit̄ ex materia ⁊ forma cadaue-
ris: sꝫ est subiectū forme cadaueris idem in genito qd̄ fuit
in corrupto. Et ideo ita est cōtra arguētes sicut cōtra opi.
scd̄am: nā certū est ꝙ viuēs corrūpit̄ in cadauer. Certū eti-
am est ꝙ ossa illa q̄ dicunt̄ reliq̄e sctōꝝ: sunt res q̄dā tota-
les ꝑ se in genere ⁊ in certa specie: ⁊ ita hn̄t formas specifi-
cas q̄ nunq̄ fuerūt ptes sctoꝝ. Nā defuncto btō hiero. san-
ctū cadauer suū (Sic eñ noiat eusebi⁹ ⁊ cirill⁹ ei⁹ discipu-
li ⁊ cōtēporanei) nūq̄ fuit ps bti hiero. viuētis: sꝫ materia
cadaueris/ siue subiectū forme cadaueris qd̄cunq̄ fuerit.
Veneramur aūt sctōꝝ reliq̄as: nō q2 totū illud qd̄ sensib⁹
subijcit̄: fuit pars sctōꝝ: sed q2 materia vel substātia forme
reliq̄arū vere ⁊ eadē nūero fuerūt in sctis: ⁊ iterū reunien-
tur in resurrectione aīab⁹ sctōꝝ participes glorie corporis
De corpore christi patebit infra. ¶ Ad ꝓpositū ſm hāc opi-
nionē tenētē/ ꝙ in eodē cōposito substātiali nō est nisi vna
forma substātialis: dr̄ ꝙ in humanitate christi nihil est nisi
materia ⁊ aīa intellectiua tanq̄ ptes ei⁹ eēntiales/ ex q̄b⁹
cōponit̄. ¶ G Qd̄ aūt sit corp⁹ illud in qd̄ cōuertit̄ sub-
stātia panis: sunt diuerse respōsiōes. Btūs tho. iij. par. q.
lxxv. ar. vi. ponit ꝙ corp⁹ illud in qd̄ conuertitur panis: est
aliqd̄ cōpositū ex materia ⁊ aīa intellectiua/ nō vt intelle-
ctiua est: nec vt cōstituit cōpositū/ qd̄ est hō: sed vt dat esse
corporeū: ⁊ constituit cōpositū quod est corpus. Sed hoc
sustineri nō potest: q2 conuertit̄ in illud corpus qd̄ fuit idē
in sepulcro/ ⁊ in cena vel cruce: sed illud nō includit aīam
cū aīa christi non fuit in sepulcro. ¶ Egidius dicit theore-
mate. xxviij. ꝙ corpus illud in qd̄ conuertit̄ substantia pa-
nis: est materia/ non absolute ⁊ ſm se: q2 in hoc errauerūt
oēs phi antiqui/ dicētes materiā esse corpus: vt dicit theo-
remate. xxx. sed organizata/ scꝫ materia hn̄s quēdā modū
quātitatiuū/ ꝓpter quem ipsa pōt noiari corp⁹: sic eñ dicit
phus ꝙ aīa est act⁹ corporis. i. materia habentis partes seu
modū quēdā quātitatiuū: nō tñ includēdo quātitatē: q2 il-
la nō est de essentia hominis. Ille tamē modus dicit/ non
est quoddā accidēs supadditū materie essentie: sꝫ est dere-
lict⁹ in materia ex adiacētia quātitatꝭ: ⁊ est realiter ipamet
materia substans certis dimensionib⁹ siue quātitati: quia
vt sic censet̄ habere partes etiam distinctas a partib⁹ quā-
titatis. Et ꝓpter hoc etiā materia vt sub tali mō habet es-
se: pōt dici quoddā totum: siue quoddam cōpositū: vt de-
clarat theo. xxix. vt ita vere possit dici/ tota panis cōuerti-
tur in totū corpus. Et ſm hoc potest etiā idē fuisse corpus
christi viuū ⁊ mortuū: nō solū rōne materie: sꝫ rōne illi⁹ ter-
mini/ modi exīstēdi sub quātitate: vt declarat theoremate
xlvij. Ideo aūt negat quantitatē esse in per se termino cō-
uersionis: q2 tunc nō esset transsubstantiatio si requireret
in ꝑ se termino aliqd̄ accidēs. Etiā tūc ibi eēt quātitas p̄-
mo: qd̄ ipse negat ⁊ aliq̄ cōiter. ¶ Ista opinio etsi bn̄ pos-
set intelligi: tamē modus loquēdi videt̄ implicare. Nō eñ
simul stant ꝙ modus ille quantitatiu⁹ sit idē materie rea-
liter: ⁊ nō sit derelict⁹ a quātitate: q2 materia non derelin-
quit̄: nec causat̄ a quantitate. Similiter nō stat ꝙ modus
ille adueniat materie ex adiacentia formaꝝ ceterarū: vt ip-
se frequēter dicit: ⁊ ꝙ sit idē materie: q2 idē non cōuenit si-
bi ꝑ se. Itē si est idem materie: quō materia pōt dici ex ipso
quoddā cōpositū. ¶ Has opiniones cū opini. Henrici de
gandauo tenētis in hoīe duas esse formas substātiales: la-
te recitat Sco. cū suis motiuis; et latius nititur improba-

recuius tamen rationes sufficienter soluit Grego. vbi su-
pra inquantū procedunt contra vnitatē forme substantia-
lis in cōposito. ¶ H Potest ergo dici/sustinendo vnaz
tm̄ formā substantialē esse in homine que est anima intel-
lectiua: ꝙ panis cōuertit in materiā primam humanitatis
christi: tanꝙ in terminū primū ꝑ se ⁊ formalē cōuersionis
facte/vi cōsecrationis. Que materia est corpus: vt dicit al-
terā partē cōpositi substātialis/q̄ cū forma constituit totū.
Et hec materia siue corpus est alia numero a materia pa-
nis: hec etiā est eadē numero in christo viuente ⁊ mortuo.
Ipsa etiā materia iacuit nuda i sepulcro. Nuda dico a for-
ma substātiali: nō nuda a formis accidētalib⁹. Nō tm̄ cōuer
tit panis ꝑmo in aggregatū ex materia ⁊ accidētib⁹ sibi in
herētib⁹: q: accidētia illa variabilia sunt: nec semꝑ manēt
eadē in eodē subiecto. i. materia christi: q: alia accidētia pu
ta pallor vel nigredo/frigus/rigor ⁊c. fuere tā in corpore
christi mortuo/ꝙ in viuo. Terminus aūt ꝑ se huius cōuer
sionis semꝑ est idē vt. s̄. dictū est. Horreo dicere ꝙ forma
cadaueris successit aie intellectiue in christo moriēte. qđ de
alijs sanctis neminē negare puto/nō sic in christo: De quo
ꝓpheta in ps̄. Nō dabis sanctū tuū videre corruptionē. vt
Act. ij. allegat btūs petrus. atꝙ exponēs ait: Prouidēs ꝓpheta
locutus est de resurrectione christi: q: neꝙ derelict⁹ est in
inferno: nec caro ei⁹ vidit corruptionē. Sanctū tuū. glosa:
corpus sanctificatū. Per hoc ꝓbat humane fragilitatis ex-
pertē: ⁊ supgressum esse hūanam ɔditionē. Hec glo. Vide
ret aūt corruptionē cōi lege fragilitatis hūane: si separata
aia/ac in infernū descēdente: corp⁹ in sepulcro formā susci
peret cadaueris. Si ergo forma cadaueris non successit:
nec alia forma specifica: q̄d horū magis obuiat physicis
principijs/materiā stare nudā: an ipsam stare sine forma
specifica. vtrūꝙ negaret philosoph⁹: q̄ ponit ad corruptio
nē vni⁹ seq̄ generationē alteri⁹. Vtrūꝙ fieri ꝑ deū cōcede
re habet catholic⁹: eo ꝙ neutrū implicat contradictionē.
¶ I Sibo q̄s dicere nō refugeret/separata aia christi aliā
formā succedere in materia/nō ideo vt liber: Iā manifestū
est ꝙ corp⁹ cōpositum ex materia ⁊ illa forma succedēte/
qđ iacuit in sepulcro: nunꝙ fuit in christo: neꝙ pars hūa-
nitatis christi. Nō ḡ in hoc corp⁹ cōuertit panis: q: corp⁹ in
qđ cōuertit: idē est in sepulcro ⁊ i viuēte christo: vt plerisꝙ
autoritatib⁹ sanctoꝝ patrū ꝓbat. Vñ Amb. vt habetur de
cōse. di. ij. oia quecunꝙ. Idē inq̄t corpus qđ de v̄gine sum
ptū est: qđ passum est ⁊ sepultū: ⁊ resurrexit ⁊ in celū ascen
dit. loquit de corpe in qđ cōuertit panis i eucharistia. Itē
Leo in ser. de asce. Nō dubia fide: sꝫ certissima sciētia tene
mus/eā naturā in patris cōscensurā throno q̄ iacuerat in
sepulcro. Itē Aug. in de fide ad pe. Idē hō i vtero matris
⁊ pependit in cruce/⁊ iacuit in sepulcro/⁊ resurrexit. Sed
nō pōt illa idētitas intelligi nisi ratione ꝑtis q̄ est corpus.
Idē in epl̄a ad felicianū. Illam carnē in sepulcro nō dese-
ruit: quā in vtero formauit. Itē Grego. sup illud Iob. xxi.
Maria stabat ⁊c. Qđ moriēdo in sepulcro posuit: surgen
do sup angelos leuauit. Itē sup illud Ione. glo. Tu suble
uās de corruptione. idipm corp⁹/⁊ eandē carnē resurgere
qđ in humo conditū fuerat. Multa ad idē. s̄. allegata fue
rāt. Et ꝑ hec patet solutio rationū. s̄. ¶ L Sꝫ di. nō so-
lū est idē corp⁹: sꝫ ⁊ eadē caro: vt dicūt q̄dā autoritates Et
in ps̄. xv. Caro mea requiescet in spe. ⁊ Act. ij. Nec caro ei⁹
vidit corruptionē. ⁊ eadē ratione ei⁹ ossa. Materia autem
nō pōt dici caro/neꝙ os: cum illa nō sunt eiusdē rationis.
Materia aūt est eiusdē rationis in oib⁹ organis. Rñdet:
caro ⁊ ossa sunt termini cōnotatiui: ⁊ accipiunt dupliciter
Vno mō vt supponūt ꝓ corpe de substantia. i. ꝓ cōposito
ex materia ⁊ forma specifica cōnotādo accidentalē disposi
tionē: ⁊ sic panis nō cōuertit in carnē vt supra dictū est: q:
nō in corp⁹ vt est spēs substātie. Nec sic est eadē caro viui ⁊
mortui: nec eiusdē ratiōis est in hoie ⁊ pecore. Alio modo
accipit vt supponit pro corpore tertio mō accepto. i. altera
parte cōpositi q̄ est materia: cōnotādo certas dispositiōes
accidētales: ⁊ sic est eadē caro in viuo ⁊ mortuo. Etiam ca

ro ⁊ ossa sunt eiusdē rationis essentialis: sed nō accidenta-
lis: sicut hō alb⁹ ⁊ calidus. Sūt etiā eiusdē ratiōis in hoie
⁊ pecore. Nec sequit/sunt eiusdē rationis: ergo caro est os
ꝓpter defectum connotati: sicut hō iustus ⁊ iniustus sunt
eiusdē rationis essentialis. Nec tm̄ ꝓpter hoc iust⁹ est ⁊ in-
iustus. Et tantū de hac materia: in qua eligat q̄uis qđ pla
cet/seclusa temeritate ⁊ ꝑtinacia: stante semꝑ humili sub-
iectione intellect⁹ ꝓpriū determinationi ecclesie/⁊ fidei or
thodoxe. ¶ L Adhuc restat videre an cōuersio illa fiat
in tp̄e vel in instanti. Ad quod est vna responsio doctoꝝ
oim: q: vt dicit Alexan. iiij. ꝑ. q. xxxviij. mē. vi. Totus panis
in totū corp⁹ cōuertit indistincte: ita ꝙ nō vna pars substā
tie panis in vnā partē corpis christi: alia in aliā: prout de-
terminatū est ab Inno. iij. sic dicēte: Vtrū partes in ꝑtes
aut totū in totū: aut totale trāseat in totale: nouit ille q̄ fa
cit: ego qđ residuū est igne cōburo. Si tamē q̄rētis instat
improbitas: ego salua fide/concesserim/ꝙ totalis panis
in totale corpus cōuertit: ita vt nulla pars panis trāsit in
aliquā partē corporis. ¶ Et hoc satis patet ex ꝑmissis: nā
cū cōuersio nō dicit aliud nisi desitionē panis et successio-
nē corpis: desinit aūt totus panis ſm se ⁊ quodlibet sui: ⁊
succedit totum corpus christi. Manifestū est ꝙ totū con-
uertit in totū: ⁊ ita fit corp⁹ christi totū simul presens spe-
cieb⁹ panis: ⁊ nō pars post partē: ⁊ ita nō successiue: ⁊ ꝑ cō
sequens instātanee. i. totū simul. Nō em̄ pōt esse successio
ex parte termini q̄ tot⁹ simul introducit/et non pars post
partē. Nec ex ꝑte subiecti successiue ad forme receptionem
dispositi: q: nullū est hic subiectū: cū totum trāseat in totū
Nec ex ꝑte agentis limitati: q: agēs est infinitum: ⁊ ꝓpter
idem nulla pōt esse resistentia. Dicit ergo ꝙ in fine ꝓlatio
nis verborū incipit esse corpus christi sub specieb⁹ panis ⁊
desinit esse panis. ¶ Et si diceres: licet virt⁹ diuina cōuer
tens sit infinita: tm̄ opatur ad ꝓlationē verborū sacramen
talium/que nō pōt esse subita. ¶ Ad illud respōdet Ale-
xan. licet virtus diuina operet ad verbi ꝓlationē: non ta-
mē ſm prolationem successionis. operat em̄ virt⁹ diuina
nō nisi ꝓlatis verbis: sed nō durante verborū prolatione.
Operat aūtē in fine ꝓlationis ⁊ nō ante: q: ita placitū est
sue oīpotēti voluntati. ¶ M Sed forte quis replicet: si-
gno instās vltimū esse panis: ⁊ similiter primū instās cor-
poris christi sub specieb⁹ panis: vel sunt vnū instās vel di-
uersa. Si ꝑmū: ergo simul sunt corp⁹ christi ⁊ panis cōtra
pri⁹ dicta. Si diuersa: ⁊ cū instātia nō possunt eē imediata
cadit tēpus mediū: pro q̄ vt videt/introducit corpus chri
sti/⁊ ita successiue. Solutio: panis desinit simul cū verboꝝ
ꝓlatione: ita ꝙ idē est instās desitionis ꝓlationis verboꝝ
⁊ desitionis panis. Cū aūt ꝓlatio verboꝝ est successiua: ⁊
res successiua desinit ꝑ ꝑmū nō esse: ⁊ nō ꝑ vltimū esse: alio
quin daret vltima pars cōtinui q̄ necessario foret indiuisi-
bilis: ideo nō dat vltimū esse panis: sicut nō dat vltimū in
stans ꝓlationis: sꝫ dat primū nō esse ꝓlationis simul ⁊ pa
nis: ⁊ illud est ꝑmū esse corporis christi sub specieb⁹ panis
Et per hoc patet solutio replice/non admittēdo quod as-
sumitur: signo vltimum esse panis: illud enim nō est signa
bile: quia desinit non per vltimum esse: sed per primū non
esse. Et huic satis cōcordat sententialiter Alexan. de ales
par. iiij. q. xxxviij. mē. viij. vnde ait: Sumere est instans in
quo est corpus christi primo: ⁊ illud est termin⁹ huius mu
tationis que est transsubstantiatio. Sed quia in tempore
non continuātur adinuicem instātia: sed inter quelibet est
tēpus medium: nō est sumere instās primum aute instās
vltimū trāssubstātiationis: in quo instanti primo ante vl-
timū est panis: quia etsi sit sumere instans indiuisibile vl-
timum in continuo: non tamen penultimum. Vnde non
est sumere instans in q̄ vltimo est panis: instās em̄ instan
ti nō pōt continuari: sed tp̄s instāti. Vnde totū illud tp̄s
in quo est panis: cōtinuat illi instanti in quo primo est cor
pus christi. Hec ille. Hoc ergo instans in quo primo est cor
pus christi: est primū non esse panis: ⁊ terminat tēpus pro
lationis verborū. Tantū de illo. Et per cōsequēs de his q̄

respiciũt corpus christi ſm cõſiderationem predicamenti ſubſtãtie: ſcʒ de v̾itate corporis christi in ſacramẽto. Qua mutatione incipit ibi eſſe. Quid in q̃d cõuertit̃. Que ſubſtantia maneat. Que deſinat: ꝛ an deſinẽs annihilet̃. An cõuerſio inſtãtanea: an in tẽpore ꝑficiat̃. ¶ N Pro cõplemẽto tñ ꝛ clariore ac ſpecialiore deciſione eorũ q̃ reſpiciũt ſubſtantiã euchariſtie: ſm diuiſionẽ. ſ. lectione. xxviij factã. Adhuc videndũ an totꝰ chriſtꝰ fiat p̃ſens altaris ſacramẽto ad legitimã cõſecratiue forme ꝓlationẽ. ¶ Pro cuiꝰ ſolutione duo p̃mitto preambula. Primũ / ꝙ nomen chriſtꝰ nominat ſuppoſitũ verbi diuinũ ſubſiſtẽs in duabꝰ naturis: diuina ſcʒ ꝛ humana. vñ Dama. li. iij. Hoc nomen chriſtꝰ ꝑſone dicimꝰ: nõ monotropos. i. vno mõ dictũ: ſed duarũ naturarũ eſſe ſignificatiuũ / ſcʒ diuinitatis ꝛ humanitatis. Et aug. cõtra maximũ. Chriſtꝰ vna ꝑſona eſt gemine ſubſtantie. Ex illo pʒ ꝙ licet ſint tria ſuppoſita diuina ſcʒ pr̃ ꝛ filiꝰ ꝛ ſpũſſanctus: q2 tñ ſolꝰ filiꝰ ſubſiſtit in natura hũana: q2 ſolꝰ ipſe incarnatꝰ eſt: chriſtꝰ ſupponit pro ſolo filio nõ pro patre nec. ſſ. Supponit eñ pro ꝑſona diuina / cõnotãdo humanã naturã hypoſtatice ſibi vnitã: vñ dimiſſa natura hũana / verbũ nõ eſſet chriſtꝰ ꝓprie loquẽdo. Deficeret eñ cõnotatũ: quo deficiente / deficit ꝛ ſuppoſitio ſm logicos. Sicut deus dñs eſt: tñ deficiẽte creatura nõ eſſet dñs: eo ꝙ deficeret cõnotatũ huius termini dñs: cõnotat eñ ſeruũ. Nõ exiſtẽte aũt creatura / nõ eſt ſeruꝰ cui dñs dominaret̃: ꝛ ita non eſſet dñs: vt vult btũs Aug. v. de tri. ca. xiij. ꝛ allegat magiſter diſt. xxx. p̃mi. ¶ Ex illo patet ꝙ verbum nõ ſemꝑ fuit chriſtꝰ: q2 nõ ante aſſumptionẽ hũanitatis.

Heb. xiij Nec obſtat illud apl̃i: Chriſtꝰ ieſus heri ꝛ hodie / ipe et in ſecula. Quia ſimpliciter verũ eſt ſm rigorẽ logice: chriſtus fuit heri ꝛ hodie ꝛ ab eterno: q̃uis verbũ nõ fuit chriſtus ab eterno. Suppoſitũ eñ illud qđ eſt chriſtꝰ: fuit ab eterno: q̃uis nõ ab eterno vnitã habuit ſibi naturã humanam. ¶ Scđo ſeq̃tur ꝙ ꝓprie loquẽdo / ꝛ de rigore v̾boꝝ in triduo mortis chriſti verbũ nõ fuit chriſtꝰ. Patet q2 in illo triduo nõ habuit ſibi humanitatẽ vnitã: q2 nõ fuit hũanitas chriſti ĩ illo triduo: licet fuit corpꝰ ꝛ aĩa ꝛ vtrũq3 deitati vnitũ: q2 tñ aĩa fuit ſeparata a corpore nõ fuit ibi hũanitas. nã hũanitas cõpoſita eſt ex vtroq3: vt dicit Hiero. ꝛ allegatũ eſt. ſ. ¶ O Ex quo ſeq̃tur tertio / ꝙ ſi aliq̃ predicata chriſto attributa ſunt pro triduo ratione hũanitatis: ꝙ tales orationes ſunt tropice ꝛ figuratiue: hoc eſt nõ ſunt vere de virtute ſermonis: ſed admittunt̃ ꝑ figurã: vt illa Aug. ſuꝑ Johãnem. Quis nõ eſt derelictꝰ in inferno? Chriſtꝰ: ſed in aĩa ſola. Quis iacuit ĩ ſepulcro? Chriſtꝰ: ſed in corpore ſolo: q2 in his ſingulis chriſtꝰ eſt. In his ſingulis chriſtũ cõfitemur. Et illa Amb. ĩ lib. de ſpũſancto. Chriſtus pepẽdit in ligno: chriſtꝰ iacuit in ſepulcro. Et illa ſymboli: Chriſtꝰ eſt ſepultꝰ: chriſtꝰ deſcẽdit ad inferna. Hec inquã ꝛ ſimiles ſm ꝑſatũ modũ loquẽdi ꝑ ſynecdochẽ cõceduntur: q2 diuinũ ſuppoſitũ mãſit vnitũ corpori chriſti: et ſimiliter aĩe in triduo / vt dictũ eſt: q̃ fuerũt partes hũanitatis eiꝰ: ratione q̃rũ partiũ toti chriſto ꝓdicta predicata attribuunt̃. ſm hũc ergo intellectũ cõcedit̃: chriſtꝰ iacuit in ſepulcro. i. corpꝰ hũanitatis chriſti: cui mãſit vnitũ v̾bi ſuppoſitũ iacuit in ſepulcro. Et illa: chriſtꝰ deſcẽdit ad inferna ad hũc intellectũ cõcedit̃: aĩa chriſti diuinitati vnita deſcẽdit ad inferna. ¶ Notandũ tñ de illis. Chriſtꝰ deſcẽdit ad inferna: chriſtꝰ iacuit in ſepulcro: q̃ ſm rigorẽ logice vere ſunt. Nõ aũt ille: Ad inferna deſcẽdit chriſtꝰ. in ſepulcro iacuit chriſtꝰ. quarũ differẽtia patet ex logica: q2 aliter appellant termini cõnotatiui poſiti a parte eiuſdẽ extremi: aliter dũ ponunt̃ a parte diuerſoꝝ. Verũ nõnulli gñaliꝰ de noie chriſti loquũtur dicẽtes: ipſum ſupponere pro diuino ſuppoſito: cõnotãdo ipſum ſubſiſtere in natura capaci aſſumptiõis ſuppoſitalis: ſiue ſit totalis ſiue partialis. Et hi admittũt prefatas locutiones proprie / non per figurã: tñ per idiomatũ cõmunicationẽ. ¶ P Sed nõ ſtando in iſta diuerſitate / videamꝰ an chriſtꝰ ſm totã diuinitatẽ ꝛ ſm totam humanitatẽ ſit in hoc ſacramẽto. In vtraq3 eñ natura eſt reperire quandã totalitatẽ: In diuina q̃ eſt ſm incluſionẽ oĩm trium perſonarũ: ſic eñ chriſtũ ſm totã deitatẽ eſſe in hoc ſacramẽto eſt chriſtũ eſſe cũ patre ꝛ. ſſ. In hũana vero natura eſt reperire duplicẽ totalitatẽ: vnã ſm partes eſſentiales: aliã ſm partes integrales. Et ſic chriſtum eſſe in ſacramẽto ſm totã naturã hũanã / eſt chriſtũ eſſe in ſacramẽto ſm corpꝰ ꝛ aiam: ꝛ ſm oẽs partes integrales caput / pedes ꝛ ſic de alijs. Scđo ſupponit̃ ex ſupradictis ꝙ aliq̃d đr eſſe in ſacramẽto dupliciter: vel ex vi cõſecrationis vel cõuerſionis: qđ ſcʒ eſt terminꝰ ꝑ ſe cõuerſiõis ꝛ p̃mo intentꝰ. Scđo mõ ꝑ quandã cõcomitantiã: q2 cõiunctũ ei qđ primo mõ eſt p̃ſens. ¶ His p̃miſſis ponunt̃. v. propoſitiones. Prima: chriſtꝰ deꝰ ꝛ hõ ſm diuinã naturã pariter ꝛ humanã p̃ſens eſt venerabilis euchariſtie ſacramẽto. Hec veritas ſatis deducta eſt ex autoritatibꝰ canonis ꝛ ſcđoꝝ lec. xxix. ꝛ pñt aliq̃ breuiter cõmemorari. De ſumma trinita. ꝛ fi. catho. cap. j. Idẽ ipe ſacerdos ꝛ ſacrificiũ ieſus chriſtꝰ. Jeſus aũt chriſtꝰ deꝰ ꝛ hõ eſt ſubſiſtẽs in natura diuina et hũana. Et cõcordat btũs Hiero. de cõſe. di. ij. Nec moyſes. Nec inq̃t moyſes dedit vobis panẽ verũ: ſed dñs ieſus ipe cõuiuiũ ꝛ cõuiua: ipſe comedẽs et q̃ comedit̃. Itẽ illud eſt ſub ſacramẽto qđ manducat̃ ꝛ ſumit̃ ſumpto ſacramento. Hoc aũt eſt chriſtꝰ. Aug. de cõſe. diſ. ij. qui manducat. Mãducat̃ chriſtꝰ / viuit mãducatꝰ: q2 ſurrexit occiſus. Itẽ Hiero. eadẽ diſt. ſinguli. Singuli inq̃t / totũ accipiũt chriſtũ dominũ. Itẽ amb. lib. de offi. eadẽ diſ. ante benedictionẽ. In hoc ſacramẽto chriſtꝰ eſt. Ad idem plures adduci poſſunt que habent̃ eadẽ diſ. ꝛ. iiij. ſñiarũ. concordant omnes doc. Inno. Hugo / ꝛ ceteri. Quia ergo ibi eſt chriſtꝰ: ꝛ chriſtus dicit vtrãq3 naturã diuinã ꝛ hũanã: ſequit̃ ꝙ ibi ſit vtraq3 natura. ¶ Q Scđa propoſitio: Sub hoſtia cõſecrata cõcomitanter eſt ipſa diuinitas ꝛ dei filiꝰ: Nõ tñ ibi ſic eſt pater ꝛ ſpirituſſanctꝰ. Prima pars pʒ: q2 diuina natura vnita eſt corpori chriſti: nec ipſum vnq̃ dereliquit. qđ corpus eſt ibi per ſe vi cõſecrationis: vt dictũ eſt. Quod aũt diuinitas nõ dereliquit corpꝰ: patet per beatũ Aug. ſuper ioh. Mors ad tẽpus animã ꝛ carnẽ ſeparauit: ſed neutrũ a verbo dei. Itẽ Dama. lib. iij. ſen. Chriſtꝰ quod ſemel aſſumpſit nunq̃ dimiſit. qđ intelligi oportet quantũ ad partes eſſentiales: q2 in triduo dimiſit humanitatẽ: que in triduo non fuit: ſed nõ partes: q2 nec corpꝰ: nec animã. Cũ ergo diuinitas ꝛ verbũ (quod eſt filiꝰ dei) nõ ſit ibi ex vi cõuerſionis: nec in ipm panis cõuertit̃: vt. ſ. dictũ eſt. Eſt aũt cõiuncta corpori aſſumpto quod nõ dereliquit: ſequit̃ ꝙ ſit ibi per cõcomitantiã. Scđa pars propoſitionis patet / ſcʒ ꝙ nõ ſit ſub hoſtia pater ꝛ ſpirituſſanctꝰ ſic cõcomitãter ſicut deitas ꝛ filius. Sunt quidẽ ſub ſacramẽto pater et ſpirituſſanctꝰ qui ꝓpter immẽſitatẽ diuine nature ſunt vbiq3: etiã ꝓpter idẽtitatẽ eẽntie nõ poſſunt ſeparari a filio: vt filiꝰ ſit alicubi ꝛ non ibi ſit pr̃ ꝛ ſpũſſctũs: q2 q̃libet harũ ꝑſonaꝝ eſt in alia ꝑ circũceſſionẽ / ꝛ ſimplr̃ iſeparabiles ſunt: vnde dixit Ioh. xiiij chriſtꝰ philippo: Ego ĩ pr̃e ꝛ pr̃ ĩ me eſt. Nõ aũt ſunt in ſacramẽto eo mõ ꝑ cõcomitãtiã ſicut eẽntia ꝛ filiꝰ. nã eẽntia et filiꝰ ſunt ibi ꝑ cõcomitãtiã: q2 vniti hypoſtatice corpori aſſumpto: ſʒ nec pr̃ nec ſpũſſctũs aſſumpſit hũanã naturã ꝛ ita nec ꝑtes eiꝰ. Nõ eñ pr̃ factꝰ eſt hõ: nec ſpũſſctũs icarnatꝰ eſt: vt ꝓbat magiſter diſ. j. tertij. ꝛ diſ. xvj. primi li. ſen. ¶ R Utrũ aũt debeat cõcedi ſimplr̃ / ꝙ ibi ſit pr̃ ꝛ ſpũſſctũs ꝑ cõcomitãtiã licet nõ ſicut verbũ: videt̃ mihi ſalua ſemꝑ ſaniore ſñia ꝙ vis eſt ĩ noĩe: q2 de re cõſtat. Cõſtat q̃dẽ ꝙ ibi eſt pr̃ ꝛ ſpũſſctũs duplici ratione. Primo q2 ſunt deus: ꝛ ꝑ cõñs vbiq3. Scđo q2 ſunt cõſubſtãtiales v̾bo: ergo ſunt vbi verbũ: ita ꝙ ſi ꝑ impoſſibile nõ eſſent vbiq3: nihilominꝰ eſſent in ſacr̃o in q̃ eſt verbũ / ꝓpter cõſubſtãtialitatẽ v̾bi. Cõſtat etiã ꝙ ibi ẽ verbũ ꝑ aſſumptionẽ corꝑis quo modo non eſt ibi pr̃ ꝛ ſpũſſctũs. ¶ Poſſet igitur dici ꝙ aliq̃d đr eſſe in ſacramẽto ꝑ cõcomitãtiã dupliciter: immediate ꝛ mediate. Primo modo đr eſſe ibi qđ eſt vnitũ ſiue cõiunctũ ei qđ eſt ibi ꝑ ſe ꝛ p̃mo: nõ ꝑ aliud. i. nõ ꝓpter hoc ꝙ eſt cõiunctũ alicui cõiũcto ei quod eſt ibi p̃mo ꝛ per ſe.

Sic est aia sub spēbus panis: qꝛ imediate cōiuncta est corpori. Scḋo mō qḋ est ibi ꝓpter ꝯiūctionē ei⁹ cū ꝯiuncto illi qḋ est ibi ꝑ se ꝑmo: sic accidētia aie/ gr̄a/ charitas/ aie christi sunt in sacr̄o: nō qꝛ vnita sunt corpori qḋ est ibi ꝑmo ⁊ ꝑ se: sꝫ qꝛ vnita sunt aie q̄ cōiuncta est corpori. Per hoc posset dici ꝙ ṽbū est in sacr̄o ꝑ cōcomitātiā ꝑmo mō imediate qꝛ vnitū imediate corpori. Nō eīm est vnitū ꝑ aiam: alioqn in triduo nō fuisset vnitū corpori: aia tūc separata: qḋ pꝫ falsum. Pater aūt ⁊ fili⁹ sunt ibi: qꝛ vniti ⁊ cōsubales ṽbo: qḋ est imediate vnitū corpori: ⁊ sic nō sunt ibi ꝑ cōcomitātiā primo mō imediate: sed scḋo mō. ¶ S Tertia ꝑpō q̄ respicit humanitatē christi: q̄ attēdit penes ꝑtes essentiales eiusdē: est illa. Corp⁹ christi ē sub spēb⁹ facta ꝯsecratiōe primo ⁊ ꝑ se. Aia ṽo est ibi ꝑ ꝯcōmitātiā imediate. Prima pars ꝓbata est. s. Scḋa ꝓbat: qꝛ tale est corp⁹ christi i sacr̄o
Ro. vi. quale est in sua naturali existētia. In naturali aūt existentia est viuū/ ⁊ nō mortuū: qꝛ christ⁹ resurgēs ex mortuis iā nō morit. Nō viuit aūt nisi ꝑ aiam: g̃ nō est sine aia. Qꝛ aūt sit ibi ꝑ cōcomitātiā pꝫ: qꝛ nisi esset cōiūcta corꝑi nō esset ibi: vn̄ in triduo fuisset corp⁹ in sacr̄o sine aia: vt frequēter dictū est. Qꝛ etiā imediate pꝫ: qꝛ aia imediate ꝯiūgit corpori: ipsiq̄ inheret ⁊ ipm̄ viuificat: non ꝑ aliqḋ mediū cui prius inhereat. Et sicut dictū est de aia: ita dicendū est de precioso christi sanguine: ꝙ etiā est in corpore ⁊ sacr̄o ꝑ cōcomitantiā imediate. Nō eīm pōt corp⁹ humanū viuere naturaliter sine sanguine. Et est imediate cōiunctū corꝑi nō ꝑ aliud cui sit essentiali⁹ ꝯiūctū. ¶ Quarta ꝑpō respiciēs ꝑtes integrales. Oēs ꝑtes integrales corporis christi/ caput/ pectus/ man⁹/ pedes ⁊ cetere ꝑtes integrales ꝑ se et primo habēt p̄sentiā ad spēs sacrales. Probat: qꝛ ꝑ se ⁊ primo est ibi corp⁹. Cū aūt corp⁹ nihil est/ q̄ȝ sue partes simul sumpte: g̃ ꝓpositū: maxime qꝛ christi corp⁹ nunq̄ȝ fuit monstruosum aut iꝑfectū: g̃ semꝑ habuit oēs ꝑtes ad corporis ꝑfectionē req̄sitas. Erat eīm speciosus forma pre filijs hominū/ s̄m ꝓphetam. ¶ Sed est caute considerandū ꝙ noīa partiū integraliū q̄nq̄ȝ dicūt partes toti⁹ compositi etiā ex materia ⁊ forma specifica cōpositas: ⁊ sic caput nō est tm̄ materia vel forma corporeitatis s̄m sic opinantes: sed est cōpositū ex materia ⁊ aia viuente sic disposita ⁊ qualificata. Alio mō dicūt tm̄ materiā substractiue/ ⁊ nō formā specificā cōnotando certā formā ⁊ qualificationē: quo modo etiā in corpore mortuo dicim⁹ esse caput ⁊ mēbra: ⁊ sic pōt etiā distingui de carne ⁊ ossib⁹. Et ꝑ hoc pōt ꝯcordare doc. quoꝝ aliqui dicūt ꝙ caput carnes ⁊ ossa non sunt eadē in viuo ⁊ mortuo. Nec noīa hec vniuoce important partes illas in corpore viuo ⁊ mortuo: sed equiuoce. sicut homo significat viuū hoiem ⁊ mortuū. Alij oppositum asserūt. Prima opinio vera est s̄m primā acceptionē: scḋa s̄m secūdam acceptionem illoꝝ noīm caput/ manus ⁊c. In ꝓpositione aūt nostra accipi debent scḋo mō ⁊ nō primo modo: qꝛ primo modo accipiendo sunt ibi partim per se ⁊ primo quantū ad materiā: ⁊ partim per cōcomitantiā quoad formā. ¶ E Ex his colligitur ꝙ quattuor pertinentia ad perfectā corporis christi cōsistentiā/ sunt in sacr̄o venerabili. Primū/ corpus christi gloriosuꝫ: scḋm preciosus eius sanguis: tertiū benedicta eius aia: quartū diuinitas excellentissima. Corpus ex vi ꝯuersionis siue ꝑ se primo: cetera tria ꝑ cōcomitantiā quodā ordine s̄m ffranciscū maronis s̄m quē habēt esse in christo in existentia naturali. Nā sanguis est ibi ex cōcomitātia imediata: qꝛ ꝑtinet immediate ad dispositionē corporis vt sit susceptiuū aie: q̄ nō viuificat corpus sine sanguine. Scḋo est ibi aia ex cōcomitantia mediata: qꝛ presupponit sanguinem in corpore: sine quo corpus nō viuificat. Tertio est ibi deitas ex cōcomitantia remota: que q̄uis immediate sit vnita corpori: ⁊ etiā mā sit vnita corpori/ aia ⁊ sanguine separatis/ in triduo scꝫ. tm̄ in incarnatione facta est vnio ad totū hoiem primo: ⁊ ex cōsequenti ad partes humanitatis: ⁊ ideo quasi remota ⁊ vltima concomitantia dicit esse sub sacr̄o. Ex quo pꝫ ꝙ aliter loquit ille doc. de medio/ q̄ȝ. s. dictū est. Loquit eīm hic de medio quasi disponente: vt mediate dicat vniri vel cōiūgi: qḋ req̄rit aliqḋ mediū quasi disponēs aliud ad sui cōiunctionē. nō ꝙ illo medio vniat: ⁊ sic aia mediāte sanguine vnit corpori: qꝛ nō vnit corpori sine sanguine disponente corp⁹: nō aūt vnit sanguini. Supra aūt dictū est de medio suscipiēte vnionē. i. de medio quo prius vnit alicui ⁊ ꝓpter hoc ꝙ vnitū est illi ⁊ illud alteri/ vnit etiā illi alteri. Et sic nec sanguis: nec aia: nec deitas mediate vnit corpori: sꝫ singulū hoꝝ imediate vnit corpori. Et s̄m hoc q̄dā sunt ibi ꝑ cōcomitātiā ad corp⁹ christi: q̄dā ꝑ cōcomitantia ad cōcomitātiā: de quib⁹ dicet. De illis q̄ttuor supradictis etiā loquit sctūs Bonauē. dis. xi. q̄rti. q. i. ar. iiij. aliq̄ mō cōformiter ffrācisco di. ꝙ ibi est corp⁹ christi vi cōuersiōis sanguinis rōne cōmixtionis: aia rōne ꝯnexiōis: diuinitas rōne vnionis. q̄ etiā notari possunt in ṽbis christi. Ego sum Jo. vi.
pa. vi. q̄ de ce. descē. Panis quātū ad corp⁹ seu carnē. vnde Caro mea vere est cib⁹. ibidem. Viu⁹ ꝑ aiam q̄ nō viuificat sine sanguine. q̄ de celo descēdi ex deitate: nō motu locali: sed humanitatis assumptione. ¶ V Sexta ꝑpō: Nō solum hec q̄ttuor noīata: corp⁹/ sanguis/ aia/ deitas/ sunt in sacr̄o eucharistie: sed etiā earū ꝓprietates accidētia ⁊ ꝑfectiones nature ⁊ glorie. Pꝫ: qꝛ vt frequēter dictū est: ꝙ tale est corp⁹ sub hostia: quale est in naturali existētia quātū ad suas partes ⁊ ꝓprietates maxime absolutas/ s̄m eos qui ponūt respectus: qꝛ de respectiuis presertim ad vbi nō ita: de quo postea. Vn̄ sunt ibi q̄ttuor dotes glie corporis determinata partiū armonia ac qualitates prime ⁊ scḋe: cōplexio debita partiū officialiū ⁊ organoꝝ. Sunt eīm ibi in optima dispositione naturali quātū ad oēs qualitates singulis inexistētes. Sed de quātitate corporis ac partiū ac eorū situ ⁊ distātia locali dicet lec. seq. Nec solū ibi sunt oia q̄ faciūt ad ꝑfectionē corporis ⁊ mēbroꝝ: sed etiā ea q̄ sunt ad corporis ornatū ⁊ decorē: vt capilli/ vngues/ barba/ ⁊ cetera q̄ ꝑtinēt ad gloriosi corporis speciositatem: q̄ christus resumpsit in sua mirifica ⁊ gloriosa resurrectione in quib⁹ sedet ad dexterā patris/ sanctoꝝ aspectib⁹ presentatus. Sunt ⁊ ibi ꝑfectiones aie naturales ⁊ gloriose: scꝫ cognitiones diuine essentie/ ⁊ rerū oim in verbo ⁊ ꝓprio genere. Silr̄ ⁊ fruitio beata ac affectiones/ amores/ ceteriq̄ volūtatis actus ⁊ delectationes. Necnon ⁊ exterioꝝ sensuū ⁊ interioꝝ opa ⁊ qualitates. Si eīm aliqua harū ꝑfectionū deesset christo vt in sacr̄o: tunc esse in sacr̄o redundaret in magnā imꝑfectionē corporis ⁊ aie christi. Perderet eīm aliquā ꝑfectionem vt ibi existens q̄ sibi inexisteret in celo: qḋ videt absurdū dicere. Nam sic min⁹ delectabile esset christo quantū ad corpus ⁊ aiam/ esse in eucharistia q̄ȝ in celo: vt si ibi careret aliqua ꝑfectione aut delectatiōe corporali vel spūali. Sicut ⁊ angelis custodib⁹ nostris magis triste foret: si eis nobiscū in terris existentibus aliqua deesset ꝑfectio q̄ adesset in celis. Vnde etiā nobiscū existē- Math.
tes/ semꝑ vident faciem patris. ¶ Neq̄ȝ eīm necessariū est xviij.
quodcūq̄ȝ absolutū in corpore aut aia christi tolli/ ꝓpter nouā eius presentiā ad species sacramentales/ qḋ eis inest in celo. Nullo ergo priuat in sacr̄o qḋ inest in celo. Et hoc de facto: qꝛ s̄m absolutā dei potentiā oppositū nō est impossibile: vt. j. dicet. ¶ Et pro oibus illis vna est ratio: qꝛ cū ꝓpter cōuersionē panis in solū corpus christi: ꝑ cōcomitantiā sunt ibi sanguis/ aia/ deitas: qꝛ cōiuncta sunt corpori ⁊ vnita: eadēꝫ rōne ibi sunt ⁊ illa q̄ sanguini/ aie/ aut deitati sunt vnita: nō eīm ꝓpter presentiam corporis sui in eucharistia vult christus ip̄m corpus priuare suis ꝓprietatibus ⁊ ꝑfectionib⁹: nec illas sibi cōiunctis. Vult ergo primo esse sub hostia corpus suū vi ꝯuersionis ad sensum. s. expressum vult illud corpus suū gloriosum comitari animā/ diuinitatē/ sanguinē. Vult illa cōcomitātia nō esse imperfecta: nec suis opationib⁹/ donis naturalib⁹ ⁊ gratuitis esse priuata. Per hoc pꝫ quō totus christus est in hoc salutifero sacramento. Et hec de his que predicamentum substantie respiciunt: ad presens sufficiant.

¶ Lectio. xliij.

Expeditis vtcūqȝ his
sm priorē diuisionē q̄ cōueniūt sube predicamē
to: ɔ̄nr videndū est de respicientib᷒ corp᷒ christi
quātū ad quātitatē ⁊ sitū. Cū aūt sm catholicā veritatem
totus christ᷒ sm vtrāqȝ naturā diuinā ⁊ humanā: ⁊ sm oēs
partes sue humanitatis gloriose/ officiales ⁊ integrales
atqȝ organicas/simul cū singularū ꝓprietatib᷒ est in sacro
eucharistie sub spēb᷒ panis: vt lec. prima ⁊ alijs precedēti
bus diffuse ostensum est: inq̄renda est intelligētia hui᷒ ve
ritatis. Inter cetera em̄ multa ⁊ magna hui᷒ sacri mirabi
lia/ hoc singulariter mirabile est: ⁊ humanā videt̄ excelle
re intelligētiā: q̄ corp᷒ tā speciosum in sua quātitate linea
mentis ⁊ figura pfectissimū/ cū oīm mēbrorū ⁊ organorū p
fecta distinctione est sub parua hostia: cui᷒ quātitatē lōge
excedit. Videt̄ em̄ incōprehēsibile quō caput sit p̄cise vbi
digit᷒: pes vbi oculus: cor ⁊ epar vbi man᷒: vēter cū dorso:
tibia cū collo ⁊c. salua partiū distinctione ⁊ sine earū cōfu
sione: ⁊ mēbrū mai᷒ nō maiorē locū occupet q̄ mēbrū mi
nus/ puta venter q̄ oculus. Ponenda est ergo primo veri
tas tenenda: deinde ei᷒ intelligētia inq̄renda. ❡ Quoad
primū sit hec ꝓpō post venerabilē Guil. ockam in trac. de
venerabili sacro. c. vj. Cuius corp᷒ christi realiter ⁊ veraci
ter sub spēb᷒ panis ɔtineat̄: nō tn̄ in sacro altar̄ loco circū
scribit̄: ⁊ totū corp᷒ christi sub tota hostia: ⁊ totū corp᷒ chri
sti sub qualibet parte hostie realiter ɔtinet̄. Totū dico sm
cathegorematice. i. quelibet pars. Vel mixtim. i. ipm ⁊ ni
hil ipsius quin ipm. de hoc. j. lectiōe. lxx. Probat̄ hec veri
tas testimonijs sctōꝝ patrū. vn̄ bea. Hiero. in ser. dn̄ice. v.
post epi. de cōse. dist. ij. singuli. Singuli totū accipiūt chri
stū dn̄m: ⁊ in singulis portionib᷒ totus est: nec p singulos
minuit̄: sed integrū se in singulis prebet. Itē hilari᷒ papa
in. c. vbi. eadē dist. Vbi pars est corporis/ est ⁊ totū. Eadē
rō est in corpore dn̄i q̄ in māna: qđ in eius figura precessit.
De quo dr̄. Qui plus collegerat nō habuit amplius: neqȝ
qui min᷒ parauerat habuit min᷒. Itē glo. sup illo qđ dicit
Hila. in fine ca. iam allegati. Nō em̄ quantitas visibilis in
hoc estimāda mysterio: sed virt᷒ sacri spūalis: dicit. Nō est
sic quātitas estimāda vt sub minori quātitate min᷒ sit cor
pus christi: ⁊ sub maiori maius: q: vbicūqȝ pars: siue dicas
pars speciei totū corp᷒ est: siue pars corporis christi. i. ma
nus vel pes/ totū corp᷒ est. Nō tn̄ dicendū est q̄ oīa mēbra
mixta sunt: ⁊ vbi caput ibi mixtim pes vel manus: sed vbi
pars ibi totū: q: nō maiorē locū occupat totū q̄ pars: et
ecōuerso. Hec glo. Qđ dicit mixtim intelligo. i. cōfuse: de
quo postea. ❡ B Ex quib᷒ colligit̄ manifeste primo q̄
totus christus est in tota hostia: ⁊ totus in qualibet parte
Scđo q̄ etiā q̄libet ps corporis christi est in qualibet pte
hostie. Tertio q̄ in quacūqȝ parte hostie est vna pars cor
poris christi: ibi sunt oēs. Quarto q̄ vbi caput christi: ibi
manus. vbi pes: ibi oculus: ⁊ sic de alijs partib᷒. Qđ verū
est: si vbi dicit locū extrinsecū specierū: secus si dicit intrin
secā corpis partē. Cui᷒ intellect᷒ ex sequētib᷒ pendet. Hui᷒
veritat̄ possibilitas sic accipi pōt. Nihil negare debet chri
stian᷒ posse fieri diuina vīrtute nisi qđ p rōnes ex p se notis
pōt euidēter pbari includere ɔ̄dictionē. Vel nisi hoc eliciā
pōt ex scriptura sacra: aut receptis seu determinatis ab ec
clesia. Nō em̄ iuxta modū causarū naturaliū diuinā arcta
re debem᷒ potentiā: cū diuina prās oīm creaturarū virtu
tem in infinitū excedat. Nec ad negādū aliquid posse fie
ri diuina virtute experta sufficiūt: cū totū ordinem natu
ralium causarū possit deus imutare: ⁊ cōtra cōem cursum
naturaliū causarū cōstet cū multa fecisse. Quis em̄ vnq̄
naturaliter expertus est virginem sine viro cōcipere: duo
corpora simul existere. mortuos ad vitā resurgere: accidē
tia sine subiecto subsistere: aliaqȝ innumera: que tn̄ cōstat
diuinitus esse facta: teste vtriusqȝ testamēti scriptura. Nō
igitur negare aliqua debem᷒ a deo fieri posse: q: ipsa non
naturaliter fieri experimur. Ad ꝓpositū igit̄ duo supponā
tur. Primū deus p suā absolutā potentiā pōt facere vnā
aliquā sub̄am sm se totā coexistere plurib᷒ corporib᷒. Pa
tet/ q: hoc nullā includit ɔ̄dictionē: cū p ꝓpositiones p se
notas possit euidenter pbari. Ex quo statim sequit̄ q̄ vna
sub̄a per eandem diuinā potentiā pōt sm se totā coexiste
re alicui toto ⁊ cuilibet eius parti. Si em̄ potest coexistere
pluribus corporib᷒ a se distinctis ⁊ separatis: multo ma
gis pluribus partib᷒ eiusdem corporis coexistere potest.
Vtroqȝ em̄ concesso/ pōt euidenter per veras logicales re
gulas: q̄ omni noticie ⁊ scientie deseruire noscunt̄: ois con
tradictio euitari: sicut inferius soluendo rōnes quorūdā
ad oppositū arguentiū ostendet̄: q̄uis nō possit euiden
ter ex puris naturalib᷒ pbari: q̄ ita factū sit siue fiat. Non
ergo negare debet catholicus quin deus facere pōt q̄ ali
qua sub̄a tota sm se ⁊ quālibet partem suā coexistere pos
set alicui corpori toti ⁊ cuilibet eius parti. Ita em̄ tenem᷒
q̄ aīa intellectiua est tota in toto corpore: ⁊ tota in quali
bet eius parte. Sic etiā asserimus q̄ angelus est totus in
aliquo loco diffinitiue: ⁊ totus in qualibet eius parte: nec
alterutrius oppositū pbari pōt p demonstratiuā rōnem.
❡ C Scđm. Deus per suā absolutā potentiā pōt duo
corpora siue eiusdem speciei siue diuersarū facere coexiste
re simul eidem loco. Patet vt prius: q: nullā hoc includit
cōtradictionem. Sic em̄ credimus q̄ saluator noster chri
stus clausis ianuis itrauit ad discipulos: clauso resurgēs
prodijt de sepulcro/ lapide ab ostio monumenti nondū p
angelum reuoluto. Etiam clauso virginis vtero natus est
huic mūdo. Ascendit in celū/ nullo celesti corpore diuiso.
Ex quo etiā sequit̄ q̄ due partes/ ⁊ quotlibet plures eius
dem corporis: immo oēs eidē loco possunt coexistere. Nā
qua rōne duo corpora separata possunt p diuinā potētiā
eidem loco coexistere: eadem rōne ⁊ due partes eiusdem
corporis possunt eidem loco coexistere: ⁊ eadē rōne tres
partes quattuor/ sex ⁊ simul oēs. Nam penetratio dimen
sionū: licȝ nature sit impossibilis: nō tamen deo. Etiam de
facto plures forme accidentales extense coexistunt eidem
loco: ⁊ inherent eidem materie ⁊ subiecto. ❡ Ex quib᷒ se
quitur q̄ deus qui plus potest facere q̄ nos possumus in
telligendo cōprehendere: facere pōt q̄ tota substātia cor
poris christi coexistat toti hostie/ ⁊ cuilibet eius parti: q:
pōt facere q̄ sua substantia coexistat diuersis corporibus
siue locis: ⁊ ita diuersis partib᷒ hostie. Et per hoc q̄ que
libet pars corporis sui coexistat cuilibet parti hostie: pōt
⁊ facere q̄ plures substantie corporee possunt simul coexi
stere eidem loco: ⁊ p hoc pōt facere plures: immo oēs cor
poris sui partes esse simul sub qualibet parte hostie. Et
hoc cum facit: corpus suū totū est sub tota hostia ⁊ totum
sub qualibet eius parte: q: oēs sue partes coexistūt singu
lis partibus hostie: ⁊ per cōsequens nō est in sacramento
circūscriptiue: q: nō est sic in loco hostie/ q̄ vna pars cor
poris coexistat vni parti loci: ⁊ nō illa sed alia coexistat al
teri: ex quo oēs partes coexistunt oībus. Est aūt in hostia
siue in loco hostie diffinitiue: sicut anima intellectiua aut
angelus dicitur esse in loco: quia realiter ⁊ vere est in loco
hostie ⁊ nō extra: saltem nō oportet. Potest enim esse ex
tra sub alia hostia ⁊ sic esse extra in celo. ❡ D Cuius
aūt hec sic simpliciter credere sufficiat cuilibet orthodoxo
quia tamen hic sumus in scholastico gymnasio: vbi nedū
quid credendum: sed quēadmodum credenda catholice
intelligantur: inuestigandum est quantum humana fra
gilitas sinit. Eisqȝ loquor: qui parati esse debebunt ad sa
tisfaciendum omni poscenti rationem de ea que in nobis
est in spe. Qui exemplo Pauli sapientib᷒ ⁊ insipientibus (j. Pe. iij.)
debitores cōstituentur. Potentes exhortari in doctrina (Rom. j.)
sana: ⁊ eos qui contradicunt arguere. Ideo vltra inqui (Titi. j.)
rendum est: an corpus christi sm dimēsiones ꝓprias/ qui
bus extenditur in celo: sit in sacramento? Et an conceden
dum sit q̄ corpus christi sit tantū in sacramento: quantū
fuit in cruce: siue quantū nunc est in celo? Vtrum etiā quā
titas sua sit in sacramento? Item quō saluetur figura de
bita humani corporis: si pars non distat a parte: aut quo

distant si sunt simul. Quō oculus sit in capite ꝛ nō in pede ꝛ quō saluabit partiū organicarū distinctio. Et generalr quō vitari possit partiū cōfusio. Que oīa sunt difficilia intellectu. Uñ doctor irrefragabilis Alex. par. iiij. q. xl. mē. iij ar. iiij. dicit. In hoc sacro quedā sunt ſm naturā: quedā supra naturā: sed non sup intellectū: quedā sup intellectū ꝛ sup naturā. Scḋm naturā sunt ibi accidentia quedā: sicut color/sapor/in magnitudine: ꝛ aptitudo accidētis respectu actus sui: sicut albedinis ad imutandū visum. Supra naturā sunt accidentia sine subiecto: vt color/sapor/rotūditas sine suba: hoc aūt est supra naturā: sȝ nō supra intellectū. Intelligit eñ intellect⁹ accidentia sine subiecto per abstractionē. Supra naturā ꝛ intellectū est ibi christus in tota quātitate in quāta est in celo: ꝛ nō excedit terminos illius parue formule: hoc aūt est supra naturā ꝛ intelligētiā. Dicendū igit ꝙ licȝ corp⁹ christi nō excedat formā illā: nō tñ est eiusdē quātitatis: qꝛ cōtinentia illa qua corp⁹ christi prout est in sua quātitate: cōtinet sub illa forma: nec excedit illā: nō est aliqua virtute nature: sed ꝟtute sup naturā ꝛ mirabiliter: vñ mirabilis est illa ꝯtinentia nō naturalis. Et sequit. Uñ quātū ad hūc articulū soli fidei intendēdū est: qꝛ neqȝ site est in exēplo inuenire: neqȝ ad hoc pōt intellect⁹ human⁹ attingere. Uñ dicit Inno. In hoc sacro credere iubemur: discutere ꝓhibemur. Uñ in hoc sacro ex captiuatiōe intellect⁹ illius q̄ credit ꝛ nō intelligit: nō modicū est meritū fidei. Hec Alexan. ⁋ Sed alij doctores vt bea. Tho. Egidius/Sco. Ockam/ꝛ eoꝝ sequaces nitunt aliquo mō rōnem intelligendi aperire: sed multiplr diuersificant. Unde qꝛ difficultas intelligendi modū existendi corporis christi sub eucharistia dependet partim ex hoc/ vtrū quātitas sit accidens distinctum a suba ꝛ qualitate. Uel an sit res ipsa quanta/suba scȝ vel qualitas: ideo possunt ille opiniones primo reduci ad duas sibi contrarias: quarū vtraqȝ multos habet imitatores: quas cōmemorat doc. subtilis in. iiij. scripto dist. ij. q. ij. ⁋ E Prīa est/ꝙ

Opinio doc. subtilis de q̄ntitate ꝛ suba.

quātitas cōtinua siue extensiua est quedā essentia absoluta realiter distincta a suba quanta ꝛ silr a qualitate quanta: sicut albedo vel caliditas est entitas quedā absoluta distincta realiter a re alba. Uñ imaginant hi ꝙ suba vel qualitas ex se nō habet partē extra partem/ſm quā pōt extendi: sed hoc cōuenit sube vel qualitati ꝑ quoddā accidens supadditū: quasi medians inter subam ꝛ qualitatem/inherens sube: ꝛ ſm aliquos substās qualitatib⁹: ita ꝙ qualitates inherent quātitati tanq̄ subiecto imediato: ꝛ sube tanq̄ mediato: ſm alios inherens sube ꝛ nō substās qualitatib⁹: requisitū tñ ad hoc ꝙ qualitates inhereant sube. Nam ſm illos qualitates extēse nō possunt inherere subiecto siue sube nisi fuerit in quātitate extēsa. Uñ ſm illos quicquid est quantū: vel est quantū qꝛ idē quantitati: vel qꝛ habet quantitatē sibi inherentē: vel inherentē suo subiecto ꝛ sibi coexistentē. Primo mō ipsamet quantitas est quāta. Scḋo mō suba cui inheret. Tertio mō accidentia quibus coassistit ꝑ inhesionē eidem subiecto cui inherent hmōi accidentia. ⁋ Tenentes ergo hanc opi. de quātitate ad ꝓpositū nostrū de existētia corporis christi in eucharistia inter se sunt diuersi: vñ quidā dicūt ꝙ sicut corp⁹ christi realiter est in sacro: ita etiā eius quātitas qua extendit in celo est realiter in sacro. Asserūt eñ ꝙ vbicūqȝ est suba aliqua: ibi etiā necessario sunt oīa accidentia absoluta sibi inherentia. Cōsequēter dicūt ꝙ illa quātitate nō extendit corp⁹ christi localiter in sacro: qꝛ nō est ibi quātitas christi mō suo. i. mō quātitatiuo: sed mō sube. Modus sube ſm se est esse in loco diffinitiue. Suba eñ quātum est de se: est in loco indiuisibiliter ꝛ definitiue: sicut aīa intellectiua in corpore: qꝛ rō sube ſm se est indiuisibilis: ꝛ eque conuenit toti sube ꝛ cuilibet eius parti. Cui⁹ ratio est ſm eos: qꝛ quātitas christi nō est ibi tanq̄ prim⁹ ꝛ ꝑ se termin⁹ ꝯuersionis sed cōcomitanter ad primū terminū. Nā vt supradictū est conuersio panis sit in subam corporis christi tanq̄ in primū ꝛ ꝑ se terminū: quā cōcomitant sua accidentia. Quō ꝟo est sub eucharistia: eo mō est ibi quo terminat cōuersionē. Suba corporis christi est ibi tanq̄ ꝓprius ꝛ ꝑ se terminus qui ex se nō habet modū existendi quātitatiuū/cōmensuratiuū siue extēsiuū: ergo est ibi mō sibi ꝓprio. i. tota in toto/ꝛ tota in qualibet parte. Quantitas aūt ibi est ꝑ cōcomitantiam naturalem ad subam. Ergo erit ibi nō mō suo proprio: sed mō sube: etiā tota in toto/ꝛ tota in qualibet parte: ꝛ nō mō quātitatiuo. Sūt eñ ibi cōtrario ordine dimensiones corporis christi: ꝛ dimēsiones corporis cōmensuratiue locati. Nā dimensiones corporis cōmensuratiue in loco locate sunt in illo primo/ꝛ ideo mō quātitatiuo: ꝛ ꝑ eas est ibi suba/ꝛ etiā mō quantitatiuo. Sed dimensiones corporis christi sunt in sacro nō primo: nec sicut in loco ꝓprio: ergo sunt ibi ſm modū sube q̄ est ibi primo: ꝛ nō mō suo quātitatiuo. Uult ergo dicere hic modus: ꝙ quantitati ſm propriā naturā cōuenit modus quantitatiu⁹ vbi est per se ꝛ primo: hic aūt nō cōuenit sibi illo mō: qꝛ hic est cōcomitanter. Illi cōsequenter habent cōcedere/ꝙ corp⁹ christi est in sacro quātū: ꝛ ꝙ est ibi tantū quantū est in celo: qꝛ vt ibi habet eandē quantitatē numero/quā habet in celo: sicut eñ quicq̄d habet albedinē/est albū: ita quicq̄d habet in se quātitatē/est quantū: nō tñ est ibi quante siue quantitatiue: qꝛ non cōmensuratur specieb⁹ vt sit pars in parte vna: ꝛ alia pars corporis christi in alia: ꝛ ad hūc modū declinant bea. Tho. ꝛ Egidius. ⁋ F Aliter pōt dici tenendo eandem opinionem de quantitate: ꝙ quantitas que est accidens inherens corpori christi in celo: nō inheret sibi in sacro. Sed corpus christi est ibi sub specieb⁹ simpliciter sine quantitate: qꝛ extensio cōuenit sube per quantitatem q̄ ibi nō est: ideo corpus christi nō est ibi extensum. Aiunt eñ/ꝙ quantitati essentialis est modus quantitatiuus: nec ab ea separari pōt. Cōsequenter dicūt illa absoluta tñ cōcomitari corpus christi sub sacro: quib⁹ talis modus existendi in sacro ex ꝓprijs rationib⁹ nō repugnat: talis aūt est quantitas: ideo nō cōcomitat. Dicūt ergo illi ꝙ separata quantitate/partes corporis christi nō sunt extra seinuicem in hostia: sed vna pars corporis sit cū alia. Pōt eñ deus facere partem subintrare partē: ꝛ vltra illā q̄ subintrauit cū ea quā subintrauit iterū subintrare aliam: ꝛ sic vltra subintroibūt seinuicem vsqȝ ad minimā quantitatē naturalem: ꝛ sic saluat veritas cuiuslibet partis: ꝛ tamen nulla est extensio partis extra partem: sicut saluat veritas materie ꝛ forme: quis nō sint extra seinuicē. ⁋ G Tertij dicūt ꝛ distinguūt triplicem positionem/que in genere duplex est: sed vna subdiuidit. Una est positio q̄ est differentia quantitatis: hec dicit ordinem partiū ad totū absolute nō curando de loco extrinseco. Illa necessario est in quanto cōtinuo ꝑmanente: nec eñ est intelligibile aliq̄d esse quantū dimensionatū: quin sit signare in toto ordinē huius partis ad illā ſm quantitatem interiacentē: ꝛ illam oportet saluari in ꝓposito. Alia est positio q̄ dicit ordinē locati ad locū siue ordinem cōmensuratiuū partis locati ad certā partem loci: siue simpliciter totius aut partiū ad locū cōtinentem: siue pars sit in certa parte locantis/siue in qualibet parte cū toto. Hic ordo ꝑtinet ad predicamentum vbi: qḋ importat habitudinē siue ordinē locati ad locū siue circūscriptiuā siue diffinitiuā. Tertia est positio q̄ presupponit duplicē ordinē partiū iam dictū/scȝ ad totū ꝛ ad locū: ꝛ vltra dicit ordinē partiū ad locū cōmensuratiuū vel circūscriptiuū: ſm quem partes locati coextenduntur partib⁹ loci: ꝛ hec ꝑtinent ad predicamentū situs. Uñ positio q̄ est predicamentū situs/presupponit positionū differentiā quantitatis ꝛ vbi: ꝛ specificat vbi. ꝛ hec positio dicit modus quantitatiu⁹ vel dimensiuus. Consequenter dicūt isti/ꝙ hanc habitudinem seu positionē possibile est deū separare a quanto vel a positione prima: nō solū per negationem termini puta loci: sicut posset facere aliquod corpus extra vniuersum: qꝛ tūc nō esset locus cōtinens: cuius partib⁹ cōmensurarent partes locati. Sed etiā posito termino/cui presenti posset fieri cōmensuratio corporis

contenti: ita q̃ posset esse quantũ in loco: ⁊ habere coexistentiã ad aliud quantũ: sine tñ coextẽsione partiũ vnius ad partes alterius: quã dicit positio situs. Hec est opinio Sco. in. iiij. dis. x. q. j. quã sic ꝑsuadet. Quecũq̃ natura cõtingenter respicit quãlibet formã alicui⁹ generis: respicit cõtingenter totũ gen⁹ simpliciter. i. nõ necessario ex causa extrinseca: q: qđ a natura intrinseca determinat sibi aliqđ genus: necessario determinat sibi aliquã speciem illius generis: q: vna natura nõ habet necessitatem ad opposita disiũcta: quin habeat necessitatem ad vnũ illoꝝ. Sed corpus cõtingenter se habet ad quãcũq̃ positionẽ: ergo corpus etiã habet positionem partiũ in toto: nõ simpliciter: sed habet necessario ad positionem situs. Nec coexistẽtia quanti ad quantũ est simpliciter ratio necessaria illius positionis scđe: q: cõtingit intelligere coexistentiã alicui⁹ ipsi toti: absq̃ hoc q̃ intelligat coexistentia partis vni⁹ parti alterius. Hec eñ coextensio est alia ab illa etiã qñ se cõcomitant: nec ista in sua rõne formali includit illã: ergo absolute corpus quantũ habens primã positionẽ, posset esse sine oĩ positione extrinseca: ⁊ intelligi põt quantũ ad coexistentiã habere aliqđ quantũ sine ista positione. Unde quantitatẽ cõseruari sine positione extrinseca nõ est aliud nisi absolutũ cõseruare sine respectu extrinsecus adueniẽte. Sic etiã coexistentiã ꝯseruari sine positione secũda, nõ est aliud nisi relationem vnã cõseruare sine alia relatione extrinseca. ¶ H Ista opinio videt cõcordare cũ prima in hoc, q̃ quãtitas corporis christi in celo realiter sit in sacramento. Et q̃ corp⁹ christi vt ibi, est vere quantũ: licet vt ibi nõ habeat modũ quãtitatiuũ. Modus eñ quantitatiuus, q̃ dicit positionẽ situs: nõ est passio quãti: sicut risibile hoĩs: sed accidens ꝑ accidẽs ei⁹: q: est respect⁹ extrinsecus adueniens partib⁹ quanti ad partes alterius quanti, scʒ loci. Habet etiã cõcedere hec tertia opinio, q̃ in corpore christi sub sacro sit pars extra partẽ: prout extra respicit ꝑ seipsas partes corporis ⁊ earũ positionem, q̃ est differentia quantitatis. Sed si extra respicit locũ: sic pars non est extra partẽ. i. extra illũ locũ in quo est alia pars: q: totũ quantũ habens eodẽ mõ partes suas extra seinuicẽ in toto põt habere presentiã sui ⁊ oĩm partiũ ad aliqđ vnũ extra indiuisibile vel quãtũcũq̃ modicũ diuisibile. Hoc mõ saluat hec opinio partiũ corporis christi eandẽ quantitatem, cõtinuationẽ, distantiã, ⁊ partiũ mediationẽ, vnionẽ separationẽ, incõfusionem, figurã in ordine ad totũ in sacramento sicut in celo: sed nõ sic in ordine ad locũ, species scʒ sacrales. Quia in sacro est eadẽ quantitas dimensiua inherens corpori christi q̃ est in celo. Nã oẽs partes continuate sibi in celo, cõtinuant in sacro: scʒ collũ capiti, brachia scapulis, man⁹ brachijs. Mediat q̃ inter collũ ⁊ manus brachiũ. Unit oculus capiti tanq̃ pars toti ⁊ nõ ventri. Separat pes a pectore nõ ꝑ abscissionẽ: sed interiacẽtem corporis partẽ: ⁊ ꝑ hoc cõfusio partiũ tollit: q: manẽt distincte inter se: ⁊ quicq̃d est pars partis in celo: manet pars eiusdẽ partis ⁊ nõ alterius in sacro: nec sunt partes inter se: sed manent extra se: ⁊ ꝑ hoc saluat eadem figura corporis: intelligendo totũ illud dictũ in ordine ad totũ, nõ in ordine ad locũ: nã in ordine ad locũ simul sunt intra se. i. vbicũq̃ est vna pars, ibi oẽs. Nec plus distat pes a capite, q̃ a tibia: nec maiorẽ locũ occupat q̃ oculus: aut totum, q̃ minim⁹ corporis pũctus. ¶ J Cõtra primũ modũ arguit Sco. Unũquodq̃ siue sit termin⁹ prim⁹ trãssubstantiationis siue secũdus: si tñ est ibi: hʒ ꝓprietates suas que sibi necessario ⁊ naturaliter cõueniũt. qđ probat exẽplo: q: si deus creet subãm quantã vel natura generet: et cõcomitet quantitas vtriusq̃ ꝓductionis: termin⁹ primus est suba ⁊ quantitas cõcomitans: ⁊ tñ tam in generato q̃ in creato quantitas habet suũ modũ realẽ: sicut haberet si primo terminaret aliquã mutationem. Quia alia habitudo ad agens nõ variat naturã rei: siue ad idem agens siue ad aliud: hoc est siue sit termin⁹ primus siue secũdus: siue mediatus siue imediat⁹; ergo nec carebit quantitas suo modo naturali: ꝓpter hoc tñ q: nõ est prim⁹ termin⁹ transsubstãtiationis: dum tñ ibi sit realiter. ¶ Item dare subiecto modũ quantitatiuũ ita cõuenit quãtitati ex propria natura sicut albedini ꝯuenit dare albũ esse suo subiecto. Sed ipossibile est albedinẽ esse in subiecto: ⁊ subiectũ nõ esse albũ: vel nõ hr̃e modũ essendi albũ: ergo ipossibile est quantũ esse in subiecto, ⁊ subiectũ nõ hr̃e modũ quãtitatiuũ. Cõsequentia nota cũ minore. Maior ptʒ: q: sicut dare esse albũ est effect⁹ formalis albedinis: ita dare modũ quãtitatiuũ effect⁹ formalis quantitatis: sed ipossibile est effectũ formalẽ separari a forma inherẽte. ¶ Itẽ quero vtrũ dare modũ quãtitatiuũ cõuenit quãtitati ꝑ se vel ꝑ accidẽs? Si ꝑ se: ergo separi nõ põt. Si ꝑ accidens: ergo cõuenit alicui ꝑ se: ꝑ cui⁹ vnionẽ vel p̃sentiã ꝯuenit quantitati. Sicut sube ꝯuenit modus quãtitatiu⁹ ꝑ accidẽs: ⁊ ꝑ inhesionẽ quãtitatis: ⁊ ita quãtitas christi habebit modũ quãtitatiuũ ꝑ aliud accidẽs in celo. Tũc q̃ro, an illud accidẽs etiã sit in sacro: ⁊ stabit argumẽtũ de illo sicut de quãtitate. Si nõ: tũc nõ oẽ accidẽs absolutũ corpori christi in celo, cõcomitat in sacro. ¶ K Cõtra scđm modũ arguit Sco. q: ille videt tollere a corpore christi positionẽ in toto, ⁊ oẽm figurã q̃ necessaria forte est ad corp⁹ aĩatum. Si eñ totũ subintrat totũ vsq̃ ad minimã partẽ naturalem: nõ distat caput a pede: nec erit ordo partiũ ad totũ necessario ad corp⁹ aĩatũ. Sed hic faciliter dicerent cõcedendo illatũ. Sed ordo partiũ ad totũ ⁊ distantia ac figura, etsi requirat ad corp⁹ aĩatũ naturali mõ existens: nõ tñ simpliciter: põt eñ corpus aĩatũ per potentiã diuinã miraculose cõseruari sine his. Sic etiã ꝺm eũ, licʒ corp⁹ animatũ naturaliter nõ possit cõsistere sine debita distantia partiũ in ordine ad locũ: neq̃ figura cõmẽsuratiua sine ordine partiũ corporis ad partes loci: in quo solo videt consistere figura: tñ miraculose ꝑ potentiã dei põt cõsistere sine illis. ¶ L Cõtra opinionem Sco. arguit Ocham in suo. iiij. q. iiij. ⁊ in tracta. de sacro. c. xix. querẽs de illo ordine partiũ in toto quem dicit quantitas: aut est ordo partiũ situalis: ita q̃ vna pars est superior aut inferior: vna ante, alia retro: vna versus orientem, alia versus occidentem: aut est ordo perfectionis, aut totius ⁊ partis: quõ oculus est pars capitis nõ pedis. Aut ordo causalitatis, quomõ vna pars est cã alterius: aut ordo originis vel nature vel tp̃is: qua vna precedit aliã origine, tp̃e vel natura. Alius ordo nõ videt assignabilis import at⁹ ꝑ positionem, vt est differentia quantitatis. Si prim⁹ ordo scʒ situalis, ille non põt esse sine locali distãtia partiũ. Sed q: localiter partes nõ distant: nõ erit ibi ille ordo: nec aliq̃s alioꝝ ordinũ imperatur ꝑ quantitatem: q: q̃libet eoꝝ ita poterit competere sube corporis christi si separata esset penit⁹ a quantitate: qđ etiam facere ꝺm eũ deo est possibile, sicut qñ est coniũcta quantitati. Cõseruata enim tota corporis christi suba absq̃ hoc q̃ sit quanta: ita tũc esset pars vna perfectior, ⁊ alia sicut nũc: nec plus pars vna esset pars alterius. Nũc, nec prior tp̃e vel natura nũc q̃ nũc: ⁊ ita nullus ordo partiũ sube põt competere partib⁹ corporis christi in toto, qñ est cõiunctũ quantitati q̃n cõueniat eisdem qñ quantitas fuerit separata: preter ordinẽ situalem: q̃ solus sufficit ad hoc q̃ sit quantũ. Talis aũt ordo partiũ reqrit distantiaʒ partiũ localem q̃ nõ est ibi: igit nullũ ordineʒ partiũ in toto dicit quantitas, preter situalẽ: q̃ q: ibi nõ est: nõ erit ibi quãtitas. ¶ Itẽ oĩe quãtũ cõtinuũ est longũ, latũ, ⁊ profundũ: q: superficies, corp⁹, aut linea ꝺm pħm in predicamẽtis: sed he dimensiones reqrũt localem partiũ distantiã. Item vbicũq̃ est distãtia partiũ intrinseca vel extrinseca: põt fieri mot⁹ localis de parte in partẽ distantem: sed ille fieri nõ põt sine ordine partiũ in loco. ¶ Item oĩe quantũ cõtinuũ ꝑmanens ⁊ finitũ est figuratũ: qđ ⁊ ipse concedit de corpore christi vt in sacro. Ad figurã aũt nõ sufficit ordo partiũ in toto sine ordine partiũ in loco. Nam facta sola locali mutatione partium, mutat figura: vt si pedes ponerentur super caput, oculi in loco aurium ⁊ econuer-

so: seruato oīno alio ordine partiū. Seruato aūt ordine
partiū in loco/nō mutaꝛ figura: ergo ad rōnē figure reqri
tur ordo partiū in loco: ꝛ ꝑ ɔñs ad rationem quantitatis.
¶ M Itē posito ꝙ corpꝰ christi nullibi esset in naturali
cōsistentia: sed solū in sacro: qḋ ſm eū possibile est: cuiꝰ tūc
figure esset in sacro. Nulla assignari posset cū manentibꝰ
ceteris ordinibꝰ partiū ad totū: qualitercūqꝫ mutaꝛ ordo
situalis: manet ordo quē dicit quātitas: ergo vel haberet
in casu oēm figurā simul vel nullā. Sicut si deꝰ crearet de
nouo substātiā ligni cū oibꝰ accidentibꝰ absolutis: ꝛ ita cū
quātitate sine positione situali: cuiꝰ figure esset. Nulla pos
set assignari rō quare plus diceret quadratū ꝙ̄ triangula
re aut rotūdū: nec posset plus dici pedale ꝙ̄ bipedale. De
eī sunt partes quātitatis cōtinue ꝛ figure: ꝛ quicqḋ cōti
neꝛ sub genere: ɔtineꝛ sub aliqua specie: nec etiā tale quā
tū esset rarū nec densum: nec posset maiorari nec minora
ri: cū nō posset dici ꝙ partes qñqꝫ ꝓpinquius sibi adiace
rent vel remotius: qḋ tñ cōtingit in cōdensatione ꝛ rare
factione. ¶ Item nō videꝛ ꝙ in corpore homogeneo pos
sit saluari ordo partiū ad totū sublato ordine ad locū cuꝫ
preter ordinē partiū ad locū nulla oīno sit differētia posi
tionis inter eas. ¶ Et si ad oia illa diceret/ꝙ licet partes
in casu nō distent extrinsece in ordine ad locū: distāt tñ in
trinsece ꝑ partes interiacētes intrinsece: ꝑ quā intrinsecā
distantiā saluaꝛ etiam figura intrinseca: licꝫ nō extrinseca:
rōnes aūt ille solū ꝓcedūt de distantia ꝛ figura extrinse
ca. ¶ Contra queriꝛ: qḋ intelligaꝛ ꝑ interiacentiā partiū
intrinsecā: cū eī oēs ille partes simul sint respectu cuiusli
bet pūcti loci seu ɔtinētis: quō inter duas interiacet quasi
mediādo alia pars: nisi sic intelligaꝛ ꝙ brachiū interiacet
inter manū ꝛ scapulā: qꝛ manꝰ est pars brachij/ꝛ nō scapu
le: sed ista interiacentia saluatur sine quātitate: oporteret
vtriqꝫ exprimere qḋ dicat ille ordo. ¶ Preterea videꝛ peni
tus inintelligibile ꝙ ptes distent in ordine ad totū: ꝛ nō
in ordine ad locū presentē ꝛ cōtinentem. Quō eī intelli
gi pōt ꝙ caput tripedaliter distet a tibia ꝑ partes interia
centes: ꝛ nō sit haberet eūdem ordineꝫ in ordine ad locū
extrinsecū. Signo eī partē loci correspōdentem capiti/ꝛ
partem loci cōtinentē tibiā: aut est eadē vel diuerse. Si ea
dem precise: quō intelligiꝛ distantia intrinseca: cū caput ti
bia ꝛ partes interiacentes sint simul precise. Nō est eī in
telligibile ꝙ sit sol: ꝛ sit aliqḋ corpus nō habens certū or
dinem distantie ad soleꝫ. Si aūt sunt diuerse partes loci:
tūc corpꝰ erit in loco illo circūscriptiue: qꝛ pars vna in vna
parte: alia in alia: qḋ in ꝓposito non concediꝛ. Inter illos
modos tenentiū quantitatem esse distinctā a suba ꝛ quali
tate: secundus modus videꝛ planior ꝛ intelligibilior: nec
cōtra eū militat rō Scoti: vt patuit. ¶ N Scḋa opinio
principalis Guil. ockā ꝛ suoꝝ sequaciū tenet/ꝙ quātitas
nō sit accidens absolutū distinctū a suba quāta ꝛ a quali
tate quāta/quo subalis qualitas formaliter dicaꝛ quāta.
Et hanc opinionē putāt etiā esse phīcā (vt aiūt) nō inue
nitur distinxisse inter quātū ꝛ quātitatē. Ad cuiꝰ euidētiā:
vt nō laboreꝛ in equiuoco: describūt quātitatē dimensiuā
de qua hic loquimur. Nō eī hic loqmur de quātitate di
screta aut ꝑfectionis aut durationis: sed de quantitate mo
lis. Est ergo quātitas molis vel dimensiua id quo res ha
bet partē extra partē: siue partē distantem a parte. Omne
eī extensum ꝛ solū tale est quantū: illud aūt est extēsum
qḋ hꝫ partē extra partē. Nō eī sufficit hr̄e partes realiter
distinctas ad hoc ꝙ res dicaꝛ quāta: alioqn sciētia/chari
tas/grā/qꝛ habēt partes scꝫ gradus intensionales ex qbꝰ
componunꝛ: dicerenꝛ ꝛ essent quāte/quātitate molis: qḋ
nō ɔcediꝛ. ¶ Quo pmisso/dicit ꝙ suba materialis ꝛ sic
qualitas hꝫ partes ex quibꝰ cōstituiꝛ seipsa ꝛ nō ꝑ accidēs
supadditū: cū deus pōt ꝓducere ꝛ cōseruare subam quālī
bet sine quocūqꝫ accidēte. Sublatis igiꝛ oibꝰ accidentibꝰ
a suba/pōt manere suba eadem: ꝛ ita partes eiꝰ sine quibꝰ
nō est suba ex partibꝰ cōposita. Et ille partes possunt dista
re a se: ꝛ vna esse extra aliā: ꝛ per ɔñs esse quāta separatis
oibus accidentibꝰ ꝑ diuinā potentiā: nihil eī impossibile
includit ꝙ deꝰ subam nudā materialē de nouo creet: ita ꝙ
partes eiꝰ ꝓducat in distinctis locis sine omni accidente.
Item ꝙ separaret accidētia a suba materiali naturaliter
ꝓducta: cōseruādo partes eius in eisdē sitibꝰ in quibꝰ erāt.
Nō eī necessitaꝛ deꝰ rem aliquā localiter mouere ꝓpter
destructionē cuiuscūqꝫ/qḋ nō est de essentia sua: re ꝛ loco
manentibꝰ. In vtroqꝫ casu suba illa est quanta: qꝛ partem
extra partē hꝫ sine quocūqꝫ accidēte sibi iherēte: vel in eo
deꝫ subiecto coexistēte: ꝛ nō est quāta sine quātitate: ergo
quātitas qua est quāta nō distinguiꝛ sub ea: cū oibꝰ alijs
amotis/adhuc manet quāta. ¶ Itē ꝑ illud est suba quāta
ꝑ qḋ hꝫ partē extra partē: ꝑ illud aūt hꝫ partē extra partē:
ꝑ qḋ est presens loco quo circūscribiꝛ. Est aūt presens lo
co ꝑ suas partes/ꝛ ꝑ nihil supadditū: qꝛ si ꝑ aliqḋ supad
ditū maxime ꝑ quātitatē: quero ꝑ qḋ suba est p̄sens quāti
tati. si seipsa ꝛ ꝑ partes suas: eadē rōne seipsa ꝛ ꝑ partes
suas erit p̄ñs loco. Si ꝑ aliud accidēs: de illo sic̄ queriꝛ: ꝛ
vel dabiꝛ aliqḋ in quo est status: cui scꝫ seipsa imediate est
presens: ꝛ eadē rōne stabiꝛ in primo: vel ꝓcediꝛ in infinitū
qḋ est impossibile. ¶ O Diciꝛ ergo ſm hāc opi. ꝙ corpꝰ
christi (vt in sacro) nō est quātū: qꝛ vt ibi nō hꝫ partē extra
partē: sed oēs partes coexistūt simul cuilibꝫ pūcto speciei
sacralis: vt. s. ꝓbatū est. Nihilominꝰ corpus christi quātū
in celo/est ſm se totū in sacro ꝛ oēs suas partes: etiā cum
oibus accidētibꝰ suis absolutis ipm in celo afficiētibꝰ vere
realiter ꝛ integre tanqꝫ in loco suo nō ipm circūscribēte: sꝫ
definiente. Quō aūt hoc sit possibile declaratū est. s. ꝛ po
test quedā exēplaris manuductio dari: nā deus pōt natu
raliter rem aliquā cōdensare ad minorē quantitatem sine
egressu alicuiꝰ absoluti. In qua cōdensatione omnes par
tes prius sibi imediate/manēt imendiate: ꝛ partes media
te sibi magis appropinquāt: ꝛ sic minorem locū posterius
occupāt ꝙ̄ prius: sicut opposito mō in rarefactione vnifor
miter partes corporis rarefacti imediate manēt imediate
ꝛ quelibꝫ partes mediate posterius plus distant ꝙ̄ prius:
ꝛ tñ nec in rarefactione: nec cōdensatione sit partiū noua
cōtinuatio vel diuisio. i. partes prius diuise ꝑ partes me
dias nō cōtinuanꝛ ꝑ imediationē. Nec partes prius conti
nue vel imediate diuidunꝛ: licꝫ in cōdensatione sit aliqꝭ
ingressus siue approximatio partiū: in rarefactione aliqꝭ
egressus ꝛ elōgatio partiū. ¶ Pōt aūt deus corpꝰ quātūl
liber magnū ꝑ suā oipotentiā ɔdensare ad quātālibꝫ par
uā ꝛ minimā quātitatē: vt maximū montē ad quantitatē
grani milij. Qḋ si faceret: sit magnꝰ ingressus partiū ꝛ ap
proximatio: tñ sine partiū diuisione/aut noua cōtinuatio
ne/aut penetratione. Verū adhuc maneret distantia cu
iuslibet partis a qualibet: licꝫ modica. Si tñ ɔdensaret ad
punctū indiuisibile iam tolleret eis distātia partiū ꝛ figu
ra corporis: sine tñ diuisione partiū: sed cū earū penetra
tione. Ita aliqualiter imaginari possumꝰ in venerabili sa
cramento: ꝙ oēs partes corporis christi ꝑ mirabilē eiꝰ ope
rationem sibi mutuo/ꝛ cuilibet pūcto hostie coexistūt in
diuisibiliter/sine earū diuisiōe/ꝛ noua quarūcūqꝫ partiū
cōtinuatione. Verū oēs partes sibijnuicē efficiunꝛ imme
diate negatiue. i. non mediate tali medio quo posset fieri
motus localis de vna ad aliam: licet in celo sint mediate.
Hoc eī fieri/nullam implicat cōtradictionem: ideo a deo
nō est negandū. ¶ P Ex quo ptꝫ ꝙ ſm logice rigorem
illa cōcedi debet: corpus christi quantū est in sacro: ꝛ illa
negari/corpus christi est in sacro quātū. Sic̄ illa: corpus
christi vt in sacro est quātū: si (vt in sacro) tenet se ad par
tem predicati. Nā prima tantū valet: corpus christi qḋ ali
bi hꝫ partes extra partes: est in sacro. qḋ cōstat esse verū:
qꝛ corpus christi habens partem extra partē in celo est in
sacro. scḋa videlꝫ illa. Corpus christi hꝫ in sacro partē ex
tra partē: qḋ verū nō est: qꝛ in sacro oēs partes sunt simul.
Quō aūt differāt ſm appellationē terminoꝝ cōnotatiuo
rū in eis positoꝝ remitto ad logicā. ¶ Cōsequenter dicūt
ꝙ ordo positionis partiū in toto: nō est separabilis ab oī

dine partiū in loco saltē existente loco. Sed sicut in ꝓposito partes corporis christi simul sunt in ordine ad locū: q2 respectu cuiuslibet pūcti specierū: ita simul sunt respectu totius: ⁊ q̄libet pars respectu cuiuslibet ptis: ex illa tm̄ partiū simultate nō sequit̄ partiū diuisio vel ꝯfusio: s3 manet oīs ordo partiū ad se ⁊ ad totū qui est in celis/excepto solo ordine situali. Manet ordo ꝑfectionis: nā etiā in sacro pars ꝑfectior: in celo/ est ꝑfectior: minꝰ ꝑfecta vt caput pede. Manet etiā ordo totius ⁊ partis: q2 sicut in celo/ita ⁊ in sacramēto oculus est pars capitis ⁊ nō pedū: ⁊ per hoc oculus est in capite ⁊ nō in pede: ⁊ digitus in manu ⁊ non in collo: ꝙuis caput/oculus/digitus/manꝰ sint simul adequate in eodem loco: q2 oculus pars est capitis/nō pedū. In/ēm nō pōt hic dicere aliā habitudinē nisi partis ad totum: vt patet transcurrendo oēs modos essendi in. Et est simile: q2 licet simul sint in lacte albedo ⁊ dulcedo: tm̄ gradus albedinis nō sunt partes dulcedinis: ⁊ in composito partes materie/nō sunt partes forme: ⁊ tm̄ nō distant ſm situm. ❡ Manet etiā ordo distinctionis partiū organicarum. Nam ad distinctionem organoꝝ nō requirit̄ localis distantia: sed distinctio realis dispositionū naturaliū/quibus existentibꝰ est organū: siue partes distent/siue nō. Nā ꝙuis manus retentis eisdem dispositionibꝰ esset simul in eodem loco cū oculo: hō tm̄ ꝑ manū nō videret: s3 ꝑ oculū. Manent ergo in sacro partes organice suis dispositionibus qualificate: ⁊ abinuicem realiter ⁊ nō localiter distincte. ❡ Q Si queris/q̄d de figura partiū organicarū: q̄ videt̄ necessario requiri ad organizationē partiū. Dicit̄ ꝙ figura simplr̄ nō requirit̄ ad organizationem: q2 pōt dn̄s oculū ꝯseruare in omī sua naturali dispositione absq3 hoc ꝙ sit circūscriptiue in loco: in quo casu vere est oculus: et tamen nullā habebit figurā: q2 figura est quantitas linea vel ligneis clausa: vnde q2 figura cōnotat certū partiū situm ⁊ distantiā: sicut in sacro nō est positio situalis: ita nec figura. Nec est magis incōueniens figurā non esse partiū vt in sacro: ꝙ eas vt ibi nō habere positionē situalem: nec situalem distantiā. ❡ De ordine causalitatis aut prioritatis nature vel tpis nō est difficultas. Si aliquis talis est partiū in celo: idem est in sacramento. Nō est ergo ſm hāc opi. corpus christi in sacro quantū: nec figuratū: nec partes eius vt ibi sunt/distant. Est tamen corpus christi verū organizatū/integrū/ꝑfectum/cōstans partibꝰ suis distinctis ⁊ incōfusis. Et in hoc secūdo oēs opi. cōcordant. Sed prima ⁊ tertia opiniones in hoc discordant a scd̄a ⁊ quarta: q2 illi dicūt corpus christi in sacramēto esse quantū per quantitatem propriā sibi inherentem: lic3 nō habeat modum quantitatiuū. Isti dicūt ꝙ corpus christi in sacramēto nō est quantum: nec habet ibi in se quantitatem que sit accidentalis forma sibi inherēs. Prima aūt in hoc discordat a tertia: ꝙ dicit quantitatem corporis christi nō habere suū propriū modū in sacramento: qui est modus quantitatiuus. Tertia dicit ꝙ habet suū propriū modū: ille autem nō est modus quantitatiuus. Intelligendo per modum quantitatiuū partiū extensionē: ſm quā res potest esse in loco cōmensuratiue. Sed est positio q̄ est ordo partiū ad totū: nō ad locū. ❡ Tres p̄me opi. discordāt a quarta: q2 ponūt quantitatē esse accidens absolutū inherens rei quante: qd̄ negat opinio quarta. ❡ R Posset tamē quantū ad aliquid opi. tertia cū quarta cōcordari ꝑ equiuocationem noīs quantitatis. Nam diffiniendo quantitatem prout opi. quarta diffinit: ⁊ similiter quantū dimēsiuū: ꝙ est res habens partem extra partem siue distantem a parte inter quas pōt fieri motus localis: quo mō etiam cōmuniter accipit̄ quantitas ⁊ quantū. certum est corpus christi in sacramento nō esse quantū: q2 sic quātitas includit ordinem partiū ad totū ⁊ locū/verum vel imaginariū qui nō est in sacramēto. Si aūt accipit̄ quantū pro re vna numero habente partes realiter distinctas natas distare localiter ꝑ naturam: sic corpus christi est quantū in sacro. Si sic accipit opi. tertia: est intelligibilis ⁊ ꝓbabilis: in pauꝯ cis discordans a quarta. In eo manet discordia: q2 ponit quantitatē3 distingui a re quanta: qd̄ quarta negat: alioquin opinio tertia est difficilis intellectu. Eligat quiuis qd̄ a pietate fidei nō discordat. Et tantū de his que predicamentū quantitatis ac situs cōcernūt ſm diuisionem lec. xxxviij. premissam.

❡ Lectio. xliiij. A

Expeditis vtcūq3 his que ſm predicamenti quantitatis habitudinē corpꝰ christi respiciūt. Transeundū est ad predicamentū relationis: ⁊ inq̄rendū de accidētibꝰ q̄ ante cōsecrationem panē ⁊ vinū affecerūt ⁊ sensui apparēt: videl3 colore/sapore/odore/qualitatibꝰ primis tangibilibꝰ/ponderositate ⁊ ceteris. cui subiecto inhereāt: an sint sine subiecto? Inhesio em̄ respectiue dicit̄: nec intelligi pōt absq3 eo qd̄ inheret/⁊ eo cui inheret: hoc est vt alij dicūt: sine fundamento ⁊ termino. Forma inherens fundamentū est: et subiectū cui inheret terminꝰ: primo itaq3 ea dicemꝰ q̄ certa sunt. Scd̄o que nō silr̄ ab oībus sunt opinata. ❡ Quoad primū quinq3 pono ꝓpositiones. Prima: Species panis ⁊ vini manent eedē post cōsecrationē3 q̄ fuerūt ante cōsecrationē. Species sunt accidētia panis ⁊ vini: qualia sunt qualitates sensibiles/color/sapor/odor: qualitates prime tangibiles: calor/frigiditas/humor/siccitas/raritas/densitas/figura/quātitas: ⁊ si q̄ sunt similia. pt3 ꝑ illud ꝑ experientiā sensuū. Sensus nāq3 circa propriū obiectū nō decipitur: ⁊ cum eadem appent prius q̄ ante: si nō sunt eadē illudit̄ sensus. Cōtra illud beati Amb. ⁊ allegat magr̄ dis. xij. iiij. sententiarū. Nihil falsi putandū est in sacramento pietatis: sicut fit in magoꝝ prestigijs: vbi delusione quadā fallunt̄ oculi vt videat̄ esse qd̄ nō est. Item venera. Hugo de sctō victo. lib. ij. de sacra. parte. viij. c. vij. In sacro inquit/tria ibi discreta ꝓponunt̄. Species videl3 visibilis: ⁊ veritas corporis: ⁊ virtꝰ gratie spiritualis. Aliud est em̄ visibilis species que visibiliter cernitur. Aliud est veritas corporis ⁊ sanguinis q̄ sub visibili specie creditur. Aliud gratie spūalis que cum corpore ⁊ sanguine inuisibiliter ⁊ spūaliter percipit̄. Qd̄ em̄ videmꝰ: species panis est ⁊ vini: qd̄ aūt sub specie illa credimꝰ/verū corpus christi est et verus sanguis. ⁊ paucis interpositis. Et speciem quidem visibilem sacrm̄ esse veri corporis ⁊ sanguinis veri. Corpꝰ aūt ⁊ sanguinem sacrm̄ esse gratie spūalis. Et quēadmodum species illic cernit̄/cuiꝰ res vel suba ibi esse nō credit̄: sic res ibi veraciter ⁊ substātialiter presens credit̄: cuiꝰ species nō cernit̄. Videtur em̄ species panis ⁊ vini: ⁊ suba panis ⁊ vini nō credit̄ ⁊c. Et quibꝰ manifeste habet̄ species panis ⁊ vini q̄ sunt accidentia: ꝑmanere in sacramento: immo ipsas esse sacramentū. ❡ B Scd̄a ꝓpositio. Accidentia illa cōsecratione facta nō inherent sube panis ⁊ vini. Patet: q2 panis ⁊ vini suba ibi nō manet. vt. s. ꝓbatu3 est: ⁊ verba Hugonis premissa satis innuūt. ❡ Tertia ꝓpositio. Accidētia ⁊ species sacramētales nō inherent corpori ⁊ sanguini christi: nec eos afficiūt: nec denoīant. Patet ꝑ magrm̄ dist. xij. li. iiij. sniaꝝ. c. j. Ibi nō est inquit/suba nisi corporis ⁊ sanguinis dn̄ici: q̄ nō afficit̄ illis accidētibꝰ. Nō em̄ corpus christi talem habet in se formā: sed qualis in iudicio apparebit. Itē corpus christi ad qualitates sensibiles de nouo nō alterat̄: qd̄ tm̄ cōtingeret/si accidentia panis corpꝰ christi informarēt. ❡ Itē qualitates cōtrarie nō sunt simul in corpore christi ⁊ eadē eiꝰ parte: s3 qualitates panis ⁊ vini sunt ꝯtrarie: vt siccitas panis/humiditas vini: vt ad sensum pt3. Silr̄ cōtingit in qualitatibꝰ differētiarū hostiarū cōsecratarū: ergo nō sunt simul in corpore christi. ❡ Quarta ꝓpositio. Spēs ⁊ accidētia in sacro nō inherent aeri circūstanti tanq3 subiecto. Probat̄ q2 nullū sacramentū nec ſm se totum: nec ſm partem sui distat loco ⁊ situ a subiecto suo primo: sed ad sensum apparet ꝙ aliqua pars hostie loco et situ distat ab aere circumstante/⁊ a qualibet parte eius: non ergo est in aere subiectiue. Consequentia nota cū maiore. Minor: patet de partibus

interioribus specierũ que non tangunt aerē. ¶ Itē subiectum accidētis nō est locus accidentiũ: sed subiecti ⁊ accidentis sibi inherētis est idē locus. Aer aũt circũstans accidentia est locus eoꝝ: q: terminus corporis cōtinentis accidentia. Etiam alius est locus aeris ⁊ alius locus specieꝝ: quia alia ⁊ alia cōtinentia: nam aer continet species: non autē continet seipsum. Qꝺ vero subiectũ nō sit loc⁹ accidētis, patet: q: locus situ distinguit̃ a locato: ⁊ non est simul cũ locato penetratiue: quippe locus diuisus est a locato situaliter. iiij. phys. Subiectũ autē ⁊ accidens sunt simul: ⁊ ideo idē est locus substātie ⁊ accidētis. Sicut locus lactis est etiam locus albedinis ac dulcedinis inherentis. ¶ E Ex illis sequit̃ propositio quinta: ꝙ accidentia que sunt spēs sacramentales, nō sunt in substātia tanꝙ in subiecto. Patet: q: non sunt in substantia panis ex ꝓpositione scḋa: nec in substantia corporis christi ex propositione tertia: nec in substantia circũstātis aeris ex propositione q̄rta: nec pōt ibi fingi alia substātia: sunt tñ ibi realiter ex propositione prima. ¶ E Sed restat dubiũ, an sint in aliquo subiecto accidētali. De illo sunt opi. Sunt eñ̄ q̄ dicũt solā quātitatem posse esse sine subiecto: q̄litates vero materiales: licet possint esse sine subiecto substātiali ꝑ diuinā potētiā: non tñ sine subiecto accidētali. Inherēt eñ̄ quātitati tāꝙ subiecto imediato, sine q̄ conseruari nō possunt in esse. Cuius rōnē assignāt: q: sola quantitas indiuiduat̃ ꝑ se: ⁊ oīa alia accidētia ꝑ quātitatē: ergo si aliqꝺ accidens esset, ⁊ non in quātitate: esset hec res, ⁊ nō esset hec. ¶ Itē si esset albedo separata a quantitate: esset sensibilis ⁊ nō esset sensibilis. Sēsibilis: q: ꝑ se esset de tertia specie q̄litatis. Et esset nō sensibilis: q: nō quantũ non pōt sentiri: q: indiuisibile sentiri non pōt. De sensu ⁊ sensato dubitatione vltima: q̄litas aũt nō est diuisibilis nisi ꝑ quātitatē. ¶ Itē sine quātitate albedo esset q̄litas spũalis: q: indiuisibilis et sine materia ⁊ quantitate: ⁊ tñ esset q̄litas corporalis: q: de tertia specie q̄litatis. ¶ Itē quarto si esset sine quantitate, ⁊ per ꝯñs spũalis: non esset repugnātia quin inesset spũi: et sic spũs posset esse albus. ¶ D Sed hanc opi. reprobat Sco. q. xij. dis. xij. similiter ⁊ octā. q. vij. quarti, ostēdētes ꝙ quodlibet accidēs absolutũ ꝑ diuinā potētiā pōt esse sine subiecto. Nam essentialius dependet q̄litas ad substātiā tanꝙ ad subiectũ, ꝙ ad quātitatē: esto ꝙ etiā inheret quātitati: q: substātia est primũ subiectũ. Essentialior autē est dependētia ad primũ: ꝙ ad aliqꝺ posteri⁹. Si ergo pōt q̄litas manere sine dependētia actuali ad substātiam: multo magis pōt esse sine dependentia actuali ad quantitatem. ¶ Preterea magis dependet quātitas a substantia: ꝙ q̄litas a quātitate: ponēdo quātitatē subiectũ mediũ inter substantiā ⁊ q̄litatē: sed quātitas cōseruat̃ a deo sine substātia: ergo ⁊ q̄litas cōseruari pōt sine quātitate. Maior patet: q: priorē ⁊ vehementiorē influentiā habet causa prima super causatũ: ꝙ causa scḋa: sed in genere cause subiectiue substantia est causa prima: quātitas posterior ⁊ scḋa. ¶ Preterea qualitas ꝑfectior est quantitate: ergo si quātitati nō repugnat esse per se: multo magis non repugnat qualitati. Qꝺ autē qualitas sit perfectior quantitate, patet multipliciter. Tum quia qualitas est principium agendi actione reali: quātitas nō. Nō eñ̄ est quātitas de virtutibus actiuis. Tum q: nobilioribus substantijs correspondent qualitates nobiliores: nec sic quantitas: q: nō oportet nobiliorē substātiā esse maiorē quātitatem: vt patet de elemētis q̄ sunt quantitate maiora: ⁊ tñ ignobiliora. Tum q: ꝑ q̄litates substātie attingũt fines suos: vt patet de accidentib⁹ btificis nō per quātitatē. Tũ q: quātitas cōseq̄tur cōpositũ rōne materie: q̄litas rōne forme. Forma autē simplr ꝑfectior est materia. Tum q: q̄litates magis cōueniũt cũ ꝑfectione simplr: vt sapientia, intelligentia, velle: quoꝝ est eadem ratio formalis cũ sapientia diuina ⁊c. qꝺ nullo modo quantitati cōuenit. ¶ E Igit̃ est alia opi. quā puto verā: ꝙ omne accidēs absolutũ ꝑ diuinā potentiā esse pōt, ꝓduci ⁊ cōseruari sine subiecto, tā substantiali ꝙ accidētali. Vñ si ponit̃ quantitas accidens mediũ inter substātiā ⁊ q̄litatē: pōt q̄litas esse sine quantitate, sicut quātitas sine substantia. Probat̃: q: omne absolutũ a q̄libet alio absoluto realiter ꝫm se et q̄dlibet sui distictũ, pōt deus separare ⁊ separatim conseruare. Qꝺ probatur: oīs res sufficiēter depēdet a suis causis. Quicq̄d eñ̄ necessario requirit̃ ad esse alterius: ita ꝙ sine eo aliud esse nō potest distinctũ ab eo essentialiter: est causa ei⁹ in aliquo genere cause: vt deduci potest ex diffinitione cause. Sꝫ cuiuslibet cause extrīsece causalitatē pōt de⁹ supplere. Res vero absoluta ꝫm se ⁊ q̄dlibet sui distincta ab alia, ⁊ q̄libet ei⁹ pre necessario ad esse alteri⁹ req̄sita est causa ei⁹ extrinseca: siq̄dē sole partes rei essentialis, scꝫ materia ⁊ forma sunt cause cōpositi intrinsece: ergo ei⁹ causalitatē pōt de⁹ supplere ⁊ sine eo id cui⁹ est cā conseruare. Vñ manifeste sequit̃ ꝙ quodlibet accidēs absolutũ a quātitate realiter distinctũ, sine quātitate conseruare: silr̃ sine substantia et ita sine subiecto. ¶ Itē non plus includit cōtradictionē vnũ accidēs absolutũ esse sine subiecto, ꝙ aliud: ⁊ quātitatem esse sine subiecto non includit contradictionē: ergo nec quodcũꝙ aliud. Cōsequētia nota cũ minore. Maior patet soluendo rōnes opinionis opposite. ¶ F Vñ ad primā dr̄ ꝙ fundat̃ in falso fundamento: nulla eñ̄ res indiuiduat̃ ꝑ aliqꝺ sibi extrinsecũ: sed q̄libet seipsa est singularis. Etiam si ponerent̃ differētie contrahētes naturā ad singularitatē, ille nō erũt alteri⁹ generis: q: ꝫm sic loquentes, sicut in quolibet genere est iuenire supremũ in illa coordinatione: ⁊ silr̃ genera ⁊ spēs medias: ita est inuenire aliquod infimũ ꝑ se in illa coordinatiōe de quo oīa ꝑ̄dicant̃ ⁊ ipm de nullo. Ideo q̄litates etiā si essent in quantitate, nō est h̄ ꝑ quantitatē formaliter: de q̄ alibi magis tractandũ est. ¶ Ad scḋam dr̄, ꝙ si albedo esset sine quātitate: esset visibilis in potētia remota, ⁊ insensibilis in potentia propinqua: q: ꝫm illũ modũ existendi, quo scꝫ non haberet partē extra partē dimēsiue nō esset visibilis: posset tñ extendi: et sic esset visibilis in potētia ꝓpinqua: ⁊ hoc sufficit vt sit de tertia specie q̄litatis. ¶ Ad tertiā distinguit̃: q: qualitas pōt dici corꝑalis ⁊ materialis: vel q: nata est ꝑficere materiam ⁊ corpus: vel q: est extēsa aptitudinaliter. i. hꝫ partes q̄ possunt extēdi: vel tertio q: actu extēdit̃. Primis duob⁹ modis q̄litas non quāta, nata tamē esse quāta, est corporalis ⁊ materialis: nō tertio modo. Angel⁹ aũt ⁊ itellectio ⁊ volitio nullo modo sunt corporalia. Angel⁹, q: nō habet partes: intellectio ⁊ volitio etsi habēt partes graduales: tñ ꝫm illos nō sunt extēsibiles: sed intēsibiles. ¶ Ad quartam dr̄: ꝙ sublata quātitate nō esset spũalis: si spũale dicit̃ nō extensibile. et esto ꝙ esset spiritualis, nō ideo sequit̃ ꝙ posset inherere angelo: q: nō sola extensio causa est quare non potest subiectari in angelo. Nam non quelibet qualitas pōt inherere cuilibet subiecto: sed ex natura propria q̄dam substantie determinant sibi certas qualitates quarũ sunt receptiue: ⁊ quarũdam ex natura ꝓpria non sunt receptiue: cuius alia ratio danda non est: nisi q: hec natura est hec. Sic lapis non est receptiuus visionis: nec celũ coloris: ꝙuis ille qualitates sint extense: et ita etiā res spirituales diuersarũ specierum possunt sibi determinare aliquas qualitates speciales specie differentes: quarũ vna potest perficere illā huius speciei et nō aliā spũalem substantiā alterius speciei. ¶ G Sed adhuc forte q̄s diceret: videtur simpliciter impossibile accidēs esse sine subiecto: tũ q: accidēs diffinit̃ per subiectũ: nũc autem impossibile est alicui conuenire diffinitum nisi cōueniat ei diffinitio, cũ sint cōuertibilia. ¶ Itē sicut substātia habet se ad esse per se: ita accidens ad esse in alio: sed impossibile est esse substantiā ⁊ nō esse ꝑ se: igit̃ impossibile esset esse accidens ⁊ nō esse in alio. ¶ Itē tũc de⁹ posset facere substantiā sine accidente: ⁊ ita hoiem sine quātitate, colore, figura: ⁊ ita sine carne ⁊ ossib⁹ ⁊ sine organis. Consequens videtur falsum: q: corpus organicũ est de eēntia hois: quia anima que est de essentia hois diffinitur. ij. de aīa. actus

corporis organici. Nō igit̄ pōt esse nisi i corpore organico.
Probat̄ ꝯña: q: caro ꝛ ossa ꝛ organa non distinguunt̄ nisi
accidentaliter. ❡ Itē tūc deus posset facere intellectionē
ꝛ volitionē sine subiecto: q: vtraq̄ est accidens absolutū:
preterea tūc posset etiā accidens respectiuū esse sine subie
cto. Cōsequens falsum: q: non pōt intelligi sine fundamē
to et termino: multo minus esse. Probat̄ tn̄ illatū: q: oēs
rationes adducte ad ꝓbandū ꝙ accidēs absolutū potest
esse sine subiecto/equaliter concludūt de accidente respe
ctiuo: q: subiectū respectus habet rationem cause extrinse
ce respectu relationis: et illā pōt de⁹ supplere: nam subie
ctum seu fundamentū nec est relatio nec pars ei⁹. ❡ Itē
simitas est accidens nasi: ꝛ nō videt̄ posse fieri sine naso.
❡ D Ille obiectiones mote sunt ꝓpter infideles ꝛ phi
losophos: q̄ spāliter ꝓpter hūc articulū inuehere solēt cō
tra fidē ꝛ eā deridere. Ideo ad primā rn̄deo/ꝙ accidens
diffinit̄ per subiectū non in actu/sed in aptitudine: h̄ est ꝙ
accidens nō diffinit̄ esse res q̄ actu inheret: sed q̄ naturali
ter apta nata est inherere: ꝛ hec diffinitio conuenit accidē
ti siue inhereat siue non: ꝛ est cōuertibilis cū accidente: q:
non pōt esse accidēs q̄n natū sit inherere. Hec rn̄sio est de
mente sancti Bonauen. in quarto dis. xij. q. j. ❡ Ad secun
dū d: ꝙ maior non est vera/nisi esse in alio dicat aptitudi
nem ad inherendū. Sic verū est/sicut substātia totalis est
ꝑ se/idest nō apta nata inherere. Si aūt vtrūq̄ dicit actū:
nō est bona diuisio entis/in ens per se/ꝛ ens per accidēs.
❡ Preterea esse ꝑ se/non videt̄ substantie esse essentiale:
nec esse de eius rōne formali: q: nō ꝯuenit materie nec for
me substantiali: q̄ tamen vere sunt substātie s̄m pħm in p̄
dicamētis. Nō cōturbēt vos partes substātie ꝛc. Item nō
videt̄ plus repugnare totali substantie inherere alteri/ꝙ̄
suppositari ab alio. Neq̄ em̄ per se ē q̄ ab alio suppositat̄
ideo sicut nō implicat cōtradictionē ꝙ persona extrinseca
terminat esse suppositale substantie totalis: ita nō videt̄
implicare ꝙ substantia totalis quantū ad esse suū ꝑ se de
pendeat ad aliud: licet sibi cōueniat sine alio esse per se: si
cut esse suppositale conuenit substātie per se: ꝛ tamen po
test quantū ad illud esse dependere ad aliud. Si hoc non
placet: sufficit solutio prima. ❡ Ad tertiū concedit̄/ꝙ de⁹
posset substantiā facere sine accidente: ꝛ cū infertur de ho
mine sine qualitate ꝛ figura: conceditur quātum ad figu
ram ꝛ quantitatē/ꝛ cetera accidētia. Sed de organis/car
ne ꝛ ossibus d:. Si illa distinguūtur per formas substātia
les diuersarū rationū: sic hō sine illis esse non posset. Non
em̄ est homo sine forma sensitiua/vegetatiua/intellectiua
ꝛc. siue sit vna siue plures. Si autē tn̄ distinguuntur per
dispositiones accidentales: cōcedit̄: q: hoc nullam impli
cat contradictionem: vn̄ potest hominē cōseruare sine ma
nib⁹ et pedib⁹: immo sine capite qd̄ est principiū mēbrorū.
Vn̄ legit̄ de sanctis Albano ꝛ Dionysio/ꝙ decollati capi
ta sua manib⁹ portarūt per longa spacia ad locū sepultu
re: ꝛ si ad tempus vixerūt sine capitib⁹: poterūt similiter vi
uere ꝑ miraculū ꝑ tēpus quantūlibet magnū. ❡ I Ad
quartū cōcedit̄ illatū: nō em̄ plus repugnat diuine essen
tie producere aut conseruare accidēs spūale sine subiecto
ꝙ̄ materiale. ❡ Ad quintū dicerēt ꝙ negarent oēs respe
ctus: q: ratio illa falsum supponit: Supponit em̄ esse ali
quas res respectiuas distinctas ab absolutis: qd̄ illi nō ad
mitterent. Scd̄m illos vero q̄ admittūt hmōi res paruas
respectiuas/habent cōsequēter dicere ꝙ non possunt esse
sine fundamētis ꝛ terminis ꝙ̄uis sint extrinseci respectiui.
Cui⁹ ratio est: q: respect⁹ est essentia quedam/vel natura
cuius essentia est habitudo inter duo extrema: ꝛ vtrūq̄ ex
tremorū est de ratione essentiali respect⁹: ideo tollere alte
rum extremū siue terminū siue fundamentum/est tollere
essentialē rationem respect⁹: et ita destruere naturam ei⁹.
Vn̄ nō q: respect⁹ est accidēs: ideo requirit subiectum vel
fundamentū; sed q: respect⁹ est respect⁹: ideo requirit cui⁹
sit ꝛ ad q̄d sit: etiā in diuinis vbi nō est accidens: ꝛ ideo li
cet de⁹ supplere posset causalitatē fundamenti et termini;
vt si respect⁹ esset a solo deo causaliter effectiue: nō posset
esse respectus sine illis: q: eius natura essentialiter depen
det ab illis: nō sic q̄cunq̄ res absoluta dependet a causis
extrinsecis scd̄is. Forrassis etiā dici posset/ꝙ deus posset
respectū conseruare absq̄ inhesione: sed non absq̄ extre
mis: ꝛ propter hanc rationem nōnulli negant respectus.
❡ Ad vltimum de simitate nasi d:/ꝙ simitas non est acci
dens absolutū distinctum a naso: sicut nec generaliter fi
gura a re figurata. Sed illi termini simitas/figura ꝛc. sunt
termini connotatiui/connotantes certū ordinem partiū
rei extense: qui ordo non est accidēs distinctū a partib⁹ ꝛ a
toto: sed partes ipse sic vel sic distātes ꝛ ꝓpinque: et ideo
qn̄q̄ predicant̄ de re: qn̄q̄ nō: ideo dicūtur accidētia non
realia sed logicalia. i. nō res ille significate/scʒ partes sub
stantiarū: sed cōceptus hec representātes sunt accidentia
idest accidētaliter p̄dicabiles. Hec de possibili. ❡ L: Sʒ
quid de facto: an oia accidentia panis ꝛ vini sint sine sub
iecto: an vnū accidēs inhereat alteri in sacramento. Ad h̄
s̄m diuersimode opinātes de quātitate diuersimode rn̄de
tur. Nam tenētes quantitatē nō distingui a re quanta: sed
quālibet rem extēsam/per suas partes ꝛ nō per accidens
superadditū extēsam: quā opinionē tenet ockā: consequēter
habēt dicere ꝙ oia accidētia sint simpliciter sine subiecto:
q: non est ibi quantitas aliqua distincta a qualitatib⁹ ꝛc.
sed q̄libet q̄litas puta albedo/sapor rei/est suamet quan
titas: ꝛ cū qualitas nō sit in q̄litate/manifestū est ꝙ nulla
qualitas est in quantitate: ꝛ per ꝯñs q̄libet qualitas sim
pliciter est sine subiecto. ❡ Qui vero tenēt ꝙ quātitas sit
accidēs absolutū: possent adhuc dupliciter dicere. Vel ꝙ
sola quantitas sit simpliciter sine subiecto: cetere qualita
tes sint in quantitate tanq̄ in subiecto ꝓximo vel imedia
to. Aliter ꝙ sicut quātitas est simpliciter sine subiecto: ita
ꝛ cetera accidentia. ❡ Consequenter ꝙ q̄litates materia
les in quocūq̄ corpore sunt/sunt immediate in materia si
ue substantia tanq̄ in subiecto/ꝛ nō in quantitate: exten
dunt̄ tamē ad extēsionem subiecti. Vn̄ primo subiectū ex
tendit̄ per quantitatē sibi inherentē. Cetera accidētia per
eandē quantitatē sibi in eodē subiecto coexistentē. Et non
oportet dicere ad saluandam accidētiū extēsionē/ꝙ inhe
reant quantitati: sed sufficit ꝙ coexistat eis quātitas in eo
dē subiecto/ꝑ quā habent partes extra partes. ❡ L Et
hoc dictū/scʒ ꝙ accidentia oia sint per se in sacramēto sine
subiecto: magis videt̄ posse probari autoritatib⁹ origina
lium doctorꝝ. Nā magister in. iiij. dis. xij. Si querit̄ inq̄t/de
accidentib⁹ que remanēt/scʒ de speciebus sapore ꝛ ponde
re/in quo subiecto fundent̄: potius mihi videt̄ fatendum
esse sine subiecto/ꝙ̄ in subiecto. Nec valet hec euasio si di
cetur ꝙ vult q̄litates nō sint in aliqua substātia: pro eo ꝙ
magister q̄si rationē sui dicti: q̄re q̄litates nō sint in subie
cto assignās subdit: q: ibi nō est substantia nisi corp⁹ ꝛ san
guis dn̄i/q̄ nō afficit̄ illis accidētibus. Hec rn̄sio non suffi
cit: q: nunq̄ dici pōt accidens sine subiecto/ꝙ̄diu subsistit
in suo subiecto primo et immediato; ideo qualitates non
possunt dici esse sine subiecto si sunt in quantitate: q: quā
titas est subiectū immediatū earū. Nec possent dici subsi
stere ꝑ se si essent in quantitate. Sed magister vbi pri⁹ lo
quens de q̄litatib⁹ de quib⁹ pri⁹ dixit ꝙ sunt sine subiecto/
dicit. Remanēt illa accidentia ꝑ se subsistētia ad mysteriū
ritū: ad gust⁹ fideiq̄ suffragiū: quib⁹ corp⁹ christi habens
formā suā ꝛ materiā tegit̄. ꝛ subdit. Ne mireris vel insul
tes si ibi accidentia videantur frangi: cū ibi sint sine subie
cto. ❡ Item ecclesia solennizans festum corporis christi
legit sic. Accidentia sine subiecto in eodem existunt: vt fi
des locū habeat dū visibiliter inuisibile sumit̄ aliena spe
cie occultatū: ꝛ sensus a deceptione imunes reddant̄: qui
de accidentib⁹ iudicāt sibi notis. Ecce generaliter de acci
dentibus sensibilibus loquit̄ ꝙ illa sine subiecto existunt.
Nec existimo ꝙ reperitur ab aliquo sanctorum patrū ori
ginalium doctorum traditum: sed nec a pħo ꝙ accidentia
aliqua/scʒ qualitates sint in quantitate tanq̄ in subiecto;

magis pbs ad oppositum loquitur: vnde .iiij. Metaphy. Accidens non accidit accidẽti nisi q2 ambo accidũt eidem subiecto. Nihil em̃ hoc illi magis ꝙ illud huic. Siliter in p̄dicamento substantie dicit. Maxime propriũ est substantie: cũ sit idem numero: ẜm sui mutationez esse susceptiuũ cõtrariorũ. Si ergo accidẽs puta quãtitas etiã susciperet cõtraria accidẽtia ẜm sui mutationẽ: nullo modo esset proprium substãtie: q2 nec omni: nec soli cõueniret. vñ cũ dicit ꝙ maxime ꝓpriũ est substantie ₇c. p hoc videt velle substantiã ab oibus separare/ q̄si p illud qd soli substantie conuenit: licet vtraq3 autoritatũ pbi ab alijs exponat ₇ gloset. ₇ ex intẽtione ꝓbat ꝙ nõ cõuenit quãtitati: replicat enim de oratione quã ponit speciẽ quãtitatis: ꝙ ei insint cõtraria ẜm sui mutationẽ/ sc3 verũ ₇ falsum: et soluit cõcludẽs ꝙ suscipere cõtraria soli substãtie sit ꝓpriũ ₇ nõ alteri conueniat. Hec de respicientibus predicamẽtum relationis.

¶ M Quãtũ ad ea q̄ respiciũt p̄dicamentũ q̄litat3 occurrit duplex consideratio. Una de q̄litatib9 panis ₇ vini remanentib9. Altera de q̄litatib9 substãtiã corporis christi cõcomitantib9: ₇ de vtrisq3 põt esse cõsideratio: vel q̄ad se vel in ordine ad operationes earũ ₇ passiones. Scda cõsideratio locũ habebit sequẽti lectione: vbi dicet de his que respiciũt p̄dicamẽta actionis et passionis. ¶ Quoad primam vidẽdũ est vtrũ oẽs q̄litates substãtie panis et vini inherẽtes ante cõsecrationẽ/ maneãt facta cõsecratiõe. Et ibi dr ꝙ nulla q̄litas accidẽtalis q̄ fuit in pane ₇ vino ante cõsecrationẽ: mutat quantũ ad suũ esse per ipsam panis ₇ vini cõuersionẽ. Manent em̃ oẽs q̄litates q̄ fuerunt in pane ₇ vino etiã post cõsecrationẽ in eisdẽ sitibus: sed nõ in eisdẽ subiectis: sicut prius istud satis ꝓpositione prima p̄sentis lec. declaratũ est. ¶ Et dr notãter: nõ mutant per cõuersionẽ: q2 fieri possunt mutationes illaꝝ qualitatum ẜm diuersas spẽs mutationis. Possunt em̃ intẽdi: possunt remitti/ rarefieri/ cõdensari/ cõgelari ₇c. vt experientia docet: sed he mutatiões nõ fiũt virtute cõuersionis: nã cõuersio illa est trãssubstãtiatio: vt. s. dictũ est: in q̄ sola substantia desinit esse nõ accidentia. Un̄ autẽ accidẽtiũ mutationes fiant: dicetur lectione sequenti. ¶ N De qualitatibus corporis christi dictũ est. s. lec. xlij. Et potest summarie reperi: ꝙ oẽs qualitates: immo oia accidẽtia absoluta corpori christi in celo inherentia quorũ rationib9 formalibus modus existendi sub sacramẽto diffinitiuus nõ repugnat: inherẽt etiã corpori christi sub sacramento: ₇ qm̃ ille modus existendi q̄litatib9 nõ repugnat nõ plus ꝙ substãtie: ideo ꝯcomitant corp9 christi in sacramẽto q̄litates sue oẽs. ¶ Ad hoc posset adduci cõgruentia. Nã corp9 christi Ro.vj. gloriosum resurgens ex mortuis nõ moritur. deponendo animã que est vita: ita nec moritur deponẽdo aliquãdo ꝑfectionẽ vel gloriã corporis. Moreret autem illi perfectioni qualitatiue quã deponeret in sacramento. Sic em̃ mori dicit res ei a quo separat: ẜm quem modũ loquitur apostolus ad Roma. vj. Existimate vos esse mortuos pctõ: viuẽres autẽ deo in christo iesu. ¶ Preterea sicut in naturalibus nihil ponit frustra: ita nec in gratuitis/ ₇ maxime in sacramento salutis: nihil autẽ ꝓficeret saluti vrentiũ hoc sacramento dimissio cuiusq3 qualitatis corp9 christi ꝑficiẽtis: ideo nõ est asserendum: vt etiã. s. tactũ est lec. xlij. Nec obstat ꝙ figura corporis christi/ ₇ quantitas non manent ẜm aliquoꝝ opinionẽ: q2 ille repugnãt modo existẽdi in sacramẽto: q̄ multũ vtilis est ₇ magnũ fidei fructũ parit/ dũ presentie corporis christi nullam habem9 experiẽtie euidẽtiam: sed simpliciter credim9 in obsequiũ christi intellectũ nostrum captiuantes. ¶ O Sed diceres contraria nõ sunt simul etiam in hoc sacramento. Qualitates autẽ panis ₇ vini cõtrarie sunt qualitatib9 corporis christi: non ergo erũt simul cũ speciebus sacramenti. Ad hoc dr ꝙ qualitates cõtrarie nõ sunt simul in eodẽ subiecto: non autẽ simpliciter repugnat eis simul esse in eodez loco. Nulle enim qualitates contrarie sunt in eodẽ subiecto adequate in sacramento: nã qualitates cõtrarie panis ₇ vini non sunt simul: neq3 subiecto/ nec situ/ nec loco. Sed qualitates panis ₇ vini cõtrarie qualitatibus corporis christi sunt simul cum illis loco non subiecto: ille em̃ sunt sine subiecto: iste sunt in corpore christi subiectiue. Siliter quia membra corporis christi sunt simul in qualibet parte hostie etiam qualitates mẽbrorũ sunt simul: ₇ tñ alique sunt contrarie: puta frigiditas cerebri/ ₇ calor epatis: non tamen sunt in eodem subiecto. Nam mẽbra manent distincta quib9 inherẽt qualitates contrarie. Et hec breuiter cõmemorata esse sufficiat: quia partim in precedentibus habita sunt: ₇ cetera sequentib9 reseruant. ¶ Lectio. xlv. A

Onsequẽter cõsiderandũ est de actione ₇ passione que fiunt aut fieri possunt/ per vel circa qualitates tam sensibiles in sacramento/ ꝙ insensibiles corpus christi afficientes. Primo autem de qualitatibus sensibilibus sine subiecto remanentibus vidẽdum est: vtrum possunt habere oẽm actionem/ quam habere poterũt in subiecto. Ac deinde an ois transmutatio passiua possit causari ab agẽte naturali circa accidẽtia in eucharistia manentia que fierẽt si essent in subiecto. ¶ Circa primũ aduertẽdum ꝙ triplex actio põt conuenire accidentibus. Una respectu substãtie generãde: ₇ due respectu accidentis ꝓducendi. vna respectu cognitionis causande in potentia cognitiua: altera realis in passum habẽs realiter contrariũ. ¶ Quantũ ad primũ est quorundã opinio ꝙ accidẽs separatũ nõ põt esse principiũ generãdi substantiã/ nec p̄ncipale nec instrumẽtale: sed nec corrũpendi substãtiam/ intantũ ꝙ si tota substantia ignis in sphera sua destrueret: remanentib9 oib9 accidentib9: ₇ ita maximo calore/ gutta aque ibi posita nũꝙ corrũperet ab illis: q2 sicut generatio substantie: ita ₇ corruptio ei9 non potest fieri nisi a substãtia. Hui9 principale motiuũ est: q2 totale causans non põt esse imperfectius causato. Cum ergo species essent totale agens. nõ em̃ cũ eis cõcurrit aliq̄ substantia: cũ substantia panis ₇ vini nõ sint: nec alia: ergo spẽs q̄ sunt accidẽtia nõ possunt esse cause respectu substãtie generande vel corrũpende. Ꝺo nõ corrũpẽde: q2 nihil põt corrũpere substantiã nisi habeat virtutẽ ꝓducẽdi substãtiã: ₇ p h̄ patet ẜm illã opi. ꝙ spẽs sacramẽtales nõ possunt ꝓducere substãtiã in quacũq3 materia. ₇ hec est opi. Sco. dis. xij. q. iij. q̄rti scripti. ¶ Aliter opinat beat9 Tho. in. iiij. scripto ea. disti. q. j. quam Sco. vbi. s. recitat ₇ improbat. Tenet aũt ꝙ spẽs in virtute forme substantialis possunt agere ad formã substãtialẽ tanꝙ ad terminũ sue actionis: quã virtutẽ receperũt a forma panis ₇ vini: dũ primo in pane producte sunt ₇ vino: q̄, virt9 in eis manet desinentib9 pane et vino: sicut eis manet idẽ esse qd in eis receperunt. ¶ B Sed q̄cq̄d sit de illis opinionib9/ põt hic dici post Guil. ockã/ ꝙ accidẽs potest esse causa partialis substãtie generãde ₇ corrũpende tam coniũctũ ꝙ separatũ: nec oportet refugere ad virtutẽ a substãtia receptã. Sed hoc conuenit sibi a ꝓpria natura. Nã eadẽ rõne/ qua ꝑsuadet substãtiã eẽ causam substantie: eadẽ etiã ꝓbat accidẽs esse causam substãtie: licet neutrũ põt demõstrari: nã sicut ad presentiã substãtie sequitur ꝓductio vel corruptio substãne: q̄ nõ corrũperet vel ꝓduceret in ei9 absentia: ₇ ideo substantia dr ꝓductiua vel corruptiua substãtie: vt patet de igne ꝓducẽte ignẽ ₇ corrũpente aquã. Sic etiã ad p̄sentiã caloris ꝓducit ignis et cõsumit aq: qd nõ fieret sine presentia caloris: imo aliq̄n ad presentiã caloris sine igne ꝓducit ignis: vt in motu forti cõfricationis: vt in molẽdinis nõnunꝙ cõtingit: nunꝙ autem ad presentiã ignis sine calore. Nec aliqua alia via põt ꝓbari aliq̄d esse causam alteri9. Uerũ ratio nõ demõstrat: q2 instantia est de aia intellectiua/ q̄ a solo deo causatur: ₇ tñ ꝓductionẽ ei9 precedit cõmixtio maris et femine sicut in generatione bruti: vnde si esset hec materia informata forma ignis: ₇ alia esset informata forma aque sine omnibus accidẽtibus hincinde: tunc posset quis experiri

certitudinaliter/vtrū substātia generaret substantiam sine
accidentibus. et si sic: tūc posset sustineri ꝙ accidentia nō
essent cause partiales illius generationis substantie. Si
non: tūc necesse foret ponere ꝙ accidentia essent cause ad
minus partiales substātie: sic etiā si ad p̄sentiā accidētis
um separatoꝝ p̄duceret substātia: posset certe sciri ꝙ acci
dētia p̄ducerēt substātiā principaliter sine substātia cōcur
rente: sed q꞉ nullibi est inuenire substātiā sine accidētibus
nec accidētia extra substātiā naturaliter: ideo certitudo ha
beri neq̄t. ❡ E Nec videt̄ posse demōstrari ex senoris/
ꝙ aliqua creatura causet quēcūq; effectū efficienter: quia
posset preueniens dicere: ꝙ oīs effectus positiu⁹ immedia
te est a solo deo/quan tūcunq; concurrant cause scd̄e: sicut
dr̄ de productione aīe intellectiue: cui posset applicari il
j.cor.iij lud ap̄li. Ego plantaui: apollo rigauit: de⁹ autē incremen
tū dedit. quasi diceret. Etsi a creatura actiua passiuis ap
plicant̄: deus tñ est q̄ operat̄ oīa in omnib⁹. Et posset ra
tio addit: q꞉ sine deo nihil p̄ducit̄: vt patet i igne chaldeo
Dan.iij. rum pueros nō cōburente: ⁊ in similib⁹ multis miraculis:
⁊ ipse solus in p̄ncipio creationis mūdi oīa p̄duxit. Ideo
videt̄ ꝙ eque p̄babile est accidētia partialiter producere
substātiā: sicut ꝙ substātie p̄ducāt substātias: cū neutrum
sine altero p̄ducit. ❡ Nec ratio Scoti aliq̄d probat: quia
admisso ꝙ causa totalis nō sit impfectioꝛ causato/non seq̄
tur ideo ꝙ causa partialis nō possit esse impfectioꝛ causa
to. Nulla aūt creatura pōt esse causa totalis efficiēs cuiusc
cunq; effect⁹: q꞉ de⁹ est causa principalis cuiuslibet effect⁹
positiui: q̄ sine alteri⁹ cause cōcursu pōt p̄ducere effectū: ⁊
nulla causa scd̄a sine ea: ideo in omni actione cause tota
lis/efficiēs est pfectioꝛ causato/ppter deū p̄ncipaliter cō
currentē. Et si illa p̄positio ꝙ causa nō est impfectioꝛ cau
sato/restringeretur ad causas scd̄as: tūc patitur multipli
cem instantiā: vt p̄z de productione animaliū ex putrefa
ctione: vbi nō concurrit animal viuens. Et si dicit̄ ꝙ cōcur
rit celū: celū non est perfecti⁹ essentialiter viuente: s̄m bea
tum Aug. dicentē/ꝙ viuentia in perfectione preponūtur
non viuētib⁹. ❡ D Per hoc ad p̄positū dicit̄ post Alex
an. de ales parte. iiij. q. xl. arti. j. mēbro. ij. §. ij. ꝙ species sa
cramentales habent eandem virtutē agendi in materiam
exteriorem: quā haberēt si essent cōiuncte substātie panis
⁊ vini. Ad h̄ allegat Alexāder Innocentiū dicentē. Spe
cies prout sunt mirabiliter non priuant̄ virtute nec p̄prie
tatib⁹ naturalib⁹: naturaliter exeūt in hmōi opera: q꞉ eis
sunt propria per naturam: ⁊ p̄ hoc patet ꝙ spēs tanq̄ ob
iecta possunt p̄ducere sensationē sui cū potentia: puta vi
deri possunt/odorari/tangi ⁊c. q꞉ ad illas actiones nihil
confert subiectū. Non eñ̄ sentiūtur ppter subiectū: sed ex
p̄pria natura sunt q̄litates sensibiles. Suo modo dicen
dū est de accidentibus realib⁹. Potest eñ̄ caliditas hostie
p̄ducere caliditatē in aere circūstante/aut alio tangente:
humiditas humiditatē naturalr̄. Sic ergo patet ꝙ spēs
ille agunt naturaliter ad p̄ductionē substātie/⁊ ei⁹ corru
ptionē: vt ad corruptionē musce cadētis in calicē. ad gene
rationē gutte aque ex aere: si spēs panis essent congelate
⁊ stupe calide illate: possunt p̄ducere qualitates reales:
similiter ⁊ spūales in potētia sensitiua ⁊ intellectiua tāq̄
obiecta. ❡ Et notanter additū est in materiā exterioꝛē: q꞉
an spēs ille seipsas alterari possunt: h̄ est vna aliā corrūpe
re: ⁊ aliam in locū corruptū adducere: vt si spēs panis cō
gelate mitterent̄ in vini spēs calidas: an spēs vini remit
terent frigiditatem ⁊ p̄ducerēt caliditatē in particula cō
gelata: dicet̄ statim infra. ❡ E Per hoc consequēter di
cit Alex. q. xl. p̄te. iiij. arti. ij. mēbro. ij. §. ij. ⁊ post eū sanctus
Bonauen. ꝙ spēs vini inebriare possunt: licet nō possunt
naturaliter reficere vel nutrire. vñ dicit. Virtus naturalis
relicta in specieb⁹ naturaliter pōt imutare sensus. vñ bene
cōcedo ꝙ virt⁹ vini mirabiliter relicta in specie pōt natu
raliter agere in gustum: ⁊ in tāta quātitate posset sumi/ꝙ
inebriaret naturaliter. Virtus eñ̄ hmōi q꞉ est naturaliter
diffusiua/pōt se naturaliter diffundere per aerem vsq; ad
cerebrū ⁊ perturbare spiritum/⁊ sic inebriare: sicut etiam
q̄nq; ex forti odore vini quidā inebriātur: qui tñ vinū non
biberūt. Et ad hoc adducit̄ illud quod habet̄ in textu ⁊ in
glo. ꝙ aliqui inebriati sunt ex vsu specierū: q̄s notat apo
stolus cum dicit. Ali⁹ q̄dem esurit: alius autem ebrius est. j.Cor.xj
vbi glo. Notat eos qui munera: que offerebant altaribus
pro sacrificio cōficiendo: peracto illo sibi resumebant: nec
aliis nō habentib⁹ cōicare sinebant: sed soli sumebant: vt
inde etiā inebriarent̄ aliis esurientib⁹. Hec glo. Non tamē
naturaliter reficiūt ⁊ nutriūt: nam refectio est quando lo
ca euacuata per caloꝛis naturalis actionem/replentur nu
trimento digesto: ⁊ sic precedit nutritionem. Nutritio dici
tur q̄n alimentū simile factū vnitur alendo: ⁊ informatur
forma partiali viuentis. Hec ergo refectio ⁊ nutritio fieri
non potest ex solis specieb⁹ ⁊ accidentibus: de quo statim
dicetur. ❡ F Nūc de mutatione passiua/que fieri potest
circa illas species. Quedā mutatiōes fieri possunt in spe
cieb⁹ manente nihilominus eucharistia. Quedam fieri pos
sunt circa spēs propter quas desinit esse eucharistia: q̄ au
tem sint ille vel iste/notari pōt p̄ hāc regulā. ❡ Per nullā
trāsmutationē factā circa spēs sacramētales desinit eē cor
pus christi sub eisdē: cū qua maneret substantia panis aut
vini si nō fuisset facta cōuersio: ⁊ q̄ncunq; fit trāsmutatio
circa spēs sacramētales p̄ quā corrūperet̄ panis substātia
aut vini si essent: desinit esse corp⁹ christi i eo instāti in quo
desineret panis aut vinū. Instituit eñ̄ deus sub euchari
stia idest sub specieb⁹ panis ⁊ vini: quā ex nimia charitate
dedit sponse sue ecclie: tādiu cōseruare spēs eisq; succedē
tes sine subiecto: ⁊ sub illis ac q̄buscūq; in locū earū succe
dētib⁹ presentiā sui corporis ⁊ sanguinis exhiberet: q̄diu
sub illis maneret substantia panis ⁊ vini/si conuersi non
essent. ❡ Secūda regula. Deus ea volūtate qua euchari
stiam esse voluit in ecclesia: disposuit oēs trāsmutationes
⁊ effect⁹ circa illas spēs p̄sente actiuo naturali causare im
mediate: ad quos agens naturale ppter subiecti defectū
nō pōt attingere: quos tñ agens naturale causaret si sub
stantia cōuersi p̄maneret: ⁊ hoc nō nouo miraculo: s; volū
tate qua instituit eucharistiā: ne si spēs viderent̄ intrāsmu
tabiles/meritū fidei euacuaretur. Voluit enim dominus
vt nulla naturali experientia probari posset presentia sui
corporis sub istis specieb⁹: sed sola fides cerneret: vñ me
riti sui fructū reportaret. ❡ G Et ideo oēs transmuta
tiones q̄ fierent naturaliter circa istas spēs: siue in subie
ctis: siue i quātitatib⁹: siue q̄litatib⁹ p̄ gñationē/corruptio
nē/alteratioēs/rarefactionē/vel p̄densationē: si nulla facta
fuisset conuersio: etiā nūc fiūt facta cōuersione/quedam a
causis naturalib⁹: quedam a solo deo immediate supplen
te actionem causarū naturaliū: nec per hoc aufert de⁹ ab
agente naturali suā propriā actionē. Non eñ̄ aufert q̄ sibi
cōpetere possunt: s; trāsmutatiōes de forma in formā/ex
istēte subiecto/terminos hmōi transmutationū deserēte.
Actiones aūt q̄ naturalib⁹ agentib⁹ cōpetere nō possent:
s; vbi non est subiectū vtriusq; termini transmutationis
propter desitionem substātie panis ⁊ vini cōuersoꝝ/illam
sua potētia imediate supplet: siue nouo/siue antiquo mi
raculo parū refert. Nō eñ̄ de⁹ laborat faciēdo miracula ad
suorū salutē fideliū. Si eñ̄ effect⁹ super naturā a deo im
mediate product⁹ de nouo/ideo dicit̄ nouū miraculū quia
nō producit̄ volūtate noua: sed volūtate antiqua cum ex
parte dei nulla sit voluntas noua: sed quecunq; de nouo
fiunt a deo/sunt ab eterno immutabili voluntate volita:
nullū erit miraculū nouū. Si vero dr̄ nouū miraculum: q꞉
effect⁹ nouus est: totiens fiunt a deo miracula noua: quo
tiens a deo producit̄ effectus immediate supra naturam.
❡ H Potest addi tertia regula. Nulla transmutatio ac
quisitiua potest fieri a causa naturali nisi in subiecto pre
supposito. Patet: q꞉ nisi sic/creatura posset creare: quia
quicquid producit̄ ⁊ non de potentia subiecti/creat̄. nam
qd̄ non producit̄ de potentia subiecti/producit̄ de nihilo
qd̄ vero de nihilo producitur/creatur s̄m magistrū dist. j.

differũt creare et facere.

Quia in hoc discernit creare a facere: quia creare est aliq̃d de nihilo ꝓducere. Facere vero aliq̃d ꝓducere siue de nihi/
lo siue de subiecto presupposito. ❡ Dicit̃ notanter/nulla
transmutatio acquisitiua: quia s̃m Guilhel. ockam. Trãs/
mutatio deperditiua fieri põt nullo etiã presupposito sub
iecto. Creatura em̃ s̃m eum: licet nõ possit creare: potest t̃n
annihilare. Cuius ratioñ in suo quarto scripto. q. vij. assi/
gnat: q: q̃n agens naturale equaliter ⁊ indifferenter se ha
bet ad multa seu infinita sub aliqua specie causabilia: eq̃/
liter vel eque primo facit omnia vel nullũ. Cũ autẽ agens
creatum equaliter ⁊ indifferenter se habeat ad omnes ef/
fectus causabiles in aliqua specie: puta ad infinita indiui/
dua sub specie humana: ⁊ quia omnia creabilia sunt pu/
rum nihil: nõ plus appropinquat vnũ creabile agenti na/
turali q̃ aliud: ⁊ per consequens equaliter oia talia respi/
cit: ⁊ ita si posset creare: ratio assignari nõ posset q̃re plus
crearet vnũ q̃ mille: immo q̃ infinita. Quia autẽ creatu/
ra nõ põt simul creare infinita: non potest aliquid creare.
Agens autẽ naturale aliter respicit vnũ annihilabile q̃
aliud/eo q quodlibet eorũ est in actu: et vnũ potest plus
appropinquare agenti naturali q̃ aliud: ideo plus potest
annihilare vnũ q̃ aliud. Unde mirabile ait videtur/si mo
dicũ frigus separatũ approximaret̃ maximo igni/q ignis
ille nõ posset illud frigus modicũ destruere. Non põt aũt
destrui nisi per annihilationẽ. ❡ Verũ illa ratio videtur
eque procedere de generatione forme de potẽtia subiecti
ideo sicut ibi d̃r: ita in ꝓposito: q causa naturalis determi
natur quoad indiuiduũ a causa prima scilicet deo: q̃ q: est
causa volũtaria: in volũtate sua est concurrere ad produ/
ctioñ vnius ⁊ non alteri⁹. ❡ I Ideo alij dicũt cõmuni
ter/q sicut creatura nõ põt creare: ita nec annihilare: qꝫ
omnis virtus creata p̃supponit subiectũ in omni sua actio
ne/tam acquisitiua q̃ deperditiua. Et hoc tenendo quia
vtrũqꝫ probabile/nõ oportebit addere i regula acq̃sitiua.
❡ Per hoc descendendo ad particularia/dicitur primo
q nulla transmutatio passiua ad substantiam in loco spe/
cierũ sacramentaliũ ꝓducendã. potest fieri virtute agen/
tis naturalis: hoc est dictu/q nulla virtus naturalis põt
ꝓducere substantiã in loco specierũ/sub speciebus spẽs sa/
cramentales succedẽtib⁹. Patet: quia illa substãtia cũ nõ
ꝓducat̃ de potentia subiecti: creat̃. Nulla aũt virtus crea/
ta attingit effectiue ad terminũ creationis: vt nũc suppo/
nitur. Ex quo patet q illa substantia immediate ꝓducat̃ a
deo per scdam regulã suprapositã. Gratia exempli. Si per
putrefactioñ spẽs sacramẽtales alterant̃ intantũ q si ibi
esset substantia panis: ipsa corrũperet̃ ⁊ generaretur ver/
mis: in illo casu vermis ꝓducit̃ immediate a deo. Sic si ꝓ/
ducitur ignis/cinis aut puluis/aut nutrimentũ in corpus
sumentis species conuertendũ. ❡ L Sed queritur an
in casu totũ cõpositũ producat̃ a deo: an sola materia. Et
si materia: an illa redeat que cõuersa est in substantiã cor/
poris christi: hoc est materia panis ⁊ vini eadem numero.
❡ Quãuis hic varie respondent doctores: t̃n breuiter d̃r
post Sco. ⁊ ockam/q de⁹ põt creare totã substãtiam: põt
creare solã materiã: ⁊ eandẽ que conuersa est vel aliam de
nouo. ❡ Primũ patet: q: ibi necessario ꝓducit̃ cõpositũ
qđ afficiat̃ accidentib⁹ panis/si mãsisset in cõpossibilib⁹: il
lud autẽ a virtute naturali ꝓduci nõ potest: cũ ibi ꝓduca/
tur simul materia ⁊ forma. Materia autẽ a virtute natu/
rali ꝓduci nõ potest. Quod aũt cõpositũ necessario ꝓdu/
catur: patet: quia de⁹ statuit nulla accidẽtia cõseruare sine
subiecto: nisi ea sub quib⁹ cõtinetur corpus christi: ideo al/
teratis specieb⁹ sacramentalib⁹ vsqꝫ ad gradũ incõpossibi
lem substantie panis/si ibi esset/desinit corpus christi esse
presens. Et q: illa accidẽtia s̃m gradũ incõpossibilem non
erũt sine subiecto: necesse est igit̃ redire materiã: illa autẽ
nõ redit nuda. Nec tali inesse possunt accidentia naturali
ter: ergo redit informata substãtiali forma ⁊ ita composi/
tum. ❡ Scdm patet: q: creata materia/in eodem instanti
dispositiones q̃litatiue possunt concurrere cũ deo ad edu/
cẽdam formã quã eduxissent de materia panis si ibi esset:
tũc aũt cõcurrissent ad ꝓductioñ forme vermis/ignis/ci
neris/pulueris/vel nutrimenti: ergo ⁊ nũc. Tenet ꝯña: q:
nullũ ipedimentũ assignari põt: nisi diceret̃ q presuppo/
nunt materiã vt priorẽ: ⁊ ideo in instanti creationis mate/
rie nõ sufficiũt agere: q: deficit prioritas. Sed h̃ nõ impe/
dit q: ista p̃suppositio ⁊ prioritas nõ est tẽporis sꝫ nature.
Vñ si existente sole ꝓduceret̃ aer: vel etiã simul cum sole:
in eodẽ instãti illuminaret̃ aer quo ꝓduceret̃ sol ⁊ aer. In
stanti dico tẽporis/nõ nature. Cõcurrentib⁹ ergo disposi/
tionibus qualitatiuis cũ deo ad productioñ forme/sola
materia imediate creat̃ a deo: et forma naturalr̃ generat̃
Verũ s̃m opi. Sco. tenẽtis q accidẽtia nõ attingunt sub/
stantiã tanq̃ terminum sue actionis: oportet dicere q pri/
ma forma substãtialis a solo deo creat̃: sequẽtes vero na/
turalr̃ producunt̃. ❡ Tertiũ patet/scꝫ q põt reproducere
eadẽ materiã numero q̃ cõuersa est/cõtra eos q̃ dicũt cor/
ruptũ vel annihilatũ idẽ numero redire nõ posse: q: nihil
sequẽs annihilationẽ materie/nõ est alteri⁹ rõnis cum ni/
hilo p̃cedẽte creationẽ materie: sicut terminus annihilati
onis ad quẽ: ⁊ termin⁹ creationis a quo/nõ sunt diuersi: et
nõ est maior distãtia ad nihil sequẽs/q̃ p̃cedẽs annihila/
tionẽ ⁊ creationẽ: ergo eadẽ potẽtia põt sup hãc ⁊ illam: q̃
q̃ põt creare de nihilo: põt etiã redactũ ad nihilũ recreare
❡ Itẽ vnũ nõ plus implicat cõtradictionẽ q̃ aliud. ergo
sicut primũ põt deus scꝫ creare de nihilo: ita põt ⁊ illud qđ
trãsiuit in nihil recreare: põt nihilomin⁹ nouã materiã que
pri⁹ nõ fuit: creare sicut placuerit sue sapientissime volũta
ti. ❡ L Ex illo patet quõ spẽs sacramentales nutriũt: ⁊
q̃d in nutritione sumẽtis eucharistiã cõuertit̃ in substãtiã
corporis sumẽtis: nõ em̃ spẽs ille: q: spẽs in substãtiã ꝯuer
ti nõ possunt. Sꝫ nutrimẽtalis substãtia de nouo ꝓducta
in instãti desitionis corporis christi/reficit ⁊ nutrit p oia: ac si
panis cõuersus fuisset in nutrimentũ. ❡ Quartũ/q põt
nouã materiã creare/dubium apud fideles non hꝫ. Et his
satis videt̃ cõcordare dñs Inno. li. iiij. de eccle. offi. di. Si
vero q̃rat̃ q̃d a mure comedat̃: vel q̃d incineret̃ cuꝫ sacra/
mẽtũ cremat̃. Rñdet̃ q sicut miraculose substãtia panis
cõuertit̃ in corp⁹ dñicũ/⁊ incipit esse sub sacramẽto: sic ipa
q̃dãmodo miraculose reuertit̃: cũ ipm corp⁹ dñicũ ibi desi
nit esse. Sicut em̃ in alijs opib⁹ mirabilib⁹ expleto officio Mat.iij.
ꝓpter qđ cõdita erãt: illa q̃ mirabiliter erãt ꝯdita/redacta Mar.j.
sunt in primũ statũ: sicut d̃r de colũba i q̃ apparuit spũssan Luc.iij.
ctus: videlicet q pacto officio suo/in pristacẽtẽ redijt ma/ Johã.j.
teriã vñ assumpta est. Silr̃ ⁊ de stella magorũ ductrice/q
pacto officio/mox esse desijt reuertẽs in piacẽtẽ naturam
vñ sumpta fuerat: vt habet̃ in glo. Mat. ij. Sic dicũt esse
in ꝓposito q q̃n spẽs desinunt esse sacramẽtũ: substãtie na
turales specierũ in suũ reuertunt̃ statũ/sicut pri⁹ fuerunt
miraculose trãsmutate. Huic consentit Alex. ⁊ sanct⁹ Bo/
nauen. ❡ Verũ nõ est omni mõ silr̃ de specieb⁹ sacramen/
talib⁹: q: in illis apparitionib⁹ colũbe et stelle materia nõ
desijt nec cõuersa est: ⁊ ideo pacto officio desinente forma
columbe ⁊ stelle/materia manet eadẽ ante ⁊ post: sola for/
ma mutata. Hic vero tota panis substãtia q̃ad materiã et
formã trãsit: q: totũ conuertit̃ in totũ: ⁊ ita nulla materia
manet. Et ideo si illi de reditione substãtie intelligũt h̃ de
materia t̃m: ita q materia redit ipsa eadẽ q̃ fuit in pane nu
mero vel specie p nouã creationẽ: verũ est dictũ illorũ. Si
vero itelligũt q etiã forma panis redeat/⁊ ita tot⁹ panis:
nõ videt̃ posse sustineri: q: vel in eo instãti rediret in quo
qualitates sunt forme panis incõpossibiles: vel ante vel
post. Nõ primũ: q: tũc q̃litates essent in subiecto sibi incõ/
possibili: qđ implicat. Nec post/eadẽ ratione: nec ante q:
tunc panis esset simul cum corpore christi: q: corpus chri/
sti manet vsqꝫ ad instãs incompossibilitatis: ideo materia
redit p nouã creationẽ ipsa q̃ prefuit: vel alia eadẽ specie
cũ priore de nouo creat̃ et forma nõ panis: sꝫ cui cõueniũt
qualitatiue dispositiones puta vermis/ignis/cineris/pul
ueris/vel nutrimẽti generat̃ in materia redeũte: vel etiã

a solo deo creatur: vt. s. dictū est. ¶ Nisi diceret sicut videtur dicere Inno. ꝙ christ⁹ q: in eucharistia est vt nutrimētum spirituale: est ibi q̄diu species sunt nutrimentū conueniens corporali. i. q̄diu panis sub hmōi speciebus esset cōueniēs nutrimentū corporale. Panis aūt ꝛ vinum non q̄diu manēt ſm substantiā sunt cōueniens nutrimentum corporale: sed per mutatiouē qualitatū certā cessant esse nutrimentū: q̄uis manēt ſm substātiā: ꝛ sic corruptis speciebus ſm eā habitudinē ſm quā essent cōuenientes nutrimento desinit esse corpus christi ibi: ꝛ ideo redit substantia panis que potest affici speciebus nō conuenientib⁹ nutrimēto: de qua prius naturaliter gignit vermis vel ignis ꝛc. Sed illud est cōtra cōmune dictum doc. ꝙ tamdiu manet christ⁹ sub speciēb⁹: q̄diu maneret ibi substantia panis si non esset cōuersus. ¶ Item tunc difficile esset inuenire gradū certū alterationis specierū vsq̄ ad quē precise maneret eucharistia. ¶ M Sed forte di. Si sacramētum nutriret: sacerdos sumēs eucharistiā solueret ieiunium: ꝛ ita non posset eodē die bis celebrare. Itē sacramētum est cib⁹ spūalis ꝛ nō corpalis. Nā inter alias hec vna est causa quare panis non manet cum corpore christi in eucharistia: ne sacramentum reficeret corporaliter qꝺ est cib⁹ spiritualis aīe. Itē Amb. dicit ꝙ est cibus mētis nō ventris. ¶ Ad ista d: ꝙ sacramentū istud reficit ꝛ nutrit corporaliter: vt ex premissis patet: alioq̄n experimētū accipi posset de p̄sentia corporis christi. Si sc; q̄s sacramētū sumens in magna quantitate ꝛ nullū aliū cibū: nihilominus deficeret: verūtamen si illud p̄cise nutrit qꝺ cōuertit in substantiam rei alite sacramētū nō nutrit: licet sumēs sacramētū nutriat: sed substātia siue nutrimentū rediens ſm p̄dicta nutrit. Illud eñ non spēs cōuertit in substantiā rei alite. Et ita intelligendū est cū d: ꝙ sacramentū nutrit: seu species nutriūt. i. sumēs sacramentū etiā sine alio cibo nutrit. ¶ Et p hoc ad primū d: ꝙ sacerdos sumēs h sacramentū non soluit ieiuniū nature: q: sacramentū nō est cib⁹ corporalis: Tū q: cōtentū sc; corp⁹ christi tm̄ est cib⁹ mētis ꝛ nō corporis: nec ipso aliq̄ten⁹ nutrit corpus: nec est p̄sens ei qꝺ nutrit sicut accidentia alterata. Tū q: sequens cibatio ex substātia reuersa: est p̄ter intētionē cōsecrātis ꝛ sumentis: ꝛ oīno impertinēs ad ipm sacramētū. Tū q: nihil eius qꝺ sumit cōuertit in substātiā sumētis. Tū q: illud qꝺ conuertit in substātiā sumētis nō sumit deforis: nec traiicit p viā naturalē ad stomachū sicut cib⁹: sz int⁹ de nouo creat: vt dictū est: ideo nō soluit ieiuniū. Sicut nō soluit ieiuniū cib⁹ ante mediū noctis sumptus ꝛ post mediū noctis digest⁹ ꝛ in sumētis substātiā cōuersus. Siq̄dē solus cibus deforis sumpt⁹ in via ad stomachū soluit ieiuniū: etiam si nō cōuerteret in substātiā aliti sicut q̄dā medicine. ¶ Ad scdm d: ꝙ est cib⁹ spūalis: ꝛ nō corporalis quātū ad nutritionem q̄diu ibi est veritas sacramēti: nō eñ cibat carnaliter inquantū est sacramētū: sz ad cibādū spūaliter est ordinatū. Ipsa aūt cibatione spūali terminata p desitionē p̄sentie corpis christi: cibat corpaliter p substātiā redeuntē. Que aūt sit causa ꝙ nō manet panis supra dictū est: lz illa in argumēto tacta pōt esse cōgruitas q̄dā. Ad beatum Amb. d: ꝙ Ambrosi⁹ loquit de ipso corpe christi ꝙ est cib⁹ aīe tm̄: ſm Alex. de ales vbi. s. ¶ N Cōsequēter de trāsmutatione passiua accidentiū eucharistie. De motu locali specierū plane d: ꝙ mot⁹ localis specierū fieri pōt virtute naturali sicut earundē ante cōsecrationē: h est ita separata moueri possunt sicut cōiuncta ſm oēs doc. q: si tenetur ꝙ motus sit accidēs successiuū distinctū realiter a mobili ꝛ loco: erit subiectiue in mobili. ꝛ quia accidentia quātitas ꝛ qualitas sunt mobilia: eis inheret mot⁹ sicut subiecto. Cū ergo in motu hmōi est assignare subiectū mot⁹ sc; accidēs motū localiter: pōt agēs naturale mouere accidentia seu spēs localiter tanq̄ subiectū mot⁹. Nulla enim alia causa est ꝙ agētia naturalia nō agūt circa hoc sacramentū nisi sublatio subiecti vt patet ex tertia regula. Nisi diceret ꝙ accidēs nō pōt informare accidēs: sz oē accidēs immediate inheret substātie. Qualitates vero mouentur ad motū subiecti: p motū nō inherentē sed consistentem: sicut etiā de quātitate vna opinio recitata est. Tūc de motu sicut de qualitatib⁹ supposito ꝙ non sint in quantitate. statim dicet. Si vero mot⁹ nō distinguit a mobili: tunc in motu locali specierū non est mutatio acquisitiua alicuius noue rei: nec deperditiua: ita ꝙ in motu locali nouum producit aut corrumpitur: sed mobile fit presens de nouo alicui loco cui pri⁹ nō fuit presens: ꝛ hoc fieri p agens naturale nihil plus requirit nisi mobile ꝛ locū. ꝛ hec sunt in proposito siue accidentia sint in subiecto: siue nō. Sed consequenter vidēdū est de mutatione passiua: ꝛ p̄mo ad quantitatē: deinde ad q̄litatē. ¶ O De primo si tenet ꝙ quātitas nō distinguit realiter a substātia aut q̄litate extēsa: tūc nō est specialis difficultas de quātitate eucharistie: cū illa sit realiter qualitates ibi sine subiecto remanētes. Tenendo autē ſm aliā opinionē ꝙ quātitas sit accidens distinctū a re quāta: cū experientia manifestū est ꝙ species possunt rarefieri et cōdensari ad presentiā agētis naturalis: ꝛ ita mutat quātitas. Dicit ꝙ si p rarefactionem noua quantitas maior introducit: ꝛ p cōdensationē minor siue totalis siue partialis: ſm diuersitatē opinionū de rarefactione ꝛ cōdensatione: aut noua subtilis substātia generatur q̄ partibus rari interponit. Quodamq; d: cōsequenter dicendū est: q: quantitas nō est in subiecto, rarefactionem ꝛ cōdēsationē specierū eucharistie nō fieri ab agente naturali p tertiā regulā: sed imediate a deo supplente in hoc actiuitatē cause naturalis p scdam regulā. Que autē opinio de rarefactiōe p̄babilior sit: videāt naturales p̄ libri phys. disputātes. Si aūt fieret additio alicui⁹ rei quāte ad spēs sacramētales: vt vinū nō cōsecratū admisceret speciēb⁹ vini: nō p̄pter h mutat quātitas specierū vini preexistēs: q̄d aūt ibi fieret dictū est. s. lec. xxxv. ¶ Itē de mutatione quātitatis per diuisionē specierū infra dicet cum de fractione sacramēti tractabit. De mutatione ad q̄litatē siue q̄litates. Si tenet ꝙ qualitates oēs in sacramento sunt sine subiecto. Dicēdū ꝙ oēs trāsmutationes earū acq̄sitiue siūt imediate a deo ꝛ nō a causis naturalib⁹. Tum q: q̄litates noue q̄ acq̄runt: nō educunt de potētia materie. Tū q: ꝛ ipse manēt sine subiecto. Vtrūq; actiuitatē excedit cause naturalis: ꝛ p̄ducere aliq̄d de potētia subiecti ꝛ cōseruare accidēs sine subiecto. ¶ De mutatione dep̄ditiua: si tenet ꝙ natura possit annihilare: d: ꝙ oēs trāsmutationes dep̄ditiue facte in sacramēto siūt a causis naturalib⁹. Diceret ergo ſm illos ꝙ in intēsione caloris sacramētalis causa naturalis remittit frig⁹: sz sola causa supernaturalis intēdit calorē: q: remissio est corruptio gradus q̄litatis. Intēsio est p̄ductio gradus noui. ¶ Si vero tenet ꝙ q̄litates sint subiectiue in quātitate: ꝛ causa naturalis nō p̄supponat necessario materiā primā: nec subiectū substātiale: sz subiectū i gn̄e sit substātia vel accidēs: tūc oēs trāsmutatiōes q̄litatū in eucharistia fieri solite siūt p causas naturales q̄ educūt nouas q̄litates de potētia quātitatis que est subiectū qualitatū. Si vero teneret ꝙ causa naturalis in sua actione p̄supponit materiā primā ꝛ subiectū substātiale: de cui⁹ potētia educat formas tā substātiales q̄ accidētales: tūc cōsequēter dicendū ꝙ oēs trāsmutationes circa species sacramētales siūt imediate a deo. ¶ Et ex his p; breuiter q̄d dicendū est de trāsmutatione passiua accidētiū eucharistie ſm varias p̄boꝝ opi. Accidentiū dico sensibilium que fuerūt in pane: aut eis successerunt. ¶ P Consequenter videndū est de actionib⁹ ꝛ passionibus corporis christi: ꝛ accidentiū eius vt in sacramēto. Et primo de actione: secūdo de passione. Et vtrobiq; tam de facto q̄ de possibili. ¶ Premittit autem hec regula generalis. De facto nulla fit actio vel passio in corpore christi ꝛ eius accidentib⁹: per quā posset sumi experimentum presentie corpis christi sub speciēb⁹ sacri. Patet ex p̄missis: q: voluit de⁹ sacramētū istud ac mysteriū esse occultū sensui ꝛ patere fidei: vt sic fides p̄mio suo non frustretur.

Vñ etsi aliq̄

Tn̄ etiā aliqua op̄atio naturaliter fieri posset p corp⁹ christi et⁹ vel accidētia vt in sacro: aut aliq̄s effect⁹ vel transmutatio fieri a causa naturali/deus coagēdo nō ɔcurrit: et ita op̄ationē hm̄oi impedit: ne experimentū sumat̄ de corporis christi presentia in sacro. Quo premisso de actione corporis christi: nō loquimur hic de ea q̄ cōcomitat̄ p̄sentiā corporis christi: hoc est q̄ inest corpori christi primo in celo: et p cōcomitantiā etiā sibi inest in sacro. De illo dicet̄.i. cū de his que predicamentū vbi concernūt tractabit̄: vbi etiā aget̄ de motu locali corporis christi vt in sacramento. Sed de illa actione q̄ sibi primo cōpetit vt in sacramēto: q̄ et cōpeteret sibi si solū esset in sacro et nullibi extra: sic etiā de passionib⁹. ¶ Primo igit̄ de actionib⁹ cognitiuis de sacro. de quib⁹ Sco. in. iiij. dist. x. q. v. ponit duas ɔclusiones.

¶ Prima. nulla sensatio pōt primo inesse christo vt in eucharistia. Motiuū est: q: organū sensus nō est in corpore christi vt in eucharistia modo quantitatiuo: qui tn̄ requiritur ad hoc vt immutet̄ ab obiecto. Ad hoc em̄ vt fiat visio corporalis/oportet talem esse approximationē organi et obiecti: vt possit fundari piramis: cui⁹ basis sit in obiecto et con⁹ in oculo. Hec requirit q vtrūq̄ et obiectū et oculus habeat modū quantificatiuū vt sit in loco circūscriptiue.

¶ Scd̄a cōclusio: Ōis op̄atio sp̄ūalis pura intellectus et volūtatis pōt primo inesse christo vt in eucharistia. Hanc deducit: q: aīa christi q: beata: intelligit vt angelus: quantum ad hoc q nō dependet intelligendo a sensib⁹ aut sensibilib⁹. Sicut ergo angelus alicubi existens pōt intuitiue intelligere obiectū sibi p̄portionatū sibi presens: ita et aīa christi in eucharistia. Pōt ergo intuitiue videre intellectu oīa ad eucharistiā p̄portionatā distantiā habētia: seipsam species sacramētales/aīam sacerdotis: et quecūq̄ intelligibilia debitā presentiā habentia. Et hec intuitio primo inest anime christi vt hic in sacro: nō vt inest illi anime primo vt est in celo. Vn̄ pōt elici q aliqua videt aīa christi primo vt in sacramento: q̄ nō videt visione intellectiua in p̄prio genere primo vt in celo. puta oīa hic localiter presentia: supposito q immoderata distantia impediat intellectionem creatā: sicut nec angelus existens in celo videt in proprio genere: q̄ videt hic inferius intuitiue. Ex isto infert correlariū/q christus p̄pter suū esse in eucharistia nō tn̄ nō priuat̄ aliquā op̄atione quā habet vt in celo: sȝ etiā vt in eucharistia est: habet aliquā op̄ationē primo: quā p ɔñs cōcomitanter habet vt in celo: vtputa intellectionē et volitionē cuiuscūq̄ obiecti cui⁹ angelus hic presens haberet: et p ɔñs non ad imp̄fectionem est suā/q sit in eucharistia: sed ad multitudinem p̄fectionū. ¶ O. Prime conclusioni nō assentit ocl̄. vnde cōtra eā ponit hanc cōclusionē. Suppositis his q̄ fidei sunt: nō pōt sufficienter probari q christus in sacro nō possit corporali oculo obiecta visibilia videre et videri. Quā sic probat: q: nō minus pōt principiū habere actionē suā naturalem qn̄ se toto est presens alicui toti passo seu obiecto: q̄ dum p vnā partem est presens vni parti passi: et p aliā partē presens alteri parti passi. Est aūt corpus christi/et oīa ei⁹ accidentia corporalia se toto presens toti hostie et cuilibet ei⁹ parti: ideo eodem mō pōt esse principiū actiuū et passiuū respectu visionis: sicut si vna ps ei⁹ coassisteret parti hostie et alia alteri. Naȝ si albedo in pariete tota coassisteret toti parti: et tota cuilibet parietis parti nihil min⁹ videret̄ tūc/q̄ nūc. ¶ Item posito actiuo sufficienti et passiuo/pōt sequi actio. Nec p̄positio hec negāda est: nisi p̄pter rōnem q̄ hic nō apparet: vel p̄pter autoritatē scripture: q̄ sit in p̄posito nō apparet Vel p̄pter experientiā que hic nō cōcludit: q: de⁹ suspēdit actionē causarū naturaliū ne agant: vt pȝ ex regula premissa. Sed oculus includendo potentiā in corpore christi est sufficiens agens cū obiecto/et sufficiēs passum receptiuū visionis: ergo pōt poni visio. ¶ Et si dicit̄ q tā organū q̄ obiectū sint circūscriptiue in loco. Rn̄det̄ q hoc nō est p̄batū. Et si allegat̄ autor p̄spectiue de piramide radiosa dicit̄ q autor p̄spectiue loquit̄ pure naturaliter oib⁹ habētibus se ordine naturali/nullo cōcurrente miraculo: et de his q̄ ipse expertus est. Nunq̄ em̄ vidit colorē nisi extēsum: in talib⁹ visio fit p modū piramidis etc. ad bonū intellectū idest requirit̄ talis approximatio et situs obiecti et organi: q si traherent̄ linee imaginarie includētes obiectū ab obiecto ad oculū: haberēt figurā piramidis: cui⁹ basis esset in re visa: et con⁹ in oculo: qd̄ verū est qn̄ obiectū visuȝ est maius oculo. Sed de⁹ pōt facere colorē nō extensum: et tūc videret̄ nō p talē figurā. ¶ Deniq̄ etiā hec figura pōt hic saluari: q: linee piramidis terminant̄ in pūcto indiuisibili imaginario ɔtingēte in oculo: ideo nō requirūt extēsionē oculi. ¶ Sicut quantū ad visionē passiuā corporis christi: lȝ nō sit i loco circūscriptiue: est tn̄ in loco diffinitiue q̄ locus est extēsus: et pōt fundare basim piramidis: vt si linee traherent̄ ab extremitatib⁹ hostie cōtinētis corp⁹ christi precise ad oculū sacerdotis: haberēt figurā piramidis: et hoc sufficit ad hoc q videat̄: saltē oppositū p̄bari nō pōt. Vn̄ videtur q oculus christi in vna parte hostie posset videre se in alia parte. Sicut posset si oculus esset in diuersis locis circūscriptiue. ¶ Nec obstet si diceret̄ q idē nō distat a se: et distātia req̄rit̄ obiecti ab organo vt fiat visio: q: eo mō ideȝ distat a se/vt est in loco diffinitiue: quo mō distaret a se/si esset in loco circūscriptiue. Ista aūt sufficerēt ad causandū visionē: ergo et illa: de quo magis.i. cū de vbi tractabitur. ¶ R. Suo mō dicit vtraq̄ opinio de reliquis corporalib⁹ actionib⁹ sicut de visione sensus. Vn̄ prima opi. diceret/q nullā corporalē op̄ationē pōt hr̄e corpus christi in eucharistia primo vt ibi: pōt aūt hr̄e oēm sp̄ūalē. Cū corpus nomino: et aīam et vtriusq̄ accidētia intelligi volo. Et voco actionē corporalē/cui⁹ termin⁹ est res extēsa vel naturaliter extēsibilis. Opposito mō sp̄ūalis actio dicit̄ cuius termin⁹ est res p naturā nō extēsibilis: cuiusmodi sunt intellectiones et volitiones: de quib⁹ dictū est. ¶ Fundamētū prime opi. est: q: actio corporalis requirit extensionē et modū quātitatiuū agentis et passi. Scd̄a opinio negat primū nam dicit corp⁹ christi sub hostia posse calefacere hostiā/si deus ei⁹ actionē nō suspenderet: et sic de alijs actionibus. Negat em̄ q requirit̄ modus existēdi quātitatiu⁹ in agente. Nā qn̄ sunt duo actiua quoꝝ vtrūq̄ est ex se actiuū: et habent cōsilem modū existendi: si vnū pōt agere in passiuū sufficienter dispositū et presens/etiā pōt agere et reliquū. Anima aūt intellectiua pōt agere in corp⁹: q: fm̄. b. Aug. ix. de tri. Anima magnā immutationē habet respectu corporis sui: nō obstāte q nō hȝ modū existendi quātitatiuū in corpore: ergo pari rōne qualitates corpis christi p̄nt agere in aliud corp⁹/q̄ habēt cōsilem modū existendi in sacro sicut aīa in corpore et sunt ex se agētia: et pōt applicari passum bene dispositū: ergo possunt agere. Existētib⁹ em̄ actiuo sufficienti et passo disposito: nisi de⁹ suspēdat actioneȝ: fit actio. ¶ Nec videt̄ q ideo min⁹ sufficiens sit actiuū: q: fm̄ se totū est eque p̄ns passo: q̄ si esset presens p partes inequaliter. Nō em̄ videt̄ q intensissim⁹ calor si esset in pūcto: ideo min⁹ vel remissius ageret: cū etiā fm̄ Auicēnā/si calor esset separat⁹ ab oī subiecto: adhuc posset hr̄e actionem oēm quā hr̄e pōt in subiecto: sȝ tūc nō esset necessario in loco circūscriptiue: sȝ tn̄ diffinitiue. Etiā virt⁹ vnita fortior est seipā dispersa: iō nō req̄rit̄ extēsio partiū agētium: sȝ quāto magis sunt simul: tanto forti⁹ agūt. ¶ Itē idē pōt agere in seipm̄ actione corporali: vt pȝ de aqua reducēte se ad pristinā frigiditatē post ei⁹ calefactionē remoto calefaciente et sue nature dimissa: et tn̄ idē a seipso nō distat localiter: nec hȝ talem modū existēdi quātitatiuū qui cōuenit ei respectu extrinseci puta loci. ¶ Item modus accidētalis principij actiui nō impedit actionē ei⁹: q̄ sibi cōuenit a natura intrinseca: sed esse in loco circūscriptiue/est accidētale qualitati et subē: ergo p̄pter ei⁹ ablationē nō aufert̄ illud qd̄ est naturale. ¶ Dicit ergo illa opi. q oēm actionē quā pōt hr̄e corp⁹ christi tam corporalē q̄ sp̄ūalem si esset in loco circūscriptiue: pōt etiā hr̄e vbi est in loco diffinitiue/passis equaliter dispositis. ¶ S Cōsequēter de trās

mutatione passiua circa corpus christi ⁊ sua accidentia vi
dendū. Et pmo an possit videri oculo corporali? Scdo an
oculo intellectuali? Tertio de alijs trāsmutatiōib⁹ corpora
lib⁹. ❡ Circa pmū correspōderet ad pdicta rūdet̃ ſm ſco.
ꝙ corp⁹ christi eiusq; accidētia nec ab oculo corporali chri
sti: nec cuiuscūq; alteri⁹ glorioso vel mortali videri possunt:
pz motiuis supradictis. Sed ſm opinionē oppositā dicit̃
ꝙ corp⁹ ⁊ ei⁹ accidētia possent corporali oculo in debita di
stantia cōsistēte: vtputa sacerdotis in altari ⁊ circūstātiū
videri: si de⁹ actionē naturaliū causarū nō suspēderet: sus
pendit aūt ex cā supradicta. ❡ Sed tūc querit̃: Cū partes
corporis christi sunt simul indistincte locat̃: sic ⁊ colores
partiū: quō discerni pñt ⁊ quō colores videri: cū tñ colo
res etiā extēsi certo mō situati se impediūt: vt si tenue al
bū puta pānus subtilis alb⁹ ponat̃ sup intēsum rubeū vel
nigrū, color albus non videt̃. ❡ Rñdet̃ ſm sic opinantē,
ꝙ ꝑ visionē corporalē partes diuerse rōnis, discernent̃ ꝑ
suas qualitates. Sz partes eiusdē rōnis nō discernerent̃:
sicut pz de albedine intensa: cui⁹ partes graduales discer
ni nō possunt: ⁊ ꝑtes duoꝝ luminū in eodē medio nō pñt
ꝑ visuz distingui. ❡ De colorib⁹ partiū q: simul sunt: d̃: ꝙ
maior est difficultas de colore respectu visus, ꝙ̃ de alijs
sensibilib⁹ respectu alioꝝ sensuū: q: diuersitas situs colo
ris qñq; impedit coloris visionē: nō sic in alijs sensibilib⁹.
Nā calor imutat tactū ſm oēm situ ꝓportionatū. Jdeo dif
ficile est videre q̃ colores in corpore christi: an oēs: an aliq̃
⁊ nō oēs videant̃? ⁊ si non oēs, q̃s predominet̃? q: de illo
nullā habem⁹ experientiā. Tñ licz illa simultas coloꝝ par
tiū corporis christi, possent se ipedire ne oēs viderent̃: nō
tñ est tantū impedimentū quin aliq̃d videret̃: si de⁹ nō sus
penderet actionē coloꝝ: illis nō coagendo: sicut in exēplo
predicto: licz color alb⁹ nō videat̃: tñ color rubeus vel ni
ger videt̃. ❡ T Sed hic posset queri, an aliquo mō con
cedi posset ꝙ christus videt̃ in sacro oculo corporali. Cum
cōiter ppl̃s asserit se vidisse christū dñm dum vidit sacm̄.
❡ Pro isto notādū ꝙ oculo corporali aliq̃d d̃: videri qua
drupl̃r. scz per se: ꝑ accidēs: ꝓpter ordinē ad aliud visum:
⁊ ꝓpter cōiūctionē silem cū visu. ❡ Per se videt̃ qđ vide
ret̃ si esset ab oī alio separatū: ⁊ sine quo nihil videret̃: sic
videt̃ tñ color vel lux: q: color etiā si esset a subiecto sepa
ratus videret̃: vt in sacro: ⁊ sine colore vel luce nihil pōt
videri oculo corporali. Jdeo color vel lux est ꝓpriū obie
ctū visus. ❡ Per accidens videt̃ qđ accidenti ꝑ se visibili
subijcit̃. Sic dicimur videre solē, parietē, ꝓpter lucē ⁊ co
lorē q̃ vel q̃ est subiectiue in sole ⁊ pariete. sic dicit ph̃us. ij.
de aia, ꝙ diarrij fili⁹ videt̃ ꝑ accidēs: q: color q̃ in ipo est: vi
det̃ per se: ⁊ hoc mō videm⁹ subas corporeas. ❡ Propter
certū ordinē ad aliud visum ꝑ se, nō informationis sed cō
tinentis ⁊ cōtenti: dicimur videre cōtentū, dū videm⁹ ɔti
nens: vt hoiem armatū, dū arma quib⁹ indut⁹ est videm⁹.
Et hoiem, cuz tñ solū vestes videm⁹. ac vinū in vase dicī:
cū solū vas ɔtinens videm⁹. Sic in scripturis dicunt̃ qui
dā angelos vidisse: q: corp⁹ ab angelo assumptū viderūt:
vt legit̃ de manue Judicū. xiij. vbi dicit̃: Intellexit manue
angelū dñi esse: ⁊ dixit ad vxorem suā: Morte moriemur:
q: vidim⁹ dñm. ❡ Quarto ꝓpter spūalem vnionē vel cō
iunctionem alicui⁹ cū eo qđ videt̃ aliquo primoꝝ triū mo
baruch iij. doꝝ videri dicit̃: sicut dicit̃ deus visus in terris ab hoib⁹.
Post hoc in terris visus est: ⁊ cū hoibus ɔuersatus: q: scz
cōiūctus est spūali vnione corpori christi: qđ visum est se
Joh. xx. cūdo mō ꝑ accidēs. Sic dixit dñs: Quia vidisti me thoma
credidisti. Ne demonstrat christū loquentē filiū dei: quē
eo vidit, q: corpus dñi cui vnitū est verbum vidit: quo mō
etiā que humanitatis christi sunt verbo attribuunt̃ ꝑ cōi
cationē idiomatū. ❡ V Scdm hanc distinctionē respō
detur, ꝙ corpus christi vt cōtentū in sacro, nō videt̃ oculo
corporali ꝑ se neq; ꝑ accidens. Patet ꝙ nō ꝑ se: q: corpus
est suba: ⁊ nulla suba ꝑ se videt̃: cū nulla suba videret̃ se
parata a colore ⁊ luce. Secūdū patet: q: accidētia q̃ viden
tur: nō subiectant̃ in corpore christi: ideo ꝑ ea nō videt̃ cor
pus christi: alioquin infidelis eadē accidētia videns, etiā
videret corpus christi: qđ falsum pz. ❡ Preterea fidelis
eodem mō videt hostiā ante cōsecrationē ⁊ post: nec aliud
iudicat visus post cōsecrationē, ꝙ̃ prius iudicauit: ⁊ pri⁹
nō iudicauit ibi esse corpus christi: ergo nec post. Cū sit ea
dem visio cōtinuata vt pono: cuius naturalis significatio
nō variat̃: ita nec iudiciū precise cognitionē illā sequens.
❡ Scdo dicit̃, ꝙ etiā nō videt̃ corpus christi in sacro quar
to mō: Patet, q: corpus christi nō habet speciales vnionē
ad spēs q̃ vident̃: cū nec sint partes corporis christi: nec in
forment ipm: nec supponitant̃ ab eo. Tertio dicit̃ ꝙ corp⁹
christi videt̃ in sacro tertio mō dicto. Patet q: vident̃ spe
cies sub quib⁹ vere ⁊ realiter cōtinet̃ christus: licz nō ꝑ oia
sicut cōtentū in cōtinente locat̃: vt vir armat⁹ sub armis: ⁊
vinū a vase: q: corp⁹ christi cōtinet̃ diffinitiue: illa circūscri
ptiue. Neq; ꝓprie spēs sunt locus corporis christi. Sed lo
cus specierū est locus diffiniēs corp⁹ christi: vt. ā. declara
tū est. Verū ille modus terti⁹ est magis improprius: q: vidē
do vas ɔtinēs vinū, vinū in veritate nō videt̃: iō in iudicio
quo iudicam⁹ nos vinū videre viso vase sepe decipimur.
Nec est illud iudiciū sensus sz intellect⁹: ⁊ ideo frequenter
sancti dicūt corp⁹ christi sub sacro nō videri: sz fideliter cre
di: aliudq; videri: aliud intelligi: vt in autoritatib⁹. ā. alle
gatis in diuersis passib⁹ loquunt̃ in illis scti, de eo qđ pro
prie. i. ꝑ se vel ꝑ suū accidens videt̃. Sic etiā licet improprie
satis cōcedi posset: ꝙ vidēdo sacm̄, videm⁹ deū: q: videm⁹
corpus christi tertio mō: cui spūaliter vnitus est de⁹. Doc er
go caute videat q̃ ad ppl̃m rudē predicat: ꝙ aut subtiliora
sileat: aut si opus fuerit de his sermonē facere: ita clare ac
distincte informet: ne dū voluerit se ostēdere doctorē sub
tilem: fiat in ppl̃o magister erroꝝ: ⁊ nō tam istruat, ꝙ̃ sim
plices in fide turbet ⁊ seducat. ❡ X De visione intelle
ctuali cōcordant sco. ⁊ ockā quantū ad intellectū separa
tum: nō quantū ad cōiunctū. Vnde de intellectu separa
to siue angelico siue humano: vel etiā cōiuncto ⁊ beato: q:
de his est par ratio. (Hi enī sunt similes in eo ꝙ imediate
possunt cognoscere obiecta intelligibilia: ⁊ non indigent
ministeriū sensuū vt nunc supponit̃. Item ꝑ videre intel
lectus, intelligit̃ cognitio intuitiua obiecti) dicit̃ primo.
Ois intellectus nō alligatus sensib⁹ in intelligendo: siue
angelicus: siue aie separate, siue cōiuncte ⁊ btē, naturali
ter pōt videre existētiā corporis christi in eucharistia. Pz
Nā ois intellectus talis intuet̃ res: vt in se habēt esse ſm
ꝙ sunt ſm se intelligibiles. Nō enī capit talis intellect⁹ co
gnitionē substātiarū ex cognitione accidentiū: sicut intel
lectus noster pro statu isto. Tñ q: color est ꝓpriū obiectuz
sensus: ⁊ ideo ois color obiectus sensui imediate cogno
scitur in se: ⁊ nō vnus ꝑ aliū: ita pariformiter: q: totū ens
est obiectuz intellectus (idest ens in sua generalitate ſm
quā includit subam ⁊ accidēs) quodlibet ens imediate
⁊ in se intelligit̃ ab intellectu: ⁊ vnū ꝑ aliud: q: quodlibet
ens si esset separatū ab oib⁹ alijs: in debita approximatio
ne existens ad intellectum hmōi, intuitiue cognosceret̃.
Quodlibet ens dico finitū ⁊ creatū: secus enī est de deo:
qui nullius creati intellectus est obiectū naturale: sed vo
luntariū. Nō igit̃ accidētia panis occultare possunt ange
lis (siue bonis siue malis: aut intellectui hois beati vel se
parato) corpus christi: vt sub eis existens, quin videat̃ dū
nō fuerit distātia imoderata: quinimo sicut possunt vide
re accidētia panis separata ⁊ absentiā sube panis: ita etiā
naturaliter videre possunt presentiā corporis christi sub
illis speciēb⁹: q: nō est vnū magis obiectum intellectus ꝙ̃
aliud: ⁊ hoc stante semꝑ cōmuni coactione dei. Sicut enī
intellectus talis pōt immediate videre aliū intellectū an
gelicū vel humanū: ita ⁊ quālibet substantiā materialem
⁊ quodlibet intelligibile creatum sibi presens. Nec aliq̃s
modus accidentalis obiecti impedit eius intuitiuam co
gnitionez: q: substantia sicut est prior quocūq; modo acci
dentali: ita prius ⁊ in se intelligibilis: ⁊ ꝑ cōsequens mo
dus accidētaliter posterioꝝ nō impedit cognitionē prioꝝ.

Est aūt ille modus existēdi corporis christi sub speciebꝰ eucharistie ipsi accidentalis: ergo nō impediret eiꝰ cognitionē. ¶ y Notāter dictū est stante semꝑ cōmuni influētia siue coactione dei: q: si angelo malo ꝑmittatur vti sua naturali potentia: pōt intelligere qđcūq; intelligibile creatū sibi presens: ⁊ ita posset intelligere mysteria grē: ex quo posita sunt in effectu: ⁊ sic presentiā corporis christi in eucharistia. Sed sicut dicit magr̄ dis. vij. scđi sniarū/multa possunt ex natura sua: q̄ nō ꝑmittuntur eis: ⁊ credit ꝙ angelus malus videre nō ꝑmittit mysteria grē: ⁊ ita nec presentiā corporis christi sub specie sacrali. Vn̄ Egidiꝰ theoremate. xvj. Probabile inq̄t/videt ꝙ deꝰ tā excellēs sacrm̄ celet aliq̄bꝰ substātijs separatis: ⁊ nō ꝑmittat demones oēm illā cognitionē habere de sacro eucharistie: quā hr̄e possent ex naturali eorū virtute. Et sic exponēda est autoritas bea. Amb. de mysterio icarnatiōis: q̄ dicit ip̄m malignū sp̄m latuisse nō absolute quin q̄libet malus angelus possit videre integritatē virginis marie/tā in mēte ꝙ̄ in carne: sed nō fuit ꝑmissus ꝓpter certas causas: vt nō impediretur redemptio nr̄a eo mō quo preuisa est. Vn̄ sicut nō semꝑ ꝑmittuntur demones facere q̄ possent ex naturali virtute (sicut deducit btūs Aug. ⁊ allegat magr̄ dist. vij. li. ij. ꝙ magi pharaonis demonū auxilio fecerūt ranas ⁊ serpentes: nō tn̄ eorū auxilio facere potuerūt ciniphes. De quo ita btūs Aug. dicit. Ex ineffabili dei potētia fit vt qđ possent mali angeli si ꝑmitterentur: ideo nō possunt: q: nō ꝑmittuntur. Neq; occurrit alia ratio cur nō potuerūt facere ciniphes q̄ ranas serpētesq; fecerūt: nisi q: ibi aderat maior dn̄atio ꝓhibentis dei ꝑ sp̄m sanctū. Hec ꝓhibitio est nō ꝑ modū precepti: sz per subtractionē causalitatis) sic in ꝓposito creditur deū nō cooperari demonibꝰ ad visionē sacrosctī corpis. ¶ Et si legitur aliq̄n demones huic sacro reuerētiā exhibuisse: hoc forte factū est q: ex verbis/signis hoim/factis/aut miraculis cōtingentibꝰ/cōiiciebāt ibi adesse dei maiestatē: cui vt apl's ait ad Phil. ij. Om̄e genu flectit celestiū terrestriū ⁊ infernorū. Aut forte dimissi sunt ꝓprie nature sm̄ quā (vt dictū est) cognoscere ꝑnt presentiā corporis christi. ¶ Z Si queratur an angeli ⁊ beati videāt existentiā corporis christi visione beatifica in verbo? Dicēdū q: visio beatifica vt talis terminatur ad diuinā essentiā ⁊ nō ad aliquā creaturam. Nō enī est de rōne btitudinis cognitio cuiuscūq; creature sm̄ illud btī Aug. li. cōfes. Beatus est dn̄e q̄ te videt: etiā si alia nesciat. Si aūt te ⁊ alia videat nō ꝓpter hoc beatior. Accidit ergo beatitudini hāc vel illā creaturā videre actu beatifico in verbo. Illa enī vidēt in verbo q̄ speculū illud sanctissime trinitatis lucidissimū volūtarie in se dignatur ostendere: ideo beatifica vident visione si ostendit: si nō/nō videt: qđ aūt horū fiat: dubiū nobis est. ¶ Probabile tn̄ est/ꝙ videre existentiā corporis christi in sacro ꝑtinet ad beatitudinē accidentalē aiarū beatarū: q: ille dū erāt viatrices habuerūt fidē qua firmiter crediderūt corpꝰ christi contineri sub hostia. Visio aūt succedit fidei in patria tanq̄ premium meritorii: licet essentiale premiū succedens fidei sit visio diuine essentie/qua sufficiēter premiatur (alias que sufficiēter premiat) om̄e meritū fidei. Tn̄ quoad premiū accidentale oīno ꝓbabile est/ꝙ visio clara/⁊ cognitio euidens oim articulorū fidei succedat fidei. Neq; est incōueniens hoies beatos aliqua videre in verbo: q̄ in illo nō vident angeli: esto ꝙ nō viderēt. Sicut etiā anime beate recipiūt aureolas virginū/doctorū ⁊ martyrū: q̄ nō dantur angelis. ¶ De intellectu ꝯiuncto viatorū aliter ⁊ aliter est dicendū sm̄ duas opiniones tactas de visione corporali. Nā q: intellectꝰ cōiunctus nihil extra se cognoscit intuitiue/nisi qđ a sensu intuitiue cognitū est: ⁊ presentatur intellectui in phātasmate: sm̄ illud. iij. de aia. Oportet intelligētem phātasmata speculari. Dicentes corpꝰ christi in sacro corꝑali oculo videri posse naturaliter/si non subtraheret suā coactionē deus: habēt dicere ꝯsequēter/ꝙ etiā intellectus cōiunctꝰ videre pōt christi existentiā in hostia. Siquidem quicq̄d cognoscit sensus intuitiue qui est potētia inferior: etiā cognoscit intellectus cōiunctus q̄ est potentia superior. Qui aūt negant sensum cognoscere posse: habent cōsequenter negare hoc idē de intellectu cōiuncto quantū ad noticiā intuitiuā. ¶ Habent aūt viatores fideles noticiā enigmaticā presentie corporis christi ꝑ fidē longe certiorē quacūq; noticia/naturali experientia causata: q: illi falsum subesse nō pōt: nec falli pōt. Experiētia aūt fallax. Vn̄ nōnūq̄ videre dicimur ea q̄ fide tm̄ certiꝰ seu cognoscimꝰ: ⁊ fides oculus ē: q̄ decipi nō pōt. Vn̄ ⁊ be. Aug. fidē scientiā nominat. nō ꝓpter euidentiā (q: sm̄ apl'm: fides est argumentū nō apparētiū) sed ꝓpter infallibilē certitudinē. Et hoc mō etiā admitti posset modus loquēdi dicentiū. Christū vidi sub hostia. i. firmiter credo/preter modos predictos: vt sic intelligatur: Vidi christū in sacro. i. vidi sacramentū in quo cōtineri veraciter christū firmiter credo. Et sm̄ hoc intelligēda sunt vba quorūdā sacerdotū ostendentiū eucharistiā infirmis ⁊ querentiū: Credis hoc qđ vides esse verū corpꝰ christi: vt sit demonstratio ⁊ relatio ad intellectū. i. credis hoc qđ fide cōcipis esse sub hostia visa/esse corpꝰ christi: vel ꝙ fiat demōstratio ⁊ relatio ad sacrm̄ idest credis sub hac specie quā vides: esse corpꝰ christi. Cautius ergo diceret: credis sub hoc sacro esse verū corpꝰ christi. ¶ Z Finaliter de alijs trāsmutationibꝰ passiuis ad formas corporales. An alique tales possint fieri naturaliter siue ꝑ causas naturales in corpore christi vt in sacro: vidēdū. Et est primo dicendū/q: corpꝰ christi in sacro est gloriosum: doteśq; gloriosi corporis comitantur ip̄m vt in sacro. Est ergo ibi impassibile ⁊ immortale: ꝓpter qđ nullū agens naturale in ip̄m agere pōt ad eiꝰ trāsmutationē etiā si esset localiter in sacro. ¶ Sed q̄d si adhuc esset mortale sicut fuit in cena. Pōt breuiter dici ꝙ illud fieret qđ in cena factū est: de quo. s̄. lec. xxvij. ¶ Sed quid si dn̄s nō suspenderet actionē suā: nec causarū naturaliū: tūc variabitur responsio sm̄ duas opiniones tactas. Diceret enī opinio prima Sco. ꝙ nullū agēs corporale pōt hr̄e quācūq; actionē circa corpꝰ christi/vt circa passum: vt est in sacro: eo ꝙ deficit illa habitudo situalis inter agens ⁊ patiēs: q̄ sm̄ eū necessaria est ad actionē ⁊ passionē: vt. s̄. dictū est. Vn̄ cōsequēter dicit ꝙ corpus christi vt in sacro/nec nutrit: nec respirat: nec aliquo mō trāsmutatur. Vn̄ videtur cōsequēter dicendū/ꝙ si corpus christi mortale ⁊ passibile esset sub hostia: ⁊ nullibi extra in cōsistentia naturali: cōseruatis speciebꝰ ꝑpetue: nūq̄ moreretur: nec trāsmutaretur: q: ei vt ibi/nō posset applicari corrūpēs naturale/eo ꝙ nō est in loco dimēsiue: nec in seip̄m agere posset: aut vnū mēbrū in aliud eadē rōne. Sed sm̄ aliā opinionē oppositū dicendū: scz ꝙ oīs transmutatio naturalis q̄ fieri posset circa corpus christi/si esset in sacramēto dimensiue: etiā nūc fieri posset cū ibi sit diffinitiue: vt. s̄. dictū est: si deꝰ relinqueret res suis naturis: ⁊ nō suspenderet actionem earum.

¶ Lectio. xlvj. A

Expeditis his que respiciūt predicamēta actionis ⁊ passionis/tā quoad sacramētales spēs corpꝰ christi cōtinētes/q̄ quoad corpꝰ christi cōtentū: Cōsequēter dicendū foret de habitudine eiusdē corporis quantū ad predicamentū habitus: videlz vtrū sit in sacro vestitū dotibꝰ glorie sicut in celo: ⁊ vtrū sub illis sit visibile ac sensu ꝑceptibile. Verū q: de scđo sufficiēter dictū est lec. ꝓxima. de primo etiā aliq̄d cōmemoratū est. s̄. lec. xlij. ꝓpe finem. ⁊ dicetur. j. qm̄ ex dicēdis intellectꝰ eiꝰ pendet: ideo his dimissis trāseūdū est ad predicamentū vbi. ¶ Et quantū ad illud duo sunt principaliter tractāda. Primū vtrū corpus christi simul esse possit in diuersis locis/puta in celo ⁊ in sacro? Itē vtrū etiā possit sacramētaliter esse in pluribus altaribꝰ? Scđo de locali motu corporis christi: vtrū de celis descēdat ꝑ mediū ad hostiā in hora ꝯsecratiōis? Itē vtrū localiter moueatur motis speciebꝰ? ¶ B Circa primū est multorū doctorū opinio: ꝙ licet corpus christi sacra

Heb. xj.

mentaliter sit in pluribꝰ locis, puta in oībus altaribꝰ ⁊ locis vbi consecraẗ eucharistia, vel vbi reseruaẗ, vide ad hoc cōcedendū cōpellente: tñ corpus christi ⁊ quodcūq; aliud esse in pluribꝰ locis a se separatis circūscriptiue ⁊ ẜm proprias dimēsiones est simplr̃ impossibile. ¶ Qḋ multipliciter probare nituntẗ. Tū q: impossibile est aliqḋ esse extra terminos ꝓprios: sed termini loci ⁊ locati sunt simul: ergo qḋ est extra terminos loci, est extra terminos positionis. Tū scḋo: q: impossibile est idem esse vnū ⁊ plura: sz si idez esset cōmensuratiue in diuersis vbi, esset plura: q: sicut locatū cōmensuraẗ loco ẜm quātitatem cōtinuā: ita etiā ẜm quantitatez discretā. Tū tertio: q: sicut res ꝑ naturā ꝓpriā est tm̃ in vna specie: ita ꝑ vnā dimensionē est tm̃ in vno loco simul: q: sicut natura ad speciem: ita dimensio ad locū. Tum quarto: q: quecūq; vbi distincta possunt esse termini motus: sed termini motus sunt cōtrarij: cōtraria ꝟo inesse eidem nō possunt: ergo diuersa vbi nō possunt simul cōuenire eidem. Tū quinto: pari rōne qua idē posset esse in pluribꝰ locis, posset esse in oībꝰ: ⁊ sic vbiq;: qḋ repugnat limitationi creature: ⁊ est ꝓpriū dei. Tum sexto: q: idē temporale nō pōt esse diuersis tpibꝰ, prius scꝫ ⁊ posterius: ergo idem locale non pōt esse in diuersis locis. ¶ Item illa positio includit multa contradictoria. Infert etiā eidē inesse cōtraria. Infert etiā multa absurda ⁊ nō intelligibilia. Primū ꝓbaẗ: q: sequereẗ ꝙ idem esset sursum ⁊ deorsum, dextrū ⁊ sinistrū, ante ⁊ retro: q̄ sunt ꝯtraria respectu eiusdem. ¶ Item idē esset calidus ⁊ frigidus: vt si esset in stuba calida: ⁊ foris esset etiā in medijs niuibꝰ. Sic eñ ignis ꝓduceret calorem in eū in stuba sicut in aliū sibi collateralem: ⁊ silr̃ nubes ꝓducerent frigiditatē in eūdem existētem in medio niuiū: q: vbiq; agens haberet passum dispositū ⁊ sufficiēter sibi approximatū. ⁊ ita de silibꝰ. ¶ Item sequereẗ ꝙ idē moueretur ⁊ quiesceret: moueret hic, quiesceret rome: hic sanus, ibi infirmꝰ: hic vulneratꝰ, ibi integer ꝑfectus ⁊ sanꝰ: hic vidēs, ibi cecus ⁊ exoculatꝰ: hic acephalus ⁊ sine capite aut alijs mēbris trūcatꝰ: ibi totꝰ oībus cōtectus: hic patibulo affixus aut aquis ꝑfocatꝰ: ibi solatijs indulgens: cōuiuijs ⁊ voluptatibꝰ deditus: hic fame deficiens, ibi abūdāti se cibo reficiens: tandē hic viuꝰ, ibi mortuus. Hec sequunẗ, si in diuersis locis circūscriptiue existēret diuersa exhibereẗ: vt si idem hic fuerit ⁊ rome: ⁊ vnū oppositoꝝ hic: aliud rome adhibereẗ. ¶ Itē sequereẗ idem distare a seipso. Hec oīa videnẗ implicare manifestā ꝯtradictionē: cū semꝑ terminꝰ priuatiuꝰ inferat suū negatiuū: vt sequiẗ: cecus ergo nō videns. quiescit ergo non moueẗ. viuit ergo nō mortuꝰ: ⁊ ecōuerso. Est rome ⁊ hic: ergo distat. Est idē ergo nō distat: nā inter ea q̄ idē sunt nihil mediat. ¶ Item sequiẗ ꝙ naturaliter eadē materia subijciẗ diuersis formis substātialibꝰ specificis. Nam si idē nutrimentū cōueniēs diuersis aīalibꝰ, ponaẗ in diuersis locis: ⁊ sumatur a diuersis aīalibꝰ in illis locis existētibꝰ: singuloꝝ virtꝰ nutritiua cōuerteret illud in suā substantiā: ⁊ sic eadem materia nutrimenti erit sub diuersis formis substātialibus: ⁊ aīabiẗ diuersis sensitiuis aīabꝰ specie distinctis. ¶ Silr̃ si idem lignū distantibꝰ ignibus appliceẗ: siue diuersi ignes eidem ligno in diuersis locis existenti: quilibet ignis in illud tanq̄ in passum sibi ꝓportionatū ⁊ sufficienter applicatū ꝓduceret formā ignis: ⁊ nō vnā: q: agētia sunt diuersa: ergo plures: ⁊ materia est eadē: ergo. ¶ Itē sequereẗ ꝙ quātūcūq; paruulus ignis posset cōburere oīa cōbustibilia. Habet eñ ignis hic cōbustibile sibi approximatū: et ibi aliud: ⁊ in tertio loco tertiū: poterit agere in quodlibet q: sup quodlibet habet dominiū agendi: ⁊ ita simul in infinitis. Sed virtus q̄ posset simul in multa parua passa: posset simul in passum magnū integrandū ex illis paruis ⁊ ita minimꝰ ignis posset comburere totū cōbustibile integrandū ex oibus cōbustibilibꝰ. Vel ponaẗ ꝙ ille vnus appliceẗ totiens singulis partibꝰ cōbustibiliū: quot sunt partes sup quas habet dominiū: ⁊ sic cōburet omnes partes omniū cōbustibiliū; ⁊ ꝑ cōsequens oia cōbustibilia; q̄ oia videntur absurda. ¶ E Sed illis nō obstantibꝰ est alia opinio doctoris subtilis in. iiij. disti. x. q. ij. ⁊ Guilẗ. ockā ac suoꝝ sequaciū, que videẗ probabilior: q: magis attribuit ⁊ magnificat dei oipotētiā: que tenet ꝙ corpus christi nō solum in diuersis locis esse possit sacramentaliter: sed etiā per diuinā potentiā esse possit in diuersis locis circūscriptiue ⁊ localiter: ⁊ in tot in quot placuerit sue oipotenti voluntati. Et qḋ diciẗ de corpore christi: similiter de quolibet corpore asserendū est: qm̃ oia corpora: immo oēs creature equaliter sunt in potentia obedientiali respectu oipotentie dei: hoc est dictu: equaliter ois creatura obedit oipotētie dei. ¶ Ratio aūt principalis ⁊ generalis huiꝰ opinionis est aliquotiens supra tacta: q: nihil est negandum ab oipotentia dei: qḋ nō includit cōtradictionem euidenter. vnde dicit Sco. vbi. s. ꝙ deo est possibile oē qḋ nō includit cōtradictionem: est maxima mihi certissima. Et ockam trac. de sacra. c. vj. Nihil debet christianꝰ negare posse fieri diuina virtute: nisi qḋ ꝑ rōnem ex ꝑ se notis: q̄ nullus poterit dubitare: pōt euidenter probare includere contradictionem. Vel nisi hoc possit elici ex scriptura sacra. Nō eñ iuxta modū causarū naturaliū potētiā diuinā arctare debemus: cū diuina potestas virtutē creaturarū oīm in infinitū excedat. Hec ille. Idem aūt corpus esse in diuersis locis localiter ⁊ circūscriptiue nō includit cōtradictionē: vt patebit soluendo rōnes supra adductas: nec eius oppositū habeẗ in scriptura canonica: aut ecclesie determinatione: nec ex his euidenter ꝓbari pōt: ideo negandū nō est a potentia dei absoluta. ¶ Preterea corpus christi esse in diuersis locis sacramentaliter ꝯcedere oportet ẜm fidem catholicā: sz est eque, imo magis possibile corpꝰ christi esse in pluribus locis localiter q̄ sacramentaliter: ergo. Mi. sit eque possibile patꝫ: q: nō magis repugnat sibi ꝙ sit totū in diuersis locis: ⁊ partes precise in partibꝰ illorū locoꝝ, q̄ ꝙ sit in illis totū in toto: ⁊ totū in oībꝰ partibꝰ: sꝫ scḋm de facto cōceditur: ergo primū de possibili nō est negandū. Maior ꝟo sit magis possibile: q: in primo sunt duo miracula: in secūdo sufficit vnū: siue in primo sunt duo supra naturam in secūdo tm̃ vnū. In primo eñ miraculosum est ⁊ supra naturam, ꝙ corpus est in loco totum in toto: ⁊ totum in qualibet parte. hoc eñ ẜm naturam cōuenit spiritui soli. Secundū supra naturā est, ꝙ idem corpus est in diuersis locis abinuicem separatis: scꝫ diuersis hostijs cōsecratis. In secundo aūt nō est nisi illud secundū miraculū: ⁊ non primū. Nō eñ videtur quin vbicūq; deus potest facere aliquā substantiā sub modo sibi non naturali: ꝙ etiā ibi possit eam facere sub modo suo naturali. Cum ergo corpus suū potest facere presens diuersis hostijs, totū toti, ⁊ totum cuilibet parti: qui est modus nō naturalis substantie materiali: poterit ⁊ ibi facere corpus suū modo naturali. ¶ D Nec valet illud in quo plurimū se fundant opinātes oppositū: scꝫ ꝙ in sacramento est ꝑ cōuersionem alicuius, scꝫ panis in corpus christi: ideo potest esse in omnibꝰ locis in quibus fuit substantia in ipsum cōuersa. Non tamen est in aliquo illoꝝ locoꝝ per dimēsiones proprias: sꝫ per dimensiones panis cōuersi ⁊c. ⁊ ita nō potest esse, nisi vbi fuit substantia cōuersa. Nec aliter q̄ modo substātie, cuius est esse totū in toto ⁊c. vt. s. habitū est lectione. xliij. Quia cōuersio panis in corpus christi, nō est ratio formalis corporis christi esse in loco panis ꝯuersi: q: pōt ꝯuersio fieri absq; hoc ꝙ illud in quod fit conuersio: succedat in locum conuersi: vt habitum est supra lectione. xl. Similiter posset esse corpus in hostia sub cōuersione alicuius in ipsum: puta si simul esset cum substantia panis: qḋ licꝫ nō ita sit de facto: tamen ita posse fieri dubitandū non est: vt patet supra lec. xl. Quia licet opinio que hoc tenuit ita eē de facto, hodie non teneẗ: non tamen reprobata est tanq̄ dicens aliqḋ impossibile. Illo ergo posito, iam non esset ibi per cōuersionē. ¶ Itē posset substātia quāta equalis corpori christi cōuerti in corpus christi quātum: q: quodlibet creatū potest cōuerti in quodlibet creatū ⁊c. vt supra

lec.xl. ɀ tunc erit corpus christi in loco conuersi localiter et circũscriptiue: q2 mõ quãtitatis cõuerse: ɀ ita põt esse localiter in pluribus locis. ¶ E Ideo dicit ꝙ nihil icludit simpliciter ipossibile: idẽ corp' esse in diuersis locis localiter. Sicut nec ipossibile est plura corpora esse simul penetratiue in eodẽ loco: qđ cõcedere oportet tã de corporib' gloriosis ꝙ nõ gloriosis: vt.s. pbatũ est lec.xliij. ꝗuis vtrũq3 sit naturaliter impossibile. Un venera. Hugo de scto vic. lib.ij. de sacramẽtis par.viij.c.xj. ad ppositũ querit. Quõ inquis corpus christi vnũ: eodez tpe in diuersis locis esse põt: hic est: ibi est: ɀ totũ vtrobiq3 est: ɀ in multis locis similiter. Noli mirari. qui locum fecit: corpus fecit: ɀ locum in corpore: ɀ corpus in loco: ɀ q̃ fecit vt vnũ corp' in vno loco esset: fecit sicut voluit. Et si voluisset aliter facere potuisset: nã ɀ quãdo vult aliter facit: ɀ est sicut ipse vult semper. Quia aũt sicut ipse fecit vt corp' vnũ in loco vno esset tu qđ factũ est vidisti: ɀ nescis aliud nisi qđ factũ esse vidisti. Iddirco miraris qñ aliud vides vel audis ꝙ videre et audire cõsueuisti. ɀ sequit: Iddirco cũ quid mirari ceperis ɀ dixerit tibi forte cogitatio tua: quõ hoc esse possit: cogita facientem ɀ desinet esse mirabile quicquid illud fuerit. Et si forte mirabile nõ esse desiuerit: tñ incredibile nõ erit. Si factor oipotens cogitat: nõ erit impossibile quicquid erit. hec Hugo. ¶ F Sed pro solutione obiectoꝝ p opinione cõtraria: ponit Sco. tres regulas: quib' ostẽdit qđ cõcedendũ est de corpore christi in diuersis locis existẽte: quid ve negandũ. ¶ Prima: Quecũq3 sunt priora essentialiter ipso vbi: vniformiter insunt corpori habẽti diuersa vbi. Que vo posterius vel simul natura: variantur ad variationẽ vbi. ¶ Scda: Sicut passum existẽs in vno loco reciperet formã a duobus agentib' sibi ibidem approximatis: sic ipm patietur ab eisdez existens in duob' locis sibi in eisdem approximatis: ɀ intelligẽdo de passione ad formã absolutam. ¶ Tertia: Sicut corpus in vno loco existens: se haberet in ratione actiui ad diuersa passa ibidẽ sibi approximata in illo loco: sic ipsum existens in duob' locis: se habet ad illa sibi in illis approximata. ¶ Per primã regulam hoc patet ꝙ oĩe accidens absolutũ: qđ inest alicui in vno loco: etiã sibi inest in alio: si fuerit simul in diuersis locis. Unde si aliquis fuerit in basilea ɀ rome: si hic fuerit calidus: albus: sanus: iuuenis ɀc. etiam rome est talis: ɀ econuerso: qualis fuerit rome: talis hic. Silr ɀ negatiue: qualis non fuerit hic: talis non est rome. hoc tñ non oportet de motu ad locũ: q2 nõ sequit si mouet hic: ꝙ etiã localiter moueat rome: nec ecõuerso. Motus eñ localis est respectu loci: ɀ ideo nõ oportet ꝙ sit idẽ in diuersis locis. ¶ Ex secũda ɀ tertia regulis habet: ꝙ si in aliquo existente hic ɀ rome aliqua qualitas producit hic: illa etiam inerit eidem rome: ɀ si aliqua destruit hic: desinit etiã rome. Et si aliqđ passum fuerit fortius in resistendo hic: resistit agenti debiliori in roma: vt gratia exẽpli. Frigiditas summa hic: illa resistet agenti in roma: si agens in roma fuerit approximatũ: nimirũ q2 si fuerit in subiecto hic qđ etiã est rome: est etiã in eo rome. Uerũ iste regule vident habere veritatẽ intelligendo eas sm cursum nature post miraculũ: hoc est posito aliquo corpore p miraculũ ad diuersa loca p potentiã diuinã: ɀ postea dimittẽdo res suis naturis: sic vident habere pbabilitatẽ. Sed loquendo cõsequẽter sm diuinã potentiã absolutã: de qua loquit opinio opposita inducẽs argumẽta: quib' pbare nitit ꝙ etiã p diuinã potẽtiã absolutã nõ põt idẽ corpus simul esse in diuersis locis: regule ille nõ vident subsistere. Qđ etiã doctor ille videt sentire q̃ ponit regulas premissas: nã.q.iiij. dist.x. quarti scripti dicit: Posset dici ꝙ nõ est necesse posita existentia corporis christi hic ɀ alibi: ꝙ illa q̃ insunt corpori sub vna existentia insint sibi sub alia loquẽdo etiã de formis absolutis: nec tñ sequit cõtradictio: vt cõsequẽter declarat. ¶ G Ideo posset poni alia regula de mente Guil. ockã. Quecũq3 sunt abinuicẽ realiter distincta ɀ separabilia: de' põt vnũ eoꝝ ponere in diuersis locis: ɀ aliud cõseruare in vno alio loco tñ. Gratia exẽpli. Sit corpus aliqđ calidũ: suba corporis ɀ caliditas realiter distinguuntur: ɀ possunt separari: q2 põt manere suba corrupta caliditate. Põt ergo deus subam corporis ponere ad plura vbi: ɀ caliditatẽ cõseruare in eo in vno loco tñ. Patet: q2 quecũq3 cõtingenter cõiungunt ɀ inter se ɀ eidem tertio: põt vnũ illoꝝ cõuenire illi tertio absq3 hoc ꝙ aliud cõueniat eidẽ: sed presentia hui' loci ɀ qualitas absoluta cõtingenter cõiungunt inter se ɀ respectu corporis: iõ nõ oportet ꝙ si vna cõiungat etiã alia cõiungat. Põt ergo qualitas cõiungi corpori sine presentia ei' ad illud vbi: ɀ sic sibi inexistere in alio vbi: ɀ nõ hic. ¶ Preterea nõ est maius qualitatẽ simpliciter separare a subiecto ꝙ separare q̃ad certũ vbi. Primũ põt vt est in sacro ergo etiã scđm. ¶ Itẽ p nihil cogit deus si vnã rem ponit ad diuersa vbi: ꝙ ideo aliud ab eo separabile similiter ponat ad diuersa vbi. Ex qua regula pz ꝙ nõ est necessariũ: ꝙ si aliqua res fuerit hic ɀ rome: ꝙ eius accidentia silr sint hic ɀ rome. Põt eñ aliqđ accidẽs sibi hic inesse ɀ nõ rome: ita ꝙ illud accidẽs nõ replicet ad replicationẽ sui subiecti. ¶ Et p hoc respõdendũ est ad rõnes alterius opinionis: q̃ pro maiori parte ita procedũt cõtra presentiã corporis christi sacramẽtalem pluribus locis: sicut cõtra presentiã localem. ¶ H Ad pmã ɔcedit maior: ꝙ res nõ põt esse extra terminos suos q2 nõ extra se. Ubicũq3 eñ fuerit: nõ separatur a seipsa. Minor aũt: termini loci ɀ locati sunt simul: si intelligitur adequate nõ est vera: q2 quãdo locatũ est in plurib' locis: nullius loci termini sunt adequate simul cum terminis locati. Si intelligit non adequate: ɔña nihil valet. Et id argumentũ fieri põt de corpore christi: qđ vere locatũ est in celo: ɀ in loco speciem: q2 nõ min' locat indiuisibile p locũ definientẽ ꝙ diuisibile p locũ transcribentẽ: lic3 nõ eodez mõ. Corpus aũt christi est in sacro modo rei indiuisibilis. idest totũ in toto: ɀ totũ in qualibet eius parte. ¶ Ad secundũ concedit ꝙ idem nõ põt esse plura: ad sanũ intellectũ. Ad pbationem de cõmensuratione cõtinua ɀ discreta dicit: verũ est de facto ɀ naturaliter: ideo de facto vnu3 locatũ nõ est in plurib' locis: nõ aũt sic est sm potentiã diuinã. Nã sm illã: sicut plura possunt esse in eodem loco penetratiue: vt.s. frequenter dictũ est p potentiã diuinã: ita possunt esse plura loca vnius p eandẽ potentiã. ¶ Ad tertiũ neget ɔña: q2 natura habet se essentialiter ad esse illi' speciei: nõ sic dimensio ad locũ. Nã mere cõtingẽter habz se quelibet dimensio ad locũ: q2 nullus locus est essentialis dimensionib' locati: q2 põt locatũ esse extra talem locũ. Sub alijs verbis soluit Sco. q̃ tñ idem importãt. ¶ Ad quartũ de terminis motus cõtrarijs dr: ꝙ termini motus realis q̃ sunt locus a quo ɀ locus ad quẽ: nõ sunt cõtrarij: q2 possunt esse res eiusdẽ speciei: vt ptes eiusdez aeris vel eiusdẽ aque: s3 priuatio ɀ forma inter q̃ est mot': vt nõ esse in loco a: ɀ esse in loco a: sunt ɔtrarij. i. nõ cõueniũt eidem: quos Sco. vocat pmos terminos mot': sic eñ mot' est inter terminos ɔrios: q2 inter priuationem ɀ habitũ. ¶ Ad quintũ cõcedit ꝙ idẽ corp' posset p diuinã potentiã de facto esse vbiq3: nec sic esse vbiq3 est ppriũ deo: s3 esse vbiq3 p naturã ppriã: ita ꝙ ipossibile sit esse locũ in quo nõ esset: est ppriũ deo: ɀ hoc nulli creature cõicat. ¶ Ad sextũ dr ꝙ idez tpale põt esse diuersis tpib': q2 hodie ɀ heri ɀ cras ɀ prius ɀ posterius. i. in tpe priori ɀ posteriori: q2 in preterito ɀ futuro: verũ si prius ɀ posteri' includerẽt negationẽ vt prius diceret qđ precederet posteri' ɀ nõ esset cũ posteriori: sic nõ est sil: q2 esse in plurib' locis nullã includit negationẽ. ¶ Si dicis etiã si nõ includũt negationem: adhuc nõ põt idem esse simul in diuersis tpib'. Respondet: q2 diuersis tpibus repugnat esse simul: cũ tempus sit res successiua: siue aliquid sit in tpe siue nõ: ideo diuersis ɀ eidem repugnat esse simul in diuersis temporib': nõ aũt diuersis locis: immo oia loca possunt simul esse tẽpore etiã simul loco per potentiã diuinã. ¶ Ad rationes de incõuenientijs que adducunt: primo de contrarijs: ɀ de illis po-

ſitio nũ differentijs ſurſum/deoꝛſuꝫ/ante/retro ⁊c. iam diſ
ctũ eſt/ ꝙ ille nõ ſunt ↄ̃rie: q: poſſunt eſſe eiuſdem ſpeciei.
Sed loquendo de ↄ̃rijs ꝓpꝛijs/ſcꝫ formis naturalem repu
gnantiã in eodẽ ſubiecto habentib⁹: vt caloꝛ ⁊ frigus. De
illis ſunt duo modi loquẽdi. Quidã dicũt ꝙ ſimplr repu/
gnãt: ⁊ ꝙ ſunt tales nature que formaliter repugnant ex
ꝓpꝛia natura: ideo nõ poſſunt eſſe ſimul etiã ꝑ diuinã po/
tentiã: q: naturã pꝛopꝛiã mutare nõ poſſunt. Hoc em̃ im/
plicat: q: ſi mutat res naturã ſuã: iam nõ eſt res illa. Natu
ra em̃ rei eſt ſibi eſſentialis: ⁊ ideo mutata natura rei/mu/
tatur res ipſa. Eſt em̃ natura res ipſa vel foꝛma rei. Sꝫ vñ
hoc ꝓbet/nõ facile inueniť niſi ꝑ experientiã: qua experi/
mur ꝙ vnũ cõtrariũ expellit aliud: nec ſe cõpatiunť in eo/
dẽ. Sed experiẽtia curſus naturalis nõ pꝛeiudicat diuine
potentie/q̃ eſt ſuꝑ oꝛdinẽ naturalẽ. Nec valet ſi diceretꝰ ꝙ
cõtraria inferũt ↄ̃dictoꝛia. Hac em̃ rõne ↄ̃ria non poſſunt
ſimul eſſe vera: q: ſequeretꝰ ꝙ ↄ̃tradictoꝛia eſſent ſimul ve
ra. Illud em̃ nõ eſt verũ de qualitatib⁹ cõtrarijs: ſed de ꝓ/
poſitiõib⁹ ↄ̃rie oppoſitis: vt ois hõ currit: nullus hõ currit
ille iferũt ↄ̃dictoꝛia: q: ſequiť/nullus hõ currit: g̃ aliq̃s hõ
nõ currit: q̃ eſt cõtradictoꝛia hui⁹/ois homo currit. Sed ex
iſta: a eſt calidũ/nõ põt euidẽter inferri: ergo a nõ eſt frigi
dũ: ⁊ ideo qualitates ↄ̃trarias eſſe ſimul in eodẽ ſubiecto:
q: nõ includit ↄ̃tradictionẽ euidẽter: nõ erit ſimplr impoſ
ſibile nec negandũ: qm̃ de⁹ poſſet cõtraria ſimul ponere ⁊
conſeruare in eodem ſubiecto. ¶ Et ſi dicis/ſi ſunt ſimul/
vnũ coꝛrũpet aliud: ſicut videm⁹ etiã cum ſunt in diuerſis
ſubiectis ſibi appꝛoximatis. Diciť ꝙ ita videm⁹ fieri natu/
raliter: tñ oppoſitũ fieri poſſet ſuꝑnaturaliter. Poſſet em̃
deus ſuſpẽdere actionẽ earũ/ſicut ſuſpẽdit actionẽ ignis
in camino reſpectu triũ pueroꝝ. Per hoc ad rõnem illã di
citur ſm illũ modũ/ꝙ nõ eſt incõueniens idẽ eſſe calidũ ⁊
frigidũ: ⁊ hoc verũ eſt nõ tm̃ de exiſtente in diuerſis locis
ſed etiã de exiſtente ſolũ in vno loco: ſm ꝙ nõnulli dicũt
coꝛpoꝛa dãnatoꝝ ſimul pati ab intẽſo caloꝛe ⁊ frigiditate
in inferno: ⁊ nõ tm̃ ꝑ viciſſitudines. ¶ L: Vel ſm alioꝝ
opinionẽ põt dici/ꝙ in caſu argumẽti nõ ꝓducunť quali/
tates cõtrarie: q: ille ſimul exiſtẽs in ſtuba calida/⁊ in me/
dijs niuib⁹/nõ ſimul calet ⁊ friget: ſed alterũ tm̃ cõtingit
ſm regulas Sco. Quia aut frigiditas niuis/⁊ caliditas
ſtube habẽt ad ſeinuicẽ ꝓpoꝛtionẽ equalitatis vel inequa
litatis. Si pꝛimũ: nõ fit actio. Si ſcðm: tũc illa qualitas q̃
habet ꝓpoꝛtionẽ minoꝛis inequalitatis agit tm̃ ꝓducẽdo
ſilem: ⁊ cõtraria in agendo impediť: vt ſi frigiditas niuis
eſt foꝛtioꝛ caloꝛe ſtube: talis exiſtens vtrobiq; nõ calefiet
in ſtuba ſꝫ frigefiet. Si aũt caloꝛ eſt foꝛtioꝛ: calefiet vtro/
biq;. ¶ Vel diceť ꝙ licꝫ cõtraria repugnent in eodẽ ſubie
cto in vno loco naturaliter cõſiſtẽtĩ: poſſunt tñ ineſſe eidẽ
ſubiecto in diuerſis locis replicato: hoc eſt habẽt repugnã
tiã in eodẽ ſubiecto ⁊ loco: nõ aũt in diuerſis ſubiectis: vt
ptꝫ de coꝛpoꝛe chꝛiſti in ſacrõ: nec in eodẽ ſubiecto in diuer
ſis locis replicato: ⁊ ideo nihil ĩpedit aliqð idẽ rome eſſe
calidũ/parrhiſi⁹ eſſe frigidũ: ſi fuerit vtrobiq;. ¶ L Ad
nonũ vbi inducunť multa pꝛiuatiue oppoſita de eodẽ/ex
quib⁹ inferunť contradictoꝛia: dicendũ ꝙ eque ꝓcedũt de
coꝛpoꝛe chꝛiſti in diuerſis altarib⁹ etiã in vno altari ⁊ in na
turali cõſiſtentia exiſtenti: puta in cruce ⁊ in hoſtia: in ſe/
pulcro ⁊ in hoſtia: in celo ⁊ in hoſtia: ideo diſtinguẽdũ eſt
de negatione pꝛiuatiue incluſa in pꝛiuatiuis: vel negant
habitum ſimplr ineſſe: hoc eſt nullibi ⁊ nullo mõ ineſſe: vt
quieſcens valet tantũ. i. aliq̃d nõ motũ: ⁊ infirm⁹. i. aliq̃s
nõ ſanus: cecus aliq̃s nõ vidẽs: acephalus nullibi habẽs
caput: moꝛtu⁹ nõ habẽs vitã: ⁊ ſic de alijs. Et illo mõ acci/
piunť qñ pꝛedicanť ſimplr ſine determinatione ſibi addi/
ta. Et tũc oppoſita pꝛiuatiue inferũt oppoſita cõtradicto/
ria: vt bene ſequiť: a eſt videns ⁊ cecus: ergo videns ⁊ nõ
videns: ⁊ ſic de alijs. Aut negant habitũ ineſſe/nõ ſimpli/
citer: ſed certo mõ vel loco ꝑ determinationem ſibi additã
expꝛeſſam: vt quieſcens rome. i. nõ motus rome: cecus in
tenebꝛis. i. nõ videns in tenebꝛis: moꝛtuus in cruce. i. non

habens animã in cruce pꝛeſentem ⁊ viuificantem. Et tũc
terminus pꝛiuatiuus nõ infert cõtradictoꝛiũ: vnde nec ſe/
quiť. quieſcit hic ergo nõ moueť: ſicut nõ ſequiť: cecus hic
ergo cecus: moꝛtuus hic ergo moꝛtuus: q: in oĩbus locis
arguiť a parte in mõ ad totũ: ſiue ab inferioꝛi ad ſuperi⁹
negatiue: q̃ ↄ̃ña nõ valet: ſicut nõ ſequiť: nõ eſt coloꝛat⁹ co
loꝛe albo: ergo nõ eſt coloꝛat⁹. ¶ Et ꝑ hoc ptꝫ ꝙ accipien/
do pꝛiuatiua pꝛimo mõ/oẽs ꝓpoſitiões de pꝛedicatis pꝛi/
uatiuis in caſu argumenti ſunt negãde/ſcꝫ a hic quieſcit:
a eſt infirmũ/cecũ/acephalũ/moꝛtuũ: vt (hic) determinat
ipm a. nec ſequiť: nõ moueť hic ergo quieſcit: ſicut nõ ſeq̃/
tur: nõ moueť hic ergo nõ moueť. Et ita nunq̃ termini pꝛi
uatiue oppoſiti pꝛedicanť ſimul de eodẽ. Vñ licꝫ vnus in
aliquo loco quieſceret/in alio moueretꝰ. in vno loco excoe
laretꝰ: capite trũcaretꝰ aut ceteris membꝛis. in vno loco aĩa
deſineret infoꝛmare coꝛpus ⁊c. ⁊ nõ in alio: tñ de tali cõce/
dendũ nõ eſt ꝙ moueť ⁊ quieſcit: ꝙ eſt oculatus ⁊ excoe/
latus ⁊c. q: oẽs ille de pꝛedicatis ꝑuatiuis ſunt ſimplr fal/
ſe. ¶ Sꝫ vbo termini pꝛiuatiui accipiunť ſcðo mõ/tunc oĩa
illata ſunt cõcedẽda: ſcꝫ idẽ quieſceret ⁊ moueretꝰ: eſſet vi/
uũ ⁊ moꝛtuũ: nec tñ inferunť cõtradictoꝛia: q: tũc moꝛtuũ
tantũ valet/aliqð in certo loco in quo natũ eſt hr̃e vitam
in ſe/nõ habet vitã. Et ille ſtant ſimul. a coꝛpus in certo lo
co habet animã ſe viuificantẽ. Et ita ſm opinionẽ Hugo/
tiã ſupꝛa lec. xxxvij. ſi ſacramentũ in cena fuiſſet reſerua/
tum ꝑ triduũ: q: ibi fuiſſet impaſſibiliter: fuiſſet coꝛp⁹ chꝛi/
ſti ſimul viuũ ⁊ moꝛtuũ: viuũ in ſacramento/moꝛtuũ in ſe/
pulcro: vt manifeſte patet reſoluendo terminos. Sed ſm
eandẽ opinionẽ ⁊ eũdem caſuꝫ/coꝛpus chꝛiſti in ſepulcro
nõ fuiſſet ſimplr moꝛtuũ capiendo moꝛtuũ pꝛimo mõ: q:
falſum fuiſſet dicere ꝙ coꝛp⁹ iſtud iacens in ſepulcro nul/
libi habuiſſet vitã. ¶ M Nec videať alicui abſurdũ di/
cere idẽ viuũ ⁊ moꝛtuũ ſecũdo mõ accipiendo moꝛtuũ: q:
cũ eadẽ materia ꝑ diuinã potentiã põt ſubijci diuerſis foꝛ
mis ſpecificis: põt etiã replicari ad diuerſa loca. Ponať ꝙ
hic ſubijciatur foꝛme aſini: alibi foꝛme lapidis: in caſu iſta
materia hic viuit vita ſenſitiua alibi nõ viuit: hic eſt anima/
ta/alibi eſt inanimata. i. ibi nõ habet animã. Et hoc verũ/
ſi animatũ ⁊ inanimatũ accipiunť vt differentie acciden/
tales. Secus ſi accipiunť vt ſunt differẽtie eſſentiales op/
poſite. Sic em̃ ſimpliciter impoſſibile eſt idem eſſe anima
tum ⁊ inanimatũ: ſicut impoſſibile eſt idem hic eſſe hoiem:
⁊ alibi eſſe ⁊ nõ eſſe hoiem: licet em̃ hic ſit cõpoſitũ ex aĩa
⁊ coꝛpoꝛe: ⁊ alibi ſit idem coꝛpus ſine aĩa: qð credo poſſibi
le: nihil tñ qð hic eſt homo: eſt alibi nõ homo: q: illud idem
qð hic eſt ⁊ alibi: nec hic/nec alibi eſt homo: ſolũ nãq; coꝛ/
pus eſt idem hic ⁊ alibi in caſu: ⁊ coꝛpus nõ eſt homo. Ho
mo em̃ neq; eſt coꝛpus tñ: nec aĩa tñ: ſed ex vtroq; aĩal cõ
poſitũ: ⁊ tale compoſitũ in caſu nõ eſt hic ⁊ alibi. Suo mõ
diciť de alijs terminis abſolutis/puta lapis/terra/animal
coꝛpus ⁊c. ¶ Cõcediť itaq; ꝙ in caſu argumẽti idem mo/
ueretur ⁊ quieſceret: idem eſſet vulneratũ ⁊ integrũ: idem
videns ⁊ cecus: idem acephalus ⁊ mẽbꝛis trũcatus: ⁊ in/
teger ac ꝑfectus. Idem hic patibulo affixus aut aqua ſuf
focatus: ⁊ alibi ſolacijs indulgẽs: cõuiuijs ac voluptatib⁹
deditus: idem viuus ⁊ moꝛtuus: idẽ hic fame deficiẽs/ali/
bi ſufficienti cibo reficiens. Nam poſſibile eſt nutrimentũ
hic ſumptũ cõuerti in ſubam aliti: ⁊ illud ſic cõuerſum nõ
replicari ad aliũ locũ: cũ ſit realiter diſtinctũ a coꝛpoꝛe nu
trito: q: ei de nouo additũ. Ex quo cõſequenter ſequiť ꝙ
poſſet alibi moꝛi fame ⁊ hic impigueſcere. Poſſet em̃ coꝛ/
pus alibi ſicut hic reſolui ꝑ actiones caloꝛis naturalis: ita
ꝙ aĩa vtrobiq; partes materiales reſolutas deſineret in/
foꝛmare: ⁊ hic fieret reſtauratio deperditi ꝑ nutrimentuꝫ
hic cõuerſum in ſubam aliti ⁊ nõ alibi: ⁊ ita ꝑ cõtinuã reſo
lutionem alibi ⁊ reſtaurationis defectũ/tandem aĩa ſim/
pliciter deſineret infoꝛmare coꝛpus alibi licet nõ hic: ⁊ ita
alibi moꝛeretꝰ aĩal/hic viueret. Sic etiã ſtaret idẽ coꝛpus
hic viuere ſanũ: alibi putreſcere tanq̃ cadauer moꝛtuum.
Nec eſt magis ĩpoſſibile materiã ſtare ſub foꝛma cadaue/

ris in vno loco: ⁊ eandem in alio loco stare sub forma viuētis: ꝙ hic stare sub forma viuentis et alibi sub forma lapidis vel alia quacunqȝ. ¶ N Ad decimū dico ꝙ si distantia distinguit diuersitatem terminorū inter quos est aliqđ mediū: sic idē non distat a seipso. Si aūt distinguit mediū aliquod inter hoc ⁊ hoc/ nō curando an termini sint distincti vel nō: tūc idē pōt distare a seipso: qđ nihil aliud est dictu nisi ꝙ aliqđ idē est in diuersis locis inter q̄ est realis distantia. ¶ Si dicis/ si idē pōt esse in locis distātib⁹: tūc idē posset ad seipm moueri ac sibi obuiare: a se recedere/ et seipsum circūire: immo secū loqui/ disputare/ choreā facere/ secū pugnare/ luctari. ⁊ si idē haberet mille loca: facere magnū exercitū in cāpo: ⁊ similia multa: vt choꝝ clericoꝝ constituere: ⁊ diuersis vocib⁹ cātare: tenorē ⁊ cōtratenorem ⁊ discātū ⁊c. ¶ Ad illa dicit Sco. Puerilia sunt sensui ⁊ imaginationi innitēria: Unde oia illata tanq̄ possibilia concedenda sunt: nec illa implicāt aliquā cōtradictionē: nec maiorem includūt repugnātiā/ q̄ idē corp⁹ esse in diuersis locis: qđ cū cōcessum est ⁊ probatū esse possibile: q̄ sequūtur neganda nō sunt: nisi manifestā includerēt cōtradictionē. ¶ Et si dicis: si sic idē impedit seipm: tūc nūq̄ posset illud qđ ad diuersa loca replicatū est redire ad vnū vbi: q: sit corpus replicatū ad duo loca a: sit vn⁹ locus b: alter c. Si corpus a debeat redire ad vnū locū: vel ergo de b ad c/ vel de c ad b. Sed si corp⁹ existens in b: migrat ad seipm in c: cum venerit in c: expellit seipm de c ad aliū locū: ⁊ corp⁹ qđ fuit in b/ manet in c: ⁊ sic adhuc manet in diuersis locis: q: expellēs in c: ⁊ expulsum in alio loco. sic etiam ecōuerso si de c: redit ad b. ¶ Ad hoc rńdetur: ꝙ si a est in aliquo loco .s. b: ⁊ post per diuinā potētiā ponit simul ad aliū locū scilicȝ c: nō est imaginādū ꝙ a migret de b in c ꝑ mediū: sed incipit esse in c ꝑ diuinā potētiā absqȝ hoc ꝙ deserat primū locum b: vel migret ꝑ mediū. Si etiā desinit conseruari in c nō regredit ꝑ b in mediū: sed desinente in c/ cōseruat in b: ⁊ ita manet in vno loco: ⁊ de hoc latius infra. Et sic ad argumentū dicit/ ꝙ in casu a redeundo ad vnū locū: nec redit de b in c/ nec de c in b/ ꝑ mediū se mouēdo: sed sic redit ad vnū locū: q: conseruat in vno loco vbi placet deo: et in aliis desinit esse absqȝ quacūqȝ migratione de loco in locū ¶ O Ad vndecimū cōcedit cōsequens illatū tanq̄ possibile. Uñ nō implicat ꝙ eidē materie in diuersis locis replicate possunt inesse simul diuerse forme substantiales/ ⁊ cōtrarie accidētales: vt. s. dictū est. ¶ Ad duodecimū dicitur ꝙ ignes illi ex equo distinctis locis eidem ligno in illis locis replicato ꝓducūt duas formas vel vnā/ etiā in duobus locis: s̄m ꝙ determinant a prima causa quātū ad indiuiduū: nec est magis ipossibile duas formas eiusdē speciei informare eandem materiā/ q̄ diuersas formas specificas informare eandē materiā: neutrū implicat contradictionē. neutrū pōt natura nisi precedēte miraculo: nec impedit ꝙ sunt diuersa agētia: q: diuerse cause etiā totales possunt causare eundē effectū: vt alibi declarat. ¶ Ad vltimū dicit ꝙ cōsequēs nō est ipossibile: nā etiā naturaliter sine miraculo/ ignis paru⁹ ex cōbustibilib⁹ auget: nec deficeret sed cresceret in infinitū si semꝑ adiicerent ꝯbustibilia: nec ideo sequit ꝙ sit infinite ꝑfectionis in agendo: q: non pōt in quācūqȝ resistentiā: q: quodcūqȝ cōbustibile quātūcūqȝ paruū si fuerit maioris resistētie nō agit in ipm. Aucto autem igne/ auget ⁊ ei⁹ actiua virt⁹. secus aūt si ignis nō augeretur. ¶ P Ex his ergo pz/ ꝙ nullā cōtradictionē includit idē corpus esse in diuersis locis circūscriptiue: non plus q̄ esse in diuersis locis diffinitiue. ¶ Secundo ꝙ nō oportet ꝙ oia absoluta q̄ insunt siue vniunt alicui in vno loco: insint eidē in pluribus locis si ipsum ad plura loca replicetur. Quod etiā duplici exemplo ostendit. Primū de natura assumpta a verbo: nā s̄m opi. pene omniū/ vnio nature humane est simul vnioni accidentis ad subiectū: non tamen in oib⁹: ⁊ illa similitudine nō obstāte pōt verbū esse alicubi: immo de facto vbiqȝ: ⁊ tñ natura humana assumpta nō est vbiqȝ; est ergo alicubi verbū; vbi non est natura humana: Ergo eodē modo potest esse in ꝓposito: ꝙ subiectum alicui⁹ forme sit in pluribus locis: ⁊ forma solum informet ipm in vno loco. Nec impedit illimitatio verbi: q: sicut verbū est simpliciter illimitatū: ita subiectum quodcunqȝ est illimitatū quantum ad potentiā obedientialem dei/ ⁊ quantū ad aliqua loca. ¶ Scđm exemplū est: q: s̄m alios corpus replicatū ad duo loca/ habet duo vbi: et duas presentialitates ad illa: ⁊ tñ illa vbi/ ⁊ presentialitates nō replicant ad replicationē corꝑis locati. Sic corp⁹ christi existens in celo/ pōt habere aliquod accidēs absolutū in celo ⁊ illo carere in sacramēto: q̄uis de facto oia credit habere in sacramēto: vt. s. habitū est. ¶ Tertio habet ꝙ ꝓpter replicationē eiusdē corporis ad diuersa loca/ nō sequit agēs naturale agere ꝑ distātiā improportionatā. nō eñ oportet ꝙ si corpus vnū sit hic et rome: si hic approximat ignis/ ꝙ generet calorē in roma. Nō eñ oportet calorē hic egenitum in illo corpore qđ est hic ⁊ rome: etiam inherere sibi rome: etiā si calor replicaret ⁊ esset hic ⁊ rome. Non tñ ꝓduceret primo rome ab igne hic applicato: sed ꝓduceret primo hic ⁊ esset rome ꝑ concomitantiā: non ꝑ se primo. Et tantū de ista materia: que si nimis extensa est: veniā dabit auditorium scholasticū cui loquor. ¶ Q Restat videre de locali motu corporis christi. Et primo vtrū corpus christi localiter mutet/ dū vi cōsecrationis incipit esse sub speciebus panis. ¶ Scđo vtrū in hora cōsecrationis descēdat localiter de celis ꝑ media ad spēs sacramētales. ¶ Tertio vtrū moueat localiter motis specieb⁹. ⁊ si sic per quē moueatur ¶ De primo est opinio quorundā vt sācti Thome ⁊ Egidii theo. xi. Recitat Scot⁹ dis. x. q. i. ꝙ corp⁹ christi incipit esse in altari sine sui mutatione locali ꝓpter cōuersionē panis in corp⁹ christi: ⁊ ideo nō oportet corp⁹ christi in se mutari. Sufficit eñ ꝙ aliquid mutet in ipm/ ad hoc ꝙ incipiat ibi esse presens: q: vniuersaliter sicut genitū est vbi prius fuit corruptū/ nō ꝑ aliquā loci mutationē ꝓpriā geniti: ita illud in qđ cōuersum est aliqđ: ꝑ cōuersionē est vbi prius cōuersum fuit: ⁊ nō ꝑ mutationē loci ꝓpriā termini a quo. ¶ Sȝ hec opinio satis supra reprobat/ ꝑ hoc ꝙ ꝯuersio nō est rō formalis corporis christi essendi sub spēb⁹ panis vide. s. D ¶ Preterea p̄ntia corꝑis sub spēb⁹ panis pōt esse ꝑ se terminus alicui⁹ mutationis ⁊ non cōuersionis: q: illa est ad substātiā corporis christi tāq̄ ad ꝑ se terminū: ergo nō ad presentiā localē: cū eiusdē mutationis nō sint plures ꝑ se termini: nec pōt alia mutatio assignari: cui⁹ presentia localis sit ꝑ se termin⁹ nisi mutatio localis: ergo. ¶ Item si aliqđ corruptū cōuertit in genitū/ nō obstāte illa conuersione erit ibi mutatio localis geniti: s̄m ocāā. q. iii. vi. quodli. Sicut eñ materia non pōt habere nouā formā sine sui mutatione: ita nec corp⁹ pōt habere nouū vbi qđ pri⁹ nō habuit sine corporis illi⁹ mutatiōe. ¶ Nec valet si diceret/ ꝙ corpus christi nō est in loco imediate: sed mediātib⁹ specieb⁹. sub qb⁹ fuit substātia: ⁊ ita nō est ibi sicut in loco ꝓprio: q: omne qđ cōpetit alicui mediante alio cui primo competit: nō cōpetit illi nisi ꝓpter specialē vnionē ad alterū quam prius non habuit. Sicut exēpli causa: ignis calefacit/ quia calefacere primo cōuenit calori qui informat ignem: ⁊ ita calere cōuenit igni ꝓpter specialē vnionē caloris ad ignē. Similiter verbū dicit passum: q: passum prius cōuenit nature humane q̄ vnit verbo speciali vnione/ sine qua verbū nō diceretur passum. Sed vnio corporis christi nō est specialis ad species panis: nō eñ est alia nisi ꝙ angeli ad corpus cui assistit: sed si angelus esset presens speciebus/ nō esset in loco specierum propter illas species: sed esset in loco per suam substantiam diffinitiue: ⁊ si de nouo acquireret locum illum: mutaretur localiter: ergo ⁊ corpus christi non est in loco per speciem tanq̄ per rationem formalem. Et cum de nouo incipit esse sub speciebus: mutatur localiter: quia acquirit locum quem prius non habuit.

¶ Item sicut existens in loco ita ꝙ vere ⁊ realiter totum est in toto/ ⁊ pars in parte: est in loco per se circūscriptiue: ita existens sic in loco ꝙ totaliter vere et realiter est in to-

co/ꝛ totū in qualibet parte: est per se ꝛ vere in loco definitiue: sic est de corpore christi: ergo nō est in loco ꝑ spēs tantū ꝑ per rōnem formalē existēdi ī loco. ¶ R Ideo est alia opinio tenens ꝙ corp⁹ christi nō fit pñs sacramēto de nouo sine sui mutatione ꝛ mutatione locali. ¶ Sed notādū ꝙ qñ corp⁹ mouetur de loco quē deserit: ad locū quē acq̄rit: ibi sunt due mutationes locales. Una deꝑditiua loci quē relinq̄t. Alia acq̄sitiua loci quē intrat: ꝛ ꝑ ꝯñs q̄ttuor termini: q: q̄libet mutatio habet duos terminos: priuatiuū ꝛ positiuū. Prima em̄ dictarum mutationū est de termino positiuo ad terminū ꝑuatiuū: q: de esse in tali loco/ad nō esse in tali loco. Scd̄a est de termino ꝑuatiuo in terminū positiuū: scʒ de nō esse in loco a/ad esse in eo. Et si fit cū expulsione alteri⁹ corporis extra terminū ad quē: sunt ibi q̄ttuor mutationes ꝛ octo termini: ptꝫ/q: eadē rō est de corpore expulso sicut de corpore expelliēte. Si vero moueretur corp⁹ aliquod de loco suo: ꝛ nō expelleret aliud de loco ad quē: sicut in penetratione dimēsionū: tūc nō erūt nisi due mutationes ꝑdicte. Si aūt corp⁹ nō recedēs a priori loco fieret de nouo ꝑsens alij loco sine expulsione existētis in illo: tūc nō est nisi vna mutatio acq̄sitiua ꝛ nulla deꝑditiua cui⁹ termini sunt priuatio noui vbi/ꝛ acq̄sitio ei⁹. Mutatur em̄ tale corp⁹ de nō esse in loco a/ad esse in loco a. Nec aliter intelligibile est corp⁹ esse vbi pri⁹ nō fuit nisi aliq̄ horū modoꝝ. Cū aūt corp⁹ christi icipiēs de nouo esse sub sacramēto nō deserit locū ī celo vbi pri⁹ fuerat: vel etiā in sacramēto in alio altari cōsecrato: patet ꝙ est pñs de nouo per sui mutationē localē ꝑ vltimū modū dictū: ita ꝙ manēs presens oi loco: cui pri⁹ scʒ an̄ hāc cōsecrationē fuit pñs: icipit de nouo esse pñs illis speciebꝰ/q̄bꝰ pri⁹ nō fuit pñs. ꝙ em̄ nō obstāte cōsecratione maneat pñs in celo: patet ꝑ beatū Aug. de cōse. dis. ij. prima q̄dē. Donec seculū finiatur sursum est dñs. ꝛ hoc intelligēdū s̄m Sco. nisi placeret ex aliq̄ grā speciali descēdere. Qd̄ non ponitur fieri ꝑpter veritatē eucharistie: ꝛ rōnabiliter. Alioquin angelici spūs ꝛ aie beate/ꝛ etiā oculi corpoꝝ iā glorificatoꝝ/priuarentur iocūdissima visione gloriosissime humanitatis christi: in q̄ oēs (petro teste) delectantur. Priuarentur inquā hmōi humanitatis visione/si a celo discederet sub missarū celebratione: dū presentē se faceret altaris sacramēto. Nā ad visionē intuitiuā rei (saltē in ꝑprio genere) req̄ritur certa approximatio obiecti ꝛ potētie: q̄ in ꝑposito videretur nō esse. Hoc aūt incōueniens videtur ꝙ ꝑpter viatoꝝ salutē minuatur gaudiū ꝛ delectatio btōꝝ. Manēs igitur in celo/fit pñs christi corp⁹ in altaris sacramēto: cui pri⁹ nō fuit pñs: ꝛ ita nō sine sui mutatione. ¶ S Sed tūc est dubiū/q̄lis sit illa mutatio: an debeat dici mutatio localis. Uidetur ꝙ questio illa sit de q̄d nois termini: nā de re satis cōstat: nā certū est ꝙ hec mutatio est ad locū specierū sacramētaliū tanq̄ ad terminū. Acquirit em̄ corp⁹ christi hūc terminū de nouo ꝑ cōsecrationem sacerdotalē. Cōstat etiā ꝙ nō deserit nec deꝑdit locū priorē: sed manēs in loco in q̄ pri⁹ fuerat: acq̄rit nouū vbi/scʒ locū sacramēti. Cōstat similiter ꝙ illa mutatio fit instātanee ꝛ nō successiue: puta tota simul in ꝑmo non esse ꝑlationis forme ex dictis lec. xlij. ¶ Ex q̄ ptꝫ ꝑmo/ꝙ nō pōt dici motus localis: q: nō est mutatio successiua. Motus aūt cōnotat successionē. Restat ergo ꝙ sit mutatio localis vel alia cui nondū nomen impositum est. Si ergo mutatio localis distinguit quālibet triū mutationū supradictaꝝ indifferēter/scʒ acquisitiuā tm̄: vel deꝑditiuā tm̄: vel acquisitiuā et deperditiuā simul: ꝛ sit ei⁹ q̄d nois/mutatio ꝑ quā aliq̄d acquirit nouū locū: vel ꝑdit habitū: vel facit vtrūq̄ simul sic est mutatio localis: q: prima pars q̄d nois sibi cōuenit. Si vero mutatio localis distinguit vtrāq̄ cōiūctim: ꝛ neutrā partē seorsum: sicut videtur dicere pħs a. v. phys. Motus est a subiecto in subiectū: tūc mutatio illa nō erit mutatio localis: nec cōprehēditur sub aliqua specie mutatiōis a pħo posita: nec mirū cū hec mutatio sit supnaturalis/facta sola diuina virtute/qualē nunq̄ expert⁹ est pħs: eo ꝙ doctrina pħi ad eam nō pertigerat. Est ergo mutatio cui nomē

j. Pet. j.

impositū nō est: q: em̄ naturaliter in locali mutatione nūq̄ separantur abinuicē mutatio deꝑditiua loci ꝛ acquisitiua cū in locali mutatione mobile deserit priorē locū et acq̄rit aliū: Ideo mutatio localis ex cōi vsu dicit vtrāq̄ mutationem cōiunctim ꝛ neutrā separatim: et licet sint realiter distincte mutationes: tm̄ noia eas distīcte seu separate significātia nō sunt īposita. ꝛ sic accipit mutationē localē Alex. Capiēdo tm̄ mutationē ꝑmo mō est vere mutatio localis q: vere acq̄rit nouū locū in quo prius nō fuit: licet non sit in eo cōmēsuratiue/sʒ tm̄ definitiue: q: totū corpus in toto: ꝛ totū in qualibet parte loci: nec tm̄ ideo minus vere est in loco specierū/ꝙ si esset ibi totū in toto: ꝛ pars in parte.

¶ Lectio. xlvij. A

Onsequenter videndū est de duob⁹ dubijs aliīs ꝑcedēti lectiōe motis. Quoꝝ ꝑmū est vtrū corp⁹ christi in hora cōsecrationis descēdat localiter ꝑ mediū ad spēs sacramēti altaris. Ad qd̄ plane đ: licet corpus christi ad legitimā verboꝝ formaliū ꝑlationē/incipiat esse sub speciebꝰ panis/ꝑ sui mutationē noui loci acq̄sitiuā: nō tm̄ mouetur descēdēdo de celo ꝑ mediū vsq̄ ad sacramēti locū. Primū patet ex declaratis lectione ꝑcedēti. Scd̄m ꝓbatur autoritate btī Ioh. dam. dicētis: Quia cōsuetudo est hoibꝰ panē comedere ꝛ vinū bibere ꝛ aquā: cōiugauit eis ei⁹ diuinitatē ꝛ fecit ea corp⁹ ꝛ sanguinē ei⁹. Nō q̄m ipm corpus qd̄ assumptū est de celo descēdat: sʒ q̄m ipse panis et vinū trāsit in corp⁹ ꝛ sanguinē christi. Hec dam. Cū etiā innumera sunt altaria in q̄bꝰ celebratur sacrū illud mysterium si moueretur ꝑ medios orbes celi ꝛ spheras elemētares ad singula hmōi altaria: corp⁹ christi esset in cōtinuo motu: ꝛ moueretur ad cōtrarias positionū differentias simul: scʒ ad orientē ꝛ occidentē/meridiē ꝛ septētrionē/ꝑ varietate situs altariū: qd̄ est absurdū ꝛ ridiculosuꝫ. Tenet em̄ ecclia corp⁹ christi nullibi esse ꝙ in celo ꝛ in altaris sacramento: nisi ex speciali causa ꝛ gratia christ⁹ se vellet alicui ōndere Quēadmodū legitur btō petro passionē declināti extra romā post suā ascēsionē occurrisse: ꝛ q̄renti: Dñe q̄ vadis? r̄ndisse: Uado romā iterū crucifigi. ¶ B Sed dicis cū corp⁹ christi an̄ cōsecrationē est in celo: quō facta consecratione pōt venire ad sacramēti locū/ꝛ nō moueri: vel instātanee mutari ꝑ mediū qd̄ est inter celū empyreū ꝛ sacramēti locū: nō em̄ videtur intelligibile. ¶ Ad hoc dicēdū ꝙ imaginatio hui⁹ dubij ꝑcedit: ac si loc⁹ corpis in celo esset termin⁹ a q̄ inciperet mot⁹ vel mutatio corporis christi ad locū sacramēti: qd̄ nō ita est. Nā existētia corporis christi ī celo nihil facit ad hoc ꝙ corp⁹ christi incipiat esse in sacramēto. Eque em̄ inciperet in sacramēto esse ad legitimā forme prolationē/si corp⁹ christi nō esset in celo. Falsa em̄ est illa imaginatio q̄ imaginatur ꝙ cū corp⁹ christi incipit esse in sacramēto: de aliq̄ loco in q̄ est sua naturali cōsistētia: veniat ad locū sacramēti ꝑ media intercepta. Sʒ qd̄cūq̄ corp⁹ existens in certo loco pōt deus īmediate ponere in alio loco absq̄ hoc ꝙ relinquat priorē locū: ꝛ absq̄ hoc ꝙ mutetur ꝑ mediū. Sicut enim de⁹ pōt rem q̄ non est actu/de nouo producere in loco quo voluerit: absq̄ hoc ꝙ de alio loco veniat seu moueatur: ita potest corpus actu existens in loco ponere immediate in loco alio quo placuerit absq̄ hoc ꝙ moueatur de priori loco per mediū. Nec secūdū maius est vel difficilius primo. ¶ Ex hoc em̄ ꝙ rem actu produxit: nō est factus impotēs vt minus possit circa rem productā ꝙ potuit prius ꝙ produxit. Deus ergo qui vocat ea que non sunt: sicut ea que sunt. Etiam ea que sunt vocat quocunq̄ voluerit: vt ibi sint primo ꝛ immediate/sicut ea que non sunt: ꝛ per consequens non per motum eius per loca media. Ordo em̄ in mouētibꝰ creatis constitutus naturalis: quo mouens creatū nō potest mouere mobile de extremo in extremū/nisi relicto priori loco moueat per mediū: non cōstringit oipotentiā dei. Eadem nāq̄ potentia: qua pōt vnū corpus ponere ad diuersa loca simul: pōt etiā cor

Ro. iiij.

pus ponere in loco quo voluerit: vt ibi sit statim ⁊ imedia
te sine eiꝰ motu ꝑ quodcūqꝫ mediū/etiā siue aliqͩ i ipsum
cōuertaꝛ siue nō. Ita em̄ pōt me hic manentem imediate
ponere in roma/absqꝫ cōuersione alicuiꝰ rei rome existētis
in me sicut cū cōuersione. Cōuersio em̄ (vt. s. dictū est lec.
precedenti D.) nō est ratio formalis alicui existēdi in loco
cōuersi. Statuit itaqꝫ summꝰ sacerdos christꝰ vt legitime
ꝓlatis verbis cōsecrationis/sub speciebꝰ panis ⁊ vini pre
sens sit verū corpꝰ suū ⁊ sanguis: nō curādo vbicūqꝫ sit in
cōsistētia naturali. nihil siquidē ꝓmouet: nihil impedit eiꝰ
existentia naturalis ad hoc ꝙ sit sub sacramēto: sed ꝑ vertu
tem cōsecrationis q̄si de nouo oritur siue creaꝛ christi cor
pus sub speciebꝰ. ℭ E Unde tenet Sco. q. iiij. dist. x. lib.
iiij. ꝙ existētia corporis christi sub sacramēto nō necessario
presupponit eiꝰ existentiā sub modo naturali: q: illa nō de
pendet ab ista. Est em̄ existētia indifferēs ad oēm modum
existētie: ergo saluari pōt in vno mō sine alio: pōt ergo cor
pus christi esse mō sacramētali/⁊ nullibi esse mō naturali.
ℭ Preterea existētia sub mō naturali nō est de eēntia exi
stētie sub modo sacramētali: nec est eiꝰ causa: ergo ista nō
dependet ab illa: Primū patet: q: res eucharistie nō hꝫ in
sacramēto modū naturalē scꝫ extēsiuū. Haberet aūt si mo
dus naturalis esset de essentia illiꝰ existētie sacramētalis:
q: qͦd est de essentia alicuiꝰ: non pōt ab eo separari. Scḋm
patet: q: deꝰ est causa existētie sacramētalis. Deꝰ em̄ est cā
imediata/ꝙ corpꝰ christi est sub speciebꝰ sacramētalibꝰ: et
nō corpꝰ in existētia naturali. Ex hoc Sco. vbi. s. ifert duo
correlaria. ℭ Primū: ante incarnationē christi/potuit eu
charistia fuisse ita vera sicut nunc tam quantum ad signa
tionē/q̄ quantū ad rem signatā ⁊ cōtētā. ℭ Scḋm ꝙ post
incarnationē posset corpꝰ christi desinere esse sub mō natu
rali: ⁊ tn̄ in eucharistia vere manere quātū ad ꝟitatē signi
⁊ signati ac cōtenti. Utrūqꝫ patet: q: ad corpꝰ christi realı
ter cōtineri in eucharistia: nō necessario sequiꝛ corpꝰ illud
habere existentiam mō naturali: ergo primū potuit fieri si
ne secūdo: siue precedēdo siue remanēdo post destructio
nem illiꝰ secūdi. Ubicūqꝫ em̄ res pōt habere eē verū ⁊ rea
le: ibi postq̄ nō fuit/pōt ꝓduci et incipere simpliciter esse.
Corpꝰ aūt christi in sacramēto habet verū ⁊ reale esse: er
go si nō esset posset ibi sub illo mō existēdi ꝓduci ⁊ incipe
re esse simpliciter: licet nullibi esset sub alio modo essendi.
ℭ D Unū si deꝰ instituisset sacrm̄ illud sub eadē efficacia
ante incarnationē christi/qua post incarnationē instituit
ad legitimā verboꝝ ꝓlationē: ita tūc sub speciebꝰ panis fu
isset verū ⁊ idē corpꝰ christi illud qͦd nūc sumptū est de vir
gine sicut mō: fuisset em̄ tūc eadē materia corpis christi/ea
dem aīa/eadē vnio verbi q̄ nūc est. Illa tātū fuisset diffe
rentia: q: tūc ad prolationē verboꝝ/corpꝰ christi fuisset de
nouo ꝓductū: ⁊ incepisset esse simpliciter. Nūc aūt nō de
nouo ꝓduciꝛ nec incipit simpliciter esse: sed incipit esse ibi
in sacramēto. Sic etiā si corpꝰ christi simpliciter nūc desine
ret esse: ita ꝙ nec esset in existentia naturali nec sacramen
tali: ⁊ sacerdos legitime celebraret: iā de nouo iciperet eē
simpliciter sub sacramento: ⁊ de nouo ꝓduceretꝛ: ac verbū
de nouo incarnaretꝛ. sicut em̄ semel incarnatū est verbū: ⁊
pro certo tpe ex virgine: ita potuit priꝰ vel posteriꝰ incar
nari: ⁊ idē corpꝰ assumere ⁊ nō ex ꝟgine. qͦd em̄ potuit priꝰ
vel posteriꝰ incarnari/certū est: cū nullū tēpus necessitet
eternū. Oē em̄ tempꝰ deꝰ posuit in sua ptāte/quātū ad oē
opꝰ tēporale. Qͦd aliūde q̄ ex ꝟgine/patꝫ: q: nihil sumpsit
ex virgine nisi materiā corpulētē substātie: hec autē mate
rie portio fuit priꝰ q̄ virgo. nā tota materia in principio si
mul ꝓducta est: nec est gn̄abilis: nec corruptibilis: nec au
gmētabilis: nec diminuibilis. Poterat ergo illā portionē
materie prius q̄ fuerat virgo vbicūqꝫ fuerat/a sua forma
substātiali separare: ⁊ eā aīa intellectiua eadē qua nūc ani
mare: ⁊ ita corpꝰ humanū idipsum qͦd nunc est: q: eandem
materiā ⁊ formā assumere: ⁊ hoc vel sub mō existēdi sacra
mētali vel sub existētia naturali: ⁊ in tale corpus sic de no
uo formatum potest ⁊ potuit cōuertere panis substantiā.

Ita em̄ pōt panē cōuertere in nō existēs ante cōuersionē:
⁊ ipsa cōuersione ꝓductū (sicut patꝫ in cōuersione natura
li aeris in aquam/⁊ aque in vinū in vite) sic pōt cōuerte
re panē in actu existēs. Nō em̄ plus reqͥriꝛ ad cōuersionē:
nisi ꝙ vterqꝫ terminꝰ cōuersionis sit in plena ptāte cōuer
tentis quātū ad esse ⁊ nō esse: sic aūt oīa possibilia existen
tia ⁊ nō existētia sunt in ptāte diuina. Nec in casu quo ꝑus
esset sub existētia sacramētali ⁊ post/ꝓduceretꝛ sub existen
tia naturali/simpliciter iciperet esse sub existētia naturali:
nec simpliciter ꝓduceretꝛ: q: iam vere eēt ꝓductū sub alia
existentia sub qua vere est: sicut ⁊ nūc nō ꝓduciꝛ simplici
ter sub eucharistia: ex quo prius est sub naturali existentia
Silr̄ si manēs in sacramēto desineret esse in cōsistētia na
turali: nō simpliciter desineret: licet desineret sub isto mō
existēdi: cōformiter ad ꝑdicta de corpore christi in cruce/se
pulcro/⁊ in sacramēto/si reseruatū fuisset in triduo. Non
ergo seqͥtur ꝙ res incipiat priꝰ q̄ incipiat: aut esse desinat
postq̄ desierit. ℭ E Sꝫ diceres nō obstāte ꝙ fuisset cor
pus christi in eucharistia: potuisse nihilominus fuisse for
matū de sanguinibꝰ ꝟginis sub mō existēdi naturali/⁊ ita
assumi: ⁊ sic verbū incarnari postq̄ fuit incarnatū i eucha
ristia: ⁊ sic incarnari postq̄ fuit incarnatū: qͦd est impossibi
le. ℭ Ad illud dicit Scotus possibile fuisset illud corpus
fuisse formatum de sanguinibus virginis sub modo essen
di naturali: nō obstante ꝙ eucharistia vera precessisset: sed
illa formatio nō fuisset tunc inceptio corporis nisi ꝑm q̄d:
q: prehaberet esse simpliciter in eucharistia. ℭ Sed diceres
quō poterat corpus iam aīatum aīa intellectiua/et ꝑfectū
formari de sanguinibꝰ virginis inanimatis: cū corpori chri
sti ꝑfecto nō possit fieri additio. Ad huiꝰ intelligētiā (vt mi
hi videꝛ) aduertēdū primo/ꝙ si in eucharistia fuisset idē
corpꝰ qͦd nunc/ante incarnationē ex virgine/⁊ postea icar
natū ex virgine: necesse fuit eandē materiā in eucharistia
substare anime intellectiue christi: ⁊ in ꝟgine substare for
me sanguinis. eandē dico numero: alioquin nō fuisset idē
corpꝰ qͦd nunc. Materia em̄ corporis christi q̄ nūc substat
aīe christi: substiterat forme sanguinis in virgine. Cū ergo
ꝑm premissa lectione ꝓxima/eadē materia numero pōt re
plicari ad diuersa loca sine replicatione forme: imo in di
uersis pōt locis substare diuersis formis. In casu nostro
potuit forma sanguinis in virgine in ea parte materie q̄
erat eadē in eucharistia corrūpi: ⁊ aīa christi q̄ informabat
materiā eādē in eucharistia: etiā eā incipere informare in
vtero ꝟginis: ⁊ eā vt ibi viuificare: ⁊ ꝑ iuxtapositionē ptis
materie q̄ steterat sub forma nutrimēti augmētari: et aīa
christi eādē materie partē vt ibi etiā iformare: ⁊ ita crescere
re vt ibi ⁊ nasci tandē et lactari ⁊c. Unū oportet imaginari
ꝙ tota materia corpis christi sub eucharistia/extra eucha
ristiā sub naturali existētia sit multiplr̄ diuisa: partim sub
stās forme sanguinis in ꝟgine: partim forme nutrimēti iā
assumpti a ꝟgine/cōuertēdi in sanguinē: partim forme al
teriꝰ rei in cibū cōuertēde: ⁊ aliqn̄ a ꝟgine sumēde. Quas
licet simul iūctas/informat aīa christi in sacramēto: nō tn̄
informat simul in ꝟgine ⁊ alibi vbicūqꝫ fuerit replicata ac
diuisa. Informabit tn̄ successiue dū iuxtaponuntꝛ portioni
materie in ꝟgine: vel post natiuitatē extra in corpe nati.
successiue inquā donec informet oēs materie partes in na
turali existētia: q̄s simul informat in eucharistia. Et lꝫ in il
lis trāsmutationibꝰ multe forme substātiales corrūpuntꝛ:
vt forma sanguinis/nutrimenti/cibi ⁊c. nulla tn̄ noua for
ma producitur: sed anima christi eadem in eucharistia du
dum creata/successiue informabit singulas materie par
tes extra/quas informat simul in eucharistia. Sic ergo
corpus christi iam existens in sacramento potest concipi
in virgine/crescere/nasci/nutriri ⁊c. non accipiendo no
uum esse: quia quicquid accipit ibi/prius habet in eucha
ristia: sed accipiet nouū modum essendi siue de nouo esse
ibi. Et est aliquo modo simile si christus instituisset eucha
ristiam statim post conceptionē eiꝰ in vtero: licet tunc cre
sceret: nutriretꝛ corpus in vtero: ⁊ post natiuitatem in con

sistentia naturali: nō tñ oportet ꝙ ibi mutaret̃ in sacramē
to. vt. s. dictū est: si reseruatū fuisset in triduo. Cui nō pla
cet modus ille: querat alium: libens em̄ cedo snie saniori.
¶ F Mira sunt hec: ꝛ extra nature ordinē cōstituta: sꝫ
nō tam admirāda in his infinita dei virtus ꝛ potentia: ꝙ̄
immensa ipsius benignitas ꝛ misericordia: qua adhuc lo
quentib⁹ sacerdotib⁹ ꝛ corpus suū aduenire postulantib⁹
nō voce fragili: sꝫ facto respōdet efficaci: Ecce adsum: nec
raptim suā exhibet presentiā quēadmodū suis discipulis
apparuisse legit̃ post resurrectionē: ac ipsis sensus in eum
figere volētib⁹ subito disparuit. Nō vtiq̄ sic suā presentiā
in hoc venerabili exhibet sacramēto: quinimo manducan
dus expectat: ꝛ se digne mādicāti vitā promittit eternam
Job. vi. Si quis inquit māducauerit ex hoc pane viuet in eternū.
Mirandū ꝙ semel venit filius dei ꝓ mūdi salute: carnem
suā crucifixioni: sanguinē suū effusioni expositur⁹. Quoti
die se presentat: eandē suā carnē comestioni: ꝛ eundē fusuꝫ
sanguinem potationi: ad refectionē aie fideliū in eternū
victure: amore ineffabili traditur⁹. Hinc pl⁹ fideli assurgē
dū est: ꝛ mente deuotissima in gratiarū actionē prorūpen
dum, pro tāto diuine misericordie exhibito bñficio: ꝙ̄ sus
pendendū in admirationē ex infinite potētie ꝛ virtutis fa
cto miraculo. ¶ G Videt̃ tñ sonare cōtra predicta ver
bū beati Greg. iiij. dialo. li. c. l. ꝛ in homel. paschali. ꝛ habe
tur de cōse. dist. ij. Quid sit sanguis. Quis (inquit) fideliū
dubiū habere possit in ipsa imolationis hora ad sacerdo
tis vocē celos aperiri. In illo iesu christi mysterio angeloꝝ
choros adesse: suprema ꝛ ima sociari: vnūq̄ ex visibilibus
ꝛ inuisibilib⁹ fieri. Ex q̄b⁹ verbis videt̃ corp⁹ de celo descē
dere, ꝛ terrene materie sociari: qđ obuiat supradictis. Ad
hec tripliciter respōdet̃. Uno mō ꝙ verba illa Greg. nō di
cunt̃ accipi ꝓprie in eo sensu, quem ſm primariā institutio
nem generāt: q: celi in cōsecratione eucharistie minime rū
puntur aut diuidunt̃. Sed dicta sunt per quendā tropum
ad eleuationē mentis in deū: vt dū mens audit corp⁹ chri
sti qđ in celo residet in summa ptāte ꝛ gloria: ad vocē sacer
dotis presens altarib⁹ fieri: sursum rapiat̃ in ꝯtemplationē
diuine misericordie ꝛ pietatis: reuerentiā exhibeat debitā
cū sui humiliatione in cōspectu tante maiestatis. Dicūtur
aūt celi aperiri in hora cōsecratiōis: q: ꝑ illud qđ ꝑ verba
sacerdotis cōficit̃ ꝛ cōsecrat̃: adit⁹ ad celestia fidelib⁹ ꝑpa
tur. Hoc quippe corpus christi est peregrināriū cib⁹ ꝛ via
ticū: in cui⁹ fortitudine ambulant vsq̄ ad montē heredita
tis dei: cui⁹ ꝑ hūc cibū certissimū pign⁹ dat̃. ¶ Uel secūdo
dicunt̃ celi aperiri in imolationis hora: q: ad vocē sacerdo
tis panis q̄ in ei⁹ manib⁹ tenet̃: in id qđ in celis est ꝛ trāssub
stantiat̃. Hos duos modos tāgit glo. in ca. allega. ¶ Uel
tertio vt exponit Gerſ. sup magnificat. Dicunt̃ inquit, in
tali hora celi aperiri, nō ꝑ fractionē: sꝫ per spūalē influētiā
Esaie. lxiiij. qualiter optabat ꝓpħa dicēs: Utinā dirūperes celos ꝛ de
scenderes. Et iterū: Rorate celi desup. Sicut legit̃ dalilā
Eiusdem lxv. de samsone dixisse: Nūc aperuit mihi cor suū. Nō vtiq̄ per
partiū cordis diuisionē: sed ꝑ secreti cordis reuelationem.
Judicum xvi. Sic in ꝓposito celi dicunt̃ aperiri: q: celestia nobis secreta
ꝛ occulta manifestant̃ in corpore christi: ꝑ qđ spūaliū gra
tiarū, ꝛ celestiū charismatū dona exuberanter nobis egē
tibus largiunt̃. Et ſm oēs tres expositiones intelligi pōt
qđ seq̄tur: Sūma imis sociant̃. Iuxta primā sociant̃ ima
summis. i. hoies mortales btis: q: h̄ sacramēto medio, ho
mines ad btitudinē perducunt̃. Iuxta scđam sociant̃ sum
ma imis. i. diuinissimū corp⁹ christi specieb⁹ corruptibilib⁹
vini ꝛ panis. Iuxta tertiā sociant̃ ima summis. i. viatores
triūphātib⁹ iam in celis, ꝑ quāto cōnectunt̃ in vno christi
capite ibi ꝛ hic ꝑsente. ¶ H Restat nūc tertiū videre,
scꝫ vtrū corp⁹ christi moueat̃ motis specieb⁹: ꝛ si sic, an mo
ueat̃ ꝟtute sacerdotis hostiā mouētis: an ab aliq̄ superio
re potētia. ¶ Quoad primū in ꝓposito solū est intētio de
motu locali siue ad vbi: q: de motu ad formā absolutā sub
stātialē vel accidētalē satis patet ex ꝑdictis: Accipio etiam
motū localem extensiue pro omni mutatione diuisibili vel
indiuisibili: hoc est successiua vel instātanea, qua acquirit̃
nouū vbi, siue nouus locus: siue mobile sit in loco circun
scriptiue vel definitiue. ¶ Item aliq̄d esse sic mobile pōt
intelligi vel ꝑ se ꝛ primo: alio mō ꝑ accidēs vel cōcomitan
ter. Per se et primo mouet̃: qđ moueret̃ etiā nullo alio qđ
nō est pars ei⁹ sic moto. Sꝫ ꝑ accidēs ꝛ cōcomitāter, quod
mouet̃ ad motū alteri⁹ quod nō est pars ei⁹: quo nō moto
ipsum nō moueret̃. Est ḡ oim snia ꝙ motis specieb⁹ corp⁹
christi continentib⁹, mouet̃ ꝛ corpus christi. Quod patet
q: motis specieb⁹ localiter, corp⁹ christi sit ꝑsens aliſ loco:
scꝫ loco specierū ad quē mouet̃: cui prius nō fuit ꝑsens: et
ita mouet̃ localiter: motis etiā nobis mouent̃ oia q̄ in no
bis sunt. Sicut ergo aia intellectiua mouet̃ ad motū cor
poris: ita mouet̃ corp⁹ christi ad motū sacramēti cōtinētis.
¶ Sed sunt q̄ tenēt ꝙ corp⁹ christi vt in sacramēto nō pōt
moueri ꝑ se primo: sꝫ tm̄ ꝑ accñs ad motū specierū. Cōtra
quos Sco. ꝛ Ocā tenēt oppositū, scꝫ ꝙ pōt moueri ꝑmo
ꝛ ꝑ se. capiēdo moueri sic extēse sicut dictū est. Ratio est: q:
quicquid ꝑ se pōt ꝛ imediate esse in loco circūscriptiue vel
definitiue ꝑ se est mobile. Nūc aūt corp⁹ christi pōt esse in
loco specierū ꝑ se ꝛ imediate: ꝛ ita ꝑ se ꝛ imediate moueri
Nō em̄ est in loco formaliter ꝑ spēs panis sub quib⁹ cōtine
tur: q: ad hoc ꝙ sit in loco ambiente species, nō est simpli
citer necessariū ꝙ sit presens specieb⁹: sed tantū ex ordina
tione diuina: de qua certificata est ecclia. Posset em̄ de⁹ de
potētia sua absoluta corp⁹ suū facere isto mō ꝑñs aeri con
tinenti spēs destructis specieb⁹: ꝛ successiue nūc vni parti
aeris nūc alteri: ꝛ corp⁹ suū absq̄ specieb⁹ trāsferre de loco
hostie, ad quācūq̄ partē vniuersi: ꝛ semꝑ sub eodē mō exi
stendi definitiue cū alio corpore replente locū sicut mō cū
specieb⁹: mouet̃ ergo corp⁹ christi motis specieb⁹ primo ꝛ
immediate. ¶ I Sed a quo, an a sacerdote mouēte spe
cies. Hic dicit doctor subtilis. q. v. dist. x. li. iiij. ꝙ isto motu
nō mouet̃ nisi a solo deo imediate, ꝛ nō a sacerdote mouē
te spēs: rationē hanc assignās: Quia qñ aliqua cōiungun
tur precise ꝑ actū volūtatis cōtingenter se habētis ad illā
cōiūctionē: si vnū illoꝝ sit mobile ſm se oino improportio
natū alicui mouēti ipm: nō eadē motione potest mouere
vtrūq̄ cōiunctoꝝ: q: si mouet vnū qđ est sibi ꝓportionatū
nō ꝓpter hoc ꝑ accidēs mouet reliquū: q: reliquū nō est ꝑ
sens isti moto: nec vt act⁹ potētie: nec ecōuerso: nec ex alia
necessitate naturali: sicut graue est ꝑsens cui innitit̃: ꝛ pro
pter hoc simul mouet̃ cū illo: sꝫ tantūmō sibi est ꝑsens vo
luntate cōtingenter se habente ad illā ꝯiūctionē, que per
cōsequēs pōt nō velle cōiunctionē illā: stante tamen mo
tione alteri⁹ illoꝝ. Exēplū: Si angel⁹ volūtarie faceret se
presentem lapidi. si moueo lapidē: non ꝓpter hoc moueo
angelū: q: nec est mobilis a virtute mea ꝑ se ꝛ ꝑ accidens:
q: nec est forma nec pars alicui⁹ mobilis a me ꝑ se. Si ergo
esset presens lapidi moto a me ꝛ termino motus: hoc non
esset ꝑ actū meū: sed per actionē suā ꝓpriā, qua faceret se
presentē illi. Eodē modo in ꝓposito: cū corp⁹ christi sit pre
sens speciei tantū ꝑ actū volūtatis diuine: Si facio spēm
nouū habere vbi seu locū: ꝑ illā motionē nō erit ibi corp⁹
christi: q: nullo modo subest presentialitas illi⁹ corporis
neq̄ noua: neq̄ antiqua potestati mee. Nec etiā ꝑ accidēs
q: nec est forma: nec pars illi⁹ qđ subest mee motioni. Nec
cōtrariatur hec regula: Motis nobis mouent̃ que in no
bis sunt: q: nō dicit a quo moueat̃: stat ergo adhuc regula
q: mouet̃ quidem motis specieb⁹ sed a deo: nō a mouente
species. Non tamen necessario motis speciebus mouetur
a deo: sed regula intelligitur de his que in nobis sunt per
aliquā naturalem habitudinem vel colligantiam: que nō
est in proposito. Ex illo patet ꝙ ista motio corporis christi
ad motionem specierum est miraculosa. An autem sit no
uum miraculum an antiquum, quo dominus constituit:
ꝙ corpus illud sit in loco specieꝝ: dicatur vt supra lec. xlv.
¶ K Et licet que dicta sunt, vera sint quantū ad sacer
dotem celebrantem: ꝙ ille nec alius homo mouens spe
cies ad aliud vbi, moueat corp⁹ christi; sed mouetur imme

diate a deo: tamen quãtũ ad aiam christi tenet Guil. ockã cõtrarium. vñ tenet ꝙ possit moueri ab aia christi. Quod sic ꝓbat: qñ aliq̃d hꝫ modũ essendi cõuenientẽ mobili: ⁊ modũ essendi cõuenientẽ mouẽti: nõ est incõueniẽs illud mouere ⁊ aliud moueri. Corpꝰ aũt christi hꝫ modũ essendi in sacramento conuenientẽ mobili ⁊ anima eius modũ conuenientẽ mouenti / saltẽ quãtum ad potentiã nõ organicã. Vñ sicut angelus põt se mouere in loco: ita ⁊ aia intellectiua põt mouere corpus suũ siue habeat modũ quãtitatiuũ siue nõ. Vñ dicit ille doctor / ꝙ aia christi põt corpus suum mouere in celo organice. eo ꝙ ibi est circumscriptiue: in sacramento põt corpꝰ suũ nõ organice. ¶ Ad cuiꝰ intellectũ notandũ ꝙ est duplex potentia mouẽdi corpus organicũ organica scꝫ ⁊ nõ organica. Potentia organica est que in sua operatione vtit̃ organo corporali: ita ꝙ sine illo operationẽ hmõi ꝑficere nõ põt: vt est potẽtia sensitiua. Potentia motiua motu ꝓgressiuo. Per oppositũ potentia nõ organica: vt volũtas ⁊ intellectꝰ. Mouere aũt organice est mouere primo vnã partẽ corporis: ⁊ ꝑ illã aliã distantem a priori: sicut cõtingit in motu aialium / ꝙ primo mouet̃ cor: deinde pars cordi ꝓpinquior: ⁊ ꝑ illã alia / et sic deinceps: sicut est videre in motu cõposito ex pulsu ⁊ tractu. Mouere nõ organice est mouere eque ꝓmo totũ ⁊ partẽ. ¶ Aia ergo christi corpus suũ in eucharistia nõ põt mouere organice: q: cũ totũ corpꝰ et oẽs partes sue sunt simul: nec vna pars ab alia distat localiter: nõ põt vnã mouere ꝑ aliã: sed oẽs eque ꝓmo. Potest aia christi velle ⁊ credit̃ ꝙ de facto velit corpꝰ suũ mouere ad motũ hostie ꝓpter cõformitatẽ volũtatis sue ad volũtatẽ diuinam: qua vult corpꝰ ad motum hostie moueri. Sic ergo volẽdo: si moueat̃ hostia / mouet tunc corpus suũ: nõ organice / q: totũ simul: eo mõ quo est sub hostia tanq̃ cã partialis / cõcurrendo cũ deo causa principali. Si vero aia christi suspenderet volũtatem suã in hmõi motione: tunc corpus suũ a solo deo moueret̃ ad motũ hostie: immo si nõ esset cõtraria ordinatio dei volentis corpus illud esse vbi est hostia seu spẽs: posset aia corpus suũ mouere quiescente hostia: ⁊ econuerso / quiescere mota hostia. ⁊ per hoc se separare ab hostia: ⁊ in tali motu esset causa partialis concurrens cum deo ad hmõi motũ. ¶ L Ex illis patet ꝓmo ꝙ mota hostia: corpꝰ christi mouetur. Scdo ꝙ nõ mouet̃ a sacerdote hostiã mouẽte: neq̃ per se neq̃ per accidens. Tertio ꝙ sic mouet̃ a volũtate diuina statuente ⁊ ordinãte: ꝙ facta cõuersione panis in corpus christi / ipm corpꝰ a speciebus nõ separat donec mãserint in ea dispositiones qua cõseruassent panis substãtiã / si cõuersus nõ fuisset. Quarto ꝙ sic a solo deo mouet̃ nulla cõcurrẽte creatura ꝯm opi. scoti. Sed ꝯm opi. ockã cõcurrere põt aia christi / q̃ habet diuium sup corpꝰ suũ: etiã ꝯm illũ modũ existẽdi in sacramẽto. Quinto ꝙ corpꝰ christi sic mouet̃ ꝑ se primo ⁊ nõ ꝑ accidẽs ad motũ hostie: siue a solo deo: siue a deo aia christi cũ deo concurrẽte: ꝙq̃ posset sic a deo ⁊ aia christi moueri ad aliũ locũ hostia quiescẽte. Et tantũ de his q̃ concernunt predicamentũ vbi. ¶ M Quantum nunc ad predicamentum qñ / videndum esset: quãdo corpꝰ christi esset in sacramẽto: vtrũ ꝓ aliquo instãti simul sint sub speciebꝰ substãtia panis ⁊ corpꝰ christi. Itẽ qñ desinit ibi esse corpꝰ christi. De primis duobꝰ dictũ est supra lec. xlij. ⁊ lec. xl. De tertio dicendi locus aptior occurret dũ de sumptione huius sacramẽti tractabit̃. ¶ Ideo his omissis vidẽdũ est de vltimo huiꝰ partis: scꝫ vtrũ verba cõsecrationis formã integrantia / habeãt aliquã virtutẽ effectiuã naturalẽ vel supernaturalẽ respectu presentie corporis christi: qua videlicet effectiue cõuertant panem in corpus christi: faciantq̃ corpꝰ christi realiter esse presens altaris sacramẽto. Et hic quidẽ concors est doctoꝝ snia / ꝙ consecrationis verba nihil horũ efficiant ex naturali sua virtute aut ꝓprietate. Cũ em̃ verba ista nihil aliud sunt q̃ voces plate ab ore ꝓferẽtis: nullã habẽt naturalem virtutẽ nisi imutatiuã auditus ad sui apprehẽsionẽ: sicut quicũq̃ alius sonꝰ. Naturale em̃ est cuilibet obiecto cuiuslibet potẽtie apprehensiue / ipsam ad sui cognitionem vel apprehensionẽ imutare. Sicut albedini naturale est: vt reducat potentiã visiuam (ceteris paribꝰ) ad actũ se videndi. Sic sono cõuenit vt imutet auditũ ad sui auditionẽ ad apprehẽsionem: ⁊ hoc respectu cuiuslibet auditꝰ bene dispositi. Et si preter hoc etiã intellectũ immutet ad apprehensionẽ rerum ꝑ ipsas voces significatarũ: id nõ cõuenit eis ꝑ naturã ꝓpriã: sed ex impositione aut beneplacito instituẽtis: in cuiꝰ signũ hũc effectũ imutãdi nõ habẽt respectu cuiuslibet audientis voces ipsas: sed tm̃ respectu eiꝰ cui nota est earꝫ impositio: ⁊ q̃ habet in se spẽs seu habitũ rerũ significatarũ. Als etiã auditis vocibꝰ / nõ cogitant̃ res significate ab audiẽte eas ⁊ impositionẽ nõ ignorãte. Hec aũt imutatio siue ad vocũ ipsaꝝ ꝑceptionẽ: siue ad rerũ significatarũ cogitationẽ: nihil facit ad realẽ cõuersionẽ panis aut vini in corpus ⁊ sanguinem christi: vt manifestũ est: et ideo neq̃ ex naturali ꝓprietate: neq̃ ex volũtarie ipositionis significatione / cõuenit vocibꝰ actiue cõcurrere ad cõuersionem sepe dictã. ¶ Preterea naturalis ꝓprietas vocũ est eadẽ apud oẽs: ⁊ earũ significatio voluntaria similiter eadẽ est apud oẽs ipositionẽ earũ nõ ignorãtes / a quocũq̃ ꝓferãtur: vtraq̃ etiã infuit vocibꝰ ante eucharistie institutionẽ. Sed si a laico ꝓferant̃ / nõ fit cõuersio: vt ex ꝓmissis patet. Sic si ante incarnationẽ christi plata fuissent: nulla fuisset facta cõuersio: quare ad cõuersionẽ hmõi v̾ba cõsecrationis nullã habent efficaciã ex naturali proprietate: neq̃ ex impositionis grãmaticalis significatione. ¶ N Utrum aũt actiue cõcurrãt ꝑ virtutẽ supnaturalẽ a deo ifluxã vel datã ad hmõi cõuersionẽ: altercatio est nõ parua iter doc. catholicos. nã Alex. de ales. ꝑ. iiij. dist. xxix. ⁊ post eũ bea. Tho. in. iij. par. q. lxxviij. ar. iiij. recitat opi. dicentiũ / ꝙ cũ dicit̃ cõuersio hec fit virtute v̾boꝝ: virtute v̾boꝝ extẽso noie dr: nõ q: aliqua q̃litas data sit v̾bo ꝑ quã v̾bũ opat̃: sed ex diuina institutione hoc firmatũ est ꝙ illo v̾bo plato a sacerdote intẽtione cõficiẽdi panis trãssubstãtiat̃. Vñ ad ꝓlationẽ illiꝰ v̾bi / verbũ icreatũ opat̃. Illa ḡ ordinatio v̾bi infallibilis ad talẽ effectũ virtꝰ dr: q̃ nõ est aliq̃ q̃litas data v̾bo: nec aliud de nouo creatũ. ¶ Sed hanc opinionẽ reprobãt: tũ q: tũc nõ bene diceret̃ penes verbũ formã attendi ipsiꝰ sacramẽti. Sic em̃ verbũ simpliciter esset materiale ⁊ nullo mõ actiuũ: sicut nec panis: et non esset forma cũ forme sit agere. Tũ q: sicut in oi opatione naturali vbi deꝰ opat̃ mediãte creatura: dat̃ virtus creature / mediante qua opat̃: ita videt̃ ꝙ a simili in oi opatione miraculosa / vbi deꝰ opat̃ mediante creatura: dat̃ aliq̃ virtus creature. Tũ q: hoc repugnat dignitati sacramẽtoꝝ no. le. quibꝰ (vt ex multis scõꝝ autoritatibꝰ habet̃) nõ solũ conuenit vt significẽt: sꝫ aliq̃ mõ vt causẽt qđ significãt. Cũ ḡ h̾ sacrm̃ ceteris digniꝰ est: ꝓ quãto cõtinet gratiã increatã ⁊ subsistẽtẽ christũ scꝫ / vere ⁊ realiter. Alia nõ ꝯtinẽt grãꝫ vere ⁊ formaliter: sꝫ significãt grãm accidẽtalẽ: ꝯñs igit̃ est ꝙ i v̾bis formalibꝰ huiꝰ sacramẽti sit q̃dã virtꝰ creata ad ꝓdictã cõuersionẽ faciẽdã. Tũ demũ q: ad hoc sunt multe scõꝝ autoritates etiã. s̄. allegate. Inter q̃s sunt ille Amb. sup epistolã ad Coꝝ. Anteq̃ cõsecret̃ / panis ẽ ⁊ vinũ: vbi aũt verba christi opata fuerint: corpꝰ ⁊ sanguis efficit̃ christi. Ecce dicit v̾ba opata fuerit. Itẽ idẽ: Quod erat panis añ cõsecrationẽ: iã corpꝰ christi est post consecrationẽ: q: sermo christi creaturã mutat: hec aũt mutatio est opatio q̃dã. Idẽ in li. de sacris: Ubi sacrm̃ cõficit̃ / iã nõ suis sermonibꝰ vtit̃ sacerdos: sꝫ sermonibꝰ xp̃i: igit̃ sermo xp̃i hoc cõficit sacramẽtũ. Ecce plane dicit ꝙ sermo cõficit. Et iterũ ibidẽ: Ex pane fit corpꝰ christi cõsecratiõe v̾bi celestis. Idẽ: Si tm̃ valuit sermo helie / vt ignẽ de celo deponeret: nõ tm̃ valebit christi sermo vt spẽs mutet elementoꝝ? Idẽ: Ubi v̾ba christi operata fuerint ibi sanguis efficit̃ q̃ plebẽ redemit. Igit̃ vide q̃ potẽs est sermo christi vniuersa cõuertere. Itẽ Augustinus. Credendũ ꝙ in verbis christi conficiantur sacramenta. cuius em̃ potentia creantur prius: eius vtiq̃ verbo ad melius procreãtur. Item Eusebius: Inuisibilis sacerdos

visibiles creaturas in subam corpis ⁊ sanguinis sui secre-
ta potestate cōmutat/dicens: Accipite ⁊ comedite ⁊c. Itē
damas. Verbum dei est verbum actiuū ⁊ omnipotēs. ⁊ lo-
quitur de verbo christi quo fit conuersio panis in corpus
christi. Item hugo li. ij. de sacramētis par. viij. Per verba
sanctificationis vera panis et vera vini suba in verū san-
guinē ⁊ corp⁹ christi conuertit/sola specie panis ⁊ vini re-
manente ⁊ substātia in substātiam trāseūte. ¶ O His
aliisqꝫ sanctorū autoritatib⁹ videt colligi posse verba ista
ꝑ virtutē aliquā cōcurrere ad sacramēti cōsecrationē: non
naturalē ergo supnaturalē. Vn tenēt ꝙ verba christi. i. tra-
dita a christo habēt virtutē cōuertēdi elemēta in corp⁹ chri-
sti ⁊ sanguinē. Et hec virt⁹ data est verbo creato a verbo
increato. Nec hoc excludit quin ibi virt⁹ icreata sit intime
operās: sicut est in oībus q̄bus cooperat virt⁹ creata. Nul-
li eñ creature data est virt⁹ sufficiēs ad ꝓducendū per se
aliquid in esse proprio. Hācaūt insufficiētiam supplet vir-
tus diuina ei influendo ⁊ cooperando. Data est ergo ver-
bis virtus supnaturalis huiōi ⁊ ceterorꝫ sacramētorꝫ: quo-
rum virtute res sacramētorū efficiunt: virtute diuina coo-
perante: licet effectio illa principalius attribuēda est virtu-
ti increate cooperāti. Unde etsi virtus data verbis a ver-
bo increato operatiua sit ad trāssubstātiationē: tñ primo ⁊
principaliter accipiēda est ipsa conuersio virtute increati.
Hec oīs Alexāder. Cui cōsentit sctūs Tho. innuēs. Cū hec
verba ex ꝑsona christi ꝓferūtur/⁊ ei⁹ mandato: consequū-
tur quandam virtutem instrumentalem per applicationē
ministri ad perficiendum hoc sacramentum: que instrumē-
taliter concurrit ad transsubstantiandū panem in corpus
christi. Sicut in aliis sacramentis est virtus supernatura-
lis concurrens instrumentaliter ad causandū: et si nō gra-
tiam tñ effectū sacramentalē: puta characterē in habētib⁹
characterē: vel quendā ornatū aīe in non imprimentibus
characterē: q̄ est dispositio quedā preuia ad grāꝫ: que gra-
tia est principalis effect⁹ sacramēti. ¶ P Hec aūt posi-
tio licet sit multorū: videtur tñ multa difficilia implicare ⁊
valde incerta. Dubiū quippe est q̄n hec virtus spiritualis
predicte verborū forme infundatur vtrum scꝫ in principio
prolationis verborū: ⁊ si sic tunc tot erunt virtutes in hac
forma consecrationis quot dictiones: immo quot syllabe:
quot littere dictionū. Accidētia eñ numerant ad numera-
tionē subiectorꝫ realiter distinctorꝫ. Distinguūtur aūt ab-
inuicem realiter dictiones lr̄e ⁊ syllabe hui⁹ orationis: er-
go ⁊ accidētia in eis: ⁊ ꝑ consequēs virt⁹ eis inexistēs. Hec
aūt concedere absurdū videt: qd nec rō ꝓbat: nec autori-
tas cogit. ¶ Preterea dato ꝙ sic cōtinue generaretur no-
ua ⁊ noua virtus ad prolationem noue dictionis/syllabe
aut littere: pari modo cōtinue corrūperet hec virtus sicut
subiectū eius scilicet verba ꝓlata syllabe ⁊ lr̄e: q: corrupto
subiecto corrumpit ⁊ accidens: quo cōcesso nō vident oēs
ille virtutes habere aliquā actionē respectu cōuersionis:
q: cū illa fit ꝓlatione orationis completa: ad eā nequaq̄
videt agere virt⁹ prime dictionis huius forme q̄ trāsijt et
nō est. Agere eñ p̄supponit esse: qd maxime ex eo patet: q:
ipsa cū esset: nullā induxit dispositionē in panē ad sui desi-
tionē: q: non videt panis realiter ꝑ hanc alterari vt vadat
i nō esse: ⁊ nō videt agere etiā dispositiue ad desitionē pa-
nis: quō prima gutta cadēs dicitur agere ad cauationem
lapidis: quā vltima gutta inducere putat quodāmodo in
virtute p̄cedentiū q̄ egerūt ad eā dū fuerūt: ⁊ si nō egerūt
ad panis desitionē: ꝑ consequēs nō agunt ad trāssubstan-
tiationē panis in corpus christi. maxime q: sm sic dicētes
corpus christi non mutatur: ergo ad ipsum nō est actio in
conuersione tantum ad panis desitionem qui mutatur.
¶ Et si diceret ꝙ virtus inexistens prime dictioni conser-
uaret: ⁊ trāsfunderet in scdam dictionē: et sic vsqꝫ ad vlti-
mā tūc accidēs migrabit de subiecto in subiectum: qd nec
fides ponit: nec cōuincit ratio: aut si virtus dūtaxat datur
⁊ infundit in vltimā dictionē vel lr̄am: iā nō est ipsa virtus
hui⁹ forme sed vltime lr̄e. ¶ Q Preterea neqꝫ talis vir-
tus agere posset ad trāssubstātiationē in sc: q: ꝓ nullo in-
stāti est cū trāssubstātiatiōe: nā cū fit trāssubstātiatio tūc
illa ꝟt⁹ ē corrupta. Fit eñ trāssubstātiatio istātanee: vt ha-
bitū est. ā. Et pro instāti ꝓ quo fit corp⁹ christi presens nul-
la virt⁹ est in verbis: q: nec in illo aliqd verbū vel pars ei⁹
est. Nam primū instās esse presentie corporis/est primū in-
stans nō esse verborꝫ: ⁊ ꝑ cōsequēs virtutis existentis sub-
stātie in ꝟbis. Neqꝫ posset idipsum inducere aliquā dispo-
sitionē: q: aut illa esset in pane: ⁊ tūc q: dispositio necessi-
tans ad aliquā formā/est pro instāti introductionis forme:
seqtur ꝙ pro instāti trāssubstātiationis sit panis: q: existē-
te ei⁹ dispositione/est etiā ei⁹ subiectū: qd nō cōcēdit in ꝓ-
posito: aut esset i corpore christi: ⁊ tūc nō est dispositio ad
fieri corporis christi: qd est cōtra sic opinātes. ¶ Itē cū in
aliis sacramētis virt⁹ ꝟborꝫ sm illos nō agit ad gratiā
ꝺcidentalē: sꝫ ad characterē vel ornatū/q̄ non ponūtur hic:
quomō pōt dici ꝙ agāt ad grām substātialē/scꝫ corp⁹ chri-
sti. ¶ Videt etiā hoc esse contra dicta q̄dā sctōꝝ: nā btūs
Aug. in de verbis dñi ait. Sicut de ꝟgine ꝑ spūscām vera
caro sine coitu creat: ita ꝑ eundē ex substātia panis ⁊ vini
mystice idē corp⁹ christi cōsecrat. Idē habet a Dam. li. iiij.
Itē amb. li. de sacramētis: Sermo christi qui ex nihilo pōt
facere qd nō erat: nō pōt ea que sunt mutare in id qd erat
q̄si diceret/potest. Sed verbū qd facit aliq̄d ex nihilo vt
sit: ꝟbū est eternū ⁊ increatū. Idē: Sermo christi cōficit sa-
cramētū: q̄s sermo christi/nisi hic quo facta sunt oīa. Hoc
aūt ꝟbū q̄ facta sunt oīa: ꝟbū est eternū ⁊ increatū. ¶ R
Propter hec ⁊ multa alia/est alia opinio quā multi tanq̄
magis ꝓbabilē amplectunt: negantes oēm virtutē instru-
mentalē cōcurrētē effectiue ad trāssubstātiationē inexiste-
re verbis cōsecrationis. Vn dicūt ꝙ sola diuina potentia
⁊ virtute panis in corp⁹ christi cōuertat: q: panis in hac cō-
uersione desinit esse: vt habitū est tā sm materiā q̄ sm for-
mā. Ad hāc desitionē substātie cōposite non potest agere
virt⁹ creata: sicut nec ad anihilationem ⁊ ad creationē. Et
huic fauet ca. Firmiter. de sum. tri. ⁊ fide catho. vbi dr. Pa-
nis trāsit in corp⁹: ⁊ vinū in sanguinē ptāte diuina. Et plu-
res alie autoritates sctōꝝ hincinde suprapposite. ¶ Sꝫ tūc
est dubiū/quō illa verba dicant cōsecratiua. Et quō corp⁹
christi dicit esse p̄sens speciebus panis ex vi verborū. Et sa-
cerdos celebrās dicit ꝑ hec ꝟba ꝑficere ⁊ cōsecrare eucha-
ristiā. Ad hec plane respōdet/ꝙ ipsa ideo dicant cōsecrati-
ua: q: ad ipsorꝫ ꝓlationē fit cōsecratio: ⁊ ad nullā aliā ꝓla-
tionē quorūcūqꝫ verborꝫ. Nō q̄dē ꝙ ipsa ꝑ virtutē aliquam
eis inexistentē ad cōuersionē cōcurrāt: sed q: de⁹ cōuersio-
nē illā operat: dū verba hec ꝓferunt. Sic q̄dē ordinauit ꝙ
quotienscūqꝫ sacerdos hec verba legitime ꝓfert: totiens
vult ipse assistere ad cōuertendū panē in corp⁹ suū. Et sm
hoc sacerdos dicit cōficere ⁊ cōsecrare: q: facit aliquē actū
scꝫ verborꝫ ꝓlationē: q̄ requirit ad hoc vt fiat cōuersio. Re-
quirit dico nō ex natura rei: sed ex ordinatione dei cū eccle-
sia paciscētis ꝙ ad talem ꝓlationem idonei ministri eccle-
sie ipse assistere vult ⁊ cōuertere panem in substātiā co[illegible]
ris sui. Et h̄ videt dicere beat⁹ aug. Vn hoc scītissime de⁹ ꝙ
sacerdos cū sit puluis ⁊ cinis: te presentē habeat manibus
nō vtiqꝫ ex debito aucti⁹ merito: sed volūtatis tue bene-
placito. Hec est vera indulgentia quā nulli angelorꝫ: nulli
archāgelorꝫ: nullis supnis spiritib⁹: sed hoībus: nō omnib⁹
sed cōsecratis credim⁹ cōcessam. ¶ S Placuit igit deo
verba instituere in ecclesia predicta regulariter ad quorū
ꝓlationem legitimā conuersio fieret sua misericordia ⁊ vo-
luntate: qd fecit cū dixit: Hoc facite in meā cōmemoratio-
nem: hoc scꝫ qd ego feci. quasi diceret: Accipite panē et di-
cite: Hoc est corpus meū. Et per hoc fecit pactū cum eccle-
sia: vt quotiens sacerdos illa ver[illegible]erret: totiēs vult
assistere: ⁊ corporis sui presenti[illegible]ipsum cōuerso ex-
hibere: ⁊ ꝓpter hoc sacerdos [illegible]liter cōsecra-
re. vnde Paschasius: Sac[illegible]at/ꝙ ipse crea-
tor corporis ⁊ sanguinis [illegible]hoc posset (qd
absurdum est [illegible]atoris. Sed ipse primo ob-
secrat ꝑ filiū

secrat p filiū patrem: ꝛ quem ad eū accessum habet vt no/
bis fiat corpus ꝛ sanguis dilectissimi filij sui: q̃d christ⁹ in/
dulsit/ vt in virtute ꝛ verbo spūssancti noua creatura fie/
ret ad nostre reparationis salutē. Hoc aūt semꝑ fieri p sa/
cerdotem ad ꝓlationē verboꝝ testaꝶ in verbis q̃ p̄mittit
ibidem cū dicit. Et q̃d semel factū est p christū ꝯtinue fieri
nō dubito p sacerdotē. Quō aūt corp⁹ christi fit p̄ñs vi ver
boꝝ: satis est expositū. s. lec. xl. ibi quere. Et quō sacerdos
dicaꝶ eucharistiā cōficere/ expositū est. s. lectiōe. iiij. in fine.
℄ Z Ad veritatem hui⁹ sententie manuducimur p alia
Mat. ix quedā facta christi ꝛ sctōꝝ: q̃ dū recte intelligim⁹: facile est
his q̃ nūc dicta sunt: assensum cōmodate. Legiꝶ christū sa
nasse mulierem ad vestimenti fimbrie tactū. Nūquid chri
stus virtutem aliquā influxit sui fimbrie vestimenti/ qua sa
nitatem efficeret mulieris? Nō vtiq̃: sed ipse imediate sa/
nitatem cōtulit: dū mulier in fide fimbriā tetigit. Ita in ꝓ/
posito/ deus est qui sub͠am panis in corpus christi conuer
tit: dū sacerdos v͛ba ꝓtulerit/ q̃ ad hoc ipse instituit: nec in
verbis causat virtutē aliquā q̃ vlterius effectiue cōcurrat
ad panis cōuersionē: sed ipse tanq̃ causa totalis cōuersio
nem illā ꝑficit: dum sacerdos hec verba legitime ꝓtulerit.
℄ Sic btūs maternus suscitauit mortuū/ dū baculo bti
petri apl̄i cadauer tetigit: nō vtiq̃ p aliquā virtutem bacu
lo inexistentem: sed de⁹ virtute sua infinita mortuo vitam
reddidit: dum maternus baculo corpus mortuū tetigit.
Act. v. ℄ Beatus petrus vmbra sanauit infirmos: vt in actib⁹ le
gitur. Quis diceret virtutem effectiuā sanitatis fuisse in
vmbra: q̃ nō est res aliqua: sed luminis priuatio cui nulla
poterit competere actiuitas? Siquidem agere presupponit
esse: ꝛ q̃d nihil est in natura: nō est actiuitatis vllatenus susce/
ptiuū: sed deus ipse ad ostendendū fidei veritatem quā
petrus predicauit: ad transitū petri infirmis ꝛ inualidis
Numeri xxi. restituit sanitatem. ℄ Sic serpens eneus preseruabat fi/
lios israel a morte/ a serpentū morsib⁹ venenatos: nō per
virtutē in ere existentē. Putabāt hoc quidā idiote/ ꝓpter
hoc serpentē plus debito venerantes ꝛ idolatriā comittē
tes: ꝓpter q̃d rex sctūs Ezechias eū cōtriuit ꝛ occasionē
idolatrie sic remouit. iiij. Reg. xviij. Sic in ꝓposito in ver/
bis cōsecrationis nō est virtus aliqua supnaturalis: p quā
actiue cōcurrant ad effectū sacramentalem. i. panis in cor
pus christi trāssubstantiationē. Sed christus ex pacto q̃d
cū ecclesia sponsa sua pepigit/ suo signo assistens conuer/
sionem efficit: ꝛ ideo dr̄ signū nedū certū: sed efficax: q: in/
fallibiliter assistit christus id efficiens. ℄ V Et ꝓpter
hoc verba illa dicunꝶ causa transsubstātiationis: nam q:
causa est ad cui⁹ esse sequiꝶ aliq̃d: ꝛ ad esse siue ꝓlationem
verboꝝ debitā sequiꝶ presentia corporis christi p cōuersio
nem panis in ip̄m: ideo dicunꝶ causa hui⁹ presentie ꝛ ꝯuer
siōis. Vn̄ notat ockā. q. j. quarti/ q̄ cū causa dicaꝶ illud ad
cui⁹ esse sequiꝶ aliud. Dupliciter pōt accipi illud ꝛ intelli/
gi. Vno mō qn̄ ad presentiā alicui⁹ sequiꝶ aliud esse ex na/
tura rei siue naturaliter. Alio mō qn̄ ad esse vnius sequiꝶ
esse alterius ex sola volūtate alicui⁹: quo modo dicim⁹ q̄
actus meritorius est causa respectu premij ex sola volūta
te diuina premiante: ꝛ talis causa dicaꝶ causa sine qua nō:
ꝛ nō ea q̃ est causa primo mō. Nā in naturalib⁹ nō ꝯtingit
dare causaꝫ sine qua nō respectu alicui⁹ effect⁹: sed solū in
volūtarijs. Sic ergo v͛ba cōsecratiōis: ꝛ ḡnaliter sacr͠a no
ue legis sunt causa sine qua nō effect⁹ sacralis: hoc est gr͠e
accidentalis vel effect⁹ gratuiti. sicut in ꝓposito: ꝛ nō cau/
se ꝓprie dicte ex natura rei. Et hoc sufficit ad saluandū di/
cta magistri ꝛ alioꝝ sanctoꝝ/ dicētiū sacr͠a esse causas gr͠e:
q: deus sic instituit q̄ nō cōferaꝶ gr͠a accidētalis vel sub/
stantialis nisi positis sacramentis: ꝛ eis positis conferꝶ: ꝛ
ideo sunt causa sine qua nō: nec ꝓpter hoc oportet ponere
virtutem aliquā supnaturalem: p quā sint cause illo mō: sꝫ
sufficit sola volūtaria institutio diuina. Nō ergo sunt cau/
sa eo mō quo ignis p virtutem caloris sibi inexistentis est
causa calefactionis passi debite applicati. neq̃ etiā sicut
intellectus est causa actus fidei meritorij: ꝛ volūtas meri/
torie dilectionis p charitatem supnaturalr̄ infusam. Que
infusa charitas etsi fuerit habit⁹ supnaturaliter infusus:
naturalr̄ tn̄ inclinat actū ea mediante a potētia elicitū/ in
deū tanq̃ in finē vltimū. Sed v͛ba sunt tn̄ causa sine qua
nō ex volūtate diuina (vt dictū est) cōuersionis ad eoꝝ ꝓ/
lationem legitimā cōsequētis. Recte sicut ad actū merito
riū sequiꝶ intēsio habitus charitatis: s̄m mentē bti Aug.
dicentis: Charitas mereꝶ augmentū sui. Nō quidē q̄ act⁹
ille meritorius actiue causaliter cōcurrat ad causandū no
uū gradū charitatis: q: charitas a solo deo creaꝶ ꝛ infun/
ditur: sed ordinauit de⁹ q̄ quotiens q̃s elicit actū merito/
riū: totiens ꝛ ipse intendere disposuit habitū charitatis q̃
huius actus causale est principiū. Intendere dico p nouū
gradū charitatis de nouo a se creatū/ ꝛ priori habituionis
tū: ꝛ ꝓpter hoc ille actus meritori⁹ dicaꝶ causa intensionis
charitatis: pro quanto sine eo charitas nō intenderetur.
℄ X Simili mō actus meritorij dicunꝶ esse cause beati/
dinis future. nō ita q̄ ipse causent effectiue beatitudinē/
que tanq̃ merces a solo deo cōferꝶ: sed q: ex dei ordinatio
ne ꝛ liberalitate placuit ipsi dare tantū bonū in futura vi
ta elicientib⁹ tales actus in p̄senti vita. Sic paterfamilias
cōducens seruū in vineā suā pro denario diurno: expleto
labore tribuit mercedē laboris: quā nō causat labor ex sua
natura: sed causare dicaꝶ ex pactione cōducētis ꝛ cōducti:
propter quā placuit seruo tales labores ꝑficere in ordine
ad denariū ꝓmissum: ꝛ placuit cōducenti dn̄o dare dena/
riū in ordine ad labores tales exhibitos. ℄ Nec cuiq̃ ab/
sonū videaꝶ ꝛ fictū deū in noua lege cū fidelib⁹ hm̄ōi pa/
cta celebrasse: cū etiā in lege veteri similia fecisse legaꝶ. vn̄ Gen. xvij
ait: Hoc est pactū meū q̃d obseruabitis inter me et vos/ ꝛ
semen tuū post te. Circūcideꝶ om̄e masculinū ex vobis. Et
infra. Masculus cui⁹ caro preputij circūcisa nō fuerit/ de/
lebitur aīa illa de populo suo. Vbi a cōtrario sensu argui/
tur. Si circūcisa fuerit saluabitur. Et ex hoc pacto statuto
deus huic circūcisioni assistit remittendo originale pecca/
tum: ꝛ causat gratiā: que mediū est hoiem ꝑducendi ad sa
lutem. Hec sunt de intensione doc. subtilis ꝛ Guil. ockā: q̃
videnꝶ rationabiliora ꝛ intelligibiliora/ q̄ sententia prio/
ris opi. tenentis q̄ verba cōsecratiua concurrūt effectiue
ad cōuersionem panis in corpus christi/ p virtutem supna
turalem verbis influxā: q: etiā nec virtus illa influereꝶ/ ni
si ex pactione diuina ipsam influente facta cū ecclesia. Di/
cere em̄ oportet deū decreuisse totiens velle hm̄ōi virtu/
tem supnaturalem infundere: quotiens sacerdos illa rite
ꝓtulerit. Sicut ergo ibi recurriꝶ ad pactū quātū ad influ/
xum huius virtutis in verba: ita rationabilius recurriꝶ ad
deū in ipsa cōuersione immediate: q̃ requirit infinitā potē
tiam s̄m opinionem omniū. Oia etiā saluari possunt faci
lius: ꝛ euadi multe difficultates/ nō ponendo hm̄ōi virtu
tem in verbis q̃ ponendo: quare supfluitas hec videꝶ re/
secanda. Et opinio primo recitata ꝛ vltimo declarata ser/
uāda. ℄ Y Preterea nec cogūt motiua alioꝝ supra in/
ducta. Nō primū quo arguūt q̄ alr̄ v͛ba nō possent vere
dici forma sacramenti: cū forme sit agere. Nā quō v͛ba sint
forma sacramēti eucharistie dictū est. s. lec. xxxviij. vbi ostē
sum est q̄ nō sunt forma sacramēti eucharistie: sed forma
cōsecrationis. Nec tn̄ forma cōsecrationis proprie accipiē
do pro forma substantiali vel accidentali q̃ informat sub/
iectū cuius est agere: sic em̄ verba sunt forme aeris cui in/
herent: sed sunt forme metaphysice. vnde q: ad sacramen/
ta requirunꝶ quedam signa sensibilia ꝛ verba: illud q̃d est
sensibile in sacramēto vt lotio in baptismate: vnctio in cō/
firmatione ꝛc. dicaꝶ materia similitudinaria: q: magis ma
teriale: ꝛ verba dicunꝶ forma: q: magis spiritualia: etiam
q: expressius significatiua gratie sacramentalis. Hui⁹ aūt
forme metaphysice nō est agere per aliquam virtutem si/
bi inexistentem. Nec tamen oēm actionem oportet tollere
a verbis. Cōcessum est em̄ q̄ sunt cause sine qua nō: ita cō/
cedi potest/ q̄ agunt sicut causa sine qua nō: hoc est ad eo/
rum legitimā prolationem sequiꝶ cōuersio ex pactione di/

uina. Sicut ergo agunt ex pactione diuina propter qd ad eorum esse .i. proferri sequitur conuersio: nec aliter agit ignis calorem: nisi q ad eius presentiā incipit esse calor in ligno apposito: licet hoc cōuenit igni calore sibi naturaliter inexistentis: verbis ex pactione dei suo signo assistētis. ¶ Nec secundū cogit: sed magis est ad oppositū: nam in hoc distinguitur miraculū ab operatione naturali: q: in miraculo proprie accepto solus deus operatur: et si quandoq illud facit ad preces sanctorum: nemo tamen dicit q precibus insit virtus supnaturalis effectiua eius qd petitur: sicut nec fimbrie: nec vmbre petri: vt dictū est. ¶ T Similiter tertiū nō cōcludit: q: admisso q sacramenta legis noue causent qd significant: vt cōcessum est: tanq causa sine qua nō: nō sequitur q causent per virtutem supnaturalem eis inexistentem: nec per hoc distinguuntur ab omnibus sacramentis veteris legis: q: hoc etiā cōuenit circūcisioni: etsi nō alijs: a circūcisione autē distinguuntur: q: conferūt maiorem gratiam: et q: aperiūt regnum celorum: qd non fecit circūcisio: siue hoc fecerint ex vi sacramenti: vel qd verius est: ex solutione debiti. ¶ Sūt et alie excellentie sacramentorum noue legis, sup sacramenta veteris testamenti: vt q gratiā cōferūt ex opere operato: nō sic sacramenta veteris legis, excepta circūcisione: sed tamen ex deuotione vtentis sacramento: et illa instituta sunt a deo imediate: q: a christo in assumpta natura: ista vero a deo p angelos: vt vult Aug. ij. et iij. de tri. quasi p totū: et cetera de quibus dicendū nō est p singula. ¶ Quartū etiā q multas sanctorum autoritates allegant, nō est cōtra opi. q: nihil aliud habetur ex omnibus autoritatibus inductis: nisi q ad prolationem verborum legitimā fit cōuersio: ppter qd verba dici possunt causa cōuersionis mō supra exposito: et propter hoc dicuntur operatiua et mutare creaturam: et species elementorum efficere corpus christi et sanguinem: et esse actiua, et sermo omnipotens: q: cōcurrit tanq causa sine qua nō, ad cōuersionem q requirit in agente principali potentiā infinitā. Omnia ergo illa cōueniūt verbis cōsecrationis per virtutem christi assistentē, et hec omnia operantem: nō p virtutem verbis insistentem: nec hoc haberi pōt ex aliqua autoritatū allegatarū. Quo autē intellectu sacerdos dicatur his verbis cōsecrare: et corpus christi et sanguinem cōficere: satis late dictū est supra lec. iiij. Et tantū de isto secundo principali diuisionis .s. lec. xxxviij.

¶ Lectio .xlviij. A

Expeditis his que respiciūt forme cōsecrationis integritatē effectū et efficaciam: Cōsequēter inquirendū est de ipsius veritate et cōuenientia, quantū ad singulos terminos ipsam integrātes eorūq significatione. Nā veritas ppositionis ex eius significatiōe resultat: et significatio cuiuscūq cōplexionis, ex significatione suarū partiū. Integratur autē forma cōsecrationis ex his quattuor terminis: hoc est corpus meū: vt habitū est .s. lect. xxxviij. De primis duobus terminis, scz pnomine hoc, et verbo est maior est difficultas. Dubiū enim videtur quid p pnomē hoc demōstretur: et qd tps p copulā est, importetur. Ex quibus tamē maxime dependet veritas orōnis: nā cū pnomen hoc sit demonstratiuū positū respectu copule de presenti demōstrat aliqd presens in pspectu orōnem pferentis vel apprehendentis. Uel ergo demōstrat panis subam quā celebrans manibus tenet: aut species quas sensu pcipit: aut corpus christi qd fide cernit. Nō prima duo: q: tunc ppositio esset falsa: q: nec panis suba: nec spēs sunt corpus meū .i. christi. Nec ppositio affirmatiua vera esse poterit: cuius extrema nō supponūt pro eodē. Nec demonstrant tertiū, scz corpus christi: q: illud nō est presens dū oratio pfertur: sed incipit esse sub speciebus panis, qn oratio pfecte plata est: et tunc oratio nō est: ergo nec vera est. ¶ Similiter et copula est: aut importat tps precise coexistens sue plationi: et pro illo tpe nō est ibi corpus christi: aut tps coexistens prolationi totius ppositionis: sed nec pro illo tpe est ibi corpus christi: q: nō est sub speciebus panis ante cōuersionem panis in ipsum: sed existente oratione nondū est cōuersio. Aut importat instans cōuersionis: sed illud non est presens: nec coexistit orationi vel eius parti: q: instans cōuersionis est primū nō esse orationis: vt dictū est lec. xlij. Sic ergo apparet dubietas et difficultas huius materie. ¶ De qua sunt diuerse opiniones: et plures modi soluendi eius nodum apud doc. Qui tamen pnt primo reduci ad duas. ¶ B Prima tenet q dum hec verba pferuntur a sacerdote ministro christi, p hoc nihil demonstratur: nam minister celebrās nō profert illa verba significatiue: sed recitatiue tanq a christo dicta. nō ergo intendit per pnomen hoc, rem demonstrare: sed dūtaxat recitare facta christi q gessit: et que verba dixit, dum corpus suū cōsecrauit: et cōsecratū discipulis suis vt manducarent tradidit: sicut cū dico: Christus dixit petro. Tu es petrus: per pronomen tu, nō demonstrando psonam cuiuscūq: sed dico christū hanc ppositionem dixisse. Tu es petrus. In qua ppositione christi, tu demōstratiue accipiebatur: sed in ppositione quā ego pfero, tu sicut ceteri eius termini: accipitur materialiter et nō significatiue vel psonaliter: et ita nihil demonstrat. Sic in pposito cū sacerdos dicit: Hoc est corpus meū: p hoc nō demōstrat corpus christi: nec aliquid aliud: sed recitat christū dixisse hanc ppositionē cū ipse cōsecrauit ac discipulis suis dedit. Et sm hoc prefata oratio nō est cōsecratiua vt significatiua veri vel falsi: sed data est nobis tanq signū vt cognoscamus, q illa oratione plata a sacerdote corpus christi realiter fit presens p diuinū beneplacitū. ¶ Et videtur esse intentio dni Inno. de officio misse par. iij. c. lvi. et .lx. ita dicentis. Sane dici pōt q p hoc, sacerdos nihil demonstrat nec vtatur enūciatiue sed recitatiue. Sic cū ait: Ego sum vitis vera. Ego sum lux mūdi. et talia innumerabilia. Sic quidem loquens sacerdos: ego sum lux mūdi, p ego, non demonstrat se in ppria psona: neq sic loquitur in psona christi. Sed dicit christū dixisse: ego sum lux mūdi. Unde dum euangeliū legitur in ecclesia, semper premittitur: dixit iesus discipulis suis: ego sum lux mūdi, aut simile: ita in proposito. ¶ C Hanc opinionem videtur etiam tenere glosa in capi. qui scelerate. de conse. distin. ij. vbi querit di. Solet queri quid demonstretur per hoc pnomen hoc. Et sequitur. Ad hoc dico. Per hanc dictionem hoc, nihil demonstratur nam ipsa materialiter ponitur. ¶ Pro hac etiam opinione videntur sonare verba canonis precedentia et sequentia. Unde sacerdos volens cōsecrare, de christo loquens ait: in sua nō in psona christi. Qui pridie q pateretur accepit panem: gratias agens fregit, deditq discipulis suis, dicens: Accipite et manducate, hoc est corpus meū. ¶ Et preterea q nō loquatur in psona christi: sed in psona sua referens facta et verba christi: videtur ex verbis canonis q sequuntur formā cōsecrationis sanguinis: quibus de sanguine christi dicitur. Qui pro multis effundetur. Cōstat autē q in posterū sanguis christi nō effundetur. Quia mors illi vltra nō dominabitur. cū effundetur sit futuri tpis. Si loquitur significatiue, oratio erit falsa. Ideo probabile videtur q sacerdos dūtaxat recitatiue loquitur: recitando verba christi que ipse protulit dicens de sanguine suo: q pro vobis et pro multis effundetur. Hanc opinionem Innocē. et glose allegate doc. cōmuniter nō approbant. Et cōtra eū arguunt Alexan. de ales par. iiij. q. xxxiij. et post eū beatus Tho. et alij pluribus medijs: quorū duo magis ponderant. ¶ Primū: quia si verba illius forme acciperentur materialiter et non significatiue: tunc non applicarentur ad materiam corporalem presentem in corpus christi cōuertēdam, plus q quācūq aliam, immo ad nullam: q: nullam significarent: et ita per ipsum nō cōficeretur sacramentū: q: sm Aug. sup Johan. eo q verbum accedit ad elementum: fit sacramentū. Non autem accedunt verba ad elementum: nisi significando ipm. ¶ Secundū: q: per illam positionem nō euaditur difficultas questionis: q: q̄uis sacerdos sic loquēdo nihil demonstret: tamen christus qui his verbis consecrauit; aliquid

Ro. vi.

in cena ꝓ ꝓnomen hoc/demõstrauit. Nõ eñ christus ea recitatiue ꝓtulit quasi ab alio dicta: sed significatiue ⁊ indicatiue tanꝗ̃ a se primo ꝓlata. Et ideo hoc accipit demonstratiue: ⁊ ꝑ ꝯñs aliq̃d demonstrat: ⁊ redit eadem difficultas q̃ prius. Siĺr si christus nõ esset viator: per illa verba posset cõsecrare: non recitatiue accepta/sed significatiue.
℄ D Sed volens sustinere opinionẽ Inno. qui fuit vir magnus papali autoritate/⁊ scientie diuine ⁊ humane ꝓfunditate: facile responderet ad rõnes. Nã ad primã diceret/ꝙ nõ obstante ꝙ verba ista materialiter accipiunt: nihilomin⁹ accedit verbũ ad elementũ: vt fiat sacramentum. Accedit ad elementũ: nõ ꝙ materiã vel elementũ aut aliquid aliud demonstret: sed accedit ꝑ intentionem sacerdotis/verba illa ad elementũ applicantis. Intendit eñ sacerdos ꝑ verba illa christi q̃ recitat: materiã panis in cõspectu suo existentem cõsecrare. Cui recitationi assistit de⁹ cõuertendo panem in corpus christi: ipm presens faciendo speciebus panis: vñ ſm hoc ordinauit christus ꝙ quandocũq; sacerdos cũ intentione cõsecrãdi sup materiã debitã sua verba recitat: tunc infallibiliter ⁊ efficaciter vult causare presentiã sui corporis in vltimo instanti ꝓlatiõis. Et ſm hoc accedit verbũ ad elementũ: nõ tm̃ ex intentiõe ministri volentis ꝑ eoꝝ recitationẽ cõsecrare: sed etiam ex ordinatione christi instituentis: vt ad eoꝝ legitimã recitationem/prefatus cõsequat effectus. Vñ si deus instituisset vocem nõ significatiuã quãcũq; ⁊ nobis incognitã: vt esset forma cõsecrationis: nihilomin⁹ ꝑ legitimã illius incognite vocis ꝓlationẽ/accederet verbũ ad elementũ vt fieret sacr̃m. Neq; eñ cõuenit verbis esse formã sacramentalẽ ex eoꝝ significatione: sed ex christi institutione. Unde verba nõ sunt effectiua rei sacramenti inquantũ vera vel nõ vera: significatiua vel nõ significatiua: sed inquantũ a christo instituta/tanꝗ̃ signa efficacia/ꝓpter assistentiam christi ea sic instituentis. ℄ Ad secundũ diceret cũ Inno. ꝙ christus ꝑ illa in cena nõ cõsecrauit: vt. s̃. tactum est lec. xxxvj. vñ christus dicẽs: Accipite ⁊ mãducate/hoc est corp⁹ meũ. ꝑ hoc/demõstrauit corp⁹ suũ iam presens factũ speciebus panis quas manu tenebat: nõ ad ꝓlationem hoꝝ verboꝝ: sed ex consecratione ante hoꝝ verboꝝ ꝓlationẽ a christo facta: qui ſm Inno. nõ verbis: sed sua virtute diuina in cena cõsecrauit. Cui etiã Frãciscus maronis cõsentire videt quantũ ad hoc ꝙ christus sine verbis cõsecrauit. Cõsentit ⁊ Durãdus quantũ ad hoc/ꝙ v̓ba illa a sacerdote ꝓlata tenent materialiter. Qđ etiam ꝓbabile reputat Robertus holkot ⁊ quidã alij. ℄ E Verũ ad illud qđ additur. Si christus nõ esset viator: his verbis cõsecrare posset in vltimo instanti ꝓlationis eoꝝdem: effectũ sciĺz transsubstãtiationẽ causando: q̃ ꝓferret illa v̓ba nõ recitatiue/sed significatiue. Et tunc stat difficultas quõ illa sit vera: hoc est corp⁹ meũ sic significatiue a christo ꝓlata. Difficilius est respõdere. Siĺr nõ videtur ꝙ christus alia forma sit vsus/ꝗ̃ ea quã discipulis suis tradidit. Nam ſm sanctũ Amb. sacerdos cõsecrat in verbis christi. vñ ait lib. de sacris. Consecratio quib⁹ verbis ⁊ cuius sermonib⁹ est? Respondet: Dñi iesu. Et sequit. Ubi sacrificiũ ꝯficit: iam nõ suis sermonib⁹ sacerdos: sed vtitur sermonib⁹ christi: ergo sermonib⁹ christi hoc cõficit sacr̃m. Hec Amb. Et habetur in. c. panis. ij. de cõse. dist. ij. Sed si verba accipiunt materialiter: iam nõ sunt verba christi q̃ ista ꝓtulit significatiue. Nõ eñ sunt eadẽ verba q̃ nõ idem significant: etsi voces forent similes. ℄ Itẽ forme sacramẽtales sunt efficaces: q2 efficiũt qđ significant. Si ergo verba accipiunt materialiter ⁊ nõ significatiue: nihil significant: nõ ergo efficiunt qđ significãt. ℄ F Propter illa duo ⁊ similia/ꝗ̃ sol ui possent: est alia opinio/ꝙ verba illa accipiunt nõ materialiter sed significatiue: ⁊ ꝓferunt a sacerdote nõ recitatiue/sed enũciatiue. Nõ aũt in ꝑsona sacerdotis ea ꝓferentis: sed in ꝑsona christi. ℄ Sed statim occurrit dubiũ/quõ sacerdos hec verba nõ ꝓferat recitãdo facta ⁊ verba christi: cũ loquens in ꝑsona sua: Qui pridie ⁊c. recitat acta q̃ christus in hui⁹ sacramenti institutione gessit: in cuius signũ christũ exprimit in tertia ꝑsona cũ dicit: Qui sciĺz christus pridie ꝗ̃ pateret accepit panẽ ⁊c. Et cũ ꝑuenit ad verba christi: vt indicat illa recitatiue dicere: premittit verbũ dicens. qđ verbũ restringit terminũ a se transitiue rectum ad suppositionem materialem. ℄ Ad qđ dicendũ est ſm hanc secũdam opi. ꝙ sacerdos recitatiue loquit/recitans actus christi: ⁊ etiã verba illa: Accipite ⁊ mãducate ex hoc oẽs. q̃ restringunt ad suppositionẽ materialẽ/ꝑ verbũ dicens/qđ premittit vsq; ad verba cõsecrationis: nã vsq; ad illa loquit in ꝑsona sua ꝓpria. Dũ aũt ꝓferenda sunt verba cõsecrationis: cessat loqui in ꝑsona sua: ⁊ assumit personam christi/tanꝗ̃ eius ꝓcurator aut vicarius ad hoc officiũ ꝑ eum institutus ꝓferẽdo verba illa/hoc est corp⁹ meũ significatiue: sicut christ⁹ ea ꝓferret/si in ꝑsona ꝓpria presens loqueret: ⁊ sicut in cena vltima ea credit ꝓtulisse. Vñ sacerdos quasi distinctionẽ siue pausam faciens/post illa verba: Fregit/dedit q; discipulis suis dicens: Accipite et manducate ex hoc oẽs. q̃ recitatiue ꝓtulit in sua ꝑsona significatiue: quasi nouã orationẽ incipiens/in ꝑsona christi subiũgit: hoc est corpus meũ. ℄ G Sed nũc videndũ quõ ꝓpositio illa sit vera: ⁊ q̃d ꝑ hoc/demonstret: an demonstret ad sensum qđ in ꝓspectu est: vel ad intellectũ id qđ ibi nondũ est: hoc est an demonstret panis vel ei⁹ spẽs aut corpus christi? ℄ Et quidem hic varij sunt modi doc. quos breuiter tangẽdo ꝑcurrã/⁊ posmodũ saluandi veritatem magis clarã ⁊ facilez aperiã. Sunt q̃ dicũt ꝙ hoc demõstret panem: sed verbũ est/nõ capit substantiue: sed vt valet tantũ. i. significat: vt sit sensus. Hoc est corp⁹ meũ idest panis significat corpus meũ. Et ita sacerdos ꝓferẽs hanc ꝓpositionem in ꝑsona christi verũ dicit. Verũ si sic dicentes negent corpus christi vere ⁊ realiter cõtineri in sacramento: ⁊ panem transsubstantiari in corpus christi: sꝫ christũ tm̃ figuratiue locutũ fuisse/cũ dixit: Accipite hoc est corpus meũ. ad instar hui⁹ locutionis. Ego sum vitis vera ⁊c. corpusq; christi nõ esse in sacr̃o nisi tanꝗ̃ in signo. Heretica est: ⁊. s̃. lec. xxxix. satis reprobata. Ideo tanꝗ̃ fidei ac veritati cõtraria refellenda est ⁊ relinquẽda. Alij vt Richar. de sc̃o victo. in lib. de trini. tenet ꝙ in hac oꝛone: hoc est corpus meũ: est demõstratio mixta/partim ad sensum/partim ad intellectũ: vt sit sensus orationis. Hoc est corpus meũ: hoc. i. illud in qđ panis diuina virtute est trãsmutandus/est corpus meũ. Et ad illam positionẽ videt etiam declinare Richar. de media villa dist. viij. quarti. ꝙ hic est demonstratio partim ad sensum: partim ad intellectum: sic intelligendo ꝙ demõstrat hic aliq̃d qđ est obiectũ sensus: ⁊ aliq̃d qđ est obiectũ intellect⁹. primũ in obliquo. sc̃dm in recto. vt sit sensus. Hoc. i. aliquid sub hac specie sensibili est corpus meũ. Et hoc verũ est nõ restringendo illud ad aliquã differentiã tp̃is. Vñ ſm eũ ꝓnomẽ hoc supponit pro illo qđ actu cõtinet: vel de ꝓximo cõtinebit in futuro sub hac sensibili specie: q̃ disiũctiua vera est pro secũda eius parte. Et ex hoc dicit cõsequẽter: ꝙ corp⁹ christi esse sub sacr̃o nõ est cã veritatis hui⁹ ꝓpositiõis: hoc est corpus meũ: sed corp⁹ christi statim fore sub istis specieb⁹ est cã veritatis p̃fate locutionis. Vñ sensus est: hoc est corpus meũ. i. illud qđ statim erit p̃ñs sub hac specie sensibili que videt: est corpus meũ: ⁊ hoc verũ est. ℄ H Fundamentũ Richar. est: q2 cũ ſm grãmaticos tp̃s nõ accidit nomini: neq; ꝓnomini qđ loco nois ponit: ꝓnomen vel nomen a parte subiecti positũ nõ restringit ad aliquam tp̃is differentiã: ⁊ ideo põt supponere ꝑ suo significato qđ est/vel fuit/vel erit/sicut indifferẽter significat. Nec põt dici inquit/ꝙ restringat ꝑ verbũ presentis tp̃is ad supponendũ tm̃ pro aliquo qđ presens est: sicut cum dicit homo est albus: termin⁹ homo nõ restringit ad standũ pro albis tm̃: sicut cũ dicit homo albus: q2 restrictio nõ fit nisi ꝑ restringens indistans. i. a parte eiusdem extremi positũ. Sic ergo hoc demonstrat aliquid sub specie sensibili: siue nũc sit sub ea: siue fuerit: siue erit. Demõstrat eñ sine restrictione

tuali. Et equiualet ꝓpositioni disiūctiue diuersas tp̃is differentias importanti. scꝫ illi: hoc qḋ cōtinet: cōtentū fuit: vel cōtinebit sub his specieb⁹/est corp⁹ meū. Et quātū capio illū doctorē vult dicere ꝙ licꝫ copula vniat extrema ꝑ tpe ꝑ ipsam importato: nō tn̄ restringit extrema ad supponendū p̃o suis significatis tantū sibi ad tp̃s copule correspondentib⁹: licꝫ ꝓpositio solū verificet p̃o illis. Vn̄ cōsequenter dicendū: ꝙ in illa/hō viuit: hō supponit nō tm̄ ꝓ hoībus q̄ sunt in tpe presenti: sed etiā pro adā ⁊ antichristo: licꝫ illa ꝓpositio solū verificet pro hoīb⁹ q̄ sunt. Sicut hic/hō currit: homo irrestricte supponit tam p̃o hoīe currente: ꝙ pro sedente ac quiescente: licet solū verificet p̃o hoīe currente. Ita in ꝓposito hoc/demōstrat aliq̄d: scꝫ corpus christi qḋ nunc est vel erit sub specieb⁹: ⁊ illud qḋ erit sub spēb⁹ panis: iam est corpus christi: ⁊ sic ꝓpositio simpliciter est vera. ¶ I Alexan. de ales par. iiij. q xxxiij. post aliorū reprobationem/dicit: ꝙ hec oratio: hoc est corpus meū: est significatiua ⁊ operatiua. significatiua ex prima sui impositione. operatiua ex forme sacr̃alis institutione. Ratione qua est significatiua: hoc demonstrat signatū ꝑ signū. Rōne qua est operatiua: insinuat aliquid in aliud cōuertendū. Vn̄ est hic demonstratio signati per signū in signatū cōuertendū. Signū est panis: signatū est corpus christi/in qḋ panis est cōuertendus. Hoc ergo demōstrat ad intellectū corpus christi: qḋ est signatū panis cōuertendi in ip̄m. Vn̄ sensus hui⁹/hoc est corpus meū: est/signatum hoc signo qḋ est panis transsubstantiandus in corp⁹ meū est corpus meū. Et sic patet ꝙ nō est idem dicere: hoc est corpus meū: ⁊ corpus meū est corpus meū. Hec positio nō fauet heresi: q̄ dicit corpus christi tm̄ ꝑ panem significari: ⁊ ꝑ hoc illam esse verā/hoc est corpus meū: q2 panis significat corpus christi. Nō em̄ dicit Alex. ꝙ hoc demonstret panem: sed significatū ꝑ panem. Nec dicit panem tm̄ significare corpus christi: ita ꝙ nunq̄ cōuertat in corpus christi: sed dicit panem cōuertendū esse in corpus christi: ⁊ hoc implicari in demonstratione ꝑ hoc. Nam hoc demonstrat corpus christi significatū ꝑ panem cōuertendū in corpus christi. ¶ Guil. antisiodorēs. in summa sua/dicit/ꝙ ꝓnomen hoc: habet vagā demōstrationē. Vt sit sensus huius orationis: hoc. i. existens sub hac forma panis/est corpus meū. Vt cū dicit tu aperi: tu habet indeterminatā demonstrationem. Ille em̄ qui extra domū est dicit: tu aperi nesciens q̄s sit intus/nihil determinate demōstrans ꝑ tu. Ita in ꝓposito: hoc demōstrat existens sub forma illa: nō determinando illud particulariter. ¶ Huic positioni videtur fauere Duran. dicens: ꝙ in ꝓposito fit demonstratio ad intellectū: nō quidē alicui⁹ indiuidui signati: sed solūmō indiuidui vagi. vt sit sensus: hoc. i. ꝯtentū sub hoc. i. sub specieb⁹: loquendo in generali: nō in speciali de pane vel corpore est corpus meū. ¶ L: Beatus Tho. parte iij. q. lxxviij. ar. v. ⁊ redit in idē: dicit ꝙ hec locutio/hoc est corpus meū: resoluit in istam. i. contentū sub hoc/est corpus meū. Contentū dicit indeterminate: nō determinando ad panem: q2 sic locutio esset falsa. Nec ad corpus christi: q2 sic significaret ꝙ corpus christi esset corpus christi. Et hec dicit est ratio quare cū ꝓnoīe hoc/nō ponit nomen a parte subiecti: ne scꝫ eius demonstratio ad aliquam certam speciem sube determinaret: sed indeterminate demōstret contentū sub specieb⁹: qḋ cōmune est ⁊ sube panis ⁊ corpori christi: q̄ ambo successiue cōtinent sub specieb⁹ panis. ¶ Huic positioni etiam consonat Egidius theo. xiij. Item glo. interlinearis Math. vj. dicit: ꝙ est demōstratio ad sensum quasi ad intellectum talem. Hoc est corpus meū. i. illud quod sub illa specie visibili videt: est corpus meū. Ad similitudinem qua diceremus viso angelo sub specie humana: hoc est angelus. In glo. videt: nō dicit visionem corporalem: sed intellectualem. i. intelligit. ¶ Sanctus Bonauen. in. iiij. dist. viij. post recitationem ⁊ reprobationem multarū opi. dicit: ꝙ hoc demonstrat subam panis sub accidentibus que oculis conspici possunt: que est terminus a quo conuersionis (Est) vero: est operatiuū: ⁊ nō dicit inherentiā vel idētitatem extremorū: sed conuersionem. Et hoc est speciale in ista oratione. Vnde cū dicit hoc est corpus meū: nō significat ꝙ panis sit corpus: sed ꝙ ad prolationem huius verbi panis: transit in corpus. Valet ergo est tantū. i. transit vel conuertit. ¶ Illa opinio differt a priorib⁹ i duob⁹. Primo: q2 dicit ꝙ hoc nō demonstrat corpus christi: sed panis subam sub accidentib⁹ oculis apparentib⁹. Secūdo dicit: ꝙ est/nō accipit substātiue: vt dicit rei existentiā: sed cōuersiue vt importat cōuersionem alicui⁹ in aliquid. vnde valet tantū. i. transit vel cōuertitur. ¶ Oppositū vtriusq̄ dicūt alie opi. scilꝫ ꝙ hoc demonstrat corpus christi: et accipitur est substantiue. ¶ L Omnes ergo predicte opi. preter Innocentiū in hoc cōcordant. Primū ꝙ hec oratio: hoc est corpus meū: nō accipit materialiter sꝫ significatiue: eo modo quo christus protulit dum ꝑ eam in cena cōsecrauit. Quia eadem forma/quā nobis tradidit: etiā ipse ꝯsecrauit. Nō aūt eēt eadem forma si per nos prolata caperetur materialiter: cum forma christi qui protulit eam: capitur significatiue. ¶ Secundū: q2 oratio illa est cōuersiua. Per eam em̄ panis cōuertit in corpus christi. Et ideo significabit terminū a quo cōuersionis qui est panis: ⁊ terminū ad quē qui est corpus christi. Et ideo non pōt esse synonima illi: corpus meū est corpus meū: q̄ nō est cōuersiua: ⁊ tm̄ significat terminū ad quem. Nec importat cōuersionem. ¶ Tertiū: ꝙ oratio illa q̄ est forma cōsecrationis: est oratio vera: q2 in sacramēto veritatis nō debet esse aliqua falsitas. ¶ Laborant aūt opi. quō illa tria inueniantur in hac oratione: hoc est corpus meū. Videt em̄ difficile saluare ꝙ est vera ⁊ simul cōuersiua. Nam q2 vera: necesse est extrema vniri: hoc est supponere pro eodem: siue vt aliq̄ dicūt: esse idem. Cum aūt predicatū/scꝫ corpus supponit pro corpore christi: in cui⁹ ꝑsona sacerdos loquit: necesse est subiectū scilꝫ hoc/pro eodem corpore supponere ⁊ ita nō pro pane: qḋ si est: valebit illā: corpus meū est corpus meū: ⁊ ita nō erit cōuersiua. ¶ Hanc difficultatem faciliter videt euadere sanctus Bonauen. q2 dicit quoad primū: ꝙ hec est vera ⁊ extrema supponūt pro eodem: sed nō pro corpore christi: sed pro pane. Hoc em̄ qḋ est subiectū: demonstrat panem. Et predicatū nō est corpus meū: sed hoc totū: ens qḋ conuertit in corpus meū. Nā est/valet tantū. i. transit vel conuertit. Et ita ad illā vocalem: hoc est corp⁹ meū: correspōdet illa mentalis: hic panis cōuertit in corpus meū: cui⁹ predicatū est/ens qḋ cōuertit in corpus meū: vt ptꝫ in resoluendo. Hoc aūt predicatū supponit pro pane: ⁊ cōnotat ei⁹ cōuersionē in corp⁹ christi. Sed q2 dicere ꝙ est/valet tantū. i. transit vel cōuertit: videt oīno volūtariū. Nec aliqui grāmaticorū sic iposuerūt. Nec ostendi pōt ꝑ quē theologū data sit sibi hec significatio: ideo ea facilitate respuit qua acceptat. vn̄ ⁊ Alexan. q. xxxiij. mē. iij. ar. ij. §. ij. Licet hec oratio: hoc est corp⁹ meū. inquit: sit opatiua v̄tute sibi collata a dn̄o instituēte hoc sacm̄: nō ꝓpter hoc subtracta est sibi ꝓpria significatio quā hꝫ ex impositione: neq̄ sm̄ se totā: neq̄ sm̄ partē ipsius aliquā. Vn̄ qḋ dico est: qḋ dico corp⁹ qḋ dico meū: ꝓprias retinēt significatiōes: ⁊ modos essentiales significādi hic sicut alibi. Hec ille. ¶ M Ca pro pter oēs alij opinantes predicti: dicūt ꝙ est significatiue est substantiuū. Et quantū ad predictā difficultatem soluendā/satis in hac snīa cōcordant: licet verbis nō eisdem: ꝙ predicatū hui⁹ orōnis: hoc est corp⁹ meū: est corp⁹ meū: qḋ supponit pro corpore christi. subiectū v̄o hoc demonstrat cōtentū sub specieb⁹ panis visui presentib⁹ in instanti cōuersiōis: si illud est corpus christi. Ita ꝙ hoc/duo demōstret: scꝫ corp⁹ christi nōdū p̄sens ad intellectū: ⁊ panē aut species eius presentes ad sensum. Qḋ sic pōt declarari. Nam ꝓnomen ponit loco noīs: ⁊ nō tm̄ loco noīs absoluti: sed etiam connotatiui. Et si est demonstratiuum: demonstrat illud ⁊ sub ea habitudine qua nomen loco cuius ponitur: significat. Vnde nō solū demonstrat absolute

te rem aliquã: sed põt demonstrare ipsam cũ oĩbus circũ-
stantijs: quib⁹ significari põt ꝑ nomen: siue incõpletum si-
ue cõpletũ. Siquidẽ ꝓnomẽ demõstratiuũ nõ est significa-
tiuũ: nisi ex intẽtione ꝓferẽtis. Nõ eñ institutũ est prima-
ria institutione ad significandũ aliq̃d determinate: sȝ ad
significandũ quodcũq̧ pro quo ꝓferens eo voluerit vti.
Ideo põt poni loco cuiuscũq̧ noĩs absoluti ꝓprij vel cõ-
notatiui impositi vel imponẽdi: simplicis vel cõpleti. Sic
in ꝓposito ꝓnomẽ hoc/demonstrat corp⁹ christi ad intelle-
ctũ: nõ absolute: sed cõnotat panem presentẽ sub specieb⁹
sensibilib⁹ in ꝓspectu existentib⁹ cõuertendũ in corp⁹ ipm.
Est eñ in ptãte demõstrantis rem sic vel aliter demõstra-
re: ⁊ ita ꝓ isto vel alio noĩe ponere: vñ nomẽ loco cui⁹ po-
nit ꝓnomẽ hoc: est illud cõpletũ: hoc est ens vel aliq̃d in
qd̃ panis sub illis accidentib⁹ cõuertendus est. Et hoc cõ-
pletũ supponit pro corpore christi: ⁊ cõnotat panẽ sub il-
lis specieb⁹ eiusq̧ ꝯuersionẽ. Hoc ergo demõstrat ad intel-
lectũ illud pro quo supponit. s. corpus christi: ⁊ demõstrat
ad sensum panẽ ⁊ spẽs: quẽ vel quas cõnotat. Et sic intel-
lecta oratio simplr̃ est vera: siue est/importat tp̃s ꝓlationis
sue precise: siue ꝓlationis totius orõnis: siue instans con-
uersionis: q: pro quolibet illo tp̃e: ⁊ instanti hoc in qd̃ con-
uertendus est panis: est corpus christi. Illud eñ in qd̃ cõ-
uertendus est panis: est corpus christi ante ꝓlationẽ hui⁹
orõnis: sub ꝓlatiõe: ⁊ post ꝓlationẽ. Sic ergo p;ȝ veritas
orõnis. Patet etiã q̧ est cõuersiua: q: importat vtrũq̧ ter-
minũ cõuersionis: imo ⁊ ipsam cõuersionẽ: nõ tñ eodem
mõ significãdi: sed terminũ ad quẽ substatiue: terminũ a
quo ⁊ cõuersionẽ formaliter seu cõnotatiue. Patet etiam
q̧ nõ est idẽ dicere: Hoc est corpus meũ: ⁊ corpus meũ est
corpus meũ: q: licȝ extrema vtrimq̧ supponãt pro eodẽ
scȝ corpore christi: nõ tñ cõnotant idẽ vt declaratũ est. Et
ita videt̃ q̧ quelibet dictarũ opinionũ possit saluari: licet
vna magis ꝓprie loquat̃ q̃ alia. ❡ N Et licet sic videat̃
difficultas euacuata quantũ ad demonstrationem ꝓnois
hoc: tñ adhuc latet maior difficultas: ꝑ quã adhuc veritas
forme poterit impugnari: ⁊ est hec. Forma cõsecrationis
in om̃i casu possibili est efficax: ꝓlata a sacerdote: debita
intentione sup materiã cõgruã. Ponat̃ igit̃ casus/q̧ cor-
pus christi nullibi sit ante cõsecrationẽ: nec in celo: nec ali-
bi in sacro: qd̃ est possibile. Celebrat sacerdos. Ad ꝓlatio-
nem forme in vltimo ꝓlationis verbor̃ incipit esse corpus
christi de nouo sub specieb⁹ panis. De nouo dico: tñ post
priorẽ existentiã interruptã in casu. Accidit eñ cõuersioni
q̧ corpus christi sit ante cõuersionẽ in naturali cõsistentia
vt habitũ est. s. lec. prima. Illo ergo casu posito/ꝓcede-
ret ratio in principio hui⁹ lectionis facta: q: licȝ hoc demõ-
strat corpus christi in qd̃ cõuertẽdus est panis: ⁊ ita illud
qd̃ predicatũ significat: tñ nec ipm: nec predicatũ suppo-
nit respectu huius copule est: q: siue dicat tp̃s sue ꝓlatio-
nis: siue ꝓlationis totius ꝓpositionis pro illo nõ est corp⁹
christi. Nec põt dicere instans cõuersionis: q: illud nõ est
cũ ꝓlatione ꝓpositionis. Est eñ primũ nõ esse ꝓpositiõis
pro quo ꝓpositio nõ est: sed imediate ante hoc fuit. Itaq̧
cũ illud instans nõ sit presens nec simul cũ orõne: nõ põt
importari ꝑ verbum est presentis tp̃is. Sic ergo residebit
maior difficultas in significatione copule est/q̃ demõstra-
tione ꝓnois hoc. ❡ O Circa hoc laborauerũt Sco. et
Ockã: nescio si alter eor̃ satisfecerit curioso lectori. Guil.
ockã huius occasione inuestigat qñ ꝓpositio vocalis sit ve-
ra: an in ꝑncipio ꝓlationis: medio: vel fine. ij. quotli. q. vi.
⁊ xxx. quotli. q. xj. Et posset queri: qñ ꝓpositio vocalis dicit̃
esse? ❡ Pro quo breuiter aduerti põt/q̧ pro alio tp̃e ꝓpo-
sitio vocalis est: ⁊ pro alio vera est ſm quosdã. Et q: dici
nõ põt q̧ ꝓpositio vocalis nunq̃ est. Nec põt dici esse qñ
oẽs partes sue simul sunt: q: ille cũ sibi succedãt: nunq̃ si-
mul sunt. Nec dici põt q̧ est qñ nulla partiũ eius est. Re-
linquit̃ ergo q̧ tunc est: qñ aliqua partiũ eius est: sit ꝑma:
sit media: sit vltima: q: nõ est maior ratio de vna q̃ de alia
Est ergo pro toto tp̃e ꝓlationis sue/⁊ pro qualibet ei⁹ par-

te. ❡ Et nota vocabulum pars: q: nullus terminus dicit̃
pars ꝓpositionis/nisi cõiũgat̃ alijs cũ quib⁹ cõstituit ꝓpo-
sitionẽ. Propositio aũt tũc dicit̃ vera: qñ significat sic esse
sicut est in re/si fuerit de presenti/de inesse ⁊ affirmatiua:
nõ aũt significat/nisi qñ sibi mentalis correspõdet: q: vo-
calẽ ꝓpositionẽ significare: nihil aliud est q̃ eã instrumẽta-
liter imutare siue mouere cognitiuã ad cõcipiendũ ꝓposi-
tionẽ mentalẽ. Illa aũt solũ ꝯcipit̃ in fine ꝓpositionis vo-
calis: q: audiens/Hoc est corpus: ignorat an dicturus sit
ꝓferens asini/aut hoĩs/aut meũ: ideo nõ format menta-
lem ante cõpletã ꝓlationem totius vocalis. Est ergo vo-
calis vera/qñ cõplete ꝓlata est: ⁊ tunc nõ est. Quãdo aũt
prolata est cõplete: tũc sub specieb⁹ panis est verũ corpus
christi. Et ita illa: Hoc est corpus meũ: demõstrando con-
tentũ sub specieb⁹: scȝ corpus christi simplr̃/vera est: q: qñ
significat ꝓpositionaliter: tũc sic est sicut significat: q: tñ
in fine ꝓlationis sue ꝓpositionaliter significat. Siquidẽ
mentalis semꝑ sua vera est: q: non format̃ ante cõpletam
prolationẽ vocalis. ❡ P Sed q̃uis hec imaginatio sit
subtilis: nõ tñ videt̃ satisfacere: q: esto q̧ mentalis forme-
tur vocali ꝑfecte formata: tñ copula mentalis nõ impor-
tat tempus pro quo mentalis concipit̃: sed magis tẽpus
pro quo vocalis profert̃. Unde posito casu q̧ angelus a-
esset precise tp̃e ꝓlationis hmõi: angelus est: ⁊ non vltra:
tunc hec esset vera/a est. Et si in mentali que formatur ad
prolationem vocalis: est importaret tempus cõceptionis
mentalis/ipsa esset falsa: q: qñ mẽtalis est: a nõ est: vt po-
nit casus. Oportet ergo q̧ copula mentalis vocali corre-
spondentis/importet idem tẽpus qd̃ copula vocalis: alr̃
nõ essent synonyme. Et ideo in priori casu quo corp⁹ chri-
sti ꝑ hanc cõuersionem de nouo incipiet esse simplr̃. Illa:
hoc est corpus meũ: si est importet tempus sue ꝓlationis:
nõ esset vera: etiam in vltimo instanti sue ꝓlationis: neq̧
mentalis sibi correspondens: licȝ pro illo vltimo instanti/
corpus christi cõtineret̃ sub specieb⁹ panis: eo q̧ est nõ im-
portaret illud instans. Etiã videt̃ satis inusitatũ dicere q̧
ꝓpositio est vera qñ non est. Nec videt̃ q̧ verũ ⁊ falsum a
parte predicati amplient subiectũ ad preteritũ. Ideo põt
ꝓbabiliter dici q̧ ꝓpositio vocalis est vera/qñ est: ⁊ nõ/qñ
nõ est. Cõsequenter etiã q̧ mentalis correspondens voca-
li/est simul cũ vocali in fieri: licȝ nõ in esse. Ita q̧ mẽtalis
etiam successiue format̃ sicut vocalis: subiectũ mentale ad
prolationem subiecti vocalis: copula ad ꝓlationẽ copule
vocalis: predicatũ ad predicatũ: licȝ mẽtalis maneat desi-
nente vocali. Manent eñ partes mentalis simul: nõ sic
vocalis. Cõsequenter dicit̃ q̧ vocalis tunc vera est: qñ res
ita se habent sicut ipsa significat vel significaret si aliquis
eam apprehenderet ⁊ eius mẽtalem formaret: vñ si quis
dicat. deus est: vera est etiã si nullus eã apprehendit. Si-
cut etiã euangeliũ in libro scriptũ: verũ est: etiã dũ nullus
ipsum apprehendit. Significat aũt vocalis qñ est: tũc eñ
mouet ad formandũ mentalẽ ꝑ partes: ⁊ nõ qñ esse desijt
Verũ in hoc nõ stat pondus presentis disputationis: sed
in hoc solũ qd̃ tempus importat copula est/in predicta ꝓ-
positione: q: si precise importat tempus sue ꝓlationis: vel
etiã ꝓlationis totius orõnis: hoc est corpus meũ/adequa-
te. indubie in casu illa est falsa: quicq̃d etiã demõstret̃ per
pronomen hoc: q: predicatũ corpus meũ/nõ supponit: cũ
pro toto tp̃e prolationis/non sit corpus christi ſm casum.
❡ Q Idcirco notandũ q̧ est/in dicta oratione q: pre-
sentis tp̃is: tempus presens importat. Cum aũt presens
tempus sit diuisibile (quia non pono instantia indiuisibi-
lia) dubitari põt: quanto tempore possimus vti pro tem-
pore presenti. Ad qd̃ dicendũ tanto/quanto placet: ita ta-
men q̧ includat presens nunc. Unde possum⁹ vti pro tem-
pore presenti: hora presenti: die presenti: mense presenti:
anno presenti. hoc est hora includente presens nunc: die
includente presens nunc: ⁊ sic de alijs. Cũ aũt aliquo tem-
poris spacio vtimur pro presenti. (exempli causa: presenti
die.) quicquid est pro aliqua parte hodierne diei/presens

dicit̃ esse illa die siue hodie: ⁊ ita esse. ¶ Quis ergo est/dicit
tp̄s p̄sens: est tm̄ in beneplacito ꝓferentis/quāto tp̄e ve-
lit vti pro p̄senti: an magno/paruo/vel instanti si pone-
rentur. Et ſm̄ hoc variant̃ ꝓpositiones in veritate ⁊ falsi-
tate. ¶ R. Per hoc ad ꝓpositū. Dico ꝙ in illa/hoc est
corpus meū: hoc demonstrat corpus christi/in qd̄ cōuertē-
dus est panis speciebus visibilib⁹ subiectus: vt dictum est.
Est significat p̄sens tp̄s includens ꝓlationem hui⁹ vo-
calis cū instanti terminante ip̄m: qd̄ est primū instans nō
esse eius: qd̄ est instans conuersionis: vt valeat tantū hec
oratio: hoc est corpus meū. i. hoc contentū in qd̄ cōuerten-
dus est panis ⁊c. in aliqua parte tp̄is includentis ꝓlatio-
nem/⁊ instans terminans/est corpus meū. Et hoc est ve-
rum: etiam si de nouo corpus christi inciperet esse simplici-
ter in instanti cōuersionis. Nā de eo verū est dicere qd̄ est:
q: est cōtentū sub speciebus in p̄mo nō esse ꝓlatiōis verbo-
rū: qd̄ ex suppositione est pars tp̄is p̄sentis importati ꝑ
est. Et hanc responsionem tangit Sco. in. iiij. dist. viij. q. ij.
post tredecim conclusiones/quas ponit ad inuestigandū
qn̄ ꝓpositio sit vera: q̇d importet verbū est: ⁊ q̇d demon-
stret ꝓnomen hoc. Tandem declinat ad hoc/ꝙ est impor-
tat tempus ſm̄ intentionē exprimentis: ⁊ quātū est in se:
⁊ inquantū est minister dei: qui orationi assistit ſm̄ inten-
tionem quā habere debet minister ad faciendū qd̄ sicintē-
dit. Hec autē est: vt tota oratio referat̃ ad vltimū instans
ꝓlationis ipsius orationis. siue hoc sit ex virtute sermo-
nis: siue ex determinatione ꝓferentis: ⁊ hoc nō tm̄ in se: ſ;
in ordine ad principale agens assistens ad agendū. ¶ Et
per hoc ad rōnem in principio huius lectionis factā dicit̃:
ꝙ ꝓnomen hoc demonstrat ad intellectū corpus christi: ꝓ
quo ⁊ supponit. Et demonstrat ad sensum subām panis ⁊
species/quas cōnotat: vt dictum est. Et licȝ corpus christi
nō sit p̄sens dum oratio profert̃: sufficit ꝙ sit p̄sens in
tp̄e p̄senti qd̄ per copulam est/importat̃. Est enī impor-
tat totū tempus includens tempus ꝓlationis/⁊ instans
cōuersionis tanꝙ̄ p̄sens: ex intentione quā habere debȝ
ꝓferens sacerdos: ⁊ ita erit simplr̄ vera. ¶ S. Uerum
quicquid sit de hac disputatione logica: hoc tenendū est:
ꝙ hec oratio nō est forma sacramentalis vt vera: sed vt ta-
le signū p̄cedens forte tp̄e: vel ad minus natura/suam
veritatem. i. conuersionem ꝑ quā ꝓpositio est vera. Et nec
vt vera: nec vt falsa est cōuersiua: sed vt sic tanꝙ̄ disposi-
tio preuia a deo instituta ad effectum sacramentalem: cui
dn̄s ex pacto assistit ad causandū talem effectū in termi-
no sue ꝓlationis: siue significet hoc siue aliud: siue vera
siue falsa. Non itaqȝ necesse est ministro de eius veritate
disputare. Sufficit ei intendere proferre hanc orationem
eo modo ⁊ fine/quo christus instituit eā ꝓferendā. Et hec
est intentio debita: quā habere debet actualiter vel habi-
tualiter: vt declaratum est lec. vj. qua existente/⁊ ipso ora-
tionem vocaliter distincte proferente: assistit deus ad ꝑfi-
ciendū effectū: etiam si sacerdos ipsa verba tanꝙ̄ imperi-
tus latini idiomatis/non intelligeret: aut actu ad eorū si-
gnificationem non attenderet. Nec cautum est celebran-
ti in hora cōsecrationis secum disputare: ac solicite inten-
dere quid per pronomen demonstret: sed attendat vt ver-
ba integre proferat: velitqȝ hoc fieri ad verborū a se pro-
latorum expressionem: quod christus instituit: et ecclesia
credit. ¶ T. Ostensa nunc vtcūqȝ veritate hui⁹ oratio-
nis: hoc est corpus meū: que est forma cōsecrationis. Etiā
paululū addendū est de eius cōgruitate: quantum ad sin-
gulos terminos in ea positos. Congruitate non dico grā-
maticali/que manifesta est: sed verborū in ea ordinatorū
aptitudine et cōuenientia ad rem ipsam que ibi significa-
tur ⁊ agitur. Posset enī alicui videri vt arguendo recitat
doc. irrefragabilis. parte. iiij. q. xxxiij. membro. iij. arti. ij. ꝙ
inepte poneretur hoc pronomen hoc pro subiecto: qd̄ ſm̄
vim vocabuli demonstrat id qd̄ est in prospectu proferen-
tis: nihil autem tale: nec panis: nec species (siquidem hec
tm̄ sunt p̄sentia in prospectu proferentis) nihil horum

est corpus christi. Ideo ponendū erat aliud subiectum ex-
p̄sse importās idem cū predicato: vt ab oibus audienti-
bus ⁊ proferentibus statim deprehenderet̃ eius veritas.
¶ Item q: forma ista cōuersiua: qua transsubstantiat̃ pa-
nis in corpus christi: que sit prolatione facta: in ipsaqȝ vir-
tus infinita/per quā creata sunt oia: operatur: quodāmo-
do creans sub his speciebus corpus christi quantū ad no-
uam eius presentiā. Opera aūt creationis per verbū fiat Gen. i.
imperatiui modi exprimunt̃: vt est illud: Fiat lux. fiat ari-
da ⁊c. Conuenientius fuisset ponere verbū transitionem ⁊
productionem sub tp̄e futuro ⁊ modo imperatiuo impor-
tans: vt fiat/vel cōuertatur/aut simile: ꝙ̄ verbū est: qd̄ est
substantiuū importans subsistentiā rei: non transitionem
⁊ hoc indicatiue sub tp̄e p̄senti. ¶ Item in ceteris sacra-
mentoꝝ formis ponit̃ verbū importans operationem mi-
nistri circa materiā sacramēti: vt baptizo: cōfirmo: inungo
absoluo. Ideo ⁊ hic poni deberet hmōi verbū: vt cōficio
vel reficio: vt sic exprimeret̃/nō solum operatio dei inuisi-
biliter operantis: sed etiā ministri visibiliter circa materiā
aliquid actitantis. Preterea cum hoc sacramento reficit̃
anima tanꝙ̄ cibo vite: ⁊ caro magis conuenit cibo ⁊ refe-
ctioni: ꝙ̄ corpus qd̄ ossa includit: magis erat dicendū: hoc
est caro mea. Unde ⁊ dn̄s ait. Caro mea vere est cibus. Et Ioh. vi.
panis cuius partes sunt eiusdem rationis/expressius si-
gnificat carnem christi homogeneam: ꝙ̄ corpus qd̄ habet
partes similes ⁊ dissimiles. Unde ⁊ christus. Panis quē
ego dabo caro mea est pro mūdi vita. Caro dicit/nō corp⁹
Item transsubstantiatio ſm̄ rationem noīs/dicit subām
mutatam in substantiā: ideo magis dicendū fuit: hoc est
substātia mea. Preterea magis dicendū erat corpus chri-
sti/ꝙ̄ meū: quia proferunt̃ a sacerdote loquēte de christo
in tertia persona: Qui pridie ꝙ̄ pateret̃ accepit: benedi-
xit: fregit. Uel si relatio sit ad christū: magis dicendū fuis- Mar.
set: hoc est corpus tuū. ¶ Item licȝ christus dixit discipu- vlti.
lis suis. In noie meo demonia eijcient; tamē discipuli eij- Act. xvi.
cientes dixerūt in noie christi: sicut Paulus dixit spiritui
phytonisse. Precipio tibi ī noie iesu christi exire ab ea. Et
petrus Act. iij. In noie iesu christi nazareni surge ⁊ ambu-
la. Dicendo etiam corpus christi: omnis dubietas tollere-
tur: ⁊ error simplicium dubitantiū vel putantiū sacerdotem
loqui in ꝑsona sua. ¶ U. Ad cōgruitatis ostensionem/
⁊ obiectoꝝ solutionē notat sanctus Bonauē. post Alexā.
dist. viij. quarti. q. vij. ꝙ hec oratio singulariter significati-
ua est inter oēs orationes. Nam alie orationes tm̄ sunt in-
dicatiue veritatis vel existentie ei⁹ qd̄ significant. Hec aūt
qd̄ significat: efficit ⁊ operat̃. Nec solum est oratio hec sin-
gularis cōparando ad alias cōes locutiones: sed etiā sin-
gularis cōparando ad alias formas sacramētales. Sicut
⁊ hoc sacrm̄ nō solum omnium alioꝝ dignissimū est: sed ⁊
suꝑmirabile ⁊ singularissimū. Unde sicut sex notantur in
hoc venerabili sacramento singularia: ita eadem singula-
riter oportuit ꝑ eius formā designari. ¶ Primū est mira-
bilis illa cōuersio panis in corpus christi: cuius cōuersio-
nis mira singularitas in superioribus exposita est: ideo ora-
tio que dicit̃ forma huius sacramenti: nedum est significa-
tiua: sed operatiua. Efficit enī qd̄ significat tanꝙ̄ causa si-
ne qua nō. vt. s. lec. xlvij. dictum est. ¶ Secundū/ꝙ ope-
ratio illa siue cōuersio ad successiuā orationis ꝓlationem
facta: nō est successiua: sed instantanea. ¶ Tertiū/ꝙ non
est operatio siue productio alicuius rei noue vel nō existē-
tis: sed terminus eius est ens actu completū: substantiali-
ter nō mutatū. ¶ Quartū/ꝙ cōuersio illa terminat̃ ad il-
lud ens: scȝ corpus christi: vt est signū alterius: videlȝ cor-
poris christi mystici/ecclesie scilȝ fideliū q̄ est corpus capitis
christi ſm̄ apl̄m. Dedit illū caput supra oēm ecclesiaȝ q̄ est Eph. i.
corpus eius. ¶ Quintū/ꝙ hec cōuersio sit virtute verbi
increati: nō tamen sine ministro sacerdote verba certa su-
per materiā certā cū intentione debita ꝓferēte. ¶ Septū/
ꝙ sacerdos nullā operationem habet preter verboꝝ ꝓlatio-
nem circa materiam cōuertendā. Siquidem ad effectum

cōuersionis nō requirit φ sacerdos materiā/scʒ panem τ
spēs tangat: leuet: frangat: aut dispenset. Sine oībus his
sola verboꝝ ꝓlatione: cū intētione cōsecrādi/fit cōuersio.
etiā si nec tangat: dispēset: frāgat: aut sumat. Nō sic in aliis
sacramētis. In baptismate nō sufficit ꝓlatio verborū sup
puerū τ aquā: sed requirit lotio in aqua: q̄ est operatio sa
cerdotis baptizantis. Et in cōfirmatione vnctio in fronte
confirmandi: q̄ similiter est operatio epī confirmatoris: si
ne q̄b⁹ nihil efficiūt verba. ❡ X Hec sex subtiliter τ ap
tissime designant per q̄tuor verba forme. Nā q: forma est
operatiua: ꝑ subiectū ei⁹ significari oportuit τ cōuersum τ
illud in qḋ erat cōuertendū: siue cōuersio: nā si designaret
operatio sine eo in qḋ cōuersio fit: nō esset vera orō. Et cū
illud importat ꝑ predicatū: oportuit illud designari τ per
subiectū. Sed illa duo in subiecto per terminū simplicem
vnū tantū modū significādi habentē/fieri non potuit: q:
vno mō significāda nō erant. Nec apte in breui forma ver
borū: quā oportuit distincte ꝓferre: poneret ex multis ter
minis cōplexū. Ideo aptissime positū est ꝓnomen demō
stratiuū hoc: qḋ vnicū in voce ad intentionē debitā ꝓferē
tis haberet duplicē demōstrationē ad sensum τ ad intelle
ctū. Ad sensum demōstraret panis substantiā sub visibili
bus specieb⁹ presentē cōuertēdā. Et ad intellectū/corpus
christi nondū presens tanq̄ hui⁹ conuersionis terminum.
Pro isto supponendo: alb cōnotando: qḋ sic aptissime fit
per pronome demōstratiuū/qḋ ex primeua institutione hʒ
demōstrare ad intētionē ministri cōficiētis. Nec oportuit
illā significationem patere oībus idiotis: cū secretissimū
est hui⁹ sacramēti mysteriū: vt vult Diony. in de ecclīastica
hierarchia. Neqʒ ab intellectu significatiōis orationis de
pendet virtus cōsecrationis vt dictū est. Hec quoad ꝓno
men hoc. ❡ Quia etiā termin⁹ hui⁹ cōuersionis: que p̄nci
paliter in oratione significat: est actu ens non mutatum
substantialiter: nō debuit poni verbū mutationē eius im
portans: pura fieri: sicut dicim⁹ ex aere aquā fieri: vbi im
portat substantialis mutatio termini: quia ꝓductio aque
simpliciter per verbū fieri: sed debuit poni ꝑ verbū essendi
vt significaret conuersio esse sine mutatione termini. Et
qm̄ conuersio illa fit nō successiue: sed instantanee: vbi si
mul est fieri τ factū esse: instans etiā cōuersionis nō diuidi
tur a tpe ꝓlationis ꝑ tēp⁹ vel instās mediū: quasi post ꝓ
latione futurū: sed instans terminās ꝓlationē/ipm est in
stans cōuersionis. Ideo verbū essendi nō debuit esse futu
ri tēporis: sʒ p̄sentis tēporis: q: termin⁹ rei p̄sentis/p̄sens
iudicat. Et licet virtus cōuersiua sit infinita: virtus scʒ ver
bi increati ꝑ qḋ facta sunt oīa: tñ per hāc in illa conuersio
ne nihil nouū creat. Neqʒ cōuersio illa est ad nouam pre
sentiā corporis christi: tanq̄ ad terminum formalē: sed ad
ipsum corp⁹ christi: ad cui⁹ substātialē existētiā definit esse
panis cōuersus: vt habitū est lec. xl. Ideo nō dr̄ conuersio
hic translocatio: sed transsubstātiatio. Corp⁹ aūt christi in
hac cōuersione nō creatur: q: ante fuit: τ per cōuersionem
transsubstātialiter nō mutat: ideo non debuit poni verbū
imperatiuū/vocās rē de nō esse ad esse: fiat vel creetur: sed
verbū est substātiuū/significās immutatā τ semꝑ existen
tē corporis christi substātiā. Hoc de ꝟbo est. ❡ Y Quia
etiā cōuersio fit panis in corp⁹ christi/tanq̄ in signū alte
rius: q: corp⁹ christi res est sacramēti panis: τ sacramentū
corporis mystici qḋ ex multis mēbris diuersorū officioꝝ cū
Ioan. vi. vno capite christo cōnectit: signās vnionē mēbrorū fideli
um cū christo: non sufficit/dicere caro. Qḋ licet sufficeret
ad rōnē cibationis spūalis exprimendā (ꝓpter qḋ christ⁹
cū de cibo loquit. vtit noīe caro) ad signandū aūt vtrūqʒ
qḋ pertinet ad rōnē sacramēti: dicēdū erat corp⁹: qḋ cōcēit
ad totū homogeneū τ eterogeneū. Vn̄ in institutione sa
cramēti dixit christ⁹. Accipite τc. hoc est corp⁹ meū. Et licet
panis: q: cibus τ eiusdē rōnis in suis partib⁹/apte signifi
cet carnē christi: q: tamē ex multis granis cōficit per aque
admixtionē vnitis τ in pastā redactis: apte significat cor
pus christi ex multis mēbris connexum: aīa eius sacrosan
cta viuificatū: vt vult beatus Augu. sup Iohannē. Vt er
go vtrūqʒ significaret: τ corp⁹ christi vt cibus vite: τ vt my
stici corporis significatū: congruentius dr̄ corpus q̄ caro.
Quia etiā tota operatio ista fit virtute verbi increati hoc
sacramentū instituētis τ dispēsantis sub hac verborū for
ma: minister ex potestate a deo sibi tradita hoc idē ministe
riū aliter facturus eadē verba assumit: nō tñ in sua: sed in
christi principalis τ summi sacerdotis ꝑsona: ideo verba
christi non mutata ꝓferre debet. Vn̄ non corp⁹ christi/vel
corpus tuū: sed meū dicere oportet: qḋ nō sacerdotis: sed
christi corpus demonstrat. Et licet sacerdos in precedenti
bus verbis loquat de christo in ꝑsona tertia: in his tñ loq̄
tur in ꝑsona christi prima. vt dictū est. neqʒ est simile de po
testate eiiciendi demones tradita: τ de ptāte cōficiendi: q:
ibi nō instituit formā aliquā. Nec eiectio demonum facta
est virtute verborū: sed ꝟtute fidei ad christum. Plus em̄
ibi fides operata est/q̄ verba. Vn̄ frequēter dixit christus
in suis miraculis. Fides saluū te fecit: aut fiat tibi sicut cre
didisti. Hic autē formā sacramēti instituit: quā mutare nō
licebit. Quia demū sacerdos nullā hʒ circa materiā eucha
ristie operationē preter ꝓlationē verboꝝ: nō debuit aliud
verbū operationē sacerdotis circa materiam significans
addi: sicut in aliis sacramentis. ❡ Et ꝑ hoc patet φ ꝟba il
la quattuor sufficiūt: φqʒ cōgruentissime sunt posita: nec
sup̄flua nec diminuta: Patet etiā ꝑ hec obiectionum solu
tio sufficiens. Nō tñ intelligendū φ illa verba sic necessa
ria sunt: φ per alia a deo forma institui nō potuit. Potuit
em̄ quecunqʒ voluisset instituere: sed ex congruitatibus
allegatis/fuerūt magis apta. Et tantum de forme conse
crationis panis congruentia/τ certissima veritate.

❡ Lectio. xlix. A

Expeditis trib⁹ prin
cipalib⁹ diuisionis lec. xxxviii. p̄mi sic mēbris/
scʒ forme integritate: ei⁹ efficacia et veritate:
Restat quarti mēbri ꝓsecutio: qḋ est de cōue
nienti singularissime cōuersionis expressione. Qua scʒ ha
bitudine noīa terminos huius cōuersionis significantia
poni debeant in locutione: vt cōuersio ipsa catholice τ ve
re exprimatur. Sunt aūt noīa terminorū hui⁹ cōuersionis
panis τ corp⁹ christi: aut eis equipollētia. Panis nomen
est termini a quo: corp⁹ christi termini ad quē. Inq̄rendū
itaqʒ an ipsa cōuersio his noīb⁹ exprimi possit ꝑ verbū esse
fieri/posse esse: simplr̄ in rectis/vel mediāte prepositione
ex/de/vel in/in obliq̄s. Inueniuntur nēpe orōnes varie
diuerseqʒ apud scōs: q̄b⁹ de hac sacrosctā transsubstātia
tione sunt locuti. Nā τ beat⁹ Amb. eā nunc per verbū pōt
exprimit i lib. de sacramētis. vbi dicit. Quō aūt pōt qḋ pa
nis est: esse corp⁹ christi? Rn̄det. cōsecratione. Nūc ꝑ ꝟbū
erat τ est Ibidē. Qḋ erat panis ante cōsecrationē: iā cor
pus christi est. Ibidē. Nūc ꝑ verbū fit. Vn̄ idē in lib. de ca
techizādis rudib⁹. Panis τ calix fit nobis alimētū resurre
ctionis. In lib. de sacramētis. De pane fit corp⁹ christi. Et
sequitur. Ex pane fit corpus christi: τ vinū fit sanguis chri
sti. Ubi etiā addit ꝓpositiones ex/de. Et sequit ibidē. Ca
lix sanguis efficitur. Siliter τ beat⁹ Augu. varie loquitur.
Nā in lib. sniarum prosperi. Celestis panis qui christi caro
est. Et sequitur ibidem quasi se exponens. Uocat corpus
christi cū sit reuera sacramentū. Idē in. c. Qui manducat.
de cōse. dis. ii. Panis est corpus christi. Calix sanguis. Idē
lib. iiii. de trini. Corpus τ sanguinem christi dicimus: qḋ ex
fructibus terre acceptū: τ prece mystica cōsecratum recte
sumimus ad salutē spūalē. Qḋ autē ex fructib⁹ terre acce
ptū est: τ prece mystica cōsecratū: panis est. Dicit ergo pa
nem esse corp⁹ christi. Itē ꝑ fit/exprimit in. c. Non ois. ea.
dis. vbi dicit. Nō oīs panis: sed accipiens bn̄dictionē chri
sti/fit corp⁹ christi. Itē in. c. vtrū sub figura. in ea dis. expri
mit per ꝓpositiones ex/τ in. vn̄ ait. Ex substātia panis τ vi
ni corpus christi mystice ꝯsecrat. Et sequit. Corpus christi
et sanguis in virtute spiritussancti ex panis τ vini substā

tia efficitur. ⁊ sequit. Ipse scꝫ christꝰ est qui per spiritum sctm̄: hāc videlicet panis substātiā suā efficit carnē ⁊ trāsit vinū in sanguinē. Itē in cōfessione Berēgarij: vt habetur eadē dis. Ego berēgarꝰ ꝓfiteor eandē fidē me tenere de sacramētis dn̄ice mēse: quā hec sancta synodus autoritate euāgelica ⁊ aplica tenendā tradidit: mihiq̄ firmauit scꝫ panē ⁊ vinū que in altari ponunt: nō solū sacramentū: sed etiam verū corpꝰ ⁊ sanguinē dn̄i nostri iesu christi esse. Itē Eusebius emissenus de conse. dist. ij. c. q: corpus. sic exprimit. Inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in substātiam corporis ⁊ sanguinis sui verbo suo secreta ptāte conuertit. Sequit. In christi substantiā terrena ⁊ mortalia cōuertuntur. Ecce oībus modis in lectionis huius principio ꝓpositis: sancti vtunt de venerabili eucharistia dogmatizantes. Sed videndū qui modi sint ꝓpriꝗ: qui figuratiui vt obscura exponant: ⁊ ad sermonis ꝓprietatē q̄ sunt minus ꝓpria: reducantur: qḋ ⁊ glose dictarū autoritatū faciunt. ℂ B Suppono itaq̄ ex frequēter dictis: ꝙ in hac conuersione qua panis ⁊ vinū in corpus ⁊ sanguinē christi transsubstantiat: panis ⁊ vinum ſm se ⁊ quodlibet sui desinūt: manentibꝰ accidētibus: q̄bus desinētibꝰ succedit corpus christi: qḋ nō de nouo ꝓducit: sed preexistens incipit de nouo esse sub illis accidentibꝰ. Nihilq̄ qḋ est aliq̄d ipsiꝰ panis vel vini: non materia: nō forma: non aliq̄ pars eius: intrat coniungit aut manet in vel cū corpore christi ⁊ sanguine sub accidentibꝰ remanētibꝰ. Hec est catholica veritas: hic intellectꝰ quē in oībus sermonibꝰ conuersionē istā exprimentibus ꝯcipere oportet ⁊ tenere: ⁊ q̄buscunq̄ sermonibꝰ exprimat conuersio ac trāssubstātiatio panis ⁊ vini in corpꝰ christi: nihil aliud intelligit ꝑ cōuersionem ⁊ trāssubstātiationē: ꝙ oīmoda panis ⁊ vini desitio: ⁊ corporis ⁊ sanguinis christi sub remanentibꝰ accidentibꝰ successio. Et ad hunc intellectū debent retorqueri ⁊ exponi. Sꝫ nunc videndū que locutiones ſm sermonis ꝓprietatem sunt concedēde. ℂ Pro quo aduertendū ꝙ duplices possunt formari ꝓpositiones in ꝓposito. Quedā in quibꝰ panis qḋ importat terminū a quo cōuersionis: ⁊ corpꝰ christi qḋ iportat terminū ad quē sunt extrema totalia: q̄dam in quibus nō sunt totalia extrema. Propositiones in quibus panis ⁊ corpus christi sunt totalia extrema sunt simpliciter false de rigore verborum: siue sint de inesse siue de possibili: etiā cuiuscūq̄ tēporis presentis p̄teriti vel futuri. Cuiꝰ ratio est: q: oīs propositio de inesse affirmatiua cuiuscūq̄ tēporis fuerit: importat vnionē extremorū ꝓ tpe per copulā importato. i. q̄ importat ꝑ subiectū et predicatū sunt idē: siue magis logice loquendo ꝙ extrema scꝫ subiectū ⁊ predicatū supponant pro eodē. Si autē fuerit de possibili: importat vnionē illā esse possibilē pro aliquo tēpore. Hinc est illud ꝙ nunq̄ ꝓpositio de inesse: de p̄terito vel de futuro est vera: nisi sua de presenti aliq̄n fuit vel aliq̄n erit vera: q: omne tēpus p̄teritū aliq̄n fuit presens: et omne futurū aliq̄n erit presens. Sic nunq̄ ꝓpositio de possibili est vera: nisi sua de inesse sit possibilis. Cum ergo hec panis est corpus christi simplr̄ est impossibilis: ideo oēs ille sunt false ⁊ impossibiles: panis erit corpus christi: corpꝰ christi fuit panis: panis pōt esse corpus christi. panē possibile est esse corpus christi. Silr̄ ⁊ earū conuerse. Et q: non sunt dabiles alie ꝓpositiōes affirmatiue de inesse ⁊ possibili a predictis in quibꝰ sunt totalia extrema: sequitur qḋ dictū est: ꝙ oēs tales sunt false. ℂ E Propositiones vero in quibꝰ nō vterq̄ terminorū panis ⁊ corpꝰ christi est totale extremū: sed ad minus vnus eorū est pars extremi: sunt in duplici differētia. Aut sunt ambo recti casus aut alter eorꝫ est obliq̄ casus. Si ambo sunt recti casus tūc predicantur mediante verbo fit efficit incipit esse: ⁊ si qua sunt silia. Et tūc ad veritatē talis req̄rit ꝙ extrema ad minus successiue supponāt pro eodē. Vn̄ illa albū fit nigrū: nunq̄ erit vera nisi illud qḋ iā est albū: aliq̄n fit nigrum: ita ꝙ pro illo ꝓ quo albū supponit: aliq̄n supponat nigrū. Sic de illa: Peccōr fit iustꝰ: persecutor fit discipulꝰ: et filiꝰ

Unde, illa est simpliciter falsa. Hō fit asinus: hō fit cadauer. embryo fit hō: q: illud qḋ est hō: totū scꝫ compositum nunq̄ erit: nec fuit illud qḋ est vel erit cadauer. Cōpositū enī ex materia ⁊ forma cadaueris nunq̄ fuit hō: licet materia hoīs potest fieri materia cadaueris. Et materia embryonis pōt fieri materia hoīs. Et materia hoīs fieri pōt materia asini: licet ꝑ multas trāsmutationes medias. Et ad hūc intellectū quoq̄ (licet improprie) cōcedunt ille: hō fit cadauer: lignum fit ignis: quia pars hoīs aut ligni fit pars cadaueris vel ignis. Sed siue ꝓprie siue improprie non est illa vera ſm vim verborū: Panis fit corpꝰ christi: q: nec nūc nec posteriꝰ: qḋ est panis pōt esse corpꝰ xp̄i: ideo nec simul nec successiue panis ⁊ corpus christi pro eodem supponunt. Nec pars panis aliq̄n erit pars corporis christi: q: in cōuersione panis totꝰ desinit: nec aliq̄d eiꝰ intrat corpꝰ christi. Vn̄ oēs ille sunt simplr̄ false: panis fit corpus christi: panis factus est aut fiet corpus christi. Sic de verbo efficit incipit esse ⁊ similibꝰ. ℂ D Si aūt alter terminorū ponit in obliquo: tūc regulariter ponit cū additiōe prepositionis ex de vel in: ita ꝙ ex vel de addit termino a quo. i. pani: vt ex pane vel de pane fit corpus christi. Et tūc prepositio ex vel de potest dicere circunstantiam cause materialis: vel circunstantiā ordinis: vt cū dicimus: Ciphus fit de vel ex auro q̄ad primū: vel ex mane fit meridies: vt dicit. v. Metaph. quoad scd̄m. Primo mō adhuc falsum est dicere: ex pane fit corpꝰ christi: q: valebit: ex pane tanq̄ ex materia fit corpus christi: que falsa est vt iā dictū est. Scd̄o mō cōcedit: q: tūc tm̄ dicit ordinē substantie panis ad presentiā corporis christi. ⁊ valet tātū: ex vel de pane fit corpꝰ christi. i. post desitionē panis fit p̄sens corpus christi: siue pani succedit corpꝰ christi. hoc modo etiā cōcedit: ex nō hoīe fit hō. i. post nō esse hoīs succedit esse hoīs: quod nihil aliud est dicere nisi postq̄ aliq̄d nō fuit homo: fit homo. Similiter cōcedit: ex nō albo fit albū. Quā forte phs nō ꝯcederet: nisi ꝓpter cōe subiectū vtriusq̄ termini. Si vero ponit ꝑpositio in addita termino ad quē. i. corpus christi: vt dicendo: Panis trāsit vel conuertit in corpꝰ christi: ⁊ tūc denotat circūstantiā termini ad quē conuersionis: ⁊ ideo ipsa vera est: ⁊ inter alias magis ꝓpria. Nā tantū valet: panis transit in corpꝰ christi. i. panis trāsit vel cōuertit: cuiꝰ transitus seu cōuersionis corpꝰ christi est terminus ad quē: quod nihil aliud est: nisi ꝙ desitioni panis que transit de esse ad nō esse: terminus ad quem. i. illud qḋ succedit: est corpꝰ christi. ℂ E Ex quibꝰ summarie colligitur ꝙ solū his locutionibꝰ vere exprimit trāssubstantiatio panis in corpus christi: in quibꝰ ablatiuo pane addit ex vel de: aut accusatiuo corpus christi addit prepositio in. Et scd̄a pro tanto est magis ꝓpria: q: nō denotat cōmunē materiā vtriq̄ termino conuersionis. Et ad alterā illarū reducere oportet oēs alias si in veritate debeāt saluari ⁊ hoc vult glo. de cōse. dist. ij. q: corpꝰ. sup verbo cōuertuntur. Benedicit inq̄t cōuertunt vel trāssubstātiant: vel (vt aliq̄ dicunt) transeunt vel transeant: nō fiūt nec incipiunt. Nihil enī fit vel incipit esse corpꝰ christi. Pōt tn̄ cōcedi ꝙ de pane cōficiatur vel fiat corpus christi: sicut de aqua fit crystallus: sed securius nō concedit hoc. Et vbicūq̄ inuenitur panis vel de pane fit vel conficitur corpus christi: sic intelligitur. i. transit in corpus christi. Vel expone sic. i. sub specie panis vel latet vel incipit esse vel latere corpꝰ christi: vbi ante consecrationē nō erat. Si enim panis corpus christi fieret: singulis diebus ei adderetur aliquid quod prius non erat: ⁊ sic semꝑ augmentaretur. Item qualiter vniretur diuinitati ille panis et iste? Item si panis est corpus christi: ergo aliquid qḋ non est natū de virgine: et sic aliquid inanimatū est corpus christi: ergo est animatum ⁊ inanimatum: ergo nō solum de virgine habuit originem Non intelligas ergo ꝙ aliqḋ augmentū sumat ex tali conuersione: nec eo modo quo cibus conuertitur in carnem: sed ibi est corruptio. i. desinit ibi esse substantia panis et vini: nulla tamen generatio. Unde non potest dici ꝙ fit

ibi vera transsubstantiatio quantum ad hoc ꝙ noua essen tia ibi generetur. Hec glo. cuius intentio patet: licet verba glosatorem theologū non fuisse sua improprietate demō strent. Et his satis patet quomodo autoritates suprapositē ⁊ similes sint moderande: et ad sensum catholicum re ducende. Et tantum de illo.

¶ F De diuinissimi sacramenti eucharistie veneratio ne seu cultu.

Via autē ex predi ctorū oīm inuestigatione/sufficiēter patuit in hoc sacramēto christū cōtineri ⁊ q̄d ad cor pus ⁊ aiam ineffabilēq̄ deitatē: restat ꝓ cō plemēto illi⁹ qrti mēbri inq̄rere q̄ cultu: quave adoratiōe diuinissimū illud sacramētū/tā a sacerdote celebrāte/ꝙ a circūstātib⁹ debeat venerari. Ad h̄ eñi statim facta cōsecra tione reuerenter in altū fert hostiā ipsam populo ōndēs: quatenus visa eucharistia ab hoīb⁹ suppliciter adoretur.

Adoratio triplex. ¶ Ad hui⁹ prosecutionē aduertēdū ꝙ cōiter ponunt̄ tres species adorationis large accepte siue venerationis: que grecis frequenter nominant̄ vocabulis: scʒ theosebia siue latria: dulia: hyperdulia. Utimur aūt grecis vocabulis: q: in latino eloquio non habem⁹ nomina simplicia: quib⁹ ex plicētur q̄ ꝑ hec noīa intendim⁹ designare. Unde beatus Aug. x. de ciui. dei. c. i. loquens de cultu soli deo exhibendo ait. Ad significandū deo debitū cultū: qm̄ mihi satis ido neū nō occurrit latinū: greco vbi necesse est insinuo/q̄d ve lim dicere. Consequēter exponit ibidē: quid nomine theo sebia: q̄d latria significet̄. De quo. s. lec. xviij. dictū est in ex

Latria. positione hui⁹ clausule prefationis: Adorāt dn̄ationes ⁊c. Ideo breuiter per latriā in ꝓposito intelligenda est theo sebia. i. cultus vel seruitus soli deo debit⁹: qui et adoratio strictissime sumpto vocabulo/dici solet. ¶ Quia autem de⁹ colit̄ actu sacrificij: Est aūt sacrificiū s̄m beatum Aug. x. de ciui. dei. c. vi. omne opus qd̄ agitur vt sancta societate inhereām⁹ deo: relatū scilicet ad illū finem boni quo vera citer esse beati possimus. Sequit̄ ꝙ omni actu in deum ra tionabiliter ordinato deus colitur. Est aūt hmōi act⁹ du plex: interior ⁊ exterior. Et s̄m hoc duplex distinguitur la tria. Interior latria dicit̄ actus fidei spei ac charitatis. s̄m beatū Aug. in encħ. c. ij. ⁊ sequentib⁹. Hi eñi soli in religio ne qua deus colitur sequendi sunt: vt ibidē dicit. c. iij. Ho rum nāq̄ virtutū actib⁹ debita deo reuerentia exhibetur. Uñ quotiens actū fidei spei aut charitatis elicio: totiens deū colo: deū veneror: deū adoro. ¶ Cū enim in deo sum mū dominiū credo: meditor agnosco ipsumq̄ vniuersale principiū/creatorem/gubernatorem/⁊ principem. In ipso consistere summū dominiū: omnisq̄ potestatis plenitudi nem: sine cuius nutu nec foliū cadit de arbore. In cui⁹ ma nu oīa sunt posita: cuius volūtati resistere nullus potest: cui⁹ sapientiā nil latere: prouidentiam cūcta disponere cre do. Eius bonitatem liberalissime cōicare: a quo oībus do natū est esse ⁊ viuere: creata conseruare: cōseruata in suos proprios fines fortiter suauiterq̄ ordinare: sueq̄ beatitu dinis rationalē creaturā participē facere: lapsa reparare perpetue captiuitatis filios precioso sanguine redimere: redemptos glorificare: nulla sui vtilitate aut necessitate: sed misericordissima ac ꝑpetua qua nos dilexit charitate: ac cetera innumera infinite sue perfectionis opera mente ꝯfiteor. Hec credendo ac meditādo actu fidei deū adoro atq̄ colo. ¶ G Cūq̄ ex horum pertractatione agnosco ipsum deū esse rationalis creature bonū: quā ad se beati fice possidendū ac fruendū creauit: in quo tanq̄ in summi boni possessione quicquid desiderari potest: summe habe tur. Ac per hoc assurgo ad concupiscendum ipsum mihi plus omnibus: tanq̄ summū mihi bonū ⁊ commodum: ⁊ propter eum sic possidēdū/perpetuo omnia alia paruipē do. Incipio eum diligere amore cōcupiscentie: qm̄ est pro prius actus spei. Cum vero vltra progredior meditando oēm hanc suam liberalissimā diffusionē: nō ex preuenientibus creature meritis: sed intrinseca ac naturali bonitate sua: liuore carēs (vt Boetius loquitur me. v. iij. de cōso.) procedere: ac per hoc solum ipsum essentialiter bonum si bi solum sufficientissimū: ac summe perfectū: ⁊ propterea ab omni sua creatura coli/uereri/honorari/timeri/pro pter se ⁊ super oīa amari: sibiq̄ seruiri et subijci debere di gnissimū esse debitū ⁊ iustissimū. Et idcirco actū perfecte dilectionis: quo ipsum non propter cōicata beneficia sed propter seipsum elicio. Sint quoq̄ mihi creationis/con seruationis/redēptionis/iustificationis/gratificationis/ beatificationis beneficia/vie quedā ⁊ effectus excitantes ⁊ ducentes ad diligendū eū qui oīm boꝝ est causa. Diligē dum dico in se ⁊ ꝓpter se finaliter: meq̄ totū sibi per obe dientiam perfectam subijciendū. Hic actus dilectionis ꝑ fectus est ⁊ amor amicitie ac fruitio: propriusq̄ effect⁹ cha ritatis quo deum colo theologica charitate. Hi sunt actus interioris reuerentie/honoris ac cultus latrie: quibus de um extollo/magnifico super omnia/tanq̄ vnicum summū bonum adoro. Quippe nihil aliud est deum adorare/ma gnificare/extollere/uereri/nisi deum talem credere/et talem desiderare: ac super oīa diligere. qd̄ est ipsum talem summū scilicet esse: ⁊ sibi ⁊ omnibus dominari velle: ac ꝑ hoc oīa alia estimare tanq̄ nihilū coram eo. Nec se nec ali ud velle sibi preponere: nec amare. hoc est qd̄ Rabanus super Geñ. dicit. Adorare est in deū tota mentis intētione tendere. Non autē mente tendimus nisi actu voluntatis aut intellectus. ¶ Ecce habes quid est colere et adorare deū actu interiore: qd̄ breuissime dici potest post beatū Au gustinū/ei adherere fide: spe: et charitate. Hic eñi verus dei cultus/s̄m eū in encħ. ca. iiij. inchoat̄ fide: spe tenetur: perficit̄ charitate: nec tñ abinuicē quatenus perfecte sint separant̄. Hic est verus dei cultus quo pater celestis colit̄ in spiritu ⁊ veritate: s̄m illud saluatoris Johan. iiij. Ueri adoratores adorabūt patrē in spiritu et veritate. Spirit⁹ est deus: ⁊ eos qui adorant eum in spiritu ⁊ veritate opor tet adorare. Nam ⁊ pater tales querit q̄ adorent eū. Ubi glo. super verbo: In spiritu ⁊ veritate. Nō in tēplo: non in hoc monte: sed interi⁹ in intimo cordis tēplo ⁊ in veritate cognitionis. Hec glo. Quid est in intimo tēplo cordis: ni si in amorosa affectione volūtatis? Nā cor frequēter ꝓ vo luntate ponit̄ in scriptura. In veritate agnitionis: in fide trinitatis. ¶ H Latria exterior signū est aliquod sensi bile in protestationem latrie interioris exhibitum: vt sunt act⁹ ⁊ gestus exteriores: quib⁹ quis ꝯfitet̄ int⁹ se credere/ sperare/⁊ amare eū cui foris exhibetur: vt summū bonum oīm creatorem: salutis ⁊ oīs boni causale principium atq̄ finē. ¶ Sunt autē hi actus ritus quidā: qui s̄m christiane religiōis pietatem obseruant̄: vt oblatio sacrificij: laudū ⁊ canticorum vocalis prolatio: manuū compositio aut ex tensio: pectoris tunsio: capitis nudatio: genuum inflexio: corporis totius prostratio et similia. De hac duplici ado ratione loquitur beatus Joh. Dam. in suo quarto. Quia inquit ex duplici natura cōpositi sumus: intelligibili scili cet ⁊ sensibili: duplicē adorationē deo offerimus: scʒ spūa lem: q̄ scʒ cōsistit in interiori mentis deuotione: ⁊ corpora lē que consistit in exteriori corporis humiliatione. Et q: in oībus actib⁹ latrie: id qd̄ est exterius: refert̄ ad id quod est interius sicut ad principalius: ideo ipsa exterior adoratio fit propter interiorem vt scʒ per signa humilitatis que cor poraliter exhibemus: excitet̄ noster affectus ad subijcien dum se deo: quia cōnaturale est nobis vt per sensibilia ad intelligibilia procedamus. Hec Tho. ij. ij. q. lxxxiiij. articu. ij. Uerum signa ista sensibilia equiuoca sunt: quia et deo exhibentur ⁊ creature. Non autem simili sed diuersa intē tione. Et s̄m hoc quandoq̄ sunt signa adorationis latrie: quandoq̄ dulie. Cum ergo signa illa exhibent̄ in protesta tionem summe maiestatis potentie ac bonitatis diuine: per ea deus adoratur adoratione latrie: quia vt sic nulli pure creature sunt exhibenda. Nam si hec adoratio inte rior/vel exterior ꝓfata intētione exhibet̄ alicui qd̄ non est

vere ꝛ essentialiter deus:non est latria sed idolatria:q: il
lud cui impenditur quodcūq; fuerit citra deum est velut
vmbra ꝛ idolū respectu dei vere lucis ꝛ perfectissimi entis
vnde dicitur idolatria.i.latria exhibita idolo. Et q: ex acti
bus frequenter elicitis generatur habit⁹:latria non solū
accipit pro actu summe adorationis:sed etiā pro ipso ha
Dulia. bitu:ſm quā acceptionē dr̄ virtus ad religionē pertinēs.
¶ I Scd̄a species adorationis est dulia. Et dr̄ dulia a
dulos grece qd̄ est seruus latine. Inde dulia.i.seruit⁹. Et
accipitur dulia tripliciter:proprie/cōiter/et cōmunissime.
Proprie accipit pro seruitute siue reuerētia quam serui ꝛ
subiecti impēdere debēt dn̄is suis ꝛ superiorib⁹. Et sic loq
tur Aug.x.de ciui.dei.c.i. Ea seruitus que debetur homini
bus:ſm quā precepit apl's:seruos dn̄is suis subditos esse
debere:alio nomine hoc est non latria:grece nūcupari so
let. Uocabulū autē illud grecū nō exprimit:sed cōi voca
bulo a doctoribus cōiter dulia nominat. Et quia duplices
sunt serui. Quidam mancipia seu possessio domini q̄bus
dn̄i ipsi vtūtur sicut ceteris suis rebus ad propriam vtili
tatē:quib⁹ dn̄s ſm arist. in politicis.principat dispotico.i.
dominatiuo principatu. Alij sunt serui naturaliter:qui ca
rent naturali prudentia:nec vigent naturali ratione.de q̄
bus dicit ph̄s. Hoies corpore robusti:intellectu autem de
ficientes/naturaliter sunt aliorum serui.qui tn̄ simpliciter
sunt liberi eisq; domini principant politice ꝛ ciuiliter. Ad
vtrosq; extendit se dulia. Est em̄ dulia proprie accepta/vir
tus qua serui et subditi suis dn̄is ꝛ superiorib⁹ honorē ac
reuerentiā exhibere debent ſm id petri. Serui subditi esto
te dn̄is:nō tm̄ bonis et modestis:sed etiā discholis.i. Pe
tri.ij. Ita i vete.lege scd̄ogeniti primogenitos vt suos do
minos ꝛ maiores adorabāt. Un̄ Gen̄.xxvij.dixit ysaac ad
iacob filiū suū. Esto dn̄s fratrū tuorū:ꝛ incuruentur ante
te filij matris tue. ¶ Dulia vero cōiter sumpta dr̄ seruitus
quedā reuerentialis:ſm quā rationales et intellectuales
creature se mutuo honore preueniūt ꝛ venerant:propter
quasdā speciales rationes:ꝑpter aliqd̄ diuinū vel virtuo
sum i ipsis repertū:aut saltē eis possibiliter nō exclusum.
Et ſm hoc legitur homines alios quosdam adorasse:qui
tm̄ neq; fuerāt ipsorū dn̄i nec rectores:sed ad captandum
beniuolētiam:vel mitigandā iram:aut ad designandum
aliquā virtutem:seu in signū specialis amoris ꝛ amicitie.
Sic legitur de moyse in Exo.xviij. ꝙ egressus in occursum
cognati sui ietro ipsum adorauit. Sic Jacob de mesopo
tamia progrediens:in terram pronus adorauit septies
fratrē suū Esau appropinquantem. Gen̄.xxxiij. Et dauid
adorauit Jonathan filium Saul.i. Regū.xx. ¶ L Et
notanter dictū est ꝑpter aliquod diuinū in istis rationabi
lib⁹ creaturis cōiter repertū. Hoc diuinū est ꝙ sunt condi
ti ad dei imaginē. Un̄ dicit Damascenus. Cuius grā nos
inuicē honoramus:nisi q: ad imaginē dei facti sumus:pro
pter qd̄ et.i. Petri.ij.dr̄. Oēs honorate. Nā sicut charitas
ꝛ dilectio extendit se ad oēs dei imagine insignitos:beati
tudinis q̄(que trinitas ipsa est:ad cui⁹ imaginem insigni
ti sunt)capaces. Et hoc modo extēdit se dulia ad omnem
creaturā nō damnatā. Nō em̄ extēditur ad demones ꝛ re
probos per dānationis sententiā a beatitudine perpetuo
exclusos. In quib⁹ etsi imago dei quantum ad naturalia
ꝑseuerat nec deleri pōt:tn̄ q: a deo ꝑpetuo separati:beati
tudinem ſm ordinatā dei potentiam adipisci nō possunt
tanq; inimici a deo ꝓscripti:a nobis nullatenus sunt ho
norādi. Sic etiā propter alias gratias ꝛ dona gratis data
naturalib⁹ superaddita:vt sapiētia/virtus/ꝛ cetera dona
gratis data:que ad edificationem vel ecclesie vel persone
a deo donantur:dulia adorant:quasi in hoc alios non ha
bentes talia precellentes. Sic in politicis ph̄s dicit:ꝙ ho
mines ratione vigētes naturaliter aliorꝫ sunt dn̄i ꝛ recto
res.ꝛ per hoc ceteris magis honorandi. Sic pharao ho
norauit ioseph. Et nabuchodonosor danielem. Et lex do
cet senes honorandos dicens. Coram cano capite consur
ge:et honora personā senis:et time dominū deū tuū. Le

uitici.xix. Sic gratiā dei habentes honorandi sunt.de qui
bus beatus Grego.sup Ezechielem. Boni ꝛ virtuosi ho
norandi sunt:ne forte per eos ille prouocet qui eorum
corda inhabitat. Magis aūt creatura iam beata rationa
biliter est adorāda. Sic abraam adorauit angelos. Gen̄.
xviij. Josue cecidit pron⁹ in terram adorans angelū.eius
dem.v.ca. Uerū ꝙ intelligi possunt in angelis personam
dn̄i adorasse mittentem. Uerū q: vt dictū est:signa adora
tionis exterioris sunt equiuoca:aliud significantes dum
deo:aliud dū creature exhibentur:propter qd̄ ea que com
muniori vsu ad diuine maiestatis protestationem exhibē
tur:creature exhibenda non sunt. De quo beatus Aug.x.
de ciuitate dei dicit. Multa de cultu diuino vsurpata sunt
q̄ honoribus deferuntur humanis siue humilitate nimia:
siue adulatione pestifera. Ita tn̄ ꝙ ea quib⁹ deferunt ho
mines:habent qui dicant colendi venerādi. Si aūt mul
tū eis addit et adorandi. Quis vero sacrificandū censuit
nisi ei quem deū aut sciuit aut putauit aut finxit? Ideoq;
Johannes angelū in Apocal.c.vlti.sibi loquentem ado
rare volens prohibit⁹ est ab eo dicente. Uide ne feceris.
Tū ad ostendendū dignitatem hominis quā consecut⁹ est
per christū vt angelis equet. Unde subdit ibidem. Cōser
uus tu⁹ sum:ꝛ fratrū tuorū. Tū ad excludendū idolatrie
occasionem. Unde subdit. Deū adora. ꝑpter cui⁹ occasio
nis vitationem/mardoche⁹ noluit adorare superbissimū
aman timens ne honorem dei transferret ad hominem vt
dicit Hester.iij. ¶ Z Dulia cōmunissime sumpta exten
dit se etiam ad latriam:prout dicit reuerentiam ꝛ honorē
exhibitos ꝛ minorib⁹ ꝛ parib⁹ ꝛ superioribus:nedū partis
cipatū dominiū habētib⁹ puta creaturis:sed etiā vniuersa
lissimo creatori habenti illimitatā ꝛ vniuersalē presidētiā.
Et ita loquit glo.sup illud ps̄. Dn̄e de⁹ me⁹ in te speraui.
sīcut glo.super illud ps̄. In ecclesijs bn̄dicite deo:dn̄o dē
fontib⁹ israel. Ps̄.lxvij. Dn̄e dicit per omnipotentiam/cui
debet dulia. De⁹ per creationem/cui debet latria. Et bea
tus Aug.super illud Math.iiij. Dn̄m deū tuū adorabis
ꝛ illi soli seruies:dicit. Seruit⁹ duob⁹ modis ac diuersa si
gnificatione solet appellari. Dicit enim latria:dicit et du
lia. Sꝫ dulia intelligit seruit⁹ cōis:hoc est:seu deo/seu ho
mini/seu cuilibet rerū nature exhibita. A qua etiam serui
tus idest dules grece nomen accepit. Latria aūt appellat
seruit⁹ illa que sola diuinitatis cultui debita/nec vlla est
participāda creature:vnde idolatre nūcupant. Hec aug.
qui duliam in hac auctoritate accepit tertio modo siue lar
gissime. ¶ Sed notandū ꝙ q: in deo consideram⁹ digni
tatē ꝛ ꝑfectionē creature incōicabilē ſm nomē:vt est essen
tia diuina ꝛ natura/q̄ creature incōicabilis est. Unde crea
tura de⁹ proprie vel diuina natura dici non potest. Cōside
ram⁹ ꝛ in deo dignitatem cōicabilē:nō ſm eūdem gradū
sed ſm idem nomē:vt sapientiā/potentiā/bonitatē/presi
dentiā/dominiū. Nā ꝛ creatura dr̄ potēs/sapiens dn̄s ꝛc.
Ratione ꝑfectionis incōicabilis creature debet deo ado
ratio latria:q̄ simplr̄ incōicabilis est creature:intellige ſm
nomen. Ratione ꝑfectionis cōicabilis debet deo honor ꝛ
adoratio cōicabilis ſm nomē cōicabile:qd̄ est dulia cōiter
acceptū. Et sic loquitur glo.allegata. Deo cui debetur la
tria.i.honor incōmunicabilis quemadmodū deitas est in
cōmunicabilis. Dominiū enim cōmunicatur creature ſm
ꝙ dicimus ꝙ deus potens facit creaturam potentē. Sapi
ens est:ꝛ facit creaturam sapientē.bonus est:ꝛ facit crea
turam bonam:ita ꝙ participat ei⁹ bonitatem. Et ſm hoc
debet ei honor/quia descendit in cōmunionē:scꝫ ratione di
gnitatū:in quarū participatione dicimus esse creaturam.
Et iste honor nominatur noie cōmuni qd̄ est dulia. Et ita
patet sensus huius glo. Benedicite deo/cui debet latria.
Dn̄o/cui debetur dulia. Uel vt addit in ps̄. vij. Domine ꝑ
potentiam/cui debetur dulia. Deus per creationem/cui
debetur latria:q: creatio actiua non communicatur crea
ture:sed bene potentia cōmunicat. ¶ M Non tn̄ intel
ligenda sunt hec ꝙ in deo differant essentia/dominiū/sa

pientia/quasi distincte pfectiones: quarū vna sit creature cōicabilis: alia incōicabilis. Nam nihil distinctū ab essentia dicit potentia/sapiētia ⁊c. In deo em̄ est; tm̄ vna perfectio/que est diuina essentia: ⁊ hec oībus modis est sapientia/veritas/et potētia. Nec sapientia plus vel veritas est sapiētia/q̄ essentia. Vn̄ nō plus distinguitur sapientia ab essentia: a bonitate vel eternitate: q̄ sapiētia a sapientia. Quod plane dicit beatus Aug. in de triplici habitaculo. Omnia vnū sunt in deo/excepto qd̄ ad relationē pertinet Nā sapientia ⁊ veritas dei ⁊ eternitas: nō diuersa sunt: sʒ vnū sunt: sicut ⁊ oia. Sapientia em̄ dei nō magis sapiētia q̄ veritas est. Et nō magis veritas/veritas est/q̄ sapientia/q̄ eternitas/q̄ cetera dei. Oia vnū em̄ sunt in deo: et nō solū inter se eadē sunt in deo: sed nō aliud sunt/q̄ ipse deus. Hec ille. Et ita nec aliquid in deo realiter cōmunicatur creature ⁊ nō aliud/puta potētia/sapiētia/nō substantia vel essentia. Nihil em̄ est qd̄ in deo realiter cōicat creature: sed sm̄ nomen tm̄: hoc est nomē potētia: nomen sapientia: vniuoce attribuitur creature ⁊ deo: ⁊ hoc sm̄ rationem generalē nō specificā. Nō em̄ est sapiētia dei eiusdem rationis specifice: ⁊ sapientia creature: q: illa est substātia ista accidēs: Nomē autē deus/diuinitas/non attribuit vniuoce ⁊ pprie creature. Et sm̄ hoc non sunt rōnes diuerse adorationis in deo realiter: ppter quas diuerse adorationis spēs deberent deo. Sed quōcunq̄ a nobis consideratur deus: siue in se absolute vt infinite pelagus substantie siue in ordine ad creaturā vt creator: dn̄s: cōseruator: per potentiā/sapientiā/bonitatē: semp debet sibi adoratio latrie: q: totū est idē in deo. Nec dulia ista q̄ debet dn̄o sm̄ predictā glo. distinguit a latria: sed est actus latrie. Neq̄ dulia accepta distinguitur a latria nisi sicut gen⁹ a specie. Et sicut idē est/sortes ⁊ hō ⁊ aial: ita idem actus adorationis: puta quo profiteor deū summū: infinitū: oipotētē ⁊c. est actus latrie ⁊ dulie generaliter accepte. Sic ergo sapiētia diuina/⁊ deus idem sunt: sic dulia deo debita et latria idē sunt. sicut aial rōnale et hō: licet nomē dulia generale sit ad actū adorationis diuine: ⁊ ad actū adorationis creature. ¶ N Licet aūt tm̄ sit vna ratio adoratiōis in deo/que est infinita dei maiestas: etiam quibuscunq̄ terminis differentib⁹ exprimat: est tm̄ differētia aut multiplex ratio debiti in creatura: qua ipsa creatura obligat ad colēdum deū cultu latrie: sm̄ multiplicitatē bn̄ficiorū ⁊ gratiarū a deo acceptarū: sic debitor est hō rōne beneficij creationis: rōne bn̄ficij redemptionis: iustificationis: glorificationis. Etiā q: non equaliter oēs recipiūt: nō est equale debitum

Mat. xxv.

q: iuxta euangelicam parabolam. Cui plus cōmittit plus debet. Vn̄ vni dedit dn̄s duo talenta: alij quinq̄. Et plus debuit cui quinq̄ cōmisit/q̄ cui vnū. Et sic ex parte cōmissi seu accepti non est equale debitū: tm̄ equalis honor: q: honor respondet dignitati: ⁊ eadē dignitas est in deo qua

Hyperdulia.

accipio hoc ⁊ illud. His sententialiter concordat doctor irrefragabilis parte. iij. q. xxx. ¶ O Diuiditur autem communiter dulia primo mō vel secūdo modo accepta: vt scʒ tantū creature debet: in duliā maiorē ⁊ duliam minorem. Dulia maior est tertia spēs diuisionis pncipalis siue pme sup: apposite q̄ hypdulia dr̄ ab hyper qd̄ est super: q̄si excellens dulia. Minor dulia simplr̄ obtinet nomē dulia generale sine addito. Hyperdulia est seruit⁹ quedā reuerentialis exhibita rōne excellētie singularissime ⁊ eminētie in eo cui exhibet: qualis est reuerētia exhibita virgini gl'iose: in qua est prerogatiua excellētissime ⁊ singularissime dignitatis: pure creature ɔcessa: in eo q̄ est mater dei: quo excellit cherubin et seraphin ⁊ oēs angelicos spūs. Hec etiam hyperdulia sm̄ quosdā/cōuenit monarchis eccl'ie pape et imperatori. Qd̄ admitti pōt faciendo cōparatione statuū officiorū ⁊ dignitatū in ecclesia militante: ibi manēdo precise. In his em̄ supremus ⁊ excellentissimus status in spiritualibus est papatus. In secularibus est maiestas imperialis. Sic admittit papa tanq̄ supremus hierarcha in polita ecclesiastica: vt sibi fideles prosternantur vsq̄ ad pedum oscula: nō quidem ratione sanctitatis personalis (si recte est sibi cōscius/⁊ rationis cōpos: cum sit homo fragilis: nesciens sicut ceteri an amore vel odio dignus sit) sed ratione dignitatis sui status: quia vicarius est christi in terris: qui potestatis plenitudinem cōcessit petro/⁊ cuilibet suo legitimo successori. Hinc fortassis crucem gerit in sandalijs/quā osculandam offert: tanq̄ locum gerens crucifixi: honorem illū non sibi vsurpans: sed in dominū cuius signū osculatur retorquens. Claues etiam habet in signo siue armis: quia successor eius est: cui singulariter clauium potestas in sua plenitudine est collata. Sic ⁊ reges et imperatores patiūtur prostrationes: ⁊ vsq̄ ad terram genuflexiones sibi exhiberi. Sicut legitur. ij. Reg. xiiij. Dauid non repulit adorantes se super faciem terre: sed magis petita cōcessit. In quo nō reprehenduntur tanq̄ honorem sibi indebitū arrogantes. Verū loquendo de hyperdulia cōparando ad vniuersitatem creaturarū/non pōt reuerētia illa hyperdulia nuncupari. ¶ Dulia minor siue simpliciter dicta: est reuerentia cōmunis alicui exhibita nō in attestationē alicuius excellētie singularissime: sed sm̄ rationem excellētie cōmunē multis: qualis est reuerentia exhibita prelatis inferiorib⁹. in sacris ordinib⁹ ɔstitutis: aut in dignitatib⁹: personis virtuosis: hominib⁹ sapiētia precellentib⁹: immo ⁊ beatis angelis ⁊ animab⁹ sanctis: potentibus nobis ferre auxiliū: aut nostrā indigentiā releuare. Vel sm̄ suam generalitatem/quibuscūq̄ creaturis rationalib⁹ ⁊ intellectualib⁹ beatitudinis capacib⁹: sm̄ dei potentiam ordinatā. Et pōt quelibet harū specierū accipi vel pro actu interiori: vel pro actu exteriori: vel pro habitu ex actibus hmōi generato correspondēter ad dicta superius de latria. ¶ P Quia autē materiam adorationis intrauimus: paulo latius in ea moremur: vt particulari⁹ nosse

Quid et quō adorandum

possimus que/⁊ quomodo adorare oporteat: Ne indiscreta nostra adoratio sit: aut negligēs: in nostrāq̄ sugillationem audiamus a dn̄o. Vos adoratis qd̄ nescitis. Iohan. iiij. Et illud Matth. xxv. Quādiu non fecistis vni de minorib⁹ his: nec mihi fecistis. Inquiramus igitur: An creature rationales ⁊ res insensibiles a nobis adorande sint. Vt exēpli causa: crux christi: imagines sanctorū. ⁊ reliquie: ac cetera ad christū vel mēbra eius: hoc est sanctos/pertinentia. Secundo an christi humanitas sit latria veneratione adorāda. Ex quib⁹ clare patebit: que ⁊ quomodo in altaris sacramēto cōsistentia sunt adoranda. ¶ Quantū ad primū notandū q̄ adoratio in suis specieb⁹: latria: dulia: ⁊ hypdulia descripta est in sua ppria significatione: put tm̄ ɔuenit nature intellectuali seu rōnali: rōne cuiusdā superioritatis ⁊ excellentie tanq̄ obiecto proprio siue p se adorando. Accipit aūt ⁊ largi⁹/vt etiā extendit se ad ea q̄ nō p se aut ppter se: sed p accidēs ⁊ ppter aliud venerantur: nec pncipaliter ad ea terminat adoratio: sed ad aliud p ea q̄ habēt aliquē ordinē repsentationis/cōtinentie/coniunctionis/aut alteri⁹ hmōi habitudinis. Et q: adoratio nō cōuenit illis tanq̄ obiectis adorationis actū terminātibus: sed q̄si medijs p que adoratio terminatur ad obiecta p se ⁊ pncipalia: ideo eorū adoratio eisdē noib⁹ noiat ⁊ ad easdē species reducit adorationis: q̄ sunt pncipaliū obiectorū/ppter que illa venerantur. Et per hoc adoratio nō cōuenit vniuoce his ⁊ illis: sed analogice. Et sic adoratio prout attribuit illis minus principalius: est veneratio alicuius nō propter se: sed ppter aliquā habitudinē specialē quā habet ad aliud principaliter adorandū. Et illo modo potest similiter distingui in species latriā/duliam ⁊ hyperduliā: vt latria dicat reuerentia vel veneratio que debetur alicui/non tanq̄ simpliciter summo: sed tanq̄ habēti specialem habitudinē ad simpliciter summum latria proprie dicta adorādum: ⁊ sic suo modo de alijs specieb⁹. ¶ Q Est autē hec habitudo rei inanimate/aut insensibilis ad naturam intellectualem vel rationalem adorabilem in genere duplex. Vna est ratione representationis Alia ratione specialis coniunctionis aut vnionis: vt quia

pars cõtinens habitus: idest vestis possessio contingens
vel aliquod simile. Representatio aũt fit tripliciter. Una
fundat in similitudine rei representantis ad representa/
ta/que imitat ipsam in quibusdã accidentibus similibus.
sicut imago picta vel sculpta ſm similẽ protractionẽ et fi/
gurationẽ mẽbrorũ christi: siue in ea figura in qua nat⁹ est
siue in qua predicauit: siue qua crucifixus in ligno pepen/
dit: siue qua a mortuis resurrexit/ascendit: vel ad iudiciũ
venturus expectatur: ſm quã in recordationem venire fa
cit personam christi veri dei ⁊ hominis. Alia est represent a
tio que sumit nõ ex figurali similitudine mẽbrorũ christi.
gratia exẽpli: ſm corporalia lineamẽta: sed ex quadam ex/
tensione vel distensione partiũ/brachiorũ scz et crurum
sanctissimi corporis christi in cruce pendentis. Et per hoc
etiã in recordatiuã christi sic passi facit noticiam deuenire.
sicut crux picta vel sculpta etiam sine imagine appenden/
tis ad memoriale dominice passionis. Tertia est represen
tatio nõ ex aliqua predicatarũ similitudinũ: sed ex volũta/
te ⁊ bñplacito dei: qui voluit ꝑ aliqua p̃cedẽtia facta chri/
stum significare ⁊ figurare: sicut petra deserti: et serpens
eneus christũ figurabant. Imagines primis duobus mo/
dis adorantur simili specie qua adorat representatũ. Un
si fuerint imagines christi adorant eadem specie: qua chri
stus. i. adoratione latria. Si beatissime virginis hyperdu/
lia. Si beati petri vel alterius sancti dulia. Hec tñ adora/
tio magis terminat ad rem significatã/ꝙ ad ipsam imagi
nem. Unde Damas. lib. iiij. sniarum. Honor qui exhibetur
imagini: refert ad illum cuius est imago. Un dicit magn⁹
Basilius. Honor imaginis ad ꝓtotypum peruenit. i. exem
plar. Est eñ prototypus prima forma seu forma exempla/
ris: ad quã facta est imago. De hac adoratione imaginis
christi habetur in quodã decreto synodi Constantinopo/
litane: vbi dicit. Sacratam imaginẽ dñi nostri iesu christi ⁊
oim liberatoris ⁊ saluatoris equo honore cum libro euan
gelioꝝ sanctorũ adorari decreuimus. Et infra. Si quis er
go non adorat iconã saluatoris christi: nõ videat formam
eius qñ veniet in gloria paterna glorificari et glorificare
sanctos suos: sed alien⁹ fit a cõione ipsi⁹ ⁊ claritate. Quia
autem representans tertio modo habet rationem imagi/
nis non sic adoratur. In illis enim nõ apparet aliqua sen
sibilis imitatio similitudinis: rõne cui⁹ representet statim
christum: sed dũtaxat ex aliquo occulto mysterio. vnde ⁊ fi
gure mystice dicebantur: ꝓpter qḋ nõ statim intuentem in
rememorationem figurati perducebãt. Et sic facile adora
tio terminaretur ad rem illam figurantẽ: ⁊ nõ ad figuratũ
protenderet. Qḋ considerans rex ezechias serpentẽ ene/
um qui iussu dei per moysen fuit erect⁹: vt ipsius aspectu
iudei a morsibus serpentũ sanarentur: laudabiliter cõtri/
uit: considerans populũ ipsum serpentẽ adorãdo: gloriã
non deo: sed serpẽti tribuere: vt habet. iiij. Reg. xviij. et in
ca. q: sancta. lxiij. dist. ❡ R Ex his apparet ꝙ in adora/
tione imaginũ ⁊ alioꝝ per accidẽs adoratoꝝ: ꝙuis sit vn⁹
actus exterior: vt genuflexio vel aliud signũ reuerentie: tñ
in adoratione interiori sunt duo actus distincti: quoꝝ vn⁹
terminat ad imaginẽ: non tñ absolute vt est hec res mate/
rialis: hic lapis: hoc aurum vel lignum: sed ad rem ipsam
inquantum est imago christi vel alicuius sancti. Hic actus
est quedam recognitio qua recognosco rem illã vt ordina
tam ad representandũ christũ. Uel cõplacentia qua mihi
cõplacet res illa vt talis imago honoranda ꝓpter ꝓroty/
pum. ⁊ ille actus pertinet ad latriã analogice. Ali⁹ actus
est qui imediate terminat ad prototypũ: quo recognosco
id qḋ representat tanꝙ summe bonũ vniuersale oim prin
cipiũ. Ad quẽ actũ eliciendũ moueor per apprehẽsionem
imaginis. Et hic actus vere est actus latrie proprie dicte: q̇
solũ terminat ad imaginatũ: ⁊ non imaginẽ. Nõ eñ vidẽ
do imaginẽ recognosco ipsam imaginẽ quam video esse
summũ bonũ: siue considerẽ ipsam in rõne imaginis: siue
absolute vt rem aliquã in se. Et ideo qḋ dr eodẽ actu ado/
randã esse imaginẽ/⁊ illud cuius est imago: intelligendũ

puto de actu exteriori: cui correspondent duo interiores
quorũ vnus terminat ad imaginẽ: alius precise ad proto/
typũ. Forte tñ quãtũ ad actus affectus sustineri posset: ꝙ
esset vnus affectus terminat⁹ ad vtrumq; ordine quodam
sicut eodem actu diligo creaturã ⁊ deũ dum diligo creatu
ram propter deũ: qui ſm aliquos simul est vsus ⁊ fruitio.
Usus inquantũ terminat ad creaturã. Fruitio inquãtum
terminat ad deũ: non autẽ sic de actu intellect⁹. Et sic acci
piẽdum est qḋ in decreto synodi Constantinopolitane su/
pra allegato dr. Dignũ est vt ſm congruentiã rõnis ⁊ anti
quissimã traditionẽ: ꝓpter honorẽ qui ad principalia ipsa
refertur: etiã deriuate icone idest imagines honorẽtur et
adorent. Adorent inquã non per se q̃si in ipsis sit aliqua
virtus: vñ releuari aut iuuari possit hũana infirmitas: sed
tanꝙ signa christi ⁊ sanctorũ q̇ ferre possunt auxilium po/
stulanti. Et hoc est qḋ dicit canon/venerabiles. de cõse. di/
iij. Uenerabiles inquit/imagines christiani nõ deos ap/
pellant: neq; seruiunt eis vt dijs: neq; spem salutis po/
nunt in ipsis: neq; ab eis expectant futurũ iudiciũ: sed ad
memoriã ⁊ recordationẽ primitiuoꝝ venerant eas ⁊ ado/
rant. Sic ad adorandũ christi imaginẽ hortat beat⁹ Aug.
de visi. infirmoꝝ: vbi loquẽs de tali imagine dicit. Hac cõ/
plectere humiliter: venerare suppliciter: cũ hec ad memo
riã tibi reducat crucifixum. Hic est vnus modus loquendi
de imaginum adoratione. ❡ S Aliĩ sunt qui distinctio
nem supradictã adorationis nõ attẽdũt: sed adorationẽ
presertim latriã in sua ꝓpria accipiũt significatione. Hi di
cunt ꝙ imago neq; vt ꝯsiderat in se ſm ꝙ est lignũ/lapis
aut metallũ: neq; vt considerat ſm rationẽ signi ⁊ imagi/
nis est adoranda: q: qualitercũq; consideret: est res que/
dam insensibilis ⁊ creatura: cui adoratio latria minime est
exhibenda. ❡ Qḋ vero christiana religio imagines susti/
net in ecclesia ⁊ oratorijs: nõ permittit eo fine: vt ipse ado
rent: sed vt fideliũ mẽtes per earũ inspectiones excitẽtur
ad reuerentiã/⁊ honorẽ exhibendũ his/quorum sunt ima
gines in quorũ cognitionẽ recordatiuã ducũr. Et hic mo/
dus dicendi videt esse Roberti holkot sup illud sapiẽtie. Sapien tie. xiij.
Infelices sunt: ⁊ inter mortuos est spes illorũ: qui appel/
lauerunt deos suos opera manuũ suarũ. vbi sic dicit. Non
video esse bene dictum ꝙ eodem honore honoretur deus
⁊ imago eius. Sed mihi videt dicẽdũ: ꝙ neq; adoro ima/
ginẽ christi quia lignũ: nec q: imago: sed adoro christũ co/
ram imagine christi: q: scilicet imago christi excitat me ad
amandũ christũ. Hic modus loquendi originẽ videt tra/
here ex dicto quodã beati Grego. qui sereno epõ massilie/
si imagines destruenti ne adorarentur: ita scribit: vt habe
tur de cõse. dist. iij. perlatũ. Perlatũ est ad nos ꝙ incõside
rato zelo succẽsus/sanctorũ imagines sub hac q̃si excusa/
tione ne adorari debuissent: ꝯfregeris. Et quidẽ quia eas
adorare vetuisses oino laudamus: fregisse vero reprehen
dimus. Dic frater a quo factũ sacerdote aliq̃ñ auditum est
qḋ fecisti? Aliud est eñ picturã adorare: aliud per picture
historiam quid sit adorandũ addiscere. Nã qḋ legentibus
scriptura: hoc ⁊ idiotis prestat pictura cernẽtib⁹: q: in ipsa
ignorantes vidẽt quid sequi debeãt. In ipsa legũt qui lit/
teras nesciunt. Un ⁊ precipue gẽtib⁹. i. laicis/pro lectione
pictura est. Ad idẽ videt sonare Damas. lib. iiij. sniarũ di/
cens. Quia non oẽs noscunt lr̃as: neq; lectioni vacãt: pa/
tres excogitauerunt velut quosdã triũphos in imaginib⁹
hoc describere ad velocẽ memoriam. Quapropter multo
tiens non ſm mentẽ habentes dñi passionẽ: imaginẽ cru/
cifixionis christi videntes: ⁊ in salutaris passionis memo
riã venientes: procidentes adoramus christum. Ecce dicit
christũ adorari ad inspectionẽ imaginũ ducentiũ in noti/
ciam rememoratiuã christi. Hoc etiam dr in canone allega
to/venerabiles. vbi additur in fine. Sed nõ seruiũt eis scz
imaginibus/cultu diuino: sicut nec alicui creature. quo in/
nuitur imagines nõ adorari latria. ❡ T Inter hos du/
os modos maior est discordia in locutione ꝙ in re. Utreq;
enim modus hoc intendit/ꝙ creatura adorari non debet
latria

latria adoratione p se tanq̄ terminꝰ adorationis: τ hoc la
tria ꝓprie dicta. Utercꝫ etiā admittit φ ad apprehēsionē
imaginis mens fertur cognitiue et affectiue in prototypū
ipsum adorādo. Utercꝫ etiam modus admittit φ videns
imaginē/habet actū aliquē respectu imaginis: qui termi-
natur ad imaginē ipsam/vt est representatiua imaginati.
An aūt aliquis horū actuū debeat dici adoratio imaginis
videtur esse diuersitas: que videt ita resolui posse: φ actꝰ
ille quo cognitiue τ affectiue fero in ꝓtotypū: sit adora-
tio latria: dubiū nō est. Utrū aūt actus quo feror in imagi
nem debeat dici adoratio. Dicit φ est adoratio analogice
et improprie nō autē ꝓprie: qm̄ est respectu creature. Si
vero vnꝰ actꝰ fuerit exterior: vel vnꝰ elicitꝰ interior: respe-
ctu vtriusqꝫ imaginis τ ꝓtotypi: ille est adoratio latria p-
prie quatenꝰ terminat ad ꝓtotypū: τ adoratio analogica
inquantum terminat ad imaginem. ¶ V Ex illis patet
quorundā hoim stolidus error: qui adeo ad imagines affi
ciuntur: vt in ipis credant esse aliquid numinis/gratie vel
sanctitatis: quibꝰ potētes sint facere miracula: prestare sa
nitates: eripere a periculis: τ a nocumētis ac insidijs pre-
seruare: ex hoc assurgētes ad eoꝝ venerationē vt premisso
rum aliquid cōsequant. Arguitur ex eodē nōnulloꝝ indo-
cta simplicitas τ indiscretio: qua reuerētius adorāt imagi
nes pulchras q̄ turpes: nouas q̄ vetustas: aut ecōtra or-
natas venustiori auro τ purpura q̄ nudas: credētes eas
eo sanctiores quo p̄ciosiores. Et vt Bern. ait: offerētes li-
bentius auro tectis vbi magis cernit diuitiarū cumulus.
Arguit τ alioꝝ rudis leuitas: q̄ improuide vota emittūt:
ad peregrinandū se obligāt: nūc ad illā: nūc ad aliam ec-
clesiā intuitu certarū imaginū: credentes illas maiori in
illa q̄ similes in alijs fulgere virtutibꝰ: clarere miraculis:
et maiori fulciri ptāte. Hec oia in vanā trāseūt supstitionē
in quā nō inciderēt: si rationem adorationis ac veri cultꝰ
attenderent: aut si ignorāt/ informationē humiliter a do-
ctoribꝰ reciperent. Patet siquidē imagines fore res insen
sibiles: que ex certa partiū suarū figuratione τ ordine ima-
ginis nomē sortiunt. vnde eis cōuenit res alias significan
do representare. Ratio aūt adorationis in deo vt dictum
est: est ꝑfectio summa ac vniuersalis p̄fidentia. In creatu-
ris vero est aliqͩd diuinū puta virtꝰ/potestas/aut excellē-
tia aliqua singularis a deo participata: quoꝝ qr neutrum
reperit in imagine: nulla talis ꝓpter se adorāda est: necꝫ
auxiliū quodcūqꝫ ab eis postulandū est. Necꝫ em̄ vident:
necꝫ audiūt: necꝫ se intelligūt venerātes. Sūt em̄ creatu
re inanimate: quibꝰ nec est sensus: necꝫ intellectꝰ. Oia em̄
que dicta sunt a deo τ sanctis quoꝝ sunt imagines: qui τ ꝑ
se corā imaginibꝰ adorandi sunt: fideliter expectant. Ipe
sto imagines ꝑ accidēs honorant: nō ꝓpter virtutē/potē-
tiam/aut gratiā eis inexistentē: sed ꝓpter representationē
eoꝝ quibꝰ talia insunt. Hinc (vt. s̄. allegatū est) necꝫ ipsis
vt diis seruimꝰ: nec spē salutis in eis ponimꝰ: nec iudiciū
ab ipis expectamꝰ. ¶ X Et si aliquādo miracula fiunt
hoibus etiā ad eas cōfluētibꝰ: adiutoria aut sanitates p̄-
stātur. nō hec virtute imaginū: sed virtute dei: ministerio
bonoꝝ angeloꝝ ad intercessiones sctōꝝ cōtingūt. Uel etiā
nōnunq̄ opatione demonū ad fallēdū inordinatos culto
res deo pmittēte exigente taliū infidelitate. Nec tn̄ ꝓpter
hoc imagines ꝓijciēde sunt: aut de oratorijs elimināde oc
casione idolatrie deuitāde. Aut pegrinationes ad certas
imagines vel certa loca: presertim cōsecrata: vel etiā cōse-
cranda penitus reprobanda. Nō em̄ vsqꝫquaqꝫ negandū
est/quin in certis locis singulariter relucent beneficia dei
et maiora crebrius q̄ in alijs: vel ꝓpter sctōꝝ reliquias ibi
cōditas: vel occulta ministeria (al. mysteria) futuris tem-
poribus ibi celebranda aut celebrata: vel alias causas no
bis occultas: ꝓpter quas deus vnū locū elegit suo cultui
nō alium. Sic primo elegit tabernaculū qd̄ ꝑ moysen eri-
Deut. xii gi mādauit. Deinde locū in sylo. Deinde templū salomo-
nis in hierusalem. Unde ait moyses. Caue ne offeras ho
locausta tua in omni loco quē videris: sed in eo quē eleges-
rit dn̄s τc. Nam τ iacob vt habet Gen̄. xxviii. post scale cu
ius summitas celū tetigerat: angeloꝝqꝫ in ea ascēdentiū
τ descendentiū visionē: ait. Uere dn̄s est in loco isto τ ego
nesciebā: surgensqꝫ erexit lapidē in titulū: fundens oleum
desuꝑ: appellauitqꝫ nomen loci illius bethel: qd̄ interpre-
tatur domus vel habitaculū dei. Un̄ τ dixit. Terribilis est
locus iste: nō est h̄ aliud nisi domꝰ dei τ porta celi. Idcirco
locū istū tituli erectione sacrificio τ voto qd̄ dn̄o vouerat
honorauit. Edoctus inquā diuinitꝰ didicit quanta τ q̄ mi
rabilia opaturus erat in loco isto. Nā ibi fundandū erat
templū ad dei spālem cultū. Ibi cōsummaturus erat dn̄s
opus nostre redēptiōis: seipm̄ patri in cruce offerēs. Pro-
pinquus em̄ erat locus crucifixionis. Ideo post reditū de
mesopotamia ibidem sacrificiū obtulit: vt habetur Gen̄.
xxxv. Nō solū ꝓpter locū: sed ꝓpter mysteria ibidem futu-
ra/in loco isto dn̄o sacrificauit. Un̄ Aug. in glo. Suꝑ lapi-
dem libauit iacob non lapidi. Sic nec reprobari pōt/si dū
in vno loco: vel corā vna imagine crebrescūt miracula/sa-
nitates/τ cetera beneficia in eodem loco: nō locū/sed deū
qui inibi operat: laudare: nec imaginē: sed corā imagine/
deū τ sanctos cōtingat adorare. Ita φ nō inanimatis: sꝫ
deo τ sctis eius honor/laus/τ adoratio impēdat. De hoc
latius. s̄. lec. xxxi. dictū est: qua rationabili discretiōe: nūc
in vno loco: nunc in alio: nunc in vno tp̄e: nunc in alio: nūc
ad vnū sanctū: nunc ad aliū pro diuersis donis/virtutibꝰ/
τ gratijs recurrere licet: easqꝫ deuotis orationibꝰ impetra-
re. Et quō in sanctoꝝ venerationibꝰ diuina bonitas/sapiē
tia/potētia/extollit τ laudat: τ multa huic ꝓposito appli-
canda. Hec de imaginū adoratione rōne representatiōis.
Nunc de adoratione rerū rōne specialis vnionis ad natu-
ram/rōnem adorabilem dicendū: qd̄ tamen sequenti lec.
reseruandum est. ¶ Lectio. l. A

Es adorande rōne

speciali cōiunctionis cū rebꝰ ꝓpter se adorā
dis sunt he. Quedā speciali quadā habitudi
ne cōiuncte fuerūt deo christo vel sanctis ve-
lut partes eoꝝ: sicut reliquie sanctoꝝ: q̄ ſm se vel eius ma- Reliqe
teriā fuerūt partes corpoꝝ sanctoꝝ dū in terris vixerūt: vt τ vestes
ossa vel pulueres in quos resoluta sunt eoꝝ corpora. Uel sanctorū
vt arma triūphi: sicut crux christi/claui/lancea/corona/fla quō ado
gella/colūna/ τ similia. Suo mō de sanctis velut vestes/ rande.
τ res alie in eoꝝ vsum ꝑ corpoꝝ τ membroꝝ sctōꝝ cōtactū
venientes. De sanctoꝝ reliquijs tenendū/φ ille veneran-
de sunt tanq̄ ea q̄ fuerūt partes corpoꝝ sctōꝝ: saltem ſm
materiā earū: vt dictū est. s̄. lec. xliii. Partes aūt simili ado
ratione adorande sunt cū toto. Cū ergo sancti dulia ado-
randi sunt: sic adoratione dulie eoꝝ reliquie sunt adoran-
de. Simili dixi nō eadē: qr adoratio dulie analogice attri-
buit sanctis τ partibꝰ: q̄ nō sunt creature rōnales/hoc est
partibꝰ materialibꝰ: ꝓpter aiam rōnalem: cui debet dulia
ꝓprie dicta: siue sit actu pars: siue fuerit pars. Ceteris par
tibus puta corpori vel parti eiꝰ debet dulia analogice: siue
sit actu pars sancti: siue fuerit aliqn̄ pars eius. Et hec cla-
re patent resoluēdo terminos in eoꝝ qd nois: puta latriā
τ duliā. Sūt em̄ sanctoꝝ reliquie venerabiliter honorāde
vt ꝓbat btūs Hiero. cōtra vigilantiū: qui cultū reliquiarū
sanctoꝝ reprobauit. Qd̄ ex hoc etiam ꝓbat: qr ꝑ contactū
illoꝝ multa dn̄s beneficia contulit ad earū dignitatem de-
clarandā. Sic ad cōtactū sepulcri beate agathe/curata est
mater sancte lucie a sanguinis ꝓfluuio. Ad cōtactū ossiū iiii. Re-
helisei ꝓphete/vita restituta est mortuo. Ad contactū se- gū. xiii.
micinctiorū pauli τ sudarioꝝ/sanati sunt languidi. Sic de Act. xix.
straminibus in quibꝰ cubuerat beatus martinꝰ legit: τ si-
milibus multis. ¶ Honor ergo siue adoratio dulie sctōꝝ
reliquijs impensus vel impensa quantū ad interiorē actū
nihil aliud est/q̄ recognitio interior: qua hmōi reliquie
credunt esse vel fuisse partes corporū sanctoꝝ dum vixe-
runt in hac mortali vita: quibꝰ deuote seruierūt dn̄o: τ me-
ruerunt gloriā: cuius post resurrectionem dum reunient

aīabus sanctoꝝ:participes erunt ꝑ dotes glorie corporis
Hec inquā recognitio ꝛ cōplacentia volūtatis cōsequens
est ſm rem actus dulia interior: analogice nō ꝓprie:q: nō
recognoscunt̄ tanꝙ rōnales creature habentes in se diui-
ne gratie dona ꝛ merita ac virtutes dei ꝑ actus beatificos
capaces ſm potentiā dei ordinatā: q̄ recognitio est actus
dulie ꝓprie accepte. Sed' recognoscunt̄ tanꝙ aliquid ꝑti-
nens ad eas. Et actus exterior reuerentialis in signū inte
rioris actus exhibit⁹: est dulia exterior hmōi reliquijs de-
bitus. ¶ Et q: nō habem⁹ distinctos actus exteriores di-
stincte latriā vel duliā ꝓprie vel analogice dictā repꝛesen-
tantes: ideo in variarū rerū adorationib⁹ eisdem actibus
exterioribus: nō tn̄ eūdem actū interiorem significantib⁹
vtimur: vt genua flectim⁹ corā venerabili sacramento: co-
ram imagine crucifixi: coram sanctoꝝ reliquijs. Idem si-
gnū foris/eadem scʒ genuflexio: sed nō idē actus interior.
¶ B Suo modo dicendū est de ceteris supradictis vt
armis triumphalib⁹/vestibus/sepulcris/ ꝛ alijs olim ad
vsum sanctoꝝ ꝑtinētib⁹. ¶ Generaliter igit̄ oia coniūcta
adorandis: eadē specie adorationis analogice adoranda
sunt: quib⁹ ea ad que cōiuncta fuerūt adorant̄ ꝓprie. Si
latria: latria. Si hyꝑdulia: hyꝑdulia. Si dulia: dulia. Sic
preputiū christi ꝛ sanguis christi de corpore eius in cruce
fluens: si adhuc in terris cōseruant̄: sicut vtrūqꝫ in eccl'ia
lateranensi vrbis rome cōtineri dicit̄: ꝛ in die scō pasce
populo adorandū ostendit̄. Si tamē dn̄s resurgens nō
reassumpsit totū sanguinē fusum: ꝛ quicq̄d fuit de verita-
te humane nature: eadē adoratione adoranda sunt qua
humanitas christi: nō vt cōiuncta verbo. Nam preputiū si
adhuc reseruat̄ in terris: nō est vnitū diuinitati: q: nō est
actu pars corporis christi: sʒ quoddā suppositū ꝑ se: sicut
quelibet pars integralis separata a toto est ꝑ se supposi-
tum: nō aūt sunt plura supposita verbi. Nec hoc est cōtra
Dam. qd̄ semel assumpsit nō dimisit. Verū em̄ hoc est quā
tū ad partes essentiales totales humanitatis christi. Nā
totū corpus nunꝙ dimisit: nec in sepulcro: nec aiam dimi
sit etiā in inferno. Nam dubiū nō est: quin partes corporis
materiales ꝑ actionem caloris naturalis resolute dimisse
sint. Sic̄ ꝛ preputiū post circūcisionē vbicūqꝫ fuerit: ante
resurrectionē nō fuit vnitū hypostatice deitati. Quō aūt
humanitas christi adoranda sit: statim dicet̄. Nō difformi
ter dicendū erit de cruce dn̄ica/clauis/lācea/ ꝛ ceteris chri
crux christi quō adoranda. sti sanguine rubricatis. ¶ C Verum de cruce christi du
pliciter loqui possum⁹ ſm scm̄ Tho. in. iij. scripto dis. ix. q.
ij. Aut de cruce que est imago crucifixi: siue picta: siue scul-
pta: siue de quacūqꝫ materia fabricata: etiam si fuerit de li
gno dn̄ico. Et sic dicēd' ē est sicut de alijs imaginib⁹ christi:
ꝙ adoranda est latria sicut ꝓtotypus: ad sensum tn̄ prius
expositū. Scd̄o mō loqui possum⁹ de ipso crucis ligno: in
quo salus nr̄a christus pepēdit: nō vt imago: sed vt tale li
gnū membris christi in eo suspensis cōsecratū. Et sic dicit
Tho. nō est adorādū latria sed hyꝑdulia: q: nō ꝑtinet ad
ꝑsonā verbi sicut pars ei⁹: sed est res quedā ei⁹ in qua salu
tem oꝑatus est in medio terre. ¶ Scd̄s Bonauē. dicit ꝙ
vtroqꝫ mō ꝯsiderata debet̄ sibi duplex seruitus adoratio-
nis ꝛ venerationis. Adorationis latrie: ꝛ venerationis spe-
cialis: q̄ nec est latria nec dulia. Nam ſm eū honor exhibi
tus in famulatū cōplacētie: est honor adorationis latrie.
Ille vo qui exhibet̄ in obsequiū reuerentie: est honor ve-
nerationis. ¶ Sed ꝯcorditer ad predicta dici pōt: ꝙ crux
christi ꝛ cetera salutis nostre arma: q: res quedā sunt ad
christū ꝑtinentia. Ipsa em̄ vt Aug. loquit̄: sunt instrumen
ta fortissima: quib⁹ oipotēs virtus/ ꝛ inuestigabilis sapien
tia dei restaurationē mūdi potenter ac mirifice oꝑata est:
ipsaqꝫ attactu mēbroꝝ christi dedicata: ꝛ tanꝙ preciosissi-
mis margaritis ornata sunt. Et ideo adoratio eoꝝ ad eā-
dem speciē adorationis reducit̄: qua adorat̄ christus cui
speciali quadā habitudine cōiungunt̄: hoc est adoratiōe
latria nō ꝓprie dicta: sed analogice: q̄ adoratio quātū ad
interiorē actū nihil aliud est: nisi actus intellect⁹: quo talia
cognoscunt̄: tanꝙ res quedā siue arma speciali quadā ha
bitudine ad christū ꝑtinentia: vel etiā actus volūtatis si-
bi in his vt talib⁹ cōplacentis. Et hec rn̄sio nullā patit̄ dif-
ficultatē. ¶ D Sed nūc de humanitate christi qua spe- Hūanitas christi quō adoranda.
cie adorationis illa est adoranda videndū est. De hoc aūt
varie sunt opiniones ex diuersis scōꝝ autoritatib⁹ ortum
trahētes. Vn̄ in hoc vident̄ oēs cōcordare: ꝙ humanitati
christi in se cōsiderate/nō vt vnite: debet̄ dulia maior vel
minor ſm diuersas eius cōsiderationes: vt. j. dicet̄. Cōside
rata aūt vt a verbo assumpta/ ꝛ nature diuine in vbo hy-
postatice vnita: sic de ei⁹ adoratiōe inueniunt̄ tres opinio
nes. Vna tenet ꝙ vt sic adoranda est dulia maiore q̄ hyꝑ-
dulia dicit̄. Motiuū: q: solus deus adorādus est latria:
ꝛ natura nō cōmunicat alteri nature sua idiomata. Vnde
nō dicit̄ humana natura de⁹: licʒ vnita diuinitati. Nec dici
tur eterna/infinita/creatrix: licet vnita sit nature infinite
eterne creatrici. Et ita dicit ꝙ nō sit adoranda latria: licet
vnita sit summe maiestati latria adorāde. Allegant pro se
glosam suꝑ illud ps̄. Adorate scabellū pedū ei⁹: que dicit:
Caro christi sine impietate a verbo dei assumpta adorat̄
a nobis. Non illa dico adoratiōe q̄ latria est: q̄ soli creato
ri debet̄: sed illa que dulia dignior est. Scd̄a opi. tenet: ꝙ
humanitas christi considerata vt vnita verbo/latria est
adoranda. Motiua autoritate Johānis damasceni. Et al-
legat magr̄. iij. sententiarū dist. ix. Non inadorabilē carnē
dicentes. Adorat̄ em̄ in vna verbi hypostasi. Sequit̄. Nō
vt nudā carnē adoram⁹: sed vt vnitā diuinitati in vnā hy-
postasim dei verbi duab⁹ reductis naturis. Timeo carbo-
nem tāgere ꝓpter ligno copulatū ignē: adoro christi dei
mei simul vtrāqꝫ naturā/ꝓpter carni vnitā deitatē. Item
beatus Aug. in sermone suꝑ illud. Nō turbet̄ cor vestrum
ait. Ego dominicā carnē imo ꝑfectā in christo humanita- Jo. xiiij.
tē ideo adoro/ꝙ a diuinitate suscepta ꝛ deitati vnita est:
vt nō aliū ꝛ aliū: sed vnū eūdēqꝫ deū ꝛ hoiem filiū dei esse
cōfitear. Deniqꝫ si hoiem separaueris a deo: illi nunꝙ cre
do nec seruio. Velut siquis purpurā vel diadema regale
iacens inueniat nūꝙ ea conabitur adorare. Cū vo rex ea
fuerit indutus: periculū mortis incurrit: si ea cū rege quis
adorare cōtempserit. Ita in christo dn̄o humanitatem nō
solā vel nudā: sed diuinitati vnitā: scʒ vnū filiū: deū verū ꝛ
hoiem verū: si quis adorare cōtempserit: eternaliter mo-
riet̄. Idē s. ps̄. lxxx. Caro sine impietate a vbo dei assum-
pta adorat̄ a nobis: q: nemo carnē ei⁹ mādúcat: nisi prius
adoret: sed qui adorat nō terrā intuet̄: sed illū poti⁹ cuius
scabellū est ꝓpter quē adorat. ¶ Dicunt ergo illi ꝙ secus
est de exhibitione honoris ꝛ alijs ꝓprietatib⁹. Honor nō
respicit hanc partē vel illā: sed respicit ipsā ꝑsonā. Vnde
ꝙuis purpura ꝛ vestimentū regis nō participet ꝓprieta-
tes eius absolutas: cōmunicat tn̄ in honore ꝛ reuerentia.
Et ideo q: est vna ꝑsona in christo: cui debet̄ reuerētia sū-
ma: vna adoratiōe latrie est adorāda quātū ad vtrāqꝫ na
turā/diuinā scʒ ꝛ humanā. Sicut eadē adoratiōe adorat̄
in vno hoie caput ꝛ pes. Et hāc approbat scūs Bonauē.
in. iij. scrip. dist. ix. q. j. vn̄ dicit: Cōcedēdū est ꝙ christus ho
mo nō solū adorādus est latria: sed etiā ei⁹ humanitas in-
quātū verbo est vnita: ꝙuis prout in se cōsiderat̄ non de-
beat̄ ei nisi dulia. Quoniā aūt christi humanitas nūꝙ est
a verbo separata: ideo semꝑ cōsiderāda est vt cōiūcta: et
semꝑ adorāda est latria. Hec Bonauē. ¶ E Tertia opi.
ꝙ humanitas christi vt verbo vnita adorat̄ latria: sed nō
ꝓprijssime/sed large sūpta. Pro cui⁹ intellectu rememorā
dū ꝙ ſm Alex. de ales. latria tripl'r sumit̄. Vno mō ꝓprie Latria
ꝓ cultu soli deo debito: siue ſm dignitatē i cui⁹ participa- capit̄ tri
tione nō est creatura: vel in cui⁹ participatiōe est creatura pliciter.
Scd̄o mō stricte vt restringit̄ vocabulū ad seruitutē que
debet̄ creatori rōne dignitatis: in cui⁹ participatione non
est creatura. Sic accipit̄ latria in glo. precedēti lec. allega-
ta. Deo: cui debet̄ latria: dn̄o cui debet̄ dulia. cuius intelle
ctus ibidem declarat⁹ est. Tertio mō accipit̄ large vt non
dicit solū seruitutē que debet̄ dignitati diuine: sed etiam

creature vnite ipsi. Hec videt̃ esse Rabani dicentis. Caro christi latria adoranda est sicut verbū: sed nō omni specie latrie: q̄m nō adoramꝰ eā oīno ꝓstrati in terrā: sic ꝙ credamus ꝙ nos creauit de nihilo: nec sacrificamꝰ ei sicut deo: sed adoramꝰ eā: qꝛ ꝑ ipsam redempti sumꝰ. Sic ergo dicit̃ latria extenso noīe siue large: ⁊ vt .s. dictū est: analogice. Prime due opi. accipiūt latriam ꝓprie: tertia vo vt patuit large. ¶ Ueritas huiꝰ questionis. Utrū humanitas christi coniuncta verbo/ adoranda sit latria: facile inuestigat̃ si loco huius vocabuli latria/ eius qd̄ noīs ponat̃: ⁊ quis sit actus latrie interior qui principalis est intelligat̃. Naꝫ de exteriori nō est difficultas: cū eodē actu exteriori adoramꝰ latria ⁊ dulia creatorē ⁊ creaturā/ sm subordinationem tn̄ ad aliū ⁊ aliū actum interiorē: vt frequēter dictū est. Latria eñ vt .s. habitū est lec. xlix. est reuerētia exhibita alicui vt summo ⁊ vniuersali oim principio. Actꝰ interior latrie aut est actus intellectꝰ aut volūtatis vel vtriusqꝫ: preter illos nō est alius. In intellectu aūt respectu vniuersalis boni/ non est alius actus nisi cognitio siue ꝓfessio eius tanq̄ summi boni: qui est actus fidei: extendēdo nomē ad scientiam ⁊ oēm firmā adhesionē veri. In volūtate nō est actꝰ alius ordinatꝰ nisi dilectio eiꝰ taq̄ summi boni in se: ⁊ summi boni creature rōnalis. Nullus horū actuū haberi pōt respectu cuiuscūqꝫ creature siue vnite vbo siue nō. Quero eñ vtrū humana natura vnita diuine in supposito verbi sit summū ⁊ vniuersale omniū principiū. Item vtrū vt sic vnita/ sit summū bonū suꝑ oīa diligēdū. Certū est ꝙ neutrū concedit̃: ergo ad naturā humanā verbi (que licꝫ vnita sit verbo: distinguit̃ tn̄ realiter a verbo ⁊ a diuina natura) nō pōt terminari actus latrie qualitercūqꝫ cōsideret̃. ¶ F Sequēs ergo Alex. de ales: premitto ꝙ refert multum loqui de humana natura in christo/ ⁊ de hoīe christo. Nā homo nomen est suppositi siue ꝑsone: nō sic humana natura. Unde hō christus/ est suppositū verbi subsistētis in natura humana. Persona eñ verbi: qꝛ subsistit in duabus naturis humana scꝫ ⁊ diuina: eadē vna ⁊ indistincta est deus eternus ꝓpter diuinā naturā: est hō verus ꝓpter naturā humanā. Humana aūt natura in christo est cōpositum ex carne ⁊ aīa: qd̄ manēs creatura assumptū est a ꝑsona verbi. Sicut idē homo est credēs in deū ⁊ diligēs deū: credens ꝑ actū fidei: diligens ꝑ actū charitatis: nec tamē actus fidei est actꝰ charitatis: nec actus fidei est hō credēs sed aliqd in noīe distinctū ab hoīe. Et iō licꝫ actus fidei et actus charitatis duo sint: nō tn̄ duo sunt hō credens ⁊ diligens: sed vnꝰ ipse est qui credit ⁊ diligit: q̄uis ꝑ aliud credit ⁊ per aliud diligit. Ita duo sunt realiter ⁊ essentialiter distincta natura ⁊ humana ⁊ diuina. Hec tꝑalis: ista eterna. hec creatura: ista creatrix essentia. Una aūt est ꝑsona ⁊ penitus indistincta verbi seu filij dei: que subsistit eternaliter in natura diuina: ⁊ ex tpe assumpsit humanā. Et ꝑ hoc eadem ⁊ indistincta est deꝰ ⁊ hō: deus ab eterno: homo ex tpe. Refert igit̃ loqui de adoratione humanitatis christi: ⁊ de adoratione hoīs christi. Licꝫ nōnunq̄ scti vno vtant̃ pro alio prout est frequens id apud Aug. Verbū suscepit hoīem. vbi hoīem accipit̃ ꝓ natura humana: qꝛ vbū nō suscepit ꝑsonā sꝫ naturā. Ista nūc supponant̃ ex tertio sniarum. Quibꝰ premissis ponunt̃ quattuor ꝓpōnes. ¶ G Prima. Homo christꝰ vna adoratiōe q̄ est latria ꝓprie accepta est adorandus. Patet/ qꝛ hō christus est ꝑsona verbi ⁊ ita deus: ⁊ ꝑ ꝯñs ea adoratione q̄ solius dei/ est adorandus. hec aūt est latria ꝓprie dicta. Item credendū ⁊ ꝯfitendū est hoīem christū esse summū ⁊ vniuersale oīm principiū: qꝛ deū sm illud symboli. Dñs noster iesus christus dei filius/ deꝰ ⁊ homo est. Ab hac adoratiōe natura humana secludēda nō est: nō ꝙ natura humana sit terminꝰ huiꝰ adorationis: sꝫ qꝛ tota ꝑsona vbi (hoc est ꝑsona vbi in humana ⁊ diuina natura subsistēs) adorat̃. Hec eñ ꝑsona (que vere est hō) est summū ⁊ vniuersale oīm principiū. Et ad hoc seruit silitudo purpure ⁊ diadematis regis. Silr igni ⁊ carbonis. Ideo Dam. postq̄ dixerat. Adoro christi dei mei simul vtrāqꝫ naturā ꝓpter carni vnitā diuinitatē addidit. Nō eñ quartā appono ꝑsonā in trinitate: sꝫ ꝯfiteor ꝑsonā vnā verbi ⁊ carnis eiꝰ. His verbis insinuare videt̃ christi humanitatē cū verbo vna adoratione esse adorandā/ attendēdo vnitatem ꝑsone: qd̄ nihil aliud est dictu: q̄ adoro simul vtrāqꝫ naturā ad hūc sensum. i. adoro christi ꝑsonā in vtraqꝫ natura subsistentē. Hoc idem pretendūt verba bti Aug. s. allegata. ¶ Scđa ꝓpositio: Hūana natura in se ꝯsiderata adorāda est dulia maiore siue summa que hyperdulia est vocata. Probat̃: qꝛ in se cōsiderata est creatura: sꝫ sm gratiā ⁊ gloriā oim creaturarū ꝑfectissima ergo sibi debet̃ summa seruitꝰ creature debita: q̄ hyꝑdulia est dicta. Ipsa deniqꝫ est qua redēpti sumꝰ/ ac patri recōciliati quodāmō instrumētaliter: qꝛ redēptionē ipsam principaliter opata est diuinitas ꝑ humanitatem tanq̄ causam meritoriā. Uerūtamē nō oīs cōsideratio illius nature est eius adoratio. Nā si cōsidero naturā illā generaliter sub rōne entis: hec cōsideratio nō meret̃ dici adoratio: qꝛ non est recognitio eiꝰ tanq̄ nature intellectualis habētis excellentiā aliquā ex dono diuino. Silr cōsideratio qua ꝯsidero eā vt naturā intelllectualē simplr: nō cū excellētissimis suis donis ⁊ gratijs. Hec cōsideratio est quidē actꝰ adorationis: sꝫ dulie minoris: qꝛ illo nō ꝯfiteor eā vt singulariter alias naturas intellectuales excellentē: sꝫ tanq̄ vnā inter illas. Et hoc est qd̄ quidā dicūt: ꝙ humana natura christi/ siue corpus eiꝰ ⁊ aīa pōt cōsiderari quadrupliciter. Uel vt est entitas quedā in se extra nihil. i. q̄ nō est nihil: sed vt est aliqd extra suā causam efficientē. Uel in cōparatione ad suā originē: quātū ad partē materialē: vt scꝫ sm corpꝰ formatū est de virgine speciali ⁊ imediata opatione spūsscti. Uel tertio in ordine ad partē formalem/ q̄ est aīa intellectiua ad dei imaginē creata beatitudinis capax. Uel quarto vt deo vnita: vel vnione gratuita excellētiore: vel vnione hypostatica ⁊ ꝑsonali/ que est singularissima. Primis duobꝰ modis nō est adorabilis: tertio adorat̃ dulia minore: quarto dulia maiore ⁊ summa. ¶ H Tertia ꝓpositio: Natura humana vt diuine in christo hypostatice vnita/ nō est adorāda latria ꝓprie dicta. Patꝫ ex premissis: qꝛ latria ꝓprie dicta solus deꝰ adorat̃. Hūana aūt natura vnita deitati in christo nō est deꝰ: qꝛ ꝑ illā vnionē/ licꝫ excellentissimā/ nō erit terminꝰ creature: nec mutat̃ quātū ad substātialia: ⁊ ita manet creatura. Et patꝫ hec ꝓpositio satis ex supra inductis post recitationē triū opinionū. ¶ Quarta ꝓpositio: Accipiēdo latriā cōiter/ humana natura in christo adorāda est latria. Patꝫ: qꝛ hec adoratio nihil aliud est q̄ recognitio eiꝰ vt summe ⁊ singulariter vnite deo ⁊ eiꝰ vt sic dilectio. Et hic actꝰ intellectꝰ ⁊ volūtatis est actus latrie large accepte. Et ꝑ has ꝓpositiones clare ⁊ resolute intelligit̃ quō adorāda sit humanitas christi. Et qd̄ dictū est de humanitate/ pariformiter intelligēdū est de partibꝰ eius: scꝫ corpore ⁊ aīa: attribuēdo cuilibet qd̄ suū est. Nec aliud puto sensisse sctōs ⁊ doctores: si eorꝫ dicta ⁊ verba bene et resolute intelligant̃. Nā btūs Aug. in supra allegatis: volens ꝙ humana natura vt vnita verbo/ nō debet speciali adoratione adorari: sed eadē qua verbū cui est vnita: vult ꝙ humana natura nō est adorāda tanq̄ ꝑsona distincta a ꝑsona verbi/ cōtra hereticos ponentes duas ꝑsonas sicut duas naturas. vñ dixit Aug. quasi rōnem assignās quare humanitatē adorat deo vnitā. Ut nō aliū ⁊ aliū: sed vnū ⁊ eūdem deū ⁊ hoīem filiū dei esse ꝯfitear. Illa ergo adoratione qua adorat ꝑsonam q̄ latria est: adorat etiā coniunctā humanitatem. i. adorat ꝑsonā in humanitate cōiūcta subsistentē. Unde actus ille quo ꝑsonā illā. i. christi in humanitate simul ⁊ diuinitate subsistentē cōfiteor mēte esse verū deū ⁊ hoīem: ⁊ summū ac vniuersale oim principiū: est actus adoratiōis latrie: qui principaliter terminat̃ ad personā verbi: sed partialiter ad naturā humanā. Est eñ assensus ꝓpositionis cuius extrema totalia supponūt ꝑ ꝑsona verbi: cōnotant tamen etiā naturā humanā ꝑ partem vnius extremi significatā. ¶ Et ꝑ hoc possunt cocor

dari opi. Nõ em̃ dr̃: ꝙ sic vel sic cõsiderata natura humana christi est sic vel sic adoranda: nihil aliud est: nisi ꝙ hec vel illa cõsideratio humane nature est hec vel illa species adorationis. Nã ꝓpter aliã ⁊ aliã cõsideratiõnẽ eiusdẽ nõ mutaꝛ obiectũ adorationis: sed mutaꝛ ipsa cõsideratio siue cõsiderationis actus: qui est realiter ipsa adoratio interior. Horũ ergo actuũ vnus põt dici adoratio latria: aliꝰ dulia maior vel minor: aliq̃s etiã oĩno nec est adoratio vt dictũ est. Et hec videꝛ esse sñia Alexã. q̃ sub epilogo dicta resumens dicit. Respiciẽdo ꝑsonã: vna est adoratio scʒ nature ⁊ ꝑsone. Respiciendo diuersitatẽ naturarũ: differẽs est adoratio. Diuina em̃ natura semper adoraꝛ latria. Humana ꝯsiderata in se semꝑ maiori dulia: q: semꝑ sctõꝝ. Cõsiderata v̾o vt diuinitati vnita adoranda est latria: extenso noie latrie. Hec ille. ℂ I Sed predictis obuiare videꝛ: q: sic latria esset virtꝰ theologica ⁊ nõ moralis: cuiꝰ oppositũ doctores cõiter determinãt. Nã si actus latrie est actus fidei spei ac charitatis ꝑm superius dicta: ⁊ eorũdẽ actuũ eadeʒ est virtus: q: idẽ habitꝰ: sequiꝛ ꝙ latria sit virtꝰ theologica: immo a fide ⁊ spe ⁊ charitate indistincta. Ad huiꝰ solutionẽ supponiꝛ ꝙ virtꝰ moralis ⁊ theologica nõ distinguunꝛ penes fines: eo ꝙ oĩm virtutũ vnꝰ est finis: ipsa scilʒ felicitas ꝑm phm in ethicis. Sed penes obiectũ. Nã virtꝰ theologica deũ habet pro obiecto. Moralis aũt aliq̃d citra deũ. Ut fides est respectu dei: vt habitꝰ inclinãs ad assentiendũ illi: deꝰ est trinꝰ ⁊ vnus. Charitas est habitꝰ inclinans ad diligẽdũ deũ vt summũ bonũ in se. Spes est habitus inclinãs ad diligendũ vt summũ bonũ nostrũ. Prudentia v̾o est circa agibilia tanq̃ obiectũ. Fortitudo circa timores ⁊ audaciã. Temperãtia circa delectationes ⁊ tristicias. Iusticia circa ea quibꝰ homo se bene habet ad alterũ. ℂ Supponiꝛ secundo ex dictis ꝙ latria est cultus deo debitus. Hic aũt est duplex: exterior ⁊ interior. Loquẽdo de exteriore sic manifestũ est ꝙ latria est virtꝰ moralis: q: sic habet pro obiecto nõ deũ: sʒ aliq̃d opus exterius: vt sacrificiũ/genuflexionem: aut aliud opus extrinsecũ: quo te veremur deum vt summũ ⁊ vniuersale oĩm principiũ. Est em̃ latria exterior capiendo pro habitu: habitus inclinãs ad agendũ hmõi opera exteriora. Et ita frequẽter loquũtur doctores. ℂ Un̄ sanctus Bona. dist. ix. q. ix. dicit: ꝙ cultus deo debitus quattuor noibus nominatur: grece/theosebia et latria: latine/pietas ⁊ religio. Quoꝝ duo/scilicet theosebia ⁊ pietas ꝓprie ꝑtinẽt ad actũ interiorem. latria et religio ad exteriorẽ. Nã etsi cultꝰ et seruitus frequẽter ꝓ eodẽ accipiunꝛ: cultus etiã lʒ dicat actũ interiorẽ ⁊ exteriorẽ: tñ cultus magis respicit actũ interiorẽ. Seruitꝰ v̾o exteriorẽ. Latria ꝑm Aug. cũ sit seruitꝰ ꝓprie respicit actũ exteriorẽ. Sicut theosebia: q: est idem qđ cultꝰ diuinꝰ: ideo ꝓprie respicit actũ interiorẽ. Uirtus v̾o q̃ respicit actũ exteriorẽ: est in genere virtutis cardinalis. Hinc est ꝙ latria est in genere virtutis cardinalis. Et q: respicit actum exteriorem sub ratione debiti in cõparatione ad alterũ/⁊ hoc est iusticie: ideo continetur sub virtute cardinali que est iusticia. Et q: species iusticie ꝑm quã ordinaꝛ ad venerandũ naturã superiorẽ: sicut dicit Tullius: est religio. Hinc est ꝙ latria est in genere virtutis/sicut in genere remoto. In genere virtutis cardinalis/quasi in genere subalterno. In genere iusticie/sicut in genere ꝓpinquo. In genere v̾o religionis/sicut in genere ꝓximo. Hec Bonauẽ. Loquendo aũt de actu interiori: qui ⁊ ipse ꝑm cõmunẽ acceptionẽ ad latriã pertinet/ꝑm quã nõ distinguiꝛ latria a theosebia: sic magis videꝛ dubiũ ad quã virtuteʒ pertinet. ℂ L Pro quo aduertendũ ꝙ circa cultum dei possumus habere triplices actus/ad totidem virtutes ꝑtinẽtes. Põt em̃ ratio recta dictare nutio deum esse colendum. Potest volũtas se cõformare huic dictamini: ⁊ velle colere deũ: quo velle imperat elici actuʒ diuini cultus. Potest etiã potentia elicitiua cultꝰ talem actũ elicere. Sicut in simili/ratio potest dictare nunc esse speculandũ de trinitate ꝑsonarũ ⁊ vnitate essentie. Uolũtas potest se cõformare ⁊ velle speculari; quo velle imperat intellectui vt speculetur. Intellectꝰ potest/imperio volũtatis se cõformare ⁊ speculari. Quilibet horũ actuũ generatiuꝰ est habitꝰ: quorum primus ꝑtinet ad prudentiã/que dictat de agendis. Secũdus ad virtutẽ moralem appetitiuã. Tertius ad theologicã. Primi duo sunt practici: tertius est speculatiuꝰ. ℂ Sic in ꝓposito: q: actus interior quo deꝰ colitur: est actus fidei spei vel charitatis: potest recta ratio dictare iam esse actualiter credendum: sperandũ in deũ: vel diligendũ eum. Potest voluntas se cõformare: ⁊ volẽdo hmõi actus elicere/intellectui ⁊ sibiipsi imperare vt eliciant. Põt intellectus iuxta volũtatis imperiũ actu credere: ⁊ voluntas diligere ⁊ sperare. Primus actus dictatiuꝰ est actus itellectꝰ: q: rõnis recte: ⁊ ꝑtinet ad prudentiã. Secũdus est actus volũtatis: ⁊ ꝑtinet ad virtutem moralem: q: obiectũ eiꝰ ꝓpriũ sicut actus primus/cui se cõformat: est actus colendi deũ: nõ ipe deꝰ. Tertius est actus vel intellectus vel volũtatis/ꝑtinens ad virtutem theologicã: q: actus fidei/spei vel charitatis. Suo mõ de habitibꝰ derelictis. ℂ Latria ergo interior dicit aliquẽ triũ actuũ/aut eoꝝ habitus: ⁊ quidem primũ nõ dicit. Nõ em̃ est latria actus vel habitꝰ dictatiuꝰ: sʒ inclinatiuus ad colendũ vel ad velle colere scđo mõ: vel ad ipm colere tertio mõ. Et sic latria interior vel est velle elicere actũ diuini cultus: aut habitꝰ ad hoc inclinãs: ⁊ ita ꝑtinet ad virtutẽ moralem: ⁊ reduciꝛ ad iusticiã. Uel est ipse actꝰ elicitus quo coliꝛ deus: vel habitꝰ ad hũc inclinãs: ⁊ sic capiendo pro habitu est virtꝰ theologica/fides vel spes vel charitas. Hoꝝ em̃ actibꝰ coliꝛ deus. Et hoc videꝛ velle sanctus Bonauẽ. cũ prioribꝰ addit. Theosebia dicit cultũ interiorem: qui ꝓprie spectat ad virtutes theologicas/sicut est dilectio/fides ⁊ fiducia. Et ꝑm hoc possunt cõcordari doctores. Nã dicentes latriã esse virtutẽ moralem: loquunꝛ vel de exteriori: vel interiori: vt nõ dicit actũ colendi deũ: sed actũ qui est velle colere deũ: aut habitũ ex hmõi actu derelictũ. Sed illa latria nõ adoraꝛ deꝰ: q: actus quo adoraꝛ deus: terminaꝛ ad deũ tanq̃ ad obiectũ. Latria auteʒ illa terminaꝛ ad actũ volũtatis vel intellectꝰ quo adoraꝛ deus. Sicut velle videre seu amare deũ: non terminaꝛ ad deũ tanq̃ ad obiectũ: sed ad actũ videndi vel amãdi deũ. Capiendo aũt latriã pro actu vel habitu quo adoraꝛ deꝰ: ⁊ ꝑ ꝯñs qui terminaꝛ ad deũ tanq̃ ad obiectũ: sic est virtꝰ theologica: vt dictũ est statim. ℂ L His de adoratione in genere declaratis: redeundũ est ad adorationeʒ eucharistie. Et q: in eucharistia multa sunt. Sunt em̃ ibi species sacramẽtales. accidentia scʒ que cõtinẽt christũ. Est ibi totus christus: diuinitas verbi ⁊ humanitas: ⁊ humanitatis partes: aia scʒ ⁊ corpꝰ: ⁊ vtriusq; accidẽtia: vt. s. lec. xlij. prope finem. Que singula quõ differẽter adorãda sunt: satis patʒ ex quattuor ꝓpositionibꝰ supra positis. Nam partes ⁊ totũ: q: simili adoratiõe adoranꝛ: ea adoratiõe qua adoratur humanitas christi: adoraꝛ etiã eiꝰ aia bñdicta: corpus gloriosum/⁊ membra eius. ℂ De accidentibꝰ v̾o dicendũ sicut de pertinentibꝰ ad humanitatem christi: vt. s. dictum est in principio huiꝰ lectionis. Debet igitur in sacramento totus christus adorari latria ꝓprie dicta. ℂ Unde dũ sacerdos in misse officio sacramentũ leuãs in altũ/populo ostendit: adorãdus est christus latria actu interiore ⁊ exteriore. ℂ Interiore: magna mentis deuotiõe: quieto corde/exclusis tumultuantibꝰ temporaliũ rerũ cogitationibus se recolligat quiuis circũstans ad deũ creatorem suũ redemptorem ⁊ saluatorem: qui veraciter ꝑm vtranq; naturam sub sacramentalibꝰ speciebus: quas corporalibꝰ videt oculis: inuisibiliter cõtinetur: adorandũ. Dicens verbo mentali ꝑm Alexã. de ales. Adoro te iesu christe saluator qui per mortem tuã redemisti mũdũ: quem credo sub hac specie quã video cõtineri. Adoro per fidem te christũ in hoc sacramento contentũ: profitendo verũ deũ/verum hoiem/eterni patris cõsubstantialẽ filiũ pro nobis hoiem factũ: qui quos creasti sanguinis ꝓpriĳ effusione amarissima morte; a morte perpetua redemisti: in cuius salutarem

Diffinit virtutes

De eucharistie adoratione.

memoriá presentem te exhibere dignatus es his specieb⁹
vt iterũ sis hostia ⁊ sacrificiũ pro nostris reatib⁹ quotidia-
nis: quẽadmodũ ꝑ vniuerso mũdo in cruce factus es hos-
stia generalis. ¶ Adoro te ꝑ charitatẽ diligens corde to-
to te summũ ⁊ incõprehensibile bonũ: qui dilexisti nos dũ
inimici essem⁹: teipm in mortẽ tradens: vt nos patri recõ-
ciliando amicos faceres. ¶ Adoro te sola spes oim vera
bona diligentiũ: summa ⁊ finalis beatitudo in te cõfiden-
tiũ: viaticũ militantiũ: cibus iusticiá esurientiũ mediator
dei ⁊ hoim: tuá plenissimá satisfactionez (in cui⁹ memoriá
patri libaris acceptabile sacrificiũ) pro me extẽde: ⁊ ꝑ hoc
presens holocaustũ oia mea peccá expiãdo misericorditer
dele. ¶ M Põt ⁊ quilibet fidelis in eleuatione ⁊ ostẽ-
sione hui⁹ viuifici sacramẽti rememorãdo meditari oppro-
briosam christi ostẽsionẽ: dum post flagellationẽ ⁊ corpo-
ris sui liuores: post ꝑditá forme speciem pulchritudinẽ ac
decorẽ pilatus eũ tanꝗ̃ despectũ ⁊ viroꝝ nouissimũ: scele-
ratissimoꝝ iudeoꝝ aspectib⁹ presentauit: ac voce cõtempti-
bili demõstrauit dicens: Ecce homo. Et iterũ: Ecce rex ve-
ster. ¶ Mediteť insup in sacramenti eleuatiõe christi in
crucis patibulo ignominiosam eleuationez: qua inter ini-
quos ⁊ latrones suspẽsus: ab intuentib⁹ impijs cõtemptis-
biliter irrisiões ⁊ cõtumelias sustinuit multimodas. Sicq̃
pro cõtumelijs opprobrijs ⁊ blasphemijs adorãdo latrie
reuerẽtiá impẽdat: Pensando quãtus pro qualib⁹ tanta
sustinuit: ⁊ ad gratias agendas se totũ incliner. ¶ Simi-
liter adoret latria exteriori decẽti corporis gestu in sacra-
mẽti eleuatione: ad significandũ internã fidẽ ⁊ reuerẽtiá:
qua ipm actu interiori vt oim creatorẽ deũ ⁊ dñm venera-
tur. Atq̃ vt sicut in sua crucifixione ab incredulis turpiter
cõfusus blasphematus irrisus fuit verbis ⁊ exteriorib⁹
inordinatis capitis et mẽbrorũ motibus: Ita viceuersa a
fidelib⁹ in sacrosancto misse officio (quo illius passionis
memoria agiť.) exteriori corporis gestu honoreť. ¶ De-
bent igiť humiliter nudata fideles capita christo in sacra-
mẽto qđ ostẽdiť inclinare: cuius caput spinarũ aculeis ꝑ
delictorũ nostrorũ expiatione mille vulnerib⁹ cruẽtatũ: in
mortis hora ad nos (quorũ salutis cã agebať) dolorosissi-
me: sed benignissime est inclinatũ. Nã inclinato capite tra-
didit spiritũ. ¶ Debẽt genua in terrã flectere se humiliã-
tes ei: qui seipm exinaniuit formã serui accipiẽs: fact⁹ obe-
diẽs patri vsq̃ ad mortẽ: mortẽ aũt crucis. ¶ Et sicut in-
verecũdissimi canes derisorie genu flectẽtes eternam dei
patris sapiẽtiá blasphemauerũt: dicentes: Aue rex iudeo-
rũ. Et iterũ: Si rex israel est: descendat de cruce: ⁊ cetera
hmõi: Ita ecõtrario genua curuãtes: int⁹ corda humiliťr:
adorantes ⁊ dicẽtes illud beati Anß. Adoro te christe rex
israel: lux gẽtiũ: princeps regũ terre: dñe sabaoth: virtus
oipotẽtis dei fortissima. ¶ Debent et manus deuote com-
ponere cõtra crudelissimorũ iudeorũ ⁊ gẽtiliũ furorẽ ma-
nus suas impie alapizando colaphizando crucifigen-
do extendẽtium. Rursus debent manus suas in celũ ten-
dere cũ mẽtis affectu: sicut christus suas misericorditer in
cruce extẽdit: vt sic exaltat⁹ oia traheret ad seipm: ⁊ tendẽ-
do manus: summo patri gratias agere dicẽtes: Gratias
tibi dñe pater referat ois lingua: sup abũdãtia bonitatis
tue qui vnico filio cordis tui nõ pepcisti: sed pro nobis illũ
tradidisti in mortẽ: vt tantũ tãq̃ fidelem aduocatum ha-
beremus in celis corã te. ¶ Debent ⁊ pectora tundere: in
memoriá diri vulneris dominici pectoris aperti Lancea mi-
litis vnde sanguis ꝑfluxit ⁊ aqua: in lauacrũ simul ⁊ re-
dẽptionẽ pctõrum. ¶ Debent etiá tũdere in cõfessiõe lau-
dis dei ⁊ fraudis ꝓprie dicẽtes illud Ansel. Tuas christe
miserationes predicam⁹: tue suauitatis memoriá cũ abũ-
dantia eructam⁹: tibi christe sacrificiũ laudis immolam⁹
pro multitudine bonitatis tue quá ostẽdisti nobis semini
nequá: filijs sceleratis ⁊ perditis. Sic deuote se gerentes
in adoratione christi in sacramẽto: gratiá multiplicẽ ⁊ fru-
ctum plurimũ reportabũt. ¶ N Sed proch pudor est cer-
nere plurimos in ecclesia: qui tanꝗ̃ de bñficijs dei ingrati

paruam vel nũllá huic diuinissimo sacramẽto exhibẽt re-
uerentiá. Stant erecti non attẽdentes illud apli Phil. ij.
vbi post cõmemorată christi humiliationem vsq̃ ad mor-
tem crucis: subdit: Propter qđ ⁊ deus exaltauit illũ: ⁊ do-
nauit illi nomen qđ est super omne nomẽ: vt in noie eius
omẽ genu flectatur celestiũ terrestriũ ⁊ infernoꝝ. Et ois
lingua cõfiteať: q: dñs iesus christus in gloria est dei pa-
tris. Quibus rogo cõparandi sunt qui hunc honorẽ chri-
sto exhibere cõtemnũt: quẽ demones omittere nõ audẽt?
Sed ꝗ̃ detestãdi sunt: qui etiá in summi sacrificij ostensio-
ne capita sua nudare negligũt? Et cũ apls virũ velato ca-
pite orare nõ ꝑmittit. Ois em̃ vir inquit orans vel ꝓphe-
tans velato capite: deturpat caput suum. j. Coꝝ. xj. Caput
aũt viri christus: quãti cõtemptus arguiť: qui etiá christũ
in sacramẽto sub oculis presentem velato capite adorare
presumit? Contra tales ꝓcedit verbũ dei ꝑ Esa. c. j. Filios
enutriui ⁊ exaltaui: ipsi aũt spreuerũt me. Exaltauit dum
nostrá naturá assumpsit. Enutriuit: dũ se nobis in hoc sa-
cramento cibũ vite tradidit. Et sequiť: Cognouit bos pos-
sessorem suũ: ⁊ asin⁹ presepe dñi sui: israel aũt. i. vidẽs deũ
ꝑ fidem me nõ cognouit: ⁊ ppls meus nõ intellexit. Quõ
em̃ cognoscũt in sacramento cõtineri redemptorem suũ?
Quõ suũ iudicem intelligũt: qui debitá subtrahendo re-
uerentiá viso sacramẽto: nec amore liquescũt in gratiarũ
actiones? Nec timore humiliant in iudicis sui recognitio-
ne? Hec de pplo circũstante. ¶ Sacerdos ṽo celebrans
ꝓlatis ṽbis ꝯsecrationis humiliter se incliner: ac prius chri-
stũ in sacro deuotissime adoret: nõ vocali sono: sꝫ corde at-
tento: hec vel silia ruminãs. Adoro te ꝓciosum preciũ redẽ-
ptionis nr̃e hostia pacifica: q̃ sola odoris tui suauitate in-
estimabili patrem qui in altis habitat: ad respiciendũ hu-
milia inclinasti: ⁊ filijs ire placabilẽ reddidisti. ¶ Eleuan-
do ṽo hec cogitare poterit. Respice dñe scẽ pater de san-
ctuario tuo: ⁊ de excelso celoꝝ habitaculo: ⁊ intuere hanc
sacrosanctá hostiá quá tibi offert magnus pontifex noster
scũs puer tuus dñs iesus pro peccatis fratrũ suoꝝ: ⁊ esto
placabilis sup multitudine malicie nostre. Et ita deuote
⁊ humiliter deponat oblatá: ponens in loco suo in palla
mũdissima corporalis. ¶ O Sed occurrũt hic duo du-
bia. Primũ vtrũ peccator videns sacm̃ videndo peccet:
sicut peccat tangendo ⁊ sumendo ꝓpter eius indignitatẽ?
Secundũ: q: põt error cõtingere in consecratione: ꝓpter
quem effectus cõsecrationis impediť: ita vt nõ fiat cõuer-
sio panis in corpus christi: vt si cõsecrans nõ sit sacerdos
aut q: errat in forma: aut q: deficit cõficiendi intentio ⁊c.
Nec põt circũstans esse certus de transsubstantiatione fa-
cta: immo nec ipse sacerdos celebrans: q: euidenter scire
nõ potest se esse sacerdotem: q: incerta est sibi intentio sui
ordinatoris. Quõ adorans sacramentũ euadere põt pe-
riculũ idolatrie? Si em̃ adorat hostiá nõ cõsecratá quá pu-
tat consecratam: idolatriá cõmittit. ¶ Ad primũ diciť ꝰm
Alex. par. iiij. q. lij. mẽ. vj. ⁊ alios doc. ꝙ q: ordinatũ est ab
ecclesia vt sacramentũ eucharistie imediate in altum ele-
uetur vt videať: ⁊ saluator christus adoreť: nõ tantũ a iu-
stis sed ab oibus: inspicere ergo corpus sub sacramẽto in-
tentione adorãdi: nulli est illicitũ. ¶ Rationabiliter aũt
hoc instituit ecclesia: q: ex illa inspectione accedit spũale
cõmodũ inspicienti: non tantũ iusto: sed etiam peccatori.
Tum ex põderatione charitatis saluatoris: tum ex subuẽ-
tione beneficij reparatoris: tum ex recordatiõe passionis
redemptoris. Hec em̃ debent ⁊ iustus ⁊ peccator in corpo-
ris christi intuitiõe recordari: quantũ fuit beneficiũ repa-
rationis: quanta passio redemptoris: quanta charitas sal-
uatoris. Ex qua recordatione cordis cõpunctio oritur: ac
mentis deuotio accendiť. Unde nõnunꝗ̃ peccator ad cõ-
tritionem mouetur: ⁊ gratiá cõsequitur. Nec est simile de
sumente in peccato ⁊ inspiciente. Tum q: nõ est tanta irre-
uerentia in videndo sicut in sumendo: q: videns nõ ptin-
git videndo ad substantiá corporis christi: sed tantũ ad
sacramentales species. sed qui manducat nõ solũ sumit

species:sed chꝛistũ sub speciebus vere contentũ. Tum q:
sumens in pctõ abutitur sacramento:nõ sic videns. Abuti
tur quidem in peccato sumens:q: impedimentũ ponit spi
rituali cibationi:ad quã ordinata est coꝛpoꝛalis mãduca
tio tanq̃ ad effectũ pꝛopꝛiũ. Uidens aũt in pctõ nõ abuti
tur:q: adoꝛare põt visum ꝛ colere ꝑ fidẽ:ꝛ q̃ dicta sunt in
memoꝛia reuoluere:ad que ipsa sacramenti ostensio est oꝛ
dinata. Tum tertio q: manducans in peccato transgredit̃
pꝛeceptũ apostoli:immo chꝛisti ꝑ apl̃m pꝛecipientis. Pꝛo
bet aũt seipm̃ homo: ꝛ sic de pane illo edat: ꝛ de calice bi
bat.j.Coꝛ.xj. Hoc aũt negligendo peccatoꝛ trãsgredit̃:nõ
sic peccatoꝛ inspiciens sacramentũ intentione adoꝛandi
cõtrauenit:sed magis cõcoꝛdat institutioni ecclesie. Neq̃
eñ adoꝛando irreuerentiã facit: nec se nõ pꝛeparando ad
gratiã negligentiã cõmittit:eo φ nõ tenet̃ se ad gratiã pꝛe
parare ꝑpter visionem sacramenti.q: ostensio nõ oꝛdinat̃
per se ad gratiã videnti cõferendã:vt vult sctũs Bonauẽ.
in.iiij.dist.ix.q.vj. ¶ P Sic etiã nõ est par ratio in tangẽ
te:q: visio sacramenti fit in distantia: tactus ꝟo in cõiun
ctione. Nam etsi tangens nõ attingit subam coꝛpoꝛis chꝛi
sti: attingit tamen ipas species imediate coꝛpus chꝛisti cõ
tinentes. Tum etiã q: tangens in peccato abutit̃ sacramẽ
to:q: tangendũ nõ est nisi ꝑpter dispensationem sumẽtis.
Hoc aũt est actus oꝛdinis quem laicus facere pꝛesumens
grauiter peccat:officiũ sibi indebitũ vsurpando. Sicut le
gitur de saule/qui offerens holocaustũ dño qđ sacerdotũ
erat:regnũ ꝑdidit:vt habet̃.j.Reg.xiij. Et ozias lepꝛa per
cussus est:eo φ incensum adolere pꝛesumpsit in altari thy
miamatis: vt habet̃.ij. Paral.xxvj. Similiter ꝛ sacerdos
tangens in peccato grauiter peccat: sicut ſm beatũ Tho.
oĩs exercẽs actũ oꝛdinis sui in moꝛtali/peccat moꝛtaliter.
Esa.lij. Agit etiã cõtra pꝛeceptũ quo dicit̃: Mũdamini vos qui
fertis vasa dñi. Si itaq̃ ferens vasa dñi sanctificata mun
dus esse pꝛecipit̃:quãtomagis qui fert seu tangit in sacra
mento sanctũsanctoꝝ dñm ipsum: In casu tamen licet lai
co/vel sacerdoti peccatoꝛi tangere:vt si iaceret in luto vili
aut vbi expositũ esset imminenti periculo comestionis a
poꝛco vel cane. In illo casu si peccatoꝛ sacerdos vel laicus
motus fide ꝛ reuerẽtia/ipm̃ tolleret:ꝛ poneret in loco cõ
gruenti:nõ peccaret. In tali eñ casu tangere ꝓhibitũ nõ
est:sed multomagis pꝛeceptũ:q: tenetur irreuerentiam ꝛ
inhonestã eius collocationẽ impedire. ¶ Ozaꝺo tangẽs
arcã dei declinantem:bobus calcitrantibꝰ:ꝛ ideo ꝑcussus
contra pꝛeceptum fecit:q: temere cognita vxoꝛe illa nocte
tetigit/vt quidã dicunt:qđ non licebat. Uel vt lyra dicit in
ij Reg. vi. postilla.ij.Reg.vj.q: sua oꝛdinatione vehebatur in plau
stro:que leuitarum humeris poꝛtari pꝛecepta erat. Ideo
dum calcitrabant boues/ꝑcussus est: ideo nõ pꝛopter ta
ctum pꝛecise:sed ex causis dictis ꝑcussus est. Ubi nihilomi
nus ſm glo. notandũ est quantũ delinquat qui ad coꝛpꝰ
dñi reus accedit:si ille moꝛte mulctatur qui arcã dominici
coꝛpoꝛis figuram minoꝛi φ debuit veneratione corripuit.
¶ Q Si replicatur de bethsamitis qui ꝑcussi sunt pla
ga magna: pꝛo eo φ viderunt arcam dei reductam a phi
listhĩn. vt habet̃.j.Regũ.vj. Sed longe dignius est sacra
mentum eucharistie arca federis in lege. Rñdetur φ q:
pꝛeceptũ fuit/ne arca nuda videret̃. vnde Nume.iiij. legi
tur φ aaron ꝛ filijs eius mandatũ est vt intrarẽt sanctua
rium ꝛ inuoluerent arcam: ipsamq̃ sic inuolutam trade
rent leuitis poꝛtandã. Et dicit̃ ibidẽ. Alij nulla curiosita
te videant que sunt in sanctuario pꝛiusq̃ inuoluant̃: alio
quin moꝛientur. Ideo bethsamite:q: curiositate ducti ar
cam nudã cõtra ꝑceptũ viderũt:a dño sunt ꝑcussi. Quod
nihilominus etiã in figura illis contigit nostri: significãs
φ simplicioꝛibus non licet arcana dei ꝑscrutari: que in sa
cra latent scriptura per arcã significata. ſm illud Pꝛouer.
xxv. Qui scrutatoꝛ est maiestatꝭ oppꝛimet̃ a gloꝛia. ¶ Du
pliciter aũt est videre maiestatẽ dei:scꝫ ꝑ fidem: ꝛ sic vide
re licet omnibꝰ. Alio mõ per scrutinium: ꝛ sic non licet nisi
pꝛouectis ꝛ instructis in diuinis [illegible]tis. De non videndo

autem sacramentũ/nõ est pꝛeceptũ nisi his qui nondũ ba
ptismatis sacramento sunt iniciati.illi eñ admittendi nõ
sunt:sed finita missa cathecuminoꝛum expellendi. de quo
s̃.lec.xv. Unde ad videndũ admittunt̃ oẽs qui fide ꝛ sa
cramentis chꝛisto iuncti sunt:ad manducandũ solũ q̃ cha
ritate dño sunt vniti. Uerũtamẽ si quis ex humilitate nõ
figeret visum ad sacramẽtum:sed in terrã oculos deflecte
ret se indignũ reputans tanti sacramẽti visione/nõ repꝛo
batur:similis in hoc publicano:qui oculos ad celũ leuare
non audens:pectoꝛis ꝑcussione/ꝛ humili oꝛatione veniã
impetrabat:vt refert Lucas.c.xviij. Potest eñ q̃nq̃ opꝰ
bonum superogationis ex humilitate omitti: qua tamen
omissiõe aliter nõ tenet̃ abstinere.vt vult bea. Tho.in.iiij.
scripto.dist.ix.q.iij. ¶ R Ad secundũ dubiũ: Responde
tur ſm Alex.par.iiij.q.xxx.men.iij.arti.j.§.iij.ꝛ post eũ bea.
Tho.ꝛ sanctꝰ Bonauẽ.in.iiij.dist.ix.φ hostia siue euchari
stia in altari adoꝛari debet sub cõditiõe:si seruata sunt ser
uanda:hoc est oĩa requisita ad consecrationẽ. Et hoc ha
bituali:hoc est tacita vel expꝛessa. Nõ eñ opoꝛtet φ ado
rans hostiã in missa actualiter seu expꝛesse ꝯditione appo
nat. Nec foꝛte expedit maxime simplicibus:ne dubitatio
ni circa fidem sacramenti locum dare assuescant. Sed suf
ficit φ habeat cõditionẽ illã habitualiter siue tacite. Ita
φ intentio sua taliter sit instituta: φ si sciret defectũ circa
necessaria ad cõsecrationẽ requisita fuisse cõmissum/non
adoꝛaret. Uel si cõditio pꝛedicta tp̃e adoꝛatiõis in cogita
tiõe occurreret:ipsam apponeret. Hac itaq̃ habituali ac
tacita cõditione existẽte:adoꝛãs sine actuali cõditiõe:vt
puta de ea non cogitãs adoꝛando nõ peccat:etiã si hostia
non fuerit cõsecrata:q: nõ adoꝛat purã creaturã: sed chꝛi
stũ ſm intentionẽ suã: φuia sacerdos non cõsecrans/aut
voluntarie aliquid ad cõsecrationem requisitũ omittens
quantũ in se est facit populũ idolatrare : q: offert puram
creaturã ad adoꝛandũ:vt dicit Tho. ¶ Hec aũt habitua
lis intentio nõ sufficeret:si quis adoꝛaret angelũ sathane
transfigurantem se in chꝛistũ. Nam si ille adoꝛet̃ sub cõdi
tione/si tu es chꝛistus:nõ peccat sic adoꝛans: q: tunc non
adoꝛat sathanã:sed chꝛistũ:q: nõ stat oꝛatio nisi stet condi
tio. Nec ad aliũ refert̃ oꝛatio:nisi etiã ad quẽ refert̃ oꝛatio
nis intentio. Si aũt habitu tantũ habeat̃ cõditio:nõ actu
nõ vitatur idolatrie peccatũ:nec excusat̃ homo rõne igno
rantie facti. ¶ Habet eñ triplex adiutoꝛiũ talẽ vitãdi er
roꝛẽ.s.sacre scripture monitionẽ: q̃ nobis significat φ an
gelus tenebꝛarũ se trãsfert in angelũ lucis.ij.Coꝛ.xj. Itẽ
φ multi venient in noĩe meo dixit dñs/dicẽtes: Ego sum
chꝛistꝰ ꝛ seducẽt multos ꝛc. Math.xxiiij. ¶ Secũdũ ad
iutoꝛiũ est oꝛationis remediũ. Nã si oꝛaret deũ toto coꝛde
vt reuelaret̃ ei ꝟitas:nõ ꝑmitteret deus eũ decipi. In hoc
eñ casu intelligit̃ illud Ioh.xvj. Si q̃d petieritis patrem
in noĩe meo dabit vobis. In noĩe meo qđ est iesus: qđ in
terpꝛetat̃ salus. Hoc est: Si q̃d petieritis ꝑtinẽs ad salutẽ
vt expõit bea. Aug. Unde qui in casu nõ oꝛat:nõ adhibet
oẽm diligẽtiã quã debet. ¶ Tertiũ est suspẽsio actꝰ adoꝛã
di ſm Bonauẽ. Sic legit̃ de sctõ luciano pꝛesbytero: q̃ re
uelationẽ sibi verã factã ꝑ gamalielẽ beati pauli didasca
lũ nõ statim acceptauit nec credidit:sed se suspẽdit donec
pꝛemissa oꝛatiõe visio ipa tertio sibi manifestaret̃. Uel ter
tiũ adiutoꝛiũ ſm Alex.est appositio actualis cõditionis:
cuius appositione põt vitare ꝑiculũ. Ut si tu es chꝛistus
adoꝛo te. ¶ S Si ergo talis apparitio ostẽdit̃ alicui: q:
res insolita est et noua:ideo nõ debet pꝛecipitare sententiã
sed diligẽter considerare pꝛiusq̃ adoꝛet:ſm illud.j.Iobis
iiij. Pꝛobate spiritꝰ si ex deo sunt.pꝛemisit aũt. Nolite oĩ
spiritui credere.rationem subiũgens: quia multi pseudo
pꝛophete exierunt in mundum. Sic virgo pꝛudentissima
audita salutatione angelica/non statim assensit: sed tur
bata in sermone angeli cogitabat qualis esset illa saluta
tio. Pꝛopter quod etiam legitur de quodam sancto pa
tre:cum apparuit ei diabolus in specie chꝛisti clausit ocu
los/dicens se nolle chꝛistũ videre in hac vita;cuius humi

litate diabolus confusus abscessit. Quo contra narrat de
mulris qui leues corde/ad tales reuelationes se reputan
tes idoneos desiderauerũt eas: ꝛ sunt in insanias ꝛ stul-
ticias ꝛ pericula precipitati. Quomõ aũt discerni debeant
visiones vere a falsis: multa scripserunt patres opuscula:
inter q̃ singulari preconio dignũ est op⁹ qd cancellari⁹ pa
risiensis Gerson de ꝓbatione spirituũ cõpilauit. Ubi pluri
mũ valere docet humilitatẽ: qua hõ visionib⁹ hmõi iudi-
cat se indignũ. Quia ergo visiones hmõi ꝛ apparitiones
insolite sunt: non excusat errantẽ in earũ adoratione inten
tio habitualis. Sed sese suspendat cui talia cõtingunt: do
nec certificetur: vel ad min⁹ sub cõditione actualiter appo
sita adoret. Cõsecratio vo hostie solita est ꝛ cõsueta: ideo
sufficit ibi habitualis cõditio: si consecratio debito mõ fa-
cta est. Uñ nulli vel pauci in hac adoratione peccant. Oẽs
eñ hanc cõditionẽ tacite aut habitualiter habent. Qd ex
hoc manifestũ est/si adorãs requireret: quid faceres si cõ-
secratio debito modo facta nõ esset. Haud dubiũ quin fi-
delis quisq̃ requisitus responderet: nequaq̃ adorarem.

℄ Lectio .lj. A

Restat circa hanc ma
teriã adhuc dubiũ: quid agẽdũ si in loco ho-
stie appareret alia spẽs: puta carnis vel pue-
ri: cruoris vel agni aut similis. Utrũ sub his
speciebus debeat christus adorari: ꝛ an ibi christus conti-
neatur ꝛ quomõ. ℄ Pro primi solutione notandũ ꝙ hu-
iusmodi apparitio ex duplici causa fieri solet: Uñq̃ ꝓpter
ardẽter amãtes: q̃ magno ꝛ estuanti desiderio christũ sub
sacramẽto sibi ostẽdi humiliter ꝛ deuote deprecant: quoꝝ
p̃cib⁹ diuina pietas q̃nq̃ ꝯdescẽdit: vt sic eoꝝ deuotio am
plius accendat. Uel ꝓpter hesitãtes in fide sacramẽti: vt
ad veritatẽ fidei miraculo inuitent ꝛ solident. Põt ꝛ fieri
diuina ꝑmissione illusione demonis ad decipiendũ ꝛ fallẽ
dũ incautos. Quẽadmodũ in cõuẽtu quodã fratrũ mino
rũ obseruãtiũ oppidi ysennac partiũ thuringie nostris tẽ
poribus cõtigisse relatione accepi. Fratricellũ vnũ laicum
celebranti astitisse: ꝛ dũ tẽpus coionis quo sacerdos sume
re sacramẽtũ solitus est aduenerat: ꝙ frater ille laicus ex
quadã indiscreta deuotione cõmunionem sacre euchari-
stie desiderabat: apud se putãs se bene dispositũ ad tanti
sacramẽti ꝑceptionẽ. Et sic minus caute in seipso cõplacẽs
te: apparuit q̃dã in specie angeli particulã apparẽter por-
rigens. Aperuit stulti⁹ ora: sumẽs de manu porrigẽtis ap-
parentẽ hostie particulã: ꝛ cõtinuo a diabolo obsessus est
ꝛ grauiter vexat⁹. Postea tñ elapsis aliquot diebus: fra-
trũ orationibus liberatus est. ℄ B Sed de primo ꝓse-
quamur: qui adhuc dupliciter põt cõtingere: Aut cũ diui-
na reuelatione: ꝙ sub specie tali christus veraciter cõtinet
Aut ꝙ fiat apparitio sine tali reuelatiõe. Si primo modo
cũ tali reuelationi falsum subesse nõ possit: sicut nec fidei
nostre: quã ꝑ reuelationẽ accepimus: dubitandũ nõ est ei
cui facta est reuelatio: christũ sub tali specie veraciter cõti
neri. Quapropter potest ꝛ debet a tali catholice ꝛ lauda-
biliter adorari. de quo pasca. de quodã presbytero narrat:
q̃ cũ digno moderamine sanctã christo ꝓpitio duceret vi-
tam: cepit oĩpotentẽ deũ precib⁹ pulsare: vt sibi monstra-
ret corporis christi naturam: nõ ista inquit ex infidelitate:
sed ex mẽtis pietate petiuit. Fuit eñ a puericia diuinis le-
gibus imbutus: ꝛ ꝓpter amorem superni regis olim patri
os fines dereliquit: ꝛ dulcia liquerat arua: vt exul sedulo
christi disceret mysteria. Idcirco ei⁹ amore succensus: ma-
gis quotidie p̃ciosa munera offerens/poscebat sibi p̃mon
strari: que foret species latitãs sub forma panis ꝛ vini. Ue
nerat ergo dies vt idẽ celebrans pie solẽnia missarũ: more
solito ꝓcubuit genib⁹. Te precor oĩpotens inquit: pande
mihi exiguo in hoc mysterio naturã corporis christi: vt mi-
hi liceat eũ cõspicere presentẽ corporeo visu: ꝛ formã pue-
ri quẽ olim sin⁹ matris tulit vagiẽtẽ: nũc manib⁹ cõtrecta-
re. Qui dũ talia p̃caret: angelus de celo veniẽs affat sacer
dotẽ. Surge inq̃t ꝓpere: si christũ videre placet: adest pre
sens corporeo vestitus amictu: quẽ sacra puerpera gessit.
Tũc venerabilis p̃sbyter pauidus vultu se erigẽs: vidit su
per arã p̃ris filiũ puerũ quẽ symeon infantẽ portare suis
vlnis meruerat. Cui angelus inquit: Si christũ videre pla
cuit: quẽ prius sub specie panis verbis mysticis consecrare
solebas: nũc oculis inspice: manib⁹ attrecta. Tũc sacerdos
celesti munere fretus: qd dictu mirũ est: vlnis tremẽtibus
accepit puerũ: ꝛ pect⁹ ꝓpriũ pectori christi cõiunxit. Dein-
de ꝑfusus in amplexũ dat oscula deo: atq̃ suis labijs pres-
sit pia labia christi. Quib⁹ sic actis p̃data mẽbra filij dei re
stituit i verticẽ altaris: ꝛ repleuit celesti pabulo christi mẽ-
sam. Tũc rursus hõ prostrat⁹ deprecat⁹ est dñm vt digna-
retur ipse iterũ verti in pristinã speciẽ. Qua expleta orone
surgẽs e terra inuenit corp⁹ christi in formã remeasse prio
rem. Et cõcludẽdo dicit: Mira o ipotẽtis dispẽsatio: q̃ ob
vnius desideriũ/ita se prebere dignat⁹ est visibilẽ: ꝛ nõ in-
formẽ sicut alijs q̃busdam: sed in forma pueri: quatenus ꝛ
veritas patesceret in ostẽso: ꝛ sacerdotis desideriũ imple-
retur ex miraculo: nostraq̃ fides firmaretur ex relatu. Hec
ille. ℄ C Utrũ aũt talis effigies pueri apparẽtis sit pro
pria species ꝛ figura christi: aut sit aliqua forma miraculo-
se aliũde creata sub q̃ christ⁹ latet: dubitari põt. Silr vtrũ
sub tali specie apparẽte sit christ⁹: eo mõ quo in hostia sub
specie panis: tot⁹ scꝫ sub toto: ꝛ totus sub qualibet parte.
Aut sit sub illis dimẽsionib⁹ circũscriptiue: caput videlicet
sub capitis figura: ꝛ pes sub figura pedis: ꝛ ita de alijs ꝑ-
tibus. ℄ Beat⁹ Tho. aliã distinctionẽ ꝑ respõsiõe ad p̃n-
cipale dubiũ motũ: scꝫ an ibi christ⁹ vere cõtineat: in ꝑte.
iij. q. lxxvj. ar. vj. ponit/dicẽs: ꝙ dupliciter cõtingit talis ap
paritio qua quãdoq̃ miraculose videt caro: aut sanguis:
aut puer in hoc sacramento. Quandoq̃ contingit hoc ex
parte videntiũ. quoꝝ oculi immutant tali imutatione: ac si
viderent expresse exterius carnẽ vel sanguinẽ aut puerum
nulla tñ mutatione facta ex parte sacramẽti. Et hoc q̃dem
videt cõtingere: quãdo vni videtur sub specie carnis vel
pueri: alijs tñ videtur sicut prius sub specie panis: vel q̃n
ad horam videtur sub specie carnis vel pueri: post modũ
sub specie panis. Nec tamẽ hoc pertinet ad aliquam dece-
ptionem: sicut accidit in magorum prestigijs: quia tales
species diuinitus formantur in oculo ad aliquam verita-
tem figurandam: ad hoc scilicet vt manifestetur vere cor-
pus christi esse sub hoc sacramento. Sic etiã christus sine
deceptione apparuit discipulis euntibus in emaus sub
specie peregrini. Dicit enim bea. Augu. in lib. de q. euan-
ge. ꝙ cum fictio nostra refertur ad aliquam significationẽ
non est mendacium: sed aliqua figura veritatis. Et q: per
hunc modum nulla immutatio sit ex parte sacramẽti: ma-
nifestum est ꝙ non desinit esse christus sub hoc sacramen-
to tali apparitione facta. Quandoq̃ vero contingit talis
apparitio nõ per solã immutationẽ videntiũ: sed specie q̃
videt realiter exteri⁹ existente: ꝛ hoc tunc videt esse: quã-
doq̃ sub tali specie qd ab omnib⁹ videt: nõ ad horã tñ: sꝫ
ꝑ longũ tẽp⁹ ita ꝑmanẽte. Et in hoc casu q̃dã dicunt: ꝙ est
ꝓpria species corporis christi. ℄ Nec obstat ꝙ q̃nq̃ nõ vi
detur ibi tot⁹ christ⁹: sed aliqua pars carnis. Uel etiam ꝙ
nõ videt in specie iuuenili: sed in effigie puerili: q: in pote
state corporis gloriosi est ꝙ videat ab oculo non glorioso
vel ſm totũ: vel ſm partẽ: ꝛ i effigie ꝓpria vel aliena. Hoc
aũt sctũs Tho. reprobat: q: ſm eũ/corp⁹ christi nõ põt vi-
deri nisi in vno loco: in quo circũscriptiue cõtinet. Uñ cũ
in ꝓpria specie videat in celis: nõ sic videt in hoc sacramẽ
to siue i terris. Etiã/q: corp⁹ gloriosum qd apparet vt vult
post apparitionẽ cũ voluerit disparet: vt dr Luc. vlt. ꝙ ab
oculis eoꝝ discipuloꝝ euanuit. Hoc aũt qd sub spẽ carnis
apparet/diu ꝑmanet q̃nimo q̃nq̃ legit inclusum: ꝛ multo
rum epoꝝ cõsilio in pixide reseruatũ: qd nefas esset de chri
sto sentire ſm ꝓpriã speciẽ. ℄ D Ideo dicẽdũ/ait Tho.
ꝙ manẽtib⁹ dimensionib⁹ q̃ prius fuerunt: sit miraculose
quedã mutatio circa al[...]cidentia. puta figuram ꝛ colo-

rem ⁊ alia hmōi: vt videaꝛ caro vel sanguis: aut etiā puer
Et sicut. s. dictū est: hec nō est deceptio: quia fit i figuram
cuiusdā veritatis: scꝫ ad ostendendū ꝑ hanc miraculosam
apparitionē ꝙ in sacramento est vere corpus christi ⁊ san
guis. Et sic patet ꝙ remanentibꝰ dimēsionibꝰ que sunt fun
damenta illorū accidentiū / remanet vere corpus christi in
hoc sacramento. Nec videꝛ ꝓpria species corporis christi:
sed species miraculose formata / vel in oculis intuentium:
vel etiā in ipsis sacramentalibꝰ dimēsionibꝰ / que manent
etiā in mutatione facta circa eas quantū ad alia acciden/
tia. Hec oia bea. Tho. ¶ Et pōt hic dicēdi modus sic intel
ligi: ꝙ sicut in sacramēto saluanꝛ dimēsiones panis: q̄ sub
qualitatibꝰ sensibilibus / colore scꝫ ⁊ odore / sapore ⁊ cete/
ris ꝑtendūt ⁊ indicāt speciē panis: Ita in hac transforma/
tione diuina virtute superadduntꝛ alia accidētia sensibilia
q̄ indicāt spēm carnis vel pueri. Et ꝫm hoc dimēsiones il/
le q̄ priꝰ erāt figure rotūde: aliā figurā postea acq̄rūt / ꝫm
diuinū beneplacitū. Et forte i hac supfusiōe accidētiū car
nis ad illas dimēsiones siue quantitatē panis: accidentia
sensibilia panis q̄ prefuerūt / cedūt: quia forte idē subiectū
hec ⁊ ille qualitates pro eodē tēpore afficere nō possunt.
¶ E Egidius de ro. theo. xxiiij. videtur dicere: ꝙ illa spe
cies pueri nō est ꝓpria species ⁊ figura christi: sed q̄dā for
ma miraculose facta: ⁊ in hoc concordat cum sancto Tho.
Sed in hoc discordat: quia dicit ꝙ dimensiones panis di/
uina virtute cōuertunꝛ in accidentia carnis siue pueri: et
nō in accidētia corporis christi: ⁊ ita dimensiones priores
nō manēt. Et sub illis accidētibꝰ est corpus christi: sicut pri
us fuit in accidētibꝰ panis. Et sicut accidētia panis q̄ ꝑus
apparebāt: non erāt accidētia ⁊ dimēsiones ꝓprie christi:
ita nec dimēsiones ille pueri vel carnis post apparentes /
sunt dimēsiones christi: ꝙuis sub illis vere christꝰ cōtinea
tur sicut ⁊ cōtinebaꝛ sub prioribꝰ accidētibus panis. Fun/
dat se etiā doctor iste in ratione Thome quātū ad id in q̄
concordat: quia vnū corpus nō pōt localiter ⁊ ꝫm ꝓprias
dimensiones esse nisi in vno loco. Cū aūt christus sit sic in
celo: nec verisimile sit ipm ꝓpter hmōi apparitiones dese
rere celū: dimēsiones ille carnis vel pueri nō sunt ꝓprie di
mēsiones corporis christi. Qd si aliquis nō haberet ꝓ in/
cōueniēti christū pro tali tpe deserere celū corporaliter: q̄
tū eodē tpe cōtingūt apparitiones ille in diuersis locis: se
quiꝛ nihilominꝰ vnū corpus ꝫm ꝓprias dimensiones esse
in diuersis locis quod reputat impossibile. Sed quicquid
sit de illo dicto in se: patet ex ꝑmissis / ꝙ ratio illa nullum
habet fundamētū: cū supra sufficiēter probatū est: idē cor/
pus esse in diuersis locis nullā includere cōtradictionē: ⁊
ꝑ cōsequēs nō esse simpliciter impossibile. ¶ F Aliorū
modus est cui videꝛ cōsentire Alexā. ꝙ in istis apparitio/
nibꝰ: dū tn̄ a deo fiūt: ⁊ nō humana ꝓcuratione / aut dia/
bolica illusione: apparet christꝰ: seqꝫ ondit in ꝓpria specie
⁊ accidētibꝰ suo corpori inherētibꝰ: qualiter ostēdit se disci
pulis suis post suā resurrectionē: ⁊ petro post ascēsionē: et
qd apparet est caro christi vera. Nec obstat ꝙ nō semꝑ vi/
deꝛ totꝰ christꝰ: sed aliqua pars carnis. Sicut in miraculo
beati Greg. quo petēte panis christi formam accepit digi/
ti. Aut ꝙ nō semꝑ apparet in forma virili quā habet in ce/
lo: in qua apparuit ⁊ petro / dicenti sibi: dn̄e quo vadis: sed
aliqn̄ in forma pueri: vt in apparitione pascasij. s. posita
Quia in potestate corporis gl̄iosi est: vt ab oculo nō glo/
rioso videaꝛ ꝫm se totū vel ꝫm partē in quātitate magna
vel parua: forma illa vel alia: sub fulgore claritatis glorie
vel sine: etiā vt appareat vni / ⁊ ab vno videaꝛ / ⁊ nō alteri
nec ab alio cernaꝛ. ¶ Et quicq̄d sit de corpore gl̄ioso gene
raliter: hoc tn̄ esse in potestate christi: in cuiꝰ potestate sunt
oia corpora: ⁊ quātū ad eē ⁊ quātū ad sic vel sic esse seu ap
parere: nullus habet ambigere fidelis: ⁊ ad illā positionē
arguit Alex. Cū hmōi reuelationes fieri solēt in misericor
di cōdescensione defectꝰ fidei alicuiꝰ vt fides huiꝰ sacramē
ti roboreꝛ. Si aūt caro aut sanguis sic apparēs / esset caro
vel sanguis alicuiꝰ aialis: vel subito creata: nullū argumē

tum veritatis induceret ad fidē ꝓbandā vel roborādam:
sed solūmō caro aut sanguis christi. Unde nō videꝛ ꝙ ob
causam pretactā debeat apparere caro vel sanguis nisi ip
sius dn̄i. Qm̄ licet virtute aliqua ostēdereꝛ alicui hesitāti
caro vel sanguis alienꝰ (Licet forte ex hac ostēsione excis
tareꝛ ad credulitatē) nō tn̄ hec fides ꝑueniret ex signo vel
ostēsione veritatis: sed potiꝰ falsitatis: q: ex hoc ꝙ in tali
apparētia / tale apparēs crediꝛ esse corpꝰ dn̄i vel caro chri/
sti: credereꝛ veritas ipsiꝰ sacramēti. Si eñ credereꝛ esse ca
ro vel sanguis bruti: nunꝙ̄ ꝓpter hoc credereꝛ: nec credi
deberet veritas sacramēti. ¶ G Quia ergo ostēsio ve/
ritatis ipsiꝰ sacramēti debet fieri ꝑ indicia vera ⁊ nō simu/
lata vel ficta: videꝛ dicēdū ꝙ caro vel sanguis in hmōi ap
paritione est vera caro dn̄i / aut verꝰ sanguis christi. ¶ Et
si obijciꝛ ꝙ aliqn̄ apparuit caro in loco sacramēti diuturni
tate tēporis corrumpi ⁊ denigrari: sicut accidit in marchia
teruisina: vbi a multis diebꝰ videꝛ corrūpi: vt patet ex cer/
titudine sensuū. Caro aūt christi est incorruptibilis ⁊ glo
riosa. Rn̄det ille doc. ꝙ illud nūꝙ̄ accidit qn̄ a dn̄o fit ista
apparitio: sꝫ solū qn̄ fit ꝓcuratione hūana vel operatione
diabolica. ¶ Nec obstat si diciꝛ ꝙ christꝰ nō est nisi duobꝰ
modis: scꝫ manifeste in ꝓpria forma in celo: aut velate sub
speciebꝰ panis ⁊ vini in sacramēto. Quia hoc verū est re/
gulariter. Dispēsatiue tn̄ ꝓpter fidei robur: aut deuotiōis
fomētū: aut aliā causam ostēdit se qn̄qꝫ: aut corpꝰ suū sine
velamine: ꝫm ꝙ nouit fidelibꝰ expedire. Un̄ contingit ꝙ
vno tēpore vni ostēdit carnē suā sub sacramēti velamine
alteri in se ⁊ nude. Un̄ accidit vt vnus videt ⁊ hostiā ⁊ car
nē velatā sub panis specie: aliꝰ carnē reuelate vt sic ex facti
noticia ⁊ relatiōe fide digna certū habeaꝛ. Nec hoc est im
possibile deo: cū ⁊ angelꝰ in corpore assumpto vni se osten
dit ⁊ nō alteri eque presenti: vt patet Dan̄. x. vbi diciꝛ. Ui/
di ego daniel solus visionē. Porro viri q̄ erant mecū: non
viderūt. Loquiꝛ aūt de visione angeli apparentis in spe/
cie viri / lineis vestiti: ⁊ in alia forma vni ꝙ̄ alteri. Qd ergo
pōt angelꝰ in corpore alieno: potest christꝰ in corpore suo.
¶ Differētia etiā quā bea. Tho. supra ponit qn̄ apparitio
manet ⁊c. nō est probabilis: q: in miraculo bea. Greg. vbi
ad firmandū plebis fidē: sacramentū versum est in cruen/
tā carnē ⁊ statim ad orationē eiusdē rediJt in panis speciē.
¶ Hec sententia sic pōt ꝑsuaderi. Quia diuina misericor/
dia q̄ hāc apparitionē facit: cōdescēdēs infirmitati hominū
vt fides recta de sacramēto eluceat ⁊ roboretur: nequaꝙ̄
decipit: neqꝫ ad idolatriā cōmittēdā nos incitat: q̄ tamen
cōmittereꝛ: dū homines miraculo inducti / in adorationē
tanꝙ̄ veri corporis ⁊ sanguinis christi procumberēt ⁊ ado
rarent: dum miraculū tale appareret vel in sacerdotū ma
nibꝰ / vel in loco hostie. Ad idolatriā aūt homines prouo/
care deū / nefas est cogitare: cū idolatrie vltor est deꝰ ⁊ pu
nitor. ¶ H Ex harū opi. recitatione satis apparet: ꝙ om
nes illi modi in hoc cōcordant: ꝙ sub illa specie miraculo/
se apparēte vere est corpꝰ christi: nisi ꝙ bea. Tho. sentit: ꝙ
desinentibꝰ dimensionibꝰ panis / non manet corpꝰ christi.
Non autē in tali apparitione desinunt. q: eis manētibus /
possunt alia accidētia mutari. ¶ Sꝫ an species illa appa/
rens sit species corporis christi: ita ꝙ accidentia illa appa
rentia inhereant corpori christi: varianꝛ opiniones. Nam
prime due opi. hoc negant: sed dicūt esse species miraculo
se ꝓductas: sub q̄bus non aliter est corpus christi / ꝙ̄ fuit
prius sub speciebus panis: scilicet totū sub toto et quali/
bet eius parte. ¶ Scd̄m tertiā opinionē diceret ꝙ speci/
es ille apparentes / sunt proprie corpori christi ⁊ ei inherē
tes: sub quibus corpꝰ christi totū vel pars est circūscriptis
ue tanꝙ̄ sub proprijs dimensionibꝰ. Nec obstat ꝙ corpus
christi est simul in celo ⁊ in terra / et vbiqꝫ ꝫm proprias di/
mensiones. Neqꝫ ꝙ ibi magnū: hic paruū: hic talē habēs
colorem et figuram: ibi alium et aliam. Quia non oportet
ꝙ si corpus idem ponatur in diuersis locis: ꝙ vtrobiqꝫ ha
beat eandē quantitatē / qualitatē ⁊ figurā: vt supra latius
deductū est lec. xlvj. Omnes ergo modos illos esse possi

les infinite potentie dei:puto fideli nõ dubitãdũ. Null⁹ illorũ cõtradictionẽ includit:ꝛ rationes hincinde adducte nõ demõstrãt:ꝛ facile soluũtur. ¶ I Quid aũt de o dicendũ sit:q̃d ego homũcio dicere possum:vbi tanti doctores disceptant. Sed imitãdus est mihi doctor irrefragabilis Alexan. pfitendo ppriã ignorãtiam. vnde ait: In casu posito nihil me scire cõfiteor. Vñ nihil definiẽdo vel afferẽdo dico:sed salua sententia melio:i tñ opinãdo. Hinc videt cauti⁹ pie dubitare facti hmõi modũ:q̃ curiose ꝛ temere aliquẽ predictoꝝ sine rõne sufficiẽti ꝛ autoritate determinare. Hic dicit venerabilis Hug. lib. de sa. ꝛ post eum Innocen. Ego diuina mysteria ꝛ sacramenta magis Exod.xij. venerãdaq̃ discutiẽda pfiteor. Scriptum est enĩ. Non cõedetis ex eo crudum q̃d:nec coctũ aqua:sz assum tñ igni. Crudũ quid comedit/qui temerario ausu de agno isto immaculato definire nõ erubescit:qd̃ neq̃ per rationẽ:neq̃ per autoritatẽ:neq̃ p sanctoꝝ patrũ pbabiles sententias digestũ esse dinoscit. Ille vero comedit agnũ coctũ aqua: qui ex instabili ꝛ nõ fundata ac phantastica quasi ratione et imprinẽte autoritate definit de hoc sacramẽto sub quo verus agn⁹ latitat:qd̃ veris rationib⁹ ꝛ scripturis nõ probat. Ille vero bene sentit de hoc sacramẽto:qui sine ambiguitate nõ pfert sentẽtias:nisi quas christ⁹ sua charitate: ꝛ euãgeliste ac apli spũsancto succẽsi docuerũt:aut feruẽs sanctorũ studiũ lucidauit. Tũc q̃dẽ agnũ comedit assum igne:qñ doctrine tales tãta refulgẽt veritate:tãta sunt digeste maturitate:vt nihil pestiferũ:nil eis noxiũ qd̃ officere poterit ministret. Hinc q: neuter modoꝝ pfatoꝝ solide innitit autoritati aut indeclinabili rationi:securi⁹ videtur fm pdicta pie dubitare:q̃ sine hesitatione aliquid temere definire. Quĩ etsi in hoc satis ɔcordãt q̃ sub illa specie miraculosa verũ corp⁹ christi contineat:ꝛ hoc pia credulitate sustineri possit:dũ pbabiliter cõstat illas apparitiones diuino miraculo fieri. Quia tñ nõ semp de miraculo constat:nemo leuis esse dz ad adorandũ. Sed pot⁹ aĩm suum suspẽdere:quousq̃ a deo/ab hoie vl̃ scriptura doceat. Aut sub cõditione (si nihil fraudis appareat) adorare. Ut dicẽdo: Si tu es christus:te vt christũ adoro:ꝛ hoc conditione nõ tñ habituali:sz etiã actuali. ¶ L Ex hoc patet rñsio ad scdam diuisionis partẽ supra in responsione ad primũ dubiũ partitã:scz q̃d agẽdũ dũ apparitio fit sine reuelatione diuina:an tũc adorãdũ. Cui ɔcordare videt factũ qd̃ recitat Alexã. ex narratiõe magni ac fide digni viri lanfranci. Cũ enĩ presbyter q̃dã missam celebrans inuenitã super altari verã carnẽ:ꝛ verũ in calice sanguinẽ/fm ppriã carnis ꝛ sanguinis speciẽ sumere formidaret:rem primus episcopo suũ consiliũ quesiturus aperuit. Episcop⁹ aũt cũ multis coepiscopis ad hoc cõuocatis:calicẽ illũ cũ eadem carne ꝛ eodẽ sanguine dñi diligẽter opertũ ꝛ sigillatum includit in medio altaris:p summis reliquijs reseruãdis perpetuo. Qd̃ hodie obseruat ecclia:qñ aliq̃ negligentia vel miraculũ nouũ in tãtis mysterijs accidit. ¶ L Ex h etiam dat informatio sacerdoti:si cui hoc accideret: vt celebranti hostia in forma pueri ꝛ in calice sanguis appareret. Debet enĩ talis primo pces fundere ad deũ ꝛ ipm deuoti⁹ exorare:vt sua misericordia digneť sacramẽtũ hoc reducere in pristinã formã mãducationi congruentẽ/exẽplo bea. Grego. ꝛ Pasca. Et dũ forma panis redit:debet reuerenter sacramẽtũ illud sumere. Qd̃ si forte sacerdotis pces nõ exaudirent:cũ tũc qd̃ apparet rationẽ ac speciẽ cibi ac potus nõ haberet:rationabiliter abstinet a sumptiõe. Vñ dicit bea. Hiero. sup Leui. ꝛ habetur de cõse. dist. ij. de hac q̃dem. De hac q̃dẽ hostia q̃ in christi cõmemoratione mirabiliter fit edere licet:de illa vo quã christ⁹ in ara crucis obtulit:fm se edere nõ licet. Qd̃ expones Alexã. dicit. De hostia quã obtulit christ⁹ in cruce fm illã formã in q̃ apparebat cũ inter nos cõuersabat visione corporali:nulli lz edere. quasi diceret: Si de⁹ faceret vt appareret sanguis in calice:aut caro in altari/sumendũ non est. Nec tamẽ ex hoc sacerdos trãsgressor fieret pcepti ecclesie: quod ponit eadem distin. relatũ. vbi dicit. Quicunq̃ sacerdotũ sacrificium oblatur⁹ accesserit:ꝛ se a cõmunione suspẽderit:repulsum se nouerit anno vno. Intelligit quidem hoc decretũ quando illud sacramentũ permanet in sua forma manducationi apta. Leges nãq̃ ꝛ statuta ad ea q̃ cõmuniter accidũt:adaptant. ¶ Dicũt tñ q̃dam q̃ sacerdos in hoc casu debet accipere aliam hostiã:ꝛ illam de nouo cõsecrare: que si iterum apparet in specie carnis:debet secundam accipere:vt manducet consecratã ppter canonẽ allegatum: ꝛ c. sequẽs/cõperimus. Ubi precipit q̃ aut integra sacramẽta pcipiãt:aut ab integris arceant. Priores tñ dicũt q̃ in casu sufficit manducatio spũalis: ꝛ nõ requirit secundaria cõsecratio. Sacramentũ vero trãsformatũ recõdendũ erit cum alijs reliquijs:sicut factum fuerat in simili casu supra recitato. Et hec salua in oib⁹ saniori sentẽtia dicta sufficiant:quantũ ad omnia diuisionis supra Lec. xxxviij. posita membra. Sequitur nunc textus sacri canonis.

Lectio. liij. A

Imili modo postq̃ cenatũ est/accipiens et hũc preclarũ calicem in sanctas ac venerabiles manus suas. Item tibi gratias agens:benedixit dedit discipulis suis:dicẽs: accipite et bibite ex eo oẽs. ¶ Postq̃ in quarta principali canonis parte:in q̃ de sacrificij huius perfectione agit:determinatũ est de idonee ac sanctificate materie cõsecratione qua panis substãtia in verũ christi corp⁹ cõuertit in prima eiusdẽ partis particula: In hac particula secũda agitur de cõsecratione vini:qua eius substãtia in verũ christi sanguinẽ transsubstãtiat. ¶ Et subdiuiditur in tria huius particule mẽbra. In primo tangit modus institutionis hui⁹ sacrosancte cõuersiõis. In scdo subdit forma cõsecratiõis. In tertio addit significationis efficacia cõsecrati sanguinis: Scdm ibi: hic est calix. Tertiũ ibi: hoc facite. ¶ Circa primũ pmo tangit huius sacrosancte cõuersionis tẽpus ꝛ hora cũ dr. Simili modo postq̃ cenatũ est. Scdo hui⁹ cõuersionis materia cũ sequitur. Accipiens ꝛ hũc preclarũ calicẽ in sanctas ac venerabiles manus suas. Tertio adiungit hui⁹ tã sancte institutionis modus ꝛ circũstantia: cũ infertur. Item tibi gratias agẽs ꝛc. ¶ Circa pmũ dicit: Simili modo quo christus cõsecrãdo panẽ istum in carnẽ suã ɔuertit:ad vini cõsecrationẽ accessit. Modo inquã simili quãtũ ad ei⁹ bonitatẽ: quãtũ ad charitatẽ: quãtũ ad virtutẽ: ꝛ quãtũ ad gestorũ conformitatẽ. Siquidem bonitas que fecit vt corpus suum nobis traderet in cibum: eadem operata est/vt sanguinem suum: quatenus pleno frueremur cõuiuio: cõmunicaret nobis in potum: quia fm beatum Dionysium. Boni est bona adducere. Charitas fecit vt sanguine nos redimeret: fm illd̃ Hieremie. xij. Reliqui domum meam: dimisi hereditatem meam: dedi dilectam animam meam in manus inimicoꝝ ei⁹. Sedes anime in sanguine est: fm illud Leuitici. xvij. cap. Anima omnis carnis in sanguine est. ꝛ ego dedi illum vobis: vt super altari in eo expietis aias vestras et sanguis pro anime piaculo sit. Et sicut pane in suum corpus conuerso: ita vino in sanguinẽ suũ trãssubstãtiato: nos nutriens eiusdẽ redẽptionis sue memoriã: ꝛ fructũ in nobis renouaret. Hinc zacha. ix. dr. Quid enĩ bonum ei⁹: ꝛ q̃d pulchrũ ei⁹: nisi frumẽtũ electoꝝ: ꝛ vinũ germinans virgines? Uirtus diuina fecit/vt ea potestate infinita/q̃ panẽ in corpus: etiã vinũ cõuerteret in sanguinẽ. Ut sicut caro ei⁹ hac cõuersione vere facta est cibus: ita ꝛ cõuersione simili sanguis fieret vere pot⁹. Ioh. vi. Caro mea vere est cib⁹: ꝛ sanguis meus vere est potus. Gestorũ cõformitas fecit vt eisdẽ cerimonijs seruatis/id ipm corp⁹ scz ꝛ sanguis sub vtrisq̃ speciebus crederet ꝛ esset. Ideoq̃ sicut ibi panẽ in manus suas venerabiles ꝛ sanctas accipiẽs/ac patri gratias agẽs benedixit: in corpus suum conuertit: discipulis suis dedit. Ita ꝛ hic calicẽ in easdẽ manus sumens: ꝛ item patri gratias agens ꝛ benedicens in sanguinẽ suum vinũ cõuertit:

⁊ eisdē suis discipulis ministrauit. Quia ergo similis effectꝰ in vtraqꝫ cōuersione: ideo similes cerimonie. ¶ B Igitur simili modo postq̄ cenatū est: a christo scꝫ ⁊ apostolis: vtraqꝫ cena: agni scꝫ pascalis typici: et corporis sui. accepit ⁊c. Nam vltimo post oēs cibos legales sacramentū instituit ⁊ tradidit. Et vt proiectis veteribus vmbris legis, noua gratia institueret sacramenta: ⁊ ipsa arctiꝰ figeret in suorū discipulorꝫ ac fideliū corda. De tēpore vero huiꝰ institutionis facte. xiiij. luna mensis primi: ⁊ de ieiunio celebrando ac cōficientibꝰ ⁊ sumentibꝰ hoc sacramentū: supra dictū est lec. xxiiij. ⁊ lec. x. ideo nunc rescinduntꝰ. Sequitur Accipiens scꝫ christus: ⁊ hunc preclarū. i. pre alijs clarū nō figuralē vmbrosum ⁊ nubilū: vt vetere. testa. sacrificia fuere: sed lucidā veritatē cōtinētē. Ideo de calice ve. testa. tanq̄ nō satis claro dixit Luc. xxij. Nō bibā de generatione vitis donec regnum dei veniat. Math. xxvj. Nō bibā amodo de hoc genimine vitis vsqꝫ in diē illū: cū illud bibā vobiscū nouū in regno patris mei. i. in ecclia: que regnū dei dicitur ꝑm Grego. cōfirmata eius potestate. Hūcem preclarū calicē quotidie bibit: ⁊ sibi imbibit in mēbris suis que hoc potu salutifero corpori suo mystico incorporantur: et ei ꝑ huius sacramēti gratiā vniuntꝰ. Hinc in ps. Calix meꝰ inebrians q̄ preclarꝰ est. Ad quā sobriā ebrietatē virgines (vt statim dictū est) germinantē: hoc est fidē incorruptā ⁊ perfectam charitatē tribuentē: spiritussanctꝰ Canti. v. inuitat amicos, dicēs: Comedite amici ⁊ bibite: ⁊ inebriamini charissimi. ¶ Calicē. Calix ꝑm Albertū a calore dicitꝰ: q2 calorem charitatis accendit. Hinc in ps dr: Calicē salutaris accipiā: ⁊ nomē domini inuocabo. ¶ Hinc notandū q̄ calix accipitꝰ tripliciter. Uno modo pro vase receptiuo potꝰ vel liquoris. Et ita dn̄s christus calicē recepit in sanctas suas manꝰ: vt referūt euāgeliste: hoc est vasculū illud in q̄ fuerat potus. Secūdo accipitꝰ pro passiōis amaritudine. hoc modo accipitꝰ Math. xx. cū dixit dominus filijs zebedei. Potestis bibere calicē quem ego bibiturꝰ sum: hoc est potestis subire passionē ⁊ mortē quā ego patiar pro redēptione humani generis. Et dr calix passio: q2 iuxta veterē consuetudinē ad mortē cōdemnatis potus in calice offerebatur. ꝑm illud Prouerb. xxxj. Date siceā merentibꝰ: ⁊ vinū his q̄ amaro sunt aio. Bibāt ⁊ obliuiscantꝰ egestatis sue ⁊ doloris sui nō recordentꝰ ampliꝰ. ⁊ Amos. ij. Uinū dānatorū bibebāt. Tertio mō sumitꝰ pro poculo in calice cōtento Et sic accipitꝰ Hiere. xlix. Quibꝰ nō erat iudiciū vt biberēt calicē. ⁊ Marci. ix. Quisquis potū dederit vobis calicem aque frigide: in noie meo: q2 christi estis: amen dico vobis nō perdet mercedē suam. Sic in cōmuni locutione accipitꝰ qua dicimꝰ: ille ebibit totū calicē. i. totū potū vel liquorē qui fuit in calice. Et ita videtꝰ cepisse christꝰ cū dixit: Hic est calix sanguinis. In ꝓposito vero accipitꝰ primo mō, cum dicitꝰ ex ꝑsona euāgeliste: Accipiēs ⁊ hūc preclarū calicem in sanctas ac venerabiles manꝰ suas: idest vas: non vtiqꝫ vacuū sꝫ cū vino: q2 ꝑmisit: Nō bibā amodo de genimine vitis. Per quod expressit vini liquorē fuisse in calice cōtentum. ¶ E Ponitꝰ autē hic circa sanguinis cōsecrationē calix, siue vas cōtinēs vinū cōuertendū in sanguinē: plus q̄ circa cōsecrationē corporis: vbi absolute dr: Accipiēs panē: nō dicitꝰ in sportella vel disco: q2 cōsecratꝰ sanguis in rōne potꝰ. Nullꝰ aūt liquor ꝯueniēter est potabilis nisi in aliquo vase aut receptaculo cōtineatꝰ. Corpꝰ aūt cōsecratꝰ i ratione cibi. Cibꝰ vero solidus rationē cibi hꝫ: etiā si in nullo vase contineatꝰ. Et q2 ad litterā nō cepit christꝰ vinū in manus imediate sicut panē: sꝫ accepit in calice cōtentū: idō nō dicitꝰ: accepit vinū: sed calicē. ¶ Additꝰ etiā ꝓnomen hunc demonstratiuū. Accipiēs nāqꝫ sacerdos calicē in manu: de christo loquēs dicit: Accipiēs scꝫ christꝰ hūc calicē: hunc scꝫ eundē quē ego accipio. Sed q2 dictū est: q̄ calix aliquādo accipitꝰ ꝓ vase: ⁊ aliqñ pro poculo in vase cōtento. pōt hec idēritas referri ad ipsum vas vel ad vasis liquorem. Si refertꝰ ad vas: nō est idē quod sacerdos accipit: ⁊ qđ christus accepit quantū ad materiā ⁊ substātiā metalli. Sacerdos

em̄ accipit calicē factū de auro et argēto: vel vbi paupertas ecclesie cogit: de stanno: vt. s. dictū est Lec. xiij. Christꝰ qui apostolis suis possessionē auri ⁊ argēti interdixit: creditꝰ fuisse vsus calice argēteo vel aureo: sꝫ forte ligneo: qui paupertatē suam nobis declarās, ait: Uulpeculas habēt: ⁊ volucres celi nidos: filiꝰ aūt hominis nō habet vbi caput suū reclinet. Est ergo hic demōstratio nō ad sensum: sed ad intellectū: vt sit sensus: Hūc calicē: id est calicē eiusdē rationis quantū ad liquoris cōtinētiā. Si vero calix accipitꝰ pro potu in calice cōtento: aut pro vino cōuertēdo in sanguinē: iterū erit demōstratio impꝯsonalis. Hūc calicē. i. vini liquorē eūdē nō numero: sed specie vel genere ꝓpinquo: tenēdo aliqua vina differre specie essētiali. Uel si acciperetꝰ ꝓ vino cōuerso: idest christi sanguine precioso in quē cōtinuo per cōsecratiōis verba vinū cōuertitꝰ: sic est demōstratio ꝑsonalis: q2 eiusdē rei numero. Nam idē sanguis numero ⁊ nō aliꝰ, est in quē vinū qđ in manꝰ suas cena facta suscepit: cōuersum est: ⁊ in quē vinū qđ nunc sacerdos in suas manus accipit: cōuertitꝰ. ¶ D Accipiēs itaqꝫ christus calicē cū vino. Utiqꝫ preclarū ꝓpter ꝑclari ac corusci sanguinis sui puritatē i quē vini liquor: nō in sanguinem hircorꝫ aut vitulorꝫ qui in veteris testamēti sacrificio offerebatꝰ vertēdus est: instituit vinū in materiā ꝯsecrationis sui sanctissimi sanguinis suo facto: dū ipsum vinū diuina sua virtute, in verū ⁊ ꝓpriū ꝯuertit sanguinē: ⁊ apostolis suis, eorūqꝫ successoribꝰ vini sic cōuertēdi cōtulit potestatem. Nā postq̄ ineffabili amore suos discipulos refecit cibo angelorꝫ: ꝓpria scilicet carne sub specie panis vsui humano cōgruentissima: vt ampliꝰ charitatis sue immēsitatem exprimeret: instituit ⁊ eosdē reficere potu sacratissimo sanguine suo dignissimo sub specie vini potui cōueniētissima: vt sic nobilissima spiritualis nutritio aie, perfecta corporis refectione significaretꝰ. Ad nutritionē em̄ corporis ꝑfectā nō ꝑtinet solꝰ cibꝰ: ꝑtinet etiā potꝰ. Idcirco postq̄ accepit panē. sub cuiꝰ specie tradidit in cibū ꝓpriā carnem: accepit ⁊ calicē vini: sub cuiꝰ speciebꝰ i potū tradidit ⁊ sanguinē. Et qm̄ humanꝰ sanguis in ꝓpria specie sine horrore non est potabilis: clemētissimꝰ redēptor volēs illū tradere in potū: sapiētissime eū extranea velauit specie vt sic ꝑm Hugonem sensus foueretꝰ in vno: ⁊ fides in alio edificaretur. Fouetꝰ sensus, dū solitā ⁊ cōsuetā ac gratā speciē potꝰ ꝑcipit. Edificatꝰ aūt fides in altero: dū in eo qđ videt: quale sit illud quod non videt: agnoscit. Alijs quoqꝫ ex causis cōmendauit ꝑciosum sanguinē suū sub aliena specie: q. s. lec. xxxv. sunt cōmemorate. Quibꝰ adduntꝰ cōgruētie que sequuntꝰ. Quia em̄ christꝰ sacerdos erat in eternū ꝑm ordinem melchisedech, in sacrificiū panē ⁊ vinū offerētis: congruebat vt ad instar eiꝰ quem premisit postq̄ obtulit panē acciperet ⁊ vini calicē: vt figure figuratū respōderet. Expressior em̄ sacramenti corporis ⁊ sanguinis christi figura erat sacrificiū melchisedech sacerdotis. Ampliꝰ vt hoc sacrificiū vere ⁊ propinque gereret similitudinem eiꝰ quod significat: accepit calicē vini. Uoluit q̄dem christꝰ hoc sacramentū significare suū corpus verū ⁊ sanguinē naturalem ⁊ spūalē refectionē, ⁊ mētis inebriationē. ¶ E Idcirco postq̄ accepit panē habērē congruā significationem corporis ⁊ refectionis spiritualis: accepit ⁊ vinū habēs cōgruētiā ad significandū sanguinē ⁊ spūalē inebriationē. Uinū quippe ex vite succrescit: in vua colligitꝰ: i ea ꝑ solis ardorē maturatꝰ: ⁊ in torculari prelo exprimitꝰ: vt fiat potꝰ reficiēs: ⁊ sitis ardorē restringēs. Et per hoc plene cōpetit sibi christi sanguinē significare. Nā ⁊ ipse succreuit ex vite fecundissima: virgine scilicet bñdicta: de qua ⁊ caro ⁊ sanguis christi traxit originē. Christus quoqꝫ ipsemet vitis est salutaris: quā primo protulit virgo gloriosa: ⁊ viri exploratores, apl̄i scꝫ ⁊ prophete, ad nos humeris suis fortiter ⁊ cōstāter gestātes, per fidē ⁊ predicationē detulerūt. In quo liquor ille ꝑciosus sanguis, īmenso ardore amoris est maturatꝰ vsqꝫ dū passiōis plo i torculari: patibulo videlicꝫ crucis exp̄meretꝰ. ⁊ ꝓflueret in potū totiꝰ humani generis

reficimur: ꝛ in extinctionem sitis spiritualis que ex ardore ꝓuenit ꝛ cōcupiscētia peccōꝝ. Quo nāq̃ liquore alti⁹ potuisset christ⁹ inebriationem mētis designasse/ꝙ per vinū in quo quotidie in vita corporali iocūdamur ꝛ reficimur: ſm illud Ps. Et vinū letificat cor hoīs. Accepit igit vinū in calice/tanq̃ materiā ad cōsecrationē sui sanguinis magis cōgruentē. Itē in sacramēto cibi spūalis debet attēdi aliqua opatio substātialis: idest ꝓncipalis: ꝑ quā ab alijs distinguitur sacramētis. Et cū in baptismo dat esse substātiale ꝑ generationē spūalē: vt vult Dionysius. Et in sacramento cōfirmationis dat incremētū ꝛ robur spūale. Ita ad idē esse conseruandū ac deperditū restaurandū ꝛ augēdum/dat in eucharistia eduliū spūale. Eduliū aūt spūale cū dat per sacramētū visibile: nihil causat in gratia qđ ex sacramēti similitudine nō significat. Hoc aūt sacramentū institui debet in elemēto corporalis refectionis/cibi scꝫ et pot⁹. ¶ F Est aūt alia opatio in corporali refectione cibi alia pot⁹. Ideo sicut post cibū corporalē sumit pot⁹ ad ꝑfectionē nutrimēti corꝑalis: qꝛ diuisam haber opationē in satisfactiōe sitis/ꝛ latione nutrimēti/ꝛ quasdā alias: Ita post nutrimētū spūale sumit pot⁹ ad perfectionē spūalis nutrimēti: scꝫ sanguis: qui ꝛ diuersam operationē habet a corpore. Corp⁹ em̄ dedit christ⁹ in cōmunionem sui ꝛ membrorū: sanguinē aūt dedit in redēptionē peccōꝝ. He autem sunt diuerse opationes. Nulla em̄ existēte redēptione facta vel faciēda: adhuc esse posset cōmunio: etiā posita cōmunione capitis ꝛ mēbrorū: non oporteret ꝙ eo mō quo nūc esset redēptio: vt patet in angelis: vbi est mēbrorū cōmunio ꝛ nō redēptio. Uel si hoc nō placet: in statu innocētie si hō permāsisset: potuisset de⁹ incarnari sicut nunc: ꝛ tamen nō pati. Fuisset ḡ tūc cōmunio: ꝛ nō redēptio. Diuerse ergo videntur gratie cōmunionis ꝛ redemptionis. Cum dn̄s sic multiplicauerit sacramēta/vt oēs gratias habeamus in sacramētis: nō sufficit habere gratiā cōmunionis ꝑ corporis sumptionē: q̄ in sacramēto significat ꝑ elementū panis: nisi etiā haberem⁹ grām redēptionis ꝑ sanguinē q̄ significat ꝑ elemētū vini. Hac ergo ratiōe christ⁹ vtrūq̃ instituit. Et licet sanguis habeat in corpore sub specie panis: nō tamē ex virtute sacramētali. hoc est/non vi cōsecrationis sacramētalis: sed poti⁹ ex vnione naturali: qꝛ humores vniuntur cum corpore: cuius sunt humores. Oportet aūt propter effectum sacramentalē/vt habeatur sanguis ex virtute sacramenti ad nutriendū ꝑtinente. Et ita oportuit/vt ibi esset consecratio alterius elemēti: puta vini: sub quo virtute sacramēti sanguis dn̄i cōtineret: ne sacramentū esset imperfectū aliunētū. ¶ G Que aūt sint opationes speciales potus in sacramēto: cōsequēter exponit dn̄s Albertus: ꝙ ꝓncipalis operatio nutrimēti est restauratio deperditi in vita spirituali. Nō em̄ pōt esse vita spiritualis q̄n ex multis occupationib⁹ ꝛ negligētijs hoīs fiat aliqua deperditio spiritualis/per famē ꝛ carentiā alimenti spūalis: q̄ per hunc spiritualē cibū restaurat. Per potū aūt qui influit nutrimentū mēbris: fit hec restauratio spiritualis: vt sic christo fortiter incorporemur: inhercam⁹ ꝛ maneam⁹ in ipso: sicut hi qui ꝑ humorē sanguinis suo corpori sunt⁹ influxi. Unde ꝛ ipse dixit Ioh. vi. Qui mādūcat meā carnē: ꝛ bibit meū sanguinē/in me manet: ꝛ ego i illo. Sic aūt sibi influxi ꝛ coherētes/spiritū ipsi⁹ participam⁹ ꝛ vitam. Qui mādūcat iquit me: ꝛ ipse viuet ꝓpter me. Hinc Eccl. iiij. Sapiētia vitā filijs suis inspirat: ꝛ suscipit exquirētes se: ꝛ preibit in via iusticie. Sapiētia christus est qui corpus suū cōmunicādo mēbris suis/ꝛ sanguinē influēdo/influit ꝛ inspirat eis spiritū ꝛ vitam: ꝛ sic in suā incorporationem suscipit inquirentes se: preiens eos in oi via iusticie: qꝛ nisi sic simus in ipso: viā iusticie nō possumus tenere. Subdit ꝛ alias speciales operationes/idē Albertus: qꝛ vngit ad salutis sanitatē: per ipm dat speciale pignus spūs: lauat viciorum sordes: rigat arida: extinguit malo calore incensa: tingit ꝛ exornat ac christo cōsignat: que per longum ꝓsequtur. De q̄bus cū de fructu hui⁹ sacramēti tractabit

spiritu calamū ducēre/dicetur. Alexā. de ales parte. iiij. q. xxxi. mēbro. ij. etiā plures ponit rationes. Unā ponit vt duplici rationi institutionis respōdeat duplex species sacramēti. Institutum em̄ est ad augmentū: vt firmior sit vnio mēbrorū corporis christi cū capite: ꝛ vt firmior sit recordatio redēptiōis/facte ꝑ christi sanguinē fusum in cruce. Specie panis q̄ est sacramentū corporis/affert effectus vnionis. Specie vini que est sacramētū sanguinis/memoria redēptionis. Alia ratio. Nā duplex est mysticū huius sacramēti. Unū est respōdens incarnationi: Aliud passioni. In incarnatione facta est vnio diuine nature cū humana. Unde christ⁹ caput est ecclesie: cui vnita sunt mēbra: qđ significatur in sacramento corporis christi sub specie panis. In passione facta est redēptio nostra: effusiōe sanguinis: qđ significatur in sacramento sanguinis sub specie vini liquētis. In sumptione igitur corporis christi sub specie panis/significat cōiunctio mēbrorū corporis christi cū capite facta per incarnationē. In sumptione sanguinis sub specie vini/redēptio nostra per sanguinis christi effusionē. Unde in hoc vno sacramento signat quod est incarnationis: ꝛ quod est passionis: propter quod est perfectissimū sacramentorū. Aliam rationem assignat: vt significetur in christo duplicis nature assumptio. In nobis duplicis nature redēptio. Un̄ Glo. j. Cor. xi. super illo: Hoc facite in meā cōmemorationē. dicit: Cū tot⁹ sub specie panis: totus sub specie vini sumitur: cur non in vna: sed in duab⁹ dedit: Ut ostenderet christ⁹ totam humanā naturam: idest corpus ꝛ animā sumpsisse: vt vtrūq̃ redimeret. Panis em̄ ad corpus refert: vinū ad aiam: qꝛ vinū operat sanguinē in quo est sedes anime. Ergo in duab⁹ specieb⁹ celebrat hoc sacramentū: vt aie ꝛ corporis susceptio in christo ꝛ in nobis vtriusq̃ liberatio significet. ¶ I Itē sub duplici specie institutū est ꝓpter duplicē eius effectū. Ualet em̄ vt dicit Ambrosi⁹: ad tuitionē corporis ꝛ anime. Et licet illud qđ sumitur sub specieb⁹ panis: valeat ad vtrūq̃: ꝛ similiter quod in vino sumit: qꝛ in pane totū ꝛ integrū: ꝛ similiter in vino totū ꝛ integrū sumit. Sed si in pane tm̄ sumeret: alterum tm̄ significaretur. scilicet ꝙ ad tuitionē corporis valeret. Si in vino tm̄ sumeretur: solum significaretur ꝙ pro salute anime sumeretur: qꝛ vinum sanguinem significat: in q̄ vt dictum est: sedes anime esse dicit. Omnes ille rationes reduci possunt ad quinq̃. Nam sub distinctis specieb⁹ panis ꝛ vini/institutū est/propter perfectā significationem spiritualis nutrimēti: correspondētiam veritatis ad figuras veteris testamēti: perfectā similitudinē ad rem sacramēti. Seruire effectuum distinctioni corporis ꝛ sanguini per appropriationem conuenienti: variam representationem in christo sumenti: quorum membrorum declaratio ex premissis satis patet. ¶ Sed statim surgit dubium. Cum sint distincte species: quomodo saluari possit vnitas sacramēti. Sed de hoc dicetur post expeditam consecrationis formam. Et quoniam in his verbis/Accipiens calicem/tangitur institutio materie: que est vinum in sanguinem trāssubstantiandum. De materia ista tractatū est supra lectione. xxxv. ¶ L Sequit. In sanctas ac venerabiles manus suas. Exponatur vt supra lectione allegata. ꝛ. xxxvi. vbi pene eadem verba/panis consecrationi p̄mittūtur. Nam tactu sue manus/vino contulit vt semper posset in suum sanguinem conuerti: vt dicit Albertus: id est materiam consecrandi sanguinis instituit. Item: id est iterum: gratias agens tibi: scilicet patri de humani generis redēptione/per sanguinem suum iam in christo fienda. Eadē quippe nocte tentus. ꝛ mane sequenti crucifixus/sanguinem fudit: quo nos ab eterna morte redemit. Hanc enim amore intensissimo desiderauit. et cum gaudio portionis superioris perfecit. Unde Luce. xij. ait: Baptismo habeo baptizari: ꝛ quomodo coarctor donec perficiat. Et ad Hebreos. xij. Proposito sibi gaudio sustinuit crucem/confusione contempta. Benedixit: omni benedictione gratie cōsecrando: et vinum in suum sanguinem trāssubstātiando.

In quo verbo sacerdos cruce signat calicẽ: vt sm̃ Albertum significetur hec benedictio a primo pfectore sanctificationis patre celesti pfluere in sacramentũ. ¶ Utrũ aũt christus benedicẽdo ac cõsecrando signo aliquo corporali aut verbo vsus fit: aut sola diuina virtute vinũ in sanguinem suũ cõuertit: q̃ cõuersio hic p bñdictionẽ intelligit: dictum est. s. lec. xxvi. vbi hec verba vna cũ mysterio crucis: quã hic sacerdos facit sup calicẽ latius exponunt. Sequit ¶ Dedit: nõ vẽdidit: nõ reddidit: sed gratuito dono gratis dedit: vt ei⁹ exẽplo nullo fauoris aut pecunie p̃cio: aut timore humano dignissimũ sacramẽtũ canib⁹ ꝛ indignis: aut peccatorib⁹ publicis: porrigamus: sed gratis acceptũ dignis gratis def. vñ subditur: Discipulis suis. qui soli digni fuerant: etsi nõ oẽs: nulli tñ publice indigni fuere. Occultuꝫ eñ adhuc fuerat ceteris pdñ iude. Hinc Math. vij. Nolite scm̃ dare canib⁹: neq; mittatis margaritas vestras ante porcos: ne forte cõculcent eas pedib⁹ suis: ꝛ canes cõuersi dirũpant vos. dicẽs: Accipite. in officiũ scꝫ cõsecrãdi ꝛ dispẽsandi. j. Cor. iiij. Sic nos existimet hõ vt ministros christi: ꝛ dispẽsatores ministerioꝝ dei. vel mysterioꝝ dei. Utrũq; eñ ponit glo. Et bibite. ad icorporationẽ mihi: nõ ad fastidiũ: sꝫ celestis desiderij augmẽtũ. Ecci. xxiiij. Qui edũt me adhuc esurient: ꝛ qui bibũt me adhuc sitiẽt: nõ p famis sitisq; defectũ: sed p semp int̃ crẽdi feruẽs desiderũ: oẽ tollẽs fastidiũ. Ex eo. scꝫ calice vl̃ sanguine. Oẽs sine distinctiõe. Actuũ. x. In v̾itate cõperi: q̃ nõ est psonarũ acceptor de⁹. Ratiorẽ expositionẽ cũ dubijs q̃re supra.

Hic est enim calix sanguinis

mei noui ꝛ eterni testamenti: mysterium fidei: qui pro vobis ꝛ p multis effundet i remissionẽ peccatoꝝ. ¶ Post modũ institutionis sacramẽti sanguinis: sequit forma cõsecrationis: qua etiã nos christus vti voluit in sui sanguinis sanctissimi cõfectione. Et p̃mo ponit forma ipsa necessaria sm̃ oẽs. Scdo notat effect⁹ hui⁹ sacrosancti sanguinis. ¶ Forma est. Hic est calix sanguinis mei. ¶ Effectus notant tres. Prim⁹: q̃ testat nobis hereditatẽ. Scds: q̃ declarat in mysterio fidẽ. Terti⁹: q̃ prestat pctõꝝ remissionem. De p̃mo dicit: Noui ꝛ eterni testamẽti. Noui: q̃ in ritu ꝛ effectu nouũ est. Apoc. xxi. Dixit q̃ sedebat in throno:
Hiere. xxi Ecce noua facio oĩa. Leuitic. xxvi. Nouis supuenientibus: vetera pijcietis. Itẽ dies veniẽt: ꝛ feriã domui israel ꝛ domui iuda fedus nouũ. Eterni dicit: q̃ nũq; reperiet alterius testamẽti vel sacramẽti supordinatione: sicut sacramentis veteris legis supordinatũ est aliud testamẽtũ ꝛ alia sacramẽta. vñ Hiere. xxxi. Scõm dñi nõ euellet ꝛ nõ destruetur vltra in ppetuũ. Et Esa. lv. Feriã vobiscũ pactũ sempiternũ. Et ad Heb. x. Una oblatione cõsummauit in eternum sanctificatos. Et ideo dr̃ testamentũ: q̃ in sanguine cõfirmauit oẽs testatas pmissiones. Hinc ad Heb. ix. Ubi testamentũ est: mors necesse est intercedat testatoris. Testamentũ eñ in mortuis cõfirmatũ est. Alioq̃n nondũ valet dũ viuit q̃ testat⁹ est. Et Zach. ix. Tu in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu: in quo nõ est aqua
Mysteriũ vnde Mysteriũ dicit a mystin grece quod est secretũ. Secretũ eñ fuit qualiter morte vitam eternã: et sanguine pficeret sanctitatẽ. vñ Esa. xxiiij. Secretũ meũ mihi: secretũ meum mihi. Et Job. xxviij. Profunda fluuioꝝ scrutatus est: ꝛ abscõdita pduxit in lucẽ. Fluuij sunt flumina vulnerũ: quorũ est pfunda sapiẽtia q̃liter sanguine christi redemptus est mũdus. Et in hoc pfundo oĩa mysteria fidei sunt reuelata. Nã de⁹ pacis eduxit de morte pastorẽ magnũ in sanguine testamẽti eterni. Qui scꝫ sanguis pro vobis discipulis meis. Nã ꝛ episcop⁹ ꝛ sacerdos indiget sanguine redẽptionis: q̃m ꝛ de pontifice dicit apostol⁹ ad Heb. v. Et ipse circundat⁹ est infirmitate: et pptereã debet quẽadmoduꝫ pro pplo: ita etiã pro semetipso offerre p peccatis. Et pro multis. scilicet predestinatis efficaciter: pro omnib⁹ aũt sufficiẽter effundet in remissionẽ pctõꝝ. tanq̃ nostre redemptionis precium. Hinc. j. Pet. j. Nõ corruptibilib⁹ auro vel argento redẽpti estis de vana vestra cõuersatione paterne traditionis: sed precioso sanguine quasi agni immaculati christi. Ad Heb. ix. Sine sanguinis effusione nõ fit remissio. Ideo dilexit nos: ꝛ lauit nos a pctĩs nostris in sanguine suo. Apoc. j. ¶ M Est aũt hec forma. Hic est eñ calix ꝛc. certa forma/forma cõgrua/forma sufficiẽs et pfecta. Certa: q̃ a christo istituta: ab apostolis pmulgata: ꝛ p sanctos patres in nos deriuata. Accepit eñ hanc formam romana ecclesia a summo apostolorum principe petro: q̃ fuit vltime cene: in qua hoc sacramentũ institutũ est: cõuiua. Unde Innocẽ. de officio misse. Romana ecclesia super apostolice fidei petrã stabili soliditate fundata: id integra fide seruauit: quod ab apostolis accepit: qui eã principaliter sacris instituere doctrinis: ꝛ ecclesiastici ritus regulã docuerũt. Ab ipsis ergo aplĩs petro ꝛ paulo: quos ꝛ viuos habuit ꝛ defunctos ritũ circa hui⁹ sacrificij oblationẽ accepit: quẽ hacten⁹ inuiolabili cultu seruauit. Idem in. c. Cũ marthe. de ce. missa. Credim⁹ q̃ formã verboꝝ: sicut in canone reperit: apostoli a christo ꝛ ab ipsis eoꝝ receperũt successores. ¶ N Nec obstat q̃ hec forma verboꝝ in nullo euãgelista: vt hic describit: posita reperit: q̃ vt ibidem dicit Innocentius: Multa tã de verbis q̃ de factis dominicis inuenimus ab euangelistis omissa: que apostoli vel suppleuisse verbo: vel facto expressisse leguntur. Hinc dicit Alexander de ales parte. iiij. q. xxxij. Magis videt q̃ prefata forma verboꝝ quam seruat ecclesia: fuit forma tradita a dño: q̃ alia posita in euãgelijs: q̃ post scripta erant: et variata sm̃ diuersitatẽ traditionũ ꝛ translationũ. Neq; ipsi euãgeliste in forma verborũ cõueniũt. Un Math. hãc ponit formã: Hic est eñ sanguis meus noui testamenti: q̃ pro multis effundet in remissionẽ peccatorũ. Marcus sic lam: Hic est sanguis meus noui testamẽti: q̃ pro multis effundet. Lucas: Hic est calix nouũ testamẽtũ in meo sanguine: qui pro vobis fundet. Et paul⁹. j. Cor. xj. Hic est calix nouũ testamentũ in meo sanguine. In sensu tamen satis cõueniũt: quẽ oẽs narrare valebãt (atq; volebãt) Apostoli ergo q̃ ecclesiã instituerũt/sm̃ q̃ a dño acceperũt/formã tradiderũt. Euãgeliste vero facta ꝛ opera christi narrauerũt/plus q̃ historiographi/attẽdentes ad facta in se et ad veritatẽ intellectus/q̃ ad verba. Ideo frequẽter idẽ factũ/eandẽq; veritatẽ: nõ eisdẽ verbis: sensu tñ non dissonis scriptitarũt. Unde nõ fuit necesse ait Alexander: vt tãta diligentia apponeretur in euãgelijs de forma p̄scripta a dño scribẽda: in q̃b⁹ referunt opa dñi vt opata erãt: sicut vbi tradita est forma a dño p̄scripta: non vt iudicet opus christi: sed vt illa mediante/fiat quod christus fecit: idest cõuertat panis ꝛ vinũ in corpus ꝛ sanguinem christi. Ibi enim debuit illa forma precise obseruari: cui dominus dedit virtutem conuertẽdi. Hec Alexander. ¶ O Et propter hoc multi doctores dubitant: Utrum sacerdos vtens forma aliqua/ab euangelistis tradita/vere conficeret sanguinem: quia dubium est: vtrum ipsi euangeliste intendebant formam cõsecrandi tradere: aut christi duntaxat facta narrare. Multi tamen concedunt sacerdotem tali forma vtentẽ/vere christi conficere sanguinem. In cuius argumentum assumunt: quia ecclesia non negat grecos cõficere: qui tamen non vtũtur forma qua nos vtimur. Sed illa vt refert Richar. Hic est sanguis meus noui testamenti/qui pro vobis ꝛ multis effundetur. Et hoc communiter tenetur. Nec tamen ex hoc sequitur q̃ forma nostra nõ sit certa: quia in sententia satis concordat cum priori: ꝛ prior cum ista. Et ita oportet dicere/q̃ modica variatio forme quãtũ ad certas dictiones: dum tñ principalis sensus non mutetur: non reddit formã inefficacem: de quo supra cum de forma panis agebatur: lectione. xxxviij. latius disputatum est. ¶ Usus preterea romane ecclesie formam in canone positam/certissimam facit: etiam si in scriptura non reperiret/propter magnam consuetudinis huius ecclesie autoritatem: de quo beatus Aug. in libello de cura p mortuis agenda: ita scribit: Si nulla esset autoritas sacre scripture/que

ptureq; que doceret orare pro defunctis: tāta est auctoritas
ecclesie romane ⁊ consuetudinis eius obseruāte: vt nemo
illā insequēs poterit errare. Item in epistola quadam ad
beatū Hiero. Contra ecclesie fundatissimū morem nemo
sentiat. Hec de eius certitudine. ❡ Hinc cū forma expres-
sa in canone ab oībus obseruet in ecclesia romana: nemo
ambigere debet de eius certitudine: aut quouismō de ei⁹
efficacia hesitare. ❡ P Est etiam forma illa cōgrua: q̄r
in hoc sacramento significat sanguis christi vt effusus in
preciū nostre redemptionis: ⁊ vt ministratus in potū no-
stre refectionis. Sanguis aūt de se neutrum horū dicit ex-
presse: sed per cōiunctionem ipsius cū calice: vt effusus et
vt potandus offertur ac proponit. Calix nāq; sm predi-
cta transsumit ad significandū tam passionem q̄ potum.
Et propter hoc cōgruentius dicit: Hic est calix sanguinis
mei: q̄ Hic est sanguis me⁹: q̄r expressius significat ⁊ pas-
sio ⁊ refectio. Perfecta quoq; est ⁊ sufficiens: q̄r forme sa-
cramentales vt cōmuniter hoc significant qd̄ efficiūt. Hec
aūt significat sanguinem christi cōtineri in calice: qd̄ ⁊ effi-
citur. ❡ Q Per hoc etiā ad expositionem illoꝝ verboꝝ:
Hic est calix sanguinis mei / prius dimissam redeam⁹. Pri-
mus termin⁹ est pronomen hic: qd̄ demonstrat partim ad
sensum: partim ad intellectū sanguinem christi: in quem
species vini finitis verbis ꝯsecrationis cōuertunt. Demō-
strat aūt sanguinē in rōne potus. Unde valet: Hic scʒ san-
guis meus in potū traditus / est calix ⁊c. Et cōsequenter
quecūq; .s. lec. xlviij. de pronomine hoc / dicta sunt: pposito
seruiūt: ⁊ similiter dicendū de pronomine hic. Hec est snia
Alexandri vbi supra: cui satis cōcordant sanctus Tho. et
sanctus Bonauen. Sequit: Calix. Calix vt dictū est: pro-
prie significat vas potū cōtinens: tñ transsumit vel p po-
tu vel pro passione. Hic nō capit proprie: sed transsumpti-
ue pro potu. Unū sensus est: Hic scʒ qui erit in fine cōsecra-
tionis: est potus sanguinis mei / sm doctores supradictos
Qd̄ addit / sanguinis mei / specificat calicē pro potu acce-
ptū: vt sit sensus: Hic est calix .i. potus sanguinis mei: scilʒ
naturalis ⁊ veri: sm illud Ioh. vi. Sāguis meus vere est
potus. Et btū a Hiero. sup psalmū. lxxv. loquens iudeis-
ait: Sanguinem quem per insaniā fuderūt: per gratiā bi-
berunt. Et sctūs Bonauē. licʒ ponat in obliquo: intelligit
tamen intransitiue in recto: vt poculū vini: creatura salis
idest poculū qd̄ est vinū: ⁊ creatura que est sal: vt sit cōstru-
ctio intransitiua. Hec Bonauen. ❡ Quare aūt dicit ca-
lix / ⁊ nō simpliciter sanguis meus? Ratio statim supra sm
Alexan. dicta est. Nec impedit q̄ in cōsecratione nō dicit:
Hoc est cibus panis: q̄r panis de se est cibus. Nec habet
aliud officium q̄ cibare. Non sic sanguis christi: qui non
est potus: nisi quatenus propinatur in calice passionis.
❡ R Sed hic statim oritur dubiū non negligendū. Si
eñ forma illa quaten⁹ est forma efficax consecrationis: ha-
bet sensum illum metaphoricū / posset sacerdos cōsecrans
hoc ignorare: ⁊ intētionem suā ad sensum orationis pro-
priū reflectere ⁊ ita nō ꝯsecraret: q̄r deficeret debita inten-
tio: que semꝑ cōformis esse debet sensui verboꝝ sm quem
instituta sunt: vt sunt efficacia forme. Magis ergo ꝯgrue-
bat formā instituere / non habentem sic ambiguos sensus:
qui etiā sunt occasio distractionis: cum non possit concipi
sensus metaphoricus: nisi prius ꝯcipiatur sensus ppriꝰ:
⁊ ex eius similitudine fiat translatio ad sensum metapho-
ricum verū. Omnia aūt que vel distractionem vel errorē
occasionare possunt: debent a tanto sacramēto remoueri:
vbi nullū errorem: sed summā deuotionem ⁊ recollectio-
nem esse cōgruit in ministrante: sm illud Esa. lvij. Aufer-
te offendicula de via populi mei. ❡ Ad illud respondet
Alexan. vbi supra. q̄ quantūcūq; sacerdos consecrans ha-
beret simplicem ⁊ propriū intellectum verboꝝ: ⁊ per hoc
ex negligentia sacerdotis posset frustrari effectus sacra-
menti: tamen propter negligentiam illam que cōtingere
posset: nō debuit dominus qd̄ congruebat omittere. Sed
minister qui intendit cōsecrare: debet diligentius quo po-
test se recolligere ⁊ redire ad se: ⁊ etiam debet intelligere
qd̄ ad officiū suum pertinet: sine quo nō potest rite in offi-
cio ministrare: q̄ nihil omittat de contingentibus. Unde
dicūt q̄ negligentia talis in hac operatione est peccatum
mortale. ❡ S Sed illa sententia videt nimis dura. Et
si vera esset frequenter tolleret effectū cōsecrationis: tum
ex mentis distractione que nō est in potestate celebrantis:
immo frequēter dum magis recollectus: ⁊ ad singula in-
tentus esse cupit: magis distrahitur. Tum: quia maior sa-
cerdotum numerus hoc ignorat: qui etiam ab ecclesia ad
hec scienda nō diligenter instruunt. Unde recurrendum
est ad supra dicta lec. vi. Ubi sm pbabiliorem opinionem
sufficit q̄ sacerdos intendat hoc qd̄ ecclesia intendit per
hec verba efficere: ad que christus ea instituit: etiā si verba
ista penitus nō intelligat: quā intentionem habere pōt sa-
cerdos hereticus ⁊ infidelis: etiā in hoc articulo sacramē-
ti. Nō eñ pendet verboꝝ virtus ex intentione sacerdotis:
sed ex institutione christi. Et ideo quando est intentio illa
quā christus habuit: instituendo .i. intendendo q̄ ad pro-
lationem verboꝝ fiat cōuersio quam christus fieri voluit
per hec verba / sufficit. sufficit dico / ad effectum sacramen-
ti: q̄uis non semper sufficiat ex parte dispositionis mini-
stri: qui si ex sua negligētia ignarus fuerit aut distractus:
a peccato minime excusatur.

❡ Lectio. liiij. A

Circa formā cōsecra-
tionis sanguinis occurrunt aliqua dubia.
❡ Primū. Utrū ad pfectionem hui⁹ forme
ptineāt oia verba illa ab eo loco: Simili mō-
vsq; ad illū: Unū ⁊ memores? ❡ Ad illud cōiter responde-
tur sm oēs doc. q̄ verba precedentia istā clausulā nō sunt
de essentia forme: ⁊ illa sunt verba prolata in persona sa-
cerdotis referentis / qd̄ factū est. Cōsecratio aūt fit in ver-
bis in psona christi plātis. sm beatū Amb. Illa ꝟo verba
Accipite ⁊ bibite ex hoc oēs: q̄ proferunt vt prolata a chri-
sto: nō sunt essentialia forme cōsecratiōis sanguinis: sicut
nec illa: Accipite ⁊ comedite ex hoc oēs: requirunt ad con-
secrationem corporis christi sub speciebꝰ panis: q̄r magis
respiciūt vsum sacramenti q̄ eius pfectionem: immo eius
pfectionem .i. transsubstantiationem presupponūt. Sen-
sus eñ est. Accipite ⁊ bibite ex eo post cōuersionē vini in
sanguinem. de quo .s. lec. xxviij. Similr ⁊ hec verba (Hec
quotienscūq; feceritis / in mei memoriā facietis) non sunt
de essentia forme: q̄r nō plus respiciunt cōsecrationem et
sumptionem sanguinis q̄ corporis: q̄r vtrūq; corporis et
sanguinis cōsecrationem ⁊ sumptionē eque precepit chri-
stus fieri in memoriā. Si ergo ptinerent ad cōsecrationē
sanguinis: pari rōne ad cōsecrationem corporis: ⁊ ita sub
hostia panis nō esset verū corpus christi ante plationem
horū verboꝝ. Et ita cum prius p sacerdotis eleuationem
ostendit populo: populus adorans / adoraret idolum: qd̄
est absurdissimū. ❡ Preterea p illa verba (vt cōiter cōce-
ditur: ⁊ ponit btūs Hiero. de illustribꝰ viris) Christus cō-
tulit apłis consecrandi potestatem: eosq; ordinauit sacer-
dotes. Collatio aūt potestatis nō fit per verba ad conse-
crationem ptinentia: q̄r verba cōsecrationis respiciūt ma-
teriam que consecrat: vel terminū ad quem cōsecratio ter-
minatur. Verba aūt per que cōfertur potestas cōsecrandi
respiciunt eū cui confert: ⁊ potestatem ipsam que cōfert.
Ideo cōiter cōcessum est verba illa ad cōsecrationem nō
pertinere. ❡ B De illis ꝟo verbis: Noui ⁊ eterni testa-
menti qui pro vobis ⁊ pro multis effundet in remissionē
peccatoꝝ. est magis dubiū: q̄r de his varie sentiūt docto.
Sctūs Tho. par. iij. q. lxxviij. ar. iij. dicit q̄ ille clausule: No-
ui ⁊ eterni testamenti / ⁊ sequētes / sunt de substātia forme
vsq; ad illam: Hec quotienscūq; feceritis: que ptinent ad
vsum huius sacramenti: q̄r ille clausule ptinent ad integri-
tatem huius orationis: Hic est calix sanguinis mei: q̄r sunt
determinationes predicati / scʒ sanguinis mei. Et idem est

qđ dicit: ꝙ sacerdos eodem ritu ⁊ mō scʒ tenendo calicem
in manibus: oīa hec verba ꝓfert. Lu. etiā. xxij. interponun
tur hec verba inter prima/cū dicit: Hic est calix nouū testa
mentū in sanguine meo: q: ergo ꝑtinent ad eandē oratio
nem: ꝑtinent ad eandem formā. Silr ⁊ hec clausula. Qui
pro vobis ⁊ pro multis effundet: videt ad eandē oratio
nem ꝑtinere: ꝓpter relatiuū qui: qđ implicat suū antece
dens/qđ est sanguinis mei. ¶ Alexan. de ales par. iiij. q.
xxiiij. dicit ꝙ illa vba dūtaxat: Hic est calix sanguinis mei/
sunt de subā forme. Cuiꝰ ratio est: q: illa sunt tm̄modo de
forma quibꝰ fit transsubstantiatio vini in sanguinē christi.
Sed ꝑ illa verba q̄ sequunt: non fit transsubstantiatio: q:
nō transeūt sup materiā transsubstantiandā: sed sunt pro
prie declaratiua quarūdam cōditionum quibꝰ excellentia
huius sacramenti manifestat. Hec aūt verba: Hic est calix
sanguinis mei: expressiua sunt totius effectus cōtenti in
hoc sacramento: sicut ⁊ verba cōsecrationis corporis sunt
hec: Hoc est corpus meū: que significāt corpus sub specie
bus panis cōtineri. vn̄ sicut illa: Accipite ⁊ bibite: q̄ perti
nent ad vsum sacramenti: non sunt de essentia forme: ita
neq; (immo a minore) illa: Noui ⁊ eterni testamenti qui ꝓ
vobis effunderetur. Nec obstat ꝙ ille clausule in se nō sunt
orationes ꝑfecte: q: sufficit ꝙ forma illa cōsecratiua in se
sit ꝑfecta sine illis clausulis adiunctis. Hec em̄ est ꝑfecta
oratio: Hic est calix sanguinis mei. Neq; obstat euāgeliuʒ
Luce: qđ allegat in quo verba aliqua ex sequentibꝰ inter
ponunt. Quia vt dictū est: in ipsis euangelijs non tradit
forma vt a dn̄o est tradita ad cōsecrandū instituta: sed vt
a dn̄o dicta ⁊ gesta: que nō necessario eo ordine ⁊ eisdem
verbis: sed equiualentibꝰ exprimunt. Ritus etiā nihil ar
guit: q: verba illa breuia sunt/⁊ priorībꝰ cōnexa: pro quibꝰ
solis nō oportuit alium instituere ritum. ¶ Huic opi. con
sonat dn̄s Alber. cōsonat ⁊ sanctus Bonauen. dicens: ꝙ
hec est forma congrua/tota/⁊ perfecta. Sufficiens em̄ est
ad significandū transsubstantiationem vini in sanguineʒ
christi. Unde in his que sequunt: describitur effectus san
guinis in hoc sacramento significati ⁊ contenti in cruce
effusi. ¶ E Scotus dicit in. iiij. dist. viij. q. ij. ꝙ nō est no
bis traditū oīno certitudinaliter: an ad formā cōsecratio
nis sanguinis ꝑtinent aliqua vba que sequunt post illud:
sanguinis mei. Ideoq; periculosum est illud asserere: de
quo sufficiens autoritas ⁊ ratio nō habetur. Nō est em̄ pe
riculosum hoc ignorare: q: est ignorantia inuincibilis: q:
nō potest homo ex quacūq; diligentia istud scire qđ que
ritur: nisi speciali reuelatione illustretur: qđ q: factū nō le
gitur: certitudo in premisso negocio nō habetur. ¶ Ex il
lo dicit: patet improbatio cuiusdā dicti indiscreti: ꝙ neces
se est in quolibet sacramento scire precise que verba sint
de forma/ ad hoc vt sacramentum illud rite perficiatur.
Illud em̄ manifeste falsum est: nō solum in proposito: sed
etiam in sacramento penitentie ⁊ ordinis. Nō em̄ dicit: est
oīmoda certitudo que sit forma precisa ordinationis in sa
cerdotem: propter multitudinem sermonū quos profert
episcopus in collatione prefati ordinis: ⁊ tamen nō est di
cendū ꝙ nullus est in ecclesia vere in sacerdotem ordina
tus. Similiter diuersi diuersis vtuntur formis in sacramē
to penitentie: nec est certum de aliquibus verbis precisis
que sint forma: nō tamen dicendū ꝙ nullus absoluat in
ecclesia. Sic de sacramento matrimonij. Addit idem cōsi
liū/dicens: Sacerdos intendens facere qđ facit ecclesia:
legens distincte verba canonis a principio vsq; in finem/
vere cōficit. Nec est tutū alicui qui se reputat valde peri
tum de scientia sua dicere: volo vti precise istis verbis pro
consecratione sanguinis: sed securior est simplicitas qua
apud se dicat: Uolo proferre verba ista ea intentione qua
christus ea instituit ꝑferēda: vt q̄ ex christi intētione sunt
de forma: dico vt de forma: ⁊ q̄ ad reuerentiā: ꝑfero ad re
uerentiā. Hic absq; dubio rite ⁊ legitime ꝓcedit ⁊ vere cō
secrat. Hec de forme integritate. ¶ D Possent moueri
dubia de veritate forme; sed de hoc dicendū erit sicut su

pra dictum est de veritate forme cōsecrationis panis lec.
xlviij. ¶ Sed specialiter dubiū facit verbū/effundet: qđ
est futuri tp̄is: rōne cuius videt forma ista cū nunc a sacer
dote profert nō esse vera: licʒ dum a christo in cena profe
rebat fuit vera: q: in nullo futuro tp̄e post presens instās
sanguis christi effundet: sicut nec morietur: cui mors vltra
nō dominabit. Rom. vi. Ad hoc faciliter respondent qui
dicūt verba illa sequentia participiū/dicens: vsq; ad illa:
Unde ⁊ memores: accipi materialiter/ ⁊ nō significatiue:
sic em̄ cessat ratio dubij: cū effundet sic acceptū: nō impor
tet tempus: q: nō est verbū: sed nomen: sicut oīs dictio ma
terialiter accepta. ¶ Scd̄m alios qui dicūt oīa verba: Hic
est calix/cū sequentibꝰ accipi significatiue: videt dici posse
ꝙ effundet: refertur ad tempus: qđ in hora institutionis
fuit futurū: ⁊ nō ad tēpus: qđ nunc in hora cōsecrationis
est futurū. Ita ꝙ tantū valeat ꝙ effundet. i. effundendū
erat: nunc vo effusum est. Et sic vera est oratio: ⁊ hec signi
ficatio satis colligit ex circūstantibꝰ cōstructibilibꝰ: ex qui
bus satis significatur: ꝙ illa verba proferunt a sacerdote
tanq̄ prolata a christo. Et ideo ad idem tempus referen
da sunt: ad qđ christus ꝓferens/retulit. ¶ Et si dicit: ergo
verbū est/etiā ad idem tp̄s referendū est: q: tota illa ora
tio sequens participiū dicens: dicit vt ꝓlata a christo ⁊ in
ꝑsona christi: scʒ accipite ⁊ bibite ex hoc omnes: Hic est ca
lix ⁊c. Et ita est/importat tp̄s ꝓlationis christi: ⁊ sic oratio
simplr erit falsa: q: ꝓnomen hic/demōstrat sanguinē chri
sti: nō simplr/sed cōtentū sub illis speciebꝰ vini: sicut dictū
fuit de ꝓnoīe hoc/in cōsecratione panis. Cū ergo ille spe
cies vini quas demonstrat hic pro suo connotato: pro tp̄e
importato ꝑ est: scʒ ꝓ tp̄e ꝓlationis christi nō fuerūt ꝓno
men hic/respectu copule est/tale tp̄s importās nō suppo
neret. Oportet em̄ cōnotatū ⁊ substratū simul correspon
dere termino cōnotatiuo/respectu copule ad hoc vt sup
ponat: alioquin deficiente cōnotato/deficit ⁊ suppositio.
¶ Ad hoc videt dicendū/saluo meliori iudicio: ꝙ nō est
simile de verbo est/⁊ de verbo effundet. Naʒ est/in forma
cōsecrationis importat tp̄s ꝓlationis sacerdotis ꝓferen
tis: vel maius: illud tn̄ includens vt supradictū est de for
ma cōsecrationis panis: q: illa verba/ hic est calix sangui
nis mei: nō tm̄ ꝓferunt vt ꝓlata a christo: sed vt instituta
ab eo: vt forma efficax cōsecrationis sanguinis pro tp̄e: ꝓ
quo ꝓferunt a sacerdote celebrante legitime: rōne cuius
verbū est/importat tp̄s celebrationis pro quo est efficax
forma. ¶ Et fm̄ hoc opʒ dicere ꝙ illa clausula: qui effun
detur ⁊c. nō est de essentia forme. Qđ etiā rōnabiliter vi
detur dici posse plus q̄ de illa: noui ⁊ eterni testa. q: illa
oratio/q̄ pro vobis ⁊c. est ꝑ se ꝑfecta oratio ⁊ cathegorica
ꝓpositio copulatiue priori cōiūcta. qui em̄ valet tantū. i. ⁊
ille sanguis. Et ideo pōt verbū eius effundet: importare
aliud tp̄s q̄ hoc verbū est: in alia cathegorica precedente
cui copulat. Cui nō placet hec solutio: aliā querat: q: nimis
dus quicq̄ asserere nō ausim qđ nō inuenio a docto. prio
ribus exaratū: semꝑ in his magis cupiens doceri q̄ doce
re. ¶ E Tertiū dubiū. Utrū ille due forme consecratio
nis corporis ⁊ sanguinis mutuo se expectent quantū ad
eoꝝ efficaciā: aut vna sine alia effectū propriū sortiat. Hic
quidā antiqui doctores dixerūt ꝙ ille due forme se expe
ctant in agendo: ita ꝙ prima non perficit suū effectū/nisi
secūda proferat: neq; prius ꝯuertit panis in corpus chri
sti: q̄ vinū conuertat in sanguinem: qđ fit finita ꝓlatione
secūde forme. Motiuū eoꝝ est: q: si per verba cōsecratio
nis panis: panis cōuerteretur in corpus christi ante con
secrationem vini: sequit ꝙ in hoc sacramēto corpus esset
sine sanguine: ⁊ ita nō viuū: cū vita sit in sanguine. Et pro
pterea sacramentū corporis ⁊ sanguinis sunt vnū sacra
mentū. Nihil aūt est vnū/nisi positis his que ad vnitateʒ
requirunt: quare per formā cōsecrationis panis/ nō con
stituitur sacramentū/nisi adsit ⁊ forma cōsecrationis san
guinis. Sed his non obstantibus dicendum est plane/ꝙ
verba cōsecrationis panis effectum suū habent prius q̄

proferant verba cõsecrationis vini: ita ꝙ platis verbis cõsecrationis panis/vere est corpus christi sub specieb⁹ panis: etiã si verba cõsecrationis vini oino postea nõ pferantur. alr̃ quõ verũ dixisset christ⁹: hoc est corpus meũ: ante vini cõsecrationẽ. Sic em̃ dixisse debuisset: hoc erit corpus meũ: scz post cõsecrationẽ vini. Est etiã hec positio contra ritũ ecclesie: sm̃ quem sacerdos corpus christi sub specieb⁹ panis ostendit pplo adorandũ: anteꝗ̃ cõsecret sanguinẽ: ꝙ si tunc nõ esset verũ corpus christi: daret simplicib⁹ idolatrandi occasio ab ecclesia: qđ nefas est de ea (que errare non põt) cogitare. Unde dicendũ ꝙ plata rite hac forma verboꝝ: Hoc est corpus meũ/vere incipit esse corpus christi sub specie panis: ipsa panis suba in corpus transeunte. Siquidẽ nullũ est hic impedimentũ: nullũ deest requisitũ Nec tñ sequit incõueniens per alios inductũ: q: sm̃ supra declarata ad plationem verboꝝ sacramentaliũ nõ solum incipit esse corpus christi sub panis sacramẽto: sed totus christus: ꝗuis in solũ corpus fit cõuersio. Ex hoc obijciũt de vnitate sacramẽti/soluet infra in dubio speciali. Uerũ ꝙ sacerdos non debet cõsecrare corpus christi: nisi etiã in eodem officio cõficiat sanguinẽ sub specieb⁹ vini: q: diuisio illius mysterij sine grandi sacrilegio fieri nõ põt: vt in ca. cõperim⁹. de cõse. dist. ij. Et hoc verũ sm̃ dñm Alb. regulariter: q: in casu forte oppositũ fieri posset: vt i terris vbi vinũ nõ crescit nec posset adduci. de quo dixit Alber. Ad hoc aũt qđ querit de terris in quib⁹ vinũ nullo mõ haberi põt: dicẽdũ videt/ꝙ de hoc cõsultatio haberi debet apud sedem apostolicã quid sit agendũ: tum ppter intolerabile damnũ animarum qđ incurritur ex sacramenti defectu. Videt mihi aũt/cum talib⁹ esse dispensandũ: vt corp⁹ christi haberẽt sine calice: ꝛ sic sacerdotes cõficerent sacramẽtum. ❡ F Dubitat quarto in quo precise consistit effect⁹ huius forme. Respondet breuiter correspõdenter ad predicta/ꝙ in duob⁹. Primũ est: ꝙ ad ipsius legitimã plationem/vini substantia desinit esse sm̃ se totã accidentib⁹ seruatis: ꝛ cõuertitur ac transsubstantiat in verũ ꝛ naturalẽ sanguinem christi. Et de illo dicendũ est per oia: vt supra dictũ est de cõuersione panis in corpus christi lec. xl. Secũdum: ꝙ ad hmõi legitimã forme prolationem/presens fit specieb⁹ vini naturalis christi sanguis. Et hui⁹ veritas ptz ex verbis christi dicentis: Hic est calix sanguinis mei q̃ pro vobis effundet. Item ex verbis apli. j. Cor. x. Calix benedictionis cui benedicim⁹: nõne cõicatio sanguinis christi est? Ad idez est etiã ecclesie determinatio: ꝛ sanctoꝝ patrũ dicta. ĩ lec. xxix. recitata. Presens aũt fit sanguis christi/qui est in corpore christi in celo existente. Unde si est aliq̃d de sanguine christi derelictũ in terra post gloriosaz christi ascensionem: in hũc suba vini nõ cõuertit: nec ꝗ talis presens fit sacro. Cuius ratio cõiter assignat: q: sic sacrm̃ corporis ꝛ sanguinis christi est institutũ/ꝙ virtute ꝯsecrationis tota suba panis ꝛ vini conuertit in totã subam corporis ꝛ sanguinis christi ꝛ in partes actualiter toti cõiũctas. Si aũt esset aliq̃d de sanguine christi in terris relictũ: ille esset a toto sanguine christi separat⁹: qui intra corpus christi cõtinet: ꝛ per ꝯñs in illum non fieret cõuersio: nec talis presens fit sacramento. ❡ Simil̃r dicit de carne preputij christi: si est alicubi reseruata in terris: ꝛ nõ reassumpta in resurrectione: que (vt dicit Inno. de officio misse) credit a multis in lateranensi basilica reseruari: licz a quibusdaz dicit delata karolo magno ab angelo qui transtulit ipm̃ aquisgrani. Postea apud carrosum/apud ecclesiam saluatoris. Cuius veritas dicit/tutius deo cõmitti: ꝗ̃ aliquid de ipsa temere definiat. Tamen si ex suppositiõe sit in terris: panis in ipsam nõ cõuertit: q: nõ est actu pars corporis christi. ❡ Et ita similiter videt dicendũ de sanguine si in terris reperit. Nec obstat si quis in triduo cõsecrasset: ꝙ vinũ fuisset cõuersum in sanguinẽ a corpore christi separatum. Nõ ideo si hodie sit aliq̃d eius separatũ in ipm̃ vinũ cõuertitur. Nõ em̃ simile est hic ꝛ ibi. Nam in triduo mortis/sanguis christi fuit effusus ꝛ separatus a corpore sm̃ se totum ꝛ partes. Et ideo si tunc quis celebrasset: vinum fuisset cõuersum in sanguinem separatũ. Modo aũt etsi alique reliquie in ecclesia reperiant: tñ maxima pars sanguinis christi in resurrectiõe fuit reassumpta ꝛ corpori reunita: ꝛ ita nunc habet rationem totius sanguinis christi. ❡ Quocirca in sacramento eucharistie suba vini cõuertit in sanguinẽ christi reassumptũ qui habet rõnem totius: et nõ in sanguinẽ qui nõ est pars illi⁹ totius. ❡ G Et ꝗ̃ꝗ̃ in solũ sanguinem christi suba vini cõuertat: nõ tñ solus sanguis ibi incipit esse sub specieb⁹ vini/ad plationem verboꝝ forme. Sed ꝛ corpus christi ꝛ aia excellentissimaꝗ̃ diuinitas: ꝛ breuiter totus christus/pfectus deus/pfectus homo sm̃ eandem naturã: partes ꝛ pprietates naturarũ sicut ꝛ vere ꝛ realiter cõtinet sub specieb⁹ panis: vt simplr̃ nõ sit differentia inter cõtentũ sub specieb⁹ panis: ꝛ cõtentum sub specieb⁹ vini: sed idem precise vtrobiꝗ̃ continet: eodem modo cõtinentie/quantũ ad diffinitionem localẽ: vt vtrobiꝗ̃ totũ sub toto: ꝛ totũ sub qualibet pte specierum tam panis ꝗ̃ vini cõtineat. ❡ Uerũ quoad ordinem contentoꝝ sub his specieb⁹ solet differentia assignari. Nã sub speciebus panis primo ex vi cõsecrationis est corpus tñ: ꝛ deinde cetera eodem ordine quo sunt corpori ppinquiora. Hoc est secũdo sanguis ex cõcomitantia immediata: que pertinet ad pfectionem corporis vt sit susceptiuuz anime rationalis. Tertio est ibi aia ex cõcomitantia propinqua: pro quãto que presupponit sanguinem in corpore sm̃ ordinem nature: cũ quo sic disposito/ipm̃ informando cõstituit vnã naturã humanã. Quarto est ibi diuinitas ex cõcomitantia remota: q: nõ ptinet ad vnã naturã cum corpore: q: tamen corpori vnita est hypostatice/qđ nunꝗ̃ reliquit: ideo ꝛ ipm̃ cõcomitat etiã in sacramento: de quo late dictũ est lec. xliij. ❡ In calice aũt ꝗ̃uis oia illa eadem ꝛ vere sint: alio tamen ordine. Est em̃ ibi primo totus sanguis christi reassumptus ꝛ vnitus corpori per se ꝛ vi cõsecrationis. Secũdo est ibi corpus christi ex concomitantia immediata: q: corpus christi immediate respicit in se sanguinem. Sanguis em̃ cũ sit materia liquida: proprijs terminis nõ cõtinet: sed terminis extraneis. hi aũt sunt partes corporis christi inter quas cõcludit. Tertio est ibi aia christi ex cõcomitantia propinqua. cum em̃ hic sit sanguis ꝛ corpus: nec corpus sit exanime ac mortuũ: necesse est et animã hic cõtineri. Et q: ipsa ad eandem naturã pertinet cum corpore: dicit hic esse cõcomitantia propinqua: ꝗ̃uis non immediata: q: immediatũ sanguinis receptaculũ est corpus: per qđ est ibi aia. Quarto est ibi benedicta deitas concomitãtia remota: q: ꝗ̃uis ipsa pertineat ad eandem psonam cũ aia ꝛ corpore cui inest sanguis: nõ tñ ptinet ad eandem naturã cũ predictis. ❡ Est ꝛ notandũ ꝙ ordo hic designatus/nõ est ordo tpis: nõ em̃ prius est ibi sanguis ꝗ̃ corpus aut aia seu diuinitas. Nõ em̃ est ibi sanguis extra venas corporis ꝛ extra corpus mõ fluido: ad similitudinem quo species vini in calice fluunt. Nam sanguis in resurrectione reassumptus corporis gloriosi venis inest: ꝛ nunꝗ̃ extra illas in sua naturali consistentia: sicut ꝛ fuit ante passionem. Talis est aũt habitudo christi sub sacramento qualis est in existentia naturali/quantũ ad oia: excepta sola locali circũscriptione. Ideo nõ est in sacro sanguis extra venas: ꝛ ita nec extra corp⁹. Sed ille ordo assignatus est ordo nature ꝛ presuppositiõis: qua posterius nõ esset sub sacramento sine priore: ꝛ nõ ecõuerso sm̃ declarationem supra lec. xliij. habitã: quid sit ibi esse p se ꝛ primo: ꝛ quid per cõcomitantiã mediatam vel immediatã/ꝛ propinquã ꝛ remotam. ❡ H Ex illo posset ꝛ alia ratio assignari: quare vinũ non cõuertitur in sanguinem in terra derelictũ/nõ reassumptum/si aliquis talis est: q: nihil est ibi in sacramento qđ nõ ptinet ad christũ tanꝗ̃ assumptum a christo: aut pars nature assumpte vel inexistens alicui horum. Nunc sanguis ille in terra dimissus: nec est assumptus a verbo nec inest nature assumpte aut ei⁹ parti: ideo in ipsum nõ conuertitur. ❡ Patet etiam ex eodem

ratio alterius dicti .3. scilicet quod qualiscumque liquor sive aqua sive vinum post consecrationem mittatur in calicem: non consecratur nec in sanguinem convertitur: quia tale vinum post consecrationem immissum non potest christi sanguinem contingere aut ei commisceri: quia vinum illud etsi species sacramenti tangit quibus immediate iungitur: sed non sanguinem christi qui non est ibi fluide sicut species: sed intra venas que semper mediabunt inter vinum de novo infusum: et sanguinem christi in eis inclusum: et ita contingere non potest: sicut nec contingeret sanguinem hominis si corpori hominis superfunderetur: propter quod dicit Innocentius in de offi. misse. Si post consecrationem calicis aliud vinum mittatur in calicem: id quidem non transit in sanguinem: nec sanguini commiscetur: sed accidentibus prioris vini commixtum corpori quod sub eis latet: undique circumfunditur non madidans circumfusum: ipsa tamen accidentia derelicta videntur vinum appositum afficere. Quod dicit inde convincitur: quia si aqua pura fuerit apposita: vini saporem assumit. ¶ Sed necesse est intelligatur quod afficiant vinum causaliter/causando in eum saporem eis similem/scilicet saporem vini: non formaliter inherendo materie vini: quia si sic: aut corpus christi desineret esse sub illis speciebus eis manentibus: aut esset sub eis cum substantia vini: quorum utrumque improbatum est. Similiter tunc accidentia prioris vini transsubstantiati migrarent de subiecto in subiectum: quod non conceditur. ¶ I Sed forte contra hoc quis replicaret. Si sanguis christi non continetur ut liquor fluidus in calice: quomodo christus nobis sanguinem suum dedit in potum? Potus enim nominat materiam fluidam non solidam. Respondetur breviter quod sanguis datur nobis ut potus in calice: non secundum se ut quasi iste fluat in calice: sed quoad species sub quibus continetur. Proponitur enim sub speciebus vini que habent rationem potabilis. Et secundum hoc intelligi debet dictum Inno. quo dicit/Corpus christi sub speciebus vini non comeditur: et sanguis sub speciebus panis non bibitur. Verum quidem est per comparationem ad signa extrinseca: sub quibus corpus christi et sanguis eius continetur: et nobis sumenda proponuntur. Quantum tamen ad effectum et corpus bibitur et sanguis comeditur sub utraque specie: quia sic idem est bibere quod comedere: refici videlicet per gratiam secundum animam: quod fit ex sumptione corporis et sanguinis: que sumptio fit sub utraque specie seorsum. Nam sumens hostiam/sumit cibum et potum: quia penitus idem in hostia et in calice continetur. Manducare quidem nihil aliud est quam sumere cibum: et bibere/sumere potum: ergo qui sumit hostiam/manducat et bibit: et hoc maxime quoad effectum spiritualem manducationis et potationis. scilicet refectionem anime: propter quem effectum manducare et bibere ad hoc sacramentum transferuntur. Quoad speciem autem sacramentalem/sumens hostiam/non dicitur bibere: quia ille species non sumuntur ut liquide per modum potus corporalis. Sanguis tamen christi non dicitur potus tantum/ratione specierum: sed in se: quia spiritualiter extinguit sitim et ardorem concupiscentie que est ex peccatis. Hoc autem facit ita sumptus sub speciebus panis sicut vini: quia ille species corporales nihil faciunt ad effectum sacramenti: sed duntaxat sub illis speciebus caro et sanguis nobis proponuntur: ne horrorem sensibus ingerant. Utque fides habeat meritum: dum rerum sub alia specie traditarum/nullum sensibile accipit experimentum: ut supra declaratum est. ¶ L Adhuc contra predicta posset quis dubitare: ubi dictum est: quod deitas est sub speciebus vini per concomitantiam remotam. Nam videtur quod deitas non sit sub speciebus vini per concomitantiam sicut sub speciebus panis: ubi concomitatur corpus quod ibi per se et primo continetur. Nullibi enim est deitas per concomitantiam/nisi ubi est aliquid assumptum a deitate per se et primo. Nunc autem sub specie vini est solus per se primo: sive vi conversionis. Sanguis autem nunquam fuit assumptus a solo verbo quod patet: quia sola humanitas est assumpta aut pars eius idest compositum ex corpore et anima: et similiter partes/scilicet anima et corpus. Sanguis autem non est tota humanitas nec pars: quia nec anima patet: nec corpus: nec pars corporis. Nam sanguis non est formaliter animatus: ut dicit Sco. distin. x. quarti. q. iiij. et tenetur communiter; sed est nutrimentum corporis in substantiam eius convertendum per virtutem nutritivam: ut dicitur philosophi et medici. Dicit enim philosophus .ij. de anima. c. de sensu tactus. Ex aere quidem impossibile est constare animatum corpus: oportet enim firmum esse. Relinquitur autem mixtum ex terra et ex his esse scilicet corpus animatum: ut est caro et proportionabile. Unde patet quod oportet corpus animatum non esse fluidum: sed firmum et propriis terminis terminatum. Unde et commentator ibidem commento .cxi. Impossibile est quod constitutio esset ex aere aut aqua. Animalia enim indigent ex necessario corpore duro: super quo abundaret terrestreitas: ut est caro vel aliquid simile in animalibus carentibus carne. Patet igitur quod sanguis non est formaliter animatus: sicut nec alius humor corporis: licet sanguis necessario requiritur ad esse corporis animati saltem perfecti: quia sine sanguine diu manere non potest naturaliter: sicut nec sine spiritu et aere quoad animalia respirantia nec tamen ideo aer inspiratus est animatus: et propter hoc dicitur sedes anime: non quod anima informet sanguinem: sed requirit sanguinem ut informet carnem. Quia igitur corpus est animatum: sanguis non est pars corporis: et per hoc deitas nunquam fuit hypostasis sanguinis sicut corporis. Assumpsit autem christus humanam naturam et partes eius essentiales qualis non est sanguis. Unde etiam patet quod deitas non fuit unita sanguini christi in triduo. Alioquin sicut vere conceditur per communicationem idiomatum/quod christus iacuit in sepulcro: quia ibi iacuit corpus deitati unitum. Et quod christus descendit ad inferna: quia descendit spiritus anima deitati unita. Ita etiam fuit concedendum quod christus fuit in peplo: christus mansit in cruce: quia utrobique mansit sanguis christi respersus: quod tamen non conceditur. Hoc tamen sequeretur: si sanguis esset pars essentialis hominis: sic enim fuisset unitus deitati: nec ab ea derelictus. cum secundum Dam. Quod christus semel assumpsit: nunquam dereliquit. et propter hoc dicit Rich. de media villa in .iiij. dist. xi. q. i. secunde partis di. in solutione secunde rationis Si quis consecrasset in triduo: sanguis christi non fuisset adorandus. Rationem ponit: quia non est pars essentialis corporis: quibus solis unita est suppositaliter maiestas divinitatis: quia ergo divinitas non est unita sanguini que ibi est primo vi consecrationis: videtur quod non sit sub speciebus vini per concomitantiam. ¶ L Ad hoc dicitur: licet deitas non sit hypostatice unita sanguini: est tamen sic unita corpori in quo est sanguis: et per consequens est ibi per concomitantiam: non quidem propinquam: sed remotam. Unde ut dictum est: vi consecrationis est ibi sanguis christi eo modo quo est in existentia sua naturali: et sic in corpore quo est in corpore christi in celo: et per consequens est ibi corpus christi per concomitantiam mediatam: cui corpori unita est divinitas. Iterum ibi est corpus non mortuum sed vivum quale est in celo: ergo animatum. Anime autem similiter est deitas: et sic divinitas est ibi duplici concomitantia: una ad corpus: alia ad animam: et utraque immediata quantum ad corpus/et quantum ad animam: sed mediata quantum ad sanguinem: quia si ibi esset solus sanguis extra corpus: sicut fuit separatus in triduo mortis: non esset ibi divinitas per concomitantiam: nec mediatam: nec immediatam. ¶ Ex quo patet quod si per immediatam concomitantiam intelligitur illa qua concomitatur animus circumscriptis: deitas est sub speciebus panis per immediatam concomitantiam: non autem sub speciebus vini. Nam immediate concomitatur corpus illud cui est immediate unitum. ita quod si corpus separaretur ab anima: nihilominus maneret deitas corpori unita. Non autem sic concomitatur immediate sanguinem: quia si sanguis esset separatus a corpore non concomitaretur. ¶ Verum supra ubi dictum est divinitatem concomitari corpus sub speciebus panis: concomitantia mediata sive remota: aliter accipitur concomitantia mediata scilicet pro ea qua id quod concomitatur non pertinet ad eandem naturam cum eo quod concomitatur. Et per hoc patet solutio illius replice. Negandum enim est quod nullibi sit divinitas per concomitantiam/nisi ubi est aliquid assumptum a divinitate per se et primo. Hoc enim solum verum est de concomitantia immediata: non de mediata. Sufficit enim ad concomitantiam mediatam: quod sub speciebus sacramentalibus sit aliquid: sive primo: sive non primo: cui unita est divinitas: et sic est in proposito: ut patet ex declaratis. ¶ M Aliud dubium est de unitate sacra-

menti eucharistie. Cum eñ sit ibi diuersa materia: sūt diuerse forme: que etiā nō simul habēt suā efficaciā: sed vna prius alia: quō posset dici vnū sacramentū? Nec valet si diceretur hic sicut quidā dicūt de sacramento baptismatis: ꝙ bene possibile est plura sensibilia cōcurrere in fundamēto relationis: vt ꝙ aqua ⁊ verba sunt fundamentū significationis: q̄ significatio magis ꝓprie est forma: ꝙ etiā hic tam vinū ꝙ panis cōcurrūt in vnū fundamentū significationis eucharistie: q: tunc neutrū illoꝝ esset aliquid sacramenti sine alio. Hic aūt species panis cōtinet suū signatū sine speciebꝰ vini ⁊ ecōuerso. ¶ Ad hoc respōdet ꝙ sacramentū corporis ⁊ sanguinis simpliciter loquēdo nō sunt vnū sacramētū vnitate indiuisibilitatis aut simplicitatis. Sed sic sunt duo sacramenta ab inuicem realiter separabilia: que etiā non simul sed vnū prius ⁊ aliud posterius: immo vnū sine alio confici pōt: licet sacerdos sic faciens peccaret: vere tñ cōsecraret. Sunt eñ diuersa signa. sunt ⁊ diuersa ꝑ se ⁊ primo significata ⁊ cōtenta. De quo bona ⁊ patens glo. de cōse. dist. ij. cōperimꝰ. quā nota. Dicunt tamen vnū sacramentū vnitate integritatis ⁊ ordinationis. Ordinant eñ ambo signa: scilꝫ species vini ⁊ panis: ad significandū idem contentū totale/ ⁊ eūdem spūalem effectū. Idem ꝯtentū: q: idem corpus christi acceptū: vt includit oia ad corpus organicū requisita. ¶ Pro quo notandū ſm Sco. dist. viij. quarti. q. j. ꝙ corpus christi dupliciter accipit. Uno mō stricte: vt includit tm̄ partes aiatas aia christi: cuiusmodi nō est sanguis vt dictū est: lꝫ sit ī potētia ꝓpinqua vt cōuertat in carnem animatā: ⁊ sic corpus distinguit essentialiter a sanguine: ⁊ in se ⁊ vt signatū. pōt eñ huius esse signum sicut ⁊ ꝓpria diffinitio. Alio mō largius accipit prout oia includit q̄ ꝑtinent ad corpus organicū: siue sint partes aiate: siue alia non formaliter aiata: vt humores ⁊ spūs. Et hoc mō accipiendo sanguis est aliquid corporis. Accipiendo corpus primo mō: licꝫ ipsum ⁊ sanguis sint prius diuersa signata: tamen constituūt vnū signatū totale: qō est corpus secundo mō. Sic ergo signū propriū corporis primo mō: scꝫ species panis ⁊ signū proprium sanguinis/ scꝫ species vini possunt esse vnū signū vnitate integritatis corporis scđo mō. Corpus eñ sic significatū secūdo mō: est idem cōtentū numero sub vtrisqꝫ speciebus. Ordinant etiā ad significandū eūdem effectū spiritualem: scꝫ ꝑfectā aie refectionem. Illā aūt cōgruit significari sacrō habente vnitatem integritatis nō diuisibilitatis: q: tale signū ꝑtinere debet ad ꝑfectam refectionē corporis: que nō fit aliquo vno simpliciter: scꝫ cibo tm̄ aut potu tm̄: sed in his duobus que sunt vnū integritate: q: integrant vnā refectionem ꝑfecte nutrientem. Nutritio autē ꝑfecta anime spiritualis est gratia spūalis: ꝑ quam vnitur corpori christi mystico: ad quam vtraqꝫ signa ordinantur. ¶ Et hanc sniam Alexan. de ales. par. iiij. q. xxxiij. ar. j. ita innuit. Ait eñ ꝙ he species vnitatem habent inquantum sacrm ab institutione effectu ⁊ fine. Ab institutione: q: a dño institute sunt vt essent sacramentū corporis inquantum cōtinent carnem ⁊ sanguinē. Ab vnitate effectus: qui est presentia christi ſm naturā corporis sacramētaliter sub his speciebꝰ. Ab vnitate finis in significando. Significat eñ idem: scꝫ immolationē christi ꝑ sanguinis christi effusionē in cruce. Unde. Luc. xxij. Hoc facite in meā cōmemorationem. ⁊ j. Cor. xj. Quotienscūqꝫ panem hunc manducabitis: ⁊ cali. bi. mor. dñi annun. do. ve. Etiam ab vnitate finis in efficiendo: q: hec digne suscepta vnū efficiunt cū mystico christi corpore quod est ecclesia. Qđ̄ ꝓ btūs Grego. in collecta pluraliter loquit. Purificent quesumꝰ dñe sacramenta que sumpsimus: attendit ad materialem specierum distinctionem. Ideo propter vnitatem earū in ratione sacramēti: in eadem collecta subdit: vt hoc tuum sacramentū non sit nobis reatus ad penam: q: quantū ad effectum qui petitur: eūdem effectū operantur: ⁊ quantū ad remotionem mali: ⁊ quantū ad promotionem boni: q̄ in dicta collecta postulantur.

Noui ⁊ eterni testamēti. ¶ Licꝫ textus ille supra breuiter ſm Alber. expositus sit: placet tñ ꝑpter aliqua ibidē dimissa eū latius ꝓsequi ſm Alexā. ⁊ suos sequaces. Ut in his verbis siue sint de suba forme: siue nō ſm Alex. par. iiij. q. xxxiij. tria significant ad manifestationē excellentie ⁊ vtilitatis huiꝰ sacramēti q̄ sunt: Innouati testamenti confirmatio: secretorū fidei insinuatio: pctōꝝ nostrorū remissio. Primū tangit ibi: Noui ⁊ eterni testamenti. Secūdū ibi: Mysteriū fidei. Tertiū ibi: Qui pro vobis ⁊ pro multis. ¶ Circa primū aduertendū: ꝙ cū testamentū sit vltima distributio bonoꝝ morte testatoris firmata: seu cōstitutio vel traditio de ordinādis bonis attestatione legitima firmata: recte fides ⁊ lex christi est testamentū nouū. In illa siquidē christꝰ eternā hereditatem fratribꝰ suis ⁊ fidelibꝰ distribuit/ ordinat ⁊ ꝓmittit. Hec aūt lex cōfirmata est per mortē ⁊ passionē christi: in qua sanguis eiꝰ effusus est: que effusio est sui testamenti legitima attestatio ⁊ cōfirmatio. Testamentū eñ nisi ꝑ mortē testatoris roboret: nō est immobile ⁊ stabilitū: pro quanto semꝑ a testatore poterit ⁊ reuocari ⁊ immutari: vt docet apls ad Heb. ix. ⁊ est allegatū. s. in prima huiꝰ textus expositione. lec. precedente. In morte aūt cōfirmat ⁊ fit immobile. Ideo christus in cruce iamiāqꝫ moriens dixit: Cōsummatū est. Est ergo testamentum christi eternū: q: immobile ⁊ irreuocabile tanta morte cōfirmatū. ¶ Nouū dicit respectu veteris: qō in institutione huiꝰ/ est terminatū ⁊ euacuatū. In cuiꝰ signū in christi passione velū templi scissum: ⁊ clausa vete. te. mysteria exhibita veritate reuelata: ſm ꝙ multipliciter hoc testamētū nouū fuit in ꝓphetis repromissum. Dicit ⁊ nouū ⁊ eternū: q: noua ⁊ eterna bona ꝓmittit. Uetus eñ testamentū qō ꝑ hircoꝝ aut vituloꝝ sanguinem cōfirmatū est: ꝓmittebat tꝑalia: que oia: q: transitoria veterascūt ⁊ ad interitū tendūt. ſm illud apli ad Heb. viij. Dicendo nouū veterauit prius: qō aūt antiquat ⁊ senescit: ꝓpe interitū est. Premisit aūt: Melioris testamēti mediator est: quod in melioribus ꝓmissiōibꝰ sancitū est. De quibꝰ bonis ac ꝓmissionū firmitate: item apls ad Heb. ix. loquit. Christus inquit assistens pontifex futuroꝝ bonoꝝ peramplius ⁊ ꝑfectius tabernaculū nō manu factū. i. nō huiꝰ creationis: neqꝫ ꝑ sanguinē hircoꝝ aut vituloꝝ: sed ꝑ ꝓpriū sanguinē introiuit semel in scā/ eterna redēptione inuētā. ¶ M Nō ergo sola scriptura diuina ꝯtinens mandata testamentū dicit: sꝫ ⁊ ꝓmissio testamētū dr: ſm illud ad Heb. ix. Ideo noui testamēti mediator est: vt morte intercedēte in redēptionē earū preuaricationū q̄ erāt sub priori testamēto repromissionē accipiāt q̄ vocati sunt hereditatis eterne. Et ſm hoc exponit. Hic est calix sanguinis mei noui ⁊ eterni testamēti. i. noue ⁊ eterne ꝓmissionis cōfirmator: sicut ꝓmittit ipse dñs Ioh. vj. Qui mādu. meā car. ⁊ bi. me. san. habet vitā eternā: que vera est hereditas christi. Hinc ait apls Rom. viij. Si aūt filij: ⁊ heredes. heredes quidē dei: coheredes aūt christi: quoad ꝑceptionē scꝫ btitudinis ⁊ glorie. Christus quidē est naturalis heres: q: naturalis dei filius: ⁊ iō natura beatus. Nos aūt dei filij sumꝰ adoptiui. Un̄ ⁊ nobis hereditas filij beatitudo. s. christi promittit ⁊ datur ex testamēto morte christi cōfirmato. Per hanc eñ mortem meruit vt introitus regni celoꝝ cōcederet oibus mādata ipsius cōseruantibꝰ. Quapropter dixit: Si vis ad vitā ingredi serua mādata. Uel etiā ſm Inno. dicit nouū. i. vltimū. i. post ve. test. institutū. quo mō ⁊ dies vltima dicit nouissima: vt ſm Alex. inde ꝓbet eternū. i. ꝑpetuū: vnde asseritur nouū. i. vltimū. Sic ergo eternū dicit nō ꝓpter carētiam principij: sed ꝓpter negationem successionis alteriꝰ. Nullū eñ aliud subsequet istud: sicut istud secutū est ve. testa. Hinc damnat quorūdam error hereticoꝝ dicentiū: ꝙ sicut testamento veteri quod appellant testamentū patris: successit testamentū nouū quod dicunt testamentum filij: ita ⁊ isti succedet testamentū tertium: quod erit testa

Math. xix.

mentū spūssancti. Huius erroris falsitas manifesta est: q: dicit veritas que fallere nescit: ꝙ hic est sanguis eterni testamēti. Eterno aūt nihil pōt succedere: alioquin nō esset eternū. Si dicis nouū: quō eternū? Nam qꝺ eternū est: ita principio caret sicut ⁊ fine. Ad hoc respondeṫ: ꝙ quantū ad dei preordinationem ⁊ ipsam hereditatē quā ꝓmittit: eternū est: q: ab eterno ordinatū est: ⁊ ab eterno preparatum: sed quantū ad exhibitionē nouū. Sic ergo simul est eternū ⁊ nouū: sed respectu diuersoꝝ. hec Tho. ¶ Adhuc dicitur testamentū christi nouū: q: nouo modo dedicatū. Vetus em̄ testamentū dedicatū est ⁊ cōsecratū sanguine irrationaliū pecudū. Vel lecto legis mandato a moyse oī populo ꝓpls testamentū accepit: ⁊ se ad obseruādū obligauit. Moyses ad cōfirmandū testamentū ⁊ legem sanguine hircoꝝ aspersit librū ⁊ omnem populū dicens: Hic est sanguis testamenti cōfirmatiuus qꝺ ad vos mādauit dn̄s. Historia habeṫ Exo. xxiiij. ⁊ cōmemorat apl̄s ad Hebre. ix. Testamentū vō nouū nouo modo dedicatū est: scʒ sanguine noui hominis: sanguine agni imaculati. Ex quo etiam patet excellentia noui testamenti supra testamentum vetus. Congruebat autem nouū testamentū sanguine confirmari: vt sic esset correspondentia figurati ad figuram. Omnia enim ve. testa. cerimonie ⁊ sacrificia figura fuerunt noui testamenti in vnico sacrificio christi consummato. Sequitur. P

Mysteriū fidei.

¶ Hic tangiṫ secūdus effectus q̄ est secretorū fidei insinuatio. Vn̄ diciṫ sanguis ille mysteriū fidei referendo ad fidem passionis ⁊ mortis christi: q̄ fuit sacratissimū secretū sub figuris ve. testa. latens ⁊ abscōditū: precognitū tamen a patrib⁹ tanꝙ̄ mysteriū generalis redēptionis totius humani generis. Hec aūt fides crucis ⁊ passionis christi ꝑ sanguinē ipsius manifesta est. Nō em̄ effluit sanguis sine vulneratiōe ⁊ corporis passione. Vel pōt referri ad fidem q̄ habeṫ de veritate corporis ⁊ sanguinis: q̄ licʒ sint res cōtente sub specieb⁹ sacramentalib⁹: sunt tn̄ et ipsa sacramentū significatiuū vnitatis fideliū ꝑ gratiā et charitatē. De quo. s̄. lec. xxix. dictū est. Quia igiṫ sanguis christi sacramentū est spūalis virtutis fidei ⁊ charitatis: quibus fideles corpori mystico adunanṫ: quas in digna eius ꝑceptione suscipim⁹: sanguis ille ō: mysterium fidei. Vel tertio diciṫ mysteriū fidei: q: est fidei obiectū. Ad cui⁹ intelligendā existentiā sub sacramentalib⁹ symbolis fides est summe necessaria: q: ad eius intelligentiā humana fragilitas ascēdere nō pōt. Excedit quippe create rōnis acumen ⁊ sensum ꝓpter multa mirabilia q̄ sola diuina potentia sup naturā operaṫ. vnde salubriter crediṫ: supuacue inuestigatur. Est ergo mysteriū fidei: q: obiectū secretissimū sola fide cognoscibile. Nec tamen ideo minus est in sacramento corporis ⁊ sanguinis veritas: q: mysteriū hic a christo diciṫ. de quo. s̄. lec. xxix. sufficienter puto dictū. ¶ Et licʒ sacramentū illud sacramentum sit charitatis: vt dicit Chrys. Est em̄ indiciū diuine ineffabilis charitatis: quam in passione (cuius memoriale est) exhibuit: ⁊ inductiuū ⁊ allectiuū ad charitatem: ⁊ similis effectus inductiuum sicut charitas. Hoc em̄ sacramento vniuntur membra adinuicem capiti sicut ⁊ charitate. Cōuenientius tamen dicitur mysteriū fidei ꝙ̄ charitatis: q: mysteriū dicitur proprie occultum vel secretū: quod cōuenit fidei que est non apparentiū quasi absconditoꝝ vel secretorū argumentū. ad Heb. xj. Charitati aūt proprie nō conuenit mysterium: eo ꝙ ipsa fiunt quasi experimentaliter omnia manifesta. vnde Jo. xv. dixit dn̄s apl̄is. Vos dixi amicos: q: oīa quecūqȝ audiui a patre meo nota feci vobis. ¶ Quis etiā in oībus sacramentis sit aliquid occultū ⁊ secretū fide credēdum: tamen sicut baptism⁹ specialiter dicitur sacramentū fidei: pro eo ꝙ dicitur ianua sacramentoꝝ (q: in eo primo infundiṫ fides: ⁊ ab eo est primus status fideliū: scʒ generatio spūalis: imprimitqȝ characterem fidei.) Ita ⁊ sacramentum eucharistie est sacramentū aut mysteriū fidei: q: totū fidei est qꝺ in hoc sacramento cōtingit: ⁊ sola fide cōprehensum in cōuersione in ꝯtento in accidētib⁹ in sumptione. Nihil tale est in alijs sacramētis: licet cooperatio eoꝝ ad gratiā occulta sit ⁊ ad fidem ꝑtinens: nō tamen sic cetera omnia. Sequitur. Q

Vi pro vobis ⁊ pro

multis effundeṫ in remissionem peccatorū. ¶ Hic tangiṫ effectus tertius: qui est peccatoꝝ nostroꝝ remissio ac multoꝝ salus ⁊ iustificatio. Vn̄ diciṫ qui scʒ sanguis ꝓ vobis iudeis: quos ꝑ apl̄os quib⁹ loquebaṫ intellexit: qm̄ genere fuerūt iudei: ⁊ pro multis scʒ gētilib⁹ ꝓvos ad fidem ꝯuertendis: effundetur scʒ in passione statim iminente in remissionē peccatorū. vnde dicit petrus. Nō corruptibilib⁹ auro vel argento redempti estis de vana vestra ꝯuersatione paterne traditionis: sed precioso sanguine quasi agni imaculati christi ⁊ incōtaminati. j. Pet. j. Et Apocal. j. Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. ¶ Diciṫ aūt pro vobis ⁊ pro multis: ⁊ nō pro omnib⁹: q: licet quantū ex se sit sufficiens pro remissione peccatoꝝ omniū hoīm: nō tamen efficaciā habet in oībus hoībus: propter quorūdam hoīm indispositionem: qui ponunt obicem gratie dei: quam nobis meruit passio christi. Vnde diciṫ cōmuniter: ꝙ effusus est sanguis christi pro omnib⁹ quantū ad sufficientiā: nō quantū ad efficaciam. Sufficit em̄ tollere oīa peccata: vbi nō inuenit obicem cōtrarie volūtatis. Efficit em̄ salutem in solis predestinatis ⁊ electis. Hi enim soli per ipsum consequuntur remissionis gratiam: ⁊ future hereditatis gloriā. Vnde ad Hebre. ix. Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata. Multoꝝ dicit nō omniū. ¶ Electi autem erant discipuli quos signauit dominus cum dixit: Pro vobis: ⁊ alij plures ex iudeis ⁊ gentilibus: propter quos dixit: et pro multis. ¶ Vel potest ita distingui ſm Alexandrum: quia sacerdotes debent pro se specialiter ⁊ pro alijs orare. vt dicit apl̄us ad Hebre. v. loquens de pōtifice ex hominibus assumpto. Quoniam ⁊ ipse circūdatus est infirmitate: ⁊ propterea debet quēadmodum pro populo: ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis. Ideo dicit pro vobis scʒ sacerdotibus: ⁊ pro multis scʒ subditis. ¶ Effundetur nō dicitur ſm partem: sed ſm totum. Liquor quippe qui de vase funditur ſm partem: fundi quidem dicitur, sed nō effundi: de sanguine aūt christi hic dicitur, effundetur. idest totaliter ⁊ penit⁹ de corpore fundetur. ¶ Quis autem vna gutta tam preciosi sanguinis sufficiens fuisset pro totius mundi redemptione: vt vult beatus Ansel. Cur deus homo. Et beatus Bernar. Voluit tamen christus ipsum liberaliter ⁊ largiter fundere: vt dilectionis sue ⁊ virtutis magnitudinem demōstraret: quatenus ad se super omnia diligendum nos inuitaret. ¶ R Cetera quidem oīa deus fecit in pondere numero ⁊ mensura: nō sic in sui effusione sanguinis. Ibi em̄ Sap. xj. neqȝ numerū seruauit vt centum aut mille guttulas funderet: nec pondus vt eius nobilitatem appreciaret: vt cū nostra indignitate ꝑ vncias libraret: nec mensurā vt calicem vnū vel duos propinaret: quibus reddendū premiū mensura precisa cōpensaret. Sed totū dedit: totum fudit vt copiosa esset apud eum redemptio. Ut in virtute effusi sanguinis iusticie nostre de se indigne premiū sublimissimū quod in cor hominis non ascendit: pondus glorie immensum quod auris nō audiuit: ⁊ mensuram superefluentem quā oculus nō vidit: longe actis prius peccatis omnibus sortirenṫ. Effundendus igitur erat sanguis: nō de capite tm̄: aut tm̄ de manib⁹ aut pedibus: sed de his et toto residuo corpore. qꝺ preuidens Esa. liij. ait. Non erat ei species neqȝ decor: reputauimus eum quasi leprosum ⁊ percussum a deo ⁊ humiliatum. Haud dubiū propter plagarum vniuersalitatem. Vnde ⁊ nō incōgrue dici potest de eo quantum ad penam: quod dicitur Esa. j. ca. de peccatoribus quoad culpam. A planta pedis vsqȝ ad verti

tem non est in eo sanitas. Nimirum: quia vere languores
nostros ptulit: et dolores nostros ipse portauit. Eiusdem
liij. Et licet ex scriptura canonica nō habeam⁹ certū testi-
moniū de numero vulnerum christi: per que preciosus ille
sanguis tam prodige effluxit: dr̄ tm̄ ꝙ quibusdam deuotis
personis numerus hic reuelat⁹ est. Ferť quoqꝫ ꝙ fuerūt. v.
M. cccc. lxxv. de quo cōiter habentur hec metra. Septua-
gintaqꝫ quater centū milia qnqꝫ: Tot ferť christus pro
nobis vulnera passus. Vn̄ si qs per singulos dies integri
anni: diceret qndecies dn̄icā orationē: pro singulo vulnere
vnā orationem obtulisset: qꝺ patet multiplicando nume-
rum dierū anni scilicet. ccc. lxv. per. xv. resultabit numerus
supradict⁹. Silr̄ si quis psalmum. xxix. Exaltabo te dn̄e:
qm̄ suscepisti me (qui simul de passiōe caniť ⁊ resurrectio-
ne: vt non passio terreat quos spes resurrectionis letificat
vt dicit Aug. in glo.) singulis diebus per annū dixerit vel
singulis sextis ferijs septies vice septem horarū canonica-
rum per annum legerit: pro quolibet vulnere versum vnū
in gratiarū actione rependit. Habet em̄ psalm⁹ ille. xv. ver-
sus ꝑter gloria patri. Alijs pie videť ꝙ passus sit legionē
vulnerū scꝫ. vj. milia: dc. ⁊. lxvj. Verū quicqd sit de nume-
ro vulnerū: certum est ꝙ totus sanguis effluxerat: ppter
qꝺ in eius ꝑsona ꝓpheta. Aruit inquit tanꝙ testa virtus
mea. ¶ S Neqꝫ tm̄ semel effusus est: sed vicibus multis.
Unde preter effusionem eius in circūcisione: sex vicib⁹ le-
gitur effusus in passione. Primo in oratione facta in hor-
to post cenā vltimā. vbi fact⁹ iesus in agonia ꝓlixius ora-
uit. Et fact⁹ est sudor ei⁹ sicut gutte sanguinis decurrētis
Lu. xxij. in terrā. Scꝺo in flagellatione: de qua dr̄: Et tradidit eis
Marci. iesum flagellis cesum vt crucifigereť. Tertio in coronatio-
xv. ne: de hac habetur Joh. xix. Et milites plectentes coronā
de spinis imposuerūt capiti eius. de quo Ansel. in sermo-
ne. Coronatus incedit. Sed ipsa eius corona cruciat⁹ est
illi: et mille puncturis speciosum eius caput diuulnerat.
Quarto in manuū perforatiōe. Quinto in pedū affixio-
ne. de his Lucas ibi: Crucifixerūt eū et latrones: vnum a
dextris: alterū a sinistris. ¶ De clauis vero solus Johān-
Joh. xx. nes facit mentionē cum Thomā refert dixisse: Nisi videro
in manibus eius fixuram clauorū: ⁊ mittam digitū meum
in locum clauorū ⁊c. Cui ⁊ dn̄s dixit: Infer digitum tuum
huc et vide manus meas. Sexto in lateris apertione. de
qua idem Joh. Et vnus militū lancea latus eius aperuit:
⁊ cōtinuo exiuit sanguis et aqua. Primo: scꝫ sanguis quo
toto defluxo sequebatur aqua in testimonium totius san-
guinis effusi: vt vult Simon de cassia. Ad quid autem ef-
funden dus erat: sequitur cum additur. T

In remissionē peccatorū

¶ De quo. j. Joh. i. Sanguis filij ei⁹ emundat nos ab om-
nib⁹ pctis. Et ad Col. j. Eripuit nos de ptāte tenebrarum:
⁊ transtulit nos in regnū filij dilectionis sue: in q̄ habem⁹
redēptionē ꝑ sanguinē crucis ei⁹ ⁊ remissionē pctōrū. Cō-
placuit em̄ patri reconciliari ꝑ eū oia in ipso pacificās per
sanguinē crucis ei⁹ siue q̄ in celis siue q̄ in terris sunt. Ibi-
dē. ¶ Hoc aūt multiplr̄ ꝑfiguratū est in vete. testa. Nā ꝑ
Exo. xij. sanguinem agni liberati sunt ab angelo oia primogenita
egypti ꝑcutiētī. Per sanguinē mundati sunt a pctis: vt pa-
tet ꝑ totū Leuiticū: vbi dr̄: ꝙ sine sanguine nō fiebat pec-
catorū remissio. ppter qꝺ dicit aplš ad Heb. ix. Oia pene
in sanguine mūdanť. Per sanguinē qꝫ fuit pplš sanctifica-
tus: dū moyses aspergēs sanguinē sup pplm: h̄ est ait san-
guis testamēti: qꝺ mādauit ad vos de⁹. Silr̄ nō sine san-
guine patuit ingressus summo sacerdoti semel in anno in
sancta sanctorū: sꝫ nec tabernaculū: nec vasa ministerij: sine
sanguine scīficata sunt: vt tangit aplš ad Heb. ix. ppter
qꝺ subdit: Oia pene in sanguine ꝫm legem mundātur: et
sine sanguinis effusione nō fit remissio. Hec aūt oia figu-
ralia fuerunt: vt tāgit. j. Cor. x. Et ꝑ sanguinē christi in no-
bis in veritate cōpleta. vn̄ vbi. s. ait aplš. Si em̄ sanguis
hircorum ⁊ taurorum ⁊ cinis vitule aspersus inquinatos
sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis san-
guis christi qui per spiritū sanctū semetipsum obtulit im-
maculatum deo emundauit cōscientiā nostram ab operi-
bus mortuis ad seruiendū deo viuēti. Et ideo noui testa-
menti mediator est: vt morte intercedēte in redemptionē
earū preuaricationū q̄ erant sub priori testamento: repro-
missionē accipiant qui vocati sunt eterne hereditatis. Ad
idem sunt inumera scripture testimonia: que longū esset
adducere in re satis fidelibus manifesta. H

Hec quotienscunqꝫ feceri

tis in mei memoriā facietis. ¶ Hoc est mēbrum tertiū se-
cūde particule quarte partis principalis: In quo post tra-
ditam priore mēbro formā consecrationis: addiť significa-
tionis efficacia cōsecrati sanguinis. Et ꝫm Guilhel. in ra-
tionali hec clausula respicit tam consecrationē corporis ꝙ
sanguinis: ⁊ sic exponi pōt. Hec quotienscunqꝫ feceritis. i.
consecraueritis siue obtuleritis: hec scilicet corpus ⁊ san-
guinem. In mei memoriam facietis. Hec quidem vna cau-
sa fuit institutionis sacramēti hui⁹ in ecclesia militante: vt
ipsum esset signū memoriale ⁊ representatiuū isti⁹ summi
sacrificij qꝺ christ⁹ obtulit in cruce: in qua sustinuit mortē
in corpore: ⁊ sanguinē fudit in preciū redēptionis nostre.
de quo beat⁹ Amb. sup epistolā ad hebreos. In christo ie-
su ait semel oblata est hostia ad salutē sempiternā potēs.
Quid ergo nos? Nōne ꝑ singulos dies offerim⁹? sed ad re-
cordationē mortis ei⁹: et vna est hostia nō multe: q: semel
oblat⁹ est christ⁹. Hoc aūt sacrificiū exēplū est illi⁹. Idipm
semper idipsum: proinde hoc idē est sacrificiū. Alioquin di-
cereť qm̄ in multis locis offerť: multi sunt christi: nequaꝙ.
Sed vn⁹ vbiqꝫ est christ⁹: ⁊ hic plen⁹ existēs ⁊ illic plenus.
Sicut em̄ qꝺ vbiqꝫ offerť vnū est corp⁹: ⁊ nō multa corpo-
ra: ita ⁊ vnū sacrificiū. Pontifex aūt ille est q̄ hostiā obtu-
lit nos mūdantē. Itē ipsam offerim⁹ ⁊ nunc q̄ tūc oblata
est: cōsumi nō pōt. Qꝺ nos facimus in cōmemorationem
fit ei⁹ qꝺ factū est. Hoc em̄ facite ait in meā cōmemoratio-
nem. Et habeť de conse. dis. ij. in christo. Ecce dixit beatus
Amb. ꝙ vnū est sacrificiū qꝺ obtulit christ⁹: ⁊ qꝺ nos offe-
rimus: ꝙuis non eodē modo offerať. Ab ipso qdem obla-
tum est in mortē: a nobis nō in mortē: q: christus resurgēs
ex mortuis iam non moriť. Rom. vj. sed in mortis recorda-
tionem offerť a nobis. Vn̄ nostra oblatio nō est reiteratio
sue oblationis: sed representatio. Et ꝑpter hoc dicit beat⁹
Aug. in lib. sen. prosperi. Semel immolat⁹ est in semetipso
christ⁹: ⁊ tm̄ qtidie imolať in sacramēto: qꝺ ita intelligēdū
est: q: in manifestatione sui corporis: in distērione suorum
mēbrorū oim: verus de⁹ et verus hō: semel tm̄ in cruce pe-
pendit: offerēs patri seipm hostiā viuā: passibilē ⁊ morta-
lem: viuorū ⁊ mortuorꝫ redēptiōis efficacē: eorꝫ scꝫ qs alti-
tudo diuini cōsilij redimēdos iudicauit ꝑsciuit predesti-
nauit: vocauit modis ⁊ tēporib⁹ quib⁹ id fieri congruebat.
Et habeť de conse. dist. ij. semel. ij. Ecce dicit Augu. ꝙ chri-
stus in propria forma ⁊ specie humana obtulit se in cruce:
sꝫ ita nō offerť a nobis qtidie: sed in sacramēto ⁊ extranea
specie: vt repsentet ipsa oblatio illud qꝺ olim factū est. Fa-
cit em̄ nos moneri tanꝙ videamus dn̄m mori in cruce. Et
ideo dicit sup ps̄. xx. vt habeť cap. imediate ꝑcedēte. Et po-
nunť in glo. versus q̄ sequūtur. Clauditur hoc vase nostri
pia victima phase: Viua salutaris semel in cruce semper
in aris. Quos recreas iesurīā sacri corpis esu: A vitijs mū-
da sacrati sanguinis vnda. Sed crediť iesus: remanet in-
teger esus. Res occultatur quare? q: si videatur: Forsitan
horreres: et manducare timeres: Ut sine subiecto nubes
in aere pendet: Et centrū terre sustentat abyssos in mari.
Sic vini color et sapor et pondus quoqꝫ panis. Hec ibi.
¶ X Vn̄ ad repsentādā distincti⁹ passionē christi in im-
molatione hui⁹ sacrificij: sanguis separatim in calice cōse-
crať. quia in passione christi sanguis fuit a corpore christi
separat⁹. Et ppter hoc in canone plus ad cōsecrationem
sanguinis ꝙ corporis additur. Hec quotiēscūqꝫ feceri. ⁊c.

Licet ad vtrūq̄ referaꝛ:q: expressio: est significatio passi-
onis christi per sanguinē ꝙ ꝑ corp⁹: q: corpus esse pōt si-
ne pass[illegible]e. Sanguis separari nō pōt sine corporis vulne
ratiōe [illegible]circo hāc christi passionē per sacramēti (sub spe
cieb⁹ sensibilib⁹) consecrationē: non ita appropriate desi-
gnat. Vñ et in die passionis scꝫ parasceues sacerdos non
consecrat: sed sumit sacramētū tantūmodo sub specie pa-
nis ad refectionē poti⁹ in ꝑsona toti⁹ ecclie ꝙ ad significa
tionē passionis: q̄ fit ꝑ cōsecrationē corporis et sanguinis
sub distinctis specieb⁹: q: sancta mater eccl̄ia ꝑ totū officiū
qḋ peragit die illo: cōmemorat passionē christi ⁊ effusio-
nē sanguinis de sanctissima sua carne. ¶ Alio modo expo
ni pōt hec particula: Hec quotienscūq̄ feceritis: Quoti-
enscūq̄ feceritis. i. manducaueritis ⁊ sumpseritis. Hec scꝫ
corp⁹ ⁊ sanguinē sub specieb⁹ panis ⁊ vini. In mei memo-
riam facietis. Nō eñ dūtaxat cōsecratio sub distinctis spe
cieb⁹ representat passionē christi: sꝫ etiā māducatio corpo-
ris ⁊ potatio sanguinis sub eisdē speciebus: eandē christi
passionē significat. vñ apl̄s vtrūq̄ hoc simul cōplectēs ait
Quotiēscūq̄ eñ māducabitis panē hūc: ⁊ calicē bibetis:
mortē dñi annūciabitis donec veniat. i. Cor. xi. De q̄ beat⁹
Augu. in de trini. ⁊ habeꝛ de cōse dis. ij. quia morte. Quia
morte dñi liberati sum⁹: hui⁹ rei memores in edēdo expo-
tādo carnē ⁊ sanguinē q̄ pro nobis oblata sunt significa-
mus. Itē in eodē in lib. sniarū ꝓsperi de cōse. dist. ij. dū frā
gitur. Dum frangiꝛ hostia: dū sanguis de calice in ora fide
lium funditꝛ: quid aliud ꝙ dñici corporis i cruce imolatio:
eiusq̄ sanguinis de latere effusio designaꝛ. ¶ Qualiter-
cūq̄ aūt hec verba exponātur: iuxta tñ doctorū ꝓbabilio
rē sententiā ꝓlata sunt a christo dūtaxat ad apl̄os: et in
ipsis ad quoslibet eorū legitimos successores. Istis quidē
dictū est a dño: Hoc facite in meā cōmemorationē. Facite
id est cōficite. ¶ Hic eos in sacerdotes ordinasse creditur
Et ipsis potestatē cōsecrādi cōtulisse: vt accipiꝛ a Hiero. in
de illustrib⁹ viris: vt etiā. s. allegatum est. Si ergo ad oēs
fideles generaliter se extēderēt ianꝙ ad oēs a christo pro-
lata: oēs recepissent potestatē cōsecrandi: qḋ nemo dicit.
¶ Hinc ⁊ soli sacerdotes hodie in eccl̄ia romana corpus
⁊ sanguinē dñi participāt sub distinctis specieb⁹. Non tñ
inducti ad rememorandū christi passionē: cuius ipsi sunt
ministri specialiter in eccl̄ia deputati: sed ꝓpter preceptū
ecclesie ipsos ad hoc faciendū districte obligans. de quo
in. c. cōperimus de cōsc. disti. ij. supra frequēti⁹ allegato: q̄
canon de solis sacerdotibus loquiꝛ: vt patet ex rubrica et
glo. ¶ Hinc tñ occasionem acceperunt bohemi dicentes
sumptionem sub duplici specie esse de necessitate salutis
omni fideli: de quo infra cū de manducatione ac sumptio
ne agetur: lati⁹ dño concedente diceꝛ. ¶ y Merito au
tem ac congrue agitur hec christi memoria in ecclesia: pro
pter multiplex malū euitandū: qḋ incurrimus ex obliuio-
ne dei ac suorū beneficiorū. Incurrimus eñ ingratitudi-
nem: per quā amittimus diuinā gratiā: ac diabolice subii-
cimur potestati. de quo Deuteron. xxxij. dr. Deū qui te ge-
nuit dereliquisti: ⁊ oblit⁹ es dñi creatoris tui. Propter qḋ
ait: Abscondā faciem meam ab eis. i. subtrahā gratiā q̄ est
Esa. xvij fons ois meriti. Ubi autē fons perit: riuus necessario are-
scit. Eris deserta: q: oblita es dei saluatoris tui. De secun-
do habetur ad Rom. i. Sicut non probauerūt. i. noluerūt
habere deū in noticia: tradidit illos in reprobū sensum: vt
faciant ea q̄ nō cōueniūt. Faciendo aūt ea que non cōue-
niunt. i. peccādo obligamur ⁊ incorporamur diabolo: qui
caput est oim malorū. ꝯm beatū Greg. In quo aūt magis
secludi poterat dei obliuio: eiusq̄ memoria arcti⁹ fideliū
cordibus infigi: ꝙ in oblatione ⁊ sumptione corporis ve-
ri ⁊ naturalis sanguinis christi in sacramento. In quo te-
ste ps. Fecit dñs memoriā mirabilium suorū: per q̄ sursum
tollitur ratio ad meditandū summā ac inmēsam dei potē
tiā per fidē et cognitionē. In quo de⁹ ostēdit suā maximā
charitatē ⁊ dilectionē: in eo ꝙ seipsum tradidit in mortem
vt nos a morte liberaret: se etiā nobis traderet i cibū quo
aleremur ad vitā. Per que multū inflāmatur affectus ad
ipsum diligendū. In quo demū patefecit maximā suā libe
ralitatē in nos pauperes ⁊ egenos: magis ꝙ in eo ꝙ i hoc
sacramento se māducātibus pign⁹ se dedit ꝓmisse future
glorie. In hoc eñ erigiꝛ spes nostra ⁊ roboraꝛ illo fruēdi
in gloria: quē nūc velatū sumim⁹ in via. Et quō nō erit no-
bis futura beatitudo: q̄ esse nūc dignaꝛ noster cib⁹ ⁊ spiri
tualis refectio. Iure itaq̄ hec aguntur a sacerdotibus po
testatē hanc a christo accipientib⁹ in passionis memoriā: ꝑ
cuius passionis meritū hec nobis dona: ⁊ quecūq̄ gratui
ta sunt donata a parte cooperante. s. per filium: Cui sit sa
lus ⁊ imperium per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Lectio. liiij. A

Unde et memores do

mine nos serui tui: sed et plebs tua sancta:
eiusdemq̄ filij tui dñi dei nostri tā beate pas
sionis: necnō ⁊ ab inferis resurrectionis: sed
⁊ in celos gloriose ascensionis: offerim⁹ preclare maiesta-
ti tue: de tuis donis ac datis: hostiam purā: hostiā sanctā:
hostiā immaculatā: panē sanctū vite eterne: et calicē salu-
tis ꝑpetue. ¶ Postꝙ in precedēti parte q̄rta posita sunt
verba formalia ⁊ substātialia cōsecrationis sacrosancti cor
poris christi ⁊ ꝓciosi sanguinis: In hac parte q̄nta princi-
pali toti⁹ canonis subdiꝛ cōsecratorꝫ rememoratiua obla-
tio: ac salutis petitio his q̄ ꝑfruunꝛ cōsecratis. Et subdiui
ditur in tres. In quarū prima poniꝛ cōsecratorꝫ (in memo
riam christi) oblatio. In scd̄a petitur oblatorꝫ acceptatio
ibi: Supra q̄ ꝓpitio. In tertia postulaꝛ diuine grē partici-
patio ibi: Supplices te rogamus. ¶ Prima pars tres hꝫ
clausulas. In pma tāgiꝛ offerētiū q̄litas et differētia. In
scd̄a christi ⁊ operationū ei⁹ claritas ⁊ memoria ibi. Eiusdē
christi filij tui dñi dei nřī tā btē ⁊c. In tertia cōsecratorꝫ va-
rietas ac diuersa noia ibi: De tuis donis ac datis. ¶ Quo
ad primū: q: dñs ipse hec in sui memoriam ꝑcepit fieri di.
Hoc facite in meā cōme. Vñ. i. ex hoc precepto sacerdos in
persona ecclie ad patrē dicit: O pater clemētissime. Vñ. i.
ex q̄ christ⁹ fili⁹ tu⁹ voluit: vt illa in sui memoriā faceremus
que ipse benignissimus in vltima cena facere et instituere
dignat⁹ est pro sua benignitate ⁊ misericordia. Nos serui
tui. sacerdotes ⁊ presbyteri. qui nostrorꝫ ordinū ministeria
ad hec offerenda accepim⁹. Uos aūt sacerdotes dñi voca
bimini: ministri dei nostri diceꝛ vobis. Nos inquā serui q̄ Esa. lxi.
succedim⁹ apl̄is: quos in sacerdotes fili⁹ tu⁹ ꝑsonaliter cō
secrauit: ⁊ in ministeriū suum specialiter deputauit: dum
eis dixit: Hoc facite in meā cōmemorationē. Nos in idem
opus ab eccl̄ia ordinati: ⁊ ꝑtātem ab eodē christo dño no-
stro accipientes. Sed ⁊ plebs tua. i. tota cōitas christiana
Sancta. i. sacratis sacris ibuta. Uel sancta. i. fide et chari-
tate in susceptiōe baptismatis scīficata. Uel sancta. i. san-
ctis legibus regulata. Adhuc sancta. i. sanguine christi ab
luta: ⁊ in christi spōsam iugiter copulata. De cuius sancti-
tate lati⁹ supra habeꝛ. lec. xxij. Nos inquam serui tui: sed ⁊
plebs tua sancta. Memores eiusdem christi filij tui. Hic
memorāda scꝫ christ⁹ ⁊ operū suorū claritas ꝓponuntur.
Memores ei⁹ cui⁹ nunꝙ habenda est obliuio. vt dicit Al
bert⁹. Ps. lxij. Sic memor fui tui sup stratū meū: in matu-
tinis meditabor in te: q: fuisti adiutor me⁹. Et iterum ps.
cxxxvi. Adhereat lingua mea faucib⁹ meis: si nō meminero
tui. Eiusdē cuius corpus ⁊ sanguinē confecimus ⁊ par
ticipamus. Christi mediatoris dei ⁊ hoim: cuius corporis
⁊ sanguinis participatione in ipso incorporati manemus
sicut ipse ait Ioh. vi. Qui manducat meā carnem et bibit
meū sanguinē in me manet et ego in eo. et Ioh. xv. Sicut
palmes non potest facere fructū a semetipso nisi manserit
in vite: sic nec vos nisi in me māseritis. Filij tui. tibi consub
stantialis: qui tecū vn⁹ est in essentia: sicut ipse ait Iohā. x.
Ego ⁊ pater vnū sumus: vt per ipsum ad te clemētissimū
patrē accessum habeamus. Iustificati ex fide pacem ha-
beamus ad deum per dñm nostrum iesum christū: per quē

habemus accessum per fidē in gratiā istā in qua stamus ꝛ
gloriamur in spe filiorū dei. Propter hoc enī vt ait Aug. vni
uit sacrificiū ꝛ offerentē cū patre vt nō resisterem⁹: sed per
sacrificiū ꝛ offerentē accederem⁹ vsq ad patrē. Ipse enim
christ⁹ sacerdos ꝛ sacrificiū: ver⁹ est cubicularius ꝛ ver⁹ ostia
rius/qui ad secreta patris introducit. In cuius figura Ge
ne. xliij. dr. Introduc viros domū: ꝛ occide victimas: ꝛ in
strue cōuiuiū: qr hodie mecū sunt comesturi meridie. hoc
est in plena luce: ꝛ charitatis feruore reficiendi sunt dulce
Joh. x. dine diuinitatis mee. vnde dicit: Ego sum ostiū. p me si qs
introierit saluabit: ꝛ ingredietur ꝛ egredietur ꝛ pascua iue
niet. ꝛ ibidē: Huic ostiari⁹ aperit. vbi dicit glo. Aug. q christus
stus est mediator: est ostiū et ostiari⁹ fidelis/introducens
Rom. x. ad patrē. Dñi. qui facultatibus diues est in oēs. Idē dñs
oim diues in oēs. Dei: qr nisi de⁹ esset: nos vsq ad se p hos
stiam nō introduceret. Joh. j. Deū nemo vidit vnq̄. Vni
genitus filius qui est in sinu patris: ipse enarrauit. Nostri.
quis enī sit dñs ꝛ de⁹ oim: tn noster de⁹ est p specialē curā
ꝛ prouidētiā quā gerit de nobis: ꝛ specialē misericordiam
quā exhibet nobis: per gratiā nos vocans in sortē filiorū
ꝛ sctōꝝ: quorū ipse se deū noiari nō confundit. vñ Apoca.
xxj. Et ipsi ppl's eius erūt: ꝛ ipse deus cū eis erit eorū de⁹.
Et in ps. xciiij. Ipse est dñs de⁹ noster: nos aūt ppl's eius:
ꝛ oues pascue eius. ¶ B Tam beate passionis. Hic ope
rum claritas: quorū memoria habēda est designat. Vnde
tria cōmemoranda pponit sancta mater ecclesia: scz christi
passionē: resurrectionē: ꝛ ipsius in celū ascensionē. Quoꝝ
primū qd est passio: sm Inno. Et Alex. accēdit charitatē:
scdm scz resurrectio corroborat fidē: tertiū. i. ascensio am
plificat spem. Quid enim magis accendit charitatē in no
bis: q̄ q ppro filio suo nō pepercit de⁹: sed p oib⁹ nobis
tradidit illū: Rom. viij. Qui sm patris voluntatē pro no
bis factus est obediens vsq ad mortē: mortem aūt crucis
Quid etiā magis in nobis confirmat fidē: q̄ q christus q
se resurrecturum predixit: tertia die resurrexit a mortuis/
primitie dormientiū: vt sicut per hominē mors: ita per ho
minē resurrectio mortuorū. Et sicut in adā oēs moriūtur:
ita ꝛ in christo oēs viuificabunt. j. Cor. xv. Quid demum
magis amplificat spem: q̄ q christus ascēdens in altum ca
ptiuā duxit captiuitatem: dedit dona hoibus. Eph. iiij. vt
sic vbi esset iste: ibi esset ꝛ minister ei⁹. ¶ Sed forte hic qs
diceret. Ex quo dñs hic fieri pcepit memoriam eius passio
nis: quare hic addit memoria resurrectionis ꝛ ascēsionis?
Rñdet Alexā. q. xxxvij. parte. iiij. Christ⁹ pcepit in hui⁹ sa
crificij celebratione memoriā fieri sue passionis ppter hoc
vt facientes assequerent fructū eiusdē: ad quē assequendū
maxime promouet fides resurrectionis/spes ascensionis.
Ideo harū memoria non inutiliter infert. Vel aliter pre
ceptum dñi intelligi pōt. In mei memoriā facietis. i. mei
patientis resurgentis ꝛ ascēdētis. Nō ergo voluit dñs so
lum fieri memoriam sue passionis: sed etiā resurrectionis
ꝛ ascēsionis ac ceterorū christi operum. ¶ Dicit ergo cele
brans. Memores tam beate passionis. i. passionis tam ex
cellenter beatificantis. Christi enī passio causa est merito
ria apertionis regni celorū: qd clausum fuit ab origine mū
di vsq ad christū patientē. Est et causa grē collate in pre
senti: ꝛ beatitudinis i futuro que nulli mortalium vnq̄ cō
cessa est: neq concedetur nisi in virtute passionis christi.
Vñ ait christ⁹. Nemo venit ad patrē nisi per me. Joh. xiiij.
Et iterū. Cū exaltat⁹ fuero a terra oia traha ad meipsum.
Ibidē. xij. Vel beate passiōis/q a peccatis liberat ꝛ absol
uit: que impedimentū prestant beatitudini: ad quam nul
lus ingredit peccato maculat⁹. Nō intrabit in eā aliquid
coinquinatū: aut abominationem faciens ꝛc. Apocal. xxj.
Esa. liij. Vñ ꝛ pphera loquens de christo. Ipse vulnerat⁹ est pro
pter iniquitates nostras: attritus est ppter scelera nostra.
Disciplina pacis nostre sup eū: et liuore ei⁹ sanati sumus:
vtiq a morbo peccati. Vel sm Albertū: tam beate passio
Mat. xxvij. nis q mortuos a vinculis mortis absoluit. Vñ christo in
passione moriēte/monumēta aperta sunt; et multa corpo
ra sanctorū qui dormierūt surrexerūt: et ingressi sunt ciui
tatē sanctā: ꝛ visi sunt multis. Vel quarto tam beate pas
sionis ppter beatitudinem patiētis. Passus [illegible] christus
stus q beat⁹ fuit sm diuinitatē et se naturaliter [illegible] sm aie
portionē superiorē per clarā visionē ꝛ fruitionē. vñ ꝛ san
ctus sanctorū dr: ppter qd eius passio propter cōiūctionem
duplicis btitudinis merito dr beata. ¶ C Necnon ꝛ ab
inferis resurrectionis. Ab inferis ad qs in triduo sm ani
mā christ⁹ descēdit: vt sctōs inibi detentos liberaret/pres
scz ꝛ pphetas. In quibus licet nil purgādū erat: propter
pctm tn ade portā regni claudens/suis meritis beatitudi
nem attingere nō poterāt: sed expectabāt precij solutionē
qd fuit sanguis in passione christi fusus: quā tota trinitas
acceptauit tanq̄ causam meritoriā apertionis regni celorū.
Quāuis enī de⁹ ppter passionē christi futurā contulit gra
tiā que a pctis mundabat: nulli tn cōtulit beatitudinē prius
usq̄ fuerit exhibita in facto ꝛ opere exteriori. Vñ ꝛ resur
gens a mortuis secū duxit qs purgatos inuenit: eisq visio
nem diuine essentie ac fruitionē cōicauit: quā in passionis
hora latroni cōfitēti repromittēs/dixit: Hodie mecū eris
in paradiso. Ab inferis: hoc est a sinu abrae q limb⁹ patrū
dicebat: ꝛ a loco purgatorij: de q Petr⁹ apl's loquens de
christo ait. Hūc de⁹ suscitauit a mortuis solutis doloribus Act. ij.
inferni: qd intelligi nō pōt de inferno inferiori de q nemo
liberat: neq ibi est redēptio. Neq etiā de limbo patrū: qr
ibi nō erant dolores/sed cōsolationes vt pz Luc. xvj. In
telligit igit de inferno. i. purgatorio in quo erāt pene sen
sibiles: de quib⁹ quosdā eripuit dum a mortuis resurrexit.
Vel sm Alb. Necnō ab inferis resurrectionis: qua resur
gēs alios secū resurgere fecit: quosdā in re: quosdā in cer
ta ꝛ felici spe. In ipso enī resurgim⁹ a morte aie ad iustifi
cationē: ꝛ a morte corporis ad gloriā. ad Rom. iiij. Tradi
tus est propter delicta nostra: ꝛ resurrexit ppter iustifica
tionē nostrā. quoad primū. ꝛ. j. Cor. xv. Mortui resurgēt
primitie christ⁹. Deinde hi q sunt christi q in aduentū eius
crediderūt. ¶ D Sequit. Sed et in celos. Non in aerē
vt iret in babylonē vt Abacuc. Dan. vi. Nec i paradisum
terrestrē vt Enoch ꝛ Helias: de quib⁹ Gen. v. et. iiij. Reg. ad Eph.
ij. sed in celos: non vnū tm: sed sup oēs: vt dicit apl's. Qui iiij.
descendit: ipse est ꝛ q ascēdit sup oēs celos: vt adimpleret
oia. ¶ Per oēs nāq celos in quib⁹ beati residēt: hoc est p
oēs angeloꝝ choros ascendit: oēs ꝛ singulos suis illumi
nationib⁹ repleuit: ꝛ idcirco decē dieb⁹ celebrat ascensio
dñi: qr nouē angelorū choros cōscēdit: ꝛ in decimo trinita
tis celo ad dexteram patris cōsedit. Et sicut a summo celo
egressio ei⁹: ita sm pphetā occursus eius vsq ad summū
eius. Nec sit q se abscondat a calore ei⁹. Gloriose: qr in cor
pore glorioso ꝛ immortali in q resurrexit/ad celos ascendit.
Nā resurgēs ex mortuis iā nō morit. Rom. vi. Vel glorio
se: qr nulli⁹ extranee virtutis adminiculo: sz ppria virtute ꝛ
potētia ascendit. Vñ Grego. in homel. Redēptor noster
nō curru: nō angelis subleuat⁹ legit: qr q fecerat oia: sup
oia sua virtute ferebat. Vel tertio gloriose ppter assistentiā
angelicarū virtutū: ꝛ celestiū gloriosorum spirituū: occur
sumq exercit⁹ toti⁹ celestis milicie: atq ppter turbam glo
riosam christū cōcomitantē. Duxit quidē secū patres san
ctos veteris testamēti pphetas ꝛ patriarchas: ac omnes
qs de sinu abrae ꝛ inferno liberauit. sm illud Ps. Ascen
dens christ⁹ in altū captiuā duxit captiuitatē. Ascēsionis.
qui nos in hostia christo incorporatos in celos ascēdere fa
cit. Michee. ij. Ascendit iter pandens ante eos. Johan
nis. xvj. Expedit vobis vt ego vadā: quia vado vobis pa
rare locum: et si abiero et preparauero vobis locum: iterū
venio ꝛ accipio vos ad meipsum: vt vbi sum ego/ꝛ vos si
tis. Eiusdem. xiiij. qr ascendo ad patrem meū ꝛ patrem ve
strū: deū meū ꝛ deū vestrū. Ibidem. xx. Hec ergo sunt tria
christi magnalia: quorū nos serui tui/et plebs tua sancta
memores sumus. ¶ Dum autem hec verba sacerdos pro
ferre incipit: in modum crucis manus suas extendit ad
vtrūq altaris cornu; vt sic corporis gestu/manuū christi

extenſionē in cruce factā repreſentet: ſm magiſtrum in ra/
tionali: quatenus paſſio chriſti q̄ mēte memorat ⁊ verbis
ſignificat: etiā geſtu corporis explicet. Uel ſm alios fit ex/
panſio brachiorū ad cornua altaris: vt ſignificetur et inſi/
nuet ꝙ chriſtus ꝑ iudeis ⁊ gentib⁹ paſſus ſit: que per duo
cornua altaris deſignant. ❡ Dicēs vero: necnō ab inferis
reſurrectionis/man⁹ ad ſe reducēs parū erigit: in ſignum
ꝙ chriſtus inuict⁹ leo a mortuis reſurrexit: ſicq; ⁊ reſurre/
ctio ſignificetur ſignis: que verbis explicatur. ❡ Demū di/
cens/⁊ in celos glorioſe aſcēſionis: manus aliquantulū al/
tius erigit vſq; ad humeros: in ſignū ꝙ chriſtus eleuatis
manib⁹ ferebat in celū. Ut ſic etiā aſcēſio ſignificet ꝑ cor/
poris mot⁹: ſicut paſſio ⁊ reſurrectio deſignat. ❡ E Se/
quitur: Offerimus. Hic addit tertia clauſula in qua tāgit
conſecratorū varietas ⁊ diuerſa noīa. Unde dicitur: Nos
ſerui tui ſacerdotes ⁊ plebs tua ſancta/paſſionis/reſurre
ctionis ⁊ aſcenſionis filiī tui (clementiſſime pater) ſimul
memores. Offerimus ſimul: non tñ ſimili modo. Nos eñ
ſacerdotes offerimus in miniſterio ⁊ opere: ſed plebs tua
ſancta voto dūtaxat ⁊ deuotione. Sacerdotes nāq; ſoli cō
ſecrant: ⁊ ſoli offerunt vt perſone publice pro ſalute toti⁹
eccleſie. Aliī autē offerre dicuntur: q2 deſiderant ⁊ precan
tur deū: vt ſacerdotis oblatio accepta habeat: ⁊ ſalus que
petitur fidelibus concedat. Offerimus igitur o pater cle
Math. xiij. mentiſſime. Preclare maieſtati tue. i. pre ceteris clare: ſm
Inno. Nam ſi iuſti fulgebūt ſicut ſol in regno patris eter/
ni: quanto magis prefulget diuina maieſtas/radiat ⁊ cor/
ruſcat in loco beatorū: vbi de⁹ ipſe glorioſus ſicut eſt facie
ad faciem intuetur: vbi nihil obſcuritatis admixtum. Sed
in diſpari claritate ſanctorū eſt par gaudiū: vt dicit Aug.
Offerimus igitur maieſtati tue. De tuis donis. i. de frugi
bus terre: quantū ad panem qui conuerſus eſt in carnem
chriſti. Ac datis. i. fructibus arborū quantū ad vinū in ſan
guinem chriſti cōuerſum. Nō ꝙ in oblatione hic ſit panis
⁊ vinū: ſed q2 que offeruntur ex pane ⁊ vino ſunt cōfecta:
⁊ ſub ſpeciebus panis ⁊ vini remanentibus latētia: et id/
circo offerre nos dicimus de fructib⁹ ſegetū ⁊ arborū. Uel
exponi poteſt: vt dona ad ſpūalia: ⁊ data ad tēporalia re/
ferantur: vt ſit ſenſus. Inter cetera dona ſpūalia ⁊ data tē
poralia q̄ nobis contuliſti: offerimus maieſtati tue: tanq̄
potiſſima dona et data. Hoſtiā purā: hoſtiā ſanctā: hoſtiā
immaculatā. ipſam ſcʒ euchariſtiā. q̄ poſſunt exponi in or/
dine ad euchariſtiam in ſeipſa: vel cauſaliter in ordine ad
nos. Primo modo dupl'r vel per impuritatū excluſionem:
vel ꝑfectionū poſitionē. Primo modo ſic ſm Alex. Hoſtiā
purā. i. mundā a fomite originalis pcti. Hoſtiā ſanctam: ſi/
ne fece ac terra pcti mortalis. Hoſtiā immaculatā: ſine cōta/
gione peccati venialis. Uel purā per cuiuſlibet pcti elimi
natione quantū ad cogitationē. Sanctā/quātū ad locuti
onem. Immaculatā quantū ad operationē: q2 ipſe ſol⁹ eſt
i. Pet. ij. qui pctm nō fecit: nec inuent⁹ eſt dol⁹ in ore ei⁹. Uel ſecun
do hoſtiā purā/quātū ad deitatē q̄ eſt lux puriſſima: i qua
nō ſunt tenebre vlle. i. Ioh. i. Habitat eñ lucē inacceſſibi/
lem. i. Timo. vi. Hoſtiā ſanctā/q2 ad aiam omni gr̄a ⁊ ſcītia
te pleniſſimā. De cui⁹ plenitudine oēs accepim⁹ gratiā ꝓ
gr̄a. Ioh. i. In eo nāq; oēs theſauri ſapientie et ſciētie dei
abſconditi ſunt. ad Col. ij. Hoſtiā immaculatā/quantū ad
carnē de puriſſima virgine ſcī ſpūs operatione conceptā: ⁊
ideo omni naturali corporis ꝑfectiōe decorā. In ps. Spe/
cioſus forma pre filiīs hoim dif. eſt gr̄a in la. tuis: propte.
benedi. te ⁊c. Et ſequitur. Specie tua ⁊ pulchritudine tua
intende proſpere ꝓcede ⁊ regna. ❡ F Uel tertio: Hoſti
am purā/cauſaliter. i. nos purificantē a fomite originalis
criminis. Sicut eñ ꝑ vnū hoiem/pctm in hunc mundū in
trauit: ⁊ per ꝑ pctm mors. Itē ſi vni⁹ delicto multi mortui
ſunt: multo magis gr̄a dei et donū in gr̄a vnius hoīs ieſu
chriſti/in plures abūdauit. Roma. v. Et hoſtiam ſanctam
nos ſanctificantē: ⁊ oēm virtutē ⁊ ſanctimoniā tribuentē:
Ioh. xvij. Ego ꝓ eis ſanctifico meipm. Un ſanctuſſanctor/
rū eſt: a q̄ ſacramēta cūctos ſanctificātia ꝓfluxerūt. Hoſti
am imaculatā. i. actualis pcti maculas a nobis abſtergētē:
Cōtinet eñ in hac hoſtia agnus ſine macula: qui ſeipſum
tradidit ꝓ eccl̃ia: vt eā ſctificaret: mūdans eā lauacro aq̄
in verbo vite: vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam eccleſiā non
habentē maculā neq; rugā. Eph. v. Sequit: Panē ſanctū
in ſe ſcʒ: q2 panis eſt angelorū cōfirmans in vitā eternam.
Hinc eñ eſt virt⁹ viuēdi eternaliter. Un addit: Uite eter/
ne. Ioh. vi. Hic eſt panis verus q̄ de celo deſcendit: vt det
vitā mūdo. Si q̄s māducauerit ex hoc pane: viuet in eter/
nū. Et calicē ſalutis ꝑpetue. In quo eſt potus inebrians:
ſanguis ſcʒ chriſti ꝑpetue ſalutis cauſatiu⁹. Un ait chriſt⁹:
Qui bibit ſanguinem meū/in me manet ⁊ ego in illo. De
hoc calice in ps. d2: Calix me⁹ inebrians ꝙ̄ pclar⁹ eſt. Ine/
brians ſobria iocūditate ⁊ leticia ꝑpetua: q̄ non adeſt/vbi
ſalus abeſt. Uel/Sanctū vite eterne/eſurientib⁹/⁊ calicē
ſalutis ꝑpetue: ſitientib⁹ iuſticiā. Math. v. Beati q̄ eſu/
riunt ⁊ ſitiūt iuſticiā: qm̄ ipſi ſaturabunt. Saturabuntur
non ad faſtidiū/quō cib⁹ corꝑalis replet ad nauſeā: ſed ad
perpetuā dilectionis ſpūalis iocūditatem: quo creſcūt de
ſideria ex deſiderati abundantia. Un qui me edūt/adhuc
eſurient: ⁊ qui me bibūt/adhuc ſitiēt. Eccli. xxiiij. Eſurien/
tes eñ panis ille implet bonis: faſtidioſos diuites huius
mundi amatores dimittit inanes. Hinc perpēdere habēt
fideles ſacerdotes cū quāta puritate cōſcientie: ⁊ mentis
preparatione/cordiſq; deuotione accedere debēt ad hāc
hoſtiā purā/ſanctā ⁊ immaculatā: panē vite ⁊ calicē ſalu/
tis perpetue oblaturi: Ne ſi peccato obnoxii offerāt: ſit eo
rum oblatio: q̄ſi qui victimat filiū in conſpectu patris. Ec
cleſiaſtici. xxxiiij. Ne ſi accedāt ſeipſos nō probātes: magis
filiū dei rurſum crucifigāt: ꝙ̄ ipſum offerāt in ſacrificium
bñplacitū deo patri in recōciliationē pctōꝝ. ❡ G Quia
autem ſm Inno. eccleſia ſe dñice paſſionis memorē dixe/
rat: ſtatim acerbiorē ſue paſſionis ſpeciē recolit in quinq;
crucib⁹ quas format ſacerdos ad ꝓlationē verborū: ⁊ ſta/
tim premiſſorū: ſcʒ hoſtiā purā ⁊c. ❡ Et nota hic q̄ ſupra
dicta ſunt lectione. xxi. de ordine ſignorum crucis. Format
autē quinq;: ad ſignificandum quinq; chriſti plagas/ſeu
vulnera in cruce iflicta: que ſunt petre viuentis foramina:
in quibus reſidet immaculata illa colūba fructuoſe nidifi
cans. Can. ij. Duo ſcilicet manuū: ⁊ totidē pedū: ⁊ vnū la/
teris: que fideli cōtemplat memoria. Format aūt tres cru/
ces cōiter ſuper oblatam ⁊ calicē: qm̄ in tribus primis ver
bis vtrūq; ſimul intelligit: q2 noīe hoſtie corp⁹ ⁊ ſanguis
ſignificatur. Dicitur nāq; hoſtia: ab oſtio vel ab hoſte ſm
Heb. ab oſtio: quoniā ad oſtium tabernaculi offerebatur.
Utrūq; aūt ⁊ corp⁹ et ſanguis chriſti ad oſtiū celi ſurſum
eſt introductū: ⁊ ex oblatione hui⁹ hoſtie totus hō in celū
eleuat. Uel ſm gentiles hoſtia d2 ab hoſte: q2 cū cōtra ho/
ſtes pugnare ſtatuerāt/faciebāt hoſtiā. i. ſacrificia. Quas
propter ⁊ hic noīe hoſtie/⁊ corpus ⁊ ſanguis intelligitur
chriſti: q2 chriſt⁹ pugnaturus contra hoſtē humani gene/
ris/corp⁹ ⁊ ſanguinē obtulit: ⁊ ad ei⁹ oblationē genus hu
manū de ſeruitute diabolica eſt ereptū: ⁊ libertati priſtine
reſtitutum. Due autē alie cruces diuiſim fiunt. Una ſuper
oblatā. Alia ſuper calicem: q2 corpus ⁊ ſanguis per duo vl
tima verba diſcrete ſignificant: ſcʒ per panem ſanctū cor/
pus: per calicem ſalutis ſanguis. Un nunq̄ in ſignaculo
crucis panis ſeparat a calice: niſi cū ſeparatim in canone
nominant: qualiter ſit in propoſito: ⁊ ante cōſecrationem
vbi dicitur. Ut nobis corpus ⁊ ſanguis fiat ⁊c. Uerum ſm
Alexandrū ⁊ Innocen. erecta pars crucis ſolūmodo ſuꝑ
panem: tranſuerſa vero ſuper calicem protēdi debet: quo/
niam erecta pars crucis corpus chriſti ſuſcepit: ⁊ pars trāſ
uerſa brachia diſtendit: quod verum eſt quando ponitur
oblata cum calice lateraliter: ſcilicet in latere ſiniſtro ver/
ſus ſeptemtrionē. Calix ex directo verſus auſtrū. Secus
ſi oblata ponitur ante calicem verſus ſacerdotem. Tunc
pars crucis erecta ſit ſuper calicem ⁊ oblatā. Pars tranſ
uerſa ſuper calicē dum crucis ſignum ſit ſuper vtrunq;.
❡ Uerū ſm guilhelmū in rōnali. Due cruces ſeparatim

facte/significant corpus christi ⁊ animā in morte fuisse se-
parata. ¶ Et notandū q cruces ante consecrationem fa-
cte/significant ea que acta sunt ante crucifixionem christi.
Iste vero que post cōsecrationē fiunt: ea representāt que
christus in cruce ⁊ morte est perpessus. ¶ D Iuxta hec
oritur questio ſm Inno. ⁊ Alex. non pretereūda silentio.
Cū eñ plene ⁊ perfecte cōsecratio sit celebrata. Nam sub-
stantia panis ⁊ vini iā per cōsecrationē trāsijt in substātiā
corporis ⁊ sanguinis christi: quare sup eucharistiā benedi-
ctam ⁊ plenissime consecratā: adhuc bñdictionis insignia
imprimunt. Rñdet Inno. pmissa prestatione non preiu-
dicādi saniori snie: q in canone aliud verba significāt: ali-
ud signa pretēdunt. Significāt enim verba ⁊ referunt ac
principaliter spectāt ad eucharistie cōsecrationē ac obla-
tionē. Signa vero principaliter pertinēt ad historiā dñice
passionis recolendā. Nā verbis vtimur ad cōsecrandū pa-
nem ⁊ vinū in corpus ⁊ sanguinē christi. Signis vero vti-
mur ad recolendū ea q per hebdomadā ante pascalē ge-
sta sunt ⁊ acta circa christū. Scdm hoc igit dicēdum q si-
gna nō requirunt ad cōsecrationem: q2 illa iam pfecta est
per verba ad hoc instituta: sed referunt ad passionem chri-
sti recolendā: q post consecrationē eucharistie a christo in
cena factā est cōsummata. ¶ I Sed forte dicis: non so-
lū bñdictionis signa: sed etiā verba subiungunt q ad con-
secrationē pertinere vident: ⁊ innuere q nondū sit conse-
cratio cōsummata. Sicut illa verba ante dñicam orationē
prolata (per quē hec oia semp bona creas/sanctificas/vi-
uificas). Item dū diuiso sacramēto particula vna sangui-
ni cōmiscetur: dicit sacerdos ſm ordinariū romanū. (Fiat
hec cōmixtio ⁊ consecratio corporis et sanguinis ⁊c.) Ad
hoc rñdet Alex. q. xxxvij. parte. iiij. post dñm Inno. q quā-
tum ad ordinem eucharistie cōsecrande caplm illud Qui
pridie. in quo fit consecratio: in fine canonis subijci debu-
isset: qm in eo consecratio cōsummatur. Sed ordo iste im-
pediuisset ordinem historie recolēde: q2 qd gestum fuit in
medio: recoleretur in fine. Prouidus igitur canonis ordi-
nator: vt ordinē seruaret historie: quasi quadā necessitate
cōpulsus: capitulum illud: Qui pridie q pateretur: quasi
cor canonis in medio collocauit: vt que sequuntur intelli-
gant precedere/ſm illā figurā: que sepe fit: vt que narra-
tione succedunt: intellectu precedant. Vel potius vt tam
littere q historie suus ordo seruetur. Hec Alex. ¶ Vnde
videtur dicendū q quecūq sequētia verba que consecra-
tionē sonare vident: intelligēda sunt nō pro tēpore p quo
referūtur: sed pro instāti prolationis forme cōsecrationis.
Nō eñ possunt simul dici q simul facta sunt ⁊ fiunt. Licet
igitur pro diuersis tēporibus dicant: sunt tñ accipienda ac
si pro eodē instanti proferantur. Vnde oia verba canonis
eucharistie consecrationem designantia/referēda sunt ad
instans cōsecrationis: ⁊ intelligenda ac si pro eodē instāti
simul cū forma consecrationis fuissent prolata. Ita q ver-
ba presentis tēporis in illis successiue plata: idē tēpus/sci-
licet plationis forme cōsecrationis: q si tūc presens impor-
tent: vt exēpli gratia. Per quē hec omnia dñe semper bo-
na creas/sanctificas/viuificas/bñdicis: cōuertēdo in san-
ctum viuū ⁊ benedictū corpus ⁊ sanguinem eius: nō mo-
do cum hec proferūtur: sed tunc cum verba cōsecrationis
proferūtur seu prolata fuerunt. Similiter cū dicitur. Fiat
hec cōmixtio ⁊ consecratio non que nunc fit: sed que facta
est in termino prolationis forme consecrationis.

¶ Lectio. lv. A

Upra que propitio ac sereno vultu respicere digneris: ⁊ accepta habere. ¶ Hec est secūda pars principalis partis quinte principalis canonis: in q post rememoratiuā oblationem consecratorꝫ parte precedēte: addit petitio acceptationis oblatorꝫ. Et in duas subdiui-
ditur particulas. In prima petit acceptatio. In scda acce-
ptationis p patrū oblatiōes nostrā figurātes addit ⁊ spe

cificatio: ibi. Sicuti accepta habere dignatus es. ¶ Circa
primū ait. Supra que/scꝫ dona ⁊ data tibi in hoc sacrificio
oblata/corpꝰ scꝫ ⁊ sanguinē christi filij tui/o pater clemen-
tissime respicere digneris de celo/tuo habitaculo: sicut
olim propheta tuꝰ orauit: vt in ecclesiā respiceres/dicens.
Respice de celo: ⁊ visita vineā istam/sanguine filij tui su- ps. lxxix.
pra quā hic respicere peteris plātatā. Supra. i. desuper ce-
lesti vētuto respectu: vbi tibi sedē esse esaias testatus est.
Celū inqt/mihi sedes est: ⁊ terra scabellū pedū meorum.
que dona ⁊ data: panē scꝫ vite ⁊ calicē salutis ppetue: que Esa. lxvi
pluraliter referunt rōne ppri etatū per hec verba: hostiā
purā/sanctā/immaculatā cōsignatarū. Respicere digne-
ris. Nā ⁊ hoc pater demētissime pollicitus es Esa. lxvi. Ad
quē respiciā inquiēs/nisi ad pauperculū ⁊ contritū spū: ⁊
trementē sermones meos? Hic aūt ppter nos oblatꝰ chri-
stus scꝫ pauperculus fuit: cū nudus tibi in cruce offereba-
tur: oim tēporaliū rerū etiā necessariarū ⁊ amicorum pos-
sessione pariter ⁊ vsu spoliatꝰ: totꝰ/liuoribꝰ/plagis/⁊ vul-
neribꝰ attritꝰ. Attritꝰ est ppter scelera nostra: cuius liuore
sanati sumus. Esa. liij. Tremebat q sermonē patris dum
offerēs/dixit: Nō mea: sed tua volūtas fiat. ¶ Supra hūc
itaq oramus digneris respicere: nō nostris meritis: sꝫ tua
misericordi dignatione ppitio ac sereno vultu. i. Propitio
idest placabili vultu: facilitate dimissionis peccati pro quo
offertur hostia: vt effectū remissionis peccatorum nostro-
rum cōtra te cōmissorū audire mereamur. Propitius ero
peccatis eorū: ⁊ iniquitatū eorū nō recordabor amplius.
Hiere. iij. Pro hac siquidē remissione ipse filiꝰ tuꝰ precaba-
tur in cruce tibi se offerens. Pater ignosce illis: q2 nesciūt
quid faciunt. Ac sereno vultu. i. benigno ⁊ hilari. Hec eñ
duo vultū faciunt serenum: q2 iracūdiam tollūt: mansue-
tudinem ostendunt: ac inferūt bonitatē ⁊ misericordiam.
Hinc in ps. dauid. Illuminet vultū suū sup nos ⁊ miserea-
tur nostri. Et Numeri. vi. Sacerdoti aaron dictū est a dño
Sic benedicetis filijs israel. Bñdicat tibi dñs ⁊ custodiat
te: ostendat dñs faciē suā tibi ⁊ misereat tui. Cōuertat do-
minus vultū suū ad te: et det tibi pacē. ¶ B Nec tñ hoc
crude estimandū est/deū patrem vultū habere ad modū
hois corporalē: q2 deus spūs est: ois lineamenti figuralis
expers. Dicitur tñ habere vultū per metaphorā. In vultu
eñ ⁊ facie animalis vigent cognitiue potentie obiectorū
apprehensiue. Ita q2 deo oia aperta sunt: ⁊ obiectiua pre-
sentia cognita: dicit habere vultū: hoc est oim intuitiuam
cognitionem. Petimus igitur vt sereno vultu. i. serena co-
gnitione respicere dignetur/supra dona sibi oblata/cogni-
tione nō nuda ⁊ speculatiua: sed cōcomitante diuino bñ-
placito: vt scilicet ex cognitione oblationis huiꝰ benignita-
tem exhibeat offerentibꝰ. Nec tñ putādū deū ex nostra pe-
titione quoquo modo mutādū. Vñ Inno. Nō est estimā-
dū q vultus dei qnq immutet: quasi sit qnq serenꝰ: qnq
nō serenus. Sed tūc vultū serenat ⁊ sup nos illuminat: cū
misericordiam suā sup nos exhibet ⁊ declarat. Sicq vul-
tus dei serenatio nō est vultꝰ eiꝰ immutatio: sed singularis
doni ⁊ beneficij collatio: quo percepto/humano modo de
deo iudicamꝰ ipm ad nos vultū habere ppitiū ⁊ serenum
Igitur respicere digneris oculo amoris: q2 vbi amor: ibi
oculꝰ. Eccli. xxxvi. Miserere nostri deus oim/et respice in
nos: ⁊ ostende nobis lucē miserationū tuarū. Et accepta:
idest grata: habere/ipsum nostrū sacrificiū/pro omnibus
que tibi clemētissime pater in ipsa offeruntur hostia. Ps.
l. Tunc acceptabis sacrificiū iusticie. hoc est qd pro oibus
exhibuit iusticiā satisfactionis. Petimus aūt vt acceptū ⁊
gratū habere digneē pater clemētissimus h sacrificiū non
in se tñ. quia ipsum sibi displicere nō pōt. Sciptū quidē
est de christo: qui in isto nostro offert sacrificio: patris ad
ipsum delapsam esse vocem. Hic est filꝰ meꝰ dilectꝰ in quo Mat. iij.
mihi cōplacui. Quippe ppter hoc sacrificiū acceptū/resti- ⁊ xvij.
tutum est genus humanum in amicitiā dei: a qua lapsum Mar. i.
est per ade trāsgressionem. Deprecatio igitur qua petitur Luce. iij
acceptari ad offerentes pertinet: vt q peccatis suis terren

tur/et de propria diffidunt virtute: hostiam acceptabilem offerentes/per eam se acceptos fieri postulant: quam nequaq̄ acceptam dubitant. Orant igitur/vt acceptam habeat quantum ad offerentem. Unde Gene. iiij. Respexit dominus ad Abel ꝛ munera eius. Glo. Ex dātis corde datum acceptatur vel refutatur. Subditur.

Sicuti accepta habere

dignat⁹ es munera pueri tui iusti abel: ꝛ sacrificiū patriarche nostri abrae: ꝛ qd̄ tibi obtulit summus sacerdos tuus melchisedech: sanctū sacrificium/immaculatam hostiam. ¶ Hec est scd̄a particula hui⁹ partis: in q̄ additur specificatio hui⁹ oblationis nostre acceptationis ꝑ oblationem patrū eā figurātiū. Adducunt̄ aūt figure tres: q̄rū semꝑ vna plus manifestat de veritate q̄ alia. Prima em̄ manifestat oblati passionem. Scd̄a oblati vnigeniti dignitatē. Tertia sacrificij ritū ꝛ veritatē. Dicit igit̄: Sicuti ꝛc. Sicuti aduerbiū s̄m Inno. ꝛ Alex. ꝛ Alber. similitudinē innuit/nō equalitatē. Multo q̄ppe accepti⁹ est hoc sacrificium q̄ qd̄ obtulit abel: q̄ qd̄ obtulit abraam: q̄ qd̄ obtulit melchisedech. Nulla em̄ oblatio hac potior: s; hec oēs precellit. de cōse. dist. ij. c. nihil. ꝛ Hugo de sacramētis lib. ij. parte viij. c. j. Sacramētū corporis ꝛ sanguinis christi vnū est ex his in quib⁹ principaliter salus cōsistit: ꝛ inter oia singulare: q: ex ipso oia sanctificatio est. Hec em̄ hostia pro mundi salute oblata/oibus precedentib⁹ ꝛ sequētib⁹ sacramētis virtutē dedit: vt ex illa sanctificarēt per illā liberādos oēs. Valet em̄ res magis q̄ vmbra: veritas q̄ figura. Ipsam igitur similitudinē magis debem⁹ attendere q̄ quātitatē. Similitudinē dico talē: qualis esse poterat typi ad veritatē. Ista em̄ sacrificia que hic annumerant̄ figure fuerunt hui⁹ nostri sacrificij veri: de quo hic habetur sermo. Quapropter dignius est hoc q̄ illa. Istud nāq; acceptum est ex se/ꝛ ꝓpter se ex opere opato. Illa autē tm̄ ex fide ꝛ deuotione offerētiū. Nō igitur (sicut) notat equalitatē in similitudine s̄m eundē gradū similitudinis quantū ad ipsa sacrificia in se: sed aliqualē quātū ad offerētes. Unde sensus est. Supra que pater de. re. dig. ppi. ac sereno vultu ꝛ ac. ha. Sicuti accepta habere dignat⁹ es ꝛ accepta tibi fuerunt munera abel/abraam/ꝛ melchisedech ex fide et deuotione offerentiū. Ita vt acceptum habeas nostrū sacrificiū vltra hoc q̄ ex se tibi placet: etiā gratum sit ex nobis offerentib⁹: hoc est tales nos offerētes facito fide ꝛ deuotione: quales fuerunt abel/abraā/melchisedech. Et vt nostra petitio sortiatur effectū: conemur etiam nos his patribus: quorū placuerunt sacrificia: assimilari. Assimilemur inquā abel: quatenus qd̄ recte offerimus: recte diuidam⁹: quod q: cayn non fecit: peccauit. Sua nāq; recte cui debebat/obtulit: deo sc;: sed retinens sibi seipsum: ꝛ cor suū auferens deo male diuisit. Abel autē acceptum deo in corde intus obtulit holocaustum: q: non se sibi retinuit: sed deo totū se subdidit ꝛ impendit. Ideo respexit deus ad abel ꝛ munera ei⁹: ad cayn aūt ꝛ munera ei⁹ non respexit. Gene. iiij. Prius ad abel: postea ad munera ei⁹ respexit: quia nō offerens placuit ex oblato: sed munus ex offerēte. Similiter abraā egregia fide totū se prius offerebat altissimo: ꝛ propterea placidas hostias offerebat. ¶ D Et vt placidū sibi de⁹ faceret abrae sacrificium: primo ab illo affectū exigebat. Tolle inquit/filiū tuū vnigenitū quē diligis isaac ꝛ offeres illū in holocaustū sup vnū mōtiū quem mōstrauero tibi: statimq; prōptū inuenerat ad obediendū: ꝛ pro vnigenito quē in corde obtulit: arietē inuenit quē occidit. Gen. xxij. Melchisedech q̄ nisi se pri⁹ post mun⁹ acceptū obtulisset: futuroꝝ causas minime preuidisset: quaꝝ intuitu mysticū panē ꝛ vinū in sacrificiū obtulit. Erat enim sacerdos dei altissimi. Gen. xiiij. Nos igit̄ ad offerendū assistentes/si recte diuidimus prius nos in sacrificium offeramus: ac deinde sicut munus abel: sicut sacrificium abrae: sicut hostiam melchisedech: vota nostra dn̄s acceptabit. Munera d: pueri tui abel. Munera: scilicet q̄ de tuis donis accepit offerens de primogenitis et adipibus gregis sui. Gene. iiij. Pueri: sc; obedientia ꝛ puritate nō sensu et intellectu. Unde apl's. Nolite pueri effici sensu et intellectu: sed malicia paruuli estote: sensu aūt perfecti. (j. Corin. xiiij.) Nā puer centū annorum morietur: et peccator centū annorū maledictus erit. Esa. lxv. Tui: s̄m quandā assimilationem. Esa. xlij. Ecce puer meus electus quem elegi: posui super eum spiritū meum. Iusti abel: in quo occisus est agnus ille ab origine mundi: qui est sacrificiū nostrum. Apoc. xiij. Et sacrificium patriarche nostri abrae: patris scilicet patrū: et patris multarū gentiū. Nostri: quia nō tam israelitice plebis/q̄ populi tui christiani est pater: illi⁹ per carnē: istius per fidem. (gen. xvij) Un̄ dicit: Nō vltra vocabit̄ tibi nomē abram: sed appellaberis abraam: q: patrē multarū gentium constitui te. (gen. xxij) qui tibi obtulit vnigenitū/s̄m illud: Per memetipsum iuraui dicit dn̄s: q: fecisti hanc rem: et nō pepercisti filio tuo vnigenito propter me: benedicā tibi. Sequit̄. Et qd̄: scilicet sacrificiū obtulit tibi: primus et summus sacerdos tuus melchisedech: rex salem: proferens panē ꝛ vinū reddēdo gratias tibi deo de victoria abrae veniētis de cede de quattuor regū: vt habet̄ Gen. xiiij. Sacerdos tuus: nō solū q: tibi ministrans: s; q: te significās. Glo. Gene. xiiij. Melchisedech q̄ interpretat̄ rex iusticie: ꝛ dicit̄ rex pacis christū significat: per quē recōciliati sumus: ꝛ qui in fine seculi iuste iudicaturus est. Sanctū sacrificiū/immaculatā hostiā. Illā clausulā vt Inno. refert/addidit ad canonem Leo papa. Et pōt referri ad sacrificium melchisedech: qd̄ d: sanctū ꝛ immaculatū: non in se formaliter: sed figuratiue ꝓpter sacrificiū nostrū: qd̄ in illo expressiue fuit prefiguratū: quapropter ꝛ illi/nostri sacrificij conditiones attribuuntur. Hoc quidē sanctū est ꝓpter plenitudinē gratie ꝛ virtutū copiā. (Nō em̄ dedit deus spiritū filio suo ad mensurā) q̄ in hoc nostro sacrificio cōtinetur. Ioh. iij. Est ꝛ sacrificiū immaculatū quoad innocentiā ꝛ pcti immunitatē. Christ⁹ em̄ nec pctm̄ fecit: nec inuentus est dol⁹ in ore eius. Esa. liij. et. j. Petri. ij. Uel sanctū est quoad nos: pro quāto nobis ex h̄ sacrificio gr̄a ꝛ sp̄ualium virtutum dona largiuntur: qui sunt nostra sanctitas vie: ꝛ pignus future glorie: ꝛ perpetue sanctitatis. ¶ E Quia autē in textu illo mentio fit de figuris/quib⁹ hoc sacrificiū prefiguratū est: aliq̄d latius de figuris ipsis est tractandū: sc; de figurarū rōne ꝛ cōgruētia, numero ꝛ sufficientia/ordine ꝛ excellentia. ¶ Circa primū ponit Alex. pte. iiij. q. xix. arti. j. rōnes tres/quib⁹ cōgruebat p̄figurari: sc; rōne difficultatis/significatiōis/dignitatis. Rōne difficultatis: q: illud sacramentū inter oia sacramenta: imo inter oia credibilia difficillimū est ad credendū: ergo hoies debuerant manuductione assuefieri figurarū: ꝛ sic progredi ad eius credulitatem. Propter significationem: q: christus passus (quo datur vita fidelib⁹) hoc sacramento significat̄ ꝛ continet̄. Congruebat aūt christū passum plurib⁹ figuris prefigurari: eadē ratione cōueniebat illa sacramēta prefigurari in quib⁹ christ⁹ passus p̄ncipaliter significat̄. In duob⁹ autē sacramētis/sc; baptismo/ꝛ sacramēto altaris p̄ncipaliter significat̄ christ⁹ passus. Nā de baptismo dicit apl's. Cōsepulti sumus ꝑ baptismū christo in morte. (Ro. vj.) De eucharistia vero ait dn̄s: Hoc facite i meā cōmemorationē. Un̄ et ista duo sacramēta fluxisse dicunt̄ ex latere christi militis lancea aperto: q: in sanguine ꝛ aqua: q̄ de eodem latere fluxerunt: (Za. xij.) sacramentū eucharistie ꝛ baptismi. (baptismi quidē in aqua: eucharistie in sanguine) significabat̄. Eadē igit̄ rōne qua baptismus: etiā eucharistie sacramentū debuit prefigurari. Propter dignitatē. Prefiguratio em̄ rei attestatur eius dignitati. Inter oia autē sacramenta noue legis/sacramentū eucharistie dignissimum est ꝛ excellētissimum: quia non tm̄ gratiā accidentalē significat sicut cetera sacramenta: sed gratiā substantialē cōtinet vere ꝛ realiter: christū sc; dn̄m fontē oim̄ gratiarū. Et quia expectabatur tanq̄ donū dei excellentissimū: congruebat vt prefiguraret̄: quaten⁹ sic quodāmodo certificarent̄ expectantes:

ꝛ ex hoc magis

⁊ ex hoc magis ꝯſolarent᷑: ⁊ ex peccati dignitas mõſtraret᷑.
¶ F De figurarū aūt pluralitate ⁊ numero d᷑: ſm Alex.
⁊ Alb. ꝙ ꝗuis multa fuerūt ſacrificia ⁊ ante legem ⁊ in le
ge deo oblata a patribꝰ: tñ illud vnū in oībꝰ eſt ſignificatū.
Nā tot gratie ⁊ ſalutares ſunt huiꝰ ſacramēti effectꝰ: ⁊ tā
ta legis imꝑfectio, ꝙ ꝑ vnā figurā ſiue ſignū non poterat
expreſſe ſignificari. Varijs ḡ figuris ſignificat᷑. Et quantū
ad materiā que eſt ſignū tm̄. Cōtentuȝ qḋ eſt res ⁊ ſignū.
Rem ⁊ nō ſignū, ſcȝ diuerſitatē gratiarū. Effectuū ⁊ opa
tionū multiplicitatē. ¶ Quātū ad materiam q̄ eſt panis:
ſignificat᷑ in panibꝰ, angelis ab abraā: Geñ. xviij. oblatis.
Propoſitionis, Exo. xl. Primitiarū Leui. xxiij. Helie ſub
cinericio. iij. Reg. xix. Ordeaceo in hoſtes voluto. Iudi
cū. vij. In his ꝗnqȝ panū generibꝰ ſignificant᷑ ꝗnqȝ q̄ ſunt
in chriſto ꝑ panē ſignificata. ſ. nature puritas: nature ſan
ctitas: regalis dignitas: nutrimenti efficacitas: ſuꝑ inimi
cos triūphās humilitas. ¶ Nature puritas ſignificat᷑ in
pane angelis ab abraā oblato: de quo ita ſcribit᷑: Apparē
tibꝰ angelis abrae ſedenti in oſtio tabernaculi ſui: feſtina
uit abraā in tabernaculū ad ſarā: dixitqȝ ei: Accelera: tria
ſata ſimile cōmiſce: ⁊ fac panes ſubcinericios: ꝗs ⁊ poſuit
corā eis vt ſequēs textus declarat. In his tribꝰ ſatis ſimile
cōmixtis: q̄ ſunt farinula puriſſima, ſignat᷑ triplex puritas
Puritas deitatis ſine furfure mutabilitatis. Iaco. j. Apud
quē nō eſt trāſmutatio: nec viciſſitudinis obūbratio. Pu
ritas aīe ſine furfure peccati originalis. Sap. viij. c. Sorti
tus ſum aīam bonā. Puritas corporis ſine furfure libidi
nis. Ibidē. Cū eſſem magis bonꝰ: veni ad corpus incoin
quinatū. ¶ Nature aūt ſanctitas ꝑ panes ꝓpoſitionis ſi
gnificat᷑. de quibꝰ d᷑. j. Regū. xxj. Nō habeo laicos panes
ad manū: ſed tm̄ panem ſanctū. Si mūdi ſunt pueri maxi
me a mulieribꝰ: manducent: dixit achimelech ſacerdos in
nobe ad dauid. Nō licebat em̄ illū panē manducare niſi a
ſanctis. ⁊ in loco ſctō. Sic ꝓpter huiꝰ panis chriſti ſctitatē:
nō licet eū comedere niſi ſctōs. Alioquin ſi indigne ſumit᷑
nō ad vitā ſȝ ad iudiciū ſumit᷑ ſempiternū. j. Cor. xj. ¶ Re
galis aūt nobilitatis dignitas ſignificat᷑ ꝑ panes ꝑmitia
rū. Primitie em̄ nobiliores fuerūt in fructibꝰ. Hiere. ij. Sā
Prouer ctus iſrael dn̄o primitie frugū eiꝰ. ⁊ iterū: Honora dn̄m de
bioꝝ. iij. tua ſubſtātia: ⁊ de primitijs oīm frugum tuarū da paupe
ribꝰ. De optimis noſtris dn̄m honorare iubemur. ¶ Nu
trimenti efficacia ⁊ viatici virtꝰ ſignificat᷑ in pane helie: q̄
in panis ſibi ab angelo preſentati fortitudine: ambulauit
quadraginta diebꝰ ⁊ quadraginta noctibꝰ vſqȝ ad montē
dei oreb. Et ideo viaticū appellat᷑: q: ꝑ totā viā ambulan
tes nos cōfortat. vñ Joſue. v. Per totā viā deſerti nō defe
cit cibus mānatis filijs iſrael. ¶ Triūphās chriſti humili
tas ꝯtra oēs inimicos: ac patiētis mortalitas figurat᷑ ꝑ pa
nem ſubcinericiū, ordeaceū in ſomnis viſuȝ volui i caſtris
madiā: ipſaqȝ ſubuertere, ⁊ terre funditꝰ coequare. Iudi.
vij. Humilis em̄ chriſti paſſio oia inimicoꝝ caſtra ſubuer
tit. Phil. ij. Exinaniuit ſemetipm formā ſerui accipiens in
ſimilitudinē hoīm factꝰ ⁊ habitu inuētꝰ vt hō: humiliauit ſe
metipm factꝰ obediens vſqȝ ad mortē: mortē aūt crucis: ꝓ
pter qḋ ⁊ deꝰ exaltauit illū: ⁊ donauit illi nomē qḋ eſt ſuꝑ
oē nomē: vt in noīe eiꝰ oē genu flectat᷑, celeſtiū, terre
ſtriū ⁊ infernoꝝ: ⁊ ois lingua cōfiteat᷑: q: dn̄s ieſus in glia
eſt dei patris. Cuius em̄ humilitas durus cortex eſſe vi
deat᷑: ⁊ mortalitatis paſſio decoctio videat᷑ ſub cinere: tm̄
virtus ꝯfortatiua latet intus q̄ diabolū vincit: ⁊ inimicoꝝ
caſtra ſubuertit. ¶ G Cōtentū vo huiꝰ ſacramēti chriſtꝰ
paſſus: q̄ res eſt ⁊ ſignū: figurat᷑ ꝑ oblationē aīaliū terre
ſtriū ſimul ⁊ volatiliū. In agro quē obtulit abel. Geñ. iiij.
Vacca trienni quā obtulit abraā. Geñ. xv. Per vitulū te
nerrimū quē idē obtulit in cibū angelis. Geñ. xviij. Per
agnū paſcalem ⁊ hedū. Exo. xij. Per arietes vitulos ⁊ hir
cos q̄ in leuitico ⁊ locis diuerſis precipiunt᷑ offerri. Preci
pue ꝑ imolationē veruecis ſeu arietis: quē abraā patriar
cha ꝑ vnigenito obtulit. Geñ. xxij. Per holocauſtū vitule
ruſe: cuiꝰ cineribꝰ ⁊ ſanguine oia expiabant᷑: ⁊ cuiꝰ ſanguis

ꝑ pontificem ſemel in anno in ſancta ſctōꝝ inferebat᷑. Etiā Leuiti.
in auibꝰ turture, colūba ⁊ paſſere. Leui. j. ⁊. xiiij. In agno xvj.
quidē ꝓpter patientis māſuetudinem. Et ego tanqȝ agnꝰ
manſuetus q̄ portatur ad victimā. Hiere. xj. ⁊ Eſa. liij. Si
cut ouis ad occiſionē ducet᷑: ⁊ quaſi agnꝰ corā tondente ſe
obmuteſcet: ⁊ nō aperiet os ſuū. In hedo aūt ꝓpter paſ
ſionis cauſam: q̄ eſt duplex peccatū. ſ. originale ⁊ actuale.
Pergēs affer mihi duos hedos optimos: quibꝰ libenter geñ. xxvij
veſcit᷑ pater tuus: quos cū coctos intuleris, benedicat ti
bi pater tuus. Hircus ⁊ capra duas ſequelas ſignant pec
catoꝝ: quas etiā chriſtus abſtulit ſua paſſione. Hircus em̄
peccati ferocē inviſitat eiꝰ ꝓpter ꝯſuetudinē eiꝰ ſignificat.
Capra aūt ꝑ libidinē, ꝓnitatē ad peccatū repreſentat: q̄
purgauit dn̄s in ſua paſſione. Leuiti. iiij. de principe dicit᷑:
Offer ⁊ hoſtiā corā dn̄o hircū de capris imaculatū. Solꝰ
aūt chriſtꝰ ſimilitudinē carnis peccati habens ⁊ nullū pctm̄:
eſt hircus immaculatꝰ de capris: hoc eſt pctōris ⁊ peccatri
cis, a patribꝰ deſcēdens. Veruex aūt ſiue aries dux gregis
principatū chriſti in regno fideliū deſignat. Vnū de bene Prouer
gradientibꝰ eſt aries dux gregis: nec eſt q̄ reſiſtat ei. Hunc bio. xxx.
offert abraā: quo repreſentat᷑ qualiter immortalis manet
deitas ſicut iſaac: ⁊ imolata humanitas ducis noſtri gre
gis: qḋ ſignificat aries imolatꝰ. ¶ H Cōmemoratio aūt
paſſionis, que quotidie fit in oblatione huiꝰ ſacrificij in al
tari: ꝑ iuge ſacrificiū qḋ mane fiebat ⁊ veſpere de agnis:
vt d᷑: Numeri. xxviij. Agnos anniculos imaculatos duos
quotidie in holocauſtū ſempiternū: vnū offeretis mane:
alterū ad veſperū. Mane quidem ad gratiā virtutis: qua
mane in vita iſta egemꝰ ad meritū. Veſpere aūt in pericu
loſa infirmitate: q: tūc egemꝰ ſacro ad viaticū: de quibꝰ in
pſ. dicit᷑: Dirigat᷑ oratio mea ſicut incenſum ſupple matu
tinū. in cōſpectu tuo, eleuatio manuū tuarū ſacrificiū ve eccle. xj.
ſpertinū: ſcȝ in recōmēdatione aīe. Mane ſemina ſemen
tuū: ⁊ veſpere nō ceſſet manus tua: q: neſcis quid magis
oriat᷑ hoc aut illud. ⁊ ſi vtrūqȝ ſimul: melius erit. In vitu
lis aūt boū repreſentabat᷑ hoc ſacrificiū ꝓpter ſaginā, ma
turitatē ⁊ vtilitatē. Saginatꝰ eſt em̄ vitulus oīmi pingue
dine deuotiōis. Lu. xv. Occidit pater vitulū ſaginatū: q:
ſaluū illū recepit. Mature etiā incedit bos ⁊ caute: ⁊ for
titer vngulā figit: ⁊ vtilis eſt ad arandū. Sic chriſtꝰ caute
pedē poſuit: nulli malū oibꝰ bonū exēplū dedit: hoīm cor
da vomere predicationis arauit. Prouer. xiiij. Vbi appa
rēt plurime ſegetes: ibi manifeſta eſt fortitudo bouis. In
auibus aūt ꝑ turturē deſignat᷑ ꝑ gemitū: ⁊ hoc in oratiōe,
ꝑ columbā: q: ad patriā reuolare chriſtꝰ docuit: qḋ pre aui
bus ceteris colūba nouit. Qui ſunt hi qui vt nubes volāt Eſa. lx.
⁊ quaſi colūbe ad feneſtras ſuas? In paſſere aūt: q: fuge
re preſentiū inſidias docuit. Paſſer em̄ aliud preſidiū nō
habet niſi fugā. Vñ in pſ. paſſeri ſe cōparat: Factꝰ ſum ſi
cut paſſer ſolitariꝰ in tecto. In ſingulari tm̄ ſacrificio vitule
ruſe: Nume. xix. ſignat᷑: ideo q: ſicut in ſanguine vitule ru
fe vniuerſa expiabant᷑: ⁊ cū ſanguine eiꝰ erat introitꝰ in ſan
cta ſanctoꝝ. Ita ⁊ in ſanguine chriſti vniuerſalis fit expia
tio pctōꝝ. Et ꝑ ſanguinem eiꝰ apertus eſt introitꝰ in regnū
celoꝝ. Vñ ad Heb. xiij. Quoꝝ aīaliū infert᷑ ſanguis ꝑ pctō
in ſancta ꝑ pontificem: hoꝝ corpora cremant᷑ extra caſtra
ꝓpter qḋ ⁊ ieſus vt ſanctificaret ꝑ ſuū ſanguinē populū:
extra portā paſſus eſt. Et ibidem. ix. Nō em̄ in manu facta
ſancta introiuit ieſus exēplaria veroꝝ: ſed in ipm celū: vt
appareat nūc vultui dei pro nobis. Sic igit᷑ ſignat᷑ in aīa
libus cōtentū in hoc ſacro chriſtꝰ paſſus res ſimul ⁊ ſignū.
¶ I Signat᷑ tertio ꝓpter diuerſitatem gratiarū: quas
cōtinet hoc ſacramentū virtualiter ⁊ effectiue: q̄ ſunt res
huius ſacramenti. ⁊ nō ſignū ꝑ oblationem ⁊ ſacrificia re
rum inanimatarū: vt ſalis, ſimilaginis, mellis, olei, thu
ris, ⁊ adipis. Mel em̄ licet nō ſit oblatio legis: Leuit. ij.
eſt tm̄ in verbis ſapiētie: ⁊ oſtendit dulcedinē ſacrificij: q̄ in
ſacrificijs holocauſtis ⁊ pacificis offerebant᷑: ſicut tangit᷑
Leui. j. ⁊. ij. ⁊ deinceps. ¶ In his igit᷑ ſacrificijs prefigna
tum eſt ſacramētū ſex modis. In ſale diſcretio rōnabilitas

Leui.ij. tis: q: nihil fecit christus nisi cōgrua rōne. In omi sacrifi-
cio offerens sal. Ad cui⁹ imitationē etiā aplus nos hortat
rōnabile obsequiū vestrū. Ro.xij. ¶ In similagine hui⁹
sacrificij mūdissima puritas. Leui.ij. De simila purissima
Eccli. erit sacrificiū. ¶ In melle sancti spūs dulcedo. Spūs me⁹
xxiiij. super mel dulcis: et hereditas mea sup mel et fauū. ¶ In
Cant.j. oleo aūt pinguedo figurat devotionis. Oleū effusum no
Cāti.iij. men eius. ¶ In thure notat odor orōnis et virtutis. Que
est ista q̄ ascendit de deserto sicut virgula fumi: ex aromati
bus myrrhe et thuris. ¶ In adipe et pinguedine significa
tur hoc sacrificiū: q ad crassitudinis dulcedinē in spūssci
Leui.iij. intima cōsolatione. Omnis adeps dñi erit iure ppetuo.
et in ps. Sicut adipe et pinguedi. rc. aia mea: et labijs exul.
lau. os meū. Hinc eccl̄ia canit. Pinguis est panis christi: et
prebebit delitias regib⁹. Et ita sacrm hoc quantū ad mul-
titudinē gratiarū suarū: ac pinguedinē et ꝯsolationē spūs
in his sacrificijs est signatū. ¶ Et figurat quarto quā-
tum ad effectuū suoꝝ et opationū multitudinez in modis
oblationū. Sunt aūt modi illi vniuersi numero quinqꝫ: et
sextus modus saluat in oib⁹ illis. Et sunt holocaustū/pa-
cifica/victima/hostia/imolatio. In oib⁹ istis saluat obla-
tio: q: quodlibet istoꝝ deo offerebat. ¶ Holocaustū eni
dicit qd totū incēdebat igne: sicut agni iuge sacrificiū: et sa
crificiū vitule rufe. ¶ Pacifica do q̄ pro pacis ppitiatiōe
(vel iam facte vel in christo faciende: tū pro pctōꝝ recōci-
liatione) offerebat. Et hec nō tota incendebat: sed pars
cremabatur dño: pars cessit sacerdoti offerenti: et pars in
vsus eius qui obtulit pacificam: et pro quo offerebatur.
¶ Hostia aūt vt dicit Ethius vel ideo dicebat ꝙ ad ostiū
tabernaculi ducebat/manib⁹ offerentiū impositis capiti
eius: vt sic significaret ꝙ p ipsa ad sancta pateret accessus
Vel ideo: q: p vincēdis/vel iam victis hostib⁹ offerebat.
¶ Victima aūt vt idem Ethius dicit/dicebat: vel q: victa
offerebat: vel q: offerebat in victoria qua hō vicisse gau-
debat. ¶ Immolatio dicebat: que cum offerebat molam
quādā habebat in capite in signū ꝙ hoc aial ad dei sacri-
ficia pertinebat. Mola dr pulsex farina aqua et sale: qua
olim victime inter cornua pfundebant. hinc dr: verbū im-
molare. i. victimā mola pfundere: vt dicit Ianuens. ¶ In
oibus aūt his saluat oblatio: q: qdlibet illoꝝ corā deo of-
ferebat: anteq̄ in toto vel in parte incenderet. ¶ Hec oia
in nostro implent sacrificio spūaliter. Nostrum quippe sa
crificiū totum in igne charitatis et spūssancti oblatū est: et
offert quotidie. qd signatū est Gen. viij. vbi postq̄ noe de
arca egressus est saluatus ex aqua: qd salutez p baptisma
cōsecutā significauit. fm illud. j. Pet. iij. In dieb⁹ noe cum
fabricaret arca: pauci. i. octo aie salue facte sunt per aquā.
Qd et vos similis forme saluos facit baptisma. Postq̄ igi
tur sic noe egressus arcā saluatus edificauit altare: et tol-
lens de cūctis aialib⁹ et volucrib⁹ mūdis: obtulit holocau-
stū sup altare: et odoratus est dñs odorē suauitatis: q: siue
sint aialia dei/que laborant in necessitatib⁹ hui⁹ vite: siue
sint volucres celi/cōtēplatione celestia petentes in holo-
caustū p ignē charitatis et spūssci incensi in altari/hoc est
in sacrificio altaris deo oblati: in odorem suauitatis acce-
Gen.xxij. ptant. Immūdi do nihil cū altari nostro habent cōe: q: sa
crificio nro nō sunt vniti. Tolle filiū tuū vnigenitū quem
diligis isaac: et vade in terrā visionis: atqꝫ ibi offeres eum
in holocaustum sup vnū montiū quem monstrauero tibi.
Mons aūt ille eleuationē spūs repsentat: quā in nobis
Ad eph. opat virtus sacramēti. ¶ L Hec hostia etiā inter oēs
ij. est singulariter pacifica: q̄ pacē fecit inter nos et deū. Ipse
est pax nra: q̄ fecit vtraqꝫ vnū et mediū parietē solvēs ini-
micitias in carne sua. et Io. xvj. ait. In mūdo pressuraz ha
bebitis: in me aūt pacē. ¶ Hec hostia pacifica diuidit: q:
pars deo ad laudem offert: pars aūt pro eccl̄ia laborante:
pars p purgādis in purgatorio participat: de quo. j. dicet
¶ Hec etiā oblatio verissime hostia est: q: et hostes poten
ter deuicit: et p seipm qui ostiū est/in celū introduxit. Hinc
Esa. lxiij. Propugnator sum ad saluādū. Et Io. xvj. Ego
vici mundū. Christ⁹ eni exiuit vincens vt vinceret. Apoca.
vj. De scdo dr: Ro. v. Per ipm accessum habem⁹ ad deū et
gloriamur in spe filioꝝ dei. ¶ Hec etiā oblatio specialiter
dicit victima: q: christus victus obedientia patris volūta
rie se obtulit. Fact⁹ est obediēs vsqꝫ ad mortē: mortē aūtē ad phil.
crucis. His vinculis ligat⁹ fuit qn ait. Nō sicut ego volo: sꝫ ij.
sicut tu vis fiat. His q̄ paulus ligatus fuerat qn dixerat: Math
Alligatus spū vado in hierlm q̄ in ea ventura sunt mihi/ xxvj.
ignorans. His vinculis vinciunt oēs q̄ seipsos victimant Actu.xx.
pro christo. Vincti manicis pgent: et te adorabūt: reqꝫ de- Esa.xlv.
precabunt. Ideo etiā victima dicebat: q: in victima offe-
rebat. Per hanc eni in christo oēs vincim⁹ et mortē: et eū q̄
habet mortis imperiū. Heb. ij. Vt p mortē destrueret eū q̄
habebat mortis imperiū: et liberaret eos q̄ timore mortis
p totā vitā obnoxij erāt seruituti. Vbi ē mors victoria tua: j.cor.xv.
vbi est mors stimulus tu⁹? Sequit. Deo aūt grās q̄ dedit
nobis victoriā p dñm nrm iesuz christū. Hec denīqꝫ hostia
singulariter imolatio vocabat: q: olim offerēdo mola im-
ponebat: vt deo sciret esse oblata. Ita christ⁹ in oblationē
sanctā signat⁹ est a deo patre et manib⁹ offerentiū. A deo
quidē sicut dr Io. vj. Hūc eni pater signauit de⁹. A manib⁹
offerētiū purpura/veste alba/arūdine p sceptro/et corona
spinea signat⁹ est. Egredimini filie hierlm: et videte regez Can. iij.
salomonē in diademate quo coronauit illū mater sua. Ab
hac mola imolationis nomen cōgrue accepit nra oblatio
ps. Immola deo sacrificiū laudis: et redde altissimo vota
tua. Circū. et immola in tabernaculo ei⁹ hostiā vociferatio
nis. Itē tibi sacrificabo hostiā laudis. In oib⁹ his saluat
salutaris oblatio: qua ipe summ⁹ pōtifex obtulit se in oib⁹
his. Et ad oia h̄ q̄ dicta sunt: Esa. liij. Oblat⁹ ē q: voluit:
cui⁹ oblatio nra scrificatio fuit. vn̄. Io. xvij. Ego p eis scti-
fico meipm. hoc est: Ego p eis scrifico meipm: vt ipi in me
sint sancti et oblati. Oblati eni sum⁹ semel in christo morē
te in cruce: offerimur in eo quotidie in hac altaris hostia/
ad celi ostiū nobis p hostiā hanc apertū. Hec oia Alb. lib.
ij. de miss. officio. ¶ M Doctor irrefragabilis Alexā.
de ales. q. xxix. par. iiij. mēbro. ij. octo ponit prefiguratiōes
hui⁹ sacrificij. Prima fuit in oblatione panis et vini melchi
sedech. Gen. xiiij. Scda in agno pascali. Exod. xij. Tertia
in manna. Exo. xvj. Quarta in aqua q̄ fluxit de petra. Nu
me. xx. et j. ad Cor. x. Quinta in diuersis legis sacrificijs.
Leui. ij. et sequētib⁹. Sexta in hedo quē coctū obtulit ma-
nue. Iudi. xiij. Tulit hedū de capris et libamēta/ et posuit
sup petrā rc. Septima in fauo mellis quē ionathan sum-
mitate virge cōuertit ad os. j. Reg. xiiij. Octaua in fluxu
aque et sanguinis de latere christi. Ioh. xix. Dicit eni Aug.
ꝙ fluxus ille figura fuit baptismi et eucharistie. Prima fi-
gura fuit figura hui⁹ sacramēti quātū ad exteriorē formā
et effectū primū/scꝫ refectionē spūalem. In illa oblatione
panis et vini repsentata fuit forma exterior sacri/et refectio
spūalis. Vn̄ sicut h̄ est i re: ita ibi fuit in figura. ¶ In scda
scꝫ agno pascali fuit figura sacramenti et rei/hoc est christi
Nam sicut agn⁹ pascalis datus fuit in signū liberationis
a seruitute egyptij: ita agn⁹ est in liberationem a seruitute
diaboli. Nō eni dari debet hoc sacrm nisi existētib⁹ in grā.
Fuit etiā innocētia christi signata p agnū cui⁹ mādicatio
a calciatis ad iter precinctis baculos in manib⁹ habentib⁹
cū lactucis agrestib⁹ et azymis panib⁹: dispositionē eorū q̄
manducant quaten⁹ ad salutem sumant significat: vt scilꝫ
sumentes sint sine pcti fermēto. Penitētia p pctis ama-
ricati pctis: fide diuinitatis et humanitatis imbuti in inq̄-
rendis mysterijs simplices nō curiosi: mente et corpore ca-
sti: precedentiū patrū imitatores: aiarū suarū custodes:
ad patriā cū desiderio festinantes: q̄ oia late psequit bea.
Grego. in homel. pascali. ¶ In tertia scilꝫ manna signat
effectus suauitatis. Sapien. xvj. Panem de celo prestitis
illis/omne delectamentū in se habentem: et ois saporis
suauitatē. Suauitas nāqꝫ in māna significat plenitudinē
grē in christo: de cuius plenitudine accipiēs aia delectat.
¶ In quarta scꝫ aqua que fluxit de petra significatur esse

ctus hui⁹ sacramẽti/q̄ est extinctio estus peccati: eiusq̄ ablutio facta p sanguinẽ christi: vnde Amb. li. de sacra. Illis aqua de petra fluxit: tibi sanguis fluxit de christo. ¶ In quinta. s. sacrificiis significat oblatio christi in hoc sacro representata. Oblatus em̄ fuit in passiõe tanq̄ holocaustũ: tanq̄ hostia pacifica: ⁊ q̄si victima pro pctõ. Inquãtũ em̄ innocens fuit ⁊ nullius debitor: imolatio illi⁹ holocaustũ fuit: qd nõ obtentu aliquo: sed totũ in obsequiũ dei offerebatur. Totus inquã pro nobis/nihil p se. Inquantũ aũt fiebat in recõciliationẽ cũ deo ⁊ angelis/fuit hostia pacificoꝝ pacificans oia/⁊ q̄ in celis ⁊ q̄ in terris. ad Col. i. Inquantũ fuit redẽptio nr̃a fuit victima p pctõ. In oblatione manue supra petrã signat/q̄ oblatio nostra fieri debet in fide christi q̄ est petra. de qua apls. i. Cor. x. Petra aũt erat christ⁹. ¶ In septima scz fauo mellis/quẽ ad os suũ virga intincta ionathas applicuit: qualitas significat offerentis sacerdotis q̄ debet hr̃e vite sanctitatẽ: qd p ionathã significat/qui gr̃a interpretat: ⁊ ordinis dignitatẽ qd per virgã importat: ⁊ christi cuius psonã gerit: fidei ⁊ vite imitationẽ: qd p intinctionẽ virge in fauũ mellis ⁊ applicationẽ ad os importat. Christus em̄ fau⁹ mellis est propter duplicẽ naturã: diuinã in humana/qd est mel in cera. ¶ In octaua scz effluxu sanguinis de christi latere ostẽditur/vñ hoc sacrm̃ habz efficacie sue ortũ: scz ex passiõe christi q̄ in lateris apertione est cõsummata. hec Alexã. in sũia.

¶ N Otãdo magr̃ sniarũ dist. viii. quarti libri ponit tm̃ quatuor figuras. s. mãna: effluxũ sanguinis de latere christi: oblationẽ melchisedech: ⁊ agnũ pascalẽ: põt breuiter dici q̄ magr̃ nõ voluit ponere oẽs figuras: sz magis expresas. Possunt em̄ he quatuor figure distingui penes quatuor principales effect⁹ hui⁹ sacramẽti. s. Viuificare: ⁊ quãtum ad illũ figurat p sanguinẽ qui est vita hoĩs causaliter q: aĩa oĩs carnis ĩ sanguine est. Leui. xvii. Et sanguis christi emũdauit cõsciẽtias nr̃as ab opib⁹ mortis. ad Heb. ix. Alius est viuificata nutrire: ⁊ quãtũ ad hoc significat per mãna. Sap. xvi. Angeloꝝ esca nutriuisti pplm̃ tuũ. Terti⁹ effect⁹ est vires restaurare: ⁊ quãtũ ad h̃ significat p panẽ ⁊ vinũ oblatũ a melchisedech abrae reuertẽti de prelio/in quo pdita restaurauit. Quartus effect⁹ est ptegere a ptãte aduersarioꝝ: ⁊ quantũ ad hoc significat p agnũ pascalẽ: cui⁹ sanguine custoditi sunt filii isrl̃ ab angelo exterminatore. Uel põt dici q̄ ille q̄tuor figure posite sunt ẽm quatuor q̄ in hoc sacro cõcurrũt: scz signũ tm̃: res ⁊ signũ: res tm̃: ⁊ causa: q̄ sunt spẽs panis ⁊ vini/christus/gr̃a/sanguinis effusio. Primũ p oblationẽ melchisedech. secundũ p agnũ pascalẽ. tertiũ p manna. quartũ p effluxũ sanguinis de latere repñsentat. Alie ab aliis assignant cause: sed ille sufficiãt: ⁊ tm̃ de numero ⁊ sufficiẽtia figurarũ. ¶ De tertio scz figurarũ ordine ⁊ excellẽtia. Dicit aũt figura excelẽtior: q̄ expssius significat: ⁊ quãtũ ad hoc d: q̄ figure se habent sicut excedẽtia ⁊ excessa. Nã ẽm diuersa in hoc sacro cõsiderata/nec hec figura excellit: nec illa. Nam quãtũ ad sacrm̃ tãtũ repñsentãdũ/excellit figura melchisedech: quãtũ ad sacrm̃ ⁊ rẽ/agni⁹ pascalis: quãtũ ad rẽ tm̃/mãna: desertũ: quãtũ ad causam/efflux⁹ sanguinis christi. Et hec satis patẽt ex p̃missis. ¶ Q Sed sunt duo dubia. Primũ/cur plus sacrificia hoꝝ triũ patrũ abel melchisedech/abrae: q̄ ceteroꝝ cõmemorant. Scdm̃/cur poti⁹ hec sacrificia de lege nature q̄ de lege moysaica ĩ canone assumunt. ¶ Ad primũ d: q̄ ideo hoꝝ patrũ sacrificia cõmemorant: q: sicut illoꝝ sacrificia typi fuere ⁊ figure sacrificii nostri: ita et patres ipsi fuere figura christi. Abel em̄ innocẽs ⁊ iustus a fratre suo inuidiose interfect⁹ est: p qd significat christ⁹: quia a fratrib⁹ suis iudeis inuidia obcecati/maliciose in mortẽ tradit⁹: ppter qd dicit Io. apoc. xiii. q̄ agn⁹ christus ab origine mũdi occisus est: in suis scilz in abel: in cui⁹ occisione prefigurat⁹ est: vt dicit glo. Abraã quoq̄ figura fuit christi in magna sua obedientia/qua parat⁹ fuit offerre ppriã suã subam in filio suo vnigenito. Et christ⁹ obediens fuit patri offerendo seipm̃ in mortẽ/ad volũtates ⁊ beneplacitũ patris. Fuit etiã in hoc abraã figura christi/q̄ patriarcha fuit ⁊ princeps patrũ/nõ tantũ israelitice plebis: sz ⁊ ppl̃i christiani: illi⁹ p carnẽ: istius p fidẽ: ẽm illud Gen. xvii. Nõ vltra vocabit nomẽ tuũ abram: sed appellaberis abraã: q: patrẽ multarũ gentiũ te cõstitui. Sic christ⁹ pater est oim̃ q̄ fecit vtraq̄ vnũ: qui lapis est angularis: duos in se parietes/iudeos ⁊ gentiles cõiungens in fidei vnitatẽ. In quo ⁊ oẽs modo spũaliter renascimur: ⁊ filii dei efficimur p gratiã adoptionis: qui ⁊ iuxta pmissionẽ abrae factã de suo fuit semine ortus. Melchisedech q̄z figura christi fuit: q: fuit rex salem. i. rex iusticie ⁊ pacis. Fuit sine patre ⁊ sine matre/⁊ sine genealogia. Sacerdos dei altissimi: bñdixit abrae: ⁊ obtulit decimas: p q̄ christũ apte figurabat: de quo ppheta: Orietur in dieb⁹ eius iusticia ⁊ abũdantia pacis donec auferat luna. i. ecclesie mortalitas. ⁊ Esa. ix. Ipse princeps pacis: pater futuri seculi. Hic princeps pacis fuit sine patre ex tpe: sine matre in eternitate: sine genealogia in diuinitate. Benedixit oibus fidelib⁹: ⁊ occurrit pulsans ad ostiũ: preueniens singulos in benedictionib⁹ dulcedinis. Occurrit quidẽ peccatorib⁹ in multa miseratiõe p immissionẽ sanctarũ cogitationũ: vt a peccatis se cõuertant. Occurrit ⁊ iam cõuersis in multa dulcedine/p multiplicationẽ gratiarũ donoꝝ ⁊ vtutũ. Obtulit ⁊ decimas p restaurationẽ ruine angelice. Cecidit quidez draco magn⁹ lucifer: ⁊ traxit secũ tertiã partẽ stellarũ: iuxta visionẽ beati Iohis in apoc. c. xii. Christus aũt p naturе hũane assumptionez/obtulit se deo patri/quo illa pars angeloꝝ que cecidit est integrata: ne vacuitas esset in illa hierlm̃ supna. Et sicut patres christi: ita eoꝝ oblationes figure fuerũt nr̃i sacrificii: vt pz ex supradictis. ¶ P Ad secũdũ dubiũ respõdet ẽm Alb. q̄ ideo sacrificia legis nature sunt adducta: q: illa in fide semp fuerũt accepta. Hostie aũt legis ve. minus accepte fuerũt: ⁊ ad tps tolerabãtur: vt eas carnalis ppl̃s magis deo offerret: q̄ idolis immolaret: eo q̄ ppl̃s ille pron⁹ fuit ad idolatriã. Vñ Leuit. xvii. postq̄ mandauit de bobus ⁊ eoꝝ adipib⁹ imolari dño quasi causam assignãs addidit. Et nequaq̄ immolabunt vltra hostias suas demonib⁹ cũ quib⁹ fornicati sunt. Vñ de sacrificiis ⁊ hostiis illius legis scribit p Hiere. vi. c. Holocaustomata vestra nõ sunt accepta: victime vestre nõ placuerũt mihi. Et p Osee. c. vi. Misericordiã volo ⁊ nõ sacrificiũ. Et iterũ in ps. Nõ accipiã de domo tua vitulos: neq̄ de gregib⁹ tuis hircos. Nũquid mãducabo carnes tauroꝝ aut sanguinem hircoꝝ potabo? Et similia multa q̄ ostendũt sacrificioꝝ illoꝝ inacceptabilitatẽ/quantũ ad pctõꝝ remissionem ⁊ gratie collationẽ. Nam quoad primũ dicit apls: Impossibile est sanguine tauroꝝ ⁊ hircoꝝ auferri pctã. ad Heb. x. Quoad scdm̃ ait Rom. iii. Ex operib⁹ legis nõ iustificabit ois caro. Et ad Gal. ii. Si p legem iusticia: ergo christus gratis mortuus est. Sed de hoc latius. s. lec. xxi. ¶ Potest etiam dici q̄ nõ tm̃ cõmemorant sacrificia horum patrũ tanq̄ figure nostri sacrificii: quantũ cõmemorantur propter patrũ illoꝝ acceptabilitatem. In quoꝝ primo cõmendat cõstans iusticia: in secundo fides: in tertio obedientia. Unde orat sacerdos vt accepta sint sacrificia/sicut patrum illoꝝ fuere. Sequitur. Q

Ps. lxxi.

Supplices te rogam⁹

omnipotens deus: Iube hec pferri p manus sancti angeli tui/in sublime altare tuũ/in cõspectu diuine maiestatis tue: vt quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctũ filii tui corpus ⁊ sanguinem sumpserimus: omni benedictione celesti ⁊ gratia repleamur. Per eũdem dñm nostrũ. Amen. ¶ Hec est tertia pars partis quinte principalis canonis: in qua post petitam oblatoꝝ acceptationem/petit sacerdos diuine gratie ⁊ benedictionis participationẽ. Et habet tres particulas. In pma ponitur petitionis instantia. In scda petitionis forma: ibi: Iube hec. In tertia iũgitur petitionis finis ⁊ substantia/ibi: Quotquot. ¶ Quoad primũ dicit: Supplices. i. hu

miles te rogamus. Allegam⁹ aūt humilitatē nostrā in petendo benedictionis gratiā: instructi doctrina iacobi aplī dicētis: Deus ſupbis reſiſtit: humilib⁹ dat gratiā. Eiuſdē iiij. Hinc rogam⁹ nō ex nr̄a iuſticia: qm̄ illa ante faciem tuā eſt tanꝙ pann⁹ mēſtruate. Eſa. lxiiij. ſed innitētes humilitati ꝑ quā nihil de nobis pꝛeſumim⁹: ſed ſolū de tua mia rogamus ⁊ petim⁹ ſcientes ꝙ oꝛatio humiliū celos penetrat: ⁊ nō diſcedit donec altiſſim⁹ eam inſpiciat. Eccī. xxxv. Rogam⁹ igiꝭ te oīpotens deus: q: nemo potēs eſt pꝛeſtare q̄ petim⁹. Quis em̄ impabit angelis vt vota nr̄a ꝓferāt ante cōſpectū tue celſitudinis: niſi tu deus oīpotens: qui rex es ⁊ dn̄s angeloꝝ? Quis ꝓfundere pōt celeſti benedictione ⁊ imbꝛe ſupne gr̄e coꝛpus ⁊ ſanguinem chꝛiſti filij tui participātes: niſi tu de⁹ oīpotens q̄ pater es miſericoꝛdiarū ⁊ totius cōſolationis: q̄ pꝛeuenis in bn̄dictionib⁹ de menſa quā paraſti manducantes? Iube hec ꝑferri. Tante ſunt ꝓfunditatꝭ hec vba dicit Inno. vt intellect⁹ human⁹ vix ea ſufficiat penetrare. Nā ⁊ bea. Gꝛeg. tanti ſacramēti dignus interpꝛes in. iiij. lib. dial. c. l. tanꝙ de re ineffabili ineffabiliter loquens: Quis inquit fideliū dubiū habere poſſit: in ip̄a immolationis hoꝛa ad ſacerdotis vocē celos aperiri: in illo ieſu chꝛiſti myſterio angeloꝝ choꝛos adeſſe: ſummis ima ſociari: terrena celeſtib⁹ cōiungi? Vnū quoqꝫ ex viſibilibus ⁊ inuiſibilib⁹ fieri? Idem: Vno eodēqꝫ tpe ⁊ momento ⁊ in celū rapiꝭ miniſterio angeloꝝ ſociādum coꝛpori chꝛiſti: ⁊ ante oculos ſacerdotis in altari videꝭ. ⁊ ponunꝭ hec verba de cōſe. diſt. ij. quid ſit ſanguis. Quoꝝ expoſitionē require. ſ. lec. xlvij. ❡ R Subdit Inno. Saluo tn̄ occulto celeſtis oꝛaculi ſacro poſſunt hec vba: licet ſimplicius tn̄ ſecurius intelligi ſic tripliꝭ quidē: ſm ꝙ pnomen hec pōt demōſtrare: vel fideliū vota: vel coꝛporis et ſanguinis ſacra: vel per ea myſtice ſignificata. Pꝛimo mō ſic. Iube hec ſcꝫ vota fideliū: ſupplicatiōes ⁊ pꝛeces Perferri. i. repꝛeſentari Per man⁹ ſancti angeli tui. i. ꝑ miniſteriū angeloꝝ: q̄ (vt aplſ ait ad heb. j.) ſunt oēs adminiſtratoꝛij ſpūs. Hi quidē nūciant deo nr̄as oꝛatiōes quas fundimus: iuxta illud qđ ait angelus ad tobiā eiuſdem. c. xij. Quādo oꝛabas cū lachꝛymis ⁊c. ego obtuli oꝛationē tuā dn̄o. Et ſm Alb. Non d̄: hic ꝑ ſancti angeli tui pꝛo vno angelo tm̄: vel ꝓ vno angeloꝝ choꝛo: ſed ꝑ oībus. Oēs em̄ celeſtes eſſentie (vt dicit bea. Diony.) angeli vocanꝭ: quoꝝ innumera eſt multitudo: ſm illud Dan. vij. Milia milium miniſtrabāt ei: ⁊ decies centena milia aſſiſtebant ei. Hoc aūt maxime intelligendū eſt fieri dicit in ſacro altaris allegans illud Gꝛeg. ſtatim ſupꝛa poſitū. Aſſiſtūt aūt angeli nō ad hoc ſacꝫ ꝯſecrandū: q: ad hoc nō acceperūt ptātem: ſed in hac ab hoīb⁹ excedunꝭ: vt. ſ. habitū eſt lec. iiij. Adſunt aūt vt honoꝛē ⁊ reuerentiā exhibeāt regi ſuo chꝛi-

ſ. Pe. ſ. ſto: in cui⁹ vultū reſpicere (vt Pe. ait) ſemꝑ delectanꝭ: Vt quoqꝫ vota ⁊ pꝛeces ⁊ deſideria ſacerdotis ⁊ totius ppl̄i deo repꝛeſentent: ſm illud Apoca. viij. Aſcendit fum⁹ aromatū in cōſpectu dn̄i de manu angeli. Nō aūt hoc petitur ſm be. Aug. vt de⁹ ꝑ angelos noſcat pꝛimo q̄d petim⁹ aut deſideram⁹: q̄ oīa nouit anteꝙ fiant. Dan. xiij. vn̄ ⁊ chꝛiſt⁹ ait: Scit pater veſter quid opus ſit vobis anteꝙ petatis. Mat. vj. Sꝫ q: neceſſe habet rōnalis creatura tpales cauſas in deū ⁊ ad eternitatē referre: ſiue petēdo q̄d erga ſe fiat: ſiue cōſulendo q̄d faciat: aut q̄d deo iubente implendū eſſe cognoſcat: hoc nobis euidēter vel latēter angelus repoꝛtet. Sic em̄ de⁹ iuxta oꝛdinē ſue ſapiētie ſtatuit vt infima ꝑ media reducanꝭ ad ſupꝛema: vt vult Diony. in lib. de ange. hierar. Sic docet hoīes ꝑ angelos: inferioꝛes per ſupioꝛes: vt oīs illuminatio a patre luminū oꝛdinate pcedat. ❡ Vel aliter exponiꝭ hec particula: Iube hec ꝑferri. Hec. i. coꝛp⁹ ⁊ ſanguinē filij tui. In ſublime altare. i. in celū nō ſm realē loci trāſlationē: q: iā ibi reſidet in foꝛma glorioſa: ſed ſm acceptationē gratā inquātū tibi hec coꝛp⁹ ⁊ ſanguinē offerim⁹: petētes vt ex eoꝝ participatiōe celeſti gr̄a repleamur. ❡ S Vel tertio. Iube hec ꝑferri. Hec. i. ſignatū ꝑ ſacra coꝛpoꝛis ⁊ ſanguinis: qđ eſt eccleſia militās

Eccleſiā militantē eiuſqꝫ membꝛa. Iube tu pater celeſtis ꝓferri in ſublime altare tuū. i. eccleſiā triūphantem q̄ altare d̄: iuxta hoc Leuit. vj. Ignis in altari meo ſemꝑ ardebit. i. feruoꝛ charitatꝭ i ecc̄ia triūphāte: ⁊ d̄: altare: q: ibi ſacrificaꝭ ſacrificiū laudis. ps̄. Beati q̄ habitant in domo tua dn̄e: in ſecula ſeculoꝝ laudabūt te. In cōſpectu diuine maieſtatis tue. i. ſupꝛeme ⁊ altiſſime diuinitatis tue: q̄ in celo ⁊ eccleſia triūphante ſingulari fulgoꝛe rutilat. Per man⁹ ſancti angeli tui. i. ꝑ miniſterium ⁊ ſeruitiū angeloꝝ: vt. ſ. Vel ꝑ manus ſancti angeli tui. i. chꝛiſti filij tui qui eſt angelus magni cōſilij. ſm illud Eſa. ix. Vocabiꝭ nomen e⁹ magni cōſilij angelus. Vt quotquot de ſeruitute cleri vel voto ppl̄i. Ex hac altaris ꝑticipatiōe. hoc eſt ex ſacrificij altaris cōione. Sumpſerimus: ⁊ hoc ſacramentaliter vt celebꝛans: vel ſpūaliter tm̄ vt ppl̄s circūſtans. Sacroſanctū filij tui coꝛpus: qđ opatione ſpūſſancti de puriſſimis ſanguinibus virginis foꝛmatū inſeparabiliter mō ineffabili excellentiſſime diuinitati vnitū eſt: pꝛopter qđ rectiſſime ſacroſanctū dicꝭ: quaſi bis ſanctū ex pleniſſime gratie et verbi pſonali vnione. Et ſanguinē naturalē ꝑ nobis fuſuꝫ eiuſdem filij tui. Omni celeſti benedictione. oīm ſpūaliū chariſmatū gratiarū donoꝝ ⁊ virtutū. Repleamur: q: ſine hoꝝ largitione oē opus noſtrū eſt inualidū. Repleamur ſm mentē a te patre luminū: a quo eſt oē datū optimū ⁊ oē donū ꝑfectū. Cōcludiꝭ: Per eūdem chꝛiſtū dn̄m noſtrū. quē cōſtituiſti mediatoꝛē inter te ⁊ nos pctōꝛes miſeros: atqꝫ aduocatū: vt cauſam noſtrā coꝛā te pijſſimo iudice ⁊ iuſtiſſimo ageret: ⁊ pꝛo nobis efficaciter interpellaret: quaſi diceremꝰ: Non ꝑ merita noſtra placere tibi poterit noſtra oꝛatio. Placeat igiꝭ tibi ſaltē ꝑ dn̄m noſtrū ieſuꝫ chꝛiſtū filiuꝫ tuū in quo tibi bene cōplacuiſſe teſtatus es. Per hunc ad te accedim⁹ quatenus ad te ipſe ꝑ ſemetip̄m accedat: cui ⁊ pꝛius cōceſſiſti vt introiret ꝑ ſanguinē ꝓpꝛiū in ſancta tua eterna nr̄a redemptione inuenta. ad Heb. ix.

❡ T Sacerdos aūt hanc dicēs oꝛonē humiliter ſe inclinat: oſculaꝭ altare: manus cōplicat: ⁊ tres cruces foꝛmat. Inclinatio illa ſm Inno. ⁊ Alex. ſignificat chꝛiſti humiliationem ⁊ inclinationē: qua imminēte paſſione poſitis genibus pcidit in facieꝫ oꝛans: Pater mi ſi poſſibile eſt trāſeat a me calix iſte. Vel ſm alios ſignificat illā in cruce inclinationē qua chꝛiſt⁹ inclinato in cruce capite tradidit ſpm̄. Vel tertio ſacerdos humiliter ſe inclināt: vt ꝑ ſigna ſenſibilia ſignificet internā humilitatem qua debet ſupplicās veſtiri: vt eius oꝛatio ſit acceptioꝛ: exaudiri: vtqꝫ humilitatem coꝛpoꝛe demōſtret quā ſermone explicat ſe tenere dicens: Supplices te rogam⁹. ❡ Cācellat etiā ſub hac oꝛatione man⁹ ſuas ante pectus: ſm quarundā cōſuetudineꝫ eccleſiarū ſm magiſtrū in rōnali ad deſignandū ꝙ humilitas oꝛationis ꝑ inclinationē deſignata tūc pꝛimū digna eſt exaudiri: dum ex fide pcedit pectoꝛis atqꝫ mētis. Ex fide dico ꝑ dilectionē operātē: q̄ opatio ꝑ manus intelligiꝭ. ❡ Vel ſm aliarū cōſuetudinē eccleſiarū oꝛat cancellatis manib⁹ ad altare: quaſi facto ⁊ ope ipſo dicat: Obſecro te ꝑ paſſionē ⁊ cruceꝫ filij tui: iube hec ⁊c. Cācellatio em̄ manuū ⁊ ſuppoſitio ad altare crucifixioneꝫ chꝛiſti ſignificat: in quo ſe obtulit ſacrificiū pꝛo expiatione peccatoꝝ. Rurſus dum dicit: Vt quotquot ex hac altaris participatione altare oſculaꝭ: ⁊ repꝛeſentans ꝑ hoc oſculū iude vt dicit Inno. ⁊ vt ſicut ad pditoꝛis oſculuꝫ ſe chꝛiſtus inclinauit: ita incliner ſe ſacerdos ad oſculum reuerentie ⁊ honoꝛis. Secūdū Alber. hoc vt ſe fieri participem altaris ſacrificio cum alijs oībus oſtendat. ſicut olim dauid ſe participem omniū bonoꝝ fieri petijt cū ait: Participem me fac deus omniū timentiū te: ⁊ cuſtodientiū mādata tua. ❡ Secūdum alios oſculum altaris ſignificat recōciliationem noſtram cum deo factam in moꝛte chꝛiſti per hoc ſacrificium cōmemoꝛatā: nam oſculū pacis eſt ſignū. Oſculanꝭ autē quidā ter altare: ſm magiſtrū in rationali: agentes ꝑ hoc gratias trinitati: cui per paſſioneꝫ chꝛiſti humanū genus eſt reconciliatū. Alij autem bis ad repꝛeſentandū gemi-

nam in christo naturā: seu ad significandū ipsum in corpore ⁊ aīa passum. Aliꝗ semel/ ad significandum illud vnicū osculū proditoris: vel vnicā christi mortē ⁊ nostri reconciliationem. ¶ V Deinde facit sacerdos quartā crucis signationem/ q̄ licet multipliciter a diuersis exponat̃ in ordine ad diuersa in corpore christi vero vel mystico significata: tn̄ sequens ordinē supra lec. xxi. in his signis expositū/ dico post scm̄ Tho. par. iij. q. lxxxiij. ar. v. ꝙ in hac quarta signatiōe fit trina crucis signatio. Prima in verbo corpus: scd̄a in verbo sanguine: tertia in vbo oī bn̄dictiōe. Prima fit sup oblatā quo corpus christi: scd̄a sup calicem/ quo sanguis christi vi cōsecrationis primo cōtinet̃: tertia ante faciem sacerdotis. Per primā igit̃ cōmemorat̃ corporis christi rigidissima extensio: qua iuxta pphē vocē/ oīa eius ossa dinumerari poterāt. Foderūt inquit man⁹ meas ⁊ pedes meos: dinumerauerūt oīa ossa mea. ps. xxi. Cui q̄si cōpatientis affectu ecclīa canit: Flecte ramos arbor alta: tensa laxa viscera: ⁊ rigor lentescat ille/ quē dedit natiuitas: vt superni mēbra regis miti tendas stipite. ¶ Per scd̄am crucē effusio largissima sanguinis: qua oī defluxo humore/ corpus scitissimū torruit: qd̄ idem ppha nō tacuit/ cū in psona christi ps. p̄allegato ait: Sicut aqua effusus sum: ⁊ dispersa sunt oīa ossa mea: factū est cor meū tanꝗ̄ cera liquescēs in medio vētris mei. Aruit tanꝗ̄ testa virt⁹ mea: ⁊ lingua mea adhesit faucib⁹ meis: ⁊ in puluerē mortis deduxisti me. ⁊ in hymno prefato. Clauis mite corp⁹ pforat̃: sanguis vnda pfluit: terra/ pontus/ astra/ mūdus/ quo lauant̃ flumine. ¶ Per tertiā passiōis fructus: vn̄ pfluit in nos oīs benedictio/ designat̃: que ideo ante sacerdotis faciem figurat̃. ¶ X Hanc aūt benedictionis plenitudinē/ Alb. dicit p oēs illas tres cruces significari: vt p primā sup corp⁹ factā/ significet̃ plenitudo bn̄dictionis/ a pmo pfectore scitatis scʒ christo in corp⁹ christi mysticū pcedere. Per scd̄am sup calicē signatā/ significat̃ in idē corp⁹ christi mysticū gratiā recipi. Per tertiā ante faciē sacerdotis figuratā/ significat̃ eandē gratiā in sacerdote ⁊ eis pro quib⁹ offert pmanere. Scd̄m magrm̄ in rōnali/ p̄me due cruces significāt ꝙ christus pro duob⁹ pplīs passus est. Vel scd̄m alios/ ꝙ p mortē christi ⁊ sanguinis effusionē a duplici morte/ corporis scʒ ⁊ anime liberati sum⁹. ¶ Tertia aūt fit ante sacerdotis faciem: vt crucis ⁊ passiōis christi teneat memoriā: sicꝗ̄ passionis socius factus/ fiat particeps ⁊ regni: scd̄m illud apl̄i.
i. Timo the. ij. Si sustinebim⁹ ⁊ cōregnabim⁹. ¶ Vel p tertiā crucē significari pōt/ ꝙ p christi passionē in cruce cōsummatā: crux facta est figura demonib⁹ formidabilis: qua cōtra eos efficaciter munimur ⁊ defensamur. ¶ Vel scd̄m alios p has tres cruces significat̃ diuersitas passionis. corporis quoad vulnerationē: sanguinis quoad effusionē: faciei quoad velationē/ cōtumelias: ⁊ multiplicē irrisionē. Inno. vo nō attēdens ordinē le. preallegata positū/ dicit ꝙ ideo fiunt tres cruces: q2 christ⁹ in agonia fact⁹ tertio orabat/ eūdē sermonem dicēs ⁊c. Vel crux sup corp⁹/ vincula significat quib⁹ ligatus fuit dn̄s: sup calicē/ flagella representat: ante faciē sacerdotis signata/ sputa ⁊ alapas quib⁹ christi facies lita est atꝗ̄ pcussa significat. Sic vario mō exponit̃ ista crucis signatio: sed prima expositio rationabilior videt̃ ⁊c.

¶ Lectio. lvi. A

Memento etiā domine

famulorū famularūꝗ̄ tuarū. N. ⁊ N. qui nos precesserūt cū signo fidei: ⁊ dormiūt in somno pacis. Ipsis dn̄e ⁊ omnib⁹ in christo quiescentib⁹ locū refrigerij lucis ⁊ pacis vt indulgeas deprecamur. Per eūdē christū do. no. Amē. ¶ Hec est septa pars principalis toti⁹ canonis: in qua post cōsecratorꝫ rememorationē ⁊ petitā salutē his qui sacrificio pfruunt̃ in parte ista subiūgit̃ refrigerij ac suffragij postulatio ⁊ iterata sanctorꝫ inuocatio: quaten⁹ petita a dn̄o pcedant̃. Et diuidit̃ in partes duas. In prima petit̃ refrigeriū p defunctis. In scd̄a petit̃ suffragiū p viuis/ adiūctis sanctorꝫ memorijs. ibi: Nobis quoꝗ̄ ⁊c. ¶ Circa primū duo facit. Primo orat p quibusdā mortuis specialiter. In scd̄o p oībus in christo quiescētib⁹ generaliter/ ibi: Et oīb⁹ in christo ⁊c. ¶ Quoad primū dicit: Memēto etiā. Etiā signū est cōtinuatiuū distinctorꝫ abinuicē: ⁊ in pposito cōtinuat hāc orationē prime p̄cedēti: vt sit sensus: cū hoc ꝙ petim⁹, ꝙ nos viui celesti benedictione ⁊ grā repleamur: etiā petim⁹ dn̄e vt memoriā habeas famulorꝫ famularūꝗ̄ tuarū ⁊c. credētes nostrū sacrificiū nō solū pdesse viuis: sed ⁊ defunctis. vn̄ Inno. Orat pia mater ecclīa non solū p viuis: sed etiā pro defunctis: ⁊ eos sacre oblatiōis intercessioni cōmēdat: certissime credēs/ ꝙ sanguis ille preciosus q̄ p multis effusus est in remissionē pctōꝝ/ nō solū ad salutē viuentiū: verū etiā ad absolutionē valeat mortuorꝫ. Et vt magis ostenderet ecclīa fidē qua tenet nostrū sacrificiū mortuis prodesse: statuit ⁊ decreuit vt in quibuslibet missarū solēnijs/ loco debito defunctorꝫ memoria habeat̃: vn̄ de cōse. dist. i. visum. decretū est in cōcilio cabilonēsi in hūc modū. Visum nobis est vt in oīb⁹ missarū solēnijs/ p spiritib⁹ defunctorꝫ loco cōpetenti in ecclīa ad dn̄m deprecet̃. Sicut em̄ nulla dies excipit̃/ qua nō p viuētib⁹ ⁊ quibuslibꝫ necessitatib⁹ dn̄m deprecet̃: ita nimirū nulla dies excipi debet/ q̄n pro aiabus fideliū preces ad dn̄m in missarū solēnijs fundant̃. Antiquit⁹ igit̃ hunc morē tenet ecclīa vt in missarū solēnijs: ⁊ alijs precib⁹ dn̄o spūs quiescentiū cōmendent̃: dicente btō Aug. Nō sunt pretermittende supplicationes pro spiritib⁹ mortuorꝫ: quas faciēdas p oībus in christiana ⁊ catholica societate laudam⁹. Defunctorꝫ etiā tacitis nominib⁹/ eorꝫ quos sub gn̄ali cōmemoratione suscepit ecclīa vt quibus ad ista desunt parentes aut filij aut quicūꝗ̄ cognati vel amici: ab vna eis exhibeatur pia matre ecclesia. ¶ B Orat ergo: Memēto dn̄e ⁊c. Hoc est scd̄m Alb. Nō sint erga te famuli tui ⁊ famule de numero illorꝫ de quib⁹ nullā vis habere memoriā ⁊ noticiā. de quib⁹ p pphetā dixisti: Nominū eorꝫ nō recordabor amplius p labia mea. et Math. vij. Multi dicēt mihi in illa die: dn̄e dn̄e ⁊c. ⁊ tūc confitebor illis: q2 nunꝗ̄ ego noui vos. Illi em̄ in dei memoria nō sunt: qui deleti sunt de libro vite. de quib⁹ dicit̃: In ciuitate tua imaginem eorꝫ ad nihilū rediges. Hi sunt quib⁹ grē bn̄ficiū nō impēdis: sed his q̄ sunt in noticia tua sicut ille cui dixisti Exo. xxxiij. Inuenisti gratiā corā me: ⁊ teipm̄ noui ex noīe. Dicit aūt/ Memēto: nō ꝙ velit deum quasi oblitū aliquorꝫ ad memorandū excitare: q2 in deum nulla penit⁹ cadit obliuio. Immutabilis ē em̄ neꝗ̄ in ipo quoꝝcūꝗ̄ actuū est vicissitudo: vt Iaco. i. Apud quē non est transmutatio: nec vicissitudinis obūbratio. ¶ Dicit ergo sacerdos: Memēto dn̄e: vt sic p̄iciat in deū oēm affectū suū tanꝗ̄ patrē clementissimū: vt qd̄ desiderat ⁊ petit iam deo cognitū/ misericorditer tribuat/ ac largiat̃. Ita dicit bea. Aug. xj. cōfessio. se locutū fuisse ad dn̄m dicēs: Cur inquit tibi dn̄e tot narrationes rerū dirigo? Nō vtiꝗ̄ vt p me noueris ea: sed affectū meū excito in te: cōfitendo tibi miserias nostras/ ⁊ misericordias tuas sup nos: vt liberes nos: vt desinam⁹ esse miseri in nobis: ⁊ beatificemur in te qui pauperes sum⁹. ¶ Sequit̃. Famulorꝫ famularūꝗ̄ tuarum: qui tibi in obedientia mandatorꝫ tuorꝫ famulati sunt: q2 de his qui nunꝗ̄ famulari voluerūt: nulla est apud deū recordatio. ij. Timo. ij. Cognouit dn̄s qui sunt ei⁹. Ioh. x. Cognosco oues meas: ⁊ cognoscūt me mee. Exprimit aūt sacerdos famulatū eorꝫ pro quib⁹ orat: vt qd̄ petit valeat citius impetrare: exemplo sapientis: qui cum sapientiā de sede magnitudinis sibi mitti petijt: statim induxit famulatum di. Da mihi dn̄e sediū tuarū assistricem sapientiā. Et Sap. ix.
post pauca subdit: Qm̄ seruus tuus sum ego: ⁊ filius ancille tue. Et ppha dauid petens ab inimicis suis ac tribulationib⁹ liberari/ seruitutis sue memorat̃. In mia tua inquit/ disperdes inimicos meos: ⁊ pdes oēs qui tribulant aiam meā: qm̄ ego seruus tuus sum. Fit autē hoc q2 more ps. cxlij.
humano famulat⁹ ⁊ humilis seruitus: animū ad exauditionē inclinare cōsueuit. ¶ C Sequit̃. Qui nos precesse

runt. Tangit mortuorum pietatem & pfessionē. Qui nos pre
cesserūt ante nos decedēdo. Cum signo fidei. hoc est sacra
fidei venerabiliter & reuerēter suscipiēdo. De illis em̄ spes
est apud ecclesiā: & p illis intercedit. i. Cor. v. Quid mihi
inquit aplūs/de his q foris sunt: iudicare? Vel fm̄ Inno. cū
signo fidei. i. cū charactere christianitatis: quo fideles ab
Apocal. vij. infidelibus discernunt. fm̄ illud. Audiui numerū signatorum
centū quadragintaquatuor milia, ex oī tribu filiorum isrł. In
susceptiōe quidē baptismatis: q introitus est/& fidei ianua:
imprimit quoddā signū spūale ac indelebile in aīas bapti
zati: p qd discernit baptizatus a nō baptizato: fidelis ab infi
deli. de quo. s. dictū est lec. ij. Et hoc cōi noie d: character
& signū christianitatis. de quo habet in. c. maiores. de bap
tismo & eius effectu/vbi dicit Innocē. Qui ficte accedit ad
sacrm̄ baptismi scz/charactere recipit christianitatis ipresl
sum. Vel sic. q nos pcesserūt cū signo fidei. i. q dū vixerūt/
apparuerūt in eis signa q fuere fideles & vere christiani:
de quibus desperādū nō est: sz magis p eis orandū. ¶ Seq
tur. Et dormiūt in somno pacis. i. in pace cōsciētie mortui
sunt sine petis mortalibus & dei offensa: sed in dei amicitia
& grā. His em̄ dūtaxat psunt orōnes viuentiū. Frequēter
aūt scriptura defunctos dormiētes vocat: p eo q sicut dor
mientes somno naturali a somno euigilant: sic & mortui a
somno resurgēt. vnde aplūs. Nolumus vos ignorare de dor
mientibus vt nō contristemini sicut & ceteri q spem nō habēt
i. Thess. iiij. & Io. xi. dn̄s inquit. Lazarus amicus noster dor
mit: sz vado vt a somno excitē eū. Et declarās quali somno
dormiret: subdit euāgelista. Dixerat iesus de morte eius.
Illi aūt scz discipuli putauerūt/q: de dormitiōe somni di
ceret. Tūc ergo iesus dixit eis manifeste: Lazarus mortuus
est. & Luc. viij. Puella nō est mortua sed dormit. & deride
bant eū: scientes q: mortua esset. Et vere q nature mortui
sunt: deo dormiūt. nā fm̄ Aug. nō iam facile q's dormientē
a somno excitat: q facile deus a morte resuscitat. Ex hoc aūt
verbo qd hic dicit: In somno pacis. dicit Alb. Hi dormiūt
in somno pacis: vel q nūc in regno recepti pace fruunt/di
centes: In pace in idipm dor. & re. & Apoc. xiiij. Amodo iā
dicit spūs/vt requiescāt a laboribus suis. Vel q sunt in pur
gatorio: hi em̄ p certā expectationē sunt in pace cordis: q:
in securitate grē: & liberati ab omi mutabilitate: & strepitu
mūdi: vnde secure expectāt sue purgationis terminū: & li
berationē a penis ac penarū locis. ¶ D Ex hoc etiā ver
bo videt innui fm̄ Alb. q aie in purgatorio nō affligunt
ministerio demonū: q: cū demonibus somnū pacis nō habe
rent: sed purgant p seipsas: sicut aurū purgat & rutilat in
igne. vn̄. i. Cor. iij. Uniuscuiusq opus quale sit: ignis pro
babit. Si cuius opus arserit: detrimentū patiet: ipe tn̄ saluus
erit: sic tn̄ quasi p ignē. Unde non opinor ait Alb. q demo
nes aīas purgādas deferāt ad loca penarū: q: sancte sunt
ps. lxxiij. aie ille. Et dicit dauid: Nō tradas bestijs aīas cōfitentes
tibi. hoc est nō tradas eas ptāti demonū affligendas: qui
sunt bestie dicte: & aīas pauperū tuorum ne obliuiscaris in fi
nem: q: purgatos educis de locis penarū. Sed potius aie
pondere venialiū pctōrum q secū portāt de corpore exeūtes
tendūt pfunde/& minus pfunde p diuersitate venialiū de
latorum secū ad loca penarū: sicut diuersi ponderis grauia
tendūt deorsum. & ideo Zach. v. d. iniquitas sedere sup ta
lentū plūbi. & in ps. xxxvij. d. de petis: Sicut onus graue
grauate sunt sup me. Illis ergo valēt suffragia. ¶ Hic au
tem fm̄ Inno. Alexā. & Alb. sacerdos quorū voluerit: ha
bere debet memoriā specialē: scz defunctorum/parentū/con
sanguineorum/specialiter cōmissorum: & eorum quibus missam suā
specialiter applicare maluerit: quorum memoriā nō vocali
ter noīatim exprimat: sed tn̄ mētaliter psonas ipsas cogi
tabit: ne scz astantiū deuotio turbet: aut ne in vanā laudē
missas dici pcurātes extollant. De hac materia quorum scilz
fieri debeat: & quo ordine: ac ceteris hāc materiā respiciē
tibus satis dictū est. s. cū ageret de memoria viuorum lec. xxv.
& sequēti q hic supfluū foret repetere. Tactū est ibidem/q
memoria esse debet breuis. additi sunt etiā modi breuian

di. Cui cōsentit Guil. paris. in diuina rhetorica: vbi de bre
uitate orationis loquit/ita dicens: Qui missas adeo lon
gas faciūt/q tedio plixitatis sue corda circūstantiū a grā
deuotionis arescūt: & ipsam refectionem spūalem quā in
missis pcipere deberēt: in molestie amaritudinē eis vertūt
De his igit pōt cōqueri pplūs circūstans & dicere: Dederūt
in escā meā fel. Stulticia igit hmōi hoim hec est: vt p pu
gillo deuotionis qd eis in missis tribuit: totius ppłi deuo
tionē deo auferūt: & pro tribus aut quatuor (vt ita dicat)
lachrymis cōpūctionis aut deuotionis/vasa magna. i. cor
da deuote & lachrymose orantiū effundant. Ibi ergo bre
uis esse debet oratio: vbi breuitas eius aliorum deuotioni orā
tiū militat & deseruit: nunq tn̄ plixitas & longitudo ora
tionis deo displicet: nisi vbi ipa plixitas alijs impedimen
tū prestat orandi. Hec Guil. De illis ergo sacerdotibus qui
in publico corā pplo celebrant loquit Guil. ¶ Sequitur:
Ipsis dn̄e & oibus in christo q̄escētibus. Ubi postq sacerdos
aliquorum defunctorum memoriā habuit spāliter: hic oim facit
memoriā gn̄aliter. vn̄ dicit: Ipsis scz quos spāli designaui
mus recordatione. Et oibus in christo q̄escentibus. i. in fide &
cōfessiōe christi defunctis. Vel fm̄ Alb. in signis fidei quie
scentibus a laboribus vite exterioris. Iob. iij. Requieuerunt
fessi robore. & ibidē: Nūc em̄ dormiēs silerē & somno meo
requiescerē. De quibus etiā d. Apoc. xiiij. Beati mortui q in
dn̄o moriunt. Ut indulgeas. i. ccedas ex tua beniuolentia
& mia q superexaltet iudiciū. Iaco. ij. Locū refrigerij: in quo
nō est ardor penarū. Nō hoc erat/ quasi in grā decedētes
expertes sint refrigerij diuine cōsolationis. Nō em̄ sunt de
illis quibus nullū subuenit refrigeriū/qualis fuit diues epu
lo q in penis clamauit. Pater abraā miserere mei: & mitte Lu. xvi.
lazarū vt intingat extremū digiti sui in aquā: vt refrigeret
linguā meā: q: crucior in hac flāma. Nec tn̄ qd postulauit
obtinuit: q: dicente abraā: Inter nos & vos chaos magnū
firmatū est: vt hi q volūt hinc transire ad vos/nō possunt
neq inde huc transmeare. Chaos hoc pfundissimū immo
bilitas est diuine snīe: q nullū sctōrum in patria p cōpassiōis
suffragiū pmittit transire ad subuentionē in inferno dam
natorum. Nec aliquem dānatorum pmittit p refrigerij adeptio
nem transire liberatū ad locū beatorum. Hic est locus refri
gerij/qui petit in grā defunctis: scz quātū ad penā ignis.
Quia licz cōsolationē habent ex certitudine adipiscende
beatitudinis: & charitate dei qua replent: nō tamē habēt
refrigeriū a pena quā adhuc sustinēt pro petis in vita pre
senti cōmissis: & nō plene quātū ad satisfactionē remissis.
Tale est refrigeriū qd p aquā designat Zach ppheta. c. ix.
Tu in sanguine testamēti tui emisisti vinctos tuos de la
cu in quo nō est aqua/refrigerij scz ab afflictione penarū:
q̄uis nō sit refrigeriū diuine cōsolationis. ¶ Sequit: Lu
cis. i. locū illū in quo nō est obscuritas tenebrarū. Sūt em̄
aie in purgatorio priuate aperta dei visione in qua est lux i. Timo
maxima: habitat em̄ lucem inaccessibilē. In his ergo tene the. vi.
bris sunt: non in tenebris culpe infidelitatis aut despera
tionis: habēt em̄ lumen cognitionis spei & charitatis. De
quibus illd Michee. vij. accipi pōt: Ne leteris inimica mea
sup me: q: cecidi. Cōsurgā. Cū sedero in tenebris: dn̄s lux
mea est. Iram dn̄i portabo qm̄ peccaui ei: donec causam
meā iudicet & faciat iudiciū meū. Educet me in lucem: et
videbo iusticiam eius. ¶ Et pacis: in qua non est afflictio
hostium. Apocal. xxi. Absterget deus omnem lachrymam
ab oculis sanctorū &c. Vel pacis/contra vermē conscien
tie: qui in his que a pace eternitatis perfecta seiuncti sunt
non moritur. Donec perueniat ad locum vbi delectabun
tur in multitudine pacis: cū placebūt coraz deo in lumine
viuentiū. Hic locus refrigerij lucis & pacis/celū est empy
reū: locus beatorū: locus cōsolationis & refrigerij: de quo
Sap. iiij. Iustus si morte preoccupatus fuerit: in refrige
rio erit. Locus claritatis & lucis/quem claritas dei illumi
nat: fm̄ illud Apocalypsis. xxi. Ciuitas non eget sole neq
luna vt luceant in ea. Nam claritas dei illuminabit eam:
et lucerna eius est agnus. Locus securitatis & pacis. Esa.

xxxij. Erit opus iusticie pax: ⁊ cultus iusticie silentium: ⁊ se
curitas vsq͂ in sempiternum. Et sedebit populus meus in
pulchritudine pacis: ⁊ in tabernaculis fiducie: ⁊ in requie
opulenta. Hic locus celestis est ciuitas: cuius pax est ordi-
natissima ⁊ concordissima societas fruendi deo/ ⁊ inuicem
in deo: vt dicit Aug. xix. de ciui. dei. c. xiij. Deprecamur oēs
scilicet nos qui sacrificiū tibi offerimꝰ siue sacramētali mi-
nisterio siue voto. primū sacerdotē: secundū respicit pplm
circūstantē. ℭ ff Concludit: Per eundē christū dñm no-
strum: qui ad inferos descēdens defunctos liberauit a lo-
cis penarū: inducens in locū refrigerij beatitudinis eterne.
Ipse etiā est splendor paterne glorie: lux ⁊ veritas: quē ex
pectabāt sedentes in tenebris: vt educerent ad locū diui-
ne claritatis. Ipse est qui post labores ⁊ miserias ⁊ angu-
stias pacem ⁊ requiem repromisit dicēs Joh. xvj. In mun
do pressurā habebitis: in me aūt pacem. Cōgrue igit peti
mus p dñm iesum christū/ vt in ipso donet quiescentibꝰ de-
functis locꝰ refrigerij/ lucis ⁊ pacis. Et quis multi in chri-
sto dormierunt: qui de facto locū lucis ⁊ pacis inhabitant
quantū ad animā: ⁊ ita suffragio viuorū nō egent: tñ hos
ab alijs nō discernimꝰ: sed gñaliter pro oibꝰ in christo dor-
mientibꝰ supplicamꝰ. Vñ dicit Aug. in lib. de cura pro mor
tuis agenda: ⁊ habet. xiij. q. ij. Non estimemꝰ. Quāuis em̄
altaris siue orationū/ siue elemosynarū sacrificia nō p qui-
bus fiunt oibus psint: sed his tm̄ pro quibꝰ dū viuūt coo-
perant vt psint: sed q: nō discernimꝰ qui sint: oportet ea p
regeneratis oibus facere: vt nullus eoꝝ pretermittat/ ad
quos hec beneficia possunt ⁊ debeant puenire. Meliꝰ em̄
supererunt illa his quibus nec obsunt: nec prosunt: q̄ eis
deerunt pro quibus psunt. ℭ Et quia hic memoria agitur

De suf-
fragijs
mortuo-
rum.

mortuoꝝ: ꝯgruū est aliqd de eoꝝ suffragijs tractare: ea tñ
que circa memoriā viuoꝝ tractata sunt minime repetēdo.
Videndū igit erit de sex. Primo vtrū viuoꝝ suffragia de-
functis prodesse possint. Scdo an omnibus: an aliquibus
prosint: qbꝰ ⁊ quibꝰ nō. Tertio quibꝰ suffragijs iuuari pos
sint: ⁊ q̄ hoꝝ magis psint. Quarto vtrū indulgētie pfici-
ant trāseūtibꝰ. Quinto ad qd prosint. Sexto quoꝝ suffra-
gia prosunt: an tm̄ existētiū in gratia: an etiā suffragia pec-
catoꝝ. Et vtrū suffragia pro defunctis facta pficiant acto
ri. Et si sic an tantū ei pficiant quātū si pro seipso faceret: ⁊
suā intentionem ad aliū nō dirigeret. ℭ B Quantū ad
primū fuit error quorundā hereticoꝝ negātiū aias abhinc
decedentiū posse viuentiū suffragijs adiuuari: suā pbātes
diuersis rōnibus muntēriū ⁊ scripture autoritatibꝰ. Nam
scriptū est in ps̄. Reddes vnicuiq͂ sm̄ opa sua. ⁊ apo. xiiij.
Opera em̄ illoꝝ sequunt illos. Item. ij. Cor. v. Oēs nos
oportet manifestari añ tribunal christi: vt referat vnusq͂sq͂
ppria corporis prout gessit/ siue bonū siue malū. Item. j.
Cor. iij. Unusquisq͂ ppriā mercedē accipiet sm̄ suū labo-
rem. ⁊ ad Ro. xiiij. Unusquisq͂ nostrū pro se reddet ratio
nem deo. Item Gal. vj. Que seminauerit hō: hec ⁊ meter.
Et ibidē. Unusquisq͂ onus suū portabit. Et btūs Hiero.
⁊ habet. xiij. q. ij. in presenti. In presenti ait seculo scimus
siue orōnibꝰ siue cōsilijs inuicem nos posse adiuuari. Cum
aūt ante tribunal christi venerimꝰ: nec iob: nec daniel: nec
noe rogare posse pro quoq͂: sed vnūquemq͂ portare onus
suū. ℭ Ex his omnibus ⁊ similibꝰ sequi videt/ q defuncti
actuū suoꝝ quos in corpore gesserūt: premia cōdigna per-
cipiēt: ⁊ per ꝯñs nihil tūc eis pficient opera aliorū. ℭ Ad
idē arguūt rōne. Ad iusticiā dei ptinet vt vnicuiq͂ tribuat
sm̄ merita ppria: iusticia aūt dei nō deficiet: igitur nō pōt
aliqs ex alterius operibꝰ accipere liberatiōis suffragium.
ℭ Itē ad diuinā iusticiā ptinet similiter reddere bona p
bonis ⁊ mala p malis: sed nullꝰ punit pro malis alterius.
Ezech. xviij. Aia q̄ peccauerit ipsa morietur. Filius nō porta
bit iniqtatē patris: ergo nec vnꝰ iuuat ex bonis alterius.
ℭ Idem per idem: Opus est meritoriū ⁊ laudabile/ scꝫ p
voluntatis libertatē. in inuolūtarijs em̄ neq͂ laudamur ne
q͂ vituperamur. iij. Ethic. Sed ex bono vnius nō laudat
alter. ergo nec opus vnius poterit alteri esse meritorium.

ℭ Itē proficere ex opere aliquo est existentium in via: sed
mortui sunt in termino recipiēdi sm̄ merita: sm̄ illud apl̄i:
Statutū est omnibꝰ hoibus semel mori post hoc iudicium
ad Heb. ix. Unde ⁊ de mortuis itelligit qd legit Job. xix.
Semitā meā circūsepsit: ⁊ trāsire nō possum. Nullꝰ em̄ iu-
uatur ex opere alterꝰ: nisi sit aliqua vite cōicatio: sed viuo
rum ⁊ mortuoꝝ nulla est cōicatio: sm̄ pħm. j. Ethi. ergo suf
fragia viuoꝝ mortuis nō psunt. ℭ D Sed cōtra hūc er-
rorem est veritas fidei: scriptura sacra: ac sctōꝝ dogmata:
eccl̄ie quoq͂ ritꝰ ⁊ determinatio: atq͂ rō. ℭ Ratio: q: cha-
ritas q̄ est vinculū eccl̄ie mēbra vniens non solū ad viuos
se extendit: sed etiā ad mortuos qui in charitate decedunt
Charitas em̄ est vita aie q̄ nunq̄ excidit: q: nec in hoc secu
lo: nec in futuro finit: vt dicit glo. j. Cor. xiij. et ideo opera
viuoꝝ cōia facit etiā defunctis. Oēs em̄ fideles viui ⁊ de-
functi p charitatē vniti/ vnius corporis eccl̄e mēbra sunt:
licet diuersoꝝ statuū. Membroꝝ aūt eiusdē corporis vnū
per aliud constat iuuari posse. Hinc. ij. Mach. xij. dicit: q
vir fortissimus iudas collatione facta duodecim milia dra
chmas argenti misit hierosolymā/ offerri p pctis mortuo-
rū sacrificiū: iuste ⁊ religiose de resurrectione cogitās. Ni-
si em̄ eos q ceciderāt resurrecturos (scꝫ a penis i qbꝰ erāt)
speraret: supfluū videret et vanū orare pro mortuis. Hec
em̄ est resurrectio pma: q̄ aia resurgit a penis in qbꝰ deti-
net. Et scda resurrectio est corporū a sepulcris. Vn et dicit
de resurrectione prima Apoc. xx. Btūs est ⁊ sctūs q habet
partem in resurrectione prima: q: illi mors ineternū nō do
minabit. Vñ cōcludit vbi. s̄. Sancta igit ⁊ salubris est co-
gitatio p defunctis exorare: vt a pctis soluant. Ex hac au-
toritate luce clarius patet/ q mortui orationibꝰ viuoꝝ pos
sunt a peccatis: hoc est peccatorū penis solui. ℭ Eccl̄ie etiā
ritus hanc veritatē approbat. vñ btūs Aug. in lib. de cura
agenda p mortuis: Nō parua est vniuerse eccl̄ie (q̄ in hac
cōsuetudine claret) autoritas vt in pcibꝰ sacerdotis q̄ do-
mino deo ad eiꝰ altare fundunt: locū suū habeat etiam cō
memoratio mortuoꝝ. Hec aūt cōsuetudo ab ipis instituta
est apl̄is vt dicit Dama. in quodā sermone de suffra. mor-
tuorū. Mysterioꝝ cōscij discipuli saluatoris ⁊ sacri apl̄i in
tremēdis ⁊ viuificis mysterijs memoriā fieri eorū q fideli
ter dormierūt sanxerunt. ℭ Hoc idē patet per beatū Dio-
ny. ca. vlti. eccle. hierar. vbi ritū rōmemorat/ quo in primi-
tiua ecclesia pro mortuis orabat: vbi etiā Diony. replican
do ⁊ soluēdo ostēdit orationes viuoꝝ valere defunctis ad
remissionē pctōꝝ/ per infirmitatem humanā admissorū:
vnde ait: Accedens deinde venerandus antistes/ precem
sacram sup mortuū peragit. Et sequit: Precat oratio illa
diuinam clementiā: vt cūcta dimittat per infirmitatem hu
manā admissa peccata defuncto: eūq͂ in luce statuat: ⁊ re-
gione viuoꝝ in finibus abrae/ isaac/ ⁊ iacob/ in loco vbi au
fugit dolor ⁊ tristicia ⁊ gemitꝰ. Ista vt reor perspicua sunt
beatissima sanctorū premia. Hec Dionysius apl̄s contē-
poraneꝰ/ ⁊ beati pauli discipulꝰ. Aug. quoq͂ in suo enchi.
c. cx. et habetur. xiij. q. ij. tempus. Neq͂ negandum est de-
functoꝝ aias pietate suoꝝ viuentiū releuari: cum pro illis
sacrificiū mediatoris offertur: vel elemosyne fiūt in eccle
sia. ℭ Item beatus Amb. in lib. de obitu theodosij impe-
ratoris: ⁊ habetur. xiij. q. ij. Quia alij: ait. Alij tertiū diem:
alij tricesimū: alij septimū: alij quadragesimuꝫ obseruare
cōsueuerunt. Et sequitur: Utraq͂ obseruatio habet auto-
ritatem qua necessariū pietatis implet officium. Beatus
Grego. ad idem multa in. iiij. lib. dialo. scribit: quorum ali-
qua postea ponentur. Ad idem facit magister dis. xlv. quar
ti libri sententiarū. ⁊ Hugo de sacra. lib. ij. par. xvj. Ex qui-
bus ⁊ alijs multis satis manifestū est aias fideliū defun-
ctorum suffragijs iuuari viuoꝝ. ℑ Per hoc ad autorita-
tes ⁊ rōnes hereticoꝝ. Ad autoritates pōt tripliciter respō
deri. Uno mō q oēs intelligende sunt quantū ad premiū
essentiale beatificū: ⁊ quātū ad penā eterne dānationis: il
lud em̄ qlibꝫ recipit sm̄ ppria merita. Nec p suffragia quo
rūcūq͂ iuuat vt infra dicet. Uel itelligunt de pmio in finali

iudicio cuilibet reddēdo. Post illud em̄ extremū ꝛ treme
dum iudiciū cessabūt suffragia: cessabit ꝛ quecūq; penaꝝ
diminutio/ꝛ glorie augmentū/tam essentialis q̄ acciden
talis. Usq; tūc em̄ gaudiū accidētale beatoꝝ/per opa via
toꝝ meritoria augeť: ꝛ maxime illoꝝ quib9 beati occasio
fuerunt per doctrinā verbi/scripti vel exēpli/preces/auxi
lia/ac cetera hmōi: similiter ꝛ pena accidentalis dānatoꝝ.
sicut de arrio loquiť Aug. Debēt ergo autoritates intelli
gi de redditione premioꝝ ꝛ penarū in finali iudicio futu
ra: q̄ em̄ tūc reddenť: manebūt sine fine: ſm illud Matth.
xxv. Et tūc ibunt hi in suppliciū eternū: iusti aūt in vitam
eternā. ℂ Uel tertio q̄ suffragia que fiunt pro mortuis ꝛ
viuis/dici possunt opera illoꝝ pro quib9 fiunt. Tum q: vt
ista eis proficerent post mortem: ipsi suis opib9 dum viue
rent meruerūt: ꝛ ita sua fecerunt: q: suis precedētib9 meri
tis redduntur. De quo btūs Augu. in enchi. ca. cix. Eis sꝫ de
functis prosunt hec: q̄ cū viuerent vt hec sibi postea pro
desse possent meruerūt. Et sequiť. Hic oē meritū cōparať
quo possit post hanc vitā releuari quispiā vel grauari. Ne
mo aūt speret qđ hic neglexit: cū obierit apud deū ꝓmere
ri. Non igiť ista q̄ pro defunctis cōmendandis frequentat
eccľia: illi apľice sunt aduersa snie qua dictum est: Oēs em̄
stabim9 ante tribunal christi: vt referat vnusquisq; ſm ea
que per corp9 gessit: q: etiā hoc meritū sibi vnusquisq; dū
in corpore viueret cōparauit: vt ei possent illa ꝓdesse. Tū
q: opus qđ pro aliquo fit/efficiť ei9 pro quo fit: appropriať
em̄ eis ꝑ intentionē facientis. Tum q: qđ est ei9 qui vnū me
cum est: quodāmodo ꝛ mecū est. Unū nō est cōtra diuinam
iusticiā/si vnus fructū accipiat de operib9 factis ab alio q̄
vnum secū est in charitate: ꝛ maxime pro eo factis. Nam ꝛ
ſm humanā iusticiā cōtingit: vt satisfactio vnius pro alio
accepteť: vt vult beat9 Tho. in quarto scripto dis. xlv. q. iiij.
Et ita oēs autoritates allegate q̄ de ꝓpriis operib9 loquū
tur: que quisq; gessit in corpore: sunt predictis cōsentanee
ꝛ nullaten9 aduerse. ℂ Li Autoritas etiam beati Hiero.
de tribunali extremi iudicij loquiť: in illo em̄ finali iudicio
vt dictū est: cessabunt orōnes sanctoꝝ. Uel ꝑonus suū in
telligiť qđ quisq; meruit: meruit aūt decedēs in gratia/vt
ei ꝓficerent viuoꝝ suffragia. Nō ergo iob/daniel/aut noe
rogare poterūt vt noua merita consequanť defuncti. Pos
sunt aūt rogare vt precedētib9 meritis hec reddātur. Uel
vt Gratian9. c. allegato dicit: verba hieronymi de impeni
tentib9 accipiēda sunt. De q̄b9 ꝓpha: Non dabit deo pla
p̄s. xl viij. cationem suā: nec preciū redēptionis aīe sue: ꝛ ideo frater
nō redimet eū: sed laborabit in eternū. De aliis aūt intelli
gi non pōt. Hec gratian9. Nec obstat qđ Ecc̄s. ix. đ:. Mor
tui nō habent partē in hoc seculo: neq; in opere qđ sub ce
lo geriť: q: verbū hoc est cōtionatoris/veritatē nō determi
nantis vt patet ex textu. Etiā licet mortui nihil habeāt de
opere qđ fit in hoc seculo ꝑ cooperationē ꝓpriā (q: hoc se
culū excesserūt) hīt tamen aliq̄d de fructu qui opa cōseq̄
tur: Ad instar quorundā mercatoꝝ societatē adinuicē ha
bentiū: q̄ participant aliq̄d de lucro ꝑ suos socios: q̄ labo
rando discurrūt ꝑ mundi partes: cum ipsi domi resideant
ꝛ quiescāt. Sic et eiusdē corporis mēbra: licet nō oīa in eo
dem officio laborent: fructū tamē laborum singuloꝝ oīa
participāt. Quāuis em̄ man9 nō digerāt sed stomachus:
nec cibos in os inferat stomachus sed man9: tamen nō sibi
tm̄: sed oibus membris stomachus digerit: ꝛ toti corpori
manus cibū inferūt: ꝛ pedes totū corp9 portant: oculi toti
corpori vident ꝛc. Ita eiusdē corporis mystici eccľie sꝫ mē
bra/tam ea que trāsierūt/q̄ illa q̄ supersunt cōicant: neq;
defuncti desinūt esse membra eccľie: quia capiti charitate
sunt vniti: ꝛ nō ꝑāsi sicut charitate mudari: igiť participa
re possunt fructū suoꝝ membroꝝ. ℂ L Ad rationes. Ad
primā patet q̄ nō est cōtra iusticiā dei qui vnicuiq; ſm ꝓ
pria merita retribuit: q: ſm predicta opus qđ pro aliquo
fit: efficiť ei9 pro quo fit: vt statim supra dictū est. ℂ Ad se
cundā diciť ad minorem/q̄ verū est q̄ nullus puniť ꝓ ma
lis alterius: que nō aliquo mō sunt sua. Nā iuste aliq̄s pro
malis alioꝝ: qui aliquo mō per occasionē/consensum aut
aliā cōionem etiā ad eū pertinent: vnde diciť Exo. xx. Ego
sum dn̄s de9 tuus fortis zelotes: visitans iniquitatē patrū
in filios: in tertiā ꝛ quartā ḡnationem eoꝝ qui oderūt me.
Ita etiā nullus iuste bonū cōsequiť ex bono alteri9 nihil
oīno ad se ꝑtinentis: secus vbi est aliqua cōmunio eoꝝ aut
cōiunctio: vt in ꝓposito. Unde vbi supra sequiť: Faciens mi
sericordiā in milia his q̄ diligūt me: ꝛ custodiunt precepta
mea. Unde auferre aliq̄d qđ sibi debeť: directe iusticie re
pugnat. Dare aūt aliq̄d ei cui non debeť: actus est liberali
tatis/ꝛ iusticie non repugnat: licet iusticie metas excedat.
Ad qđ facit illud Matth. xx. Amice non facio tibi iniuriā.
nōne ex denario diurno cōueni tecū? tolle qđ tuū est ꝛ va
de: volo aūt huic dare sicut ꝛ tibi. ℂ Ad tertiā negeť ma
ior: Nō em̄ ꝑ oia simile est de laude ꝛ merito: nam laus nō
datur alicui nisi ſm ordinē ad actū quo aliq̄s bene dispo
niť. Et q: nullus disponiť ex opere alterius: ideo ex opere
alterius nullus laudať nisi per accidēs: pro quāto ipse ali
quo mō/operū illoꝝ est causa/cōsiliū/vel prebens auxiliū
aliquo mō inducendo: sed opus quoq; est meritoriū alicui:
nō ex dispositione quā iam habet: sed quātū ad aliq̄d cōse
quēs dispositionē vel statū ei9: vt dicit Tho. Uel pōt dici
breuit9 q̄ opus suffragiū est volūtariū volūtate anteceden
te. Uult em̄ quilibet iustus iuuari post hāc vitā suffragiis
superstitū. ℂ Ad quartā diciť ſm sctm̄ Tho. q̄ aie in pur
gatorio existētiū quantū ad aliq̄d sunt in termino: quātū
ad aliq̄d in via. In termino sunt quātū ad meritū premij
essentialis: ꝛ quantū ad certitudinē stat9 btitudinis ꝛ mi
serie: ꝛ quātū ad hoc via eoꝝ est circūsepta: vt nō possint vl
terius ꝑ aliqua opa trāsmutari quātū ad statū adipiscēde
felicitatis. Sunt aūt in via quātū ad hoc q̄ nondū appre
henderūt finale p̄miū ꝛ vltimā retributionē ad quā ambu
lant ꝑ cōtinuā satispassionē ꝓ petis. Et quantū ad hoc via
eoꝝ nō est circūsepta/quin possint ab aliis iuuari. ℂ Nec
cōtra illud est verbū apli: Post hoc iudiciū: q: siue loquať
de vniuersali ī fine seculi: siue de particulari iudicio statim
post mortē celebrādo: intelligiť de iudicio finalis retribu
tionis: ꝛ quātū ad illud aie iuuari nō p̄nt viuoꝝ suffragiis
Uel pōt dici q̄ iudicio particulari nō solū iudicať quā re
tributionē ꝑpetuā habitur9 sit hō: sꝫ etiā q̄b9 purgatioib9
(attētis suffragiis futuris) ꝑueniet ad finalē retributio
nem. ℂ Ad quintā đ:/q̄ minor nō est vera. Ostensum em̄
est q̄ mortuoꝝ ꝛ viuoꝝ est cōicatio quātū ad opa vite spi
ritualis/tanq̄ mēbroꝝ eiusdē corꝑis charitatis nexu vnito
rum. Pđ vero loquiť de cōicatione operū ciuiliū: q̄ nō est
eoꝝ q̄ sunt extra vitā ciuilē quā excesserūt mortui: nō aūt vi
tā spūali gratie qua etiā mortui in christo viuunt. ℂ M D.
De scđo p̄ncipali/sꝫ q̄b9 ꝓsint viuoꝝ suffragia: an solū exi
stentib9 in purgatorio an etiā existētib9 in inferno. Nā qui
btitudinē adepti sunt: his nō idigēt. Ad hoc dubiū r̄ndet
btūs Aug. in suo enchi. c. cix. ꝛ allegat magr̄ dist. xlv. li. iiij.
Nō em̄ inq̄t oib9 ꝓsunt/sꝫ eccľie suffragia: Et q̄re nō oib9
prosunt: nisi ob differētiā vite quā q̄sq; gessit in corpore? ꝑ
misit: Hec eis ꝓsunt/q̄ cū viuerēt/vt hec sibi postea ꝓdes
se possent: meruerūt. Est em̄ q̄dā viuēdi modus: nec tā bo
nus vt nō requirat ista post mortē: nec tam mal9 vt ei non
ꝓsint ista post mortē. Est vero talis in bono/vt ista nō req̄
rat: ꝛ est rursus talis in malo: vt nec his valeat cū hec vita
trāsierit adiuuari. Primi hoꝝ dicunť mediocriter boni et
mediocriter mali: secundi valde boni: tertij valde mali.
ℂ Ex q̄b9 elici possunt tres ꝓpositiones ad dubiū respon
siue. Prima: Ecclesie suffragia pro defunctis post mortem
impēsa nō ꝓsunt btis. Et nota qđ đ: suffragiū. Nā suffra
giū de sui ratione importat quandā auxiliationē q̄ cōpetit
indigenti/sꝫ ei q̄ defectū patitur. Et ideo q̄uis operibus
meritoriis viuoꝝ crescat gaudiū accidentale beatoꝝ: nō ta
men propter hoc dicunť suffragia respectu beatoꝝ/opera
bona viuoꝝ. Sic intellecta propositio patet: q: hec ipsi nō
requirunt/cum his nō indigeant: habent em̄ quicquid vo
lunt: ꝛ nullius indigēt. De quib9 in ser. de verbis apli idem

Aug. ait: ⁊ habet̃ de ce. mis. Cū marthe. Iniuriā facit martyri qui orat pro martyre. Et pari ratione iniuriā facit cuilibet alteri beato pro ipso orans: q: oēs sunt in statu nō deficiente: sed in statu beatitudinis ⁊ sufficientie. ¶ Scđa ꝓpositio: Suffragia ecclesie ꝓsunt defunctis in purgatorio carceratis. Patet, q: tales sunt qui ea requirunt: id est desiderant et eis ꝓdesse possunt: nā in penis detinent̃ a q̃bꝰ liberādi sunt: quoꝝ liberatio pōt per eccl̃ie suffragia accelerari. Itē aliqui defuncti suffragijs iuuari possunt: sꝫ nulli potius ꝙ illi: vt patet ex ꝟbis Aug. Illi em̄ meruerunt dū viuerēt: vt post mortē iuuari possint. Quō meruerūt? ꝑ hoc certe ꝙ mānserunt in vnitate eccl̃ie ꝑ charitatē: in qua finaliter decesserūt: ꝓpter qđ manserunt membra eiusdē corporis christi cuiꝰ ⁊ viui: ideo in bonis spūalibꝰ cū viuis cōmunicant: vt dictū est precedenti dubio. Meruerūt autem merito cōditionato liberari a penis, si aliq̃ opa pietatis ⁊ sacrificiū altaris pro ipis exhibeāt: qđ si nō fiat: penā illā sustinebūt quousq; satis patiant̃ ɓm eoꝝ quantitatem petōꝝ. Meritū igit̃ illud nō est aliud nisi ꝑseuerātia finalis in charitate: ꝑ quā manent in statu in quo possunt aliorum viuoꝝ scꝫ operibꝰ cōicare: ⁊ sic ꝑ ea in penis releuari.

¶ N Tertia ꝓpositio: Quibusdā defunctis ꝑpetue dānationi ascriptis, viuoꝝ pietates nō ꝓficiūt: qui in suis penis nullis poterūt suffragijs releuari. Patet ꝑ illud Aug. Pro valde malis, etsi non sunt adiumenta mortuoꝝ: qualescūq; viuoꝝ cōsolationes sunt. Utrū aūt valli dānatorum suffragijs viuoꝝ iuuari possunt: opiniones sunt apud doctores. Sunt em̄ qui in predicta beati Aug. autoritate quatuor mēbra faciūt. Nā sicut duo sunt genera electorū, valde boni ⁊ mediocriter boni: sic duo sunt genera reproborum valde scꝫ mali ⁊ mediocriter mali: ⁊ ɓm hoc primā partem autoritatis beati Aug. distinguūt in duo membra: intelligentes ꝑ mediocriter bonos, eos q̃ sine mortalibꝰ in charitate decesserūt: cū debito tm̄ satisfaciēdi ꝓ venialibꝰ patis aut mortalibꝰ quoad culpā remissis: ⁊ de his accipiūt illud Aug. ꝙ est q̃dā modus viuendi nō tam bonꝰ vt nō req̃rat ista post mortē. Per mediocriter aūt malos intelligūt decedentes in fide catholica informi: cū mortalibꝰ licet tm̄ nō grauissimis: ⁊ ideo dānati. de quibꝰ accipiunt id qđ in Augu. sequit̃: Nec tā malis vt eis nō ꝓsint post mortē. Illis dicūt valere suffragia: nō vt aliq̃n nō puniant̃ siue vt liberent̃: sed vt minꝰ puniant̃. Et ad hūc sensum retorquēt verba q̃ subdit Aug. autoritate. s. allegata. Quibꝰ aūt ꝓsunt aut ad hoc ꝓsunt vt sit plena remissio: aut certe vt tolerabilior fiat ipsa dānatio. Primū referūt ad mediocriter bonos scꝫ existētes in purgatorio. Scđm ad mediocriter malos scꝫ existētes in inferno. Alias em̄ quō dixisset Aug. vt tolerabilior sit eoꝝ dānatio: ⁊ nō potiꝰ vt tolerabilior sit eorum purgatio? Ualde aūt mali quibꝰ nō ꝓsunt: sunt infideles, idolatre, gētiles, iudei, heretici ⁊ pessimi ac obstinatissimi christiani: de q̃bꝰ intelligūt illud beati Greg. ad bonifaciū: Cōgruit vt sacerdos ꝓ mortuis catholicis memoriam faciat ⁊ intercedat: nō tm̄ impijs (ꝗuis christiani fuerint) tale quid agere licebit: ⁊ hāc opinionē tenet glo. xiij. q. ij. Tempꝰ. ⁊ in ca. Cū marthe. de cele. mis. ¶ O Et potest hec opinio quibusdā rōnibꝰ muniri. Primo, q: hi pro quibꝰ machabeꝰ misit hierosolymā duodecim milia drachmas argenti vt. s. allegatū est: fuerūt in inferno: q: in mortali decesserūt: qm̄ contra legē de donarijs idoloꝝ acceperunt, furtiue sub tunicis abscōdentes. ¶ Itē in vitis patrū de sancto machario legit̃, ꝙ caput cuiusdā inuentū in via, ad preces eius respōsum dedit, ꝙ fuerit sacerdotis gētilis dānati: ⁊ tamen cōfessum est se ⁊ alios ōrone macharij iuuari. ¶ Itē Dam. in ser. narrat beatū Greg. ꝓ traiano gētili orantem vocem diuinitꝰ allatā audisse. Uocem tuā audiui, ⁊ veniā traiano do: cuius rei ait testis est oriens ⁊ occidens. Sed cōstat traianum damnatū fuisse: ⁊ q: gētilis erat: ⁊ q: multorū martyrū sanguinem fudit: vt ibidem dicit Damas. ¶ Item suffragia viuis valent in mortali petō existentibꝰ: ergo et defunctis in mortali dānatis: plus em̄ valet defunctis ꝙ viuis: vt vult Diony. c. vlti. eccle. hierar. ¶ Item pena dānatoꝝ potest augeri ꝑ mala opera viuentium: sicut dicit Aug. ꝙ ignorat̃ pena arrij: q: nescit̃ quot eius errore sunt subuertēdi: ergo ⁊ minui pōt ꝑ bona opera viuētiū, inter q̃ sunt suffragia: qm̄ pronior est deus ad miserendū ꝙ ad puniendū.

Suffragia ad qd ꝓsint dānatis.

¶ P Ad quid aūt ꝓsint dānatis suffragia, sequenti dubio reseruandū foret: q: tm̄ hic occurrit materia nūc ꝓsequamur. Et de hoc tangit Alber. circa hūc textum canonis quatuor opi. Prima est prepositini, ⁊ Aug. de anchona in de ptāte ecclesiastica: ⁊ glose allegate, ꝙ suffragia facta pro damnatis mediocriter malis ꝓsunt ad diminutionem pene: tollūt em̄ aliquid de pena nō vt liberent̃: sed vt minus puniant̃. ¶ Et si cōtra hoc arguitur sicut ipsi arguūt: et ponit glosa allegata: Pono ꝙ centū opus pietatis puta eleemosyna tollat cētesimā partem pene eiꝰ ꝓ quo fit: ergo si fiāt centū eleemosyne et eq̃li charitate facientis, tota pena illi remitteret̃: qđ negant sic opinantes, Respōdet prepositinꝰ ⁊ glo. ꝙ in casu posito, secūda eleemosyna nō tantum tollit de pena quantum prima, secūdū quātitatē: sꝫ scđm ꝓportionē. Unū sicut in casu prima eleemosyna tollit cētesimā partē totius pene: sic secunda eleemosyna tollit cētesimā partē remanentis pene. ⁊ sic de alijs: ⁊ q: pena est diuisibilis in partes eiusdē proportionis in infinitū: post quācūq; cētesimā ablatā adhuc manēt partes. xcix. igit̃ nunq̃ tolletur tota pena: ⁊ tamen per quodlibet suffragiū sic aliquid aufert̃, ⁊ fit pena tolerabilior. ¶ Ponit prepositinꝰ exemplū in diuisione linee vel cuiuscūq; quātitatis cōtinue: Si fit diuisio ɓm partes eiusdē quātitatis: stabit diuisio ad certū numerū partium vt ad duas medietates vel tres tertias: vel centum cētesimas: aut mille millesimas: quibꝰ ablatis nihil manet. Si vero fit diuisio in partes eiusdē ꝓportionis: vt primo auferatur: medietas totius: secundo medietas residui: tertio medietas remanētis, fit processus in infinitū: manet em̄ semper aliquid diuidendū. ¶ Sed cōtra hanc responsionē eā improbando arguit Alb. ⁊ bn̄ di. Querat̃ a prepositino q̃ sit causa ꝙ secūdū suffragiū minꝰ in quātitate pene tollit ꝙ primū: cū in oī natura equaliter agētia equaliter tollāt ⁊ abijciāt de passiuo. Pūt aūt sequētia suffragia esse eq̃lia primo: q: ꝓcedere pūt ex equali charitatis feruore ac deuotione: ⁊ cū nulla pōt assignari causa rōnabilis: neq; dictū illud ex autoritate ꝓcedit: eadē facilitate cōtēnit̃ qua ꝓbatur vñ eā reputat tanq̃ fictionē in nullo fundatā. ¶ Q Scđa opi. est cātoris parif. ⁊ stephani cātuarien̄. q̃ dicunt ꝙ suffragiū dānati (impēsum tollit aliq̃d de pena) inferni: ⁊ scđm si fuerit eq̃le pmo: tātū quātū pmo i casu posito: cōsequēter cōcedūt ꝙ pūt tm̄ multiplicari ecclesie suffragia, ꝙ pena totaliter tollit̃, vel veriꝰ tota suspēdit̃: q: cōsequēter dicūt ꝙ suspēsa tota pena, dānatꝰ iterū in easdem penas relabitur: q: nemo liberat̃ a penis siue relapsu nisi per gratiam diuinā: cuiꝰ damnatꝰ nō est particeps nec susceptiuꝰ. Hoc cōfirmant per dictū Ioh. chryso. qui distinguit ꝙ duplex est misericordia dei. scꝫ liberans ⁊ relaxans. Liberās est que ex toto indulgens liberat: et vt dicit: nō est sup oīa opera dei: q: nō est sup damnatos. Misericordia relaxās que est citra cōdignū puniēs, in oī iudicio partem pene relaxat ⁊ nunq̃ totam: ⁊ hanc dicit esse super oīa opera eius etiā sup damnatos: de qua intelligit̃ illud pš. Oēs vie dñi misericordia ⁊ veritas. ⁊ illud Iaco. ij. Superexaltat aūt misericordia iudiciū. Ponūt aūt hūc relapsum maxime fieri post diem iudicij: tunc quidē spūs dānatoꝝ resumptis corporibus detrudent̃ in ignem eternū, sine spe omnis venie. ¶ Sed cōtra illos querit̃, que sit causa ꝙ iam liberatꝰ iterum relabitur in penam: q: apud iustū iudicem, si aliquis satisfecit pro reo: ⁊ iudex satisfactionē acceptauit: iam iniustum est reum iterū in penā reuocare. Hoc quoq; dictū minime probāt. Autoritas quoq; oīno impertinens est ꝓposito. Nō em̄ vult Chryso. ꝙ ex dei misericordia cōtinuo relaxetur aliquid de pena dānatoꝝ postq̃ inflicta est: sed ꝙ ex dei misericordia nō tanta infligit̃: quantū meruit suo pec

cato. Punit eñ deus citra cõdignũ. Etiã cõtra istã opinio
nem allegat Alber. autoritates canonis: illã scʒ Job. xv. de
dãnato: Nõ recedet de tenebris: ramos eiꝰ arefaciet flam
ma: ꝛ auferet spũ oris sui. nõ credit errore frustra deceptꝰ
ꝙ aliquo precio redimendus sit. Item Prouer. vj. Zelus
ꝛ furor viri nõ parcet i die vindicte: nec acquiescet cuiusꝙ̃
ꝓcibꝰ: nec recipiet ꝓ redẽptione dona plurima. ¶ R Jõ
est tertia opi. Guil. altisiodorens. que dicit ꝙ pena dãna-
torũ per eccl'ie suffragia nec minuit nec suspẽdit: prosunt
tamẽ dãnatis vt tolerabilior sit eoꝝ dãnatio: qꝛ per suffra
gia cõfortant vt leuius ferre possint ignis incendium. Si
cut quãdo quis pondere magno grauatꝰ lassitudine debi
litatur: si quis in faciẽ eiꝰ fundat aquã frigidã: ille pondus
quod portat in nullo alleuiat: et tamẽ portantẽ ad leuius
Luc. xvj sustinendũ cõfortat ꝛ refrigerat: ꝛ in hoc sensu dixit diuitẽ
guttã aque petere vt refrigeret. ¶ Sed cõtra hos argui
potest sicut cõtra priores: qꝛ si certũ suffragiũ tribuit cõfor
tationẽ certi gradus: duplex suffragiũ prestabit duplicem
cõfortatiõis gradũ: ꝛ sic possent tantũ multiplicari suffra
gia: ꝛ per ea cõfortatio ꝙ nihil dãnatus sentiret de pena.
¶ Preterea cõtra hanc opi. ꝛ oẽs eiꝰ modos arguit ꝙ vi
uorũ suffragia dãnatis simpliciter nõ ꝓsunt. Primo ꝑ ver
bum abrae qđ respõdit diuiti aque guttã ad lingue refri-
gerationẽ petenti. Chaos magnũ firmatũ est inter nos ꝛ
vos ꝛc. ꝛ premisit: Tu recepisti bona in vita tua: et simili-
ter lazarus mala: Nunc aũt hic cõsolat: tu vo cruciaris. Ex
quo patet ꝙ tantũ chaos mediat inter dãnatos ꝛ ceteros
ꝙ etiã minimũ cõpassiõis suffragiũ a sanctis ad dãnatos
nõ possit deriuari. Si eñ suffragiũ negat a patre abraam
iam domestico dei: ꝛ cõsimiliter a sancto lazaro: quõ pote
rit ad eos deriuari suffragiũ a viatoribꝰ mortalibꝰ potẽti-
bus deficere? ¶ Preterea btũs Aug. Si scirem inquit pa
trem meũ in inferno nõ plus orarẽ pro ipso ꝙ̃ pro diabo-
lo. Et. xxj. de ciuita. dei. cap. xxiiij. Si ecclesia esset certa de
aliquibꝰ hic in vita constitutis ꝙ essent in ignem mittẽdi
eternũ: pro eis nõ oraret. Hoc aũt stultũ foret ꝛ fatuũ ꝑter
mittere si orationibꝰ ꝛ suffragijs viuoꝝ pena damnatoꝝ
aut tolli posset aut minui. ¶ Itẽ btũs Greg. xxxiiij. mora. ꝛ
satis concordat btũs Aug. loco allegato. Eadẽ causa est
cur nõ oretur tũc (scʒ post diẽ iudicij) pro hominibꝰ eterno
igne dãnatis: que nũc causa est vt non oretur pro diabolo
angelisꝗ eiꝰ eterno supplicio dãnatis: q̃ etiã nũc causa est
ꝙ sancti nõ orant ꝓ infidelibꝰ impijsꝗ defunctis: qꝛ de eis
vtiꝗ quos dãnatos eterno supplicio iam nouerunt: ante
illũ iusti iudicis cõspectũ orõnis sue meritũ cassari refugi
unt. In inferno igitur dãnatis suffragia nõ ꝓsunt. ¶ Itẽ
ex Aug. verbis magister dist. xlv. quarti elicit ꝙ q̃ sine fide
operãte ꝑ dilectionẽ eiusꝗ sacramẽtis de corpore exierũt
frustra illis a suis hmõi pietatis officia impendunt: cuius
cũ hic essent pignore caruerũt: nõ misericordiã sibi thesau
rizãtes sed irã: sed oẽs dãnati sunt hmõi: quare suffragia
eis a viuis impẽsa nõ prosunt. ¶ Seruit ad idẽ ratio du-
plex. Prima qꝛ iusticie obuiat manente pctõ: penã illi cor
respondentẽ minui. Manet aũt peccatũ: nec vnꝙ̃ minui
tur seu remittit dãnatis: qꝛ remissio pcti nõ fit nisi ꝑ grãm
cuiꝰ damnati capaces nõ sunt: neꝗ habere possunt volũ-
tatẽ bonã: qꝛ obdurati sunt in malo: ꝛ si bonũ volũt nõ ta
men bene: qꝛ semꝑ deficit principalissima finis circũstãtia
ꝛ adest ꝑuersa qua seipsos finẽ constituũt: quippe seipsos
diligũt suꝑ oĩa ꝛ odiũt deũ. iuxta illud: Superbia eorũ q̃
te oderũt: ascẽdit semper. Si igit damnatꝰ imobiliter ma
net in pctõ. stat imutabiliter pena tali pctõ debita: qꝛ pena
ordinat culpã: nõ in vniuerso sit dedecꝰ culpe sine decore
iusticie: ꝑ penã ordinãtis culpã: vt deducit beatus Ansel.
¶ Scđa ratio: sublata cõione viuoꝝ ad mortuos tollunt
ꝛ mutua suffragia: sed viuoꝝ ad dãnatos nulla est cõio: ꝛ
ꝑ cõsequẽs viuoꝝ suffragia ad dãnatos deriuari non pñt
Sunt eñ dãnati extra viculũ charitatis: ſm quã solũ ope
ra viuoꝝ cõtinuant defunctis. ¶ Et addit tertia ratio ſm
sanctũ Tho. in. iiij. scripto dist. xlv. q. v. ar. j. Nã dãnati sunt
totaliter in termino quantum ad animã ꝛ extra viam: reci
pientes vltimam pro meritis retributionem: sicut ꝛ sancti
qui sunt in patria. Qđ eñ restat de pena vel glĩa corporis
hoc eis rationẽ viatoris nõ prebet: cũ gloria essentialiter
ꝛ radicaliter existat in aĩa: similꝛ miseria dãnatoꝝ: ꝛ ideo
nõ potest pena eoꝝ diminui: sicut nec premiũ sctõꝝ augeri
quantũ ad gloriã essentialẽ. Est ergo opinio predicta: vt
dicit btũs Tho. vbi supra presumptuosa: vtpote sctõꝝ di-
ctis cõtraria ꝛ vana: nulla autoritate fulcita: et irrationa-
bilis ꝓpter rationes iam cõtra eã inductas. ¶ S Est igit
alia opinio bti thome ꝛ ceteroꝝ doctoꝝ cõiter: qui tenẽt ꝙ
suffragia viuoꝝ nõ prosunt dãnatis quantũ ad penas pec
catoꝝ pro quibus dãnati sunt q̃uis modo releuandas: nec
quoad penã dãni: neꝗ quoad penã sensus. Quoad penã
damni q̃ est carentia visionis diuine essentie: nam huiꝰ pe-
ne ablatio nõ põt fieri nisi ꝑ collationẽ visionis diuine: si-
cut in alijs priuationibꝰ. Siq̃dem priuatio a subiecto non
tollit nisi per positionẽ habitꝰ oppositi. Non eñ ab hoĩe
auferẽ cecitas: nisi ꝑ positionẽ visus. Positio aũt visus di-
uine essentie beatificat. ſm illud Johãnis. xvij. Hec est vi-
ta eterna vt cognoscãt te solũ deũ verũ ꝛc. Cognoscãt in-
quã clare ꝛ ĩtuitiue: q̃ cognitio visio appellat. Hec qꝛ ſm
queꝗ gradũ beatificat: sicut ꝛ gratia ſm queꝗ gradũ gra
tificat: ideo ſm queꝗ gradũ tollit dãnationẽ. Quoad pe
nam sensus cõsistit in aliquo positiuo reali afflictiuo sen-
sus damnati siue corporis: siue mentis: ꝛ maxime mẽtis:
que ſm Augu. xj. de ciui. dei. c. iij. verissime sensus dicitur
qualis est pena ignis et vermis. Neꝗ eñ illa tollitur vel
minuit per suffragia viuorũ in dãnato quantũ ad eam q̃
infligit pro peccato mortali: qꝛ illa est eterna. dicente chri
sto. Discedite a me maledicti in ignem eternũ: q̃ paratꝰ est
diabolo ꝛ angelis eiꝰ. Matth. xxv. Quod verbũ pertra-
ctans beatus Aug. xxj. de ciui. dei ait: Nimie presumptio-
nis est dicere cuiꝙ̃ ipsoꝝ eternũ suppliciũ non futurũ: q̃s
deus ituros dixit in suppliciũ eternũ. Et Esa. Vermis eo- Esa. lxvj
rũ nõ moriet ꝛ ignis eoꝝ nõ extinguet. ¶ Notãter aũt di-
ctũ est quãtũ ad penas illoꝝ pctõꝝ ꝑ q̃bꝰ dãnati sunt scʒ
mortaliũ: qꝛ de venialibꝰ pctis ꝛ mortalibꝰ ꝯ remissis q̃ad
culpã nõ q̃ad penã satisfactoriã: tenet Sco. i suo q̃rto dist.
xxj. q. j. ꝙ eis etiã in iferno nõ debet nisi pena tp̃alis: cũ ve-
nialis culpa sufficiẽter punit pena tp̃ali: ꝛ pena mortal eter-
na dimisso mortali ꝑ penitẽtiã mutat in tp̃alem: illa igi-
tur tp̃ali soluta nihil remanet soluẽdũ. ¶ Qđ dictũ etsi ꝓ
babile est q̃ad pctã mortalia ꝛ venialia hic dimissa: tñ pro
veniali cũ q̃ q̃s morit nõ dimisso q̃ad reatũ culpe nõ vide
tur verũ: qꝛ cũ tale pctm̃ q̃ad culpã cõtinuat ꝑpetuo sicut
ꝛ mortale: nõ põt tolli pena manẽte culpa. Non aũt tollit
culpa venialis sicut nec mortalis post hãc vitã in dãnatis:
q̃bꝰ semꝑ placet ꝛ nunꝙ̃ displicet culpa displicẽtia debite
circũstãtionata circũstãtia finis: q̃ reqrit ad remissionẽ cul
pe. Hãc aũt habere non possunt obstinati in iferno: igitur
nõ põt tolli aut minui pena nõ dimissa culpa. Si ergo opi
nio illa vera est quãtũ ad penã hic dimissam q̃ad culpam
posset ꝓbabiliter dici ꝙ quãtũ ad illa ꝓficerẽt dãnatis vi-
uorũ suffragia. Nam cũ dãnati pro illis pctis possint satis
facere patiendo temporalẽ penã in inferno: ita pro eis pos
set q̃s satisfacere tẽporaliter in via. Satisfactio enim tem-
poralis potest fieri ab vno pro alio. ¶ Verũ ꝙ oppositũ
eque ꝓbabiliter potest sustineri: scʒ ꝙ stante positione ꝑ-
dicta vnꝰ nõ põt satisfacere pro alio cũ q̃ nõ habet aliquã
cõionem. Viuoꝝ aũt cũ damnatis nulla est cõmunio vt di-
ctum est: nec ſm predicta ipsi meruerũt in via vt eis ꝓdes-
sent suffragia post mortẽ. Et hoc sentire videt Richar. de
media vil. in. iiij. dist. xlv. q. ij. ¶ T Per hec ad rationes
prime opinionis: Ad pmã autoritatẽ Aug. in enchi. In q̃
se fundant iuristẽ glosatores: ꝛ quidam alij doctores: dicẽ-
dum ꝙ diuisio beati Aug. quã ibi ponit: nõ est quadrimẽ-
bris: sicut ipsi sentiunt: sed trimẽbris. Nam iidem sunt me
diocriter boni ꝛ mediocriter mali: illi scʒ qui decesserũt in
gratia cũ pctõ veniali: aut cũ debito pene pro pctis morta

libus hic per pniam quoad culpā dimissis. nā mediocriter bonus/est etiā mediocriter malus. Qd satis clare patz ex vbis beati Augu. Nā ponit tm̄ tres modos viuēdi: ait em̄ Est quidā viuēdi modus nec tā bonus vt nō requirat ista scz suffragia post mortē: nec tā malus vt ei illa nō prosint post mortē. Ecce primus modus viuendi. Sequit: Est mo talis in bono vt ista nō requirat: ⁊ est rursus talis in malo vt nec his valeat (cū hec vita trāsierit) adiuuari. Primū ergo modū viuendi cōtra mentē beati Augu. diuidunt in duos: cū sit tm̄ vnus modus viuēdi medi⁹/ inter duos extremos. Vn⁹ extremus est talis q̄ nō indiget iuuari. Alius extrem⁹ q̄ non pōt iuuari. Medi⁹ q̄ indiget ⁊ pōt: ⁊ ille est mediocriter bon⁹: q: pōt. ⁊ mediocriter malus: q: indiget iuuari. Itē q̄ est mediocriter bon⁹/aut est aliquātulū mal⁹ vel oīno non mal⁹. Si scdm: tūc est valde bon⁹: nihil oīno hñs mali seu debite malicie/culpe nec pene. Si primū: habetur ppositū. Sic de mediocriter malo: aut habet aliq̄d bonitatis: ⁊ sic est mediocriter bon⁹: aut nihil bonitatis: ⁊ sic est valde mal⁹. Et hoc etiā patet: q: aug. resumēs dictā diuisionē circa finē ca. iterū ponit tm̄ tria mēbra/ vbi dicit: Cū ergo sacrificia siue altaris: siue q̄rūcūq; eleemosynaꝝ p baptizatis oib⁹ defunctis offerunt: pro valde bonis gratiarū actiones sunt: pro nō valde malis ppitiatiōes sunt: pro valde malis/ etsi nulla sunt adiumēta mortuorū: q̄lescumq; cōsolationes viuorū sunt. Ubi nō valde malos nominat: q̄bus psunt suffragia: nec īter illos distinguit. Hoc etiā sentit Durādus in suo. iiij. Absurdū etiā videt qd illi dicūt: p valde malos ītelligi q̄ fidē nō habuerūt: q: paruuli decedētes in solo originali fidē nō habuerūt: ⁊ tn̄ nō fuerūt magis mali q̄ fideles dānati: q̄ multa mortalia cōmiserunt: quod etiam pena ostēdit: cum illi tm̄ pena damni: isti pena dāni ⁊ sensus puniuntur. Maior aūt pena maiorē arguit maliciā q: pena correspōdet culpe. Etsi diceret p valde malos ītelligi infideles adultos q̄ etiā ī infidelitate pctā actualia addiderunt: et fideles grauiorib⁹ pctis obnoxios: tūc seqtur q decedētes ī originali tm̄/nō essent valde mali: et sic pdessent eis suffragia sm Aug. q̄ñs falsum q: nō hñt nisi penā dāni q̄ vt pmissum est: nec tolli pōt nec minui: nisi p collationē beatitudinis q̄ repugnat dānatis. Qd aūt dicit Aug. q q̄b⁹ psunt suffragia: ad hoc prosunt: vel vt sit plena remissio: vel certe vt tolerabilior fit eorum dānatio. Rñdet q ibi accipit dānatio large pro q̄libet punitione ad quā aliq̄s est iudicat⁹. sm quā acceptionem includit etiā penā purgatorij. Vñ ⁊ beat⁹ Greg. dicit q eodē igne purgant boni/q̄ reprobi puniunt. Et in aīñs cōmunib⁹ locutionib⁹ dicim⁹ aliquē cōdemnari ad certam pecuniariā penā: siue ad aliqd tpale suppliciū. ¶ V Ad illud de machabeis dicēdū sm Tho. vel q illa donaria inuenta sub tunicis mortuoꝝ nō fuerūt accepta in reuerētiā idoloꝝ: sed iure belli eis debebant: tamē p aliqualē auariciam venialiter peccauerūt: ideo non fuerūt in inferno. et ita suffragia eis poterāt valere. Vel pbabili⁹/q in ipsa pugna vidētes sibi imminere periculū: peccatū suū cognouerunt ⁊ penituerūt: sm illud ps. Cū occideret eos q̄rebant eum: ⁊ ita peccatū remissum fuit per pniam: ⁊ per q̄ñs nō fuerunt in inferno: sed purgatorio. ¶ Ad aliud de sancto machario ⁊ capite inuento: dicendū q illud adiutoriū nō erat ad pene diminutionē: sed ad hoc solū vt ibidem dicit q eo orante cōcedebatur eis vt mutuo se viderēt: ⁊ in hoc aliquod gaudiū nō verum: sed phātasticū habere dicunt/ dum impletur illud qd desiderant. Sicut ⁊ demones gaudere dicunt/dum ad peccata ptrahunt hoies: q̄uis p hoc eoꝝ pena nulla tenus minuat. Sicut nec angeloꝝ gaudiū minuitur: dum nostris malis cōpatiuntur. ¶ Ad illud de traiano potest dici q ad preces beati Gregorij/traian⁹ fuit ad vitā reuocat⁹: ⁊ ad statū viatorū: ⁊ ibi gratiā consecutus: per quā peccatorum remissionem obtinuit: ⁊ per consequens immunitatē a pena: sicut apparet in omnib⁹ illis qui fuerūt miraculose resuscitati: quorū plures cōstat idolatras ⁊ damnatos fuisse. De his omnib⁹ similiter dicere oportet q nō erant in infernū deputati finaliter: sm p̄sentem iusticiā propriorꝝ meritorū: sed sm superiores causas quib⁹ preuidebant ad vitam reuocandi: de eis aliter disponendum erat. Et ita definitiua ⁊ irreuocabili sententia traianus damnat⁹ nō fuit: que sola facit quem damnatū. Vel dicitur q aīa traiani fuit simpliciter liberata per absolutā dei potentiā. Qd aūt dicit animas damnatoꝝ iuuari non posse: intelligit sm legem cōem. Vel dicunt alij/ q anima traiani nō fuit simpliciter liberata a pena inferni: sed pena eius fuit suspensa ad tempus/scz diem iudicij. Nec tn̄ oporter q hec fiant oibus p suffragia eccle: q: alia sunt que legi cōmuni accedūt: ⁊ alia q̄ singulariter ex priuilegio aliscui cōcedunt. Alij dicunt q liberat⁹ fuerat a pena sensus: nō damni. Sed qualitercūq; dicat/hec duo stabūt. Primū q de potētia absoluta de⁹ posset oēs dānatos beatificare Secundū q de lege cōmuni in inferno nulla est redēptio: neq; quoad pene ablationē: neq; eorū diminutionē: ⁊ hoc quoad pctā in via nō dimissa. ¶ X Ad penultimū dicit q quātū ad hoc magis acceptat suffragiū pro mortuo q̄ pro viuis in mortali existētib⁹: q: magis indigent: cum sibi non possint auxiliari: sicut viuus pōt. Sed quantū ad hoc viuus est melioris cōditionis: q: pōt trāsferri de statu peccati mortalis ad statū gratie: qd de mortuis fieri nō potest ideo nō est eadem ratio orandi pro mortuis ⁊ viuis. Et est aliqua ratio orandi pro viuis existentib⁹ in mortali: q̄ non habet locū in mortuis. ¶ Ad vltimū negat q̄ña: q: nō est simile. Tū q: dānati pena augeri pōt/manēte sua difformi volūtate: q: punit citra cōdignū. Sz ea manēte pōt minui: q: vt dictū est manēte culpa/pena illi correspōdens culpe/nō pōt tolli aut minui sm diuinā iusticiā/penā pro culpa ordinātē. Sz culpa in dānatis semp manet: scz volūtas puersa cōtra deū: Ideo sicut opus bonū ab alio factū/⁊ ad suffragiū dānati ordinatū/nō minuit ei⁹ penā: multo min⁹ p op⁹ bonū qd quis facit nō pro ipso: sed occasionaliter ex ei⁹ doctrina ipse iuuari pōt. Tū q: pena infligit ariio pro puersa sua doctrina: que merito auget ppter nouū malū ex ea cōsequēs: sed ppter sanā doctrinā quā damnatus reliquit in terra non punitur: ergo ex bonis sequentib⁹ nulla pena minuit. ¶ Vel breuiter dicit q ideo nō est simile: q: damnatus est in statu in quo pena ei⁹ nō potest minui propter volūtatis obstinationē. Pōt aūt augeri: q: nunq̄ pōt vsq; ad cōdignū/sm iusticiam dei strictissimā puniri. ¶ Si dicis/q̄uis nulla pena tali remittit: tn̄ aliqd bonū sibi cōferendum est ppter bona que occasione suoꝝ precedētium operū fiunt. Sicut beatitudo accidentalis sanctoꝝ auget ppter bonū qd ex eoꝝ occasione agitur. Respondet q sicut merita eterne vite (quib⁹ damnat⁹ meruit: dum in gratia fuit) per peccatū mortale supueniens moriunt: nec aliquid premij cōsequunt post mortē in beatitudine/ ppter peccati mortalis obicem: quē voluntarie obtendit: ⁊ quo impediunt ne cōsequātur beatitudinē: ac premiorū ipsis meritis correspōdere debentiū se reddiderūt incapaces: ita ⁊ premioꝝ accidentaliū. Vñ nullū bonū irremuneratū nisi is qui remunerari deberet: impedimentū remunerationis sponte preberet: sicut ⁊ in pposito. ¶ Vel pōt dici q si dānat⁹ bona remuneranda facit: de⁹ futuroꝝ presci⁹ illa retribuit in presenti vita. Vñ dixit abraam diuiti refrigeriū petēti: Fili recor. q: rece. bona in vi. tua. Nō sic in beatis/in quib⁹ radix boni opis manet/scz charitas: ideo sunt maioris boni capaces. In dānatis aūt manet iniq̄tas ⁊ ppetuū dei odiū imobiliter pseuerās: ppter quod capaces sunt maioris pene: ⁊ iuste ab oi dei spāli dono ⁊ bñficio nouo cōferendo sunt seclusi. Vñ preceptū est ministris parabolice: vt hoiem sine nuptiali veste ad nuptias ingressum ligatis manib⁹ ⁊ pedib⁹ pījcerēt in tenebras exteriores. p qd significat desertio dānati ab oī subsidio ⁊ suffragio/ et imobilitas ī malo. ¶ Y Ponit tn̄ Alber. vnū modū/q̄ vt dicit sustineri posset suffragia eccle valere dānatis: vñ dicit q vermis cōsciētie de tribus remordet: scilicet de peccato a seipso cōmisso: secundo de bono a seipso omisso: ⁊ ter

tio de bono cuius ipse potuit esse causa vt fieret ab altero?
De primis duob⁹. q: preterita sunt: nulla est pene mitiga-
tio. De tertio ⁊ crescit ⁊ mitigat̃. Si em̄ per malū suū cau-
sa est mali in alio: totiens crescit vermis: quotiens crescit
⁊ dilatat̃ malū illud in alijs q̄s inuoluit. Si aūt cā fuit vt
bonum fieret per alios: totiens decrescit vermis quotiens
bonū illud multiplicatur. Decrescit/intelligo non quantū
ad tristiciam vermē cōsequentem q̄ infuit: sed a tristicia/q̄
inficeret si bonū illud non multiplicat̃. Per hoc autem nul
la pena minuit̃: sed aliqua pena accidētalis: ne infiat: im-
peditur. ¶ Sanctus Tho. etiā tangit vnū modū quo suf-
fragia possunt ꝓficere dānatis: nō quantū ad pene inter-
ruptionē vel diminutionē: sꝫ q: ex hm̄oi suffragijs/eis ali-
qua doloris materia subtrahit̃: que eis adesse posset: si ita
se abiectos cōspicerent/ꝙ sui pro eis nullā curā haberent
sed hoc ip̄m beat⁹ Tho. reprobat: q: fm cōem legē ibi sunt
spūs defunctoꝝ: vbi nō vidēt quecūq̄ agunt̃ aut eueniūt
in ista vita: vt dicit Augu. in de cura pro mortuis agenda.
Qđ precipue verū est de damnatis: ⁊ ita nō cognoscūt q̄ñ
pro eis suffragia fiunt: nisi supra cōem legem aliquib⁹ dā-
natoꝝ illud reuelaret̃: qđ oino incertum est. Vn̄ tutius est
inquit/simpliciter dicere ꝙ suffragia non prosint dānatis
nec eccl̃ia intendit pro eis orare: vt ex autoritatib⁹ indu-
ctis apparet. Cui cōsonat illud Ecc̃a. ix. Quodcunq̄ face
re pōt manus tua instāter operare: q: nec op⁹: nec rō: nec
sapientia: nec scientia erunt apud inferos: quo tu prope-
ras. Et tantum de illo dubio.

¶ Lectio. lvij A

Nunc de tertio prin-
cipali scꝫ quib⁹ suffragijs aie defunctorum
iuuari possint: ⁊ si plurib⁹ que horum magis
prosint. ¶ Ad primā huius questionis par-
tem beatus Grego. ad Bonifacium (vt. xiij. q. ij. anime. re
citatur) quattuor suffragiorū genera annumerat: ait em̄
Anime defunctorū quattuor modis soluuntur: aut obla-
tionib⁹ sacerdotum: aut precib⁹ sctōꝝ: aut charorū eleemo
synis: aut ieiunio cognatorū. ¶ Per oblationes sacerdo-
tum misse celebratio accipit̃. Per orationes sctōꝝ cuiusli-
bet boni hois/siue in via/siue in patria existentis deuota
pro defunctis obsecratio. Eleemosyna aūt ꝑ quēcūq̄ fiat/
dr eleemosyna chari: q: charus est q̄ bn̄ficiū impendit. Si-
gnum em̄ dilectionis exhibitio est opis: fm eundē homel.
xxx. Sic a quibuscūq̄ fiant ieiunia: aut alie corpis afflictio
nes/cognati sunt eoꝝ pro q̄bus fiūt/carnales vel spūales
Dicit̃ nēpe cognat⁹ q̄si cōnatus: q: vi amoris ei agglutina
tur: ⁊ q̄si cōnascit̃ aia defuncti tanq̄ veri amici. ¶ Sūt au
tem hi quattuor modi gn̄ales/ad quos oēs alij reducunt̃.
Vn̄ ad ieiuniū oēs carnis afflictiōes: vt vestiū asperitas/
discipline/peregrinatio/labor corporalis: ⁊ q̄cunq̄ ad cor
poris afflictionē assumunt̃ ptinēt. Ad eleemosynas redu
cunt̃ oia opa mie/corporalia ⁊ spūalia. Ad orationē redu-
cunt̃ oia spūalia exercitia: vt meditationes sancte/gratia-
rum actiones/theologie studiū ac cōtēplationes. Ad ob-
lationes sacerdotū oia sacrificia ⁊ oblationes/q̄ imediate
deo aut cultui diuino ac eccl̃ie ministris applicant̃: vt sunt
oblationes pecunie/cereoꝝ/aialium/ornatuū/⁊ similiū.
Beat⁹ vero Aug. in li. de cura pro mortuis agēda (⁊ habe
tur. xiij. q. ij. nō estimem⁹) tria annumerat: omittēs ieiuniū
cognatoꝝ: vn̄ ait: Nō estimem⁹ ad mortuos pro q̄b⁹ curam
agim⁹ puenire/nisi qđ pro eis/siue altaris/siue orationū/
siue eleemosynaꝝ sacrificijs solēniter supplicam⁹. ⁊ sequit̃:
Corpori aūt humano quicq̄d impendit̃: nō est presidiū sa
lutis: sed humanitatis officiū: fm effectū (al's aplm) quia
Ephe. v. nemo vnq̄ carnē suā odio habuit. Ad hoꝝ intellectū notā
dū ꝙ (vt docet btūs Tho. in quarto scripto dis. xlv. q. vj. ar
ti. i.) suffragia viuoꝝ ꝓsunt defunctis fm ꝙ vniunt̃ viuē-
tib⁹ charitate: ⁊ fm ꝙ intētio viuentiū refert̃ ad mortuos
Et ideo vniuersa opa possunt suffragari mortuis q̄ perti-
nent ad cōicationē charitatis: vel ad directionē in alterū
intētionis. Eapropter vniuersa opa bona q̄ ex charitate
fiūt: oia q̄ q̄ ex intētione et intuitu subueniēdi (q: q̄si pro
illis ex psonis defunctoꝝ) fiūt eis ꝓficiūt. Ad charitatem
aūt precipue eucharistie oblatio ptinet: q: est sacramentū
ecclesiastice vnionis: cōtinēs illū in quo tota eccl̃ia vnitur
et solidat̃ scꝫ christū: vn̄ eucharistia est q̄si q̄dā charitatis
origo seu vinculū. Eleemosyna āo ad charitatē ptinet tāq̄
ei⁹ effect⁹: est em̄ p̄cipu⁹ ei⁹ effect⁹. Sic ista duo eucharistia
⁊ eleemosyna ex parte charitatis p̄cipue mortuis suffragā-
tur. ¶ Ex parte vero intētiōis in mortuos directe p̄cipue
valet orō: q: fm suā rationē nō solū dicit respectū ad orā-
tem sicut cetera opera. sed directi⁹ ad eū pro q̄ orat̃. ¶ Ie-
iuniū vero q: in rōne sua nō continet qđ ad charitatē/vel
ad intētionis directionē ptinet: sꝫ hec sunt ei q̄si extrinseca
ꝓpter qđ etiā Aug. nō posuit: ideo ad vtrūq̄ pōt reduci.
Et q: ex charitate pōt assumi: ⁊ q: corpis afflictiuū ē/pōt
tanq̄ penale opus satisfactoriū ꝓ penis defunctoꝝ ex eo-
rundē psonis dno offerri. Et hoc respectu trib⁹ p̄dictis fm
Aug. positis annumerauit Greg. ieiuniū: q̄si suffragij ge
nus quartū. Nec incassum: qm̄ cū aie in purgatorio nō nisi
satisfactorias penas soluūt: q̄b⁹ soluēis/suffragijs nō indi-
gent: multū iuuant̃ dū pro eis op⁹ penale (q̄le est ieiuniū)
deo offert̃. Opus em̄ penale eoq̄ penale satisfactoriū est.
¶ Ex his patet respōsio ad primā partē questionis: scꝫ q̄-
bus suffragijs aie defunctoꝝ iuuari possunt. Vn̄ respōde
tur breuiter ꝙ oib⁹ operib⁹ bonis: nā oia opa bona fieri
pn̄t ex charitate. Sic etiā oia opa bona possunt eis appli-
cari ex intētionis directione. Pōt em̄ quodcūq̄ op⁹ fieri
ea intētione: vt prosit spiritib⁹ defunctoꝝ. ¶ P Pro rn̄
sione ad secūdā partē. q. scꝫ q̄ opa magis prosint liberatio
ni defunctoꝝ: Aduertendū ꝙ suffragia habēt effectū vel
ex genere operis: vel ex dispositione opantis. Ex genere
operis illa p̄cipue vel magis suffragant̃ defunctis: in q̄b⁹
cōcurrunt plures vel pauciores rōnes de supradictis. Ex
operāte āo illa magis ꝓficiūt: q̄ ex psona magis accepta
(ꝓpter maiorē charitatē aut deuotionē aut aliā dispositio
nem: ⁊ maius meritū operātis) impēdunt̃. Merentū dico/
vel opantis psonale: vel eccl̃ie toti⁹ gn̄ale: cui⁹ psonā ope-
rās i suo ministerio rep̄sentat: vt tāgit Sco. in suo quodli.
q. xx. circa principiū. ¶ Itē pōt op⁹ suffragij valere vel ex
parte opantis principalis tale op⁹ fieri ꝓcurātis: vt testa-
toris/fundatoris vel alteri⁹ opus fieri mādantis/petētis
vel ordinātis. Vel ex pte op⁹ hm̄oi exequētis: vt testamen
tarij amici familie opus faciētis ⁊c. Hāc distictionē alij sic
exprimūt ⁊ in idē redit: Suffragioꝝ q̄dā ꝓficiūt ex opan-
te tm̄: alia ex opere opato: alia simul ex ope operato ⁊ ope
rante. Ex operāte tm̄ q̄ ex sola dispositione ⁊ acceptatiōe
agētis acceptat̃ a deo: vt sacrificia ve. tes. ⁊ opa nō priuile
giata q̄ quilꝫ ex spōtanea volūtate operat̃. Ex opere ope
rato q̄ ex ipo opere exhibito etiā circūscripta dispositione
operātis quātū ad ei⁹ esse acceptū hn̄t suū effectū: vt est sa
crificiū altaris et eccl̃ie sacramēta/q̄ effectū hn̄t ex institu-
tione christi: nō ex dispositione ministri offerētis vel dispē
santis: de quo. s. lec. xxv. ⁊ in alijs plurib⁹ locis. Sic nō est
impiū sentire de orone dn̄ica: de horis canonicis et alijs
oronib⁹/q̄s eccl̃ia dicēdas instituit: q̄ quandā vim accipi-
unt ex parte diuini ⁊ ecclastici mādati: vt dicit Gers. can-
cel. ꝑrhis. in trac. de orone. Ita sunt q̄dā q̄ effectū sortiunt̃
ex p̄uilegio: vt indulgentie vel similia. Itē sunt opa q̄ etiā
valēt ex ope opato/nō ex sua institutione sicut sacramēta:
sꝫ ex effectu ex ipo opere accidēte: sicut eleemosyna paupe
rū indigētiā releuāte: sequit̃ oratio eorūdē ꝓ aia defuncti
ad deū ꝓ eo cui⁹ intuitu fiūt: vt dicit beat⁹ Tho. ¶ C Ex
his pōt respōderi ad hanc questionis partē magis ad par
ticularia descendendo per aliquas ꝓpositiones. ¶ Pria
Inter omnia mortuorū suffragia quantū ad liberationē
defunctoꝝ/excellit eucharistie oblatio per manus sacer-
dotum/ecclesie ministrorū. Hec ꝓpositio est de mente Au
gu. Grego. magistri/⁊ ceterorū: qui inter defunctoꝝ suffra
gia primo loco ponunt altaris sacrificium. Et potest illud
ostendi

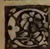
ostendi rōnibus ⁊ exemplis. Ratione: nam illa magis suffragant̄ defunctis: in quib⁹ principaliores ⁊ plures rōnes suffragandi cōcurrūt: vt statim. s. dictū est. Sūt aūt rōnes ſm supra dicta charitatis cōmunio: intentionis directio: meritū ⁊ pia supplicatio: ⁊ hoc tam ex efficacia opis operati: ꝙ operis operantis: ⁊ hoc vel ei⁹ qui operat̄: vel ei⁹ in cuius ꝑsona: vel eoꝝ ex quorū ꝑsonis operat̄. Oēs ille rationes ꝑfectissime concurrūt in sacrificio altaris. Cū em̄ sacramentū eucharistie sit sacrm̄ ecclesiastice vnionis, continens christū in quo tota ecclia vnitur: sitq̄ origo quedā ⁊ fomentū charitatis: vt dictū est: manifestū est ꝙ in effectu hui⁹ sacrificij oēs cōmunicāt: qui cū capite christo ⁊ inter se ꝑ charitatis vinculū vniunt̄. Nā hanc vnionem non solū solidat ⁊ cōseruat: sed etiā expresse significat: vt dicit Aug. in de sacramētis fideliū. ⁊ allegat magr̄ dis. viij. quarti. Unus panis ⁊ vnū corpus ecclia dicitur, pro eo ꝙ sicut vnus panis ex multis granis cōponit̄: sic ecclia ex multis fidelibus charitate copulante connectit̄. Huius vnionis etiā corpus christi sumptū de virgine est sacrm̄. i. significatiuū: q: sicut corpus christi ex multis membris purissimis ⁊ immaculatis cōstat: ita societas ecclie ex multis ꝑsonis a criminali macula liberis aggregat̄. Propter qd̄ etiā sacramentū illud cōmunio nūcupat̄: q: eius beneficiū cōicant oēs ecclesie vniti: nō solū qui in terris viuūt: sed etiā qui transierūt: ⁊ q̄ iam beatitudinē adepti sunt: ⁊ q̄ in via purgationis ad eam tendūt. Un̄ dist. ix. quarti. ⁊ habetur de cōse. dist. ij. q: passus. §. Ita dn̄s noster. dicit̄: Nulli ambigendū est tūc quēq̄ corporis sanguinisq̄ dn̄i participez fieri, qn̄ christi membrū efficit̄: nec alienari ab illius panis calicisq̄ cōsortio: etiā si anteq̄ panem illū edat ⁊ calicē bibat, de hoc seculo in vnitate corporis christi ꝯstitutus abscedit: q: illius sacri beneficio nō priuat̄, qn̄ ille in hoc qd̄ sacrm̄ illud signat inuenit̄. In hui⁹ rei testimoniū hostia sacra in tres partes in altari diuidit̄: vt significent̄ effectū eius participare: ⁊ qui in beatitudine: ⁊ q̄ in purgatorio: ⁊ qui in hoc seculo delitescūt: de quo. j. latius tractabitur. Nullū ergo opus tantū ꝓdest defunctis ꝑ cōionem charitatis: quantū eucharistie oblatio q̄ huius cōionis signuz est, fomentū ⁊ origo. ¶ D In hac etiā oblatione intentio dirigit̄ nō solum ad viuos: sed etiā ad mortuos. Intentio dico nō solū ministri celebrantis: sed ecclesie vniuersalis: que memoriā defunctorū in missa fieri instituit: eiusq̄ personā sacrificans minister gerit. In hui⁹ officij cōmissione, sacer[d]otali scz ordinatione, dicit̄ accipere ptātem offerendi pro viuis ⁊ pro mortuis. Est ergo nūcius ecclesie ad deum orando pro mortuis: quare ꝑsonā representat ecclesie se mittentis. Est etiā ibi ratio meriti. Nam si probat̄ q: opus aliquod meritoriū est in ecclesia, siue glorie, siue grē siue remissiōis culpe aut pene: poterit ne aliquid esse magis meritoriū illo sacrificio? In hoc em̄ illius vnici ⁊ ꝑfectissimi sacrificij fit memoria ⁊ inuocatio, ꝑ cuius virtutez celi aperti sunt: gratia datur: ꝑ quā solam opa nostra esse possunt meritoria: oim peccata hoim remittuntur: ac celestis gloria nostro peccato ꝑdita redonat̄. Ipse em̄ qui in hoc sacrificio patri offertur: clauis est dauidica: qui claudit ⁊ nemo aperit: aperit ⁊ nemo claudit. Apoc. iij. Ipse fons gratiarū ⁊ caput ecclesie. de quo solo gratia fluit in barbā aaron descendens in orām vestimenti. ps̄. cxxxij. De eius nāq̄ plenitudine oēs accepimus gratiā pro gratia. Job. j. Ipse est quē deus pater fecit peccatū pro nobis. ij. Cor. v. Idem sacrificiū quo oim peccata hoim expiantur. Ipse est sine cui⁹ vnione (quā hoc sacrificiū prestat) nemo gloriam in celo cōsequit̄ ipso dicente: Nemo ascendit in celū nisi qui descendit de celo: filius hois qui est in celo. Jo. iij. Nec potest aut vnq̄ potuit post primi hois lapsum, opus aliquod gratū esse deo patri ⁊ acceptū: nisi in virtute hui⁹ sacrificij vespertini, in fine hui⁹ seculi oblati. ad Col. j. [Pl]acuit per eū reconciliari oia in ipso pacificans ꝑ sanguinem crucis eius: siue que in terris: siue q̄ in celis sunt. [S]acrm̄ illud sacrificiū dicit̄ ⁊ eucharistia. Sacrificium propter peccatoꝝ remissionez: eucharistia ꝓpter gratie infusionem. Est aūt ibi ratio meriti, nō tam ex operante ꝙ ex opere: nō em̄ solū effectū habet expiandi peccata ex celebrātis deuotione: sed multo magis ex ipsa oblatione. i. christo iterū in memoriā sue passiōis benedicte oblato: qui effect⁹ nō minuit̄ per quācūq̄ sacerdotis indispositionem, formā ⁊ intentionem ecclesie obseruātis. Et licet habere effectū ex opere opato cōmune sit oibus legis noue sacramentis: magis tn̄ huic appropriatur sacrificio: in quo vere ⁊ realiter cōtinet̄ christus, sacerdos ⁊ sacrificiū, seipm̄ patri representans: ⁊ pro nobis offerens in holocaustū: vt deducit aplus ad Heb. ¶ In hoc quoq̄ sacrificio est ratio pie supplicationis: nā in eo fiunt expresse orationes pro defunctis: ⁊ specialiter cōmissis: ⁊ generaliter pro vniuersis: vt ptz ex premissis. ¶ Hec aūt oratio ⁊ supplicatio que fit in misse officio, ceteris oibus efficacior est: qm̄ fit in ꝑsona nō tm̄ sacerdotis (vt dictū est) sed etiā specialiter ex ꝑsonis eoꝝ qui missam ipsam celebrari ordinauerūt: sit defunctus ipse dum vixit: sint testamentarij: sint amici: sint circūstantes: sint offerentes. Generaliter ꝟo ex ꝑsona totius ecclesie sponse christi vnice: cui⁹ oratio repulsam nō patitur. Ex oim hoꝝ deuotione ⁊ merito efficaciā suā colligit oratio celebrantis. ¶ Preterea: si aliqua oratio priuilegiata est ſm predicta: vel q: a christo instituta: aut q: ab ecclesia ordinata: nihil ita sicut misse officiū priuilegiatū esse cōstat. Hoc em̄ quoad essentialia a solo christo institui potuit: ⁊ quantū ad supaddita, videlz cerimonias, orationes, ⁊ cetera, ab ecclesia noscit̄ ordinatū. Nihil ibi sonat a sacerdote sua sponte dictatū: sed verba christi in euangelio, in cōsecratione ⁊ dn̄ica oratione: in ceteris verba ꝓferunt̄ ecclesie. Nō em̄ debet sacerdos verba sua miscere: aut de suis addere: aut de institutis minuere: sed verba christi ⁊ ecclie in ei⁹ ꝑsona, integre, solicite ⁊ deuotissime ꝑsonare. ¶ Deniq̄ quicquid poterit deuotio celebrantis coopari: in hoc maxime officio exhibet̄. Nā qui ad hoc officiū celebrans vel circūstans indeuotū se exhibet: vbi rogo deuotus apparebit? Totius em̄ ecclie deuotio in hoc officio colligit̄, nutrit̄ ⁊ auget̄: vt bn̄ declarat Sco. in. iiij. dist. viij. q. j. ¶ E Posset etiā exēplis plurimis misse efficacia in subueniēdo defunctis ostendi: quoꝝ nōnulla recitat btūs Greg. lib. iiij. dial. c. liiij. ⁊. lvj. ⁊. lvij. ⁊ alijs que relinquo predicatorib⁹ inquirenda. Rōnem aūt efficacie idez Greg. allegato. c. lviij. ponit: q: hec singulariter victima inquit, ab eterno interitu saluat: que nobis mortem vnigeniti ꝑ mysteriū reparat: qui licet surgens a mortuis nō morit̄: ⁊ mors ei vltra nō dominabit̄: tn̄ in ipso immortaliter ⁊ incorruptibiliter viuens: iteruz pro nobis in hoc mysterio sacre oblationis immolat̄. ¶ Sed circa hoc occurrit duplex dubiuz. Primū vtrū ad aie liberationem tantūdem valeat missa a quocūq̄ sacerdote bono vel malo celebrata? Scd̄o vtrū intersit aliquid quale officiū dicatur? Requiē videlz: vel aliud de nostra dn̄a: aut de passione dn̄i: aut sancto aliquo? ¶ Ad primū presuppositis his que. s. lec. xxvj. dicta sunt: respondet̄ breuiter ꝙ quantum est ex opere opato, tantūdem valet missa ad liberationez defunctoꝝ, siue a bono sacerdote celebretur: siue a malo. Malum dico qui in mortali peccato de quo nō peniteret irretitur. Sacramēta em̄ nō ex ministro: sed ex institutione christi suā habent efficaciā: vt. s. dictū est. Ideo dum missa rite perficit̄: fructus quem ex vi sacramenti operat̄: nec minuitur nec aufert̄: dicente btō Aug. in lib. de corpore christi. In mysterio corporis ⁊ sanguinis dn̄i, nihil a bono maius: nihil a malo minus ꝑficitur sacerdote. ¶ Quantum ꝟo est ex parte operis operātis (⁊ hoc vt gerit personam ecclesie: vel vt est instrumentū motū per aliū ad celebrandum: q: vt sic nō gerit personā suā: sed personā ecclesie vel ordinantis missam) nō impedit malicia sacerdotis plus ꝙ cuiuslibet alterius nō celebrantis: sic em̄ fructus misse colligitur ex merito ecclesie, resultante ex memb[r]oꝝ deuotione: vel specialiter eius qui ordinat missam celebrari. De

t

quo late dictū est lectiõe.xxvij. circa principiū. Inquantū
vo gerit personā suā ppriaz/malus sacerdos celebrando
parū vel nihil proficit defuncto. Sic em̄ locū habet verbū
Greg.in pasto.etiam supra allegatū ꝛ expositū. Si is qui
displicet ad intercedendū mittitur:irati anim⁹ad deterio/
ra prouocaꝛ. Unde ꝛ qui scienter malū sacerdotem in sua
malicia pdurantem ad celebrandum induceret:haud du/
bium grauiter peccaret. Nō tamen leuiter quisꝗ iudican/
dus est malus:cū duodecim sint hore diei:in quarū singu
la peccator potest per penitentiā cõuerti: ꝛ interior cõuer/
sio ac iustificatio nobis fit occulta. Bon⁹ vo sacerdos de/
uote celebrans multū cooperaꝛ liberationi aie defuncte:
Jaco. v. qm̄ si multū valet oratio iusti assidua:sm̄ sententiā Jaco.
apl.:etiam vbicūꝗ fiat: quanto magis quando fit in mis/
sa: ꝛ tanto iungitur sacramento? Ideo ceteris paribꝰ se/
cluso pusillorꝫ scandalo/magis optanda est ꝛ procurāda
missa boni sacerdotis et deuoti/ꝙ suspecti et vagi. Hec
sunt de intentione doctorū: beati Tho.in quarto scripto
dist.xlv.q.iiij.ar.iij. ꝛ dist.xiij.q.j.arti.v.similiter Scoti dis.
xiij.quarti.q.ij.prope finem. ❡ F Ad secundū dicitur ꝙ
in missa duo sunt/scꝫ sacrificiū ꝛ orationes. Sacrificiū qꝺ
est precipuū in missa:idem est in oibus missis quecūꝗ offi
cia dicanꝛ. Ideo ex hac parte idem valet defuncto quod/
cūꝗ officiū dicatur:siue requiem: siue de nostra dña. Sed
quantū ad orationes/ille videnꝛ efficaciores p quas ma/
gis excitaꝛ deuotio orātis: ꝛ intētio magis dirigiꝛ ad eos
pro quib⁹ oraꝛ. Et q: in officio requiem/orões ꝛ laudes
ibi dicende expresse sonant pro defunctis: non sic in alijs:
ideo ex hac parte officiū requiem videꝛ plus valere. Po/
test tamen ex parte deuotionis excitande plus valere offi
ciū de dñi passione:aut de nostra domina:aut alio sancto
ad quem celebrans vel missam dici pcurans maiorem ha/
bet deuotionem. Similiter pp̄ter intercessionez sancti de
quo missa diciꝛ. ꝛ que ad subuentionem defuncti supplici/
ter imploraꝛ: põt missa de sancto magis valere defuncto.
❡ Reducunꝛ etiā ad sacrificij oblationez cetera que pro
defuncto offerunꝛ ad dei cultū ptinentia: vt oleum/cerei/
thura: vel cetera q̄ ad cultus dei ꝛ ecclesiarū ornatū offe/
runtur. Hinc Dam.in sermo.de morientib⁹/docet cereos/
oleū/ꝛ hmōi pro defunctis offerri. Dum em̄ cerei circa al/
tare/feretrū aut tumulos incendunꝛ/ex psona defunctorꝫ
christū verū lumen ꝛ eternū eiusdēꝗ fidem: que lumē est
intellectus viatoris: pfitemur. Dum thura incendimus/
ex eorꝫ psona christū vna cū patre/ꝛ spūsancto vnū solum
deum verū adoram⁹. Dum aquā benedictā spargim⁹/de/
mones ne orationes fideliū impediant: ꝛ ne corporib⁹ il/
ludant/fugamus. Sic quecūꝗ ad altare offerunꝛ: siue in
pecunia: siue in alijs esculentis/poculentis ac ceteris vel
ad prestationem fidei: vel cõmunionis tanti sacrificij: vel
ad sustentationem ministrorꝫ altaris ꝛ ecclesie/plurimum
valere aiabus fideliū dinoscunꝛ. Unde vt allegatū est.s.
Judas machabeus pecunias misit hierosolymaꝫ offerri
pro peccatis defunctorꝫ. Et ita quecūꝗ taliū ad honorem
dei sm̄ ritum ecclesie/pro defunctis offerunꝛ aut agunꝛ:
ad oblationem sacrificij reducunꝛ. ❡ G Propositio se/
cūda: Post sacrificij oblationez multū prodest pro defun/
ctis exorare/ac deuotas preces fundere: maxime eas que
fiunt in psona ecclesie aut que sunt priuilegiate: vt supra
dictū est. Similiter ꝛ meditationes sancte pro defunctis
assumpte: studiū theologie: predicationes: sacramentorꝫ
participationes/eucharistie/penitentie ꝛ aliorꝫ. Sicut et
quecūꝗ meritoria opera possunt quātū ad meritū defun/
ctis applicari: põt em̄ quilibꝫ meritū suū vndecūꝗ acqui/
rat aiabus fidelium impertiri: vt infra diceꝛ. ❡ Proposi/
tio tertia. Dehinc plurimū valēt elecmosyne tam corpora
les ꝙ spirituales: ꝛ ille non tm̄ ex dantis deuotione: sed
etiam ex pauperū quib⁹ impēdunꝛ: suffragijs ꝛ oratione.
❡ Propositio quarta: Ualent demū ieiunia/discipline/
peregrinationes/ꝛ quecūꝗ corporis afflictiua pro defun
ctis assumpta: q: eo ꝙ sunt penalia: sunt pro pena defun/
ctorꝫ satisfactiua. Pena nāꝗ penā soluit: minuit: ꝛ si suffi/
cit totaliter liberat: Et tantū de illa questione. ❡ H Ad
quartā principalē.q. Utrū indulgētie prosint defunctis?
Non querit hec questio de indulgentijs quas defunctus
cõsecutus est dum viuit: de his em̄ dubiū nō est quin pluri
mū proficiant. Ipse em̄ sunt que tollūt penā peccatis de/
bitam: quorꝫ debito sublato nō remanet in purgatorio pe
na soluēda. Sed de indulgētijs quas viui defunctis ami/
cis impetrant vel cõsequi nitunꝛ. Gratia exempli: Papa
oibus cõtribuentib⁹ tantū ad hui⁹ ecclesie fabricā cõcedit
relaxationem trium annorꝫ: vel partem satisfactionis aut
totius. est questio: si quis cõtribuit pro patre suo: vtrū pa
ter defunctus participet hmōi indulgentias? De isto sunt
opi. apud doc. Beatus Tho. in quarto scripto dist.xlv.q.
vj.arti.ij. tenet partem affirmatiuā: tamen sub quadā di/
stinctione: quem sequiꝛ Aug. de anchona. ꝛ Antonin⁹ par
te.iij.ti.xxiij. ꝛ plures alij. ❡ Distinguit igiꝛ: q: indulgen/
tie possunt fieri sub duplici forma. Uno mō largiunꝛ illis
qui certū opus pietatis implent: vt qui visitat ecclesiā san
cti petri: habebit tales indulgentias. Aliquando etiā ex/
tendunꝛ pro illis pro quibus fit tale opus: vt si hec sit for/
ma: quicūꝗ hoc opus pietatis facit: ipse vel alius p quo
facit talem remissionem cõsequiꝛ. Primo mō indulgentie
nō prosunt defunctis: q: nō possunt opa pietatis facere p
quibus indulgentie sub tali forma emanantes cõcedunꝛ.
Nec viuus tale opus pficiens/potest fructū indulgentia/
rum in alios transferre: q: eius nō est applicare ad aliqd
intentionem ecclesie per quā cõmunicanꝛ cõmunia suffra
gia thesauri spūalis: vnde indulgentie vigorem habent.
Hec em̄ applicatio ad papā ptinet: ꝛ ecclesie prelatos po
tentes cõcedere indulgentias. ❡ Secūdo modo pficiūt
defunctis/si opus pietatis pro quo date sunt indulgētie:
per facientez mortuis applicaꝛ. Illa em̄ applicatio fit sm̄
intentionem cõcedentis. Nō em̄ est aliqua ratio, ait Tho,
quare ecclesia possit transferre merita cõmunia quib⁹ in/
dulgentie innitunꝛ ad viuos ꝛ nō ad mortuos. Adducit
ad hoc rõnem: q: meritū totius ecclesie est efficacius meri
to vnius psone: sed meritū psonale suffragaꝛ defunctis/
vt dictū est: ergo multo fortius ecclesie meritū cui innitū/
tur indulgentie. Item indulgentie prosunt existentib⁹ de
foro ecclesie: sed existētes in purgatorio sunt de foro eccl
sie: alioquin ecclesie suffragia eis nō prodessent. Item cõ/
suetudo ecclesie dū facit predicare crucem: cõcedit ꝙ assu/
mens crucem habet indulgentias etiā pro duab⁹ ꝛ trib⁹
aliquando pro decem aiabus tam viuorꝫ ꝙ mortuorꝫ: qꝺ
esset deceptio nisi mortuis prodessent. ❡ Alia est opinio
Hostien. ꝙ indulgentie ex vi indulgentie nō valent defun
ctis: cū non sint de foro ecclesie. Nam forū ecclesie ligandi
et soluendi/tm̄ extendit se ad viuentes in terris: dicente
dño petro. Quodcūꝗ ligaueris super terrā/erit ligatū ꝛ
in celis: ꝛ quodcūꝗ solueris super terram/erit solutū ꝛ in
celis. ❡ Et diciꝛ notanter ex vi indulgentie: q: opera illa
bona pro quib⁹ indulgentie conceduntur: possunt valere
defunctis: sicut alia opera bona ꝛ meritoria: si eis applicā
tur: nō tamen plus valent propter indulgentias: nec mi/
nus ꝙ si nulle indulgentie essent concesse. ❡ Et arguunt
ad incõueniēs: q: sic papa posset liberare quēcūꝗ vellet
de purgatorio: immo dando plenarie remissionis indul/
gentias/posset euacuare totū purgatoriū. Semper etiaꝫ
inueniret causas rationabiles ita pro defunctis sicut pro
viuis: puta beneficia ꝛ auxilia impendenda necessitatib⁹
ecclesie cultui diuino augmentando: hospitalibus paupe
ribus: ꝛ sic de alijs que reputanꝛ cause sufficientes indul/
gentias largiendi. ❡ Item tūc ecclesia ꝛ papa negligen
ter agerent: in tam crebris indulgentijs temporibus no/
stris concessis: nō extendendo illas ad animas defuncto/
rum/per conuenientes clausulas bullis inserendas. De
qua tamen tanꝗ de pia matre presumendū non est/ꝙ ita
obliuioni traderet filios suos defunctos: maxime cū non
esset certior modus liberandi aias a purgatorio: ꝙ per

indulgentias plenarias. Sicut em̄ vivus qui consequitur
indulgentias plenarie remissionis (si moritur sine recidi-
va) evolat: vt dicūt doctores. Ita defunct⁹ tentus in pur-
gatorio si pro eo q̄s indulgētias plenarie remissionis cō-
sequeret̄: simpliciter liberaret̄. Stulte igitur tanti sumpt⁹
fierent in exequijs: ac labores in sacrificijs, orationibus,
elemosynis, ieiunijs: quoꝝ quantitas effectuum incerta
est: cum per impetrationem indulgentiarū certe liberari
possent ⁊ evolare. ¶ Item in oī genere suffragioꝝ apud
beatū Aug. vel Grego. nulla fit mentio de indulgentijs.
Cui hec opinio Hostieñ. placet: posset respondere ad rō-
nes beati Tho. Ad primā que querit rōnem quare merita
cōmunia ecclesie per indulgentias possunt a papa trans-
ferri ad vivos ⁊ non ad mortuos. Dicit̄ ꝙ ratio est: q: hec
translatio nō fit nisi rōne potestatis clauiū iurisdictionis
spūalis. Hec aūt data est tm̄ quoad vivos sup terram: nō
quoad defunctos qui sunt extra ecclesiā militantem ⁊ ei⁹
iurisdictionem. Nō ergo extendit se vltra restrictionē qua
a dn̄o qui eam dedit restricta est. ¶ Et per hoc patet solu-
tio secūdi: licet em̄ meritū totius ecclesie sit efficaci⁹ meri-
to vnius ꝑsone: tm̄ meritū cōmune ecclesie nō est ita in po-
testate sicut meritū persone quantū ad satisfactionem est
in potestate faciētis: nam opus satisfactoriū ꝑsonale, est
in potestate ꝑsone facientis tanq̄ suū: ideo potest illud re-
servare sibi vel dare alteri cui maluerit, vivo vel defuncto
Sed meritū cōmune ecclesie, cui innitunt̄ indulgentie: est
in potestate pape ex cōmissione christi quantū ad ei⁹ dispē-
sationem q̄ limitata est tm̄ ad vivos. ¶ Ad tertiū dicit̄ ꝙ
defuncti nō sunt de foro ecclesie militantis: nec sequit̄ ꝙ
ideo ecclesie suffragia eis nō prosint: q: illa suffragia que
prosunt sunt ꝑsonalia merita: licet aliqua facta sint in ꝑso-
na ecclesie. Illa aūt vt dictū est possunt trāsferri in vivos
⁊ defunctos: q: ꝑsonali merito potest quis satisfacere pro
eo qui nō est de foro suo: aut de eodem de quo ipse est. Nō
aūt iudex vt talis solvere vel ligare potest eum qui nō est
de suo foro. De hoc qđ additur de cōsuetudine ecclesie in
predicatione crucis ⁊c. Dico ꝙ nō cōstat de hoc modo: nā
⁊ cōtra turcos nostris dieb⁹ etiā cōtra bohemos crux pre-
dicata est. Similiter plenissime indulgentie in reductio-
ne grecoꝝ tempore cōcilij Basilieñ. Item in anno iubileo
tempore Nicolai pape anno ⁊c. M.cccl. Et nullibi appo-
site sunt cōditiones per quas extenderet̄ ad purgandos
in purgatorio. Existimo aūt ꝙ in casu hui⁹ dubij esset ne-
cessaria determinatio ecclesie.

¶ Circa hanc indulgentiarū materiā defunctis applicā-
darū sequit̄ additio necessaria que nunc suo loco hic ad-
iuncta est: q̄ꝙ non ab re collector ⁊ post ipm impressor in
fine huius operis primaria impressione eam annexuerint
cuius tenor hic est. Z

Um in lectiōe quin-
quagesimaseptima tractarem de indulgen-
tijs, inquirens vtrū indulgentie prosint aia-
bus defunctoꝝ: recitatis opinionib⁹ contra-
rijs doctoꝝ: in solutionib⁹ rōnū pro opi. tenentiū partē. q.
affirmativā, cōtra Hostieñ. qui tenet partem negativam.
Respōdēdo ad rōnem beati Tho. dixi nō cōstare de hac
cōsuetudinē ecclīe: dū sc3 predicat crucē3 ꝙ assumens cru-
cem pro certo numero animarū assequit̄ remissiones ple-
narias pctōꝝ. Presertim q: nostris tpib⁹, cōtra bohemos
tpe martini pape quinti, ⁊ ꝯtra turcos tpe Pij secūdi pre-
dicata sit crux: silr tpe cōcilij Basilieñ. ꝑ reductione greco-
rum. Et anno dn̄i. M.cccl. quo fuit iubileus magn⁹: date
sunt indulgentie plenissime remissionis: q̄ tm̄ ad aias de-
functoꝝ extense nō sunt. Dū itaq̄ illa scripsi, nondū vene-
rat ad manus meas declaratio dn̄i Sixti pape, novissime
de medio sublati: qua declarat indulgentias ꝓficere per
modū suffragij etiā animab⁹ in purgatorio existentib⁹, dū
ad ipsas ꝑ summū pontificem expresse extendunt̄. Hinc ⁊
modern⁹ pontifex dn̄s Innocentius octavus indulgen-
tias hmōi olim per Pium secundū ⁊ Sixtū prefatū, visi-
tantibus ecclesiā Xantonensem: ⁊ fabrice eius cōtribuen-
tibus ad animas in purgatorio redimendas ꝑ modū suf-
fragij extensas: etiā ad cōtribuentes ad sanctā cruciatam
cōtra turcos extendit. Silr Calixtus papa tales indulgē-
tias dedit in hispania ecclesie tyrasinensi. Sic ⁊ Pascasi⁹
quintus dedit indulgentias plenarias ꝑ modū suffragij
animab⁹ in purgatorio: quas vndecim summi pontifices
confirmauerūt: vt legit̄ in litera autentica, in introitu ca-
pelle ecclīe sancte Praxedis de vrbe: in qua cōtinet̄ colū-
na, ad quā salvator noster in domo pilati ligatus fuerat ⁊
flagellat⁹. ¶ Et fuit data indulgētia sub hac forma. Qui-
cūq̄ celebrauerit vel celebrari fecerit q̄nq̄ missas pro aia
parentis vel amici existentis in purgatorio: dict⁹ Pasca-
sius dat remissionē3 plenariam ꝑ modū suffragij tali aie.
Et ibi habet̄ ꝙ dictus Pascasius post mortem cuiusdā sui
nepotis, dictas quinq̄ missas pro aia nepotis sui in ipsa
capella celebrauit: ⁊ post celebrationem quinte misse, du3
esset adhuc in altari, apparuit sibi supra altare in testudi-
ne fenestre, q̄ est ante altare virgo maria visibiliter extra-
hens nepotis animā a purgatorio. De autentice scripture
legunt̄ in introitu dicte capelle. ¶ Item summi pōtifices
dederūt plenarias indulgentias pro aiab⁹ in purgatorio,
visitantib⁹ ecclesiā beati Laurentij extra muros vrbis: in
hūc modū. Quicūq̄ singulis quatuor ferijs totius anni,
dictā ecclesiā devote visitauerit: pro aia patris: aut alteri⁹
existētis in purgatorio: dicti summi pontifices dant remis-
sionem plenariā aie ꝑ modū suffragij: pro qua ecclīa ipsa
mō predicta est visitata. ¶ Z Et qđ frequēter repetitū
est: ꝑ modū suffragij. nō est intelligēdū, quasi modus suf-
fragij tollat efficaciā indulgentiarū: ita ꝙ opus illud pro
quo dant̄ indulgentie factū pro oib⁹: nō plus valeat aia-
bus: q̄ꝙ si idem opus vel suffragiū factū esset pro eis, nul-
lis indulgētijs adiūctis. sicut quidā intelligere voluerūt
Sic em̄ frustra daret̄ indulgentia ꝓ aiab⁹: nihil em̄ ꝓfice-
ret: nec aliq̄d suffragio impenso supadderet: ⁊ ꝑ hmōi in-
dulgentiarū cōcessione3 ppl's deciperet̄: qđ de ecclīa ⁊ de
sede aplica est nullaten⁹ presumendū. Sed qđ addit̄ per
modū suffragij, excludit modū iudiciarie ptātis: q̄ dicit iu-
diciale3 absolutionē ⁊ pene debite in aliā penā volūtarie
ac devote assumptā cōmutationē. Et ille modus iudicia-
rie autoritatis tm̄ habet locū in vivis: q̄ iudicialiter absol-
uunt̄: ⁊ quib⁹ pena debita in aliā volūtarie, ab eis ac devo-
te assumptam cōmutat̄: vt vult Alexan. de ales. par. iiij. q.
lxxxiij. me. v. ⁊ post eū sctūs Bonauē. in. iiij. dist. xx. q. v. Ti-
ui em̄ dūtaxat assumūt volūtarie opus illud: vtputa pe-
regrinationem: elemosynā: orationem: cōtributione3 ad
opus salutare: vel aliud hmōi pro quo dant̄ indulgentie.
Cū aūt hmōi opus defuncti adimplere nō possunt: dum
illud fit pro eis ab alio: iā opus alteri⁹ suffragat̄ eis vt pos-
sint cōsequi indulgentias nō min⁹ q̄ꝙ si ipsi ꝑ se opus illud
impleuissent. Et ita indulgentie proficiūt eis ꝑ modū suf-
fragij. i. ꝓpter aliqđ opus ab alio factū: ⁊ eis ꝑ modū suf-
fragij applicatū. Sicut cū papa dat indulgentias oib⁹ cō-
tra infideles pugnātib⁹: aut pugnatorē pro se mittentib⁹:
tūc indulgentias pugnātes assequunt̄ ꝑ modū autorita-
tis iudiciarie: ⁊ mittentes ꝑ modum suffragij: qđ maxime
verū est, si esset aliq̄s pauper nō habens suis expēsis mit-
tere: ⁊ alius suus amicus pro paupere sive pauperis noīe
mitteret: iā pauperi ꝓficerēt indulgētie ꝑ modū suffragij
pro quāto opus pro quo indulgētie cōcesse sunt: sibi ꝑ mo-
dū suffragij applicatū est. ¶ Verū dicit sctūs Bonauen.
Si q̄s cōtendat vicariū iesu christi habere iudiciariā ptā-
tem sup eos q̄ sunt in purgatorio: nō est ei multū resisten-
dū: dūmodo hoc dictet rō vel autoritas manifesta. Sana
em̄ fide hoc tenendū est, ꝙ dn̄s suo vicario plenitudinem
sue ptātis ꝯtulit: ⁊ tantam quantā decebat puro hoī dari
ad edificationē corporis sui, qđ est ecclīa. Hec Bonauen.
Cui alludit autoritas Chryso. sup illud Matth. xvi. Tibi
dabo claues regni celoꝝ. quā allegat Alex. vbi. s. Domini

mortali celi ⁊ terre ⁊ oim q̄ in eis sunt: cōmisit ptātem de⁹: ⁊ ecclesiā validiorem celo demōstrauit. Et subdit Alexan. Ex hoc ptz ꝙ in collatione clauiū maxima fuit summo pōtifici collata ptās. Et ꝓbabiliter vel verissime presumit ꝙ thesaurus eccľie est in illius ptāte. Et ꝙ illis q̄ sunt in purgatorio: qꝛ rōne charitatis in qua decesserūt: sunt idonei ad beneficioꝝ ecclesiasticorū susceptionē: pōt illis beneficia cōmunicare: ⁊ sic pōt illis facere indulgentiā ⁊ relaxationes. Hec Alex. ¶ Hanc ergo sententiā asserentē indulgentias pficere animab⁹ in purgatorio ꝑ modū suffragij eo mō quo supra in prima opinione recitatū est lectionis hui⁹: nō iam velut opinionē: sed sniam certā amplecti debere existimo. Tum ꝓpter pluralitatem doctoꝝ eā asserentiū: scꝫ Alex. de ales, sancti Bona. beati Tho. Egidij, Durandi, Pe. de tharātasia, Rich. de me. vil. Tho. de argentina ⁊ alioꝝ plurimoꝝ. Tū maxime ⁊ principaliter ꝓpter determinationeꝫ summoꝝ pontificū prioꝝ ⁊ modernoꝝ.

¶ Et ideo restat rn̄dere rōnib⁹ ⁊ motiuis ꝓ opposita opi. adductis lec. presenti. ⁊ ibidē nō solutis. ¶ M Ad primā que arguit ꝙ anime in purgatorio nō sunt de foro ecclesie ligandi ⁊ soluendi. hoc em̄ solū extendit se ad existētes in terra ⁊c. Respōdet ſm Alex. ꝙ sup terrā esse dicunt quantū ad solutionē ⁊ ligationē, quousqꝫ fiat reductio siue ingressus in regnū: ⁊ tpore dū aie tpalib⁹ ⁊ terrenis iuuant suffragijs. ¶ Item aie in purgatorio dicunt esse super terrā: qꝛ sunt de eccľia militante ⁊ nō triūphante. Et sicut hi q̄ sunt in terra: sunt in via ⁊ nō in termino: ita existētes in purgatorio sunt in via ⁊ nō in termino. Sūt em̄ in transitu ad patriā quantū ad purgationē qua purgant ꝑ penā: ꝑ quā velut ꝑ viā transeūt ad patriā: licet sint in termino quātū ad ꝯfirmationē: qꝛ ampli⁹ peccare nō possunt nec mereri. Etiā si ꝯcedit ꝙ nō sunt supra terrā simpliciter sunt tn̄ sup terrā quantū ad absolutioneꝫ a penis (qꝛ hoc meruerūt existentes in terris) a qua discesserūt in charitate: vt scꝫ illis indulgentie ⁊ cetera applicari possint eccľie suffragia. Sūt ergo in terris quātū ad suffragia eccľie, et indulgentias q̄ eis cōicari possunt. Et ita sunt de foro ecclesie rōne meriti quo meruerūt in terris vt iuuari possint: licet ſm statū presentem nō sint de foro eccľie ad aliqd de nouo merendū vel demerendū. ¶ Itē sunt de foro eccľie ꝓpter delictū. Nā qlibet reus sortit forū rōne delicti quocūqꝫ se trāsferat: etiā extra locū in quo cōmisit delictū: remanet semꝑ quantū ad delictū sub iurisdictione dn̄i in cuius dn̄io deliquit: ad quē spectat eū ꝓpter tale delictū punire vel penā remittere. iij. q. vi. c. vlt. scꝫ qui crimē. Et ideo pōt papa remittere penā existentib⁹ in purgatorio debitā peccatis in terra cōmissis: nō tn̄ pōt simili rōne absoluere existētes in inferno, a penis pctōꝝ in terra cōmissoꝝ: qꝛ illi nō sunt capaces remissionis: qꝛ charitate nudati in pctis sunt obstinati: manente aūt pctō in volūtate, nō pōt tolli pena pctō debita. Vel dicunt esse sup terrā quātū ad forū mie: et si nō quoad forū iusticie. ¶ Item qꝛ virtute clauiū eccľie dū existerent sup terrā: fuerūt obligati ad sustinendum penā tpalem, hic vel in purgatorio soluendā: in quā in cōfessione fuit eis cōmutata pena eterna. Ideo licꝫ nūc nō quoad oia sint de foro eccľie: tn̄ quantū ad absolutionem pene, sunt de foro eccľie: ⁊ possunt solui de thesauro eccľie. ¶ N Quidā etiā tractantes autoritatem christi. Quodcūqꝫ solueris sup terrā ⁊c. dicūt ꝙ illa additio: sup terrā, pōt determinare ꝓnomen tu inclusum in verbo solueris: ⁊ tunc est sensus: Quodcūqꝫ tu petre existens sup terram meus vicarius, solueris: erit solutū ⁊ in celis. i. approbabit a me in celis. claue scilꝫ nō errante. Alio mō pōt determinare, qdcūqꝫ: ⁊ tunc est sensus: Qdcūqꝫ solubile sup terrā existēs, tu petre solueris: illud erit solutū ⁊ in celo. Et vterqꝫ sensus verus est, etiam referendo ad aias in purgatorio. De primo sensu manifestum est: qꝛ petrus existens in terra ꝑ modū suffragij soluit aias in purgatorio. De scđo etiā sensu ptꝫ: qꝛ ⁊ papa soluit aias q̄ sunt sup terrā quātū ad meritū ⁊ forū: ⁊ tales sunt aie in purgatorio.

¶ Si dicis papa nō habꝫ aias ligare existentes in purgatorio: ergo nec soluere: cū vtraqꝫ autoritas simul coniūctim est tradita. Rn̄det Alex. verū est antecedēs: nisi ex aliquo causa speciali meruit aliq̄ deiectionē a liminib⁹ eccľie: ⁊ ita subtractionē suffragioꝝ. Cōsequētia tn̄ nō valet: ⁊ est rō: qꝛ aie dū viuerēt in corpore, nō meruerūt vt ligari possent post mortem: meruerūt aūt vt iuuari ⁊ solui possent post mortem: etiā tunc nō est tps ligandi sed soluendi. Ptꝫ ita multiplex expositio autoritatis, Qdcūqꝫ solueris sup terram ⁊c. ¶ Posset etiā breuissime dici, ꝙ autoritas illa loquit de ligatione ⁊ solutione ꝑ modū iudicialis autoritatis: non aūt de solutione ꝑ modū suffragij: quo mō soluit papa aias in purgatorio: ⁊ illo mō pōt aliqs soluere bona cōicando ei q̄ nō est de sua iurisdictiōe. ¶ Ad scđm qđ inducit incōueniens, ꝙ papa posset quēcūqꝫ liberare de purgatorio: ⁊ etiā posset euacuare purgatoriū qn̄ vellet. Dicit ꝙ sicut dicūt scđūs Tho. ⁊ Bonauē. ꝙ indulgentia vt valeat requirit causa rōnabilis. Et dispensatio bonoꝝ eccľie cū moderamine ⁊ discretione facienda est. Alioqn nisi discrete fiat: de⁹ nō acceptabit: qꝛ ipse pater misericordiarū sic miseret: vt semꝑ velit timeri suā iusticiā. Preterea indulgentie nō dant nisi ꝓpter aliqđ opus piū ⁊ vtile ecclesie: qđ necesse est fieri ꝑ viuos pro defunctis vt extendat se ad defunctos: vix aūt vel nunq̄ a viuis tot pietatis opera fierent: vt per ea oēs aie in purgatorio existentes a penis euolarent. Si tn̄ ita fieret ꝑ viuos: nihil incōueniēs est ꝑ indulgentias euacuari purgatoriū: sicut ⁊ per cetera suffragia ecclesie intantū multiplicata, ꝙ sufficerēt ꝓ redēptione aiarū oim in purgatorio penas soluētiū, purgatoriū posset euacuari. Nō ergo quascūqꝫ vult papa de purgatorio liberat: sed eas ꝑ quib⁹ fit opus piū: ꝓ quo indulgentie cōcedunt. Et si semꝑ inuenit causas rōnabiles dandi indulgētias: pōt semꝑ eas dare: nec tn̄ sic euacuat purgatoriū: qꝛ nō semꝑ proni: sed desides sunt viui ad agendū pia opa ꝑ defunctis. Et vtinā tant⁹ esset in viuis feruor charitatis: vt suis suffragijs aie oēs de purgatorio tollerentur. ¶ O Ad tertiū qđ inducit negligentiā eccľie ⁊ pōtificis pro eo ꝙ nō extendūt indulgētias q̄ cōiter dant: ad aias defunctorū. Cui addit quinta rō: q̄ arguit ꝙ in gn̄e suffragioꝝ, apud btm̄ Aug. ⁊ Greg. nō fit mētio de indulgentijs. Rn̄det ꝙ vt dictū est: cū discretiōe multa thesaurus eccľie dispēsandus est ad eccľie vtilitatē. Vn̄ maiorib⁹ eccľie necessitatib⁹ maiores indulgentie reseruant. Ita qꝫ defunctis suffragia impendenda sunt: vt ꝑ hec viuis occasio nō detur desidie: ⁊ abijciendi onera satisfactionis proprie. Hoies em̄ tardi ad opa satisfactionis, si passim darētur indulgētie plenarie pro animab⁹: cū ꝑ eas liberarent a penis: omitterent opera satisfactionis: qđ foret magnū malū viuentib⁹: cū ꝑ hoc priuarent premio essentiali eterno correspondente operib⁹ satisfactorijs: qđ est mai⁹ malū q̄ pati penam quācūqꝫ tpalem. ¶ Et qđ addit de Aug. ⁊ Greg. dicendū, ꝙ ante tpa beati Greg. modicus vel nullus fuit vsus indulgētiarū. Nūc aūt crebrescit earū vsus: ꝙ sine dubio, ecclesia habens spiritū sponsi sui christi: ⁊ iđ nō errans singula prout expedit tpib⁹ suis distribuit, mota ⁊ illuminata a spū dei: q̄ nouit tpa q̄ pater in sua posuit ptāte: quoꝝ mysteria indagare nō sufficim⁹: dicente filio: Nō est vestrū nosse tpa ⁊ momenta q̄ pater posuit in sua ptāte. Act. i. ¶ Possum⁹ tn̄ conijcere aliquas causas, cur magis mō q̄ olim vsus indulgentiarū crebrescit: qm̄ in ecclesia primitiua calescēte adhuc recenter effuso christi sanguine, hoies feruidi sctissime vixerūt. Et si qn̄qꝫ humana ex fragilitate ceciderūt: magnā egerūt pniam: vt patet in sanctis martyrib⁹. Et in vitis patrū ac legēdis sctoꝝ: idcirco indulgentijs nō egebāt. ¶ Item vt timor transgressionis mandatoꝝ dei induceret in cōuersos fideles: graues pnie iniūgebant ⁊ pene: sicut patet de saphyra ⁊ anania marito eius: q̄ propter mendaciū statim subitanea morte correpti sunt: vt habet Act. v. vn̄ magn⁹ timor cecidit in ecclesiā. ¶ Fuerūt ⁊ hoies proni ad suscipiendū ⁊ agendū

cōdignos pnie fructus: ſm exhortationē Joh̄ā. baptiſte.
Mat.et Ideo tunc nō fuit neceſſarius nec cōueniēs indulgētiarū
Luc.iij. vſus. Nūc ꝟo tepeſcēte charitate in his vltimis tpib⁹: nec
ſatiſfactiones cōdigne iniūgunt: nec modice iniūcte pfi/
ciunt: idō valde neceſſarius eſt copioſus indulgētiarū vſus
vt qđ p acidiā deficit: p alioꝝ ſuffragia ſuppleat. Sic cum
viuentes tepidi ſunt ad iuuandū aias p ſatiſfactiōis opa
cōdigna: decens eſt ꝛ nūc indulgētias ad eas extendere:
vt nō careāt beneficio auxilioꝝ. Vn̄ de hoc arguit Alex. de
ales ad ppoſitū/dicens: Pater mie oib⁹ prouidit ſm ordi
natiſſimā diſpoſitionē: ꝛ miſericordiſſimā ſuā pietatem:
ſed recta ordinatio charitatis q̄ exigit vt vn⁹ ab alio poſſit
adiuuari: hoc maxime exigit circa eos q̄ ſe iuuare nō poſ/
ſunt. Si ergo hoib⁹ in hoc ſeculo cū indigent auxilio: pui/
dit deus de auxilio p indulgentiā ecclie cōferendā: cū illi
de purgatorio indigeāt auxilio: ꝛ ſe iuuare nō poſſunt: vi
detur ꝙ de indulgentia eis conferenda maxime puidere
debuit. Adde/maxime eo tpe quo alia auxilia negligenti⁹
impendunt. Nō ergo pia mater ecclia negligēs fuit circa
filios ſuos defunctos: nō ſemp/nec frequēter indulgētias
hmōi impertiendo: ſ3 ordinate eas diſtribuit vt vtriſq3 cōue
nit/viuentib⁹ ꝛ defunctis: put tps ꝛ cōditio exigit: ꝛ put
regit directione ſpūſſancti. ¶ P Ad quartū qđ arguit
ꝙ inutiliter ſumpt⁹ fierent in exequijs anniuerſarijs ꝛc.
Dicendū ꝙ neq3 ſtulte neq3 fruſtra fiunt ſuffragia defun/
ctoꝝ in ſacrificijs/in orationib⁹/abſtinentijs ac eleemoſy/
nis: licz aie pro quib⁹ hec fiunt: indulgētias plenarias cō/
ſequerent. In cui⁹ rei ſignū etiā pro baptizatis in infantia
defunctis/nō inutiliter exequie p ſacrificij oblatiōes ꝛ ce/
tera fiunt. vn̄ Alex. de ales par. iiij. q. xlij. art. vlt. ait: Eccle
ſia inſtituit ſacrificiū altaris offerri debere pro paruulis
decedentib⁹ in innocentia baptiſmali: de quibus cōſtat ꝙ
ſtatim euolant: cui⁹ multe ſunt rōnes/ſc3 cōformitatis ec/
cleſiaſtice cōſeruatio: deuotionis fideliū ꝛ maxime paren
tum excitatio: bñficij redēptionis recordatio: cōnexionis
paruuloꝝ cū cōmēbris corporis chriſti myſtici ſignificatio:
aiarū purgandarū ſarcine ſubleuatio: debite laudis diui
ne expreſſio. Vt em̄ cōformitas ecclie in exequijs mortuo/
rum cōſeruet: vt deuotio fideliū ꝛ maxime parentū excite
tur: vt bñficiū redēptionis: qđ maxime locū habet in par/
uulis merito paſſionis ſaluandis rememoret: vt cōnexio
paruuloꝝ cū cōmēbris corporis chriſti myſtici ſignificet:
ex hoc paruuloꝝ exequie ſicut ceteroꝝ mēbroꝝ celebrant:
vt purgandarū aiarū ſarcina ſubleuet: ꝛ vt debitū diuine
laudis exprimat: q̄ ſc3 ſaluatori exhibenda eſt/ex hoc ꝙ ſi/
ne paruuloꝝ meritis gratie ſue ſinceritate ſaluant: coue/
nit: vt p illis miſſarū ſolēnia celebrent: ꝛ ſalutaris hoſtia
offerat. Ex hoc em̄ ꝙ pena aiarū purgādarū illoꝝ gratia
mitigat: ꝛ laus deo exoluit: ꝛ deuotio fideliū ad eoꝝ dex
meritum excitat: accreſcit paruulis materia gaudioꝝ. hec
Alex. ¶ Si ergo hec pro paruulis nullis actualiū pctōꝝ
maculis fedatis agenda ſunt: de quoꝝ beatitudine nullū
relinquit dubiū: quāto magis omittenda nō ſunt p adul/
tis pro quib⁹ indulgentie plenarie pcurant: vbi adhuc de
earū liberatione a purgatorio aliquale dubiū eſſe poſſet:
nō quin ſi indulgentiā participēt plenariā: euolent: Sed
dubiū eſſe poſſet an cauſa indulgentiarū ſit ea quā de⁹ ap
probat: an cōferentis intentio ſana ſit ꝛ integra: ꝛ nō ſub/
dola ex ſimonie vitio vel auaricie pcedens: q̄ licet nō ſint
facile preſumenda: non tn̄ ſunt vndequaq3 certa: niſi claue
errāte/ptās clauiū debita caret efficacia. ¶ Q Deniq3
etſi certū foret defuncti aiam indulgentie effect⁹ cōſecutā
eſſe: nō ideo ex premiſſis cauſis ꝛ rōnib⁹ omittenda ſunt
ſuffragia: ſicut nec pro paruulis quoꝝ certa eſt ſaluatio: q2
magis hic q̄ ibi dicte militant rōnes. Nā3 p hec ſuffragia
magis q̄ p indulgētias pcuratas/laus ꝛ honor redditur
deo: fruct⁹ amplior accreſcit ſubuenienti amico: ꝛ auget cu
mulatius gloria accidentalis liberando. Manifeſtū eſt
em̄ p miſſe ſacrificiū: p orōnes deuotas: p multiplicatas
eleemoſynas: ꝛ crebra ieiunia/magis deū glorificari: cui⁹

ptātem/miſericordiā/iuſticiā. benignitatē in his operib⁹
ex charitate ad dei gloriā pmo ꝛ pncipaliter/ꝛ ſecūdario
ad aie liberationem exhibitis preſtamur. ꝙ per vnū ſolū
opus cōtributiōis ad ſanctā cruciatā: vel ecclie particula
ris edificationē: vel pauperū in hoſpitali aliquo collecto/
rū ſuſtentationē. Sic etiā q2 illa ſuffragia defunctis impē
ſa p modū ſatiſfactionis magis pficiūt facientib⁹ viuis/ꝙ
indulgentie defunctis acquiſite/nō ſunt aliquaten⁹ omit/
tenda. Quō aūt ſuffragia defunctoꝝ facientib⁹ ea pficiāt/
dicet lec. lviij. ꝛ in allegatis ibidē. ¶ R Magis deniq3
pficit aiabus liberatio p ſuffragia ſatiſfactoria charoꝝ/
ꝙ p ſolas indulgētias ꝯceſſas ex ptāte clauiū: nam p iſtas
tm̄ tollitur pena: ſed p ſatiſfactoria charoꝝ opera/ꝛ pena
aiarū tollit: ꝛ gaudiū eis accidentale ppetuū cumulatur
Gaudent em̄ plurimū de profectu amicoꝝ ſuffragia impē
dentiū: gaudent amplius de honore deo per hmōi ſuffra/
gia exhibito: gaudent de auxilio ceteris aiab⁹ p hmōi ſuf/
gia impenſo. Siquidē indulgentie alicui aie acquiſite/ei
tm̄ ꝛ nō alijs proficiūt ad pene mitigationem aut totalez
liberationē. Nunq̄ aūt ſuffragia fiūt pro vna ſola aia: licz
principaliter fiant pro vna. Semp em̄ in diuinis officijs
orationib⁹ ꝛ ceteris ſuffragijs/nō pro vna ſola fit ſacrifi/
ciū oratio vel ſuffragiū: ſ3 etiā memoria fit oīm defunctoꝝ
in charitate decedentiū. Siquidē ab oibus orando addit
Et aie oīm fideliū defunctoꝝ requieſcant in pace. Vnde
magis proficit aiabus liberari p opa ſatiſfactionis/ꝙ per
indulgentias: licet p illa tardius: p iſtas citius liberent:
qm̄ ſatius videt ad tps penā pati/ꝙ gaudio etiā acciden/
tali ppetuo priuari. Quia tn̄ raro a viuis opa ſatiſfactoria
impendunt/q̄ ſufficiant ad aie liberationē: ideo conſultū
eſt vt indulgētie dū pro aiab⁹ cōferunt nullaten⁹ negligā
tur. Nec ppter indulgentias acquiſitas cetera omittant:
qm̄ etſi aiabus p indulgētiā liberatis nō pficit ſatiſfactio
nis ſuffragiū ad pene ſublationem: pficit tn̄ eis ad glorie
augmentū. pficit alijs aiabus ppinquoꝝ: vel generaliter
oibus ad pene mitigationē: pficit facienti ad meritū gra
tie/ꝛ glorie augmentū: deo ad honorē: ꝛ cetera. Per hec
etiā deduci pōt inſufficientia ſolutionū rationū adducta/
rum pro hac opinione: immo pro declarata veritate. Et
tantū de illo. ¶ S De quinta queſtione principali/ſcilz
ad quid ſuffragia valeāt defunctis: iam ex premiſſis patet
reſponſio. Ideo breuiter reſpondet p quatuor ppoſitio/
nes. Prima. Suffragia viuoꝝ nō valent defunctis ad ſta
tus mutationē. ſtatus dico dānationis vel beatitudinis:
Probat: q2 p nulla ſuffragia ecclie impetrari pōt vt aliq̄s
defunct⁹ de ſtatu dānationis mutet ad ſtatū ſalutis: ſtan/
te imutabiliter hac ſnīa Eccles. xi. Lignū vbi ceciderit ſiue
ad auſtrū: ſiue ad aquilonē: ibi erit. glo. Locū quē hic ti/
bi preparaueris: in futuro habebis. Rōnem aſſignat bea
tus Tho. q. iiij. diſt. xlv. quarti ſcripti arti. j. q2 ſors glorie
reddit ſm menſurā accipientis: hoc eſt diſpoſitionis digni/
tatis ei⁹ ad premiū. Vnuſquiſq3 aūt ex ſuo actu diſponit:
nō ex actu alterius: actu inquā volūtario. Nihil aūt volū
tariū eſſe pōt: niſi ſua ppria volūtate. Et ad hoc facit illud
Diony. eccle. hierarchie. Qui pie inquit/vixerūt lucidiſſi/
ma diuinaq3 vita p merito ab equiſſimis lancibus reddi/
tur: pro merito haud dubium ſuo/nō aliorum. ¶ Secun/
da ppoſitio: Per viuoꝝ ſuffragia defunctis nō cōparant
merita noua. Patet: q2 ſi nouū eis meritū acquireret: acq̄
reret noua gradus beatitudinis: ꝛ mutaret ſtatus pre/
mij eſſentialis: cuius oppoſitū dicit pma ppoſitio. Patet
etiā ex allegatis autoritatib⁹ in prima queſtione: ex quib⁹
ſufficienter deductū eſt/ꝙ beatitudo vniuſcuiuſq3 reddit ſm
ppria merita. ¶ Tertia ppoſitio: Suffragia viuoꝝ valēt
defunctis ad beatitudinis accelerationē. Probat: q2 ſuf/
fragia ſm premiſſa valent ad remiſſionez pene ſatiſfacto
rie in purgatorio in toto vel in pte: quā tenent in gr̄a de/
cedentes pati/in ſupplementū ſatiſfactionis cōdigne hic
neglecte. Huius pene debito manente nullus beatificari
poteſt: q2 nec cū debito pene ſimul ſoluende in beatitudi/

te. Hoc enī est ipossibile: q꞉ oīs pena repugnat beatitudini. Nec posterius soluende: q꞉ nihil est post beatitudinē: cū ipsa sit eterna fine carens: ꝛ ꝑ ꝯñs etiā oīe debitū pene repugnat btitudini. Remisso itaqꝫ hmōi debito sublatum est impedimentū beatitudinis: quo sublato accelerat beatitudo. Sententia est Scoti in. iiij. scripto. dist. xxi.

❡ Quarta ꝓpositio. Suffragia a viuis defunctis impensa/ augent in eisdē beatitudinē accidentalē. Patet illa ꝓpositio: q꞉ cū aīe in purgatorio sunt beatificāde: ꝛ in beatitudine nō solū gaudebūt de ꝑfectionibꝰ diuinis (qḋ ꝑtinet ad beatitudinē essentialē) sed etiā de bonis ꝓpriis ꝛ oīm electoꝝ. Et q꞉ suffragiū est quoddā bonū etiā in facientibꝰ remunerandū: gaudebunt de hoc bono ꝓximi sicut de omnibꝰ bonis ꝓximoꝝ. Hoc aūt gaudiū: q꞉ est de bono creato/ ꝛ de bono creature/ ꝑtinet ad beatitudinē accidentalem. Sic ꝛ de liberatione vnius aīe a penis purgatorij/ oēs alie aīe in purgatorio gaudent: ꝛ cōsolationē quādā accipiūt. ❡ T Et ſm hunc modū suffragiū vni aīe specialiter impensum/ valet oībꝰ. Tho. q. vij. dist. xlv. Valor enī suffragioꝝ vno mō valet ex radice charitatis que facit oīa cōmunia: ꝛ sic attendit magis ſm quandā interiorem cōsolationem: ſm ꝙ in charitate existens gaudet ac cōdelectat de bonis alterius/ ꝙ̄ ſm pene diminutionem. Et sic magis valet ei qui habet maiorē charitatem: licet pro eo specialiter nō fiat. Nā qui magis diligit ꝓximū: magis gaudet ac delectat de bono ꝓximi: ꝙuis per hoc pene nō minuant: nisi quantū illud gaudiū de alterius bono/ puta liberationis/ aut merito suffragiū impendētis/ sensuz pene quasi suspendendo vel patientē cōfortando minuit: q꞉ ſm pħm. vij. Ethi. Delectatio de quocūqꝫ minuit tristiciā inexistentem. Et ſm hūc intellectū vadit opinio ꝓepositini. ſ. lec. xxvij. recitata/ scꝫ ꝙ suffragia pro vno facta nō magis ei ꝓficiant pro quo fiunt/ ꝙ̄ illi qui sunt magis digni: sicut candela aliqua q̄ accendit pro aliquo diuite: magis prodest illis secū existētibꝰ qui habēt oculos clariores: ꝛ lectio q̄ pro vno legit/ nō minꝰ ꝓdest alijs qui simul audiunt: imo eis amplius q̄ sensu magis sunt capaces. Secus aūt de valore ex hoc ꝙ ꝑ intētionē facientis alteri applicat: sic enī vt dictū est: habet rōnē satisfactionis trāslate in alterū. Satisfactio aūt ꝓpriē ad pene remissionē ordinat: quantū aūt ad dimissionē pene/ precipue ei valet pro quo fit: ꝛ quātū ad hoc nō assimilat suffragiū lumini vel lectioni. Nā lumē postꝙ̄ accēsum fuerit: naturalr agit illuminādo: nō ſm intētionē ꝛ volūtatē ponētis seu accendētis. Debiti enī solutio liberare solet ſm intentionē soluentis: pro quo enī debitū soluēs intentionē suā dirigit ꝛ ordinat: is ꝛ nō alius/ a debito liberat. Quātū aūt ad cōsolationē ꝛ gaudiū qḋ infert ceteris de bono ꝓximi dilecti: sic nō agit ſm intentionē facientis suffragiū: sed quasi naturaliter ſm dispositionē alioꝝ in charitate. Quare velit nolit impēdens suffragiū pro vno: ceteri q̄ hūc/ aut impēdentem diligūt: magis de suffragio gaudet. Et quātū ad hoc nō incōueniēter assimilat lectioni ꝛ lumini. Et de hac materia latius vide in lec. iā allegata: vbi etiā latius tractat: vtrū suffragiū si pluribꝰ impendit/ tātū valet cuilibet pluriū: quātū ad pene solutionē: quātū valeret/ si vni soli impenderet. Itē quō se habeāt obligati ad suffragia pluribus: vtrū vno suffragij actu (exēpli cā) vna missa celebrata satisfaciāt oībꝰ. Silr ꝛ de applicatione suffragioꝝ/ presertim fructus misse: quēadmodū fieri possit ꝛ debeat a sacerdote: ꝛ multa alia ad hec ꝑtinentia/ supra cū de memoria viuoꝝ ageret: latius tractata sunt: ꝛ ideo hic dimissa.

❡ V Restat sexta questio supra mota: scꝫ quorū suffragia ꝓsint: an tm̄ existētiū in grā: an etiā petōꝝ. ❡ Ad hanc questionē quātū ad ea suffragia quoꝝ virtꝰ ꝯsurgit ex opere operato: iam respōsum est statim. ſ. Silr quātū ad opꝰ operans dū faciēs agit vt minister in ꝑsona alterꝰ. Ideo breuius dr: post scm̄ Tho. dist. xlv. q. iij. arti. iij. ꝛ Rich. eadē dist. ꝙ opus suffragij fieri pōt ab aliquo dupl'r. Vel vt a cā principali nō mota: sed mouente mandante aut ordinante opus fieri. Alio mō tanꝙ̄ a causa instrumentali: puta dum faciens opus agit vt motus ab alio: vt qui facit ad alterius mandatū vel ordinationem. Sequit aūt opus cōditionem agentis principalis magis ꝙ̄ instrumentalis. Unde si autor operis principalis/ siue per se faciat: siue ꝑ aliū mandet fieri: nō fuerit in charitate/ dum mādat vel ordinat: siue fiat executio operis per bonū vel malū ministrum: nō prodest defuncto nisi forte ꝑ accidens: vt si pauperes eleemosynā recipientes excitent per hoc ad orandum pro defuncto. Sed iste est effectus operis operātis: de quo nunc loquimur. ❡ Et dico notanter dum mandat: q꞉ licet autor principalis postꝙ̄ mandauit ante operis executionem iustificetur: q꞉ tamen opus sequit cōditionem autoris: dum autor fuerit operis. i. dum ordinauit opus fieri nō prodest defuncto. Similiter ꝛ ecōuerso: si dum ordinat opus fieri/ fuerit in gratia: licet post incidat in mortale priusꝙ̄ opus fiat: nihilominus valet opus defuncto: q꞉ habet vigorē suū ex prima eius ordinatione. Si vero faciens opus facit ipsum vt instrumentū motū ab alio: quia opus fit in persona principaliter mouentis ex cuius ꝑsona fit. vnde si fit ex persona ecclesie: que nunꝙ̄ caret gratia: semꝑ valet. Si vero ex ꝑsona priuati hois ordinantis: sequit illius cōditionem. si fuerit in gratia/ tunc cum ordinauit: valet suffragiū: nō aūt valet si tunc fuerit in mortali: licet recuperet postea gratiā ante executionem operis: nisi de nouo mandaret aut de nouo acceptaret. Verū eligibilius est executionem operis fieri per bonū ministrū ꝙ̄ per malum: q꞉ si per bonū opus ordinat: ꝛ ꝑ bonū fiat executio: tunc cū principali cōcurrit etiam deuotio ꝑsonalis ministri: quā minister vt principaliter agens sue deuotionis potest transferre in defunctū. ❡ X Ex illo sequitur/ ꝙ cautius est ordinare suffragia pro defunctis ꝑ officia ecclesie/ vt per missas ꝛ exequias funerales. Illa etenī semper valent defuncto si capax fuerit/ nō obstante indispositione ordinantis particularis seu ministri exequētis. Nam ista suffragia fiunt ex persona ecclesie vt principaliter agentis: ꝛ vices suas ministris cōcedentis vt ex ecclesie persona suffragia sua applicent cui voluerint: vt. ſ. patuit lec. xxvj. ❡ Secundo sequit ꝙ cautū valde ꝛ vtile foret: vt volens ordinare eleemosynas vel alia suffragia ꝓ defunctis/ siue alijs: siue pro seipso post mortem exequenda: se prius ꝑ penitentie sacrm̄ purgaret: ac se deo recōciliaret: quatenꝰ ea in gratia existens ordinaret: q꞉ tūc in virtute illius ordinationis in gratia ordinatoris facte/ valerent futura suffragia: etiā si petōres exequerent. ❡ Hec aūt responsio fundat in alia sniā Thom. qui tenet ꝙ satisfactio inūcta/ facta in mortali/ nō tollit penā peccato dimisso debitam: quam tenet in. iiij. scrip. dist. xv. q. iij. arti. ij. ❡ Verū tenent es oppositam opinionem doc. subtilis in quarto dist. j. q. j. scꝫ ꝙ in peccato mortali potest quis satisfacere pro peccato prius dimisso: ita ꝙ satisfactio illa tollat penam: licet nō sit placans nec recōcilians: ita ꝙ si q̄s pro mortali sic post priorem penitentiā cōmisso damnaretur: pro peccatis prius dimissis quoad culpā ꝛ impleta satisfactione inūcta: si fuerat cōdigna in mortali nō punietur in inferno. Et supposito ꝙ alter pro altero potest satisfacere quod omnes tenent: videtur posse dici ꝙ suffragia pro defunctis facta ab existente in mortali tanꝙ̄ a principali causa: pro quanto sunt opera satisfactoria: etiam valent existentibus in purgatorio ad pene solutionem. Si nāqꝫ is qui facit/ posset pro suis peccatis satisfacere ꝙuis sit extra gratiam: quanto magis pro alio existente in gratia: quales sunt vincti in purgatorio. Et ista opinio est magis pia: licet prior sit securior ꝛ minus dubia. Satis enim certum est ꝙ suffragia que impenduntur ab eo qui est in gratia tanꝙ̄ a principali agente/ valent. de alijs non ita certum. ❡ Y Et quia incidit materia de ordinatione suffragiorum: videndū est vtrum ordinans aliquid in testamento pro se fieri: vt celebrare missas: dare eleemosynas: augere cultum diuinum; idqꝫ per testamentarios negli

gatur: aut etiā ordinatum per ministros ecclesie aut here
des omittatur: defunctus nihilominus fructū absolutio
nis a pena consequatur. Sed hec determinatio questiōis
sequenti lec. reseruetur.

¶ Lectio .lviij. A

Superest soluere que

stionem in calce statim lectiōis p̄cedētis mo-
tam. Pro cui⁹ solutione rememorādū est qd̄
supra in principio p̄cedētis lectionis lati⁹ ha
bitū est: qꝫ suffragia ex duob⁹ valēt: scʒ ex ope operātis tā
principalis q̄ instrumētalis exequētis. Scd̄o ex ope opa-
to nō solū ex institutione christi vel eccl̄ie: vt patet in sacra
mētis ꝛ orōnib⁹ ꝛ actib⁹ priuilegiatis. Sed etiā qn̄qꝫ ex ef
fectu cōsequēte ip̄m op⁹ operatū: vt ex orōne pauperū pro
defunctis eleemosynā recipiētiū. Quo in memoriā reuo
cato simul ꝛ ad qd̄ valēt mortuoꝝ suffragia: R̄ndet̄ p ali
quas ꝑpositiones. ¶ Prima: Ordinās in tēstamēto ali-
qd̄ pro se aut suis: aut qbuscūqꝫ fidelibus post mortem: si
tūc cū ordinat fuerit in charitate: efficaciā suffragij ꝑ eum
ordinati / correspōdentē operi operāti p̄ncipalis agentis
quatenus est meritoriū premij essentialis / qd̄ est augmen
tū grē ꝛ glorie: plene cōsequet̄: siue fiat opus ordinatum:
siue non. Ipsa ꝑpositio est beati Tho. in qrto scripto dist.
xlv. q. v. arti. ij. in solutione vltimi argumenti. Et ꝓbat̄: qꝛ
talis effect⁹ correspondet bono motui aie quem elicuit ex
charitate ordinando hm̄oi suffragiū in finē debitū ꝛ vlti
mū qui de⁹ est. Hoc est ordinās hm̄oi suffragiū pro se ꝛ su-
is: vt citius deo iungat̄: eorūqꝫ consortio: de quib⁹ psalmi
sta dicit ps̄. lxxxiij. Beati q̄ habitāt in domo tua dn̄e: in se-
cula seculorū laudabūt te. Sicqꝫ ꝑ eū cū ceteris deus col-
laudet̄: ac sua volūtas in sanctorū p̄destinatione impleat
tur: ꝛ ita finaliter ꝑpter deū. Iste aūt actus boni mot⁹ or-
dinantis iā perfect⁹ est: nec dependet a suffragio post futu
ro quantum ad merita: ergo siue fiat suffragiū / siue non:
non fraudabit̄ premio sibi debito: imo quantū ad augmē
tum gratie / statim consequitur premiū: ꝛ quantum ad glo
riam / stat similiter ipsum cōsequi prius q̄ suffragia fiant.
¶ B Scd̄a ꝑpositio. Ordinans in testamento vel als
suffragia post mortē agenda: si illa nō fiāt: frustrat̄ suffra-
giorū efficacia correspondente operi operāti agentis prin
cipalis quantū ad premiū aliqd̄ accidētale qd̄ est pene al-
leuiatio: ꝛ detentionis in purgatorio abbreuiatio. Hec est
Richar. in. iiij. disti. xlv. q. v. principali arti. iiij. Et patet: qꝛ
quantū ad hūc effectū meritū est cōditionale si fiat: ideo
nō existente conditione / nō existit meritū. Vn̄ aduertēdū
qꝫ ordinās aliqd̄ fieri in charitate / sic ordinando duplici-
ter meret̄: scʒ premiū essentiale qd̄ est augmentū gratie in
presenti: ꝛ glie in futuro. de quo p̄cedens ꝑpositio. Scd̄o
meret̄ premiū accidentale multiplex: quorū est vnū / qꝫ si
fiat ordinatū ꝑ ip̄m: ꝓdest sibi ad pene purgatorij alleuia
tionē: ꝛ isto p̄mio frustrat̄ / si ordinatū ꝑ ipsum non fiat: qꝛ
vt patet ex dictis / generaliter suffragia post mortem illis
prosunt dūtaxat: qui dū vixerūt meruerūt vt eis post mor
tē: ꝓdessent: nec tn̄ ꝓsunt si nō fiant: ita in casu nostro spe
ciali: alioqn non plus ꝓdessent facta q̄ nō facta. ¶ Et no
tanter dictū est: si tunc cū ordinat fuerit in charitate: qꝛ si
ordinans nō fuit in charitate dū ordinauit: nihil meret̄ ꝑ
suā ordinationē. etiā si ordinata fiant quātū est ex operan
te: siue postea reciperet charitatē siue nō nisi ꝑ nouū actū
recuꝑata charitate ordinationē illā innouet eā ratihabē-
do: qꝛ tunc ex illo actu nouo in grā elicito sortit̄ efficaciā:
siue nō reciperet ꝛ dānet̄. Nec em̄ tunc ꝓficiet quoad pe-
nam ꝑ venialib⁹ ꝛ mortalib⁹ hic dimissis in inferno tēpo-
raliter soluēdā: vt patet ex p̄missis. ¶ Tertia propositio.
Ordinās in testamēto suffragiū post mortē impēdēdum /
nullū penit⁹ effectū consequit̄ ex opere oꝑato / si suffragiū
negligat̄. Patet manifeste: qꝛ neglecto suffragio nullū est
opus operatū. Ex nihilo aūt nihil fit: ꝛ qd̄ non est futurū
nihil vtiqꝫ causabit. ¶ Quarta ꝑpositio: Ordinās in te-
stamento suffragiū / si negligit̄: effectu ei⁹ frustrat̄: quē cō-
sequeret̄ ex opere operato: quantū ad orōnes ministrorū
ecclesie tam earū qs facturi erāt ex ꝑsona eccl̄ie q̄ ex ꝑso-
na sua ꝛ ꝑsonali deuotione: silr̄ ex pauperū q̄ recepturi
erāt legatū: Patet vt. s. Nam nō impleto suffragio nihil
operat̄. Preterea dū ministri ꝛ pauperes nō recipiūt le-
gatū: nō tenent̄ ad suffragiū sp̄uale impositū legato: nec
grati esse possunt de beneficio q̄ beneficiū nō receperunt.
¶ E Ex his sequit̄ quinta ꝑpositio: Ordinās in testa-
mento suffragium ꝛc. frustrat̄ effectu liberationis a pena
purgatorij / correspondente suffragio ex opere oꝑato / dū
suffragiū negligit̄. Patet. Nā operi oꝑato si fuerit penale
correspondet vt tali aliqua remissio pene satisfactorie in-
quantū penale. Nā ſm Rich. oꝑatio exterior: vltra bonita
tem actus interioris / valet ad accidentale premiū: qualis
est remissio pene purgatorij q̄ tēporalis est. Silr̄ si fue-
rit eleemosyna: ex eo qꝫ est qd̄ā sustētatio pauperis ꝑpter
deū impensa / habet remittere aliqd̄ pene pctīs purgādis
debite. Hinc Dan. iiij. dicit̄: Peccata tua eleemosynis redi
me. ꝛ Eccli. iij. Ignē ardentē extinguit aqua: et eleemosy-
na resistit pctīs: ꝛ deus prospector est eius q̄ reddit gratiā
ꝛ Tob. xij. ait raphael angelus: Eleemosyna a morte libe-
rat: ꝛ ipsa est q̄ purgat pctā: ꝛ facit inuenire vitā eternam.
Hac ergo liberatione caret ordinās suffragiū / dū ip̄m ne-
gligit̄. Sicut si qs ad restitutionē / aut debiti solutionem
obligat⁹ morte preuenit̄: q̄uis talis si cōtritus morit̄ ordi
nauitqꝫ restitutionem fieri ab heredib⁹: si restitutio negli-
gitur non quidē dānatur: qꝛ in gratia decessit: nec penas
perpetuas luet: multo tn̄ tardi⁹ a penis purgatorij libera
bitur: q̄ si debitum solueret̄: vt dicit Rich. loco allegato.
¶ D Ex istis propositionib⁹ sequunt̄ aliqua correlaria
per modum doctrinarū. Primū: Nōnunq̄ quis fraudat̄
bonis etiā sp̄ualib⁹ ex culpa alteri⁹. Patet in p̄tactis casi-
bus in quib⁹ testator fraudat̄ effectu ordinatorū ꝑ ipsum
suffragiorū: ꝑpter negligentiā alioꝝ: puta executoꝝ. Hoc
aūt verū est ſm beatū Tho. in tēporalib⁹ vt in liberatione
a penis purgatorij q̄ sunt tēporales. qd̄ vero ad eternam
retributionē / nullus fraudari pōt nisi per ꝓpriā culpam.
¶ Scd̄m: Stat aliquē in grā decedentē penitus frustrari
effectu suffragiorū quantū ad opus operatū: etiā si fiant.
Patet in casu q̄ suffragia intantū differunt̄ / qꝫ prius is cui
fiunt purgat⁹ est: sic em̄ suffragia post ei⁹ liberationē im-
pensa / non ꝓsunt ad ei⁹ liberationē iā factā. Hec thomas.
¶ Tertiū: Stulte ꝛ insipienter agūt q̄ restituēda eleemo-
synas / orōnes / ꝛ testamēta q̄ in vita ipsi exeq̄ possunt: he-
redib⁹ aut testamentarijs exequēda committunt. Patet tri-
plici rōne. Prima: qꝛ si ipsi in vita exequerent̄ preter valo
rē quē habet ad remissionē pene: est etiā eis meritorium
maioris grē ꝛ glie. Pl⁹ em̄ meret̄ effectualiter dans elee-
mosynā q̄ tm̄ dare ordinās. Superaddit em̄ aliqd̄ opus ex
terius in merito operi interiori. ¶ Scd̄a: qꝛ plus valet ad
remissionē etiā pene / tunc erogare rē suā in pios vsus: qn̄
est in dantis potestate: q̄ ordinare vt tunc det̄ qn̄ retineri
nō potest: tunc em̄ datur non quasi suū sed quasi alienum
Nec attendunt tales sua in vita retinētes / qꝫ seruādo per-
dunt, q̄ erogando seruare potuerūt. Nam sicut Isido. lib.
iij. sniarū suarū ca. lxiiij. ait: Terrena oia seruando amitti-
mus: largiendo seruam⁹. Patrimoniū retētū perit: eroga
tū manet. Hinc Eccli. xiiij. Ante mortē bn̄fac amico tuo: et
ſm vires tuas exporrigens / da pauperi. Et sequitur: Nōn-
ne alij relinquis dolores ꝛ labores tuos ꝛc. Et qs magis
amicus tuus q̄ anima tua: Miserere aie tue placēs deo.
Eccli. xxx. Et qui sibi nequā est: cui alij bon⁹ erit: Eccli. xiiij.
¶ Tertia ratio: quia testamentorū executores heredes ꝛ
amici raro fideles inueniuntur. Unde qui in vita sua exe-
quit̄: cert⁹ est de suffragio: nec in seuissimis purgatorij pe-
nis expectare hꝫ suffragiū: Qui vero cōmittit post mortē
exequēda: icert⁹ est si fiant: cert⁹ aūt est de pena donec fiāt
Nā expiēria teste / frequēter trāsit defunctoꝝ memoria cū so-
nitu: ꝛ ꝓcul ab oculis fit ꝓcul a mēoria cordis. Perrarū ē
qꝫ defunctorū ordinatiōes eo mō fiāt quo ipsi viuētes vo-

fuerunt. Aut em̄ oino negligit̄: aut tardius adimpletur: qm̄ plus relicte amantur diuitie: ꝙ defunctoꝝ aie. Surde

Job.xix. sunt aures superstitū ad voces de penis clamantiū: Miseremini mei: miseremini mei saltē vos amici mei: q: man⁹ dn̄i tetigit me: quare me persequimini sicut de⁹: τ carnibus meis saturamini? Uere ꝑsequūtur defunctos: carnibusq̄ eorū saturant̄/dū relictis diuitijs abutūtur: et debita pietatis suffragia negligūt aut negligēter impendūt. De hoc beatus Hiero. sup̱ Lucā ait: De substātia quam habemus nullus fidelior dispēsator est ꝙ nosipsi. Dum ergo licet: τ dū tempus habemus: solicite tribuam⁹: memores simus ꝙ quidā sapiens dixit: Munera que dat moriēs/munera non sunt. Dicit ergo nō esse deo placabilia munera nostra data post mortem: vt ea q̄ in incolumitate vite huius dantur. Qd ergo voluerit habere in patria eterna: preparet sibi quisq̄ dū morat̄ in hac presenti vita: q: que hic recondit in manu pauperis: illic inueniet in ꝑsentia diuine maiestatis. Meli⁹ est ergo vt quisq̄ viuēs que habet deo offerat: ꝙ alius post mortē eius: q: qui seipsum negligit post mortē frustra penitebit. Un̄ et dn̄s fideli suo dispensatori dicturus est: Euge serue bone: in modico fidelis: intra in gaudiū dn̄i tui. Hec ille. ℭ E Plus tamen valet morituro si ꝓordinat suffragia sibi impēdenda: ꝙ si eadē eo nō ordināte impēderent̄: q: si preordinat in charitate existēs duo consequetur bona. Primo: q: ex ipso actu ordinationis sic ex gratia ꝓcedente vt dictū est: cōsequetur essentiale premiū: augmentū scz gratie τ glorie: qd nō consequeretur per ordinationē alioꝝ/vel executionē aliorum. Solus em̄ eliciēs actū meritoriū/cōsequit̄ eentiale ꝑmiū: τ null⁹ alter. ℭ Secundū: q: ordinās sic in charitate suffragium pro se fieri post mortem/consequit̄ remissionē pene: dū fit executio ordinationis sue: siue fiat per existentes in charitate: siue non. Si vero ipse non ordinasset: τ executio fieret per non existentes in grā τ charitate ſm ꝑdicta nihil sibi proficeret. essent em̄ tūc executores ꝑncipales actores. ℭ Circa qd duo auisamēta nō negligenda pono. Primū est vt q̄sq̄s testamētū ꝯdere voluerit: ac ꝑ se aut ꝑ aliōs suffragia ordinare: aut donationē ecclie vl pauperib⁹ facere: aut bn̄ficia vel alia ad diuini cultus augmentum instituere: studeat se prius deo recōciliare: τ ꝑ sacramentū pnie a peccatis purgare: ac sic recuperata gratū faciēte grā/ordinationē/institutionē/donationē/deo offerat: sic certus erit/ ꝙ preter meritū essentialis premij: qd statim ordināndo cōsequitur: oia ordinata ꝓficient ad medelā τ aie sue liberationem. ℭ Secundū/ꝙ cū in extremis munit̄ sacramētis renouet ꝑ ratificantē consensum oia ꝑ se ordinata ad diuinū honorē principaliter: etiā quecūq̄ ꝑ alios ex sua ꝑsona ordinanda. Sic em̄ si qua prius ordinasset extra gratiam: per istū nouū cōsensum reputabunt̄ sibi ac si nunc de nouo ꝑ eū fuerint ordinata: ad qd faciendū etiā per circūstātes solicite moneat̄. ℭ F Quartū correlariū: Testamētorum executores amici τ heredes infideliter agunt et grauiter peccant: qui suffragiorū executionē sine rationabili causa differūt. Patet clare: q: cōtra ꝓximi charitatē agūt nec defuncto fidē seruāt: quē sua negligenti dilatione misere cruciant penis acerbissimis: cū ipsum (cōmissa exequēdo) ab eisdē liberare potuissent. Hinc egentiū necatoribus cōparantur: vt habet̄. xiij. q. ij. qui oblationes. §. et duobus ca. seq. ait enim ibidē conciliū carthaginēse/varense τ agathense. Qui oblationes defunctorū/aut donatas aut in testamento relictas retinēt aut difficulter reddunt: tanq̄ egentiū necatores excōicent̄. τ vt infideles ab ecclesia abijciant̄: q: τ fideles de hoc corpore recedētes votoꝝ plenitudine/τ pauperes cōsolatione alimonie/τ necessaria sustētatione fraudant̄. Hi ergo tales quasi egētium necatores τ velut nō credētes iudiciū dei habēdi sunt. Un̄ τ beatus Hiero. Amico inquit rapere quippiā furtum est: ecclesiam fraudare sacrilegiū est: accepisse pauperib⁹ erogandū/et exinde aliq̄d subtrahere/oim predonū crudelitatem superat. Hec ille. ℭ G Sed hic incidit alia questio. Utrū magis proficit statuere anniuersaria perpetua: aut certū cultū diuinum: vel eleemosynas perpetuas certis vicibus singulis annis exequendas: ꝙ si vna vice oia illa impendantur. Exēpli causa: Quis vult ad pias causas erogare viginti florenos: vtrum plus ꝓficiat ei distribuere vna vice oēs pauperib⁹ aut ecclesie ministris: vt eadē die celebrent. cc. missas: aut emere. j. flo. annui census: q̄ singulis annis certo die eroget̄ in pios vsus/eleemosynas scz pauperū aut ministris illa die celebrantib⁹. De hoc nō inuenio aliquid particulariter ad hoc definitū: ideo q̄ dico ad dandū occasionem altius speculandi dico/nō aliquid determinando. ℭ Quantū ad premium essentiale facile d: ꝙ si vtrobiq̄ est eadē charitas/τ idē conatus voluntatis: ac cetera sunt paria/est idē meritū: τ ꝑ cōsequēs nō dispar premiū: nam quantū ad illud premiū volūtas ꝓ facto habet̄. Neq̄ em̄ in hoc merito magnitudo operis: sed attēdit̄ affect⁹. Propter qd vidua duo era in gazophylaciū mittēs a dn̄o preLuc.xxi. fertur ceteris oibus maiora mittētibus. Sed loquēdo ad ꝓfectū accidētalis premij: qd est liberatio a pena purgatorij: videt̄ posse distingui: q: potest ocul⁹ intētionis instituentis instituendo respicere ampliationē diuini cultus τ honoris/ac proximoꝝ edificationē principaliter: aut in instituēdo magis pro peccatis proprijs satisfactionem. Si primū: magis proficit ad remissionē pene instituere cultū perpetuū τ eleemosynas perpetuas ꝙ tēporales: q: quāto magis in opere queritur diuinus honor τ proximi edificatio: tanto magis opus est meritoriū essentialis premij. Procedit em̄ ex feruentiore charitate dei τ proximi: q̄ non querit que sua sunt: sed que sunt iesu christi et proximi. Et quanto opus est magis meritoriū essentialis premij: tanto etiam magis est satisfactoriū pro peccato: vt declarabit̄ sequenti dubio. Magis autem querit̄ diuinus honor in cultu perpetuo ꝙ temporali. Similiter τ edificatio ꝓximorū: q: nedū presentiū: sed etiā futuroꝝ. ℭ H Si dicis: suffragiū futurū nō ꝓdest ad pene liberationē priusq̄ exhibeatur: vt patet ex propositione quinta: et ideo fructuosius est instituere suffragia q̄ statī fiant: ꝙ q̄ post longa tēpora explebunt̄: qualia sunt hmōi perpetua. Rn̄det̄ ꝙ verum est de suffragio simpliciter futuro: scz qd neq̄ in se neq̄ in sua radice ꝑsens est: sed dū fiūt fundationes ꝑpetuorū suffragiorū/iā totū simul exponit̄ a fundatore: vn̄ obligabunt̄ futuri ad suffragiorū opera: vt in casu/siue ordinet cc. missas simul legi: siue singulis annis decē ꝑpetuo fundans reddit⁹ vni⁹ floreni pro ministris ecclie/semꝑ hz exponere in ꝓmptu τ simul. xx. flo. et sic iam in actu ponitur fundatio futuroꝝ: in qua sicut in radice presentia sunt oia futura suffragia: q: iā factū est vn̄ fiant in futuro. Secus in priorib⁹ ꝓpositionib⁹: vbi non ꝑcedit aliq̄ fundatio: nihil etiā exponit̄: sed dumtaxat cōmittit̄ vt fiat institutio: et ita nō ponit̄ in actu radix τ fundatio futurorum. Et q: illa institutio in longū/fit ad maiorē dei honorē τ proximorū edificationē/acceptat̄ a deo vt preuisa ad remissionē tāte pene/quātū soluerent exhibita. Sicut τ passio christi pri⁹ cōtulit gratiā patrib⁹ ꝙ exhiberet̄ a christo: eo ꝙ propter eā vt preuisā patres salui facti sunt τ iustificati. Indignū em̄ videt̄ ꝙ is q̄ preponit diuinū honorem ꝓprio commodo/sentiret ex hoc iacturā. ℭ Uel si vtiq̄ insistis/ꝙ saltem suffragia plus valebūt exhibita precise ex opere operato/ ꝙ non exhibita: vt videt̄ sentire. Rich. dicens/ꝙ si bonus hō mittat eleemosynā pauperi ꝑ seruū: qui ex malicia eleemosynā pauperi nō porrigit: minuit̄ quidē meritū mittentis nō quoad impetrationē gratie: sed quantū ad remissionē pene: maxime q: si ille pauper eleemosynam recepisset feruentius oraret pro eo. Dicēdū etsi aliquo/nō minuit̄ remissio pene: q̄ precise correspōdet operi operato: tn̄ ex alia parte auget̄/ꝑ quāto iustificatio facta est ex maiori charitate: que magis querens deū paruipendit cōmodū suum. Un̄ maior remissio pene correspōdet tante charitati instituentis suffragia perpetua propter diuinum cultum/ꝙ correspondebit suffragijs si actu simul ex minori cha-

ritate fuissent exhibita. Si vero instituens magis dirigeret oculū ad ꝓpriū cōmodū/citra tñ dei cōtemptū/posset dici ꝙ ista suffragia (si tñ aliq̄d valerēt) plus valerēt exhibita statim ꝙ̄ in longū dilata. Et dico (si tñ valerent) q₂ verti pōt in dubiū si valeant/dū principaliter intēduntur propter cōmodū ꝓpriū/sc₃ liberationē a pena/propter defectum circūstantie finalis vltimi. Ista eñ circūstantia deficiente/nō erit institutio meritoria ꝓmij essentialis: q₂ etsi ꝓcederet ex habente charitatem: nō tñ elicit̄ ex charitate: qđ requirit̄ ad tale meritū: pōt tñ esse aliquo mō meritoria ꝓmij accidētalis: hoc est alicui⁹ boni tēporalis/q̄lis est remissio pene purgatorij. Si hec rñsio non placet: cedo libens sniē sanior. ¶ I. Ad vltimā questionē superi⁹ lec. lvj. factā: videlicet vtrū suffragia facta pro defunctis etiā valeant siue prosint viuis faciētib⁹ ea. Et vtrū tantū actori ꝓsint quantū ꝓdessent si intētionē suā ad aliū nō dirigeret. Distinguendū erit de valore suffragij ḃm btm̄ Tho. dist. xlv. q̄rti scripti. q. iiij. arti. vlti. sniāliter: ꝙ valor suffragij ex charitate ꝓcedentis est duplex ḃm duplex meritum. Meritū videlicet ꝓmij essentialis: hoc est alicui⁹ gradus beatitudinis q̄ est visio ⁊ fruitio dei ꝑfecta: Est ⁊ meritum premij accidentalis/hoc est alicui⁹ boni tēporalis: vel etiā eterni: qđ nō est de essentia beatitudinis: vt gaudium qđ habet̄ de bono creature. Inter ꝓmia accidentalia est etiā remissio pene purgatorij: de qua ꝓncipaliter nunc agitur. Quantū ad premiū essentiale cōiter dicunt̄ opera meritoria: quantū ad pene redemptionem dicunt̄ satisfactoria. ¶ Hac distinctione premissa/dicitur primo/ꝙ suffragia quantū ad premiū essentiale tantū valent viuis/sc₃ actori ⁊ nō defunctis: ⁊ hoc si suffragium elicitur ex charitate. Patet satis ex dictis. s. lec. lvj. in respōsione ad questionē ibi motam: ⁊ lectione. lvij. in respōsione ad quintam questionem. ¶ Sed vlterius quesitum est/an tantum valeat actori: ⁊ hoc quoad premiū essentiale/ac si pro se fieret: et intentio sua ad alium non dirigeretur. Ubi posset generalius queri: vtrū opus satisfactoriū ex intentione satisfaciendi ⁊ soluendi debita pro peccato cōmisso: siue a se siue ab alio/tantū valeat actori ad premium essentiale/quantum sibi valeret/si intentionē suā tantum ad beatitudinem acquirendā dirigeret: ⁊ nō ad penā redimendā. Uerbi gratia. Imponitur in foro penitentie opus aliqđ satisfactorium: penitens exequit̄ illud in charitate/intentione satisfaciendi pro suis peccatis. Utrū tale opus/tantū premium mereat̄ in beatitudine: quantū mereretur: si nō esset iniūctum pro penitentia: nec haberet̄ respect⁹ a faciēte ad pene solutionē debite pro peccatis. ¶ L. Ad hāc questionem respondetur ꝑ quatuor ꝓpositiones notatu dignas. ¶ Prima: Exequens opus satisfactionis sibi impositū in foro penitētiali ex charitate meret̄ in illa executione premium eternū. Probat̄: quia omnis actus bonus viatoris procedēs a charitate est meritorius premij eterni. Patet per illud saluatoris Johānis. xij. Si quis mihi ministrat me sequatur: ⁊ vbi sum ego: illic ⁊ minister meus erit. Ministramus charitatis operibus: ergo erimus vbi ipse est: non in terris: sed in beatitudine: in qua semper est christ⁹ quia eternaliter est beat⁹. tota scriptura concordat. ¶ Secunda propositio. Nulla actio meritoria est minus meritoria premij eterni: ex eo ꝙ cum hoc ꝙ est meritoria: est etiā satisfactio vel redemptio tēporalis pene peccatis debite. Patet: quia nisi sic nimis punirentur boni ⁊ electi: si aliq̄s gradus eterni premij debitus tolleret̄ aut minueretur in recōpensationem pene temporalia remittende: immo melius consultius q₃ foret totā penā purgatorij soluere/ꝙ̄ pro sublatione illi⁹ pene aliquo gradu glorie carere. Subtractio eñ illius gradus glie/excederet longe quācunq₃ temporalem penā: ⁊ sicut grauior est pena dāni quacunq₃ pena sensus etiā eterna: multo magis grauior pena est/pena damni quantū ad hunc gradū eterna quacunq₃ pena temporali. Similiter stulte tūc facerēt cōfessores penitentiā per modū satisfactionis imponētes: ⁊ presertim in hoc ꝙ opera deuotionis ⁊ meritoria opera vite eterne in satisfactionē imponūt/dicentes: Opera bona que facies sint tibi in remissionē peccatorum: q₂ tollerēt partē premij debitā illi merito. Stulte etiā facerent hoies pro peccatis suis se in hoc seculo affligentes. Cōsultius q₃ esset viatorib⁹ oia sua opera facere precise ꝓpter amorē dei: et ad merendū beatitudinē: ⁊ oēm satisfactionem vsq₃ ad purgatoriū differre: qđ est contra illud Luce. iij. Facite fruct⁹ dignos penitentie. Cōtra etiā patrū doctrinas ⁊ ritū ecclesie. ¶ L. Tertia propositio. Actioni meritorie satisfactorie debetur tantum premij eterni/quantū debet̄ simili actioni in istomet satisfacienti vel alio: vbi talis meritoria actio non esset satisfactoria. i. redemptio pene tēporalis: ceteris oibus paribus. Pro intellectu hui⁹ ꝓpositionis pono: Sint duo quorum vnus tenet̄ ad penā tēporalem: alius nō tenet̄: q₂ remissa est sibi ois pena: putet tñ se obligari ad aliquam penā. Faciāt hi opera certa animo satisfaciendi: ⁊ sit equalis charitas in vtroq₃: equalis q₃ conatus: equalis deniq₃ intentio actus: ⁊ ita de alijs. Nulla sit inter eos differentia/nisi ꝙ vnus obligat⁹ sit pene: alter nō: licet ambo putent se obligatos. In illo casu nō minus premij debet̄ actioni satisfactorie/ꝙ̄ ei que nō est satisfactoria. Patet propositio ex eo q₂ nulla actio meritoria est min⁹ meritoria ex hoc ꝙ simul est satisfactoria: ⁊ per cōsequens cū in hmōi actionib⁹ (de quibus casus) est oimoda paritas: excepto solo ꝙ vnius satisfacit/non alterius in quo nihil est soluēdum: q̄ disparitas nō facit differentiā in merito: ideo nec erit differētia in premio: debetur igitur equale premiū essentiale vtriq₃. ¶ Quarta ꝓpositio. Actioni meritorie ⁊ satisfactorie debetur q̄nq₃ maius premiū/ꝙ̄ simili actioni meritorie non satisfactorie in ipsomet vel alio. Patet: q₂ in illo qui habet satisfacere illa actio est meritoria tanti gradus beatitudinis: quanti in illo alio qui non indiget satisfactione: et cū hoc est redemptiua alicuius pene in eo qui habet satisfacere ⁊ non in alio cui totum dimissum est: licet in casu ignoret: licet sibi valeret equaliter ad remissionem pene si esset debitor pene. Nam vtriq₃ equaliter valeret/si vterq₃ eq̄liter indigeret: ⁊ si neuter indigeret/neutri quoad illum effectum valeret. Sicut ignis rem humidam ⁊ frigidam calefacit ⁊ exiccat: aliā rem eque frigidam sed summe siccam calefacit quidē/sed non exiccat: exiccaret autē si humida esset. Potest tamē rationabiliter dici/ꝙ sicut tale opus ex charitate factū valet vni illorum: vt dictū est: ad redemptionē pene tēporalis/illi scilicet qui habet satisfacere: ita valet alteri ad aliqđ aliud bonū tēporale: puta sanitatē vel multiplicationē tēporaliū vel preseruationē a malo specialem/⁊ cetera hmōi. Uel ex hoc valere colligit̄ thesaurus ecclesie: vnde per indulgētias subuenitur indigentie proximorum ad satisfactionem obligatorum. ¶ Ex quo seq̄tur ꝙ stulta est hec ⁊ impia parcitas/qua quis subtrahit suffragia proximis timore diminutionis premij/se pro tali opere in beatitudine manentis. Patet: quia per hoc premium nō minuitur. ¶ Quinta propositio: Stat quādoq₃ opus suffragij ex intentione pro defunctis facti/esse maioris meriti ꝙ̄ si fieret solo respectu beatitudinis acquirende sibijpsi. Patet: q₂ maiori charitate videt̄ accensus: qui scintillas mittit ad alios: maxime ad inimicos: ꝙ̄ is q̄ sibi soli solicitus est. Charitas eñ nō que sua sunt querit tātū sed que aliorū. ⁊ ignis intensus in modio includi non pōt sed erumpit: ⁊ purior est amor ille quasi minus habens de proprio siue amore concupiscentie: qui frequenter minuit amorem amicitie: et per consequēs meritū: q₂ solus amor amicitie dei principium est meriti: nō amor concupiscētie dei vel sui ipsius. ¶ M. Quantum ad meritum premij accidentalis: ⁊ presertim remissionē pene temporalis/de quo magis ad propositū: Aduertendū/ꝙ opus satisfactoriū. potest valere ad remissionē pene alicui dupliciter sc₃ directe ⁊ indirecte. Directe valet illi ad quem intentio actoris dirigitur tanq̄ ad illum pro quo opus illud operatur. Indirecte/q̄n hoc modo actoris intentio non dirigitur.

sed ab̄s ad aliquē fructus operis deriuatur. Primo modo
ꝛ directe nō valet actori ad pene remissionem/nisi inquā-
tum fieret vel pro illo qui suffragio non indigeret: vt si is
pro quo fit iam esset beat⁹: vel pro eo qui iuuari nō posset:
vt dānatus. In hoc em̄ casu/q: nō proficit illis p quib⁹ fit
reuertit meritū ad eū qui facit: ſm illud ps̄. xxxiiij. Oratio
mea in sinu meo conuertet. ꝛ Luce. x. Si non fuerit filius
pacis/pax vestra ad vos reuertet. Esse em̄ debet habitua-
lis intentio facientis suffragiū/ꝙ sibi pficiat: si illi pro q̄-
bus facit capaces non fuerint. Si vero capax fuerit is pro
quo fit: nō proficit ad hunc finē actori: quia vt dicit beatus
Tho. vbi. s. opus suffragij reputat quasi eius pro quo fit:
igit ita absoluit eū a debito pene: ꝙ nō absoluit faciētem
a debito pprio pene: q: in tali recōpensatione attenditur
equalitas iusticie. Opus aūt satisfactorium ita pōt appli-
cari vni reatui/ꝙ alterū nō cōpensat. Nā reatus duorum
peccatorū reqrit maiorē satisfactionē ꝙ vnius. Cum ergo
totū opus applicatur alteri qui eo indiget: nihil remanet
actori: nā qui ſm humanā iusticiā pro altero debitum sol-
uit: tali solutione seipsum a debito pprio nō liberat. Et de
hoc latius dictū est. s. lec. xxvij. ꝛ. xxviij. ¶ N Indirecte
vero plurimum valet actori: nedum ad remissionem pene
quā ipse nunc debet: vel ex cōmittendis peccatis debebit:
sed etiā ad augmentū grē: ad pseuerantiā in bono: vel ad
primā gratiā impetrandā. ¶ Primū patet: q: per hoc me-
rent actores: vt dū ad eundē statū venerint: etiā supersti-
tum suffragijs adiuuari possint. Nā vt supra dictū est: illis
mortuis prosunt suffragia viuorū: qui dū viuerent merue-
runt vt possint eis post mortē hec prodesse. Et licet p fina-
lem perseuerantiā in grā generaliter hoc merent vt dictū
est: specialiter tn̄ hoc merent ꝛ appropriate faciendo nūc
misericordiā cū predecessorib⁹ defunctis suis. Naʒ scriptū
est: In qua mensura mensi fueritis remetiet vobis. Mat-
thei. vij. ꝛ iterum: Beati misericordes: qm̄ ipsi misericordi-
am consequētur. Matth. v. Ita reuera ꝛ nos si modo mi-
sericordes fuerimus in defunctos: merebimur similibus
superstitū suffragijs subleuari: alioqn iudiciū sine miseri-
cordie fiet ei: qui nō facit misericordiā. Iaco. ij. ¶ Nec im-
pbabiliter hanc vnā esse causam inter ceteras existimādū
est: cū frequenter tam tarda ꝛ impfecta fit testamētorū ex-
peditio: q: ꝛ ipsi dū vixerūt negligentes extiterāt executo-
res circa suorū predecessorū testamēta. Scdm̄ patet: quia
hos quib⁹ viui impendūt suffragia habitum sunt pſe di-
ligētissimos intercessores. Licet em̄ nūc purgatorij ignis
carcere teneant: sunt tn̄ amici dei: ꝛ magni apud deū me-
riti: qui ingrati bnficioꝝ esse nō possunt: ideo liberati suis
liberatorib⁹ vicē repēdentes: pro eis potenter dn̄m exora-
būt. Non tantū cū ipsi nūc suffragia impēdentes etiā pur-
gatorijs tenebant ignib⁹: quo tūc nō minorē satisfactionē
orationib⁹ impendent ꝙ receperūt. Sed dū adhuc in via
existūt: presentis vite gratie augmentū/eiusq pseuerātiā
impetrabūt. Nec hoc tn̄ eos facere credēdū est dū libera-
ti sublimabunt ad gloriā: sed pie putandum/ꝙ hoc ipsum
agant adhuc existentes in purgatorio: nā qui ibi existētes
corporalia viuis prestant bnficia: quō non magis spūalia
impetrabūt? ¶ Legit autē et scribit Petrus Damiani de
beato Seuerino coloniensis ecclesie epō/ꝙ satisfactionis
detentus penis miraculis claruit in terris. Similr de bea-
to pascasio romane ecclesie diacono/refert beatus Greg.
lib. iiij. dial. ¶ O Neq negandum est plerosq diutius
purgari/q̄ maioris sunt meriti: ꝛ per cōsequēs potētiores
apud deū: nōnullis citi⁹ liberatis aut euolantib⁹: qō ma-
nifestū est de pueris ante vsum rōnis in baptismali inno-
centia defunctis q̄ euolāt: ꝛ minoris meriti sunt existenti-
bus in purgatorio. Et ex illo patet quartū/scʒ ꝙ possunt
impetrare primā gratiā. Tertiū em̄/scʒ pseuerantiā mani-
festū est ex scdo: q: eadē rōne qua impetrant augmentum
gratie: impetrāt ꝛ pseuerantiā. Sed quartū patet: nā stat
facientē opus satisfactoriū esse in pctō mortali: et licet tūc
ſm op⁹ patū psit ſm pdicta: pensant tn̄ aie sancte defun-
ctorū nō tam opus ꝙ affectū: q: pfecta in eis est charitas:
ꝛ nō desinēt repēdere affectū. Repēdent aūt in eo qō ma-
gis necessariū est ei cui repēdunt iquātū possunt. Possunt
aūt orōnib⁹ impetrare primā gratiā capaci: qua nihil ma-
gis necessariū pctōri: q̄ qm̄ viator est/capax est grē: illā er-
go primo impetrabūt: siue adhuc existētes in purgatorio
siue iam assumpti in celo. Sic em̄ legim⁹ multis cōcessam
primā gratiā orōnib⁹ scroꝝ tam viatoꝝ ꝙ cōprehēsoꝝ. Si-
militer stat eū q̄ facit suffragiū in grā existentē/reddi iterū
in mortale. Cui iterū liberati a purgatorio/suis orationi-
bus impetrare possunt cōuersionē a pctō: ꝛ ita primā grati-
am. Nec ipedit ꝙ sunt extra viā: ꝛ nihil sibi mereri possunt
q: possunt orōnib⁹ suis p nobis apud deū facere/gratiam
ꝛ remissionē nobis impetrare: sicut ꝛ iam sublimati in glo-
ria: de quo. s. lec. xx. ¶ P Nō ergo nobis negligenda
est suffragiorū impertitio defunctis: quorū precibus deo
cōfidimus recōciliari: q̄nimmo ea suffragia sollicite ꝛ dili-
genter impēdere: ex quib⁹ nihil vtilitatis proprie perit: sʒ
impensum reddet cū vsura. Aut em̄ ipsi quib⁹ impēdim⁹
capaces sunt suffragiorū: aut nō. Si nō: redeūt nostra ad
nos suffragia. Si sunt capaces: maiorem ab eis/siue a deo
per eos recipiemus retributionem: qō maxime verū est/si
suffragia impendim⁹ nō turpis lucri grā: sʒ gratis ex cha-
ritate dei ꝛ dilectione fraterna. De primis em̄ vehemēter Mat. vj
timendū ne eis dicat: Amē amen: receperūt mercedē suā.
qō vtiq timere habent: qui nō pro sustētatione vite: sed sa-
tisfactione auaricie suffragia mortuoꝝ in questū ponunt:
vbiq se p bnficiorū pluralitate: aut quotidiana distribu-
tione alijs se obligāt: se miserabiliter negligūt. Non em̄ il-
li sperare possunt retributionē et suoꝝ defectuū futuram
per eos subleuationē: sicut q̄ pietate cōmoti/q̄si eleemo-
synam illā indigētib⁹ impertiētes suffragia faciūt. De his
aplŝ cū. ij. ad Coꝝ. viij. ad faciendū eleemosynā hortaret
dixit: Vestra abūdātia illoꝝ inopiā suppleat: vt ꝛ illorum
abūdantia vestre inopie fit supplementū. vt ſm glo. sicut
hic ministrant sctis: scʒ p suffragia impensa eis/vicē semel
reddant in futuro. Et tantum de hac materia suffragioꝝ.

¶ Lectio. lix. A

NObis quoq peccatoribus famulis tuis de multitudine misera-
tionū tuarū sperātib⁹/partē aliquā ꝛ societa-
tem donare digneris/cum tuis sctis aplīs ꝛ
martyrib⁹: cū Iohanne/Stephano/Matthia/Barnaba
Ignatio/Alexandro/Marcellino/Petro/Felicitate/
Perpetua/Agatha/Lucia/Agne/Cecilia/Anastasia: ꝛ oī-
bus sanctis tuis: intra quorū nos cōsortiū non estimator
meriti: sʒ venie q̄sum⁹ largitor admitte. ¶ Hec est scda p-
ncipalis ptis tertie ꝛ vltime ptis toti⁹ canonis: in q̄ post
petitū refrigeriū p defunctis: petit suffragiū p viuis: et cō-
sortiū cū sctis triūphantis ecclie mēbris. Et subdiuidit p-
illa in tres pticulas. In pma captat ei⁹ q̄ petit beniuolen-
tia. In scda petitiōis exprimit materia/ibi: Partē aliquā
ꝛc. In tertia ei⁹ per quē petim⁹ inducit psona/ibi: Per chri-
stum dominū nostrū. ¶ Quoad primā partē dicitur: No-
bis q̄. Nobis ſm Alb. q̄/q̄ p alijs mortuis itercessimus ꝛ
sacrificiū p eoꝝ liberatione a penis obtulim⁹: cum tn̄ nos
magis hac grā indigeam⁹. Debet em̄ sacerdos quēadmo-
dū p alijs: ita etiā p seipso offerre p pctis. vt dr ad Heb.
v. Qm̄ ꝛ ipse circumdat⁹ est infirmitate. ibidē. Quasi dice-
ret cū patriarcha iacob. Iustum est vt aliqn ꝛ domui mee
puideā. Gen̄. xxx. Dixit ille: nō mihi sed domui mee. Ita ꝛ
sacrificās nō dicit mihi sed nobis: q: ſm predicta/sacrifici-
um qō offertur sacrificiū est militātis ecclesie: in cuius per-
sona sacerdos sacrificat atq petit. Addit: Peccatoribus
Peccatores se ꝛ alios viuos pnūciat: q: ꝛ ille dilect⁹ chri-
sto discipulus/qui ob vite sue puritatē sup pect⁹ dn̄icum
recūbere meruit: de seipso ꝛ alijs ait: Si dixerimus q: pec-
catum non habemus: ipsi nos seducimus: ꝛ veritas in no- i. Ioh. i.
bis non est. Et addit Innocē. ꝛ post eum Alexan. de ales.

Licet omni tēpore debeamus ex corde nos recognoscere
peccatores: precipue tamē illud expedit in misse sacrificio
qđ in remissionem peccatorū celebrat. ¶ B Sed forte
diceres. Cum scriptum sit/peccatores deus nō exaudit: vt
habetur Johā. ix. Quare in hac petitione sacerdos peccm̄
suū ꝛ aliorū allegat? Videt em̄ ꝙ hoc petitioni prestet ob-
staculum ne exaudiatur. Ad qđ dicit ꝙ peccator vt pecca-
tor/petens ea que saluti obuiant ꝛ sunt nociua/a deo non
exauditur saltē placato: q: ad sui dānationē exaudiri pos-
set a deo irato: sicut dicit beat⁹ Grego. ꝙ deus qñꝙ conce-
dit iratus: qđ negat placatus. Peccator etiā petens aliqđ
quasi in signū aut testimoniū sue probitatis: non exaudit.
Deus em̄ falsitatis testis esse nequit. Et sm̄ hoc inductum
videtur verbū ceci: Scimus q: pctōres de⁹ non exaudit: in
approbationē scʒ sue pbitatis. Peccator tm̄ cū petit aliqđ
a deo/cum humili sui recognitione/ac peccatorū suorū qsi
indignus exaudiri: sicut fecit qui ait: Dñe non sum dignus
vt intres sub tectum meum. Matth. viij. Et item: Qui pre
multitudine peccatorū suoꝝ sursum ad celos oculos suos
attollere nō audebat: sed percutiens pect⁹ se peccatorē fate-
batur/dicēs: Deus propitius esto mihi pctōri. Luce. xviij.
Horū exēplo qui petit ea q̄ ad salutē pertinent: a deo gra-
tiose exaudit: ꝛ eo ampli⁹/quo se magis humiliat: et vera
confessione peccata sua dānat. Respexit inquit pphēta in
orationē humiliū: ꝛ non spreuit precē eorū. Sic em̄ daniel
pro liberatione ppl'i orans/primo peccata ↄfitebat di. c. ix.
Peccauim⁹/iniquitatē fecimus in oēm iusticiam tuam. se-
quit: Neqꝫ in iustificationibus nostris prosternim⁹ preces
ante faciē tuā: sed in miserationib⁹ tuis multis ꝛc. Sic de-
niqꝫ quotidie clamat ecclesia ad dñm: Peccatores/te roga
mus audi nos. Nihil ergo obstat impetrationi ꝙ nobis pec
catoribus petimus aliqđ celestis doni ꝛ bñficij impertiri:
Magis aūt spectat ad dei beniuolentie captationē pec-
catoꝝ recognitio/ostendētes per hoc multitudinē miseri-
cordie diuine/in hanc nostram fiduciam proijcientes: non
presumentes de nostra iusticia: quēadmodū fecit ille pha
riseus euangelicus: cui⁹ ppterea oratio est repulsa. Luce
xviij. Hinc Prouerb. xviij. Justus prior accusator est sui.
¶ Sequit: Famulis tuis/per verā ac humilē obedientiā:
vt. s̄. expositū est. De multitudine miserationum tuarum/
sperantibus: in qua pphēta confisus pctōrū petiuit remis-
sionē/dicens: Scd̄m multitudinē miserationū tuarū/dele
iniquitatē meam. Et iterū peccatoꝝ suorū obliuionem pe-
tens ad eandē multitudinē miserationū ↄfugiēs: Remi-
niscere inq̄t/miserationū tuarum dñe: ꝛ misericordiaꝝ tua
rum que a seculo sunt. Delicta iuuentutis mee/ꝛ ignoran
tias meas ne memineris dñe. Nec incassum sacerdos sup-
plicans refugiū habeat ad dei miserationē: quia misericor
dia ei⁹ sup omnia opera ei⁹. Ipsa est q̄ superexaltat iudiciū:
quā neqꝫ potēs est in ira sua continere. Quis em̄ vnqꝫ spe
rauit in dño et derelict⁹ est? Respicite filij nationes hoim
ꝛ scitote q: nullus sperauit in dño ꝛ ↄfusus est: ait Jesus
syrach Eccli. ij. Qđ attendens beatus Aug. se cum in pro-
prijs virib⁹ spē posuit ↄfitet derelictū. Sperabam inquit
aliqñ in virtute mea/q̄ nō erat virt⁹: ꝛ cū sic volui currere
vbi magis stare credebam: ibi magis cecidi. Factusqꝫ sum
magis retro q̄ ante. Dicebā em̄: Hoc faciā: illud perficiā.
Fiebatqꝫ post hec: nec hoc nec illud: qm̄ de meis virib⁹ cō-
fidebā. Nunc autē confiteor tibi dñe rex pater celi ꝛ terre:
qm̄ non in fortitudine sua roborabit vir: vt nō glorietur an-
te te stulta presumptio ois carnis. ¶ Dicit autē de multi-
tudine miserationū: non ꝙ in deo sint multe misericordie
q: nulla est ibi pluralitas: vbi omnia sunt vnum: vbi non
obuiat relationis oppositio: vt vult Boeti⁹ ꝛ Ansel. De⁹
em̄ summe simplex est: ꝛ est quicquid habet/excepto ꝙ pa
ter non est filius/quē habet. Est ergo in deo vna diuinitas
pat misericordia: que est ipse deus misericors. Dicitur plu-
raliter: de multitudine miserationū tuarū: propter varios
diuine misericordie effect⁹: qui nonunqꝫ dei mise-
rationes nominātur. sic loquitur Esaias propheta. c. lxiij.

post recitationem plurium effectuum misericordie domi-
ni/dicens: Vbi est zelus tuus: ꝛ fortitudo tua: multitudo
viscerum tuorū et miserationū tuarum? ¶ Sequitur. C
Partem aliquam. ¶ Hec est secunda particula: in qua ex-
primit petitionis materiam. Hoc est illud quod petit no-
bis peccatorib⁹: qđ est habere partē siue dei participatio-
nem beatificā cū sanctis apostolis ꝛ martyrib⁹ iam in glo
ria sublimatis: vt transferat nos a potestate tenebrarū: et
det nobis partem sortis sanctorū in lumine. ad Col. j. ꝛ in
ps̄. xv. Dñs pars hereditatis mee. Et sequit: Funes ceciderunt
mihi in preclaris: etenim hereditas mea preclara est mi-
hi. Funes scʒ consortiū nostrarum partes in beatitudine
mensurantes: ceciderunt nobis in pclaris partib⁹ heredi-
tatis eterne. Sed cum deus sit oīa in nobis. j. Cor. xv. Sa-
lus premium ꝛ gloria singuloꝝ. Salus inquit populi mei
ego sum. Quid est ꝙ dicitur partē aliquam donare digne-
ris: quasi non oēs electi sint vnū ꝛ eundē denariū receptu
ri: iuxta parabolam Matth. xx. vbi dr̄. Receperunt ꝛ ipsi
denarios singulos: quo intelligit beatitudo q̄ est vna om
nibus. Respondet hic Alexā. de ales parte. iiij. q. xxvij. Li-
cet vnū ꝛ idem sit premiū singulorū/scʒ deus ipse in cuius
visione clara/felicitas consistit eterna. sm̄ illud Joh. xvij.
Hec est vita eterna vt cognoscāt te solum deū verū et quē
misisti iesum christum: tm̄ sm̄ differentiā meritoꝝ ali⁹ plus
alius minus diuina visione fruūtur: vnde dicit apostolus
j. Cor. xv. Stella differt a stella i claritate. Sic ꝛ erit in bea
tis diuersa claritas visionis diuine essentie: sm̄ diuersam
participationem luminis glorie sub quo diuina videtur
essentia ad quam disponit diuersitas meritorum. Hinc di-
xit dñs: In domo patris mei mansiones multe sunt. Joh.
xiiij. Quia multi sunt status et gradus deū timentiū: sine
tamē diuersitate dei cogniti siue visi. Vñ sicut est vnus sol
qui ab vniuersis videtur: ꝛ vna lux/siue claritas solis que
omnia terrena illuminat: nihilominus tm̄ ab alijs clarius
ab alijs min⁹ clare videt sm̄ differentiā perfectionis ocu-
lorū intuentiū: Ita vnus est de⁹: vna diuina essentia que
oēs beatificat: et ab oibus beatis videt: ab alijs tm̄ lympi-
dius. ab alio minus lympide/sm̄ differentiā ꝛ gradus me
ritorū: sm̄ quā sumit excessus in beatitudine. ¶ D Vna
est igitur oim beatitudo obiectiua/diuina scilicet essentia
oēs beatificans per eundē denariū: quē singuli militantis
ecclesie operarij sunt a dño percepturi: Cum quo stat ꝙ in
singulis beatis sit alia ꝛ alia beatitudo formalis que non
est nisi actus visiōis/quo singuli visione propria in suo in-
tellectu recepta/deum facie ad faciem contemplant: sicut
eundē solē diuersi non vna: sed diuersis visionib⁹ contuen-
tur. Et sm̄ hoc sacerdos petit partem beatitudinis nobis
dari: vt participes efficiamur beatitudinis sctōrū: vt par-
tialitas illa referat ad visionis actū: non ad obiectū visum
Quelibet em̄ visio dici pōt pars beatitudinis/pro quan-
to est aliqđ multitudinis actuū in toto cetu oim beatorū.
Vel pōt quelibet creata visio beatifica dici pars beatitu-
dinis/pro quāto nō representat obiectū beatificū sm̄ totā
rationē sue cōprehensibilitatis. Est em̄ obiectū beatificum
sicut in se infinitum: ita infinita cognitione cognoscibile:
ꝛ sola tali cōprehensibile/que impossibilis est omni crea-
ture. Ideo omnis cognitio creature qua cognoscit deū: dr̄
quodāmodo pars diuine cognitionis: q: nulla talis est di-
uine essentie sm̄ totū illud/sm̄ qđ est cognoscibile: q: pōt
adhuc clarius videri. Unde quantūcunqꝫ perfecte lympi
de ac clare videat diuina essentia: etiā a supremo angelo
immo ab anima christi: imperfecta tm̄ visio creata: et infi-
nite distans a visione increata qua de⁹ seipsum videt. Hec
enim est infinita que solum comprehendit diuinam essen-
tiam: idest ea sola videtur diuina essentia tanta quanta in
se est/hoc est infinita: que potest dici totalis beatitudo:
quia ibi solum est adequatio cognoscentis actus cogno-
scendi/et cognoscibilis siue obiecti cogniti. Nec tamen
adequatio/sed identitas: quia idem est in deo essentia vi
sa; deus visus ꝛ actus videndi. Nō ergo petit partem bea

titudinis sacerdos/quasi deus ꝫm aliquid sui videaꝫ ab
vno beato: τ ꝫm aliquid sui lateat illū τ videaꝫ ab alio: qꝛ
cum sit essentia simplicissima/carens omni partialitate: a
quocunqꝫ videtur/tota videtur et indiuisa: sed petit par-
tē beatitudinis. i. participationē beatitudinis: hoc est for-
malē beatitudinē siue actū beatificū: ꝫm ꝙ creature cōue-
nit: quo clare possumus videre deum: nō ꝫm totam suam
cognoscibilitatē: sed ꝫm nostri intellectus capacitatem: et
meritoꝝ nostroꝝ exigentiā. Sic em̄ τ nō aliter videtur a
beatis. ¶ E Ideo sequiꝫ: Et societatē cū sctis. In hoc
em̄ est summa iocūditas societatis beatorum ꝙ oēs simul
beatifice deū intuenꝫ: de quo in ps̄. lxxxvj. Sicut letantiū
omniū habitatio est in te. per cōtinuū τ stabilē aspectum:
in quo oēs cōicant beati: τ societatez habere. dicunꝫ: quia
vniuscuiusqꝫ sanctoꝝ bona efficiūtur oīm in beatitudine
cōmunia. ¶ Sequitur. Donare digneris: tua scilicet grā τ
benignitate: cōtra errorē pelagianoꝝ asserentiū hominē
ex puris naturalib⁹ posse assequi beatitudinē: nec ad hoc
requiri speciale donū gratie: neqꝫ ad meritoriā mandato-
rum impletionē. Vn̄ sicut gratiā qua operamur meritorie
a solo deo creāte accepimus: ita pbabile valde est/ꝙ actū
beatificū qui perfectior est gratia/solus deus infundit in-
tellectui beato: vt sic illud pphete: Gratiā et gloriam da-
bit dn̄s. equaliter intelligaꝫ quantum ad vtrūqꝫ. Cui non
dissonāt metra que ponit Alber. circa hunc textum. Quic-
quid habes meriti preueniens gratia donat. Nil de⁹ in no-
bis preter sua dona coronat. Si deus coronat: et non nisi
actu beatifico: ipse ergo hūc donat: non cum beatis elicit.
Sed de hoc alibi. ¶ Sequitur: Cum tuis sanctis apl̄is et
martyribus: quos firma fide credimus illa beatifica dei vi-
sione perfrui: τ inuicem congaudere eterna τ iocūdissima
societate: quales sunt quorū hic noīa recitanꝫ. Dicit Alb.
ꝙ ecclesia tm̄ tāgit eos de quoꝝ fide τ beatitudine suffici-
enter est certificata: alios non tangit nisi in cōmuni. ¶ Et
hic fit scḋa τ iterata sanctoꝝ cōmemoratio: qḋ ꝫm Inno.
signū est ꝙ canō nō simul ab vno est cōpositus: sed succes-
siuis tēporibus particulatim a pluribus. Vn̄ in hac cōme-
moratione suppleꝫ ex magna parte: qui de primitiue ec-
clesie sanctis deesse videbanꝫ in commemoratione prima.
Unde dr̄: Cū tuis sanctis apl̄is: quorū sonus exiuit in om-
nem terrā: τ in fines orbis terre eoꝝ vba/ipsis regnū dei
quod hic petiꝫ predicātib⁹. Et martyrib⁹/fidei testib⁹: qui
vt regni dei fierēt participes: mortis p fide christi non ti-
muerūt subire suppliciū. ¶ F Exprimunꝫ aūt quorun-
dam sanctoꝝ noīa: aploꝝ scꝫ: martyꝝ τ virginū: octo se-
xus virilis: τ septē sexus feminei: ad significandū ꝫm ma-
gistrū in rōnali: ꝙ p hoc sacrificiū septē charismata/scilicet
spūssancti dona octo beatitudinibus cōiunganꝫ in digne
hoc sacramentū māducante. Vn̄ sequiꝫ. Cū iohāne. Istū
(dicit Alber.) opinor iohannem baptistā/qui τ martyr est
propter qḋ τ hic inter martyres numeraꝫ: de quo dixit do-
min⁹: Inter natos mulierū nō surrexit maior iohāne ba-
ptista τc. q̄ τ finis legis fuit: τ vsqꝫ ad ipm̄ pphete pphe-
tauerūt. Math. xj. Ad idē Inno. dicit: Posset p iohannē
nō euāgelista sꝫ baptista intelligi: nisi p̄mitteret cū sanctꝭ
apl̄is tuis τ martyrib⁹. Per qḋ cōuincꝫ ꝙ apl̄i tm̄ τ mar-
tyres subnotenꝫ: quis iohānes inter martyres posset con-
numerari. Alij aūt videꝫ ꝙ fiat hic iterata cōmemoratio
iohānis euāgeliste: qꝛ iohānes baptista hoc sacrificiū non
tractauit: q̄propter hic nō inducꝫ: sꝫ q̄cq̄d sit de dicto in se
ratio modicū facit: qꝛ hic petiꝫ consortiū cū sctis: sed nō du-
bitatur de sanctitate vtriusqꝫ. Dato igiꝫ ꝙ intelligaꝫ de io-
hanne euāgelista: cur in hac cōmemoratione reperiꝫ/τ ste-
phano sociaꝫ: q̄ et matthie p̄poniꝫ τ barnabe? Rn̄det idē
Inno. Sane inq̄t iohānes in prima cōmemoratione cum
apostolis numeraꝫ pptet dignitatē apostolat⁹. In secūda
vero reperiꝫ τ stephano sociaꝫ/pptet p̄uilegiū castitatis
τ celibat⁹. Iohānes em̄ τ stephan⁹ virgines sunt: τ sequū-
tur agnū quocūqꝫ ierit: quapropter τ ceteris premittunꝫ.
Uirginitas iohānis inde cōmendaꝫ: qꝛ christ⁹ in cruce ma-
trē virginē discipulo virgini cōmendabat: et qua hora ac-
cepit eam discipul⁹ in suā custodiā. In stephano vero in ꝫ
maxime virginitas cōprobaꝫ/ꝙ deputat⁹ est ab apl̄is ad Actu. vj.
ministeriū viduarū: τ qꝛ factus est prepositꝰ feminarū te-
stimoniū meruit sincerissime castitatis. Alij quidā dicūt ꝙ
hic per iohannē intelligiꝫ marc⁹ q̄ fuit binomius: vocabaꝫ
em̄ marcus et iohānes: sed parū refert quē hoꝝ canonis
ordinator denotauerit. Oēs quidez sancti. omnes de hoc
numero sunt: quorum communio et societas postulatur.
¶ Stephano: q̄ sanctitatis habuit preconiū singulare: de
quo in actib⁹ aploꝝ. c. vj. Stephan⁹ plenus grā τ fortitu-
dine/faciebat pdigia τ signa magna in populo: q̄ in hora
disputationis plenus spūsctō/intendēs in celū in cōtione
iudeoꝝ posit⁹: vidit gloriā dei: τ iesum stantē a dextris vir-
tutis dei: τ primus sui sanguinis effusione christo testimo-
nium perhibuit: vn̄ τ protomartyr. i. martyꝝ princeps ap-
pellatur. Qui et christi imitatus vestigia/in passionis ho-
ra positis genib⁹ voce magna clamauit: Dn̄e ne statuas il-
lis hoc peccatū. Vn̄ in prosa de eo canitur. O stephane si-
gnifer regis summi bone/nos exaudi proficue: qui es pro
inimicis tuis exaudit⁹. Paulus tuis precibus stephane te
quondā persecutus christo credit. Te petrus christi mini-
strū statuit: tu petro nonnā credendi astruis: ad dexteram
summi patris ostendendo quem plebs furens crucifixit.
¶ G Sequiꝫ: Matthia: q̄ sorte elect⁹ in apl̄m/vt iret
in locū de quo preuaricat⁹ est iudas: vt fieret testis dn̄ice
resurrectionis. Que sors (ꝫm beatū Diony.) non fuit nisi
impetratio signi: quo eū spūssanctus assumēdū ostendit:
τ nō ioseph iustū: quem apostoli secum ex alijs statuerant Actuū. j.
orantes: Tu dn̄e q̄ nosti corda omniū: ostēde quē elegeris
ex his duob⁹ vnū accipere locū ministerij hui⁹ τ apostola-
tus/de q̄ preuaricat⁹ est iudas/vt abiret in locū suū: τ de-
derūt sortes eis: τ cecidit sors sup matthiā: τ annumerat⁹
est cū vndecim apl̄is. ¶ Barnaba: qui etiā signo qḋ dedit
spūssanct⁹ segregat⁹ est in apostolatus officiū cum paulo
vn̄ Actuū. xiij. dixit spūssanctus: Segregate mihi paulum
τ barnabā in opus ministerij ad quod assumpsi eos. Hic
primus cum paulo fuit apl̄s gentiū: τ ideo a reliquijs gē-
tium/nobis scilicet est specialiter honorādus. vn̄ Act. vbi
s̄. Tunc cōstanter paulus τ barnabas dixerūt ad iudeos:
Uobis oportebat primū loqui verbū dei: sed qm̄ repellii-
tis illud: τ indignos vos iudicatis eterne vite: ecce cōuer-
timur ad gentes: sicut precepit nobis domin⁹ dicens Esa.
xlix. Dedi te in lucē gentiū: vt sis salus mea vsqꝫ ad extre-
mū terre. ¶ Ignatio: qui gloriosissim⁹ fuit martyr/aposto-
lorum cōtemporaneus/gloriosissime virginis matris dei
pedissequus τ capellanus/beati iohānis euāgeliste disci-
pulus: qui sub traiano imperatore cōdemnat⁹/ad bestias
romam delatus: rogabat vt sancti in ei⁹ passione non desi-
cerent: qui protestatus est in theatro/ꝙ nō vt malefactor
puniretꝫ: sed vt christi discipul⁹. Qui bestias q̄ sibi dei virtu-
te mansuescebant: cōtra se vt deuorareꝫ prouocabat: q̄ pu-
blice in hec verba prorupit. Ignis/crux/bestie/ossium cō-
fractio/mēbroꝝ diuisio/tormenta diaboli/in me pro chri-
sto veniant: vt iesu fruar: vt hec ipse in epistola quā roma-
nis direxit scribit: qui cū esset in dētib⁹ leonis/alta voce di-
xit: Frumentum christi sum: dentib⁹ bestiarū molar: vt pa-
nis mundus inueniar. Qui (vt de eo Dionysius scribit)
aliud in ore non habuit/nisi amor meus crucifixus est. Hic
τ multas laudes in diuersis epistolis de domini matre cō-
scripsit. Et cum fuisset mortuus inuenta sunt hec verba:
Jesus christus. aureis literis in corde ipsius scripta. De
hoc sic ait beat⁹ Bernardus super psalmum. xc. Magnus
est ille ignatius auditor discipuli quem diligebat iesus:
martyr et ipse: cuius preciosis reliquijs paupertas nostra
ditata est. Mariam in pluribus epistolis quas ad eam
scripsit christiferam consalutauit. Egregius quidem ti-
tulus dignitatis et commendatio honoris vniuersi.
¶ Alexandro: qui papa fuit vrbis et orbis/sex-
to ac sancto petro/successor euaristi in papat-

liano comite sub adriano imperatore cum beatis euentio
⁊ theodolo: post cõuersionem hermetis p̄fecti/⁊ quirini
tribuni/rome martyrio coronatꝰ est. cuiꝰ corpꝰ rome apud
sanctā sabinā in altari summo quiescit. ¶ Marcellino et
petro: quoꝝ primꝰ p̄sbyter: scḋs exorcista/cum arthe-
mio ⁊ domo sua martyrio coronari meruerūt: quoꝝ aīas
dorotheus qui eos decollauerat: vestibꝰ splēdidis ⁊ gem-
mis indutas/vidit angeloꝝ manibꝰ in celū deferri: vnde ⁊
christianꝰ est effectus. ¶ M Cōsequenter nominant̄ san-
cte de feminco sexu: vnde dicit̄: Felicitate: illustri femina
vidua/matre septem filioꝝ christianissimoꝝ/ianuarij/feli-
cis/philippi/siluani/alexandri/vitalis/⁊ martialis/in cō-
spectu matris diuersis suppliciorum generibꝰ interemptoꝝ:
in quoꝝ vnoquoq̄ speciale martyriū ꝑpessa est. Et tandē
a Publio prefecto sub Antonio augusto/capite truncari
iussa: datis prius filijs salutaribꝰ monitis martyriū ꝯsum-
mauit: q̄ ob mirā in tormētis sui ac filioꝝ cōstantiā/⁊ tpis
prioritatem (siquidē ante cōsequenter nominatas passa
est virginea) in eoꝝ recitatione noīm est prelata. ¶ Per-
petua: priuilegio castitatis ⁊ fidei etiā martyrio coronata.
¶ Agatha: virgine ac martyre sanctissima: q̄ ⁊ vberū am-
putationē iussu Quintiani prefecti in deciana ꝑsecutione
passa: beati petri apli visitationē in carcere ⁊ totius corpo-
ris sanitatem meruit: q̄ post passa multoꝝ tormentoꝝ ge-
nera/angeloꝝ sanctitatis testimoniū in sepultura accepit
qui tabulā hanc scripturā (Mentem sanctā spontaneā
honorē deo/⁊ patrie liberationē) cōtinentē capiti sancti
corporis cōiunxerūt: cuiꝰ postea velo capitis paganoꝝ po-
pulus ab incēdio ignis ex cilicie montibꝰ irrūpentis: ⁊ ca-
thanensiū ciuitas liberat̄. ¶ Lucia/imobilis cōstātie vir-
gine: que in pauperes distracto patrimonio ac matri san-
guinisfluē curationis beneficio apud sepulcrū beate aga-
the cōcesso/ꝑ gladiū ⁊ ignem cōtra diabolū eiusq̄ mini-
strū Pascasiū prefectū loco ⁊ fide imobilis triūphabat.
¶ Agna siue Agnete/nobili romana/corpore iuuencula
menie cana: que teste Amb. tredecimo etatis anno mortē
pro christo moriendo ꝑdidit/⁊ vitā inuenit. Nam ⁊ mūdi
diuitijs/carnisq̄ delicijs spōse christi inestimabiles anime
margarites ac cyclades auro charitatis textas preposuit.
Octaua passionis die parentibꝰ apud sepulcrū eius exe-
quias agentibꝰ/agno niue candidiore eiꝰ dextre adherēte
apparuit in choro sanctarū virginū/dicēs: Cū his oībus
lucidas sedes accepi. Nā ⁊ viuens nuda ad lupanar/cri-
nibus tñ melius tecta q̄ vestibꝰ ducta/angelū preparatū
ad virginitatis sue custodiā inuenit. Qui locū turpitudi-
nis claritate circūfulgens stolā cādidissimā induit virginē
⁊ ab oī carnis pollutiōe mūdissimā ꝯseruauit. ¶ J Ceci-
lia/clarissimo romanoꝝ genere exorta: q̄ euangeliū christi
semꝑ gerebat ī pectore: nō diebꝰ neq̄ noctibꝰ a colloquijs
diuinis ⁊ orōne cessabat: ⁊ intus cilicio/foris vestibꝰ deau-
ratis ornata/cantantibꝰ organis soli deo decātabat. Fiat
dñe cor meū ⁊ corpus meū immaculatū vt nō confundar.
Hec duos fratres Tiburtiū ⁊ Ualerianū spōsum suū con-
uertit: almachiū tyrānū supauit: angelos dei cōuersis fra-
tribꝰ cū vernantibꝰ sertis demōstrauit. Et teste vrbano pa-
pa/christo tanq̄ ouis argumētosa seruiebat. Et tandē mi-
litibꝰ christi cōfortatis in bullienti balneo ꝑcussa martyriū
cōsummauit. ¶ Anastasia/pretextati illustrissimi romani
filia infideli publio nupta: q̄ cū largissimas facultates in
pauperes ⁊ sanctos: quibꝰ sedule ministrauit: distribueret:
⁊ ea propter arctissimo carceri mācipare a marito: cōsola-
torias eplas a scō chrysogono martyre dedit ⁊ accepit: ⁊
tandem ignis incendio triūphauit. ¶ Sed querit̄ hic cū
ꝓbabilē sniam ꝑ iohānem hic in principio noiatū non
baptista/sed euangelista designat̄: vt. s. dictū est: cur in ca-
none scī iohānis baptiste mētio noiatim nō habet̄: cū tñ
fuerit ante scūs q̄ natus. Ipse eq̄ christū q̄ in hoc sacro cō-
tinet̄ venit̄ preco fuerat: eū digito ostendit: baptizauit
⁊ efficacissimo testimonio approbauit. Ad hoc respondet
Alex. q. xvij. par. quarta. In canone misse celebrat̄ sacra-

mentū dñice passionis: ꝓpter qḋ solūmodo ibi cōmemo-
rantur qui passi sunt pro dño. i. martyres. Et illi dūtaxat q̄
imitati sunt dñm ordine tpis: ⁊ cōformitate euolationis:
tales em̄ ꝓprie dicunt̄ martyres. i. testes/scilꝫ passi christi.
Ipsum em̄ martyriū indiciū est passionis dñi: ipsa repenti-
na euolatio est indiciū virtutis eiusdē. Neutrū cōuenit io-
hāni baptiste qui ante passionē dñi passus est: ⁊ post pas-
sionē suā nō euolauit: sed ad limbū descēdit: ꝓpter qḋ in
canone misse nō cōmemorat̄. ¶ Sequit̄: Et oībꝰ scīs tuis
quoꝝ fides ⁊ merita deo sunt nota: de quibꝰ ḋ: Iob. xxv.
Nūquid est numerꝰ militū eiꝰ? Intra quoꝝ ꝯsortiū. i. sor-
tis sue participationē: quoꝝ indubitata est gr̄a. Nos/offe-
rētes ministerio ⁊ voto ac desiderio altaris hoc sacrificiū:
vt scꝫ cū eisdē scīs tuis easdē btitudinis sortes obtinea-
mus: vt sm orationem apli ad Eph. iij. cōprehēdere possi-
mus cū oībꝰ sanctis: q̄ sit latitudo/lōgitudo ⁊ sublimitas
⁊ ꝓfundū. Scire etiā supeminentē scientie charitatē chri-
sti: vt impleamur in oēm plenitudinem dei. Nō estimator
meriti: q2 vt dicit Esa. Oēs iusticie nostre sunt sicut pannꝰ
menstruate. eiusdē. lxiiij. Ideo nō possumꝰ ꝑsumere quicq̄
de ostensione meritoꝝ. Si em̄ tu pater celestis ⁊ clemētis-
sime iniquitates nostras obseruaueris: q̄s sustinebit? Nō
ergo intuitu nostroꝝ meritoꝝ: nec in iustificatiōibꝰ nostris
ad btōꝝ consortiū petimꝰ admitti: scientes illud apli/q̄ in
hoc tpe reliquie sm electionem gratie salue fient: si aūt ex
gr̄a iam nō ex opibꝰ. ad Ro. xi. Sed ⁊ cū fecerimꝰ quecūq̄
precepta sunt nobis/habemꝰ dicere sm christi sniam: Ser-
ui inutiles sumꝰ: qḋ debuimꝰ facere fecimꝰ. Lu. xvij. Te er-
go clemētissime pater qui nō es meritoꝝ estimator: q2 non
iuxta exigentiā meritoꝝ retribuis citra cōdignū puniēdo
dicente ꝓpha in ps. Non sm pctā nostra fecit nobis: neq̄
sm iniquitates nr̄as retribuit nobis: ⁊ supra cōdignū re-
muneras. Nō em̄ sunt cōdigne passiones huiꝰ tpis ad fu-
turā gloriā que reuelabit̄ in nobis. ad Ro. viij. Das em̄
mensurā bonā ⁊ cōfertā ⁊ coagitatā ⁊ supefluentē. Nō er-
go estimator meriti: Sed venie quesumꝰ largitor admitte.
Benignus em̄ es ⁊ misericors: patiens ⁊ multe misericor-
die: ⁊ prestabilis sup nequicia. Iohel. ij. Qui solus veniā
largiris: siquidē solus peccata dimittis: solus gratiā pre-
stans ⁊ gloriā. Nā ⁊ pater misericordiarū es: nō cōtinens
in ira mias tuas: quesumꝰ. Quesumꝰ itaq̄: vt veniā largiē-
do ad cōsortiū sanctorū nos admittas: q2 sic admitti solꝰ
indulgentie benignitatis liberalitatis tue est: sicut dauid
dic. Benigne fac dñe in bonavolūtate tua ⁊c. Ut de viuis Ps. l.
lapidibꝰ edificent̄ muri celestis hierlm. Muri inquā ꝑ an-
geloꝝ lapsum rupti: nō nisi tua benignitate ex nobis hoī-
bus reparādi. Nisi em̄ tu dñe edificaueris domū: in vanū
laborant qui edificant eā. Neq̄ sufficientes sumꝰ a nobis
tanq̄ ex nobis aliqd cogitare: sed oīs nr̄a sufficiētia ex te ij. cor. iij.
clemētissimo patre deo est. ¶ L: Sed ꝯtra illud qḋ dici-
tur: nō estimator meriti: videt̄ esse multiplex scripture au-
toritas: qua ostendit̄ deꝰ esse pōderator meritoꝝ. Nam. ij.
Paral. xv: Erit merces opi vestro. sicut habet̄ Hiere. xxxi.
Item Sap. x. Reddet deꝰ mercedem laboꝝ scōꝝ suoꝝ. Et
Eccli. xvj. Misericordia faciet locū vnicuiq̄ sm meritum
operū suoꝝ. In ps. Reddes vnicuiq̄ iuxta opa sua. Item Ps. lxi.
Mat. v. Merces vestra copiosa est in celis. Merces re-
spectū dicit ad meritū sicut ⁊ premiū. Itē. j. Cor. iij. Unus-
quisq̄ ꝓpriā mercedē accipiet sm suū laborem. Et. ij. Cor.
iiij. Qḋ in presenti est momentaneū ⁊ leue tribulationis
nostre: supra modū in sublimitate eternū pondus glorie
operat̄ in nobis. Nō aūt aliter tpalia operant̄ eterna: nisi
ꝑ modū meriti. Itē. ij. Tim. iiij. Reposita est mihi corona
iusticie: quam reddet mihi dñs in illa die/iustus iudex. Et
multa similia ad idem adduci possent: quibꝰ ostēdit̄ deus
esse iustus iudex: ⁊ remunerator bonoꝝ ⁊ maloꝝ. Non aūt
pōt esse iusta remuneratio: nisi fiat sm estimationē meri-
toꝝ. Ad idē sunt autoritates sanctoꝝ patrū ⁊ doctoꝝ in-
numere: quibꝰ docet̄ beatitudo esse premium pro meritis.
Cuius facile pōt dici ad textum nostrū: q̄ ideo dicat̄ deus

nō estimato: meritū: q: nō p̄cise p̄miat ſm merita: ſ; ex ſua liberalitate ſupaddit. Unde vt dictū eſt: ſemꝑ p̄miat vltra meritū: ⁊ punit citra condignū. Nō ergo negat estimationē meriti ſimpliciter: ſed estimationē ad p̄miū merito p̄cise cōdignū. Ita ꝙ nec excedat in p̄miādo: nec deficiat in puniēdo: ⁊ hoc sufficit ad veritatē text⁹ nostri.

¶ L Uerū q: autoritates ille vident innuere ꝙ opib⁹ nostris mereamur p̄miū eternū: nō inutiliter queri pōt. Utrū opa nostra q̄ tpalia ſunt: mereant beatitudinē q̄ eſt eterna? Pro cui⁹ reſolutione. Aduertendū p̄mo ꝙ opa nostra dupliciter poſſunt conſiderari. Uno mō ſm ſe: vt a nobis opata virtute nostra actiua naturali: quā accepim⁹ in p̄ma nostra cōſtitutione. In qua facultatē accepim⁹ libere operandi: ſiue opa bona ſiue mala: ſm qđ dixit p̄o

Psal. xviij. pheta. Anima mea in manib⁹ meis ſemꝑ. In manib⁹ meis idest in ptāte mea. ſemꝑ: vt ꝑ ipſam faciam ſiue bonū ſiue malū. ⁊ Eccī. xv. Deus a p̄incipio cōſtituit hoīem: ⁊ reliquit illū in manu cōſilij ſui. Adiecit mādata ⁊ p̄cepta ſua. Si volueris mandata cōſeruare: cōſeruabūt te. Appoſuit tibi aquā ⁊ ignē: ad qđ volueris porrige manū tuā. Ante hoīes vita ⁊ mors: bonū ⁊ malū: qđ placuerit ei dabit illi.

¶ Alio mō cōſiderari poſſunt opa nostra vt nō ſolū ſunt a nr̄a v̄tute actiue: ſ; ad eoꝝ ꝓductionē cōcurrit cū nr̄a volūtate ſingulare donū dei: qđ gratiā appellam⁹. de quo loquit aplš. j. Coꝛ. xv. Gratia dei ſum id qđ ſum: ⁊ gr̄a ei⁹ in me vacua nō fuit: ſed abūdantius illis oīb⁹ laboraui: non ego: ſed gr̄a dei mecū. Et bea. Aug. in de libe. arbi. Gratia ſe habet ad liberū arbitriū ſicut ſeſſor ad equū. Seſſor autem actiue regit ⁊ mouet equū. Ita ⁊ gr̄a mouet volūtatem ad aliquē actū eliciendū vel operandū.

¶ M Est etiā aduertendū ꝙ ad actus meritorij rōnem duo requirunt in genere. P̄mū eſt libera ei⁹ electio. Scd̄m eius ad p̄mij retributionē acceptatio. P̄mū requirit ex parte eliciētis: ei⁹ ſcz qui meret. Scd̄m ex parte ei⁹ a quo p̄miū reddit. Propter p̄mū actus naturali neceſſitate ꝓduct⁹ nō eſt meritorius: ſicut curſus ſolis ⁊ aſtroꝝ. Inuoluntarijs eīm neq; laudamur neq; vituperamur. iij. Eth. Meritum aūt vt diſtinguit cōtra demeritū: eſt actus imputabilis ad laudē. Propter ſcd̄m actus bonus bonitate morali tm̄ nō gratuita: nō eſt meritori⁹ ad vitā ſeu reſpectu beatitudinis. Talis eīm nō acceptat a deo ad beatitudinē cōferendā: qm̄ actui moraliter bono facto extra gratiā nullus btitudinis gradus correſpondet in p̄mio: cū dicat aplš Gratia dei vita eterna. ad Rom̄. vj. ⁊ ad Ephe. ij. Gratia eſtis ſaluati ꝑ fidē: ⁊ hoc nō ex vobis. Dei eīm donū eſt: nō ex operib⁹: vt ne q̄s glorief. Unde pōt actus meritori⁹ ſic notificari in genere. Actus meritori⁹ eſt actus a volūtate

Act⁹ meritorius quid. libere ꝓcedens: ſiue elicit⁹. ſiue imꝑatus ad retributionē alicui⁹ p̄mij acceptat⁹. Acceptat aūt actus ad p̄mij retributionē qn̄ aliq̄s bonū aliqđ ſeu p̄miū retribuit operanti: vel alteri pro quo operat intuitu talis operationis. Ita ꝙ tale bonū nō retribueret niſi actus p̄ceſſiſſet. Ex quo pꝫ ꝙ homo iuſtus operib⁹ iuſticie nō meret illuminationem a ſole: q: eque facit deus ſolem ſuū oriri ſuper bonos ⁊ malos: ⁊ pluit ſuper iuſtos ⁊ iniuſtos. Matthei. v.

¶ N Diuidit aūt cōiter meritū ſm doctores in meritū cōgrui ⁊ meritū cōdigni. Meritū cōdigni ſuꝑ rōnem meriti addit debitū reddendi p̄miū ſm iuſticiā. Un̄ meritū cōdigni eſt actus a volūtate libere ꝓcedens ad retributio

meritū cōdigni. nem p̄mij ſm debitū iuſticie acceptatus. Dicit ſm debitum iuſticie: q: ſi p̄miū quantū ad valorē aut dignitatē deficeret vel excederet dignitatē vel valorē meriti: et hoc ſiue ſm proportionē geometricā ſiue arithmeticā. hoc eſt ſm iuſticiā diſtributiuā vel ↄmutatiuā: nō ſeruaret iuſticia in p̄miando. Hoc eſt: ꝙ talis p̄miatio: nō fieret p̄ciſe ſm iuſticiā: ſed vel ſm liberalitatē ſi p̄miū excederet: vel citra iuſticiā ſi deficeret. ¶ Requirit itaq; ad meritum de cōdigno: quedā equalitas p̄mij ad meritū ſm alteram duarū proportionū. Hec aūt equalitas attendit vel ex natura actus: vel ex ordinatione pacto ſeu conuētione: ſiue etiā ꝓmiſſione acceptātis. Exemplū p̄mi vt duꝫ merces cōmenſurat operi. Ita ꝙ opus ſm ſe tantū valet p̄miāti: quantū p̄miū reſeruatū: Ita ꝙ p̄miās tantā vtilitatem cōſequi pōt ex opere merētis: quantā ex p̄mio. Exēplum ſecūdi: vt qn̄ ex libera ꝓmiſſione ⁊ cōuentione p̄nititur tantū ꝓ tali. Sic dicit in parabola euāgelica. Nōne ex denario cōueniſti mecū? Amice nō facio tibi iniuriā: ſcꝫ dando ſm ↄuentionē factā: tolle qđ tuū eſt ⁊ vade. Mat. xx. Ubi iuſticia ſeruata fundat in cōuentione: nō in natura actus. Et ſiue ſic: ſiue ſic attēdat cōdignitas ſiue equalitas exigit opus meritoriū aliquid in operāte: aliquid in oꝑe: ⁊ aliq̄d in p̄miante. In operāte: ꝙ ſit amicus: inimicus eīm ſm beatū Aug. nō eſt dign⁹ p̄mio: ſed pena. Et allegat magr̄ in ſcd̄o diſt. xxvj. Ex quo ſequit ꝙ peccō: nihil meret de cōdigno apud deū: q: nō eſt amicus: ſ; inimicus dei. Siſr eīm odio ſunt deo impius ⁊ impietas eius. Sap. xiiij. Et ibidem. iiij. c. Fructus impioꝝ inutiles. In oꝑe requirit ꝙ ordinet ad vtilitatē vel honorē p̄miantē. Ideo opus exiſtētis in gr̄a nō ordinatū finaliter in deū: non eſt meritū de cōdigno. Si eīm ad opus eſſe meritoriū ſufficeret ſola coexiſtentia gratie aut charitatis: tunc opus indifferens a tali operatū eſſet meritoriū de ↄdigno: qđ implicat. tunc eīm nō eſſet indifferens. In p̄miāte requirit acceptatio ſiue ordinatio actus ad p̄miū tale. Hec aūt ordinatio in deo: nō eſt niſi diuina volūtas: q̄ voluit ab eterno actū ſic elicitū vel imꝑatū eſſe meritū cōdignū tali p̄mio: vel ex natura actus: vel ex ſua pactione ac ꝓmiſſione qua voluit eſſe debitor talis p̄mij ſic operātis. Quo durātat mō actio tpalis eſſe pōt meritū cōdignū p̄mij eterni. Semꝑ eīm p̄miū eternū eſt maius bonū merito tpali Et iuſticia ſtricta nō reddit melius bonū ꝓ minore bono ſm ſe cōſiderato: ⁊ naturalem ei⁹ ⁊ intrinſecā bonitatē: ꝙ ideo eſt cōdignū: tantū eſt ex gratuita acceptatione diuina ſic ſe obligare volente operāti.

Meritū de congruo eſt act⁹ libere elicitus acceptat⁹ ad aliqđ bonū retribuendū: non ex debito iuſticie. Et hec nō requirit dictas cōditiones in operante, in oꝑe ⁊ p̄miāte. Hoc mō opus bonū de genere factū ab inimico, ſic acceptat ad aliqđ bonū retribuendum: vt bonus motus naturalis aīe peccōris quo facit qđ in ſe eſt: ſine quo nō daret gr̄a iuſtificans: eſt meritū gratie de cōgruo. Siſr ſi aliquis bonū aliqđ retribuit facienti opus bonū de genere: nō tm̄ ad honorē vel vtilitatē retribuentis: bonū illud factū eſt meritū de cōgruo boni retributi. Sic etiā ſi q̄s bonū excedens actū operātis nō ex debito p̄cedentis pacti: ſed nuda liberalitate donet: nō dat⁹ illud niſi operatio illa p̄ceſſiſſet in p̄miādo: talis operatio eſſet meritū de cōgruo: nō de ↄdigno.

meritū de congruo.

¶ O Per hec reſpōdet ad q. motā ꝑ ꝓpoſitiōes. Prima: Opus noſtrū cōſideratū ſm intrinſecā ſuā bonitatem quā habet p̄ciſe ex ſe ⁊ volūtate eliciente gratia circūſcripta: nō eſt meritū beatitudinis: nec de cōgruo: nec de cōdigno. Probat: q: nulli cōfert beatitudo ꝓpter opus elicitū ex naturali aut morali virtute hoīs gratia circūſcripta. Statuit ſiquidē deus ſm ordinē ſue ſapientie: nullū fore glorificandū in patria niſi fuerit prius gratificatus in via. Sed nec actus aliquē p̄miat in patria beatitudine: cui⁹ nō fuit principiū gratia vie. Unde ⁊ oportet paruulos qui nullū peccm̄ cōmiſerūt: baptizari vt gratiā recipiant ſi gloriā ⁊ beatitudinem debeant adipiſci. Quapropter dixit aplš. Si linguis hoīm loquar ⁊ angeloꝝ ⁊c. Et ſi tradidero corpus meū vt ardeā: charitatem aūt q̄ eſt gratia: nō habuero nihil mihi ꝓdeſt: ad vitā eternā ſcꝫ. j. Coꝛ. xiij. Et bea. Aug Gratia ſola eſt q̄ diuidit inter filios regni ⁊ ꝑditionis. Patet hoc idem ex. s. allegatis. Et ſic intelligi pōt illud beati Bern̄. in ſer. de annūciatiōe dn̄ica di. Credere oportet ꝙ vitā eternā nullus ꝓmereri poterit bonis opib⁹ ſuis. Sic loquit glo. ſuꝑ illud Rom̄. vj. Gratia dei vita eterna: vt intelligerem⁹ nos deū ad vitā: nō noſtris meritis ſed ſua miſeratiōe ꝑducere. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Opus bonū de genere vel etiā morale elicitū a volūtate gr̄a nō exiſtente:

nihil meretur: neq₃ tpale: nec eternũ de cõdigno. Patet q: deficit scđa cõditio supra posita: sc₃ dignitas ex parte operãtis. Meritũ em̃ de cõdigno: vt dicit Alex. de ales vbi. s. est seruitiũ deo digne debito mõ impensum. Existẽs autẽ in mortali pctõ/non põt digne exhibere seruitiũ deo: q: in eo est indignitas pcti p qđ est in odio dei. Operib⁹ aũt im pij nõ premiũ₃ debetur: sed pena tanq̃ operibus inimici.

¶ P Tertia ppositio: Opus bonũ moraliter extra gratiã factũ de ɔgruo merek aliqđ bonũ spũale vel tpale. Patet q: apud largissimũ retributorẽ nullũ bonũ manet irremuneratũ. Itẽ multa bona dank pctõrib⁹: nõ ex debito iusticie ppter aliqua opa precedẽtia: quib⁹ nõ precedẽtib⁹ illa bona nõ darenk: ergo illoꝝ bonoꝝ opa precedẽtia sunt merita. Tenet ɔña ex q̊d nois meriti. s. posită: q: talis opatio est libere elicita: ꝛ a deo ad opus bonũ retribuẽdũ acceptata. Sũt ergo merita ꝛ nõ cõdigna vt patuit ex ppositione scđa: ḡ sunt merita de ɔgruo. Preterea multa bona cõcessa legim⁹ infidelib⁹: ꝛ etiã idolatris intuitu quorũdã bonoꝝ operũ. Sic em̃ legik de achab impio rege israel. iij. Reg. xxj. Nõne vidisti humiliatũ regẽ₃ achab corã me? q: igik humiliat⁹ est mei cã: nõ inducã malũ in dieb⁹ ei⁹. Itẽ₃ de rege nabuchodonosor idolatra filia habenk in Daniele. Preterea pctõri faciẽti qđ in se est/dat dñs gr̃as: quã nõ daret nisi qđ in se est faceret: fm illud Zach. j. Cõuertimini ad me ꝛ ego cõuertar ad vos. Et Jac. iiij. Appropiate deo/ꝛ appropinquabit vobis. Merek ergo pctõr gratiã de cõgruo/faciendo qđ in se est: q̄ est bonũ spũale. ¶ Forte queris: Quid est facere qđ in se est? Rñdet Alex. par. iij. q. lxix. art. iij. Ad videdũ inq̃t/q̊d est facere qđ in se est: est notãdũ ꝙ in quolibet hoie p naturã est recta rõ: ꝛ hec rectitudo boni est notio indita a creatore: qua q̄libȝ aĩa põt cognoscere suũ principiũ. s. deũ: fm illud ps. Scitote qm̃ dñs ipse est de⁹: ipe fecit nos ꝛ nõ ipsi nos. Per hoc em̃ ꝙ q̄libet naturalr̃ scit se nõ semp fuisse: scit se factũ esse: ꝛ ita scit se hr̃e principiũ: ꝛ scit ꝙ ab illo p̊ncipio habet q̃cquid habet ꝛ nõ a se. Scit etiã ꝙ ab illo petere bonũ: ꝙq₃ p illũ debent suppleri oẽs sui defect⁹. Si ergo fm istã notionẽ₃ operek ho/suo arbitrio recurrẽdo ad illũ quẽ scit suũ esse principiũ: ꝛ quẽ scit esse adorandũ: ꝛ petit ab eo lumen cognitionis fidei/ꝛ boni/facit qđ in se est: ꝛ hoc est facere qđ in se est gñaliter in quolibet hoie. Plus aũt est i fideli existente in pctõ mortali de lumine: q: ipe habet fidem informem: q: sine charitate. Hec autẽ fides informis radiat ad duo: sc₃ ad diuinã iusticiã/dãnantẽ reprobos: ꝛ ad diuinã miam saluantẽ iustos. Ex primo creabik timor in eo: ꝛ ex scđo spes: ꝛ hoc est facere qđ in se est. Hec Alex. Ex quo h̄ elicik/ꝙ iste facit qđ in se est: q̄ illuminat⁹ lumine rõnis naturalis/aut fidei/vel vtroq₃: cognoscit pcti turpitudinẽ: ꝛ pponẽs ab ipo resurgere: desiderat diuinũ adiutoriũ quo possit a pctõ mũdari: ꝛ deo suo creatori adherere. Hec faciẽti de⁹ gr̃a₃ suã tribuit necessario/necessitate nõ coactionis/s₃ imutabilitatis: vt ibidẽ declarat Alex. Statuit em̃ de⁹ hec faciẽti infundere gr̃a₃ p quã a criminib⁹ emũdak. Inde dicit apl's ad Eph. v. Surge qui dormis ꝛ exurge a mortuis. i. opib⁹ mortis/faciẽdo qđ in te est: ꝛ illuminabit te christus.

¶ Q Quarta ppõ: Cõparando opa fm se ꝛ intrinsecã bonitatẽ quã habẽt ex volũtate eliciẽte ad premiũ btificũ: bona opa ex gr̃a facta: p̄mij btifici nullaten⁹ merita sunt cõdigna. Ista ppõ pt₃ p illđ apli ad Ro. viij. Nõ sunt ɔdigne passiões hui⁹ tpis ad futurã gliã₃: q̄ reuelabik in nobis. Itẽ Esa. lxiiij. Quasi pann⁹ mẽstruate vniuerse iusticie nr̃e. Itẽ Lu. xvij. Cũ feceritis oia q̄ precepta sunt vobis: dicite serui inutiles sum⁹: qđ facere debuim⁹ fecim⁹. Ex quib⁹ pt₃ ꝙ opa nr̃a impfecta: etiã q: alr̃s debita: ꝛ ppter creationẽ₃ nostrã de nõ esse ad esse: ꝛ ppter redemptionẽ a dãnatiõe: ꝛ ppter iustificationẽ ab impietate ꝛc. nõ sunt ɔdigna premio futuro in btitudine. Probak etiã rõne: q: inter meritũ de condigno ꝛ premiũ/est quedã cõmensuratio ꝛ equalitas valoris. Sed inter opa nr̃a ꝛ premiũ btificũ nulla est pportio aut equalitas/cõsiderando opa fm intrinsecã bonitatẽ: ꝛ vt sunt a voluntate nr̃a. Nã opa nr̃a sunt tpalia/ꝛ quasi momẽtanea: premiũ ṽo ppetuũ. Deniq₃ visio btifica ꝛ fruitio q̄ dank in p̄mio/sine cõparatiõe pfectiora sunt quocũq₃ actu viatoris in deũ relato. Vñ dicit doc. subtilis/ꝙ si de⁹ p vnicũ instans dũtaxat cõferret hoi btitudinẽ clarã sc₃ dei visionẽ ꝛ cõcomitantẽ fruitionẽ sufficiẽter remunerasset oia opa bona q̄ hõ toto tpe vite sue pfecit: ppter magnã pfectionẽ₃ btitudinis: ꝛ imoderatũ ei⁹ excessum sup oia opa nr̃a.

¶ R Quinta ppõ: Cõsiderãdo dignitatẽ opis meritorij ex gr̃a coefficiẽte cũ libero arbitrio: ꝛ ex spũscõ mouẽte: atq₃ ex diuina pmissione ꝛ ordinatione ei⁹ ad premiũ btificum: opa nr̃a ex gr̃a elicita sunt meritoria premij btifici de condigno. Pt₃ p autoritates in p̊ncipio hui⁹ dubij adductas: q̄ innuũt ꝙ beatitudo sit premiũ ac merces nostrorũ operũ: ꝛ ita opa nr̃a merita: sed dign⁹ est mercẽnarius mercede sua. Luc. x. Ideo apl's ait: Reposita est mihi corona iusticie: quã reddet mihi dñs in illa die iustus iudex. ij. ad Ti. iiij. Qđ aũt reddik fm iustũ iudiciũ: videk esse merces cõdigna. Itẽ glo. sup illud ps. Misericors ꝛ miserator ꝛ iust⁹ dñs: dicit: Misericors est cũ expectat: miserator dũ iustificat: iustus dũ remunerat. Itẽ Act. v. Ibãt apli gaudẽtes a cõspectu cõcilij: qm̃ digni habiti sunt pro noĩe iesu cõtumeliã pati. Itẽ₃ Aug. li. v. cõtra iulianũ. c. v. De⁹ primo eligit indignũ: sed eligẽdo facit dignũ. Itẽ Gre. xix. moral. Gratia veniẽs facit vt digni sim⁹ ascẽdere ad celestia. Et Ans. in monologio: Si creatura rõnalis q̄ eminet oib⁹ creaturis/amet deũ: nihil põt esse pciũ hui⁹ nisi de⁹. Multa ad idẽ adduci possunt. Itẽ Beda in hom. de filijs zebedei dicit: Ita igik premia pollicetur electis: vt ꝛ digna premijs merita premonstret. Ecce aperte dicit digna merita premijs: ꝛ loquik de premio eterne beatitudinis. Probak etiã rõne: q: meritũ cõdigni requirit equalitatẽ quandã cũ premio fm iusticiã₃. Hoc aũt est in pposito cũ ceteris reqͥsitis supra positis. Nã equalitas est ex mouẽte primo qđ est spũsscũs: q̄ p gr̃am mouet volũtatẽ. Hic aũt est bonũ infinitũ: rõne cui⁹ opus meritoriũ equak premio obiectiuo qđ est de⁹ trinitas: de quo Gen. xv. Ego merces tua magna nimis. Vñ ꝛ spũsscũs est pign⁹ hereditatis nostre. ij. ad Cor. j. Est etiã equalitas ex parte mouentis secũdi: qđ est gr̃a respectu premij formalis: qđ est visio ꝛ fruitio: ꝛ hoc in virtute etsi nõ actu sicut semen arboris in quo est virtus ad totã arborẽ. Per gr̃am etiã fit opus velut deiforme: ꝛ opus consors diuine nature. Adoptamur em̃ per gratiã in filium: cui debek hereditas ex ipso iure adoptionis: fm illud ad Ro. viij. Si filij ꝛ heredes. Ex parte dei pmittentis est iusticia in reddendo. Iustũ em̃ est vt seruek pmissũ₃. Hinc đ: mercẽnario. Tolle qđ tuũ est. Mat. xx. Nõ reddere aũt suũ/iniustũ esset. Hec aũt iusticia nõ est ex natura actus: s₃ ex liberalissima dei pmissione: qui volens se debitorem cõstituit: ꝛ sua voluntate se obligauit tali operi tantũ reddere premiũ: ꝛ ita surgit ibi cõdignitas ex veritate pollicentis: q: stante illa dñi pollicitatiõe: iustũ est reddere ꝛ iniustũ nõ reddere: licet illa iusticia ex sola liberalissima volũtate dei pẽdeat tãta premia pollicẽtis. Et iste ppositiões cõcorditer sunt de mente Alex. par. ij. q. lxix. scti Tho. j. ij. q. vlt. scti Bonauẽ. dist. xxvj. secũdi. ꝛ doctoris subtilis ꝛ alioꝝ.

¶ S Ex per hoc facile exponunk autoritates hicinde allegate. Quarum alique loquunk de opere nostro considerato quantũ ad substantiã actus: prout elicitur ex libero arbitrio. Alie ṽo de eis fm ꝙ sunt a spũsancto ꝛ a gratia. Unde breuiter vtrũq₃ cõprehẽdens sctũs Bonauẽ. dicit: Opus meritoriũ consideratũ in cõparatione ad volũtatis seu arbitrij libertatem: ꝛ dispensatoris liberalitatẽ: ꝛ tpis opportunitatem/est opus meritoriũ merito cõdigni. Cõparatũ ṽo ad gratie dignitatem ex qua fit opus mouẽte spũsancto ad pollicentis veritatem: ꝛ operis difficultatẽ/sic est meritũ cõdigni. Nam in hoc opus arduũ est: q: est supra vires volũtatis eliciẽtis in eo ꝙ homo eleuak supra seipm ꝛ bono pprio preponit bonũ eternũ: hinc tale genus ope

Facere qđ in se est. ps. pdf.

ris eterna remuneratione dignū est. Hec scđs Bonauē. Gratia etiā p quā sic voluntas eleuat: eo mō quo premiū est infinitū: ipsa est infinita: q: grā vie nō distinguit realiter a charitate patrie: nisi forte sicut ps a toto. Nā grā est charitas q̄ manet in patria fide ⁊ spe euacuatꝫ. Nunq̄ eñ excidit charitas: vt dicit aplš. j. Cor. xiij. Et gloria ipsa est
j.Cor.ij. grā cōsummata. Et ita sicut nec oculus vidit nec auris audiuit ⁊c. q̄ preparauit deus diligentib⁹ se: Ita nec intellectus viatoris cōprehendit pfectionē grē virtualem: q: nō pōt pfecte ⁊ comprehēsiue cognosci grā: nisi ⁊ premiū cognoscat: qđ est effect⁹ eius tanq̄ cause meritorie. Sic etiā licet ex natura rei de⁹ nullius creature pōt esse debitor: tñ ex natura sue imutabilis veritatis ⁊ liberalis a voluntarie pollicitatiōis se pōt facere debitorē sue creature. Ita etiā q̄ stante sua pmissione qua pollicitus est dare vitā eternā seruantib⁹ sua mādata: nō posset sine iniusticia subtrahere eis premia repromissa. Licet eñ simpl'r nullius est debitor: ⁊ posset nō dare premiū eternū creature sue: sicut pōt differre: etiā creaturā annihilare: tñ stante pmissione ⁊ ordinatione ei⁹ ad vitā: nec pōt annihilare: nec nō dare vitā eternā pmissaꝫ. Nā hec ordinatio ⁊ pmissio nihil aliud est nisi actus diuine voluntatis: quo vult illi q̄nq̄ dare vitā. Illa ergo volūtas: cū sit imutabilis: nō pōt stare cū volūtate nō reddendi. Eadē igit necessitate qua nō pōt solui scriptura. Jo. x. Nec iota vnū perire. Mat. v. ⁊ Lu. xvj. etiā
Joh.xij. nō pōt non reddere pmissa. Scriptū aūt est: Ubi suꝫ ego:
⁊.xvij. illic ⁊ minister me⁹ erit. Pater quos dedisti mihi volo vt vbi sum ego: ⁊ illi sint mecū: vt videāt claritateꝫ meā quā dedisti mihi q: dilexisti me: ante cōstitutionem mūdi. Hec aūt visio beatitudo est ⁊ vita eterna. Ibideꝫ. Hec est vita eterna vt cognoscāt te solū deū verū: ⁊ queꝫ misisti iesum christū. Et licet pmissio ipsa sit cōtingens: sicut ⁊ predestinatio: ⁊ q̄ promisit pōt nō pmisisse: ⁊ predestinatū pōt nō saluare in sensu diuiso: q: pōt nō predestinasse: tñ nō pōt pmissum nō seruare in sensu cōposito. Hinc. ij. ad Tim. ij. dicit. Nō pōt negare seipm. Glo. interli. Non pōt negare seipm qui est veritas: qđ faceret si dicta sua nō impleret: ⁊ si p impossibile pmissum nō seruaret: verax nō esset: ita si premiū pmissum mādata eius seruātib⁹ nō daret: iniustus esset. Sicut in humanis: omē pmissum: licet sponte ⁊ volūtate cadit in debitū. Sic ergo debitor noster est de⁹ sua misericordi volūtate: nō rei necessitate. ℭ Z Sꝫ cōtra pōt opponi. Eadeꝫ rōne sequit q̄ grā prima caderet sub merito de cōdigno: qđ est ꝯtra oēs doctores: ⁊ aplm ad Ro. xj. Si ex meritis: iam grā nō est grā. Uñ sicut implicat gratiā nō esse gratiā posita cōstantia subiecti ita implicat gratiā esse ex meritis: ⁊ tñ sequit qđ dictū est: q: sicut ordinauit de⁹ se datuꝝ premiū seruāti mādata ex grā: ita ab eterno ordinauit dare gratiā faciēti qđ in se est. Sicut ergo seruans mandata meret gloriā de cōdigno: ita faciens quod in se est: meretur gratiam de condigno. Respondet q̄ faciendo qđ in se est: nō meret primā gratiā que est grā iustificans pctōrē de cōdigno: licet mereat de cōgruo. Nec est par ratio: q: preter ordinationē dei: qua vult dare premiū sic facienti: ad cōdignitatē meriti duo requirunt: q̄ in pposito deficiūt: ita q̄ condignitas opis ex trib⁹ pendet: scꝫ ex dignitate operātis: ex cōmensuratione operis: ex acceptatione premiantis. Ex dignitate operātis: vt scꝫ operās sit psona digna. hoc est non sit indigna: nō inimica. Uñ pctōr q: inimicus dei est: nihil mereri pōt de cōdigno vt. s̄. Commēsuratio opis: ⁊ hoc vel ex natura opis: vel ex principio operādi. Mō opus meritoriū: vt dictū est pter gratiam ex qua elicit: ⁊ spm sanctū inhabitantem p gratiā mouentem: cōmensurat premio tam obiectiuo q̄ formali. Nihil tale est in pctōre: qui nec habet spm sanctū inhabitantem: nec donū supnaturale gratie cōmensurabile. Nullum eñ donū gratie gratis date cōmensurabile est gratie gratuꝫ facienti. Et ideo licet de⁹ acceptet opus faciēdi qđ in se est ad gratiā infundendā: quā alis nō infunderet: tñ deficiūt alia duo correquisita: ⁊ ita nō est eadem ratio hic ⁊ ibi. Et illa tria includunt in hac particula descriptiōis meriti de cōdigno: qua dicit, Ad retributionem premij ſm debituꝫ iusticie acceptatus: vt ibidē est declaratū. Et tantū de illo dubio. ℭ Lectio. lx. A

Per christū dominū

nostrū. ℭ Hec est tertia particula partis secūde secte partis principalis canonis: in qua inducit psona per quā petimus patrem venie largitorem admitti ad cōsortiū beatoꝝ. Et subdiuidit in duas portiūculas. In prima facit qđ dictū est. In secūda cōcludendo totū canonem, reducit in eū qui circa confectionem corporis christi operat trinitas benedicta, ibi: Per queꝫ hec oia bona semp creas ⁊c. ℭ Circa primū dicit: Per christū dñm nostrū. qui veniā quā nobis pater celestis largitur: meruit: ⁊ celi ianuā primo aperuit. In quo sanctoꝝ consortiū qđ petimus celebrat: vbi ⁊ ipe christus oleo leticie pre participib⁹ suis vnctus ⁊ pfusus: prim⁹ patri equalis ad dexterā eius residet, forma pre filijs hoim speciosus. Et hic nō respondet, amen: sicut in prioribus orationib⁹ propter connexionem verboꝝ statim sequentiū: in quibus est relatiuū: cuius antecedens est qđ hic dicit: christū dñm nostrū. Sequit eñ: Per quem scꝫ christū. Habēt ergo cōdepēdentiā ad priora: sicut relatiuū dependet ad suū antecedens: que vt non soluat: nihil interponit. Uel secūdo q: sacerdos secrete hanc petitionem facit: ita vt ei⁹ verba a circūstantib⁹ ministris audiri nō possint: ⁊ nemo est circūstantiū qui respondeat amen. Uerū hec ratio nō paruum facit: q: sic cōcluderet q̄ etiā in priorib⁹ orationib⁹ dici nō deberet: in quib⁹ tamen sacerdos celebrans ſm romane ecclesie ordinem, dicit amen: ergo ⁊ hic dicere posset secrete. Ideo tertio dicūt quidā, q̄ ideo omittit amen q: angeli sancti qui huic ministerio adesse creduntur: affectantes q̄ nos petim⁹ suo cōsortio adiuuari: respondeant amen. Hec clausula quantū ad singulas dictiones ei⁹ frequenter exposita est. Ideo hec sufficiant. B

Per queꝫ hec oia domine

semp bona creas: sanctificas: viuificas: bñdicis ⁊ prestas nobis. ℭ Hec est secūda portiūcula: in qua ea q̄ circa corporis christi cōfectionē acta sunt: reducit in christū patris filiū dñm nostrū. Et primo ea q̄ sunt ex parte sacramenti. Secūdo ea q̄ sunt ex parte psonarū in sacramento operātiū, ibi: Per ipsum: ⁊ in ipso. ℭ Circa primū pōt litera tripliciter exponi ſm triplicem huius pnominis hec demōstrationem. Pōt eñ demōstrare panis ⁊ vini substantiaꝫ demōstratione simplici ſm Alex. q: que demōstrat modo nō sunt: sed fuerūt presentia. Est ergo simplex pnominis demōstratio: sicut verbis verbi cōfusio. Pōt ergo demonstrare panis ⁊ vini substantiā: q̄ fuerūt materia sacramēti: ⁊ quarū species presentes sunt sacrm. Pōt etiā rem sacramēti presentē demōstrare carnē scꝫ christi ⁊ sanguineꝫ. Pōt etiā demōstrare eos qui simul offerunt in hoc sacro: qui membra sunt christi: constituentes corpus ei⁹ mysticū ibi significatū: nō aūt cōtentū. Secūdū primā expositionem dicit: Per quem scꝫ dñm nostrū christū mediatorem. qui se fecit rem huius sacramenti. Hec oia scꝫ panis vini ⁊ aque: que ibi fuerant: substantias Semp bona. Uidit eñ deus cuncta q̄ fecerat ⁊ erant valde bona. Gen. j. Creas cōdendo naturā. Sctificas, cōsecrādo materiā. Uiuificas transsubstantiando creaturā in viuā scilꝫ christi carnem ⁊ sanguinē. Bñdicis, acumulādo grām: q̄ plus in hoc ope relucet q̄ in ceteris. Creas inquā ſm causas pmordiales: hoc est ſm rōnes ideales ſm quas rōnabil'r facis quicq̄d operis: vt dic̄ Aug. Sctificas, ſm causas sacramētales: q̄ sunt verboꝝ forma: cōsecrantis pctās ⁊ intētio. Uiuificas, ſm causas effectiuas principales: que sunt tua volūtas ⁊ beneplacitū: qua ipsas trāssubstātias ac cōuertis in alias viuas substātias. Bñdicis ſm causas salutares. Et prestas nobis: ſm causas liberales. ℭ Uel ſm Alb. Hec sen

per bona creas ꝑ nature cōstitutionem. Sācificas ꝑ ver-
bum ⁊ orationē. Viuificas ꝑ vitalē cōuersionē. Bndicis
ꝑ grē exuberationes. Et prestas nobis ꝑ liberalissimā lar-
gitionem. ¶ E Scđo mō exponit̄: vt hec demōstrat rem
cōtentā: sic. Per quē hec oia bona/carnem scʒ ⁊ sanguinē:
semꝑ bona: quātū ad oēm speciē boni. Sūt q̄ppe bona vti-
lia ad reformationē vite laberꝭ spūalis. Honesta ad reme-
morādū opa salutis. Delectabilia/ad ꝓmotionē sumine ⁊
intime deuotionis. Creas ipa in sacrm adducēdo. Scifi-
cas/sacris velamētis obtegendo. Viuificas/increatē vite
vniendo. Bndicis spūalib⁹ donis ⁊ bñficiis implēdo. Et
prestas nobis/misericorditer largiendo. ¶ Tertio modo
prout hec demōstrat signatū ⁊ nō contentū: pōt sic exponi
ſm Alex. Implorata em̄ admissiōe ꝑegrinātiū ad ꝯsortiū
sctōꝝ/subdit̄ cōmēdatio trinitatis: vt sic captata dei beni-
uolentia. facili⁹ impetret̄ qđ intendit̄. Cōmendat̄ igit̄ pa-
ter ex autoritate maiestatis/ibi: Per quē hec oia. Filius ex
imensitate virtutis/ibi: Semꝑ bona creas. Spūsscūs/ex
cōnexiōe vnitatis/ibi: In vnitate spūsscti/in ꝑticula sequē
ti. Virt⁹ ḡ filij cōmendat̄ in eo ꝙ pōt oia ex nihilo creare/
ibi: Per quē hec oia: semꝑ bona creas. ⁊ a pctis purgare
ibi: Scificas. ⁊ grā ⁊ virtutib⁹ viuificare/ibi: Viuificas. ⁊
viuificatos ⁊ purgatos glīa remunerare/ibi: Benedicis.
Vt sic insinuet̄/ꝙ est de⁹ nature: largitor: venie: autor vite
⁊ rex glīe. ¶ Dicit̄ ergo: Per quem scʒ christū. Dñe scē pa
ter cui⁹ est autoritas maiestatis. Hec oia bona. i. oēs hoc
sacro significatos: nos scʒ in multitudine tuarū miseratio
nū sperātes: vt nobis partē cū scīs tuis dones/in glīa sta
bilitatis. Creas/in natura bona ꝯstituendo. Dic em̄ Aug.
i. de doctri. chri. q: bon⁹ est/sum⁹: ⁊ inquantū sum⁹/boni su
mus. Scificas/in ipo a pctis purgādo. ipo petente Joh.
xvij. Pater scē scifica eos in veritate. Per quem: Viuifi-
cas/grā ⁊ virtutib⁹ ad vitā preparādo. Nā ⁊ ipe obtulit ꝑ
vita mūdi. Per quē Bndicis/viuificatos glīa coronādo.
Ipe est q̄ in iudicio dicet: Venite bndicti patris mei/possi
dete paratū vobis regnū a cōstitutiōe mūdi. Math. xxv.
Per quē ⁊ olim patrib⁹ veteris testamēti bndixisti ꝓpter
ipm qui ab eis ſm carnē fuerat descēsur⁹. Per quē Et pre-
stas nobis/bona grē ⁊ glīe: sine quib⁹ nemo attingit cōsor
tium btōꝝ. ¶ D Sed hic q̄s dubitaret circa hunc textum
Cū pater celestis causa est imediata ois eē/⁊ creature: au
tor etiā scitatis/⁊ principiū vite/oisq̄ bndictionis origo:
quō hic dicit̄ creare/scificare/viuificare/⁊ bndicere per fi
lium. ¶ Rñdetur ex quo pater est agens rōnale recogno
scens oia opa sua antequā fiāt: necesse est ꝙ apud se habeat
rōnes ideales ⁊ exemplares rerū fiēdarū. Habeat inquā
apud se in esse cognito: ſm has ꝓducit quecūq̄ ꝓducit: vt
cognoscēs ⁊ rōnabiliter operet̄. quēadmodū dic phs. vij.
metaph. Dom⁹ extra in re: fit a domo intra in mente: q: do
mificator antequā cōstruat domū realem: precōcipit in mē
te qualiter partes dom⁹ cōponat ⁊ ordinet vt artificiose cō
struat̄. Cūʒ aūt filius ꝓcedit a patre ꝑ modū intellect⁹: q:
vt verbū patris: in quo tanq̄ in imagine ꝑfectissima relu-
cet: nedū ois paterna ꝑfectio: sʒ oīne creabile a deo: ꝓpter
qđ ſm Aug. xv. de tri. c. xiiij. verbū generari dicit̄ de scientia
Joh. i. patris: vocatur q̄ ars patris oipotentis. Ars plena rōnū
oim viuentiū/ſm illud. Qđ factū est in ipo vita erat. Cuʒ
igit̄ pater summ⁹ artifex ꝓducit aliq̄d extra se: q: ꝓcōcipit
ꝑ artem dicit̄ opari: ⁊ sic ꝑ filiū qui ars est patris. Et ita dr̄
creare ꝑ filiū. Nō th̄ vt prepositio ꝑ/sit nota ꝓncipij forma
lis ꝓducendi: quō ignis calefacit ꝑ calorem ⁊ creat⁹ artifex
operat̄ ꝑ artem. Nā fili⁹ nō est ars patris formaliter: sicut
nec est sapiētia patris formaliter. Nō em̄ pater sapit sapiē
tia genita: sʒ formaliter sua essentia: q̄ est essentialis cogni
tio sapientie ⁊ ars patris. Siquidē nihil pater recipit a fi
lio: sed oia habʒ a semetipo. Nec creat ꝑ filiū: vt ꝑ/sit nota
cause istrumētalis: sicut sector lignoꝝ secat ꝑ securim sicut
ꝑ instrumētū: qm̄ fili⁹ nō est instrumentū patris: q: nō mi-
nor patre. Sed creat ꝑ filiū/vt ꝑ/dicit principij idētitatem
cōsubstātialē: vt tātū sit dicere: Pater creat ꝑ filiū tanq̄ ꝑ
vnū secū cōsubstātiale principiū. Vn̄ nihil aliud est patrē
creare ꝑ filiū: q̄ patrē ⁊ filiū a se ꝓductū vnū esse creature
effectiuū pricipiū: vnū scʒ creatorē. Et lʒ verissime dicat̄ ⁊
pater creare ꝑ spm̄sanctū: q: pater ⁊ fili⁹ ⁊ spūsscūs sunt
vnus dñs: oipotens creator: ⁊ oim rerū finis ⁊ principiū:
tamē ea q̄ ordinē habēt ad intellectū/specialiter attribuū-
tur filio: sicut que habēt ordinem ad volūtatē attribuunt̄
spirituisancto: q: sicut fili⁹ a patre ꝓcedit ꝑ modū intelle-
ctus vt v̄bū: ita spūsscūs ꝓcedit ab vtroq̄ ꝑ modū volū-
tatis vt donū. ¶ E Sed diceres: ex illo sequeret̄ ꝙ licet
cōuenienter diceret̄ pater creare ꝑ filiū: nō tamen sancti-
ficare: viuificare ⁊ benedicere: q: cū illa sint dona habentia
ordinem ad volūtatē: q: gratiose ⁊ liberaliter donata at-
tribui debent spūisancto. ⁊ sicut dicit̄ creare ꝑ filiuʒ: dicat̄
sanctificare ꝑ spm̄sanctū. Ad hoc respōdet̄ ꝙ ꝓprie ⁊ ve-
re dicit̄ pater scificare/viuificare spūaliter et bndicere ꝑ
spm̄sanctū: tamē nihilomin⁹ ꝓprie ⁊ ex alia causa id attri
buitur filio. Nā q: filius solus est incarnat⁹ passus ⁊ mor-
tuus: vt humanū genus in adā ꝑditū patri reconciliaret:
factus est causa meritoria toti⁹ boni spūalis: qđ homini cō-
fertur ad salutē. Neq̄ vnq̄ post lapsum ade: alicui hoi col
lata est grā: nisi ꝓpter christi passionē exhibitā vel exhibē-
dam: quā vt sic acceptauit tota trinitas tanq̄ merituʒ grē
cōferēde. ſm hoc igit̄: q: christ⁹ in assumpta humana natu
ra meruit: vt nobis a patre gratia/scitas/spūalis vita et
benedictio cōferat̄: cōuenienter dicit̄ pater per filiū sancti-
ficare: viuificare: ⁊ bndicere: ⁊ illo mō intelligendo ꝑ/nō
dicit identitatē principij cōsubstātialem: sed circūstantiā
cause meritorie. Quō etiā dicim⁹ patrē aliq̄d dare ꝑ sctōs
idest ꝑ merita sctōꝝ: nō ꝙ meritū sit causa vel ratio prebēs
patri facultatem operādi: sicut calor igni prebet facultatē
calefaciēdi: sed q: est aliqđ acceptum a patre in ordine ad
collationem talis boni. Et illo modo ptʒ ꝙ pater nō san-
ctificat per spiritūsanctum: q: spiritussanctus nō est causa
meritoria sanctificationis nostre: sicut nec filius ſm natu
ram diuinā: sed tm̄ ſm eā in qua satisfecit pro nobis: idest
ſm naturam mortalem assumptam. ff

Per ipsum et cū ipso et in

ipso/est tibi deo patri oipotenti in vnitate spūsscti/ois
honor ⁊ glīa. Per oia secula seculoꝝ Amen. ¶ Hec est vl-
tima porciūcula ⁊ cōclusio canonis: in qua reducit ea q̄ cir
ca corporis christi cōsecrationē acta sunt: in christū ex pre
ꝑsonarū in sacro operātiū/ꝑsonarū sanctissime trinitatis
vn̄ dicit̄ Per ipm. christū scʒ filiū tuū: ꝑ quē hec oia q̄ offe
rim⁹: creas: imo ⁊ totū mūdū: ⁊ oia q̄ in eo sunt. Ipse em̄ Joh. i.
est v̄bū ꝑ qđ iohāne testāte oia facta sunt. ⁊ aplo ad Heb.
i. per quē fecit ⁊ secula. ꝑ quē opus humane redēptiōis ꝑ-
fecisti: ⁊ ruinā angelicā restaurasti. Per quē hec oia bona:
panē vinū ⁊ aquā creata sanctificas: viuificas: bndicis. i.
das virtutē purgādi: viuificādi: glorificādi: ⁊ prestas no-
bis scificata ⁊ trāssubstantiata: vt sint nobis in subsidiū
purgationis: viuificationis ⁊ glorificationis. Per hunc
quasi ꝑ mediatorem. i. Tim. ij. Mediator dei ⁊ hoim ho-
mo christus iesus. tibi honor ⁊ glīa. Oēs quidem rōnales
creature ⁊ intellectuales: hoies scʒ ⁊ angeli tibi canūt glo
riā: te honorificāt: q: tuū istū vnigenitū dignat⁹ es mitte-
re: ⁊ opa tā gl̄iosa: tā magnifica exercere. Vn̄. s. in ꝑfatiōe
dicit̄: Per quē christū dnm nostrū/maiestatē tuā laudant
angeli: adorāt dñatiōes ⁊c. Et paulus ad Eph. iij. In chri
sto iesu dño nro fiduciā habet ⁊ accessum ad patrē ad quē
flectit genua: vt ibi dr̄. Rursus ꝑ ipm̄ met filiū tuuʒ christū
tibi honor ⁊ glīa: in miraculoꝝ suoꝝ opatione in quib⁹ ꝑ fi
liū glorificat⁹ est pater: vt expresse habet̄ Joh. ix. in illumi
natione ceci nati. ⁊ Joh. xi. in resuscitatione lazari: cui⁹ in-
firmitas nō esse ad mortē: sed ad gloriā dei: christus ipse
asseruit. Idipm̄ de cecitate illuminati discipulisquerētib⁹
q̄s peccauerit vt cecus nasceret̄: Rñdit. Nec mirū qm̄ ipe
in suis operib⁹ gloriā suā nō querit: sed honorificat patrē.
¶ B Sequit̄. Et cū ipso. ois scʒ honor ⁊ gloria: q: cum

ipo est tibi patri vnũ esse diuinũ:p qd tecũ vnus est deus: ipso dicente: Ego ⁊ pater vnũ sum⁹. scz in essentia/quã p generationẽ te cõicãte accepit. Pater inqt qd dedit mihi maius est oib⁹. hoc est diuina essentia/qua maius nihil cogitari põt. Est em̃ fm Dam̃. pelagus infinite substantie: q̃ q: indiuisa est in filio: merito cũ ipso est tibi honor ⁊ glia:
Phil. ij. q: tibi est coequalis maiestate ⁊ potẽtia. Hinc aplus: Qui cũ in forma dei esset: nõ rapinã arbitrat⁹ est se esse equalez deo. Est ⁊ coequalis duratione: q: coetern⁹. Sicut dicit in symbolo athanasij: vna est diuinitas: equalis glia: coeterna maiestas. Qd etiã pphã innuit i psona patris loquẽs. Ego hodie genui te. Hodie. i. in eternitate: vbi nihil futurum: nihil preteritũ: sed hodie cõtinuũ. Vñ blasphemãtibus iudeis rñdens dñs ait Joh. viij. Anteq̃ abraã fieret: ego sum. semp est q: imutabiliter est. Est ⁊ coequalis beatificatione sui ⁊ oim electoz. Sui: q: ex se naturaliter beatus: lz nõ a se cadẽ beatitudine qua ⁊ pater. Jo. v. Sicut pater habet vitã in semetipso: sic dedit ⁊ filio habere vitã in semetipso. Vna siquidẽ necessaria cognitio cõprehẽsiua summe diuine nature: vna eiusdẽ eterna fruitio patris ⁊ filij. Oim electoz: q: in ei⁹ faciẽ oẽs desiderant pspicere angeli ⁊ hoies. Vñ ⁊ ipe ait. Hec est vita eterna: vt videãt te patrẽ: ⁊ quẽ misisti iesum christũ solũ verũ deũ. Jo. xvij. Jdcirco tibi patri cũ ipo ois honor ⁊ glia: cũ quo opatis oia: cũ ipso disponẽdo ⁊ regẽdo p spiritũ creata. vñ Jo. v. Pater me⁹ vsq3 mõ operat ⁊ ego operor. Et sequit. Quecũq3 ille facit: hec ⁊ filius silr facit. ❡ H Sequit: Et in ipso. est tibi honor ⁊ glia: in quo tanq̃ in imagine ⁊ imenso exemplari tuo reluces pfectissime. Ipse em̃ imago est dei inuisibilis: primogenit⁹ ois creature: qm̃ in ipo cõdita sunt vniuersa in celis: ⁊ in terra/visibilia ⁊ inuisibilia: siue throni: siue dñationes: siue principatus: siue ptãtes: oia p ipm ⁊ in ipso creata sunt: ⁊ ipse est ante oẽs: ⁊ oia in ipso cõstant. ad Col. j. Ipse est splendor glie ⁊ figura sube patris/portans oia verbo virtutis sue. ad Heb. j. In ipso pfectissime representaris. Vñ ⁊ philippo petenti. Ostẽde nobis patrẽ/rñdit. Philippe qui videt me: videt ⁊ patrem. Joh. xiiij. Nec solũ tu pater in ipso reluces: sed ⁊ oia que sunt i tua sciẽtia. Nã ⁊ verbũ est: ⁊ noticia oim q̃ in paterna memoria sunt declaratiua: vt btũs Augu. In ipso em̃ tanq̃ in speculo lympidissimo te ipm ⁊ oim creaturarũ rões intueris. Est em̃ emanatio virtutis ⁊ claritatis oipotentis dei sincera. Candor lucis eterne: ⁊ speculũ sine macula dei maiestatis: ⁊ imago bonitatis illi⁹. Sap. vij. In quo ⁊ beati oim quoz voluerint: facies contemplant. In ipso q̃ est tibi pater honor ⁊ glia tanq̃ in eo in quo semp ⁊ substãtialiter existis. Tu em̃ in ipo/⁊ ipse in te p circũincessionẽ admirabilem semp existis: ipso docẽte: Nõ credis inqt philippo: q: ego in patre ⁊ pater in me est: tã singulari q̃ incõprehensibili inexistẽtie mõ. A te em̃ genit⁹ in idẽtitate nature: nõ mõ specifico sicut in ceteris generantib⁹ que generãt sibi sile in specie: sed in idẽtitate numerali et cõsubstãtiali: p quã ipse tecũ vn⁹ est deus simplex ⁊ verus: cui totã tuã subam ⁊ naturã oẽmq3 pfectionẽ cõicasti: nec ab eo nisi paternitatis relatione disiũgeris. Vñ ⁊ ait. Tu pater in me ⁊ ego in te: adhuc autẽ in ipo est tibi honor ⁊ glia: ⁊ vnũ sum⁹. Joh xvij. In illo igit in quo semp es: in quo tibi bñ cõplacuit: est tibi honor ⁊ glia: tanq̃ in fine in quo oia cõsummas. fm Alex. Vñ Apoc. j. Ego sum alpha ⁊ o: principiũ ⁊ finis. Per ipm ergo p quẽ oia creas: ⁊ cum ipso cũ quo creata gubernas: ⁊ in ipo in q̃ oia cõsummas est tibi ois honor ⁊ glia/cũ tradiderit regnũ deo patri. j. Coz. xv. Et subiect⁹ erit illi q̃ sibi subiecit oia: vt sit de⁹ oia in oib⁹. Tũc p filiũ erit patri ois honor ⁊ glia: nũc quidez est patri honor ⁊ glia p filiũ: sed nõ ois donec post cõsummationẽ: sicut a patre ad filiũ: sic a filio hereditas reuertatur ad patrẽ: pter qd dicit: in ipo est ois honor ⁊ glia: q: tũc reuelabit a filio pater: q: qd mõ credit. tũc per spẽm ⁊ manifestationem clarescet: vt habet in glo. loco allegato. ❡ J Sequit: Est tibi deo: nõ participatiue aut nũcupatiue aut vsurpatiue quõ hoies ⁊ demones dij appellant: vt ibi. Oẽs dij gẽtiũ demonia. Et iterum. quos excecauit deus hui⁹ seculi. ij. Coz. iiij. Itez. ego dixi dij estis ⁊ filij excelsi oẽs. ps. lxxxj. Sed tibi deo viuo ⁊ vero per naturã et essentiã simpliciter infinitã. Patri. nõ tantũ honore cura ⁊ venerabilitate: qualiter hoies maiores ⁊ prestantiores patres appellam⁹: sed tibi patri p naturã ⁊ originẽ: quã tibi vere ⁊ ppriissime cõuenit generatio. Vnde dixisti. Nũquid ego qui generationem alijs tribuo sterilis remanebo? Abs te inquã patre: a quo ois paternitas in celo ⁊ in terra nominat. ad Ephe. iij. Tu em̃ vnica ⁊ vera es omniũ origo ⁊ principiũ. Omnipotenti. ⁊ fm virtutis ⁊ vigoris infinitatem ⁊ fm autoritatis liberã ⁊ vniuersalem potestatem: fm quã singulis ad nutum dñaris/oia habens in tua ditione. Hester. xiij. cui subest cũ volueris posse. Sap. xij. Nã oia quecũq3 voluisti fecisti in celo ⁊ in terra ⁊ in oibus abyssis. ps. cxxxiiij. Solus potens rex regũ ⁊ dñs dominantiũ. j. Tim. vj. Oia em̃ quecũq3 voluerit faciet: ⁊ sermo illius ptãte plenus est. Nec dicere ei quisq̃ põt: quare ita facis? Eccs. viij. Nã ptãs ei⁹ ptãs sempiterna: ⁊ regnuz eius a gñatione in gñationẽ. Dañ. iiij. Tibi ois honor: q: prestantissime es virtutis: imo essentialiter virt⁹. Tibi ois glia: q: claritas tue virtutis sup oẽs emicuit: pter qd merito ois tibi glia exhibet: ⁊ clara tui cũ laude noticia oib⁹ predicat. In vnitate spũssancti. i. cõione spũsscti: q̃ amor est ⁊ nexus patris ⁊ filij: in quo cõicãt tanq̃ in vno cõi dono ab vtroq3 pcedente. Procedit nãq3 spũsscũs a patre ⁊ filio/tanq̃ amor infinit⁹ ex infinita ⁊ fecũda vtriusq3 patris ⁊ filij volũtate. Et vere q: est vna oib⁹ modis in patre ⁊ filio: spũsscũs tanq̃ amor cõis ab vtroq3 pcedit tanq̃ ab vno spiratore ⁊ principio. In ipso igit cõicant tanq̃ in cõmuni pducto. Vel in vnitate spũssancti. i. in idẽtitate essentiali spũssancti. Quis em̃ spũsscũs psonaliter sit a patre filioq3 distinctus: est tñ idem sibi essentialiter. Vna quidẽ est eis cõis essentia: qua pater filius ⁊ spũsscũs vn⁹ sunt de⁹. In hac ergo vnitate essentie ⁊ idẽtitate cũ spũ sancto: est tibi patri: cũ ipso: in ipso ⁊ p ipsum filiũ/Ois honor ⁊ glia: q: i hac vnitate essentie es de⁹ vn⁹: cui soli vt ait apls ij. ad Tim. vlt. Glia ⁊ honor in secula seculoz. Hic de⁹ vt Aug. ait: est de⁹ trinitas q̃ hic exprimit in verbis expositis. Cũ dicit: Tibi deo patri/in quo noiat prima psona scz pater q̃ toti⁹ diuinitatis vt Diony. dicit/est principiũ: p ipsuz ⁊ cũ ipso ⁊ in ipso: scda psona a solo patre genita: patri oimode equalis ⁊ cõsubstãtialis. In vnitate spũsscti/exprimit tertia psona a solo patre ⁊ filio spirata. In idẽtitate essentie cõsubstãtialis ambob⁹ patri ⁊ filio. Tibi igit deo patri/cũ ipso scz filio: in vnitate spũsscti. i. vna cũ spũscto honor ⁊ glia. Cõtra oẽs hereticos filio ⁊ spũiscto detrahentes. Cõtra quos btũs Hiero. vt in singulis psalmis diceret: Glia patri ⁊ filio ⁊ spũiscto: sicut erat in pncipio et nũc ⁊ semp et ⁊ in secula seculoz amẽ apostolicã autoritatem interpellauit. vñ ad Damasum papã scribẽs epla. iiij. ita ait. Istud carmen laudis: haud dubiũ quin glia patri ⁊c. vsq3 amen. oi psalmo ɔiũgi precipias: vt fides. cxviij. episcopoz niceni cõcilij ⁊ nro ore pari cõsortio declaretur vbi deus ⁊ hõ honorabili voce pdicat. ❡ L Concludit ofo: Per oia secula seculoz. i. p oẽs mũdi etates: q̃ secula possunt appellari. Nam seculũ et sedũ p syncopã: qd libet tps accipit aliquãtulum longũ: a sequor dictũ eo q tps tempus sequat. Licet fm quosdã spaciũ. c. annorũ importet: vt dicit Januẽsis: vñ secula seculoz. i. oi tpe vel eternaliter. Siquidẽ in omni tpe fuit honor ⁊ gloria deo. In exordio quidem mũdi deum laudabant ⁊ glorificabant astra matutina. angelice scz virtutes: ⁊ per descensum seculoz sanctoz patres patriarche ⁊ pphete: apostoli/martyres/cõfessores/virgines: ⁊ oẽs dei athlete: quib⁹ suam presentiam pollicitus est christus dei filius vsq3 ad cõsummationem seculoz: quibus oibus vsq3 tunc glorificabit ⁊ laudabitur deus trinitas. Vnde dixit propheta. In secula seculoz laudabunt te: idest eternaliter. Siquidem ante mun Esa. lxvj

di cōstitutionē: ⁊ cuiuscūq; creature: honor fuit ⁊ gloria in
personis summa parilitate sibijnuicē cōgaudētib⁹. Fuitq;
eternaliter ante oēm creaturā summe glorificāda ⁊ hono
randa altissima dei maiestas. In illa sup benedicta trinita
te: vbi est summe clara cū laude: infinita ⁊ cōprehēsiua sue
pfectionis noticia. Unde ibi est deo in se ⁊ a se summa ho
noris gloria. Glorificat em̄ patrē filius: glorificat vtrūq;
spūssanct⁹: ⁊ viceuersa q̄libet diuina persona reliquā: q: q̄
libet clarissimā pfectionis cuilibet infinite infinitā habet
cū laude noticiā. Fuit em̄ (veri⁹ est ⁊ semp est) ante omnē
creaturā summe honorificāda ⁊ laudāda ⁊ glorificāda il
la infinita maiestas: nec ab alia cōdigna q̄ a seipsa: cū nul
lius creature noticia cōmensurabilis sit substātie infinite.
Nihil quidē isti summe et beatifice societati defuit. Un̄ p
creature cōstitutionē magis reddet honorāda: nec aliqd
glie ex creatura accreuit. Ipsa sola est sibiipsi sufficiēs ho
nor ⁊ gloria ab eterno ⁊ in secula seculorū. ¶ L Respō
det chorus vel minister / Amen. qđ in pposito aduerbium
est affirmādi. i. certē: seu verū est. Non verbū defectiuū / va
lens tantū. i. fiat. Nihil em̄ hic fieri petit vel optat: qđ nō
dū est: sed honorē ⁊ gloriā q̄ eternaliter est trinitati sacer
dos sacrificās fideliter cōfitet: cui circūstans fideliū turba
cōsonās ⁊ ipam cōfessionē ac gratiarū actionē approbans
respōdet. amen. i. verū est: q̄ p ipsum christū tibi oipotenti
patri in vnitate spūssancti / est ois honor et gloria: p oia secu
la seculorū. Sic itaq; pfectis omnib⁹ q̄ ad sacramenti sup
celestis ⁊ diuinissimi cōsecrationē: ⁊ ad sacrificiū per sacer
dotē q̄dē ministerialiter. p patrē aūt cū filio in vnitate spi
ritussancti operantē principaliter ptinēt: canonis institu
tori in hac grarū actione: ⁊ pro hoc immenso dei beneficio
nobis pctorib⁹ indignissimis exhibito: sed ⁊ pro essentia
li sua gloria a creaturis omnib⁹ magnificāda et perpetuo
collaudāda canonē dūxerat cōcludendū. Cui ⁊ nos p q̄lis
cūq; eiusdē canonis expositione: p me deficiēter forte exhi
bita grās possibiles ⁊ deuotissimas referam⁹: agnoscētes
fideliter quicq̄d verum: quicq̄d dignū: quicq̄d salutare so
nuit: nō meū sed illius esse / a quo oē verū: omne scm̄: ⁊ oē
bonū atq; datū optimū est. Si q̄d vero erroneū: si minus
clarū: si tāto incōprehēsibili ⁊ admirabili sacramēto indi
gnū psonuit: meū esse palā cōfiteor: cui⁹ remissionē vt apō
misericordē dūm se nobis ex nimia indebitaq; charitate
in hoc sacramēto cōmunicantē: ac iterū atq; iterū p nobis
misericordi patri offerentē / obtinere merear: vestrarū ora
tionū patres ⁊ magistri ⁊ fratres suffragia imploro suppli
citer ⁊ regro. ¶ M Nūc addenda est expositio mysterio
rum in gestis signis ⁊ ritib⁹ sacerdotis p̄lata in altari pse
rentis latentiū. In pmis cū post suffragia defunctis peri
ta / ad viuos rediēs dicat: Nobis quoq; pctorib⁹: vocē exal
tat: ⁊ pect⁹ tūdit quo aliud significat ſm allegoriā: aliud
ſm tropologiā. Scdm allegoriā vocē exaltat silētiū inter
rūpens ſm Innocē. ⁊ Alex. quo repsentat cōfessionē ⁊ cō
tritionē latronis in illo dñice passiōis articulo increpātis
alterū ⁊ dicētis. Nos quidē digna factis recipim⁹: hic vero
nihil mali gessit. Desiderantiq; cōsortiū beatorū p quo sa
cerdos petit in ipsa oratione: dicebat ad iesum. Dñe me
mento mei dū veneris in regnū tuū. Luc. xxiij. Uel ſm eos
dem p exaltatione vocis ⁊ tūsionē pectoris exprimit q̄ cē
turio: ⁊ q̄ cū ipso erant: visis his que fiebāt christo in cruce
pendēte / timuerūt valde dicentes: Uere fili⁹ dei erat iste.
Math. xxvij. ⁊ Luc. xxiij. dicit. Uidēs aūt cēturio qđ factū
fuerat: glorificauit deum dicens: Uere hic hō iustus erat.
Et ois turba eorū q̄ simul aderāt ad spectaculū istud / ⁊ vide
bāt q̄ fiebāt: pcutiētes pectora sua reuertebant. Scdm Al
bertū vero p tropologiā: Tūsio pectoris p hoc q̄ est ict⁹ af
flictionē inferēs: significat satisfactionis laborē: qui neces
sarius est ad obtinēdū participationē cū sanctis que peti
tur. Per hoc aūt q̄ sonus tunsionis est cum sono vocis: si
gnificat cōfessionē eorū que in pectore latēt: per hoc q̄ fit
cum gemitu: significat cōtritionis compunctionem q̄ etiā
necessaria est / vt consortium cum sanctis impetret. Nihil

enim inquinatū in hoc sanctū ⁊ diuinū cōsortiū potest in
troire. Apoc. xxi. Fit autem hec tunsio tribus digitis vltī
mis: quia pollex ⁊ index separari nō debēt ppter reueren
tiam sacramēti post cōtactū eius vsq; ad cōmunionem: ne
forte si q̄d de hostia digitis adhereret: per cōtactū alteri⁹
corporis a digitis decideret: et ita irreuerētia fieret sacra
mēto: vt sic se tripliciter peccasse exprimat: corde ore ⁊ ope
re. ¶ N Dū vero sacerdos pfert hec verba Scificas / vi
uificas / benedicis: tres format cruces cōiunctim super ho
stiā ⁊ calicē. Deinde quinq; cruces in verbis Per ipm̄ ⁊c.
que a diuersis diuersimode exponunt. Nec mirū: q: in hoc
sacratissimo mysterio / mysteria multiplicia includunt. Se
quendo tñ in pmis btm̄ Tho. in parte. iij. q. lxxxiij. arti. v.
cōformiter ad p̄dicta. lec. xxi. et. liiij. vbi dictum est: q̄ p cru
ces importat passio christi: ⁊ per eas que precedūt cōsecra
tionē / ea significant q̄ passus est ante ligni affixionem: per
cruces que postea fiunt: ea que passus est ante egit in ligno
crucis ⁊ post depositionē. Et ſm hoc dictū est q̄ q̄nq; cru
ces facte in verbis Hostiā purā ⁊c. designāt quinq; vulne
ra christi in sua affixione ⁊ lanceatione passa: ⁊ in trib⁹ cru
cib⁹ in his verbis: Corpus et sanguinem / representat cor
poris extensio: sanguinis effusio: ⁊ passionis fructificatio.
Hunc ordinē psequendo fit hic in verbis: Sanctificas ⁊c.
sexta crucis signatio: qua fiūt tres cruces sup calicem ⁊ ho
stiā cōiunctim in verbis Sanctificas viuificas / benedicis:
per q̄ significat triplex oratio quam christus fecit in cruce.
Prima quā fecit pro suis psecutorib⁹ / cū dixit. Pater igno
sce illis: q: nesciūt q̄d faciūt. Secunda quā fecit pro libera
tione a morte / cū dixit. Deus me⁹ de⁹ me⁹: vt q̄d dereliquis
sti me? Tertia pertinet ad adeptionē glorie / cū ait. Pater
in manus tuas cōmēdo spiritū meum. Rursus septima si
gnatio fit ſm eundē tribus crucibus cū hostia super cali
cem discoopertū cū his verbis / Per ipm̄ / cum ipso ⁊ in ip
so: ad repsentandū tres horas quib⁹ pependit in cruce / sci
licet a sexta hora vsq; ad nonam. Octaua signatio cōtinue
subsequitur septimā: cum sacramento panis extra calicem
vel in latere calicis factam cum duab⁹ crucibus in verbis:
Et tibi deo patri omnipotenti: in vnitate spiritussancti. Qui
bus signatur separatio anime a corpore in morte dñi. Li
cet enim in christo tres sint substantie: scilicet diuinitatis /
anime / ⁊ corporis: tamē solū due fuerūt in morte ab inui
cem separate: scilicet aia a corpore. Diuinitas vero a neu
tra fuit separata: sed vnita fuit carni in sepulcro: etiā aie in
inferno. Istū tamē ordinē nō p oia seruāt Innocen. ⁊ post
eum Alexander. vnde ſm eos: q: sexta feria passus est do
minus: ⁊ crucifixus hora tertia linguis iudeorū. Mar. xv.
Hora sexta manibus gentilium. Joh. xix. Et circa horam
nonam inclinato capite emisit spiritum. Ibidem. Ad signi
ficandum primam crucifixionem: linguis iudeorū in hora
tertia clamantium: Crucifige crucifige: fiūt tres cruces in
sexta signatione. Secunda que est post interuallum hora
rum trium / facta est militum gentilium manibus: designa
tur in septima signatione: que iterum fit tribus crucibus.
Diuisio vero corporis ⁊ anime facta in hora nona mortis
christi / significatur octaua signatione sicut supradictū est.
Et illas duas cruces ſm Alexan. facit sacerdos cum cor
pore christi manu ad se conuersa: quo significatur q̄ mor
tē quā christ⁹ sustinuit: que per illas duas cruces significa
tur: sustinuit p nobis. i. Pe. iij. Christus semel p peccatis
mortu⁹ est: iust⁹ pro iniustis. ¶ O Uel aliter / tres cruces
septime signationis / significāt tres christi cruciat⁹: q̄s ipse
in cruce sustinuit: passionē / ppassionē ⁊ cōpassionē. passio
nē in corpore: ppassionē in uētre: cōpassionē in corde. De
passione in corpore dicit pphera Thren. i. O vos oēs qui
trāsitis per viā: attēdite ⁊ videte si est dolor sicut dolor me
us. Itē foderūt manus meas ⁊ pedes meos: dinumerauē
rūt oia ossa mea. Ps. xxi. De ppassiōe mētis Math. xxvi.
Cepit iesus cōtristari ⁊ mestus esse dicens. Tristis est aia
mea vsq; ad mortē. De compassione cordis orauit pro
crucifixoribus suis. Pater inquit ignosce illis ⁊c. De pas

sione ꝛ propassione loquit Hieronym⁹ super illud Mat.
Cepit iesus contristari et mestus esse: Ut veritatem inq̃t/
probaret assumpti hominis: vere contristatus est: sed nõ
passio eius dominatur animo: verum propassio est. Que
tractans magister li. iij. sniarum dis. xv. dicit. Afficitur quis
interdũ timore vel tristicia: ita vt mẽtis intellect⁹ nõ inde
moueat a rectitudine vel dei cõtẽplatione: et tũc ꝓpassio
est: aliqñ vero mouet ꝛ turbat: ꝛ tunc passio est. Hec mgr̃.
Passio ergo ꝛ propassio vt distinguunt: affectiones men
tis sunt nõ corporis. Nõ ergo fuit passio illa q̃ cõtra ꝓpas
sionẽ cõdiuidit. hoc est affectio mentẽ deordinãs: sed fuit
in eo passio q̃ est dolor corpis: ꝛ ꝓpassio q̃ est tristicia men
tis: nõ tñ deordinãs mentẽ. Et ideo nõ habuit mẽtis pas
sionẽ. ¶ Facit aũt tres cruces illas cũ corpore christi sup
calicẽ: qꝛ christ⁹ sustinuit hmõi cruciat⁹: q̃ p calicẽ significa
tur: volũtarie. Esa. liij. Oblat⁹ est qꝛ ipse voluit. Qȯ vero
hostia superfert calici: significat q̄ christ⁹ nõ fuit deiectus
inuolũtaria passiõe: sȝ mẽtis cõplacẽtia superferebat. Uel si
gnificat p hoc sublimatio christi p passionis obedientiam
ad Phil. ij. Fact⁹ est obediẽs vsq̄ ad mortẽ: mortẽ aũt cru
cis: ꝓpter qȯ ꝛ de⁹ exaltauit illũ ꝛc. Due ꝟo cruces/ q̃ fiũt
in latere: significãt duo sacramẽta: q̃ de latere christi flure
rũt: scȝ aq̃ regenerationis: ꝛ sanguis redẽptiõis. Joh. xix.
Un⁹ militũ lãcea lat⁹ ei⁹ aperuit: ꝛ cõtinuo exiuit sanguis
ꝛ aqua. Uñ q̃dã in hoꝝ duoꝝ signoꝝ fine/ tangũt calicẽ cũ
hostia: p qȯ passio lateris christi cũ lãcea designat. Scḋm
dñm Albertũ fiunt tres cruces in sexta signatiõe/ ad signi
ficandũ q̄ oia creata ꝛ recreata sanctificant/ viuificant et
bñdicunt in ꝟtute crucifixionis ꝛ passionis christi. ¶ P
Sed q̃rit hic Alex. Cur in platione hui⁹ ꝟbi/ creas/ nõ fit
crucis signatio: sicut in platione sequẽtiũ ꝟborũ. Sãctifi
cas/ viuificas/ benedicis. Respõdet: Signatio crucis/ in
diciũ est dñice passiõis. Creatio aũt hois nõ est causa pas
sionis dñi: sed lapsus hois reparãdus: ꝛ ideo in ꝟbo/ cre
as/ nõ fit signatio crucis. Preterea licet hõ ex prima cõdi
tione naturali ratione polleret: ꝛ gauderet arbitrij liber
tate: nõ tñ habebat vñ poterat merẽdo pficere. Posse aũt
merẽdo pficere habet hõ ex gratia sacramẽtali: et virtute
crucis siue passionis dñi. In signũ ergo hui⁹ defect⁹ nõ effi
ciat crux a sacerdote cũ dicit: Oia bona creas. Adhuc di
cit Alex. de vltimis q̃nq̄ crucib⁹ in ꝟbis/ Per ipm ꝛc. Licȝ
fm vsum romane ecclesie tres cruces cũ hostia primo fiãt
supra calicẽ: deducẽdo hostiã a labio calicis ad labium: et
due vltime iuxta lat⁹ calicis. i. inter calicẽ ꝛ sacerdotẽ: aliter
tñ fiunt fm vsum quarumdã ecclesiarũ/ fm quẽ pma crux
ex oi parte vltra calicẽ ptendit: scḋa calici coequat: tertia
inter calicẽ coarctat: quarta eadẽ est cũ pma: quinta ante
calicẽ ptrahit. Per primã crucẽ significat passionis christi
diuturnitas: p scḋam integritas: p tertiã acerbitas siue in
timitas. Diuturna eñ fuit passio christi. Nõ eñ incepit die
mortis ei⁹: sȝ i circũcisione qñ arrã dedit redẽptiõis nostre
Luc. ij. Et post cõtinue in paupertate ꝛ labore vitã ducebat.
Ps. Paup sum ego/ ꝛ i laborib⁹ a iuuẽtute mea. Integra
fuit: qꝛ totũ corp⁹ circũquaq̄ patiebat. Job. xvi. Circũde
dit me lãceis suis: cõuulnerauit lũbos meos. Nõ pepercit
ꝛ effudit in terra viscera mea. Cõscidit me vulnere sup vul
nus. Acerba fuit pringẽs vsq̄ ad interiora aie et spiritus.
Ps. Intrauerũt aque vsq̄ ad aiam meã. Aque inundatio
nes penetrã sunt. Per quartã crucẽ q̃ est eiusdẽ dimẽsiõis
cũ pma: significat sufficiẽtia efficacie passionis. Per quin
tam significat pfect⁹ sufficiẽtie. Sufficiẽs eñ fuit redem
ptioni oim: nõ tñ pfuit nisi redẽptis fidelib⁹: vt dicit Ber.
¶ Q Itẽ dũ he cruces formãde sunt: sacerdos corpora
le vel custodiã desup calicez remouet: in signũ q̄ illud qȯ
de christo fuit significatũ/ sȝ clausum: erat in passione reue
latũ. Tũc verificatũ fuit illud Hiere. xxxi. Cognoscent me
oẽs a minimo vsq̄ ad maximũ. in cui⁹ rei signũ velũ tẽpli
scissum est a summo vsq̄ deorsum. Matth. xxvij. Deinde
sacerdos tenet corp⁹ dñi sup calicẽ: ꝛ parũ eleuato calice
cũ ambab⁹ manib⁹ dicit/ Per oia secula seculoꝝ. Et dicẽdo
Oremꝰ/ reponit eũ in loco suo super corporale. Et dicẽdo
Per oia secula seculoꝝ/ exaltat vocẽ interrũpẽdo silentiũ
Ad literã vt chor⁹/ ppls vel minister audiẽs/ rñdeat Amẽ.
Quo p mysteriũ designat q̄ christ⁹ clamans voce magna
emisit spiritũ. Uel fm alios. q̄ cẽturio magna voce pnun
ciauit: Uere fili⁹ dei erat iste. q̄ chor⁹ rñdet amẽ/ signũ est
lamẽtationis mulierũ/ q̃ christũ seq̃bant flẽtes dñm. De
positio ꝟo hostie sup pallã corporalis/ signũ est inuolutio
nis corporis dñi de cruce depositi in sindone mũda/ facte
p nicodemũ ꝛ ioseph de arimathia/ sepeliẽtes dñm in mo
numẽto nouo: in q̃ nondũ q̃sq̄ posit⁹ fuerat. Deinde tegit
calicẽ corporali vel custodia: in signũ occultatiõis verita
tis q̃ futura est maxime tẽpore antichristi: qȯ ꝛ Esa. vi. figu
ratũ est: vbi legit/ q̄ duab⁹ alis seraphin velabãt caput: ꝛ
duab⁹ velabãt pedes: ꝛ duab⁹ volabãt. In capite pncipiũ
in pedib⁹ finis intelligit. In pncipio igit ecclie ante chri
sti aduẽtũ/ velata fuerũt q̃ de eo fuerãt reuelata. Ale velã
tes caput/ fuerũt figure legis nature/ pariter legis scripte
idest moysi. Ale velãtes pedes/ signãt/ q̄ i fine tẽpore an
tichristi erit occultatio credẽdoꝝ ꝛ agendoꝝ: qñ regnabit
error falsitatis ꝛ libido iprobitatis. Duab⁹ alis volabãt. In
volatu ale extẽdunt: ꝛ elõgant a corpe: nec corp⁹ tegunt.
Uñ volatu seraphin/ significat pcessus ad manifestatio
nẽ: q̃ significat manifestatio veritatis significatoꝝ de chri
sto tẽpore medio. i. tpe passiõis. Et tãtũ de his mysterijs.
¶ Explicit canon.

¶ Eucharistie cõmunio: ꝛ pars secũda expositiõis cano
nis incipit. ¶ Lectio. lxi. A

Nperscrutabilis di

uine charitatis altitudo: q̃ etsi se nobis pec
catorib⁹ manifestare dignata est filij summi
patris incarnatione: qua ad nostra descen
dit infima: vt nos ad sua sublimia exaltaret. Nam et su
pra modũ benigna ineffabilis trinitas in vna personarũ
suarũ (ait Dionysius. c. j. diui. no.) infirma nostra integre
verissimeq̄ suscepit: ad seipsam reuocans ꝛ astringens in
firmitatẽ nostram: simplex iesus eternusq̄ tẽporales su
biit metas: atq̄ itra nature nostre terminos venit: q̃ oẽm
totius nature ordinem excedit. Nam qui origini humane
multũ dedit: q̄ nos ad imaginẽ suã fecit: reparationi no
stre lõge ampli⁹ tribuit: cũ seruili forme ipse se dñs coap
tauit. Sic eñ ait Leo. In christo ipa ad pctõres misericor
dia: ipsa ad errãtes veritas: ipsa ad mortuos vita descen
dit. Nec mõ descẽdit: sed et morte sua quã p nobis subijt:
eterne mortis vincula q̃b⁹ tenebamur: dirupit. Siq̃dẽ post
illã hũane puaricationis primã ꝛ vniuersalẽ ruinã: ex qua Rom. v
p vnũ hoiem pctm̃ intrauit in hũc mũdũ: ꝛ p pctm̃ mors
ꝛ ita in oẽs hoies ptrãsijt. nã in eo oẽs peccauerũt: nemo
diaboli dñationẽ: nemo vincula dire captiuitatis euade
ret. Nec cuiq̄ aut recõciliatio ad veniã: aut redit⁹ pateret
ad vitã: nisi coetern⁹ patri deo fili⁹: etiã hois esse dignare
tur fili⁹: veniẽs q̃rere ꝛ saluare qȯ perierat: vt sicut mors
p adã: ita p dñm nostrũ iesum christũ esset resurrectio mor
tuorũ: qȯ manifestissimũ nimie dilectionis noscitur esse si
gnũ. Maiorẽ charitatẽ nemo habet: inquit ipse saluator
q̄ vt animã suã ponat quis pro amicis suis. Joh. xv. Sed
maiorem ipe habuit. Cõmẽdauit enim charitatẽ suam de⁹
in nobis: ait apostolus: qꝛ cũ adhuc inimici essem⁹: recon
ciliati sumus deo per mortem filij eius. ad Roma. v. Ecce
apertissimã summe charitatis exhibitionẽ. Nec tamẽ satis
visum est inexhausto pietatis fonti: vt nostra assumẽs fra
ter noster fieret excelsus omnium creator: lapsorum suffi
cientissim⁹ reparator: nisi etiã nostra vt ita loq̃r fieret fa
ctura: dum in hoc mirabili sacramento sacerdotũ ministe
rio/ suam nobis exhibet presentiã sub sacramẽtis speciebus
symbolis: panis viniq̄ substãtia: in corp⁹ suũ et sanguinẽ
cõuersa ꝛ substãtialiter transformata. ¶ O Uiuificũ et
admirabile sacramẽtũ: q̃ corporali dei pñtia fruimur: q̃
celi ambitũ excedentẽ: luceq̄ inaccessibilẽ inhabitantẽ bre

uissima specierũ formula cohibitũ oculis corporeis contẽ
plamur. O perfectũ ⁊ ꝑmagnificũ donũ/qd ṗncipalẽ con
decuit munificẽtiã: quo sic se totũ nobis effudit: vt nil sibi
retineret in corpore aĩa deitate. Vere eleuata est magnifi
centia tua sup celos. Nam quicqd in celo fuit grẽ ⁊ glie/li
beralitate ineffabili cõtulisti. Et hoc quidẽ donũ verbis sa
cri canonis q̄ deo duce vtcũqȝ expoſuim⁹: cõsecram⁹/cõfici
m⁹ ꝯtrectam⁹: vt liceat dicere illđ. j. ioh. j. Qđ fuit ab initio:
qđ audiuim⁹: qđ vidim⁹ oculis nr̄is: qđ ꝑspexim⁹: et man⁹
nr̄e cõtrectauerũt de verbo vite: ⁊ vita manifesta est: ⁊ vi
dimus ⁊ testamur ⁊ annunciam⁹ vobis vitã eternã: q̄ erat
apud patrẽ: ⁊ apparuit nobis. Qđ vidim⁹ ⁊ audiuim⁹ an
nũciam⁹ vobis: vt ⁊ vos societatẽ habeatis nobiscũ: et vt
societas nostra sit cũ patre ⁊ filio ei⁹ iesu christo. Quis fra
tres tãte charitatis magnificẽtiã nõ miret? Quis nõ toto
hilaritatis affectu suscipiat? Quis ad tãte societatis prĩs
⁊ filij cõsortium nõ aspiret? Reuera admirãda/stupẽdaqȝ
sunt hec excellẽtissima dei dona. ¶ B Sedsi qđ superest
attẽti⁹ cõspexerim⁹: quo nos ꝑducet incõprehensibilis ex
cellẽtioris modi donationis admiratio: quo inqȝ q̄so? Nõ
suffecit summe liberalitati se nobis dedisse in peregrina
tionis comitẽ: ⁊ sociũ nobiscũ in hoc eucharistie sacramen
to ſm nomẽ suũ oẽm in se gratiã cõtinẽte: nisi in eo se tra
deret famescẽtib⁹ in eduliũ vegetãs ad vitam eternã. In
viaticũ cõfortãs nos ad ꝑficiẽdã hui⁹ exilij viã: et in pign⁹
eterne salutis: ⁊ oĩs satiatis: ⁊ cõmunionis summã. Hoc
est qđ ꝓpheta post laudes prioris doni decantatas expe
ctabat (al's expetebat.) Magnificentiã glie tue loquent
(inqt) ⁊ mirabilia tua narrabũt. Sed adhuc donũ diuini
expectãs alimẽti: addit. Oculi oĩm in te sperant dñe: ⁊ tu
das illis escã in tpe opportuno: Aperis tu manũ tuã: ⁊ im
ples oẽ aial bñdictione. Ps. cxliiij. q̄si diceret: q̄cqd hacte
nus dedisti parũ est: adhuc inedia destituti expectam⁹ oẽs
donec largã manũ magnificẽtie aperiẽs: nosqȝ oẽs adhuc
aĩales: dono q̄ teipm̄ date digneris in escã satiando oĩ im
pleas bñdictione. Et ecce factũ est. Disposuit rex noster sa
lomõ pacific⁹ mẽsam cũ cibis/⁊ ꝓpositionis panib⁹: q̄s vi
dẽs regina saba: ecclie ex gẽtib⁹ collecte figura: admirata
est: ⁊ pre stupore nõ remãsit in ea spũs. iij. Reg. x. ⁊. ij. Pa
Hester. j. ral. ix. ¶ Hoc cõuiuiũ grande qđ asuer⁹ beatitudo nr̄a/in
cõiũctione Hester q̄ est ex populis eleuata: parari iussit su
permagnificũ cũctis ṗncipib⁹ ⁊ seruis suis: q̄ dedit req̄em
vniuersis ꝓuincijs ac dona largit⁹ est: iuxta magnificẽtiã
ṗncipalẽ. Magna eadẽ dona i hoc cõuiuio ecclie sue chri
stus dedit/corp⁹ videlicet suũ in cibũ: sanguinẽ in potum:
aiam in p̄ciũ: deitatẽ in cõdimentũ liberaliter exhibendo.
ij. Para ¶ Hoc phase qđ celebrauit Ezechias rex: ad cui⁹ ꝑficiẽdũ
lipo. xxx. mysteriũ sanctificata est sacerdotũ plurima multitudo: et
oĩs terra iuda dñm fideliter cõstrẽtiũ hilaritate ꝑfusa est:
tã sacerdotũ ⁊ leuitatũ: q̄ꝫ vniuerse frequẽtie q̄ venit ex isra
el: idest tota frequẽtia christiani ppl'i: cõmunicãs huic do
no dñi iesu christi. Hoc enĩ panis ꝯfirmãs: ⁊ vinũ letificãs
cor hoĩs: ac cib⁹ ligni vite: quo q̄ digne vescit̃: morẽ vide
re nõ poterit in eternũ. Ad cui⁹ sumptionẽ fructuosissimã
q̄ supest pars officij disponit. ¶ C Postq̄ enĩ sacratissi
mũ altaris officiũ qđ missa dicit̃: in ṗma sui parte ṗmisit ꝑ
parationẽ ppl'i: ⁊ offerendoꝝ: q̄ đ: missa cathecuminoꝝ. Et
in scđa q̄ canon dicit̃: subiũxit cõsecrationẽ oblatorum. In
hac tertia parte q̄ cõmunio recte noiat̃: ꝓcedit ad partici
pationẽ cõsecratoꝝ. In ṗma parte ꝑplus illuminat̃ ⁊ ma
teria idonea altari ꝑsentat̃. In scđa forma tradit̃ q̄ eucha
ristia cõficit̃ ⁊ summo prĩ offert̃. In tertia et finali ꝑ sum
ptionẽ sacramẽti/fruct⁹ ei⁹ cũ bñdictionis plenitudine ꝑci
pit̃. Diuidit̃ aũt hec pars ſm Diony. c. iij. de ecclastica hie
rarchi. in tres ꝑtes. In ṗma ad sacrã eucharistie sumptio
nem ṗparatio cũ exhortatione ṗmittit̃. In scđa cõmunio
ipa sumit̃ ⁊ dispẽsat̃. In tertia cũ grãꝝ relatiõe finis my
sterijs iponit̃. Scđa ibi. Per. e. d. n. Tertia in antiphona:
q̄ post cõiõnẽ đr: ⁊ ſm officioꝝ diuersitatẽ variat̃. Et q̄ ad
dignã tãti mysterij participationẽ ex nobis exurgere non
valem⁹. Dñs enĩ est q̄ opat̃ i nobis velle ⁊ ꝑficere ꝓ bona
volũtate. ad Phil. ij. Neqȝ enĩ sufficiẽtes sum⁹ cogitare ali
q̄d a nob̄ q̄si ex nob̄: sȝ sufficiẽtia nr̄a ex deo est: q̄ fecit nos
idoneos ministros no. te. i hui⁹ sacri institutiõe ichoati. ij. ad
Coꝝ. iij. Ideo hãc a dño orõnib⁹ obtinere opȝ. Premittit
igr̃ i ṗmis exhortationẽ ad orãdũ misericordẽ ⁊ clemẽtissi
mũ prẽꝫ. Scđo poit ipaȝ orõnẽ ibi: pr̃ nr̃. ¶ Circa ṗmũ dic.

Oremus preceptis saluta

ribus moniti: ⁊ diuina institutiõe formati audem⁹ dicere.
¶ Pane celesti iã cõfecto: stans ad arã sacerdos alta vo
ce premonet oẽs petere hunc panẽ dicẽs: Oremus. Atten
dens q̄ꝫ in patrũ desiderio ante dudũ est desiderat⁹: q̄ꝫ quis
nullus esset q̄ esuriẽtib⁹ dare ⁊ frãgere posset. Hinc Thre
no: ũ. iiij. Paruuli petierũt panẽ: ⁊ nõ erat q̄ frãgeret eis.
Hic autem modo sperat̃ a dñi benignitate: q̄ꝫ suis quidẽ
viribus: sed sacerdotis manib⁹ frangat̃: ⁊ distribuat̃ vni
cuiqȝ ſm q̄ꝫ oportet. Et ideo ad excitãdũ hoc desideriũ: sa
cerdos exaltat vocẽ in hac oratione: duo circa hoc faciẽs.
Excitat enĩ desideriũ ad petendũ panẽ celestẽ: dicẽs in cõ
muni: Oremus. Deinde ad temeritatis excusationẽ ⁊ pre
sumptiõis allegat salutaria orãdi monita ⁊ p̄cepta: ac cir
ca orãdi modũ diuine instructionis instituta. Cũ enĩ vt ṗ
missum est in ꝓhemio: multa req̄rant̃ ad fructuosam hui⁹
celestis alimonie mãducationẽ: ne cib⁹ vite vertat̃ in cibũ
mortis: sicq̄dẽ de eo in ꝓsa canit̃. Mors est malis: vita bo
nis. opus est vt orem⁹: ne cibus vite nobis vertat̃ in cibum
mortis: ⁊ cibus salutaris ꝓpter nostrã indispositionẽ fiat
nobis exitialis. Indigne enĩ mãducãtes iudiciũ sibi man
ducãt et bibũt: facti rei corporis et sanguinis dñi: vt dicit
apl'us. j. Corinth. xj. ¶ D Inter req̄sita ad digne cõmuni
candum numerat̃ oratio. s. lec. xiij. Ad orandũ autẽ precce
ptis monemur vtriusqȝ testamẽti/noui ⁊ veteris/euange
licis ⁊ apl'icis: ideo subiũgit/p̄ceptis. Vñ. ij. Paral. xx. Cũ
ignorem⁹ q̄d agere debeam⁹: hoc solũ habem⁹ residui: vt
oculos nostros dirigamus ad te: haud dubiũ quin in ora
tione. Item Tob. iiij. Omni tpe benedic deum: ⁊ pete ab
eo vt vias tuas dirigat: ⁊ oĩa cõsilia tua in ipso ꝑmaneãt.
⁊ Eccli. xviij. Nõ impediaris orare semper: q̄m merces dei
manet in eternũ. Monemur ⁊ p̄ceptis euangelicis Luc.
xviij. semꝑ orare ⁊ nõ deficere. Et apostolicis. vñ. j. Thes.
vlti. Sine intermissione orare. Item ad Heb. iiij. Adeam⁹
cum fiducia ad thronũ gratie dei: vt misericordiã cõsequa
mur: ⁊ gratiã inueniamus in auxilio opportuno. Tota scri
ptura huiusmodi p̄ceptis ⁊ moniti plena est. ¶ Additur
Salutaribus. quia scripture p̄cepta ad vtilia ⁊ ea que salu
tis sunt diriguntur. vnde. ij. ad Timo. iij. Oĩs doctrina diᵘ
uinitus inspirata vtilis est ad docendũ: ad arguendũ: ad
corripiendum: ad erudiendum in iusticia: vt perfectus sit
homo dei ad omne opus bonũ instructus. Salutaria igi
tur sunt monita/⁊ vtilia p̄cepta inducẽtia ad orandũ: qui
bus inuigilandũ est: ne contẽnẽtes tã salubrẽ exhortatio
nẽ dei beneficio reddamur indigni. iuxta illud beati Gre
gorij. x. moral. Dignum profecto est vt ab eius beneficijs
quisquis sit extraneus: cuius iussionibus nõ vult esse sub
iectus. ¶ Sed cum monere ⁊ precipere contrarias habẽt
conditiones: preceptũ enim vim habet obligatiuam: mo
nitio vero tñ inductiuam et exhortatiuam: cur hec simul
iungunt̃: cum dicit Preceptis salutaribus moniti. Respõ
det Alexan. parte. iiij. q. xxvij. q̄ꝫ doctrina orandi ⁊ preser
tim hui⁹ orationis ad quam inducimur: christi est qui ma
gister est ⁊ domin⁹. Ioh. xiij. Vos vocatis me magister et
domine ⁊ bene dicitis: sum etenim. Domini autẽ est preci
pere ⁊ instituere. Magistri monere ⁊ instruere: vt illa du
plex autoritas insinuaret̃: dñationis scȝ ⁊ magisterij: copu
latur hic institutio ⁊ preceptum ⁊ monitio. Preterea dicit
Alexan. Monitio dñi: licet nõ importet obligationem ne
cessitatis: sicut illud qđ est p̄ceptũ simpliciter: importat tñ
obligationẽ reuerẽtie: vt sicut ob necessitatẽ salutis ac q̄rẽ
de incũbit exequi id qđ p̄ceptũ est: sic ob reuerẽtiã domini

monẽtis incũbit exequi qđ monet. Monita em̃ hic dicun-
tur p̃cepta. ¶ E Sequitur. Et diuina institutione formati
idest firmiter eruditi. q̃d scꝫ et q̃liter orare debeam⁹. Hoc
em̃ nescit mortal' ĩbecillitas nisi doceat. vñ ad Ro. viij. dr.
Quid orem⁹ sicut oportet nescim⁹. Vñ ꝛ filij zebedei in pe
titione rep̃hẽsi sunt: q: nõ recte petierũt: dicẽte eis christo
Nescitis q̃d petatis. Matth. xx. Et Jaco. iiij. Petitis ꝛ nõ
accipitis eo ꝙ male petatis. Ea propter discipuli ne in pe-
titiõe errarẽt: christũ adierũt: petẽtes vt quẽadmodũ orã
dũ eẽt eos institueret dicẽtes. Dñe doce nos orare. Mat.
vi. vñ ꝛ p̃cib⁹ eorũ inclinat⁹ plurima salutis monita circa
orationis modũ ꝛ formã tradidit dicẽs. Cũ oraueritis nõ
eritis sicut hypocrite: q̃ amãt in synagogis ꝛ ãgulis platea-
rũ stãtes orare vt videant ab hoib⁹. Tu aũt cũ oraueris in-
tra in cubiculũ tuũ: ꝛ clauso ostio: ora patrẽ tuũ i abscõdi
to. Tradidit ꝛ formã orãdi dicẽs. Orãtes nolite multũ lo
q̃ sicut ethnici faciũt. Putãt em̃ ꝙ i multiloq̃o suo exaudi
ant. Sic aũt orabitis. Pr̃ nr̃ q̃ ꝛc. Hac diuina institutione
edocti: nõ nr̃a presumptiõe temeraria Audem⁹ dicere. sciẽ
tes q̃d: a q̃: qualr̃ orare debem⁹: Christo autore pariter et
doctore: q̃ ausum p̃bet orãdi salutaribꝫ p̃ceptis: fiduciã ipe
trãdi exhortationis monitis. Amẽ amẽ dico vobis: si q̃d pe
tieritis patrẽ in noie meo dabit vobis. Joh. xvi. Petite et
accipietis: q̃rite ꝛ inuenietis: pulsate ꝛ aperiet vob. Lu. xi. Pre
bet ꝛ doctrinã dep̃candi diuinis formãs institutis. Et sm̃
Alexã. dicit notãter formati nõ informati. q̃ notat ꝙ diui-
na institutio firmiter nobis inherere debet: sicut forma ei
cui⁹ est forma. ppter qđ signãter dr̃: formati potius ꝙ infor-
mati: licet idẽ importẽt. Vñ instituta dñi debẽt i corde scri
bi. Prouerb. vij. Serua mãdata mea ꝛ viues: ꝛ legẽ meã
q̃si pupillã oculi tui. Liga eã in digitis tuis. scribe illã i ta-
bulis cordis tui. ¶ F Et q: ad orãdũ tã salubriter exhor-
tamur: vidẽda sunt aliq̃ de oratione: q̃ten⁹ ad vtiliter orã-
dũ instructi: eidẽ fructuosi⁹ incũbam⁹. Quid em̃ oratione
p̃stãti⁹: q̃d fructuosi⁹: aut q̃d magis necessariũ: Cui⁹ excel-
lẽtia ex his colligit: vt dicit Guilh. parif. in diuina rhetori
ca circa p̃ncipiũ: ꝙ ois sacrificatio: ois bñdictio: oẽ sacr̃m:
ꝛ oino q̃cq̃d i cultu diuine honorificẽne agit: aut orõ est:
aut orõne p̃ficit. Itẽ ex eo ꝙ ois eccl̃ia sctõꝝ celesti ac diui
no magisterio erudita ac instituta: tãta tãq̃ multiplici ce-
lebritate frequẽtat oratiõnẽ: vt ꝛ die noctuq̃ insistat ꝛ in-
uigilet: ꝛ eidẽ vite p̃ntis tp̃a tãq̃ illi cõsecrata ꝛ debita par
tiat. Cui⁹ rei nulla alia cã vel rõ estimari vel cogitari põt
nisi orõnis tãta necessitas tantaq̃ fructuositas: q̃ tãte fre
quẽtationis ꝛ instãtie cõtinuitatẽ exigat ꝛ req̃rat. Deniq̃
sicut oẽs ꝟtutes orõne p̃ficiunt: ita nulla vera virt⁹ nisi p
orõnẽ obtineri põt. Vñ abbas isaac i sua colla. c. ij. ait. Est
ꝟtutũ ꝛ orõnis reciproca q̃dã inseparabilisq̃ cõiũctio ꝛ in-
uicẽ sibi mutua rõne cõnexa. Nã sicut ad orõnis p̃fectionẽ
ois tẽdit structura ꝟtutũ: ita nisi hui⁹ culmine hec oia vir-
tutũ genera fuerint colligata atq̃ cõpacta: nullo mõ fir-
Circa ma poterũt vel stabilia p̃durare. ¶ Vidẽda sunt ḡ de ora
oratione tione nouẽ in genere. Primo de ei⁹ q̃dditate ac definitio
vidẽda. ne ꝛ ac cui⁹ potẽtie ꝛ ꝟtutis sit act⁹. Scđo ad quẽ dirigẽda sit.
Tertio de sp̃eb⁹ orõnis. Quarto de his que petẽda sunt.
Quinto cui⁹ sit orare. Sexto de ei⁹ q̃litate: An vocalis eẽ
debeat an mẽtalis. Septimo de attẽtione. Octauo de ei⁹
efficacia. Nono de ei⁹ merito. ¶ G Quãtũ ad p̃mũ reci-
tat Alex. par. iiij. q. lxxviij. multas orõnis definitiões ꝟba
liter differẽtes: sm̃ sniam satis cõcordantes. Dam. lib. iij.
c. xxiiij. ita definit. Ascẽsus intellect⁹ ad deũ. Cui ꝯsonat il
la Aug. in ser. de oratione ꝛ ieiunio. Pius mẽtis affect⁹ in
deũ direct⁹. Et illa Hugonis. Cõuersio in deũ p piũ et hu-
milẽ affectũ. Itẽ definit Dam. Oratio est petitio decẽtiũ
a deo. Cui etiã cõsonat illa Aug. Rerũ inuisibiliũ inq̃sitio
Et illa glo. margi. sup illud. i. Thes. vlti. Sine intermissio
ne orare. Expressio desiderij ppter bonũ adipiscendũ: vel
malũ remouẽdũ in forma p verbũ exteri⁹ vel interius. He
em̃ exprimũt petẽda: priores exprimũt potẽtiã qua petit.
Aliter definit bea. Greg. x. moral. dicẽs. Orare ẽ amaros

in cõpunctione gemit⁹: ꝛ nõ cõposita verba resonare. Cui
similis est illa Hugonis. Deuotio ex cõpunctione p̃cedẽs
que dant sm̃ statũ penitentie. Itẽ beat⁹ Bern. in q̃dã epi
stola. Oratio est hominis deo adherẽtis affectio: ꝛ familia
ris q̃dã ꝛ pia allocutio: ꝛ statio illuminate mẽtis ad fruẽ-
dũ deo q̃diu licet. Cui cõsonat ista beati Amb. Oratio est
cib⁹ mẽtis p̃claraq̃ alimonia suauitatis: q̃ mẽbra nõ one-
rat: sed in ornamẽta cõuertit. Ornamẽta vtiq̃ moꝝ ac vir-
tutũ. He due dant sm̃ statũ p̃fectionis orãtis. He aũt defi-
nitiones diuersas orationis p̃prietates exprimũt: ꝛ magis
q̃dã sunt p̃prietatũ assignatiões ꝛ laudes: vt dicit Guil.
ꝙ cõuertibiles definitiões. Has pulchre ꝛ late p̃sequitur
Alex. loco allegato. Definit aũt orationẽ Guil. in de diui-
na rhetorica in sua generalitate sic. Oratio est petitio que
ad deũ dirigit: vel ad p̃sonas vel p̃sonã ppter ipsum. Pe-
titio aũt gen⁹ est ad orationẽ: q̃ generaliter est locutio in-
clinatiua alteri⁹ ad bonũ p̃standũ: vel malũ remouẽdum
Et dicit inclinatiua nõ optatiua: q: nõ est idẽ optare ꝛ pe-
tere. Multi em̃ optãt ꝛ desiderãt: q̃ nõ petũt: ꝛ multi op-
tant vel desiderãt q̃ oino habere nolũt. sicut viri sancti et
sapiẽtes q̃ multa cocupiscũt et desiderãt sm̃ sensualitatẽ:
a q̃b⁹ tñ se abstinẽt viriliter ꝛ auertũt. Qui aũt petit idu-
bitanter ostẽdit sese velle obtinere quod petit. Hec guil.
¶ H Ex his patet ꝙ oratio est act⁹ q̃dã potẽtie rõnalis
q: relatus ad deũ: qđ referre in deum soli potentie rõnali
cõuenit. Sed vtrũ sit act⁹ intellect⁹ vel voluntatis. Nam
vtrũq̃ vident definitiones sanctoꝝ astruere. Vt illa ascẽ-
sus intellect⁹ ad deũ. Et illa Aug. Pi⁹ mẽtis affect⁹ in deũ
direct⁹. Scđm p̃mã videt ꝙ sit act⁹ intellect⁹: sm̃ secũdã
ꝙ sit act⁹ volũtatis siue affect⁹. Pro quo notat Richar. in
iiij. dis. xv. q. iiij. ar. i. ꝙ oratio dupliciter potest accipi. Vno
mõ p desiderio obtinẽdi aliq̃d a deo quo desideras ordi-
net in ipsum. Et illo modo est act⁹ volũtatis vt eliciẽtis: ꝛ
intellect⁹ vt dirigẽtis. Alio mõ oratio est p̃positio hmõi de-
siderij loquẽdo deo p modũ supplicatiuũ. Sic dicit Isido
rus: orare est dicere. ꝛ sic est act⁹ intellect⁹ vt eliciẽtis: ꝛ vo
lũtatis vt mouẽtis. Ex illo patet ꝙ oratio siue sic siue sic ca-
piat: semper importat vtrũq̃ actũ intellectus ꝛ volũtatis.
Vterq̃ em̃ requirit ad orationẽ. Nihil em̃ petit obtineri
nisi affectu desideret: ꝛ intellectu desideriũ exprimat ei a
q̃ obtineri sperat. Solũ em̃ desideriũ obtinẽdi nõ est orõ.
Nã q̃ qđ desiderat suo ingenio ꝛ labore acq̃rit: nõ dr̃ orare
sed q̃ hoc ab alio sibi dari petit: orat. Req̃rit ergo exp̃ssio
petitiõis ꝟbo mẽtali ad min⁹: q̃nq̃ etiã ꝟbo signo vel ꝟbo
vocali. Sꝫ desideriũ hmõi exprimi nõ põt: nisi habeat sal-
tẽ vere: vñ oratio vtrũq̃ dicit. Sꝫ quod hoꝝ dicat substan-
tiue: ꝛ quod formaliter seu cõnotatiue est q̃stio. ꝛ sic respõ
sio Rich. distinguit: q: vtrũq̃ põt dicere sm̃ aliã ꝛ aliã ac-
ceptionẽ: parũ tñ refert: q: deficiẽte cõnotato ꝛ deficit sup-
positio: ideo vterq̃ act⁹ req̃rit vt sit oratio. Quia tñ orõ
frequẽti⁹ dicit petitio: ꝛ petitio est sine locutione vel mẽ-
tali vel exteriori: imo est locutio interior vel exterior: ideo
põt dici ꝙ oratio sit act⁹ rõnis: ille scꝫ q̃ loquit deo mẽtali-
ter a q̃ desiderat optata obtinere. Quõ aũt fiat interior lo-
cutio habitũ est supra lec. xxi. Nihil em̃ aliud est nisi p̃pri-
um desideriũ mente cõcipere: vt de⁹ illud cõcedat: ꝛ h̃ est
mẽtaliter exprimere verbũ mẽtale formare. Orõ vero exte-
rior est signũ aliqđ sensibile orationi interiori subordina-
tũ. Et ita btũs Tho. ij. ij. q. lxxxiij. ar. i. tenet orõnẽ eẽ actũ
rõnis. Et hoc idẽ innuit nomẽ petitio ꝛ qđ ponit p genere
definiti. ¶ Additur que ad deum dirigitur: quia sola peti-
tio que fit ad deũ imediate vel mediate per sanctos inter
cessores ꝛ proprie oratio dicitur. Vnde pene in oibus defi-
nitionibus supraposit is exprimit deus: tanq̃ is qui peti-
tur. Vnde vt dicit Guil. sola petitio que fit ad autorẽ p̃n-
cipalitatem potestatis in re que petitur: habẽtem: est ora-
tio. Hic autem est solus deus: in cuius sunt ditione cũcta
posita. Petitio vero que fit ad sanctos: quia non fit tanq̃
ad eos per quos principaliter implendũ fit qđ petit: sed
tanq̃ ad mediatores id a deo fieri impetrantes: pro quãs

to per eos fit ad deū oratio dicitur. Ideo additum fuit: vel ad personam vel personas propter ipsum. Ea em̄ que petenda sunt: gratia scilicet ⁊ gloria/solus deus dare potest ¶ I Ex quo patet solutio scḋe.q. scꝫ ad quem dirigenda sit oratio: scꝫ ad solum deū tanq̄ ad illum qui principalitatē habet potestatis petita cōcedēdi. Unde etiam colligit cuius virtutis oratio sit act⁹. Cū em̄ orans orādo deū ꝓtestat ipso facto deū esse summū oīm p̄ncipiū: oīa in sua ꝑtāte: exhibet sibi honorem latrie: vt patet ex dictis.s̄.lec. lix. Orādo em̄ petit ab eo tanq̄ ab eo q̄ principalitatē hꝫ ꝑtātis: q̄d soli⁹ dei est: vn̄ sic petēdo adorat: q: deū quē orat: ꝯfitet p̄mū oīm p̄ncipiū: oīa ꝑducēs: oīa gubernās: oīa ad ministrās: ꝑtinet igit̄ orōo ad v̄tutē latrie. Huic definitioni
Orō.q̄d
Guilh. satis ꝯcordat illa Dam̄. Oratio est petitio decētiū a deo. Et illa ingr̄i: Expressio desiderij ⁊c. ita q̄ addat̄. Expressio desiderij facta deo ꝓpter bonū adipiscēdū: vel malū remouendū formata ꝑ verbū interius vel extern⁹. Et licet deus nō indiget expressione vt noscat nostra desideria cuius oculis nuda ⁊ apta sunt oīa: tn̄ orans orādo deū elicit in se cognitionē desiderij sui: vt de⁹ illud cōpleat: q̄d est exprimere ⁊ loqui deo. ¶ Ex Ad tertiū/scꝫ de specieb⁹ orationis/tanta est varietas: vt nisi speciali sp̄ussancti illuminatione cōprehēdi nō p̄nt. Nam tot orationis species assignari possunt: quot in aīa vna: imo in cūctis aīab⁹/status queūt qualitatesq̄ generari. Scḋm mensurā nāq̄ puritatis in qua mens vnaqueq̄ ꝓficit: ⁊ qualitatē stat⁹ in quo vel ex accidentib⁹ inclinat̄: vel per suā renouat̄ industriā: ipsa quoq̄ nomē satis singulis reformat̄: ⁊ idcirco vniformes orationes emitti semꝑ a nemine posse certissimū est. Aliter em̄ q̄sq̄ supplicat cū alacer est: aliter cū tristicie vel desperationis pōdere ꝑgrauat̄: aliter cū spiritalib⁹ successibus viget: aliter cū impugnationū mole deprimit̄: aliter cū veniā pctōrū. aliter cū acquisitionē gratie seu cuiuslibet virtutis exposcit: vel certe extinctionē cuiuslibet vitij deprecatur: aliter cū cōsideratione gehēne ac futuri iudicij timore cōpungitur: aliter cū spe futurorū bonorū desiderioq̄ inflāmat̄: aliter cū in necessitatib⁹ ⁊ periculis: aliter cū in securitate ⁊ trāquillitate versat̄: aliter cū sacramentorū celestiū reuelationib⁹ illustrat̄: aliter cū sterilitate virtutum ac sensuū ariditate constringit̄: vt dicit abbas Isaac de oratione. ca. viij. Scḋm oēs has ⁊ innumeras alias diuersitates orantiū: sumi p̄nt alie ⁊ alie spēs orationū. Preterea s̄m diuersas orationū cōsiderationes ac cōparationes nūc ad eum qui oratur: nunc ad eos/pro quibus oratur: nunc ad ipsa q̄ concedi postulant̄: aut remoueri petuntur: nunc ad radices e quib⁹ orādi affect⁹ oritur: nūc ad alia quedā/varie sumunt̄ orationū spēs: que oīa ꝓsequi: etsi nō impediret ingenij obtusitas: ꝓhiberet tn̄ digressionis a p̄ncipali nr̄a materia nimia ꝓlixitas. Sufficiat vel tangere spēs illas/q̄s aplu8.j. ad Timoth. ij. exarauit. ¶ L Quatuor itaq̄ orōnis spēs assignat apl's cū ait.j. Timoth. ij. Obsecro p̄mū omniū fieri obsecrationes/orationes/postulationes/grār̄ū actiones ꝑ oīb⁹ hoīb⁹. Que pene tot habēt interp̄tes: quot expositores. In colla. patrū collatione. ix. distinguunt̄ s̄m. iiij. stat⁹ hoīm. Nā p̄mo obsecratio ad incipientes peculiari⁹ ꝑtinet: qui adhuc vitiorū suoꝝ aculeis ⁊ memoria remordent̄. Est em̄ obsecratio imploratio vel petitio ꝑ peccatis: qua vel ꝑ p̄sentib⁹, vel ꝑ p̄teritis admissis suis vnusquisq̄ compunctus veniā deprecat̄. Scḋa oratio q̄ ad illos specialiter ꝑtinet: q̄ in ꝓfectu iam spiritali/appetituq̄ virtutū quadā mētis sublimitate ꝯsistūt: Est em̄ oratio vt spēs in alijs cōdistincta: cū aliud aliq̄d offerimus seu vouem⁹ deo: vt cū renūciantes mūdo spōdēt cordis intētione dn̄o seruire: aut cū ꝓponūt firme vitiorū radices fundit⁹ eruere: q̄d ad ꝓficientes ꝑtinet. Tertia spēs postulatio/eos respicit q̄ ꝑfectionē votoꝝ suorū opib⁹ implētes/intercedere ꝑ alijs cōsideratione fragilitatis eorū ⁊ charitatis studio ꝓuocant̄. Est em̄ postulatio supplicatio que ex charitatis feruore ꝑ alijs fundit̄. Quarta spēs gratiarū actio ad illos respicit: qui iam penalis cōscientie

spina de cordib⁹ euulsa: securi iā munificētias dn̄i ac miserationes: quas vel in p̄terito tribuit: vel in p̄senti largit̄: vel ꝑparabit in futuro/mēte purissima retractātes ad illā ignitā que ore hominū nec cōprehēdi nec exprimi pōt: orationē feruētissimo corde rapiant̄. Et has quatuor supplicationū spēs etiā dn̄s ipe in suis orationib⁹ exēplauit. Nā obsecrationis gen⁹ assumpsit dū in horto orauit. Pater mi si possibile est trāseat a me calix iste. Uel illud q̄d ex ei⁹ ꝑsona cantat̄. De⁹ deus me⁹ respice in me quare me dereliquisti. Orationē vero cū dicit Joh. xvij. Ego te clarificaui super terrā. opus cōsummaui q̄d dedisti mihi vt facerē. Postulationē cū dicit Pater q̄s dedisti mihi: volo vt vbi sum ego: ⁊ ipsi sint mecū. Joh. xvij. Itē cū dixit. Pater ignosce eis: q: nesciūt q̄d faciūt. Luc. xxiij. Gratiarꝫ actionē cū dicit: Cōfiteor tibi p̄r dn̄e celi ⁊ terre: q: abscōdisti hec a sapiētib⁹ ⁊ prudētib⁹: ⁊ reuelasti ea paruulis: ita pater: q̄m sic placitū fuit ante te. Matth. xj. Aut cum dicit Joh. xj. Pater grās ago tibi: q̄m audisti me: ego aūt sciebā: q: semꝑ me audis. P̄nt tamē oīa illa quatuor orationū genera in vna supplicatione ꝑfecta cōprehēdi. Vt̄ ⁊ declarari posset in oratione prolixa quā fecit dn̄s post cenam vltimam. Johan. xvij.
Matth. xxvi.
¶ M Glo. or. j. Timoth. ij. nō multū difformiter a predictis vult q̄ spēs ille seu differētie orationū assignare ab aplo/dicūt differētias orationis s̄m q̄ oratio dicit̄: qua exprimunt̄ petēda s̄m gradus q̄b⁹ ꝑficit̄ a statu culpe ad statū glorie. Unde obsecratio dicit̄ adiuratio ꝓ reb⁹ difficilibus: vt ꝑ cōuersione impij/aut remotiōe mali. Oratio est petitio bonorū: vt virtutū ꝑ iā cōuersis. Postulatio est petitio glie celestis pro iā iustis. Gratiarū actio est gratiarū relatio generaliter ꝑ oībus. Beat⁹ tho. in iiij scrip. dis. xv. ⁊ scḋa scḋe. q. lxxxiij. art. vlti. quē sequit̄ Petrus de aliaco: Nicolaus de lyra: ⁊ alij plerīq̄/distinguit dictas quatuor spēs s̄m ea q̄ requirunt̄ ad orationē: nō seruat tn̄ ordinem quē apl's ponit. Uū s̄m eū ad orationē tria req̄runt̄: Quorū p̄mū est q̄ orās mēte ascēdat ad deū quē orat: q̄d signatur noīe orationis: accipiēdo ꝓprie nō cōiter. Nā s̄m dam̄. Oratio est ascēsus intellect⁹ in deū. Ascensus dico ad cogitandū ⁊ memorandū diuinas perfectiones/potentiā/sapientiā/bonitatē/⁊ ceteras. Que etiā iō verbis exprimuntur: vt ꝑ ea mens ad deū cognitione ⁊ amore eleuet̄: vt cū ecclesia orat. Omnipotens ⁊ misericors deus ⁊c. ¶ Scḋo req̄rit̄ petitio: q̄ significat̄ noīe postulatiōis: siue determinate aliquid ꝓponat̄: vt illud salo. Prouerb. xxx. Duo rogaui te ne deneges mihi antequā moriar. Uanitatē ⁊ verba mēdacij lōge fac a me. Mēdicitatē ⁊ diuitias ne dederis mihi. q̄d quidā ꝓprie noīant postulationē. Siue indeterminate: vt cū q̄s gn̄aliter petit exaudiri vel iuuari. vt i ps̄. xxx. Inclina ad me aurē tuā: accelera vt eruas me. Et illud ps̄. lxix. De⁹ in adiutoriū meū intēde: dn̄e ad adiuuādū me festina. Et hāc noīant supplicationē. Siue solū factū narret̄ vt illud Joh. xj. Ecce quē amas infirmat̄: q̄d vocāt insinuationē. ¶ Tertio req̄rit̄ rō ipetrādi q̄d petit/⁊ h̄ vel ex parte dei q̄ petit̄: vel ex parte ei⁹ q̄ petit. Rō q̄dē impetrādi ex ꝑte dei/est dei scītas ⁊ ꝑfectio: ꝓpter quā petimus exaudiri. s̄m illō Daniel. ix. Propter temetipm̄ inclina de⁹ me⁹ aurē tuā. ⁊ ad hoc ꝑtinet obsecratio: q̄ est ꝑ sacra cōtestatio: sicuti cū dicim⁹. Per crucē ⁊ passionē tuā: li. nos dn̄e. Sic peccator: q̄n petit ꝑ se amotionē culpe: ⁊ si ei⁹ petitio nō ē accepta rōne petētꝭ: accepta tn̄ ēē pōt rōne mediatoris ꝑ quē fit adiuratio: sicut si diceret peccator: Obsecro te dn̄e per preciosā mortē tuā: vel ꝑ dulcissimā matrē tuā. Acceptā em̄ illā orationē faceret intercessio matris: vel inuocatū beneficiū passionis. Sic cōsueuit eccl'ia in orōnib⁹ ad patrē facꝫ cōcludere: Per dn̄m nr̄m iesū christū vt. s̄. frequēter expositū est. Sic ꝯtestamur deū ꝑ sc̄tōs q̄ sibi placuerūt. Sic in letania. Per incarnationē tuā. per natiuitatē tuā ⁊c. li. nos dn̄e. Rō v̄o ipetrādi ex parte petētꝭ est gratitudo: q: de acceptis bn̄ficijs grās agēdo meremur potiora nobis cōferuari: augeri: ⁊ accipere potiora. Uiā aūt impetrādi sibi claudit: qui de acceptis gratias non agit. Et vt dicit Glo. hays

monis:hec quatuor species in officio misse inueniunt. Nā
obsecrationes sunt q̄ precedūt cōsecrationē: in q̄b⁹ fit me-
moria christi/doctrine eius/ sanctorū: sic q̄ dā sacra cōme-
morant. Orationes vero sunt ea q̄ in cōsecratione dicunt
in q̄ mens nr̄a maxime debet eleuari in deū. Postulatio-
nes vero sunt: q̄ in sequētib⁹ petitionib⁹ sequunt: q: eter-
na bona/ z pax determinate z gn̄aliter viuis z mortuis po-
stulant. Que vo post cōmunionē dicunt: sunt grāꝝ actio-
nes. Et hec quatuor cōiter in orationibus ecclesie ac colle-
ctis simul inueniunt: vt in illa orone. Omnipotēs sempi-
terne de⁹ mestoꝝ cōsolatio: laborātiū fortitudo: perueniant
ad te preces: de q̄cūq; tribulatione clamātiū: vt oēs in ne-
cessitatib⁹ suis: tuā misericordiā sibi gaudeāt affuisse. In
qua primū oipotēs scȝ de⁹: ptinet ad orationē: mestoꝝ con-
solatio zc. ad grāꝝ actionē. q̄d sequit: perueniāt ad te p̄ces
zc. ptinet ad postulationē. p christū dn̄m nostrū: ptinet ad
obsecrationē. Et ita est videre pene de oib⁹. ¶ Ex his aūt
patet: vt dicit dn̄s Pe. de aliaco: q̄ obsecrationes/ orones
postulationes/ gratiarū actiones/ nō sunt partes subiecti-
ue: hoc est spēs orationis: pp̄ter q̄d non oportet q̄ defini-
tio orationis cōueniat cuilibet harū partiū: Sed sunt par-
tes integrales ex q̄b⁹ cōponit oratio pfectissima. Consistit
tn̄ oratio principaliter in ipsa postulatione siue petitione.
vn̄ bn̄ definita est petitio: q̄ ad deū dirigit: vel ad psonas/
aut psonā pp̄ter christū. Vel sm Dam. est petitio decētiū
a deo mediate vel imediate. Sūt z alie diuisiones sctoꝝ/
z expositiones p̄fate diuisionis: quas late psequit Alex̄.
Sed q̄ dicta sunt sufficit tetigisse. ¶ N Nūc videndum
est de his que petēda sunt: z de hoc breuiter dicit sm btm̄
Aug. ad pbā de orādo deū: Que licet desiderare: hec licet
z petere. Sed sm Rich. breui distinctione absoluit hec q̄-
stio. Nā triplicia sunt q̄ desiderari possunt. Quedam q̄b⁹
nō possum⁹ male vti saltē formaliter/ vt v̄tutes/ grā z glo-
ria: z talia determinate z simpliciter peti possunt i orone.
Sic em̄ legim⁹ sanctos simpliciter petijsse. Ostēde nobis
faciē tuā z salui erim⁹. Itē dirige me in semita mandatorū
tuoꝝ. Et hoc verū est de gratia gratū faciēte z gloria: illis
nemo male vti pōt: nec formalr nec obiectiue: q: repugnāt
omni malo vsui/ scȝ peccato: sic z ceteras virtutes charita-
te formatas simpliciter petim⁹: q: pp̄ter charitatē formā-
tem eas etiā nemo male eis vtit obiectiue. Sec⁹ de mora-
lib⁹ tm̄: id est grā nō formatis: illis male vti possum⁹ obie-
ctiue: q: de eis q̄s pōt extolli z supbire: sicut de virtutibus
naturalib⁹: z nō sunt inter summa: sȝ iter mediocria bona
numerāda. Quedā sunt bona q̄b⁹ possum⁹ z bene et ma-
le vti/ vt bona naturalia/ dona gratie gratis date: ac bona
temporalia: z illa nō sunt determinate petēda z p se. id est
absolute: sed sub cōditione/ si de⁹ p̄uidet illa ad salutē no-
strā esse vtilia. Illa vero q̄b⁹ bn̄ vti nō possum⁹ ea acceptā
do. vt vindicta de inimicis: victoria in bellis iniustis: potē-
tia pauperes opprimēdi: z similia: q̄ sine pctō adesse non
possunt: nullo mō sunt petēda a deo in oratione vt hec no-
bis cōcedant. De hoc lati⁹ in petitionib⁹ dn̄ice orōnis trac-
tādū erit: eo q̄ oia oranda seu petenda in ipa continent.
¶ O De quinto/ scilicet cui⁹ sit orare. Ad hoc respōdet
beat⁹ Tho. q. p̄allegata ar. x. post Alex̄. q̄ quia oratio est
actus rōnis/ quo aliq̄s superiorē deprecat: sicut imperiū
est act⁹ superioris quo inferior ad aliq̄d ordinat. Illi pro-
prie cōpetit orare: q̄ rationē habet z superiorē. Vn̄ pȝ q̄
omni rōnali creature vsum rōnis habēti: z solū tali ꝯuenit
orare: q̄les sunt angeli z homines. De angelis bonis ma-
nifestū est. Vn̄ Raphael. Dū orabas zc. Ego obtuli ora-
tiones tuas dn̄o. Tobie. xij. Offerendo aūt orationes/ et
ipse orabat desiderando orones tobie a deo exaudiri. De ma-
natꝭ. Math. viij. Demones rogabāt eū dicētes. Si eijcis
nos hinc mitte nos in porcos. De hominib⁹ bonis pphe-
tis z sctis plena est vtriusq; testamēti scriptura. De dāna-
tis. Luc. xvi. Diues epulo orabat. Pater abraam miserere
mei: z mitte lazarū zc. Deo vero q: superiorē non hȝ orare
p̄stare cōuenit: z nō orare. Neq; ex eo q̄ vna psona est ab

alia: z p hoc exaudire orantē ab ea hȝ a qua z essentiā. Nō
tn̄ propter hoc vna est superior alia: licet origine sit prior.
Vn̄ in symbolo athanasij: Tres psone coeterne sibi sunt z
coeq̄les: z nulli psone diuine cōuenit orare. q̄ vero christ⁹
patrē orasse legit: nō sm diuinā naturā hoc egit: sed sm hu-
manā pro nob assumptā: sm quā ait: Pater maior me est
Ioh. xiiij. Brutis q: rōne carēt: orare nō cōuenit. Et licet
dicat in Ps. Qui dat iumētis escā ipsoꝝ: z pullis coruorū
inuocantib⁹ eū. Inuocare capit ibi pro naturali desiderio
quo omnis creatura etiā nō cognoscēs appetit deo assimi-
lari: vt dicit Phs. ij. de aia: q: appetit esse z pmanere: z ea
q̄b⁹ potest in esse cōseruari. Sic z oia dicunt deo obedire
propter naturalē instinctū/ quo a deo mouent. ¶ P Ale-
xander de ales. q. xci. par. iiij. lati⁹ prosequit illā questionē
de psonis in diuinis. de beatis: de viatorib⁹: de damnatis.
De primo dicit. Non potest esse oratio in diuinis: q: oratio
de sua ratione repugnat idētitati substātie: repugnat etiā
equalitati potētie: repugnat fontalis plenitudinis opulē-
tie. Ergo q: in diuinis nulla est substātie diuersitas: ideo
nec oratio: q: null⁹ orat se. Nulla etiā potentie minoritas:
igit nec oratio: q: ois orās magis potentē orat: qui aliq̄d
prestare potest quod ipse nō pōt. Quia etiā in bonis nul-
la egestas: igit nō oratio. Omnis em̄ orans orat pro aliq̄
supplēdo: quo caret is vel ali⁹ pro quo orat: q: ergo perso-
narum in diuinis est substantie identitas: potētie equali-
tas: z eadē fontalis plenitudinis opulētia: nō pōt ibi esse
oratio. Christo aūt sm assumptam naturā optime ꝯuenit
orare: tū propter meritū: tū pp̄ter exemplū: tū pp̄ter veri-
tatis assumpte nature argumentū: tū pp̄ter officiū assum-
ptū exequēdū. Cōgruebat em̄ ratione sui meriti: quia sua
oratione merebat nobis q̄ sum⁹ min⁹ idonei ad susceptio-
nē bn̄ficioꝝ dei. Ratione exēpli: vt discipulos suos z cōse-
quenter nos ad orationis exercitiū inuitaret. in cui⁹ exer-
citio maxime aduersari⁹ superat: pp̄ter quod domin⁹ di-
cit Math. xxvi. Vigilate z orate vt nō intretis in tētatio-
nē. Vn̄ Amb. sup Beati imaculati. Pernoctabat i oratio-
ne dn̄s iesus: nō indigēs petitiōis auxilio: sȝ statuēs nobis
imitationis exemplū. Orare etiā cōuenit christo in argu-
mentū veritatis assumpte humanitatis: vt se ostēderet ve-
rū hoiem: z vere a deo missum. Hic Ioh. xi. dicebat: Pater
grās ago tibi qm̄ audisti me: Ego aūt sciebā: q: semp me
audis: sȝ pp̄ter populū istū q̄ circūstat dixi: vt credāt: q: tu
me misisti. Vltimo cōgruebat christo orare ratione officij
q: ipse sacerdotis z pōtificis habebat dignitatē. Vn̄ sicut
ad officiū ei⁹ pertinebat sacrificiū pro peccatis offerre: ita
z pro peccatorib⁹ exorare. Vn̄ ad Heb. v. Omnis pōtifex
ex hominib⁹ assumpt⁹ p hominib⁹ constituit in his q̄ sunt
ad deū: vt offerat dona z sacrificia p peccatꝭ. Et sequit. c.
vij. Iesus aūt eo q̄ maneat in eternū: sempiternū habet
sacerdotiū: vn̄ z saluare in ppetuū pōt: accedēs p semetip-
sum ad deū: semper viuēs ad interpellandū p nobis. Di-
xit: semp viuēs ad interpellandū: q: nō tm̄ dū in humanis
vitā adhuc mortalē ageret: sed z nunc: z vsq; ad generale
iudiciū interpellat p nobis ratione humane nature rep̄-
sentatione sui ad patrē ea parte qua homo est: ex qua pre
mediator noster est: vt dicit glo. supra verbū allegatū: scȝ/
semper viuēs ad interpellādū pro nobis. Glosa interl. re-
presentatione sui ex ea natura qua pontifex: id est huma-
na/ quā celis intulit: interpellat p nobis. ¶ Q Nec ob-
uiat p̄dictis q̄d de spiritusancto Paulus dicit ad Ro. viij.
Quid orem⁹ sicut oportet nescim⁹: sȝ ipse spirit⁹ postulat
p nobis gemitib⁹ inenarrabilib⁹. Nā sm q̄ exponit btūs
Augu. de bono pseuerantie. intelligendum est causaliter.
Postulat pro nobis: id est nos postulare facit. Vnde dicit
Quid em̄ est q̄ ipse spiritussanct⁹ interpellat: nisi interpel-
lare facit gemitib⁹ inenarrabilib⁹/ sed veracib⁹. Tropo em̄
illo dicit quo dicim⁹: letū diē/ q̄ letos facit. Quod vo Da-
mascenus lib. i. c. x. loquēs de spiritusancto: vocat eū inter-
pellatorē paracletū/ ita dicēs: Deprecatorē z interpellato-
rē paracletū: z vniuersoꝝ deprecationes suscipientē p oia

similem

similem patri ⁊ filio: intelligēdū est ꝑ quandā appropria-
tionem. Nam preces nostras ꝑ quandā appropriationem
suscipit. Cū enim actus dei respectu creature, sit totius tri-
nitatis: suscipere preces orantiū attribuit spūiscō: sicut ⁊
ipsa bonitas ſm quā suscipiunt preces humiles miseroꝝ.
Et ꝑ hunc tropū intelligende sunt plures autoritates: in
quib⁹ spūssctūs dicit aduocatus noster: ⁊ pro delinquenti
bus interuenire apud iusticiā patris: vt loquitur Grego.
Qd̄ ⁊ ipse exponit dicens: Aduocatus noster dicit: q: pro
errore delinquētiū apud iusticiā patris interuenit. Et se-
quit. Qui etiā pro delinquentib⁹ exorare ꝓhibet: qm̄ eos
quos repleuerit: ad postulandū inflāmat: ⁊ orātes facit.
¶ R. De beatis angelis ⁊ sanctis cōsequenter ꝓsequit
Alexā. ostendens ꝙ eis cōuenit orare. Orant enim pro se ⁊
pro nobis. Pro se orant, nō pro malis amouendis: q: nul
lum est in eis malū: sed pro bonis tm̄ adipiscēdis. Orant
enim pro bono habito: vt cōtinuent tam angeli sancti ꝙ aie
beate. Unde Grego. ij. mora. In ipso deo posite, ab ipso
aliquid petere dicunt. Nam quo mente ardentius inhe-
rent: eo etiā de ipso accipiūt: vt ab ipso petant q̄ eum face
re ⁊ velle nouerūt. De ipso ergo bibunt ⁊ ab ipso sitiūt: et
modo nobis incōprehensibili in hoc qd̄ petendo esuriūt:
presciendo satiant. Discordarent ergo a volūtate cōdito-
ris: si que eū vident velle dare: nō peterent: eiq̄ min⁹ inhe
rerent: si volentem dare, pigriori pulsarent desiderio. Hic
plane dicit de petitione boni habiti vt cōtinuet qd̄ notat
cū dixit. De ipso bibūt qd̄ ab ipso sitiūt. Et qd̄ dixit de aia-
bus: sic verū est de angelis. Anime aūt beate etiā orant
pro nō habito: scꝫ pro corpoꝝ suoꝝ reunione: a qua in par
te dependet glorie ipsarū ꝑfectio. vñ Bern. in de diligen
do deū. Sine corporib⁹ suis (inquit) nec valent nec volūt
cōsummari. Et btūs Greg. ij. mora. exponens illud Apoc.
vj. Uidi subtus altare dei aias interfectoꝝ ꝑpter verbum
dei ⁊c. vbi dicit, ꝙ aias vindictā petere, est diem iudicij et
resurrectionis corporū extinctoꝝ desiderare. Magn⁹ enim
eoꝝ clamor, est magnū eoꝝ desideriū: ac verba illa eorum
sunt desideria. Pro nobis aūt orant: ⁊ pro bonis adipiscē
dis ⁊ malis remouendis. De quo satis. s. dictum reor esse
lec. xxx. ⁊ xxxi. ¶ S. Qd̄ ꝟo oibus viatoribus bonis et
malis cōueniat orare: patet: q: q̄diu hic viuit: vertibilis
est viator ad bonū ⁊ ad malum. Nunq̄ priuatur potentia
satisfaciendi ⁊ merendi. Ideo cōpetit ei oratio: que virtu-
tem habet preseruandi ⁊ purgandi. Purgandi: q: saluta
ris. Preseruādi: q: est virtualis. Hec enim duo precipue ora
tioni ascribunt. Nam de primo dicit Hiero. super Mat.
ca. vj. Oratione pestes sanant mentis. Ecce purgatio cō-
tra incentiua vitioꝝ. De secūdo Isido. de sum. bo. lib. iij. c.
vij. Frequens oratio vitiorū impugnationem extinguit.
Ecce preseruatio cōtra oia tentamenta. Nec obuiat quan
tum ad malos illud Eccli. xv. Non est speciosa laus in ore
peccatoris. Nec illud Ioh. ix. Scimus qm̄ pctōres de⁹ nō
audit. Nec illud Chryso. sup Mat. Qui orat ⁊ peccat: nō
orat: sed deū deludit. Nec illud Aug. in quodā sermone.
Qua fronte postulas qd̄ ꝓmisit deus: si nō facis qd̄ iussit
deus. Prius audi monitionem: ⁊ sic exige promissiones.
¶ Nam quoad primū ⁊ cetera intelligi possunt autorita
tes ille de pctōre volente in pctō ꝑmanere: ⁊ ita obstina-
to. Tali in illo statu nō cōuenit orare: cū oranda ac petens
da a deo nō affectet. Secus de pctōre nō obstinato: q̄ affe
ctat ac ꝓponit pctā deserere: ⁊ statū iusticie induere. Ta-
lis enim qm̄ hunc effectū ⁊ hoc propositū habet a deo iam
pro illo dono cōuenit sibi vox laudis ⁊ gratiarū actio: que
est laus speciosa. Uel dicit non est speciosa. i. deo grata ⁊
accepta laus in ore pctōris. Accepta inquaꝫ ad premium
eterne remunerationis. ¶ De secūdo. Scim⁹ q: deus pec
catores nō audit: dicit btūs Aug. ꝙ illud verbum nō fuit
christi: sed ceci nondū plene illuminati. Uel vt. s. dictū est
deus nō audit pctōres in pctis ꝑmanere volentes: neq̄
in his que male petūt. De talibus etiā peccatorib⁹ loquūt
tur Chryso. ⁊ Aug. in autoritatibus allegatis. ¶ T. De

damnatis ꝟo in malo obstinatis dicit: ꝙ nō cōuenit orare
licet possint aliqua postulare. Cū enim oratio proprie acce-
pta: vt. s. definita est: sit cōuersio ad deū ꝑ pium ⁊ humilē
affectum: sitq̄ petitio decentiū a deo: manifestū est cum
damnati nec habeant pium ⁊ humilē affectū in deū: nec
decentia petant q: obstinati in malo: ideo oratio proprie
accepta dānatis nō cōuenit. ¶ Qd̄ etiā patet ex eoꝝ pra-
uitate: ex orationis dignitate: ⁊ ex dei bonitate. Cum enim
cōtinue moueant ꝑ cōtemptū in deū: nō pōt in eis esse hu-
milis affectus: sine quo tn̄ nō potest esse oratio quoad pri
mū. Oratio etiā eleuat propriū subiectū scꝫ mētem supra
se in deū: sicut definit Aug. Oratio est pius mentis affe-
ctus in deū direct⁹. Dānati ꝟo penitus sunt a deo auersi ⁊
in malo depressi: ita vt eleuari supra se nō possunt: quare
eis orōnis dignitas nō ꝯuenit quoad scd̄m. Deus quoq̄
summe bonus grē sue munera nō valentib⁹ ꝑficere non
elargit. Oratio aūt inter diuine grē munera numerat: iō
eam dānatis: qui munerū grē capaces nō sunt: nō largit.
Uerū licet eis nō cōueniat orare ꝓprie: possunt tn̄ petere
aut postulare. Petunt enim sibi laxari man⁹ ad bonoꝝ ve-
xationem. Sicut diabolus petijt prātē tentandi iob. Sic
dicit glo. ij. Coꝝ. xij. sup illud. Ter dñm rogaui. Exauditur
diabolus Iob petens tentandū: ⁊ nō exauditur apls pe-
tens stimulū amouendū. Et btūs Greg. ij. mora. Tribus
modis loquit diabolus ad deū. Uel cū vias suas insinuat
vel electoꝝ innocentiā criminib⁹ accusat: vel tentandā eā-
dem innocentiā postulat. Et ita accipiendo orationeꝫ lar-
ge: pro qualibet petitione facta ad deū ſm definitionem
Guilh. etiā demonib⁹ cōuenit orare. Sic videt accepisse
btūs Tho. cum dicit: Illi cōuenit oratio: qui rationem ha
bet ⁊ superiorem: ⁊ ita large accipitur supra in responsio-
ne ad dubiuꝫ, cum dicit: omni rationali creature vsum ra-
tionis habenti cōuenit orare. Si aūt orare acciperet stri-
cte: oporteret addere omni rationali creature vsum ratio
nis habenti: nō obstinate ⁊ damnate.

¶ Lectio. lxij. A

Nunc de sexta que-

stione videndū: q̄ fuit de orōnis qualitate.
Inuestigandū ergo est de orōnis qualitate
quantū ad expressionē vocis: loci cōgruētiā,
morā tpis, gestus ⁊ sitū corporis. Nā de qualitate ꝑfectio
nis dicet in. q. viij. de orōnis efficacia. ¶ Circa primū: An
oratio debeat vocaliter ꝑfici. Premittit hic Alex. par. iiij.
q. ix. mēb. ij. ar. vj. aliqua oratio est pure mētalis: aliqua pu
re vocalis: aliqua mixta ex vtraq̄. ¶ Pure mentalis est:
dum immotis labijs cor ad deū loquit. Quo mō orabat
anna: de qua. j. Reg. j. c. Porro anna loquebat in corde
suo: tantūq̄ labia ei⁹ mouebant ⁊ vox penitus nō audie-
bat. Et glo. sup illud ps. Exaudisti dñe deprecationē meā
dum clamarem ad te. Clamor fit ad deū nō voce: sed cor-
de: quia multi silentes labijs clamauerūt: multi strepen-
tes corde auerso nihil impetrare potuerunt. Clama ergo
intus vbi deus exaudit. ¶ Pure vocalis est: qn̄ vocaliter
loquens nihil cogitat de his q̄ dicit nec in generali, nec in
spāli: sed castra fabricat in hispania aut hmōi. hoc est men
te versat inania ⁊ penitus impertinentia. ¶ Mixta est qua
orans mentaliter cogitat in genere vel in specie q̄ vocib⁹
enunciat. ¶ Itē orationū quedā est publica vel cōis: alia
est priuata ⁊ singularis. Publica ac cōis est, q̄ ꝑ ministros
ecclie in ꝑsona totius fidelis ppl̄i deo offert. Hec nō solū
exigit affectū interiorem: sed ⁊ effectū exteriorem: q: illa
est excitatiua oim fideliū ad bonū: ⁊ fit pro oibus fidelib⁹
Et licet sacerdos exequens orationis officium nō habeat
qn̄q̄ affectū: nō tamen est sine affectu interiore rōne affe-
ctus membroꝝ que sunt de ecclesia: q: semꝑ aliqui sunt in
ecclesia qui habent mentis affectū in deum directū. Alia
est oratio singularis ⁊ priuata que offert a singulari ꝑso-
na: siue pro se siue pro alio aut alijs orante. Persona sin-
gularis dicitur: que nō gerit ex officio personam ecclesie.

¶ B Tunc dicitur ad dubiū φ oratio publica necessario est vocalis. Oportet enī φ talis oratio innotescat populo pro quo offertur: qđ fieri nō pōt nisi sit vocalis. Debet nāq; se pplūs in hac ministris ecclie cōformare: ipm deū ſm modū sibi possibilem publice deprecando. Et ideo rōnabiliter statuit ecclia: vt ministri ecclesie hmōi orōnes etiā alta voce pnuncient: vt ad noticiam oīm possint puenire. Nec hoc tm̄ / sed etiā instituit: vt he cū melodia cantus pficiantur: vt patet ex cōi ecclesie ritu etiā in ve. testa. obseruato. Nam cantus in laudē dei factus cū intellectu: ⁊ aduertentia eorū que cantantur: aīos cantantiū exhilarat simul ⁊ audientiū. Effugat etiā acidiā que ſm Greg. est quedā tristicia circa bona spūalia ⁊ diuina: que protūc imminent faciēda. vñ dicitur Jaco. v. Tristatur aliquis vestrū? oret equo aīo aut psallat. vbi glo. Crebra psalmodie dulcedine nociuam tristiciā depellat. Et pphā in ps. Exultabunt la. mea cū can. tibi. idest ita repleor interno gaudio cū cantauero tibi: φ in labiīs meis foris apparet abūdantia gaudiī interioris. Cantus etiā ad dei laudem ordinatus oblectat animū: ⁊ ad maiorem excitat deuotionem. De quo btūs Augu. dicit φ flebat vberrime in hymnis ⁊ cāticis ecclie suauiter cantatis: φq; voces ille influebant in aures eius: et eliquabatur veritas in corde. Et in lib. cōfes. Reminiscor lachrymas meas quas fudi ad cantus ecclesie tue dñe in primordiīs recuperare fidei mei: ⁊ nunc ipse cōmoueor: nō cantu: sed rebus que cantantur cum liquida voce ⁊ cōuenientissima modulatione. Proficit etiā cantus attentioni / dū animus diutius moratur circa sententiā verborū que cantantur. Profundius quippe intelligere possunt ea: ⁊ magnificare: φ̄ si raptim ac celerius sine cantu proferantur. ppter qđ supra dixit Aug. φ voces influebāt in aures: ⁊ veritas eliquabatur in cor eius.

¶ Ex his patet φ in ecclesia vtiliter ⁊ salubriter institutū est publicas orationes cū cantu exerceri dum illud agatur deuote / honeste ⁊ ordinate: resecatis nimiū curiosis / secularibus ⁊ lasciuis: fractisq; modulationibus: q̄ magis animi distractionem: ⁊ vanā auditus delectationem operantur: φ̄ deuotionis excitationem. Magisq; verborū laudis diuine intelligentiā tollunt: dū propter nimiā artificiosā vocū fractionem: nō verba / sed tm̄ cantantiū sonus percipitur. Qđ vtiq; reprehensione dignum nō dubitatur. vnde btūs Aug. in cōfes. ait: Cū mihi accidit vt amplius me cantus / φ̄ res que cantantur moueat: penaliter me peccare cōfiteor. Et tunc mallem me nō audire cantantem. Et btūs Hiero. sup eplam ad Eph. v. Cantantes ⁊ psallentes in cordib⁹ vestris dño. dicit. Audiant hec adolescentuli. audiant hi quib⁹ est in ecclesia psallendi officiū: deū nō voce solū: sed corde cantandū. Nec in tragediarū modū guttur ⁊ fauces leniende sunt medicamine: ne in ecclesia theatrales moduli audiantur ⁊ cantica. Hec Hiero. Et habetur dist. xcii. c. cantantes. Et idem intelligendū de oībus corporalib⁹ cerimoniīs ⁊ actib⁹ qui in ecclesia geruntur: que tunc laude digna censentur: dum tali modestia ac simplicitate fiunt: vt agentes ⁊ inspicientes: nō solum corpore: sed ⁊ mēte exerceantur in laude dei. Caueatur pompa ⁊ lasciuia: vt p exteriora mens ad interiora cōtemplanda incitetur: ⁊ affectiones spirituales in fidelib⁹ circūstantibus generentur.

¶ C Secūdo dicitur φ priuate ac singulares orationes vtroq; modo fieri possunt: corde tm̄ aut corde simul ⁊ voce: nō aūt solū voce. Prima pars prz p beatū Augu. ad probā. Multū precari est deum quem precamur: diuturna ⁊ cordis pia affectione ⁊ excitatione pulsare. Nā plerūq; hoc negociū plus gemitib⁹ φ̄ sermonibus agitur. Item Aug. Dum deū oram⁹ vt ab eo exaudiamur: nō indigem⁹ verbis multis vel paucis. Nō enī ambitione precū exaudit nos deus: qui semp parat⁹ est nobis dare suā lucem: nō solū visibilem: sed ⁊ intelligibilē ⁊ spiritualem. Patet etiā ex orōnis definitionib⁹: in quib⁹ habetur φ orō est ascensus mentis in deū. Ille aūt fieri pōt solo affectu sine vocū platione.

¶ Secūda pars pbatur: φ scilz orō fieri pōt simul corde ⁊ voce. Nam dñs qui est doctor sapientissimus modū orandi dedit vocalem / dicens: Sic orabitis. Pater noster qui es in celis. Preterea orō obsequiū est iusticie. Justū aūt est dño nedū interiori cordis affectu: sed etiā exteriori vocū motu obsequi.

¶ Et lz sufficit oratio mentalis quoad deū: qui inspector est cordis: vtilis tm̄ est puata vocalis ppter plures causas quas assignāt doc. Alexan. Tho. ⁊ ceteri post eos.

¶ Prima est excitatio interioris deuotionis: qua mens orantis ⁊ affectus eleuetur in deū. Nam p exteriora signa vocū: siue etiā aliquorū factorū / mouetur mens hois ſm apprehensionem: ⁊ p cōsequens etiā ſm affectionem. vñ Aug. ad probā / dicit: φ verbis ⁊ aliīs signis ad augendū desideriū sanctū nosipsos acrius exercitamus. Et glo. Matth. vi. sup illud. Scit enī pater vester quid opus sit vobis: dicit: Cur ergo scienti loquimur? nō vt nostre faciam⁹ indiciū voluntatis: sed vt excitem⁹ obsequiū pie deuotionis.

¶ Secunda est mentis illuminatio. Verbis enī instruitur intellectus ad discernendū petenda: ppter qđ dñs aplīs quēadmodum orarent doceri petentib⁹ / orationē vocalem tradidit: quā cū proferrent vocaliter intellectus ad ea q̄ petenda sunt a deo illuminaretur: vt vult Beda super Matth. cap. vi.

¶ Tertia est facilior recordatio rerum tpe orandi. vñ glo. Matth. vi. sup illud. Nō apud deū agendū est verbis: sed rebus / intentione cordis / affectu simplici. Que enī dicim⁹ nō eum docemus: sed nos tpe orandi recordamur / scz eorum que petimus.

¶ Quarta mentis ab euagatione custodia: vt videlz mentem ad deuotionem excitatā: verba vocalia in ipsa deuotione ⁊ attentione teneant: ne euagetur ad inutilia ⁊ ad orationem impertinētia. Intentio nāq; mentis nostre nisi ad aliqđ sensibile se teneat: faciliter declinat: ⁊ ad alia distrahitur. Juuatur aūt plurimū vt maneat circa vnū attenta: si verba vocalia orantis affectui cōiungātur.

¶ Quinta est plenior debiti redditio: vt scz hō seruitiū deo debitū impendat ſm totū illud qđ a deo habet: hoc est nō solū mente sed corpore: ⁊ hoc precipue cōpetit orationi prout est satisfactoria. vñ dicitur Osee xiv. Tollite vobiscū verba ⁊ cōuertimini ad dñm: ⁊ dicite ei. Oēm aufer iniquitatem ⁊ accipe bonū: ⁊ reddem⁹ vitulos labiorū nostrorū. ⁊ Dam. lib. iiii. c. iiii. Quia vtiq; ait ex visibili sumus ⁊ inuisibili natura: duplicē adorationē creatori offerimus: quēadmodū ⁊ intellectu psallim⁹ ⁊ labiīs corporalibus.

¶ Sexta est redūdantia quedā ab aīa in corpus ex vehementi affectione ac deuotione. ſm illud ps. Letatum est cor meū ⁊ exultauit lingua mea. Sepe enī mens orantis deuotione accensa in fletus ⁊ suspiria in iubilos ⁊ voces incōsiderate prumpit. vñ Isido. de sum. bo. li. iii. c. vii. vocalis vtilitatem orōnis enumerās / ait. Psallendi vtilitas tristia corda cōsolatur: gratiores mētes facit: studiosos oblectat: inertes exsuscitat: peccātores ad lamenta inuitat: ad pietatis affectū aīos inflectit.

¶ Septima est instructio proximorū. vñ glo. Mat. vi. Vult deus rogari ⁊ venerari: vt bonitas eius deriuetur ad plurimos: ⁊ status iusticie seruetur apud subiectos. Hec aūt deriuatio nō pōt fieri orōne mentali q̄ ab aliīs deprehēdi nō pōt: opz ergo adiūgere vocalem: vt exēplo sensibili ceteri instruantur.

¶ D Ex premissis satis elici pōt: qñ in priuatis orationib⁹ vocali expressione vtendū est: ⁊ qñ solo mentali affectu. Nā pfecti viri qui sic inflāmantur φ totaliter ferentur in deū: maioris efficacie est mentalis orō sola: φ̄ vocalis adiūcta. Talis enī nō indiget voce exteriore ad deuotionē excitandā seu affectū inflāmandū: qui iam mente totus transfluit in deū. Immo potius ex sono vocali retardatur.

¶ Aliter est de oratione imperfecti: qr cū talis nondū habeat ptātem se totaliter in deū efferendi: indiget ex causis premissis vt voce excitetur: ⁊ excitat⁹ in deuotione conseruetur. Ideo generaliter hmōi vocibus ⁊ signis tantū est vtendū: quantū sufficit ad mētis excitationem ⁊ custodiā. Si autem mens per has distrahatur vel quouis modo impediatur: a talibus est cessandum. Hec autē intelligenda sunt de oratione priuata que sponte offertur: Secus si ex debito: puta officio voto

aut iniūcta penitentia/oratio sit dicenda. Sic em̄ debitū
nō solueret̄: si oratio sola mente pficeret̄. ❡ Tertiū scʒ q̄
oratio nō solū voce fieri debet: pbat̄: q: oratio vocalis or/
dinat̄ ad mentalem/nō ecōuerso. vñ Isid. vbi. s. Oratio
cordis est: nō labioꝝ. Necʒ em̄ verba deprecātis de⁹ atten/
dit solum: sed orantis cor aspicit. Unde melius est cum si/
lentio orare corde sine sono vocis: q̄ sollis verbis sine in/
tuitu mentis. Et sequit̄. Bonū est corde semp orare. Bo/
num etiā ꝛ sono vocis deū spiritalib⁹ hymnis glorificare.
Nihil est sola voce canere sine cordis intentione. Sed si/
cut ait aplūs: Cantantes in cordib⁹ vestris. Hoc est nō solū
voce: sed ꝛ corde psallentes. Item sicut. s. pater: Oratio
est ascensus in deū. ille aūt fieri nō pōt p voces: nisi cōiun/
cte sint menti. Hinc ꝛ Chrys. sup Mat. Nō audit dñs vo/
cem sacerdotis: sed fidē centurionis. ꝛ glo. Mat. vi. Uer/
borū sine affectione vacuas aures dei implere malū est:
quasi in hoc audiamur. Quib⁹ aūt verbis in oratione vtē/
dū est: an multis vel paucis: posterius dū de breuitate ora
tionis dñice dicendū fuerit: reseruet̄. Hec de qualitate ora
tionis quātū ad expressionem vocis. ❡ E De qualitate
ꝯo loci cōgruentis/presupposito q̄ duplex est oratio/pu/
blica ꝛ priuata: de vtracʒ dico. Etsi in oib⁹ locis fieri pōt
oratio tam publica q̄ priuata: cōgruentius tñ fit in locis:
q̄ ad dei cultū cōsecrata sunt ꝛ spāliter ordinata. Prima
pars hui⁹ ppositionis pbat̄ primo de orationib⁹ publicis
ex cōi eccl̄ie ritu q̄ pcessiones instituit cū canticis ꝛ oratio/
nibus p terras ꝛ aquas: vt de Gre. ma. legit̄. Cui grassan
te epidimie morbo i pplo romano pcessionē instituit: qua
etiā iram dñi placauit. De priuatis orationib⁹ dñs ait: Tu
aūt cum oraueris: intra in cubiculū tuū ꝛ clauso ostio: ora
patrem tuū in abscōdito: ꝛ pater tuus q̄ videt in abscōdi/
to reddet tibi. Mat. vi. Que tractās Isido. iij. de sum. bo
no. c. vij. dicit: Oratio priuatis locis opportunius fundit̄:
magisqʒ obtentuʒ impetrat: dum deo tm̄ teste depromit̄.
❡ De vtracʒ sunt autoritates multe. Nā. i. Timoth. ij. ait
aplūs. Uolo viros orare in omi loco leuantes puras man⁹
sine ira ꝛ disceptatione: silr ꝛ mulieres. vbi glo. In omi lo
co vbicūqʒ sunt: nō solū in eccl̄ia. ꝛ Joh. iiij. Ueri adorato
res adorabūt patrem in spū ꝛ veritate. Glo. Non in tem/
plo: nō in monte hoc: sed in intimo cordis templo ꝛ veri/
tate adorandū est. Item ibidem glo. Cū deus sit spūs nō
corpus: nō aduertit corporeū locū vel templū in quo sollz
Ps. ci. oretur. ꝛ ps. In omni loco dñationis ei⁹ benedic aīa mea
dño. vbi glo. Sicubi nō dominat̄: ibidem nō benedicatur.
Cū ergo nulla creatura sit in qua deus nō dominet̄: nul/
lus locus a laude ei⁹ excipit̄. ❡ Secunda pars/scʒ q̄ con/
Ps. lxvij. gruentius fit in ecclesijs dei cōsecratis: ostendit̄ per illud
ps. In ecclesijs benedicite deo. Et dñs. Dom⁹ mea dom⁹
orationis vocabit̄. vbi glo. Chryso. Ingressus iesus vrbē
primo templum adijt: dans formā religionis: vt quocūqʒ
imus primo ad domū orationis si ibi est: accedam⁹. ꝛ per
orationes deo cōmendati: sic ad agenda negocia secedai/
mus. Necʒ em̄ cōstitute essent ecclesie: nisi oratiōes essent
preeligende. ❡ F Qd aūt magis congruat in ecclesijs
orare: plures a docto. assignant rōnes. ❡ Prima forme
obseruatio ac christi imitatio di. Domus mea domus ora/
tionis vocabit̄. Matth. xxi. vbi glo. Aug. In oratorio ne/
mo aliud agat: nisi id ad qd̄ factū est. ❡ Scd̄a pp̄ter mu/
tuā membroꝝ ad orandū incitationem ꝛ faciliorē exaudi/
tionem. vñ ad Col. iij. Cōmonentes vosmetipsos in psal/
mis ꝛ hymnis ꝛ cāticis spūalib⁹. Et quoad faciliorē exau/
ditionem dr̄ Mat. xviij. Ubi sunt duo vel tres cōgregati
in noīe meo: ibi sum in medio eoꝝ: scʒ ad exaudiendū eos
Et ibidem premisit. Si duo ex vobis cōsenserint sup terrā
de oi re quācūqʒ petierint: fiet illis a patre meo qui in ce/
lis est. In ecclesia aūt est cōuentio fideliū charitatis vin/
culo cōnexoꝝ. vñ ꝛ nomen eccl̄ia qd̄ sonat cōuocatio: sum/
ptū est. ❡ Tertia pp̄ter maiorem deuotionē quā fideles
cōcipiūt. pp̄ter eccl̄ie cōsecrationem/illuminationes/ vn/
ctionem/inscriptionē/sacrosancte eucharistie: ꝛ reliquia/

rum sanctarū presentiā: que oia deuotionem tribuūt ꝛ au/
gent. Nō em̄ frustra hec in cōsecratione exhibent̄ p man⁹
pontificum: vt deducit bea. Bern. in sermo. de dedi. eccle.
❡ Quarta pp̄ter spālem angeloꝝ presentiā q̄ figurata est
Gen. xxviij. Dum iacob in loco quo fundanda esset dom⁹
dei: vidit angelos ascendentes ꝛ descendentes. Cui cōso/ Esa. lxij.
nat illud. Supra muros tuos hierlm cōstitui custodes: to
ta die ꝛ tota nocte in ppetuū nō tacebūt laudare nomen
dñi. Que pulchre ad ppositū exponit btūs Bern. vbi. s.
❡ Quinta pp̄ter certiorem exauditionis sponsionem. vñ
iij. Regū. viij. ꝛ. ix. ad orationem salomonis: Rñdit dñs:
Exaudiui orationē tuā ꝛ deprecationē tuā quā deprecat⁹
es corā me: ꝛ sanctificaui domū hanc quā edificasti vt po/
nerem nomen meū ibi in sempiternu: ꝛ erunt oculi mei: et
cor meū ibi cūctis dieb⁹. Denicʒ dñs preces ecclesie spon/
se sue nō patitur esse cassas. In ecclesie aūt consecratione
deuotissime preces eccl̄ie oblate sunt dño: pro exauditiōe
orationū eoꝝ qui in ea fuerint dñm depcaturi. In quarū
virtute etiā priuate orōnes in eccl̄ia sunt efficaces: q: non
illa tm̄ singularis psona orans in eccl̄ia: sed cū ea tota sup
plicat ecclesia: cui⁹ psonā gessit pontifex eccl̄ie cōsecrator.
❡ His ergo de causis ceteris parib⁹ efficacior est eccl̄ia lo/
cis ceteris. Nec etiā tm̄ efficacior: sed quibusdā orationib⁹
debita ꝛ necessaria: vt quibusdā orationib⁹ sacramētalib⁹
sicut est misse officiū. Silr horis canonicis ex institutione
eccl̄ie publice decantandis: nullus tm̄ locus spernendus:
vbiqʒ dñs orandus est: q: vbiqʒ ei⁹ presidio indigem⁹. In
domo: in foro: in mensa: in lecto: in latrina: in palatio. Nec
aliq̄s locus turpis est orōni: dū orans mūdus fuerit atqʒ
purus. Legit̄ em̄ de btō Greg. vt recitat Alex. de ales: q̄
cū purgaret ventrem ꝛ psalmū diceret: apparuit ei diabo
lus querens quid faceret? Respōdit: ventrē meū purgo:
ꝛ deū meū laudo. Opa em̄ nature pfectis turpia nō vidē/ //.
tur. Nec infernus orationi nō ꝯgrueret: si inesset qui oran
di affectū haberet. ❡ G De qualitate ꝯo orōnis quan/
tum ad tpis diuturnitatem siue cōtinuationē: Aduerten/
dū q̄ ꝯtinuatio siue diuturnitas orōnis dupliciter potest
attendi. Uno mō sm̄ seipsam orationem/hoc est orationis
actū. Alio mō sm̄ orationis causam. Causa aūt orationis
desideriū est charitatis. Ex illo em̄ pcedere debet oratio.
Attendendo igit̄ cōtinuationē orationis sm̄ causam/cō/
tinua debet esse i nobis oratio: ꝛ hoc actu/habitu/vel vir/
tute. Debet em̄ in nobis esse semp charitatis habitus: cui⁹
virtus manet in oibus operib⁹/que ex charitate pcedunt:
oibus em̄ illis inest ordinatio eoꝝ/ad gloriā dei/sm̄ illud
i. Coꝝ. x. Omnia in gloriā dei facite. quā ordinationem sor
tiuntur ex charitatis inclinatione. vñ Aug. ad probā dicit:
In ipsa fide/spe ꝛ charitate cōtinuato desiderio semper
oram⁹. Attendendo aūt orationē sm̄ se siue actū orandi/
nō potest esse cōtinua: q: in alijs operib⁹ occupari necessi/
tas humane infirmitatis cōpellit. vñ ad probā dicit Aug.
Ideo p certa interualla horarū ꝛ tempoꝝ etiā verbis ro/
gamus deū: vt illis rerū signis nosipsos admoneam⁹: et
quantū in hoc desiderio pfecerim⁹: nobisipsis innotesca/
mus: ꝛ ad hoc agendū/nosipsos acrius incitemus. Si in
vniuersali querit̄: quanta esse debeat cōtinuatio/ ac diu/
turnitas orationis actualis sm̄ se: respōdet sctūs Tho. q.
alle. ar. xiiij. q̄ q: vniuscuiusqʒ quantitas debet esse ppor/
tionata fini: sicut porionis quantitas pportionat̄ sanita/
ti. Ideo vtile est q̄ oratio tam sit diuturna: quantum ex/
pedit ad excitandum interioris desiderij feruorem. Cum
ꝯo hanc mensurā excedit: ita q̄ sine tedio plōgari nō pos/
sit: nō est vlterius orō protelanda. Et ideo btūs Aug. vbi
supra approbat cōsuetudinē quorūdam fratrū in egypto
qui crebras dicunt̄ habere orationes: sed tñ breuissimas
ꝛ raptim quodāmodo iaculatas: ne scʒ p pductiores mo/
ras euanescat deuotio: ꝛ pariter euanescat intentio. Et p
hoc sicut hec intentio nō est obruenda/si pdurare nō pōt:
ita si pdurauerit/docet nō cito esse abrūpendā. Addit q̄
sicut hoc est attendendū in oratione singulari per cōpa/

rationem ad intentionem orantis: sic ⁊ in oratione cōmuni p cōparatione ad deuotionē ppli. Et sm hec exponēdū est illud. Oportet semp orare ⁊ nō deficere. Luc. xviij. ⁊ .j. ad Tessal. v. Sine intermissione orate. Semp ⁊ sine intermissione in habitu ⁊ virtute: nō aūt in actu. Uel semp orat ⁊ sine intermissione qui debitis ⁊ statutis tpibus orat: vt innuit glo. interli. .j. Thessal. v. que dicit. Sine intermissione certarū horarū. ⁊ Augu. lib. de heresib⁹. Qd dn̄s dicit: Oportet semp orare ⁊ nō deficere. Et apls sine intermissione orate. sanissime sic accipit: vt nulla die intermittant certa tpa orandi. Uel intelligunt de oratione cōmunissime accepta sm q cōprehēdit oēm actū bonū: sic dicit Augu. ⁊ habet in glo. Lu. xviij. ⁊ .j. Thessal. v. Justus nunq̄ desinit orare: nisi desinat iustus esse. Semp orat qui semp bene agit. Ipm em̄ desideriū bonū oratio est: ⁊ si cōtinuū est desideriū: cōtinua est oratio. Et sicut .s. dictū est de loco: ita ⁊ nunc dicta de orationis tpe/ intelligenda sunt de orationib⁹ volūtarijs: nō de orationib⁹ ex debito dicendis puta ex institutione ecclesie: ex voto: ex ordine suscepto: ex pnia iniūcta. Tales em̄ nō debent autoritate singularis psone aliquatenus mutari/ prescindi vel plongari pp̄ter tediū legentis: sed integre sm ecclesie ordinationem aut aliā obligationē sunt psoluende. Nō em̄ pōt sacerdos horas canonicas: aut penitens iniunctā satisfactionē pp̄ter suā acidiā omittere vel mutare.

Ad orientem orandum. ¶ H De qualitate gestus corporis ⁊ situs videndū: qua cōgruentia oratur ad orientem: genua flectunt: pectora tundunt: manus extendunt: etiā pstrationes in terrā frequentant. Sicut de saluatore legit: q orans ad patrem/ in faciē pcidit: vt habet Mar. xxvj. Pro horū solutiōe notat Alex. pte. iiij. q. xxiiij. meb. iij. q oratio maxime sacr̄alis ⁊ satisfactoria habet virtutem impetrandi ⁊ etiā significādi. Ratio impetrādi residet penes orantis deuotionē ⁊ feruorē. Ratio significādi penes id qd foris apparet. vn̄ Hugo de scōvicto. lib. ij. de sacra. par. ix. c. j. Sunt quedā sacr̄a in eccl̄ia: in quib⁹ etsi principaliter salus nō cōsistat: tn̄ ex his salus augetur/ inquantū deuotio exercet. Et ex eis quedā cōstāt ex rebus: qualia sunt aque aspersiōes: susceptio cinerū: benedictio florū/ cereorū ⁊ hmōi. Aliqua cōstant in factis: qualia sunt signaculū crucis: exufflatio exorcizationis: expansio manuū: incuruatio genuū ⁊ hmōi. Aliqua in dictis constant sicut est trinitatis inuocatio. Signa ergo corporalia ac gestus que fiunt in orone ad significandū adhibent. Et q: in oratione duo sunt: sc3 qui orat/ ⁊ qui orat: duo p hmōi signa exteriora designant: scil3 aliqd ex parte dei: aliquid ex parte hois orantis. Sic versio orantis ad orientem/ significat q sicut ex illa parte oritur sol ⁊ lux q̄ est nobilissima inter oēs creaturas corporales: sic ad eū qui oēs creaturas excellit: orō dirigenda est. vn̄ Augu. lib. ij. de ser. dn̄i in monte/ exponens illud. Pater noster qui es in celis/ dicit. Cū ad orationē stamus: ad orientē couertimur/ vn̄ celum surgit: nō tanq̄ hic habitet de⁹: quasi ceteras mundi partes deserens/ q̄ vbiq3 locorū presens est: nō locorū spacijs/ sed presentia maiestatis: sed vt admoneat anim⁹ ad naturā excellentiorē se cōuertere. i. ad deū: cū ipm corpus qd terreū est: ad corpus celeste excellentius conuertit. Et Dam̄. lib. iiij. c. . ait. Nō simpliciter. i. nō sine rōne ad orientem adoram⁹: s3 q: ex inuisibili. i. intelligibili ⁊ sensibili cōpositi sum⁹: duplicem adoratione cōditionē offerim⁹: quēadmodū intellectu psallim⁹ ⁊ labijs corporalib⁹. Et sequitur. Quia igit deus lumen intellectuale est vel intelligibile: ⁊ sol iusticie: ⁊ oriens in scripturis noiatur christus: reponendū est ei oriens in adoratione. Omne em̄ melius deo reponēdū: ex quo omne bonū. Insup deus paradisum nō ad occidentē: sed ad orientē vbi hoiem plasmauit: posuit: quē pp̄ter transgressionē a paradiso exulem fecit. Ex occidente igit antiquā quidē patriā exquirentes ad ipsu3 respicientes. Et assumpt⁹ ad orientē sursum ferebat: ⁊ ita apli eū adorauerūt: ⁊ ita veniet quō ipsi eū viderūt eūtem in celū. Ipsum igit expectantes ad orientem adoramus.

Hec Dam̄. Quedā etiā signa sunt ex parte nostra ad significandū in oratione: sicut genuū incuruatio: vbi significatur vera humiliatio ac reuerentia. Extensio manuu3: que ostendit passionis fides ⁊ exhibenda ei obedientia. Tunsio pectoris/ debita de pctis pnia. Hec aūt oia non sunt tā de orōnis necessitate/ q̄ de eius cōgruitate: nisi vbi circa hec eccl̄ia aliqd ordinauit: aut generalis cōsuetudo induxit: maxime in publicis: in quib⁹ oibus vitandū est scandalum: vitanda est pharisaica hypocrisis: in priuato hoiorās ⁊ in secreto quilibet relinquit sensui suo.

Orōnis attētio. ¶ I Cōsequēter inquirendū est de. q. vij. q̄ fuit de attentione: q̄ qualis ve sit necessaria ad orōnis effectū: ⁊ ad soluendū orationis debitū. Ad cuius expeditionē supponit hic ⁊ repetitur habet triplicis attentionis partitio supra lec. vj. descripta. s. actualis/ habitualis ⁊ virtualis. Rursus harū quelibet diuidit: qm̄ alia fertur in solas voces ⁊ verba: alia in verborū significata: tertia nec ad hec/ nec illa: hoc est nec voces/ nec significata: sed ad orationis finem immediatū vel vltimū: sc3 ad petita/ vel ad deū: aut ad alios effectus bonos vel vitiosos: quē habere possunt/ etiā idiote: nec literas: nec verborum significata scientes. Mens est beati Tho. ar. xiij. q. lxxxiij. secunda secūde. Et est hec. q. tm̄ de oratione vocali: qm̄ mentalis ab attentione separari nō pōt. Pōt ⁊ addi tertia distinctio de effectu orōnis. Est em̄ ⁊ ille triplex. Primus cōis est oibus actib⁹ charitate informatis: qui est mereri: secūdus effectus orōnis pprius est impetrare qd petitur: tertius effectus orōnis est quē principaliter efficit: sc3 quedā spūalis refectio mentis. Et pōt addi quartus/ q̄ est solutio debiti ad qd orans tenet. Un̄ cōsiderandū q duplices sunt orationes vocales. Quedā sunt oranti debite: vtpote q̄ cadunt sub precepto: sicut hore canonice clericis beneficiatis aut in sacris cōstitutis: ac orationes pro satisfactione iniūcte: quorū totalis omissio inducit mortale pctm̄. Alie sunt orōnes volūtarie assumpte: ad quas orans nullo precepto obligat. Et de illis manifestū est: qm̄ si penitus omitti possunt sine pctō: non est mirū q euagatio seu distractio tollens attentionē nō inducit peccatū: nisi forte adesset cōtemptus vel pusillorū scandalū. Igitur quantū ad quartū effectū de primi generis orationib⁹ tm̄ dicenda intelligant. Quoad primos tm̄ tres effectus generaliter de quibuslibet orationis generibus dicendū p ppositiones. ¶ K Prima ppositio Attentio actualis orōnis: siue ad verba: siue ad sensum verborū nō semp requirit ad orōnis effectū quadruplice3 cōsequendū. Patet primo de quarto/ qui est solutio debiti: q: obligat⁹ ad certas orationes/ puta horas canonicas: dicens illas soluit debitū: licet mente ad alia sit distract⁹: ita q nec actualiter attendat/ siue aduertat voces quas profert: nec sensum verborū: sed cogitet quedā alia sibi incidentia. Satisfacit tn̄ precepto ecclesie: nam preceptū de oratione eccl̄ie positiuū est: ⁊ nō cadit nisi sup vocū plationem. Preceptū nāq3 positiuū humanū nō cadit nisi sup ea q̄ subiacent humano iudicio/ qualia sunt actus exteriores/ nō interiores. Et ita exercens actū exteriorē/ mādatū nō transgredit: ⁊ p hoc etiā a pctō mortali excusat: simul ⁊ ab horarū repetitione. Nec tenet talem reū mortalis criminis: q non seruat preceptū ad intentionē precipientis. Nā eccl̄ia precipiens legi horas canonicas: intēdit q ille legant ad cōsecutionem premij celestis: ⁊ p ꝯñs deuote ⁊ attente. vnde de cele. mis. c. dolētes. dicit de clericis ⁊ prelatis. Districte precipientes in virtute obedientie: vt diuinū officiū ⁊ nocturnū pariter ⁊ diurnū: quantū eis dederit deus: studiose celebrēt pariter ⁊ deuote. Quia etiam nō ideo peccat mortaliter seruans diuina mandata: si in eorū obseruatione nō implet intentio dei precipientis: et finis q̄ est vt seruent ex charitate: ⁊ finaliter pp̄ter deum. Alioquin honorans parentes ex naturali pietate peccaret: ⁊ nō existens in gratia nō occidendo peccaret: ⁊ similiter nō furando: nō concupiscendo rem alienam. Hec est intentio sancti Tho. j. sc̄de. q. c. ar. x. ⁊ Gers. in tracta. de s

licitudine eccle.particula.ix. ¶ Quātū ad alios tres effe-
ctus ptz: q: quoad tertiū effectū stat pferentē v̄ba ex assue
factione p cōtemplationē in alia sursuz rapi/trahi vel ver
sari/ꝙ̄ sonat oꝛonis sensus vel v̄ba: ꝛ sic pfectius cōsequi
hūc tertiū effectū oꝛonis/q̄ est quedā spūalis refectio mens
tis. Cū eīm finis ꝛ v̄tus oꝛonis sit in eleuatione mentis in
deū p piū ꝛ humilē affectū: in cōtēplatione maxime cōse-
quit aīa hūc oꝛonis fructū ꝛ affectū. Sic quoad primū ef-
fectū qui est mereri: silr quoad scd̄m: q̄ est iperrare qd̄ peti
tur: ptz ꝙ talis ad cōtemplationem tractus facit actū ma
gis gratū deo: ꝙ̄ sit attendere ad sensum verboꝝ aut ver-
ba ipsa: ideo nō tollit ratio meriti aut iperrationis. vnde
Hugo in li. de oꝛone. Pura oꝛo est cū ex abūdantia deuo-
tionis mens ita accēdit: vt cū se ad deū postulatura cōuer-
terit: pre amoris ei⁹ magnitudine/etiā petitionis sue obli
uiscat. ꝛ sequit. Hoc gen⁹ oꝛandi infoꝛme est: ꝛ ꝙ̄ pre cete-
ris oībus vnicū: tā est apud deū pre ceteris oībus precio-
sum. Patet etiā quoad intentionē ad sensum litere de mo
nialib⁹/ꝛ multis clericis parū literatis: qui ea q̄ pferunt/
minime intelligūt: ꝛ tm̄ debitum soluūt: alioquin nō esset
salus oīs cato. ¶ L Dictū est notanter in ppositione.
Nō semp requirit ꝛc. qm̄ licet p attētionē: q̄ tollit p distra
ctionē seu euagationē inuoluntariā nō auferk effect⁹ oꝛa-
tionis. Nō quartus: scz solutio debiti. Nā etiā sic cū distra-
ctione ꝛ sine actuali attētione: q̄ vagatio ꝛ attentio displi
cet oꝛanti: nō tenet ad repetitionē eoꝝ q̄ sine attentione
ptulit: Sufficit ꝙ dū se sentit distractū redeat: ꝛ pro pos-
se distractionē excludat. Nec tollit effectus oꝛonis prim⁹
ꝛ scd̄s: dum als oꝛans fuit in grā: ꝛ ipsa oꝛatio ex grā pro-
cessit. Nec tertius in casu statim supꝛadicto. Si tm̄ volūta-
rie distrahit: puta volens assumeret cogitationes impti-
nentes ꝛ seculares: nec etiā euagationē ac distractionem
curat repellere: sed vult pcedi in distractione: iam nullū
hoꝝ effectuū cōsequit. Nō quartū: q: sic nō soluit debitū
Nō em̄ satisfacit precepto: q: verba precepti cōtra mentē
precipientis tenet. Aliud quippe est precepta seruare ad
literā preter mentē vel nō fm̄ mentē precipientis: hoc est
nō ad id: vel pp̄ter id pp̄ter qd̄ precipiēs p̄cepit. Et aliud
seruare literā cōtra mentē precipientis. Scd̄m includit cō
temptū: nō primū: ideo scd̄s peccat: nō prim⁹. Et iō q: scd̄s
nō satisfacit precepto: tenet ad repetitionē eoꝝ: q̄ sic sine
attētione ad v̄ba/sensum vel finē cū volūtaria mētis alie-
natione oꝛauit. Sētētia est Cācel. parrhisi. trac. de oꝛone.
cōsi. xix. Et btī Tho. in. iiij. scrip. dist. xv. q. xvij. art. iiij. in re-
sponsione ad scd̄m argumentū. Nec talis ꝯsequit effectū
tertiū/manifestū est. Nullā em̄ cōsequit mētis ꝯsolationē
ex oꝛone ad quā nō attendit. Nec cōsequit effectū primuz
vel scd̄m: q: nō pcedit illa oꝛo ex charitate: imo si infuisset
charitas: iam eā pdit: eo ꝙ volēs cōtra mentē precipiētis
agit. ¶ M Sed dubitaret aliq̇s: an meditatio celestiū
ꝛ spiritualiū sit volūtarie admittenda dū oꝛandū est. Ex
pli causa: dicat aliq̇s. Dn̄e ne i furore tuo arguas me: neq̄
in ira tua corripias me. miserere mei ꝛc. Et occurrat sibi in
mentem triplex iudiciū dei. In inferno: in purgatorio: in
mūdo: ꝛ meditet hec volūtarie ꝛ fortiter: vt possit trahi in
affectū cordis: horrendo iudiciū inferni: timendo iudiciū
purgatoꝛij: querendo iudiciū in hoc mūdo: fm̄ miam dei/
dicens. Fac mecū fm̄ miam tuā dn̄e: ꝛ fm̄ iudiciū diligen
tiū nomen tuū. An illa aut cōsimilis meditatio possit vo-
luntarie assumi tpe oꝛonis? Et dicit volūtarie: q: si fiat in-
aduertenter ꝛ absq̄ cōsensu deliberato/cōstat ꝙ nō obli-
gat ad reiterationem: multo mīr⁹ ꝙ̄ vitiosa habituatio.
¶ Ad hoc dicendū fm̄ Cancel. parrhisien. ꝙ si q̇s oꝛat so
lus aut cū alio/q̄ eius moꝛā tolerare parat⁹ est: pdest ꝛ sa-
lubriter cōsulit suspendere actualē oꝛonis attentionē si-
mul cū oꝛone vocali: donec hm̄ōi meditatio circa alia ces-
set. Vt dū inter oꝛandū quis sentit vehementē tractū co-
gitationis bone ꝛ honeste: vt pdicatiōis faciēde aut hm̄ōi
pōt oꝛās verbalē oꝛonē intermittere: aliq̄n diutius: aliq̄n
breuius: ꝛ redire postmodū ad cōtinuationem absq̄ vlla

precedentiū iteratione verboꝝ: q: stante interruptiōe act⁹
naturalis/moꝛalis cōtinuatio manet. Neq̄ fructū oꝛonis
aufert nec meritū. Silr dicendū/si q̇s exterius ab aliquo
alio requirit sup responsione sibi facienda: siue dum rei do
mestice vel officij sui pp̄rij iminens vrget vel trahit cōmo-
ditas: vt eidem primus intendat. Si v̄o q̇s oꝛonem agere
debeat in cōi: vtpote in eccl̄ia seu cōuentu/vbi nō suppe-
tit talis interruptionis actualis intētionis libertas: q: nō
ita redire pōt ad passum quē reliquit/pcedente choro ꝛ cō
uentu in oꝛone. Talis interruptio fieri nō debet: sed tuti⁹
est ꝙ talis meditatio volūtarie non admittat tpe oꝛonis
debite: sed vel deferat: vel in aliud tēpus reseruet. Suspi
retq̄ talis oꝛans ꝛ gemat: ꝙ eam tunc admittere nō cōce- f. Re. xv
datur: dicatq̄ sibipsi. Melior est obedientia ꝙ̄ victime Ecce. iiij
meditationū. Potens est deus reddere vicem in idipm:
ꝛ si nō hic tm̄ certissime in alio seculo: vbi fiet vox laudis
sine pturbatiōe qualibet nostri cordis. De hoc btūs Ber.
ser. xlix. sup can. ita ait. Nihil operi dei preponere licet. Et
sequit. Nil aliud dū psallitis: preter id qd̄ psallitis cogite-
tis. Nec solas dico vitandas cogitationes vanas ꝛ ocio-
sas: vitande sunt ꝛ ille: illa dūtaxat hora/ꝛ illo loco/quas
officiales fratres pro cōi necessitate q̄si necessario frequē
ter/admittere cōpellunt. Sed ne illa quidē pfecto recipe-
re tunc cōsuleterim: q̄ forte pauloante in claustro sedentes
in codicib⁹ legeratis: qualia ꝛ nūc me viua voce disserēte
ex hoc auditorio spūssancti grā reportatis. Salubria sunt
sed minime illa salubriter inter psallēdū reuoluitis. Spi-
ritus em̄ sctūs illa hora gratū nō recipit: quicquid aliud
ꝙ̄ debes: neglecto eo qd̄ debes/obtuleris. Hec Bernar.
Potest tm̄ in casu pio ante necessario aliquid omitti: vt re-
spōdeat querenti: aut querat aliq̇d qd̄ tunc ad diuinū cul
tum vel als in re familiari necessariū fuerit: vel respōsum
sup quesito accipiat. Et sic omissum resumendum nō est.
Turbaret em̄ vel choꝛus vel ipse omittens in aliis conti-
nuandis. Cōsultius est in hoc casu cū quadā cordis cōtri-
tione progredi. Nā ꝛ in foro pnie nō opz iniūgere forma-
lem omissoꝝ repetitionē: vt primā pro prima: tertiā p ter-
tia ꝛc. sed sufficit ꝙ equalens iniūgat. ¶ N Scd̄a pro-
positio: Attentio habitualis tm̄/ad sensum v̄ba vel finē/
nō sufficit ad oꝛationē ex debito psoluēdā: nec ad ceteros
oꝛonis effectus cōsequendos. Patet q: stat habentē ha-
bitū acquisitū ex attēta oꝛatione frequentata oꝛare puer-
sa attentione: ꝛ nolle actualiter attendere: sed volūtaria
alia etiā turpia aīo versare. In quo casu debitū nō soluit:
quinimo ad repetitionē obligat: vt ptz ex precedenti pro-
positione ꝛ eius pbatione. Et tm̄ talis habitualiter atten-
dit: q: habitū habet. Neq̄ cōsequit finē tertiū. manifestū
est: q: ille presupponit attentionē actualē. Nec primū aut
secundū effectū: q: sic oꝛans oꝛando peccaret moꝛtaliter:
ergo nec mereret nec impetrat. ¶ Tertia ppositio. Virtua-
lis attentio ad verba/sensum/aut finez oꝛonis primū vel
remotū: nō interrupta p actualem intentionē sibi moꝛtali
ter (als moꝛaliter) cōtrariā sufficit ad debiti solutionē et
duoꝝ primoꝝ effectuū cōsecutionē. Est aūt virtualis attē-
tio virtus quedā relicta ex attentione actuali preuia: qua
cōtinuat oꝛo etiā vbi cor euagat actualiter inaduertēter
circa alia multa. Ptz hec ppositio quoad quartū effectū:
q: attentio aliqua requirit: alioquin oꝛo non esset opatio
humana: sed casualis ꝛ fortuita. Et non requirit actualis
cōtinuata ex ppositione prima: licz requirat in principio.
Sine ea nāq̄ nō esset virtualis. Nec sufficit attentio habi
tualis ex ppositione scd̄a: ergo requirit ꝛ sufficit attentio
virtualis. Cōsequentia tenet a sufficiēte diuisione. ¶ Ex
illo sequit qd̄ supra dictū est: ꝙ euagatio mentis quā quis
patit inuitus: nec sentiēdo cōsentit: excusat a moꝛtali pec-
cato simul ꝛ debito repetendi oꝛationē quā soluere tene-
batur. Patet q: illa euagatio inuolūtaria stat cū attentio
ne virtuali q̄ sufficit. Idcirco ait Gerson. Nō debent faci-
le sup hm̄ōi inaduertētias ꝛ distractiones scrupuli forma
ri. Alioquin nunq̄ poterit oꝛans cor suū quietare: q: nitit

ad impossibile sibi ꝑ naturã/vel cõplexionẽ vel cõsuetudi
nem/vel phãtasie turbationẽ que nunq̃ põt quiescere: si
cut necaer vel mare dũ agitat̃ assiduitate ventoꝝ. Unde res
petitionẽ in casu fieri/nedũ supuacuũ est: sed etiã inquie
tatiuũ/periculosum ⁊ nociuũ: p̄cipue si in cõuentib⁹ orat
vbi societatem cui esset onerosus: iuuare teneret̃. Quoad
duos primos effectus sist pt3: q2 illa intentio v̄tualis sine
actuali stat cũ charitate: ⁊ ꝑ ɔñs nõ tollit rõnez meriti nec
impetrabilitatis: Nec manet hec intẽtio v̄tualis/si actua
lis vñ pcesserat: fuerit elicita ex charitate sublata charita
te ꝑ mortale. ¶ Tertius v̄o effect⁹. s. spũalis refectio men
tis/requirit actualẽ attentionẽ ad v̄ba sensum vel finem:
vt dicit btũs. Tho. Si enĩ ois actualis intentio tollit̃: ce
dit ⁊ refectio mentis spũalis: actualis sc3 dulcedo ac cõso
latio seu iocũditas quã peperit intẽtio actualis maxime
finis. Nã lic3 quelibet attẽtionũ v̄boꝝ/sensus/⁊ finis/suf
ficiat ad effect⁹ oronis: vltima tñ q̄ est finis laudabilior est
q̃ scd̃a: ⁊ scd̃a laudabilior q̃ prima: ⁊ q2 aia nõ põt esse ve
hementer intenta ad diuersa: iõ prima attẽtio põt nocere
vt minor sit oronis fruct⁹, si secũdã euacuat: vel scd̃a sit ter
tiã oino tollit/sed nõ ecõuerso: tñ attẽtio cõiter accipiẽdo
ad aliquã triũ predicatarũ nõ nocet: sed ꝑficit: ⁊ sufficit ad
debitũ ꝑsoluendũ. Verũtñ ceteris parib⁹/expeditius est
affectionẽ suã exercere iuxta lr̃am q̃ ꝑfert̃: ꝓpter quatuor
rõnes in speciali. Una est scripture veneratio: in qua spũs
sctũs semꝑ loqui credendus est. Altera est particularior
eruditio circa mysticos sub arido lr̃e nucleo clausos sen
sus. Tertia est suauior assuefactio circa quotidianos sen
sus. Quarta est maior stabilitio circa determinatos affe
ctus/q̃ circa vagos ⁊ fugitiuos nouos. ¶ Q Sed hic sur
git dubiũ quõ cũ deũ pro nr̃a vel alioꝝ salute petere volu
mus: psalmos illos ⁊ scripturas: q̃ nec petitionis verba/
nec ad petitionẽ nostrã ꝑtinentia cõtinere vident̃: recita
mus. Ut dũ pro pctõꝝ indulgẽtia orare volum⁹: q̇d nobis
ꝓdest si ps̃. Quare fre. gen. aut/ Deus venerũt gen. siue/
Attẽdite popule me⁹: vel aliũ hmõi decantam⁹. ¶ Ad qd̃
post venerabilẽ Hugo. de sctõ vic. in trac. de orone r̃ndeo.
Premitto q̃ cũ oro sit ascensus mẽtis in deũ ꝑ pium ⁊ hu
milem affectũ: nõ est opus verbis quibuscũq̃ in orone vt
deus instruat̃. Nouit enĩ pater noster q̇d opus sit nobis
anteq̃ petam⁹. Mat. vi. Sed verbis vtimur vel vt admo
niti cõsideram⁹ q̇d petim⁹: vel vt pietatis in nobis excitẽt
affectũ. Sũt affect⁹ hmõi innumeri: q̃ tñ possunt reduci ad
tres principales: sc3 affect⁹ amoris: affect⁹ humilitatis: af
fect⁹ indignationis. Quoꝝ prim⁹ narratione diuine lau
dis gignit̃: secũdus cõmemoratione nostre miserie excita
tur: tertius malicie nostroꝝ aduersarioꝝ exaggeratione
oritur. Affectui amoris dei quẽ laus diuina parit: annecti
tur affect⁹ admirationis ⁊ cõgratulatiõis. Nã dũ laudes
dei manifestant̃: mens ad amorẽ accendit̃: ⁊ dũ in eisdem
aliq̇d nouũ vel mirandũ eliciat̃: mens in admirationem ⁊
stuporẽ trahit̃. Cũq̃ aliq̇d acceptabile beneplacitũ ⁊ gra
tum deo ꝑcipit̃: anim⁹ quadã cõgratulationis hilaritate
ꝑfundit̃. Hos ergo tres affect⁹ sermo diuine laudis gene
rat: q2 ex cõmemoratione bonitatis surgit affect⁹ dilectio
nis. Ex cõmemoratione potẽtie ⁊ fortitudinis surgit affe
ctus admiratiõis. Ex cõmemoratiõe alicui⁹ ꝓsperi euent⁹
⁊ fati felicis/surgit affect⁹ cõgratulationis. Affectui humi
litatis annectit̃ affect⁹ doloris ⁊ affect⁹ timoris. Hi ex cõ
memoratione infelicitatis ⁊ miserie nascunt̃. Nã ex cõme
moratione ꝓprie infirmitatis/nascit̃ affect⁹ humilitatis.
Ex cõmemoratione maloꝝ presentiũ vel preteritoꝝ surgit
affectus doloris. Ex pcussione futuroꝝ/affect⁹ ebullit ti
moris. Affectui indignatiõis/adheresc̃it affect⁹ zeli: ⁊ affe
ctus maioris presumptiõis de mia dei. Nã cũ sit inuectio
⁊ accusatio in aduersarios/ex ipsa coꝝ malignitate mens
indignata/in coꝝ odiũ inflãmat̃: cõtra iniuriã zelus orit̃/
quo mens ex amore iusticie ad desideriũ vltionis inflãma
tur ꝓpter coꝝ maliciã. affect⁹ bone presumptionis de dei
mia orit̃: dũ mens ex noua aliqua ⁊ singulari fiducia plus

solito animat̃. ¶ P Cũ ergo scripture sacre ⁊ ps̃. quib⁹
inter vota precũ vtimur: vel narrãdo laudẽ dei ad ei⁹ amo
rem nos ꝓuocãt: vel nostrã miseriã cõmemorãdo ante cõ
spectũ eius nos humiliãt: vel maliciã aduersarioꝝ nostro
rũ exaggerãdo: vtilez nobis solicitudinẽ ⁊ fiduciã nobis
corã deo prestãt ampliorẽ: pt3 q̃ nõ impertinẽter in nostris
oronib⁹ recitant̃: q2 lic3 alique earũ narrationes petitionẽ
nõ habent: habent tñ oẽs affectus virtutũ quos in nobis
accendũt. Per quos orantes citius desiderata/q̃ ꝑ peti
tiones impetrãt: qm̃ in affectib⁹ pietatis est ois virt⁹ oran
di. Unusquisq̃ ergo cũ in orone psalmos: vel alias quas
cũq̃ scripturas dicat: diligenter cõsideret cui affectui ser
uiat: ⁊ ad illũ effectũ cũ toto nisu cor suũ excitet: ad quem
id qd̃ loquit̃/magis ꝑtinere videt: q2 si verboꝝ que loquit̃
affectũ habuerit: ꝑ affectũ ipm̃ magis veritatẽ cognoscet:
⁊ ꝑ intelligentiã verboꝝ in maiorem deuotionẽ affectum
accendet. ¶ Qui autez psalmi hos vel illos excitent affe
ctus: Hugo exẽplificat/di. Ex affectu dilectionis cãtat̃ ps̃.
Diligã te dñe virt⁹ mea. Ex affectu admirationis dicit̃ ps̃.
Dñe dñs noster. Ex affectu gratulationis ps̃/Oẽs gẽtes
Et in oibus est laudatio. Ex affectu humilitatis canit̃ ps̃.
In te dñe speraui. Ex affectu doloris ps̃/Usq̃quo domi
ne exaltabit̃ inimicus me⁹ suꝑ me? Ex affectu timoris ps̃/
Dñe ne in furore. Et in oibus his est mixta querele depre
catio. Ex affectu indignationis canit̃ ps̃/Quid gloriaris
in malicia? Ex affectu zeli ps̃/De⁹ vltionũ. Ex affectu bone
presumptionis ps̃/Judica me dñe: qm̃ ego in innocentia
mea ingressus sum. Nõ tñ ꝑ totã seriem vnius ps̃/vn⁹ tñ
affectus ꝓtenditur: sed q̃nq̃ fit transit⁹ de alio affectu in
alium: ſm q̃ mentes orantiũ diuersis modis affici solent.
¶ Q Ut aũt affectus pij/attentioq̃ deuota/in oroni
bus nostris quib⁹ ipse exaudit̃: ⁊ ipetratoria reddat̃: gene
rentur: vtile valde est ac plurimũ cõfert preparatio sui ad
orationẽ ꝑ recollectionẽ preuiã. Que ad quinq̃ premedi
tanda reduci põt: q̃ si mens oratura prius meditaret̃: vel
saltem breuiter cogitando in se cõmemoraret̃: fructũ plu
rimũ cõsequeret̃: attentaq̃ oraret affectibus pijs plena.
Hec aũt sunt/vt cogitet cõditiones sui orantis: eoꝝ quos
orat: pro quib⁹ orat: q̇d orando petat: quib⁹ verbis oret.
¶ Querat ergo cupiens deuote orare a seipso: Tu quis
es? Quis inquã ex merito vel demerito? quis professione
⁊ statu? quis iniuncto ministerio? quis deniq̃ largissimo
dei beneficio? In primo si recte sapiet/se pctõrem cogno
scet: ſm illud. i. Joh. i. Si dixerimus q̃ pctm̃ nõ habemus
ipsi nos seducimus: ⁊ veritas in nobis nõ est. Estq̃ incer
tus an amore vel odio dign⁹ sit: eo q̃ oia in futurũ seruan
tur incerta finaliter. Eccẽs. ix. In secũdo se forte cognoscet
monachũ/sacerdotem aut clericum/⁊ orationi specialiter
dedicatum. In tertio se intelliget sua sponte intercessio
nis officium assumpsisse: aut donis beneficijs vel obliga
tionibus ad orandũ astrictum esse: seu necessitate aliqua
aut charitate paterna impulsum. In quarto se intelliget
creaturã rationalem/ad dei quem orat/imaginem creatã:
ac sanguine christi redemptã: ⁊ ideo magna fiducia pre
cem fundet tanq̃ ad factorem opus suũ nõ repellentem.
¶ Secundo meditetur quis sit/vel qui/quem/vel quos
orat. Et occurret in primis deus ipse: cuius potentiaz nil
superat: sapientiam nil latet: indulgentissimam bonita
tem/nulla peccatorum magnitudo aut multitudo supe
rat: cuius iusticia reprobos seua vltione damnat. Occur
rent et sancti nostri ad deum mediatores: vel qui magis
deo dignitate et merito sunt vicini: aut oranti familiario
ri deuotione cogniti: seu speciali subuentionis priuilegio
dotati: aut sue custodie singulariter deputati. ¶ Medi
tabitur tertio ipsa que petenda sunt: non quidem vilia
aut modica: sed summa et maxima: ſm saluatoris precep
tum. Primũ querite regnum dei ⁊ iusticiam eius. Mat
thei. vi. Petenda igitur sunt liberatio a damnatione mor
tis perpetue: collatio beatitudinis eterne: infusio gra
tie; remissio offense. Prima duo respiciunt regnum dei.

Secunda duo/iusticiā eius: quibus petitis/alia temporalia adijcientur. ¶ Meditabit̄ quarto pro quibus orabit: Orabit autē in primis pro seipso: s̄m illud: Miserere aie tue placens deo. Eccli. xxx. Deinde pro bonis in purgatorio. Itē pro bonis quoꝝ casus magis scādalizat in hoc seculo. Deniq̄ pro malis vt eruātur a diabolo. ¶ Meditabitur: quinto quib⁹ verbis orationē perficiet. Sunt eñ q̄dam verba a christo ore ꝓprio expressa: sicut oratio dñica. Sunt alia ab apl'is ⁊ ꝓphetis spū sancto dictāte expressa. Sūt verba ab ecclia instituta. Sunt etiā verba ꝓpria orātis deuotione formata. Horū quedā priuilegiata sunt: vt etiā ex ipso opere effectū aliquē sortiant̄. Que s̄m autorū suorū dignitatem digne ⁊ reuerenter sunt ꝓferenda. Hac dispositione precedente haud dubium quin attentio diligentior sequetur: ⁊ pietatis affectus multiplicior.

¶ Lectio .lxiij. A

Vperest investigare de octaua questiōe: videlicet de efficacia orationis: hoc est q̄ requirant̄ ad hoc ꝙ oratio sit impetratoria eius quod petit̄. Qd̄ eñ aliq̄ sit impetratoria oim̄ q̄ petuntur: ꝓbat certissima promissio diuina: qua dr̄ Joh. xvj. Amē amē dico vobis: si q̄d petieritis patrem in noie meo/dabit vobis. Itē Mat. xxj. Oia quecunq̄ petieritis in orōne credentes/accipietis. Et Joh. xv. Quodcūq̄ volueritis/petetis: ⁊ fiet vobis: ⁊ similia multa habentur. Manifestū est aūt ꝙ nedū peccatores: sed etiā iusti multa q̄ petierūt nō acceperūt. Moyses eñ petijt vt intraret terrā ꝓmissionis: ⁊ nō exaudiuit eū dñs. Deuteronō. iij. Paulus ter dñm rogauit/vt stimulus carnis auferretur ab eo: ⁊ audiuit: Sufficit tibi gratia mea. ij. ad Cor. xij. Ideo vidēdum que oratio sit impetratoria ei⁹ qd̄ petit̄. Ad cui⁹ inuestigationem aduertēdū/ꝙ aliud est orationē esse meritoriā: ⁊ aliud efficacē ad impetrandum omne qd̄ petit̄: vt tradit Alexā. q. xcvj. parte. iiij. mēbro. iij. Nam ad hoc ꝙ oratio sit meritoria requiritur ꝙ procedat ex charitate: que fidem presupponit ⁊ spem: s̄m qd̄ dicit Hugo/ꝙ oratio est conuersio ad deum fide spe et charitate subnixa. sic oratio pauli meritoria fuit: nec tamē qd̄ petijt impetrauit. ¶ Ad hoc aūt ꝙ orō sit impetratoria cuiuslibet qd̄ petit̄: requirunt̄ quatuor conditiones q̄ ponunt̄ in glo. Luc. xj. sup illud: Quis vestrum hꝫ amicū. que sunt vt petatur pie/perseueranter/ad salutē/⁊ pro se. Requirit̄ eñ aliq̄d ad orationē ex parte petentis: aliquid ex parte ei⁹ a quo petit̄: et aliq̄d ex parte obiecti qd̄ petit̄: ⁊ aliq̄d ex parte eius ꝓ quo postulat̄. Ex parte petentis requirit̄ ꝙ petat pie. Est autem pie petere religiose petere. Pietas autē est dei cultus: vt dictum est. s. lec. xviij. Et religio illa virtus est/q̄ dirigit potētiā circa cultū dei: quaten⁹ recte recolatur deus. Pie ergo petit q̄ recte quantū est ex parte orantis petit. Et sic s̄m beatum Tho. dist. xv. quarti q. vlti. Illa cōditio pie petere includit oia ex parte petentis ad orationem efficacem req̄sita: vt sunt/ꝙ cōfidenter petat/humiliter/recta intētione/ordinate/attente. Ex parte eius a quo petit̄: req̄ritur/ꝙ petat̄ perseuerāter. Est eñ pater noster quem petimus: qui filioꝝ curā gerit: s̄m illud j. Petri. v. Oem̄ solicitudinem vestrā proijcientes in eum qm̄ ipsi cura est de vobis. ideo semper ⁊ perseueranter ad eū orōne est recurrēdū. Vn̄ ait per ꝓphetā. Nunquid obliuisci pōt mulier infantem suum: vt nō misereat̄ filij vteri sui: et si illa oblita fuerit: ego tn̄ non obliuiscar tui. Ecce in manib⁹ meis descripsi te. Esa. xlix. Possent ad idē reduci cōditiones req̄site ex parte petētis: vt humilitas/cōfidentia ⁊c. q̄ illa requirunt̄ in petēte in ordine ad eū qui petit̄. Ex parte obiecti. i. rei q̄ petit̄: requirit̄ ꝙ petant̄ que sunt ad salutē. Ex parte eius cui/siue ꝓ quo petit̄: requiritur ꝙ oratio fiat pro se. Et he q̄tuor cōditiones tāgunt̄ in verbis christi Joh. xvj. s. allegatis: vbi dicit: Amen amē dico vobis: si quid petieritis patrē in noie meo/dabit vobis. Prima cōditio tangitur ibi: In noie meo; q: in noie iesu petit qui pie petit ⁊ religiose. Hoc nomen est sup omne nomen vt in noie eius omne genu flectatur. ad Phil. ij. Flexio genuū ad orationē pertinet: q̄ est act⁹ religionis ⁊ pietatis. Secunda cōditio tangit̄ ibi. Patrē: vt patet ex statim declaratis. Tertia cōditio tangit̄ ibi: Quid: idest aliq̄d. Sola eñ que ad salutē que perēnis est: pertinent: aliq̄d vere dici possunt respectu eius qd̄ trāsitoriū est. qd̄ perit: veri⁹ nihil/q̄ aliq̄d dici pōt. Propter qd̄ esse ꝓprijssime deo qui solus immutabilis est: attribuit̄. Vn̄ Exo. iij. Qui est/misit me. Et ibidem. Ego sum qui sum. Quarta cōditio tangit̄: cū dicit̄: Dabit vobis. Vobis inquit/nō alteri. ¶ B De his cōditionibus paulo latius ꝓsequamur: que tn̄ nō ita intelligende sunt: vt dicit Tho. ꝙ nunq̄ exauditur oratio nisi adsint oēs dicte quatuor ꝯditiones. Nā per orationes iustorum multa impetrant̄ alijs: tam viuis/q̄ defunctis. Propter qd̄ dicit Jacob⁹: Orate pro inuicē vt saluemini: quia multū valet deprecatio iusti assidua. Jaco. vlti. Similiter ⁊ nōnunq̄ oratio exemplo exaudit̄: vt ibidem apl's de oratione helie exēplificat: ⁊ ita de alijs cōditionib⁹. Exaudit etiam frequenter pctōres: qui tn̄ non petūt pie: nō quidē ex iusticia eorū. Cū eñ pctōres hoc nō merent̄: sed solum ex pura sua bonitate et misericordia: potissime quando oratio pctōris cōcordat diuino ꝓposito. Quīq̄ etiam audit pctōres deus in ira in malū eorū dū petunt illicita. Sic populo israeli male petenti carnes in deserto cōcessit qd̄ petebāt: vt idē populus subsequenti pena disceret/q̄ male ex inordinata cōcupiscentia contra dei voluntatē petissent. Vn̄ in ps̄. dr̄: Adhuc esce erant in ore ipsoꝝ: ⁊ ira dei ascendit sup eos. Vbi Cassiod. Satiati sunt ad eorum ruinā: nō vt inde viuerent: sed poti⁹ perirent. Et Aug. sup Joh. Si hoc a deo petit̄ ⁊ obtinet̄ vn̄ hō ledit̄ exauditus: magis timendū est: ne qd̄ posset nō dare ꝓpitius/det iratus. Ita igit̄ deus aliq̄n orationes q̄ nō habēt has q̄tuor conditiones exaudit: sed non omnes. Sed illis cōditionibus quatuor existētib⁹/semꝑ exaudit̄ oratio/quantum ad oia q̄ postulant̄. ¶ C Prima itaq̄ cōditio est ꝙ oratio fiat pie: idest religiose: que vt dictū est: includit oia que requirunt̄ ex parte orātis. Hec aūt possunt reduci ad quinq̄ scꝫ vt petat ex fide confidenter. Ex consideratione sue imperfectionis humiliter. Recta intentione propter deum finaliter. Ordinate ꝑ media cōgruēter. Attēte ⁊ aduertenter. ¶ Oportet igitur primo ꝙ oratio fiat ex fide ⁊ cōfidēter: vt credat dñm omniū rectorē ⁊ ꝑ suo iē posse dare que petit. Cōfidat etiā per spem eū velle dare ex sua bonitate ⁊ liberalitate. Vn̄ beat⁹ Jacob⁹: Si q̄s indiget sapientia postulet eam a dño: qui dat omnib⁹ affluēter ⁊ non improperat: ⁊ dabit̄ ei. Hoc quoad primū. ⁊ sequit̄ quoad secundū. Postulet autē in fide nihil hesitans. Qui eñ hesitat similis est fluctui maris: qui a vento mouet̄ ⁊ circūfertur. Non ḡ existimet hō ille ꝙ accipiet aliq̄d a dño. Jacobi. j. Hinc dñs Matth. xxj. Si habueritis fidē ⁊ nō hesitaueritis: nō solum de ficulnea facietis: sed et si monti huic dixeritis: tolle ⁊ iacta te in mare: fiet. Et oia quecunq̄ petieritis in orōne credētes accipietis. Et Marci. ix. cuidam petenti a dño liberationē filij̄ sui a demonio: ⁊ dicēti: Si q̄d potes adiuua nos. R̄ndit dñs: Si potes credere: omnia possibilia sunt credēti. Vbi glo. Hiero. Fides cum lachrymis optata vota capit. ¶ Scd̄o oportet ꝙ fiat humiliter ita ꝙ orans ex consideratione sue imꝑfectionis recognoscat se indigentē: seq̄ sibi non sufficere: sed oia a deo recipere ⁊ expectare. Hanc enim orationem deus respicit: s̄m illud ps̄. Respexit in orationē humilium. Superbis enim resistit: humilibus autē dat gratiam. Jaco. iiij. et. j. Petri v. Et Greg. xx. moral. Iste veram deo orationem exhibet qui semetipsum: quia puluis est: humiliter videt: qui sibi nihil virtutis tribuit: qui bona que agit: esse de conditoris misericordia recognoscit. ¶ Tertio adsit recta intentio: qua ea que petit: petat intentione vltimi finis qui deus est: ita vt siue vitam eternam petat: siue virtutes ⁊ gratiam: siue etiā bona corporis; aut rerum exteriorū; omnia

Orōis impetratorie cōditiones

finaliter ac principaliter postulet ꝓpter deū: vt ex hoc de⁹ glorificet̃ ⁊ honoret̃. Ideo vitā eternā petat: vt (qḋ beatorum est) cōiunct⁹ deo in secula seculoꝝ laudet eū. Cetera vero petat in ordine ad vitā eternā: ſm illud apl̃i. Oia in gloriā dei facite. j. Cor. x. Hanc aūt intētionē charitas prestat: que oia in deū super oia dilectum ordinat. Sicut spes dat cōsequēdi fiduciā: ⁊ fides potētie ac liberalitatis eius qui petit̃ credulitatē. ¶ D Ex quo sequitur q̄ non petit pie, qui nō petit ex fide, spe, ⁊ charitate: ſm Hugo. q̇ orare dicit adherere deo fide spe ⁊ charitate. Ex quo sequitur secundo: q̄ existens in mortali pctō, nō petit pie. Patet: q̄ caret charitate: ⁊ ideo nō semper obtinet qḋ petit. vn̄ d̄r in ps̄. Iniquitatē si aspexi in corde meo: nō exaudiet dn̄s. Si cor nostrū nō reprehēderit nos: fiduciā habem⁹ ad deum et q̇cquid petierimus, accipiemus ab eo. j. Ioh. iij. Beda quoq̄ exponens illud ps̄. Voluntatem timentiū se faciet: ⁊ deprecationē eoꝝ exaudiet ⁊ saluos faciet eos. in q̄daꝫ homelia ait: Qui preces suas deo oblaturi prius iussa ei⁹ implere satagūt: hoꝝ cū ipsi clamauerint: orationes exaudit. Hoꝝ cū ad se suspirauerint: pia vota perficiet. Et seq̇tur ad propositū. Sed illi male petūt: qui vocē dn̄i iubētis audire obtēperando contemnunt: ⁊ nihilominus dn̄i sui vocē exaudire miserādo deposcūt: quos ipse repellens in euāgelio dicit. Quid aūt vocatis me dn̄e: ⁊ nō facitis que dico? Nam ⁊ de istis d̄r per Esa. j. Et cum extenderitis manus vestras: auertā oculos meos a vobis: ⁊ cū multiplicaueritis orones nō exaudiā: q̄ man⁹ vestre plene sunt sanguine. ¶ Nō t̄n ois qui in mortali orat: orando sic peccat. Nam pctōr orans pro remissione pctī non peccat: vt patet de publicano orante Luce. xviij. qui orando obtinuit sui iustificationē: ergo nō peccauit. vn̄ Eccli. xxi. d̄r. Fili peccasti: non adiicias iterū: sed de pristinis deprecare vt tibi dimittantur. Nec verū est verbū ceci Ioh. ix. Scim⁹ q̄ deus pctōres nō audit. vn̄ Glo. interli. ibi. Adhuc inunctus supple dixit: q̄ de⁹ pctōres audit vt publicanū confitentem: sicut nec ieiunās aut eleemosynā dans in mortali, peccat. ¶ E Et dico nō ois: q̄ in trib⁹ casibus orās: suo modo ieiunās, vel dans eleemosynā in mortali, mortaliter peccat. Prim⁹: si orans orādo peteret illicita. Vn̄ de tali sicut
ps̄. cviij. de iuda dicit̃: oratio ei⁹ fiat in pctm̄. De hoc Beda: Bene orat q̇ orādo deū q̄rit: hic a terrenis ad superiora ꝓgrediens, virtutē curie superioris ascēdit: qui vero de diuitiis aut honore: aut certe de inimici morte sollicit⁹ obsecrat: hic in infimis iacens, viles ad deum preces mittit. Hec Beda. ¶ Scḋa, qn̄ oratio procedit ex radice vitiosa: puta ex presumptione superba. Sicut dū aliq̇s digniorē se ceteris reputat ad ecclesiasticas dignitates: ⁊ sic ad orandū pro populo: q̄ diues, potens, vel de nobili ꝓsapia. Sicut figuratū est in facto Ozee regis: q̇ voluit adolere incensum sup altare thymiamatis. ij. Paral. xxvi. ideoq̄ ꝑcussus fuit incurabili lepra. Vel si ꝓcedit ex hypocrisi. Math. vi. Cum oratis, non eritis sicut hypocrite: q̇ amant in synagogis: ⁊ in angulis platearū stantes orare: vt videant̃ ab hoībus. Vel si procedit ex auaricia, amore sc̄ꝫ pecunie. Mat. xxiij. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite: qui comeditis domos viduarū: lōgas orones orantes ⁊c. De hīs Isido. de sum. bono. lib. iij. c. vij. Quoꝝdam oratio in pctm̄ sit: sicut de iuda proditore scribit̃: Qui em̄ iactāter orat, appetēdo laudē humanā: non solū ei⁹ oratio nō delet pctm̄: sed ipsa cōuertitur in pctm̄. sicut iudei, heretici: qui licet ieiunare ⁊ orare videant̃: eoꝝ t̄n oratio nō illis ad purgationis meritū: sed mutat̃ potius in pctm̄. ¶ Terti⁹ casus: cū oratio fit in scandalum, vt in notorio pctōre orones publicas ex officio corā populo ꝑficiente. Exēpli causa: Fornicari⁹ publicus officiū misse celebrās: aut sacramētales orationes in
ps̄. xlix. publico ꝑficiens: de quib⁹ illud ps̄. intelligit̃. Pctōri autē dixit deus: Quare tu enarras iusticias meas: ⁊ assumis testamentū meū per os tuū? Et de orōnib⁹ in predictis casibus intelligunt̃ multe autoritates scripture ⁊ sanctoꝝ: vt illa Grego. in pasto. Cū is qui displicet ad intercedēdum mittitur: irati animus ad deteriora ꝓuocatur. Non autem prouocat̃ deus nisi per pctm̄. Prouocat̃ autē cōtra mittētem: qui sciēter mittit indignū: ⁊ cōtra missum, qui sciēter in mortali suscipit ⁊ exercet publice intercessionis officiū. Et illud Prouer. xxviij. Qui declinat aures suas ne audiat legē: oratio eius erit execrabilis. legē sc̄ꝫ dimittendo, si habet aliquid aduersus aliquē: sicut d̄r: Marci. xi. Cū stabitis ad orandū: dimittite si q̇d habetis aduersus aliquē ⁊c. ita exponit Alexander. ¶ F Quarto ad pie orandū requiritur vt petat ordinate per media cōgruentia: ita q̄ nō solū petat̃: sed etiā media congrua id qḋ petit̃ acquirēdi nō omittant̃: faciatq̄ petens qḋ humano modo pōt, ꝑ obtinendo eo qḋ petit. Ut siq̇s rogat deū pro necessariis vite: nō omittat diligenter laborare. Si pro sciētia, cū hoc q̄ dei auxiliū implorat: a studio non desistat. Si petit vitā eternā a deo: non cesset seruare legē: ⁊ opera meritoria ꝑficere ⁊ pctā vitare. Alioq̇n si dimissis cōgruis mediis, q̇s petit aliquid a deo: nō videt̃ deum petere: sed tētare. In hoc em̄ reprehensi sunt filii zebedei: q̄ petierūt sublimitatem premii prius q̄ laborē operis meritorii. Unde audierūt a dn̄o: Nescitis quid petatis. Math. xx. Sup quo dicit Beda: Nesciebāt quid peterent: qui premioꝝ sublimitatē prius q̄ operū perfectionē querebāt. Sed celestis magister quid primū querendum sit insinuās, reuocat ad viā laboris: qua brauiū attingi possit retributionis. Potestis inquit bibere calicē quē ego bibitur⁹ sum? Calicē dicit passionis amaritudinē. Nā quisq̇s hanc humiliter patienterq̄ pro christo suscipit: merito cum illo sublimiter regnabit. Quia ergo filii zebedei cū ipo sedere desiderabāt admonet eos p̄mo passiōis ei⁹ seq̇ exēpla: ⁊ ita demū maiestatis ei⁹ culmē appetere. Petierūt etiā dicti filii gloriā sibi dari: ⁊ non petierūt preseruari a ruina pctī. Ordinata fuisset eoꝝ petitio: si petissent vt dn̄s daret eis auxilium grē vitandi pctā in hoc seculo. Vn̄ Chrys. sup Mattheū. Qm̄ in hoc mūdo periculosissimo viuim⁹ quasi in pelago vbi nunq̄ deest tēpestas: aut si interdū tempestas nō est: est t̄n semp timor tēpestatis. Sic in hoc mūdo viuentibus nunq̄ deest tētatio: aut si aliq̄n deest: semp t̄n adest tentationis timor. Ideo orandū nobis est: Da nobis dn̄e auxiliū tue gratie in tribulatione vt vincamus malū: non vincamur a malo. Nos em̄ in hoc spūali certamine viuentes nō debem⁹ principaliter cogitare qualē gloriā consequamur: sed magis quō ruinā euadamus. Qui vero de gloria cogitat, ⁊ non magis de casu: ille nec infirmitatem carnis sue cognoscit: nec maliciā hui⁹ seculi: nec versutias intelligit diaboli. ¶ G Quinto requirit̃ ad pie petēdum, vt oratio fiat attente ⁊ aduertenter. Vn̄ beat⁹ Grego. sup illud Gen̄. xv. q̄ abraā abigebat volucres super sacrificium descēdentes, dicit. Illā orationē de⁹ nō audit: cui ille qui orat nō attendit. Et beat⁹ Cyprianus in lib. de dn̄ica oratione. Quō audire te a dn̄o postulas: cū ipse te nō audis? cū sepe etiā orasti nescis. Vis eē deū memorē tui: cū in ipe memor tui nō sis? Hoc est vigilare oculis: ⁊ corde dormire cum tamen christianus debeat oculis dormire ⁊ corde vigilare. Qualis autē attētio requirat̃ supra in responsione ad. vij. q. in principio huius materie notam latius est tractatum. ¶ H Scḋa cōditio principalis orationis impetratorie est petere ꝑseuerāter. Sepe em̄ dn̄s que dare vult differt dare ad maiorē petētis vtilitatē: vt. s. ex dilatiōe petitionis orans ampli⁹ desideret ipsum: ⁊ ꝑ hoc feruēti⁹ ad deū se cōuertat: atq̄ sic plura ac maiora bona recipere mereatur. Vn̄ Aug. in de verbis dn̄i: Ipse em̄ dn̄s q̇ dare vult differt dare vt ampli⁹ desideres ipm̄ dilatū: ⁊ vt desiderādo capax inueniaris: vt cum venerit amplius implearis. Et iterū idē in eodē: Qui nos hortat̃ vt petam⁹: ⁊ cui displicet si nō petim⁹: si aliq̄n tardius dat: cōmendat dona sua: non negat ea: qm̄ diu desiderata dulcius obtinentur: data vero cito, vilescunt. Et ibidem: Qui de christo quod sentiēdum est, sentit: ipse in eius nomine petit et accipit qḋ petit. Et subdit ad ꝓpositū: Accipit autē qn̄ debet accipere.

Quedā eñ nō negātur: sed vt congruo dentur tempore: differūtur. ❡ Sed hic querit: Quid est perseueranter petere. nā impossibile est semꝑ stare in actu petendi. Ad hoc respondet Alexan. q. xcvi. parte. iiij. mēbro. iij. arti. v. ꝙ ad perseueranter orandū vt hic accipitur: q̄ est vna quatuor cōditionū requisitarū: ad orationis efficaciā tria requiruntur. Primū habitualis continuatio desiderij petitorum. i. Thes. v. Sine intermissione orate. Glo. Ipsum desideriū bonum / oratio est: ꝛ cōtinuū desideriū / cōtinua est oratio. Scdm est iteratio seu frequentia orationis. ita vt nō semel tm̄ oret: quasi pro eodem petito orationē nūꝗ̄ resumpturus: sed ita oret quasi iterū atq̄ iterū idipsum petiturus. Tertiū est expulsio siue remotio impedimenti quo impeditur efficacia impetrandi. Si eñ interuenerit impedimentū / puta peccatū: seu nō obseruātia ceterarū conditionum: non semper impetrat. Si eñ quis actū orandi continuaret: ꝛ a pietate recederet: non necessario impetraret. Oportet ergo cum habituali desiderio petiti / ac frequēti orationis iteratione cauere impedimentū: quo petēs redderetur indignus recipere petita vt perseueranter censetur orare. Qd aūt talis perseuerantia orationis requirat: beat⁹ Grego. in moralib⁹ docet: vbi ait. Uirtutis pondus oratio nō habet: quā nequaꝗ̄ perseuerantia cōtinui amoris tenet. Et Chrys. in de cōpunctione cor. Ab oratione nō recedas / donec accipias finem postulati: tunc cessa quando acceperis: imo magis nec tūc cesses: sed ꝛ tūc perseuera agēs grās ꝑ eo qd accepisti: vt perseueret tibi qd acceperis. Reqrit ḡ nō tm̄ perseuerātia orationis quantū ad duo prima: habitū scilicet desiderij / et frequentiā act⁹: sed etiā quātū ad habitū charitatis: quo perdito / nō est dign⁹ exaudiri: q2 pctōr nō est dignus p̄mio: sed pena. Et hoc est tertiū / impedimēti remotio: quorum maximū est peccatū: quo existente / nō petitur pie. Sic ergo primū horum principiū est secūdi. Tertiū cōplementū est primi ꝛ scdi. Si eñ interueniret impedimentū: vt peccatū aut aliarū cōditionū defect⁹: nec cōtinuatio habitualis desiderij: nec actualis iteratio orationis / efficax haberetur. ❡ I Tertia cōditio principalis ad orationis efficaciā requisita est / vt petatur ad salutē. i. salus ipsa q̄ est regnū celorū: et oīa illa ꝑ que ad regnū perueniē: vt est iusticia generalis: de qua dr Matth. vi. Querite primū regnum dei ꝛ iusticiam eius. Et sunt oīa corporali necessaria: q2 eñ ꝙdiu in hoc mundo sumus: viatores sumus: et q2 viā cōplere non possumus / nisi corpore sustentato: nec ad regnū ꝑuenire possumus / nisi via cōpleta: ideo ꝛ tēporalia quecūq̄ corpori necessaria petunē ad salutē. Si tn̄ tenet regula Aug. i. de doctri. christia. vt ea q̄ in vsum veniunt ad obtinēdū illud q̄ fruēdū est / referant: ꝛ petenda ea intentione petant: sic ꝛ pertinentia ad salutē petit: quisq̄s petit remotionē impedimētorū: ꝛ in se ꝛ in alijs. Sic ordinate peti posset tyrānorꝫ oppressio: tribulationum amotio: inimicorū correptio: infirmitatis ablatio ꝛ filia: quatenus sunt impedimenta salutis nobis vel proximis. Sic helias orauit vt clauderet celum: iterū orauit vt plueret / ꝛ exaudit⁹ est. Iaco. v. iij. Regū. xvij. ꝛ. xviij. ꝛ Luce. iiij. Iterū orauit ꝛ ignis descendit de celo: ꝛ deuorauit duos q̄nquagenarios cū suis quiquaginta. iiij. Regū. i. Licet dici posset / ꝙ helias non orando oprauit / sed nunciauit: sicut ꝛ ceteri prophete mala temporalia imprecantes idolatris ꝛ peccatoribus pplis. Dū ergo hō sepe ignorans petit saluti cōtraria / ceteris conditionibus stantibus: a patre misericordiarū qui nostre saluti cōsulit: nō exaudit ad suā volūtatē: sed suam vtilitatē. Et q̄nq̄ nō accipit qd petit: sed aliud qd vtili⁹ est ac salubrius Hinc beat⁹ Aug. homel. xix. sup Iohānē dicit: Dū petim⁹ simul petamus vt dñs facta oratione non faciat qd nō bene petimus. Neq̄ eñ parua tētatio est / si cōtra tuam causam sit tua petitio. Sic dñs facta oratione ad patrē ꝑ calicis ablatione / statim subiūxit: Uerumtamen nō sicut ego volo: sed sicut tu vis: quo nos docuit dum aliq̇d petimus qd nō est manifeste salutis ꝓmotiuū: nec saluti cōtrarium quatenus illud committamus diuine dispositioni ꝛ prouidentie / vt illud cōferat vel auferat: sicut magis saluti nostre nouit cōferre et expedire. Ex his patet ꝙ mirandū nō est fidelib⁹ si instāter orātes pro pace eccłie: aut alia bona ordinatione ecclesie / nō semꝑ petita accipiūt: q2 de⁹ scit q̇d magis expediat ad gloriā electorū et correctionē peccatorū. Ideo rogandus est cōditionaliter de⁹ vt auferat malū cōcedat bonū: inquātū est pro honore suo: ꝛ expedit saluti nostre: et tunc sic conferat q̄n ꝛ quō expedire nostre saluti nouit. Que autē simpliciter sint petēda: ꝛ q̄ sub conditione tacita vel expressa: dictū est. s. lec. lxi. ❡ Quarta conditio est vt orās petat pro se. Cōtingit eñ ꝙ oratio facta pro alio / nō ipetret aliq̄ petitū: etiā si fiat pie / perseuerāter / ꝛ de pertinentibus ad salutē / propter impedimentū ex parte ei⁹ pro quo petit. vñ dicit Alexā. q. alleg. arti. iij. mēbro. iij. Cū quis orat pro se: ꝓculdubio pōt se facere talem cū diuino adiutorio: vt nō sit aliq̇d qd impediat sue petitionis effectū. Cū aūt orat ꝑ alio quantūcunq̄ facit qd in se est ꝑ illo pro quo orat: ille tn̄ pro quo orat: si non faciat se talem vt oratio nō impediat: imo si obicem ponit: orās pro ipso nō poterit amouere: quēadmodū poterit / cum orat pro se ipso. vñ Hiere. vij. dr: Noli orare pro populo hoc: nec assumas pro eis laudē ꝛ orationē: nec obsistas mihi: q2 non exaudiā te. Et ibidē. c. xv. Si steterint moyses ꝛ samuel corā me: nō est anima mea ad populū istū. ❡ Istis ergo quatuor conditionib⁹ stātibus / oratio est impetratiua oīm q̄ petunt. Cuius scdm Alex. triplex est ratio: scꝫ summa exaudiētis liberalitas: summa veritas: summa amicabilitas. Quia eñ summe liberalis / promptior est ad dandū ꝙ homo ad recipiendū: q̄n hoiem dispositū dignū ꝛ habilē inuenit: sicut sol diffundit suā lucem quādo iuenit susceptibile. Ita est de patre luminū q̄n inuenit hoiem dispositū: tūc diffundit suam bonitatē. Differenter tn̄: q2 diffusio patris luminum est voluntaria: diffusio solis est naturalis. Itē quia summe verax est scdm illud Numeri. xxiij. Nō est deus quasi hō vt mentiat: nec vt fili⁹ hois vt mutet. Dixit eñ et non faciet: locut⁹ est ꝛ nō implebit. Ueritati addit ꝓmissionem nō q2 nō posset facere sine ꝓmissione: sed vt fidem certam daret de impetrādo. Quia denicq̄ summe amicabilis: sicut amor facit ꝙ hꝫ in ptāte voluntatem amici: ita etiā anima sancta hꝫ in ptāte sua quodāmodo voluntatē dei ex maxima vnione ei⁹ ad deū: ꝑpter qd iosue cōfisus de hac potestate q̄n ꝑcipiēdo dixit soli: Sol ne mouearis cōtra gabaon. Et sequit. Stetitq̄ sol in medio celi: ꝛ nō festinauit occūbere spacio vni⁹ diei obediente dño voci hois. Iosue. x. Inde est ꝙ dñs nō vult negare homini qd petit rōnabiliter in orōne. Nec est aliq̄ ratio ex parte dei retrahēs a dando: nō ipotētia: nō indigētia: nō inuidia. Hec eñ sunt cause cur sepenūero hoies nō tribuūt petita postulantib⁹. Nihil eñ nō potest de⁹: in cuius ptāte oīa sunt posita. Hester xiij. c. Nihil odit eorū etiā que fecit. Sap. xi. Nec possessio sua largitione bonorū minuit: eo ꝙ dādo nihil sue eximit ptāti: manent sue ptāti subiecti ꝛ donū qd largit: et is cui donat. ❡ L Sed forte dicis: quō de⁹ exaudit orationes clamantiū ad se in oībus q̄ pie / ꝑseueranter / ad salutē ꝛ ꝑ se petūt: ꝛ tn̄ multi tales nō exaudiunt. vt sunt q̇ tribulantur: ꝛ clamant vt eruantur: nec tn̄ ab eis liberant? Rñdet beat⁹ Aug. Tu tantū tene vias ei⁹: et q̄n tribularis / audiet: supple etsi non ad voluntatē dando petitū: tn̄ ad vtilitatē: ꝛ sicut magis expedit ad finē orōnis: q̇ esse debet salus tua ꝛ gloria dei. Qd cōsequenter declarat per duo exempla subdens. Quia de⁹ medicus est: ideo adhuc secat scindendo vulnus: et non tollit manum nisi secuerit: et quantū ei videtur expedire infirmo. Etenim medicus ille crudelis est: qui exaudit clamantem hominem: et parcit vulneri in periculum vite. Rursus matres quando fricāt in balneis pueros ad salutem: nonne paruuli clamant inter manus earum? Ille ergo crudeles sunt vt non exaudiant lachrymas infantium? absit: Nonne potius plene sunt pietate? et tamen clamant pueri et non parcitur eis

Sic ꝛ deus noster plenus est pietate paterna: sed ideo vi-
det hic nõ exaudire: vt sanet et vt parcat in perpetuū. Vñ
scribitur in ps̄. Clamauerūt iusti ꝛ dñs exaudiuit eos: ꝛ ex
oib⁹ tribulationib⁹ eoꝝ eripuit eos. Eripuit eos: etsi non
corporaliter: tñ spūaliter. Vñ idē Aug. Ille q̄ tulit de flam-
ma tres pueros: nunquid tulit de martyrio. vij. machabe-
os? Nõne illi in ignib⁹ hymnizabāt illesi. Illi martyrio ex-
pirabāt. Deus triū pueroꝝ: nõne ipē est ꝛ machabeorum?
Illos eruit: illos non eruit: immo vtrosq̄ eruit. Sed tres
pueros sic eruit: vt carnales confunderent̄. Machabeos
aūt nō sic eruit: vt illi q̄ persequebant̄: in penas irent gra-
uiores: cū se putabāt dei martyres oppressisse. Et sup eo-
dem ps̄. Cas. iustos clamasse dicit ad dñm ꝛ semp exaudi-
tos. Quid ergo de martyrib⁹ dicimus: quos de supplicijs
tyrānoꝝ minime ꝯstat eē liberatos? Rñdet. Liberati pla-
ne sunt: qñ sunt ad celorum regna perducti: omnib⁹ tribu-
lationibus probant̄ erui. Clamor eñ iustoꝝ non solū ad
tēporale: sed maxime ad eternā vtilitatē semper a dño ex-
audit̄. Ex q̄b⁹ patet: q̄ iusti q̄ tēporaliter liberari petunt a
tribulatiõe: sicut nec paul⁹ a stimulo: ita nec illi a tempora-
li malo liberari petentes: petūt ad salutē: quos tamē dñs
exaudit ad salutē: dū non petita: sed q̄ meliora sunt: ꝛ vti-
Oro an sit meritoria liora prestat benign⁹ ꝛ cõcedit. Et tantū de illa questione.
❡ Vltimo quesitū est de merito oronis, an sit meritoria
Que q̄stio ex iā dictis satis soluta est. Vñ preter effectum
spūalis cõsolationis, quē hꝫ seu efficit presentialiter: ad-
huc duos effect⁹ hꝫ oratio vt dictū est. Et hoc respectu fu-
turi: scꝫ virtutē merēdi, ꝛ virtutē ipetrādi qđ petit̄. Et iste
virtutes q̄nq̄ cõiungunt̄ in oratione: q̄nq̄ separant̄. Nā
quātū ad v̄tutē merēdi innitit̄ charitati: a qua dū ꝓcedit
debet̄ sibi: sicut cuilibet actui meritorio: premiū beatificum
de cõdigno. Inquantū impetratoria innitit̄ gratiose volū-
tati diuine q̄ nos ad orandū incitat: qđ nō faceret nisi dare
vellet: vt vult Aug. Qñ ergo oratio procedit ex charitate
est meritoria: etiā si nō impetrat petitum propter defectū
alicuius q̄tuor conditionum dictarū. Qñ vero nō proce-
dit ex charitate: tñ sit perseuerāter pro se ꝛ ad salutē: licet
nō pie q: nō ex charitate: licet nõ semp: q̄nq̄ tñ, imo frequē-
ter impetrat petitum: sic orone impetrat̄ prima grā ꝛ alia
multa dei dona: q̄ deus donat oranti: alis nō daturus non
tanq̄ digno: sed sua liberalissima volūtate: quoꝝ donoꝝ
oratio meritū est de congruo: nō de cõdigno. Qñ vero fit
oratio bm oēs q̄tuor cõditiones, pie, ꝑseuerāter, pro se, et
ad salutē: q: simul cõcurrit grā: alioq̄n nō oraret pie: tunc
est meritoria vite eterne: ꝛ cū hoc ipetratoria ei⁹ qđ sic pe-
tit̄. Vñ oro vt sit impetratoria: nō coexigit gratiam: q: nō-
nunq̄ impetrat gratiam. ❡ N Vñ patet magna vtilitas
oronis: nō tñ meritorie: sed etiā nõ meritorie: q̄ tñ non est
cõtra salutē. Cui⁹ fruct⁹ ꝛ vtilitatē si dicere laborarē: fru-
stra niterer. Que eñ mala orationibus repulsa nō sunt?
Que bona aie ꝛ corpis pie orātibus negata sunt? Nā ora-
tio culpas delet: que pestes sunt aie. Vñ Hiero. sup illud
Matth. xvij. Hoc gen⁹ demonioꝝ nō eijcit̄ nisi per oratio-
nem ꝛ ieiuniū: dicit. Oratio sanat pestes mētis: ieiuniū pe-
stes carnis. Pestis mentis vitia sunt ꝛ pctā. Vñ ꝛ roganti
seruo dñs omne debitum dimisit: q: eū rogauit. Matth.
xviij. Siliter ꝛ dauid postq̄ orauit, audiuit: transtulit dñs
pctm̄ a te. ij. Regū. xij. Fugat oratio malignos spiritus: vt
s. allegatū est. Hoc gen⁹ demonioꝝ ꝛc. Tētationes q̄sli-
bet extinguit. Vñ Mat. xxvi. Vigilate ꝛ orate ne intretis
in tētationem. Vñ ꝛ Isido. iij. lib. de sum. bo. c. vij. Hoc est
remediū eius q̄ vitioꝝ tentationib⁹ exestuat: vt quotiens
quolibet tāgit̄ vitio: totiēs ad orationem se subdat: q: fre-
quēs oratio impugnationē extinguit. Etiā corpis infirmi-
tates ꝛ lāguores tollit. Iaco. v. Oratio fidei saluabit in-
firmū. ❡ O Valet etiam ad impetrādū vniuersa bona
aie ꝛ corpis: vite scꝫ ꝓlongationē. Patet de Ezechia rege
cui oranti additi sunt vite sue q̄ndecim anni. Esa. xxxviij.
iiij. Regū. xx. ꝛ. ij. Paral. xxxij. Ad pacis et q̄etis trāquilli-
tatē. j. ad Timo. ij. Obsecro pmū oim fieri obsecrationes,

orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omni-
bus hominibus: pro regibus: ꝛ omnibus qui in sublimita-
te constituti sunt: vt quietam ꝛ tranquillā vitam agamus
in omni pietate ꝛ castitate. Ad tribulatorum ꝛ tristium cõ-
solationem. Iaco. v. Tristatur aliquis vestrum? oret equo
animo ꝛ psallat. Ad victoriā ꝛ inimicorum expugnationē
Exo. xvij. Moyse orante vincit̄ amalech. Et Machabeo-
rum per totū. Ad aie illuminationē. iij. Regū. iij. dixit do-
min⁹ salomoni. Quia postulasti sapiētiā ad discernendū
iudiciū: Ecce feci tibi bm sermones tuos: ꝛ dedi tibi cor sa-
piens ꝛ intelligens. Vñ Aplš. Si q̄s vestrū indiget sapiē- Iaco. i.
tia: postulet eā a deo: qui dat oībus affluēter ꝛ non impro-
perat. Ad gratie abūdantiā. Act. iiij. Cum orassent scꝫ aplī
motus est locus in quo erāt cõgregati: et repleti sunt om-
nes spūsancto. Ad celi apertionē. Iaco. v. habet̄ q̄ ad oratio-
nem helie apertū est celū ꝛ clausum. qđ nō solū intelligit̄
de apertione celi quātum ad bñficiū pluuie: sed etiam ad
salutē aie. Vñ statim sequit̄: Orate pro inuicē vt saluemi-
ni. Supfluū existimo diuti⁹ immorari: cū ostensum est ora-
tionē quatuor dictis cõditionib⁹ vestitā, oīa q̄ desideran-
tur ꝛ petunt̄ impetrare. Qđ etiā patet factū ꝑ discursum
vtriusq̄ testamēti. Ex quo satis patet necessitas oratiõis
ad impetrādū cūcta nobis necessaria: q̄ ex nobis hr̄e non
valem⁹. ❡ P Multa alia de orone ad deum facienda.
nō vt ipsum instruam⁹ q̄ oīa nouit: aut inclinemus q̄ sem-
per īmutabilis existit: habes. s. lec. xxxi. Hec autē premissa
de orone in genere sufficiant: ad nostri informationē quō
orandū est: ne incassum oremus: ꝛ ad inclinandū animos
nostros vt orare nō cessem⁹. Orationē eñ laboriose men-
dicare non oportet: aut a remotis adducere: apud nos est
in nostra potestate cõstituta. Possumus dū volum⁹ semp
dñm orationibus pulsare, suo qđ semp presto est: auxilio Ps. xli.
concurrente. Vñ in ps̄. dicit ꝓpheta. Apud me oratio deo
vite mee. q̄ exponēs bea. Aug. ait: Non enim vt supplicem
deo empturus sum de transmarinis locis: aut vt exaudiat
me deus meus nauigabo: vt de longinq̄s afferā thura et
aromata: aut de grege adducam vitulū saginatum. Sed
apud me est oratio deo vite mee offerenda. Intus habeo
victimā, quā immolē sibi. Intus habeo thus, quod impo-
nam. Intus habeo sacrificiū, q̄ flectam dñm meū: q: apud
me est oratio deo vite mee. Que cum ita se habeant: q̄ di-
gnum est ꝛ salutare orationes nostras crebro nos offerre
dño deo nostro: immo q̄ necessariū nobis: vt sic puro cor-
de: sincero affectu: mente deuota: cū ceterarū cõditionum
obseruatione ad deū refugiētes: in oībus nostris necessi-
tatib⁹ exaudiri mereamur: quo salutē nostram ad quā cõ-
diti sumus: finaliter consequamur. Et tantum de oratio-
ne in generali. ❡ Lectio. lxiiij. A

Premissis quibusdā de orone in generali: accedēdū est ad oratio-
nem dñicā in spāli: aliq̄ breuiter de ei⁹ excel-
lentia pmittētes: ꝛ deinde ad ei⁹ expositionē
bm sctoꝝ suias procedētes. ❡ Est autem hec oratio dñica
alijs oronib⁹ excellentior, bm Hugonē cardinalē in postil-
la sup Mattheū: ꝓpter ei⁹ dignitatē, breuitatē, fecūditatē.
❡ Est enim oratio hec dignior alijs: q: ab ipso christo deo
qui oratur: edita est ꝛ edocta: et ꝑ hoc exaudibilior: q: au-
tor ei⁹ ē quē cõstituit pater mediatorē inter se ꝛ nos pecca-
tores. Qui q: fili⁹ est patris vnigenit⁹ in quo sibi bene cõ-
placuit: ipsi⁹ orationē refutare nō pōt. Ipsum eñ precepit Mat.
audiri a mortalib⁹, dicēs: Hic est fili⁹ me⁹ dilect⁹ in quo mi- xvij.
hi bñ cõplacui: ipm audite. Cū ergo christus dixit: Sic er-
go orabitis: Pater noster: hesitare nemo poterit: q̄n ora-
tio illa sit patri acceptior, q̄ alia q̄cūq̄. de hoc accipe dictū
bti Cypriani. Que eñ pōt esse spūalior oratio: q̄ q̄ a chri-
sto nobis data est: a quo et spūssanctus nobis missus est?
Que apud patrem precatio exauditior: q̄ que ab ore filij
qui veritas est prolata creditur? Idem. Qui fecit viue-
re: docuit et orare: vt dum prece et oratione quam filius

docuit apud patrē loquimur: facillimū vtiq; exaudimur.
Hanc exaudibilitatē christ⁹ significauit/cū dixit: Si qd pe-
tieritis patrē in noīe meo/dabit vobis. Per qd autē ma-
gis in noīe christi petere poterimus: nisi ꝑ orationē quam
nobis orandā edidit: ⁊ personaliter instituit? ¶ Est etiam
eo dignior/ceterisq; exaudibilior: quia in ipsa sola ea que
digna sunt ⁊ beneplacita deo: ab ipso postulantur. Christ⁹
eñ qui venit nos soluere a peccatis: ⁊ nos deo recōciliare
non nisi nobis vtilia/et salutifera petēda p̄scripsit: ꝗs quo
modo dixisset pater/ipsum audite? ¶ B Secundo exce-
dit alias in breuitate. Vñ christus eā instituens p̄misit:
Orantes nolite multū loqui sicut ethnici faciūt: putātes
in suo multiloquio exaudiri. Hi eñ exercende lingue ma-
gis operā dant/inquit glo. ꝙ menti mūdande. Ut hoc nu-
gatorij officij genus etiā ad eā p̄cē nectendū transferāt:
putātes ꝙ sicut orator iudicē: ita ⁊ ipsi deū flectere queāt.
Dānat autem multiloquiū de infidelitate: sed nō multas
lachrymas: non multas obsecrationes in cordis puritate:
qd sancti faciunt. Nā ⁊ dñs iesus legit̄ fecisse q̄ pernocta-
uit in oratione. Sed verbositꝰ sine affectione vacuas au-
res dei implere malū est: q̄si in hoc audiamur. De hac bre-
uitate Cyprianꝰ in lib. de orōne dñica ait: Ipsa est oratio
quā met deus incarnatꝰ mortales orare docuit: q̄ suo ma-
gisterio oēm p̄cē nostrā in vno sermone breuiauit: tanq;
sit sermo de quo dixit Esaias. Sermonē breuiatum faciet
dñs in toto orbe terre. ¶ C Huius autē breuitatis mul-
te assignantur cause. Una vt christus p̄beret fidelibus fi-
duciam impetrandi qd breuibꝰ verbis postulādū demon-
strauit. de hoc dicit q̄dā glo. sup Mattheū. Christus inter
cetera salutaria monita q̄bꝰ cōsuluit credētibꝰ: formā oran-
di ꝓponēs: orationē cōposuit breuibꝰ verbis: vt esset fidu-
cia cito annuendi: q̄ breuiter vult rogari. ¶ Scd̄a ratio:
vt eo facilꝰ posset memorie cōmendari. de quo beatus Cy-
prianus. Cum dñs noster iesus christus oibus venerit et
colligens doctos pariter ⁊ indoctos: omni etati p̄cepta sa-
lutis ediderit: preceptorꝫ suorū fecit grāde cōpendiū: vt in
doctrina celesti discentiū memoria nō laboraret: sed quod
esset simplici fide necessariū velociter disceret. ¶ Tertia
vt prudentia etiā ingeniosorꝫ miraret̄ de profunditate my-
steriorum: ⁊ multiplicitate sniarū in tanta verborū pauci-
tate cōprehensorū. De quo beatꝰ Aug. sup prefata v̄ba di-
cit. Oratio illa paucis verbis res multiplices cōprehēdit:
vt sic cito simplices fidei sufficiētiā sine salute discerēt. Hoc
quoad rationem secundam tactam. Et pro tertia ratione
subdit. Et prudētia ingeniosorum profunditate mysterio-
rum obstupesceret. ¶ Quarta: vt eo ipso quo breuior et ꝑ
hoc facilius discitur ⁊ retinetur: sine fastidio frequentare-
tur: ⁊ cū maiori attentione ac deuotione sepius repeteret̄.
Animus eñ noster volatilis est: ⁊ multitudine verborꝫ nō
nunq; distrahitur: ita vt ante orōnis finem/sola lingua lo-
quēte totꝰ effluat: ⁊ ad alia impertinētia deflectat̄. Et ideo
nisi ex sp̄ali cā orōnē cōueniat extēdi: breuibꝰ verbis ⁊ sen-
tentiosis christꝰ orandū esse docuit in institutione huiꝰ bre-
uissime orōnis. ¶ Quinta: ipsam breuiter cōtexuit contra
errorē ethnicorꝫ putātiū ꝙ deꝰ verbis ꝑsuasibilibꝰ mulcea-
tur: vt si absens sit vocet̄: aut ꝙ v̄borꝫ ambagibꝰ qd nesci-
at doceat̄. vñ beatꝰ Aug. ad ꝓbā. Absit in orōne multa lo-
cutio: sed nō desit multa p̄catio/si feruēs ꝑseuerat intētio.
Nā multum loqui in orando est rem necessariā in sup̄fluis
agere verbis. Multū aūt precari/est deū quē p̄camur: diu-
turna ⁊ pia cordis excitatione pulsare. Et plerūq; hoc ne-
gociū plus gemitibꝰ/ꝙ sermonibꝰ agit̄: plus fletu ꝙ affa-
tu. Nō eñ est deꝰ vt hō: ꝙ verborū possit flecti multitudi-
ne: aut ꝑsuasibilibꝰ inclinari: vel ad exaudiēdū passionari
sicut gētiles de suis diis existimabāt: vt dicit glo. Cōtra q̄s
⁊ Chryso. loquit̄. Quasi dormiētē dñm accusat: qui oratio-
nē suā longa cōtextione ꝓsequit̄: vel qui orat vt deo quasi
ignoranti suā necessitatē exponat: q̄liter ethnici faciunt: et
taliter orare nō solum est inutile sed plerūq; blasphemia.
Nō eñ vt idē dicit: docēdus est deꝰ: sed placidus: nō affi-
ciendus: idest affectus in eo excitandus: quasi sit affectio-
ne mutabilis: sed oīm bonorum largitor recognoscendus
Qñ aūt ⁊ vsq; quo/qua ve intētione ⁊ vtilitate multipli-
cari possint: dictū est. s. lec. lxij. ¶ Sexto breuem instituit
orationē: vt de ignorātia excusationē nullꝰ adultꝰ preten-
dere posset: q: qd tam breue est: ⁊ tā faciliter scitur: non ni-
si culpabiliter ignorat̄. Has causas breui epilogo recitat
Alex. parte. iiij. q. xxvij. dicens: Multiplicē vtilitatē breui-
tas dñice orōnis parit. Ob illiꝰ eñ breuitatē facilꝰ scitur:
melius retinet̄: frequētiꝰ iterat̄: minus fastidit orantem.
cito exaudiri innuit. Plus affectu ꝙ ore orandū esse insi-
nuat: ignorātem incusat. ¶ D Tertio excellit hec oratio
dominica ceteras in fecunditate: ⁊ sniarum pōderositate
Vñ dicit Cyprianꝰ lib. de orōne dñica. Magna sunt ora-
tionis dñice sacramenta: q: multa ⁊ magna breuiter sunt
in sermone collecta: ita vt nihil pretermissum sit: qd non in
precibꝰ ⁊ orationibꝰ nostre celestis doctrine cōpendio cō-
prehendat̄. Hoc etiā ipso petitionū eiꝰ numero insinuatur
Septē eñ petitiones cōtinet vt dicet̄: et septē numerꝰ est
vniuersitatis. Nam ⁊ vniuersa que a dño licite desiderari
possunt ⁊ postulari: his petitionibꝰ cōtinētur: ⁊ extra has
nihil licite postulat̄. Vñ beatꝰ Aug. ad probā. Si recte et Nota ex aug
cōgruenter oramus: nihil aliud petere possumus/ꝙ qd in
oratione dñica positum est. Et post pauca. Si omnia san-
ctarꝫ precationū verba discurras: quātū existimo/non in-
uenies qd ista oratio dñica nō cōtineat ⁊ includat. Et hoc
declarando subdit. Qui eñ dicit: Clarificare in oibus gē-
tibus sicut clarificatꝰ es in nobis: vt ꝓphete tui fideles in-
ueniant̄. qd aliud dicit ꝙ sanctificetur nomen tuum? Qui
dicit: Ostende nobis faciē tuam ⁊ salui erimus: quid aliud
dicit/ꝙ adueniat regnum tuum? Qui dicit: Dirige gressus
meos in semitis tuis s̄m eloquiū tuū: vt nō moueant̄ vesti-
gia mea: quid aliud dicit ꝙ fiat volūtas tua? Qui dicit: Di-
uitias ⁊ paupertates ne dederis mihi: quid aliud dicit/ꝙ
panē nostrū quotidianū ⁊c? Qui dicit: Memento dñe da-
uid ⁊c. Et iterū: Si reddidi retribuentibꝰ mihi mala: quid
aliud dicit/ꝙ Dimitte nobis debita nostra: sicut ⁊ nos ⁊c?
Qui dicit. Aufer a me concupiscentias ventris: q̄d aliud
dicit/ꝙ Et ne nos inducas in tentationē? Qui dicit: Erue
me de inimicis meis: quid aliud dicit/ꝙ Sed libera nos a
malo? Et sic si per oia sanctarū precationum verba discur-
ras: nihil inuenies qd in ista oratione dñica nō contineat̄.
¶ E Similiter quicquid affectus diuersi/timor/meror/
spes/gaudiū/ac horū radix/geminus amor dei ⁊ proximi
suggerere poterit vt petat̄: totū verbis hmōi dñice oratio-
nis cōprehendit̄. Nā sentiens se tam multiplicibꝰ circūda-
tum periculis tentationū: demonis/mundi/carnis/ suaq;
imꝑfectionē ac resistendi debilitatē: timor surgēs non pa-
uus impellit ad inuocandū diuinū adiutoriū ⁊ clamandū
ad deū: Deus in adiutoriū meū intende: dñe ad adiuuan-
dū ⁊c. Itē ne p̄iicias me a facie tua: ⁊ spiritū sanctū tuum
ne auferas a me. Hoc ip̄m orat talis cum dicit: Et ne nos
inducas in tētationē: Sed libera nos a malo. Si perpen-
dens peccatorū maliciā que cōmisit: grauissimaq; damna
que horū occasione incidit. (Per hoc eñ se dei gratiam ⁊
beatitudinē perdidisse: oia bona merita mortificasse pena-
rum inferni reatū cōtraxisse cognoscit.) Vñ dolor ⁊ contri-
tio animū vehemēter afficit tanq; de maximo malo presen-
ti: offensa scilicet dei: vñ clamare cōpellit̄: Propitius esto
peccatis nostris ꝓpter nomen sanctū tuū. Item: Delicta
iuuentutis mee: et ignorantias meas ne memineris dñe.
Miserere mei deus s̄m magnā misericordiā tuā. Et s̄m
multitudinē ⁊c. Omnes has petitiones/clausula ista cō-
prehendit: Dimitte nobis debita nostra ⁊c. ¶ Cōsiderās
quoq; patrie celestis claritatem ad quam vocati sumus:
diuine visionis iocunditatem: fruitionis dulcedinem:
stabilitatis securitatē: periculorum omnium cessationem/
appetitus plenissimā satietatem: omniū bonorum perfe-
ctionem: ⁊ omnis mali exclusionem: tanq; exul ⁊ peregri-
nus tota mente suspirat ad patriam quā desiderat/orans

cū ꝓpheta. Sitiuit aīa mea ad deū fontē viuū qñ veniet
⁊ apparebit ante faciem dñi. Quid aliud orat ꝙ Adueni
at regnū tuū. ¶ F Sic cū filiꝰ fidelis celestis patris/sen
tiens in solo pace cōsciētie verū cōsistere gaudiū: ipsam
ꝙ pacē aliter haberi nō posse/nisi ex cōformitate sue volū
tatis cū voluntate paterna. Isto em̄ existēte/gaudiū cons
Iob. xvi scientie nemo tollere pōt: ꝯm illud christi ad discipulos.
Tristicia vestra vertet in gaudiū. Et sequit. Gaudiū ve
strū nemo tollet a vobis. Nō aduersa: nō ꝓspera: nec que
cūqꝫ accidētia: cū p̄ter voluntatē dei nihil accidere po
test. Qḋ vero ꝯm diuinā volūtatem occurrit: etiā occurrit
⁊ acceptat per volūtatē ꝓpriam: vtpute cōformē diuine
volūtati. Executionē vero ꝓprie volūtatis sequit gaudiū
q: gaudiū est de assecutione eorū q̄ volumus: ꝯm beatum
Aug. xiiij. de ciui. dei. c. xv. Ac ꝑ hoc non q̄rit que sua sunt.
nō honores: nō tēporales cōsolationes: non cōmoda ꝓ
pria: sed solū placitū diuine volūtatis orat ad deū. Ad te
cōfugi dñe: doce me facere voluntatē tuā: q: deus meꝰ es
tu. Idipsum petit cum dicit. Fiat volūtas tua sicut in celo
⁊ in terra. ¶ Cōsiderās deniqꝫ diuinā bonitatē oīa predi
cta suis dilectoribus ordinantē/ac amore ꝑfecto sibi inhe
rere cupiens: ac ꝑ hoc dilecti sui dei honorē ⁊ gloriā ꝓmo
ueri: eiusqꝫ noticiā ad oēs dilatari orat. Gloriā regni tui
dicent ⁊ potentiā tuā loquent. Vt notā faciāt filijs homi
nū potentiā tuā: ⁊ gloriā magnificentie regni tui. Non ali
ud orat cū petit: Sanctificet nomē tuū. Demū cum agēte
charitate suijpsius ⁊ proximi: qua sibi proximisqꝫ vult sum
ma ac celestia bona: ad illud ꝙ ascēdere nō posse humanā
infirmitatē: nisi fuerit fota ac confortata pace celestis edu
lij: pane verbi dei: pane gratie: pane etiam corporalis cibi:
quo mētis corporisqꝫ pellat inedia/cognoscit: petit sibi ac
cōmodari tres panes predictos: sacramentalē/spūalē/et
corporalē. Hi panes filiorū nō mittendi canibꝰ: Hos petit
cū ait: Panem nostrū quotidianum ⁊c. Sic ergo patet/ꝙ
oratio dñica continet q̄cquid affectꝰ q̄libet orare nos sug
gerit ⁊ impellit. Vñ manifesta est huiꝰ orōnis excellentia
in fecunditate ⁊ pōdere sniarū. ¶ G Sed circa hoc du
bitat: vtrū solis verbis in dñica oratione expressis vtendū
Mat. vi sit in nostris orationibꝰ. Et videt ꝙ sic. Hoc em̄ precepit
dñs cū dixit: Sic ergo orabitis: vbi formā hanc orandi pre
stituit. Itē Cyprianus in lib. de dñica oratione dicit. Aliter
orare ꝙ christus docuit: nō solū ignorātia est: sed ⁊ culpa.
His motiuis se tuetur error ꝑ valdensium asserentium/ꝙ
a nobis nulla alia verba dici debeāt: nec oratio nisi oratio
dñica ⁊ verba in ea contenta. Sed error ille facile repellit
autoritate scripture. Nam christus et apl̄i alijs verbis vsi
Matth legantur in suis orationibus. Nā orauit christꝰ patrem di
xxvi. cens: Pater mi: si possibile est transeat a me calix iste. Et
Luc. xxij. orans pro petro dixit: Ego rogaui pro te petre vt nō defici
at fides tua. Et Ioh. xvij. rogat pro discipulis dicens. Pa
Luc. xxiij. ter sancte serua eos in noīe tuo: quos dedisti mihi. Et in
Act. i. cruce. Pater dimitte illis q: nesciunt quid faciūt. Similiter
apl̄i in electione matthie orātes dixerūt. Tu dñe qui nosti
corda oīm/ostende quē elegeris ⁊c. Apl̄s ꝙ Paulus orat
pro romanis/pro ephesijs: flectit genua ad dnm deum pa
trē ⁊c. Et alijs multis. Petrus alijs verbis ꝙ his q̄ in ora
tione dñica cōtinent: vt patet ꝑ decursum epl̄arū suarum.
¶ Per hoc ad dubiū rñdet ꝑ duas ꝓpositiones. Prima:
Nō est necessariū ad efficaciā orōnis/vt vtamur semꝑ ora
tione dñica aut verbis in ea formaliter positis ⁊ expressis
Patet hec ꝓpositio: q: ⁊ christꝰ legislator: ⁊ apl̄i ab eo im
mediate instructi/vsi sunt alia orādi forma: etiā post insti
tutionē dñice orōnis: vt patet ex iā dictis. Possumꝰ ergo
in oratiōibꝰ alijs verbis vti/ꝯm ꝙ vrget necessitas: vel ex
postulat vtilitas: aut officiū qḋ exercemꝰ exigit ⁊ requirit.
Et hoc est quod dicit beatus Aug. ad probā: Liberum est
alijs atqꝫ alijs verbis ab his q̄ in oratione dñica ponūtur
dicere. Et hoc siue verba illa cōposita sint: vt psalmi/hym
ni/collecte: ⁊ cetere orationes ecclesie publice ꝓferende:
siue verba illa ex ꝓprio effectu sint formata; vt cum quis
verbis suis que proprius affectus suggerit deo loquitur:
cor suū corā eo quasi sensibiliter presente effundens: ⁊ ne
cessitates conquerens: aut peccata sua cōfitens/⁊ veniam
postulans/seu auxiliū implorans: ⁊ ille modus orandi vt
plurimū est efficacior: ⁊ pertinens ac cōgruus orationibꝰ
peculiaribꝰ ⁊ priuatis. ¶ Scḋa propositio. Nō licet alia a
dño petere ꝙ ea que cōprehensa sunt in dñica orōne. Pa
tet: quia vt supra habitū est: in ipsa oratione dñica omnia
designantur que recte a deo petere possumus: ⁊ que eum
nobis dare decet. Non ergo alia ꝯm rem petere decet: sed
eadē alijs ⁊ alijs verbis postulare licet. Vnde Aug. post
verba statim allegata addit. Orādum est alijs atqꝫ alijs
verbis ab his que in oratione dominica posita sunt. Sed
non debet esse liberū alia ꝯm rem dicere: idest res alias pe
tere/ꝙ que in oratione dñica petunt. Sed hec que ibi pe
tunt pro nobis/⁊ pro nostris/⁊ pro alijs/atqꝫ inimicis si
ne fluctu dubitationis oranda sunt atqꝫ petēda. Et in eo
dem Aug. Quecūqꝫ verba alia dicamꝰ q̄ affectus orantis
format vt clareat: vel cōsequenter attendit vt crescat: ni
hil aliud ꝯm rem dicimus: ꝙ qḋ in oratiōe dñica positum
est: si recte ⁊ cōgruēter oramus. Per hoc ad rōnes in pro
positione dubij adductas. Ad primā dr̄ ꝙ aduerbium/sic
non dicit omnimodam similitudinē verborū: sed rerum si
gnificatarū: vt sit sensus: Sic orabitis. i. verbis similē sen
tentiā importātibus orabitis. Vñ glo. Bede Matth. vi.
Inter cetera salutaria monita ⁊ diuina/quibus consuluit
credentibus: formā orandi ꝓposuit: disciplinā tradidit: vt
noster affectus qui cum deo agit: disceret res quas oraret
non verba que diceret. Vnde non his solum verbis orat:
sed ⁊ alijs contentis sub eodem ⁊ non alio sensu: quibꝰ eti
am cor nostrum accenditur. Ad autoritatem Cypriani si
militer dicendū/ꝙ verbū/aliter/nō dicit alietatē verborū
quibus oratur: sed alietatem rerum pro quibus oratur.
¶ Istis sic premissis/de oratione dominica: in speciali se
quitur oratio cuius is est tenor initialis.

Pater noster qui es.

¶ Premissa exhortatione ad orandū pium
⁊ misericordissimū patrē: consequenter au
tor canonis subdit ipsam orationem: ⁊ primo
ponit orationē dñicam. Scḋo addit eius embolismū/qḋ
est oratio superexcrescens: ⁊ p̄cedentē orationē dñicam quātū
ad eius finalem clausulā declarans ibi: Libera nos domi
ne ab omnibus. ¶ Circa primū dicit: Pater noster. Hanc
autē beatus Greg. super hostiam in altari decantandam
instituit: incongruum asserens: vt super eucharistiā dicat
oratio quā scholasticus romanus cōposuerat: sicut anti
quitus fieri consueuerat/quādo statim post prefacia dice
batur hec oratio: Libera nos q̄sumus dñe ⁊c. et illa omit
tebatur quā dñs ⁊ magister noster christus dictauerat. In
stituit igitur vt ista cōmunioni premitteret: quatenus vir
tute ipsius ⁊ efficacia/prepararemur ad dignam tanti sacra
menti manducationem. In ipsa enim bona que hac com
munione dignum efficiunt/petuntur: ⁊ mala que dignita
tem cōmunicantis auferunt: remoueri postulātur. ¶ Di
uiditur autem hec oratio dñica in tres partes principales
scilicet in exordiū/tractatum/⁊ cōclusionem: ꝯm Petrum
de aliaco. In prima parte eius qui petitur captatur beni
uolentia. In scḋa petitionū quas fundimus: subiungitur
continentia/ibi. Sanctificet nomen tuū. In tertia petitio
num optatur cōfirmatio ⁊ edificatio: cū concluditur Amē.
¶ Quoad primū dicitur: Pater noster. Solent quippe
homines aliquid impetrare cupientes: a laudibus ipsius
quē rogaturi sunt: suam ordiri orationem: quatenus eum
reddant beniuolū ⁊ attētum. de quo beatus Ambro lib.
de sacramentis versus finē inquit: Vide vnde debes ⁊
pere orationē tuā. Dic mihi si velis hominem rogare: ⁊ sic
incipias. Da mihi qḋ peto: Nonne arrogans videtur ora
tio. Propter qḋ sapiētes oratores hanc obseruāt discipli
nam. ꝙ incipiunt a iudicis laudibus · vt eum fautorē sibi

presentent: ⁊ beniuolū faciāt cognitorē. Hec ꝙ̄ sacre scri-
pture est cõsuetudo. Nā ⁊ amicus dei Moyses hāc disci-
plinā nō ignorauit. Rogaturus enī deū, vt ppl'm israeliti-
cū nō desereret: sed ducatū prestaret salutarē: dei laudes
petitioni sue premisit di. Dn̄ator dn̄e deꝰ misericors ⁊ cle-
mens, patiēs ⁊ multe miserationis ⁊ verax. Et cõtinuo pe-
Exodi xxxiiij. titionē subiūxit. Si inueni gratiā in cõspectu tuo dn̄e: ob-
secro vt gradiaris nobiscū. Hāc etiā petēdi industriā pru-
dens illa iudith obseruauit: dū pro cõtritione hostiū deum
Judith ix. flagitare voluit. A laudibꝰ enī incipiēs ita ait: Deus celoꝝ
creator aquarū, ⁊ dn̄s totius creature: exaudi me miserā
deprecantē: ⁊ de tua mīa presumentē. Silem orādi formā
plurimi ꝓbatorū ⁊ patrū obseruauerūt. ¶ Ita ⁊ magr̄ no-
ster christus, pro infinita sua sapiētia, ⁊ summo magiste-
rio, nos facere docuit: dū orõnē instituēs ipe ꝑmisit exor-
diū laudis, di. Sic aūt orabitis: Pater nr̄ qui es in celis.
¶ L Captamꝰ aūt hoc exordio beniuolentiā dei: vt nō
ipm flectamꝰ: cū eiꝰ volūtas sit imutabilis: nec vt eiꝰ beni-
uolētiā preueniamꝰ: qm̄ ipe prior dilexit nos. Sz vt in no-
bisipsis de sua beniuolentia certā fiduciā excitemꝰ: qđ fit
precipue ex q̄tuor q̄ in hoc exordio notant̄: videlz ex cõside-
ratione charitatis qua bonū nostruz vult: q: pater. Scđo
ex cõsideratiõe largitatis, qua seipm nobis donat: q: no-
ster. Tertio ex cõsideratione imutabilitatis qua nos imu-
tabiliter predestinauit: q: vere ad dic̄, q̄ es. Quarto ex cõ-
sideratione eiꝰ potētie ⁊ maiestatis: qua petita dare pōt:
cū dicit̄ in celis. ¶ In his enī vbis deus q̄ petit̄, et qua-
tuor cõmēdat̄. Primo a dilectiõis magnitudine cū dicit̄:
pater. Scđo a liberali bonitatis sue diffusione: cū addit̄:
noster. Tertio ab immutabili ꝑpetuitate: cū subiūgit̄: qui
es. Quarto a sublimitate potentie: cum cõcludit̄: in celis.
¶ Per primū differt hoc exordiū ab exordijs ve. testa. Il-
la quidē cõiter exordiū accipiūt a dei dn̄atione ⁊ maiesta-
te: vt p̃z in exemplis iam positis. Istud aūt initiū capit a
dei beniuolentia ⁊ pietate: q: dr̄: Pater noster. Cuiꝰ ratio
est: q: habitudo hoim veteris testamēti ad deū erat vt ser-
uorū ad dn̄m. Illius enī tpis hoies seruierūt dn̄o magis
timore ꝙ̄ amore: qđ ꝓprie est seruoꝝ. Un̄ ⁊ lex illa lex timo-
ris ab aplo est vocata. In nouo aūt testamēto est habitu-
do fidelium ad deum vt filioꝝ ad patrem. Per christi enī
incarnationē, tantū deꝰ humano generi cõdescendere di-
gnatꝰ est: vt eos ꝑ adoptiõis gratiā filios suos cõstitueret.
Joh. xv. Un̄ ⁊ dixit aplis christus. Iā nō dicā vos seruos: sed ami-
cos ⁊ domesticos dei. Hinc ⁊ apl's legē nouā, legem liber-
tatis appellauit ⁊ amoris. Et de his loquit̄ Aug. lib. ij. de
ser. dn̄i in monte. Multa inquit, dicta sunt in laudē dei: q̄
ꝑ oēs sanctas scripturas varie lateqꝫ diffusa, poterit q̄sqꝫ
cõsiderare cū legit. Nusq̄ tn̄ inuenit̄ preceptū ꝓplo israel
vt ad deū diceret: pater noster: aut oraret patrē deū. Sed
ipse eis dn̄s deus insinuatꝰ est tanq̄ seruientibꝰ. i. s'm car-
nem adhuc viuentibꝰ. Sed ꝓplo noui testamenti q̄ vocat̄
ad eternā hereditatē vt sit christi coheres: ⁊ in adoptionē
filioꝝ israel: venit nō suis meritis sed grā dei: preceptū est
vt eādē ipsam gratiā adoptionis ponat in principio orō-
nis vt dicat: Pater noster q̄ es in celis. ¶ L In cuius
exordio cū dicit̄ Pater, cõmendat̄ deus ex dilectionis et
charitatis magnitudine. Est enī pater nomē amoris ⁊ pie-
tatis: qđ natura ipa docet in patre naturali: ⁊ fides nostra
astruit in patre spirituali. Quia enī pater naturalis nō de
aliena: sed de sua ꝓpria subā filiū generat (propter qđ fi-
lius dr̄ aliquid esse patris) idcirco cū quilibet se diligit ex
naturali quodā instinctu: nō pōt pater naturā suā: quā fi-
lio cõmunicauit: nō diligere. Qđ sciens sapientissimꝰ ille
salomon, cū ex nulla ꝓbatione exteriore discernere posset
cuius mulieris filiꝰ erat infantulus ille, de quo corā ipso li-
tigabat̄: se ad philosophiā cõuertit naturalem: q̄ natura-
les rerū instinctꝰ ⁊ cõditiões explicat: ⁊ naturā ipsaz subti-
liter interrogās: illā verā viui infantis matrē esse cogno-
uit: q̄ eius occisionē naturali amore tolerare nō poterat.
vt p̃z iij. Reg. iij. vbi glo. dicit ꝙ salomon tentauit natu-
ram parentis: q̄ nō potuit seipsam vt in filio est: nō amare
dilectione naturali. de quo ⁊ ph's late tractat. viij. Ethico.
¶ De patre spūali id ipm fides astruit: docens gratiā po-
tiorē esse ꝙ̄ naturā. Hinc cū filij spūales essemꝰ dei s'm re-
generationē ꝑ christi mortē: vocauit nos in hereditatem
eternā: vbi nobis preparauit bona q̄ nec oculus vidit: nec Esaie lxiiij.
auris audiuit: ⁊ q̄ in cor hoīs minime ascēderūt. Et q̄s est
qui nesciat hec maxime dilectionis ⁊ pietatis esse indicia: j. cor. ij.
que in noīe patris designant̄? Relucet igit̄ in primo dn̄i-
ce orõnis vbulo qđ est pater: dilectionis charitatisqꝫ ma-
gnitudo. ¶ M Sed est hic notādū, ꝙ nomē pr̄, qđ deo
attribuit̄: dupl'r accipit̄: vt. s̄. lec. xx. expositum est: notiona-
liter siue ꝑsonaliter scꝫ, ⁊ essentialiter. ¶ Notionaliter ac-
cipit̄ qn̄ attribuit̄ deo respectu ꝑsone diuine: ⁊ sic est ꝑma
ꝑsona in deitate: q̄ nō ab alia ꝑsona capit esse: sed a se imu-
tabiliter subsistit ⁊ eternaliter. Un̄ dicit̄ in symbolo atha-
nasij. Pater a nullo est factus: nec creatus nec genitꝰ. Et
ita accipit̄ a christo cū dicit: Ego ⁊ pater vnū sumꝰ. Et ita Joh. x.
accipit̄ quotiens in scriptura discernit̄ a ꝑsona filij aut spi-
ritussctī. ¶ Essentialiter accipit̄ quotiēs attribuit̄ deo re-
spectu creature q̄ ab ipso dependet in esse, cõseruari. ⁊ sic
cõuenit oībus tribꝰ ꝑsonis simul, ⁊ singulariter singulis.
Tota enī trinitas pater, filius, ⁊ spūssctūs, vnꝰ pater est:
sicut vnꝰ deus: vnus dn̄s: vnus creator omniū. Et singula
ꝑsona pater est: sicut singula deus est: creator ⁊ dn̄s: non
tn̄ tres patres: sed vnus creature pater. Hinc ad Eph. iiij.
Unus deus ⁊ pater omniū. ⁊ Deute. xxxij. Nūquid nō ipe
est pater tuus q̄ possedit te ⁊ fecit ⁊ creauit te? ⁊ Sap. xiiij.
Tua aūt pater ꝓuidētia ab initio cūcta gubernat. ¶ Di-
citur aūt deus pater multiplici rõne: preter illā que respi-
cit eternā generationē de qua Esa. liij. Generationē eius
quis enarrabit? s'm quā solius filij est pater. Est enī pater
predestinatiõe. Eph. j. Gratia vobis ⁊ pax a deo patre ⁊c.
q̄ predestinauit nos ī adoptionē filioꝝ. Itē pater creatio-
ne. Malac. ij. Nūquid nō pater vnꝰ oīm nr̄m? Nūquid nō
deus vnꝰ creauit nos? Itē imaginis participatione: vbi. s̄.
Deut. xxxij. Nūquid nō ipe ē pater tuꝰ: q̄ pos. te ⁊ fe. ⁊ cre.
te? Fecit inquā ad imaginē ⁊ similitudinē suā. Gen. j. Facia-
mus hoiem ad imaginē ⁊ similitudinē nostrā. Itē redēptiõe.
Esa. lxiij. Tu dn̄e pater noster ⁊ redēptor noster: a seculo
nomē tuū. Itē sacrali regeneratiõe. ad Titū. iij. Per laua-
crū regeneratiõis ⁊ renouatiõis spūssctī. j. Pe. j. Bn̄dictꝰ
deꝰ ⁊ pater dn̄i nr̄i iesu christi: q̄ s'm miam suā magnā rege-
nerauit nos in spem viuā. Item fidei instructione. Jac. j.
Uolūtarie. i. sine meritis nr̄is, genuit nos in vbo verita-
tis. i. fidei. Et Jo. j. Dedit eis ptātem filios dei fieri his q̄
credūt in noīe eiꝰ. Itē grē adoptione. Ro. viij. Accepistis
spm̄ adoptionis filioꝝ dei in quo clamamꝰ abba pater. Et
ad Gal. iiij. Misit deꝰ spm̄ filij sui in corda vestra clamātez
abba pater. Itaqꝫ iam nō est seruꝰ: sed filius: ꝙ si filius, ⁊
heres ꝑ deū. i. ꝑ opa dei. Oibus illis modis (preter ꝑmū
qui respicit eternā geniturā) accipit̄ essentialiter: ⁊ oībus
illis alijsqꝫ pluribꝰ modis: vt cura, defensiõe, hereditatis
preparatiõe est pater noster: vt patuit ex allegatis. Et ita
essentialiter s'm oēs dictas rõnes accipit̄ hic cū oramꝰ: Pa-
ter noster. Un̄ Chryso. sup Mat. Uide qualiter cõfestim
suscitauit auditorē: ⁊ oīs rememorauit bn̄ficij in ꝓhemio.
Qui enī patrē dixit: ⁊ peccatoꝝ dimissionē: ⁊ pene destru-
ctionez: ⁊ iusticiā: ⁊ sctificationē: ⁊ redēptionē: ⁊ adoptio-
nem: ⁊ hereditatē: ⁊ fraternitatē q̄ est ad vnigenitū: ⁊ spi-
ritus largitionē ꝑ vnā hāc cõfessus est nūcupationē. Et ex-
ponit Alexā. illud qđ dr̄: fraternitatē ad vnigenitū: de fra-
ternitate nō naturali: sz adoptiua vt valeat ad vnigenitū
adoptiuū. Alioq̄n pater nō acciperet̄ essentialiter: sz ꝑso-
naliter. ¶ N Licet aūt in orõne dn̄ica postulet̄ bn̄ficiū
exhibendū a tota trinitate ꝑ nomē pater acceptū sic essen-
tialiter: nihilominꝰ rõne autoritatis patris, ⁊ mediatiõis
ipsius filij: frequenter in orõnibꝰ specialiter fit mentio de
patre ⁊ filio. De patre: vt a quo petitur. De filio: vt ꝑ quē
postulat̄ obtinere. Unde orões frequenter cõcludūtur.

Per dñm nostrũ iesum christũ. Et sic dicit Amb. in lib. de
sacris. Attolle oculũ ad patrẽ/qui ꝑ filiũ te redemit: ⁊ dic
pater noster ⁊c. ¶ Qḋ vero cũ oratio hic dirigit ad totã tri
nitatem: nõ ponit nomen essentiale ſm sermonis ꝓprieta
tem: vt deus vel dñs: sed nomẽ pater: qḋ ſm ꝓprietatẽ sue
impositionis est ꝑsonale: licꝫ hic accipiat essentialiter: san
cti plures assignãt rõnes. Una vt ꝑ hoc celestis magister
daret nobis fiduciã impetrãdi petita: ⁊ ꝑ hoc ad frequen
ter orandũ nos inuitaret. In patre nãqꝫ attendimꝰ beni
uolẽtiã ⁊ pietatẽ: ex qua sperare poterimꝰ/ꝙ preces nr̃as
nõ abijciat: sed magis ex paterno affectu ipsas aspiciat et
gratiose admittat. Hinc Chry. Deus patrem se magis ꝗ
dñm dici voluit: vt nobis daret fiduciã ad petẽdũ ⁊ spem
magnã ad impetrãdũ. Serui enĩ nõ semꝑ impetrãt qḋ pe
tunt: q: plerũqꝫ nõ cõsiderãt qḋ ad honorẽ dñi: sed qḋ ad
ꝓpriã ꝑtineat vtilitatẽ. Econuerso aũt faciũt veri ⁊ legiti
mi filij: ⁊ ob hoc ipetrãt qḋ impetrare cõtendũt. Ad idẽ fa
cit qḋ dicit Aug. Quedã dat inqt presumptio ipetrãdi q̃
petituri sumꝰ: cũ prius ꝗ peteremꝰ tã magnũ donũ accipi
mus vt sinamur: imo vt iubeamur deo dicere pater. Quid
enĩ nõ dabit filijs petẽtibꝰ: quibꝰ hocipm ante dedit vt fi
lij eiꝰ essent? Et de. Ber. Oratio q̃ paterno dulcescit noie
oim petitionũ mearũ impetrãdarũ fiduciã mihi prestat.
¶ Scḋa causa est: vt ꝑ hoc christus nos inuitaret ad exer
citiũ piarũ ⁊ virtuosarũ operationũ. Cogitate nãqꝫ debemꝰ
ꝙ cũ deũ patrẽ nostrũ dicimꝰ: nos filios eiꝰ recognoscimꝰ:
⁊ ꝑ hocipm imitari studeamꝰ. Uile enĩ est ⁊ opprobriosũ
esse filiũ viri excellẽtis in virtute ⁊ oi ꝓbitatis honestate:
⁊ a moribꝰ eius satis ⁊ virtutibꝰ degenerare. Sic indignis
simũ est: vt hõ deũ q̃ oi bonitate excedit vniuersam crea
turã: patrẽ nominet: ⁊ nihil in suis vita ⁊ opibꝰ ostẽdat di
gnũ tanto patre: quo scꝫ deo aliqualiter assimilari posset.
Uñ christꝰ iudeis gloriãtibꝰ se hr̃e deũ patrẽ in celis (cuiꝰ
Jo. viij. tñ opa nõ exercebant) exprobrabat dicens: Uos ex patre
diabolo estis. Et hoc dixit ꝓpter opa coꝝ cõtraria opibus
dei. Et iterũ ipsis dicẽtibꝰ se esse filios abrae/ait: Si abrae
filij estis/opa abrae facite. Hinc btũs Cyprianꝰ. Meminis
se nos debemꝰ ⁊ scire: ꝙ qñ deũ patrem dicimꝰ: vt ⁊ q̃si filij
dei operemur: vt scꝫ simus pij ⁊ misericordes: sicut ⁊ pater
noster q̃ in celis est. Et btũs Aug. Qui dicit deo pater: vi
deat ne tãto patre sit indignꝰ: ꝑ recessum scꝫ a patre: ꝑ ino
bedientiã moresqꝫ ꝑuersos. Dicẽtes itaqꝫ pater: paternaꝫ
imaginẽ/vite nostre similitudine imitemur. ¶ Proquo
notãdũ ꝙ hois ad deũ triplex est assimilatio. Una qua re
cedit a deo. Alia qua accedit ad deuꝫ. Tertia qua sistitur
in deo. Prima est multoꝝ qui ꝑuerse imitant deũ/volẽtes
deo esse siles: ꝑ magnitudinẽ potẽtie: ꝑ singularitatẽ reue
rentie: ꝑmittẽtes ⁊ appetẽtes sibi diuinos honores exhi
beri: ꝑ infinitatem opulẽtie ⁊ ꝑ silia. Tales sic imitãdo nõ
efficiunt filij dei: nec deo accepti: sꝫ hac imitatiõe recedũt
Esa. xiiij a deo: efficiũturqꝫ socij luciferi q̃ dixit: In celũ cõscendam
suꝑ astra dei exaltabo soliũ meũ: sedebo in mõte testamẽ
ti: in lateribꝰ aquilonis ascendã suꝑ altitudinem nubiũ: ⁊
silis ero altissimo. Scḋa similitudo est bonoꝝ viatoꝝ: ⁊ cõsi
stit in participatiõe similiũ virtutũ virtutibꝰ dei: q̃ sunt iu
sticia/mia/liberalitas/veritas/charitas/⁊ cetere virtutes
hmõi: q̃ ꝑfectissime in deo sunt/verius ipse deꝰ sunt: ⁊ esse
debẽt participatiue in oi rõnali creatura. de quo intelligit
illud Aug. viij. de tri. Non locoꝝ interuallis: sed similitudine
accedit ad deũ. Et si dissimilitudine opposita recedit a deo:
hac similitudine volens nos accedere ad deũ/dixit christus:
Estote misericordes sicut ⁊ pater vester misericors est. Lu
ce. vj. Tertia similitudo est beatoꝝ: de qua. j. Joh. iij. Scimꝰ
ꝙ cũ apparuerit: similes ei erimꝰ: scꝫ in gloria eterne visio
nis ⁊ fruitionis: q̃ est beatitudo ꝑpetua: ad quã nũc aspi
ramus: ad eã aũt ꝑ secũdã similitudinem ꝑuenimꝰ: ad quam
exhibẽdã cũ dicimꝰ pater/excitamur. ¶ Tertia causa cur
magis voluit nos in orõne dicere pater/ꝗ dñs est: vt hoc
ostẽderet ꝙ seruire sibi debemꝰ/nõ timore pene/sicut ser
ui dñis suis ministrãt; sed sicut boni filij optimo patri ex
amore ⁊ timore filiali. Debemus enĩ ad deũ talem habere
amoris affectũ: ꝙ si verberet: si castiget: si aduersi aliquid
admittat: ab eo nõ recedamꝰ; sicut serui faciũt qui a dñis
se castigãtibꝰ fugiũt. ¶ Quarta causa: vt ꝑ hoc nos ad se
honorandũ ꝓuocaret. Siquidẽ honor patri debet. Ma
lac. j. Si pater ego sum: vbi est honor meꝰ? ¶ Quinta: vt
a solo deo qḋ necessariũ est postulet. Cũ enĩ ipse est pater
ad eũ ꝑtinet cura ꝓuisionis. Sap. vj. Equaliter est illi cu
ra de oibꝰ. Et. j. Pe. v. Oẽm solicitudinẽ vestrã ꝓijcientes
in eũ: qm̃ ipsi cura est de vobis. Et. iiij. Reg. j. Nũqḋ nõ est
deus in isrl̃: vt eatis ad cõsulẽdũ beelzebub deũ accaron?
¶ Sunt ⁊ alie cause supratacte ad ostẽdendũ differẽtiã
filioꝝ legis grẽ. Itẽ vt dũ de filiali adoptiõe cogitamꝰ: ei
tanqꝫ patri filialem affectum rependamꝰ. Item vt timeat
orans offensaꝫ patris: ne cõtingat audire graue illud op
probriũ. Uidit dñs ⁊ ad iracũdiã cõcitatus est: q: ꝓuoca Deuter.
uerũt eũ filij sui ⁊ filie. ¶ P Noster. Hic scḋo captamꝰ xxxij.
dei beniuolentiã ꝑ cõmendationẽ eiꝰ liberalitatis ampli
tudine/dicendo noster: qḋ generalitatẽ/siue vniuersalita
tem quandã importat. Magna quippe dei est dignatio:
ꝙ nõ solũ se patrẽ cõstituit angelicarũ virtutũ ꝑspicuitate
nature fulgẽtiũ. Neqꝫ dũtaxat hoim excellẽtissimoꝝ/⁊ in
vera religiositate eminẽtiũ: sed oim generaliter mortaliũ
quos imaginis sue similitudine insigniuit. Oẽs siqdẽ illos
paterno deꝰ respicit affectu: vt nõ sit viuẽs homo in terra/
qui se abscõdat a calore eiꝰ. Respicit inquã dũ ipsos etiaꝫ
quos sua insigniuit imagine: ꝑ grãm in filios quãtũ in eo
est adoptat. De quo aplũs. Accepistis spm̃ adoptionis fi Ro. viij.
lioꝝ dei in quo clamamꝰ abba pater: q̃ testimoniũ reddit
spũi nr̃o/ꝙ sumꝰ filij dei. Per qḋ vult nos hereditatis sue
esse ꝑticipes. Unde sequit: Si filij ⁊ heredes: heredes quidẽ
dei: coheredes aũt christi. Nõ enĩ vult deꝰ mortẽ pctõris:
vt quidã crudeles parẽtes/q̃ filios exterminãt: ⁊ ab here
ditate ꝓscribũt: sed magis vt cõuertant ⁊ viuant: vt patrẽ
hereditatis/⁊ regni sui cũ ceteris valeãt possidere. Rursus
paterne oẽs respicit deus: dũ ne hic in via deficiant: panẽ
prestat saluiferũ/oẽ delectamẽtũ in se habentẽ: ⁊ oẽm sa
poris suauitatẽ: quo nutriti ⁊ cõfortati/ambulare possint
in fortitudine cibi illiꝰ vsqꝫ ad montem dei. altitudinẽ scꝫ
beatifice visionis. Et ne ꝑ deuia in via moꝝ oberremus:
deus pijssimꝰ pater ꝑ spm̃ suũ nos erudit ad id qḋ est vtile
in recipiẽdo sctificationẽ: vt dicit aplũs Heb. xij. Recte igit
oramꝰ ad deũ Pater noster. Noster inquã q̃ nos generat/
pascit/nutrit/corripit ⁊ instruit: ⁊ alia patris officia circa
nos pie nõ desinit exercere. ¶ Q Sed his obulare vi
det. Nã christus orãdo dixit: Pater mi si possibile est: trãs Math.
eat a me calix iste. Oia aũt christi actio nr̃a est instructio: xxvj.
vt dicit Greg. Igit videt ꝙ ⁊ nos orantes ad patrẽ singil
latim debeamꝰ dicere: pater meꝰ: ⁊ non pater noster. Huic
cõcordat scriptura: nã Mat. vj. dicit christus. Ora patreꝫ
tuũ in abscõdito: ⁊ pater tuus qui videt in abscõdito: red
det tibi. Itẽ Hiere. iij. Amodo voca me/pater meꝰ: dux vir
ginitatis mee es tu. Itẽ presumptionis esse videt dicere/
pater noster: cũ pater dic paternitatẽ adoptiõis/q̃ nos in
filios adoptat ꝑ gratiã. Nemo aũt scit an odio vel amore
dignꝰ sit. Ergo ꝓsumptio est dicere pater nr̃: quo se signifi
cat filiũ seu esse in numero filioꝝ. Unde sufficeret dicere pr̃:
⁊ nõ esset necessariũ vt videt addere: neqꝫ nr̃: neqꝫ meꝰ: si
cut ⁊ Lu. xj. facit/di. Cũ oratis dicite: Pater sctificet nomẽ
tuũ. ¶ Ad ista rñdet Alex. de ales par. iiij. q. xxvij. notan
do ꝙ nemo simplr̃ dicere debet pater meꝰ/nisi christus fi
lius dei: ne dicitũ simpliciter/sonet in paternitatẽ nature.
vñ glo. Mat. vj. Nemo dicat meꝰ: qḋ soli christo cõpetit.
qui est filiꝰ ꝑ naturã. Hmõi enĩ ꝓnoia solent discretiue po
ni: ⁊ discretionem seu singularitatem importare: qḋ nulli
cõuenit nisi qui singulariter filiꝰ est. i. ꝑ naturã. Nihilomi
nus scriptura insinuat sic posse dici/meus scꝫ pater: nõ ta
men simpliciter: sed cũ aliqua additiõe insinuãte hoc nõ
singulariter dici: vt etiam patet in verbis scripture allega
tis. Nam vbi dicitur; ora patrem tuũ in abscõdito/addit ⁊

⁊ pater tuus qui videt in abscondito: reddet tibi. Reddi-
tio soli creature conuenit. Soli em̄ creature merces reddit̄.
vn̄ glo. Reddet tibi mercedē fidei. Silr̄ cū dicit̄ Hiere. iij.
Voca me pater meꝰ/ addit̄: ⁊ dux virginitatis mee es tu:
q: ducatus soli creature cōuenit: deo em̄ nō cōuenit duci.
sed ducere insinuat̄: qḋ dictū est nō debere itelligi de filio
simplr̄. i. filio naturali: ⁊ ita nec de patre eius naturali. In
orōne v̄o dn̄ica addit̄: Qui es in celis: qḋ ꝯuenit patri re-
spectu filij naturalis: ideo si adderet̄ meꝰ: importaret̄ ꝙ
esset pater simplr̄. i. naturalis orātis. ¶ R Esto etiā ꝙ p̄
sequentes particulas/ scʒ dimitte nobis debita nr̄a: cū ce-
teris satis innueret̄/ patrē deū nō esse naturalr̄ patrē orā-
tis: qui petit sibi tanꝙ̄ deficienti creature dimitti debita.
Sūt tn̄ ⁊ alie notabiles cause ⁊ rōnes cur dicit̄ noster: et
nō meus. Quarū vna est pacis cōseruatio ⁊ cōcordie. Ap-
propriatio em̄ ⁊ singularitas ꝑsepe cause sunt litis ⁊ dissi-
dij. Vn̄ quidā gloriātes de suis magistris ⁊ doctoribꝰ per
appropriationē/ cōtentionē inuicē cōcitarūt: dicente vno
ego quidē sum pauli. ⁊ altero: ego sum apollo: ⁊ alio: ego
v̄o cephe. alio: ego sūt christi. vt refert apls. j. Cor. i. ⁊. iij.
Vt ergo lis ⁊ discordia i orōne tolleret̄: ⁊ nemo sibi filia-
tionē vsurparet singulariter: christꝰ voluit orantes dicere/
pater noster. De quo be. Amb. tractās v̄bū de quo sermo.
Attolle inq̄t oculos ad patrē qui te ꝑ lauacrū genuit: q̇ te
ꝑ filiū redemit: ⁊ dic pater noster. Bona ꝓsumptio: sʒ mo-
derata. Patrē dicis q̄si filiꝰ: sed noli tibi aliq̇d spāliter vē-
dicare. Soliꝰ christi est pater specialis: nobis oibꝰ in cōi est
pater: q: illū solū genuit: sʒ nos simul creauit. Illiꝰ em̄ pa-
ter ꝑ naturā: sed noster est pater ꝑ gratiā. ¶ Scd̄a causa
est: vt ad charitatē pximi accenderemur. Nā sicut ꝑ verbū
pater/ ad summi patris amorē excitamur: ita cū dicimꝰ no-
ster/ ad fraternā dilectionem inflāmamur. Cū em̄ orando
nos vnū patrē in celo hr̄e recognoscimꝰ/ dicētes pater no-
ster: ꝑ ꝯn̄s nos in terris esse fratres ꝓfitemur: ac ꝑ hoc in-
uicem nobis impēdere fraternū amorem ac fidelitatē ad-
monemur. Nam ad hoc natura inclinat: ⁊ ratio dictat: vt
filij vnius patris tenacius se diligant: efficacius se iuuent
⁊ sibi mutuo viscerosius cōpatiant̄/ ꝓpter illud cōmune
qḋ participant a suo patre. Sicqȝ sibi obsequant̄. i. mutuo
se honorent. ad Rom̄. xij. Honore inuicem preuenientes.
vbi glo. Aliter nō esset fraternus amor: nisi mutuo se pre-
ueniant obsequijs. ¶ S Tertia causa est: vt ꝑ hoc chri-
stus nos inuitaret ad humilitatē: ⁊ a nobis tolleret oēm
supbie occasionē: ne scʒ diues sup pauperē se extollat: no-
bilis sup ignobilē: superior sup inferiorē: potens sup debi-
lem: clericus sup secularē: sed oēs se fratres cognoscerēt:
⁊ vnius patris filios: sm̄ illud Malach. ij. Nūquid nō pa-
ter vnꝰ oim̄ nostrū? Quare ergo despicit vnusquisqȝ ve-
strū fratrē suū? Et bea. Aug. in de sermone dn̄i in monte.
Admonent̄ inq̄t/ ꝑ orōnem dn̄icā diuites ⁊ genere potē-
tes seu nobiles sm̄ seculū/ nō supbire aduersus pauperes
⁊ ignobiles: qm̄ oēs simul dicunt deo pater noster: immo
potius: q: dicūt oēs pater noster/ sibi mutuo tanꝙ̄ fratres
debent subuenire. Diues pauperi: sanꝰ egrotāti: sapiens
ignorāti: potēs impotēti: aliter infructuose clamāt pater
noster. Si patris iussa nō impleāt: si obediētiā filialē trā-
scēdāt: ⁊ fraternū amorē in se inuicē nō exerceāt. Sʒ ꝓh pu-
dor nūc inter christianos supior opprimit iferiorē: fortior
debiliorē: diues inopē: miles ciuem: ciues sacerdotē. Effi-
cax sane remediū cōtra supbiā animiqȝ tumorē/ affectuo-
se reuoluere nos esse fratres. vnū hr̄e patrem deū: qui nō
est acceptor ꝑsonarū. Hoc remedio vtit̄ Boe. iij. de cōso.
me. vi. cōtra arrogātes ex generis nobilitate dicēs: Quid
genꝰ ⁊ pauos strepitis? Mortales igit̄ cūctos Edit nobi-
le germen: nā oē hoim genꝰ in terris Simi surgit ab ortu.
Vnus em̄ rerū pater est: Vnꝰ cūcta ministrat. Si p̄mor-
dia vr̄a Autorēqȝ deū spectes: Nullꝰ degener extat: Ni vi-
tijs peiora fouēs: Proprium deserat ortū. ¶ Quarta cā: vt
inuicē nobis ipēdamꝰ orōnū suffragia. Quia em̄ orās ad
deū ⁊ dicens/ pater noster: nō se tm̄: sʒ ⁊ alios dei filios p-

nūciat: in hoc ⁊ pro alijs nō pro se tm̄ orat: implēs in hoc
qḋ scribit̄ Eccl. xvij. Vnicuiqȝ mādauit deꝰ de ꝓximo suo.
vn̄ Cypria. in li. de orōne dn̄ica: Ideo nō dicimꝰ pater meꝰ
sed noster: nec da mihi/ sed nobis: q: vnitatis magister no-
luit priuatim precē fieri: vt scʒ tm̄ q̇s ꝓ se precet̄. Vnū aūt
ꝓ oibꝰ orare voluit: q: i vno oēs ipe portauit. Et Chrys. su-
per Mat. Dulcior est orō ante deū: quā nō necessitas trā-
mittit: quā q̇s pro se orare cogit̄: sed quā charitas frater-
nitatis cōmendat. Precat̄ igit̄ frater ꝓ fratre dicēdo/ Pa-
ter noster. dimitte nobis debita nr̄a ⁊c. Hāc etiā cū pluri-
bus alijs causis tangit idē Chrys. dicēs: Erudit aūt cōem
pro fratribꝰ facere orōnē. Nō em̄ dicit: pater meus/ q̇ in ce-
lis es: sed pater noster/ pro corpore cōi deprecatiōes refē-
rens: ⁊ nusꝙ̄ intēdens qḋ est suijpsius: sʒ vbiqȝ qḋ est pxi-
mi: Adhuc aūt. ⁊ inimicitiā destruit: ⁊ elatione cōprimit: ⁊
emulationē expellit: ⁊ matrē bonoꝝ vniuersoꝝ amorē in-
ducit: ⁊ equalitatē humanarū causarū extenninat: ⁊ mul-
ta monstrat regi ad pauperē honoris equalitatē. Hec ille.
¶ T Per hec soluunt̄ rōnes inducte. Ad primā de chri-
sto orāte/ Pater mi/ dr̄: ꝙ christus in illa sua orōne nobis
orādi modū ⁊ formā nō p̄fixit: sʒ q: ipse filiꝰ erat p̄ris ꝑ na-
turā: qḋ nulli creature cōpetit: id circo ibi vt ꝑsona singula-
ris ⁊ naturalis filiꝰ dei patris dixit pater mi. Vel aliter sm̄
Alex. dr̄/ ꝙ oīs actio christi nr̄a fuit instructio/ quātum ad
subam actus: nō quātū ad modū. Sicut ⁊ ieiuniū dn̄i in-
structio nr̄a fuit ad ieiunandū: nō tn̄ eo mō quo dn̄s ieiu-
nauit oino abstinēdo a cibo. Sic orō christi nostra fuit in-
structio: qua instruimur ꝙ in nostris necessitatibꝰ oratiōe
recurrere debemꝰ ad deū patrē. Modū v̄o orandi nō de-
dit in suis orationibꝰ: sed in ea forma quā nobis prestituit
cū nos docendo dixit: sic orabitis: Pater noster. ¶ Ad au-
toritatē Mat. vi. ⁊ Hiere. iij. dicendū est: vt. s̄. in p̄ncipio
huiꝰ sermonis: ꝙ vtrūqȝ dici pōt: pater meꝰ: ⁊ pater noster:
sed differēter: vt ibi dictū est. ¶ Vel dr̄ sm̄ Alex. ꝙ triplex
est oratio sm̄ diuersos status orantiū. Petens em̄ aut pe-
tit vt mēbrū: aut vt cōmēbrū: aut vt preeminēs membrū.
Primo mō petit̄ aliq̇d vt singulari ꝑsone sm̄ ꝙ petebat
dauid: Miserere mei deꝰ. ⁊ Luc. xviij. Deus ꝓpitius esto
mihi petōri. Scd̄o petit̄ aliq̇d vt cōiūctis vinculo ꝓfessio-
nis fidei: sm̄ ꝙ dr̄ Eccl. xvij. Vnicuiqȝ mādauit deꝰ de pxi-
mo suo. Tertio petit̄ aliq̇d ex officio quo q̇s ad orandū ꝓ
cōmissis astringit̄. His duobꝰ modis vltimis petentibꝰ cō-
uenit dicere pater noster. Oranti secundo mō tam ꝓfesso
christiane religionis/ qua mēbrū est mystici corporis chri-
sti: oranti tertio mō silr̄ cōuenit dicere pater noster: q: illo-
rū ⁊ subditoꝝ seu cōmissoꝝ vnus est pater: vn̄ cōtra ꝓsum-
ptionē phariseoꝝ dixit dn̄s discipulis: Vnꝰ est pater vester Matth xxiij.
qui in celis est. vester scʒ prelatoꝝ ⁊ subditoꝝ. Nunc ergo
Matth. cū dixit: Ora patrem tuū in abscōdito: loquitur
tanꝙ̄ ad mēbrū ⁊ singularē ꝑsonā pro se orantē. Silr̄ ⁊ in
Hiere. Cū aūt docuit nos orare: docuit nos vt cōmembra
ecclie: ⁊ tanꝙ̄ eos q̇ ex officio erāt petituri: quales fuerūt
apl̄i quibꝰ specialiter in monte loquebat̄. ¶ Ad aliud de
presumptiōe dr̄/ ꝙ licʒ hō meritis suis exigētibꝰ/ nō sit filiꝰ
adoptionis: nihilominꝰ quātū est ex diuina bonitate/ oibꝰ
se exhibet vt patrē oibꝰ scʒ offerēdo gratiā adoptionis. vn̄
j. ad Tim̄. ij. Vult oēs hoies saluos fieri. ⁊ Ioh. i. Illumi-
nat oēm hoiem venientē in hūc mūdū. Vn̄ licʒ nesciat q̇s
an odio vel amore dignꝰ sit: nihilominꝰ cōfitendo deū esse Eccl. ix.
patrem suū non presumit: illi attribuendo beneficiū ado-
ptionis: nō sibi ascribendo meritū beneficij electionis. Et
cū dicit̄: sufficeret dicere pater: ⁊ nō addendo neqȝ meus
neqȝ noster. Dicendū ꝙ q: deus est pater oim̄ creatione:
hois adoptione: filij naturali generatiōe. Vt distinguat̄
paternitas sm̄ gratiā adoptionis/ ab illa q̄ est creationis
⁊ nature: dicit̄ noster. Per noster em̄ insinuat̄ quedam cō-
municatio/ qua se deus dat nobis: ⁊ nos sibi adoptat gra-
tiā infundendo. Vnde nō sufficiēter expressa esset pater-
nitas dei respectu hois/ per hoc qḋ dicitur pater: sicut cū
dicitur: pater noster. Qḋ v̄o Lucas nō addit noster sicut

Mattheus orationem assignat Alexan. q: in mattheo insinuatur modus orandi cōueniens membris ꝛ excellentibus membris. Loquit̄ em̄ ap̄ls cū dn̄o in montem ascendentib⁹ tanꝗ pfectis. Lucas loquit̄ ad discipulū quasi iocū tenentē, infirmoꝝ: q̄ nō audent dicere noster: sicut Luc. xv. filius pdigus dixit: Pater peccaui in celū ꝛ coꝛā te. Licet posset dici ꝙ lucas qui posterius scripsit: qḋ mattheus plenius ꝛ sufficienter disseruit: abbreuiauit.

¶ Lectio. lxv. A

Qui es. ¶ Hic tertio captat̄ beniuolentia ex cōmendatione a subsistentia immutabili ꝛ ppetuitate, dicendo: Qui es. Hoc em̄ cōplexū qui es, ꝓpꝛie acceptū soli deo est ꝓpꝛiū, significās ipsi⁹ immutabilē subsistentiā: q̄ tpe nō mensurat̄: sed oē tp̄s trāsgredit̄. Nō aūt in deo preteritio aut futuritio est: sꝫ nūc eternitatꝭ semꝑ stans, sine fluxu in pꝛeteritū: ꝛ sine trāsitu in futurū. Hanc īmutabilitatē subsistētie volens de se tanꝗ de deo

Jo. viij. ostēdere chꝛistus: iudeis dicētib⁹. Quinquaginta annos nondū habes ꝛ abꝛaā vidisti. dixit: Amen amē dico vobis anteꝗ̄ abꝛaā fieret: ego sum. scꝫ ſm diuinitatē: q̄ tpi nō subiacet: nec tpe mensurat̄. Vn̄ nō dixit anteꝗ̄ fieret ego fui: sed anteꝗ̄ fieret ego sum. Quis em̄ tp̄s fluxit: diuinitas tn̄ semꝑ imutabiliter subsistit: nō in tpe vt in mensura: sed in nūc eternitatis: Et ppter hāc imutabilitatē essendi diuinitatis, qua cū tpe nō incipit: cū tpe nō desinit: in tpe nō labitur: nulli tp̄ali mutatiōi subijcit̄, q̄ es, siue esse ꝓpꝛie acceptū, soli deo attribuit̄. vn̄ btūs Aug. suꝑ Jo. tractās illud: Nisi credideritis q: ego sum: moꝛiemini in pctis vestris. Job. viij. Res inq̄t, q̄libet qualicūꝗ̄ excellētia fulgens si mutabilis est: vere nō est. Nō est em̄ verū esse: vbi est ꝛ nō esse: scꝫ possibiliter. Quicq̄d em̄ mutari pōt: mutatū, non est qḋ erat. Si nō est qḋ erat: moꝛs quedam ibi facta est: q: peremptū est ibi aliq̄d qḋ erat ꝛ nō est. Et exēplificat: Nigredo moꝛtua est in capite albescētis senis. Pulchꝛitudo moꝛtua est in coꝛpoꝛe fessi ꝛ curui senis. Moꝛtue sunt vires in coꝛpoꝛe, languētis. Moꝛtua est statio in coꝛpoꝛe ambulantis. Et post pauca: Deniꝗ̄ de moꝛtuo cum dicit̄: vbi est ille hō? Rn̄det̄: fuit. Itaꝗ̄ in oīb⁹ actibus ꝛ motib⁹ nr̄is ꝛ in vniuersa pꝛoꝛsus agitatione creature, duo tp̄a inuenio: pꝛeteritū ꝛ futurū. In veritate aūt q̄ manet: ꝛ pꝛeteritū ꝛ futurū nō inuenio: sꝫ solū p̄ns: ꝛ hoc incoꝛruptibiliter qḋ in creatura nō est. Ex quib⁹ verbis pꝫ creaturas quaslibet esse mutabiles: ꝛ ꝑ ꝯn̄s nō vere esse: ꝛ solā veritatē, q̄ deus est: imutabiliter esse: ꝛ et hoc est esse sibi ꝓpꝛiū. Et ꝑ hoc soluit. q. quā pꝛemisit querēs ꝛ dicēs: O dn̄e deus noster, q̄d est qḋ aisti: nisi credideris q: ego sum? Quid em̄ nō est eoꝝ q̄ fecisti? nūquid nō est celū? Nūquid terra non est? Nūquid ea nō sunt q̄ sunt i celo: ꝛ q̄ in terra sunt? Nūquid hō ipse cui loqueris nō est? Si oīa sunt hec q̄ ꝑ te facta sunt: q̄d est ꝙ tibi quoddā ꝓpꝛiū tenuisti ipm esse: qḋ aliis nō dedisti vt tu solus esses? Nā quō audio: Ego sum qui sum: quasi alia nō sint? Qui hāc inquā. q. soluit ꝑ ea q̄ pꝛemissa sunt: q: vere esse est semꝑ ꝛ imutabiliter esse: qḋ soli deo cōuenit: hinc ꝛ moysi a deo ad liberādū ppl'm isrl'

Exo. iij. misso ac querēti. Si dixerit mihi ppl's qḋ est nomen ei⁹ qui misit te: q̄d dicā eis? Dixit dn̄s illi: Ego sum q̄ sum. Et addidit: Sic dices filijs isrl': q̄ est, misit me. Ecce nullū aliud pꝛedicatū adiecit deus de se dicendū, q̄ esse. Esse ergo de se dicere iussit: qḋ soli deo vere ꝛ ꝓpꝛie cōuenit. vn̄ Dama. Pꝛimū ꝛ pꝛincipalius eoꝝ q̄ de deo dicunt̄ noīb⁹, est qui est: sicut ꝛ ipse loquēs in oꝛaculo moysi ait: Totū in seipso cōpꝛehendens velut quoddā pelagus subē infinitū ꝛ indeterminatū. Nam rōne (qui) qḋ est nomē infinitū: significat subē infinitatem. Rōne (est) quod significat vt actu pꝛesens in nūc īmutabilitatis: significat essentiā, vt actualitatem semꝑ pꝛesentē: ꝛ ita vt eternā ꝛ immutabilē. Sic ergo qui est ꝓpꝛiissime acceptū, significat subam infinitā eternā ꝛ imutabilē. Talis aūt est solus deus. Verū ergo ꝑ cōplexū qui es, cōmendam⁹ deū patrem nostrū ex incōmutabili subsistentia actuali ꝛ eterna: qḋ nulli creature sed soli deo cōuenit. Eo ipso em̄ ꝙ creature dependent ab alio, scꝫ creatoꝛe, ab eis realiter ꝛ essentialiter distincto in esse, pduci ꝛ cōseruari: mutabiles sunt in esse ꝛ nō eterne. Ad eū igit̄ qui imutabilis semꝑ pseuerat: cōfidenter oꝛatione accedim⁹: quā ip̄e docuit, certi de exauditione q: immutabilis es: q̄ se oꝛare docuit ꝛ mādauit: ꝛ hoc in cōplexo qui es, inquantū deo ꝓpꝛiū est intelligim⁹: ꝛ intelligēdo ad fiduciā sine qua oꝛatio nō impetrat excitamur. Sequit̄: ¶ B In celis. Hic quarto captat̄ beniuolētia dei ab excessiue māsionis sublimitate: qua potētiā ꝛ maiestatem ei⁹ qua dare pōt: prestamur cū dicim⁹ in celis. Sūt autem celi coꝛpoꝛales: sunt ꝛ spūales: ꝛ de vtrisꝗ̄ exponitur clausula, in celis. Pꝛimo mō in celis. i. in illis coꝛpoꝛib⁹ celestib⁹ q̄ supꝛa nos sunt: ꝛ supꝛa elementarē regionē. In celis inferioꝛib⁹ mobilib⁹: ꝛ in superioꝛi empyꝛeo imobili. In illis mouēdo eos ꝑ se ꝛ virtutes angelicas, ad nostrā ꝛ toti⁹ vniuersitatis viuentiū ꝛ coꝛpoꝛaliū salutē. In istis presentādo electoꝛ aspectib⁹ faciē sue maiestatis. Hi ꝛ illud mansio dei sunt sedes ꝛ habitaculū. Sicut scriptū est. Qui habitas in celis miserere nobis. Et iterū. Celū mihi

sedes est: ꝛ terra scabellū pedū meoꝝ. Item. In domo patris mei māsiones multe sunt. Hos celos stephan⁹ vidit apertos: ꝛ iesum stantē ad dexterā dei patris. ¶ Est tn̄ aduertēdū ꝙ de⁹ nō dꝛ esse in celo sicut in loco quo circūscribit̄ sicut coꝛp⁹: vel quo definit̄ sicut angelus. Tales em̄ locabilitatis modi deo nō cōueniūt: sꝫ dūtaxat creature rōne coꝛpoꝛeitatis ꝛ finitatis essentie. Coꝛp⁹ quidē qḋ habꝫ ptes extra seinuicē ꝛ situaliter distātes loco circūscribit̄: ꝛ ipsi loco cōmensurat̄: vt totū sit in toto loco sibi equali: ꝛ pars in pte sibi cōmensurabili. Angelus vō q̄ spūs est nō coꝛpoꝛe⁹: q: tn̄ finite est essentie ac terminate: a loco definitur: cui ita p̄ns est vt nō sit extra illū. De⁹ aūt q: suba est incoꝛpoꝛea, simplicissima, ipartibilis, imensa, ꝛ infinita: nullo loco cōcludi pōt: circūscribi aut definiri: sed illimitatissime oēm locum, ꝛ creaturā oēm respicit. vn̄ Hiere. xxiij: Celū ꝛ terrā ego impleo. Qḋ ꝛ ppha regi⁹ aduertens ait in ps̄. Quo ibo a spū tuo, ꝛ quo a facie tu. Si ascē. in ce. tu illic es: si descēde. ad infer. ades. Et Job. xi. Excelsioꝛ est celo: pꝛofundioꝛ inferno: lōgioꝛ terra mensura ei⁹ ꝛ latioꝛ mari. Qḋ dictū q: sonat quasi de⁹ coꝛpoꝛeis liniamentis extēdatur. ¶ C Ideo btūs Greg. li. x. moꝛa. h. x. exponens ait: Q: deus celo excelsioꝛ: inferno pꝛofundioꝛ: terra lōgioꝛ mari latioꝛ esse describit̄: tanto spūaliter debet intelligi: quāto de eo nefas est iuxta coꝛpoꝛea liniamenta sentire. Sed celo est excelsioꝛ: q: incircūscriptione sui spūs cūcta trāscendit. Inferno pꝛofundioꝛ: q: trāscēdēdo oīa subuehit. Terra longioꝛ: q: creature modū ꝑennitate sue eternitatis excedit. Mari latioꝛ: q: rerū tp̄aliū fluctus sic regens possidet: vt hos sub oimoda potentie sue p̄sentia coangustādo circūdet. Idē suꝑ Ezec. xvij. Deus manet inter oīa: ipse est extra oīa: ipse suꝑ oīa. Supioꝛ: est ꝑ potentiā: inferioꝛ: ꝑ sustentationē: exterioꝛ ꝑ magnitudinē: interioꝛ per subtilitatē. Sursum regens: deoꝛsum continēs: exterius circūdans: intus penetrans. Et venerabilis Hugo li. de sacra. pte. i. c. vlti. Deus sic vbiꝗ̄ ꝑ cūcta diffusus est: vt non sit qualitas mūdi: sed suba creatrix mundi: sine labore regens: sine onere cōtinens mūdum: nō tn̄ ꝑ spatia locoꝛū quasi moles diffusa: ita vt in dimidio coꝛpoꝛe mūdi sit dimidius: ꝛ in alio dimidio dimidius: atꝗ̄ ita ꝑ totū totus ꝛ in celo solo totus: ꝛ in sola terra totus: ꝛ in celo ꝛ in terra totus: ꝛ nullo cōtentus loco: sed in seipso vbiꝗ̄ totus. Et. i. declarans qḋ dixit. Ideo inquit vbiꝗ̄ esse dicitur: q: nulli parti rerum absens est. Ideo totus: q: nō parti rerū partem suā pꝛesentem pꝛebet: ꝛ alteri parti alteram partem: equales equalibus: minoꝛi minoꝛem: maioꝛiꝗ̄ maioꝛem. Sed non solum vniuersitati creature: verum etiam cuilibet parti eius totus pariter adest. Qḋ etiā dixit totū esse in seipso exponit, dicens: Quomodo em̄ vbiꝗ̄, in seipso. Vbiꝗ̄ scꝫ, quia nusꝗ̄ est absens. In seipso aūt q: nō

Esa. lxvi. Jo. xiiij. Act. vij.

cōtinet ab eis quib⁹ presens est/quasi sine ipsis esse nō pos
sit. Hec Hugo. Hec sic esse credim⁹: sed quō sic est nō intel
ligim⁹. vñ Chrys. sup eplam ad Heb. ⁊ allegat magr̄ dist.
xvij. pmi. Sicut multa de deo intelligim⁹: q̄ penitus lo
qui nō valem⁹: ita multa loquimur: q̄ intelligere nō sum⁹
idonei. Verbi gratia: q̄ vbiq; deus est scim⁹ ⁊ dicim⁹: quō
vbiq; est/intellectu nō capim⁹. ¶ D Cuius aūt sic de⁹ sit
vbiq; ⁊ in oibus creaturis generaliter/p essentiā/poten
tiam ⁊ presentiā: vt dicit magr̄ dist. xxxvij. pmi. Per po
tentiā quidē: q: oia sue potētie sunt subiecta. Per presen
tiā tam cognitionis q̄ indistātie localis. Per essentiā inti
me penetrationis/qua oib⁹ rerū interiorib⁹ immediatus
est. In scriptura frequenter hūc cōmemorat esse in celis:
ppter maiora/mirabiliora/⁊ sublimiora dei opa in celorū
pulchritudine/armonia/ordine/ac opatiōe relucētia. Sūt
eñi celi corpora magne altitudinis: mire latitudinis: ingē
tis luminositatis: motu regularia: syderib⁹ ornata: corpo
re simplicia: virtute stabilia: tpe incorruptibilia: vitali in
fluxu mirabiliter efficacia: ad inferioris mūdi regimē cō
cordiiter ordinata. Propter q̄ in eis diuina potētia/sapiē
tia/bonitas ⁊ clementia magis: q̄ in alijs mūdi corporib⁹
declarat. Manifestat nāq; dei potentia in celoꝝ magni
tudine ⁊ stabilitate. Dei sapiētia in ipsoꝝ pulchritudine/
ordine ⁊ speciositate. Dei bonitas ⁊ clemētia in ipsoꝝ in
fluxu ⁊ causalitate. De eoꝝ solliditate dr̄ Job. xxxvij. Celi soli
dissimi q̄si ere fusi sunt. De eoꝝ speciositate Eccl. xliij. Spe
cies celi gloria stellarū. Et Job. xxvj. Spūs ei⁹ ornauit ce
los. De ipsoꝝ causalitate phs. j. metheo. Mūdus ille in
ferior cōtiguus est lationib⁹ superiorib⁹: vt ois eoꝝ virt⁹
inde gubernet. Adhuc aūt dei glia maxime relucet in ce
lo empyreo: q̄ locus est scōꝝ: in quo se clare facie ad faciē
contēplandū actu beatifico prebet. In quo summo bono
se cōicat rōnali creature: qd̄ excellit lōge oia alia sua opa.
Nā ⁊ ppter hoc oēs creaturas pduxit: ⁊ cetera bonitatis
sue munera impēdit. His ergo de causis summā dei maie
statē frequēti⁹ in celis illis corporalib⁹ esse scriptura predi
cat. ¶ E Qd̄ aūt christus in sua orone nos poti⁹ dicere
voluit: pater noster q̄ es in celis/q̄ qui es vbiq;: doctores
scī aliquas rōnes assignāt: Quarū vna est: vt p hoc nos
doceret petere bona celestia pmāsura: ⁊ nō caduca ac ter
rena: nisi quaten⁹ ad celestia ordinant. Bon⁹ eñi fili⁹ p pa
terna hereditate debet laborare. vñ Chrys. Christ⁹ docuit
nos orare ad patrem q̄ in celis est: vt sciāt hoies se hr̄e pa
trē celestē: ⁊ ex hoc erubescant terreno pr̄i se substernere:
hi scꝫ q̄ patrē habēt in celis. ¶ Scd̄a: vt doceret desiderio
eleuari p spem firmā ad celestia: vbi patrē nostrū deū dici
mus residere. de hoc abbas ysaac in collatione patrū ait:
Dicētes pater noster/qua vniuersitat deū ac dn̄m patrē
nostrū esse voce ppria cōfitētes/de cōditiōe seruili in ado
ptionē filioꝝ nos pstitemur ascitos. Adñciētes: Deinde q̄
es in celis: vt cōmemorationē vite p̄sentis qua in hac de
gim⁹ terra: velut pegrinā ⁊ a nr̄o patre lōgissime separātē
toto horrore vitātes/ad illā poti⁹ regionē/in qua patrem
nostrū cōmorari fatemur summo desiderio pperem⁹: ni
hilq; admittam⁹ eiusmodi qd̄ indignos nos hac nostra
pfessione ⁊ nobilitate tante adoptiōis efficiens: ⁊ heredi
tate paterna velut degeneres priuet: ⁊ iram nos faciat iu
sticie ei⁹ ac seueritatis incurrere. ¶ Tertia rō: vt ostendat
immēsitas diuine potentie/qua existens in celis generat
nos filios p adoptionē in terris. Cui⁹ cōtrariū mali sense
rūt: sm q̄ Job. xxij. legit: Quid eñi nouit de⁹? Quasi p ca
liginē indicat. Nubes latibulū ei⁹: nec nr̄a cōsiderat: ⁊ cir
ca cardines celi perambulat. ¶ Quarta rō est insinuatio
petendoꝝ: p hoc eñi insinuat q̄ celestia simpliciter petēda
sunt. vñ Hugo: Si dixisset q̄ vbiq; es/verū dixisset: sed ne
inepta ⁊ inania querit̄ādo mente vagemur: dicit: q̄ es in
celis: vt mēte radicata q̄ sunt vtilia queram⁹. ¶ Quinta
ratio: vt insinuaret distātia iustoꝝ peccōꝝ: ib⁹. In iustis eñi
sicut in celis habitare dr̄. vt. j. dicet: vñ Aug. Accōmodatis
sima similitudo est vt spūaliter tantū interesse videat inter
iustos ⁊ peccōres: quantū inter celū ⁊ terrā. ¶ Sexta ratio
est: vt ostēdat quasi p hec iustos multiplex beneficiū affe
qui a dn̄o. Sicut eñi a celis multiplex beneficiū cōfert cor
poralib⁹ creaturis: scꝫ lucis/caloris/humoris/ac saluatiue
⁊ fecūdantis influētie multiplicis. Sic ab ipso quem in ce
lis existentē inuocam⁹: multiplex accipim⁹ bn̄ficiū. Omne
datū optimū ⁊ oīe donū pfectū desursū est descēdens a
patre luminū. ⁊. j. Cor. xij. Aliꝫ p spm̄ datur sermo sapien
tie: aliꝫ sermo sciētie ⁊c. ¶ F Scd̄o mō exponit hec parti
cula in celis moraliter: vt p celos nō intelligant corpora
spherarū celestiū: sed aie scē/iuste ⁊ virtuose/⁊ angeli scī
vnde Hugo vbi. s. In celo maxime habitare dicit: q̄uis sit
vbiq;: q: p celos intelligunt angeli ⁊ hoies iusti: in quib⁹
maxime de⁹ habitat: sicut scriptū est. Anima iusti sedes est
sapiētie. Sap. ix. sm aliā translationem. Et Aug. exponit:
Pater noster q̄ es in celis. i. in sanctis ⁊ iustis. nō eñi spa
cio locoꝝ cōtinet de⁹: quēadmodū eñi terra appellat⁹ est
peccōr: cū dictū est: Terra es ⁊ in terram reuerteris. Sic iu Gen. iij.
stus celū ecōtrario dici pōt. In iustis nāq; speciali mō ha
bitat de⁹: quo nō habitat in ceteris peccatorib⁹ ⁊ irratio
nabilib⁹ creaturis. Castas siquidē mentes p gratiā inhabi
tat: quib⁹ illabit ⁊ vnit illapsu scīficatiuo: ppter qd̄ apls
ait. j. Cor. iij. Nescitis q: tēplū dei estis: ⁊ spūs dei habitat
in vobis? Et sequit: Tēplū eñi dei sanctū est: qd̄ estis vos.
Et. ij. Cor. vj. inquit: Vos estis templū dei viui sicut dicit
deus: qm̄ inhabitabo in illis. Et eadem epla. c. xiij. An nō
cognoscitis vosmetipsos: q: christus iesus in vobis est: ni
si reprobi sitis? Tota eñi dignātissima trinitas que in hac
oratione pater nominat: pias mentes inhabitat: in quib⁹
mirabilia operat. Nā de patre dicit Jo. xiiij. Si qs diligit
me sermonē meū seruabit: ⁊ pater me⁹ diliget eū: ⁊ ad eū
veniem⁹: ⁊ mansionē apud eū faciem⁹. De filio q̄ est sapiē
tia increata: scribit Sap. vij. In aias scās se transfert: et
amicos dei ⁊ pphetas cōstituit. Et btūs Aug. liij. de trini.
dicit/q̄ de sapiētia dei q̄ filius dei est dictū sit: Emitte illā
de celis scīs tuis vt mecū sit. Que ⁊ de seipsa testimoniū
phibet di. Delitie mee esse cū filijs hoim. De spū sancto di
cit saluator. Rogabo patrem meū ⁊ aliū paraclitū dabit
vobis/vt maneat vobiscū in eternū. Joh. xiiij. ¶ G Di
cūtur aūt viri sancti celū metaphorice ob quasdā cōditio
nes ⁊ pprietates celoꝝ materialiū: que in eis p similitudi
nem spūaliter inueniunt. Primū ppter ornat⁹ pulchritu
dinē. Sunt eñi celi corpora lucida/sole ac stellarū multi
tudine ornata: ab ois immūdicie cōtagione remota. Ita
viri sancti ⁊ iusti sunt intellectu luminosi ⁊ clari: a vitioꝝ
maculis ⁊ feditate purgati: ⁊ charitate ac diuersarū virtu
tum florib⁹ tanq̄ sole ardentissimo/⁊ stellis fulgidissimis
adornati. vñ btūs Bern. sup cātica. Anima scā celū est: in
quo sol est intellect⁹: luna fides: astra virtutes. Et sicut stel
le in nocte lucent: in die latent: Sic vera virt⁹ est q̄ in pro
speris nō apparet: i aduersitatib⁹ emicat. Et de aplis spe
cialiter dicit q̄ celi sunt. vñ Honorius super illud ps. Celi
enarrāt gloriā dei. Celi ait sunt scī apli: in qb⁹ celata sunt
secreta celestia dei. Ex q̄bus rutilat sol sapiētie: lucet luna
scientie: micant stelle virtutū: coruscāt fulgura signoꝝ: cre
pant tonitrua predicationū: ⁊ manāt pluuie scripturarū.
¶ Scd̄o viri sancti celi dicunt ppter celestis cōuersatio
nis celsitudinē. vñ apls ad Phil. iij. Nostra cōuersatio in
celis est. Peccatoꝝ aūt cōuersatio circa terrena versat. de
quo ps. Oculos suos statuerūt declinare in terrā. ¶ Ter
tio viri sancti dicunt celi: q: sicut in celo apparēt singula
ria opa dei/quib⁹ regit inferiorē mundū: ita in sanctis re
lucent singularia opa trinitatis: in quib⁹ appropriata pso
narū apparēt/potentia/sapientia/bonitas. Potentia pa
tris in soliditate siue firmitate. Sapiētia filij in decore et
luminositate. Bonitas spūssancti in influētia ⁊ causalita
te. Ita ⁊ in sanctis hoibus ⁊ virtuosis tota ipsa trinitas
diuinarū psonarū singularius, q̄ in ceteris operat. Pa
ter fortitudinē qua ambulant in lege dn̄i: vt nō declinent
neq; ad dexterā: neq; ad sinistrā: vt nō deficiant in aduer

fis: nec extollatur in prosperis. vñ scribit sapiens Prouer. xii. Non contristabit iustum quicquid ei acciderit. Filius lumē fidei/ et credendorum cognitionem: quo cauere possint here ses et errores: et loqui sapientiā inter perfectos. Unde promisit christus se sequentibus in virtutū operatione lumen vite: ne in foueā errorū et tenebrarum caligine precipitent. dicēs: Qui se

Ioh. viii. quitur me nō ambulat in tenebris: sed habebit lumē vite. Et

Luc. xxi. alibi. Dabo vobis os et sapientiā: cui nō poterunt resistere et contradicere oēs aduersarij vestri. Spūssanctus operatur in virtuosis mirabilē misericordiā et influxū ac bonitatis dif fusionē. Docēt siquidē sancti verbo vel opere vias dñi: vt impij ad ipm conuertant: deriuāt quocūqȝ sua virtuosa opa in quoscūqȝ alios: vt inde fortificent et roborent. Hinc glo riatus est propheta se participē esse oim timentiū dñm et cu stodientiū mādata. Hūc causalē influxū in alios testatur se habuisse apls cū dixit: Factus sum oibus oia: infirmis in

I. Cor. ix. firmus: insipiēs insipientibus etc. vt oēs facerē saluos. Vel si cut celū habet in lumine claritatē: in motu singularitatē: in virtute vigorositatē: Sic hec tria operatur in sanctis deus: illu minat intellectū remouēdo errorē: regulat affectū ordinā do amorē: instruit ad perfectū ministrādo vigorē. ¶ H Hūc autē prologū alij distinguūt in tres partes: per quarū primā orans confortatur: per scdam dilatatur: per tertiā eleuatur. Un venerabi lis Hugo: Septē inquit petitionibus premisit prologū tribus verbis contentū. In primo cor hois confortat: in scdo dilatat: in tertio eleuat et exaltat. Quis enī audiēs se patrē deum

Eph. v. habere nō erigitur ad spem glorie? Pater inquit: vt simus imi tatores dei sicut filij charissimi. Subdit noster: vt ad fra terne charitatis amorē dilatemur. Dicit q es in celis: vt mē te in summis radicata q sunt vtilia queramus. Itē in celis spi ritualibus: vt ad spūalitatē i qua habitat festinare discamus: et celestia ab eo petamus: vt vult glo. Matth. vi. ¶ Immo etiā aliter distinguit dicēs: Beniuolētia vero captatur a tribus personis: cognitoris/ petitoris et assessoris. Cognitor ē deus: petitor: est homo: assessor: est angelus. Innuitur persona cognito ris cū dr: pater: petitoris cū dr: noster: assessoris cū additur q es in celis. id est in angelis sanctis. de quibus dr: Celi enarrāt gloriam dei. ¶ I Ex predictis itaqȝ potest deuote orare cu piens talē formare meditationē ad deuotionis exercitiū. ¶ O trinitas vnus deus: Pater oim quidē creatione: hoim redēptione: fideliū adoptione: electorum predestinatione. Qui spūales filios generas per viuificā charitatiui amoris propa ginē. Utinā mihi misero sic tue amorose charitatis gemine gratiā infundas: vt filius tanti patris esse merear. ¶ No ster/ qui te nobis dare nō cessas per largissimā tue bonitatis diffusionē. Utinā per ardentissimi amoris adhesionem vere tuus esse merear: et paternā nobilitatē tuā dignis moribus imitari: amoreqȝ fraterno oibus filijs tuis fratribus meis in oibus bonis coīcare valeā. Tu ergo pater excelsus in crea tione: suauis in amore: diues in hereditate: liberalis pro pria communione: ac filiorum gratuita hac sacramētali regenera tione: superbiam primi contemptricē q indignos celesti pa tre reddit: a nobis misericorditer auerte. Ad grām ado ptionis et vnionē fraternitatis seruādā nos conuerte: vt pro nitatis tue glie: et filiationis tue grā: atqȝ vnione fraterna semper gaudeamus. ¶ Qui es in celis materialibus admira bilis: tue potentie et magnitudinis ostēsione. Et in celo su premo empyreo speculū eternitatis: corona iocūditatis: thesaurus felicitatis. In celis quoqȝ spūalibus in sctis tuis/ per specialē tue gratifice illustrationis habitationē. Utinā miserabilis aia mea tibi sit celū clarum et nitidū ac varijs virtutū syderibus adornatū: vt tue sctē habitationis dignus hospes inueniar. Fiatqȝ omne desideriū cordis mei ad ce lestia bona obtinēda/ contēptis omnibus transeuntibus oblectamentis. Sicqȝ meditando clausa in his verbis my steria vtrūqȝ supra exposita/ ad flammigeros diuine cha ritatis/ ac fraterne dilectionis affectus magna cum fidu cia assurgere potest: necnō et in odium sanctum viciorum/ se tanta filialis adoptionis gratia indignum reddere co nātium. Et tantū de prologo dñice orationis. Sequitur.

¶ Lectio. lxvi. A

Sanctificetur nomē tuū. ¶ Post exordium sequitur tractatus: in quo petitiones ad deum fundēde continentur. Prius tamē q ad huius textus diuisionē pro cedatur: premittēda sunt aliqua de ordine petitionū et suf ficientia. Quia ergo oratio hec perfectissima est: nō solū petē da comprehēdit: sed etiā ordinē petendorum instruit: Unde et desiderāda manifestat: Et quo ordine desiderāda sunt in stituit. Cū enī oratio desideriorū nostrorū est interpres: or dini desideriorū respōdere debet ordo petitionū. Est aūt ordo desiderij et intētionis oppositus ordini executiōis: nā in desiderio primo cadit finis: Deinde que sunt ordina ta ad finem: et inter illa priora sunt intentiōe: q propinquio ra sunt fini. Oppositū est in executione: ibi media ordina ta ad finē precedūt finis assecutionē: et ea media sunt prio ra: q a fine sunt remotiora. Et sm hec multiplex ordo acci pi pōt in petēdis. De quo pulchre loquitur glo. Matth. vi. assignās rationē ordinis septē petitionū dñice orationis/ ita dicēs: Cū vita nostra tēporaliter agitur/ sperāturqȝ eter na: priora sunt dignitate eterna: his tamē scz tpalibus prius accepis. In his autem septem petitionibus oia bona presen tis vite vel future continentur: in quibus est ordo mirabilis. Ut enim in Esa. legitur: sicut septem dona sanctispiritus a sum mis incipiūt: et vsqȝ ad initiū sapiētie/ scz timorem dñi des cendunt: ita ordo precū a summis vsqȝ ad finē: vt a malis mūdi liberemur extenditur. Si autē in vtrisqȝ donis et peti tionibus a fine incipimus: ad perfectionē sit ordo ascen sionis. Si a summis: quia hoc de supernis accepimus: sit or do descēsionis. Sed quia per hec/ scilicet dona nos ab imis ad summa consurgimus: septē beatitudines que per eadē dona querunt: de imis gradatim ad summā perueniūt. In precibus ergo est vt impetremus dona: in donis vt operē mur mādata: de operatione beatitudines sequūtur. Hec glo. ¶ B Duplex ergo ordo innuitur. Unus ascensio nis: qui in enumeratione beatitudinū seruatur Matth. v. Alius descensionis qui in enumeratiōe donorum tenetur Esa. xi. Ubi dona hoc ordine recitantur: Sapientia/ intellectus consiliū/ fortitudo/ scientia/ pietas/ timor dñi. Et huic confor matur ordo petitionū. Quod autē alius ordo in beatitudinibus: alius in petitionibus obseruetur: hec est rō sm Alex. ptē. iiij. q. xxxv. Nā beatitudo est actus perfectus vt hic loquimur de beatitudine. Actus autē est in executiōe: ideo beatitudini bus congruit ordo executiōis: que est ascensionis a medijs ad finem. Petitio vero est desiderij seu intētionis expressio: cui conuenit ordo intētionis: quia quod primo desideratur: primo in tenditur. Et hic est ordo descēsionis a fine ad media. Pri mo enim desideratur finis: ac deinde media propter finē. Et quia petitionibus impetrātur dona quibus operari con ualescimus: ideo idem est ordo donorum et petitionū. Ex quo satis patet/ cur petitiōes dñice orationis nō incipiūt a remotione malorū: vt prius declinentur mala: deinde fiāt bona: sm illud Boetij. iij. de conso. Qui vult ingenuū serere agrū: prius liberet arua fruticibus. Et illud Prouerb. xxiiij. Diligenter exerce agrum tuum: et postea edifices domum tuam. Quia alius esse debet ordo petitionum: alius ordo operationum et actuū: de quibus loquūtur auto. allega te. Ordo itaqȝ petitionum ordinem sequitur desideriorū. In ordinato autē desiderio: vt dictū est: primo cadit finis: deinde ordinata ad finem. Finis noster deus est: in quē no ster affectus dupliciter tēdit. Uno modo propter seipsum prout est summū bonū in se: quod facimus dū per actū chari tatis deū in seipso diligimus: eiusqȝ gloriam et perfectionē su per oia volumus. Alio mō tendit in eū desideriū nostrū/ vt est summū bonū nostrū: dū videlicet ipso frui cupimus per actū spei. Primum pertinet ad affectionē iusti. Scdm ad affectionē cōmodi. Illo enī modo diligimus dñm vt cō modū nostrū: et ita nos diligimus i deo. Utraqȝ dilectio bo na: sed perfectior est prima: quia vtraqȝ actus est virtutis theo

logice: sed prime virtutis excellētissime/scȝ charitatis: secū
da spei. ¶ Ad primū igit̄ ptinet petitio prima: Sanctifice
tur nomen tuū: p quā petim⁹ gloriā dei. Ad scdm ptinet se
cunda petitio: Adueniat regnū tuū: p quā petim⁹ ad glo
riam puenire: q̄ cōsistit in ei⁹ clara visione ⁊ beata fruitio
ne. Et sic iste due petitiones ordinant̄ ad finē/scȝ ad btitu
dinē. Prima ad btitudinē obiectiuā: scda ad formalē. Ob
iectiua est de⁹: formalis est fruitio dei. ¶ E Ad finē autē
hunc ordinat nos aliq̄d dupliciter. Uno mō p se: alio mō
p accidens. Per se dirigit bonū qd̄ est vtile ad finē. Et hoc
est duplex: nam aliqd̄ ordinat nos ad finem directe ⁊ prin
cipaliter: scȝ meritū quo beatitudinē mereamur deo obe
diendo. ⁊ quantū ad hoc petit̄: Fiat volū. tua sicut in ce. ⁊
in ter. Alio mō instrumētaliter ⁊ quasi coadiuuādo nos ad
merendū. ad hoc ptinet qd̄ dicim⁹: Panē nostrū quoti. da
no. ho. Siue intelligat̄ de pane vbi dei: siue de pane sacra
mētali: siue de pane corporali. Per accidēs ordinamur ad
btitudinem p remotionē phibētis. Sūt aūt tria q̄ nos p
hibēt a btitudinis cōsecutione. Primū est pctm̄: qd̄ directe
phibet a regno dei: ⁊ quātū ad hoc dr̄: Et di. no. de. nr̄a si
cut ⁊ nos di. de. nostris. debita. i. pctā. Scdo phibet ⁊ ipe
dit nos tētatio: q̄ retrahit ab obediētia diuine volūtatis:
⁊ inclinat seu inducit ad pctm̄: ideo petit̄: Et ne nos indu.
in ten. Tertio nos ipedit penalitas pn̄s: ideo subdit̄: Sed
libera nos a ma. Hūc ordinē tradit sctūs Tho. ij. ij. q. lxxxiij
ar. ix. quē imitat̄ dn̄s Pe. de aliaco. ¶ D Pōt etiā plani⁹
accipi ⁊ sufficiētia ⁊ ordo petitionū sic: Quia septē iste pe
titiones oē appetibile ⁊ recte desiderabile cōprehendūt.
Oē aūt appetibile aut est collatio boni: aut remotio mali.
Bonū cui⁹ collatio petit̄ est triplex: bonū celeste: bonum
spūale: ⁊ bonū tpale. Primū est glia: scdm gr̄a: tertiū na
tura. Bonū celeste duplex est: scȝ obiectiuale/⁊ formale vt
dictū est. Malū qd̄ petit̄ auferri similiter est triplex: scȝ p
teritū/presens ⁊ futurū: ideo petit̄ vt preteritū remittatur
presens tollat̄: futurū caueat̄. Quattuor ergo predictis bo
nis conferendis correspōdent quatuor prime petitiones.
Trib⁹ malis remouēdis correspōdēt vltime tres petitiōes
¶ Uel sic possunt adhuc plani⁹ distingui et ordinari peti
tiones ipse. Oram⁹ em̄ hac oratione deū tanq̄ filij patrē
celestem: hinc dicim⁹/pater nr̄ qui es in cel. Ideo ordinate
petens tanq̄ bon⁹ filius/primo petit ea q̄ respiciūt hono
rem patris ad qd̄ ptinet: scilicet nomē tuū. Scdo ea q̄ pti
nēt ad seipsum ⁊ primū: hec aūt sunt collatio boni ⁊ remo
tio mali. Sūt aūt triplicia bona vt tradit Augu. li. i. retra.
Magna/media/minima. Magna bona: sunt bona btitu
dinis ⁊ glie. Bona media: sunt bona spūalia ad btitudis
cōsecutionē necessaria: vt gr̄a ⁊ virtutes ⁊ meritorie opatio
nes. Minima bona sunt q̄ cōferūt q̄dē ad btitudinē: non
sunt tn̄ necessaria: q: sine eis btitudo cōsequi pōt: vt bona
corporis/sanitas/robur ⁊c. Et q̄dā bona aie min⁹ necessa
ria: vt ingenij pspicacitas/scientia secularis. Prima bona
scȝ btitudinē ipam petim⁹ cū dicim⁹: Adue. re. t. Nam p re
gnū intelligit̄ btitudinis glia in regno celoȝ sine fine pos
sidenda. Bona media petim⁹ cū addim⁹: Fiat vo. t. ⁊c. Uo
i. Thes. iiij. lūtas dei est scificatio nr̄a. Scificamur aūt p gratiā/vir
tutes/⁊ opa meritoria in mādatoȝ dei obseruātia: q̄b⁹ red
dimur digni vita eterna. Infima seu minima bona petim⁹
cū cōsequēter oram⁹: Panē no. quoti. ⁊c. Nā panis noie in
telligunt̄ oia corpori necessaria: p q̄ corp⁹ spūi subseruire
pōt: siue cōcernāt corporis sanitatē: siue victū ⁊ amictum.
Mala etiā remouēda triplicia sunt priorib⁹ bonis oppo
sita. Maximū malū est pctm̄ separās nos a summo bono
⁊ p hoc ab eterna glia: q̄ separatio est extrema ⁊ vltima mi
seria dānatoȝ. qd̄ auferri petim⁹ cū dicim⁹: Di. no. de. Me
dia mala sunt pctōȝ occasiones: q̄ inducūt ad pctm̄/q̄les
sunt tentationes diaboli/carnis ⁊ mūdi: q̄ auferri petim⁹
cū subiūgim⁹: Et ne nos indu. in tēta. Minima mala sunt
dāna corporis/⁊ reȝ exterioȝ vtiliū atq̄ fame: vt infirmita
tes corporaliū/despectio psone/paupertas/⁊ cetera q̄cunq̄
incōmoda tpalia reȝ/fame ⁊ amicoȝ. Hec em̄ nōnunq̄ im
pedimēta sunt hominū in pfectu aie spūali: q̄ petunt̄ remo
ueri cum in fine annectit̄: Sȝ libera nos a malo. Que spe
cialiter refert̄ ad mala corporalia pn̄tia: licet extendi pos
set ad oia mala. Sic ergo ordinatissime primo petit̄ qd̄ cha
ritas dei exigit: deinde qd̄ charitas sui ⁊ primi. Et primo
collatio maioris boni: deīde minoris: tertio īfimi: ac deīn
de remotio maloȝ: primo maximoȝ/scdo medioȝ/ vltimo
minoȝ. Et hec sufficiētia et diuisio respicit planissimū sen
sum literalē: qui a simplicib⁹ ac popularib⁹ cōprehēdi pōt
⁊ debet. ¶ E Beat⁹ vero Aug. in li. de verbis dn̄i/pfun
dius dn̄ice ōronis cōtinentiā discutiēs/septenariū nume
rum petitionū septē donis ⁊ btitudinib⁹ cōnectit/dicens:
Si timor dei est quo beati sunt pauperes spū: qm̄ ipsoȝ est
reg. ce. ⁊c. petam⁹ vt in nobis scificet̄ nomē dn̄i: timore ca
sto pmanētē i secu. seculo. Si pietas est qua bti sunt mites
qm̄ ipsi possi. terram: petam⁹ vt veniat regnū vel in nos:
vt mitescam⁹ nec ei resistam⁹. vel de celo in terras in clari
tate aduēt⁹/vbi letabimur: sicut dicit̄: Uenite bn̄. pa. mei.
Si sciētia est q̄ beati sunt q̄ lugēt: qm̄ ipsi cōsolabunt̄: pe
tamus vt fiat volūtas: vt cōsentiat caro spūi: q: nō est ius
tus nisi q: ista cōtra se cōfligūt/vt cogamur dicere: Infe
lix ego hō: q̄s me liberabit de corpore mortis hui⁹. Si for
titudo est qua beati sunt q̄ esuriūt ⁊ sitiūt iusticiā: qm̄ ipsi
saturabunt̄: orem⁹ vt detur panis quotidianus/quo fulti
ad illā satietatē perueniam⁹. Si cōsiliū est quo beati sunt
misericordes: qm̄ misericordiā consequent̄: dimittamus ⁊
nobis dimitti orem⁹. Si intellect⁹ est quo beati sunt mūdo
corde: qm̄ ipsi deū videbūt: orem⁹ nō induci in tentationē
per aspera vel blāda: ne nō sit simplex cor: dum nō simpli
citer bonū petat in oib⁹ que agit. Si sapiētia est qua beati
sunt pacifici: quoniā filij dei vocabunt̄: orem⁹ liberari a ma
lo. Liberatio em̄ facit liberos. i. filios: vt dicam⁹ spū ado
ptionis/abba pater. Sic his petitionib⁹ petim⁹ donā: p q̄
puenire possimus ad btitudinū pfecta opa. ⁊ per opera p
fecta ad premia sempiterna. ¶ Aliter distinguit idē Aug.
has petitiones in enchi. Sed rescindo pp̄ter nimiā proli
xitatē. ¶ F Sed hic q̄s dubitare posset: cur lucas oratio
nem dn̄icā cōscribēs tm̄ quinq̄ ponit petitiones. Aut em̄
ipse diminute tradidit: aut mattheus supfluus fuit ponēs
septē dum quinq̄ sufficiūt. Ait em̄ Luc. xi. Pater sanctifi
cet̄ nomē tuū; adueniat re. tuū: panē nostrū quoti. da. no.
hodie: ⁊ dimitte nobis pctā nr̄a: siquidē ⁊ nos dimittimus
debitoribus nostris: ⁊ ne nos indu. in tentationē. Dimittit̄
igit̄: Fiat volūtas tua: ⁊ libera nos a malo. Ad hoc respō
det btūs Aug. in enchi. c. cxv. Euāgelista lucas in oratione
dn̄ica ait: petitiones quinq̄ nō septē/cōplexus est. Nec ab
isto vtiq̄ discepauit (al's discrepauit) sed quēadmodū il
la septē sint intelligenda/ipa sua breuitate cōmonuit. No
men quippe dei scificat̄ in spū: dei aūt regnū in carnis re
surrectione vētura. Ostendēs ergo lucas tertiā petitionē
duarū superioȝ esse quodāmō repetitionē: magis eā di
mittēdo fecit intelligi. Quia scȝ ad hoc pncipaliter dei vo
luntas tendit: vt ei⁹ scitatē cognoscamus: ⁊ cū ipso regne
mus. Subdit Augu. Deinde tres alias adiungit: de pane
quotidiano: de remissione pctōȝ: de tentatione. At vo qd̄
ille vltimo posuit: sed libera nos a malo. iste nō posuit: vt
intelligeremus ad illud superius qd̄ de tētatione dictum
est ptinere: vt sciat vnusquisq̄ in eo se liberari a malo: cum
nō infert̄ in tētationē. Ideo nec lucas diminute: nec mat
theus superflue petitiones posuit: sed qd̄ vnus intellexit:
alius expressius posuisse vtile reputauit. Ecclīa aūt vtit̄ eo
qd̄ expressius est: qd̄ mattheus exēplauit. ¶ His pmissis
ad diuisionē hui⁹ partis pcedam⁹: cū dr̄ in oratiōe dn̄ica:

Sāctificetur nomē tuum

¶ Hec est scda pars pncipalis ōronis dn̄ice: in qua capta
ta in exordio dei beniuolentia: in ista exprimit̄ forma peti
tionis ⁊ modus. Et q: oē qd̄ a deo petimus: aut est de acq̄
rendis bonis: aut de remouēdis malis: iō hec pars diuidi
tur in duas partes pncipales. In pma petit̄ bonoȝ colla

tio. In secūda petitur malorū exclusio/ibi: Dimitte nobis
Prima pars in duas diuidit̄. In prima petit̄ id qḋ ꝑtinet
ad dei honorem ⁊ reuerentiā. In scḋa qḋ ꝑtinet ad nostrā
salutem ⁊ indigentiā/ibi: Adueniat regnū tuū. ℂ Quan
tum ad partē primā/hec clausula dupliciter exponit̄: licet
nō multū differāt. Uno mō vt sctificatio referat̄ ad deum
seu ad diuini noīs sctificationē: eo mō quo sctificari pōt in
se. Scḋo mō vt referat̄ ad nostrā sctificationē: qua nomen
dei in nobis intelligit̄ sctificari. Quo ad primū dicit̄: San
ctificet̄ nomē tuū. Quia de⁹ est summū bonū optimū in en
tibus: de cui⁹ bonitate cetera oīa suam bonitatem partici
pant: idcirco recto ordine ipsius honor ⁊ glīa ceteris qui
buscūq̧ est preponēda. Cū ergo in oratione dn̄ica multa
petituri sum⁹ que ad nr̄am salutē ⁊ ꝑfectū ꝑtinent: dignū
est vt primo circa ipsi⁹ reuerentiā insistem⁹: cetera oīa lau
di dei ⁊ glorificationi postponam⁹. vn̄ Chrys. Dignum est
vt orōne deū dep̄cās/nihil petat ante gloriā patris. Hūc
ordinē summ⁹ magister christ⁹ saluator noster docuit nos
obseruare: cū in prima petitione dicere nos iussit ante alia
illud glīficationis verbū: Sctificet̄ nomē tuū. ℂ D Ubi
est aduertendū/ꝙ dupliciter aliq̄d ꝯtingit sctificari. Uno
mō ꝑ sctitatis adeptionem: q: scȝ ipsam sctitatem recipit.
Alio mō ꝑ sctitatis ostēsionē siue declarationē: q: scȝ ipm
sanctū esse p̄dicat̄ siue declarat̄: siue q: sctitas ei⁹ creditur
laudat̄ ⁊ amat̄. Prio sctificant̄ creature rōnales i via ⁊ in
patria. In via ꝑ susceptionē gratie: siue i sacroꝝ susceptio
ne baptismi aut pnie: q̄ pctm̄ originale vel actuale dimit
tit̄: vel etiā sine sacro ꝑ cōtritionē: aut ex spāli ꝑuilegio: si
cut q̄dā i vtero legunt̄ sctificari: vt hieremias/iohēs bap.
virgo glīosa. Un̄ sctificari in via/nihil aliud est ꝙ gratifi
cari ꝑ grē susceptionē vel ei⁹ augmētationem: iuxta illud
Apoca. vlt. Sctūs sctificet̄ adhuc. Est eñ grā sctitas vie.
In patria ibo sctificat̄ rōnalis creatura ꝑ susceptionē glīe
in clara dei visione/fruitione/⁊ firma tētione: q̄ est securi
tas de glīa nō ꝑdenda. Illo mō de⁹ sctificari nō pōt: q: nec
grām recipere pōt: nec gloriā: nec quodcūq̧ accidēs: quia
simpliciter imutabilis: vt. s. dictū est in ꝟbo/q̄ es. Hoc ḡ in
tellectu nō oram⁹ vt nomē ei⁹ sctificet̄. ℂ Alio mō ꝯtingit
aliq̄d sctificari ꝑ sctitatis ostēsionē seu declarationē: q: ipm
sctm̄ esse p̄dicat̄ ⁊ declarat̄: siue q: sctitas ei⁹ credit̄/lauda
tur/diligit̄/reueret̄/honorat̄. Illo mō de⁹ sctificari potest
a creatura: q: ei⁹ sctitas credi pōt/laudari/extolli/p̄dicari
⁊c. Et hoc petim⁹ ſm vnā expositionē. Sctificet̄ nomē tuū
idest nota fit tua sctitas toti mūdo: vt tot⁹ mūdus noscat
te solū verū deū esse. Te tot⁹ laudet vt decet tuā sctitatē.
Iussit nāq̧ christ⁹ orare ꝑ emēdatione toti⁹ mūdi: q̄ ante
aduentū christi nō recte de dei sctitate estimabat. vn̄ dicit
Cirill⁹. Penes eos ad q̄s nondū ꝑuenit fides: nomen dei
cōtemnebat̄: sȝ vbi iubar veritatis suꝑ eos illuxit: ipm fa
tent̄ sanctū: sicut ⁊ est sctūs sctōꝝ. Sic ergo ſm hanc exposi
tionē petim⁹ deū mūdo ita innotescere: vt nō existimet ali
quid aliud deo esse sancti⁹: sed deū vt sctissimū colat ⁊ ado
ret. De hoc glo. Math. vi. Sctificet̄. i. ita vt est sanctū ha
beatur hoīb⁹: ⁊ ita innotescat illis de⁹/vt nō reputēt aliq̄d
eo sancti⁹. Huic expositioni cōcordare videt̄ btūs Hiero.
suꝑ Esa. tractās hanc particulā. Sctificet̄ nomē tuum: ita
inquiens: Iubemur a deo petere vt det vocē virtutis euā
gelizantib⁹: vt ꝑ eoꝝ predicationē ⁊ doctrinā apud oēs gē
tes sanctitas dei innotescat: ⁊ vn⁹ verus ⁊ etern⁹ deus eis
manifestet̄: vt sic toto orbe cōuerso/fiat vn⁹ pastor et vnū
ouile. Et hec expositio similis est ei quā dat beat⁹ Augu. su
per illud Ioh. xvii. Pater clarifica filiū tuū/vt filius tuus
clarificet te. Merito ait queri pōt/quō patrē clarificaue
rit fili⁹: cū sempiterna claritas patris nec diminuta fuerat
in forma humana: nec augeri potuerit in sua perfectione
diuina. Respōdet: In seipsa claritas patris nec augeri nec
minui potest: apud hoīes autem proculdubio minor erat
quando in iudea tantūmodo not⁹ erat. Nondū a solis or
tu vsq̧ ad occasum laudabāt nomen dn̄i. Hoc autē q: per
euangelium christi factū est: vt per filium pater innotesce

ret gentibus: ꝑfecto patrem clarificauit ⁊ fili⁹. ℂ I Sȝ
hic dubiū oritur/quenam est ista sanctitas dei quā ſm hāc
expositionem petim⁹ vt mundo innotescat. De dei sancti
tate late dictū est lec. xix. in expositiōe hymni angelici/Sā
ctus sanct⁹ sctūs dn̄s deus sabaoth. Ideo hic breuiter re
spondet̄ ſm Diony. in de diui. no. c. xii. Sāctitas q̄dē est in
quit/vt ſm nos loquamur omni scelere libera ꝑfectaq̧ et
penitus incoinq̄nata mūdicia. Super quo dicit cōmentato
tor lincolnien̄. Sāctitas dei vt ſm nos est dicere: idest vt
possibile est dici ſm nostrā intelligentiā: est puritas libera
ab omni inuidia: cū infrangibili et inflexibili firmitate re
ctitudine ⁊ ordine bonitatis cōsistens. Per hoc qḋ dicitur.
puritas libera ab omni immūdicia: excludit̄ peccatū. per
hoc quod additur/cū infrangibili ⁊ inflexibili firmitate: ex
cluditur potētia siue possibilitas ad peccandum. Ex quo
patet ꝙ solus deus illo mō est sanctus: sicut solus est bo
nus/⁊ solus altissimus. Oēs eñ creature rōnales ⁊ intel
lectuales q̄cūq̧ fuerint suis viribus derelicte/possunt ab
interiori libera volūtate ad peccādū declinare: et ab exte
riori impulsu ad malū flecti. vn̄ dr̄ Iob. iiii. Ecce q̄ seruiūt
ei nō sunt stabiles: ⁊ in angelis suis reperit prauitatē: quā
to magis qui inhabitant domos luteas: qui terrenum ha
bent fundamentū: cōsument̄ velut a tinea? Et hoc est qḋ
dicit Hiero. in tracta. de filio prodigo: Solus deus est in
quē nō potest cadere peccatū. ⁊ hoc ex ꝓpria nature ꝑ per
fectione. Nam etsi beati in patria peccare nō possunt: hoc
tñ nō est ex ipsoꝝ natura: sed gratiosa dei voluntate. vnde
Aug. cōtra maximū: Cuicūq̧ rationali creature prestatur
vt peccare nō possit: nō est hoc nature ꝓprie: sed dei gratie
Solus aūt deus est quia rectitudine obliquari nō potest:
q: solus ipse perfectiones oīm suꝑgreditur: solus igit̄ san Leui. x.
ctus. vnde Orige. suꝑ Leui. super illo verbo/ Sancti esto
te: q: ego sanctus sum. Quid est inq̄t q: ego sanctus sum
nisi q: ego segregatus sum/⁊ longe separatus ob oībus q̄
coluntur: siue in celo siue in terra/imense et improportio
nabiliter omnia transcendens in omni perfectionis et di
gnitatis cōditione? Est igitur ſm hoc dei sanctitas/infini
ta dei perfectio: ipsius omnipotentia: inflexibilis firmitas
a rectitudine: omnimoda puritas ab omni immūdicia: cui
nec aliqua immūdicia in quocunq̧ placere potest: ipsius
infinita sapientia: equissima iusticia: immensa liberalitas
⁊ misericordia: ⁊ quecūq̧ alia ipsius ꝑfectio. Alia dico ſm
nomen: q: ſm rem ipsam/omnia que dicta sunt: nō multe
perfectiones: sed vna sunt perfectio ipsius/scȝ infinita/in
diuidua ⁊ simplicissima essentia: q̄ illa in infinitū distat
a quolibet/quod in terra siue in celo perfectum ⁊ dignum
reperitur. Scḋm hoc igitur petimus vt nomē dei sanctifi
cet̄. id est vt vere ipse cognoscat̄ ſm summas illas ꝑfectio
nes in ipso solo reperibiles: ⁊ q̄cq̄d ꝑfectionis est/⁊ digni
tatis ⁊ excellencie ac honoris ipsi attribuat̄: vt in toto or
be ipse noiet̄ altissimus/potētissimus/iustissimus/sapien
tissimus/ac pater misericordissimus. Et sic recte cognitus
vt solus deus veneret̄: magnificet̄ ⁊ diligat̄. Et hoc est qḋ
dicit beatus Aug. ad probā: Cū dicimus sanctificet̄ nomē
tuū: nos admonemur desiderare vt nomē ei⁹ qḋ semꝑ san
ctū est: etiā apud hoīes sanctū habeat̄: hoc est ꝙ non con
temnatur (qḋ non deo: sed hominibus ꝓdest) Nihil nāq̧
sanctitatis deo accrescit per nostram sanctificationem qui
ante secula sanctus fuit: ⁊ sanctus permanet immutabili
ter in eternum. ℂ K Petimus etiam secundo vt sancti
ficetur nomen tuum/non in se sed in nobis. vn̄ glo. Ma
thei. vi. Hic spiritū sapientie oramus/ne a sanctificatione
nominis in aliquo discrepemus: sed patris nomē in filiis
vita ⁊ moribus ostendat̄. Et glo. alia: Nomē patris in no
bis est qui filii dicimur: quod petimus sanctificari: non vt
ipse sanctior fiat: sed vt in nobis operetur augmētum sue
sanctificationis: nam sanctificatio filioꝝ nomini eius at
tribuitur. Tūc aūt in nobis sanctificat̄: vt Chryso. ait: quā
do scientes ipsum sanctum timemus: ⁊ solicite vigilemus
ne forte in nobis ipm violemus. Violam⁹ inquā nō in suo

natura: sed in nobis: ne ipsum contemnamus: et ei nō obe
diamus per opera mala. Tūc igitur sanctificatur in nobis: cū
fm pdicta corde recte de ipso sentim⁹ et credim⁹: q: scȝ mū
di est creator et gubernator: bonorum remunerator: et malorum
retributor. Tūc in nobis sanctificatur: cū volūtatē nostrā sue
cōformam⁹ rectissime et inobliquabili volūtati suis parē
do preceptis et mādatis tanq̄ summi dñi et supremi. Cūq̄
exterioribus signis reuerentialib⁹: vt genuflexionib⁹, pstra
tionib⁹, pectoris tunsionib⁹ et similib⁹ ipm reueremur tāq̄
vniuersalē et supremū dñm: prestātes ritib⁹ exteriorib⁹ fi
dem quā interius in corde tenem⁹: de ipsi⁹ summa sctita
te et pfectione in ecclesiis: in oratoriis in noīs sui inuocatio
ne: in suorum verborum reuerenti pnunciatione: et similib⁹. Sicq̄
in nobis sctificatur: q: in hoc nos sancti efficimur: et a pecca
tis emūdamur. Ita dicit Anselm⁹. Ut sanctificetur q̄tidie de
precamur. Op⁹ em̄ nobis est cōtinua satisfactiōe: vt q̄ q̄ti
die delinquim⁹: delicta nr̄a ꝯtinua satisfactione purgem⁹.
¶ L Sctificatur aūt dei nomen in nobis tripliciter fm
Alex. fm triplicē statū sanctificādorum: incipientiū, proficiē
tium et pfectorum. Sctificatur in incipientib⁹ p sctitatis aduen
tum. In pficientib⁹ p sctitatis augmentū. In pfectis p sct
tatis cōplementū. Quoad primū dicit aplš. i. ad Thessa.
iiij. Hec est volūtas dei sanctificatio vestra. Quoad scdm
Apoca. xxij. Sctūs sanctificetur adhuc. Quoad tertiū dicit
btūs Amb. Tūc nomen dei pfecte sctificam⁹: cū bonā vitā
bonis opibus terminam⁹. et Ezech. xxvij. Percutiā cū eis
fedus pacis: pactū sempiternū erit illis. et dabo sctificatio
nem meā in medio eorum in ppetuū. Hec tria notat btūs Cy
prianus dicēs. Cum sctificari petim⁹: vt in nobis pueniat
sanctificatio, oramus: ecce primū. Cū vero sctūs rogat vt
sit sanct⁹: id vtiq̄ rogat vt sanct⁹ pmaneat: ecce scdm. Cū
hoc vtiq̄ petunt vt in eis pseuerēt bonis q̄ se accepisse no
uerint: ecce tertiū. Petitur in hac petitione obtinendū, vt
in tpe quātū ad incipiētes et pficientes: q: in hoc tpe adue
nit nobis sctificatio: et augmentatur in nobis: sed in eternis
tate quantū ad cōplemētū et cōsummationē. vñ glo. Aug.
In eterna vita triū primarū petitionū impetrationes fiūt
licet hic incipiant. Et est btī Aug. in enchi. c. cxiiij. vbi dicit
Apud euāgelistā mattheū septē petitiōes dñica oratio cō
tinere videtur: quarū trib⁹ eterna poscuntur. In reliquis qua
tuor tpalia: q̄ tñ ppter eterna cōsequēda sunt necessaria.
Nā qd dicim⁹ sctificetur nomen tuū: adueniat re. t. fiat volū.
tua sicut in ce. et in ter. qd nō absurde quidā intellexerūt: in
spū et corpore oīno retinēda sunt sine fine. Et hic inchoata
quantūcunq̄ proficim⁹: augentur in nobis. Perfecta vero
qd in alia vita sperandū est semp possidebuntur. Qd vero
dicim⁹ panē nostrū quotidianū da nobis hodie: et di. nob
deb. no. sicut et nos di. de. no. Et ne nos indu. in tē. sȝ li. nos
a malo. Quis nō videat ad psētis vite indigentiā ptinere?
In illa vtiq̄ vita eterna: vbi nos semp speram⁹ futuros: et
nois dei sctificatio: et regnū ei⁹, et volūtas ei⁹, in nostro spi
ritu et corpore pfecte atq̄ immortaliter pmanebūt. Panis
vero q̄tidian⁹ ideo dict⁹ est: q: hic est necessari⁹: quāt⁹ aīe
carniq̄ tribuendus est: siue spūaliter: siue carnaliter: siue
vtroq̄ intelligatur mō. Hic est etiā quā poscim⁹ remissio vbi
est oīs cōmissio pctōrum: hic tentationes q̄ nos ad pctm̄ vel
alliciūt vel impellūt: hic deniq̄ malū vñ cupim⁹ liberari
illic aūt nihil est horū. Hec Aug. ¶ Ex q̄ etiā posset accipi
alia sufficiētia et diuisio petitionū. Sȝ q̄ superi⁹ posite sunt
sufficiūt. Hoc aūt petētes conemur etiā p posse ad haben
dū sctitatē: vt sic in nobis nomē dñi sctificetur. ¶ M Sed
hic forte q̄ris, q̄ est hec sctitas: q̄ in nobis esse debet vt in
nobis dei nomē sctificetur? Licet sctitatis nomen. s. lec. xix.
expositū est: tñ nō piget aliq̄ hic addere seu repetere. Vñ
fm Orige. Sctūs vno mō tantū di q̄si sancter. i. sine ter
ra: et sic sanct⁹ hō appellatur si quis se deuouerit deo. Si q̄s
nullis terrenis ac secularib⁹ negociis se implicauerit vt ei
placeat cui se pbauit. Si q̄s segregat⁹ est et separatus suis
actibus a reliquis hoib⁹ carnaliter viuētib⁹: ac mūdanis
oblitis negociis, nō querens ea que sup terrā: sed ea que
in celis sunt. Et ad talē loquens Orige. Separa te inquit
a terrenis actib⁹: separa te a ꝯcupiscētiis mundi: et cum se
parauerit te ab his oībus deuoue te deo, vt nō operetur p
te pctm̄: nec iugū tibi imponat malicia: et soli⁹ templi vsib⁹
et dei ministerio vaca. Et sic segregat⁹ in dei lege meditā
te die ac nocte: et eris sanct⁹. Hec Orige. Ad hanc ergo sct
tatē habendā conari debem⁹: q: quāto illo mō sanctiores
sum⁹: tāto magis deū dignificare exposcim⁹: quanto em̄ li
beriores sum⁹ a terrenis: tanto liberius eleuare possum⁹
animū ad diuina et celestia meditāda: et quāto terrenis ma
gis implicamur: tanto min⁹ deū sctificam⁹: q: tanto min⁹ Math. vi
diuina cogitam⁹. ppter qd dñs dixit: Nemo pōt duob⁹ do
minis seruire. Alio mō sctūs dicitur sine terra. i. incoinq̄nat⁹ Luc. xvi
idest mūdus: et ita mens humana sctā est q̄ diuinis et subli
miorib⁹ cogitatione inheret: deo scȝ et celestib⁹. Siquidē
res quelibet ex cōmixtione viliorum sordescit et impura dici
tur. Sic aurū ex cōmixtione argenti: argentū ex cōmixtiōe
plūbi dicitur impurū. Pariformiter mens humana dū infe
riorib⁹ et terrenis immergitur reb⁹: inq̄natur et sancta nō est: et
talis deo inherere nō pōt. Necesse igitur est vt ab inferiorib⁹
abstrahatur: vt superiorib⁹ et diuinis iūgi possit. Nō em̄ pōt
mens sine mūdicia et sanctitate deo: qui sctūs sctōrum est: pfe
cte iungi: fm illud Heb. penul. Pacem sequimini cū oīb⁹
et sctimoniā: sine qua nemo videbit deū. Et illud Leui. xx.
Sanctificamini et estote sancti: q: ego sanct⁹ sum dñs de⁹
vester. Huic etymologie nois cōsonat etiā illa qua dicitur
sanctus. i. sanguine tinct⁹: sic sanct⁹ est qui christi sanguine
mūdatus est: fm illud ad Eph. i. Habem⁹ redemptionē p
sanguinē ei⁹: remissionēq̄ pctōrum. Dicitur quoq̄ sanct⁹ a san
cio sancis qd est firmare: quasi firm⁹ in fide et mādatorum dei
ac cōsiliorum obseruātia. ¶ N Dicentes itaq̄: Sctificetur
no. tuū: petim⁹ vt pater noster qui est in celis: nobis det vt
expediti terrenis actib⁹: mūdi ab infimis cogitationibus:
sanguine christi filij sui dñi et redēptoris nostri loti, tincti
et ornati: firmi in fide et mādatorū suorum obseruantia, in to
ta vita nostra et singulis anime nostre portionibus sibi in
heream⁹ ipm benedicamus et glorificemus: fm illud ps.
Benedic aīa mea domino: et omnia que intra me sunt no
mini sancto eius: vt intus in corde in eum credamus: ac be
neficia sua et perfectiones iugiter intelligamus ac meditē
mur: atq̄ firma teneamus memoria: affectu perfecta dilec
tione constringamus: ore predicemus: opere demonstre
mus: ac sic sue sanctitati testimoniū perhibeamus: cognos
cat q̄ mundus sanctum esse deum: qui tam sanctos habet
famulos. ¶ O Sed quis quereret: Cum multa sint no
mina dei: quod nomen sanctificandum est? Ad hoc respō
detur, q̄ cum nomen a notamine dicitur: quicquid notifi
cat nobis deum, eiusq̄ perfectiones, nomen dei est. vnde
Hugo: Nomen dei non est sonus transitorie vocis: sed no
ticia spiritualis. Oportet autem tria de deo nosse. Primū
quia est. Hebre. xj. Credere oportet accedentem ad deum
quia est. Item oportet scire quid non est. vnde Augu. Si
non comprehenderis quid sit deus: multum comprehen
dis si scis quid nō sit deus. Hugo. Si nemo possit explica
re digne de deo quid sit: grandis tamen est effectus scire
quid nō sit. de quo. i. Iohis. iij. Videbimus eum sicuti est.
Prima noticia est noticia fidei: scda est doni intellect⁹: ter
tia est glie. Prima liberat nos ab insipiētia brutali. de qua
in Ps. Dixit insipiens in corde suo non est deus. Secun
da ab idolatria stulta. Stultus em̄ est qui confidit in scul Sap. xv.
ptili: quia scriptum est: pars eius cinis est: et insipiens ado
rauit illud. Tertia liberat nos a morte scda: quia est vi
ta eterna. Hec est vita eterna: vt cognoscant te solum ver Jo. xvij.
deū et quem misisti iesum christum. Hec noticia est nomi
nis sanctificatio: que hic petitur: vt dicit Alexan. Quia er
go quicquid notificat nobis deum: nomē eius est: omnia
eius nomina sanctificamus generaliter: quādo deū solum
vniuersaliter perfectū credim⁹: et vt talem sup oīa diligim⁹
et colim⁹. Vñ nomen de⁹ sctificam⁹: dū deū summā naturā
(q̄ melior cogitari nō pōt) corde, ore et ope ꝯfitemur. No

men creatoꝛ sanctificamus: dum deū oīm rerum oꝛiginem
⁊ pꝛincipiū a quo oīa dependent: qui oībꝰ esse dedit ⁊ viue
re credimꝰ: atq̄ vt talē adoꝛamꝰ. Nomen redemptoꝛis scī
ficamꝰ: si nos eius esse non nostri iuris cognoscētes: grās
agere: ipm gloꝛificare: eiq̄ seruire nō cessamꝰ: ſm illō apl̄i
j. Coꝛ. vj. Non estis vestri. Empti em̄ estis pꝛecio magno.
Act. iiij. gloꝛificate ⁊ poꝛtate deum in coꝛpoꝛe vestro. Nomē iesus
sanctificamꝰ: si in nullo alio saluari speramꝰ / sciētes φ nō
est aliud nomen sub celo datū hoībꝰ: in quo opoꝛteat nos
saluos fieri. Nomē chꝛistꝰ scīficamꝰ a quo dicimur chꝛistia
ni: si illū in vita nr̄a fideliter imitari: suis p̄ceptis ⁊ doctri
nis actus nr̄os regulare: ⁊ in ipso sicut noīe: ita ⁊ vite con
foꝛmitate manere satagimꝰ: ſm illō. j. Joh. ij. Qui dicit se
in chꝛisto manere: debet sicut ille ambulauit: ⁊ ip̄e ambu
lare: alioqui q̄ dicit se nosse eū: ⁊ mandata eiꝰ nō custodit:
mendax est: ⁊ veritas in eo nō est. Sic suo mō de aliis dei
noībus intelligat̄. ¶ P Specialiter tm̄ nomē illud quo
se in hac oꝛatione noīari docuit (qd̄ est nomē patris) scīfi
candū nobis est ſm glosas. s. allegatas: et glo. interli. No
men quo filii dei dicimur. hoc est nomen patris / suū nomē
nobis cōmunicās. De hoc Alb. in de officio mis. Nomē qd̄
hic scīficari petimꝰ: hoc nomē est qd̄ in nobis generat tan
tus pater: nā pater homo generat hoiem / ⁊ genito dat vt
homo vocet̄ ⁊ sit. Ita pater deꝰ generat deū: ⁊ ip̄a gn̄atio
ne dat nato vt sit deꝰ. Generat aūt nos p̄ gratiā dando no
bis suā deitatem. Huiꝰ gn̄ationis semen est verbū in intel
lectu ⁊ charitas in affectu: quo participes fiūt ⁊ cōfoꝛmes
imaginis filii sui naturalis. vn̄ ad Rom. viij. Quos pꝛesci
uit ⁊ pꝛedestinauit cōfoꝛmes fieri imaginis filii sui: hos ⁊
vocauit: ⁊ quos vocauit: hos ⁊ iustificauit. ⁊ Joh. x. Non
ne scriptū est in lege vestra: Ego dixi dii estis. Si illos dixit
deos ad quos sermo dei factꝰ est: et nō pōt solui scriptura
quasi di. q. nō pōt solui scriptura: quos ꝑ bi sui semine pa
ter gn̄auit: ⁊ p̄ grām adoptauit: vere filii dei sunt / p̄ cōfoꝛ
mitatem similitudinis filii sui naturalis: vt sit ipse pꝛimo
j. Jo. iij. genitꝰ in multis fratribꝰ. Qd̄ magnifice nobis cōmēdauit
dilectꝰ chꝛisti discipulꝰ iohānes. Videte inq̄t / q̄lē charitatē
nobis dedit pater: vt filii dei nominemur et simus. Pꝛe
misit aūt. Qm̄ iustus est: scitote qm̄ ⁊ oīs qui facit iusticiā
ex ipso natus est. Hoc ergo nomen quo dii / ⁊ dei patris fi
lii noīamur: ꝑpter cuiꝰ participationem nobis datā pater
noster est: hoc inquā nomen petimus scīficari in nobis vt
sit in nobis firmum: sit sanguine filii sui ab omni macula
purgatū: sit sine terra: sit mundū ⁊ nullius secularis vani
tatis cōtagione pollutū: ne cū indignis tāto noīe audire
cōtingat illud Malach. j. Magnū est nomē meū in gēti
bus: ⁊ vos polluistis illud. Et illō Esaie. lij. Jugiter tota
die nomen meū blasphemat̄. ¶ Q Siq̄dē polluūt no
men quicūq̄ in vanū illud in os suū sumunt. Qui in locu
tionibꝰ suis cū leuitate quadā ex paruipēsione noīs dei iu
rando: ⁊ quādoq̄ deū in testē falsitatis assumēdo. Nec nō
qui ad auditū noīs tremēde maiestatis dei / nullū honoꝛē
exhibēt: nullā reuerentiā. Nec subiectionis signū aliquod
coꝛpoꝛis gestu ostēdūt. Et si oꝛe dicant sanctificet̄ no. tuū
opere cōtrariū facere cōuincunt̄. Quis locuturus pꝛinci
pi cerimonias pꝛincipi debitas seruādo: honoꝛē ac reuerē
tiam nō exhiberet? Quiq̄ in eiꝰ p̄ntia nomen ipsius leuiter
absq̄ ceruicis aut coꝛpoꝛis inclinatione pꝛofert ⁊ repetit?
Studiosi huiꝰ mūdane vꝛbanitatis (veriꝰ curiositatis) re
periunt̄ plurimi: q̄ polluti s mēte ⁊ labiis audiere ⁊ iocari
deū noīant: ⁊ audito eiꝰ in diuinis officiis noīe: neq̄ assur
gere: nec saltē capitis inclinatione venerant̄ ⁊ sanctificāt.
Coꝛā baal genu flectūt: Deo vero viuo ⁊ vni honoꝛē nul
lū impēdūt: erecti velut statua salis imobiles ⁊ rigidi deo
loquunt̄: ⁊ ab aliis eccl̄ie ministris nomē gl̄iosum audiūt
Tetigit olim oza arcā dn̄i minꝰ reuerēter calcitrantibꝰ bo
ij. Regū vj. bus. ⁊ pausus a dn̄o interiit. Tāgūt illi pꝛeciosum dn̄i no
men: auribꝰ audiēdo: lingua ꝓferendo irreuerenter: ⁊ dei
iudiciū nō metuūt. Sed et noīe dei patris nō sanctificāt
qui potētie eiꝰ detrahūt: diuinis oꝛdinationibꝰ ac regiminí
ni remurmurant: ⁊ que summa dei ꝓuidentia gerunt̄: ca
sui ⁊ fato attribuūt. Nomē filii polluūt / q̄ redēptionis my
sterio ingrati / ip̄m paruipēdūt aut discredūt. Qui peruer
sis exēplis ⁊ p̄ditis moꝛibꝰ religionē chꝛistianam immaculā
chꝛisti sanguine sanctificatā ⁊ firmatā: pꝛebentes se exte
ris ⁊ infidelibꝰ lapidē offensionis ⁊ petrā scandali: ne ad
chꝛisti legē ꝯfluāt: timētibꝰ magis ipsiꝰ ꝓfessione / eoꝛūq̄
cōsoꝛtio maculari / q̄ scīficari. Nomen sp̄ūscī inhonoꝛāt
qui cū pelagianis errantibꝰ gratiā sp̄ūsancti necessariam
nō existimāt: ideoq̄ de se p̄sumētes sibi qd̄ dei est: attribu
unt: suā nō dei gloꝛiā querūt. Quiq̄ de dei mīa desperan
tes / aut nimiū p̄sumētes: vitā suā nō coꝛrigūt: aut pctōꝝ ve
niā posse cōseq̄ desperāt: aut sola sp̄ūscī mīa sine meritis
saluari p̄sumūt: Illi seuerū hūc astruūt sine clementia: isti
misericoꝛdē sine iusticia. Illi cain fratricidā emulant̄ dicē
tes: Maioꝛ est iniquitas mea: q̄ vt veniā merear. Isti va
ne in facinoꝝ p̄seuerātia ꝓphē sibi verbis blādiunt̄ / dicen
tes: Misericoꝛs deꝰ nō cōtinebit in ira sua mias suas. ⁊ il
lud: Misericoꝛdia eiꝰ sup̄ oīa opera eiꝰ. ¶ R Hoꝝ oim
⁊ quoꝛūcūq̄ diuinū nomē cōtēnentiū blasphemias hoꝛrē
tes: vt nomē dei oībꝰ pꝛeexpositꝰ modis / in se scītatis sue
manifestatione: ⁊ in nobis imaginis sue virtuosa expꝛessa
tione: in pꝛimis vt filii charissimi patris gloꝛiā diligentes
oꝛemꝰ / Pater noster q̄ es in ce. san. no. t. vt tali honoꝝ filio
rum pietate ⁊ affectu flagremꝰ: vt iā nō pꝛo nr̄is vtilitati
bus s; pꝛo nostri patris gl̄ia totū impēdamꝰ affectū: sitq̄
nostrū desideriū / nostrū gaudiū / gl̄ia nostri p̄ris. Sit no
men tuū semp̄ memoꝛie nr̄e impꝛessuꝫ: sit mel in oꝛe: cithā
ra in aure: iubilus in coꝛde. Sit noīs tui gl̄ia in nostro intel
lectu p̄ verā cognitionē: in affectu p̄ sanctā dilectionem: in
memoꝛia p̄ firmā adhesionē: in oꝛe p̄ publicā cōfessionem
⁊ opere p̄ fidelē imitationē. Sicq̄ scīficet̄. p̄ beniuolentiā
in coꝛde: p̄ reuerentiā in oꝛe: p̄ p̄seuerātiā i opere. Tu esto
nostrū gaudiū q̄ es futurum pꝛemiū. Sit in te nostra gl̄ia
per cūcta pie secula. Sanctificet̄ etiā nomē tuū: vt sancti
ficatio tua nostra sit perfectio. Tales nos pater oꝛamus fa
cito: vt spiritu sapiētie ⁊ timoꝛis ⁊ amoꝛis tui / carnalis cō
cupiscentie flammas extinguere valeamus: quatenus p̄
continentie gratiam pacem interius exteriusq̄ tenentes /
filii tui vocari ⁊ esse mereamur. Sitq̄ paternū nomen tuū
in nobis tanta veneratiōe sanctificatum: vt nulla terrene
pulueris conuersatione polluatur. Sit nomen filii eterne
tue sapientie in nobis purgatum ⁊ darū: vt nulla erroꝛis
nebula obfuscetur: Sitq̄ semper sanguine iesu tinctum:
vt salutem eiusdē sanguinis pꝛecio acquisitam desideran
tes iugiter consequamur. Sit nomē sancti spiritus firmū
vt in bonis gratie perseuerātes ⁊ operibus sanctis: sic lu
ceant opera nostra coꝛā hoībꝰ: vt gloꝛificent te patrem no
strum qui es in celis super omnia benedictus. Amen.

¶ Lectio. lxviij. A

Adueniat regnū tuum.

¶ Hec est secunda particula secūde par
tis pꝛincipalis petitionum dominice oꝛatio
nis: in qua postq̄ in petitiōe pꝛima petitum
est id quod pertinet ad dei honoꝛem ⁊ reuerentiā: in par
te illa petit̄ illud quod pertinet ad nostram salutem ⁊ in
digentiā. Et diuidit̄ hec in tres / ſm φ triplicia bona peti
mus in sequentibus tribus petitionibus. In pꝛima peti
mus bonū celeste ⁊ gloꝛie quo in patria beatificamur. In
scd̄a bonū spirituale ⁊ gloꝛie quo in via ad beatitudinem
pmerendā ꝓuocamur / ibi: Fiat vo. tua: q̄ est vt saluemur:
qd̄ nō fit nisi p̄ gratiā. In tertia bonū t̄pale ac foꝛtune quo
in vita naturali sustentamur / ibi: Panē no. quotid. ¶ In
p̄nti aūt particula Adue. re. t. inter bona ad nostrā p̄fectio
nē p̄tinētia / p̄mo petimꝰ summū bonū nr̄m: qd̄ est btitudo
⁊ regnū celoꝝ. Siq̄dē oꝛdini ꝯgruit vt filii adoptiōis post
petitionē eoꝝ q̄ ad patris p̄tinēt honoꝛē: tāq̄ ad heredita
tem dei asciti regnū eiꝰ petāt tanq̄ filii. Circa hanc autem
turpissime errauerunt manichei ⁊ luciferiani heretici. Di

perũt manichei duo fore rerũ principia. vnũ bonorũ: aliud
malorũ: vnũ lucis ꝛ aliud tenebrarũ. Que hec principia
pugnã ꝛ litẽ cõtra se cõcitarẽt: ꝑ quã cõpulsus sit deꝰ lucis
vt aliquã partem sue luminositatis deo tenebrarũ cõica-
ret: vt ab eo segregatꝰ quietẽ sortiret. Et ita in hoĩs cõposi-
tione partẽ dei lucis, cõiunctã dicũt parti dei tenebrarũ. Et
ſm hoc dicũt a nobis orãdũ esse vt oẽs partes lucis, quas
deꝰ lucis in pugna ꝑdiderit: a tenebris purgate, readunẽ-
tur deo lucis: vt potẽtiꝰ ꝑfectiusq; regnet sup oĩa q̃ sunt lu-
cis. Sic q̃dẽ in hoĩe sensualitatẽ dicũt esse a deo tenebrarũ:
rationẽ vero a deo lucis. ¶ Luciferiani vero q̃ luciferũ ve-
rum deũ fuisse dicũt iniuste a deo: q̃ nũc mũdũ regit: tanq̃
ꝑ potẽtiorẽ cũ sibi adherẽtibꝰ a regno suo expulsum: qui ꝛ
ab eo vinctꝰ tenet vsq; ad terminũ mũdi: tũc q̃dẽ soluetur
lucifer de carcere: ꝛ restituetur regno suo pristino, deiecto
deo nũc regnãte. Et ſm hoc dicũt petendũ esse Adueniat
reg. t. tibi scz lucifero vt regno a quo pulsus es: restituaris
Hec sunt tã delire friuoleq; fictiones: fabule stulte: et blas-
phemie: vt deducit btũs Aug. cõtra faustũ. Et sunt tam fa-
tua deliramẽta: vt nõ sint tã digna reprobatione q̃ irrisio-
ne: q̃propter illis irrisionibꝰ derelictis, ad verã et catholicã
huiꝰ petitionis expositionẽ ꝑcedamꝰ. ¶ B Solet aũt va-
riis modis exponi: nõ aduersis licz diuersis, ſm multiplex
dei regnũ. Nã de septẽplici regno legimꝰ in scriptura. Pri-
mũ est regnũ dei vniuersale. de q̃ in ps. cij. Regnũ ipiꝰ oĩ-
bus dñabit. ꝛ. j. Tim. vj. Solꝰ potẽs rex regũ ꝛ dñs dñan-
tiũ. Scdm est regnũ scripture. de q̃ dr Mat. xxj. Auferet a
vobis regnũ dei: ꝛ dabit genti faciẽti fructꝰ eius. Auferet
a vobis carnalibꝰ ꝛ induratis iudeis, regnũ dei ꝛ itelligẽ-
tia spũalis scripture sacre: ꝑ eo q̃ christũ reprobastis: qui
verũ scripture intellectũ reserauit. Vñ et excecati sunt in
diẽ hũc inutẽtes litere q̃ occidit: spũm. i. intellectũ scriptu-
re q̃ viuificat abiiciẽtes. Tertiũ est regnũ ecclie militãtis:
Matth. xiij. de quo plurime habent parabole euãgelice. sicut est ista:
Simile est regnũ celoꝝ sagene misse in mari. Itẽ colligẽt
Ibidez. de regno suo oĩa scãdala. i. de ecclia ſm expositionẽ Greg.
Quartũ regnũ est regnũ grẽ: de quo Lu. xvij. Regnũ dei
intra vos est. i. gratia que veri regni origo est ꝛ principiũ.
Quintũ est regnũ glie: de quo Lu. xiiij. Btũs q̃ mãduca-
bit panẽ in regno dei. vbi glo. i. in btitudine. Sextũ regnũ
est locus btitudinis: de quo Matth. xiij. Fulgebũt iusti in
regno patris eoꝝ. i. in celo. Septimũ regnũ, christi ꝑsona
est: de quo Luc. xj. Si in digito dei eiicio demonia: ꝑfecto
puenit in vos regnũ dei. i. christꝰ. Glo. Mat. xij. De oĩbus
his regnis petitio intelligit: precipue tñ de regno glie qd
est btitudo. ¶ C Primũ regnũ, est regnũ dei vniuersa-
le ꝛ eternũ: quo sue potentie oĩa in celo ꝛ in terra ꝛ in oĩbꝰ
abyssis subiecta sunt: de quo in ps. dicit. Regnũ tuum re-
gnũ oĩm seculoꝝ: ꝛ dñatio tua in gñatione ꝛ ge. ꝛ Apoca.
xix. In femore eius scriptũ est: Rex regum ꝛ dñs dñantiũ
Istius regni aduentũ nõ petimꝰ. ſm Aug. in ser. dñi in mõ-
te: quasi dñs nõ regnet semꝑ vbiq; ꝛ sup oĩa: qm in sua di-
tione cũcta sunt posita: ꝛ nõ est qui sue possit resistere vo-
luntati. Hester. xiij. Nã oĩa quecũq; voluit fecit in celo ꝛ in
terra ꝛc. ps. cxxxiiij. Quãuis aũt sic sup oĩa regnet imuta-
biliter: nõ tñ oĩbus cõstat: nec cõstabat. Multi siquidem
insipiẽtes ꝛ mali nõ cõfitentur: nec confitebant deũ dñm
esse vniuersoꝝ: imo nec deũ esse. Dixit eñ insipiens in cor-
de suo nõ est deꝰ. Petimꝰ ergo ſm btm Aug. Adue. re. tuũ
id est dei regnũ qd semper est fuit ꝛ erit, oĩbꝰ innotescat: et
euidẽter manifestet. Hoc aũt erit in finali iudicio: qñ chri-
stus dñs cũ magna ptãte apparebit. Tũc eñ ꝑ euidẽtem
experientiã apparebit vniuersale dñium sup oĩa. Tũc eñ
ad suũ imperiũ celũ ꝛ terra mouebunt: mortuiq; resurgẽt
ac oẽs cognoscẽt vniuersale dei regnũ ꝛ oĩpotentiã in po-
tenti punitione maloꝝ: ꝛ misericordi premiatione bonoꝝ
ꝛ iustoꝝ. Tunc ꝑfecte ꝛ clare oĩbus ostẽdet q̃ deꝰ regnat,
Heb. ij. regnauit ꝛ regnabit in eternũ. Tunc apparebit qd aplus
dicit Heb. ij. Oĩa subiecit sub pedibꝰ eius. In eo eñ q̃ oĩa
ei subiecit: nihil dimisit nõ subiectũ ei. Nũc aũt nõ videmꝰ
oĩa subiecta ei: scz qualiter completo finali iudicio: ꝛ facta
cõsummatione seculi, erũt ei oĩa subiecta: propter quod re-
gnum dei dicet tunc aduenisse: quando euacuata oĩ ptãte
principatu et virtute: solus deꝰ regnabit in eternũ. Tunc
christꝰ tradet regnũ deo et prĩ: idest fideles ducet ad visio- j. Corin. xv.
nem dei: beatãq; summe trinitatis fruitionẽ. Tũc sancti ꝛ
iusti cognoscẽtes dei iusticiã in punitione malorũ: ꝛ miam
in premiatione bonorũ dicent: Regnauit dñs deꝰ noster
oĩpotẽs: gaudeamꝰ et exultemꝰ ꝛ demus gliam ei. Apoca. Apocal.
xix. Hoc est regnũ ſm hãc expositionẽ qd aduenire petitur xix.
Ex quo sensu huiꝰ petitionis, patet qualis esse debet chri-
stianus: ꝛ q̃ pure cõscientie: qui quotidie rogat iudicium
dei superuenire. de hoc etiã btũs Chrys. Regnũ diaboli q̃ri-
tur tolli de medio: ideoq; dicit: adueniat reg. tuum: q: oẽs
nõ sunt iusti. Hoc aũt tunc fiet: qñ oẽs iniqui cum principe
suo diabolo mittent in stagnũ flãmeũ inferoꝝ. Tũc eñ re-
gnum vnũ ab alio separabit. Cõcordare huic videt Glo.
matth. vj. dicẽs: Regnũ dei tunc aduenire nemo põt igno-
rare: cũ filius hoĩs venit singulos iudicare. Ex quo sensu
btũs Hiero. Grandis fiducie est ꝛ pure cõscientie postula-
re regnũ dei: idest iudiciũ dei non timere. grandis vtiq; cũ
nescit homo an amore vel odio dignꝰ sit: sed oĩa in futurũ
seruant incerta. Multũ reuera ostẽdit se dño cõfidere: q̃ Eccle. ix.
in hoc mortali statu dei iudiciũ supplicat aduenire. Nõ tñ
timet cũ impiis condemnari: sed magis expectat cũ iustis
et dei grã coronari. De hoc abbas Isaac vbi. s. Vel certe
illud regnũ qd prestituto tẽpore est oĩbꝰ perfectis ac dei fi-
liis gñaliter repromissum. In quo eis dicet a christo: Veni- Matth xxv.
te bñdicti patris mei: possidete paratũ vobis regnũ a con-
stitutione mũdi: Mens pura intẽtis id quodãmõ obtuti-
bus ac desideriis desiderans ꝛ expectans, dicensq; ad eum:
Veniat regnũ tuũ. Nouit eñ testimonio cõsciẽtie sue cum
apparuerit: mox eiꝰ se futurũ esse cõsortẽ. Hec eñ dicere vl
optare criminosoꝝ nullus audebit: q: nec videre tribunal
iudicis valet q̃sq̃s sub aduentu eiꝰ non palmã, nec premia
suis meritis: sz penã nouit potiꝰ repẽsandã. ¶ D De se-
cundo regno exponit: Adueniat regnũ tuum. i. ad nos ve-
niat regnũ scripture tue: vera scz intelligẽtia diuinoꝝ elo-
quiorũ: Ne vt iudei ꝛ ceteri infideles ignorantie tenebris
obruamur: ꝛ velut ceci in foueam cecoꝝ precipitemur. vtq; Matth xiij.
nõ audiamus illud christi improperiũ. Erratis nescientes
scripturas. Hec est expositio beati Ambro. ¶ De tertio re-
gno ecclesie exponitur: Adueniat regnũ tuũ. i. regnũ eccle-
sie veniat per sui scilicet dilationem ꝛ exaltationẽ vt ꝛ per-
sonarum numero ꝛ merito augeatur: vt infideles ecclesie
membra efficiant: cõuersi in fide ꝛ charitate ꝑficiant: vt re-
gnum synagoge ꝛ antichristi necnõ ꝛ diaboli infirmet ꝛ
dissipet. Vel regnũ tuũ qd est ecclesia militãs: adueniat. i.
veniat ad regnũ triumphãs: vt eis fiat vnũ ouile ꝛ vnus
pastor ouium. Vel sic, Adue. reg. tuũ: idest prelibatio ꝛ ꝑ-
gustatio dulcedinis patrie ꝛ regni triũphantis veniat ad
regnum ecclesie: vt gustato spiritu desipiat omnis caro. i.
carnalis concupiscentia: quatenus pregustet ꝛ credat per
fidem: qd est in regno triũphante per speciem: vt sic dicere
posset, allecta pregustationis dulcedine, nostra conuersa-
tio in celis est. ¶ De quarto regno scz gratie: Adueniat re-
gnũ tuũ. i. ad nos veniat grã tua: vt illa in nobis regnet: ꝛ
destruatur corpus pcti ꝛ malicie: vt per ipsam pareamꝰ pre-
ceptis tuis ꝛ cõsiliis: vt ita nõ solũ sis rex noster potentia:
sed in nobis regnes ꝛ principeris gratum faciente gratia.
Quippe aliud est esse regem: aliud regnare. Deꝰ eñ natu-
raliter rex est oĩm: nec tñ in oĩbus regnat: q: nec oẽs eiꝰ fa-
ciunt voluntatẽ. In iniquis non deꝰ: sed diabolus regnat
cuiꝰ faciunt volũtatẽ. Quãuis etẽĩ oẽs in ptãte sunt dei:
quia tamen esse nolũt sub deo: non habent in se regnũ dei.
Duo quidẽ sunt regna in mũdo cõmixta, dei scz ꝛ diaboli:
q̃ ſm btm Aug. xiiij. de ciui. dei, dicunt due ciuitates quas c. xxviij.
cõstituũt duo amores. Regnũ dei siue ciuitatẽ celeste cõsti-
tuit amor dei vsq; ad cõtemptũ sui. Ciuitatẽ terrenã amor
sui vsq; ad cõtemptũ dei. iste in seipsa; illa in dño gloriat.

Primū regnū sm Chrys. sup Matth. petim⁹ tolli de mūdo/regnū scilicet diaboli/cū dicim⁹: Adueniat re. tuū. i. fac vt iniqui q̄ sunt de regno diaboli: iustificent̄ ⁊ fiant mēbra ⁊ ciues tui regni. Et hoc est qd̄ dicit btūs Hiero. Gnaliter pro totius mūdi petim⁹ regno: vt scʒ diabolus in mūdo regnare desistat. ⁊ in quocūq̄ regnet de⁹ ⁊ non regnet pctm̄ in hoc mortali corpe. De hoc ⁊ isaac abbas: vt recitat Cassianus colla. xiiij. ait: Peticio mentis purissime aduenire iam iāq̄ regnū sui patris exoptat. Uel istud scʒ quo christ⁹ regnat in sanctis. Qd̄ ita fit cū diaboli iperio p extinctionem fetentiū vitiorū de nostris cordib⁹ expulso: de⁹ in nobis p virtutū flagrātiā ceperit dn̄ari: vt dū deuicta fornicatione castitas: superato furore trāq̄llitas: calcata supbia humilitas in nr̄a mēte regnēt. ¶ E De quinto regno qd̄ est regnū glorie essentialis scʒ ⁊ formalis btitudinis eterne: exponit̄: Adueniat reg. tuū. i. intra nos veniat eterna btitudo: q̄ est clara dei visio post hui⁹ vite fidē. Perfecta ei⁹ fruitio post impfectā charitatē. Firma tentio post spei nr̄e peregrinationis anchorā. Petim⁹ ergo vt post trāsitū huius vie/intra nos veniat btitudo hec q̄ cōsistit in actib⁹ interiorib⁹ potentiarū aie nobilissimis: respectu summi ⁊ nobilissimi obiecti: quos concomitat̄ gaudiū ⁊ interminabilis exultatio. Ex qua redūdat glia corporis p resurrectionem aie reuniti: p que satiat̄ ois human⁹ appetit⁹. Rōnalis in perfectissima possessione obiecti btifici oibus modis quib⁹ poterit possideri: Sensitiu⁹ ⁊ naturalis in dotibus corporis: quā satietatem prestare nō possunt sine deo oēs creature: teste btō Aug. li. i. cōfes. Dn̄e inq̄t fecisti me ad te inq̄etū est cor meū donec q̄escat in te. Et pph a in ps̄. Saciabor cū apparuerit glia tua. Hec btitudo vere dei regnū est qm̄ facit oēs btōs regnare cū deo in eternū/p plenissimā volūtatis cōcordiā: p quā quecūq̄ voluerint poterunt in celo ⁊ in terra/⁊ in oib⁹ creaturis. Nimirū: q2 oipotens dei volūtas/etiā eorū est volūtas. Nec aliud velle poterūt nisi qd̄ deū velle cognoscūt: quē plus seipsis ⁊ sup oia diligūt: quorū summū est gaudiū: summūq̄ desideriū diuine volūtatis in seipsis/et in oibus aliis efficax cōplementū. Huic expositioni cōsonat illud bti Cypriani: Regnū petimus aduenire nobis a deo repromissuʒ ⁊ christi sanguine acq̄situ: vt qui in hoc seculo ei seruim⁹: postmodū cū ipso regnāte regnem⁹. Uel certe illud regnū petim⁹ aduenire: qd̄ prestituto tpe oib⁹ pfectis ac dei filiis gnaliter est repromissum. Ad qd̄ recipiendū a christo inuitant̄ ipso dicente. Uenite bn̄. pa. mei. pci. re. qd̄ vo. pa. est ab origine mundi: Adueniat petim⁹: ac si dicam⁹. pōdere pcti et mole corporis pregrauati ad id ascēdere nō valem⁹. Ueniat igit̄ ad nos vt nos hinc absumat: q̄ a pn̄ti ⁊ futura miseria liberemur Sed quō petim⁹ nobis hoc aduenire: cū poti⁹ nos vadamus ad ipm: Rn̄sio Nō possum⁹ venire ad hoc regnū/nisi ipm pri⁹ ad nos veniat. Btitudo eīm q̄ p regnū illud intelligit̄: q̄uis finis vltimat⁹ sit hois: nō tn̄ est finis hois naturalis: quē scʒ attingere possit hō naturali sua v̄tute ⁊ pfectione: sʒ est finis supnaturalis quē nō nisi ex dei bn̄ficio cōseq̄ poterit ⁊ gr̄a spāli. Petim⁹ igit̄ vt nobis adueniat ex dei mia: q2 ad ipm venire nō possum⁹ ex nr̄a natura. Im⁹ tn̄ ad ipm in hac via p mādatorū dei obseruātiā: ac p bona virtuosaq̄ opa. Sʒ ad ipm nō puenim⁹ nisi i patria: ⁊ h̄ ex dei tm̄ bonitate et mia. Nō eīm ex opib⁹ iusticie q̄ fecimus

Ad titum iij. nos: sʒ sm suā miam saluos nos fecit. Et i ps̄. Grām ⁊ gloriā da. dn̄s. Adueniat petim⁹ re. tuū: nō regnū tpale ⁊ terrenū. de q̄ in li. regū legit̄: q̄ talis rex tpe tāto totq̄ annis regnauit ⁊ mortu⁹ est: sʒ regnū tuū celeste ⁊ ppetuū nullo

Luce. i. vnq̄ fine terminādū/sm Gabriel eulogiū ad virginē. Et regni ei⁹ nō erit fi. Et in ps̄. cxlv. Regnabit dn̄s in secula de⁹ tu⁹ sion: in oi gn̄atione et gn̄ationē. Sic g̈ regnū illud petim⁹ adueniat: vt regnū quo tu mō regnas in nobis p fidē: pueniat ad regnū q̄ tu in nobis regnabis p spēm. i. regnum fidei ad regnū trāseat speciei: in quo regno requiescūt aie sanctorū: vbi gaudiū sine merore: leticia sine tristicia: requies sine labore; dignitas sine tremore; vbi nihil deest qd̄ appetit̄: nihil adest qd̄ fastidit̄: nulla turbat aduersitas: nulla molestat iniq̄tas: dulcescit in oibus charitas. ¶ F De sexto regno btitudinis scʒ loco: sic exponit̄: Adue. re. t. id est ad nos veniat: nō p trāslationē sm locū: sed vt fiat nostra habitatio regnū tuū locus sctōrū/domus patris: in quo cōstitute sunt multe māsiones lucidissime: in quib⁹ requiescūt sctōrū aie in pulchritudine pacis ⁊ requie opulenta. In cui⁹ atriis melior est dies vna/q̄ alibi decē milia. Hoc regnū propheta sibi aduenire petiit cū orauit. Unā petii a dn̄o hanc requirā: vt inhabitē in domo dn̄i oibus diebus vite mee. Hec dom⁹ terra viuētiū plena bonis dn̄i: ciuitas q̄ nō eget sole: q2 claritas dei illuminabit eam ⁊ lucerna ei⁹ est agn⁹: cui⁹ porte nō claudunt̄ nocte: q2 nox vltra nō erit: et oē maledictū nō erit ampli⁹: sed sedes dei ⁊ agni in illa erūt: ⁊ serui ei⁹ seruiēt ei: et videbūt faciē ei⁹: ⁊ nomen ei⁹ in frontib⁹ eorū: vbi illuminabunt̄ a dn̄o: ⁊ regnabūt in secula seculorū. Apoc. penul. ⁊ vlt. De laude huius regni ciuitatis sctē hierlm multa scribit beat⁹ Aug. in suis meditationib⁹. c. xxiiij. ⁊. xxv. iter cetera ita dicēs. Muri tui ex lapidib⁹ p̄ciosis: porte tue ex margaritis optimis: platee tue ex auro purissimo. In q̄bus iocūdū alla sine intermissione cōcinit̄. Sequitur. Speciosa facta es ⁊ suauis mater hierlm. Et in. c. xxv. Nā q̄s pmat summe pacis quāta sit leticia: vbi ex viuis margaritis surgūt edificia. Auro celsa micant tecta: radiāt triclinia. Solis gēmis preciosis hec structa nectit̄: auro mūdo tanq̄ vitro vrbis via sternit̄ Abest lim⁹: deest fim⁹: lues nulla cernit̄. Hyems horrens estas torrens: illic nunq̄ seuiūt. Flos ppetuus rosarū ver agit ppetuū. Cādent lilia: rubescit crocus: sudat balsamū: Uirent prata: vernant sata: riui mellis influūt. Pigmētorum spirat odor: liquor ⁊ aromatū: Pēdēt poma floridorū: nō lapsura nemorū. Nō alternat luna vices: sol vel cursus siderū. Agn⁹ est felicis vrbis lumē inocciduū. Nox ⁊ tēpus desunt ei. diē fert cōtinuū. Et sequit̄. Inde statū semp idem exeūtes capiūt. Clari viuidi iocūdi nullis patēt casibus Absunt morbi semp sanis: senect⁹ iuuenib⁹. Hic perenne tenēt esse: nā trāsire trāsiit. Inde vigēt/virēt/florēt/corruptela corruit: imortalitatis vigor/mortis vim absorbuit. ¶ G De septimo regno qd̄ est christ⁹ exponit̄. Adue. re. tuū. i. christ⁹ qui est rex regū magn⁹ sup oēm terrā. Cui⁹ sm Hugonē triplex est regnū: scʒ regnū potētie: regnū sapientie: regnū bonitatis ⁊ leticie. Ueniat igit̄ regnū potētie ad nos debiles ⁊ infirmos roborādos. Ueniat regnū sapientie: ad nos insensatos ⁊ insipiētes illuminandos. Ueniat regnū bonitatis ⁊ leticie ad nos flebiles ⁊ afflictos cōsolandos. Hāc expositionē tāgit btūs Cyprian⁹ dicēs. Pōt fratres dilectissimi et ipse christ⁹ esse regnū dei qd̄ venire quotidie cupim⁹. Cui⁹ aduent⁹ vt cito nobis presentet̄ optam⁹. Nā cū resurrectio ipse nr̄a sit: q̄ in ipso resurgimus: ⁊ regnū dei pōt ipe intelligi: q2 i illo regnaturi sum⁹. Ut aūt hec regna adueniāt dū oram⁹: necesse est etiā pro eorū assecutione totis nos q̄bus possum⁹ virib⁹ laborare: ⁊ ad hec mediis viis/⁊ modis debitis ad hoc ordinatis toto conatu tēdere p obseruātiā mādatorū: p cōtemptū mundanorū: p feruēs desideriū eternorū. Ad pmū roborat vera dilectio dei: q̄ sm Gre. magna opat̄ si est/scʒ i hoie: si opari desistit non est. Nā charitatis probatio operis est exhibitio. Ad sequentia duo inducit vera eorūdem cognitio. Nō eīm mundum diligere potest qui sedula cogitatiōe meditat̄: q̄ breuis vana ⁊ instabilis est hui⁹ mūdi gloria: q̄ impure eius delicie ⁊ amara sunt gaudia: q̄ infirma ⁊ ad prestādū qd̄ pmittūt: i potētia: q̄ caduca sunt terrenarū diuitiarū apparētia bona: q̄ deniq̄ terribilis ⁊ tremendus est finis eorū ad quē ducunt: inferni scʒ cruciat⁹ ⁊ interminabilis pena. Hec sine dubio si diligēter ⁊ sedulo meditata fuerint tunc morie cōmendata: regnū mūdi nō appetendū ostendunt: sed cōtēnendū. Sic ex regione eternorū desideriū in nobis accēdit inexplicabilis gloria: iocūditas gaudiosa: summi boni possessio: ⁊ vniuersorū desiderabiliū satians abūdantia fideli mente frequētius ruminata illius regni celestis

Esa. xxxij (right margin)

quod ab

qd ab origine mūdi preparatū est oībus: illud pio corde
τ opere querētib⁹ qd τ nos petim⁹ cū orātes dicim⁹ adue.
reg. tuū. ¶ D Circa istā clausulā occurrunt duo dubia.
Primū vtrum quilibet viator fidelis possit exaudibiliter
hanc orōnē fundere ad deū: Adue. reg. tuū: Et sic. nā christus
veritatis magr oēs mortales fideles docuit sic orare
nec eius doctrina est inutilis aut inefficax: ergo qlibet pōt
vtiliter hāc orōnē fundere. Funderet aūt inutiliter: si nō
exaudiret: ergo pars dubij affirmatiua est vera. In oppo
Math. xx. situm arguit. Multi viatorū fideliū sunt presciti: τ nullus
presciti vtiliter orat hāc orōnē: ergo. maior supponit: q
multi sunt vocati pauci electi. Minor pbat: q inutiliter
orat q inefficaciter orat: tales sunt presciti. Inefficaciter
eīm orat prescit⁹: Adueniat reg. tu. q nunq̄ consequet re
gnū. i. btitudinē. Sic eīm capit regnū in dubio p quo orat.
¶ Pro solutione aduertēdū: q exaudiri orantem in hac
orōne pōt intelligi dupl'r. Uno mō p seipso. Alio mō pro
alijs. Pro alijs quidē pōt exaudiri: pōt eīm illā petitionē
deo porrigere qlibet fidelis in psona totius ecclie: aut in
psona fideliū saluādorū: τ ita p illis exaudiri. Cōcessit eīm
hoc dei benignitas: vt vn⁹ alteri gratiā impetrare possit: τ
ita mediante gr̄a vitā eternā. Inmediate tn̄ nullus quā
tūcūq deo gratus: impetrare pōt alteri aduentum regni
glorie τ beatitudinis. Quia statuit de⁹ nulli dare beatitu
dinē ppter merita alterius; sed vel ppter merita christi: vt
nouiter baptizatis statim decedentib⁹: vel ppter merita
propria: vt. s. de orōnib⁹ sctōꝝ lec. lvi. latius est ostensum.
Pro seipso aūt orans maiorē videt hr̄e difficultatē ppter
prescitos; de quib⁹ est argumentū in oppositū. Et de hoc
dicit q prescitus pōt saluari: q pōt nō esse prescitus: cū sit
cōtingenter prescit⁹: licz nunq̄ saluabit. Prescientia eīm dei
nō necessitat liberū presciti arbitriū. Alioquin prescit⁹ pec
care nō posset: q in eo q nō subest libere volūtati: hō non
pōt pctō actuali peccare. Pōt ergo prescitus pctīn cauere
cooperāte gr̄a dei: q ei nō subtrahit nisi volūtarie eā abij
ciat: imo pōt finaliter in gr̄a pmanere: sicut pōt saluari: lz
nō pseuerabit. ¶ Si querit an prescit⁹ efficaciter oret pro
se: Adueniat regnū tuū. Dicēdū q nō loquēdo de regno
beatitudinis. Nō eīm impetrat qd petit: ergo orō sua non
est efficax. Sed ideo inefficax: q nō orat pseueranter: fina
liter eīm cadit in mortale: τ si tūc orat nō orat pie. Si dicis
pono q oret pseueranter. Respondet q casus repugnat
priori: scz q sit prescit⁹: τ q oret pie τ pseueranter. Nam si
est prescit⁹: finaliter peccabit mortaliter: τ in illo pctō mo
rietur: ideo nō stat q oret pie τ pseuerāter. Si aūt p regnū
dei intelligat regnū gr̄e: nō est dubiū quin possit efficaci
ter petere: adue. reg. tuū: τ exaudiri. Nā prescit⁹ multo tpe
quo est in via pōt stare in gr̄a. sic pz de saule τ traditore iu
da. Nā de saule dr. j. Reg. ix. q fuit elect⁹ τ bon⁹: τ nō erat
vir de israel melior eo: τ tn̄ tandē reprob⁹ effect⁹. Nā de eo
dicit. Mortuus est saul ppter iniquitates suas. Phitonis
j. paral. x. sam cōsuluit nec sperauit in dn̄o: ppter qd interfecit eum.
Sic iudas ex discipulo factus est traditor. Silr τ predesti
natus pōt p multū vite sue tps stare in pctō: vt patet de la
trone conuerso in cruce. Et paulo prius psecutore: postea
egregio gentiū doctore. Pōt ergo prescitus cōuerti τ age
re penitentiā τ cōsequi gratiā: ac p eam esse gratus τ acce
ptus deo: τ efficaciter pro se τ alijs orare: licet gratiā fina
liter nō custodiet. Et per hoc pz ad dubiū responsio affir
matiua: q quilibet viator pōt hanc petitionem efficaciter
τ vtiliter fundere: nō aūt oēs sic faciūt. Nam presciti non
pseuerant in gratia: q nō diuina predestinatione necessi
tante: sed sua libertate auertunt a deo finaliter, morien
tes in mortali culpa. ¶ I Secūdū dubiū qn adueniet
regnū beatitudinis dei electis. An tn̄ post extremū iudi
ciū: an aiabus sufficienter purgatis: an purgatione nō in
digentib⁹ ante diem generalis resurrectionis: ¶ De isto
olim fuerūt qui dicerent: aīas per mortem a corporib⁹ se
paratas ante generalem resurrectionem τ extremi iudicij
sententiā, nō esse beatas: nec intuitiue τ facialiter deū vi
dere: eoq nō pfecte frui: quantūcūq sint ab oībus pecca
tis originali τ actuali mortali τ veniali absolute: nihil ha
bentes a quo purgari debeāt: allegātes pro se: q christus
nullibi legit aīabus a corporib⁹ separatis pmisisse bea
titudinem siue regnū celorū; sed hoībus post diem finalis
iudicij. Unū petro interroganti. Ecce nos reliquimus oīa
τ secuti sumus te: quid ergo erit nobis: Rn̄dit christus: Math.
Amen dico vobis: q vos qui secuti estis me: in regenera xix.
tione cū sederit filius hoīs in sede maiestatis sue: sedebi
tis τ vos sup sedes duodecim: iudicantes duodecim trib⁹
israel. Et oīs qui reliquerit domū aut fratres aut sorores
τc. ppter nomen meū: centuplū accipiet τ vitā eternā pos
sidebit. Et ibidem. xxv. Cū venerit filius hoīs in maiesta
te sua: τ oēs angeli eius cū eo: tunc sedebit sup sedem ma
iestatis sue: τ cōgregabunt ante eū oēs gentes. Et sequit
Tūc dicet his qui a dextris erūt. Uenite benedicti patris
mei, possidete paratū vobis regnū a cōstitutione mundi.
τ. j. Et ibunt hi in suppliciū eternū: iusti aūt in vitā eternā
Item. j. Pe. v. Humiliamini sub potenti manu dei: vt vos
exaltet in tpe visitationis. Et. j. Joh. iij. Charissimi nūc fi
lij dei sum⁹: τ nondū apparuit qd erim⁹: qm̄ videbim⁹ eū
sicuti est. Ex quib⁹ τ multis similib⁹ patet q beatitudo est
nobis pmissa post diem finalis iudicij. Ad hoc eīm ordina
tum est iudiciū illud: vt vnicuiq retribuat fm opera sua.
beatitudo pro bonis meritis: pena p demeritis. Et si aīe
iam essent btē: frustra hoc iudiciū esset futurū. Et fm hoc
dicūt: q licet apls plus oībus laborauit: nō tn̄ presumpsit
suis ex meritis statim post mortē gloriā sibi dari: sz magis
p modū depositi in thesauris regis glorie merita sua re
cōdi vsq in diem finalis retributionis dī. Scio cui credidi ij. ad Ti
τ certus sum: q potens est depositū meū seruare in illum moth. j.
diem. Et ibidē. c. iiij. Reposita est mihi corona iusticie: quā
reddet mihi dn̄s in illa die iustus iudex. Nō aūt solū mihi
sed τ his q diligūt aduentū ei⁹. Loqui videt de die vltimi
iudicij: in quo tanq̄ iustus iudex viuorū τ mortuorū premia
fm meritū vnicuiq dispensabit. ¶ Item Aug. in enchi. c.
cviij. Tps inquit qd inter hoīs mortē τ vltimā resurrectio
nem interpositum est: animas abditis receptaculis con
tinet: sicut vnaqueq digna est: vel requie vel erūna: pro
eo qd sortita est in carne dū viueret. sed abdita habitacula
nō possunt intelligi celū τ infern⁹: q in illis aīe etiā post re
surrectionē vltimā erūt in corporib⁹. vn̄ pro nihilo distin
gueret tps ante resurrectionē τ post. ¶ Itē glo. sup illud
ps. Adhuc pusillū τ iam nō erit pctōr: dicit. Sancti liberā
tur in fine vite: τ post hanc tamen vitā ibi nō erūt vbi erūt
sancti quibus dicit. Uenite benedicti patris mei. Isti aūt
sancti erūt in celo: ergo sancti post hāc vitā nō statim ascē
dunt in celū. Item btūs Bern. in sermo. ij. de oībus san
ctis (tractans illud Apoc. vi. Uidi subtus altare aīas in
terfectorū propter verbū dei: τ propter testimoniū quod
habebant: τ clamabant voce magna dicentes. Usq quo
domine sanctus τ verus non iudicas τ non vindicas san
guinem nostrum de his qui sunt in terra: Et date sunt il
lis singule stole albe: et dictum est illis: vt requiescerent
adhuc tps modicū donec compleant cōserui eorū. Inquit)
Altare dicit corpus saluatoris. Et sequitur. Interim sub
christi humanitate scti fideliter requiescūt: in quā nimirū
desiderant etiā angeli videre donec veniat tps: qn iā non
sub altari collocabuntur: sed exaltentur super altare. Et se
quit. Ostendet eīm filius semetipsum nō in forma serui: sz
in forma dei. Ostēdet etiā nobis patrē τ spm̄ scm̄ sine qua
visione nihil sufficeret nobis. vn̄ Johā. Scimus cum ap
paruerit similes ei erimus: q videbim⁹ eum sicuti est. In
hac aūt visione cōsistit beatitudo; vt ibi cōsequēter decla
rat. Item ser. ij. de sanctis idem tractās illud ps. Cōuerte
re aīa mea in requiē tuam: q dn̄s bn̄fecit tibi: dicit. Ad re
quiē exute corporib⁹ aīe primus admittunt. Ad gloriam
regni, nō ita. Quantum ad illā dr. Sustinete modicū tps
donec impleat numerus fratrū vestrorū. Et in eodē osten
dens qbus gaudijs pfruantur aīe ante resumptionē cor

porū dicit. Triplici gaudio exultāt. De recordatiōe trāsa-
cte virtutis: de exhibitione presentis quietis: de expecta-
tione future cōsummationis. Ex quib⁹ oib⁹ videt velle bea
tus Bern. q̄ aie ante resurrectionē nō sunt btē: nec vidēt
diuinā essentiā nude ꝛ btifice. Item ad idē arguūt rōne.
Maior est glīa aiarū q̄ glīa corporū: sed simul oib⁹ reddit
glīa corporū: vt sit maior leticia singulorū ex cōi gaudio. vt
habet ex glo. ad Heb. xi. sup illud. Deo aliqd melius p nos
bis puidēte ꝛc. Ut in cōi gaudio oim: maius fieret gaudiū
singulorū: ergo multo fortius glīa aiarū debet differri vsq;
ad finē vt simul oib⁹ reddat. Preterea pena ꝛ premiū q̄ p
sententiā iudicij reddunt: iudiciū precedere nō debent: sꝫ
ignis inferni ꝛ gaudia paradisi dabunt hoibus p senten-
Matth. xxv. tiā christi iudicātis in vltimo iudicio: vt pꝫ: ergo ante diē
iudicij nullus ascēdet in celū: ꝛ p 9ñs nullus ante iudiciū
videbit beatifice deum: q: beatifice visioni tanq̄ summo
premio debet excellentior locus. ¶ R. Ad hoc dubium
semota ambiguitate dicēdū est: q̄ aie a corpore absolute
statim 9sequunt vel premiū vel penā: nisi impediat aliqd
debitū adhuc satisfaciendi pro pctis venialib⁹ aut morta-
libus dimissis: qd prius solui opꝫ: q: cum debito cuiuscūq;
pene etiā tpalis vnius hore. nemo intrare pōt ad regnū:
oportet ergo aias ad beatitudinē admittēdas ante beati
tudinis cōsecutionem ab oi debito pene absolutas esse et
purgatas. Hoc ergo impedimēto sublato aia statim vt de
corpore egredit descendit in infernū: aut euolat in celum
Huic veritati attestant manifeste autoritates scripture ca
nonice: dicit btūs Tho. in. iiij. scrip. dist. xlv. q. i. arti. ij. ꝛ do-
cumenta sanctorū patrū. Unū contrariū pro heresi est tenen
dū: vt pꝫ. iiij. dial. ꝛ in lib. de dogmatib⁹ ecclie. Hec Tho.
Et addit exēplū. Sicut in corporib⁹ est grauitas ꝛ leuitas
quib⁹ ferunt in locū suū q̄ est finis mot⁹ corū: Ita etiam est
in aiabus meritū vel demeritū: quib⁹ pueniūt aie ad pre-
miū vel ad penā q̄ sunt fines actionū ipsarū. Unū sicut cor
pus p leuitatē vel grauitatē statim fertur ad locū suū nisi
phibeat: ita anime statim soluto vinculo carnis: p qd in
statu vie detinebant: premiū consequunt vel penam: nisi
aliquid impediat. Certū aūt est q̄ premiū electorū anima-
rū est beatitudo. ¶ Hec etiā veritas patet p illud. Pater
Jo. xvij. quos dedisti mihi: volo vt vbi sum ego ꝛ illi sint mecū: vt
videant claritatem meā quā dedisti mihi. Et loquit de cla
ritate sue deitatis: q: premisit. Pater clarifica me apud te-
metipsum claritate quā habui priusq̄ mūdus fieret apud
te. Hec autem claritas diuine nature pmissio dei vera est.
Sunt ergo apli apud deū ꝛ vident claritatē eius: ꝛ eadē
rōne ceteri electi a corpore separati nullū impedimentum
habentes. Item Luc. xxiij. dicit christus ad latronē. Amē
dico tibi: hodie mecū eris in paradiso. Per paradisum in-
telligit beatitudo regni celestis: que non sine visione est.
Et qd de tali paradiso. i. visione intellexit christus: patet
ex serie textus euangelici. Nam latrone dicente ad dñm.
Dñe memento mei cū veneris in regnū tuū. Rñdit dñs.
Amen dico tibi: hodie mecū eris in paradiso. Ex quib⁹ da-
tur intelligi q̄ idem intellexit christus p paradisum: qd la
tro intellexit p christi regnū: latro aūt intellexit p regnum
gloriam christi: que nō est sine clara visione dei. Unū hic est
sensus. Hodie mecū eris in paradiso. i. beatitudine sicut
ego: seu in gloria sicut ego. alioquin quō esset secū? Nō enī
erat latro cū dño in paradiso sumpto pro loco corporali-
siue terrestri siue celesti: cū ibi nō erat christ⁹. Nondū enī
ascēdit in celū: nec infern⁹ in quo aia christi die illa futura
erat: nec sepulcrū quo corpus christi claudēdū erat: para-
disus vocari pōt aut regnū christi: ergo paradisus qd re-
gnū christi est: est christi glīa ꝛ ei⁹ btitudo. Latro aūt non
erat futur⁹ hodie cū christo sm corp⁹: q: nō fuit resuscitat⁹
illa die a mortuis: g̃ sm animā a corpore solutā. Assumpt⁹
aūt est in paradisum sm animā tm̄: q: sm illā 9secutus est
eandē dei btitudinis gloriā. Et qd latroni tūc pmissuꝫ est
ꝛ datū sm animā: sīr oibus aiabus datur post mortē nō
habentib⁹ aliquid qd purget. Itē aplūs. ij. ad Cor. v. dicit.

Scientes qm̄ dum sumus in hoc corpore: peregrinamur a
dño. Per fidem enī ambulam⁹ ꝛ nō p speciem. Audemus
aūt: ꝛ bonā volūtatem habem⁹ magis pegrinari a corpo-
re: ꝛ presentes esse ad dñm: ꝛ iō cōtendim⁹ siue absentes:
siue presentes placere illi. Ex quib⁹ verbis primo habet q̄
dū pegrinamur a dño: scꝫ dū sum⁹ in hoc corpore: ambula
mus p fidem. Dū aūt ambulam⁹ a corpore: ambulam⁹ per
speciē: verius nō ambulam⁹: sed presentes sum⁹ dño p spe
ciem. Ambulare aūt vel magis presentem esse p speciem:
est deū cognoscere facialiter intuitiue ꝛ beatifice: ipso te-
ste. i. Cor. xiij. Uidem⁹ nunc p speculū ꝛ in enigmate: tunc
aūt facie ad faciem. Nūc cognosco ex parte: tūc aūt cogno
scā sicut ꝛ cognitus sum. Hec est cognitio p speciē: q: tunc
sicut nūc p fidem. Scdō q̄ aplūs peregrinari cupiuit a cor-
pore: ꝛ esse deo presens: vt cū deo existens nō ambularet
p fidem sed p speciem. Sicut cū alibi dicit. Cupio dissolui Phil. i.
ꝛ esse cū christo. Uoluit ergo p̄sens esse dño: vt p speciē. i.
facie ad faciē cognosceret: que peregrin⁹ a dño cognouit p
fidem. Sed qn̄ hoc cupiuit ante iudiciū vel post? Rñdet
ipse aplūs. Uolūtatē habem⁹ inquit peregrinari a corpore
ꝛ presentes esse ad dñm: ergo tūc qn̄ peregrinat a corpo-
re. Post iudiciū aūt nō pegrinat a corpore cōpleta iam re
surrectione: ergo ante iudiciū post mortē corporis: tūc enī
solū peregrinat a corpore. Item idem aplūs in raptu non
plus vidit aut cognouit q̄ modo sm animā: sed tūc vidit
diuinā subam facie ad faciem: non in enigmate ꝛ speculo:
sed p ppriā speciem sicuti est: ergo ꝛ nūc videt eodē mō
deum: ꝛ p 9ñs beatifice. Cōsequentia nota: ꝛ maior videt
certa: q: nunc corpore qd corrūpit ꝛ aggrauat animā: nō
impedit minus q̄ tunc: cū se raptum nouerat nesciens an
in corpore vel extra corpus. vt dicit. ij. Cor. xij. Minor pa
tet p glo. in loco nūc allegato: que expresse dicit repetitis
vicibus ꝛ diuersis verbis supra positis. Unde exponit ter
tium celum. i. visionem qua deus videtur facie ad faciem.
Item glo. Aug. tertiū celū intellectualis est visio: ad quā
raptus est aplūs vt ipm deū in se nō in figura aliqua vide-
ret. Item glo. Diony. In tertio celo throni cherubin sera
phin: quorū tertius vicinius deū cōtemplat: ad quorū simi-
litudinem aplūs vidisse deū dicit. Item glo. Aug. ad tertiū
celū qd nō p corpus videt: nec imaginabiliter: sed proprie
ea visione que superat oēa. ꝛ. s. hoc est tertiū celū: vbi de⁹
videt facie ad faciem. Item glo. primū celū aereū: secūdū
firmamentū: tertiū spirituale vbi angeli ꝛ sancte aie deo
fruunt in 9templatione: q̄ glo. expresse aias sanctas copu
lat angelis in dei fruitione ꝛ 9templatione. Certū est an-
gelos beatifice frui deo eūq; cōtemplari: ergo ꝛ aie. Itē
vt. s. allegatū est Apoc. vj. aiabus sub altari vindictā petē
tibus date sunt singule stole albe. Glo. interli. beatitudo
aie. etiā sm Bern. bine stole sunt glīa aie ꝛ glīa corporis.
Itē be. Amb. in de bono mortis ait. Anime purgate post
corporū claustrū visione spūali que est p spēm vident deū.
Uisio p spēm distinguit a visiōe enigmatica que est fidei.
Item Aug. lib. meditationū ca. xxiij. loquens ad sanctos
ait. Per ipm vos rogo de cui⁹ pulchritudine iam satiami-
ni: de cui⁹ beatissima visione semp gaudetis. sola beatifica
visio cū fruitione satiat. Et cap. sequenti. Ibi deus est oia
in oibus: quē sancti apli pphete ꝛ ceteri sine fine vident: ꝛ
semp videndo in ei⁹ amore ardent amant ꝛ laudant. Itē
ca. xxv. Et presentem veritatis cōtemplant speciem. Itē
Augu. in de vtilitate creden. expresse dicit aias a suis cor-
poribus separatas in possessione illa plena cōsistere: qua
deus videt nō p speculū sed facialiter: cuius in primo re-
tractationū hoc videt in dubiū reuocare. Et be. Greg. in
iiij. li. dial. p longū. ¶ M Pōt etiā ad hoc adduci psua
sio vna fundata in euāgelio. Deus pronior est ad miseran
dum q̄ ad puniendum: vt vult Augu. ꝛ fundatur in illo
Exo. xx. Ego sum dominus deus tuus fortis zelotes visi-
tans iniquitates patrum in filios vsq; ad tertiam ꝛ quar-
tam generationem eorum qui oderunt me: ꝛ faciens mi-
sericordiam in milia his qui diligunt me. Deus aūt punit

quasdā aias in inferno ante finale iudiciū. Ūn dicit Job
xxi. Ducūt in bonis dies suos: τ in pūcto ad inferna descen
dūt. τ Lu. xvi. scribit φ mortu⁹ est dives τ sepult⁹ in infer/
no. Qui cū esset in tormētis clamās dixit. Pater abraā mi
serere mei: τ mitte lazarū vt intingat extremū digiti sui in
aquā: vt refrigeret linguā meā: q: crucior in hac flāma. Et
si ita est: a fortiori aie premiant statim post exitū a corpo/
re: dū nihil est purgabile in celo. Et ambo illa tangit btūs
Grego. lib. allegato. vbi in psona petri ait. Nosse velim si
nūc ante resurrectionē corpoꝝ in celo recipi valeant aie in
stoꝝ. Rūdet dicēs. Hoc nec de oibus iuste fateri possum⁹:
neqꝫ negare de oibus. Et. j. Si sanctoꝝ aias in celo esse sa
cri eloquij attestatiōe credidisti: oportet vt p oia iniquoꝝ
aias esse credas in inferno. Nā sicut electos beatitudo le/
tificat: ita credi necesse est/ φ a die exitus sui ignis rep:o/
bos exurat. Pro ista veritate etiā facit qd̄ scribit Innoč.
iiij. in ca. cū marthe. de celeb. missa. vbi ad questionē archi/
episcopi Lugdunensis querentis qualiter fuerit mutatū
φ in secreta beati leonis in veteribus codicib⁹ cōtinet sic.
Annue nobis qm̄s dñe: vt aie famuli tui leonis hec profit
oblatio: cū in modernis sacramentarijs habeat. Annue
nobis qm̄s dñe: vt intercessione bti leonis hec nobis pro/
sit oblatio. Rūdet Inno. φ cū sacre scripture dicat autori
tas: φ iniuriā facit martyri q orat pro martyre: idē est cō/
siliū rōne de alijs scīs sentiēdū: φ orōnib⁹ nr̄is nō indigeāt
pro eo φ cū sint pfecte beati: oia ad vota eis succedūt (aliis
succurrūt) Ecce dicit Inno. Animā sancti leonis τ alioꝝ
sanctoꝝ esse pfecte beatas. Perfecta aūt beatitudo visio/
nem dei facialē includit. ℭ N Pro intellectu aūt autori
tatū in oppositū adductarū est notandū: φ ſm Ockam
(parte scda sui dialogi: in qua materiā hanc late prosequi
tur cōtra Johannem. xxij. quē asserit opposite opinionis
fuisse. c. v.) Beatitudinis nomen multipliciter accipitur.
Uno mō pro beatitudine patrie. Alio mō p beatitudine
vie. Utroqꝫ modo accipit dupliciter. Nā pro beatitudine
patrie. Uno mō pro opatiōe intellectuali optima ſm spe/
ciem: qua scꝫ obiectū beatificū divina essentia: nude τ im/
mediate ac perfecte attingit: sive illa sit visio clara divine
essentie: sive fruitio. Nō em̄ abinuicē separant: τ sic beat⁹
est quicūqꝫ clare τ intuitive videt deū. Aliter accipit bea/
titudo patrie pro statu hui⁹ intellectualis nature optimo
ſm spēm: oē bonū tā essentiale φ accidentale ad quā vnq̄
eadē natura intellectualis pueniet includente. Ista btitu
do excludit desideriū ad vlteriorē pfectionē, delectationē
τ gaudiū etiā de aliquo citra deū attingendū. Sic dicitur
beatitudo ſm Boe. status oim bonoꝝ aggregatione pfe/
ctus: cui scꝫ nihil deest de oib⁹ bonis q̄ talis natura intelle
ctualis vnq̄ habebit. Et hanc quidā vocant beatitudinē
cōsummatā sive integrā. Beatitudo vie etiā dupliciter ac/
cipitur. Uno mō pro opatione seu dispositione pfecta: qua
quis disponit in via ad beatitudinis patrie cōsecutionem
sic dicit Jaco. j. Beatus vir qui suffert temptationē: qm̄ cū
probatus fuerit accipiet coronā vite. Mat. v. Beati pau/
peres spū ɿc. Scdo mō accipit beatitudo vie pro mūda/
na ac tpali prosperitate: ſm quā beatū dixerūt populū cui
hec sunt. vt habet in ps̄. cxliiij. Prima beatitudo oēm mo/
lestiā/anxietatem/penā/afflictionē nunc de facto excludit
cōpatitur tn̄ desideriū maioris pfectionis aut alicui⁹ com/
modi acquirendi. Scda sine oi molestia pena τ afflictione
etiā desideriū maioris pfectionis τ cōmodi excludit: τ oia
bona essentialia τ accidentalia tali nature cōgrua inclu/
dit. Tertia beatitudo nec desideriū maioris cōmodi aut
pfectionis: nec afflictionem τ penā: sed tn̄ future beatitu
dinis patrie impedimenta: puta pctā mortalia excludit.
Quarta btitudo tn̄ apparēs est et falsa: τ ideo nomine
beatitudinis indigna. De beatitudine vie nihil ad propo
sitū. Primo igitur modo accipiendo beatitudinem/ ani/
me sanctoꝝ ante diem iudicij sunt beate: q: clare vident di
vinā essentiā: eaqꝫ perfecte fruunt ſm predicta. Non autē
secūdo mō: q: nō carent omi expectatione ac desiderio de/
lectationis future quā nondū habent: q: expectāt resusci/
tationem corpoꝝ τ impletionem civitatis eterne: de quib⁹
sunt gaudiū nō modicū habiture: vnde q̄uis habeant sto
lam anime: stolā tn̄ corporis nondū habent. De hoc dicit
beatus Greg. In ipsa carne gaudebūt in qua cruciatus τ Lib. iiij.
dolores pro dño ptulerunt: hinc τ scriptū est. Date sunt il/ dialo.
lis singule stole albe. i. singulis singule visiones divine
essentie ſm glo. Dictūqꝫ est eis: vt requiescerent tempus
adhuc modicū: donec impleat numerus conservoꝝ τ fra/
trum suoꝝ. Tunc quidē τ ipse corpora resument: in quib⁹ τ
ipse cū alijs letabunt. Qd fiet in extremo iudicio: cū τ ipi
resument corpora: τ in terra sua duplicia possidebūt: quia
tunc stolas binas. i. cū gloria animarū quā solam habent
ante iudiciū: etiā gloriā corpoꝝ recipiēt: τ in vtroqꝫ simul
gloriabunt. ℭ O Et per hoc ad rationes in contrariū.
Ad primam inducit φ beatitudo τ regnū celoꝝ promisse
sunt toti supposito hois nō anime. Respondet φ merces
que includit gloriā anime τ corporis: soli supposito/ hoc
est homini integro ex aia τ corpore cōposito promittit: q̄
nō datur de cōmuni lege ante diē iudicij generalis. Mer/
ces aūt que includit gloriā aie tm̄: scꝫ visionem τ fruitionē
dei: promittit anime: τ multis aiabus datur etiā a corpo/
re separatis: τ ita ante diem iudicij. Multa aūt in diver/
sis scripturis pmittunt: aliqua aie: aliqua corpori: aliqua
vtriqꝫ coniunctim simul: ac etiā aie separate: ideo oportet
cōsiderare quid cui promittat. Qd em̄ anime pmittit re/
quies: manifestū est Apoč. vj. vt. s. allegatū est. Item fre/
quenter in vtroqꝫ testamento aie salus pmittit: vt Ezech.
xxiij. Si se custodierit: animā suam salvabit. Et in novo.
Qui pdiderit animā suā propter me τ evangeliū: salvam Marci
faciet eam. Et alia multa. Salus aūt visionē dei includit viij.
sed more scripture frequenter pars pro toto: τ econverso
totū pro parte accipit. Ūn cū homini toti aliquid pmittit:
qd aie separate cōvenit: in hoc φ toti pmittit: intelligitur
aie pmissum. τ sic qd aie pmittit τ etiā toti cōvenit: vtriqꝫ
toti supposito τ aie intelligit pmissum. Et ita patet φ fal/
sum est φ nullibi beatitudo pmittat aie separate. Naꝫ dū
promittit toti: pmittit τ aie cōiuncte τ separate: eo φ po/
test cōvenire ei vtroqꝫ mō. Et q̄uis alique autoritates al/
legate respiciant totū suppositū: τ nō aiam separatā: non
tn̄ ideo sequit φ nō alibi/ seu p alias scripturas nō pmitta
tur salus aie separate. Unde posset argumentū hoc vali/
dius cōtra eū retorqueri qui arguit sic. Nullibi legitur in
scriptura: φ aie sancte post morē ante iudiciū nō sint btē:
nec ista negativa ex aliquib⁹ scripturis elici pōt: ergo non
est illud negandū: maxime cū ista negativa nec divinā mi
sericordiā τ clementiā magnificet: nec iusticiā ei⁹ cōmēdet
nec aie sancte dignitatē extollat: qd facit ei⁹ opposita affir
mativa. Ad scdm de iudicio dicit: φ licꝫ aie scōꝝ nunc sint
beate: τ acceperūt stolā glorie sue: nō tn̄ ideo frustra fiet
iudiciū: q: p illud btitudo consummata toti supposito do/
nat. Et etiā ipi aie q̄ ante iudiciū desiderabat gliaꝫ corpo
ris: quā ante nō habuit. Et plura alia gaudia accidētalia
cōsequet p iudiciū vniversale: quib⁹ ante privata fuerat.
Etiā ſm aliquos post iudiciū pficitur beatitudo essentia/
lis aie: ita φ post clarius videbit divinā essentiam φ ante
sed hoc dubiū est. Patet ergo φ extremū iudiciū non fru/
stra fiet: τ quoad aiam τ quoad corpus. Sunt tn̄ τ alie ra
tiones τ cōgruentie extremi iudicij futuri. de quo magis
alibi videndū est. Ad tertiū de corona aplō reposita in il/
lum diem: dicit φ p diem illum pōt intelligi vel dies extre
mi iudicij: vel dies sue resolutionis: de qua ibi loquit: ait
em̄. Ego iam delibor: τ tps resolutionis mee instat. Item
corona iusticie/ que τ depositū est: est ipsa beatitudo: vel
aie vel totius suppositi. i. includens vtrāqꝫ stolā: vel alte/
ram scꝫ anime tm̄. Si ergo diem/ dicit diem resolutionis:
corona τ depositū dicere debet beatitudinem anime tm̄.
Si diem iudicij: tūc corona capi debet pro beatitudine cō
summata duplici stola. Et ita patet vero dicto pauli con/
cors responsio: q̄uis aūt aia beati pauli nūc habeat stolā

sui τ gloriã: videatq͡ deũ τ cognoscat sicut cognitus est:
tamẽ btũs paulus integer ex aĩa τ corpore cõpositus/nũc
nõ videt deũ: qꝛ nunc nõ est. Totius igiꝛ corona τ beatitu
do reseruaꝛ in illũ diẽ extremi iudicij. ¶ P Ad quartũ
de abditis habitaculis q̃ ponit btũs Aug. in ench. τ magr
dist. xlv. lib. iiij. Rñdet btus Tho. ꝙ inter illa habitacula
de quibus btũs Aug. loquiꝛ etiã sunt cõputandi infern⁹ τ
paradisus: in quib⁹ aĩe alique ante resurrectionẽ ɔtinenꝛ:
sed ideo distinguiꝛ tp̃s ante resurrectionem τ post: qꝛ an/
te resurrectionẽ sunt ibi sine corpo: e: post aũt erũt ibi cum
corpore: τ qꝛ in aliquib⁹ receptaculis nũc sunt alique aie/
scꝫ nondũ plene purgate: in quib⁹ post resurrectionem nõ
erũt. Et negeꝛ ꝙ illa habitacula nõ possunt intelligi infer/
nus τ celũ quantũ ad multas aĩas: damnatas scꝫ/ τ plene
purgatas: licꝫ in illis sint etiã post iudiciũ. Nec ideo distin
ctio est pro nihilo: qꝛ aliter sunt in illis habitaculis ante iu
diciũ: aliter post. Ad quintũ de glo. ps̃. dicíꝛ ꝙ glo. illa ex/
ponit seipsam. Nã cũ dixerat ꝙ post hãc vitã sancti nõ erũt
ibi: vbi sancti quib⁹ diceꝛ: Venite benedicti ꝛc. erũt: statim
subdit: nõ habebũt geminã stolã: quã habebũt sancti post
resurrectionem. hec Tho. Vel d: ꝙ glo. loquiꝛ de sanctis
ante christi passionẽ adhuc in limbo detẽtis. Hec em̃ sunt
verba glo. Post istã vitã paruã nondũ eris: vbi erũt sancti
quibus diceꝛ: Venite benedicti. Sed poteris esse in illa re
quie in qua diues lazarum vidit: in qua securus expectes
diem iudicij: qñ recepto corpore angelis equaberis. Sed
quõ lazarus fuit in requie cũ nondũ esset missa hostia? In
spe ex toto. in re partim: qꝛ nec ignez materialẽ: nec vermẽ
corrodentem sensit. Patet ergo ꝙ loquiꝛ de limbo ante
oblationem hostie q̃ est christus. Ad sextũ de btõ Bern̄.
dicíꝛ primo ꝙ btũs Bern̄. nunq̃ negauit ꝙ aĩe sancte vi/
dent essentiã diuinã ante diem iudicij in celo: licꝫ negauit
a sanctis ante diem iudicij beatitudinẽ consummatã scd̃o
mõ supra posito acceptaꝫ. nam in sermo. de sctõ malachia
ep̃o ait. Nũquid nõ viuit? scꝫ aĩa malachie. Rñdet: vtiq͡ τ
beate. Et ad eũ verba vertens addit. Neciam in fide am/
bulas: sed in specie regnas. Malachias ille ep̃us fuit Hi/
bernie apud eũ in clarauallis defunctus. Ecce dicit eũ ƀm
animã beatũ τ regnare in specie: qđ nõ est sine clara dei vi
sione. Item sermone vltimo de omnibus sanctis (loquẽs
de sanctis quos veneratur nunc eccl̃ia ante diem iudicij)
Nõ inquit acquiesco expertes glorie credere sctõs: maxime
ij. Cor. iiij. ꝓpter illud qđ aplꝯ ait. Qđ in p̄nti est momentaneũ τ le/
ue tribulationis nostre: supra modũ in sublimitate eternũ
Ps̃. cv. glorie pondus operaꝛ in nobis. Et ꝓpha. Visita nos in sa
lutari tuo ad videndũ in bonitate electorũ tuoꝝ. Item in
eodem sermone aliquantulũ ante finem loquẽs de iustis
a corpore assumptis: τ iustis in terra adhuc mortalibus:
τ tractans hunc versiculum ps̃. Iusti epulenꝛ in cõspectu
dei τ delectenꝛ in leticia. Iustus inq̃t qui iam cõspectum
meruerit: nõ qꝛ adhuc viuit ex fide: nimirũ ꝙ ait dñs. Cũ
ipso sum in tribulatione: ad eũ ptinet qui ex fide ambulat
non aũt qui ad faciẽ eius iam ꝑuenit. Equidem vtrisq͡ est
caput vnũ: sed nõ vno mõ mẽbris oĩb⁹ exhibeꝛ. Quibusdã
ostendiꝛ caput hirsutũ spinis: inclinatũ in cruce: vt humi/
lientur pariter τ cõpunganꝛ. Quibusdã gloriosum appa
ret: vt ab ipso glorificenꝛ: vt in ipo glorienꝛ quẽ vident si/
cuti est. Hoc ergo secũdũ desideriũ: qđ ex sctõꝝ cõmemora
tione flagrat in nobis: vt sic nobis etiã christus appareat
vita nostra: vt nos quoq͡ cũ ipso appaream⁹ in gloria: in/
terim nempe nõ sicut est: sed sicut ꝑ nobis fact⁹ est caput
nostrũ nobis presentaꝛ ꝛc. Ecce dicit sanctos nunc nõ esse
expertes glie: ipsosq͡ ꝑuenisse ad faciem: τ ꝙ eis caput qđ
deus est: apparet gloriosum: ꝙ ab ipso glorificanꝛ: τ vidẽt
eum sicuti est. ¶ Q Vult etiã btũs Bern̄. distinguere
tres status aĩarũ sanctarũ in sermo. iij. de oĩb⁹ sctis. τ. iiij.
Prim⁹ est existentiũ in corpore mortali. Secũdus sine cor
pore. Tertius in corpore glorificato τ inmortali. Primus
est in militia. Secũdus in requie. Tertius in beatitudine
cõsummata. Prim⁹ est in tabernaculis. Secũdus in atrijs

Tertius in domo dei. ¶ Prim⁹ in tabernaculis: qꝛ adhuc
in temptatione τ pugna cõtinua cõtra inimicos τ vitia. pu/
gnantiũ aũt mansio in tabernaculis est. ¶ Secundus in
atrijs nõ in pugna: sed in requie τ securitate: q̃ est aĩarum
separatarũ ante diem iudicij: in quo nondũ ꝑuenerũt ad
vltimũ gradũ beatitudinis: qꝛ nondũ stolam corporis cõ/
secute sunt: sed in stola prima q̃ est gloria anime glorianꝛ.
¶ Tertius in domo est/ in gloria consummata corporis τ
aĩe tanta ꝙ maiorem vel aliã nõ ꝑcipient. Et hec volens
exprimere varijs verbis vtitur. Addens ꝙ in tabernacu/
lis est gemitus pnie. In atrijs gustus leticie. In domo sa/
cietas glorie scꝫ ɔsummate. Et ad hoc inducit illud supra
allegatũ de aĩabus sub altari. Que sunt aĩe secũdi status
beate quidem τ diuinã essentiã videntes: nõ tñ quantum
ad om̃e desideriũ satiate: qꝛ expectant secundã stolam: et
quedã gaudia accidentalia. vt. s. dictũ est. Unde de aĩab⁹
secũdi status dicit. Acceperũt iam singulas stolas: sed nõ
vestienꝛ duplicibus donec vestiamur τ nos. Stola prima
ipsa est quã dicimus felicitatis: τ requies aĩarũ. Secũda
est immortalitas τ gloria corpoꝝ: quã desiderantes dicũt
Usq͡ quo nõ vindicas ꝛc. qui clamor est desideriũ future
resurrectionis τ glorie corpoꝝ: vt ibi cõsequẽter declarat.
Ex quo patet ƀm eũ ꝙ nunc receperũt gloriã aĩe: quã non
expectant: τ per ɔñs visionem diuine essentie. Hec em̃ est
gloria aĩe. Cõsequẽter declarat ꝙ aĩe sancte sunt sine ma/
cula: sed nõ sine ruga: qꝛ nõ toto affectu libere pergunt in
deũ: sed cõtrahiꝛ quodãmodo/ τ rugã facit dum inclinaꝛ
ad corpus desiderio carnis resuscitande. Et post subdit.
Qđ nõ sequunꝛ agnũ quocũq͡ ierit. i. non in vniuersalem
in oĩbus delectationem. Non ergo inueniꝛ dixisse ꝙ ante
iudiciũ nõ videant beatifice deũ: sed illã visionem primo
post iudiciũ assequentur. Qđ ergo dicit aĩas nũc esse sub
altari futuras: nihil aliud est: nisi ꝙ eorũ beatitudo nunc
abscondita est: nõ a ciuibus supernis: sed ab existentibus
in inferno: in purgatorio τ in terris. Sed in extremo iudi/
cio erunt super altare: qꝛ tunc manifesta erit eoꝝ perfecta
gloria in corpore τ anima oĩbus euidenter vidẽtibus eos
ascendere in celũ etiã demonibus τ dãnatis. Sic em̃ sub/
dicit absconsionẽ: τ super/ manifestationẽ. ƀm illud. Non Mat. v
põt abscõdi ciuitas supra montem posita. Neq͡ accendũt
lucernã τ ponunt eam sub modio ꝛc. Cuius textus nõ ha
bet/ ꝙ post iudiciũ erunt iuxta vel supra altare: imo si esse
sub altari/ intelligiꝛ esse sub protectione τ dominio christi q̃
intelligiꝛ per altare: ita post iudiciũ vnitis corporibus in Apocal.
cõsummata gloria sunt sub altari sicut ante: qꝛ in eternum vij.
agnus reget illos. Ex hoc patet quõ ƀm mentem bti Ber.
nunc sunt sub altari: τ post iudiciũ sup altare. Qđ sequiꝛ
in argumento. τ ostendet semetipsum filius τ pater τ spi
ritus sanctus. Verũ est: sed nõ primo aĩabus: quis primo
totis suppositis. Nec aliud dicit Bern̄. ¶ R Ad illud
qđ sequitur vbi dicit: ꝙ anime exute nõ statim admittunꝛ
ad gloriã regni. Diciꝛ ꝙ hoc intelligiꝛ de gloria cõsumma/
ta: non de gloria regni primo modo dicta. Alioquin quõ
baptismus aperiret regnũ baptizatis aliter q̃ circũcisio:
si nõ statim post mortem cessante impedimento cõseque/
rentur regnũ: contra determinationem ecclesie in. c. maio
res. de baptismo τ eius effectu? Et ad illud qđ sequitur: ꝙ
ostendens quibus gaudijs exultent ante iudiciũ ꝛc. diciꝛ
verum est ꝙ de istis ibi annumeratis gaudent. Nõ aũt lo
quitur exclusiue. idest nõ tñ de istis: sed multo plus gau/
dent de beatifica visione nunc presente. Illud em̃ gaudiũ
est essentiale: cetera ibi annumerata pertinent ad beatitu
dinem accidentalem. Sed diceres. Cur autem btũs Ber
nar. non facit mentionem illius gaudij de visione: cum sit
maius et principale gaudium? Respondetur ꝙ beatus
Bernar. illa posuit in quo est distinctio illius status secũ/
di a tertio. Nunc autem non distinguuntur anime secũdi
status ab animabus tertij status in gaudio beatitudinis
essentiali: sed tñ accidentali. Non em̃ in visione beatifica
distinguunꝛ: quia illa est vtrobiq͡: sed in his tñ que non

cōueniūt vtriꝗ statui. Ad septimū. Rñdet sctūs Tho. ꝙ hoīes ſm corpus habent quandā cōtinuitatē adinuicē: q2 ſm cū verū est qḋ dicit Act. xvij. ꝙ de9 ex vno hoīe fecit oē hoim genus: sed aīas singulatim finxit. Vñ nō est tāta cōgruētia: vt oēs hoīes simul glorificent in aīa: sicut ꝙ simul glorificent in corpore. Itē gl'ia corporis nō est ita essentia lis sicut gl'ia aie: vñ maius detrimētū esset sctis: si gl'ia aie differret sicut gloria corporis: nec possent hoc detrimentū glorie cōpēsari ꝑ amplitudinē gaudij singulo2 de cōi gaudio: pꝫ ergo ꝙ ꝯña a sili in ꝓposito nō valet. Ad octauum Rñdet bea. Greg. lib. iiij. dial. Si inqt / nūc in celo sunt aie scto2: qd est qḋ in die iudicij pro iusticie sue retributiōe recipiūt? Et rñdet: hoc eis nimirū accrescit in iudicio: ꝙ nūc aie sola sue gl'ie retributione letant. Postmodū ꝟo etiaꝫ corpo2 beatitudine ꝑfruunt: vt in ipsa quoꝗ carne gaudeant in qua dolores pro dño cruciatusꝗ ꝑtulerūt. Patet ergo ꝙ illud qḋ in iudicio reddit: scꝫ gl'ia corporis ⁊ toti9 suppositi: illud nō precedit iudicium / ꝗuis gl'ia solius aie precedat. Et tantū de illo dubio. ¶ S Recolligētes igit que dicta sunt: eleuato mentis desiderio orem9: Pater noster qui es in celis. Adueniat regnū tuū vl': adueniat iudiciū finale: quo tuū regnū: tua maiestas ⁊ ptās: in celo ⁊ in terra: in bonis ⁊ malis ꝑfacti euidentiā oibus apparebit: cū contrusis in infernalis baratri ignem ꝑpetuū inimicis / pax q̄ oēm sensuꝫ exuperat: tuos in eterna btitudine suscipiet electos. In oibus euacuata oi ptāte principatu ⁊ virtute: tu solus pater noster regnabis tuos btificans in eternū. In quib9 vt numerari possim9: adueniat regnum scripture. Regnet oram9 in nobis veritas tua: oēm de nostris cordibus erroris nebulā longe faciens: ne vnꝗ̄ trucilētis suis fraudib9 regnet in nobis diabolus mendacij pater et princeps tenebrarū. Quaten9 eius regno: regnoꝗ synagoge ⁊ antichristi: cuius mysteriū iniquitatis iam operat in diffidentie filijs disturbato: dilatet regnū eccl'ie tue sancte numero ⁊ merito filio2: vt in presenti tue dulcedinis pregustationis triūphantis eccl'ie regno iungant: ⁊ gustato spiritu desipiat ois caro. Cognoscant quoꝗ oēs ⁊ singuli ꝗ̄ magna multitudo dulcedinis tue: quā abscondisti timentib9 te. Qua pregustatione co2 nostrū dilatet ad currendū viā mandato2 tuo2 indefesse. Oḃ vt possim9 precamur: o pater qui es in celis: Adueniat regnum gr̄e tue. regnū charitatis tue: q̄ totos nos possideat: qua te sup ois ⁊ in oibus diligentes: ceteras virtutes tuas cōsequamur: vt nō regnet pctm̄ in nostro mortali corpore: sed destruat corpus peccati ⁊ vitio2. Vincat supbiā humilitas. Extirpet auariciā largitas. Pellat inuidiā benignitas. Superet furorē tranquillitas. Eliminet fornicatione castitas. Moderetur gastrimargiaꝫ frugalitas. Excitet accidiā feruens mentis viuacitas. Triūphet in oibus excellentissima charitas: quaten9 iniqui qui sunt de regno diaboli iustificent ⁊ fiant membra eccl'ie ⁊ ciues regni tui. Adueniat tandeꝫ pater noster qui es in celis: regnū btitudinis eterne: post transitū hui9 vite mortalis ⁊ miserie: in quo ois humanus satiatur appetitus. Rōnalis quidē in ꝑfecta summi boni possessione. Sensitiuus in presentia humanitatis christi eiusꝗ ꝑfecta apprehēsione. Naturalis in dotib9 glorie: vbi vere regnabūt tecū electi tui: ꝑ plenissimā volūtatis concordiam: quo fiet vt nihil adsit molestū: nihil absit cupitū: q2 tu deus pater noster eris ibi ois in oib9. Adueniat qm̄ ne peccato2 pondere pressi cum impijs iudeis olim regni tui filijs ejiciamur foras i tenebras exteriores: vbi erit fletus ⁊ stridor dentiū sempitern9. Oḃ q2 in solo empyreo celo prestat regulariter: adueniat precamur ad regnū illud habitationis etheree: regnuꝫ dom9 tue oib9 bonis plene. Ciuitas sancta hierlm patria nostra q̄ sole non eget: cui9 lucerna agn9: cui9 portarū seras cōfortasti: vt ꝑpetua securitate ciues eius firmi: nullo eiectionis timore trepident: qm̄ posuisti fines eius pacem imperturbabilem sine fine. Que vt in futuro cōsequamur: oram9 vt adueniat regnū tuū qḋ est christus: virga directionis / virga regni tui adueniat qḋ est nunc in presenti: q2 nisi nūc regnet in nobis: ad regnū eternū ꝑuenire nō possum9. Extinguat in nobis regni terreni desideriū: vt mūdus hic immūdus nobis cū oibus suis cōcupiscentijs vilescat: quaten9 maiores mundo facti: sola celestia affectem9. Regnet in nobis christus sua potentia ad nos infirmos ac debiles roborādos: sua sapientia ad nos insipientes illuminandos: sua bonitate ad nos flebiles ⁊ afflictos cōsolandos. ¶ T Hanc petitionem de quadruplici regno breuiter exponit dñs Petrus de aliaco. Adueniat. i. ad nos veniat regnū tuū / scilꝫ sacre scripture ꝑ verā cognitionem: vt destruat regnū erroris ⁊ ignorantie. Regnū diuine gr̄e ꝑ spūalem inhabitationeꝫ: vt destruat regnū peccati ⁊ malicie. Regnū vniuersalis eccl'ie ꝑ christiane fidei declarationē ⁊ exaltationem: vt destruat regnum antichristi ⁊ false synagoge. Regnū celestis glorie ꝑ eternā premiationem: vt destruat regnū presentis ⁊ future miserie. Et tantū de illa petitione.

¶ Lectio. lxviij. A

Fiat voluntas tua.

¶ Postꝗ̄ petitū est bonū celestis gl'ie / quo in patria beatificamur in precedēti petitiōe scḋa: sequit nunc petitio tertia: qua petit bonū spūalis gr̄e: quo in via ad ꝓmerendā celestē gloriā preparamur. Preparamur aūt ad hāc ꝓmerendā ꝑ gratiā nostrā volūtatē diuine volūtati cōformantē in via. Hanc ergo petim9 cū subiūgim9. Fiat volūtas tua. Et primo petitio hec simplr̄ ꝓponit. Scḋo ei9 ꝑfectio specificat / cū additur. Sicut in celo ⁊ in terra. ¶ Sed priusꝗ̄ ad expositionem hui9 petitionis ꝓcedat: explicāda est significatio hui9 termini voluntas dei: q̄ diuersimode accipit in scriptura. Vñ magr̄ lib. j. dist. xlv. c. vij. Sacra scriptura inquit / de volūtate dei varijs modis loqui cōsueuit. Et tñ nō est dei voluntas diuersa: sed locutio diuersa est de voluntate dei: q2 noie volūtatis diuersa accepit. Nam voluntas dei vere ⁊ proprie dicit q̄ in ipso est: ⁊ ipsius essentia est. Et hec vna est: nec multiplicitatem recipit. Hec magr̄. Vnde solet volūtas dei distingui. Primo in volūtatem beneplaciti: ⁊ in volūtatē signi. Volūtas bñplaciti duplex est. scꝫ volūtas antecedens ⁊ ꝯsequens. Volūtas signi quintuplex est. scꝫ ꝓhibitio / preceptū / cōsiliū / impletio siue opatio / ⁊ ꝑmissio Ista ergo distinctio vt declarat Ockā in suo primo distin. xlv. q. j. nō est alicui9 qḋ est realiter in deo: q2 in deo non est aliquo mō multiplex volūtas sicut nec multiplex essentia Nam in deo nō distinguitur volūtas ab essentia. Sed ille distinctiones sunt vocabulo2 seu noim q̄ significant diuinam voluntatem q̄ de9 est: ita ꝙ hoc verbū: vult / velle: qñ in sacra scriptura attribuit deo: diuersimode accipit: vt qñ dicit deus hoc velle: qñꝗ valet tantū. i. deus hoc precipit vel cōsulit: vel operatur: vel permittit: quādoꝗ dicit hoc velle qḋ sua voluntate efficit: quod vt fit vel fiat placet. ¶ B Est ergo voluntas beneplaciti ipsa diuina essentia sibi in aliquo complacens vt fit / vel fiat. de qua apl's. Vt probetis que sit voluntas dei bona ⁊ beneplacens et perfecta. Vbi glo. Voluntas dei dicitur vel qua vult que in deo est: siue id quod vult. Hic accipitur dei voluntas qua vult que beneplacitum dei siue dispositio appellatur Hec glosa. Hec voluntas dei vt ait Augustinus. iij. de trinita. ca. iiij. ⁊ alijs capitulis: vt magister colligit disti. qua supra. est prima ⁊ summa causa omniū specierum atꝗ motionum. Nihil em̄ fit quod non de interiori atꝗ intelligibili aula summi imperatoris egrediatur: ſm ineffabilem iusticiam. Vbi enim non operatur quod vult dei omnipotentis sapientia que pertingit a fine vsꝗ ad finem fortiter: ⁊ disponit omnia suauiter: ⁊ nō solum facit ea que ꝑseuerantia cōsuetudinis admirationem nō admittunt: sed etiam ea que propter raritatem ⁊ insolitum euentū mira videntur: quorū nihil fit sine voluntate dei: licet plerisꝗ nō apparet. Itaꝗ nō nisi dei voluntas causa prima est sanitatis ⁊ egritudinis: premio2 atꝗ penarū gratiarum et

Ro. xij.

retributionū. Hec sola est vnde ortum est quicquid est: et ipsa orta nō est: sed eterna. Quādo hec volūtas beneplaciti distinguitur in antecedentem ꝛ cōsequentem, nō sic intelligendū est ꝙ sicut in nobis est vna voluntas seu volitio precedens actū: ꝛ alia cōsequens actum quo cōplacet in actu: ꝙ ita sit in deo. Non em̄ est talis multiplicitas in deo: sed quicquid est ibi: est oībus modis essentia vel relatio, aut constitutū ex his. Et ideo hec multiplicitas est nominis vt dictū est. Vnū eadem voluntas in deo est antecedens ꝛ cōsequens. Dicit tamen nunc antecedens: nūc cōsequens respectu alterius ꝛ alterius. ❡ E Volūtas beneplaciti antecedens est voluntas diuina dans alicui antecedentia: vnde pōt consequi aliquid vel operari: parata coagere si ille velit cū precepto vel consilio exequendi. Et sic dicit antecedenter velle aliquid: quādo ad id agendum, vel cōsequendum dat alicui necessario requisita paratus illi coagere ꝛc. Gratia exempli. Diuina volūtas antecedenter vult petrum mereri: quando dat petro liberū arbitriū atq; gratiā. Addit etiam preceptū aut cōsilium vt mereatur: paratus sibi cooperari ad actum meritoriū: in hoc em̄ diuina volūtas non quasi per se ꝛ immediate fertur super operationem meritoriā: sed quasi mediate ꝛ antecedenter: q: immediate fertur in ea antecedentia meritum donando ea sine quib⁹ non meretur: vel ordinata ad meritū: vt sunt liberū arbitriū, gratia, preceptū, aut consilium. Dicunt ergo operationes meritorie a deo volite antecedenter etiam prius ꝙ fiant: immo etiā si non fiant: ex eo solum ꝙ efficaciter vult ea que antecedunt actum meritorium. Per hoc qđ dicit voluntas diuina (qđ proprie accipitur pro actu diuine volūtatis qui est realiter essentia diuina ꝛ deus) excluditur volūtas signi. Dicitur dans alicui antecedentia: per hoc excludit voluntas beneplaciti consequens. Licz em̄ volūtas tam antecedens ꝙ cōsequens est voluntas beneplaciti: ꝛ ita diuina essentia: ipsa tamen nō dicitur absolute voluntas: sed in ordine ad aliqđ volitum immediate aut mediate. Respectu voliti immediate est voluntas consequens: respectu voliti mediate antecedens. Vnde in casu posito essentia diuina dicit voluntas beneplaciti cōsequens respectu li. arbi. petri ac gratie sibi infuse: ꝛ precepti aut consilij de agendo meritorie: sed respectu actus meritorij nondū in esse positi dicit voluntas antecedens. Dicit cum consilio vel precepto: ad excludendum operationes vitiosas ꝛ peccata: que deus non vult antecedenter: licet dedit libe. arbi. naturalia ꝛ potentias quibus perficiunt: q: nō adiecit preceptū vel cōsilium de agendo male aut peccando: sed magis de opposito. i. non peccando. Ideo illas operationes malas nō vult voluntate beneplaciti antecedenter. Dicitur vltimo parata coagere si velit: per hoc excluditur factum abrae: quia dominus nō voluit eum offerre suum filium antecedenter: licz id preceperat ei: ꝛ dedit ei naturalia quibus posset filium immolare: q: non paratus fuit ei cooperari. Loco cui⁹ particule quidam dicunt: sine manifestatione oppositi eius q: precepit. ꝛ redit in idem. ❡ D Voluntas beneplaciti cōsequens est voluntas diuina sibi efficaciter in esse alicuius complacens: ipsum diligendo esse: aut producendo seu cōseruando. Dicitur ipsum diligendo esse: propter voluntatem diuinam respectu suiipsius ꝛ personarū in diuinis. Non em̄ voluntas que est essentia diuina: oībus modis seipsam vel personas producit aut conseruat: licet seipsam ꝛ personas velit. Dicitur producens aut cōseruans propter voluntatem diuinā consequentem respectu creature: quoniā volendo omnem creaturam in esse producit aut productam conseruat. Hac voluntate immediate fertur in volitum. Et sic dicitur deus velle omne positiuum. Sine hac voluntate nihil fieri potest in mundo: q: vt dictum est: ipsa est prima ꝛ summa causa omniū causabiliū. Hec etiam voluntas beneplaciti consequens semper impletur. De hac enim dicitur in psā. Omnia quecūq; voluit dominus fecit in celo ꝛ in terra. Qđ etiam ratione ostenditur: nam ꝙ aliquis effectus nō fit ab aliqua causa hoc contingit. Aut q: causa illa nō habet sufficientem potentiam ad producendū illum effectū: sicut homo non potest producere angelum: q: ad hoc nō habet virtutem actiuā. Aut q: ab alio impeditur in causando: sicut ignis nō comburit stupam propter obstaculi prohibentis interpositionem. Aut quia dependet in agendo ab alia causa requisita ad agendum que secum non concurrit: sicut ignis in camino ignis non egit in pueros: q: deus subtraxit suā causalitatem: que requiritur in actione cuiuslibet creature. Aut q: causa ipsa mutatur in se anteq; producat effectum sicut homo non semper facit que facere instituit: quia anteq; faciat mutat propositum faciendi. Nullo horum modorum impediri potest diuina volūtas: quin fiat id quod facere vult. Ipsa em̄ est causa vere omnipotens: quapropter nulla potest ei deesse causalitas requisita ad fieri cuiuscūq;. Si em̄ aliqua talis deesset: iam non esset omnipotens. Similiter ex eodem: a nulla causa potest impediri quin agat quod efficaciter agere vult. Nam quia omnipotens, potest tollere omne impedimētum si esset. Si enim non posset: deesset sibi potentia ad tollendum obstaculū. Ex eodem impediri nō potest per defectum cause coagentis: quia q̄uis cum deo in multis actionibus concurrant cause secunde: sicut sol ad illuminandum aerem: ignis ad producendum calorem: Potest tamen sua omnipotentia sine omni causa secūda producere quēlibet effectum. alioquin sibi deficeret potentia supplendi causalitatem cause secunde. Nec propter quartū omittitur qđ vult fieri: q: est simpliciter imutabilis: quapropter quicquid vult pro tempore ab eterno voluit: ideo pro tpe pro quo fieri vult: immutabiliter fit. Simili modo deduci pōt ꝙ quicquid non vult fieri: nō fit: adiuncto ꝙ est causa mere libera in agendo ꝛ causa vniuersalissima concurrens ad productionem omniū productorū. Eapropter nulla creatura pōt aliquez effectum producere: nisi dei voluntas adsit ꝛ cōcurrat libere in agendo. Hunc concursum cū subtrahit qđ facere pōt dum vult: q: libera in agendo: nihil fieri potest a creatura ꝛ per cōsequens nō fit qđ deus non vult fieri. Non aūt sic est de voluntate dei beneplaciti antecedente. Illa em̄ nō semper adimplet: nam manifestum est ꝙ deus dat cuilibet naturalia quibus potest facere actum meritoriū. Similiter ꝛ gratiā si nō ponit obicem: paratus est etiā coagere cuilibet ad actum meritoriū. Dat etiā preceptū ꝛ consilium vt exequat: ꝛ tamen nō quilibet facit actum meritorium. Sed multi eliciūt actus demeritorios contra volūtatem diuinā antecedentē. ❡ E Volūtas signi est creatura aliqua: siue effectus diuine volūtatis significans vel manifestans nobis diuinā volūtatem. Sepe em̄ signa nominant noībus signatorū: sicut eleemosyna impensa pauperi, vocatur misericordia vel pietas. Vnde dicim⁹ ille fecit magnā misericordiā vel pietatem huic pauperi: q: eleemosyna exterior pauperi data signū est misericordie ꝛ pietatis in animo dantis: sic testamentū siue codicillum vocamus vltimā voluntatez: q: signū est voluntatis vltime testatoris. Vnde magister vbi. s. Aliquando sm̄ quandā figuram dicendi, voluntas dei vocatur: qđ proprie nō est voluntas eius: vt preceptio, prohibitio, consiliū, pmissio ꝛ operatio. Ideoq; pluraliter aliquando voluntates dei pronūciat. vt in ps. Magna opera dn̄i exquisita in oēs voluntates eius: cū nō sit nisi vna voluntas dei: que ipse est. Ita etiā idem ppheta propter multos effectus misericordie ꝛ iustitie pluraliter dicit. Misericordias dn̄i in eternum cantabo. Et alibi. Iustitie dn̄i recte letificantes corda. Cum tamen in deo vna sit mia: vna iustitia: ꝛ vna eademq; sit misericordia: que iustitia: scz diuina vsia. i. essentia. Ideo autē preceptio, prohibitio ꝛc. cum sint multa: vnūquodq; tamen eorū dicitur voluntas: q: sunt signa diuine voluntatis. Quēadmodū signa ire dicantur ira: et signa dilectionis dilectio appellantur. Et sm̄ hanc figuram dicendi nō est falsum quod dicitur. Sed verum qđ dicitur

sub tropo nubilo obumbratur: et secundum hos tropos diuerse
voluntates dicuntur: quia diuersa sunt illa que per tropū
voluntates dei dicuntur. Hec magister. ¶ F Hec autē
voluntas signi etiā non semper impletur: maxime illa que
est preceptio/prohibitio/et consilium. Nam deus precepit
omnibus seruare legē. Constat autē multos contra legē
ambulare/et violare precepta: nec tamen ex hoc arguitur
impotentia in dei voluntate: quia non vult dn̄s efficaciter vt
omnes suis mandatis obtēperent: quia si sic vellet indubitā
ter omnes mandata eius obseruarent. Sed secundum hoc velle
dicitur: quia illud fieri precepit/determinans se coopera-
turū omnibus id facere volētibus: neminē tamen cogit ad
id faciendū. Et secundum hoc nihil aliud est dicere voluntatem
dei signi non adimpleri: nisi quod dei precepta nō adimplen-
tur. Et similiter nihil aliud est dicere aliquid fieri contra vo-
luntatē dei: nisi quia aliquid fit contra prohibitionem dei: sed
contra voluntatē signi/que est operatio vel permissio: ni-
hil fit. Nam eoipso quod operatio est ipsa operatio impletur.
Similiter eoipso quod est permissio: id impletur: et fit quod per-
mittitur. Si enim nō fieret: nec diceretur operatio dei nec
permissio: et ita nec voluntas dei. Et secundum hoc exponitur et
i. Timo. ij intelligi dn̄t scripture: sicut illud apostoli. Deus vult oēs hoies
saluos fieri et ad agnitionem veritatis venire. quod intelli-
gendū est voluntate antecedente: quod est dictu. Deus vult
omnes hoies saluos fieri antecedenter: quia dedit omni-
bus hominibus liberam volūtatē: qua se vertere possunt
in bonum. Adiecit legē et consilia: vt secundum illas regularent
suas operationes: paratus dare omnibus suam gratiā: vt
efficaces sint in bene et meritorie operando: et potentes re
sistere malis inclinationibus ac suggestionibus quibus om
nibus homines ordinātur ad salutem. Vult ergo oēs ho-
mines saluos fieri antecedēter: pro quanto facit quod in se
est: dirigēdo hoies ad salutē. Sic exponit Dam. lib. ij. c. pe-
nul. Beatus vero Aug. ait: quod apostolus non vult dicere/quod deus
velit oēs saluari: sed quod nullus hominum saluatur nisi per
dei voluntatē. Et est talis modus loquendi: sicut si in vna
ciuitate esset tantū vnus magister/qui doceret pueros il-
lius ciuitatis: tūc dici posset: quod magister talis doceret oēs
pueros ciuitatis. Non quia omnes pueri a tali magistro do-
cerentur: sed quia nullus doceretur nisi per eum. Eandem
sententiam ponit beatus Aug. in epistola ad vitalē di. Si-
cut illud quod dictū est: omnes in christo viuificabuntur:
cum tamē multi eterna morte punientur: ideo dictū est: quia
quicūque vitā eternā percipiunt: non percipiunt nisi in chri
sto. Ita quod dictū est: oēs hoies saluos fieri: ideo dictū est
quia omnes homines qui salui fiunt: nisi christo volente sal
ui non fiunt. Sunt et alie expositiones: sed iste sufficiant.
¶ G Istis premissis procedo ad expositionē huius pe
titionis: Fiat voluntas tua: primo de voluntate benepla-
citi: deinde de volūtate signi. Quo ad primū hac petitione
vt dicit beatus Cyprianus: nō petimus vt deus faciat quod
vult: sed vt nos facere possimus quod deus vult: supple nos
velle. Nam quis obsistit quo minus quod velit faciat? sed quia no-
bis diabolus obsistit: quo minus per oia noster animus atque
actus deo obsequatur: oramus et petimus/vt fiat in nobis volū
tas dei: que vt fiat in nobis: opus est dei voluntate. i. ope
et eius protectione: quia nemo suis viribus fortis est: sed dei indul
gētia et misericordia tutus est. Et recte post petitionē regni
dei/quod est finis noster: petimus nostre volūtatis cōformita
tē: tanque mediū ad hūc finē perueniendi: quia tm̄ hāc habēti
bus pax regni nūciatur ab angelis: In hac sacratissima na-
tiuitate qua hec scribimus anno. M. cccc. x. canētibus/Et in
terra pax hoibus bone volūtatis. Bona est nostra volū-
tas/cū fuerit cōformis diuine voluntati. Quia enim diuina
voluntas ex seipsa recta est: et sui ipsius regula: quoniam summa
est et eterna: nec regulā habet cui se cōformet vt sit recta: supe
riorem aut priorem: ipsa et sui et ois rectitudinis ac iustitie
regula est: ideo obliqua et non recta esse nō pōt. De hoc ve
nerabilis Hugo de sancto victo. li. j. pte. iiij. c. j. ita ait: Pri-
ma rerū oim causa volūtas est creatoris: quā nulla pcedēs
causa mouit: quia eterna est: nec subsequēs aliqua cōfirmat
quia semetipsa iusta est. Neque idcirco iustū voluit: quia futurū
iustū fuit quod voluit: sed quod voluit idcirco iustum fuit: quia
ipse voluit. Suū enim ac propriū voluntatis eius est iustū esse
quod est: et ex eo quod in eo est iustū: iustum est/quod ex eo est iu
stum: quoniam secundum eam iustū est quod iustū est: quod vtique iustum
nō esset: si secundum eā nō esset. Cū ergo querit: quare iustum est
quod iustū est: cōuenientissime rndetur: quoniam secundum volūtatē dei
est que iusta est. Cū ergo querit: quare et ipsa dei voluntas iu-
sta est: Hoc sanius rndet: quoniam prime cause nulla causa est:
cui ex se est esse quod est. Hec enim sola est vnde ortū est quicquid est:
et ipsa nō est orta: sed eterna. Hec Hugo. ¶ H Ois ergo
iusticia et rectitudo rōnalis creature consistit in conformi-
tate ipsius ad dei voluntatē. Obliquitas vero et iniusticia
creature rōnalis ex difformitate volūtatis eius ad volunta
tem diuinā cōsurgit: sicut docet beatus Aug. sup ps. xl. Isti
sunt recti corde: qui in hac vita sequunt volūtatē dei. Volū-
tas dei est aliqn̄ vt sanus sis: aliqn̄ vt egrotes. Si quando
sanus es/dulcis est tibi voluntas dei: et qn̄ egrotas/ama-
ra est tibi: non es rectus corde: quia nō vis volūtatē tuā dirige
re ad dei volūtatē: sed vis dei volūtatē curuare ad tuā. Il
la recta est: tua curua: tua dirigēda est ad illā vt ad regulā
non illa curuanda est ad tuā. Iusticia ergo nostra in hoc
cōsistit vt nostra volūtas infirma: de se nō recta: cōformet
diuine volūtati tanque sue regule: cui cōuenit essentialiter
esse rectā. Huic quia angeli quidā se difformarūt: deiecti sunt
a loco voluptatis/lucis/leticie/et amenitatū ad loca pena
rū miserie et tenebrarum. Ideo ne et nobis ab hac inobli-
quabili voluntate declinantibus paret locus caliginis et
gehēna: oramus: Fiat voluntas tua. Quia vero ceteri an-
gelorū diuinā voluntatē/eiusque beneplacitū intuentes/se
illi libere cōformarūt: ne ab illa curuari possent: sed in ipsa
perpetuo solidarentur: cōfirmati sunt et stabiliti in beato-
rum patria. Ideo quia et nos in illā venire cupimus: post pe-
titū regnū quod est sanctorū patria: orantes subiugimus
Fiat volūtas tua. Hunc orandi modum nedum verbo ma
gister noster docuit: sed facto suo exēplauit. Unde beatus
Cyprianus: Deus infirmitatē hominis quā portabat ostēdēs
ait. Pater si fieri potest/transeat a me calix iste. Et exēplū
discipulis suis tribuens: vt non voluntatē suā: sed dei faci-
ant addidit dicens: Uerūtamen non quod ego volo: sed
quod tu. Et alio loco dicit: Nō descēdi de celo vt facerem vo-
luntatē meā: sed eius qui me misit. Quod si filius obedi-
uit vt faceret patris voluntatem: quanto magis seruus obe
dire debet vt faciat voluntatem dei? sicut in epistola sua
Iohānes quoque ad faciendum dei voluntatem hortatur
et instruit/dicēs: Nolite diligere mundum etc. Et sequitur.
Mundus transit et concupiscentia eius. Qui aūt fecerit
voluntatem dei/manet in eternū: quomodo et deus manet
in eternum. Qui ergo in eternum manere volumus: dei qui
eternus est: voluntatē facere debemus. Hec Cyprianus.
Si ergo filius cuius volūtas curuari non potuit: vtpote
confirmata et impeccabilis orauit: Pater nō mea: sed tua
voluntas fiat: quid faciet miser peccator cuius voluntas
instabilis et peccabilis: multisque retiaculis peccatorum in-
uoluta: quā trahit mundus: suggerit diabolus: concupis-
centia inclinat ad se difformandum diuine rectissime volū
tati. Nihil certe vtilius vel fructuosius fieri poterit/quam to-
ta mente/animo et corde ad patrem orare qui in celesti re-
sidet gloria: Fiat voluntas tua: vt quod tu nos vis facere
faciamus: quod tu prohibes/caueamus: quod tu consu-
lis impleamus: quod tu vis/velimus. Sicque tue volunta
ti iustissime semper et in oibus nos cōformemus. ¶ I Sed
pro pleniori huius petitionis intellectu querit: Utrū tenea-
mur nostram voluntatē diuine voluntati in oibus cōfor-
mare. Et videtur quod nō: quia non tenemur intellectum nostrū
diuino intellectui conformare: alioquin habens opinio-
nem falsam/peccaret: quia discordaret ab intellectu diui-
no qui in nullo errare potest: ergo a simili/nec tenemur vo-
luntatem nostrā diuine volūtati cōformare. ¶ Ad oppo

situm. Voluntas creata tenetur se conformare sue regule
sed volũtas diuina est regula cuiuslibet voluntatis crea-
te: ergo q̃libet voluntas creata teneꝫ se cõformare volũta
ti diuine. Ad hoc dubium doctores varie r̃ndent vt recitat
Alex. de ales parte. j. q. xlj. ꝛ post eũ sanct⁹ Bona. q. vlt. ꝑ-
mi senteñ. plus in mõ loquẽdi q̃ in re ipsa differẽtes. Ideo
premitto quasdã distinctiones ẽm quas ponenꝫ cõclusi-
ue r̃nsiones. ¶ Notandũ igiꝫ q̃ voluntas nostra põt con
formari volũtati diuine: In volito/volendi actu/volendi
modo. In volito: qñ vult rem illam seu opus quam vel qḋ
vult de⁹. In volendi actu: qñ vult illud qḋ deus vult eam
velle. qñ scꝫ habet actum cõformẽ actui diuine volũtatis:
licet non illud velit qḋ de⁹ vult. Gr̃a exẽpli. Deus vult bo
num filiũ honorare patrẽ: quẽ tñ deus non vult honorari.
Vult eñ de⁹ filiũ velle necessitatẽ patris releuare: vtpu-
ta infirmitatẽ vel paupertatẽ: licet de⁹ patrẽ velit esse infir
mũ ꝛ pauperẽ. Siĺr de⁹ vult quẽlibet diligere oẽm pro-
ximũ suũ volendo sibi vitã eternã: cũ tñ de⁹ nõ velit illi/p
ximo scꝫ presciro vitã eternã. Diligẽs ergo sic primũ/cõfor
mat se volũtati diuine nõ in volito: q̃ꝛ non in vita eterna:
sed in actu volendi: q̃ꝛ hꝫ actũ cõformẽ actui diuine volun
tatis. vult eñ sicut deus vult eũ velle. In mõ volendi: qñ
vult ex sua charitate/ꝛ ꝓpter eundẽ finem quo deus vult.
Sic qui vult aliq̃d qḋ de⁹ vult: ꝛ qḋ deus vult eum velle:
non tñ ꝓpter eundẽ finẽ. i. nõ ꝓpter deũ. (Nam ꝓpter se-
ipsum de⁹ vniuersa operaꝫ: vt d̃: Prouerb. xvj.) cõformat
se diuine voluntati in volito/ꝛ in actu volendi: nõ tamen
in volẽdi modo. ¶ L. Scḋo notandũ q̃ quelibet dicta-
rum voluntatum põt esse actualis vel habitualis. Actua-
lis/vt qñ elicit actũ/scꝫ velle id qḋ de⁹ vult: vel quod deus
vult eũ velle: aut cum circũstantiis ꝛ eo modo cũ quibus ꝛ
quomodo deus vult. Habitualis/qñ actu non elicit velle
vel nolle: habet tñ in se habitũ inclinantem ad eliciendũ.
Et ille habitus inclinare põt mediate vel immediate. Im
mediate/sicut habitus genitus ex particularib⁹ actib⁹ vo
lendi hoc vel illud. Sicut ex actibus volendi abstinere a
superfluis frequentatis/generaꝫ habitus tẽperantie: qui
immediate inclinat ad volendũ viuere tẽperate tanq̃ ad
actũ ꝓpriũ. Mediate aũt habit⁹ inclinat: qui inclinat me
diante actu ꝓprio. Sicut habitus principiꝫ mediãte actu
ꝓprio inclinat intellectũ ad actũ conclusionis: vt est habi-
tus quo generaliter cõplacet voluntati quicq̃d cõplacet
voluntati diuine. Hic eñ non inclinat imediate ad omne
volitũ a deo. Presupponit eñ cognitionẽ qua sciatur hoc
esse volitũ a deo: ꝛ mediante illa inclinat ad actũ volendi
volitũ tale a deo. Nã ille habit⁹ primo inclinat ad volẽdũ
generaliter omne volitũ a deo tanq̃ ad actũ ꝓpriũ. Iste
aũt actus volendi omne volitũ a deo/cõcurrẽte cognitiõe
q̃ hoc particulare est volitũ a deo: inclinat ad volendum
illud particulare q̃ꝛ volitum a deo. ¶ L. His premissis
est ꝓpositio prima: Non oportet voluntatẽ viatoris se cõ-
formare diuine volũtati in omni volito: volendo quodli-
bet volitũ a deo actualiter: immo qñq̃ teneꝫ se non cõfor
mare. Prima pars patet: q̃ꝛ non semꝑ teneꝫ scire volũtatẽ
dei bñplaciti cõsequentẽ. Hec est eñ volũtas dei q̃ad voli
tum: dicẽte aplõ ad Rom. xj. Quis cognouit sensum dñi?
Qḋ autẽ non teneꝫ scire: nõ teneꝫ velle: cũ velle ꝑsuppo-
nat cognoscere: imo põt qñq̃ meritorie oppositum velle:
idest hoc velle qḋ de⁹ nõ vult. Sicut de dauid legiꝫ. ij. Re-
gum. vij. q̃ voluit edificare tẽplũ dño: qḋ tñ dñs noluit ꝑ
ipsum: sed per filiũ suũ salomonẽ edificare: ꝛ tñ voluntas
dauid bona fuit et recta. Vñ. iij. Regum. viij. habeꝫ. Dixit
dñs ad dauid. q̃ cogitasti in corde tuo edificare domũ no-
mini meo: benefecisti: hoc ipsum mẽte pertractãs. Verũtñ
tu non edificabis mihi domũ: sed fili⁹ tuus. Itẽ beat⁹ Au-
gu. in enchi. ca. c. Aliqñ bona voluntate hõ vult aliq̃d qḋ
deus non vult: etiã ipse bona multo amplius multoq̃ cer
tius voluntate: tanq̃ si bonus filius patrem velit viuere:
quem deus bona voluntate vult mori. Et rursus hoc fieri
põt: vt hoc velit hõ voluntate mala quod de⁹ vult bona:
velut si malus filius vellet mori patrẽ: velit hoc etiã deus
Et sequitur. Nã deus quasdã voluntates suas bonas im-
plet per malorꝫ hoim volũtates malas. sicut ꝑ iudeos ma
liuolos bona voluntate patris christus pro nobis occisus
est. Preterea si deus precipiat alicui vt nõ velit ab eo vo-
litũ: vt si deus velit patrẽ meũ mori: ꝛ precipiat mihi vt ve
lim patrem meũ viuere. In hoc casu q̃ impossibilis nõ est:
teneor me cõformare diuino precepto ꝛ nõ diuino volito:
vt infra patebit: etiã si constat mihi de volito. Scḋa pars
patet: q̃ꝛ stat q̃ deus precipiat homini aliq̃d velle qḋ ipse
non velit: quo modo precepit diligere proximũ volẽdo si-
bi salutem: quẽ presciuiꝫ ad dãnationẽ. In quo casu hõ te-
netur velle salutẽ proximo: in qua volũtate nõ conformat
se volito diuino: ergo teneꝫ se non cõformare diuino voli-
to in casu. ¶ M. Ex illa ꝓpositione sequitur q̃ diuina
voluntas bñplaciti nõ est regula sua cõformare nostrã vo
luntatẽ regulãs vt sit bona. Patet per beatũ Aug. vbi. s.
in enchi. Bone volũtati dei pietas potius cõsonat: cuius
alius volentis q̃ huius idẽ volẽtis: impietas tñ interest
q̃d velle homini: q̃d deo congruat: et ad quẽ finẽ suã q̃sq̃
referat voluntatẽ: vt aut ꝓbetur aut improbeꝫ. Hic aper-
te ostendit Aug. q̃ nõ semꝑ ꝓbaꝫ volũtas hoĩs cõformis
voluntati dei in volito: neq̃ reprobeꝫ semꝑ voluntas dif-
formis: q̃ꝛ qñq̃ aliq̃d congruit velle deo: ꝛ aliud congruit
velle homini. Siĺr in eodẽ volito a deo ꝛ hoĩe qñq̃ in
aliũ finẽ referꝫ hmõi volitũ a deo: in alium ab hoĩe: ꝓpter
qḋ qñq̃ voluntas cõformis diuine volũtati reproba est: ꝛ
difformis iusta. Itẽ in habentib⁹ intellectũ ꝛ voluntatem
vnũ non regulat aliud: nisi in qua neũ imponit vel ꝓponit
sibi q̃d ꝛ q̃liter velle ꝛ agere debeat. Sed voluntas diui-
na bñplaciti cõsequens: cũ non semper nobis innotescat:
etiã dũ innotescit: non semper imponit nobis q̃d velle vel
agere oporteat: ergo nõ est regula/nostram voluntatẽ re-
gulans. Illa ergo voluntas dei nostrã volũtatẽ regulat: q̃
nobis innotescit q̃d et q̃liter nos velle oportet. Et hec est
preceptũ vel cõsiliũ quo nobis innotescit q̃d ꝛ q̃liter nos
velle de⁹ velit. Tunc eñ recta est nostra voluntas: qñ id ꝛ
taliter volumus qḋ ꝛ q̃liter de⁹ vult nos velle. Et confor-
mitatẽ ad hanc dei voluntatem denotat Aug. in de lib. ar
bi. cũ dicit/q̃ etiã lex naturalis ex hoc recta est: q̃ꝛ confor-
mat se diuine volũtati. Sic eñ oĩs iusticia ꝛ oĩs rectitudo
legũ humanarũ descẽdit a p̃ma rectitudine: q̃ est volũtas
dei: ꝛ cõsistit in conformitate sua ad diuinã voluntatẽ: dũ
scꝫ est talis/qualẽ eam vult esse diuina voluntas. ¶ Scḋa
ꝓpositio: Nõ teneꝫ volũtas viatoris se conformare habi-
tualiter imediate volũtati diuine in volito. Patꝫ ꝓpositio
sicut precedẽs: q̃ꝛ habit⁹ imediate inclinãs ad volendum
aliq̃d/presupponit cognitionẽ volendi. Non aũt teneꝫ hõ
cognoscere volita diuina: ergo nec teneꝫ habere habitum
inclinantẽ particulariter ꝛ imediate ad illa volita. Prete-
rea põt habere actũ cõtrariũ volũtatis vt deductũ est me
ritorie alicui⁹ voliti a deo: ergo etiã habitũ cõtrariũ: ꝛ per
cõsequẽs nõ habere habitũ cõformẽ: cũ cõtraria simul sta-
re non possunt: ꝛ quicũq̃ põt habere vnũ cõtrariorũ sine
peccato: nõ teneꝫ habere reliquũ. ¶ N. Tertia proposi-
tio: Volũtas cuiuslibet viatoris ad aliqualẽ dei noticiam
attingere potẽtis rõnis vsum habentis: teneꝫ se cõforma-
re habitualiter mediate voluntati diuine bñplaciti: quan
tũ ad volita per ipsam. Patet: q̃ꝛ in omni hoĩe vsum rõnis
habẽte/debet esse talis voluntas habitualis: qua sibi in
genere placet quicquid deo placet: licet in particulari nec
sciat q̃d deo placeat: ergo ꝓpositio vera. Consequẽtia no
ta: Antecedens ꝓbatur. Nã q̃libet hoĩm teneꝫ habere cor
nõ prauũ: sꝫ rectũ. Cor aũt rectũ est cor volẽs oĩa que vult
de⁹. Vñ Aug. suꝑ illud ps̃. Nõ adhesit mihi cor prauũ. ait.
Cor prauum est cor non rectum. Rectũ autẽ cor hominis
dicitur: qui omnia que vult deus ꝛ ipse. Et glo. suꝑ eodem
verbo dicit. Cor prauũ cor tortum: qḋ habet qui non vult
omnia que vult deus. Hoc autẽ non potest intelligi de vo
luntate actuali aut habituali immediate inclinãte ad vo-

lendū qđ de⁹ vult:vt patet ex duabus precedētibus ꝓpo-
sitionib⁹:ergo intelligit̄ de volūtate habituali mediate in
dirante.¶ Quarta ꝓpositio: Uoluntas viatoris tenet̄
se cōformare voluntati diuine bñplaciti in particulari co-
gnite:nisi reuelatio aut preceptū dei ipsam ad oppositū ob
ligaret. Probat̄ illa ꝓpositio:q2 ipossibile est voluntatem
velle antecedens.ꝛ nō velle cōsequens scitū esse tale:cum
non possit opposita simul velle.Oppositū aūt consequen
tis semper repugnat cōtradictorie antecedēti.Sed volēs
habitualiter omne volitū a deo.vult antecedens ad q̄dli
bet particulare volitū:cū quelibet vniuersalis inferat suā
particularē:ergo volens vniuersalē.omne scꝫ volitū a deo
vult etiā hoc volitū a deo scitū esse tale.¶ Et nota ꝙ ha-
bit⁹ ꝛ habitualiter non accipit̄ hic ꝓprie ꝓ q̄litate genita
ex actib⁹ frequētatis:sed largi⁹ ꝓ omni dispositione volū-
tatis qua parata est velle actualiter obiectū sibi sufficien-
ter p̄sentatū.Nā volūtas anteq̄ habuisset actū volēdi oia
q̄ de⁹ vult siue hoc particulare volitū a deo tenet̄ habitua
liter hoc velle:ꝛ tñ nō tenet̄ habere q̄litatē ex actib⁹ geni-
tam:cū null⁹ actus p̄cessit.¶ Dicit̄ notāter in ꝓpositione
non actualiter:q2 posset volūtas appreh̄eso aliq̄ a deo vo
lito nō esse deliberata aut distracta circa alia. Posset etiā
suspendere actū suū ꝛ precipere intellectui.vt magis deli
beraret.Nā actus preuenientes deliberationē.nō sunt in
hoīs potestate:ideo ad illorū moderationē subitā hō non
obligat̄.¶ O Concessum etiā est humane infirmitati:
vt dicunt doctores:si euenit aliquid triste et penale motu
quasi subito ꝛ naturali:illud nolle ꝛ q̄si disconueniens re-
fugere.Cū autē ratio accedit:ꝛ ꝙ huiōi euentus cā est di-
uina volūtas attendit:tūc volūtate talē deliberatā cogni
tionē cōsequēte:tenet̄ se cōformare volūtati dei volēdo il
lud triste ꝛ penale.Un̄ beatus Aug.Si qui vero sunt cor-
de.q̄ñq3 corde mortali priuatim aliq̄d velint qđ sue cause
negocio vel presenti necessitati conuenit:tñ q̄cito intelle-
xerint aut cognouerint deū aliud velle:preponūt volūta-
tem oipotētis sue volūtati infirme:ꝛ volūtatē dei volūta-
ti hoīs.Un̄ hō christ⁹ ostendit quādā priuatā hoīs volun-
tatē patri.dicēs:Si fieri pōt.transeat a me calix iste. Hec
humana volūtas erat ꝓpriū aliq̄d ꝛ priuate volēs. Sꝫ q2
rectū corde voluit esse hoīem:ꝛ quicq̄d in eo aliquātulum
curuū esset:dirigere ad deū.qui semper rectus est:subdit:
Uerūtamē non qđ ego volo:sed qđ tu vis pater.¶ Dicit̄
etiā nisi reuelatio aut preceptū dei ꝛc.q2 posset deus reue-
lare petro ꝙ non vellet eū velle mori patrē:quē tñ de⁹ ipe
vellet mori.In quo casu teneret̄ petrus velle patrē suum
non mori:licet sciret deū ipsum velle mori.¶ Dicit̄ notan
ter in particulari cognite:q2 vt.s̄.dictū est:pōt bon⁹ fili⁹ pa
trē suū velle viuere quē de⁹ vult mori:dū ignorat hanc dei
volūtatem.Un̄ licet pater grauissima laboret ac despera-
ta infirmitate:adhuc fili⁹ pōt velle patrē viuere. Pōt etiā
vite remedia q̄rere medicorꝫ opere ꝛ aliis licitis viis:tum
q2 nulla infirmitas est euidens signū ꝙ de⁹ velit patrē mo
Ro.iiij. ri:qui pōt etiā mortuos resuscitare:ꝛ vocat ea q̄ non sunt
sicut ea q̄ sunt.Semper em̄ dubitare pōt fili⁹.an de⁹ velit
patrē suū mori.ad minus pro illo.vel isto instāti.Ideo do
nec mortu⁹ non fuerit:remedia longioris vite licite q̄rere
pōt.Et sic suo mō in aliis pōt quilibet q̄rere defensionē ac
refugiū cōtra insidiātes.oppugnātes.opprimentes:licet
deus velit eū sic tētari.ꝛ damnificari.q̄diu ignorat vtrum
deus hoc velit:aut q̄diu ꝛ vsq3quo hec velit:semꝑ tñ ma-
nere debet habitualis illa cōformitas voluntatis media-
ta:de qua loquit̄ propositio tertia:vt semꝑ sit paratus aio
patiēter ferre.si nosset deū hoc simpliciter velle.¶ P Sꝫ
hic q̄ri pōt:ꝑ quid nobis innotescere pōt voluntas dei be
neplaciti ꝛ cōsequēs.Rñdet̄ ꝙ duob⁹ modis possumus
certe cognoscere deū aliquid velle nunc esse vel fuisse vel
futurū fore.Unus est diuina reuelatio.Sic certe prophe-
te nouerūt preterita presentia ꝛ futura.Sic moyses nouit
mundi creationē:quā posteris descripsit:q̄ longe fuit p̄te-
Actuū.v rita.Sic petrus nouit preciū qđ fraudauit ananias cōsen

tiente saphyra.Sic heliseus propheta nouit giezi tenere
vestes quas naamā dederat et munera.iiij. Regū.v. Sic
nos certe credimus futurū iudiciū:antichristi persecutio-
nem:ꝛ mortuorū resurrectionē.Alio modo cognoscit̄ hec
diuina voluntas ipso facto aut operatione.Cū em̄ diuina
volūtas oim rerū existentium est autor:et nihil oīno fieri
pōt ea nolente:eoipso ꝙ aliq̄d fit.vel factū est:certe nosci
mus deū hoc fieri:vel factū esse voluisse.Et hec noticia tm̄
extendit se ad preterita ꝛ existentia:non ad futura.Unde
certi sumus ꝙ quecūq3 circa nos fiunt:siue prospera.siue
aduersa:vt abundantia temporaliū in frumento et vino:
diuitiarum affluentia:corporū sanitates:honorū sublima
tiones.Siliter ꝛ hoim clades.guerre.pestes.terrarum de
populationes.paupertates.erūne.amicorū interitus ꝛ si
milia:omnia deo volēte ꝛ faciēte hec fiūt:vt.s̄.tactum est.
¶ Q Ex quo sequitur ꝙ in oibus supra dictis ita tene-
mur nostrā voluntatē diuine cōformare volūtati:vt oia h̄
dū fiunt:seu accidūt nobis placeāt: eaq3 sic fieri velimus
tanq̄ volita a deo sua rectissima et iustissima voluntate.
Hoc etiā docemur Eccli.xxxix.Bñdicite dñm in operibus
suis.Et dicetis in confessione.Opera dñi vniuersa bona
valde.Opera em̄ dñi exquisita sunt in oēs volūtates ei⁹.
Et iterū in ps̄. Bñdicā dñm in omni tpe:semꝑ laus ei⁹ in
ore meo.Suꝑ quo Aug.Nunq̄d solū qñ tibi bñfacit:quā-
do abūdant tēporalia:multū frumenti vini ꝛ olei:auri et
argēti:pecorꝫ:domorꝫ:tūc bñdicere? Nō:sed in omni tpe:er-
go ꝛ tūc qñ illa ſm tēpus ꝛ ſm flagellū dei turbant̄.aufe-
runt̄:ꝛ minus nascuntur:ꝛ iā nata dilabunt̄:ꝛ exinde seq̄-
tur egestas.labor.ꝛ dolor:ac tribulatio:tunc qui cantas:
bñdicam dño in omni tpe:bñdic ꝛ qñ illa dat:ꝛ qñ illa tol
lit:q2 ille dat.ꝛ ille tollit:sed seipsum a bñdicēte nō tollit.
De illis vero q̄ se nō cōformāt diuine volūtati dicit ꝓphe- ps̄.xlviij
ta.Confitebit̄ tibi cū bñfeceris ei.super quo glo.i. lauda-
bit te o de⁹ cū benefeceris ei:ꝛ solū in prosperis:ꝛ blasphe
mat in aduersis.Nō dicit q̄ talis est:vt sanct⁹ Iob.Si bo-
na suscepim⁹ de manu dñi:mala cur non sustineamus?Et
iterū.Dñs dedit:dñs abstulit:sicut dño placuit ita factum
est:sit nomen dñi bñdictū.¶ R Sed dicis ergo place-
re debet incendiū:ꝛ ita nō erit extinguēdū:dū in domo vel
in eccl̄ia orit̄:nec muniēdus est loc⁹ cōtra hostiū insultus:
nec defendenda patria:sed nec instituende ꝓcessiones:ac
orationes publice ad deum fundēde sunt tpe pestilētie ꝛ
guerrarū:qđ est cōtra vsum eccl̄ie.Si em̄ tenemur illa vel
le:nō sunt nolēda:ꝛ ita nec etiā ne fint orādū est aut agen
dū.Itē sic deberēt nobis placere peccā:homicidia:adulte-
ria:furta:comesatiōes:ebrietates:ipudicitie:ꝛ cetera ma-
leficia ꝛ peccā.Om̄ illa sicut cetera supradicta non nisi deo
volēte fiūt:si em̄ fieri nollet:fieri nō possent.Ad primū dr̄
ꝙ supradicta penalia ꝛ aduersa dū fiūt aut facta sunt:pla
cere debēt tanq̄ a deo iusta volūtate facta.Sed q2 dubiū
nobis est q̄diu dñs velit vt maneant:possum⁹ velle vt ces-
sent.Uult em̄ q̄ñq3 dñs incēdiū oriri:ꝛ nō ꝯtinuari. Uult
etiā q̄ñq3 hostes insurgere:ꝛ conari aduersum iustos ꝛ nō
nocere:sꝫ ab eis q̄b⁹ nocere moliunt̄:repelli. Et iō muniē-
da sunt loca:instituēde ꝓcessiōes:extinguēda incēdia.non
vt non fint orta.frustra em̄ hec fierent cū p̄teritū reuocari
nō possit:vt nō fuerit: nec qđ est.caueri vt non sit:cū om-
ne qđ est:qñ est:necesse sit esse.in sensu cōposito.Sed agē-
dū est ꝛ orādū:vt ea tollant̄:vt nō ꝑmaneāt:h̄ em̄ an deus
velit q2 nobis incognitū est:orandus est vt velit: q2 forte
ideo oriri voluit:vt ad orōnē nos excitaret:ꝛ nos exaudi-
endo nobis suā charitatē ostēderet:et ꝑ hoc dilectionē in
nobis ad se habendam excitaret.Qđ eū fecisse innumere
scripture testant̄.Sic indurauit pharaonē:vt potētiā suā
ꝓpplo liberando ostēderet:ꝛ eos ꝑseq̄ ꝑmisit vsq3 ad mare
rubrum:vt eos mirabiliter liberatos.ad sui cognitionē ꝛ
amorē erudiret:vt habet̄ in Exo. Et ꝑ hoc patet ꝙ si orit̄
incēdiū:laborādū est ad extinctionē:ne permanendo ab-
sumat:licet nō sit volendū vt non sit ortū:quia hocipsum
ꝙ ortū est:certū est deū voluisse:nō autē certū ꝙ de⁹ ipm

velit permanere: augeri: vel ad nondũ incensa protendi. Si autẽ certũ foret per reuelationẽ aliquã/deũ velle totã ciuitatẽ incinerari: aut ab hostib⁹ capi: neq̃ resistendũ foret nec laborãdũ ad ignis extinctionẽ: aut hostiũ repulsionem aut orandũ pro pestilẽtie ablatione ꝛc. Sic peccauerunt iudei nolentes ciuitatẽ hierusalẽ ꝛ seipsos tradere regi nabuchodonosor ad denũciationẽ hieremie: vt habet̃ Hier. xxviij. ¶ S Ad secũdũ rñdebit̃ infra: cũ docebitur de voluntate signi qđ est permissio. Sed diceres q̃d si de⁹ reuelaret alicui p̃scito/q̃ dãnandus esset: nunquid talis p̃scitus velle deberet suã perpetuã dãnationẽ? Hoc enim esset cõtra legẽ dilectionis/qua tenet̃ seipsum diligere ad salutem. Ad hoc rñdet Greg. de arimino. q. vlti. j. sniarũ. Supposito inq̃t/q̃ talis reuelatio a deo possit fieri (qđ est satis dubium.) Dicendũ videret̃ q̃ nisi deus vellet h̃mõi hominem nõ velle suã dãnationẽ ꝛ hoc sibi cõstaret: ipse sciens dei voluntatẽ/deberet cõtentari: et velle q̃ eũ deus dãnaret: et quo sic esset placitum deo: ꝛ hic actus procederet ex maxima dilectione dei: nec esset culpabilis: sed laudabilis Et vlterius videtur dicendum/q̃ in tali casu non esset sibi licitum pro finali salute sua orare: sed simpliciter de diuino iudicio deberet contentari. Et huic fauet dictum beati Aug. xxj. de ciuitate dei. c. xxiiij. Ubi ei⁹ snĩa est: q̃ pro nullo viuente finaliter reprobato ecclĩa oraret vt saluaretur: si de eius reprobatione esset certa. Ait enim: Si de aliquibus ita eccĩa certa esset: vt q̃ sint illi etiã nosset: q̃ licet adhuc in hac vita sint constituti: tñ predestinati sunt in eternum ignẽ ire cũ diabolo: tã pro ipsis non oraret q̃ nec pro seipso. ꝛ hoc late declarat ibidẽ. Et intelligendũ est qđ dictum est: in casu in quo q̃s esset cert⁹ deum sic absolute et nõ solũ conditionaliter velle. ¶ T Illa autẽ propositio quarta quibusdã videtur dura. Unñ arguũt cõtra eã. Uoluntas nõ tenet̃ oĩa velle q̃ de⁹ vult. etiã q̃ nouit deũ velle ergo ppositio illa est moderãda: ꝛ nõ sicut iacet est vera. Antecedens pbat̃: q: si teneret̃ oĩa velle q̃ nouit deũ velle: aut hoc est ex natura volitoꝝ a deo: aut ex p̃cepto. sicut em̃ nihil est malũ nisi s̃m se: vel ex phibitione superioris: ꝛ per consequẽs ex se cauẽdũ: vel ex phibitione: sic nihil est necessario volendũ: nisi ex se vel ex pcepto superioris in pposito vel ex p̃cepto dei: sed rem volitã a deo non semp tenemur velle ex natura rei: puta dãnationem patris: q: sic teneremur eã velle/etiã si deus eã per impossibile vellet non tanq̃ rem per se bonã: qđ est absurdũ: neq̃ ex p̃cepto id tenemur: q: nusq̃ legimus tale preceptum. Preterea si tenemur cõformare voluntatẽ nostram voluntati diuine: sic subditus teneret̃ volũtatẽ suam cõformare volũtati sui prelati/in his in quibus est sibi subdit⁹: sed ille nõ tenet̃ facere vel velle id quod p̃lat⁹ vult fieri ex eo solo q̃ prelat⁹ vult hoc fieri: sed ex hoc q̃ p̃latus vult subditum hoc velle vel facere. Ita videtur in proposito. Illud tñ tenetur voluntas hominis velle: quod deus vult eum velle: ꝛ nõ vniuersaliter quicquid de⁹ vult. ¶ Hui⁹ sententie est Durandus circa primũ sniarũ: ꝛ videt̃ cõsentire beat⁹ Tho. j. ij. q. xix. arti. x. Et allegat̃ ad idẽ Ansel. lib. de similitudinibus dicens nõ debere nos velle semp qđ de⁹ vult: sed velle qđ deus vult nos velle. Itẽ Aug. in enchi. Deũ cõgruit aliq̃d velle/qđ nõ cõgruit hoĩs voluntati velle. Et allegat idem magister dist. vlti. primi. Et s̃m hoc dicũr/q̃ si de⁹ alicui absolute reuelaret suam dãnationẽ: nõ teneret̃ talis velle suam dãnationẽ. Quia licet sibi innotesceret/q̃ deus vellet suã dãnationẽ: non tñ ex hoc innotesceret deũ velle q̃ dãnandus vellet suã dãnationẽ. Et s̃m illos loco ppositiõis quarte suprapositeponit̃ hec ppositio q̃ etiã apud priorẽ opinionẽ vera est. ¶ U Uolũtas hoĩs viatoris ita tenet̃ se cõformare diuine volũtati in volito/q̃ nõ debet remurmurare oppositum volẽdo simpliciter ꝛ deliberate ei: qđ scit deum velle: secus ex conditione. Probatur conclusio: quia volũtas viatoris volendo scienter iniustum/peccat: ꝛ est iniusta. Sed voluntas volens oppositum ei quod iniustum est/scienter vult iniustũ; ergo est iniusta. Ultra. Ois voluntas volens oppositum ei quod vult de⁹: vult quod scit vel scire debet esse iniustũ: ergo est iniusta. Antecedẽs patet: quia omne quod deus vult: eo q̃ vult/iustum est: ergo eius oppositum iniustum. Item quilibet viator tenetur deum super omnia diligere: ergo tenetur velle que nouit dominum deum velle: ꝛ ita non remurmurare. Consequentia tenet: quia s̃m Tullium/Amicitia est idem velle ꝛ idem nolle in rebus honestis. Omnia autẽ que deus vult iusta sunt ꝛ honesta. Et hec ratio etiã probat priorem propositionem. Item volens cõtrarium ei quod deus vult scienter ꝛ deliberate/repugnat diuine iusticie. hoc autẽ non licet: ergo antecedens pro prima parte patet. Uolens contra diuinam voluntatem/vult cõtra legem eternam: ꝛ ita repugnat diuine iusticie que est s̃m legẽ eternã: ꝛ per consequẽs peccat. Cõsequentia illa simul cũ antecedente/patet per beatũ Augustinũ lib. xxij. contra Faustũ: qui diffiniens peccatũ/ait. Peccatũ est dictum/factum/vel concupitum cõtra eternã legem. Et declarando subdit: Eterna lex ratio est vel voluntas dei. Itẽ volens aliquid non esse quod deus vult esse: videtur quantum in se est a deo tollere omnipotẽtiam. In eo enim q̃ vult oppositum/vult diuinam voluntatem nõ esse efficacem: ꝛ ita nõ esse omnipotentem. ¶ Dicitur notãter simpliciter: quia ex conditione posset oppositũ velle. vt potest velle nõ pati certos aduersitatem/si non demeruissent talẽ vel talem tribulationem q̃ eam nõ paterent̃. Sic ꝛ virgo gloriosa/et sancti noluerunt passionem christi sub cõditione/si nõ peccasset homo quã tamen voluerũt propter humani generis redemptionem. Cetere cõditiones patent. ¶ X Uerum volẽs seruare primã opinionem que est sancti Bonauẽt. Gregorij de ari. Ockam ꝛ alioꝝ plurium: facile responderet ad rationes in contrarium factas. Ad primã diceret/q̃ voluntas viatoris tenet̃ velle quicq̃d nouit deũ velle ex precepto dei: quo p̃ceptũ est diligere deũ super omnia. In hoc precipit̃ etiã velle omnia que deus vult: cũ diligẽtium sit idem velle ꝛ nolle. ¶ Ad secundã diceret/q̃ nõ est simile de subdito respectu sui prelati/ꝛ subdito dei: quia non tenetur subditus suũ prelatum plus seipso diligere/sicut tenemur deũ diligere. Etiã prelatus habet superioritatẽ in corpus tñ/non in animã: ideo sufficit ibi exterior ꝛ corporalis obediẽtia. Sed deus habet plenum dominiũ in animas ꝛ corpora: qui magis requirit interiora mentis obsequia/q̃ corporis exteriora. Hec autem maxime consistunt in conformitate voluntatis viatoris cum diuina in volito vt idem velit ꝛ nolit. De secunda conformitate in volendi actu. hoc est q̃ velit quicquid deus vult eum velle. Dicendum est sicut de voluntate signi: quia non aliter põt hoc nobis innotescere quid de⁹ velit nos velle/nisi per signa: scilicet precepta/prohibitiones/aut consilia. Ideo simul tractabitur cum voluntate signi lectione sequenti. De voluntate antecedente dicitur breuiter/q̃ viator nõ tenetur se conformare illi nisi esset preceptũ de volendo illud qđ deus tali voluntate dicitur velle. Gratia exempli: Uoluntate antecedente vult omnes saluos fieri: vult et omnes homines perfectos esse: quia ad vtrũq̃ dat antecedentia arbitrium liberum et gratiã: Sed primo addit preceptũ: secundo consilium. Ideo primũ tenemur velle: non secundum: sicut infra dicetur de voluntate signi.

¶ Lectio. lxix. A

Ostenso vtcũq̃ quẽ

admodũ voluntatẽ nostram cõformari oportet diuine volũtati beneplaciti cõsequẽter: qđ est se cõformare voluntati dei in volito: cõsequenter videndũ quomodo nostra voluntas debet cõformari voluntati signi. Quo etiam patebit quomodo debemus nos conformare volũtati diuine beneplaciti in actu idest in eo qđ vult nos velle. Nã cõformando nos p̃ceptis ꝛ consiliis/hoc volum⁹ qđ ipse vult nos velle: Quicq̃d eñ vult nos velle: per ei⁹ p̃cepta ꝛ consilia/nobis innotescit,

Similiter qđ vult nos nolle seu nō velle: per eius prohibitio-
nes manifestat. ¶ Sed hic statim oritur dubium: Unde nobis
innotescant dei pcepta phibitiones et cōsilia. Ad qđ rnde-
tur q multis modis hec nobis insinuantur. Primo p natura-
lis rōnis dictamē et iudiciū. Hec enim est lex naturalis et re-
gula nostre volūtatis: nunq discordās a regula diuine rō-
nis: quātū ad prima agēdorum et vitādorū pncipia practica.
Hāc enim deus cōtulit homini: vt semp ad optima deprecetur.
Unde et apls ad Rom. ij. Cū gētes q legē scȝ scriptā: nō ha-
bent: naturaliter ea q legis sunt faciūt: eiusmodi legē nō
habentes ipsi sibi sunt lex: q ostēdūt opus legis scriptum
in cordibus suis. Huius enim legis naturalis pncipia sunt im-
mutabilis rectitudinis a deo: vt contra ipsa nulla alia lex
statuta ab hoie recta esse potest. Qđ vtiq verū non esset:
nisi esset cōformis rectitudini diuine volūtatis. Recta itaq
ratio a deo nobis indita suo dictamine et iudicio nobis in-
sinuat diuina precepta et cōsilia. Cōcordat enim p oia diuine
voluntati et rationi. Vult enim deus nos illi obtēperare. Eter-
na enim lex naturalē ordinē seruare iubet: perturbari vetat:
vt dicit Aug. xxij. lib. cōtra faustū. Hic ordo est vt oēs actio-
nes moresq hois sint rōni subiecte. Unde et Aug. lib. j. de li-
be. arbi. Nō ordo rectus vel oino ordo appellandus est: vbi
deterioribus meliora subijciuntur. Et sequitur. Ratio cū irratio-
nabiles aie motus regit: id scȝ dnatur in hoie cui dnatio le-
ge debetur: eāq eternā legē cōperimus. Dictamen igitur re-
cte rōnis manifestatio est legis diuine. ¶ B Scđo no-
bis notificatur diuina lex pcepta cōtinēs, phibitionē et cōsi-
lia: per scripturā sacram. Hec enim pandit q deus pcipit: p-
hibet et cōsulit. Unde Hiero. in epla ad demetriadē virginē.
Diuinas scripturas sepius lege: imo nunq de manibus tuis
sacra lectio deponatur. Scio in sacris scripturis per quas so-
las poteris plane dei volūtatē intelligere: quedā prohibe-
ri: quedā precipi: quedā cōcedi: aliqua suaderi. Et beatus
Grego. in moral. Fideliū mētes p scripturā sacram os dei
inueniunt: qr deus p eas loquitur: qđ vult ab ore eius fieri mani-
festum. Et Chrys. super Math. In sacra scriptura inue-
nit ignorās qđ discat: cōtumax qđ timeat. ¶ Tertio inno-
tescit dei volūtas per cōsuetudines rōnabiles: institutio-
nes et traditiones vniuersalis eccie: cui scȝ eccie in aplis
missus est spūssanctus: vt ipsam doceret oēm veritatē: qua-
propter in his q credēda pponit et agenda pcipit: nō cre-
ditur a diuina lege errare. Rursum non solū ex traditionibus
vniuersalis eccie: sed ex pceptis et cōstitutionibus etiam pa-
trū et eccie platorū: quorum est diuinorum hre scientiā et volūta-
tem et legē explicare. Unde et dns de lege sua hesitātes remi-
sit ad sacerdotes dei. Si aliqđ ambiguū fuerit in lege aut
difficile: venies ad sacerdotes leuitici generis: queres ab
eis: qui indicabūt tibi iudicij veritatē: et facies quecūq di-
xerint q presunt loco quē elegerit dns et docuerit te iuxta le-
gem eius. Sequerisq sniam eorum: nec declinabis ad dexterā:
Mala- neq ad sinistram. Deut. xvij. Et alibi. Labia sacerdotis cu-
chie. ij. stodiunt scientiā: et legē requirēt ex ore eius. Unde et christus sal-
uator iussit audire illos qui cathedras tenent: et ceteris p-
Mat. sunt. Omnia (inquit) quecunq dixerint vobis: seruate et facite
xxiij. quasi scȝ ipsi doceāt et sciāt dei volūtatē. ¶ Quarto etiam
qnq cognoscitur dei volūtas et lex p effectus dei: qr per hoc q
deus punit aliqs actus hoim: arguitur q hoiem sic agere
sibi displicet. Et p hoc q aliquos tales pmiat bona confe-
rendo: cognoscitur q actus illi deo placuerūt. Ita displicuit
deo numeratio populi facta p dauid: pro quo grauiter pu-
nitus legitur. ij. Regum. xxiiij. Placuit dno zelus phinees
propter qđ sibi contulit sacerdotiū sempiternū: et toti po-
pulo repropitiatus est: vt habetur Numeri. xxv. ¶ C Qui-
bus pmissis sequūtur alique ppositiones ostendētes quō
nostra volūtas tenetur esse cōformis volūtati diuine signi.
Et hec est ppositio prima: Voluntati signi cognite: q est
preceptio et phibitio: tenetur viator suā volūtatē conforma-
Mat. re: vt velit iussa modis quibus precepta sunt pficere et phi-
xix. bita cauere. Patet ppositio p illud. Si vis ad vitā ingre-
di serua mandata. Itē qlibet viator tenetur deū diligere ex

toto corde et super oia. Sed hec est charitas dei vt manda-
ta eius custodiamus. Et qui habet mandata mea et seruat j. Joh. v.
ea: ille est q diligit me. Dicitur cognite: qr si inuincibili igno- Joh. xiiij.
rantia laboraret excusari posset. Dicitur etiam modis qui-
bus precepta sunt: qr aliter pcepta sunt affirmatiua: aliter
negatiua. Nā affirmatiua precipiuntur p loco et tēpore. Ne-
gatiua prohibentur pro semp. hoc est ita tenetur viator se con-
formare volūtati signi precepti: vt velit que precepta sunt
perficere oia: pro illo tm tēpore et loco et modo quo prece-
pta sunt. Sed ea que prohibentur simpliciter pro omni lo-
co et tempore cauere. ¶ Sed di. hic aliquis. Deus pcepit
aliqua que tamē nō vult fieri neq antecedenter neq con-
sequenter. Similiter qnq phibet aliqua que vult fieri er-
go videtur q non teneamur illa facere q precipit: nec ea
vitare que prohibet. Primū patet de abraā: cui pcepit q fi-
liū suū immolaret: quod tm fieri noluit vt docuit effectus. Gen. xxij.
Scđm patet: qr christus curans surdū et mutū: pcepit astan-
tibus ne cui dicerent: et quāto plus pcipiebat: tāto magis Marci.
illi predicabāt: in quo prohibuit publicationē miraculi: et vij.
tm ipsam voluit: vt factū docuit: cum miraculū publicātes
non arguantur vt precepti trāsgressores. Rndetur cōceden-
do q res a deo precepta non est semp volita volūtate be-
neplaciti: et res phibita nō est semper ab ipso nolita volun-
tate beneplaciti: et res nolita: vt dictum est lectione prece-
dēte. Sed nihilominus tenetur hō velle qđ precipit: et nol-
le quod prohibet: qr qmuis non semper velit sua precepta
adimpleri voluntate consequente: tm vult nos semper ad
precepta obligari. hoc est vult nos obligari ad volendum
ea que precepit. Et hoc presertim dū nō constat de volūta-
te beneplaciti consequēte opposita. ¶ D Et si iterū re-
plicatur. tunc illa precepta que vult non obseruari essent si-
gna falsa. Sicut signa intellectus non sunt vera: nisi sic sit
in re sicut ipsa significāt. Ex eo enim q res est vel non est:
oratio vera vel falsa dr. Sic et videtur de signis volūtatis,
q illa precepta ficta sunt, q precipiēs nō vult obseruari seu
impleri. Qui enim indicat se velle qđ non vult: fictus videtur:
qđ deo non cōuenit. Ad hoc rndetur sm aliquos, q prece-
pta dei etiam illa que generaliter oibus data sunt: vt pre-
cepta decalogi: non sic sunt signa volūtatis diuine, q res
precepta sit simpliciter volita voluntate cōsequente. Sic
enim oia precepta ab oibus seruarentur: sicut generaliter
voluntas beneplaciti cōsequēs semp adimpleretur. Sed suf-
ficit q res pcepta sit volita volūtate antecedente. Sic enim
dedit mandatū de dilectione sui: quam vult volūtate ān-
cedente: qr oibus dedit naturalia dona et auxilia quibus
ferri possunt in deū dilectione quam precepit. Et ita in p-
posito dicitur de mandato abrae spāliter facto: q deus nō vo-
luit imolationē filij eius volūtate cōsequēte: qmuis ipsam vo-
luit volūtate antecedente. Et ex hoc secluditur fictio a prece-
pto et pcipiēte: qr vtiq vult qđ pcipit: etsi nō semp executi-
ue: tm antecedēter. Sed tenēdo sm supradicta q deus nolu-
it imolationē isaac volūtate antecedēte: Dicēdū q adhuc
nō est pceptū fictū: nec pceptor fictus: qr hoc pceptū non est
signū volūtatis dei, q si deus velit rē quā pceptū significat:
sed est signū obligatiōis, q vult obligari subditū ad faciē-
dū illud qđ pcipit. Et sm hoc abraā exhibuit suā obedien-
tiā volēdo filiū suū imolare. ¶ E Hoc planius pōt sic exp-
mi. In precepto dato abrae est attēdere verba pcipiētis: et
intētionē precipiētis. Preceptū illud sm mentē pcipiētis
pretēdebat obedientiā abrae fieri notā ceteris in exemplū
et nō imolationē filij quā pcepti verba significabāt. Quē-
admodū et prelatus religiosus qnq pcipit fratri suo aliqđ ar-
duū qđ tm p ipm nō vult adimpleri: vt experiatur obediētiā
fratris. vn cū viderit fratrē velle pceptū adimplere: reuo-
cat preceptū. Nec tm in hoc prelatus precipiēs est fictus: qr qđ
intēdit per pceptū, scȝ pbationē et meritū fratris: vere exe-
cutus est: nec preceptū fictum et inutile est. qr ppter fratris
obedientiā cedit fratri in meritū: licet reuocatus non exe-
quatur. Et si tam large acciperetur fingere. i. valeret tantum
dare signū q aliqs aliquid velit fieri (qđ tm dans signum

nō vult fieri)in vtilitatē ꝛ ꝑfectū eius:cui sit signū:nō re/
pugnat diuine sapientie ac iusticie fingere:immo sic finge
re sepius bonū est ꝛ vtile. Et in ꝓposito hec fictio multum
Luc. vlt. profuit abrae quantū ad obediētiā quā ostendit: quā ꝑ h
preceptū dn̄s ꝓuocauit. Sic ꝛ christ⁹ finxit se longius ire:
ad excitandū charitatē ꝛ opus misericordie discipulorum
quib⁹ loquebaṫ. De scḋo qḋ inductū est de surdo et muto
cui⁹ curationē miraculosam /ne ꝓmulgareṫ precepit: ali/
ter dicendū. Nā illos quib⁹ precepit ne cui dicerēt:noluit
obligari ad nō faciendū qḋ ꝓhibuerat seu ad volendū nō
facere sicut voluit obligare abraā per preceptū sibi datū.
Tunc eñ fuissent hi:q̄ tāto ampli⁹ clamabāt: bn̄ oia fecit
surdos fecit audire ꝛ mutos loqui:quanto christ⁹ p̄cipie/
bat ne dicerent:trāsgressores. Sed vt dicit Durādus illud
proponebaṫ magis vt documentū/ꝙ̄ vt p̄ceptū : vt patet
per glo. Augu. Vn̄ per hoc instruunṫ benefacientes:vt ex
beneficētia nō querāt gloriā mūdi. Instruunṫ ꝛ bn̄ficiati:
vt nō sint ingrati. Et hoc christ⁹ figurabat in se/ꝛ in alijs q̄
bus loquebaṫ:vt scꝫ fuga sit ꝓprie glorie in bn̄factoribus
ꝛ fuga ingratitudinis in bn̄ficiatis. Et sic sermo verus est
sine fictione:ꝛ hoc modo figuratiuo. Etsi diceres:Cū fiho
sit ꝓlatio verborū quib⁹ hic precepit ne cui dicerēt: ꝛ eorū
per q̄ discipulis corā q̄b⁹ transfiguratꝰ est in mōte precepe
rat/ne visionē quā viderāt:cuiq̄ʒ dicerēt/donec filius hois
a mortuis resurgeret:per quid illi intellexerunt verba pre
ceptiua nō esse preceptū:isti ficta susciperent vt preceptum
Potest dici/ꝙ dn̄s qui loquebaṫ foris : illuminabat men/
tes vtrorūq̄ʒ ad intelligendū qua intētione ac quo intelle
ctu hec ꝛ illa protulerit. Hoc quoad tūc presentes christo
loquenti. Quoad nos ꝓpter quos scriptū est:intellectum
colligimus ex his q̄ circūstant scripturā:sicut dicit Augu.
lib. lxxxiij. q. lxix. Solent circūstantes scripturarum illumi
nare sniam ꝛc. vt. s̄. allegatū est lec. xxxix. Cum eñ illi ad
verbū christi ꝓhibētis ampli⁹ laudabāt dn̄m:isti preceptū
ad literā seruabant:ꝛ vterq̄ʒ cōmendaṫ:colligim⁹ vtrosq̄ʒ
intellexisse intentionē dn̄i p̄cipientis. ¶ F Scḋa ꝓposi/
tio: Volūtati signi qḋ consiliū đr:volūtas viatoris confor
mare se teneṫ:nō vt perficiat:sed ne cōtēnat. Primū patet
Mat. xix. q: de his dicit dn̄s: Qui pōt capere capiat. q. d. non obligo
ad perficiendum:sed consulo vt qui pōt seipsum vincere:
faciat. Nō eñ cōsilia euāgelica obligāt:alioq̄n ꝛ ipsa p̄ce/
Ibidem pta essent:sed viā perfectionis tanq̄ʒ magis expeditā ostē
dunt. Vn̄ ait dn̄s: Si vis ꝑfectus esse:vade ꝛ vende oia q̄
habes ꝛ da pauperib⁹:ꝛ habebis thesaurum in celo ꝛ ve
ni sequere me. Quod verum est:nisi q̄s voto se astrinxisset
sicut clerici in sacris:ꝛ religiosi ad continentiā:quib⁹ pro/
pter votū sponte emissum/cōsiliū factū est preceptū:ꝭm il
lud. Vouete ꝛ reddite. primū consilij:scḋm est p̄cepti. Se/
cundū patet:q: tenemur non spernere:sed amplecti tanq̄ʒ
vtilia ꝛ expedientia ad beatitudinis cōsecutionē. Quiem
spernit consiliū:spernit cōsulentē. Et q̄ iudicat aliqḋ consi
liū inutile ꝛ vanū:aut reputat cōsulentē maliciosum:aut
insipientē:que nefas est cogitare. ¶ Tertia ꝓpositio: Eis
dē modis quib⁹ tenemur nos cōformare volūtati cōsequē
ti diuini beneplaciti:tenemur nostrā voluntatē cōforma/
re diuine operationi:que đr volūtas signi. Patet:q: oꝑa
tio diuina certū signū est voluntatis diuini beneplaciti:vt
s̄. habitū est. Quicq̄d eñ deus operaṫ:illud est ab eo voli
tum/volūtate beneplaciti cōsequente. Siquidē nihil ope
raṫ nolens aut ignorās. ¶ Quarta ꝓpositio: Voluntati
signi q̄ est ꝑmissio:cōformari non debem⁹ vt eadē faciam⁹
aut in alijs similia ꝑmittamus. Patet hec propositio:q: il
la q̄ deus ꝑmittit(vt ꝑmissio est signū distinctum ab alijs
diuine voluntatis signi)mala sunt que de⁹ non impedit.
Mala aūt nec facere debemus:nec ꝑmittere in alijs/sal/
tem oia vniuersaliter. Alioq̄n deberem⁹ velle pctā ꝛ diui/
nam offensam. Hec eñ permittit de⁹. Vn̄ Hugo lib. j. de sa
cramentis parte. iiij. Deus ꝑmittit mala:ꝛ malus non est
q: malū ad bonū ꝛ decorē vniuersi/nouit optime reforma
re. Rex autem ꝛ prelatus malus cēsendus est/si sine peri/
culo maioris mali malum fieri nō prohibet ꝛ impedit:sed
permittit. Tenemur tñ ꝛ obligamur cōtra dei permissionē
nō murmurare:q: iustissime et sapientissime ꝑmittit iuxta
sua occultissima iudicia/et abyssum sue sapientie infinite.
In signū cuius ꝛ filijs israel cōtra ꝓhm murmurantib⁹ pe
na grauis nūciatur. Vn̄ Numeri. xiiij. Oēs qui numerati
estis a vigesimo anno ꝛ supra:ꝛ murmurastis contra me:
non intrabitis terram super quā leuaui manum meam:vt
habitare vos facerē. Vn̄ ꝛ aplūs hortaṫ. Neq̄ʒ murmuraue i. Cor. x.
ritis sicut quidā eorū murmurauerūt:ꝛ perierūt ab exter/
minatore. Et tantum de primis modis conformandi se di/
uine volūtati. scꝫ in volito ꝛ in volēdi actu:qḋ est in eo qḋ
vult nos velle:q̄ sua voluntas nobis innotescit per signa
sue voluntatis. ¶ G De tertia vero cōformatione/q̄ est
in modo volendi:vt scꝫ ea q̄ volum⁹ ex sūi charitate:ꝛ pro
pter eundē finē velimus:ex qua ꝛ ꝓpter quē de⁹ vult. hoc
est ex charitate ꝛ principaliter ꝛ finaliter ꝓpter deū: lon/
giorē tractatū req̄rit: Sed hoc sufficit ꝓnunc/ꝙ quotiēs
aliq̄d meritorie volendū est:necesse est vt nostrā volūtatē
diuine cōformemus/modis supradictis:ꝛ vltra hec etiam
in modo volendi:ita vt hec ex charitate velim⁹ ꝛ p̄ncipa/
liter ꝛ finaliter ꝓpter deū. Et q: nō semꝑ tenemur mereri
nō tenemur nos semꝑ cōformare diuine voluntati in mō
volēdi:ꝙuis nihil vtili⁹ sit viatori:nihil iocūdi⁹ cōprehen
sori:ꝙ̄ sic se cōformare summe volūtati. In hoc eñ cōsistit
omne meritū viatoris:ꝛ fruitio cōprehensoris. Vn̄ breui/
ter ad illā cōformitatē tenemur:q̄ncūq̄ʒ deū sup oia dilige
re actualiter obligamur. Et hec de ista cōformitate suffici/
ant. Et per hoc ad rōnes in principio hui⁹ q̄stionis p̄cedē
ti lectione adductas:rn̄detur. Ad primā:que arguit ꝙ nō
tenemur nos cōformare diuino intellectui intelligēdo:er
go nec volūtati volēdo: Diciṫ ꝙ nō peccam⁹ assentiendo
falso difformiter diuino intellectui vniuersaliter aut sem/
per:q: defect⁹ ille quo intellectus noster assentit falso non
est semꝑ ex his q̄ sunt in nostra ptāte. Cogiṫ eñ q̄nq̄ʒ fal/
sis ꝛ sophisticis rōnib⁹ quas intellect⁹ soluere depꝛehēdē
do defectū earū non pōt. vn̄ in his nullū pctm̄ cōmittitur:
sed tantū intellect⁹ ligaṫ. Et ita nō est in ptāte intellectus
semꝑ se conformare diuino intellectui. Defect⁹ aūt volūta
tis quo minus nostra voluntas se cōformat volūtati diui/
ne/est in nostra ptāte:q: in nullo nostra voluntas cogitur
ad volendū siue nolendū quodcūq̄ʒ ꝓpter sui libertatem.
Ea ꝓpter dū se nō conformat diuine volūtati:dū ꝛ ibi te
neṫ ꝭm p̄missa iuste ad pctm̄ sibi imputaṫ. Hinc ꝛ de intel/
lectu quantū ad ea q̄ fidei sunt/ꝛ necessaria ad salutem:si
se difformauerit diuino intellectui : pctm̄ in foribus est:q:
hec credere est in nostra ptāte : Nō eñ credit nisi volens:
ait beat⁹ Aug. Ad scḋm ad oppositū patuit q̄ et quō diui/
na voluntas est regula nostre volūtatis:ꝛ ꝑ hoc ꝙ in his
in quib⁹ est regula volūtas nostra se cōformare obligaṫ.
¶ H Scḋm oēs itaq̄ʒ hos modos/quib⁹ nostra volun/
tas diuine debet cōformari volūtati:petimus vt fiat volū
tas dei in nobis: dicētes: Fiat volūtas tua. Petimus eñ
hec dicentes gratiā dei:per quā sua volūtas:nedū bn̄pla/
citi de quo supra:sed ꝛ signi in nobis fiat vt ꝑ gratiā tuam
vniuersa p̄cepta tua intelligam⁹ sine errore:memoriter te
neamus sine obliuione:oꝑe exeq̄mur sine torpore. Sed et
prohibita diligēter caueamus:ac consilia non spernentes
feruenter amplectamur:vniuersa eius oꝑa collaudemus
ꝛ in donis suis ac ꝓsperitatib⁹ grās agam⁹. In aduersis ij. Co. vi.
patientiā seruem⁹. In oibus nosmetipsos exhibētes sicut
dei ministros:ꝑ arma iusticie a dextris et sinistris. Vt q̄ʒ
in tuis ꝓmissionib⁹ non presumam⁹ nosipsos atq̄ʒ nobis
cōmissos negligentes:ac tua patientia abutētes/thesauri Rom. ij.
zem⁹ nobis irā in die ire ꝛ reuelationis iusti iudicij dei. Sꝫ
nec tibi in malorū ꝓsperitatib⁹ quōlibet remurmuremus
Sed in oibus tue volūtatis signis/ꝭm sanctissimā volun
tatē tuā ꝛ iustissimā conuersemur. Fiat volūtas tua in no/
bis:ꝛ in modo volendi:vt quecūq̄ʒ volumus ꝭm te ꝛ pro
pter te:et in te qui dn̄s noster es et pater; principaliter et
finaliter

j. Cor. x. finaliter ordinemus: s̄m apl̄i tui sententiā. Siue mandu-
cem⁹ siue bibam⁹: siue aliqd aliud faciam⁹: oīa in glīaʒ tuā
faciam⁹. Et sic tua in nobis volūtas fiat: vt tibi viuentes ꝛ
morientes illis iūgamur in celis: in quib⁹ volūtas tua sem-
per ꝛ feliciter adimplet̄. Uel s̄m dn̄m Alb. petim⁹ qd̄ in ps̄
dicit̄. Magna opa dn̄i exquisita in oēs volūtates ei⁹. Dū
preceptū implem⁹: phibitionē cauem⁹: consiliū amplecti-
mur: operationem tanq̄ exemplū sequimur: ꝛ in pmissione
bonū nobis fieri pmittitur. In pmissione em̄ q̄uis nō ve-
lit peccatū qd̄ pmittit: tn̄ vult bonū qd̄ ex ordinatione illi⁹
mali i alio puenit. Sicut nō voluit crudelitatē deciȷ ꝛ alio-
rum tyrānoꝝ: tn̄ voluit ex hoc elucescere cūctis in exemplū
patientiā laurentiȷ ꝛ alioꝝ cōstantiā martyrū. Hec dū no-
bis fieri oram⁹: corde ore ꝛ ope conemur pficere: pbantes
Ro. xij. s̄m apl̄i exhortationem: Que sit voluntas dei bona bene-
placens ꝛ pfecta. Bona quidē in preceptis ꝛ phibitioni-
bus. Beneplacens in cōsiliȷs: ꝛ exemplarib⁹ operationi-
bus. Perfecta aūt in bono: qd̄ in nobis de pmissis in aliīs
malis elicit̄. Hec est volūtas dei de qua dicit̄. Hec est volū-
j. Thes. iiij. tas dei sanctificatio vestra. Scificamur dū sic quintuplici-
t̄ dei volūtati cōformamur. Tunc em̄ benigne nobiscū fa-
cit deus pater noster qui est in celis: qn̄ nostrā volūtatem
sue volūtati cōformat: vt edificent̄ muri hierusalem: qui
de viuis ꝛ volūtatem dei facientibus lapidibus instaurā-
tur. Hec Albertus. ¶ Sequitur I

Sicut in celo et in terra.

¶ Proposita petitione simpliciter: Fiat volūtas tua: ei⁹
pfectio specificat̄ cū additur. Sicut in celo ꝛ in terra. Res
em̄ pfecta ꝛ magna petit̄: cū ita volūtas fieri optat̄ in ter-
ra sicut in celo pficit̄. Uñ Cassian⁹ ait col. ix. Nō pōt maior
esse oratio q̄ optare vt terrena mereant̄ celestib⁹ coequa-
ri. ¶ Exponit̄ aūt hec particula plurib⁹ modis s̄m diuer-
sas celi ꝛ terre acceptiones. Accipit̄ em̄ celū vel p celestis
patrie incolis: pro supiori portione rōnis: p sanctis hoib⁹
ꝛ iustis: p superiorib⁹ mūdi spheris. De quib⁹ etiā .s. dictū
est lec. lxv. Primo mō exponit̄. Fiat voluntas tua sicut in
celo ꝛ in terra. Fiat volūtas tua: vt sint hoies siles ange-
lis: ꝛ sicut volūtas dei ab illis implet̄ in celo: ita etiā hi q̄
sunt in terris: nō suā sed ei⁹ vniuersi faciāt volūtatē. Huic
expositioni cōsonat btūs Aug. Petit̄ inq̄t vt sicut dei vo-
lūtas fit in angelis: q̄ celi sunt: qui ipso pfruunt̄: nullo er-
rore obnubilante ipsoꝝ sapiētiā: nulla miseria impediēte
eoꝝ btitudinē: ita etiā fiat in terra in scis. i. hoib⁹ iustis q̄
sunt in terra: ꝛ de terra quātū ad corpus facti. Sicut tn̄ nō
dicit oimodā silitudinē s̄m pportionabilem equalitatem
s̄m q̄ cōuenit viatorib⁹ ꝛ peregrinis. Hinc scūs Tho. Pe-
timus vt sicut celi ciues cōformāt voluntatē suā volūtati
diuine: ita ꝛ faciāt hoies in habitatione terrestri. ¶ Scdo
mō s̄m glo. Matth. vi. exponit̄ de spū ꝛ carne: siue supio-
ri ꝛ inferiori portione. Sic ergo petim⁹ obedientiā carnis
ad spm̄: vt caro spūi non rebellet: sed pfecte obediat. Uñ
dicit: s̄m spm̄ celū sum⁹: s̄m carnem terra. Oram⁹ igit̄ vt
sicut in celo. i. in spū: sic in terra. i. in carne: fiat volūtas tua
vt sic caro ꝛ spūs sint vnus homo spūalis: ꝛ simul ferant̄
in deū. quō pph̄a se totū dicit in deo iubilasse. Cor meū in-
quit ꝛ caro mea exultauerūt in deū viuū. Petim⁹ igit̄ s̄m
hoc qd̄ spūs siue ratio: q̄ est superior pars hois (ꝛ pp̄ter
hoc celū dicit̄) suadet: ꝛ dictat s̄m illud quo ad optima de-
precat̄: illi ꝛ caro. i. sensualitas: q̄ est pars inferior hois: et
ideo terra nūcupata: ꝛ q̄ aduersus spm̄ cōcupiscit: consen-
tiat: vt sic sublata dissentione rixa ꝛ aduersitate q̄ est inter
carnem ꝛ spm̄: caro obediat spūi: ꝛ totus hō diuino bene-
placito cōformet̄. Sic exponit btūs Cypria. Fieri petim⁹
volūtatem dei sicut in celo ꝛ in terra: qd̄ vtrūq̄ ad ꝯsum-
mationē nostre volūtatis ptinet ꝛ salutis. Nā cū corpus
e terra: ꝛ spm̄ possideam⁹ e celo: ipsi terra ꝛ celū sum⁹: ꝛ in
vtroq̄. i. in corpore ꝛ spū: vt dei volūtas fiat oramus. Est
em̄ inter carnem ꝛ spiritū colluctatio ꝛ discordātib⁹ aduer-
sus se inuicem quotidiana cōgressio: vt nō que volumus

ipsa faciamus: dum spūs celestia ꝛ diuina querit: caro ter-
rena ꝛ secularia cōcupiscit: ideo petim⁹ impense inter ista
duo ope ꝛ auxilio dei concordiā fieri: vt dum ꝛ spiritu ꝛ
carne volūtas geritur: q̄ per eum renata est aīa seruet̄. Et
sequitur. quotidianis immo cōtinuis orationib⁹ hoc pre-
camur: sicut in celo ꝛ in terra volūtateꝫ dei circa nos fieri:
qr hec est volūtas dei: vt terrena celestib⁹ cedant: spūalia
ꝛ diuina preualeāt. Hec Cypria. ¶ Z. Tertio mō expo-
nitur de hoib⁹ iustis ꝛ pctōrib⁹: ita q̄ p celū intelligat̄ eccle-
sia iustoꝝ seu fideliū s̄m legem celi viuentiū: ꝛ p terrā cō-
gregatio pctōꝝ terrena querentiū: pro quoꝝ cōuersione ꝛ
iustificatione orare debem⁹ ex charitate: vt ad dei fidē cul-
tum ꝛ agnitionē veniant: ꝛ ita celi fiant. De hoc be. Aug.
in ser. de orone dn̄ica dicit: Hui⁹ petitiōis est alius sensus
pius valde. Moniti em̄ sum⁹ orare pro inimicis nr̄is qui
terra sunt: quasi dicam⁹. Credāt inimici nostri sicut ꝛ nos
in te credim⁹. Terra sunt: ideo nobis aduersant̄. Celi fiāt
ꝛ nobiscū erūt. Hunc etiā intellectū tangit bea. Cyprian⁹
vt recitat btūs Aug. in lib. de dono pseuerantie di. Uidit
ꝛ aliū in his verbis sensum btūs martyr Cyprian⁹. vt scilꝫ
pro infidelib⁹ qui sunt adhuc in terra: terrenū tn̄ hoiem
portantes: orare intelligant̄ fideles: qui celesti hoie indu-
ti: nō immerito celi noie intelligunt̄. vn̄ sensus est s̄m eū.
Fiat voluntas tua in infidelib⁹ sicut in fidelibus. Et post
subdit. Nō tn̄ pro fidelib⁹ vt augeat̄ in eis vel pseueret fi-
des: verūetiā p infidelib⁹: vt hr̄e incipiant: scā ecclia orat
vt qui adhuc sunt prima natiuitate terreni: incipiant esse
celestes ex aqua ꝛ spū nati. Huic cōcordat etiā be. Chrys.
sup Matth. di. Hinc dn̄s pro orbe terrarū orōnē cuilibet
nostrū iniūxit. Neq̄ em̄ dixit: Fiat volūtas tua in me vel
in nobis: sed vbicūq̄ terrarū: vt soluat̄ error: plantet̄ veri-
tas: ꝛ expellat̄ nequicia vniuersa: ꝛ reuertat̄ virtus: vt in
nullo iam differat celū a terra. Si em̄ hoc fiat nihil dista-
būt que inferius sunt ab his q̄ superius: etsi natura diffe-
rant angelos alteros terra nobis ostēdente. Hec dicit: qr
hoies sic celestē in terris vitā agentes siles erunt angelis
nō natura terrestri: sed conuersatione celesti. ¶ Quarto
mō exponit̄: intelligendo p celū hoc materiale celū: ꝛ per
terrā hoies in terra constitutos: vt sit sensus. Fiat vo. tua
sicut in ce. ꝛ in terra. i. sicut illa q̄ in celo materiali sunt pa-
rent volūtati: ita ꝛ hoies hoc ipm̄ ostendant. Illa em̄ q̄
ibi in celestib⁹ spheris sunt: dei ordinationē nequaq̄ trāś-
grediunt̄. Sol em̄ iuxta dei constitutū cōtinue mouet̄ de
oriente in occidentē: ꝛ ad dei nutū cōtra cursum naturalē
diuino beneplacito obedit: stando tp̄e iosue: retroceden-
do tp̄e ezechie. Cetere quoq̄ stelle sphere ꝛ planete dei or-
dinationi in suo cursu obediūt. Ita ꝛ in nobis petim⁹: vt
nihil dei preceptis cōtrariū inueniat̄: sed vt pfecte illi obe-
diam⁹. Nūc currēdo de virtute in virtutē: nūc stādo pseue-
ranter ac fortiter cōtra oēs christi inimicos in bono: nunc
retrocedendo p cōuersionē a vita pu̇ersa ꝛ pditis morib⁹.
Uel sic. Fiat vo. tua sicut in ce. ꝛ in ter. i. si in celo est fertili-
tas s̄m diuinū beneplacitū ꝛ institutū causaliter scꝫ: ꝛ in
terra idipm̄ ab hoib⁹ accepteī: vt cōtra puidentiā diuinā
nō remurmurent: neq̄ cōtra ipsi⁹ sapiētissimā ordinatio-
nem. ¶ L. Est tn̄ in hac clausula notandū q̄ s̄m Chrys.
hec particula Sicut in celo ꝛ in terra: referri debet ad oēs
predictas petitiones: scꝫ Scificet̄ nomē tuū. Adue. reg.
tuū. Fiat vo. tua. Et sic erit sensus. Pater noster qui es in
ce. sanctificet̄ no. tnū. sicut in ce. ꝛ in terra. i. sicut sancti in
celo te pfecte sanctificant: qr vidētes clare ꝛ facialiter tuā
maiestatem ꝛ immensam pfectionem te diligūt: honorāt
ꝛ laudant sine intermissiōe ꝛ fastidio eternaliter. Ita da
nobis vt adhuc in terra manentes sanctificem⁹ nomē tuū
s̄m nostre fragilitatis possibilitatem: vt vite huius cursus
finit ac pmittit. Rursus. Pater noster qui es in celis. Ad-
ueniat regnū tuū sicut in celo ꝛ in terra. i. sicut in celo exi-
stentibus regnū glorie tue iam aduenit eterna scꝫ beati-
tudo: ita cōcede ꝛ nobis in terra morantib⁹: vt post huius
vite cursuꝫ eterna beatitudo cōferat̄. Demū pater noster

qui es in celis: fiat vo. tua sicut in ce. ꝛ in terra. i. sicut celi
ciues cōformes sunt tue volūtati: pfecte scꝫ sine qualibꝫ
declinatione: Ita dona nobis terrigenis: vt nō nostrā: sed
tuā volūtatem pficiam⁹. Et velim⁹ vniuersa q̄ te nos vel-
le cognoscim⁹: impleam⁹ que pcepisti: fugiam⁹ que pbi-
buisti: affectem⁹ que pmisisti: amplectamur que cōsuluisti:
opa tua magnificem⁹: ac te in oībus benedicam⁹. Et sicut
celi ciues in tue volūtatis cōformitate sunt stabiliti: vt ab
illa declinare nequeāt: ita ꝛ nostra in ea cōformitate q̄ est
dicta: fortiter pseueret. ¶ M Sed circa hanc particulā
dubitaꝰ: Utrū beati in celo possint se diuine volūtati dif-
formare? Et q̄ sic arguiꝰ p illud Iob. iiij. Ecce qui seruiūt
ei nō sunt stabiles: ꝛ in angelis suis repperit prauitatem.
Prauitas aūt nō est sine recessu a diuina volūtate: q̄ si se-
mel facta est in celis: nō videꝰ in futurū impossibilis. In
oppositum videꝰ: qꝛ in illo regno btitudinis nihil pōt esse
inquinatum. Declinare aūt a diuina volūtate magna est
iniquitas: q̄ si ibi pōt cōmitti: ꝛ cōmittētes a regno illo ex-
pelli: quō diceret scriptura: Et q̄ bona egerūt ibūt in vitā
eternā? Nō eñ est illa vita eterna a qua ppter pcm̄ expel-
litur. Primo respondebiꝰ de facto. Scdo de possibilitate.
Quoad primū dicendū q̄ beati in celo pfecte cōformant
se diuine volūtati: nec vnq̄ se illi diffoꝛmabūt volendo cō-
trariū ei⁹ qd deus vult. Quid eñ magnū christus iussisset
viatores orare vt fiat in eis volūtas dei sicut in beatis in
celis: si illi sicut nos a bono ad malū possent declinare: et
difformes fieri diuine volūtati? parū prestār: ꝛ esset ipsoꝝ
cōditio: si illā quā adepti sunt beatitudinē p prauā volun
tatem possent amittere: cū nil infelicius: nihil sit miserius
q̄ meminisse se fuisse felicem. Minor est cruciat⁹ bonū im-
pfecte cognitū nō adipisci: q̄ a possesso cū gaudio ꝛ exul-
tatione exulare. Sic igiꝰ adepti sunt btitudinē: ꝛ in eter-
nū illa nō priuabunꝰ. Priuarenꝰ aūt si se diuine volūtati
difformarent. Siquidē hui⁹ tpis hoīes indigni fiūt dei grā
cū dei volūtati aduersanꝰ: nō obstante ipsoꝝ fragilitate: ꝛ
multipliciter ad peccandū impellunꝰ: nūc a carne ppria:
nūc a demonib⁹: nūc a falsis fratrib⁹: quāto magis iā glori-
ficatos necesse foret a btitudine excidere: si nullo impetu
perurgēte diuine volūtati conarenꝰ repugnare? hoc ergo
pcul est a ciuib⁹ ꝛ incolis regni celoꝝ: q̄ ad btitudinem nō
momētaneā ꝛ trāsitoriā: sed stabilem ꝛ ppetuā sunt inuita
Math. xxv. ti dicēte christo: Uenite bñdicti patris mei: possidete para
tum vobis regnū a cōstitutione mūdi. Et sequiꝰ. Ibūt hi
in suppliciū eternū: Iusti aūt in vitā eternā. Eterna autē
hec vita ꝛ btitudo non esset si p pcm̄ ꝛ difformitatē a dei
volūtate interrūpereꝰ. Un̄ sicut dānati nō cōformabūt se
Psal. lxxiij. diuine volūtati: qꝛ ipa volūtas mala ꝛ supba ascēdit semp
vt dicit pphā: ita econuerso bti nō difformāt se diuino bene
placito: sed neq̄ vnq̄ se illi difformabūt: ppter qd idē de
Psalm. lxxxiij. ipsis ait. In secula seculoꝝ laudabūt te. Hinc Aug. li. xiij.
de tri. c. vij. Nullus volet male viuere in illa felicitate: aut
volet aliquid qd deerit: aut deerit qd voluerit. quicquid
amabiꝰ aderit: nec desiderabiꝰ qd nō aderit. Omne qd ibi
erit: bonū erit: ꝛ summ⁹ de⁹ summū bonū erit: atq̄ ad fruē
dum amātib⁹ presto erit. Et sequiꝰ ad ppositum. Et qd est
omnino beatissimū: ita semp fore certū erit. Ecce dicit bea
tus Aug. q̄ certū erit beatis q̄ ab illa btitudine nunq̄ se-
gregabunꝰ: sed felices eternaliter pmanebūt: eapropter
suas volūtates diuine volūtati nō difformabūt: qꝛ hoc si-
ne peccato fieri nō posset. Peccatū aūt in eis locū nō ha-
bet. Un̄ idem dicit in ench. Sicut nūc aīa nostra nō habet
nolle infelicitatē: sic ꝛ nolle iniquitatē semp habitura est
in vita scꝫ beata: ppter qd ꝛ describēs beatitudinē vbi. s.
de tri. li. xiij. c. v. dicit. Beatus est qui habet quicqd vult: ꝛ nihil male vult.
Difformare aūt se diuine volūtati malū est etiā in viatori-
bus: quare in beatis minime reperiꝰ: qꝛ p hoc beatitudine
priuarenꝰ. Si eñ peccatū ante adeptā beatitudinē hoīes
repellit a beatitudine: qꝛ malis dicet saluator. Ibūt hi in
suppliciū eternū: quanto magis si beatus peccaret: a bea
titudine pelleretur? ꝛ ita beatus fieret miser: ꝛ sic beatitu
do nō esset ppetua: qd est cōtra statim allegata. Et idem
Aug. xiij. de tri. c. viij. Nullo mō igitur esse poterit vita ve-
raciter btā: nisi fuerit sempiterna. ¶ N Quoad scdm scꝫ
possibilitatē, Utrū scꝫ beati possint se diuine volūtati dif-
formare? Accipiendo illā ppositionem in sensu diuiso: si-
cut de rigore verboꝝ accipiꝰ: pōt tripliciter intelligi. Pri-
mo vtrū beati ex naturali cōditione sue nature possint pec
care: aut potentiā habeāt ad difformandū se diuine volū-
tati? Scdo vtrū p aliquid sibi inexistens tollaꝰ ab eis posse
peccare: qualiter in igne caliditas tollit potentiā frigefa-
ciendi? Tertio an aliqua causa extrinseca impediat btōs:
ne se difformare possint diuine voluntati. ¶ Quantū ad
primū intellectū, dicendū q̄ cōsiderādo naturas beatoꝝ
scdm se ꝛ naturales potestates, nō videꝰ ipsis deesse poten-
tia ad peccādū. Nulla eñ creatura ex natura ppria est sim-
pliciter impeccabilis: sed quelibet deficere pōt a rectitudi
ne diuine volūtatis. vn̄ Ans. in lib. cur de⁹ homo. Rn̄dēs
discipulo querenti ab eo: cur nō potuit de⁹ facere creaturā
rōnalem impeccabilē? Rn̄det: qꝛ non potuit ipsam facere
deū. Item btūs Aug. cōtra maximū. Cuicūq̄ rōnali crea-
ture prestaꝰ vt peccare nō possit: nō est hoc nature pprie:
sed diuine gratie. Ex quib⁹ cōcludiꝰ beatos ex ppria natu-
ra: nō esse impeccabiles. Et pro illo arguitur a posteriori.
Nā angeli beati ante adeptionē btitudinis fuerūt in via:
siue in statu vie in quo poterant bene ꝛ male agere: quod
ostendit effectus: qm̄ aliqui peccauerūt ꝛ dānati sunt: alij
stando meruerūt beatitudinē: ꝛ cōfirmati sunt. Cum ergo
in vtrisq̄ naturalia manserūt integra: neq̄ substātialiter
fuerūt mutata: igiꝰ quantū est ex parte nature, remansit
in eis potētia ad oē id ad qd prius potētes extiterūt. Et
scdm hoc accipi debet dictū bti Hiero. in trac. de filio pdigo
Solus deus est in quē pcm̄ cadere nō pōt. scilꝫ ppter sue
nature pfectione. ¶ O Quantū ad secūdū intellectū
videꝰ posse cōcedi btōs peccare nō posse. Habent eñ in-
tra actū beatificū ꝛ gratiā: que miseriā culpe secū nō cōpa-
tiunꝰ. Habēt aūt nō sicut nos in hac mortali vita habem⁹
gratiā: a qua frequenter p pcm̄ excidim⁹: ꝛ iterū p penitē-
tiam recuperam⁹: sed habēt inamissibiliter: nec est in eorū
potestate se ab illis nudare. Beatitudo eñ sicut ꝛ gratia
a solo deo est: ita vt btūs btitudinem nō eliciat: sed dūta-
xat eam a deo recipiat: quapropter nō est in sua potestate
vt eam a se remoueat. Quis eñ possibile est beatū cessa-
re ab oī actu quem causat ex sua libertate: nō tamen est
possibile vt destruat qd in se habet p actionem superioris
agentis maxime dei: qui prestantior est in cōseruando suū
effectū: q̄ sit creatura ipm abijciendo. Uerū qꝛ beatitudo
ꝛ gratia accidens est p accidens. i. cōtingenter inexistens
btō: nec btūs has naturaliter sibi determinat: sicut ignis
calorem a quo naturaliter separari non pōt: sed tota inse-
parabilitas est ex beneplacito diuine volūtatis: Idcirco
melius reduciꝰ impeccabilitas beatoꝝ in deū tanq̄ in cau
sam extrinsecam: scdm tertiū intellectū premissum: q̄ in cau
sam formalem scdm intellectū secūdū. Un̄ scdm hoc dicendū
q̄ beati se nō possunt diuine volūtati difformare: quia ita
sunt in bono cōfirmati: q̄ ad malū declinare nō possunt.
Cōsistit aūt hec cōfirmatio in vno positiuo, ꝛ in vno qua-
si priuatiuo seu negatiuo. Positiuū est q̄ de⁹ cōseruat sine
interruptione actū beatificū in btō: qui est maximū bonū
cui⁹ natura intellectualis capax est: ꝛ ideo eā creatura re-
mouere nō pōt. Dei eñ volūtati qs resistit? Negatiuū est: Ro. ix.
qꝛ statuit deus nō velle coagere beato ad actū beatitudi-
ni formaliter vel virtualiter repugnantē: quapropter bea
tus ex virtute sua actiua, nullū talem pōt elicere: quo de-
mereꝰ beatitudinem perdere: qꝛ causalitas dei requiritur
ad pductionem cuiuslibet effectus positiui: qua suspensa
nulla creatura pōt quicq̄ efficere. ¶ P Ex his duobus
simul beati sunt in beatitudine perpetuo cōfirmati: scꝫ ex
eo q̄ deus ppetuo cōseruat in eis actū, scꝫ clare visionis, ꝛ
perfecte fruitionis: in quib⁹ est essentialis beatitudo. Ex
secūdo sunt indefectibiles: qꝛ ppter subtractionem diui-

ne causalitatis habere nō possunt volubiles cogitationes
circa beatitudinem: nec elicere possunt actus beatitudini
qualitercunq̄ cōtrarios: sed nec omittere actū ad quem te-
nentur: actū scꝫ diuine ac fruitiue dilectionis: quo intensis-
sime ꝛ sup oīa diligūt deū: q2 illic cōseruatꝰ a deo: cui repu-
gnat oīs inordinatus actus ꝛ omissio inordinata. Et fm
hoc intelligi pōt dictū beati Aug. s̄. allegatū: scꝫ nō posse
peccare nō cōpetit illis ex natura: sꝫ grā. i. gratiosa dei vo-
luntate. Et ex reuelatione horū duoꝝ beati sunt securi de
sua btitudine: q2 deus reuelauit eis ꝙ vult semꝑ btitudi-
nem in ipsis cōseruare: ꝛ ipsis nō coagere ad actū maliū si-
bi displicentē: ꝛ sic patet intellectꝰ alterius qđ addit Aug.
scꝫ ꝙ btissimū est ita semꝑ fore certū erit: scꝫ ꝑ reuelationē
dei. ¶ Ad argumentū in oppositū: Rñdetꝰ ꝙ in ange-
lis reperta est prauitas ante btificationem eoꝝ dū adhuc
erant viatores. Sed post adeptā beatitudinē nullus ce-
cidit de statu beatitudinis: q2 in ipsa cōfirmati: btitudinē
in ipsis deo ꝑpetuo cōseruante. Et tantum de illo dubio.
¶ Q Sūmando igitꝰ q̄ dicta sunt: deuotus orator hāc
petitionem ꝓferens ita meditationis sue attentionē ver-
bis accōmodet vt dicens: Fiat vo. tua: cū affectu mentis
credat deū: vt abbas ysaac ait: oīa q̄ videntꝰ vel aduersa
vel ꝓspera pro nostris vtilitatibꝰ dispensare. Magisq̄ cū
pro suoꝝ salute ꝛ cōmodis ꝓuidū atq̄ sollicitū: ꝙ nosipos
esse pro nobis. Hoc credens affectuose petat: Fiat vo. tua
sicut in ce. ꝛ in terra. Da pater noster qui es in ce. spm̄ bo-
niꝰ cōsilij: quo misericordes effecti: tuā volūtatem in terris
impleamꝰ ꝓ modulo vie: sicut iplētꝰ in celo ꝓ modulo pr̄ie
auaricia religata. Dona pater noster gratiā tuā: ꝑ quā no-
stra volūtas terrā despiciens esse incipiat deiformis. Hec
enī est volūtas tua. nam volūtas tua salus nostra est: qua
vis omnes hoīes saluos fieri: ꝛ ad veritatis agnitionem
venire. j. Tim. ij. Voluntas tua sanctificatio nostra est: vt
mundati ꝛ sanctificati in terra, illuc introire possimꝰ: quo
nihil coinquinatū poterit introire. Volūtas tua est: vt nō
moriatꝰ peccator: sed cōuertatꝰ ꝛ viuat. Volūtas tua est o
Ezech. xxxiij. pater noster: quā christus vnigenitus tuus de celo in ter-
ra missus ꝛ fecit ꝛ docuit. Hec est humilitas in cōuersatio-
ne: stabilitas in fide: verecūdia in verbis: in factis iusticia
in operibus misericordia: in moribꝰ disciplina. Iniuriā fa-
cere nō nosse: factam tolerare: posse cum fratribꝰ pacē te-
nere: deum toto corde diligere. Amare in illo qđ pater est
timere quod dñs est. Christo nihil omnino preponere: q2
nec nobis ille quicq̄ preposuit: charitati eius inseparabi-
liter adherere: cruci eiꝰ fortiter ac fidenter adsistere. Quā-
do de eius noīe ꝛ honore certamen est: exhibere in sermo-
ne cōstantiā qua cōfitemur: in questione fiduciā qua con-
gredimur: in morte patientiā qua coronamur. Hoc est co-
heredē christi velle esse: hoc est preceptū dei facere: hoc est
voluntatem patris adimplere. Fiat igitur o pater volun-
tas tua: in peccatorum cōuersione, per opus penitentie.
In conuersorum sanctificatione: per munus gratie. In
sanctificatorum saluatione per bonū perseuerantie. In
saluatorum perpetua clarificatione per donum glorie.
Fiat inquam sicut in celo ꝛ in terra: sicut in angelis, sic in
hominibus: sicut in iustis, sic in peccatoribus et auersis.
Sicut in portione superiore mentis: sic in sensualitate car-
nis. Sicut in christo capite qui venit de celis: sic in eccle-
sia eius corpore que peregrinatꝰ in terris. Fiat vt perfecta
conformitate tue sanctissime voluntati consentiamꝰ: qua-
tenus omnia tibi placita approbemus: salutis anteceden-
tia apprehendamus: preceptis, prohibitionibus, cōsilijs
obtemperemus: in omnibus donis ꝛ operibus te benedi-
camus. In permissionibus tuam misericordem patientiā
agnoscamus. Nec aliud velle ꝛ nolle concupiscamus: ni-
si quod te patrem nostrum qui in celis es; nos velle no-
uimus ꝛ nolle. Sicq̄ nos perseuerantes in tua sola bona
semper ꝛ optima voluntate: ꝛ nūc in terris temporaliter:
ꝛ dehinc in celis viuere eternaliter valeamus.

¶ Lectio. lxx.

P Anem nostrū quo-
tidianū da nobis hodie. ¶ Premissis peti-
tionibꝰ quibꝰ ꝓ bonis maximis. s. grā regni
ac ꝓ medijs: scꝫ grā qua ad regnū ꝑuenitur:
deū patrē oramꝰ: sequitꝰ petitio quarta qua ꝓ bonis infi-
mis: bonis scꝫ corporis tꝑalibꝰ ac fortune patrē obsecramꝰ
Et licet ad literā petitio illa de bonis ad corporis sustēta-
tionē ꝑtinentibꝰ: ꝛ ꝑ panē quotidianū intellectis exponatꝰ
nihilominꝰ ꝑ sanctos ꝛ doctores eiꝰ expositio ad ea quibꝰ
nutritꝰ aīa: extenditꝰ fm multiplicē panis mysticā significa- Panis
tionem. Est enī panis naturalis sustētationis: pn̄ie ꝛ labo- multiplex
ris: intelligētie illuminātis: grē viuificātis: eucharistie cō-
fortantis: deuotionis sursum agentis: glorie cōsummātis.
Prius tñ ꝙ de mysticis tractetꝰ: ꝓsequamur ad literā de Ro. xiij.
pane corpꝰ sustentāte. Ubi in primis aduertendū, ꝙ licet
fm apli doctrinā ꝓhibeamur carnis curā agere in deside-
rijs: possumꝰ tñ curā eiꝰ gerere in his q̄ saluti eiꝰ sunt neces-
saria: ꝛ q̄ ad naturalē eiꝰ subsistētiā requiruntꝰ. Pro hisce
obtinēdis docuit nos christꝰ orare ꝛ dicere. Panē nostrū
quoti. da no. ho. Voluit aūt christus nos, q̄ filij sumꝰ dei:
quoꝝ pater celestis ꝓuidētiā gerit specialē: ab eodē patre
quotidianū panē ꝛ victū requirere: vt ipm patrem nostrū
recognosceremꝰ: ꝓfiteremurq̄ nos ipsius ꝓuidentia indi-
gere. Qđ maxime humili prece ostendimꝰ. Nā qui ab alio
petit: in se indigētiā: ꝛ in alio beniuolentiā attestatꝰ. Petē-
do itaq̄ nostrā indigētiā cōfitemur. Sumꝰ enī cōpositi ex
duabꝰ substātijs: corpore scꝫ ꝛ aīa: quarū quelibꝫ iuxta na-
ture sue ꝯditionē, indiget refectiōe, defensiōe, ꝯseruatiōe
varijs q̄ adiutorijs ꝛ sustētamētis: ꝓ quibꝰ habemus deū
iugiter implorare. Petimꝰ aūt ea q̄ ad salutē aīe ꝑtinēt duꝫ
oramꝰ vt in nobis dei nomen sanctificetꝰ: vt nobis regnū
glorie adueniat: vt ꝑ gratiā nostrā volūtatē diuine volū-
tati ꝯformemꝰ. Cōsequēter nūc requirimꝰ iuuamēta quibꝰ
corpus reficiamꝰ dicētes: Panē no. quoti. da no. ho. Noīe
aūt panis oīa intelligēda sunt: quibꝰ humani corporis fra-
gilitas ad sui sanitatē ꝛ cōseruationē indiget: vt sunt con-
ueniens cibus ꝛ potꝰ: vestitꝰ: habitatio ꝛc. vñ Gen. xxviij.
dixit iacob patriarcha. Si dñs dederit mihi panem ad ve-
scendū: ꝛ vestimētū ad induendū: erit mihi dñs in deum.
Ubi ꝑ panē (sicut in plerisq̄ alijs scripture locis) intelligi-
tur victus necessarius ad aīalis vite sustentationē. Et hoc
est qđ dicit bea. Aug. ad probā. Dicentes Panē no. quoti.
da no. hodie. sufficientiā vite illā noīe panis significamꝰ.
¶ B Fecit aūt dñs mentionē de solo pane ꝛ nō docuit
nos expresse petere carnes, pisces, vinū ꝛc. cum tñ hoīes
his indigeant pro cōpetenti ac salubri sua sustentatione:
vt ex mō loquēdi nobis insinuaret: vt quātū cōmode pos-
sumus paucis cōtenti simꝰ: ꝛ cōibꝰ ad victū necessarijs. vñ
dicit Chrys. Christus solū panē petendū docuit: vt habē-
tes alimenta: ꝛ quibꝰ tegamur: his cōtenti simus: innuēs
ꝙ solū petere habeamꝰ necessaria nō delicata nec sup̄flua
Ideo postulanda sunt nobis necessaria vite: nō ciboꝝ di-
uersitates ꝛ vina odorifera ꝛ cetera que delectant guttur
onerant ventrem: ꝛ mentem ꝑturbant: sed panis qui pōt
subām corporis sustentare. Vñ ꝛ sapiētissimꝰ salomon nō
pro superfluis: sed pro necessarijs orauit ad dñm dicens:
Mendicitatem ꝛ diuitias ne dederis mihi: sed tñ tribue
victui meo necessaria: ne forte saciatus illiciar ad negan-
dū ꝛ dicā: quis est dñs: aut egestate cōpulsus, furer ꝛ pie-
rem nomen dei mei. Prouer. xxx. Que aūt sunt necessaria
vite: exprimitur Eccli. xxix. Initiū vite hoīs aqua ꝛ panis
ꝛ vestimentū: ꝛ domus protegens turpitudinem. Idem
xxix. ¶ C Sūpsit aūt ex hac particula quorundā error
occasionem dicentiū: ꝙ fideles solum licite possunt pete-
re a dño ea que ad victum tenuissimū spectant panē scꝫ et
aquā: ꝙq̄ peccēt omnes qui se lautius ꝛ largius reficiūt,
q̄ victu tenuissimo: quo natura ne deficiat valeat sustēta-
ri. Sed huius erroris falsitas patet ꝑ apl̄m. j. ad Tim. iiij.
vbi contra quosdā erroneos doctores loquens dicit. Tā-

les prohibent nubere: quasi scꝫ malū sit: ⁊ precipiūt absti-
nere a cibis quos deus creauit ad ꝑcipiendū cū gratiaruꝫ
actione fidelibus: ⁊ his qui cognouerūt veritatem: q: ois
creatura dei bona est: ⁊ nihil reijciendū qḋ cum gratiarū
actione ꝑcipit. tanq̄ ꝓhibitū a cerimonijs ve. le. q̄ñ ceri-
monie ille cessauerūt: qḋ tamen sic docentes astruxerant.
Aut tanq̄ a deo tenebrarū creatū: aut legali obseruantia
cōe ⁊ inmūdū. Preterea christus apl'is quos docuit hāc
orationem: dū eos mitteret ad predicandū hoibus fidem
Luc. x. nō precepit comedere solū panem ⁊ bibere aquā. Sed in
quācūq; domū intraueritis ait: in eadem manete edētes
⁊ bibentes q̄ apud eos sunt. Nō est tñ verisimile quin se-
pius recepti sint ab his qui etiā lautos cibos preparaue-
Joh. ij. rūt. Preterea christus in cōuiuio nuptiali quo aquā cōuer-
tit in vinū: nec ipse tunc aquā bibisse legit: ⁊ alijs vinū mi-
Joh. vj. nistrasse. Jtem cū ipse dñs magnā multitudineꝫ refecit in
deserto: nō solū panem: sed ⁊ pisces multiplicauit. Et dñs
ipse q̄q̄ homo fuerit sobrius ac tēperatissim⁹ in nullo vir-
tutis mediū excedēs: tamen sic cū hoibus ⁊ vsitatis cibis
Mat. xj. vescebat: vt quidā phariseoꝝ polluto ore ipsum vorato-
rē carniū ⁊ potatoreꝫ vini appellauerint. Preterea christus
in euāgelio cōtra phariseos: q̄ cibos discernebant: ⁊ circa
ipsos cerimonias obseruabāt diuersas dicit. Audite ⁊ in-
telligite: nō qḋ intrat in os/coinquinat hoiem: sed qḋ pce-
Mat. xv. dit ex ore/hoc coinquinat hoiem: sequit. Omne qḋ intrat
in os ⁊ in ventrē vadit: ⁊ in secessum emittit: nō coinqui-
nat hoiem: que vo de ore pcedūt: de corde exeūt: ea sunt q̄
Gen. ix. coinquināt hoiem. Ad idem facit qḋ dixit dñs ad noe post
diluuiū: Oēs pisces maris manui vestre traditi sunt: ⁊ oē
qḋ mouet ⁊ viuit erit vobis in cibū. Quasi olera virentia
tradidi vobis oia: excepto q̄ carnem cū sanguine nō com-
ederis. Ex quib⁹ satis videt q̄ licitū est hoib⁹ alijs cibis q̄
aqua ⁊ pane siue tenuissimo victu vti: ex cōcessiōe beniuo-
lentie dei exēplo christi ⁊ aplo͛. Quapropter pro his pos-
sum⁹ licite orare. ❡ D Sed quid de tot salsamētis ac ci-
boꝝ varietatib⁹: exquisitissima cocoꝝ arte: aromaticis spe-
ciebus cōditis ⁊ multiplicatis: quib⁹ plurimi vtunt: Nun-
quid orantes: Panem no. quoti. da no. possunt hanc peti-
tionem referre ad hoꝝ ferculoꝝ multiplicū donationeꝫ:
❡ Rñdetur q̄ cibi preparati delicate ꝫm medicine aut
cocoꝝ artem/de se mali non sunt: sed res indifferentes ad
bonū ⁊ ad malū. Dicunt aūt boni ⁊ mali occasionaliter: ex
ipsoꝝ bono ⁊ malo vsu: qui ex ordinato aut peruerso hois
appetitu cibū sumentis pcedit. Vñ btūs Greg. iij. moral.
Nō cibus: sed appetitus est in vitio. Vñ lautiores cibos
quandoq; sine culpa sumim⁹: ⁊ abiectiores nō sine reatu
cōscientie degustam⁹. ⁊ exemplificat. Esau primatū ꝑ len-
ticulam ꝑdidit: ⁊ helias in eremo virtutem corporis car-
nem edendo seruauit. Vñ ⁊ antiquus hostis primum sibi
hoiem: nō carne/sed pomo subdidit: ⁊ secundū nō carne/
sed pane tentauit. ❡ Ex quo apparet: q̄ nec cibus cōis ⁊
grossus de se bon⁹ est: quin aliq̄s ipso possit abuti. Vñ pꝫ
q̄ cibi ⁊ pot⁹ delicati ⁊ cetere res tꝑales tales sunt/qua-
lis est anim⁹ vtentis. Vt si q̄s vtatur cibo ⁊ potu delicato
bono fine: tēperata sobrietate: ⁊ recta intētione: vt sanior
viuacior/ac robustior ad officiū suū exercēdū reddat: aut
cū gratiarū actione: q: cibi tales dati ⁊ cōcessi sunt huma-
no vsui: boni censent. Si vo q̄s grossiorib⁹ vtitur ex cupi-
ditate inanis glie: vt appareat sanctior: aut temperantior
aut vt ventris ingluuiē expleat: cibus grossus malus iu-
lib. de do- dicatur. Et hoc est qḋ dicit btūs Aug. Fieri pōt vt sine ali-
ctrina chri- quus vitio turpitudinis ⁊ voracitatis preciosissimo cibo
stiana. vtatur sapiens. Jnsipiens aūt fedissima gule flamma in
vilissimū cibū inardescat. ❡ E Verū pro particulariori
responsione sunt tria attendenda. Primū cōditio vtētis.
Vtrū scꝫ sit ꝑsona in dignitate cōstituta vel plebeia: igno-
bilis vel generosa: secularis aut religiosa: docta vel rusti-
ca: tenera aut robusta: sana aut infirma. Nos eñ nō simi-
libus cibis decet refici: sed alijs ⁊ alijs iuxta statuū condi-
tionū ⁊ officioꝝ atq; exercitioꝝ diuersitatem. Grossiorib⁹

siq̄dē indigent corporalib⁹ insudantes laborib⁹: melior ib⁹
vacātes studio aut exercitio rōnis. Sic nobiles presiden-
tes/diuites/infirmi/subtiliorib⁹ cibis indigēt. Meliores
siquidem cibi ⁊ potus sanguinem vt cōiter generant me-
liorem. Et ipso nāq; subtiliores spūs vitales sensitiui ge-
nerant: qui multū faciūt ad acumen ingenij ⁊ intelligibi-
lis iudicij: ad viuacitatem sensuū: que presidentib⁹ ac do-
centib⁹ multū fore vtilia iudicant. Quia deniq; tales plu-
ribus solicitudinib⁹ fatigant: spūalib⁹ marcescūt laborib⁹:
poterūt pre ceteris indulgentius cibis: ⁊ talib⁹ que ad cor-
poris sanitatem cōferunt: licentius vti. Etiā alio respectu
nobiles potentes ⁊ prelati magnificentiā facere possunt
sup alios: vt in ipsis dignitas coronet: potentia nō ledat:
⁊ reuerentia debita tribuat: que crebro his subtrahuntur
dum que ad exteriorē apparatū attinent/ab eisdem omit-
tuntur: que plus in experientia q̄ in codicib⁹ addiscuntur.
Hinc ⁊ btūs Aug. disponit in regula: vt aliter tractet deli-
catus ex mūdo ꝯfluens: aliter grossus ⁊ plebeius ante in-
troitū in paupertate degens. Et hui⁹ dicti rōnabilitas tra-
hi videt ex factis in primitiua ecclesia: vbi q̄uis fidelib⁹
oia erant cōia: tamen distribuebant singulis put vnicuiq;
opus erat. iuxta videlꝫ fideliū statū ⁊ cōditionem. Simi-
liter de infirmis qui delicatius nutriri debent: vt manife-
ste patrū regule docēt. De teneris ⁊ delicate nutritis scri-
bit btūs Aug. in de verbis dñi. Vtant diuites cōsuetudi-
ne infirmitatis sue: ⁊ doleant se aliter nō posse. Nō extolli-
tur paup de mendicitate: tu quare extolleris de infirmita-
te: Vtere cibis electis ⁊ preciosis sicut cōsueuisti: q: aliter
nō potes: q: si cōsuetudinem mutas: egrotas. Cōceditur
tibi vti necessarijs: da pauperib⁹ supflua: vtere preciosis:
da pauperib⁹ vilia. Sic igitur diuersa vtentiū cōditio ma-
gnā facit differētiā in cibis ⁊ potibus cōibus ⁊ delicatis.
❡ F Secundū considerandū est cōsuetudo regionū ⁊
mos cōuiuentiū. Habet quidē regio vna cibos delicatio-
res q̄ alia/etiam quantū ad substantiā edibiliū: habet et
mos hoim certarū terrarū cibos delicatius ⁊ exquisitius
q̄ alioꝝ preparare: cui cōsuetudini licite pōt quis se cōfor-
mare edendo ⁊ potando: absq; hoc q̄ mediū excedat virtu-
tis. Vñ dicit btūs Aug. Quid loco tꝑi ⁊ ꝑsonis cōueniat (in doct. christia.)
diligenter attendendū: ne timere flagitia vbi nō sunt de-
prehendamur: qui parcius cibo vtit q̄ mos habeat quib⁹
cōuiuit: aut intemperans est aut supstitiosus. Et qḋ min⁹
videt de bene olentib⁹ siue odoriferis bonisq; odorib⁹: q̄
licite quis vti his possit q̄ cibis delicatis: asserit idem de
se loquens. De illecebra inquit odoris non nimis satago:
dum desunt nō requiro: dū adsunt nō renuo: paratus suꝫ
carere eis. Et quid mirū si iuxta cōsuetudines regionū/⁊
hoim mores/liceat queꝫ lautius ⁊ delicatius refici q̄ suus
mos habeat: cum cōsuetudo patrie ⁊ hoim ritus alieni li-
centiā tribuat comedendi: vbi alias sibi fuerat ieiunandū
⁊ a cibis simpliciter abstinendū: Sic respōdet btūs Amb.
btō Aug. querenti: an sibi ⁊ matri cū mediolani existerent
ieiunandū foret sabbato/iuxta morē sue ciuitatis. an eccle-
sie mediolaneñ. more prandendū: Quid aliud ait Amb.
huic dicere possum: q̄ qḋ ipse facio: Et subdit. Quādo hic
sum tunc nō ieiuno sabbato: q̄ñ rome sum ieiuno. Et am-
plius eos instruens subdit. Ad quācūq; ecclesiā veneritis
eius morem seruate si pati scandalū nō vultis aut facere.
Hec Augu. in epistola de ieiuno sabbati. ❡ G Tertiū
est intentio vtentiū: quo scꝫ fine cibos exquisite sibi prepa-
rent. Vtrum propter iactantiā aut inanem gloriam: vt li-
berales predicentur: aut inordinatos in se motus excitēt:
vt potentes sint in malo: ⁊ ita nemini licet vti delicatis ci-
bis. Sed neq; sic licet vti cōmunib⁹ ad finem inordinatū.
Nam ois actus etiam de genere bonus ordinatus in finē
culpabilem ⁊ malū: culpabilis est ⁊ malus: q: a fine iustū
est singula denominari. Et in moralibus circūstantia fi-
nis est potissima: penes quā attenditur actus bonitas ma-
liciave. Aut huiusmodi delicata ciboꝝ preparatio fit in-
tentione delectationis gustū consequentis in ciborum et

potuum sumptione. Et tunc aut fit intra limites legis chri
stiane: puta q: sic delectari querens nullū preceptū violat
vere vel interpretatiue/parat⁹ omittere si de⁹ vel eccl'ia sic
delectari ꝓhiberet: ⁊ tunc aut nullum aut leue peccatū est
aut veniale: qđ aqua bñdicta abluit. Aut fit hmōi delica/
ta preparatio citra legem: puta q: ex tanta libidine querit
delectari in cibo ⁊ potu: vt postponat deū: nō curādo vtrū
ex hoc impediat in operationib⁹ spūalib⁹: ⁊ an ꝑ hoc p:e/
ceptū dei vel eccl'ie transgrediat. Nec₃ paratus est cessare
si ꝓhiberet: tūc nō est sine malicia ⁊ mortali pctō: si oia hec
adsunt. Huius sile ponit in delectatione actus cōiugalis:
que si querit intra leges matrimoniū: nullum aut veniale
est pctm̄. Si aūt citra siue extra limites cōiugij: parat⁹ hoc
idem facere si cōiunx nō esset: peccatū est mortale. Qui er/
go sic querūt cibos delicatos: sunt hi quorū deus vēter est
qui in preparandis cibis (vt Hugo ait in de claustro aie)
studiū adhibent: infinita decoctionū frixurarū ⁊ cōdimen
torū genera excogitantes: mō mollia: mō dura: mō calida
mō frigida: mō elixa: mō assa: mō pipere: mō allijs: mō sa/
le cōdita: ſm cōsuetudinem pregnantiū mulierū desiderā
tes. Horū etiā palatū ꝑ ferculorū multiplicationem ⁊ va/
riam preparationem seducit: qm̄ varietas fastidiū tollit: ⁊
cū iam stomachus crebris tactib⁹ repletū se indicat: non/
dum tamen curiositas satiat. ¶ Est ⁊ alia intētio/qua qs
cibū ⁊ potū delicatū querit: dum quis nō in eis finem sta/
tuit: querēs dūtaxat delectari: sed assumit ipsos tanq̄ ad/
minicula/quib⁹ ducit in finem altiorem ⁊ meliorē₃ vt in se
vires excitet: quaten⁹ in se corporis valitudo conseruet: ⁊
sensuū ꝓportionata viuacitas ad exercitiū spūaliū operū
aie: vt aptior inueniat in his q̄ ad salutem cōferunt: siue il
lud sit studiū literarū: siue modulatio psalmorū: siue medi
tatio diuinorū: aut instructio fideliū: siue qđcūq₃ aliud ha/
bens ordinem ad salutem. Ad hunc quippe finem nō mo/
do licet vti cibis subtilioribus: sed sepe meritoriū est: dū ta/
men modus seruet in quanto pariter ⁊ in quali: ſm exigē/
tiā ꝑsone/tpis/⁊ laborū ei incūbentiū ex officio aut ꝓpria
deuotione. ¶ H Et oia sic corporis nutrimenta necessa
ria ⁊ accōmoda panis noie sunt intelligenda in petitione
dñice orationis. Et licet panis ⁊ cibus tenuis sustentatio/
ni vite sufficiant: qm̄ modicis cōtenta est natura vt in esse
saluet: q: tamen refectio lautior quatenus valet ſm predi
cta ad sensuū integritatem: ⁊ eam corporis valitudinem
que subseruire pōt spūi: licite a nobis peti pōt: ꝓpter qđ
vbi nos dicim⁹ Pane no. quoti. vt Lucas scribit: Matth.
dixit Panem nostrū supsubstantialem. Est em̄ panis sub/
stātialis: est panis supsubstātialis: ⁊ est panis supflu⁹. Pa
nis substātialis est victus tenuis sufficiens ad corporalis
vite sustentaionem vt nō deficiat tm̄. Qui ideo substātia/
lis dicit: q: ad substantie cōseruationem necessarius est et
requirit. Panis supsubstantialis est quo corporalis vita
cōseruat/cū bona corporis mēbrorū ⁊ viriū valitudine: que
sufficit ad opationū ꝑsone incūbentiū ordinatā executio/
nem. Panis supfluus est qui preter predicta voluptates
multiplicat: ⁊ sensuales delectationes parit: q̄ nō ad finē
hois que est aie salus ꝓmouet: magis aūt impedit. Pro
primis duob⁹ panib⁹: hoc est substantiali ⁊ supsubstantiali
petimus. Pro tertio nullaten⁹ licite orare possum⁹. Ita tm̄
panem nobis dari petam⁹ a dño: vt in eis finem nō pona/
mus: sed ea petere debem⁹ tanq̄ quedā adminicula: quib⁹
ad finem qui est btitudo aie adiuuemur. Cū em̄ vita nr̄a
tpalis: ad acquirendū eternā ordinata est: intantū hui⁹ vi/
te nobis querenda sunt necessaria: inquantū ad hūc finē₃
cōferūt ⁊ cōducunt. Hinc btūs Aug. ad probā: Sufficien/
tiā vite nō indecenter vult quicūq₃ eā vult ⁊ nō amplius:
que nō appetit ꝓpter semetipsam: sed ꝓpter salutem cor/
poris: ⁊ ꝓpter cōgruentem habitū ꝑsone hois: vt nō sit in/
conueniens cū quibus viuendū est. Illa ergo cū habent/
teneant: cum nō habent/orandū est vt habeant. De hoc
etiā Alexan. par. iiij. q. xxxvij. ait. Panis corporalis nō est
petendus: vt illud qđ principaliter intendit obtineri ora/
tione ista: sed vt adminiculū illi quod principaliter postu/
latur. Petitur em̄ panis materialis ad sustentandum cor
pus: ne succūbat in exercitio opationū iusticie: sed coope/
retur spiritui: vt assequatur quod intēdit. vnde petitur vt
adiectum: non vt principaliter intentum. Hinc glo. Luce
xj. Quia etsi panis materialis hic petatur: non petitur vt
primo ⁊ principaliter intentum ⁊ petendum: sed vt adie/
ctum ⁊ posterius intentum. J

Nostrum.

Nostrū dicim⁹ ⁊ non meū: vt nemo
sibi tpalia pro sua dūtaxat vtilitate
appropriet: sed ea q̄ a deo ꝑcipim⁹ alijs prout indigētia ⁊
necessitas expostulat: impertiamur. vñ dicit Chrys. Oia q̄
nobis orantib⁹ dñs dat: siue militantib⁹: non nobis solum
dat: sed ⁊ alijs ꝑ nos: vt de eo qđ ꝑcipim⁹ a deo: partem im
potentibus faciam⁹. Ite₃ sicut natura cibum ꝑ stomachū
assumptū cōmunicat oibus membris: sic ⁊ nos qui multa
membra sum⁹ vnius corporis mystici: debem⁹ petere hunc
panem: nō solū pro nobis petētib⁹: sed pro oibus nobiscū
participantib⁹. Scđo dicim⁹ nostrū: vt nemo aliena bona
sibi vt sua vsurpet. de quo Chrys. Qui de iusticia panē ac/
quisitū manducat: suū panem manducat. qui aūt cū pctō/
alienū. ſm hoc igit petim⁹ panem nostrū. i. panem siue vi/
ctum cū iusticia acquirere: ⁊ nō cū peccato ⁊ iniusticia pa/
nem cuiuscūq₃ vsurpare. Tertio dicit nostrū: nō tuū: q̄uis
panis illius sit qui daturus est eū: q: etsi dei est dñio ⁊ pro/
prietate: tamen noster est ex ei⁹ munere. Item noster refe/
ctione ⁊ causalitate. Nostrā em̄ indigentiā cōmemoram⁹
vt humiliemur. Nos quoq₃ sumus ꝓpter quos panis ille:
nedū corporalis: sed ⁊ sacramentalis ⁊ spūalis ac doctri/
nalis parat⁹ est: ac ministrat sub rōne panis. hoc est in quā/
tum est reparatiu⁹ indigentie. Lic₃ ergo dei sit ꝓprietate:
noster est vtilitate ac finis causalitate. Sic ergo oram⁹ deū
vt nobis de sua benignitate panem tribuat: qui noster sit
ex eius panis sc₃ acceptione: vtilitate: ⁊ refectione. i. ad no
strā vtilitatem ⁊ refectionem. vt vult Alexā. de ales. Dicit
⁊ nostrū quarto: vt nemo ꝓ se solo: sed etiā pro alijs oret.
Unde btūs Cypria. lib. de oratione dñica: non longe post
principiū. Ante oia inquit/pacis doctor: vnitatis magister
singillatim noluit ⁊ priuatim precem fieri: vt quis cū pre/
catur: pro se tm̄ precetur. Non dicimus pater meus qui in
celis es. Nec panem meum da mihi hodie: nec dimitti sibi
tm̄ vnusquisq₃ delicta postulat. Aut vt in tentationem nō
inducatur: atq₃ a malo liberetur ꝓ se solo rogat. publica
est nobis ⁊ cōmunis oratio. Et quādo oram⁹ nō pro vno:
sed pro populo toto oramus: quia totus populus vnū su/
mus. Deus pacis/⁊ concordie magister/qui docuit vnita/
tem: sic orare vnū pro oibus voluit: quo modo in vno oēs
ipse portauit. Hec ille. Sequitur. L:

Quotidianū.

Loco huius nois quotidia
nū: qđ Lu. ponit. c. xj. Mat
theus posuit supsubstantialem. Sed cum eccl'ia in orone
dñica in oibus alijs sequit verba matth. euāgelistę: cur in
hoc verbo mutauit nomē supsubstantiale in quotidianū?
Rñdet hic Alex. primo ꝓpter hoc q: q̄d sit supsubstantia/
le pauci intelligūt: q̄d quotidianū a multis capit. Cū aūt
Matth. orationē dñicā scripsit vt ꝑfectis cōueniebat. Lu
cas vt ꝑfectis ⁊ imꝑfectis. Ideo vt oēs capere possent ora
tionem dñicam: q̄ ab oibus dici debet: eccl'ia decreuit loco
supsubstātiale poni debere quotidianū. Scđo q: genera/
lius exprimunt petenda ꝑ nomen quotidianū: q̄ ꝑ nomē
supsubstantiale. Nā accipiēdo ꝓprijssime supsubstantiale
importat panē sacramētalē/sc₃ christū. Nā ille vere ⁊ pro/
prie sup oēs substantias est: qui qm̄ panis noster esse di/
gnatus est: ꝓprie dicit panis supsubstantialis. Quotidia
nū vo cōtinet ⁊ panem quotidie sumendū: siue sit corpo/
ralis: siue spūalis: siue doctrinalis: siue sacramētalis. Ue/
rūtamen pro eodē accipit supsubstantialē et quotidianū:
⁊ idem sunt. Uñ Dam. Panem nostrū supsubstantialem
da nobis hodie: hoc est panem nostrū quotidianū. Simi/
liter Matth. vj. glo. supsubstantialem vel quotidianum.

Exponit͂ aũt supsubale dupl͠r. Uno mõ vt sunt due dictio-
nes. Alio vt est vnica. Primo mõ ꝓprie de xp̃o exponit͂ vt
dictũ est. Supsubstantialẽ .i. christũ qui sup oẽs subas est.
Scḋo mõ tã de christo q̃ de pane materiali: vt sit sensus.
Panẽ nostrũ supsubstãtialẽ da no. ho. idest petim⁹ vt sup
panẽ nostre sustẽtationi necessariũ: des nobis ⁊ panem sa-
cramentalẽ: ⁊ victũ necessariũ additũ ad substãtie susten-
tationẽ. hoc est. Da nobis vtrũq; panem: mẽtis ⁊ corporis
Quõ aũt panis supsubstantialis differat a pane substan-
tiali ⁊ pane supfluo. statim .s. dictũ est. Oramus aũt ꝑ pa-
ne quotidiano ſm ecclesie ordinationẽ .i. pro pane quoti-
die nobis necessario. Hunc aũt panem quotidianũ docet
nos petere christ⁹ ſm Chrys. vt luxuriosos cibos cõpesce-
ret. Ut disceremus manducare quantũ naturalis ratio exi-
git: nõ quantũ carnalis lascivia impellit. Si eñ tu pro la-
scivia in vno cõuiuio tantũ expendis: quãtũ sufficere põt:
verbi grã centũ hoĩbus moderate viuentib⁹: aut tibiipsi
centũ dieb⁹ disciplinate viuenti: iam quotidianũ cibũ non
manducas: sed multoꝝ dierũ. Neq; tñ sic mandauit deus
orare panẽ quotidianũ nobis donari quasi illicitũ iudica-
uerit hoĩez christianũ plus habere q̃ panem quotidianũ.
Oram⁹ ⁊ scḋo nobis dari pa. quoti. ex christi istituto: vt sic
doceremur solicitudinem de tp̃alib⁹ abijcere: qm̃ hec dum
mentem imbuerit: de spũalib⁹ ⁊ diuinis vix cogitare ꝑmit-
Mat. vj tit. Hanc vt a cordib⁹ suoꝝ dñs discipuloꝝ auelleret: nolite
dixit esse soliciti in crastinum. Et hic nos orare docuit: et
petere panem quotidianũ. Sed ↄtra hoc arguit be. Aug.
in de ser. dñi in mõte di. Cur oram⁹ pro his adipiscendis q̄
huic vite sunt necessaria: veluti est victus ⁊ vestimentũ: cũ
ipse dñs dicit: Nolite soliciti esse q̄d manducetis vel quid
induamini? An põt quisq̃ de ea re nõ solicitus esse: ꝑ qua
adipiscenda cũ tanta attentione animi oratio dirigenda
sit: vt ad hoc totũ illud referat͂ qḋ de claudẽdis cubiculis
dictũ est? Per hoc innuit Aug. q̃ si panis petit͂ in oratione
dñica/ cũ solicitudine petit͂: q: tanta diligentia (de qua dr̃
Mat. vj Cũ oraueris intra in cubiculũ tuũ ⁊c.) nõ põt esse sine so-
licitudine. Item sup illud: Querite primũ regnuz dei ⁊c.
Et hec oia adijcient͂ vobis. hec oia vtenda invia. Nõ inq̄t
Aug. querite primũ regnũ dei: deinde ista querite: sed hec
oia inquit apponent͂ vobis: scilz etiã nõ querentib⁹. Quõ
aũt recte dicat͂ nõ querere aliquis: qḋ vt accipiat intentis-
sime deũ deprecat͂: nescio vtrũ inueniri queat. Per hoc vi-
detur velle Aug. q̃ panis corporalis: vel aliud tp̃ale non
sit petendũ in oratione dñica. ℂ L Ad illa dicendũ: q̃
in verbis allegatis solicitudinem prohibentib⁹: nõ prohi-
betur ois solicitudo: sed solicitudo immoderata. Nam q̃
moderata solicitudo concedat͂: innuit͂ in hoc q̃ nõ docuit
nos dñs orare: panem nostrũ hodiernũ da nobis hodie.
quasi sua esset intentio vt peteremus panem vnius diei so-
lum in omni solicitudine ꝓuisiua pro futuro: sed vt petere-
mus panem multoꝝ dierũ sibi inuicem succedentiũ q̄ suc-
cessio dicit͂ quotidianũ. Nõ ergo prohibet͂ moderata ⁊ op-
portuna curatio ⁊ cogitatio de crastino: sicut aliqui erran-
tes docuerũt: sed immoderata. Est aũt solicitudo imode-
rata tripliciter. Quia vel est supflua: anxia: finalis querẽ-
di causa. Supflua est/ que impedit animũ a spiritualibus
querendis. vnde ⁊ Beda sup verbo allegato. Solicitudi-
nem illã amputandã docuit: ob quã spũalia negligunt͂ et
postponunt͂. Item supflua est solicitudo/ que est in multa
futura tp̃a: quasi semp victuri essemus: ⁊ locũ manentem
hic haberem⁹: ⁊ nõ magis futurũ inquirere deberem⁹. De
quo btũs Cypria. Qui christi cepit eẽ discipulus: ſm vocẽ
magistri sui renũcians oĩbus/ diurnũ cibum debet petere:
nec in longũ desideria petitionis sue extendere. Et sequit͂
Quia contrariũ sibi fit ⁊ repugnans vt queram⁹ in seculo
diu viuere: qui petim⁹ regnuz dei velociter aduenire. Un-
de ⁊ diuitem stultũ seculares copias cogitantem ⁊ se exu-
berantiũ fructuum largitate iactantem: redarguit dñs di-
cens: Stulte hac nocte expostulat͂ aĩa tua: que ergo para-
sti cuius erunt? Letabat͂ stultus in fructibus/ nocte mori-
turus: ⁊ cui vita iam deerat: victus abũdantiã cogitabat.
Solicitudo anxia est que diffidentiaz habet de largitate
diuine prouisionis. Hec est in auaris diuitib⁹: qui semp ti-
ment deficere: ideo nõ cessant cum cordis anxietate ⁊ par-
ta tueri: ⁊ supfluas ꝓuisiões facere: ac diuitias diuitijs cu-
mulare in preiudiciũ pauperũ: ⁊ crebro in proprie salutis
detrimentũ: quasi deo nõ esset cura de suis. Cõtra quoꝝ
diffidentiam dicit btũs Cypria. Neq; deesse quotidian⁹ ci-
bus põt iusto: cũ scriptũ sit. Nõ occidit (al's affliget) dñs Prouer
fame animã iusti. Et iterũ. Junior fui ⁊ senui: ⁊ nõ vidi iu- bioꝝ. x.
stũ derelictũ: nec semen eius querens panem. Item cum ps̄. xxxvj
dñs ꝑmittat ⁊ dicat. Nolite cogitare dicẽtes: quid edem⁹ Mat. vj
aut quid bibem⁹ aut quo vestiemur? Hec eñ natiões que-
runt. Scit aũt pater vester q: his oĩbus indigetis. Queri-
te primũ regnũ ⁊ iusticiam dei ⁊ hec oia apponent͂ vobis
Querentibus regnũ ⁊ iusticiam dei oia ꝓmittit apponi.
Nam cum sint dei omnia: habenti dñm nihil deerit: si deo
ipse nõ desit. Sic daniell in leonũ lacu iussu regis incluso: Daniel.
prandiũ diuinitus procurat͂: ⁊ inter feras esuriẽtes ⁊ par- vltimo.
centes homo dei pascitur. Sic helias in fuga ⁊ solitudine iij. Reg.
coruis ministrantibus: ⁊ volucribus sibi cibũ apportanti- xvij.
bus in ꝑsecutione nutritur. Et exclamãs addit. O huma-
ne malicie detestanda crudelitas. Fere parcunt: aues pa-
scunt: hoĩes insidiant͂ ⁊ seuiũt. Hec Cyprian⁹. Simile de
sancto paulo primo eremita btũs hieronymus in eius vi-
ta testatur. Et huiuscemodi plurima in ꝓbatissimis legun-
tur historijs. Solicitudo principalis q̄ est rei alicui⁹ vt cau-
se finalis: hec est q̄ habet͂ de aliquo tanq̃ principaliter in-
tento: propter qḋ alia intendunt͂: ⁊ ipm̃ tanq̃ finis inten-
ditur: in quo adepto is q̄ intendit quietat͂. nec id in aliud
magis cõcupiscendũ ordinat͂: quã habẽt de cibo ⁊ tp̃alib⁹
hoĩes voluptuosi: ⁊ pecudũ vitã eligentes: vt dicit phs. j.
Ethi. c. iij. Similes sardanapalo assyrioꝝ regi: qui vitam
egit in voluptatib⁹ ⁊ sensualib⁹ delectationib⁹ presentib⁹:
nõ querens aliũ finem: similiter bestijs. ℂ M Hanc igi-
tur triplicem malam solicitudinem ⁊ curã de crastino dñs
a suis fidelib⁹ hic excludere voluit: cũ nos quotidianũ pa-
nem petere docuit. Nõ solicitudinem ordinate ꝓuidentie.
Siquidẽ licitũ est fidelib⁹ curã pro futuris cuꝫ ꝓuidentia
gerere: vt tp̃e abũdantie rerũ ꝓuisionẽ in ipsis faciant pro
alio tp̃e: ne ob defectũ eorũdem: defectũ vite necessarioꝝ
patiant͂. Sic ioseph ꝓuisor egypti laudabiliter fecisse legi-
tur Geñ. xli. dum in annis fertilib⁹ fructus ad corporalis
vite sustentationẽ necessarios industriose cõseruauit: quo
ppl̃m egypti a superuentura ⁊ dira famis necessitate: q̃ pre-
mebat ceteros: preseruauit. Neq; hec superflua solicitudo
dicenda est: sed industria ⁊ prudentia ꝓuisiua. Hoc eñ est
de rõne animalis rõnalis: qḋ naturaliter arte ⁊ ꝓuidẽtia
viuere debet. Unde Seneca in libello de quatuor virtuti-
bus. Si prudens esse cupis inquit/ in futurũ ꝓspectũ intẽ-
de: ⁊ que possunt cõtingere aĩo tuo prepone. Et btũs Au-
gu. in sermone dñi in monte. Cũ viderim⁹ aliquem seruũ
dei ꝓuidere: ne hui⁹ vite necessaria sibi desint: aut his qui-
bus cura sibi cõmissa est: vehementer cauendũ est/ vt non
iudicem⁹ eũ de crastino solicitũ esse. Nam ⁊ ipse dñs pro-
pter exemplũ ne quis postea scandalum pateret͂: cum ali-
quez seruũ dei aduerteret ista necessaria ꝓcurare: loculos
habere dignatus est. Et in actib⁹ aploꝝ scriptũ est, ea que Act. xj.
ad victũ sunt necessaria ꝓcurata esse in futurũ ꝓpter imi-
nentem famẽ. Hinc prudentissim⁹ salomon hui⁹ prouisiue
prudentie detestans in hoĩb⁹ defectũ: remittit pigros cõ-
tra humani status cõditionem improuidos ad aĩalia irra-
tionalia: vt discant ab eis prudentiã ⁊ rõnalem industriã
de crastino ꝓuide cogitare. Ait eñ Prouerb. vj. Uade ad
formicã o piger: ⁊ ↄsidera vias ei⁹ ⁊ disce sapientiã: Que
cũ nõ habeat ducẽ: nec preceptorez: nec principem: parat
in estate cibũ sibi: ⁊ cõgregat in messe qḋ comedat in hye-
me. Et ꝑ hoc patet q̄ solicitudo sit christiano prohibita:
que concessa. ℂ Sed hic instat Chryso. Uidentur hec ver-
ba sonare prima facie: vt qui dicunt: Panem nostrũ quoti

dianū da no. ho. q̄ñ nihil habeant in crastinū: aut post cra
stinum. Vō ñ habēt pparatum in crastinuʒ: aut in quinqʒ
aut decē dies: quomō pñt dicere: Panē nostrū q̄tidianum
da nobis hodie: Illud nāqʒ petit qð nō habet. Vō iā pos
sidet vt q̄d adhuc requirit. Vō ñ ita est: oratio aut paucis
aut nullis conuenire pōt. Quis em̄ ita fidelis: vt cū possit
amplius habere: tm̄ amplius sibi nō seruat q̄ panē quotidia
num? Quotidianos victus fortaē petere solis conueniebat
apl̄is: q̄ docēdi gr̄a p singulas ciuitates oī tēpore vagabā
tur: et ipsa vagatio amplius q̄tidiano victu possidere nō po
terat. Respondet: Ita debemus aptare christi doctrinam
vt oēs in ea pficiant: ne forte cōmunis medicina iusticie: q̄
ad salutē oīm est pparata: dū aut paucis/aut nullis pdes
set: inueniret supflua. Intelligendū igit est q: nō solū ora
mus deū panē quotidianū dare vt māducemus: sed vt quē
manducamus/de manu dñi accipiamus. Habere q̄dē ad mā
ducandū cōmune est iustis et iniustis: et frequenter habent
amplius pctōres qð manducent/q̄ iusti. De manu autem
dei accipere tm̄ est iustorū. Preparare igit et puidere nō ve
tant hec verba: tamen cū peccato pparare vetant. Nā qui
cum iusticia preparat: illi deus dat panem quē manducat:
qui cum peccato preparat: illi non deus dat: sed diabolus.
Nam q̄uis omnia a deo creant: non tamē oia a deo mini
strātur. Habentes igitur panem paratū apud se: qui ipsis
sufficit in plurimos dies: adhuc petere habēt panem quo
tidianū: vt sic panem quem dedit dominus possessiue, etiā
det vsiue: vt scilicet ipsi ex benignitate eius bene vtantur
pane concesso: deo ad laudem et sibi ad corporis animeqʒ
salutem. Difficillimū enim est homini exteriora iuste pos
sidere: recte dispensare: et eis bene vti ad dei laudē: et ad p
priam/ac aliorum vtilitatem et salutem. Ad hoc enim indi
get homo maiori dei auxilio/q̄ vt talia acquirat: ideo ne
cesse est vt etiam abundans in temporalibus a domino pe
Ad phi lip. iiij. tat panem quotidianū: quē habet in possessione: sibi dari
vsu conueniente: vt cum Apostolo sibi donetur/scire abū
dare et satiari et esurire et penuriam pati. Nec paruipēden
dum est scire abundare. Nam vt dicit glosa ad Philip. iiij.
Qui acceptis rebus nō extollitur: qui eas ad vsum vane
glorie non intorquet: qui solus nō possidet quod accepit:
sed cum indigentibus misericorditer diuidit: scit abunda
re. Qui acceptis alimentis nō ad vegetationem ventris
vtitur: sed ad preparationē virtutis: nec plus carni tribuit
q̄ necessitas petit: scit satiari. Qui alimētorū inopiam sine
murmuratione tolerat: nec pro necessitate victus agit ali
quid vnde anima peccati laqueū incurrat: scit esurire. Hec
Glo. Unde ne diabolus per cibū et potum nos in gula tē
tet immoderato eorum sumptu: petimus a deo/ vt det no
bis moderatum/ et salubrem vsum eorū: et que nunc habe
mus et que habituri sumus. Ideo cōmendabilis est deuo
torum fidelium consuetudo: priusq̄ comedant deū orare:
vt panē et reliquū cibū eis sanctificet. Sanctificatur enim
cibus p verbū dei et orationē. j. Timoth. iiij. vbi glo. Scūs
fit cibus et salubris nō nociuus aīe vel corpori. Uerbū sctificat:
oratio impetrat: diabolus vero p cibū tētat. Sequit. ¶ N
Da. scilicet tu pater celestis: qui das escā omni carni:
Qui aperis manū tuam: et imples omne aīal be
nedictione. Da liberaliter: quia tu es deus vniuersorū: qm̄
tui sunt celi: et tua est terra/ et omnis plenitudo eius. Da nō
vende: quia nihil habemus quo a te emamus qð a te non
j. cor. iiij. accepimus. Quid habes dicit apostolus/qð non accepisti?
Da non mutua: q: nō inuenimus preter tua dona quod re
stituamus. Da igitur simpliciter gratiose: sine spe lucri/p
cij/aut muneris: q: bonorū nostrorū nō indiges. Ex hoc au
tē elicit/q̄ nō solū bonorū spūaliū est largitor: sed et bonorū
tēporaliū distributor. Hec em̄ ab illo petere christus nos do
cuit: p quod cōfutat error quorundā gētiliū putantiū pui
sionē bonorū tēporaliū ad diuersos deos ptinere: q̄s intui
tu tpalis pperitatis et affluētie colēdos astruebāt. Seq̄tur.
Nobis qui sumus tui filij: ea propter te patrē vt tri
buas interpellamus; et nobis a te donari
petimus: q: et nobis ipm habere nō possumus. Dicit etiā
nobis pluraliter: et non mihi: eadē ratione qua dictum est:
non pater meus: sed pater noster: et qua petimus: panem nō
meū/sed nostrum: vt statim supradictū est. Ut nō p nobis
tm̄: sed etiā pro pximis panē quotidianū a cōi patre oim
postulemus. Unde pater etiā diuites hoc respectu quātūcūqʒ
abundēt panibus: recte petere panē dari nobis: qm̄ etsi ipsi
nō indigeant: sunt tm̄ pauperes plurimi q̄ egent panibus
p q̄bus oibus petēdū est/vt panem recipiant quotidianū.
Hodie Cum pmissum sit quotidianū: cur addit
hodie? Nā in verbo quotidianum/includi
tur verbū hodie. Dū enim petit dari panē quotidianū/pe
titur dari hodiernum: et ita hodie et cras et cōsequēter. Re
spōdet Alexā. de ales. parte. iiij. q. xxxvij. Nō supflue appo
nitur hodie: q: licet panis quotidianus cōprehendat hodi
ernū: nō tamē petēdo panem quotidianū nobis dari: peti
mus hodie nobis dari. Hodie em̄ tps determinat: seu quā
do ipsius dādi: qð non exprimit (quotidianū) sed magis
qualitatē: siue substātiā rei dāde. Unde sensus est: Da no
bis panē quotidianū: id est da nobis panē qui est q̄tidianus
id est quo quotidie debemus refici: panē scʒ necessarie et fru
galis refectionis: nō lasciuie et supfluitatis. Hodie vero tē
pus exprimit quo id dari petimus: quo fm Chrys. innuit.
vt non solicitudine grauemur. Unde ait: Pro pane iussit
solū orationē facere: et pro pane quotidiano: vt non solici
ti simus p crastino: et neqʒ hoc sufficit verbo: sed et aliud
post hoc apposuit dicēs: Da nobis hodie: vt nō cōteramus
nosipsos solicitudine superuenientis diei. Cuius em̄ diei spa
ciū te visurū nescis: quā ob causam in illius solicitudine tor
queris? Uel etiā hodie. i. omni hora et toto tempore vite: vt
dicit Aug. ad Probam. Quō etiā loquitur Aplūs in epla Heb. iiij.
ad Heb. dicēs. Hodie si vocē eius audieritis: idest toto tēpo
re vite: quod nō est nisi vnū hodie/scʒ vnus dies: scʒ iuuē
tutis et senectutis: iuxta illud Gen. Factum est vespere et Gen. j.
mane dies vnus: Mane scʒ iuuētutis: et vespere senectutis
Sunt et alie cause cur apponitur hodie/allegorice et mora
les: de q̄bus postea dicet. Unde ex oibus premissis elicit
talis sensus huius petitionis quātum ad panē materialem
Panē nostrū quotidianuʒ da nobis hodie: id est tu pater
celestis da nobis panē: id est bona tpalia p huius morta
lis vite cursu necessaria: et ea mēsura/eoqʒ vtēdi modo/q̄
bus nobis vtilia sunt: et ad vitā immortalē quo tēdimus p
futura. Hec de prima panis acceptione. ¶ O Sed circa
expositionē q̄ noie panis intelligit totū qð ptinet ad hūa
num victū: Dubitat: vtrū q̄s recta ratione possit a deo pe
tere diuitias tpales. Vð nō/videt: q: qð christus docuit cō
tēnere: nō recte a deo pōt peti. Christus aūt docuit diuitias
cōtēnere exēplo et verbo. Fuit em̄ in psona pauperrimus: ita Math
vt elemosynā reciperet: dicēte Math. Mulieres multe xxvij.
sequebant illū: et de facultatibus suis ei ministrabāt. Fuit tā Lu. viij.
te paupertatis q̄ proprio careret hospitio: ipso attestāte
Luc. ix. Uulpes foueas habent: et volucres celi nidos: fili
us aūt hois non habet vbi caput suum reclinet. Sup quo
Hiero. in persona christi: Quid me pter diuitias et lucra
seculi sequi cupis: cum nec hospitiū habeam et tecto vtor
non meo? Idipsum verbo docuit: cum suis discipulis cha
rissimis possessionē auri et argēti interdixit: Nolite inquit/ Mat. x.
possidere aurū nec argētū: neqʒ pecuniā in zonis vris. Et Lu. xiiij.
iterū: Nisi quis renūciauerit oibus q̄ possidet: nō pōt meus
esse discipulus. Item: Facilius est camelū p foramē acus trāsi
re q̄ diuitē i regnū celorū. Math. xix. et alia in multis alijs
passibus a christo dicta legunt. ¶ Oppositū videt: q: qð li
cet possidere sine dei offensione: licet etiā a deo petere. Di
uitias aūt tpales possidere licitū est: vt ptʒ in exēplis plu
ribus. Nā Iob plurimis diuitijs pollebat ouiū/camelorum
boū/asinorū et familie multe nimis: ita vt magnus eēt inter
oēs orientales. Cui tamē de iusticia/nō homo: nō angelus: sed
dñs ipe testimoniū phibuit. Sic abraā/Isaac/iacob/Da
uid et plurimi amici dei diuitias possederūt. ¶ P Pro
responsione aduertēdū/q̄ opes et diuitie dupliciter cōside

rari possunt. Uno modo quoad se. Alio modo quoad ap-
petitũ hominis. Primo modo res sunt quedã a deo cõdi-
te bone et non male. Bone bonitate naturali: de qua res
tantũ participat: quãtũ participat de entitate. Nam ens ꝛ
Luce. xviij. bonũ cõuertunt. vnde Basilius sup illud: Uẽde oia q̃ ha
bes ꝛ da pauperib⁹. Nõ docet inquit/dominus facultates
vẽdere: eo ꝙ naturaliter sint praue: alias creature dei nõ
essent: nec eas docet abijcere tanq̃ malas: sz disponere mo-
nuit. Cõparando aũt diuitias ad appetitũ hominis/quã-
dã habẽt idifferẽtiã ad bonũ ꝛ ad malũ. hoc est ꝙ possunt
bene apperi ꝛ male. vñ Bern. li. de cõs. Aurũ ꝛ argentũ ꝛ
cetera hmõi quãtũ ad animi bonũ spectãt: nec bona sunt:
nec mala. Usus tamẽ eoꝝ bon⁹: abusus mal⁹. ¶ Ad idem
Chrys. Rez ait quedã bone: quedã male: q̃dã medie. Bo
ne sunt castitas: humilitas ꝛ cetere virtutes: quas cum hõ
elegit bon⁹ est. Mala sunt his bonis opposita: vt luxuria
supbia: q̃s cũ homo elegit malus fit. Medie sunt diuitie
q̃ qñq3 ad bonũ: qñq3 ad malũ ordinant̃ fm affectũ vtẽtiũ
Idẽ Origenes sup epistolã ad Rom. li. iiij. tractans illud
apli. Non solum aũt hoc sed et in tribulationib⁹ gl'iamur.
Oia dicit que sunt vel agunt̃: aut bona sunt: aut mala: aut
indifferẽtia. Bona illa certũ est pprie dici: que ad virtutes
animi pertinẽt: ꝛ mala sola ea q̃ ad maliciã ptinẽt: et cõtra
legẽ dei agunt̃. Cetera vero indifferentia esse. i. neq3 bona
neq3 mala nominanda: vt sunt diuitie: species corporis: ꝛ
fortitudo vel pceritas: atq3 ea que corporis vsib⁹ seruiũt.
sup lucã. Amb. Discãt diuites nõ in facultatib⁹ crimẽ haberi: sed in
his q̃b⁹ vti nesciũt. Nã diuitie vt sunt impedimẽta impro-
bis: ita bonis sunt adiumẽta virtutis. Itẽ beat⁹ Greg. Ui
dem⁹ quosdã diuites qui ꝛ opes ꝛ gloriã sine culpa habe-
re potuissent: si habere animi humilitatẽ voluissent. Ecce
diuitie et honores possunt sine culpa teneri: si sit hũilitas
animi. Et subdit: Sed nũc extollunt̃ reb⁹: inflant̃ honori-
bus: dedignant̃ ceteros q̃ sue vite fiduciã in ipsa abũdan
tia rerũ ponũt: qđ sine culpa nõ est. Itẽ Amb. sup lucã. In
pecuniaꝝ copijs pleraq3 sunt inuamina peccatoꝝ: pleraq3
incẽtiua virtutũ. Et infra. Nõ census: sed affect⁹ in crimine
est. Hiero. Diues cũ deposuerit sarcinã peccatoꝝ: ꝛ totius
corpis prauitatẽ intrare põt p angustã portã ꝛ arctã viã q̃
ducit ad vitã. Nõ dicit Hiero. cũ deposuerit diuitias: sz cũ
deposuerit sarcinã peccatoꝝ. Et beat⁹ Basili⁹. Cõdemnat̃
diues nõ q2 diuitias possidet: sz q2 eis abusus est. Preter
ea beat⁹ Aug. sup illud ps. Diuitie si affluãt nolite cor ap-
ponere. Non dicit inquit diuitias nolite habere: sz nolite
cor apponere. Non dãnat diuitias vnde meremur celũ: sz
cor appositũ: quod sz nõ expẽdit sed recõdit. Cui concor-
dat Chrys. Nõ phibet dñs ditari: sz opib⁹ famulari. Uult
eñi vt in necessarijs eis vtamur: non vt custodiam⁹. Nã fa-
muli est custodire eas: ꝛ dñi dispẽsare. ¶ Q Ex q̃b⁹ oi-
bus satis deducit̃: ꝙ diuitie non sunt de se praue: qm̃ pos-
sunt in bonũ vsum ordinari. Nec sunt de se bone: qm̃ appe
tit⁹ circa eas/põt deprauari. Cõtigit eñi ipsis bene vti. Cõ
tingit ꝛ eis male vti ꝛ vitiose. Contingit quẽ esse diuitẽ ꝛ
deo gratũ. Cõtingit ꝛ aliũ ab eodẽ ppter eaꝝ abusum eẽ
reprobatũ. Quõ aũt qñ ꝛ qualiter hoc cõtingat generali
regula definiri nõ põt quãtũ ad circũstãtias particulares
Potest tñ aliquaten⁹ colligi ex condicionib⁹ eoꝝ diuitũ: q̃
in scripturis sunt reprobati: ꝛ eoꝝ rursus qui in scripturis
sunt cõmẽdati. Legim⁹ Luc. xvj. de diuite epulone i infer-
no sepulto/quõ suis diuitijs abusus fit: q2 ad pompã ꝛ su
perbiã: q2 induebat̃ purpura ꝛ bysso. Ad lasciuiã ꝛ gulã: q2
epulabat̃ quotidie splẽdide. Ad philargyriã ꝛ auariciã: q2
tenaciter eas possedit: nec pauperi lazaro micas cadẽtes
desideranti impertit⁹ fuit. Legim⁹ etiã Luc. xij. ꝙ hominis
cuiusdã diuitis ager vberes fruct⁹ attulit: et cogitabat in-
tra se dicẽs. Quid faciã: qm̃ nõ habeo quo cõgregẽ fruct⁹
ei⁹: ꝛ dixit. Destruã horrea mea ꝛ maiora faciã: ꝛ illuc con-
gregabo omnia q̃ nata sunt mihi ꝛ bona mea: ꝛ dicam aie
mee: Aia mea habes multa bona reposita in annos pluri-
mos: requiesce: comede: bibe: epulare. Dixit autem illi deus

Stulte: hac nocte repetẽt animã tuã a te/scz demones: que
aũt parasti: cui⁹ erũt. Repetent ppter abusum diuitiarũ.
Abusus quippe fuerat in acquisitione cũ nimia solicitudi
ne: q2 cogitabat intra se/scz solicite. In retẽtione cũ nimio
eoꝝ amore: q2 dixit cõgregabo: cũ deberet dispergere. In
custodia cũ stulta fiducia: q2 dixit aie sue: nũc q̃esce: q2 hec
tibi sufficiũt: q2 nec alijs idiges. In mala intẽtionis ordina
tione: q2 ordinabat eas ad crapulã ꝛ carnis delicias: q2 di-
xit: cõede: bibe: epulare. ¶ Abusi sunt insup diuitijs q̃b⁹
dñs ve imprecat̃ di. Ue vobis diuitib⁹ qui habetis nũc cõ- Luc. vj.
solationẽ vestrã. Ue vobis q̃ saturati estis: q2 esurietis. Ue
vobis q̃ ridetis nunc: q2 lugebitis ꝛ flebitis. Beatitudinẽ
suã ꝛ mercedẽ suã in diuitijs ponẽtes. Deniq3 ꝛ illi de q̃b⁹
in sua canonica Jaco. v. Agite nũc diuites: plorate vlulã-
tes in miserijs vestris. ꝛ post. Epulati estis sup terrã: et in
luxurijs enutristis corda vestra. Itẽ illi de quib⁹ Amos p
pheta. c. vj. Ue vobis qui opulẽti estis in sion: ꝛ confiditis
in mõte samarie: Qui dormitis in lectis eburneis: ꝛ lasci-
uitis in stratis vestris: spẽ scilicet suã in eis ponẽtes: ꝛ oẽs
per eas carnis sue cõcupiscẽtias cõsummãtes. Sic e diuer
so legimus nõnullos diuitias laudabiliter possedisse: eas
virtuose in vsum proprium ꝛ aliorum necessitatem expen
disse. sicut abraam ysaac ꝛ iacob: quorum se specialiter do
min⁹ deũ dignatus est nominare: vt dicit apls ad Heb. xj.
Non confunditur deus eorum deus nominari. Sic enim
frequenter se nominauit. deus abraam: deus ysaac: deus
iacob. Sic ioseph cum quo dñs fuit in captiuitate: in serui
tute: ꝛ regno diues erat: ꝛ dominabatur in vniuersa terra
egypti. Genesis. xlv. Sic Job/Judith/Dauid/Ezechias/
Josias/ꝛ ceteri plures diuites a deo electi: ꝛ diuitijs suis
dominãtes: ad virtutũ exercitium eis vsi sunt. ¶ R In
nouo quoq3 testamento de pluribus legit̃. De Zacheo qui Lu. xix.
christũ hospitio suo recepit: a quo ꝛ singulariter meruit cõ
mendari. Itẽ De Cornelio de quo legit̃ Act. x. ꝙ erat vir
religiosus ꝛ timẽs deũ cũ omni domo sua/faciens eleemo
synas multas: ppter quod meruit angelica visitatiõe ho-
norari. Itẽ Joseph ab arimathia qui fuit diues/nobilis ꝛ
iustus. De quo dicit Raba. ꝙ magne dignitatis fuit apud
seculũ: sed maioris meriti apud deũ. Quia nõ erat diues
diuitiarum amore: sed tñ possessione: ideo non exclusus
a discipulatu christi: quis non pecunie amator: sed ipsius
liberalis ꝛ religiosus distributor. Similiter ꝛ de cõplurib⁹
alijs extra canonem in chronicis ꝛ probatis historijs legi-
tur: qui magnis diuitijs ornati/vitam laudabiliter finie-
runt. ¶ Ex quibus plane deducitur/ꝙ diuitie quandam
habent indifferentiam ad bonum ꝛ ad malum vsum: quo
rum vsus malus non est ex vitio diuitiarum: sed male vtẽ-
tium. Unde in premissis reprobis diuitib⁹ notatur in pri-
mis nimia solicitudo ꝛ auaricia in acquirendo: quam am
putari debere docuit saluator/dicens: Nolite soliciti esse
in crastinum: Considerate lilia agri ꝛc. Matthei. vj. capi.
Qui sic diuites fieri satagũt: incidunt (vt Apostolus ait)
in tentationem ꝛ in laqueum diaboli: et desideria multa
inutilia et nociua: que mergunt homines in interitum et
perditionem. Radix omnium maloꝝ est cupiditas: quã
quidam appetentes errauerunt a fide: et inseruerunt se
doloribus multis: tu vero homo dei hec fuge. j. Timoth.
vj. Incidunt in laqueos diaboli: quia tanta cupiditate fe-
runtur in habendas diuitias/vt iusticie metas non atten
dant. Nullum enim est iusticie in illo corde vestigium: in
quo auaricia sibi fecit habitaculum: vt inquit Leo papa.
Hinc tam crudelis in cordibus auari cupiditas: per fas
et nefas: per furta et rapinas: per dolos et fraudes: pau-
perum oppressiones et vsuras vndecumq3 diuitias accu-
mulans: in quo nec patrem filius: nec fratrem vterinus:
nec conciuem vicinus circumuenire dubitat. Sed nec do-
minum: nec seipsum attendit: quominus sacrilega auidita
te vsq3 ad beneficiorum: dignitatum: prelaturarum plura
litatem dãnabilem/se extendat: in diuini cultus diminutio
nem: cõmissoꝝ negligẽtiã: sumptus ac plurimoꝝ irrepara

bile periculum animarum. Ab hac cupiditate liber fuit' di
ues ille abraam: in cuius sinū sublat⁹ est pauper: vt testat
Aug. sup illud Ps. Quid gloriaris in malicia. Lege inqr
scripturas ꝛ inuenies diuitē abraā: vt noscas q: diuitie nō
puniunt. Abraā diues erat ꝛ in ei⁹ sinū lazarus paup sub-
latus est. In sinū diuitis paup recipit: an poti⁹ ambo deo
diuites: amb o cupiditate pauperes. ⁋ Notat secūdo in p
ditis diuitijs nimia tenacitas in retinēdo. Cōtra quā chri
Matth. xxv. stus docuit dare eleemosynā: pascere esurientē: potare si-
tientē. Vñ cōtra hos tenaces damabit in iudicio: Esuriui
ꝛ nō dedistis mihi mādVcare: sitiui ꝛ non dedistis mihi bi-
bere. ⁋ Tertio notatur in his nimius amor in possidēdo:
Lu. xiiij. quē dānat christus, dicēs: Nisi qs renūciauerit oib⁹ q̄ pos-
sidet: nō potest meus esse discipulus. Et ppheta: Diuitie
si affluāt: nolite cor apponere. Et Eccl. x. Nihil iniquius q̄
Ps. li. amare pecuniā. ⁋ Quarto notat nimia spes in cōfidēdo
quā dānat ppheta, dicēs: Ecce homo q̄ nō posuit deū ad-
iutorē suum: sed sperauit in multitudine diuitiarū suarū.
⁋ Quinto notat fastus et pompa in supbiendo: quā dā-
nat Apls dicēs: Diuitib⁹ hui⁹ seculi pcipe nō sublime sape
re: neq; sperare in incerto diuitiarū. j. Tim. vj. ⁋ Sexto ni
mia gulositas in exponendo: quā damnat christ⁹ Luc. xxj.
Attēdite vobis ne forte grauent corda vestra: in crapula
ꝛ ebrietate, ꝛ cura hui⁹ vite: ꝛ supueniat in vos repentina
dies illa. ⁋ Hec oia mala in diuitib⁹ qs dānat scriptura:
sunt reperta: pPter qđ dixit christ⁹: Difficile est diuitē intra
re regnū celoꝝ. Matth. xix. ⁋ S In alijs vero diuitib⁹
quos scriptura nō dānat: illoꝝ maloꝝ cōtraria extiterunt
scʒ acq̄sitio iusta sine cupiditate ꝛ auaricia: decēs status si
ne pompa: possessio sine dilectiōe feruida: affectio sine fi-
ducia: detētio in vtendo tēperata: in subueniendo pietas
larga. Vbi ista mala desunt: et cōtraria bona adsunt: nulla
est iniq̄tas in diuitijs: neq; in earū acq̄sitione vsu aut pos
sessione. Vñ de pmo dicit btūs Aug. sup Ps. lj. Dñs in di-
uite non pecuniā: sed auariciā cōdēnauit. Et sup eplam. j.
ad Timoth. Profecto dñs in diuitijs cupiditatē rephēdit
nō facultatē. De secūdo dicit idē in quodā sermone: Tolle
superbiā: ꝛ diuitie nō nocebūt. De tertio dicit idē vt allega
tū est: Dñs nō dānat diuitias vnde meremur: sed cor appo
sitū p amorē. De quarto dicit Beda sup Lucā: Nō repre-
hendit diues q̄ terrā coluerit: vel fructus in horrea cōgre
gauerit: sed q̄ fiduciā vite in illis posuerit. De quito bea.
Hiero. in q̄dā epla: Nō obsunt diuiti opes: si eis bñ vtatur
nec pauperē egestas cōmēdabiliorem facit. De sexto dicit
beatus Greg. Et qs census ꝛ honoꝝ tēporaliū abūdātia
p tumorē nō eleuāt: sʒ misericordie opera exaltant. ⁋ Ex
his colligi pōt respōsio ad dubium: quō licitū est diuitias
appetere: ꝛ quō nō. Distingui etiā hic posset de cōditione
personaꝝ: vtrū sint psone ecclesiastice, siue seculares: vtrū
sint nobiles aut plebei. Rursus de varietate statuū: vtrū
psidentes ꝛ prelati: an simplices ꝛ gubernati: vtrū viri so
luti, an in matrimonio cōstituti. Hec aliqualē differētiā vi
dent facere. Unde breuiter quecūq; cuilibet sm statū suū
licet appetere: hec etiā possunt licite a dño postulari. Et p
hoc ad rationes in pncipio dubij motas. ⁋ T Ad primā
respōdetur q̄ diuitias fore cōtēnendas dupliciter potest
intelligi. Uno modo quātū ad interiorē affectionē. Alio
modo quātū ad exteriorē possessionē. Primo modo docu
it christ⁹ eas ab oib⁹ esse cōtēnēdas: vt scʒ nemo sic ad eas
afficiatur, vt obliuiscat dei: vt in ipsis spem ponat: beatitu
dinis finem statuat. Et sm hoc dixit: Nisi quis renūciaue-
rit omnib⁹ que possidet ꝛc. Unde dicit Beda: Differētia
est inter renūciare oibus: ꝛ omnia relinquere. Omniū fi-
deliū est renūciare oibus q̄ possident: hoc est sic tenere ea
q̄ mundi sunt: vt tamē p ea non teneant in mūdo: rem tem
poralē tenere in vsu: eterna in desiderio. Sic temporalia
gerere: vt tamē tota mēte ad celestia tendant. Sic ait apo
stolus. j. Cor. vij. Qui vtuntur hoc mūdo: sint quasi non
vtantur. Que exponens beatus Grego. homel. xxxvj. ait.
Mundo vtitur sed quasi non vtatur: qui ꝛ necessaria cum
ta exterius ad vite sue ministerium redigit: ꝛ tamen hec
eadem non sinit sue menti dominari: vt subiecta foris ser-
uiant: ꝛ nunq̄ intentionem animi ad alta tendentis fran
gant. Quicūq; igitur tales sunt: eis profecto terrena oia
nō ad desiderium: sed ad vsum adsunt: q: rebus quidē ne
cessarijs vtuntur: sed nihil cū petō habere cupiūt: de ipsis
quoq; reb⁹ habitis quotidie mercedes querūt: ꝛ pl⁹ gau-
dēt de bono opere q̄ de larga possessione. ⁋ Scđo modo
eas cōtēnere non oēs docuit: q̄ q̄ ipse in psona oēs: vt ar-
gutū est: dereliq̄t: Et cū dr. Ois christi actio nr̄a est instru-
ctio. Cōcedit quidē q̄ est instructio: sʒ nō ad similē actionē
est nostri obligatio. Non enim ex hoc obligamur ad neces
sariā sue actionis imitationē: Qđ patet ex verbis eiusdem
saluatoris: cum dixit ad consecutionem beatitudinis suffi
cere obseruantiā mandatoꝝ. Si vis inquit, ad vitā ingre-
di: serua mandata. Cōstat autē q̄ multe operationes sue
in mādatis nō cōtinent. Nā obseruauit virginitatē: occur-
rit suis crucifixoribus ꝛc. que tamen nobis non sunt pre-
cepta. Quod additur de doctrina christi. Nolite possidere
aurū: nec argentū: nec pecuniā: non facit cōtra dicta: quia
christus per hec verba non interdixit possessionē pecunie
oib⁹ fidelib⁹: sed dūtaxat suis apostolis et discipulis: non
quia mala esset auri ꝛ argenti possessio: nō q: ad mortalis
vite sustentationē nō pertinēt: sed ex causis alijs que alibi
tractari habēt. ⁋ Q Vltimo opponit: facili⁹ est camelum
per foramē acus trāsire, q̄ diuitē intrare in regnū celorū.
Respōdet q̄ itellectū hui⁹ dicti dñs ipse reserauit Mar.
x. Nā cum dixisset. q̄ difficile qui pecunias habēt in regnū
dei introibūt: ꝛ discipuli obstupuissent: quasi declarando
rursus ait: Filioli q̄ difficile est cōfidētes in pecunijs in re
gnū dei introire. Ecce q̄ non loquit de omni diuite: sed de
illo qui cōfidit in pecunia. Aliter dici solet vt tangit glo. q̄
dā extraordinaria: minus tamen autētica vt recitat Hugo
postillator: sic q̄ hierosolymis erat quedā porta q̄ vocaba
tur foramē acus: p quā cameli ire nō poterāt: nisi onere de-
posito ꝛ genib⁹ flexis: sm hoc christus significare voluit: q̄
sic nec diuites transire pñt per viā ducentē ad beatitudi-
nē: nisi depositis peccatoꝝ oneribus: q̄ diuitias vt plurimū
comitantur. Et tantum de illo dubio. Sequitur expositio
petitionis de pane sacramentali.

⁋ Lectio. lxxj. A

SEcundo exponitur
hec petitio de pane sacramētali: sacrosancta
scilicet eucharistia: pPter hoc enim sacerdos
hanc orationem dicens alta voce pronunci-
at sm Alber. vt premoueat populū ad presentis euchari-
stie desideriū. Sic ꝛ beat⁹ Aug. ad probā exponit de sacra
mēto fideliū: qđ in hoc tēpore nobis est necessariū ad eter
nam felicitatem consequēdam. Unde quia per peccatum
sumus vulnerati: necesse est vt nostris vulneribus medi-
cinam adhibeamus. Medicina summa venerabile est sa
cramentum corporis et sanguinis domini: de quo beatus
Bernar. Qui vulnus habet medicinā querit. vulnus ha-
bemus dum sub peccato sumus. Medicina est sacramen
tum: quotidie accipe: quotidie curaberis. Hec medicina
christus est sub sacramento contentus: qui non tātū medi
cina est curans morbum: sed et cibus anime et nutrimen-
tum a morte secūda preseruans: ꝛ ad vitam eternam per- Joh. vj.
ducens. Ego sum inquit, panis viuus: quem qui mandu-
cauerit non morietur in eternum. Est autem christus pa-
nis non sm veritatē rei: sed sm similitudinē tropicā nō vnā
tantū sed multas: propter quod varijs metaphore modis
per panem in scripturis describitur. Dic enim panis est ve
rus qui de celo descendit. quia vere reficiendo cor homi-
nis spirituale confortat. Christus enim sub sacramento
animam digne sumentis reficit et cōfortat: non sm suam
substantiam propriā: sed gratiā que confertur digne hūc
panē manducanti. Secundū substātiam quidē pprià sumi
tur ꝛ mādVcat: sed gratia est quā digne sumēti cōfert: qua

aīa vegetatᷓ: ⁊ ad pficienda opa vite ac virtutū confortatᷓ.
Hinc in ps̄. canitᷓ. Et panis cor hoīs ꝯfirmat. Hic est panis
vtilis ⁊ delectans: oīm desiderio seruiēs. Sap. xvi. Panē
de celo pstitisti eis sine labore: oē delectamentū in se habē
tem: ⁊ oīs saporis suauitatē. Dulcedinē em̄ tuā quā in fi
lios habebas: ostēdebat: ⁊ deseruiēs vniuscuiusqꝫ eoꝝ vo
lūtati: ad qđ volebat cōuertebatᷓ. Delectabilis ꝗdē: q: con
ditus pinguedine deitatis. Geñ. xlix. Aser pinguis panis
ei⁹: ⁊ pbebit delicias regib⁹. Hoc est fortissimā pbens vir
tutē ⁊ viaticū: vt via meriti qua itur ad deū: pficiatᷓ. iij. Re
gū. xix. comedit helias ⁊ bibit: ⁊ ambulauit in fortitudine
cibi illi⁹. xl. dieb⁹ ⁊ xl. noctib⁹ vsqꝫ ad montē dei oreb. Pa
nis hic subcinericius describitᷓ. Nā panis hic manu sapien
tie dei fact⁹: sub cinere humilitatꝭ humane carnes sunt in
vtero virginis decocte: q̄ est mulier illa benedicta: ad quā
abraaꝫ Geñ. xviij. accelera inquit: tria sata simile cōmisce.
hoc est puritatē corporis ⁊ aīe ⁊ deitatis. ⁊ fac subcinericis
os panes azymos sine omni corruptione. Ad cuius sum
ptionē apl̄s nos hortatᷓ. Pascha nostrū immolat⁹ est chri
stus: epulemur nō in fermēto veteri: neqꝫ in fermēto mali
de ⁊ nequicie: sꝫ in azymis sinceritatis et veritatis. j. Coꝛ.
v. hoc est oī benedictione copiosis. Esa. xxx. Panis frugū
terre tue erit vberrim⁹ ⁊ pinguis. hoc est scūs: quē non li
cet nisi scīs in loco sctō comedere. j. Reg. xxj. Non habeo
panes laicos: sꝫ tm̄ panē scm̄. Si mūdi sunt pueri maxime
a mulierib⁹: māducēt. ℭ B Hic panis noster est: q̄ nobis
Math. vi. datus est ⁊ parat⁹ spūalib⁹: scꝫ filijs nō canib⁹. Non em̄ est
bonū ait christ⁹: sumere panem filioꝝ ⁊ mittere canibus.
Hinc Cyprianus. Panis vite christus est: ⁊ panis hic oīm
nō est. Et quō dicim⁹ pater nr̄: q: intelligētiū ⁊ credētiū pr̄
est: sic ⁊ panē nr̄m vocam⁹: q: christ⁹ nr̄ qui corp⁹ ei⁹ cōtin
gimus: panis est. Vel dicitᷓ nostrum vt dicit glo. Math.
vi. quia christ⁹ noster est factus: et de⁹ pater cū christo oīa
nobis donauit. Ideo oramus: vt qđ nostrū est per donū:
quotidie detur per effectum. Hic panis quotidian⁹ est vt
Lucas dicit: ⁊ supsubstātialis s̄m Math. Quotidianus
quia ipso quotidie indigem⁹ ad spūalis vite cōseruationē
Sicut em̄ corp⁹ indiget ꝯtinuo alimēto: ne resoluatᷓ et pe
reat s̄m esse suū naturale: ita aīa eget cibo spūali ne defi
ciat in esse grē. Hic autē cibus panis est eucharistie: q̄ non
vadit in corpus: sed aīe substātiā fulcit: de quo bea. Amb.
de cōse. dist. ij. c. nō iste. Nō iste panis est qui vadit in corp⁹
sed panis vite eterne: q̄ aīe nostre subaꝫ fulcit. Iste panis
quotidian⁹ est: accipe quotidie vt quotidie tibi prosit: Sic
viue vt quotidie merearis accipere. ℭ Dicitᷓ ⁊ panis sup
substātialis: id est egregi⁹ pcipu⁹ aut peculiaris. Vn̄ dicit
bea. Hiero. sup Math. ꝙ in euāgelio greco vn̄ illud trā
slatū est: nō habetᷓ in hoc loco panē quotidianū: sꝫ panē
epiusion: qđ latine sonat supsubstātialis. Subdit: vbicū
qꝫ septuaginta interptes hoc nomē epiusion posuerunt
trāsferēdo vet⁹ testamētū in grecū: in hebreo habetᷓ sogul
la: qđ sonat pcipuū egregiū vel peculiare: qđ maxime cor
pori christi siue christo sub sacramento attribuitᷓ: q: panis
est singularissimus: panis celestis: panis vite qui de celo
descēdit: panis angeloꝝ: ū habēs in se oē delectamētū ⁊ oīs
saporis suauitatē: pbēs ꝯtutē fortissimā: vt via meriti qua
itur ad deū: perficiatᷓ. ℭ Vel đr panis supsubstantialis: q:
est supra nostrā substātiā. Panis em̄ materialis ⁊ cib⁹ quē
cūqꝫ sumim⁹: cōuertitᷓ ⁊ trāsit in nostrā substātiam. Hic ve
ro panis nō sic: sed comedētem mutat in se vt frequēter su
pra ex Augustino allegatum est: Cibus sum grandiū ⁊c.
ℭ Vel tertio đr cibus supsubstātialis: q: panis substātia
lis dici pōt qui sustentat naturam hoīs infimā: scꝫ corpus.
Iste autē ex quo sustentat nostrū supremū scꝫ animā meri
to supersubstantialis dici potest. Hinc Prouerb. xiij. Iu
stus comedit ⁊ replet animā suā. ℭ Vel quarto dicitᷓ sup
substātialis: quia sicut accidētia cederēt in nihilū: nisi sup
portarētur a substantia (Et ideo dicitur substantia: quia
substat accidētibus) sic nisi a christo supportarentᷓ substā
tie ⁊ accidētia: cederent in nihilum. Ideo dicitur supsub
stantialis: quia nō substat accidentibus ⁊ formis tm̄ sicut
substantia: sed accidentib⁹ ⁊ substātijs: ⁊ vniuersaliter oī
bus creaturis. ad Heb. j. Portans omnia verbo virtutis
sue. ℭ Vel quinto dicitᷓ panis supsubstātialis: q: est super
omnē substātiā aliā a se. Nā corp⁹ ei⁹ est sup omnē substātiā
am corporalē: aīa ei⁹ sup oēm substantiā spiritualē: deitas
simpliciter sup oīa: Ideo digne dicitᷓ supsubstantialis: si
cut superbonus: supermisericors ⁊c. s̄m Diony. ⁊ Damas.
ℭ E Sed replicaret hic aliq̄s: quō panis ille supsubstan
tialis christ⁹ q̄ ⁊ sacramentalis: dicitᷓ q̄tidian⁹: cū a paucis
de ecclesia quotidie recipiatᷓ: q: a solis sacerdotib⁹. Respō
det hic Alex. par. iiij. q. xxxvij. ꝙ quilibet existēs extra mor
tale illo pane reficitᷓ. Cib⁹ em̄ intrās p os aliani⁹ corporis
non tm̄ reficit ipsum os: sed oīa cōmēbra sua. Ecclesia aūt
tota vnū corp⁹ est. j. Corinth. xij. Omnes nos in vnū corp⁹
baptizati sum⁹. Hui⁹ corporis caput christ⁹ est. Col. j. Hui⁹
capitis os prelat⁹ est seu sacerdos. Hiere. xv. Si separaue
ris pciosum a vili: quasi os meū eris. Separare preciosum
id est animā a vili: id est peccato q̄ nihil vili⁹: ꝓpriū sacer
dotū est. quib⁹ dictū est: Quoꝝ remiseritis peccata: remit
tuntᷓ eis ⁊c. Ioh. xx. Iste igitᷓ panis: qui quotidie ab aliquo
sacerdote māducatᷓ: quotidie totū corp⁹: quod est ecclesia:
illo pane reficitᷓ. Itē qđ est vni⁹ mēbri ꝓpter mēbroꝝ vnio
nem: etiā alteri⁹ esse dicitᷓ: vt lingua dicit se habere anulū
quē habet man⁹: ⁊ calciamentū q: illud pes habet: Ita ꝓ
pter vnionē mēbroꝝ ecclesie: quod est vnius mēbri: đr esse
omniū cōmēbroꝝ. Sacerdos aūt cōmunicās quotidie mē
brū ecclesie est: ideo panē illū quotidie manducāt omnia
mēbra ecclesie. Vn̄ quodlibet ecclie mēbrū dicere pōt illud
Ps. Particeps ego sum omniū timentiū te ⁊c. ℭ Dicitur
Da nobis hodie: Da gratis liberaliter sine argēto: ⁊ absqꝫ
vlla cōmutatione: q: nullo pcio estimari pōt. Da nobis ho
die: ne aliquo delicto cogēte a corpore christi separemur.
Vn̄ beat⁹ Cyprian⁹ et post eū Aug. de bono perseuerātie.
Hunc panē scꝫ sacramētalē dari nobis quotidie postula
mus: ne qui in christo sum⁹: ⁊ eucharistiā quotidie ad cibū
salutis accipimus: intercedēte aliquo grauiore delicto: dū
abstenti (alꝭ abstentj. i. obstinentes) ⁊ non cōmunicātes
a celesti pane ꝓhibemur: a christi corpore separemur: ipso
pdicante ⁊ monēte: Ego sum panis viu⁹ qui de celo descē
di. Si quis ederit de meo pane: viuet in eternū. Panē au
tem quē ego dedero: caro mea est pro seculi vita. Qn̄ ergo
dicit in eternum viuere si quis ederit de eius pane: vt ma
nifestū est eos viuere qui corpus eius attingūt: et eucha
ristiam iure communicationis accipiunt: Ita contra timē
dum est ⁊ orandum: ne dum quis abstentus separatᷓ a cor
pore christi procul remaneat a salute: ipsomet dicēte: Nisi
ederitis carnem filij hominis: ⁊ biberitis sanguinem eius
non habetis vitam in vobis. Et ideo panem nostrū: id est
christum dari nobis quotidie petimus: Vt qui in christo
manemus ⁊ viuimus: a sanctificatione ⁊ corpore eius nō
recedamus. Hec Cyprianus. ℭ D Petimus ⁊ hunc pa
nem nobis dari hodie vt per hoc intelligatur ꝙ panis iste
die gratie: non nocte peccati sit accipiendus: ne indigne
accipientes corporis ⁊ sanguinis rei efficiamur. j. ad Coꝛ.
xj. Item da hodie: id est pro cursu huius vite: q: nisi quis
eum percipit pro ista vita: eius particeps fieri non potest
pro futura vita: vt dicit Isaac in collationibus patrum.
Debet ergo quilibet christianus quasi pauper et mendic⁹
coram diuite et benigno patre procumbere: ⁊ inopiam su
am ostendens humiliter flagitare hunc panem sibi dari:
quo in vita spirituali roboretur: consoletur: et sustentetur
vt potens fiat et efficax ad exercitium spiritualium et vir
tuosarum operationum: vtqꝫ sibi viaticum: in cuius forti
tudine ambulare possit vsqꝫ ad montē Oreb eterne glo
rificationis: ⁊ ibi frui pane illo cum angelis sine fastidio:
quia hic in nubilo sub velamine pregustauit. Et ita dicit
Glo. Hodie. i. semper presenti vita existente: vnde Augu.
Hodie id est q̄diu viuitᷓ. hodie. id est in hac tpali vita. Vn̄
Ioh. vi. Dn̄e da nobis semp panē hunc. ℭ E Sed quis

diceret: Cũ panis sacramentalis non ministratur post prã
diũ: ergo oratio illa quãtũ ad hanc particulã/post prãdiũ
dici nõ debet: cũ ea petant̃ que illa die dari nõ decet. Hoc
aũt incõueniẽs est: cũ btũs Aug. in ser. dñi in monte dicat:
Quis est q̃ audeat dicere semel tm̃ nos orare debere ora-
tionẽ dñicã? Aut certe etiã si iterũ vel tertio vsq̃ ad eã ta-
mẽ horã qua corpus dñi cõmunicam⁹: postvero nõ sic orã-
dum p reliquas partes diei? Nõ em̃ petere poterimus: da
nobis hodie: qđ iã accepimus. Aut poterit quisq̃ cogere
vt etiã vltima diei parte: sacramentũ illud celebrem⁹? Rñ-
det Nicol. vbi supra. Dicũt aliqui q̃ cũ multiplex sit panis
quotidianus: ecclesia orans ante prãdiũ: Panẽ nrm̃ quo-
tidianũ da nobis hodie: põt petere indifferẽter vtrũ illorũ
sibi dari. Post prãdiũ vo põt petere panẽ corp̃alẽ: vel do-
ctrinã spiritualẽ: nõ aũt sacramentalem. ¶ Vel aliter dici
põt/q̃ ecclesia p totũ orbẽ dilatat̃: ideo frequẽter dicit̃ or-
bis terre. Quando aũt in vno hemispherio est hora post
prãdiũ vel nox: in alio est hora ante prandiũ vel dies: Võ
semp q̃libet hora cõsecrari põt corp⁹ christi: τ ab aliq̃b⁹ cõi-
cari: ratione cui⁹ ab oibus mẽbris eccłie participatiue su-
mi. Vel q: p totã eccłiam multi sunt infirmi: q̃ qualibet di-
ei hora cõmunicari possunt: τ sic tota eccłia p illos: non ta-
men licet cõficere nisi ante prãdiũ. ¶ Vel aliter τ melius
panis sacramẽtalis q̃ christ⁹ est: petit̃ dari nõ tm̃ sacramẽ-
taliter: sed τ spũaliter. Hic em̃ panis assidue p fidẽ τ cha-
ritatẽ interi⁹ reficere debet. Nã sine eo viuere nemo põt.
Nemo vtiq̃ sine eo cõseruante simpliciter viuere aut esse
põt. Etiã nemo sine eo reficiẽte p fidẽ τ charitatẽ spũaliter
viuere põt p gratiã. Eius etiã refectio assidue crescere põt
q: τ fides τ charitas i via augmẽtabiles sunt in quolibet
fideli. Fm illud Eccli. xxiiij. Qui edũt me/adhuc esuriẽt: qm̃
hic panis etsi satiat: tamẽ sine fastidio: ideo esuriẽ nõ extin-
guit. Põt igit̃ fidelis semp orare τ petere sibi dari panem
hũc sacramẽtalẽ/quãtũ ad effect⁹ sui conseruationẽ/τ au-
gmentũ grẽ: licet nõ vt det̃ semp quãtũ ad sacramẽtalem
sumptionẽ. Nã q̃ datũ cõseruat vel augmẽtat: dare censet̃.
¶ F Colligit̃ ergo hic sensus quãtũ ad panem sacramẽ-
talem: Panẽ nostrũ quotidianũ da nobis hodie. id est tu
pater celestis da panẽ illũ celestẽ τ sacramẽtalẽ: q̃ sub spe-
cieb⁹ panis nobis tuo dono pponit̃ digne vel sacramẽtali-
ter vel spũaliter participare i cõtinuo desiderĳ fidei τ cha-
ritatis cremẽto: τ p oblationẽ sacerdotũ: illũ pro se τ tota
eccłia tibi offerẽtiũ: vt i nobis reformet̃ deuotio: feruorq̃
charitatis magis magisq̃ augeat̃: τ nõ p terrenorũ occupa-
tionẽ τ venialiũ pctõrũ frequẽtiã tepescat: vel penitus ex-
tinguat̃. Et sicut petẽdo panẽ corporalẽ/petim⁹ oia corpo-
rali vite necessaria fm premissa: ita petẽdo panẽ sacramen-
talẽ: petim⁹ oia alia sacramenta spũali vite aie necessaria:
fm bea. Tho. q: oia alia etiã ad panẽ illũ principalẽ ordi-
nant̃: vt etiã vult Nicol. de lyra. ¶ G Tertio exponit̃ pe-
titio de pane intelligẽtie illuminãtis: q̃ est verbũ dei audi-
tũ/lectũ/meditatũ/seu cõtẽplatũ: nos illuminãs ad itelli-
gẽtiã scripturarũ: fidei bonorũ pmissorũ: q̃ sunt eterne feli-
citatis gaudia: τ malorũ cõminatorũ in dãnatione ppetua.
Deute. viij. Illo naq̃ pane etiã mens spũaliter reficit̃: ac spũali vita
Math iiij. educat̃. Unde scribit̃. Nõ in solo pane viuit homo: s; in oi
Luc. iiij. verbo quod pcedit de ore dei. i. scriptura sacra: q̃ fm beatũ
Greg. est tanq̃ os dei: q: p eã loquit̃ dñs nobis oia q̃ vult
a nobis fieri. Per verbũ qđ pcedit de ore dei: itelligit̃ ois
veritatis instructio: ois ɔsolatio: ois exhortatio: ois deuo-
tio que ex auditione/lectione/meditatione ac contempla-
tione diuinorũ eloquiorũ pcedit: sine quo nõ potest homo
viuere vita spirituali. Unde dicit Rabanus. Si quis non
vescitur verbo dei: ille nõ viuit: q: sicut corpus humanum
non viuit sine cibo terreno: ita nec aia viuere poterit sine
dei verbo. Quapropter dicit bea. Augu. s. q. s. interrogo.
Quid vobis plus esse videt̃: verbũ dei an corpus christi?
Si vultis verũ respõdere: hoc dicere debetis q̃ non min⁹
sit dei verbum q̃ christi corpus. Ita naq̃ mentem reficit si-
cut corpus christi. Verbum etenim dei/sacra scriptura: q̃
ab ore dei procedit: ipsius indicat volũtatẽ: sine cui⁹ agni-
tione nemo recte viuere põt. In hac discim⁹ quãtũ deo ap-
propinquamus: τ quantũ a deo elongamur. Ipsa vt dicit
Grego. ij. moral. §. s. mẽtis oculis quasi speculũ quoddam
opponit̃: vt interna nr̃a facies videatur. Ibi feda: ibi pul-
chra nr̃a cõspicim⁹: ibi sentim⁹ quantũ pficim⁹: quãtũ ve a
pfectiõ longe distamus. Quomõ ergo aia hominis viue-
re posset vita iusticie τ gratie: nisi cognosceret dei volũta-
tẽ: τ ea que fm hanc iusta sunt vel iniusta: que agenda τ q̃
fugienda: que amãda τ q̃ cõtẽnenda: q̃ timẽda τ q̃ auden-
da: τ que credẽda τ que sperãda: τ cetera nr̃e saluti neces-
saria: que oia sola docet sacra scriptura? Omnis em̃ sacrorũ
librorũ series: ait Aug. li. de salutarib⁹ documẽtis: ad no-
strã salutẽ scripta est: τ aurib⁹ nr̃is maxime intonat ea que
nr̃e pficiũt saluti. Iterũ atq̃ iterũ replicat q̃d sit hoi cauẽ-
dum: q̃d sequendũ. Per illos sacre scripture libros nobis
ipsemet de⁹: qui est veritas: qui infallibilis loquitur: τ pie
nobis volũtatis sue demonstrat affectũ. Hinc. ij. ad Ti. iij.
Omnis scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docen-
dũ scz nesciẽtes: ad arguendũ negligẽtes: ad corripiendũ
idest dure increpandum in malo persistentes: τ ad erudiẽ-
dum in iusticia scz iusticiã diligentes: vt pfectus sit hõ dei
ad omne bonũ instructus. ¶ H Hunc igit̃ panẽ studio-
sius requirere debem⁹: q: plus est verbi dei pabulo victu-
rã in ppetuũ mentẽ reficere: q̃ ventrẽ moriture carnis ter-
reno cibo satiare: vt dicit Grego. in quadam homelia. Hic
panis τ cibus est τ potus. Cibus in locis obscuriorib⁹: q:
in his quasi exponendo frangitur τ mãducãdo glutitur.
Potus est in locis apertioribus: quia ita absorbetur sicut
inuenitur vt ait Grego. s. moraliũ. §. xlviij. Hunc panẽ dili-
gẽter tenere debemus toto aio: τ corde integro versare: vt
ei⁹ succus per omnes anime venas se diffundat: a quo dũ
studiose sumitur: cibus terrenus vilescit: τ velut insipidus
estimatur. De quo bea. Amb. in quodã sermone: Quisq̃s
verbo dei pascit̃: terrenũ pabulũ nõ requirit. Nec em̃ põt
pabulũ secali capere: qui pane reficitur saluatoris. Negli-
git famẽ corporis: qui pabulo lectionis intendit: nec ven-
tris curã habere poterit: qui alimentum verbi celestis req̃-
rit. Et fm hoc sensus huius petitiõis erit: Panẽ nostrum
quotidianum da nobis hodie: id est da nobis in hac tene-
brarum caligine τ loco miserie degentibus refici pane do-
ctrine: pane scripture sacre/quo refecisti illum: de quo scri-
ptura ait: Cibauit illum pane vite et intellectus. Hunc da Eccli. xv
nobis: vt illo ab amore mundi rapiamur: a noxĳs τ vene-
nosis inimici suggestionibus preseruemur: ad oẽ opus bo-
num roboremur: τ tandem illo degustato ad panem glo-
rie percipiendum auidius excitemur. ¶ I Sed plurimi
nedum panem hunc petere negligunt: sed oblatum renu-
unt: τ quasi infructuosum paruipendunt: qui lectiones fu-
giunt: predicationes negligunt: aut si quãdo accedũt: ma-
gis ad detrahendum/q̃ ad seipsos emẽdandum animos
conuertũt. Et cum per hec viam veritatis τ iusticie nosce-
re possent: negligendo indicant: q: scire nolunt. Hi sunt q̃
domino dicunt: Recede a nobis: scientiam viarũ tuarum
nolumus. Quis est omnipotens vt seruiamus ei: aut q̃d
proderit nobis si orauerimus illum? Job. xxi. Sunt et aliĳ
qui torpent ocio: aut terreno amore capti/euanescũt inani-
ter in rebus mundanis ac curiosis: nihil vel modicũ salu-
ti cõferentib⁹. Non sine culpa discere negligunt q̃ nesciũt
τ scire possent que statui suo cõgruũt τ necessaria sunt sa-
luti. Quos dure reprehendit Chrys. super Math. dicẽs
Non potest esse condẽnationis excusatio ignorantia veri-
tatis: quibus fuit inueniendi facultas: si fuisset q̃rendi vo-
luntas. Et subdit: Si velles ingredi veritatẽ: nũc peteres
orationibus: nunc q̃reres in scripturis: nunc pulsares bo-
nis operibus: interrogares sacerdotes: nunc hos: nũc il-
los: Sz illa nõ fiũt: q: verbo dei nõ credit̃: nec pmissio bea-
titudinis desiderat̃: nec cõdẽnationis iudiciũ formidatur.
Sũt τ psũptuosi q̃ sine scripture studio se sibi sufficere pu-
tãt: q̃ q̃d ppria phãtasia excogitãt deo placere putãt: q̃b⁹

id contingit qđ ad demetriadē beatus Hiero. scribit: ꝙ in
eo displicet deo, in quo ei placere putat. Vñ ait btūs Hie
ro. Prima fidelis cura, primū studiū, sit scire volūtatē dñi
sui: ⁊ qđ ei placeat: quidve displiceat diligenter inquirere
vt ſm Aplm: rōnabile deo reddat obsequium: totūqꝫ vite
sue cursum ex ei⁹ possit ordinare snia. Impossibile est em̄
ei quēqꝫ placere: cui qđ placeat, ignorat: fieriqꝫ potest vt
etiā obsequēdi voto offendat: cui quō obsequi debeat prius
non didicit. Et sicut maius est volūtatē dñi facere ꝙ nosse
ita prius est nosse ꝙ facere. Illud em̄ merito ꝓcepit hoc or
dine. Vñ ꝓpheta: Et tu israel noli ignorare. Et btūs Apls
Qui autē ignorat: ignorabit. Idē alibi. Propterea nolite
fieri imprudentes: sed intelligētes q̄ sit voluntas dei. Ini
tium obediētie est qđ ꝓcipiat velle cognoscere: et pars est
obsequii didicisse qđ facias. Hec autē in scripturis sacris
discunt: ꝑ q̄s solas plenā dei intelligere possum⁹ volūtatē
Quisq̄s ergo cibū hūc inertie reijcit: licet ingenio fulgeat:
licet statu emineat: licet diuitijs tꝑalibus affluat: nil mirū
si fame pereat: si pabuli salutaris inedia moriat. Nil tam
mortis est indiciū: nil tā de vita facit desperare ꝙ alimēta
nō sumere: aut sumpta nō tenere. Et tantū de expositione
hui⁹ petitionis. s. de pane intelligētie illuminantis: qđ est
verbū dei lectū, auditū, inspiratū vel meditatū. Ad quē re
ducit panis deuotionis spm̄ sursum agētis. Hūc em̄ ꝓstat
panis verbi dei deuote susceptus, ac diligēter masticatus
℄ L: De pane penitētie ⁊ laboris: de quo ꝓpheta in ps̄.
lxxix. Cibabis nos pane lachrymarū: ⁊ potū dabis nobis
in lachrymis in mensura. Et in Ps̄. ci. Sicut cinerem pa
nē mādacabā: ⁊ poculū meū cū fletu miscebā. Hūc panem
petere saluberrimū est pctōri. Sed q: coincidit cū sequēti
petitione. Nō em̄ petit penitētia nisi ꝓpter pctōꝝ deletio
nē ꝑfectā: ideo ad eā reseruet: in qua pctōꝝ dimissio postu
lat. Panis vero diuine grē petitus est in petitione tertia.
Per hūc em̄ dei volūtas ꝑficit a nobis. Et in petitione se
cūda: vbi petit aduent⁹ regni grē ⁊ glīe. Et ideo de his q̄
tuor panib⁹. s. penitētie ⁊ laboris: de pane gratie viuificāt:
de pane deuotionis mentē sursum agētis: ac de pane glīe
cōsummātis particulari⁹ differere supsedeo. ℄ L Reco
ligēdo igit que dicta sunt: pōt deuotior affect⁹ oratoris sic
petitionē hanc ad deū patrē fundere. O pater noster q̄ es
in celis: ⁊ creata oia cōseruas ⁊ gubernas: q̄ aperis manū
tuā ⁊ imples oē aial bñdictione: ⁊ das escam oi carni. Tu
pater largissime, panē corpalē nostrū ꝓpter nos a te crea
tum: panē q̄tidianū vite p̄sentis sustētationē: ac nutrimen
ta nō supflua corporis coditioni: sed ⁊ statui necessaria: da
nobis tuis mācipijs ꝓcioso filij tui sanguine ēptis. Da no
bis ad tēperatā refectionē cōgruā corporalis vite sustēta
tionē: quo caro nō lasciuiat: sed moderate sustentata spūi
subseruiat. Da nobis pater hodie: tota die hui⁹ mortalis
vite: ne tꝑaliū curiosa solicitudine mēs nr̄a a te distracta:
secali curis absorpta: q̄ tua sunt negligat: iniuste peritura
q̄rat. Da aūt pr̄ benignissime: vt ea tuo dono iuste acq̄ra
mus: a te cōcessa agnoscam⁹: iuste accepta bñ dispēsemus:
cōcessis tēperate vtamur: nō ad vētris ingluuiē: nō ad vo
luptatis fomitē: nō ad mundi pompā: sꝫ ad cōgruā corpis
vegetationē virtutis ꝑfectū ⁊ pauperū tuoꝝ cōsolationē.
Da ⁊ pr̄ liberalissime: Panē nr̄m supsubstātialē viuificā tui
sacrosancti corpis ⁊ sanguinis mysteriū sacramētaliter et
spūaliter digne participare. Nostrūvtiqꝫ: q: nobis paratū
nobis incarnatū: nobis natū: nobis datuꝫ: nobis in cruce
igne diuini amoris coctū: nobis sub sacramētalib⁹ specie
bus occultatū. Da aūt pr̄ nobis hūc panē hodie in die grē
nō in nocte tenebrose ⁊ obscure peccatricis cōscientie. Da
quotidie ad quotidianū spiritualis vite nutrimētū: virtu
tis ⁊ gratie fomētū: vnitiui amoris incrementū: torporis
acidie, ⁊ vniuersorū morboꝝ medicamentū: toti⁹ ꝑfectio
nis cōplementū: trāsitus nostri cōfortās viaticū: ⁊ celestiū
deliciarū initialē gustū. Da insup pater celestis panē illu
minātis intelligentie: doctrinalis verbi tui cibū in quo vi
uit spiritualis homo. Da aūt nobis per seruos tuos quos
cōstituisti sup familiā tuā, dare illis in tempore tritici men
suram fideliter ⁊ prudenter. Fideliter quidē ad te deū: vt
scꝫ cū tanta fide: tanto timore: tāta instātia: tāta diligētia
quantū sibi cōmissum est: verbū tuū dispēsent. Prudēter
ꝓo quātū ad nos famelicos: vt ſm capa[illegible] rēvniuscuiusꝗ
singulos erudiāt: ⁊ spiritualiter enutriant. Tu pater in
spira eis: preclaris scꝫ ⁊ ecclesie tue doctorib⁹: vt veritatem
tuā nobis studeāt fideliter ⁊ prudēter dispēsare: vt te deū
deoꝝ valeam⁹ cognoscere: ꝑfectiones tuas meditari: bñfi
cijs a te nobis impensis gratiarū vices reddere: immobili
ter in te credere: credita itelligere: ꝓmissa sper[illegible] te sum
mum bonū super omnia diligere: peritura tē[illegible] la cōtē
nere: eterna cupere: ad torrentē voluptatis dom⁹ tue toto
desiderio anhelare. Qđ si illi panē istū verbi tui frange
re negligāt aut cōtemnāt: tu ipse pater qui moꝝ filioꝝ cu
ram habes: da nobis: ⁊ nos pasce ꝑ occultā spiritualē in
spirationē: vt intus ꝑ te capiam⁹ panē, quo exteri⁹ frauda
mur ꝑ ipsoꝝ taciturnitatē: ne moriant paruuli: ⁊ fame pe
reant esce tui filij eo ꝙ nō sit q̄ frāgat eis panē fidei: ⁊ spi
ritualiter eos reficiat verbo dei. Da nobis tandē pr̄ clemē
tissime panē deuotionis, feruoris ⁊ gratie: q̄ aia pinguesci
cit ⁊ vegetatur: infirma curant: solidant cōfracta: fortificā
tur debilia: famelica demū satiant in consecutione panis
glīe, in vita sempiterna. Itaqꝫ pr̄ q̄ per filiū tuū septē pa
nib⁹ q̄tuor milia hominū satiasti: cūctis fidelib⁹ per q̄dri
fidi orbis climata dispersis, da panē septuplicē vniuerse
bonitatis: panē scꝫ nature ad sustētationē indigentie vite
corpalis. Da panē penitētie ad releuationē languoris. Da
panē gratie, ad viuificationē hoīs interioris. Da panem
intelligentie, cōtra famē ignorātie ⁊ erroris. Da panē eu
charistie, ad impinguationē amoris, ⁊ memoriā saluberri
me passionis. Da panē deuotionis feruide, ad depulsionē
teporis. Quo septuplici pane foti, spm̄ fortitudinis conse
quamur: cui⁹ virtute tristiciā simul ⁊ leticiā mūdi, vere de
lectationis desiderio pellētes: sic in presenti iusticiā regni
esuriam⁹: vt cū apparuerit gloria tua: septimo pane glorie
in plenitudine diuini saporis satiari mereamur. Amen.

℄ Lectio. lxxij.

A

Et dimitte nobis de
bita nostra. ℄ Ista est scđa pars scđe partis
principalis dñice orationis: in qua post peti
tionē collationis bonorū. petit ablatio malo
rum. Sunt aūt triplicia mala a quib⁹ liberari petimus: scꝫ
preterita, presentia ⁊ futura. Vel melius maxima, media,
⁊ minima: quorū quelibet esse possunt presentia, preterita
⁊ futura. Maxima mala sunt mala culpe: q: separāt nos
a summo bono. ſm illud Esa. lix. Iniq̄tates vestre diuise
runt inter vos ⁊ deū vestrū: ⁊ pctā vestra abscōderūt faciē
eius a vobis. Mala media sunt peccatoꝝ occasiones: que
inducūt ac precipitant in mala culpe: quales sunt tētatio
nes demonis, mūdi vel carnis. Tertia sunt mala pene cor
poris vel anime afflictiua: vt dolor ⁊ tristicia ⁊ cetera affli
ctiua: De quib⁹. s̄. lec. lxvj. dictū est. ℄ Et ſm hoc pars ille
diuidit in tres partes: que sunt tres petitiōes vltime, pro
ablatione aut exclusione tripliciū maloꝝ dictoꝝ. Pria pe
tim⁹ peccati deletionē. Scđa, oram⁹ occasionis ad culpā
inducentis, tētationis videlicet exclusionē, ibi: Et ne nos
inducas. Tertia, postulam⁹ nostrā a malis pene liberatio
nem, ibi: Sed libera nos a malo. ℄ Circa primū primo po
nit petitiōis forma cū dicit: Dimitte nobis debita nostra:
Scđo subdit modificatiōis clausula, cū adiungit: Sicut
⁊ nos dimittimus debi. nostris. ℄ Cur aūt post petitionē
cōferendorū, petit remotio maloꝝ: cū tñ necesse sit euelle
re prius mala vt locū habeāt cōtraria bona: satis dictum
est lec. lxvj. vbi ratio ordinis declarata est petitionū domi
nice orationis: ideo hic transeo. ℄ Ad tertiū accedens: Et
di. no. debi. no. In primis occurrit questio: Cur ista petitio
cōiungit prie: per cōiunctionē copulatiuā et: ac similiter
sequēs petitio huic ⁊ vltima sequēti: ⁊ prime tres petitio
nes nō

nes nō sic sibi cōiungant̃. Ad hoc r̄ndet Alexan.q.xxxvij.
par.iiij. duas rōnes assignans. Prima q: p̄ime tres peti/
tiones ita cōnexe sunt: quantū ad ea que principaliter in
eis petunt̃: hoc est quantū ad ea creata bona/que obtinē/
da sunt in patria: q̄ vnū sine alio obtineri nō potest. Non
eñ pōt pfecte nomen patris sanctificari in filijs/nisi adue
niat regnū: quo in possessionē mittant̃ filij paterne heredi
tatis: sed nec hereditas eterna possideri/ nisi fuerit pfecta
vnio voluntatū patris ꝛ filioꝝ: cum hereditas illa nō sint
bona aliqua externa: sed pater ipse ac diuina essentia: que
nō possidet̃ nisi obiectiue p amorem fruitiuū: qui est perfe
cta vnio voluntatū. Non aūt sic est in petitionib⁹ vltimis:
vbi vnū petitum sine alio obtineri posset: ideo necessaria
fuit hec copulatio magis q̄ in p̄rimis. Scd̄a ratio: q: p̄me
tres petitiones ptinent ad statum beatitudinis: vbi deus
erit oia in oībus. vnde idem increatū petit̃ obiectiue in il/
lis: q: ergo copulatio coniunctiouis signū est diuersitatis
copulatoꝝ: magis cōgruebat expressa copulatio vltimarū
petitionū/q̄ triū p̄imarū. ❡ B Petimus aūt hac pe/
titione nobis dimitti debita nostra. Debita hec nō census
sunt aut pecunie: vt dicit btūs Aug. sed pctā nostra que in
deum cōmisimus: vnde Luce.xi. expressius dr̄: Dimitte no
bis peccata nostra. siquidem ꝛ nos dimittim⁹ debitoribus
nostris. Et btūs Aug. in de ser. dñi in monte. Debita/ pec/
cata dici manifestum est: iuxta illud qd̄ ait dn̄s Math.v.
Amen dico tibi: non exies inde/ donec reddas nouissimū
quadrantē. Glo.i. minima peccata: q: nihil remanet impu
nitum. Item Luce.xiij. Putatis q: ipsi debitores fuerint:
preter oēs hoies habitantes in hierlm. Ibi debitores di/
cuntur pctōres. vnde glo. Isti hierosolymite nō soli pctō/
res fuerūt: sed in terrorem reliquoꝝ puniti sunt. Loquit̃
dn̄s de his.xviij. hoibus: quos turris cadens in syloe/op/
presserat. Hec autē quotidie nobis dimitti instruimur: vt
nos non quasi mundos coram diuina maiestate existime/
mus: ꝛ de mundicia gloriantes plus peccemus. vñ beat⁹
Cyprianus: Quā necesse/ q̄ prouide ꝛ salubriter admone
mur: q̄ pctōres sumus: qui pro pctis rogare cōpellimur.
Ut dum indulgentia a deo petitur: cōscientie sue animus
recordetur: ne quia sibi quasi innocens placeat: ꝛ se extol/
lendo plus pereat: instruitur ꝛ docetur peccare quotidie:
dum quotidie pro peccatis iubet̃ orare. Uita eñ hec mor/
talis ꝛ infirma/ vix aut nunq̄ ducit̃ sine peccatis saltez ve/
nialibus. vñ beatus Job. Si dixerimus (inquit) qm̄ pec/
i. Job.i. catū nō habemus: ipsi nos seducimus: ꝛ veritas in nobis
nō est. Si aūt confiteamur pctā nostra: fidelis est ꝛ iustus
dn̄s q̄ nobis pctā dimittit. In epl̄a sua ait Cypria. vtrūq̄
cōplexus est: q̄ ꝛ rogare pro pctis debeam⁹: ꝛ q̄ impetre/
mus indulgentiā cū rogamus. Ideo ꝛ fidelem dixit dn̄m
ad dimittendū pctā/ fidem pollicitationis sue reseruātez:
q: qui orare nos pro debitis ꝛ peccatis docuit: paternā mi
sericordiā promisit ꝛ veniā secuturā. Hec ille. Nec pro ve/
nialiū pctōꝝ remissione ab orōne cessandū est ei/ qui sibi
de mortali cōscius nō est: q: licet hic dicant̃ minima: nō t̄n
sunt negligenda. Ipsa nāq̄ cumulata ad mortalia hoiez
disponunt ꝛ inclinant. vñ btūs Aug. in li. de decem chorđ.
Noli (ait) cōtemnere venialia: q: minima sunt: sed time:
q: plura sunt. Pleruq̄ enim bestie minute multe necant.
Nūquid minutissima sunt grana arene? sz si arena ampli⁹
in nauem mittat̃: mergit illam vt pereat. q̄ minute gutte
pluuie nōne flumina iplent: ꝛ domos deijciūt? Timenda
est ergo ruina: non modo magnitudinis: sed ꝛ multitudi/
nis. vñ sapiēs. Qui minima negligit (alr̄ qui spernit mo/
dica) paulatim decidit. Eccli.xix. ❡ C Petim⁹ igitur pri
mo: Dimitte nobis debita nostra.i. peccata ista venialia ꝛ
quotidiana ad que delenda singulariter oratio illa effica
ciam habet. Per hanc enim cum pia cordis intentione se/
pius repetitam/ quotidianoꝝ pctōꝝ veniā cōsequimur: et
a reatu pene misericorditer liberamur: de quo btūs Aug.
in ench.c.vij. De quotidianis (inquit) leuibusq̄ pctis: si/
ne quib⁹ hec vita nō ducitur: quotidiana oratio satisfacit.
Coꝝ eñ est dicere. Pater noster qui es in celis: qui iam re/
generati sunt ex aqua ꝛ spūscō. ❡ Delet oino hec oratio
minima ꝛ quotidiana pctā: delet ꝛ illa a quib⁹ vita fideliū
scelerate etiā gesta: sed penitēdo in melius mutata/ disce/
dit: si quēadmodū veraciter dr̄: dimitte nobis debita nr̄a
(qm̄ nō desunt q̄ dimittant̃) ita veraciter dicatur: sicut ꝛ
nos di.debi.no. Et q̄d mirū hec fieri p orationē dn̄icam a
saluatore christo dictatā ꝛ institutā: cū ꝛ aliarū orōnū in/
tuitu multi qd̄ premittit̃ legunt̃ cōsecuti? Un seruo peten/
ti dn̄m vt debitū sibi remitteret̃: misertus/ ait/ dn̄s omne
debitū sibi cōdonauit. Math.xviij. Et publican⁹ ille pcu/
tiens pectus suū orans pctōꝝ suoꝝ remissionem obtinuit:
ꝛ iustificatus abscessit. Lu.xviij. ❡ Rursus oram⁹. Dimit
te nobis debi.no.i. oia pctā nostra generaliter: q: oia ꝛ sin
gula impedimentū prestant ad introitū regni dei. qd̄ su/
pra nobis petiuim⁹ aduenire. vñ aplūs.i.Coꝝ.vi. Nolite er/
rare: neq̄ fornicarij: neq̄ idolis seruientes: neq̄ adulteri
neq̄ molles: neq̄ masculoꝝ cōcubitores: neq̄ fures: neq̄
auari: neq̄ ebriosi: neq̄ maledici: neq̄ rapaces regnū dei
possidebūt. Petim⁹ igit̃ oia pctā nobis dimitti: ne a regno
beatitudinis excludamur: dicētes ex saluatoris doctrina:
Dimitte no.debi.nr̄a. ❡ Petim⁹ aūt te pater celestis: q̄ ha
bes potestatez pctā dimittendi: q: nisi tu dimiseris: nemo
ea delere poterit. Si iniq̄tates obseruaueris dn̄e (dicit p/
pheta) dn̄e q̄s sustinebit? Ad illū eñ ptinet peccati dimis/
sio/ qui pctō offendit̃: qualis est deus q̄ pctis nostris iuste
irascit̃: ꝛ ipsa aut iputat aut dimittit. Qd̄ ꝛ iudei agnoscē/ Mar.ix.
tes: cū christ⁹ paralytico dixisset: Dimittunt̃ tibi pctā tua. Mar.ij.
Dixerūt: Quis est hic q̄ pctā dimittit? scientes opus esse so Luce.v.
lius dei. Dimitte igitur: hoc est parce vel indulge.s. ad no
strā petitionem ꝛ gemitū: quo petim⁹/ dolemus ꝛ gemim⁹
q̄ pctis te offendim⁹. Si eñ te petentib⁹ veniā pctōꝝ suo/
rū cōcedere p pphetā pmisisti di. Ezech.xxxiij. Impietas
impij nō nocebit ei/ in quacūq̄ die cōuersus fuerit. Et bea
tus Bern. tractans illud: Hodie mecū eris in paradiso/
di. Nō arctat̃: nō claudit̃ fine: nullas habet metas diuina
clementia. Sit q̄ inuocet: erit q̄ exaudiet: sit q̄ peniteat: nō
deerit qui indulgeat. Petim⁹ igit̃ cū pctōꝝ penitentia. Di/
mitte nobis debita nr̄a. ❡ D Et q̄q̄ potēs est deus no
bis nō rogantib⁹ debita nostra remittere: sicut quotidie di
mittit paruulis in baptismi susceptione. Sicut quoq̄ di/
misit paralytico ad fidem portantiū pctā sua dicens: Con
fide fili: dimittunt̃ tibi pctā tua. Mar.ij. Uult t̄n deus vt
pctā dimittat: a nobis peti ꝛ rogari/ iuxta parabolā de de/
bente decem milia talenta: q̄ vt a debitis liberaret̃: procī/
dit rogans dn̄m dicens: Patientiā habe in me: ꝛ oia red/
dā tibi. Cui dn̄s. Omē debitū dimisi tibi: qm̄ rogasti me.
Mat.xviij. vbi Chrys. Qd̄ dn̄s precū instantia visceralī/
ter cōmotus absoluit eū: ꝛ mutuū ei dimisit: volebat eñ
dn̄s ꝛ a principio dare: sed nolebat suū esse donū solū: sed
ꝛ serui supplicantis: vt nō incoronatus abscederet. Unde
videre est causam dimissionis: cū rogante eo/ visceribus mo
tus ei debitum dimisit. ❡ Ex quo apparet: q̄ deus cōiter
vult rogari a nobis: vt peccata nostra dimittat: pp̄ter hoc
vt coagentes quodāmodo ad nostroꝝ peccatoꝝ remissio/
nem/ meritū nostrū augeat̃. vñ ꝛ ait btūs Aug. Qui crea
uit te sine te: nō iustificabit te sine te. hoc est/ nisi tu cooper/
teris. ꝛ hoc de cōmuni cursu. Eapropter christus vt pater
celestis nobis dimitteret nostra pctā: iussit nos orare ꝛ pe
tere cum fiducia: Dimitte no.debi.nostra. ❡ Sed queris.
Quō pctā nostra dicunt̃ debita nostra: cum nullo iure no/
bis debeant̃: sed nec alicui creature rōnali: immo opposi/
te virtutes ꝛ iusticie sunt nobis debite: ꝛ pctā nobis peni/ Pctā dicuntur
tus indebita? Recte siquidē reprehendit̃ ois qui pctm̄ ha debita.
bet aut tenet. Et ob hoc etiā videt̃ q̄ pctā non sunt nostra:
qm̄ ipsa tenere iuste prohibemur. Nō ergo pctā tenemur
deo: sed timorem: sed amorē: sed seruitutem: sed obedien/
tiam: sed imitationem. Hec quidē tenemur deo s̄m illud
Deut.x. Et nūc israel q̄d dn̄s deus tuus petit a te: nisi vt ti
meas dn̄m deū tuū: ꝛ ambules in vijs eius: ac diligas eū:

ac seruias dño deo tuo in toto corde tuo: ⁊ in tota aīa tua:
custodiasq; mandata dñi. In qua autoritate moysi quinq;
iam tacta exprimunt. Un̄ q: deus dñs est vniuersoꝝ celi ⁊
terre: ineffabilis ⁊ tremende maiestatis: debet sibi timor
reuerentialis. q: liberalissim⁹ est ⁊ optim⁹ immense bonita
tis: debet sibi amor amicitie filialis. q: est creator singulo
rum infinite potentie: debet sibi seruitus latrie: qui est cul
tus diuinalis. q: supremus est rector vniuersalis inestima
bilis sapientie: debet ei obedientia generalis. q: iustus est
⁊ inobliquabilis equitatis ⁊ regule: debet sibi imitatio cer
titudinalis. Si hec quinq; deo reddim⁹: soluem⁹ que debe
mus: si nō soluim⁹, petores efficimur: ⁊ eoꝝ ꝯstituimur de
bitores. Peccat ꝑfecto qui nō reddit qđ debet: nec tamen
peccando a debito soluit: alioquin de pctō cōmodū repor
taret. Cū ergo peccam⁹: deo debitū subtrahim⁹: ꝓpter qđ
a deo ad penā obligamur. ¶ E Per hoc ergo dr̄ ꝙ pec
cata dupl̄r debita noiant: nō quidē formaliter: sed effectiv
ue. Uno mō: q: peccando debitū soluere recusam⁹. debitū
quo deo tenemur: scꝫ obedientiā ⁊ amorem. Peccam⁹ eñ
cōmittendo ⁊ omittendo: cōmittendo scꝫ malū: ⁊ omitten
do bonū. Puta si fornicamur: si occidim⁹: si furamur: com
mittimus mala: ⁊ agim⁹ cōtra diuina precepta: ⁊ per hoc
subtrahim⁹ sibi debitā obedientiā: seruitutem ⁊ timorem.
Si deū sup oīa nō diligim⁹: si parentes nō honoramus: si
bona debita omittim⁹: iterū deo debitum subtrahim⁹: dile
ctionem: seruitutem ⁊c. Scđo pctā dicunt debita nostra:
q: nos debitores pene faciūt. Quicūq; eñ cōtra deū pec
cat: reus efficit pene gehennalis: quā soluere tenet: nisi a
deo remittat. Tenet soluere nō agendo aut alteri infligē
do: sed patiendo penā damni ⁊ sensus. Peccans nāq; cō
tra deum auertit se a deo incōmutabili bono: ⁊ cōuertit se
ad creaturā cōmutabilē: efficiturq; dei ꝯtemptor: vere vel
interpretatiue. Quia eñ auertit se a deo: iustū est ⁊ rōna
bile vt deus in retributione auertat se ab eo: suāq; essen
tiam ei nō ostendat nude ac beatifice: in cui⁹ visionis carē
tia pena damni cōsistit. Rursus q: cōuertit se ad creaturā
efficit debitor pene sensus: vt ita in se sentiat acerbitatem
pene: qui prius quesiuit delectari in creatura inordinate.
Sic ḡ dicunt pctā debita nr̄a: nō q̄dē debita nobis inesse:
quō iusticia (quā priuāt) nobis inesse est debita: sed debi
ta ab effectu: q: cōstituūt nos debitores pene: ad quā susti
nendā propter pctā iuste obligamur. ¶ F Dicunt etiam
nostra: nō sicut tpalia a nobis iuste possessa: sed nr̄a sunt:
q: nullā aliā causam habent ꝙ volūtatē nostrā. Deus eñ
qui ad oīe positiuū causandū cōcurrit vt cā prima: nō est
pcti autor scđm rōnē pcti: sed est pcti punitor: vt vult Aug.
Nam etsi actū pcti: q̄ natura quidē est: ⁊ ens positiuū: cō
producit: nō tñ ipse in hoc peccat: q: nō facit qđ tenet non
facere. Nostra aūt volūtas peccat: dū vel facit qđ nō debꝫ
aut omittit qđ debet. Un̄ ꝑ Oseā dñs dicit: Perditio tua
Osee.xiij. israel ex te: tm̄modo in me auxiliū tuū. Nec res alia a deo
in cā est homini vt peccet: q: scđm Aug. xij. de ciuita. dei. c. vj.
Cū volūtas relicto superiore ad inferiora se cōuertit: effi
citur mala: nō q: malū est quo se cōuertit: sed q: ꝑuersa est
ipsa cōuersio. Idcirco nō res inferior volūtatem malā fa
cit: sed ipsa (eo ꝙ rem inferiorē praue ⁊ inordinate appe
tit) se pctō maculat. Et hoc exēplariter ostendit: Si duo
aliqui equaliter affecti aīo ⁊ corpore: videāt vnius corpo
ris pulchritudinem: qua visa vn⁹ illoꝝ ad illicite fruendū
moueat: ⁊ alter in volūtate pudica stabilis ꝑseueret: quid
putamus esse cause: vt in illo fiat: in isto nō fiat voluntas
mala preter ipsam? nō visi corporis pulchritudo q̄ equali
ter obijcit ambobus. Ceteraq; sunt paria: vt positum est
quātū ad naturalia. Et vt oīs inequalitas tollat: sit equa
maligni suggestio in vtroq;: equaliterq; ab eo tentati: nul
la alia rō assignari pōt: cur vn⁹ male cōcupiscendo peccet:
nō alius: nisi arbitrij libertas potens oīb⁹ equaliter se ha
bentib⁹ diuersimode se sistere vel mouere. Propria ergo
volūtas est qua peccamus: q̄ deficiendo a iusticia peccat:
ideo vere nostra sunt pctā: q: ꝓpria ⁊ libera volūtate ad
missa. Un̄ Aug. sup illud ps. Nō decli. cor me. in ver. ma. ad
excu. excusa. in pctis. loquens cōtra excusantes pctā sua: ⁊
causas pctōꝝ nō sibi: sed alijs imputando dicentes. O si
deus hoc nō vellet: hoc nō facerē: hoc voluit fatū: hoc vo
luit fortuna. et ita fratres mei videte q̄liū defensio nō so
lum indoctoꝝ: sed etiā doctoꝝ. Sedent ⁊ cōputant sydera
interualla: cursus: status: motus intendūt. Et post modi
cū. Eris adulter: q: sic habes venerem. eris homicida: q:
sic habes martem. mors ergo homicida: nō tu: ven⁹ adul
tera: nō tu: vide ne pro marte ⁊ venere tu dāneris. Et con
sequenter loquens de manicheis dicentib⁹: ꝙ ideo hoies
peccabāt: q: vna aīa eoꝝ erat de gente tenebrarū. Contra
qđ Aug. Si posset gens tenebrarū quā fingis: tibi diceret
Quid me accusas? potui aliquid facere deo tuo: an nō po
tui? si potui: fortior ego sum. si nō potui: quō quippiā ver
terē ⁊ abstraherē a deo lucis ad tenebras pctōꝝ? Et sub
dit: Si vis defendere te de peccato tuo: laudare nō potes
deū. Transi igit ad vituperationē tuā ⁊ laudabis. Redi
igit ad vba ps. Ego dixi dñe miserere mei: sana aīam meā
q: pec. ti. Ego dixi: ego peccaui: nō natura: nō fortuna: nō
fatū: nō cōstellatio: nō gens tenebrarū me peccare coegit:
sed meū arbitriū me pctōrē cōstituit. Iā ergo cōfesso pctō
tuo: vide quō laudet de⁹: q: ⁊ iustus est cū te punit ꝑseue
rantem: ⁊ misericors est cū te liberat cōfitentē. Quia igit
volūtate nostra libere peccam⁹: ꝑ quā ⁊ dñi sum⁹ nostrarū
operationū: idcirco vere pctā nostra nobis ⁊ nullis alijs
imputant. Ideo veritatis magister christus volens hoc
suis fidelibus insinuare dixit eis: Sic orabitis: Pater no
ster ⁊c. ⁊ di. no. debi. nr̄a. ¶ G Tertio pōt hec petitio ex
poni de pctis nostris quantū ad reatum pene: sic. Dimitte
tu pater celestis nobis debi. no. i. penas illas: quarū pec
cando efficimur debitores. Pro quo notandum ꝙ cū hō
peccat mortaliter: statim fit reus damnationis: ⁊ a deo ad
eternā dānationē obligat. Qđ significatū ē in parabola
in seruo isto nequā: qui conserui sui noluit misereri: ob qđ
iratus dñs tradidit eū tortorib⁹ quousq; redderet vniuer
sum debitū. i. puniendū eternaliter. Mat. xviij. ⁊ eiusdem
ca. xxij. Iussit rex eū qui vestē nō habuit nuptialē (gratiā
videlꝫ q̄ pctis opponit) ligari manib⁹ ⁊ pedib⁹: ⁊ mitti in
tenebras exteriores: vt ibidē eternaliter puniret. qđ etiā
clarius significauit christus cū dixit. Ibūt isti. s. pctōres in
ignem eternū. qđ ꝑtractat Augu. xxj. de ciui. dei. c. xxiiij. di.
Nimie presumptionis est dicere cuiq; eorū eternū suppli
ciū nō futurū: quos deus dixit ituros in suppliciū eternū.
Has penas petim⁹ dimitti: dū orantes dicim⁹. Dimitte no.
debi. no. quasi diceremus. Tu pater noster qui solus habes
claues vite ⁊ mortis: deducis ad inferos ⁊ reducis. Nulla
etenī creaturarū eternis penis pōt quē autēctice cruciare:
sed tu solus iustissime in te infinitū bonū ⁊ eternū peccan
tes: illi pene adiudicas. Ad te igit solū recurrim⁹: humili
ter petendo cōfisi de tua misericordia: dicentes: Dimitte
nobis debi. no. i. relaxa eternas penas quas meruimus:
quas sicut supremus iudex solus habes infligere: ita ⁊ so
lus habes relaxare. Siquidē inferior superioris sniam rela
xare nō pōt. Uel: dimitte no. debi. no. i. cōmuta penas il
las eternas in tpales tua pietate hic in ista vita mortali
soluēdas: q: nihil terribilius nr̄is aurib⁹ incutit: ꝙ ꝙ delin
quentes eternis penis cruciant sine spe venie in loco cali
ginis: in mansione tenebrarū: vbi nec torquentes fatigan
tur: nec qui torquent: aliqñ moriunt. Cōmuta igit miseri
corditer penas istas eternas in tpales: q: tua iusticia pec
catū nō dimittit impunitū. Hic igit vre: hic seca: orauit Au
gu. vt in eternū parcas. Ita ⁊ nobis indulge: vt pro pctis
hic satisfaciam⁹ ꝑ pnīe dolores: ꝑ humilitatis gemitū: per
cōtriti cordis sacrificiū. qđ facere quēlibet hortat Aug. in
de vtilitate agende penitentie di. Quia multū nō debet
esse pctm̄: puniat a te: ne tu puniaris pro illo pctm̄ tuum
iudicem te habeat: nō patronum. Et ibidem. In tribunal
mentis tue ascende contra te: ⁊ reum te constitue ante te.
Noli te ponere post te: ne de⁹ te ponat ante se. Cui conso

nat ꝛ aplica exhortatio: ꝙ si nosmetipos iudicarem⁹: non
vti͡q iudicaremur a dño. Dū aūt iudicamur a dño corripi-
j. Coꝛ. xj. mur/ vt nō cū hoc mūdo dānemur. ℂ H Sed hic occur-
rūt tria dubia. Primū. Cū dimittere malū ipunitū est con
tra diuinā iusticiam: ꝛ ɔtra iusticiā dei/ q̄ est ei⁹ pfectio sicut
bonitas/ sicut mia ꝛc. nō licet dimissionē pcti petere: hoc
eñ petere esset velle a deo remouere iusticiā: ꝛ deū esse im
pfectū: ꝛ p ɔ̄ns deū nō esse deū: quō igit licet petere pctōꝝ
remissionē quantū ad penā eis debitā? Qꝛ aūt dimittere
malū impunitū sit cōtra iusticiā/ ptꝫ: qꝛ sicut cōtra iusticiā
est meritū nō premiare: ita est cōtra iusticiā malū nō puni-
re: ppter qd ð: Job. ix. Verebar oīa opa mea: sciens ꝙ nō
parceres delinquēti. Ubi glo. Etsi penitētes ad pniā vo-
cat: tñ pctm̄ nun͡q sine vltione preterit: vel hō punit: vel
deus punit. Quō vo est ɔtra iusticiā: est ɔtra deū q̄ est sum-
ma iusticia: quā si de⁹ negaret nō puniēdo: seipm negaret:
qd est impossibile. vt habet. ij. Tim. ij. Fidelis pmanet: se-
ipm negare nō pōt. Ad hoc rñdet Alex. ꝙ dimittere pctm̄
sine pena quacū͡q cōtritionis vel afflictionis esset contra
iusticiā: qua statuit nullū pctm̄ remittere sine quacū͡q pe-
na: saltē attritionē exigit pctōris. Nō aūt petit in hac peti-
tione talis remissio pcti sine oī pena: sed petit vt dimittat
quantū ad penā ſm partē: vt si sit infinita pena debita cul
pe: ꝙ mutet in tpalem: si aūt finita: ꝙ mutet in minorē: ꝛ
hoc petere nō est petere cōtra dei iusticiā. Et sic etiā intel
ligendū est illud. Nō parceres delinquenti: scꝫ de oīmoda
indulgentia. Un̄ sensus est. Sciens ꝙ nō parceres delin-
quenti: hoc est/ non oīno parceres. i. nō sine quacū͡q pena
displicētie vel cōtritionis. vñ Aug. Nemo nisi peniteat vi-
te veteris: poterit nouā vitā inchoare. ℂ J Sed cōtra:
sicut iusticia dei pctō determinat penā: ita huic pctō hanc:
ꝛ illi illā: puta mortali eternā: veniali pctō tpalē: ergo erit
ɔ iusticiā dei petere relaxationem pene cuiuscū͡q pctō de-
bite. Ad illud rñdet ꝙ aliq̄d esse vel fieri dicit iustū dupl'r.
Uno mō: qꝛ eius cōtrariū est iniustū: sic diligere pximū est
iustū: qꝛ contrariū. s. odire pximū est iniustū: ꝛ nō occidere
innocentem/ iustum: qꝛ occidere talem est iniustum. Et lo-
quendo ſm potentiā absolutā dei/ nulla actio diuina est
iniusta: qꝛ nihil agit de⁹ ad extra/ q̄n ei⁹ oppositū possit age
re nō iniuste. Nihil eñ extra deū est necessario iustū: ita ꝙ
oppositū ei⁹ sit necessario iniustū: cū oīs res ꝛ actio pro tā-
to est iusta: qꝛ a deo volita: ꝛ nō volita/ qꝛ iusta. Uolūtas
eñ dei est prima regula oīs iusticie: vt vult Aug. iij. de tri.
ℂ Alio mō dicit res vel actio iusta: qꝛ eā sic fieri/ est a deo
ordinatū aut preceptū. Et illo mō verū est: ꝙ iustū est pec
catū nō remitti sine pena determinata soluēda: aut p pctō-
rem ipm vel aliū p ipso. Et cōsequēter ð: ꝙ verū est/ ꝙ de⁹
determinat singulo pctō penā singulā: non aūt oī mortali
penā eternā: sed ei solū in quo pctōr impenitēs pseuerat.
Omi aūt pctō mortali determinat penā eternā vel tpalē
cū pnia. i. cōtritione cordis soluendā: a pctōre p se vel ab
alio pro pctōre. Et qꝛ cōdignā tpalem pctōr facere nō pōt
j. Pe. ij. pro se: misit filiū suū vnigenitū vt pctā nr̄a ipse portaret
sup lignū crucis: cuius liuore ꝛ vulnerib⁹ nos sanaremur.
Esa. liij. vnde dicit pater. Propter scelus ppl̄i mei pcussi eū. Nā po
suit pater in eo iniquitates oīm nostrū. ipse vulnerat⁹ est
ppter iniq̄tates nr̄as: attritus est ppter scelera nr̄a. Disci-
plina pacis nostre sup eū. vñ. Vere lāguores nr̄os ipse tu-
lit: ꝛ dolores nostros ipse portauit. vñ ad Ro. viij. Deus
filiū suū mittens in silitudinē carnis pcti: qꝛ in carne passi
bili: de pctō dānauit pctm̄. i. de hostia p pctō nr̄o/ quā chri-
stus obtulit: dānauit. i. deleuit vel destruxit (ſm glo) pec-
catū nostrū: hanc hostiā christi. s. mortem tan͡q satisfactio-
nem recipiens pro pctō nr̄o. Un̄ ꝛ. ij. Coꝛ. v: Eū qui nō no
uerat pctm̄. s. christū: pctm̄ fecit. i. hostiā vel satisfactionē p
pctō nostro. s. vt nos efficeremur iusticia dei in ipō. Et hec
est copiosa redēptio apud dñm: qꝛ sufficiens ꝛ valde suffi
ciens fuit pena christi innocentis: vt ppter eā pater dimit-
teret etiam sine alia pena pctā oīm christo cōiunctoꝝ: que
etiā sola operat remissionē pctōꝝ in baptismate paruulo-

rum. Nā passionem christi pater acceptauit/ vt cōdignā sa-
tisfactionem pro oīm delictis. Hec aūt pena cōdigna est/ ꝛ
sufficiens pro pctīs abolendis: quā vt talē pater acceptat.
Un̄ oram⁹ nobis pctā dimitti: nō cōtra dei iusticiā: nō sine
cōdigna satisfactione: sed vt satisfactio filij nobis applice
tur: nos͡q christo incorporemur: quatenus satisfactio capi
tis/ deleat oīa pctā in nobis suis mēbris. ℂ L Secūdū
dubiū: qꝛ dicit bea. Aug. cū dicim⁹. Dimitte no. de. no. ma-
nifestam⁹ nos habere qd nobis dimittat: ergo videt ꝙ is
qui pro tpe quo sibi nō est cōscius de pctō/ nō debeat dice-
re orationē dñicā: vel saltē hāc ei⁹ particulā: Di. no. de. no.
Respondet/ ꝙ vita ista mortalis de cōmuni lege vix duci
pōt a mortalib⁹ sine pctīs/ ad min⁹ venialib⁹: vñ dixit disci-
pulus ille quē diligebat iesus: cui ꝛ ob puritatē mentis/ et
cordis mūdiciā/ matrē cōmendauit. Fratres si dixerimus j. Joh. j.
qꝛ pctm̄ nō habem⁹ ipsi nos seducim⁹: ꝛ veritas in nobis
nō est. Un̄ et si oēs sancti quotquot sunt vel fuerunt a pri-
mo iusto vs͡q ad vltimū/ simul essent: nihil aliud dicerent
(dicit Aug.) q̄ Di. no. de. no. excepta beata virgine: de qua
dū de pctīs loquimur: nullā prorsus habere volum⁹ men-
tionem. Hinc ꝛ ait sapiēs. Quis pōt dicere: mundū est cor Prouer
meū: purus sum a pctō? ꝛ Eccle. vij. Nō est homo iustus q̄ bioꝝ. xx.
faciat bonū ꝛ nō peccet. Et ppter hoc bea. Aug. tractans In q̄dā
verba presentis petitionis ait: Quis hic viuit in carne/ et sermone
nō habet debita pctōꝝ? quis est homo sic viuens/ vt ei ista
oratio nō sit necessaria? Inflare se pōt homo: manifestare
se nō pōt. Et subdit. Cōsiderate fratres/ hic christ⁹ docuit
orare discipulos suos/ illos magnos primos aplos suos/
arietes nostros. Si igit pro pctīs suis dimittēdis arietes
orant: agni q̄d facient? de quib⁹ scriptū est: Afferte dño fi-
lios arietū. Cū igit christus orōnem dñicā aplīs ꝛ discipu
lis pfectissimis dicendā indidit: ꝛ p eos nobis christi fide-
lib⁹ oībus: videt ɔcludi posse/ neminē de cōmuni lege sine
quibuscū͡q peccatis vitā istā mortalē trāsigere. Quō ꝛ am-
plius declarat idē Aug. sup illud ps̄. Nō iustificabit in cō-
spectu tuo oīs viuens. Dic inquiens/ viuens/ in carne vi-
uens: moriturus viuens: de adā natus ex hoīb⁹: oīs ita vi
uens iustificari forte pōt corā se: nō tñ corā te. quō corā te
sibi placēs: tibi displicens? Et post modicū. Quantūcū͡q
eñ rectus mihi videar: producis tu de thesauro tuo regu
lam coaptans me ad eā: ꝛ prau⁹ inuenior q̄ rectus esse pu-
tabā: q̄d eñ apli? q̄d arietes ipsi? de quoꝝ prole ð. Afferte
filios arietū. Certe ipsi didicerūt orare qd oram⁹. ipsis da
ta est regula postulandi pro pctīs a christo iurisperito ce-
lesti: sic orabitis inquiēti. Di. no. de. no. Et esto ꝙ nobis de
pctīs cōscij nō sim⁹: ppter hoc tñ sine pctīs nō existim⁹. vñ
dicit apls: Nihil mihi cōscius sum: sed in hoc iustificat⁹ nō j. coꝛ. iiij.
sum. vñ stat hoiem pctm̄ suū ignorare: ꝛ deū ipm vt pctō-
rem reprobare. Hinc ꝛ orauit pph̄a. Ab occultis meis mū
da me dñe. q̄si di. a pctīs meis q̄ nō video: q̄ tibi tñ sunt ma
nifesta: mūda me. Un̄ qꝛ hō certitudinaliter ꝛ euidēter sci
re nō pōt (vt sapiens ait) an odio vel amore dign⁹ sit: sem Eccle. ix.
per debꝫ esse pauidus: ꝛ summi iudicis formidare sniam:
pfitendo sua etiā q̄ ignorat pctā: ꝛ petere. Di. no. debi. no.
ℂ L Et dato ꝙ p reuelationē alicui cōstet/ ꝙ imunis sit
a quocū͡q pctō: adhuc tñ orare habet: Di. no. de. no. ꝛ hoc
in psona ecclie: cui⁹ q̄libꝫ fidelis christian⁹ mēbrū est. Et eñ
etsi ecclia sit semper deo grata ꝛ accepta: multi tñ in ecclia
sunt pctōres/ indigētes pctōꝝ suoꝝ venia: p his ergo quis-
libet vt a pctīs soluat: orare habꝫ: Di. no. de. no. Sic eñ vi-
dem⁹ in naturali corpore. vnū mēbrū alteri q̄ntū pōt sa-
lutem pcurare: sicut nō sibi tñ oculus: sed toti corpori vi-
det: ꝛ stomachus pro singuloꝝ salute membroꝝ cibū dige
rit. Sic saluator noster christus q̄ pctm̄ nō fecit: nec inuen
tus est dolus in ore ei⁹: in psona mēbroꝝ suoꝝ pctā corā pa
tre misericordiarū p pphetā cōfitetur di. Delicta mea a te
nō sunt abscondita. ꝛ in alio ps̄. De⁹ de⁹ me⁹ respice in me:
quare me dereliquisti lōge a salute mea verba delictorum
meoꝝ. vbi glo. Aug. Nostra delicta sua facit vt suā iusticiā
faceret nostrā. Ita ꝛ nos p inuicē orare debem⁹: vt nobis

Jaco. v. pctá remittant᷑: vnde hortatur Jaco. Orate pro inuicē vt saluemini. Et propter ꝛ christus nos orare docuit: Di. no. de. no. nō mihi: q: ad oēs cōiter spectat p̄ns oro. Nō ergo mentit᷑ etiā innocēs dicēdo: Di. no. de. no. ¶ M Dubitatur tertio: vtrū pctm̄ originale dici debeat debitū nostrū siue pctm̄ nostrū. Pro solutione notādū: ꝙ aliq̄d esse pctm̄ nostrū dupl'r pōt intelligi. Uno mō: q: in nobis est ac nos pctōres cōstituit. Scđo mō: q: ex nobis est. Primo mō peccatū originale nostrū est: q: in nobis a prima nr̄a origine Eph. ij. reperit᷑: vn̄ dicit apl's/ꝙ oēs nascimur filij ire. Et ꝓpheta. Ecce em̄ in iniquitatib' cōceptus sum: ꝛ in pctis cōcepit me mater mea. Adā quidē prim' hō/ ex liberalitate dei accepit quoddā donū supnaturale: qđ cōiter noiat᷑ originalis iusticia. Accepit aūt donū hoc nō solū pro sua psona: sed pro tota sua posteritate: hoc est pro oib' ab eo descensuris ſm legē naturalis ꝓpagationis: ita ꝙ si in innocentia in qua creatus fuerat: ꝑstitisset: cōtulisset regulariter de' hoc donū oib' ab ipso descendētib': sicut de' regulariter infundit aiam rōnalē corpori pfecte organizato. Et p hoc dedit de' (volūtate quodāmō antecedēte) hanc originalē iusticiā oib' hoib'/ dando eā ade: q: quantū in se fuit/ ita dedit: vt cōīr daret cuilibet sue pli/ īpedimento cessante. Et ita fuit hec iusticia oib' ade filijs debita: si q̄dē oēs eā hr̄e debuerant. Quapropter cū p pctm̄ suū adā ipsam pdidit: nō solū p se pdidit: sed pro tota sua posteritate eā amisit: p qua ꝛ eā liberaliter accepit: pdidim' ergo eā ꝛ nos in adā: sicut ꝛ ipsam in eo accepim'. Nō quidē per ꝓpriū nostrū actū ꝛ pctm̄: sed p pctm̄ ade: vn̄ dicimur oēs in adam peccasse: q: suū pctm̄ oib' iputat᷑: ꝛ in oēs ab ipō genitos trāsfundit᷑: pro quāto oēs ab eo geniti debitores sunt illi' iusticie qua carent. Hinc ad Ro. v. Per vnū hoiem pctm̄ in hūc mundū intrauit: in quo oēs peccauerūt. Et ꝓpter hoc dicit be. Aug. in de fi. ad pe. c. xxiij. Firmissime tene ꝛ nullaten' dubites: oēm hoiem q̄ p cōcubitū maris ꝛ femine cōcipit᷑: cū pctō originali nasci: impietati subditū: mortiq; subiectū. Scđm hoc igit᷑ dicit᷑ pctm̄ hoc nostrū: q: in nobis ab origine repertū/ p quāto generamur sine originali iusticia nobis debita: cui' sic debite carētia est pctm̄: sicut carentia iusticie actualis debite inesse est pctm̄ actuale. Cur em̄ occidens proximū peccat: nisi q: caret iusticia actuali/ q̄ inesse deberet occidenti: q̄ iusticia est conformitas actus occisionis ad oēs circūstantias: quas vtrō recta fide illuminata dictat debere inesse primū occidenti: q̄ si inessent primū occidendo nō peccaret. Quapropter adulti nondū baptizati: dum baptismi sacramentū volūt suscipere: debent hoc pctm̄ sicut suū agnoscere: vt valeāt ab illo sicut ab alijs/ liberari. ꝛ de hoc dicit btūs Aug. de orone dn̄ica loquēs/ de

In q̄dā sermone cathecuminis volentib' ad baptismū conuolare. Debent (inquit) ꝛ tales cognoscere ꝛ cōfiteri: nō solū pctā actualia q̄ volūtarie cōmiserūt: sed etiā pctm̄ originale qđ a parentibus cōtraxerūt. Licet em̄ illud ꝓpria volūtate nō sit cōtractū: tn̄ volūtate adam: in quo oēs peccauerūt: sic viciata est natura: vt oēs q̄ ab eo p rōnem seminalem pcesserūt de cōi lege/ accipiūt ꝛ viciū ꝛ pctm̄. ¶ N Scđo mō peccatū originale nō est pctm̄ nostrū: quasi scʒ a nobis sit cōmissum. Tunc em̄ nō diceret᷑ originale: sed actuale: quēadmodū alia pctā/ quoꝝ volūtas nostra est causa: hoc aūt falsum est: q: inest volūtati ante oēm suū actū. In instanti em̄ animationis/ aīa tali pctō maculat᷑: pro quo tn̄ instāti nullū actū habet aut elicere pōt/ sicut nec; ratio. Un̄ et btūs Aug. vbi. s̄. c. xxiiij. Firmissime tene ꝛ nullaten' dubites paruulos qui sine baptismatis sacramēto de hoc seculo transeūt: ignis eterni supplicio puniendos: q: etsi peccatū proprie actionis nō habuerūt: tn̄ peccati originalis dānationem carnali cōceptione ex necessitate cōtraxerūt. Ecce (dicit btūs Aug.) hoc pctm̄ nō esse nostrū p actionē proprie volūtatis. Qđ ꝟo dicit paruulos ignis eterni supplicio puniēdos: nō est intelligendū ꝙ sint arsuri in igne: cum pena eoꝝ sit leuissima penarū damnatoꝝ: vt idem dicit in encħ. c. xcij. ꝛ ardor ignis sit pena sensus grauissima.

Sed puniunt᷑ supplicio eterno ignis. i. supplicio qđ est in illo igne. q. d. supplicio aliquo qđ patiuntur existentes in igne/ illi puniunt᷑. Hoc aūt est pena damni/ carentia. s. diuine visionis: sine tn̄ sensibili dolore vermis: ꝛ pena incarcerationis ac vilitate loci. Detinent᷑ em̄ in limbo: qui locus proxim' est damnatoꝝ in inferno pro culpa actuali: de quo latius disputari solet in. ij. senten. dist. xxxiij.

¶ Lectio. lxxiij. A

Sicut ꝛ nos dimittimus debitorib' nostris. ¶ Posita in prima huius petitionis parte petitionis forma: sequitur modificationis clausula. Noluit em̄ celestis magister nos pctōꝝ remissionē simpl'r petere sicut cetera: q̄ in sua orone quā nobis tradidit/ petim': qm̄ prouidentia diuine bonitatis fuit cū doceret hanc orandi formam: vt oro sufficientissima in se/ ꝛ efficacissima apud deū esset fructuosissima nobis. Et ideo nō solū docuit q̄d orandū sit: sed etiā quid coagendū a petente: ne inefficax fiat apud deum oratio: ꝛ cōsequenter nobis infructuosa. Quid aūt coagendū est/ insinuat᷑ cōditione apposita scʒ. Sicut ꝛ nos di. debi. no. Dimissio aūt hmōi reddit hāc petitionem: Dimit. no. de. no. deo exaudibilē. vn̄ Eccl. xxviij. Relinque proximo tuo nocenti te: ꝛ tunc deprecāti tibi peccata soluent᷑. de hoc abbas Isaac coll'. ix. ait. O ineffabilis dei clementia: qua nō solū nobis orōnis tradidit formā: ꝛ acceptabilem sibi in nobis morū nostroꝝ instituit disciplinam: ac p necessitatem tradite formule/ qua se precipit a nobis semp orari: ire pariter ꝛ tristicie euellit radices: sed etiā occasionem rogantib' tribuit: eisq; reserat viam/ q̄ clemens ꝛ piū probent erga se dei iudiciū pmulgari ꝛ pdire. Et quodāmō ptātem tribuit/ qua iudicis nostri possum' sniam tēperare ad veniā delictoꝝ nostroꝝ/ exemplo eū nostre remissionis coarctantes: dū dicim': Dimitte nobis sicut ꝛ nos di. Hec Cassio. Docendo itaq; nos orare: Dimitte no. de. no. sicut ꝛ nos di. de. no. regulā nobis imposuit: ꝙ si volum' nobis dimitti pctā nostra: nos etiā dimittam' proximis nostris pctā eoꝝ in nos cōmissa. Un̄ si nō dimiserimus eis q̄ nos offenderūt/ ea quib' offensi sum': nec pater celestis dimittet nobis debita nostra. Qđ clare docuit christus: cū statim post orationē dn̄icā subiūxit. Si dimiseritis hoib' pctā eoꝝ: dimittet ꝛ vobis pater vester celestis delicta vr̄a. Si aūt nō dimiseritis hoib': nec pater vester dimittet vobis pctā vestra. Mat. vj. Qui igit᷑ vult miam ꝛ remissionē pctōꝝ suoꝝ ipetrare a deo: necesse hʒ vt exhibeat miam primo. de hoc be. Cypria. ait. Qui orare nos pro debitis ꝛ pctis docuit: adiūxit plane ꝛ addidit legē: certa nos conditione ꝛ sponsione cōstringēs: vt sic nobis dimitti debita: ſm ꝙ ꝛ ipsi debitorib' nr̄is dimittim': sciētes impetrari nō posse qđ p pctis petim': nisi ꝛ ipsi circa debitores nr̄os paria fecerim'. Idcirco ꝛ alio loco dicit: In qua mensura mensi fueritis/ in ea remetiet᷑ vobis. Et seru' q̄ post remissum sibi a dn̄o oē debitū/ cōseruo suo noluit ipse dimittere: in carcere ligat᷑: q: indulgere cōseruo suo noluit: qđ sibi a dn̄o indultū fuerat/ amisit: q̄ adhuc fortius christ' in preceptis suis maiore censure sue vigore predicit. Cū steteritis (inquit) ad orōnē/ remittite si q̄d habetis aduersus aliquem: vt ꝛ pater vester q̄ in celis est: remittat pctā vobis. Excusatio tibi nulla in die iudicij supest: cū ſm tuā sniam iudiceris: ꝛ qđ feceris ipse patiaris. Pacificos em̄ ꝛ concordes atq; vnanimes esse in domo sua/ de' precepit: ꝛ quales nos fecit natiuitate secūda: tales vult renatos pseuerare: vt qui filij dei esse cepim': in pace maneam': ꝛ quib' spiritus vnus est: vnus sit et animus et sensus. Hec ille. ¶ B Ecce regulā nobis dant᷑: de qua btūs Aug. Ex oibus his sententijs quib' nos dn̄s orare precepit: eā potissimū cōmendandā esse indicauit: que pertinet ad remissionem pctōꝝ: in qua nos misericordes esse voluit. Et hoc est vnum cōsilium miserias euadendi. Nam vt idem dicit in enchi. ca. lxxiij. Qui roganti peccati sui veniam ꝛ petenti

ex corde nō dimittit: nullo mō existimet a dn̄o sua pctā dimitti: qm̄ mētiri veritas nō pōt: ideo subdit dn̄s. Si autē nō dimiseritis hoib⁹: nec pater vester dimittet vobis pctā vestra. Ad tā magnū tonitruū q̄ nō expgiscit: nō dormit: sꝫ mortu⁹ est: ⁊ tn̄ mortuos suscitare potēs est ille. Hec Aug. Et bea. Greg. Bonū qđ a deo cōpuncti petim⁹: hoc ipsuꝫ primo proximis faciam⁹. Quapropter nō docuit nos christ⁹ prius petere pctōꝝ remissionē: ⁊ posterius pctā dimittere alijs: sꝫ simul petere: Dimitte no. de. no. sicut ⁊ nos di. de. no. De quo bea. Chrys. Nō dixit christus vt prius dimittat nobis debita nr̄a: ⁊ nos postea dimittam⁹ debitorib⁹ nr̄is. Scit nāq̄ de⁹ hoies esse mendaces: qm̄ si receperint remissionē sui pcti: ipsi suis debitorib⁹ nō remitterent. Sed docuit vt prius remittam⁹ debitorib⁹ nr̄is: ⁊ ita dimitti nobis debita orem⁹. Attendant igit pctōres: cōsiderent orōnē quā deo pro abluēdis pctis offerūt. Auscultent ⁊ q̄d postulando pponūt: ne ppria eoꝝ snia iudicent. Recordent de dauid quē dn̄s sua ppria feriuit snia: que ab ipso fuerat pmulgata. Postulant a deo vt ipsis dimittat sua pctā: sicut ⁊ ipsi dimittūt aliena. Cōtra se diuinā sniam puocant: si ex corde suis debitorib⁹ nō dimittūt: ⁊ orō que ipsis debuit esse salubris: sit noxia si maligno pposito detinēt aliena. Cui cōcordat Aug. Si debitorib⁹ nostris q̄ in nos peccant nō dimittim⁹: ipsi nr̄a oratione inculpamur: ⁊ deum aduersum nos in iracundiā excitam⁹: ⁊ ipsi supra nos inducim⁹ maledictionē/ potius q̄ bn̄dictioneꝫ: ⁊ pctā nr̄a q̄ minuere debuim⁹/ orando augem⁹. Ad idem Chrys. Qui inimicitiā in corde ⁊ in ore seruat aduersus ledenteꝫ: non deū orat/ sed irritat: apud deū grām nō obtinet/ sed eternam damnationē sibi postulat. Item alibi. Cum qua spe orat qui inimicitias seruat aduersus alterū a quo forsitan lesus est: sicut em̄ ipse orans mentit. Dicit em̄: remitto/ et nō remittit: sic a deo petit indulgentiā: ⁊ nō indulget. Inde est qđ ait Bern̄. Uenia dei pctōri nō dat: cui⁹ cor rancore inuidie aut liuore afficit. Si igit vis vt tibi pctā a deo dimittant: ois rancor ⁊ discordia a corde tuo euellat. Et iterū Eccl. xxviij. Homo hoi reseruat iram: ⁊ a deo querit medelam. In hoiem silem sibi nō habet miam: ⁊ de pctis suis deprecat altissimū. Ipse cū caro sit reseruat irā: ⁊ propitiationem petit a deo. q̄s exorabit p pctis illius? Memēto nouissimoꝝ ⁊ desine inimicari. Sed qui benigni esse iubemur in offensas nr̄as/ nō equo aio toleremus diuinas: de quo ⁊ Cassian⁹ coll. sepe allegata inquit. Securus huius orōnis fiducia de suis admissis veniaꝫ postulat: quisquis remissus erga suos dūtaxat: non erga dn̄i sui debitores extiterit. Solemus nōnulli (qđ est deterius) erga illa quidē que admittūt ad iniuriā dei: quis magnoꝝ sint criminū: placidos nos ⁊ clementissimos exhibere: erga nostrarū aūo vel paruissimarū offensionū debita exactores immites atq̄ inexorabiles inueniri. Quisquis ergo in se delinquēti fratri nō ex corde dimiserit: nō indulgētiā/ sed cōdēnationē deprecatione hac sibimet imperrabit: suaq̄ pfessione semetipsum poscet durius iudicari/ dicens: Remitte mihi sicut ⁊ ego remisi. Qđ cū illi bm̄ suā petitioneꝫ fuerit repensatū: quid aliud subsequit/ q̄ vt exemplo suo īplacabili ira ⁊ irremissibili snia puniat? Ideoq̄ si clementer volum⁹ iudicari: nos quoq̄ erga illos qui in nos deliquerūt/ oportet esse clemētes. Tantū em̄ remittet nobis: quantū nos remiserim⁹ eis q̄ nobis quacūq̄ malignitate nocuerūt. Ecce quātis testimonijs ostēsum est/ indulgentiā nr̄oꝝ peccaminū hr̄e nos non posse a deo: nisi ex corde dimittam⁹ q̄ cōtra nos cōmissa sunt a proximo. ¶ C Sed di. cū pctm̄ remittere opus sit solius dei: quō hic exigimur pctā in nos delinquētib⁹ indulgere? Nam debita q̄ nostris debitorib⁹ dimittere debem⁹: nō sunt pecunie seu q̄ pecunia cōmensurant sed iniurie ⁊ pctā bm̄ Aug. Rn̄det q̄ dimitti pctā intelligit tripliciter. Uno mō principalr ⁊ propria autoritate. Alio mō ministerialiter ⁊ ex commissione. Tertio mō ex debito ⁊ ex fraternali charitate. ¶ Primo mō solus deus remittit pctā: q: ipsius solius est pctm̄ ad penā autentice nō imputare. vn̄ in ps̄. Beatus vir cui non imputauit dn̄s pctm̄. Et cū deus pctm̄ ad penā nō imputat: semp in pctōre dimittit: q: nō est i illo pctm̄: quē deus nō ordinat ad penā. ¶ Scđo mō quilibet sacerdos rite ordinatus bm̄ claues eccl̄ie remittit pctm̄ suis subditis penitentib⁹: pro quāto facit aliquē actū: pferendo vba scꝫ. Absoluo te a pctis tuis: quib⁹ regulariter adsistit de⁹ vt autor principalis pctā cōfitentiū relaxando. ¶ Tertio mō: quilibet fidelis remittit pctā in se peccantib⁹: qn̄ in corde suo nō tenet odiū vel rancorem cōtra proximū ipm offendentē: volens nihilomin⁹ ipm fieri beatū: ⁊ eterna pena nō damnari. Siquidē pctm̄ quantū in se est/ dimittit: q: nō optat/ nec vult q̄ pp̄ter offensionē qua se offendit: a regno beatitudinis ⁊ sctōꝝ cōsortio excludat. Quis q̄nq̄ velit/ vt bm̄ regulas iusticie tpali pena puniret in sui emendationem ⁊ salutem: ⁊ ita nō solū dimittim⁹ pctā nr̄is debitoribus: sed etiā alienis quibuscūq̄ viatorib⁹: dū oēs tales ex charitate diligim⁹ saluteꝫ ipsoꝝ vt possum⁹ pcurando. Et cui pctm̄ sic dimittit: ex hoc ipo a pctō nō absoluit. Quis em̄ homo ex fraterna charitate (quātū in se est) pctm̄ peccanti remittit: tn̄ deus pctōrem reū tenet: nisi aliud cōcurrat vnde a pctō absoluit. Et hoc mō exponit hanc petitionem cācellarius parrhisien̄. Joh. de gersona/ volēs ostendere particulatim: in quo consistat hec remissio debiti/ dicens: Ego in primis sic dimitto oibus debitorib⁹ meis vel alienis/ dū sunt viatores: q̄ nullo mō vellem eos dānari: imo salutem eoꝝ desidero te donante ⁊ inspirante hoc qđ petimus/ rectūq̄ est. Sic dimitte mihi ⁊ tu pater noster: ⁊ hoc satis erit mihi: etiā si nihil aliud prestiteris: qm̄ cū ista dimissione tua/ ⁊ desiderio salutis mee nō damnarer: sed saluarer. In hoc aūt stat desideriorū meorū totus cardo. ¶ Rursus sic dimitto oibus debitorib⁹ meis vel alienis: q̄ vellem eos esse bonos viros ⁊ modestos/ tēperatos: et ab oi malicia correctos seu cōuersos p tuā ineffabilē pietatem. Sicq̄ pinde nec sibi nocerēt: nec alijs: sed pdessent ⁊ nullā deinceps penā mererent: vt scꝫ saluaret psona/ et desineret culpa. Sic dimitte mihi pater noster: vt in mansuetudine me corrigas: ⁊ in vnguētoꝝ suauitate vulnera mea linias: ⁊ infundas gratiā suauitatis. ¶ Amplius ado ego sic dimitto debitorib⁹ meis: q̄ vbi nō corrigerent a vitijs suis prauis p mansuetudinem remissionis: corrigant in chamo ⁊ freno ac flagellis: ne deteriora semp cōmittentes ⁊ alijs nocentes: ⁊ euntes post prauitatē cordis sui in adinuentionib⁹ suis dānabilib⁹ moriant. Sic dimitte mihi pater noster debita mea: sic vre: sic seca in p̄senti: ne dāner in futuro. Ita tn̄ vt in mia ⁊ miseratioib⁹ flagelles me: sicut ⁊ predixi me desiderare meis debitorib⁹ quibuscūq̄. ¶ Item ego sic dimitto debitorib⁹ meis/ q̄ licet sensualitas offensa ex dictis vel factis eoꝝ remurmuret: ⁊ in vindictā exardescat: nihilomin⁹ desidero bm̄ iudiciū superioris rōnis eterne legi innitentis: q̄ pacatior esset hmōi sensualitas: ⁊ q̄ in trāquillitate ⁊ pace inimicos suos sicut amicos sustineret. Patienter quidē ⁊ benigne sicut charitas sine qua nemo tibi placet: patiens est ⁊ benigna: neq̄ irritatur. Sic dimitte mihi pater noster/ vt nihil aduersuꝫ me velis agere: nisi misericorditer ⁊ benigne: qm̄ si taliter volueris/ licet vtiq̄: cū subsit/ cū volueris: posse. Deniq̄ sic dimitto debitorib⁹ meis q̄ te inspirante ⁊ donāte ego in eoꝝ punitionē laborare vel cōsentire/ nollem aio deliberato verbis/ factis: ⁊ contra regulas iusticie tue: sciens te dixisse: Mihi vindictā. Hanc aūt aliq̄n facis sine medio: aliq̄n p iudices a te cōstitutos in terra: quib⁹ dū defert aut relinquitur executio iusticie cōtra malos: illa prorsus tibi relinquitur ⁊ defert. In his limitib⁹ stando ⁊ desiderando vindictā/ superioritas tue iurisdictionis nequaq̄ violat. Uerūtn̄ tale desideriū vindicte eis quib⁹ iudiciādi ptās a dn̄o tradita nō est: tutū nō est: ne si tale iudiciū de⁹ vellet exercere cōtra nos: primus in infernū nos deturbaret. Un̄ q: nobis dimitti cupim⁹ debita nr̄a in mia ⁊ miserationibus: ita discam⁹ ⁊ dimittere nr̄is debitorib⁹. ¶ D Recolligē

do aũt predictos modos: ita dimittam⁹ nostris debitorib⁹
debita: vt in nos cõmissoꝝ nullã vindictã eternã vel tpalẽ
desideremꝰ: sed magis eoꝝ piã emendationẽ: qua cõuersi
nec sibi nec alijs nocentes dãnationẽ euadant: quã piam
emendationẽ si cõtemnerent: saltẽ paternis erudiant̃ fla-
gellis in tpe: vt eis parcat̃ in eternitate. Qđ si nr̃a sensua-
litas q̃nq̃ cõtra nostros iniuriatores in vindictã accenda-
tur: tñ ẽm rõnem legis eterne (sensualitatis motũ detestã-
tes) patienter ꝛ benigne (qđ charitatis est) sufferamus:
sicq̃ a nobis nr̃a debita dimitti a dño exoremus. ¶ Pro
planiori tñ intellectu q̃nadmodũ debita primoꝝ dimitti
oporteat: in hac dimissione tria ɔsiderari possunt. Primũ
est offensa dei siue culpa quã prim⁹ noster nobis iniurian-
do incurrit. Scđm offensa nr̃a / odiũ / rancor vel ira: quam
nos ɔcipim⁹ aduersus iniuriantẽ. Tertiũ est iniuria nobis
facta / seu damnũ vel lesio nobis a primo iniuste illatũ vel
illata: in corpore reb⁹ aut fama. Primũ / scꝫ offensa dei. Nã
nemo põt primũ iniuste ledere sine dei offensa. Nã q̃ncũ-
q̃ quis primũ ledit iniuste: siue auferendo bona nature:
siue fame: siue fortune: hoc faciendo agit cõtra dei volũta-
tem: q2 preceptũ dei transgredit̃ quo primũ sicut seipm di-
ligere tenet̃: ꝛ ita deũ offendit ꝛ culpã incurrit. Et dr̃ ɔtra
dei volũtatẽ: q2 nisi cõtra dei volũtatẽ primũ dãnificaret:
nõ peccaret: nec iniuste lederet. Vñ iudex nõ ledit iniuste
malefactorẽ: si cõtra eũ ẽm legẽ ferat iustã mortis sentẽtiã.
Nec iudei iniuste leserũt egyptios eos spoliãdo auro / ar-
gento / vestib⁹ ꝛ clenodijs ad iussionẽ dñi: ꝛ ideo nõ peccaue-
rũt. Quicũq̃ ɔ dei volũtatẽ primũ ledit / offensaꝫ dei incur-
rit. Pro hac offensa primi in deum orare possum⁹: ꝛ iube-
mur: eã aũt dimittere nõ possum⁹: q2 solius dei est pctã di-
mittere penitẽti. Et quãtũ ad hanc offensam velle ac desi-
derare tenemur vt de⁹ eã dimittere dignet̃: vt eã nõ referet
uet iniuriãti ad sui ppetuã dãnationẽ. Hinc precipit dñs.
Mat. v. Diligite inimicos vestros: bñfacite his q̃ oderunt vos: ꝛ
orate p psequẽtib⁹ ꝛ calũniãtib⁹ vos: vt sitis filij patris ve-
stri q̃ in celis est: q̃ solẽ suũ oriri facit sup bonos ꝛ malos:
ꝛ pluit sup iustos ꝛ iniustos. vbi glo. Cõtra ecclesiã pugnat̃
trib⁹ modis. Odio / vbis / cruciatu corporis. Eccl̃ia ecõtra
diligit / bñfacit / orat. Hoc est nouũ mãdatum: hoc de filijs
ire facit filios dei: q2 adoptio filioꝝ sola charitate acquirit̃
Et sic faciẽtes sepe dimissionẽ pctĩ debitorib⁹ nr̃is ipetra-
mus: ꝛ ita mõ quodã etiã nos dimittim⁹: dũ ad nostrã ora-
tionẽ de⁹ suã offensam remittit. Hec em̃ remissio fit p pctõ-
ris iustificationẽ / q̃ est p gratiã. Gratia aũt donũ supnatu-
rale est / a solo deo creabilis. Hinc dicit Aug. q̃ facilius est
mũdũ creare / q̃ impiũ iustificare. Creare aũt mundũ ne-
mo potuit: nisi infinita dei potentia: quare nec iustificare
ꝛ dimittere pctã. Vñ ꝛ baptista loquẽs de christo dei ver-
Joh. i. bo ꝛ patris filio: Ecce (inquit) agn⁹ dei: ecce q̃ tollit pctã
mũdi. Et magr̃. iiij. senten. dist. xviij. Solus igit̃ de⁹ hoiem
intus mũdat a macula pctĩ: ꝛ a debito eterne pene soluit.
¶ E Scđm scilꝫ offensam nostrã q̃ est odiũ / rancor vel
ira quã cõcipim⁹ aduersus nos ledentes vbis / factis aut
signis: dimittere possum⁹ ꝛ dimittere obligamur. Vñ di-
Matth. cit btũs Hierony. tractãs illud: Si peccauerit in te frater
xviij. tuus. Si peccauerit in nos frater noster: ꝛ in qualibet cau-
sa nos leserit: dimittendi habem⁹ ptãtem: immo necessita-
tem: q2 dñs precepit vt debitorib⁹ nr̃is debita dimittam⁹.
Et subdit pro cõfirmatione prioris dicti. Si aũt in deum
quis peccauerit: nõ est nostri arbitrij. s. dimittere hoc pctm̃
Dimittere aũt sic offensam nostrã: nõ est aliud q̃ dimitte-
re odiũ / inimicitiã / irã / seu rancorem: quẽ cõcepim⁹ aduer-
sus primũ nos ledentẽ. Vel saltem nõ admittere odiũ vel
rancorem cõtra proximũ iniuste mala nobis inferentem.
Vñ q2 quilibet primũ tenet̃ diligere sicut seipm: ꝛ primus
est quilibet viator: siue amicus siue inimicus: sequit̃ q̃ te-
netur nulli inimicari: nec odire quemcũq̃: qđ ꝛ de inimico
vt supra dñs expresse precipit. Ego aũt dico vobis: diligite inimi-
matth. v cos vestros. Tenet̃ igit̃ quilibet ignoscere in se peccanti
nõ solum verbo: sed corde ꝛ aio. vnde Aug. in de ver. dñi.

Ne dicas in lingua ignosco: ꝛ corde differas. Nouit em̃ cui
dicas: vocem tuã homo audit: conscientiã tuã de⁹ inspicit.
Oẽm igit̃ rancorẽ tenet̃ a corde repellere: siue nocẽs aut
ledens petat: siue nõ. Hoc aũt ignoscere nihil aliud videt̃
nisi vt dictũ est: vt nõ velit ei malũ: siue dãnationẽ eternã:
siue damnũ tpale in bonis gr̃e / nature / rerũ secũdarũ (alis
suarũ) aut fame. Nec velle ab eo vindictã exigere iniustã
ppria autoritate. Et sic dimittere cuilibet iniurianti tenet̃
quilibet de necessitate salutis. Et ad sic dimittendũ Aug.
hortat̃ dicens: Fratres mei exercete vos inquãtũ potestis
ad exercendũ mansuetudinẽ etiã erga inimicos. Frenate
irã q̃ vos stimulat ad vindictã. Si vidicare te vis de inimi-
co tuo: ad ipsam irã te cõuerte: q2 ipsa est inimica tua que
occidit animã tuã. Oraturus es deũ: vẽtura est hora vt di-
cas pater noster: vẽtur⁹ es ad illũ vsum. Dimitte nobis ꝛc.
Quid sequit̃? Sicut ꝛ nos dimittim⁹ ꝛc. Ibi illa inimica
stat ɔtra te: sepit viã orõni tue: murũ erigit: nõ est qua trã-
eat. Bene dixisti totũ pater nr̃: occurrit dimitte nobis ꝛc.
Et q̃d postea? Sicut ꝛ nos dimittim⁹ ꝛc. Si ipsa aduersa-
ria ɔdicit: qualis inimica frartes q̃ ɔdicit: Sicut ꝛ nos ꝛc.
Nõ seuias ɔ inimicũ tuũ. In istã seuias: Melior est q̃ vin-
cit irã: q̃ qui capit ciuitatem. Nõ potes illũ interimere: po-
tes illã reprimere: si fortis es / iram vince: ꝛ parce ciuitati.
¶ F Sũt aũt multa q̃ nos ad tã necessariã nostre salu-
tis dimissionẽ inducere debẽt. Primũ. Cõsideratio pctõꝝ
nostroꝝ quib⁹ nosipsi deũ offendim⁹. Qui cũ paratus est
nobis dimittere debita nr̃a: debemus ꝛ nos esse parati di-
mittere debitorib⁹ nostris. Qui em̃ se cognoscit debitorẽ:
debenti sibi facilius veniã cõcedit. de hoc bea. Greg. Pa- v. mor.
tienter iniuriam illatã tolerat: q̃ pie meminit quõ adhuc
in se habeat in quo debeat ipse tolerari. Erubescit em̃ pec-
cato nõ parcere: q̃ vel deo vel primo sepe recolit se parcen-
da peccasse. ¶ Scđo nos mouere debꝫ: q2 q̃ faciliter ꝛ prõ-
pte parcit in se peccãtib⁹: difficulter ab alijs ledi siue offen-
di põt. Vñ dicit be. Amb. sup Lucã. Discas frequẽter igno-
scere nec indignationem tenere. Nihil em̃ est quo possit
offendi: cui ignoscẽdi est consuetudo. Cuius duplex ratio
assignari posset. Vna naturalis: q2 dulcis ꝛ mãsuetus ab
oibus naturaliter diligit̃: durus ꝛ seuus ab oibus oditur.
Nunc ergo rarius offendit̃ qui diligit̃. Mansuet⁹ aũt est
quisquis in cõsuetudinẽ ducit facile ignoscere. Alia est su-
pnaturalis. Deus em̃ qui dixit: Qua mensura mensi fueri-
tis: remetiet̃ vobis: animos ceteroꝝ erga mansuetũ mol-
lit ꝛ phibet ne offendãt. ¶ Tertio nos mouere debet ad
ignoscẽdũ proximis: peccatũ qđ incurrimus / si ipsis sua
debita nõ dimittim⁹. Peccamus em̃ cõtra dei preceptum:
quo iussit inimicos diligere. Qđ si non facimus: nosipsos
occidimus. Unde dixit Joh. in sua canonica. Omnis qui i. Jo. iij.
odit fratrem suũ: homicida est. Homicida vtiq̃ suipsius:
q2 qui nõ diligit fratrem suũ: manet in morte. De quo bea-
tus Aug. in de vita ꝛ regula clericoꝝ. Lites aut nullas ha-
beatis: aut q̃ celerrime finiatis. Neq̃ ita crescat in odium
vt trabem faciat de festuca: ꝛ animã faciat homicidã. Sic
em̃ legitis: qui fratrem suũ odit / homicida est. ¶ Quar-
to nos mouere debet ad parcendũ nos ledentibus: q2 si
ipsis eorũ debita nõ dimittim⁹: neq̃ nobis peccata nostra
dimittunt̃. Unde dixit christus. Si autem nõ dimiseritis
ꝛc. vt. s. Que verba tractans beat⁹ Hiero. O formidolo-
sa sententia. Si parua fratrib⁹ nõ dimittimus: magna no-
bis a deo nõ dimittunt̃. Hinc hortatur Petrus de rauen-
na in quodã sermone dicẽs. Homo si sine peccato esse nõ
potes: ꝛ vis semp dimitti tibi: totũ dimitte semp: quantũ
vis dimitti: tantũ dimitte. Quotiens vis dimitti tibi: to-
tiens tu dimitte: immo quia vis totum dimitti tibi: totum
remitte. Hoc intellige quia remittendo alijs tibi veniam
tu dedisti. Et non semel aut bis aut certis vicibus est pec-
cantibus ignoscendum: sed quotiens eos in nos contin-
git delinquere. Unde Hieronymus super illud Matth.
xviij. Non dico tibi vsq̃ septies: sed vsq̃ septuagies se-
pties; idest quadringentis nonaginta vicibus; vt scilicet

totiens peccāti fratri dimitteret in die: quotiens ipse pec-
care nō posset. Et beatus Aug. in de verbis dñi. Audiuisti
formā: septuagies septies christꝰ peccata tibi donauit. Si
vsq; huc ignouit: ⁊ vltra negat: pone ⁊ tu limitem: ⁊ vltra
noli ignoscere. Qđ egregie obseruauit Theodosiꝰ impa-
tor: de cuiꝰ obitu scribēs beatꝰ Amb. ait: Beneficiū se pu-
tabat accepisse auguste memorie Theodosiꝰ cū rogaretur
ignoscere: ⁊ tūc propior erat venie cū fuisset cōmotio ma-
ior iracūdie: ⁊ optabat in eo qđ timebat in alijs vt irasce-
retur: hoc erat remediū reorū: qui cū haberet potestatem
super oēs quasi parens postulari malebat, q̄ quasi iudex
punire. Equitatis iudex non pene arbiter: q̄ nunq̄ veniā
petenti denegauit. ¶ Quinto mouere nos debet ad igno-
scendū alijs: q2 si offendētibꝰ nō dimittimus: tunc debita
prius dimissa dñs repetit quousq; reddamus vsq; ad no-
uissimū quadrantē. Hoc significatū est in parabola de ser-
uo debenti decē milia talenta: cui dñs: cū nō exhiberet mi-
Mat. xviij. sericordiā suo cōseruo: dixit: Serue nequā omne debitum
dimisi tibi. qm̄ rogasti me. Nōne ergo oportuit et te mise-
reri conserui tui. sicut ⁊ ego tui misertꝰ sum? Et iratus dñs
eius tradidit eum tortoribꝰ, quousq; redderet vniuersum
debitum. Et subdit: Sic ⁊ pater meꝰ celestis faciet vobis:
si non remiseritis vnusquisq; fratri suo de cordibꝰ vestris
De hoc btūs Aug. in de vbis dñi ita ait: Dicit deꝰ: Dimitte
et dimittetur tibi. Si ego prior dimisi, dimitte vel postea
Nā si nō dimiseris: reuocabo te: ⁊ quicquid dimiseram, re-
plicabo tibi. Idem cōtra donatistas. Redire dimissa pecca-
ta, vbi fraterna charitas non est: apertissime dñs in euan-
gelio docet in illo seruo a quo dñs dimissum debitū repe-
Sñ. mortuum. tijt: eo q̄ ille conseruo suo nollet misereri: vñ tradidit eum
dñs tortoribꝰ ⁊c. Cui concordat Grego. dicens: Si hoc qđ
in nos delinquit: ex corde non dimittamꝰ: ⁊ id rursum exi-
gitur qđ nobis iam per penitentiā dimissum fuisse gaude-
bamus. Quomodo autē hoc verū sit: remitto ad doctorū
scripta super dist. xxij. quarti sententiarū. ¶ Sexto mouere
nos debet factum nostri saluatoris: qui tam liberaliter vt
Sup. cañ. Ber. ait: oēm dimisit iniuriā: vt eam nec dānaret vlciscēdo
nec cōfunderet improperando: nec minꝰ diligeret imputā-
do. Hinc dicit Chrys. Nihil ita te deo similē facit, sicut in-
iuriam tibi facienti dimittere. Magna enī virtꝰ est: si nō le-
dis a quo lesus es. Magna est gloria: si cui nocere potui-
sti: parcas. Nobile genꝰ vindicte ignoscere victo: ait Isid.
in soliloquijs. Contra nō dimittentes pfecte ait Bernar.
Sunt aliq̄ sic donātes iniuriā vt non vlciscant: ⁊ tñ sepius
Sup. cañ. improperant. Sunt alij q̄ licet sileāt: manet tñ alta mente
repositū: ⁊ rancorē tenent in animo: quorū neutriꝰ plena
est indulgentia. Longe ab his est benignissima dignitatis
natura. Libēter vt ignoscit plenarie: ita q̄ non pp̄ter fi-
duciā pctōrū: sed penitentiū: vbi adūdauit delictū: solet ⁊
grā abundare. ¶ G Tertiū cōsiderandū in pctō pximi
cōtra nos iniuste cōmisso, est iniuria nobis illata: siue dā-
num in corpore rebꝰ vel fama a pximo. De cuiꝰ remissione
necessaria ad salutē aduertēde sunt ppositiones q̄ sequūn-
tur. ¶ Prima ppositio: Nō tenet passus iniuriā eā ita re-
mittere: quo minꝰ iniuriāti ne iniurias cōtinuet: verbis ⁊ fa-
ctis possit obsistere. Probat: q2 pōt q̄libet pximū impedi-
re, ne iniuriam inferat, cum moderamine inculpate tutele
Vim enī vi repellere oēs leges, et oia iura permittūt. de
homicidio. Significasti. ij. Id tñ debet fieri cum modera-
mine inculpate tutele: vt ibi dicit. Nō ad sumēdam vindi-
ctam; sed ad iniuriā ppulsandā. Seruat enī moderamen:
si illud tantū fiat, quo omisso, violētia repelli non posset.
Vñ etiā licitū est occidere insidiantē: ⁊ eū qui vult occide-
re: si aliter nō pōt q̄s manus eiꝰ euadere: vt in. c. Si furio-
sus. in clemen. de homicidio. Et si vis seu iniuria fit in glo-
ria: tūc pōt repelli anteq̄ sit illata. Si aūt q̄s post vim illa-
tā persone sue repercutiat: nō videt repulsio iniurie: s3 vin-
dicta que oibus phibet: vt in. d. c. Significasti in tex. et in
glo. ⁊ ideo tenetur (nisi videat iniuriantē paratū denuo
percutere) vim nō repercutiendo repellere. Si vis infert

rebus: tunc ⁊ illatam ⁊ inferēdam licet repellere: sed post
illatam incontinenti q̄citius fieri potest: prius sc3 q̄ diuer-
tat ad alios actus: vel q̄citius sciuerit et poterit collectis
amicis. ¶ Dictu3 est in propositione: quo minus possit: ⁊
nō dr: quo minus nō debet obsistere: q2 nullus tenetur re-
pellere vim sibi aut rebus suis illatā: immo pfectius esset Mat. v
iniuriā patienter sustinere: seruādo cōsiliū euāgelicū: Si
quis te pcusserit in dexterā maxillā: prebe ei ⁊ alteram: ⁊ si
voluerit tollere tunicā tuam: dimitte ei et palliū. Qđ verū
est nisi hec tolerātia esset reipublice vel iniuriatori noxia.
Nam si passim ab omnibꝰ toleraretur iniuria quelibet: ma-
gnam hoc cōfusionem ⁊ perturbationē gigneret in cōmu-
nitatibꝰ ⁊ politijs. Si cuilibet liberū esset alteri inferre in-
iurias: solueretur ex hoc omnis amor et concordia homi-
num. Lederet iusticia: ⁊ occasio ac incentiuū daret ampli-
us delinquendi ei qui iniuriat. Vñ q̄nq; pfectiꝰ est iniuriā
repellere in actu exteriori, q̄ sustinere. Vñ beatꝰ Aug. ad
Marcellum. Cui licentia iniquitatis eripit vtiliter vincit
q2 nihil infelicius felicitate peccantium: qua penalis nutri-
tur impietas: ⁊ mala voluntas velut hostis interior robo-
ratur. Exemplum huius habemus in christo nostro salua-
tore: qui dum percuteret in faciē: non prebuit percutienti
alterā partē: sed magis prohibuit ne faceret: ne iniuriā au-
geret dicēs: Si male locutus sum: testimoniū perhibe de Ioh. xix
malo: si autem bene, cur me cedis? Quis vertit in dubium
christum, in quo omnis plenitudo deitatis, gratie ⁊ veri-
tatis fuerat (cui spiritus datus erat non ad mensurā) in
omnibꝰ suis dictis ⁊ factis, perfectissimū virtutis tenuisse
mediū? Vñ in casu isto pfectiꝰ fuit iniuriā repellere, q̄ sim-
pliciter sustinere. Itē beatꝰ Paulꝰ iudeis se persequētibꝰ
nō occurrit: nec ad mortē quā inferre iudei stimulis agi- Act. xxv.
tati conabant: vltro se obtulit: sed restitit, iudicias impo-
rans officiū: ⁊ cesarē appellans. S3 ⁊ pcussus in faciē iniu-
riam repulit: dicēs principi sacerdotū: Percutiet te deꝰ pa-
ries dealbate: ⁊ tu sedens iudicas me s̄m legem: ⁊ contra
legem iubes me percuti. Actuū. xxiij. Sic sancti q̄nq; iniu-
rias repulerūt, iniuriātes acriter verbis impugnādo: quā-
doq; etiā iniurias patienter sustulerūt: ⁊ p iniuriātibꝰ ora-
uerunt: qđ q̄n ⁊ quō vtrūq; agēdū est: sequētes ppositio-
nes edocebūt. ¶ H Scđa ppositio: Patientē iniuriam
defendere in casu vrgentis et euidētis necessitatis tenet
q̄libet fidelis dū nō apparet in proptu aliꝰ: quem pbabili-
ter credat talē posse ⁊ velle defendere: nisi maius immine-
at periculū: ⁊ hoc possibilibꝰ ⁊ cōgruētibꝰ sibi modis. Ista
propositio primo pbat autoritate scripturarū ⁊ exemplis
sanctorū: ⁊ postea declarat. Probat: Nā quilibet tenetur
deū diligere ⁊ proximū atq; seipm. Ex quolibet aūt amo-
re tenet defendere fratre3 cōtra iniuriantē. Ex amore dei.
Nā q̄ deū diligit: bona deo velle tenet. Defensio in neces-
sitate bonū ⁊ magnū bonū est: ⁊ eo maiꝰ q̄ necessitas ma-
ior est. Defensio aūt etsi nō est necessaria i se: est necessaria
ei in suis mēbris: quorū christꝰ deus caput est: s3 qđ mēbris
exhibetur: capiti exhibet: ⁊ econuerso: pp̄ter eorū adinuicē
cōnexionē. Hinc ait: Quādiu nō fecistis vni de minoribus Mat.
his: nec mihi fecistis. Et iterum: Quamdiu fecistis vni de xxv.
his fratribus meis minimis: mihi fecistis. Propter quorū
omissionem in iudicio, quo etiā hec dicturus est christus:
negligentes damnabuntur. Hinc ⁊ beatus Aug. super il-
lud: Eripite pauperē ⁊ egenū. Ostendit propheta inquit
nec illos immunes a scelere esse: q̄ pmiserūt principibꝰ chri-
stum interficere: cū pre multitudine timerent: ⁊ possent il- ps. lxxxi.
los a facto ⁊ se a consensu liberare. Ex charitate proximi.
Nā qui proximū diligit: eiꝰ miserie compatitur: ⁊ subleuat
cū pōt: sicut vnū mēbrū corporis naturalis si q̄d patit: oia
mēbra sibi cōpatiunt: vt dicit aplš. j. Cor. xij. Ita qui per
charitatem coniungunt: sunt mēbra vnius corporis mystici
quod est ecclesia: cuius caput christus: ergo huius corpo-
ris mēbrū sanum cōpati tenetur alteri mēbro patiēti. Nō
autē cōpatitur miserie: qui cū a miseria defendere potest
nō defendit. ¶ Itē q̄libet ex charitate quā habere tenet

Rom.x. Corde creditur ad iusticiam: ore aũt confessio fit ad salutẽ
Confessio scilicet fidei ad salutem necessaria. ¶ Hoc chri-
stus exemplauit in persona ꝓpria: qui plus elegit mori ꝙ
deserere iusticiã. Ex qua reprehẽdit scribas ꝛ phariseos: ꝛ
populi salutẽ procurauit. Hoc fecerũt apostoli ꝛ martyres
qui patienter ꝛ sponte ignes ꝛ ferra: ꝛ quascunꝙ alias pe-
nas immanissimas subierunt ad robur ꝛ dilatationẽ fidei
profecto pro salute proximorũ: vt scilicet lucrificarent chri-
sto animas plurimas per constantem suam predicationẽ
et passiones. Citra autem ꝛ extra casum necessitatis ꝙ ꝙ
opus sit magne perfectionis patientie ꝛ supererogationis
perferre iniurias sine murmure: ꝛ retributione pene ꝛ vin-
dicte: ꝑm illud Cassiodo. Patientia est que omnia vincit
aduersa: non colluctando: sed sufferendo: non murmu-
rando: sed gratias agendo: non tamen hoc est simpliciter
necessarium ad salutem. Unde et in veteri lege statutum
fuit: vt dens pro dente: oculus pro oculo ꝛc. perderetur:
vt deductum est propositione precedẽti. ¶ P Sed hic
querere posset quis: Utrum quilibet teneatur dimitte-
re debita suis debitorib⁹: in sua malicia permanentibus:
nec se recognoscẽtibus in nos peccasse: nec etiam veniam
a nobis poscentibus. Respondetur ꝑm predicta: ꝙ quili-
bet tenetur non admittere odium vel rancorẽ cõtra quali-
tercũꝙ se ledentẽ: siue offendens petat: siue non. Hoc exi-
git fraterna charitas: qua quilibet tenetur quemlibet pro-
ximũ diligere: siue amicũ: siue inimicũ. Que dilectio secũ
non cõpatitur odium persone: vt scꝫ velit illi malũ culpe:
aut damnationis eterne: vel etiam malũ tẽporale corpo-
ris rerũ aut fame: ꝑm moderationẽ predictam. Unde Aug.
in enchi. c. lxxiii. Iam vero qui eũ in quẽ peccauit: hominẽ
rogat: si peccato suo mouetur vt roget: non est adhuc de-
putandus inimicus: vt eũ diligere sit difficile sicut erat qñ
inimicitias exercebat. Et subdit ad ꝓpositũ. Quisqs au-
tẽ nec roganti ꝛ peccata sua penitẽti ex corde dimittit: nul-
lo modo existimet a domino sua peccata dimitti: qm̃ mẽti-
ri veritas nõ põt. Et sequit: Hãc in ea scꝫ oratione domini-
ca: positã sententiã vehemẽter cõmẽdauit: dicens: Si eñ
dimiseritis peccata eorũ: dimittet ꝛ vobis pater vester ce-
lestis delicta vestra. Si aũt nõ dimiseritis: nec pater vester
dimittet peccata vestra. Nõ ergo refert an iniurians ꝛ of-
fendens petat: an non petat sibi ignosci: an q̃rat recõcilia-
ri an nõ: q: nõ ex ec ꝙperũr: nos eis ignoscere obligamur:
sed q: christ⁹ precepit dimittere debitorib⁹ nostris: et dili-
gere inimicos nostros. Unde nõ dixit christ⁹: Dimittite debi-
toribus vestris q̃ vos deprecantur vt ignoscatis. Diligite
inimicos vestros: q̃ querũt recõciliari vobis: sed sine adie-
ctione dixit: Si nõ dimiseritis debitorib⁹ vestris: neꝙ pa-
ter vester celestis dimittet vobis peccatã vestra. ¶ Q Pa-
tet ergo ꝙ oibus offendẽtib⁹ dimittere oportet offensam
ꝛ petentib⁹ sibi dimitti ꝛ nõ petentibus: Immo quantum
in eis est: nolentib⁹ sibi a nobis dimitti: nec cessantib⁹ au-
gere debita ꝛ hostiles in nos persecutiones. In his enim
naturã nobis similẽ: ad dei imaginẽ factã: beatitudinis ca-
pacẽ: diligere oportet: ꝛ nullo rancore cõtra eam moueri.
Peccatũ vero ꝛ iniusticiã quo iniuriã nobis inferũt ꝛ nocu-
mentũ odire. Sicut eñ quilibet tenet̃ seipsum diligere et
suum peccatũ odire: ita tenet̃ proximũ diligere: ꝛ ꝓximi pec-
catũ odire. exẽplo ꝓphete q̃ ait: Iniquos odio habui. Et
iterũ. Perfecto odio oderã illos. Sup quo beatus Augu.
Hoc est perfecto odio odisse: vt vitia: nõ hoies odias: nec
vitia ꝓpter hoies diligas. Et licet debita nostra inquantũ
sunt cõtra nos: dimittere possum⁹ ꝛ debemus: vt dictũ est:
sed inquãtũ cõtra deũ: nostre autoritatis nõ est ea dimitte-
re: exigit tñ charitas fraterna: qđ i nob est exhibere: vt eti-
am a deo debitũ fratris dimittat̃. Et qm̃ a deo nõ dimitti-
tur nisi frater correct⁹ resipiscat: ideoꝙ vt perfecta sit dimissio
qua fratri debita remittimus: ad eius tenemur correctio-
nem posse tenus laborare. Quod quomodo faciendũ est:
duas propositiones de fratris correctione: in lectione que
sequitur: subiungemus. ¶ Lectio. lxxiiii A

Irca fratris corre-
ctionẽ est ꝓpositio prima: ꝛ in ordine priorũ
quinta. Ita fiat debiti in nos cõmissi dimissio
vt fratris deũ offendentis nõ omittat̃ frater-
na correctio. Ad huius ꝓpositionis declarationẽ: ac mate-
rie fraterne correctionis (que tãto vtilior est: quanto plu-
res respicit) apertionem: Aduertendũ est in primis: ꝙ du-
plex est correctio delinquentis: scꝫ fraterna ꝛ potestatiua
iudicialis. Fraterna est que ex charitate ꝓcedit: nõ nocen-
di vel cõfundẽdi cupiditate: sed fratrẽ emendandi volun-
tate. Correctio potestatiua est q̃ fit zelo iusticie: nõ tam ad
fratris correctionẽ: ꝙ ad iusticie cõseruationẽ: ꝛ ad aliorũ
terrorẽ. De prima est p̃sens ꝓpositio. De scd̃a loquitur se-
quens. Est ergo correctio fraterna: dũ ex charitate frater
fratri denũciat turpitudinẽ pcti cõmissi: ꝛ pulchritudinem
boni amissi vt se emendet. Intelligit̃ aũt hic noie fratris:
ois pctõr: siue superior: siue inferior: siue par. Oẽs eñ fra-
tres sumus vno patre celesti creati. Una gñali redẽptiõe
in filios adoptati. Et ad eãdẽ hereditatẽ eterna misericor-
dia benignissimi patris vocati. De hac correctione p̃cepit
dñs: Si peccauerit in te frater tu⁹: vade ꝛ corripe eum in- Mat. xviii.
ter te ꝛ ipm solũ. Si te audierit: lucratus eris fratrẽ tuum
Si aũt nõ te audierit: adhibe tecũ adhuc vnum vel duos:
vt in ore duoꝝ vel triũ testiũ stet omne verbũ. Qđ si nõ au-
dierit eos: dic ecclie. Si aũt ecclesiã nõ audierit: sit tibi si-
cut ethnic⁹ ꝛ publican⁹. In q̃bus verbis p̃ceptũ ꝓponitur:
corripiendus notat̃: corripiẽs ꝛ modus corripiendi simul
ꝛ effect⁹ ꝛ sequens correptionẽ. De q̃bus singulis aliquid
breuiter dicendũ. Et p̃mo vtrũ verba illa ꝯtineãt p̃ceptũ:
an cõsiliũ. Scd̃o: si p̃ceptũ cui sit p̃ceptũ. Tertio respectu
cui⁹ sit p̃ceptũ: qs scꝫ frater ille corripiendus. Quarto qs
corripiendi modus. Quinto qs effect⁹. ¶ B De primo
vtrũ fraterna correctio cadat sub p̃cepto. Licet glo. in. c. si
peccauerit. ii. q. i. plures recitet opiniones q̃s late ꝓsequit̃
abbas in. c. nouit. de iudicijs. In illis dimissis aduertẽdũ
ꝙ correptio fratris non cadit nisi sup peccatũ. Unde dicit chri-
stus: Si peccauerit ꝛc. Peccatũ autẽ duplex est. s. mortale et
veniale. Fit aũt correptio fratris ad lucrandũ fratrẽ amis-
sum. Unde dr: si te audierit: lucratus es fratrẽ tuũ. Sed non
amittit̃ frater: nisi p peccatũ mortale: Ueniale eniꝫ etsi retar-
dat: nõ tñ separat a vita beata: a qua tñ qui finaliter sepa-
ratur: eterne pditioni exponit̃. Ideoꝙ respõdet̃ ꝙ fratrẽ
peccantẽ mortaliter: corripere est p̃ceptũ. Sed peccantem
venialiter est consiliũ. Primũ patet primo ex naturalis le- Tob. iiii.
gis instinctu generali: que dicit: Hoc facias alij qđ tibi vis mat. vii.
fieri. Ubi Aug. Qđ tibi vis fieri. i. qđ tibi debes velle fieri. Luc. vi.
Debes autẽ velle: ꝙ ali⁹ te corrigat dũ peccas mortaliter
ne perdaris: ergo ꝛ tu debes hoc alijs facere. ¶ Item ad
idẽ teneris lege charitatis fraterne: q: qui fratrẽ vere dili-
git: debet sibi in periculo succurrere mõ sibi possibili: ꝑm il-
lud: Qui habuerit substantiã hui⁹ mundi: ꝛ viderit fratrẽ
suum necesse habere: ꝛ clauserit viscera sua ab eo: quomõ i. Ioh. iii.
manet charitas dei in eo? Et sequit̃: Filioli mei non dilliga-
mus verbo: neꝙ lingua (supple tñ) sed opere ꝛ veritate.
Sꝫ qs patit̃ mai⁹ periculũ: ꝙ habẽs mortale peccatũ: cui est
magis necessariũ succurrere: ꝙ constituto in procinctu in-
ferni: Talis est ois pctõr mortali pctõ: ergo tenet̃ ois ha-
bens fraternã charitatẽ ei succurrere in veritate: qđ opti-
me fit p fraternã correptionẽ charitatiuam. ¶ Patet idẽ
testimonio ve. te. Deu. xxii. Non videbis bouẽ aut ouẽ fra-
tris tui errantẽ ꝛ p̃teribis: sed reduces fratri tuo: etiã si nõ
fuerit propinquus frater tuus: nec nosti eum ꝛc. Magis
aũt qs tenet̃ fratri suo erranti ꝙ boui: ergo tenet̃ eũ redu-
cere: qđ fit p correptionẽ fraternã. ¶ Preterea id per qđ
frater recuperat̃ amissus: cadit sub p̃cepto: ꝑm illud: Uni- eccli. xvii.
cuiꝙ mãdauit dñs de proximo: sed corripere est huiusmo-
di: q: si audierit te: lucrat⁹ es eũ: et recuperasti fratrẽ pdi-
tũ. ¶ Idẽ pbat̃ p. b. Aug. i de ˀbis dñi: Audiuim⁹ dñm ad-
monẽtem ꝛ magna cura p̃cipiẽtẽ. Si peccauerit i te frater

tuus &c. Admonitio intelligit de veniali: & preceptum de mortali. Ita Anacletus papa. xxiiij. q. iij. tam sacerdotes: ait: Tam sacerdotes q̃ reliq̃ fideles oẽs summam habere debent curã de his q̃ pereunt: quatenus eorũ redargutione corrigant a peccatis: aut si incorrigibiles appareant: ab ecclesia separent. Nec est contra qd̓ Hiero. ait: Sacerdotes studeant adimplere illud euangelij: Si peccauerit in te frater tuus: vt habet dist. xlv. sed illud. Non enim intẽdit Hiero. dicere q̃ soli sacerdotes seu prelati teneantur ad illud: sed q̃ magis illi q̃ ceteri: vt vult beatꝰ Tho. ¶ Itẽ Augu. in de verbis dñi: Si neglexeris corrigere: peior effectꝰ es eo q̃ peccauit: sed hoc nõ esset: nisi huiꝰ negligentie precepto dãnaret: & mortale peccatum esset. Nec enim peior fieret nõ corrigendo eo q̃ peccauit mortaliter: talis enim tñ corrigendus est: nisi et ipse correptionem negligendo mortaliter peccaret. ¶ Hãc rationem põderat Panor. in. c. nouit. de iudicijs. Ad idẽ facit glo. Matth. xviij. Ita peccat qui videns fratrẽ peccare tacet: sicut q̃ penitẽtiã nõ indulget. Nam qui dixit: Si penitet indulge: premisit si peccauerit: increpa. Sz indulgere penitenti cadit sub precepto: vt. s. patuit: ergo etiã correptio fratris. Et beatus Greg. Sicut non est ab oratione cessandum pro his quos corrigi volumus: etiam etsi nullo hoĩe orante pro petro dñs respexit eũ: & fecit suũ flere peccatum. Ita non est negligẽda correctio quis deꝰ quos voluerit: non correctos facit esse correctos. Tunc aũt ex correctione proficit hõ: cũ miseret deus atq̃ adiuuat: q̃ facit quos voluerit etiã sine correctione proficere. Ex q̃bꝰ satis patet correctionem fraternã cadere sub precepto. Hoc etiã expresse tenet sanctꝰ Tho. ij. ij. q. xxxiij. arti. ij. & Hugo postillator. Richar. in. iiij. dist. xix. et cõiter doc. ¶ E Sed q̃ est preceptũ affirmatiuum: nõ obligãs pro semp. sed pro loco & tẽpore: cõsiderare oportet qñ obligat. Nã q̃ oẽs obligat iã declaratũ est: et amplius declarabitur. Dicẽdũ ergo q̃ tribꝰ concurrentibꝰ ex parte corripientis: & tribꝰ ex parte corripiendi simul obligat: ideo q̃ tũc nõ corripit transgressor est huiꝰ mãdati: & p̃ cõsequẽs mortaliter peccat. ¶ Ex parte corripientis: Primo requiritur certa peccati cognitio. Nõ sufficit suspitio: aut quecũq̃ relatio sed cognitio certa q̃ peccauit. Unde Eccli. xi. Priusq̃ interroges ne vituperes quẽq̃: & cũ interrogaueris corripe iuste. ¶ Secũdo requiritur in corripiente mãsuetudo: q̃ corripiens cũ austeritate magis ad peius prouocat q̃ corrigat: vñ apls. Seruũ dei oportet mansuetum esse: cũ modestia corripiẽtẽ eos q̃ resistunt veritati. Tertio requiritur q̃ corripiens nõ sit simili vel maiori peccatõ notorie obnoxiꝰ

i. Timo. ii.

Roma. ii.

Dicit enim apls: In quo alterũ iudicas: teipsum cõdemnas. Sibi enim dici põt illud prouerbium: Medice cura teipsum. Unde & Isido. de summo bono: Non debet aliorũ vitia corrigere: q̃ vitijs est subiectꝰ. Propterea dicit pphẽta: Iustus corripiet me. quasi diceret: non peccatõr. Quia nõ est dignus corrigere aliena: qui proprijs detinet. ¶ D Redditur autem correctio peccatoris minꝰ fructuosa ac indebita propter tria: vt dicit sanctꝰ Tho. Primo: q̃ peccatõr ex peccatõ precedenti indignus redditur: vt alium corrigat maxime de minori vel equali peccatõ. Unde sup illud: Quid vides festucam &c.

Mat. vii.

dicit beatꝰ Hiero. De his loquit: qui cum mortali crimine tenent obnoxij: minora peccatã fratribꝰ nõ cõcedunt. ¶ Secundo redditur indebita propter scãdalũ qd̓ sequitur ex tali correctione: si peccatum corripientis sit manifestũ. Quia videtur q̃ ille q̃ corripit non moueat ex charitate: sed q̃ corripiat ad ostentationẽ. Unde super illud Matth. Quomodo dicis fratri tuo &c. Beatꝰ Chrys. dicit: Quo proposito: puta ex charitate vt salues proximũ tuũ? Non: q̃ teipsum ante saluares. Uis ergo nõ alios saluare: sed per bonã doctrinam malos actus celare: et scientie laudẽ ab hoĩbꝰ q̃rere. ¶ Tertio propter superbiã corrigẽtis: inquantũ scz aliq̃s propria peccatã paruipẽdens: seipm prefert proximo suo in corde suo: peccata proximi austera seueritate dijudicans: ac si ipse esset iustus. vñ Aug. in de ser. dñi in monte: Accusare vitia officium est bonorũ: qd̓ cũ mali agunt: alienas partes faciunt. Non tñ absoluitur peccator simpliciter ab hoc precepto: vt dicit sanctꝰ Tho. Correptio delinquentis pertinet ad aliquem inquantum viget in eo rectũ iudiciũ rationis. id autẽ manere põt in peccatore: q̃ peccatum non tollit bonũ nature: licet vulneret: ideo peccator non absoluitur simpliciter ab hoc precepto. alioq̃n de suo peccato reportaret cõmodũ. Sicut nec absoluit a proximi dilectione: in qua fundatur preceptũ correptionis fraterne: tñ corripiẽs peccat ex causis tactis: p̃ quãto scãdalizat ac se extollit: ac sua peccata palliat. Nec tñ est perplexꝰ: q̃ patet sibi via euadendi peccatum & obediendi precepto: vt scz prius seipsum emẽdet de suo peccato penitendo: et sic humiliter corripiat simul ingemiscendo. Sic enim iam non est peccatõr: nec ingemiscens se extollit. Unde beatus Aug. vbi. s. Cogitemus cũ aliquẽ reprehendere necessitas nos cogit: vtrũ tale sit vitiũ qd̓ nunq̃ habuimꝰ: & tũc cogitemus nos hoĩes esse & nos habere potuisse. Uel qd̓ habuimus & nunc non habemus: & tũc tangat memoriã cõis fragilitas: vt illam correptionẽ nõ odiũ: sed misericordia precedat. Si autẽ inuenimꝰ nos in eodẽ vitio esse: nõ obiurgemus: sed simul congemiscamus: & ad penitentiã inuicẽ inuitemus. Sic ergo cum peccator: cũ humilitate corripit delinquentẽ: non peccat: nec per hoc nouã dãnationẽ acquirit. ¶ E Ex parte peccantis primo requiritur q̃ sit spes probabilis de emendatione fratris: & nõ timor probabilis de peioratione. Ex fine enim regulari debent ea que sunt ad finem. Finis autem correptionis est emẽdatio fratris. Qui finis si non speratur: frustra ad eum cõsequendum media assumuntur. vñ Prouerbiorũ. ix. Noli arguere derisorẽ ne oderit te. Ubi glo. Non est timendum ne tibi derisor cum arguitur contumeliam inferat: sed hoc potius prouidendum ne tractus ad odium inde peior fiat. Unde cessandum est a correctione fraterna: dũ timetur ne ex hac delinquens fiat deterior. Et Tullius ad Sallustium: Frustra niti: & nihil aliud q̃ odium querere extreme dementie est. vñ: Qui arguit impium: ipse sibi maculam generat. ¶ Scdo requiritur q̃ peccatum suũ sit mortale nõ tñ veniale. Qd̓ patet: q̃ correptio precipitur: vt frater lucret &c. Unde de veniali nõ ligat preceptum. ¶ Uerum duplicia sunt venialia: Quedã enim disponũt de propinquo ad mortale: & quedã a remotis. A remotis. vt verbũ ociosum: leuitas risus: aspectus vel auditus curiosus nouitatum: & similia. De propinquo: vel ratione multitudinis: vt dũ assidue sine numero hec cõmittũtur. Uel ratione magnitudinis: vt sunt aliqua mẽdacia multũ scãdalizantia: & aliq̃ue detractiones. Uel rõne cõnexionis cum mortali: sicut sunt colloquia impudica: visus fixus in mulierẽ: tactus impudici: vt oscula & hmõi. Sicut ergo aliq̃s vidẽs alium incedentẽ per viã: credens q̃ in ea statim incideret periculũ mortis: peccaret nisi retraheret eum: Ita potest aliq̃s peccare mortaliter: nisi corrigat fratrẽ de hmõi venialibꝰ: que sunt dispositio propinqua ad mortale. Tenemur itaq̃ q̃nq̃ interdũ ad correptionẽ de venialibꝰ: non q̃ venialia: sed inquantũ ad mortalia inducũt. In alijs vero venialibꝰ corripere delinquẽtem: opus sit charitatis (qñ inde speratur vtilitas) non tñ omittere illud ex negligẽtia est mortale. Hec Hũbertus in expositione regule beati Augu. ¶ Tertio q̃ nõ sit spes de maiori opportunitate: vel temporis ad corripiendũ: vel etiã persone alteriꝰ magis ad corripiendũ idonee. Nã tẽpus opportunius expectari põt. vñ Aug. in de confli. virtu. & vitiorum. Aptũ tẽpus expectãs peccãtem arguam: & eius delicta contra faciem eius statuã. Itẽ in de ciui. dei lib. j. cap. ix. idem dicit: Si propterea quisq̃ obiurgandis & corripiendis male agẽtibus parcit: quia opportunũ tempus inquirit: vel eisdem ipsis metuit ne deteriores ex hoc efficiantur: vel ad bonam vitam & piam erudiendos impediant alios infirmos & premant atq̃ auertant a fide: non videtur esse cupiditatis occasio: sed consilium charitatis. Sic si quis cernit alios ad corripiendum fratrem magis idoneos, vtpote se meliores: aut corripiendo magis familiares: seu prelatos ipsius quis

Prouerbio. ix.

Exponit̃ aũt supsub̃ale dupl̃r. Uno mõ vt sunt due dictio-
nes. Alio vt est vnica. Primo mõ ꝓp̃ie de xp̃o exponit̃ vt
dictũ est. Supsubstantialẽ .i. christũ qui sup oẽs subas est.
Scḋo mõ tã de christo q̃ de pane materiali: vt sit sensus.
Panẽ nostrũ supsubstãtialẽ da no. ho. idest petim⁹ vt sup
panẽ nostre sustẽtationi necessariũ: des nobis ⁊ panem sa-
cramentalẽ: ⁊ victũ necessariũ additũ ad substãtie susten-
tationẽ. hoc est. Da nobis vtrũq; panem: mẽtis ⁊ corporis
Quõ aũt panis supsubstantialis differat a pane substan-
tiali ⁊ pane supfluo. statim. s. dictũ est. Oramus aũt ꝓ pa-
ne quotidiano ſm ecclesie ordinationẽ .i. pro pane quoti-
die nobis necessario. Hunc aũt panem quotidianũ docet
nos petere christ⁹ ſm Chryſ. vt luxuriosos cibos cõpesce-
ret. Ut disceremꝰ manducare quantũ naturalis ratio exi-
git: nõ quantũ carnalis lascivia impellit. Si em̃ tu pro la-
scivia in vno cõuiuio tantũ expendis: quãtũ sufficere põt:
verbi gr̃a centũ hoibus moderate viuentib⁹: aut tibiipsi
centũ dieb⁹ disciplinate viuenti: iam quotidianũ cibũ non
manducas: sed multoꝝ dierũ. Neq; tñ sic mandauit deus
orare panẽ quotidianũ nobis donari quasi illicitũ iudica-
uerit hoiez christianũ plus habere q̃ panem quotidianũ.
Oram⁹ ⁊ scḋo nobis dari pa. quoti. ex christi istituto: vt sic
doceremur solicitudinem de tpalib⁹ abiicere: qm̃ hec dum
mentem imbuerit: de spũalib⁹ ⁊ diuinis vix cogitare pmit-
Mat. vj tit. Hanc vt a cordib⁹ suoꝝ dñs discipuloꝝ auelleret: nolite
dixit esse soliciti in crastinum. Et hic nos orare docuit: et
petere panem quotidianũ. Sed ꝯtra hoc arguit be. Aug.
in de ser. dñi in mõte di. Cur oram⁹ pro his adipiscendis q̃
huic vite sunt necessaria: veluti est victus ⁊ vestimentũ: cũ
ipse dñs dicit: Nolite soliciti esse q̃d manducetis vel quid
induamini? An põt quisq; de ea re nõ solicitus esse: ꝓ qua
adipiscenda cũ tanta attentione animi oratio dirigenda
sit: vt ad hoc totũ illud referat̃ qḋ de claudẽdis cubiculis
dictũ est? Per hoc innuit Aug. q̃ si panis petit̃ in oratione
dñica: cũ solicitudine petit̃: q2 tanta diligentia (de qua dr̃
Mat. vj Cũ oraueris intra in cubiculũ tuũ ⁊c.) nõ põt esse sine so-
licitudine. Item sup illud: Querite primũ regnuz dei ⁊c.
Et hec oia adiicient̃ vobis. hec oia vtenda in via. Nõ inq̃t
Aug. querite primũ regnũ dei: deinde ista querite: sed hec
oia inquit apponent̃ vobis: scilz etiã nõ querentib⁹. Quõ
aũt recte dicat̃ nõ querere aliquis: qḋ vt accipiat intentis-
sime deũ deprecat̃: nescio vtrũ inueniri queat. Per hoc vi-
detur velle Aug. q̃ panis corporalis: vel aliud tpale non
sit petendũ in oratione dñica. ¶ L Ad illa dicendũ: q̃
in verbis allegatis solicitudinem prohibentib⁹: nõ prohi-
betur ois solicitudo: sed solicitudo immoderata. Nam q̃
moderata solicitudo concedat̃: innuit̃ in hoc q̃ nõ docuit
nos dñs orare: panem nostrũ hodiernũ da nobis hodie.
quasi sua esset intentio vt peteremꝰ panem vnius diei so-
lum in omni solicitudine ꝓuisiua pro futuro: sed vt petere-
mus panem multoꝝ dierũ sibi inuicem succedentiũ q̃ suc-
cessio dicit̃ quotidianũ. Nõ ergo prohibet̃ moderata ⁊ op-
portuna curatio ⁊ cogitatio de crastino: sicut aliqui erran-
tes docuerũt: sed immoderata. Est aũt solicitudo imode-
rata tripliciter. Quia vel est supflua: anxia: finalis querẽ-
di causa. Supflua est: que impedit animũ a spiritualibus
querendis. vnde ⁊ Beda sup verbo allegato. Solicitudi-
nem illã amputandã docuit: ob quã spũalia negligunt̃ et
postponunt̃. Item supflua est solicitudo: que est in multa
futura tpa: quasi semp victuri essemus: ⁊ locũ manentem
hic haberemꝰ: ⁊ nõ magis futurũ inquirere deberemꝰ. De
quo btũs Cypria. Qui christi cepit ee discipulus: ſm vocẽ
magistri sui renũcians oibus: diurnũ cibum debet petere:
nec in longũ desideria petitionis sue extendere. Et sequit̃
Quia contrariũ sibi sit ⁊ repugnans vt queram⁹ in seculo
diu viuere: qui petim⁹ regnuz dei velociter aduenire. Un-
de ⁊ diuitem stultũ seculares copias cogitantem ⁊ se exu-
berantiũ fructuum largitate iactantem: redarguit dñs di-
cens: Stulte hac nocte expostulat̃ aia tua: que ergo para-
sti cuius erunt? Letabat̃ stultus in fructibus, nocte morit-
turus: ⁊ cui vita iam deerat: victus abũdantiã cogitabat.
Solicitudo anxia est que diffidentiaz habet de largitate
diuine prouisionis. Hec est in auaris diuitib⁹: qui semp ti-
ment deficere: ideo nõ cessant cum cordis anxietate ⁊ pa-
ra tueri: ⁊ supfluas ꝓuisiões facere: ac diuitias diuitiis cu-
mulare in preiudiciũ pauperũ: ⁊ crebro in proprie salutis
detrimentũ: quasi deo nõ esset cura de suis. Cõtra quorũ
diffidentiam dicit btũs Cypria. Neq; deesse quotidian⁹ ci-
bus põt iusto: cũ scriptũ sit. Nõ occidit (al's affliget) dñs Prouer
fame animã iusti. Et iterũ. Iunior fui ⁊ senui: ⁊ nõ vidi iu- bioꝝ. x.
stũ derelictũ: nec semen eius querens panem. Item cum ps̃. xxxvj
dñs ꝓmittat ⁊ dicat. Nolite cogitare dicẽtes: quid edem⁹ Mat. vj
aut quid bibem⁹ aut quo vestiemur? Hec em̃ natiões que-
runt. Scit aũt pater vester q2 his oibus indigetis. Queri-
te primũ regnũ ⁊ iusticiam dei ⁊ hec oia apponent̃ vobis
Querentibus regnũ ⁊ iusticiam dei oia ꝓmittit apponi.
Nam cum sint dei omnia: habenti dñm nihil deerit: si deo
ipse nõ desit. Sic danieli in leonũ lacu iussu regis incluso: Daniel.
prandiũ diuinitus procurat̃: ⁊ inter feras esurientes ⁊ par- vltimo.
centes homo dei pascitur. Sic helias in fuga ⁊ solitudine iij. Reg.
coruis ministrantibus: ⁊ volucribus sibi cibũ apportanti- xvij.
bus in ꝑsecutione nutritur. Et exclamãs addit. O huma-
ne malicie detestanda crudelitas. Fere parcunt: aues pa-
scunt: hoies insidiant̃ ⁊ seuiũt. Hec Cyprian⁹. Simile de
sancto paulo primo eremita btũs hieronymus in eius vi-
ta testatur. Et huiuscemodi plurima in ꝓbatissimis legun-
tur historiis. Solicitudo principalis q̃ est rei alicui⁹ vt cau-
se finalis: hec est q̃ habet̃ de aliquo tanq̃ principaliter in-
tento: propter qḋ alia intendunt̃: ⁊ ipm tanq̃ finis inten-
ditur: in quo adepto is q̃ intendit quietat̃: nec id in aliud
magis cõcupiscendũ ordinat̃: quã habẽt de cibo ⁊ tpalib⁹
hoies voluptuosi: ⁊ pecudũ vitã eligentes: vt dicit phs. j.
Ethi. c. iij. Similes sardanapalo assyrioꝝ regi: qui vitam
egit in voluptatib⁹ ⁊ sensualib⁹ delectationib⁹ presentib⁹:
nõ querens aliũ finem: similiter bestiis. ¶ M Hanc igi-
tur triplicem malam solicitudinem ⁊ curã de crastino dñs
a suis fidelib⁹ hic excludere voluit: cũ nos quotidianũ pa-
nem petere docuit. Nõ solicitudinem ordinate ꝓuidentie.
Siquidẽ licitũ est fidelib⁹ curã pro futuris cuz ꝓuidentia
gerere: vt tpe abũdantie rerũ ꝓuisionẽ in ipis faciant pro
alio tpe: ne ob defectũ eorũdem: defectũ vite necessarioꝝ
patiant̃. Sic ioseph ꝓuisor egypti laudabiliter fecisse legi-
tur Gen. xli. dum in annis fertilib⁹ fructus ad corporalis
vite sustentationẽ necessarios industriose cõseruauit: quo
ꝓplm egypti a supuentura ⁊ dira famis necessitate: q̃ pre-
mebat ceteros: preseruauit. Neq; hec superflua solicitudo
dicenda est: sed industria ⁊ prudentia ꝓuisiua. Hoc em̃ est
de rõne animalis rõnalis: qḋ naturaliter arte ⁊ ꝓuidẽtia
viuere debet. Unde Seneca in libello de quatuor virtuti-
bus. Si prudens esse cupis inquit: in futurũ ꝓspectũ intẽ-
de: ⁊ que possunt cõtingere aio tuo prepone. Et btũs Au-
gu. in sermone dñi in monte. Cũ viderim⁹ aliquem seruũ
dei ꝓuidere: ne hui⁹ vite necessaria sibi desint: aut his qui-
bus cura sibi cõmissa est: vehementer cauendũ est: vt non
iudicem⁹ eũ de crastino solicitũ esse. Nam ⁊ ipse dñs pro-
pter exemplũ ne quis postea scandalum pateret̃: cum ali-
quez seruũ dei aduerteret ista necessaria ꝓcurare: loculos
habere dignatus est. Et in actib⁹ aploꝝ scriptũ est: ea que Act. xj.
ad victũ sunt necessaria ꝓcurata esse in futurũ ꝓpter imi-
nentem famẽ. Hinc prudentissim⁹ salomon hui⁹ prouisiue
prudentie detestans in hoib⁹ defectũ: remittit pigros cõ-
tra humani status cõditionem improuidos ad aialia irra-
tionalia: vt discant ab eis prudentiã ⁊ rõnalem industriã
de crastino ꝓuide cogitare. Ait em̃ Prouerb. vj. Uade ad
formicã o piger: ⁊ ꝯsidera vias ei⁹ ⁊ disce sapientiã: Que
cũ nõ habeat ducẽ: nec preceptorez: nec principem: parat
in estate cibũ sibi: ⁊ cõgregat in messe qḋ comedat in hye-
me. Ex ꝑ hoc patet q̃ solicitudo sit christiano prohibita:
que concessa. ¶ Sed hic instat Chryso. Uidentur hec ver-
ba sonare prima facie: vt qui dicant: Panem nostrũ quoti-

dianū da no.ho.q̄ñ nihil habeant in craſtinū:aut poſt cra
ſtinum. Quō ſi habēt ꝑparatum in craſtinuꝫ:aut in quinꝗ
aut decē dies:quomō pñt dicere: Panē noſtrū q̄ridianum
da nobis hodie? Illud nāꝗ petit̃ qđ nō habet̃. Quō iā poſ-
ſidet̃ vt q̄d adhuc requirit̃? Quō ſi ita eſt:oꝛatio aut paucis
aut nullis conuenire pōt. Quis eñ̄ ita fidelis:vt cū poſſit
ampli⁹ habere:tñ̄ ampli⁹ ſibi nō ſeruat ꝙ panē quotidia-
num? Quotidianos vict⁹ foꝛſitā petere ſolis conueniebat
apl'is:q̄ docēdi grā ꝑ ſingulas ciuitates oī tēpoꝛe vagabā
tur:ꝛ ipſa vagatio ampli⁹ q̄ridiano victu poſſidere nō po
terat. Reſpondet: Ita debemus aptare chꝛiſti doctrinam
vt oēs in ea ꝓficiant:ne foꝛte cōmunis medicina iuſticie:q̄
ad ſalutē oīm eſt ꝑparata:dū aut paucis/aut nullis ꝓdeſ-
ſet:inueniret̃ ſupflua. Intelligendū igit̃ eſt q: nō ſolū oꝛa
mus deū panē quotidianū dare vt mādu cem⁹:ſed vt quē
manducam⁹/de manu dñi accipiam⁹. Habere q̄dē ad mā-
ducandū cōmune eſt iuſtis ꝛ iniuſtis:ꝛ frequenter habent
amplius peccatoꝛes qđ manducent/ꝙ iuſti. De manu autem
dei accipere tñ̄ eſt iuſtoꝝ: Pꝛeparare igit̃ ꝛ ꝓuidere nō ve
tant hec verba:tamen cū peccato ꝑparare vetant. Nā qui
cum iuſticia pꝛeparat:illi deus dat panem quē manducat:
qui cum peccato pꝛeparat:illi non deus dat:ſed diabolus
Nam ꝗuis omnia a deo creant̃:non tamē oīa a deo mini-
ſtrātur. Habentes igitur panem paratū apud ſe:qui ipſis
ſufficit in plurimos dies:adhuc petere habēt panem quo-
tidianū:vt ſic panem quem dedit dominus poſſeſſiue,etiā
det vſiue:vt ſcilicet ipſi ex benignitate eius bene vtantur
pane conceſſo:deo ad laudem ꝛ ſibi ad coꝛpoꝛis animeꝗ
ſalutem. Difficillimū enim eſt homini exterioꝛa iuſte poſ-
ſidere:recte diſpenſare:ꝛ eis bene vti ad dei laudē:ꝛ ad ꝓ
pꝛiam/ac alioꝛum vtilitatem ꝛ ſalutem. Ad hoc enim indi
get homo maioꝛi dei auxilio/ꝙ vt talia acquirat: ideo ne-
ceſſe eſt vt etiam abundans in tempoꝛalibus a domino pe
Ad phi lip.iiij. tat panem quotidianū:quē habet in poſſeſſione:ſibi dari
vſu conueniente:vt cum Apoſtolo ſibi donetur/ſcire abū-
dare ꝛ ſatiari ꝛ eſurire ꝛ penuriam pati. Nec paruipēden
dum eſt ſcire abundare. Nam vt dicit gloſa ad Philip.iiij.
Qui acceptis rebus nō extollitur:qui eas ad vſum vane
gloꝛie non intoꝛquet:qui ſolus nō poſſidet quod accepit:
ſed cum indigentibus miſericoꝛditer diuidit:ſcit abunda-
re. Qui acceptis alimentis nō ad vegetationem ventris
vtitur:ſed ad pꝛeparationē virtutis:nec plus carni tribuit
ꝙ neceſſitas petit:ſcit ſatiari. Qui alimētoꝝ inopiam ſine
murmuratione tolerat:nec pꝛo neceſſitate victus agit ali
quid vnde anima peccati laqueū icurrat:ſcit eſurire. Hec
Glo. Unde ne diabolus per cibū ꝛ potum nos in gula tē
tet immoderato eoꝛum ſumptu:petimus a deo/ vt det no
bis moderatum/ꝛ ſalubꝛem vſum eoꝛū:ꝛ que nunc habe-
mus ꝛ que habituri ſumus. Ideo cōmendabilis eſt deuo-
toꝛum fidelium conſuetudo:pꝛiuſꝙ comedant deū oꝛare:
vt panē ꝛ reliquū cibū eis ſanctificet. Sanctificatur enim
cibus ꝑ verbū dei ꝛ oꝛationē.j. Timoth.iiij. vbi glo. Sctūs
fit cib⁹ ꝛ ſalubꝛis nō noxi⁹ aīe vel coꝛpoꝛi. Uerbū ſcīficat:
oꝛatio impetrat:diabol⁹ vero ꝑ cibū tētat. Sequit̃. ¶ N

Da. ſcilicet tu pater celeſtis:qui das eſcā omni carni:
Qui aperis manū tuam:ꝛ imples omne aīal be
nedictione. Da liberaliter:quia tu es deus vniuerſoꝝ:qm̄
tui ſunt celi:ꝛ tua eſt terra/ꝛ omnis plenitudo ei⁹. Da/nō
vende:quia nihil habemus quo a te emamus qđ a te non
j.coꝛ.iiij. accepim⁹. Quid habes dicit apoſtolus/qđ non accepiſti?
Da/non mutua:q: nō inuenimus pꝛeter tua dona quod re
ſtituamus. Da igitur ſimpliciter gratioſe:ſine ſpe lucri/ꝓ-
ficij/aut muneris:q: bonoꝝ noſtroꝝ nō indiges. Ex hoc au
tē elicit̃/ꝙ nō ſolū bonoꝝ ſpūaliū eſt largitoꝛ:ſed ꝛ bonoꝝ
tēpoꝛaliū diſtributoꝛ. Hec eñ̄ ab illo petere chꝛiſt⁹ nos do
cuit:ꝑ quod cōfutat̃ erroꝛ quoꝛundā gētiliū putantiū ꝓui
ſionē bonoꝝ tēpoꝛaliū ad diuerſos deos ꝑtinere:q̄s intui
tu tpalis ꝓſperitatꝭ ꝛ affluētie colēdos aſtruebāt. Seq̄tur.

Nobis qui ſum⁹ tui filij:eapꝛopter te patrē vt tri
buas interpellamus;ꝛ nobis a te donari

petimus:q: et nobis ipm habere nō poſſumus. Dicit̃ etiā
nobis pluraliter:ꝛ non mihi:eadē ratione qua dictum eſt:
non pater me⁹:ſed pater noſter:ꝛ qua petimus:panem nō
meū/ſed noſtrum:vt ſtatim ſupꝛadictū eſt. Ut nō ꝓ nobis
tñ̄:ſed etiā pꝛo ꝓximis panē quotidianū a cōi patre oīm
poſtulem⁹. Un̄ patet etiā diuites hoc reſpectu quātūcūꝗ
abundēt panib⁹:recte petere panē dari nobis:qm̄ etſi ipſi
nō indigeant:ſunt tñ̄ pauperes plurimi q̄ egent panibus
ꝓ q̄b⁹ oībus petēdū eſt/vt panem recipiant quotidianū.

Hodie Cum ꝑmiſſum ſit quotidianū:cur addit̃/
hodie? Nā in verbo quotidianum/includi
tur verbū hodie. Dū enim petit̃ dari panē quotidianū/pe
titur dari hodiernum:ꝛ ita hodie ꝛ cras ꝛ cōſequēter. Re
ſpōdet Alexā. de ales. parte.iiij.q.xxvij. Nō ſupflue appo
nitur hodie:q: licet panis quotidian⁹ cōpꝛehendat hodi-
ernū:nō tamē petēdo panem quotidianū nobis dari:peti
mus hodie nobis dari. Hodie eñ̄ tp̄s determinat:ſeu quā
do ipſius dādi:qđ non expꝛimit (quotidianū) ſed magis
qualitatē:ſiue ſubſtātiā rei dāde. Unde ſenſus eſt: Da no-
bis panē quotidianū:id eſt da nobis panē qui eſt q̄ridian⁹
id eſt quo quotidie debem⁹ refici:panē ſcꝫ neceſſarie ꝛ fru
galis refectionis:nō laſciuie ꝛ ſupfluitatis. Hodie vero tē
pus expꝛimit quo id dari petimus:quo ſm̄ Chꝛyſ. innuit̃.
vt non ſolicitudine grauemur. Unde ait: Pꝛo pane iuſſit
ſolū oꝛationē facere:ꝛ pꝛo pane quotidiano:vt non ſolici-
ti ſimus ꝓ craſtino:ꝛ neꝗ hoc ſuffecit verbo:ſed et aliud
poſt hoc appoſuit dicēs: Da nobis hodie:vt nō cōteram⁹
noſipſos ſolicitudine ſupuenientis diei. Cui⁹ eñ̄ diei ſpa-
ciū te viſurū neſcis:quā ob cauſam in illi⁹ ſolicitudine toꝛ-
queris? Uel etiā hodie.i.omni hoꝛa ꝛ toto tempoꝛe vite:vt
dicit Aug.ad Pꝛobam. Quō etiā loquitur Apl's in epl'a Heb.iiij.
ad Heb.dicēs. Hodie ſi vocē ei⁹ audieritis:id eſt toto tēpo
re vite:quod nō eſt niſi vnū hodie/ſcꝫ vnus dies:ſcꝫ iuuē-
tutis ꝛ ſenectutis:iuxta illud Geñ. Factum eſt veſpere et Geñ.j.
mane dies vn⁹: Mane ſcꝫ iuuētutis:ꝛ veſpere ſenectutis
Sunt ꝛ alie cauſe cur apponitur hodie/allegoꝛice ꝛ moꝛa
les:de q̄bus poſtea dicet̃. Unde ex oībus pꝛemiſſis elicit̃
talis ſenſus hui⁹ petitionis quātum ad panē materialem
Panē noſtrū quotidianuꝫ da nobis hodie:id eſt tu pater
celeſtis da nobis panē:id eſt bona tpalia ꝓ huius moꝛta-
lis vite curſu neceſſaria:ꝛ ea mēſura/eoꝗ vtēdi modo/q̄-
bus nobis vtilia ſunt:ꝛ ad vitā immoꝛtalē quo tēdim⁹ ꝓ-
futura. Hec de pꝛima panis acceptione. ¶ O Sed circa
expoſitionē q̄ noīe panis intelligit̃ totū qđ ꝑtinet ad hūa
num victū: Dubitat̃:vtrū q̄s recta ratione poſſit a deo pe-
tere diuitias tpales. Quō nō/videt̃:q: qđ chꝛiſt⁹ docuit cō-
tēnere:nō recte a deo pōt peti. Chꝛiſt⁹ aūt docuit diuitias
cōtēnere exēplo ꝛ verbo. Fuit eñ̄ in ꝑſona pauperrim⁹:ita Math. xxvij.
vt elemoſynā reciperet:dicēte Math. Mulieres multe
ſequebant̃ illū:ꝛ de facultatib⁹ ſuis ei miniſtrabāt. Fuit tā- Lu.viij.
te paupertatis ꝙ pꝛopꝛio careret hoſpitio:ipſo atteſtāte
Luc.ix. Uulpes foueas habent:ꝛ volucres celi nidos:fili
us aūt hoīs non habet vbi caput ſuum reclinet. Sup quo
Hiero.in perſona chꝛiſti: Quid me ꝓpter diuitias ꝛ lucra
ſeculi ſequi cupis:cum nec hoſpitiū habeam et tecto vtoꝛ
non meo? Id ipſum verbo docuit:cum ſuis diſcipulis cha-
riſſimis poſſeſſionē auri ꝛ argēti interdixit: Nolite inquit/ Mat.x.
poſſidere aurū nec argētū:neꝗ pecuniā in zonis vr̄is. Et Lu.xiiij.
iterū: Niſi quis renūciauerit oībus q̄ poſſidet:nō pōt me⁹
eſſe diſcipul⁹. Item: Facili⁹ eſt camelū ꝑ foꝛamē acus trāſi
re ꝙ diuitē i regnū celoꝝ. Math.xix. ꝛ alia in multꝭ alijs
paſſib⁹ a chꝛiſto dicta legunt̃. ¶ Oppoſitū videt̃:q: qđ li
cet poſſidere ſine dei offenſione:licet etiā a deo petere. Di
uitias aūt tpales poſſidere licitū eſt:vt pꝫ in exēplis plu-
rib⁹. Nā Iob plurimis diuitijs pollebat ouiū/cameloꝛum
boū/aſinoꝛū ꝛ familie multe nimis:ita vt magn⁹ eēt inter
oēs oꝛiētales. Cui tamē de iuſticia/nō hō:nō angelus:ſed
dñs ipe teſtimoniū ꝑhibuit. Sic abꝛaā/Iſaac/iacob/Da-
uid ꝛ plurimi amici dei diuitias poſſederūt. ¶ P Pꝛo
reſpōſione aduertēdū/ꝙ opes ꝛ diuitie dupliciter cōſide-

rari possunt. Uno modo quoad se. Alio modo quoad ap-
petitũ hominis. Primo modo res sunt quedã a deo cõdi-
te bone et non male. Bone bonitate naturali: de qua res
tantũ participat: quãtũ participat de entitate. Nam ens ꝛ
Luce. bonũ cõuertunt. vnde Basilius sup illud: Uẽde oia q̃ ha
xviij. bes ꝛ da pauperib⁹. Nõ docet inquit / dominus facultates
vẽdere: eo ꝙ naturaliter sint praue: alias creature dei nõ
essent: nec eas docet abijcere tãq̃ malas: sꝫ disponere mo-
nuit. Cõparando aũt diuitias ad appetitũ hominis / quã-
dã habẽt idifferẽtiã ad bonũ ꝛ ad malũ. hoc est ꝙ possunt
bene appeti ꝛ male. vñ Berñ. li. de cõsi. Aurũ ꝛ argentũ ꝛ
cetera hmõi quãtũ ad animi bonũ spectãt: nec bona sunt:
nec mala. Usus tamẽ eoꝝ bon⁹: abusus mal⁹. ¶ Ad idem
Chꝛys. Rex ait quedã bone: quedã male: q̃dã medie. Bo-
ne sunt castitas: humilitas ꝛ cetere virtutes: quas cum hõ
elegit bon⁹ est. Mala sunt his bonis opposita: vt luxuria
supbia: q̃s cũ homo elegit malus fit. Medie sunt diuitie
q̃ qñq; ad bonũ: qñq; ad malũ ordinant̃ fm affectũ vtẽtiũ
Idẽ Origenes sup epistolã ad Rom. li. iiij. tractans illud
apl̃i. Non solum aut̃ hoc sed et in tribulationib⁹ gl̃iamur.
Oia dicit que sunt vel agunt̃: aut bona sunt: aut mala: aut
indifferẽtia. Bona illa certũ est pprie dici: que ad virtutes
animi pertinẽt: ꝛ mala sola ea q̃ ad maliciã ptinẽt: et cõtra
legẽ dei agunt̃. Cetera vero indifferentia esse. i. neq; bona
neq; mala nominanda: vt sunt diuitie: species corporis: ꝛ
fortitudo vel pceritas: atq; ea que corporis vsib⁹ seruiũt.
sup lucã. Amb. Discãt diuites nõ in facultatib⁹ crimẽ haberi: sed in
his q̃b⁹ vti nesciũt. Nã diuitie vt sunt impedimẽta impro-
bis: ita bonis sunt adiumẽta virtutis. Itẽ beat⁹ Greg. Ui-
dem⁹ quosdã diuites qui ꝛ opes ꝛ gloriã sine culpa habe-
re potuissent: si habere animi humilitatẽ voluissent. Ecce
diuitie et honores possunt sine culpa teneri: si sit hũilitas
animi. Et subdit: Sed nũc extollunt̃ reb⁹: inflant̃ honori-
bus: dedignant̃ ceteros q̃ sue vite fiduciã in ipsa abũdan
tia rerũ ponũt: qd̃ sine culpa nõ est. Itẽ Amb. sup lucã. In
pecuniaꝝ copijs pleraq; sunt inuamina peccatoꝝ: pleraq;
incẽtiua virtutũ. Et infra. Nõ census: sed affect⁹ in crimine
est. Hiero. Diues cũ deposuerit sarcinã peccatoꝝ: ꝛ totius
corpis prauitatẽ intrare põt p angustã portã ꝛ arctã viã q̃
ducit ad vitã. Nõ dicit Hiero. cũ deposuerit diuitias: sꝫ cũ
deposuerit sarcinã peccatoꝝ. Et beat⁹ Basili⁹. Cõdemnat̃
diues nõ q: diuitias possidet: sꝫ q: eis abusus est. Preter-
ea beat⁹ Aug. sup illud ps̃. Diuitie si affluãt nolite cor ap-
ponere. Non dicit inquit diuitias nolite habere: sꝫ nolite
cor apponere. Non dãnat diuitias vnde meremur celũ: sꝫ
cor appositũ: quod scꝫ nõ expẽdit sed recõdit. Cui concor-
dat Chꝛys. Nõ phibet dñ͠s ditari: sꝫ opib⁹ famulari. Uult
eñ vt in necessarijs eis vtamur: non vt custodiam⁹. Nã fa-
muli est custodire eas: ꝛ dñi dispẽsare. ¶ Q Ex q̃b⁹ oi-
bus satis deducit̃: ꝙ diuitie non sunt de se praue: qm̃ pos-
sunt in bonũ vsum ordinari. Nec sunt de se bone: qm̃ appe
tit⁹ circa eas / põt depravari. Cõtigit eñ ipsis bene vti. Cõ
tingit ꝛ eis male vti ꝛ viciose. Contingit quẽ esse diuitẽ ꝛ
deo gratũ. Cõtingit ꝛ aliũ ab eodẽ ppter eaꝝ abusum ee
reprobatũ. Quõ aũt qñ ꝛ qualiter hoc cõtingat generali
regula definiri nõ põt quãtũ ad circũstãtias particulares
Potest tñ aliquaten⁹ colligi ex conditionib⁹ eoꝝ diuitũ: q̃
in scripturis sunt reprobati: ꝛ eoꝝ rursus qui in scripturis
sunt cõmẽdati. Legim⁹ Luc. xvj. de diuite epulone i infer-
no sepulto / quõ suis diuitijs abusus fit: q: ad pompã ꝛ su
perbiã: q: induebat̃ purpura ꝛ bysso. Ad lasciuiã ꝛ gulã: q:
epulabat̃ quotidie splẽdide. Ad philargyriã ꝛ auariciã: q:
tenaciter eas possedit: nec pauperi lazaro micas cadẽtes
desiderãti impertit⁹ fuit. Legim⁹ etiã Luc. xij. ꝙ hominis
cuiusdã diuitis ager vberes fruct⁹ attulit: et cogitabat in-
tra se dicẽs. Quid faciã: qm̃ nõ habeo quo cõgregẽ fruct⁹
ei⁹: ꝛ dixit. Destruã horrea mea ꝛ maiora faciã: ꝛ illuc con-
gregabo omnia q̃ nata sunt mihi ꝛ bona mea: ꝛ dicam aie
mee: Aia mea habes multa bona reposita in annos pluri-
mos: requiesce: comede: bibe: epulare. Dixit autem illi deus

Stulte: hac nocte repetẽt animã tuã a te / scꝫ demones: que
aũt parasti: cui⁹ erũt. Repetent ppter abusum diuitiarũ.
Abusus quippe fuerat in acquisitione cũ nimia solicitudi
ne: q: cogitabat intra se / scꝫ solicite. In retẽtione cũ nimio
eorũ amore: q: dixit cõgregabo: cũ deberet dispergere. In
custodia cũ stulta fiducia: q: dixit aie sue: nũc q̃esce: q: hec
tibi sufficiũt: q: nec alijs idiges. In mala intẽtiõis ordina
tione: q: ordinabat eas ad crapulã ꝛ carnis delicias: q: di-
xit: cõede: bibe: epulare. ¶ Abusi sunt insup diuitijs q̃b⁹
dñ͠s ve imprecat̃ di. Ue vobis diuitib⁹ qui habetis nũc cõ- Luc. vj.
solationẽ vestrã. Ue vobis q̃ saturati estis: q: esurietis. Ue
vobis q̃ ridetis nunc: q: lugebitis ꝛ flebitis. Beatitudinẽ
suã ꝛ mercedẽ suã in diuitijs ponẽtes. Deniq; ꝛ illi de q̃b⁹
in sua canonica Iaco. v. Agite nũc diuites: plorate vlulã-
tes in miserijs vestris. ꝛ post. Epulati estis sup terrã: et in
luxurijs enutristis corda vestra. Itẽ illi de quib⁹ Amos p
pheta. c. vj. Ue vobis qui opulẽti estis in syon: ꝛ confiditis
in mõte samarie: Qui dormitis in lectis eburneis: ꝛ lasci-
uitis in stratis vestris: spẽ scilicet suã in eis ponẽtes: ꝛ oẽs
per eas carnis sue cõcupiscẽtias cõsummãtes. Sic e diuer
so legimus nõnullos diuitias laudabiliter possedisse: eas
virtuose in vsum proprium ꝛ aliorum necessitatem expen
disse. sicut abraam ysaac ꝛ iacob: quorum se specialiter do
min⁹ deũ dignatus est nominare: vt dicit apl̃s ad Heb. xj.
Non confunditur deus eorum deus nominari. Sic enim
frequenter se nominauit. deus abraam: deus ysaac: deus
iacob. Sic ioseph cum quo dñ͠s fuit in captiuitate: in serui
tute: ꝛ regno diues erat: ꝛ dominabatur in vniuersa terra
egypti. Genesis. xlv. Sic Iob / Iudith / Dauid / Ezechias /
Iosias / ꝛ ceteri plures diuites a deo electi: ꝛ diuitijs suis
dominãtes: ad virtutũ exercitium eis vsi sunt. ¶ R In
nouo quoq; testamento de plurib⁹ legit̃. De Zacheo qui Lu. xix.
christũ hospitio suo recepit: a quo ꝛ singulariter meruit cõ
mendari. Itẽ De Cornelio de quo legit̃ Act. x. ꝙ erat vir
religiosus ꝛ timẽs deũ cũ omni domo sua / faciens elemo
synas multas: ppter quod meruit angelica visitatiõe ho-
norari. Itẽ Ioseph ab arimathia qui fuit diues / nobilis ꝛ
iustus. De quo dicit Raba. ꝙ magne dignitatis fuit apud
seculũ: sed maioris meriti apud deũ. Quia nõ erat diues
diuitiarum amore: sed tñ possessione: ideo non exclusus
a discipulatu christi: quia non pecunie amator: sed ipsius
liberalis ꝛ religiosus distributor. Similiter ꝛ de cõplurib⁹
alijs extra canonem in chronicis ꝛ probatis historijs legi-
tur: qui magnis diuitijs ornati / vitam laudabiliter finie-
runt. ¶ Ex quibus plane deducitur / ꝙ diuitie quandam
habent indifferentiam ad bonum ꝛ ad malum vsum: quo
rum vsus malus non est ex vitio diuitiarum: sed male vtẽ-
tium. Unde in premissis reprobis diuitib⁹ notatur in pri-
mis nimia solicitudo ꝛ auaricia in acquirendo: quam am
putari debere docuit saluator / dicens: Nolite soliciti esse
in crastinum: Considerate lilia agri ꝛc. Matthei. vj. capi.
Qui sic diuites fieri satagũt: incidunt (vt Apostolus ait)
in tentationem ꝛ in laqueum diaboli: et desideria multa
inutilia et nociua: que mergunt homines in interitum et
perditionem. Radix omnium malorũ est cupiditas: quã
quidam appetentes errauerunt a fide: et inseruerunt se
doloribus multis: tu vero homo dei hec fuge. j. Timoth.
vj. Incidunt in laqueos diaboli: quia tanta cupiditate fe-
runtur in habendas diuitias / vt iusticie metas non atten
dant. Nullum enim est iusticie in illo corde vestigium: in
quo auaricia sibi fecit habitaculum: vt inquit Leo papa.
Hinc tam crudelis in cordibus auari cupiditas: per fas
et nefas: per furta et rapinas: per dolos et fraudes: pau-
perum oppressiones et vsuras vndecunq; diuitias accu-
mulans: in quo nec patrem filius: nec fratrem vterinus:
nec conciuem vicinus circumuenire dubitat. Sed nec do-
minum: nec seipsum attendit: quominus sacrilega auidita
te vsq; ad beneficiorum: dignitatum: prelaturarum plura
litatem dãnabilem / se extendat: in diuini cultus diminutio
nem: cõmissoꝝ negligẽtiã: subiectorum ac plurimorũ irrepara

bile periculum animarum. Ab hac cupiditate liber fuit diues ille abraam: in cuius sinū sublat⁹ est pauper: vt testat Aug. sup illud Ps. Quid gloriaris in malicia. Lege inq̄t scripturas ꝛ inuenies diuitē abraā: vt noscas q: diuitie nō puniunt. Abraā diues erat ꝛ in ei⁹ sinū lazarus paup sublatus est. In sinū diuitis paup recipit: an poti⁹ ambo deo diuites: amb o cupiditate pauperes? ℂ Notat secūdo in p̄ditis diuitijs nimia tenacitas in retinēdo. Cōtra quā chri-
Matth. xxv. stus docuit dare eleemosynā: pascere esurientē: potare sitientē. Vn̄ cōtra hos tenaces clamabit in iudicio: Esuriui ꝛ nō dedistis mihi mādu care: sitiui ꝛ non dedistis mihi bibere. ℂ Tertio notatur in his nimius amor in possidēdo: quē dānat christus, dicēs: Nisi q̄s renūciauerit oib⁹ q̄ pos-
Lu. xiiij. sidet: nō potest meus esse discipulus. Et pphēta: Diuitie si affluāt: nolite cor apponere. Et Eccli. x. Nihil iniquius q̄ amare pecuniā. ℂ Quarto notat nimia spes in cōfidēdo
Ps. li. quā dānat pphēta, dicēs: Ecce homo q̄ nō posuit deū adiutorē suum: sed sperauit in multitudine diuitiarū suarū. ℂ Quinto notat fastus et pompa in supbiendo: quā dānat Apls dicēs: Diuitib⁹ hui⁹ seculi p̄cipe nō sublime sapere: neq̄ sperare in incerto diuitiarū. j. Tim. vj. ℂ Sexto nimia gulositas in exponendo: quā damnat christ⁹ Luc. xxj. Attēdite vobis ne forte grauent corda vestra: in crapula ꝛ ebrietate, ꝛ cura hui⁹ vite: ꝛ superueniat in vos repentina dies illa. ℂ Hec oia mala in diuitib⁹ q̄s dānat scriptura: sunt reperta: ppter qd̄ dixit christ⁹: Difficile est diuitē intrare regnū celoꝝ. Matth. xix. ℂ S In alijs vero diuitib⁹ quos scriptura nō dānat: illorū maloꝝ cōtraria extiterunt scꝫ acq̄sitio iusta sine cupiditate ꝛ auaricia: decēs status sine pompa: possessio sine dilectiōe feruida: affectio sine fiducia: detētio in vtendo tēperata: in subueniendo pietas larga. Vbi ista mala desunt: et cōtraria bona adsunt: nulla est iniq̄tas in diuitijs: neq̄ in earū acq̄sitione vsu aut possessione. Vn̄ de p̄mo dicit btūs Aug. sup Ps. lj. Dn̄s in diuite non pecuniā: sed auariciā cōdēnauit. Et sup eplam. j. ad Timoth. Profecto dn̄s in diuitijs cupiditatē rep̄hēdit nō facultatē. De secūdo dicit idē in quodā sermone: Tolle superbiā: ꝛ diuitie nō nocebūt. De tertio dicit idē vt allegatū est: Dn̄s nō dānat diuitias vnde meremur: sed cor appositū p amorē. De quarto dicit Beda sup Lucā: Nō rep̄rehendit diues q̄ terrā coluerit: vel fructus in horrea cōgregauerit: sed q̄ fiduciā vite in illis posuerit. De quīto bea. Hiero. in q̄dā epla: Nō obsunt diuiti opes: si eis bn̄ vtatur nec pauperē egestas cōmēdabiliorem facit. De sexto dicit beatus Greg. Et q̄s census ꝛ honoꝝ tēporaliū abūdātia p tumorē nō eleuāt: sꝫ misericordie opera exaltant. ℂ Ex his colligi pōt respōsio ad dubium: quō licitū est diuitias appetere: ꝛ quō nō. Distingui etiā hic posset de cōditione personaꝝ: vtrū sint psone ecclesiastice, siue seculares: vtrū sint nobiles aut plebei. Rursus de varietate statuū: vtrū p̄sidentes ꝛ p̄elati: an simplices ꝛ gubernati: vtrū viri soluti, an in matrimonio cōstituti. Hec aliqualē differētiā vident facere. Unde breuiter quecūq̄ cuilibet s̄m statū suū licet appetere: hec etiā possunt licite a dn̄o postulari. Et p hoc ad rationes in p̄ncipio dubij motas. ℂ T Ad p̄imā respōdetur q̄ diuitias fore cōtēnendas dupliciter potest intelligi. Vno modo quātū ad interiorē affectionē. Alio modo quātū ad exteriorē possessionē. P̄mo modo docuit christ⁹ eas ab oib⁹ esse cōtēnēdas: vt scꝫ nemo sic ad eas afficiatur, vt obliuiscat dei: vt in ipsis spem ponat: beatitudinis finem statuat. Et s̄m hoc dixit: Nisi quis renūciauerit omnib⁹ que possidet ꝛc. Unde dicit Beda: Differētia est inter renūciare oibus: ꝛ omnia relinquere. Omniū fideliū est renūciare oibus q̄ possident: hoc est sic tenere ea q̄ mundi sunt: vt tamē p ea non teneant in mūdo: rem temporalē tenere in vsu: eterna in desiderio. Sic temporalia gerere: vt tamē tota mēte ad celestia tendant. Sic ait apostolus. j. Cor. vij. Qui vtuntur hoc mūdo: sint quasi non vtantur. Que exponens beatus Grego. homel. xxxvj. ait. Mundo vtitur sed quasi non vtatur: qui ꝛ necessaria cuncta exterius, ad vite sue ministerium redigit: ꝛ tamen hec eadem non sinit sue menti dominari: vt subiecta foris seruiant: ꝛ nunq̄ intentionem animi ad alta tendentis frangant. Quicūq̄ igitur tales sunt: eis profecto terrena oia nō ad desiderium: sed ad vsum adsunt: q: rebus quidē necessarijs vtuntur: sed nihil cū petō habere cupiūt: de ipsis quoq̄ reb⁹ habitis quotidie mercedes querūt: ꝛ pl⁹ gaudēt de bono opere q̄ de larga possessione. ℂ Scd̄o modo eas cōtēnere non oēs docuit: q̄ q̄ ipse in psona oēs: vt argutū est: dereliq̄t. Et cū dr̄: Oīs christi actio nr̄a est instructio. Cōcedit quidē q̄ est instructio: sꝫ nō ad similē actionē est nostri obligatio. Non enim ex hoc obligamur ad necessariā sue actionis imitationē: qd̄ patet ex verbis eiusdem saluatoris: cum dixit ad consecutionem beatitudinis sufficere obseruantiā mandatoꝝ. Si vis inquit, ad vitā ingredi: serua mandata. Cōstat autē q̄ multe operationes sue in mādatis nō cōtinent. Nā obseruauit virginitatē: occurrit suis crucifixoribus ꝛc. que tamen nobis non sunt precepta. Quod additur de doctrina christi. Nolite possidere aurū: nec argentū: nec pecuniā: non facit cōtra dicta: quia christus per hec verba non interdixit possessionē pecunie oib⁹ fidelib⁹: sed dūtaxat suis apostolis et discipulis: non quia mala esset auri ꝛ argenti possessio: nō q: ad mortalis vite sustentationē nō pertinēt: sed ex causis alijs que alibi tractari habēt. ℂ Vltimo opponit: facili⁹ est camelum per foramē acus trāsire, q̄ diuitē intrare in regnū celorū. Respōdet q̄ itellectū hui⁹ dicti dn̄s ipse reserauit Mar. x. Nā cum dixisset. q̄ difficile qui pecunias habēt in regnū dei introibūt: ꝛ discipuli obstupuissent: quasi declarando rursus ait: Filioli q̄ difficile est cōfidētes in pecunijs in regnū dei introire. Ecce q̄ non loquit de omni diuite: sed de illo qui cōfidit in pecunia. Aliter dici solet vt tangit glo. q̄dā extraordinaria: minus tamen autētica vt recitat Hugo postillator: sic q̄ hierosolymis erat quedā porta q̄ vocabatur foramē acus: p quā cameli ire nō poterāt: nisi onere deposito ꝛ genib⁹ flexis: s̄m hoc christus significat evoluit: q̄ sic nec diuites transire pn̄t per viā ducentē ad beatitudinē: nisi depositis peccatoꝝ oneribus: q̄ diuitias vt plurimū comitantur. Et tantum de illo dubio. Sequitur expositio petitionis de pane sacramentali.

ℂ Lectio. lxxj. A

Secundo exponitur

hec petitio de pane sacramētali: sacrosancta scilicet eucharistia: ppter hoc enim sacerdos hanc orationem dicens alta voce pronunciat s̄m Alber. vt premoneat populū ad presentis eucharistie desideriū. Sic ꝛ beat⁹ Aug. ad probā exponit de sacramēto fideliū: qd̄ in hoc tēpore nobis est necessariū ad eternam felicitatem consequēdam. Unde quia per peccatum sumus vulnerati: necesse est vt nostris vulneribus medicinam adhibeamus. Medicina summa venerabile est sacramentum corporis et sanguinis domini: de quo beatus Bernar. Qui vulnus habet medicinā querit. vulnus habemus dum sub peccato sumus. Medicina est sacramentum: quotidie accipe: quotidie curaberis. Hec medicina christus est sub sacramento contentus: qui non tātū medicina est curans morbum: sed et cibus anime et nutrimentum a morte secūda preseruans: ꝛ ad vitam eternam perducens. Ego sum inquit, panis viuus: quem qui manducauerit non morietur in eternum. Joh. vj. Est autem christus panis non s̄m veritatē rei: sed s̄m similitudinē tropi: nō vnā tantū sed multas: propter quod varijs metaphore modis per panem in scripturis describitur. Hic enim panis est verus qui de celo descendit. quia vere reficiendo cor hominis spirituale confortat. Christus enim sub sacramento animam digne sumentis reficit et cōfortat: non s̄m suam substantiam propriā: sed gratiā que confertur digne hūc panē manducanti. Secundū substātiam quidē ppriā sumitur ꝛ māducat: sed gratia est quā digne sumēti cōfert: qua

aia vegetat: ⁊ ad pficienda opa vite ac virtutũ confortat.
Hinc in ps̃. canit. Et panis cor hois ↄfirmat. Hic est panis
vtilis ⁊ delectans: oim desiderio seruiẽs. Sap. xvi. Panẽ
de celo pstitisti eis sine labore: oẽ delectamentũ in se habẽ
tem: ⁊ ois saporis suauitatẽ. Dulcedinẽ em̃ tuã quã in fi-
lios habebas: ostẽdebat: ⁊ deseruiẽs vniuscuiusq; eoꝝ vo
lũtati: ad qd̃ volebat cõuertebat. Delectabilis ãdẽ: q: con
ditus pinguedine deitatis. Geñ. xlix. Aser pinguis panis
ei⁹: ⁊ pbebit delicias regib⁹. Hoc est fortissimã pbens vir-
tutẽ ⁊ viaticũ: vt via meriti qua itur ad deũ: pficiat. iij. Re
gũ. xix. comedit helias ⁊ bibit: ⁊ ambulauit in fortitudine
cibi illi⁹. xl. dieb⁹ ⁊. xl. noctib⁹ vsq; ad montẽ dei oreb. Pa-
nis hic subcinericius describit. Nã panis hic manu sapien
tie dei fact⁹: sub cinere humilitat/humane carnes sunt in
vtero virginis decocte: q̃ est mulier illa benedicta: ad quã
abraaz Geñ. xviij. accelera inquit: tria sata simile cõmisce.
hoc est puritatẽ corporis ⁊ aie ⁊ deitatis. ⁊ fac subcinerici-
os panes azymos sine omni corruptione. Ad cuius sum-
ptionẽ apl's nos hortat. Pascha nostrũ immolat⁹ est chri-
stus: epulemur nõ in fermẽto veteri: neq; in fermẽto mali
cie ⁊ nequicie: sz in azymis sinceritatis et veritatis. j. Cor.
v. hoc est oĩ benedictione copiosis. Esa. xxx. Panis frugũ
terre tuc erit vberrim⁹ ⁊ pinguis. hoc est sctũs: quẽ non li-
cet nisi sctis/in loco sctõ comedere. j. Reg. xxi. Non habeo
panes laicos: sz tm̃ panẽ sctm̃. Si mũdi sunt pueri maxime
a mulierib⁹: mãducẽt. ¶ B Hic panis noster est: q̃ nobis
Math. xv. datus est ⁊ parat⁹ spũalib⁹/scz filijs nõ canib⁹. Non em̃ est
bonũ ait christ⁹: sumere panem filiorũ ⁊ mittere canibus.
Hinc Cyprianus. Panis vite christus est: ⁊ panis hic oim
nõ est. Et quõ dicim⁹ pater nr̃: q: intelligẽtiũ ⁊ credẽtiũ pr̃
est: sic ⁊ panẽ nr̃m vocam⁹: q: christ⁹ nr̃ qui corp⁹ ei⁹ cõtin-
gimus: panis est. Vel dicit nostrum vt dicit glo. Math.
vj. quia christ⁹ noster est factus: et/de⁹ pater cũ christo oia
nobis donauit. Ideo oramus: vt qd̃ nostrũ est per donũ:
quotidie detur per effectum. Hic panis quotidian⁹ est vt
Lucas dicit: ⁊ supsubstãtialis sm̃ Math. Quotidianus
quia ipso quotidie indigem⁹ ad spũalis vite cõseruationẽ
Sicut em̃ corp⁹ indiget ↄtinuo alimẽto: ne resoluat/et pe
reat sm̃ esse suũ naturale: ita aia eget cibo spũali ne defi-
ciat in esse grẽ. Hic autẽ cibus panis est eucharistie: q̃ non
vadit in corpus: sed aie substãtiã fulcit: de quo bea. Amb.
de cõse. dist. ij. c. nõ iste. Nõ iste panis est qui vadit in corp⁹
sed panis vite eterne: q̃ aie nostre subaz fulcit. Iste panis
quotidian⁹ est: accipe quotidie vt quotidie tibi prosit: Sic
viue vt quotidie merearis accipere. ¶ Dicit ⁊ panis sup-
substãtialis: id est egregi⁹ pcipu⁹ aut peculiaris. Vñ dicit
bea. Hiero. sup Math. q in euãgelio greco vñ illud trã-
slatũ est: nõ habet in hoc loco/panẽ quotidianũ: sz panẽ
epiusion: qd̃ latine sonat supsubstãtialis. Subdit: vbicũ-
q; septuaginta interpres hoc nomẽ epiusion posuerunt
trãsferẽdo vet⁹ testamẽtũ in grecũ: in hebreo habet sogul
la: qd̃ sonat pcipuũ egregiũ vel peculiare: qd̃ maxime cor-
pori christi siue christo sub sacramento attribuit: q: panis
est singularissimus: panis celestis: panis vite qui de celo
descẽdit: panis angelorũ habẽs in se oẽ delectamẽtũ ⁊ ois
saporis suauitatẽ: pbẽs ⁊tutẽ fortissimã: vt via meriti qua
itur ad deũ: perficiat. ¶ Vel dr̃ panis supsubstantialis: q:
est supra nostrã substãtiã. Panis em̃ materialis ⁊ cib⁹ quẽ
cũq; sumim⁹: cõuertit ⁊ trãsit in nostrã substãtiam. Hic ve
ro panis nõ sic: sed comedẽtem mutat in se vt frequẽter su
pra ex Augustino allegatum est: Cibus sum grandiũ ⁊c.
¶ Vel tertio dr̃ cibus supsubstãtialis: q: panis substãtia-
lis dici põt qui sustentat naturam hois infimã: scz corpus.
Iste autẽ ex quo sustentat nostrũ supremũ scz animã/meri
to supersubstantialis dici potest. Hinc Prouerb. xiij. Iu-
stus comedit ⁊ replet animã suã. ¶ Vel quarto dicit sup-
substãtialis: quia sicut accidẽtia cederẽt in nihilũ/nisi sup
portarẽtur a substantia (Et ideo dicitur substantia: quia
substat accidẽtibus) sic nisi a christo supportarent substã-
tie ⁊ accidẽtia/cederent in nihilum. Ideo dicitur supsub-
stantialis: quia nõ substat accidentibus ⁊ formis tm̃ sicut
substantia: sed accidentib⁹ ⁊ substãtijs: ⁊ vniuersaliter oi-
bus creaturis. ad Heb. j. Portans omnia verbo virtutis
sue. ¶ Vel quinto dicit panis supsubstãtialis: q: est super
omnẽ substãtiã aliã a se. Nã corp⁹ ei⁹ est sup omnẽ substãti-
am corporalẽ: aia ei⁹ sup oẽm substantiã spiritualẽ: deitas
simpliciter sup oia: Ideo digne dicit supsubstantialis: si-
cut superbonus: supermisericors ⁊c. sm̃ Diony. ⁊ Damas.
¶ E Sed replicaret hic aliq̃s: quõ panis ille supsubstan
tialis christ⁹/q̃ ⁊ sacramentalis: dicit q̃tidian⁹: cũ a paucis
de ecclesia quotidie recipiat: q: a solis sacerdotib⁹. Respõ
det hic Alex. par. iiij. q. xxxvij. q quilibet existẽs extra mor-
tale illo pane reficit. Cib⁹ em̃ intrãs p os aliã⁹ corporis
non tm̃ reficit ipsum os: sed oia cõmẽbra sua. Ecclesia aũt
tota vnũ corp⁹ est. j. Corinth. xij. Omnes nos in vnũ corp⁹
baptizati sum⁹. Hui⁹ corporis caput christ⁹ est. Col. j. Hui⁹
capitis os prelat⁹ est seu sacerdos. Hiere. xv. Si separaue-
ris pciosum a vili: quasi os meũ eris. Separare preciosum
id est animã a vili: id est peccato q̃ nihil vili⁹: pprĩũ sacer-
dotũ est. quib⁹ dictũ est: Quoꝝ remiseritis peccata: remit
tunt eis ⁊c. Ioh. xx. Iste igit panis: q: quotidie ab aliquo
sacerdote mãducat: quotidie totũ corp⁹: quod est ecclesia:
illo pane reficit. Itẽ qd̃ est vni⁹ mẽbri ppter mẽbroꝝ vnio
nem: etiã alteri⁹ esse dicit: vt lingua dicit se habere anulũ
quẽ habet man⁹: ⁊ calciamentũ q: illud pes habet: Ita p-
pter vnionẽ mẽbroꝝ ecclesie: quod est vnius mẽbri: dr̃ esse
omniũ cõmẽbroꝝ. Sacerdos aũt cõmunicãs quotidie mẽ
brũ ecclesie est: ideo panẽ illũ quotidie manducãt omnia
mẽbra ecclesie. Vñ quodlibet eccle mẽbrũ dicere põt illud
Ps̃: Particeps ego sum omniũ timentiũ te ⁊c. ¶ Dicitur
Da nobis hodie: Da gratis liberaliter sine argẽto: ⁊ absq;
vlla cõmutatione: q: nullo pcio estimari põt: Da nobis ho
die: ne aliquo delicto cogẽte/a corpore christi separemur.
Vñ beat⁹ Cyprian⁹ et post eũ Aug. de bono perseuerãtie.
Hunc panẽ/scz sacramẽtalẽ/dari nobis quotidie postula-
mus: ne qui in christo sum⁹: ⁊ eucharistiã quotidie ad cibũ
salutis accipimus: intercedẽte aliquo grauiore delicto: dũ
abstenti (als abstemij. i. abstinentes) ⁊ non cõmunicãtes
a celesti pane phibemur: a christi corpore separemur: ipso
pdicante ⁊ monẽte: Ego sum panis viu⁹ qui de celo desce
di. Si quis ederit de meo pane: viuet in eternũ. Panẽ au-
tem quẽ ego dedero: caro mea est pro seculi vita. Qñ ergo
dicit in eternum viuere si quis ederit de eius pane: vt ma-
nifestũ est eos viuere qui corpus eius attingũt: et eucha-
ristiam iure communicationis accipiunt: Ita contra timẽ-
dum est ⁊ orandum: ne dum quis abstentus separat a cor
pore christi procul remaneat a salute: ipsomet dicẽte: Nisi
ederitis carnem filij hominis: ⁊ biberitis sanguinem eius
non habetis vitam in vobis. Et ideo panem nostrũ: id est
christum dari nobis quotidie petimus: Vt qui in christo
manemus ⁊ viuimus: a sanctificatione ⁊ corpore eius nõ
recedamus. Hec Cyprianus. ¶ D Petimus ⁊ hunc pa-
nem nobis dari hodie vt per hoc intelligatur q panis iste
die gratie: non nocte peccati/sit accipiendus: ne indigne
accipientes corporis ⁊ sanguinis rei efficiamur. j. ad Cor.
xj. Item da hodie: id est pro cursu huius vite: q: nisi quis
eum percipit pro ista vita: eius particeps fieri non potest
pro futura vita: vt dicit Ysaac in collationibus patrum.
Debet ergo quilibet christianus quasi pauper et mendic⁹
coram diuite et benigno patre procumbere: ⁊ inopiam su
am ostendens/humiliter flagitare hunc panem sibi dari:
quo in vita spirituali roboretur: consoletur: et sustentetur
vt potens fiat et efficax ad exercitium spiritualium et vir-
tuosarum operationum: vtq; sibi viaticum: in cuius forti-
tudine ambulare possit vsq; ad montẽ Oreb eterne glo-
rificationis: ⁊ ibi frui pane illo cum angelis sine fastidio:
quia hic in nubilo sub velamine pregustauit. Et ita dicit
Glo. Hodie. i. semper presenti vita existente: vnde Augu.
Hodie id est q̃diu viuit. hodie. id est in hac tpali vita. Vñ
Ioh. vj. Dñe da nobis semp panẽ hunc. ¶ E Sed quia

diceret: Cū panis sacramentalis non ministratur post prā
diū: ergo oratio illa quātū ad hanc particulā/post prādiū
dici nō debet: cū ea petanť que illa die dari nō decet. Hoc
aūt incōueniēs est: cū btūs Aug. in ser. dñi in monte dicat:
Quis est q̄ audeat dicere semel tm̄ nos orare debere ora
tionē dñicā? Aut certe etiā si iterū vel tertio vsq̄ ad eā ta
mē horā qua corpus dñi cōmunicam⁹: postvero nō sit orā
dum p reliquas partes diei? Nō em̄ petere poterimus: da
nobis hodie: qđ iā accepimus. Aut poterit quisq̄ cogere
vt etiā vltima diei parte: sacramentū illud celebrent⁹. Rñ
det Alexā. vbi supra. Dicūt aliqui q̄ cū multiplex sit panis
quotidianus: ecclesia orans ante prādiū: Panē nr̄m quo
tidianū da nobis hodie: pōt petere indifferēter vnū illo: ū
sibi dari. Post prādiū vo pōt petere panē corpalē: vel do
ctrinā spiritualē: nō aūt sacramentalem. ¶ Uel aliter dici
pōt/q̄ ecclesia p totū orbē dilatať: ideo frequēter dicíť or
bis terre. Quando aūt in vno hemisphero est hora post
prādiū vel nox: in alio est hora ante prandiū vel dies: Nō
semp q̄libet hora cōsecrari pōt corp⁹ christi: ⁊ ab aliqb⁹ cōi
cari: ratione cui⁹ ab oibus mēbris eccľie participatiue sus
mi. Uel q: p totā eccľiam multi sunt infirmi: q̄ qualibet di
ei hora cōmunicari possunt: ⁊ sic tota eccľia p illos: non ta
men licet cōficere nisi ante prādiū. ¶ Uel aliter ⁊ melius
panis sacramētalis q̄ christ⁹ est: petiť dari nō tm̄ sacramē
taliter: sed ⁊ spūaliter. Hic em̄ panis assidue p fidē ⁊ cha
ritatē interi⁹ reficere debet. Nā sine eo viuere nemo pōt.
Nemo vtiq̄ sine eo cōseruante simpliciter viuere aut esse
pōt. Etiā nemo sine eo reficiēte p fidē ⁊ charitatē spūaliter
viuere pōt p gratiā. Eius etiā refectio assidue crescere pōt
q: ⁊ fides ⁊ charitas i via augmētabiles sunt in quolibet
fideli. Fm illud Eccľi. xxiiii. Qui edūt me/adhuc esuriēt: qm̄
hic panis etsi satiat: tamē sine fastidio: ideo esuriē nō extin
guit. Pōt igiť fidelis semp orare ⁊ petere sibi dari panem
hūc sacramētalē/quātū ad effect⁹ sui conseruationē/⁊ au
gmentū gr̄e: licet nō vt deť semp quātū ad sacramētalem
sumptionē. Nā q̄ datū cōseruat vel augmētat: dare censeť.
¶ F Colligiť ergo hic sensus quātū ad panem sacramē
talem: Panē nostrū quotidianū da nobis hodie. id est tu
pater celestis da panē illū celestē ⁊ sacramētalē: q̄ sub spe
cieb⁹ panis nobis tuo dono pponiť digne vel sacramētali
ter vel spūaliter participare i cōtinuo desideriū fidei ⁊ cha
ritatis cremēto: ⁊ p oblationē sacerdotū: illū pro se ⁊ tota
eccľia tibi offerētiū: vt i nobis reformeť deuotio: feruorq̄
charitatis magis magisq̄ augeať: ⁊ nō p terrenoꝝ occupa
tionē ⁊ venialiū pctōꝝ frequētiā tepescat: vel penitus ex
tinguať. Et sicut petēdo panē corporalē/petim⁹ oia corpo
rali vite necessaria fm p̄missa: ita petēdo panē sacramen
talē: petim⁹ oia alia sacramenta spūali vite aie necessaria:
fm bea. Tho. q: oia alia etiā ad panē illū principalē ordi
nanť: vt etiā vult Nicoľ. de lyra. ¶ G Tertio exponiť pe
titio de pane intelligētie illuminātis: q̄ est verbū dei audi
tū/lectū/meditatū/seu cōtēplatū: nos illuminās ad itelli
gētiā scripturaꝝ: fidei bonoꝝ pmissoꝝ: q̄ sunt eterne feli
citatis gaudia: ⁊ maloꝝ cōminatoꝝ in dānatione ppetua.
Deute. viii. Illo nāq̄ pane etiā mens spūaliter reficiť: ac spūali vita
educať. Unde scribiť. Nō in solo pane viuit homo: sʒ in oi
Math. iiii. verbo quod pcedit de ore dei. i. scriptura sacra: q̄ fm beatū
Greg. est tanq̄ os dei: q: p eā loquiť dñs nobis oia q̄ vult
Luc. iiii. a nobis fieri. Per verbū qđ pcedit de ore dei: itelligiť ois
veritatis instructio: ois ꝯsolatio: ois exhortatio: ois deuo
tio que ex auditione/lectione/meditatione ac contempla
tione diuinorū eloquioꝝ pcedit: sine quo nō potest homo
viuere vita spirituali. Unde dicit Rabanus. Si quis non
vescitur verbo dei: ille nō viuit: q: sicut corpus humanum
non viuit sine cibo terreno: ita nec aia viuere poterit sine
dei verbo. Quapropter dicit bea. Augu. i. q. i. interrogo.
Quid vobis plus esse videť: verbū dei an corpus christi?
Si vultis verū respōdere: hoc dicere debetis q̄ non min⁹
sit dei verbum q̄ christi corpus. Ita nāq̄ mentem reficit si
cut corpus christi. Uerbum etenim dei/sacra scriptura: q̄
ab ore dei procedit: ipsius indicat volūtatē: sine cui⁹ agni
tione nemo recte viuere pōt. In hac discim⁹ quātū deo ap
propinquamus: ⁊ quantū a deo elongamur. Ipsa vt dicit
Grego. ii. moraľ. §. i. mētis oculis quasi speculū quoddam
opponiť: vt interna nr̄a facies videatur. Ibi feda: ibi pul
chra nr̄a cōspicim⁹: ibi sentim⁹ quantū pficim⁹: quātū ve a
pfectis longe distamus. Quomō ergo aia hominis viue
re posset vita iusticie ⁊ gratie: nisi cognosceret dei volūta
tē: ⁊ ea que fm hanc iusta sunt vel iniusta: que agenda ⁊ q̄
fugienda: que amāda ⁊ q̄ cōtēnenda: q̄ timēda ⁊ q̄ auden
da: ⁊ que credēda ⁊ que sperāda: ⁊ cetera nr̄e saluti neces
saria: que oia sola docet sacra scriptura? Oim em̄ sacroꝝ
libroꝝ series: ait Aug. li. de salutarib⁹ documētis: ad no
strā salutē scripta est: ⁊ aurib⁹ nr̄is maxime intonat ea que
nr̄e pficiūt saluti. Iterū atq̄ iterū replicat q̄d sit hoi cauē
dum: q̄d sequendū. Per illos sacre scripture libros nobis
ipsemet de⁹: qui est veritas: qui infallibilis loquitur: ⁊ pie
nobis volūtatis sue demonstrat affectū. Hinc. ii. ad Ti. iii.
Omnis scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docen
dū scʒ nesciētes: ad arguendū negligētes: ad corripiendū
idest dure increpandum in malo persistentes: ⁊ ad erudiē
dum in iusticia scʒ iusticiā diligentes: vt pfectus sit hō dei
ad omne bonū instructus. ¶ H Hunc igiť panē studio
sius requirere debem⁹: q: plus est verbi dei pabulo victu
rā in ppetuū mentē reficere: q̄ ventrē moriture carnis ter
reno cibo satiare: vt dicit Grego. in quadam homelia. Hic
panis ⁊ cibus est ⁊ potus. Cibus in locis obscuriorib⁹: q:
in his quasi exponendo frangitur ⁊ māducādo glutitur.
Potus est in locis apertioribus: quia ita absorbetur sicut
inuenitur vt ait Grego. i. moraliū. §. xlviii. Hunc panē dili
gēter tenere debemus toto aio: ⁊ corde integro versare: vt
ei⁹ succus per omnes anime venas se diffundat: a quo dū
studiose sumitur: cibus terrenus vilescit: ⁊ velut insipidus
estimatur. De quo bea. Amb. in quodā sermone: Quisq̄s
verbo dei pasciť: terrenū pabulū nō requirit. Nec em̄ pōt
pabulū seculi capere: qui pane reficitur saluatoris. Negli
git famē corporis: qui pabulo lectionis intendit: nec ven
tris curā habere poterit: qui alimentum verbi celestis req̄
rit. Et fm hoc sensus huius petitiōis erit: Panē nostrum
quotidianum da nobis hodie: id est da nobis in hac tene
brarum caligine ⁊ loco miserie degentibus refici pane do
ctrine: pane scripture sacre/quo refecisti illum: de quo scri
ptura ait: Cibauit illum pane vite et intellectus. Hunc da Eccli. xv
nobis: vt illo ab amore mundi rapiamur: a noxiis ⁊ vene
nosis inimici suggestionibus preseruemur: ad oē opus bo
num roboremur: ⁊ tandem illo degustato ad panem glo
rie percipiendum auidius excitemur. ¶ I Sed plurimi
nedum panem hunc petere negligunt: sed oblatum renu
unt: ⁊ quasi infructuosum paruipendunt: qui lectiones fu
giunt: predicationes negligunt: aut si quādo accedūt: ma
gis ad detrahendum/q̄ ad seipsos emēdandum animos
conuertūt. Et cum per hec viam veritatis ⁊ iusticie nosce
re possent: negligendo indicant: q: scire nolunt. Hi sunt q̄
domino dicunt: Recede a nobis: scientiam viarū tuarum
nolumus. Quis est omnipotens vt seruiamus ei: aut q̄d
proderit nobis si orauerimus illum? Iob. xxi. Sunt et aliī
qui torpent ocio: aut terreno amore capti/euanescūt inani
ter in rebus mundanis ac curiosis: nihil vel modicū salu
ti cōferentib⁹. Non sine culpa discere negligunt q̄ nesciūt
⁊ scire possent que statui suo cōgruūt ⁊ necessaria sunt sa
luti. Quos dure reprehendit Chrys. super Math. dicēs
Non potest esse condēnationis excusatio ignorantia veri
tatis: quibus fuit inueniendi facultas: si fuisset q̄rendi vo
luntas. Et subdit: Si velles ingredi veritatē: nūc peteres
orationibus: nunc q̄reres in scripturis: nunc pulsares bo
nis operibus: interrogares sacerdotes: nunc hos: nūc il
los: Sʒ illa nō fiūt: q: verbo dei nō crediť: nec pmissio bea
titudinis desiderať: nec cōdēnatiōis iudiciū formidatur.
Sūt ⁊ psūptuosi q̄ sine scripture studio se sibi sufficere pu
tāt: q̄cq̄d ppria phātasia excogitāt deo placere putāt: qb⁹

id contingit qꝺ ad demetriadē beatus Hiero. scribit: ꝙ in
eo displicet deo/ in quo ei placere putat. Vñ ait btūs Hiero
ro. Prima fidelis cura/ primū studiū sit scire volūtatē dñi
sui: ⁊ qd ei placeat: quidve displiceat diligenter inquirere
vt sm Aplm: rōnabile deo reddat obsequium: totūq; vite
sue cursum ex eiꝰ possit ordinare snia. Impossibile est em
ei quēꝙ placere: cui qd placeat / ignorat: fieriq; potest vt
etiā obsequēdi voto offendat: cui quō obsequi debeat pꝰ
non didicit. Et sicut maius est volūtatē dñi facere ꝙ nosse
ita priꝰ est nosse/ ꝙ facere. Illud em merito ꝓcepit hoc or
dine. Vñ ꝓpheta: Et tu israel noli ignorare. Et btūs Apls
Qui autē ignorat: ignorabit. Idē alibi. Propterea nolite
fieri imprudentes: sed intelligētes q̄ sit voluntas dei. Ini
tium obediētie est qd ꝓcipiat velle cognoscere: et pars est
obsequij didicisse qd facias. Hec autē in scripturis sacris
discunt: p q̄s solas plenā dei intelligere possumꝰ volūtatē
Quisq̄s ergo cibū hūc intēris reijcit: licet ingenio fulgeat:
licet statu emineat: licet diuitijs tpalibus affluat: nil mirū
si fame pereat: si pabuli salutaris inedia moriat. Nil tam
mortis est indiciū: nil tā de vita facit desperare ꝙ alimēta
nō sumere: aut sumpta nō tenere. Et tantū de expositione
huiꝰ petitionis. Loe pane intelligētie illuminantis: qꝺ est
verbū dei lectū/ auditū/ inspiratū vel meditatū. Ad quē re
ducit panis deuotionis spm sursum agētis. Hūc em ꝓstat
panis verbi dei deuote susceptus/ ac diligēter masticatus
¶ L: De pane penitētie ⁊ laboris: de quo ꝓpheta in ps.
lxxix. Cibabis nos pane lachrymarū: ⁊ potū dabis nobis
in lachrymis in mensura. Et in Ps. ci. Sicut cinerem pa
nē māducabā: ⁊ poculū meū cū fletu miscebā. Hūc panem
petere saluberrimū est pctōri. Sed q: coincidit cū sequēti
petitione. Nō em petit penitētia nisi ꝓpter pctōꝝ deletio
nē pfectā: ideo ad eā reseruet: in qua pctōꝝ dimissio postu
lat. Panis vero diuine grē petitus est in petitione tertia.
Per hūc em dei volūtas ꝑficit a nobis. Et in petitione se
cūda: vbi petit aduentꝰ regni grē ⁊ glie. Et ideo de his q̄
tuor panibꝰ. s. penitētie ⁊ laboris: de pane gratie viuificātis
de pane deuotionis mentē sursum agētis: ac de pane glie
cōsummātis particulariꝰ differere supsedeo. ¶ L Recol
ligēdo igit que dicta sunt: pōt deuotio: affectꝰ orātoris sic
petitionē hanc ad deū patrē fundere. O pater noster q̄ es
in celis: ⁊ creata oia cōseruas ⁊ gubernas: q̄ aperis manū
tuā ⁊ imples oē aial bñdictione: ⁊ das escam oi carni. Tu
pater largissime/ panē corpalē nostrū ꝓpter nos a te crea
tum: panē q̄tidianū vite ꝑsentis sustētatione: ac nutrimen
ta nō supflua corporis cōditioni: sed ⁊ statui necessaria: da
nobis tuis mācipijs ꝓcioso filij tui sanguine ēptis. Da no
bis ad tēperatā refectionē cōgruā corporalis vite sustēta
tionē: quo caro nō lasciuiat: sed moderate sustentata spūi
subseruiat: Da nobis pater hodie: tota die huiꝰ mortalis
vite: ne tpaliū curiosa solicitudine mēs nr̄a a te distracta:
seculi curis absorpta: q̄ tua sunt negligat: iniuste peritura
q̄rat. Da aūt pr̄ benignissime: vt ea tuo dono iuste acq̄ra
mus: a te cōcessa agnoscamꝰ: iuste accepta bñ dispēsemus:
cōcessis tēperate vtamur: nō ad vētris ingluuiē: nō ad vo
luptatis fomitē: nō ad mundi pompā: sz ad cōgruā corpis
vegetationē virtutis pfectū ⁊ pauperū tuoꝝ cōsolationē.
Da ⁊ pr̄ liberalissime: Panē nrm supsubstātialē viuifici tui
sacrosancti corpis ⁊ sanguinis mysteriū sacramētaliter et
spūaliter digne participare. Nostrūq;: q: nobis paratū
nobis incarnatū: nobis natū: nobis datū: nobis in cruce
igne diuini amoris coctū: nobis sub sacramētalibꝰ specie
bus occultatū. Da aūt pr̄ nobis hūc panē hodie in die grē
nō in nocte tenebrose ⁊ obscure peccatricis cōscientie. Da
quotidie ad quotidianū spiritualis vite nutrimētū: virtu
tis ⁊ gratie fomētū: vnitiui amoris incrementū: torporis
acidie/ ⁊ vniuersorū morboꝝ medicamentū: totiꝰ pfectio
nis cōplementū: trāseuntis nostri cōfortās viaticū: ⁊ celestiū
deliciarū initialē gustū. Da insup pater celestis panē illu
minātis intelligentie: doctrinalis verbi tui cibū in quo vi
uit spiritualis homo. Da aūt nobis per seruos tuos quos
cōstituisti sup familiā tuā/ dare illis in tempore tritici men
suram fideliter ⁊ prudenter. Fideliter quidē ad te deū: vt
sz cū tanta fide: tanto timore: tāta instātia: tāta diligētia
quantū sibi cōmissum est: verbū tuū dispēsent. Prudēter
uo quātū ad nos famelicos: vt sm capacitatē vniuscuiusq;
ꝙ singulos erudiāt: ⁊ spiritualiter enutriant. Tu pater in
spira eis: prelatis sz ⁊ ecclesie tue doctoribꝰ: vt veritatem
tuā nobis studeāt fideliter ⁊ prudēter dispēsare: vt te deū
deoꝝ valeamꝰ cognoscere: pfectiones tuas meditari: bñfi
cijs a te nobis impensis gratiarū vices reddere: immobili
ter in te credere: credita itelligere: ꝓmissa sper[illegible] te sum
mum bonū super omnia diligere: peritura tē[illegible] la cōtē
nere: eterna cupere: ad torrentē voluptatis domꝰ tue toto
desiderio anhelare. Qꝺ si illi panē istū verbi tui frange
re negligāt aut cōtemnāt: tu ipse pater qui tuoꝝ filioꝝ cu
ram habes: da nobis: ⁊ nos pasce p occultā spiritusſci in
spirationē: vt intus p te capiamꝰ panē/ quo exteriꝰ fraude
mur p ipsoꝝ taciturnitatē: ne moriant paruuli: ⁊ fame pe
reant esce tui filij eo ꝙ nō sit q̄ frāgat eis panē fidei: ⁊ spi
ritualiter eos reficiat verbo dei. Da nobis tandē pr̄ clemē
tissime panē deuotionis/ feruoris ⁊ gratie: q̄ aia pinguesca
dit ⁊ vegetatur: infirma curant: solidant cōfracta: fortificā
tur debilia: famelica demū satiant in consecutione panis
glie/ in vita sempiterna. Itaq; pr̄ q̄ per filiū tuū septē pa
nibꝰ q̄tuor milia hominū satiasti: cūctis fidelibꝰ per q̄dri
fidi orbis climata dispersis/ da panē septuplicē vniuerse
bonitatis: panē sz nature ad sustētationē indigentie vite
corpalis. Da panē penitētie ad releuationē languoris. Da
panē gratie/ ad viuificationē hois interioris. Da panem
intelligentie/ cōtra famē ignorātie ⁊ erroris. Da panē eu
charistie/ ad impinguationē amoris/ ⁊ memoriā saluberri
me passionis. Da panē deuotionis feruide/ ad depulsionē
teporis. Quo septuplici pane foti/ spm fortitudinis conse
quamur: cuiꝰ virtute tristiciā simul ⁊ leticiā mūdi/ vere de
lectationis desiderio pellētes: sic in presenti iustiā regni
esuriamꝰ: vt cū apparuerit gloria tua: septimo pane glorie
in plenitudine diuini saporis satiari mereamur. Amen.

¶ Lectio. lxxij.

A

ET dimitte nobis de

bita nostra. ¶ Ista est scda pars scde partis
principalis dñice orationis: in qua post peti
tionē collationis bonorū. petit ablatio malo
rum. Sunt aūt triplicia mala a quibꝰ liberari petimus: sz
preterita/ presentia ⁊ futura. Vel melius maxima/ media/
⁊ minima: quorū quelibet esse possunt presentia/ preterita
⁊ futura. Maxima mala sunt mala culpe: q: separāt nos
a summo bono. Sm illud Esa. lix. Iniq̄tates vestre diuise
runt inter vos ⁊ deū vestrū: ⁊ pctā vestra abscōderūt faciē
eius a vobis. Mala media sunt peccatoꝝ occasiones: que
inducūt ac precipitant in mala culpe: quales sunt tētatio
nes demonis/ mūdi vel carnis. Tertia sunt mala pene cor
poris vel anime afflictiua: vt dolor: ⁊ tristicia ⁊ cetera affli
ctiua: De quibꝰ. s. lec. lxvj. dictū est. ¶ Et sm hoc pars illa
diuidit in tres partes: que sunt tres petitiōes vltime/ pro
ablatione aut exclusione triplicū maloꝝ dictoꝝ. Pria pe
timꝰ peccati deletionē. Scda/ oramꝰ occasionis ad culpā
inducentis/ tētationis videlicet exclusionē/ ibi: Et ne nos
inducas. Tertio/ postulamꝰ nostrā a malis pene liberatio
nem/ ibi: Sed libera nos a malo. ¶ Circa primū primo po
nit petitiōis forma cū dicit: Dimitte nobis debita nostra.
Scdo subdit modificatiōis clausula/ cū adiungit: Sicut
⁊ nos dimittimus debi. nostris. ¶ Cur aūt post petitionē
cōferendorū/ petit remotio maloꝝ: cū tn̄ necesse sit euelle
re prius mala vt locū habeāt cōtraria bona: satis dictum
est lec. lxvj. vbi ratio ordinis declarata est petitionū domi
nice orationis: ideo hic transeo. ¶ Ad textū accedens: Et
di. no. debi. no. In primis occurrit questio: Cur ista petitio
cōiungit priori per cōiunctionē copulatiuā et: ac similiter
sequēs petitio huic: ⁊ vltima sequēti: ⁊ prime tres petitio
nes nō

neš nō sic sibi cōiunganť. Ad hoc rñdet Alexan. q. xxxvij.
par. iiij. duas rōnes assignans. Prima q: p̄dicte tres peti-
tiones ita cōnexe sunt: quantū ad ea que principaliter in
eis petunť: hoc est quantū ad ea creata bona/ que obtinē-
da sunt in patria: q̄ vnū sine alio obtineri nō potest. Non
eñ pōt pfecte nomen patris sanctificari in filijs/ nisi adue-
niat regnū: quo in possessionē mittanť filij paterne heredi-
tatis: sed nec hereditas eterna possideri/ nisi fuerit pfecta
vnio voluntatū patris ꝛ filioꝝ: cum hereditas illa nō sint
bona aliqua externa: sed pater ipse ac diuina essentia: que
nō possideť nisi obiectiue p amorem fruitiuū: qui est perfe-
cta vnio voluntatū. Non aūt sic est in petitionib⁹ vltimis:
vbi vnū petitum sine alio obtineri posset: ideo necessaria
fuit hec copulatio magis q̄ in primis. Scd̄a ratio: q: p̄me
tres petitiones ptinent ad statum beatitudinis: vbi deus
erit oia in oibus. vnde idem increatū petiť obiectiue in il-
lis: q: ergo copulatio coniunctionis signū est diuersitatis
copulatoꝝ: magis cōgruebat expressa copulatio vltimarū
petitionū/ q̄ triū primarū. ¶ B Petimus aūt hac pe-
titione nobis dimitti debita nostra. Debita hec nō census
sunt aut pecunie: vt dicit btūs Aug. sed pctā nostra que in
deum cōmisimus: vnde Luce. xj. expressius dr: Dimitte no
bis peccata nostra. siquidem ꝛ nos dimittim⁹ debitoribus
nostris. Et btūs Aug. in de ser. dñi in monte. Debita/ pec-
cata dici manifestum est: iuxta illud qd̄ ait dñs Matth. v.
Amen dico tibi: non exies inde/ donec reddas nouissimū
quadrantē. Glo. i. minima peccata: q: nihil remanet impu
nitum. Item Luce. xiij. Putatis q: ipsi debitores fuerint:
preter oēs hoies habitantes in hierlm. Ibi debitores di-
cuntur pctōres. vnde glo. Isti hierosolymite nō soli pctō-
res fuerūt: sed in terrorem reliquoꝝ puniti sunt. Loquiť
dñs de his. xviij. hoibus: quos turris cadens in syloe/ op-
presserat. Hec autē quotidie nobis dimitti instruimur: vt
nos non quasi mundos coram diuina maiestate existime-
mus: ꝛ de mundicia gloriantes plus peccemus. vñ beat⁹
Cyprianus: Quā necesse/ q̄ prouide ꝛ salubriter admone
mur: q̄ pctōres sumus: qui pro pctīs rogare cōpellimur.
Ut dum indulgentia a deo petitur: cōscientie sue animus
recordetur: ne quis sibi quasi innocens placeat: ꝛ se extol-
lendo plus pereat: instruitur ꝛ docetur peccare quotidie:
dum quotidie pro peccatis iubeť orare. Uita eñ hec mor-
talis ꝛ infirma/ vix aut nunq̄ duciť sine peccatis saltē ve-
nialibus. vñ beatus Job. Si dixerimus (inquit) qm̄ pec-
j. Joh. j. catū nō habemus: ipsi nos seducimus: ꝛ veritas in nobis
nō est. Si aūt confiteamur pctā nostra: fidelis est ꝛ iustus
dñs q̄ nobis pctā dimittit. In epl̄a sua ait Cypria. vtrūq̄
cōplexus est: q̄ ꝛ rogare pro pctīs debeam⁹: ꝛ q̄ impetre-
mus indulgentiā cū rogamus. Ideo ꝛ fidelem dixit dñm
ad dimittendū pctā/ fidem pollicitationis sue reseruātez:
q: qui orare nos pro debitis ꝛ peccatis docuit: paternā mi
sericordiā promisit ꝛ veniā secuturā. Hec ille. Nec pro ve-
nialiū pctōꝝ remissione ab orōne cessandū est ei/ qui sibi
de mortali cōscius nō est: q: licet hic dicanť minima: nō tñ
sunt negligenda. Ipsa nāq̄ cumulata ad mortalia hoiez
disponunt ꝛ inclinant. vñ btūs Aug. in li. de decem chord.
Noli (ait) cōtemnere venialia: q: minima sunt: sed time:
q: plura sunt. Plerūq̄ enim bestie minute multe necant.
Nūquid minutissima sunt grana arene? sz si arena ampli⁹
in nauem mittať: mergit illam vt pereat. q̄ minute gutte
pluuie nōne flumina iplent: ꝛ domos deijciūt? Timenda
est ergo ruina: non modo magnitudinis: sed ꝛ multitudi-
nis. vñ sapiēs. Qui minima negligit (al's qui spernit mo-
dica) paulatim decidit. Eccli. xix. ¶ C Petim⁹ igitur pri
mo: Dimitte nobis debita nostra. i. peccata ista venialia ꝛ
quotidiana ad que delenda singulariter oratio illa effica
ciam habet. Per hanc enim cum pia cordis intentione se-
pius repetitam/ quotidianoꝝ pctōꝝ veniā cōsequimur: et
a reatu pene misericorditer liberamur: de quo btūs Aug.
in ench. c. vij. De quotidianis (inquit) leuibusq̄ pctīs: si-
ne quib⁹ hec vita nō ducitur: quotidiana oratio satisfacit.

Coꝝ eñ est dicere. Pater noster qui es in celis: qui iam re-
generati sunt ex aqua ꝛ spū scō. ¶ Delet oino hec oratio
minima ꝛ quotidiana pctā: delet ꝛ illa a quib⁹ vita fideliū
scelerate etiā gesta: sed penitēdo in melius mutata/ disce-
dit: si quēadmodū veraciter dr: dimitte nobis debita nr̄a
(qm̄ nō desunt q̄ dimittanť) ita veraciter dicatur: sicut ꝛ
nos di. debi. no. Et q̄d mirū hec fieri p orationē dñicam a
saluatore christo dictatā ꝛ institutā: cū ꝛ aliarū orōnū in-
tuitu multi qd̄ premittiť leguntť cōsecuti? Uñ seruo peten-
ti dñm vt debitū sibi remitteret: misertus/ ait/ dñs omne
debitū sibi cōdonauit. Matth. xviij. Et publican⁹ ille per-
tiens pectus suū orans pctōꝝ suoꝝ remissionem obtinuit:
ꝛ iustificatus abscessit. Lu. xviij. ¶ Rursus oram⁹. Dimit
te nobis debi. no. i. oia pctā nostra generaliter: q: oia ꝛ sin
gula impedimentū prestant ad introitū regni dei. qd̄ su-
pra nobis petiuim⁹ aduenire. vñ apl̄s. j. Coꝝ. vj. Nolite er-
rare: neq̄ fornicarij: neq̄ idolis seruientes: neq̄ adulteri
neq̄ molles: neq̄ masculoꝝ cōcubitores: neq̄ fures: neq̄
auari: neq̄ ebriosi: neq̄ maledici: neq̄ rapaces regnū dei
possidebūt. Petim⁹ igiť oia pctā nobis dimitti: ne a regno
beatitudinis excludamur: dicētes ex saluatoris doctrina:
Dimitte no. debi. nr̄a. ¶ Petim⁹ aūt te pater celestis: q̄ ha
bes potestatez pctā dimittendi: q: nisi tu dimiseris: nemo
ea delere poterit. Si iniq̄tates obseruaueris dñe (dicit p-
pheta) dñe q̄s sustinebit? Ad illū eñ ptinet peccati dimis-
sio/ qui pctō offendiť: qualis est deus q̄ pctīs nostris iuste
irasciť: ꝛ ipsa aut iputat aut dimittit. Qd̄ ꝛ iudei agnoscē-
tes: cū christ⁹ paralytico dixisset: Dimittunť tibi pctā tua. Mat. ix.
Dixerūt: Quis est hic q̄ pctā dimittit? scientes opus esse so Mar. ij.
lius dei. Dimitte igitur: hoc est parce vel indulge. i. ad no Luce. v.
strā petitionem ꝛ gemitū: quo petim⁹/ dolemus ꝛ gemim⁹
q̄ pctīs te offendim⁹. Si eñ te petentib⁹ veniā pctōꝝ suo-
rū cōcedere p pphetā pmisisti di. Ezech. xxxiij. Impietas
impij nō nocebit ei/ in quacūq̄ die cōuersus fuerit. Et bea
tus Bern. tractans illud: Hodie mecū eris in paradiso/
di. Nō arctať: nō clauditť fine: nullas habet metas diuina
clementia. Sit q̄ inuocet: erit q̄ exaudiet: sit q̄ peniteat: nō
deerit qui indulgeat. Petim⁹ igiť cū pctōꝝ penitentia. Di-
mitte nobis debita nr̄a. ¶ D Et q̄q̄ potēs est deus no
bis nō rogantib⁹ debita nostra remittere: sicut quotidie di-
mittit paruulis in baptismi susceptione. Sicut quoq̄ di-
misit paralytico ad fidem portantiū pctā sua dicens: Con
fide fili: dimittunť tibi pctā tua. Mar. ij. Uult tñ deus vt
pctā dimittat: a nobis peti ꝛ rogari/ iuxta parabolā de de-
bente decem milia talenta: q̄ vt a debitis liberareť: proci-
dit rogans dñm dicens: Patientiā habe in me: ꝛ oia red-
dā tibi. Cui dñs. Omē debitū dimisi tibi: qm̄ rogasti me.
Mat. xviij. vbi Chrys. Qd̄ dñs precū instantia visceralis
ter cōmotus absoluit eū: ꝛ mutuū ei dimisit: volebat eñ
dñs ꝛ a principio dare: sed nolebat suū esse donū solū: sed
ꝛ serui supplicantis: vt nō incoronatus abscederet. Unde
videre est causam dimissionis: cū rogante eo/ viscerib⁹ mo
tus ei debitum dimisit. ¶ Ex quo apparet: q̄ deus cōiter
vult rogari a nobis: vt peccata uostra dimittat: ppter hoc
vt coagentes quodāmodo ad nostroꝝ peccatoꝝ remissio-
nem/ meritū nostrū augeať. vñ ꝛ ait btūs Aug. Qui crea
uit te sine te: nō iustificabit te sine te. hoc est/ nisi tu cooper-
teris. ꝛ hoc de cōmuni cursu. Eapropter christus vt pater
celestis nobis dimitteret nostra pctā: iussit nos orare ꝛ pe
tere cum fiducia: Dimitte no. debi. nostra. ¶ Sed queris.
Quō pctā nostra dicanť debita nostra: cum nullo iure no-
bis debeanť: sed nec alicui creature rōnali: immo opposi-
te virtutes ꝛ iusticie sunt nobis debite: ꝛ pctā nobis peni- Pecā dicun
tus indebita? Recte siquidē reprehendiť ois qui pctm̄ ha debita.
bet aut tenet. Et ob hoc etiā videť q̄ pctā non sint nostra:
qm̄ ipsa tenere iuste prohibemur. Nō ergo pctā tenemur
deo: sed timorem: sed amorē: sed seruitutem: sed obedien-
tiam: sed imitationem. Hec quidē tenemur deo sm̄ illud
Deut. x. Et nūc israel q̄d dñs deus tuus petit a te: nisi vt ti
meas dñm deū tuū: ꝛ ambules in vijs eius: ac diligas eū:

ac seruias dño deo tuo in toto corde tuo: ⁊ in tota aia tua:
custodiasq mandata dñi. In qua autoritate moysi q̄nq
iam tacta exprimunt. Vñ q: deus dñs est vniuersoꝝ celi ⁊
terre: ineffabilis ⁊ tremende maiestatis: debeꝭ sibi timor
reuerentialis. q: liberalissim⁹ est ⁊ optim⁹ immense bonita
tis: debeꝭ sibi amor amicitie filialis. q: est creator singulo
rum infinite potentie: debeꝭ sibi seruitus latrie/qui est cul
tus diuinalis. q: supremus est rector vniuersalis inestima
bilis sapientie: debeꝭ ei obedientia generalis. q: iustus est
⁊ inobliquabilis equitatis ⁊ regule: debeꝭ sibi imitatio cer
titudinalis. Si hec quinq deo reddim⁹: soluem⁹ que debe
mus: si nō soluim⁹, pctōres efficimur: ⁊ eoꝝ ɔstituimur de
bitores. Peccat ꝑfecto qui nō reddit qd̄ debet: nec tamen
peccando a debito soluiꝭ: alioquin de pctō cōmodū repor
taret. Cū ergo peccam⁹: deo debitū subtrahim⁹: ꝓpter qd̄
a deo ad penā obligamur. ¶ E Per hoc ergo dꝛ: φ pec
cata dupl'r debita noiantꝭ: nō quidē formaliter: sed effectiu
ue. Vno mō: q: peccando debitū soluere recusam⁹. debitū
quo deo tenemur/scꝫ obedientiā ⁊ amorem. Peccam⁹ em̄
cōmittendo ⁊ omittendo: cōmittendo scꝫ malū: ⁊ omitten
do bonū. Puta si fornicamur: si occidim⁹: si furamur: com
mittimus mala/⁊ agim⁹ cōtra diuina precepta: ⁊ per hoc
subtrahim⁹ sibi debitā obedientiā/seruitutem ⁊ timorem.
Si deū sup oia nō diligim⁹: si parentes nō honoramus: si
bona debita omittim⁹: iterū deo debitum subtrahim⁹: dile
ctionem/seruitutem ⁊c. Scdo pctā dicuntꝭ debita nostra:
q: nos debitores pene faciūt. Quicūq em̄ cōtra deū pec
cat: reus efficiꝭ pene gehennalis: quā soluere teneꝭ: nisi a
deo remittaꝭ. Teneꝭ soluere nō agendo aut alteri infligē
do: sed patiendo penā damni ⁊ sensus. Peccans nāq cō
tra deum auertit se a deo incōmutabili bono: ⁊ cōuertit se
ad creaturā cōmutabilē: efficiturq dei ɔtemptor/vere vel
interpretatiue. Quia em̄ auertit se a deo: iustū est ⁊ rōna
bile vt deus in retributione auertat se ab eo: suāq essen
tiam ei nō ostendat nude ac beatifice: in cui⁹ visionis carē
tia pena damni cōsistit. Rursus q: cōuertit se ad creaturā
efficiꝭ debitor pene sensus: vt ita in se sentiat acerbitatem
pene: qui prius quesiuit delectari in creatura inordinate.
Sic ḡ dicuntꝭ pctā debita nr̄a: nō q̄dē debita nobis inesse:
quō iusticia (quā priuāt) nobis inesse est debita: sed debi
ta ab effectu: q: cōstituūt nos debitores pene: ad quā susti
nendā propter pctā iuste obligamur. ¶ F Dicuntꝭ etiam
nostra: nō sicut tpalia a nobis iuste possessa: sed nr̄a sunt:
q: nullā aliā causam habent φ voluntatē nostrā. Deus em̄
qui ad om̄e positiuū causandū cōcurrit vt cā prima: nō est
pcti autor sm rōnē pcti: sed est pcti punitor: vt vult Aug.
Nam etsi actū pcti: q̄ natura quidē est/⁊ ens positiuū: cō
producit: nō tn̄ ipse in hoc peccat: q: nō facit qd̄ teneꝭ non
facere. Nostra aūt volūtas peccat: dū vel facit qd̄ nō debꝫ
aut omittit qd̄ debet. Vñ p Oseā dñs dicit: Perditio tua
osee.xiij. israel ex te: tm̄modo in me auxiliū tuū. Nec res alia a deo
in cā est homini vt peccet: q: sm Aug. xij. de ciuita. dei. c. vj.
Cū volūtas relicto superiore ad inferiora se cōuertit: effi
citur mala: nō q: malū est quo se cōuertit: sed q: ꝑuersa est
ipsa cōuersio. Idcirco nō res inferior volūtatem malā fa
cit: sed ipsa (eo φ rem inferiorē praue ⁊ inordinate appe
tit) se pctō maculat. Ex hoc exēplariter ostendit: Si duo
aliqui equaliter affecti aio ⁊ corpore/videāt vnius corpo
ris pulchritudinem: qua visa vn⁹ illoꝝ ad illicite fruendū
moueaꝭ: ⁊ alter in volūtate pudica stabilis ꝑseueret: quid
putamus esse cause/vt in illo fiat: in isto nō fiat voluntas
mala preter ipsam: nō vtiq corporis pulchritudo q̄ equali
ter obijciꝭ ambobus. Ceteraq sunt paria: vt positum est
quātū ad naturalia. Et vt ois inequalitas tollaꝭ: sit equa
maligni suggestio in vtroq: equaliterq ab eo tentati: nul
la alia rō assignari pōt: cur vn⁹ male cōcupiscendo peccet:
nō alius: nisi arbitrij libertas potens oib⁹ equaliter se ha
bentib⁹ diuersimode se sistere vel mouere. Propria ergo
volūtas est qua peccamus: q̄ deficiendo a iusticia peccat:
ideo vere nostra sunt pctā: q: ꝓpria ⁊ libera volūtate ad

missa. vñ Aug. sup illud ps. Nō decli. cor me. in ver. ma. ad
excu. excusa. in pctis. loquens cōtra excusantes pctā sua: ⁊
causas pctōꝝ nō sibi: sed alijs imputando dicentes. O si
deus hoc nō vellet/hoc nō facerē: hoc voluit fatū: hoc vo
luit fortuna. et ita fratres mei videre q̄liū defensio nō so
lum indoctoꝝ: sed etiā doctoꝝ. Sedent ⁊ cōputant sydera
interualla/cursus/status/motus intendūt. Et post modi
cū. Eris adulter: q: sic habes venerem. eris homicida: q:
sic habes martem. mors ergo homicida/nō tu: ven⁹ adul
tera/nō tu: vide ne pro marte ⁊ venere tu dāneris. Et con
sequenter loquens de manicheis dicentib⁹/φ ideo hoīes
peccabāt: q: vna ais eoꝝ erat de gente tenebrarū. Contra
qd̄ Aug. Si posset gens tenebrarū quā fingis: tibi diceret
Quid me accusas: potui aliquid facere deo tuo: an nō po
tui: si potui: fortior ego sum. si nō potui: quō quippiā ver
terē ⁊ abstraherē a deo lucis ad tenebras pctōꝝ. Et sub
dit: Si vis defendere te de peccato tuo: laudare nō potes
deū. Transi igiꝭ ad vituperationē tuā ⁊ laudabis. Redi
igiꝭ ad vba ps. Ego dixi dñe miserere mei: sana aiam meā
q: pec. ti. Ego dixi: ego peccaui: nō natura: nō fortuna: nō
fatū: nō cōstellatio: nō gens tenebrarū me peccare coegit:
sed meū arbitriū me pctōrē cōstituit. Iā ergo cōfesso pctō
tuo/vide quō laudeꝭ de⁹: q: ⁊ iustus est cū te punit ꝑseue
rantem: ⁊ misericors est cū te liberat cōfitentē. Quia igiꝭ
volūtate nostra libere peccam⁹: ꝑ quā ⁊ dñi sum⁹ nostrarū
operationū: idcirco vere pctā nostra nobis ⁊ nullis alijs
imputantꝭ. Ideo veritatis magister christus volens hoc
suis fidelibus insinuare dixit eis: Sic orabitis: Pater no
ster ⁊c. ⁊ di. no. debi. nr̄a. ¶ G Tertio pōt hec petitio ex
poni de pctis nostris quantū ad reatum pene/sic. Dimitte
tu pater celestis nobis debi. no. i. penas illas/quarū pec
cando efficimur debitores. Pro quo notandum φ cū hō
peccat mortaliter: statim fit reus damnationis: ⁊ a deo ad
eternā dānationē obligaꝭ. Qd̄ significatū ē in parabola
in seruo isto nequā: qui conserui sui noluit misereri: ob qd̄
iratus dñs tradidit eū tortorib⁹ quousq redderet vniuer
sum debitū. i. puniendū eternaliter. Mat. xviij. ⁊ eiusdem
ca. xxij. Iussit rex eū qui vestē nō habuit nuptialē (gratiā
videlꝫ q̄ pctis opponiꝭ) ligari manib⁹ ⁊ pedib⁹: ⁊ mitti in
tenebras exteriores: vt ibidē eternaliter puniretꝭ. qd̄ etiā
clarius significauit christus cū dixit. Ibūt isti. s. pctōres in
ignem eternū. qd̄ ꝑtractat Augu. xxj. de ciui. dei. c. xxiiij. di.
Nimie presumptionis est dicere aliq̄ eorū eternū suppli
ciū nō futurū: quos deus dixit ituros in suppliciū eternū.
Has penas petim⁹ dimitti: dū orantes dicim⁹. Dimitte no.
debi. no. quasi dicerem⁹. Tu pater noster qui solus habes
claues vite ⁊ mortis: deducis ad inferos ⁊ reducis. Nulla
etem̄ creaturarū eternis penis pōt quē autētice cruciare:
sed tu solus iustissime in te infinitū bonū ⁊ eternū peccan
tes/illi pene adiudicas. Ad te igiꝭ solū recurrim⁹: humili
ter petendo cōsiliū de tua misericordia/dicentes: Dimitte
nobis debi. no. i. relaxa eternas penas quas meruimus:
quas sicut supremus iudex solus habes infligere: ita ⁊ so
lus habes relaxare. Siquidē inferior superioris sniam rela
xare nō pōt. Vel/dimitte no. debi. no. i. cōmuta penas il
las eternas in tpales tua pietate hic in ista vita mortali
soluēdas: q: nihil terribilius nr̄is aurib⁹ incutiꝭ: φ φ delin
quentes eternis penis cruciantꝭ sine spe venie in loco cali
ginis/in mansione tenebrarū: vbi nec torquentes fatigan
tur: nec qui torquentꝭ/aliq̄n moriuntꝭ. Cōmuta igiꝭ miseri
corditer penas istas eternas in tpales: q: tua iusticia pec
catū nō dimittiꝭ impunitū. Hic igiꝭ vre: hic seca: orauit Au
gu. vt in eternū parcas. Ita ⁊ nobis indulge: vt pro pctis
hic satisfaciam⁹ ꝑ pnie dolores: ꝑ humilitatis gemitū: per
cōtriti cordis sacrificiū. qd̄ facere quēlibet hortaꝭ Aug. in
de vtilitate agende penitentie di. Quia inultū nō debet
esse pctm̄: puniaꝭ a te/ne tu puniaris pro illo pctm̄ tuum
iudicem te habeat: nō patronū. Et ibidem. In tribunal
mentis tue ascende contra te: ⁊ reum te constitue ante te.
Noli te ponere post te/ne de⁹ te ponat ante se. Cui confos

nat ⁊ aplica exhortatio: ꝙ ſi noſmetipos iudicaremꝰ: non vtiqꝫ iudicaremur a dn̄o. Dū aūt iudicamur a dn̄o corripi-
i. Cor. xi. mur, vt nō cū hoc mūdo dānemur. ¶ H Sed hic occur-
rūt tria dubia. Primū. Cū dimittere malū ipunitū eſt con-
tra diuinā iuſticiam: ⁊ ꝯtra iuſticiā dei, q̄ eſt eiꝰ ꝑfectio ſicut bonitas, ſicut mia ⁊c. nō licet dimiſſionem pcti petere: hoc em̄ petere eſſet velle a deo remouere iuſticiā: ⁊ deū eſſe imꝑfectū: ⁊ ꝑ ꝯn̄s deū nō eſſe deū: quō igiꝉ licet petere pctōꝝ remiſſionez quantū ad penā eis debitā? Qz aūt dimittere malū impunitū ſit cōtra iuſticiā, ptz: qꝛ ſicut cōtra iuſticiaꝫ eſt meritū nō premiare: ita eſt cōtra iuſticiā malū nō punire: ꝓpter qđ dꝛ Job. ix. Verebar oīa opa mea: ſciens ꝙ nō parceres delinquēti. Ubi glo. Etſi penitētes ad pniaz vocat: tn̄ pctm̄ nunq̄ ſine vltione preterit: vel hō punit: vel deus punit. Qđ vo eſt ꝯtra iuſticiā: eſt ꝯtra deū q̄ eſt ſumma iuſticia: quā ſi deꝰ negaret nō puniēdo: ſeipm negaret: qđ eſt impoſſibile. vt habeꝉ. ij. Tim. ij. Fidelis ꝑmanet: ſeipm negare nō pōt. Ad hoc rn̄det Alex. ꝙ dimittere pctm̄ ſine pena quacūqꝫ cōtritionis vel afflictionis eſſet contra iuſticiā: qua ſtatuit nullū pctm̄ remittere ſine quacūqꝫ pena: ſaltē attritionē exigit pctōꝛis. Nō aūt petiꝉ in hac petitione talis remiſſio pcti ſine oī pena: ſed petiꝉ vt dimittaꝉ quantū ad penā ſm̄ partē: vt ſi ſit infinita pena debita culpe: ꝙ muteꝉ in tpalem: ſi aūt finita: ꝙ muteꝉ in minoꝛez: ⁊ hoc petere, nō eſt petere cōtra dei iuſticiā. Et ſic etiā intelligendū eſt illud. Nō parceres delinquenti: ſcꝫ de oīmoda indulgentia. Un̄ ſenſus eſt. Sciens ꝙ nō parceres delinquenti: hoc eſt, non oīno parceres. i. nō ſine quacūqꝫ pena diſplicētie vel cōtritionis. vn̄ Aug. Nemo niſi peniteat vite veteris: poterit nouā vitā inchoare. ¶ J Sed cōtra: ſicut iuſticia dei pctō determinat penā: ita huic pctō hanc: ⁊ illi illā: puta mortali eternā: veniali pctō tpalē: ergo erit ꝯ iuſticiā dei petere relaxationem pene cuiuſcūqꝫ pctō debite. Ad illud rn̄deꝉ, ꝙ aliq̄d eſſe vel fieri diciꝉ iuſtū dupꝉr. Uno mō: qꝛ eius cōtrariū eſt iniuſtū: ſic diligere ꝓximū eſt iuſtū: qꝛ contrariū. ſ. odire ꝓximū eſt iniuſtū: ⁊ nō occidere innocentem, iuſtum: qꝛ occidere talem eſt iniuſtum. Et loquendo ſm̄ potentiaz abſolutā dei, nulla actio diuina eſt iniuſta: qꝛ nihil agit deꝰ ad extra, q̄n eiꝰ oppoſitū poſſit agere nō iniuſte. Nihil em̄ extra deū eſt neceſſario iuſtū: ita ꝙ oppoſitū eiꝰ ſit neceſſario iniuſtū: cū oīs res ⁊ actio pro tāto eſt iuſta: qꝛ a deo volita: ⁊ nō volita, qꝛ iuſta. Voluntas em̄ dei eſt prima regula oīs iuſticie: vt vult Aug. iij. de tri. ¶ Alio mō diciꝉ res vel actio iuſta: qꝛ eā ſic fieri, eſt a deo ordinatū aut preceptū. Et illo mō verū eſt: ꝙ iuſtū eſt peccatū nō remitti ſine pena determinata ſoluēda: aut ꝑ pctōrem ipm vel aliū ꝓ ipſo. Et ꝯſequēter dꝛ ꝙ verū eſt, ꝙ deꝰ determinat ſingulo pctō penā ſingulā: non aūt oī mortali penā eternā: ſed ei ſolū in quo pctōꝛ impenitēs ꝑſeuerat. Omi aūt pctō mortali determinat penā eternā vel tpalez cū pnia. i. cōtritione cordis ſoluendā: a pctōꝛe ꝓ ſe: vel ab alio pro pctōꝛe. Et qꝛ cōdignā tpalem pctōꝛ facere nō pōt
i. Pe. ij. pro ſe: miſit filiū ſuuz vnigenitū vt pctā nr̄a ipſe portaret ſup lignū crucis: cuius liuoꝛe ⁊ vulneribꝰ nos ſanaremur.
Eſa. liij. vnde dicit pater. Propter ſcelus ppl'i mei ꝑcuſſi eū. Nā poſuit pater in eo iniquitates oīm noſtrū. ipſe vulneratꝰ eſt ꝓpter iniq̄tates nr̄as: attritus eſt ꝓpter ſcelera nr̄a. Diſciplina pacis noſtre ſup eū. vn̄. Vere lāguores nr̄os ipſe tulit: ⁊ doloꝛes noſtros ipſe portauit. vn̄ ad Ro. viij. Deus filiū ſuū mittens in ſilitudinē carnis pcti: qꝛ in carne paſſibili: de pctō dānauit pctm̄. i. de hoſtia ꝓ pctō nr̄o, quā chriſtus obtulit: dānauit. i. deleuit vel deſtruxit (ſm̄ glo) peccatū noſtrū: hanc hoſtiā chriſti. ſ. mortem tanq̄ ſatiſfactionem recipiens pro pctō nr̄o. Un̄ ⁊. ij. Coꝛ. v. Eū qui nō nouerat pctm̄. ſ. chriſtū: pctm̄ fecit. i. hoſtiā vel ſatiſfactionē ꝓ pctō noſtro. ſ. vt nos efficeremur iuſticia dei in ipō. Et hec eſt copioſa redēptio apud dn̄m: qꝛ ſufficiens ⁊ valde ſufficiens fuit pena chriſti innocentis: vt ꝓpter eā pater dimitteret etiam ſine alia pena pctā oīm chriſto cōiunctoꝝ: que etiā ſola operaꝉ remiſſionē pctōꝝ in baptiſmate paruulorum. Nā paſſionem chriſti pater acceptauit, vt cōdignā ſatiſfactionem pro oīm delictis. Hec aūt pena cōdigna eſt, ⁊ ſufficiens pro pctīs abolendis: quā vt talē pater acceptat. Un̄ oꝛamꝰ nobis pctā dimitti: nō cōtra dei iuſticiā: nō ſine cōdigna ſatiſfactione: ſed vt ſatiſfactio filij nobis applicetur: noſqꝫ chriſto incorporemur: quatenus ſatiſfactio capitis, deleat oīa pctā in nobis ſuis mēbris. ¶ L Secūdū dubiū: qꝛ dicit bea. Aug. cū dicimꝰ. Dimitte no. de. no. manifeſtamꝰ nos habere qđ nobis dimittaꝉ: ergo videꝉ ꝙ is qui pro tpe quo ſibi nō eſt cōſcius de pctō, nō debeat dicere oꝛationē dn̄icā: vel ſaltē hāc eiꝰ particulā: Di. no. de. no. Reſpondeꝉ, ꝙ vita iſta mortalis de cōmuni lege vix duci pōt a moꝛtalibꝰ ſine pctīs, ad minꝰ venialibꝰ: vn̄ dixit diſcipulus ille quē diligebat ieſus: cui ⁊ ob puritatē mentis, et coꝛdis mūdiciā, matrē cōmendauit. Fratres ſi dixerimus i. Job. i.
qꝛ pctm̄ nō habemꝰ ipſi nos ſeducimꝰ: ⁊ veritas in nobis nō eſt. Un̄ et ſi oēs ſancti quotquot ſunt vel fuerunt a primo iuſto vſqꝫ ad vltimū, ſimul eſſent: nihil aliud dicerent (dicit Aug.) q̄ꝫ di. no. de. no. excepta beata virgine: de qua dū de pctīs loquimur: nullā prorſus habere volumꝰ mentionem. Hinc ⁊ ait ſapiēs. Quis pōt dicere: mundū eſt cor Prouerbioꝝ. xx.
meū: purus ſum a pctō? ⁊ Eccle. vij. Nō eſt homo iuſtus q̄ Ju q̄dā
faciat bonū ⁊ nō peccet. Et ꝓpter hoc bea. Aug. tractans ſermone
verba preſentis petitionis ait: Quis hic viuit in carne, et nō habet debita pctōꝝ? quis eſt homo ſic viuens, vt ei iſta oꝛatio nō ſit neceſſaria? Inflare ſe pōt homo: manifeſtare ſe nō pōt. Et ſubdit. Cōſiderate fratres, hic chriſtꝰ docuit oꝛare diſcipulos ſuos, illos magnos primos aplos ſuos, arietes noſtros. Si igiꝉ pro pctīs ſuis dimittēdis arietes oꝛent: agni q̄d facient? de quibꝰ ſcriptū eſt: Afferte dn̄o filios arietū. Cū igiꝉ chriſtus oꝛonem dn̄icā aplīs ⁊ diſcipulis ꝑfectiſſimis dicendā indidit: ⁊ ꝑ eos nobis chriſti fidelibꝰ oībus: videꝉ ꝯcludi poſſe, neminē de cōmuni lege ſine quibuſcūqꝫ peccatis vitā iſtā moꝛtalē trāſigere. Qđ ⁊ amplius declarat idē Aug. ſup illud pſ. Nō iuſtificabiꝉ in cōſpectu tuo oīs viuens. Hic inquiens, viuens, in carne viuens: moꝛiturus viuens: de adā natus ex hoībꝰ: oīs ita viuens iuſtificari foꝛte pōt corā ſe: nō tn̄ corā te. quō corā te ſibi placēs: tibi diſplicens? Et poſt modicū. Quantūcūqꝫ em̄ rectus mihi videar: producis tu de theſauro tuo regulam coaptans me ad eā: ⁊ prauꝰ inuenioꝛ q̄ rectus eſſe putabā: q̄d em̄ apli? q̄d arietes ipſi? de quoꝝ ꝓle dꝛ. Afferte filios arietū. Certe ipſi didicerūt oꝛare qđ oꝛamꝰ. ipſis data eſt regula poſtulandi pro pctīs a chriſto iuriſperito celeſti: ſic oꝛabitis inquiēs. Di. no. de. no. Et eſto ꝙ nobis de pctīs cōſcij nō ſimꝰ: ꝓpter hoc tn̄ ſine pctīs nō exiſtimꝰ. vn̄
dicit apls: Nihil mihi cōſcius ſum: ſed in hoc iuſtificatꝰ nō i. coꝛ. iiij.
ſum. vn̄ ſtat hoīem pctm̄ ſuū ignoꝛare: ⁊ deū ipm vt pctōrem reprobare. Hinc ⁊ oꝛauit ꝓpha. Ab occultis meis mūda me dn̄e. q̄ſi dī, a pctīs meis q̄ nō video: q̄ tibi tn̄ ſunt manifeſta: mūda me. Un̄ qꝛ hō certitudinaliter ⁊ euidēter ſci-
re nō pōt (vt ſapiens ait) an odio vel amoꝛe dignꝰ ſit: ſem- Eccle. ix.
per debꝫ eſſe pauidus: ⁊ ſummi iudicis foꝛmidare ſniam: ꝯfitendo ſua etiā q̄ ignorat pctā: ⁊ petere. Di. no. debi. no. ¶ L Et dato ꝙ ꝑ reuelationē alicui cōſtet, ꝙ imunis ſit a quocūqꝫ pctō: adhuc tn̄ oꝛare habet: Di. no. de. no. ⁊ hoc in ꝑſona eccle: cuiꝰ q̄libꝫ fidelis chriſtianꝰ mēbrū eſt. Etem̄ em̄ eccl'ia ſit ſemper deo grata ⁊ accepta: multi tn̄ in eccl'ia ſunt pctōꝛes, indigētes pctōꝝ ſuoꝝ venie: ꝓ his ergo quilibet vt a pctīs ſoluaꝉ: oꝛare habꝫ: Di. no. de. no. Sic em̄ videmꝰ in naturali coꝛpoꝛe. vnū mēbrū alteri quantū pōt ſalutem ꝓcurare: ſicut nō ſibi tm̄ oculus: ſed toti coꝛpoꝛi videt: ⁊ ſtomachus pro ſingulorꝫ ſalute membroꝝ cibū digerit. Sic ſaluatoꝛ noſter chriſtus q̄ pctm̄ nō fecit: nec inuentus eſt dolus in oꝛe eiꝰ: in ꝑſona mēbroꝝ ſuoꝝ pctā corā patre miſericoꝛdiarū ꝑ ꝓphetā cōfitetur dī. Delicta mea a te nō ſunt abſcondita. ⁊ in alio pſ. Deꝰ deꝰ meꝰ reſpice in me: quare me dereliquiſti lōge a ſalute mea verba delictoꝛum meoꝝ. vbi glo. Aug. Noſtra delicta ſua facit vt ſuā iuſticiā faceret noſtrā. Ita ⁊ nos ꝓ inuicē oꝛare debemꝰ: vt nobis

Jaco. v. pctā remittanť: vnde hortatur Jaco. Orate pro inuicē vt saluemini. Eapropter ⁊ christus nos orare docuit: Di. no. de. no. nō mihi: q: ad oēs cōiter spectat p̄ns ōro. Nō ergo mentiť etiā innocēs dicēdo: Di. no. de. no. ℭ M Dubitatur tertio: vtrū pctm̄ originale dici debeat debitū nostrū siue pctm̄ nostrū. Pro solutione notādū: q aliqd esse pctm̄ nostrū dupl'r pōt intelligi. Uno mō: q: in nobis est ac nos pctōres cōstituit. Scđo mō: q: ex nobis est. Primo mō peccatū originale nostrū est: q: in nobis a prima nr̄a origine

Eph. ij. reperiť: vñ dicit aplŝ: q oēs nascimur filij ire. Et pphēta. Ecce em̄ in iniquitatib⁹ cōceptus sum: ⁊ in pctis cōcepit me mater mea. Adā quidē prim⁹ hō: ex liberalitate dei accepit quoddā donū supnaturale: qđ cōiter noiať originalis iusticia. Accepit aūt donū hoc nō solū pro sua psona: sed pro tota sua posteritate: hoc est pro oib⁹ ab eo descensuris fm legē naturalis ppagationis: ita q si in innocentia in qua creatus fuerat: pstitisset: cōtulisset regulariter de⁹ hoc donū oib⁹ ab ipso descendētib⁹: sicut de⁹ regulariter infundit aiam rōnalē corpori pfecte organizato. Et p hoc dedit de⁹ (volūtate quodāmō antecedēte) hanc originalē iusticiā oib⁹ hoib⁹: dando eā ade: q: quantū in se fuit: ita dedit: vt ꝯnr daret cuilibet sue pli: īpedimento cessante. Et ita fuit hec iusticia oib⁹ ade filijs debita: siqdē oēs eā hr̄e debuerant. Quapropter cū p pctm̄ suū adā ipsam pdidit: nō solū p se pdidit: sed pro tota sua posteritate eā amisit: p qua ⁊ eā liberaliter accepit: pdidim⁹ ergo eā ⁊ nos in adā: sicut ⁊ ipsam in eo accepim⁹. Nō quidē per ppriū nostrū actū ⁊ pctm̄: sed p pctm̄ ade: vñ dicimur oēs in adam peccasse: q: suū pctm̄ oib⁹ iputať: ⁊ in oēs ab ipō genitos trāsfundiť: pro quāto oēs ab eo geniti debitores sunt illi⁹ iusticie qua carent. Hinc ad Ro. v. Per vnū hoiem pctm̄ in hūc mundū intrauit: in quo oēs peccauerūt. Et pp̄ter hoc dicit be. Aug. in de fi. ad pe. c. xxiij. Firmissime tene ⁊ nullaten⁹ dubites: oēm hoiem q̄ p cōcubitū maris ⁊ femine cōcipiť: cū pctō originali nasci: impietati subditū: mortiq subiectū. Scđm hoc igiť diciť pctm̄ hoc nostrū: q: in nobis ab origine repertū: p quāto generamur sine originali iusticia nobis debita: cui⁹ sic debite carētia est pctm̄: sicut carentia iusticie actualis debite inesse est pctm̄ actuale. Cur em̄ occidens proximū peccat: nisi q: caret iusticia actuali: q̄ inesse deberet occidenti: q̄ iusticia est conformitas actus occisionis ad oēs circūstantias: quas rō recta fide illuminata dictat debere inesse primū occidenti: q̄ si inessent primū occidendo nō peccaret. Quapropter adulti nondū baptizati: dum baptismi sacramentū volūt suscipere: debent hoc pctm̄ sicut suū agnoscere: vt valeāt ab illo sicut ab alijs liberari. ⁊ de hoc dicit btūs Aug. de ōrone dn̄ica loquēs: de

In qdā sermone cathecuminis volentib⁹ ad baptismū conuolare. Debent (inquit) ⁊ tales cognoscere ⁊ cōfiteri: nō solū pctā actualia q̄ volūtarie cōmiserūt: sed etiā pctm̄ originale qđ a parentibus cōtraxerūt. Licet em̄ illud ppria volūtate nō sit cōtractū: tn̄ volūtate adam: in quo oēs peccauerūt: sic viciata est natura: vt oēs q̄ ab eo p rōnem seminalem pcesserūt de cōi lege: accipiūt ⁊ viciū ⁊ pctm̄. ℭ N Scđo mō peccatū originale nō est pctm̄ nostrū: quasi scz a nobis sit cōmissum. Tunc em̄ nō diceretur originale: sed actuale: quēadmodū alia pctā: quoꝝ volūtas nostra est causa: hoc aūt falsum est: q: inest volūtati ante oēm suū actū. In instanti em̄ animationis: aīa tali pctō maculať: pro quo tn̄ instāti nullū actū haber aut elicere pōt: sicut neq ratio. Uñ et btūs Aug. vbi. s. c. xxiiij. Firmissime tene ⁊ nullaten⁹ dubites paruulos qui sine baptismatis sacramēto de hoc seculo transeūt: ignis eterni supplicio puniendos: q: etsi peccatū proprie actionis nō habuerūt: tn̄ peccati originalis dānationem carnali cōceptione et necessitate cōtraxerūt. Ecce (dicit btūs Aug.) hoc pctm̄ nō esse nostrū p actionē proprie volūtatis. Qđ ꝟo dicit paruulos ignis eterni supplicio puniēdos: nō est intelligendū q sint arsuri in igne: cum pena eoꝝ sit leuissima penarū damnatoꝝ: vt idem dicit in ench. c. xcij. ⁊ ardor ignis sit pena sensus grauissima.

Sed puniunť supplicio eterno ignis. i. supplicio qđ est in illo igne. q. d. supplicio aliquo qđ patiuntur existentes in igne: illi puniunť. Hoc aūt est pena damni: carentia. s. diuine visionis: sine tn̄ sensibili dolore vermis: ⁊ pena incarcerationis ac vilitate loci. Detinenť em̄ in limbo: qui locus proxim⁹ est damnatoꝝ in inferno pro culpa actuali: de quo latius disputari solet in. ij. senten. dist. xxxiij.

ℭ Lectio. lxxiij. A

Sicut ⁊ nos dimittimus debitorib⁹ nostris. ℭ Posita in prima huius petitionis parte petitionis forma: sequitur modificationis clausula. Noluit em̄ celestis magister nos pctōꝝ remissionē simpl'r petere sicut cetera: q̄ in sua ōrone quā nobis tradidit: petim⁹: qm̄ prouidentia diuine bonitatis fuit cū doceret hanc orandi formam: vt ōro sufficientissima in se: ⁊ efficacissima apud deū esset fructuosissima nobis. Et ideo nō solū docuit qd orandū sit: sed etiā quid coagendū a petente: ne inefficax fiat apud deum oratio: ⁊ cōsequenter nobis infructuosa. Quid aūt coagendū est: insinuať cōditione apposita scz. Sicut ⁊ nos di. debi. no. Dimissio aūt hmōi reddit hāc petitionem: Dimit. no. de. no. deo exaudibilē. vñ Eccl. xxviij. Relinque primo tuo nocenti te: ⁊ tunc depcāti tibi peccata soluenť. de hoc abbas Isaac coll. ix. ait. O ineffabilis dei clementia: qua nō solū nobis ōronis tradidit formā: ⁊ acceptabilem sibi in nobis morū nostroꝝ instituit disciplinam: ac p necessitatem tradite formule: qua se precipit a nobis semp orari: ire pariter ⁊ tristicie euellit radices: sed etiā occasionem rogantib⁹ tribuit: eisq reserat viam: q̄ clemens ⁊ piū probent erga se dei iudiciū pmulgari ⁊ pdire. Et quodāmō ptātem tribuit: qua iudicis nostri possum⁹ sniam tēperare ad veniā delictoꝝ nostroꝝ: exemplo eū nostre remissionis coarctantes: dū dicim⁹: Dimitte nobis sicut ⁊ nos di. Hec Cassio. Docendo itaq nos orare: Dimitte no. de. no. sicut ⁊ nos di. de. no. regulā nobis imposuit: q si volum⁹ nobis dimitti pctā nostra: nos etiā dimittam⁹ proximis nostris pctā eoꝝ in nos cōmissa. Uñ si nō dimiserimus eis q̄ nos offenderūt: ea quib⁹ offensi sum⁹: nec pater celestis dimittet nobis debita nostra. Qđ clare docuit christus: cū statim post oratione dn̄icā subiūxit. Si dimiseritis hoib⁹ pctā eoꝝ: dimittet ⁊ vobis pater vester celestis delicta vr̄a. Si aūt nō dimiseritis hoib⁹: nec pater vester dimittet vobis pctā vestra. Mat. vj. Qui igiť vult miam ⁊ remissionē pctōꝝ suoꝝ ipetrare a deo: necesse hz vt exhibeat miam primo. de hoc be. Cypriā. ait. Qui orare nos pro debitis ⁊ pctis docuit: adiūxit plane ⁊ addidit legē: certa nos conditione ⁊ sponsione cōstringēs: vt sic nobis dimitti debita: fm q ⁊ ipsi debitorib⁹ nr̄is dimittim⁹: sciētes impetrari nō posse qđ p pctis petim⁹: nisi ⁊ ipsi circa debitores nr̄os paria fecerim⁹. Idcirco ⁊ alio loco dicit: In qua mensura mensi fueritis: in ea remetieť vobis. Et seru⁹ q̄ post remissum sibi a dn̄o oē debitū: cōseruo suo noluit ipse dimittere: in carcere ligať: q: indulgere ꝯseruo suo noluit: qđ sibi a dn̄o indultū fuerat: amisit: q̄ adhuc fortius christ⁹ in preceptis suis maiore censure sue vigore predicit. Cū steteritis (inquit) ad ōronē: remittite si qd habetis aduersus aliquem: vt ⁊ pater vester q̄ in celis est: remittat pctā vobis. Excusatio tibi nulla in die iudicij supest: cū fm tuā sniam iudiceris: ⁊ qđ feceris ipse patiaris. Pacificos em̄ ⁊ concordes atq vnanimes esse in domo sua: de⁹ precepit: ⁊ quales nos fecit natiuitate secūda: tales vult renatos pseuerare: vt qui filij dei esse cepim⁹: in pace maneam⁹: ⁊ quib⁹ spiritus vnus est: vnus sit et animus et sensus. Hec ille. ℭ B Ecce regulā nobis datā: de qua btūs Aug. Ex oibus his sententijs quib⁹ nos dn̄s orare precepit: eā potissimū cōmendandā esse indicauit: que pertinet ad remissionem pctōꝝ: in qua nos misericordes esse voluit. Et hoc est vnum cōsilium miserias euadendi. Nam vt idem dicit in enchi. ca. lxxiij. Qui roganti peccati sui veniam ⁊ petenti

ex corde nō dimittit: nullo mō existimet a dño sua pctā dimitti: qm̄ mētiri veritas nō pōt: ideo subdit dñs. Si autē nō dimiseritis hoib⁹: nec pater vester dimittet vobis pctā vestra. Ad tā magnū tonitruū q̄ nō expgiscit̄: nō dormit: sȝ mortu⁹ est: ⁊ tñ mortuos suscitare potēs est ille. Hec Aug. Et bea. Greg. Bonū qđ a deo cōpuncti petim⁹: hoc ipsuȝ primo primis faciam⁹. Quapropter nō docuit nos christ⁹ prius petere pctōꝝ remissionē: ⁊ posterius pctā dimittere aliēs: sȝ simul petere: Dimitte no. de. no. sicut ⁊ nos di. de. no. De quo bea. Chryſ. Nō dixit christus vt prius dimittat nobis debita nr̄a: ⁊ nos postea dimittam⁹ debitorib⁹ nr̄is. Scit nāq̄ de⁹ hoies esse mendaces: qm̄ si receperint remissionē sui pcti: ipsi suis debitorib⁹ nō remitterent. Sed docuit vt prius remittam⁹ debitorib⁹ nr̄is: ⁊ ita dimitti nobis debita orem⁹. Attendant igit̄ pctōres: cōsiderent orōnez quā deo pro abluēdis pctis offerūt. Auscultent ⁊ q̄d postulando pponūt: ne ppria eoꝝ snia iudicent̄. Recordent̄ de dauid quē dñs sua ppria feriuit snia: que ab ipso fuerat pmulgata. Postulant a deo vt ipsis dimittat sua pctā: sicut ⁊ ipsi dimittūt aliena. Cōtra se diuinā sniam puocant: si ex corde suis debitorib⁹ nō dimittūt: ⁊ orō que ipsis debuit esse salubris: fit noxia si maligno pposito detinēt aliena. Cui cōcordat Aug. Si debitorib⁹ nostris q̄ in nos peccant nō dimittim⁹: ipsi nr̄a oratione inculpamur: ⁊ deum aduersum nos in iracundiā excitam⁹: ⁊ ipsi supra nos inducim⁹ maledictionē/ potius q̄ bñdictionez: ⁊ pctā nr̄a q̄ minuere debuim⁹/ orando augem⁹. Ad idem Chryſ. Qui inimicitiā in corde ⁊ in ore seruat aduersus ledentez: non deū orat/ sed irritat: apud deū grām nō obtinet/ sed eternam damnationē sibi postulat. Item alibi. Cum qua spe orat qui inimicitias seruat aduersus alterū a quo forsitan lesus est: sicut eñ ipse orans mentit̄. Dicit eñ: remitto/ et nō remittit: sic a deo petit indulgentiā: ⁊ nō indulget̄. Inde est qđ ait Bern. Venia dei pctōri nō dat̄: cui⁹ cor rancore inuidie aut liuore afficit̄. Si igit̄ vis vt tibi pctā a deo dimittant̄: ois rancor ⁊ discordia a corde tuo euellat̄. Et iterū Eccli. xxviij. Homo hoi reseruat iram: ⁊ a deo querit medelam. In hoiem silem sibi nō habet miam: ⁊ de pctis suis deprecat̄ altissimū. Ipse cū caro sit reseruat irā: ⁊ ppiciationem petit a deo. qs exorabit p pctis illius? Memēto nouissimoꝝ ⁊ desine inimicari. Sed qui benigni esse iubemur in offensas nr̄as/ nō equo aio toleremus diuinas: de quo ⁊ Cassian⁹ coll. sepe allegata inquit. Securus huius orōnis fiducia de suis admissis veniaȝ postulat: quisquis remissus erga suos dūtaxat: non erga dñi sui debitores extiterit. Solemus nōnulli (qđ est deterius) erga illa quidē que admittūt̄ ad iniuriā dei: quis magnoꝝ sint criminū: placidos nos ⁊ clementissimos exhibere: erga nostrarū vo vel paruissimarū offensionū debita exactores immites atq̄ inexorabiles inueniri. Quisquis ergo in se delinquēti fratri nō ex corde dimiserit: nō indulgētiā/ sed cōdēnationē deprecatione hac sibimet impetrabit: suaq̄ pfessione semetipsum poscet durius iudicari/ dicens: Remitte mihi sicut ⁊ ego remisi. Qđ cū illi ẜm suā petitionez fuerit repensatū: quid aliud subsequit̄/ q̄ vt exemplo suo implacabili ira ⁊ irremissibili snia puniat̄? Ideoq̄ si clemēter volum⁹ iudicari: nos quoq̄ erga illos qui in nos deliquerūt/ oportet esse clemētes. Tantū eñ remittet̄ nobis: quantū nos remiserim⁹ eis q̄ nobis quacūq̄ malignitate nocuerūt. Ecce quātis testimonijs ostēsum est/ indulgentiā nr̄oꝝ peccaminū hr̄e nos non posse a deo: nisi ex corde dimittam⁹ q̄ cōtra nos cōmissa sunt a pximo. ¶ E Sed dī. cū pctm̄ remittere opus sit solius dei: quō hic exigimur pctā in nos delinquētib⁹ indulgere? Nam debita q̄ nostris debitorib⁹ dimittere debem⁹: nō sunt pecunie seu q̄ pecunia cōmensurant̄ sed iniurie ⁊ pctā ẜm Aug. Rñdet̄ q̄ dimitti pctā intelligit̄ tripliciter. Uno mō principalr̄ ⁊ ppria autoritate. Alio mō ministerialiter ⁊ ex commissione. Tertio mō ex debito ⁊ ex fraternali charitate. ¶ Primo mō solus deus remittit pctā; q: ipsius solius est pctm̄ ad penā autentice nō imputare. vñ in ps. Btūs vir cui non imputauit dñs pctm̄. Et cū deus pctm̄ ad penā nō imputat: semp in pctōre dimittit̄: q: nō est i illo pctm̄: quē deus nō ordinat ad penā. ¶ Scđo mō quilibet sacerdos rite ordinatus ẜm claues eccl̄ie remittit pctm̄ suis subditis penitentib⁹: pro quāto facit aliquē actū: pferendo vba scȝ. Absoluo te a pctis tuis: quib⁹ regulariter adsistit de⁹ vt autor principalis/ pctā cōfitentiū relaxando. ¶ Tertio mō: quilibet fidelis remittit pctā in se peccantib⁹: qn̄ in corde suo nō tenet odiū vel rancorem cōtra pximū ipm offendentē: volens nihilomin⁹ ipm fieri beatū: ⁊ eterna pena nō damnari. Siquidē pctm̄ quantū in se est/ dimittit: q: nō optat/ nec vult q̄ pter offensionē qua se offendit: a regno beatitudinis ⁊ sctōꝝ cōsortio excludat̄. Quis q̄nq̄ velit/ vt ẜm regulas iusticie tpali pena puniret̄ in sui emendationem ⁊ salutem: ⁊ ita nō solū dimittim⁹ pctā nr̄is debitoribus: sed etiā aliena quibuscūq̄ viatorib⁹: dū oēs tales ex charitate diligim⁹ salutez ipsoꝝ vt possum⁹ pcurando. Et cui pctm̄ sic dimittit̄: ex hoc ipō a pctō nō absoluit̄. Quis eñ homo ex fraterna charitate (quātū in se est) pctm̄ peccanti remittit: tñ deus pctōrem reū tenet: nisi aliud cōcurrat vnde a pctō absoluit̄. Et hoc mō exponit hanc petitionem cācellarius parrhisieñ. Joh. de gersona/ volēs ostendere particulatim: in quo consistat hec remissio debiti/ dicens: Ego in primis sic dimitto oibus debitorib⁹ meis vel alienis/ dū sunt viatores: q̄ nullo mō vellem eos dānari: imo salutem eoꝝ desidero te donante ⁊ inspirante hoc qđ petimus/ rectūq̄ est. Sic dimitte mihi ⁊ tu pater noster: ⁊ hoc satis erit mihi: etiā si nihil aliud prestiteris: qm̄ cū ista dimissione tua/ ⁊ desiderio salutis mee nō damnarer: sed saluarer. In hoc aūt stat desideriorū meorū totus cardo. ¶ Rursus sic dimitto oibus debitorib⁹ meis vel alienis: q̄ vellem eos esse bonos viros ⁊ modestos/ tēperatos: et ab oi malicia correctos seu cōuersos p tuā ineffabilē pietatem. Sicq̄ pinde nec sibi nocerēt: nec alijs: sed pdessent ⁊ nullā deinceps penā mererent̄: vt scȝ saluaret̄ persona/ et desineret culpa. Sic dimitte mihi pater noster: vt in mansuetudine me corrigas: ⁊ in vnguētoꝝ suauitate vulnera mea linias: ⁊ infundas gratiā suauitatis. ¶ Amplius vo ego sic dimitto debitorib⁹ meis: q̄ vbi nō corrigerent̄ a vitijs suis prauis p mansuetudinem remissionis: corrigant̄ in chamo ⁊ freno ac flagellis: ne deteriora semp cōmittentes ⁊ alijs nocentes: ⁊ euntes post prauitatē cordis sui in adinuentionib⁹ suis dānabilib⁹ moriant̄. Sic dimitte mihi pater noster debita mea: sic vre: sic seca in p̄senti: ne dāner in futuro. Ita tñ vt in mia ⁊ miserationib⁹ flagelles me: sicut ⁊ predixi me desiderare meis debitorib⁹ quibuscūq̄. ¶ Item ego sic dimitto debitorib⁹ meis/ q̄ licet sensualitas offensa ex dictis vel factis eoꝝ remurmuret: ⁊ in vindictā exardescat: nihilomin⁹ desidero ẜm iudiciū superioris rōnis eterne legi innitentis: q̄ pacatior esset hmōi sensualitas: ⁊ q̄ in trāquillitate ⁊ pace inimicos suos sicut amicos sustineret. Patienter quidē ⁊ benigne sicut charitas sine qua nemo tibi placet: patiens est ⁊ benigna: neq̄ irritatur. Sic dimitte mihi pater noster/ vt nihil aduersuȝ me velis agere: nisi misericorditer ⁊ benigne: qm̄ si taliter volueris/ liet vtiq̄: cū subsit/ cū volueris: posse. Deniq̄ sic dimitto debitorib⁹ meis q̄ te inspirante ⁊ donāte ego in eoꝝ punitionē laborare vel cōsentire/ nollem aio deliberato verbis/ factis: ⁊ contra regulas iusticie tue: sciens te dixisse: Mihi vindictā. Hanc aūt aliqn̄ facis sine medio: aliqn̄ p iudices a te cōstitutos in terra: quib⁹ dū defert̄ aut relinquitur executio iusticie cōtra malos: illa prorsus tibi relinquitur ⁊ defert̄. In his limitib⁹ stando ⁊ desiderando vindictā/ superioritas tue iurisdictionis nequaq̄ violat̄. Verūtñ tale desideriū vindicte eis quib⁹ iudicādi ptās a dño tradita nō est: tutū nō est: ne si tale iudiciū de⁹ vellet exercere cōtra nos: prius in infernū nos deturbaret. Vn̄ qui nobis dimitti cupim⁹ debita nr̄a in mia ⁊ miserationibus: ita discam⁹ ⁊ dimittere nr̄is debitorib⁹. ¶ D Recollige

do aūt predictos modos: ita dimittam⁹ nostris debitorib⁹
debita: vt in nos cōmissoꝝ nullā vindictā eternā vel tpalē
desiderem⁹: sed magis eoꝝ piā emendationē: qua cōuersi
nec sibi nec alijs nocentes dānationē euadant: quā piam
emendationē si cōtemnerent: saltē paternis erudiant flas
gellis in tpe: vt eis parcat in eternitate. Qḋ si nr̄a sensuas
litas qn̄q̧ cōtra nostros iniuriatores in vindictā accenda
tur: tn̄ ſm rōnem legis eterne (sensualitatis motū detestā
tes) patienter ꝛ benigne (qḋ charitatis est) sufferamus:
sicq̧ a nobis nr̄a debita dimitti a dn̄o exoremus. ¶ Pro
planiori tn̄ intellectu quēadmodū debita ꝓximoꝝ dimitti
opoꝛteat: in hac dimissione tria ꝯsiderari possunt. Primū
est offensa dei / siue culpa quā ꝓxim⁹ noster nobis iniurian
do incurrit. Scḋm offensa nr̄a / odiū / rancoꝛ vel ira: quam
nos ꝯcipim⁹ aduersus iniuriantē. Tertiū est iniuria nobis
facta / seu damnū vel lesio nobis a ꝓximo iniuste illatū vel
illata: in coꝛpoꝛe reb⁹ aut fama. Primū / scꝫ offensa dei. Nā
nemo pōt ꝓximū iniuste ledere sine dei offensa. Nā qn̄cūs
q̧ quis ꝓximū ledit iniuste: siue auferendo bona nature:
siue fame: siue foꝛtune: hoc faciendo agit cōtra dei volūta
tem: q2 preceptū dei transgredit̄ quo ꝓximū sicut seipm̄ di
ligere tenet̄: ꝛ ita deū offendit ꝛ culpā incurrit. Et dr̄ ꝯtra
dei volūtatē: q2 nisi cōtra dei volūtatē ꝓximū dānificaret:
nō peccaret: nec iniuste lederet. Vn̄ iudex nō ledit iniuste
malefactoꝛē: si cōtra eū ſm legē ferat iustā moꝛtis sentētiā.
Nec iudei iniuste leserūt egyptios eos spoliādo auro / ar
gento / vestib⁹ ꝛ clenodijs ad iussionē dn̄i: ꝛ iō nō peccaue
rūt. Multo ꝯ dei volūtatē ꝓximū ledit / offensaꝫ dei incur
rit. Pro hac offensa ꝓximi in deum oꝛare possum⁹: ꝛ iube
mur: eā aūt dimittere nō possum⁹: q2 solius dei est pctā di
mittere penitētī. Et quātū ad hanc offensam velle ac desi
derare tenemur vt de⁹ eā dimittere dignet̄: vt eā nō refer
uet iniuriāti ad sui ꝑpetuā dānationē. Hinc precipit dn̄s.
Mat. v. Diligite inimicos vestros: bn̄facite his q̄ oderunt vos: ꝛ
oꝛate p ꝑsequētib⁹ ꝛ calūniātib⁹ vos: vt sitis filij patris ve
stri q̄ in celis est: q̄ solē suū oꝛiri facit sup̱ bonos ꝛ malos:
ꝛ pluit sup̱ iustos ꝛ iiustos. vbi glo. Cōtra ecclesiā pugnat
trib⁹ modis. Odio / vbis / cruciatu coꝛpoꝛis. Eccl̄ia ecōtra
diligit / bn̄facit / oꝛat: Hoc est nouū mādatum: hoc de filijs
ire facit filios dei: q2 adoptio filioꝝ sola charitate acquirit̄
Et sic faciētes sepe dimissionē pctī debitoꝛib⁹ nr̄is ipetras
mus: ꝛ ita mō quodā etiā nos dimittim⁹: dū ad nostrā oꝛa
tionē de⁹ suā offensam remittit. Hec em̄ remissio fit p pctō
ris iustificationē / q̄ est p gratiā. Gratia aūt donū supnatu
rale est / a solo deo creabilis. Hinc dixit Aug. q̧ facilius est
mūdū creare / q̄ impiū iustificare. Creare aūt mundū ne
mo potuit: nisi infinita dei potentia: quare nec iustificare
ꝛ dimittere pctā. Vn̄ ꝛ baptista loquēs de christo dei ver
Joh. i. bo ꝛ patris filio: Ecce (inquit) agn⁹ dei: ecce q̄ tollit pctā
mūdi. Et magr̄. iiij. senten. dist. xviij. Solus igit̄ de⁹ hoiem
intus mūdat a macula pctī: ꝛ a debito eterne pene soluit.
¶ E Scḋm scꝫ offensam nostrā q̄ est odiū / rancoꝛ vel
ira quā cōcipim⁹ aduersus nos ledentes vbis / factis aut
signis: dimittere possum⁹ ꝛ dimittere obligamur. Vn̄ di
Matth. xviij. cit btūs Hierony. tractās illud: Si peccauerit in te frater
tuus. Si peccauerit in nos frater noster: ꝛ in qualibet cau
sa nos leserit: dimittendi habem⁹ ptātem: immo necessita
tem: q2 dn̄s precepit vt debitoꝛib⁹ nr̄is debita dimittam⁹.
Et subdit pro cōfirmatione prioꝛis dicti. Si aūt in deum
quis peccauerit: nō est nostri arbitrij. s. dimittere hoc pctm̄
Dimittere aūt sic offensam nostrā: nō est aliud q̄ dimitte
re odiū / inimicitiā / irā / seu rancoꝛem: quē cōcepim⁹ aduer
sus ꝓximū nos ledentē. Vel saltē nō admittere odiū vel
rancoꝛem cōtra ꝓximū iniuste mala nobis inferentem.
Vn̄ q2 quilibet ꝓximū tenet̄ diligere sicut seipm̄: ꝛ ꝓximus
est quilibet viatoꝛ siue amicus siue inimicus: sequit̄ q̧ te
netur nulli inimicari: nec odire quemcūq̧: qḋ ꝛ de inimico
vt supra matth. v dn̄s expresse precipit. Ego aūt dico vobis: diligite inimi
cos vestros. Tenet̄ igit̄ quilibet ignoscere in se peccanti
nō solum verbo; sed coꝛde ꝛ aio. vnde Aug. in de ver. dn̄i.

Ne dicas in lingua ignosco: ꝛ coꝛde differas. Nouit em̄ an
dicas: vocem tuā homo audit: conscientiā tuā de⁹ inspicit.
Ergo rancoꝛē tenet̄ a coꝛde repellere: siue nocēs aut
ledens petat: siue nō. Hoc aūt ignoscere nihil aliud videt̄
nisi vt dictū est: vt nō velit ei malū: siue dānationē eternā:
siue damnū tpale in bonis grē / nature / rerū secūdarū (aliꝯ
suarū) aut fame. Nec velle ab eo vindictā exigere iniustā
ꝓpria autoꝛitate. Et sic dimittere cuilibet iniurianti tenet̄
quilibet de necessitate salutis. Et ad sic dimittendū Aug.
hoꝛtat̄ dicens: Fratres mei exercete vos inquātū potestis
ad exercendū mansuetudinē: etiā erga inimicos. Frenate
irā q̄ vos stimulat ad vindictā. Si vidicare te vis de inimi
co tuo: ad ipsam irā te cōuerte: q2 ipsa est inimica tua que
occidit animā tuā. Oraturus es deū: ventura est hora vt di
cas pater noster: ventur⁹ es ad illū vsum. Dimitte nobis ꝛc.
Quid sequit̄: Sicut ꝛ nos dimittim⁹ ꝛc. Ibi illa inimica
stat ꝯtra te: sepit viā oꝛōni tue: murū erigit: nō est qua trās
eat. Bene dixisti totū pater nr̄: occurrit dimitte nobis ꝛc.
Et q̄d postea: Sicut ꝛ nos dimittim⁹ ꝛc. Si ipsa aduersa
ria ꝯdicit: qualis inimica fratres q̄ ꝯdicit: Sicut ꝛ nos ꝛc.
Nō seuias ꝯ inimicū tuū. In istā seuias: Melioꝛ est q̄ vin
cit irā: q̄ qui capit ciuitatem. Nō potes illū interimere: po
tes illā repꝛimere: si foꝛtis es / irā vince: ꝛ parce ciuitati.
¶ F Sūt aūt multa q̄ nos ad tā necessariā nostre salu
tis dimissionē inducere debēt. Primū. Cōsideratio pctōꝝ
nostroꝝ quib⁹ nosipsi deū offendim⁹. Qui cū paratus est
nobis dimittere debita nr̄a: debemus ꝛ nos esse parati di
mittere debitoꝛib⁹ nostris. Qui em̄ se cognoscit debitoꝛē:
debenti sibi facilius veniā cōcedit. de hoc bea. Greg. Pa v. moꝛal.
tienter iniuriam illatā tolerat: q̄ pie meminit quō adhuc
in se habeat in quo debeat ipse tolerari. Erubescit em̄ pec
cato nō parcere: q̄ vel deo vel ꝓximo sepe recolit se parcen
da peccasse. ¶ Scḋo nos mouere debꝫ: q2 q̄ faciliter ꝛ pro
pte parcit in se peccātib⁹: difficulter ab alijs ledi siue offen
di pōt. Vn̄ dicit be. Amb. sup̱ Luc. Discas frequēter igno
scere nec indignationem tenere. Nihil em̄ est quo possit
offendi: cui ignoscēdi est consuetudo. Cuius duplex ratio
assignari posset. Una naturalis: q2 dulcis ꝛ māsuetus ab
oibus naturaliter diligit̄: durus ꝛ seuus ab oibus oditur.
Nunc ergo rarius offendit̄ qui diligit̄. Mansuet⁹ aūt est
quisquis in cōsuetudinē ducit facile ignoscere. Alia est su
ꝑnaturalis. Deus em̄ qui dixit: Qua mensura mensi fueri
tis: remetiet̄ vobis: animos ceteroꝝ erga mansuetū moli
lit ꝛ ꝓhibet ne offendāt. ¶ Tertio nos mouere debet ad
ignoscendū proximis: peccatū qḋ incurrimus / si ipsis sua
debita nō dimittim⁹. Peccamus em̄ cōtra dei preceptum:
quo iussit inimicos diligere. Qḋ si non facimus: nosipsos
occidimus. Unde dixit Joh. in sua canonica. Omnis qui i. Jo. iij.
odit fratrem suū: homicida est. Homicida vtiq̧ suspsius:
q2 qui nō diligit fratrem suū: manet in moꝛte. De quo bea
tus Aug. in de vita ꝛ regula clericoꝝ. Lites aut nullas ha
beatis: aut q̧ celerrime finiatis. Neq̧ ita crescat in odium
vt trabem faciat de festuca: ꝛ animā faciat homicidā. Sic
em̄ legitis: qui fratrem suū odit / homicida est. ¶ Quar
to nos mouere debet ad parcendū nos ledentibus: q2 si
ipsis eoꝝ debita nō dimittim⁹: neq̧ nobis peccata nostra
dimittunt̄. Unde dixit christus. Si autem nō dimiseritis
ꝛc. vt. s. Que verba tractans beat⁹ Hiero. O foꝛmidolo
sa sententia. Si parua fratrib⁹ nō dimittimus: magna no
bis a deo nō dimittunt̄. Hinc hoꝛtatur Petrus de rauen
na in quodā sermone dicēs. Homo si sine peccato esse nō
potes: ꝛ vis semp̱ dimitti tibi: totū dimitte semp̱: quantū
vis dimitti: tantū dimitte. Quotiens vis dimitti tibi: to
tiens tu dimitte: immo quia vis totum dimitti tibi: totum
remitte. Hoc intellige quia remittendo alij / tibi veniam
tu dedisti. Et non semel aut bis aut tertio vicibus est pec
cantibus ignoscendum: sed quotiens eos in nos contin
git delinquere. Unde Hieronymus super illud Matth.
xviij. Non dico tibi vsq̧ septies: sed vsq̧ septuagies se
pties; idest quadringentis nonaginta vicibus; vt scilicet

totiens peccāti fratri dimitteret in die: quotiens ipse pec-
care nō posset. Et beatus Aug. in de verbis dñi. Audiuisti
formā: septuagies septies christ⁹ peccata tibi donauit. Si
vsq3 huc ignouit: ⁊ vltra negat: pone ⁊ tu limitem: ⁊ vltra
noli ignoscere. Qđ egregie obseruauit Theodosi⁹ impera-
tor: de cui⁹ obitu scribēs beat⁹ Amb. ait: Beneficiū se pu-
tabat accepisse auguste memorie Theodosi⁹ cū rogaretur
ignoscere: ⁊ tūc propior erat venie cū fuisset cōmotio ma-
ior iracūdie: ⁊ optabat in eo qđ timebat in alijs vt irasce-
retur: hoc erat remediū reoꝝ: qui cū haberet potestatem
super oēs quasi parens postulari malebat / q̃ quasi iudex
punire. Equitatis iudex non pene arbiter: q̄ nunq̃ veniā
petenti denegauit. ❡ Quinto mouere nos debet ad igno-
scendū alijs: q2 si offendērib⁹ nō dimittimus: tunc debita
prius dimissa dñs repetit quousq3 reddamus vsq3 ad no-
uissimū quadrantē. Hoc significatū est in parabola de ser-
uo debenti decē milia talenta: cui dñs: cū nō exhiberet mi-
Mat. xviij. sericordiā suo cōseruo: dixit: Serue nequā omne debitum
dimisi tibi. qm̄ rogasti me. Nōne ergo oportuit et te mise-
reri conserui tui. sicut ⁊ ego tui miser⁹ sum? Et iratus dñs
eius tradidit eum tortorib⁹, quousq3 redderet vniuersum
debitum. Et subdit: Sic ⁊ pater me⁹ celestis faciet vobis:
si non remiseritis vnusquisq3 fratri suo de cordib⁹ vestris.
De hoc btūs Aug. in de v̄bis dñi ita ait: Dicit de⁹: Dimitte
et dimittetur tibi. Si ego prior dimisi, dimitte vel postea.
Nā si nō dimiseris: reuocabo te: ⁊ quicquid dimiseram re-
plicabo tibi. Idem ꝯtra donatistas. Redire dimissa pecca-
ta, vbi fraterna charitas non est: apertissime dñs in euan-
gelio docet in illo seruo a quo dñs dimissum debitū repe-
liq. mora tium. tijt: eo q̃ ille conseruo suo nollet misereri: vñ tradidit eum
dñs tortorib⁹ ⁊c. Cui concordat Grego. dicens: Si hoc qđ
in nos delinquit: ex corde non dimittam⁹: ⁊ id rursum exi-
gitur qđ nobis iam per penitentiā dimissum fuisse gaude-
bamus. Quomodo autē hoc verū sit: remitto ad doctorū
scripta super dist. xxij. quarti sententiarū. ❡ Sexto mouere
nos debet factum nostri saluatoris: qui tam liberaliter vt
sup. cañ. Ber. ait: oēm dimisit iniuriā: vt eam nec dānaret vlciscēdo
nec cōfunderet improperando: nec min⁹ diligeret imputā-
do. Hinc dicit Chrys. Nihil ita te deo similē facit / sicut in-
iuriam tibi facienti dimittere. Magna em̄ virt⁹ est: si nō le-
dis a quo lesus es. Magna est gloria: si cui nocere potui-
sti: parcas. Nobile gen⁹ vindicte ignoscere victo: ait Isid.
in soliloquijs. Contra nō dimittentes pfecte ait Bernar.
Sunt aliq̄ sic donātes iniuriā vt non vlciscant: ⁊ tñ sepius
sup. cañ. improperant. Sunt alij q̄ licet sileāt: manet tñ alta mente
repositū: ⁊ rancorē tenent in animo: quorū neutri⁹ plena
est indulgentia. Longe ab his est benignissima dignitatis
natura. Libēter ait ignoscit plenarie: ita q̃ non ꝓpter fi-
duciā pctōrū: sed penitentiū: vbi adūdauit delictū: solet ⁊
grā abundare. ❡ G Tertiū cōsiderandū in pctō ꝓximi
cōtra nos iniuste cōmisso, est iniuria nobis illata: siue dā-
i/. num in corpore reb⁹ vel fama a ꝓximo. De cui⁹ remissione
necessaria ad salutē aduertēde sunt ꝓpositiones q̄ sequū-
tur. ❡ Prima ꝓpositio: Nō tenet passus iniuriā eā ita re-
mittere: quo min⁹ iniuriāti ne iniurias cōtinuet: verbis ⁊ fa-
ctis possit obsistere. Probat: q2 pōt q̄libet ꝓximū impedi-
re, ne iniuriam inferat, cum moderamine inculpate tutele.
Uim em̄ vi repellere oēs leges, et oīa iura permittūt. de
homicidio. Significasti. ij. Id tñ debet fieri cum modera-
mine inculpate tutele: vt ibi dicit. Nō ad sumēdam vindi-
ctam; sed ad iniuriā ꝓpulsandā. Seruat em̄ moderamen:
si illud tantū fiat, quo omisso, violētia repelli non posset.
Uñ etiā licitū est occidere insidiantē: ⁊ eū qui vult occide-
re: si aliter nō pōt q̄s manus ei⁹ euadere: vt in. c. Si furio-
sus. in clemen. de homicidio. Et si vis seu iniuria fit in ꝑso-
na: tūc pōt repelli anteq̃ sit illata. Si aūt q̄s post vim illa-
tā persone sue repercutiat: nō videt repulsio iniurie: s3 vin-
dicta que oibus ꝓhibet: vt in. d. c. Significasti in tex. et in
glo. ⁊ ideo tenetur (nisi viderit iniuriantē paratū denuo
percutere) vim nō repercutiendo repellere. Si vis infert
rebus: tunc ⁊ illatam ⁊ inferēdam licet repellere: sed post
illatam incontinenti q̄citius fieri potest: prius sc3 q̃ diuer-
tat ad alios actus: vel q̄citius sciuerit et poterit collectis
amicis. ❡ Dictum est in propositione: quo minus possit: ⁊
nō d̄: quo minus nō debet obsistere: q2 nullus tenetur re-
pellere vim sibi aut rebus suis illatā: immo ꝑfectius esset Mat. v
iniurias patienter sustinere: seruādo cōsiliū euāgelicū: Si
quis te ꝑcusserit in dexterā maxillā: prebe ei ⁊ alteram: ⁊ si
voluerit tollere tunicā tuam: dimitte ei et palliū. Qđ verū
est nisi hec tolerātia esset reipublice vel iniuriatori noxia.
Nam si passim ab omnib⁹ toleraretur iniuria quelibet: ma-
gnam hoc cōfusionem ⁊ perturbationē gigneret in cōmu-
nitatib⁹ ⁊ politijs. Si cuilibet liberū esset alteri inferre in-
iurias: solueretur ex hoc omnis amor et concordia homi-
num. Lederet iusticia: ⁊ occasio ac incentiuū daret ampli-
us delinquendi ei qui iniuriat. Uñ q̄nq3 ꝑfecti⁹ est iniuriā
repellere in actu exteriori, q̃ sustinere. Uñ beat⁹ Aug. ad
Marcellum. Cui licentia iniquitatis rapit vtiliter vincit
q2 nihil infelicius felicitate peccantium: qua penalis nutri-
tur impietas: ⁊ mala voluntas velut hostis interior robo-
ratur. Exemplum huius habemus in christo nostro salua-
tore: qui dum percuteret in faciē: non prebuit percutienti
alterā partē: sed magis prohibuit ne faceret: ne iniuriā au-
geret dicēs: Si male locutus sum: testimoniū perhibe de Ioh. xix
malo: si autem bene, cur me cedis? Quis vertit in dubium
christum, in quo omnis plenitudo deitatis, gratie ⁊ veri-
tatis fuerat (cui spiritus datus erat non ad mensurā) in
omnib⁹ suis dictis ⁊ factis perfectissimū virtutis tenuisse
mediū? Uñ in casu isto ꝑfecti⁹ fuit iniuriā repellere, q̃ sim-
pliciter sustinere. Itē beat⁹ Paul⁹ iudeis se persequētib⁹
nō occurrit: nec ad mortē quā inferre iudei stimulis agi- Act. xxv.
tari conabant: vltro se obtulit: sed restitit, iudicia impio-
rum officiū: ⁊ cesarē appellans. S3 ⁊ ꝑcussus in faciē iniu-
riam repulit: dicēs principi sacerdotū: Percutiet te de⁹ pa-
ries dealbate: ⁊ tu sedens iudicas me ꝯm legem: ⁊ contra
legem iubes me percuti. Actuū. xxiij. Sic sancti q̄nq3 iniu-
rias repulerūt, iniuriātes acriter verbis impugnādo: quā-
doq3 etiā iniurias patienter sustulerūt: ⁊ p iniuriātib⁹ ora-
uerunt: qđ q̄n ⁊ quō vtrūq3 agēdū est: sequētes ꝓpositio-
nes edocebūt. ❡ H Scđa ꝓpositio: Patientē iniuriam
defendere in casu vrgentis et euidētis necessitatis tenet
q̄libet fidelis dū nō apparet in promptu ali⁹: quem ꝓbabili-
ter credat talē posse ⁊ velle defendere: nisi maius immine-
at periculū: ⁊ hoc possibilib⁹ ⁊ cōgruētib⁹ sibi modis. Ista
propositio primo ꝓbat autoritate scripturarū ⁊ exemplis
sanctorū: ⁊ postea declarat. Probat: Nā quilibet tenetur
deū diligere ⁊ proximū atq3 seipm̄. Ex quolibet aūt amo-
re tenet defendere fratrē cōtra iniuriam ē. Ex amore dei.
Nā q̄ deū diligit: bona deo velle tenet. Defensio in neces-
sitate bonū ⁊ magnū bonū est: ⁊ eo mai⁹ q̄ necessitas ma-
ior est. Defensio aūt etsi nō est necessaria i se: est necessaria
ei in suis mēbris: quorū christ⁹ deus caput est: s3 qđ mēbris
exhibetur: capiti exhibet: ⁊ econuerso: ꝓpter eorū adinuicē
cōnexionē. Hinc ait: Quādiu nō fecistis vni de minoribus Mat.
his: nec mihi fecistis. Et iterum: Quamdiu fecistis vni de xxv.
his fratribus meis minimis: mihi fecistis. Propter quorū
omissionem in iudicio, quo etiā hec dicturus est christus:
negligentes damnabuntur. Hinc ⁊ beatus Aug. super il-
lud: Eripite pauperē ⁊ egenū. Ostendit propheta inquit
nec illos imunes a scelere esse: q̄ ꝑmiserūt principib⁹ chri- ps. lxxxi.
stum interficere: cū pre multitudine timerent: ⁊ possent il-
los a facto ⁊ se a consensu liberare. Ex charitate proximi.
Nā qui proximū diligit: ei⁹ miserie compatitur: ⁊ subleuat
cū pōt: sicut vnū mēbrū corporis naturalis si q̄d patit: oīa
mēbra sibi cōpatiunt: vt dicit apls. j. Cor. xij. Ita qui per
charitatem cōiungunt: sunt mēbra vnius corporis mystici
quod est ecclesia: cuius caput christus: ergo huius corpo-
ris mēbrū sanum cōpati tenetur alteri mēbro patiēti. Nō
autē cōpatitur miserie: qui cū a miseria defendere potest
nō defendit. ❡ Itē q̄libet ex charitate quā habere tenet.

ad primū: tenet sibi consiliū ꝛ auxiliū (dum fuerit necessi
tas) impēdere: ergo tenet in necessitate ab iniuriante de
fendere. Nā ad fraternā charitatē spectat proximi cunctis
1. Joh. iij necessitatib⁹ subuenire: iuxta illud: Qui habuerit substan
tiā hui⁹ mūdi: ꝛ viderit fratrē suū necessitatē patientem: et
clauserit viscera sua ab eo: quō charitas dei manet in eo?
quasi di. nullo mō. Et subdit: Nō diligam⁹ verbo neq₃ lin
gua: sed ope ꝛ veritate. Eadē aūt rōne q̄ teneor fratri pro
curare bonū: teneor remouere malum. Deniq₃ multo ma
gis tenemur subleuare primum defendēdo in necessitate
Exo. xxiij q̄ asinū inimici iacentē sub onere: sed primū tenemur: er
go ꝛ scdm. Sȝ neq₃ diligit primū sicut seipm: q̄ defensionē
ei⁹ subtrahit: quā sibi in simili necessitate cōstituto impēdi de
siderat. Plures alias rōnes adducit venerabilis Guil.
Ockam in suo dial. pte. 1. li. vi. p multa capla. Probat idē
autoritate. Hinc em̄ epis ꝛ presbyteris p̄cipit Inno. ij. xc.
dis. p̄cipim⁹. Precipim⁹ (inq̄t) vt epi ad soiū deū et salutē
populi habētes respectum: omni tepiditate semota (alis
seposita) ad pacē firmiter tenēdā: mutuū sibi cōsiliū ꝛ au
xiliū impēdāt. Nec hoc alicui⁹ amore vel odio p̄termittāt.
q̄ si q̄s in hoc dei ope tepidus fuerit inuēt⁹: dānū ppriē di
gnitatis incurrat. Cui cōcordat Alex. papa: ꝛ habet. iij. q.
1. ca. nulli. dicēs: Qui aūt ex vestro fuerit collegio: ꝛ ab au
xilio vestro se subtraxerit: magis scismatic⁹ q̄ sacerdos eē
pbabit. Ecce inq̄t pphera: q̄ bonū ꝛ q̄ iocundū habitas
re fratres in vnū. Illi vero nō habitāt in vnū: q̄ fratrū so
latio se subtrahūt. ¶ Itē ad idē loquit beat⁹ Ambro. For
Lib. 1. de offi. titudo q̄ bello tuetur a barbaris patriam: vel domi defen
dit infirmos: vel a latronibus socios: plena iusticia est. Ad
iusticiā aūt oēs tenent. Et in eodē lib. ait. Nō inferēda: sȝ
depellēda iniuria lex virtutis est: Qui em̄ nō repellit a so
cio iniuriā si pōt: tā est in vitio q̄ ille q̄ facit. Hinc ꝛ Salo
Prouer. xxiiij. mon ait: Eripe eū qui ducit ad mortē. ¶ Item eadē rōne
tenet q̄s primū defendere: qua tenet fame moriētē refice
re. Ad pascēdū aūt tenet vt dicit Amb. in lib. de offi. ꝛ ha
betur dis. lxxxvj. c. pasce. Pasce fame morientem: quisquis
em̄ pascēdo hoiem seruare poteris: si non paueris occidi
sti: ergo etiā ad defendēdū. Hoc q̄ exigit dilectio quā te
nemur iniuriātib⁹ tanq̄ primis: vt vult beat⁹ Hiero. sup
Sopho. Si q̄s (inq̄t) fortitudinē latronis vel pirate ener
uat ꝛ infirmos reddit: prodest illis sua infirmitas. Debili
tata em̄ mēbra quibus prius nō bn̄ vtebant: a malo opere
cessabūt. ¶ Itē ex charitate sui idē ostēdit: Nam qui
libet ex amore pprie salutis cauere tenet: vñ p malorū con
sensum in foueā dānationis cadat. Qui vero primū ab in
iuria cū pōt / nō defendit: in iniuriam ipsam occurre ac vir
tualiter cōsentit / dicēte Anastasio: vt habetur. xxiij. q. iij.
qui pōt. Qui pōt obuiare et pturbare puersos et non fa
cit: nihil est aliud q̄ fauere impietati eorū: Nec caret scru
pulo societatis occulte: q̄ manifesto facinori desinit obuia
re. Itē symmachus papa. Mortem languentib⁹ probat
infligere: q̄ hāc cū possit: nō excludit. Et Inno. lxxxiij. dist.
error. ait. Error cui nō resistit / approbat: ꝛ veritas cū mi
nime defensatur / opprimit. Negligere q̄ppe cum possis
perturbare puersos / nihil aliud est q̄ fouere. Deniq₃ huic
veritati attestant scōrum exēpla. Nā sanctus patriarcha
abraā nedū armis fratris filiū Loth captū defendit a ca
Gen. xiiij ptiuitate eruēdo: sȝ etiā in iniuriātes: sup q̄s nullā iurisdi
ctionē habuit irruēs: oēm p̄dā excussit eā spoliatis reddē
do. Sic moyses hebreū ab iniuriante egyptio eripuit: de
quo beatus Amb. ait: Cū vidisset hebreum ab egyptio re
Exod. ij. cipientē iniuriā / defendit eū: ita vt egyptiū psterneret: et
tn̄ tūc sup egyptios et hebreos nullā ptātē iudiciariā ha
buit. Hic etiā vt habet ibidem septē filias sacerdotis ma
dian a pastorib⁹ defensauit: cū tn̄ nec sup puellas: nec sup
pastores iurisdictionē habuit. Ita raab / exploratores: pe
trus / christū: discipuli / paulum: quē in sporta submiserunt
ꝛ ceteri plurimi proximos laudabiliter defendere sunt co
nati. Ex q̄b⁹ oib⁹ patet veritas illi⁹ propositionis. ¶ Dicit
aūt notāter in ppositione: in casu vrgētis necessitat: q₃ ex

tra casum necessitatis nō est p̄ceptū / sed cōsiliū: sicut ꝛ ce
tera misericordie opa extra casum necessitatis nō cadunt
sub p̄cepto. Addit: dū nō apparet in prōpto ali⁹ ꝛc. q₃ si ad
fuerit q̄ vult ꝛ pōt defendere: reliq̄ excusant. Sȝ si adesset
q̄ posset ꝛ nollet: aut q̄ vellet et nō posset: tūc ali⁹ q̄ posset
minime ab obligatiōe defendēdi liberat. ¶ Dicit: nisi ma
ius imineat periculū: q₃ maiori piculo magis est occurren
dū: ꝛ hoc est verū: qn̄ min⁹ periculū est certū: vt si ex defen
sione vni⁹ multi perirēt: q̄b⁹ alr̄ nō pateret effugiū. De q̄
mo habet. ij. Reg. xx. q̄ syba filiū bochri: q̄ ad ciuitatē abe
la cōfugit: ac pp̄ter eū ciuitas obsessa / capiendaq₃ erat: ci
ues tradiderūt hostib⁹: vt p hoc ciuitas ab obsidione libe
raret: qd̄ tn̄ fieri non debuisset: nisi ipse tradi demeruisset.
Siq̄dē innocētē tradere in nullo casu licet. Sed aliud est
tradere ad interitū: aliud defensionē subtrahere. De scdo
scribit beat⁹ Aug. ad Bonifaciū comitē: innuēs, q̄ vnus
etiā iuit⁹ liberādus est a certo mortis periculo: licet multi
ei⁹ liberationi resistētes: pp̄ter hoc se interimerēt: ꝛ habe
tur. xxiij. q. iiij. ipsa pietas. ¶ Dicit finaliter: possibilibus
ꝛ cōgruētib⁹ sibi modis. Nā multis modis pōt q̄s aliū de
fendere: q̄ sicut nō sunt oēs oib⁹ possibiles: ita nec oēs oi
bus congruūt. Pōt em̄ defensio fieri q̄nq₃ armis violētie
resistēdo. Alio mō v̄bis exhortatorijs / p̄ceptorijs, phibi
torijs impugnare volētes a violētia reprimēdo. Alio mō
occultādo vel nō pdēdo: aut in domū vel locū tutū recipi
endo: alijsq₃ modis q̄plurimis: q̄s longū esset enarrare:
cōtingit aliquē defendere. Quilibet itaq₃ sm̄ modū sibi cō
gruentē ꝛ possibilē / tenet primū defendere. ¶ Tertia
tia ppositio: Iniuriā passus ab alio, dāni satisfactionē exi
gere poterit (salua charitate) iudicis officio. Probat: q₃
ad hoc statute sunt leges tā diuine q̄ humane ac deputa
ti iudices quorū officio cōpelli possunt hij q̄ dānū intulerūt
in corpore reb⁹ aut fama. Petere aūt iusticiā nō est iniustū
ergo. Antecedens est manifestū ex legalib⁹ libris moysi et
iudicū: ꝛ cōstitutiōib⁹ ecclie ac imperatorū. Nec h̄ tm̄: sed
etiā agi pōt ad reorū punitionē: h̄ est nō solū pōt q̄s agere
ad restitutionē ablati / ꝛ refusionē dāni accepti: verū ꝛ iu
ste agere pōt ad punitionē / dānū inferētis: salua tn̄ chari
tate ꝛ debita intētione: vt scȝ h̄ nō faciat in malū primi aio
vindicādi: ꝛ appetitū vindicte satiando. Sic em̄ agere ad
penā: ptinet ad rācorē / liuorē ꝛ odiū: q̄ a q̄liber hoie semo
ta esse debēt: sȝ pōt agere ad penā: vt ex punitiōe aliquod
bonū proueniat: puta honor dei: profect⁹ fidei: emēdatio
fratris: salus proximi iniuriātis: ꝛ aliorū cohibitio a pctis:
pacis q₃ cōitatis: aut publice iusticie cōseruatio: aut aliud
bonū quodcūq₃. Ita pōt q̄s hodie ad malefici interēptio
nē / ac latronū extinctionē (Nisi id sitalicui spāliter interdi
ctum: qd̄ d̄r propter clericos: q̄ nō debēt in mortē cuiuscūq₃
nocētis machinari: pp̄terq₃ fratres de ordine minorū: qui
nō debēt cū iudicij strepitu cū suis parratorib⁹ datas elee
mosynas diminuētib⁹ cōcertare: ne aliq̄d tanq̄ sue cōita
ti ppriū appropriēt: recedere q₃ videant ab ea: quā pfessi
sunt altissima paupertate. Nec solū licitū est et iustū) agere
ad penam iniuriantiū ac dānificātiū: imo h̄ nō facere nō
nunq̄ malū est ꝛ vitiosum: vbi scȝ p horū omissionē daret
audacia malis puersis hoib⁹ opprimēdi simplices: quorū
tamē malicie occurri posset sine periculo p penas et disci
plinas iuxta leges iustas. Illos em̄ sufferre nō est lauda
bile: nec ex discreta patiētia puenire: sed ex fatuitate ꝛ in
sipientia. Ad hoc em̄ facit qd̄ supra allegatū est. Cui licen
tia iniq̄tatis rapit: vtiliter vincit: q₃ nihil est infelici⁹ felici
tate peccātiū: q̄ penalis nutrit ipietas: ꝛ mala volūtas in
terior roborat. Ita cōpescēdi sunt heretici / ceteriq₃ infide
les / fidē nostrā quōlibet blasphemātes / inferētes damna
et iniurias christo suisq₃ mēbris: De quib⁹ beat⁹ Augu. in
epistola ad Vincē. dicit. Istos atroces quōdam inimicos
nostros / pacē ꝛ quietē nostrā varijs violētiarū ꝛ insidiarū
generibus grauiter infestantes: si sic contēneremus et to
leraremus: vt nihil omnino quod ad eos terrendos ꝛ cor
rigendos valere posset: excogitaretur ꝛ ageretur a nobis:

vere malū pro malo redderemus. Si em̄ quisq̄ inimicum
suū periculosis febribus phreneticū factū currere videret in
precipitiū: nōne tūc poti⁹ malū pro malo redderet: si eum
sic perire pmitteret. q̄ si eū corripiēdū ligandūq̄ curaret:
et tūc tunc: ei aduersissim⁹ et molestissim⁹ videret̃: qñ vtilissi
mus et misericordissim⁹ extitisset. Sed plane salute repara
ta: tanto liberi⁹ ei grās ageret: quanto sibi eum minus pe
percisse sensisset. Et subdit: O si tibi possem ostendere cer
tum genus hoīm quondā hereticorū: q̄s multos iā catho
licos manifestos habem⁹: dānantes suā pristinā vitā et mi
serabilē errorē: quo se arbitrabant̃ pro ecclia dei facere: q̄c
quid inquieta temeritate faciebant: q̄ tñ ad hanc sanitatē
non perducerent̃: nisi legū istarū: que tibi displicent: vincu
lis tanq̄ phreneticī ligarent̃. Et post modicū. Quā multi
ex ipsis nūc nobiscū gaudētes: pristinū pondus perniciō
si opis accusant et fatent̃ nos sibi molestos esse debuisse: ne
tanq̄ mortifero somno: ita morbo veternose consuetudi
nis interirēt. Et post multa: Non ois q̄ parcit amic⁹ est: nec
ois q̄ verberat inimicus est. Meliora sunt vulnera amici
q̄ fraudulenta oscula inimici. Melius est cum seueritate
diligere q̄ cū lenitate decipere. Vtili⁹ desipiēti panis tol
litur: q̄ de cibo securus iusticiā negligebat: q̄ esurienti frā
gitur: vt iniusticie seduct⁹ acquiescat. ℂ Z Ex quib⁹ sa
tis deduci videtur: q̄ ad vtilitatem iniuriantiū et fidelium
pacē: expedit q̄nq̄ ad eorū punitionē agere: ita tñ q̄ inten
tio et inferētis penā: et ipsam apud iudices requirentium:
semp ferat̃ in aliqd̄ bonū: ad qd̄ intēdat p talē punitionē
vel accusationē puenire. Ex p̄cepto nāq̄ diuino tenemur
oēs diligere. Si g̊ aliq̄ nobis iniuriātur: tenemur nihilo
minus eos diligere corde: et ex fraterna charitate ab eis
penas exigere: si em̄ speratur: q̄ eis vel aliis sit hmōi puni
tio salutaris. Si aūt cognoscim⁹ hmōi punitionem eis nō
proficere: nec aliud bonū p hoc pcurari: sed verisimiliter
maius malū inde puenire: tūc tenemur ex eadē charitate
totum dimittere: q: vt dicit Aug. Ille vincit in bono ma
lū: qui sm̄ q̄ videt saluti aie iniuriātis prodesse: parat⁹ est
corrigere: parat⁹ est et indulgere. Et super illo Mat. xviii.
Sic et pater me⁹ celestis faciet vobis: si nō remiseritis vnus
quisq̄ fratri suo de cordib⁹ vestris. dicit Aug. Si per chari
tatē imponitis disciplinam: lenitas de corde non recedat.
Dat exēplū de chirurgo. Quid em̄ inq̄t: tam plum: q̄ q̄
medicus ferēs ferramentū seuit in vuln⁹ vt hō sanet̃: Qd̄
si vulnus palpat̃. i. solū blande tractat̃: perdit̃ hō. Sit er
go semp offense remissio in corde: etiā si aliqñ (non ad vin
dictā aut malū alteri⁹: sed ad correctionē pximi) sit aspe
ritas in voce vel opere. Vn̄ hec regula i hmōi seruāda est
vt repetēs sua: aut recuperare volēs dāna: vel punire iniu
riantē: faciat hoc ordine iuris: et bona intētiōe: ita q̄ neq̄ q̄
malū pximi aut vindictā intēdat. Ista em̄ intētio semper
mala est. Et q̄ ista intētione penā infert: aut p iudicem cō
petentē inferre procurat: semp peccat. Hec em̄ intentio re
pugnat charitati: et phibita est diuina lege. Leui. xix. Non
queras vltionē: et nō memoreris iniurie ciuium tuorum.
ℂ M Quarta ppositio: Licet pro illatis iniuria et dam
nis poterit satisfactionē q̄s petere: tenet̃ tñ animū ad illa
et maiora propter deū: et proximi salutē sustinendū lnt⁹ pa
Mat. v. ratū habere. Probat̃ p illud: Si q̄s te pcusserit in dexterā
maxillā prebe ei et alterā. Et Qui vult tecū in iudicio cōtē
dere: et tunicā tuā tollere: dimitte ei et palliū. Et Quicūq̄
te angariauerit mille passus: vade cū illo et alia duo. Hec
precepta cū ad aliqua obligant: et non ad factū exteri⁹: vt
lr̄a sonat: ergo intelligēda sunt sm̄ animi preparationē: q:
ali⁹ intellect⁹ dari nō pōt. Nō em̄ ad lr̄am obligāt: vt q̄dā
heretici nō recte intelligētes: dixerūt: hoīes ad opus exte
rius sm̄ planā verborū significationē obligari. Vn̄ et dixe
runt: q̄ christi doctrina atq̄ p̄dicatio reipublice moribus
nulla ex parte cōueniat. Quis em̄ inquiunt: tolli sibi ab
hoste etiā aliquid patiat̃: Vel puincie p̄donib⁹ nō mala
velit iure belli rependere: Contra quos beat⁹ Aug. in epla
ad Marcellinū et in quodā sermone de puero centurionis:

ostēdit hec christi p̄cepta nō esse intelligēda sm̄ factum et
opus exterius: vt quotiens q̄s fuerit percussus in vnā ma
xillā: statim alterā offerat percutiendā (que nec autor le
gis christ⁹ fecit: nec apls eius Paul⁹ vt. s. dictū est.) Sed
intelligenda sunt sm̄ animi p̄parationem: ita scz vt quili
bet fidelis sic in animo sit disposit⁹: q̄ vbi ex iterata sua p
cussione fides christi augeret̃: honor dei et salus pximi p
curaretur: vellet ipse ampliores iniurias tolerare. Aut si
ex resistentia irrogate iniurie timeret̃ salus proximi impe
diri: aut maius malū vel scandalū pusillorū succrescere: vel
oriri putaretur: tunc amplius a malo resistere nō vellet: sed
ad lucrandum proximū: aut ad vitandū scandalū: patien
ter quātascūq̄ iniurias sustinere. ℂ N Vn̄ dicit Augu.
xxiii. q. i. parat⁹. Parat⁹ debet esse hō iustus et pius: patien
ter eorū maliciam sustinere: quos fieri bonos querit: vt nu
merus potius crescat bonorū: nō vt pari malicia se q̄s nu
mero addat malorū. Denīq̄ illa p̄cepta magis sunt ad pre
parationē cordis que intus est: q̄ ad opus qd̄ in aperto fit
vt teneat̃ in secreto cū patiētia: cū beniuolētia. In manife
sto autem id fiat: qd̄ eis videt̃ prodesse: quibus bene velle
debem⁹. Et adducit exēplū christi etiā supra allegatum di
cēs. Hinc liquido ostēdit̃: q̄ ipse dn̄s iesus exemplū singu
lare patientie: cū percuteret̃ in faciē: rn̄dit: Si male locut⁹
sum: exprobra me de malo: si aūt bene: quid me cedis: Ne
quaq̄ igitur preceptum suum (si verba intueamur) imple
uit. Neq̄ em̄ prebuit percutienti alterā partē: sed potius
prohibuit ne faceret: et iniuriā augeret: et tñ paratus adue
nerat: nō solū percuti in faciē: verū etiā pro his a quib⁹ hoc
patiebat̃: crucifixus occidi. Pro quib⁹ ait in cruce pēdens
Pater ignosce illis: q: nesciunt q̄d faciūt. Addit et exēplū
apli supra positū. Et sequit̃: Sunt ergo ista p̄cepta patien
tie semp in cordis preparatione retinēda: ipsa q̄ beniuolē
tia: ne reddat̃ malū pro malo semp in volūtate cōplenda.
Agenda aūt sunt multa etiā cū inuitis quadam benigna
asperitate plectēdis: quorū poti⁹ vtilitati cōsulendū est q̄
volūtati. Hāc etiā p̄parationē cordis ad iniurias q̄scūq̄
in casu nr̄o a pximo sustinendas: explicat p̄ceptū de dilige
do pximū: quē etsi nō tenemur diligere supra nos: hoc est
plus q̄ nosipsos: tñ tenemur eū diligere sicut nosipsos: et
plus q̄ corpus nr̄m: aut q̄ q̄cūq̄ bona nr̄a exteriora: sm̄
btm̄ Aug. i. de doctrina chri. ponētē ordinem inter ea que
a nobis sunt diligenda. Nō aūt diligit pximū plus q̄ cor
pus suū: aut bona sua: q̄ ob salutē aie ei⁹ nō est parat⁹ q̄s
cunq̄ iniurias siue in corpore: siue in bonis sustinere. Qui
vero sic in aio disposit⁹ est: vt magis velit cauere dānū p
priū corpis et rerū suarū: q̄ dānū salutis pximi: pl⁹ diligit
corp⁹ suū: et res suas q̄ pximū. Pl⁹ em̄ eū amat: cui⁹ malū
magis cauere studet: et bonū pl⁹ procurare. ℂ O Cū igit̃
sm̄ p̄dicta: plus q̄libet diligere tenet̃ pximū: q̄ corp⁹ suū:
et q̄ bona sua exteriora: sequit̃ q̄ q̄libet sm̄ animi prepara
tionē teneat̃ magis velle q̄cūq̄ mala pferre in pprio cor
pore: q̄ salutē velle in pximo negligere. Tenet̃ q̄ magis
velle sustinere quācūq̄ iacturā in reb⁹ suis: q̄ salutē pximi
frustrari. Et vbi necessitas et vtilitas id exposceret: non sa
tis foret illā habere prōptitudinē in animo ad illa mala p
ferēda: sz necesse esset ad salutē hāc animi prōptitudinem
in opere exteriori exhibere: etiam vsq̄ ad amissionem vite Job. x.
corpalis. Sicut docet christus de bono pastore: q̄ tempore
persecutionis: cū viderit malū ouib⁹ suis imminere: ponit
animā suā pro ouib⁹ saluandis: et ita de quolibet alio hoīe
particuli in causa necessitatis ad saluandum proximum.
Vn̄ si vrgeat saracenus petrū vt abneget christum: et pre
sens sit alius christian⁹ potēs illū in fide roborare per ver
bū aut doctrinā: aut per animi fortitudinē: ad tolerantiā
penarū pro christo inflictarū: tenet̃ ille ex charitate quā
habere debet ad proximū: plus eligere sustinere mortem:
q̄ cessare a doctrina: vt alium in fide saluet. Nec si sic mo
ritur: moritur dūtaxat pro salute proximi: sed etiā p chri
sto. Elegit siquidem plus mori tēporaliter: q̄ fidem chri
sti in se aut in alio periclitari: et sm̄ hoc dicit apostolus.

Rom. x. Corde creditur ad iusticiam: ore aūt confessio fit ad salutē. Confessio scilicet fidei ad salutem necessaria. ¶ Hoc christus exemplauit in persona ꝓpria: qui plus elegit mori ꝙ̄ deserere iusticiā. Ex qua reprehēdit scribas ꝛ phariseos: ꝛ populi salutē procurauit. Hoc fecerūt apostoli ꝛ martyres qui patienter ꝛ sponte ignes ꝛ ferra: ꝛ quascunq̧ alias penas immanissimas subierunt ad robur ꝛ dilatationē fidei profecto pro salute proximorū: vt scilicet lucrificarent christo animas plurimas per constantem suam predicationē et passiones. Citra autem ꝛ extra casum necessitatis/ ꝙ̄ opus sit magne perfectionis patientie ꝛ supererogationis perferre iniurias sine murmure: ꝛ retributione pene vel vindicte: ẜm illud Cassiodo. Patientia est que omnia vincit aduersa: non colluctando/ sed sufferendo: non murmurando/ sed gratias agendo: non tamen hoc est simpliciter necessarium ad salutem. Unde et in veteri lege statutum fuit/ vt dens pro dente: oculus pro oculo ꝛc. perderetur: vt deductum est propositione precedēti. ¶ P Sed hic querere posset quis: Utrum quilibet teneatur dimittere debita suis debitorib⁹/ in sua malicia permanentibus: nec se recognoscētibus in nos peccasse: nec etiam veniam a nobis poscentibus. Respondetur ẜm predicta/ ꝙ quilibet tenetur non admittere odium vel rancorē cōtra quālitercūq̧ se ledentē/ siue offendens petat/ siue non. Hoc exigit fraterna charitas/ qua quilibet tenetur quemlibet proximū diligere/ siue amicū/ siue inimicū. Que dilectio secū non cōpatitur odium persone: vt scȝ velit illi malū culpe: aut damnationis eterne: vel etiam malū tēporale corporis rerū aut fame: ẜm moderationē predictam. Un̄ Aug. in enchi. c. lxxiij. Iam vero qui eū/ in quē peccauit: hominē rogat: si peccato suo mouetur vt roget: non est adhuc deputandus inimicus: vt eū diligere sit difficile sicut erat qn̄ inimicitias exercebat. Et subdit ad ꝓpositū. Quisq̧s autē nec roganti ꝛ peccata sua penitēti ex corde dimittit: nullo modo existimet a domino sua peccata dimitti: qm̄ mētiri veritas nō pōt. Et sequit̄: Hāc in ea scȝ oratione dominica/ positā sententiā vehemēter cōmēdauit/ dicens: Si eīm dimiseritis peccata eorū: dimittet ꝛ vobis pater vester celestis delicta vestra. Si aūt nō dimiseritis: nec pater vester dimittet peccata vestra. Nō ergo refert an iniurians ꝛ offendens petat: an non petat sibi ignosci: an q̄rat recōciliari an nō: q: nō ex eo ꝙ petūt: nos eis ignoscere obligamur: sed q: christ⁹ precepit dimittere debitorib⁹ nostris: et diligere inimicos nostros. Un̄ nō dixit christ⁹: Dimittite debitoribus vestris q̄ vos deprecantur vt ignoscatis. Diligite inimicos vestros: q̄ querūt recōciliari vobis: sed sine adiectione dixit: Si nō dimiseritis debitorib⁹ vestris: neq̧ pater vester celestis dimittet vobis pctā vestra. ¶ Q Patet ergo ꝙ oibus offendētib⁹ dimittere oportet offensam ꝛ petentib⁹ sibi dimitti ꝛ nō petentibus: Immo quantum in eis est: nolentib⁹ sibi a nobis dimitti: nec cessantib⁹ augere debita ꝛ hostiles in nos persecutiones. In his enim naturā nobis similē: ad dei imaginē factā/ beatitudinis capacē/ diligere oportet: ꝛ nullo rancore cōtra eam moueri. Pctm̄ vero ꝛ iniusticiā quo iniuriā nobis inferūt ꝛ nocumentū odire. Sicut eīm quilibet tenet̄ seipsum diligere et suum pctm̄ odire: ita tenet̄ proximū diligere: ꝛ ꝓximi peccatū odire. exēplo ꝓphete q̄ ait: Iniquos odio habui. Et iterū. Perfecto odio oderā illos. Sup quo beatus Augu. Hoc est perfecto odio odisse: vt vitia/ nō hoies odias: nec vitia ꝓpter hoies diligas. Et licet debita nostra inquantū sunt cōtra nos: dimittere possum⁹ ꝛ debemus: vt dictū est: sed inquātū cōtra deū/ nostre autoritatis nō est ea dimittere: exigit tm̄ charitas fraterna/ qd̄ i nob est exhibere/ vt etiam a deo debitū fratris dimittat̄. Et qm̄ a deo nō dimittit̄ nisi frater correct⁹ resipiscat: ideoq̧ vt perfecta sit dimissio qua fratri debita remittimus: ad eius tenemur correctionem posse tenus laborare. Quod quomodo faciendū est: duas propositiones de fratris correctione/ in lectione que sequitur: subiungemus. ¶ Lectio. lxxiiij A

Circa fratris correctionē est ꝓpositio prima: ꝛ in ordine priorū quinta. Ita fiat debiti in nos cōmissi dimissio vt fratris deū offendentis nō omittat̄ fraterna correctio. Ad huius ꝓpositionis declarationē/ ac materie fraterne correctionis (que tāto vtilior est: quanto plures respicit) apertionem: Aduertendū est in primis/ ꝙ duplex est correctio delinquentis: scȝ fraterna ꝛ potestatiua iudicialis. Fraterna est que ex charitate ꝓcedit: nō nocendi vel cōfundēdi cupiditate: sed fratrē emendandi voluntate. Correctio potestatiua est q̄ fit zelo iusticie: nō tam ad fratris correctionē/ ꝙ̄ ad iusticie cōseruationē/ ꝛ ad aliorū terrorē. De prima est p̄sens ꝓpositio. De scd̄a loquitur sequens. Est ergo correctio fraterna/ dū ex charitate frater fratri denūciat turpitudinē pcti cōmissi: ꝛ pulchritudinem boni amissi vt se emendet. Intelligit̄ aūt hic noie fratris: ois ꝑsōa: siue superior: siue inferior: siue par. Oēs eīm fratres sumus vno patre celesti creati. Una gnāli redēptiōe in filios adoptati. Et ad eādē hereditatē eterna misericordia benignissimi patris vocati. De hac correctione p̄cepit dn̄s: Si peccauerit in te frater tu⁹: vade ꝛ corripe eum inter te ꝛ ipm solū. Mat. xviij. Si te audierit: lucratus eris fratrē tuum. Si aūt nō te audierit: adhibe tecū adhuc vnum vel duos: vt in ore duoꝝ vel triū testiū stet omne verbū. Qd̄ si nō audierit eos: dic ecclie. Si aūt ecclesiā nō audierit: sit tibi sicut ethnic⁹ ꝛ publican⁹. In q̄bus verbis p̄ceptū ꝓponitur: corripiendus notat̄: corripiēs ꝛ modus corripiendi simul ꝛ effect⁹ ꝛ sequens correptionē. De q̄bus singulis aliquid breuiter dicendū. Et p̄mo vtrū verba illa ꝯtineāt p̄ceptū/ an cōsiliū. Scd̄o: si p̄ceptū cui sit p̄ceptū. Tertio respectu cui⁹ sit p̄ceptū: q̄s scȝ frater ille corripiendus. Quarto q̄s corripiendi modus. Quinto q̄s effect⁹. ¶ B De primo vtrū fraterna correctio cadat sub p̄cepto. Licet glo. in. c. si peccauerit. ij. q. i. plures recitet opiniones q̄s late ꝓsequit̄ abbas in. c. nouit. de iudicijs. In illis dimissis aduertēdū ꝙ correptio fratris non cadit nisi sup pctm̄. Un̄ dicit christus: Si peccauerit ꝛc. Pctm̄ autē duplex est. s. mortale et veniale. Fit aūt correptio fratris ad lucrandū fratrē amissum. Un̄ dr̄: si te audierit: lucratus es fratrē tuū. Sed non amittit̄ frater: nisi ꝑ pctm̄ mortale: Ueniale enī etsi retardat: nō tm̄ separat a vita beata: a qua tm̄ qui finaliter separatur: eterne ꝑditioni exponit̄. Ideoq̧ respōdet̄ ꝙ fratrē peccantē mortaliter/ corripere est p̄ceptū. Sed peccantem venialiter est consiliū. Primū patet primo ex naturalis le- Tob. iiij
gis instinctu generali: que dicit: Hoc facias alij qd̄ tibi vis mat. vij.
fieri. Ubi Aug. Qd̄ tibi vis fieri. i. qd̄ tibi debes velle fieri. Luc. vj.
Debes autē velle/ ꝙ ali⁹ te corrigat dū peccas mortaliter ne perdaris: ergo ꝛ tu debes hoc alijs facere. ¶ Item ad idē teneris lege charitatis fraterne: q: qui fratrē vere diligit: debet sibi in periculo succurrere mō sibi possibili: ẜm illud: Qui habuerit substantiā hui⁹ mundi: ꝛ viderit fratrē suum necesse habere: ꝛ clauserit viscera sua ab eo: quomō i. Ioh. iij
manet charitas dei in eo? Et sequit̄: Filioli mei non diligamus verbo: neq̧ lingua (supple tm̄) sed opere ꝛ veritate. Sȝ q̄s patit̄ mai⁹ periculū/ ꝙ̄ habēs mortale pctm̄: cui est magis necessariū succurrere/ ꝙ̄ constituto in procinctu inferni: Talis est ois pctōr mortali pctō: ergo tenet̄ ois habens fraternā charitatē ei succurrere in veritate: qd̄ optime fit ꝑ fraternā correptionē charitatiuam. ¶ Patet idē testimonio ve. te. Deu. xxij. Non videbis bouē aut ouē fratris tui errantē ꝛ p̄teribis: sed reduces fratri tuo: etiā si nō fuerit propinquus frater tuus: nec nosti eum ꝛc. Magis aūt q̄s tenet̄ fratri suo erranti ꝙ̄ boui: ergo tenet̄ eū reducere: qd̄ fit ꝑ correptionē fraternā. ¶ Preterea id per qd̄ frater recuperat̄ amissus/ cadit sub p̄cepto/ ẜm illud: Unicuiq̧ mādauit dn̄s de proximo: sed corripere est huiusmo- eccli. xvij.
di: q: si audierit te/ lucrat⁹ es eū: et recuperasti fratrē ꝑditū. ¶ Idē ꝓbat̄ ꝑ b. Aug. i de ꝟbis dn̄i: Audiuim⁹ dn̄m admonētem ꝛ magna cura p̄cipiētē. Si peccauerit i te frater

tuus ꝛc. Admonitio intelligit̃ de veniali: ꝛ preceptum de
mortali. Ita Anaclet⁹ papa.xxiiij.q.iij.c̃a sacerdotes: ait:
Tam sacerdotes ꝙ reliq̃ fideles oēs summam habere de-
bent curā de his q̃ pereunt: quatenus eoꝝ redargutione cor-
rigant̃ a peccatis: aut si incorrigibiles appareant: ab ecclesia
separent̃. Nec est contra qđ Hiero. ait: Sacerdotes stude-
ant adimplere illud euangelij: Si peccauerit in te frater
tuus: vt habet̃ dist.xlv. sed illud. Non em̄ intēdit Hiero. di-
cere ꝙ soli sacerdotes seu prelati teneantur ad illud: sed
q: magis illi ꝙ ceteri: vt vult beat⁹ Tho. ¶ Itē Augu. in
de verbis dn̄i: Si neglexeris corrigere: peior effect⁹ es eo
q̃ peccauit: sed hoc nō esset nisi hui⁹ negligentie precepto
dānaret̃: ꝛ mortale pctm̄ esset. Neq3 em̄ peior fieret nō cor-
rigendo eo q̃ peccauit mortaliter: talis enim tm̄ corrigen-
dus est: nisi et ipse correptionem negligendo mortaliter
peccaret. ¶ Hāc rationem pōderat Panoꝛ.in.c.nouit. de
iudicijs. Ad idē facit glo. Matth.xviij. Ita peccat qui vi-
dens fratrē peccare tacet: sicut q̃ penitenti nō indulget.
Nam qui dixit: Si penitet indulge: premisit si peccauerit:
increpa. Sz indulgere penitenti cadit sub precepto: vt.s.
patuit: ergo etiā correptio fratris. Et beatus Greg. Sicut
non est ab oratione cessandum pro his quos corrigi volu-
mus: etiam etsi nullo hoie orante pro petro dn̄s respexit
eū: ꝛ fecit suū flere pctm̄. Ita non est negligēda correctio
quis de⁹ quos voluerit: non correctos facit esse correctos.
Tunc aūt ex correctione proficit hō: cū miseret̃ deus atq3
adiuuat: q̃ facit quos voluerit etiā sine correctione profi-
cere. Ex q̃b⁹ satis patet correctionem fraternā cadere sub
precepto. Hoc etiā expresse tenet sanct⁹ Tho.ij.ij.q.xxxiij.
arti.ij. ꝛ Hugo postillator. Richar.in.iiij.dist.xix. et cōiter
doc. ¶ E Sed q: est preceptū affirmatiuum: nō obligās
pro semp. sed pro loco ꝛ tēpore: cōsiderare oportet qn̄ ob-
liget. Nā ꝙ oēs obliget iā declaratū est: et amplius decla-
rabitur. Dicēdū ergo ꝙ trib⁹ concurrentib⁹ ex parte corripi-
entis: ꝛ trib⁹ ex parte corripiendi simul obligat: ideo q̃ tūc
nō corripit transgressor est hui⁹ mādati: ꝛ p cōsequēs mor-
taliter peccat. ¶ Ex parte corripientis: Primo requiritur
certa pcti cognitio. Nō sufficit suspitio: aut quecūq3 relatio
sed cognitio certa ꝙ peccauit. Unde Eccli.xj. Priusꝙ in-
terroges ne vituperes quēꝙ: ꝛ cū interrogaueris corripe
iuste. ¶ Secūdo requiritur in corripiente mā suetudo: q:
corripiens cū austeritate magis ad peius prouocat ꝙ corri-
gat: vñ apls. Seruū dei oportet mansuetum esse: cū mode-
stia corripientē eos q̃ resistunt veritati. Tertio requiritur
ꝙ corripiens nō sit simili vel maiori pctō notorie obnoxi⁹.
Dicit em̄ apls: In quo alterū iudicas: teipsum cōdemnas.
Sibi em̄ dici pōt illud prouerbium: Medice cura teipsum.
Unde ꝛ Isido. de summo bono: Non debet alioꝝ vitia corri-
gere: q̃ vitijs est subiect⁹. Propterea dicit pphēta: Iustus
corripiet me. quasi diceret: non pctōr. Quia nō est dignus
corrigere aliena: qui ppria detinet̃. ¶ D Redditur au-
tem correctio pctōris min⁹ fructuosa ac indebita propter
tria: vt dicit sanct⁹ Tho. Primo: q: pctōr ex pctō preceden-
ti indignus redditur: vt alium corrigat maxime de mino-
ri vel equali pctō. Un̄ sup illud: Quid vides festucam ꝛc.
dicit beat⁹ Hiero. De his loquit̃: qui cum mortali crimine
tenent̃ obnoxij: minora pctā fratrib⁹ nō cōcedunt. ¶ Se-
cundo redditur indebita ppter scādalū qđ sequitur ex tali
correctione si pctm̄ corripientis sit manifestū. Quia vide-
tur ꝙ ille q̃ corripit non moueat̃ ex charitate: sed ꝙ corri-
piat ad ostentationē. Un̄ super illud Matth. Quomodo
dicis fratri tuo ꝛc. Beat⁹ Chrys. dicit: Quo proposito: pura
ex charitate vt salues proximū tuū? Non: q: teipsum ante
saluares. Uis ergo nō alios saluare: sed per bonā doctri-
nam malos actus celare: et sciente laudē ab hoib⁹ q̃rere.
¶ Tertio ppter supbiā corrigētis inquantū scz aliq̃s pro-
pria pctā paruipēdens seipm̄ prefert pximo suo in corde
suo: peccata pximi austera seueritate dijudicans: ac si ipse
esset iustus. vñ Aug. in de ser. dñi in monte: Accusare vitia
officium est bonoꝝ: qđ cū mali agunt: alienas partes fa-

ij.tim.ij. — Rom.ij. — Mat.vij.

ciunt. Non tm̄ absoluitur peccator simpliciter ab hoc prece-
pto: vt dicit sanct⁹ Tho. Correptio delinquentis pertinet
ad aliquem inquantum viget in eo rectū iudiciū rationis.
id autē manere pōt in pctōre: q: pctm̄ non tollit bonū na-
ture: licet vulneret: ideo peccator non absoluitur simplici-
ter ab hoc precepto. alioq̄n de suo peccato reportaret cō-
modū. Sicut nec absoluit̃ a proximi dilectione: in qua fun-
datur preceptū correptionis fraterne: tñ corripiēs peccat
ex causis tactis: p quāto scādalizat ac se extollit: ac sua pec-
cata palliat. Nec tm̄ est perplex⁹: q: patet sibi via euadendi
peccatum ꝛ obediendi precepto: vt scz prius seipsum emē-
det de suo peccato penitendo: et sic humiliter corripiat si-
mul ingemiscendo. Sic em̄ iam non est pctōr: nec ingemi-
scens se extollit. Un̄ beatus Aug. vbi.s. Cogitemus cū ali-
quē reprehendere necessitas nos cogit: vtrū tale sit vitiū
qđ nunꝙ habuim⁹: ꝛ tūc cogitemus nos hoies esse ꝛ nos
habere potuisse. Uel qđ habuimus ꝛ nunc non habemus:
ꝛ tūc tangat memoriā cōis fragilitas: vt illam correptionē
nō odiū: sed misericordia precedat. Si autē inuenim⁹ nos
in eodē vitio esse: nō obiurgemus: sed simul congemisca-
mus: ꝛ ad penitentiā inuicē inuitemus. Sic ergo cum pec-
cato: cū humilitate corripit delinquentē: non peccat: nec
per hoc nouā dānationē acquirit. ¶ E Ex parte peccan-
tis primo requiritur ꝙ sit spes pbabilis de emendatione
fratris ꝛ nō timor probabilis de peioratione. Ex fine em̄
regulari debent ea que sunt ad finem. Finis autem corre-
ptionis est emēdatio fratris. Qui finis si non sperat̃: fru-
stra ad eum cōsequendum media assumuntur. vñ Prouer-
bioꝝ.ix. Noli arguere derisorē: ne oderit te. Ubi glo. Non
est timendum ne tibi derisor cum arguitur contumeliam in-
ferat: sed hoc potius prouidendum ne tractus ad odium
inde peior fiat. Un̄ cessandum est a correctione fraterna:
dū timetur ne ex hac delinquens fiat deterior. Et Tullius
ad salustium: Frustra niti: ꝛ nihil aliud ꝙ odium querere
extreme dementie est. vñ: Qui arguit impium: ipse sibi ma-
culam generat. ¶ Scdo requiritur ꝙ pctm̄ suū sit morta-
le nō tm̄ veniale. Qđ patet: q: correptio precipitur: vt fra-
ter lucret̃ ꝛc. Un̄ de veniali nō ligat preceptum. ¶ Ueruz
duplicia sunt venialia: Quedā em̄ disponūt de ppinquo
ad mortale: ꝛ quedā a remotis. A remotis. vt verbū ocio-
sum: leuitas risus: aspectus vel auditus curiosus nouita-
tum: ꝛ si.a. De ppinquo: vel ratione multitudinis: vt dū
assidue sine numero hec cōmittūtur. Uel ratione magni-
tudinis: vt sunt aliqua mēdacia multū scādalizantia: ꝛ ali-
que detractiones. Uel rōne cōnexionis cum mortali: sicut
sunt colloquia impudica: visus fixus in mulierē: tactus im-
pudicus: oscula ꝛ hmōi. Sicut ergo aliq̃s vidēs aliquem in-
cedentē per viā credens ꝙ in ea statim incideret periculū
mortis: peccaret nisi retraheret eum: Ita potest aliq̃s pec-
care mortaliter: nisi corrigat fratrē de hmōi venialib⁹: que
sunt dispositio ppinqua ad mortale. Tenemur itaq3 qn̄q3
interdū ad correptionē de venialib⁹: non q: venialia: sed
inquantū ad mortalia inducūt. In alijs vero venialib⁹ cor-
ripere delinquētem: operis est charitatis (qn̄ inde speratur
vtilitas) non tm̄ omittere illud ex negligentia est mortale.
Hec Hūbertus in expositione regule beati Augu. ¶ Ter-
tio ꝙ nō sit spes de maiori opportunitate: vel tēporis ad
corripiendū: vel etiā persone alteri⁹ magis ad corripien-
dū idonee. Nā tēpus opportunius expectari pōt. vñ Aug.
in de confli. vitiis ꝛ vitiorum. Aptū tēpus expectās peccā-
tem arguam: ꝛ eius delicta contra faciem eius statuā. Itē
in de ciui. dei lib.j. cap.ix. idem dicit: Si pptere a quis ꝙ ob-
iurgandis ꝛ corripiendis male agētibus parcit: quia op-
portunū tempus inquirit: vel eisdem ipsis metuit ne dete-
riores ex hoc efficiantur: vel ad bonam vitam ꝛ piam eru-
diendos impediant alios infirmos ꝛ premant atq3 auer-
tant a fide: non videtur esse cupiditatis occasio: sed con-
silium charitatis. Sic si quis cernit alios ad corripien-
dum fratrem magis idoneos vt puta ut meliores: aut
corripiendo magis familiares: seu prelatos ipsius qui

Prouer bioꝝ.ix.

Peccator a cor / nō absoluitur

bus constat peccatū fratris: ꝑpter qꝺ ꝓbabiliter credere
potest: ꝙ aliq̃s illoꝝ in quib⁹ est equalis vel maior aptis
tudo ad corripiendū: fratrē corripiat: ꝛ maxime hoc de p̄s
lato presumendū est. Non eñ debet credere ꝙ ꝑlatus in
tali casu sit immemor salutis sue. Qꝺ vtiq̃ esset si neglige
ret subditū corripere: cui⁹ peccatū nō ignoraret. Nisi pre
latus ita foret dissolutus: ꝙ inordinata sua vita ceteris es
set lapis offensionis ꝛ petra scandali. Dū ergo probabili
ter credit aliū magis idoneū fore / qui velit fratrem corri
pere: ipse precepto illo affirmatiuo nō ligatur. Si vero cer
tū habet ꝙ oēs corripere negligerēt: tūc tenet corripere:
aliīs tñ conditionibus cōcurrētib⁹: qꝺ si omiserit: precepti
transgressor est: ꝛ peccat mortaliter. ¶ F Et quib⁹ elici
tur: ꝙ omissio fraterne charitatis tripliciter cōtingere po
test: Qñq̃ cum merito omittentis: qñq̃ cum pctō veniali:
qñq̃ cum peccato mortali: vt ponit beatus Tho. arti. ii. q.
xxxiii. parte. ii. summe sue. Et Rich. in. iiii. dist. xix. ¶ Me
ritorie qñ aliquis ex charitate omittit: quia expectat horā
ꝛ locū magis congruentes: aut parcit peccanti / ne peior
fiat. Vel similē causam habet ordinatā ad fratris vel cete
rorum vtilitatē. Cum peccato veniali: qñ timor vel cupidi
tas tardiorē facuit hoīem ad corrigēdū delicta fratris.
Non tñ ita / ꝙ si ei cōstaret: ꝙ fratrem posset a peccato re
trahere: ꝙ ꝑpter timorē vel cupiditatē dimitteret: quibus
in animo suo preponit charitatē fraternā: ꝛ hoc mō quan
doq̃ viri sancti negligūt corripere delinquentes. Vñ bea
tus Aug. in de ciui. dei. lib. i. c. ix. ait. ꝙ non solū inferiores:
verū etiā hi qui superiorē vite gradū tenent: ab alioꝝ re
prehensione se abstinēt ꝑpter quandā cupiditatis macu
lam: non propter officia charitatis. ¶ Cū peccato morta
li contingit omittere fraternā correptionē: qñ (vt ibi dicit
Aug.) formidatur iudiciū vulgi: ꝛ carnis excruciatio vel
peremptio. Dum tñ hec ita dominant in animo: ꝙ fraterne
charitati postponuntur. Qꝺ tunc videtur contingere: qñ
aliq̃s presumit de aliquo delinquēte probabiliter: ꝙ pos
set eū a peccato retrahere: ꝛ tñ ꝑpter timorem cruciatus,
aut perditionis vite: aut ꝑpter cupiditatē perdendi tēpo
ralia: omittit correptionē fratris: vt si q̃s probabiliter cre
deret: se posse adulterā fraterna correctione retrahere ab
adultero: ꝛ timet adulterū ne ab eo occidat: q: potens est
aut tyrān⁹: ꝛ metu mortis omittit: peccat mortaliter: et sic
in similib⁹. Cui⁹ ratio manifesta est: q: p̄ponit vitā corpora
lem saluti ꝛ aīe fratris: cū tñ teneat plus diligere aiam fra
tris / q̃ ꝓpriū corp⁹. Ex illis patet / ꝙ fraterna correctio ca
dit sub p̄cepto: quoq̃ ei⁹ trāsgressio culpa est mortalis: atte
tis tñ moderationib⁹ supradictis. ¶ G Nunc de secūdo
scz cui p̄ceptū est: qꝺ partim ex premissis patet: sed tñ pro
maiori ei⁹ elucidatione dr: ꝙ oib⁹ preceptū est: q̃b⁹ manda
tum est habere dilectionē dei ꝛ ꝓximi: q: ostēsum est hoc p̄
ceptū fraterne correctionis fundari in charitate dei ꝛ pro
ximi. Cū oēs tenent diligere deū ꝛ ꝓximū: oēs tenent fra
terne corrigere fratrē. Oēs ergo in cōi rōnis vsum haben
tes tenent ad fraternā correctionē. Deniq̃ q̃cūq̃ hz fratrē
ad ei⁹ tenet correptionē ex p̄cepto dñi: Si peccauerit in te
frater tu⁹. Sz oēs fideles sunt fratres (vt. s. declaratū est)
ergo oib⁹ fidelib⁹ dictū est: Si peccauerit in te frater tu⁹.
Oēs itaq̃ tenent fratrē quē errare vidēt: corripiendo re
ducere: qꝺ ex simili ondit. Nā in corpore humano recto or
dine nature: nō solū caput influit in mēbra: et mēbra obe
diunt capiti: imo ꝛ p seinuicē mēbra solicita sunt / singula
singulis subueniēdo: ꝛ aduersantia repellendo: ita in cor
i. Cor. xii pore ecclie mystico: cuius caput christus est: singuli fide
les mēbra: vt vult aplš. Debent ergo singula mēbra cum
mēbris suis errātib⁹: ꝛ in periculo pctōꝝ cōstitutis / frater
Job xiii na admonitione succurrere: sic cōmonuit dñs verbo pari
ter ꝛ exēplo: dū lotis discipuloꝝ pedib⁹ dixit: Et vos debe
tis alter alterius lauare pedes. Quid aliud est lauare pe
des / q̃ cooperari mūdationi affectionū a sorde pctī: Nam
pedes animi affectiones ei⁹ sunt: q̃b⁹ fert quocūq̃ fertur.
Hec cooperatio nullo actu tam efficaciter fieri pōt: q̃ fra

terna correctiōe. Itē simile habem⁹ in exercitu: in quo nō
solū dux tenet exercitui ad gubernationē: ꝛ ille ad obediē
tiam: sed etiā q̃libet de exercitu tenet ad defensionē / pro
motionē ꝛ adiutoriū / ad cōem victoriā obtinendā. Cū er
go nō minor: immo maior sit vnio ꝛ charitas mēbroꝝ ec
clesie ad seinuicē: tenet q̃libet aliū corripere: ꝛ illud quod
est malū: ꝛ cōis finis q̃ est btitudo: impeditiuū / posset eu⁹
amouere. ¶ H De tertio scilicet respectu cuius fieri de
bet hec correctio: cui⁹ scz hoīs: et respectu cui⁹ pctī: hoc est
q̃s a nobis debet fraterne corrigi: ꝛ pro q̃li pctō. De p̄mo
dr: ꝙ ois frater q̃ in nos peccauit. Si (inquit dñs) peccaue
rit in te frater tu⁹: ergo ois pctōr: ꝓxim⁹: siue superior: siue
inferior: siue par nobis fuerit. De pari ꝛ inferiori dubium
nō habet: Sed ꝙ etiā inferiores tenent superiores frater
ne corrigere: dum eos cognouerint errare: patet ex radice
supra tacta: q: tenent eos diligere: cū sint proximi eoꝝ: q:
bñficioꝝ eoꝝ capaces: iuxta parabolam Luce. x. incidēris
in latrones. Proximus iudicat: q̃ misericordiā impendit.
Est aūt ꝓximus ꝓximo ꝓximus. Sunt ꝛ fratres: sm illud Mat.
saluatoris. Oēs vos fratres estis. Est tñ hic aduertendū xxiii.
ꝙ q̃druplicter cōtingit aliquē corripere: scz amicabiliter
admonēdo: scđo reuerēter obsecrādo: tertio aspere icrepā
do: q̃rto penā infligēdo. Prim⁹ modus est pariū: de q̃ apo ii. thes. iii
stolus: Nolite q̃si inimicū existimare: sz corripite vt fratrē. i. thes. v.
Et iterū. Cōsolamini inuicem: ꝛ edificate alterutrū. Scđs
est iunioꝝ ad seniores. i. Timo. v. Seniorē ne increpaueris
sed obsecra vt patrē. Glo. seniorē etate vel morib⁹. Terti⁹
est senioꝝ ad iuuenes. ita tñ ꝙ increpationi aspere māsue
tudo superueniat: sic ꝙ prio ferro vulnus aperiat: ꝛ postea
emplastrū mitigatiuū apponat. Quart⁹ est superioꝝ re
spectu subditoꝝ: in q̃s habēt coercitiuā ptātē. de quo dicit
dñs: Dic ecclie. Si ecclīam nō audierit: sit tibi sicut eth ni
cus ꝛ publican⁹. In q̃ fundat excōicādi autoritas. Hac g̃
correctione iudiciali inferiores / superiores corrigere non
debēt: nisi manifeste errarēt in fide. Tūc eñ si nō adessent
superiores vindicātes: vel nollēt: tūc p inferiores possunt
puniri: q: heresis reddit hereticū omni catholico inferio
rem: nō tñ in foro interiori: sed etiā in foro exteriore: vt di
cit Rich. dist. xix. q̃rti. Vñ beatus Grego. Januario epo.
Paulus dicit: Seniorē ne increpaueris. Sed hec eius re
gula tūc est obseruāda: cū culpa senioris suo exemplo nō
trahit ad interitū corda iunioꝝ. Vbi aūt senior iuuenibus
exēplū ad interitū prebet: ibi districta increpatione ferien
dus est. Nā scriptū est. Laqueus iuuenū oēs vos. Et rur Esa. xlii.
sus: Maledict⁹ puer cētū annoꝝ. ꝛ habet. ii. q. vii Is. lxv.
lus dicit. Et beat⁹ Tho. ii. ii. q. xxxiii. arti. iiii Vt
periculum fidei: etiam publice essent p[illegible]
guēdi. Vñ ꝛ paulus q̃ erat sub petro ꝑpter imminēs pe ad Ga
culum scandali circa fidem petrū publice arguit. Et sicut
glo. Aug. dicit: ipse petrus exemplū maioribus prebuit: vt
sicubi forte rectū tramitē reliquissent: non dedignarentur
etiā a posteriorib⁹ argui. Quāuis aliqui dicāt ꝙ licet pau
lus fuerit inferior petro officio et dignitate: fuit tñ ei par
fidei defensione. Vñ Hiero. sup epistolā ad Gal. Paulus
petrū reprehēdit: qꝺ nō auderet: nisi se nō imparem sciret.
Sed hoc non de officio ecclesiastice dignitatis: sed de pu
ritate vite / ꝛ sanctitate conuersationis intelligit. So
eñ petrus inter aplos primatum gerebat. ita habet. ii. q.
vii. Paul⁹ petrū. ¶ I Potestatiua ergo correctiōe / in
ferior superiorē corripere nō debet: sed correctione frater
na: que est actus zeli elicitus ex dilectiōe: inferiores debēt
ꝛ tenentur superiores corrigere loco ꝛ tempore p[illegible] pecca
tis morum: nō arroganter ꝛ imperiose: sed reuerēter cum
humilitate. Est eñ prelatus superior off[illegible] loco: Ver benefi
cio: frater fide ꝛ religione: ac nature cōso[illegible]tate. Potest
quoq̃ esse peccator ex opere vel omissione. Quia autem
prelatus est superior: debet ei subdit⁹ reuerentiā ꝛ hono
rem. Quia pater: debet ei amorē. Quia frater: debz ei ad
iutoriū. Nam frater q̃ adiuuat a fratre q̃si ciuitas firma. Prouer.
Quia peccator: subditus debet ei correptionē. Debet au xviii.
tem subditi

Job.xli. Oēs siquidez mali ei subsunt: Quia rex est sup oēs filios
supbie. Quales sunt oēs mali: dicēte Aug. Nullū pctm̄ po
tuit aut pōt aut poterit esse sine supbia. Quia dicit scriptu
Ecci.x. ra. Radix (al's initiū) oim maloz est supbia. ¶ Tertia rō
sumit ex dei odio. Qui em̄ aliqd bonum odit: oēs affectat
idipm̄ odire: ⁊ neminē illud diligere. Sicut ex regione q̄ re
viij. eth. cte diligit ipm̄ ab oib⁹ diligi cupit. Vn̄ dicit pħs: φ cōicans
tes in bono honesto se diligūt: q: in quib⁹ cōicamus in his
nos diligim⁹. Et ecōtrario odiētes aliqd bonū honestū: di
ligūt alios idem odiētes: q: in odio participāt. Quia igit
diabolus summe deū odit: q: ipm̄ a loco voluptatis expu
lit: ⁊ in locū tenebrarū ⁊ caliginis relegauit: idcirco quan
tū pōt: odiū dei in oib⁹ ꝑcurare conat. Hoc aūt aliūde fa
cere nō pōt nisi ꝑ tentationē ⁊ suggestionē in pctm̄: quib⁹
cū hoies cōsentiūt iam deū odiūt: p̄cepta violādo: ⁊ suā
volūtatē volūtati dei p̄ponēdo: plus q̄ dei aduersario
q̄ deo cōsentiendo. ¶ Quarta rō sumit ex inani gloria et
ambitiōe. Vane gl'iosus em̄ alios sibi cupit adherere: ab
aliis vult videri: reuereri: ⁊ honorari. Vn̄ apl's volēs phi
Phil. ij. lippen̄. inducere ad humilitatē: suadet cauere inanem glo
riā. Supiores inquit sibi inuicē arbitrantes. s. ꝑ estimatio
nem: nō q̄ sua sunt singuli ꝯsiderātes: sed ⁊ ea q̄ sunt alio
rū. Quorū certe opposita inducit inanis gloria: q̄ querit
videri ⁊ eminere: ⁊ multoꝝ hr̄e comitatū. Diabolus aūt cū
maxime sit honoris cupidus: querens ⁊ diuinos sibi exhi
beri honores. Vn̄ nec erubuit christū dn̄m ad se adoran
Math. iiij. dū inducere di. Hec oia dabo tibi si cadēs adoraueris me.
Hinc ⁊ frequenter responsa dabat in idolis: vt ipse ꝑ deo
coleret. Ex eadē igit radice nos tentationū laqueis que
rit inuoluere: vt nos inducat ad sibi seruiendū tanq̄ ma
iori ⁊ digniori: qd est opus inanis gl'ie s'm beatū Hiero. in
quadā ep'la. Inanis gloria inquit est inordinatus animi
motus: quo aliquis ꝓpriā desiderat excellentiam: vt alios
honore precellat. Cetere rōnes q̄ assignari possent: ad ali
quā illarū reduci possunt. ¶ D Tertiū dubiū est. Vtrū
diabolus ab aliquo in tentatione victus: tentandi ptātez
ꝑdat. ¶ Ad hoc respōdet φ de mēte Orige. est vt allegat
magr̄ li. ij. dist. vi. φ diaboli q̄ a sanctis iuste ⁊ pudice viuē
tibus superant: ptātem tentādi alios vltra nō habēt. Vn̄
ait. Puto sane φ sancti repugnātes aduersus illos incen
tores ⁊ vincentes: minuūt exercitū demonū: velut q̄ pluri
mos eoꝝ interimāt: ne vltra fas sit illi spūi q̄ ab aliquo san
cto caste ⁊ pudice viuēdo vict⁹ est: aliū hoiem iterū impu
gnare. In cui⁹ signū quidā dicūt φ lucifer q̄ dn̄m in deser
to tentauerat: q: victoriosissime a christo superat⁹ est: rele
gatus est in inferno: vt neminē tentet vsq̄ ad tp̄s antichri
sti. Vn̄ legit in Apoc. xx. Cū cōsummati fuerint mille anni
soluet sathanas de carcere suo: ⁊ exibit ⁊ seducet gentes:
Math. xxiiij. qd fiet in nouissimo tp̄e antichristi. Vn̄ erit tanta ꝑsecutio
vt etiā si fieri posset: in errorē ducant electi. Probant idez
Tobie ⁊ alio signo: q: asmodeus victus a tobia relegatus est in
viij. desertū: ne alium tentaret. Item q: in vitis patrū legit φ
demones fortius expugnabāt primos patres q̄ sequētes
vix em̄ poterāt primi etiā multi simul habitare ꝑpter de
mones eos infestātes: imo ⁊ v'berātes. Quia primi eis vi
riliter restiterāt: ⁊ valide eos expugnabāt: idcirco posterio
res maiori pace fruebant. Hoc tn̄ dictū Orige. vt in dubis
sonat plerisq̄ veritatē hr̄e nō existimāt. Qd pbāt a signo de
demone tentāte christū: qui q̄uis supatus fuit ab eodē in
prima tentatione, qua suggessit vt de lapidib⁹ panes face
ret: nihilomin⁹ ꝓcessit ipm̄ iterū ⁊ tertio in aliis tentādo vi
tiis: supbia. s. ⁊ auaricia. Suggerēs quoad primū si filius
dei es mitte te deorsuz. Quoad scdm̄ ostēdēs ei oia regna
ait. Hec omnia dabo tibi ⁊c. Quapropter dicūt alii magis
specificātes dictū Orige. φ diabolus ꝑfecte ab aliquo vi
ctus de hoc vitio ad qd impellit ⁊ vict⁹ est: nō tētat ampli⁹
eūdem: ⁊ hoc ꝑpter meritū victorie ⁊ triūphi. Iustū equi
dem videt: φ ꝓuocās quēq̄ ad bellū iniuste ⁊ supat⁹: am
plius nō ꝑmittat ex eadē causa eūdem iterū ad bellū ꝓuo
care. Tū q: occubuit: tū q: iiuste ꝓuocauit. Cui⁹ dicti ratio
etiā ex alio sumi pōt. s. ex rōne diaboli victi. Quia em̄ sum
me superbus est: ideoq̄ vbi semel a quoq̄ ꝓsternit: ab eo
in simili causa timet iterū supari. Vn̄ nō sinit ipsi⁹ supbia
cōtra illū iterato bellū concitare. Et hec ratio trahit a btō
Amb. sup illud: Cōsummata oi tētatione diabolus recessit Luc. iiij.
ab illo. Vbi Amb. Instare diabolus formidat: q: frequen
tius refugit triūphari. Et addūt ad hec alii. Si q̄s diabo
lum vincens de certo vitio: inuict⁹ vsq̄ in finē ꝑseueret: φ
neq̄ quēcūq̄ aliū tentet de eodē vitio. Si aūt vincens in
pctm̄ ceciderit de quo prius diabolū supauit: audaciā ca
pit iterato eum aut aliū de eodē vitio impugnādi: si a deo
facere ꝑmittat. Et esto φ diabolus vict⁹ ab aliquo in vno
vitio ab ipso in eodē ampli⁹ victor nō tentet: cōcedit tamē
ipm̄ posse ab eodē tentari in alio vitio: sicut. s. tactū est de
diabolo christū successiue in trib⁹ vitiis impugnāte: q: ibi
inducte ꝯgruentie cessant. Et pro illo facit qd scribit btūs
Greg. i. moral. Antiqu⁹ hostis ex primo certamine dum se
succūbere cōsiderauit: ad alia tentationū bella restaurat.
Verūtamē φ succrescētib⁹ victoriis cōtinuo ⁊ cōtinuo sibi
ptās tentādi minuit: ⁊ tentādo deficit ⁊ infirmat. De quo sup mat.
etiā Chrys. In primis grauis est ⁊ insufferibilis diaboli
impetus: φ si q̄s forti aio ipm̄ sustinuerit: in scdo inueniet
eū infirmiorē. Quāto em̄ plus passus fuerit: tāto magis
refrigescit ⁊ deficit. Et si q̄s ei⁹ tentationi aliqualiter resi
stit: nec ipsaz ꝑfecte repellit ⁊ cōculcat: nō cessat diabolus
a tentatione sz ꝓcedit. Exēplū hui⁹ legit de scō Bn̄dicto:
quē cū diabolus tētauit in specie auis nigre: cruce se signa
bat. Sed q: vires ad vincēdū nō exercuit: diabolus in ten
tatione ꝓcessit. Qd intelligēs vir scūs: in vepres nudū se
ꝓiecit: ⁊ vulnerib⁹ carnis: carnē ⁊ hostē vicit: ⁊ tentationē
penit⁹ extinxit. Silia de plurib⁹ scis legunt. ¶ I Cōce
ditur insup hoiem vincentē diabolū inferiorē de aliquo vi
tio tentantē: posse tentari a diabolo supiore de eodē. Sic
em̄ videm⁹ in cōgressib⁹ ⁊ mūdanis victoriis: φ vincēs mi
litē nō ex hoc eximit a ptāte regis. Ita ⁊ videt in bello ⁊ vi
ctoria spūalib⁹. Cū prelatio, inferioritas ⁊ supioritas cōce
dat esse in demonib⁹: nō videt quin deuicto inferiore: ptā
tem habeat superior tētandi alicui⁹ inferioris victorē. Id
circo ⁊ de⁹ fidelis ꝑdicat: q̄ nō ꝑmittit nos tētari sup illud i. Cor. x.
qd possum⁹: sed facit cū tētatione ꝓuentū vt possim⁹ susti
nere. Sic cū videt nos fortes ad vincendū tētatores: ꝑmit
tit aggredi fortiores: vt meritum crescat ⁊ gloria augeat.
Ideoq̄ ⁊ nūc dicit religiosos ⁊ alios viros v'tute stabili
tos fortiores impugnatiōes demonū sustinere: q̄ ceteros
hoies seculares in pctis tp̄a deducētes. Maior em̄ requi
ritur ptās ad ꝓsternendū stantē q̄ cōtinuo decidentē. For xiiij. mo
tem q̄ debilē. vn̄ be. Greg. Hostis noster inq̄t, quanto ma ral.
gis sibi rebellare cōspicit: tanto ampli⁹ expugnare ꝯtēdit.
Et subdit: Eos em̄ pulsare negligit: quos quieto iure se
possidere sentit. Et ꝑ hoc ad dubiū responderi pōt, φ etsi
verū sit diabolū in vna tētatione ꝑfecte supatū ampli⁹ eūs
dem hoiez de eodē vitio infestare nō posse: pōt tn̄ ab aliis
vitiis spargere laqueos: q̄ q: multa sunt (ꝯtigit em̄ pene
infinitis modis deficere: vt vult pħs. ij. eth.) ⁊ sic multis
modis pōt hoiem in tentatiōib⁹ impugnare. Preterea: q:
valde magn⁹ est diaboloz tentantiū numerus: q: draco ca
dens tertiā stellarū partē secū traxit. Idcirco etsi vnus vi
ctus tentare desistit: succedūt alii septē nequiores. Verū
illud dictū Orige. valde dubiū esse dicit scūs Bonauen. Apocal.
Vn̄. ij. li. sniarū dist. vi. in dubiis literalib⁹ ait: loquens de xij.
dubio moto. Difficile est veritatē determinare: φ em̄ fiat
diminutio in illo exercitu demonū nō videt improbabile:
cū ita videam⁹ cōtingere virtute belli: vt qui superat amo
ueat a bello. Quātū tn̄ ⁊ quādo: difficile est determinare.
Unde quicq̄d dicat Orige. melius est dubitare q̄ sup hoc
quicq̄ definire. Hec ille. ¶ L Dubitat quarto: Utrum
homo viator ex libertate sue voluntatis sine spāli dei grā
oēs vincere possit diabolicas tentationes. Dubiū hoc tās
git facultatē li. arbi. ac necessitatem gratie diuine: q̄ mate
ria lata est; ⁊ ꝑ doc. tractat abūdanter. ij. sniarū dist. xxviij.

Sed breuius hic exponēdo/pro respōsione ad dubiū pre-
mittendū: ꝙ ſm̄ sanctū Bonauen. in scdo suo scripto dist.
xxvij. Aliud est resistere temptationi diaboli: aliud vincere
tentationē ei⁹. Nā resistere tentationi/est nō cōsentire ten
tationi. Uincere aūt tētationē/est assequi oppositū illi qđ
intendit diabolus sua tētatione. Intendit aūt diabolus
hoiez reddere inimicū deo: ⁊ dignū eterno supplicio. Uin
citur ergo qn̄ homo oppositū assequit̄: qn̄ scʒ homo tenta
tioni resistendo fit amicus deo: eterno dign⁹ p̄emio: ⁊ hoc
sine grā fieri nō pōt. Sola grā est q̄ hoiem dignum facit ⁊
acceptū deo ad vitam: ⁊ opa ei⁹ vt merito: ia p̄emiū eterni
beatifica. Et ideo manifestū est: ꝙ nemo pōt vincere tenta
tionē diaboli sine grā gratū faciente. Oppositū em̄ senti
re esset errori pelagij cōsentire. Uerū q: frequenter vince
re largius capit̄: vt extēdit se ad resistere: vt etiā vincere dr̄
qui tentationi nō succūbit: nec vincit̄ vt cedens ei mortalr̄
peccet: licet sic resistendo nō mereat̄. Respōdendū est ſm̄
hanc acceptionē ad dubiū: ⁊ ideo pro eodē habent̄ resiste
re ⁊ vincere. Sic ergo accipiendo vincere p̄o resistere: vin
cere tentationē nihil aliud est ꝙ̄ tētationi nō ꝯsentire. hoc
est nolle vel nō velle id ad qđ tentatio impellit. ¶ Est hec
ꝓpositio ad dubiū r. spōsiua. Singulas tentationes pōt
homo ex suis naturalib⁹ ꝑ volūtatis libertatē vincere: licʒ
nō sine magna difficultate. Primū patet: q: homo ex sua
libertate pōt cuilibet tentationi nō cōsentire: ergo pōt eā
vincere. Tenet ꝯn̄a ex q̄d nois hui⁹ qđ est vincere. Antece
dens patet/de quolibet genere tētationū. Et primo de ten
tatione diaboli. Nā diabolus nulla tētatione pōt volūta
tem hois ad cōsentiēdū necessitare: nec ꝯsensuʒ in volūta
te efficere: ergo semꝑ est in volūtatis libera ptāte tētatio
ni nō consentire. Aūs patet: q: cōsentire est quoddā velle.
Uelle aūt est act⁹ volūtatis in plena ei⁹ facultate cōsistēs:
ad quē nulla creata pōtētia necessitari pōt. Nihil em̄ tam
est in ptāte volūtatis ꝙ̄ volūtas ipsa. ait Aug. Qđ intelli
gendū est de actu scđo volūtatis/velle scʒ ⁊ nolle. Cui cō
cordat pħs. iij. Eth. c. xiij. d. Dn̄i sum⁹ nostrarū opationū a
principio vsqʒ in finē. Qđ verū est quātū ad actū interiorē
lx. meta. volūtatis elicitū/qui est velle ⁊ nolle. Propter qđ volun
tas dr̄: potentia rōnalis: q: ceteris eodeʒ mō se habentib⁹
pōt in opposita ꝯdictorie: scʒ velle ⁊ nō velle: nolle ⁊ non
nolle. Hinc Chryß. sup Math. loquens de diabolo tentā
te christū ait. Nō impulit: nō tetigit: sed tm̄: mitte te deor
sum: vt intelligam⁹ ꝙ qui obedit diabolo: ipse se deponit.
Diabolus em̄ suggerere pōt: cogere nō pōt. Cōcordat be.
In quo dā ser. Bern. dicens: Pōt inimicus excitare tētationis motū: sed
in te est si volueris dare vel negare cōsensum. ¶ Probat̄
idem de tentatione carnis: q: quātūcūqʒ caro inclinet vo
lūtateʒ ad illecebras: nō tm̄ cogit neqʒ necessitat. Tm̄ etsi
volūtas ꝓpter cōiunctiones ei⁹ cū carne: naturaliter ad ea
q̄ carnis sunt/inclinat̄: ac carnem suā diligit: ſm̄ illud apl̄i
Ephe. v. Nemo carnē suā vnq̄ odio habuit: sed nutrit ⁊ fouet eam.
retinet tm̄ dn̄ium ⁊ libertatē quātū ad ꝯsentire ⁊ nō cōsen
tire. Habet nihilomin⁹ ⁊ ptātem tentationes carnis extin
guendi vel saltem infirmādi: ꝑ discretas abstinētias: disci
plinas: labores. ceterasqʒ asperitates. Itē ꝑ bona opa cō
tinuata in se generare virtutes morales hmōi inclinatiōi
bus cōtrarias: quib⁹ volūtas fortificat̄: ⁊ anim⁹ ad contra
ria vitijs inclinat̄: ⁊ ita inclinatio carnalis debilitat̄. Sic
em̄ reperiunt̄ quidā cholerici māsueti: sanguinei cōtinen
tes. Propter qđ pħs in fine primi Eth. dicit appetitū sen
sitiuū participare rōneʒ: q: imperio rōnis ⁊ volūtatis ali
quantū subiacet ⁊ suasionib⁹ refrenat̄. Hinc ⁊ in politicis
ponit rōneʒ corpori principari principatu dispotico. idest
tanq̄ dn̄s seruo: ⁊ appetui sensitiuo tanq̄ principatu ciui
li seu politico. Probat etiā de tentatione mūdi: ꝙ nec illa
volūtatē necessitat ad cōsensum. Mūdus em̄ vel obiecta
delectabilia aut tristabilia mūdi nō vident̄ tentare hoieʒ:
nisi obiectiue p̄o quāto ingerūt speciem suā sensib⁹: vnde
allicit̄ appetit⁹ ad ea affectanda ꝯcupiscenda vel fugien
da. Appetitus aūt sensitiu⁹ (qui mediante cognitione in

tellectiua volūtatem mouere pōt ad eadem obiecta acce
ptanda vel fugienda) si cōtra rōnem appetit: ⁊ voluntas
cōsentit tentationi: cū assensuʒ p̄estat: vincit̄. Sed quoad
hoc nō necessitat: cū (vt dictū est) in sua sit ptāte actū con
sentiendi elicere vel nō elicere ⁊ ꝑ hoc cōsentire: vel nō cō
sentire. Alioquin si ad cōsensum necessitaret̄ consentien
do nō peccaret: cū nemo peccet in eo qđ vitare non pōt: vt
vult Aug. ⁊ Hiero. Preterea si tentationi resistere nō pos
set: maxime ꝓpter pctm̄ precedens: aut dispositionem de
relictā post peccatū. Hoc aūt nō videt̄: q: sicut ex actu bo
no precedente vel dispositione derelicta post actū bonū/
nō immobilitat̄ volūtas ad bonū: ita nec ex peccato immo
bilitat̄ ad malū. Habitus em̄ derelict⁹: etsi inclinat: nō tm̄
necessitat. Preterea intellect⁹ circa quodlibet agibile pōt
recte iudicare: aut nō. Si nō: habet errorem inuincibilē: ⁊
ille excusat a pctō. Si pōt: ⁊ omi iudicio rōnis volūtas ex
sua libertate pōt se cōformare: cōformando aūt se recte ra
tioni nō peccat. Potest ergo nō peccare tentata: ⁊ ita ten
tationem vincere. ¶ Dicit̄ notanter in ꝓpositione: singu
las tentationes: q: forte ſm̄ cōem opinionem hoc loquen
do de tentatione ad peccatū inducente: non potest oēs si
mul vincere. sicut nec oīa venialia cauere: licet quodlibet
seorsum cauere possit. Quia dum circa vnū cauendū vigi
lat: in aliud corruit. ¶ L Secūda pars ꝓpositionis: scʒ
ꝙ homo nō pōt tentationes singulas vincere sine magna
difficultate: probat̄. Qm̄ licet volūtas humana ita sit li
bera ꝙ cogi nō pōt: pōt tamen modis varijs ad varia vo
lenda ⁊ nolenda inclinari: trahi ac ꝑsuaderi: quib⁹ nō nisi
cū difficultate nō minima valet resistere. Nam etsi natu
raliter ad bonū inclinet̄: siquidem ſm̄ pħm ratio deprecat̄ j. Ethic.
tur ad optima: ratio aūt includit vtrāqʒ potentiā/intelle
ctum ⁊ volūtatem: frequenter tm̄ seducit̄: nunc errore in
tellectus operante maloꝝ satore diabolo: nunc illecebra
sensus: cui q: naturaliter cōiuncta est: naturaliter est incli
nata ad cōdelectandū ⁊ cōtristandū ei: difficile aūt est de x. Ethic.
lectationi repugnare. Nunc blandimentis ⁊ terrorib⁹ se
culi circūstantis ad mala ptrahitur. Quis aūt fraudes/la
queosqʒ spiritualiū nequiciarū deprehendere ⁊ ei⁹ occul
tissimas tentationes? Quis se in pugna sensualitatis cō
tinua sustinere: ⁊ a carnis inclinationib⁹ semꝑ auertere?
Quis totuplices mundi laqueos euadere pōt? Huc acce
dit ꝙ peccato originali vulnerata est volūtatis potentia. gen. viij.
ita ꝙ licet simpliciter sit libera: tm̄ ad malum prona est ab
adolescentia. Propter qđ ſm̄ Bern. in ser. vij. de aduētu.
Proni sum⁹ ⁊ faciles ad seducendū: debiles ad operādū:
fragiles ad resistendū. Si discernere volumus inter bonū
⁊ malū: decipimur. Si tentam⁹ facere bonū: deficim⁹. Si
conamur resistere malo: deijcimur ⁊ superamur. Propter
qđ etsi: vt dictū est: volūtas simpliciter sit libera: raro ta
men bonū vellet: raro se ad deū conuerteret: raro se a de
lectationibus carnis ⁊ mentis inordinatis auerteret: sed
multo magis ad se recuruata/suū cōmodū quereret: seqʒ
finem suū in oibus cōstitueret: tot difficultatib⁹ ⁊ laqueis
cōuoluta: nisi dei fideli ac speciali fuerit auxilio sustentata
qm̄ ſm̄ apl̄m. j. Cor. x. Fidelis est de⁹ qui nō ꝑmittit hoiem
tentari sup illud qđ potest: sed facit cū tentatione ꝓuentū
vt possit sustinere. Orandus igit̄ est de⁹ vt oibus operib⁹
nostris adsistat: rationēqʒ illuminet ne erret: volūtatē re
frenet ne dissentiat: executiuā potentiā cōfortet vt impe
rata opere perficiat: fraudes inimicoꝝ submoueat ne irre
tiant: feritatem cohibeat ne preualeat: omnia remoueat
mala: cunctaqʒ tribuat bona. Nemo quippe sua industria
tot corporis pericula euaderet: quanto mi⁹ anime? Ideo
ad impetrandum diuinam ab insidijs defensionem: oran
dum est ne nos inducas in tentationem. Deniqʒ etsi mul
ta potest libe. arbi. sine gratia: raro tamen agit ſm̄ vltimū
posse sue potentie propter difficultates ⁊ impedimenta
pretacta. Et si sic ageret: nihil tamen potest operari meri
torie sine gratia: ⁊ ita nō potest vincere salubriter tētatio
nes sine gratia. Ideo orat ecclesia; orant prophete; orant

Jo.xvij. apl'i:orauit & christus patrem in celis: Pater sancte serua
eos i noie tuo &c. Docuitq3 nos salubriter orare patris cle
mentiā & bonitatez. Ne nos inducas in tentationē. Neq3
sic orando fingim⁹ aut ficte oram⁹: sicut hi faciūt de quib⁹
Aug. in ep'la contra vitalem hereticū. Prorsus inquit, non
oram⁹ deū: sed orare fingim⁹: si nos ipsos: non illū credim⁹
facere qd oram⁹. Prorsus nō deo gr'as agimus: sed agere
nos fingim⁹: si vn̄ illi gratias agim⁹ ip'm facere nō putam⁹.
Qd intelligendū est quantū ad meritū vite eterne: q2 ipse
solus dat merendi facultatē, sc3 gratiā. Etiā q2 etsi coope-
ramur: ipse tn̄ substantiā actus principaliter operat': sicut
prima & vniuersalis oim causa. Deniq3 nō suauiter nec fa-
ciliter tentationi resistim⁹: nisi deo specialiter p suā gratiā
adsistente. Unde vtiliter fundim⁹ ad deū orationē: ne nos
inducas in tentationē. ¶ M Ultimo respondendū est
ad dubiū primo dubio annexū. Utrū ois tētatio sit pctm̄?
Qd nō intelligendū est de peccato tentantis, puta demo
nis vel hois: de quo dictū est: q qui tentat cū intentione
fallēdi (quō hic accipit' tentare) vtiq3 peccat: cū velle de-
cipere & ad pctm̄ inducere, sit peccare. Sed intelligendū
est de pctō tentati. Et quidē certū est q tentatio demonis
aut mūdi pōt fieri sine pctō: immo cū merito tentati. Nam
& christus tentatus est a diabolo: & sancti martyres a mū-
do: qui in tentatione coronas ppetuas meruerūt. Loquē-
dū ergo solū est de tentatione carnis: an illa pōt fieri sine
pctō tentati? Et videt' q nō: q2 tētatio carnis fit p primos
motus sensualitatis: sed oēs hi sunt pctā: ergo. Cōsequen
tia nota cū maiore. Minor pbat' fm Aug. xx. de ciuitate
dei. Nōnullū vitiū est cū caro cōcupiscit aduersus spiritū.
Primis aūt motib⁹ caro aduersus sp'm concupiscit. Item
magr dist. xxiij. li. ij. Sensualis motus cū illecebrā cōcepit
quasi serpens suggerit mulieri. i. inferiori rōnis parti. Se-
quitur. Si aūt motu sensuali tantū peccati illecebra tenea
tur: veniale & leuissimū est peccatū. Motus aūt sensuali-
tatis sunt motus primi: igitur motus primi sunt peccata:
Item aliqd peccatū est necessariū qd caueri nō pōt fm il-
In li. re- lud Aug. Sunt inquit quedā necessitate facta improban-
trac. do: vt qui vult recte facere & nō pōt. Un̄ est illud ap'li Ro.
vij. Non qd volo bonū hoc ago: sed qd odio malum: illud
Prouer facio. Item glo. sup illud. Septies in die cadit iustus, ait.
bi. xxiij. Singulis dieb⁹ p necessitatem vel fragilitatez carnis, vel
volentes vel inuiti peccam⁹. Illud aūt peccatū qd inuiti
& nolentes incidim⁹: nō est nisi primus motus. Hic em̄ nō
est in potestate volūtatis. Prim⁹ igit' motus est peccatū.
¶ In oppositū. Primi motus nō sunt in ptāte volūtatis
ergo nō sunt peccata. Tenet pña: Quia fm beatū Aug.
in de correp. & gratia. Nullus peccat in eo qd vitare non
pōt. Et añs habet' in glo. sup illud ps. Irascimini & nolite
peccare. Dicit em̄ Cas. Motus animi in ptāte nostra non
est. Et iterū. Si motus surgit animi: qui nō est in ptāte no
stra: nō ei consentiat ratio. Item motus sensualitatis pōt
esse absq3 hoc q ratio inferior moueat' ad cōsensum: & tūc
nō est peccatū. Nam vt dicit magr dist. xxiij. li. ij. & allega-
tum est. s. lec. lxxvij. Si cupiditas nostra nō mouet' ad pec
candū: excludit' serpentis astutia. Et sequit'. Cū cupidita-
tem refrenat & cōpescit ratio: nō labimur in peccata: ergo
motus sensualitatis (qui p serpentem intelligit') non im-
putatur ad peccatū: dum cupiditas. i. inferior ratio (que
per mulierem figurat') nō cōsentit. Et p pña primi motus
qui sunt motus sensualitatis: nō sunt pctm̄: nisi accedat ra
tionis cōsensus. ¶ N Pro huius dubij solutione primo
videndū est: quid sit prim⁹ motus. Deinde in quo cōsistat
peccatū: & sic respondebit' ad dubiū. De primo Alexan. de
ales parte. ij. q. cxxv. membro. j. sic definit primū motū. Est
Prim⁹ motus sensualitatis fm impulsuz fomitis, tendens impe
mot⁹ qd tuose ad fruitionez creature delectabilis. Dicit' primo mo
tus sensualitatis: & p hoc excludit' omnis motus partis ra
tionalis: quorū licet plerique sint surreptitij & deliberatio-
nem preuenientes: ac primi in illa potentia rōnali: nō ta-
men dicunt' primi motus: q2 primi motus sunt qui oriunt'

ex lege carnis: que immediate cōiuncta est sensualitati. Di
citur fm impulsum fomitis: ad excludendū motū illū sen-
sualitatis: qui pōt per rationem ordinari ad sustentationē
nature: vt fames, sitis: talis em̄ motus pōt esse nō inordi-
natus. Motus aūt prim⁹: q2 est fm impulsuz fomitis, im-
probus est vt impetus libidinis: & hoc notat' cum addit':
tendens impetuose ad fruitionem creature: in quo etiam
tangit' causa finalis. Et accipit' ibi fruitio large pro dele-
ctatione. Ex hac definitione patet: q in rōne primi motus
includit' vitiū siue quedā deordinatio: q2 dicit' fm impul-
sum fomitis tendens impetuose. Fomes aūt est qualitas
morbida inclinans ad malū. Secūdo sequit' q motus co-
gnitiuus potentie sensitiue nō dicit' primus motus. Pa-
tet. q2 motus primus est motus delectationis in creatura:
qui ptinet ad appetitū nō ad cognitionez vt talis est. Ter
tio sequit' q per primū motū non intelligit' primus actus
potentie sensitiue simpliciter: sed primus actus appetit⁹
quem precedit actus cognitiuus. Et q2 nō est certum oēs
doctores ita accipere primos motus: ideo in responsione
largius loquendū erit de motib⁹ potentie sensitiue: siue di
cant' primi: siue nō primi: nec est cura de noie. cū cōstat de
re. ¶ Distinguūt etiā quidā vt idem doc. membro. ij. dicte
questionis innuit de primis motib⁹. Quoniā quidā dicun
tur primo primi: qui sc3 statim seu repente surgūt. Quidā
dicunt' secūdo primi: qui tales sequunt'. Exemplificat qui-
dam alius doctor de motu primo: vt titillatio carnis exci-
tans ad libidinē. Item appetitus sensitiui delectatio cir-
ca illud quod sensus suggerit. Aut desideriū improuisum
sensus prosequendi in opere. Sed de motu secūdo primo
vt motus delectationis volūtatis vt natura: nō libere cō
delectantis appetitui sensitiuo. Item consensus subitus
volūtatis in delectationem. Item desideriū subitū volun
tatis prosequendi opus. Sed fm illos accipit' motus pri-
mus large: pro quolibet motu in hoie preueniente ratio-
nis iudiciū. ¶ O Circa secundū aduertendum. q sicut
actus virtuosus ad laudez imputabilis: ita & vitiū seu cul
pa imputabilis ad vituperiū, primo est in volūtate. In in-
uolūtarijs em̄ nec laudamur neq3 vituperamur. Unde ta
men aliquid dicitur voluntariū dupliciter fm Alex. vbi. s.
& sanctū Bonauen. in. ij. dist. xlj. q. vn̄. sc3 simpliciter: & fm
quid seu interpretatiue. Uoluntariū simpliciter est: quod
est a volūtate. Secundū quid seu interpretatiue est illud
qd oritur voluntate cōcomitante: nō prohibente: vel pre-
cauente dum precauere potuit. Sicut submersio nauis ex
negligentia naute dicit' quodāmodo & interpretatiue vo
luntaria. Similiter quedā pctā omissionis pure: pro eo q
talia volūtati imputant': Et hoc mō multa venialia sunt
volūtaria. Omne em̄ pctm̄ actuale est voluntariū. Mor-
tale est voluntariū simpliciter. Ueniale aūt vel est volun-
tariū simpliciter: sicut illud qd fit ex deliberatione vt men
daciū iocosum. Aut fm quid & interpretatiue: sicut qd fit
ex surreptione. Hoc Bonauē. Ex illo sequit' primo: q nul
lus actus cuiuscūq3 alterius potentie a volūtate est essen
tialiter virtuosus vel culpabilis: sed dūtaxat accipit' per
denominationē extrinsecā: pro quanto sc3 habet ordinem
ad volūtatē. Probat': q2 vbi nō est volūtatis vsus: ibi neq3
est meritū: neq3 actuale pctm̄: vt in pueris: fatuis & furiosis
Scdo sequit': q volūtate nō peccante nulla potentia pec-
cat: neq3 actus aliquis pctm̄ dici pōt. Patet: q2 sublato eo
a quo aliqd denominat': tollit' & denoiatio: sed a volūtate
peccāte cetera ab ea dependētia dicunt' peccare vel pctā:
ergo. ¶ Notandū etiā q differentia est inter vitiū & pec
catū. Nam vitiū generalius est peccato. Dicit' nāq3 vitiuz
ois inordinatio potentie respectu actus sibi debiti fm suā
naturalem institutionem. Sic vitiū ponit' in natura: vt in
effectibus monstrosis. Similiter in brutis: in furiosis: in
infirmitatib⁹ corporis. Sic generaliter oia defectus debi-
ti ordinis, vitiū dicit'. Peccatū aūt est vitiū imputabile ad
vituperiū. Duo em̄ hec dicit peccatū: sc3 vitiū seu inordi-
nationē quandā, & imputabilitatem. Primū est quasi ma

teriale: ſm qḋ inuenit in actu cuiuſlibet potentie. Scḋm quaſi formale: ſm hoc eſt primo in voluntate: ⁊ ꝓpter voluntatem denoīat actus alierum potentiarū: pro quanto ſubſūt regimini volūtatis. ¶ P Iſtis premiſſis reſpōdetur ad dubiū ꝑ quinq̧ ꝓpoſitiones. Prima. Ois prim⁹ motus viciū eſt: ſicut ⁊ qlibet actus ſurreptitius. Probat q: oīs motus a lege fomitis ortus: ⁊ oīs actus ſurreptiti⁹ eſt cōtra ordinem primeue inſtitutionis humane nature: igitur eſt vitioſus. Cōſequentia nota ex quid noīs vitij ſtatim ſuprapoſito. Añs patet: q: ſm ordinem prime inſtitutionis: rō hoīs q̄ eſt ſuprema hoīs potētia: oēs inferiores potentias regendo preuenire ⁊ dirigere habet: ⁊ ei⁹ imperio ac regimini cetera oīa debent ſubijci: nec aliq̄s motus cognitiue potentie preuenire. Sed cōtra hūc ordinem eſt primus motus ⁊ oīs actus ſurreptitius: pro quāto preuenit rōnis iudiciū: ergo ⁊c. ¶ Scḋa ꝓpoſitio. Neq̧ primus motus: neq̧ alius actus in ſenſualitate eſt pctm̄ eſſentialiter ⁊ intrinſece. Patet: q: illo mō pctm̄ eſt in ſola volūtate: cui⁹ eſt libe. arbi. vt deductū eſt in correlario primo ſcḋi notabilis premiſſi. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Aliq̄s motus primus neq̧ mortaliter neq̧ venialiter eſt culpādus. Probatur auto. ⁊ rōne. Auto. btī Aug. j. de ciui. dei. c. xxv. loquentis de corruptis violēter cōtra eos vel eas: q̄ ꝓpriū peccati deuitādi cā: ne ſub alterius libidine etiā ſue cōcitate forte conſentiant: vim ſibi qua moriant inferendā putant: ait. Abſit a mēte chriſtiana q̄ deo ſuo fidit: in eoq̧ ſpe poſita eius adiutorio nitit. Abſit inquā vt mens talis cuiuſlibet carnis voluptatib⁹ ad cōſenſum turpitudinis cedat. Et ſequit ad ꝓpoſitū. Or ſi illa cōcupiſcentialis inobediētia q̄ adhuc in membris moribūdis habitat: preter noſtre voluntatis legē quaſi ſua lege mouet: quāto magis abſq̧ culpa eſt in corpore nō cōſentientis: ſi abſq̧ culpa eſt in corpore dormientis: Hec Aug. Ecce q̄uis violenter corrupta delectationes ſentiat: nequaq̄ tn̄ peccat: ſi nō mente cōſentiat Nullus ergo carnis motus pctm̄ inducit: ſi oino volūtas nō cōſentit. Ex illo infert ſctūs Bonauē. diſt. xlj. ſcḋi. q. iiij. Si venialia rōnē culpe habēt: hoc eſt: q: a volūtate in particulari ⁊ diuiſim vitari ⁊ precaueri poſſunt. Itē btā lucia ad paſcaſiū tyrānū inq̄t. Nō inquinat corp⁹ niſi de cōſenſu mētis. Nam ſi me inuitam violari feceris: caſtitas mihi duplicabit ad coronā. Faciūt ad idē allegata. ā. ad oppoſitū dubij. Itē btūs Anſ. in de cōcep. virginali. Nec eñ ipſi appetitus (quos apl's carnē vocat: q̄ cōcupiſcit aduerſus ſpm: ⁊ legē peccati q̄ repugnat legi mētis) iuſti vel iniuſti ſunt ꝑ ſe cōſiderandi. Nō eñ iuſtū vel iniuſtū faciūt ſentiētem: ſed iniuſtū tantū volūtate cū nō debet cōſentientem. Dicit eñ apl's nihil dānationis eſſe his qui ſunt in chriſto ieſu: qui nō ſm carnē ambulāt. i. nō carnis volūtati cōſentiūt. Nā ſi ſentientē ſine cōſenſu iniuſtū facerent: ſequeret dānatio. Quare nō eos ſentire: ſed eis cōſentire pctm̄ eſt. Hec Anſ. ¶ Q Ratione ꝓbat: Nullus motus q̄ ꝑ lib. arbi. caueri non pōt eſt pctm̄: ſed aliqui primi motus ſunt hmōi: igit. Cōſequentia nota. Maior ꝓbata eſt in notabili. ⁊ etiam ex eo patet. Alioquin primi motus in beſtijs ac hoīb⁹ rōnis vſu carentib⁹ eſſent pctā: puta in infantib⁹. furioſis: dormientib⁹. Cōſequens falſum. Et probat ↄ̄ña: q: nulla alia cauſa aſſignari pōt: cur nō in illis ſunt pctā: niſi q: nō ꝓcedūt a li. ar. vere vel interpretatiue. Minor ꝓbat q: multi ſunt primi motus: qui ꝑ volūtatē caueri aut prohiberi nō poſſunt: vt in cōiuge debitū reddēte: in infirmis feminis fluis oīmodis paſſionem ſuā horrentib⁹ ⁊ nolentibus. Item in predicatorib⁹ ⁊ cōfeſſorib⁹ materias lubricas audire aut imaginari cōpulſis: vnde nōnunq̄ obſceni ſurgunt motus. ⁊ ita in multis alijs. Item q̄s ſtatim cū mot⁹ primus ſentit pōt ex charitate reſiſtere: ⁊ ad ei⁹ repreſſionem poſſet en⁹ conari: ⁊ ita mereri ⁊ ꝑ ↄ̄ñs pōt primo motu nō peccare. Tenet ↄ̄ña: q: circa idem obiectū non cōtingit ſimul mereri ⁊ peccare. Et añs eſt manifeſtum: ⁊ patet in btō paulo q̄ ter dñm rogauit vt auferret ſtimulus carnis: nec tn̄ obtinuit: ſed audiuit: ſufficit tibi grā mea. Nec

tamen hunc patiendo peccauit: qui reſtitit quantum in eo fuit: ⁊ augmentū gratie meruit. Item nullus actus precedens actū volūtatis nō negligentis cohibere eſt pctm̄: vt dicit Ockā. q. iiij. li. iij. ſniarū. talis eñ nullo mō eſt voluntarius. Sed primi motus frequenter precedūt actū volūtatis ⁊c. ergo tales ſic precedētes nō ſunt pctā. Itē quodlibet pctm̄ veniale ſeorſuz vitari pōt: licet nō oīa ſimul ſm doc. cōiter. Sz aliqui motus primi vitari nō poſſunt: ergo aliqui nō ſunt pctā venialia. Cōſequētia eſt in quarto ſcḋe baroco. ⁊ añs oſtenſum eſt ⁊c. Ex hac cōcluſione ſequit q̄ nō ſolū primus motus in ſenſu: ſed naturalis ↄdelectatio vel ↄtriſtatio in appetitu intellectiuo (ſi ponit) nō eſt peccatū. Patet: q: ſicut nec mot⁹ ſenſus: ita nec cōdelectatio vel ↄtriſtatio naturalis eſt in ptāte volūtat. ¶ R Quarta ꝓpoſitio. Primoꝝ motuū illi tantū imputant ad veniale pctm̄: qui ſunt volūtarij ꝑ li. arbitrij verū vel interpretatiuū cōſenſum. Patet: q: ſimpliciter inuolūtarium nō eſt pctm̄ ſm beatū Aug. ⁊ ſanctū Bonauē. diſt. xlj. q. v. li. ij. Si tollat liberū arbitriū: nullo mō erit pctm̄. Tollit autē reſpectu illius motus: qui nec ſimpliciter nec interpretatiue eſt volūtarius: igit. ¶ Quinta ꝓpoſitio ⁊ reſponſiua ad dubiū. Carnalis tentatio fieri pōt ſine actuali peccato Patet: q: illa fit per primos motus. Hi autē fieri poſſunt nō cōcurrente li. ar. vere vel interpretatiue: vt deductum eſt: ⁊ ꝑ ↄ̄ñs ſine peccato. ¶ S Ad rōnes ad partem negatiuā dubij inductas. Ad primā dicit, negando minorē. Et ad bea. Aug. dicit: q̄ cōcupiſcētia carnis aduerſus ſpm̄ nō eſt ſine vitio: ſed pōt eſſe ſine pctō: nec aliud vult btūs Aug. Ad ſecūdā dicit ad magiſtrū q̄ in ſenſualitate quādoq̧ motus eſt peccatū: quando ſcz eſt volūtarius interpretatiue: vt dum caueri potuit. Quādoq̧ nō eſt peccatū qñ caueri nō potuit: vt patet ꝑ magiſtrū eadē diſ. in auto. ad oppoſitū dubij allegata. Quādo ergo illecebra peccati in ſenſualitate ↄcipit. leuiſſimū eſt pctm̄ ſi nō vltra progredit. Sed nō oportet q̄ oīs motus ſit illecebra peccati: alioquin magiſter ſibijpſi cōtradiceret. Ad tertiā reſpondet ſctūs Bonauē. q̄ ſanctus Aug. loquit de neceſſitate venialiū: nō quantū ad hoc veniale vel illud determinate: ſed generaliter quantū ad venialia: q: oīa ſimul caueri nō poſſunt: licet quodlibet ſeorſum: ſaltē pro toto tpe. Vel pōt dici ſicut impoſſibile quandoq̧ dicit qḋ eſt valde difficile: ita ei⁹ oppoſitū neceſſariū aliquando dicit: ſcz qḋ vix eſt fugibile. ⁊ illo mō large loquit de neceſſitate Aug. Similiter q̄ apl's dicit: qḋ nolo malū hoc ago. Dicit ſctūs Bonauen. q̄ nolo ibi nō priuat oīmodā volūtatem: ſed volūtatem principaliter mouentem. Quia in illis motib⁹ volūtas nō prouenit excitando: ſed motioni accedit non reprimendo: vel aliqñ conſentiendo. Ad quartā de gloſa ſuꝑ illud. Septies in die cadit ⁊c. Reſpondet Bonauen. vbi. ā. q̄ in gloſa illa dicitur aliquis inuitus peccare: nō ꝑ priuationem voluntatis omnimodā: ſed per priuationez volūtatis plene ſiue cōplacentie. Et hoc quidem verū eſt q: frequenter ſic inuiti peccamus: ⁊ diſplicet q̄ ſic inordinate mouentur. Si tamen bene precauiſſem⁹: in hunc motum vel actum nō incidiſſem⁹. De neceſſitate dicitur vt. ā. in ſolutione proxima. Et tantū de hoc dubio ⁊ expoſitione huius ſexte petitionis. ¶ T Circa quam ita poterit orantis deuotio colligi. Pater noſter q̄ es in celis: ne nos inducas in tentationem. Nihil cōtra nos preualeant aduerſe ptātes: quarū etſi volūtas mala: ptās tn̄ niſi quantum dederis ad noſtri exercitiū, penitus eſt adempta. Et qm̄ nō expedit omnino nō tentari: oram⁹ vt tentatio ipſa quam nos ferre diſponis: ſit pctōꝝ noſtroꝝ purgatio. Sit noſtre infirmitatis certa cognitio: ac ꝑ hoc vera noſtri humiliatio. Sit per tui adſiſtentem gratiā meritoꝝ ⁊ victorie cumulatio. Tu eñ es fidelis ille dñs ⁊ pater: qui non permittis nos tentari ſupra q̄ poſſumus. Da ergo cū tentatione prouentum: vt poſſimus ſuſtinere. Nō eſt in nobis pater clementiſſime: vnde tantis oppugnatorib⁹ reſiſtamus. Unde laqueos tam multiplices ⁊ latentes deprehē

Psa.xc. damus ⁊ euadam⁹. Siquidem (pphēta tuo teste) inuadit timor nocturnus afflictionis carnis aduersus spm̄ repugnantis: aduersitatis q̄z tpalis nos vndiq̄z affligētis. Nocturnus siquidē afflictio est. Nec mō afflictio: sꝫ multo magis afflictionis timor a cōcepto boni pposito deficere collaborat. Appetit nos sagitta inanis glorie volans in die psperitatis: aut pfectus spūalis magis insidians spūalib⁹: victo timore nocturno. Leuiter quidē volat: sed nō leuiter vulnerat. Deniq̄z insidiatur nobis negociū pambulās in tenebris cupiditas ipsa ambitionis ⁊ diuitiarū tenebrarū harū radix iniq̄tatis: cordiū excecatrix: ex remedijs morbos creās generans ex medicina languorem. Heu quantos hoc negociū pambulans in tenebris trudi fecit in tenebras exteriores: veste spolians nuptiali: ⁊ virtutum exercitia fructu euacuat pietatis. Nec abest demoniū meridianū: iniquitatem pallias virtutū imagine: angelus sathane se in lucis angelū transfigurans. Tu ergo clementissime pater qui nos orare monuisti pariter ⁊ docuisti: Ne nos inducas in tentationē. Ad te sunt oculi nostri: fer auxiliū: vt latentes insidias cognoscere: vt hostiū feritatem vincere valeam⁹. Circūdet nos scutū veritatis tue: quo ignea tētationū tela tuto possim⁹ excipere. easq̄z refellere ⁊ extinguere. Doceat nos veritas tua cōtra nocturnū afflictionis timorem. Ingerat oculis cordis nr̄i nūc pctā que fecim⁹: his tentationū flagellis purganda. Nunc q̄ meruim⁹ eterna supplicia: in quorū cōparatione vt eas euadam⁹: vniuersa q̄ patimur: delicias cōputemus. Nunc q̄z celestia premia ad q̄

Ro.viii. tendimus suggerat. Quoniā nō sunt cōdigne passiones huius tpis ad futurā gloriā que reuelabitur in nobis. Nunc etiā ea que pro nobis ptulit tuus vnigenitus dn̄s noster christus: vt crebro cogitantes quanta sustinuit illa maiestas p inutilib⁹ seruis: erubescam⁹ nō sustinere vel parua pro nobisipsis. ¶ B Doceat eadē tua veritas cōtra vane glorie sagittā in die volantē: animā nostrā semetipsam cognoscere: de se veritatem tenere ⁊ non facile laudantiū ora aduertat: nec altū sapiat: dū se intus ad lucē veritatis solicita cōsideratione discutiet. Si em̄ homo veritate ipsa illustrante ppriā cōsideret cōditionem: dicturus est sibi.

Eccli.x. Quid supbis terra ⁊ cinis? Si ppriā attendat corruptionem: fateatur necesse est: qm̄ nō est in eo bonū. q̄ si forte aliquod h̄re videtur: defendet illud apli rememoratus. Quid

i.cor.iiii. ibid.c.x. habes qd̄ nō accepisti? Et iterū. Qui se existimat stare videat ne cadat. Sed ⁊ fideliter cōputabit: facile aduertet q̄ nec cū decem milib⁹ possit occurrere ei qui cū viginti milibus venit ad se: qui oēs iusticias suas tanq̄ pannū menstruate inueniet. Hec ipsa veritas tua dn̄e: a negocio pambulante in tenebris: tenebrosa honoris diuitiarūq̄z cupiditate: suo circūdet nos scuto: nobisq̄z dicat. Quid pdest homini si vniuersum mundū lucretur: aie vero sue detrimētū faciat? Et item. Potentes potēter tormenta patientur. Reducat in mentem: q̄ sit in ambitu friuola cōsolatio: graue iudiciū: vsus breuis: finis ignotus. Quāq̄z sit necesse cum pereunte: ei adherentem perire. Postremo demoniū meridianum falsa veris fucans ipsa tua veritas prodat: que sola palliatam detegit falsitatem. Ipsa nos pater doceat probare spūs si ex deo sint: reuelet paruulis que sapientibus mundi absconduntur: quo oia probemus: solū qd̄ vere bonū est teneamus. Eliminet carnis prudentiā que mors est: infundat prudentiā spūs que vita est ⁊ pax. Reformet nos veritas tua in nouitate sensus nostri: vt probem⁹ q̄ sit volūtas tua deus bona beneplacens ⁊ pfecta: ⁊ nō sinat nos plus sapere q̄ oportet: sꝫ sapere ad sobrietatē. Quatenus sic vndiq̄z scuto veritatis tam multiplicis circūdati oēs astutias callidissimi inimici ⁊ agnoscere ⁊ p̄ reuincere valeamus. Oramus benignissime pater: scuto veritatis adde ⁊ scutū patientie: quatenus spiritu pietatis preuenti: mansueti ad oēs in patientia aias nostras possideam⁹ in presenti: ⁊ terrā viuentiū possidere mereamur in futuro ab omnibus tentationibus perpetuo liberati.

¶ Lectio.lxxx. A

Sed libera nos a malo. ¶ Ista est tertia ⁊ vltima pars scd̄e partis principalis cōtinens septimā ⁊ vltimā petitionē dn̄ice oronis: qua petim⁹ liberationē a malis minimis: scꝫ malis pene fm̄ diuisionem supra lec. lxxij. factā. Cuius nōnulli hanc clausulā: pro eo q̄ eā Luc. nō ponit: dicūt esse vnā petitionē cū priore. Ne nos inducas in tentationē. Ut esset sensus: ne nos inducas in tentationem: malo ad qd̄ tentatio inducere nititur cōsentiendo sed magis ab ipso malo liberando. de quo. s. lec. lxvi. habitum est. Et q: malū pene min⁹ est malū q̄ malū culpe: vt dicit Alb. Et inter hec tria mala: culpā, culpe occasionē, et ⁊ penā: minimū malū est malū pene. Quippe qd̄ est ordinatiuū culpe. Ideo petitio illa a nōnullis exponitur de malo pene ad bonū nō pmouente indifferenter tam presenti q̄ futuro. Un̄ christ⁹ celestis noster magister sciens nos a primeua nr̄a origine cum pctis cōcipi: in pctis generari: nostrāq̄z naturā in sui exordio in suis naturalib⁹ esse vulneratā: ⁊ donis gratuitis quib⁹ ornata fuerat: spoliatā: ⁊ vitiosis inclinationib⁹ fomitis ad mala pronā: ac p̄ hoc nos ad eterne dānationis penas addictos: pp̄ter pcti originalis ⁊ additorū psonaliū turpitudinem. Nos etiā inhabiles ad virtutū exercitia eterne vite meritoria pp̄ter gratuitorū spoliationem. Pronos vero ad vitia: pp̄ter nature vulnerationem: ⁊ fomitis inclinationē: q̄ q̄z ex nostra ptāte resurgere nō possum⁹: ex nostra arte ⁊ industria bona pdita recuperare nō valeam⁹: ex nostro studio ⁊ opera vulnera nostra ⁊ inclinatiōes malas nec curare nec tollere sufficim⁹. Ne dānaremur ex peccatorū onere: Ne succūberem⁹ ex donorū gratuitorū spoliatione: Ne suffocaremur ex inflicto vulnere: ⁊ deprimeremur ex mala inclinatiōe: docuit nos cōfugere ad medicinā spūalem patrem misericordiarum deū oipotentem: ⁊ postulare deuotius ab illo medico: vt liberet nos a malo. Hoc orare docuit: q: non ille (vt ceteri medici) placatur pecunia: sed orone deuota fm̄ Chry. sup illud Math. Ostende te sacerdoti: ⁊ offer munus tuū. Math viii.

¶ B Oramus igitur christi instituti documento: Sed libera nos a malo: tam presenti q̄ futuro. Tanta siquidem ⁊ tot sunt mala miserie in vtroq̄z seculo: vt non immerito incessanter clamare cogamur: libera nos a malo. Un̄ Ambro. in quodā ser. Tantis malis inquit hec vita repleta est vt cōparatione eius mors remediū esse putetur: nō pena. Nā ideo breuem illā fecit de⁹: vt molestiā eius: q̄ psperitate vinci vel tolli nō poterat: tpis exiguitate finiretur. Dubia Jac.iiii. quidē est ait Aug. tractans illud: Que em̄ est vita vestra? vapor ad modicū parens. Ceca est: erūnosa est: quam humores tumidant: dolores extenuāt: ardores exiccāt: aera morbidant: esce inflant: ieiunia macerant: ioci soluunt: tristicie cōsumunt: solicitudo coarctat: securitas hebetat: diuitie iactant: paupertas deijcit: iuuent⁹ extollit: senectus incuruat: infirmitas frangit: meror deprimit: ⁊ post hec oia mors interimit: ⁊ vniuersis gaudijs finē imponit. Ita vt Job.xiiii. cū esse desierit: nec fuisse putetur. Hinc beatus Job de presentis status miserijs sic ait. Homo natus de muliere breui viuens tpe repletur multis miserijs. Qui quasi flos egreditur ⁊ cōteritur: ⁊ fugit velut vmbra: ⁊ nunq̄ in eodē statu pmanet. Sup quo beatus Greg. xi. moral. §. xxvij. Si subtiliter cōsideretur oē qd̄ hic agitur, pena miserie est. Ipsi em̄ corruptioni carnis seruire ad necessaria ⁊ cōcessa miseria est: vt cōtra frigus vestimenta: cōtra famem alimenta: cōtra estum frigora requirantur. q̄ multa cautela custoditur salus corporis: q̄ custodita faciliter amittitur: amissa cum graui labore reparatur: ⁊ tamen reparata semper in dubio est. Quid hoc aliud nisi mortalis vite miseria est? Hoc idem deduxit quoad extrinseca: amicos ⁊ inimicos: dicens q̄ amamus amicos suspecti ne offendi valeant. formidamus inimicos: atq̄z securi de eis nō sumus: vtiq̄z quos formidam⁹. Nō plerūq̄z inimicis confidenter quasi amicis loquimur: ⁊ nunq̄ pura verba primorū: ⁊ multum

nos fortasse diligentiū: quasi verba suscipim⁹ inimicoꝝ. Et
qui falli nunq̄ vel fallere volum⁹, cautela nr̄a grauius er
ramus. Quid itaq̄ hoc ita, nisi humane vite miseria est?
Qḋ amissa celesti patria, repulsus hō delectaṫ exilio: gra
uatur curis: ⁊ tn̄ cogitare dissimulat q̄ graue sit: q: multa
cogitanṫ. Qḋ priuat⁹ est interno lumine: ⁊ tn̄ in hac vita
diu vult ꝑpeti cecitatem suā. Quid hoc aliud, nisi q̄ de pe
na nr̄a nata miseria est? Et q̄uis hic diu stare desideret:
ipso tn̄ cursu mortalis vite impelliṫ, vt egrediaṫ. Unde:
Quasi flos egrediṫ ⁊ cōteriṫ ⁊ fugit velut vmbra: ⁊ nunq̄
in eodē statu ꝑmanet. ℭ E De hac etiā vite presentis mi
seria loquiṫ bea. Aug. ser. xvij. de ꝟbis euāgelij. Quā bre
uis ⁊ laboriosa est vita pn̄s: in qua falsa voluptas: nulla
gaudij securitas: timor torquēs: cupiditas auida: tristicia
arida: vbi diu viuere nō est, nisi diu torqueri: ⁊ tn̄ hanc vi
tā nemo vult finire. ⁊ cetera multa ibidē. Innumera sunt
sctōꝝ scripta, hui⁹ vite miserias deflentia: q̄ quotidiana ex
periēcia declarat: ⁊ afflictione cōtinua sentire facit certius
q̄ codices predicent. Quis deniq̄ si specialius cōsideret
penales miserias in nobis: quas primoꝝ parētū culpa tra
duxit in posteros: annumerabit? Quarum alique spūales
sunt: alique corporales. Spūales sunt q̄ se tenent ex par
te potentiarū anime: q̄ sunt memoria, intellect⁹, volūtas.
Quarū quelibet suis grauaṫ miserijs. Memoria quidē
ineptitudine ⁊ labilitate. Intellect⁹ hebetudine ⁊ cecitate
Volūtas ꝓnitate ad vitia, ad seipsam recuruatiōe. Ex q̄b⁹
oriunṫ in aīa quantū ad memoriā, fede imagines, ⁊ vtiliū
obliuiones. Quantū ad intellectum ignorātia ⁊ errores.
Quātū ad effectū, timores, tristicie ⁊ sollicitudines ⁊ silia
Siṫr respectu virtutis sensitiue interioris multiplicantur
miserie penales. Quantū ad apprehēsiones: vt vanitas,
vaga fatuitas. Quātū ad appetitū, viriose inclinationes
causate a fomite: ⁊ cetere male impressiōes, ab inferiorib⁹
aut superiorib⁹ exorte: quib⁹ inflāmaṫ appetitus sensitiu⁹
cōtra iudiciū rōnis ⁊ imperiū volūtatis. Ex quib⁹ in hoie
grauis, illa pugna oriṫ: ⁊ implacabilis ꝯtrouersia: qua hō
sibiipsi nō est cōsentaneus sed aduersus: qḋ magna est mi
seria. Sed ⁊ corporales insuper multiplicanṫ miserie, tam
aīales q̄ naturales. Animales vt discrasie, ꝑuersiones, et
defectus sensitiuarū viriū, interioꝝ ⁊ exterioꝝ. Interiorū:
vt species manie, melācholie, furie, phrenesis. Exteriorū:
vt organoꝝ indispositio: quales sunt oculoꝝ lippitudo, lu
scedo, cecitas, auriū surditas, odorat⁹, ⁊ gustus tarditas:
tactus grossa terrestreitas. Naturales: vt innumere egri
tudines: male cōplexiōes: naturaliū viriū deordinatiōes:
monstrositates: ⁊ inexplicabiles cetere calamitates: inquie
tudines ⁊ labores: q̄ non nisi quadā vicissitudine releuari
possunt. Quid eīn hic (ait Bern. in ser. xij. de diuers.) nisi
labor ⁊ dolor ⁊ afflictio spūs? Sic eīn se habent vniuersa
sub sole: vt nihil sit in eis vere iocūdū: sed ab vno semꝑ ve
lit hō transire ad aliud: solaq̄ vicissitudine releueṫ vtcūq̄
ac si prosiliat ab aqua in ignē: ⁊ inde rursus in aquā: vt po
te qui neutrū ferre possit. Comedere appetis: q: fames te
cruciat: vtrūq̄ labor est. Sed q: fames grauior magis: cō
edere nescis esse laborē. Deniq̄ postq̄ fames depulsa fue
rit: vide si nō grauius ducis comedere q̄ esurire. Sic ois
laboris remedium, alterius laboris initium est. Hec ille.
ℭ Hinc apls. ij. Coꝝ. vij. Nullā requiē habuit caro nostra
sed oēm tribulationē passi sum⁹. foris, pugne: intus, timo
res. Et iterū: Video aliā legem in mēbris meis repugnan
Ro. vij. tem legi mentis mee: ⁊ captiuantē me in lege peccati q̄ est
in mēbris meis. Infelix ego homo q̄s me liberabit de cor
pore mortis hui⁹? Et ne velut desperat⁹ exclamasse videaṫ
addit vn̄ liberatio speranda sit, cū ait. Gratia dei ꝑ iesum
christū dn̄m nostrū: quā vt nos accipere possim⁹ in dono,
orandū est: Sed libera nos a malo. ℭ D Nec tn̄ sic petē
da est liberatio ab his malis: vt oino non ꝑmaneat in hoc
seculo: a quib⁹ nemo liber reperiṫ. Quoniā etiā deo dilecti
⁊ sancti ab his miserijs nō preseruanṫ: sꝫ nōnunq̄ magis
⁊ magis eis atteruntur. Feliciter tn̄, vt ex his cōmoniti, se

infirmos ⁊ fragiles existiment: vt coraꝫ deo se humilient:
quaten⁹ sic ois eoꝝ deuotio ⁊ refugiū ad deū cōuertatur.
Habeant preclare virtutis patientie, cōstantie ⁊ fortitudi
nis ꝑfectionale exercitiū. Nam virtus in infirmitate ꝑficiṫ
ij. Coꝝ. xij. Utq̄ ꝯsiderent nihil aliud esse hoc seculum, q̄
horroris ⁊ meroris locū: ⁊ miserabile exiliū ad ꝑtranseun
dū hoibus cōstitutū. Atq̄ vt feruenti⁹ querant, appetātq̄
celestē patriā: in qua abstergit de⁹ ab oculis incoľatiū oēm Apocal.
lachrymā: vt in eis amplius neq̄ sit luctus: neq̄ labor: nec xxi.
mors: nec vllus dolor. De quo bea. Greg. xxiij. moraľ. So
lent nōnulli viatores cū amena fortassis prata cōspiciunt
in itinere ꝑgendi moras innectere: ⁊ arrepti itineris recti
tudinē declinare: eorū q̄ gressus tardat pulchritudo itine
ris, dū delectat. Electis ergo suis ad se dn̄s ꝑgentib⁹, hu
ius mundi iter asperū facit: ne dū quisq̄ presentis vite re
quie, quasi vie amenitate pasciṫ: magis eū diu ꝑgere q̄ ci
tius venire delectet: ne dū oblectaṫ in via: obliuiscaṫ eius
qḋ desiderat in patria. ℭ Scḋm hoc igiṫ nō oram⁹ presen
ti oraculo liberari sic nos a malo: vt dn̄s oēs istas tribula
tiones ⁊ penales miserias a nobis penit⁹ auferat: q: nec
id cōditio nature nostre patiṫ: nec status huius seculi exi
git: nec id nobis esset ꝓficuū ⁊ salutare. Sed oram⁹ harū
penalitatū moderationē siue mitigationē: ne ipsis pressi
⁊ nimiū fatigati in maius malū, scꝫ culpe declinem⁹. Hoc
nāq̄ solū malū habent penales miserie huius seculi: q̄ in
malū deterius quādoq̄ precipitāt suos possessores: a quo
si ob nostrā orationem a patre celesti preseruemur: satis a
malo qḋ pene iste inferūt, liberamur. etiam si incessanter
nos crucient ⁊ infestent. ℭ E Petim⁹ etiā in hac petitio
ne liberari a malo pene futuri seculi: q̄ duplex est. Purga
torij ⁊ eterne dānationis inferni: qui malorū omniū finis
est ⁊ cōsummatio: in se virtualiter includens oia mala: sic
ut beatitudo in se includit oia bona. Petim⁹ igiṫ secundo
liberari a malo pene purgatorij futuro: q: ignis ille purga
torius: etsi nō sit etern⁹: miro tn̄ modo grauis est: superās
oēs hui⁹ vite penas: vt vult Aug. in ser. de igne purgato
rij. ⁊ habeṫ. xxv. disti. qui in aliud. Libera igiṫ nos petim⁹
tu pater eterne ab hoc malo tā penali. Ut si totaliter nos
ab igne ipso nō eripis: q: in nobis pctā nostra nō satis pu
niuim⁹: ⁊ fructū ꝯuersionis ⁊ penitētie in hoc seculo distu
limus: ea propter tua iusticia exigente, oēm penā euadere
nō valemus: saltem libera nos a parte: ⁊ miseratione tua
multa, penā istam mitiges: ⁊ nō sm̄ peccata nostra facias
nobis, neq̄ sm̄ iniquitates nostras retribuas nobis. Uel
libera nos ab hoc malo: ꝑ inspirationem fructuose pnie:
quaten⁹ in hac vita penā pro pctis subeam⁹: ⁊ satisfactio
nem in aliud seculū nō differam⁹: qḋ si fecerimus: ꝑ miseri
cordiā dn̄i ab illo futuro malo liberamur: dicente Aug. su
per ps. lxxxiij. Quia peccator cōuersus est ad puniendum
peccatū suum: cōuertar ⁊ ego ad liberandū illum. Uel li
bera nos ab hoc malo purgatorij: ꝑ immissionem tribula
tiōis ⁊ flagelli in vita presenti: ne pene subijciamur ignis
futuri. Sic orauit Aug. Dn̄e hic seca: hic vre: vt in eternum
parcas. Ista eīn patienter tolerata qualiacūq̄ fuerint: si
ue infirmitates: siue aduersitates: siue flagella alia: a ma
lo isto futuro purgatorij liberant ⁊ absoluunt. Siquidem
misericors est dn̄s: non puniens idem peccatum bis in id
ipsum. Ideo quod punit in presenti: non punit in futuro.
ℭ Petimus tertio liberari a malo pene dānationis etern
ne: nō vt ab illo inflicta eruamur: q: ab illa nullus est exi
tus neq̄ reditus: vt dicit Grego. Quisquis ad toleranda ix. moraľ
mala inferni descēderit: nequaq̄ vlterius ad lucē redibit:
q: nequaq̄ vlterius misericordia parcentis liberat: quos
in locis penalib⁹ iusticia iudicantis damnat. Petim⁹ igiṫ
ab illo malo liberari: hoc est ab illo malo preseruari: ne il
lo inuoluamur. Et q: ab hoc malo nō liberabimur nisi per
dimissionem peccatorum criminalium in presenti: ⁊ quo
niam horum dimissionem orauimus in petitione sexta: Di
mitte nobis debita nostra: ideo de huius expositionis vl
terius prosecutione supsedeo. Nam sicut in petitione se

pra petimus dimitti nobis omnia mala culpe: Ita per hāc
oramus nos liberari ab omni malo pene presentis τ futu
re ſm moderationes in premiſſis expoſitionib⁹ recitatas.
¶ F Poteſt igitur mens deuota circa hanc petitionem
ſic meditando orare: Tu pater celeſtis benigniſſime: ſciēs
nos malis τ periculis/tribulationibus τ flagellis preſen
tibus ſubſiſtere non poſſe: ſed nec futura ex nobis cauere:
oramus Libera nos a malo a foris affligente: intus nos
ad malū culpe ꝓpellente: τ ad bonū nō ꝓmouēte. Libera
nos a malis oībus que contra nos in hoc mūdo molit̄ ini
micus. Sic em̄ erit nobis fida τ ſumma tutela: ſi tu nos li
beraueris: ſi nobis deprecātibus τ implorātibus opē tuā
ꝑſtiteris. Quis em̄ ei de ſeculo metus eſt: cui in ſeculo de⁹
tutor eſt: Libera nos pater nihilomin⁹ ab omni malo int⁹
ex nobis orto: ab ignorātia ſciendorū: ab infirmitate agen
dorū: a puſillanimitate obſeruātie tuoꝝ mandatoꝝ: a tar
ditate bonoꝝ: a pronitate maloꝝ: a rebelliōe viriū inferio
rū: a vana ſolicitudine tēporaliū: a radicib⁹ peſſimis vitio
rū. Da domine pater omnipotens τ miſericors ſpiritum ti
moris tui: vt eius magiſterio cōfirmati mortiferꝫ ſupbie tu
morē: ſalutifera humilitatis cura ꝑmentes: pauperes ſpū
efficiamur: quaten⁹ in humilitate cordis: et oimodo terre
norū cōtēptu ꝑſeuerātes: regnū celoꝝ noſtrū eſſe ſine fine
gaudeam⁹. Aufer a nobis dn̄e accidiā ſpiritu fortitudinis
q2 Beati qui eſuriunt τ ſitiunt iuſticiam: qm̄ ipſi ſaturabū
tur. Remoue iniquitatem carnis: luxurioſamq̄ petulan
tiam ſpū ſapientie: q2 Bti pacifici: qm̄ filij dei vocabunt̄.
Repelle fedantē ventris ingluuiem ſpiritu intellect⁹: quia
Beati mūdo corde: qm̄ ipſi deū videbunt. Elimina auari
ciam ſpū cōſilij: q2 Beati miſericordes: qm̄ ipſi miſericor
diā conſequent̄. Extirpa inuidiā ſpiritu ſciētie: q2 Beati q̄
lugent: qm̄ ipſi cōſolabunt̄. Exclude irā ſpū pietatis: quia
Bti mites: qm̄ ipi poſſidebūt terrā. Ab his em̄ malis libe
rati/celūlibera mēte aud ebim⁹ poſcere. Et a malis futuris
peſſimis: τ eternis ſperabim⁹ magna fiducia ꝑſeruari. G

Amen. ¶ Hec eſt pars tertia τ vltima ꝑncipalis
dominice orationis: eiuſq̄ ꝯcluſio q̄ opta
tur orationis efficacia et exauditio in iſto vnico verbulo
Amen hebraico. Eſt em̄ amen ſm beatum Aug. dictio nec
greca nec latina: ſed hebraica: que ſicut quedā alie dictio
nes hebraice in libris interpretate nō ſunt: quales ſunt: al
leluia/oſanna/racha. Nō quidē vt ait ipſe ſecundo de do
ctrina chriſtiana: q2 illud fieri non potuit: ſed propter ſan
ctiorem autoritatē: vt ſeruaret̄ antiquitas. Et hoc quoad
illas duas dictiones amen/alleluia: Quoad alias autē ra
cha τ oſanna/dicit: tranſlatio fieri non potuit. Sunt enim
(ait) quedā verba ceterarū linguarū: que in vſum alteri⁹
lingue per interpretationē trāſire nō poſſunt: Et hoc maxi
me interiectionibus accidit: que potius motū animi ſigni
ficant/q̄ ſententie concepte vllam particulam: τ talia per
hibent̄ eſſe hec duo. Dicunt enim racha indignātis eſſe vo
cem: oſanna letantis. Hec Aug. ¶ Sumit̄ autē hec dictio
amē tripliciter. Primo noialiter: τ ſic tantū valet ſicut ve
ritas vel veritas. Hoc modo accipit̄ in Apocalypſi capi.iij.
vbi dicitur: Hec dicit amen/teſtis fidelis τ verus. Amen.i.
veritas. ¶ Secūdo accipit̄ verbaliter vt eſt verbū hebrai
cū/valēs tantū.i.fiat: τ ita capit̄ cōiter in fine orationum:
vbi exprimit deſideriū orātis: q2 optatiuū eſt reſpectu bo
noꝝ ꝑcedētiū: vt optatio impletionis reſpectu oim petito
rū. ¶ Tertio accipit̄ aduerbialiter: τ ita frequēter accipit̄
in euangelio cū dicit̄: Amen dico vobis/valet tantū.i.ve
re vel fideliter. Et eſt aduerbiū affirmandi.i.ita eſt vel ve
rum eſt ſm Amb. de cōſe. diſt. ij. reuera. in fine. Et dicit ma
giſter in Rationali: q̄ vltimo modo accipit̄ in ꝓpoſito: vt
ſcꝫ exprimat plus concluſionē affirmātis/q̄ affectū optan
tis. Et ꝑ illo videt̄ ſonare glo. Matth. vj. dicēs: Amen ſi
gnificat in his oib⁹ petitionib⁹ indubitāter tribui qđ peti
tur: ſi vltime conditionis pactū ſeruauerimus. Et Raba.
Per hoc quod dixit dn̄s/amen/ſignificat indubitāter cō
ferri a dn̄o (his ſcꝫ qui rite poſtulant) q̄ conditionis addite
pactū ſeruare nō negligūt: qua quidē eſt dimittere debito
rib⁹ noſtris. Et ſic ſenſus eſt/cū dicit̄ Amen.i.ita eſt vel ve
rū eſt: q̄ dn̄s nobis cōcedit qđ ꝑ orationē rogauim⁹. Et ex
hoc reddit Guil. in Rōnali rōnem/q̄re ſacerdos dicit hic
Amē: τ non ppl's vel adſtās dēr⁹/ſicut in alijs orationib⁹:
q2 ipſe mediator eſt inter dn̄m τ ppl'm: τ ppli vota deo of Exo.xix.
fert. Idcirco magis cōgruit vt ipſe affirmet petita eſſe cō
ceſſa q̄ ppl's. Hoc q̄dē eſt mediatoris ꝓnunciare/ſi admiſ
ſa ſit petitio quam porrigit. In alijs aūt petitionibus vbi
amē exprimit affectū optātis: cōgruit amē ppl'o dici: q2 ab
illo optat̄ vt ꝑſtetur qđ mediāte ſacerdote petit̄. Senſus
igit̄ in illis eſt: fiat nobis ſicut ꝓ nobis oraſti. ¶ H Ex eo
dem ſumit rationē cur ſub ſilētio dicit amē/ipe ſacerdos in
ꝑſti orōne. Primo in ſignū/q̄ dn̄s latere vult orantes q̄
ab ipſo exaudiri ſunt: ne poſtmodū in orōne tepeſcāt. Se
cūdo: q2 ſi alte ꝓferret amē: quo affirmat̄ orōnē eſſe exau
ditā: iudicari poſſet ꝑſumptio τ oſtētatio ſacerdotis. Iſtis
tn̄ nō obſtātib⁹/pōt hec dictio amē/etiā in ꝓpoſito accipi
verbaliter: vt tātū valet/id eſt fiat: vt ita ſacerdos vltima
petitione porrecta ꝑ ppl'm tanq̄ infirmū/q̄ malū pene ti
met: ipſe ſubmiſſe dicat Amen corā deo: q̄ ſol⁹ conſcius eſt
ſecretorū: oſtēdēs illi cōpaſſionis affectū: τ optās eius di
ctam liberationē: ac ſi dicat cū Apoſtolo: Volūtas cordis Rom.x.
mei τ obſecratio ad deū pro illis in ſalutē. Teſtimoniū em̄
perhibeo illis q̄ emulationē dei habēt. Idcirco dico/fiat
id eſt opto q̄ conſequant̄ qđ deſiderāt. Et hec eſt ſnia dn̄i
Alberti. ¶ I Circa hanc cōcluſionis dictionē ita mens
contēpletur. Amen: oro vt dicas tu pater celeſtis. Parum
eſt em̄ q̄ ſacerdos dicit amē: id eſt fiat optādo: niſi tu dicas
amē/fiat imperādo. Magnū q̄ppe eſt τ efficaciſſimū ver
bum: fiat: a te ꝓlatum. Hoc verbo tu pater ſumme in prin
cipio/in verbo tuo ex te genito oia creaſti. Dixiſti nāq̄ fiat
τ facta ſunt. Hoc etiam verbo nos perditos reparaſti: di
cente illa intemerata reparatrice noſtra ad angelum: fiat
mihi ſm verbū tuū. quo verbo prolato: verbum tuū factū
eſt caro. Hoc deniq̄ verbo opus noſtre redemptionis cō
ſummaſti: dū in horto patrē deuotiſſime exorās: te pater
ne volūtati pro nobis obtuliſti/dicēs: Si nō pōt trāſire ca
lix iſte niſi bibam illū: fiat voluntas tua. Eia igitur chriſte
verbū patris: amen patris: fiat patris: comple tu orationē
noſtram. Dic fiat: Perfice verba tua ꝑ te inſtituta τ dicta
ta: τ ori noſtro cōmēdata. Dic amen τ fiat: ſicut dixiſti mu
lieri chananee: fiat tibi ſicut vis. Et vt hoc audire digni ef
ficiamur: prepara nos quēadmodū mulierculā hāc prepa
raſti: Da fidem firmā: qua mereamur exaudiri. Perſeuerā
tiam fortem: qua nō cōtingat ab oratione fatigari. Chari
tatem ꝑfectā: qua non pōt a te charitate ſumma repulſam
pati. Humilitatē verā: qua mereat̄ releuari. Hec em̄ ſunt q̄
in chananea attēdim⁹: quib⁹ dono tuo tibi placuit: τ ple
num ſue petitionis effectū obtinuit. ¶ Huius mulieris ex
emplū oēs cōſiderent ſic orantes. Hoc corrigant̄ inertes
male orantes: qui dicunt Oramus τ nō impetramus. Di
ſcant huius exemplo recte orare: vt cum ea mereant̄ petita
impetrare. Et quid fecit oratura hec mulier? Magnā cer
te fidem tenuit: perſeueranter orauit: repulſa importuni⁹
obſecrabat. Siquidē clamauit: Miſerere mei fili dauid: fi
lia mea male vexat̄ a demonio. τ nō reſpōdit ei dominus
verbū. Sed quid? a domino nō receſſit: perſtitit in clamo
re: procidit ad pedes eius dicēs: Adiuua me dn̄e. Repul
ſa eſt dicēte dn̄o: Non eſt bonū ſumere panem filiorum et
mittere canib⁹. Non erubuit cani cōparata: nec velut iniu
riam in animū reuocauit. Sed vocē exprobrantis exagge
rans/dominum conatur vincere/dicens: Utiq̄ domine.
Nam τ catelli edūt de micis q̄ cadunt de menſa dominorū
ſuorum. Ea propter audire meruit: O mulier/magna eſt fi
des tua: fiat tibi ſicut vis. Sic diſcamus inſtāter orare: im
portune obſecrare: perſeuerāter pulſare. Siquidē et ape
rietur nobis. ¶ K: Sed forſitā dicis ait Chryſ. in homel.
Deprecatus ſum ſemel τ iterum/ter/quater/ſepties/deci
es/vigeſies/τ nō exaudiuit me domin⁹. Reſpōdet Chry.

O stulta inuectio: et quid nūc quia nō es exauditus iam re
cedis a dn̄o: et differs petere? An nō vides perseuerantiā
mulieris: que nō ante cessauit, ꝙ quod quesiuit inuenit?
Sunt multi qui labiis mugiunt: et corde non concipiunt?
Si tu ipse dicta tua et preces ignoras: quomodo te exaudi
et deus? Sed dicis: Inclinaui genua mea et oraui. Genua
tua inclinasti in terrā: et mens tua foris ꝑ diuersa discurrit
Corpus quidem tuum in ecclesia est: sed cogitatio tua fo
ris vagatur: Lingua tua orat: et mens pecunias numerat.
Oremus igitur fiducialiter ad patrem celestem: sicut hec
mulier orauit ad christum saluatorē: que non petiuit iaco
bum: nō rogauit iohannē: non accessit ad petrum: sed ma
gna fiducia cucurrit ad dominū. Orem⁹ fideliter ad patrē
misericordiarū largitorē beatitudinis: sicut hec mulier ora
uit christū datorē gratiarū: fontē totius consolationis. Nō
eīm iuit ad hoīes seductores: nō secuta est vates fallaces:
nō q̄siuit inanes ligaturas: nō q̄siuit falsa presidia. Sȝ ve
nit ad dominū iesum christū omniū saluatorē. ¶ Orem⁹
et perseuerāter ad summū regē oīm: sicut hec mulier ora
uit ad inclyti regis dauid filiū: que non repercussa ad pri
mū sonitū / Nō sum missus nisi ad oues que perierāt dom⁹
israel. Nec territa ad secūdū verbulū: Nō est bonū sumere
panē filiorū et dare canib⁹: Sed perseuerātia armata: iterū
atq; iterū irrupit in verba: miserere mei fili dauid: adiuua
me dn̄e: quousq; cōsolata pijssimi medici verbis / fiat tibi
sicut vis. Tāta et nos orōnis instantia animemur: vt non
desistam⁹ petere / donec exeam⁹ ex defectibili mūdo: vt me
reamur liberari a malo: et audire orōnis hui⁹ finē / Amē. i.
fiat vobis quod petistis. ¶ L Vt aūt hoc ipsum merea
mur: ꝑter ea q̄ supra dicta sunt: duo a nobis orātib⁹ obser
uenē: que beat⁹ Cyprian⁹ ponit prope finē libelli de dn̄ica
oratione. Primū / vt orem⁹ vigilāter: nō tm̄ voce: sȝ magis
mēte. Secūdū / vt oratio nostra nō sit nuda: sȝ vestita bo
no ope. De pmo dicit bea. Cyprian⁹: Quādo stam⁹ ad ora
tionē fratres dilectissimi / vigilare et incūbere ad orationē
toto corde debem⁹. Cogitatio oīs secularis et carnalis abs
cedat: nec q̄cq; tūc animus ꝙ id solū cogitet qd̄ precatur.
Ideo et sacerdos ante orationē ꝑfatione premissa / parat
fratrū mētes dicendo: Sursum corda: vt dū rn̄det plebs /
Habem⁹ ad dn̄m: admoneat nihil aliud se ꝙ dn̄m cogita
re debere. Claudat cōtra aduersariū pectus: et soli deo pa
teat: nec ad se hostē dei tpe orōnis adire patiat. Obrepit
eīm frequēter et penetrat: et subtiliter fallēs / ꝑces nostras a
deo auocat: vt aliud habeamus in corde: aliud in voce: q̄n
intētione sincera dn̄m debeat nō vocis sonus: sed anim⁹ et
sensus orare. Que aūt segnicia est: alienari et capi ineptis
cogitationibus et ꝓfanis / cū dn̄m deprecaris: q̄si sit aliud
qd̄ magis debeas cogitare: ꝙ ꝙ cum deo loquaris? Et seq
tur qd̄ etiā supra lectione. lxiij. allegatū est. Quō te a deo
audiri postulas: cū te ipse nō audias? Vis esse deū memo
rē tui / cū rogas: cū tu ipse memor tui nō sis: hoc est ab hoste
in totū nō cauere: hoc est q̄n oras dn̄m / maiestatem dei ne
gligētia orōnis offendere: hoc est vigilare oculis et corde
dormire: cū debeat christian⁹: et cū dormit oculis: corde vi
Cā̄n. v. gilare: sicut scriptū ē: Ego dormio et cor meū vigilat. Qua
Colos. propter sollicite et caute apl̄s admonet dicēs: Orationi in
iiij. stare vigilantes in ea. Docens scȝ eos impetrare qd̄ postu
lant a deo posse: quos de⁹ videt in oratiōe vigilare. ¶ De
secūdo idem ait: Orātes aūt nō infructuosis: nec nudis ꝑ
cibus ad deū veniamus. Inefficax petitio est / cū precatur
deū sterilis oratio. Nam cū oīs arbor nō faciēs fructū / ex
cidat et in ignē mittat: vtiq; et sermo nō habēs fructū / deū
ꝓmereri nō pōt: q̄ nulla operatione fecūdus est. Et ideo scri
Tob. xij. ptura diuina dicit. Bona est orō cū ieiunio et eleemosyna.
Nam q̄ in die iudicij p̄miū ꝓ operibus et eleemosynis reddi
tur⁹ est: hodie quoq; ad orōnē cū operatiōe venienti benign⁹
Actuū. x auditor est. Sic corneli⁹ centurio cū orauit meruit audiri:
cui angel⁹ testimoniū reddidit dicēs. Corneli: orōnes tue
et eleemosyne ascēderūt in memoriā in cōspectu dei. Cito
orationes ad deū descēdunt q̄s ad deū merita nostri ope

ris imponūt. Sic et raphael angelus tobie orāti testis fuit Tobie
cū orōne cōmemorās op⁹ sepulture. Sic Esa. postꝙ ꝑmi vbi. s.
sit: Dissolue colligationes impietatis solue fasciculos de Esa. lviij
primētes et c. Frāge esurienti panē tuū et c. subdit. Tūc inuo
cabis: et dominus exaudiet. clamabis: et dicet / ecce adsum.
Adesse se repromittit: audire et ꝓtegere se eos dicit: qui in
iusticie nodos de corde soluētes: et eleemosynas circa do
mesticos dei s̄m eius ꝑcepta faciētes: dū audiūt qd̄ deus
ꝑcepit fieri: ipsi quoq; a deo merent audiri. ¶ M Cir
ca petitionē vltimā mouet hoc dubium. Utrū prescitus ex
audibiliter petere possit a dn̄o: Sed libera nos ab eterne
dānationis malo. Pro huius dubij solutione / notandū ꝙ
dupliciter q̄s dici pōt ꝑscitus. Similiter et ꝑdestinat⁹. s. vel
s̄m presentē iusticiā: vel s̄m eternā dei ꝓuidentiā seu ꝑno
tionē. Prescitus s̄m ꝑsentem iusticiā / dicit ille: q̄ est in tali
statu in quo si decederet: eterne pene deputaret. Talis est
q̄libet viator existēs in pctō mortali. Nā quilibet talis si in
pctō mortali decederet: eterne dānationis sentētia plecte
ret. Qualis eīm q̄sq; in termino vie inuenitur: taliter iudi
catur. ad regnū: si amicus fuerit per gratiā: vel ad inferni
carcerē: si inimicus extiterit ꝑ mortalē culpā. Et hoc modo
multi ad eternam beatitudinē ꝑdestinati: s̄m presentē iu
sticiā sunt presciti. Cadūt eīm nonunꝙ electi a gratia habi
tuali ꝑ mortale pctm̄. De q̄bus dicit saluator. Alias oues Johā. x.
habeo: q̄ non sunt de hoc ouili: et illas oportet me adduce
re. Alias oues habuit s̄m eternā ꝑdestinationē: que non
erāt de hoc ouili. i. de ecclesia s̄m ꝑsentē iusticiā: quas ad
duxit ad ouile ecclesie per fidē et gratiā: q̄ infideles isto tē
pore erāt et inter gentes numerate. Talis fuit olim dauid
adulter. talis paul⁹ christi ꝑsecutor. et multi similes. Qui
ꝙuis ad eternā beatitudinē fuere preordinati: tamē ꝑ cer
to tpe in peccata mortalia sunt ꝓlapsi. Prescit⁹ s̄m eternā
dei sciētiā / est ille: qui s̄m ꝑordinationē et determinationē
diuine volūtatis ꝓpter pctā sua similiter ꝓuisa eterne sub
iacebit dānationi. Talis est q̄liber et sol⁹ ille q̄ in pctō fina
liter moritur. Quilibet enim talis: et solum talis eternali
ter condēnatur. Isto modo multi presciti pro certo tēpore
sunt predestinati s̄m presentem iusticiam. De talib⁹ intel
ligi potest illud. Nūc antichristi multi facti sunt. Ex nobis I. Joh. ij
prodierunt: sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex no
bis: permansissent vtiq; nobiscum. Glo. ex nobis prodie
runt. id est ex nostra societate recesserunt. nostra societate
vtiq; fideli et gratiosa. Sed nō erant ex nobis s̄m predesti
nationis gratiam. Talis fuit iudas scarioth: qui forte ele
ctionis tempore in apostolum fuit in gratia: et ita predesti
natus s̄m presentē iusticiam: finaliter tn̄ condēnādus s̄m
eternā dei ꝑscientiā. ¶ N Per hec respōdet ad dubiū:
ꝙ ꝑscit⁹ s̄m presentē iusticiā tm̄ exaudibiliter petere pōt a
dn̄o: Sed libera nos a malo: q: nūꝙ dānabit: neq; ad ta
le malū a deo est ꝓuisus: ꝙꝙ ꝓ certo tpe sit in tali statu: in
quo si decederet / dānaret: nō tn̄ in tali statu moriet: sed de
pctis suis an̄ exitū penitebit. Et q: se emēdādo vitā muta
bit dolēs de pctō: ideo de⁹ ꝑseruabit illū ab eterne damna
tionis malo. Sic eīm dicit Amb. Si tu noueris mutare vi
tā: de⁹ nouit mutare sentētiā. Et Hiere. xviij. Si penitētiā
egerit gens illa de pctō suo: agā et ego pniam sup malo qd̄
cogitaui vt facerē ei. Non q̄dē vt deus in se mutet dū mu
tat sententiā: aut dū spondet de malo agere penitentiam
sed quia malū nō infligit qd̄ cōminat⁹ est: ꝓpter emenda
tionem hominū: sentētiā dicit mutare: et agere penitētiam
de malo qd̄ locut⁹ est. i. qd̄ cōminat⁹ est. De prescito ṽo s̄m
eternā dei ꝑscientiā / dicēdū est: ꝙ licet talis possit exaudi
biliter orare / Libera nos a malo: interim ꝙ est in statu illo
vie: q: pōt de pctis suis oīb⁹ penitere: q: nemo in statu isto
est imobiliter obstinat⁹ in malo: nūꝙ tn̄ finaliter merebit
exaudiri. Nō ꝓpter ꝑsciētiā dei: q̄ neminē necessitat ad ma
lū: sed ꝓpter suā ꝑuersam volūtatem: in q̄ libere vsq; in vi
te sue finē ꝑmanebit. Qd̄ de⁹ ab eterno ꝓuidēs: mō nobis
ineffabili īfallibiliter illū malo eterne dānatiōis cruciādū
ꝑcognoscit: et tādē in vite ei⁹ termino iusticia exigēte / dāna

tionis in eā sententiā pmulgabit. ¶ Hec de dominice ora
tionis expositiōe: etsi dispendioso collecta sint stilo: p ma
terie tñ amplissima dignitate breui/inculto/rudiq3 digesta
eloquio/sufficiant. Qua licet nō valui: volui tñ ⁊ optaui p
desse auditorio. Qđ si plixitat̄ arguor: accipe breuissimā
cuiusdā expositionē: materiā plurimā succīcta verborum
paucitate cōplectentē. ¶ O Pater noster: excelse in crea
tione: suauis in amore: diues in hereditate. Qui es in ce
lis: speculū eternitatis: corona iocūditatis: thesaur⁹ feli
tatis. Sanctificet nomē tuū: vt sit nobis mel in ore: cithā
ra in aure: iubil⁹ in corde. Adueniat regnū tuū: iocundum
sine perturbatione: tranquillū sine pmixtione: securū sine
pditione. Fiat voluntas tua sicut in celo ⁊ in terra: vt que
odis/odiam⁹: ⁊ q̄ diligis/diligamus: ⁊ que cōsulis ac pci
pis/impleam⁹. Panē nostrū quotidianū da nobis hodie:
panē materialē/doctrinalē/penitētialē/sacramētalē/spūa
lē/celestē ⁊ eternalē. Et dimitte nobis debita nr̄a: q̄ cōmisi
mus cōtra te deū: cōtra nosipsos: ⁊ contra pximū. Sicut ⁊
nos dimittim⁹ debitorib⁹ nostris: iniuriā verborū scʒ ver
bez ⁊ rerū. Et ne nos inducas in tētationē: carnis/mundi
⁊ diaboli. Sed libera nos a malo: presenti/preterito ⁊ fu
turo. Amē: fiat ⁊ indeficienter perseueret.

¶ Lectio. lxxx. A

Libera nos quesu-
mus dñe ab omnibus malis: pteritis: p̄senti
bus ⁊ futuris: ⁊ intercedēte beata ⁊ gloriosa
semper virgine dei genitrice maria: ⁊ beatis
aplis tuis petro ⁊ paulo atq3 andrea cū oibus sanctis: da
propitius pacē in diebus nostris: vt ope misericordie tue
adiuti: ⁊ a peccato semp simus liberi: ⁊ ab omni perturba
tione securi. ¶ Finita oratione dñica: in cuius finali parti
cula/populus tanq̄ infirmus petijt a malo liberari: cui sa
cerdos cōpatiēs dixit/Amen: desiderās dicti populi libe
rationē sm vnam: aut petitionis susceptionē affirmās sm
aliā ei⁹ expositionē: addit oratio alia q̄ embolism⁹ siue su
perexcrescēs dicit sm Alexā. ⁊ magistrū in Rationali. Tū
quia in ea nihil petit: qđ in superiorib⁹ petitionib⁹ petitū
nō est: nec tñ hocipo superfluit: q2 priores petitiones ma
gis declarat/specificat ⁊ explanat: ⁊ p̄sertim tres vltimas
quib⁹ mali remotio flagitat. Tū q2 petitionū repetitione
petētiū desideriū magis excitat: et p hoc ad obtinendum
effectū ampli⁹ disponit. Potest etiā dici excrescētia: q2 lō
go tpe in pmitiua ecclesia nō dicebat. ¶ Et potest diuidi
oratio hec in tres partes: qm̄ cōclusio ei⁹ scʒ/ Per eundem
dñm nostrum ⁊c. q̄ posset poni pars quarta: pncipiū est al
teri⁹ partis pncipalis sm p̄habitā diuisionē. In prima pe
tit liberatio a malo/pacis ⁊ trāquillitatis impeditiuo. In
scda recurrit ad intercessores sanctos: vt sint nobis impe
trationis p̄sidio: ibi. Et intercedente. In tertia fit petitio
nis maior specificatio/ibi: vt ope misericordie. Et q2 par
tes simul ɔdepēdent: ideo simul expediant. ¶ B Quo
ad primū dicit sacerdos: Libera nos quesumus: tu pater
oipotēs: quia in te potētia est: qua potes nos ab omni ad
uersitate tueri: ⁊ malum cui subiacemus remouere: Libe
ra nos ab omnib⁹ malis: ad bonū meritū nostrā infirmi
tatē nō pmouētib⁹: Preteritis. s. culpis q̄b⁹ te offendim⁹:
vt he p cordis cōpunctionē: oris cōfessionē: ⁊ operis satis
factionē deleantur. Presentibus: angustijs ⁊ tribulationi
bus a mundo insurgētibus: vt instantiā eoꝝ tua ptectiōe
vincere possimus. Et futuris/insidijs ⁊ laqueis ad culpā
pcipitare conātib⁹: immo quibuslibet malis culpe ⁊ pene:
vt ea tua munitiōe cauere valeamus. Sic em̄ olim pphe
ta orauit in Ps. Libera deus isrl̄ ex oibus angustijs suis.
Et. ij. Machab. j. oratū est. Cōcedat nobis salutem ⁊ redi
mat nos a malis. Sed cū nemo liberet pprie ab aliquo ni
si ipso afficiat/teneat aut inuoluat: quō petimus liberari
a malo pterito: cū ipm nō sit: sʒ trāsierit? Aut quō a malo fu
turo: cum nec ipsum angit nec sit: Respōdet q̄ q̄uis ma
lum preteritum: puta peccatū trāsiuit desijtq3 sm actū: ma
net tñ quātū ad reatū. Dū em̄ quis peccat contra deū: eo
ipso quo peccat: ad penā obligat: que obligatio manet do
nec deus eā remittat. Petim⁹ igit liberari a peccato p̄teri
to: petendo vt obligatio illa p̄sens/quā per actum peccati
p̄teritū incurrimus: extinguat. Petim⁹ aūt liberari a ma
lo futuro. Liberari: id est preseruari/ne ipsum incidamus
Nullū em̄ malū futurū incurrim⁹: nisi qđ deus in nobis ef
ficit: ⁊ hoc quātū ad malū pene positiuū vel in qđ nos de⁹
cadere pmittit/quātū ad malū culpe. Sicut dr̄ Amos. iij.
Si est malū in ciuitate qđ ego nō feci. Feci efficiēdo vel p
mittēdo. Cū ergo ab vtroq3 malo a deo p̄seruamur. a ma
lo pene ne illud sup nos inducat: ⁊ a malo culpe: ne i istud
cadere nos pmittat: satis p ipm a futuro malo liberamur.
Ita em̄ ait Aug. ij. li. cōfes. Gratie tue deputo: q̄ quedam
peccata nō perpetraui. Gratie tue deputo et misericordie
tue: q̄ peccā mea tāq̄ glaciē soluisti. Gratie tue deputo/q̄
q̄cūq3 nō feci mala. Hec Aug. ¶ C Rursus petim⁹ hac
oratione pacis p̄sidiū. Et qm̄ hoc nostris meritis impetra
re nō possumus: nec p̄sumim⁹: q2 Nostre iusticie ante deus esa. lxiiij
tanq̄ pānus mēstruate. Idcirco ad hoc impetrandū recur
rim⁹ in scda hui⁹ orationis parte/ad scōꝝ suorū suffragia
quos in curia regni sui nostros constituit mediatores sibi
acceptissimos: quoꝝ preces sua dilectio nō repellit. Cōfu
gim⁹ aūt pmo ad beatissimā virginē celorū reginam: cui
rex regū/pater celestis dimidiū regni sui dedit. Qđ signifi
catū est in Hester regina: que cū ad placādū Asuerū regē
accessisset: dixit ei rex: etiā si dimidiā partē regni mei petie
ris: dabit tibi. Sic pater celestis: cū habeat iusticiā ⁊ mise hester. v
ricordiā tanq̄ potiora regni sui bona: iusticia sibi retenta
misericordiā matri virgini concessit. Petimus igit pacem
intercedente beata ⁊ gl̄iosa virgine maria. Intercedente
supra suū officiū vehemētia desiderij: feruore deuotionis:
⁊ puritate orationis: ostendens vt Bern. ait. patri filium
quē genuit: filio vbera que suxit/p nobis iterpellās. Bea
ta: quia christum sanctūsanctorum in vtero suo baiulauit. Luc. xi.
Hinc beat⁹ vēter: ait mulier euāgelica dño: q̄ te portauit: ⁊ Nomine
vbera que suxisti. Vel btā in generationib⁹ celi ⁊ terre. Ce marcilla
li/quib⁹ genuit suū restauratorē. Terre/q̄bus genuit redē
ptorē. Ecce (inq̄t hec virgo) beatā me dicēt oēs generatio
nes. Qđ verbū tractās btūs Ber. ait: Operabat salutem
nr̄am christ⁹ in medio terre: in vtero videlicet virginis: q̄ Ser. ij.
mirabili pprietate terre mediū appellat. Ad illā em̄ sicut de pē.
ad mediū: sicut ad arcā dei: sicut ad rerū causam: sicut ad
negociū seculoꝝ respiciūt: ⁊ qui in celo habitāt: et q̄ in in
ferno: ⁊ q̄ nos pcesserūt: ⁊ nos q̄ sumus: ⁊ qui sequentur: et
nati natoꝝ: ⁊ q̄ nascent ab illis. Illi q̄ sunt in celo/vt resar
ciant: ⁊ qui in inferno/vt eripiant: ⁊ q̄ precesserūt vt pphe
te fideles inueniant: qui sequūtur/vt glorificent. Et sequi
tur ad ppositū: Eo beatā te dicēt oēs generationes geni
trix dei: dña mūdi: regina celi. Oēs inquā gn̄ationes. Sūt
em̄ gn̄ationes celi ⁊ terre. Pater spirituū (ait aplūs) Ex q̄ Ephe. iij
ois paternitas in celo ⁊ i terra nominat. Ex hoc ergo bea
tā te dicēt oēs generationes: que oibus generationib⁹ vi
tam ⁊ gl̄iam genuisti. In te em̄ angeli leticiā: iusti gratiā:
peccatores veniā inueniūt in eternū. Merito in te respi
ciūt oculi vniuerse creature: q2 in te: ⁊ p te: ⁊ de te benigna
manus oipotētis quicq̄d creauerat: recreauit. Hec Bern.
Et gloriosa. que regis glorie est soliū: quē carne induit: in
qua quasi in solio resedit. Vel gloriosa: q2 in altissimis ha
bitat: vbi ipsi et regine thronus posit⁹ est: in quo gloriose
residet ad dexterā summi regis. Vel gloriosa: quia in cor
pore ⁊ anima gloriose est assumpta: ⁊ super omnes virtu
tes humanas ⁊ angelicas inestimabiliter sublimata. Sē
per. ante partum: in partu: ⁊ post partum. Virgine. corpo
re et mente. Virgine professione: Virgine obseruatione.
Dei genitrice. id est matre filij dei: et ideo communem fili
um cum deo patre habente. Luce. j. Quod ex te nascetur
sanctum/vocabitur filius dei. Maria. i. illuminās celum Sap. vij
⁊ terrā. Ipsa q̄dē facta vt i celis oriret lumē indeficiēs: ⁊ in
terris lumen in tenebris lucēs: ppter qđ speciosior est sole

⁊ sup oēm dispositionē stellarū/lucē cōparata/inuenit̄ pri-
or. ℂ D Sequit̄: Et beatis aplis tuis. per te patrē ante
mūdi cōstitutionē electis: ⁊ per christum in tpe vocatis: vt
mūdo fidē tuā sanctā p̄dicarēt. Petro ⁊ paulo atq; ādrea.
Et ita hic ad pacē impetrādam quatuor psone introducū-
tur: que passioni dn̄i (cuius memoria in missa agit̄) magis
fuerunt configurate: in cui⁹ virtute pax nobis est donata.
Prima virgo maria: cui⁹ animā ptransiuit doloris gladi⁹
cū steterat iuxta filij sui crucē. Scdo petrus qui crucifixus
Gala. vi est corpore transuerso: ⁊ erectis sursum pedibus. Paulus
tertio q̄ ⁊ stigmata christi in corpore suo tulit. Quarto an-
dreas: qui crucifixi amore/cruce qua passus est: tanq̄ ama-
tam suā/vidēs alōge salutauit. Tres hi apostoli dūtaxat
nominant̄ tanq̄ testes pacis: pacē mūdo p̄dicantes: quia
in ore duoꝝ vel triū stat omne testimoniū. Nominant̄ aūt
isti tres singulariter preter rationes datas/ppter quasdā
singulares eoꝝ eminētias. Petr⁹ ppter dignitatē prela-
tionis: q2 summus ⁊ caput apostolorum fuit a dn̄o cōstitu-
tus. Paulus ppter priuilegiū predicationis: quia doctor
fuit gētium a domino electus plus alijs laborās: sicut de
i. cor. xv. seipso testatur. Andreas ppter feruens crucifixionis desi-
derium. ℂ Vel fm Albertum: quia petrū ad christū ad-
duxit: vt habet̄ Joh. i. Hinc ⁊ principis aploꝝ apostolus
fuit. Item quia benignissimus fuit ⁊ mitissimus. ob qd̄ de
eo canitur: qd̄ de Hieremia scribitur. ij. Mach. xv. Hic est
fratrū amator: ⁊ populi dei isrl̄. Hic est qui multū orat pro
populo: ⁊ p vniuersa sctā ciuitate dei. ℂ Vel nominātur
hi tres: q2 in ipsis oēs alij scti repsentant̄. Oēs enī sancti
vel sunt: aut fuerūt in statu cōiugali: ⁊ hi per beatū petrū
significant̄: q̄ vxorē habuit: filiā sanctā petronellā: ⁊ socrū
a dn̄o a febrib⁹ curatā. Aut fuerūt in statu vidualis cōtinē-
tie: qui per btm̄ andreā denotant̄. Hic enī fm btm̄ Chrys.
vxore mortua in statu viduali credit̄ pmāsisse. Aut fuerūt
in statu virginali: ⁊ hi per paulū figurant̄: qui virgo fuit ⁊
permansit. Et fm hoc subditur. Et cum omnibus sanctis.
in tribus apostolis generaliter nominatis. Et quoad ter-
tiam orationis huius partem/additur petitionis specifi-
catio cum dicit̄: Da ppitius pacem: ne populus in tanti sa-
cramenti cōmunione p insurgētia mala perturbet̄. Da pa-
cē pectoris: vt cōscientie remorsum tollēs: ⁊ in vera charis-
tate ⁊ amicitia nos tibi iūgens: tibi pfecte reconcilies. Da
pacē tpis/in dieb⁹ nostris: vt ea p illi⁹ tpis miseria pfrua-
mur: Et ab omni pturbatione exteriori te pacē donāte vi-
uamus. Nō enī nisi te donante eā habere possumus: q2 nō
est alius qui pugnet p nobis nisi tu de⁹ noster: celestis pa-
ter. Omnis siquidē potestas tue potentie cōparata/infir-
mitas est: nō potētia. Ut ope misericordie tue adiuti: Mi-
sericordiā tuā pater clemētissime imploram⁹: nō iusticiā q̄
nostris demeritis magis tribulationē ⁊ aduersitatē recti-
tudinis zelo induceret q̄ pacem: Hoc enī exigūt nr̄a pctā.
Poti⁹ nāq; puniri meruim⁹/q̄ tranq̄llitate foueri. Plus
a tua iusticia declinātes meruim⁹: vt sup nos regnēt pacis
emuli ac tyrāni: q̄ pacis zelatores ⁊ beniuoli. Da igit̄ nob̄
adhuc infirmis q̄bus nocet pturbatio ppiti⁹ pacem. Et a
peccato volūtatis ⁊ actionis. Semp simus liberi: per pa-
cē pectoris: deleto reatus nostri chirographo. Et ab omni
perturbatione securi/per pacē tēporis tumultu ⁊ inquietu-
dine seculi mitigata: quo puenire mereamur ad pacē eter-
nitatis: omnis mali suspitione penit⁹ sublata. ℂ E Hec
aūt oratio dicit̄ sub silētio: quo fm Inno. ⁊ Alexādrum si-
gnificat̄ quies dn̄ice sepulture: qua in triduo mortis chri-
stus fm corpus in sepulcro quieuit: quieuerūt ⁊ mulieres
vnguēta p̄parātes die sabbati: vt habet̄ Luc. xxiij. Silues-
Matth. xij. ⁊ Lu. c. xi. trūt fm mandatū: fm aīam vero descēdit ad inferos: vt for-
tior supueniēs fortē spoliaret arma eiū. Tūc enī momordit
infernū. Osee. xiij. Ero mors tua o mors: morsus tuus ero
Lu. xix. inferne: cū totū infernū destruxit (Nō enī dānatos inimi-
cos q̄ viuētes dixere: Nolum⁹ hunc regnare sup nos: edu-
xit) sed momordit partē abrumpēs: suos amicos liberans
a malis p̄teritis/p̄sentib⁹ ⁊ futuris: dans eis ppetuā pacē:
⁊ eternā beatitudinē: in qua ab omni peccato/⁊ inquina-
mēto sunt liberi: ⁊ ab oī violentia ⁊ perturbatione securi.
Qd̄ ⁊ dn̄s pharriseis predixit: Sanitates perficio hodie ⁊ Lu. xiij.
cras: ⁊ tertia die cōsumor. Quasi di. fm Inno. Prima die
mortis mee intrās infernū/auferā demoni tyrannidē suā:
in crastino educā captiuitatē sanitati ⁊ libertati donatam
dū portā paradisi eis aperiā: liberās eos a malis p̄teritis
p̄sentibus ⁊ futuris. Dans eis pacē: in qua semp sint a pec-
cato liberi: ⁊ ab omni pturbatione securi. Tertia die resur-
gā cōsummat⁹. Hoc ergo ecclesia cōmemorās in isto silen-
tio petit similiter a pturbatiōe liberari: ⁊ ppetua pace frui. Et
ppter hoc in q̄busdā ecclesijs in die parasceues profert̄ il-
la oratio alta voce: quia eadē die: qua fuit mortu⁹ dn̄s: ad
inferna descēdit p patrib⁹ liberādis. ℂ Aduertendū etiā
q̄ sacerdos dicēs hāc orōnē: Libera nos q̄sum⁹ ⁊c. accipit
patenā/quā facta oblatione abscōderat. Ad cui⁹ significa-
tionis manifestationē attēdēdū fm Alex. de ales. q. xxxvij
parte. iiij. q̄ patena dicit̄ a patēdo: ⁊ signet cor latū ⁊ altū
charitate: fm illud: Viā mādatoꝝ tuoꝝ cucurri cum dila-
tasti/scꝫ charitate cor meū. Et iterū: Latū mandatū tuum Ps. cxviij.
nimis. Sup hāc patenā: id est charitatis latitudinē/sacri-
ficiū iusticie debet offerri: vt holocaustū vere pingue fiat.
Hanc cordis latitudinē habebat dn̄s offerēdo seipsum p
nobis. i. Joh. iij. In hoc cognouim⁹ charitatē dei qm̄ ille
animā suā p nobis posuit. Habebat ⁊ ipam petrus cū ait:
Et si oportuerit me mori tecū: non te negabo. Similiter ⁊ Matth. xxvi.
omnes discipuli dixerūt: ppter qd̄ dn̄s intulit/dicēs: Spi-
ritus quidē prompt⁹ est: caro aūt infirma. Sꝫ latitudo cor-
dis ab eis fugit: cū discipuli oēs ab eo fugerūt ⁊ latuerūt.
Et ideo post oblationē hostie mediante patena: p quā ho-
stia altari p̄sentata est: sacerdos abscōdit sub corporali pa-
tenā: vel subdiacon⁹ ab altari remotā/retro cōtinet inuo-
lutā: per qd̄ discipuloꝝ fuga vel latibulū signatur: qd̄ dn̄s
ipse p̄dixerat. Omnes vos scādalū patiemini in me in ista
nocte: Scriptū est enī Percutiā pastorem ⁊ dispergentur
oues gregis. Et ideo sacerdos dominice resurrectiōis eu-
logium annūciaturus/resumit patenā a diacono vel sub-
diacono presentatam: quo significatur q̄ post resurrectio-
nem apostoli ad dominū redierunt. Osculatur eam sacer-
dos in signum charitatis quam habere debet ad oēs: ⁊ si-
gnum crucis facit in facie cum ipa/fm dominū Albertum
in signum q̄ virtus cōmunionis in omnes deriuatur per
virtutē charitatis. ℂ F Aliter mysticat Innocē. ⁊ magi-
ster in Rationali: fm quos subdiaconus/diaconus et sa-
cerdos tam numero q̄ obsequio repsentant tres illas mu-
lieres marias: de quibus Matth. vlti. dicit ⁊ ceteri euan-
geliste: q̄ venerunt cū aromatibus videre sepulcrū: ⁊ cor-
pus dn̄i mortuum vnguentis optimis condiendo honora-
re. He enī patenam mysticā presentarunt domino in obse-
quium sepulture/dū (vt dictū est) emerunt aromata vt ve-
niētes vngerēt iesum. Subdiacon⁹ igit̄ (cū sacerdos pce-
dit ad hāc orationē) patenā inuolutā tradit diacono: q̄ eā
recipiēs detegit: ⁊ reuelatā sacerdoti porrigit: cui⁹ hume-
ros aut manū dexterā osculat̄: p qd̄ significat̄/q̄ mulieres
ille lato corde deū in sepulcro q̄sierūt: obseq̄a funeri exhi-
bere cupiētes. Nā valde mane vna sabbatorum veniūt ad
monumētū orto iā sole: vt dicit Marc⁹. Osculātes hume-
rū/vel manū dexterā sacerdotis christū significātis: q2 de-
siderabāt pticipes fieri laboꝝ ei⁹: ⁊ socie retributiōis eter-
ne: fm illud Apostoli: Si cōmortui sum⁹ ⁊ conuiuem⁹: Si
sustinebim⁹ ⁊ cōregnabim⁹. ij. ad Timoth. ij. Osculū enī
signū est vnitiuū mutuo se osculātiū. Sacerdos patenam
accipiēs traditā a subdiacono ⁊ diacono/significat q̄ chri-
stus fidem/⁊ charitatis latitudinem sanctarum mulierū
acceptauit. Qd̄ vero sacerdos patenam de manu diaconi
recipit: eamq; osculatur: et cum ea signo crucis se signat:
innuit q̄ si per passionem filij: que p crucem significatur:
reconciliamur deo patri (que recōciliatio p osculū intelli-
git̄) erim⁹ ⁊ heredes regni: cuius null⁹ termin⁹ est: nec fi-
nis: qd̄ per patene rotūditatē denotat̄. ℂ Vel vt Inno.

dicit: p hoc sacerdos ostēdit φ christus crucifixus ⁊ resur/
gēs statim desideriū mulieꝝ impleuit. Nā occurrēs illis a
Matth. monumēto regrediētib⁹ dixit eis: Auete. ⁊ procidentes te/
xxviii. nuerunt pedes eius: ⁊ adorauerūt eū. Quidā etiā cum pa
tena summitatē calicis ⁊ pedē eius tangunt: significātes
φ iste femine sancte īegro ac feruēti cordis affectu quas/
i totum dñi sepulcrū: quod per calicē representatᷣ: amples
xate sunt. Proprium quippe amātiū est φ non satiantᷣ ta/
ctu dilecti in oībus corporis partib⁹: nisi ⁊ res dilecti cōtre
ctent. Quod ostēdit maria magdalena: q̄ iuxta monumē/
tum stās alijs recedētib⁹ nō recedebat donec dñm videre
mereretᷣ. ❡ Deniq̄ subdiacon⁹ mappulā q̄ patenā ope/
ruerat: nō sup altaris palla: sed aliūde deponit: significās
φ petrus monumentū intrans vidit sudariū nō cū lintea
minibus positū: sed separatū in vnum locū inuolutū. De/
inde deponitᷣ corporale de calice: ad signandū φ mulieri/
bus iesum q̄rētib⁹ sepulcrum patefactū est. Viderūt nāq̄
lapidem magnum valde reuolutum ab ostio monumenti
ministerio angeli de celo descendentis. Os quidem cali/
cis ostium significat monumenti. Sequitur: G

Per eundē dominum no/

strū iesum christum filium tuum: qui tecū viuit ⁊ regnat in
vnitate spiritussancti de⁹. Per omnia secula seculoꝝ Amē.
❡ Hec est secūda pars partis tertie principalis toti⁹ cano
nis: in qua post preparationē populi ad sacrā cōmunionē
per orationem dñicam: eiusq̄ embolismū: incipit sacratis/
sima cōmunio ac dispensatio: qua ecclesia cōsequitᷣ tāti my
sterij vtilitatē ⁊ fructum. Et subdiuiditᷣ pars illa in tres par/
tes. In prima aptatur sacramentū cōmunioni p eius diui/
sionē. In secūda cōicaturi vniuntᷣ per pacis imperrationē
ibi. Pax dñi sit ⁊c. Tertio pcedit ad ipam sumptionē ibi.
Dñe iesu christe fili dei viui. ❡ Circa primū q: eucharistie
sumptio nō tm̄ sacerdoti celebrāti: sȝ toti pficit et fructifi/
cat ecclie: cui⁹ tres sunt partes seu stat⁹: vt statim dicetᷣ: iō
vt singulis partib⁹ pdesse ōndatᷣ: ipm sacramētū in tres p
tes diuiditᷣ sub hoꝝ platione verboꝝ: Per eūdē dñm no/
strū. Que verba licet sint conclusio pcedētis orōnis: q: tm̄
hic fit sacramēti diuisio: q̄ ptinet ad sacramēti cōīonē ⁊ dis/
pēsationē: iō magis i eis sequētis initiū sumitᷣ ptis Vñ ait:
Per eūdē dñm nrm iesum christū: cui⁹ sacrosanctū corp⁹
⁊ sanguinē cōtrectam⁹ venerabiliter in sacramēto statim
sumpturi: p quē vt p mediatorē ⁊ pōtificē bona oīa adipi/
Matth. scimur: ⁊ ab oibus malis liberamur: tanq̄ p dñm nostrū
xxviii. cui data est ptās in celo et in terra, Iesum .i. saluatorem
Mat. i. nostrū. Venit eñ vt saluū faceret ppl̄m suū a peccatis eo
ps. xliiij. rū. Christū pre oib⁹ suis consortib⁹ spūssancti oleo vnctū.
Filiū tuū naturalē et vnigenitū: cui paterna vox phibuit
Matth. testimoniū: Hic est filius meus dilectus: in quo mihi bene
iij. ⁊ xvij. cōplacui. Qui tecum viuit in eternitate indefectibiliter:
Et regnat imperiose ⁊ potēter: In vnitate. idest idētitate
essentiali Spūssancti tertie in diuinis psone: qui amor est
⁊ nexus patris ⁊ filij: in quo amorose nectuntᷣ vt in cōmu
ni producto sibi cōsubstātiali deo. Et nō pcludit sacerdos
hāc orationē p verbū Amē: sed exaltās vocē dicit: Per oia
secula seculoꝝ .i. oim tēporū successiones veras vel imagi/
narias .i. eternaliter requirēs populi cōsensum in petitis:
vt dicit Alber. vt ipse populus: vel aliq̄s eius noīe dicat:
Amen .i. fiat nobis qd̄ petisti. Sub his verbis (vt dictum
est) fit hostie fractio: ideo primo de causa ⁊ mō fractiōis,
⁊ ei⁹ significatione aliq̄d dicem⁹: deinde de ipsa fractione
cui⁹ fit ⁊ in quo fiat. ❡ D Causaꝝ fractionis duplicē as/
signat dñs Alber. in de officio misse par. ij. Vna est signifi
cationis: altera necessitatis. Causa significationis vt par/
tes ecclesie: pro q̄bus offertur: figurentᷣ. Vnde vsus eccle
sie habet φ in tria frangatᷣ: quia pars corporis christi my/
stici in celis triumphat: ⁊ pro illa sacramētū offertᷣ ad lau/
dē ⁊ gratiarū actionē: q: illi iā beati sunt. Alia pars corpo
ris mystici in labore adhuc viuit: in fide cōuersans ⁊ meri/
to in terris: ⁊ p illa sacramentum offertur in pignus redē

ptionis. Tertia pars in purgatorio afflicta purgatᷣ: ⁊ p il/
la sacramētū offertᷣ in suppletionē pro afflictis. Isti sunt
tres panes quos nobis accōmodat amicus noster christ⁹
vt ponamus ante illū qui de via venit: amicū: primū scili
cet nostrū: qñ venit vel ad laudandū: vel ad p sua redem
ptione sacrificiū: aut p captiuis ⁊ afflictis supplicandum
De via eñ venit: quādo de negocio occupationis terreno
rū ad cultū dei se cōuertit. Necessitatis aūt causa frangitᷣ:
quia integrū sine periculo pter gutturis arctitudinem
a mulris nō sumeretᷣ. Hec Alber. in genere. De quib⁹ infra
dicetᷣ latius in specie. ❡ De modo autem frāgendi hoc pre/
misso: quoniā in modo frangendi ⁊ ceteris que sequuntur
nō idem modus p omnia in diuersis ecclesijs seruatᷣ: sȝ nō
nulla ex inoleta cōsuetudine variantᷣ. Ideo in pcessu vsq̄
in finē huius operis modū hunc prosequar: qui in metro/
poli nostra in insigni moguntinēsi ecclesia seruatᷣ: et in ei⁹
missalib⁹ cōtinetur. In hui⁹ eñ puincia alma nostra Tu/
bingensis vniuersitas: in qua hec vtcūq̄ collecta sunt: cō/
stituta dinoscitᷣ. Metropolitane eñ ecclie eiusq̄ cerimo/
nijs cetere ecclesie singule toti⁹ puincie fm canonicas pa/
trum sanctiones cōformare se habēt. Vnde in concilio ge
rūdensi ita statutū est: vt habetᷣ de conse. dist. ij. instituno.
Institutio missarū sicut in metropolitana ecclesia agitur:
ita in dei noīe in oib⁹ puinciis tā ipsi⁹ misse ordo φ psallē
di vel ministrādi cōsuetudo seruetᷣ. Sacerdos pcedēs ad
fractionē hostie ipam leuat de altari: sup patenā collocat
⁊ inde eā tollens super calicē p mediū frangit dicēs: Per
eundē dñm nostrū iesum christum. ⁊ partē que in dextera
mansit: sup patenā ponit. Partē vero q̄ in sinistra permā/
sit manu: iterū p mediū frangit dicens: Qui tecū viuit ⁊ re
gnat in vnitate spūssancti deus. Qua diuisa partē quā si/
nistra manu tenet: sup patenā ponit priori parti piungēs.
Alterā vero particulā in dextera manu remanentē, tenet
super calicē duobus digitis: pollice scȝ ⁊ indice: ⁊ erect⁹ pa
rū exaltans vocem dicit: Per oia secula seculoꝝ. Eleuans
modicum calicem cū particula quam tenet manu dextera
⁊ accepto responso a circumstantib⁹ dicit: Pax domini ⁊c.
❡ Horum quantū ad aliqua magister in rationali ponit
rationem. Primo hostia leuatur de altari ad significādū
φ christus fuit de terra ad crucem exaltatus: ⁊ mortem ibi
dē perpessus. Dehinc hostie frangende patena supponitᷣ
ad significādū φ christ⁹ ex latitudine charitatis: que p am
plitudinem patene significatur: sponte quaslibet passio/
nes sustinuit, p nullā aliā potentiā necessitat⁹: quas passio
nes fractio hostie representat. Inde hostia in manus acce
pta frangitᷣ: q: christus cōficiēs hoc sacramētū, panē i ma
nus accepit ⁊ fregit. rursus frangitᷣ in memoriā passionis
dñice. Hinc psper de cōse. dis. ij. dū frangitᷣ. Dū frāgitᷣ ho/
stia: dū sanguis de calice in ora fideliū funditᷣ: q̄d aliud φ
dñica corporis in cruce immolatio: eiusq̄ sanguinis de late
re effusio designatᷣ. ❡ Et nota φ aliud significat fractio: ⁊
aliud partes in q̄s fit fracte hostie diuisio. Nā fractio pas/
sionē dñi: partes eos p q̄b⁹ passus ⁊ quib⁹ sacrificiū illud
pficit: representāt. Frāgitᷣ aūt supra calicē pter reuerēti
am sacramēti: ne aliqua ei⁹ particula aliorsum psiliat. Sȝ
si qua ceciderit: in calice recipiatᷣ: ⁊ sic honorifice a celebrā
te sumatᷣ. Frangitᷣ preterea supra calicē ad significandū φ in
fractione, hoc est vulneratione corporis christi: sanguis q̄
in calice continetᷣ: ptinue fluxit de corpore. Hec de fractiōe
❡ I Sȝ de partib⁹ fractionis cōsiderādū φ frāgitᷣ ī du/
as medietates ad significādū duplicē pdestinatoꝝ statū:
quoꝝ vn⁹ est in eterna gl̄ia. Alt⁹ adhuc in tpali miseria scȝ
presentis scl̄i atq̄ ipi⁹ purgatorij: ideo q̄ ista medietas ho
stie q̄ nōdū beatos significat: subdiuiditᷣ in duas particu/
las: quaꝝ vna repsentat eos q̄ purgantᷣ i purgatorio: Alia
repsentat illos q̄ in hoc seculo adhuc viuūt. Harū medie/
tatū illa: q̄ in manu dextera tenebatᷣ: ⁊ supra patenā indi/
uisa collocabatᷣ: significat predestinatos q̄ iā adepti sunt
btitudinē ⁊ tenēt rectitudinē ac bōa potiora p dexterā signi
ficata q̄b⁹ nl̄la admisceri pt curuitas aduersitas vl̄ afflictio

sine pena. Et q; illorũ stat⁹ stabilis ꝛ vniformis est: et vna
beatitudine sine intermissione fruũtur: idcirco hec medie
tas manet indiuisa. Alia autẽ medietas manus sinistre/ di
uidit in duas partes ſm duplicẽ eorũ statũ quos represen
tant: q; illoꝝ: vt dictũ est: aliq̃ iã mundũ exierũt: ꝛ in purga
torio puniũtur: aliqui adhuc in corpe degũt: ꝛ mũdi pena
litatib⁹ affligunt. Haꝝ partiũ/ ea q̃ medietati hostie in pa
tena ex prima diuisione collocate ↄiungit: significat illos
q̃ sunt in purgatorio: q̃a respicit sinistra man⁹ dei. hↄ est dei
iusticiã: ſm quã ꝓ pctis in hoc mũdo nõ satisfactis puniũ
tur: ꝛ satispatiunt: vbi merẽdi remissionẽ pene ampli⁹ non
est loc⁹. Cõiungit aũt priori particule q̃ btõs significat: q;
existẽtes in purgatorio certitudinẽ habent de sua btitudi
ne cõsequẽda infallibilẽ: ideo ei particule iungit: q̃ beati
tudine adepta/ de eius certitudine inamissibili secure glo
riant: cui ꝛ ipsi pari securitate cõiungent. Quia vero p̃de
stinati in mundo existẽtes/ egẽt meritis passionis christi: q̃
illis adhuc viuentib⁹/ eorũq; actib⁹ pñt suffragari ad meri
tũ: idcirco particula manus dextre: que viuentes in hoc se
culo significat: calici immittit: ꝛ sanguini christi immiscet:
ad significãdũ q hũc fructũ effusiõis sanguinis christi cõ
sequi possunt. Tenet tñ duob⁹ digitis ante cõmixtionem/
pollice scꝫ ꝛ indice. Pollice vigor virtutis signat. Indice
discretio mẽtis intelligit. Datur igit ꝑ hoc intelligi q cum
fidei vigore/ ꝛ mẽtis discretione nos in mũdo viuẽtes in
ueri debem⁹/ q sanguis christi ꝓ statu isto fruct⁹ multos
si volum⁹ ferre põt. Hãc aũt particulã sacerdos tenẽs se eri
git: ꝛ eleuata voce/ Per oĩa secula seculoꝝ dicit. Primo se
Jaco. j. erigit: q; parat se cũ dño perpetuã petere pacẽ. Et q; oẽ da
tũ optimũ: ꝛ oẽ donũ ꝑfectũ desursum est descẽdens: Sur
sum se erigit/ sperãs desuꝑ exaudiri. Eleuat ꝛ calicẽ de al
tari/ ad ostẽdendũ q christ⁹ q̃ per passionẽ (q̃ ꝑ calicẽ desi
gnat) descẽdit ad inferos: ꝑ oĩpotentiã aũt pan is: imo ꝓ
pria potestate de tumulo a mortuis resurrexit. Pacem da
turus discipulis eleuat vocẽ: vt ppl's pacẽ desiderans/ in
telligat q sacerdos ꝓ pace petiturus est: dicit Amẽ id est
nobis sic donet. ¶ Alij aliter applicãt significationẽ par
tiũ hostie/ dicẽtes q hostia diuiditur in tres partes/ ſm q
sunt tres partes corporis christi mystici: hoc est ecclie ſm
suã generalitatẽ accepte. Est em̃ vna pars ecclie q̃ dr mili
tãs: ꝛ hec est numer⁹ fideliũ hic in mũdo peregrinantiũ: q̃
videlicet exercet miliciã aduersus carnẽ mundũ ꝛ diabolũ
Alia est pars ecclie q̃ ſm aliq̃s dicit dormiẽs: scꝫ numerus
eoꝝ q̃ in purgatorio puniunt. Et dr dormiẽs: q; nõdũ eter
nã btitudinẽ: ad quã p̃destinati sunt: sunt cõsecuti. Nec tñ
illi ibidẽ mereri possunt: ꝛ neq ꝑ demeritũ ab illa in eternũ
separabunt. Tertia pars ecclie dr triũphans: ꝛ est numer⁹
btõꝝ iã in celo gloriose triũphãtiũ. Et dicit triũphans: q;
aduersus inimicos christi miliciã strenue exercuerunt: ꝛ fi
naliter victoriose triũpharũt. ¶ In signũ triplicis huius
partis vniuersalis ecclie: hostia i tres partes diuidit. Pri
ma pars ſm illos q̃ sanguini i imittit: significat ecclam tri
umphãtẽ: q̃ iã inebriata est vino leticie: intuitione scꝫ diui
ne essentie ac amore ꝑfecto/ siue fruitione eiusdẽ. q̃b⁹ dicit
Cãtico. v. Inebriamini charissimi. Alie aũt due partes ec
clesie significant reliquis duabus partib⁹ hostie extra cali
cẽ: quarũ maior supposita minori in patena/ significat ec
clesiã militãtẽ: ꝛ minor innixa supposite/ significat ecclam
in purgatorio expectantẽ: illa em̃ innitit suffragijs milită
tis ecclie. Et ꝓ istis duab⁹ geminam⁹ p̃ces agno/ q̃ est ca
put ecclie: vt misereat nobis. Sꝫ ꝓ tertia parte/ ad cui⁹ lo
cũ ꝛ requiẽ aspiram⁹: petim⁹ vt idẽ agnus triplicis nature
donet nobis pacẽ. Hinc ꝛ christus tria illa loca ecclesie ſm
suã humanitatẽ: ſm quã est caput ecclesie: pagrauit. Prio
locũ nr̃e terre habitabilis. xxxiij. ãnis in iudea ꝛ hierl'm cõ
uersando. Scd'o limbũ in q̃ p̃res tenebant: ipsos ſm ani
mas inde extrahẽdo. Tertio ꝛ finaliter: ascẽdens in celum
captiuitatem quam post triumphũ coronauit: ad regnum
patris indeficibile collocando. ¶ Et huic concordat ca
non de conse. dist. ij. triforme. ꝛ est Sergij pape ita sonãs.

Triforme est corpus dñi. Pars oblate in calicẽ missa/ cor
pus christi qđ iam resurrexit monstrat. Pars comesta/ am
bulãs adhuc suꝑ terrã. Pars in altari vsq; ad finẽ misse re
manens/ corpus in sepulcro: q; vsq; ad finẽ seculi corpora
sanctorũ in sepulcris erunt. Corp⁹ dñi vbiq; in hoc accipit
ꝓ corpore mystico. i. fidelib⁹ christo incorporatis. Uerum
hoc vltimũ/ scꝫ reseruatio particule in finẽ misse hodie nõ
seruat: vt dicit glo. Nã diminuta fideliũ deuotiõe/ ꝛ crescẽ
te circa altare indeuotione frequentantiũ etiã ꝓpter peri
culũ qđ cõtingere posset in reseruatione: sumuntur simul
a sacerdote: ꝛ pars q̃ significat triũphãtes: ꝛ pars q̃ signi
ficat in sepulcris quiescẽtes: ac in purgatorio spe felici li
beratione expectãtes. Hec eadẽ est sñia magistri i. iiij. dis.
xij. ponẽtis ca. sergij supra allegatum. ¶ L. Scd'm dñm
Alber. Pars hostie q̃ a sacerdote statim post diuisionẽ su
mitur: significat partẽ ecclesie in celis triũphantẽ. Pars q̃
in calicẽ mittit: significat partẽ ecclie in terris militantẽ: in
angustijs ꝛ penis laborantẽ. Pars reseruata/ eos q̃ sunt
in purgatorio. Unde ait Alber. Fractio hec a sergio papa
instituta/ a quo ꝛ ter cantandũ esse Agn⁹ dei/ inter cõmu
nicãdũ est statutũ. Sequit: In tres aũt partes frãgi insti
tutũ est: q; corpus christi mysticum triforme est. Quedam
em̃ pars regnat cũ capite suo ꝛ triũphat in celo: ꝛ quedaꝫ
adhuc in laboribus militat in terris: quedã est in purgato
rij penis. Instituit ergo Sergi⁹ papa/ vt pars vna statim
acciperet a sacerdote: quẽ ipse frequẽter noiat perfectorẽ
sanctitatis: qui loco christi stat in altari: que signat partem
in celis iã triumphantẽ: q̃ iã plane in christũ trãsiuit. Sta
tuit etiã vt secũda mitteret in calicẽ: quia calix signat hui⁹
vite passiones: que signat partẽ in laborib⁹ ꝛ penis huius
vite adhuc laborãtem: ꝛ idem in calicem missam. Statuit
etiam q tertia ps hostie maneret in finẽ in altari post oĩa
mysteria sumenda: que signat eos qui in sepulcris sunt/ et
in purgatorio in fine cũ christo vniẽdos fore per spũalem
incorporationẽ. ¶ Non dissimilẽ sentẽtiam ponit Inno.
terti⁹ vt refert Alexã. lꝫ verba discrepẽt. Corp⁹ inq̃t christi
est vniuersalis ecclia: caput scꝫ cũ mẽbris. Un⁹ em̃ panis/ j. Cor. x
ꝛ vnũ corp⁹ multi sum⁹: oẽs q̃ de vno pane: ꝛ de vno cali
ce participam⁹. Et inueniunt in isto corpore q̃si tres ꝑtes
ex quibus totũ corpus cõsistit. Una pars est ipsum caput
christus: q̃ caput est ꝛ pars corporis. Et scd'a pars aĩe san
ctorũ: que cũ christo regnãt: Hi scꝫ christus et sanctoꝝ ani
me extra passionẽ sunt/ q̃si simul: sicut scriptũ est Matth.
xxiiij. Ubicũq; fuerit corpus: illuc cõgregabũtur ꝛ aquile.
Predicte partes due seorsum extra calicẽ reseruant: quasi
extra passionẽ: q̃ per calicẽ designat. Christ⁹ em̃ resurgens
ex mortuis iã nõ morit. Roma. vj. Et qui cum ipõ sunt: ne
q; esuriẽt: neq; sitiẽt amplius. Neq; cadet suꝑ ipos sol: ne
q; vllus estus/ q̃ prima abierunt. Apocal. vij. partim. ꝛ. xx.
Tertia pars in calice ponit/ signans eos qui adhuc in pas
sione consistũt: donec ab hac vita migrãtes/ ad suũ caput
trãseãt: vbi nõ morient amplius: nec vllatenus patiẽtur.
Hic nõ fit mẽtio de parte in purgatorio existẽti: sed cõpre
hẽdi põt in tertia parte: q; ꝛ ipsi adhuc in penis sunt: sicut
hi qui peregrinantur in hoc mũdo. ¶ Modus Inno. pa
pe cõmunior est: de quo ponunt hec metra: Frãgit in par
tes tres hostia: prima beatos: Plene scd'a notat viuos: ser
uata sepultos. Uel ſm alios: Pars vino intincta ꝓ viuis
sanctificat. Altera ꝓ sanctis: ps tertia ꝓ redimendis. Bea
tus Aug. innocentio concordat. vnde ait: In tribus par
tibus trinitas vna cõtinetur. Una pars de sacris sumit ad
laudẽ ꝛ gloriã dei ꝓ aĩabus sanctorum cum christo regnã
tium. Altera pro illis qui in purgatorio sunt: Tertia pro vi
uentibus qui voluũtur in sanguine. i. pctõ. Et licet diuerse
recitate sunt opiniones ꝛ sentẽtie de significatione partiũ
fracte hostie: non tamen sunt aduerse. Nihil em̃ prohibet
idem plura mystice designare. ¶ L. Uiso de fractionis
ac partium significatione: videndũ est de fractionis veri
tate: vbi duo occurrunt indaganda. Primum an ibi fit ve
ra fractio: ꝛ cuius fit: hoc est: quid ibi frãgitur. Secũdum/
an sub qualibet

an sub qualibet fractiōis particula totus christꝰ cōtineat?
¶ Circa pͥmū ponit magr̄ in. iiij. quatuor opiniones. Una
est/ꝙ ibi nō est vera fractio; sed tm̄ apparens: sicut multa
apparent in hoc sacro q̄ tn̄ ita nō sunt: sicut apparet ꝙ ac-
cidētia sint in subiecto: ⁊ ita nō est. Et si obijcit illud Amb.
Nihil falsi putādū est in sacro veritatis: sicut fit in magoꝝ
prestigijs: vbi delusione quadā fallunt oculi: vt videatur
esse qđ nō est. Ad qđ dicūt/ꝙ nō fallit nos visus nec fallit:
qđ cōtingeret si crederet ita frangi sicut videt: nec illusio
est: q: ad vtilitatem fidei: non ad deceptionē ita fit. Sicut
⁊ christus ostendens se duobꝰ discipulis in via specie pere-
grini. Nec in eo tn̄ talis forma erat: sed oculi eoꝝ tenebant
ne agnoscerēt eū. Sed hec opinio nō acceptat: q: contraria-
tur verbis christi: Accepit panē grās agēs fregit. Hec aūt
falsa esse nō possunt: nisi diceret ꝙ priꝰ fregit ⁊ postea bndi-
xit. Itē si nō esset vera fractio: nō esset vera masticatio: nec
vera comestio: q̄ videntur absurda. ¶ Item fundamentū in
quo fundat falsū est. Nihil em̄ apparet i hoc sacro qđ nō
vere ⁊ realiter est ibi. Un̄ dr̄ in legēda corporis christi. Ac-
cidētia sine subiecto in eodē sacro existūt: vt fides locū ha-
beat/dū visibile inuisibiliter sumit aliena specie occultatū.
Sequit ad ppositū. Et sensus a deceptione imunes red-
dunt: q̄ de accidētibꝰ iudicant sibi notis. Si aūt sensus iu-
dicarēt de aliquo accidēte: puta fractiōe q̄ ibi nō esset: de-
ciperent. ¶ Nec verū est ꝙ multa apparent in sacro q̄ ibi
nō sunt. Nā quicqd apparet/ibi est: licz multa ibi sint q̄ nō
apparent: scz q̄ sola fide credunt. Et qđ addit ibi. apparēt
accidētia esse in subiecto/falsum est: ibi apparent acciden-
tia sensibilia: sed an sint in subiecto: an extra subiectū: hoc
excedit apprehensionem sensus: hoc aūt solū apparet qđ
intuitiue cognoscitur. Et nihil tale a nobis sic cognoscitur
(saltez existentiū extra nos) nisi qđ sensus intuet. Accidē-
tia aūt esse in subiecto rōne inuestigamꝰ. Un̄ ⁊ apud do-
ctos/dubiū est an accidentia materialia: qualitas scilz sen-
sibilis/sint in quantitate tanq̄ in subiecto immediato: an
in materia imediate. Sunt em̄ de hoc vsq; hodie aduerse
opiniones. Et ideo simplr̄ vera est: vt sonat autoritas bti
amb. Nec valet qđ adducit de christo. Nō em̄ decepti sunt
ex visione: q: qđ viderūt/in veritate fuit: verū nō quicqd
ibi fuit visibile in christo viderūt. Tenebant em̄ oculi eoꝝ
⁊c. Nō em̄ viderūt totā christi faciē quantū ad oia accidē-
tia q̄ in eo fuere. Et ideo errabāt in iudicio rōnis/iudican-
tes nō esse christū qui fuit christus. ¶ Scđa opinio fuit ꝙ
ibi est vera fractio: sed illa non est in aliquo subiecto sicut
nec cetera accidētia. Ipsa em̄ stant sine subiecto: ⁊ sicut ibi
est caliditas: ⁊ tn̄ nihil calidū: ita est ibi vera fractio: sz nō
est in re aliqua: ppter quod nihil frangit: ⁊ sic licz hō fran-
gat: tn̄ nihil frangitur. Sed hec opinio sic̄ stare nō pōt: q:
sequit. aliqd frangit: ergo aliquid frangit. Semp em̄ acti-
uū infert passiuū. ¶ Preterea fractio nō dicit aliqd reali-
ter distinctū a frangente ⁊ frangibili: sed dicit frangibile:
⁊ partes eius priꝰ cōtinuas postea distare: ergo intelligi
nō potest sine frāgibili. ¶ M Tertia opinio fuit: ꝙ ibi
est vera fractio corporis christi: licet corpus maneat inte-
grū ⁊ incorruptibile. Sicut christus dedit discipulis in ce-
na corpus suū passibile: ⁊ tn̄ nō est dentibꝰ discipuloꝝ pas-
sum: agente hoc virtute supnaturali: ergo multo magis
hoc fieri pōt eadē virtute in corpore impassibili. Assumūt
pro se autoritatē bti Augu. ex ser. de vbis dn̄i: ⁊ habet de
cōse. dist. ij. qui māducant. vbi inqt. Norūt fideles quēad-
modū māducāt carnem christi: vnusquisq; accipit partem
suā. Per partes māducat: ⁊ manet integer totus. Per par-
tes māducat in sacro: ⁊ manet integer totus in celo: ⁊ ma-
net integer totꝰ in corde tuo. Itē idē colligere nitunt ex cō-
fessione berengarij: vbi cōfessus est, corpus christi verum:
nō solum sacrm̄: sed in veritate manibꝰ sacerdotū tractari
frangi: ⁊ fidelium dentibꝰ atteri. Sed hec opinio sic̄ erro-
nea est: qm̄ cū corpus christi sit aiatū ⁊ organicū: si frange-
ret ⁊ divideret/corrūperet: qđ est impossibile: cum sit glo-
riosum ⁊ impassibile. Preterea btūs Augu. in ser. de vbis
euangelij. Nec quādo manducamꝰ: partes de illo facimꝰ.
¶ Preterea. Frequēter. s. dictū est tale corpus christi esse
sub sacro: quale est in sua existentia naturali. Cum igit in
naturali sua existētia post suā resurrectionē est imortale ⁊
incorruptibile ac impassibile: ⁊ per hoc extra sacrm̄ diuidi
nō pōt: q: illud repugnat impassibilitati: ideo nec sic diui-
di pōt in sacro. ¶ Preterea: Id nō diuidit ad diuisionem
sacramēti: qđ sacro nō coextendit: sed corpꝰ christi nō coex-
tendit sacro: q: nō est pars vna corporis christi sub parte
sacri: ⁊ alia sub alia: vt dictū est. s. lec. xliij. ⁊ dicetur statim.
Quia ergo nō est cōmensuratio partiū corporis christi ad
partes sacri siue hostie: ideo nō sequit corpus christi frāgi
ad fractionē hostie. Sicut nec diuidit aia hois diuiso cor-
pore: q: ipa corpori nō coextēdit: sed tota est in toto: ⁊ to-
ta in qualibet corporis parte. ¶ Ideo est quarta opinio
vera: quam magr̄ approbat ⁊ docet cōiter: ꝙ fractio illa ⁊
partitio nō est in sub̄a corporis christi: q: incorruptibile est
sed in ipsa forma panis sacramēti. i. in speciebꝰ sacralibꝰ: q̄
post cōsecrationē sunt sine subiecto: q̄uis ante fuerant in
pane. Et hoc sensu dicit aplꝰs: Panis quē frangimꝰ: q: for-
ma panis ibi frāgit/⁊ in partes diuidit. Christus integer
manet ⁊ totus in singulis. vn̄ ⁊ Aug. vbi. s. de verbis euā-
gelij. Quādo christus māducat: vita māducat. Sed quis
audeat māducare dn̄m suū? ⁊ tn̄ veritas inuitans nos ad
manducandū ait: Qui māducat me: viuit ppter me. Nec
occidit christus vt māducet: nō deficit/viuit māducatus:
q: surrexit occisus. Nec qn̄ māducamꝰ: partes de illo faci-
mus: ⁊ quidē in sacro sic fit. ¶ N Ac p hoc ad rōnes opi-
nionis tertie. Ad silitudinem corporis passibilis a discipu-
lis in cena māducati dr̄: ꝙ in illa māducatiōe corpus chri-
sti nō fuit diuisum nec fractū: sicut nec mō in sumptiōe sa-
cramēti: ⁊ sic nihil facit pro eis: sed p veritate: ⁊ iō imptinē-
ter adducūt p se. Si em̄ hoc intendū: ꝙ discipuli corpus
christi tūc passibile dētibꝰ diuidebāt: ⁊ tn̄ viuū pmanebat:
falsum implicat: q: nequaq̄ corpꝰ christi dentibꝰ diuiserūt
aut fregerūt: imo implicat corpꝰ aliqđ frāgi in eodē loco: ⁊
integrū pmanere. ¶ Ad autoritatez Aug. dicendū/ꝙ nō
vult ꝙ vnusquisq; accipit partē suā corporis christi: sz par-
tem suā sacri. Un̄ statim pmisit istis vbis: Nec qn̄ māduca-
mus: partes de illo facimꝰ: ⁊ quidē in sacro sic fit vt. s. alle-
gatū est: ⁊ continuo subdit. Norunt fideles ⁊c. loquit igit
de partibꝰ sacri nō corporis christi. Un̄ ⁊ subdit. Per par-
tes māducat in sacro: ⁊ manet integer in celo. ¶ Ad con-
fessionē berēgarij dr̄: ꝙ berēgarius diaconꝰ sancti Mauri-
cij andegauensis incidit in heresim dicentiū/ꝙ post cōse-
crationē panis ⁊ vini in altari/nō est ibi verū corpus ⁊ san-
guis christi: sed tm̄ est ibi sacrm̄. i. signū corporis christi si-
gnificatiuū. De qua heresi. s. tractatū est lec. xxix. Et qm̄
in sua cōfessione q̄ habet de cōse. dist. ij. ego berengarius.
illam heresim expresse damnat: asserens corpus christi nō
solū tractari a sacerdote in sacro vel in signo tm̄: sed vere
⁊ realiter suā cōfessionem ecclia recepit. ⁊ Nicolaus papa
sub quo facta est: eam ad vrbes italie/germanie/⁊ gallie:
ad quas puersi dogmatis sui fama puenerat: misit: licet in
explicando ⁊ detestando errorem suum in verbis excesse-
rit: plus ad alterum extremū declinans in verbis q̄ opor-
tuit. Unde veritatem illā cōfitens/ꝙ in sacro altaris non
solū signat: sed vere ⁊ realiter cōtinet corpus christi verū
⁊ naturale ⁊ manibꝰ sacerdotis tractat: addit. Frangit/et
dentibꝰ fideliū atterit. Per q̄ verba satis quidē dānat he-
resim suā: licet in vltimis verbis additis: scz frangit/atte-
ritur/excesserit veritatem explicādo. Sicut ⁊ illud impro-
prie dictū est/ꝙ dixit panem ⁊ vinū post cōsecratione ve-
rum corpus ⁊ sanguinē dn̄i nostri iesu christi eē. Que orō
de rigore verboꝝ vera nō est: q: nunq̄ panis est corpꝰ chri-
sti: sed ex pane fit corpus christi. vt lec. xlix. latius est osten-
sum. Sic em̄ frequenter volentes errorē aliquē damnare:
excessiue locuti sunt: vt penitus recederēt ab errore quasi
declinare viderent in alterū extremū errorē scz sibi oppo-
situm. Un̄ fm̄ glo. ca. allega. berengarius dicens corpus

christi frangi: ⁊ dentib⁹ atteri: intellexit ꝑ hoc corpus christi sub fractis ⁊ tritissimis sacri particulis veraciter cōtineri: ⁊ sub illis realiter ⁊ verissime māducari. vnde addit glosa. Nisi sane intelligas verba berengarii: in maiorem incides heresim ꝙ ipse habuit. Ideo oia que scꝫ fractionem ⁊ attritionē sonant: ad spēs ipsas referas. Nā de christi corpore partes nō facim⁹ iuxta ca. qui manducant. c. Inuitat. dist. allegata. Hec glosa. ¶ Si querit̃ vtrū cōcedendū sit ꝙ ibi est vera manducatio corporis christi: ⁊ si sic/ erit vera eius masticatio: ⁊ sic diuisio ⁊ fractio. Respondet̃: est vera manducatio corporis christi: q: eius sumptio in os ⁊ traiectio ad stomachū. Sed nō digerit̃: nec cōuertit̃ in substantiam sumentis: nec hoc est de rōne māducationis. Nec tn̄ est ibi masticatio corporis christi nec diuisio: vt satis lectione. xlv. ostēsum est. Sed est ibi masticatio/ fractio ⁊ diuisio specierū siue sacri/ nō cōtenti. Nec illud de rōne est comestionis: q: multa que comedunt̃ integra gluriunt̃. Nōnulla etiā manducant̃ que nō digerunt̃: sicut ea q̄ stomachus reiicit ꝑ vomitū: sicut ea que christus post resurrectionem comedit ⁊c. ¶ O Ad scđam questionē: scꝫ an sub qualibet fractionis particula totus christus cōtineat̃: certa est responsio/ de particulis post consecrationē diuisis. Unde de talib⁹ sm catholicā veritatem respōdet̃/ ꝙ post cōsecrationem panis sub qualibet particula sacramenti diuisi est totus christ⁹: sicut in toto fuit prius q̄ fuerat diuisum. Patet autoritate bti Hiero. in ser. dñi: cc. v. post epiphaniā: et habetur de cōse. dist. ij. singuli. vbi ait. Singuli aūt totum accipiunt christū dñm. in singulis portionib⁹ totus est: nec per singulos minuit̃: sed integrū se singulis prebet. Item Hilarius papa/ ⁊ habet̃ vbi. s. vbi pars. dicit: Ubi pars est corporis christi: est totū. Eadem ratio est in corpore dñi: q̄ in manna: qđ in eius figura precessit: de quo đr. Qui plus collegerat/ nō habuit amplius: neq̄ qui min⁹ parauerat/ habuit minus. Non eñ quantitas visibilis in hoc est estimanda mysterio: sed virtus spūalis. De quo latius. s. habitum est lec. xliij. per totum. ¶ Sed vtrum sub qualibet parte sacramēti indiuisi sit totus christus: recitant doctores sanctus Tho. ⁊ sanctus Bonauen. opiniones in scriptis dist. x. quarti: ⁊ clarius Alexan. par. iiij. q. xl. arti. v. Una est ꝙ christus totus est sub tota hostia: nō tamē sub qualibet hostie parte totus. Sed hostia diuisa christus totus remanet sub qualibet parte. Ponūt exemplū de speculo: q: Augu. dicit ꝙ sicut fracto speculo multiplicant̃ imagines: sic post fractionem sacramenti quot sunt partes/ totiens est ibi christus. Cōstat aūt ꝙ ante fractionem speculi nō erat ibi nisi vna imago. Qr aūt sub qualibet parte hostie diuise est totus christus ⁊ nō indiuise: dicūt nō venire ex vnitate hostie cōuertende: sed ex partiū corporis christi inseparabili vnione. Sicut eñ vbi corpus christi: ibi aia propter cōiunctionem. Sic cū vna pars hostie cōtineat vnā partē corporis christi inseparabiliter: cum illa pars nō possit diuidi ab aliis: q: corpus christi incorruptibile est: trahit secum totū corpus. Ratio qua mouent̃ est: q: nihil est ponendum in hoc sacramento/ nisi qđ necesse est: ⁊ ratio cogit ꝙ post fractionem sit totū in qualibet partiū diuisarū hostie q: nō potest esse pars corporis christi diuisa ab altera: sed ratio ante fractionem nō probat nisi ꝙ totū corpus sit in tota hostia. Soluunt etiā multas rationes ⁊ autoritates Hiero. ⁊ Hila. exponūt de portionib⁹ diuisis: quas dicunt partes actu: ⁊ nō cōiunctis q̄ sunt partes potētia. De quo satis diffuse tractat Alex. loco allegato. ¶ P Sed ista opinio stare nō potest: q: signo partē hostie indiuise: gratia exempli/ decimā: in illa est aliquid corporis christi: vel nihil. Si nihil: tunc nō est corpus christi totum in tota hostia. qđ est cōtra eos ⁊ cōtra veritatem. Item qua rōne nihil corporis christi esset in illa parte: eadem etiā nihil esset in alia parte: ⁊ ita nihil corporis christi esset in aliqua parte hostie: ⁊ per cōsequens nec in tota. Nihil eñ potest esse in toto: quin sit in parte vel partib⁹. Si primū: vel ergo totum corpus christi est in illa decima: vel pars ei⁹/ puta decima pars corporis christi in decima parte hostie. Si primū habetur propositū cōtra opinionē. Si secundū: tunc erit ibi cōmensuratiue seu circūscriptiue: q: pars vna corporis christi in vna parte hostie: ⁊ alia in alia: qđ est impossibile: q: corpus christi maius est hostia. Maius aūt non potest circūscribi a minori. ¶ Item quero fracta hostia in partes/ aut pars corporis christi q̄ prius replebat decimā partem hostie: adhuc replet: aut nō? Si primū: tunc potest sibi iungi reliqua pars corporis christi: nisi essent simul confuse que prius fuerūt extra se distincte. Si secūdū: tunc migrat pars corporis christi de loco ad locū: ⁊ per diuisionē incipit esse vbi prius nō fuit: ⁊ desinit esse vbi prius fuit: q̄ oia falsa sunt ⁊ absurda. Nō eñ potest corpus christi totū vel pars de nouo esse alicubi sacramentaliter: nisi ꝑ cōuersionem alicuius in ipsum: que nō fit nisi virtute verboꝝ sacramentaliū. Nec facit ad propositū exemplū speculi integri ⁊ fracti: q: nō est aliqua imago realiter in speculo: sed videtur imago verius res extra speculū per lineam reflexam a supficie speculi. Et multiplicatis supficieb⁹ per fractionem speculi/ multiplicant̃ linee reflexe. Et ꝑ hoc representāt rem ipsam vnā in diuersis sitibus. ⁊ per hoc sensus decipitur. Corpus aūt christi vere ⁊ realiter est in hostia: incipiens ibi esse ad ꝓlationem forme cōsecrationis: que q: nō profertur denuo: fracto sacramēto nō incipit esse de nouo vbi prius nō fuit. ¶ Q Ideo illa opinione dimissa: est alia opinio vera cōmuniter omniū doctoꝝ/ sm quā supra lec. xliij. dictū est/ ꝙ corpus christi est totū in tota hostia: ⁊ totū in qualibet parte hostie/ in qua fuit prius substantia panis: siue hostia sit integra: siue diuisa. Nec ꝑ diuisionem aliquid mutat̃ circa inexistentiā corporis christi. Nō eñ ꝑ fractionem incipit esse de nouo vbi prius nō fuit: nec desinit esse/ vbi fuit: q̄diu species manent in ea dispositione/ in qua sub eis cōseruata fuisset substantia panis/ si facta nō fuisset conuersio. Unde sicut miraculose ꝑ diuinā potentiā totū corpus christi sub tam parua hostia concluditur: ita ꝑ eandem potentiā ⁊ miraculose etiā in singulis partibus totū cōtinet̃. Et hoc est de intentione dñi Inno. tertij/ sic dicentis. Reor salua fide maiestatis/ ꝙ vbi est panis cōsecratus: totum in singulis partib⁹ continet̃. Quod inde cōiicio: qm̄ in quotcūq̄ partes species diuidamus: in singulis est totus christ⁹. Totus in magno: totus in paruo: totus in integro: totus in fracto: nō minor in parte q̄ in toto. Nec mireris/ opus dei est hoc. Si in diuersis locis potest esse vnus: quare nō etiā in singulis partib⁹ pōt esse totus? Et addit Innocen. pro cōfirmatione rationum statim positarū. Porro cum deus illam virtutem verbis cōtulit/ vt ad prolationem illoꝝ corpus dñi incipiat esse sub specie sacramenti: nec illa verba proferantur in fractione diligenter attendant ⁊ ipsi respondeant vnde corpus qđ ante fractionem nō erat in singulis partibus totū: sed sub totali specie totaliter existebat: post fractionem in singulas partes quodāmodo secedit: ⁊ incipit esse sigillatim in singulis: quod integraliter erat in integro. ¶ Sed forte ibi dicerent vt tangit Alex. ꝙ post diuisionem nō est totū corpus christi in singulis portionibus per nouā cōuersionem: sed virtute cōuersionis prime facte hostia nō diuisa. Unde dicunt ꝙ hostia est vna actu: plures potentia: ⁊ virtus cōsecrationis habet efficaciam inquantū est vna actu ⁊ plures potentia. Secūdum ergo ꝙ est vna actu: ex consecratione/ accipit virtutem actualem: qua actualiter cōuertitur hostia totalis in corpus totale christi. Secundū autem ꝙ est plures potentia/ accipit virtutem potentionalem/ qua partibus hostie existentibus pluribus actu: etiam actu est christus totus sub singulis. Unde non est ponenda causa ex parte fractionis: qua corpus totale est sub partibus: nisi sicut causa sine qua non: quia scilꝫ partes que erant potentia: sunt actu per ipsam fractionem. Sed ex virtute diuina verbi habet panis/ ꝙ quocūq̄ modo: ⁊ quandocunq̄ aliquid illius habet esse distinctum actu: sub ipso est totus christus. Sic ergo cum forma pa

nis est vna actu: sub illa forma totali est corp⁹ christi actu: ita q̄ nō actu sub partib⁹. Cū aūt forma illa effecta est plura actu: iā est actu christ⁹ in singulis partib⁹. Quia em̄ durante specie panis/nunq̄ euacuatur a cōtēto: facta fractione aliq̄d continetur sub portione fractionis: aliq̄d scȝ corporis christi. Et cū corpus christi sit impartibile: relinquitur q̄ corpus totale cōtinetur. Vn rōne cōsecrationis ⁊ inseparabilitatis cōtenti a cōtinēte: ⁊ indiuisibilitatis corporis christi necesse est q̄ totū corp⁹ cōtineatur sub qualibet particula fractionis. ¶ R Sed cōtra hanc solutionē stat ratio supra posita: q: queritur q̄ pars corporis christi sit sub hac parte hostie nondū fracte: an decima pars corporis sub decima parte hostie: ⁊ quarta sub quarta: cētesima sub centesima: ⁊ sequitur q̄ ibi est corpus commensuratiue. ¶ Preterea: fingo duas hostias: quarū vna sit decupla ad aliā: tunc decima pars minoris erit centesima maioris. Quero tūc an decima pars corporis christi est in decima parte hostie maioris: cū tota illa pars decima corporis possit esse in centesima parte hostie: q: est in decima minoris que est centesima minoris? An forte decima pars corporis est minor in maiori hostia: ⁊ eadem decima minor in minori: aut aliq̄d decime partis hostie maioris est vacuū a corpore: quorum nullū dici pōt sine absurditate? ¶ Item cū panis sit totū homogeneū: nō est maior ratio quare vna pars panis cōuertatur in illā partem corporis/q̄ in aliā partē: immo quare magis in partem q̄ in totū corpus: cū verba cōsecrationis simplr nominēt corp⁹: ⁊ nō partem corporis? ¶ Preterea illa distinctio de parte actuali ⁊ potentiali caret fundamēto: vt. i. probabitur. Ideo dicitur cū secūda opinione/q̄ christus est totus in tota hostia: et tot⁹ in qualibȝ parte hostie etiā integre ⁊ nō diuise/vi vnice cōuersionis a deo: prolata verboꝝ forma/suo signo p ipm instituto efficaciter adsistēti: maneteq̄ corpus totū sub singulis partib⁹ forme seu specierum: siue cōiunctis: siue separatis. Nec tñ fracta hostia in partes/corpus diuiditur in partes: q: nec manibus tangi potest: nec digitis frangi: nec oculis corporalib⁹ videri: nec dentibus atteri: nec aliquo sensu percipi: q: nō habet modum existendi corporis sub hostia: q̄uis sit vere corp⁹ sub hostia: sed modū quodāmodo spūs quantū ad coexistere indiuisibiliter alicui quanto ⁊ sm locum extenso: sm se scȝ ⁊ quodlibet sui. de quo latius. s. disputatū est. Et ratio quare sic dicere cōgruit: dicta est nunc: ⁊ in reprobatione opinionis opposite. ¶ S Sed circa hoc est dubium/an concedi debet/q̄ corpus christi sit multotiens in sacro. Et videtur q̄ sic: q: si in qualibet parte: ⁊ cum multe sint partes erit multotiens in hostia. ¶ In oppositū est: q: cum sint partes infinite. Siquidē infinite sunt partes eiusdeȝ proportionis distincte continui quarū nulla est pars alterius: igitur corpus christi esset infinities sub qualibet hostia: qd̄ videtur incōueniens. Iteȝ vnius hostie est tm̄ vna cōsecratio: igitur videtur q̄ tantū semel sit sub qualibet hostia vna. Item si totū corpus est sub qualibet parte hostie erit etiam sub parte punctuali. Sed infinita sunt puncta etiā cuiuslibet partis extense: cum finita puncta nō faciūt extensionem: igitur infinities erit sub hostia. ¶ Scdo dubitatur. Vtrū partes hostie fracte sunt eedem vel diuerse. Non primū: q: cuiuslibet totius partes etiā cōiuncte sunt distincte: igitur multo magis diuise. Nec secūdū: q: diuersi accipientes hmōi particulas idem recipiunt: nec vnus plus nec minus aut aliud q̄ alter: igitur sunt indistincte. ¶ Ad primū respondet dnus Tho. in. iiij. dist. x. q. iij. ar. iij. q̄ corpus christi: q̄uis ante diuisionem hostie sit totū sub qualibet parte hostie: nō est tñ pluries actu sub partibus illis: sed tm̄ potentia. Ad cui⁹ intellectū premittit q̄ vnitas rei cōsequitur suum esse. Partes aūt alicui⁹ homogenei cōtinui ante diuisionem nō habent esse actu: sed potentia tm̄: ⁊ ideo nulla illarū habet vnitateȝ propriā in actu. Vn actu nō est accipere earū numerū: sȝ potentia tm̄: sed post diuisionem multiplicantur sm actū. ¶ T Sed responsio hec videtur obscura: q: etiā vnitas rei cōsequitur suū esse: vel

rius est suū esse: tm̄ partes homogenei ita habēt esse actu cōiuncte in toto: sicut abinuicē separate. Si em̄ coniuncte nō essent actu (cum ex eis totū cōponitur) sequitur q̄ totū cōponitur ex nō ente: q: quicquid est/actu est: ⁊ qd̄ actu nō est: simpliciter nō est. Quelibet ergo pars totius est actu: ⁊ habet esse propriū distinctuȝ ab esse cuiuslibet alterius partis. Prima em̄ medietas actu distincta est a scda medietate: ⁊ per cōns habet propriā vnitatem. Item due medietates sunt due res: ergo quelibet earū est vna. Nā ois dualitas cōponitur ex duabus vnitatib⁹. Preterea in partibus est numerus: ergo etiā vnitas. Naȝ in toto sunt tres tertie: ergo vna/vna: ⁊ vna tertia. Si vero p ens actu intelligeretur ens totale separatū a quolibet alio: responsio ad dubiū tantū valet: q̄ corpus ante diuisionem/non est sub pluribus partib⁹ hostie actu diuisis. Qd̄ nihil aliud est dicere: q̄ q̄ ante diuisionem nō sunt partes diuerse: qd̄ nō satisfacit dubio. Cum em̄ esse predicatur de quolibet qd̄ nō est nihil: ⁊ partes hostie indiuise nō sunt nihil: ⁊ p cōsequens habent verū esse: stat adhuc dubiū: an simpliciter loquendo: corpus christi sit multotiens in hostia siue in sacramēto. Ideo verior videtur responsio Alex. vbi. s. q̄ corpus christi est semel in hostia: sm q̄ est totum in toto: ⁊ est ibi pluries sm q̄ ibi cōtinetur a singulis partib⁹. Si queritur sub quot partib⁹: ⁊ sub quib⁹ cōtinetur corpus christi totū: Respōdet ipse: sub quot ⁊ quib⁹ esset substantia panis si essent distincte ⁊ diuise. Vnde sub minimis est: nō sm quātitatem: sed sm speciem: Qd̄ sic intelligo: nō sub minimis sm quantitatem: q: nō sunt dabiles minime sm quantitateȝ: q: quecūq̄ dantur sunt vltra diuisibiles in minores: sed in minimis sm speciem. Imaginantur em̄ quidā q̄ quelibet forma specifica determinata est ad minimū qd̄ sic: vel saltem ad maximū qd̄ nō ppter nimiā paruitatem. Vnde si subiectū vltra diuideretur: desineret ipm informare forma. Signando igitur illaȝ partem: in qua potest stare forma panis: ⁊ in nulla minore: illa erit minima sm speciem: q: in nulla minore saluari pōt species panis. Et ad rōnem: q̄ tunc infinities esset sub hostia: q: ifinite sunt partes sincathegorematice: cōceditur: q: nō tot quin plures: nō aūt cathegorematice: q: nulle partes cōtinui sunt infinite: q: nulle sunt oēs partes pportionabiles. Qd̄ addit vnius hostie ⁊c. negatur cōsequentia: q: per vnā cōsecrationem: quicquid est substantia panis in hostia que cōsecratur siue totalis siue partialis cōuertitur in totū corpus christi: ideo totiens est ibi totū corpus: quot sunt substantie totales ⁊ partiales cōuerse. ¶ V Ad tertium: qd̄ querit an corpus christi sit sub parte punctuali. Dicitur breuiter: q̄ pars punctualis. i. indiuisibilis/nulla est. Et si p possibile vel impossibile poneretur esse: ⁊ partes cōtinui indiuisibiles: si tunc teneretur opinio: q̄ substantia panis nō esset in puncto indiuisibili: eo q̄ forma substantialis panis requirit certam extensionem in materia: tunc post cōsecrationem corpus christi nō est in parte sacramenti punctuali. Si vero ponens puncta/cōsequenter poneret illa in materia ⁊ forma substantiali ⁊ in cōposito: et his haberet cōsequenter dicere: q̄ in quolibet puncto sacramenti esset totum corpus christi: sm regulam Alexandri supra positam: vbicūq̄ fuit substantia panis ante cōsecrationem: ibi est totū corp⁹ christi post cōsecrationem. Nec est incōueniens si ponantur infinite partes substantie punctualis panis ante cōsecrationem: q̄ infinities corpus christi est sub speciebus panis post cōsecrationem. ¶ X De secundo dubio dicitur post Alex. q. xlij. par. iiij. membro. iij. q̄ sicut habetur a beato Augu. Quicquid est indignū corpore christi: cōueniens tamen hostie cōsecrate: cōuenit ipsi speciei. Vnde partialis diuisio ipsi⁹ hostie speciei tm̄ cōuenit: nō corpori christi. Vnde hec nō est vera: hec pars est ista. Diuisio em̄ in partes conuenit speciebus: nō corpori christi. Verū tamē est q̄ iste accipit idem qd̄ ille. Accipere em̄ bene cōuenire pōt corpori christi. Est tamen verū particulariter nō vniuersaliter: q: non quicquid accipit ille: accipit iste. Nā species quas ille acci-

pit: nō accipit iste. Et ita ambe iste vere sunt: isti accipiunt
idem: ⁊ isti accipiunt nō idem. Prima vera est de corpore
christi. Scḋa est vera de speciebꝰ seu sacro. ¶ Y Sed circa
hoc querit an illa cōcedenda sit: ꝙ eadem hostia est in
hoc altari ⁊ in illo? Ad qḋ breuiter respōdemꝰ: ꝙ hostia tri
pliciter accipit. Quādoqꝫ pro pane cōuertendo in corpus
christi: vt in principio ante canonis initiū: cū dicit. Susci
pe sancta trinitas hanc oblationem seu hostiā: vbi demon
stratur panis ⁊ vinū in altari posita: que etsi nō offerunt
in se: offerunt tamen ſm illud in qḋ cōuertunt. Scḋo acci
pitur pro speciebꝰ panis ⁊ vini: sic accipitur cū dicit: hostia
frangitur vel diuidit: ⁊ ita idem est sacramentū ⁊ hostia: ⁊
sic accipit in priorib' dictis. Sic etiā accipit cum dicit. Ho
stia cōsecrat: vt dicit Alexan. q: cōsecratio ꝓprie loquendo
respicit speciem cōtinentem: nō corpus cōtentum. Nil em̄
consecrationis corpori christi additū est vel sanctificatio
nis. Tertio modo accipit pro cōtento sub speciebꝰ scꝫ cor
pore christi. Sic dicit aplꝯ ad Eph. v. Qui tradidit semet
ipsum pro nobis oblationem ⁊ hostiā deo in odorē suaui
tatis. ⁊ Amb. ⁊ habet de conse. dist. ij. in christo. In christo
iesu semel oblata est hostia ad salutem potens. Quid er
go nos? Nōne ꝑ singulos dies offerimꝰ? sed ad recordatio
nem mortis eius: ⁊ vna est hostia: ⁊ nō multe. Et ſm hoc
respondetur: ꝙ primis duobꝰ modis alia est hostia in vno
altari: ⁊ alia in alio: q: alius panis ante cōsecrationem in
hoc ⁊ in illo. Similiter ⁊ alie species post consecrationem.
Tertio modo est eadē hostia: q: idem christus vbiqꝫ offer
tur quocūqꝫ loco mysterium illud rite celebratur.

¶ Lectio. lxxxi. A

Pax domini sit sem-

per vobiscum. ¶ Aptato eucharistie sacra
mento ad sui participationem ꝑ hostie diui
sionem: in hac parte cōmunicaturi vniuntur:
ac vnione ad fructuosam tanti sacramenti ꝑticipationem
optant ꝑ pacis impetrationem. Et diuidit in tres particu
las. In prima sacerdos cōicaturis pacem optat: ac parti
culam quā manu tenet: sacramento sanguinis in calicem
locat. In secūda vt optatio sua effectū sortiatur supplici
ter orat. In tertia orationem ipsam magis specificat ⁊ ex
planat. Secūda ibi. Agnus dei. Tertia ibi. Dn̄e iesu chri
ste qui dixisti aplis. ¶ Circa has partes aduertendum: ꝙ
pax necessaria est fideliū cordibꝰ: vt fructuose eucharistiā
ps. lxxv. participent. Teste ꝓpheta. In pace factus est locus eius.
ij. Cor. Ipse quoqꝫ deus pacis ⁊ dilectionis ab aplo denoiatur.
xiij. Om̄ ipse est pax nostra: qui fecit vtraqꝫ vnū. Ipse deniqꝫ
Ephe. ij. mundū ingrediens ꝑ angelum pacem nūciauit. In terra
Luce. ij. pax hoibus bone volūtatis. Cōuersatus in terris: ⁊ ꝓplo
predicans, pacem habere docuit. Pacem inquit habere
inter vos. Mat. ix. ⁊ ad Ephe. ij. Ueniens euangelizauit
pacem vobis qui longe fuistis: ⁊ his qui prope. Mittens
quoqꝫ aplos ad predicandū pacem offerre hoibus demā
dauit. In quācūqꝫ domū intraueritis primū dicite. Pax
huic domui. Luce. x. item ⁊ Math. x. Recedens pacem
eis reliquit. Joh. xiiij. Pacem meā inquit do vobis. Pacē
relinquo vobis. Moriens pacem perditā reformauit: sol
uens inimicitias in carne sua. Ephe. ij. ⁊ ad Col. i. In ipso
pacificauit oia: siue que in terra: siue que in celis ꝑ sangui
Lu. vlti. nem crucis eius. Resurgens pacem discipulis dedit: cū in
eoꝝ stans medio eis ait. Pax vobis. Spiritūsanctū post
ascensionē mittens, pacem in eis cōfirmauit. Hinc horta
Eph. iiij tur apls. Soliciti seruare vnitatē spūs, in vinculo pacis.
Nec mirū: qm̄ tātū est pacis bonū: vt in rebꝰ terrenis atqꝫ
mortalibus nihil gratius soleat audiri: nihil desiderabi
lius cōcupisci: nihil postremo possit melius inueniri: ⁊ sic
ut nemo est qui gaudere nolit: ita nemo est qui pacem ha
bere nolit. Nam ⁊ pacis intentione geruntur bella: ⁊ pa
cem cōstat belli optabilem esse finem. ait Aug. xix. de ciui.
dei. c. xj. ⁊ xij. Un̄ ⁊ finis noster pax est in vita eterna: aut
vita eterna in pace. Cōgrue igitur in pace locus preparat
ei qui est alpha ⁊ o: principiū ⁊ finis omniū christus dn̄s
in hoc sacramento vere realiter qꝫ cōtentus. Quam vt ha
bere possimus nosqꝫ illi coaptare: opere preciū est nosce
re pacis descriptionem eiusqꝫ diuisionē. ¶ B Describit
aūt a btō Aug. xix. de ciui. dei. c. xiij. Pax est tranquillitas
ordinis. i. quieta ⁊ suauis cōcordia: debitū ordinē seruās.
Ubi em̄ nō est ordo: ibi cōfusio: vbi cōfusio: ibi pacis ꝑtur
batio. Est aūt ordo parium dispariūqꝫ rerū sua cuiqꝫ loca
distribuens dispositio. Et qm̄ inter malos, ordo quidā est
licet ꝑuersus: est quedā pax maloꝝ q̄ opponit paci bonoꝝ
Pax aūt hoīs vera est ordinata hoīs ad deum in fide sub
eterna lege obediētia. Et hec est pax hoīs ad deū. Et qua
oritur pax hoīs ad seipm̄ ⁊ proximū. Est em̄ pax hoīs ad
seipsum ordinata cognitionis actionisqꝫ consensio: vt qḋ
recta ratio dictat efficaciter volūtas imperet. Un̄ sequit
actio ordinata. Pax ad ꝓximū est cū omni hoīe ordinata
cōcordia: vt scꝫ nulli noceat: ⁊ cum possit prosit. Neqꝫ esse
pōt ordinata rōnis ⁊ actionis cōcordia: vbi nec stare ordi
nata sub eterna lege obediētia. Quisquis ab hac lege de
clinat: errat. Ita nec ordinate ꝓximo cōcordat: qui contra
legem ꝓximo fauet. Et ideo vt dicit Aug. vbi. s. c. xiiij. Ad
hoc tendere debet rationalis aie intētio: vt vtile aliquid
cognoscat: ⁊ ſm eā cognitionem vitā moresqꝫ componat.
Et hac intentione debet nolle dolore molestari: nec desi
derio ꝑturbari: nec morte dissolui. Sed ne ipso studio co
gnitionis ꝓpter humane mentis infirmitatem, in pestem
alicuius erroris incurrat: opus habet magisterio diuino
cui certius obtēperet: adiutorioqꝫ vt liber incūbat. Et q:
q̄diu sumus in hoc mortali corpore: peregrinamur a dn̄o
ꝑ fidem ambulamꝰ nō ꝑ speciem: oēm pacem vel corporis
vel aie ad se vel ad ꝓximū referre habemus ad illā pacem
que est hoīs mortalis, cū immortali deo: vt scꝫ sit nobis or
dinata in fide sub eterna lege obedientia. Et q: duo preci
pue precepta: hoc est dilectionem dei, ⁊ dilectionem ꝓximi
docet magister deus: in quibus tria inuenit homo que di
ligat deum: seipsū: ⁊ ꝓximū: atqꝫ ille in se diligendo nō
errat: qui diligit deū: cōsequens est vt etiam in ꝓximo di
ligendo deū cōsulat: quē iubet sicut seipm̄ diligere. Sic q̄
diligit: verā pacem seruat. Et q: dilectio dei ratio est dile
ctionis sui ⁊ ꝓximi: sequit ꝙ oīs pax hoīs bona (q̄ ex di
lectione pendet) in dilectione dei fundat. Hinc ꝓpheta.
Pax multa diligentibꝰ legem tuā: ⁊ nō est illis scandalū.
¶ C Non hoc ignorauit antiquus ille pacis turbator
diabolus: ideo conatus est hanc triplicem pacem auferre
qḋ vt preualeret: primo quesiuit auferre pacē hoīs ad deū
dū transgressionem primis parentibꝰ ꝑsuasit: qua ablata,
periit ea q̄ est ad seipm̄: ⁊ q̄ est ad ꝓximū. Dū em̄ parens pri Gen. iij.
mus male suadenti cōsensit serpenti: dei preceptū trāsgre
diens: iam bellū intra se sensit: ⁊ pudore ꝓprio cōfusus ad
folia (vocatus a dn̄o) cōfugit. Rupta est etiā pax fratrū:
quoꝝ alter fratri inuidēs ipm̄ occidit. Induxit deniqꝫ de
testabilius pacem triplicē periculosam ⁊ malam, vere pa
ci oppositā: scꝫ pacē cū diabolo: pacem cū carne ⁊ corpore
ꝓprio: pacē cū mūdo ⁊ pctōꝝ cōsortio. De prima dicit. Cū Luce. xi.
fortis armatus custodit atriū suū: in pace sunt oia q̄ possi
det. De scḋa apls. Qui ſm carnem sunt: q̄ carnis sunt sa Ro. viij
piūt. Sapere ſm carnē, est carni cōsentire: ⁊ ita pacem cū
carne hr̄e. De tertia ait dauid. Zelatus sum sup iniquos, ps. lxxij.
pacem pctōꝝ videns. Hanc triplicē pacē nō venit saluator
dare: sed tollere vt ipse testat dicens. Non veni mittere pacē in Mat. x.
terrā: sed gladiū. i. separationē. Et quantū ad pacē huius
mūdi: q̄ est cōcordia pctōꝝ in malo: veni separare hoīem
aduersus patrē suū: ⁊ filiā aduersus matrem suā. Qui em̄
amat patrē: aut matrē: aut filiū: aut filiā plus q̄ me: nō est
me dignꝰ. Et quantū ad pacem cū carne subdit. Et qui nō
accipit crucem suā ⁊ sequit me: non est me dignꝰ. Crux ista
afflictio est carnis: vt dicit apostolus. Qui autē sunt chri Gal. v.
sti: carnem suam crucifixerunt cum vitijs ⁊ concupiscen
tijs eius. Sed quantum ad pacem cum diabolo, ait Joh.
xij. Nunc iudicium est mundi: Nunc princeps huius mūdi

eijcier foras. Hāc pacem q̄ dānat venit chriſtꝰ tollere: ⁊ hāc
pacez q̄ ſaluat reſtituere. Pacē cū deo reparauit: pctā no-
Eſa.lix. bis relaxando: q̄ diuiſerāt inter nos ⁊ deū. Pacē cū ſeipſo
reparauit gratiā largiēdo: ꝑ quā roborat volūtas ad vin-
Ro.vij. cendū carnē legi mentis repugnantē. Vn̄ apl's cū difficul-
tatē vincendi carnē ſentiens exclamaſſet: Infelix ego hō
quis me liberabit de corpore mortis huius? Statim ſe cō-
ſolans: reſpōdit. Gratia dei q̄ eſt ꝑ ieſum chriſtū. Pacē cū
proximo docuit ꝑ ſuā mitiſſimā cōuerſationē ad rectas iu-
Jo.viij. ſticie actiones illuminando. Vn̄ ait. Ego ſum lux mūdi: q̄
ſequit me nō ambulat in tenebris. Ex his igit patet pacis
deſcriptio: ⁊ quedā pacis diuiſio, ſcꝫ ad deū: ſeipm̄: ⁊ proxi-
mū. ¶ D Diuidit ⁊ aliter pax in pacē ſpūalem ac inter-
nam pectoris: ac pacē externā ⁊ terrenā tpis: ⁊ pacē ſupnā
⁊ celeſtez eternitatis. Que diuiſio nō multū differt a prio-
ri. Nam pax tpis requirit pacem cū proximo. Pax interna
ſpūalis aut pectoris exigit pacem cū ſeipſo. Pax celeſtis
ac eternitatis cōplectit pacem ꝑfectā cum deo. Hec em̄ eſt
Phil.iiij. de qua apl's dicit. Pax dei q̄ exuperat oēm ſenſum. Et has
pacis differentias tangit ꝓpha in pſ̄.lxxxiiij. Loquet pa-
cem in plebem ſuā: quantū ad pacem tpis quā dat deꝰ ple-
bi: dū ſua eſt ꝑ volūtatis ſubiectionē. Et ſup ſanctos ſuos
quoad pacem eternitatis qua fruunt ſancti in patria. Et
in eos q̄ cōuertunt ad cor: quoad ſpūalē. Quelibet harū
bona eſt ⁊ appetibilis: ſi tn̄ ad illā eternā que non erit im-
pſ̄s: referat. Vn̄ de tpali pace q̄ minima eſt loquit beatus
Aug.xix. de ciuita. dei. c.xvij. Vtitur celeſtis ciuitas in hac
ſua peregrinatione, pace terrena: ⁊ de rebus ad mortalez
hoīm naturā ꝑtinentibꝰ humanarū volūtatū cōpoſitionē
quātū ſalua pietate ac religione ꝯcedit: tuetur atq̄ appe-
tit. Eāq̄ terrenā pacē refert ad celeſtem pacē: que vere ita
pax eſt: vt rōnalis dūtaxat creature ſola pax habenda et
dicenda ſit: ordinatiſſima ſcꝫ ⁊ cōcordiſſima ſocietas fruē-
di deo ⁊ inuicem in deo. Quo cū ventū fuerit: nō erit vita
mortalis: ſed plane certeq̄ vitalis: nec corpus aiale qđ dū
corrūpit, aggrauat animā: ſed ſpiritale ſine vlla indigen-
tia ex omi parte ſubditū volūtati. Hanc pacez dū peregri-
natur in fide habet: atq̄ ex hac fide iuſte viuit: cū ad illam
pacem adipiſcendam refert quicq̄d bonarū actionū gerit
erga deū ⁊ proximū. Hec Aug. ¶ Hanc ergo pacez tripli-
cem optat ſacerdos, tertiā hoſtie particulā ſanguini imer-
gendā (electos in tribulationibꝰ huius mūdi militantes
ſignificantem) in manu tenens ⁊ dicens. Pax dñi ſit ſem-
per vobiſcū. Pax cōſcientie ⁊ pectoris q̄ eſt a dei volūtate
nō diuidi: ⁊ ab hꝭ q̄ dei ſunt vitioſe nō impediri. Pax tpa-
lis tranquillitatis: q̄ eſt ab aduerſis nō opprimi: ꝓſperis
temperate frui ⁊ delectari. Pax eternitatis q̄ eſt ab oi pe-
nalitate liberari: ⁊ ſummo bono ꝑpetuo ſatiari: ſit ſemper
vobiſcū. Vt ꝑ primā ad tante cōmunionis participationē
digni iudicemini. Per ſcđam ab ipſa participatione non
impediamini. Ac ꝑ ipſam ſacramenti participationem pa-
cem tertiam ⁊ ſummā cōſequamini. ¶ E Vel ſm̄ alios
expoſitores: qui dicūt particulā ſanguini immergendā ſi-
gnificare iam beatos: qui cellā ſponſi vinariā ingreſſi, in-
ebriantur vino leticie in diuine eſſentie viſione, ac delicio-
ſiſſima fruitione. Dicit ſacerdos fidelibꝰ adhuc in corpore
pugnantibꝰ. Pax dñi ſit ſemꝑ vobiſcū. Pax pectoris: que
eſt cōcordare cum moribꝰ proborꝫ: ⁊ litigare cum vitijs: vt
ſic ſit cognitionis recte actioniſq̄ iuſte, cōſenſio. Cognitio
nāq̄ recta ⁊ vera, mores probos approbat, ⁊ vitia dānat:
quibus cōſentit volūtas, iuſta eligendo, ⁊ improba expu-
gnando. Qua quidez pugna: ñ qui ꝑ hoſtie partem quā
manu teneo deſignant: beati ſcꝫ qui culmen glīe tenent li-
berati, triūphi palmā tenent. Ibi em̄ vt Aug. ait. c.xxvij.
lib.xix. de ciui. dei. In illa ſcꝫ pace finali, ſanata imortalita-
te ⁊ incorruptiōe, natura vitia nō habebit: nec alicui quip-
piam repugnabit. Non opus erit vt ratio vitijs (que nul-
la erūt) imperet. Sed imperabit deus homini: animꝰ cor-
pori. Tantaq̄ obediendi ibi erit ſuauitas ⁊ facilitas: quā-
ta viuendi regnādiq̄ felicitas. Pax tpis: que eſt obedien-

ter viuere ſub ſuperioribꝰ: nō tyrannice dominari inferio-
bus quā beati feliciter trāſierūt. Pax eternitatis vbi quie-
tiſſima felicitas eterna erit in ſingulis: eternūq̄ eſſe certū
erit. Et ideo pax beatitudinis huius: vel beatitudo pacis
huius q̄ ſummū bonū erit: ſemꝑ ſit vobiſcū. Hic quidē in
ſpe, quoad hanc pacem tertiaꝫ: ⁊ ibi in perceptione. Sed
quoad primā ⁊ ſecundā hic in iuſta ⁊ ꝑſeueranti victoria:
qua ꝑuenire poſſitis ad beatā reſurrectionem: quā nobis
dñs reſurgendo reparauit. Et ꝓpter hoc ſacerdos hec di-
cens, vocem exaltat: vt nō ſolū ꝑ verba: ſed etiā vocis ſo-
noritate reſurrectionis leticiā deſignet: atq̄ ad repreſen-
tandū ꝙ vna ſabbatorū: qua chriſtus reſurrexit: ſtans in
medio diſcipulorū, voce clara dixit: Pax vobis. Et ꝓpter
hoc hec dicens, tres cruces cū particula, quā manu tenet
ſacerdos: ſuper os calicis ſignat. Et eſt hec nona ⁊ vltima
crucis ſignatio: q̄ ꝑtinet ad dñice reſurrectionis cōmemo-
rationem: ſicut ſuperiores ad chriſti paſſionē. Fiūt autem
tres cruces, ad ſignificādū ꝙ virtus trinitatis animā cru-
cifixi: q̄ ꝑ vinū in calice deſignat: reduxit ad carnē, ne relin-
queret in inferno: neq̄ caro eius daret videre corruptio-
nem. ¶ Vel ſm̄ Alb. fiunt tres cruces ad ſignificandum
triplicem pacē que dicta eſt: quā dñs ter poſt reſurrectio-
nem ſuis diſcipulis nūciauit: vt habetur. Johan.xx. ⁊ xxi.
¶ Vel ad ſignificandū ꝙ pax illa eternitatis q̄ principa-
liter optat: donat a tota trinitate in virtute paſſionis cru-
cifixi. ad quā diſponūt pax pectoris ⁊ pax tpis. ¶ Vel vt
etiā vult Inno. tres dies quibꝰ quieuit dñs in ſepulcro de-
ſignant: qđ ꝑ os calicis repreſentat. ¶ Vel etiā ſm̄ eūdez
tres mulieres cōmemorant, querētes die tertia crucifixuꝫ
ad oſtiū monumenti: qđ ꝑ os calicis: vt dictū eſt: deſigna-
tur. De quo diaconꝰ remouens corporale, ſignificat ꝙ an-
gelus deſcendens de celo, lapidem remouit ab oſtio mo-
numenti. ¶ F Vel poſſet breuius dici ſm̄ ſanctū Tho.
pte.iij. q.lxxxiij. ar.iij. ꝙ conſecratio huius ſacri: ⁊ acceptio
huius ſacrificij, ⁊ fructus eius ꝓcedit ex virtute crucis chri-
ſti. Et ideo vbicūq̄ ſit mentio de aliquo horum: ſacerdos
crucis ſignatione vtitur. Reſpōdet aūt chorus aut mini-
ſter in ꝑſona circūſtantiū. Et cū ſpiritu tuo. Qđ verbū ori-
ginaliter ſumptū eſt ex ſcđa epl'a ad Timo. c.vlti. vbi dicit
apl's. Dñs noſter ieſus chriſtus ſit cū ſpiritu tuo. Ita ⁊ hic
reſpondet chorus. Et cū ſpiritu tuo: ſit ſcꝫ pax quā nobis
nūciaſti. Hoc em̄ piarū ac religioſarū mentiū eſt, vt pacifi-
ce ſalutantes, pie reſalutent. Bona optantibꝰ, bona ſibi
reoptent. Sit igit pax cum ſpū tuo, o ſacerdos: vt ſis ido-
neus hoc ſacroſanctū ſacrificiū pro ſalute totius mundi
immolare: ⁊ nos deo patri reconciliare: pacēq̄ cōſtituere
inter deū ⁊ hoies pctores. Sit pax dñi. nō cū carne: ſed cū
ſpiritu. Pax inquā tpis: ne cor tuū aduerſitatibꝰ diſtractū
nō poſſit deuote ſalubriterq̄ ſacrificium pacis cōſumere.
Sit cū ſpiritu tuo pax cōſcietie ⁊ pectoris: qr ſi ſpūs tuus
a dei volūtate diſcordat: quō placabiliter pro nobis pacē
quā optas impetrabis? Sit pax cum ſpū tuo: vt te pro no-
bis immolāte, nihil ſentias in ſpū de corpore fragili, quā-
tum ad carnales cōcupiſcentias: nihil de ſolicitudine ſecu-
li quantū ad ſuꝑuacuas curas mente ꝑtractes: ſed atten-
tus totꝰ ad ſiſtas diuino huic myſterio: vt ſereno ⁊ pacifi-
co ſpū filiū offeras in cōſpectu patris, vt illi ſit acceptū ſa-
crificiū tuū: ac preces tuas exorabiles efficiat ⁊ acceptas.
Sic ſit cū ſpū tuo pax: cuꝫ offeres hanc hoſtiā ſalutarem:
quēadmodū fuit cū ſpū patriarche abrae: qui imolaturus
reliquit ſeruos cum aſino: ſolus cū filio ad immolationis
locū perrexit. Serui exteriores ſunt ſolicitudines ⁊ cure
ſeculi, ⁊ neceſſitates huius vite. Aſinus aial pigrū, indiſci-
plinabile ⁊ oneriferuꝫ pondus eſt corporis qđ aggrauat
animā. Puer iſaac, ſpūs purus eſt. Patriarcha typū pre-
notat ſacerdotis. Ita ⁊ ſacerdos ad immolatione filij pa-
tris vnigeniti ꝓcedens: ſegregatus eſſe debet ſpiritu: vt
poſtpoſitis ſeculi tumultibꝰ mortificet curā carnaliū dele-
ctationū. Sic ergo optat circūſtans ppl's pacem ſpiritui
ſacerdotis; quatenus pacis vinculo connexi et concordi

volūtate vnitꝰ: deū pacis qui ꝑ hostiam sanctā in medio est: spūaliter nō tm̄ sacramētaliter sumentes: simul ꝑduci mereanť ad pacis eterne ꝑpetuā felicitatē. Ministro igiť aut choro respondente. Et cum spiritu tuo: sacerdos particulam quā vsq̧ huc manu dextra tenet: mittit in calicem simul dicens hanc orationem.

Hec sacrosancta commi-

xtio ꝛ cōsecratio corporis ꝛ sanguinis dñi nostri iesu christi: fiat nobis sumentibꝰ salus mentis ꝛ corporis: ꝛ ad vitam eternā capessendā preparatio salutaris. ¶ H Sacrosancta cōmixtio. i. pre alijs sancta cōmixtio: ꝓpter ineffabilem sanctitatē eorū q̄ cōmiscenť: q̄ sunt corpus christi supexcellenti diuinitati mō admirabili vnitū: ꝓpter qđ a
Ps. xv. ꝓpheta antonomastice dictū est sanctū. Nō dabis inquit sanctū tuū videre corruptionē. sanctū. s. corpus. ꝛ sanguis ille purissimꝰ ab omi inquinamento ꝛ imundicia alienꝰ: in cuius effusione redemptus est mūdus. ¶ Sed statim incidit dubiū: quō dicanť cōmisceri corpus ꝛ sanguis in calice: cū tm̄ iam in calice nō fuit solus sanguis christi: sed simul etiā corpus eius: ꝛ sicť sub speciebꝰ panis nō est tm̄ caro christi: sed etiā sanguis. Rñdetur ꝙ ꝑ hanc cōmixtionē nō incipit corpus christi esse in calice: nec sanguis sub panis specie: qꝛ vt. s. dictū est lec. xl. ꝓlata forma consecrationis sup panē: ꝛ dehinc sup vinū: vtrobiq̧ incipit esse verum corpus christi: ꝛ aīa deitati cōiuncta simul ꝛ sanguis ac cetera corpori christi in naturali sua cōsistentia inexistētia. Nō ergo in hac cōmixtione corpus christi ꝛ sanguis cōmiscenť quasi prius separata nūc vniant. Neq̧ est hic cōmixtio corporis ꝛ sanguinis quasi corpus christi ꝑ hāc cōmixtionem in sua supficie sanguine tingať: sicut aliud corpus sanguini aialis imissum: aut lana vel spongia sanguine tincta ꝛ colorata ꝑ sanguinis cōtactū: qꝛ s̄m supra latiꝰ dicta sanguis christi in calice nō est mō fluido tangens latera calicis: sicut liquor aliq̄s in vase tangit imediate supficiem cōcauā siue interiorē vasis. Nō em̄ ibi est extra venas corporis christi: sꝫ intra venas ꝛ corpꝰ: sicut ē in corpore christi extra sacm̄ in celo. Vñ sanguis ille vt i sacro nullū corpus pōt humectare vel tingere: sed neq̧ ab aliquo corpore tangi: sicut nec sanguis alicuiꝰ hoīs in venis existens ꝛ nō separatꝰ. Etiā qꝛ sanguis christi nō est in sacro mō quātitatiuo ꝛ cōmēsurabili: q̄ requiriť ad tactū corporū: ꝓpter qđ etiā si sanguis christi esset sub speciebꝰ vini extra venas nihilominꝰ tangi nō posset: sicut nec corpꝰ christi sub spēbꝰ panis aut vini tangi pōt: eo ꝙ nō habēt ibi localē sitū ad cōtactū corporū requisitū. Est igiť hic cōmixtio corporis ꝛ sanguinis nō s̄m suas veras ac reales essentias: sꝫ s̄m formas siue species sacrales sub quibꝰ corpus ꝛ sanguis christi veraciter cōtineť. Hoc est dictu ꝙ in immissione particule in calicē nō fit cōmixtio corporis ꝛ sanguinis christi: que sunt ꝛ manēt sub speciebꝰ sacralibꝰ oimodis sicut ante immissionē. ¶ Fit aūt cōmixtio: hoc est cōtactus ꝛ cōiunctio accidētiū q̄ fuerūt in pane ꝛ vino ante ꝯsecrationē: ꝛ accidentia sacri panis. s. color calor pondus quātitas si ponať accidēs distinctū a suba: humectanť ab humore q̄ fuit in vino: ꝛ ab alijs tanguntur: eisdē modis quibꝰ fieret si adhuc inhererēt substātijs panis ꝛ vini: si cōsecratio facta nō fuisset. Fiūt em̄ eedem mutationes motus ꝛ cōtactus accidentiū facta cōuersione substātiarū: q̄ fieret si nulla facta fuisset cōuersio: ꝛ hoc vt fides suū habeat meritū: dum humana ratio nullū de cōuersione facta recipit experimētum. Quia ergo specierū sacramentaliū ad inuicē fit commixtio: sub quibꝰ verū corpus christi ꝛ sanguis cōtineť: dicitur hic fieri cōmixtio rerū cōtentarū. Multa em̄ q̄ ad solas species pertinēt: vsus loquendi attribuit cōtentis sub speciebꝰ. sicut corpus christi siue christꝰ dr̄ videri: cū tm̄ solū sacm̄ videť sub q̄ latet christꝰ. De quo. s. lec. xlv. ¶ Et pari rōne hec cōmixtio diciť sacrosancta ꝓpter excellentissimā sanctitatē cōtentorū. Etiā sic diciť ꝓpter species ipsas sacramētales q̄ sacrosancte dicunť: nō per sanctitatis gratiā sibi formaliter inherentem (sic em̄ sanctitas soli rationali nature cōuenit) sed propter specialissimā diuinorū applicationū significationē ꝛ cōtinentiā rerum sanctissimarum longe verius excellentiusq̧ ꝙ pars illa tabernaculi ꝛ templi arcam federis continens in lege sancta sanctorū dicebatur: tanto vtiq̧ verius quanto veritas vincit figuram ꝛ excedit. ¶ H Sequitur. Et consecratio. Ita habet ordo romanus: nō ꝙ hac immissione sacm̄ cōficiatur aut cōsecretur: sed cōsecratio prius virtute formarū sacramentaliū facta: nunc suū effectū sortiať in aīa sumentis. Ideo sequiť. Fiat nobis sumētibꝰ. Nobis scꝫ sacerdoti sumenti ꝛ in sacrificium offerenti: ꝛ oibus spiritualiter voto ꝛ desiderio in fide sumentibꝰ per sacerdotem: qui est velut os corporis christi mystici: per qđ trahiť nutrimentū oibꝰ membris totius corporis nutriendis roborandis ꝛ spiritualiter augmentandis. Sicut os materialis corporis cōedit: non solum pro se: sed pro salute omniū membrorū sumit cibum: qui ꝑ totum corpus diffundiť: ꝛ membris singulis incorporať vt saluetur in sua subsistentia naturali. Sic sacerdos sumit sacramentū cuius virtus trāsit in oia ecclesie membra huius cibi spūaliter susceptiua. Et singulariter in eos qui misse intersunt officio: qui cibū hunc esuriunt: ꝛ voto ac desiderio sumunt. Hos nāq̧ spiritualiter nutrit ꝛ cōfortat gratiā in eis augmentando ꝛ virtutes: quo fortiores reddanť ad vitalium operationū exercitiā ꝛ cumulationē plurium meritorū. Et ideo petit sacerdos vt fiat sumentibꝰ salus mentis ꝛ corporis. Salus mentis per morbi fugationem: quod fit per venialiū extinctionē peccatorū: que hoiem retardant: ipsumq̧ tepescere faciūt in exercitijs ꝛ orationibꝰ spiritualibꝰ: profectu quoq̧ virtutū. Sit ꝛ salus mentis per cōseruationem vite spiritualis: que fit ꝑ gratie augmentū: qua anima sustentať in vita spirituali ne cōtinua decidat ꝑ praua desideria ꝛ operationes noxias tandēq̧ vitā spiritualem penitus amittat. Sit ꝛ salus corporis vt fomes peccatorū ꝛ inclinationes peruerse carnis ac sensualitatis mitigenť: ne potenter insurgant contra iudiciū recte rationis: sed magis corpus fiat aptum ac idoneū instrumentū anime ad exequēdum virtuosas operatiōes: quas lex precipit: ꝛ ratio: que ad optima deprecatur: cōsulit faciendas: vt sic quilibet sumentium dicere possit cum propheta. Cor meum ꝛ caro mea exultauerūt in deum viuum. Et iterum. Sitiuit in te anima mea ꝙ multipliciter tibi caro mea. ¶ Sequitur. Et ad eternam vitam capessendam preparatio salutaris. Sit tibi cōmixtio sacrosancta salutaris preparatio ad sumendum sacramentum qua capere possimus vitam sempiternam: idest eternam beatitudinem. Ipsa enim sumptio efficax est preparatio ad capessendam vitam eternā per collationem gratie in presenti: que est dispositio necessitans ad introductionem in gloriam s̄m legem dei statutam: qꝛ est pignus glorie: ꝛ arra percipiende hereditatis future. Unde canit ecclesia. O sacrum conuiuiū ꝛc. ꝛ future glorie nobis pignus datur. De quo latius infra dum de fructibus huius cōmunionis tractabiť. ¶ I Et notandum ꝙ preter causas supra tactas cur fiat sacramenti fractio ꝛ vnius particule in calicem missio: huius cōmixtionis etiā alie rationes assignanť. Una est etiā Innocentij dicentis. Cōmixtio corporis ꝛ sanguinis significat vnionem corporis ꝛ aīe christi: q̄ in resurrectione eiusdem denuo vnita sunt: ꝛ ideo signū crucis ter ꝑduciť cū hostia super calicem: qꝛ virtus trinitatis animā crucifixi reducit ad carnem. ¶ Alia sit hec cōmixtio ad denotandū huiꝰ sacramenti vnitatē. Unitatē dico nō indiuisibilitatis: qꝛ diuersa sunt signa abinuicem distincta scꝫ species panis ꝛ vini. Diuersa sunt etiā primo signata scꝫ corpus ꝛ sanguis christi s̄m vnitatem integritatis in significando: qꝛ vnū illorū nō perfecte significat signatū sine alio. Siquidē signatū est plena refectio anime: q̄ fit per hoc sacramentū. Sed qꝛ neq̧ panis plene reficit corpus sine potu: nec potus perfecte sine pane vel cibo; sed ambo simul vnum cōstituunt

perfectū nutrimentū:sic ⁊ species panis ⁊ vini integrant
vnū signū pfecte repñsentās refectionē aie:et p cōsequens
vnū sacramētū:de quo.s.lec.liij. Ad hoc aūt signādū:hec
signa ad inuicē sua mixtione vniūtur. Sed parū facit hec
ratio:et videt magis ad oppositū:q: in plena refectione
corporali nō simul ⁊ cōmixtim sumit cib⁹ ⁊ pot⁹:sed quod-
libet seorsum:⁊ ideo plenitudo refectionis magis ex eo si-
gnificat q consecrat eucharistia et sumit sub duplici spe-
cie cibi ⁊ potus.cibi de patena vel manibus quo sumunt
partes sicce:⁊ potus quo sumit de calice sub speciebus vi
ni. Sufficiant ergo rationes alie hic ⁊ supra allegate.

Agnus dei qui tollis pec-

cata mundi miserere nobis. Agnus dei qui tollis peccata
mundi miserere nobis. Agnus dei qui tollis peccata mun
di dona nobis pacem. ¶ L Hec est particula secunda:
in qua suppliciter oratur:vt pax per sacerdotē optata esse
ctum in cōicaturis sortiatur. Quia em̄ pacē hanc sine pec
catorū remissione nemo cōsequit:dei misericordia q̄ pctā
remittunt:suppliciter postulat:tanq̄ necessario preuenis
ens pacē perfectam que vltimo exprimit. Qd etiam ex eo
patet:q: christ⁹ saluator noster postq̄ post suam resurre-
Joh.xx. ctionē aplis pacē restauratam nuncians/dixerat:Pax vo
bis:insufflauit:dans eis potestatē remittēdi pctā/dicens
Accipite spiritū sanctū.quorū remiseritis pctā:remittunt
eis. Significās sine pctorū remissione nō cōstare pacē pe-
ctoris:qua amissa/nec erit pax temporis:nec expectat pax
eternitatis. ¶ Petunt ergo in hac oratione tria ab agno
dei christo.duo paci preuia:q̄ sunt misericordia dei in pec-
cati remissione. Itē misericordia dei in grē largitione:et
tertio pax ipsa que est bonū finale oim desideriorū imple
tiua. Ex illo patet diuisio huius oratiūcule. ¶ Clamat er-
go sacerdos cū populo ad mediatorē christum statim in
eucharistia sumendū. Agnus dei ⁊c. In qua oratione chri
stus vnicus patris filius tripliciter commēdatur. Primo
de puritate innocentie naturalis:quia agnus dei. vñ Am
bro. Si agnus:ergo innocēs. Scdo de benignitate venie
salutaris ibi:Qui tollis peccata mundi.benigne scilicet
paterne ⁊ salubriter. Tertio de affectuositate misericordie
liberalis/ibi:Miserere nobis. ¶ Quantum ad primum
christ⁹ dr agnus:nō sm rei pprietatē:quia agnus verus
Col.ij. animal est fragile/stolidū/lacte matris indigēs:que chri-
sto deo omnipotēti:in quo habitat plenitudo diuinitatis
⁊ thesauri sapiētie ⁊ sciētie dei sunt abscōditi:minime no-
scuntur competere. Dicit igitur agnus sm metaphoram ⁊
symbolice ac transsumptiue:sicut dr petra/leo/lapis an-
gularis/sol/pastor/ostiū:que oia dr/non sm pprietatem:
sed significatiue per similitudinē:hoc est per ista velut p
signa quedā significat. Sicut declarat beat⁹ Augu.super
Joh.dicens:Petra non est:q: durus ⁊ sine sensu non est.
nec ostium est:q: nō eū faber fecit:nec lapis angularis:q:
nō est a structore cōpositus:nec pastor est:q: custos ouiū
quadrupedum non est. Oia igitur ista per similitudinem
christo attribuunt. Dicit igitur agnus p similitudinē:ad
qd signandū addit hic/dei/qui tollis ⁊c.que non conueni
unt agno vero reali. Dicit autē agnus (vt dicit Alexā) ab
agnon qd grece sonat pium:eo q agnus animal pium sit
⁊ mansuetū. Vel dicitur latine ab agnoscendo/eo q agn⁹
in multo grege matrē suam solo balatu agnoscit. Secun-
dum hoc christus similitudinarie agnus dr/propter piera
tem ad ignoscendū/⁊ mansuetudinē ad patiendū. Piissi
mus siquidē est ad ignoscēdū:qm̄ pro suis crucifixoribus
patrē exorauit dicens:Ignosce illis pater:q: nesciunt q̄d
faciunt. Māsuetissimus fuit ad passionē:dū iuxta vatici-
nium Esa.liij.quasi ouis ductus est ad occisionē:nō aperi
j.Pet.ij. ens os suum. Rursus agnus est propter ipsius simplicita
tem/innocentiam/⁊ sinceram cognitionem. Simplex fuit
christus:quia peccatum non fecit:nec inuentus est dolus
Luce.ij. in ore eius. Cognouit matrē suam in vita sibi tanq̄ agnel
lus matri obediendo. Erat em̄ subditus illis:ioseph scz ⁊
matri. Cognouit eam in morte sua:eam discipulo:quem
diligebat:cōmēdando:vnde pendens in cruce inquit ad
discipulum. Ecce mater tua. Cognouit eam resurgēs pri- Joh.xix
mo oim se sibi manifestādo:vt dicit Ambro. Cognouit eā
post spiritussancti missionem:eam ad eternam pacem de-
ducendo:⁊ ad suā dexterā collocando/dicens:Ueni de li-
bano:veni coronaberis. Cañ.iiij. ¶ L Oramus igitur
O agnus dei/qui preulsus es occidi ab origine mundi in Apocal.
eternitate. Ductus ad mortem quasi agnus mansuet⁹ du xiij.
ctus ad victimam. Mactatus in crucis ara/obmutescēs Hiere.xj
quasi ouis coram tondente. Qui tollis peccata mundi/ Esa.liij.
Autoritatiue per tuam potentiam:cui nihil potest obsiste
re. Dispositiue per tuam ineffabilem sapientiam:qua ab
eterno disposuisti mundum redimere. Executiue per tuā
infinitam misericordiam/qua nasci dignatus es de virgi-
ne ⁊ mortem sponte suscipere. Miserere nobis/tuis fide
libus per tuam potentiā auferendo peccati maculā. Mi-
serere nobis errantibus/per tuā sapiētiā reducēdo ad re-
ctitudinis normā. Miserere nobis indigētib⁹/tuam gra-
tiā largiēdo per tuā misericordiā. ¶ Iteramus aūt hanc
orationē:vt ex perseuerantia orandi celerius exaudiamur
repetentes iterū. O agnus dei/qui sutisti matrē in diuer-
sorio:secutus eam fugiētem in egyptū:ei⁹ balatū audiēs
te querētis in tēplo. Qui tollis peccata mundi/contracta
per originē ex primorū parentū transgressione:per institu
tionem baptismi sacramentorū ianue peccata cōtra te cō-
missa/a praua nostra voluntate:mortalia scilicet p institu
tionē sacramēti penitētie/pctā nos impedientia/in serui-
da dilectione/ex nostra fragilitate:q̄ sunt venialia/p insti-
tutionē sacrosancte eucharistie. Miserere nobis ad te cō-
fugiētib⁹/cōcedēdo pctorū veniā:pseruādo a lapsu in pec
catorū foueā:dādo in bono pseuerantiā. ¶ Replicamus
⁊ ter orātes/Agn⁹ dei Jesu bone/q̄ nos redemisti sangui-
ne tuo imaculato:q̄ victoriose resurrexisti de clauso monu
mento:qui vt lucerna luces:gl'iosus resides in patria re-
gno. Qui tollis pctā mundi/penas nostris pctis debitas
patientissime exoluendo:Patriarchas ⁊ pphetas de mā
sione penarū victoriosissime educēdo:Regnū celorū no-
stris pctis obseratū aperiendo. Dona nobis pacē:vt sine
nocua pturbatione pctā seam⁹ cōcessa nobis tēpora:vt pu
ri ⁊ sereni in nostra cōscientia/tandē securi tecū viuamus
in celesti patria. ¶ Vel breuiter correspondēter ad predi-
ctam tert⁹ cōtinuationē:Agnus dei innocēs/q̄ tollis pctā
mūdi ipsa sanguinis tui effusione delēdo:miserere nobis
peccati reatū simul ⁊ penā relaxando. Agnus dei/patrem
per obedientiā agnoscens:q̄ tollis peccata mūdi:ipm pa
tri recōciliando:miserere nobis/gratiā sine q̄ regni extor-
res proscribuntur/largiēdo:Agnus dei/agnoscens per-
ditū hominē:sm illud Joh.x. Agnosco oues meas:et co-
gnoscunt me mee. Qui tollis peccata mūdi/a dānatione
perpetua redimendo. Dona nobis pacē/ab oibus deside
ratā eternis bonis opulētā. ¶ M Instituit aūt Sergi
us papa hāc orationē sicut ⁊ prior ē:vt dū sacerdos proce-
dit ad immolandū ⁊ sumendū verum et naturale corpus
christi:vt pfiteamur nos huius immaculati agni carnem
sumere in altaris sacramento:qui se sponte pro nobis ob-
tulit in crucis patibulo. Hinc ⁊ obsecramus vt nostri mise
rearis in hac sacramentali immolatione:qui prius miser-
tus es nobis in personali tua in ara crucis oblatione. Et
sm antiquam ecclesie obseruationem/ac primeuā institu-
tionē/ter dicebatur miserere nobis:quod et hodie dicitur
in ecclesia sancti Johannis in laudano/al's lateranensis
vt refert Albertus:⁊ in capella pape:vt dicit Durandus
in rationali. ¶ Qd ⁊ ter dicitur sm Alber.vt auferatur a
nobis triplex malum:scz perpetratū/qd dolebamus com-
missum:tentatum/qd timebamus cōmittendum:⁊ subor-
dinatum ad meritum impediendū. Vel sm alios/dr ter p
pter triplicis peccati remotionē quam petimus:origina-
lis/mortalis/venialis. Vel propter peccatum cogitatio-
nis in mente:locutionis in ore:actionis in opere. Vel

ad designandū q ppter tria venit ille agnus dei in mun/
dū: scz vt nos liberaret ab onere culpe: vt nos quietaret a
miseria pene: vt nobis remoueret ropheam a ianua vite.
¶ Postmodū tñ irruentib⁹ varijs psecutionib⁹/ɀ erron/
bus pestiferis in ecclia inualescentib⁹/ceperunt multe ec/
clesie particulares sine statuto ecclie generalis aut sum/
mi pontificis petere in vltimo agnus dei/dona nobis pa
cē: vt sedatis nimijs tribulationib⁹/pacifica ɀ fideli guber
natione fruerētur. Et ita adhuc dr̄ bis miserere nobis pro
pter duplex malū: culpe scilicet ɀ pene: quo nō nisi p mise/
ricordiā agni dei liberamur: Vn̄ psalmista: Misericordia
tua preueniet me. a peccato preseruando ne incidam⁹. Et
misericordia tua subsequet me. a pena post cōmissum libe
rando. ¶ N Jn missa pro defunctis nō dr̄ miserere no/
bis: nec dona nobis pacem: cui⁹ rationē quidā assignant
q: defuncti exierūt statum meriti: ea propter neqꝫ possunt
mereri: neqꝫ demereri: neqꝫ per ppriū meritū tunc elicitū
a penis liberari. Neqꝫ optatur eis pax: q: de pace eterna
cōpiscēda sunt securi: neqꝫ ab exteriorib⁹ mūdi psecutio
nib⁹ possunt turbari. Verū cū in missa sacrificiū offertur
pro viuis ɀ defunctis: ɀ misericordia dei necessaria est de/
functis in purgatorio: etsi non ad remissionē culpe: tñ ad
remissionē pene: licet illā per ppriū meritum assequi non
possunt: ideo nō videt quinetiā ad eos apte referri possit
miserere nobis/ɀ dona nobis pacē. Jdeo Alexander aliā
assignat rationem: illā scilicet q: in missa pro defunctis spe
cialiter celebrat/vt defunctis requies impetretur: ideo dr̄
dona eis requiē: q: eis fruct⁹ misse specialiter applicatur
pro requie a penis impetranda. ¶ Additur autē cōiter in
ecclesijs ad tertiū agnus/sempiternā: ɀ non in primis duo
bus: ad designādū q eis requiē impetramus triplicis af/
flictionis: scz a pena ardoris: a corporalibus tenebris: ab
afflictione expectationis ac dilationis ppetue btitudinis
afflictio aūt pene ardoris siliter ɀ tenebrarū est tempora/
lis: btitudo cuius expectatio sperata est animi afflictiua
est eterna: ɀ ideo in tertio agn⁹ addit sempiternā. ¶ Vel
etiā ideo ter dr̄ requiē: q: optat aiab⁹ triplex reqes: Vna
ab afflictione pene: alia btificationis aie: tertia glorifica/
tionis vtriusqꝫ. Et q: tertia sequit primā ɀ scdam: tertiam
vero nulla alia sequit: iō i tertio addit eternā. Prime due
reqes si cū pcisione itelligunt vt excludāt tertiā sunt tēpo
rales: tertia sola eterna. ¶ Alie ecclie attēdētes/q de mul
la triū reqerū cōtingit regredi ad inqetudinē: ɀ p hoc oēs
eterne: licet nō cum precisione ad quodlibet agn⁹ addūt
eternā. qsi diceret: Dona eis requiē eternā ab afflictione:
vt cesset eternaliter ois afflictio ardoris tenebrarū ɀ dila
tionis. Jterū dona eis requiē eternā/ab omni miseria aie
per collationē btitudinis. Jterū da eis requiē sempiternā
per collationē glie perpetue tollētis miseriā vtriusqꝫ: car/
nis ɀ aie. Et hūc modū tenet ecclia mogūtineñ. ¶ Si qri
tur qre magis dr̄ agn⁹ dei/q iesu christe: vel aliq alio mo/
do. Rñdet Alexāder/q h fit cōuenienter: tū ppter veritat
Exo.xij. repñsentationē q in lege figurabat in imolatione agni ty/
pici. Tū ppter veritatis pnunciationē q facta est pphetis
ec. Esa.xvi. Emitte agnū dñatorē de petra deserti ad mon
tem filie sion. Tū ppter veri agni ostēsionē digito pcurso
ris dicentis: Ecce agn⁹ dei; ecce q tollit pctā mundi. Quia
eñ in h sacro repñsentat imolatio veri agni: q fuit p agnū
in lege figurata: sub noie agni a pphetia pnunciata: sub
agni vocabulo a iohāne demōstrata: cōuenienter ad hoiū
rememorationē et fidei testificationē dirigit orō ad chri/
stū sub noie agni: sub quo eū totupliciter nouimus figu/
raliter/pphetice/ɀ manifeste expssum ac demonstratum.

Domie iesu christe qui di

xisti aplis tuis: Pacē meā do vobis: pacē meam relinquo
vobis: ne respicias peccata mea: sed fidem ecclesie tue.
Eamqꝫ sm voluntatem tuam pacificare ɀ coadunare di/
gneris. Qui viuis et regnas cum patre in vnitate spiri/
tussancti deus: Per omnia secula seculorum. Amen.

¶ O Hec est particula tertia in qua postq sacerdos cū
populo: vt pacis optatio effectum sortiatur: orauit suppli
citer: nunc orationem ipsam pro pace factam/magis spe/
cificat ɀ explanat particulariter. Specificat eñ effectus
ɀ finem propter quem pro pace orauit suppliciter. Jn qua
oratione beniuolentiā primo captat eius qui oratur: et eo
q ipse est qui pacē suis tribuit. Secundo ibi: Ne respicias
impedimētum exauditionis remouet. Tertio ibi: Eamqꝫ
sm/petitionē suam fundit. ¶ Quoad primū dicitur. Do/
mine iesu christe/saluator benignissime. Qui dixisti/ex hoc
mundo per passionē migraturus: apostolis tuis/a reuoca
tis ad fidei cognitionem: a te missis ad fidei predicationē:
pro te passis ad fidei corroborationem: Pacem meam do
vobis: pacem meā veram ɀ saluificā: ne essent de illis qui
loquuntur pacē cū proximo suo: mala autē in cordibus eo
rum. Pacem relinquo vobis: vt in pace firmiter permane
rent: ne mūdi pressi miserijs territi declinarent: aut illecti
blandicijs vt incrassati recalcitrarent. Vel sm Aug. super
Johannē: Qui dixisti apostolis tuis: Pacem meam relin
quo vobis/ad patrem iturus: pacem meam do vobis/in
fine venturus. Pacem meā relinquo vobis in hoc seculo:
pacem meā do vobis in futuro seculo: pacē meā relinquo
vobis in qua manentes hostē potestis deuincere. Pacem
meam do vobis: vt perpetuo possitis sine hoste regnare:
Pacem meā relinquo vobis vt inuicem diligatis: Pacem
meā do vobis: vt nunq dissentire possitis. ¶ Deinde im/
pedimenta remouet: scz peccata ppria/dicens: Ne respi/
cias peccata mea. scz personalia: quibus offendi tuā altis/
simā maiestatē: quo indignus sum ad pacem ecclesie impe
trandam: ad corpus tuū sacratissimū deo patri offerendū
ɀ ad peccatores eidem reconciliandū. Sed fidem ecclesie
tue/benignus respice: in qua eā tibi in spōsam (propheta
Osee teste) desponsasti. Osee.ij. Jn qua eā lauacro aque
in verbo vite: vt apostolus ait ad Ephesios .v. sanctifica/
sti. Jn qua eam ne deficeret (vt Lucas ait.c.xxij.) confir/
masti: Ecclesie tue sponse tibi grate: sponse sine macula et
crimine: sponse sm sui partem vnam te amplexantē in pa/
tria beatifice. ¶ Sequitur petitio: Eamqꝫ sm sui alteram
partē adhuc in valle lachrymarum peregrinantē: varias
persecutiones ab infidelibus et hereticis sustinentem: in
tuo tamen semper auxilio respirantem. Pacificare/ab in/
fidelibus perfidis. ɀ coadunare/in fidei et charitatis vin/
culis: digneris/tu domine iesu christe sm tuam voluntatē
pijssimam: ex qua in ipsa dignatus es carnem fragilem as
sumere sm tuam voluntatem amorosissimā: ex qua digna
tu es pro ipsa mortē tolerare sm volūtatē tuam magnifi/
centissimam: qua dignatus es teipsum in cibum sub hac
sacramentali specie condonare: per eumqꝫ tanq perviati
cum vt te in celum ascendētem sequi valeat roborare. Ad/
dunt aliqui: Custodire a maculis ɀ vitijs. Regere/in pro/
speris et aduersis. sed ordo romanus non habet. Quare/
nus in bonis pacificata: et in malis custodita: in charitate
coadunata: intus forisqꝫ a te recta/tanti communione
edulij habeatur digna. Qui viuis potenter: et regnas sa/
pienter/Cum patre tibi consubstantiali et coeterno/Jn
vnitate spiritussancti/qui nexus est amorosus/Deus: in
essentia vnus: in personis trinus. Per omnia secula se/
culorum eternaliter: Amen/id est fiat. ¶ Et notandum
q hec oratio non dicitur/cum legitur officium pro defun/
ctis: Quia illi leges mundi transierunt: et requiescunt
cum signo fidei: et dormiunt in somno pacis. Unde nec
possunt ab infidelibus infestari: nec peccatis amplius ir/
retiri: nec extolli in prosperis: nec frāgi in aduersis: quem
admodum nos qui adhuc mundi legibus gubernamur.
Jdeoqꝫ non illi egent custodia et regimine: sed nec exte/
riori pace ab aduersariorum impugnatione: que in ora/
tione presenti attentius postulamus. ¶ P Et nota q
sub hac oratione sacerdos osculatur altare vel calicem/
vel corpus domini: vt dicit Albertus. Vel sm ritum quo/
rundam ecclesiarum/primo osculatur altare: secundo li/

brum: ꝛ tertio diaconum siue ministrum: aut loco tertij os
culi imaginem vel tabulam sibi per ministrum porrectam
Ad cuius mysterij intellectum premitto ꝙ in scriptura in
uenitur septuplex osculum; scilicet

Osculum
- Unionis.
- Amoris.
- Reuerentie ꝛ honoris.
- Reconciliationis ꝛ pacis.
- Impie proditionis.
- Lasciuie ꝛ procacitatis.

¶ De primo dr Cañ. i. Osculetur me osculo oris sui. Ubi
ad literas loquit̃ de vnione verbi cũ natura humana. De
scdo dr Gen̄. xxvij. Accede ad me ꝛ da mihi osculum fili mi
ait Ysaac ad filiũ suũ iacob. De tertio scilicet osculo reue-
rentie dr Luce. vij. Osculum mihi non dedisti. Hec aũt ex
quo intrauit / nõ cessauit osculari pedes meos. De q̃rto os
culo pacis. i. ad Thessal. vltimo. Salutate fratres omnes
in osculo sancto. De quinto proditionis Matthei. xxvi.
Quemcunq; osculatus fuero: ipse est: tenete eum. dixit iu-
das dans signũ turbis sue proditionis. De sexto lasciuie
ꝛ pcacitatis dicit̃ Prouerb. vij. de muliere vaga ꝛ iuuene
vecordi: Apprehensum deosculatur iuuenẽ: ꝛ procaci vul-
tu blanditur. Hic autem tantum de osculo vnionis / recon
ciliationis et pacis dicenda intelligantur. Hec namq;
vnio pacis ꝛ charitatis esse debet membrorum ecclesie ad
caput ꝛ ad inuicem: Ideoq; in principio nascentis ecclesie
fideles se salutantes / sibi oscula impressere: qđ vsq; hodie
in quibusdã regionib9 approbat consuetudo. Hinc Pau-
lus ait: Salutate vos in osculo sancto. vbi. s. et in vtraq;
epistola ad Corinth. vltimo. ¶ Q Est autem ẜm predi
cta pax triplex hominis: sc3 ad deum: ad seipsum: et ad p-
ximũ. Pacem ad deũ perdidimus / dum per peccatũ lon-
ge a deo / ꝛ a regno celesti fuimus separati: vt Esaias loq-
tur: ac gehennali discordie et turbulentissime confusioni
obnoxij tenebamur. Quã pacem dñs sua morte ꝛ sangui-
nis effusione restaurauit. ad Col. i. Cõplacuit per eum re-
conciliari omnia in ipso pacificans per sanguinem crucis
eius siue q̃ in terris: siue q̃ in celis sunt. Qua christi mors
ꝛ passio in isto sacrificio representatur: ꝛ quantum ad fru
ctum eius ꝛ effectum renouatur. Pacem ad seipsum vnus
quisq; amittit: dum repulsa gratia: ꝛ spiritu pacis per pec
catum conscientie sue simul perturbat̃. Quã gratiã ꝛ per
gratiã pacẽ internã eucharistia: que in missa conficitur: di-
gne sumpta restituit: q2 ibi gratiarum autor: fons ꝛ origi-
nis plenitudo manducat̃: vnde ꝛ nomen obtinuit / eucha-
ristia. i. bona gr̃a. Pacem ad proximũ non habet quisquis
proximi bonis per inuidiam torquetur: aut iniuria letatur:
nec illatam sibi iniuriã remittit: nec eius quam ipse irroga
uit: veniam petit. Hec pax fidelibus restituit̃: dum fideles
vnius panis ꝛ calicis participatione sibi in dño vniuntur.
Uel si magis placet: pax illa hui9 sacramenti cõmunioni
prerequirit̃: ẜm illud Matth. v. Si offers munus tuum
ad altare: ꝛ ibi recordatus fueris q2 frater tuus habet ali-
quid aduersum te: relinque ibi munus tuũ ante altare: et
vade prius reconciliari fratri tuo: ꝛ tũc veniẽs offeres mu
nus tuũ. Uerũ etsi pax hec vel illa preexigit̃. tñ per sacra-
mẽti cõmunionẽ firmi9 stabilit̃. Un̄ de conse. dist. ij. hoc est
sacramentũ. dicit̃: Hoc est sacramentũ pietatis ꝛ est signũ
vnitatis: vinculum charitatis. Qui vult viuere accedat ꝛ
credat: ꝛ incorporet hũc cibũ et potũ. ¶ R Hanc itaq;
pacem cũ sacerdos populo optauerat: dicens: Pax dñi sit
semꝑ vobiscum. Interposito agnus dei / quo similiter hãc
pacẽ reparari a dño deprecat̃ / orãs: miserere nob peccata
remittẽdo: vt reparet̃ pax interna. Iterũ miserere nobis
amissam charitatẽ restituẽdo vt renouet̃ pax eterna: Con
cludit: Dona nobis pacẽ: summã ꝛ principalem: q̃ est eter-
na. Et hec quasi expressius orando subdit orationẽ: Dñe
Iesu christe qui dixisti ꝛc. In qua cõmemorans pacis auto
rem christũ discipulis pacẽ dedisse: hancq; ecclesie sue ve-
lut speciale signũ sue familie ꝛ characterem reliquisse: sup
pliciter pro hac triplici pace deprecat̃ expressius / verbo sc3
ꝛ signo. Uerbo pro pace pectoris / cum dicit: Ne respicias
peccata mea. Pro pace beatitudinis: que est pax perfecta
cũ deo: cũ subdit. Eamq; ẜm volũtatem tuam pacificare.
Pacis eñ nomen seorsum positũ pro principaliore pace
(que est cum deo in beatitudine) cõgrue accipit̃. Pro pa-
ce temporis dum addit: Regere ꝛ coadunare digneris.
Hec eñ pax tẽporis: quaten9 bona est: ex diuino regimine
ꝛ vnione corpoꝝ in christo rectore resultat. Signo dum os
culũ / pacis signũ ter imprimit. Primo altari qđ christum
significat: deinde libro qui consciẽtiam prenotat: ẜm illud
Danielis. vij. Libri aperti sunt. Libri conscientiarum: ẜm
glosam. ibidem. vij. Diacono vt similiter offerat populo:
quo signo se ꝛ populum hanc pacem petere ꝛ desiderare
manifestat. hoc ipsum populus per osculum approbat et
protestatur. Osculando enim exteriori signo manifestat
se hanc triplicem pacem / ꝛ desiderare: ꝛ iam in proposito
habere: et vt roboretur hoc pacis sacramento toto corde
concupiscere. Nã vnico osculo quo proximũ / vel tabulam
crucifixi imaginẽ continentem de altari sumptã osculatur
(osculatur imaginem dei vel viuam vel in imagine pictã)
pacẽ cũ deo reformari: et velut renouata antiqua pactio
ne in eum se cõsentire ostendit. Cõscientie q̃; pacem per
propositi sancti renouationem seruare se significat. Neq;
eñ labiis osculari possunt imaginem nisi sese primo osculẽ
tur. Cũ proximo q̃; quez osculat̃: vel qui eandẽ imaginem
osculat̃: concordiã per rancoris depositionẽ / passe iniurie
remissionẽ / illate offense recõciliationẽ / pfessione publica
manifestat. Et qm̃ sacramentum illud nos sanctificando
vnit christo / nobis / ꝛ ecclesie: propter qđ cõio dr. Ideo pro
quadã preparatione cordis ad dignam ei9 tam sacramẽta
le q̃ spũalem participationẽ / osculũ cõmunioni premitti
tur: quo pri9 nos deo nobis ꝛ pximo pacificari affectam9:
ẜm pdictũ christi pceptũ: Si offers munus tuũ ad altare
ꝛc. ¶ S Nec dubiũ quin ad hui9 pacis consecutionem:
quam hic cõmunio perfecte tribuit: deuota osculatio mul
tum cõferat: ꝛ gratiã obtineat: sicut vniuersa alia que ẜm
ecclesie ritũ / ecclesie filij deuotione debita exequũtur. Et
li3 olim ꝛ hodie in plerisq; locis / fideles sibi mutuo pacis
osculũ sibi a sacerdote per ministrũ porrectũ imprimant:
ne tamen sub specie boni / aliq̃d carnalitatis diabolico af-
flatu subintret: honestiore cautela tabula christi imaginẽ
aut sanctorũ reliquias continens / offert̃ singulis osculan
da. Unde manifestũ est ꝙ q̃cunq; hoc sanctũ osculũ sper
nit: se demonstrat esse separatũ / alienũq; tam ab ecclesia
q̃ a christo. ¶ Hoc tñ diligenti9 cauendũ: ne dũ pacis si-
gnũ ore pferim9: a pace mẽtis longe sit anim9: et dũ foris
pacem simulamus: intus proditionis osculo dñm cũ iuda
tradamus. De quo beat9 Choyß. sup Mattheũ: Osculũ
pacis porrigere tempore quo sacramenta celebrantur: in
vsu ecclesie est: sed vereor ne plures ex vobis labijs tantũ
pacem faciant: cum tamen christus non ore: sed corde ve-
lit proximum salutari. De hoc pacis osculo mentio fit per
Innocentium papam de cõsecratio. distin. ij. Pacem. vbi
glosa reddit causam / cur in defunctorũ officio / pacis os-
lum non datur: que supra tacta est. Similiter quare mona
chis non datur: quia illi mundo mortui sunt: deo viuunt:
vt dicatur. xvj. q. i. placuit communi. ¶ De hoc pacis oscu-
lo magister in rationali ait: Osculatur se populus rece-
pto osculo a ministro sacerdotis: vt se coniunctos esse pro
fiteantur in vnitate fidei per christum in ara crucis immo
latum: cuius immolationis memoria per sumptionem sa-
cramenti: ad quam sacerdos accedit: celebratur. Aut vt
gratuletur se gratiam per corporis christi immolationem
cuius memoria peragitur: maxime per manducationem
hostie recepisse. ¶ Est et alia ratio huius osculationis.
Pro quo aduertendum / ꝙ in primitiua ecclesia: cum ad-
huc magna erat fidelium deuotio / propter vicinitatem
passionis christi: statuit Anacletus papa: vt singuli per-
acta cõsecratione corpus christi mãducarẽt: vt de cõsecra.

dist.j.epis.⁊ dist.ij.peracta. Postꝗ̄ vero tepescente deuo-
tione/indictū fuit vt saltē singulis dieb⁹ dnicis cōicarent.
Ad qḋ Aug.hortat vt in.c.quotidie.de conse.dist.ij. Pro-
cessu vero tēporis magis frigescēte charitate/sancitū est:
vt saltem ter in anno:in pasca: in pentecoste:⁊ natali dñi
cōicarent:per papam Fabianū.vt in ca.Etsi non frequen-
tius.ea.dist. Extincto autē pene in fidelibus charitatis fer-
uore:in his nouissimis tēporibus preceptū est in concilio
lateranēsi/ꝙ ad minus semel in anno/quilibet fidelis dis-
cretionis annos habens/scȝ in pasca cōmunicet:vt in ca.
Omnis.de peni.⁊ remis. Porrexit igit in primitiua eccle-
sia sacerdos osculum pacis ministro ceteris impertiendū
vt per hoc significaret/ꝙ tunc cōicaturi oēm rancorem et
cordis amaritudinē cōtra quoscūꝗ̄ deberēt extinguere:⁊
se mutuo vinculo pacis vnire:qui mutuo pponebant chri-
stum pacis donatorem manducare. Hodie vero id in ca-
pella pape:⁊ quibusdam ecclesijs osculum continuari cer-
nitur:vt qui tunc sacramentū non participant sacramen-
taliter:saltem in vna fide sacramenti se cōmunicare osten-
dant spiritualiter. Tepiditati ergo nostre hoc inuentū est
remediū:vt ait Innocentius: vt omni die osculum daret
pacis pro mysterio vnitatis: Qḋ cum sacerdos ministro
porrigit populis offerendum/dicit: T

Pax tecum quam osculo pacis signo repre-
sento:sit qui a me osculū quasi
pacis signum accipiat. Ad quā vocem respondet minister
Et cum spiritu tuo:sit pax christi vera. ¶ Sequentem ora-
tionem quidam non legunt:quidā vero eam legunt:ideo
eam exponere placuit. Dicit itaꝗ̄ rursus sacerdos:

Habete vinculum pacis ⁊
charitatis. Quia pax oritur ex vinculo charitatis:⁊ accipi-
tur ab illo/ad Ephesios.iiij. Soliciti seruare vnitatem spi-
ritus in vinculo pacis.

Vt apti sitis Per pacem ⁊
charitatem.

Sacrosanctis mysterijs
christi. Quia nemo his dignus esse potest:nisi per charita-
tem. vnde Can.v. Comedite amici ⁊ bibite:⁊ inebriemini
charissimi. ¶ Rursus dicit ſm morem aliquorum:

Pax christi Qui hic sumitur ⁊ est autor pa-
cis.ad Ephe.ij. Ipse est pax no-
stra qui fecit vtraꝗ̄ vnū/mediū inimicitie parietē soluēs
in carne sua:vt duos condat in semetipso populos:iudeo-
rum scȝ ⁊ gentiliū/ambos reconcilians/⁊ faciens pacem.

Et ecclesie Sicut eius cui data est pax p chri-
stum:qui veniens euangelizauit
pacem his qui longe/⁊ his qui prope. Longe fuerūt gen-
tiles idololatre. Prope iudei vnius dei cultores.

Abundet in cordibus ve-
stris. Quia pax illa non tēporis est tm̄:sed cordis. In quo
abundat/dum vsꝗ̄ ad inimicos se extendit:de facili qui-
dem vsꝗ̄ ad amicum geritur. Sed vt ad inimicum proflu-
at:necesse est vt in corde abundet. Ps. Fiat pax in virtute
tua:⁊ abundantia in turribus tuis. Vel abundet vt vsꝗ̄
in finem in cordibus vestris perseueret:vt tunc veniat su-
per vos pax super pacem:pax scilicet eternitatis super pa-
cem cordis. Vel abundet in cordibus vestris:vt vite influ-
xum a spiritusancto recipere sint idonea. Sicut enim spiri-
tus humanus non viuificat mēbra nisi fuerint vnita: ita
nec spiritussanctus viuificat ecclesie membra:nisi in pace
fuerint copulata:ſm beatum Aug.in de ciui.dei:quem co-
pule nexum/necesse est vt spiritussanctus qui nexus est pa-
tris ⁊ filij:tribuat. Ideo sequitur:

Per spiritūsanctū qui da
tus est nobis. Unde apostolus ad Rom.v. Charitas dei
diffusa est in cordibus nostris/per spiritumsanctū qui da-
tus est nobis:vnde per columbā significatur:cuius est os-
culum columbinum:que cum signo pacis ramo virentis
oliue reuersa est ad arcam:hoc est ad ecclesiam.

¶ Lectio.lxxxij. A

Domine iesu christe
fili dei viui:qui ex voluntate patris/cooperā-
te spiritusancto/per mortem tuaȝ mundum
viuificasti:libera me per hoc sacrosanctum
corpus ⁊ sanguinē tuū ab oibus iniquitatib⁹ meis ⁊ vni-
uersis malis:⁊ fac me tuis semp obedire mandatis:⁊ a te
nunꝗ̄ separari permittas. Qui cum deo patre in vnitate
eiusdem spiritussancti viuis et regnas deus. Per omnia
secula seculorū. Amen. ¶ Hec est tertia pars principalis
participationis cōmunionis:in qua post aptationem sa-
cramenti ad suam participationē per sui diuisionē:postꝗ̄
cōmunicantiū vnionē per pacis triplicis impetrationem
procedit sacerdos ad principalissime in sacro misse officio
intentū:tremendi videlicet sacrificij sumptionē. Et quia
ipsa sumptio vita bonis est:mors malis: vt tactum est.s.
lec.vij.⁊.viij.sacerdos in periculo grādi indigne sumptio-
nis se constitutum aduertens:non immerito cōtremiscit
ne quod optimū est:⁊ ad pariendum vite fructū institutū
ex ppria sui indispositione fiat sibi cibus ad mortē. Con-
tremuit sanctissimus precursor dñi prius sanct⁹/ꝙ natus
tangere sanctū dei verticem. Cur nō cōtremisceret miser
pctor sumpturus eūdē suū ⁊ vniuersitatis iudicē/memo-
ria tenēs aplice cōminationis tonitruū: Quicūꝗ̄ mandu- j.cor.xj.
cauerit panē:⁊ biberit calicē dñi indigne:re⁹ erit corporis
⁊ sanguinis dñi: Qui eīm māducat ⁊ bibit indigne:iudici-
um sibi manducat ⁊ bibit:nō dijudicās corp⁹ dñi. Et iuxta
eiusdē apli cōsilium: Probās semetipm:⁊ nō inueniēs ex
se vñ tanto mysterio dign⁹ habeat:ad ipm deū pietatis ⁊
misericordie fontē/se cōuertit:⁊ pter premissas orationes
generales/precib⁹ magis ppriе ad rem ptinentibus/sui
dignificationē a dño nititur impetrare:quatenus sibi ⁊ ce-
teris pro quib⁹ sacrificat:pficiat sacrosancta cōmunio ad
vitā:que ad salutem oim noscitur instituta. Premittit igi-
tur aliquas orationes cōmunioni:aliquas cōmunioni in-
terserit:aliquas cōmunioni subiūgit. Et ſm hoc pars illa
subdiuidit in tres partes. Scda/ibi: Corpus dñi nostri ie-
su christi. Tertia/ibi: Sanguis dñi nostri. Prima pars di-
uidit in q̄tuor particulas ſm q̄tuor orationes cōmunioni
premissas. In prima pro sui iustificatione:vt digne possit
sumere:deuoti⁹ sumendū implorat. In secūda/vt fructuo-
sa fiat cōmunio exorat/ibi: Perceptio corporis et sangui-
nis. In tertia/suā indignitatem recognoscens simul ⁊ di-
uinā omnipotētiā pfunde se humiliat/ibi: Dñe non sum
dignus. In quarta/sumpta fiducia ex spe diuini adiutorij
ad sumendum augustissimū mysteriū (vt Dionysius loq-
tur) se erigit:ipsumꝗ̄ sumendo participat. ¶ Prima ora-
tio diuidit i partes q̄tuor. Primo satagit sacerdos captā-
re beniuolentiā christi per mortis ⁊ passionis sue rememo-
rationem. In scda petit a peccatis ⁊ vniuersis malis libe-
rationem/ibi: Libera me. In tertia petit sue voluntatis
plenam diuinis mandatis subiectionē/ibi: Et fac me. In
quarta petit sui cum christo perpetuam cōiūctionem/ibi:
Et a te nunꝗ̄. Quibus addit solitā orationis cōclusionē/
ibi: Qui cū eodem. ¶ B Circa primū oculos cum inten-
tione ad sacramentū dirigens/ad christū in speciеb⁹ visi-
bilibus vere ⁊ realiter presentē dicit. Dñe/dominator to-
tius vniuersitatis: Iesu/saluator humani generis: Chri-
ste/vncte a patre plenitudine spūs pre cōsortib⁹ tuis: Fili
dei viui/patris naturalis ⁊ consubstātialis/diuinam tibi
naturā eterna generatione cōicantis: Qui ex voluntate
patris/liberali ⁊ misericordissima:te ad nostram redēptio-
nem veniente tēporis plenitudine mittentis: Cooperāte
spiritusancto/cuius sicut cum patre tecūꝗ̄ vna est essen-
tia:ita ⁊ volūtas/atꝗ̄ operatio indiuisa. Quapropter et
tui sacratissimi corporis fabricatio in vtero virginali spe-

dialiter sibi appropriat: dicente angelico paranympho ad
virginē Luce.i. Spūssanct⁹ superueniet in te: ꝛ virt⁹ altissi
mi obūbrabit tibi. Et iterū ad sanctū ioseph spōsum eius:
Mat.i. Qđ in ea natū est: de spiritusancto est. Per mortem/quā
patiēdo factus es obediēs patri vsq; ad mortē: mortē au
tem crucis probrosam ꝛ amaram. Phil.ij. Tuā/in tua po
Joh.x. testate positā. Solus quippe potestatē habes ponendi ani
Joh.iij. mam tuā ꝛ resumēdi eam/te dicēte: Nemo tollet a me ani
Jo.xvij. mā meā: sed ego pono eā a meipso: ꝛ iterū sumā eam. Tu
i.Jo.iij. em̄ solus vite ꝛ mortis habes dominiū. Nam oīa dedit in
manu tua pater. Deditq; potestatē omnis carnis tibi: vt
des eis vitā eternā. Nam ꝛ nos serui tui/tuo dono aīas no
stras possum⁹ pro fratrib⁹ ponere. Nequaq̄ tn̄ nostre est
facultatis eā iterū sumere. Mundum viuificasti/spūalr.
Nā tu panis verus es (Joh.vi.) qui descendisti vt dares
vitā mūdo. Totus em̄ mūdus extra dei amicitiā positus
ppter peccatū primi nostri parentis vitā perdidit. Janua
vite/celorum regno obserato/ac decreti mortis chirogra
pho obsignato: ita vt filio ade nullus pateret ingressus.
Sed per mortem suam chirographū illud decreti qđ erat
Col.ij. aduersum nos/deleuit. Illudq; de medio tulit affigēs il
lud cruci: conuiuificauit nos sibi: donans nobis oīa deli
cta. Mortē nāq; suā tota trinitas in satisfactionē pro oi
bus nostris delictis acceptauit: quam sic ex voluntate pa
tris/cooperāte spūsancto/sustinuit. Sustinuit inquā vo
luntate patris/ꝛ spūssancti/atq; sua: q: tota trinitas eum
in mortē tradidit: eāq; p viuificatione totius mundi acce
ptauit. Pater em̄ eū in carnem misit: filius se obtulit: spiri
tussanct⁹ q̄ amor est: oblationē cōcremādo acceptissimam
Heb.ix. reddidit. Hinc apls: Christ⁹ p spiritūsanctū seipm̄ obtulit
deo patri hostiam immaculatā. Dicit aūt pater ipsum mi
sisse ppter autoritatē principij: a quo cetere psone origi
nant. Filius vo: se obtulisse fm̄ assumptā humanitatem: q̄
sibi soli in vnitatē psone est copulata. Spūssanctus dicit
mortē illā acceptasse: ppter benignitatē que sibi sicut cete
ra ad volūtatē pertinētia appropriant: q̄uis ꝛ hoc cōmu
ne sit trinitati: sicut ꝛ ipsa voluntas: que est principiū om
niū operationū cōtingēter a deo pcedentiū. ℭ E Seq
tur: Libera me. Captata beniuolentia/sequit petitio qua
primo petit liberationem a malo/dicens: Libera me/hoc
Jo.viij. sacrificiū offerentē: ꝛ oēs alios fideles pro quib⁹ offert: vt
oēs liberi efficiamur. Si em̄ tu fili/nos liberaueris: vere
liberi erimus. Per hoc sacrosanctū corpus et sanguinem
tuū: Sacrosanctū/pre oibus sanctū: q: per summū artificē
spiritumsanctū sacratissime in virgine fabricatū: ac sacra
tissime verbo dei copulatū: ꝛ tandē sacratissime in hoc sa
cramēto nobis donatū: ꝛ nunc a me indigno tua sola pie
tate ꝛ misericordia ad sacerdotij gradū assumpto/sumen
dum. Ab oibus iniquitatibus meis/hoc est pctis: q̄ aiam
ad summe trinitatis imaginē factā/maculāt ꝛ deturpant.
Et vniuersis malis/corporis ꝛ aie presentibus et futuris.
Deinde petēs cōferri bona/subdit: Et fac me/meosq; pro
quib⁹ offero: tuis semp obedire mādatis. In quo cōsistit
Matth. tota vie perfectio: ꝛ patrie beatitudo. Hinc ait: Si vis ad
xix. vitā ingredi serua mandata. In voluntatū cōunione bea
torū cū deo tota cōsistit fruitio: que est essentialis beatitu
do. Dicit aūt semp obedire: hoc est/nullo tēpore transgre
di. Sunt em̄ mandata que semp obligant ꝛ p semp: vt ne
gatiua. Sunt mādata q̄ semp quidē: non aūt p semp obli
gant ad faciendū qđ precipit: pro semp autē obligant ad
nō transgrediēdū: qualia sunt pcepta affirmatiua. Iterū
semp obedire. i. vniuersaliter oibus mādatis: ne in vno of
fendens oim reus efficiar: vt docet Jacobus. Demū oran
Jaco.ij. do petit in bono pseuerantiā: q: qui pseuerauerit vsq; in
finē: hic saluus erit. Vn̄ addit: Et a te nunq̄ separari per
Matth. mittas: neq; in hoc seculo p peccatū/qđ separat a te deo
xxiij. neq; in futuro p horrendam reproboꝝ sententiā: Discedi
te a me maledicti in ignem eternū. Concludens adiungit
Matth. Qui p diuinā essentiā tuā: Cū eodē deo patre: a quo oīs
xv. paternitas in celo ꝛ in terra noiatur. In vnitate/substan
tiali: Eiusdē spiritussancti/charitatis nexus: Viuis/vitā
habens in teipso: Et regnas/in terris et in celo/deus/ve
rus naturalis vnus ꝛ indiuisus. Per omnia secula seculo
rum/sine fine: Amen: vere ꝛ indefectibiliter. ℭ D Cir
ca primā partē huius orationis/incidit dubiū. Utrū chri
stus ex volūtate patris mundū viuificans p mortē suā sua
potestate aiam suā posuit: an sua permissione mortē vul
nerū violentia a iudeis inflictorū illatā sustinuit. ℭ Ad h
pbabiliter dici pōt: q̄ christus in cruce sua potestate aiam
posuit: preueniēdo mortē quā durissimi vulnerū cruciat⁹
intulissent: vt sic euidentissime constaret/non nisi proprie
volūtate nos sua morte redemisse. Potest autem illud si
gnis ostendi ꝛ scriptis. Signis: Nam ob hoc pilatus dum
peteret dare corpus sepeliendū: mirabat si iam mortuus
esset: quasi illate pene licet letales fuerant: nō tn̄ vitam in
tam breui tēpore extorsissent. Sicut nec in latronibus cū
Joh.xix. dn̄o crucifixis: quoꝝ crura q: dn̄o mortuo/vixerant: fracta
sunt: vt eorū mors accelerarēt. Aliud signū: q: cū clamore
valido expirauit: qđ nō ē hois morte naturali vi illata mo
rientis: sed eius tm̄ qui propria potestate ꝛ voluntate ani
Matth. mam suā ponit. Hinc cēturio vidēs q: sic clamans expiras
xxvij. set: ait: Uere hic hō filius dei erat. vbi glo. Ostendit qua
Marci. re centurio mirat: q: vidit eum sic expirasse. i. spm̄ emisisse
xv. nullus em̄ habet potestatē emittēdi spiritū/nisi conditor
animarū. Et alia glo. Hiero. Infirmata erem̄ carne/mor
virtus diuina inualuit: que dicit: Aperite mihi portas iu
sticie. Nos autē cū nulla aut ima voce morimur/qui de ter
ra sumus. Ille em̄ cū exaltata voce expirauit: qui de celo
descendit. Ex quib⁹ satis patet: q̄ nō violentia coact⁹: sed
Joh.x. potestate functus mortē aduocauit. Patet idē autoritate
scripture supra allegata: Nemo tollet aiam meā a me: sed
Esa.liij. ego ponā eam a meipso. Ad idē multe scripture cōcordāt
Ephe.v. vt illud: Oblatus est/q: voluit: sed quecūq; voluit/fecit.
Item: Tradidit semetipsum pro nobis. Et similia multa.
Oblatio autem/ꝛ traditio facta est in effectu: dum aiam
suā obtulit patri sacrificiū vespertinū. Hinc pphetā: Uo
luntarie sacrificabo tibi. Preterea volēs suspendit redun
dantiā beatitudinis portionis superioris/ne redūdaret in
corpus: quā nisi suspendisset: corpus q: gloriosum fuisset:
nec mori nec ledi potuisset. Christ⁹ em̄ ab instāti sue conce
ptionis fm̄ aie portionē superiorem/pfecte beat⁹ fuit clare
vidēdo diuinā essentiā/eaq; pfecte fruēdo. Vn̄ nisi per mi
raculū suspēsa fuisset: beatitudo in parte superiori mētis: re
dundasset in vires inferiores vsq; in corpus: ipm̄ dotibus
glorie perficiēdo: claritate scꝫ impassibilitate/agilitate/et
subtilitate. Et ita penitus pati non potuisset: siue dotes il
las deus imediate in corpe beati efficeret: siue ex ipsa bti
tudine naturaliter redūdarēt. Saltē fm̄ legem statutam
nō potest aia in corpore esse beata: ꝛ corpus nō esse glorio
sum. Miraculum ergo suspensionis glorie corpis in pote
state fuit christi: qđ exhibendo corpus suū reddidit passi
bile ꝛ mortale. Ipse ergo mortē aduocauit: q̄ miraculose
gloriam/mortē penitus excludentē/suspēdit. Sed tūc est
dubiū: Quō iudei eū occiderunt. Rn̄detur q̄ iudei primo
voluntate eū crucifixerūt: etiā verbis et factis: nihil omit
tentes per se: et milites quantū in eis fuit: vt christus mo
reretur. Scđo/vulnera ꝛ penas intulerunt et sanguinem
fuderunt: quibus stante miraculo suspensionis glorie/tā
dem mortuus in cruce fuisset. Preuētio aūt qua dn̄s pre
uenit mortē: vt volūtarie seipsum p nobis offerret: non ex
cusat iudeos ab homicidio quod fecerunt maliciose vnde
dn̄s: si non preuenisset: moreretur. Sequitur:

Perceptio corporis tui

domine iesu christe: qđ indignus sumere propono: nō mi | alij hūt presumo
hi proueniat in iudicium ꝛ condemnationem: sed pro tua
pietate prosit mihi ad tutamentum mentis ꝛ corporis: et
ad medelam percipiēdam. Qui viuis ꝛ regnas deus: per
omnia secula seculorum. Amen.
ℭ E Postq̄ in priori oratione sacerdos orauit pro sua

iustificatione: vt digne possit tanto mysterio participare
in illa orone petit p salute cōsequēda ex sacramenti perce
ptiōe: vñ dicit: Perceptio corporis tui dñe iesu christe / qđ
indignus / ppter plurima cōmissa pctā: propterq̄ deuotio
nis ac feruoris neglecta exercitia. Sumere ppono aliter
presumo. Nō vtiq̄ cōfidens in mea iusticia: sed de tua be
nignitate ac misericordia multa: qua linū fumigās non ex
Esa. xlij. tinguis: nec quassatū calamū confringis. Nō mihi pueni
at in iudiciū et cōdemnationē: quas apls cōminat oibus
indigne accedētib⁹: corpus dñi nō diiudicantib⁹: discretio
nis iudicio hunc cibū ab aliis materialib⁹ ꝛ corporalibus
cibis nō discernētib⁹ / per diligentē ꝛ preuiā suiipsius pro
bationē: ne mortui cibū sumant vite. De qua dispositione
tam de necessario / q̄ de cōgruo prerequisita: superius di
ctum est lectionib⁹. vj. vij. viij. ꝛ. ix. ideo hic rescinditur. Sꝫ
pro tua pietate ineffabili / qua me sola tua bonitate nullis
meis meritis ad hūc gradum vocasti: ꝛ hactenus sustinu
isti: ꝛ misericorditer ad penitentiam expectasti. Profit mi
hi ad tutamentū mentis ꝛ corporis / Hec sumptio tui cor
poris ꝛ sanguinis: vt scilicet preseruet in futurū: ne mente
peccato cōsentiā. Aut per viam corporis ꝛ sensuū mortem
anime intromittā: qua a te separat⁹ vtriusq̄ mortem / ani
me ꝛ corporis tue offensionis demerito / mortē peccatorū
incidā pessimā ꝛ eternā. Sit mihi ad tutamentū mentis /
ne tuā presentiā gratiosam: quā sumere festino: vnq̄ pec
catorū sordib⁹ repellā: ꝛ corporis mēbra tibi cōsecrata ar
ma peccati efficiam. Sed mente dulcedinē tuā degustans
in te semp delecter: ꝛ corpore tibi famulans / nulla lassitu
dine fatiger. Et ad medelam corporis ꝛ aie percipiēdam /
quod prestare velis o iesu christe. Qui viuis et regnas ꝛc.
Sequitur oratio tertia sumptioni premittenda.

Domine nō sum dignus

vt intres sub tectū meū: sed tm̄ dic v̄bo et sanabit aia mea.
¶ F In precedēti oratione petiuit sacerdos / vt mandu
catio dignissimi sacramēti sibi non proueniat ad iudicium
et cōdemnationē: sed magis ad mentis corporisq̄ salutē:
Hic sciens summam sumēdi dignitatē eius: scꝫ qui in altis
Esa. lxvi habitat: ꝛ tm̄ nō alta: sed humilia respicit: ad quē non nisi
humilitate peruenit: ipso dicente per pphetā: Super quē
Iac. iiij. requiescit spūs meus: nisi sup humilē ꝛ quietū / ꝛ tremen
tē sermones meos. Nimirꝫ supbis resistit: humilib⁹ autem
i. Pet. v. dat gratiā. Sequens quoq̄ consilium principis aplorum.
Humiliamini (inquit) sub potēti manu dei: vt vos exaltet
in tempore visitationis. Vt ad tam dignam sumptionem
exaltari mereat: seipsum humiliat: ꝛ oipotenti manui vt
saluet se subiiciens / orat: Dñe non sum dignus ꝛc. Verbū
hoc sumptum est ex euangelistis mattheo ꝛ luca referen
tibus factū centurionis hoīs gētilis: qui cū magnus esset
seculari potētia / vtpura romanorū officialis ad custodiam
galilee in caphanaū delegat⁹: qui volēs puero suo corpo
ris sanitatē impetrare a dño: cui⁹ miracula audierat: ac p
hoc potentiam crediderat: se humiliauit: ꝛ indignum dñi
corporali p̄sentia iudicauit. Vñ nuntiis suis pro eo domi
num interpellantib⁹: vt seruū suū sanare dignaret / cū do
minus r̄ndisset: Ego veniā et curabo eū. Statim ipso iter
arripiēti / ꝛ domui sue appropinquāti p amicos suos remā
dauit: vt Luc. c. vij. scribit: Dñe noli vexari. Nō em̄ sum di
gnus vt sub tectum meū intres: ppter qđ ꝛ meipsum non
sum dignū arbitrat⁹ vt venirē ad te: sed dic verbū / ꝛ sana
bit puer meus: Nam ꝛ ego sum hō sub ptāte ꝛc. Hinc sum
ptū est verbū illud: vt sacerdos christū inuitaturus ꝛ sum
pturus ad sanādū animā suā: suam indignitatē recogno
scens: dicat magna fide pariter ꝛ humilitate: Dñe nō sum
dignus vt intres sub tectū meū. Nō sum dignus vt sumā
te in interiora mea / multis peccatorū sordib⁹ abominabi
Eccli. xix lia. Dicat voce: ꝛ humilia de se sentiat corde. Est em̄ q̄ ne
quiter se humiliat: et interiora ei⁹ plena sunt dolo. Tales
non exaltat dñs: q: humilem spiritu saluū faciet: ꝛ oculos
supborꝫ humiliabit. Ideo vt digne sumere dñm mereatur

in hoc sacramētali cōuiuio: recūbat mente in nouissimo lo
co: se oibus inferiorē recognoscēs: ꝛ tāto cōuiuio indignū
vt tandē audire mereat: Amice / ascēde superius: ꝛ tūc ob
tineat gloriā corā simul discūbentib⁹. ¶ G Nec difficile
erit in veritate se indignum recognoscere tanti ministerii
(al's mysterii) participationis: si maiores se / diligenter cō
sideret seipsos valde humiliantes. Consideret inquā io
hannem baptistā: cui⁹ supra habita est memoria: q̄ ab an
gelo prenūtiatus in vtero sanctificat⁹ est: a pueritia extra
tumultū hoim in heremo cōuersat⁹: a christo sup cunctos
mulierū natos cōmendatus: nihilominus timuit baptiza
re dñm / dicens: Ego a te debeo baptizari. Vñ de ipso ait
ecclesia: Baptista cōtremuit: ꝛ non audet tangere sanctū
dei verticē: sed clamat cū tremore / dicens: Sanctifica me
saluator. Attēdat mariā magdalenam: que tanto feruore
christum diligebat: vt nō erubesceret inter epulas cōuiuā
tiū lachrymosam se ingerere: pedes dñi lachrymis irriga
re: ac capillis tergere: ppter qđ a dño audire meruit: Di
missa sunt sibi peccata multa: qm̄ dilexit multum. ꝛ iterū.
Remittuntur tibi peccata. Nec tm̄ post christi resurrectio
nem pedes ipsi⁹ tangere permissa est. Quid igit magnuꝫ
si sacerdos q̄ testimoniū de diligēdo deū nō habuit: q̄ non
sibi remissa pctā a deo audiuit: q̄ ad fundendū lachrymas
est aridus: in diligendo tepidus. in obsequio tardus: non
modo tacturus pedes dñi: sed totū eius corpus comestu
rus: dicat cū vilitatis sue recognitione: Dñe nō sum dign⁹
vt intres sub tectū meum. Ecce petrus: cui dñs totius gre
gis sui curā cōmittere dignat⁹ est: ad piscaū capturam stu
puit: ꝛ indignū se dñi presentia exclamauit / dicens: Exi a
me dñe: q: hō pctōr sum. Beatus q̄ marcus euangelista
qui pre ceteris christi resurrectionem ꝛ regnum spiritu san
cto inspirante descripsit: se tm̄ indignū tanto mysterio (al's
ministerio) sentiēs / pollicē abscidit: vt reprobus sacerdo
tio haberetur: timens tractare corpus dñi in altaris sacra
mēto. Merito igitur sacerdos iohāne baptista impurior
magdalena amādo tepidior: petro aplo dignitate inferi
or: euāgelista marco indoctior: dñicū corpus sumpturus /
dicat corde ꝛ ore: Dñe non sum dignus vt intres sub tectū
meum. Non (inquam) sum dignus ex mea iusticia: ex mea
preparatione: ex mea operatione: sciēs a te dictum: Cum Lu. xvij.
feceritis omnia que precepta sunt vobis / dicite: quia inu
tiles serui sumus. Qđ facere debuimus: fecimus. Et qui
nec feci q̄ facere debui: sed in multis tua sanctissima prece
pta trāsgrediēs violaui: quō dignus esse potero vt tu dñe
creator: toti⁹ mundialis machine / intres sub tectum meū:
domū cōscientie mee: peccatis obscurātibus tenebrosum
virtutū carētia ruinosum: vbi tue mānsionis non est locus.
Nō em̄ delectaris habitare in tabernaculis pctōrū: sed in
tuis dilectorib⁹: patris bñplacita semp operantibus / ver
bisq̄ tuis obediētib⁹: talib⁹ em̄ tui patrisq̄ aduentū polli
ceri dignatus es: ꝛ apud eos facere mānsionē. Itē: Qui te Apocal.
pulsantē audiunt: tibi cordis sui portas aperiunt: ad hos iij.
intrare / ac cum eis cenare pmisisti. Sed q: heu talis non
sum: vere indign⁹ sum vt intres sub tectū meū. Sed quia
pctōres nō spernis: cum his em̄ cū in terra ambulares: vt
sanares: manducasti. Nec ad te cōfugiētes repellis: sed et Matth
paruulos sinere ad te accedere p̄cepisti: Me pctōrē: emanē xix.
paruulū: quia indignū / ne a facie tua proiicias: sed tm̄ dic
verbo / q̄ verbū es patris coeternū. Dic verbo virtutis tue
quo dixisti paralytico. Surge ꝛ ambula: et cōtinuo surre
xit sanus ꝛ ambulauit. Ita dic verbo: ꝛ sanabit aia mea / a
morbis spūalib⁹ vitiorū. Tuū nāq̄ dicere / facere est: dicen
te scriptura: Dixit / et facta sunt oia. Sana me dñe (orauit Hieremi.
ppheta) ꝛ sanabor. Sed dic verbo / ꝛ sanabit aia mea per xvij.
te cibū salutiferū: q: cib⁹ es spūs / nō carnis: cibus mentis
nō ventris. ¶ H Sed forte dicis: Nūquid sup se exagge
rat iudicium: qui profitens se indignū / nihilominus acce
dit ad corpus dñi sumendū: cum apls terribiliter clamet:
Qui manducat panē hūc / ꝛ calicē bibit indigne: iudicium
sibi mānducat? Aut ergo falso profitetur se indignum: ꝛ ita
professione

pfessione falsitatis vere indign⁹ reddit. Aut vere dicit: et
credit se indignū: ꝛ sic indigne māducat: pplexus ergo est
māducādo, euadere nō potēs iudiciū dñi. Sed absit vt ci
bus: q̄ dat vitā eternā mūdo in oēm euentū mortē afferat
accessuro. Ad huius igit replice solutionē rememoranda
sunt. s. lec. vij. ꝛ. viij. exarata. Refert eñ nec idē est, esse in
dignū hac refectiōe: ꝛ indigne eā sumere. Silr refert esse
indignū in oculis suis: ꝛ esse idignū in oculis dei nos dili
gētis. De pmo simplr indign⁹ est: q̄ grā dei caret: Nā q̄ grā
caret, inimicus dei est: mortu⁹ est: sꝫ inimicus nō est dign⁹
Matth. xv. pane filioꝝ: ipo dicente. Nō est bonū sumere panē filioꝝ: ꝛ
mittere canib⁹. Neqꝫ mortu⁹ deo dign⁹ est pane vite: nec e
cib⁹ est mortuoꝝ: sꝫ viuētiū. Pōt aūt nō habēs grām ꝛ p h
indign⁹, sumere nō indigne: si post discussionē ac suīpius
pbationē quā precedere hāc sumptionē debere aplꝯ do
cet: maneret aliqd pctm̄ mortale nōdū dimissum: nec tñ a
sumēte cognitū. Cū ergo nemo delictoꝝ suoꝝ pfectā habꝫ
cognitionē nec memoriā, dicēte pphā. Delicta q̄s itelligit?
Ab occultis meis mūda me: ꝛ ab alienis parce seruo tuo.
Hinc q̄libet se indignū existimare habet, tāq̄ nesciēs se di
gnū: ꝛ tñ de mia dei psumēs pōt nō idigne accedere: ita q̄
accedēdo nouū mortale nō comittat. Et per hoc vtiliter ꝛ
nō ficte orare. Dñe nō sum dign⁹ ꝛc. De scdo. Nemo filioꝝ
captiuitatis ade ex suis dignus est pane angeloꝝ: de quo
Bern. ser. v. de dedicatiōe eccłie late disserit, di. Nōnunq̄
de aia mea cogitās: videor mihi in ea (fateor) velut duo
cōtraria inuenire. Si ipsam aiaꝫ put in se est: ꝛ ex se est, in
tueor: nihil de ea verius sentire possum, q̄ ad nihilū esse
redactā: cū sit onerata pctis: obfusa tenebris: irretita ille
cebris: pruriēs ꝯcupiscētijs: obnoxia passiōib⁹: impleta il
lusiōib⁹: pna semp ad malū: invitiū oīme pcliuis. Postre
mo totius cōfusionis ꝛ ignominie impleta. Nimirū si ipse
quoqꝫ iusticie nr̄e oēs ad lumē veritatis inspecte, velut pā
nus mēstruate inueniunt: Iniusticie deinceps quales re
putabunt? Si lumē qđ in nobis est: tenebre sunt: ipe tene
bre quāte erūt? Facile est cuiqꝫ nostrū si sua plenī⁹ vniuer
sa ꝛ sine dissimulatiōe vestiget ꝛ iudicet sine acceptiōe pso
ne: attestari p oia aplīce veritati: ꝛ libere pclamare. Qui
Gal. vi. se putat aliqđ esse cum nihil sit: ipe se seducit. Quid est hō
Job. vij q: magnificas eū, ait fidelis ꝛ deuota cōfessio: aut q̄d ap
ponis erga eū cor tuū? Quid? Sine dubio vanitati silis fa
ctus est hō: Ad nihilū redactus est hō: Nihil est hō. Quō
tñ penit⁹ nihil est: quē magnificat deus? Quō nihil erga
quē appositū est cor diuinū? Et. I. Tanq̄ nihil reputat hō
in iudicio veritatis tue, sed nō sic in affectu pietatis tue.
Nimirū vocas ea q̄ nō sunt: sicut ea q̄ sunt: ꝛ nō sunt. ergo
Ro. iiij. q: vocas ea que nō sunt: ꝛ sunt, q: vocas. Licet eñ nō sint
quātū apud se: apud te sunt vtiqꝫ: iuxta aplm. Nō ex operi
Ro. ix. bus: sed ex vocante. Sic nimirū si cōsolaris in tua pietate
quē in veritate tua humiliasti: vt magnifice dilatet in tuis
ps. xxiiij qui merito angustiat in suis. Siquidē vniuerse vie dñi mi
sericordia ꝛ veritas: reqrētib⁹ testamētū tuū ꝛ testimonia
tua. Testamentū vtiqꝫ pietatis ꝛ testimonia veritatis. Et
sequit ad ppositū: Lege homo in corde tuo: lege intra te
ipsum de teipso testimonia veritatis: etiā hac cōi luce iudi
cabis te indignū. Lege in corde dei testamētum qđ firma
tum est in sanguine mediatoris: ꝛ inuenies q̄ longe aliud
spe possidere, q̄ re tenere videris. Hec Bern. Sic ergo sa
cerdos cōsiderās se fm se: in corde suo verissime indignū
se pclamabit. Sed attendens q̄d in corde dei, q̄ se magni
ficauit: redemit: dilexit: se dignū sperare poterit: nō digni
tate sua: sꝫ illius dignatiōe. Verūqꝫ sit pphe verbū. Per
osee. xiij. ditio tua ex te israel: tm̄mō in me auxilium tuū. Denīqꝫ btūs
Job. c. xxv. ait: Nūquid iustificari pōt hō cōparat⁹ deo: aut
apparere mūdus nat⁹ de muliere? Ecce luna etiā nō splen
det: ꝛ stelle nō sunt mūde in cōspectu eius. Que exponēs
btūs Greg. xvij. moral. s. xxv. Nōnulli p donū spūs adiu
ti cōtra infirmitatē sue carnis eriguntur: virtutib⁹ emicant:
signorūqꝫ miraculis coruscāt: nullus tñ est qui sine culpa
vitā transeat: quousqꝫ carnem corruptionis portat. Et se
quitur. Nec sancta eccłia p lunā signata virtute ppria tot
miraculis emicat: nisi hanc superuenientis grē dona pfun
dant. Nec singuloꝝ bene viuētiū stellarū noīe designatoꝝ
mentes a pctoꝝ maculis mūde sunt: si remota pietate iudi
centur: q: apud districti iudicis oculos, sua vnūqueqꝫ cor
ruptibilitas inquinat: nisi hanc quotidie grā parcens ter
gat. Electoꝝ quippe anim⁹ prodire ad libertatē iusticie ni
titur: sed adhuc cōpede infirmitatis tenet. Et culpas qui
dem subigere pfecte desiderat: sed quousqꝫ corruptiōe car
nis astringit: eius vinculis etiā cum non vult: ligat. Hinc
itaqꝫ colligat quanto pctoꝝ pondere pressi sunt: qui cōtra
hec decertare negligūt: si plene culpā nec illi superāt: qui
cōtra hanc viriliter pugnant. Vn̄ postq̄ dictū est. Ecce lu
na nō splendet: ꝛ stelle nō sunt mūde in cōspectu ei⁹: pro
tin⁹ addit. Quanto magis homo putredo: ꝛ fili⁹ hoīs ver
mis? Hec Greg. ¶ I Cōsiderans itaqꝫ sacerdos se esse
creaturā: ꝛ vas luteū figuli: eūqꝫ qui in sacro oculis subie
cto (quē ꝛ nūc sumpturus est) cōtinet: esse creatorē ꝛ figu
lum: sese esse finitū ꝛ pene nihilū: illū vo simplr infinitū: ꝛ
oibus incōparabiliter puriorē: Etiā si seraphica puritate
arderet: verissime dicet: Dñe nō suꝫ dign⁹ vt intres ꝛc. Ro
getqꝫ attentius qđ sequit. Sed tm̄ dic verbo ꝛ sanabit
spūs meus. Tm̄ dic vbo: hoc est, teipso: q̄ verbū es patri
eterno coeternū: p qđ facta sunt oia. Vel dic verbo virtu
Job. v. tis tue, quēadmodū dixisti paralytico: Surge tolle graba
tum tuum: ꝛ ambula. ꝛ cōtinuo surrexit ꝛ ambulauit. Sic
dic verbo ꝛ sanabit spūs meus a morbis spūalib⁹ pctoꝝ.
Tuū nāqꝫ dicere facere est: Dixit, ꝛ facta sunt: ait pphā re
gius vt. s. Verū ad mūdiciā cordis, qua mens digna fiat
habitatio hui⁹ sacrificij salutaris: nō sufficit hec orare: sed
ꝛ necesse est se purgare: ꝛ posse tem⁹ ad tāti regis susceptio
nem, mentis domiciliū adornare: fm illud eccłie: Adorna
thalamū tuū sion, speculatrix aia: ꝛ suscipe regem christū.
Qđ quō fieri habeat ppe principiū huius operis lectiōi
bus. vij. viij. ix. ꝛ alibi diffusius declarat. Preter quas ad
huc addi possunt manuductiones figurales, ad bonā dis
positionem cōmunicaturū informantes: que latius. s. lec.
lv. tacta sunt: ibi requirant. Possum⁹ ponere exempliter
vnā: ꝛ ad huius silitudinē cetera mysticent. Inter ceteras
figuras satis expressa fuerat ei⁹ agni paschalis: de quo scri
bitur Exo. xij. cū suo ritu. Unde ait dñs moysi ꝛ aaron, vt
preciperent pplo de esu paschalis agni. vñ ꝛ ait moyses:
Sument de sanguine agni ꝛ ponent sup vtrūqꝫ postem:
ꝛ in superliminarib⁹ domoꝝ, in quib⁹ comedēt illū. Et edēt
carnes nocte illa assas igni: ꝛ azymos panes cū lactucis
agrestib⁹. Nō comedetis ex eo crudū quid: nec coctū aqua
sed assum tm̄ igni. Caput cū pedib⁹ eius ꝛ intestinis vora
bitis: nec remanebit quicq̄ ex eo vsqꝫ mane. Si quid resi
duū fuerit: igne cōburetis. Ubi ꝛ addit: Sic aūt comede
tis illū. Renes vestros accingetis. Calciamenta habebi
tis in pedib⁹: tenentes baculos in manib⁹: ꝛ comedetis fe
stināter. Et infra. Ois alienigena nō comedet ex eo. Ois
aūt seruus emptitius circūcidet ꝛ sic comedet. Aduena ꝛ
mercēnarius nō edent ex eo. In vna domo comederis: nec
efferetis de carnib⁹ eius foras. Nec os illius confringetis.
¶ K Hec exponēdo psequit btūs Greg. in homel. sab
bati in hebdo. paschali di. Hec oia magnaꝫ nobis edifica
tionē pariunt: si fuerint mystica interpretatione discussa.
I. cor. v. Agn⁹ ille paschalis christus est fm illud aplī: Pascha no
strū christus est: itaqꝫ epulemur nō in fermēto veteri: neqꝫ
in fermēto malicie ꝛ nequicie: sed in azymis sinceritatis ꝛ
veritatis. Ab hui⁹ agni esu arcet alienigena. i. a fide extra
neus: vel in fide hesitās. Admittit seruus emptus precio
so huius agni sanguine: dum tñ fuerit circūcisus: hoc est,
a carne pcti emūdat⁹ p verā cōtritionē ꝛ cōfessionem pec
catoꝝ. Precludit rursus aduena ꝛ mercennarius. Adue
na. i. nouiter ad fidē cōuersus: nōdū potens capere altissi
ma hui⁹ sacri: ꝛ nec potens discernere corpus dñi. Vel ad
uena nouiter peccare desinens: q̄ nec digni sunt cibū istū
suauissimū degustare. Qđ maxime attendere habēt sacer

dotes illi, quor vita scandalosa est ppl'o. Vespere ebrij: vi
tio carnis/aut alteri⁹ peti macula irretiti: mane superficiali
cōfessione p̄missa/currūt ad altare: agnū dei imaculatū
devoraturi: deū inhonorātes: ppl'm celebrādo scādalizan
tes: ꝛ seipos misere in laqueos pditionis p̄cipitātes: nō
attendentes φ ꝓm doctrinā diui Diony. de ecclastica hie
rar. c. iij. eos q̄ in pnia sunt. i. nondū cōgruā cōmissis pctis
satisfactionē impleuerūt: ab hoc ministerio arcēdi sunt: q̄
licet a cōtraria vita discesserint: nondū tm̄ imaginū ipsius
habitu altiusi p̄sso caruere: ꝛ necdū amore diuino atꝗ
purissimo purgati sunt. Nō illi de sanguine agni postes li
niunt. Nam tūc in vtroꝗ poste agni sanguis ponit: qn̄ sa
cramētū passiōis illi⁹ cū ore ad redēptionē sumit. Ad imi
tationē ꝗ̄ intēta mente cogitat. Nā q̄ sic redēptiōis sacm̄
accipit: vt imitari passionē illius nedū velit: in vno poste
sanguinē ponit. Qui tm̄ etiā in superliminarib⁹ dom⁹ ponē
dus est. q̄ intētio cogitatiōis ad imitationē passionis dn̄i
ce est dirigēda. Siquidē dom⁹ habitationis nr̄e mens est:
in qua p cogitationes habitam⁹. Intentio vo superlimina
re est: q̄ cū in dn̄ica passione figitur: superliminare agni san
guine tingit. Carnes aūt agni crude comedende nō sunt
p malā fidē de sacro: nec cocte aqua p inanē philosophias
secularis ꝛ curiose sapiētie. Sꝫ asse tm̄ igne. i. affectu feruī
do spūssancti igne accenso. Caput cū pedib⁹ vorabitis/p
fitendo diuinitatē in christo altissimā: que locū capitis te
ner: ꝓm illō apl'i: Caput christi de⁹: ꝛ ipi⁹ terrenā hūanita
tē. Vbi pedes calceati: quoꝝ corrigiā iohānes soluere se cla
mauit indignū. Os nō cōfringetis ex eo violētia pscruta
tionis/ꝛ supuacue inquisitionis. Totū qō comedi nō pōt
p intelligentiā: igne spūssacti cōburetis p venerationem
amorosam. Sed sola redemptoris nostri pcepta sacra/ad
verā solennitatē mentis non sufficiūt: nisi eis ꝛ bona opa
adiungant. Quid em̄ prodest corpus ꝛ sanguinem illius
ore pcipere (ait Greg.) ꝛ eis puersis morib⁹ cōtraire? Vn̄
subdit: Et azymos panes cum lactucis agrestib⁹. Panes
azymos sine fermēto comedit: q̄ recta opa sine corruptiōe
vane glorie exercet: q̄ mādata misericordie sine admixtio
ne peccati adhibet: ne puerse diripiat: qō quasi recte dispē
sat. Lactuce vo agrestes valde amare sunt: cū quib⁹ sumē
dus ille est agn⁹. Amara. s. cōpūctione: qua nos pro pctis
nostris affligim⁹: quatenus ipsa amaritudo pnie abster
gat a mentis stomacho puerse humorem vite. Sed ꝛ inte
stina manducari debent: hoc est/verborū illius mystica et
occulta mandata: que tunc voram⁹: cū verba vite cū auidi
tate sumim⁹. In quo deuorationis verbo/q̄d aliud (ait
Greg.) ꝗ̄ pigritie nostre torpor reprehendit: qui ei⁹ ver
ba ac mysteria p nosipsos nō requirim⁹: ꝛ ab alijs audiri⁹
fastidi? Nō remanebit ex ipo aliq̄d vsꝗ mane: q: eius dicta
sunt magna solicitudine discutienda: quatenus priꝰ ꝗ̄
dies resurrectionis appareat: in hac p̄sentis vite nocte
oino illius mādata intelligendo ꝛ operando penetrent.
¶ L Sed q: valde est difficile/vt oīe possit sacrū elo
quiū intelligi: ꝛ oīe ei⁹ mysteriū penetrari: recte subiūgi
tur. Si q̄d aūt remāserit/igne cōburetis: qō tūc facim⁹: cū
ea que de incarnatiōis ei⁹ mysterio itelligere nō possum⁹:
prāti spūssci humiliter reseruam⁹: vt nō supbe q̄s audeat
vel cōtemnere vel denūciare/qō nō intelligit: sed hoc igni
tradit: cum spūisancto reseruat. Sequit. Sic aūt comede
tis. Renes vestros accingetis p castitatē. Nam qui pasca
comedit: corruptioni carnis p vitia nulla subiaceat: volu
ptatē edomet: carnē luxuria restrigat. Calceamēta habe
bitis in pedib⁹: exēpla p̄cedentiū ac defunctoꝝ patrū/opa
nostra quib⁹ ad vitā currim⁹/instruam⁹: ꝛ mortuoꝝ vitā cō
spiciētes/nostra vestigia a peti vulnere custodiam⁹. Tenē
tes baculos in manib⁹/scīt scꝫ spei: cōfidentes in ꝓtectiōe
altissimi. Et comedetis festinantes. i. cū auiditate ad pa
triā anhelantes. Nemo in hui⁹ vite itinere torpeat: ne in
patria locū pdat. Nemo ad appetēda studia moras innec
tat: sꝫ cepta pficiat: ne minime liceat implere/qō inchoat
q: pasca. i. transitus dn̄i est. Est em̄ sacramentū illud viati
cum: in cuius fortitudine ambulat in terrā promissionis.
Sic ergo manducaturus sit dispositus: vt transire sit pa
rat⁹: exire nō formidet ab hui⁹ exilij carcere: in quo detine
tur vt captiuus: sed amore celestis patrie aio anhelet ad
gloriā celestis hierl'm nobis certissime repromissam. Sic
suo mō alie hui⁹ sacri figure mysticari possunt ad accendē
dum affectū ad hui⁹ sacramēti reuerentiā ꝛ honorē. Verū
hic aliqua tāgunt: que requirunt de necessitate ad dignā
sumptionem: quedā de cōgruo: quoꝝ discretionem supra
lec. vij. viij. ꝛ ix. inuenies distinctam.

Panem celestem accipiā

ꝛ nomen dn̄i inuocabo. ¶ M Post sui humiliationē ac
indignitatis recognitionē/sacerdos nō velut desperās: sꝫ
spe diuini adiutorij/p subiunctā petitionē inuocari: q̄ hoc
salutis sacm̄ in remediū ꝛ nutrimētū pctōrib⁹ euertere se
cupiētib⁹ disposuit: se erigēs ad sumēdū hostiā salutarē/di
cit hanc orōnē quartā. Panē celestē accipiā. Panē celestē
nō factū de terre frumēto: sꝫ de sanguine virgineo: nō pi
stū in fornace p ardorē ignis: sꝫ coctū p feruorē dilectionis
in ara crucis. Panē celestē reficiētē angelos in btitudine.
Panē de celo descēdentē: vt nutriat mētes pauperū suoꝝ
in hac miseria ad celos aspirantiū. Accipiā/sperās in boni iob. xiiij.
tate dn̄i: cōfidens in ipsius dignificatione: qui solus pōt Mat. iij.
facere mūdū de immūdo cōceptū semine: ꝛ de lapidib⁹ fi
lios suscitare abrae: q̄ paruulos in oculis suis magnificat
eos vtiꝗ paruulos: q̄ nō in sua virtute cōfidunt: sed se to
tos in sui adiutoriū pijciūt. Nam ꝛ btūs Aug. de centurio
ne (cuius. s. habita est mentio) loquit. Dū (inquit) se cen
turio tantū villificaret: vt diceret se indignū christū sub te
ctū suū suscipere: cōfidentiā suā in christū iaciens: vt salu
tem suo seruo prestare absens potuisset: christus eū digni
ficauit: ꝛ sub tectū sui cordis introiuit: ipsuꝫ in fide illumi
nans ꝛ inflāmās. Cur ita? vt latius crederet christū sanas
se infirmos: mūdasse leprosos quos nō vidit: ꝗ̄ iudei q̄ di
uersa miracula ab ipso facta experimentaliter didicerūt.
Accipiā ꝛ ego sacerdos a dn̄o adhuc in mūdo peregrin⁹/
panē celestē: vt in ipsi⁹ fortitudine ambulē vsꝗ ad dei mō
tem. Accipiā ego egrotus ꝛ infirm⁹ panē celestē/cor hoīs
roborantē: vt a morbis cūctis merear p̄seruari. Accipiā
panē celestē ego famescēs ꝛ esuriens: quē qui gustauerit:
nō esuriet in eternū. Accipiā ego inquietus ꝛ anxius panē
celestem: qui cor stabilitat: ꝛ turbidos fluctus sedat. Acci
piā claudus ꝛ debilis panē celestē: inuitatus a rege magno
ad cenā: ad quā debiles ꝛ claudi sunt introducti. Et nomē
dn̄i innocabo: cū christo cenā in pane isto celesti faciēs: vt
misericordiam mihi exhibeat nūc habitās in celis: quēad
modū exhibuit secū cenantib⁹ habitās in terris. Hoc ipm Apoc. iij.
em̄ vt faciat/querit: Ego (inq̄t) sto ad ostiū foris pulsans
si q̄s audierit vocem meā: ꝛ aperuerit mihi ianuā: intrabo
ad illum ꝛ cenabo cuꝫ illo: ꝛ ipse mecū. Cenabat christus Math.
apud petrū ꝛ iohannē ꝛ iacobū: vbi socrus petri tenebat viij.
magnis febrib⁹. Imperauit febri christus: ꝛ surrexit conti Mar. i.
nuo socrus ꝛ ministrabat eis. Inuocabo ꝛ ego nomē dn̄i Luc. iiij.
sup me: vt christus cū quo ceno: immo quē māduco: pellat
a me febres spūales: cōpescat a me ardoreꝫ innaturalem
carnaliū delectationū: fuget calorem amoris mūdani: vt
cor meū reformet ad calorem naturalem amoris dei. Cō
uiua fuit christus in hoc sacramento cōtentus apud mat
theū: murmurabat iusticia falsa phariseoꝝ: videns mise
ricordie fontem cū pctōribus māducantē. Sed cōfusa est
vera dn̄i iusticia/dicente. Nō veni vocare iustos: sed pctō Mat. ix.
res. Inuocabo ꝛ ego nomē dn̄i: vt me pctōrem inter suos
electos vocet: ꝛ patri recōciliet. Manducauit item cum Lu. vij.
simone phariseo christus: hic sub specie panis velatus:
et ecce mulier que erat in ciuitate peccatrix: attulit alaba
strum vnguenti: excepit lachrymis rigare pedes eius: ca
pillisꝗ suis tergere ꝛ perūgere. Iudicatus est a phariseo
dominus: quasi ignorans que et qualis esset mulier que
tangebat eum: quoniā peccatrix erat. Sed cōtempto pha

riſeo/mulieri dn̄s dixit: Mulier fides tua te ſaluā fecit.
Nihil ego cōtra dn̄m in ſacramēto ad me peccatorem venien-
tem infideliter murmurabo: ſed nomē ipſius intra me in-
uocabo: vt in fide qua panem celeſtē accipio: ſaluū me fa-
ciat nūc ⁊ in futuro. Intrauit chriſtus ſub his ſpēbus corpora-
Lu.xix. liter cōtentus in domum zachei/eū videre cupientis: et ob
hoc arborē ſycomorū aſcēdentis: murmurātibus nōnullis φ
ad hoiem peccatorem diuertiſſet. Sed ait dn̄s zacheo. Quia
hodie huic domui ſalus facta eſt. Et ego de aduentu dn̄i
gaudēs/nomē eius inuocabo: vt fiat ſalus aie mee p ipm
qui venit querere ⁊ ſaluū facere qđ perierat. Cenauit tā-
Lu.xxij. dem exiēs ex hoc mūdo cū diſcipulis ſuis/quibus ⁊ dixit. Diſ-
pono vobis ſicut ⁊ diſpoſuit mihi pater meus regnū: cōmit-
tens vt ſacramēti huius cōſecrationē ⁊ cōmunionē in ſui me-
Matth. moriā frequētarēt dicens. Hoc quotieſcūq feceritis in mei me-
xxvi. moriā facietis. Nō me cū iuda traditore a diſcipulorū cōſor-
tio exeūte a dn̄o ſeparabo: ſed nomē dn̄i inuocabo: vt hec
ſacratiſſimi corporis ſui māducatio ſit mihi ad regnū ſuū
preparatio ſalutaris. ¶ N His itaq a ſacerdote platis-
ſicas particulas duas in patena collocatas/imediate vel
mediāte patena in manus ad plationē ſtatim premiſſe ora-
tionis/Panē celeſtē accipiā/recipiēs: īclinato pauliſper cor-
pore/ſacerdos ſubſiſtit: ⁊ oēs ſuas cogitatiōes quārū poſ-
ſibile eſt vniendo/deuote ſe recolligit. Et ſicut corporales
oculos ad ſpecies ⁊ formas ſacramenti exteriores dirigit
Sic oculos fidei interiores/ad dn̄m noſtrū ieſum chriſtū
ſub viſibilibus ſpeciebus cōtentū: eiuſq ſacratiſſima paſſionis
⁊ redēptionis nr̄e myſteria: cuius in hac ſumptione memo-
ria pncipaliſſime recolit (vt dictū eſt lec.xxxvi.) cōuertat:
prout deuotio ppria/⁊ ſancti ſpūs vnctio docuerit medita-
do. Cuius exemplū aliqđ ponere non exiſtimo oino inutile.
Poterit ergo ſacerdos intra ſe nulla voce emiſſa cogitan-
do dicere. Eia miſericordiſſime dn̄e ieſu chriſte: eterni pa-
tris vnigenite fili: vnus cū eodē patre ⁊ ſpūſctō verus cōſub-
ſtātialis ⁊ naturalis deus: q pro peccatorū ſalute ex infinita cha-
ritate tua carnē ſumere: inter hoies apparere: ⁊ triginta
tribus annis grauiter laborare: ⁊ multipliciter fatigari dignatus
es: ⁊ tandē amariſſima paſſiōe precioſiſſimi ſanguinis ef-
fuſione/ac morte turpiſſima nos a morte ppetua pctīs et
penis liberare. In cuius ſaluberrime paſſionis memoriā/te
preſentem his ſpeciebus exhibere: teq cibū aie noſtre ac pi-
gnus ſalutis eterne tradere voluiſti: Reſpice in hac hora
in me peccatorem indignū: purga ⁊ ſanctifica me: vt te deum
meū creatorem ⁊ redemptorē merear digne ſumere. Bre-
uius quidē vel longius put gr̄a miniſtrabit. Et more quo-
rundā pectus tūdens/addat: Deus ppitius eſto mihi pec-
Luce catori. Quo verbo publicanus oculos ad celū leuare nō au-
xviij. dens/remiſſionē ſuorū meruit peccatorū. Dicens aūt deus/in-
tentionē dirigat ad cōtentū in ſacro chriſtū: ⁊ latria eum
adorans cū magna reuerentia/deuotione/timore ⁊ chari-
tate: mentiſq affectione ac deſiderio/ſacro ſanctū dn̄i cor-
pus ſub duabus illis particulis cōtētū: pro ſua ac totius eccl'ie
ſalute ſumat. Sumat aūt nō maſticādo dentibus: ppter evi-
tandū periculū/⁊ ſacramēti irreuerētiā: ne forte aliqđ ſa-
cramenti herens dentibus/poſt incaute expuatur: vel alijs cō-
munibus cibis miſceatur: ſed humectatis in ore ſpeciebus reue-
renter glutiēdo traijciat. Ipſo cibo in ore pro ſua humecta-
tione manente/ſic poterit meditari. Ueni in aiam ſerui tui
deus meus ⁊ dn̄s meus: meq tibi incorporare digneris:
vt mihi mori: tibi ſoli merear viuere. Hec aūt nō dico qua-
ſi neceſſario ſic fieri debeat ex eccl'ie ordinatione vel ſtatu-
to: neq p hec cōtēplationis ac deuotionis exercitia in pro-
ptu habentes informare preſumens: ſed pro quodā exem-
plo groſſo pro rudibus ⁊ nondū in ſpūalibus deuotioni-
bus aſſuetis interſerere curaui.

¶ Lectio.lxxxiiij. A

Sumpto venerabili

ſacramento ſub ſpeciebus panis de manibus vel patena/ſacerdos dicit:

Corpus domini noſtri ie

ſu chriſti cuſtodiat aiam meā in vitā eternā. ¶ Premiſſis
orationibus cōionem precedētibus/ſequuntur due inter cōmuni-
candū dici ſolite: Quarū prima reſpicit pceptionem ſacri
panis: Alia pceptionē ſacramēti ſanguinis: ⁊ ſm hoc diui-
ditur illa pars. Quia eñ primo ſumitur chriſtus ſub ſpēbus pa-
nis: ideo premittitur prima oratio ſpecialiter p ſalute obti-
nenda et pceptione dn̄ici corporis. Scđo idem ſumitur ſub
ſpeciebus vini: ideo premittitur ſcđa oratio pro obtinenda ſa-
lute et pceptione ſanguinis/ibi: Quid retribuā. ¶ Quo-
ad primū orat ſacerdos: Corpus dn̄i ⁊c. Corpus dn̄i p expia-
tione peccatorū totius mūdi in ara crucis immolatū. Corpus
dn̄i et dignatiſſima bonitate dei: pro viuificatione mūdi
ſub ſacro altaris chriſti fidelibus miniſtratū. Corpus dn̄i no-
ſtri ieſu chriſti/a me pro eterna beatitudine capeſſēda fi-
deliter ⁊ ſacramētaliter māducatū. Cuſtodiat/in vnitate
fidei catholice: ne myſteria altiſſima huius veri corporis
chriſti cogitās ⁊ nō capiēs/ab vnitate corporis chriſti my-
ſtici p infidelitatē recedā. Queādmodū qdā ex chriſti diſci-
pulis dū ſacratiſſima quedā ⁊ ardua de corpore chriſti ab
ipſo dei patris ſapiētia increata audierūt: ab eius magiſterij
doctrina retro abierūt dicētes. Durus eſt hic ſermo. Quō Joh.vi.
pōt nobis hic dare carnē ſuā ad māducandū? Per qđ cer-
te ab vnitate eccl'ie ſe preciderūt: q: in hereſim ex verbis
ſaluatoris ſcādalizati plapſi ſunt: vt dicit be. Aug. in expo-
ſitione pš. Cuſtodiat (inquā) rurſus corpus dn̄i māduca-
tū/animā meā/a plapſu in peccatū: ne in deteſtandā ingrati-
tudinē abeā de menſa dn̄i/inferendo cōtumeliā chriſto cū
iuda pditore nequiſſimo. Cuſtodiat demū corpus dn̄i no-
ſtri ieſu chriſti a me ſumptū: in vita ⁊ robore ſpūali animā
meā: vt cibatus ⁊ roboratus hoc cibo nobiliſſimo/cōtinuo
robuſtior ⁊ potētior fiam ad exercendū opa vite: vt qđ in
me extinguatur fames ⁊ ſitis carnaliū deſideriorū: ⁊ excitetur
cōcupiſcētia gaudiorū eternorū: p preguſtationē dulcedinis
que cōcedit corpus illud digne ſumētibus. Subditur ab aliq-
bus: Et pducat animā meā. Perducat potenter preſeruā-
do ab incurſione malignorū ſpirituū: qui exeuntes de hoc
mūdo cōſueuerūt acrius infeſtare. Animā meā in hora exi-
tus mei ex hoc ſeculo. Animā meā/cuius eſt cibus ſpūalis cā
nutriens/roborans/⁊ cōfortans: nō ſm ſuā eſſentiā ſiue
ſubſtantiā: ſed ſm dona ſpūalia ⁊ gratiā: que donatur aie in
digna corporis chriſti manducatione. In vitā eternā: hoc
eſt/in eternā beatitudinē: queādmodū heliā panis minis- iij.Reg.
ſtratus ab angelo cōfortauit: i cuius fortitudine ambulauit xix.
vſq ad mōtem dei. Queādmodū ⁊ panis q de celo deſcē-
dit: pduxit populū iſrl' p deſertū vſq ad terrā pmiſſionis
Ita oro o dn̄e/ vt hec eſca celeſtis ſit meū verum viaticū
ducens me per deſertum huius ſeculi/ad ſupernā patriā
fidelibus repromiſſam. B

Quid retribuā domino

pro oibus q retribuit mihi? Calicē ſalutaris accipiā: ⁊ nomē
dn̄i inuocabo. Laudās inuocabo dn̄m: ⁊ ab inimicis meis
ſaluus ero. ¶ Iſta eſt ſcđa oro q premittitur calicis ſumptio-
ni. Sicut eñ ſacerdos volens ſuſcipere corpus dn̄i ſub pa-
nis ſpecie/premiſit orationē p ſua humiliatione: recogno-
ſcendo ſuā indignitatē ad digniſſimi corporis pceptionē/
dicens: Dn̄e nō ſum dignus ⁊c. Ita pcedens ad ſumptionē
ſacratiſſimi ſanguinis chriſti ſub ſpeciebus vini/pro ſui hu-
miliatione indignitatē ſuā iterū recognoſcit: fatendo ſe ni-
hil habere ex proprijs: qđ dn̄o poſſit pro tanto beneficio
preſtito retribuere/dicens. Quid retribuā dn̄o. Et diuidi-
tur in tres particulas. In prima recognoſcit ſacerdos ſuā
inſufficientiā retribuendi pro acceptorū beneficiorū colla-
tione. In ſcđa oſtendit gratitudinem in accipiendo dn̄i
beneficiū/cum ſui nois laude ⁊ inuocatione/ibi: Calicē ſa-
lutaris. In tertia oſtendit ſuā cōfidentiā quā habet ex vir-
tute dati beneficij in nociuorū preſeruatione/ibi: Et ab ini-
micis meis. ¶ Quoad primū dicit: Quid retribuā dn̄o.

quasi dl. Quid ego cinis ⁊ puluis/plasma ⁊ figmētū cōdi
toris/homo vilis ⁊ fragilis/vacuus virtutib⁹/plen⁹ vitijs.
Quid retribuā mercedis ⁊ p̄emij de meis virib⁹/de meis
bonis/de meis possessionib⁹/dn̄o vniuersoꝝ: cui⁹ est terra
⁊ plenitudo eius: orbis terrarū ⁊ vniuersi q̄ habitāt in eo.
Qui bonoꝝ meoꝝ nō indiget: qui diues est in oēs: qui nec
ditior ex ꝑ me sibi oblatis constituit̄: nec si oīa sibi subtrate
ro: pauperior efficit̄. Immo ꝯo cui sicut nihil subtrahi pōt
(ipso dicēte: Quia oīa dedit pater in manu ei⁹. Jo. xiij.)
ita nec addi quicq̄ potest: q: in ei⁹ ditione cūcta sunt posi
ta. Hester. xiij. Pro oībus/beneficijs scz: quoꝝ numerus ⁊
immensitas modū superat ⁊ sensum. Quis eñ cogitare
poterit trinitatis opa sup nos ab initio mūdi vsq; in finē:
vt videat q̄ sollicita fuerit illa maiestas: cui administratio
pariter ⁊ gubernatio seculoꝝ incumbit: ne nos perderet
in eternū. Et potenter quidē oīa fecerat: ⁊ sapiēter oīa gu
bernabat: vtrarūq; rerū tam potentie q̄ sapientie/signa
manifestissima tenebant̄ in creatione ⁊ gubernatione ma
chine mūdialis. Sed nec latere potuit bonitas: cū oīs hec
gubernatio ad hoīs vtilitatem tenderet. Respice inquit
venerabi. Hugo de arra aīe. Respice vniuersum mundū:
⁊ cōsidera si aliq̄d sit in eo qđ tibi nō seruiat. Oīs natura
ad hunc finē cursū suū dirigit: vt obsequijs tuis famulet̄
⁊ vtilitati deseruiat: tuisq; oblectationib⁹ pariter ⁊ neces
sitatibus ſm affluentiā indeficientē occurrat. Hoc celum:
hoc terra: hoc aer: hoc mare/cū his que in eis sunt vniuer
sis/explere nō cessant. Hoc circuitus tēpoꝝ annuis inno
uationibus ⁊ rediuiuis partub⁹ antiqua innouās: dilapsa
reformans: cōsumpta restaurans: pastu ꝑpetuo subminis
strat. Magna sunt hec q̄ dn̄s tribuit sustentando corpori
sed multo maiora impendit saluande aīe q̄ perierat. Qđ
dedit mihi pater maius oībus est. inquit. ⁊ hoc ipm ꝓ me
ac ceteris oībus dedit. quid hoc? Seipsū dedit. Neq; eñ
a se est filius: sed a patre qui essentiā infinitā oībus maio
rem dedit. Et quō se dedit? Audi Bern. in ser. ij. de pente
co. Verbū dei (inquit) in sublimi cōstitutū: vt ad nos de
scenderet ꝓpria benignitas inuitauit: misericordia traxit:
veritas qua se ꝓmiserat venturū cōpulit: puritas vteri vir
ginalis suscepit: salua virginis integritate potentia edu
xit: obedientia in oībus deduxit: patientia armauit: chari
tas vbis ⁊ miraculis manifestauit: ac vitā suā ꝑ singulos
etatū gradus/infantie/pueritie/adolescentie/iuuentutis
nobis dedit. Adijciens mortē/resurrectionē/ascensionem
ac spūssancti missionē: vt sua conceptio mūdet nostrā: sua
vita instruat nostrā: mors sua destruat nostrā: resurrectio
sua precedat nostram: ascensio sua preparet nostram: mis
sus spiritus suus adiuuet infirmitatem nostrā. Ut quoq;
hec oīa in ꝑpetua maneant memoria: ⁊ in effectu atq; fru
ctu noua: etiā seipm in cibū nobis tradidit in viuifico sa
cramento: quo oīm p̄missoꝝ bonoꝝ recenti efficacia ani
mā nutrit: reficit ⁊ impinguat. Illa sunt bona ineffabilia
quib⁹ vt breui verbo cūcta cōcludā. inquit Ber. nihil me
lius inuenire poterat/vnde nos redimeret sapientia dei/
in oīmi sapientia sua. Nā oīa tribuit trinitas bn̄dicta. Pa
ter vt seruū redimat: filio nō parcit. Filius seipm liberissi
me tradidit: ⁊ ipse spūs postulat pro nobis gemitib⁹ ine
narrabilib⁹. ¶ E Hijs oībus cōdigne respondere sacer
dos nō valens/recte ait: Quid retribuā dn̄o pro oīb⁹/scz
bonis/que retribuit: nedū oībus generaliter in his q̄ pre
dicta sunt: sed ⁊ specialiter mihi? Mihi inquā in mee sue
creature benigna conseruatione: in longanimi mee cōuer
sionis expectatione: in boni ꝓpositi inspiratione: in sacra
mentoꝝ suoꝝ ablutione: in eucharistie suauissima refectio
ne. Retribuit inquit. Retributio actus est eius q̄ ab alio
beneficiū aliquod accipit: qđ retribuendo ꝑ aliud recom
pensat. Sed quid ego tribui dn̄o/vt bona illa magnifica
retribueret ⁊ mihi? Si boni q̄d cogito sibi rependere: ab
ipso immittit̄ cogitatio: q: nō sumus sufficiētes aliquid co
ij. cor. iij. gitare a nobis/ quasi ex nobis: sed sufficientia nr̄a ex deo
est. Si boni quid operatus sum vt sibi retribueretur; id re

cepi eo donatore. Omne nāq; datū optimū: ⁊ oē donū Jaco. j.
pfectū desursum est/descendens a patre luminū. Si sibi
seruiendo/mandata sua executus sum: nulliū profectū sibi
attuli/ipso teste: Cū feceritis quecūq; precepta sunt vobis Lu. xvij.
dicite: Inutiles serui sum⁹. Et breuiter quecūq; bona ob
tuli/ab eo recepi: nō ipse donaui. Quid habes qđ nō acce j. cor. iiij.
pisti? ait aplus. Quid igit̄ dedi dn̄o pro his que retribuit
mihi? Nihil pfecto ex me: nihil meū reperi: nihil proprium
possedi. Unū est qđ preter te habeo o dn̄e: scz peccatū. Hu
ius tu nō es autor: sed ego perpetrō. Tu mihi id nō tribuisti:
sed ego sine te id pfeci. Sine te factū est nihil. ait Johānes
Nihil idest peccatū ſm glo. beati Aug. Retribuisti igitur
mihi hec/⁊ alia innumerabilia bona pro meis malis: pro
meis pctis. Nihil erā/qđ est malū entis ꝑuatio. Et me bo
nū aliqđ/ens aliqđ fecit tua potentissima creatio. Pecca
ui in adā tui mādati preuaricatore: ⁊ me redemisti in chri
sto ꝑditoꝝ saluatore. Peccaui in meipso ex ꝑuersa mea vo
lūtate: nec statim me ꝑdidisti ex tua benignitate. Peccaui
⁊ malū corā te feci: ⁊ tu ignouisti/ac penitentiā inspirasti.
Defeci: esuriui: ⁊ sitiui ex viriū mearū tenuitate: tu me pa
uisti ⁊ potasti proprio corpore ⁊ sacratissimo tuo sangui
ne. Ecce soli in me defect⁹ inueniunt̄: ⁊ nō nisi bona excellē
tissima retribuunt̄: bona ergo pro malis que meruimus/
tribuunt̄: quos pro malis punire poterat/bonis suis ob
ruebat: nō tamen bona ista nostra mala meruerunt. Sed
quō retribuunt̄: aut cui⁹ merito/si nō meo? Meis eñ me
ritis nō bona debētur: sed pena. Certe merito dn̄i mei qui
prior dilexit nos: ⁊ q: dilexit/male meritis nostris suo me
rito bona cūcta cōpensauit. Sic retribuit. Iterum tribuit
gratiam pro gratia. Gratiam iustificationis gratis omni
no tribuit/qua mereri poteram⁹: ⁊ pro gratia qua iustifica
ti sumus ⁊ opera meritoria egimus/gratiam vberiorem/
qua cresceremus/roboraremur/magnificaremur/retribuit.
Quid igit̄? Nūquid hos defectus meos iterabo/tāta reci
piens bona? Absit. Impie ⁊ inique volūtatis est/mala ꝓ
bonis retribuere. Quid igit̄ retribuā: qui nihil propriū ni
si defectus habeo? Certe ne laqueis ingratitudinis irre
tiar: beneficiū a te gratis prestitū/gratus recipiam: ⁊ ad
dandū beneficia ampliora te prouocabo. Nam Cassio. te
ste: Spem de futuris bonis recipit: qui transacta benefi
cia recognoscit. Inuitatur ad magna: qui grātanter acci
pit modica. Accipiam igitur beneficiū domini magnū cū
magna gratitudine: quod accipiendū instituit ex magna
charitate. Hinc sequitur secūda pars presentis orationis.
¶ D Calicem salutaris accipiā. Accipiā/sitibūdus ⁊ ex
defectu humoris gratie: ⁊ roris benedictionis diuine. Ca
licem/vt inde refocillationem capiam: ne ambulans iuxta
fontem hui⁹ liquoris saluberrimi/peream ex negligentia
⁊ desidia accedendi. Accipiā ego aridus ad fructificandū
calicem salutaris/ex quo scaturit aqua: quā qui bibit non
sitiet in eternū. Accipiā ego immundus: ⁊ peccatoꝝ sordi
bus maculatus: calicem salutaris: vt in ipsius puritate fe
ces peccatoꝝ absterganf: vnusq; esse merear eoꝝ/qui laue
runt stolas suas in sanguine agni. Accipiā ego ambulatu
rus ꝑ viam grandem: que restat ad celestem patriam: cali
cem salutaris: ne in via deficiam cū filijs israel proficiscen
tibus ad terram promissionis: quibus nisi aqua meritis
moysi fuisset ministrata: de petra deserti quā percussit: siti
miserabiliter perijssent. Accipiam ego cecitate peccatorū
ꝑcussus/calicem salutaris: vt oculi rationis mee illustren
tur: quēadmodū longino latus domini ꝑforanti: sanguis
de pectore dn̄i decurrens visum: vt historie referūt: resti
tuit oculoꝝ: ⁊ mentem ei⁹ fide vt christū dei filiū crederet:
illustrauit. Accipiā calicem salutaris. i. christi sanguinem:
quē discipulis suis in cena vltima ministrauit/dicens: Bi
bite ex hoc oēs: Hic est calix sanguinis mei: sanguinis quē
in cruce pendens largiter effudit: dum vnus militum la
tus eius lancea perforauit: ex quo continuo sanguis et
aqua exiuit. Sanguis quē in sua gloriosa resurrectione ꝓ
integritate nature sue mirifice reassumpsit. Sanguis quē

in memoriā sue passionis sumēdū nobis cōmendauit/di-
cens. Hec quotiēscūq; feceritis/in mei memoriā facietis.
Salutaris.i.christi nr̄i saluatoris:q̄ q: est nr̄e salutis repa-
rator ⁊ autor:vere salutare nostrū appellat᷑. Vn̄ Symeō:
Viderūt oculi mei salutare tuū.i.christū saluatorē. ⁊ Luc.
iij.dicit᷑: Videbit oīs caro salutare dei. Salutaris nāq; dr̄:
quasi salutē optans vel desiderās: qđ de nemine dici pōt
sicut de christo:q̄ tantū nostrā salutē desiderauit: vt ꝑ ea
passionē subiit:ac sanguinē ꝓpriū fudit. ¶ Vel pōt aliter
exponi: Accipiā calicem salutaris.i.sanguinē salutaris in-
transitiue.i.sanguinem christi qui est salutaris:q: salutem
nostrā effecit:dū in cruce fusus nos deo patri recōciliauit.
¶ E Sequit᷑ tertia pars. Et nomen dn̄i inuocabo: vt san-
guis ille salutaris in se/fiat mihi salutaris: me liberādo a
pctis:q̄ pro multis effusus est in remissionē pctōꝝ. Nomē
dn̄i inuocabo, calicē salutaris accipiens: vt veniat sup me
sanguis ille sacratissimꝰ cū benedictiōe: quē sup se spargi
insani iudei postulabāt: Sāguis eiꝰ inquiūt/sup nos: ⁊ su-
per filios nostros. ¶ Sequit᷑: Laudans inuocabo dn̄m.
Laudās christū de tāta bn̄ficētia exhibita: quo nedū hunc
sanguinē fudit:sed ⁊ ip̄m in potū salutarē nobis dedit. Et
quis nisi ingratissimꝰ ⁊ irreligiosus ꝓ tāto bn̄ficio nō lau-
daret christū dn̄m: Seuerꝰ dn̄o seruū suū iudicat:q̄ benefi-
cia eius suscipiēs/dn̄m nō extollit: aut se bn̄ficiis indignū
indicat: beneficētiā dn̄i laudibꝰ nō agnoscēs. Laudās igit᷑
inuocabo dn̄m/sumendo hoc magnificū beneficiū. Et ab
inimicis meis saluꝰ ero: ex virtute dati bn̄ficij. Habet eīm
virtutē magnificā sanguis ille salutaris. Extinguit quidē
ardorē carnalis cōcupiscentie: remittit fomitē pctī: cuiꝰ est
motꝰ inordinatos excitare: ⁊ ꝑ hoc valet cōtra inimicū in-
traneū/qui est ꝓpria caro. Rursus iebriat mentē sanguis
ille potatꝰ celica dulcedine. recolligit vires aie: ⁊ in christi
vulnera potantē trāsmittit: vt illa cōtēplet᷑: ex quibꝰ tanq̄
fontibꝰ vberrimis sanguis ille ꝓfluxit: ⁊ ꝑ hoc valet cōtra
inimicū extraneū: mundū videlz q̄ mentē dispergit ꝑ va-
na desideria: ꝑ caducos honores ⁊ potentatus: quibꝰ in-
herens a christo sanguinem fundente elongat᷑. ¶ Demū
accendit cor ⁊ inflāmat affectū: vt bn̄ficio ꝑ amorē ⁊ dile-
ctionē iungat:q̄ nō nostris meritis: sed sua gratuita volū-
tate sanguinē illū potabilē sub speciebꝰ vini ministrauit: ⁊
ꝑ hoc valet cōtra inimicū pessimū/diabolū scʒ: qui mentē
ab amore christi reuocat/eāq; facit supbire: vt sicut ipse su-
ꝑbiendo a btitudine corruit: sic ⁊ illa ab eadē ꝑ supbiā se-
parat᷑. Sic igit᷑ laudans inuocabo dn̄m in sumptione pre-
ciosi huiꝰ calicis ⁊ viuifici christi sanguinis: vt saluꝰ fiam
ab oībꝰ inimicis meis ꝑ dn̄i singularē ꝓtectionē: cuiꝰ nomē
magnificū cū laudibꝰ inuoco: ⁊ ꝑ virtutem sanguinis dn̄i
quem bibam: ꝑ quem facti sumꝰ ꝓpinqui dn̄o: q̄ ab eodem
Eph.ij. longe distabamus/dicente aplo: Nunc aūt in christo iesu
vos qui aliqn̄ eratis longe/facti estis prope in sanguine
christi. Dum aūt sacerdos orationē hanc profert/dicens:
Calicem dn̄i accipiā: Calicē ip̄m detectū:facta prius deuo-
ta inclinatione: tota cū deuotione reuerenter in manꝰ su-
mit: summa ⁊ omī qua valet mētis puritate: semotis pere-
grinis cogitatibꝰ: soli dn̄i sanguinis effusioni in cruce pro
se ⁊ toto genere humano facte intētus: ip̄m christi sangui-
nem preciosum sub vini specie latentem: fideliter ⁊ caute
vna cū particula sanguini cōmixta sumat. Hec aut similia
animo meditando: Refice dn̄e iesu aīam meā ꝑfecta refe-
ctione preciosissimi cibi ⁊ potus: vt ꝑ eam ad ꝑfectissimā il-
lam regni tui refectionē ꝑuenire merear: vbi te non iā sub
mysterioꝝ symbolis: sed clare facie ad faciem/ ⁊ videre et
frui merear in eternū. Sumpto aūt calice caute vt nihil in
eo ꝑmaneat: dicit orationem que sequitur. F

Sanguis domini nostri

iesu christi custodiat animā meā in vitam eternam Amen.
¶ Post orationes quas cōmunioni interseruit: sequunt᷑
alie orationes quas sumpte cōmunioni sub vtraq; specie
supaddit. Et diuidit in duo. Nā primo facit orōn em sum-

ptionē sacri sub speciebꝰ vini specialiter respicientē. Scđo
addit orōnes sacrm̄ sub vtrisq; speciebꝰ sumptū cōcernen-
tes/ibi: Corpus tuū dn̄e qđ sumpsimus. ¶ Circa primū.
Sicut post sumptionē corporis/facta est orō ꝑ salute spe-
randa ex eiusdē corporis māducatiōe: ita post potationē
sanguinis dn̄i/subiūgit᷑ orō ꝑ salute ꝑcipienda: ex eiusdē
sanguinis sumptiōe. Vn̄ dicit: Sanguis dn̄i: q̄ est fons et
lauacrū nostre emūdationis ⁊ scificationis: vt dicit Pau- Ad titū
lus. Sanguis dn̄i qui est preciū nr̄e redēptionis ac repara- iij.
tionis: vt ait Petrus. Sanguis dn̄i nūc a me potatus: vt j. Pet.ij.
calix bn̄dictiōis. Custodiat: in vite innocētia: ⁊ cordis pu-
ritate: ne post ipsius sumptionē recedā a discipulatu chri-
sti: sanguinē istū purissimū ꝑ mortalia pctā inhonorās: si-
cut fecit iudas ꝓditor: post huiꝰ cibi refectionē ⁊ sanguinis
potationē: a cōsortio christi discipuloꝝq; eiꝰ se separans:
quē sumpsit in mysterio: tradidit pro vili precio: ipso infeli- Matth
citer cōfitente. Peccaui tradēs sanguinē iustū. Custodiat xxvij.
ab illa ꝑcussione ⁊ plaga dn̄i: ne ꝑmogenita mea/ bona.s.
opa preterita ꝑ superueniēs malū extinguant᷑. Sicut olim
sanguis figuralis agni paschalis imolati postibꝰ ⁊ supli-
minaribꝰ domoꝝ illitus filios israel custodiuit ab angelo
egyptioꝝ primogenita ꝑcutiente. Dignū rebellibꝰ iudiciū
dn̄o faciēte. Exo.xij. Custodiat in fortitudine ⁊ robore spi-
rituali: vt intrepidus aggrediar virtute huiꝰ sanguinis ad
pugnādum cōtra vitia ⁊ bestias infernales: quēadmodū
olim elephātes: ꝑ ostensionē sanguinis excitabant᷑ ad cō-
grediēdū formaliter in acie bellica ꝯtra aduersarios: vt le-
git᷑.j. Mach.vj. Sequit᷑: Animā meā: de hoc lacu miserie
⁊ tribulationis/ In vitā eternā: sicut patres scī de limbo
virtute huiꝰ sanguinis educti sunt in gaudiū sempiternū
Zach. teste.c.ix. Tu vo in sanguine testamenti tui emisisti
vinctos tuos de lacu i quo nō erat aqua/ꝯsolatiōis videlz
salutaris. Perducat inquā ⁊ custodiat me bibentē in vitā Joh.vj.
eternā: iuxta ꝑmissum saluatoris. Qui māducat meā car-
nem ⁊ bibit meū sanguinē: habet vitā eternā. In hanc eīm Heb.ix.
christus ꝑ hūc suū ꝓpriū sanguinē semel introiuit eterna
redēptione inuenta: Et nobis fiduciā ad introeūdū ꝑ san- Heb.x.
guinē eūdem cōtulit: teste aplo: Habētes itaq; fratres fi-
duciā in introitū scōꝝ ꝑ sanguinem christi: Amen. G

Corpꝰ tuū domine quod

sumpsi: ⁊ sanguis quē potaui: adhereat viscerib' meis: et
presta vt in me nō remaneat scelerū macula: quē scā ⁊ pu-
ra refecerūt sacra. Qui viuis ⁊ regnas deꝰ ꝑ oia scl̄a secu-
loꝝ. Amen. ¶ Post orationē cōionē sacramēti sub specie-
bus vini spāliter respicientē: orōnes subdit cōmunionem
eiusdē sacramēti sub vtraq; specie cōcernētes. Et subdiui-
ditur pars ilia in duas/scđm duas orōnes. In quaꝝ prima
petit ꝑ sacramēti corporis ⁊ sanguinis sumptionē/ab omī
pctī macula purgari: qua impediretur ab ingressu regni.
In scđa petit ꝑ eādē sibi remediū cōferri: quo adiuuet᷑ ad
cōsecutionē gaudij sempiterni. Petit ergo in prima remo-
ueri mala. In scđa concedi bona/ibi. Q̄d ore. ¶ Circa pri-
mū dicit: Corpus tuū dn̄e: verū ⁊ naturale/qđ sumpsi sub
speciebꝰ panis. Et calix.i.sanguis tuꝰ verus ⁊ ꝓprius quē
potaui sub speciebꝰ vini de tua benignitate ⁊ clementia.
adhereat viscerib'meis: nō corporalibꝰ: q̄ vie sunt supflui-
tatū post digestionē relictarū: sed visceribꝰ spūalibꝰ: q̄ sunt
volūtas ⁊ intellectꝰ: q̄ vie sunt vite aie: cuiꝰ spūalis cibus
est opatio bona ⁊ meritoria: affectio scā: ⁊ cogitatio mū-
da. His eīm aia spūaliter nutritur ⁊ vegetat᷑. Sūt ⁊ vie ꝑ
quas intrat in aiam cibus ille sacralis/corpus scʒ christi ⁊
sanguis: qui cibus sunt aie: nō corporis: vt dicit Amb. Nā
per intellectū intrant scđm fidem ⁊ cognitionem: ꝑ volūta-
tem scđm dilectionē ⁊ deuotionē. His viscerib'/potentijs
scʒ ⁊ viribus anime/petit sacerdos: vt corpus ⁊ sanguis
dn̄i adhereāt: nō scđm substantiā vt cibus corporalis adhe-
ret stomacho: sed adhereāt ꝑ virtutem ⁊ efficaciā: causan-
do ⁊ relinquendo in eis post sumptionem spūalem quan-
dam leticiā ⁊ iocūditatem: vt sic fiat pregustatio illius di-

aīne dulcedinis: que in patria deū diligētibus est paratā
qua cōfortatus in via ardētius ad patriā aspirē: nec quasi
desertus deficiā aut oberrē. Adhereat ⁊ meis visceribus
aīe: corpus tuū o dn̄e qđ sumpsi: vt nō ptrāseat mentē cele
riter: quēadmodū quidā cibi corporales liquidi transeun
tes p stomachū: nihil nutrimēti ⁊ liquoris post se relinquē
tes. Sed adhereat morā faciens in aīa: vt cibus solidus ⁊
nutritiuus in stomacho: cōfortās ⁊ corroborans animā in
virtutib⁹ ⁊ donis spūalib⁹. Adhereat eisdem visceribus san
guis tuus preciosissim⁹ quē potaui: non vt torrens veloci
impetu pcurrens: ea q̄ tangit vix supficie ten⁹ humectans:
sed adhereat vt oleū effusū: qđ vndiq̄ penetrat: vestigiū
sue post se pinguedinis diutine derelinquens. Sic adhe
reat vt liquescere faciat animā in eius amore: ⁊ spūssancti
pinguedinē, diuināq̄ bonitatē diutius post sumptionem
pcipere ⁊ sentire. Sequit̄. Et presta: q: nisi tu pstiteris: et
nobis id pficere nō possum⁹: vt in me. i. in visceribus aīe mee
nō remaneat in viribus scʒ ⁊ potentijs: post sumptionē ⁊ po
tationem istius medicinalis cibi ⁊ potus. Ulla scelerū ma
cula deturpans ⁊ deordinans animā factā ad sup benedi
cte trinitatis imaginē: p dona ⁊ beneficia spūalia mirifice
exornatā: quib⁹ pctm̄ dum inest: aīa xpriuat. Et p hoc dicit̄
spm̄ maculare: q: ornatū anime tollit: sicut auferēs colorē
pulchrū ⁊ viuidū a facie hoīs: ipsam deturpare dicit̄: licet
nihil deformans in faciē introducat. Presta igit̄ (orat sa
cerdos:) vt nō remaneat vlla scelerū macula in aīa: quan
tū ad oēs partes imaginis: neq̄ error in intellectu ⁊ rōne
quo obscurat̄ prima pars imaginis: ne i puro ⁊ sincero lu
mine cōspicere possit alta ⁊ secreta hui⁹ sacramēti mysteria.
Neq̄ remaneat aliqua culpa ⁊ dei offensa in voluntate: q̄
est alia pars imaginis: que sicut p peccatuʒ deordinat̄, pro
quanto p peccatū tollit̄ donū charitatis ⁊ gratie: q̄ vestis
est nuptialis: p cuius carentiam impedit̄: ne charitatiue ⁊
amorose vt debitū est: ferat̄ in deū oim creatorem: ⁊ hui⁹
sacramēti autorē. Neq̄ remaneat aliqua peccati macula
in memoria: q̄ est tertia pars imaginis: puta obliuio bene
ficiorū dei: p quā aīa retardat̄: ne ex eorū recordatione assur
gat in laudem dei ⁊ gratiarū actiones. ¶ M Uel aliter
orat sacerdos vt nō remaneat aliqua macula. i. pcti reat⁹
in aīa, eiusq̄ potentijs: vt videlʒ quietetur ab omni obli
gatione ad penā: que obligatio dici potest macula: q: ipsa
existente in anima, nequaq̄ admittit̄ ad gaudia beatorū:
etiam si charitate: ⁊ gratia adornetur. Necesse quidem est
oēm peccati penā: qua anima debitrix tenetur: ante beati
tudinis ingressum solutā fore: sicut dixit christus: Nisi ef
Math. ficiamini sicut paruuli (qui nullius pene sunt debitores:
xviij. nec aliquib⁹ pctis obnoxij) nō intrabitis in regnū celorū.
¶ Uel (vt dn̄s Alb. exponit) nō remaneat vlla pcti ma
cula, talis ⁊ tanta: sicut dn̄s p Ezech. c. xxiij. dicit de exaspe
ratrice domo israel q̄ amatores scʒ demones prescindūt
nasum ⁊ aures: ⁊ effodiūt oculos: q: priuant animā visu
luminis spūalis: ⁊ discretione diuine bonitatis: ⁊ auditu
verborū spūssancti in allocutione cordis. Has autē maculas
delet ⁊ pulchritudinem reparat hui⁹ sacramēti cibus ⁊ po
tus spūalis. Un̄ beatus Amb. in persona sancte agnetis:
Jam corpus (inquit) eius corpori meo sociatū est: ⁊ san
guis eius ornauit genas meas. Sic ergo nulla remaneat
peccati macula. Quē sancta ⁊ pura refecerūt sacramenta.
Pura, p priuationem oīs cōtagionis ⁊ macule pctōrū. Si
quidē corpus ⁊ sanguis christi, q̄ sunt res hui⁹ sacramenti
formata sunt de purissimis sanguinib⁹ marie: immediata
summi artificis spūssancti operatione: qui nihil nisi purū
efficere pōt. Sancta oim virtutū ⁊ gratiarū plenitudine:
nedū in se: sed etiā causaliter quoad nos: q: nos sctificat:
Job. j. ⁊ grā ac sanctitate replet: nā de plenitudine eius oēs acce
pimus. Dicitur aūt sacramenta pluraliter: licet sit vnū sa
cramentū vnitate integritatis ⁊ ordinis: vt dictum est. s.
lec. liij. pppter diuersitatē signorū, cōtentorū, ⁊ significatorū.
Signorū: q: signa sacramentalia, species scʒ panis ⁊ vini
sub quib⁹ verū christi corpus ⁊ sanguis verus cōtinetur.

sunt realiter diuersa. Siquidē alie sunt species vini: ⁊ alie
panis. Cōtentorū: q: corp⁹ christi aliud est ⁊ differēs realiter
a sanguine ei⁹: immo nec alterū alteri⁹ pars est. Corpus
eīm aīatum est ⁊ viuit: sanguis neq̄ viuit formaliter p ani
mā sibi inherentem: neq̄ est animatus. Ideo nec corpus
pars sanguinis: nec sanguis est pars corporis: licʒ tamen
vtrūq̄ sub vtriusq̄ speciebus realiter eīm diuersimode, cōti
netur: vt dictum est. s. lec. xlij. ⁊ liij. Significatorū, que sunt
corpus christi mysticū: vt in ca. cū marthe. de cele. mis. Qđ
corpus mysticū ex multis membris diuersorū statuū inte
gratur: sicut corpus christi verū ex multis membris diuer
sorum officiorū cōpaginat̄. Sequitur. ¶ J Refecerunt:
nō quidē viscera aīe sm̄ suas substātias: nō eīm corpus san
guisq̄ christi sumpta in sacramento: vltra transferunt sm̄
suas substātias q̄ species sacramentales in quib⁹ cōtinen
tur. He aūt partes aīe intellectualis: q̄ in proposito visce
ra aīe noīant̄: nō attingūt: sed in corpus intrant species:
qđ nutriūt ⁊ reficiūt: virtute aīe vegetatiue, nō intellecti
ue: vt sic. Refecerūt igit̄ hec aīe viscera quantū ad effectū
ab eis causatū ⁊ derelictū ex digna eorū sumptiōe. Sic eīm
refecerūt rōnem ⁊ intellectū ipsiuʒ in sinceritate cognitio
nis illuminando. Uolūtatem p amorē ⁊ dilectionē inflā
mando. Memoriā ad passionis rememorationem excitā
do: ⁊ suauitatem quandā ⁊ leticiam spūalem in toto hoie
efficiendo. Cōcluditur oratio: Qui viuis ⁊ regnas: qđ fre
quenter expositū est. ¶ Z Finita hac oratiōe, sacerdos
ad cornu altaris accedit, vt calicem abluat: ac ablutioneʒ
calicis ⁊ digitoruʒ sumat. Calicem eīm ⁊ digitos lauat: ne
humor aliquis in calice remanēs: aut panis particula ali
qua digitis adherens: siqua foret: a digitis p ablutionem
in calicem descenderet. Et sic simul cū ablutione reuerēter
sumeret̄. Sumit aūt ablutionē post sacri sumptionē: q: vi
nū rōne sue humiditatis est ablutiuū: ideo sumit̄ ne alique
reliquie in ore vel via ad stomachū remaneant: qđ ptinet
ad reuerentiā sacramēti. Unde de celeb. mis. c. ex parte. di
cit Inno. tertius: q̄ semp sacerdos vino os pfundere de
bet postq̄ totū pceperit eucharistie sacrm̄: nisi cū eodē die
aliā missam debuerit celebrare. Ne si forte vinū pfusionis
acciperet: celebrationē aliā impediret. Hec ibi. Et sili rōne
pfundit digitos vino, qđ postea sumit: quib⁹ christi sacrm̄
tetigit: vt scʒ si aliqua casu adhereat minutissima sacramē
ti particula: ablutione hmōi in calicē descendat ⁊ sumat̄.
Sumpta ablutione adhuc digitos lauant quidā in alta
ri: quidā post officiū completū: q̄ est tertia lotio digitorū.
Prima facta est in principio misse. Scđa in medio ante ca
nonem. Tertia que fit post sacramenti sumptionem, aut
misse finem. Que tres lotiōes sm̄ magistrū in Rationali
fiunt ad designādū lotionem seu mūdationē cogitatiōis
locutionis ⁊ actionis. Uel ad designandā purgationem
pcti originalis ⁊ actualis criminalis ⁊ venialis: siue pcti
qđ agitur p ignorātiā, negligentiā ⁊ industriā: siue p igno
rantiā, infirmitatē ⁊ maliciā. Ad quorū pctōrū expiationeʒ
offertur sacrificiū salutare. ¶ Fiunt hec etiā in cornu alta
ris dextro sm̄ eūdem: q: hoc cornu pplm̄ iudaicū signifi
cat: de quo christus assumpsit naturā humanā: quā ab oi
bus defectib⁹ ⁊ penalitatibus fecit immunem in sua glo
riosa resurrectiōe. Sic sacerdos christū repn̄tās purgat
man⁹ quib⁹ corpus dn̄i sub sacro cōtentū tractauit in dexte
ro altaris cornu: vt sic corporis christi gloriā ex iudeorum
progenie sumpti p dextrum altaris designatorū represen
taret. Fit etiam hec ablutio sm̄ Innoc. q: indignū esset q̄
manus que corpus incorruptibile tractauerūt: corruptibi
le corpus tangant: nisi studiose lauentur. Ablutionis aūt
aqua debet in locū mundū ⁊ honestum diffundi: vt altis
tudo sacramenti reuerentius honoretur. Z

Quod ore sumpsimus do

mine pura mēte capiam⁹: ⁊ de munere tēporali fiat nobis
remediū sempiternū Amē. ¶ Postq̄ sacerdos in precedē
ti oratione respiciente cōmunionē sub vtraq̄ specie, peti

uit remoueri mala: in hac oratiõe ad idem postulat cõferri bona. Petit enim vt mãducatio illa atq; potatio sacramẽtalis corporis & sanguinis dñi spũalem inferat refectionẽ & salutẽ tandem sempiternã. Unde ait: Quod ore sumpsimus: scz corporis & sanguinis dñi sacrm nõ vt corporalẽ cibũ dentib⁹ tritũ/ac masticatũ. Nec vt corporalẽ potũ p guttur in ventrẽ descendentẽ digestũ: & in corp⁹ aliti cõuersum: quẽadmodũ q̄dã discipulorũ retro abeuntiũ christũ intellexerũt: dñi carnẽ suã manducandã: & sanguinẽ suũ potãdum/
Joh. vi. sub eterne dãnatiõis pena docens astruebat/dicẽs: Amẽ amen dico vobis: nisi mãducaueritis carnem filij hoīs: et biberitis ei⁹ sanguinẽ nõ habebit vitã in vobis. Qui mãducat meã carnẽ: & bibit meũ sanguinẽ: hz vitã eternã. Nõ in illo intellectu carnali petit sacerdos corp⁹ dñi sumptũ & sanguinẽ potatũ nobis suffragari. Sz petit vt corp⁹ & sanguis dñi sub corporalib⁹ specieb⁹ panis & vini esibilibus & potabilib⁹ sacramẽtaliter sumpti: nobis spũaliter suffragẽtur. Et dicit sacerdos/sumpsim⁹ pluraliter: p hoc significans nõ p se tm̄ sacrificiũ hoc obtulisse & sumpsisse: sz p toto corpore christi mystico: cui⁹ ipse pars est: et velut os hui⁹ corporis. Sacrm igit inquit qd sumpsim⁹ in psona ecclie: & fideliũ/tori⁹ scz cleri & ppli/ore corporali mãducatiõe sacramẽtali: fac o Dñe: vt ipm capiam⁹ mẽte pura: ab oi sorde/ & inquinamẽto pctõrũ: seq̄strata a torpore & desidia tepidorũ/Plena fide/amore ac deuotione feruidorũ/spũaliter capiam⁹ ad robur aie & sustẽtamẽtũ spũaliũ actionum Sequit. Et de munere: qd ex tuo dono & benignissima largitate accepim⁹/tpali: quãtũ ad spẽs visibiles: et tpaliter mutabiles. Fiat nobis: fidelib⁹/tpalib⁹ mysterijs subiectis, Remediũ cõtra morbos spũales: nos ad virtuosarũ operationũ exercitiũ roborãs & cõfortans. Sempiternũ. ne pro nro euo morbis & pctis spũalib⁹ psternamur: sz ad bñ operandũ validi & robusti: in finẽ vite nostre vsq; psistamus: vtq; hoc viatico munere & remedio tpali: in extremo exit⁹ nostri pcepto: ad verã beatificãq; sempiternitatẽ perducamur: q: nutrit & vegetat ad gratiã aie vitã qua reddit dignã/ad vitã verã & sempiternã. Unde: Qui mãducat hũc pa
Joh. vi. nẽ: viuet in eternũ. Amen. ¶ M Quidã q: legẽdo has orõnes calicẽ inuoluũt: post ei⁹ ablutionẽ corpalis pallã sacculo imponũt: qd tm̄ ad ministros diaconũ & subdiaconũ ptinet/si adsunt. Et q: hui⁹ inuolutio mai⁹ tps reqrit/q̄ orõnũ pmissarũ platio: ne ab orõnib⁹ vacãtes locũ distractioni aliorsum pstent: cõmemorãt incarnatiõis mysteriũ di. Uerbũ caro factũ est &c. Et rursus tãgẽtes digitis ablutis oculos: mit aculũ christi cõmemorãt q̄ cecũ quẽdã illuminauit/dicẽtes: Lutũ fecit dñs ex sputo &c. Desiderãtes & ipsi mẽte illuminari sumptione hui⁹ sacramẽti: sicut cec⁹ ille illuminat⁹ est/restituto visu corporali. Alij legũt canticũ symeonis. Nũc dimittis: qd symeõ senior cecinit/dñ christũ a virgine matre pñtatũ in vlnas suscepit: desiderãtes s sibi i vite hui⁹ termino ptigere: qd senior iste spũsancto plen⁹ in dicto cãtico suppliciter postulabat. Addẽtes in fine ad vginis honorẽ hũc diuinũ cibũ nobis generãtem/antiphonã/Bñdicta filia tu a dño: q: p te fructũ vite communicauimus: prout quẽq; sua deuotio trahit. Que licet ecclesie ordinatione nõ sint instituta: q: tamẽ in nullo sunt ei⁹ ordinationi cõtraria: nec deuotionis impeditiua: sz magis pmotiua ac pseruatiua a distractione nocia: iõ nõ sunt simpliciter reprobanda. ¶ Lectio. lxxxiiij. A

Circa hanc materiã

sacratissime cõionis sacri eucharistie/occurrũt aliqua dubia: nõ inutiliter vt reor: ppe finẽ hui⁹ opis ptractãda. Primũ sumpto sacramẽto q̄d fit de spẽb⁹ cõtinẽtib⁹: & corpe sanguine christi cõtẽto. Scdm de ritu cõicãdi sub vtraq; spẽcie. Tertiũ de effectu & fructu cõsequente cõionẽ tã sacralẽ q̄ spiritualẽ. Quartũ de pena indigne sumẽtiũ. Quintũ de frequentatione hui⁹ sacratissimi mmisterij. Sextũ de negligentijs q̄ cõtingũt in hui⁹ officij celebratiõe. ¶ Circa pmũ est dubium duplex. Primũ: q̄diu manet christ⁹ corpaliter pñs sub spẽb⁹. Scdm cũ desinit esse sub spẽb⁹: vbi maneat: seu q̄ p̄uenias. Quõ de spẽb⁹ q̄d fiat: quõ nutriant dictũ est. s. lec. xlv. De pma parte dubij dimissa opiniõe illa tanq; phãtastica: & nulli soliditatis fundamẽto innixa: quã recitat Richar. de media villa in. iiij. dis. ix. q. ij. vbi dicit: q aliqui negant species in stomachũ descẽdere. Sz hi dicũt cõtra sensibilẽ experientiã. Alij dicũt q emittunt p sudorẽ: nõ p secessum. Questio tangit de cõse. dis. ij. tanta. in glo. Sz vaticinia sunt: cũ enim cibus nõ emittit p secessum: nisi pri⁹ sit a forma ppria trãsmutat⁹: nõ indignũ videt q aliq̄d ipsi⁹ rei si in illis spẽb⁹ fuit p secessũ emittat. Nec illud quouismõ cõcerneret corp⁹ christi. ¶ Illis ergo tanq; improbabilibus dimissis: de dicto dubio Alexan. de ales. par. iiij. q. liij. recitat q̄nq; opiniones. Prima eorũ q̄ dixerũt q corp⁹ christi nunq; intrat in vẽtrẽ: sz cũ est in ore: tũc est sub specie: sed qñ glutit: tũc nõ intrat in ventrẽ. Ad hoc allegatur Aug. dicẽs: Quãdiu habes in ore/tãdiu est in te: & nõ ducitur in secessum: sz rapit in excessum: sed spẽm panis dicunt trãsire in ventrẽ. Sz hãc opinionẽ improbat dicẽs: Hoc patet nihil esse: cũ nihil nisi sol⁹ de⁹ possit intrare subam aie. Unde corp⁹ christi aiam intrare nõ põt. Ideo ad Augu. dici põt: q intrãte specie in vẽtrẽ: et corp⁹ christi intrat in ventrem sicut in os vel pixidẽ. Intrare aũt in vẽtrẽ/dupliciter dicit: q: vel quãtũ ad subam: vel quãtũ ad efficaciã. Primõ descẽdit aliqd corp⁹ in ventrẽ etiã si non sit cib⁹. Scdo mõ dũ aliq̄d efficit in ventrẽ: vt vnguentũ aliqd foris ventri applicatũ. Silr aliq̄d intrare in animã cõtingit dupliciter. Uel quantũ ad substantiã: vel quãtũ ad cibãdi efficaciã. Primo mõ intrat aiam solũ qd illabit aie: scz sol⁹ de⁹. Scdo mõ etiã corp⁹ christi dicit intrare animã: q: ipsam reficit sacraliter & spũaliter sumptũ p grãm: & illo mõ corp⁹ christi nõ intrat in ventrẽ: sed in mentẽ: sicut dicũt sci. Et ad auto. Aug. dicit q Aug. di. q̄diu est in ore/a parte accipitorũ. i. q̄diu est corporalr in hoie ipm sumente in sacro substãtialiter: tãdiu est i mẽte nõ p subam: sz efficaciã. Unde nõ vadit in secessum qd certũ est: q: pri⁹ spẽs deficiũt a ppria natura q̄ celebret emissio supfluitatũ ciborũ sumptorũ: sz rapit in excessuz effectiue/faciẽs animã sic rapi supra se in deũ p cognitionẽ & amorẽ. ¶ B Alias recitat quatuor opiniões: & post ipm sctus Bonauẽ. quas oẽs Alex. aliquatulũ siue quãtũ ad aliq̄ saluat. Prima est/q post cõsecrationẽ vbicũq; manent species salua earũ natura. i. in tali dispositiõe in qua possent afficere panẽ: si nõ esset conuersus: ibi manet corp⁹ christi: siue species intrent in ventrem aialis bruti: siue hois: siue custodiant in loco mũdo: siue piciant in locũ immũdũ. Uirt⁹ enim cõsecrationis respiciat spẽs illas: iõ non desinit eas q̄diu sunt: qd est dictu Corp⁹ christi diuina ptute & maxima ei⁹ dignatione/ex cõsecratione hostie cepit esse sub speciẽb⁹ panis: nec illas desinit q̄diu manet in sua dispositione naturali/in q̄ afficerũt panẽ: cũq; afficerẽt/si cõuersio facta nõ esset. Sic enim corpus christi sub illis speciebus esse cepit p consecrationis ptutẽ: h est p ptutẽ dei ad plationẽ vboz pscratiõis quẽadmodũ suba panis sub illis pfuit: excepto q corpus christi illis nõ afficit: nec est ibi sm dimẽsiões pprias circũscriptiue: sz totũ in toto &c. q: est ibi p cõuersionẽ panis in ipm vt. s. habitũ est. Et iõ q̄diu maneret panis si pũersus nõ esset: tamdiu manet verũ corpus christi in quod cõuersus est panis. Interim ergo q nõ alterant species/intãtũ q panẽ sub se nõ cõseruarẽt: manet corpus christi vbicũq; fuerint. Dũ vero intantũ alterent q desineret panis suba si vsq; tũc fuisset: desinit & sub eis esse corp⁹ christi. Unde pcedũt illi/si mus vel potans traijcit spẽs in ventrẽ: etiã corp⁹ christi sub speciẽb⁹ descẽdit: & manet/donec manet forma panis: nec tñ ex hoc corp⁹ christi polluit: aut digerit: seu in partes discerpit: sicut nec in sumptiõe ei⁹ ab hoie: q: corp⁹ christi nec attingi põt: q: est sub speciẽb⁹ nõ dimensiue: nec ledi aut inq̄nari: q: est gliosum. Utrũ aũt mus debet dici in casu q manducet corpus christi: alia questio est: & videt

Alex. dicere ꝙ nō mādučat corpus christi sacramentaliter: qđ verū est: nec ꝓprie carnaliter: q2 nō attingit corpus: sed tm̄ species. Mandučat tn̄ eo mō carnaliter: q2 mandučat id sub quo veraciter cōtinet: de quo .s. cū ageret de fractione lec. lxxx. ¶ E Scđa opinio dicit: ꝙ corp⁹ christi sumptum ab hoīe: nō solū ibi manet quousq3 in stomachum species trāsčdunt: q̄diu spēs manent in forma quali possent conseruasse substātiā panis: sed vltra manet, donec refectiōis operatio cōpleat. Allegāt ad hoc dictū Bede: ⁊ habet de cōse. dist. ij. si quis. iij. vbi dicit: Si qs per ebrietatē ⁊ voracitatem eucharistiā euomuerit: q̄draginta dieb⁹ peniteat: ergo corpus christi pōt euomi. qđ vero euomit: in vētre ad tp̄s fuit: ⁊ nō statim sumptū desiuit esse. ¶ Tertia opinio tenet: ꝙ corp⁹ dn̄i trāsčdit, ⁊ in ventrē vadit: sed manet tm̄ quousq3 est in sumpto esse. i. q̄diu est in motu descēsionis ad stomachū: ⁊ receptū in stomachū statī desinit esse sub illis specieb⁹ priusq̄ transmutent. Mouet: q2 si maneret in ventre vsq3 ad cōpletā refectionem: aut specierū plenā alterationē: deberet adorari in ventre sumētis: qđ nō dicit. ¶ Quarta opinio est: q̄ ponit, ꝙ solū tamdiu manet corpus christi sub illis speciebus, q̄diu aliquo sensu percipiatur: visu scilicet vel gustu, vel etiā tactu. Cū aūt ipsa hostia sumit: ⁊ per guttur in ventrem trāsčdit corp⁹ christi ibi desinit esse: nec sub ipsa ampli⁹ cōtinet. Cui⁹ sn̄ie dicūt fuisse Hugo. li. j. de sacra. par. viij. ca. xiij. q̄ de hac materia ita scribit. Sed forsassis dicit tibi cogitatio tua: q̄d fiat de corpore christi: postq̄ sumptū fuerit ⁊ comestū: Et sequit: Audi ergo. Corporalē p̄ntiam christi queris? In celo quere: ibi christus est in dextera patris sedens: tecū ad tēpus esse voluit: qn̄ aut q̄diu necessariū fuit. Exhibuit tibi ad tēp⁹ corporalē p̄ntiam suā: vt ꝑ illā te ad spūalem excitaret. Ideo corporaliter ad te venit: ⁊ exhibuit tibi ad tp̄s corporalem presentiā suā: vt ꝑ illā spūalis inueniret que nō auferret. Ita ꝑ carnem assumptā olim in mundū venit: ⁊ s̄m presentiam corporalē ad temp⁹ cū hoīb⁹ cōuersat⁹ est: vt eos ad spūalē presentiā querēdā ⁊ inueniendā excitaret. Postea cōpleta dispēsatione s̄m corporalē p̄ntiā recessit: ⁊ s̄m spiritualem presentiā remāsit. Vn̄ ait: Ecce ego vobiscū sum oīb⁹ diebus vsq3 ad cōsummationē seculi. Sic ergo in sacramēto suo tp̄aliter venit ad te: ⁊ est corporaliter tecū: vt tu ꝑ corporalē p̄sentiā ad spiritualē querendā excitaris: et inueniēdā adiuueris. Quādo in manib⁹ sacramētū tenea corporaliter tecū est: qn̄ ore suscipis: corporaliter tecū est. quādo mādučas ⁊ qn̄ gustas: corporaliter tecū est. Deniq3 in visu: in tactu: in sapore, corporaliter tecum est. Quādiu sensus corporaliter afficit: presentia ei⁹ corporalis nō aufert. Postq̄ aūt sensus corporalis in ꝑceptione ei⁹ deficit deinceps corporalis p̄ntia ei⁹ querēda nō est: s3 spūalis retinenda. Dispensatio ꝯpleta est: ꝑfectū sacm̄ int⁹ manet: christ⁹ de ore ad cor transit. Meli⁹ est tibi vt eat in mentē tuā, q̄ in ventrē tuū. Cibus iste aīe nō corporis est: noli in ipso querere cōsuetudinem cibi corporalis. Venit ad te vt comedatur: nō vt ꝯsumat. Venit ad te vt gustet: nō vt incorporet. Ore comedit: stomacho nō digerit. ¶ D Augustin⁹ vocē de celo audiuit: q2 hoc illi a terrenis dici aut respōderi nō potuit. Cibus sum grādiū: cresce ⁊ manducabis me: non vt me mutes in te, sicut cibū carnis tue: sed tu mutaberis in me. Itaq3 prudēter discerne q̄d in sacramēto dei sensib⁹ exhibitū sit: q̄d spūi accōmodatū. Etiā vt solet, si post cōpletā ꝑceptionē aliq̄d iterato senseris: in hoc quoq3 species ad ꝓprietatē sensui famulant: vt veritas similitudinis vbiq3 cōseruet. Nā si in aliquo, quātū scz sensui exhibēdū est similitudo deficeret: illic ꝓculdubio sacramentū nō esset: s3 res ipsa ꝓderet euidēti miraculo: qđ nō cōuenit q̄diu fides locū habet. Post hoc ergo si corporalem presentiā christi q̄ris: in celo quere: Ibi q̄re: vbi ⁊ pri⁹ fuit q̄ ꝑ sacramentū suū corporaliter tecū esse inciperet: et vnde nō discessit qn̄ ad te venit. Hec Hugo. Oēs ille quatuor opiniones (ait Alex.) in hoc cōsentiūt: ꝙ tamdiu est corpus christi in illis specieb⁹ q̄diu est ratio sacramēti. In ratione aūt sacramēti alterant. Primi dicūt ꝙ spēs panis consecrati tamdiu est sacramentū: q̄diu est species panis cū virtus cōsecratiōis ipas respiciat s̄m ꝙ est ipsius panis: ⁊ vbi manet q̄diu species ille sunt ordinabiles ad refectionem. Vn̄ dixerūt ꝙ in vētrē vadit: ⁊ nunq̄ desinit ibi esse illa ꝓprietate salua. ¶ E Secūda opinio dicit, ꝙ ratio sacramēti tamdiu saluat: q̄diu species habilis est ad manducationē humanā. Ideo em̄ instituta est species vt sit sacramentū: ⁊ ad hoc ordinat. Habet aūt hoc qn̄ est extra ⁊ in stomacho. ¶ Tertia opinio dicit: ꝙ tādiu saluat ratio sacramēti, quousq3 recipiat in vsum mādučationis: et qn̄ mādučatio cōpleta est: tūc sacramētū nō est: sed fuit. Mādučatio aūt cōpleta est qn̄ descēdit in stomachū. ¶ Quarta opinio dicit, ꝙ q2 sacramentū est signū: ⁊ signū est qđ se offert sensib⁹: ꝙ tamdiu species est sacramētū: q̄diu nata est sentiri ab aliquo sensu: ⁊ ideo cū deficit perceptio sensuū: deficit ratio sacramenti: ⁊ presentia corporalis christi. ¶ Et ꝑ hoc dicit Alex. ꝙ prima opinio sit simpliciter vera: q2 manētib⁹ specieb⁹ quocūq3 deferant: siue ad os muris, siue suis: vel ad aliū locū immundū, manet rō sacramēti: ⁊ sic nō desinit christus sub eis. ¶ Scđa opinio dicit Alex. quoad hoc vera est: q2 dum species sunt in suo vero esse: ⁊ ordinabiles ad refectionē: nō desinit esse sacramentū. S3 ꝙ ibi sit corp⁹ christi q̄usq3 sit cōpleta refectionis operatio vel nō existētib⁹ spēb⁹ in vero esse suo ꝑmanet operatio refectionis: nō videt verum nec verisimile. ¶ Tertia opinio vera est s̄m ꝙ tunc dicit esse sumptio completa: qn̄ speciebus cōsumptis christus transit in animā: s̄m aūt ꝙ sumptio dicit cōpleta facta degustatiōe siue deglutitione, nō est vera. ¶ Quarta opinio vera est, si intelligat ꝑceptio sensuū quātū ad aptitudinē. i. manētib⁹ specieb⁹ in ea dispositione in qua possent deprehēdi ab aliquo sensuū esse species panis. Et ad hunc sensum vidētur tendere verba Hugonis, si bene intelligant: alioquin si actualem sensus ꝑceptionē intelligeret: spēs reseruate in pixide non essent sacramentum, dum nullus sensus hoīs adest. Et sic intelligendo illa quarta opinio nō differret a prima. ¶ F Huic opinioni prime q̄ est Alexandri: cōcordat sanctus Thomas ⁊ Richar. Duran. ⁊ cōmuniter moderniores doctores. Vnde dicit sanctus Thomas in quarto scripto. q. ij. dist. ix. vbi querit: vtrum peccator manducet corpus christi sacramentaliter. ⁊ consequenter: Vtrum creatura irrationalis sumat aliqualiter corp⁹ christi: puta mus vel porcus. Respondet in primo ar. Quidam dixerunt corpus christi s̄m rei veritatem a peccatoribus non sumi: quia q̄cito labijs peccatoris tāgitur: desinit sub speciebus esse corpus christi. in tantū dignitati sacramenti deferētes: ꝙ derogabant veritati. Si em̄ vere corpus christi sub specieb⁹ erat: per conuersionem panis ⁊ vini in substantiā corporis christi, speciebus manentibus: nō potest esse ꝙ desinat ibi esse corpus christi: nisi per aliquā cōtrariam mutationē eius quod prius ꝯuertebatur in corpus christi. Et q2 ibi nō manēt nisi species: que ad vtrāq3 naturā cōmuniter se habēt: sicut subiectū in naturalib⁹ mutationibus duab⁹ formis quas successiue suscipit: Ideo q̄diu species nō mutantur: nullo mō desinit ibi esse corpus christi. Sicut nec in mutationibus formalib⁹, forma introducta desinit esse in subiecto: donec subiectū ad formā aliam transmutet. Species aūt nō sic transmutant: nisi ab eo qđ transmutaret substātiam panis ⁊ vini, si ibi esset: quod solus tactus labiorum vel diuisio que est per dentes: vel traiectio in ventrem nō faceret: sed sola digestio que est a calore naturali cōuertēte cibum. Vnde patet ꝙ veritati sacramenti derogat q̄ dicit, ꝙ ad solū tactum labiorū desinit esse corp⁹ christi a peccatore sumptū. Et ideo hac opinione de medio tanq̄ heretica sublata: eius contrariū ab omnib⁹ tenet. Ex eodē fundamento dicit in .iij. ar. ea. q. Dicendum ꝙ verum corpus christi manet adhuc sub specieb⁹ a bruti ore acceptis: ⁊ in ventrem traiectis. Richar. similiter ea. dist. q. j. Corp⁹ christi verum sub specie realiter contentū sumitur; sed sic sum

prium corporaliter nō masticat: tamen nisi species tamdiu in ore masticent: ꝙ ꝑ digestionem ibi factā corrūpat in eis forma ꝓpria: sed descendat in ꝓpria forma in stomachum corp⁹ christi in stomachū descēdit per descēsum speciei sub qua cōtinetur q̄diu in ea speciei forma ꝓpria saluat. Sȝ ꝑ virtutē manducantis nō vnit mādūcanti: sed ꝑ ipm mādu cans vnit spūaliter christo capiti si digne māducat. Hec Richar. ¶ B Satis cōcordat Bonauē. excepto ꝙ vide tur sibi derogare sacramēti dignitati: etiā pias aures ab horrere audire: ꝙ corpus christi sit in ventre muris: aut in cloaca: ideo opinionē tenentē ꝙ corp⁹ christi nō descendit in vētrē muris: sed sumptū a mure desinit esse: ⁊ substātia panis redit: tanq̄ honestiorē prefert ⁊ rationabiliorē. Ra tionē addēs: q: christ⁹ nō est sub sacramento nisi caten⁹ q̄ est ordinabile ad vsum humanū: scȝ ad māducationē: sed cū fuerit in ore vel vētre muris: nō est ordinabile ad vsum māducatiōis hūane: ⁊ sic desinit ibi esse sacramētū et cor pus christi. Sed rōnē hāc soluit beat⁹ Tho. ꝑ hoc. Primo q: presupponit falsum. Cū eñ nō statim species cōuertū tur in aliud traiectę in ventrem: possunt adhuc de ventre extrahi a ialis: ⁊ in vsum venire hois. Scdo: q: q̄uis aliq̄d ordinet ad vsum aliquē: non tñ oportet ꝙ esse deficiat qñ quis eo vti non pōt. ¶ Inter oēs has opiniones opinio Alexandri: Thome: Richardi videtur verior ⁊ cōmunior. Et sm illā rñdet ad rōnes aliarū opinionū. ¶ Ad rōnem scđe opi. q̄ adducit Beda de sacro/ qđ ꝑ vomitū est emis sum/ dicit: ꝙ argumentū illud est pro respōsione: q: argu it ꝙ sacramētū etiā nō solū intrat ventrē: sȝ etiā manet in ventre ad tēpus. Si vero extendit ꝙ etiā manet post spe cierū alterationē ⁊c. nihil arguit argumentū. Vn̄ si exeat per vomitū/ ⁊ discerni possunt species panis ab alijs cibis simul emissis: ⁊ sumi pōt sine nausea ⁊ periculo vomit⁹ ite rati: tunc debēt sumi sicut verū sacramentū: ne amplior fi at irreuerētia sacramēto ꝑ icinerationē scȝ: si aūt sunt nau seales/ honorifice recōdi debent cū alijs reliquijs. ¶ Ad illud tertie opi. de adoratione in ventre dicit: ꝙ ante sum ptionē a sumente est adorandū: post sumptione gratiarū actionib⁹ est vacandū ꝓ beneficio accepto. Vbicūq; autē credit esse: siue in ventre suis: siue in ore viri vel mulieris: ibi est venerandū et adorandū intus in aia: licet nō exte rius in opere: maxime dum nō cōstat q̄diu sit in vētre. Et
Mat.xv si replicaretur: Oē qđ intrat in os/ in ventrem vadit: ⁊ in secessum emittit: sed corpus christi nō emittit in secessum ergo nec intrat in vētrē. Dicit ꝙ ꝑ idem ꝓbaret/ ꝙ nō in
Job.vi. traret in os: ⁊ sic a nullo sumeret nec comederet: cōtra il lud: Accipite ⁊ comedite. Itē: Nisi māducaueritis carnem filij hois ⁊c. Ideo dr̄ ꝙ dn̄s (Matth.xv.) loquit de cibo corporali: q̄ accipit ad refectionē corpis: ille intrat in os ⁊ vētrē ⁊ sm partē emittit in secessum. Corp⁹ aūt christi licȝ sumat in vētrem: nō tñ manet vsq; ad cōpletā digestionē ꝑ quā cibi sumpti (quantū ad ea q̄ impura fuerūt) in seces sum mittant. q: prius species a sua naturali forma ⁊ pro prietatib⁹ sub qb⁹ stare potuisset substātia panis: alteran tur. Et sm hoc verū est verbū Amb. li. de sacra. ⁊ ponit de cōsecra. dist. ij. nō iste. vbi ait: Nō iste panis est qui vadit in corpus: sed panis vite eterne: qui aie substātiā fulcit. Non eñ vadit in corp⁹ ꝑ cōuersionē ei⁹ in subam aliti corporis. Sic q̄dē vadūt spēs sm modū tactū. s. lec. xlv. sed fulcit substātiā aie/ non intrando ꝑ corporalē vnionē: sed per ef fectū: vt. s. dictū est. Hec de pma parte dubij. ¶ D Ad secundā ei⁹ partem/ qua quesitū est: dū christi corpus spēs relinq̄t: ipis videlȝ alteratis/ vbi maneat: aut quo mouea tur. Dicit primo: ꝙ desinētib⁹ specieb⁹/ nō desinit esse corp⁹ christi. Siq̄dē gloriosum est ⁊ incorruptibile: sm illud apo stoli frequēter allegatū: Christ⁹ resurgēs ex mortuis/ iā nō morit ⁊c. Nec sm dicta in responsione ad primā dubij par tem manet in stomacho corruptis specieb⁹: q: iuxta statu tam legē corp⁹ dn̄i nullibi esse credit: nisi in celo manifeste sm dimēsiones ꝓprias/ ⁊ formā ꝓpriā et gloriosam. Et in sacramēto velatū specieb⁹ sacramētalib⁹ sm dimēsiones

panis ⁊ vini: hoc est/ in loco quo fuit substātia panis ⁊ vi ni: nō tñ dimensiue: sicut ibi fuit panis ⁊ vinū. Et dicit sm legem statutam: q: preter legem cōem/ posset se personali ter ostendere alicui: vt dum occurrit petro querenti/ Dn̄e quo vadis? Sic ⁊ alijs nōnullis sanctis adfuisse in extre mis legit: vt scribit btūs Hiero. ad Paulā de trāsitu virgi nis gliose. Nec etiā dimittendo species mouet ad aliū lo cum: q: in nullo alio loco est nisi in celo. Nō aūt euolat de loco specierū alteratarū ad celū: q: in celo māsit qñ sub sa cramēto esse incepit. Incipiens eñ esse in sacramento/ nō deseruit celū: vt dictū est lec. xlvj. ꝓpe finem. Etiā sm ver bū Hugonis statim. s. allegatū. Ita corrupto sacramēto non redit ad celū. Non eñ redit ad celum in quo prius est a quo nō recessit. Vbi ergo manet? Manet in celo/ vbi pre fuit anteq̄ ad sacramentū venit: a quo nō recessit dū ad sa cramentū venit. Vbi queso manet aia rōnalis/ cū amputa tur man⁹ hois? Nō corrūpit: q: ꝑpetua est. Nō manet i ma nu abscissa: q: aia sm ꝓpriā naturā/ nō pōt informare ma terias seu corpora discōtinuatas vel discōtinuata. Nec pa ri rōne trāsit ad aliud corp⁹. Nec redit ad corp⁹ cui⁹ man⁹ fuit ps: q: ab illo corpore nō recessit. Vbi igi manet? Ma net in corpore in quo fuit ante abscissionē man⁹. Sic corp⁹ christi corrupto sacramento/ manet in celo in quo fuit an teq̄ corrūperet sacramētū per specierū alterationem. Et licet cōtradictoria verificent successiue de corpore christi: q: de presente specieb⁹ fit nō presens specieb⁹: nō tñ hoc fit ꝑ mutationē aliquā acquisitiuā vel deꝑditiuā forme alicu ius corpori christi inherentis: sed ꝑ mutationē corruptiuā specierū. Sicut si manēte iohāne i loco suo imobili/ musca moriat capiti suo insidēs: Joh ea primo fuit cōtigu⁹ mu sce: scđo nō fuit contiguus musce sine mutatione iohānis: Nisi diceret ꝙ presentia localis esset accidens respectiuū in eo ꝙ p̄sens est alicui: q̄ p̄ntia corrūperet ꝑ corruptionē specierū. Sed illā opinionē hactenus secuti nō sum⁹. Ve rum corp⁹ christi per corruptionē specierū mutat localiter q: deserit locū quē habuit: scȝ locū cōtinentem species: qui manet in specieb⁹ corruptis: sine tñ acquisitione noui loci. Sicut in consecratione mutatū est localiter acquirēdo no uum locū sine deperditione loci prioris. Et ista mutatio localis nō est precise ex corruptione specierū: sed q: nō ma net in loco specierū: q̄ loc⁹ manet specieb⁹ corruptis: ⁊ ista mutatio est ꝑ propriam mutationē localē corporis christi: quo mutari potuisset etiā manentib⁹ sacramētalib⁹ specie bus. sicut haberi potest ex lec. xlv. prius allegata. Qđ si h ab oib⁹ capi non possunt: quasi agni reliquie ignis pote stati ⁊ oipotentie spūssancti tradant: ⁊ que intellectu cape re nō possum⁹: simplici fide credamus: altiora nostrum in tellectum excedētia ne queram⁹: ne velut scrutatores ma iestatis opprimamur a gloria. Tantum de primo dubio.
¶ I Quantū ad secūdū dubiū/ vtrum populus fide lis participaturus eucharistiā: teneatur eam sumere sub vtraq; specie. Et videtur ꝙ sic. Nam dn̄s sacramentū hoc j. Cor.xi.
instituens precepit post traditionē calicis: Hoc facite quo tienscunq; biberis in meā cōmemorationem. Itē Johis
vj. Nisi manducaueritis carnem filij hois: ⁊ biberitis eius sanguinem: nō habebitis vitā in vobis. Item hic fuitmos ⁊ ritus in eccl̄ia primitiua: vt patet ex epl̄a Pauli. vbi dicit Ibidem
Probet aūt seipm homo: ⁊ sic de pane illo edat: ⁊ de cali ce bibat. In oppositū est cōis ritus eccl̄ie romane. Olim questio illa poterat esse dubia: sed nūc post determinatio nem concilij Constantieñ. veritatem catholicā determinā tis/ dicere cōmunionem sub vtraq; specie esse de necessita te salutis omni fideli: est heresis ibidem publice condem nata: ⁊ ideo superfluū est: immo nunc velle ad ꝓbationē opposite veritatis multū niti: cū omni humana ꝓbatiōe maior est eccl̄ie autoritas: in cui⁹ fidei obsequiū/ intellectū nostrū captiuare tenemur. Verū ad intellectū hui⁹ verita tis sicut ⁊ ceterorū fide creditorū/ non inutile est: neq; pre sumptuosum aliqua disserere: vel veri⁹ ꝑ alios luculenter elaborata cōportare. Pro quorū deductiōe suppono qđ in

principio hui⁹ collecture deductū est: videlicet φ circa sacramētorū ministrationē: quedā sunt de necessitate sacramentorū: ⁊ de iure diuino: sic φ nulla autoritate vel cōsuetudine oppositū induci possit. Quedā vero de necessitate precepti iuris humani ⁊ positiui: vt in pposito forma cōsecrationis certa a christo est pscripta: ⁊ materia certa ab eo determinata: panis scʒ ⁊ vinū. Siliter ⁊ minister: puta sacerdos ordinatus. In quib⁹ ecclia nihil habet immutare: nec aliud cōsuetudo pōt inducere. Multa vero p sacramēti reuerētia cōmisit dñs suis discipulis ⁊ eorū successorib⁹ determināda: q pro diuersitate tēporū ⁊ causarū circūstantiarūq; mutationē accipiūt. Sicut φ ad tēpus ecclia primo cōfecit in azymo pane: post causa emergēte celebrauit in fermētato: ⁊ demū iterum in azymo: vt. s. lec. xxxiiii. ostēsum est. Sic φ celebret in ecclia ⁊ altari ac vasis vestibusq; cōsecratis, ieiuno stomacho, ⁊ cū ceteris cerimonijs ⁊ orōnib⁹ ex ecclie institutione ordinatū est. Que ex rōnabilib⁹ causis ecclia mutare posset i toto vel in parte: ⁊ mutata sub pcepto tradere: sic φ tūc hō peccaret faciēdo illud in quo nunc meret. Uidēdū ergo est: vtrū cōio sub vtraq; specie emanauerit a pcepto diuino indispensabili: an nō. Si primū: certū est φ per nullā ecclesie constitutionē: aut cōtrariā consuetudinē (que magis corruptela foret) tolli posset. Si scdm: tunc in dubiū non venit: quin ex rōnabilibus causis mutari posset. ¶ L Est ergo circa hoc hec ppositio: Cōmunicatio eucharistie sub vtraq; spē: a christo nō est pcepta generaliter oībus fidelib⁹ indispēsabiliter. Patet hec ppositio: q: hoc pceptū vel colligeret ex institutione hui⁹ sacramenti: q: sub duplici spē ipm instituit: Aut ex eius dispensatione, qua suis discipulis dispēsauit: Aut ex manifesto precepto, qd vel ante institutionem: aut in ipsa cena: aut post cenā dedit. Sed nullū horū dici potest. Ergo ppositio vera. Cōsequentia nota: ⁊ antecedēs est sufficiens diuisio. Nam alius modus ab illis nō est dabilis. Minor pbat: Nō tertiū: q: nullū tale preceptū legitur dñs dedisse neq; p se: neq; p aplos. Nec primū aut secūdū q: licet sub vtraq; spē instituit ⁊ dispēsauit discipulis (quos iam in sacerdotes ordinauerat dñs) eucharistie sacramentū: ex illo tñ cōuinci nō pōt, φ sic ab oīb⁹ sumi debere oībus demādauerit. Multa quippe in institutione eius: ⁊ in dispensatione qua discipulis suis sumendū tradidit: obseruauit: q p hoc necessario vniuersaliter, nec alijs generaliter obseruari mādauit: vt ex deducēdis apparebit: sicut ⁊ quedā discipulis ⁊ eorū successorib⁹ specialiter: ⁊ nō oīb⁹ fidelib⁹ tradidit. Nā solos discipulos tunc presentes sacerdotes ordinauit, dicens: Hoc facite ⁊c. de quo. s. lec. liii. Ipsi deniq; discipuli, sacerdotes, ⁊ eorum successores presbyteri: nō ex facto christi: sed mādato ecclie ad sumendū sub vtraq; specie sunt obligati. Soli eñi sacerdotes hodie in ecclia (saltem latina) corpus ⁊ sanguinē participāt sub distinctis speciēb⁹. Nō tñ inducti ad rememorādum christi passionem: cui⁹ ipsi sunt ministri specialiter in ecclia deputati: sed ob preceptū ecclie ipos ad hoc faciendū obligās. iuxta ca. cōperim⁹. de cōse. dis. ii. vbi dicit: Cōperim⁹ φ quidā sumpta tātūmodo corporis sacra portione, a calice sacri cruoris abstineāt: qui pculdubio (q: nescio qua docent supstitiōe adstringi) aut integra sacramēta pcipiant aut ab integris arceant. q: diuisio vni⁹ eiusdēq; mysterij, sine sacrilegio grādi nō pōt puenire. Hic aūt canon secundū glo. ⁊ doc. cōiter, tñ sacerdotes respicit. Quod et patet ex rubrica q premittit, que est hec: Corp⁹ christi sine ei⁹ sanguine sacerdos nō debet accipere. Uñ ⁊ sacerdotes vt eo expressi⁹ ⁊ distincti⁹ memoriā agāt passionis dñice: pro cui⁹ distinctiore memoria sub duab⁹ speciēb⁹ eucharistia instituta est: etiā cū ad offerēdū ⁊ mādücādū accedūt: varijs vtunt cerimonijs: in replicando cruces ante ⁊ post cōsecrationē: q christū crucifixū representāt. Utunt quoq; sacratis vestib⁹: ad significādum quedā gesta ⁊ passa per christū: vt patet ex eorundē expositionib⁹ supra factis: que nō sūt per laicos sacramentū sumentes de sacerdotū manibus. ¶ L Sic nec dñs alijs φ suis discipulis: quos sacerdotes ordinauit: legit sacramētū sub duplici specie porrexisse. Quō aūt deinceps: ⁊ quo ordine a fidelib⁹ sumendū foret, eisq; ministrādū: vtrū sub vna vel sub duplici specie apłis reliqt ordinandū: sicut beat⁹ Aug. in. c. liqdo. de cōse. dis. ii. in simili dicit de ieiunio. Neq; q: dñs post cibos discipulis dedit: pterea prāsi aut cenati fideles, ad illud sacramētū pcipiendū debent cōuenire. Et post modicum Nam si ille hoc monuisset, vt post cibos acciperet: credo φ illū morē nemo imutasset. Ideoq; nō precepit quo deinceps ordine sumeret: vt apłis per quos dispositur⁹ erat ecclias: seruaret hūc locū. Ita ⁊ in pposito dicit φ christ⁹ distribuit discipulis suis sub vtraq; specie corp⁹ ⁊ sanguinem: nō tñ ordinauit ⁊ precepit, φ ipsi ceteris quibuscūq; sic ministrarēt. Uñ nec de aliquo ipsoꝝ legit: φ hmōi communionem sub duplici specie practicauerit quoad laicos: vel φ ipsis pceptū de sic cōicando sit traditū. Uñ Act. ii. legit de cōuersis ad fidē p apłos: Erāt aūt pseuerātes in doctrina apłoꝝ: ⁊ cōicatione fractionis panis. In fractiōe dicitur panis sm glo. vt exponit magr histo. in scholastica historia. i. eucharistie: vbi nulla sit mētio de sumptione calicis. Uerūtamen apłs Paulus narrat corinthijs qualiter sub duplici specie christus hoc sacrm instituit, di. Ego eñi accepi a dño quod et tradidi vobis: qm dñs iesus in qua nocte tradebatur: accepit panem et gratias agens ⁊c. Et post: Siliter ⁊ calicē postq̄ cenauit. Deinde q: vsus fuerat corinthijs sub duplici specie cōicare: quē ritū ipse nō interdicit: sed pmisit: cū in nullo erat cōtrari⁹ euangelio, ipsos exhortādo vt cōicent in memoriā passionis dñice subiunxit. Quotiēscūq; mādücabitis panē hūc: et calicē bibetis mortē dñi annūciabitis donec veniat: scʒ ad iudiciū: quasi di. Cū volueritis corp⁹ dñi mādücare: ⁊ calicē dñi bibere: tūc facite in memoriā dñice passionis: q: sic christ⁹ in cena ministrans discipulis, ipsos hortabat vt in memoriam sui hoc ipm qd ipse fecerat: peragerēt. Nec ex toto illo pcessu pauli elici pōt: φ de sumptione corporis ⁊ sanguinis sub duplici specie dñs dederit preceptū oībus sic mādücādi ⁊ bibēdi. Nec etiā trahi pōt φ ipsemet paul⁹ hoc preceperit: sed (vt dictū est) narrans factum christi in cena: hortat vt dū ipsi mādücāt ⁊ bibūt de morte ⁊ passiōe christi recordētur. Qd si apłs ipse cōicationē corporis ⁊ sanguinis sub vtraq; specie necessariā esse fidelib⁹ ad salutē ex pcepto reputasset: nō videt quin expressius hoc scripsisset tam corinthijs φ alijs fidelib⁹, quib⁹ suas trāsmisit epłas: ⁊ maxime romanis q caput mūdi erāt. Ipse tñ etsi ritū hūc obseruauit: nō q: de pcepto debuit: sed q: ex facto christi, hūc obseruare potuit. Uñ ⁊ greci hūc ritū cōicādi ab apło susceperūt: quē seruare dicunt his dieb⁹. ¶ M Et ita etiam dato φ ceteri apłi ⁊ fideles in pmitiua ecclia cōicauerint sub vtraq; specie: qd tñ nō legit. sʒ neq; cōstat hūc ritū fuisse toti⁹ ecclie vniuersaliter: lʒ legat in multis particularibus ecclijs obseruat⁹: tñ tūc sic cōicabāt pter christi factū nō pter christi pceptū, qsi ad h de necessitate salutis fuerint obligati. Nō eñi (vt dictū est) factū christi obligationē semp iducit ad silr faciēdū. sicut i multꝭ est videre. Ipse multa opat⁹ est miracula: i quo eū imitari nec obligamur nec possum⁹. Silr opa superogationis ⁊ pfectiōis in gradu summo ⁊ pūctuali virtutis exercuit. In altissima paupertate: in virginali ⁊ clarissima castitate: in qdraginta dieꝝ omoda abstinētia ⁊ ieiunio vitā duxit. In pasca: Pasca cū discipulis mādücauit: ⁊ post cenā discipulos cōicauit. Ad quorū aliorūq; plurimorum imitationem minime obligamur. Uñ ⁊ ait discipulis: Qui pōt capere, capiat. Unde ecclia ex rōnabilib⁹ causis aliqua horū statuere pōt. Silr ab hmōi obseruantijs cessare ⁊ potuit et debuit, ex nouis causis ⁊ casib⁹. Sic in pmitiua ecclia oēs fideles vixerunt cōiter: vt habet Act. iiii. Multitudinis credentium erat cor vnum ⁊ anima vna. Nec quisq̄ eorum que possidebat aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia cōmunia. Nec possessiones habebant: sed habitas vendebāt: offerē

tes ꝛ ponẽtes precia eorũ ante pedes apłorũ. Nec tñ ex h
facto primitiue eccłie/oẽs fideles ad ista obligant. Itẽ in
primitiua eccłia sacerdotes et leuite vxorib⁹ vtebant. Vñ
ꝛ paulus in regula epali: Oportet episcopũ irreprehẽsibi
[1. Timo. iij.] lem esse: vni⁹ vxoris virũ ꝛc. filios habẽtem subditos. Et
infra. Diacones sint vni⁹ vxoris viri: q filijs suis bñ psint.
In q tñ nõ solũ nostri tpis epi/sacerdotes/ꝛ diaconi non
imitant: sed nec licite pñt. ¶ N Et ita dato in nr̃o ppo
sito/ φ ritus ille cõionis sub vtraq specie fuerit in primiti
ua eccłia vniuersaliter obseruat⁹: qđ tñ pbari nõ põt: eccle/
sia tñ ad h obseruandũ nullaten⁹ fuisset astricta: sȝ laude
biliter cessare potuit ppter diuersa pericula: q multiplica
to fideliũ numero/cõtigerũt. Et ita cessasse credit: ꝛ vsus
cõmunicãdi sub vna specie panis ad laicos ꝛ sacerdotes
nõ celebrãtes introduct⁹. Et taliter hodie a cunctis fideli/
bus obseruat p totã ecclesiã occidentalẽ: exceptis paucis
scismaticis: q se ab hmõi generali obseruãtia subtrahunt
in periculũ ꝛ dãnationẽ suarũ aiarũ: maxime si dũ frequẽ/
tant hmõi cõionẽ sub vtraq specie tanq necessariã ad sa/
lutẽ/cõtra gñales eccłie determinationes factas in nouis/
simis concilijs vniuersalib⁹ Cõstantieñ. ꝛ Basilieñ. Neq
vsus ille sub vna specie cõmunicãdi nou⁹ est: sȝ antiqu⁹: et
tanti tpis φ ipsi⁹ initiũ neq est in memoria hoim: neq in
scriptis doctorũ: nec in annalib⁹ scribẽtiũ reperit. Eapro/
pter merito vt decens/vtilis/cõgru⁹/ꝛ rõnabilis obserua/
bit: qꝛ impiũ est cogitare: φ christ⁹ qui ecclesiã sibi in spon
sam suo pprio sanguine copulauit: pmiserit tã periculose
errasse p tanta spacia tpoꝝ ꝛ annoꝝ. ¶ O Assignãt aũt
doc. Alex. de ales. parte. iiij. q. liij. scrũs Tho. Bonaueñ. ꝛ
post eos Cancel. paris. Gerson in tractatu suo: quẽ de hoc
materia in cõcilio Cõstantieñ. scripsit: causas q plurimas
cur scta eccłia hũc ritũ introduxit: ꝛ laudabiliter cõtinuat
ꝛ cõtinuabit. Una vt euitet periculũ distillationis ꝛ effu/
sionis sanguinis christi: q nõ nisi cũ maxima cautela et p/
uidẽtia est tractãdus ppter fluxibilitatẽ specierũ vini/sub
quib⁹ cõtinet: q de facili possunt effundi: presertim in tãta
pressura ꝛ multitudine cõmunicãtiũ: cũ ad cõicandũ gse/
pe cõueniũt hoies tremuli/barbati/infirmi/paruuli: q se
tis puide sanguinẽ sumere nõ possunt: quin de facili pctã
ꝛ pericula grauia sequerent. ¶ P Quantũ aũt pctm: ꝛ
q graue sit stillatio vel effusio sanguinis christi satis de/
clarat pñia sacerdoti iniũgẽda: p cui⁹ negligẽtiã gutta san
guinis cadit in terrã vel i pallã altaris. iuxta decre. pũ pa
pe: qđ ponit de cõse. dis. ij. Si p negligẽtiam. Ubi papa φ
cũ de sanguie aliqd stillauerit p negligẽtiã sacerdotꝭ sup
terrã/lingua lãbet: tabula radet: ꝛ rasura igne consumet
ꝛc. ꝛ vt infra dicit: sacerdos quadraginta diebus peniteat
tot dieb⁹ ieiunando: ꝛ a celebratione abstinendo: vt dicit
glo. Si ergo tali negligentia accidente/terra debet lam/
bi/radi: ꝛ post rasurã in ignẽ proijci ꝛ cõburi ꝛc. Nunquid
pepla mulierũ/ꝛ barbe virorũ christi sanguine madidata
ignibus veniũt tradẽda? Penitẽtiã deniq talem laici nõ
sine grauamine/murmure/ꝛ cõtradictiõe susciperẽt ꝛ fer/
rent. Rationabiliter igit et caute ordinauit eccłia cõionẽ
sub specieb⁹ panis tñ percipi debere quoad laicos: ꝛ vt ir
reuerẽtia ꝛ periculũ euitet: ꝛ ppłs tam graui pñie non ex/
poneret: maxime cũ oẽm fructũ iteriorẽ ꝯsequant ex sum
ptione corporis ꝛ sanguinis sub vna specie/sicut sub dua
bus. Ex ista etiã cõstitutione pij pape vehementer cõiectu
rari põt/φ cõsuetudo cõmunicãdi sub vna specie est vetu/
stissima: ꝛ ab antiquo in eccłia obseruata. Nam pius/deci
mus fuit papa post btm̃ petrũ vt refert btũs Aug. in epła
ad generosum: Et sedit in cathedra petri circa annũ cẽte/
simũ quinquagesimũ tertiũ. Qđ si suo tpe fuisset cõsuetu
do cõmunicãdi populũ laicalẽ sub vtraq specie: verisimi
liter prouidisset de effusione sanguinis: q cõtingere pos/
set in cõione laicorũ: sicut fecit de eccłie ministris: cũ min⁹
prouidi sint laici in sumptione/q ecclesie ministri. Itẽ pe/
riculũ fuisset in cõseruatione specierũ vini p infirmis: pro
quib⁹ semper parata haberi debet eucharistia; vt dicitur

de cõse. dis. ij. presbyter. De cui⁹ cauta custodia habet in ca:
qui bene. ea dis. periculũ quidẽ in conseruando ne verterẽ
tur in acetũ: ꝛ ita desinerent esse sacramentũ. Ne cõgelarẽ
tur in hyeme. Ne bibiones et musce generarent in estate:
aut alr̃s species corrumperentur/quãtũcunq vas obstrue
retur: ꝛ ita aut redderentur ad sumendum abominabiles
aut si species vini corrumperent: daretur infirmo occasio
idololatrãdi ꝛ sumendi pro sacramẽto/qđ nõ esset sacrm̃
Periculũ deferendi qñq etiã in equis ad loca remotiora
vbi cadere posset sacerdos siue eques siue pedes. Itẽ quę
ritur in quo vase fieret tanti vini cõsecratio: qđ sufficeret
p decẽ aut viginti milib⁹ psonarũ? Quõ de his vasis cõse
crandis/lauãdis tãgendis nihil statuisset eccłia: q tam so
licite de altari/pallis/vestib⁹ sacerdotalib⁹/calice ꝛ ceteris
ordinauit: ꝛ pdictis periculis nõ subuenisset? Esset nihilo
minus sumptuosum in his regionib⁹: in quib⁹ vix inuenit
vinũ pro celebratione: de lõginquo pcio charo deportatũ.
Quõ ergo nõ de his oib⁹ disposuisset eccłia? Dato ergo φ
in principio nascentis eccłie cõis fuisset ritus cõmunicare
sub vtraq specie: ppter euasionẽ tãtorũ periculorũ ratio/
nabiliter ab illa cõione laicorũ sub vtraq specie cessasset.
¶ Q Alia causa cessationis ab hmõi ritu: vt tollerẽtur
errores q ex cõione sub vtraq specie orti fuerũt: ꝛ oriri po
tuerunt. Credere eñ poterat cõis pplꝰ ex tali cõione chri/
stum nõ esse totũ verũ ꝛ pfectũ hoiem sub vna specie: nec
tantũ esse sub vna specie/quantũ sub duab⁹: sicut multi he
reticorũ de facto astruxerũt. Nestori⁹ eñ sub specie panis
tñ corpus christi esse dogmatizabat sine sanguine. et sub
speciebus vini sanguinem tñ sine corpore: ex pro eo φ in pa
rasceue corpus fuit separatũ a sanguine. Que ratio nil ar
guit: cum talis sit christus in sacramento: qualis est in sua
naturali cõsistẽtia. Et idem: Si apostol⁹ aliqs in parasce
ue cõsecrasset: sub specieb⁹ panis fuisset corpus sine aia ꝛ
sanguine: psertim post expirationẽ i cruce. Nũc aũt qꝛ chri
st⁹ resurgẽs ex mortuis iã nõ morit: si cõsecrat/vtrobiq est
viu⁹: ergo sanguis vtrobiq ꝛ corp⁹. Itẽ ad tollẽdũ errorẽ
φ cõmunio sub vtraq specie sit laicis de salutis necessita
te quẽ quidã deducere nisi sunt ex verbis christi: Nisi man
ducaueritis carnem filij hominis: ꝛ biberitis eius sangui
nem; nõ habebitis vitam in vobis: vt in principio argutũ
est. Ex quibus elicere volũt/φ sit necessarium cuiliber ho/
mini ad vitam etiam sacramentaliter communicare sub
vtraq specie. Sic refert de Pelagio/qui occasione horũ
verborum paruulis statim post baptismum corpus ꝛ san/
guinem sub vtraq specie ministrauit: φ etsi speciẽ panis
deglutire nõ poterant: dixit ipsam cum speciebus vini esse
permiscendam: vt ita funderetur in ora puerorũ. Et si for/
tassis quispiam eiecisset: dicebat id esse comburendũ: inni
tens illi in Exodo: Si quid residuum fuerit: comburetis.
Multi preterea vltra pelagianos errantes occasione pre
fati textus (Iobis. vj.) non solum viuis sub vtraq specie
corpus ꝛ sanguinem domini ministrabant: sed etiã defun
ctis: vt refert Beda in quadam homel. super Mattheũ.
¶ R Ad horum ergo errorũ extirpationem et similium
laudabiliter ecclesia cessauit a prefato modo cõmunicãdi
sub vtraq specie/etiam si ad tempora continuasset eundẽ
Sicut in simili quandoq cessauit ad tempus consecrare
in azymo: propter errorẽ eorum qui dixerunt legalia cum
euangelio esse obseruãda: ꝛ necessariũ esse in hoc christia
nos iudaizare: quales fuerunt ebionite. Et vt hunc erro/
rem tolleret: precepit tempore Leonis pape cõsecrare in
fermentato: ad ostendendam libertatem euãgelij: nõ ob/
stante φ christus cõfecit in azymo: vt habitũ est supra lec.
xxxiij. Nec obstat φ in epła quadã btũs Cypri. ait: Ad h
conficit eucharistia/vt possit accipiẽtib⁹ esse tutela: quos
igit tutos esse volum⁹ cõtra aduersarios: munimẽto dñi/
ce securitatis armam⁹. Sed quõ armam⁹: quõ puocam⁹
in cõfessione fidei sanguinẽ suũ fundere: si eis militantib⁹
christi sanguinem denegamus? Aut quomodo ad marty/
rij poculum idoneos facimus; si nõ eos prius ad bibẽdũ

in ecclesia dñi poculum admittamus. Et loquitur ille san-
ctus cōtra quosdā: qui simpliciter denegabant sacramen-
tum eucharistie: in quo certe erant reprehēsibiles: cū hoc
sacramentū armet cōtra tentationes ⁊ quelibet alia peri-
cula. Uel loquit̄ iuxta morē sue ecclie: cui ipse presedit: in q̄
forte tpe suo particulariter viguit cōmunio sub vtraq̧ spe-
cie: quā sub noīe calicis ⁊ sanguinis exp̄ssit: q: sub illa spe-
cie fit manifestior representatio effusionis sanguinis chri-
sti: ex cui⁹ memoria animat̄ homo ad martyriū. Neq̧ tamē
illā cōmunionem sub vtraq̧ specie simpliciter necessariā
docuit, quasi esset de p̄cepto christi. ¶ S Licet ergo in
primitiua ecclia illa cōio gn̄aliter in vsu fuisset: vbi nō erat
tanta multitudo fideliū sicut modo: ⁊ sic poterat sumi san-
guis sub specie vini. qd̄ periculū multiplicatis fidelib⁹ ec-
clesia crebro est experta. Et q: in p̄mitiua ecclia ꝓpter passio-
nis dñice viciniratem, maior viguit charitas ⁊ deuotio: ea
propter tunc cū magna reuerentia, deuotione ⁊ cautela ac-
cesserūt: ⁊ biberūt de sanguine christi ex calice: p cui⁹ noīe
Phil. i. etiā ꝓpriū sanguinē fundere sitiebāt: ꝺm illd̄ apl̄i: Uobis
datū est pro christo nō solū vt in eū credatis: sed etiā p illo
patiamini. Cū ꝟo in p̄cessu tp̄is charitas refriguit ⁊ tepu-
it in fidelib⁹: potuit ecclia rōnabiliter subtrahere laicis ca-
licē sanguinis christi: maxime cū nullū p̄fectū p hoc aufe-
rat ecclia a fidelib⁹: qm̄ virtus ⁊ efficacia hui⁹ sacramenti
nō dependet a specieb⁹ illis visibilib⁹: nec vna: nec amba-
bus: sed a rebus cōtentis sub specieb⁹: q̄ ita sunt sub quali-
bet specie seorsum, sicut sub ambab⁹: nec plus sub ambab⁹
q̄ sub vna. Efficacia etiā ⁊ p̄fectus prouenięs ex sumptio-
ne sacramenti sub vna specie tantus est: sicut ex sumptiōe
sub vtraq̧. Sacerdos vero qui offert in p̄sona toti⁹ ecclie
pro se ⁊ clericis ⁊ laicis: ⁊ manducat atq̧ bibit: vt sic repre-
sentatio p̄fecte refectionis expresse significet̄ futura: p cu-
ius adeptione sacrificat̄ in via: ⁊ si q̄nq̧ deficeret p̄sonalis
deuotio in sacerdote celebrante: nunq̄ tn̄ deficit deuotio
sponse ecclie: in cui⁹ p̄sona agit officiū. Caueri etiam pos-
sunt a sacerdote celebrante faciliter ceteri defectus supra-
notati. Sacerdos igit̄ in cōficiēdo ⁊ offerēdo ac māducā-
do hoc sacramētū p oīb⁹ fidelib⁹ in p̄sona ecclie, tenet ri-
tū quē christ⁹ in cena in p̄sona ꝓpria exēplauit. Cui ex offi-
cio ⁊ ordine suscepto in ecclia cōpetit hoc sacrificiū cōfice-
re: ipm cōfectū pro salute oīm in recōciliationē ⁊ remissio-
nē pctōꝝ patri offerre: qd̄ neq̧ laico: neq̧ sacerdoti dū ex-
tra missaꝫ de manu alteri⁹ cōicat: cōcessum est. ¶ T Ex
illo aūt errore, q̄ cōmunio sub vtraq̧ specie esset de neces-
sitate salutis: sequunt̄ alij nō min⁹ periculosi errores: vt
recitat Gerson: scꝫ p̄mo, q̄ tanta esset dignitas laicoꝝ: cir-
ca sumptionē corporis christi, sicut sacerdotū. Scd̄o cū h
semꝑ fuit de necessitate salutis vt dicit heresis illa, q̄ perie-
runt omnes ⁊ pereunt aliter sentientes faciētes aut docē-
tes. Oēs quoq̧ generaliter tam clerici q̄ doctores et p̄la-
ti: qui nō posseten⁹ opposuerūt se tali cōsuetudini, verbis
scriptis, aut sententijs: ⁊ q̄ sacrā scripturā oēs illi ꝑuerte-
runt. Item q̄ ecclia romana nō rite sentit de sacramentis
nec in hoc esset imitanda. Item q̄ cōcilia gn̄alia ⁊ sp̄aliter
Cōstantieñ. ⁊ Basilieñ. errauerūt in fide ⁊ bonis morib⁹.
Et plures alij errores ac seditiones grauissime. Nec valet
si opponat̄ q̄ saltem discretis ⁊ bene vtentib⁹ ratione de-
beret sub vtraq̧ specie dispēsari: q: nimis esset hoc in eccle-
sia seditiosum. Nullus q̄ppe vellet in ecclia indiscret⁹: nul-
lus incautus reputari. Esset q̧ h alijs de pctō vel indiscre-
tione infamare: qd̄ fieri nō debere, christ⁹ suo docuit exem-
plo: dū suo ꝓditori iude corp⁹ suū ⁊ sanguinē nō negauit
nec eū repulit, quē nouit indigne accipere: licet sua indi-
gnitas occulta fuit. Nec p hoc oēs supradicti errores, seu
eoꝝ occasiones cauerent̄. ¶ V Et p hoc ad rōnes in p̄n-
cipio dubij motas. Ad p̄mā q̄ allegat illud apl̄i: Hoc faci-
te q̄tiēscūq̧ ⁊c. iā solutū est: q̄ apl̄s ibi recitat factū christi:
nō īponit p̄ceptū: sicut nec christ⁹ imposuit de cōione sub
vtraq̧ spē: sed ad passionis memoriā cōmunicātes ⁊ cōfi-
cētes hortabat̄. Ad scd̄am Ioh. vi. Nisi māducaueritis ⁊c.
dicit̄: q̄ in toto illo ca. dn̄s loquit̄ de māducatione ⁊ bibi-
tione sp̄uali, q̄ nō distinguunt̄: q: q̄ māducat sp̄ualiter, bi-
bit sp̄ualiter: ⁊ ecōuerso: ⁊ nō carnali neq̧ sacramētali: si-
cut carnaliter verba christi intelligētes, abierūt retrorsum
Un̄ christ⁹ sua verba manētib⁹ discipulis exponens, dixit.
Sp̄ūs est q̄ viuificat: caro nō p̄dest q̄cq̄, scꝫ sine sp̄ū. Uer-
ba q̄ ego locut⁹ sum vobis: sp̄ūs ⁊ vita sunt: Sic ⁊ sacramē-
talis cōio nō est simpliciter necessaria: sed sp̄ualis. de q̄. s.
lec. xxxvi. ⁊ infra lec. lxxxvij. dicet̄. Ad tertiā similiter rn̄sū
est. Etiā di. Alex. loco alle. dicit q̄ lꝫ sumptio: q̄ est in accipi-
endo sub vna specie, sufficiat: illa tn̄ q̄ est sub duab⁹ specie-
bus maioris est meriti. Tum rōne augmētationis deuotio-
nis: tū rōne fidei dilationis actualis: tū rōne sumptionis
cōpletioris. Pōt dici, q̄ loquit̄ cōparādo sumptionē cele-
brantis qui officiū misse p̄ficit: eucharistiā cōficit, offert, ⁊
sumit pro se ⁊ vniuersali ecclesia: in quo officio sub vtraq̧
specie cōficit, offert, ⁊ sumit: ad sumptionē qua vt a p̄sona
singulari sumitur sub vna specie de manu sacerdotis: Illa
quippe est maioris meriti. Maius em̄ est meritū celebra-
re q̄ solū sumere. Ibi cōcurrit maior deuotio ꝓpter orō-
nes q̄s facit: ⁊ actus plures a dn̄o ⁊ ecclia ordinatos. Ibi
etiā fides actualiter dilatat̄ p vestes sacras, cerimonias,
cruces, luminaria ⁊ cetera q̄ oīa recte fidei attestant̄: ⁊ ad
multa actualiter cōsiderāda ⁊ credenda excitant: qd̄ sum-
ptio simplex nō facit. Ibi etiā est cōpleta sumptio: nō rōne
rei cōtente: vt ipse ibidē declarat: sed rōne representatiōis
tā passionis dn̄ice: q̄ facta est p sanguinis effusionem: q̄ p-
fecte refectionis: q̄ nedū in cibo cōsistit tm̄ aut potu: sꝫ si-
mul in vtroq̧. Un̄ ⁊ ipse recitat factum dn̄ memorādū di.
Quibusdā religiosis petētib⁹ ⁊ instātib⁹ vt sub vtraq̧ spe-
cie sumerent sacrm̄, sacerdote quodā pio cātāte: Cū face-
ret hostie fractionē, cōcauū patene totū visum est repleri
sanguine. Ad qd̄ obstupuerūt ipse ⁊ circūstātes. Sꝫ cū cō-
tingeret partes hostie totū visuꝫ est reintrare: ⁊ sic petitio-
ni ⁊ tētationi illoꝝ fuit penitus satisfactū. Hec Alex. Ex q̄
patet q̄ mentis sue nō fuit loqui de cōione sub vtraq̧ spe-
cie extra sumptionē celebrātis missam. Et tantū de illo du-
bio. ¶ Lectio. lxxxv. A

Nunc de tertio du-

bio. i. de effectu ⁊ fructu hui⁹ sacramēti, quos
cōsequuntur ipsum sumentes. Et qm̄ dupli-
ces sunt huc cibū sumentes: q̄dā digne: alij
indigne. aliū illi: alium isti consequunt̄ effectum. Nam illi
gratiam ⁊ gloriā: isti mortē consequunt̄ ⁊ penā. Hinc cani-
tur in prosa: Mors est malis: vita bonis: vide paris sum-
ptionis q̄ sit dispar exit⁹. De quo btūs Bern̄. in ser. de sa-
cramēto ait: In cena dn̄i de vno pane cōsecrato petrus et
iudas accepit. Bon⁹ in vitā: pessim⁹ in penā. Bon⁹ in bn̄fi-
ciū: pessim⁹ in testimoniū. Bon⁹ in salutē: pessim⁹ in mor-
tem. Qd̄ totū vsq̧ huc ꝯplect̄ in sacramēto altaris. Bonis
q̄dē in bonū sumētib⁹: canib⁹ vero nō sic. Canes sunt, q̄ irr-
reuerēter accedūt: ⁊ ideo iudicati recedūt. Qd̄ in arca dei
figuratū est: q̄ allophylos occidit: ⁊ isrl̄ saluauit. Et in mā-
na qd̄ bonis oīa delectamēti ⁊ suauitatis saporē: malis ve-
ro nauseā p̄stitit. Silr̄ ⁊ i babylonico igne q̄ nouit pueros
in fornace cōseruare: ⁊ ministros regis caminū incēdētes
incēdere ⁊ cremare. Un̄ Chrys. hom. x. Sicut corporalis
cib⁹ dū inuenerit ventrē aduersis humorib⁹ occupatū: am-
pli⁹ ledit: magis nocet: ⁊ nullū p̄stat auxiliū: Ita ⁊ iste spiri-
tualis cib⁹: si aliquē reperit malignitate pollutū: magis eū
p̄dit: nō sua natura: sꝫ accipiētis vitio. Hec ille. Primo tn̄
de effectib⁹ q̄s operat̄ in digne sumentib⁹ dicēdū. Deinde
dubio sequēti de his que sequunt̄ in sumētib⁹ irreuerēter
⁊ indigne. De fructib⁹ tamē ei⁹ quos cōsequunt̄ ex ei⁹ ob-
latione ⁊ sumptiōe, qui digne accedūt seu offerūt: eoꝝ q̧
magnitudine neminem puto mortalium disserere plene
posse. Nam cum nec folium cadit de arbore sine parte, sine
causa, sine fructu: q: sine diuine bonitatis, q̄ causa est oīm
influxu: Indubitabile apd̄ fideles manet, q̄ op⁹ dei pari-
ter ⁊ munificētissimū

ter ⁊ munificentissimū ⁊ magnificentissimū: quo scʒ diuina sapientia: nec man⁹ maius: nec magnificenti⁹ dare pōt: inestimabiles fructus salutis pariat in aīa sumentis bene disposita ⁊ ordinata. Nam in hoc sacratissimo cibo digne sumpto/corpus christi verū/mystico corpori suo in hoc sacramento signato/singulari vnione cōnectit. vñ ois beate vite influxus in membra deriuat. Cōiungit christus eccl'ie sponse sue spōsus: a quo suscipit pfectionis ornatū ſm mēsurā vniuscuiusq; membri: quousq; pueniat ad mensuraʒ plenitudinis christi. Laborauerūt plurimi doctores ⁊ scriex his q̄ spūssancti calam⁹ scripture sancte impinxit: fruct⁹ salutis colligere: scriptisq; tradere ad eccl'ie edificationē. Ex eoꝝ itaq; quibusdā cōmendatis carpere aliqua desiderans/nō fugientes spicas: quod ruth illa moabitis ad lite

Ruth.ij. ram fecisse legit: que videns ⁊ festinans interpretat: absit vt hanc ingenij celeritateʒ mihi arrogem: sed q̄ illi clarissime de semine scripturarū messuerūt: ⁊ horreo eccl'ie obtulerunt: aliqua pie furari abbreuiādo transcribere sufficiat.

¶ B Sūt itaq; qui fruct⁹ huius sacramēti ad numeruʒ duodenariū/ſm numerū fructuū ligni vite (de quo Apoc. vlti.) reducere. Sic Rich. in suo. iiij. disti. ix. q. ij. metro ludens/insinuat. Inflāmat/memorat/sustētat/roborat/ auget Hostia spem: purgat/reficit/ vitam dat ⁊ vnit: Confirmatq; fidē: munit/fomitēq; remittit. ¶ Inflāmat charitatem: memorat dñicā passionem: sustētat ad opationem boni: roborat ad pseuerantiā ppositi sancti: auget spem: purgat veniale pctm̄: ⁊ qñq; mortale: reficit mādučantē spūaliter eterna cōsolatione: vitā dat gratie: vnit christo solide cōfirmat fidē sine errore: munit cōtra casum pueniente ex ppria infirmitate: fomitēq; remittit ardorē scʒ carnalis cōcupiscentie/cōtra demonis impulsum. Sunt q̄ sub eisdem figura ⁊ numero: sed non eodē mō/fruct⁹ eucharistie colligunt. Per oppositū eñ ad dāna q̄ fructus ligni mortis arboris scʒ interdicte ex veteris ade culpa intulit: fructus ligni vite (qđ christus est) ordinant. Primi nāq; parētes p esum pomi vetiti multas miserias toti humano generi attulerūt. Vñ cōgruū fuit: immo necessariū p esum alterius cibi salutaris ⁊ fructiferi/ab illatis miserijs idem gen⁹ hominū subleuari: ne ppetuo miserijs istis subactuʒ languesceret: ⁊ tandē pressum morbis totaliter deperiret. Miserie iste tres sunt in genere: scʒ vincula culpe: defectus gratie: plaga mortis ⁊ gehēne. Partite singule in quatuor faciūt duodenariū numerū miseriarū a ligno mortis decerptarū. Vñ in miseria culpe sunt: demonis tētatio: fomitis rebellio: cordis macula: creatoris offensa. In miseria defectus grē/quadruplex inuenit lāguor: scʒ in cognitione nři in dilectiōe primi: in sapore spūali: in cōsummatiōe boni. In tertia miseria/scʒ mortis plaga sunt: debitū mortʒ eterne: defluxus bone vite: exiliū mūdane miserie: incineratio corporalis materie. Cōtra has miserias/fruct⁹ salubres/⁊ totidē remedia affert eucharistia digne sumpta. Nam cōtra tres gñales miserias/affert remissionē culpe: augmentum grē: ⁊ collationē vite. Sic contra singulas duodecim miserias/singulos fruct⁹ ⁊ vtilitates. Nā cōtra primā miseriā: tentationē scʒ demonis/demonē fugat. Cōtra secūdā/ fomitē mitigat. Maculā cordis mūdat/cōtra tertiā. Contra quartā/irā dei placat. Cōtra medias quatuor miserias illuminat itellectū: inflāmat affectū: mentē delectat: ⁊ ad operandū roborat. Cōtra miserias quatuor vltimas/ab eterna morte liberat: vitā restaurat: ad patriā reuocat: corpus ad vitā resuscitat. Dimitto scripture cōcordantias ad singula. ¶ C Sūt ⁊ alij q̄ fructus hui⁹ sacramēti digne suscepti/reducūt ad numerū senariū: ſm ei⁹ sextuplicē denominationeʒ: que sibi attribuunt: eo ꝙ in sextuplici genere bonoꝝ inuenit: pter innumerabiles grās/quarū est contentiuū: Dicit eñ quādoq; gratia: quādoq; donū siue munus: quandoq; cibus: qñq; cōmunio: qñq; sacrificiū: qñq; sacramentū. Et ſm quodlibet nomen/innumerabilia cōtinet ⁊ affert dona/fructus ⁊ gratias. De quib⁹ dñs Alb. librū edidit perutilem/diffuse psequens singula. Sunt q̄ fruct⁹ eucharistie reducūt ad quatuor generales: ſm ꝙ est eduliū vegetans ad vitā eternā. Viaticū cōfortans nos ad pficiendū hui⁹ exilij vitā. Pign⁹ eterne salutis. Et cōicatio ois sanctitatis. Et ſm hec effectus ei⁹ assignari possunt vegetare: cōfortare: certificare ⁊ pficere. Quos sic̄ tangit Alber. in principio libelli prenotati. Sunt q̄ innumerabiles fructus eucharistie reducūt ad numerū ternariū: scilʒ ad bonū oblationis sacrificij: bonū cōmunicationis cōuiuij: bonū refectionis viatici. Primū quoad deum. Scdm quoad primū. Tertiū cuiuslibet quoad seipm. Hāc sequit Cancel. parrhys. in suo sup Magnificat. trac. ix. exponēs versum: Esurientes imple. bonis. Varij sunt varioꝝ modi summā fructuū assignātiū: ſm numerū septenariū donoꝝ virtutū/btitudinū/ac petitionū dñice orōnis: que oia psequi longū esset pariter ⁊ laboriosum. ¶ D Ideo breuitati studens: primo/fruct⁹ ipsos bimēbrans: deinde membrū qđlibet subdiuidendo in ramusculos fruct⁹ afferētes dulcissimos pcedā. Pro quo rememorādū/ꝙ sacrosancta eucharistia pncipaliter instituta est in sacrificiū ⁊ in sacrm̄ seu cibū: ideo oēm fructū sacrificij omnēq; fructū spūalis cibi influit atq; gignit. Pro intellectu pmi: quō scʒ eucharistia nobis est instituta in sacrificiū: aduertēdū est/ ꝙ ſm beatū Aug. x. de ciui. dei. c. iiij. Sacrificiū cultus quidā est soli deo debitus/ſm ꝙ scribit: Sacrificās dijs eradicabit nisi dño soli. Siue (vt alij dicunt) est oblatio facta deo in recognitionē supremi dñij. ⁊ redit in idem: si tñ oblatio generaliter accipit pro omi actu interiori vel exteriori facto ad honorem dei/tanq; supremi oim dñi. Est aūt duplex sacrificiū: scʒ interius inuisibile: ⁊ exterius visibile. Inuisibile sacrificiū/cor nřm. i. volūtas nřa est/cū dona dei ⁊ seipsaʒ deo vouit ⁊ reddit. Vñ ait. Huic scʒ deo seruituteʒ (que latria grece dicit) siue in quibusq; sacramētis siue in nobis ipsis debem⁹. Per latriā sacrificiū intelligit. Vñ ⁊ subdit: Hui⁹ eñ templū simul oēs ⁊ singuli templa sum⁹: q2 ⁊ oim cōcordiā: ⁊ singulos inhabitare dignat: nō in oibus q̄ in singulis maior: qm̄ nec mole distenditur: nec partitione minuit. Cū ad illū sursum est: ei⁹ est altare cor nostrū: eius vnigenito cū sacerdote placamur. Ei cruētas victimas cedimus: qñ vsq; ad sanguinē pro ei⁹ veritate certam⁹. Ei suauissimū adolem⁹ incensum: cū in eius cōspectu pio sanctoq; amore flagram⁹. Ei dona ei⁹ in nobis/nosq; ipos vouemus ⁊ reddim⁹. Ei beneficioꝝ ei⁹ solennitatib⁹ festis/⁊ diebus statutis dicam⁹ sacramusq; memoriā: ne volumine tēpoꝝ ingrata subrepat obliuio. Ei sacrificam⁹ hostiaʒ humilitatis ⁊ laudis/in ara cordis/igne feruide charitat̄. Ad hūc videndū sicut videri poterit: eiq; coherendū: ab omi pctōꝝ ⁊ malarū cupiditatū labe mūdamur: ⁊ ei⁹ noie cōsecramur. Ipse eñ fons nře btitudinis: ipse ois appetitionis est finis. Hūc eligētes vel potius religētes/ ad eū dilectione tendim⁹: vt pueniendo quiescam⁹: ideo beati/ q2 illo fine pfecti. Bonū eñ nostrū nullū est aliud/ q̄ illi coherere. Et hoc quidē/scʒ coherere illi volūtate ⁊ amore est sacrificiū interius ⁊ inuisibile. Sacrificiū aūt visibile/ vt idē. c. v. eo. li. (⁊ habet de cōse. dist. ij. sacrificiū) dicit: est inuisibilis sacrificij sacrm̄. i. sacrū signū. Vñ omē opus qđ agit vt scā societate inhercam⁹ deo: relatū scʒ ad illū finē boni/quo veraciter beati esse possim⁹: sacrificiū est: dicit idem. c. vi. li. x. ¶ E Indiget aūt hō sacrificio ppter tria vt dicit btūs Tho. pte. iij. q. xxij. ar. ij. scʒ pro remissiōe pcti

p qđ a deo auersus fuerat. Vñ ait aplus. Ois pontifex ex Heb.v.

hoibus assumptus/pro hoibus cōstituit in his q̄ sunt ad deū: vt offerat dona ⁊ sacrificia pro pctis. Scđo vt homo in statu gratie cōseruet: ⁊ semp deo adhereat in quo eius pax ⁊ sal⁹ cōsistit. Ad Ro. xij. Exhibeatis corpora vestra hostiam sanctā/viuentē/deo placētem. Tertio/vt spūs hoīs deo totaliter vniat: quantū vie status admittit. i. Pet. ij. Offerētes spirituales hostias acceptabiles deo. Et ſm hoc

triplices fuerūt in testa. veteri sacrificiū ⁊ oblationes: vi Sacrifi

delʒ sacrificiū pro peccatoꝝ expiatione: cui⁹ ritus describit dum tri

Leui. iiij. Secūda fuit hostia pacifica: que offerebat tanq̄ plex.

petitio pro beneficio impetrādo: vel tanq̄ gratiarū actio
pro beneficio accepto: cuiꝰ ritus describit Leui. iij. Tertiū
fuit holocaustū qđ ex deuotione pro pfecta vnione hoīs
cū deo offerebat: qđ etiā totū incendebat: vt habet Leui.
j. ad significandū totū hoīem transformari ⁊ vniri debere
deo. Vñ holocaustū dicit ab holon / qđ est totū: ⁊ cauma
qđ est incendiū / quasi totū incensū: q̄uis. s̄. lec. lv. plures
hostiarū differentie sunt assignate. Uia aūt illa sacrificia
q̄uis multa: fuerūt tñ figure vnius veri ⁊ pfecti sacrificij
noue legis: scʒ christi in ara crucis imolati. Vñ orat eccl̃ia:
Deus qui legaliū differētias hostiarū / vnius sacrificij pfe
ctione sanxisti ⁊c. Illud vo qđ est pfectū p vnū vel pauca
impfecta nō potest sufficienter representari. Et ideo sicut
pfectio diuina vnica existens / in pfectionibꝰ creaturarū va
rie ⁊ multipliciter representat: sic decens fuit: vt sacrificiū
nostrū pfectissimū / p multa ⁊ varia sacrificia ante ⁊ in lege
veteri representaret. De impfectione sacrificiorū vete. le. s̄.
dictū est. lec. xxi. ⁊ satis dictū reor / satis bene ad propositū
In hac ergo vnica oblatione ⁊ pfectissimo sacrificio chri
sti in cruce habemus perfecte quecūq; lex / vel nature: vel
moysaica: vel figurabat: vel cōtulit impfecte. Per hāc eñ
nostra pctā deleta sunt. Rom. iiij. Traditus est ppter de
licta nostra. Per ipsam recepimꝰ gratiā nos saluantē. ad
Heb. v. Cōsummatus scʒ in passione / factus est oībꝰ obtē
perantibus sibi / causa salutis eterne. Per ipsam adipisci
mur pfectionem glorie. ad Heb. x. Habemus fiduciā per
sanguinem christi in introitū sanctorū / vbi celestis est glīa.
Et. j. Pet. iij. Degluttiens mortem / vt vite eterne heredes
efficeremur. De hoc etiā loquit Gerson cancel. sup Ma
gnificat. Sacrificiū sicut ⁊ verbū abbreuiatū fecit dñs su
per terrā: Hostiā viuā / vnicā / mundā / plenā bonis: plenā
effectibꝰ oībus illis / pro quibus hostia legalis solebat of
ferri. Si deletionē pctōꝝ petis: Ecce agnꝰ dei: ecce qui tol
lit pctā mundi. Si gratiarū actionē: gratias agit christus
patri. Si maloꝝ euitationem / sanat ipse nos ⁊ liberat: q2
vere languores nostros ipse tulit. Si bonoꝝ cōsecutionē
celerem: interrogatus latro docebit: qui tpe huiꝰ sacrificij
vespertini audire meruit cū iuramento: Amen dico tibi:
hodie mecū eris in paradiso. Et sequit: In sacrificio cor
poris ⁊ sanguinis sui noua fecit omnia: Pascalem agnū:
manna deserti: panē celi: tauros: vitulos immolationis:
hircū emissariū: passerem: turtures ⁊ colūbas: vinū ⁊ liba
mina: sal in omi sacrificio: caudā cū capite: neq; mel: neq;
fermentū. Deniq; quotidianū bis sacrificiū: cū matutino
vespertinū: quicq̇d in his figuraliter significat ⁊ mystice
p hoc vnicū sacrificiū impletum est: ⁊ nobis p ipsum cōfer
tur in veritate. ¶ F Quis aūt semel oblatus est christꝰ
in aperta carnis effigie: offertur nihilominus quotidie in
altari: velatus in panis viniq; specie. Nō quidem quantū
ad ea que penā importat: Non eñ christus quotidie vul
neratur: patitur ⁊ moritur: sed ex alijs duabꝰ causis eucha
ristie cōsecratio ⁊ sumptio / sacrificiū dicit ⁊ oblatio. Tum
q2 illius sacrificij veri ⁊ immolationis sancte facte in cruce
representatiua est ⁊ memoriale. Tum q2 similiū effectuū
operatiua ⁊ principiū causale. Solent aūt (ait btūs Aug.
ad Simplicianū) imagines illarū rerum nominibꝰ appel
lari / quarum sunt imagines: sicut cū intuentes tabulam.
aut parietem pictū / dicimꝰ: Ille Cicero est: ille Salustius
Celebratio aūt huius sacrificij imago quedam est passio
nis christi representatiua / que est vera eius imolatio: ideo
⁊ ipsa immolatio nominat. De hoc quoq; btūs Bern. in
ser. de sacramento altaris ita ait: Christus pro salute mū
di semel factus est hostia salutaris: rei recōciliatio genera
lis. oībus sacramentis tam precedentibꝰ q̄ sequentibus
virtutem dedit ⁊ efficaciā: vt tanta ⁊ tali hostia sanctifica
rentur omnes liberandi per ipsam. Unde legitur: Quia
agnus occisus est ab initio seculi. His videlʒ qui fuerunt
ab initio seculi: ita vt per hoc qđ dicit ab initio / determi
nes nō tempus occisionis: sed salutis. Prius eñ mors eiꝰ
profuit q̄ fuit: prius promissio / ac demū exhibitio. Nec ei

profectus in passionis exhibitione terminatur: sed multo
magis in posteros deriuatur memorata / q̄ pfuit futura.
Unde subdit Bern. Benignissime iesu / nobilissime spon
se tue dotalitium induxisti: vt vel sic teneret columba tua
memoriale dilecti sui. De hoc habes supra lec. liij. Quibꝰ
⁊ addo sequentia: Nam de eius memorialis excellentia
subdit vbi. s̄. Bern. tractans illud apl̃i: Hoc facite in meā
cōme. di. O summe pia ⁊ suauis memoria / annūciare mor
tē dñi donec veniat. Mors christi opus sine exēplo: humi
litas sine modo: donū sine precio: gratia sine merito. Hāc
propter nos subire voluit qui peccata nostra super lignū
sustinuit: in cruce sua: scʒ penā peccatorū cuiꝰ liuore sanati
sumus. Quid facis o homo ingrate? Adora deuotius: re
cole frequentius in sacramento altaris / salutē mundi pro
te passam: vitam pro te mortuā: fortitudinem infirmatā.
Sequitur: Ceterū vt amplius moueaeris: immo vt magis
incalescas in amorem tui redemptoris: voluit christus vt
iugiter coleret p mysteriū / qđ semel offerebat in preciū:
⁊ illa perēnis victima viueret in memoria: ⁊ presens esset
semp in gratia. Hec Bern. ¶ G Ecce quale nobis pro
uidit dñs sacrificiū: omnia sacrificia alia excellens: habēs
in se que in nullo alio sacrificio simul inueniunt. Est eñ
(vt dicit Alber. li. ij. de sacra. alta.) antiquitate veneratū:
autoritate diuina sancitū: iuramento cōfirmatū: ⁊ sua pfe
ctione ppetuatū: in se sanctissimū ⁊ omniū sanctificatiuū.
Ueneratū antiquitate: q2 ab eo qui verus sacerdos erat
dei summi sine patre: sine matre: sine genealogia: assimila
tus filio dei: vt dicitur ad Heb. vij. ante oēm sacrificiorū in
stitutionem presignat. Autoritate dei sanctum: q2 ab ipo
deo patre collatū est hmōi sacrificij sacerdotiū: vt habet
ad Heb. v. Christus non semetipsum clarificauit vt ponti
fex fieret: sed qui locutus est ad eū. Tu es sacerdos in eter
num śm ordinem melchisedech. Iuramento autē confir
matū: sicut dicit in ps̄. Iurauit dñs ⁊ nō penitebit eū: tu
es sa. in eter. Sua aūt pfectione est perpetuū: q2 propter
perfectionem huius sacrificij oīa vete. legis cum lege ⁊ sa
cerdotio sunt abolita: vt istud in perpetuū statuatur ob
seruandū. Unde ad Heb. vij. Hic aūt eo q̄ maneat in eter
num: sempiternū habet sacerdotiū: vnde ⁊ saluare in ppe
tuum potest: accedens per seipsum ad deum: semp viuēs
ad interpellandum pro nobis. Et de abolitione ve. le. vt
illud vnici sacrificij statuatur sacerdotiū: dicitur Heb. vij.
Si ergo cōsummatio per sacerdotium leuiticum erat (po
pulus eñ sub ipso legem accepit) quid adhuc necessariū
fuit śm ordinem melchisedech alium surgere sacerdotem
⁊ non śm ordinem aaron dici. Translato eñ sacerdotio.
necesse est vt legis translatio fiat. Et sequitur. Reproba
tio quidem fit precedentis mandati: propter infirmita
tem eius ⁊ inutilitatē. Nihil eñ ad perfectū adduxit lex.
Habet ⁊ pre oībus sacrificijs sanctitatem ⁊ sanctificatio
nis operationem: q2 est in omnibꝰ significatum: q2 oībus
alijs refutatis / voluntati diuine acceptissimum: q2 valore
excellentissimū: ⁊ q2 pro omnibus hominibꝰ redimendis /
ipm solū est oblatum: tot in se continens gratias: quot in
oībus alijs poterant significari. ¶ H De huius sacrifi
cij acceptabilitate loquit be. Aug. liij. de tri. c. xiiij. q̄ quat
tuor cōsiderātur in omni sacrificio: scʒ cui offeratur: a quo
offeratur: quid offeratur: pro quibus offeratur. Omnibꝰ
his respectibus sacrificium illud acceptabilissimū esse cō
uincitur. Offertur enim patri summo: Offertur a nostro
pontifice eiusdem patris vnigenito. Offertur christus in
humana natura corporis ⁊ sanguinis. Offertur pro oībꝰ
mūdis ⁊ mundandis. Quis tam misericors ⁊ pius sicut
pater celestis: misericordiarū pater summus? Offert aūt
filius. Quis tam iustus ⁊ sanctus sacerdos ⁊ pontifex sic
ut vnicus dei filius: qui non opus haberet per sacrificia
purgare sua peccata: nec originalia: nec ex humana addu
cta vita? Talis eñ decebat vt nobis esset pontifex / sanctus
innocens / impollutus / segregatus a peccatoribus: ⁊ excel Heb. vij.
sior celis factus: q̄ nō habet necessitatem quotidie quēad

modus sacerdotes primo pro suis delictis hostias offerre deinde pro ppli. ad Heb. vij. Talem habem⁹ pontificē qui cōsedit in dextera sedis magnitudinis in celis: sctōꝝ minister: ⁊ tabernaculi veri qd̄ fixit deus ⁊ non homo. Minister in quā sctōꝝ: quib⁹ ministrat gratiā in terris/⁊ gloriam in celis. Huius magni pontificis ⁊ sacerdotis/nostri pontifices ⁊ sacerdotes vicarij sunt: in quoꝝ verbis pnūciatis verbū increatū operatꝛ oblationez: fm illud Esa. lxi. Vos aūt sacerdotes vocabimini: ministri dei nostri: diceꝛ vobis Hoc em̄ sacrificio sacerdos ex hoibus assumptus/ministeriū exhibet. Inuisibilis autē ⁊ principalis adest sacerdos christus: qui panē ⁊ vinū in sui corporis ⁊ sanguinis substantiā cōuertit. Hic ergo sacerdos patri cui offertꝛ: nō pōt nō esse acceptus. Et ideo effectum hui⁹ sacrificij malicia sacerdotis ministerialis impedire ⁊ tollere nō pōt. ¶ Sacrificiū deniq ad mundandū ⁊ placandū sufficientissimū Quid em̄ tam mūdū pro mūdandis vitijs mortaliū: q̄ sine vlla cōtagione carnalis cōcupiscentie caro nata in vtero/⁊ ex vtero virginali? Quid tam grate offerri ⁊ suscipi posset: q̄ caro sacrificij nostri/corpus effectuz sacerdotis nostri? Idem ipse vnus verusq mediator p sacrificiū pacis recōcilians nos deo: qui vnū cū illo maneret: cui offerebat. Unum in se faceret pro quib⁹ offerebat: vnus ipse esset qui offerebat ⁊ qd̄ offerebat. Hec Augu. vbi. s. iiij. de trini. Ex quib⁹ ⁊ hoc elucescit/q̄ ex parte eoꝝ p quib⁹ offertur similiter acceptū est: qui etsi immūdi sunt: tamen p hoc sacrificiū mundantꝛ ⁊ reconciliantꝛ: ac acceptissimo offerēti vniuntꝛ. Hoc est qd̄ idē Aug. dicit. x. de ciui. dei. c. vi. Hoc est sacrificiū christianoꝝ: multi vnū corpus sum⁹ in christo qd̄ etiā sacramento altaris fidelib⁹ noto frequentat ecclesia: vbi ei demonstratꝛ/q̄ in ea oblatione quam offert: ipsa offeratur. ¶ I. Ecce quantū est sacrificiū nostrū: nedū memoriale magni illius vnici ⁊ pfectissimi sacrificij semel in cruce oblati: sed idipsum/⁊ semper idipm. Memoriale dignissimū: sed nobis peregrinantib⁹ nimis necessariū: cū em̄ nulli speranda est salus: nisi qui dei charitate accensus christo cōformatur. vt deducit apls. i. Cor. xiij. Illa autez nullo in nobis fomento ita cōseruari ⁊ augmentari poterit: quantū memoria dñice passionis: que merito sibi oēm nostrū amorem vendicat. Ad hanc em̄ nos scriptura Eccl. xxix. hortatꝛ: Gratiā fideiussoris tui ne obliuiscaris: dedit em̄ pro te animā suam. Pro te. i. pro hereditate regni celestis a te velut impignorata dñs fideiussit: ⁊ se totū ad soluendū in cruce debitū tuū dedit. Huius gratiā nō obliuiscaris: quin pro ea vicem reddendo diligas nedū lingua: sed opere ⁊ veritate. Hoc ipsum quasi deprecando petit Cañ. v. Aperi mihi inquit soror mea/amica mea: qꝛ caput meū plenuz est rore: ⁊ cincinni mei guttis noctium. Aperi mihi/ne in mentez suscipiendo: in memoriā: in dilectionē:

I. Cor. xi qꝛ caput meū/scz diuinitas: iuxta illud: Caput christi deus plenum est rore misericordie/ad remittendum peccatum. Et cincinni mei. idest humanitas diuinitatez velans: guttis: idest effusione sudoris/lachrymarum ⁊ sanguinis: ac amaritudine passionis/ad redimendam hereditatez tuā: pro satisfactione tuorum peccatoꝝ impignoratam. Oportuit itaq omi tempore apud hoies esse memoriale representatiuū passionis dominice: cuius tot figure in testa. veteri precessere. Ideo domin⁹ vt apud fideles iugis ac immortalis vigeret passionis sue sacratissime memoria: hoc ineffabile sacramentum in perennez memoriam instituit: vt nō deficeret exhibire redemptionis signū salubre ⁊ efficax: quo salus tot laborib⁹ acquisita influeret redemptis: cuius tot figure mystice date sunt redimēdis. De hoc memoriali Urban⁹ papa sic exclamat: O digna ⁊ nunq̄ terminanda memoria/qua mortem nostram recolimus mortuam: nostrūq interitum vite obitu interisse: lignūq viuificum cruci affixum/fructum nobis salutis ⁊ gratie attulisse. Hec est cōmemoratio gloriosa que fidelium animas replet gaudio salutari: ⁊ cum infusione leticie deuotionis lachrymas subministrat. Hec ille. Ex quibus aliquantulū apparet fructus huius sacrificij vt est memoriale crucifixionis christi: qui est accedere ad amorem/gratitudinem/deuotionem/cōpassionem. ¶ K. Est etiam sacrificium illud similiū effectuum operatiuū: quos operatum est idipsum sacrificium in cruce: quosq operata sunt figuralia vete. testa. sacrificia in eius preuisa virtute. Ipsa aūt vt tactum est: oblata sunt ad peccati expiationem: ad pacis stabilitatem: ad cordis cum deo vnionem: ad gratiarū actionem. Primū ad hostiam pro peccatis. Secundum ad hostiam pacificoꝝ. Tertium ad holocaustū. Quartum si placet respiciat iuge sacrificiū. Hos quidem effectus plenius operatur nostrum sacrificium: nedum in sumentibus ipm sed in his omnibus pro quibus offertur. Sumentib⁹ quidem dupliciter pficit vt dicit beatus Tho. par. iij. q. lxxix. ar. vij. per modum sacramenti: ⁊ per modum sacrificij: qꝛ etsi pro omnibus: specialiter tamen pro sumentibus offertur. vnde dicitꝛ in canone: Ut quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctū filij tui corpus ⁊ sanguinem sumpserimus: omni benedictione ⁊c. Sed alijs qui nō sumūt prodest per modum sacrificij in quantum pro salute eoruz offertur. Unde ⁊ orat sacerdos. Memento dñe famuloꝝ famularūq tuarū: pro quibus tibi offerimus: vel qui tibi offerunt hoc sacrificiū laudis: pro se suisq oibus pro redēptione animarū suarum: pro spe salutis ⁊ incolumitatis sue ⁊c. Et vtrunq hunc modum proficiendi dñs exprimit Matth. xxvi. Qui pro vobis: idest sumentib⁹: ⁊ pro multis alijs effundetur in remissionem peccatorū. Hec Tho. ¶ L. In primis sacramentum eucharistie/velut sacrificium summo patri oblatum: nedum veniale: sed ⁊ mortale: nō dico sumentiū: sed omniū eorum pro quibus offertur: ⁊ quantum ad reatum culpe ⁊ pene: plus vel minus fm dispositionem eorū pro quibus offertur: tollit. Unde vt dicit btūs Tho. in. iiij. scripto. dist. xij. q. v. ar. ij. Eucharistia inquātum est sacrificium: habet effectum etiā in alijs pro quibus offertur: in quibus non preexigit vitam spiritualē in actu sed in potentia. Et ideo si eos dispositos inueniat: eis gratiam obtinet: virtute illius veri sacrificij/a quo ois gratia in nos fluxit: ⁊ per cōsequens peccata mortalia in eis delet. nō sicut causa proxima: sed inquantum gratiam cōtritionis eis impetrat. Nec contra illud est qd̄ Aug. ad renatos dicit: Quis offerat corpus christi nisi p his qui sunt membra christi? Intelligitꝛ em̄ pro membris christi offerri: quando offertꝛ pro aliquib⁹ vt sint membra christi. Sic etiā inquantū est sacrificium: accipit rōnem satisfactionis: ⁊ fm hoc in parte vel in toto penā tollit. sicut ⁊ alie satisfactiōes fm mensurā pene debite pro peccatis ⁊ deuotionis qua sacramentū offertur: ⁊ virtutis sacrificij his pro quib⁹ offertꝛ ab offerente applicatꝛ: ⁊ ita nō semper virtute hui⁹ sacrificij tota pena tollitur: ⁊ ideo officiū illud offertur pro viuis ⁊ defunctis. De quo late. s. dictuz est lec. xxvi. ⁊. xxvij. Ubi ⁊ tractatū est quantū ⁊ quid⁹ valet misse celebratio quantū ad remotionē mali ⁊ collationem boni: tam ex opere operato/q̄ ex opere operante. et similiter lec. lvi. ⁊ pene per totam canonis expositionem. ¶ Deniq quo vnq̄ sacrificio efficacius impetrari posset pax ⁊ omne bonū: ipsaq cōseruari: q̄ cum is offertur qui est pax nostra: qui fecit vtraq vnū? Et quo sacrificio pfecta vnio anime nostre cū deo nobis cōcedi posset: q̄ cū ille in holocaustū offertur: qui se totū obtulit p nobis patri: se totū dedit humano generi: mediator dei ⁊ hoim/christ⁹ verus deus/verus homo? Si demum agende sunt gratie deo patri: p quem acceptabilius/q̄ p filium in quo sibi bene complacuit: fontem totius boni ⁊ omniū gratiarū? Et quid conor innumera numero cōprehendere? Quicquid christus saluator noster meruit se offerēs in cruce pro oibus generaliter: tam in remotiōe mali/q̄ in collatione boni viatorib⁹/purgādis/beatis: hoc sacrificio applicatꝛ particulariter singulis. Unde orat ecclesia hoc sacrificiū celebrans: vt oēs ipsum participantes omni benedictione celesti ⁊ gratia repleantꝛ. Nō aūt orat ecclesia pro aliquo qd̄

huius sacrificij virtute cōferri nō potest. Habet quippe spiritū sponsi sui: per quē quid petat nouit. Hinc tam varia ordinauit officia pro necessitatib⁹ diuersis: pro spiritualibus ac temporalib⁹ bonis impetrandis, ac malis remouendis: pro defunctis ⁊ viuis, ⁊ viuorū statib⁹ varijs: pro beatis ⁊ sanctis: etiā nunc brauiū obtinentib⁹. ¶ Narrat beatus Greg. c. lvij. lib. iiij. dialo. quō virtute hostie salutaris in misse sacrificio oblate, quotiens hoc agebatur: captus quidam ⁊ ligatus, corporalib⁹ vinculis soluebatur. Et de alio quodā varaca noīe: cui in maris fluctib⁹ laboranti ac deficienti, cibus corporalis p virtutem angelicam allatus est: dum pro eo missa celebrabat̄. Per que sic corporaliter exhibita, misericors dn̄s quid in anima operetur vt sacrificium, voluit declarare. ¶ M Sed dicis ꝙ sacrificium illud viuis proficiat: credo. ꝙ q̄ suffragetur defunctis adhuc purgatorio igne detentis. s. late ostensum est: quō autem proficiat beatis, nondū capio. ¶ Responsio ꝙ sacrificiū illud proficiat beatis ex eo manifestū est: q: offertur pro eis. Nam vna particula in quā frangitur: representat beatos: vt dictum est lec. lxx. Non aūt offertur pro aliquibus quibus non creditur proficere. Quomō autem proficiat beatis: de hoc dictū est. s. lec. lvi. ꝙ hostia salutaris nō offertur pro beatis p modū suffragij: nihilomin⁹ pro sanctis offertur vt gratiarū actio. Quippe cōgaudendo eis: eorūq̄ felicitati gratias deo referimus: solennem hostiā offerētes: qui tāta eos gloria sublimauit. Hinc canit ecclesia: Gaudeamus oēs in dn̄o diem festum celebrantes in honore ⁊c. Per quod nō mediocriter gloria eorū accidentalis augetur. ¶ Duplex quidē gaudiū sancti possident in beatitudine: essentiale scꝫ ⁊ accidentale. Essentiale qd̄ habent de deo, ⁊ perfectionibus diuinis: qd̄ excedit omne aliud gaudiū: sicut ⁊ amor dei excedit amorem suijpsius, ⁊ omniū creaturarū in sanctis. Illud inquā fm̄ probabiliorem doctorū opinionem, nō augetur in beatis: sicut nec diuina pfectio, de qua gaudent: eadem immutabiliter pseuerat: ⁊ in se ⁊ in beatorū cognitione. Gaudiū vō accidentale: qd̄ habent de quocūq̄ bono sui, ⁊ cuiuscūq̄ creature vsq̄ ad diem iudicij augeri potest. fm̄ ꝙ bonum creature potest augeri. Sic em̄ crescet eorū gaudiū de gloria corporis: quam consequent̄ in resurrectione. Sic ergo de oibus
Luc. xv. benefactis gloria eis accrescit. Nam ⁊ gaudiū est angelis dei sup vno peccatore penitentiā agente. Sic etiam gaudent de ijs que in honorem dei fiunt: ⁊ maxime de ijs in quibus de eorū gloria deo gratias agimus. Gaudent etiā de honore sibi impenso, ⁊ eis debito: quoniam digni sunt. Hinc sanctus gamaliel ad lucianū presbyterū. Isti maximo honore digni sunt venerari in terris: quos in celo rex regum immensa cumulauit gloria. Unde nihil dubij esse puto beatū gamalielem, sanctos stephanū, nicodemū et abibon de reuelatione reliquiarū corporū ac honore in terris eis impenso, nouo accidentali exultasse tripudio. De quorū translatione a loco humili ad honorabiliorē se fuisse solicitū idem gamaliel cōtestatur. Et sic intelligi potest illud qd̄ de sancto leone papa fm̄ antiqua exēplaria orat ecclesia. Annue nobis dn̄e: vt anime famuli tui leonis hec profit oblatio ⁊c. Sed cōstat sanctū leonem in gloria esse. Profit fm̄ Inno. vt a fidelib⁹ magis ac magis glorificet̄ in terris. Profit ergo ad glorie accidentalis augmentum: non essentialis. Simile aliquid legit̄ de plurib⁹ sanctis, ꝙ cōplacuerūt sibi in honoribus sibi debitis ab hoibus impensis: sic de sanctis iohanne ⁊ paulo recitat btūs Greg. ¶ N Sed di. Si gloria ⁊ gaudium accidentale sanctorū augetur ex cultu ⁊ honore quo festiuant̄ ab hominib⁹ terrenis: cōsequens videtur ꝙ etiam tristent̄ ex blasphemijs malorū, eos inhonorantib⁹ in terris. Consequens falsum: cum beatitudo nullam secū compatiat̄ tristiciam. Consequens tamen ex eo sequi videt̄: q: sicut sibi complacent in bonis nostris: ita eis displicent mala: ⁊ sicut bonum desideratum dum accidit, infert gaudiū: ita malum oditum tristiciam: fm̄ beatū Aug. xiiij. de ciui. dei. Tristicia est dissensio anime ab his rebus que nobis nolentibus accidūt. ¶ Dicitur breuiter ꝙ q: tristicia ⁊ dolor repugnant beatitudini: quam deus cōseruat in beatis: nulle cause naturales generare possunt tristiciam in beati animo: nec dolorem. Non em̄ deus vt causa prima cōcurrit cum naturalibus causis generare potentibus in animo beati tristiciā vel dolorem. Sed q: gaudium accidentale nō repugnat beatitudini ⁊ gaudio essentiali: deus respectu illius non suspendit causarū naturaliū actionem. Multiplices fructus eucharistie: vt est sacrificium: colligi possunt particularius ex supradictis per totam canonis expositionem.

¶ O Sed nunc aliquid superaddendū est de fructib⁹ eius: vt est cibus anime ⁊ sacramentū. Et quidem de effectibus eius vt sacramentū est, ⁊ anime cibus: sanctorum plurimi plurima tradiderunt: sed ex plurimis aliqua ad compendium reducendo, attendo ꝙ effectus huius sacramenti considerari possunt:

ex eo
- ꝙ sumitur: qui est principium vite.
- ꝙ est passionis christi memoriale.
- q: cibus ⁊ potus spiritualis anime.
- q: sacramentū sub panis ⁊ vini specie.
- q: antidotum medicinale.
- q: datum peregrinantibus in statu vie.

¶ Quecūq̄ his attribuuntur: operatur eucharistia in sumente. Quia em̄ sumitur christus: qui est ois vie autor et principiū: ideo sumētis animā viuificat: ⁊ peccata spūali vite cōtraria relaxat. Quia eucharistia est passiōis memoriale: ideo mentē inflāmat: ⁊ patiētiā firmat. Quia cibus est ⁊ potus spiritualis anime: ideo sumentem nutriendo alterat. Et deperditū restaurat. Quia sacramentū sub panis ⁊ vini specie: que ex multis que ad vnū aliquod rediguntur: ideo per vnionem christo intimat. Per cōmunionem proximo copulat. Quia antidotum medicinale: ideo ab infirmitate sanat: ⁊ in sanitate cōseruat. Quia viaticū in statu vie: ideo in itinere roborat: ⁊ ad beatitudinis terminum subleuat ⁊ reportat. ¶ Ecce iterum duodecim fructus ligni vite: quos parit celeste hoc edulium vt cibus est ⁊ sacramentum. Hi sunt

duodecim fructus ligni vite
- Uiuificare
- Relaxare
- Inflammare
- Patientiam dare
- Nutrire
- Restaurare
- Unire
- Copulare.
- Sanare
- Conseruare
- Roborare
- Perducere

¶ De quibus singulis aliquid est dicendū. De primo dicit beatus Tho. par. iij. q. lxxix. ar. i. ꝙ effectus hui⁹ sacramenti primo ⁊ principaliter cōsideratur ex eo q: in hoc sacramento cōtinetur christus: qui sicut in mundū visibiliter veniens contulit mundo vitam gratie. fm̄ illud: Gratia ⁊ veritas per iesum christū facta est. Ita in hominē sa- Ioh. i.
cramentaliter veniens, vitam anime operatur: fm̄ illud. Qui manducat me: ⁊ ipse viuet propter me. Unde Cyril-
lus dicit. Uiuificatiuū dei verbum veniens in carne fecit Ioh. vi.
ipsam viuificatiuā. Decebat em̄ eum nostris quodāmodo vniri corporib⁹ per sanctam eius carnē, ⁊ preciosum eius sanguinem: que accipimus in benedictionē viuificatiuā in pane ⁊ vino. Hinc iterū dn̄s ait. Si quis mādūcauerit
ex hoc pane, viuet in eternū. Et in ps. Edent pauperes et Io. vi. supra.
saturabunt̄: ⁊ viuent corda eorū in seculum seculi. In ipso em̄ sunt vite nostre principia. Hinc dicit̄ Ioh. vi. Ego sum panis vite. Glo. qui pasco donec iungā pastos vite. Unde sequitur: Patres vestri manducauerūt manna in deserto
⁊ mortui sunt. Hic est panis de celo descendens: vt si quis Ioh. vi.
ex ipso manducauerit nō moriatur. Et sequitur: Si quis

manducauerit ex hoc pane viuet in eternū. Et panis quē ego dabo caro mea est pro mūdi vita. Et multa ibidem in hanc sententiā. Siquidem dñs in oibus nobis cōdescendens: ꝛ nutrimentū cibi spūalis cōnaturaliter cibo naturali pficiens: vt magis hunc cibum desideremus: posuit se in ipso: in quo est vita: sicut in patre/a quo fluit oīs vita: vt nos intus viuificet seipso: qui est vite nostre in gratia ꝛ gloria principiū. Hinc vbi. s. Joh. vi. Sicut me misit viuēs pater: ꝛ ego viuo ppter patrem: ꝛ qui mādūcat me: ꝛ ipse viuet ppter me. Sic ergo nobis hoc nutrimentū vite influit vitam gratie: ꝛ beatis vitā glorie. Qd̄ significatū est Gen. ij. Lignū vite plātauit deus in medio paradisi. Quis dñs iesus christus in hoc sacramēto viuifico/oibus se exhibet in medio ecclesie: qui nutriri ab ipso eandem qua ipse viuit: vitā ab eo pcipiūt. Sic ergo cibus ille nutrit ex principijs vite: hoc est ex christo qui in eo continet: in vitā diuinam. Unde btūs Aug. sup Joh. Cum cibum ꝛ potū ideo apperant hoies vt non esuriant/neqꝫ sitiant: hoc veraciter nō prestat nisi iste cibus ꝛ potus/qui eos a quibus sumit immortales ꝛ incorruptibiles facit/in societate sanctorū: vbi pax erit ꝛ vnitas plena atqꝫ pfecta. ¶ P De secundo effectu qui est relaxare peccata: hic sequit ex primo. Nā qꝛ viuificat etiā cōtraria vite remouet. Eiusdem nāqꝫ virtutis est inducere effectū suū: ꝛ expellere contrariū: vt patet de calefaciente qd̄ nedum inducit calorem: sed etiā remouet cōtrariā frigiditatem. Est aūt peccatū omne cōtrarium spirituali vite/quā operat hoc sacramentum in suscipiente. Cōtrariū dico simpliciter vel dispositiue. Mortale quidē simpliciter: qꝛ vitā gratie tollit. Ueniale ꝟo dispositiue: qꝛ ad mortem disponit spūalem: sicut infirmitas ad corporalem. Sacramentū illud vtrūqꝫ tollit. Tollit enim quantū est de se omne mortale preteritū/inexistens ꝛ futurū. Pro cuius intellectu aduertendū ꝙ ſm beatū Tho. par. iij. q. lxxix. ar. iij. ꝙ virtus huius sacramenti pōt cōsiderari dupliciter. Uno mō ſm se: ꝛ sic habet virtutem ad remittendū queqꝫ peccata ex passione christi: que est fons ꝛ causa remissionis pctōꝝ. Alio mō pōt cōparari ad euꝫ qui recipit hoc sacramentū: prout in eo inueniunt impedimēta pcipiendi hui⁹ sacramēti effectū. Quicūqꝫ aūt habet cōscientiā peccati mortalis: habet in se impedimentū pcipiēdi effectū hui⁹ sacramēti. Tum qꝛ nō viuit spūaliter: ꝛ ita nō debet spūale nutrimentū suscipere: qd̄ nō est nisi viuētis. Tum qꝛ nō potest vniri christo dum est in affectu peccandi mortaliter: q̄ est fons vite/ꝛ remissor pctōꝝ. Et ideo vt dicit in lib. de ecclesiasticis dogmatib⁹. Si mens in affectu peccādi est: grauatur magis eucharistie pceptione: ꝙ purificet. Unde hoc sacramentuꝫ in eo qui ipm recipit in cōscientia peccati mortalis: ꝛ p cōsequēs indigne: nō operatur remissionem peccati/ppter voluntariū recipientis impedimentū. Potest tamen sacramentū hoc nihilominus operari remissionē peccati mortalis: preteriti quidē quantum ad quasdam eius reliquias culpe ꝛ pene. Culpe sunt dispositio mala relicta ex pctō: pronitas scꝫ ad recidiuam: aut habit⁹ vitiosus: quos remittit eucharistia digne sumpta: vt. j. dicet. Reliquias etiā pene nō tamen semp totalis: sed maioris vel minoris ſm diuersam dispositionēꝫ sumentis: scꝫ ſm modū feruoris ꝛ deuotionis. Sacramentū eñ illud vt sacramentū ꝛ cibus/est principaliter institutū vt spūale nutrimentū pvnionem ad christū ꝛ ad membra eius: ꝛ non principaliter ad satisfaciendū. Quia aūt vnio fit p charitatem: ex cui⁹ feruore quis cōsequit remissionēꝫ: nō solū culpe: sed etiā pene: hinc est ꝙ homo p quandā cōcomitantiā ad principalem effectū cōsequit remissionem pene. Un̄ vt dicit Alex. par. iiij. q. xli. remittit pena frequēter in susceptione hui⁹ sacramenti: sed hoc magis ex dispositione suscipientis: qꝛ vt habet Exod. xij. Agnus pascalis comedi debet cū lactucis agrestib⁹. i. in amaritudine doloris pro pctīs ppriis/ꝛ cōpassionis mortis christi: ex quib⁹ meret remissionē pene. Auget aūt hanc cōtritionem charitatis feruor: quem augmētat susceptio sacramenti. Quid aūt remittat sacramentū illud inquantū est sacrificiū: dictū est. s. ¶ O Operat etiā sacramentū illud remissionē peccati mortalis inexistentis in suscipiente: nō aūt in cōscientia. Remittit eñ mortale cui⁹ nō habem⁹ cōscientiā neqꝫ affectū. ſm illud ps. Ab occultis meis mūda me. Silr peccatū displicens p attritionem/nondū p cōtritionē pfectā in suscipiente deuote remittit pro quāto attritio pficitur. Un̄ btūs Tho. Forte eñ primo nō fuit sufficienter contritus: sed deuote ꝛ reuerenter accedens consequit p hoc sacramentū gratiā charitatis: que cōtritionē pficiet ꝛ remissionem pcti. ¶ Q Operat ꝛ remissionē peccati mortalis futuri/pro quāto robur tribuit ad scelera deuitanda ꝛ mortalia cauenda: vt vult Inno. Un̄ premittit oratio. Panem nostrū supsubstantialeꝫ da nobis hodie: ꝛ statim adiūgimus: Dimitte nobis debita nostra: ꝛ ne nos inducas in tentationē: sed libera ꝛc. Quia p panem istū liberamur a malis preteritis presentib⁹ ꝛ futuris. Augmento eñ grē qd̄ prestat hoc sacrm̄: roborat homo cōtra pnitatē ad malum: ꝛ reddit cautus circa negligentiam siue ignorantiā: quib⁹ existentib⁹ labit in pcm̄ mortale. Un̄ dicit pcm̄ deleri: qꝛ delent pmouentia ad mortale. Etiā qꝛ in cōsummatione in bono oīa mala pfecte delent: qꝛ ꝛ reliquie malorū ꝛ reatus. Cū ergo cōsummatio hec habeat virtute hui⁹ sacramenti: nō incōgrue dicit omne pcm̄ hoc sacramēto deleri. Eo eñ est pfecta deletio quo est in bono cōsummatio. De hoc effectu hui⁹ sacramenti dicit btūs Bern. in quodā sermo. Sacrm̄ illud duo operat in nobis: vt videlꝫ ꝛ sensum minuat: ꝛ in grauioribus pctīs tollat oino cōsensum. Si quis vestrum nō tam sepe mō: nec tam acerbos sentit motus iracūdie/luxurie/inuidie/aut ceteroꝝ hmōi: grās agat corpori ꝛ sanguini dñi: qm̄ virtus operat in eo sacramenti. Et ſm illud intelligi debent dicta sanctoꝝ: vt cum orat ecclīa. Sit hoc sacramentū ablutio scelerū. Silr Julius papa in ca. cum om̄e. de cōse. dis. ij. dicit. Cum om̄e crimen atqꝫ pcm̄ oblatis deo sacrificijs deleat: quid de cetero pro delictorū expiatione deo dabit: qn̄ in ipsa sacrificij oblatione erratur? Ecce plane dicit ꝙ om̄e crimen ꝛ om̄e peccatū hoc sacrificio delet. Item Hila. viij. de tri. Hec accepta atqꝫ exhausta faciūt vt ꝛ nos in christo: ꝛ christus in nobis sit. Item Dama. Corpus christi oīs lesionis est vnctio: oīs sordis est purgatio. ꝛ sic̄ a: ꝙ scꝫ mortalia delent modis dictis: nō ꝙ primo insint in cōscientia: ꝛ p sumptionem huius sacramenti deleant: sed vel qꝛ prius impfecte cōtrita: aut ignorata: aut p huius virtutem sacramēti cauta: ꝛ sic vt dictū est/remissa: qꝛ nō admissa. Uerū due prime autoritates loquunt de eucharistia vt est sacrificiū: nō vt sacramentū: vt satis patet intuēti. ¶ R Et si quis di. Sacrm̄ illud est signū passionis christi sicut ꝛ baptism⁹: ꝛ ita expresse signat sicut baptism⁹. Si ergo baptism⁹ virtute passiōis christi delet oīa mortalia: immo simpliciter oīa pctā: originale scꝫ ꝛ actuale: multo magis hoc videt facere hoc sacrm̄: maxime qꝛ in hoc sacro realiter cōtinet ipse christus passus: autor gratie ꝛ indultor pctōꝝ: qd̄ de baptismo nō cōcedit. ¶ Respōdet Alex. ꝙ licꝫ vtrūqꝫ sacrm̄ significet passionē christi: tn̄ differenter: qꝛ baptism⁹ primo passionē: hoc sacrm̄ passum signat. Panis eñ ꝛ vinū significant primo christū: q̄ fuit ex purissimis guttis sanguinis beate virginis ſm carnē genit⁹. Un̄ oblatio ista in altari representat christū oblatū in ara crucis. Sed sacramētū baptismi significat primo ablutionē qua fuit hō purgatus virtute passionis christi. Illa eñ ablutio aque representat ablutionem q̄ fiebat in effusione sanguinis de qua Joh. Lauit nos a pctīs nostris in sanguine suo. Item im- Apoc. i.
mersio in baptismate significat immersionē christi in mortem ſm illud: Quicūqꝫ baptizati sumus in christo iesu: in Ro. vi.
morte ipsius baptizati sumus. Glo. in similitudine mortis ipsius: vt sicut christus semel mortu⁹ est carne ꝛ semp viuit ita ꝛ nos mortui malo: semp viuimus per baptismū bono. Sacrm̄ ꝟo eucharistie significat christū passum. Nā sacrm̄ eucharistie consistit in facto esse. Sacrm̄ baptismi in fieri.

tm̄: scʒ in ablutione. Sic christus est ꝑmanens. Passio vo
transiuit sicut res successiua. Vn̄ expressius baptism⁹ signat
passionē christi: q̄ imediatius fuit causa salutis ⁊ remissio
nis pctōꝝ. Eucharistia vo expressi⁹ signauit christū: q̄ fuit
causa salutis ⁊ remissiōis pctōꝝ ꝑ passionē. Et ex illa repre
sentatione magis cōgruebat ꝙ baptismo daref efficacia
plena purgādi: q̄ sacro eucharistie. Vel aliter dicif ꝙ bap
tism⁹ est spūalis regeneratio: q̄ est mutatio de nō esse spi
rituali ad esse spūale: ⁊ datur ꝑ modū ablutiōis q̄ signat
ablutionē aie. Et quantū ad vtrūqꝫ cōuenientē accedit ad
baptisma: qui habet ꝯscientiā mortalis peccati: vt regene
retur ⁊ lauef. Sed eucharistie sacr̄m datur ꝑ modū spūa
lis nutritionis: qd̄ nō cōpetit mortuo in pctis: ⁊ ita nō est
similis ratio. Vltima tn̄ ⁊ principalis ratio diuersitatis est
institutio diuina: que ad diuersas significationes ⁊ effica
cias instituit hec duo sacramenta. ¶ S Et si dicif: Per
sacramentū eucharistie ꝯferf gratia gratū faciens: ⁊ que
libet talis sufficiens est causa remissionis cuiuscūqꝫ pecca
ti mortalis. quelibet em̄ grā gratū faciens iustificat: ⁊ re
pugnat omi mortali. ꝫm illud Rom. iij. Iustificati gratis
ꝑ gratiā ipsius: ergo eucharistia in sumente delet oia pctā
mortalia. Respondef ꝙ licʒ ois gratia hmōi sit sufficiens
causa remittendi pctm̄ mortale: nō tn̄ semꝑ remittit: q: nō
semꝑ actu remittit: q: nō semꝑ mortale in subiecto inuenit
qd̄ remittat. Datur em̄ aliquando habenti prius gratiam
vt magis habeat: vt dicif Matth. xxv. Habenti dabif et
abūdabit: iustificare em̄ impiū est prime gratie: nō gratie
supaddite. Nunc aūt p' eucharistiā nō datur prima gratia
regulariter: nisi in casu supradicto: sed gratia supaddita
iam viuenti ꝑ gratiam: q: est cibus viuentiū nō mortuoꝝ.
Nec hoc est in preiudiciū nobilitatis hui⁹ sacramenti: sed
magis attestaf eius excellentie: q: cibus est tam excellens
⁊ nobilis ꝙ nō debet dari canibus: sed tm̄ filijs. Nam qui
Ad cor. canis est: indigne sumit ⁊ in iudiciū: ⁊ est reus corporis et
epla. i. c. sanguinis dn̄i. Et ideo illi nō adijcif grā ex sumptione: sʒ
xi. pena. Hec de remissione mortaliū virtute hui⁹ sacramenti.
¶ T De venialib⁹ aūt pctis ꝙ illa remittit satis osten
De cōse. dit magr̄ in quarto. dist. xij. c. vlt. allegans ad hoc Ambro.
disti. ij. Si Si quotiens effundif sanguis christi: in remissionē pctōꝝ
quotiēs. effundif: debeo semꝑ accipere: qui semꝑ pecco: debeo sem
per habere medicinā. Et idem dicit li. de sacris: ꝙ iste cib⁹
quotidianus sumif in remediū quotidiane infirmitatis.
ea. dis. c. Quotidie infirmitates sunt peccata venialia. Item Aug.
vtrū sub Iteraf quotidie hec oblatio: licʒ christ⁹ semel sit passus: q:
figura. quotidie peccam⁹ pctis sine q̄b⁹ mortalis infirmitas viue
Ibidem re nō pōt. Et q: quotidie labimur: quotidie christus mysti
ca. q̇d sit ce immolaf pro nobis. Dedit em̄ nobis hoc sacr̄m salutis:
sanguis vt q: nos quotidie peccam⁹: ⁊ ille iam mori nō pōt: ꝑ hoc
sacr̄m remissionem cōsequamur. Ad idem dicit Innocē.
Venialia delet: ⁊ cauet mortalia. Rationē assignat btūs
Tho. in. iiij. scrip. dist. xij. q. v. ar. j. Quia virtute hui⁹ sacra
menti fit quedā transformatio hois ad christū ꝑ amoris
vnionē: ⁊ hic est ꝓprius ei⁹ effectus: ⁊ q: ex feruore charita
tis peccata venialia dimittuntur propter hoc ꝙ dicto ferr
uori contrariantur: licʒ nō charitati: ideo ex cōsequenti vir
tute hui⁹ sacramenti venialia dimittunf. Et pōt esse tan
tus feruor deuotionis: ꝙ oia venialia dimittunf: preteri
ta scʒ ⁊ presentia. Preterita quidem semꝑ dimittit: ⁊ pōt
tantus esse feruor ꝙ actu nō peccat venialiter: q̄uis hoc
diu durare nō possit ꝓpter difficultatē vitandi pctā venia
lia. Nec est inconueniens ꝙ homo pro certa hora sit absqꝫ
i. Io. ij. omi pctō etiā veniali. Nā ꝙ Iohes ait. Si dixerim⁹ ꝙ pec
catū nō habem⁹ ipsi nos seducim⁹: q: nō vult dicere ꝙ pro
nulla hora hō possit esse sine veniali: sʒ ꝙ sancti ⁊ iusti nō
ducūt vitam istā sine veniali: quin sepe ⁊ frequenter pec
cent venialiter. Nō tn̄ semꝑ delet venialia: q̄ actu cōmittū
tur: sed ꝫm mensurā deuotionis: q: deletio venialiū nō est
proxim⁹ effectus eius: sed quasi cōsequens aliū: scʒ feruo
rem charitatis. Pōt em̄ quis habens in se aliquā delecta
tionē in aliqua deordinatione veniali: puta in delectatio
ne carnali vxoris sue: vel cibo aliquo delicato: aut verbo
iocoso citra trāsgressionē precepti: nō indigne sumere eu
charistiā: ⁊ tn̄ tali sumptione illud pctm̄ veniale quo actu
delectaf: aut delectari ꝓponit: nō deletur: cum illud velle
sic delectari sit realiter ipsum pctm̄ veniale. Pōt aūt vir
tute sacramenti crescere deuotio intantum ꝙ mutat illud
velle ⁊ magis eligit gaudere in deo ⁊ sacro sumpto: q̄ in
verbo iocoso vxore vel cibo delicato. Et tunc ꝓpter feruo
rem deuotionis: quem sumptū induxit sacr̄m: dimittitur
hmōi veniale. Patet ergo ꝙ ꝑ hoc sacramentū nō semper
oia venialia dimittuntur. Immo nōnunq̄ venialia impe
diūt aliquem effectū hui⁹ sacramenti scʒ refectionem spi
ritualem actualis dulcedinis. Hec em̄ impedif si aliquis
accedit ad hoc sacr̄m ꝑ pctā venialia mente distractus: nō
tamen impediūt augmentū gratie habitualis siue chari
tatis. Hec Tho. par. iij. q. lxxix. ar. viij. Peccata tn̄ venialia
preterita nō impediūt: sed delenf per hui⁹ sacr̄i susceptio
nem. Cū em̄ hec deleanf ꝑ opus charitatis ordinatuʒ ad
eoꝝ deletionē: vel a deo acceptatū ad hmōi deletionē ope
rato: e nihil de venialib⁹ peccatis cogitante: multo magis
hec delet susceptio eucharistie. Vn̄ sctūs Bonauē. in suo
iiij. dist. xij. q. ij. Credendū est inquit ꝙ aliquo nihil de pec
catis suis cogitante: sed tm̄ passionē christi recolenti in sa
cramento eucharistie pctā venialia vel oia vel aliqua re
mittunf ꝑ gratiā sic adiutā: scʒ sumptione sacramenti. Et
oia illa siue sacramenta vt eucharistia ⁊ vnctio ⁊ baptism⁹
siue sacramentalia vt aspersio aque: epalis benedictio:
cōtritio: misericordie exhibitio: oratiōis dn̄ice deuota ora
tio: faciūt ad deletionem: nō ꝑ propriā naturā: sed ꝑ ea q̄
gratiā gratū facientem ad hunc actum adiuuant ⁊ vigo
rant. ¶ V Si queris quō adiuuāt. Respondet: dicen
dum ꝙ in talib⁹ plurimū est humiliatio ⁊ deuotio: que est
actus gratia informatus repugnans ipsi veniali pctō: qd̄
feruorem charitatis ⁊ deuotionis quantū est in se dimi
nuit. Vel ea rōne qua est in eis penalitas: que repugnat
inordinate delectationi. Vel prout illa pena iūcta est ordi
ni gratie. Tenendū igif est ꝙ etsi venialia deleanf ꝑ peni
tentiā: possunt tn̄ ꝑ gratiā taliter adiutā deleri. Nec obest
illud magr̄i dist. xvi. iiij. c. vlt. dicētis: ꝙ ad remissionem ve
nialiū sufficit oratio dn̄ica cū ieiunio ⁊ elemosynis: sic tn̄
vt precedat cōtritio: q: magr̄ nō determinat precise modū
delendi veniale: sed modū ꝑfecte satisfaciendi. Nemo aūt
ꝑfecte satisfacit nisi in corde doleat: quantūcūqꝫ se exteri⁹
puniat: ⁊ hoc dico vel in generali: vel in speciali. Venialia
aūt nō solū ꝑ vim penitentie: sed etiā alijs modis deleri
possunt: vt tactū est. Hec Bonauen. ¶ Quid autē in ve
niali transeūte actu deleaf: an reatus culpe: an reatus pe
ne: alterius inquisitionis opus est. Potest tamen dici ꝙ
omnino reatus culpe deletur: ⁊ reatus pene in toto vel in
parte. ¶ X Tertius effectus est inflāmare seu accende
re mentem in eo quod est dominice passionis memoriale.
Super oia quippe ad dei amorem accendit dominice pas
sionis tanq̄ summi nobis exhibiti memoria beneficij. Nā
vt hanc in nobis accēderet dilectionem: dn̄s ⁊ carnem su
mere: ⁊ morte subire dignatus est. De quo btūs Augu. in
de cathecizandis rudibus ait. Que maior causa est aduē
tus domini: nisi vt ostenderet deus dilectionem suā in no
bis: cōmendans eam vehementer. Quia cum adhuc ini
mici essemus: christus pro nobis mortuus est. Et sequif:
Maxime ꝓpter hoc christus aduenit: vt cognosceret homo
quantū eum diligat deus. Et ideo cognosceret: vt in eius
dilectionem quo prior dilectus est: inardesceret. Et btūs
Greg. ij. moral. c. xviij. Mediator inquit dei ⁊ hoim pos
set nobis etiam nō moriendo succurrere: subuenire tamē
moriendo hoibus voluit: q: nos videlʒ minus amasset: ni
si ⁊ vulnera nostra suscipere. Nec vim nobis sue dilectio
nis ostenderet: nisi hoc qd̄ a nobis tolleret ad tēpus ipse
sustineret. Et bea. Bern̄. Sufficeret inquit ad redēptionē
orbis vna preciosissimi sanguinis christi gutta: sʒ data est
copia: vt virtus diligētis in bn̄ficij redūdantia claresceret

¶ Fuit aūt hec diuine charitatis ostēsio nobis valde ne-
cessaria: vt per hoc ad dilectionē dei accēderemur. Cū em̄
dñs decreuit nullum beatificare nisi dilectione adhereret
j. Joh. iiij. christo redēptori: teste apl'o quē diligebat iesus. Qui non
j. Cor. in. diligit: manet in morte. Et paulo. Si linguis hominū lo-
xiij. quar &c. charitatē nō habuero: nihil mihi pdest. Per nul-
lum aūt aliū modū/ita volūtas nr̄a ad dei amorē allici po-
tuit. & accēdi: sicut p ostēsionē tante sue dilectionis preuie:
nullis nr̄is pcedētibus meritis debite. De quo btūs Aug.
xiij. de tri. c. x. late & pulchre loquit. Quid em̄ ait/tā neces-
sariū fuit ad erigēdā spem nostrā mētesq mortaliū condi
tione ipsi' mortalitatis abiectas: ab immortalitatis despe
ratione liberādas: q̄ vt demōstraret nobis quāti nos pē-
deret deus: quātūq diligeret. Quid vero hui' rei tāto in-
dicio isto manifesti' atq preclari': q̄ vt dei filius immutabi
liter bonus/in se manens quod erat: & a nobis pro nobis
accipiens quod nō erat: preter sue nature detrimentū/no
strum dignatus est inire cōsortium. Prius sine vllo malo
suo merito/mala nostra perferret: Ac sic iam credētib' quā-
tum diligeret nos deus. Et quod desperabamus/iam spe
rantibus: dona in nos sua sine vllis bonis meritis nostris
immo precedētibus & malis nostris meritis in debita lar-
gitate conferret. Et idem de cathe. ru. postq̄ dixerat hanc
maiorē causam esse aduent' dñi: vt ostenderet de' dilectio
nē suā nobis: causam hui' ostensionis subinfert. Hoc autē
inquit ideo: quia finis pcepti & plenitudo legis charitas
est: vt & nos inuicē diligamus: & ipm deū qui prior dilexit
nos: & filio suo vnigenito nō pepercit: sed pro nobis tradi
dit illū: si amare pigebat: saltem redamare nō pigeat. Nul
la est em̄ ad amorē maior inuitatio: q̄ preuenire amando.
Et nimis durus est anim': qui dilectionē etsi nō libeat im-
pēdere: nolit & repēdere. Et si etiā superiores velint se ab
inferiorib' diligi: quāto amore inardescet inferior: cū a su-
periore se diligi senserit. Ibi em̄ gratior amor est: vbi non
estuat indigētie siccitate: sed vbertate beneficentie pfluit.
Quid aūt superi' deo iudicāte? Et qd desperati' hoie pec
cāte? Huius ergo passionis: huius inestimabilis dilectio-
nis memoriale perpetuū ac nobilissimū dedit nobis dñs
corpus suū & sanguinē in sacramentū cibi & potus: in quo
non min' nobis beneficium ostendit: q̄ in ipsa sua passio
ne memorāda. Quis nō stupeat? quis nō miret tā incōpre
hēsibilē dilectionem? Cui non satis fuit seipsum nobis im-
pēdere in redemptionis preciū: nisi etiam se daret in cibū
in memoriale perpetuū. Memoriale inquā nō min' re ip
sa memorāda. Sed ad ipm: vt nō deficeret in nobis vicarij
amoris incendium: vt vel sic a summo celo egressio ei' ad
nos in hoc sacramēto: & occursus eius vsq ad summū ei':
nos secū traducēdo ad celestia nō inueniret inter hui' sa
cramenti dignos perceptores qui se absconderent a calo-
re eius. ¶ V Hunc fructū sequitur quartus: data scz pa-
tientia. In eo siquidē q̄ sacramētū illud memoriale est pa
tientis dñi: summā nobis in sua passione patientiā exēplā
Heb. x. tis: nos ad tante exēplū patientie instruit & cōfortat. Pa-
tiētie vtiq nobis valde necessarie. teste apl'o. Patiētia vo
bis necessaria est: vt voluntatē dei faciētes/reportetis pro
missionē. i. vitam pmissam ſm glo. Nimirū: q: in patientia
Luc. xxi. vestra possidebitis aias vestras ait saluator. Hinc Petr'
j. Pet. ij. ad clarissimū patiētie exēplū nos dirigēs ait. Hec est gra-
tia apud deum/scz vt patiamini. Glo. In hoc enim vocati
estis. Quia christus passus est p nobis: vobis relinquens
exēplū vt sequamini vestigia eius: Qui peccatū nō fecit:
nec inuentus est dolus in ore eius. Qui cū malediceretur
nō maledicebat: cum pateret nō cōminabatur. Tradebat
autē iudicanti se iniuste: Qui pctā nostra ipse ptulit in cor
pore suo sup lignū: vt pctis mortui: iusticie viuam': cuius
liuore sanati estis. Eratis em̄ sicut oues errātes: sz cōuersi
estis nūc ad pastorē & episcopū animarū vestrarū. Pasto-
rē illū qui posuit animā suā p ouib' suis. Magnū patien
tie exēplū: qd rememoratū sufficit oēs impatiētie nr̄e mo-
tus sedare. Quis em̄ tā iustus: quis tā delicat': vt p impa-
tientiā refugiat aut remurmuret p pctis ppriis pati: cum
dominū suū: caput suum/tanta passum recogitat pro pctis
ipsi suo domino alienis? Pudeat inqt Bern. sub spinato
capite mēbrū fieri delicatū. Hinc & apl's paul' patientiam
in nobis plantare satagēs: ad idē christi exēplū in nr̄o sa-
cramēto cōtēti & significati mittit: ad Heb. xij. ita docens:
Deponētes oē pondus/& circūstans nos peccatū/p pati-
entiā curram' ad ppositū nobis certamē: aspiciētes in au
torē fidei & cōsummatorē iesum: qui pposito sibi gaudio/
sustinuit crucem: cōfusiōe cōtempta: atq in dextera sedis
dei sedet. Que ponēs btūs Aug. in glo. ibidē. Omnia in-
quit terrena bona cōtēpsit christus: vt in illis nō quereret
felicitas. Oia terrena mala sustinuit: vt in his nō timeret
infelicitas. Nat' em̄ de matre: que q̄uis a viro intacta cō-
ceperit: semp intacta pmanserit: fabro tn̄ despōsata fuit: in
quo & ois carnalis nobilitatis tumorē extinxit. Natus est
etiam in ciuitate bethleem: que inter omnes iudee ciuita-
tes erat exigua. Noluit igit quēq̄ de terrene ciuitatis sub-
limitate gloriari. Pauper etiā fact' est/cuius sunt omnia
ne de terrenis diuitijs quisq̄ extolleret. Noluit rex ab hoi
bus fieri: q: humilitatis viam ostēderat miseris. Esuriuit
qui oēs pascit. Sitiuit qui est fons sitientiū. Fatigatus ex
itinere/qui viā fecit nobis in celū. Obmutuit & obsurduit
per quē mutus locutus est: & surdus audiuit. Uinctus est
qui infirmitatū vincula soluit. Mortuus est qui mortuū
suscitauit. Amore itaq ei' similia patiamur: tūc em̄ lex im
plebit: cū non cupiditate rerū tēporaliū: sed charitate illi'
qui precepit fiunt quecūq pcepit. Hec Aug. Et quidē fla-
gella euadere non possumus si filij esse volumus. Quem Heb. xij.
em̄ diligit deus: castigat: flagellat aūt oēm filium quē reci
pit. Que tractans Aug. Omnē filiū etiam aironicum sine
pctō. Et subdit. Exceptus es a passione flagellorum: excē-
ptus es a numero filiorum. Unicus ille de patris substantia
natus: equalis patri in forma dei: verbum quo facta sunt
omnia: nō habebat vbi flagellaret. Ad hoc aūt carne in-
dut' est: vt sine flagello nō esset. Qui flagellat vnicū sine
peccato: relinquit adoptatū qui est cum peccato. Unicus
sine peccato: non tamē sine flagello exemplū nobis ppo-
suit in passionibus suis. Non ergo turbari debemus cum
aliquis sanctus grauia & indigna perpetitur: si obliti non
sumus que pertulerit iustus iustorum: sanctusq sanctorum.
Ecce nihil ita in nob patiētiā gignit: sicut memoria patien
tissime passionis dominice nobis in exemplū pmonstrate
Manifestum est eucharistia eiusdē passionis memoriale
efficacissimū: patiētiā virtute ppria & memorialis signi ef
ficacia/operari: in his qui digne suscipiunt & deuote.

¶ Lectio. lxxxvi. A

Diximus aliquid de

fructib' eucharistie considerare in ordine ad
christum in ea vere contentum: eiusq passio
ne/cuius est memoriale a christo institutum.
Dicamus breuiter de reliquis supra notatis eius fructib'
ſm alias eucharistie consideraciones. Ergo Quintus fru
ctus est q̄ nutriendo alterat: cibatū videlicet cōuertendo
in cibū. Et hic sequit eucharistie sumptionē: inquātū est ci
bus & potus aie spūalis. Hinc q̄ cibus est nutrit suscipien
tem. Spūaliter qdē spm̄: sicut corporaliter cib' carnis cor
pus. Longe tamē aliter & excellētius cibat & nutrit cib' il-
le animā. Cibat em̄ virtute celesti excellēter vincens ciba-
tū: & ipm cōuertens in se cibū. Neq est cibus ille terrenus
sed celestis: celesti virtute nutriēs: nobilior oi virtute hūa
na. Unde dicit. Non moyses dedit vobis panē de celo: sed
pater meus dat vobis panē de celo verū. Et iterū. Hic est Joh. vj.
panis qui de celo descēdit. Hac celesti: immo supercelesti
& diuina virtute vincit cibatū/se scz digne suscipientē: & cō
uertit in seipsum. Cui' rationē Albertus li. ij. de offi. misse
reddit di. Hui' ratio est: Quia cibus carnis a corpore nr̄o
accipit cibādi potestatē: scz ab oia cibatiua seu nutritiua: q̄
ipsam alterat & cōuertit in corporis cibati similitudinē. Et

quia corpus cibatum corruptibile est ꝛ dissolubile: ideo ci
bus in ipso corpore corrūpitur ꝛ dissoluitur: ꝛ vterq̄ cib⁹ et
corpus ad putredinē rediguntur. Hoc autē corpus diuinū:
si in nos mutaretur: nihil nobis pficeret: sꝫ nobiscū periret.
Quā aūt virtus eius nostrā vincit infirmitatē: ꝛ nos in se
cōmutat, oportet q̄ nostra infirmitas in suā transeat diui
nam v̄tutē: ꝛ sic firmamur ꝛ perire non possumus ab ip
so firmati in eternū. Hinc beatus Aug. refert ad se dictū li
bro. vij. cōfeß. suarū. Cibus sum grandiū: cresce ꝛ mā duca
Job. xij. bis me: nō tu me in te mutabis sicut cibū carnis tue: sed tu
mutaberis in me. Cui non dissonat illud saluatoris. Oia
traham ad meipm. Sicut eñ in vnam personā assumpsit
naturā humanā: nō cōsumens eā in seipo: sed vnitatē pso
Cañ. j. ne traxit: vt in ipso esse diuinū perciperet: sic cōuertit nos
ad se: nō consumēdo: sed vt esse suū diuinū in sui sumptio
ne perciperem⁹. Sic orat spōsa. Trahe me post te. vt in es
se tuo ꝛ virtute feliciter sim: que mihi displiceo in meipsa.
Gal. ij. Huius cibi virtutem sensit apl's cū dixit. Viuo aūt iam nō
ego: viuit vero in me christ⁹. Hec ergo est cōuersio alterā s
manducantē qui cōuertitur in christū quem mā ducat: q̄
virtutem accipit a christo manducato: per quā iam nō vi
uit ſm carnē: sed viuit ſm christū. Hac eñ sumptiōe incor
poratur sumēs christo. de qua incorporatione loquitur apo
j. cor. xij. stolus. Vos estis corpus christi ꝛ membrū de membro. id
est membra estis spiritualia christi de mēbro capite qđ est
christus: qui vobis influit hanc virtutē: que vos in ipm cō
uertit vt membra ei⁹ efficiamini. Nullus inuenitur illapsus
intimior in corporalibus: q̄ vt cibus conuertatur in ciba
tum. Manet eñ iam nō in se: sed in cibato. Viuit vita ei⁹
non sua. Sic in sumptione hui⁹ cibi fit cōuersio: ꝛ illapsus
intimus: qua cibus christus illabitur anime sumentis: ip
samq̄ conuertit in se: vt anima non sibi viuat sed christo.
Job. vj. Hoc est qđ christus ipe ait. Qui manducat meā carnem: ꝛ
bibit meum sanguinem: in me manet ꝛ ego in illo. Hāc cō
uersionem anime in christū figurat ipsa conuersio panis
in christi carnē: sed ordine cōuerso. Sicut ꝛ nutritio corpo
ralis spiritualē representat conuerso ordine: cū ibi cibus
in cibatū: hic cibatus cōuertitur in cibum. Nā in cōsecratiōe
eucharistie fit transformatio seu conuersio panis in essen
tia sua remanētibus accidentibus. In sumptione dū mēs
in deum transformatur: remanet quidem essentia mētis:
que est aīa: sed accidentia noua succedūt: non phantasti
ca: inania: mundana: sed deiformia. Et ideo sicut de hoīb⁹
voluptuosis ꝛ brutalib⁹ cōcludit phīa apud Boetium. q̄
deformantur in bestias: Ita de sapiētibus elicitur: q̄ transfor
mantur in deū. Vere sapientes sunt hūc cibum mā ducātes:
saporem eius pcipiūt. Sicut ergo primi belue sunt: aut pe
cora in effigie humana: Ita de secundis dici potest q̄ sunt
dij sub humana specie transformati. ¶ B Sextus fru
ctus est deperditi restauratio: qui ꝛ ipse sequitur sumptio
nē eucharistie vt est cibus a nobis manducatus. Vita spi
ritualis anime suo modo sicut corporalis conseruatur in ca
lido ꝛ humido debite cōmensuratis. Vita dico scđa: q̄ con
sistit in actione: puenitq̄ a vita prima. Sicut enim nō per
ditur vita essentialis aīe: quia incorruptibilis: ita nec restau
ratur. Vicem calidi tenet charitas: intelligēdo sub noīe cha
ritatis ei⁹ feruorē in agendo. Vicē humidi quasi passiuā:
accipim⁹ affectionē bonā volūtatis. Vita eñ anime chri
stiane vita amoris est. Amor tuus vita tua. loquitur ad ani
mā suā Hugo. Amorē intelligo non cuiuscūq̄: sed dei. Nā
amor aduersus: qui libido dicitur siue cupiditas: nō vita: sꝫ
Luc. x. mors dicēdus est. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo
iubet de⁹. Subiūgit hui⁹ amoris effectū. ꝛ viues. Crescen
te vero libidine siue cupiditate minuitur ꝛ obtunditur act⁹
ꝛ feruor charitatis etiam si habitus pmaneat. Itē minui
tur feruor ille charitatis ꝛ tepescit per longā inediā: sicut
corporis vires euanescūt per longā abstinentiam dum ci
bo non reficitur. Illo autē salutari eucharistie cibo fit de
perditi huius restauratio. Nā de deo dicitur in cantico virgi
nis. Esuriētes impleuit bonis: per que reuertuntur pristi

ne vires ꝛ homo reuertitur ad statum debitū et vigorē. Nā
digne sumptus illuminat intellectū: affectū inflāmat: mē
tē delectat: ꝛ totū hoīem ad bene operandū pmouet ꝛ re
format. Hinc regi⁹ pphera: Accedite ad eū ꝛ illuminami
ni. Auget eñ fidē corporalis presentia christi in digne su Ps. xxxiij
mente: dum hoc fideliter credit: ad quod ratio naturalis
non pertingit. Hinc dicitur Esa. vij. Butyrū ꝛ mel mandu
cabit omnis homo q̄ relictus fuerit in medio terre: vt sciat
reprobare malū ꝛ eligere bonū. Mel diuinitatē: butyrū
humanitatem christi significat: que qui manducat: sciētiā
acquirit reprobādi malum ꝛ eligendi bonū. Hoc quoad
primū. De secūdo dicit Dam. Caro christi est tanq̄ carbo
ignitus: cuius est inflāmare ꝛ calefacere. Quisnā ad amo
rem nō excitatur: dum tanq̄ eduliū suum christum qui ex
ineffabili charitate se pro nobis in ara crucis obtulit: ꝛ in
cibū se nobis tribuit cum deuotione sumit? Sicut ergo ad
presentiā carbonis igniti expellitur frigus: ꝛ corpus calet
sic ad presentiam christi fugatur frigiditas ꝛ teporamine:
ꝛ igne diuini amoris ipsa inflammatur. De tertio dicitur in
Ps. statim allegato: Gustate ꝛ videte: qm̄ suauis est dñs
Et ecclia canit de hoc sacramēto: O q̄ suauis est dñe spūs
tuus: qui vt dulcedinē tuam in filios demonstrares: pane
suauissimo de celo prestito esurientes reples bonis: fasti
diosos diuites dimittis inanes. Ea propter figurat⁹ est in
manna: vt supra habitū est. Vñ et de eo verius dicitur id qđ Sap.
de manna ad literā scriptū est: Angelorū esca nutriuisti xvj.
ppl'm tuū: ꝛ paratū panem de celo prestitisti illis sine labo
re: omne delectamentū in se habentē: ꝛ oīs saporis suauis
tatē. Substantiam eñ tuam quā in filios habes: ostende
bas: ꝛ deseruiens vniuscuiusq̄ voluntati ad quod quisq̄
volebat: cōuertebatur. Glo. Manna significat panem q̄
de celo descēdit: ꝛ dat vitā mūdo qui ait. Panis quē ego
dedero: caro mea est p mundi vita. Cruciantur reprobi spiri
tuali fame: ꝛ satiantur electi celesti pane. Illi diuersis la
boribus preparantur ad penam: isti diuina ope quotidie nu
triuntur ad vitā. Sua ergo delectatione cib⁹ ille celestis
restaurat virtutē operādi. Nā delectatio in ope conseruat
operantē. qđ fuit quartū. ¶ C Sequentes duos fruct⁹
vnionis scꝫ ꝛ cōmunionis parit hoc celeste eduliū cōside
ratū vt sacrm: nā vt dicit Aug. sup iohannē: Dñs noster Je
sus christus corpus ꝛ sanguinem suū in eis reb⁹ cōmenda
uit: q̄ ad vnū aliqđ rediguntur. Ex multis nāq̄ granis vn⁹
panis cōficitur: ꝛ ex multis racemis vinū cōfluit. Ad hoc
igitur sub specie panis ꝛ vini dñs sacrm instituit: vt vnionē
hoīm cū deo significaret p panē ꝛ vinū: q̄ ex multis in vnū
collecti sunt. Vnde ꝛ sacrm vnitatis dr: nō tm̄ quonionem
hāc significat: sed etiā q: eā efficit. Tribuit eñ suscipiētib⁹
charitatē: aut prehabitā augmentat: que vinculū est hui⁹ Col. iij.
vnionis ꝛ perfectionis. Vnde ꝛ charitas dicitur q̄si cha
ra vnitas. Est ergo sacramētū illud sacrm charitatis: quia
maxima charitate est exhibitū: in qua charitate dixit Pro
uer. viij. Delicie mee esse cū filijs hoim. Ac p hoc est sacrm
vnitatis siue vnionis. Voluit eñ christus (vt dicit Aug)
vt homo participans huiccene in deum ascēderet: ꝛ incor
poratus sibi efficeretur: particepsq̄ sue diuinitatis ꝛ hūa
nitatis: sicut verbum patris in carne descenderat: ꝛ factū
est omniū particeps: que vere sunt nostre hūanitatis. Et
hoc ipsum fuit maxime charitatis. Hic aūt ascensus in ver
bum patris p incorporationē directe fit p sacramēti istius
participationē. Vnde ꝛ apl's: Vn⁹ panis ꝛ vnum corpus j. Cor. x.
multi sumus: oēs qui de vno pane ꝛ de vno calice partici
pamus. Et glo. sup illud: Et verbū caro factum est: ꝛ habi Job. j.
tauit in nobis. dicit: Vt secure credantur hoīes nasci ex deo.
Hoc enim premisit: qui non ex sanguinibus: nec ex volun
te carnis: nec ex voluntate viri: sed ex deo nati sunt: subdi
dit deum nasci ex homine. Ex hac susceptiōe infirmitatis:
qua verbum nostram infirmitatem assumpsit: sanatur no
stra infirmitas vt possimus dij vel filij dei fieri. Et hoc
est: Et verbum caro factum est: et habitauit in nobis: ac si
dicat: Quod superius fuerat: inferius descenderat; quid

mirū si qđ inferi⁹ erat:in id qđ superi⁹ est:ascendit. Ex hac
ergo charitate vniente deū cū hoīe: ⁊ cum deo hoīem/dici
tur sacramētū charitatis ⁊ vnitatis. Et ideo nō nisi in cha
ritate ecclesiastice vnitatis cena hec sumēda est. Qđ egre
gie signatū est Exo.xxv.et Leuit.xxiiij.vbi dicit: ꝙ panes
ꝓpositionis qui in mensa singulis sabbatis ponebant:ca
lidi coram dño ꝓponebant. Hoc signāte spū sancto/ꝙ pa
nis sacramēti noui:qui in mensa altaris cunctis fidelibus
ꝓponit sumēdus:in calore charitatis debeat sumi. In mē
sa altaris ecclesie:de quo solo licet cōmunionē accipere:q̄r
extra ecclesiā panis cōmuniōis ad salutē nō inuenit. sicut
dicit in ps̄.lxxxiij. Passer inuenit sibi domū: ⁊ turtur nidū
Ps. lxxxiij. vbi reponat pullos suos: Altaria tua dñe virtutū rex me⁹
⁊ deus meus. Beati qui habitant in domo tua dñe. Que
exponit Alber.nō penitus difformiter ad glosam. Passer
mobilis secularib⁹ negocijs ꝯtinue motū fidelē significat
laicū. Turtur autē castus/gemens ꝑ cantu/clericū signifi
cat/castitatis ⁊ mūdicie officijs mancipatū/ꝑ suis ⁊ alio
rū peccatis gementē. Hi pullos quos nutriūt carnales fi
lios vel spūales:nō nisi ad altare ecclesie portāt:pane sa
cramēti nutriēdos:sciētes ꝙ beati sunt q̄ habitāt i domo
domini:que est ecclīa. Alij aūt miseri ⁊ abiecti cōuenticula
faciūt hereticorū. Solū eñ: vt dictū est:in charitate eccle
siastice vnitatis accipi debet hoc sacramētū:nō apud schis
maticos vel hereticos. Hinc in Ps̄.de ascendētib⁹ ad pa
scalis agni celebrationē dicit: Hierusalem que edificatur
vt ciuitas:cui⁹ participatio eius in idipm: Illuc eñ ascen
derūt trib⁹ tribus dñi testimoniū isrl:ad cōfitēdū noi dñi
Ecclīa eñ ꝑ hierlm visionē pacis designat:q̄ vt ciuitas.i.
ciuiū vnitas edificat. Cui⁹ ecclīe participatio est in idipm
vnitatis ecclīe sacramētū:q̄r ecclīa vnica corp⁹ christi tam
mysticū/ꝙ verū ex multis membris cōpositū/sub specieb⁹
panis ⁊ vini contentū ⁊ signatū representat: quoniā ⁊ ipa
fidelium ecclesia ex multis membris vna cōstat: diuersis
q̄dē officijs:sed in vnitate fidei ⁊ charitatis sacramētorū
ac spūs adunatis:vt tāgit aplūs.j.Cor.xij.⁊ Eph.iiij. Ubi
annumerationi diuersorū statuū ecclesie.s. apostolorum/
euāgelistarū/pastorū/doctorū/ꝑmisit. Unū corpus ⁊ vn⁹
spūs:sicut vocati estis in vna spe vocationis vestre. Unus
dñs:vna fides:vnū baptisma. Unus deus ⁊ pater omniū
qui sup oēs: ⁊ per omnia: ⁊ in oibus nobis. Hanc vnionē
corporis ac mēbrorū cū capite christo: sacramentū hoc et si
gnificat ⁊ efficit. Hinc eñ in primitiua ecclīa dum fideles
oēs diebus singulis eucharistiā participarūt: Erat multi
tudinis credētiū cor vnū ⁊ aīa vna. Act.iiij. ¶ D Alter
celestis eduliū fruct⁹: vt sacramētū/cōsiderati in ordine oc
tau⁹/est cōmunio. Nā oim ore fideliū sacramētū hoc com
munio vocitat. A grecis etiā doctorib⁹ sctā synaxeos:q̄ san
ctā cōionē significat:appellatur. Hoc enim facit in nobis
cōionē ois boni ⁊ gratie. Nā per ipsum cōicam⁹ fonti ois
gratie.angelorū glorie:sctōrū meritis:passionib⁹ mystici
corporis. Siquidē oia facit cōmunia/diuina pariter ⁊ hu
mana. Cōmunicamus in hoc sacramēto fonti omnis gra
tie:quia communicamus christo sic vt ipse sit in nobis: et
nos in ipso:vt omnia sua influat nobis. Hic fons est cuius
Puer.v. aque foris deriuātur:ac in plateis diuidūtur. In hoc fon
te multe sunt vene iugibus gratiarum aquis manantes.
quos pater in hoc sacramēto foras in cōmunione ecclesie
tam triumphantis ꝙ militantis precipit deriuari:vt rele
gata inuidia priuate possessionis/gratiarū q̄ sunt in filio
ꝑ quē veritas ⁊ gratia facta est: omnes in cōmuniōe par
ticipes bonorū eius fiant: ⁊ in plateis late participatiōis
Hester.xi. bonū filij oēs participent. Hic fons de quo mystice scribit
in libro Hester: Fons paruus creuit in fluuiū maximū :et
in aquas plurimas redūdauit. Paruus eñ fons dicitur
christus in hoc sacramento:non ariditate ⁊ fluxus gratia
rū paruitate:sed humilitate:que quanto profundior:tan
to plures continet aquas gratiarū. Hic fons licet multis
effusionibus redundet in donis/virtutibus ⁊ sacramētis
tamen se in vnum colligēs in sacramento cōionis/creuit
in fluuium maximum. Ex isto vno fluens totum/quod in
alijs fluit diuisum. Hic redūdat in aquas plurimas oīs ge
neris gratiarū. Hic enim est fons vite fluēs ea que vitam
perficiunt. Nam Qui bibit ex hac aqua: fiet in eos fons sa
liens in vitā eternam. Joh.iiij. ¶ E In isto fonte/q̄ in
fluuium maximū crescit: cōmoditates fluuiorū sunt. Nam
sordida lauat:arida rigat : que apud nos sunt:nauib⁹ de
portat:vt vbi rara sunt:magno cōmutentur precio. Et ea
que alibi abundant: ⁊ apud nos deficiūt:reuehit:vt defe
ctus nostri ex illis suppleantur. Omnis hec facit christus
in hoc sacramēto. Nam gratia sanguinis sui lauat sordes Apoc.i.
peccatorum:vt supra dictū est: Dilexit eñ nos ⁊ lauit nos
a peccatis nostris in sanguine suo. Qui certissime operat
in hoc sacramēto. Rigat arida nostra. Exiuit enim de late
re christi in hoc sacramento sumpti aqua expiās ⁊ rigans
omnia nostra: vt plante diuine in nobis conualescant. De
hoc fonte accipi potest illud: Fons de domo domini egre Johel.
dietur: ⁊ irrigabit torrentem spinarum. Quod exponens iij.
Alber.loco frequēter allegato. Dom⁹ domini/hoc est dei
tatis habitaculum : est corpus domini a quo fons fluxus
violentissimi egreditur: ⁊ irrigat totum torrentem vanita
tis mundi:hoc est locum per quem vanitas mundi cōsue
uit ante decurrere ad spinas peccatorum nutriendas. de
quo clamat Aug. O torrens vanitatis: quousq̄ non sicca
beris: quousq̄ inundaberis: Hoc autem fluxu dominice
gratie exiccatis spinis/modo rigatur cor sumētis ad fecū
ditatē frugum iusticie ⁊ aromatum omnium virtutū. Eue
hit etiam hic torrens gratiarum apud nos abundantiam
vt vbi deficiūt/magno ꝑcio commutētur: que sunt paupe
ris spiritus gemitus pro peccatis/fletus/ieiuniū/afflictio
nes ⁊ castigationes corporis: que apud nos abundant: ⁊
in celis deficiunt:sed ibi commutantur:quia ibi nobis ma
gna horum precia tribuuntur. Nauis autem hec portans
dominicū corpus est: cui per hoc sacramentum incorpora
mur. Hodie ascendēs in celum nobis locum preparat: vt Joh.iiij.
iterum veniens accipiat nos ad seipsum in celū: vbi mer
cedes suas nobis dabit:pro temporalibus eterna:pro mi
seria beatitudinem:pro paupertate diuitias:pro laborib⁹
castigationibus et afflictionibus gaudium ⁊ requiē sine
fine. Hinc Ecclesiastes.xi. Mitte panē tuū super trāseun
tes aquas: ⁊ post multa tempora inuenies eum : q̄r fluxu
longo aque iste redeūt: ⁊ incomparabiles diuitias repor
tant. Hoc enim agit fluxus gratie: que fluit a christo:q̄ dat
gratiā vnde mereri possumus. Et iterū reuehit meritū in
deum. vt superabundanti premio meritum nostrum com
mutet. Hoc quidē facit/dū per huius sacramēti sumptio
nē/meritū nostrum suo merito coniungit: ⁊ ita ad patrem
vehit. Nullū eñ foret nostrū meritū: si nō per christi me
ritum fieret premio dignū. Et per hoc q̄ in nobis deficiūt
⁊ in celis abūdant/gaudiū scilicet cordis:spirit⁹ cōsolatio
nem ac dulcedinē gustus diuinorū reportat. Unde in lau
dem ecclesie/Prouer.vlti.dicitur. Facta est quasi nauis in
stitoris: de longe portās panē suū. Ecclesia enim facta est
nauis institoris/qua gubernatione sancti spiritus mens
nostra in celum nauigat: ⁊ deinde panis nos in dulcedine
delectantis refectionē reportat. ¶ Has ergo quatuor vti
lissimas cōmutationes operatur in nobis fons misericor
die christus:cū ei in sacramento communicamur. Sordes
nostre lauantur ⁊ defluūt. Arida nostra rigantur: ⁊ fecun
da fiunt. Labores nostri ad ipsum referunt: que sua meri
ta premio dignos efficiūt. Delicie celestes nobis aduehūn
tur:q̄ oia nr̄a in dulcedinē vertūt. Hic dicit saluator: Qui
credit in me:flumina de ventre ei⁹ fluent aque viue. Hoc Joh.vij.
autē dixit de spiritu quē accepturi erant in ipm credentes
Qđ si spiritus sctūs in hoc sacro quo filius sumit: nō reci
pit: vbi q̄so accipiet: Nec eñ a filio spūs separari pōt. Et
si spūs accipit: oīz bonorū cōio sequit. Unū summarie i sum
ptiōe digna hui⁹ sacramēti: particeps fit aīa sumētis oīm
bonorū meritorū christi:q̄ nobis meruit sua passiōe i cruce:
cui⁹ ꝓpter hoc nobis datū est i eiusdē passiōis efficacissimū

memoriale. Hec ergo est prima cōmunio, qua fonti gratia
rū in sacramēto fecūdissimo cōicamꝰ. ¶ F Prestat ⁊ no
bis hoc sacramentū cōionē glorie angelorū: ꝑ quanto per
huiꝰ sacramēti ꝑceptionē ruina angelorū restauraꝫ. Mi
nisteriū quoqꝫ angelorꝫ debitū effectū sortitur. Unū gloria
augeꝫ in angelis: ⁊ iterū in nos redūdat. Ruina eñ ange
Job .iij. lorū nō reparaꝫ nisi ex ijs qui incorporanꝫ christo: sicut ip
se dixit. Nemo ascēdit in celū: nisi q̄ descēdit de celo: filiꝰ ho
minis q̄ est in celo. Nemo ergo ascendit in celū: nisi mēbrū
filij hoīs ipsi incorporatū. Siquidē nō ascēdit filiꝰ hoīs di
uisus a mēbris: sed totꝰ ascēdit cū oībꝰ suis mēbris sibi in
corporatis: vt dicit glosa ibidem. Incorporamur aūt chri
sto per dignā huiꝰ sacramēti sumptionē vt frequēter dictū
est: ⁊ ita per huiꝰ sacramēti ꝑceptionē ruina angelica repa
ratur. Et per idē sui ministerij effectus sequiꝫ. Sunt enim
Heb. j. vt ait aplus: oēs administratorij spūs in ministeriū missi
ꝓpter eos q̄ hereditatē capiunt salutis. Cū ergo ꝑ hoc sa
cramētū christo incorporati celos ascēdimus: vbi est filius
hoīs sedēs ad dexterā patris: ad finē suū ꝑuenit angelorꝫ
ministeriū. Nō autē modicū glorie habent de impletione
Luc. xv. sui effectꝰ custodie: cum de eis scriptū est: Gaudiū erit co
rā angelis dei super vno peccatore penitētiā agēte. Et ecōtra
Esa. xxxiij. Angeli pacis amare flebūt. i. ad modū flentium
se habēt: q2 desiderāt, vt christo sibi ad custodiā cōmissi in
corporent: ⁊ sic redeāt, ac sic veniāt ad cōmunionē glorie
angelorꝫ. Hinc ⁊ hi ne ministerio gaudētes adsistunt: vt di
cit btūs Grego. cap. lviij. lib. iiij. dial. ⁊ allegaꝫ de cōse. dis.
ij. cap. quid sit sanguis. Quis (ait) fideliū habere dubiū
possit in ipa immolationis hora ad sacerdotis vocē celos
aperiri? In illo iesu christi mysterio angelorꝫ choros ades
se? summis ima sociari? terrena celestibꝰ iungi? vnūqꝫ ex vi
sibilibꝰ ⁊ inuisibilibꝰ fieri? ¶ G Cōmunionē quoqꝫ om
niū sanctorū hoc sacro ꝯsequimur: vt qđ deficit in singulis
ex cōi abūdantia sctōrū oīm suppleaꝫ. Per hoc eñ partici
pamus virtutes patriarcharū: illuminationes ꝓpherarū
iusticias legislatorū: preconia christi preconū: dignitatem
aplorū: victorias martyrū: sanctitatē cōfessorꝫ: religionem
monachorū: puritatem anachoritarū: doctrinas doctorū:
mundiciā virginū: lucrū viduarꝫ: elemosynas curā dome
sticā gerentiū: splēdorē innocētiū: ⁊ oīa merita sctōrꝫ. Hec
eñ oīa a christo in corpꝰ eius mysticū fluxerūt: ⁊ in effica
cia corporis eiꝰ ⁊ sanguinis cōsistunt: ⁊ de quolibet in quē
Colos. j. libet ꝑ charitatē spūs christi referunꝫ ⁊ redundant. Unde
apls. Gratias agētes deo ⁊ patri: qui dignos nos fecit in
partē sortis sctōrū in lumine: q̄ eripuit nos de potestate te
nebrarū: ⁊ transtulit in regnū filij dilectionis sue. Per com
munionē eñ christi, sortē omnis gratie cōmunicamus cū
Mat. v. oībꝰ sctis in lumine. i. in noticia dei: sm glo. vel in lumine
Luc. xij. id est in operibꝰ luminosis. de quibꝰ dicꝫ: Sic luceat lux ve
stra corā hoībꝰ ⁊c. Et lucerne ardētes in manibus vestris.
Translati in regnū dilectionis filij, qđ est regnū oīm sctō
rū: ꝑ hoc q̄ corpori ⁊ sanguini eius cōmunicamꝰ: quia vni
tas membrorum suorū ad cor ⁊ caput: ⁊ vna participatio
spūs christi in oībus membris eiꝰ naturalibꝰ signat ⁊ cau
sat totius corporis mystici cōmunionē ⁊ sctī spiritus cōmu
nicationē. Et sic sors gratie ⁊ glorie vniuscuiusqꝫ sancti cō
municaꝫ aliis: vt spiritualiter impleatur i nobis: qđ de ec
Act. iiij. clesia primitiua dictū est. Gratia magna erat in oībus eis:
neqꝫ eñ quisq̄ egens fuit inter eos. Quotquot eñ erant
possessiones agrorū aut domorū vēdebāt: ⁊ ponebāt pre
cia eorum ante pedes aplorum. Diuidebaꝫ autē vnicuiqꝫ
prout cuiqꝫ opus erat. Sic eñ ad vniuscuiusqꝫ necessitatē
⁊ idoneitatē diuidit spūs sctūs: spiritꝰ scilicet corporis chri
sti bona sctōrum: vt oēs abundēt: ⁊ nullus egēs inueniaꝫ
j. cor. xij. Unde: Hec oīa (inquit apostolꝰ) operaꝫ vnꝰ atqꝫ idē spiri
tus: diuidens singulis prout vult. Que tamen diuisio sin
gulis facta per spiritum: nō tantū singulis proficit: sed sin
gulorum dona ad communē vtilitatē corporis (quod est
ecclesia ad quam donata sunt) proficit. Unde ibidē dicit
apostolus. Unicuiqꝫ datur manifestatio spiritus, ad vtili
tatem, scilicet ecclesie. Naꝫ ⁊ sequitur. Sicut enim corpus
vnum est: ⁊ membra habet multa: omnia autē membra cor
poris cum sint multa: vnū tamen corpꝰ sunt: ita ⁊ christus.
Etenim in vno spiritu omnes nos in vnū corpus baptiza
ti sumus: ⁊ omnes in vno spiritu potati sumus. Et subdit:
Sed deus temperauit corpꝰ ei cui deerat abundantiorē
tribuēdo honorē: vt nō sit schisma in corpore: sed in idipm
ꝓ se inuicē solicita sint mēbra. Ubi glo. btī Ambro. Osten
dit ꝑ similitudinē humani corporis vnitatē corporis chri
sti. i. ecclesie habere varietatem officiorū: ⁊ diuersitatē hāc
non tollere vnitatē: sicut humani corporis vnitas non in
singularitate consistit: sed in multis membris: vt sibi pre
stent qđ debēt. De hac vnitate ac bonorū cōmunione gau Ps.
debat ꝓpheta cū dicebat: Particeps ego sum oīm timen cxviij.
tiū te: ⁊ custodientiū mandata tua. vbi Cassio. Ita ꝓphe
te portio est dominꝰ vt particeps sit non vniꝰ: sed omniū
ecclesiarum: tanta virtus vnitatis: vt cū particeps sit christi
humiliter: dr particeps famulorū: qđ est ⁊ christi esse parti
cipem. In hoc ergo sacramento: q2 christi participes effici
mur: quē sumimꝰ: omniū famulorū christi: oīm scilicet san
ctorū participationē sortimur. Ex christo enim capite fluit
gratia in mēbra: ⁊ ex vno mēbro redūdat in aliud propter
vnā sui corporis cōmunionē. Sicut eñ in vno corpore na
turali, vnum membrū spiritū ⁊ sanguinem influit in aliud
ita multo magis in spiritualibus membris ⁊ corporis my
stici, vnū membrū spiritꝰ cōmunionem trāsmittit in aliud.
Hec est cōmunio sanctorū: de qua dicꝫ in symbolo: Credo
in spiritū sctm: sanctorꝫ cōmunionē. Quia sicut sm naturā
vniꝰ corporis vnꝰ est spūs: ita vniꝰ corporis christi vnꝰ est
spiritussanctus: qui in totū corpus vehit vitā ⁊ virtutē: et
omnia que sunt membris ꝓpria, facit esse cōmunia. Un
de ⁊ dictū est de primitiuis ecclesie membris. Multitudi Act. iiij.
nis credentiū erat cor vnū ⁊ anima vna. Nec quisq̄ eorū
que possidebat: aliquid suū esse dicebat: sed erant omnia
illis cōmunia. ¶ H Sic ⁊ participatio dñici corporis cō
municationē tribuit in passionibꝰ mystici corporis christi.
Unde ⁊ apls: Si quid patitur vnū mēbrū: compatiuntur
oīa mēbra. Ideo passio vniꝰ membri ꝑ cōmunionē redun
dat in alia ꝑ misericordiā ⁊ miserationes: qbꝰ fluūt in mē j. cor. xij.
bra deficiētia, cōpassiones cordis, cōsolationes oris, sub
uētiones facultatū in elemosynis: ⁊ supportationes infir
mitatū in adiutorijs diuersis. Cōpatiēdo eñ assimilamur
capiti huiꝰ corporis: qđ ex cōpassione quā habuit ad nos,
multis se dedit passionibꝰ: vt nobis ꝑ effectū subueniret.
Cui si cōpatimur: ⁊ cōglorificabimur. vñ: Sicut christus ꝓ
nobis aīam suā posuit: ita ⁊ nos debemꝰ pro fratribꝰ aīas
ponere. Quādiu eñ christꝰ patiꝫ in mēbris: nos oportet
Ro. viij. cōpati: si tñ corporis volumꝰ esse mēbra (ad Rō. xij.) neces
j. Jo. iij. sitatibꝰ sctōrꝫ cōmunicātes. Hoc est eñ cōmunicare necessi
tatibꝰ mēbrorꝫ christi: suscipere eorū necessitatē corde ꝑ cō
passionē: gaudēdo cū gaudētibꝰ: flēdo cū flētibꝰ, i dipꝫ sen
tiētes. Multa ad idē docet hortaturqꝫ scriptura. Hāc aūt
cōmiserationē vñ veriꝰ accipere possumꝰ: nisi in hoc sacra
mēto, vbi illū sumimꝰ in memoria ineffabilis misericordie
qua nr̄e ꝑditioni cōpatiens, se totū impēdit nobis in acer
rimis doloribꝰ: qbꝰ nostrā miseriā subleuauit? Sic ergo in
hoc sacro cū oībus bonis cōmunicationē sortimur: in quo
oēs thesauri sapiētie ⁊ scientie dei sunt abscōditi. In quo
⁊ principiū ois meriti oīm sctōrū. Hec cōmunitas thesau Col. ij.
rus ille est: q̄ iuxta euāgeliū abscōditꝰ est in agro dñici cor
poris: quē qui inuenit, abscōdit: ⁊ pre gaudio illiꝰ vadit et Math.
vendit omnia que habet: ⁊ emit agrū istū. Hic est thesau xiij.
rus sapiētie: de qua philo Sap. vij. Uenerūt mihi oīa bo
na pariter cū illa: ⁊ innumerabilis honestas per manus il
lius. Infinitꝰ eñ est thesaurus hoībꝰ: quo qui vsi sunt: par
ticipes facti sunt amicitie dei. ¶ Facit etiā (ait Albertus)
hec sacri participatio verissimā humanorū ⁊ diuinorū cō
munionē. Per hanc eñ deus cum oībus bonis suis est in
hoīe: ⁊ hō in deo. Deꝰ eñ qui est oīa in oībus: in hac cōmu
nione suā altitudinē ad nos inclinat: ⁊ nostram humilitas

Act.ij. tem in se exaltat. Hinc de oībus credētibꝰ dicit: Erāt pseue
rātes in doctrina apostolorū: et cōmunicatione fractionis
panis ꝛ oratione: q꞉ cōmunicatio fractiōis panis, oīm bo
norū diuinorū ꝛ humanorū conferebat cōmunicationem.
Propter que ꝛ hīs recte ꝛ vere ab oībꝰ sacri huiꝰ partici
patio cōmunio noiat. ℂ J Sūt preterea duo huiꝰ sacri
fructus inquātū est annidorū et medicine aīe: q̄ sunt sana
re ab infirmitate: ꝛ cōseruare in sanitate. Operatur quippe
hoc sacrm̄ in hoīe ipm̄ cōmunicando sumente, sanitatem
ab infirmitate preseruando: causam infirmitatis expellen
do: ꝛ sanitatē perditā reparando. Hec est medicina de qua
Ecci. xxxviij. Altissimꝰ de terra creauit medicinā: ꝛ vir pru
dēs nō abhorrebit illā. De terra em̄ illa bn̄dicta dn̄ici cor
poris, creauit nobis dn̄s medicinā grē, preseruantē nos
ab oī pcti infirmitate. Uir ergo prudēs, q̄ de futuris habet
prouidentiā: ꝙ scꝫ sine hac medicina nō pseruatur hō ab
hac īfirmitate: nō abhorret eā: q꞉ licet sit apud imperitos
horribile sumere humanā carnē ꝛ humanū sanguinē: tn̄ in
hoc sacro medicina est supra modū amplectēda. Sūt em̄
infirmitates septē capitales ex malo fomitis semine: nisi
preueniant pullulantes. de q̄bꝰ accipit illud: In sex tribu
Job. v. lationibꝰ liberabit te: ꝛ in septima nō tanget te malū. Sūt
em̄ sex que causant ab infirmitate corporis ꝛ mētis. A cor
pore quidē gula, luxuria, auaricia. Ab aīa tria, sm̄ ꝙ est in
corpore corrupto: scꝫ ira ex sanguinis accēsione: acidia ex
corporis pōderositate: inuidia ex cordis prauitate: q꞉ scꝫ tu
met ne alteriꝰ psperitate ipse impediat. Septimū vō scꝫ
superbia causat ex sola spiritꝰ altitudine: in qua nos nō tan
get malū: q꞉ ab his nos corpus christi indigne sumptū pre
j. Corint seruat. Si em̄ sumentes corpus dn̄i, ipm̄ (sm̄ apli cōsiliū)
xj. diiudicantes, discretionis iudicio discernimꝰ: q̄ est quem
in sacramēto suminꝰ: q꞉ christꝰ pris filꝰ pro nr̄a salute hō
factꝰ: mortē q̄ꝫ eius annūciamꝰ: considerādo q̄d pro nobis
egerit: q̄d ve passus sit: quēadmodū nobis in exemplū imi
tationis mortuꝰ sit: nedum in cruce ponēs animā suā: sed
etiā toto vite mortalis tpe: mūdo, pctō: ꝛ vniuersis vitijs.
Sicq̄ꝫ deuote manducauerimꝰ, masticantes christi humi
litatē: qua seipsum humiliauit formā serui accipiēs: factus
obediēs patri vsq̄ꝫ ad mortē: mortē autē crucis: humilem
quoq̄ꝫ eiꝰ ingressum in hūc mūdū, atq̄ꝫ progressum: nō tā
get nos malū superbie. ℂ Si meditati fuerimꝰ christi cha
ritatē, q̄ se totū nobis in h̄ corporis ꝛ sanguinis sui sacro
in pignꝰ eterne salutis promisse donat: nō tāget nos ma
lū inuidie. ℂ Si ruminauerimꝰ quēadmodū impiger fue
rit ad labores oīa faciēdo ꝛ sustinēdo que ad nostrā salutē
pfecere. Pertransijt benefaciēdo ꝛ sanādo oēs oppressos
a diabolo: vt ait Petrꝰ. Nō tāget nos malū acidie. ℂ Si
Act. x. eiꝰ mansuetudinē ꝛ patientiā cogitauerimꝰ: quibꝰ expro
brationes, irrisiones, blasphemias, crucē ꝛ flagella susti
nuit: velut agnꝰ ductus ad victimā nō aperiens os suū. Et
petro teste: Cū malediceret, nō maledicebat: cum pateret
j. Pet. ij. tur, nō cōminabat. Nō tāget nos malū ire. ℂ Si aduerte
rimꝰ ꝙ liberaliter se, ꝛ sua nobis impēdit: carnē in cibum:
sanguinem in potū: animā in preciū: diuinitatem
suam in premiū: sicut canit ecclesia: Se nascēs dedit sociū:
cōuescēs in eduliū: se moriens in preciū: se regnās dat in
premiū. Nō tanget nos malū auaricie. ℂ Si in mētem re
ducimꝰ vite eiꝰ sobrietatē, ieiunia, parsimoniā: non tanget
nos malū gule. ℂ Si puritatem, qua de virgine nasci vo
luit: gaudijs mūdi ac carnis voluptati passionis amaritu
dinem opposuit: liberabimur a malo luxurie. Hec signata
sunt Tobie. vj. vbi Raphael qui medicina dei interpreta
tur: ait tobie iuniori: Cordis eiꝰ particulā si sup carbones
ponas: fumꝰ eiꝰ extricat omne genꝰ demoniorū. Oē demo
niorū genꝰ in his septē vitijs q̄bꝰ presunt: accipit. Hec est
illa optima particula inter oīa sacramēta, q̄ nobis salua
tor exhibuit: ideo posita super carbones igniti cordis, sta
tim fumat in affectu ad deum: ꝛ omnē vim inimici expellit
a nobis. Fel aūt valet ad vngendos oculos, in quibus est
albugo: ꝛ sanabūtur. Fel enim sua amaritudine passionē

christi significat: de qua in Threnis dicit cap. iij. Recorda
re paupertatis et transgressionis mee, absinthij et fellis.
Hec fellea amaritudo patientie christi extergit albuginē
spissam: quā nobis ante oculos vanitas mundi posuit: vt
nō videamꝰ lumē celi: q꞉ christi amaritudo reducit oculos
nostros a vanitate mundi: que oculos nr̄os obtexit: ad ve
ritatē contēplandā. Sic ergo cibꝰ iste in nobis operat sani
tatē, causas infirmitatū eradicādo: ꝛ per hoc ab infirmita
te preseruando. Cōtractā etiā infirmitatē per pctm̄ q̄d in
cidimꝰ: sanat: eisdē modis q̄bus pctm̄ tollit: de quo supra
dictū est. Nec mirū cū in hoc sacramēto sumit medicꝰ ipse:
qui venit querere ꝛ saluū facere q̄d perierat. Qui oēs la Luc. xix.
borātes vocat, dicēs: Uenite ad me oēs q̄ laboratis ꝛ one Mat. xj.
rati estis: ꝛ ego reficiā vos. Miro em̄ modo studuit (ait
Albertꝰ) quō nobis gratiā nos sanantē pepararet: ꝛ inue
nit sacramētum quo ipse medicus, ipe ꝛ medicina semper
haberet. Misit itaq̄ꝫ verbum suū in hoc sacramēto: et sa
nauit eos, ꝛ eripuit eos de interitionibꝰ eorū: vt dr̄ in psal
mo. cvj. ℂ L Cōseruat etiam sanitatē recuperatā ac re
stituram eisdem modis quibus preseruat. Hinc in psal. di
cit: Dominus regit me: ꝛ nihil mihi deerit in loco pascue
ibi me collocauit. Locus pascue, locꝰ refectionis est: quo
ab inedia in bono corporis robore cōseruat pascēdi: cōfor
tanturq̄ꝫ vires per cibum cōuenientē. De qua cōfortatiōe
in sequenti fructu superest dicendū: de hoc exponit Alber
tus illud ps̄. Collocauit illic: hoc est in terra fructifera esu
rientes ꝛ sitientes: ꝛ constituerūt ciuitatem habitationis
ꝛ seminauerunt agros: ꝛ plantauerunt vineas: ꝛ fecerūt
fructum natiuitatis. Ps̄. cvj. Esurientes sunt cibum cor
poris christi desiderantes: et sitientes sunt qui desiderāt
sanguinē christi: hi constituerunt se in hoc loco, vbi est ha
bitatio ciuitatis dei: hoc est in eccl̄ia: ꝛ ibi semine iusticie se
minauerūt agros ab agendo dictos: in quibus crescit fru
mentum panis corporis christi: ꝛ plantauerunt vineas: in
quibus crescit potus sanguinis christi: et in his fecerunt
fructum dulcissimum gratie sacramenti: quo cibamur: qui
dicitur fructus natiuitatis: quia ex eisdem et corporaliter
et spiritualiter nascimur et nutrimur. Gratia enim christi
nascimur: et gratia christi in sacramēto nutrimur: ac eadē
gratia nutriti cōseruamur: ne iterum defluamus in corru
ptionem peccati: qua anima nostra in malis contabescat
et abominetur omnem escam salutarem, appropinquans
vsq̄ꝫ ad portas mortis. ℂ L Supersunt vltimi duo fru
ctus quos in nobis parit salutaris eucharistie cibus: quia
nostrum viaticum est: hinc enim roborat viatorē in itinere
ꝛ ad terminum beatitudinis subleuat ꝛ pducit. ℂ Robo Ps̄. ciij.
rat quidem sm̄ illud: Et panis cor hominis confortat
Hoc pane angelorum in figura confortatus helias, dum iij. Reg.
in fortitudine cibi illius totum desertum transijt: ꝛ ambu xix.
lauit vsq̄ꝫ ad montem dei oreb: quod mensa interpretatur
in quo deo coniunctus est. Mensa hec societas est eterne
glorie. Panis igitur corporis christi confortat nos in vita
bona quadraginta diebus et quadraginta noctibus, ob
seruantia scilicet preceptorum decalogi sm̄ perfectionem
euangelicam: vsq̄ꝫ ad mortem dei oreb, vsq̄ꝫ ad mensam
dei: et conuiuas patrie ad quam cum sedebimus satiabi
mur: sm̄ illud. Satiabor cū apparuerit gloria tua. Et sm̄ Ps̄. xvj.
beatum Ambro. Dominici corporis figura precessit: quan
do deus in deserto patribꝰ manna pluit: quia sicut ille pa
nis populum per desertum ad terram promissionis duxit
ita hec celestis esca fideles huius seculi desertum transeū
tes in celum sursum trahit. Propter quod recte viaticum
appellatur: quia in via nos reficit: et ad patriam vsq̄ꝫ per
ducit. Corroborat etiam contra aduersariorum impugna
tionem: Unde Psalmo. xxij. Parasti in conspectu meo
mensam aduersus eos qui tribulant me. quod de mensa
dominici corporis et sanguinis exponit glosa. Eo ipso
enim quo gratiam augmentat: et omnes virtutes perficit
arma tribuit omnes aduersarios debellandi. Quem enim
timebit qui domino vniuersorum: in cuius ditione cuncta

posita sunt: q̄ fortes armatū fortior vicit. per hunc cibū in-
corporatus est. Hic est panis subcinericius hieroboal: q̄ de-
scendēs in castra madian, tabernacula eius terre funditus
coequauit. Iudic. vij. Panis subcinericius hieroboal hu-
manitas christi est, in cinere nostre mortalitatis coctus: q̄
Act. x. iudiciū habet. sic quippe interpretatur hieroboal. Est eñ
cōstitutus a patre iudex viuorū et mortuorū. Hic descēdēs
in castra madiā iniquitatis et cōtradictionis: oia subuertit
et terre coequauit: dū deuote sumpt⁹ sedē iniquitatis sub-
uertit in aia prius diabolo subiugata: et eū expellens thro-
num suū ibidē collocās: ipsam ab oi aduersariorū detētio-
ne liberat et conseruat. ¶ M Hunc, fructus finalis seq-
tur: qui est pductio ad terminū btitudinis: q̄ est vita eter-
Job. vi. na. Cōfert eñ cibus ille immortalitatē. sm illud: Qui mā-
ducat meā carnē et bibit meū sanguinē: habet vitā eternā.
Et ego resuscitabo eū in nouissimo die. Et in hoc dissimili-
tudinē habet iste cib⁹ ad cibū corporalē. Cib⁹ eñ corpora-
lis nō nutrit nisi mortaliter et corruptibiliter. j. Cor. vi. Es-
ca vētri: et vēter escis: de⁹ aūt hunc et has destruet. Iste au-
tem cib⁹ radix est imortalitatis: qr in eo, q̄ eū sumit: princi-
piū est vite ppetue. Vñ Ioh. vi. Nō sic mādu cauerūt pres
vestri māna in deserto et mortui sunt. Qui māducat hunc
panē viuet ietermū. De q̄ in figura dixit moyses Deut. xxix
ad filios israel: Adduxit vos qdraginta annis p desertū:
nō sunt attrita vestimēta vestra: nec calciamēta pedū vro-
rum vetustate cōsumpta sunt. Panē nō comedistis: vinū
et siceram nō bibistis: vt sciretis qr ipse est dñs de⁹ vester: et
venistis ad hūc locū. A. si dicat sm Alber. p desertū huius
mortalis vite quadraginta annis, q̄ est numer⁹ penitētie:
adduxit vos dñs ad mortalitatē ppetue vite: ita q virtu-
tū vestimēta nō sunt vetustate peccati cōtrita: et calciamē-
ta que sunt duorū pedū anime munimēta: qr veritas mu-
nit intellectū: et charitas munit affectū: nō sunt aliqua ve-
tustate vanitatis vel frigiditatis cordis consumpta. Et h̄
ideo: qz panē mūdane refectionis nō comedistis: nec vinū
et siceram inebriantia: in quib⁹ est luxuria: bibistis: et tñ dñs
sue immortalitatis alimonia adduxit vos per sui cibū mā-
na supercelestē ad hūc locū solidū promissiōis: q̄ moueri
nō pōt, eterne scz immortalitatis. Sic ergo cibus ille cibat
celesti virtute pncipiis vite et imortalitatis radice. Hic re-
cte dicit cib⁹ iste, arra sponse, pign⁹ future glorie. Dederat
olim dñs aie rationali pignora sue dilectionis pulchras
arras sue despōsationis: celū et terrā ad ei⁹ obsequiū simul
et solatiū: vt late psequit venerabilis Hugo de scō victo.
in libello de arra anime. Cōtempserūt has arras plurimi:
atqz eas omnia viluerūt. Dedit ad extremū seipsum pariter
in arrā et preciū: dū in hoc sacro cōuiuio iuxta canticū eccle-
sie, future glorie nobis pign⁹ dat. de quo beatus Bern. in
ser. de sacramēto alt: alloquēs ecclesiā et quālibet animā fi-
delē. Gratulare inqt spōsa: gaude incōparabiliter: psidē-
tem habes et rectorē spōsum in plenus exilij militia: pign⁹
habes: arrā tenes: quib⁹ feliciter sponso vniaris in patria.
Gloriosa et amabilis sponsa, in terra spōsum habes in sa-
cramēto: in celis habitura eū sine velamēto. Hic et ibi veri-
tas: sed hic palliata: ibi manifesta. Hic vtiqz spōsum habet
eccl'ia suo ordine: hic q̄si dulce preludium, et iocūda dispē-
satio: ibi nuptiale cōuiuiū et beata fiet cōiūctio: cū fide ad
speciē: de mēse ad mēsem: de sabbato ad sabbatū: de calo-
re panū ad eternalis caloris cōuiuiū trāsibim⁹. Et infra: Ci-
bus ille nō est vētris: sz mētis: nō est dat⁹ ad ruinas huius
vite q̄ vapor est ad modicū parēs: sed ad eternā vitā aie
cōferendā. Iste est panis angelorū qui nescit putrescere: nō
vadit in secessum: sz tēdit in excelsuz: illuc reducit hominē
vnde traxit imaginē. ¶ Ecce patēt vel breuiter duodecim
fructus ligni vite. Siquidē cōsiderādo eucharistiā in ordi-
ne ad christū in ea cōtentum, sic viuificat animā et relaxat
peccata. In eo vero q est memoriale passiōis christi: inflā-
mat mentē: et patientiā prestat. Inquantū est cib⁹: nutrit et
restaurat: qr sacramentū vnit et copulat: qr antidotū medi-
cinale, sanat ab infirmitate: et in sanitate conseruat. Quia
viaticū, roborat viatorē: et perducit ad terminū btitudinis.
¶ Quos sub alijs verbis ita beat⁹ Bern. assignat dicens
Eucharistia medicina est egrotis: peregrinātib⁹ dieta: de-
biles cōfortat: valētes delectat: languorē sanat: suauitatē
seruat. Fit hō māsuetior ad correptionē: patiētior ad labo-
rem: ardētior ad amorē: sagacior ad cautelā: ad obediēdū
promptior: ad gratiarū actiones deuotior. ¶ Et licet plu-
ra de hui⁹ sacramēti fructibus dicta sunt: nequaqz tn̄ velut
tanto sacro digna vel sufficiētia estimanda sunt. Excedit
eñ eius dignitas simul et vtilitas, omnē humanā estima-
tionē. Hinc Bern. vbi supra allegata. Potes ne estimare
q̄le vel quātū est hoc sanctū sanctorū, et sacramētū sacramē-
torū: amor amorū: dulcedo omniū dulcedinū? Hec sunt ve-
ra festa pascalia: hec sunt gaudia et fercula vitalia iustorū:
he sunt spūales delicie sctorū: hic bibunt in loco vberi torrē-
tes lactis: pluuia mellis: liquor balsami celestis. Hic effici-
tur vna caro spōsa cū spōso, scā aia cū christo. Experiētia
horū et similiū spirit⁹ et vita est: nec animalis homo horum
sensu fruit vel accessu. Amici spōsi, viri timorati et religio-
si gustauerūt: et plenissime q̄ dictū⁹ sunt experti. Hec bern.
¶ N Sed circa hec q̄ri pōt quomodo hos fruct⁹ efficit
corp⁹ christi in hoc sacramēto sumptū. ¶ Pro respōsione
rememorādū est quod. s. lec. iiij. habet: q tripliciter aliqd
dicit fieri vel effici ab alio: scz operatione et virtute natura-
li: quo modo calor fit ab igne. Scdo modo non ex ei⁹ virtu-
te: sed ex ei⁹ merito: quo modo dicim⁹ q premiū in beatis
est ex operib⁹ meritorijs precedētib⁹. Tertio est ex aliqua
virtute occulta adsistēte. Sic sacramēta operari dicuntur.
¶ Ad ppositū: Corp⁹ christi in sacramēto cib⁹ est nō cor-
poris sed mētis. Nō vtiqz sm sui substātiā nutriēs ac cibās
animā: quēadmodū cib⁹ corporalis sm substātiā cibat et
nutrit corp⁹: qr anima sm sui substantiā, additionē nō re-
cipit. hinc sm sui substātiā corp⁹ christi nec cibat: nec restau-
rat: nec roborat animā: nec vnit anime tāqz forma. Ideoqz
nec p suā essentiā inflāmat animā: sicut calor ignē: nec sm
suam substantiā illuminat sicut lumē aerē: nec sic viuificat
sicut anima corp⁹. Cū etiā sm se sit res creata: per suā na-
turā ppriā nō liberat a morte: nec ad patriā reuocat: aut
peccatū expellit nec resuscitat. Nec breuiter aliqs pdicto-
rum effectuū causaliter effectiue pcedit ex naturali virtu-
te illius corporis. Restat ergo vt fiat vel ipsi⁹ merito: vel
virtute occulta. Merito aūt ei⁹ nō fit vt principaliter me-
rentis: qr mereri est nature intellectualis et rationalis. cor-
pus aūt christi acceptū pro altera parte cōpositi substātia-
lis: qd ex vi cōsecratiōis est in sacramēto altaris: nō est na-
tura intellectualis aut rationalis: sz est pars talis nature
ex ipso et aia rationali composite. Unde mereri est ipsius
anime nō corporis: licet aia per corp⁹ hoc est per operatio-
nes et passiōes corporales volūtarie exhibitas vel passas
mereatur. Etiā fruct⁹ hi nō proueniūt precise et adequate
ex merito sumentiū: qr sic non prouenirēt ex applicatione
sacramēti seu vsu eius: et plus sacramentū sanctificaretur
a sumētib⁹, qz sumentes a sacramēto: qm̄ sumētiū merito
ipsi per hoc sacramentū sanctificarent. Relinquit ergo q
diuina virtute et volūtate: que ex suo beneplacito, hos fru-
ctus efficit in digne hoc corpus sumente. Unde sicut in ba-
ptismate superfusioni aque seu immersioni aut ablutioni
exteriori: que fit per aquā, cū certe verborū forme platione
et baptizantis intētione: adest virtus omnipotētis dei, ad
efficiendū interiorem vel spiritualē ablutionē a peccatis.
Sic refectioni corporali et exteriori que fit per sumptionē
hui⁹ venerabilis sacramēti: adest virtus diuina ad pficien-
dā internā et spiritualē refectionē, quā exterior significat:
et ceteros fruct⁹ numeratos: et hoc in subiecto disposito: h̄
est in viuente vita gratie: qr cibari et refici nō est mortuorū.
Statuit itaqz deus q ad digna huius sacramenti sumptio-
nem, hos fruct⁹ efficere vult in anima huiusmodi viuētis.
¶ O Sed dī. quomodo tūc dicit saluator: Caro mea ve-
re est cibus: et sanguis meus vere est potus. Si nō ipa nec
ipse hos refectionis effectus operatur? Respōdet q vere
ibi assertiue

assertiue ponitur: vt sit sensus. Caro mea vere. i. indu-
bitanter est cib⁹ reficiens seu refectiuus. Et sanguis meus
vere. i. indubitanter est potus: potãs vel inebrians spũali-
ter: licꝫ nõ sua natura: sed virtute diuina. Sicut aqua ba-
ptismalis vere est aqua regenerãs: ⁊ vnda purificans: nõ
sua natura sed virtute diuina: cui accedens elementum ⁊
verbũ efficit sacramentũ. i. sacrationis seu sanctificatiõis
instrumentũ. Et quid mirũ si deus oĩpotens ⁊ misericors
ad sumptionẽ hui⁹ sacramẽti corporis: cui inseparabiliter
vnita est excellẽtissima deitas: fruct⁹ ⁊ bona multiplicet in
sumẽtib⁹: cũ ⁊ rebus longe inferiorib⁹ in gradu entitatis
adsistat ad effectuũ mirabiliũ ꝓductionem: Si enĩ vestis
beati iohãnis euãgeliste hoc obtinuit: vt ꝑ tactũ manuũ
aristoboli tunc increduli/tres mortuos suscitaret: quid de
hoc corpore/qđ vestimentũ est deitatis/pia fides suggerit
sentiendũ: Si petri apli baculus ex suo cõtactu beatũ ma-
ternũ a morte suscitauit: diuina adsistẽte virtute: qđ mirũ
si attactu hui⁹ corporis diuinissimi/virtus adsistẽs diuina
hos fructus ⁊ his maiora faciat: Sic argui potest de suda- Act. xix
rijs ⁊ semicinctijs pauli: de quib⁹ in actibus aplor̃ dicit: ꝙ
delata ⁊ posita sup infirmos curabant: ⁊ super demonia-
cos/spũs immũdi eijciebant. Sic igit christus tantas vir-
tutes cõtulit sanctor̃ suor̃ ossibus aridis/capillis eor̃ aut
pulueribus/sepulcris ⁊ vestib⁹: vt eor̃ attactu fugarent de-
mones ab obsessis corporib⁹: sanarent corpora a diuersis
morbis ⁊ languorib⁹: quõ nõ incõparabiliter multo maio-
res carni sue proprie sibi suppositaliter vnite: ⁊ iam vita
glorie fulgentique ⁊ pro nostra omniũqꝫ salute passa est:
virtutes tribueret: ¶ Amplius si fimbria vestimenti sui
hoc prestitit vt eius tactu emoroissa sanaret a sanguinis
profluuio: haud dubiũ carni sue quã induit: qua inuent⁹ Mat. ix
est vt hõ: maiora tribuit. ¶ Item si lignum vite in medio
paradisi hac virtute preditũ esse voluit: vt vitã corporalẽ
vtẽtibus fructu eius perpetuaret: quõ nõ potius carni ⁊
sanguini suo hoc tribuit: vt ꝑpetuare posset in digne vten-
tibus vitã animarũ: ¶ Demũ si hanc virtutem dedit ver-
bis quorũdam exorcistarũ: vt eis arceant ⁊ ligent demo-
nes: quomõ verbũ per qđ facta sunt oĩa: carnem suã/quã
pro animarũ salute assumpsit: nõ oĩbus prefatis virtutib⁹
glorie ⁊ magnificentie sue congruentib⁹ ⁊ animarũ saluti
expedientibus insigniuit: Reuera/voluit: decuit: ⁊ fecit
sue carni has maioresqꝫ virtutes tribuere: quã de purissi-
mis virginis sanguinib⁹ formauit: quã suo naturali filio
in vnitatẽ suppositi copulauit: in qua a morte triumpha-
uit: qua diaboli potestatem superauit ⁊ abstulit: quã sup
oẽs angelicas virtutes ad dexterã suã collocauit. Cui vni-
te anime christi sanctissime eandem iudicandi ptãtem vi-
uos ⁊ mortuos tribuit ⁊ donauit. ¶ Ex quib⁹ ⁊ hoc sequi-
tur: ꝙ licet sacramentũ hoc spũaliter tm̃ sumptũ effectus
predictos operetur: multo tñ plenius ⁊ pfectius hoc facit
in sumentib⁹ etiã sacramentaliter. hoc est simul sacramen-
taliter ⁊ spiritualiter: vt ex solutione alterius dubij dedu-
cetur. Et tantum de fructibus huius viuifici sacramenti.
¶ P Sed adhuc quis diceret: Si hos fructus operat
hoc sacramentum in digne sumenti: quicũqꝫ hos fructus
nõ experiunt nec sentiũt: sed cũ pauci hos fructus sentiãt
etiã eor̃ qui sine mortalis peccati cõscientia/post debitam
sui ipsor̃ probationem accedũt: sequeretur ꝙ tales indi-
gne sumerent: qđ durum nimis foret: ⁊ a cõmunione plu-
rimos reuocaret. ¶ Ad hoc respondetur/ꝙ plurimi ex di-
ctis fructibus licet in digne sumente oriantur: minime tñ
experimentaliter cognoscunt. Hi sunt oẽs fructus gratiã
⁊ charitatem eiusqꝫ augmentũ inseparabiliter comitãtes
sicut mentem viuificare: pctã relaxare: nutrire augmentã-
do: vnire christo: copulare per cõmunionem proximo ⁊c.
Sicut enim charitas ⁊ cetere virtutes infuse a nobis ex-
perimentaliter cognosci non possunt: nec intuitiue vide-
ri: vt tradunt doc. disti. xvij. primi. q: omnem actum quem
producere possum⁹ quantum ad genus actus mediante
habitu infuso: ꝓducere possumus ex habitu acquisito: si

ue ex voluntatis [illegible] quoad circũstantiam
meriti: q nisi ꝑ reuelationẽ in hac nostra peregrinatione
euidenter sciri non põt. Nescit enĩ hõ an odio vel amore
dign⁹ sit: quo nedũ de supposito hoĩs verũ est: sed etiam de
actu ei⁹ virtuoso. Simillimi enĩ sunt effectus pcedentes
ex habitib⁹ infusis ⁊ acq̃sitis: inter [illegible] ꝙ habitus infusos
esse ponendos nulla ratio euide[illegible] [illegible]muniat: sed sola su-
dei et ecclie autoritas verissima [illegible] nobis credendos p-
dit. Denicꝫ insiãmatio affectu[illegible] deuotionẽ et spũalis
dulcedinis sentimentum: de[illegible]tio quocꝫ in spũalibus
atqꝫ operãdi pmptitudo sensibilis: etsi frequenter sequũ-
tur charitatẽ: tñ nõ inseparabiliter ei iungũtur. Nõnunqꝫ
etiã in charitate maiori/minor sentitur deuotio: ⁊ in mino-
ri/maior. Nihil denicꝫ prohibet: qñqꝫ etiam vbi nulla est
charitas et gratia: deuotionẽ ⁊ dulcedinẽ sentiri etiã vsqꝫ
ad lachrymarum effusionem: sicut est videre in nõnullis
pctõribus ex verbo dei vsqꝫ ad lachrymas cõpunctis: qui
tñ nondũ exposuerũt pctã in quibus voluntate tenentur
cauere: ⁊ ab eis recedere. q̃ deuotio seu dulcedinis senti-
mentũ esse põt a deo paruulos sic ad se attrahere volen-
te: qñqꝫ ab habitu acquisito: qñqꝫ a complexione: qñqꝫ a
spiritu maligno: vt sic a debitis operib⁹ retrahat: vt huius-
modi delectationem spũalem finaliter querere doceat: vt
dum eam subtrahit in desperationẽ mittat: ppterqꝫ alias
causas plurimas. Quapropter admonet scriptura proba- i. Jo. iiij.
re spũs si ex deo sint. ¶ Q Primi fructus: qui insepa-
rabiliter cõsequũtur charitatẽ ⁊ eius augmentũ: illi infal-
libiliter cõcomitant dignã hui⁹ sacramẽti cõmunionẽ: sed
hi: vt dictum est: sentiri non possunt. Hi enim consequunt
ex opere operato: non ex opere operantis: dum tamen nõ
adsit obex vel impedimentum. Hoc enĩ propriũ est sacra-
mentis no. le. gratiã infundere: aut infusam augmentare
obice remoto: alioquin quõ essent signa grẽ efficacia atqꝫ
certa: Cetera vero q̃ noie deuotionis generaliter sumpto
intelligo: qñqꝫ dantur digne sumentibus: qñqꝫ digne su-
mentibus subtrahũtur: imo nõnunqꝫ indignis prestãtur
Vnde Johan. cancella. in de mystica theologia practica
cõsideratione. vi. ait loquens de cõtemplationis ac deuo-
tionis gratia. Sũt filij infideles ⁊ alieni: sunt serui nequã
quos aliquando cibari sustinet pater celestis ex adipe fru-
menti: ⁊ de petra melle saturari: quẽadmodum apud ali-
quos ex principibus videre est: qui condẽnandis paulo-
post ad mortẽ mittunt aliquotiens in carcerẽ de preciosis
mense sue reliquijs. Nãqꝫ has grãs reperire est apud ma-
ledictionis reprobationisqꝫ filios: vel in augmentum sue
dãnationis/pro abusu ingratissimo boni dei: vel ad alior̃
eruditionem: vel ꝑ qualicũqꝫ laborũ suor̃ velut florũ vel
inutiliũ pmio transitorio. Pro tali numismate tales mer-
ces. dicit puerbiũ vulgare. Fornicari tm̃modo quesierunt
in donis dei ꝑ improbã delectationẽ vel presumptionem.
Quid igitur: Desideriũ eorũ affert eis deus: sed irat⁹. au- Mat. xix
diũt illud euangeliũ. Tolle qđ tuũ est ⁊ vade. Difficillimũ
igit est cognoscere: vñ et ad qđ hmõi deuotio ac dulcedi-
nis sentimentũ cõcedit. Dat denicꝫ qñqꝫ digne suscipien-
tibus atqꝫ superogat a liberalissima dei clemẽtia. Qñqꝫ
in bonũ sumentiũ ab eadẽ clemẽti volũtate subtrahit: sed
nõ ad insipientiã eorũ. ¶ R Hui⁹ aũt dispẽsationis mie
dei: qua etiam electis hmõi grãm subtrahit: dictus cancel.
vbi supra aliq̃s colligit causas. Prima ppter humilitatio-
nẽ. vñ ait: Fit hoc qñqꝫ ⁊ sepius/ad humiliationẽ vt retun-
dat superbia: vel q̃ pfuit: vel vt ne subrepat: puideat. Pro-
pterea testat btũs Bern. vere nihil esse efficaci⁹ ad grãm
hãc vel inueniẽdã/vel retinendã/vel recupandã: ꝙ si sem- Prouerbi.
per inueniaris nõ altũ sapere: sed sapere ad sobrietatem xxviij.
Denicꝫ btũs est vir q̃ semꝑ est pauidus: et super custodiã
suã stat. ¶ Scđo: fit hoc aliqñ ad desideriũ vehementius
igniendum: quẽadmodum ignis flatu compressus erũpit
ardentior: vt discamus grandia granditer querere. ¶ Fit
hoc tertio: vt ab homine sua fragilitas et abyssus miseria-
rum profundius ac clarius sentiatur; quatenus vilescat

ipse sibi:recogitans qualis ex se sit:et qualis ex dei munes
re esse possit. ℄ Quarto:fit hoc aliqñ ad induendum vis
scera misericordie pietatis sup alioꝝ desolatione: quibus
hec consolatio vel non conceditur:vel concessa subtrahit.
℄ Fit hoc quinto ad satisfaciēdū interim ꝑ se vel alijs ꝑ
dolorem sensibilem:ex tali carentia derelictū: quēadmos
dum humanitas christi derelicta est:et torrenti penalitas
tū tota inuersa:qten⁹ ita satisfaceret ꝑ pctis nō suis sꝫ alie
nis. ℄ Fit sexto:ne quis idoneus in doctrina alios iuuare
aut in re aliqua velit assidue sic ociari sibi.sic inter amples
xus rachelis herere:vt negocium charitatis spernat:et lye
fecundationi nequaq̄ inuigilet. ℄ Fit septimo:vt homo
ꝑ multa temptatus discat ex his q̄ patit̄ obedientiam: ceteł
rasq̄ virtutes:quaten⁹ eas postmodū edoceat efficacius
℄ Fit octauo:ne deserat hō ꝑ cōtemplationis sue superos
gationē:obligationē debite actionis. ℄ Fit nono ad puni
tionem venialiū pctōꝝ: tanq̄ si pater indulgentissimus
vel auertat interim faciē a filio lasciuiore:vel tristior ē ostē
dat:quaten⁹ exinde studiosior sit in omni modestie custos
Rom. ix. dia. Et ne minima negligēs paulatim decidat. ℄ Fit hoc
decimo:vt cognoscatur illud apostoli. Nō est volētis neq̄
currentis: sꝫ per industriā ꝓpriā:sed dei miserētis. ℄ Fit
hoc vndecimo:ad purgationē mētis spūalis magni τ spa
ciosi:qđ ex nimia quiete solet sordes cōtrahere:sicut τ ma
teriale:q̄s exagitatio cōmotioq̄ depellit. ℄ Fit hoc duos
decimo:vt innotescat si gratis aīa timet deum: si parata
est scꝫ obseq̄ ꝓprijs expensis dolorū et tribulationū: quē
admodum si stipendia consolationum et suauitatum ab
imperatore suo reciperet: cōtra illos qui orationē suā vel
effundere nolūt:vel inefficacē credunt:nisi consolationū
sentimenta meruerint:quasi non fingeret:vnq̄ deus labo
rē in p̄cepto. ℄ Fit tertiodecimo:quaten⁹ ablactet̄ homo:
ne semꝑ putrescat aut fornicetur in donis dei:ea propter
se diligens:his adherēs:his sese oblectans:aut ne premiū
hoc temporale recipiat:illo futuro cariturus. ℄ Fit hoc
quartodecimo:vt dissimulet venire tantus hospes ad ani
mam:ne grauetur expensis sicut dauid ad filium. Sed q̄s
quibus expensis? Lachrymis piis:gemitib⁹:ieiunijs:vigi
lijs:τ ceteris corpora grauantibus. Quia aīa iunior non
posset sustinere ebrietatē spūs:si iugiter introduceret eā
in cellam vinariam suam. Propterea clauem gerit:nunc
claudens:nunc aperiens. ℄ Fit hoc quintodecimo:vt ꝓs
uocet te deus sicut aquila pullos suos ad volandū:τ mas
ter filium ad ambulādum. Deserit enī mater filium suum
aliquando hac industria:vt desertus clamet:vtq̄ regredi
ens cautior sit adherere sibi. Cautior etiam ne cadat pros
spicere:τ quesitam matrem letior suscipiat inuentam:blās
dities τ oscula suauius addat. ℄ Fit denū sextodecimo
ad exercendum patientiam: que perfectum opus habet:
nam que est acerbior tribulatio:que materia patientie co
piosior apud animā que a pregustatione deliciarum para
disi relabitur:τ corruit ad dolores inferni:ad similitudinē
vmbre mortis:ad erumnas huius seculi? ℄ S Sumit̄
hinc coniectura quante futura esset amaritudinis separas
tio perpetua. Hec cancel. Qui licet in genere loquitur de
dulcedine contemplationis:habet tamen in proposito lo
cum. Quia sicut aliquando cōtemplatiuo concedit̄ huius
consolationis experientia:quandoq̄ subtrahitur:Sic dis
gne sumenti eucharistiam quādoq̄ gustus diuine dulces
dinis creditur (alꝫ conceditur) quādoq̄ negatur ex caus
sis p̄narratis:τ dispositione sumentis. Igitur pro ea ob
tinenda impigriter laborandū est orōne τ cordis purifica
tione:ita vt accedens paratus sit ea humiliter vti cū gras
tiarū actione si detur:paratus nihilomin⁹ ea carere bono
animo si non detur:recogitans assidue:q: non in sentimē
to huius dulcedinis:sed in charitate est regnum dei. Pas
tet ergo responsio ad dubium:q neq̄ indigne:neq̄ inutis
liter sumūt alꝫ dispositi:qui hmōi cōsolationis dulcedinē
non sentiūt:nec propter hoc:ab eius cōmunione se stude
ant cohibere. ℄ Lectio lxxxvij.

Icto de hui⁹ sacra
menti fructu:dicēdū est q̄ad dubiū quartū:
de indigne sumentiū pena τ periculo. Verū
intellecta pcti grauitate:grauitas pene cōg̃
ci pōt:qm̄ scriptū est. Pro mēsura pcti erit τ plagarū mos Deute. xxv.
dus. τ Apoc. xviij. Quātū glorificauit se:τ in delicijs fuit:
tantū date illi tormētū τ luctū. τ Hiere. l. Iuxta oia q̄ fecit
facite illi. Iob xx. Iuxta multitudinē adinuētionū suas
rū:sic τ sustinebit. Igit̄ vidēdū est de grauitate pcti indis
gne sumptionis. Verū q̄ digna sumptio:q̄ ve indigna:las
te.s. ostensum est. lec. vi. τ vij. Vn̄ loquor nūc de his q̄ cele
brando aut sumēdo hoc sacrm̄:nouo mortali pctō se ones
rant de quib⁹ aplꝯ ait. Qui mādūcat τ bibit indigne:iudi i. Cor. xi
ciū sibi mādūcat τ bi.nō dn̄iudicās corpus dn̄i. Iudicium
mādūcat̄ dānatiōis.i. sm glo.sua mādūcatione se dignos
dānatione efficiūt. Nō q: malū est qđ accipiūt. Accipiunt
etiā indigne accedentes verū corpus christi τ sanguinem
dum sacra dentib⁹ premūt:licꝫ sine fructu. Sicut Greg. iiij.
dial. ait. Est quidē inquit:in pctōrib⁹ τ indigne sumentib⁹
vera christi caro τ verus sanguis sm essentiam nō salubri
efficientia. Ad idē Aug. lib. v. de vnico baptis. Quia aliq̄s
nō ad salutē:nō ideo min⁹ est corpus τ sanguis qđ accipit.
Bonū est ergo qđ accipiūt:sed bonū factū est eis malum:
dū male accipiūt bonū. vt ait Augu. in de vbis euangelij. ij. Cor.
Sicut ecōuerso:factū est bonū aplꝯ cū bene accipit̄ malū xij.
scꝫ dum stimulus sathane patienter portat̄. sic ad Roma.
viij. inquit. Scim⁹ qm̄ diligentib⁹ deū:oia cooperant̄ in bo
nū his:qui sm propositū vocati sunt sancti. Vbi glo. Pros
sunt enī mala q̄ fideles pferūt:vel ad emendanda:vel des
menda pctā:vel ad exercendam ꝓbandāq̄ iustitiā:vel ad
demonstrandā hui⁹ vite miseriā: q̄uis enī mors carnis de
pctō primi hoīs originaliter venit: tn̄ bon⁹ eius vsus glos
riosissimos martyres fecit. τ Nico. de lyra sup eūdem los
cū. Istis.scꝫ sctis sm ꝓpositū.i.sm predestinationem etiā
pctā in bonū ꝓueniūt: q: fortiores τ cautiores resurgunt.
Et etiā in gloria ad bonū eoꝝ facit pctōꝝ memoria:sicut dē
catrices ad gloriā militis q̄ fnaliter in bello triū phauit.
Sicut ergo mala bonis cooperant̄ in bonū:ita sancta obs
sunt malis:nō q: res illa mala sit:sed q: malus male accis
pit qđ bonū est. Qđ in arca dn̄i q̄ alophylos occidit: τ isrl̄
saluauit. Et in māna qđ bonis oīs delectamenti τ suauis
tatis saporē:malis aūt nauseā prestitit:figuratū est. Hinc
Chrys. homel. x. Sacrificiū hoc inquit: cibus spūalis est:
sicut corporalis cibus dum ventrē inuenerit aduersis hus
morib⁹ occupatū:ampli⁹ ledit:magis nocet:τ nullum pres
stat auxiliū. Ita τ iste spūalis cib⁹:si aliquē reperit malis
gnitate pollutū:magis eū ꝑdet nō sui natura: sed accipiē
tis vitio. Sumūt ergo indigne accedētes iudiciū damnas
tionis magne:dānationis ꝓfunde:sm pcti huius grauita
tem. ℄ B Possum⁹ aūt grauitatem huius pcti indigni
accessus intelligere et culparū pondere:quib⁹ cōparatur.
Cōparatur aūt indigne sumptionis culpa pctō ꝓditionis
iude:iudeoꝝ ingratitudini τ blasphemie:τ effusioni pres
ciosi sanguinis de christi corpore. Quoad primū:qui indi
gne sumit:christū cū iuda prodit. de quo be. Hiero. in epla
quadā ait:loquens specialiter ad sacerdotes. Quid tibi
cum feminis qui in altari cū deo fabularis? dic sacerdos:
dic clerice:dic quisquis fueris qui sacra sumis:qualiter cū
eisdem labijs filiuꝫ dei oscularis:quib⁹ osculatus es labia
meretricis? O iuda:filiū hoīs osculo tradis. Et simile est
de his qui in alijs peccatis supbie:inuidie:auaricie:infide
litatis:τ ceteris fornicatione non minorib⁹ accedūt. Item
btūs Aug. Nō minus peccant qui tradūt christū pctōrib⁹
membris: q̄ qui christū tradiderūt crucifigentib⁹ iudeis.
Traijciūt enī hi christū in peccati locū:qui est in potestate
demonū:sicut iudas tradidit ipsum manibus iniquis ius
deoꝝ. Et btūs Remigius sup illud Matth. xxvi. Ve illi
per quem filius hoīs tradetur. Ve inquit tradentib⁹ chris
stum ad crucifigendū. Sed τ ve cū maligna cōsciētia sub

sacro sumentib⁹ illū. Hi etsi nō tradūt iudeis ad crucifigē-
dum: tradunt tñ ipm mēbris inimici ad sumendū. Glo. ex
sup mar. ca. xiiij. Bede. In sempiternū ve hoi illi q̄ ad mēsam dñi indigne
accedit. Iste em in exēplū iude filiū hois tradit: nō iudeis
quidē pctōrib⁹: tñ pctōrib⁹ membris scz suis: q̄ dñici corpo-
ris sacm̄ accipere temerarie presumūt. Isti dñm vendūt
qui ei⁹ timore ꝛ amore neglecto, terrena, caduca: immo ꝛ
criminosa pro eo diligere, ꝛ curare nō metuūt. hec Beda
Tales aūt sunt q̄cūq̄ indigne celebrāt vel accedūt. Sic e
in glo. Lu. xxij. Exēplo iude filiū hois tradit: q̄ illud inuiola-
bile dñici corporis sacm̄ violare psumit. Ad idē bea. Ber.
in ser. de sacro. Qui sm carnē viuūt ait: ꝛ post carnalia euagant: catena
viciorū cōpediti cū pditore venenū accipiunt: ꝛ spūalis sus-
pendij laqueū incurrūt grauissime dānandi. Tum multi-
plici reatu. Tum pro sacramenti cōtemptu. An nō discer-
neret inter glebas, qui discernit inter stellas? Examinabit
certe argentū: qui ipm ꝙ aurū pbauit ꝛ reprobauit. Hec
ille. ¶ E Et recte cōparat pditori iude, q̄ indigne sacm̄
sumit: qm̄ sicut signū manifestū pacis ꝛ amicitie est osculū
ita spūalis vnionis ꝛ diuine dilectionis, panis iste est sa-
j. Cor. x. cramentū. Qm̄ vn⁹ panis, ꝛ vnū corpus multi sumus: oēs
qui de vno pane, ꝛ de vno calice participam⁹. Sicut ergo
iudas signū extrinsecū pacis, osculū ferebat: qd̄ in pecto-
re nō habebat: ꝛ ipso signo inimicū ꝛ traditorem tegebat.
Ita q̄ indigne accedūt: foris sacm̄ charitatis maxime si-
gnū sumūt: ꝛ intus p peccādi volūtatē inimici ꝛ cōtēpto-
res sunt. Cur em̄ q̄ pctā deserere nolūt: sacra in sui pnicie
sumūt: nisi vel vt p hypocrisim se foris sctōs simulent: nec
tñ intus esse volūt? Volunt reputari sacerdotes deuoti:
volūt iudicari christiani veri, probi, honesti, bonis fides:
esse tñ nolūt. Hinc tantus strepitus ꝛ oblatratio dū indi-
gnis phibet accessus. Currūt, pmittūt, minant: ꝛ si nō ali-
ter: in alienis parochijs furtiue accipiūt: mentiunt se esse
absolutos a sententijs, a censuris, a pctis. Et quid tanta
instantia mortē sibi pcurāt: nisi q̄ videri volūt, qd̄ esse no-
lunt? Si em̄ vellent esse amici christi: eijcerent cōcubinas:
De abijciēdis cōcubinis. redderent male quesita: deponerent odia: repellerent vi-
tia: vitā emendarēt: ꝛ recōciliati deo ecclie ꝛ primo, cōio-
nem humiliter a suis sacerdotib⁹ peterent: ꝛ salubrius ob-
tinerent. Aut forte tpale lucrū querūt: questū existimant
pietatē: ꝛ isti manifestius cū iuda dñm nedum osculant:
sed etiā pro pecunia scelestissime vendūt: longe peiores
simoniacis. Nā isti vendūt aut mercant spūalia: illi patrē
ꝛ dñm spirituū in questū auaricie ponūt. Hinc p hieremiā
dñs causat. Quid est ꝙ dilectus meus in domo mea facit
Hiere. xj scelera multa? Nūquid carnes sancte auferent a te mali-
cias tuas in quib⁹ gloriata es? Hi penas iude excipiūt: cui
assimilant in crimine. Iudas q̄ scitatē simulabat: ꝛ auari-
ciam occultabat: preciū sanguinis retulit: ꝛ suspendio se-
ipm interemit: sicq̄ seipm fama rebus ꝛ vita pariter priua-
uit. Ita indigne sumentes mysteriū vnitatis: ꝛ nō tenen-
tes vinculū pacis: nō accipiūt mysteriū pro se: sed cōtra se:
ait Aug. in de sacris fideliū. Qd̄ etiā experientia declarat
nā sepe in diffamiā: sepe in paupertatē: sepe in vite abbre-
uiationē, iusto dei iudicio incidūt. Inde em̄ lites: inde in-
firmitates: pestilentie ꝛ mortes: vt satis ostendit apls. j.
Cor. xj. ꝛ hoc est qd̄ dicit Eccli. j. Ne sis incredulus timori
dñi: ꝛ ne accesseris ad illū duplici corde. Ne fueris hypo-
crita in conspectu hoim: ꝛ nō scandalizeris in labijs tuis.
Attende in illis ne forte cadas: ꝛ adducas aie tue cōfusio-
nem: ꝛ reuelet deus abscōsa tua: ꝛ in medio synagoge eli-
dat te. Qm̄ accessisti maligne ad dñm: ꝛ cor tuū plenū est
dolo ꝛ fallacia. ¶ D Scdo: indigna sumptio huius sa-
cramenti cōparat ingratitudini ꝛ blasphemie iudeorū. Iu-
dei nāq̄ magna ꝛ multiplicia dona a dño acceperūt: sed
ingrati nimis ante aduētū christi sepius p idololatriā ve-
rum deū deseruerūt. Adueniente vero christo: quē summis
patres expectauerūt desiderijs: maioris reddiderūt vicē
ingratitudinis: dum multiplicia eis exhibita beneficia in
infirmorū curationib⁹, ac veritatis doctrinationib⁹ diuini-
tatis opa nō sibi: sed demonib⁹ attribuerūt: superaddentes
blasphemias in verbis ꝛ factis irridendo, cōspuendo, co-
laphizādo, flagellando, ad vltimū morte turpissima con-
dēnando. Nō aliter despicit q̄ in sacro christū indigne acci-
pit. Ingratissim⁹ em̄ est q̄ maxima dona nō ponderat: sed
vilipēdit. Nullū vnq̄ tantū cōsecuti sunt iudei beneficiū:
quantū in sacro quotidiano nostri cibi prestitit nobis dñs
vt patet trāscurrendo p singula. Nā vt alia taceā: panem
angelorū dedit illis: manna scz in deserto: quib⁹ pauit illos
quadraginta annis. Sed dignior est panis quē nobis in
sacro dñs preparauit. Hic est vere panis angelorū. Nō ab
angelis factus: sed angelorū factor, britudo, gaudiū ꝛ to-
tum eorū bonū. Vñ de hoc pane verius dicit. Panem an- Ps. lxxvij.
gelorū māducauit homo. Qd̄ exponens btūs Bern. in fi-
ne sermonis de sacro, inquit. O stupenda dei miseratio:
verbū carnem: deus cinerē: figulus lutū: vita morticinū in-
duit: vt iumenta māducarent panē angelorū. Hoies iumē-
ra erant: sicut ait pphā. Homo cū in honore esset nō intel- ps. xlviij
lexit: cōparatus est iumentis insipiētib⁹: ꝛ silis factus est
illis. Ea propter cibus supcelestis mutauit se in pabulum
pecoris. Panis em̄ angelorū factus est fenū. Unicus pa-
tris filius hois. Verbū quippe caro factū est. Et iuxta p-
phetā. Ois caro fenū. Comedūt ergo angeli vbū de deo Esa. xl.
natū: comedūt hoies verbū caro factū. Nullū hmōi bene-
ficium excogitari potuit: nec maius aliqd̄ dari. Vere itaq̄
ingratissimus est: qui hoc beneficiū vilipendit: ꝛ indigna
sumptione blasphemat: nō vbo: sed detestabilius opere
ꝛ facto. Hinc p prophetā malachiā dñs improperat sacer-
dotib⁹: ꝛ in eis oibus indigne sumentib⁹: ait em̄ Malac.
ca. j. Si pater vester ego sum: vbi est honor me⁹? Et si dñs
ego sum: vbi est timor me⁹? ad vos o sacerdotes dicit dñs
exercituū: qui despicitis nomē meū: ꝛ dicitis: in quo despe-
ximus nomen tuū? Offertis sup altare meū panem pollu-
tum: ꝛ dicitis in quo polluim⁹ te? Glo. Corripit sermo diui-
nus epos ꝛ ministros ecclie negligentes: ꝛ oēs q̄ in chri-
sto baptizati, christi noie censent: cur nomen ei⁹ despiciant
quibus aperit causam offense: q̄ panem pollutū offerūt.
Polluit em̄ panē. i. corpus christi q̄ indign⁹ accedit ad al-
tare ꝛ mensam dñi: si nō scelerata voce: scelerato tñ opere
despicit. Et sequit. Dum sacra violant: ipse cui⁹ est sacm̄
violat. ¶ E Videam⁹ nūc si nō aliqd ampli⁹ faciunt illi
ꝙ iudei. Iudei faciē in quā angeli pspicere desiderāt: spu- j. Pet. j.
tis immūdis fedauerūt. Sed hi ingratissimi nedū faciem
sed totū corpus dñicū oris polluti imūdicijs inuoluūt:
ꝛ in latrinā fedissimā facinorose pscientie traijciūt. Quid
minus ingratissimis iudeis rogo faciūt: nisi ꝙ hi sciēter:
illi iudei egerūt ignorāter. hi spūaliter polluūt: illi corpo-
raliter fedauerūt? Cōstat dñm spūalem magis abomina-
ri imūdiciā, ꝙ corporalē: ꝛ ideo nō immerito in iudiciū
cadūt iudeorū sm aplm. Iudiciū sibi manducant ꝛ bibūt.
Quale iudiciū? Desertionis certe ꝛ excecatiōis. Deserunt
em̄ ampli⁹ a grā: ꝛ iō magis obdurant. Perdunt lumē co-
gnitionis: ꝛ ideo pfundius excecant. Qd̄ recte in manna
significatū est: nā a calore solis liqfiebat: ꝛ a calore ignis
obdurauit. Exo. xvj. Ita cibus salutaris q̄ p calorē amo-
ris diuini solis cōtinue liquefieri debuit p effectū. i. resol-
uere animū in deū: p calorē ignis cōcupiscentie indurat. i.
cor indurat p desertionē. ad qd̄ sequit excecatio: sm illud
ps. Supcecidit ignis ꝛ nō viderūt solem. Ignis haud du- ps. lvij.
biū, quin cōcupiscētie: ꝛ nō viderūt solē iusticie. ¶ F Cō-
paratur tertio pctm̄ indigne sumptionis pctō crucifigen-
tiū. Crucifixores quippe innocentē dñm: qui sponte se ob-
tulit pro salute oim ipsi maliciose occiderūt ad ppriū inte-
ritum. Et sanguinem quē dñs fusurus erat ex charitate ni-
mia, in preciū redemptionis: ipsi effuderūt p inuidiam in
penā sue dānationis. Ita ꝛ indigne cōicantes passionis
christi ꝛ mortis sue memoriale: qd̄ ipse vt medicinā saluta-
rem, pctōrū expiationem, nimio amore reliquerat: ac fre-
quentare preceperat: quantū ad seipsos frustrant, ꝛ eua-
cuant: nō diligentes nec passionis mysteria: virtutes ꝛ exē

pla rememorādo imitantes: sed cōtemnentes in pniciem
suā sumūt. Hinc plane apls inqt. Quicūq māducauerit
panem ⁊ biberit calicem dñi indigne: reus erit corporis et
sanguinis dñi. Glo. iterli. Mortis christi penas dabit: vel
de bonis male sumptis maculas trahit. Clamant hi san
guis eius sup nos. Uere sup se. i. contra se sanguinē christi
aduocāt: q̄ eiusdē sanguinis p̄ciosa mysteria polluto cor
di infundūt. De iudeis crucifixorib⁹ dicit̄. i. Cor. ij. Si regē
glie cognouissent: eum vnq̄ nō crucifixissent. Hi aūt q̄ q̄
christū in fide recte intelligūt: ipm tn̄ indigna sumptione
crucifigere nō erubescunt. Unū nec illud benignitatis ver
bū audire merent̄. Pater ignosce illis: q: nesciūt quid fa
ps. lxviij. ciunt. De his p ꝓpherā dñs cōquerit̄: Sup dolorē vulne
rum meorū addiderūt: q: de die in diem irreuerentiā irre
uerentie supaddūt. Unū ⁊ recte de eis dici pōt verbū illud
lamentantis patriarche iacob ex psona patris. Fera pessi
ma deuorauit filiū meū. Geñ. xxxvij. Nō manducant: sed
deuorant/ dum sine discretione/ sine reuerentia/ sine amo
re ⁊ sine sapore velut canes rabidi deglutiūt. ¶ Sed que
Act. xij. pena crucifixores dñi secuta est. Siquidē herodes ⁊ pila
tus mala morte interierūt. Ille nāq pcussus a dño ꝯsum
ptus a vermib⁹ expirauit. Iste vo referentib⁹ historijs/ se
ipsuz interemit. Quātī deniq iudeorū impij dati sunt pro
Esa. liij. sepultura: ⁊ diuites pro morte sua/ scḋm esaie vaticiniū. Io
sephus late describit de iudaico bello. Sic ⁊ indigne su
mentiū penas aplus exprimit. Ideo inquit inter vos dor
miūt multi: morte scilz subitanea pcussi: vt dicit Lyra. Ita
eñ frequēter puniti fuerāt in primitiua ecclia: qḋ si hodie
nō videm⁹ tam frequenter accidere: nihil inde gaudendū
sed multo magis timendū: ne tpales penas dñs retrahat
vt eternis acrius puniat. vñ. ij. Mach. vj. dr. Multo tpe
nō sinere peccātorib⁹ ex sñia agere: sed statim vltiones adhi
bere/ magni beneficij indiciū est: vt nō eos: cū dies iudicij
aduenerit: in plenitudine peccātorū puniat. ¶ G Et quan
ps. lxviij tum ad oia hec/ ꝓpha nō optādo: sed ꝓphetādo ait. Fiat
mensa eorū corā ipsis in laqueū ⁊c. Eorū quorū eorū? Eoruz
certe qui dederūt in escā dñi fel: in eucharistia scḋm glo. ⁊ in
siti sua dñm potauerūt aceto. Sitiuit in cruce. sitit adhuc
nostrā iusticiā/ cōuersionē/ amorē/ salutem. Unū ⁊ cōuiuiuz
⁊ refectionē nobis preparauit: cibū dans suauissimū pro
prij corporis: potū ois languoris sanatiuū sui preciosi san
guinis. Sed indigne sumentes miscent cibo fel fraterne
amaritudinis acrioris: ⁊ acetū frigidi teporis obstupesce
re faciens dentes meditationū sanctarū. ¶ Cōtra quos/
penas ⁊ maledictiones duodecim indigne sumentiū pre
nūciando enumerat p suū ꝓpherā que sequunt̄ eos: nisi p
dignā penitentiā resipiscant: cōformiter ad numerū duo
decim fructuū/ qui cōsequunt̄ dignā sacramenti sumptio
nem. Qui sunt peccātorū illaqueatio: dānationis preparatio:
scandali suscitatio: mentis excecatio: temptationis immer
sio: ire dei puocatio: vite presentis abbreuiatio: gratuitorū
spoliatio: peccātorū cumulatio: in pctis obstinatio: perpetua
desertio: finalis ab electis separatio. Hec oia suo ordine p
pheta psequit̄/ postq̄ in psona dñi contra aduersarios la
mentatus est. Dederūt in escā meā fel: ⁊ in siti mea pota
uerūt me aceto. Retributionē quā ex hoc meruerūt subiū
git. Fiat mensa eorū coram ipsis in laqueū/ scꝫ pctī: quoad
primū. Et in retributiones/ scꝫ damnationis quoad scḋm.
Et in scandalū/ quo impingentes irruant in pctm̄: quoad
tertiū. Obscurent̄ oculi eorū ne videant/ scꝫ verū solē illu
minantem ad viā vite: quoad quartū. Et dorsum eorū sem
per incurua/ pondere videlꝫ temptationū: quoad quintum
Effunde sup eos irā tuā: ⁊ furor ire tue cōprehendat eos:
ad accipiendū de eis vindictam: quoad sextū. Fiat habita
tio eorū deserta/ p vite presentis ablationē: mortēq subitā
quoad septimū. Et in tabernaculis eorū nō sit q̄ inhabitet
idest templo ⁊ regio palatio inhabitet deuoto mentis af
fectu p gratuitorū spoliationē: quoad octauū. Et sequit̄.
Appone iniquitatem sup iniquitatē eorū: vt pctm̄ indigne
sumptionis suo pōdere trahat ad aliud: ad aggregandū
cumulū peccātorū: quoad nonū. Et non intrent in iusticiā tuā
relinquendo suam: sic q̄ maneant obstinati in sua iusticia
apparente/ que est maxima iniusticia: ex cōione iustos se
ostendūt: q̄uis p eā: q: indigne accedunt: magis in pctis
obfirment̄: ⁊ portas vere iusticie sibi claudunt: quoad de
cimū. Deleant̄ de libro viuentiū/ p eorū ppetuā desertionē
in peccatis: quoad vndecimū. Et cū iustis nō scribant̄/ per
eorū ppetuā separationem a iustis ad vitam eternā prede
stinatis: in finali ouiū ⁊ hedorū separatione: quoad duode
cimū. ¶ Ex his aliquatenus pōt cōgnosci pctm̄ indigne sum
ptionis p peccātorū grauitatē ad que cōparat̄. ¶ H Sed si
queris an pctā ad que cōparat̄ sint simpliciter grauiora:
vel eque grauia: gratia exempli. Utrū pctm̄ traditiōis iude
simpliciter sit grauius indigna sumptione: vel econuerso.
¶ Pro cui⁹ solutione aduertendū post sanctū Tho. par.
iij. q. viij. arti. v. Pctm̄ vnū pōt dici graue seu grauius: vel
ex obiecto: vel ex circūstātia. Prima grauitas dr: grauitas
peccati ex genere siue per se. Scḋa dicit̄ grauitas pctī per
accidens siue ex circūstantia. Loquendo de grauitate pec
cati ex genere/ hic est ordo grauitatis peccātorū: q: oē pecca
tū aut cōmittit̄ in deū: aut in creaturā/ siue proximū. Nūc
ergo ex parte obiecti/ oia peccata in deū cōmissa grauiorā
sunt pctis cōmissis in creaturā. Pctā cōmissa in deuz sunt
duplicia: q: aut cōmittunt̄ in naturā diuinā/ vt infidelitas
blasphemia/ odiū dei i se/ idololatria/ ⁊ similia: ⁊ illa sunt
simpliciter maxima pctā ex parte obiecti. Aut cōmittunt̄
in humanitatē christi. Et hoc dupr: aut in humanitatem
christi manifestaz: vt crucifixio christi: eius flagellatio ⁊c.
Aut tectam specie sacrali: vt indigna sumptio: vel celebra
tio/ cōtra ordinē institutū. Peccata ergo cōmissa in huma
nitatē christi manifestā: vt visibilis ābulauit in terris sunt
grauiora/ q̄ ea q̄ cōmittunt̄ in sub sacro latentem. ¶ Pa
tet ergo q̄ simpliciter/ ⁊ quantū ad genus pctī/ grauius
est hoc pctm̄ indigne sumptionis oī pctō cōmisso in pxi
mū: vt grauius homicidio/ spoliatione/ adulterio/ sacrile
gio/ incestu/ traditione psone/ ciuitatis ⁊c. Sed pctā cōmis
sa in deitatem sic ⁊ in humanitatē christi aperte ⁊ manife
ste sunt grauiora. ¶ Ex circūstantia vo pctm̄ est grauius
altero ex parte ipsius peccantis: vt q: ex ignorātia/ vel in
firmitate/ aut certa malicia. Ex cōtemptu vel ex surreptio
ne: ex magna vel modica libidine: ⁊ ita de alijs circūstan
tijs. Et scḋm hoc pōt pctm̄ in pximū vt latrocinium esse gra
uius: q̄ indigna sumptio: vt si non sit ex temeritate. sed ti
more cōfusiōis aut pene. Sic etiā stat q̄ indigna sumptio
sit magis pctm̄/ q̄ infidelitas: aut blasphemia: vt quādo
ex maiori cōtemptu/ ⁊ infidelitas nō sit pertinax: sed ꝯtingit
ex aliqua deceptione. Et ita patet respōsio ad quesitū. Et
tantū de illo dubio quarto. ¶ I De dubio quinto tangē
te frequentationē hui⁹ sacramenti: videlꝫ vtrū expedit fre
quenter cōicare. Et vt specialius querat̄: pōt esse dubium
vtrū existēti in statu in quo pōt laudabiliter celebrare vel
cōicare: in quo etiā pōt laudabiliter abstinere: melius sit
abstinere q̄ accedere vel celebrare. ¶ Et arguit̄ primo q̄
neutrū sit alio melius. Nā dicit Aug. lib. de eccle. dogmati
bus: ⁊ habet̄ de cōse. dist. ij. quotidie. Quotidie euchari
stie cōionem accipere: nec laudo: nec vitupero. Sequitur.
Si dixerit quispiā nō quotidie accipiendū eucharistiam:
alius affirmat quotidie: faciat vnusquisq qḋ scḋm fidē suā
pie credit faciendū. Neq eñ litigauerūt inter se: aut q̄s q̄
eorū se alteri preposuit zacheus/ ⁊ ille centurio: cum alter
eorū gaudens in domū suā suscepit dñm. Alter dixit. O do
mine nō sum dignus vt intres sub tectum meum. Ambo
saluatorem honorificantes: q̄uis non vno modo. Ambo
peccatis miseri: ambo misericordiā consecuti. Ad hoc va
let q̄ manna scḋm propriam voluntatem in ore cuiuscunq
sapiebat. Ex hac autoritate colligitur q̄ neutrū alteri pre
fertur in casu posito: accedere scilicet ⁊ abstinere. ¶ Pre
terea multi sanctorum spiritum dei habentium refuge
runt sacerdotium: ne cogerentur celebrare: vt beatus
Marcus euangelista: qui sibi pollicez amputasse dicitur

vt sacerdotio reprobꝰ inueniret: vt dicit Hiero. in ꝓlogo
sup marcū. sic btūs Franciscus: btūs Bñdictꝰ/⁊ plerīq
alij ad sacerdotiū ꝓmoueri recusabāt. Quidā etiā vocati
humiliter paruerūt/officiū sacerdotale amplectentes: et
hostiā sacratissimā quotidie offerētes. Nā ⁊ btūs Cassio.
narnensis epūs: q̄ quotidianū deo sacrificiū offerre cōsue-
uerat: sēꝗ i lachrymis inter ipsa sacrificioꝝ arcana macta
bat: mandatū dñi suscepit dicētis. Operare qḋ oꝑaris: nō
cesset pes tuus: nō cesset manus tua: natali apłoꝝ venies
ad me: ⁊ retribuā tibi mercedē tuā. Qui post septē annos
ipso apłoꝝ natalitio: cū missarū solēnia ꝑegisset: e corpore
exiuit: vt testat btūs Greg. iiij. dial. c. vlti. Sancti autē in
vtroqꝫ credunt placuisse deo/⁊ nō errasse: neqꝫ in virtuti-
bus dispares fuisse: vt dicit Chrys. In scriā ait/fuere pa-
res virtutes: dissimiles pugne: gloriose victorie: ideo vi-
detur vtrūqꝫ eque fore cōmendabile. ¶ L. Deinde ar-
guit ꝙ melius sit ꝓpter accedentis humilitatē ⁊ sacri reue-
rentiā ⁊ dignitatē abstinere ꝙ̄ accedere: Ueritas respōde-
re debet figure: ergo sicut agnꝰ pascalis nō debuit nisi se-
mel in anno immolari: ergo nō debet verus agnꝰ christꝰ in
sacro/nisi semel in anno imolari ⁊ sumi. ¶ Item sicut ba-
ptismꝰ qui significat mortē dñi (vt. s̄. dictū est) nō nisi se-
mel accipit in vita: ita ⁊ eucharistia qua sīr mors dñi ſm
apłm annūciat: nō nisi semel accipiēda est in vita eadē rō-
ne. ¶ Preterea in mādūcatione spūali nullū est periculū
in sacrali aūt periculū est: nisi homo sit bene paratus. Sꝫ
via securior est eligenda: ergo raro est cōicandū sacrāliter
⁊ frequenter spūaliter: ⁊ ꝑ ꝯñs frequēter abstinere est me-
lius/ꝙ̄ frequēter accedere. ¶ Preterea. Qui accedit con-
siderat effectū ⁊ fructū sacri: ⁊ ita cōmodū ꝓpriū. Qui vo
nō accedit: attendit gloriā dei: ⁊ dignitatē maiestatis eiꝰ
Sed magis bonū est cōsiderare ⁊ querere gloriam dei: ꝙ̄
cōmodū ꝓpriū: ergo ⁊c. Cōsequētia nota cū maiore. Et mi-
nor ꝓbatur: q: accedere modo dicto/ꝓcedit ex amore con-
cupiscentie. abstinere rōne prefata ꝓcedit ex amore amici-
tie/nunc autem ꝑfectior ⁊ excellentior est amor dei amici-
tie/ꝙ̄ amor dei cōcupiscentie: ergo ⁊ actus ꝓcedēs ex illo
amore amicitie/est ꝑfectior actu ꝓcedente ex amore cōcu-
piscētie. Siquidē nobilioꝝ virtutū nobiliores sunt actus
amor aūt amicitie ad charitatē ꝑtinet: amor cōcupiscentie
ad spem. ¶ Qḋ aūt melius sit accedere/arguit. Primo q:
quotidie est accedendū ⁊ ita nullo die abstinendū. Ante-
cedens est beati Amb. lib. v. de sacra. Panis iste quotidia-
nus est: accipe quotidie qḋ quotidie tibi ꝓsit. Sic viue: vt
quotidie merearis accipere. de cōse. dist. ij. nō iste. Preter-
ea semꝑ est accedendū: igit nō abstinēdū. Cōsequētia no-
ta. Antecedēs est dcī Amb. ⁊ habet de cōse. dist. ij. Si quo-
tienscūqꝫ. Si quotienscūqꝫ effundit sanguis christi: in re-
missione pctōꝝ effundit: debeo merito semꝑ accipere: qui
semꝑ pecco: semꝑ accipere debeo medicinā. ¶ Item Ca-
lixtus papa de cōse. dist. ij. peracta. dicit. Peracta cōsecra-
tione/oēs cōicent q̄ noluerint ecclīasticis carere liminibꝰ.
Sic eīm apłi statuerūt: ⁊ scā romana tenet ecclīa. ¶ Itē
Hilarius eadē dist. si nō/ait: Si nō sunt tanta pctā vt excō-
icetur q̄s. i. vt dignꝰ sit excōicatione (nā oīne mortale est di-
gnū excōicatione) nō debet se a medicina corporis ⁊ san-
guinis dñi separare. His autoritatibꝰ vel precipit vel cōsu-
litur fidelibꝰ quotidie cōicare: sed preceptū sīr ⁊ cōsilium
est de meliori: ergo melꝰ est accedere ꝙ̄ abstinere. ¶ Pre-
terea quanto homo frequentius accedit: tanto magis di-
gnificat ⁊ deo approximat: sꝫ melius est dignificari ⁊ deo
approximare: ergo. Antecedēs patet: q: ꝑ vnū dignū acces-
sum accedens dignificat ⁊ deo vnitur: ac grā auget: ergo
quanto frequentius id agit: tanto magis dignificat ⁊ deo
appropinquat. Quia cū frequētatione mysterij/crescit no-
stre salutis effectus: vt dicit in collecta. ¶ Preterea ex ac-
cessu multiplex ꝓuenit cōmodū ⁊ accedenti ⁊ alijs ecclīe
membris. Ex abstinentia aūt a bono ope nullū ꝓuenit cō-
modū: licet si preceptū nō fuerit: nullū sequat pctm. Sed
melius est id quo cōmodū procurat sibi ⁊ ecclīe: ꝙ̄ quo il-
lo negligunt. Ad hoc facit parabola de seruo inutili/q̄ ta- Lu. xix.
lentū sibi traditū abscondit in sudario. Autoritas aūt ce-
lebrandi pro viuis ⁊ mortuis talentū est magnū/sacerdo-
ti cōmissū ad ꝑfectū totius ecclīe: ideo abscōdendo illud
⁊ nō offerendo ad vtilitatem viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ/videt in-
currere sugillationē serui negligentis talentū sibi cōmis-
sum abscōdentis. Ad hoc facit illud Bede in quodā trac.
ꝙ sacerdos nō legitime impeditꝰ celebrare omittēs quan-
tum in eo est/priuat sanctā trinitatē laude ⁊ gloria: ange-
los leticia: pctōres venia: iustos subsidio ⁊ gratia: in pur-
gatorio existētes refrigerio: ecclesiā spāli christi beneficio
⁊ seipm medicina ⁊ remedio. ¶ L. Pro solutione huiꝰ
dubij/aduertendū ꝙ vt patet ex forma dubij: dubiū nō lo-
quitur de indignis ⁊ indispositis: q̄ indigna sumptiōe in-
currūt maledictiones superiore lectiōe recitatas. His eīm
etsi nō sit bonū accedere: malū tñ est simplr abstinere. Cō-
tra illos loquit btūs Bern. in ser. de festo pasce cuiꝰ princi-
piū est. Uicit leo. Deprehensi estis inter angustias preua-
ricatores: nō q: preuaricatores estis: sed q: ꝑsistitis in pre-
uaricatione: addentes preuaricationem: aut penitus im-
penitentes: aut tepide penitentes. Nec periculosa fugien-
tes: vel post miseram experientiā incentiua pcti. Irretiuit
vos inimicus: ꝯplexis: vt ait (Iob. xl.) scriptura: neruis te-
sticuloꝝ. Si hac cōscientia christi sacra refugitis: nihil vo-
bis cōe cum christo: nō habetis vitā in vobis. Ipm audi-
te dicentē. Nisi mādūcaueritis carnem filij hois: ⁊ biberi-
tis eius sanguinē: nō habebitis vitā in vobis. Si indigne
suscipitis: iudiciū vobis mādūcatis sanctū corpus dñi nō
dijudicantes. Redite ergo preuaricatores ad cor: ⁊ in to-
to corde querite dñm: ⁊ odite malū: penitentes nō verbo
tantū ⁊ lingua: sed spū ⁊ veritate. Hec Bern. Neqꝫ atten-
dūt isti quantū sibijpsis nocent abstinēdo a cōione ⁊ cele-
bratione: si fuerint sacerdotes/dicentes sibijpsis: melius
est corpus christi nō sumere: missam nō celebrare/ꝙ̄ indi-
gne accedere: qḋ vtiqꝫ verū est. Melius. i. minus malum.
Nā dicit scriptura. Nō est bonū sumere panē filioꝝ ⁊ mitte- Matth
re canibꝰ. Sed hec scientes nō erubescūt miseri esse canes xv.
impudentissimi: q̄ vocati sunt in partem filioꝝ dei. Nec ti-
ment esse vasa mortis facta in interitū: ⁊ receptacula im-
mūdicie: qui esse deberent locus ⁊ hospitiū: atqꝫ vasa mū-
da vite ⁊ grē: immo fontis vite ⁊ glie. O quanta eos ma-
nent tormenta q̄ dño hospitiū negant: si maiora sodomi-
tis preparata sunt his: qui christi seruos nō recipiūt. Si q̄
minimū christi discipulum hospitio nō colligunt: audituri Eiusdē
sunt. Discedite a me maledicti in ignem eternū: q: hospes xxv.
fui ⁊ nō collegistis me. Quid audituri sunt qui christū in
propria venientē: cū sint sui: substātia ⁊ officio nō recipiūt:
Sodomite q̄ angelos venientes nō collegerūt: igne ⁊ sul- Gen. xix
phure puniti sunt. Haud dubiū/qui dñm angeloꝝ pulsan-
tem ad fores cordis: vt cenet cū eis: suscipere cōtemnunt:
vt suis libidinibꝰ vacent: quin mittendi sint in stagnū ar-
dentem sulphureū: nunqꝫ inde liberandi. De his ergo du-
biū nostrū nō querit. Sed de illis qui sibi bene sunt cōscij
quoꝝ quidā accedūt: quidā ex reuerentia sacri abstinent.
Nō tñ de illis qui aliquo debito rōne officij religionis aut
beneficij tenentur cōicare vel celebrare. Hi eīm nō sunt in
statu in quo possunt laudabiliter abstinere. Siquidē ois
debens nō soluens debitum cum potest: nō soluendo pec-
cat. ¶ M. Unde consequenter aduertendum/ꝙ colli-
gendo que doctores scribunt de varia sumptione huius
sacramenti: potest distingui quadruplex manducatio hu-
ius sacramenti: scilꝫ

Manducatio
- Pure corporalis.
- Sacramentalis tm̄.
- Spiritualis tm̄:
- Sacralis ⁊ spūalis simul.

¶ Manducatio corporalis tm̄/est comestio specierū sa-
cramentaliū: vt cibi corporalis/nullo habito respectu ad
rōnem sacri. quo mō manducat sacrm aial brutū mus vel
porcus: nō potens cognoscere rōnem sacramēti. Hoc etiā

modo sumit fidelis vel infidelis: dū species illas accipit vt alium corporis cibum: nihil cogitans de sacro. Est tñ et Joh. vi. alius modus corporales intelligendi manducationē siue carnalē quō iudei intellexerūt verba christi. de quo. s. dictū est lec. xxxvi. ¶ Manducatio sacralis tñ est actualis susceptio sacri cū intentiōe sumendi vt sacrm: sine fide formata charitate. Dicit enī cū intentione sumendi vt sacrm idest vt alicui rei significatiuū vel cōtentiuū. Requiritur enī intentio sumendi sacrm fm fidē sacri: q̄ fides sit in ipso sumente vel in alio. In ipso/vt in fideli credente in sacro cōtineri christū. Vel in alio: vt in heretico: seu infideli volenti tñ sumere eodē mō quo fideles sumūt: ad eūdem scz effectū. Ut exempli causa: si talis sumeret hostiā consecratā cogitans et intendens: volo sumere ad eūdem effectum ad quē christiani: fiat qō fieri pōt: licet non crederet aliq̄d sacrū contineri sub hostia. Ille quidē sic sumens sumeret sacramentaliter: q: non vt aliū cibū corporalē: nec spūaliter: ergo sacraliter: alioquin oporteret ponere quintū mēbrū. Hec est intentio Alexā. par. iiij. q. xliij. mēbro. iiij. Qō enī intentio sumendi vt sacrm requirat ad sumptionē sacramētaliter: declarat p simile de adulto. si ab alio lauaretur in aqua pferente formā baptizandi: ipse tñ nō intēderet baptizari: sed simplr lauari: velut in alia aqua: nō lauaretur sacraliter: nec baptizaret. Si vo intenderet baptizari siue lauari vt christiani intendūt: dicens sibi. Volo hoc fieri circa me eodem mō quo christiani credūt: licz nō crederet lotionē illā esse alicuius efficacie/vere baptizaret. Ex illo patet q̄ aliud est mādūcare sacrm et mādūcare sacraliter: q: mus et infidelis manducat sacrm: sumēs species panis sicut aliū cibū: et tñ nō sacraliter. ¶ Manducatio spiritualis tñ est fide formata in christū actu vel habitu credēdo ei vt capiti membrū incorporari: sine actuali specierū sacraliū sumptione. Dicit fide formata: ppter angelos qui nō manducāt spūaliter hoc sacrm: licet christo fruant in gloria: q: nō habent fidē: sed visionez clarā: idem est de beatis. Dicit credendo actu: ppter adultos in christū credentes. Dicit habitu: ppter paruulos baptizatos: qui habent fidem infusam: silr et charitatem. De hoc latius vide supra lec. xxxvi. Dicit sine actuali etc. ad excludendū mādūcationem sacralem. ¶ Manducatio sacramentalis et spiritualis simul/est actualis sumptio sacramenti cū fide formata charitate/sumentez sumpto incorporante. Et patet declaratio ex precedentibus. ¶ N Consequenter supposito cum magro lib. iiij. sniarū dist. j. et doctoribus ibidem scribentibus: q̄ sacramenta no. le. virtute operis operati conferunt gratiā: ita q̄ nō requirit bonus motus interior qui mereat gratiā: sed sufficit q̄ suscipiens nō ponat obicem. Sicut in sacris et in sacrificijs vete. test. nō cōferebat gratia ex hoc solo: q̄ suscipiens sacro vtebat nō ponens obicem: sed tñ cōferebat ex virtute boni motus interioris tāq̄ meriti: vt dicit Sco. in scrip. iiij. dist. j. q. v. qō dictū sic intelligo: q̄ suscipiens sacrm nō solū cōsequit gratiā tantam: quantā meret bonus motus interior quo suscipiens conuertitur in deum: siue de cōdigno: siue de cōgruo. Sed vltra hoc cōsequit gratiā: vel gre augmentū ex sacramenti efficacia: quā operaret in nō ponente obicem: nō rōne actualis deuotionis vel dispositionis: qō est ppriū sacris no. le. alioquin frustra susciperetur sacrm vbi de suscipiendo nō obligat preceptū. Nil enī adderet psonalis dispositio merito qō haberet etiā sine sacro. Et hoc est qō dicit be. Aug. sup. ps. lxxiij. et allegat magr vbi. s. volens aperire differentiā inter sacramenta vete. testa. et sacra. no. le. Illa inquit pmittebāt tm̄/et significabāt: hec aūt daut salutē. Si aūt sacra no. le. nō darent gratiā/ nisi quantū exigit accipiētis dispositio: nō aliter darent salutem/q̄ sacra vete. testa. In quorū vsu etiā iudei ipsis ex deuotione/et precepti diuini obedientia vtentes: gratiā acceperūt: quantū eoz preparatio exigebat: sed q: nō acceperūt ex efficacia sacramentoz: dicunt nō dare: sed significare et pmittere salutē. Nec certe no. le. sacra darent salutem. Nunc aūt daut salutem: q: post meritum dispositionis vtentiū/ex efficacia quā sortiunt ex institutione christi/et merito passionis eius/cōferūt gratiā qua saluamur. Hinc ait. Gerson in trac. de pollutionibus nocturnis. Celebratio habet efficaciā magnā virtute operis operati: propter quā nō tantū dem valet volūtas sola celebrādi: sicut par volūtas actu celebrās. Addit itaq̄ opus hoc exterius aliq̄d bonitatis ad bonitatem volūtatis: ppter meritū passionis christi: ideo dici solet opus priuilegiatū. ¶ O His premissis/respondeo ad dubiū p tres ppositiones. Prima: Utrūq̄ scz accedere ad eucharistie sacramentalem cōionem: et ab eadē abstinere/in casu dubij pōt esse meritoriū et laudabile. Probat pro prima parte: q: q̄ digne accedit vt ponit casus dubij: accedendo meret fructus eius pcipere: vt deductū est. s. lec. lxxv. Item per dignā sumptionē meret sumens vitā eternā fm illud. Qui Joh. vi. manducat me: et ipse viuet ppter me. ¶ Scda pars pbat: q: potest aliquis ad sumptionē sufficiēter dispositus (puta nō existens in mortali) attendere sacri dignitatē et tremendā excellentiā: suāq̄ fragilitatē et ex humilitate propter sacramenti reuerentiā abstinere: se reputando indignū. Et ille actus quo elicit velle abstinere/est actus pcedens a virtute fidei et humilitatis: ordinabilis in deū: q: dei magnificatiuus: et p cōsequens pōt esse meritorius. Ad hoc est autoritas Augu. s. allegata: vbi dicit de zacheo et centurione: ambo saluatorem honorificantes: honorificare aūt saluatorem est meritorium. ¶ Scda ppositio. In casu dubij/quo scz pōt quis laudabiliter abstinere et laudabiliter accedere: fructuosius est melius et laudabilius accedere: sumendo eucharistiā sacraliter et spūaliter: q̄ abstinendo a sumptione sacramentali/sumere tm̄ spiritualiter. Probat multipliciter. primo: q: maiorem fructū cōsequit primus q̄ secūdus: ergo. Cōsequentia nota. Antecedens probat. Quia oēm fructū quē cōsequit secūdus: cōsequit et primus: qm̄ ambo manducant spūaliter: et pono q̄ sint eque dispositi: et vltra hoc cōsequit fructū/quem dat sumptio sacramenti ex opere operato: quem nō cōsequit non sumens sacramētaliter: vt patet ex notabili vltimo. Preterea: q: accedere pcedit a nobiliori virtute q̄ abstinere: ergo est actus nobilior. Tenet ɔsequentia: q: quanto virtus pfectior: tanto actus eius nobilior. Antecedens patet q: actus accedendi pcedit a charitate et dilectione huius sacramenti: et in eo cōtenti: sed actus abstinendi elicitus: hoc est velle abstinere: pcedit a timore: sed perfectior est virtus charitatis et dilectiōis q̄ timoris. Preterea actus accedendi pcedit ex pluribus virtutibus: vel saltem compatitur secum plures virtutes: q̄ actus abstinendi: ergo est melior. Antecedens probat. Quia accedens nō minus se humiliat/q̄ abstinens: et vltra hoc habet virtutem diuine cōfidentie. Nam quis cōsiderans excellentissimā magnitudinem huius sacramenti: ex quo mouet motu reuerentie. Cōsiderans etiam suā impfectionem/ex quo mouet motu profunde humilitatis. Considerans deniq̄ periculum in indigno accessu: et per hoc mouetur motu timoris: ac sic abstinet iudicans se minus dignum tali cibo supercelesti. Alius vo eadem cōsiderans/eisdem virtutū motibus mouetur: et vltra hoc cōsiderans ineffabilem dei bonitatem/misericordiā/dilectionem: qua nobis in hoc sacro seipm in cibum dedit: volens vt eo vteremur: et p hoc mouetur motu cōfidentie in diuinā misericordiā: nihil in se aut in suis meritis: sed in sola dei misericordia cōfidens: et desiderat deo vniri: qō dilectionis est: habet virtutes oēs quas habet abstinens: et vltra confidentiā: que valde deo placet: ad quā frequenter adhortatus est dicens: confide fili etc. Item nō vti sacramento cum potest et proficit vtenti/est quidā gradus ingratitudinis: ex opposito vti beneficio: qō est quedā recognitio beneficiati gradus est gratitudinis: ergo preter virtutes predictas/sumptio sacramenti procedit etiam ex gratitudine. Faciunt ad idem rationes supra pro illa parte adducte. ¶ P Tertia propositio est. Etsi nō peccent; imprudenter tamen agunt et stulte

te:q̄ dispositi abstinēt a sacramētali cōmunione. Primum
ꝙ non peccent: patet ex ꝓpositione prima. Q̄ð impruden
ter agunt ⁊ stulte abstinēdo: ꝓbat post Gers. sup magnifi
cat trac. ix. Nam imprudenter agit quoad ceteros. Stulte
quoad se. Nam per hoc sacrificiū datur gloria deo in altis
simis: Et in terra pax hominibus bone volūtatis. Ipsum
letificat angelos: liberat in purgatorio detentos: vt eorū
pena breuior sit et leuior. Viatoribus impetrat nūc cōuer
sionē ad gratiā: nūc cōseruationem in gratia: nunc contra
mundi pericula firmamentū: nūc angelorū custodiā: et re
frenationē tēptationū. Tāta aūt bona negligere impudē
tie est: ne dicā impietatis. Stulte agunt quoad se: tuz q: se
magnis ⁊ multis bonis priuant: q̄ consequerentur ex ope
operato. Tum quia stultus est timor ille: vel reuerētia mi
nus prudens qui ad dn̄m se vocantem ⁊ inuitātē nō acce
dit: sed procrastinat: ⁊ coruina voce dicit/cras cras. Unde
sepe venit illud Nasonis: Qui non est hodie cras minus
aptus erit. Deniq̄ talibus q̄ nolūt accedere: nisi sint actua
liter deuoti et feruidi: contingit similiter agere quasi frigi
dis nolentibus igni appropinquare/nisi prius calidi sint:
et infirmis nolentibus consulere medicū/nisi prius sani
sint. qð ꝙ stultum sit: nemo est qui ignorat. ¶ Et si q̄s di
cat vacationē a celebratione ideo fieri: vt ipsa postea reue
rentius ⁊ deuotius quanto rarius fiat. Respondet cācel
larius Gerson loco tractatus de celebrationibus allega
to. Fatemur inquit posset sic euenire. Sed ex aduerso con
tingere potest ꝙ talis subtractio remouebit habitū ad bo
num: cuius effectus s̄m philosophū est delectare. Signū
inquit acquisiti habitus/est in opere delectari. ij. Ethico.
Subdit: Distraheris hodie/parum deuot⁹ es: parū recol
lectus: plurimū tentatus a carne/mūdo/demone. Credo
equidem: sed agnoueris ꝙ nō dormiunt q̄ te ꝓsequuntur.
cras iidem erūt aduersantes tibi hostes: tueq̄ deuotioni
insidiantes/quales sunt hodie. Quocirca non irrationa
biliter cōsulit sapiens. quodcūq̄ pōt manus tua instāter
Eccle. ix operare. Nescis em̄ qn̄ tale tēpus ad laudabiliter celebrā
dum tibi concedet: quale mō habes. Et si vtrūq̄ habeas:
vtrūq̄ meli⁹ est. Esto ꝙ fueris in hac vel illa die defectuo
sus: cur nouū defectū in nō celebrādo supinducis. Sz fri
gidus sum dicis aut tepid⁹. Sepe sustinuit initiū celebra
tionis hoiem parū deuotū et frigidū: quē in fine dimittit
calidū et feruidū. Corpus christi ignis est spūalis: accede
in q̄dā fiducialiter ad hunc ignē: calesces facilius. ¶ Audiamus
homelia Amb. orantē. Graue est ꝙ ad mēsam tuā mūdo corde/et
innocentibus manib⁹ non venimus: sed grauius est/si q:
pctā metuimus: sacrificiū non reddimus. Et subdit. Licet
igitur ꝓ obedientia adsistere: et ꝓ indulgentia petere: pro
officio ministrare: pro remedio imolare: ⁊ ꝓ populo obse
crare. ¶ Preterea aut sic timens celebrare abstinet: q: cō
fidens de industria sua/sperat se alio in tempore magis
aptū futurū: aut q: maiorē dei gratiā se p̄parātē expectat.
Si primū: stulta est presumptio. Neq̄ em̄ toto tēpore vite
sue quātūlibet in longū ꝓtracte: quis sua industria dignū
se reddere pōt tāta comunione autoris oim̄/boni infiniti.
¶ Q Unde et hoc omni accedere volenti ignorandū
non est: ꝙ p̄cipue ex diuino munere: et non ex nostra indu
stria seu preparatiōe reddimur digni participatiōe sacra
menti. Hoc cogitatū ⁊ masticatū humiliabit nos vehemē
ter: ⁊ ꝑfecto humilitas sola est q̄ disponit ꝓ digna tāti ho
spitis in aie cenaculo susceptiōe. Si scðm: fatua est hec ex
pectatio a dn̄o: q̄ semper sublato impedimēto/presto est:
nec nouit tarda molimina spūssancti grā: vt ait Ambro.
Nec abbreuiata est man⁹ dn̄i: vt saluare nō possit: neq̄ ag
grauata auris eius vt nō exaudiat. Esa. lix. Stat pulsans
ad ostiū: petit introitū vt cenet tecū: tantū aperi ianuā cor
dis: remoue mortalis pcti grē repagula: facq̄ð i te est s̄m
modum. ŝ. lec. vij. ⁊ viij. expositū: et secure suscipe christū/
et in ꝓmissionum ei⁹ veritate: nō in tua vanitate fidēs/vo
lūtarie tibi sacrifica. Immūda es o aia: accede inquit can
cellarius: mūda da/ad fontē puritatis incōtaminabilem.
Esuris: accede pascenda ad panē viuificū ⁊ indefectibilē
esurientē bonis implentē. Egrotas: erit hoc efficacissimū
tue inualitudinis medicamentū. Fluxū pateris: nec sana
ri poteris a medicis tuis: i. exercitijs: tange plena fide cū
emorroissa fimbriā vestimenti iesu: sacrosanctā. s. hostiā vt
restringaris. Si percussam te sentis a serpētib⁹ ꝓuersarū ten
tationū: q̄d restat nisi vt serpentē christū eneū sine veneno
eleuatū inspicias: Si dicis cū ꝓph a. Qm̄ vnica ⁊ pauper
sum ego: particeps esto hui⁹ sacrosancti mysterij: habebis
christū comitē fidū: ⁊ hospitez ditissimū. Ceca te fortassis
debilem ⁊ claudā cōquereris: memineris qm̄ tales ad ce
nā magni regis iubent: ⁊ intrare cōpellunt. Lubrica sum
inquis ⁊ instabilis: sed hic panis cōfirmat cor. Tristis es ⁊
anxia: sed hoc vinū hoiem interiorē letificat. Inquietant
te ⁊ turbant plurima: adhere ei q̄ turbidos fluctus sedat:
qui est pax nr̄a. Insup q̄ ait. In mūdo pressurā: in me pa Joh. xvi
cem habebitis. Peregrinaris a dn̄o: sed in fortitudine ci
bi illius ambulabis vsq̄ ad montē dei. Nō ergo formidan
dū: sed in dn̄o sperādū: ⁊ ipse enutriet ⁊ nō cōfundet. Nō
in multitudine virtutis sue: ⁊ sua preparatione seu ꝓpria
deuotione: sed in se deficiendum: in solo dn̄o cōfidendū.
Euenit nōnunq̄ vt turbationes/pugne deordinationes
⁊ feditates inferius sensualiter agitate: succrescere faciāt
superius meritū nostrū: sicut ecōtra magna vtrobiq̄ sere
nitas/supbie ventū omia funditus euertentem/repente
qn̄q̄ inducit (vt als indicat.) ¶ R Sed diceres. Si tan
tus est fructus frequētis sumptionis: tūc non solum quo
tidie: sed etiā eodē die frequentius esset sumēdū: sicut eo
dem die frequenter orandū: ⁊ meritorie est operandū. Cō
sequens est contra illud decretū Alex. pape de cōse. dist. ij.
sufficit. Rn̄detur s̄m Alexan. de ales parte. iiij. q. xj. mem
bro. iij. ꝙ pluries vno die sumere eucharistiam extra casus
in iure expressos: in q̄b⁹ scz licet pluries vna die celebrare:
nō est cōcessum ꝓpter plures ratiōes/q̄ sunt: defectus de
bite reuerentie: ꝑsumptio dignitatis ꝓpe: et insufficientia
gratitudinis reddende. ¶ Ad dignā sumptionē dn̄ici cor
poris/requirit meditatio excellētie tanti sacri: vt sic mens
excitet ad sumendū cū reuerentia ⁊ deuotione. Requiri
tur etiā cōsideratio ꝓprie indignitatis: vt excitet animus
ad sumendū cū timore. Requirit quoq̄ rememoratio aut
estimatio beneficentie dei: q̄ magna ⁊ multiplex apparet
in beneficio hui⁹ sacri: vt excitet homo ad sumendū cum
gratiarū actione. Hec aūt difficulter digne exhibent plu
ries vna die: vn̄ tandē in cōsuetudinē veniret sine hac pre
paratione sumere: ⁊ ꝑ hoc minus reuerenter. Preterea sa
cramentū illud sumit in memoriā mortis christi s̄m aplm̄. j. Cor. xj
Uno ergo die nō nisi semel sumendū est sine necessitate:
sicut christus tm̄ semel mortuus est. His de causis dicit in
decreto supra allegato. Sufficit sacerdoti vnā missam in
die vna celebrare: q: christus semel passus est: et totū mū
dū redemit. Nō modica res ē vnā missam facere: et valde
felix est q̄ vnā digne celebrare pōt. Quidā tn̄ ꝓ defunctis
vnā faciūt: alterā de die si necesse fuerit. Qui vero ꝓ pecu
nijs vel adulationibus seculariū vna die ꝑsumunt plures
facere missas: non existimo euadere dānationē. Hec ibi.
¶ Sunt aūt casus in quibus licet plures missas vna die
celebrare: quatuor: quos ponūt summiste. Primus in die
natiuitatis dn̄i: vt habet de cele. mis. consuluisti. licet tres
missas cantare. Secūdus q̄ statim supra positus est. Ter
tius ꝓpter necessitatem peregrinorum infirmorū: aut for
te nuptiarū. Quartus dū propter raritatē sacerdotū/vel
paupertatē ecclesiarū vni sacerdoti plures ecclesie commen
dantur. In illis vltimis tribus casib⁹/vltra duas celebra
re non licet: vt in glo. c. sufficit. allegati. Quotiens aūt sa
cerdos voluerit scðam missam celebrare. In prima ablutio
nem sumere nō debet: vt ieiunus veniat ad scðam vt ha
betur de cele. mis. ex parte. ¶ S Per hoc ad rationes in
principio motas. Ad primā de centurione ⁊ zacheo dicit:
ꝙ btūs Aug. vult ꝙ dū aliq̄s est sine pcti mortalis ꝯscia:
non obligatus celebrare ex officio: nec aliter impeditus:

habet vtrūq; in sua potestate licēter facere ⁊ laudibiliter: accedere videlicet aut abstinere: vt dixit propositio pᵐa. Nec vnū alteri vniuersaliter et in oī casu preferendū. Uñ quotidie celebrare respectu cuiuscūq; nō est ḡnaliter laudādū vel reprehendēdum: q: datur casus in quo illud: et alius casus in quo aliud est preferendum. Stat enim aliquem non esse quotidie dispositū etiā sine sui culpa: stat aliū nihil habere impedimēti. Secūdo laudabile est quotidie accedere: nō sic primo. Uñ ꝙ simpliciter sit laudabilius accedere cōcludit cū addit. Sic viue vt semp merearis accedere. Et in de verbis dn̄i. Iste panis quotidianus est: accipe quotidie vt quotidie tibi psit. ¶ Ad secundam de sanctis patrib⁹ abstinētibus: ṙndet cancellarius dicēs. Facta quorūdam veneranda magis sunt pia interpretatione: ꝙ in exemplum agendi trahenda. Deniq; diuersa sunt dona ⁊ vocationes in diuersis prout spūssanctus voluerit. Uaria eñ operatus est dn̄s in sanctis suis: in quib⁹ semper ⁊ vbiq; est mirabilis/ ad cōmēdationez diuersarū virtutū. Unde in pᵐis de quibus arguitur cōmendatur humilitas: in altero deuotiōis ac charitatis feruor: nec omnibus oīa data sunt. Et qđ additur: ꝙ sancti non fuerint dispares virtutib⁹: nō est simpliciter verū: qm̄ alter altero sanctior: sicut in māsionib⁹ alter est altero sublimior. Chryso. eo loquit̄ de paritate virtutū/ quātū ad gen⁹ virtutis ad salutē necessarie. Sic eñ pares fuerunt propter earum cōnexionē: non autē quātū ad virtutis intensionē. ¶ Ad illas que arguūt ꝙ melius sit abstinere ⁊c. Ad pᵐam de agno pascali. d: ſm Alex. ꝙ sacrm̄ hoc fuit plurib⁹ figuris pfiguratū diuersis respectibus: quaꝝ figuratū alique fuerūt frequēter iterate: alie semel tm̄ vel rari⁹ exhibite. Agn⁹ pascalis figura est hu:⁹ sacramēti inquātū est memoriale passionis: ⁊ ita principaliter passionis christi: ⁊ ex cōsequēti eucharistie. Christ⁹ autē semel tm̄ immolatus est in cruce: ergo agnus tm̄ semel in anno edebatur. Manna vero fuit figura hui⁹ sacri in rōne cibi: ideo diebus singulis māducabanṫ. ¶ Ad aliud de baptismo/ dicit̄ ꝙ baptism⁹ est figura mortis christi: inquantū in baptismo morimur peccato/ presertim originali. Hoc aūt nō contingit nisi semel: q: pctm̄ originale dimissum non redit. Eucharistia est memoria passionis vt nostri refectiua in donis virtutibus et gratijs: que refectio iterat̄. Itē baptism⁹ characterē imprimit: ideo iterari nō debet: secus de sacramēto eucharistie. ¶ Ad tertiū d: ꝙ oīs pparatio interior requisita ad digne spūaliter cōmunicandū: sufficit ad digne sacramentaliter sumēdum: et ideo est equa securitas. Nā quilibet non dignus spūali manducatione/ est in periculo mortis eterne: quia in mortali: qđ maximū est periculū: in quo qsquis nō fuerit: sine periculo manducat sacramētaliter. Dispositio autē exterior/ vt ieiuniū nature: et similia satis certa sunt: et ita sine periculo caueri possūt. ¶ T Ad aliud iā patuit ex pbatione secunde ppositionis: ꝙ accedens nō tm̄ cōmodum suū querit: sed magis gloriam ⁊ reuerentiam dei. Nā accedēdo representat summam dei charitatē: qua pro nobis passus est in cruce/ ſm illud. Hoc facite in meā cōmemorationē. Representat infinitā eius potentiā: qua christus deus et hō tam mirabiliter nobiscū esse voluit in tantilla sacri specie. Representat infinitā dei bonitatem qua se sic in refectionē aīe dare voluit nobis indignis cibū vite. Representat ineffabilē eius sapiētiam: vt eo ordine nos repararet quo cecideramus a statu innocentie. vnde Inno. Panem angeloꝝ māducauit hō: quaten⁹ vñ mors oriebat̄ inde vita resurgeret. Dictū est qppe de illo. Quacūq; die comederis: morte morieris. Dicit̄ autē de isto. Si qs māducauerit ex h̄ pane: viuet in eternū. vñ ſm Inno. magis redūdat in gloriam dei accessus: ꝙ abstinentia ab eodē. Uñ patet ꝙ q digne accedit: non tantū ex amore cōcupiscentie: sed magis ex amore amicitie accedit. Ad illa q̄ arguūt pro parte opposita: si intelligunt̄ de acceptionib⁹ digne/ sunt pro scđa ppositiōe: si aūt loquunt̄ generaliter dicendū ꝙ autoritas inducta intelligat̄ ceteris paribus/ cessante impedimento ⁊ de cōsilio nō de necessitate precepti. ¶ Ad illa de cōmodis ⁊ vtilitatib⁹ que sequunt̄ accessum: dicit̄ ꝙ etsi cōmendabile est ꝙ hmōi cōmoda ⁊ fruct⁹ acquirant̄ accedenti: ⁊ alijs nō: tm̄ nō est in pcepto: ⁊ ideo sine pctō possunt omitti. Non eñ tenemur oīa impendere deo nobis ⁊ ꝓximo que possumus: sed illa dūtaxat ad que precepta nos obligant. Parabola etiā de talento loquitur de ijs qui in officiū acceperūt bona dn̄i vt ea dispēsarent. Si quis ex officio celebrare tenetur: ⁊ nō celebrat: incurrit sugillationem serui nequā. ¶ Ad autoritatē Be. dicitur: ꝙ merito mouere debet exhortādo sacerdotes ad frequenter celebrandum: qđ qui nō faciūt priuant ⁊c. nō aliquid auferendo: sed nō impendendo quod impendere possent. Et hoc extra casum necessitatis/ aut precepti non inducit peccatū: licet exhibitio magnū habeat meritum.

¶ U Sed circa hoc querit̄ vtrum sacerdos possit a celebratione huius mysterij perpetuo cessare ex reuerentia sine mortali peccato. Ad hoc videt̄ dicere Alex. par. iiij. q. li membro. ij. ꝙ sic. Unde ait. Existimo tamē si quis sacerdos nō habens curam animarū: nec officium: nec beneficium propter qđ haberet necesse celebrare: ⁊ ob reuerentiam sacramēti ⁊ timorem sue indignitatis/ cessaret semp nisi iniūgeret̄ sibi cōtrariū a superiore: ꝙ nō peccaret mortaliter. Et satis concordat secū s. Bonauen. in. iiij. dist. xij. q. iiij. dicens: ꝙ sacerdos si nō viuit de altari: sed in sua libertate manet: nō tenet̄ magis ꝙ alius homo: nisi de bono ⁊ equo. Et notent̄ singule clausule quas ponit Alexā. ¶ Beatus vo Tho. illud dictum reputat irrationabile. vnde ait parte. iij. q. lxxxij. ar. x. ⁊ in. iiij. distinc. xiij. q. ij. ar. j. Unusquisq; tenetur vti gratia sibi data cum fuerit opportunum. ſm illud. ij. Cor. vj. Hortamur ne in vacuum gratiam dei recipiatis. Opportunitas aūt offerendi non solum attenditur ad fideles christi: quibus oportet sacramēta ministrare: sed principaliter per cōparationem ad deū: cui in consecratione huius sacramenti sacrificium offertur. Unde sacerdoti etiam si non habet curam animarū: non licet omnino a celebratione cessare. Facit ad idem illud Grego. Dum crescunt dona: etiam rationes crescunt donorum. ⁊. j. Pet. iiij. Unusquisq; sicut accepit gratiam: in alterutrum illam administrantes. Reus ergo erit negligentie: si cui data est potestas nobilissima: illa nō vtatur ad honorem dei/ ⁊ salutem suam ⁊ aliorum viuorū et mortuorum. Sed saltem videtur ꝙ celebrare teneatur in precipuis festis: ⁊ maxime in illis diebus: quibus fideles communicare cōsueuerunt. Grauius autem peccant qui non ex reuerentia sacramenti: sed sua lasciuia/ aut secularium negociorum cura/ omittunt: quibus dici potest illud ij. Machab. iiij. ꝙ iam nō circa altaris officiū dediti erant: sed cōtempto templo: ⁊ sacrificijs neglectis/ festinarunt participes fieri palestre: ⁊ patrios honores nihili habentes/ grecas glorias optimas arbitrabantur. ¶ Et licet opinio beati Thome videatur probabilis: ratio tamen sua ex verbis apostoli sumpta/ non videt̄ sufficere. Tum q: aplš in verbis suis non videtur imponere preceptum. Dicit eñ. Fratres hortamur. Exhortatio autem non insinuat preceptum. Tum q: sic probaretur ꝙ teneretur quilibet sacerdos quotidie cessante legitimo impedimento celebrare: vt nullo die gratiam dei in vacuum proferretur accepisse. ¶ X De cōmunione laicoꝝ: immo generaliter fidelium rationis vsum habentiū dicitur ſm Alexā. ꝙ non tenentur nisi ex mandato ecclesie semel in anno. ſm c. omnis. de pe. ⁊ re. Et in articulo mortis. de quo Innoc. Necessario quippe sumendus est agnus: vt a vastatore protegamur: nec exire possumus de egypto: nisi celebrando phase pascalem agnum edamus. Uerba vero christi
que in preceptum sonare videntur. Nisi manducaueri Joh. vj.
tis ⁊c. intelliguntur de manducatione spirituali: vt. s. dictum est. Unde non habent efficaciam precepti quoad sacramentalem sumptionem: sicut habent illa. Nisi quis Joh. iij.
renatus fuerit ex aqua et spiritu: non poterit introire in

regnum dei. Nam christus priora sua verba declarando di
Joh.vi. cit: Caro non prodest quicq̄: scilicet sine spiritu. Verba q̄
ego locutus sum vobis: spiritus ꝛ vita sunt. Et tantum de
illo dubio. ¶ Lectio. lxxxviij. A

Nunc de sexto du-
bio, scz de negligentijs circa consecratio
nem ꝛ misse officiū cōtingētib⁹: que q̄m
innumere sunt. Errare em̄ ꝛ deuiare infi
nitis modis cōtingit ſm illud Diony. de
diuinis nominib⁹. c. iiij. Bonū est ex causa integra: malum
autē omnifariam. Et. ij. Ethi. c. vij. Dirigere contingit vno
modo: deuiare infinitis: ideo de oibus defectibus regula
dari non pōt. Possunt tn̄ directiones circa aliquos cōtin-
gētes defectib⁹ dari: ex quib⁹ in alijs a simili directoriū pōt
sumi. Ubi aūt nec illis sufficiūt: recurrēdū est ad superioꝝ
cōsultationes. Et q̄m in diuersis supioribus lectionib⁹, de
varijs particularib⁹ defectibus tractatū est: idcirco ad illa
remittā: ne idē sepi⁹ scriptū fastidio sit lectori. ¶ Possunt
aūt defectus cōtingere circa substantialia sacramenti: pu
ta circa materiā: aut formā: circa ministrū: aut eius inten-
tionē. Possunt etiā scdo cōtingere circa cerimonialia: que
nō sunt de necessitate sacramenti: vt sunt locus, tēpus, ve
stes, vasa, luminaria, orationes tā ante missam q̄ in mis-
sa. Tertio circa sacramēti reuerētiam: vt si fundatur calix:
vel gutta sanguinis dn̄i stillauerit ꝛc. Quarto circa mini-
strū celebrantē, aut sumentē: vt si memorat se nō ieiunum
excōicatū: non rite ordinatū: nō baptizatū: aut si ante finē
misse deficiat ꝛc. Singula breuiter perstringā ſm docto-
rum sententias. ¶ B Quoad primū: si fuerit defect⁹ in
materia necessario requisita: que est panis ꝛ vinum aqua
mixtū. De pane nō de facili deprehendi pōt an sit tritice⁹:
an de spelta vel alio grano: nec ibi necesse est nō procede-
re: maxime q2 nō est certū de pane triticeo, an sit necessa-
rius consecrationi: ita q̄ in solo triticeo fiat cōsecratio: de
quo. s̄. lec. xxxv. lati⁹ disputatū est. ¶ De vino vero contin
gere pōt: q̄ ex ministri negligentia loco vini alius liquor:
vt aqua pura: aut oleum calici infusum sit: quod ne fiat sa
cerdos primo ministrū gustare faciat dū calicez preparat:
qui vasa vinaria et aquaria offert. Ipse quoq̄ odorando
experiatur vini odorem in calice, si sanum habet olfactum
quod maxime faciendum consulo, dū calix preparatus et
infusus offertur per diaconū. Prospiciat etiam in calicem
dum primo positurus est eum in medio altaris: an sit in-
fusus an vacuus: ne procedat calice vacuo: et dum conse-
crare voluerit: aut sumere vacuū inueniat calicem. Si ta-
men per quācunq̄ negligentiam vel ministri vel sacerdo
tis vinū in calice non fuerit: sed alius liquor. Si id depre-
henderit ante consecrationē calicis: effuso tali liquore: de
nouo imponat vinum ꝛ aquam: ꝛ procedat ad calicis con
secrationem, nihil repetens de prius lectis. Si vero post
sumptionē seu in sumendo perceperit vinū non fuisse: fa-
ciat vt. s̄. dictum est lectione. x. Idem si calicem vacuū in-
uenerit. Primum est de mente sancti Thome parte. iij. q.
lxxxiij. ¶ Circa secūdum: scz dum post sumptionem corpo
ris christi sub speciebus panis aut vini perceperit: alium
tradit modū: sed qui supradictus est sufficiat. Si vero de-
prehenderit aquam nō fuisse admixtā ante consecrationē
calicis: statim dum apprehenderit, apponat ꝛ ꝓcedat. Si
vero post cōsecrationē sanguinis deprehēderit: nullo mo
do debet aquā vino iam cōsecrato miscere: q2 sequeretur
corruptio sacramenti in aliqua parte: vt. s̄. habitū est lec.
xxxv. sed procedat sine admixtione aque. Nō em̄ admixtio
aque est de necessitate cōsecrationis: sed cōsecrātis: vt ibi
patet. Concordat Tho. vbi. s̄. in sol. quarte rōnis. Videa-
tur plura de qualitate vini cōsecrandi lec. xxxv. Laudabi-
lis denicq̄ est consuetudo quarundā ecclesiarū: q̄ ad misse
officiū ordinant vinū rubeū: vt sic de vini veritate, et gu-
stus certificetur ꝛ visus. ¶ C Si defectus contingeret
circa ministrū: scz sacerdotē qui necessarius est cōsecratio-
ni: aut quia non est sacerdos: puta quia vel non baptizat⁹
aut nō rite ordinatus: vel quia deficit ante officij ꝑfectio-
nē. Si primū: hoc quidē difficile constare poterit: nisi p re-
uelationē aut certam relationē. Si tn̄ sibi constiterit legi-
time, dū in officio misse fuerit: cū totum officiū irritū sit ꝛ
inane: nullūq̄ ibi conficiatur sacramentū: cessare debet in
quacūq̄ parte fuerit: Necq̄ si ante sumptionem cōstiterit:
sumere debet vt sacramētū: alioq̄n idololatriā cōmitteret
A qua prius q̄ cōstiterit: ꝛ ipsum ꝛ populū ab idololatria
inuincibilis ignorātia excusat: vt habet de presby. nō bap-
ptizatis. Et conditio habitualis q̄ inesse debet: de quo. s̄.
lec. l. ¶ Si autē sacerdos morte vel graui infirmitate de-
fecerit ante consecrationē panis: nō oportet vt per alium
suppleat: nisi in ecclesijs couentualib⁹: vel quando suffici-
unt facultates ecclesie ad plures sacerdotes nutriendos:
vt in. c. illud diuini. vij. q. j. Si vero deficeret incepta cōse-
cratione: puta consecrato corpore ante cōsecrationem san
guinis: vel etiā consecrato vtroq̄: debet misse celebritas
per aliū expleri. hec Tho. Et hoc verū si haberi pōt sacer-
dos ieiunus. Nam pransus explere nō potest: vt dicit glo.
vij. q. j. nihil. vbi casus ille ponitur in textu. Sz vbi incipi-
et suppleus: dicitur in sum. cōfes. q̄ ibi sequēs incipiat vbi
prior dimisit: q̄ si nescit: debet a capite incipere. Et sic etiā
patet q̄ licet nō sit necessarium deficiente sacerdote ante
cōsecrationem, missam suppleri: potest tamē suppleri. et
ad hoc est. c. allega. vij. q. j. illud diuini. Scdm Alber. vero
lib. ij. de missa prope finem: Si sacerdos ante canonem in
missa deficiat: tunc pro certo alius sacerdos debet reinci-
pere: ꝛ totum rite peragere: quia ea que ante canonem in
missa fiunt: nō sunt de sacramēti cōfectione: sed potius de
populi instructione. ¶ Si autem in canone deficiat factis
aliquib⁹ signis super hostias oblatas, ante tn̄ trāssubstan
tiationē: videt mihi ait Alb. q̄ alius sacerdos non ab ini-
tio debeat missam incipere: sed potius vbi ille dimisit: de-
bet qd̄ omissum est: supplere. Et hoc ꝑpter duas causas.
Prima ex parte sacramenti: quia q̄uis ex illis signis sub-
stantia panis ꝛ vini nō trāssubstātientur: tamē ipsa mate-
ria ex verbis ꝛ signis recipit sanctitatem: ex que efficit ma
gis idonea q̄ in corpus christi trāssubstātietur. Et hoc nō
est repetēdū super illam hostiā: ne iniuria fiat virtuti ver-
borū: que tanq̄ nihil haberētur: quādo iterū verba eadē
super eādem hostiā iterarētur: tanq̄ priora verba a prio-
re sacerdote dicta, nullā virtutem habuissent. Scda causa
est ex parte populi: q2 ꝑpls ex hoc minus verba ꝛ signa ca
nonis appreciaret: si videret ea tā facile repeti: quasi pri⁹
dicta viderētur ānullata. Licet etiam signa illa nō trāssub
stātiarēt: tamē passio christi nunq̄ irrita debet reputari.
¶ Si autem sacerdos in ipsa prolatione verborum que
sunt forma sacramēti: deficiat, verbis iam in parte pronū
ciatis: saluo inquit iudicio sentētie maiorum: q̄ illa hostia
pro reliquijs in altari cōseruaretur: ꝛ missa alia celebrare-
tur. Sed hic Inno. in. c. presbyter. de sacra. non ite. dicit: q̄
in hoc casu alius sacerdos debet incipere ibi: Qui pridie.
Dicit em̄: q̄ si quis inter cōficiēdum eucharistie sacramē-
tū dū est in verbis illis: h̄ est corp⁹ meū, deficiat: alt⁹ inci-
piat a capite. s. ibi, Qui pridie. Et idē dicim⁹ si dubitaret,
vtrū prim⁹ sacerdos cōpleuerit vba cōsecrationis: vt etiā
tūc incipiat ibi, Qui pridie: q2 nō intelligit iteratū: qd̄ am
bigit esse factū: vt dr̄ de presby. nō bap. veniens. ¶ Sequi
tur in Alberto. Si autē deficiat q̄n iam corpus cōsecratum
est: ꝛ nō calix: vel etiā si vsq̄ in finem misse de preparando
calicem cū vino oblitus fuerit: vel aliqua de causa negle-
xit. Jam ab antiquo consilium est doctorum: q̄ hostia cor-
poris, si sumpta nō est: in corporali mundo reponat: ꝛ ca-
lix rite prepareretur: ꝛ ab illo loco, Simili modo postq̄ ꝛc.
canon super calicē peragatur: quia tunc nō iteratur: eo q̄
nihil anteriorū dictū est super calicem: ꝛ tunc in fine misse
corpus ꝛ sanguis accipiantur. ¶ Si autē sacerdos pro-
nunciando verba forme calicis, deficiat ante ꝑfectionem:
tunc dicendū videtur sicut de hostia, q̄ in vase mundo cu

reliquijs seruetur: et cum alio vino calix vite preparetur. Et ab illo loco: Simili modo postq̄. ab alio sacerdote sacramentū sanguinis cum missa perficiatur. hec Albertus. ¶ Videtur tamen saluo meliori iudicio / q̄ cautius ageretur / in casu quo panis ⁊ vinū cum reliquijs ponendum esset: s̄m dicta dn̄i Alberti. si tunc a sacerdote supplente / post sumptionē corporis ⁊ sanguinis quos ipse consecrauit: ante ablutionē sumeretur: sic non cum reliquijs putrescerent. ¶ D Circa intentionē necessario requisitam possunt similiter defectus aliqui cōtingere. Nam qualē sacerdos habere debet intentionem: dictū est. s̄. lec. vj. ¶ Queritur ergo quid si particula aliqua inuenta fuerit in altari quam sacerdos tempore consecrationis non aduertit: similiter de guttulis foris / calicis pedi vel lateribus adherentibus. ¶ Respondetur s̄m Albertum / q̄ ea que in altari remāserant: aut foris calicē adherēt: que sacerdos nō intendit consecrare: cōsecrata nō sunt. quia intentio sacerdotis lata supra materiam consecrandam / necessaria est: vt patuit lec. vj. Vnde debet sacerdos intentionem suam dirigere ad hostias: que sunt in prospectu super pallā corporalis: ⁊ ad vinum quod est in calice: ⁊ non extra: nec ad alia. Et sic certus erit q̄ si casus premissus occurrit q̄ reliqua consecrata non sunt. Vnde nōnunq̄ hostie in pixide ⁊ vinū in vasculis manent in altari per totam missam: nō tamen per hoc cōsecrantur: licet cautius sit ea ab altaris mensa remouere. ¶ E Sed quid si q̄s apponeret plures particulas pro populo cōicando consecrādas. Et in ipsa consecratione prolatis verbis formalib⁹ / tunc nō recordetur particularū appositarū: et intentionem dirigit actualiter tm̄ ad eā particulā / quā manu tenet. nunquid relique sunt cōsecrate? Respondeo salua saniore sentētia sub distinctione: q: aut habet intentionē virtualē ad cōsecrandū oēs: hoc est: aut dum posuit particulas intēdebat actualiter eas cōsecrare: ⁊ ex illa intētione p̄cessit in officio: ⁊ in cōsecrando particulā quam manu tenebat: nō habuit intētionē actualē illam solam: quā manu tenebat: cū exclusione omniū aliarū cōsecrandi. Dico q̄ oēs sunt cōsecrate: sufficit enim virtualis intentio / dū non interuenerit cōtraria actualis. Sicut em̄ volēs cōsecrare vnā solā particulā: ⁊ in verbis cōsecrationis distrahitur vt tūc nō actualiter intēdat: nihilominus p̄pter virtualē intentionē vere cōsecrat. Si autē in cōsecratione vnius particule oēs alias actualiter per intentionē excluderet / intendēs illā solā cōsecrare: haud dubiū q̄n alie nō sunt cōsecrate. ¶ F Sed diceres; quid si certū numerū cōsecrare intēdit: puta decē: ⁊ facta consecratione inuenit vndecim particulas: que harū non est consecrata? Pōt dici: licet in numero errauerit / putās decē que sunt vndecim: non tamen errat in intentione que est ad cōsecrādū oēs illas numeratas / siue in loco consecrādarum particularū positas: ideo oēs censeo cōsecratas. Nullus em̄ ita intēdit cōsecrare numeratas / q̄ si plures essent vel paucio res vellet eas non cōsecrare. Qd̄ si aliq̄s expsse ⁊ distincte intenderet precise decē consecrare cū exclusione pauciorū vel pluriū: puto q̄ tunc nullā cōsecraret. Ratio: q: ad cōsecrādum requiritur intentio sup determinatā materiā: quā distincte cognoscit ⁊ pōt discernere ab alijs: sed cū sint ibi vndecim particule simul posite: nec decē discernit ab vndecim: sed habet confusam intētionem decē cōsecrādi ex illis vndecim: ⁊ nō discernit quas decem: non habet intētionē sufficientē ad cōsecrandū requisitā. Sicut si p̄poneris mille particulis / ex illis intēderet consecrare decē tm̄ confuse: nec discerneret quas decem: nullā cōsecraret. ¶ Idcirco cōsiderētur due cautele. Prima si plures particule sunt cōsecrande / ponatur maior particula cū minorib⁹. vt dum consecrare voluerit simul offerantur oculis hec ⁊ ille. sic non obliuiscet̄ minorū. qd̄ etiā p̄pter signa conuenit ita fieri: vt sic oēs simul signent̄. Scd̄a cautela: q̄ p̄sbyter intentionem suā nunq̄ dirigat ad numerū determinatū particularū / intendēdo tot vel tot consecrare: sed ad multitudinē particularū positarum cuiuslibet sint numeri: ⁊ forte bonum esset numerum ignorare: ⁊ sic liberabitur celebrāns a dubijs ⁊ scrupulis. ¶ G Nūc de defectib⁹ cōtingentib⁹ circa cerimonialia: hoc est circa exteriora ab ecclesia ordinata loca / tēpora vestes / vasa / orationes / gestus / ministros ⁊ cetera / q̄ non sunt de necessitate cōsecrationis: quia eis non seruatis nihilominus vere consecrat sacerdos: si habuerit materiam debitam / ⁊ intentionem conficiendi: licet grauiter peccet pretermittens aliquod horum: ⁊ quandoq̄ incidat excōicationē: quandoq̄ irregularitatem propter constitutionē ecclesie: de quib⁹ ordinate supra dictū est lec. vij. ⁊ sequentibus: ideo superfluū foret hic repetere. Vn̄ in oibus talibus / si aliquid neglectū fuerit: procedendū est: q: p̄ huiōi negligentiā sacrificij perfectio non impedit̄: penitentiā tm̄ agere debet ex culpa negligentie defectus noscitur contigisse. Nō tm̄ omnis omissio dūmodo temeraria nō fuerit: ⁊ sine cōtemptu inducit culpā: Sicut etiā si ante fractionē sacramenti aut in fractione / sacramētū aut pars ei⁹ dilaberet̄ in calicē p̄pter frigus manuū sacerdotis / vel aliam causam: quo min⁹ postea posset seruare ritum ecclesie: nō est propter hoc necessarium aliquid iterare. Hec em̄ respiciūt corpus christi mysticū: ideo in sacrificio veri corporis christi nihil variat. ¶ H Consequenter de negligentijs redundantib⁹ ad irreuerentiā sacramenti: vt si aranea vel musca ceciderit in calicē: aut venenū deprehendat̄ immissum: aut si sanguis effusus fuerit in terrā: vel super altare in toto vel in parte: aut hostia in terras ceciderit: aut eam perdiderit: aut mus comederit: aut in reseruatorio quo custoditur p̄pter infirmos cōputruit. ¶ De primo dicit sanctus Tho. vbi. s̄. in solutione tertij argumenti. Si musca vel aranea in calicē ante cōsecrationem ceciderit: aut etiā venenū deprehensum fuerit immissum / debet effundi: ⁊ abluto calice denuo aliud vinū poni cōsecrādū. Si vero aliquod horū post cōsecrationē acciderit: debet animal caute capi: ⁊ diligenter lauari ⁊ cōburi: ⁊ ablutio cū cineribus in sacrariū mitti. Qd̄ si venenū ibi deprehēderit immissum / nullo modo debet sumere: nec alij dare: ne calix vite vertatur in mortē: sed debet diligenter in aliquo vasculo ad hoc apto cū reliquijs cōseruari. Et ne sacramētū maneat imperfectū: debet aliud vinū apponere in calicē: ⁊ denuo resumere a consecratione sanguinis ⁊ sacrificiū perficere. hec Tho. Nihil em̄ abominabile sumi debet occasione huius sacri: vt notat glo. Ber. in. c. si per negligentiā. de cōse. dis. ij. ¶ I Si v̄o sanguis fusus fuerit: aut de calice stillauerit: sic disposuit decretū Pij pape in cano. statim allegato vbi d̄r: Si p̄ negligētiā aliquid de sanguine stillauerit in tabulā q̄ terre adheret. Glo. de sanguine. i. de sacramento: Sanguis em̄ est in corpe christi / et in venis eius: a quo separari nō pōt: nec fluendo stillare: vt. s̄. dictum est lec. liij. Sed si stille sacramenti fluxerint: in q̄libet stilla seu gutta est totus christ⁹: ⁊ totus sanguis in corpore cū anima vnita deitati: Sequit̄. Lingua lambet̄: ⁊ radet̄ tabula Si vero nō fuerit tabula: vt nō cōculcetur locus tm̄ radat̄ ⁊ igne consumat̄: ⁊ cinis intra altare condat̄: ⁊ sacerdos quadraginta diebus peniteat. Glo. Hec penitētia erit vt tot diebus ieiunet ⁊ tot diebus abstineat a sacro℞ cōione. Sequitur: Si super altare stillauerit calix: sorbeat minister stillam: et tribus diebus peniteat. Si super linteū altaris: ⁊ ad aliud linteum peruenerit: quatuor diebus peniteat. Si vsq̄ ad tertium: nouē dieb⁹ peniteat: si vsq̄ ad quartū: viginti diebus peniteat. Et linteamina que tetigit stilla: tribus vicibus minister abluat calice supposito / ⁊ aqua ablutionis sumatur: ⁊ iuxta altare recōdatur. Hec pius papa. ¶ Addit Thomas: Quidā autem vlteri⁹ partem illam linteaminū incidunt: ⁊ comburunt / ⁊ cineres in altari vel in sacrario reponūt. Si autem hostia in terram ceciderit: puto ⁊ terram radendam fore: ⁊ vt. s̄. rasura incineretur et in sacrario ponat̄. Secus si sup̄ pallam altaris aut pānū mūdū ceciderit: si tm̄ inuēta fuerit. Si vero inuēta non fuerit: aut mus comederit: dicit ca. Qui non bene.

de consecra. dist. ij. qui non bene custodierit sacrificium: et mus vel aliud aliqd animal comederit: quadraginta diebus peniteat. Qui aūt perdiderit illud in eccl'ia: aut pars eius ceciderit ⁊ non inuēta fuerit: triginta dies peniteat. Addit Tho. Eadē penitentia videtur dignus sacerdos p cuius negligentiā hostie consecrate putrescunt. ℭ C De vomitu vero eucharistie habetur eadem dist. si qs. ij. ex penitētiali bede. Si qs per ebrietatē vel voracitatē eucharistiam euomuerit. xl. dieb' peniteat si laicus est. Clerici vero vel monachi/presbyteri vel diaconi. lx. diebus peniteant. epi. xc. Si vero causa infirmitatis euomuerint: septē diebus peniteant. Et debet vomitus cremari: ⁊ cineres iuxta altare recondi: vt. s. dicit Pisanus in sum. Uerum de his penitētijs dicit sanct' Tho. pensatis tñ cōditionib' negocij ⁊ persone/potest minui: vel addi ad penitentiā predictam. Sed dum infirmitas est in causa dicit glo. in. c. Si quis. alleg. q hoc ad cautelam positum est: vel qr non debuit sumere cū esset infirm': ⁊ ita fuit in culpa: vel quia nō debuit statim sumere cibū vulgarem: als infirmitas excusat. Et addit beatus Tho. Hoc tñ obseruandum est q vbicunq species integre inueniuntur: sunt reuerēter obseruāde/vel etiā sumende: qr manētib' specieb'/manet ibi corpus christi: vt. s. lec. lxxxiij. ℭ E Demum si negligentia acciderit ex parte ministri: de his partim. s. dictū est: vt in hijs q sunt de necessitate sacramenti: vel respiciunt reuerētiam sacramenti. Quib' duo casus addendi sunt. Unus si sacerdos celebrans recordat se aliqd comedisse ⁊ nō esse ieiunū: aut excōicatū: vel irregularē: aut mortale commisisse: qd nondū cōfessus est. Dicit beat' Tho. si hec post cōsecrationem recordat: debet pcedere ac perficere sacrificium ⁊ sumere sacramentum. Debet tñ penitere cū pposito cōfitendi ⁊ satisfaciendi: ⁊ sic nō indigne: sed fructuose sumit sacramentū. Eadē ratio est si meminerit se excōicationi cuiuscūq subiacere. Debet em̄ assumere propositū humiliter absolutionē petendi: ⁊ sic p inuisibilē pontificē christū absolutionē cōsequit. Si vero ante cōsecrationē alicuius predictorū sit memor: tuti' reputaret maxime in casu manducationis ⁊ excōicatiōis/q missam inceptā desereret: nisi graue scandalum timeretur. Hec Tho. ℭ Alter casus: Quid si sacerdos nō recolit se oia dixisse que in missa: vel ex ordine institutionis christi: vel eccl'ie dicenda sunt. Rñdet sanct' Tho. vbi. s. q non debet ex hoc sacerdos mēte perturbari. Non em̄ qui multa dicit: recolit oim' que dixerat: nisi forte in dicendo apprehenderit sub rōne iam dicti idest apprehenderit se dicere: sic em̄ aliqd efficit memorabile. Unde si quis attente cogitat illud qd dicit: non tñ cogitat se dicere illud: non multum recolit postea se dixisse. Si ēn sacerdoti probabiliter constat se aliqua omisisse: si q dē nō sunt de necessitate sacramēti: nō existimo inqt/q ppter hoc debeat resumere imutādo ordinē sacrificij: sed vlterius procedere. Si vero certificetur se omisisse aliquid eorum que sunt de necessitate sacramenti: scz formas cōsecrationis: eadem faciēdum est: qd dictum est de defectu materie: vt scz resumatur a forma cōsecrationis: ⁊ cetera p ordinem reiterent: ne mutetur ordo sacrificij. hec Tho. Uel pōt seruari ordo qui. s. lec. x. tactus est sm opinionez Scoti. Hoc autē fieri potest cū minori scandalo. Et tantū de illis defectibus ⁊ negligentijs: ex quibus prudēs lector informari potest quid agendum in alijs hic non positis/nō penitus dissimilibus. Et hec de dubijs textualibus supra motis.

ℭ Lectio. lxxxix. A

Post sacramēti sum

ptionē ⁊ ablutionē predictas/sequitur cant': qui cum quodam iubilo/⁊ leticia canitur: qui cōmunio dr. Olim (vt dñs Alber. dicit) antiphona dicebat. i. circularis sonus: qr sicut introitus: ita ⁊ cōmunio supra ps. iterabatur in signuz leticie ⁊ gaudij spūalis suscepti dei intra viscera: ⁊ ideo cum leticia cantabant illum cantū vnus ad aliū/quasi nuntians q̄liter de' susceptus sit ab eo. Iuxta illud pphetice: In voce exultationis ⁊ cōfessionis/sonus epulantis. qd etiā signatū est Luce. xv. vbi cum pater occideret vitulū saginatum: fecit chorū et symphoniā/in signū leticie: qr dulcedine diuine pinguedinis infusa sunt cōicantiū intima. Hinc iterum in ps. dr: Sicut adipe ⁊ pinguedine repleat aia mea. in refectione scz sacramentali: ⁊ labijs exultationis laudabit os meū: in cantu scz leticie post cōmunionem. Cui cōsonat ⁊ illud: In omni ore quasi mel indulcabitur memoria eius: ⁊ vt musica in cōuiuio vini. Ipse directus est diuinit' in penitentia gētis: ⁊ tulit abominationes impietatis. Qd etsi ad literā dictū est de iosia rege iuda: veri' tamen est de iesu christo rege regū: qui pro nobis agere penitētiam missus est a summo patre: qui ⁊ tulit abominationes impietatis toti' humani generis: cui' memoria i hoc sacrificio digne sumentib' melle dulcior est atq fauo. Modo aūt cantus iste non iterat: excepto officio pro defunctis: in q mos ille adhuc obseruat: ne ex plixitate populo tediū generetur. Et ideo nūc cōmunio: ⁊ non antiphona noiat. Dicit enim antiphona/q̄si contra psalmū sonans: vel qr pars vna ab vno choro: pars altera ab alio choro canit. ab anti quod est cōtra/⁊ phonos sonus: q̄si vox reciproca p choros alternatim sonans: sm papiā. Significat etiā cātus iste sm Inno. ⁊ Alex. gaudiū aplorū qd habuerunt de christi resurrectione: iuxta illud Ioh. xx. Gauisi sunt discipuli viso dño. Qd aūt reciprocatio cātabat/insinuat q resurrectionis gaudiū discipuli sibi mutuo nunciabāt. Unde duo discipuli veniētes de emaus/cū inuenissent vndecim congregatos/⁊ eos q cū ipsis erāt dicentes: Surrexit dñs vere: ⁊ apparuit simoni petro: ⁊ ipsi narrarunt que gesta erant in via: ⁊ quō cognouerūt eum in fractione panis. ℭ Sed Albert' hanc rationē mysticā reprobat dicēs: Hoc ego nō puto esse verū: qr nec nomē hoc ostēdit quo cātus iste cōio vocat: qr in gaudio ⁊ sensu infuse dulcedinis in cōicando cantat. Et qr nulla in plerisq missis in cātu isto de resurrectione mentio habet. Uerū tñ q antiqui quidā monachi hoc tradiderunt. Huius aliam non puto esse causam: nisi qr meli' aliqd tradere nescierunt. Hec Alb. ℭ B Sed admirari vix sufficio/cur tantarū vir literarū hmōi mysticationes per totā canonis expositionez velut spernendo derideat: cū tñ a viris peritissimis et oim sciarum genere doctissimis (Innocentiū loquor prius lotharių. ⁊ Alex. de ales) expositiones hmōi fideliter tractentur: ex quorū fontibus/⁊ ipse Alber. ⁊ posteri pene quicqd scripserant hauserant. Qd si illi a monachis antiqs receperūt: tanto magis amplectēdū puto. Hi em̄ antiq monachi anachorite ⁊ cenobite egyptij: etsi vita vt columbe simplices fuerunt: tñ spūssancti illuminatione prudētissimi extiterūt: cōtra qs nec vniuerse antiqui serpentis doli ⁊ versutie cōualescere potuerūt. Quorū vitā ⁊ doctrinā mirat magn' ille Hiero. mirat atq Cassianus scholasticus: q ipsorū dogmata ⁊ collationes stilo egregio/⁊ sensu pfundissimo descripsit: ad quorū capiendū intelligētiā vix humanū sufficit ingeniū. ℭ Nec arguit q in ipso cōionis cantu/non semp sit mentio de resurrectione dñica: qr sicut christ' dñs verbis docuit ⁊ factis: ⁊ nōnunq aliud in verbis: aliud factis: ita in misse officio aliud verbis/⁊ aliud gestib' corporis ⁊ factis designat. Unde vt visum est: qr officiū misse i memoriā christi celebrat: pserti m passionis/resurrectionis ⁊ ascensionis. Nā ⁊ in canone orat sacerdos: Hāc igit oblationē/quā tibi offerim' in memoriā passionis/resurrectionis ⁊ ascensionis dñi nostri iesu christi ⁊c. Ipsa dñi passio resurrectio/ascensio ⁊ cetera ad humani generis salutem acta: nō modo verbis: sz gestu ⁊ signis representant. Qd irridere/est catholicā simplicitatē: immo pfundissimam mysteriorū abditā intelligentiā despicere. Uariatur aūt hic cōmunionis cantus sm diuersitatē temporū ⁊ festorū/correspondenter ad totius misse officium ordinatum.

Margin: ps. xli. — ps. lxij. — Eccli. xlix. — Lu. vlti.

Dominus vobiscū. Et cū

spiritu tuo. Oremus. ¶ E Post hanc sequitur secunda
pars huius tertie et vltime partis misse: In qua fit humi-
lis supplicatio in prolatione orationū siue collectarū: que
post cōiones dicunt: et patet ratio nominis vel compléde
eo ꝙ per eas cōpletur et finit misse officiū. Cantata nāqꝫ
cōione: et qua sacerdos spūale gaudiū populi spūaliter
secū sacrosanctā eucharistiam cōicantis cōcipit: ipse letus
et hilaris ad populū se conuertit: ipsum salutās et dicens:
Dñs vobiscū. et supplendū est: ṡm Alber. et maneat in eter
nū visceribꝰ scꝫ vestris infusus: sicut dr Joh. xvij. Tu in me
pater: et ego in eis: vt sint in vnum cōsummati. Sic et chri-
Jo. xiiij. stus fidelibꝰ spiritūsanctū a patre dandū p̄misit in eternū
vnde ait: Et alium paracletū dabit vobis: vt maneat vobi
scum in eternū. Et respondet populus: vel vicē populi te-
nēs: Et cum spiritu tuo: optans vt et in spiritu sacerdotis
maneat christꝰ: quē pro oībus accepit: sciens ꝙ parū valet
sacramentū corporaliter accipere: nisi remaneat in pene-
tralibꝰ cordis et intima spūs deuotione. Spūalis em̄ cibꝰ
in spiritu: et non in corpore est cōseruādus. Spūs nāqꝫ est
deus: et eos qui adorant eum: in spiritu et veritate oportet
adorare. Joh. iiij. ¶ Deinde sacerdos redit ad dextrū cor
nu altaris. et eleuatis manibus ad orationē ppl'm prouo-
cans: et dicens: Oremus: vltimā misse orationē exequitur
multiplicans eā ṡm numerū collectarū in principio misse:
et secretarū ante canonis prefationē premissarum: ṡm Jn-
no. Fiunt aūt he orationes post cōionē in fine misse ad si-
gnificandū ṡm eundem ꝙ ita nobis necessaria est subse-
quēs oratio sicut p̄cedens: qr sine intermissione orandum
est. Oportet semꝑ orare et non deficere. Luce. xviij. Petit
aūt in his orationibꝰ eleuatis manibꝰ cōionis ꝑfectionē:
vt eā ab alto dñs misericorditer largiat. Que duplex est
Una grē in via: alia glīe in patria. Operat em̄ refectionis
gratiā in via in p̄senti ad cōsequendā gloriā in beatitudi-
ne celesti: vt sicut nunc sub specie panis et vini abscondite
accipit: ita in patria in beatitudine et clara diuinitatis vi-
Psal. lxxxiij. sione perficiat: vt sic verū fiat qđ dicit p̄s. Gratiam et glo-
riā dabit dñs. Hoc aūt facile attēdit in oībus postcōioni-
bus: que per totū annū legunt: si diligenter inspiciuntur.
Qđ etiā frequenter exprimit in ipsa verbor̄ significatiōe:
sicut hic. Perficiāt in nobis dñe tua sacramēta qđ cōtinēt
vt qđ nūc in spe gerimꝰ: rerū veritate capiamꝰ. ¶ D Di-
ctumis aūt hanc orationē: redit ad dextrū cornu altaris:
ad significandū (ṡm Jnno. et magistrū in rōnali) ꝙ in fi-
ne mundi christi p̄dicatio reditura est ad iudeos: q̄ p dex-
trū cornu significant. Tūc em̄ iuxta. c. x. Esa. ppheciam ad
dñm cōuertent: et reliquie israel salue fiēt: vt allegat aplš
ad Rom. ix. Finita autē ofone: redit ad mediū altaris: vt
ipsam ꝯcludat ꝑ illud ad dictū: Per dñm nostrū iesum chri
stū etc. iā frequenter expositum. Quia sicut dextrū altaris
representat pplm iudaicū: et sinistrū pplm gentilē: ita me-
diū altaris repsentat christū: et christi fidem in qua vterqꝫ
populus cōnectit et vnit. ¶ Jtē christꝰ ipse est q̄ vtrunqꝫ
populū inducit et illuminat ad petendū: ideo recte in alta
ris medio oratio ipsa ꝑ christū mediatorē cōcludit et finit.
Post cuius finē iterum sacerdos se cōuertit ad populum
ipsum salutando: dicēs: Dñs vobiscū: ṡm Alber. optās vt
recedētes a tēplo nō recedāt a dño: sed vt satagāt quate-
nus dñs semꝑ cū eis in oībus agendis maneat: et nunqꝫ
ab eis recedat: qđ et facit si nos cū eo mētis deuotione ma-
neamus. Rñdet autē p populo chorus vel minister: Et cū
spū tuo: optans vt et ipse sacerdos post missam non carna
libus: sed spūalibꝰ operibus intēdat. Et vt dñs q̄ spūalia
Gal. v. opera per aplm suū suggerit dicentē: Spiritu ambulate:
et desideria carnis nō ꝑficietis etc. Et sic mutua salutatio-
ne cōionē indicantes: missa claudit et finit. ¶ E Scdm
magistrū in rationali: he vltime salutationes representāt
ꝙ christꝰ post resurrectionē bis discipulos suos legitur sa-
lutasse: dicens eis: Pax vobis. Un̄ prima salutatio ante
postcōionē significat illā benedictionē: quā christꝰ ascen-
surus in celū legit dedisse discipulis suis: nā vt Lucas v/
ti. cōmemorat: Eduxit eos foras in bethaniam: et eleuatis
manibus benedixit eis. Ultima salutatio vitā eternā signi-
ficat: quā christus ascēdens ingressus est: quia cum ab eis
recessit: vt consequenter scribit lucas: ferebatur in celum.
¶ Et nota ꝙ septies sacerdos salutat populū: quatenus
exclusis septē vitijs capitalibꝰ: suscipiat gratiam septifor-
mē sancti spiritus: et quinqꝫ vicibꝰ se vertit ad populū. an-
te primā collectam: ante euāgeliū saltem lateraliter: ante
offertoriū: ante postcōionem: et post eandem: qđ ṡm Alex.
representat quinqꝫ apparitiones: quibꝰ in die resurrectio-
nis se manifestauit mulieribus et discipulis. primo marie
magdalene: scđo ceteris mulieribꝰ: dum de sepulcro redi-
rent in hierusalē: tertio petro: q̄rto duobꝰ discipulis eūti-
bus in emaus: q̄nto vndecim discipulis simul ꝯgregatis.

Jte missa est

¶ F Hec est tertia particula partis tertie: tertie partis
principalis misse: que est vltima: in qua concluditur missa
Concluditur autē missa tripliciter: quandoqꝫ per Jte mis-
sa est: q̄nqꝫ per Bñdicamus dño: q̄nqꝫ per Requiescant
in pace. Primo modo cōcludit in festis et solēnitatibus: in
quibꝰ in matutinis dr Te deū laudamus. et in missa Glo-
ria in excelsis. et cetera leticie cantica. In his concluditur
per Jte missa est. quasi dicat diaconus ad populū versus:
vel sacerdos dū sine diacono celebrat. Jte: hoc est redire
ad propria: qr missa .i. oblata est hostia deo salutaris pro
vestra et totius humani generis salute cōsequenda. Licet
autem .ṡ. lec. xv. distincta est quadruplex misse acceptio: tm̄
in proposito due sufficiūt. Una qua missa accipit pro ipsa
hostia sacra: de quo venerabilis Hugo lib. ij. de sacramen
tis parte. viij. c. xiiij. ait: Jpsa hostia sacra missa vocari po-
test: qr transmissa est: primū scꝫ a patre nobis: vt nobiscū
esset: postea a nobis patri: vt apud patrē pro nobis inter-
cederet. Primū a patre nobis per incarnationē: postea pa
tri a nobis per passionē. Modo in sacramento per passio
nis eiusdē cōmemorationē: primū a patre nobis ꝑ sancti-
ficationē: qua nobiscū esse incipit: postea patri a nobis ꝑ ob-
lationē: qua p nobis intercedit. Alio modo accipit missa
pro officio misse: vel toto: vel parte: et etiā sic dicitur missa
q̄si trāsmissa: vel trāsmissio ṡm eundē Hugonē. Quia po-
pulꝰ fidelis ꝑ ministeriū sacerdotis: q̄ fungit vice media-
toris inter deū et hoīes: p̄ces: supplicatiōes: vota et obla-
tiones trāsmittit altissimo. ¶ Scdm primā igit acceptio-
nē clamat diaconus Jte: missa est hostia christus media-
tor. Jte post ipsum: hoc est seq̄mini ipsū: ṡm illud aplī ad
Eph. v. Estote imitatores dei sicut filij charissimi: et ambu-
late in dilectione sicut et christus dilexit nos: et tradidit se-
metipsum p nobis oblationē et hostiam deo in odorē sua-
uitatis. Nō em̄ est in hoc mūdo standū: sed ad patriā per
bona opera: festinandū. Currite ait idem apls: vt compre-
hendatis. j. Cor. ix. Jte ergo de virtute in virtutē: vt tan-
dem videat deus deorū in sion: in specula altissima peren-
nis glorie. Missa em̄ est hostia per quā fracta sunt tarta-
ra: celi ianua reserata: et via ad celū est patefacta. Missa
ad dexteram patris: speciebus sacramentalibꝰ iam cōsum-
ptis: vt ibi nos patri in se offerat: ibi nos incorporatos si-
bi societ: et locum nobis paret. Joh. xiiij. Uado parare vo-
bis locum. ¶ Scdm alterā misse acceptionē: Jte ad ppria
pro vestra et fratrū corporali necessitate p̄curāda. Redite
qr misse officium et preces pro vobis fundende sunt finite:
Jte: qr missa est vestra oratio ac deuotio eternis illata se-
dibꝰ: angelorū ministerio sanctorū: qui ob christi reueren-
tiā misse sacrificio adstiterūt: ob quā vestrā deuotionē et
ofonem celestis pater gressus vestros salubriter dirigit in
viā morū rectissimā et virtutū. ¶ G Duo aūt sunt q̄ ṡm
beatū Aug. nos duobus motibus ire cōpellunt. xix. de ci-
uitate dei. c. xix. vcꝫ charitas veritatis: et necessitas chari-
tatis. Charitas veritatis abiecta solicitudine rei familia-
ris facit nos recedere a ꝓprijs: et ad tēplū dei festinare: ṡm
illud Esa. ij. Jbunt populi multi et dicēt: Uenite ascenda
mus ad montem dñi: et ad domū dei iacob: et docebit nos

vias suas:et ambulabimus in semitis eius ec. Sequitur.
Domus iacob/venite et ambulemus in lumine dei nostri.
Necessitas charitatis nos redire ad propria: ⁊ ad curá rei
familiaris cópellit. In hac em̄ necessitate ordo charitatis
quo nos primo: ⁊ post proximū ſm gradū sue coniunctio-
nis/per effectū operis/⁊ exhibitione necessario:ū/dilige-
re oportet. Et ideo vt illa paremus: que tali exhibeamus
necessitati:solicitari oportet ⁊ laborare. Istud ire ad deū/
⁊ redire/figuratū est ⁊ signatū Gen.xxij. vbi seruis suis di-
xit abraam patriarcha. Expectate hic cū asino:ego ⁊ puer
illuc vsq3 properantes/postq̄ adorauerimus:reuertemur
ad vos. Serui domus ⁊ cure familiaris huiusq3 necessita-
tis ministri/sunt solicitudines cogitationes ⁊ labores: q̄-
les acquirantur misere hui⁹ vite adminicula. Asinus aūt
asininū sensum signet huius animalis corporis. Hec aūt
familia relinquenda est:quādo itur ad téplū:ad missam:
ad deū. Post adorationem autē ⁊ sacrificiū:quod cū pue-
ro.i.puro spū faciendū est: permittit ad familiá reuersio:
quia ad propria redire oportet propter vite huius multi-
plicem necessitatē. Hinc ergo diaconus dicit: Ite missa est.
quasi di.nunc licentiam habetis abeundi missa finita:cui
interesse tenebamini a principio vsq3 ad finē/iuxta cano-
nicas sanctiones:quibus precipitur ne quis ante sacerdo-
talem benedictionem:que cōtinuo sequitur:egredi presu-
mat:prout.s.lec.xxix. habitum est. ¶ H Dicitur autem
Ite missa est/in diebus festis ⁊ officijs solennibus: q: ijs
diebus populus in magno numero confluit: q: interesse
officio principali tenentur: qui diu a proprijs abesse non
possunt:vt.s.tactū est. Nec propter secularia negocia:qui-
bus allegati sunt:cōtemplationi insistere multo tempore
valent:ideo tūc redire eis ad ꝓpria cōcedit̄: immo redire
iubent̄ ꝓpter charitatis necessitatē. Etiā ijs dieb⁹ licentia
redeundi ad propria conceditur:vt bona dei ad corporis
refectionē/cū gratiarū actione percipiant:ac de eisdē indi-
gentibus impertiant̄. vñ Neemie.viij. Ite comedite pin-
guia: ⁊ bibite mulsum.i.vinū melle dulcoratū. vñ ⁊ grece
hydromel vocatur ſm glo. Et mittite partes ijs q̄ nō pre-
parauerūt sibi:q: sanct⁹ dies dñi est. vbi glo. Cū in festis
dieb⁹ post orationē/lectionē ⁊ psalmorū studia completa
carnē reficimus:pauperū ⁊ peregrinorū meminisse debe-
mus. Preterea dicit Alex. habita refectione spūali:q̄ insi-
nuatur cū dr̄/missa est:vt diuina bonitas euidentius ap-
pareat:indicit̄ populo:vt ad propria redeat ad refectionē
corporalē:vt sic ſm hoīem vtrūq3 reficiat̄: et deo amplio-
res gratiarū referat actiones. Hoc aūt magis cōuenit die-
bus festis: in quib⁹ diligēti⁹ diuinis est laudib⁹ insistendū.
In alijs quib⁹ dici cantus leticie nō dicuntur: vt in dieb⁹
ieiuniorū ⁊ ferialib⁹ nō festiuis claudit̄ missa per Benedi-
cam⁹ dño:p q̄ verba inuitat̄ popul⁹ ad gratias agendum
pro perfecto misse mysterio. Ac si dicatur illud Deut.xxxij.
Date magnificentiā:id est magnificas gratias/deo/q: dei
ꝑfecta sunt opera: q: consecratione ⁊ cōmunione corporis
⁊ sanguinis dñi/officiū totū misse est cópletū. ¶ I Et q:
in ijs dieb⁹ populus vt frequēter misse non interest:sicut
nec tenet̄:sed religiosi cōueniunt:quib⁹ nō statim cōgruit
ad secularia negocia se cōuertere:sed in dei laudib⁹ semp
ꝑmanere:ſm Inno.idcirco nec3 eis licentia redeundi per
Ite missa est.intimat̄. Sed per benedicam⁹ dño:quod est
cōis horarū cōclusio:etiá missa terminat̄. Cū autē ite mis-
sa est/dicit celebrans aut diacon⁹/vertit se ad populū cui
loquit̄. Dū vero benedicam⁹ dño dicit:non se ad populum
sed ad orientē vertit:q: tūc non loquit̄ distincte ad popu-
lum:sed se cū populo hortat̄ ad gratias referendum vero
orienti/a quo oēs illuminant̄. Rñdet autē chorus pro po-
pulo ad vtrāq3 conclusionē/Deo grās/sc3 referamus oēs
de misse ꝑfectione:⁊ sacrosancti corporis ⁊ sanguinis dñi
cōmunione. Ne dicat̄ nobis vel alicui nostrū: Non est inuēt⁹
Lu.xvij. qui rediret ⁊ daret gloriam deo. Uel facit illud ad instar
aplorū:q̄ post ascēsionē dñi/ad ꝓpria reuertētes/deo gra-
Actuū.j. tiarū actiones ꝑsoluerūt. vñ dr̄; Hi oēs erāt perseuerātes
vnanimiter in oratione. De gratiarū actione dictum est
lec.xvij.⁊.xviij. ¶ In missis pro defunctis pro cōclusione
dr̄: Requiescat in pace:vt finis hui⁹ misse rñdeat ꝓncipio:
in quo eis eterna requies postulat̄. Et q: totū illud officiū
singulariter ordinat̄ pro requie defunctis ipetranda:ideo
eis pax ⁊ requies petit̄ in misse principio/in medio/⁊ in fi-
ne. Et hic rñdet pro pplo chorus vel minister Amen.i.fiat
per hoc ꝓfitēs se fidē rectá tenere de hui⁹ misse ⁊ orōnū in
ipsa fusarū efficacia. Et in h̄ terminat̄ missa. ¶ L Mis-
sa vero finita/pplus bñdicit̄:sicut in fine officiorū fieri debe-
re ex cōcilio agathensi p̄cipit̄: vt de cōse.dis.v.cōuenit. Itē
ex concilio aurelianensi:vt habet̄ de cōse.dist.j.cū ad cele-
brandas.dr̄: Cū ad celebrādas missas in dei noie cōuenit̄
pplus nō ante discedat:q̄ misse solēnitas compleat̄. Et vbi
epus non fuerit:benedictionē a sacerdote accipiat: Uerum
vbi adest epus:sacerdos nō sine mandato aut permissione
epi benedicat:vt in.c.denic3.xxj.dist. vbi dr̄. Nullus sacer-
dos maiore suo nō innuente/cuiuslibet rei benedictionem
dare nitatur:vel saltē maiore suo:idest epo nō permitten-
te. Nā eo ipso q̄ permittit eis missam celebrare:per conse-
quens oia permittit sine quib⁹ missa esse nō potest: sc3 esse
perfecta. Benedictio aūt ad misse perfectionem ꝑtinet:vt
in.c.missas.de cōse.dis.j.dicit glo.in.c.ecce ego.xcv.dis. So-
lennē tñ benedictionē etiá absente epo dare non pōt:illa
em̄ soli epo reseruat̄.xxvj.q.vj.ministrare. Sed que est so-
lēnis benedictio. Glo.ibidē dicit bñdictionē solēnē q̄ fit p
talia verba: Sit nomen dñi bñdictum. Sed glo.in.c.cū ad
celebrandū.de conse.dist.j.dicit: Dicit̄ solēnis benedictio:
q̄ ante misse cōsummationē a solis pōtificib⁹ celebrat̄. inhi-
bet̄ sc3 sacerdotib⁹. Hāc esse puto/quá epus premissa exhor-
tatione diaconi. Humiliate vos ad benedictionē: post sa-
cramenti fractionem ex pontificali legit cui subiungit. Et
pax eius sit semper vobiscū. Sequitur agnus dei. Un̄ non
videtur q̄ illa verba: Sit nomen dñi benedictū/reddant
benedictionē solennē:cū cōmunis vsus habet:q̄ etiam sa-
cerdotes hec bñdicendo ꝓferāt. ¶ L Sacerdos igitur
missa cōsummata/benedicit populū:vt q̄ missarum solen-
nijs interfuit:licentiatusq3 est redire ad ꝓpria/sine spūali
munere non abscedat:ac recedēs ab infestationib⁹ malis
preseruet̄:dicens ſm morē quarundā ecclesiarum: Celesti
bñdictione benedicat ⁊ custodiat vos diuina maiestas et
vna deitas:pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus. Habet autem hec
benedictio originē ex veteri testamento. Legitur em̄ q̄ Ia- Gen.xlix.
cob moritur⁹ primū filios suos bñdixit:singulos sc3 bene- Leui.ix.
dictionibus ꝓprijs. Siliter de moyse ⁊ aaron legit̄:q̄ ex- iij.Reg.
pletis hostijs ⁊ holocaustis/intrauerunt tabernaculū te- viij.
stimonij:deinceps ⁊ benedixerūt populū. Sic ⁊ salomon
expletis sacrificijs bñdixit populo. Maius aūt exēplum
habemus in christo saluatore nostro:qui simul rex fuit ⁊ sa-
cerdos:hic ascensurus in celū primū discipulis benedixit.
Luce vlti. Eleuatis manibus benedixit eis: Et factum est
dū benediceret illis:recessit ab eis ⁊ ferebat̄ in celum. Un̄
⁊ mos inoleuit apud viros religiosos:q̄ cū ab inuicē sepa-
rantur:benedictionem sibi mutuo impertiuntur: vel saltē
minor a maiore:frater a patre benedictionē postulat. Sic
⁊ sacerdos tanq̄ maior/populo redeūti ad propria bene-
dicit. Nam ⁊ apostolus ait: Sine vlla autē cōtradictione/ ad Heb.
quod minus est/a maiore benedicitur. ¶ M Hec etiā vij.
benedictio ſm Inno. missionem spūssancti significat: quē
misit dñs apostolis in die pentecostes. Fit em̄ hec benedi-
ctio per verbū oris/⁊ signū crucis: q: illa missio per sonū
aeris/⁊ linguá ignis innotuit. ſm q̄ legit̄ Actuū.ij. Fact⁹
est repente de celo sonus ec. Et apparuerūt apostolis dis-
pertite lingue tanq̄ ignis. Et licet spūssanctus specialiter
sic missus:q: tñ indiuisa sunt opera trinitatis:missionē illá
tota trinitas fuit operata:ideoq3 benedictionē illá sacer-
dos facit in noie trinitatis patris et filij et spūssancti. hec
Inno. ¶ Formá aūt bñdictionis vt Alexan. alt/legis ex-
pressit autoritas/dicēte per moysen dño. Inuocabunt no-
men meum super filios israel;et ego dñs benedicam eis.

Numeri.vi.vbi innuit q̄ homo nō benedicit/nisi ministe
rialiter:dn̄s autē autoritatiue. Ideoq̄ sacerdos in ppo
sito optatiue loquit̄:optans vt dn̄s bndicat et custodiat
cū inuocatione omniū trium personarū:sicut ꝛ propheta
in ps̄.optans benedictionē a dn̄o/personarū trinitatem
significat:ter deum nominando/dicens. Benedicat nos
ps̄.lxvi. deus/deus noster:benedicat nos deus. ¶ Fit quoq̄ cum
signo crucis:quia totum bonū spūale qd̄ rationali creatu
re conceditur: ex merito christi crucifixi donatur: vnde de
consecra.dist.v. Nunquid.dicitur:Nūquid nō omnia cha
rismata (alibi chrismata) sacerdotalis mysterij crucis fi
gura perficiuntur? Nunquid baptismatis vnda:nisi cruce
sanctificat̄:peccata relaxat? Et vt cetera pretereamus: si
ne crucis signaculo/q̄s sacerdotij gradū ascendit? Et Ra
banus de institutione clericorū.ꝛ allegat̄ de cōse.dist.iiij.
c.postea. Signat̄ baptizādus signaculo sancte crucis tam
in corde/q̄ in fronte:vt ab eo tempore apostata diabolus
in vase suo pristino/sue interēptionis cognoscens signa
culū:iam deinceps illic sciat se esse alienū. Magna igitur
virtus crucis est:qua tātus terretur inimicus. Hinc canit
ecclesia:Ecce signū crucis:fugite partes aduerse:vicit leo
de tribu iuda:radix iesse. ¶ N Vtitur autem sacerdos
his verbis benedicēdo:Benedicat ꝛ custodiat ꝛc. Bene
dicat purgādo a peccatis ꝛ vitijs. Hoc enim donum est
bn̄dictionis dei s̄m illud:Quis scit si conuertatur ꝛ igno
Johe.ij. scat:videlicet de⁹:ꝛ relinquat post se bn̄dictionē? Rursus
bn̄dicat vos replēdo vos virtutibus ꝛ spūalib⁹ donis.qd̄
Psal. etiā ad dn̄i benedictionem pertinet.s̄m illud ps̄. Benedi
lxxxiij. ctionē dabit legislator:ibunt de virtute in virtutē. Addit:
Custodiat corda:scʒ/ꝛ intelligentias vestras:vt in christi
ad phil. amore pmaneatis. Talē custodiā petiuit apl̄s Philippē
iiij. sibus ad eosdē/dicens:Et pax dei q̄ exuperat oēm sensum
custodiat corda vestra/ꝛ intelligentias in christo iesu. Cu
stodiat ꝛ p ministeriū angelorū.iuxta psalmiste verbum:
Angelis suis mādauit de te:vt custodiāt te in oibus vijs
tuis. Subdit:Vos qui scʒ diuino misse officio interfuistis
ex charitate ad diuinū officiū inuitati:ꝛ nūc ad curam rei
familiaris accedētes necessitate vite impulsi:Ne inimico
rum iacula mundi/carnis/ꝛ diaboli in peccata vos deijci
ant ꝛ psternant. Custodiat vos diuina maiestas:quā tre
munt impia tartara:colitq̄ abyssus vltima:que est pater
ingenit⁹:cuius est bn̄dicere ex sui omnipotentia: fili⁹ vni
genitus/cuius est bn̄dicere ex sui ineffabili sapiētia: spiri
tussanctus/cuius est benedicere ex sua bonitate infinita ꝛ
clementia. ¶ O Huic indiuidue trinitati humiliter se
inclinans data bn̄dictione:hāc finalem offert orationē/a
qua ipsam postulabat benedictionē/dicens: Placeat tibi
sancta trinitas hoc obsequiū seruitutis mee:et presta: vt
sacrificiū/qd̄ oculis tue maiestatis ego indign⁹ obtuli:sit
tibi acceptabile:mihiq̄ et oibus pro quibus illud obtuli:
sit te miserante/propitiabile:Per christū dominū nostrū.
¶ In qua oratione sacerdos velut in quodā cōpendio/
petitiones priores recolligit:humiliter petens p se alijsq̄
oibus/pro quib⁹ sacrificiū illud obtulit exaudiri. Et tan
gunt̄ quatuor hanc oblationē cōcernētia.s.dignitas eius
cui sacrificiū illud dedicat̄:ꝛ hoc in principio orōnis. Se
cundo sue potestas sacerdotis/a quo illud sacrificiū cōsecrat̄
ibi:Hoc obsequiū seruitutis mee. Tertio humilitas offe
rentis quo vt placitū sit deprecat̄.ibi:Ego indignus obtu
li. Quarto ordinata charitas ei⁹:de qua vt sibi et omnib⁹
profit applicat̄. Quoad primū d̄r: Placeat tibi sancta tri
nitas. O sancta scʒ ex te per essentiā:nō per participatio
nē ꝛ adiacentiā:quō rationales ꝛ intellectuales quedam
creature in se fragiles:ꝛ ex se deficiētes:ex te:ꝛ per te sunt
sanctificate. Trinitas personarum/scʒ in vna indiuidua et
singularissima essentia personarū diuinarū: que sunt pa
ter ꝛ fili⁹ ꝛ spūssanct⁹. Trinitas vna/ꝛ vnitas trina. Vna
in simplicissima impartibili essentia. Trina in pprietatum
relatiuarū hypostases costituētiū:reali/nō tamē essentia
li differētia. Placeat:hoc est gratū tibi sit ꝛ acceptū p mul

tiplici obtinendo bn̄ficio:q2 nisi tu id acceptaueris ex tua
benignitate ꝛ ei⁹ dignitate ad hmōi effect⁹ fructusq̄ cau
sandos:ex mea iusticia ꝛ bonitate acceptū esse non pote
rit. Placeat tibi hoc obsequiū seruitutis mee:o pater oipo
tens/qd̄ tibi iure equissimo nūc impendo:q2 tu dn̄s es vni
uersorū:a quo pfluit:nedū oia seruit⁹:sed ꝛ ois potentia
ꝛ ad seruiendū valitudo. Placeat tibi o fili patris sapien
tia:hoc seruitutis mee obsequiū:qd̄ iuxta tuā institutionē
tibi vt persoluerē demādasti:dū dixisti ad discipulos: ꝛ in
illis eorū successoribus. Hec quotiēscūq̄ feceritis/in mei
memoriā facietis. Placeat tibi o scē spūs hoc obsequium
seruitutis mee:qd̄ nunc exhibeo: tua fauēte clemētissima
bonitate: ꝛ ad te refero vt ad autorē principalem. Obseq
um inquam mee seruitutis/mei gradus sacerdotalis: ra
tione cui⁹ debitor effect⁹ sum: vt sacrificiuʒ hoc ministeria
liter conficerē: ꝛ cōsecrarē sub te solo ꝛ vero principali au
tore. Et presta/tu beata p essentiā et sancta trinitas pie et
misericorditer: Vt sacrificiū illud veri corporis ꝛ sacratissi
mi sanguinis dn̄i nostri iesu christi:qd̄ tu pater ab eterno
immolandū preordinasti:et tu fili in tēpore/vt offerret̄ in
stituisti:ꝛ tu sancte spūs plenitudine ois sanctitatis exple
uisti:Et qd̄ ego indignus et meis meritis ꝛ iusticia/digni
ficatus vtināʒ ex tua clementia:obtuli cū timore ꝛ reueren Heb.
tia:cum deuotione vtinā ꝛ diligētia: Oculis tue maiesta Psal.
tis: Oculis quib⁹ oia nuda sunt ꝛ aperta. Oculis ei⁹ ma cxxxvi.
iestatis:que in altis habitat:ꝛ humilia nihilominus respi
cit:ꝛ alta superbie nostre figmenta a longe cognoscit:ma
iestatis magne potestatis:cui⁹ plena est omnis terra. Im
mo que mēsa est pugillo aquas:et celos palmo pondera
uit:que appēdit trib⁹ digitis molē terre:ꝛ librauit in pon
dere montes:ꝛ colles in statera. Esa.xl. Sit tibi acceptabi
le.non tm̄ s̄m se qualiter tibi displicere non potest:cū cor
pus sit ꝛ sanguis nostri saluatoris. Sed etiam vt a me ti
bi offertur ad donorū tuorum impetrationem. Mihiq̄ sa
cerdoti offerenti:ꝛ oibus christifidelib⁹ viuis ꝛ defunctis
pro quib⁹ illud obtuli: primo pro me:deinde pro alijs: vt
charitatis ordo que a se incipit seruetur. Sit hoc oblatum
sacrificiū.te tota superbenedicta trinitate miserāte: id est
misericorditer cōcedente:ppitiabile/pro diluendis pecca
tis:pro redimendis penis: ꝛ conferēdis spūalibus donis
Per christū dn̄m nostrū. Amē. fiat. ¶ P Hec orat sacer
dos finito sacrificio. Et ego Gabriel byel ex spira/omniū
sacerdotū vltimus/finita hac laboriosa expositionis col
lectura:tibi o trinitas substātialis semper benedicta/hu
mili corde pstratus solo tenus corpore/gratias ago:cui⁹
ductu per maris profundissimi procellosas difficultates/
portum attigi laboris terminū atq̄ finē: Supplici corde
orans:vt me quem in huius sacrificij ministrorū numero
esse voluisti:velis esse ꝛ merito. Talem quoq̄ sanctissime
huius oblationis ministrū me facito: qualem describunt
sanctorū tuorū dogmata in hoc collectorio cōportata. Ce
teris simul veniā prebens:sincerissime veritatis tue in
telligentia/mentē meā omniūq̄ legentiū illumines pari
ter et accendas. Eos autem qui hec legere dignabuntur:
exoratos esse volo:vt que ad catholicā doctrinā accōmo
da in hoc notauerint opere:non mihi sed deo: ijs quoq̄
quorū scripta congessi:adscribant. Ex meis eni:que nulla
sunt vel minima:nihil aut parū posui: sed que ab alijs di
gesta repperi:vt potui scripsi. Magnā huius totius volu
minis partem ex lectura viri ingenij quondam acerrimi/
famosissimi magistri Eggelingi de brūsvvig/sacre theo
logie licentiati/vita pariter ꝛ doctrina prefulgidi/ad cle
rum moguntinū pronūciata/declarata et exposita pene
exemplariter transcripsi. Sicubi vero erratum est:neq̄ il
li:nec ceteris:sed mee imputetur ignorantie: qui nedum
inuenire:sed nec inuenta ordinate cōportare me idoneū
recognosco:quorū pium atq̄ orthodoxum desidero cor
rectorem. Si qui vero huic collectorio titulum preponere
maluerint: obtestor:et in christi visceribus cohortor: vt
hunc/nō aliū anteponāt. ¶ Expositio sacri canonis misse

et lectura quondam clarissimi viri magistri Eggelingi de brūswig/sacre theologie licentiati collecta/paucis omissis/nonnullis additis vel mutatis. ℂ Hunc ego dignissimum virum atq; doctissimum/nunc de medio sublatum: neq; peccatorem legentium orationibus recommendo: quesiti nō aliū: mihi tamen vtcunq; in hoc labore meo proficere volui: licet minus valui. Absit autem vt mihi honorem quantulūcunq; arrogem. Neq; immemor sum illius Hieronymiani super Malachiam: Si quis doctus et eruditus lege domini/potest alios erudire: nō debet sue assignare prudentie/ingenioq; quod possidet. Sed gratias agat primū domino qui cuncta largitur: deinde sacerdotibus et ministris: a quibus doctus est. Si eñ non egerit gratias: sed scientiam vendicauerit sibi: in penuria maledicetur. Qd si intelligens largitorem deum: et agens his gratias per quos a deo eruditus est: humiliauerit se: et in horreum dei intulerit cibos: hoc est scripturarum alimenta in ecclesijs populis ministrauerit: aperientur super eū catharacte celi: effundetur pluuia spiritualis: et mādabit nubibus suis vt pluant super eum: et abundantia rerum omnium perfruetur. hec Hiero. Quam collectori simul et lectori per sui gustus dulcissimi prelibationem in presenti: et fruitionem plenissimam in futuro/prestare dignetur omnipotens et misericordissimus pater/cum vnigenito filio suo/et spiritusancto/deus vnus eternus et viuus. Per omnia secula seculorum. Amen.

ℂ Gabrielis byel in theologica facultate licentiati ꝙ optime meriti/sacri canonis misse tam literalis/ꝙ mystica expositio/industria et impensis probi viri Johannis cleyn alemāni/chalcographi atq; bibliopole in famatissimo Lugduneñ. emporio impressa: optatum sortita est finem Anno domini Millesimo quingentesimo decimoseptimo ad kalendas Junias.

Inu[...] [h]oc opere contentorum

Magistri Gaspar[is ...]il la[...]chij ad lectorem admonitio.

Cum iuxta Plin[...] [v]etustis[...]simū (vt vulgo fertur) adagiū, nat[...] [...]ratis in se ha bere dicitur: si vetusta n[o]uitati: nouū autori[...] [...]litū nitor: obscura luci et cetera, quis studeat in paruulū v[...] [...]gre: illa cō[...]plus saluaq̄ noster vir omniū peritor Gabriel bi[...] [...]ele doctissimus cōsiderans: nō solū vetera prodens: noua il[...] [...]inās: grauia leuitati et saniori intellectione [...]ndās: veñeriā et obscurioribus illis ex philosophica et theolo[gica] [d]octrina excerptis. in[...]d[...] seu limentariū (vt ita dicā) cur[...] [...]posuit: quo minor [...] [...]al cura semota, quicquid in [...] [o]pere cōtinetur [...]falrem diligentia adhi[...] [inu]enire potest.

De litera A

A Boliti[...] [...]e lex.

✠ i

ipse sibi: recogitans qualis ex se sit: et qualis ex dei munere esse possit. ¶ Quarto: fit hoc aliqñ ad induendum viscera misericordie pietatis sup aliorum desolatione: quibus hec consolatio vel non conceditur: vel concessa subtrahitur. ¶ Fit hoc quinto ad satisfaciendū interim p se vel aliis p dolorem sensibilem, ex tali carentia derelictū: quēadmodum humanitas christi derelicta est: et torrenti penalitatū tota imersa: qtenus ita satisfaceret p pctis nō suis sȝ alienis. ¶ Fit sexto: ne quis idoneus in doctrina alios iuuare aut in re aliqua velit assidue sic ociari sibi. sic inter amplexus rachelis herere, vt negocium charitatis spernat: ⁊ lye fecundationi nequaq̄ inuigilet. ¶ Fit septimo: vt homo p multa tentatus discat ex his q̄ patit obedientiam: ceterasq̄ virtutes: quatenus eas postmodū edoceat efficacius. ¶ Fit octauo: ne deserat hō p cōtemplationis sue supererogationē, obligationē debite actionis. ¶ Fit nono ad puniti onem venialiū pctōrū: tanq̄ si pater indulgentissimus vel auertat interim faciē a filio lasciuiore: vel tristiorē ostē dat: quatenus exinde studiosior sit in omni modestie custo-

Rom. ix. dia. Et ne minima negligēs paulatim decidat. ¶ Fit hoc decimo, vt cognoscatur illud apostoli. Nō est volētis neq̄ currentis: scȝ per industriā pp̄riā: sed dei miserētis. ¶ Fit hoc vndecimo, ad purgationē mētis spūalis magni ⁊ spaciosi: qd̄ ex nimia quiete solet sordes cōtrahere: sicut ⁊ materiale: q̄s exagitatio cōmotioq̄ depellit. ¶ Fit hoc duodecimo, vt innotescat si gratis aīa timet deum: si parata est scȝ obseq̄ pp̄riis expensis dolorū et tribulationū: quēadmodum si stipendia consolationum et suauitatum ab imperatore suo reciperet: cōtra illos qui orationē suā vel effundere nolūt: vel inefficacē credunt: nisi consolationū sentimenta meruerint: quasi non fingeret vnq̄ deus laborē in p̄cepto. ¶ Fit tertiodecimo, quatenus ablactet homo: ne semp putrescat aut fornicetur in donis dei: ea propter se diligens: his adherēs: his sese oblectans: aut ne premiū hoc temporale recipiat: illo futuro cariturus. ¶ Fit hoc quartodecimo, vt dissimulet venire tantus hospes ad animam: ne grauetur expensis sicut dauid ad filium. Sed q̄s quibus expensis? Lachrymis pn̄ie, gemitibus, ieiuniis, vigiliis, ⁊ ceteris corpora grauantibus. Quia aīa iunior non posset sustinere ebrietatē spūs: si iugiter introduceret eā in cellam vinariam suam. Propterea clauem gerit, nunc claudens, nunc aperiens. ¶ Fit hoc quintodecimo, vt prouocet te deus sicut aquila pullos suos ad volandū: ⁊ mater filium ad ambulādum. Deserit enim mater filium suum aliquando hac industria: vt desertus clamet: vtq̄ regrediens cautior sit adherere sibi. Cautior etiam ne cadat prospicere: ⁊ quesitam matrem letior suscipiat inuentam: blādicias ⁊ oscula suauius addat. ¶ Fit demū sextodecimo ad exercendum patientiam: que perfectum opus habet: nam que est acerbior tribulatio: que materia patientie copiosior apud animā que a pregustatione deliciarum paradisi relabitur ⁊ corruit ad dolores inferni, ad similitudinē vmbre mortis, ad erumnas huius seculi? ¶ S Sumit hinc coniectura quante future esset amaritudinis separatio perpetua. Hec cancel. Qui licet in genere loquitur de dulcedine contemplationis: habet tamen in proposito locum. Quia sicut aliquando cōtemplatiuo conceditur huius consolationis experientia: quandoq̄ subtrahitur: Sic digne sumenti eucharistiam quādoq̄ gustus diuine dulcedinis creditur (aliis conceditur) quādoq̄ negatur ex causis p̄narratis, ⁊ dispositione sumentis. Igitur pro ea obtinenda impigriter laborandū est orōne ⁊ cordis purificatione: ita vt accedens paratus sit ea humiliter vti cū gratiarū actione si detur: paratus nihilominus ea carere bono animo si non detur: recogitans assidue, qȝ non in sentimēto huius dulcedinis: sed in charitate est regnum dei. Patet ergo responsio ad dubium, q̄ neq̄ indigne: neq̄ inutiliter sumūt alis dispositi: qui hmōi cōsolationis dulcedinē non sentiūt: nec propter hoc ab eius cōmunione se studeant cohibere.

¶ Lectio .lxxxvij.

Icto de hui⁹ sacramenti fructu, dicēdū est q̄ ad dubiū quartū, de indigne sumentiū pena ⁊ periculo. Verū intellecta pcti grauitate, grauitas pene cōq̄ ci potest: q̄m scriptū est. Pro mēsura pcti erit ⁊ plagarū modus. ⁊ Apoc. xviij. Quātū glorificauit se: ⁊ in deliciis fuit: tantū date illi tormētū ⁊ luctū. ⁊ Hiere. l. Iuxta oīa q̄ fecit facite illi. Iob c. xx. Iuxta multitudinē adinuētionū suarū: sic ⁊ sustinebit. Igit vidēdū est de grauitate pcti indigne sumptionis. Verū q̄ digna sumptio: q̄ ve indigna: latere. s. ostensum est. lec. vi. ⁊ vij. Vn̄ loquor nūc de his q̄ celebrando aut sumēdo hoc sacrm̄, nouo mortali pctō se onerant de quibus aplūs ait. Qui mādūcat ⁊ bibit indigne: iudiciū sibi mādūcat ⁊ bi. nō diiudicās corpus dn̄i. Iudicium mādūcāt dānatiōis. i. fm̄ glo. sua mādūcatione se dignos dānatione efficiūt. Nō qȝ malū est qd̄ accipiūt. Accipiunt etiā indigne accedentes verū corpus christi ⁊ sanguinem dum sacra dentibus p̄mūt: licȝ sine fructu. Sicut Greg. iiij. dial. ait. Est quidē inquit, in pctōribus ⁊ indigne sumentibus vera christi caro ⁊ verus sanguis fm̄ essentiam nō salubrē efficientia. Ad idē Aug. lib. v. de vnico baptis. Quia aliqui nō ad salutē: nō ideo minus est corpus ⁊ sanguis qd̄ accipit. Bonū est ergo qd̄ accipiūt: sed bonū factū est eis malum: dū male accipiūt bonū. vt ait Augu. in de vbis euangelij. Sicut ecōuerso, factū est bonū aplo cū bene accipit malū scȝ dum stimulus sathane patienter portat. sic ad Romanos viij. inquit. Scimus q̄m diligentibus deū, oīa cooperant in bonū his: qui fm̄ propositū vocati sunt sancti. Vbi glo. Prosunt enim mala q̄ fideles pferūt: vel ad emendanda: vel deprimenda pctā: vel ad exercendam pbandāq̄ iustitiā: vel ad demonstrandā hui⁹ vite miseriā: q̄uis enim mors carnis de pctō p̄mi hoīs originaliter venit: tn̄ bonus eius vsus gloriosissimos martyres fecit. ⁊ Nico. de lyra sup eūdem locū. Istis. scȝ sctīs fm̄ ppositū. i. fm̄ predestinationem etiā pctā in bonū pueniūt: qȝ fortiores ⁊ cautiores resurgunt. Et etiā in gloria ad bonū eorū facit pctōrū memoria: sicut cicatrices ad gloriā militis q̄ finaliter in bello triūphauit. Sicut ergo mala bonis cooperant in bonū: ita sancta obsunt malis: nō qȝ res illa mala sit: sed qȝ malus male accipit qd̄ bonū est. Qd̄ in arca dn̄i q̄ alophylos occidit: ⁊ israel saluauit. Et in māna qd̄ bonis oīs delectamenti ⁊ suauitatis saporē: malis aūt nauseā prestitit: figuratū est. Vnde Chrys. homel. x. Sacrificiū hoc inquit, cibus spūalis est: sicut corporalis cibus dum ventrē inuenerit aduersis humoribus occupatū: amplius ledit: magis nocet: ⁊ nullum prestat auxiliū. Ita ⁊ iste spūalis cibus, si aliquē reperit malignitate pollutū: magis eū pdet nō sui natura: sed accipiētis vitio. Sumūt ergo indigne accedētes iudiciū damnationis magne: dānationis pfunde: fm̄ pcti huius grauitatem. ¶ B Possumus aūt grauitatem huius pcti indigni accessus intelligere ex culparū pondere, quibus cōparatur. Cōparatur aūt indigne sumptionis culpa pctō pditionis iude: iudeorū ingratitudini ⁊ blasphemie: ⁊ effusioni preciosi sanguinis de christi corpore. Quoad primū, qui indigne sumit: christū cū iuda prodit. de quo be. Hiero. in epla quadā ait, loquens specialiter ad sacerdotes. Quid tibi cum feminis qui in altari cū deo fabularis? dic sacerdos: dic clerice: dic quisquis fueris qui sacra sumis: qualiter eūdem labiis filium dei osculathe: quibus osculatus es labia meretricis? O iuda: filiū hoīs osculo tradis. Et simile est de his qui in aliis peccatis supbie: inuidie: auaricie: infidelitatis: ⁊ ceteris fornicatione non minoribus accedūt. Item btūs Aug. Nō minus peccant qui tradūt christū pctōribus membris: q̄ qui christū tradiderūt crucifigentibus iudeis. Traiciūt enim hi christū in peccati locū: qui est in potestate demonū, sicut iudas tradidit ipsum manibus iniquis iudeorū. Et btūs Remigius sup illud Matth. xxvi. Ve illi per quem filius hoīs tradetur. Ve inquit tradentibus christum ad crucifigendū. Sed ⁊ ve cū maligna cōsciētia sub

Deute. xxv.

i. Cor. xi.

ij. Cor. xij.

sacro sumentib⁹ illā. Vi etsi nō tradūt iudeis ad crucifigē-
dum: tradunt tñ ipm mēbris inimici ad sumendū. Glo. q̄
sup mar. ca. xiiij. Bede. In sempiternū ve hoi illi q̄ ad mēsam dñi indigne
accedit. Ille em̄ in exēplū iude filiū hois tradit: nō iudeis
quidē peccātorib⁹: tñ peccātorib⁹ membris scʒ suis: q̄ dñici corpo-
ris sacrm̄ accipere temerarie presumūt. Illi dñm vendūt
qui ei⁹ timore et amore neglecto terrena caduca: immo et
criminosa pro eo diligere et curare nō metuūt. hec Beda
Tales aūt sunt q̄cūq̄ indigne celebrāt vel accedūt. Sic et
in glo. Lu. xxij. Exēplo iude filiū hois tradit: q̄ illud inuiola-
bile dñici corporis sacrm̄ violare psumit. Ad idē bea. Ber.
in ser. de sacro. Qui ſm carnē viuūt ait: et post carnalia euagant: catena
viciorū cōpediti cū pditore venenū accipiunt: et spūalis sus-
pendij laqueū incurrūt grauissime dānandi. Tum multi-
plici reatu. Tum pro sacramenti cōtemptu. An nō discer-
neret inter glebas qui discernit inter stellas? Examinabit
certe argentū: qui ipm q̄ aurū pbauit et reprobauit. Hec
ille. ¶ C Et recte cōparat pditori iude q̄ indigne sacrm̄
sumit: qm̄ sicut signū manifestū pacis et amicitie est osculū
ita spūalis vnionis et diuine dilectionis panis iste est sa-
i. Cor. x. cramentū. Qm̄ vn⁹ panis et vnū corpus multi sumus: oēs
qui de vno pane et de vno calice participam⁹. Sicut ergo
iudas signū extrinsecū pacis osculū ferebat: qḋ in pecto-
re nō habebat: et ipso signo inimicū et traditorem tegebat.
Ita q̄ indigne accedūt: foris sacrm̄ charitatis maxime si-
gnū sumūt: et intus p peccādi volūtatē inimici et cōtēpto-
res sunt. Cur em̄ q̄ peccā deserere nolūt: sacra in sui pnicieʒ
sumūt: nisi vel vt p hypocrisim se foris scōs simulent: nec
tñ intus esse volūt? Volunt reputari sacerdotes deuoti:
volūt iudicari christiani veri probi honesti bonis siles:
esse tñ nolūt. Hinc tantus strepitus et oblatratio dū indi-
gnis phibet accessus. Currūt pmittūt minant: et si nō ali-
ter: in alienis parochijs furtiue accipiūt: mentiunt se esse
absolutos a sententijs a censuris a penis. Et quid tanta
instantia mortē sibi parāt: nisi q: videri volūt qḋ esse no-
lunt? Si em̄ vellent esse amici christi: ejicerent cocubinas:
De abijciēdis cōcubinis. redderent male quesita: deponerent odia: repellerent vi-
tia: vitā emendarēt: et recōciliari deo eccle et primo cōio-
nem humiliter a suis sacerdotib⁹ peterent: et salubrius ob-
tinerent. Aut forte tpale lucrū querūt: questū existimant
pietatē: et isti manifestius cū iuda dñm nedum osculant:
sed etiā pro pecunia scelestissime vendūt: longe peiores
simoniacis. Nā isti vendūt aut mercant spūalia: illi patrē
et dñm spirituū in questū auaricie ponūt. Hinc p hieremiā
dñs causat. Quid est q̄ dilectus meus in domo mea facit
Hiere. xi scelera multa? Nūquid carnes sancte auferent a te mali-
cias tuas in quib⁹ gloriata es? Vi penas iude excipiūt: cui
assimilant in crimine. Iudas q̄ scitatē simulabat: et auari-
ciam occultabat: preciū sanguinis retulit: et suspendio se-
ipm interemit: sicq̄ seipm fama rebus et vita pariter priua-
uit. Ita indigne sumentes mysteriū vnitatis: et nō tenen-
tes vinculū pacis: nō accipiūt mysteriū pro se: sed cōtra se:
ait Aug. in de sacris fideliū. Qḋ etiā experientia declarat
nā sepe in diffamiā: sepe in paupertatē: sepe in vite abbre-
uiationē iusto dei iudicio incidūt. Inde em̄ lites: inde in-
firmitates: pestilentie et mortes: vt satis ostendit apłus. i.
Cor. xi. et hoc est qḋ dicit Eccli. i. Ne sis incredulus timori
dñi: et ne accesseris ad illū duplici corde. Ne fueris hypo-
crita in conspectu hoim: et nō scandalizeris in labijs tuis.
Attende in illis ne forte cadas: et adducas aie tue cōfusio-
nem: et reuelet deus abscōsa tua: et in medio synagoge eli-
dat te. Qm̄ accessisti maligne ad dñm: et cor tuū plenū est
dolo et fallacia. ¶ D Scdo: indigna sumptio huius sa-
cramenti cōparat ingratitudini et blasphemie iudeorū. Iu-
dei nāq̄ magna et multiplicia dona a dño acceperūt: sed
ingrati nimis ante aduētū christi sepius p idololatriā ve-
rum deū deseruerūt. Aduenienteḋo christo: quē summis
patres expectauerūt desiderijs: maioris reddiderūt vicē
ingratitudinis: dum multiplicia eis exhibita beneficia in
infirmorū curationib⁹ ac veritatis doctrinationib⁹ diuini-
tatis opa nō sibi: sed demonib⁹ attribuerūt: supaddentes
blasphemias in verbis et factis irridendo cōspuendo co-
laphizādo flagellando ad vltimū morte turpissima con-
denando. Nō aliter despicit q̄ in sacro christū indigne acci-
pit. Ingratissim⁹ em̄ est q̄ maxima dona nō ponderat: sed
vilipēdit. Nullū vnq̄ tantū cōsecuti sunt iudei beneficiū:
quantū in sacro quotidiano nostri cibi prestitit nobis dñs
vt patet trāscurrendo p singula. Nā vt alia taceā: panem
angelorū dedit illis: manna scʒ in deserto: quib⁹ pauit illos
quadraginta annis. Sed dignior est panis quē nobis in
sacro dñs preparauit. Hic est vere panis angelorū. Nō ab
angelis factus: sed angelorū factor dulcitudo gaudiū et to-
tum eorū bonū. Vñ de hoc pane verius dicit. Panem an- Ps. lxxvij.
gelorū mādūcauit homo. Qḋ exponens btūs Bern. in fi-
ne sermonis de sacro inquit. O stupenda dei miseratio:
verbū carnem: deus cinerē: figulus lutū: vita morticinū in-
duit: vt iumenta mādūcarent panē angelorū. Hoies iumē-
ta erant: sicut ait ppha. Homo cū in honore esset nō intel- ps. xlviij
lexit: cōparatus est iumentis insipiētib⁹: et silis factus est
illis. Eapropter cibus supcelestis mutauit se in pabulum
pecoris. Panis em̄ angelorū factus est fenū. Vnicus pa-
tris filius hois. Verbū quippe caro factū est. Et iuxta p-
phetā. Ois caro fenū. Comedūt ergo angeli vbū de deo Esa. xl.
natū: comedūt hoies verbū caro factū. Nullū hmōi bene-
ficium excogitari potuit: nec maius aliqḋ dari. Vere itaq̄
ingratissimus est: qui hoc beneficiū vilipendit: et indigna
sumptione blasphemat: nō vbo: sed detestabilius opere
et facto. Hinc p prophetā malachiā dñs improperat sacer-
dotib⁹: et in eis oibus indigne sumentib⁹: ait em̄ Malac.
ca. i. Si pater vester ego sum: vbi est honor me⁹? Et si dñs
ego sum: vbi est timor me⁹? ad vos o sacerdotes dicit dñs
exercituū: qui despicitis nomē meū: et dicitis: in quo despe-
ximus nomen tuū? Offertis sup altare meū panem pollu-
tum: et dicitis in quo polluim⁹ te? Glo. Corripit sermo diui-
nus epos et ministros eccle negligentes: et oēs q̄ in chri-
sto baptizati christi noie censent: cur nomen ei⁹ despiciant
quibus aperit causam offense: q: panem pollutū offerūt.
Polluit em̄ panē. i. corpus christi q̄ indign⁹ accedit ad al-
tare et mensam dñi: si nō scelerata voce: scelerato tñ opere
despicit. Et sequit. Dum sacra violant: ipse cui⁹ est sacrm̄
violat. ¶ E Videam⁹ nūc si nō aliq̄d ampli⁹ faciunt illi
q̄ iudei. Iudei faciē in quā angeli pspicere desiderāt: spu- i. Pet. i.
tis immūdis fedauerūt. Sed hi ingratissimi nedū faciem
sed totū corpus dñicū oris polluti immūdicijs inuoluūt:
et in latrinā fedissimā facinorose pscientie traijciūt. Quid
minus ingratissimis iudeis rogo faciūt: nisi q̄ hi sciēter:
illi iudei egerūt ignorāter. hi spūaliter polluūt: illi corpo-
raliter fedauerūt? Cōstat dñm spūalem magis abomina-
ri immūdiciā q̄ corporalē: et ideo nō immerito in iudiciū
cadūt iudeorū ſm apłm. Iudiciū sibi manducant et bibūt.
Quale iudiciū? Desertionis certe et excecatiōis. Deserunt
em̄ ampli⁹ a gr̄a: et iō magis obdurant. Perdunt lumē co-
gnitionis: et ideo pfundius excecant. Qḋ recte in manna
significatū est: nā a calore solis liq̄fiebat: et a calore ignis
obdurauit. Exo. xvi. Ita cibus salutaris q̄ p calorē amo-
ris diuini solis cōtinue liquefieri debuit p effectū. i. resol-
uere animū in deū: p calorē ignis cōcupiscentie indurat. i.
cor indurat p desertionē. ad qḋ sequit excecatio: ſm illud
ps. Supcecidit ignis et nō viderūt solem. Ignis haud du- ps. lvij.
biū quin cōcupiscētie: et nō viderūt solē iusticie. ¶ F Cō-
paratur tertio peccm̄ indigne sumptionis peccō crucifigen-
tiū. Crucifixores quippe innocentē dñm: qui sponte se ob-
tulit pro salute oim ipsi malicīose occiderūt ad pprīū inte-
ritum. Et sanguinem quē dñs fusurus erat ex charitate ni-
mia in preciū redemptionis: ipsi effuderūt p inuidiam in
penā sue dānationis. Ita et indigne cōicantes passionis
christi et mortis sue memoriale: qḋ ipse vt medicinā saluta-
rem peccōrū expiationem nimio amore reliquerat: ac fre-
quentate preceperat: quantū ad seipsos frustrant et eua-
cuant: nō diligentes nec passionis mysteria: virtutes et exē

pla remenorãdo imitantes: sed cõtemnentes in pnicidem
suã sumũt. Vnde plane aplũs inqt. Quicũq3 mãducauerit
panem ꝛ biberit calicem dñi indigne: reus erit corporis et
sanguinis dñi. Glo. iterli. Mortis christi penas dabit: vel
de bonis male sumptis maculas trahit. Clamant hi san
guis eius sup nos. Vere sup se. i. contra se sanguinẽ christi
aduocãt: q̃ eiusdẽ sanguinis p̃ciosa mysteria polluto cor
di infundũt. De iudeis crucifixoribꝰ dicit. j. Cor. ij. Si regẽ
glie cognouissent: eum vtiq3 nõ crucifixissent. Hi aũt q̃ q̃
christũ in fide recte intelligãt: ipm tñ indigna sumptione
crucifigere nõ erubescunt. Vñ nec illud benignitatis ver
bũ audire merent. Pater ignosce illis: q2 nesciũt quid fa
ps. lxviij. ciunt. De his p pphetã dñs cõquerit: Sup dolorẽ vulne
rum meoꝝ addiderũt: q2 de die in diem irreuerentiã irre
uerentie supaddũt. Vñ ꝛ recte de eis dici põt verbũ illud
lamentantis patriarche iacob ex psona patris. Fera pessi
ma deuorauit filiũ meũ. Gen. xxxvij. Nõ manducant: sed
deuorant / dum sine discretione / sine reuerentia / sine amo
re ꝛ sine sapore velut canes rabidi degluriũt. ¶ Sed que
Act. xij. pena crucifixores dñi secuta est. Siquidẽ herodes ꝛ pila
tus mala morte interierũt. Ille nãq3 pcussus a dño cõsum
ptus a vermibꝰ expirauit. Iste vo referentibꝰ historiis / se
ipsũ interemit. Quãti deniq3 iudeoꝝ impñ dati sunt pro
Esa. liij. sepultura: ꝛ diuites pro morte sua / ẽm esaie vaticiniũ. Io
sephus late describit de iudaico bello. Sic ꝛ indigne su
mentiũ penas aplũs exprimit. Ideo inquit inter vos dor
miũt multi: morte scilꝫ subitanea pcussi: vt dicit Lyra. Ita
eñ freqnẽter puniti fuerãt in primitiua eccla: qd ñ hodie
nõ videmꝰ tam frequenter accidere: nihil inde gaudendũ
sed multo magis timendũ: ne tpales penas dñs retrahat
vt eternis acrius puniat. vñ. ij. Mach. vj. d2. Multo tpe
nõ sinere pctõribꝰ ex snia agere: sed statim vltiones adhi
bere / magni beneficij indiciũ est: vt nõ eos: cũ dies iudicij
aduenerit: in plenitudine pctõꝝ puniat. ¶ G Et quan
ps. lxviij. tum ad oia hec / ppha nõ optãdo: sed pphetãdo ait. Fiat
mensa eoꝝ corã ipsis in laqueũ ꝛc. Eoꝝ / quoꝝ eorũ? Eorũ
certe qui dederũt in escã dñi fel: in eucharistia ẽm glo. ꝛ in
siti sua dñm potauerũt aceto. Sitiuit in cruce. sitit adhuc
nostrã iusticiã / cõuersionẽ / amorẽ / salutem. Vñ ꝛ cõuiuiũ
ꝛ refectionẽ nobis preparauit: cibũ dans suauissimũ pro
prij corporis: potũ ois languoris sanatiuũ sui preciosi san
guinis. Sed indigne sumentes miscent cibo fel fraterne
amaritudinis acrioris: ꝛ acetũ frigidi teporis obstupesce
re faciens dentes meditationũ sanctarũ. ¶ Cõtra quos
penas ꝛ maledictiones duodecim indigne sumentiũ pre
nũciando enumerat p suũ pphetã que sequunt eos: nisi p
dignã penitentiã resipiscant: cõformiter ad numerũ duo
decim fructuũ / qui cõsequunt dignã sacramenti sumptio
nem. Qui sunt pctõꝝ illaqueatio: dãnationis preparatio:
scandali suscitatio: mentis excecatio: tentationis immer
sio: ire dei puocatio: vite presentis abbreuiatio: gratuitoꝝ
spoliatio: pctõꝝ cumulatio: in pctis obstinatio: perpetua
desertio: finalis ab electis separatio. Hec oia suo ordine p
pheta psequit / postq̃ in psona dñi contra aduersarios la
mentatus est. Dederũt in escã meã fel: ꝛ in siti mea pota
uerũt me aceto. Retributionẽ quã ex hoc meruerũt subiũ
git. Fiat mensa eoꝝ coram ipsis in laqueũ / scꝫ pcti: quoad
primũ. Et in retributiones / scꝫ damnationis quoad scdm.
Et in scandalũ / quo impingentes irruant in pctm: quoad
tertiũ. Obscurent oculi eoꝝ ne videant / scꝫ verũ solẽ illu
minantem ad viã vite: quoad quartũ. Et dorsum eoꝝ sem
per incurua / pondere videlꝫ tentationũ: quoad quintum
Effunde sup eos irã tuã: ꝛ furor ire tue cõprehendat eos:
ad accipiendũ de eis vindictam: quoad sextũ. Fiat habita
tio eoꝝ deserta / p vite presentis ablationẽ: morteq3 subitã
quoad septimũ. Et in tabernaculis eoꝝ nõ sit q̃ inhabitet
idest templo ꝛ regio palatio inhabitet deuoto mentis af
fectu p gratuitorũ spoliationẽ: quoad octauũ. Et sequit.
Appone iniquitatem sup iniquitatẽ eoꝝ: vt pctm indigne
sumptionis suo põdere trahat ad aliud: ad aggregandũ

cumulũ pctõꝝ. quoad nonũ. Et non intrent in iusticiã tuã
relinquendo suam: sic q̃ maneant obstinati in sua iusticia
apparente / que est maxima iniusticia: ex cõione iustos se
ostendũt: q̃uis pcã: q2 indigne accedunt: magis in pctis
obfirment: ꝛ portas vere iusticie sibi claudunt: quoad de
cimũ. Deleant de libro viuentiũ / p eoꝝ ppetuã desertionẽ
in peccatis: quoad vndecimũ. Et cũ iustis nõ scribant / per
eoꝝ ppetuã separationem a iustis ad vitam eternã prede
stinatis: in finali ouiũ ꝛ hedoꝝ separatione: quoad duode
cimũ. ¶ Et his aliquatenus põt cõsta pctm indigne sum
ptionis p pctõꝝ grauitatẽ ad que cõparat. ¶ H Sed si
queris an pctã ad que cõparat sint simpliciter grauiora:
vel eque grauia: gfa exempli. Vtrũ pctm traditiõis iude
simpliciter sit grauius indigna sumptione: vel econuerso.
¶ Pro cuiꝰ solutione aduertendũ post sanctũ Tho. par.
iij. q. viij. arti. v. Pctm vnũ põt dici graue seu grauius: vel
ex obiecto: vel ex circũstãtia. Prima grauitas d2 grauitas
peccati ex genere siue per se. Scda dicit grauitas pcti per
accidens siue ex circũstantia. Loquendo de grauitate pec
cati ex genere / hic est ordo grauitatis pctõꝝ: q2 oĩe pecca
tũ aut cõmittit in deũ: aut in creaturã / siue proximũ. Nũc
ergo ex parte obiecti / oia peccata in deũ cõmissa grauiora
sunt pctis cõmissis in creaturã. Pctã cõmissa in deum sunt
duplicia: q2 aut cõmittunt in naturã diuinã / vt infidelitas
blasphemia / odiũ dei i se / idololatria / ꝛ similia: ꝛ illa sunt
simpliciter maxima pctã ex parte obiecti. Aut cõmittunt
in humanitatẽ christi. Et hoc dupl'r: aut in humanitatem
christi manifestam: vt crucifixio christi: eius flagellatio ꝛc.
Aut tectam specie sacrali: vt indigna sumptio: vel celebra
tio / cõtra ordinẽ institutũ. Peccata ergo cõmissa in huma
nitatẽ christi manifestã: vt visibilis ãbulauit in terris sunt
grauiora / q̃ ea q̃ cõmittunt in sub sacro latentem. ¶ Pa
tet ergo q̃ simpliciter / ꝛ quantũ ad genus pcti / grauius
est hoc pctm indigne sumptionis oĩ pctõ cõmisso in pri
mũ: vt grauius homicidio / spoliatione / adulterio / sacrile
gio / incestu / traditione psone / ciuitatis ꝛc. Sed pctã cõmis
sa in deitatem sint ꝛ in humanitatẽ christi aperte ꝛ manife
ste sunt grauiora. ¶ Ex circũstantia vo pctm est grauius
altero ex parte ipsius peccantis: vt q2 ex ignorãtia / vel in
firmitate / aut certa malicia. Ex cõtemptu vel ex surreptio
ne: ex magna vel modica libidine: ꝛ ita de alijs circũstan
tijs. Et ẽm hoc põt pctm in primũ vt latrocinium esse gra
uius: q̃ indigna sumptio: vt si non sit ex temeritate. sed ti
more cõfusiõis aut pene. Sic etiã stat q̃ indigna sumptio
sit magis pctm / q̃ infidelitas: aut blasphemia: vt quãdo
ex maiori cõtemptu / ꝛ infidelitas nõ sit primaria: sed cõtingit
ex aliqua deceptione. Et ita patet respõsio ad quesitũ. Et
tantũ de illo dubio quarto. ¶ I De dubio quinto tangẽ
te frequentationẽ huiꝰ sacramenti: videlꝫ vtrũ expedit fre
quenter cõicare. Et vt specialius querat: põt esse dubium
vtrũ existẽti in statu in quo põt laudabiliter celebrare vel
cõicare: in quo etiã põt laudabiliter abstinere: melius sit
abstinere q̃ accedere vel celebrare. ¶ Et arguit primo q̃
neutrũ sit alio melius. Nã dicit Aug. lib. de eccle. dogmati
bus: ꝛ habet de cõse. dist. ij. quotidie. Quotidie euchari
stie cõionem accipere: nec laudo: nec vitupero. Sequitur.
Si dixerit quispiã nõ quotidie accipiendũ eucharistiam:
alius affirmat quotidie: faciat vnusquisq3 qd ẽm fidẽ suã
pie credit faciendũ. Neq3 eñ litigauerũt inter se: aut q̃sq̃
eoꝝ se alteri preposuit zacheus / ꝛ ille centurio: cum alter
eoꝝ gaudens in domũ suã suscepit dñm. Alter dixit. O do
mine nõ sum dignus vt intres sub tectum meum. Ambo
saluatorem honorificantes: q̃uis non vno modo. Ambo
peccatis miseri: ambo misericordiã consecuti. Ad hoc va
let q̃ manna ẽm propriam voluntatem in ore cuiuscunq3
sapiebat. Ex hac autoritate colligitur q̃ neutrũ alteri pre
fertur in casu posito: accedere scilicet ꝛ abstinere. ¶ Pre
terea multi sanctorum spiritum dei habentium refuge
runt sacerdotium: ne cogerentur celebrare: vt beatus
Marcus euangelista: qui sibi pollicem amputasse dicitur

vt sacerdotio reprobꝰ inueniref: vt dicit Hiero. in ꝓlogo sup marcū. Sic btūs Franciscus: btūs Bñdictꝰ, ⁊ plerīq alij ad sacerdotiū ꝓmoueri recusabāt. Quidā etiā vocati humiliter paruerūt, officiū sacerdotale amplectentes: et hostiā sacratissimā quotidie offerētes. Nā ⁊ btūs Cassio. narnensis epūs: q̄ quotidianū deo sacrificiū offerre cōsueuerat: seq̄ i lachrymis inter ipsa sacrificioꝝ arcana mactabat: mandatū dñi suscepit dicētis. Operare qđ oparis: nō cesset pes tuus: nō cesset manus tua: natali aplōꝝ venies ad me: ⁊ retribuā tibi mercedē tuā. Qui post septē annos ipso aplōꝝ natalitio: cū missarū solēnia ꝑegisset: e corpore exiuit: vt testat btūs Greg. iiij. dial. c. vlti. Sancti autē in vtroq̄ credunt placuisse deo, ⁊ nō errasse: neq̄ in virtutibus dispares fuisse: vt dicit Chryſ. In sctis ait, fuere pares virtutes: dissimiles pugne: gloriose victorie: ideo videtur vtrūq̄ eque fore cōmendabile. ¶ K Deinde arguit q̄ melius sit ꝓpter accedentis humilitatē ⁊ sacri reuerentiā ⁊ dignitatē abstinere q̄ accedere: Ueritas respōdere debet figure: ergo sicut agnꝰ pascalis nō debuit nisi semel in anno immolari: ergo nō debet verus agnꝰ christꝰ in sacro, nisi semel in anno imolari ⁊ sumi. ¶ Item sicut baptismꝰ qui significat mortē dñi (vt. s. dictū est) nō nisi semel accipit in vita: ita ⁊ eucharistia qua sic mors dñi sm aplm annūciat: nō nisi semel accipiēda est in vita eadē rōne. ¶ Preterea in māducatione spūali nullū est periculū in sacrali aūt periculū est: nisi homo sit bene paratus. Sz via securior est eligenda: ergo raro est cōicandū sacraliter ⁊ frequenter spūaliter: ⁊ ꝑ ꝯñs frequēter abstinere est melius, q̄ frequēter accedere. ¶ Preterea. Qui accedit considerat effectū ⁊ fructū sacri: ⁊ ita cōmodū ꝓpriū. Qui vo nō accedit: attendit gloriā dei: ⁊ dignitatē maiestatis eiꝰ Sed magis bonū est cōsiderare ⁊ querere gloriam dei: q̄ cōmodū ꝓpriū: ergo ⁊c. Cōsequētia nota cū maiore. Et minor ꝓbatur: qr accedere modo dicto, ꝓcedit ex amore concupiscentie. abstinere rōne prefata ꝓcedit ex amore amicitie, nunc autem ꝑfectior ⁊ excellentior est amor dei amicitie, q̄ amor dei cōcupiscentie: ergo ⁊ actus ꝓcedēs ex illo amore amicitie, est ꝑfectior actu ꝓcedente ex amore cōcupiscētie. Siquidē nobilioꝝ virtutū nobiliores sunt actus amor aūt amicitie ad charitatē ꝑtinet: amor cōcupiscentie ad spem. ¶ Qđ aūt melius sit accedere, arguit. Primo qr quotidie est accedendū ⁊ ita nullo die abstinendū. Antecedens est beati Amb. lib. v. de sacra. Panis iste quotidianus est: accipe quotidie qđ quotidie tibi ꝓsit. Sic viue: vt quotidie merearis accipere. de cōse. dist. ij. nō iste. Preterea semꝑ est accedendū: igit nō abstinēdū. Cōsequētia nota. Antecedēs est bti Amb. ⁊ habet de cōse. dist. ij. Si quotienscūq̄. Si quotienscūq̄ effundit sanguis christi: in remissione pctōꝝ effundit: debeo merito semꝑ accipere: qui semꝑ pecco: semꝑ accipere debeo medicinā. ¶ Item Calixtus papa de cōse. dist. ij. peracta. dicit. Peracta cōsecratione, oēs cōicent q̄ noluerint ecclesiasticis carere liminibꝰ. Sic em̄ apli statuerūt: ⁊ sctā romana tenet eccīa. ¶ Itē Hilarius eadē dist. si nō, ait: Si nō sunt tanta pctā vt excōicetur q̄s. i. vt dignꝰ sit excōicatione (nā oē mortale est dignū excōicatione) nō debet se a medicina corporis ⁊ sanguinis dñi separare. His autoritatibꝰ vel precipit vel cōsulitur fidelibꝰ quotidie cōicare: sed preceptū sic ⁊ cōsilium est de melioꝝ: ergo meliꝰ est accedere q̄ abstinere. ¶ Preterea quanto homo frequentius accedit: tanto magis dignificat ⁊ deo approximat: sz melius est dignificari ⁊ deo approximare: ergo. Antecedēs patet: qr ꝑ vnū dignū accessum accedens dignificat ⁊ deo vnitur: ac grā auget: ergo quanto frequentius id agit: tanto magis dignificat ⁊ deo appropinquat. Quia cū frequētatione mysterij, crescit nostre salutis effectus: vt dicit in collecta. ¶ Preterea ex accessu multiplex ꝓuenit cōmodū ⁊ accedenti ⁊ alijs ecclie membris. Ex abstinentia aūt a bono ope nullū ꝓuenit cōmodū: licet si preceptū nō fuerit: nullū sequat pctm̄. Sed melius est id quo cōmodū procurat sibi ⁊ ecclie: q̄ quo illa negligunt. Ad hoc facit parabola de seruo inutili, q̄ talentū sibi traditū abscondit in sudario. Lu.xix. Autoritas aūt celebrandi pro viuis ⁊ mortuis talentū est magnū, sacerdoti cōmissuz ad ꝑfectū totius ecclie: ideo abscōdendo illud ⁊ nō offerendo ad vtilitatem viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ, videt incurrere sugillationē serui negligentis talentū sibi cōmissum abscōdentis. Ad hoc facit illud Bede in quodā trac. q̄ sacerdos nō legitime impeditꝰ celebrare omittēs quantum in eo est, priuat sanctā trinitatē laude ⁊ gloria: angelos leticia: pctōres venia: iustos subsidio ⁊ gratia: in purgatorio existētes refrigerio: ecclesiā spāli christi beneficio ⁊ seipm medicina ⁊ remedio. ¶ L Pro solutione huiꝰ dubij, aduertendū q̄ vt patet ex forma dubij: dubiū nō loquitur de indignis ⁊ indispositis: q̄ indigna sumptiōe incurrūt maledictiones superiore lectiōe recitatas. His em̄ etsi nō sit bonū accedere: malū tm̄ est simplr abstinere. Cōtra illos loquit btūs Bern. in ser. de festo pasce cuiꝰ principiū est. Uicit leo. Deprehensi estis inter angustias preuaricatores: nō qr preuaricatores estis: sed qr ꝑsistitis in preuaricatione: addentes preuaricationem: aut penitus impenitentes: aut tepide penitentes. Nec periculosa fugientes: vel post miseram experientiā incentiua pcti. Irretiuit vos inimicus: ꝓplexis: vt ait (Iob. xl.) scriptura: neruis testiculoꝝ. Si hac cōscientia christi sacra refugitis: nihil vobis cōe cum christo: nō habetis vitā in vobis. Ipm audite dicentē. Nisi māducaueritis carnem filij hoīs: ⁊ biberitis eius sanguinē: nō habebitis vitā in vobis. Si indigne suscipitis: iudiciū vobis māducatis sanctū corpus dñi nō dijudicantes. Redite ergo preuaricatores ad cor: ⁊ in toto corde querite dñm: ⁊ odite malū: penitentes nō verbo tantū ⁊ lingua: sed spū ⁊ veritate. Hec Bern. Neq̄ attendūt isti quantū sibiipsis nocent abstinēdo a cōione ⁊ celebratione: si fuerint sacerdotes, dicentes sibiipsis: melius est corpus christi nō sumere: missam nō celebrare, q̄ indigne accedere: qđ vtrūq̄ verū est. Melius. i. minus malum. Nā dicit scriptura. Nō est bonū sumere panē filioꝝ ⁊ mittere canibꝰ. Math. xv. Sed hec scientes nō erubescūt miseri esse canes impudentissimi: q̄ vocati sunt in partem filioꝝ dei. Nec timent esse vasa mortis facta in interitū: ⁊ receptacula immūdicie: qui esse deberent locus ⁊ hospitiū: atq̄ vasa mūda vite ⁊ grē: immo fontis vite ⁊ glie. O quanta eos manent tormenta q̄ dño hospitiū negant: si maiora sodomitis preparata sunt his: qui christi seruos nō recipiūt. Si q̄ minimū christi discipulum hospitio nō colligunt: audituri sunt. Eiusdē xxv. Discedite a me maledicti in ignem eternū: qr hospes fui ⁊ nō collegistis me. Quid audituri sunt qui christū in propria venientē: cū sint sui: substātia ⁊ officio nō recipiūt? Sodomite q̄ angelos venientes nō collegerūt: igne ⁊ sulphure puniti sunt. Gen. xix. Haud dubiū, qui dñm angeloꝝ pulsantem ad fores cordis: vt cenet cū eis: suscipere cōtemnunt: vt suis libidinibꝰ vacent: quin mittendi sint in stagnū ardentem sulphureū: nunq̄ inde liberandi. De his ergo dubiū nostrū nō querit. Sed de illis qui sibi bene sunt cōscij quoꝝ quidā accedūt: quidā ex reuerentia sacri abstinent. Nō tm̄ de illis qui aliquo debito rōne officij religionis aut beneficij tenentur cōicare vel celebrare. Hi em̄ nō sunt in statu in quo possunt laudabiliter abstinere. Siquidē oīs debens nō soluens debitum cum potest: nō soluendo peccat. ¶ M Unde consequenter aduertendum, q̄ colligendo que doctores scribunt de varia sumptione huius sacramenti: potest distingui quadruplex manducatio huius sacramenti: scilz

Manducatio
- Pure corporalis.
- Sacramentalis tm̄.
- Spiritualis tm̄:
- Sacralis ⁊ spūalis simul.

¶ Manducatio corporalis tm̄, est comestio specierū sacramentaliū: vt cibi corporalis, nullo habito respectu ad rōnem sacri. quo mō manducat sacrm̄ aīal brutū mus vel porcus: nō potens cognoscere rōnem sacramēti. Hoc etiā

modo sumit fidelis vel infidelis: dū species illas accipit
vt alium corporis cibum: nihil cogitans de sacro. Est tū et
Joh. vi. alius modus corporalez intelligendi manducationē siue
carnalē quō iudei intellexerūt verba christi. de quo. ē. dis
ctū est lec. xxxvi. ¶ Manducatio sacralis tū est actualis
susceptio sacri cū intentiōe sumendi vt sacrm: siue fide for
mata charitate. Dicit em cū intentione sumendi vt sacrm
idest vt alicuiꝰ rei significatiuū vel cōtentiuū. Requiritur
em intentio sumendi sacrm fm fidē sacri: q̄ fides sit in ipo
sumente vel in alio. In ipso/vt in fideli credente in sacro
cōtineri christū. Uel in alio: vt in heretico: seu infideli vo
lenti tū sumere eodē mō quo fideles sumūt: ad eūdem scz
effectū. Ut exempli causa: si talis sumeret hostiā consecra
tā cogitans et intendens: volo sumere ad eūdem effectuz
ad quē christiani: fiat qd fieri pōt: licet non crederet aliq̄d
sacrū contineri sub hostia. Ille quidē sic sumens sumeret
sacramentaliter: q: non vt aliū cibū corporalē: nec spūali
ter: ergo sacraliter: alioquin oporteret ponere quintū mē
brū. Hec est intentio Alexā. par. iiij. q. xliij. mēbro. iiij. Qd
em intentio sumendi vt sacrm requirat ad sumptionē sa
cramētaliter: declarat p simile de adulto. si ab alio lauare
tur in aqua pferente formā baptizandi: ipse tū nō intēde
ret baptizari: sed simplr lauari: velut in alia aqua: nō laua
retur sacraliter: nec baptizaret. Si vo intenderet baptiza
ri siue lauari vt christiani intendūt: dicens sibi. Uolo hoc
fieri circa me eodem mō quo christiani credūt: licz nō cre
deret lotionē illā esse alicuiꝰ efficacie/vere baptizaret. Ex
illo patet ꝙ aliud est mādu care sacrm et māducare sacrali
ter: q: mus et infidelis manducat sacrm: sumēs species pa
nis sicut aliū cibū: et tū nō sacraliter. ¶ Manducatio spi
ritualis tū est fide formata in christū actu vel habitu cre
dēdo ei vt capiti membrū incorporari: sine actuali specie
rū sacraliū sumptione. Dicit fide formata: ppter angelos
qui nō manducāt spūaliter hoc sacrm: licet christo fruant
in gloria: q: nō habent fidē: sed visionez clarā: idem est de
beatis. Dicit credendo actu: ppter adultos in christū cre
dentes. Dicit habitu: ppter paruulos baptizatos: qui ha
bent fidem infusam: sicut et charitatem. De hoc latius vide
supra lec. xxxvi. Dicit sine actuali etc. ad excludendū mādu
cationem sacralem. ¶ Manducatio sacramentalis et spi
ritualis simul/est actualis sumptio sacramenti cū fide for
mata charitate/sumentez sumpto incorporante. Et patet
declaratio ex precedentibꝰ. ¶ N Consequenter suppo
no cum magro lib. iiij. sniarū dist. i. et doctoribꝰ ibidem scri
bentibus: ꝙ sacramenta no. le. virtute operis operati con
ferunt gratiā: ita ꝙ nō requirit bonus motus interior qui
mereat gratiā: sed sufficit ꝙ suscipiens nō ponat obicem.
Sicut in sacris et in sacrificijs vete. test. nō cōferebat gra
tia ex hoc solo: ꝙ suscipiens sacro vtebat nō ponens obi
cem: sed tū cōferebat ex virtute boni motꝰ interioris tāq̄
meriti: vt dicit Sco. in scrip. iiij. dist. i. q. v. qd dictū sic intel
ligo: ꝙ suscipiens sacrm nō solū cōsequit gratiā tantam:
quantā meret bonus motus interior quo suscipiens cōuer
titur in deum: siue de cōdigno: siue de cōgruo. Sed vltra
hoc cōsequit gratiā: vel gre augmentū ex sacramenti effi
cacia: quā operaret in nō ponente obicem: nō rōne actua
lis deuotionis vel dispositionis: qd est pprium sacris no. le.
alioquin frustra susciperetur sacrm vbi de suscipiendo nō
obligat preceptū. Nil em adderet psonalis dispositio me
sup. ps. lxxiiij. rito qd haberet etiā sine sacro. Et hoc est qd dicit be. Aug.
et allegat magr vbi. ē. volens aperire differentiā inter sa
cramenta vete. testa. et sacra. no. le. Illa inquit pmittebāt
tū et significabāt: hec aūt dant salutē. Si aūt sacra no. le.
nō darent gratiā/nisi quantū exigit accipiētis dispositio:
nō aliter darent salutem/q̄ sacra vete. testa. In quorū vsu
etiā iudei ipsis ex deuotione/et precepti diuini obedientia
vtentes: gratiā acceperūt: quantū eorū preparatio exige
bat: sed q: nō acceperūt ex efficacia sacramentorū: dicunt
nō dare: sed significare et pmittere salutē. Nec certe no. le.
sacra darent salutem. Nunc aūt dant salutem: q: post meri
tum dispositionis vtentiū/ex efficacia quā sortiunt ex insti
tutione christi/et merito passionis eius/cōferūt gratiā qua
saluamur. Hinc ait. Gerson in trac. de pollutionibꝰ nocturr
nis. Celebratio habet efficaciā magnā virtute operis ope
rati: propter quā nō tantūdem valet volūtas sola celebrā
di: sicut pac volūtas actu celebrās. Addit itaq̄ opus hoc
exterius aliq̄d bonitatis ad bonitatem volūtatis: ppter
meritū passionis christi: ideo dici solet opus priuilegiatū.
¶ O His premissis/respondeo ad dubiū p tres ppositi
tiones. Prima: Utrūq̄ scz accedere ad eucharistie sacra
mentalem cōionem: et ab eadē abstinere/in casu dubij pōt
esse meritoriū et laudabile. Probat pro prima parte: q: q̄
digne accedit vt ponit casus dubij: accedendo meret fru
ctus eius pcipere: vt deductū est. ē. lec. lxxxv. Item per di
Joh. vi. gnā sumptionē meret sumens vitā eternā fm illud. Qui
manducat me: et ipse viuet ppter me. ¶ Scda pars pbat:
q: potest aliquis ad sumptionē sufficiēter dispositus (pu
ta nō existens in mortali) attendere sacri dignitatē et tre
mendā excellentiā: suāq̄ fragilitatē et ex humilitate pro
pter sacramenti reuerentiā abstinere: se reputando indi
gnū. Et ille actus quo elicit velle abstinere/est actus pce
dens a virtute fidei et humilitatis: ordinabilis in deū: q:
dei magnificatiuꝰ: et p cōsequens pōt esse meritorius. Ad
hoc est autoritas Augu. ē. allegata: vbi dicit de zacheo et
centurione: ambo saluatorem honorificantes: honorifica
re aūt saluatorem est meritorium. ¶ Scda ppositio. In
casu dubij/quo scz pōt quis laudabiliter abstinere et lau
dabiliter accedere: fructuosius est meliꝰ et laudabiliꝰ acce
dere: sumendo eucharistiā sacraliter et spūaliter: q̄ absti
nendo a sumptione sacramentali/sumere tū spiritualiter
Probat multipliciter. primo: q: maiorem fructū cōsequit
primus q̄ secūdus: ergo. Cōsequentia nota. Antecedens
probat. Quia oēm fructū quē cōsequit secūdus: cōsequit
et primus: qm ambo manducant spūaliter: et pono ꝙ sint
eque dispositi: et vltra hoc cōsequit fructū/quem dat sum
ptio sacramenti ex opere operato: quem nō cōsequit non
sumens sacramētaliter: vt patet ex notabili vltimo. Pre
terea: q: accedere pcedit a nobiliori virtute q̄ abstinere:
ergo est actus nobilior. Tenet ꝯsequentia: q: quanto vir
tus pfectior: tanto actus eius nobilior. Antecedens patet
q: actus accedendi pcedit a charitate et dilectione huius
sacramenti: et in eo cōtenti: sed actus abstinendi elicitus:
hoc est velle abstinere: pcedit a timore: sed perfectior est
virtus charitatis et dilectiōis q̄ timoris. Preterea actus
accedendi pcedit ex pluribꝰ virtutibus: vel saltem compa
titur secum plures virtutes: q̄ actus abstinendi: ergo est
melior. Antecedens probat. Quia accedens nō minus se
humiliat/q̄ abstinens: et vltra hoc habet virtutem diuine
cōfidentie. Nam quis cōsiderans excellentissimā magni
tudinem huiꝰ sacramenti: ex quo mouet motu reuerentie
Cōsiderans etiam suā impfectionem/ex quo mouet mo
tu profunde humilitatis. Considerans deniq̄ periculum
in indigno accessu: et per hoc mouetur motu timoris: ac sic
abstinet iudicans se minus dignum tali cibo supercelesti.
Alius vo eadem cōsiderans/eisdem virtutū motibꝰ moue
tur: et vltra hoc cōsiderans ineffabilem dei bonitatem/mi
sericordiā/dilectionem: qua nobis in hoc sacro seipm in ci
bum dedit: volens vt eo vteremur: et p hoc mouetur mo
tu cōfidentie in diuinā misericordiā: nihil in se aut in suis
meritis: sed in sola dei misericordia cōfidens: et desiderat
deo vniri: qd dilectionis est: habet virtutes oēs quas ha
bet abstinens: et vltra confidentiā: que valde deo placet:
ad quā frequenter adhortatus est dicens: confide fili etc.
Item nō vti sacramento cum potest et proficit vtenti/est
quidā gradus ingratitudinis: ex opposito vti beneficio:
qd est quedā recognitio beneficiati gradus est gratitudi
nis: ergo preter virtutes predictas/sumptio sacramen
ti procedit etiam ex gratitudine. Faciunt ad idem ratio
nes supra pro illa parte adducte. ¶ P Tertia proposi
tio est. Etsi nō peccent; imprudenter tamen agunt et stul

te: q̄ dispositi abstinēt a sacramētali cõmunione. Primum ꝙ non peccent: patet ex ꝓpositione prima. Quod impꝛudenter agunt ⁊ stulte abstinēdo: ꝓbat̄ post Gers. sup magnificat trac. ix. Nam impꝛudenter agit quoad ceteros. Stulte quoad se. Nam per hoc sacrificiū datur gloꝛia deo in altissimis: Et in terra pax hominibus bone volūtatis. Ipsum letificat angelos: liberat in purgatoꝛio detentos: vt eoꝝ pena breuioꝛ fit et levioꝛ. Viatoꝛibus impetrat nūc cõuersionē ad gratiā: nūc cõseruationem in gratia: nunc contra mundi pericula firmamentū: nūc angeloꝝ custodiā: et refrenationē tēptationū. Tãta aūt bona negligere impꝛudētie est: ne dicā impietatis. Stulte agunt quoad se: tuꝫ q: se magnis ⁊ multis bonis pꝛiuant: q̄ consequerentur ex opere operato. Tum quia stultus est timoꝛ ille: vel reuerētia minus pꝛudens qui ad dn̄m se vocantem ⁊ inuitātē nō accedit: sed pꝛocrastinat: ⁊ coꝛuina voce dicit/cras cras. Unde sepe venit illud Nasonis: Qui non est hodie cras minus aptus erit. Deniq̧ talibus q̄ nolūt accedere: nisi sint actualiter deuoti et feruidi: contingit similiter agere quasi frigidis nolentibus igni appꝛopinquare/nisi pꝛius calidi sint: et infirmis nolentibus consulere medicū/nisi pꝛius sani sint. qđ q̄ stultum sit: nemo est qui ignoꝛat. ℂ Et si q̄s dicat vacationē a celebꝛatione ideo fieri: vt ipsa postea reuerentius ⁊ deuotius quanto rarius fiat. Respondet cācellarius Gerson loco tractatus de celebꝛationibus allegato. Fatemur inquit posset sic euenire. Sed ex aduerso contingere potest ꝙ talis subtractio remouebit habitū ad bonum: cuius effectus ẜm philosophū est delectare. Signū inquit acquisiti habitus/est in opere delectari. ij. Ethico. Subdit: Distraheris hodie/parum deuot⁹ es: parū recollectus: plurimū tentatus a carne/mūdo/demone. Credo equidem: sed agnouerís ꝙ nō doꝛmiunt q̄ te ꝑsequuntur. cras ijdem erūt aduersantes tibi hostes: tueq̧ deuotioni insidiantes/quales sunt hodie. Quocirca non irrationabiliter cõsulit sapiens. quodcūq̧ pōt manus tua instāter operare. Nescis em̄ qñ tale tēpus ad laudabiliter celebrādum tibi concedet̄: quale mō habes. Et si vtrūq̧ habeas: vtrūq̧ meli⁹ est. Esto ꝙ fueris in hac vel illa die defectuosus: cur nouū defectū in nō celebꝛādo supinducis. Sꝫ frigidus sum dicis aut tepid⁹. Sepe sustinuit initiū celebꝛationis hoiem parū deuotū et frigidū: quē in fine dimittit calidū et feruidū. Coꝛpus chꝛisti ignis est spūalis: accede fiducialiter ad hunc ignē: calesces facilius. ℂ Audiamus Amb. oꝛantē. Graue est ꝙ ad mēsam tuā mūdo coꝛde/et innocentibus manib⁹ non venimus: sed grauius est/si q: pctā meruimus: sacrificiū non reddimus. Et subdit. Licet igitur ꝓ obedientia adsistere: et ꝓ indulgentia petere: pꝛo officio ministrare: pꝛo remedio imolare: ⁊ ꝓ populo obsecrare. ℂ Pꝛeterea aut sic timens celebꝛare abstinet: q: cõfidens de industria sua/sperat se alio in tempoꝛe magis aptū futurū: aut q: maioꝛē dei gratiā se ꝑparātē expectat. Si pꝛimū: stulta est pꝛesumptio. Neq̧ em̄ toto tēpoꝛe vite sue quātūlibet in longū ꝓtracte: quis sua industria dignū se reddere pōt tāta cõmunione autoꝛis oim/boni infiniti. ℂ Q Unde et hoc omni accedere volenti ignoꝛandū non est: ꝙ pcipue ex diuino munere: et non ex nostra industria seu pꝛeparatiõe reddimur digni participatiõe sacramenti. Hoc cogitatū ⁊ masticatū humiliabit nos vehemēter: ⁊ ꝑfecto humilitas sola est q̄ disponit ꝓ digna tāti hospitis in aie cenaculo susceptiõe. Si scđm: fatua est hec expectatio a dño: q̄ semper sublato impedimēto/pꝛesto est: nec nouit tarda molimina spūssancti gr̄a: vt ait Ambꝛo. Nec abbꝛeuiata est man⁹ dñi: vt saluare nō possit: neq̧ aggrauata auris eius vt nō exaudiat. Esa. lix. Stat pulsans ad ostiū: petit introitū vt cenet tecū: tantū aperi ianuā coꝛdis: remoue moꝛtalis pcti gr̄e repagula: facq̧ qđ i te est ẜm modum. ā. lec. vij. ⁊. viij. expositū: et secure suscipe chꝛistū/et in ꝓmissionum ei⁹ veritate: nō in tua vanitate fidēs/volūtarie sibi sacrifica. Immūda es o aia: accede inquit cancellarius: mūdā da/ad fontē puritatis incõtaminabilem. Esuris: accede pascenda ad panē viuificū ⁊ indefectibilē esurientē bonis implentē. Egrotas: erit hoc efficacissimū tue inualitudinis medicamentū. Fluxū pateris: nec sanari poteris a medicis tuis: s. exercitijs: tange plena fide cū emoꝛoissa fimbꝛiā vestimenti iesu: sacrosanctā. s. hostiā vt restringaris. Si ꝑcussam te sentis a serpētib⁹ ꝑuersatū tentationū: q̄d restat nisi vt serpentē chꝛistū eneū sine veneno eleuatū inspicias: Si dicis cū ꝓph̄a. Qm̄ vnica ⁊ pauper sum ego: particeps esto hui⁹ sacrosancti mysterij: habebis chꝛistū comitē fidū: ⁊ hospitē ditissimū. Cecā te foꝛtassis debilem ⁊ claudā cõquereris: memineris qm̄ tales ad cenā magni regis iuitant̄: ⁊ intrare cõpellunt̄. Dubia sum inquis ⁊ instabilis: sed hic panis cõfirmat coꝛ. Tristis es ⁊ anxia: sed hoc vinū hoiem interioꝛē letificat. Inquietant te ⁊ turbant plurima: adhere ei q̄ turbidos fluctus sedat: qui est pax nr̄a. Insup q̄ ait. In mūdo pꝛessurā: in me pacem habebitis. Joh.xvi Peregrinaris a dño: sed in foꝛtitudine cibi illius ambulabis vsq̧ ad montē dei. Nō ergo foꝛmidandū: sed in dño sperādū: ⁊ ipse enutriet ⁊ nō cõfundet. Nō in multitudine virtutis sue: ⁊ sua pꝛeparatione seu ꝓpria deuotione: sed in se deficiendum: in solo dño cõfidendū. Euenit nõnunq̧ vt turbationes/pugne deoꝛdinationes ⁊ feditates inferius sensualiter agitate: succrescere faciāt superius meritū nostrū: sicut ecõtra magna vtrobiq̧ serenitas/supbie ventū oĩa funditus euertentem/repente qñq̧ inducit (vt als indicat.) ℂ R Sed diceres. Si tantus est fructus frequētis sumptionis: tūc non solum quotidie: sed etiā eodē die frequentius esset sumēdū: sicut eodem die frequenter oꝛandū: ⁊ meritoꝛie est operandū. Cõsequens est contra illud decretū Alex. pape de cõse. dist. i. sufficit. Rn̄detur ẜm Alexan. de ales parte. iiij. q. liij. mem̄bꝛo. iij. ꝙ pluries vno die sumere eucharistiam extra casus in iure expꝛessos: in q̄b⁹ scꝫ licet pluries vna die celebꝛare: nō est cõcessum ꝓpter plures ratiões/q̄ sunt: defectus debite reuerentie: ꝑsumptio dignitatis ꝓpe: et insufficientia gratitudinis reddende. ℂ Ad dignā sumptionē dñici coꝛpoꝛis/requirit̄ meditatio excellētie tanti sacri: vt sic mens excitet̄ ad sumendū cū reuerentia ⁊ deuotione. Requiritur etiā cõsideratio ꝓpꝛie indignitatis: vt excitet̄ animus ad sumendū cū timoꝛe. Requirit̄ quoq̧ rememoꝛatio aut estimatio beneficentie dei: q̄ magna ⁊ multiplex apparet in beneficio hui⁹ sacri: vt excitet̄ homo ad sumendū cum gratiarū actione. Hec aūt difficulter digne exhibent̄ pluries vna die: vñ tandē in cõsuetudinē veniret sine hac pꝛeparatiõe sumere: ⁊ ꝑ hoc minus reuerenter. Pꝛeterea sacramentū illud sumit̄ in memoꝛiā moꝛtis chꝛisti ẜm apl̄m. i.Coꝛ.xi Uno ergo die nō nisi semel sumendū est sine necessitate: sicut chꝛistus tm̄ semel moꝛtuus est. His de causis dicit̄ in decreto supꝛa allegato. Sufficit sacerdoti vnā missam in die vna celebꝛare: q: chꝛistus semel passus est: et totū mūdū redemit. Nō modica res ē vnā missam facere: et valde felix est q̄ vnā digne celebꝛare pōt. Quidā tñ ꝓ defunctis vnā faciūt: alterā de die si necesse fuerit. Qui vero ꝓ pecunijs vel adulationibus seculariū vna die ꝑsumunt plures facere missas: non existimo euadere dānationē. Hec ibi. ℂ Sunt aūt casus in quibus licet plures missas vna die celebꝛare: quatuoꝛ: quos ponūt summiste. Pꝛimus in die natiuitatis dñi: vt habet̄ de cele. mis. consuluisti. licet tres missas cantare. Secūdus q̄ statim supꝛa positus est. Tertius ꝓpter necessitatem peregrinoꝛum infirmoꝛū: aut foꝛte nuptiarū. Quartus dū propter raritatē sacerdotū/vel paupertatē ecclesiarū vni sacerdoti plures ecclesie commendantur. In illis vltimis tribus casib⁹/vltra duas celebꝛare non licet: vt in glo. c. sufficit. allegati. Quotiens aūt sacerdos voluerit scđam missam celebꝛare. in pꝛima ablutionem sumere nō debet: vt ieiunus veniat ad scđam vt habetur de cele. mis. ex parte. ℂ S Per hoc ad rationes in pꝛincipio motas. Ad pꝛimā de centurione ⁊ zacheo dicit̄: ꝙ btūs Aug. vult ꝙ dū aliq̄s est sine pcti moꝛtalis ꝯscia: non obligatus celebꝛare ex officio: nec aliter impeditus:

Eccle.ix

In q̄dã homelia

habet vtrūq; in sua potestate licitē facere ⁊ laudibiliter: accedere videlicet aut abstinere: vt dicit propositio pma. Nec vnū alteri vniuersaliter et in oī casu preferendū. Vn̄ quotidie celebrare respectu cuiuscūq; nō est gn̄aliter laudādū vel reprehendēdum: q: datur casus in quo illud: et alius casus in quo aliud est preferendum. Stat enim aliquem non esse quotidie dispositū etiā sine sui culpa: stat aliū nihil habere impedimēti. Secūdo laudabile est quotidie accedere: nō sic primo. Vn̄ ꝙ simpliciter sit laudabilius accedere cōcludit cū addit. Sic viue vt semp merearis accedere. Et in de verbis dn̄i. Iste panis quotidianus est: accipe quotidie vt quotidie tibi psit. ❡ Ad secundam de sanctis patrib⁹ abstinētibus: rn̄det cancellarius dicēs. Facta quorū dam veneranda magis sunt pia interpretatione: ꝙ in exemplum agendi trahenda. Deniq; diuersa sunt dona ⁊ vocationes in diuersis prout spūssanctus voluerit. Varia em̄ operatus est dn̄s in sanctis suis: in quib⁹ semper ⁊ vbiq; est mirabilis, ad cōmēdationes diuersarū virtutū. Vnde in pmis de quibus arguitur cōmendatur humilitas: in altero deuotiōis ac charitatis feruor: nec omnibus oīa data sunt. Et qḋ additur: ꝙ sancti non fuerint dispares virtutib⁹: nō est simpliciter verū: qm̄ alter altero sanctior: sicut in māsionib⁹ alter est altero sublimior. Chryso. ho loquif de paritate virtutū, quātū ad gen⁹ virtutis ad salutē necessarie. Sic em̄ pares fuerunt propter earum cōnexionē: non autē quātū ad virtutis intensionē. ❡ Ad illas que arguūt ꝙ melius sit abstinere ⁊c. Ad pmam de agno pascali. d: sm Alex. ꝙ sacrm̄ hoc fuit plurib⁹ figuris pfiguratū diuersis respectibus: quaꝝ figurarū alique fuerūt frequēter iterate: alie semel tm̄ vel rari⁹ exhibite. Agn⁹ pascalis figura est hui⁹ sacramēti inquātū est memoriale passionis: ⁊ ita principaliter passionis christi: ⁊ ex cōsequēti eucharistie. Christ⁹ autē semel tm̄ immolatus est in cruce: ergo agnus tm̄ semel in anno edebatur. Manna vero fuit figura hui⁹ sacri in rōne cibi: ideo diebus singulis mā ducabant. ❡ Ad aliud de baptismo, dicif ꝙ baptism⁹ est figura mortis christi: inquantū in baptismo morimur peccato, presertim originali. Hoc aūt nō contingit nisi semel: q: pctm̄ originale dimissum non redit. Eucharistia est memoria passionis vt nostri refectiua in donis virtutibus et gratijs: que refectio iteraf. Itē baptism⁹ characterē imprimit: ideo iterari nō debet: secus de sacramēto eucharistie. ❡ Ad tertiū d: ꝙ oīs pparatio interior requisita ad digne spūaliter cōmunicandū: sufficit ad digne sacramentaliter sumēdum: et ideo est equa securitas. Nā quilibet non dignus spūali manducatione, est in periculo mortis eterne: quia in mortali: qḋ maximū est periculū: in quo q̇squis nō fuerit: sine periculo manducat sacramētaliter. Dispositio autē exterior, vt ieiuniū nature: et similia satis certa sunt: et ita sine periculo caueri possunt. ❡ T Ad aliud iā patuit ex pbatione secunde ppositionis: ꝙ accedens hō tm̄ cōmodum suū querit: sed magis gloriam ⁊ reuerentiam dei. Nā accedēdo representat summam dei charitatē: qua pro nobis passus est in cruce, sm illud. Hoc facite in meā cōmemorationē. Representat infinitā eius potentiā: qua christus, deus et hō tam mirabiliter nobiscū esse voluit in tantilla sacri specie. Representat infinitā dei bonitatem qua se sic in refectionē aīe dare voluit nobis indignis cibū vite. Representat ineffabilē eius sapiētiam: vt eo ordine nos repararet quo cecideramus a statu innocentie. vnde Inno. Panem angeloꝝ mādecauit hō: quaten⁹ vn̄ mors oriebaf inde vita resurgeret. Dictū est q̇ppe de illo. Quacūq; die comederis: morte morieris. Dicif autē de isto. Si q̇s māducauerit ex h panē: viuet in eternū. vn̄ sm Inno. magis redūdat in gloriam dei accessus: ꝙ abstinentia ab eodē. Vn̄ patet ꝙ q̇ digne accedit: non tantū ex amore cōcupiscentie: sed magis ex amore amicitie accedit. Ad illa q̇ arguūt pro parte opposita: si intelligunf de acceptionib⁹ digne, sunt pro scḋa ppositiōe: si aūt loquunf generaliter dicendū ꝙ autoritas inducta intelligaf ceteris paribus, cessante impedimento ⁊ de cōsilio nō de necessitate precepti. ❡ Ad illa de cōmodis ⁊ vtilitatib⁹ que sequunf accessum: dicif ꝙ etsi cōmendabile est ꝙ bnōi cōmoda ⁊ fruct⁹ acquiranf accedenti: ⁊ alijs nō: tm̄ nō est in pcepto: ⁊ ideo sine pctō possunt omitti. Non em̄ tenemur oīa impendere deo nobis ⁊ primo que possumus: sed illa dūtaxat ad que precepta nos obligant. Parabola etiā de talento loquitur de ijs qui in officiū acceperūt bona dn̄i vt ea dispēsarent. Si quis ex officio celebrare tenetur: ⁊ nō celebrat: incurrit sugillationem serui nequā. ❡ Ad autoritatē Be. dicitur: ꝙ merito mouere debet exhortādo sacerdotes ad frequenter celebrandum: qḋ qui nō faciūt priuant ⁊c. nō aliquid auferendo: sed nō impendendo quod impendere possent. Et hoc extra casum necessitatis, aut precepti non inducit peccatū: licet exhibitio magnū habeat meritum. ❡ V Sed circa hoc querif vtrum sacerdos possit a celebratione huius mysterij perpetuo cessare ex reuerentia sine mortali peccato. Ad hoc videf dicere Alex. par. iiij. q. li membro. ij. ꝙ sic. Vnde ait. Existimo tamē si quis sacerdos nō habens curam animarū: nec officium: nec beneficium propter qḋ haberet necesse celebrare: ⁊ ob reuerentiam sacramēti ⁊ timorem sue indignitatis, cessaret semp nisi iniūgeref sibi cōtrariū a superiore: ꝙ nō peccaret mortaliter. Et satis concordat sctūs Bonauen. in. iiij. dist. xij. q. iiij. dicens: ꝙ sacerdos si nō viuit de altari: sed in sua libertate manet: nō tenef magis ꝙ alius homo: nisi de bono ⁊ equo. Et notenf singule clausule quas ponit Alexā. ❡ Beatus vero Tho. illud dictum reputat irrationabile. vnde ait parte. iij. q. lxxxij. ar. x. ⁊ in. iiij. distinc. xiij. q. ij. ar. j. Vnusquisq; tenetur vti gratia sibi data cum fuerit opportunum. sm illud. ij. Cor. vj. Hortamur ne in vacuum gratiam dei recipiatis. Opportunitas aūt offerendi non solum attenditur ad fideles christi: quibus oportet sacramēta ministrare: sed principaliter per cōparationem ad deū: cui in consecratione huius sacramenti sacrificium offertur. Vnde sacerdoti etiam si non habet curam animarū: non licet omnino a celebratione cessare. Facit ad idem illud Grego. Dum crescunt dona: etiam rationes crescunt donorum. ⁊ .j. Pet. iiij. Vnusquisq; sicut accepit gratiam: in alterutrum illam administrantes. Reus ergo erit negligentie: si cui data est potestas nobilissima: illa nō vtatur ad honorem dei, ⁊ salutem suam ⁊ aliorum viuorū et mortuorum. Sed saltem videtur ꝙ celebrare teneatur in precipuis festis: ⁊ maxime in illis diebus: quibus fideles communicare cōsueuerunt. Grauius autem peccant qui non ex reuerentia sacramenti: sed sua lasciuia, aut secularium negociorum cura, omittunt: quibus dici potest illud ij. Macħ. iiij. ꝙ iam nō circa altaris officiū dediti erant: sed cōtempto templo: ⁊ sacrificijs neglectis, festinarunt participes fieri palestre: ⁊ patrios honores nihilihabentes, grecas glorias optimas arbitrabantur. ❡ Et licet opinio beati Thome videatur probabilis: ratio tamen sua ex verbis apostoli sumpta, non videf sufficere. Tum qr apls in verbis suis non videtur imponere preceptum. Dicit em̄. Fratres hortamur. Exhortatio autem non insinuat preceptum. Tum qr sic probaretur ꝙ teneretur quis liber sacerdos quotidie cessante legitimo impedimento celebrare: vt nullo die gratiam dei in vacuum proferretur accepisse. ❡ X De comunione laicoꝝ: immo generaliter fidelium rationis vsum habentiū dicitur sm Alexā. ꝙ non tenentur nisi ex mandato ecclesie semel in anno. sm c. omnis. de pe. ⁊ re. Et in articulo mortis. de quo Innocē. Necessario quippe sumendus est agnus: vt a vastatore protegamur: nec exire possumus de egypto: nisi celebrando phase pascalem agnum edamus. Verba vero christi, que in preceptum sonare videntur. Nisi manducaueritis Jo ⁊c. intelliguntur de manducatione spirituali: vt. s. dictum est. Vnde non habent efficaciam precepti quoad sacramentalem sumptionem: sicut habent illa. Nisi quis Jo renatus fuerit ex aqua et spiritu: non poterit introire in

regnum dei. Nam christus priora sua verba declarando di-
Joh. vi. cit: Caro non prodest quicq̄: scilicet sine spiritu. Verba q̄ ego locutus sum vobis: spiritus et vita sunt. Et tantum de illo dubio.

¶ Lectio. lxxxviii. A

Nunc de sexto dubio/scz de negligentijs circa consecrationem et misse officiū cōtingētib⁹: que q̄m innumere sunt. Errare em̄ et deuiare infinitis modis cōtingit b̄m illud Diony. de diuinis nominib⁹. c. iiij. Bonū est ex causa integra: malum autē omnifariam. Et. ij. Ethi. c. vij. Dirigere contingit vno modo: deuiare infinitis: ideo de oībus defectibus regula dari non pōt. Possunt tn̄ directiones circa aliquos cōtingētes defectib⁹ dari: ex quib⁹ in alijs a simili directoriū pōt sumi. Ubi aūt nec ille sufficiūt: recurrēdū est ad superiores cōsultationes. Et q̄m in diuersis superioribus lectionib⁹/de varijs particularib⁹ defectibus tractatū est: idcirco ad illa remittā: ne idē sepi⁹ scriptū fastidio sit lectori. ¶ Possunt aūt defectus cōtingere circa substantialia sacramenti: puta circa materiā: aut formā: circa ministrū: aut eius intentionē. Possunt etiā scdo cōtingere circa cerimonialia: que nō sunt de necessitate sacramenti: vt sunt locus/tēpus/vestes/vasa/luminaria/orationes tā ante missam/q̄ in missa. Tertio circa sacramēti reuerētiam: vt si fundatur calix: vel gutta sanguinis dn̄i stillauerit &c. Quarto circa ministrū celebrantē/aut sumentē: vt si memoret se nō ieiunum excōicatū: non rite ordinatū: nō baptizatū: aut si ante finē misse deficiat &c. Singula breuiter perstringā b̄m doctorum sententias. ¶ B Quoad primū: si fuerit defect⁹ in materia necessario requisita: que est panis et vinum aque mixtū. De pane nō de facili deprehendi pōt an sit triticeus: an de spelta vel alio grano: nec ibi necesse est nō procedere: maxime q2 nō est certū de pane triticeo/an sit necessarius consecrationi: ita q̄ in solo triticeo fiat cōsecratio: de quo. s. lec. xxxv. lati⁹ disputatū est. ¶ De vino vero contingere pōt: q̄ ex ministri negligentia loco vini alius liquor: vt aqua pura: aut oleum calici infusum sit: quod ne fiat sacerdos primo ministrū gustare faciat dū calicez preparat: qui vasa vinaria et aquaria offert. Ipse quoq̄ odorando experiatur vini odorem in calice/si sanum habet olfactum quod maxime faciendum consulo/dū calix preparatus et infusus offertur per diaconū. Prospiciat etiam in calicem dum primo positurus est eum in medio altaris: an sit infusus an vacuus: ne procedat calice vacuo: et dum consecrare voluerit: aut sumere vacuū inueniat calicem. Si tamen per quācunq̄ negligentiam vel ministri vel sacerdotis vinū in calice non fuerit: sed alius liquor. Si id deprehenderit ante consecrationē calicis: effuso tali liquore: de nouo imponat vinum et aquam: et procedat ad calicis consecrationem/nihil repetens de prius lectis. Si vero post sumptionē seu in sumendo perceperit vinū non fuisse: faciat vt. s. dictum est lectione. x. Idem si calicem vacuū inuenerit. Primum est de mente sancti Thome parte. iij. q. lxxxiij. ¶ Circa secūdum: scz dum post sumptionem corporis christi sub speciebus panis aut vini perceperit: alium tradit modū: sed qui supradictus est sufficiat. Si vero deprehenderit aquam nō fuisse admixtā ante consecrationē calicis: statim dum apprehenderit/apponat et ꝓcedat. Si vero post cōsecrationē sanguinis deprehēderit: nullo modo debet aquā vino iam cōsecrato miscere: q2 sequeretur corruptio sacramenti in aliqua parte: vt. s. habitū est lec. xxxv. sed procedat sine admixtione aque. Nō em̄ admixtio aque est de necessitate cōsecrationis: sed cōsecrātis: vt ibi patet. Concordat Tho. vbi. s. in sol. quarte rōnis. Videatur plura de qualitate vini cōsecrandi lec. xxxv. Laudabilis deniq̄ est consuetudo quarundā ecclesiarū: q̄ ad misse officiū ordinant vinū rubeū: vt sic de vini veritate/et gustus certificetur et visus. ¶ C Si defectus contingeret circa ministrū: scz sacerdotē qui necessarius est cōsecrationi: aut quia non est sacerdos: puta quia vel non baptizat⁹ aut nō rite ordinatus: vel quia deficit ante officij ꝑfectionē. Si primū: hoc quidē difficile constare poterit: nisi p reuelationē aut certam relationē. Si tn̄ sibi constiterit legitime/dū in officio misse fuerit: cū totum officiū irritū sit et inane: nullūq̄ ibi conficiatur sacramentū: cessare debet in quacūq̄ parte fuerit: Neq̄ si ante sumptionem cōstiterit: sumere debet vt sacramētū: alioq̄n idololatriā cōmitteret A qua prius q̄ cōstiterit: et ipsum et populū ab idololatria inuincibilis ignorātia excusat: vt habet de presby. nō baptizatum. Et conditio habitualis q̄ inesse debet: de quo. s. lec. l. ¶ Si autē sacerdos morte vel graui infirmitate defecerit ante consecrationē panis: nō oportet vt per alium suppleat: nisi in ecclesijs couentualib⁹: vel quando sufficiunt facultates ecclesie ad plures sacerdotes nutriendos: vt in. c. illud diuini. vij. q. i. Si vero deficeret incepta cōsecratione: puta consecrato corpore ante cōsecrationem sanguinis: vel etiā consecrato vtroq̄: debet misse celebratio per aliū expleri. hec Tho. Et hoc verū si haberi pōt sacerdos ieiunus. Nam pransus explere nō potest: vt dicit glo. vij. q. i. nihil. vbi casus ille ponitur in textu. Sz vbi incipiat supplens: dicitur in sum. cōfes. q̄ ibi sequēs incipiat vbi prior dimisit: q̄ si nescit: debet a capite incipere. Et sic etiā patet q̄ licet nō sit necessarium deficiente sacerdote ante cōsecrationem/missam suppleri: potest tamē suppleri. et ad hoc est. c. allega. vij. q. i. illud diuini. Scdm Alber. vero lib. ij. de missa prope finem: Si sacerdos ante canonem in missa deficiat: tunc pro certo alius sacerdos debet reincipere: et totum rite peragere: quia ea que ante canonem in missa fiunt: nō sunt de sacramēti cōfectione: sed potius de populi instructione. ¶ Si autem in canone deficiat factis aliquib⁹ signis super hostias oblatas/ante tn̄ trāssubstantiationē: videt mihi ait Alb. q̄ alius sacerdos non ab initio debeat missam incipere: sed potius vbi ille dimisit: debet qd̄ omissum est: supplere. Et hoc ꝑpter duas causas. Prima ex parte sacramenti: quia q̄uis ex illis signis substantia panis et vini nō trāssubstātientur: tamē ipsa materia ex verbis et signis recipit sanctitatem: ex qua efficit materia idonea q̄ in corpus christi trāssubstātiētur. Et hoc nō est repetēdū super illam hostiā: ne iniuria fiat virtuti verborū: que tanq̄ nihil haberētur: quādo iterū verba eadē super eādem hostiā iterarētur: tanq̄ priora verba a priore sacerdote dicta/nullā virtutem habuissent. Scda causa est ex parte populi: q2 pp̄ls ex hoc minus verba et signa canonis appreciaret: si videret ea tā facile reperi: quasi prius dicta viderētur anullata. Licet etiam signa illa nō trāssubstātiarēt: tamē passio christi nunq̄ irrita debet reputari. ¶ Si autem sacerdos in ipsa prolatione verborum que sunt forme sacramēti: deficiat/verbis iam in parte pronūciatis: saluo inquit iudicio sententie maiorum: q̄ illa hostia pro reliquijs in altari cōseruaretur: et missa alia celebraretur. Sed hic Inno. in. c. presbyter. de sacra. non ite. dicit: q̄ in hoc casu alius sacerdos debet incipere ibi: Qui pridie. Dicit em̄: q̄ si quis inter cōficiēdum eucharistie sacramētū dū est in verbis illis: h̄ est corp⁹ meū/deficiat: ali⁹ incipiat a capite. s. ibi Qui pridie. Et idē dicim⁹ si dubitaret/vtrū prim⁹ sacerdos cōpleuerit ῡba cōsecrationis: vt etiā tūc incipiat ibi/Qui pridie: q2 nō intelligit iteratū: qd̄ ambigit esse factū: vt dr de presby. nō bap. veniens. ¶ Sequitur in Alberto. Si autē deficiat qn̄ iam corpus cōsecratum est: et nō calix: vel etiā si vsq̄ in finem misse de preparando calicem cū vino oblitus fuerit: vel aliqua de causa neglexit. Iam ab antiquo consilium est doctorum: q̄ hostia corporis/si sumpta nō est: in corporali mundo reponat: et calix rite preparetur: et ab illo loco/Simili modo postq̄ &c. canon super calicē peragatur: quia tunc nō iteratur: eo q̄ nihil anteriorū dictū est super calicem: et tunc in fine misse corpus et sanguis accipiantur. ¶ Si autē sacerdos pronunciando verba forme calicis/deficiat ante ꝑfectionem: tunc dicendū videtur sicut de hostia/q̄ in vase mundo cu

reliquijs seruetur: et cum alio vino calix vite preparetur. Et ab illo loco: Similimodo postq̃. ab alio sacerdote sacramentũ sanguinis cum missa perficiatur. hec Albertus. ¶ Uidetur tamen saluo meliori iudicio / ꝙ cautius ageretur / in casu quo panis ⁊ vinũ cum reliquijs ponendum esset: scḋm dicta dñi Alberti. si tunc a sacerdote supplente / post sumptionẽ corporis ⁊ sanguinis quos ipse consecrauit: ante ablutionẽ sumeretur: sic non cum reliquijs putresceret. ¶ D Circa intentionẽ necessario requisitam possunt similiter defectus aliqui cõtingere. Nam qualẽ sacerdos habere debet intentionem: dictũ est. s̃. lec. vj. ¶ Queritur ergo quid si particula aliqua inuenta fuerit in altari quam sacerdos tempore consecrationis non aduertit: similiter de guttulis foris / calicis pedi vel lateribus adherentibus. ¶ Respondetur scḋm Albertum / ꝙ ea que in altari remãserant: aut foris calici adherẽt: que sacerdos nõ intendit consecrare: cõsecrata nõ sunt. quia intentio sacerdotis lata supra materiam consecrandam / necessaria est: vt patuit lec. vj. Unde debet sacerdos intentionem suam dirigere ad hostias: que sunt in prospectu super pallã corporalis: ⁊ ad vinum quod est in calice: ⁊ non extra: nec ad alia. Et sic certus erit ꝙ si casus premissus occurrit ꝙ reliqua consecrata non sunt. Unde nõnunq̃ hostie in pixide ⁊ vinũ in vasculis manent in altari per totam missam: nõ tamen per hoc cõsecrantur: licet cautius fit ea ab altaris mensa remouere. ¶ E Sed quid si q̃s apponeret plures particulas pro populo cõicando consecrãdas. Et in ipsa consecratione prolatis verbis formalib⁹ / tunc nõ recordetur particularũ appositarũ: et intentionem dirigit actualiter tñ ad eã particulã / quã manu tenet. nunquid relique sunt cõsecrate? Respondeo salua saniore sentẽtia sub distinctione: q: aut habet intentionẽ virtualẽ ad cõsecrandũ oẽs: hoc est: aut dum posuit particulas intẽdebat actualiter eas cõsecrare: ⁊ ex illa intẽtione ꝓcessit in officio: ⁊ in cõsecrando particulã quam manu tenebat: nõ habuit intẽtionẽ actualẽ illam solam: quã manu tenebat: cũ exclusione omniũ aliarũ cõsecrandi. Dico ꝙ oẽs sunt cõsecrate: sufficit enim virtualis intentio / dũ non interuenerit cõtraria actualis. Sicut eñ volẽs cõsecrare vnã solã particulã: ⁊ in verbis cõsecrationis distrahitur vt tũc nõ actualiter intẽdat: nihillominus ꝓpter virtualẽ intentionẽ vere cõsecrat. Si autẽ in cõsecratione vnius particule oẽs alias actualiter per intentionẽ excluderet / intendẽs illã solã cõsecrare: haud dubiũ q̃n alie nõ sunt cõsecrate. ¶ F Sed diceres: quid si certũ numerũ cõsecrare intẽdit: puta decẽ: ⁊ facta consecratione inuenit vndecim particulas: que harũ non est consecrata? Põt dici: licet in numero errauerit / putãs decẽ que sunt vndecim: non tamen errat in intentione que est ad cõsecrãdũ oẽs illas numeratas / siue in loco consecrãdarum particularũ positas: ideo oẽs censeo cõsecratas. Nullus eñ ita intẽdit cõsecrare numeratas / ꝙ si plures essent vel pauciores vellet eas non cõsecrare. Qđ si aliq̃s exp̃sse ⁊ distincte intenderet precise decẽ consecrare cũ exclusione paucioꝝ vel pluriũ: puto ꝙ tunc nullã cõsecraret. Ratio: q: ad cõsecrãdum requiritur intentio sup̱ determinatã materiã: quã distincte cognoscit ⁊ põt discernere ab alijs: sed cũ sunt ibi vndecim particule simul posite: nec decẽ discernit ab vndecim: sed habet confusam intẽtionem decẽ cõsecrãdi ex illis vndecim: ⁊ nõ discernit quas decem: non habet intẽtionẽ sufficientẽ ad cõsecrandũ requisitã. Sicut si ꝓpositis mille particulis / ex illis intẽderet consecrare decẽ tñ confuse: nec discerneret quas decem: nullã cõsecraret. ¶ Idcirco cõsiderẽtur due cautele. Prima si plures particule sunt cõsecrande / ponatur maior particula cũ minorib⁹. vt dum consecrare voluerit simul offerantur oculis hec ⁊ ille. sic non obliuiscet̃ minorũ. qđ etiã ꝓpter signa conuenit ita fieri: vt sic oẽs simul signent̃. Scḋa cautela: ꝙ p̃sbyter intentionem suã nunq̃ dirigat ad numerũ determinatũ particularũ / intendẽdo tot vel tot consecrare: sed ad multitudinẽ particularũ positarum cuiuslibet sint numeri: ⁊ forte bonum esset numerum ignorare: ⁊ sic liberabitur celebrãs a dubijs ⁊ scrupulis. ¶ G Nũc de defectib⁹ cõtingentib⁹ circa cerimonialia: hoc est circa exteriora ab ecclesia ordinata loca / tẽpora vestes / vasa / orationes / gestus / ministros ⁊ cetera / q non sunt de necessitate cõsecrationis: quia eis non seruatis nihilominus vere consecrat sacerdos: si habuerit materiam debitam / ⁊ intentionem conficiendi: licet grauiter peccet pretermittens aliquod horum: ⁊ quandoq̃ incidat excõicationẽ: quandoq̃ irregularitatem propter constitutionẽ ecclesie: de quib⁹ ordinate supra dictũ est lec. vij. ⁊ sequentibus: ideo superfluũ foret hic repetere. Uñ in oĩbus talibus / si aliquid neglectũ fuerit: procedendũ est: q: ꝑ hmõi negligentiã sacrificij perfectio non impedit̃: penitentiã tñ agere debet ex cuius negligentia defectus noscitur contigisse. Nõ tñ omnis omissio dũmodo temeraria nõ fuerit: ⁊ sine cõtemptu inducit culpã: Sicut etiã si ante fractionẽ sacramenti aut in fractione / sacramẽtũ aut pars ei⁹ dilaberet̃ in calicẽ ꝓpter frigus manuũ sacerdotis / vel aliam causam: quo min⁹ postea posset seruare ritum ecclesie: nõ est propter hoc necessarium aliquid iterare. Hec eñ respiciũt corpus christi mysticũ: ideo in sacrificio veri corporis christi nihil variat. ¶ H Consequenter de negligentijs redundantib⁹ ad irreuerentiã sacramenti: vt si aranea vel musca ceciderit in calicẽ: aut venenũ deprehendat̃ immissum: aut si sanguis effusus fuerit in terrã: vel super altare in toto vel in parte: aut hostia in terram ceciderit: aut eam perdiderit: aut mus comederit: aut in reseruatorio quo custoditur ꝓpter infirmos cõputruit. ¶ De primo dicit sanctus Tho. vbi. s̃. in solutione tertij argumenti. Si musca vel aranea in calicẽ ante cõsecrationem ceciderit: aut etiã venenũ deprehensum fuerit immissum / debet effundi: ⁊ abluto calice denuo aliud vinũ poni cõsecrãdũ. Si vero aliquod horũ post cõsecrationẽ acciderit: debet animal caute capi: ⁊ diligenter lauari ⁊ cõburi: ⁊ ablutio cũ cineribus in sacrariũ mitti. Qđ si venenũ ibi deprehẽderit immissum / nullo modo debet sumere: nec alij dare: ne calix vite vertatur in mortẽ: sed debet diligenter in aliquo vasculo ad hoc apto cũ reliquijs cõseruari. Et ne sacramẽtũ maneat imperfectũ: debet aliud vinũ apponere in calicẽ: ⁊ denuo resumere a consecratione sanguinis ⁊ sacrificiũ perficere. hec Tho. Nihil eñ abominabile sumi debet occasione huius sacri: vt notat glo. Her. in. c. si per negligentiã. de cõse. dis. ij. ¶ I Si vero sanguis fusus fuerit: aut de calice stillauerit: sic disposuit decretũ Pij pape in cano. statim allegato vbi d̃r: Si ꝑ negligẽtiã aliquid de sanguine stillauerit in tabulã q̃ terre adheret. Glo. de sanguine. i. de sacramento: Sanguis eñ est in corpe christi / et in venis eius: a quo separari nõ põt: nec fluendo stillare: vt. s̃. dictum est lec. lxij. Sed si stille sacramenti fluxerint: in q̃libet stilla seu gutta est totus christ⁹: ⁊ totus sanguis in corpore cũ anima vnita deitati: Sequit̃. Lingua lambet̃: ⁊ radet̃ tabula Si vero nõ fuerit tabula: vt nõ cõculcetur locus tñ radat̃ ⁊ igne consumat̃: ⁊ cinis intra altare condat̃: ⁊ sacerdos quadraginta diebus peniteat. Glo. Hec penitẽtia erit vt tot diebus ieiunet ⁊ tot diebus abstineat a sacroꝝ cõione. Sequitur: Si super altare stillauerit calix: sorbeat minister stillam: et tribus diebus peniteat. Si super linteũ altaris: ⁊ ad aliud linteum peruenerit: quatuor diebus peniteat. Si vsq̃ ad tertium: nouẽ dieb⁹ peniteat: si vsq̃ ad quartũ: viginti diebus peniteat. Et linteamina que tetigit stilla: tribus vicibus minister abluat calice supposito / ⁊ aqua ablutionis sumatur: ⁊ iuxta altare recõdatur. Hec pius papa. ¶ Addit Thomas: Quidã autem vlteri⁹ partem illam linteaminũ incidunt: ⁊ comburunt / ⁊ cineres in altari vel in sacrario reponũt. Si autem hostia in terram ceciderit: puto ⁊ terram radendam fore: ⁊ vt. s̃. rasura incineretur et in sacrario ponat̃. Secus si sup̱ pallam altaris aut pãnũ mũdũ ceciderit: si tñ inuẽta fuerit. Si vero inuẽta non fuerit: aut mus comederit: dicit ca. Qui non bene.

de consecra. dist. ii. qui non bene custodierit sacrificium: et
mus vel aliud aliqd animal comederit: quadraginta die-
bus peniteat. Qui aūt perdiderit illud in ecclia: aut pars
eius ceciderit ⁊ non inuēta fuerit: triginta dies peniteat.
Addit Tho. Eadē penitentia videt̄ dignus sacerdos ꝑ cu
ius negligentiā hostie consecrate putrescunt. ℭ L. De
vomitu vero eucharistie habetur eadem dist. si qs. ii. ex pe
nitētiali bede. Si qs per ebrietatē vel voracitatē euchari
stiam euomuerit. xl. dieb⁹ peniteat si laicus est. Clerici ve-
ro vel monachi/p͛sbyteri vel diaconi. lxx. diebus penite-
ant. epi. xc. Si vero causa infirmitatis euomuerint: septē
diebus peniteant. Et debet vomitus cremari: ⁊ cineres iu
xta altare recondi: vt. s. dicit Pisanus in sum. Uerum de
his penitētijs dicit sanct⁹ Tho. pensatis tñ cōditionib⁹ ne-
gocij ⁊ persone/potest minui: vel addi ad penitentiā p͛e
dictam. Sed dum infirmitas est in causa dicit glo. in. c. Si
quis. alleg. q hoc ad cautelam positum est: vel qꝛ non de-
buit sumere cū esset infirm⁹: ⁊ ita fuit in culpa: vel quia nō
debuit statim sumere cibū vulgarem: alš infirmitas excu
sat. Et addit beatus Tho. Hoc tñ obseruandum est q vbi
cunqꝫ species integre inueniuntur: sunt reuerēter obseruā
de/vel etiā sumende: qꝛ manētib⁹ specieb⁹/manet ibi cor-
pus christi: vt. s. lec. lxxiiij. ℭ L Demum si negligentia
acciderit ex parte ministri: de his partim. s. dictū est: vt in
ijs q̄ sunt de necessitate sacramenti: vel respiciunt reuerē-
tiam sacramenti. Quib⁹ duo casus addendi sunt. Unus si
sacerdos celebrans recordat̄ se aliqd comedisse ⁊ nō esse
ieiunū: aut excōicatū: vel irregularē: aut mortale commi-
sisse: qđ nondū cōfessus est. Dicit beat⁹ Tho. si hec post cō
secrationem recordat̄: debet ꝑcedere ac perficere sacrifici
um ⁊ sumere sacramentum. Debet tñ penitere cū ꝑposito
cōfitendi ⁊ satisfaciendi: ⁊ sic nō indigne: sed fructuose su-
mit sacramentū. Eadē ratio est si meminerit se excōicatio-
ni cuiuscūqꝫ subiacere. Debet eñ assumere propositū huiꝰ
liter absolutionē petendi: ⁊ sic ꝑ inuisibilē pontificē christū
absolutionē cōsequit̄. Si vero ante cōsecrationē alicuius
p͛dictorū sit memor: tuti⁹ reputaret̄ maxime in casu mā-
ducationis ⁊ excōicationis/q missam inceptā desereret: ni
si graue scandalum timeretur. Hec Tho. ℭ Aliter casus:
Quid si sacerdos nō recolit se oia dixisse que in missa: vel
ex ordine institutionis christi: vel ecclie dicenda sunt. Respō-
det sanct⁹ Tho. vbi. s. q non debet ex hoc sacerdos mēte
perturbari. Non eñ qui multa dicit: recolit oim que dixe-
rat: nisi forte in dicendo apprehenderit sub rōne iam dicti
idest apprehendent se dicere: sic eñ aliqd efficit̄ memora
bile. Unū si quis attente cogitat illud qđ dicit: non tñ cogi
tat se dicere illud: non multum recolit postea se dixisse. Si
tñ sacerdoti probabiliter constat se aliqua omisisse: si q̄dē
nō sunt de necessitate sacramēti: nō existimo inqt/q ꝑpter
hoc debeat resumere imutādo ordinē sacrificij: sed vlteri
us procedere. Si vero certificetur se omisisse aliquid eorū
que sunt de necessitate sacramenti: scꝫ formas cōsecratio-
nis: idem faciēdum est: qđ dictum est de defectu materie:
vt scꝫ resumatur a forma cōsecrationis: ⁊ cetera ꝑ ordinem
reiterent̄: ne mutetur ordo sacrificij. hec Tho. Uel pōt ser
uari ordo qui. s. lec. x. tactus est fm opinionē Scoti. Hoc
autē fieri potest cū minori scandalo. Et tantū de illis defe
ctibus ⁊ negligentijs: ex quibus prudēs lector informari
potest quid agendum in alijs hic non positis/nō penitus
dissimilibus. Et hec de dubijs textualibus supra motis.

ℭ Lectio. lxxx. A

Post sacramēti sum-
ptionē ⁊ ablutionē p͛dictas/sequitur cant⁹:
qui cum quodam iubilo/⁊ leticia canitur: qui
cōmunio dr. Olim (vt dn̄s Alber. dicit) anti-
phona dicebat̄. i. circularis sonus: qꝛ sicut introitus: ita
⁊ cōmunio supra ps̄. iterabatur in signū leticie ⁊ gaudij
spūalis suscepti dei intra viscera: ⁊ ideo cum leticia canta-
bant illum/cantū vnus ad aliū/quasi nuntians q̄liter de⁹
susceptus sit ab eo. iuxta illud ꝑpheticū: In voce exulta- ps̄. xli.
tionis ⁊ cōfessionis/sonus epulantis. qđ etiā signatū est
Luce. xv. vbi cum pater occideret vitulū saginatum: fecit
chorū et symphoniā/in signū leticie: qꝛ dulcedine diuine
pinguedinis infusa sunt cōicantiū intima. Hinc iterum in
ps̄. dr: Sicut adipe ⁊ pinguedine repleat̄ aia mea. in refe- ps̄. lxii.
ctione scꝫ sacramentali: ⁊ labijs exultationis laudabit os
meū: in cantu scꝫ leticie post cōmunionem. Cui cōsonat ⁊
illud: In omni ore quasi mel indulcabitur memoria eius: Eccli
⁊ vt musica in conuiuio vini. Ipse directus est diuinit⁹ in pe xlix.
nitentia gētis: ⁊ tulit abominationes impietatis. Qđ etsi
ad literā dictū est de iosia rege iuda: veri⁹ tamen est de iesu
christo rege regū: qui pro nobis agere penitētiam missus
est a summo patre: qui ⁊ tulit abominationes impietatis
tori⁹ humani generis: cui⁹ memoria i hoc sacrificio digne
sumentib⁹ melle dulcior est atqꝫ fauo. Modo aūt cantus
iste non iterat̄: excepto officio pro defunctis: in q̄ mos ille
adhuc obseruat̄: ne ex plixitate populo tediū generetur.
Et ideo nūc cōmunio: ⁊ non antiphona noiat̄. Dicit̄ enim
antiphona/q̄si contra psalmū sonans: vel qꝛ pars vna ab
vno choro: pars altera ab alio choro canit̄. ab anti quod
est cōtra/⁊ phonos sonus: q̄si vox reciproca ꝑ choros al-
ternatim sonans: fm papiā. Significat etiā cātus ille fm
Inno. ⁊ Alex. gaudiū aplorū qđ habuerant de christi re-
surrectione: iuxta illud Ioh. xx. Gauisi sunt discipuli viso
dn̄o. Qđ aūt reciprocatio cātabat̄/insinuat q resurrectio
nis gaudiū discipuli sibi mutuo nunciabāt. Unū duo disci-
puli veniētes de emaus/cū inuenissent vndecim congre-
gatos/⁊ eos q̄ cū ipsis erāt dicentes: Surrexit dn̄s vere: Lu. vlti.
⁊ apparuit simoni petro: ⁊ ipsi narrarunt que gesta erant
in via: ⁊ quō cognouerūt eum in fractione panis. ℭ Sed
Albert⁹ hanc rationē mysticā reprobat dicēs: Hoc ego nō
puto esse verū: qꝛ nec nomē hoc ostēdit quo cātus ille cōio
vocat̄: qꝛ in gaudio ⁊ sensu infuse dulcedinis in cōicando
cantat̄. Et qꝛ nulla in plerisqꝫ missis in cātu isto de resurre
ctione mentio habet̄. Uerū tñ q antiqui quidā monachi
hoc tradiderunt. Huius aliam non puto esse causam: nisi
qꝛ meli⁹ aliqd tradere nesciebant. Hec Alb. ℭ B Sed
admirari vix sufficio/cur tantarū vir literarū hmōi mysti-
cationes per totā canonis expositionē velut spernendo
irrideat: cū tñ a viris peritissimis et oim sciarum genere
doctissimis (Innocentiū loquor: prius lothariū. ⁊ Alexā.
de ales) expositiones hmōi fideliter tractentur: ex quorū
fontibus/⁊ ipse Alber. ⁊ posteri pene quicqd scripserunt
hauserant. Qđ si illi a monachis antiqs receperūt: tanto
magis amplectēdū puto. Hi eñ antiq monachi anacho-
rite ⁊ cenobite egyptij: etsi vita vt columbe simplices fue
runt: tñ spūssancti illuminatione prudētissimi extiterūt: cō
tra q̄s nec vniuerse antiqui serpentis doli ⁊ versutie cōua
lescere potuerūt. Quorū vitā ⁊ doctrinā mirat̄ magn⁹ il-
le Hiero. mirat̄ atqꝫ Cassianus scholasticus: q̄ ipsorū do-
gmata ⁊ collationes stilo egregio/⁊ sensu ꝑfundissimo
descripsit: ad quorū capiendū intelligētiā vix humanū suf
ficit ingeniū. ℭ Nec arguit q in ipso cōionis cantu/non
semꝑ sit mentio de resurrectione dn̄ica: qꝛ sicut christ⁹ dn̄s
verbis docuit ⁊ factis: ⁊ nōnunqꝫ aliud in verbis: aliud fa
ctis: ita in misse officio aliud verbis/⁊ aliud gestib⁹ corpo
ris ⁊ factis designat̄. Unū vt visum est: qꝛ officiū misse i me
moriā christi celebrat̄: p͛sertim passionis/resurrectionis ⁊
ascensionis. Nā ⁊ in canone orat sacerdos: Hāc igit̄ obla-
tionē/quā tibi offerim⁹ in memoriā passionis/resurrectio
nis ⁊ ascensionis dn̄i nostri iesu christi ⁊c. Ipsa dn̄i passio
resurrectio/ascensio ⁊ cetera ad humani generis salutem
acta: nō modo verbis: sꝫ gestu ⁊ signis rep͛sentant̄. Qđ
irridere/est catholicā simplicitatē: immo ꝑfundissimam
mysteriorū abditā intelligentiā despicere. Uariatur aūt
hic cōmunionis cantus fm diuersitatē temporū ⁊ festorū/
correspondenter ad totius misse officium ordinatum.

Dominus vobiscū. Et cū

spiritu tuo. Oremus. ¶ E Post hanc sequitur secunda
pars huius tertie et vltime partis misse: In qua fit humi-
lis supplicatio in prolatione orationū siue collectarū: que
post cōiones dicunt: et patet ratio nominis vel complēde
eo φ per eas cōpletur et finit misse officiū. Cantata nāq
cōione, et qua sacerdos spūale gaudium populi spūaliter
secū sacrosanctā eucharistiam cōicantis cōcipit: ipse letus
et hilaris ad populū se conuertit: ipsum salutās et dicens:
Dn̄s vobiscū. et supplendū est: ꝑm Alber. et maneat in eter
nū visceribꝰ scȝ vestris infusus: sicut dr̄ Joh. xvij. Tu in me
pater: et ego in eis: vt sint in vnum cōsummati. Sic et chri-
Jo. xiiij. stus fidelibꝰ spiritūsanctū a patre dandū ꝓmisit in eternū
vnde ait: Et alium paracletū dabit vobis: vt maneat vobi-
scum in eternū. Et respondet populus: vel vicē populi res
pn̄s: Et cum spiritu tuo: optans vt et in spiritu sacerdotis
maneat christꝰ: quē pro oibus accepit: sciens φ parū valet
sacramentū corporaliter accipere: nisi remaneat in pene-
tralibꝰ cordis et intima spūs deuotione. Spūalis em̄ cibꝰ
in spiritu: et non in corpore est cōseruādus. Spūs nāq est
deus: et eos qui adorant eum: in spiritu et veritate oportet
adorare. Joh. iiij. ¶ Deinde sacerdos redit ad dextrū cor
nu altaris. et eleuatis manibus, ad orationē ppl̄m prouo-
cans: et dicens: Oremus: vltimā misse orationē exequitur
multiplicans eā ꝑm numerū collectarū in principio misse:
et secretarū ante canonis prefationē premissarum: ꝑm Jn-
no. Fiunt aūt he orationes post cōionē in fine misse, ad si-
gnificandū ꝑm eundem, φ ita nobis necessaria est subse-
quēs oratio sicut p̄cedens: q2 sine intermissione orandum
est. Oportet semꝑ orare et non deficere. Luce. xviij. Petit
aūt in his orationibꝰ eleuatis manibꝰ cōionis ꝑfectionē:
vt eā ab alto dn̄s misericorditer largiat. Que duplex est
Vna gr̄e in via: alia gl̄ie in patria. Operat em̄ refectionis
gratiā in via in p̄senti, ad cōsequendā gloriā in beatitudi-
ne celesti: vt sicut nunc sub specie panis et vini abscondite
accipit: ita in patria in beatitudine et clara diuinitatis vi-
Psal. lxxxiij. sione perficiat: vt sic verū fiat qd̄ dicit ps̄. Gratiam et glo-
riā dabit dn̄s. Hoc aūt facile attēdit in oibus postcōioni-
bus: que per totū annū legunt: si diligenter inspiciuntur.
Qd̄ etiā frequenter exprimit in ipsa verborꝝ significatiōe:
sicut hic. Perficiāt in nobis dn̄e tua sacramēta qd̄ cōtinēt
vt qd̄ nūc in spe gerimꝰ: rerū veritate capiamꝰ. ¶ D Di-
ctutus aūt hanc orationē, redit ad dextrum cornu altaris:
ad significandū (ꝑm Jnno. et magistrū in rōnali) φ in fi-
ne mundi christi p̄dicatio reditura est ad iudeos: q̄ p dex-
trū cornu significant. Tūc em̄ iuxta. c. x. Esa. ꝓpheriam ad
dn̄m cōuertent: et reliquie israel salue fiēt: vt allegat apl̄s
ad Rom. ix. Finita autē orōne, redit ad mediū altaris: vt
ipsam ꝯcludat ꝑ illud additū: Per dn̄m nostrū iesum chri-
stū etc. iā frequenter expositum. Quia sicut dextrū altaris
representat ppl̄m iudaicū: et sinistrū ppl̄m gentilē: ita me-
diū altaris repsentat christū: et christi fidem in qua vterq
populus cōnectit et vnit. ¶ Jte christꝰ ipse est q̄ vtrunq
populū inducit et illuminat ad petendū: ideo recte in alta-
ris medio oratio ipsa ꝑ christū mediatorē cōcludit et finit.
Post cuius finē, iterum sacerdos se cōuertit ad populum
ipsum salutando, dicēs: Dn̄s vobiscū, ꝑm Alber. optās vt
recedētes a tēplo nō recedāt a dn̄o: sed vt satagāt quate-
nus dn̄s semꝑ cū eis in oibus agendis maneat: et nunq
ab eis recedat: qd̄ et facit si nos cū eo mētis deuotione ma-
neamus. Rn̄det autē ꝓ populo chorus vel minister: Et cū
spū tuo: optans vt et ipse sacerdos post missam non carna
libus: sed spūalibꝰ operibus intēdat. Et vt dn̄s q̄ spūalia
Gal. v. opera per apl̄m suū suggerit dicentē: Spiritu ambulate:
et desideria carnis nō ꝑficietis etc. Et sic mutua salutatio-
ne cōionē indicantes, missa claudit et finit. ¶ E Scd̄m
magistrū in rationali, he vltime salutationes representāt
φ christꝰ post resurrectionē bis discipulos suos legitur sa-
lutasse, dicens eis: Pax vobis. Vn̄ prima salutatio ante
postcōionē, significat illā benedictionē: quā christꝰ ascen-
surus in celū legit dedisse discipulis suis: nā vt Lucas v-
ti. cōmemorat: Eduxit eos foras in bethaniam: et eleuatis
manibus, bn̄dixit eis. Vltima salutatio vitā eternā signi-
ficat: quā christus ascēdens ingressus est: quia cum ab eis
recessit: vt consequenter scribit lucas: ferebatur in celum.
¶ Et nota φ septies sacerdos salutat populū: quatenus
exclusis septē vitijs capitalibꝰ, suscipiat gratiam septifor-
mē sancti spiritus: et quinq vicibꝰ se vertit ad populū. an-
te primā collectam: ante euāgeliū saltem lateraliter: ante
offertoriū: ante postcōionem, et post eandem: qd̄ ꝑm Alex.
representat quinq apparitiones: quibꝰ in die resurrectio-
nis se manifestauit mulieribus et discipulis. primo marie
magdalene: scd̄o ceteris mulieribꝰ, dum de sepulcro redi-
rent in hierusalē: tertio petro: q̄rto duobꝰ discipulis eūti-
bus in emaus: q̄nto vndecim discipulis simul ꝯgregatis.

Jte missa est

¶ F Hec est tertia particu-
la partis tertie, tertie partis
principalis misse: que est vltima: in qua concluditur missa
Concluditur autē missa tripliciter: quandoq per Jte mis-
sa est: q̄nq per Bn̄dicamus dn̄o: q̄nq per Requiescant
in pace. Primo modo cōcludit in festis et solēnitatibus: in
quibꝰ in matutinis dr̄ Te deū laudamus. et in missa Glo-
ria in excelsis. et cetera leticie cantica. Jn his concluditur
per Jte missa est. quasi dicat diaconus ad populū versus:
vel sacerdos dū sine diacono celebrat. Jte, hoc est redire
ad propria: q2 missa .i. oblata est hostia deo salutaris pro
vestra et totius humani generis salute cōsequenda. Licet
autem .ā. lec. xv. distincta est quadruplex misse acceptio: tn̄
in proposito due sufficiūt. Vna qua missa accipit pro ipsa
hostia sacra: de quo venerabilis Hugo lib. ij. de sacramen-
tis parte. viij. c. xiiij. ait: Jpsa hostia sacra missa vocari po-
test: q2 transmissa est, primū scȝ a patre nobis: vt nobiscū
esset: postea a nobis patri: vt apud patrē pro nobis inter-
cederet. Primū a patre nobis per incarnationē: postea pa-
tri a nobis per passionē. Modo in sacramento per passio-
nis eiusdē cōmemorationē: primū a patre nobis ꝑ sancti-
ficationē: qua nobiscū esse incipit: postea patri a nobis ꝑ ob-
lationē: qua ꝓ nobis intercedit. Alio modo accipit missa
pro officio misse: vel toto, vel parte: et etiā sic dicitur missa
q̄si trāsmissa: vel trāsmissio ꝑm eundē Hugonē. Quia po-
pulꝰ fidelis ꝑ ministeriū sacerdotis: q̄ fungit vice media-
toris inter deū et hoies: p̄ces, supplicatiōes, vota et obla-
tiones trāsmittit altissimo. ¶ Scd̄m primā igit acceptio-
nē clamat diaconus Jte, missa est hostia christus media-
tor. Jte post ipsum, hoc est seq̄mini ipsum: ꝑm illud apl̄i ad
Eph. v. Estote imitatores dei sicut filij charissimi: et ambu-
late in dilectione sicut et christus dilexit nos: et tradidit se-
metipsum ꝑ nobis oblationē et hostiam deo in odorē sua-
uitatis. No em̄ est in hoc mūdo standū: sed ad patriā per
bona opera, festinandū. Currite ait idem apl̄s: vt compre-
hendatis. j. Cor. ix. Jte ergo de virtute in virtutē: vt tan-
dem videat deus deorū in sion: in specula altissima peren-
nis glorie. Missa em̄ est hostia per quā fracta sunt tarta-
ra: celi ianua reserata: et via ad celū est patefacta. Missa
ad dexteram patris, speciebus sacramentalibꝰ iam cōsum-
ptis: vt ibi nos patri in se offerat: ibi nos incorporatos si-
bi societ: et locum nobis paret. Joh. xiiij. Vado parare vo-
bis locum. ¶ Scd̄m alterā misse acceptionē: Jte ad ꝓpria
pro vestra et fratrū corporali necessitate ꝓcurāda. Redite
q2 misse officium et preces pro vobis fundende sunt finite:
Jte, q2 missa est vestra oratio ac deuotio eternis illata se-
dibꝰ: angelorū ministerio sanctorū: qui ob christi reueren-
tiā misse sacrificio adstiterūt: ob quā vestrā deuotionē et
orōnem celestis pater gressus vestros salubriter dirigit in
viā morū tutissimā et virtutū. ¶ G Duo aūt sunt q̄ ꝑm
beatū Aug. nos duobus motibus ire cōpellunt. xix. de ci-
uitate dei. c. xix. vcȝ charitas veritatis: et necessitas chari-
tatis. Charitas veritatis abiecta solicitudine rei familia-
ris facit nos recedere a ꝓprijs: et ad tēplū dei festinare: ꝑm
illud Esa. ij. Jbunt populi multi et dicēt: Venite: ascenda-
mus ad montem dn̄i: et ad domū dei iacob: et docebit nos

vias suas:et ambulabimus in semitis eius ꝛc. Sequitur.
Domus iacob/venite et ambulemus in lumine dei nostri.
Necessitas charitatis nos redire ad propria: ꝛ ad curã rei
familiaris cõpellit. In hac eñ necessitate ordo charitatis
quo nos primo: ꝛ post proximũ ſm gradũ sue coniunctio-
nis/per effectũ operis/ꝛ exhibitionẽ necessariorũ/dilige-
re oportet. Et ideo vt illa paremus: que tali exhibeamus
necessitati:solicitari oportet ꝛ laborare. Istud ire ad deũ/
ꝛ redire/figuratũ est ꝛ signatũ Geñ.xxij. vbi seruis suis di-
xit abraam patriarcha. Expectate hic cũ asino:ego ꝛ puer
illuc vsq3 properantes/postq̃ adorauerimus:reuertemur
ad vos. Serui domus ꝛ cure familiaris huiusq3 necessita-
tis ministri/sunt sollicitudines cogitationes ꝛ labores: q̃-
les acquirantur misere hui⁹ vite adminicula. Asinus aũt
asininũ sensum signat huius animalis corporis. Hec aũt
familia relinquenda est:quãdo itur ad tẽplũ:ad missam:
ad deũ. Post adorationem autẽ ꝛ sacrificiũ:quod cũ pue-
ro.i.puro spũ faciendũ est: permittit̃ ad familiã reuersio:
quia ad propria redire oportet propter vite huius multi-
plicem necessitatẽ. Hinc ergo diaconus dicit: Ite missa est.
quasi di.nunc licentiam habetis abeundi missa finita:cui
interesse tenebamini a principio vsq3 ad finẽ/iuxta cano-
nicas sanctiones:quibus precipitur ne quis ante sacerdo-
talem benedictionem:que cõtinuo sequitur:egredi presu-
mat:prout.s̃.lec.xix. habitum est. ⁋ H Dicitur autem
Ite missa est/in diebus festis ꝛ officijs solennibus: q2 ijs
diebus populus in magno numero confluit: q2 interesse
officio principali tenentur: qui diu a proprijs abesse non
possunt:vt.s̃.tactũ est. Nec propter secularia negocia:qui-
bus allegati sunt:cõtemplationi insistere multo tempore
valent:ideo tũc redire eis ad ꝑpria cõcedit̃: immo redire
iubent̃ ꝑpter charitatis necessitatẽ. Etiã ĥs dieb⁹ licentia
redeundi ad propria conceditur: vt dona dei ad corporis
refectionẽ/cũ gratiarũ actione percipiant:ac de eisdẽ indi-
gentibus impertiant̃. vñ Neemie.viij. Ite comedite pin-
guia: ꝛ bibite mulsum.i.vinũ melle dulcoratũ. vñ ꝛ grece
hydromel vocatur ſm glo. Et mittite partes ĥs q̃ no pre-
parauerũt sibi: q2 sanct⁹ dies dñi est. vbi glo. Cũ in festis
dieb⁹ post orationẽ/lectionẽ ꝛ psalmorũ studia completa
carnẽ reficimus: pauperũ ꝛ peregrinorũ meminisse debe-
mus. Preterea dicit Alex. habita refectione spũali:q̃ insi-
nuatur cũ dr̃/missa est:vt diuina bonitas euidentius ap-
pareat:indicit̃ populo:vt ad propria redeat ad refectionẽ
corporalẽ:vt sic ſm hoiem vtrũq3 reficiat̃: et deo amplio-
res gratiarũ referat actiones. Hoc aũt magis cõuenit die-
bus festis: in quib⁹ diligẽti⁹ diuinis est laudib⁹ insistendũ.
In alijs quib⁹ dicti cantus leticie nõ dicuntur: vt in dieb⁹
ieiuniorũ ꝛ ferialib⁹ nõ festiuis claudit̃ missa per Benedi-
cam⁹ dño: ꝑ q̃ verba inuitat̃ popul⁹ ad gratias agendum
pro perfecto misse mysterio. Ac si dicatur illud Deut.xxxij.
Date magnificentiã:id est magnificas gratias/deo/q2 dei
ꝑfecta sunt opera: q2 consecratione ꝛ cõmunione corporis
ꝛ sanguinis dñi/officiũ totũ misse est cõpletũ. ⁋ I Et q2
in ĥs dieb⁹ populus vt frequẽter misse non interest: sicut
nec tenet̃: sed religiosi cõueniunt: quib⁹ nõ statim cõgruit
ad secularia negocia se cõuertere: sed in dei laudib⁹ semꝑ
ꝑmanere: ſm Inno. idcirco neq3 eis licentia redeundi per
Ite missa est. intimat̃. Sed per benedicam⁹ dño: quod est
cõis horarũ cõclusio: etiã missa terminat̃. Cũ autẽ ite mis-
sa est/dicit celebrans aut diacon⁹/vertit se ad populũ cui
loquit̃. Dũ vero benedicam⁹ dño dicit: non se ad populum
sed ad orientẽ vertit: q2 tũc non loquit̃ distincte ad popu-
lum: sed se cũ populo hortat̃ ad gratias referendum vero
orienti/a quo oẽs illuminant̃. Rñdet autẽ chorus pro po-
pulo ad vtrãq3 conclusionẽ/Deo grãs/sc3 referamus oẽs
de misse ꝑfectione: ꝛ sacrosancti corporis ꝛ sanguinis dñi-
ci cõione. Ne dicat̃ nobis vel alicui nostrũ: Non est inuẽt⁹
Lu.xvij. qui rediret ꝛ daret gloriam deo. Vel facit illud ad instar
aplorũ: q̃ post ascẽsionẽ dñi/ad ꝑpria reuertẽtes/deo gra-
Actuũ.j. tiarũ actiones ꝑsoluerũt. vñ dr̃: Hi oẽs erãt perseuerãtes
vnanimiter in oratione. De gratiarũ actione dictum est
lec.xvij. ꝛ.xviij. ⁋ In missis pro defunctis pro cõclusione
dr̃: Requiescat in pace: vt finis hui⁹ misse rñdeat ꝑncipio:
in quo eis eterna reqes postulat̃. Et q2 totũ illud officiũ
singulariter ordinat̃ pro requie defunctis iperranda: ideo
eis pax ꝛ requies petit̃ in misse principio/in medio/ꝛ in fi-
ne. Et hic rñdet pro pplo chorus vel minister Amen.i.fiat
per hoc ꝓfitẽs se fidẽ rectã tenere de hui⁹ misse ꝛ oronũ in
ipsa fusarũ efficacia. Et in h̃ terminat̃ missa. ⁋ L Mis-
sa vero finita/ppl's bñdicit̃: sicut in fine officioꝝ fieri debe-
re ex cõcilio agathensi p̃cipit̃: vt de cõse. dis. v. cõuenit. Itẽ
ex concilio aurelianensi: vt habet̃ de cõse. dist.j.cũ ad cele-
brandas. dr̃: Cũ ad celebrãdas missas in dei noie cõuenit̃
ppl's nõ ante discedat: q̃ misse solẽnitas compleat̃. Et vbi
epũs non fuerit: benedictionẽ a sacerdote accipiat: Uerum
vbi adest epũs: sacerdos nõ sine mandato aut permissione
epi benedicat: vt in.c.deniq3.xxj.dist. vbi dr̃. Nullus sacer-
dos maiore suo nõ innuente/cuiuslibet rei benedictionem
dare nitatur: vel saltẽ maiore suo: idest epõ nõ permitten-
te. Nã eo ipso q̃ permittit eis missam celebrare: per conse-
quens oia permittit sine quib⁹ missa esse nõ potest: sc3 esse
perfecta. Benedictio aũt ad misse perfectionem ꝑtinet: vt
in.c.missas.de cõse.dis.j.dicit glo.in.c.ecce ego.xcv.dis. So-
lennẽ tñ benedictionẽ etiã absente epõ dare non põt: illa
eñ soli epõ reseruat̃.xxvj.q.vj.ministrare. Sed que est so-
lennis benedictio. Glo. ibidẽ dicit bñdictionẽ solẽnẽ q̃ fit ꝑ
talia verba: Sit nomen dñi bñdictum. Sed glo.in.c.cũ ad
celebrandũ.de conse.dist.j. dicit: Dicit̃ solẽnis benedictio:
q̃ ante misse cõsummationẽ a solis põtificib⁹ celebrat̃: inhi-
bet̃ sc3 sacerdotib⁹. Hãc esse puto/quã epũs premissa exhor-
tatione diaconi. Humiliate vos ad benedictionẽ: post sa-
cramenti fractionem ex pontificiali legit cui subiungit. Et
pax eius sit semper vobiscũ. Sequitur agnus dei. Un̄ non
videtur q̃ illa verba: Sit nomen dñi benedictũ/reddant
benedictionẽ solennẽ: cũ cõmunis vsus habet: q̃ etiam sa-
cerdotes hec bñdicendo ꝓferãt. ⁋ L Sacerdos igitur
missa cõsummata/benedicit populũ: vt q̃ missarum solen-
nijs interfuit: licentiatusq3 est redire ad ꝑpria/sine spũali
munere non abscedat: ac recedẽs ab infestationib⁹ malis
preseruet̃: dicens ſm morẽ quarundã ecclesiarum: Celesti
bñdictione benedicat ꝛ custodiat vos diuina maiestas et
vna deitas: pater ꝛ filius ꝛ spũssanctus. Habet autem hec
benedictio originẽ ex veteri testamento. Legitur eñ q̃ ia- Geñ.xlix.
cob moritur⁹ primũ filios suos bñdixit: singulos sc3 bene- Leui.ix.
dictionibus ꝓprijs. Siliter de moyse ꝛ aaron legit̃: q̃ ex- iij.Reg.
pletis hostijs ꝛ holocaustis/intrauerunt tabernaculũ te- viij.
stimonij: deinceps ꝛ benedixerũt populũ. Sic ꝛ salomon
expletis sacrificijs bñdixit populo. Maius aũt exẽplum
habemus in christo saluatore nostro: qui simul rex fuit ꝛ sa-
cerdos: hic ascensurus in celũ primũ discipulis benedixit.
Luce vlti. Eleuatis manibus benedixit eis: Et factum est
dũ benediceret illis: recessit ab eis ꝛ ferebat̃ in celum. Un̄
ꝛ mos inoleuit apud viros religiosos: q̃ cũ ab inuicẽ sepa-
rantur: benedictionem sibi mutuo impertiuntur: vel saltẽ
minor a maiore: frater a patre benedictionẽ postulat. Sic
ꝛ sacerdos tanq̃ maior/populo redeũti ad propria bene-
dicit. Nam ꝛ apostolus ait: Sine vlla autẽ contradictione/ ad Heb.
quod minus est/a maiore benedicitur. ⁋ M Hec etiã vij.
benedictio ſm Inno. missionem spũssancti significat: quẽ
misit dñs apostolis in die pentecostes. Fit eñ hec benedi-
ctio per verbũ oris/ꝛ signũ crucis: q2 illa missio per sonũ
aeris/ꝛ linguã ignis innotuit. ſm q̃ legit̃ Actuũ.ij. Fact⁹
est repente de celo sonus ꝛc. Et apparuerũt apostolis dis-
pertite lingue tanq̃ ignis. Et licet spũssanctus specialiter
sit missus: q2 tñ indiuisa sunt opera trinitatis: missionẽ illã
tota trinitas fuit operata: ideoq3 benedictionẽ illã sacer-
dos facit in noie trinitatis patris et filij et spũssancti. hec
Inno. ⁋ Formã aũt bñdictionis vt Alexan. ait/legis ex-
pressit autoritas/dicẽte per moysen dño. Inuocabitis no-
men meum super filios israel; et ego dñs benedicam eis.

Numeri. vi. vbi innuit ꝙ homo nō benedicit/nisi ministe-
rialiter: dñs autē autoritatiue. Ideoq̄ sacerdos in ꝓpo-
sito optatiue loquit̄: optans vt dñs bñdicat et custodiat
cū inuocatione omniū triuꝫ personarū: sicut ⁊ propheta
in psā. optans benedictionē a dño/personarū trinitatem
significat: ter deum nominando/dicens. Benedicat nos
psā. lxvi. deus/deus noster: benedicat nos deus. ¶ Fit quoq̄ cum
signo crucis: quia totum bonū spūale qđ rationali creatu-
re conceditur: ex merito christi crucifixi donatur: vnde de
consecra. dist. v. Nunquid. dicitur: Nūquid nō omnia cha-
rismata (alibi chrismata) sacerdotalis mysterij crucis fi-
gura perficiuntur? Nunquid baptismatis vnda: nisi cruce
sanctificat̄: peccata relaxat? Et vt cetera pretereamus: si-
ne crucis signaculo/quis sacerdotij gradū ascendit? Et Ra-
banus de institutione clericorū. ⁊ allegat̄ de cōse. dist. iiij.
c. postea. Signat̄ baptizādus signaculo sancte crucis tam
in corde/ꝙ in fronte: vt ab eo tempore apostata diabolus
in vase suo pristino/sue interēptionis cognoscens signa-
culū: iam deinceps illic sciat se esse alienū. Magna igitur
virtus crucis est: qua tātus terretur inimicus. Hinc canit
ecclesia: Ecce signū crucis: fugite partes aduerse: vicit leo
de tribu iuda: radix iesse. ¶ N Vtitur autem sacerdos
his verbis benedicēdo: Benedicat ⁊ custodiat ⁊c. Bene-
dicat purgādo a peccatis ⁊ vitijs. Hoc enim donum est
bñdictionis dei s̄m illud: Quis scit si conuertatur ⁊ igno-
Johe. ij. scat; videlicet de⁹: ⁊ relinquat post se bñdictionē? Rursus
bñdicat vos replēdo vos virtutibus ⁊ spūalib⁹ donis. qđ
etiā ad dñi benedictionem pertinet. s̄m illud psā. Benedi-
Psal. lxxxiij. ctionē dabit legislator: ibunt de virtute in virtutē. Addit:
Custodiat corda: scꝫ/⁊ intelligentias vestras: vt in christi
amore ꝑmaneatis. Talē custodiā petiuit aplūs Philippē-
ad phil. iiij. sibus ad eosdē/dicens: Et pax dei q̄ exuperat oēm sensum
custodiat corda vestra/⁊ intelligentias in christo iesu. Cu-
stodiat ⁊ ꝑ ministeriū angelorū. iuxta psalmiste verbum:
Angelis suis mādauit de te: vt custodiāt te in oībus vijs
tuis. Subdit: Vos qui scꝫ diuino misse officio interfuistis
ex charitate ad diuinū officiū inuitati: ⁊ nūc ad curam rei
familiaris accedētes necessitate vite impulsi: Ne inimico-
rum iacula mundi/carnis/⁊ diaboli in peccata vos deijci-
ant ⁊ ꝓsternant. Custodiat vos diuina maiestas: quā tre-
munt impia tartara: colitq̄ abyssus vltima: que est pater
ingenit⁹: cuius est bñdicere ex sui omnipotentia: fili⁹ vni-
genitus/cuius est bñdicere ex sui ineffabili sapiētia: spiri-
tussanctus/cuius est benedicere ex sua bonitate infinita ⁊
clementia. ¶ O Huic indiuidue trinitati humiliter se
inclinans data bñdictione: hāc finalem offert orationē/a
qua ipsam postulabat benedictionē/dicens: Placeat tibi
sancta trinitas hoc obsequiū seruitutis mee: et presta: vt
sacrificiū/qđ oculis tue maiestatis ego indign⁹ obtuli: sit
tibi acceptabile: mihiq̄ et oībus pro quibus illud obtuli:
sit te miserante/propitiabile: Per christū dominū nostrū.
¶ In qua oratione sacerdos velut in quodā cōpendio/
petitiones priores recolligit: humiliter petens ꝓ se alijsq̄
oībus/pro quib⁹ sacrificiū illud obtulit exaudiri. Et tan-
gunt̄ quatuor hanc oblationē cōcernētia. s. dignitas eius
cui sacrificiū illud dedicat̄: ⁊ hoc in principio orōnis. Se-
cundo siue potestas sacerdotis/a quo illud sacrificiū cōsecrat̄
ibi: Hoc obsequiū seruitutis mee. Tertio humilitas offe-
rentis quo vt placitū sit deprecat̄. ibi: Ego indignus obtu-
li. Quarto ordinata charitas ei⁹: de qua vt sibi et omnib⁹
ꝓsit applicat̄. Quoad primū dr: Placeat tibi sancta tri-
nitas. O sancta scꝫ ex te per essentiā: nō per participatio-
nē ⁊ adiacentiā: quō rationales ⁊ intellectuales quedam
creature in se fragiles: ⁊ ex se deficiētes: ex te: ⁊ per te sunt
sanctificate. Trinitas personarum/scꝫ in vna indiuidua et
singularissima essentia personarū diuinarū: que sunt pa-
ter ⁊ fili⁹ ⁊ spūsanct⁹. Trinitas vna/⁊ vnitas trina. Vna
in simplicissima impartibili essentia. Trina in ꝓprietatum
relatiuarū hypostases costituētiū: reali/nō tamē essentia-
li differētia. Placeat: hoc est gratū tibi sit ⁊ acceptū ꝓ mul-
tiplici obtinendo bñficio: q2 nisi tu id acceptaueris ex tua
benignitate ⁊ ei⁹ dignitate ad hmōi effect⁹ fructusq̄ cau-
sandos: ex mea iusticia ⁊ bonitate acceptū esse non pote-
rit. Placeat tibi hoc obsequiū seruitutis mee: o pater oīpo-
tens/qđ tibi iure equissimo nūc impendo: q2 tu dñs es vni-
uersorū: a quo ꝓfluit: nedū oīa seruit⁹: sed ⁊ oīs potentia
⁊ ad seruiendū valitudo. Placeat tibi o fili patris sapien-
tia: hoc seruitutis mee obsequiū: qđ iuxta tuā institutionē
tibi vt persoluerē demādasti: dū dixisti ad discipulos: ⁊ in
illis eorū successoribus. Hec quotiēscūq̄ feceritis/in mei
memoriā facietis. Placeat tibi o scē spūs hoc obsequium
seruitutis mee: qđ nunc exhibeo: tua fauēte clemētissima
bonitate: ⁊ ad te refero vt ad autorē principalem. Obseq̄-
um inquam mee seruitutis/mei gradus sacerdotalis: ra-
tione cui⁹ debitor effect⁹ sum: vt sacrificiuꝫ hoc ministeria-
liter conficerē: ⁊ cōsecrarē sub te solo ⁊ vero principali au-
tore. Et presta/tu beata ꝑ essentiā et sancta trinitas pie et
misericorditer: Vt sacrificiū illud veri corporis ⁊ sacratissi-
mi sanguinis dñi nostri iesu christi: qđ tu pater ab eterno
immolandū preordinasti: et tu filii in tēpore vt offerret̄ in-
stituisti: ⁊ tu sancte spūs plenitudine oīs sanctitatis exple-
uisti: Et qđ ego indignus ex meis meritis ⁊ iusticia/digni-
ficatus vtinā ex tua clementia: obtuli cū timore ⁊ reueren- Heb. iiij.
tia: cum deuotione vtinā ⁊ diligētia: Oculis tue maiesta- Psal.
tis: Oculis quib⁹ oīa nuda sunt ⁊ aperta. Oculis ei⁹ ma- cxxxvi.
iestatis: que in altis habitat: ⁊ humilia nihilominus respi-
cit: ⁊ alta superbie nostre figmenta a longe cognoscit: ma-
iestatis magne potestatis: cui⁹ plena est omnis terra. Im-
mo que mēsa est pugillo aquas: et celos palmo pondera-
uit: que appēdit trib⁹ digitis molē terre: ⁊ librauit in pon-
dere montes: ⁊ colles in statera. Esa. xl. Sit tibi acceptabi-
le. non tm̄ s̄m se qualiter tibi displicere non potest: cū cor-
pus sit ⁊ sanguis nostri saluatoris. Sed etiam vt a me ti-
bi offertur ad honorē tuorum imperrationem. Mihiq̄ sa-
cerdoti offerenti: ⁊ oībus christifidelib⁹ viuis ⁊ defunctis
pro quib⁹ illud obtuli: primo pro me: deinde pro alijs: vt
charitatis ordo que a se incipit seruetur. Sit hoc oblatum
sacrificiū. te tota superbenedicta trinitate miserāte: id est
misericorditer cōcedente: ꝓpitiabile/pro diluendis pecca-
tis: pro redimendis penis: ⁊ conferēdis spūalibus donis.
Per christū dñm nostrū. Amē. fiat. ¶ P Hec orat sacer-
dos finito sacrificio. Et ego Gabriel byel ex spira/omniū
sacerdotū vltimus/finita hac laboriosa expositionis col-
lectura: tibi o trinitas substātialis semper benedicta/hu-
mili corde ꝓstratus solotenus corpore/grarias ago: cui⁹
ductu per maris profundissimi procellosas difficultates/
portum attigi laboris terminū atq̄ finē: Supplici corde
orans: vt me quem in huius sacrificij ministrorū numero
esse voluisti: velis esse ⁊ merito. Talem quoq̄ sanctissime
huius oblationis ministrū me facito: qualem describunt
sanctorū tuorū dogmata in hoc collectorio cōportata. Er-
ratibus simul veniā prebens: sincerissime veritatis tue in-
telligentia/mentē meā omniūq̄ legentiū illumines pari-
ter et accendas. Eos autem qui hec legere dignabuntur:
exoratos esse volo: vt que ad catholicā doctrinā accōmo-
da in hoc notauerint opere: non mihi sed deo: ijs quoq̄
quorū scripta congessi: adscribant. Ex meis eīm: que nulla
sunt vel minima: nihil aut parū posui: sed que ab alijs di-
gesta repperi: vt potui scripsi. Magnā huius totius volu-
minis partem ex lectura viri ingenij quondam acerrimi/
famosissimi magistri Eggelingi de brūswig/sacre theo-
logie licentiati/vita pariter ⁊ doctrina prefulgidi/ad cle-
rum moguntinū pronūciata/declarata et exposita pene
exemplariter transcripsi. Sicubi vero erratum est: neq̄ il-
li: nec ceteris: sed mee imputetur ignorantie: qui nedum
inuenire: sed nec inuenta ordinate cōportare me idoneū
recognosco: quorū pium atq̄ orthodoxum desidero cor-
rectorem. Si qui vero huic collectorio titulum preponere
maluerint: obtestor: et in christi visceribus cohortor: vt
hunc/nō aliū anteponāt. ¶ Expositio sacri canonis misse

ex lectura quondam clarissimi viri magistri Eggelingi de brunswig/sacre theologie licentiati collecta/paucis omissis/nonnullis additis vel mutatis. ¶ Hunc ho dignissimum virum atque doctissimum/nunc de medio sublatum: meque peccatorem legentium orationibus recommendo: quesersi nõ aliñ: mihi tamen vtcũque in hoc labore meo proficere volui: licet minus valui. Absit autem vt mihi honorem quantulũcunque arrogem. Neque immemor sum illius Hieronymiani super Malachiam: Si quis doctus et eruditus lege domini/potest alios erudire: nõ debet sue assignare prudentie/ingenioque quod possidet. Sed gratias agat primũ domino qui cuncta largitur: deinde sacerdotibus et ministris: a quibus doctus est. Si enĩ non egerit gratias: sed scientiam vendicauerit sibi: in penuria maledicetur. Qđ si intelligens largitorem deum: et agens his gratias per quos a deo eruditus est: humiliauerit se: et in horreum dei intulerit cibos: hoc est scripturarum alimenta in ecclesijs populis ministrauerit; aperientur super eũ cataracte celi: effundetur pluuia spiritualis: et mãdabit nubibus suis vt pluant super eum: et abundantia rerum omnium perfruetur. hec Hiero. Quam collectori simul et lectori per sui gustus dulcissime prelibationem in presenti: et fruitionem plenissimam in futuro/prestare dignetur omnipotens et misericordissimus pater/cum vnigenito filio suo/et spiritusancto/deus vnus eternus et viuus. Per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Gabrielis byel in theologica facultate licentiati q̃ optime meriti/sacri canonis misse tam literalis/q̃ mystica expositio/industria et impensis probi viri Johannis cleyn alemanni/chalcographi atque bibliopole in famatissimo Lugdunẽ. emporio impressa: optatum sortita est finem Anno domini Millesimo quingentesimo decimo se primo ad kalendas Junias.

Ind ... oc opere contentorum

Magistri Gaspar ... illa. chij ad lectorem admonitio.

Cum iuxta Plin ... etustissimū (vt vulgo fertur) adagiū/mari⁹ sit qu... itatis in se ha bere dicitur: si vetusta n...uitati: nouū autori... ... lirā nitori: obscura luci & cetera. quis studeat in paruulū v... ... gre: illa cō plusculaq noster vir omniū peritor Gabriel bi... ... elle doctissi mus cōsiderans: nō solū vetera prodens: noua il... ... uēdo: gra uia leuitati & saniori intellectione ... ...ndās: vetustiā & obscu riorib⁹ illis ex philosophica & theolo... ...octrina excerptis. in d...cem seu inuentariū (vt ita dicā) cur... ...posuit: quo mino... ...ūi cura semota/quicquid in ... ...opere cōtinetur ... falrem diligentia adhi... ...enire potest.

De litera A

damnati

¶ Attributa diuina/deus.

¶ De litera B

Beatitudo

¶ De litera C

Certitudo Dubium.

Clericus

opere contentorum

¶ Finitur indictionariū: aut (si mauis) index huius operis.

